ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS

Soler-Alexandrini, Ordinis Minor. Regul. Observ. S. P. Francisci, Lectoris Jubilati, Exprovincial. Examin. Synodalis, ac S. O. Consultoris

PROMPTA

BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

De Principalioribus, & fere Omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, ac prompte reperiri possunt,

EX UTROQUE JURE, PONTIFICIIS CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS, SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETIS, SACRÆ ROMANÆ ROTÆ DECISIONIBUS, AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate collecta, adaucta, in unum redacta, & ordine alphabetico congesta,

AC IN OCTO TOMOS DISTRIBUTA.

Editio Novissima cæteris omnibus castigatior, & locupletior, adjecto nunc primum Indice Materiarum absolutissimo.

TOMUS SEXTUS.

P = R

VENETIIS,
Apud GASPAREM STORTI
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.
MDCCLXXII.

INDEX TITULORUM

Qui hoc Sexto Tomo continentur.

P

Pe-

Q

R

Re-

ADM.

Ad verb. Regimen *n.* 17. *adde sequentem notam, ex additionibus Romani Theologi.*

Paritas ab Auctore nostro prolata non videtur, apertis ulnis, quoad omnes ejus partes, esse suscipienda. Ea enim ostenderet Episcopos ad Concilia vocatos suffragio dumtaxat consultivo pollere, quemadmodum pari suffragio gaudent Magistratus, jurisque periti, quando a Rege ad Comitia arcessuntur. Quod quidem repugnare Episcoporum institutioni, manifestum est. Quis enim Catholicorum ignorat, Episcopos in causis Fidei vere Judices esse, tametsi non supremos, atque a Romani Pontificis approbatione eorum judicia firmitatem suam agnoscant? Ipsa Ecclesiæ Fides hoc docet, consuetudo ostendit, & Concilia tradunt.

ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS
PROMPTA BIBLIOTHECA
CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

PABULATIO.

Vide verb. *Bellum art.* 3. *num.* 27. 28. 29. & verbum *Pascua*, *per totum*; in primo namque loco breviter expenditur pabulationis usus respectu militum tempore Belli in terra hostili, & in terra amica; in secundo autem loco Pascua declarantur quoad nomen, & esse, ac ad quos spectent, nec non quinque traduntur modi, quibus pascendi jus acquiri potest, & per totum exponitur, quod hac de re scitu dignum est.

PACTUM.

ARTICULUS I.

Quod ad ea, quæ concernunt naturam, divisionem, & effectus Pactorum.

1 PActum est sic dictum a pactione, textu expresso *in leg. Hujus Edicti* 1. *ff. de pactis* §. 1. ibi: *Pactum autem a pactione dicitur*, vel quasi ex pace factum, quia per pacta fieri solet pax, *cap. Pactum* 11. *de verbor. significat.* ibi: *Pactum quasi ex pace factum*, & concordat *cit. l. Hujus Edicti* §. 1. ibi: *Inde etiam pacis nomen appellatum est*.

2 *Pactum est duorum, pluriumve in idem placitum consensus*. Sic præcisis verbis definitur *in cit. l. Hujus Edicti* §. 2. seu ut definitur *in l. Pactum* 3. *ff. de Pollicitationibus*: *Pactum est duorum consensus, atque conventio*, & concordat definitio, quæ refertur *in cap. Pactum* 11. *de verbor. significat.* ibi: *Pactum dicitur inter partes ex pace conveniens scriptura Legibus, & moribus comprobata*. Ly enim *scriptura* non denotat, quod pactum sine scriptura fieri non possit, sed solum demonstrat, quod solet in pactis interponi scriptura ad faciliorem, & clariorem pactorum probationem, ut recte explicat Glossa *ibidem*.

Pactum (omissis aliis minus scitu necessariis divisionibus) præcipue dividitur in pactum nudum, & vestitum, seu legitimum. Abbas *in cap. Antigonus* 1. *de pactis numer.* 4. & alii communiter. 3

Pactum nudum est illud, quod in sola conventione paciscentium consistit; & dicitur *nudum*, quia stat in puris, simplicibus, & nudis finibus conventionis, sicut ille dicitur nudus, qui est sicuti de utero processit, ut declarant Bartolus *in leg. Jurisgentium* §. *Igitur numer.* 1. *ff. de pactis*, Abbas *in cit. cap. Antigonus* 1. *de pactis num.* 4. Fagn. *ibidem num.* 18. & alii passum. Non enim intercedit aliquod extrinsecum, quo vestiatur, videlicet, nec stipulatio, nec solemnitas Scripturæ, aut hujusmodi. Pactum vestitum, seu legitimum est illud, quod præter conventionem partium aliquod aliud Juris adminiculum habet, ratione cujus actio civilis in Foro externo oritur, *leg. Legitima conventio*, *ff. De pactis*, ibi: *Legitima conventio est, quæ Lege aliqua confirmatur, & ideo interdum ex pacto actio nascitur, vel tollitur, quoties Lege, vel Senatus consulto adjuvatur*, & concordat textus *in leg. Jurisgentium* §. 1. *& seq. ff. eodem*. 4

Pactum pluribus modis vestitur, seu Jure Civili confirmatur, & hos præcipuos modos enu- 6

enumerat Glossa magna *in cit. l. Jurisgentium §. Sed cum nulla*, *verb. Quinimmo*, *ff. de pactis*, Bartolus *ib.* Pirhing *lib.* 1. *Decret. tit.* 35. *a n.* 4. Reiffenstuel *ib. a n.* 20. & alii passim.

7 Primo igitur vestitur, si pactum simplex transeat in contractum specificum, seu nominatum, seu in genere perfectum, v. g. in Emptionem, Venditionem, Locationem, Commodatum, Depositum, & hujusmodi: Generatim enim omnes contractus nominati sunt vestiri, & pariunt actionem, quando in suo genere sunt perfecti; *cit. l. Jurisgentium* §. 1. *ff. de pactis*.

8 Secundo pactum nudum, seu simplex vestitur, seu confirmatur Legis assistentia, seu Juris auxilio, ita ut ex eo oriatur actio Civilis ex Juris privilegio, ut colligitur *ex l. Legitima 6. de pactis*, & notat Glossa *ib.* Sic quippe ex simplici donatione, posteaquam acceptata est ante traditionem rei, Jure novo Codicis oritur actio Civilis ad rei ita promissæ traditionem; *l. Si quis* 55. §. *Sed si quidem*, *Cod. de Donation.* Item ex nudo pacto Dotis præstandæ, seu ex simplici promissione Doris acceptata in favorem Matrimonii, oritur actio Civilis; *l. Unica*, *Cod. de rei uxor. action. leg. Ad exactionem 7. Cod. de Dotis promissione*.

9 Tertio vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex, cohærentia cum contractu nominato, vel alio pacto vestito, videlicet si pactum incontinenti, & non ex intervallo adjiciatur alteri contractui nominato, vel pacto vestito, sive pactum nudum præcedat contractum nominatum, vel pactum vestitum, sive confestim subsequatur: *cit. leg. Jurisgentium 7. ff. de pactis* §. *Quinimmo*, *& seq.* Sic quando quis locat alteri Domum, adjecto simul pacto, ut agrum suum adjacentem colat, tale pactum non dicitur amplius nudum, quia cum cohæreat cum illo primo pacto vestito, seu contractu locationis, hoc adimpleto ex parte locantis Domum, firmatur etiam illud pactum nudum, & simplex, ita ut pariat actionem Civilem, sicut primum pactum vestitum, seu contractus locationis Domus.

10 Quarto vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex, per traditionem rei, seu impletionem promissi; *cit. l. Jurisgentium 7.* §. 2. *ff. De pactis*. Sic quando quis dat alteri aliquid, ut aliud ipsi, vel pro se faciat, tale pactum non est amplius nudum, sed ex parte ejus, qui dedit, seu promissum implevit, dicitur vestitum, & parit actionem civilem, cum ipse petere possit, ut etiam alter adimpleat contractum, & præstet id, quod conventum est, vel ut sibi restituat quod dedit, vel quantum sua interest; *leg. Naturalis* 5. *ff. De præscriptis verbis*, *l. Si ob rem* 1. *leg. Dedi* 3. §. *Sed si tibi*; *l. Si pecuniam* 5. *in princip. De conditione causa data*, *causa non secuta*.

Quinto vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex adjectione juramenti, ita ut exinde etiam de Jure civili concedatur actio; *arg. l. Ut juris jurandi*, *ff. de operibus libertor.* & tenent Covarruv. *in cap. Quamvis part.* 2. §. 4. *num.* 27. *de pactis in* 6. Pirhing. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 35. *n.* 5. Reiffenstuel *ibid. n.* 25. Engel *ibid. n.* 8. cum aliis ibi citatis. Omne enim juramentum, quod sine salutis æternæ dispendio servari potest, in utroque Foro servandum est; *cap. Cum contineat* 38. *de Jurejurando*. 11

Sexto vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex vestimento verborum, sive per stipulationem, quæ stipulatio valet sub quacumque verborum forma sit concepta; §. 1. *In hac re*, *Instit. de verbor. obligationibus*, *leg. Omnes stipulationes* 10. *Cod. de contrahenda stipulatione*. 12

Septimo vestitur, & confirmatur pactum nudum, seu simplex Litteris, sive per proprium Chirographum; ut quando quis sub suo Chirographo aliquid paciscitur, sive alteri promittit; *arg.* §. *unico*, *Olim Scriptura*, *Institut. de Litterarum obligationibus*. 13

Primarius, ac principalis effectus pactorum est obligatio naturalis; *c. Antigonus* 1. *de pactis*, ibi: *Inita pacta suam obtineant firmitatem . . . . pacta custodiantur*; & in ejus Summario expresse dicitur: *Pacta*, *quantumcumque nuda servanda sunt*, & *c. Qualiter* 3. *eod.* ibi: *Studiose agendum est*, *ut ea*, *quæ promittuntur*, *opere compleantur*. Et concordat *l. Hujus Edicti* 1. *ff. de pactis in principio*, ubi expresse dicitur: *Quid enim tam congruum fidei humanæ*, *quam ea*, *quæ inter eos placuerunt*, *servare?* Et propterea Princeps, licet sit solutus Legibus; *leg. Princeps*, *ff. de Legibus*; nihilominus obligatur ex nudo pacto etiam inito cum propriis subditis; *arg. c. Ex Epistolæ verbis* 1. *de probationibus*, adeout ab eo recedere non possit etiam de plenitudine potestatis. Bald. *in cap.* 1. §. *Ad hæc Col.* 5. *ff. de pact. juram. firmand.* Paul. de Castr. *in l. Digna vox*, *Cod. de Legibus*; Card. Zabarell. *consil.* 147. *Dominus noster Papa*, Socin. *consil.* 86. *n.* 14. *lib.* 4. Fagnan. *in cit. c. Ex Epistolæ verbis* 1. *de probationibus n.* 23. cum aliis ibi citatis, & *in cap. Antigonus* 1. *de pactis n.* 7. Reiffen. *l.* 1. *Decret. tit.* 35. *n.* 28. Et hoc non alia ra- 14 15 16

ratione, nisi quia princeps ex pacto obligatur Jure naturali, & Divino, cui etiam Papa, & Imperator subjiciuntur. Clementin. *Pastoralis*, *de re judicat.* Card. Zabarella *citat. consil.* 147. *num.* 7. Abbas *in cap.* 1. *de Constitutionibus*, Fagnan. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* & alii.

17 Hinc quicumque non servat pacta etiam nuda, dummodo deliberata, & serio facta, peccat mortaliter; *arg. c. Prædicandum* 22. *q.* 1. *l. Antigonus* 1. & *c. qualiter* 3. *de pactis*; & *l. Hoc Edicto* 1. *de pecunia constituta*, ibi: *Hoc Edicto Prætor favet naturali æquitati, qui constituta ex consensu facta custodit*; *quoniam grave est fidem fallere*. Et probatur efficaciter *ex cit. c. Antigonus* 1. *de pactis*, ubi recedens a pacto potest excommunicari, ibi: *Ecclesiasticam sentiat disciplinam*. Excommunicatio autem non infligitur, nisi pro mortali, ut est textus *in cap. Nemo Episcoporum* 11. *qu.* 1. adeoque &c. Et sic tenent Glossa, Hostiens. Joann. Andreas, Bellarm. Cardin. Butrius, Imola, Archidiaconus, & alii communiter, teste Fagnano *in cit. c. Antigonus* 1. *de pactis n.* 5.

18 Pacta quæcumque ratione naturalis obligationis pariunt quosdam alios notabiles effectus etiam pro Foro externo. Molina *tom.* 2. *de just.*, & *jure tract.* 2. *disp.* 257. *n.* 1. Lessius *lib.* 2. *de justit.*, & *jure c.* 17. *n.* 23. Layman *lib.* 3. *tr.* 4. *cap.* 9. *n.* 9. Pirhing *lib.* 1. *Decret. tit.* 35. Reiffenstuel *ibid. n.* 28.

19 Primo igitur quælibet pacta etiam nuda, ac pro Foro externo pariunt exceptionem; *l. Juris gentium* 7. §. *Sed cum nulla*, *ff. de pactis*; ita ut licet promissarius non possit instituta actione petere quod sibi promissum est ex simplici, & nuda promissione, potest tamen pacto illo tamquam exceptione uti, ut se defendat ab actoris petitione, eumque repellat. Hinc si Petrus verb. g. simpliciter promisit se centum aureos mutuo daturum Paulo, isque vicissim Petro debeat, centum ex venditione, in tali casu Paulus Petrum petentem centum aureos sibi debitos potest repellere exceptione promissi mutui.

20 Secundo pacta omnia impediunt debiti soluti repetitionem, unde quod semel ex tali pacto solutum est, potest retineri, non solum in Foro conscientiæ, sed etiam pro Foro externo, ita ut non debeat neque in judicio restitui; *arg. cit. l. Juris gentium* 7. §. *Sed cum nulla*, *ff. de pactis*, & §. *Præterea*, *Instit. de exceptionibus*.

21 Tertio pacta omnia etiam nuda tribuunt Jus compensandi; Unde Debitor potest facere compensationem in eo, quod sibi ex pacto nudo Creditor debebat, neque in Foro etiam externo compelli potest ad plus solvendum, quam excessum; *arg. cit. l. Juris gentium* 7. §. *Sed cum nulla*, *ff. de pactis*, & §. *Præterea*, *Instit. de exceptionibus*.

Quarto quibuslibet pactis etiam nudis potest accedere Fidejussor, & hic efficaciter obligari, ita ut contra eum detur actio; *arg. l. Fidejussoribus*, *ff. de Fidejussoribus*. 22

Quinto pacta omnia etiam nuda pariunt facultatem retinendi pignus; Unde potest retineri pignus datum, donec solvatur id, quod ex nudo pacto est debitum: Molina *tom.* 2. *de justitia*, & *jur. tract.* 1. *disp.* 25. *n.* 1. Lessius *lib.* 2. *de justit. cap.* 17. *n.* 23. Pirhing *loc. cit. num.* 35. *argum. cit. l. Juris gentium* 7. §. *Sed cum nulla*, *ff. de pactis*, & §. *Præterea*, *Instit. de exceptionibus*. 23

De jure Canonico ex pacto nudo datur actio, idest Jus exigendi in judicio illud, de quo inter paciscentes conventum fuit; sic colligitur aperte *ex cap. Antigonus* 1. & *c. Qualiter* 3. *de pactis*, & tenet Glossa *in cit. cap. Antigonus*; Abbas *ibid. n.* 3. Bald. *n.* 11. Felin. *n.* 4. Fagnan. 24. & Canonistæ communiter, ut testantur Fagnan. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. Decret. tit.* 36. *n.* 31. & *seq.* 24

De rigore Juris Civilis non datur actio ex pacto nudo, sed solum exceptio. *Communis*, textu expresso *in l. Juris gentium* 7. §. *Sed cum nulla*, *ff. de pactis*, ibi: *Igitur nuda pactio obligationem non parit sed parit, exceptionem*, ubi per ly *Obligationem* Glossa *ibid.* dicit, quod intelligitur obligatio efficax, idest talis, qua quis actione instituta possit petere in judicio, quod sibi ex nudo pacto promissum fuit. Et concordat *l. Ex placito* 3. *Cod. De rer. permutat.* 25

Dicitur autem notanter *De rigore Juris Civilis*, quia secundum hodiernos mores, etiam in Foro Civili datur actio ex pacto nudo, prout tradunt uno ore Interpretes, testibus Christ. Clingensperger *l.* 3. *Institut.* 14. *q.* 10. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 35. *num.* 37. Pirhing *ibid. num.* 37. Card. de Lugo *disp.* 22. *de contractibus*, *sect.* 5. *n.* 56. Et hoc merito, ne Forum internum discordet ab externo, & ut delictis janua non aperiatur. 26

Additiones ex aliena manu.

De vi pactorum, attento jure naturæ, attento jure civili Romanorum, attento jure cano- 27

 nico,

nico, tum attentis hodiernis moribus gentium, vide que diximus *in addit. ad verb. Contract.*

28 Illud hic denuo inculcandum est, haud confundenda esse pacta cum tractatibus; Illa negotium in se perfectum, hi perficiendum conti-
29 nent, & ita actum imperfectum continent. *Imperfectum* autem dicitur, juxta *legem penultim. in fin. C. de His quib. ut indign. Ad quod perficiendum seu agendum aliquid superest*, adeoque etsi plura jam acta sint inter Partes, ita ut prope res peracta sit, nihil tamen actum intelligitur, quandiu totum negotium non plene est absolutum; Confer *Coccej. dissert. de Jur. circa act. imperfect. sect. 2. §. 4. in fine.*

30 In Sponsalibus, quæ pacto perficiuntur, observatio, hæc insignem præbet usum. Ea non sunt perfecta, nisi Paciscentes consensum categoricum adeo ad futurum matrimonium ediderint, ut nihil determinandum supersit. Si adhuc quædam determinanda reservata sunt, imperfecta sunt ex doctrina jam proposita.

31 Quid sentiendum sit de pactis præparatoriis contractuum, facile ex dictis dijudicari potest. Meo judicio meris tractatibus referri debent
32 pacta præparatoria contractuum. Hinc etiam si quis indefinite promiserit se rem alteri venditurum, locaturum, seu societatem cum altero initurum esse, hæc promissa sunt indefinita, & respiciunt negotium futurum adhuc determinandum, adeoque imperfecta dicenda: Et ita quamdiu nondum apparet eo usque partes consensisse, ut jam subsistere, nihilque amplius isti rei addere, sed ei quod jam placuit acquiescere valeat, imperfectus est actus; *Coccej. cit. dissert. sect. 3. §. 3.*

33 Contra vero si pactum, quod contractum præcedit, in se sit determinatum, definitumque, ut contractu accedente nihil amplius sit determinandum, hic actus non nudum tractatum, sed pactum absolutum continet.

34 Huc referri debent sponsalia, quæ sunt negotium præparatorium futuri matrimonii contrahendi, in quibus omnia determinantur, quæ inservite possunt fututo matrimonio contra-
35 hendo. Huc quoque referendum pactum de mutuanda certa ac determinata pecuniæ quantitate ad certum tempus. Et propterea apud illas Gentes, apud quas ex pacto actio oritur, actio ad interesse ei, cui promissio facta est, denegari nequit.

ARTICULUS II.

Quod ad illos, qui possunt, vel non, pacisci quo ad res, de quibus licet, vel non, pacisci, & quo ad pacta quædam illicita, & a jure reprobata.

OMnes illi pacisci possunt, vel non, qui 1
possunt, vel non, contrahere: Pactum enim non differt a contractu, nisi sicut genus a specie. *Communis*, & patet *ex l. Hujus Edicti 1. ff. de pactis*, ubi dicitur, quod *Conventionis*, seu *Pacti* nomen generale est, quamvis postmodum *Conventionum pleræque in aliud nomen transeant, veluti in emptionem, in locationem, in pignus*, & hujusmodi; respectu quarum proinde Conventio, seu Pactum ut sic obtinet rationem generis; Qui autem possint, 2
vel non, contrahere? Vide verb. *Contractus*.

Pacisci solum potest de iis rebus, quæ sunt 3
paciscentium propriæ; §. *Idem juris 2. Instit. de inutilibus stipulationibus*, ibi: *Quæ enim natura sua Dominio nostro exempta sunt, in obligationem deduci nullo modo possunt*. Hinc pacisci 4
non potest de rebus sacris, & Religiosis, quæ cum sint Juris divini, in nullius bonis sunt, §. *Nullius 6. Instit. de rerum divisione*, ibi; *Nullius autem sunt res sacræ, & religiosæ, & sanctæ; quod enim Divini Juris est, id nullius in bonis est*, & concordat *cit. §. Idem juris 2. Instit. De inutilibus stipulationibus*, ibi: *Idem juris est*, (idest inutilis erit stipulatio) *si rem sacram, aut religiosam quam humani juris esse credebat &c.* Item pacisci non potest de re- 5
bus, quæ sunt publicæ, & communes, ut sunt flumina, Littora, Forum, Theatra, stadia, & similia; quæ enim communibus, & publicis usibus populi perpetuo exposita sunt, sub pactis privatorum cadere non possunt; §. 1. 2. 3. 4. 5. & 6. *Instit. de rer. div. & cit. §. Idem Juris 2. de inutilibus stipulationibus.*

Pacisci solum potest de rebus possibilibus; 6
Pactum enim rei impossibilis, sive de Jure, sive de facto nullam obligationem inducit, textu expresso *in cap. Pactiones 8. de pactis* verbis mox in numero sequenti adducendis. Impossibilium enim nulla est obligatio, *l. Impossibilium 185. ff. de Regul. Juris*. Et nemo potest ad impossibile obligari, *c. Nemo potest 6. de Reg. Juris*. Et de jure illud tantum possibile, & dari posse censetur, quod licite fieri potest, *cap. Fraternitatis 16. caus. 22. q. 2.* juncta Glossa verb. *Quod potest*. Unde pacisci 7
so-

solum potest de rebus licitis & honestis; pacta enim de rebus illicitis, & inhonestis, quæ sunt contra leges vel contra bonos mores, nullam vim habent, & nullius penitus sunt momenti, textu expresso *in l. Pacta 6. Cod. de pactis*, ibi: *Pacta, quæ contra leges, constitutionesque, vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere, indubitati juris est*; & *in cit. c. Pactiones 8. de pactis*, ibi: *Nam etiam juxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibilis de jure, vel de facto, nullam obligationem inducit*.

8 Hinc omne pactum pro obtinenda re spirituali est penitus irritum, ac nullius momenti, textu expresso *in cit. c. Pactiones 8. de pactis*, ibi: *Pactiones factæ a vobis (ut audivimus) pro quibusdam spiritualibus obtinendis, cum in hujusmodi omnis pactio, omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti*; & concordat *cap. Quæsitum 5. de rerum permutat.* ubi additur, quod *Pactio circa spiritualia vel connexa spiritualibus, labem semper continet Simoniæ*.

9 Sic omne pactum circa spiritualia est illicitum, & continet simoniam saltem Ecclesiasticam, quando illud interveoit io Beneficiis Ecclesiasticis, aut aliis Jure Ecclesiastico prohibitis, tamquam contioentibus labem simoniæ, ut si fiat permutatio Præbeodarum propria auctoritate, & sine interventu Superioris, scilicet Episcopi, *cap. Quæsitum 4. de rerum permut.* aut si quis resignet Præbendam cum pacto, ut sibi solvatur certa pensio absque auctoritate Papæ, *cap. Super eo 7. de transactionibus*; vel si eligendus, v. g. in Episcopum, in Provincialem, in Generalem, & hujusmodi, promittat alteri Beneficium Ecclesiasticum, Dignitatem, personatum, suum votum, & hujusmodi, ut det sibi votum in Electione, *cap. Quam pio 2. caus. 11. q. 2. c. Plerique 7.* & *cap. Pactiones 8. de pactis, cap. Quæsitum 5. de rer. permutat. cap. Præterea 9. de transactionibus, cap. De hoc 11.* & *cap. Tua noi 34. de Simonia*, cum similibus.

10 Pactum, vi cujus Beneficium Ecclesiasticum debet pecunia resignari, nullum est, atque simoniacum, *c. Cum pridem 4. de pactis, c. Consulere 38. de Simonia*, cum similibus.
11 Et hoc etiam procedit de pacto illo, quo una pars litigaotium, privata conventione, & sine auctoritate Superioris cedit liti, & juri super Beneficio litigioso, si quod in eo habeat, & altera pars vicissim dat aliquid temporale, v. g. expensas factas restituit. In spiritualibus enim omnis pactio cessare debet, *c. Pactiones 8. de pactis, c. Quæsitum 5. de rerum permutat.* cum similibus. Et sic tenet Abbas *in cit. cap. Cum pridem 4. de pactis n. 1. & 2.* Barbos. *ib. n. 15.* & communis aliorum.

12 Dicitur autem notanter *privata conventione, ac sine auctoritate Superioris*, quia interveniente auctoritate Superioris, scilicet Papæ, vel Episcopi ex gravi causa id concedentis, pars cedens liti super Beneficio exortæ licite potest recipere aliquid temporale, non quidem in compensationem sui Juris, siquod in Beneficio habeat, cum hoc sit Simoniacum; sed vel propter bonum pacis, *arg. cap. Nisi essent 21. de præbend.* vel ob aliam hujusmodi justam causam. Fagnan. *in cit. cap. Nisi essent num. 3. & 28.* Barbosa *ibid n. 8.* Reiffenstuel *l. 1. Decretal. t. 25. n. 70.* Layman *l. 4. tract. 10. cap. ult. n. 56.* & alii.

13 Pactum, quo quis promittit novam pensionem, vel augmentum antiquæ, ut in Beneficio instituatur, est illicitum, & Simoniacum & qui illud, mediante tali pacto, obtiouit, non solum est eo spoliandus, sed etiam aliis pœnis Canonicis est puniendus; *c. Cum Clerici 6. de pactis, cap. Matt. 23 de Simonia*, & *Extravagant. Cum detestabilis, de Simonia, inter communes*, cum similibus.

14 Pactum, de succedendo in Ecclesiasticis Beneficiis, ita videlicet, ut ista Clericis concedantur sub hac conditiooe, quod post eorum mortem alii oominatim succedant, est nullum; *cap. Accepimus 5. de pactis*, & *Com. Doct.*

15 Non valet pactum factum in præjudicium Juris Parochialis, ut si Clerici Sæculares, vel Regulares res suæ Ecclesiæ locent, vel in Feudum concedant cum pacto quod Conductores, vel Feudatarii Decimas eis persolvant, aut apud ipsos sepulturam eligant. Cum enim hujusmodi pactum præjudicet Juribus Parochialibus, nullius est roboris, & sic paciscentes tenentur reddere quidquid ratione similis pacti receperunt, & servare iodemnem Ecclesiam illam parochialem, quæ exinde læsa fuit; textu expresso *in cap. Plerique 7. de pactis*.

16 Pactum, quod filia Dote contenta Patri ab intestato non succedat, a Jure improbatur, & non valet, textu expresso *in l. Pactum Dotali instrumento 3. Cod. De Collationibus*, ibi; *Pactum dotali instrumento comprehensum, ut contenta Dote, qua in Matrimonio collocabatur, nullum ad bona paterna regressum haberet, Juris auctoritate improbatur, nec intestato patri succedere filia ea ratione prohibetur*, & refertur etiam *in c. Quamvis 2. de pactis in 6.* per verba mox ad-

17 adducenda in numero sequenti. Valet tamen tale pactum, si fuerit juramento firmatum, & non vi, nec dolo ab eadem præstitum fuerit, textu expresso *in cit. c. Quamvis*: ibi: *Quamvis pactum patri factum a filia, dum nuptui tradebatur, ut dote contenta, nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet Lex Civilis: Si tamen juramento, non vi, nec dolo præstito, firmatum fuerit ab eadem, omnino servare debebit, cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.*

18 Pactum talis filiæ juramento firmatum valet etiam in Foro Civili: cum enim hic agatur de evitando peccato, ac perjurio, dicta Pontificia dispositio *in cit. c. Quamvis*, valet etiam in Foro Civili, & per Judicem Sæcularem est servanda. Sic pluribus Juristis, & Juribus adductis, Glossa *in cit. cap. Quamvis*, *verb. Servari*, Alexander *consil. 29. lib. 3.* Zoësius *tit. de pactis num. 37.* Covarruvias *part. 3. in cap. Quamvis pactum*, §. 4. *num.* 18. *de pactis in 6.* Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 35. num.* 82. ubi testatur de communi. Et colligitur *ex cap. Novit 13. §. Licet autem, de judiciis*, ubi dicitur, quod *Pontifex procedere valeat super quolibet criminali peccato, ut peccatorem revocet a vitio ad virtutem, ab errore ad veritatem.* Et additur, quod *de juramenti religione cognoscere, ad Judicium Ecclesiæ non est dubium pertinere.* Et hoc etiam habetur ex præscripto Legum Civilium. Nam *Authentic. Ut Clerici apud proprios Episcopos §. Si vero Ecclesiasticum*, *collat. 6.* Imperator expresse hoc sancivit his verbis: *Cum oporteat talia Ecclesiastice examinari, & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticam mulctam secundum Sacras, & Divinas regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur Leges.* Unde *in c. Intelleximus 1. de novi operis nunciatione* dicitur, quod *Leges non dedignantur Sacros Canones imitari.*

19 Ad hoc, ut talis filiæ pactum juramento firmatum valeat, & servandum sit, requiritur, quod juramentum non sit nec vi, nec dolo extortum, ut expresse cavet Pontifex *in cit. cap. Quamvis 2. de pactis in 6.* ibi: *Jura-*
20 *mento non vi, nec dolo præstito.* Si vero fuerit extortum *vi*, idest si filia juravit se renunciare paternæ hereditati, gravi metu majoris mali adducta, puta quia alias Dotem a patre obtinere non posset; seu fuerit extortum *dolo*, idest, si parentes scienter, & dolose persuaserint filiæ minores esse facultates suas, quam revera essent, sicque ipsa seducta, & modica dote contenta reliquæ hereditati sub juramento renunciaverit; tunc juramentum sic vi, aut dolo extortum, vel nullatenus est obligatorium, ex quo talis vis, seu dolus valuerit auferre consensum; ut dicunt Abbas *in cap. Cum contingat num. 2. de jurejurando*; Joann. Andreas *in cap. Unic. de Commodat.* Pirhing *lib. 1. decretal. tit. 35. num.* 32. Reiffenstuel *ibid. n.* 83. Molina, *tom. 2. de justitia, & Jure tract. 2. dis. 579. num.* 28. & alii; vel saltem non est efficaciter obligatorium, cum possit peti, & obtineri ejus relaxatio, & dispensatio, quæ per Ecclesiam solet in similibus casibus passim concedi, *cap. Virum 25. de jurejurando*; Immo & Magistratus sæcularis potest cogere eum, qui vim, aut metum intulit, ut juramentum remittat; Pirhing *loc. cit. n.* 32. Reiffenstuel *l. c. n.* 83. & alii passim.

Hinc talis filia (idem dic de filio, vel quovis alio necessario herede) quæ, dote accepta, cum juramento renunciavit paternæ hereditati, atque enormiter, seu ultra dimidium inde læsa fuit, post obtentam absolutionem a juramento, potest petere rescissionem dictæ suæ renunciationis, atque hæc a Judice est concedenda ob ejusmodi enormem læsionem rite probatam; Juramentum enim junctum enormi læsioni, nempe ultra dimidium, censetur dolo extortum; nam tunc *ipsa res in se dolum habet*, ut dicit *l. Si quis cum aliter 36. ff. de verbor. obligationibus*; Covarruvias *part. 3. in cap. Quamvis pactum 2. de pactis in 6.* §. 4. *num.* 11. Gailus *lib. 2. Practic. Observ.* 147. *num. 8. & 9.* Layman *in cit. cap. Quamvis 2. de pactis in 6. n.* 2. Menoch. *de arbitrar. Judcaus.* 149. *n.* 17. & 18. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 84. Fachineus *lib. 8. Controvers. Juris Canon.* 69. citans alios, & solvens contraria. 21

Pactum addictionis in diem quid, & quid Juris de eo? Vid. verb. *Emptio art. 5. a n. 46. ad 55.* 22

Pactum Legis Commissoriæ quid, & quid Juris de eo? Vide d. verb. *Emptio a nu.* 40. *ad 45.* & verb. *Hypotheca n. 34. & 35.* 23

Pactum Antichryseos quid, & quid Juris de eo? Vide *d. verb. Hypotheca n. 32. & 33.* 24

Pacta Hypothecæ, seu Pignori adjecta quænam, & quo modo valeant? Vide *verb. Hypotheca a n. 36. ad 40.* 25

Pacta retrovendendi, seu redimendi quando, & quomodo liceant, vel non, & quid Juris de ipsis? Vid. *dict. verb. Emptio art. 3. n. 54. ad 56.* 26

Pacta, & Conventiones, seu compositiones, quas Superiores locales Regularium sine licentia Generalium, seu Provincialium ineunt cum Prælatis, seu Rectoribus Parochialium Eccle- 27

sia-

ctarum super Juribus Parochialibus, & aliis articulis, de Jure communi sunt valida, & observanda, textu expresso *in cap. Quia ex eo 3. de pactis in 6.* in cujus Summario sic expresse habetur: *Pacta inita per Fratres Prædicatores, vel Minores, vel alios Mendicantes cum Rectoribus Parochialium Ecclesiarum super Parochialibus Juribus, si facta sunt per Priores, vel Guardianos de Conventuum ipsorum locorum consensu, licet auctoritas Sedis Apostolicæ non intervenerit, vel licentia Prioris, vel Ministri Generalis, aut Magistri, vel Provincialis Ministri, vel Capituli Provincialis, servanda sunt, dummodo sint licita, & honesta*; & concordat *cap. pactum 1. eodem in 6.* in cujus Summario sic præcise habetur: *Monachi habentes liberam a Sede Apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis Parochianis Ecclesiæ alicujus, servare compelluntur pactum, nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum Privilegio renunciaverint.*

28 Verum prædictas Decretales Bonifacii VIII. iterum sublatas esse per Sixtum IV. & privilegia Mendicantibus prius concessa iterum restituta esse, & confirmata per ipsum Sixtum IV. variosque alios Summos Pontifices, testatur Emmanuel Rodericus *tom. 1. q. 27. ar. 3.* addens ita servari in nostra Religione. Et ita etiam docent Layman *in cit. cap. Quia ex eo 2. de pactis in 6.* Pirhing *lib. 1. Decretal. tit. 35. num. 14.* Reiffenstuel *ibid. num. 7.* & alii. Et ratio ipsorum est, quia sicuti Rector Ecclesiæ Collegiatæ inferioris non potest Jura, & bona immobilia Ecclesiæ alienare, nisi ultra consensum Capituli cum licentia Episcopi, ut colligitur *ex cap. De cetero 5. & cap. Veniens 8. de transactionibus*; ita etiam Rector, seu Prior Ecclesiæ Conventualis, seu Regularis non potest alienare sine consensu Generali sui Ordinis, qui quasi Episcopalem jurisdictionem in suos subditos habet, vel saltem Provincialis in illis Religionibus, in quibus habet facultatem præbendi similem consensum. Sic prædicti Doctores, qui tamen recte monent in hac re attendendas esse consuetudines, statuta, & Privilegia Apostolica, cuique Religioni post dictas Decretales Bonifacii VIII. facta, & concessa.

29 Pacta abolendarum pensionum contemporanea resignationi Beneficiorum, & earumdem pensionum resignantibus, damnantur, & annullantur; Bened. XIV. tom. 1. Constitut. 30.
30 incip. *In sublimi* §. 3. Pacta pœnalia de non appellando a sententia super nullitate Matrimonii damnantur, & annullantur. Idem Constitut. 85. incip. *Nimiam* §. 4. & 7. Earumque observantia prohibetur sub pœna excommunicationis. Idem ibid. §. 7.

Additiones ex aliena manu.

Plura sunt pacta, quæ tum jure Civili, tum 31
jure Canonico speciatim improbantur. De omnibus agere haud patiuntur angusti limites additionum. Agemus de uno a jure civili, tum de uno a jure Canonico improbato.

Jure civili improbatum est pactum de Here- 32
ditate Tertii, si Tertius ille certus sit, nec aliter subsistit, nisi Tertio illo consentiente, & in eodem consensu subsistente usque ad mortem. Improbatum autem fuit pactum hoc tan- 33
quam plenum tristissimi eventus, & votum captandæ mortis continens, *leg. 15. & fin. C. de Pact. Rota in Monopolitana Immissionis 3. Martii 1749. §. 9. & sequent. coram Eminent. Bussio.*

Pactum hoc non sustinetur, etiamsi tendat 34
in favorem certi ac determinati matrimonii, quod alias sequutum non fuisset. Immo etiamsi 35
juramento munitum sit; Rot. *coram Rat. dec. 142. num. 2. & 3.* Nec si inter Nobiles con- 36
ventum sit cum juramento; Idem supremum Tribunal *in Lucana Immissionis 16. Febr. 1731. cor. Calcagnin.* Nec a statuto vel a consuetudi- 37
ne vim accipere potest. Confer *Treutler. vol. 1. disp. 6. thes. 8. cap. final.*

Debet autem esse hoc pactum vel de tota 38
hereditate, vel de ejus parte, ut prohibitionem incurrat. Occurrit vero non semel dubi- 39
tatio, utrum pactum hoc sit de quota aliqua hereditaria, an de rebus particularibus. Vide, ubi res postulat, Rotam *cor. Ratt. dict. decis. 142. n. 4. ad plur. seq.*

Consentiente Tertio illo, ut dictum est, susti- 40
netur. De Tertio vero quæritur, an is, si jura- 41
to consenserit, possit non obstante juramento discedere a consensu, & testamentum condere? Variant Doctores: Meo judicio separari debet casus. Si dixerit: *Juro me in hoc pactum consentire*, resilire adhuc valebit, quippe quia juramentum actus natura sequitur. Aliud si dixerit: *Juro me consentire, nec me unquam consensum hunc revocaturum esse; Hoc casu* (recte ait *Stryk. in usu modern. Pandect. lib. 2. tit. 14. §. 17.*) *pœnitere non posset, ut facultatem testandi amitteret; testamentum enim ut faciat nulla Lege obstringitur.*

Jure Canonico improbatur pactum, quo 42
Præsentatus pensioni vel favore Patroni, vel favore Tertii consentit, *cap. 6. de Pact.* Cæ- 43

terum intereſt ſcire, utrum pactum hoc ſit
conceptum per *viam conditionis*, an per *viam*
42 *modi*. Priori enim caſu ipſa quoque præſen-
tatio irrita eſt, idque quia conditio, vel jure
impoſſibilis, addita actui inter vivos vitiat;
Fagn. de Jurepatron. part. 2. can. 12. & 13.
caſ. 5. num. 6. & plur. ſequent. Gagliard. eo-
dem tractat. cap. 16. numer. 10. Rot. coram
Emer. jun. deciſ. 100. numer. 3. coram Criſp.
45 *deciſ. 335. numer. 14.* Poſteriori vero caſu fir-
ma manet præſentatio, ipſumque pactum ha-
betur pro non appoſito; *Cardinal. de Luc. de*
Jurepatron. diſcurſ. 48. fer. per tot. & Cardin.
Lanfredin. Reſponſ. Eccleſ. 2. pariter fere per
tot. qui una tradit, quando mox dictum pa-
ctum appoſitum dici queat per viam condi-
tionis, & quando per viam modi, confutat-
que in hoc *Cardinalem de Luca*; Et quidem
non immerito.
46 Quid ſi reſervatum fuerit Beneplacitum Apo-
ſtolicum? Intereſt pariter ſcire, utrum fuerit
pactum adjectum per *viam Conditionis*, an per
47 *viam modi*. Nam priori caſu Beneplacitum
accedere debet intra quadrimeſtre, ut ſuſtineatur
48 præſentatio; poſteriori vero poteſt ſupervenire
elapſo ipſo quadrimeſtri; *Lanfredin. ubi ſupra*,
Piton. de Controverſ. Patron. allegat. 56. num.
5. Rot. cor. Criſp. dec. 335. num. 14. & ſeq.
in Faventina Beneficiorum 5. Martii 1736. §.
Et quod attinet, cor. bon. memor. de Vais.
49 Quod ſi ex aliquo impedimento, puta ſe-
quutæ interim vacationis Sedis Pontificiæ, im-
petrari nequit Beneplacitum, an ſubduci de-
beat tempus impedimenti, magna quæſtio eſt?
Rota nec aſſumere voluit hunc articulum *in*
Regien. Beneſ. 4. Jun. 1759. cor. R. P. D. Rat-
to. Propoſita vero denuo fuit hæc cauſa *die*
2. Jun. hujus anni 1760. a R. P. D. Cornelio.
Sed an in hac altera propoſitione deciderit ar-
ticulum, videbitur edita deciſione.
50 Coronidis loco ea hic examinanda eſt quæ-
ſtio, an hodiernis moribus alter alteri paciſci
poſſit hoc effectu, ut illi inde competat actio.
Negat poſt alios *Carpzov. Juriſpr. Forenſ. par. 2.*
conſtitut. 33. defin. 25. & ſequent. qui retinen-
dam autumat & hodie definitionem juris civi-
lis. At affirmant *Bruneman. ad l. 25. in fin. ff.*
de Pact. Mev. par. 4. dec. 112. n. 2. Chriſtin.
vol. 3. dec. 35. num. 12. Adde *Groenvveg. &*
plures ab eo citatos ad §. 18. Inſtit. de Inutil.
ſtipulat.

PAGANA PROPOSITIO. vide verb. *Propoſitiones damnatæ* num. 28.

PALATIUM. Vide verb. *Immunitas ar. 2. a n. 71. ad 88.* ubi late de Immunitate, qua gaudere poſſunt Palatia Cardinalium, Legatorum, Principum, Regum, Nunciorum, & Epiſcoporum.

PALLIUM.

INſtantiæ pro Pallii conceſſione ab Advo- 1
catis Conſiſtorialibus proponi debent. Be-
nedict. XIV. Conſtitut. 106. incip. *Inter con-*
ſpicuos §. 18. Pallium conceditur, & tranſmit- 2
titur Patriarchæ Antiocheno Græcorum Mel-
chitarum. Idem Conſt. 92. incip. *Dum nobiſ-*
cum. Pallium tranſmittitur Patriarchæ Maro- 3
nitarum. Idem Conſtit. 101. incip. *Litteras*.
Pallia Patriarchis, & Archiepiſcopis ab Apo- 4
ſtolica Sede concedi, & mitti conſueverunt a
primis uſque Eccleſiæ ſæculis. Idem tom. 2.
Conſtit. 60. incip. *Rerum Eccleſiaſticarum*. Ea- 5
dem antea ſolemni ritu benedicta fuiſſe non
dubitatur. Idem *ibid.* Palliorum benedictio in 6
Eccleſia S. Petri, præviis Cleri Vigiliis, aliiſ-
que Sacris Cæremoniis fieri ſolebat. Idem *ib.*
Ritus hujuſmodi nonnullas ſubierunt mutatio- 7
nes, quæ aſſignantur. Idem *ibid.*
Palliorum Benedictionem in poſterum a Sum- 8
mo Pontifice fieri ſtatuitur in pervigilio Apo-
ſtolorum poſt Veſperas in Vaticana Baſilica
celebratas. Idem *ibid.* Vel abſente Pontifice, 9
ab eo Cardinale, qui Pontificalia peregerit.
Idem *ibidem*. Hujuſmodi Benedictionis ritus, 10
& formula ſtatuitur. Idem *ibidem*, & eſt ſe-
quens.
Poſt veſperas, Pontifex, ſeu Cardinalis, qui 11
illius vice in Pontificalibus Officio adſtiterit,
ipſa Pallia ter aſpergit aqua Benedicta, dicen-
do Antiphonam, *Aſperges me &c.* ac ter incen-
ſo adolet, deinde dicit:

℣. Adjutorium noſtrum in nomine Domini.
℟. Qui fecit Cœlum & terram.
℣. Dominus vobiſcum.
℟. Et cum ſpiritu tuo.

OREMUS.

DEus Paſtor æterne Animarum, qui eas Ovium nomine deſignatas, per Jeſum Chriſtum Filium tuum, Beato Petro Apoſtolo, ejuſque Succeſſoribus, boni Paſtoris typo regendas commiſiſti, atque ipſis Sacrarum Veſtium ſymbolis Paſtoralis curæ documenta ſignificari

ficari voluisti; effunde per Ministerium nostrum super hæc Pallia de Beatorum Apostolorum Principum Altari sumpta copiosam Benedictionis ✠ & Sanctificationis ✠ tuæ gratiam, ut quam mystice repræsentant Pastoralis Officii plenitudinem, atque excellentiam, pleno quoque opereutur effectu. Humilitatis nostræ preces benignus excipe, atque eorumdem Apostolorum meritis, & suffragiis concede, ut quicumque ea, te largiente, gestaverit, intelligat se Ovium tuarum Pastorem, atque in opere exhibeat, quod signatur in nomine. Sit boni, magnique illius imitator Pastoris, qui errantem Ovem humeris suis impositam cæteris adunavit, pro quibus animam posuit. Sit ejus exemplo in custodia Gregis sibi commissi sollicitus, sit vigil, sit circumspectus, ne qua Ovis in morsus incidat, fraudesque Luporum. Sit disciplinæ zelo districtus, quod perierat requirens, quod alienum reducens, quod confractum alligans, quod pingue, & forte custodiens. Videat humeris suis impositam Crucem, quam Filius tuus proposito sibi gaudio sustinere non recusavit; sitque illi crucifixus Mundus, & ipse Mundo. Tollat injectum collo suo Evangelicum jugum, sitque ei ita leve, ac suave, ut in via mandatorum tuorum cæteris exemplo, & observatione præcurrat. Sit ei hoc Symbolum unitatis, & cum Apostolica Sede communionis perfectæ tessera, sit caritatis vinculum, sit Divinæ hereditatis funiculus, sit æternæ securitatis pignus, ut in die adventus, & revelationis Magni Dei, Pastorumque Principis Jesu Christi, cum Ovibus sibi creditis, stola potiatur immortalitatis, & gloriæ. *Per eumdem Dominum nostrum &c.*

12 Pallium suscipientes absentium Antistitum nomine, præstare debent juramentum in manibus Cardinalis S. R. E. Diaconorum Prioris pro tempore existentis, dum Pallium ipsis ferendum, seu transmittendum suscipiunt, ut sequitur.

13 Ego N. Procurator, & procuratorio nomine, & pro parte Reverendissimi in Christo Patris, & Domini N. electi Ecclesiæ N. instanter, instantius, & instantissime peto mihi tradi, & assignari Pallium de Corpore Beati Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontificalis Officii, & promitto illud reverenter portare, vel portari facere eidem Reverendissimo Patri Domino N. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

14 Pallia Archiepiscopalia in Vaticana Basilica prope Corpus S. Petri semper asservari jubentur in capsula argentea auro obducta, quam Pontifex dono dedit. Idem *ib.* Ejus Arculæ custodia ad Altaristam Canonicum spectat. Idem *ib.*

Alia de Pallio; Vide tom. 1. verb. *Archiepiscopus art. 3. per tot.* 15

PANTHEISMUS.

Articulus novus ex aliena manu.

De Pantheismo quoque in hac Bibliotheca disputandum constitui, ut ea in nova hac editione titulo ab Auctore præfixo, quoad fieri possit, respondeat. Cum enim etiam dogmaticam Theologiam tractandam Auctor proposuerit, facile patet, Pantheismi errorem & impietatem exponi in eadem, ac refutari oportere. Est enim error hujusmodi omnium pessimus, ac Theologiam a fundamentis evertit; In eo enim situs est Pantheismus, ut Deum Mundi Auctorem, Conservatorem, atque Rectorem, de medio tollat; ad declinandam vero Atheismi infamiam Deum profiteri fingit. At si roges, quinam sit hujusmodi Deus, respondere cogitur, esse Mundum ipsum, ac ipsam rerum Universitatem. Pantheismus ergo error est, qui totum Mundum, sive rerum Universitatem pro prima causa ac pro Deo rerum omnium auctore habet. Quamobrem Pantheistæ re quidem, etsi non nomine, Athei sunt. 1

Athei dicuntur, qui Deum esse negant; 2 nam qui nunquam norint, nonnisi improprie, vel negative Athei nuncupantur. Ii vero vel practici sunt, vel theoretici. Athei practici appellantur, qui ita passionibus, & cupiditatibus indulgent, ut certa indicia præbeant, ita se vivere, quia Deum non credunt. Theoreticorum vero duplex est ordo; alter eorum, qui Dei naturam aperte sustulerunt, cujusmodi fuere Diagoras, Protagoras, Theodorus, aliique pauci; eorum alter, qui Deum aperte non negarunt, sed eas statuere, ac probavere Philosophiæ hypotheses, ex quibus id per legitimam consecutionem sequeretur: hujusmodi fuere Epicurei, Anaximandri, & Stratonis sectatores, atque ex recentioribus Hobbesius, Tollandus, ac Benedictus Spinosa. Addi quoque possunt Sceptici, qui de omnibus dubitantes Dei quoque existentiam in dubium revocant.

Athei secundi ordinis Pantheistæ appellari 3 solent: quia sublata superna mente, quæ res con-

condiderit, & regat, primam causam, ac primum principium rerum, mutationumque omnium, Materiam habent, ex qua omnia constant, cujusque res singulæ partes sunt, & mutationes, actionesque, formæ, modi, aut affectiones. Hinc totum ipsum, Deum: ipsius vero partes, Dei partes, vel attributa, & actiones, mutationesque, Dei operationes, & affectiones, aut modos vocant.

4 Sunt autem quædam, in quibus Pantheistæ omnes conveniunt, & quædam, in quibus invicem dissident. Inter omnes convenit materiam esse ens necessarium, increatum, æternum, secundum totum immutabile, ac mutabile secundum partes, & motum quendam, aut conatum ad motum habere, ac ex hac materia, ejusque naturali virtute Universum, sive res omnes, quæ in Universo sunt, atque mutationes singulas oriri. Dissidium vero est circa materiæ naturam, atque proprietates, per quas res omnes, ac functiones singulas efficiat. Epicurei, atque Stratonici materiam in particulas, sive minutas moleculas, vel atomos divisam natura sua adstruunt. Illi atomis diversa figura præditis motum quemdam inditum esse ajunt ac, Epicurus in nonnullis atomis motum quoque declinationis confixit, quo combinari facilius possent: Stratonici vero addidere particulis illis vitam quamdam, & plasticam virtutem per omnia diffusam, quæ initia in se habeat motus, sensus, rationis, atque consilii, licet ipsa sensus, rationisque sit expers. Epicurei itaque fingunt, ex fortuito illo motu atomorum in immenso spatio, post innumeras per infinitum tempus combinationes, tandem ea omnia prodiisse, quibus Universus constat, & conservatur, mentem quoque hominis, ejusque libertatem, quam per declinationem atomorum explicare conantur. Stratonici per illam plasticam virtutem res omnes necessarie producta fingunt, ac pro materiæ dispositione varios effectus fieri, hoc est, vegetationem in plantis, sensum in brutis, & in homine rationem etiam, atque consilium.

5 Anaximander, & Spinosa materiam, unam, immensam, infinitam, & secundum se totam immutabilem, mutabilem vero secundum partes confingunt. Anaximander vero ait, materiam per motum, & naturales qualitates frigoris, caloris, humiditatis, & siccitatis producere reales formas magnitudine, figura, motu, & quiete distinctas, inter quas formas vitam quoque animalem, sensum, & rationem constituebat, & hac ratione infinitos antea genitos Mundos, atque infinitos gignendos imaginabatur, qui corrupti in naturæ infinitatem redirent, cujus deinde virtute novi successive, non secus, ac Epicurus, de fortuito atomorum concursu philosophatus est,

Benedictus autem Spinosa gente, ac religione Judæus, qui natus Amstelodami die 14. Nov. 1632. obiit Hagæ Comitum 21. Febr. 1677. in impia sua Ethica Atheismum mathematica demonstrare methodo conatus est, absurda quadam conficta hypothesi, in qua materiæ infinitæ & immensæ, infinitam quoque cogitationem asseruit. Hypothesis autem hæc est: Fingit, substantiam unam tantum esse posse, eamque æternam, necessariam, infinitam, immensam; substantiæ vero præcipuas proprietates esse extensionem immensam, & cogitationem infinitam: Modos autem, & affectiones, quibus substantia illa, quatenus extensa est, particularia corpora constituit, & quatenus cogitans, belluas, hominesque efficit, substantias, sive Dei attributa & affectiones vocat, quæ determinate quodam modo Dei essentiam exprimunt. Hinc lapis E. C. non est nisi substantia, sive Deus, quatenus extensus, qui particulari modo per illud attributum exprimitur: bellua quoque Deus est, qui per illius organa & animam, extensionem & sensum, finito, ac determinato modo exprimit: hominis denique mens eadem substantia est, quatenus cogitans, non ut infinita, sed *quatenus humanæ mentis essentiam constituens, hanc vel illam habeat ideam, & sibi conscia hoc vel illo particulari modo delectabiliter operatur*, licet semper necessarie. Vide, inquit doctissimus Salignac, Spinosisticum Deum? duo homines, quorum unus negat, alter ait, unus fallitur, alter verum assequitur, unus adorat, blasphemat alter Deum, nil sunt nisi unum indivisibile ens, una substantia, sive Deus, qui in uno ait, negat in altero, fallitur in uno, non vero in alio, colit in illo Deum, in hoc blasphemat. En Spinosæ Numen! Quis vero finget in indivisibili infinita substantia tot diversos modos, in perfecta unitate tantam rerum varietatem, & multitudinem, in invariabili, & infinito mutationes, & limites? Hæc sunt profanorum ætatis nostræ hominum deliria. Hæc portentosa eorum sapientiæ inventa sunt, qui, ut supra cæteros se se extollant, *spiritus fortes* appellari solent.

Hactenus Pantheistarum hypotheses exposuimus. Quoniam vero in describendo Pantheismi historia, & in Pantheistis recensendis impii quidam Angli, ac Bailius, Buddeus, & etiam Antonius Genuensis turpiter erraverunt non sine maxima injuria etiam sanctorum hominum, & 7

cum

cum aliquo Religionis detrimento, animadvertere hic operæ pretium duximus, satis non esse ad insimulandum hominem Pantheismi, ut vel vocabula quædam adhibuerit a veris Pantheistis usurpata, vel hypotheses usurpaverit ad naturæ phænomena explicanda, quæ aliqua in parte supra recensitis sint similes: sed necessarium præterea esse, ut Deum non agnoscant Universi Auctorem Rectoremque. Ii ergo, qui Deum adstruunt a rerum universitate distinctum, atque diversum, qui Mundum condiderit, conservet, & regat, nonnisi per summam injuriam Pantheismi accusantur. Ac multo major injuria est, si ii Deum etiam materiæ creatorem esse fateantur. Hæc adeo clara sunt, ut demonstratione non egeant, & ut pro explorata regula haberi possint in texenda Pantheismi historia.

8 Quæ cum ita sint, quis non rideat impios illos Anglos, qui Mosem, Sanctum Paulum, aliosque probatissimos viros veriti non sunt inter Pantheistas recensere? Quid enim clarius in Mosis libris, atque in Paulinis Epistolis, quam quod Deus creaverit Cœlum & Terram, quodque omnia virtute sua conservet, & regat? Scio hos fingere, Mosem nomine Spiritus Dei, qui ferebatur super aquas, vim quamdam in natura activam, & genitricem, aut plasticam virtutem designasse. At quid hoc cum Pantheismo commune habet? Nam vis illa, quæcumque fuerit, ex Deo est, qui Mundum condidit atque tegit. Ait quoque Paulus: In Deo vivimus, movemur, & sumus; sed cum eumdem Deum opificem summum, rectoremque adstruat Universi, qua ratione verba illa in Spinosisticum sensum trahi potuerunt, cum satis perspicue exprimant, Deum Mundi Auctorem immensitate sub nobis præsentem esse, ac actione sua ita nos conservare & fovere, ut in ipso simus, ac per ipsum moveamur, atque vivamus? Sed mittamus hæc, atque ad alia veniamus.

9 Primo itaque constat, perperam inter Pantheistas recenseri antiquos Philosophos, qui hypotheses adhibuere iis etiam similes, quas exposuimus, ad explicandam Mundi genesim, rerumque propagationem, & effectus, dum constet, hos non negasse, sed præsupposuisse Dei existentiam, & providentiam; cum enim id nobis constet, palam fit illas hypotheses excogitasse ad modum explicandum, quo causæ secundæ juxta leges a prima causa præscriptas, Mundi genesim effectusque reliquos efficiant. Ita sane egisse Philosophos omnes, qui ante Anaxagoram physicam rerum causam investigarunt, ac etiam eos, qui ex minimis moleculis ante Democritum cuncta fieri autumarunt, observatum a pluribus est, ut optime advertunt Gerdil, Ansaldus, Cudworthius, Jo. Albertus Fabricius, aliique.

Secundo, nec inter Pantheistas haberi posse 10
Stoicos, aliosque antiquos, qui Deum Mundi Auctorem, rectoremque asseruere, quod Deum quandoque dixerint animam Mundi. Nam exploratum est, hos animæ nomen nonnisi improprie usurpare, & longe alio diverso sensu, ac mens anima hominis nuncupatur; Cum hæc corporis, hominisque Auctor non sit, sed pars sit hominis, humanarumque functionum principium. At multo minus Pantheismi suspecti sunt, qui Deum continuata actione creaturas conservare, cum ipsis concurrere, aut etiam præmovere eas asserunt. Nam ii Deum cum rerum Universitate neutiquam confundunt, sed supremi illius dominii exercitium explicant in res, earumque functiones: quod notatum iis velim, qui Genuensis metaphysicam legunt.

Tertio, nec jure Pantheismi suspecti habeu- 11
tur Morus, Clarkius, Cudworthius, Rapsonius, aliique, qui spatium pro Dei immensitate habent: Nam ii existentiam & providentiam Dei asserunt, probant, & explicant, atque ab hac fieri regique omnia tuentur. Ubi ergo Pantheismus est? Numquid ex eo quod, penetrato a rerum Universitate spatio, hoc una cum illa rem indivisam constituit? At id Genuensis cerebrum fingit, sed numquam probabit; cum spiritum corpus penetrare, quin eadem cum illo substantia fiat, norint fere omnes; cumque mutuam corporis penetrationem contingere per miraculum posse, nostri Theologi omnes propugnent, ac Philosophorum plerique, quin jactata ab illo inde sequatur identitas. Ii ergo reprehendi ea unice de causa, possunt, quod immensitatem Dei rite non explicant, sed Pantheismi accusari non possunt.

Quarto, neque ii Pantheistæ existimari pos- 12
sunt, qui licet Mundum æternum putaverint, Deum tamen illius Auctorem, Rectoremque norunt, atque probarunt, ut Aristoteles, & recentiores Platonici; sed dici dumtaxat potest, Aristotelem beneficam Dei libertatem negasse. Excusari autem nequeunt illi, qui naturas homine præstantiores adstruebant, sed ortas illas fingebant cum tota rerum Universitate, *ex Chao, & Oceano* in ipso rerum exordio. Nam naturas illas, ex materia prodiisse, ajunt, atque partes esse Universi, sive conficti ab Pantheistis Dei.

Quinto denique, injuria Bailium, & alios 13
Sco-

Scotistas ob assertas naturas a parte rei metaphysice universales, & univocationem entis, Pantheismi, & Spinosismi insimulari. Nam præterquam quod longe diverso a Spinosæ sensu entis unitatem, quæ sola abstractione mentis continentur, agnoscunt, perspicuum est, eos admittere Deum etiam materiæ Creatorem, ac Moderatorem rerum omnium. Eadem ratione constat, nonnisi per summam impudentiam suspectos prædicari Pantheismi Peripateticos ob admissas reales formas iis similes, quas Anaximander confixerat; Nam ii recte de Deo, ejusque providentia sentiebant.

14 Præter hæc, ad cognoscendum, quam levia & suspecta sint indicia, quibus profani homines moventur, ad augendum atheorum numerum, atque ad conciliandum per aliorum auctoritatem quamdam impietati verisimilitudinem observare etiam necesse est, Homines plerumque Atheos, aut sine religione dictos a nonnullis fuisse, vel quod receptam apud suos religionem non servarent, vel quod falsa numina colerent, vel quod datam fidem facile infringerent, vel denique quod efferatis moribus ostenderent parum apud eos potuisse minarum supremi Numinis metum, atque terrorem. Hæc omnia exemplis probantur. Anaxagoras, Socrates, & Evehemerus ab antiquis nonnullis Athei appellati fuere, licet Deum Mundi auctorem, rectoremque agnoscerent, atque docerent, quia primus Solem e Deorum numero expunxit; alter Deos gentium recusavit; tertius vero, quia Deorum Græciæ popularium ortum, & sepulcra demonstraverat, ut Clemens Alexandrinus ostendit; Accedit etiam, Judæos & Christianos Atheos a Gentibus passim appellatos fuisse, quod Idola, ut ipsi, non colerent, ut ex Justino, Athenagora, Tertulliano, aliisque Christianæ Religionis Apologistis, novimus. Item Atlantes, ut refert Mela, atque Æthyopes, qui ad torridam zonam habitant, teste Strabone, Athei appellati fuere, quod Solem execrarentur, veluti ipsis noxium, licet aliunde constet, religionem servasse. Sanctus Nilus Atheos vocavit Arabes, quos adorasse matutinam stellam recenset. Ob efferatos mores a Macobrio, Gigantes, a Porphyrio Thoes, & a Dionysio Periegete Nasamones Athei vocati fuere, de quorum sane Religione aliunde constat. Denique, ut alia mittam, Galli, quos maxime religioni deditos Cæsar exhibuit in suis de bello gallico commentariis, a Cicerone Or. pro Fontejo sine Religione dicuntur, ea fortasse de causa, quod fidem datam facile infringerent. Atque hæc satis quoad historiam.

Ad errorem quod spectat, qui sola explicatione refellitur, satis duximus argumenta per summa capita indicare, quibus confutatur, ac celebriores, qui hanc oppugnaverunt, Auctores recensere. Primum itaque consensus omnium cujusque ætatis gentium in asserendo Mundum statuto tempore a Supremo Numine conditum esse, cujusque providentia gubernari, invictum argumentum depromptum est ex traditione a primis hominibus ad posteros ubique locorum diffusos transmissa, quo ostenditur, Deum esse Supremum Mundi opificem, conservatorem, atque rectorem. Inter plures, qui de hoc argumento scripserunt, videri poterunt opera Patris Moneliæ, ac Patris Vicentii Patuzzi, celebrium e Dominicana familia Theologorum, quorum primus adversus Fatalistas, & Materialistas, alter vero de vitæ futuræ statu nuperrime scripsit: videri quoque poterit Auctor Principiorum Religionis naturalis & revelatæ, qui circa operis initium hujusmodi argumentum accurate tractat, & Joannes Albertus Fabricius *in delectu argumentorum*, & *Syllabo Scriptorum*, qui veritatem Religionis Christianæ adversus Atheos, Epicureos &c. asseruerunt: Is sane *cap.* 8. argumentum a consensu generis humani erudite persequitur, & nullas unquam esse vel fuisse Gentes Atheas ostendit, ac *n.* 5. plures Auctores recenset, qui ex professo de hoc argumento tractarunt. 15

Argumenta reliqua ex rerum natura, motu, & finibus petita, ab omnibus fere Philosophis, & Theologis nostris recensentur; dum Dei existentiam, & providentiam adversus Atheos, & Epicureos, demonstrant. Inter hæc vero plurimum ad Pantheismum refutandum valet argumentum ex rerum contingentia desumptum, de qua fuse disputat laudatus Pater Monelia in suo opere contra Materialistas, ubi luculenter demonstrat, non solum rerum individua, atque species & aspectabilem Mundum, sed etiam materiam ipsam contingentem esse, ideoque esse non potuisse, ac sola libera Supremi Opificis actione creatam esse atque conservari. Et sane ens contingens est, quod ita existit, ut possit non existere. Materia vero ita se habet. Etenim in notione materiæ idea existentiæ non relucet; cum æque bene concipere possimus nullam materiam existere, ac concipiamus posse non existere materiam de qua Urbs nostra constat, vel ex qua formatus est Sol, Luna &c. Nil enim prohibet quominus fingamus materiam hujusmodi non existere. Concipere ergo possumus nullam existere materiam, Ergo materia universa per notionem, 16

quam

quam ingerit, nobis veluti ens contingens exhibetur. Si contingens est, in se sufficientem rationem existentiæ suæ non habet, sed in causa aliqua libera, in cujus libera actione sit, & conservetur. Atque hæc causa Deus est Auctor Conservator, & Rector Universi. Vide etiam Auctores, qui contra Pantheistas, & Spinosam ex professo scripserunt, scilicet Antonium Genuensem in sua Metaphysica, Franciscum Lamy Benedictinum Congregationis S. Mauri, Henricum Morum, Isaacum Jaquelotum, Samuelem Clarck, aliosque bene multos, quos recenset Jo. Albertus Fabricius in opere supra citato. Vide infra verb. *Religio*.

P A P A.

Articulus I.

Quo ad ea, quæ concernunt Papæ Electionem consecrationem, & coronationem.

1 Papa non potest sibi successorem eligere, & si eligeret, irrita esset electio. Sic Glossa *in c. Apostolica §. His omnibus verb. Beatus 8. q. 1.* quam sequuntur omnes, teste Felino *in cap. 2. sub n. 23. col. 5. vers. Fallit quarto de Const.* Item Glossa *in c. Si transitus verb. Non possit dist. 79.* & ibi etiam Archidiaconus, Bellamer. Geminian. & Præpositus, Abbas *in c. Accepimus 5. de pactis n. 2.* ubi testatur hanc esse communem conclusionem. Doctores passim *in c. Licet de vitanda, de electione*, & ibi in specie Joann. Andreas *n. 15.* Butrius *n. 3. & n. 21.* Card. *n. 9. in 6. q.* Abbas *n. 2.* Decius *n. 7. & 8.* S. Joann. de Capistrano *de potestate Papæ n. 2. inter tract. Com. t. 13. fol. 32.* Cardinal. Zabarella *in c. Licet n. 9. de elect. & in Clement. Ne Romani in 5. q. n. 5. de elect.* Card. Jacobatius *de Concil. l. 10. ar. 7. in solutione undecimi argumenti fol. 34.* Card. Turrecremata *in Summa de Eccl. l. 1. c. 13. & lib. 2. c. 51.* Card. Cajetan. *t. 1. Opuscul. tr. 3. de potestate Papæ, & Concil. Apol. 2. c. 22.* Card. Alban. *de Cardinalibus qu. 32.* Card. Baronius *ad annum Christi 11. & ad 571.* August. Triumph. *de potest. Ecclesiæ q. 2. ar. 3. in corpore*, Fagn. *lib. 1. Decretal. in c. cap. Accepimus 5. de pactis n. 29. & seq.* cum plurimis aliis ibi citatis, Barbosa *Juris Ecclesiast. univers. l. 1. c. 1. n. 40.* cum aliis pluribus ibi adductis. Et plures alii citati a Card. Petra *tom. 4. Comment. ad Const. 5. Clementis VI. num. 9.* contra Victorium, Bonacina, Suarez, Vasquez, Turrianum, Ledesmam, & alios.

2 Papa prohibetur eligere sibi successorem non solum de jure Ecclesiastico, ut habetur ex *c. Episcopo 3. c. Plerique 5. cap. Moyses 6. caus. 8. quæst. 1.* cum similibus, & tenent communiter Doctores, sed etiam de Jure Divino, & naturali, Fagnan. *loc. cit. a num. 38. usque in finem*; ubi plurimis adductis id suo more solide probat, & omnia solvit argumenta contraria. Barbosa *loc. c. a n. 44. ad 47.* ubi ex multis id clare ostendit, & sic plures alii citati a Card. Petra *loc. cit. a n. 7. ad 9.*

3 Nec valet objicere exemplum Christi, qui sibi Successorem elegit S. Petrum Apostolum; adeoque idipsum licebit Romanis Pontificibus, qui vices Christi gerunt; *c. Ad Apostolicæ 2. §. Nos itaque, de sent. & re judicata in 6.* quia omnis Christi actio, nostra est instructio, *c. Significasti 5. de Election.* (*) Non valet, in- 4
quam

Nota Romani Theologi.

(*) Christus constituit Petrum suum Vicarium in terris, non successorem; ipse enim est Sacerdos in æternum. Quare argumentum corruit. Deinde post Christi Domini ascensionem ab Apostolis Petrus non electus, ut ait *Auctor*, sed recognitus fuit eorum Princeps.

Responsio Auctoris.

Advertendum erat, quod allata *ibi* a me objectio, est objectio adversariorum, & non mea conclusio. Dico enim: Nec valet objicere &c. Et prius in Summario sic: *adducitur & solvitur* instantia &c. prout iisdem terminis adducitur, & solvitur plurimis adductis a Celeberrimo Fagnano *lib. 1. decretal. in cap. Accepimus* 5. de pactis num. 18. 54. & seq. Videat ipsum *ibi* Theologus, & certe recedet ab indebite facta nota, & fatebitur, quod non corruit, sed subsistit argumentum. Ultraquamquod non desunt magni nominis Doctores, qui id expresse tradunt; ut inter alios Barbosa *Juris Ecclesiastici l. 1. cap. 1. de summo Pontifice, num. 16.* ubi in Summario sic expresse habet: *Petrus Vicarius & successor Christi multis ostenditur*, & in corpore sic: *Quod autem Christus voluerit Petrum sibi Vicarium, & successorem existere, ipsemet osten-*

quam, quia Christus uti Supremus Dominus potuit de re sua, idest, de sua Ecclesia absolute disponere, & eam suo arbitrio fundare; Non sic autem alii Pontifices, qui non Domini, sed dispensatores existunt; Tum quia, ut recte dicit Augustinus Triumph. *de potest. Eccl. q. 2. art. 2. in corpore*: *Christus fuit Deus, & homo, ideo in suo judicio non potuit falli, neque fallere; sed quia judicium humanum est fallibile, quia purus homo potest falli, & fallere, ideo conveniens fuit post Christi ascensionem, & post mortem illius, qui immediate a Christo electus fuit, ut promotio cujuslibet alterius Summi Pontificis fieret per electionem, ut ex collatione, & concordia plurium talis electio careret errore, & mereretur suscipere Divinam inspirationem*: Quinimmo, ut notat Fagnan. *l. c. n.* 54. ipse quoque S. Petrus ministerialiter etiam ab Apostolis electus fuit post Domini in Cœlum ascensum, ut patet *in cap. In novo dist.* 21. ibi: *Ceteri vero Apostoli cum eodem pari consortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsum quoque Principem eorum esse voluerunt*. Et *cap. Sacrosancta 2. dist.* 22. ibi: *Petro tamen a Domino concessum est (& ipsi inter se voluerunt idipsum) ut reliquis omnibus præesset Apostolis, & Cephas, idest caput, & principium teneret Apostolatus, qui etiam eamdem formam suis successoribus, & reliquis Episcopis tenendam tradiderunt*. Ad id autem, quod dicitur, quod omnis Christi actio nostra est instructio, conceditur de omni actione, quam fecit ut homo, non autem quam fecit ut Deus, nam ipse ambulavit super aquas, & jejunavit absque omni cibo, & potu quadraginta diebus, & ad hæc nos non adstringimur, quia talia miraculose fecit ut Deus. Et sic quod Christus Petrum sibi constituerit successorem, eique contulerit potestatem ligandi, & solvendi, non est tradendum ad exemplum, cum non ut homo, sed ut Deus operatus sit; *c. Ita Dominus 7. dist. 19. cap. Omnes 1. dist. 22. & cap. Solitæ §. Potuisses, de majorit. & obed.*

5 Nec valet instare *ex cap. Si Petrus 1. caus. 8. quæst.* 1. quod Sanctus Petrus Apostolus sibi elegit successorem Sanctum Clementem, quod ipsemet Clemens attestatur in Epistola prima ad Jacobum Fratrem Domini dicens: *Simon Petrus in ipsis diebus, quibus vitæ finem sibi præsensit, apprehensa manu mea repente consurgens in auribus totius Ecclesiæ hæc protulit verba: Clementem hunc Episcopum vobis ordino, cui soli meæ prædicationis, & Doctrinæ Cathedram trado*. Sic præcise refertur *in cap. Unde 2. cit. caus.* 8. *& quæst.* 1. & latius in eadem Epistola, quæ habetur integra *tom.* 1. *Concilior. part.* 1. *fol.* 27. *col.* 1. Hoc autem Sanctus Petrus non fecisset, si Jure Divino, & naturali prohibitum fuisset; *Dist.* 5. *in Summario §. Naturale Jus, cap.*

ostendit, dum dicit &c. Vide *ibi* ad longum. Et Card. Petra *tom.* 4. *Commentar. in Constitut. V. Clementis VI. in summario num.* 3. sic præcise: *Christus, qua forma divum Petrum sibi Successorem elegerit*. Et in corpore n. 6. sic præcise: *Qui primam sententiam tuentur, potissime adducuntur. Cum Christus dominus sibi successorem instituerit Petrum*. Pro eodem enim quantum ad hoc, salva in reliquis debita differentia, & proportione, videtur hic accipere Vicarium, & Successorem. Sicuti pro eodem sumit sanctissime Regnans Summus Pontifex Clemens XIII. in Apostolicis litteris, quibus facultatem concedit Ordinariis eam poscentibus, impertiendi cum Indulgentia plenaria Apostolicam Benedictionem suis diœcesanis vere pœnitentibus & confessis, ac Sacra communione refectis in duabus cujuscumque anni solemnitatibus, videlicet die Paschatis, & alio die Festo eorum arbitrio, & voluntate eligendo; ibi: *Exemploque suo edocuit, quid eos quos in gubernanda Catholica Ecclesia Successores, ac Vicarios suos in terris relinquebat, in Domino facere oporteret*. Et ad id, quod subjungit *Theologus* dicens: deinde post Christi Domini Ascensionem ab Apostolis Petrus non electus, ut ait *Auctor*, sed recognitus fuit eorum Princeps, jam patet responsio ex traditis a Fagnano *loc. cit. num.* 54. merito a me *loc. cit. num.* 4. *secut.* per ipsissima sua verba, *ibi*: quinimmo, ut notat Fagnanus *loc. cit. num.* 54. ipse quoque S. Petrus ministerialiter ab Apostolis electus fuit post Domini in Cœlum Ascensum: *in cap. In novo 2. dist.* 21. ibi: *Cæteri vero Apostoli cum eodem pari consortio honorem, & potestatem acceperunt, ipsum quoque Principem eorum esse voluerunt*. Nonne Fagnani, & meam conclusionem satis aperte demonstrant illa verba: *ipsum quoque Principem* eorum *esse voluerunt &c.* Et in cap. *Sacrosancta 2. dist. 22. ibi: Petro tamen a Domino concessum est (& ipsi inter se voluerunt idipsum) ut reliquis omnibus præesset Apostolis &c.* Ponderentur illa verba: *& ipsi inter se voluerunt idipsum*, & satis patebit, per ipsa denotari saltem ministerialis Electio Petri in eorum caput & Principem facta a cæteris Apostolis, ut tradit clariss. Canonista Fagnanus, in intelligentia & expositione Sacrorum Canonum nemini certe secundus.

cap. Sunt quidam 6. cauſ. 25. quæſt. 1. Non
6 valet, inquam, quia in primis illa Epiſtola videtur falso inſcripta ejuſdem Clementis nomine, ut inſinuat Card. Baronius *Annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 60. *pag.* 680. quia longe ante mortem Petri obierat Jacobus Alphæi Frater Domini, dictus juſtus, & minor, quia conſtitutus fuerat a Petro Epiſcopus Hieroſolymitanus, & ex Templi vertice fuit præcipitatus *anno Domini* 63. Petri vero 19. Neronis 7. ex tabula Chronographica Jacobi Gault. *primo ſæculo fol.* 8. & ex Breviario Chronologico Fr. Franciſc. a Coriolano *fol.* 15. ex Card. Baronio *d. tom.* 1. *anno Chriſti* 69. *pag.* 628. & 680. & ex Barboſa *loc. cit. num.* 45. Et non debet confundi iſte Jacobus cum altero Jacobo Filio Zebedæi, qui primus Apoſtolorum cæſus obiit anno Domini 44. ſub Herode Agrippa. Unde cum d. Epiſtola ſcripta ſit poſt obitum S. Petri, & ſic poſt annum Neronis decimum tertium ſcribi non potuit ad Jacobum Alphæi, qui jam obierat anno 7. ejuſdem Neronis, nec ad Jacobum Zebedæi, qui primus Apoſtolorum jam obierat anno Domini 44. ſub Herode Agrippa, & ſic multo prius ante mortem S. Petri. Et propterea Card. Bellarminus *de Scriptoribus Eccleſiaſt. in S. Clemente*, dicit dictam Epiſtolam non carere ſcrupulo, & multis rationibus hoc ipſum oſtendit Jul. Lavorius *variar. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 3. *n.* 51. Et de ipſa dubitant Fagnan. *l. cit. n.* 59. Barboſa *l. c. n.* 45. aliique multi Canoniſtæ, & Theologi apud Card. Petram *loc. c. n.* 8. Poſſevin. *in Appar. Sac. in verb. Clemens Romanus*, Mendoz.
7 *q.* 4. *Schol.* §. 11. *verſ. Quarto*. Nec parva eſt controverſia inter Doctores, an Clemens fuerit ſecundus, vel quartus Summus Pontifex? Unde Gloſſa *in cit. cap. Si Petrus* 1. *cauſ.* 8. *qu.* 1. *verb. Aut ligandi*, habet ſequentem verſum:

Diſputat hic mundus, quartus, fueritve ſecundus.

Sed dato etiam, quod S. Petrus eum ſibi 8
Succeſſorem nominaverit, ut communius ſentiunt Doctores, reſpondetur cum Barboſa *loc. cit. num.* 47. quod melius dici poteſt, Petrum ex omnibus Presbyteris, & Diaconis Romanæ Urbis XXIV. elegiſſe, cum quibus omnia ardua negotia Eccleſiæ reſolveret, eoſque ſibi Coadjutores, & Conſiliarios, & Summi Pontificis Electores inſtituit ordinavitque; ut ex Sacro hoc XXIV. Senatorum Collegio, quos poſtea Silveſter I. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales nuncupavit, Pontifices eligerentur, ut colligitur *ex cap. Oportebat* 3. *diſt.* 79. In præſentia igitur horum Electorum Petrus in ultimis vitæ ſuæ diebus conſurgens Clementem in Pontificem nominavit, quod tamen ita factum creditur, ſi a Sacro illo Romanæ Eccleſiæ Senatu admitteretur: Cognoſcentes vero hujuſmodi nominis formam graviter in futurum Eccleſiæ poſſe nocere, non Clementem, ſed Linum elegerunt, & illum poſt Petrum Pontificatui Romano præeſſe voluerunt, quamvis deinde Clemens, decedentibus Lino, & Cleto, ab ipſo Senatu in Pontificem fuerit electus. Colliguntur hæc ex Cæremoniali Romano *lib.* 1. *ſect.* 1. *cap.* 3. Unde apparet, Sanctum Petrum non ſibi Clementem neceſſario Succeſſorem elegiſſe ſed tantum nominaſſe, ut a Sacro illo Collegio juxta formam ſibi traditam eligeretur; & ita intelligendus eſt textus *in d. cap. Si Petrus* 1. *cum ſeq. cauſ.* 8. *quæſt.* 1. Hactenus Barboſa (*).

Nec

Ejuſdem Rom. Theol. Nota.

(*) Quæ ex Barboſa Auctor recenſet, haud facile eruditus Lector probabit. Quamobrem Romani Cenſores addendum hic voluere, quod Antonius Sandinius in ſua hiſtoria Apoſtolica hac de re ſcripſit. Irenæus, inquit ipſe, memoriæ prodit, *Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ* a Petro traditum, Tertullianus Clementi datum; *Hoc enim modo*, ait, *Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt: ſicut Smyrnæorum Eccleſia Polycarpum ab Joanne collocatum refert; ſicut Romanorum, Clementem a Petro ordinatum itidem: Perinde utique, & cæteræ exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici Seminarii traduces habeant*. Itaque ſicut Polycarpus ab Joanne inauguratus eſt, ut eſſet Antiſtes Eccleſiæ Smyrnæorum; ita Clemens a Petro ordinatus dici debet, ut eſſet Pontifex Romanorum: alioquin non recte Tertullianus duas illas Eccleſias inter ſe ſe comparaſſet. Ex Scriptoribus tam antiquis, quam recentibus, alii Irenæum ſequuntur, alii Tertullianum. Baronius, cujus præ cæteris ſententiam probant Natalis Alexander, Cutelerius, Bollandus, Tillemontius, ſecutus conjecturam Epiphanii, utroſque ita componit. Scribit enim, S. Clementem accepiſſe quidem a D. Petro Epiſcopatum, modeſtiæ tamen cauſa de ſuo cedentem jure collatam ſibi dignitatem recuſaſſe, donec Linus, & Cletus Petri ipſius in Epiſcopali munere Adminiſtri alius poſt alium, opera, crediderim, ejuſdem Clementis a Clero electi, Romanam Eccleſiam gubernarent. At vide Eminent. Orſium *tom.* 1. *ſuæ Hiſt. Eccleſiaſt.*

Re-

9 Nec valet, inquam, instare, quod Bonifacius II. in Concilio Romano I. Vigilium Diaconum sibi Successorem elegerit anno Christi 531. ut refert Anastasius Bibliothecarius in vita ipsius Bonifacii, & habetur *tom. 2. Concil. part. 1. fol. 463. col. 2. & fol. 646. col. 3.* in hæc verba: Hic, scilicet Bonifacius II. *congregavit Synodum in Basilica Beati Petri Apostoli, & fecit constitutum, ut sibi Successorem ordinaret. Quo constituto, cum Chirographis Sacerdotum, & jurejurando ante Confessionem B. Apostoli Petri in Successorem Pontificem Diaconum Vigilium constituit.* Nec desunt alia exempla his similia. Nam Gregorius VII. anno 1085. elegit Victorem III. Victor III. anno 1086. elegit Urbanum II. Urbanus II. anno 1099. elegit Paschalem II. ut videre est apud Baronium *ad annum Christi* 1085. *fol.* 188. & *ad annum* 1087. & apud Fagnan. *loc. cit. num.* 22. Et ad hoc facit textus *in cap. Si transitus* 10. *dist.* 70. ibi: *Si transitus Papæ inopinatus evenerit, ut de sui electione Successoris non possit ante decernere &c.* per quæ verba innuitur, posse Papam ante transitum suum de Successore decernere, & deliberare.

10 Non valet, inquam, quia factum illud Bonifacii II. in Concilio iterum congregato, ab omnibus fuit reprobatum, ut testatur idem Anastasius Bibliothecarius *in dicta vita ejusdem Bonifacii*, dicens: *Eodem tempore, facta iterum Synodo, hoc censuerunt Sacerdotes omnes propter reverentiam Sedis Sanctæ, & quia contra Canones fuerat hoc factum, & quia culpa eum respiciebat, ut Successorem sibi constitueret, ipse Bonifacius Papa reum se confessus est Majestatis, quod Diaconum Vigilium sua subscriptione Chirographi ante confessionem B. Petri Apostoli constituisset, ac ipsum constitutum in præsentia omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus incendio consumpsit*, & etiam refertur *tom. 2. Concilior. part. 1. fol. 643. col. 2. dict.* C. Unde merito S. Silverius Papa in Epistola ad eundem, Vigilium Diaconum Pseudo-Pontificem exprobravit: *Quia contra Jura Canonica temporibus sanctæ memoriæ Bonifacii Papæ, & ipso vivente designari conabaris, nisi tibi amplissimus Senatus obviasset, justa tunc Providentia, Pastorali, ac Pontificali auctoritate tua execranda jam debuerant auspicia detruncari; sed dum parvum vulnus in te est neglectum, insanabile tunc crevit apostema.* Alia vero exempla in contrarium adducta, si accurate considerentur, nullam vim faciunt, nam illæ non fuerunt electiones, & substitutiones Successorum; sed potius designationes, & commendationes personarum, quæ sibi ad tantum munus subeundum præstantiores viderentur. Pontifices enim a Cardinalibus rogati indicarunt, quem dignum putarent Cathedra Petri, salvis tamen Cardinalium suffragiis: ideoque nullus ex designatis post obitum Pontificis designantis gessit se pro Papa, nisi post subsecutam Cardinalium electionem, & ad hoc facit *c. Petisti* 17. *caus.* 7. *q.* 1. ibi *Si eum aptum... cognoveris, tibi Successorem designa, ut huc veniat ordinandus.* Ad textum autem *in citat. cap. Transitus*, respondetur cum Glossa *ibidem*, quod aliud est de sui Successotis electione cum Fratribus, seu Cardinalibus deliberare, quod ibi permittitur, & potest fieri, & aliud est ex testamento, quasi dignitatis suæ heredem substituere, quod penitus prohibetur, ut *cap. Episcopo* 3. *c. Episcopo* 4. *c. Plerique* 5. *cap. Moyses* 6. *caus.* 8. *quæst.* 1. cum similibus. Sic respondet ad litteram Gratianus *in c. Apostolica §. His omnibus* 7. *caus.* 8. *q.* 1. & Glossa *in cit. c. Transitus*: & *ibi* Archidiaconus, Bellamer. Turrecrem. & reliqui omnes, teste Fagnano *loc. c. num.* 62.

Hinc plures Pontifices, etiam ex non primævis, licet rogati, & persuasi ad sibi Successorem eligendum, id facere omnino recusarunt. Sic Cœlestinus III. cum gravi morbo laborans, renunciare vellet Papatui, & Cardinalis Joann. de S. Paulo titul. S. Priscæ in ipsius 11

Responsio Auctoris.

Quæ ex Barbosa *loco cit.* ego recenseo, nedum facile, sed facillime probant eruditissimi & magni nominis viri, ut videre est in Card. Petra *n.* 4. *comment. in Constit. V. Clem. VI. a n.* 5. *ad* 17. ubi post multa ipse concludit: *Verumtamen probabilissimum etiam est, quod a Clero Romæ fuerit Linus in Cathedra Petri locatus. Pro comperto enim est, quod a primordiis Ecclesiæ summi Pontificis electio apud Presbyteros & Diaconos urbis Romæ erat, qui a Petro in loco absentium Apostolorum per regiones urbis constituti erant.* Fagnan. *lib.* 1. *decretal. in cap. Accepimus, de pactis n.* 58. & 59. Matthæucci *in opere dogmatico controvers.* 6. *n.* 15. & alii plures, ut eruditis liquet, sed dato etiam, quod omnino non consistant, quæ tradit Barbosa, gravis alioquin Auctor, quid inde contra me? qui tantummodo ad eruditionem ea recenseo ex mente Barbosæ, ut clare demonstro cit. n. 8. sic concludendo: hactenus Barbosa.

ipsius locum subrogari, & assumi summopere cuperet, tamquam inauditum in Ecclesia Dei id minime fecit. Paulus III. persuasus a Cardinali Francisco Pisano Veneto, Episcopo Patavino, ut sibi Successorem eligeret, omnino respuit. Pius IV. in Consistorio Cardinales alloquens, ipsisque suam senectam exponens adjecit se utique scire, quæri a Jurisconsultis: An Romanus Pontifex sibi Successorem deligere queat? Et sub Paulo IV. agitatam fuisse quæstionem: An idem Pontifex adjutorem cum futura Successione adsciscere possit? Et quamvis nonnulli id affirment, eam tamen sententiam Pius uti falsam rejiciendam censuit, volebatque declarare, Pontificem Cardinalibus etiam assentientibus id facere non posse; Major pars Cardinalium Decretum faciendum judicavit, sed Cardinalis Gambara dixit, declaratum olim a Pontifice in Consistorio, & Decreto firmatum hoc a Pontifice. Sic ex aliis refert Card. Petra *tom. 4. Commentar. ad Constitut. 5. Clementis VI. num. 9.*

12 Unde a Papa nequit valide fieri Constitutio etiam de consensu Cardinalium, quod Summus Pontifex possit sibi Successorem substituere: Cardinal. Zabarell. *in Clement. Ne Romani in 5. quæst. num. 5. de election.* Card. Turrecrem. *In summa de Eccles. lib. 1. c. 13. & lib. 2. c. 15. & in cap. Si transitus 10. num. 1. dist. 79.* Augustin. Triumph. *de potest. Eccles. q. 3. artic. 3. in corpor.* Martin. Lauden. *de Cardinal. quæst. 39. inter tract. commun. tom. 4. fol. 63.* Hieronym. Manfred. *de Cardinalib. decis. 15. tom. 13. tract. part. 2. fol. 86.* Cardinal. Cajetan. *Opuscul. tom. 1. tract. 2. de potest. Papæ, & Concil. Apolog. 2. cap. 12.* Petrus de Palud. *de potest. Eccles. lib. 4.* Silvester *in verb. Excommunicatio 9. n. 3.* Gregorius de Valentia *tom. 3. disp. 10. qu. 3. de statu Episcop. punct. 3. §. Quarta assertio;* Card. Baron. *ad annum Christi 11. fol. 188.* & passim Moderni, teste Fagnano *loc. cit. num. 31.* qui *numeris sequentibus* quinque præcipuis solidis fundamentis hanc conclusionem propugnat.

13 Summus ergo Pontifex assumi debet per electionem; quæ primo post S. Petrum fuit apud Ecclesiæ Romanæ Senatum ex XXIV. Presbyteris, & Diaconis Romanæ Urbis, quos ipse S. Petrus tamquam Senatores Romanæ Ecclesiæ in locum absentium Apostolorum instituit ad instar XXIV. Seniorum, quos *in Apocalypsi cap. 4.* Joannes super Throno in conspectu Dei sedere conspexit, & ipsos Romani Pontificis Consiliarios, Coadjutores, & Electores pro tunc esse voluit, inter quos præcipui erant Linus, Cletus, & Clemens, ut *in cap. Si Petrus caus. 8. qu. 1.* qui postea singuli successive Romanam Sedem tenuerunt.

Deinde vero post tempora S. Silvestri, a quo 14
cœpit Ecclesia bonis temporalibus, ac terrena potestate perfrui, orientibus scandalis, & scissuris inter hujusmodi Ecclesiæ Senatores reliquus Clerus Romanus, ac populus ad præsentiam, & corroborationem exhibendam adjunctus est electioni Pontificis, ut colligi videtur *ex c. Factus 5. caus. 7. q. 1.* Et hoc tribus potissimum rationibus; primo ad removendas seditiones Clericorum; secundo ut omnibus in eligendo esset dicendi facultas, & liceret viria, vel virtutes eligendi proferre, & sic electioni suo consensu testimonium perhibere; *cap. Reliqui 1. dist. 67.* Tertio ne populus invitus, & non optatum Prælatum acciperet; *cap. Nullus invitis 13. dist. 61. cap. Si forte 36. distin. 63.* Hactenus Barbosa *loc. cit. num. 49. & 50.*

Progressu autem temporis ad sedanda adhuc 15
contentiones, & tumultus, qui in hujusmodi electione nihilominus oriebantur, Imperatores suas manus huic electioni interponere cœperunt, non quidem auctoritate electiva, seu vere confirmativa, sed solum opitulativa, seu auxiliativa, & executiva, quatenus nempe in publicæ pacis officium electionem promovebant, & jam factam sua auctoritate ipsi favebant, & defendebant ne schisma oriretur, & si quod ortum esset, comprimebant, tumultusque sedabant; sub his enim restrictionibus eis concessum erat ut electioni intervenirent, ac electioni eorundem auctoritas inserviret, nunquam tamen quod electioni præessent, vel in ea suffragium ferrent, aut eandem factam confirmarent, vel infirmarent.

Nec valet dicere, quod Imperatores habue- 16
rint Jus eligendi Romanos Pontifices, ut concessum fuisse Carolo Magno ab Adriano I. habetur *in cap. Adrianus 22. dist. 63.* & Othoni I. a Leone VIII. ut habetur *in cap. In 17
Synodo 23. eodem dist. 63.* Non valet, inquam, quia Canones illos esse apocryphos, commentitios, & fictitios scribunt Cardinal. Bellarminus *de Summo Pontific. l. 2. cap. 22. & de Clericis cap. 9. & in Apolog. pro responsione sua ad lib. Regis Angl. cap. 7. tom. 6. suorum operum*, Cardinal. Baron. *annal. Eccl. ad annum 526. & 555. & præsertim ad ann. 774. a num. 10. & ad annum 964. a num. 22.* Suarez *de Defensione Fidei Cathol. contra Anglicanæ sectæ errores lib. 3. cap. 29. num. 7.* Azorius *Institution. moral. part. 2. lib. 4. cap. 2. quæst. 3.* Jacobus Gretser. *in Apologia Baron. cap.*

cap. 1. *&* 2. Seraphin. de Freitas *de justo imperio Lusitan. Asiatico cap.* 6. *num.* 100. *&* 101. Solorzan. *de Jure Indiarum l.* 2. *cap.* 22. *num.* 39. *tom.* 1. Bonacina *de election. Pontificis quæst.* 1. *punct.* 1. *proposit. unic. num.* 9. Fagnan. *in cap. Accepimus, de pactis num.* 64. & alii plures apud Cardin. Petram *loc. cit. num.* 26. dicentes fabellam, & imposturam esse a Sigibetto Monaco Gemblacensi Schismatico Historico, atque Imperatoris Henrici partes adversus Romanos Pontifices propugnante, in fine suæ Chronographiæ adjectam. Hic enim in gratiam Schismatici Imperatoris Henrici vindicantis sibi Ecclesiarum investituras, eosdem Canones primus contextuit, cum nullus plane alius, qui ante eum scripserit, res Francorum, de recensitis in illis vel levem mentionem fecerit, ut notarunt Coriolanus *in Breviario ad annum* 774. Spondanus *ad eundem annum num.* 3. Gonzalez *in primo tit.* 6. *cap.* 5. *num.* 12. plures allegans: Qui omnes nimiæ credulitatis, prout in aliis fuit, & levitatis virum appellant Gratianum, eo quod illud Concilii Decretum suæ Canonum collectioni improvide nimis consarcinaverit. Unde Cabassut. *Notit. Ecclesiastic. ad ann.* 1274. *dissertat.* 2. *ad Concil. Lugdunens. II. numer.* 4. dicit, Canones allegatos cum eo, qui præcedit, merito deberi ex collectione expungi, & obliterari.

18 Sed quatenus prædictis Canonibus aliqua esset adhibenda fides, tamen confirmatio electionis, quam ex asserto Indulto Apostolicæ Sedis tunc temporis concedebant Imperatores, non conferebat Papæ auctoritatem Papatus, alioquin Papatus esset ab Imperatore, quod est Hæreticum, cum sit a Deo tantum; *cap. Omnes* 1. *& cap. Sacrosancta* 2. *dist.* 22. cum similibus, sed solum dabat robur facto, ut Schismatici, & Hæretici non auderent contravenire, ut optime probant Cardinal. Turrecremata *in dict. cap. Adrianus num.* 1. Fagnan. *loc. cit.*

19 *num.* 65. & alii plures: Tum quia Papa non potest alteri impertiri facultatem eligendi Summum Pontificem, quia Regula Juris est quod nemo possit per alium facere, quod per se ipsum facere non potest; *cap. Nemo* 79. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Nemo potest plus Juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur;* Nemo enim dat, quod non habet; *cap. Dalbertum* 24. *caus.* 1. *quæst.* 7. *cap. Quomodo, de consecrat. dist.* 4. *cap. Quod autem* 5. *de Jurepatronat.* Papa autem nequit sibi eligere Successorem, ut supra probatum est *a num.* 2. & neque de consensu Cardinalium potest facere Constitutionem, quod Summus Pontifex possit sibi Successorem substituere, *ut supra num.* 12. Unde tanto minus potest concedere Imperatoribus Jus eligendi, & confirmandi Summum Pontificem. Sic optime probant Cardin. Alban. *in tractat. de Cardinalibus quæst.* 32. Fagnan. *loc. cit. num.* 66. & alii passim.

Immo cum post Decretum Nicolai II. relatum *in cap. In Nomine Domini* 1. *dist.* 23. 20
in quo notat Cardin. Petra *tom.* 4. *Commentar. ad Constitut.* 5. *Clementis VI. num.* 33. ad sedandas seditiones, tumultus, & rixas, quæ in electione Summi Pontificis oriebantur, sancitum fuerat, ut electio Papæ a Cardinalibus Episcopis perageretur, ac deinde reliqui Cardinales, Clerus, ac populus Romanus ad eam comprobandam accederent, salvo tamen honore, & reverentia Henrici Imperatoris. Cum 21
adhuc quandoque ex violentia Imperatorum in electione Papæ schismata orirentur, Alexander III. qui & illa suo tempore non semel expertus fuerat, statuit in Generali Concilio, ut ille demum Canonice electus censeretur, in quem duæ ex tribus partibus omnium Cardinalium consensissent, prout refertur, *in cap. Licet 6. de electione*, & sic excluso Cleri, & populi, & Imperatoris consensu, qui requirebatur, attento Nicolai II. decreto *in cit. cap. In nomine Domini* 1. *distinct.* 22. postea tota Pontificis electio ad solum Cardinalium Collegium redacta fuit per dictum Alexandrum III. *in cit. cap. Licet 6. de elect.* quod deinde fuit confirmatum, & plenius statutum a Greg. X. in Concilio Generali Lugdunensi relato *in c. Ubi periculum 3. de electione in 6.* & a Clemente V. in Concilio Viennensi relat. *in Clem. Ne Romani 2. de electione*. Vide Barb. *loc. cit. n.* 55. *&* 56. Cardin. Petram *loc. cit. a n.* 35. *ad* 38.

Insuper, ne diuturnæ vacationis incommo- 22
dis Romana Ecclesia premeretur, neque Cardinales possent ambientium studiis corrumpi, Gregorius X. *in dicto cap. Ubi periculum 3. de elect. in 6.* Clemens V. *in cit. Clementina Ne Romani 2. de elect.* Clemens VI. *in Constitut. incip. Licet*, Clemens VII. Constit. incip. *Cum charissimus*, Paulus IV. Constitut. incip. *Cum secundum*; Pius IV. Constitut. incip. *In eligendis*; Gregorius XV. Constitut. incip. *Æterni*, & alia ejusdem Gregor. incip. *Decet Romanum Pontif.* Urbanus VIII. Constit. incip. *Ad Romani*, & novissime Clemens XII. Constit. incip. *Apostolatus Officium*, plura circa electionem Papæ statuerunt, quorum aliqua ma-

magis notabilia ex Barbosa *loc. cit. a num. 60.* & Card. de Luca *in par. 2. relat. Romanæ Curiæ disc. 3.* referre placet.

23 Primo igitur ante Papæ electionem, statim priore defuncto, Cardinales absentes sunt moniendi, ac per decem dies a die mortis Pontificis computandos, expectandi, *cit. cap. Ubi periculum 3. de electione in 6.* & cit. Constit.

24 Pii IV. in c. *In eligendis*. Si tamen ante dictos decem dies elapsos, ex aliqua justa causa præveniendi, fiat Papæ electio a communi Cardinalium præsentium, vel duarum partium eorum, consensu, non expectatis Cardinalibus absentibus, talis electio erit valida, cum expectatio dicti temporis non pertineat ad substantiam electionis; Lavorius *variarum lucubrat. tom. 1. titul. 4. cap. 7. num. 4.* Diana *part. 5. tractat. 2. resolut. 75.* Azorius *Instit. moral. par. 1. lib. 4. cap. 2. quæst. 5.* Bonacina *de electione Pontific. disput. 1. quæst. 3. in princip. a num. 1.* Barbosa *loc. cit. a n. 61.* & alii passim.

25 Cardinales absentes non sunt solemni convocatione vocandi, seu citandi eo modo, quo de jure in aliis electionibus, & actibus Capitularibus alii Electores sunt vocandi; Glossa *in cit. c. Ubi periculum, verb. decem dierum*, & *ibi* Archidiaconus *verb. Expectare*, Cardin. de Luca *par. 2. relat. Romanæ Curiæ disc. 3. n. 27.* Lavor. *loc. cit. tit. 4. cap. 7.* Mendoza *in Regul. 32. Cancellar. qu. 8. num. 8.* Barbosa *loc.*

26 *cit. n. 62.* & alii. Cardinales præsentes solent certiorare Cardinales absentes de obitu Pontificis per litteras a Secretario Sacri Collegii subscriptas. Barbosa *loc. cit. num. 63.* Lavorius *in fine dicti tit. 4. pag. 554.* ubi dat formulam ipsarum Litterarum.

27 Cardinales absentes, licet desint ex publica causa, & de licentia Romani Pontificis, ad electionem Successoris expectandi non sunt ultra decem dies. Pius IV. in d. Const. incip.

28 *In eligendis*, §. *Declarandis*. Cardinales præsentes per novem dies debent celebrare exequias Defuncti Pontificis; *cit. c. Ubi periculum 3. de electione in 6. §. Quia vero.*

29 Secundo, dum exequiæ per dictos novem dies a Cardinalibus celebrantur, singulis diebus Cardinales non impediti in Basilica Vaticana conveniunt, & ante dictarum exequiarum celebrationem congregari solent in ejusdem Basilicæ Sacristia, ut Principum Oratores, ac etiam Officiales, & Magistratus audiant, aliasque congruas præbeant provisiones pro utriusque Principatus regimine, ac etiam pro Conclavis ordinatione, quod intra id temporis fabricari debet in Pontificio Palatio, nullo intermedio pariete, & ibi commanere debent Cardinales, donec per ipsos Summus Pontifex fuerit electus; *cit. c. Ubi periculum*, §. *Hoc Sacro*.

Decima vero die, celebrata prius in eadem Basilica Missa de Spiritu Sancto, Cardinales in Urbe existentes, & legitime non impediti processionaliter Conclave ingrediuntur; Legitime autem impediti solent sero privatim ingredi, Cardinalibus jam existentibus in propriis Cellis, quæ per sortem absque aliqua personarum acceptione distribuuntur; per totam illam diem liber patet aditus Principum Oratoribus, ac Magnatibus, & Prælatis, aliisque omnibus, tam nobilibus, quam popularibus Conclave peragrandi, atque benevolos Cardinales in Cellis visitandi, & præsertim Principum, & Rerumpublicarum Oratores, & Magnates totum Collegium visitant, eisque obsequia præstant, atque felices faciunt adulatorias augurationes, ut refert Card. de Luca *par. 2. Relat. Romanæ Curiæ disc. 3. n. 13.* 30

Omnibus autem de sero exclusis, præter eos, qui in Conclavi cum Cardinalibus remansuri sunt, illud ad formam rigorosæ clausuræ undique redactum clauditur per ejusdem Conclavis Custodes, qui duo sunt fixi, ac principales, ille scilicet Prælatus, qui ab eodem Collegio ante ingressum electus fuerit, qui Conclavis Gubernator dicitur, & alter Sæcularis, qui Conclavis Marescallus nuncupatur; alii vero Custodes sunt Prælati, ac etiam respective Conservatores populi custodientes rotas, per quas victualia, aliaque necessaria transmittuntur, ad formam Clausuræ Monasteriorum Monialium; dictique Custodes per turnum deputari soliti singulis diebus invigilant, ne Apostolicis Constitutionibus contraveniatur circa allocutiones, vel Litterarum transmissionem; *cit. cap. Ubi periculum*, §. *Hoc Sacro*; & cit. Const. Pii IV. incip. *in eligendis*. 31

In Conclavi sub Clausura, ultra Cardinales, remanent regulariter duo cujuslibet Cardinalis familiares, qui vulgo Conclavistæ nuncupantur, pro eorum servitio, solumque Cardinalibus senibus, vel infirmis, ac etiam iis, qui de Principum genere sint, indulgetur tertius familiaris, seu Conclavista, ratione majoris servitii quo indigere dignoscantur judicio ejusdem Collegii, a quo pendet concessio tertii familiaris, seu Conclavistæ, & tales familiares, seu Conclavistæ non debent esse Mercatores, Ministri Principum, Domini temporales, & jurisdictionem habentes, neque Fratres, aut Nepo- 32

tes Cardinalium, etiamsi expensis eorum vivere, sed debent esse ipsorum Cardinalium vere servientes, familiares, Domestici, & continui commensales cujusque respective saltem ab anno ante, & adhuc pro tunc tales existere, cit. Const. Pii IV. incip. *In eligendis* §. *Qui servientes*.

33 Ultra prædictos familiares cuilibet Cardinali specialiter necessarios, remanent in Conclavi alii quoque Officiales, vel Ministri pro servitio Cardinalium in communi; scilicet unus Sacrista cum Clerico coadjutore, duo Magistri Cæremoniarum, qui Celebranti ministrent, unus Religiosus pro Confessionibus audiendis, unus Collegii Secretarius cum uno tantum famulo; duo Medici, unus chirurgus cum uno, aut duobus servitoribus; duo Barbitonsores cum uno, aut duobus servitoribus; unus faber lignarius; unus Cæmentarius; item octo, aut decem servientes bajuli publicæ utilitati, & commoditati omnium, veluti pro lignis portandis, & pro aliis hujusmodi ministeriis, qui omnes a Collegio Cardinalium, non tamen ex familia alicujus Cardinalis, eligi debent per secreta suffragia, ita tamen, ut is obtineat, qui plura vota tulerit, & eis salaria de publico persolvantur, cit. Const. Pii IV. incip. *In eligendis*, §. *Sacrista*.

34 Circa cibum, & potum intra Conclave Cardinalibus portandum Greg. X. *in cit. c. Ubi periculum*, §. *Hoc sacro* statuit, quod si intra tres dies post ingressum Conclavis non fuerit electus Papa, per spatium quinque dierum immediate sequentium singulis diebus, tam in prandio, quam in cœna uno ferculo solo sint contenti, quibus, provisione non facta, decursis, tunc tantummodo panis, vinum, & aqua ministrentur. At Clemens VI. in Const. incip. *Licet*, præter panem, vinum & aquam in prandio, & cœna unum dumtaxat ferculum seu missum carnium utriusque speciei tantummodo; aut piscium seu ovorum cum uno potagio de carnibus, vel piscibus specialiter non confectis, & decentibus salsamentis habere permittit, ultra carnes solitas, herbas crudas, caseum, & fructus, seu electuaria, quibus tamen nullum specialiter ferculum vult confici, nisi ad condimentum fieret, vel saporem, & prohibet, ut nullus de alterius ferculo vesci possit; Pius vero IV. cit. Const. incip. *In eligendis* §. 22. *vers. Cardinales autem*, statuit, ut primo ipso die, quo Conclave ingressi fuerint, tam in prandio, quam in cœna uno ferculo unius speciei tantum, atque moderato, alias juxta Constitutionem Clem. VI. qualificato contenti esse debeant, & ut quispiam in alterius Cella, vel de alterius ferculo vesci non possit.

Tertio ad hujus rigoris observantiam constituuntur Executores ex præcipuis Magistratibus Civitatis, ubi electio celebratur, qui præstito juramento curare debent, ut prædictus ordo, rigorque servetur, *d. c. Ubi periculum* §. *Præterea*. Romæ autem sunt Prælati diversorum graduum, qui bis in die singulis diebus, mane scilicet, & vesperi mutantur, intimaturque a Cursoribus, servato ordine eorum omnium, qui in Romana Curia reperiuntur, incipiendo a Patriarchis, sequentibus Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Prælatis, juxta ordinem eorum promotionis, semperque assistit Gubernator Burgi, & duo Cursores pro occurrentibus necessitatibus, tam Collegii, quam prædictorum Gubernatorum; qui quidem Prælati sub perjurii pœna, ac Suspensionis a Divinis, maxima, & exquisita diligentia uti debent in inspiciendis, & perscrutandis epulis, quæ prandii, & cœnæ tempore afferuntur, ac aliis rebus, & personis Conclave intrantibus, & de eo exeuntibus, ne sub earum rerum velamine litteræ, aut notæ, vel signa aliqua transmittantur: si qui vero reperiantur, qui contra prædicta aliquid commiserint, familiares Cardinalium, aut alii delinquentes pœnam privationis Officiorum, & Beneficiorum, ac inhabilitatis ad obtenta, & obtinenda incurrunt, & ulterius per Gubernatorem carceribus mancipandi erunt, & inde nisi de mandato novi Pontificis minime relaxandi, sed ejus arbitrio acrius puniendi, omni facultate Cardinalibus, in favorem quorumcumque, qui in præmissis, vel eorum aliquo deliquerint, omnino interdicta, prout latius continetur *in sæpe cit. Const. Pii IV.* §. *Prælati*, & §. *Quia vero*. 35

Electio autem Summi Pontificis est celebranda ab ipsis tantummodo Cardinalibus. Sic in primis statuit Nicolaus II. *anno* 1059. *in Conc. Rom. c.* 2. cum hoc tamen, quod facta a Cardinalibus Episcopis Summi Pontificis electione, deinde reliqui Cardinales, Clerus, ac populus ad eam comprobandam accederet, prout expresse habetur *in c. In nomine Domini* 1. *dist.* 23. & notat Card. Petra *tom.* 4. *Comm. ad Const. V. Clem. VI. n.* 33. Et hic mos eligendi Pontificem perduravit usque ad tempora Alex. III. optime meriti de hac mea patria Alexandrina Civitate, utpote qui eam Sede Episcopali condecoravit, & suo nomine appellandam pro sibi præstita fidelitate, obedientia, & ope constituit. Unde quia pro simili electione, & approbatione constituta a Nicolao 36

lao II. adhuc quandoque schismata oriebantur, hic providissimus Pontifex Alex. III. in Generali Lateranensi Concilio statuit, ut ille demum Canonice electus censeretur, in quem duæ ex tribus Collegii Cardinalium partes consensissent, & sic excluso Cleri, & populi consensu requisito, ex supra laudato Decreto Nicolai II. *in cit. c. In nomine Domini* tota Pontificis electio ad solum Cardinalium Collegium redacta est per ipsum Alexandrum III. ut expresse patet *in c. Licet 6. de election.* Unde, ut dicit Onophrius in annotatione ad vitam d. Alexandri III., in electione Lucii III. sui immediati Successoris ea tunc primum redacta fuit ad solos Cardinales, Clero omnino, & populo a Summi Pontificis electione exclusis, & Lex salutaris a dicto Alex. III. in Concilio Generali Lateranensi anno 1179. celebrato lata de duobus tertiis suffragiorum Cardinalium ad evitanda in posterum schismata, executioni mandata fuit, quod dicit sibi constare ex ejusdem Pontificis diplomate apud se asservato. Et hæc facultas eligendi Summum Pontificem solis Cardinalibus demandata, fuit confirmata, & plenius statuta a Gregorio X. in Concilio Lugdunensi 1274. celebrato, ut habetur *c. Ubi periculum 3. de election. in 6.* & a Clemente V. in Concilio Viennensi 1310. prout refertur *in Clementina, Ne Romani 2. de electione*, & expost fuit semper in ipsis inviolabiliter conservata. Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiastici univers. c. 1. n. 55. & seq.* cum pluribus aliis ibi citatis, & alii passim.

37 Unde Cardinales omnes, etiam nuper creati, & publicati vocem habent in electione Pontificis, etiamsi nondum insignia Cardinalatus acceperint, neque os clausum, aut si clausum fuerit, nondum tamen apertum sit, S. Pius V. *sub die 26. Jan.* 1571. Const. quam refert Jul. Lavorius *variar. lucubrat. tom. 1. act. 4. cap. 6. num.* 21. & citat Fagnan. *in c. Licet 6. de electione num.* 19. Barbosa *loc. citat. num.* 62. Bonacina *de electione Pontific. quæst. 1. punct. 1. proposit. unica num.* 4. Diana *par. 5. tract. 1. resol.* 74. & alii. Et idem quoque statuit Gregorius XV. Constit. incip. *Decet Romanum Pontificem*, *in Cæremoniali* §. *Porro*.

38 Cardinales omnes ad electionem Pontificis admittuntur, quamvis Excommunicati, Suspensi, aut Interdicti; *Clement. Ne Romani 2. de electione*; Pius IV. Constitut. incip. *In eligendis*, §. *Et ne dissensiones*; Gregorius XV. Constitut. incip. *Æterni*, *vers. Volumus etiam*.

39 Cardinales vero nondum ordinati ad Diaconatum in electione Pontificis vocem non habent ex Constitutione Pii IV. incip. *in eligendis*, §. *Statuimus*. Idem quoque statuerunt Sixt. V. Const. incip. *Postquam*, §. *Neque posthac*, & Greg. XV. *in Cæremoniali ipsius jussu composito, & confirmato ab ipso* Constitution. incip. *Decet Romanum Pontificem*; & ab Urbano VIII. Constitut. incip. *Ad Romani*; Quibus tamen Constitutionibus, & Cæremoniali quoad hoc hactenus derogare solent Summi Pontifices, quando Cardinales nondum Diaconos creant, & de hoc expedire jubent Breve particulare, ut testantur Lavorius *loc. cit. cap. 9. num.* 22. Barbosa *loc. citat. num.* 72. Cardin. de Luca *par. 2. relat. Romanæ Curiæ, disc. 3. num.* 10. & alii.

Si ante factam electionem plurimi Cardinales decedant, & recedant, & nolint electioni intervenire; electio pertinet ad solos superstites electioni interessentes, quamvis duo tantum remaneant, quia unus potest eligere alium. Anan. *in c. final. de appellat.* Lavorius *loc. cit. c. 6. num.* 25. Silvester verb. *Excommunicatio 9. num.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 74. & alii 40
passim. Immo quamvis unus solus remanserit, ad ipsum spectabit electio. Glossa *in cit. Clementin. Ne Romani 2. de election. verb. Omnes*, Alban. *de Cardinalibus quæst.* 23. & 25. Laudens. *de Cardinalib. quæst.* 15. Panvin. *de offic. & potest. Capituli, Sede vacante, prælud.* 5. *num.* 8. Manfred. *de Cardinalib. dec.* 268. 289. & 291. Villadieg. *de orig. & potest. Card. qu.* 5. *num.* 26. Bonacina *de Legibus disp. 1. qu. 1. punct. 3. Et de election. Pontific. qu. 1. punct.* 1. §. 4. *n.* 2. *disp.* 1. Barbosa *loc. cit. n.* 74. & alii passim; Jus enim, & nomen Universitatis propter casus supervenientiam conservari potest etiam in una sola persona; *L. sicut 7. §. 2. ff. Quod cujuscumque Universitatis nomine, & ibi* Bartol. Glossa *in l. Neratius, ff. de verbor. signif.* Card. de Luca *par. 2. relat. Romanæ Curiæ disc. 3. num. 9.* Albanus *de Cardinalibus qu.* 23. Barbosa *loc. cit. n.* 74. & alii; Vide verb. *Electio art. 2. num. 5. & art. 4. n.* 23. & 24. 41

Non posset tamen ille eligere se ipsum; *arg. c. In scripturis 9. caus. 8. q. 1. cap. Ad nostram 7. de Instit. cap. Per nostras 26. de Jurepatron.* & Glossa communiter recepta *in cap. Cum in Jure 33. de election. verb. Ex se, vel aliis*. Vide *verb. Electio art. 3. n. 28. art. 2. n. 6.* 42

Abbas autem *in cap. Licet in fine, de election.* dat remedium, quo possit talis Cardinalis se ipsum eligere, ut scilicet is totius Sacri Collegii nomine alteri eligendi potestatem de- 43

mandet, qui veluti Compromissarius ipsum eligat. Albanus vero *de Cardinalibus qu.* 14. dicit talem opinionem Abbatis procedere, quando ille solus remansisset, ceteris exeuntibus, vel absentibus, non autem mortuis; Vide Barbosam *cit. lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univ. cap.* 1. *n.* 74.

44 Si omnes Cardinales (quod Deus avertat) morerentur ante factam electionem Pontificis, & nullus extaret, non conveniunt Doctores ad quem spectaret Pontificis electio. Multi enim dicunt, quod in hoc casu electio spectaret ad Canonicos Lateranenses, quorum Ecclesia est propria Sedes Pontificis super omnes Orbis, & Urbis, & hanc sententiam aliis probabiliorem, & tutiorem dicunt Abbas, Hostiens. Ludovicus Roman. *in c. Licet* 6. *de election.* Imola *in Clementin. Ne Romani* 2. *de election.* Barbosa *ibid. n.* 23. *& de Jur. Ecclesf. univers. lib.* 1. *n.* 75. Divus Antonin. *part.* 3. *Summæ tit.* 22. §. 2. *num.* 5. Lavorius *variar. resol. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 6. *num.* 27. Azorius *par.* 2. *lib.* 4. *n.* 2. *quæsit.* 11. Dionysius *de vera quatuor Patriarchar. Sedium erection. cap.* 16. *num.* 13. Card. Petra *tom.* 4. *Commentar. ad Const. V. Clementis VI. num.* 20. *& ad Constitut.* 1. *Gregorii XI. n.* 14. Alii vero affirmant, quod in tali casu electio Pontificis spectaret ad Concilium Generale, quia Pontifex non solum Urbis Romæ, sed totius Ecclesiæ universalis est Pastor. Sic Decius *in cit. c. Licet* 6. *de elect.* Aug. de Ancona *in Summa q.* 5. *art.* 3. & alii. Nonnulli tamen dicunt tunc temporis electionem Pontificis pertinere ad Patriarchas. Sic Baldus *in l. Ubi absunt, ff. de Tutor. & Curator.* Conrad. *in templo omnium Judic. lib.* 1. §. 2. *n.* 6.

45 Sede vacante tempore Concilii Generalis legitime congregati electio Pontificis spectat ad Cardinales, & non ad Concilium. Diana *par.* 5. *tract.* 2. *resolut.* 73. Bonacina *de electione Pontif. quæst.* 1. *puncto* 1. §. 4. Barbosa *cit. c.* 1. *num.* 76. & alii plures. Unde in Concilio Pisano, in quo tanquam dubii Pontifices Gregorius dictus XII. & Benedictus dictus XIII. de Sede depositi fuerunt, non quidem deponendo veros Pontifices in ratione auctoritativa, sed in ratione declarativa, aperiendo scilicet, quod neuter eorum bene, & legitime occuparet Sedem Papalem, eamque pro vacua, seu vacante habendam; Cardinales Conclave ingressi, & non Concilium, elegerunt in Summum Pontificem Petrum Philargi (vel Philarero) ex meo Minorum Ordine Archiepiscopum Mediolanensem, virum magnæ Sanctitatis, & eximiæ Doctrinæ, qui appellari voluit Alexander V. Item in Concilio Constantiensi, in quo tanquam dubii Pontifices Gregorius dictus XII. Joannes dictus XXIII. & Benedictus dictus XIII. eodem modo, quo supra, de Sede depositi fuerunt, & declarata Sede vacante Cardinales, & non Concilium, elegerunt in Summum Pontificem Odonem, seu Othonem Columnam virum, tum claritate sanguinis, tum nobilitate virtutum undequaque insignem, postea Martinum V. appellatum. Vide Historiam Ecclesiasticam eruditissimi Patris Ignatii Hiacynthi Amat de Graveson *tom.* 6. *fol.* 500. postremæ impressionis Venetæ, ubi de electione Alex. V. sic precise habet: *Cardinales numero viginti quatuor, concordibus suffragiis die* 14. *Jun.* 1409. *in Summum Pontificem elegerunt Petrum Philargum, vulgo de Candia nuncupatum, Ordinis Fratrum Minorum Cardinalem, & Archiepiscopum Mediolanensem, qui Alexandri V. nomen sibi sumpsit: & eodem tom.* 6. *fol.* 110. *de electione Martini V.* sic præcise habet: *Concordibus suffragiis die XI. Novemb.* 1416. *Ode de Columna, patria Romanus, ex Illustrissima Columnensium prosapia oriundus, Cardinalis Tituli S. Georgii in Velabro, seu ad velum aureum, Pontifex Romanus electus est, dictusque Martinus quintus, qui tamen juxta Ordinem Romanorum Pontificum, qui eo Martini nomine nuncupati fuerunt, dicendus esset Martinus III.* Et eodem *tom.* 6. *a fol.* 248. iterum commemorat electionem Alexandri V. *& a fol.* 270. electionem Martini V. Vide *ibi*.

Licet ex quibusdam Canonibus antiquis videretur non posse eligi in Summum Pontificem nisi qui esset Cardinalis, ut innuunt *cap. Oportebat* 3. *& c. Nullus* 4. *dist.* 79. Tamen 46
nunc potest eligi etiam non Cardinalis. Cardinal. de Luca *Relat. Romanæ Curiæ disc.* 3. 47
num. 22. *& sequent.* & alii infra citandi. Colligitur *ex cap. In nomine Domini* 1. *dist.* 23. *vers. Eligatur, & cap. Licet* 6. *de electione*, ubi Alexander III. statuit, quod *ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus* (scilicet Cardinalium) *concordantibus electus fuerit, & receptus.* Et post hac Alexandri III. Constitutionem sex numerantur non Cardinales, qui ad Apostolatus apicem electi sunt; videlicet Urbanus IV. Gregorius X. Cœlestinus V. Clemens V. Urbanus V. & Urbanus VI. ut recte observat Fagnanus *lib.* 1. *Decret. in cit. cap. Licet* 6. *de electione num.* 15. Vide tamen Const. 50. Sixti V. incip. *Postquam* §. 2.

Im-

48 Immo etiam Laicus potest valide eligi in Pontificem maxime ob eximia vitæ merita, & Clericorum inopiam. Cœlestinus enim V. ex eremo vocatus, cum nec esset in Sacris, Pontifex est creatus; colligitur ex Cœremoniali Romanæ Ecclesiæ, ubi datur forma ordinandi eum, qui ex Laico fuerit assumptus. Sic tenent Glossa *in c. Si quis pecunia 9. distinct. 79. verb. Non Apostolicus*, Decius *in cit. c. Licet 5. de electione n. 9.* Lavorius *variar. resolut. tom. 1. tit. 4. cap. 12. n. 10.* Barb. *lib. 1. Juris Ecclesiast. univers. c. 1. n.* 58. cum pluribus ibi citatis, *& n.* 78. Boet. Epo. *lib. 1. de Regul. n.* 208. *pag.* 137. ubi dicit, quod Laicus interim Pontifex Mitra nihilominus ornatus Clericatum suscipit, ac ad Ordines omnes Ecclesiasticos promovetur.

49 Nec electionis validitati obstabit, si Uxoratus in Pontificem eligatur; quia si Uxore consentiente hoc contingat, videtur eam cogi posse, ut convertatur, prout *arg. c. Qui Uxorem* 10. *caus.* 33. *q.* 5. resolvit Archidiaconus *in cit. c. Si quis pecunia 9. dist. 79.* & tenent Fagnan. *l. c. n.* 15. cum duplici Glossa ibi citata. Machado en su perfetto Confessor. *tom. 2. lib. 4. par. 7. tract. 4. docum. 2. n. 5.* Bonacina *de electión. Pontif. disp. 1. q. 2. in princ. n.* 4.

50 Barbosa *loc. cit. num.* 79. & alii. Si autem vir absque licentia Uxoris ad Summum promoveretur Pontificatum, posset ab ipsa revocari, & ei debitum reddere teneretur; quia cum hoc sit debitum Justitiæ, non potest lædi per Pontificatum, quamvis bona fide assumatur, eo quod Uxor mortua credatur. Ita Abbas *in c. Constitutus n. ult. de Convers. Conjug. & in c. Uxoratus n. 1. eod. tit.* Silvester *in Summa verb. Matrimon.* 8. *q.* 12. *dist.* 2. Majol. *de irregul. lib. 1. c. 34. n.* 3. Perez *l. 1. gloss. 3. versic. In tantum tit. 1. lib. 5. Ord. p.* 23. Flamin. Paris. *de resign. Benefic. lib. 3. q. 18. n. 126. cum seq.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. disp. 38. n.* 12. Azor. *Inst. moral. par. 1. lib. 22. c. 14. q. 13. in fine.* Trot. *de vero, & perfecto Clerico lib. 2. c. 8. n.* 3. Barbosa *loc. cit. n.* 80. & alii.

51 Femina Papa esse non potest, *Communissima arg. c. Nova 10. de Pœnitent. & remissionibus.* Hinc fabulosissimum est illud, quod aliqui scribunt feminam quandam sub nomine Joannæ fuisse electam Romæ in Summum Pontificem. Quomodo enim potest rationabiliter dici, quod Christus Dominus voluerit permittere Pontificatum, & Claves Ecclesiæ committi uni feminæ peccatrici, cum nec suæ sanctissimæ Matri Virgini Mariæ commiserit; *cit. c. Nova, de Pœnitent. & remissionibus*, ibi: *Quia licet Beatissima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus Claves Regni Cœlorum commisit.* Unde merito rejicitur communiter hæc fabula de Joanna Papissa, ut videre est apud Panvin. *in annot. ad Platinam;* Cardin. Bellarmin. *tom. 2. controvers. 3. c.* 24. Cardin. Baron. *in annalib. Ecclesiast. anno Christi* 853. Spondan. *eodem anno num. 6. vers. hoc ipso anno.* Bonac. *de legitima Summi Pontificis election. quæst. 3. in princip. a num. 2.* Barbosa *loc. cit. num.* 82. Graveson. *Histor. Eccles. tom. 3. fol. 307. ad 312. postremæ impress. Venetæ;* & innumeros alios.

Eligendus in Summum Pontificem congruit, 52 ut sit maturæ ætatis: Sanctus enim Hieronymus contra Jovinianum *p. 1. Epistol. lib. 5. cap.* 24. dum causam perquirens, quare Christus potius Petrum elegerit, quam Joannem, quem summo prosequebatur amore, dicit postposuisse Joannem juniorem Petro seniori, illique propterea commisisse Ecclesiæ regimen. Unde ex hac, & aliis rationibus, & juribus Joannes de Selva *de Benefic. par. 3. quæst. 5. num.* 14. Bonacina *cit. qu. 2. in princ. num.* 6. Barbosa *loc. cit. num.* 83. & alii plures tenent non posse eligi in Summum Pontificem minorem triginta annis. Cum enim Papa comprehendatur sub nomine Episcopi, & de facto ipse se Episcopum nominet, debet saltem esse constitutus in illa ætate, quæ requiritur pro Episcopis, pro quibus *sub verb. Ordo art. 2. num.* 44. ex variis juribus ibi adductis, diximus requiri ætatem triginta annorum completorum. Si tamen eligeretur in Summum Pontificem 54 aliquis nondum in tali ætate constitutus, electio esset valida, ut de facto fuit valida reputata, & habita electio Jo: XII. vix nati annos duodeviginti, ut testatur Graveson *Histor. Eccles. tom. 4. fol. 71. supr. impressionis Venetæ*, Baronius *ad annum* 955. *n. 3. & 4.* & alii; & electio Benedicti IX. decem annorum pueri, ut testantur Graveson *loc. cit. fol.* 80. Vincentius Fuga in *Comp. Notitiæ Orbis Sacri, & profani fol.* 187. Baronius *ad ann.* 1003. *n.* 6. ubi dicit fuisse electum puerum annorum circiter duodecim, uti ex aliis refert etiam Berninus *in Hist. omnium Hæresum tom. 3. c. 3. fol.* 24. & alii. Cum enim supradicta ætas solum de congruentia requiratur in Summo Pontifice, si minor eligatur, dummodo usum rationis habeat, ejus electio non erit invalida. Sic Cardin. Jacobat. *in tract. de Conc. l. 3. art. 2. vers. Et idem de infante*, Majol. *de Irregul. lib. 2. cap. 30. n.* 23. Campanil. *In diversor. Juris Canon.*

non. rub. 5. *cap.* 9. *num.* 5. Lavotius *loc. citat. tit.* 4. *cap.* 22. *num.* 5. *&* 6. Didac. Narbona *de ætate ad omnes actus humanos requisita*, *anno* 30. *qu.* 3. Perez de Lara *in Compend. vitæ hominis cap.* 29. *n.* 22. Machado *cit. tom.* 2. *lib.* 4. *document.* 2. *num.* 4. Roderic. a Cunha *in c. Episcopus* 7. *dist.* 77. *num.* 27. Barbosa *loc. cit. n.* 83. & alii passim. Vide verb. *Ætas n.* 8. *&* 9.

55 Modus seu forma pro eligendo Summo Pontifice habetur in Const. Greg. XV. incip. *Æterni Patris Filius.*; & in alia ejusdem Greg. incip. *Decet Romanum Pontificem*: ubi traditur ad id Cæremoniale observandum, & in Const. Urbani VIII. incip. *Ad Romani Pontificis providentiam*; ubi tam dicta Constitutio Gregorii XV. de electione, quam hujusmodi Cæremoniale approbatur, & confirmatur.

56 Triplici tantum forma, seu modo potest fieri Papæ electio, scilicet per scrutinium, per compromissum, & per quasi inspirationem; Gregor. XV. in d. Constit. incip. *Æterni Patris Filius* §. 1. & in dicto Cæremoniali approbato, & confirmato ab eodem *in cit. Constit.* incip. *Decet Romanum Pontificem*; & ab Urbano VIII. in cit. Constit. incip. *Ad Romani Pontificis*.

57 Triplex hic modus eligendi Pontificem traditur in dicta Const. incip. *Æterni Patris Filius*, & diffusius in d. Cæromoniali incluso in cit. Const. *Decet Romanum Pontificem*; ubi cum omnibus aliis ibi dispositis potest videri apud Bullarium *tom.* 3. *in Const.* 29. *Greg. XV.*

58 Electio Papæ debet celebrari in Conclavi clauso, & uno ex dictis tribus modis, alias nulla est, & invalida eo ipso absque ulla declaratione, & tam electus, quam eligentes ejusque fautores, & complices incurrunt Excommunicationem, aliasque Censuras, & pœnas Summo Pontifici reservatas. Sic expresse Gregorius XV. in cit. Constit. incip. *Æterni Patris Filius*. Vide *ibi per tot.*

59 In dicta Constitutione §. 24. Gregorius XV. expresse quoad hoc derogat Decretali Alexandri III. incip. *Licet* 3. *de electione*, & omnibus aliis Pontificiis Constitutionibus etiam in Conciliis Generalibus promulgatis, & in Cor-
60 pore Juris clausis. Et quamvis ibi Greg. XV. dicat *Pro hac vice dumtaxat*, ad tollendam omnem difficultatem, quæ propter dicta verba oriri posset, Urbanus VIII. eandem Constitutionem confirmavit, atque perpetuo in omnibus futuris Romanorum Pontificum electionibus observari præcepit, cit. sua Const. incip. *Ad Romani Pontificis providentiam*.

Papa statim ac est Canonice electus, est ve- 61
rus Papa quoad omnes effectus, & plenam, absolutamque haber jurisdictionem exercibilem supra totum Orbem; Glossa verb. *Et dispensandi in cap.* 1. *distinct.* 37. ubi Archidiaconus *num.* 29. Bellamer. *sub num.* 22. *&* 23. Geminian. *sub num.* 26. *&* 27. Turrecremata *num.* 20. 21. *&* 22. Glossa final. *in cap. Licet de vitanda* 7. *de election.* Barbosa *libr.* 1. *Juris Ecclesiastic. univers. num.* 113. Cardin. Petra *tom.* 1. *Commentar. ad Constitut. Apostol.* §. 3. *Proœminal. num.* 46. *& ad Constit. unic. Divi Gelasii* 1. *num.* 9. *& tom.* 4. *ad Constitut.* 5. *Clem. VI. num.* 25. Cortad. *in praxi dispensat. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 20. & Communis aliorum. Unde Papæ electio non Indi- 62
get confirmatione, uti aliæ inferiores electiones, quia confirmatio electionis per Superiorem fieri debet. Papa autem, nullum in terris habet Superiorem, adeoque &c. *Communis* cum supracitatis.

Hinc mere Cæremonialia sunt, quod Pa- 63
pa non nisi post Coronationem, Lateranensis Ecclesiæ possessionem nanciscatur, & quod ante consecrationem, & coronationem nec Pontificatus annum scribat in Litteris, nec simpliciter Episcopum se nominet, sed dumtaxat se subscribat *Data suscepti a Nobis Apostolatus Officii anno &c. N. electus Episcopus*. Sic Cardinal. Petra *locis citatis* & aliis passim. Immo si quis ad Jus ea reducere præ- 64
sumpserit, Apostolicas Litteras impugnando ex hujusmodi prætextibus, quod scilicet Summus Pontifex ante suæ coronationis insignia, providere, reservare, dispensare non possit, nec se in Litteris Episcopum simpliciter, sed tantum electum Episcopum scribere, nec etiam uti integra Bulla, in qua ipsius nomen exprimatur; incurrit excommunicationem latam a Clemente V. *in Extravagan. Quia nonnulli*, *de sentent. Excommunic. inter Communes*. Et de facto quando protrahi- 65
tur coronatio, Papa expedit etiam Bullas sub plumbo cum intitulatione Episcopi, & cum data Pontificatus, etsi ante Coronationem, ut inter alios fecit Urbanus VIII. qui cum fuerit electus *die* 6. *August.* 1623. & coronatus *die* 29. *Sept. ejusdem anni*, tres Bullas expedivit cum intitulatione Episcopi, & data Pontificatus ante dictam diem 29. Septembris, ut patet in Bullario, & observat Cardin. Petra *tom.* 1. *Comment. ad Constitut. unic. Divi Gelasii* 1. *num.* 9.

Papa postquam suæ electioni consensum præstitit, aliud nomen sibi imponit adinstar Principis

cipis Apostolorum Petri, qui antea Simon vocabatur, *Matth.* 16. *Beatus es Simon Bar-Jona*
67 *&c. & ego dico tibi, tu es Petrus*. Ratio autem hujus mutationis varia assignatur, sed verior est, ad ostendendam novam regenerationem. Quapropter sicut in Baptismate imponitur nomen, ita ingressuris Religionem, cujus Professio, quasi alter Baptismus novo nomine Novitium regenerat, idque a Summis Pontificibus, uti novis hominibus, seu potius Vicedils, usurpatur non sine Mysterio veteris hominis exuendi, Christumque prorsus induendi, juxta illud Samuelis ad Saul, *Regum* 10. ibi: *Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in Principem .... Et mutaberis in virum alium*. Sic Card. Pallavicin. *in Historia Concilii Tridentini lingua Italica par.* 2. *lib.* 13. *cap.* 1. *num.* 2. Card. Petra *tom* 2. *Commentar. ad Constitut.* 1. *Cœlestini III. n.* 4. & alii.

68 Quis autem fuerit primus, qui e Romanis Pontificibus cœpit nomen mutare, non satis constat inter Historiographos. Nam Platina Martinum Polonum sequutus, & post eum Duard. *in Comment. ad Bullam in Cœna Domini lib.* 1. *c.* 4. *q.* 5. dicunt fuisse Sergium Secundum, qui ante *Os porci* vocabatur, nomine videlicet indigno Pontificia dignitate, & Majestate. Idem referunt Petrus Messia *in Silva variar. lect. lib.* 1. *cap.* 2. Illescas *in historia Pontif. lib.* 4. *cap.* 33. *de Sergio II.* Menochius *de arbitr. casu* 218. *a num.* 3. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 1. *num.* 43. *&* 45. Paulus Fusc. *littera P. sing.* 2. *vers. Qui in sua electione*, Thomas Actius *De ludo Scaccorum quæst.* 12. *num.* 133. Boet. Epo. *lib.* 1. *de Regalib. in Ecclesiast. Benefi. n.* 211. & plures alii citati a Cenedo *ad Sextum collect.* 13. *num.* 1. Sed hanc fabulam esse, & Martinum Polonum primo eam tradidisse, scribit Vincentius Fuga *in Compendio Notitiæ Orbis sacri, & profani fol.* 270. & ut falsam opinionem rejiciunt Camil. Borel. *de præstantia Regis Catholic. cap.* 1. *num.* 16. Barbosa *loc. citat. num.* 115. & alii dicentes, constare secundum Anastasium Bibliothecarium prædictum Pontificem etiam ante Pontificatum Sergium fuisse appellatum. Alii cum Azorio *Institut. moral. par.* 2. *lib.* 5. *cap.* 42. *quæst.* 6. ad Adrianum III. antea vocatum Agapetum hujus mutationis initium referunt. Alii autem, ut Vincentius Fuga *loc. citat. fol.* 18. Graveson *loc. citat. tom.* 4. *fol.* 71. Baronius *ad annum* 956. dicunt; quod Joannes XII. primus nomen mutavit, qui cum Octavianus vocaretur, in gratiam patrui Joannis XI. Joannes vocari voluit hujus nominis XII. Alii vero cum Cardin. Petra *tom.* 3. *Comment. ad* Constitut. 1. Cælestini III. dicunt Sergium IV. fuisse primum, qui nomen mutaverit: cum enim vocaretur Petrus, ob reverentiam tanti Apostoli primi Christi Vicarii nomen sibi commutavit in Sergium, ut constat ex Epitaphio ejusdem, quod extat in Lateranensi Basilica, & refert Cardinalis Pallavicinus Societatis Jesu *in Historia Concilii Tridentini lingua italica part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 2.

Non tenetur autem Papa nomen proprium 69 mutare, cum ad id nullum Jus obligatorium reperiatur, & constet non solum antiquiores Pontifices hac nominis mutatione usos non fuisse; sed etiam sæculo decimosexto Adrianum VI. & Marcellum II. nomen proprium Baptismatis retinuisse; Primum ad preces Cæsarei Oratoris propter excellentiam Pontificum ita noncupatorum: Secundum ob maximam dilectionem erga Martyrem Summum Pontificem dicti nominis, ut referunt Card. Pallavicin. & Card. Petra *locis citatis*.

Papæ consecratio, seu intronizatio fieri con- 70 suevit per Card. Episcopum Ostiensem, qui in eo actu Metropolitani vice fungitur *cap. In nomine Domini* 1. *dist.* 23. Unde Pallio Archiepiscopali utitur, & ei Portuensis, & Albanensis Cardinales Episcopi solent assistere. Et hodie Cardinalium Decanus, idest primus inter Cardinales Episcopos, quamvis non esset Episcopus Ostiensis, id munus cum duobus aliis senioribus subit. Barbosa *loc. citat. n.* 116. & alii passim. Consecratio autem Papæ 71 in Episcopum, si non erat Episcopus, ac benedictio, & Coronatio ejusdem sunt diversa. Consecratio enim, seu benedicto fit a Cardinali Episcopo Ostiensi, seu Decano, ut supra inter Missarum Solemnia ante Hymnum Angelicum, & postea ipse Missarum Solemnia incipit, & perficit consecratus, quo tempore potest etiam Ordines conferre, si velit; quod ab Episcopo in die Consecrationis suæ fieri nequit, *cap. Quod sicut* 28. §. *Super eo*, *de electione.* Coronatio autem fit per antiquiorem Diaconum Cardinalem. Barbosa *loc. cit. n.* 117. ut patet ex *Cæremoniali Romano tit.* 2. *de Ordinat. & consecr. novi Pontificis*.

In die Coronationis Papæ, ut conditionis 72 humanæ memor sit, ante illum in summitate arundinis comburitur stupa, & ab uno Cæremoniarum Magistro interim sic inclamatur, *Pater sancte, sic transit gloria mundi*. Barbosa *loc. cit. c.* 2. *n.* 23. & alii passim, & patet ex

ex *Caeremoniali Romano tit. 2. de Ordinat. & Consecrat. novi Pontificis.*

73 In Coronatione Papæ tertia Collecta cani-
tur de S. P. N. Francisco: Canitur enim pri-
ma de Spiritu Sancto, ut illuminet; Secunda
de B. V. Maria, ut protegat; Tertia de S.
P. N. Francisco, ut sicut reparavit Ecclesiam,
eandem sustentet. Ita Kazemberger *in Sup-
plement. Theol.* Sporer *in Prerogativis Ord. nostri
Ser. num.* 10.

Alia; Vide verb. *Cardinales art. 5. per tot.*

ARTICULUS II.

Quo ad ea, quæ concernunt Papæ dignitatem auctoritatem, seu potestatem, & infallibilitatem.

1 PApa tantæ est dignitatis, & celsitudinis,
ut non sit simplex homo, sed quasi Deus,
& Vicarius Dei; *c. Ita Dominus 7. dist.* 19.
ibi: *Hunc enim in consortium individuæ unita-
tis assumptum id, quod ipse erat Dominus, vo-
luit nominari, dicendo, Tu es Petrus, & su-
per hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, &
ut ibi explicat Glossa: *Id, quod ipse erat, sci-
licet Petra, voluit eum vocari Petrum*, & con-
cordat textus *in cap. in novo 2. dist. 21. & c.
Fundamenta ejus 17. de election. in 6.* Annotat.
2 *I. ad decis. 2. n. 2. part. 3. Rot. recent.* Un-
de Papa adeo Summæ, & Supremæ Dignita-
tis est, ut proprie loquendo non sit in Digni-
tate constitutus, sed potius in ipso culmine
Dignitatum positus, ut observat Card. Zaba-
rell. *in Clement. 1. in 5. notabil. de renunciat.
& cit. Annotat. 2. ad Decis. 2. n. 2. part. 3.
Rot. Recentior.*
3 Hinc Papa idem est ac *Pater Patrum*, ut no-
tat Glos. communiter recepta *in Proæmio Cle-*
4 *ment. verb. Papa*. Et hoc nomine uti potest
solus Summus Pontifex, ut maxima ratione,
teste Card. Petra *tom. 1. Comment. ad Constit.
1. Divi Leonis n.* 8. fuit statutum a Grego-
rio VII. *anno* 1063. 6. *Kalend. Maii in Syno-
do Romana*, quia vere solus ipse dici potest
Pater Patrum, cum contineat Primatum om-
nium, omnibusque sit vere major, omnium-
que Maximus; *cap. Solitæ 6. de Majorit. &
obedient.* ibi: *Fecit Deus duo magna Luminaria
in firmamento Cœli; Luminare majus, ut præes-
set diei, & Luminare minus, ut præesset nocti,
utrumque magnum, sed alterum majus. Ad fir-
mamentum igitur Cœli, hoc est Universalis Ec-
clesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, idest
duas instituit Dignitates, quæ sunt Pontificalis
auctoritas, & Regalis potestas, sed illa, quæ
præest diebus, idest spiritualibus, major est; quæ
vero carnalibus, minor, ut quanta est inter So-
lem, & Lunam, tanta inter Pontifices, & Re-
ges differentia cognoscatur.*

Papa *Sanctissimus* appellatur; quia talis ve- 5
re præsumitur; *cap. Non nos 2. dist.* 40. ibi;
*Quis enim Sanctus dubitet esse, quem apex tan-
tæ Dignitatis attollit? In quo, si desint bona
acquisita per meritum, sufficiunt quæ a loci
Prædecessore præstantur; aut enim claros ad hæc
fastigia erigit, aut qui eriguntur, illustrat.* Ne- 6
que Sanctissimi appellari possunt Imperatores,
& Reges; quamvis enim in Legibus Civilibus
videatur aliquando usurpatum ab Imperatori-
bus nomen *Sacratissimi*, nunquam tamen illud
Sanctissimi, ut observat Card. Petra *tom. 1.
Commentar. ad Constit. 1. Divi Leonis Magni
n.* 9. Et merito solus Papa appellatur nomine 7
Sanctissimi, quia solus ipse est Vicarius Chri-
sti, qui est fons, & origo, atque plenitudo
omnis Sanctitatis, *cap. Inter corporalia 2. cap.
Quanto 3. & cap. Licet 5. de translatione Epi-
scopi* cum similibus.

Papa præ excellentia suæ supremæ Dignita- 8
tis vocatur *Episcopus Episcoporum*; *cap. Nova-
tianus 6. caus. 7. qu. 1. cap. Loquitur* 18. *caus.*
24. *q.* 1. Item appellatur *Ordinarius Ordinario- 9
rum, cap. Cuncta per mundum 17. c. per Prin-
cipatem 21. caus. 9. q.* 3. Item *Episcopus Uni- 10
versalis Ecclesiæ*, prout definit Pelagius II.
Constitut. incip. *Manifesto*. Item *Episcopus*, 11
*seu Diœcesanus totius Orbis, cap. Ad honorem
4. de Auctoritate, & usu Pallii*. Glossa verb.
Privata in c. Felicis §. final. de pœnis in 6. 12
Item *Divinus Monarcha, ac Imperator Supre-
mus, & Rex Regum, Annotat. secundæ partis
ad decis. 2. Rotæ Recentior. n.* 7. Hinc Papa 13
triplici corona coronatur, tamquam Rex Cœli,
& Terræ, & Infernorum; *Annotat. 1. ad de-
cis. 2. part. 3. Rotæ recentior. §. 45. n.* 61. (*)

Im-

Nota Romani Theologi.

De triplici Papæ corona Nicolaus Alemannus de Lateranensibus parietinis *cap.* 13. *pag.* 48. *tom. 8. part. 4. Thesauri Antiquit. & Historiarum Italiæ*, ita scribit; *Tiaram triplicis coronamenti ex Pontificibus primus gestavit ante annos non amplius ducentos quinquaginta Urbanus V. duplicis vero Bonifacius VIII. Nam Superiorum Pontificum tiaras in vetustis imaginibus ac mo-*

nu-

14 Immo Romani Pontificis excellentia, & potestas, nedum est circa Cœlestia, Terrestria, & Infernalia, sed etiam super Angelos, quorum ipse major est. *Cit. Annotat.* 1. *ad decis.* 2. *part.*
15 3. *Rotæ Romanæ recent.* §. 5. *n.* 14. Ita ut si foret possibile, quod Angeli errarent in Fide, vel contra Fidem sentirent, per Papam judicari, & excommunicari possent, *cit. Annotat.* 1. *ad decis.* 2. *Rotæ Romanæ recent.* §. 5. *n.* 24.

16 Tantæ enim est Dignitatis, & potestatis, ut faciat unum, & idem Tribunal cum Christo, ut per textum *in c. Quanto* 3. *de translatione Episcopi* tenent passim Doctores adducti *in cit. Annot.* 1. *n.* 68. *ad decis.* 2. *p.* 3.
17 *Rota recent.* Adeo ut quidquid facit Papa, ab ore Dei videatur procedere, ut post plurimos Doctores, ratiocinatur Rota *in Forosempronien. & Eugubina, seu Nullius, Emphyteusis* 16. *Junii* 1636. *coram Coccino* §. *Hinc inferendo, vers. Ita ut, quod fit a Papa, ab ore Dei videtur procedere, cit. Annot.* 1. *ad decis.* 2. §. 5. *n.* 31. *part.* 3. *Rotæ recent.*

18 Deveniendo igitur ad Papæ auctoritatem; Papa est quasi Deus in Terra, unicus Christifidelium Princeps, Regum omnium Rex maximus, plenitudinem potestatis continens, cui Terreni simul, ac Cœlestis Imperii Gubernacula ab Omnipotenti Deo credita sunt, prout clare habetur *in cap. Omnes* 1. *dist.* 22. ibi: *Qui* (scilicet Christus) *æternæ vitæ Clavigero Terrenni simul, & Cœlestis Imperii Jura commisit; & in Extravagant. Joannis XXII. cap. Si Fratrum unic. Ne Sede vacante, aliquid innovetur. Et in alia celebri Extravagant. Bonifacii VIII. cap. Unam Sanctam Catholicam, de majorit. & obed. inter Communes.*

Congruunt ulterius quo ad Papæ summam 19 auctoritatem, & potestatem textus Juris Cæsarei, nempe *in l. Reddentes honorem, Cod. de Summa Trinitate, & Fide Catholica, l. Bene a Zenone, cod. De quadriennii præscriptione, l. Omnes dies, cod. de Feriis, & Authent. de Monachis* §. *Si vero relinquent, Authentic. de Ecclesiasticis titul.* §. 1. *collat.* 9. cum similibus.

Non minus Summam Papæ auctoritatem, 20 & honestatem extollunt Rescripta, & dogmata variorum aliorum Imperatorum; nempe Valentiniani, Othonis, Caroli Magni, Constantini &c. quæ ex eorum Constitutionibus refert Gratianus *in c. In memoriam* 3. *dist.* 19. ibi: *Per Legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum sua sancta Legatione dignetur decernere &c.* & in Summario expresse dicitur: *Tollerandum est jugum, quod a Sancta Sede imponitur, licet intollerabile videatur, cap. Valentinianus* 3. *dist.* 63. ibi: *Nos, qui gubernamus Imperium, Pontificibus sincere capita nostra submittimus; cap. Tibi Domino Joanni Papæ* 33. *eod. dist.* 63. ibi; *Sanctam Romanam Ecclesiam & Te Rectorem ipsius exaltabo; cap. Constantinus* 14. *dist.* 96. ibi: *Ut sicut Beatus Petrus in terris Vicarius Filii Dei fuit constitutus, ita & Pontifices ejus Successores in terris principatus potestatem amplius, quam terrenæ Imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur.*

Magis, magisque supremam Papæ auctorita- 21 tem, potestatemque extollunt plurimi Sacri Canones, & ibi Canonistæ communiter, & signan-

numentis unius coronamenti, & Romæ cernimus, & *Sugerius describit*: *Capiti ejus* (Innocentius VI.) *phrygium ornamentum Imperiale instar galeæ circulo aureo concinatum imponunt*. Circa ea, quæ de triplici Papæ regno, deque potestate in Sanctos Angelos, quorum ipse sit major, Auctor recenset, consulendi sunt Theologi: Quæ enim ex Jurisconsultis ipse refert, eruditis Theologis suspecta, & quandoque etiam ridicula habentur. Capiti enim, ac visibili Ecclesiæ Principi, non alii sane quam visibiles subditi, Fideles scilicet homines designari videntur, atque in hoc tantum solvendi, ligandique potestatem exercet, eo scilicet regendo, absolvendo, vel per censuras ligando dum vivunt, & per indulgentias juvando vita functos.

Responsio Auctoris.

Mirandum, quod *Theologus* noster sic parvipendat jurisconsultos; ut quæ ipsi tradiderint, eruditis Theologis suspecta, & quandoque etiam ridicula haberi pronunciet! Nonne Classici jurisconsulti sunt etiam sæpe eruditi Theologi? Talis certe fuit celeberrimus Paulus Rubeus, qui in cit. annotat. ad decis. 2. part. 3. recentior. Sac. R. Rotæ innumeros allegat pro suis conclusionibus Theologos, ac in multis etiam SS. Patres. Et si talis non fuisset, sacrum illud supremum Tribunal nequaquam permisisset, quod suis decisionibus adnecterentur Rubei eruditissimæ annotationes. Legant itaque eruditi omnes dictas sapientissimi jurisconsulti Annotationes ad decis. 2. part. 3. Sac. Rom. Rotæ recentior. & judicium ferant.

gnanter *in cap. Cleros* 1. *cap. In novo* 2. *& c. Quamvis universe* 4. *dist.* 21. *cap. Non nos* 1. *& cap. Si papa* 6. *dist.* 40. *cap. Si inimicus* 1. *dist.* 94. *cap. In Scripturis* 8. *cap. Qui dubitet* 9. *cap. Duo sunt* 10. *& cap. Si Imperator* 11. *dist.* 96. *cap. Auctoritatem* 2. *cap. Alius* 3. *cap. Nos Sanctorum* 4. *cap. Juratos* 5. *caus.* 14. *q.* 6. *cap. Si quis suadente* 29. *caus.* 17. *q.* 4. *cap. Venerabilem* 34. *de election. cap. Solitæ* 6. *de majorit. & obed. cap. Quanto* 3. *& cap. Licet in tantum* 4. *de translation. Episcop. cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remission. cap. Novit* 13. *de Judiciis*; *cap. Per venerabilem* 13. *Qui filii sint legitimi*, *cap. Significasti* 4. *& cap. Licet* 6. *de electione*, *c. Licet* 20. *de Foro competent. cap. Fundamenta* 17. *de election. in* 6. *cap. Ad Apostolicæ Dignitatis* 1. *de sentent. & re judicata in* 6. *cap. Periculoso unic. de statu Regul. in* 6. *Clementin. Dudum* 1. *de judiciis*, *Clementin. Romani Principes unic. de jurejurando*, cum aliis infinitis similibus.

22 Unde ad hanc mirabilem auctoritatem, seu potestatem Summi Pontificis reflectendo S. Cyrillus Alexandrinus *in Libro Thesaurorum* admirabundus sic altissime de eo loquitur: *Filius Dei, quemadmodum ipse a Patre accepit Ecclesiæ, & gentium sceptrum, & potestatem super omnem principatum, & super omne quodcumque est, ut ei genua cuncta curventur, ita eamdem amplissimam potestatem Petro, & ejus Successoribus plenissime commisit.*

23 Hinc jam communis docet opinio, quod Papa utriusque gladii habeat potestatem, spiritualem scilicet, & temporalem, quam Jurisdictionem, & potestatem Christus ipse commisit Petro, & ejus Successoribus, *Matth. cap.* 16. *num.* 19. dicens: *Tibi dabo Claves Regni Cælorum, & quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in Cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis.* Ubi notant Doctores, quod non dixit *Clavem*, sed *Claves*, per hoc comprehendens temporalem, ac spiritualem potestatem. *Annotat. ad decis.*
24 2. *partis tertiæ Rotæ recent.* §. 2. *n.* 6. Quæ opinio auctoritate Sanctorum Patrum, Juris Canonici, & Civilis dispositione, ac Apostolicis constitutionibus latissime confirmatur, *c.*
25 *Annotat. &* §. 2. *n.* 1. *& seq.* Adeout contrarium affirmantes videantur adhærere fere illi opinioni Hæreticorum reprobatæ per Bonifacium VIII. *in Extravagant. Unam Sanctam* 1. *de majoritat. & obedient. cit. Annotat.* §. 4. *num.* 9. *& seq.* Et concordant *Extravagant. Joannis XXII. cap. Si Fratrum unic. Ne Sede vacante aliquid innovetur*, & Constit. Gregorii IX. incip. *Cum juxta testimonium veritatis.* cum aliis similibus.

Unde Principes, & Reges Infideles possunt 26
per sententiam Papæ privari in certis casibus Dominio, quod habent super Fideles, ut si Terras Christianorum vi occupaverint, vel subditos Fideles a Fide avertere satagant, & hujusmodi, ut satis aperte demonstrant Card. Bellarm. *in Apolog. contra Regem Angliæ c.* 4. Suarez *in defensione Fidei Catholic. contra eumdem Regem Angliæ lib.* 3. *cap.* 23. Barbosa *in cap. Si Papa* 6. *dist.* 40. *& in cap. Venerabilem, de elect. & electi potestate, & in Clement. unic. de Jurejurando*, Gonzalez *in cap. Venerabilem, de election.* Card. Petra *t.* 1. *Comment. ad constitut. unic. Gregorii VII. a num.* 33. *& seq.* & alii passim.

Et inde Papa Provincias, quæ olim Chri- 27
stianorum erant, ab Infidelibus occupatas alicui ex Principibus Christianis emendas concedit, ut inquit Bartolus *in l. Liber homo, ff. de verbor. obligat. & in l. final. ff. de actionib. empti, & in l. Is, qui apud hostes*, ubi Jason *ff. de Legatis* 1. Bald. *in l.* 1. *Cod. de emanc. filior. & in l.* 1. *Cod. de Paganis*, Barbosa *in Collectan. Juris Canon. in c. Vergentis, de Hæreticis*, & plurimi alii dicentes, Regem effectum Hæreticum posse per papam amoveri a Regno, & ad eum spectare Jus eligendi, si ejus filii, & propinquiores sint quoque Hæretici. *Annotat. ad decis.* 2. *part.* 3. *Rotæ recent.* §. 30. *n.* 5.

Immo Papa in casibus, quibus propter Hæ- 28
resim Regis videat periclitari Religionem illius Regni, Fidemque aliorum, nec aliter tanto damno succurri possit, tunc potest non solum a Rege Regnum, sed etiam ab ejus Successoribus in totum auferre, & Principi Christiano, suisque Successoribus, si illud debellaverit, concedere. Molina *in tract. de primogenit. Hispaniar. lib.* 4. *tit.* 11. *n.* 37. *vers. Ex qua causa potest Regnum Romanus Pontifex Regi Hæretico, & ejus Successoribus auferre*; Jacob. Menoch. *in consil.* 808. *n.* 65. *vers. Jure potest Summus Pontifex privare Regno non solum Regem &c. lib.* 9. *cit. Annotat. ad decis.* 2. *p.* 3. *Rotæ recentior.* §. 30. *num.* 5. Et de hoc exemplum habetur *in Joanne Rege Navarra*, qui a Julio II. Pontifice damnatus fuit ob crimen Schismatis; unde eum, ac Successores Regno privavit, omniaque ejus bona publicavit, & primo occupantibus ample concessit: donavitque in persona Regum Hispaniarum Catholicorum tunc viventium, eorumque Successorum. Alvarez *in specul. Roman. Pontif. c.* 16.

Fer-

Ferdinand. Vasquez *de Successionib. part. 2. lib. 1. n.* 155. Annotat. *ad decis. 2. part. 3. Rotæ recentior.* §. 45. *n.* 56.

29 Unde nil mirum, si Romano Pontifici, tamquam Vicario ejus, cujus est terra, & plenitudo ejus, Orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo &c. non solum spirituali, sed etiam gladio materiali evaginato, attributa sit, justa suadente causa, plenissima auctoritas, atque potestas transferendi Imperia, sceptra frangendi, Coronas auferendi. Qua plenitudinis potestate, non semel, sed sæpius Romani Pontifices usi sunt toties, quoties opus fuit, accingendo gladium suum super femur suum potentissime, ut satis superque palam est, atque de hoc amplissimum testimonium faciunt tam Theologi, quam Juris Pontificii, ac Cæsarei Professores, atque innumeri inculpatæ fidei Historici, tam profani, quam Sacri, tam Græci, quam Latini, ut videre est *in Annotat. ad decis.* 2. *partis* 3. *Rotæ recentior.* §. 45. *n.* 53. *& seq. & n.* 57. ubi ad id referunt multa exempla, & signanter de Gregorio Papa II. qui a celsitudine Imperiali deposuit Leonem II. Cæsarem; De Gregorio Papa VII. qui deposuit Henricum IV. Imperatorem; de Alexandro Papa III. qui deposuit Federicum I. Imperatorem; de Innocentio Papa II. qui deposuit Othonem Cæsarem; de Innocentio Papa IV. qui deposuit Federicum II. Imperatorem; de Clemente Papa VI. qui deposuit Ludovicum Bavarum. Et insuper possent adduci exempla diversorum Regum, aliorumque Supremorum Principum, quæ brevitatis gratia omittuntur, cum sint nota, & videri possint in caterva Doctorum adducta *in cit. Annotat. ad decis.* 2. *part.* 3. *Rotæ recentior.* §. 45. *n.* 53. Vide ad id Jura supra adducta *n.* 21. Card. Bellarm. *t.* 1. *controv. de translation. Imperii Romani per tot.* & *de potest. Summi Pontificis in temporalibus per tot.* Card. Petram *tom.* 1. *Commentar. ad Constit. unic. Gregorii VII. & t.* 2. *Commentar. ad Constit.* 4. *& 6. Innocentii III. & ad Const.* 1. *Honorii III. sect.* 2. *& t.* 3. *Comment. ad Const.* 7. *Alexandri IV.*

30 Papa tantæ est auctoritatis & potestatis, ut possit quoque Leges Divinas modificare, declarare, vel interpretari; *Annotat. ad decis.* 2. *pars.* 3. *Rotæ recentior.* §. 4. *n.* 24. *& seq.* ubi plures adducuntur, refertque Surdus *decis. Mantuan.* 30. *n.* 27. *vers. Hinc dicimus, quod Papa potest contra Legem Divinam aliquando venire limitando, declarando &c.* & clarissime id asserit Petrus de Anchar. *in Consil.* 373. *num.* 3. *vers. Papa Jus Divinum potest modificare, cum ejus potestas non sit ex homine, sed ex Deo, & in terris Dei vices fungitur cum amplissima potestate oves suas ligandi, & solvendi*: & *sub n.* 7. subjungit, *quod ipse Deus Dominus, & Redemptor dicitur facere, quod fecit ejus Vicarius; Dummodo non faciat contra Fidem.* Covarr. *lib.* 1. *variar. resol. cap.* 17. *n.* 8. §. *Henricus tandem, vers. Summi Præsulis dispensatione,* & post Abbat. & Felinum hanc esse communem opinionem testatur Scacc. *in tract. de judiciis lib.* 2. *c.* 9. *n.* 382. *vers. Papa potest interpretari; & ex causa limitare Jus Divinum,* ut tradunt communiter omnes; *cit. Annotat. ad decis.* 2. *part.* 3. *Rotæ recentior.* §. 4. *n.* 24. Et quoad hoc, vide etiam verb. *Dispensatio n.* 20. Et quod Papa ipse solus possit Jus Di- 31
vinum declarare, & certitudinaliter interpretari, meminit Rota in *Gerunden. Scribaniæ* 21. *Maii* 1628. *coram claræ mem. Merlino* §. *causa semper præsumitur in gestis, vers. Papa quippe est supra omne Jus positivum; immo declarat ex Epicheja ipsum Jus Divinum;* cit. Annotat. *ad decis.* 2. *pars.* 3. *Rotæ recent.* §. 4. *num.* 25. Pa- 32
pa enim hoc potest etiam sine Concilio Generali; cum Concilium Generale non sit supra Papam, sed Papa sit supra Generale Concilium, ut abunde probatum est verb. *Concilium art.* 1. *a n.* 76. *ad* 86. Vide *ibi*.

Quanto vero Papa major, & excelsior est 33
omnibus, tanto humiliorem se reputat, & nominat, ac se vocat *Servum Servorum Dei*, ut patet in *c. Relatum* 37. *in fine de sentent. excomm.* & Glossa verb. *Servus, in proœm. Sexti Decret.* Flamin. Paris. *de resignat. Benefic. lib.* 8. *qu.* 7. *num.* 101. ubi subdit, quod Papa de stylo ita se *Servum Servorum Dei* appellat; ut si appareat Bulla sine hujusmodi inscriptione, de falso sit suspecta tamquam contra stylum. Ideo autem Papa se vocat *Servum Ser-* 34
vorum Dei, ne ex tali, tantaque Dignitate, & auctoritate in superbiam incidat, præ oculis semper habendo illud salubre Dominicum præceptum. *Qui major est vestrum, fiat sicuti Minister*, Matth. 20. Luc. 22. Marc. 10. *cap. Nullus Primas* 7. *in clausf.* 9. *qu.* 3. vere sic imitans Jesum Christum, qui non venit ministrari, sed ministrare, & cum esset coæqualis Patri Omnipotenti, & omnia Verbo, idest, per ipsum fecerit, *Joan.* 1. nihilominus pro nostra omniumque redemptione formam Servi accepit. *Ad Philippens.* 2. *Annot.* 2. *ad decis.* 2. *p.* 3. *Rotæ recentior. n.* 10. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 2. *n.* 29. & alii passim.

Primum Pontificem, qui se *Servum Servo-* 35
rum

rum Dei nominavit, fuisse S. Gregorium Magnum referunt *Additio ad Gloss. verb. Servus*, *in praem. Sexti Decret.* Card. Petra *tom.* 1. *Comment. ad Const. unic. Joan. XV. n.* 3. Alvar. Pelagius *de planctu Eccles. lib.* 2. *cap.* 13. *vers. Iste Gregorius*, Andr. Gammar. *in Extr. Julii II. de Simoniaca Papae elect. in verb. Julius num.* 10. Dionysius Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.* 17. *n.* 72. Ast vero prior omnium fuit S. Damasus Papa, ut constat ex Epistola ejusdem ad Stephanum Archiepiscopum, quae invenitur inter opera S. Clementis Papae, & egomet ipse pluries legi, & *tom.* 1. *Concil. in actis S. Damasi Papae fol.* 229. cujus vestigia postmodum sequutus fuit S. Gregorius Magnus in omnibus suis Epistolis, ut refert Azorius *Instit. Moral. part.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *vers. Gregorius Magnus*, Barbosa *loc. cit. n.* 30. Sanctus enim Damasus multo tempore praecessit S. Gregorium Magnum, cum S. Damasus fuerit trigesimus nonus Pontifex Maximus a S. Petro, & fuerit ordinatus Papa die prima Mensis Octobris anni trecentesimi sexti, & S. Gregorius Magnus fuerit sexagesimus sextus, & fuerit consecratus Pontifex Maximus die tertia Mensis Septembris anni quingentesimi nonagesimi juxta Tabulam Chronologicam eruditissimi Patris Graveson *tom.* 8. *part.* 1. *Histor. Ecclesiast.*

36 Papa potest cedere, & renunciare Papatui abdicando a se dictam Supremam, & omnium maximam potestatem Jurisdictionis per modum voluntatis sufficienter expressum, textu expres-

37 so *in c. Quoniam* 1. *de renunciatione in* 6. Et talis renunciatio fieri debet apud Collegium Cardinalium, cum ad ipsum dumtaxat spectet Papae Successoris electio, ut fuit ostensum *articulo praecedenti num.* 21. Et de facto S. Coelestinus V. apud dictum Sacrum collegium fecit sui Papatus renunciationem, ut patet ex forma dictae renunciationis, quam tradit Carillus *in suis Annal. Chron. lib.* 4. *anno* 1294. *fol.* 373. & Barbosa *loc. c. n.* 213. his verbis: *Ego Coelestinus Papa V. motus ex legitimis causis, idest causa humilitatis, & melioris vitae, & conscientiae illaesae, debilitate Corporis, defectu scientiae, & malignitate populi, & infirmitate Personae, & ut praeteritae consolationis vitae possim reparare quietem, sponte, ac libere cedo Papatui, & expresse renuncio loco, & Dignitati, oneri, & honori, dans plenam & liberam facultatem ex nunc Sacro Coetui Cardinalium eligendi, & providendi dumtaxat Canonice Universali Ecclesiae de Pastore.*

38 Quantum ad Papae infallibilitatem, advertendum est, quod Papa potest considerari dupliciter. Primo quoad se, & ut persona privata, privatusque Doctor. Secundo quo ad alios, ut persona publica, & Magister universalis Ecclesiae, eam ex Cathedra docens, proponendo quid credendum, quidve agendum sit. Loqui 39 autem Papam ex Cathedra nihil aliud est, quam ipsum esse a Deo constitutum Magistrum Universalis Ecclesiae, & hujus Regulam visibilem, indeque auctoritate suprema sui Pontificatus judicare, & definire de dubiis Fidei, & doctrina morum, ac factis dogmaticis, & sic Ecclesiam docere quid credere, vel agere debeat; *Est in re Communis*. Hinc loqui ex 40 Cathedra non arctatur praecise ad ea, quae Papa proponit ut a Deo revelata, & a nobis credenda Fide Theologica, uti quando aliquam doctrinam damnat ut Haereticam, vel definit esse de Fide; sed insuper extenditur ad cetera, quae proponit seu tenenda, seu servanda, uti quando aliquam Doctrinam proscribit ut temerariam, scandalosam, & hujusmodi, seu declarat aliquem contractum, aut factum esse illicitum, & hujusmodi.

His breviter notatis concluditur, quod De- 41 creta, quae edit Papa ex Cathedra circa doctrinam Fidei, & morum sunt infallibilia. *Est de Fide.*

Probatur prima pars conclusionis, scilicet 42 quod infallibilia sint Decreta Papae circa doctrinam Fidei; Christus enim promisit, & dedit Papae in persona Petri suam assistentiam ne in definiendis rebus Fidei erraret, ut patet ex illo *Lucae* 22. *n.* 41. ibi: *Simon Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; Ego autem rogavi pro te ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma Fratres tuos*. Nec valet dicere, quod hic tex- 43 tus debeat intelligi de tota Ecclesia, & quod Dominus oraverit pro Petro, quatenus totius Ecclesiae figuram gerebat. Non valet, inquam, quia haec interpretatio, seu expositio omnino falsa est, cum ibi Dominus unam tantum personam designaverit dicens bis: *Simon, Simon*, & addens pluries pronomen secundae personae, *pro te*, *Fides tua*, *& tu*, *fratres tuos*, quae verba clare indicant fuisse a Christo Domino impetratum aliquid speciale Petro; Si enim de tota Ecclesia fuisset loquutus, multo rectius dixisset *Rogavi pro vobis*, quam *Rogavi pro te*; Tum quia Deus pro illo rogat, cui dicit, *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Haec enim verba nequeunt toti Ecclesiae convenire, quia ipsa non habet, unde convertatur, cum nunquam defecerit, nec unquam sit

fit defectura juxta infallibilem Christi promissionem *Matth.* 16. *num.* 18. ibi: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Nec Ecclesia habet fratres, quos debeat, & possit confirmare, cum omnes Fideles sint ejus Filii.

44 Nec etiam valet dicere, quod auctoritas illa pertinet præcise ad personam solius Petri, non vero ad ejus Successores Romanos Pontifices. Non valet, inquam, quia Petro mortuo, debuit Jure Divino, seu ex Christi institutione alius pro regimine Ecclesiæ succedere, alias Christi promissiones, quibus promisit Ecclesiam suam usque ad finem Mundi duraturam, *Mat.* 28. *n.* 20. *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem sæculi*. *Joan.* 14. *n.* 16. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum*, essent prorsus inutiles, & sine effectu; Nam quomodo Ecclesia esset usque ad mundi finem duratura, si mortuo Petro, alius non esset caput visibile Ecclesiæ, qui eam in externo regimine gubernaret? Tum quia dum Christus *Joan.* 21. *n.* 17. dixit *Petro*: *Pasce oves meas*, & *Matth.* 16. *n.* 10. dixit eidem: *Et tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis*, ordinarium, & perpetuum Pastoris Officium constituit. Hinc optime sciens Petrum brevi duraturum, Petri nomine ejus etiam Successores intellexit, in quibus perpetua esset ordinaria cura, & potestas gubernandi & pascendi suas oves, modo per Officium Pastoris, quod ex maxima parte consistit in pabulo veræ Doctrinæ spiritualis exhibendo, modo per aliam methaphoram ligandi, & solvendi, seu clavium, tollendo scilicet impedimenta, quæ clauderent ingressum Regni Cœlorum.

45 Propter quod Patres, & Concilia verba illa: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque ligaveris &c. Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*: *Pasce oves meas*, declararunt esse intelligenda, nedum de Petro, sed etiam de omnibus ejus Successoribus Romanis Pontificibus; Sic enim declararunt Leo I. relatus *in cap. Ita Dominus* 7. *dist.* 19. Innocentius III. relatus *in cap. Majores* 3. *de Baptismo*, & varii alii antiquiores Pontifices, & Patres, quos refert Card. Bellarmin. *tom.* 2. *Controv. de Romano Pontifice lib.* 4. *c.* 3. Ita etiam declararunt Concilia Generalia, & signanter Chalcedonense *act.* 1. 2. & 16. Lateranense IV. *Can.* 5. & aliis brevitatis gratia omissis, clarissime Concilium Florentinum *in Litteris unionis*, ibi: *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in Universum Orbem tenere Primatum, & ipsum Pontificem Romanum Successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi Universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse*.

Probatur secunda pars conclusionis, scilicet quod infallibilia sint Decreta Papæ circa Doctrinam morum. *Est de Fide*, quod Ecclesia sit Sancta, ut in Symbolo Apostolorum vocatur: ergo & de Fide est, quod Papa docens ex Cathedra errare non possit in tradenda Doctrina morum, adeoque Decreta ab ipso ex Cathedra edita circa morum Doctrinam sunt infallibilia. Si enim posset errare, approbando Doctrinam falsam, & malam, pro vera, & bona; & reprobando veram, & bonam pro falsa, & mala, jam Ecclesia non esset Sancta, quia Ecclesia dicitur Sancta potissimum ob Sanctam suam professionem, quia nimirum Legem, & Professionem Sanctam profitetur, quæ nihil docet falsum, nihil præcipit malum; Tum quia si Papa posset errare circa Doctrinam morum, docendo falsa pro veris, & approbando mala pro bonis, Ecclesia necessario erraret circa Fidem, quia contra Fidem Catholicam docentem omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum, teneretur credere virtutem esse malam, & vitium esse bonum, utpote sic sibi propositum a suo Magistro, cui tamquam vivæ Regulæ Fidei tenetur obtemperare; Ecclesiam autem errare circa Fidem est impossibile, cum sit *columna, & firmamentum veritatis ad Timoth.* 3. cui assistit Spiritus Sanctus, ne erret, docensque ei omnem veritatem, *Joann.* 16. ibi: *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*. 46

Objiciuntur contra nostram conclusionem varii Summi Pontifices, qui prætenduntur errasse, & Decreta contra Fidem, & bonos mores ex Cathedra edidisse. Sanctus enim Petrus *ad Galatas* 2. erravit cogendo Gentiles judaizare; Liberius subscripsit formulæ Fidei Arianæ, & condemnationi D. Athanasii veræ Fidei defensoris; Zephyrinus Montani Hæresim approbavit; Vigilius damnavit doctrinam de duabus naturis in Christo; Stephanus VI. & Sergius III. irritaverunt acta Formosi, quæ tamen po- 47

postea, cassatis circa hoc Stephani, & Sergii Decretis, approbavit Joannes IX. Honorius primus admisit cum Monothelitis unicam in Christo voluntatem; Gregorius III. in *cap. Quod proposuisti* 32. *q.* 7. erravit definiendo, quod si mulier propter infirmitatem non possit debitum reddere, possit vir aliam ducere; Nicolaus primus in *cap. A quodam Judæo*, *de consecrat. dist.* 4. falso definivit validum esse Baptismum in nomine Christi collatum; Gelasius in *cap. Comperimus*, *de consecrat. dist.* 2. falso dicit non posse citra Sacrilegium sumi unam speciem Eucharistiæ sine alia.

48 Respondetur tamen, quod nullus ex adductis Pontificibus erravit in Decretis editis ex Cathedra circa Doctrinam Fidei, & morum. Non erravit S. Petrus proponendo Ecclesiæ falsum dogma, sed solum erravit facto, quatenus abstinendo coram Judæis a conversatione Gentilium conversorum, indirecte eos inducebat ad judaizandum. Sic Liberius non approbavit definitive Hæresim Arianam, sed solum metu tormentorum subscripsit condemnationi Athanasii, & communicavit cum Episcopis Arianis. Unde solum peccavit contra confessionem Fidei, inciditque solum in Hæresim externam, sicuti ex metu mortis thurificavit Idola Marcellinus, & Christum negavit Petrus, qui ideo Fidei confessionem externam non sustinuerunt, sed non ideo amiserunt Fidem internam, quam in corde vere servaverunt, ut colligitur ex verbis Christi *Luc.* 22. *num.* 31. ad Petrum; *Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua*. Hinc Liberius Epistol. ad Ursacium anathematizat Arianos. Unde quamvis Petrus, Marcellinus, & Liberius peccaverint, nihil tamen per hoc ex Cathedra decreverunt contra doctrinam Fidei, & morum. Zephyrinus Montani Hæresim nullatenus approbavit, sed misit solum Litteras pacis ad ejus Sectatores, putans Doctrinam Montani non esse Fidei Romanæ contrariam, quas tamen revocavit statim ac a Praxæa, & aliis fuit edoctus de Montani erroribus. Vigilius, quando damnavit Doctrinam Catholicam de duabus naturis in Christo, non erat verus Pontifex, sed intrusus in Pontificatum ope Theodoræ Imperatricis Hæreticæ, vivente adhuc Liberio vero Pontifice. Quando vero, mortuo Liberio, fuit verus, & legitimus Pontifex, ipsam Imperatricem cum aliis Hæreticis excommunicavit, & Doctrinam Catholicam usque ad mortem in exilio propugnavit. Stephanus VI. & Sergius III. erraruut solum in quæstione facti: Putantes enim Formosum non fuisse legitimum Pontificem, ejus acta annullarunt, quæ restituit Joannes IX. ubi deprehendit fuisse legitimum. Honorius primus, dum in Christo unam voluntatem esse rescripsit, non intellexit cum Monothelitis esse solum Divinam, sed non esse duas humanas contrarias, & pugnantes; sicuti sunt in nobis post peccatum, in quibus *caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*, volens Honorius per id ostendere, quod a Christo non fuerit assumpta natura vitiata, & Adami labe corrupta, sed incorrupta, & integra, quæ vacua erat concupiscentiæ morbis, & motibus spiritui, ac rationi contrariis, & sic omnia, quæ in ejus carne erant, subjicerentur perfecte, & sine ulla rebellione spiritui. Gregorius III. *loco citato* intelligendus est de impotentia perpetua Matrimonium dirimente. Nicolaus primus docuit quidem in eo textu, Baptismum in nomine Christi collatum esse validum, sed addidit statim *Sicut conferebatur tempore Apostolorum*. Etenim Actorum 8. dicitur: *In nomine Christi baptizabantur viri, ac mulieres*. Cum autem tempore Apostolorum Baptismus conferretur, vel in nomine Christi ob specialem dispensationem, ut redderetur venerabile nomen illud tunc temporis exosum, ut docet D. Thomas, vel potius, ut alii putant, quia in forma Baptismi etiam nomen Christi exprimebatur dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii Jesu Christi, & Spiritus Sancti*. Idcirco recte Nicolaus primus ad Bulgaros respondit validum esse Baptismum hoc pacto a Judæo collatum. Gelasius *loco citato* loquitur de Sacerdote sacrificante, cui non licet unam tantum Eucharistiæ speciem sumere. Hinc universim, si quando Pontifices errarunt; vel errarunt ut Doctores privati, vel in quæstionibus facti, non habentibus connexionem cum quæstionibus Juris ad Fidem, vel mores spectantibus, ut passim Controversistæ dogmatici ostendunt. Et sic solvuntur omnes objectiones, quæ possunt, & solent adduci de variis Pontificibus qui prætenduntur errasse. (*)

Pa-

Ejusdem Romani Theologi Notæ.

(*) Circa responsionem ab Auctore allatam consule Natalem Alexandrum cum annotationibus P. Mansi, Clar. P. postea Emin. Cardinalem Orsi de Romano Pontifice, Emin. Gotti, Antonium Morphj, aliosque Theologos, qui longe melius illos Romanos Pontifices ab objectis criminibus, & erroribus vindicant, ac ne quidem in externam hæresim incidisse demonstrant. Vide etiam Clar. Bart. in vind. Honorii.

49 Papa errare non potest in Canonizatione Sanctorum *Est de fide*. Ita Lauræa *de Fide disp. 7. art. 3. §. 1.* Leytan *Synops. de Eccles. milit. discept. 6. sect. 1.* ubi plures allegat; Diana *Coordin. t. 9. tr. 3. resol. 15.* Castrop. *p. 1. tr. 4. disp. 1. punct. 5. §. 5. n. 2.* Joannes de Neapoli *in quodlibet. 11.* relatus a S. Antonino *in 3. part. tit. 12. §. 2.* & a Fagnan. *lib. 2. decretal. in cap. Venerabili 25. n. 29. & seq.* Valentia *2. 2. disp. 1. q. 1. p. 7. art. 6. §. 4. vers. Itaque*, Matthæucc. *in opere dogmat. Controvers. 7. cap. 5. n. 3.* Felix Potestas *tom. 2. part. 2. cap. 7. n. 307.* Henno *tom. 1. tract. de virtutibus disp. 2. qu. 5. art. 6. conclus. 2.* Viva *in quæstion. Prodoma ad propositiones damnatas n. 11.* ubi dicit esse communiorem cum S. Bonaventura, Bellarmino, Amico, Valentia, & aliis, Bord. *resol. 113. n. 15.* Verricelli *tract. 8. qu. 24. & 25.* & plurimi alii, & signanter Luca Castellinus *de certitudine Gloriæ Sanctorum cap. 3. punct. 48. & cap. 4. punct. 3. 4. & seq.* Rodericus de Arriaga *in disputationibus Theologicis in 2. 2. Divi Thomæ tractat. de Fide disp. 9. sect. 5. num. 27.* Adamus Tannerus *Theolog. Scholast. tom. 3. disp. 1. de Fide q. 4. dub. 7.* Aloysius Turrianus *in disputationibus in 2. 2. Divi Thomæ disp. 16. dub. 3.* Alphonsus a Castro *de justa Hæreticorum punitione tom. 2. c. 6.* Ricciolus in libro cui titulus: *Immunitas ab errore tam speculativo, quam practico Definitionum Sanctæ Sedis Apostolicæ*, & alii relati ab Eminentissimo Cardinal. Prospero de Lambertinis in præclarissimo suo Opere *de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione tom. 1. cap. 45.* ubi doctissime, & eruditissime more suo, adductis hinc inde pro, & contra Auctoribus, & rationibus, tandem concludit, quod contrarium sentientes, licet non sint formaliter hæretici, ex quo id nondum sit ab Apostolica Sede expresse definitum, tamen sunt temerarii, impii, scandalosi, in Sanctos injuriosi, faventes Hæreticis, sapientes Hæresim, assertores erroneæ propositionis, & gravissimis pœnis obnoxii. Vide ibi ipsum, ubi plurima egregie adducit ad rem merito legenda, addiscenda, & observanda.

50 Probatur igitur, quod sit de Fide Papam errare non posse in Canonizatione Sanctorum; Hæc enim propositio: *Romanus Pontifex in Canonizatione Sanctorum errare non potest* sequitur ex duplici præmissa de Fide, scilicet: *Romanus Pontifex docens Ecclesiam in iis, quæ spectant ad materiam Fidei, & doctrinam morum errare non potest, sed Canonizatio Sanctorum spectat ad materiam Fidei*, ergo est de Fide, quod Papa errare non possit in Canonizatione Sanctorum. Major constat, tum ex dictis *supra a n. 41. ad 48.* tum ex Evangelio Joann. *cap. 14.* ubi dicitur: *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum spiritum veritatis, & cap. 16.* ubi dicitur: *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: & Matth. cap. 18.* ubi habetur. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Unde Apostolus *1. ad Timoth. 3.* ait: *Ecclesia Dei vivi Columna, & firmamentum veritatis*, Firmitas autem Ecclesiæ, & securitas eam non erraturam, est fundata in firmitate Capitis, & securitate non erraturum Magistrum, & *Matth. 16.* ibi: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam;* Minor etiam clare patet, quia Canonizatio Sanctorum est actus externæ Confessionis Fidei contentæ in articulo de Communione Sanctorum. Papa enim in Canonizatione definit, Sanctum, quem canonizat, esse vere in gloria, & in consortio aliorum Sanctorum, & decernit sic firmiter ab omnibus tenendum, ut patet in Bullis Canonizationum, & signanter in Bulla Leonis X. incip. *Excelsus*, ubi in Canonizatione S. Francisci de Paula sic habet: *Decernimus, & definimus, esse receptum in gloria*, & in Bulla Sixti IV. incip. *Superna*, ubi in Canonizatione S. Bonaventuræ sic loquitur: *Hunc Sanctum esse, fideliter, firmiterque teneri debere decernimus*, & consimiliter in aliis aliarum Canonizationum Bullis, quas omnes adducere nimis operosum esset. Unde S. Thomas *quodlibet. 9. qu. 7. art. 16. in corpore quæstion.* dicit: *Honor, quem sanctis exhibemus, est professio quædam Fidei, qua Sanctorum gloriam credimus*, & S. Bonaventura *in Opusculo contra Gulielmum* ait: *Ad infidelitatem spectat de Sancti Canonizati gloria dubitare.*

Nec valet objicere, quod judicium Papæ in Canonizatione est humanum, cum innitatur testimoniis humanis, adeoque est fallibile. Non valet, inquam, quia licet judicium Papæ sit humanum *dispositive*, est tamen Divinum *directive*, roboratum nimirum assistentia Spiritus Sancti, qua ita regitur, ut in definitione errare non possit: Quamvis enim Papa utatur testimoniis hominum in se fallacibus, illis tamen utitur solum dispositive, ut maturo procedens consilio, & examine se disponat ad recipiendam motionem Spiritus Sancti, sine qua numquam devenit ad Canonizationem: Hinc Spiritus Sancti motio, directio & assistentia est uni- 51

unica causa, ut dubitari non possit de judicio Pontificis, ac etiam ut falsa hominum testimonia rejiciat, & vera admittat.

52 Nec etiam valet objicere illud satis vulgatum, quod Divo Augustino tribuitur: *Multa corpora Sanctorum venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in Inferno*. Non valet, inquam, quia ultraquam dictum istud non reperitur in veris operibus S. Augustini, ut observarunt Bellarminus *tom. 2. lib. 1. cap. 9. de Sanctorum Canonizatione*, Viva *loc. cit. n.* 11. Matthæucc. *loc. cit. num.* 19. Felix Potestas *loc. citat. n.* 313. & plurimi alii; Dato adhuc quod esset Divi Augustini, seu alterius S. Doctoris, nihil probaret contra nostram conclusionem, quia dictum illud est intelligendum de Hæresiarchis, & falsis Martyribus, qui apud multos nomen Sancti obtinent, & superbissimis sepulcris honorantur; cum tamen eorum animæ torqueantur in inferno. Sic Donatistæ suos Martyres honorabant, quos carpit S. Augustinus *serm.* 325. *de Natal.* 20. *Martyrum*. Sic Hussitæ ut Martyrem colunt suum Hæresiarcham Hussium; Sic Lutherani ut Sanctum venerantur suum Hæresiarcham Lutherum, & sic de aliis. Non autem est intelligendum de veris sanctis a Papa canonizatis, & Ecclesiæ propositis, de quibus canit Regius Psaltes: *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Gaudent in cælis animæ Sanctorum &c.* Sic Doctores citati, & alii passim.

53 An autem etiam sit de Fide, quod Papa nequeat errare, & sit infallibilis in Beatificatione Beatorum, variant Doctores. Multi enim licet concedant Papam errare non posse, & infallibilem esse in Beatificatione Beatorum infallibilitate morali, & infra Fidem, id tamen negant infallibilitate Fidei. Unde tenent, quod qui negaret Beatificatum a Papa esse in gloria, non esset Hæreticus formalis, sed ejus propositio esset temeraria, scandalosa, impia, sapiens Hæresim, & hujusmodi. Sic Valentia *t. 3. disp. 1. q. 1. punct. 7. §. 40.* Tannerus 2. *t. 1. disp. 17. dub. 6.* Henno *l. c. concl. 2.* Arriaga cum Viva *l. c. n.* 11. & alii, quos sequitur Diana *Coordinat. t. 9. tract. 3. resol.* 18. *n. 6.* & plures alii.

54 Et ratio istorum est, quia Beatificatio non est ultimum judicium Papæ seu Ecclesiæ, quia post illud antequam ad canonizationem deveniatur, fit novum examen, quod non fieret, & injuriosum Fidei esset, si de Fide esset Papam non posse errare in Beatificatione; nam quod est de Fide certum, ulteriori examine, & certitudine non eget, cum sit infallibilis veritatis. Tum quia Pontifices in Bullis Beatificationis uti solent solum verbis *concedimus, indulgemus, impartimur*, ut talis Beatus appellari, & de eo Sacrum, & Officium in tali loco, & a talibus personis fieri possit. In Bullis vero Canonizationis utuntur verbis explicitis *declaramus, definimus, decernimus, & mandamus* talem Sanctum ab omnibus venerandum esse, & uti talem ubique, & ab omnibus firmiter tenendum esse. Unde, dicunt ipsi, de Fide est, quod Papa non possit errare in Canonizatione, & non est de Fide, quod non possit errare in Beatificatione.

Multi autem alii absolute tenent, quod de Fide est, quod Papa non possit errare, non solum in Canonizatione, sed etiam in Beatificatione. Sic Leytan *loc. cit. n.* 436. Verricelli *in q. q. Moral. tract. 8. q. 55. n. 3.* Castropalao *t. 1. tract. 4. disp. 2. punct. 5. §. 5. n.* 4. Matthæucc. *loc. cit. n.* 42. Felix Potestas *loc. cit. num.* 309. Bordon *loc. cit.* & alii plures. 55

Ratio istorum ultra quam quod eadem potest deservire pro Beatificatione, quæ supra *n.* 50. adducta est pro Canonizatione; insuper est, quia Papa etiam ad Beatificationem nunquam devenit, nisi prius implorata divina ope, & habita motione, illustratione, directione, & assistentia Spiritus Sancti, ex qua certo judicat, & deducit eum infallibiliter esse in gloria, sicque implicite declarat, ac definit, dum eum beatificat, & ut Beatum Ecclesiæ, ac Fidelium cultui, & venerationi proponit, ergo de Fide quoque est non posse Papam errare in Beatificatione; Alias si Pontifex posset errare in Beatificatione, tota Ecclesia posset errare in iis, quæ pertinent ad cultum, & venerationem; quia Papa beatificans aliquem, eum toti Ecclesiæ venerandum implicite proponit. Quamvis enim Divinum Officium, & Sacrum Deo offerre in ejus honorem non concedatur omnibus, omnibus tamen in Ecclesia licet se illius precibus etiam publice commendare, eumque Beatum vocare, & pro tali reputare, colere, & venerari. Quod omnimode repugnaret Ecclesiæ Sanctitati, & infallibilitati, si non esset de Fide Beatum infallibiliter esse in gloria, cum sic tota Ecclesia posset errare venerando, & colendo hominem sibi propositum, ut vere Beatum, qui posset forsan esse damnatus in Inferno. 56

Ad rationes autem prioris sententiæ respondent negando, quod Beatificatio non sit ultimum, & completum judicium, quod vir Dei sit in gloria, immo per Beatificationem ut talis toti Ecclesiæ proponitur, & ideo ubique a 57

Fi-

Fidelibus Beatus certo absque formidine in gloria creditur, & ad gratias impetrandas invocatur, quamvis uni soli Provinciæ, aut Regno, vel Religioni Officio, ac Missa colendus permittatur. Nec obstat, quod pro Canonizatione novum fiat examen, quia tale novum examen non fit de virtutibus viri Dei; neque de miraculis in vita, aut ante Beatificationem patratis, quibus probata fuit Sanctitas vitæ, & infallibilis existentia Servi Dei in gloria; sed fit solum novum examen de continuatione miraculorum post Beatificationem a Deo ad intercessionem Beati patratorum, ut inde publico cultu Officii, & Missæ in tota Ecclesia colendus decernatur. Nec etiam officit, quod Pontifices in Bullis Beatificationis uti soleant solum verbis *Concedimus*, *indulgemus*, *impartimur*. In Bullis vero Canonizationis utantur verbis explicitis *Declaramus*, *definimus*, *decernimus*, *& mandamus*, quia, ut recte dicit Trullench *in decalog. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *dub.* 5. *num.* 3. Pontifices per Canonizationem, & Beatificationem declarant Servum Dei esse in gloria; per Canonizationem quidem in forma explicite definitiva, & pronunciativa; per Beatificationem vero in forma indultiva, concessiva, & implicite definitiva.

58 Pontifex errare non potest in approbatione Religionum. Sessa *Scrutin. Doctrin. cap.* 2. *art.* 13. *num.* 38. Diana Coordinat. *tom. q. tract.* 5. *resolut.* 23. Viva *loc. cit. num.* 12. Leytan *Synops. de Eccle. Milit. discept.* 6. *sect.* 3. Matthæucc. *loc. cit. Controvers.* 7. *cap.* 3. *num.* 3. Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. cap.* 2. *n.* 46. Valentia 2. 2. *dis.* 1. *q.* 1. *punct.* 7. §. 41. Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 7. *q.* 2. Bellarminus, Bannes, & alii passim contra

59 Canum. Et ratio est, quia approbatio Religionum spectat ad materiam morum, cum sic decernatur Institutum talis Religionis esse Sanctum, salutare, honestum, & medium aptum ad assequendam Evengelicam perfectionem, cujus falsitas officeret puritati, Doctrinæ, & Sanctitati Ecclesiæ. Cum autem Pontifex errare non possit in Decretis morum, consequenter neque errare poterit in Religionum approbatione.

60 Nec valet objicere, quod nullibi reperitur fuisse Religiones a Deo revelatas, adeoque Papam posse errare in earum approbatione, cum solum circa revelata sit infallibilis. Non valet, inquam, quia esto Religiones non sint revelatæ quantum ad existentiam, earum tamen honestas, & Sanctitas revelata est in hoc principio. *Ecclesia est Sancta*, *Ecclesia in suo Capite habet infallibilem potestatem* circa necessaria, & utilia saluti Fidelium; Unde sequitur omnino; *Religio hæc est a Pontifice approbata*, ergo *est Sancta*, *honesta*, *utilis ad salutem*, cum Pontifex ex officio sui Pastoratus nequeat proponere Ecclesiæ, nisi bonum, honestum & sanctum, alias Portæ inferi prævalerent adversus eam.

Nec valet instare, quod Religiones sunt contingentes, cum possint supprimi, & de facto plures fuerint suppressæ, adeoque non posse cadere sub revelatione, quod sint bonæ, honestæ, & sanctæ, alias Pontifices suppressores errassent. Non valet, inquam, quia licet Religiones sint contingentes quoad existentiam, non tamen quoad honestatem, & Sanct tatem. Nec per hoc, quod possint supprimi, & de facto fuerint aliquæ suppressæ, valet inferre quod in se fuerint, vel evaserint inhonestæ, & malæ, adeoque vel Pontifices suppressores erraverint, aut Pontifices approbatores Ecclesiam deceperint, approbando aliquod Institutum, de se malum, & inhonestum, quia causa suppressionis fuit pravitas, & malitia earumdem Professorum, ex quorum relaxatione cessabant Religiones illæ esse utiles Ecclesiæ; Unde suppressio non tangit Sanctitatem Religionum suppressarum, nec officit infallibilitati Pontificum Prædecessorum, qui eas approbarunt, sed tangit solum abusus, corruptelas, & relaxationes sine spe emendationis in ipsas a suis Professoribus introductas, propter quas, vel alias extrinsecas circumstantias pro statu præsenti minus utiles, & convenientes Ecclesiæ apparebant, quemadmodum in dies videmus Leges ipsas positivas a Prædecessoribus latas revocari a suis respective Successoribus, tam Principibus Laicis, quam Pontificibus, seu Præsulibus Ecclesiasticis, non quia malæ per se, & sui natura censeantur, sed quia per accidens, & ob extrinsecas circumstantias, aliasque rationabiles causas pro statu præsenti, vel minus necessariæ, aut inutiles, seu minus idoneæ ad bonum publicum reputantur. 61

Papa probabilius etiam ut persona privata non potest in Hæresim incidere, & in Fide deficere. Ita Albertus Pighius *lib.* 4. *de Ecclesiast. Hierarch. cap.* 8. Gravina *t.* 4. *part.* 2. *disp.* 1. *art.* 1. *in Appendic. ad finem*, Tirinus *tom.* 2. *Commentar. in Scripturam Controv.* 6. *num.* 18. Fragosus *de Republ. tom.* 2. *lib.* 1. *disp.* 1. §. 2. *num.* 32. Joannes Wiggers 2. 2. *Divi Thomæ de Pontific. lib.* 4. *cap.* 6. Jadertin. 62

Introduct. ad Lect. disp. 1. *art.* 8. Suarez *t.* 1. *de Fide disp.* 10. *sect.* 6. *num.* 11. Bellarmin. *de Pontifice lib.* 4. *cap.* 6. Matthæuc. *Controvers.* 7. *cap.* 1. *num.* 3. *& seq.* aliique plures, & hanc sententiam valde probabilem censet etiam Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesf. universf. cap.* 2. *n.* 51. & probabiliter tenent plurimi alii contra Turrecrematam, Canum, Cajetanum, Sotum, Bannez, Valentiam, Castropalaum, Turrianum, & plurimos alios, quos referunt Barbosa *loc. citato numer.* 47. Pegna *Comment.* 74. *in quæst.* 25. *part.* 3. *director. Inquisitor.* Fagnan. *in cap. Significasti num.* 68. *de elect.* Diana Coordinat. *tom.* 9. *tr.* 5. *resol.* 12. & alii.

63 Probatur autem nostra Conclusio ex verbis a Christo dictis Divo Petro *Lucæ* 22. ibi: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, quæ verba non personaliter ad solum Petrum, sed ad omnes Successores in ejus Cathedra pertinere ostendimus *supra a n.* 44. Unde cum constet Petrum sic a Deo fuisse confirmatum, ut ejus Fides etiam personalis minime posset deficere, ut clare denotant illæ particulæ *pro te, & tua*, quas expendimus *supra num.* 43. idem dicendum est etiam de aliis Romanis Pontificibus ejus Successoribus. Ideo enim tale privilegium est illis impetratum, ut fratres suos in Fide confirment; Sed quomodo confirmabunt, si sint ipsimet vel Hæretici, vel Infideles? An in aliis eam Fidem stabilient, quam ipsimet animo execrantur, & impugnant? Tum quia cum Pontifex sit viva Regula, quam omnes Fideles sequi, & præ oculis semper habere debent, oportet muniri singulari aliquo privilegio, quo ab errore in iis, quæ sunt Fidei, non solum Sedes ipsa, sed etiam illius persona præservetur; alias si & ipsum Papam in Hæresim labi, & a Fide deficere admittamus, quid aliud sperari poterit, nisi quod cæcus ipse nos cæcos simul in foveam trahat? juxta illud *Matth.* 15. *num.* 14. ibi: *Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt; & Lucæ* 6. *num.* 39. ibi: *Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt: & cap. Cum sit ars artium* 14. *de ætate, & qualitate*, ibi: *Quia si cæcus cæcum ducit, ambo in foveam dilabuntur.*

64 Hinc hæc de Romana Ecclesia præ omnibus aliis prædicatur excellentia, & prærogativa singularis, quod omnes aliæ principaliores, & antiquiores Ecclesiæ, non solum Hæreticos, sed etiam Hæresiarchas habuerunt Episcopos: Antiochena videlicet Paulum Samosatenum; Alexandrina Dioscorum; Constantinopolitana Dioscorum, & Macedonium, & sic de reliquis, ut prosequitur Mendoza *in quæst.* 4. *Scholast.* §. 4. *arg.* 7. Ecclesia vero Romana numquam. Ex tot enim Romanis Pontificibus, quamvis aliquibus subinde moribus utcumque dyscolis, nemo unquam repertus fuit, qui in Hæresim, vel Apostasiam fuerit prolapsus, ut fuse demonstrant Bellarminus *de Pontifice lib.* 4. *cap.* 8. *& seq.* Lauræa *de Fide disp.* 8. *art.* 5. *usque ad* §. 11. Albertus Pighius *de Ecclesiast. Hierarch. lib.* 4. *cap.* 7. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. universf. cap.* 2. *a num.* 52. Matthæucc. *loc. cit. Controversf.* 6. *cap.* 4. *& Controv.* 7. *cap.* 1. & fatentur omnes alii, teste Fagnan. *in cap. Significasti* 4. *de electione num.* 69. Et expresse id testatur Agatho Papa in Epistol. ad Constantinum Imperatorem, quæ lecta est *in IV. Synodo act.* 4. & postea *act.* 8. ab omnibus approbata. *Hæc est*, inquit, *veræ Fidei Regula, quam, & in prosperis, & in adversis vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus unquam depravata succubuit, quia dictum est Petro: Simon, Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos: Hic Dominus Fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est agnitum*; Vide etiam dicta *supra numer.* 48.

Nec valet objicere, quod si omnis Papa, ut S. Petrus, neque ut persona privata, posset in Hæresim incidere, & a Fide deficere, hoc esset de Fide, & consequenter essent Hæretici contrariam sententiam tenentes, quod non est dicendum, cum illam teneant clarissimi Doctores, tum Canonistæ, tum Theologi, ut patet ex adductis *supra n.* 62. & notat Fagn. *in cit. cap. Significasti* 4. *de election. num.* 68. Non valet, inquam, quia etiamsi dicatur id esse de Fide, ut volunt aliqui, inter quos Matthæucc. *l. c. Controv.* 7. *c.* 1. *n.* 7. utpote revelatum saltem implicite, & virtualiter in illa propositione, *Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua*, adhuc tamen contrarium sentientes non essent Hæretici, quia propriam opinionem non sustinent cum pertinacia, ut re- 65

requiritur ad Hæresim; sed parati sunt parere Ecclesiæ definitioni (*).

66 Nec etiam valet dicere; quod Sacri Canones supponunt, Papam ut personam privatam posse a Fide deficere, ut de facto supponitur in Canone *Si Papa 6. dist. 49.* ubi statuitur Papam a nemine propter quodcumque crimen posse judicari: *Nisi deprehendatur a Fide devius*, adeoque Papa quo ad se, & ut persona privata potest in Hæresim incidere, & a Fide deficere. Non valet, inquam, quia textus ille non est alicujus Pontificis, aut Concilii Generalis, sed cujusdam Bonifacii Martyris Episcopi Moguntini, qui potuit illius esse opinionis,

Romani Theologi Notæ.

(*) Dum *Auctor* noster ait, Papam ne quidem ut personam privatam incidere in hæresim posse, atque id *esse de Fide*, non ita intelligendum est, ut Ferraris exponit, ut contrariam opinionem tuentes hæretici habendi sint, si pertinaciam non exuant. Nam hæc quæstio Scholastica est, & nondum Ecclesiæ judicio definita, ac salva fide cuique opinari fas est, non solum de fide non esse, Romanum Pontificem quatenus personam privatam non posse in hæresim incidere, quod verum omnino est, sed etiam errare posse. Item dum Theologi cum Auctore nostro ajunt, de fide esse Romanum Pontificem in Canonizatione Sanctorum errare non posse, ac de fide esse hunc numero Romanum Pontificem esse legitimum Petri Successorem, non ita intelligi debent, ut id veluti fidei dogma amplectendum cuilibet sit; cum enim Ecclesiæ sententia id definitum non sit, pro fidei dogmate proponi non potest; Sed intelligi hoc sensu debent, quod privati Doctores ex principiis revelatis deducere contendant, id adeo certum esse, ut ad fidem pertineat. At aliis, salvo dogmate, contrarium opinari licet; uti revera opinantur Ludovicus Antonius Muratorius in opere suo de Ingeniorum moderatione, atque alii, qui contendunt, inerrantiæ privilegium Ecclesiæ concessum ad fidei dogmata constabilienda, versari circa ea, quæ sunt a Deo revelata, non vero circa res humanas. Quamobrem cum Romanus Pontifex ferendo judicium in Canonizatione Sanctorum nitatur testimonio hominum, qui de hominis Sanctitate, deque patratis in istius confirmationem miraculis testantur; cumque judicium de legitimo Pontifice ferendum pendeat ab Ipsius baptismate, rata ordinatione, atque legitima electione, quæ res ab hominibus pendent, putant Auctores isti ad fidei dogma non pertinere Canonizationem Sanctorum, nec fidei dogma esse hunc Romanum Pontificem esse legitimum Successorem S. Petri, licet de his certi simus certitudine morali, ac non nisi per summam temeritatem revocare ea in dubium valeamus. Accedit etiam, quod dum nos propugnamus, de fide esse Romanum Pontificem esse infallibilem, non ita sententiam nostram sustinere debemus, ut Gallos Theologos ajentes, infallibilia non esse decreta Romanorum Pontificum, nisi accesserit consensus majori partis Episcoporum, hæreticos declaremus; hæretici enim non sunt, nisi homines, qui proposito ab Ecclesia dogmati pertinaciter obsistunt. Ecclesia vero Gallos Theologos huc usque non damnavit, eorumdemque opinionem tolerat.

Responsio Auctoris.

Quod ego assero, Papam nequidem ut personam privatam incidere in hæresim posse, atque id *esse de fide* &c. intelligendum est, prout expono ipso *loc. cit.* ubi expresse dico: adhuc tamen contrarium sentientes non essent hæretici, quia propriam opinionem non sustinent cum pertinacia, ut requiritur ad hæresim, sed parati sunt parere Ecclesiæ definitioni. Et en de qua pertinacia loquor ego, de pertinacia nempe non parata parere Ecclesiæ definitioni, quoties explicita habeatur. Scio enim ego, quod hæc quæstio scholastica est, ideo eam non resolvo, ut certam, sed tantummodo ut probabiliorem, ut expresse in mea conclusione ibidem *num.* 62. *ibi*: Papa probabilius etiam ut persona privata non potest in hæresim incidere, & in fide deficere, juxta classicos illos Auctores ibi allegatos, inter quos doctissimus noster Matthæucci *in opere dogmatico Romæ prius edito, & deinde Venetiis, controv. 7. c. 1. num. 3.* ibi: *dicendum, Pontifex Romanus, ut persona privata, non potest in hæresim incidere, & in fide deficere.* Et sic etiam juxta eundem sensum intelligenda sunt tradita a me, quoad infallibilitatem Papæ in Canonizatione Sanctorum, & quod hic Romanus Pontifex, Clemens XIII. v. g. legitime electus, & ut talis ab Ecclesia acceptatus, sit verus Papa, & legitimus Petri successor.

nis, uti fuerunt, & sunt plures alii, & ideo nobis utpote privati Doctoris vim non facit, cum nostra sententia majoribus sit suffulta auctoritatibus, & rationibus, adeout si non sit de Fide, est tamen certa certitudine infallibili infra Fidem.

67 De Fide est Benedictum XIV. v. g. legitime electum, & ut talem ab Ecclesia acceptatum, esse verum Papam. *Est Communis inter Catholicos.*

68 Probatur primo ex Concilio Constantiensi *sess. ultim.* ubi Martinus V. Const. incip. *Inter cunctos* decernit, ut ab iis, qui de Hæresi ad Fidem revertuntur, petatur inter alia *Utrum credant, quod Papa Canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit Successor B. Petri habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei?* adeoque supponit esse articulum Fidei, cum Hæresim abjurantes nonnisi de Fidei veritatibus interrogentur. Tum quia est Hæresis Lutheri, quod Papa non sit Vicarius Christi, cujus error 25. a Leone X. cum aliis proscriptus fuit Constitut. incip. *Exurge*, ibi: *Romanus Pontifex Petri Successor non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in B. Petro constitutus.*

69 Probatur secundo. Illa conclusio est de Fide, cujus duæ præmissæ sunt de Fide; sed hæc conclusio: *Benedictus XIV. est verus Papa* sequitur ex duabus præmissis de Fide, ergo est de Fide. Major est certissima; Probatur Minor, quia hæ duæ præmissæ (ex quibus sequitur dicta conclusio) *omnis in Papam legitime electus, & ut talis ab Ecclesia acceptatus est verus Papa; sed Benedictus XIV. est talis*, sunt de Fide, & quidem de Majori nulli Catholici dubitant, alias non esset de Fide legitimum Petri Successorem esse verum Papam. Minor quoque est certa, quia eo ipso, quod Ecclesia ipsum recipit, ut legitime electum, revellat Deus ipsius electionem esse legitimam, cum promiserit Christus numquam Ecclesiam suam erraturam in materia Fidei, ut patet ex Evangelicis textibus adductis supra *a n.* 42. *ad* 44. erraret autem in tali Fidei materia, si non staret conclusio; Quandoquidem Ecclesia agnoscens electum, ut legitimum Papam, ipsum agnoscat, ut Fidei Regulam infallibilem, qui tunc esset fallibilis, adeoque &c. Tum quia Definitiones Bened. XIV. ex Cathedra loquentis sunt de Fide, sed non essent de Fide, nisi esset de Fide Benedictum XIV. esse verum Papam, ergo &c.

70 Nec valet objicere, quod non est de Fide, quod Benedictus XIV. sit valide baptizatus, & Canonice electus, cum id non sit revelatum, ergo neque de Fide est, quod sit verus Papa. Non valet, inquam, quia licet non sit revelatum explicite, est tamen revelatum implicite per pacificam Ecclesiæ universalis acceptationem: eo enim ipso, quod Deus revelet esse legitimum Papam; etiam implicite revelar habere omnia ad Papatum necessario requisita.

Nec etiam valet objicere, quod licet sit de 71
Fide, Christum esse in Eucharistia, non est tamen de Fide esse in hac numero Hostia, adeoque licet sit de Fide, verum Petri Successorem esse Papam, non est tamen de Fide hunc numero hominem esse Papam. Non valet, inquam, quia negatur consequentia, & paritas, & disparitas est, quia non est certum quod hæc numero Hostia sit valide consecrata. Secus autem est de acceptatione Papæ, cum revelatum sit, hunc hominem esse Papam eo ipso, quod per Ecclesiam indefectibilem agnoscitur, & recipitur ut talis.

Primatus Ecclesiæ universalis, seu Papatus 72
est annexus Romano Episcopatui de Jure Divino. Sic tenet Abbas *in cap. Per venerabilem* 13. *Qui filii sint legitimi;* Joannes Andreas *in cap. Fundamenta, de election. in* 6. ubi Ancharanus *num.* 12. Card. Tuscus *Practic. concl. Juris tom.* 3. *conclus.* 3. *n.* 19. *& tom.* 7. *lit. R. conclus.* 372. Bellarmin. *tom.* 1. *de Romano Pontifice lib.* 2. *a princ.* S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 23. *cap.* 5. §. 7. Cajetan. *tom.* 1. *Opusc. tract.* 3. *de Pontif. institut. cap.* 13. Canus *lib.* 6. *de locis Theolog. c.* 4. Turrecremata *de potest. Eccles. lib.* 2. *cap.* 10. *cum seq.* Jacobat. *de Concil. lib.* 8. *art.* 6. *&* 7. Alvar. Pelag. *de planctu Ecclesiæ lib.* 1. *cap.* 32. Valentia *de Fide disp.* 1. *qu.* 1. *punct.* 7. §. 36. Guarnieri *de Cap. Militant. Eccles. discept.* 5. *sect.* 4. *n.* 409. Baronius *in addit. ad Martyrologium Romanum die* 18. *Januarii pag.* 130. Tirinus *t.* 2. *Comment. in Scripturam in Summar. Controvers. Controv.* 6. *num.* 11. Leytan *Synop. de Eccl. Militant. discept.* 5. *sect.* 4. *num.* 409. cum pluribus ibi relatis, Azorius *Instit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 11. *qu.* 2. Cordub. *in qu. l.* 4. *quæst.* 2. *proposit.* 8. Alphons. Mendoza *in qu. Quodlibet. quæst.* 4. *Scholast. per tot.* Matthæuc. *loc. c. controv.* 6. *cap.* 2. *n.* 2. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 1. *tit.* 3. *c.* 2. *num.* 12. *& lib.* 1. *Juris Ecclesiastic. univ. cap.* 1. *n.* 31. *&* 32. & alii passim.

Probatur nostra Conclusio ex Sacris Cano- 73
nibus, & Conciliis. Si enim Pelagius Papa *in cap. Quamvis* 3. *dist.* 21. omnibus Orthodo-

xis

xis scribens sic expresse habet: *Quamvis universæ per Orbem Catholicæ Ecclesiæ unus thalamus Christi sint; Sancta tamen Romana Catholica, & Apostolica Ecclesia nullis Synodis constitutis, ceteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini, & Salvatoris nostri primatum obtinuit*. Nicolaus II. *in cap. Omnes* 1. *dist.* 22. Mediolanensibus scribit: *Qui Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso Summo omnium Ecclesiarum Capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in Hæresim labitur*. S. Anacletus Papa *in cap. Sacrosancta* 2. *dist.* 21. sic præcise habet: *Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum populi gregem assecuta est*. S. Marcellus Papa *in cap. Rogamus* 15. *caus.* 25. *quæst.* 1. Episcopis per Provinciam Antiochiæ constitutis scribit: *Ejus enim* (Petri) *Sedes primitus apud vos fuit, quæ postea jubente Domino, Romam translata est, cui, adminiculante gratia Divina, hodierna præsidemus die*. Innocentius III. *in c. Per venerabilem* 13. *Qui filii sint legitimi*, sic habet: *Locus enim, quem elegit Dominus, Apostolica Sedes esse cognoscitur; Cum enim Petrus, Urbem fugiens exivisset, volens eum Dominus ad locum, quem elegerat, revocare, interrogatus ab eo, Domine quo vadis? respondit; venio Romam iterum crucifigi. Quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reversus*. Bonifacius VIII. *in cap. Unam Sanctam* 1. *de majoritat. & obedient. inter Communes* sic præcise definivit: *Unam Sanctam Ecclesiam Catholicam, & ipsam Apostolicam, urgente Fide, credere cogimur, & tenere; Nosque hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur, extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum*, & ibi est sermo de sola Ecclesia Romana Catholica, ut expressis verbis *ibidem in §. final.* declaratur ibi: *Porro subesse Romano Pontifici omnem humanam Creaturam, declaramus, dicimus, definimus, & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis*. Concilium Constantiense damnavit sequentem errorem Wicleffi in ordine 41. *Non est de necessitate salutis credere, Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*. Concilium Florentinum sub Eugenio IV. in Litteris unionis sic expresse definivit: *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in Universum Orbem tenere Primatum, & ipsum Pontificem Romanum Successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi Universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse*. Quæ omnia clarissime ostendunt, Primatum Ecclesiæ universalis esse annexum Episcopatui Romanum ex institutione, & dispositione Christi, & sic de Jure Divino.

Nec valet objicere, quod Primatus Ecclesiæ ex prima sui a Christo facta institutione fuit personalis, hoc est, annexus, & connexus personæ Petri; *Matth.* 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo Claves Regni Cœlorum &c. & Joan.* 21. *Pasce oves meas*, non vero affixus particulari loco, vel determinato Episcopatui. Nam Christus Petrum constituit Generalem totius Ecclesiæ primum Episcopum, supremumque Pastorem, adeoque quod Primatus Ecclesiæ sit Romano Episcopatui potius annexus, quam Viennensi, Parisiensi, Toletano, Mediolanensi, Neapolitano, vel Taurinensi non est ex Christi institutione, sed quia Petrus Romæ sedem fixit, vel a Nicæna Synodo fuit sic ei annexus, & consequenter non ei annexus de Jure Divino. 74

Non valet, inquam, quia licet Primatus Ecclesiæ ex prima Christi institutione fuerit personalis, idest annexus personæ Petri, non tamen ut Petrus erat persona privata, sed ut publica, ipsi nimirum collatus, & in ipso omnibus ejus legitimis Successoribus, & ex tunc fuit jussu Christi etiam localis, seu certo loco, Romanæ Urbi nimirum affixus, non statim pro illo tunc, sed pro tempore subsequenti Petro a Christo, ut supra dictum est, significato; adeoque non ex voluntate Petri, sed ex voluntate, & jussu Christi fuit Primatus Ecclesiæ annexus Episcopatui Romano; Et tanto minus dici potest, quod Primatus Ecclesiæ fuerit unitus Romano Episcopatui a Concilio Nicæno *Canon.* 6. ut falso volunt Græci Schismatici, quia Sextus Canon Concilii Nicæni sic expresse habet: *Ecclesia Romana semper habuit Primatum*, ut notat Bail. *summ. Concil. tom.* 1. *in Concilio Chalcedonensi ad Canon.* 37. Cabassutius *Notit. Ecclesiastic. ad d. Canon.* 6. *Nicæni*, & alii passim. Immo in præfatione dicti Concilii Nicæni, teste Bail. *loco citato* expresse dicitur, quod *Ecclesia Romana nullis Synodicis decretis prælata est ceteris Ecclesiis, sed Evangelica voce Domini, & Salvatoris nostri Primatum obtinuit*. 75

Nec valet instare, quod hoc dato, de Fide tenendum esset Primatum Ecclesiæ universalis esse annexum Episcopatui Romano, adeoque sen- 76

sententia contraria esset hæretica, & sic non posset a Catholicis Doctoribus defendi, prout a pluribus defenditur. Non valet, inquam, quia etiam dato, quod id de Fide tenendum esset, ut non deficiunt Doctores, qui id velint, inter quos Matthæucci *loc. cit. Controv. 6. cap. 2. num. 19.* adhuc tamen Doctores contrariam sententiam propugnantes, non essent Hæretici, quia non sunt contumaces, & propriam opinionem non sustinent cum pertinacia, ut requiritur ad Hæresim, sed parati sunt parere Ecclesiæ definitioni.

77 Neque etiam valet instare, quod si Primatus Ecclesiæ esset de Jure Divino annexus Romano Episcopatui, non possent ad invicem separari, quod est manifeste falsum, cum possint Pontifices ad aliam Civitatem transferre sedem Pontificiam, ut de facto fuit translata Avenionem, & per multum temporis ibi remansit; Vel possit funditus destrui Roma, & sic cessare Episcopatus Romanus.

78 Non valet, inquam, quia revera Primatus Ecclesiæ nequit a Romano Episcopatu ulla humana potestate separari; cum, ut cum multis recte notat Barbosa *lib. 1. Juris Eccles. univers. c. 1. n. 32.* Sedes Pontificia ex necessitate Divini præcepti Romæ remanere debeat, ac proinde e Roma contra Domini jussum alio transferri non possit, ut colligi etiam videtur ex Sacris Canonibus adductis supra *num.* 73. & aliis Juribus, & auctoritatibus relatis per Abbatem *in cap. Per venerabilem* 14. *Qui filii sint legitimi num.* 18. per Jacobat. *de Concil. lib. 8. art. 9.* per Alphons. Mendozam *in quæstion. Quodliber. qu.* 4. *Scholast. per tot.* per Card. Tusch. *tom. 6. lit. P. conclus.* 50. *num.* 30. & 31. per Card. Bellarmin. *tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. cap.* 4. & per alios pluri-

79 mos. Et quamvis aliqui Pontifices Avenione manserint, semper tamen Episcopatum Romanum tenuerunt, & Romani Pontifices fuerunt appellati, ut eorum Bullæ clarissime demonstrant. Et dato etiam, quod Romana Civitas penitus extingueretur (qui casus tamen creditur impossibilis, & speratur a Divina Providentia, Romam usque ad mundi finem esse conservandam) adhuc tamen non extingueretur Episcopatus Romanus, siquidem ut semper duret, sufficit aliquando fuisse cum connotatione ad illos terminos materiales Urbis, ut recte notant Guarnieri *de Capite Militant. Eccles. lib. 2. cap. 8. num. 6.* Matthæucci *loc. cit. Controvers. 6. c. 2. num.* 20. & alii. Et pro tunc, sicuti in casu, quo Papa alio se transferat ad residendum, valeret illud vulgatum adagium, quod *Ubi Papa, ibi Roma*; ut in terminis Eugenianæ Constit. incip. *Divina*, editæ ab Eugenio IV. octavo Idus Martii 1432. dixerunt Marchesan. *de Commis. Eug. part. 2. cap. 11. num.* 38. Ridolphin. *in prax. part. 3. cap. 4. num.* 164. Card. Petra *tom. 4. Comment. ad Const. 4. Eugenii IV. num.* 6. & alii.

Papa, etiamsi suis Litteris Apostolicis salutet excommunicatum; Immo quamvis scienter ipsi Excommunicato participet, Litteris, Verbis, Osculo, aut quovis alio modo, non idcirco censetur eum absolvere, nisi expresse se declaret velle per hoc ipsum absolvere. 80
Communis, textu expresso *in cap. Si aliquando* 41. *de sent. Excommunicationis*; & *in Clement. Si Summus Pont. scienter etiam excommun. participet litteris, verbo, vel osculo, seu alio quovis modo, ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur, nisi se velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi*; Juncto ejus Summario sic expresse habente: *Si Papa etiam scienter Excommunicato participat, illum per hoc non absolvit, nisi exprimat, hoc se velle.* Vide verb. *Probatio a num.* 37. *ad* 39.

Papæ primatus a Græcis est agnoscendus. 81
Bened. XIV. tom. 1. Constitut. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 8. Papæ commemoratio in Missa fieri debet a Græcis Italiæ, & Insularum. Idem *ibid.* §. 9. 82

Papa ex absoluta potestate, etiam inconsulto Diœcesis Episcopo, potest concedere exemptionem ab Ordinaria jurisdictione. Idem tom. 2. Constitut. 40. incipient. *Causarum Palatii*. Papa, non autem ullus inferior Antistes, potest dispensare in iis, quæ sunt de jure communi Canonico. Idem Const. 51. inc. *Magnæ Nobis*. 83 84 85

Papa est supremus dispensator bonorum Ecclesiæ; Immo Canonistæ communiori suffragio Dominum eum agnoscunt. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Cum Encyclicas litteras*, §. 4. Papa bona Ecclesiæ potest injustis detentoribus concedere, quoties id Religionis utilitas, & detentorum salus postulare videatur. Idem *ibid.* §. 5. & 6. ubi ad id affert exempla prædecessorum Pontificum; Id autem Pontifex jure potest, non solum cum res est de Hæreticis ad Ecclesiam revocandis, sed etiam cum Christifideles a probabili apostatandi periculo revocantur. Idem *ibid.* §. 6. & 7. 86 87

Papa potest Ecclesias quibuscumque in diœcesibus sitas, per se, vel quatenus nolit, aut non possit, per suum Delegatum, irrequisitis locorum Ordinariis, consecrare. Benedict. XIV. 88

Con-

Constit. incip. *Jam inde*, §. 75. & 28. Immo olim privativa fuit ipsi auctoritas consecrandi Ecclesias. Idem *ibid.*

* Plura de Papa minus exacte hic dicta emendantur in novo articulo *Romanus Pontifex* addito a romanis editoribus circa finem hujus sexti Tomi.

PAPALIS BENEDICTIO.

Quid novissime statuerit Clemens XIII. circa *Benedictionem*, quam vocant *Papalem*, cujus impertiendæ aliquoties infra annum facultatem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis &c. (eam auferendo ceteris Ecclesiasticis omnibus) tribuit, cum præscriptione ritus in casu servandi; vide tom. 1. verb. *Benedicere*, *Benedictio* art. 5. *num.* 63. ubi ad litteram adducuntur ea de re editæ laudati Pontificis *Apostolicæ Litteræ*.

PARAMENTA SACRA.

1 PAramenta Sacra ex Glossa *in c. Ad nuptiarum* 43. *de consecr. dist.* 1. non debent fieri ex vestibus mulierum, ibi: *Ex veste alicujus Dominæ, vel alterius non debet fieri casula, vel aliquis ornatus Ecclesiæ*, & hanc Glossam sequuntur Bacco *in* 4. *dist.* 11. *qu.* 1. *art.* 5. & alii, quos tacito nomine citant Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 2. *n.* 33. & Suarez *disp.* 81. *de Sacrificio sect.* 8. §. *Sed quæres*, & hujus opinionis videtur esse etiam Matthæucci *Officialis Curiæ c.* 7. *n.* 33. & alii: *arg. cap. Vestimenta* 42. & *cit. cap. Ad nuptiarum* 43. *de consecrat. dist.* 1. & *cap. Ad*
2 *hæc* 4. *de Religiosis Domibus*. At vero ipse Barbosa *loc. cit. n.* 33. tenet contrarium, dicit enim expresse: *Non prohibetur autem Sacras Vestes, & alia ornamenta Ecclesiæ ex materia profana, vel etiam muliebri veste fieri: quamvis aliqui per Gloss. in cap. ad nuptiarum, de consecrat. dist.* 1. *& in c. Ad hæc, de Religiosis Domibus, contrarium senserint, quia per consecrationem Episcopi sanctificantur, & templa Idolorum in Ecclesias convertuntur.* Idem expresse tenet Lezana *Summa qu. Regularium t.* 4. *verb. Paramenta Sacra n.* 3. ubi dicit, quod ornamenta, seu paramenta Sacra possunt fieri ex materia etiam profana, vel etiam ex mulierum vestibus, non solum propter vivæ vocis oraculum Sixti IV. pro Minoribus, quod refert Casarubius *in Compend. privileg. Mendicant. verb. Ornamenta Ecclesiastica n.* 6. sed etiam Jure communi, quia per benedictionem sanctificantur, & ex profanis fiunt Sancta, & Sacra. Et idem absolute tenet Quarti *Comm. in Rubr. Missalis part.* 1. *tit.* 19. *dub.* 4. ubi dicit quod communis, & vera sententia docet, hoc licite fieri posse absque ullo scrupulo. Tum quia hoc nullibi reperitur prohibitum: Tum quia ex communi usu Fideles vestes pretiosas Ecclesiis donant, ut ex illis conficiantur casulæ, & paramenta Altaris; & Præfecti Ecclesiarum etiam doctissimi ita exequuntur; Tum etiam, quia constat ex praxi communes Domos nonnunquam in Templa converti, exemplo Marcelli Papæ, qui Domum Luciaæ in Ecclesiam consecravit, & Bonifacii IV. qui Pantheon Templum Idolorum consecravit in honorem omnium Sanctorum. Immo id expresse concessit Sixtus IV. Fratribus Minoribus, ut refert Casarub. in compendio Privilegiorum verb. Ornamenta Ecclesiastica *n.* 6.

Paramenta Ecclesiastica debent esse munda, 3
honesta, & proportionata usui, & Ministerio, ad quod accommodantur; *c. Vestimenta* 42. *de consec. dist.* 1. *cap. Relinqui* 2. *de custodia Eucharistiæ*. Paramenta Ecclesiastica, & præ- 4
sertim vestes, quibus Sacerdos utitur in Missa, uti Amictus, Alba, & hujusmodi, debent esse benedicta, ut colligitur *ex cit. c. Vestimenta* 42. *de consecrat. dist.* 1. antiqua Ecclesiæ consuetudine, & benedictionibus pro hac re institutis, & contentis in Cæremoniali Romano. Unde celebrare sine vestibus, seu paramen- 5
tis benedictis, aut cum aliqua non benedicta, regulariter sine justa causa, est peccatum mortale; quia est contra Ecclesiæ præceptum, & consuetudinem in re gravi. *Communis*.

Qui autem possint paramenta Ecclesiastica 6
& vestes Sacerdotales benedicere; Vide verb. *Benedicere*, *Benedictio art.* 1. *a n.* 17. *ad* 21. & verb. *Vasa Sacra n.* 2. & 3.

Quæ sint paramenta, & ornamenta necessa- 7
ria pro celebratione Missæ? Vid. verb. *Missa art.* 10. *per tot.*

Paramenta Sacra non possunt amplius con- 8
verti in usus profanos, quia semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum, textu expresso *in c. Semel* 51. *de Reg. Juris in* 6. & concordat *c. Quæ semel* 4. *caus.* 19. *q.* 3. Nec ad alios usus, quam quibus 9
dedicata sunt, transferri debent; *c. Vestimenta* 42. & *cap. Ad nuptiarum* 43. *de consecrat. dist.* 1. Pa-

10 1. Paramenta Sacra, cum fuerint vetustate
consumpta, incendio danda sunt, & cineres
in Baptisterio, vel alio loco abdito, & hone-
sto condi, ne forte transeuntium pedibus con-
terantur; *cap. Altaris palla* 37. *de consecrat.*
dist. 1.

11 Paramenta pretiosa nequeunt alienari sine
justa causa, & debita solemnitate; *cap. Final.*
de rebus Ecclesiast. non alienand. Clemen. 1. *eod.*
tit. Extravagant. Ambitiosæ eod. tit. inter com-
12 *munes*. Immo possunt hypothecari, & oppi-
gnorari; *cit. Extravagant. Ambitiosæ* cum aliis
Juribus adductis sub verb. *Alienatio art.* 2. *n.* 1.
13 Dicitur autem notanter *sine justa causa*, & *de-*
bita solemnitate; quia istis intervenientibus,
& concurrentibus possunt hypothecari, oppi-
gnorari, & alienari, ut patet ex variis Juri-
bus adductis sub verb. *Alienatio art.* 2. *n.* 1. *ad*
14 9. Quæ autem, & quot sint istæ causæ, & so-
lemnitates? Vide *dict. verb. Alienatio art.* 2. *a*
num. 2. *ad* 9.
15 Paramenta Sacra, quando urgente aliqua
justa causa alienantur, oppignorantur, vel
hypothecantur, tunc non debent alienari, op-
pignorari, vel hypothecari, nisi ad servitium,
& ministerium alterius Ecclesiæ, & Altaris,
& ad usus Sacros, & pios; *c. Ligna Ecclesiæ*
16 36. *de consecr. dist.* 1. Paramenta Sacra, si
absque necessitate vendantur, hypothecentur
vel oppignorentur, etiam ad usus sacros, &
pios, & ad servitium alterius Ecclesiæ, quam-
vis vendantur solum ratione materiæ, qua
constant, & non quatenus Sacra sunt, adhuc
committitur Sacrilegium propter irreverentiam,
quæ fit rebus Sacris, dum sine necessitate ve-
nales fiunt: Non tamen committitur Simo-
nia; quia non venduntur, quatenus Sacra sunt,
pro pretio temporali, sed solum venduntur ra-
tione materiæ, qua constant, & ita venditur
materia temporalis pro pretio temporali. Co-
varruv. *lib* 3. *variar. cap.* 16. *n.* 8. Molina *de*
justitia tract. 2. *disp.* 240. *vers. Res item Sacra*,
Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.* 205. Barbosa
lib. 3. *Juris Eccles. univers. c.* 2. *n.* 47. & alii
17 passim. Paramenta, & Vasa Sacra, licet ex
justis causis vendi possint etiam Laicis, & ad
usus profanos, tamen prius confracta, & con-
flata esse debent; *cap. Aurum* 69. *caus.* 12. *qu.*
2. cum ibi notatis, Sanchez *tom.* 2. *consil. mo-*
ral. lib. 2. *cap.* 2. *dub.* 15. *Quarto dico*, Barbo-
sa *loc. cit. n.* 48. Lezana *cit. tom.* 4. *verb. Va-*
sa Sacra n. 6. & alii passim.

18 Paramenta Ecclesiastica, & Sacra exsecran-
tur, & benedictionem amittunt, ac nova in-
digent, quando ita franguntur, & in eo sta-
tu ponuntur, ut non possint amplius decenter
inservire usui sacro, cui fuerant deputata, aut
non amplius priorem figuram retineant. Bar-
bosa *loc. cit. num.* 36. Lezana *loc. cit. tom.* 4.
verb. Paramenta Sacra n. 3. Armilla verb. *Be-*
nedicere n. 3. Angelus verb. *Benedictio n.* 3. &
alii. Hinc Stola facta de Planeta benedicta 19
debet iterum benedici, quia ad ipsam est da-
ta particularis Benedictio, & est mutata for-
ma, quæ dabat esse rei. Paul. Fuschius *de Vi-*
sit. lib. 1. *c.* 25. *n.* 15. Ugol. *de potest. Episcop.*
c. 32. §. 1. *n.* 6. Barb. *loc. cit. num.* 48. Mat-
thæucc. *loc. cit. n.* 22. & alii. Secus autem si 20
de Stola fiat Manipulus. Antonel. *de Regimin.*
Eccles. lib. 1. *c.* 17. *n.* 13. Matthæucc. *Official.*
Curiæ cit. cap. 7. *n.* 22. & alii.

Alba non indiget nova Benedictione, si ad 21
eam reficiendam aliqua adjungantur, quorum
additione remanet adhuc prior figura, etiamsi
quæ adduntur, non sint benedicta; *arg. c. Quod*
in dubiis 3. *de consecrat. Eccles. vel Altar.* Ac-
cessorium enim naturam sequi congruit prin-
cipalis; *cap. Accessorium* 42. *de Regul. juris*
in 6. Barbosa *loc. cit. n.* 37. Armilla, Angelus
loc. cit. & alii. Si vero refectio fiat secundum 22
majorem partem, tam ipsius Albæ, quam al-
terius paramenti, seu ornamenti, opus est no-
va Benedictione, quia non retinet priorem
figuram, & materia addita non benedicta est
major priori materia benedicta; *arg. cap. Si*
Ecclesiam unic. de consecrat. Eccles. in 6. addita
ibi ratione: *Ne minus dignum majus, aut ac-*
cessorium principale, ad se trahere videatur. Vi-
de verb. *Ecclesia art.* 4. *n.* 25. Paramenta non 23
benedicuntur substantialiter per usum in Sacri-
ficio mala fide factum. La Croix *lib.* 6. *part.*
2. *n.* 252. cum pluribus ibi citatis. An autem 24
benedicantur per usum bona fide factum? Vi-
de verb. *Calix n.* 20.

Paramenta Altaris, Celebrantis, & mini- 25
strorum debent esse coloris convenientis Offi-
cio, & Missæ diei secundum usum Romanæ
Ecclesiæ, quæ coloribus uti consuevit, Albo,
Rubro, Viridi, Violaceo, & Nigro; *Commu-*
nis ex Rubrica Missalis *de color. Parament.* Ru- 26
brica de coloribus Paramentorum non est præ-
ceptiva, sed directiva, unde non inducit rigo-
rosam obligationem; quia præceptum S. Pii V.
latum in Bulla Missalis, ex quo Rubricæ vim
obligandi habent, non se extendit ad hanc
Rubricam de coloribus. Quarti *Comment. ad*
Rubr. Missal. qu. proœm. sect. 2. *punct. Colligitur*
4. & *par.* 1. *tit.* 18. *dub.* 1. Suarez *tom.* 3. *in*
3. *part. disp.* 82. *sect.* 2. §. *Secundo est observan-*
dum; Homobonus *in examine par.* 3. *tract.* 4.
c. 15.

c. 15. qu. 144. Diana par. 1. tract. 14. resolut. 57. Aversa de Sacrificio quaest. 11. sect. 13. §. Rursus. La Croix lib. 6. part. 3. num. 340. & alii notanter, quod neque etiam de materia, ex qua confici debent ipsa paramenta, aliquid reperitur statutum sub praecepto, quae tamen majoris momenti est, quam sint colores, adeoque &c.

27 Potest tamen peccari venialiter, si absque rationabili causa, ex negligentia v. g. vel simili motivo, varietur communis Ecclesiae Ritus circa colores. Immo si ex circumstantiis timeretur grave scandalum, v. g. si in die Paschatis quis celebraret in paramentis nigris in publica Ecclesia, non excusaretur a peccato mortali. Quarti cit. par. 1. titul. 18. dub. 1. Gobat in Exper. tract. 3. n. 382. La Croix loc. cit. n.

28 340. & alii. Color autem aureus, seu Croceus aequivalet omni colori, quia omnes ad illum concurrunt. La Croix loc. cit. n. 340. Quarti cit. par. 1. tit. 18. dub. 2. qui tamen dicit, quod non videtur absolute substituendus pro colore nigro, & violaceo in diebus jejuniorum, & afflictionis.

29 Paramenta a Dignitatibus, & Canonicis sumenda sunt juxta regulas libri Caeremonialis in processionibus, & solemnitatibus Pontificalibus, licet praebendae non sint distinctae. Sac. Congreg. Rit. in Alexandrina 17. Mart. 1608. in respons. ad dubium nonum, quam refert Aldan. in Compend. Canonic. resolut. lib. 1 tit. 33. n. 50. & Barbosa Sum. Apostol. dec. verb. Paramenta n. 1.

30 Paramenta nova, & antiqua mutare possunt Canonici absque consensu Episcopi, etsi de aliis mobilibus adsit consuetudo, quod de consensu Episcopi id fiat. Sacr. Congr. Conc. in Maxien. 23. Aug. 1631. apud Aldan. loc. cit. n. 52. & Barbosam loc. cit. n. 2.

31 Solis Episcopis licet sumere paramenta de Altar. Sacr. Congregat. Rit. 7. Jul. 1612. apud Gavant. in Rubr. Missal. par. 2. tit. 1. n. 2. in princ. & apud Barb. loc. cit. n. 3. ubi habetur, quod Paramenta non debent poni in Altari, nisi pro solis Episcopis, & Cardinalibus.

32 Hinc eadem Sacra Congreg. Rit. in Decreto Generali circa usum Pontificalium Praelatis Episcopo inferioribus concessorum coram Sanctissimo Domino Nostro Alexandro Papa VII. emanato die 27. Septemb. 1659. §. XI. statuit, quod *Sacras vestes ex Altari non sumant, nisi Pontificaliter Divinis vacaturi*; & ibidem §. XXI. statuit, quod *in Missis privatis quo ad indumenta, Caeremonias, Ministros, Altaris ornatum, & benedictionis largitionem a simplici Sacerdote non discrepent; ac proinde Sacras vestes induant in Sacristia, neque utantur Cruce pectorali, unico sint contenti Ministro, aquam cum pelvi, & urceolo argenteis sibi ministrari non sinant, duasque tantum Candelas super Altari adhibeant*. Et denuo die 20. Julii 1660. in declaratione praedicti Decreti, *Ad §. Undecimum, quo Sacras vestes ex Altari sumere Abbates privatim celebraturi prohibentur, asserentibus Monachis, se hactenus tali privilegio gavisos esse. Sacra Congregatio censuit servandum esse Decretum. Et ad §. XXI. quo in Missis privatis prohibentur Abbatibus quivis Ritus, & praerogativae ad Episcopos privative spectantes; exponentibus Monachis, Abbates Cassinenses hactenus in Missis privatis adhibuisse quatuor Candelas, Ministros ad lotionem manuum, & duos assistentes cum Cotta &c. Sacr. Congreg. censuit servandum esse Decretum*. Vide verb. Abbas n. 13. ubi per extensum datur totum Decretum cum sua declaratione.

Episcopus tenetur providere de illis Paramentis, quae deserviunt pro sua Persona, vel pro Altari Majori, sed pro aliis Altaribus, & Sacristia ea providebuntur decenter a Capitulo. Sac. Congreg. Episcop. in Maceraten. 9. Jun. 1583. apud Nicol. in Lucubrat. tom. 2. lib. 1. tit. 26. n. 6. 33

Sedes Archiepiscopalis aere proprio Archiepiscopi, non ex Sacristia Sacris vestibus ornanda est. Sac. Congr. Conc. in Messan. apud Nicol. in Flosc. verb. Sedes n. 3. 34

Non potest Episcopus uti Paramentis Cathedralis extra ipsam Cathedralem. Sac. Congreg. Episcop. in Savonen. 3. Mart. 1579. & in Fundana 2. Aug. 1652. apud Nicol. in Flosculis, verb. Episcopus n. 25. 35

Omnia, & singula Ornamenta, & Paramenta, ac Vasa, necnon Missalia, & Gradualia, & Cantus firmi, & Musicae, ac alii Libri, & aliae res sacrae, etiam auri, & argenti, ac quaecumque alia bona per quoscumque Abbates, seu Commendatarios, & alios quoscumque, qualiacumque Beneficia Ecclesiastica etiam quorumvis Ordinum Regularia obtinentes ad usum, & Cultum Divinum, etiam in eorum privatis Aedibus, & Capellis, vel Oratoriis destinata, tempore eorum obitus ex testamento, vel ab intestato relicta, sub quibusvis facultatibus testandi, & alias disponendi de bonis non comprehendantur, nec sub appellatione Spoliorum veniant, sed ad singulas Ecclesias, Monasteria etiam Conventu carentia, & Beneficia hujusmodi (in quibus rese- 36

de-

derint, aut quibus præfuerint, seu quæ alias obtinuerint) omnino pertineant. Quod si aliquis ex præfatis Abbatibus, seu Commendatariis, & aliis Beneficiatis, pluribus Ecclesiis, seu Monasteriis pro tempore simul, vel successive præfuerit, seu plura Beneficia obtinuerit, Ornamenta, & Paramenta, ac res, & Bona prædicta ad illa omnia (habita ratione fructuum, & temporis quo eadem Beneficia possedit) spectent omnino, & proportionaliter inter ea dividantur. Pius V. apud Cherubin. *in Bullar. Roman. tom.* 2. *Constit.* 42. quæ incip. *Romani*, & referunt etiam Quaranta *in Sum. Bullar. verb. Spolia Clericorum pag. mibi* 482. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 3. *disp.* 16. *quæsito* 2. *n.* 2. *pag.* 268.

37 In Ecclesiis, quas nunc habent, & quas in posterum ædificabunt, vel quovis modo obtinebunt Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de strictiori Observantia, seu Reformati, in quibus non sunt Organa, vel Paramenta, aut Vasa Ecclesiastica, non possint ea de novo facere, nec etiamsi piorum eleemosynis, vel donatione, aut quovis alio titulo offerrentur, seu fierent, illa valeant acceptare, sed teneantur observare Regulam cum declarationibus Nicolai III. & Clementis V. ac VIII. In Ecclesiis vero, quas nunc habent, vel in posterum habebunt, & acceptabunt; sive Fratrum de Familia, sive quavis alia concessione obtinebunt, in quibus essent hujusmodi Organa, & Paramenta, ac Vasa eisdem Ecclesiis applicata, conceditur, quod sine scrupulo aliquo, & conscientiæ onere possint ea tenere, & illis uti, donec duraverint. Clemens VIII. apud Cherubin. *in Bullar. Rom. tom.* 3. *Const.* 84. quæ incipit *Sanctissimus*.

38 Sub excommunicationis latæ sententiæ (reservata Papæ absolutione) ac privationis vocis activæ, & passivæ pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis interdicitur, & prohibetur, ne quisquam Vasa, Calices, Candelabra, Lampades, & alia Paramenta, & Ornamenta Ecclesiastica, aut quamcumque Supellectilem Sacram ad Ecclesias Congregationis Cælestinorum Ordinis S. Benedicti spectantia, aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, aut Locis Piis, seu quibusvis commodare, sive sub quovis quæsito colore ex quacumque dictarum Congregationis hujusmodi Ecclesiarum extrahere, & asportare, vel ut commodentur, aut extrahantur, & asportentur permittere, aut consentire audeat, seu præsumat. Alex. VII. *in Bullar. Roman. tom.* 5. *Constit.* 40. quæ incipit *Conservationi*.

Fratres Minores de Observantia sub gravissimis pœnis prohibentur aliis commodare Paramenta, ornamenta, Vasa, & hujusmodi suarum Ecclesiarum, & ad id datur per extensum Constitutio Innocentii XI. confirmativâ Decreti Sacræ Congreg. Episcop. Regul. 39

Innocentius Papa XI. ad futuram rei memoriam. „ Alias ad supplicationem tunc existentis Commissarii Generalis Curiæ Ord. „ Fratrum Min. S. Francisci de Observantia „ nuncupatorum, emanavit a Congregatione „ Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. „ Cardinalium, negotiis & consultationibus „ Episcoporum, & Regularium præposita, „ Decretum tenoris, ut sequitur.

„ Sac. Congregatio Eminentissimorum S. „ R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, Spectabili Cultui, & decoro ornatui Ecclesiarum Ordin. Fratrum Min. S. „ Francisci de Observantia provide consulens, „ injungendum censuit, prout præsentis Decreti tenore injungit omnibus, & singulis „ dicti Ordinis Superioribus Provincialibus localibus, eorumque subditis, sub pœna privationis Officiorum Ordinis immediate incurrenda: ne ullo unquam tempore, quavis occasione, vel prætextu ad instantiam, „ & preces cujusvis indulgeant, aut consentiant, suppellectilem, Vasa, Ornamenta, „ vestes, atque omnis generis res spectantes „ aliquo modo ad præfatas eorum Ecclesias, „ Capellas, Oratoria, Sacristias, extra illa „ ad usum, vel Officium ceterorum distrahi, „ asportari, seu alias ab ipsis Minoribus Observant.bus commodari, quin prius accesserit consensus saltem ultra duas partes Capituli, cujuslibet respective Conventus per „ secreta suffragia singulis vicibus præstandus, „ nec non a Ministro Provinciæ authentice „ confirmandus, & ita observari mandat. „ Non obstantibus &c. Datum Romæ 4. Martii 1580.

„ Cum autem sicut Dilectus Filius Franciscus Diaz a S. Bonaventura, carissimi in „ Christo Filii nostri Caroli Hispaniarum Regis Catholici Concionator, & Theologus, „ ac pro Ultramontana Familia Fratrum dicti Ordinis Vice-Commissarius Generalis „ nobis exponi nuper fecit, eo quod ipse Decretum hujusmodi (quo firmius subsistat, „ & servetur exactius) Apostolicæ confirmationis nostræ Patrocinio communiri desideret; Nos ipsius Francisci Vice-Commissarii „ Generalis votis hac in re (quantum cum „ Do-

„ Domino possumus) favorabiliter annuere „ volentes, & eum a quibusvis Excommuni- „ tionis, Suspensionis, Interdicti, aliisque „ Ecclesiasticis sententiis & pœnis a Jure, „ vel ab homine, quavis occasione, vel causa „ latis (si quibus quomodolibet innodatus exi- „ stit) ad effectum præsentium dumtaxat con- „ sequendum, harum serie absolventes, & ab- „ solutum fore censentes, supplicationibus ejus „ nomine super hoc nobis humiliter porrectis „ inclinati, Decretum præinsertum Auctori- „ tate Apostolica tenore præsentium appro- „ bamus, & confirmamus, illique inviola- „ biliter Apostolicæ firmitatis robur adjici- „ mus &c.

„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem „ sub annulo Piscatoris die 16. Septembris „ anno 1685. Pontificatus anno IX.

40 Leo X. Constitution. incip. *Merentur* declaravit, & decrevit quod Fratres Minores de observantia sint tantum Custodes, & non Possessores Paramentorum, & Ornamentorum, ac Vasorum, quæ ad Ministerium Sacramenti Altaris habent, & propterea illis, etiam pretiosis, absque suæ Professionis macula, aut violatione, uti, & potiri, libere, & licite eos posse, cum deceat juxta solemnitatum celebritatem, decentioribus Paramentis Divinam honorare Majestatem.

41 Paramenta Sacra, Vestes, & Vasa ad Ministerium Divinum consecrata, non debent commodari ad usus Laicales, & profanos, *c. Ad nuptiarum* 43. *de consecr. dist.* 1. & Communis Doctorum.

Alia ad rem, Vide verb. *Utensilia*.

Additiones ex aliena manu.

42 Usum Paramentorum Sacrorum Ecclesiæ Cathedralis deberi Episcopo vulgo traditur. Sed ne in errores incidamus, plures notandi sunt casus.

43 Porro non est dubium, quin usus Paramentorum Sacrorum debeatur Episcopo in ipsa Ecclesia Cathedrali celebranti, & quidem sive Pontificaliter, sive private, ut respondit *Rot. in Spoletana Paramentorum super Exequutione Brevis* 22. *Junii* 1622. §. *Quoniam*, & in confirmatoria 14. *Maii* 1723. §. *Ex his autem*, *cor. bon. mem. Crispolto*.

44 Idemque Juris est, si Episcopus celebret in Capella palatii Episcopalis, modo tamen inibi non private, sed Pontificaliter celebret; *Rot. in dict. Spoletana Paramentorum super exequutione Brevis* 14. *Maii* 1723. §. *Quo vero*, & rursus §. *Inutiliter*, *cor. bon. mem. Crispolto*.

Quod procedit, sive Palatium Episcopi sit finitimum, sive sit remotum ab Ecclesia Cathedrali, ut prosequitur *Rot. in dict. Spoletana Paramentorum super exequutione Brevis* 14. *Maii* 1623. §. *Absque eo quod*, *cor. bon. mem. Crispolto*, & in terminis Palatii Episcopalis distantis ab Ecclesia Cathedrali 400. pass. rescripsit *Congr. Particularis in Alben.* 19. *Septemb.* 1710. 45

Controversia vero est, an hic ipse usus debeatur Episcopo Pontificaliter celebranti extra Ecclesiam Cathedralem, tum extra Capellam proprii Palatii? Et negative respondit *Rot. in dicta Spoletana Paramentorum super exequutione Brevis* 22. *Junii* 1722. §. *Quoniam*, & in confirmatoria 15. *Maii* 1723. §. *Eoque fortius*, *cor. bon. mem. Crispolto*, & resolutum fuit *a Congregatione Particulari in Casalen.* 11. *Martii* 1708. tum ab altera *Congregatione Particulari in dicta Alben.* 19. *Septembris* 1710. 46

Quinimo Rota *in dicta Spoletana* 22. *Junii* 1722. §. *Et licet*, id admisit, tametsi ageretur de Paramentis Sacris non expensis Capituli factis, sed comparatis ex legatis Episcoporum antecessorum. 47

Quid vero, si Episcopus habere consueverit hunc usum extra Ecclesiam Cathedralem, Capellamque proprii Palatii? In dubio usum hunc referendum esse ad meram conniventiam Capituli, adeoque nullum ipsi Episcopo præstare titulum, sensit *Rota in dicta Spoletana Paramentorum super exequutione Brevis* 22. *Junii* 1722. §. *Longe minus*, & in confirmatoria 14. *Maii* 1723. §. *Nec Episcopo*, *coram bon. mem. Crispolto*. 48

PARENTES.

Parentes, quo nomine etiam intelliguntur ascendentes; v. g. Avus, Proavus &c. tenentur gravi obligatione juris naturalis conservationem, & educationem liberorum curare. *Communis*. Hinc Parentes tenentur alere prolem suam; *l. Si quis a liberis* 5. §. *de agnoscendis, & alendis liberis*; *l. Unusquique* 2. *Cod. de infantibus expositis*. Non solum prolem legitimam, sed etiam spuriam, seu ex coitu damnato ortam. Vid. verb. *Filius*, *Filii n.* 127. 1 2 3

Cum hac tamen advertentia, quod Mater tenetur alere prolem suam primo triennio, & post triennium tenetur Pater usque ad emancipationem; Vide d. verb. *Filius n.* 129. Nomine 4 5

mine alimentorum aliud intelligitur respectu
Patris, & aliud respectu Matris. Respectu
enim Matris intelligitur solum lac; plus enim
quam lac non tenetur proli exhibere; Unde si
proli alia necessaria subministraverit sine ani-
mo donandi, potest repetere a Patre; *l. Ali-
menta*, *Cod. De negotiis gestis*, *& cit. l. Si quis
a liberis* 5. *ff. de agnoscend. & alend. liberis* §.
6 *Si Mater alimenta*. Si autem nequeat ipsa lac
præbere proli, tenetur Pater suis impensis Nu-
tricem conducere; Si vero possit ipsamet, te-
netur præbere, vel suis impensis Nutricem
conducere; Vide d. *verb. Filius num.* 130.
7 In defectu Patris, si is videlicet pauper sit,
tenetur alere prolem Avus paternus, vel alii
ascendentes, & in defectu ascendentium pa-
ternorum, hæc obligatio devolvitur ad Ma-
trem, uti colligitur *ex cit. l. Si quis a libe-
ris* 5. *ff. de agnoscend. & alend. liberis* §.
Utrum autem, *& Authent. Si pater*, *Cod. De
divortio in fine*. Vide dict. verb. *Filius n.* 131.
8 Deficiente autem Matre, tenetur prolem ale-
re Avus, aliique ascendentes materni: *l. Non
quemadmodum* 8. *ff. De agnoscend. & alend,
liberis*, *& cit. l. Si quis a liberis* §. 5. *ff. eod.*
9 Vide dict. verb. *Filius num.* 132. Supradicta
tamen de præstandis alimentis proli intelligi
debent, si proles non possit habere aliunde,
unde se alat; *cit. l. Si quis a liberis* 5. *ff. de
agnoscend. & alend. liberis* §. 7. Vide d. verb.
Filius n. 135.
10 Parentes tenetur legitimis relinquere inte-
gram Legitimam nullo aggravatam onere.
11 *Communis*. Vide verbum *Legitima*. Quænam
autem pars, seu portio bonorum debeatur Fi-
liis pro Legitima? Vide dict. verb. *Legitima*.
12 Parentes nequeunt Filios legitimos privare
Legitima eis debita, nisi occurrat aliqua ex
quatuordecim causis assignatis in Jure, & ad-
13 ductis sub verb. *Exhæredatio*. Vide *ibi*. Pa-
rentes, quamvis de rigore juris possint relin-
quere extraneis id, quod in suis bonis habent
supra Legitimam Filiis debitam, ut tenent
14 communiter Doctores; Tamen sine gravi, &
justa causa non debent suam hereditatem alie-
nis, seu extraneis relinquere, quia juxta mo-
nitum Spiritus Sancti *Proverb. cap.* 13. *n.* 22.
15 *Bonus relinquit heredes filios*, *& nepotes*. Im-
mo nec debent totam hereditatem suam te-
linquere Ecclesiæ, seu Pio loco, *cap. Quicum-
que* 43. *caus.* 17. *quæst.* 4. ibi: *Quicumque vult*,
exheredato Filio, *heredem facere Ecclesiam*, *quæ-
rat alterum*, *qui suscipiat*, *non Augustinum*, *im-
mo Deo propitio*, *neminem inveniet*. Et in ejus
Summario expresse dicitur. *Non debet Ecclesia
suscipere quæ*, *filio exheredato*, *sibi offeruntur*.
Quinimmo Parentes neque licite possunt abs- 16
que justa causa, ex inordinato affectu erga li-
beros, successionis inæqualitatem inter eos in-
stituere: Justæ autem causæ hujus inæqualita-
tis erunt merita, & majora obsequia: Si pu-
pilli magno sumptu in studiis ali debeant: Si
qui plus egere videantur, & hujusmodi. Dia-
na *par.* 1. *tract.* 8. *resolut.* 83. Busemb. *lib.* 3.
par. 1. *cap.* 4. *dub.* 5. §. *His adde*: La Croix
ibidem, & alii.

Parentes universim tenentur Filiis procura- 17
re educationem corporalem, scilicet providen-
tiam vitæ, victus, & status. *Communis*. Et in- 18
super strictissime tenentur procurare eis bonam
educationem spiritualem, scilicet eos recte in-
struere per se, vel per alios in omnibus ad
salutem animæ necessariis. *Communis*.

Contra debitam educationem corporalem, & 19
signanter contra debitam providentiam vitæ
peccant Parentes, & quidem graviter, si tem-
pore menstrui, aut alias impuris, & impor-
tunis commixtionibus vacant, cum evidenti pe-
riculo abortus, aut prolis vitiatæ, & mon-
struosæ concipiendæ, vel generandæ. Item Pa-
tres nimia sævitia proprias prægnantes Uxo-
res vexantes, & percutientes in gravissimum
damnum fœtus in utero existentis; Item Ma-
tres post conceptam prolem immoderate sal-
tantes, currentes, nociva bibentes, aut co-
medentes, & hujusmodi cum præviso, vel
prævideri debito periculo abortus: Item pec-
cant saltem venialiter Matres illæ, quæ sine
rationabili causa Filios proprio lacte, seu per
se non lactant, *cap. Ad ejus* 4. *dist.* 5. ibi:
*Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo
surrexit*, *ut Mulieres filios*, *quos gignunt*, *nu-
trire contemnant*, *eosque ad nutriendum aliis mu-
lieribus tradant*, *quod videlicet ex sola carnis
incontinentia videtur fuisse inventum*, *quia dum
se continere nolunt*, *despiciunt lactare*, *quos gi-
gnunt*. Si autem ad id moveat, seu concur-
rat rationabilis aliqua causa, v. gr. Matris
imbecillitas, mos patriæ, vel gentis, nullum
erit peccatum. Item peccant graviter Paren-
tes, qui sine debito, & sufficienti repagulo
pueros suos tenellos cum probabili periculo
suffocationis secum in lecto recumbendo reti-
nent. Unde merito pluribus in Diœcesibus est
casus reservatus.

Contra debitam providentiam victus peccant 20
graviter parentes, qui Filiis in ætate infirma,
aut alias gravi, vel extrema necessitate pres-
sis, victum, vestitum, aliaque necessaria de-
negant, nisi Filii aliunde se providere pos-
sint;

sint; Item Parentes, qui excessivis ludis, lusibus, commessationibus, donationibus, superfluis, & excessivis aliis expensis, omnia dilapidant, ita ut Filii mendicare cogantur: Item Parentes, qui sine legitima causa Filium aliquem exheredant, vel dotem alicui Filiæ negant; Item Parentes, qui cum possint, Filios captivos non redimunt: Item Parentes, qui seclusa vera necessitate, in viis publicis, aut in Hospitalibus publicis Filios alendos exponunt.

21 Circa hoc ultimum tamen est breviter advertendum; quod Parentes, qui exponunt Filios ex mera necessitate, cum non habeant unde eos alant, vel ex mero timore infamiæ, si adhibita cautione vitæ spiritualis, & corporalis eos exponant, tunc non peccant, ut advertunt Barbosa *de offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 15. *num.* 147. Amostaz *de causis piis lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 78. Monac. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 7. *num.* 14. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in IV. præcept. Decal. cap.* 5. *sect.* 2.

22 *num.* 41. & alii passim. Si autem nulla interveniente vera necessitate, nec ullo timore infamiæ, eos in viis publicis, aut in publicis Hospitalibus exponant, ultra peccatum mortale, quod committunt, graviter arbitrio Judicis sunt puniendi; *l. Sancimus* 4. *Cod. De infantibus expositis*, Menoch. *de Arbitr. cas.* 496. Vela *de delict. cap.* 9. Bossius *in praxi tit. de homic. num.* 7. Barbosa *loc. cit. num.* 144. Monacell. *loc. cit. num.* 5. Amostaz *de causis piis tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 77. Quæ quidem pœna aliquando poterit extendi usque ad mortem, scilicet quando in expositione secuta est mors; Dicuntur enim jure Civili hujusmodi crudeles, & feri parentes partum occidere, dum illum sic periculose exponunt; *l. Necare* 4. *ff. de cognoscendis, & alendis liberis*, ibi: *Necare videtur non tantum is, qui partum præfocat, sed & is, qui abjicit, & qui alimoniam denegat, & is, qui publicis locis misericordiæ causa exponit, quam ipse non habet*, & concordat *cit. l. Sancimus* 4. *Cod. De infantibus expositis*, ibi in fine: *Velut omni refertis inhumanitate, & crudelitate, quæ tanto quovis homicidio pejor est, quanto miserioribus eam inferunt, & cap. Si expositus* 9. *dist.* 87. Decian. *tract. crim. lib.* 9. *cap.* 8. *num.* 9. Vallensis *in Rubr. de infant. n.* 1. Velasco *de privileg. pauper.* 2. 2. *par. qu.* 65. §. 2. *a n.* 1. Amostaz *cit. n.* 77. & alii.

23 Parentes propter detestandam crudelitatem, quam in Filios exercent, eos exponendo, privantur patria potestate, sive ipse Pater Filium exponat, sive alius, eo consentiente, vel ratum habente: *l. Unusquisque* 2. *Cod. De infantibus expositis, & cap. Si a Patre unic. de infantibus, & languidis expositis*, ibi: *Si a Patre, sive alio, sciente ipso, aut ratum habente (relegato pietatis Officio) infans expositus extitit, hoc ipso a potestate fuit patria liberatur*; Non enim convenit, ut qui sic crudeliter, & inhumaniter se gessit cum Filio, adhuc in eo jura habeat. Sic Doctores communiter. Nec pater ex eo quod amittat patriam 24
potestatem eximitur ab onere dotandi v. gr. Filiam, aut alimentandi ipsam, vel Filium, vel ab obligatione refundendi expensas, quia solum perdit patriam potestatem quoad ea, quæ sunt sibi utilia, non autem circa sibi onerosa, & damnum afferentia: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*, ut de simili dicitur *in cap. Intelleximus* 7. *de judiciis*, quia, ut habetur *in l. Nemo ex suo, ff. de Regul. Juris*: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*. Gratianus *discept. forens. c.* 267. *a n.* 54. Amostaz *loc. cit. n.* 78. Barbosa *loc. cit. n.* 146. Homobon. *de examine Ecclesiastico p.* 10. *c.* 4. *q.* 4. *supp.* 1. & alii.

An autem Parentes exponentes Filios in 25
Hospitali, vel alio loco ad id erecto seu deputato teneantur ad restitutionem expensarum pro ipsis alendis, & vestiendis factarum? Respondetur cum distinctione. Vel Parentes, quando Filios exposuerunt, erant vere pauperes, vel divites: Si erant vere pauperes, nec peccarunt, ut dictum est *supra num.* 21. nec tenentur ad expensas, quia intentio Fundatoris ea fuit, ut ibidem Filii Parentum pauperum alerentur. Unde Parentes Filios exponentes ob inopiam in Hospitali, vel alio loco ad id destinato, ad nihil tenentur, quia id ex pietate concessum est similibus infantibus, ut de communi testantur Monacell. *loc. cit. num.* 14. Amostaz *loc. cit. num.* 66. Lugo *tom.* 1. *disput.* 13. *num.* 4. & alii; *arg. l. Cum deditis* 1. *Cod. de latina libertate tollenda*.

Vel Parentes, quando Filios exposuerunt, 26
erant divites, & quoad istos variæ sunt Doctorum sententiæ. Prima sententia tenet, quod Parentes quantumvis divites expensas restituere non teneantur ex eo, quia Hospitalia ista intuitu pietatis, & misericordiæ alimenta expositis præbeant propter Dei amorem, & non animo repetendi. Sic Glossa *in cap. Si expositus* 9. *dist.* 87. Acunna *ibidem num.* 13. Diana *par.* 3. *tract.* 6. *resol.* 40. & alii.

Secunda sententia docet, quod Parentes di- 27
vites non teneantur restituere expensas Hospitali

tali de justitia, & jure stricto, sed solum ex æquitate, quatenus Hospitale absque causa illas expendit; dum expositus Patrem habet divitem, licet eas det, ne Patres Filios necent, aut aliud malum perpetrent. Sic Henriquez relatus a Bossio *de alimentis c. 9. §. 1. n.* 606. & Amostaz *de causis piis tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 68.

28 Tertia sententia communior defendit teneri Parentes divites ad has expensas restituendas, ac posse ab Hospitali repeti, quia horum Hospitalium institutio est ad nutriendos pauperes expositos, qui non habent Parentes divites, qui possint eos alere; adeoque Parentes divites tenentur expensas restituere, & Hospitale potest illas repetere. Sic Leoncillus *de privileg. pauper. par.* 1. *q.* 3. *n.* 67. Trullench. *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 4. *dub.* 3. *n.* 2. Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *par.* 3. *lib.* 14. *n.* 4. Carpio *de execut. lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 31. Bossius *cit.* §. 1. *num.* 607. Bonacina *de contract. disput.* 6. *quæst. unic. punct.* 6. §. 1. *proposit.* 2. *num.* 6. Sanchez *consil. lib.* 1. *cap.* 6. *dub.* 4. *num.* 16. Villalobos *in Summa par.* 2. *tract.* 41. *difficult.* 7. *num.* 10. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 259. Lugo *tom.* 1. *disp.* 13. *num.* 4. ubi cum multis aliis dicit esse communem.

29 Quarta sententia vult esse attendendam mentem Fundatoris Hospitalis, & dicit, quod si fundavit Hospitale simpliciter absque aliqua expressione, seu declaratione, Parentes divites tenentur refundere expensas, quia præsumitur tantum fundasse pro egenis, utpote opus magis pium, & Deo gratius. Molina *de justitia tract.* 3. *disp.* 103. *num.* 4. Amostaz *loc. cit. num.* 70. & in hoc conveniunt omnes citati pro tertia sententia, aliique passim. Si autem Fundator Hospitalis expresserit, aut ex verbis ejus clare concipiatur voluisse, ut redditus illi liberaliter expenderentur in alendis expositis, inspecta solum eorum præsenti necessitate absque aliqua consideratione ad Parentes, tunc Parentes licet divites ad nihil tenentur, quia liberaliter expensæ illæ donatæ fuerunt expositis. Sic Villalobos *loc. citat. difficul.* 7. *numer.* 10. Amostaz *loc. citat. num.* 70. ubi *num.* 71. subjungit, quod est gravis conjectura donandi liberaliter has expensas expositis, si Hospitale fuerit ditissimum, quia compensatione non indiget. Layman *lib.* 3. *de justitia tract.* 3. *cap.* 14. *num.* 4. *vers. Dico* 3. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in IV. præcept. Decalog. cap.* 5. *sect.* 2. *num.* 41. Quod Lessius *de justitia lib.* 2. *cap.* 19. *dub.* 2. *n.* 69. & alii admittunt, nisi expresse Fundator dicat pro pauperibus fundare.

Parentes divites exponentes Filios in locis, 30
ubi aluntur expensis Reipublicæ, seu Communitatis, tenentur omnino ad ipsas restituendas, & ad omnia damna resarcienda, quia Parentes tenentur, quantum possunt, sine aliorum gravamine providere Filiis alimenta, & quæ necessaria sunt ad illorum educationem, & disciplinam, *l. Si quis a liberis* 5. *ff. De agnoscendis, & alendis liberis, l. Unusquisque* 2. *Cod. De infantibus expositis.* Unde Parentes divites tenentur omnino refundere expensas omnes, quas pro alendis, & educandis suis Filiis expositis fecit Respublica, seu Communitas cum gravamine tot pupillorum, viduarum, & aliorum innocentium ad ipsas expensas non obligatorum. *Communis*, & a fortiori omnes Doctores citati supra pro tertia sententia; Vide verb. *Adulterium artic.* 5. *a num.* 27. *ad* 30.

Item Parentes divites exponentes Filios ad 31
Ostium alterius, qui ideo facere debet expensas, tenentur ad ipsas restituendas. *Communis.*
Qui autem invenit infantem ante Ostium 32
suum, & illum ponit ad Ostium alterius, qui ea de causa facere debet expensas, non tenetur ad ipsas expensas ipsi restituendas, quia non peccat contra justitiam, cum hunc non inducat in obligationem justitiæ ad providendum tali infanti, quia ad id non tenetur neque ex caritate, cum possit illum inde mittere ad publicum Hospitale pro iis infantibus erectum, vel ad Ecclesiæ cunabula; & licet teneretur ex Caritate ei providere de alimentis, si non esset alius modus illi subveniendi, adhuc non peccaret contra justitiam, quia non est contra Justitiam dare alteri occasionem, qua debeat opera Caritatis ex necessitate exercere: Immo nec videtur peccare contra caritatem in illum, ad cujus Ostium illum infantem exponit, sicut nec esset contra Caritatem, si pauperem in extrema necessitate existentem ad illum mitteret ex industria, ut ipse ex Caritate teneretur illi succurrere. Sanch. *lib.* 1. *Consil. c.* 5. *dub.* 5. *a n.* 70. Bossius *loc. cit. cap.* 9. §. 2. *per tot.* Lugo *tom.* 1. *disp.* 18. *num.* 114. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 160. Amostaz *loc. cit. num.* 72. ubi dicit id præsertim posse fieri sine delicto, quando aliquis timet infamiam, v. gr. si sit Sacerdos, aut altera persona gravis, quia pessimi, & malitiosi dicerent Filium ipsius esse, & idem dicendum, quando non haberet superfluum naturæ, sibi, & suis.

Contra debitam providentiam status pec- 33
cant graviter Parentes, si non adhibeant di-
li-

ligentiam, saltem mediocrem, secundum suam conditionem, ut acquirant, seu saltem conservent bona, quibus Filii alantur, habeantque hereditatem secundum suum statum. Item peccant graviter, si bona dilapidando impotentes se reddant ad liberos honeste secundum suum statum educandos, & dotandos. Item graviter peccant Parentes, si Filios, vel Filias invitos cogant ad ingrediendum Religionem; vel statum Clericalem assumendum; Unde merito a Concilio Tridentino *sess.* 25. *c.* 18. *de Regularibus* lata est sententia excommunicationis contra eos, qui feminas ad Religionem cogunt. Item graviter peccant, si Filios, vel Filias a Religionis ingressu sine justa causa impediant. Item si Filios, vel Filias absque justa causa compellant ad Matrimonium ineundum, seu a Matrimonio contrahendo impediant, & abstinere cogant.

34 Parentes, contra debitam Filiis bonam educationem spiritualem, graviter peccant, si Filios in bonis moribus, & necessariis ad salutem per se, vel per alios instruere non curent; Item si occasiones peccandi ab ipsis non removeant, vel in locis, aut domibus suspectis, & periculosis habitare permittant, aut alias peccaminosam vitam agere sinant. Item si consilio, aut malo exemplo eos ad peccata perducant. Item si Filios, aut Filias dissolutas pro posse non corrigant, & juxta exigentiam non puniant: in his enim Parentes non tantum peccant contra virtutem Caritatis, sicuti quivis alii proximum delinquentem corrigere negligentes, sed etiam contra virtutem justitiæ, quia Parentes Jure Divino naturali obligantur Filios educare ad bonum, & avertere a malo. Unde Parentes Catholici in illis Regionibus, ubi Catholici contrahunt Matrimonia cum Acatholicis, si moraliter possint, tenent sub mortali curare, ut proles educentur Catholice, ut ex aliis notant Busembaum *libr.* 2. *c.* 4. *dub.* 3. *n.* 7. La Croix *ibid. n.* 95. *&* 100.

35 Parentes nequeunt licite occidere Filias in adulterio deprehensas; Vide verb. *Adulterium art.* 2. *a n.* 10. *usque ad finem*.

36 Parentes nequeunt licite occidere Filios suos bannitos, nisi aliter ab armis contra patriam averti possint, quia in tali casu prævalet bonum universale patriæ, quæ est communis omnium mater. Ita Laym. *lib.* 3. *par.* 2. *tract.* 3. *cap.* 2. *n.* 2. La Croix *l.* 3. *p.* 1. *n.* 792. & alim passim; *arg. l. Minime* 35. *de Relig. & sumpt. fun.*

37 Parentes in casu necessitatis, si nullus alius existat, possunt baptizare proprios Filios sine solutione conjugii, seu absque debiti Matrimonialis præjudicio; Vid. verb. *Baptismus art.* 4. *n.* 41.

Parentes peccant graviter Filios etiam consentientes castrando, ut evadant præstantiores Musici; Cum enim nemo sit Dominus membrorum sui corporis, tanto minus erunt Parentes domini membrorum corporum suorum Filiorum, adeoque, &c. Sic Laym. Tanner. Bonac. Lezana, & alii, quos affert, & sequitur Diana *part.* 6. *tract.* 8. *resolut.* 36. Quarti *de Sacris Benedictionib. tit.* 3. *sect.* 17. *difficul. quarta*. Busemb. *l.* 2. *part.* 1. *tract.* 4. *c.* 1. *dub.* 1. *resolut.* 2. & alii passim. 38

Parentes dubitantes, an proles adulterinæ, seu non legitimæ, sint a se genitæ, vel ab aliis, quam obligationem contrahant? Vid. verb. *Adulterium art.* 5. *a n.* 20. 39

Parentes an, & in qua necessitate sint a suis Filiis subveniendi præferenter quo ad alios? Vid. verb. *Filius a n.* 91. *ad* 99. 40

Parentes ut subveniantur, in qua necessitate, & quomodo possint, vel debeant Filii exire de Religione? Vid. d. verb. *Filius a num.* 100. *ad* 104. 41

Parentes, quo jure, & in qua necessitate possint vendere suos Filios? Vid. d. verb. *Filius a n.* 105. *&* 112. 42

Parentes quando & quibus modis amittant patriam potestatem super Filios? Vid. d. verb. *Filius a n.* 118. *ad* 125. 43

Parentes spirituales, an teneantur alere suos Filios spirituales in defectu Parentum naturalium? Vid. d. verb. *Filius n.* 136. 44

Parentes an, & ob quas causas possint Filios exheredare? Vide verb. *Exheredatio*. 45

Parentes contrahentes sponsalia pro liberis necdum septennibus invalide contrahunt, nisi liberi septennio majores approbaverint; *cap. Unic. de desponsat. impuber. in* 7. Sic *Communis Doctor.* teste La Croix *lib.* 7. *part.* 3. *n.* 118. Parentes etiam invalide contrahunt pro impuberibus septennio majoribus; *cit. c. Unic. de Desponsat. impub. in* 6. La Croix *loc. cit.* & alii communiter. 46 47

Parentes possunt per se loquendo esse testes Matrimonii prolium suarum; Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *num.* 88. In multis autem casibus sunt suspecti, & munus testis implere possumus; Unde Card. de Luca *de Matrimonio disc.* 3. *n.* 16. citans Passer. Alex. Menoch. Mascard. docet, si verb. gr. Pater agat pro valore Matrimonii ut salvet honorem Filiæ, tunc talem Patrem potius esse partem interessatam, & principalem in cau- 48 49

causa; ideoque non posse implere munus testis. Hinc Joannes Kugler *de Matrimonio & sponsalibus numer.* 343. La Croix *lib. 6. part. 4. numer.* 757. & alii dicunt Parentes in multis casibus merito esse suspectos, nec sufficere.

50 Parentes, quamvis non teneantur obligatione aliqua particulari benedicere propriis Filiis Benedictione materiali, idest expressa verbis, & signis externis, cum hæc solum ex beneplacito, & in signum benevolentiæ soleat conferri a Parentibus propriis Filiis; Tenentur tamen eis benedicere Benedictione formali in ordine ad finem, ad quem dirigi solet, videlicet, ut bene sit Filiis quoad animam, & corpus, idest procurare, & a Deo precari bona, quæ sunt illis necessaria ad salutem animæ, & corporis, quia jure naturali tenentur eorum curam habere, quoad eorum majus

51 bonum spirituale, & temporale. *Communis*. Hinc peccant Parentes maledicentes Filiis suis maledictione formali, idest imprecantes eis vere ex animo malum sub ratione mali, cum vero desiderio, ut illud malum eis eveniat, adeoque tenentur Parentes hanc circumstantiam in Confessione explicare, quia in hoc casu maledictio continet specialem malitiam contra virtutem pietatis; quæ malitia erit mortalis, si malum filiis imprecatum sit grave: & venialis, si malum imprecatum sit leve ratione parvitatis materiæ. *Sic Communis Doctorum*, cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 76. *artic.* 1.

52 Si Parentes maledicant Filiis solum materialiter, idest non ex animo, ut malum aliquod illis eveniat, sed ex ira quadam, & impatientia, peccant solum venialiter, quia tunc maledictio, ultra quam quod non est ex animo deliberato, non opponitur Caritati, cujus obligatio gravis est, sed mansuetudini, vel patientiæ, quæ virtutes levius obligant. Sic Molina, Navarr. & alii, quos affert, & sequitur Laym. *l.* 2. *tr.* 3. *c.* 8. & alii passim. Possunt tamen, etiamsi materialiter filiis maledicant, peccare mortaliter ratione scandali, seu mali exempli, & pravi habitus.

53 Datur Episcopo facultas absolvendi pro suo arbitrio in forma privata ob carcerationem Clerici factam per ejus Parentes. *Sacra Congregatio Immunitatis in una Civitatis Ducalis 19. Februarii 1695. lib. 2. Decret. Valleman. pag.* 171.

Additiones ex aliena manu.

De jure occidendi, vendendi, tum exponendi Liberos secundum jus Civile Romanorum, vide contraria inter se scripta; Noodt in libro singulari: *Julius Paulus sive de partus expositione, & nece apud veteres*; Bynckershoek in opusculo: *De jure occidendi, vendendi, & exponendi liberos apud veteres Romanos*, tum ejusdem Noodt *in Amica Responsione ad difficultates Julii Pauli, sive libro de partus expositione, & nece nuper motas a Viro Amplissimo Cornelio Bynkersoek &c.* 54

Hoc ipsum argumentum illustravit etiam, & quidem accommodate tum ad theoriam, tum ad praxim *A. Caranza de Partu cap.* 4. *per tot.* ubi de moribus, modisque exponendi, de conditionibus expositorum, de pœnis exponentium, de cura in expositos adhibenda, de sumptuum in eosdem erogatorum causa & repetitione, & demum de sanguinolentis tractat. Consule eum ubi res postulat. 55

PAROCHIA, PAROCHIALIS, PAROCHIANUS.

Parochia sumitur dupliciter, scilicet stricte, seu proprie, & large, seu improprie. *Communis*. 1

Parochia large, & improprie sumpta intelligitur pro tota Diœcesi, ut clare patet ex *c. Si quis ordinatus* 5. *dist.* 92. ibi: *Si quis ordinatus Episcopus ad parochiam, cujus est electus &c. & ex cap. Si quis Episcopus* 5. *ead. dist.* 91. ibi: *Si quis Episcopus ordinatus ad Parochiam, cujus est electus &c. & ex cap. Si qui Episcopi* 6. *ead. dist.* 92. ibi: *Si qui Episcopi ordinati sunt, neque recepti ab alia Parochia, in qua fuerant denominati, & ex cap. Ad Apostolicæ Sedis regimen* 20. *de Decimis*, ibi: *De Parochia unius Episcopi in Diœcesi alterius transferatur &c.* Unde etiam Parochianus pro Diœcesano sumitur *in cap. Nullus Episcopus* 3. *de Parochis*, ibi: *Nullus Episcopus alterius Parochianum judicare præsumat.* 2

Parochia stricte, & proprie sumpta est certus territorii districtus per Papam, vel Episcopum determinatus, habens unum Rectorem stabilem, cum potestate populum ibidem existentem regendi, & judicandi, eique Sacramenta, aliaque Divina administrandi. *Est in* 3

re

4 *re communis*. Parochia ita nuncupatur quasi partitio Curæ. Rota *rec. part.* 15. *dec.* 39. *n.* 10. Abbas *in Rubr. de Parochiis n.* 1. Archidiaconus *in cap. Ecclesias* 1. *cauf.* 13. *q.* 2. Fagnan. *in cap. Litteræ* 1. *de Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ n.* 12. Barbosa *de Officio*, *& potest. Parochi par.* 1. *cap.* 1. *num.* 16. cum pluribus ibi citatis: *Parochia* enim Græce, Latine *Partitio* dicitur, Fagnan.
5 *loc. cit.* & alii. Et sic Parochia dicitur quasi Partitio curæ, quia Parochus, seu Rector Ecclesiæ curam habere debet animarum totius populi intra limites Ecclesiæ sibi assignatæ congregati, *cap. Ecclesias* 1. *cauf.* 13. *q.* 1. *cap. In Ecclesiis* 1. *de Capellis Monachor. cap. Cum singula* 32. *de Præbend. in* 6. cum simili-
6 bus. Parochia vocatur etiam *Paræcia*, hoc enim nomine usos fuisse antiquos Christianos demonstrat S. Augustinus *lib.* 14. *de Civ. Dei* his verbis: *Fuit Præsbyter nomine Restitutus in Paræcia Calamensis Ecclesiæ*. *Paræcia* autem latine *Accolarum conventus*, *seu habitatio aut Cura* dicitur. Barbosa *loc. cit.* Calvin. *in magno lexico Jurid. verb. Parochia*; ubi ex aliis notat non primum *Parochias*, sed *Paræcias* appellatas esse.

7 Parochiæ antiquitus non erant distinctæ, sed Episcopus curam Animarum totius Diœcesis per Sacerdotes pro suo libitu missos, & ad nutum amovibiles administrabat, assignatis cuilibet laboranti Sacerdoti iis sustentationis mediis, quæ Episcopus pro tali judicabat sufficientia, ut propterea tota Diœcesis merito diceretur Parochia, *arg. cit. Juribus sub n.* 2.
8 Successu tamen temporis, cum populus Christianus magis, magisque in dies augeretur, Dionisius Papa XXIV. post S. Petrum, secatis & partitis diœcesibus in plures Ecclesias Parochiales, seu Parochias, singulas has Parochias singulis Sacerdotibus assignavit, ut unusquisque proprium haberet territorium, seu certum districtum, ab hac partitione, ut supra dictum fuit, appellatum *Parochia*, intra cujus fines, ac limites populum inibi existentem in spiritualibus debite pasceret, ac regeret, nec unus alterius fines, & limites ingrederetur, ut expresse habetur in *c. Ecclesias* 1. *cauf.* 13. *q.* 1. ubi dictus Papa Dionysius sic ait: *Ecclesias singulas singulis Presbyteris dedimus, Parochias, & Cœmeteria eis divisimus, & unicuique Jus proprium habere statuimus, ita videlicet, ut nullus alterius Parochiæ terminos aut jus invadat, sed sit unusquisque suis terminis contentus, & taliter Ecclesiam, & Plebem sibi commissam custodiat*: & quod prima Parochiarum divisio facta fuerit a Dionysio Papa, habetur etiam *in c. Pastoralis* 9. *de his, quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*, ibi: *Cum auctoritate Dionysii fuerint Parochiæ limitatæ*: & testantur passim Doctores, & signanter plurimi congesti a Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. par.* 2. *c.* 1. *n.* 18. Quamvis, ut *ibi* ipse notat Card. Baron. 9
Annal. Eccles. tom. 3. *ad annum* 325. *Vers. Unde hic*, & Theoph. *Parochialis par.* 1. *conc. Paroch. art.* 1. *pag.* 4. existimaverint ab ipsismet Apostolis factam divisionem Parochiarum.

Parochias erigere, & dividere, præter Pa- 10
pam, solus potest, & debet Episcopus, *cap. Nullus omnino* 11. *cauf.* 16. *q.* 7. & docet ibi Barbosa cum communi Doctorum. Accedit Concilii Tridentini dispositio *in sess.* 21. *de reform. c.* 4. *& sess.* 24. *de reform. c.* 13. Ad 11
Constitutionem Parochiæ, seu ad hoc, ut aliqua Ecclesia dicatur, sit, & probetur Parochialis, plura requiruntur. Primo igitur requiritur, ut auctoritate Papæ, vel Episcopi sit erecta, ut patet ex dictis *numero antecedenti*; Erecta tamen præsumitur auctoritate Papæ, vel Episcopi ex lapsu temporis, quo Rector Ecclesiæ publice Divina Officia peregit, Sacramenta administravit, ac reliqua Parochialia præstitit, & recepit. Barb. *loc. cit. num.* 39. Afflict. *decis.* 368. *n.* 5. Lancell. Gallia *cons.* 124. *n.* 6. *vol.* 1. & alii passim.

Secundo requiritur certum territorium, seu 12
certus locus, ac districtus cum certis limitibus ab Episcopo determinatis; *arg. cit. c. Ecclesias* 2. *cauf.* 13. *q.* 1. *& cit. sess.* 21. *de reform. c.* 4. *& sess.* 24. *de reform. c.* 13. Rota recent. *par.* 2. *dec.* 228. *n.* 5. *& seq. & par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 32. *n.* 2. *& seq.*

Tertio requiritur, quod in ipso designato 13
loco, seu districtu sint saltem decem mancipia, seu, ut alii legunt, municipia, idest decem Domus, aut familiæ, *c.* 3. *Unio* 3. *cauf* 10. *q.* 3. ubi statuitur, *Ut Ecclesia, quæ decem habuerit mancipia, super se habeat Sacerdotem, quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur Ecclesiis*; Barbosa *loc. cit. num.* 20. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal.* 28. *num.* 9. Carat. *de juribus Paroch. titul.* 3. *cap.* 3. *in fin.* Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 23. & alii cum Rota recentior. *par.* 11. *decis.* 348. *num.* 38.

Quarto requiritur, ut unum solum, ac per- 14
petuum Rectorem, seu Parochum habeat cum Cura Animarum, & potestate Fori Pœnitentialis ipsi soli competente, ita ut jure ordinario nullus alius, sed solus, ac unicus Parochus prædictam habeat curam, & potestatem. Conc. Trid. *sess.* 24. *de refor. c.* 13. ibi: *Cuicumque*

Parochiæ suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignet, qui eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant, c. Cum non ignores 15. *de Præbendis*, ibi: *Cum non ignores, quod una Ecclesia unius debeat esse Sacerdotis, & c. Extirpandæ* 30. *eod. tit.* §. *Qui vero*, ibi: *Qui vero Parochialem habet Ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deserviat, in ordine ad quem ipsius Ecclesiæ cura requiritur, nisi forte Dignitati, vel præbendæ Parochialis Ecclesia sit annexa, in quo casu concedimus, ut qui talem habet præbendam, vel Dignitatem, cum oporteat eum in majori Ecclesia deservire, in ipsa Ecclesia Parochiali idoneum, & perpetuum habeat Vicarium Canonice institutum*. Rota rec. *pag.* 18. *tom.* 1. *dec.* 32. *n.* 2. *& seq.*

15 Quinto requiritur, quod non facta aliqua electione sepulturæ per Defunctos, & non existentibus sepulturis Majorum in dicta Ecclesia, corpora ibi sepeliantur tamquam in Parochiali, in qua concurrentibus prædictis Defuncti debent sepeliri, *cap. Ex par.* 4. *de Sepulturis*; Rota *in Florentina Parochialis* 22. *Maii* 1630. *coram Coccino Decano*: Barbosa *loc. cit. num.* 30. & alii.

16 Novæ Parochiæ erectio, & antiquæ dismembratio quomodo, & quando, & quibus concurrentibus fieri possit, & debeat? Vide verb. *Dismembratio, a num.* 10. *usque in finem*.

17 Pluribus in locis adsunt Parochiæ, quæ non distinguuntur per Domos materiales, & per determinatos districtus locorum, sed per populos, seu familias, & istæ vocantur Parochiæ Gentilitiæ earumdem familiarum, ita ut si eædem familiæ commorentur in districtu alterius Parochiæ, subsint nihilominus jurisdictioni suæ Parochiæ Gentilitiæ, & has Parochias non extendi ad alias familias diversas ab illis, pro quibus erectæ fuerunt, ad longum probat Ursaya *tom.* 8. *par.* 1. *discept.* 24. *per tot.*

18 Parochialis Ecclesia dicitur, quæ habet Jus consistens in Cura Animarum Parochianorum, ipsis Sacramenta ministrans, & proprium habens Rectorem, seu Parochum; Parochialitas enim nihil aliud est, quam Cura Animarum. Rota recent. *par.* 15. *dec.* 59. *n.* 3. Barbosa *l. c. n.* 26. Abbas *in Rubr. de Paroch.* Carat. *de juribus Paroch. tit.* 1. *c.* 3. Bellamer. *consil.* 38. *n.* 8. Guttier. *alleg.* 8. *num.* 6. & alii passim.

19 Parochialis Ecclesia, ut probetur, non sufficit, quod Rector administret Sacramenta, nisi etiam ostendat, quod de necessitate administret, & populus ab eodem de necessitate recipiat; Glossa *in Clementin. Dudum, de sepulturis, verb. Impendat*, & ibi Imola *n.* 32. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 6. *n.* 36. Mantica *dec.* 48. *n.* 5. Gregor. XV. *dec.* 387. *n.* 7. Barb. *loc. cit. n.* 28. & alii cum Rota recent. *par.* 2. *dec.* 228. *num.* 4. *& part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 110. *num.* 21.

20 Parochialis Ecclesia de jure non præsumitur, sed est probanda; Rota recent. *par.* 2. *dec.* 228. *num.* 3. *dec.* 300. *num.* 5. Barbosa *loc. citat. num.* 36. cum pluribus ibi citatis. Unde in dubio est plene, & concludenter 21
probanda ab eo, qui talem esse asserit, & se fundat in ea. Rota recent. *part.* 2. *dec.* 228. *num.* 3. *par.* 11. *dec.* 345. *num.* 9. *par.* 13. *decis.* 37. *num.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 36. & alii plures apud ipsum.

Jura Parochialia Ecclesiæ, & Parocho competentia, ultra potestatem Fori Pœnitentialis, 22
sunt sequentia. I. Quod Parochiani proles suas proprio Parocho teneantur baptizandas offerre; *arg. Concil. Florent. in Decreto Eugenii IV.* & tenet Barbosa *de offic. & potest. Parochi par.* 1. *cap.* 18. *num.* 1. Layman *lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 7. *n.* 2. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret.* 29. *num.* 9. & ipsis testibus alii communiter dicentes Parochianum graviter peccare, si absque licentia proprii Parochi prolem suam baptizandam alieno offerat; Intellige tamen ubi non reperitur specialis Ecclesia Baptismalis assignata pro omnibus baptizandis cujuscumque Parochiæ, quia tunc Presbyter ibi ad hoc deputatus habetur pro proprio omnium Parocho quoad collationem Baptismi. II. Ut saltem in Paschate Eucharistiæ Sacramentum suscipiant in propria Ecclesia Parochiali, *c. Omnis utriusque sexus* 12. *de pœnitent. & remiss.* Unde si quis communicaret in Ecclesiis Regularium infra tempus Paschale animo satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, non satisfaceret, quia in Canone *Omnis utriusque* præcipitur a proprio Parocho Eucharistiam sumi. *Sacra Congreg. Concilii* 23. *Jan.* 1588. Immo Regulares non possunt in die Paschatis administrare Sæcularibus Eucharistiam, neque per modum devotionis, etiamsi tales personæ sæculares in alia die satisfecerint præcepto, ut respondit *Sacra Congregat. Conc. in Burdigalen.* 9. *Jun.* 1644. *in Senonen.* 11. *Jun.* 1650. *& in Mechlin.* 31. *Jan.* 1681. III. Ut solum a proprio Parocho Sacramentum Extremæ Unctionis percipiant, *Clement.* 1. *de privilegiis*, ubi etiam exemptis, & privilegiatis Regularibus, sub pœna excommunicationis prohibetur, ne absque licentia Parochi Sacramentum hoc alicui Parochiano administrent. IV. Quod mortui in Parochiali Ecclesia sepeliri debeant, nisi alibi sepulturam Majorum habeant, vel propriam eligant; *arg. cap. Nos instituta* 1. *c. Ex par.* 6. *& cap. In no-*

stra

stra 10. *de sepulturis* juncto *c.* 1. *&* 3. *eod. in* 6. Et si alibi sepulturam Majorum habeant, vel propriam eligant; debent Canonicam portionem, vulgo *Quartam funeralem*, Parochiæ, *citat. cap. Nos instituta* 1. *cap. Fraternitatem* 3. *cap. de his* 4. *cap. Cum supra* 8. *cap. Certificari* 9. *cap. In nostra* 10. *de sepulturis*, cum similibus. V. Quod in Ecclesia parochiali coram proprio Parocho Matrimonia solemni ritu celebrentur, *cap.* 1. *de Clandest. desponsat. cap.* 1. *caus.* 30. *quæst.* 5. juncto *Concil. Trident. sess.* 24. *de reform. Matrim. cap.* 1. VI. Quod Parocho solvi debeant decimæ, primitiæ, & oblationes juxta dicta sub verb. *Decimæ*, & sub v. *Oblationes*. Vid. *ibi*.

23 Alias ad jura Parochialia spectabat, quod Parochiani diebus Dominicis, & Festivis Missam audirent in Ecclesia Parochiali, *c. Ut Dominicis* 1. *de Parochiis*. Nunc autem possunt Parochiani Missas audire in Ecclesiis Regularium, & aliis non Parochialibus, & ibi satisfacere præcepto de audiendo Missam, ut dictum est sub verb. *Missa art.* 16. *n.* 9. 10. *&* 11.

24 Alias ad jura Parochialia spectabat etiam, quod parochiani semel in anno sua peccata proprio Parocho confiterentur. *c. Omnis utriusque* 12. *de pœnitent. & remiss.* ibi: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata semel in anno proprio confitetur Sacerdoti*; Nunc autem certo satisfaciunt, qui confitentur Regularibus, aliisque Confessariis ab Ordinario approbatis, ut patet ex *Clement. Dudum* 2. *de Sepulturis* §. *Statuimus etiam*, Extrav. Joan. XXII. *Vas electionis, de Hæreticis*; Extravagant. Benedicti XI. *Inter cunctas, de Privilegiis*, ex Constit. Leonis X. incip. *Dum intra mentis arcana* §. 6. ex Constitut. Pauli III. incip. *Licet debitum*, ex Constit. Clementis VIII. incip. *Significatum fuit Nobis*. Hinc dicentes nunc, quod Confessi Religiosis ab Episcopo approbatis teneantur iterum eadem peccata proprio Parocho confiteri, suspecti sunt de Hæresi, & possunt per Inquisitores puniri, quibus sunt denuntiandi; Diana *par.* 4. *tract.* 8. *resolut.* 102. Nicol. *in Floscul. verb. Confessio n.* 7. Viva ad propositiion. 21. ex damnatis ab Alexand. VIII. *num.* 1. ubi ex Joanne de La Cruz *de statu Religioso lib.* 2. *c.* 6. advertit id fuisse statutum a Sixto IV.

25 An autem benedictiones, & distributiones Candelarum, Cinerum, & Palmarum sint de Juribus mere Parochialibus; Vide verb. *Confraternitas artic.* 2. *num.* 4. *in responsione ad* 5e *dubium*.

An benedictiones mulierum post partum, Fontis Baptismalis, ignis, seminis, ovorum, & similium sit de juribus mere Parochialibus; Vide *ibidem in responsionem ad* 6. 26

An functiones omnes hebdomadæ Sanctæ sint de juribus mere Parochialibus? Vide *ib. in resp. ad* 6. 27

An celebratio Missæ solemnis feria quinta in Cœna Domini sit de dictis Juribus Parochialibus? Vide *ibidem in resp. ad* 9. 28

An prima pulsatio Campanarum in Sabbato Sancto sit de juribus Parochialibus? Vid. *ibid. in resp. ad* 9. 29

An celebratio Missarum solemnium per annum, sive pro vivis, sive pro defunctis, sit de dictis Juribus Parochialibus? Vide *ibid. in resp. ad* 10. 30

An expositio quadraginta Horarum, & benedictio, quæ fit super populum, sit de dictis juribus Parochialibus? Vide *ibidem in responsione ad* 11. 31

An expositio, quæ fit cum Reliquiis, vel Sacris Imaginibus, & benedictio, quæ cum eis fit super populum, sit de dictis juribus Parochialibus? Vide *ibid. in responsione ad* 12. 32

Parochianus alicujus Parochiæ ut quis efficiatur, sufficit solum habitationis principium, 33 nec requiritur, quod illibi pro majori anni parte habitaverit. Rota recentior. *par.* 4. *decis.* 529. *num.* 3. *&* 9. *par.* 15. *decis.* 252. *num.* 20. Barbosa *de offic. & potest. Parochi par.* 2. *cap.* 2. *num.* 35. *& seq.* cum pluribus ibi citatis. Intellige tamen de eo, qui con- 34 trahit Domicilium animo non redeundi, secus vero si de tali animo nullibi constet. Rota recent. *par.* 4. *tom.* 3. *decis.* 629. *n.* 3. *&* 9. *par.* 11. *decis.* 348. *num.* 3. *& seq. part.* 11. *decis.* 162. *num.* 21. Efficitur tamen Parochia- 35 nus illius Parochiæ, qui ad habitandum in ea se contulit ad evitanda impedimenta, quæ parentes suo Matrimonio præbere intendunt. Rota rec. *par.* 15. *decis.* 60. *num.* 28. Et 36 quoad hoc habentur plures casus sic decisi a Sacra Congregatione Concilii, & referuntur sub. verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *nu.* 77. Vide *ibi*. Plures aliæ quoad hoc resolutiones dictæ Sacræ Congregationis Concilii referuntur a Barbosa *de Offic. & potestate Parochi part.* 2. *cap.* 21. & ab Ursaya *tom.* 2. *p.* 1. *disc.* 10.

Quando quis habitat in confinio duarum 37 Ecclesiarum Parochialium, censetur Parochianus illius, in qua Domus aditum magis frequentatum habet; Aloysius Riccius *in praxi rerum Fori Ecclesiastic. decis.* 333. *in* 1. *edit.* alias

alias *resolut.* 510. *in* 2. *edit.* Barbosa *de offic.*
& potestat. Parochi part. 2. *cap.* 21. *num.* 43.
& offic. & potestat. Episcop. part. 2. *allegat.*
38 32. *num.* 71. & alii. Parochianus, si in una
Ecclesia solet audire Missam, in altera vero
recipere Sacramenta, Canonica portio debetur
ei, a qua recipit Sacramenta; *c. Non istituta*
1. *de Sepultur.* Barbosa *de offic. & potestat. Pa-*
rochi part. 3. *cap.* 25. Silvester *in Summa*,
verb. Canonica portio num. 11. Fr. Emmanuel
qu. Regul. tom. 1. *q.* 39. *art.* 5. & alii.

39 Parochiani non necessario sunt vocandi in
unione Parochialium. *Sacra Congregatio Con-*
40 *cilii in Fulginatens.* 30. *Januar.* 1723. Pa-
rochialitatis suppressio, & Curæ translatio
sustinetur, quando ex justa causa, & cum Su-
perioris permissione facta fuit. *Sacra Congr.*
Conc. in Cesenat. 31. *Jul.* 1723.

41 Parochianus ex justa causa eximi potest pro
determinato tempore a Jurisdictione sui Pa-
rochi. *Sic in una Romana* 5. *Apr.* 1690. ut
refert Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *decis.* 10. *a*
num. 90.

42 Parochiales Ecclesiæ dignioribus sunt con-
ferendæ. Bened. XIV. Constitut. 68. incip.
43 *Cum illud* §. 1. *&* 7. Parochialium Ecclesia-
rum collatio, prævio concursu, & examine,
fieri debet. Idem *ib.* Vide tom. 2. verb. *Con-*
44 *cursus*, & tom. 3. verb. *Examen*. In electio-
ne dignioris in Parochialium provisione potest
Episcopus procedere ex informata conscientia.
45 Idem *ib.* §. 14. *&* 16. Si autem appellatum
fuerit, causas sibi notas significabit Judici
46 Superiori per litteras familiares. Idem *ibid.*
Vel Cardinali Præfecto Congregationis Con-
cilii. Idem *ib.*

47 Quando Parochialis collatio spectat ad Da-
tariam Apostolicam, Concursus ab Ordinario
indici, & compleri potest, non petita venia.
48 Idem *ibidem* §. 19. Electio autem dignioris
ab eo fieri potest, si agatur de Beneficiis Cu-
ratis reservatis ratione mensium; nec tene-
tur transmittere acta Concursus, nisi postula-
49 ta fuerint. Idem *ibid.* Si vero Beneficium alia
qualibet ex causa reservatum fuerit, acta trans-
mitter, nec digniorem pronunciabit. Idem
ibidem.

50 Parochiales Ecclesiæ conferri nequeunt Ca-
nonicis Regularibus Lateranensibus absque In-
dulto Apostolico. Idem Constitut. 135. incip.
Quod inscrutabili, *per tot.* Vide tom. 2. verb.
51 *Beneficia*, & ad verb. *Canonici Regulares*.
Nec Præsbyteris sive Clericis Congregationis
Missionis. Idem Constit. 68. incip. *Quo Ma-*
gis §. 4. Vide tom. 5. *verb. Missionarii*.

Frequentia populi ad Ecclesiam Parochia- 52
lem turbari non debet per celebrationem so-
lemnitatum in aliis Ecclesiis. Idem Consti-
tut. 42. incip. *Etsi minime* §. 15. Ante Mis- 53
sam Parochialem celebrari non debent Missæ
in Ecclesiis ruralibus Parochiæ proximis. Idem
ibidem §. 14. In remotioribus autem Sacerdos 54
celebrans Doctrinam Christianam populo tra-
dere debet. Idem *ibid.* Parochiali Ecclesiæ 55
vacanti Vicarius ab Episcopo deputari sta-
tim debet. Idem Constitut. 68. incip. *Cum*
illud §. 16.

Parochiæ Græcorum committi debent iis, 56
qui in Seminariis Italo-Græcorum, seu Al-
banensium trium ad minus annorum spatio ver-
sati sunt. Idem Constitut. 17. incip. *Etsi Pa-*
storalis §. 5. Possunt tamen Ordinarii Latini 57
alios Præsbiteros idoneos Parochis Græcis ve-
lut Coadjutores adjungere. Idem *ibidem*. Nun- 58
quam tamen Monachis Græcis, seu Calogeris
animarum Cura debet committi, nisi ex ne-
cessitate, vel alia justa causa. Idem *ibidem*
§. 9.

Parochiæ Italo-Græcorum committi non de- 59
bent Italo-Græcis a Latino Diœcesano Episco-
po Latine ordinatis, sed ipsis præfici debent
Græci, vel Albanenses, catholici tamen, sive
advenæ sive indigenæ Græco ritu viventes.
Idem *ibid.* §. 9.

Parochialia munia in Græcos-Melchitas soli 60
exercere possunt Fratres Ordinis Minorum Cu-
stodiæ Terræ Sanctæ in defectum Parochi Ri-
tus Græci. Idem Constitut. 87. incip. *Deman-*
datam §. 13. Parochialia emolumenta jure per- 61
cipiuntur a Missionariis exercentibus Curam
animarum in defectu Parochi Catholici natio-
nalis. Idem *ib.*

Parochiales Ecclesiæ Regularium in India- 62
rum Regionibus subsunt Episcoporum jurisdi-
ctioni. Idem tom. 2. Constit. 1. incip. *Quam-*
vis. Parochi Ecclesiarum Regularium, sive 63
Regulares, sive sæculares sint, subsunt juris-
dictioni Episcopi in iis, quæ animarum Cu-
ram respiciunt. Idem *ibid.* Parochi Regulares 64
Curam animarum assumere nequeunt, sine
examine, approbatione, & consensu Episcopi
Idem *ib.*

Ad vacantem Ecclesiam Parochialem tene- 65
tur Patronus Ecclesiasticus, etiam in foro ex-
terno, præsentare magis idoneum, seu dignio-
rem ex approbatis ab Examinationibus; utrum-
que enim forum respiciunt verba Conc. Trid.
cap. 18. *sess.* 24. ibi: *Quem Patronus digniorem*
inter approbatos ab Examinatoribus judicabit,
Episcopo præsentare teneatur. Benedict. XIV. *de*
Sy-

66 *Synodo Diœcesana lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 8. Episcopus debet judicio Patroni acquiescere, & instituere sic a Patrono præsentatum, si ex approbatis ab Examinatoribus nullus reclamet; cum Concilium Tridentinum edixerit sine ulteriori indagine instituendum, quem Patro-
67 nus tamquam digniorem præsentaverit. Sed si aliquis ex approbatis de judicio Patroni conqueratur, & hac de causa ad Episcopum provocet, debet Episcopus Judicis partes assumere, & diligenter inquirere, an rectum fuerit judicium a Patrono latum, de sui præsentati meritorum supra reliquos ex approbatis
68 præstantia. Idem *ibid.* Si quis appellet a sententia Episcopi, cujus judicium sit conforme judicio Patroni, appellatio est admittenda so-
69 lum in devolutivo. Si vero sit difforme, est admittenda etiam in suspensivo, & interim nullus est instituendus usque ad sententiam Judicis appellationis, & Parochialis est administranda ab Œconomo. Idem *ibidem*. Quod totum statuit tom. 2. Bullar. Constitut. 4. incip. *Redditæ*.

70 Si Parochialis Ecclesia fuerit jurispatronatus Laicorum, vel mixti, admittendus est sine concursu præsentatus a Patrono, & idoneus ab Examinatoribus repertus. Conc. Trid. *loc. cit.* ibi: *Quod si juspatronatus Laicorum fuerit, debeat qui a Patrono præsentatus erit, ab iisdem deputatis, ut supra, examinari, & non nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Idem *in citat. c.* 8. *num.* 9. ubi subjungit, quod idem declaratum fuit *a Sacra Congregatione Concilii* 5. *Febr.* 1628. de Parochiali jurispatronatus mixti, idest partim Ecclesiastici, & partim Laicalis, ne jura Laici ob consortium cum Ecclesiastico ulla ex parte læderentur.

71 Si autem ab uno, aut pluribus Patronis Laicis, gaudentibus æquali jure, plures ad vacantem Parochialem sint nominati, & Episcopo præsentati, neque ullus ex præsentatis retulerit a Patronis plures voces, quam ceteri; tenetur Episcopus indicere concursum inter eosdem præsentatos, atque illum eligere, quem ex approbatis ab Examinatoribus Synodalibus judicaverit magis idoneum, ut decrevit *eadem Sacra Congreg. Concil.* apud ipsum *cit. num.* 9. & Barbosam *de offic. & potest. Parochi part.* 1.
72 *cap.* 2. *n.* 130. Episcopi jus eligendi digniorem in prædictis omnibus, Sede Episcopali vacante, transit ad Capitulum, & ab hoc ad Vicarium Capitularem sine ulla penitus reservatione. Idem *cit. cap.* 8. *num.* 10. ex Decreto *Sacræ Congregationis Concil. in Elven.* 1. *Decembr.* 1736. & ex pluribus aliis jam ad id allatis tom. 2. verb. *Capitulum art.* 3. *a n.* 58. *ad* 64. Vide *ibi*.

Parochiæ, aliaque Curata Beneficia, & Officia Indiarum Occidentalium, sublato asserto privativo jure Regularium, sæcularibus Sacerdotibus canonice conferuntur. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Cum alias* §. 2. & 3. Immo si ob defectum Sacerdotum sæcularium iisdem præficiantur Regulares, hi tanquam amovibiles ad nutum, possunt, nulla expressa causa, ab Ordinario, vel etiam a Superiore Regulari removeri. Idem *ib.* §. 2. Et jam id statuerat ad instantiam Regis Catholici in alia sua Costitutione incip. *Cum nuper*, confirmata, & declarata in hac ultima *Cum aliis*. 73

Parochialibus Ecclesiis Basilicæ Assisiensi Sancti Francisci unitis, præficiendi sunt Vicarii seculares ad nutum amovibiles. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Fidelis Dominus* §. 16. 74

Canonici Regulares Præmonstratenses possunt obtinere & retinere perpetuo sine Apostolica dispensatione Ecclesias Parochiales, etiam sæculares, & Vicarias; Sic declaravit Benedict. XIV. die 1. Septembris 1750. Const. incip. *Oneroso*. 75

Novæ Additiones ex aliena manu.

De etymologia verborum *Parochia*, *Parochianus*, *Parochus* non sum sollicitus. Vide de ea si lubet varias opiniones apud *Bohemer. Jur. Parochiàl. sect.* 1. *c.* §. 1. *& plur. seq.* 76

Nec sum sollicitus de origine Parochiarum, an ea Tito in Creta, an Evaristo, an Anacleto, an Dionysio sit attribuenda. Confer itidem *Bohemer. Jur. Parochial. dict. sect.* 1. *c.* 2. *per tot.* 77

Parochia est *Societas quædam publica Ecclesiastica ex Parochis, & Parochianis composita in certo districtu constitutis, & certis limitibus circumscriptis, vi cujus Parochiani Ecclesiæ in illo districtu sitæ obligantur ad peragenda ibi sacra, & ad onera tum Parocho, tum Ecclesiæ præstanda, Parochus vero ad illa, quæ sui officii sunt*. In Parochia igitur considerari debent Parochus, Ecclesia Parochialis, & Parochiani. 78

Facile autem est hinc dignoscere, quid requiratur, ut Ecclesia dici queat parochialis. Sed vide, si materiæ plenam discussionem desideres, Rot. in *Polycastren. Jurium Parochialium* 10. *Januarii* 1729. *cor. clar. mem. Cincio*, *& in Sabinen. Jurium Parochialium* 8. *Maji* 1733. *cor. clar. mem. Calcagnin. &* 8. *Junii* 1736. *cor. clar. mem. Millin.* 79

80 At non ita facile est breviter tradere, quis dicendus sit Parochianus ad omnes præsertim effectus, tum si una in Civitate, de qua agitur sit Parochia, tum & maxime si plures sint in ea Parochiæ. Adi *Bohemerum Juris Parochial. sect. 3. c. 4. per tot.* qui argumentum hoc illustravit.

PAROCHUS.

ARTICULUS I.

Parochus quoad ea quæ concernunt ejus nomenclaturam, electionem, atque approbationem.

1 PArochi apud Ethnicos olim dicebantur illi, qui Legatis publice Romam missis salem, & ligna præparabant, idest illi, qui omnia necessaria Legatis Regum, Principum, ac Rerumpublicarum hospitio receptis, suppeditabant, teste Acrone in illud Horatii *lib.* 1. *Serm. Sat.* 5. ibi:

Proxima Campano ponti, quæ villula tectum
Præbuit, & Parochi, quæ debent, ligna, salemque.

Et sic referunt Calvinus *in Magno Lexico juridico tom.* 2. *verb. Parochus*; Petrus Gregorius *Syntag. Juris lib.* 36. *cap.* 30. *n.* 9. Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part.* 1. *cap.* 1.
2 *num.* 1. & alii. Unde quidam censet adinstar istorum dictos esse Parochos in Ecclesia Catholica, eo quod sint Sacerdotes auctoritate Episcoporum Ecclesiis præfecti, & plebibus, sive populis omnia necessaria ad pascendas animas subministrent. Alii vero existimant Parochum
3 dictum esse quasi Paræcum. Paræcus autem Græcis est incola, sive habitator in loco, ut habetur *in l. Pupillus* 239. *ff. De verbor. significat.* ibi: *Incola est qui in aliquam regionem domicilium suum contulit, quem Græci Paræcen (idest juxta habitantem) appellant*. Ita Azorius *Instit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *q.* 1. Barbosa *loc. cit. n.* 3. & alii.
4 Parochus, seu Paræcus dicitur a *Parochia*, seu *Paræcia*, sicut & Parochiani, seu Paræciani. Budæus citatus, & sequutus a Barbosa *loc. cit. n.* 14. Calvin. *l. c. verb. Parochia*.
5 Ex Parochis aliqui vocantur *Plebani*, *ut in cap. Scriptum est* 40. *de elect.* qui videlicet curam exercent Animarum in Plebania habente sub se plures Ecclesias, vel Cappellas; *c. Statutum* 1. *Ne Clerici, vel Monachi in* 6. Et 6
sunt sic dicti a plebe, vel populo, qui sub eorum cura regitur, & habet se Plebanus cum ceteris Curatis unius Plebis, sicuti Archiepiscopus cum suffraganeis suæ Provinciæ. Barbosa *loc. cit. n.* 5. & alii passim.

Aliqui vero appellantur *Rectores*, quia plebem, & populum sibi commissum cum Cura regunt, juxta *cap. Ut quisque Presbyter* 3. *de vita, & honestate Clericor. & cap. In Ecclesiis* 1. *de Capellis Monachor.* & eorum Beneficium vocatur *Rectoria*, *c. Cum olim* 28. *de Præbend.* 7
Alioqui vocantur *Capellani*, & sunt illi, qui in Ecclesia Monachorum Curam Animarum exercent, *ut in cap. in Ecclesiis* 1. *de Capellis Monachorum*. Aliqui vocantur *Sacerdotes proprii*; Sacerdos enim proprius vocatur cujuslibet Parochiæ Rector, *c. Omnis utriusque sexus* 12. *de pœnit. & remiss.* Aliqui vocantur simpliciter *Curati* sic dicti a Cura, quam de regendis Ovibus susceperunt. Qui Curati alicubi sunt insigniti nomine *Archipresbyteri*, & alicubi nomine *Præpositi*, & hujusmodi. 8 9 10

Pro Parocho, quocumque nomine nuncupetur, eligi debet persona idonea, quæ in propria Parochia residere, & per se ipsam Animarum Curam exercere valeat, ut colligitur *ex c. In Parochia* 31. *causs.* 16. *q.* 1. *c. Cum in cunctis* 7. *de elect. c. Eam te decet* 4. *de ætat. & qualitat. cap. Quia nonnulli* 3. *de Clericis non resident. cap. Grave nimis* 28. *de Præbend. cap. Licet. Canon.* 14. *de election. in* 6. cum similibus, juncto Concil. Tridentin. *sess.* 7. *de reformat. cap.* 3. 11

Idonea persona in hac materia dicitur prædita ætatis maturitate, morum gravitate, & litterarum scientia, *cap. Cum in cunctis* 8. *de election. §. Inferiora*, ibi: *Alia, quæ Curam Animarum habent annexam, nullus omnino suscipit, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui cum* 25. *annum ætatis attigerit, & scientia & moribus commendandus existat*, cum similibus. 12

Hinc Parochi debent eligi, & institui ad præscriptum Concilii Tridentini *sess.* 24. *de reformat. cap.* 18. & Constit. S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis*. Nempe per examen, & concursum coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, & saltem tribus Examinatoribus Synodalibus. Conc. Trid. *cit. sess.* 25. *cap.* 18. *de reformat.* 13 14

Quomodo autem, quando, ubi, & a quibus sit indicendus concursus pro Parochis eligendis? Vide verb. *Beneficia art.* 4. *a num.* 21. verb. *Concursus per tot.* verb. *Examinatores a num.* 25. *usque in finem*. 15

In

16 In Parochos eligendi, & promovendi sunt sub gravi culpa meliores, seu digniores. Vide verb. *Electio art. 3. per tot.* & signanter *num. 15.*

17 Parochus in Ecclesia exempta Animarum Curam exercere intendens prius approbandus & examinandus est ab Episcopo juxta dispositionem *cap. Exemptionem, de privileg. in 7. Sacra Congregat. Concilii in Caputaquen. 23. Junii 1629.*

18 Examen, & approbatio Vicariorum ad Curam Animarum positorum in Ecclesiis unitis Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, ad Episcopum pertinet. *Sacra Cong. Conc. in Augustana 4. Decemb. 1631.*

19 Parochus pro Cura Animarum non potest deputari, nisi de consensu Episcopi, & prævio examine. *Sacra Cong. Concil. in Pictavien. 4. Junis 1627.*

20 Examinato, & approbato in Urbe ad Curam Animarum non possunt ab Episcopo Ordines denegari sub prætextu insufficientiæ literaturæ. *Sac. Cong. Episc. & Regul. in Sutrina 26. Januarii 1590.*

21 An, & quatenus Episcopus possit Parochos rite, ac recte semel approbatos iterum, ac pluries examinare? Respondendum est cum distinctione: Aut enim agitur de Parochis examinatis, & approbatis ab eodem Episcopo: aut de Parochis examinatis, & approbatis ab Episcopo antecessore. Si agatur de Parochis examinatis, & approbatis ab eodem Episcopo, non potest idem Episcopus eos iterum examinare, nisi novis supervenientibus vehementibus indiciis, etiam extrajudicialibus, de eorum imperitia seu defectu necessariæ scientiæ ad suum obeundum, & adimplendum officium. Sic expresse Rota recent. *19. tom. 1. decis. 257. n. 1. & seq.* cum pluribus ibi adductis. Monacell. *tom. 1. tit. 10. Formul. 15. num. 2.* cum Gonzalez, Garcia, Barbosa, & Cardin. de Luca ibi allegatis. Pignatell. *tom. 1. consult. 133. numer. 7. & seq.* Et sic censuit *Sacra Congreg. Concilii in Pamphilonensi* apud Pignatell. *loc. cit. n. 8.* ubi cum quæreretur.

22 Primo: *Utrum Episcopus possit examinare Parochos & Rectores semel approbatos ad Curam Animarum exercendam, quando ex rationabili, & legitima causa habetur vehemens suspicio de illorum imperitia ad Sacramenta ministranda, & munus suum adimplendum, & clarius cognita illorum illiteratura, detur illi Coadjutor benemeritus cum assignatione alicujus portionis fructuum pro ejus congrua sustentatione?*

Secundo: *An possit hoc examen facere non solum in actu Visitationis, sed etiam extra illam respectu alicujus Parochi, de cujus imperitia habetur certa notitia?*

Tertio: *An ad ejusmodi examen faciendum requiratur, quod imperitia talis Parochi examinandi probetur juridice per testes deponentes; an vero sufficiat talem imperitiam constare Episcopo extrajudicialiter, vel quia expositum fuit illi per personas fide dignas, quæ nolunt juridice deponere propter metum, respectum, vel aliam rationem, vel quia ipsemet Episcopus ex aliquibus actionibus, quas videt, & notat in ipso Parocho, & ex verbis, quæ ab illo audit, & ex aliis accidentibus, quæ occurunt, facit conjecturam fere evidentem de imperitia illius. His igitur scrupulis anxiatus supplicat pro declaratione, ut salutare pabulum suis Ovibus præbere, suoque muneri satisfacere posset;*

Sacra Congreg. &c. die 16. Januar. 1667. censuit ad omnia respondendum, Affirmative.

Cumque ab eodem Episcopo Pampilonensi iterum *die 22. Septembris 1668.* quæsitum fuisset, an in actu Visitationis Ordinario liceret examinare Parochos, quamvis contra illos suspicio imperitiæ non urgeret; Sacra Congregatio absolute respondit *Negative.* Sic Rota *l. c. decis. 166. n. 1.* 23

Et sic etiam censuit *Eadem S. Cong. Concilii in Tridentina juris examinandi* 18. *Aprilis* 1671. consulta enim, *An possit idemmet Ordinarius examinatos, & ad Confessiones audiendas, ac Curam Animarum exercendam, Ecclesiasque Parochiales obtinendas idoneos repertos, & approbatos, ad novum examen vocare, quando nulla adest rationabilis suspicio de illorum imperitia?* Respondit, *servandam esse declarationem alias editam sub die 22. Septembris 1678. in Pampilonensi*, quæ non potest esse, & intelligi nisi de Episcopo approbante, de quo in Tridentina quærebatur, alias Sacra Congregatio ad eam non remisisset. Sic expresse Rota *loc. cit. decis. 257. a num. 18.* 24

Et quod possit idem Episcopus iterum examinare a se ipso jam examinatos, & approbatos Parochos, quos probabiliter judicaverit insufficientes, eo quod non vacaverint studio, & scientiam, quam prius habebant, deperdiderint; colligitur aperte ex Concilio Tridentino *sess. 21. c. 5.* decernente, quod possit Episcopus Rectoribus Parochialium illiteratis dare Coadjutores; Nam si non posset examinare, aut non posset dare Coadjutores, & sic redderetur inane dictum Decretum Concilii; aut dando, fieri posset, 25

set, quod iis quoque daret, qui revera essent litterati, & sufficientes, adeoque ad hæc inconvenientia evitanda dicendum est, quod Episcopus possit reexaminare a se ipso jam examinatos, & approbatos Parochos, quos ex supervenientibus vehementibus indiciis vere probabiliter judicaverit illitteratos & insufficientes, ex quo non exculta scientia in ipsis defecerit: Opinio enim insufficientiæ est veluti quædam accusatio, seu denunciatio.

26 Si autem agatur de Parochis examinatis, & approbatis ab Episcopo antecessore, non solum potest Episcopus successor eos examinare cum probabiliter ex vehementibus indiciis eos judicat illitteratos, ac insufficientes, sed etiam sine talibus indiciis pro sola quiete conscientiæ suæ. Sic Rota recent. *part.* 19. *tom.* 1. *cit. decis.* 258. *a n.* 3. cum pluribus ibi citatis, Solorz. *de Jure Indiarum cap.* 17. *num.* 2. *t.* 2. *lib.* 3. Diana *part.* 4. *resolut.* 49. Barbastren. *de Paroch. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. *tract.* 10. & alii. Et ratio est, quia Episcopus tenetur ex munere suo curare, & attente prospicere, ut Ecclesiæ sibi subditæ recte administrentur, & Oves propriæ accurate pascantur; *cap. Qui Episcopatum* 11. *caus.* 8. *q.* 1. id autem præstare non potest, nisi per examen inquirendo, an Parochi scientiam semel acquisitam amiserint, vel eam amplius excoluerint, ideoque eos examinare potest, & non alieno, sed proprio judicio deferre. Gloss. *ad cap. Cum secundum Apostolorum* 16. *de Præbend. verb. Liceat*, ibi: *Sed Successor potest, & ita semel approbatus iterum probatur, & reprobatur sicut Medicus*, quod & ante notaverat *ad cap. Accepimus* 35. *de ætate, & qualitat. & ordin. præficiend. verb. Examinare*. Unde si in examine eos insufficientes, ac illitteratos reperiat, sufficientem eis Coadjutorem assignari tenetur ne Oves suæ fame pereant; Quam ob rem Christus ipse Ecclesiasticos alloquens præsertim Parochos *Matth.* 5. dicit; *Vos estis sal terræ, quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras.* Et *Malachiæ* 2. inquit Deus, *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & Legem requirent ex ore ejus; Vos autem recessistis de via.* Et *Oseæ* 4. dicit: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

27 Et Conclusionem nostram clare comprobat S. Pius V. Constit. incipient. *Romani Pontificis* §. 12. *in fine*, ibi: *Volumus tamen eos, qui semel ab Episcopo in Civitate, vel Diœcesibus suis prævio examine approbati fuerint, ab eodem Episcopo iterum non examinari; Cæterum ab Episcopo successore pro majori conscientiæ suæ quiete examinari de novo poterunt, etiamsi sint Lectores, & in Theologia graduati.* Quæ sane verba nullam requirunt causam in Successore, ut possit examinare approbatos ab Antecessore, nisi ob solam propriæ conscientiæ quietem, ac proinde Sanctus Pontifex Lectores, & Graduatos in Theologia noluit excipere, in quibus suspicio imperitiæ facile considerari non potest, sed eos pro sola quiete conscientiæ suæ a Successore examinari posse sancivit. Unde conficitur argumentum a multo magis *Authent. Multo magis, Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Si enim Successor Episcopus Regulares adeo a S. Sede Privilegiatos semel a Prædecessore approbatos, licet Lectores, & Graduatos in Theologia, potest pro recta, & tuta Sacramenti Pœnitentiæ administratione ad examen vocare, multo magis poterit Parochos a se nunquam examinatos examinare, ut experiatur, an exculta duret scientia, & peritia, de qua cognovit Prædecessor, ut sic consulat quieti conscientiæ suæ, quam ratiocinationem induxit Capon. *Controvers.* 42. *n.* 8. post Joann. Sanchez *in select. Sacrament. disp.* 48. & sic censuit *Sacra Congr. Concilii in Placentina* 28. *Augusti* 1628. his verbis: *Examinare iterum potest Episcopus, tam in Visitatione, quam extra super doctrina, & litteratura Parochos approbatos ab Antecessoribus tempore provisionis Parochialium*, apud Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Examinare n.* 11. Hactenus Rota cit. dec. 257. *a n.* 5. *ad* 17.

Recte tamen concludit Monacell. *cit. t.* 1. *tit.* 10. *formul.* 15. *n.* 3. quod Episcopus sententiam hanc ad praxim non debet deducere, nisi raro, cum magna cautela, & non nisi præcedente diffamatione, seu conjectura imperitiæ Parochi, ne *bonam famam, quæ impinguat ossa, Proverb. cap.* 15. *num.* 30. amittat. Immo Pignatell. *cit. tom.* 1. *consult.* 133. *n.* 12. absolute dicit, quod extra hos casus, nempe, notæ imperitiæ, & illiteraturæ Parochorum, seu erroris in administratione Sacramentorum, non potest Episcopus vocare ad examen Parochos; Habent enim intentionem fundatam, ut ad exercitium Curæ Animarum, & ad Sacramentorum administrationem admittantur; Cum hoc veniat in consequentiam approbationis ab Examinatoribus de eorum persona factæ, ut Sacra Congregatio resolvit *in Nucerina die* 6. *Octobris, &* 10. *Novemb.* 1617. Quia cum eorum approbatio se habeat per modum sententiæ decernentis de idoneitate, quam de Jure possidet, & ideo non potest sine causa revocari 28

cati in dubiom ipsa possessio, sicuti revocaretur, si jam approbatus iterum ad examen vocaretur. Hactenus ipse, qui *ibidem n. 19.* subjungit, quod tota difficultas reducitur, an fidendum sit arbitrio Episcopi, qui prætexto inhabilitatis Parochos divexare poterit, & *n.* 20. concludit, se existimare proinde, quod constare debeat Episcopo, examinandos vere esse illiteratos, vel quia tales fuerint antequam ad Curam Animarum admitterentur, vel propter aliam causam, quæ supervenire potuerit: juxta *cap. Accepimus 15. de ætate, & qualitat. & ordin. præficiendor.* ibi: *Nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos*; Utque id constet, non debet attendi attestatio ejusdem Episcopi, sed requirontur necessario diligentes investigationes in scriptis reducendæ, juxta Felinum *in cap. Ex litteris 11. de Constitutionibus num.* 7. ibi: *Per diligentiorem investigationem*, quæ licet fuerint extrajudiciales, attamen ex iis apparere poterit, an constet de illitteratura, & imperitia. Quod sentire videtur Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellariæ gloss.* 4. *n.* 96. Idque ut possint Superiores dignoscere, an Episcopus jure, meritoque processerit, secundum Rotam *part.* 2. *recent. decis.* 25. Esto itaque quod causa subsisterit, ea deberet probari: *ex l. Cum hi* 8. §. *ultim. juncto princip. ff. de Transactionibus*. Vel ex eo maxime, quia revocatio pertinet ad Forum externum, & versatur in adimendo jure quæsito. Hactenus ille.

29 * Parochum Regularem suo muneri deficientem potest punire Episcopus cumulative cum Superiore Regulari: ita tamen, ut si aliter statuat superior Regularis, aliter Episcopus, standum sit Episcopi mandato. Ita statuit Benedictus XIV. in Bulla *Firmandis*, Bull. *tom.* 1. *num.* 109. Si removeri debeat, potest tam Episcopus sine Superiore, quam hic sine illo id præstare. *Ibid.* §. 11.

30 Parochi jurisdictionem habent ordinariam in foro interno, non vero externo, quidquid alii censuerint, ut proinde nullam excommunicationis sententiam ferre possint, ut ex communiori, & in praxi recepta sententia. *De Synod. diœces. lib.* 5. *cap.* 4. §. 2.

31 Episcopi successores ex rationabili causa, etiam extra visitationem, possunt examinare Parochos ad Ecclesias Parochiales alias approbatos, ut in decreto S. Congr. Concil. *Instit. Eccles.* 9. §. 16. Quin & hoc potest præstare pro libito, & ex sola quiete animæ suæ, quamvis nihil habeat suspicionis; *ibid.*

32 Si vero Episcopus velit iterum examinare quos ipse approbavit, requiritur saltem extrajudicialis infamatio de inscitia. Quamvis hoc non requiratur ab iis, quos laicus Patronus nominavit ad Beneficium curatum, cum probati non fuerint in concorsu, ut ex Sac. Rota, & ex Card. de Luca. *ibid.*

Parochus habendus est, quoad crimen complicitatis, ille, qui peccat cum famula sua, quæ in ejus domo inhabitat, quamvis in alia Parochia habeat paternam domum. Et reipsa quidem præceptum paschale tenetur illa implere in Parœcia, ubi famulatum habet, *Instit. Eccl.* 82. §. 22. 33

Tolerari potest, ut Parochus habeat in domo mulieres sibi conjunctas in primo & secundo grado consanguinitatis, & etiam affines in primo gradu cum ancillis earum, quæ tamen minores non sint annis quadraginta. Ita decretum est a S. Congregatione Concilii pro Diæcesi Bononiensi. *Institut. Eccles.* 82. per totam, quamvis hoc decretum respiciat famulas cum uno tantummodo Parocho cohabitantes; quæ vero munus suam præstant propinquis ejusdem Parochi, minoris etiam ætatis permittuntur, dummodo tamen testimonium bonæ famæ suæ habeant. 34

Additiones ex aliena manu.

De qualitatibus, quas Sacri Canones in Parochis requirunt, plene tractant Canonistæ *ad Tit. de vit. & honest. Clericor.* sed cum primis adeundus est Daniel Hannibal Fabrottus *de vit. & honest. Clericor.* Confer etiam Barbos. *de offic. & potest. Parochi part.* 1. *cap.* 2. ubi plena manu tutam hanc materiam sistit, quæ omnia sub examen revocare non lubet. 35

Articulus II.

Parochus quoad ea, quæ concernunt ejus residentiam, præcedentiam, & prædicationem.

Parochus tenetur de jure Divino residere in sua Parochia. Colligitur aperte ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *de reform. cap.* 1. ubi sic expresse habet: *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus Animarum Cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum Curam paternam gerere, & in cetera munia pastoralia incumbere, quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & imple-* 1

pleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt, Sacrosancta Synodus eos admonet, & hortatur, ut Divinorum præceptorum memores, factique forma Gregis in judicio, & veritate pascant, & regant. Per quæ verba licet Concilium loquatur de Episcopis, tamen *ibidem* subjungit, & vult eadem omnino esse intelligenda etiam de Parochis, ibi: *Eadem omnino etiam quoad culpam, amissionem fructuum, & pœnas de Curatis inferioribus, & aliis quibuscumque, qui Beneficium aliquod Curam Animarum habens obtinent, Sacrosancta Synodus declarat, & decernit &c.*

2 Ex quibus verbis sic argumentari licet: Episcopi, & ceteri Curati tenentur jure Divino *Oves suas agnoscere*, aliaque a Concilio specificata munera obire; sed hæc præstare nequeunt illi, *qui Gregi suo non assistunt*, idest personaliter non resident, ut dicit ipsummet Concilium *loc. cit.* ibi: *Quæ omnia nequaquam ab iis præstari, & impleri possunt, qui Gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt, & sess. 6. de reform. cap. 1.* ibi: *Implere autem illud se nequaquam posse sciant, si Greges sibi commissos mercenariorum more deserant*, ergo &c. Et hanc sententiam tenent Garcias *part. 3. de Beneficiis cap. 2. num.* 16. Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 4. n.* 11. Vallensis *ibidem num.* 1. Zoesius *ibid. num.* 2. Reiffenst. *ibid. n.* 58. Bernardus Sannig *de residentia Parochor. cap. 1. n. 4.* Navarrus *cap. 29. Manual. n. 121. vers. Ex quo obiter:* Lessius *lib. 2. de justit. & jur. c. 24. dubitat. 29. n.* 153. Barbosa *de Off. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 53. n. 2. & de Offic. & potest Parochi part. 1. c. 8. n. 1. & super Concil. Trident. sess. 2. de reform. cap. 1. num.* 3. cum innumeris aliis citatis, Fagnan. *lib. 3. Decretal. in cap. Ex parte 8. de Clericis non residentib. n.* 25. ubi alios plurimos citat, & asserit hanc sententiam teneri ferme ab universa Schola Theologorum.

3 Nec valet objicere, quod Papa sæpesæpius dispensat in residentia Episcoporum, & Parochorum; quod non posset facere, si eorum residentia esset de jure Divino, cum Papa in iis, quæ sunt de jure Divino, dispensare non possit, ex *c. Sunt quidam 6. caus. 25. q. 1.* cum similibus. Non valet, inquam, quia Papa in similibus casibus non dispensat proprie tollendo vinculum, quo Episcopus, seu Parochus obstrictus est ad residentiam, sed justa, & legitima existente causa declarat vinculum illud cessare ob rationabilem causam, quæ supervenit, & Parochum non teneri in aliquibus casibus residere, & Dei voluntatem esse, ut nunc non cogatur ad residentiam; & quando Pontifex id facit, Deus talem declarationem ita approbat, ut ab obligatione præcepti Divini hominem ipso facto liberet. Unde Papa non dispensat, ut agens principale, sed ut agens instrumentale, seu ministeriale, quatenus ex Officio, & cum auctoritate declarat esse justas causas, ob quas Deus relaxat obligationem; & ita Deus tunc, ut agens principale, tollit illam obligationem; Vide verb. *Dispensatio n.* 20.

Tum quia, ut notant Fagnanus *in cit. cap. ex parte n. 18. & 19.* Pirhing *loc. cit. n.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 11. & alii, Conc. Trident. *loc. cit.* noluit definire hunc articulum, tanquam Dogma Fidei, alioquin enim disertis verbis eundem posuisset inter Canones ad Dogmata Fidei pertinentes, prout moris est, non autem inter Decreta Reformationis; Unde si quis de facto affirmaret etiam pertinaciter, præceptum residentiæ Episcoporum, & Parochorum esse tantum de jure positivo Ecclesiastico, ipse non condemnaretur ut Hæreticus. Et de facto Ecclesia neminem hactenus condemnavit, ex quo docuerit, vel affirmaverit etiam cum pertinacia, residentiæ præceptum esse tantum de jure positivo Ecclesiastico; & tamen secus esset, si ejusmodi articulus esset ab Ecclesia definitus; *c. Sicut 2. dist. 15. c. Cum Christus 7. de Hæreticis*, & docet S. Th. *in 2. 2. q. 4. art.* 3. Fagn. *loc. cit. n.* 19. 4

Parochus residere tenetur, quamvis Parochialem tenuem habeat. Barb. *de offic. & potest. Episc. par. 3. allegat. 53. n. 70. & de offic. & potest. Parochi par. 1. c. 8. n. 4. & super Conc. Trid. sess. 23. de reform. c. 1. n.* 26. Rebuf. *in tract. nominat. q. 8. n.* 27. Valer. Reginald. *in praxi Fori pœnit. lib. 30. n. 194. vers. Si objicies*, & alii passim. 5

Item Parochus residere tenetur, etiamsi in Parochia remanserint tantum tres, vel quatuor Incolæ. Nicolaus Garcias *de Beneficiis par. 3. c. 2. n.* 179. Armendar. *in addit. ad recopilat. legum Navarræ lib. 2. tit. 23. lib. 2. §. 2. sub tit. Sed an Parochi debeant residere? n.* 142. Barbosa *de offic. & potest. Paroch. loc. cit. n. 4. & super Trid. n.* 27. & alii. 6

Parochus, si quas habeat Ecclesias unitas, residere tenetur in digniore; si vere non constet quæ sit dignior, in frequentiori: sed si una fuerit extra, & altera intra Urbem, residere debet in ea, quæ est intra. Sic decisum fuisse referunt Garcias *loc. cit. n. 179. in declarat.* 14. Armendar. *loc. cit. n.* 142. Barb. *de offic. & potest. Parochi par. 1. c. 8. n.* 9. 7

Un-

8 Unde, si populus dividatur, & una pars habitet in Civitate, & altera extra, Parochus residere debet in Civitate. Garcias *loc. citat. n.* 179. *in declaratione* 15. Armendar. *loc. citat.*
9 *n.* 143. Barb. *loc. cit. n.* 10. Immo Parochus tenetur residere prope Ecclesiam. in Civitate, licet major pars Parochianorum longe habitent in Oppidis, succurrendo illis, qui longe habitant, secundum loci antiquam consuedinem, per *c.* 4. *sess.* 21. Sic decisum referunt Garc. *l. c. n.* 179. *in* 20. *declarat.* Armendar. *l. c. n.* 248. Barbosa *in Conc. Trid. sess.* 23. *de reform. c.* 1. *n.* 46.

10 Parochus habens Parochiales duas unitas, perpetuo invicem æque principaliter, & non unam alteri accessorie, ambasque pares, ita ut una non sit dignior, & principalior altera, potest in qua maluerit, residere. Sic decisum referunt Garcias *loc. cit. c.* 2. *n.* 179. *in* 16. *declarat.* Armendar. *loc. cit. num.* 145. Barbosa *in Conc. Trid. sess.* 23. *c.* 1. *n.* 39.

11 Parochus habens ex legitima dispensatione Parochialem Ecclesiam cum Canonicatu, residere debet in Parochiali, cum prima, & præcipua debeat esse Cura Animarum, juxta Const. S. Pii V. incip. *Cupientes*, & percipere fructus Præbendæ, & solum ejus distributiones quotidianas perdit. Sic decisum fuisse referunt Armendar. *loc. cit. n.* 135. & Barbosa *in Conc. Trid. loc. cit. n.* 40. subdentes, quod si Canonicatus est in eodem loco, ubi Parochialis est, potest utrique servire, & quotidianas distributiones percipere, citaturque Garc. *loc. cit. n.* 179. *in septima declaratione*.

12 Unde Parochus residens in Parochiali, quæ non longe abest a Collegiata, in qua Canonicatum obtinet, diebus Ferialibus ad Ecclesiam Collegiatam accedere, & in ea Divinis inservire potest, dummodo omnibus diebus, & horis suis, & congruis Parochiali inserviat, & nihil prorsus relinquat ex debito servitio ipsius Parochialis. Sic decisum referunt Garc. *l. c. n.* 179. *in* 8. *declarat.* Armendar. *l. c. n.* 136. Barb. *in Conc. Trid. loc. cit. n.* 40.

13 Parochus residere debet in loco, ubi sita est Ecclesia Parochialis, etiamsi ei esset datus Coadjutor ratione infirmitatis, *Sac. Congreg. Conc.* apud Garciam *loc. cit. n.* 178. & Barbosam *in Summa Apostolic. dec. verb. Parochus quoad residentiam n.* 1.

14 Parochus, qui non habet domum propriam in loco ubi residere tenetur, aliquam conducere debet. *Sac. Cong. Conc.* apud Garciam *loc. cit. n.* 179. & Barbosam *loc. cit. n.* 2.

15 Parochus non excusatur, quin intra Parochiem residere debeat, quamvis non adsit commoda domus Parochialis, & sit magna aeris intemperies, & retineat Capellanum in Parochia, & ipse accedat singulis diebus Festis. *S. Cong. Conc. in Sarzanen.* 13. *Nov.* 1627.

Parochus cogendus est habitare in Domo 16
Ecclesiæ, vel si Ecclesia eam non habet, in propinquiori intra limites Parochiæ, *S. Cong. Conc. in Fulginaten.* 19. *Novembris* 1718. & 13. *Januarii* 1720. in cujus casu nulla habita fuit ratio contrariæ observantiæ per annos 43. nec ætatis Parochi, qui erat annor. 70. Quod si non habitaverit, tenetur ad restitutionem fructuum, de quibus *in Concil. Trid. sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* Sic *Sac. Congr. Conc.* apud Garciam *loc. cit. num.* 4. Vide Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Extirpandæ*, §. *Qui vero a n.* 13. *ad* 16.

Parochus, Parochiali domo relicta, poterit 17
in paterna, vel cognatorum Domo intra fines Parochiæ habitare, si ex ea poterit residentiæ muneri satisfacere. Possevin. *tract. de offic. Curati c.* 1. *n.* 7. Barbosa *de offic. & potest. Parochi par.* 1. *c.* 8. *n.* 37. & alii passim. Immo Beja *par.* 4. *casu* 21. *sub fin.* Maranta *controv. Jur. respons.* 29. *n.* 2. *ad fin.* Ventrigl. *tom.* 1. *annot.* 20. §. 1. *n.* 2. & 4. Bonacina *tom.* 1. *de onere Resident. n.* 2. & 4. Ricc. *par.* 4. *dec.* 41. *per tot.* Diana *par.* 3. *tract.* 4. *resol.* 156. *in fin.* La Croix *lib.* 3. *par.* 1. *n.* 745. & alii plures id sustinent, etiamsi talis domus sit extra fines Parochiæ, dummodo non distet ultra miliare Italicum.

Parochus tenetur residere personaliter, & 18
non alio modo satisfacit muneri suo, etiamsi populo per alium æque bene, & forte melius serviatur. Unde Parochus non satisfacit præcepto residentiæ, suæque conscientiæ, si resideat quidem personaliter in Parochiali, sed totam Curam relinquat Capellano, nulla per se ipsum munia Parochialia obeundo. Barb. super Trid. *loc. cit. num.* 47. & *de offic. & potest. Parochi par.* 1. *c.* 8. *n.* 41. cum aliis ibi citatis. Possevin. *de offic. Curati c.* 1. *n.* 10. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 4. §. 3. *n.* 85.
Engel *ibidem num.* 15. & alii; Parochi enim 19
cogendi sunt ad subeunda per se ipsos, & non per substitutos ea munia, ad quæ tenentur. Tolerandi autem, ut per Substitutos suppleant in illis tantum casibus, in quibus expressis verbis Canonum, & Decretorum Concilii, permissum est eis, ut per Vicarios Coadjutores possint Officio suo fungi. Sic censuit *Sac. Cong. Conc. in una Nullius* 3. *Jul.* 1591. apud Garciam *loc. cit. n.* 53. Reinf. *loc. cit. n.* 85.

Barb.

Barb. *in Conc. Trident. loc. cit. n.* 48. Residere enim, est Ecclesiæ deservire per se ipsum; *c. Quia nonnulli* 3. *& c. Relatum* 4. *de Clericis non residentibus*. Unde *in c. Extirpandæ* 30. *de Præbend.* §. *Qui vero*, expresse sic statuitur: *Qui vero Parochialem habet Ecclesiam, non per Vicarium* (Capellanum sive Cooperatorem) *sed per se ipsum illi deserviat, in Ordine, quem ipsius Ecclesiæ Cura requirit*. Vide Monacell. *par.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *n.* 2.

20 Potest tamen Parochus pro meliori Cura animarum, atque Officiorum Parochialium executione, & aliquali sua quiete unum, vel plures Cooperatores habere, & ipsi, seu ipsis relinquere munera magis ardua, ut ire de nocte ad infirmos, peragere Divina Officia in Ecclesiis filialibus distantibus, Confessiones multas audire, & hujusmodi: dummodo simul ipsemet Parochus, cessante justo impedimento, aliqua etiam munia Pastoralia, præsertim principaliora, personaliter præstare non intermittat, & quando nominatim vocatur a Parochianis, ad ipsos, præsertim infirmos, ire non recuset. Barbosa *de offic. & potest. Parochi loc. cit. n.* 41. cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *loc. cit. n.* 86. & alii passim, docetque hoc recepta consuetudo, *quæ est optima legum interpres*, *c. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*.

21 Parochi non possunt abesse a suis Parochiis, neque per duos menses ipsis a Concilio concessos absque licentia Episcopi. Garcias *loc. cit. n.* 23. Armendar. *loc. cit. n.* 155. Reiffenst. *loc. cit. n.* 67. Barb. *in Summa Apostolic. decis. verb. Parochus quoad residentiam n.* 6. Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in c. Relatum* 4. *de Clericis non resident. n.* 32. qui omnes referunt Sacram Congregationem Concilii censuisse, quod Parochi non possunt sic abesse per duos menses, immo nec per hebdomadam absque licentia Episcopi, quæ, causa cognita, & in scriptis concedenda est. Et sic tenet etiam Pi secius *par.* 2. *prax. Episcopal. c.* 3. *art.* 3. *n.* 55. Lessius *lib.* 2. *de justitia, & jure cap.* 34. *dubitat.* 29. *n.* 159. Ugolin. *de offic. Episcopor. cap.* 14. §. 5. *num.* 2. Possevin. *loc. cit. cap.* 1. *num.* 11. Barbosa *de offic. & potest. Episcopi par.* 3. *allegat.* 53. *num.* 96. *& de offic. & potest. Parochi par.* 1. *cap.* 8. *num.* 55. *& super Conc. Trid. sess.* 23. *de reformat. cap.* 1. *num.* 67. cum aliis ibi citatis contra Navarr. *in Manual. cap.* 25. *num.* 121. & alios apud Barbosam *locis citatis*, existimantes in duobus mensibus a Concilio concessis posse Parochum ex justa causa abesse continue, vel divisim sine licentia Episcopi.

22 At veritas nostræ conclusionis clare patet ex verbis Concilii *in cit. sess.* 23. *de reformat. cap.* 1. ubi dicit, quod quandocumque eos abesse contigerit, debere causam esse prius cognitam, & probatam per Episcopum, ibi; *Quandocumque eos causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit... discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant*: quæ verba satis clare indicant etiam pro primo bimestri a Concilio concesso non posse abesse sine licentia Episcopi. Et idipsum declarasse Sacram Congregat. Conc. *ad cit. c.* 1. *sess.* 23. *de reform.* refert Garc. *loc. cit. n.* 23. Aliamque talem declarationem refert idem Garc. *par.* 9. *de Beneficiis c.* 2. *n.* 295. asserens, quod cum Episcopus Abulensis de anno 1693. dictam Sac. Congreg. in alia consuluisset: *Secundo, an Parochi possint abesse duos menses absque Ordinarii licentia ex causa quæ sibi videtur justa? ut tradit Navarrus in Manual. cap.* 25. *num.* 121. Respondit: *Ad secundum de licentia Parochorum censuit Congregatio eos minime abesse absque amplitudinis tuæ* (sive Episcopi) *licentia*. Sic ex ipso refert etiam Reiffenstuel *loc. cit. n.* 68.

Immo ad hoc, ut Parochi possint etiam per bimestre a Concilio concessum abesse, non sufficit licentia petita, nisi etiam fuerit obtenta, & in scriptis data. Ita Abbas *in c. Relatum* 4. *de Clericis non resident. n.* 5. Fagnan. *ibidem num.* 12. Reiffenst. *loc. cit. num.* 74. & alii id desumentes ex verbis Concilii *loc. cit.* ibi: *Discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam &c.* ex quibus patet, quod non sufficit licentiam illam dumtaxat peti, sed oportet eam etiam concedi, & quidem in scriptis. 23

24 Si autem Parocho postulanti Prælatus, seu Episcopus renueret licentiam concedere, posset haberi recursus ad Superiorem illius Prælati, seu Episcopi, & subsistente rationabili causa, posset idem Superior compellere Prælatum inferiorem ad eam licentiam concedendam, prout censuit *Sacr. Cong. Conc.* ut referunt, ac tenent Fagnan. *loc. cit. num.* 13. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 74. Garcias *par.* 3. *de Beneficiis cap.* 2. *n.* 37. *& seq.* & alii.

25 Occurrente tamen causa aliqua gravi, & necessaria subito abscedendi, quæ tantam celeritatem requirat, ut non patiatur dilationem, seu sit periculum in mora petendi, & expectandi licentiam, tunc Parochus, relicto idoneo Vicario, discedere poterit absque præhabita licentia Ordinarii, quia necessitas non habet legem; *c. Quoniam* 1. *q.* 7. *c. Sicut* 11. *dist.* 1. *de consecrat. cap. Consilium* 2. *de observat.*

vat. Jejunior. c. Omnes 1. *de Feriis*, *c. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar. c. Quod non est licitum* 4. *de Regul. Jur.* Ita tamen, ut hujusmodi Parochus quamprimum poterit, teneatur certiorare Ordinarium de tali suo discessu, atque necessitate urgente, ut is de causa cognoscat, & licentiam concedat, nisi sit brevi reversurus. Abbas *loc. cit. n.* 6. Fagnan. *loc. cit. num.* 14. 33. & 45. Garcias *loc. cit. n.* 34. & alii passim. Et sic declarasse Sac. Congregat. Conc. referunt Garcias *loc. cit. n.* 34. Barbosa *in Summa Apostolicar. decis. verb. Parochus quoad residentiam n.* 9.

26 Parochus non potest abesse a sua Parochia, etiam relicto in ea idoneo Vicario approbato cum congrua mercede, ut doceat in Civitate Grammaticam, etiamsi non inveniretur alius idoneus ad legendum, & ipse singulis diebus Festis ad suam Ecclesiam accedere vellet. *Sac. Congreg. Conc.* testibus Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 6. *n.* 255. Barbosa *loc. cit. n.* 12. *& de Offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 53.

27 *num.* 76. Armendar. *loc. cit. num.* 134. Parochus autem habens in Civitate suam Ecclesiam potest inibi in publica Universitate Sacram Scripturam legere, ita tamen, ut Cura Animarum per ipsum exercenda nihil detrimenti patiatur. *Sac. Cong. Conc.* apud Sellium *in Selectis Canonic. c.* 18. *n.* 25. & Barbosam *loc. cit. in Summa n.* 17.

28 Parochus ex alio loco oriundus non potest propter intemperiem aeris extra Parochiam habitare, quamvis in ea relinquat Vicarium approbatum. *Sac. Cong. Conc.* testibus Zerola *in praxi Episcop. par.* 1. *verb. Residentia* §. 7. Barbosa *loc. cit. n.* 13. Armendar. *loc. cit. n.* 132. Nisi accedat Ordinarii consensus ex justa causa, *ibid. num.* 180.

29 Parochi tempore pestis residere omnino tenentur in suis Parochialibus; possunt tamen per alium idoneum ministrare Parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptismi, & Poenitentiae, & si non resederint, contra eos procedendum est, servata forma *c.* 1. *in fine sess.* 23. *de reform. Sac. Cong. Conc. in Mediolanen.* 10. *Octobr.* 1576. apud Barbosam *loc. cit. in Summa num.* 16. Bened. XIV. *de Synod. Dioecesl. lib.* 13. *c.* 19. §. 2. *nov. edit.*

30 Parochus non potest per hebdomadam abesse a sua Ecclesia, non petita, vel non obtenta licentia, etiam relicto Vicario idoneo ab ipso Ordinario approbato. *Sacra Congr. Conc.* apud Garciam *loc. cit. num.* 23. *in tertia declarat.* Armendar. *loc. cit. num.* 157. Barbosa *loc. cit. in Summa num.* 11. *& de offic. & potest. Parochi loc. cit. n.* 56. Immo nec potest 31 abesse ultra duos dies, si adsit Constitutio Episcopi prohibens Parochis, ne ultra biduum sine sua licentia a propriis Ecclesiis absint; tunc enim Parochi, etiam stante causa rationabili, & constituto idoneo Vicario, non possunt ultra biduum abesse sine licentia Ordinarii; Reiffenst. *loc. cit. n.* 84. & alii passim. Valet enim Constitutio Episcopi, ne Parochi possint abesse ultra duos dies sine licentia, ut declaravit *Sac. Congr. Conc.* apud Garc. *loc. cit. num.* 23. *in* 1. *declaratione*; Barbosam *loc. cit. in Summa n.* 6. *& de offic. & potest. Parochi loc. cit. n.* 57. Armendar. *loc. cit. num.* 155.

Quinimmo potest Episcopus prohibere Parochis 32 sub poena pecuniaria arbitraria, quae tamen dimidiam non excedat, ne ultra biduum ab Ecclesia sua possint abesse. Non tamen id prohibere potest sub poena excommunicationis latae sententiae. Sic declaravit *Sac. Cong. Conc. ad cit. sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* testibus Garc. *loc. cit. n.* 23. *in* 2. *declaratione*. Barb. *loc. cit. in Summa n.* 7. Armendar. *loc. cit. n.* 156. & sub poena pecuniaria esse permissum censuit *ead. Sac. Cong. Conc. in Trevirensi* 11. *Febr.* 1628. apud Barb. *de offic. & potest. Paroch. par.* 1. *c.* 8. *n.* 45. & apud alios mox citatos.

Ubi autem non adsit talis Constitutio Epi- 33 scopi, potest Parochus ex causa, quae sibi legitima videatur, per unum, vel alterum diem abesse sine licentia Ordinarii; dummodo interim idoneum Vicarium ab Ordinario approbatum relinquat. *Communis*. Sic enim docet universalis recepta consuetudo, quae est optima Legum interpres, *cap. Cum dilectus* 8r. *de consuetudine*. Nec immerito, *quoniam qui aliquantisper tantum absunt ex veterum Canonum sententia, non videntur abesse, quia statim reversuri sunt*, uti loquitur idemmetipsum Concil. Trid. *cit. sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* Unde in simili, *brevi reversa Uxor nec divertisse videtur*, juxta textum expressum *in l. Quidquid in calore*, *ff. de Regul. Juris*. Immo Barbosa *de* 34 *offic. & potest. Parochi loc. cit. num.* 52. *& de offic. & potest. Episcop. par.* 3. *allegat.* 53. *n.* 106. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 79. *& seq.* & alii docent posse Parochum sine licentia Episcopi ex causa sibi legitima visa abesse per sex, aut septem dies: dummodo interim idoneum Vicarium in illo Episcopatu admissum pro administratione Sacramentorum relinquat. Ita, sicuti fatetur ibi Barbosa, declarante consuetudine universali.

Parochis possunt Ordinarii aliquibus justis 35 de causis, juxta Conc. Trident. formam, licentiam

tiam concedere recedendi a Parochiali ad aliquod tempus, modo ea utantur intra limites præscriptos a Concilio *sess. 23. de reform. c. 1.* quia facultas hujusmodi non fuit ipsis Ordinariis ablata per motum proprium S. Pii V. publicatum de mense Junii 1568. super residentia Canonicorum habentium Parochiales. *Sac. Cong. Conc.* testibus Garcia *loc. c. n.* 179. Armendar. *loc. cit. num.* 87. Barbosa *loc. cit.*

36 *in Summa num.* 16. Et pro Ordinariis, qui talem licentiam concedere possunt, veniunt etiam Ordinarii Episcopo inferiores, ut Abbates, & alii similes habentes Jurisdictionem, & proprium Territorium, sicuti & Capitulum, Sede vacante. Sanctarell. *variar. resolut. qu.* 5. *num.* 64. Azorius *part. 2. lib. 6. cap.* 10. *q.* 4. Possevin. *de offic. Curati cap.* 1. *num.* 28. & 29. Barbosa *de offic. & potestat. Parochi par.* 1. *c.* 8. *n.* 73. & alii.

37 Ordinarii possunt concedere Parochis licentiam abessendi ad bimestre tempus ob quamcumque justam causam, veluti recreationis, aut visendi amicos, & hujusmodi. Ultra bimestre autem non possunt illam concedere, nisi ob aliquam gravem causam. Colligitur clare ex Conc. Trid. *c. sess. 23. de refor. cap.* 2. ibi: *Discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam, ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa non obtineant.* Garcias *cit. par. 3. de Beneficiis c.* 1. *num.* 22. Fagnan. *in cit. cap. Relatum num.* 21. & 29. Barbosa *de offic. & potest. Parochi loc. cit. numer.* 58. 59. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 77. & alii passim.

38 Graves autem causæ, ob quas potest concedi Parochis licentia abessendi ultra bimestre, sunt præcipue quatuor assignatæ Conc. Trident. *loc. citat.* scilicet *Christiana Caritas, Urgens necessitas, Debita Obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ Utilitas;* Barbosa *de officio & potest. Parochi loc. cit. a n.* 45. La Croix *lib. 3. part. 1. numer.* 747. & alii passim.

39 *Christiana Caritas* intelligitur, cum quis abest ob proximorum utilitatem, ut ad juvandam aliquam Ecclesiam in magno periculo Hæresis versantem, ad dirimendas lites, controversias, & odia; Dummodo ex tali absentia in propria Ecclesia non sequatur notabile detrimentum, quia esset contra ordinem caritatis. Sanctarell. *variar. resolut. q.* 3. *num.* 1. Molfesius *in summa Theolog. moral. tract. 6. cap.* 11. *n.* 29. Azorius *par. 2. lib. 6. cap.* 4. Barbosa *de offic. & potestat. Parochi loc. cit. n.* 47. *& de offic. & potestat. Episcopi part. 2. allegat.* 53. *num.* 6. *& in Conc. Trid. loc. cit. n.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. a num.* 90. La Croix *loc. cit. num.* 747.

Urgens necessitas intelligitur, cum quis abest ob morbum curandum, vel propter aliquam persecutionem, bellum, hostium incursus, pestem sævientem, aeris intemperiem, vel ob inimicitias, aut ob Principis, & populi furorem declinandum, Dummodo tamen non immineat detrimentum Ovium in spiritualibus; nam si illud immineret, ex nulla causa posset abesse, quia bonus Pastor animam suam pro ovibus ponit, ut habetur *Joan.* 10. Ita citati Doctores, & alii. 40

Debita obedientia intelligitur, cum quis abest ex mandato Papæ, vel ut occupetur in servitio Sedis Apostolicæ, & Reipublicæ. Sic citati Doctores, & alii. 41

Evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas intelligitur, cum quis abest ad Synodum Generalem, vel Provincialem, aut Diœcesanum rite, & legitime vocatus. Vel cum quis abest pro tuendis juribus suæ Ecclesiæ, aut pro obtinenda a Superiore reformatione in variis emergentibus, vel ut, id exigente Reipublicæ utilitate, fungatur Legatione apud aliquem Sæcularem Principem. Ita cit. Doctores, & alii. 42

Parochis non licet causa studiorum a suis Parochialibus Ecclesiis post Concilium abesse, nec Episcopus licentias ad id concedere potest, illæque, si concessæ fuerint, non suffragantur. *Sac. Cong. Conc. sub die 6. Maii* 1595. apud Garc. *loc. cit. n.* 1. Barb. *l. c. in Summa n.* 18. 43

Nec Episcopus potest uti opera Parochi in Visitatione, vel alio servitio suæ Ecclesiæ, nisi pro tempore duorum mensium a Concilio Tridentino *cit. sess. 23. cap. de reform.* permissorum. Sic declaravit *Sacra Cong. Conc.* testibus Gonz. *ad Reg. 8. Cancell. gloss. 6. n.* 258. Pignatell. *tom. 7. consult.* 4. *num.* 3. & Garcia *loc. cit. n.* 42. Barbosa *loc. cit. in Summa num.* 21. *& de offic. & potest. Episcopi alleg.* 53. *n.* 86. 44

Item non potest Parochus per Episcopum occupari in sui, vel Ecclesiæ Cathedralis servitio, ut nempe sit Vicarius, Visitator, Secretarius, Fiscalis &c. Sic decrevisse Sac. Congreg. Conc. referunt Gonzal. *loc. cit. n.* 268. Barb. *loc. cit. in Summa n.* 22. *& cit. alleg.* 53. *n.* 86. *&* 87. Garcias *loc. cit. n.* 42. Pignatell. *loc. cit.* Vide *n. seq.* 45

Parochus habens curam Animarum non potest esse Vicarius Episcopi, vel Capituli, Sede vacante. *Sac. Cong. Conc. sub die* 12. *Maii* 1629. apud Barbosam *in summa Apostolicar. decision.* 46

cision loc. cit. n. 23. & Sellium *in Select. Canonic. c.* 18. *n.* 26. Nam generaliter esse Parochum, & Vicarium sunt Officia male compatibilia in eadem persona, *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Messana* 19. *Jan.* 1603. Ex eo, quod, ut quis bene exerceat alterum ex dictis Officiis, alteri necessario deesse cogitur. *Ead. Sacra Congr. Episcop. in Sutrina* 16. *Nov.* 1640. apud Nicol. *in Flosecul. verb. Vicarius Generalis n.* 37. Hæc tamen Decreta esse intelligenda de Parocho Rurali, & extra Civitatem, & non de Parocho intra Civitatem respondisse *Sacr. Congreg. Episcopor. in Orien.* 19. *Jul.* 1619. testatur, & tenet Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *formul.* 18. *n.* 5. Et Nicolius *loc. cit.* ex Decretis Sacræ Congregationis Episcop. dicit, quod non potest Parochus esse Vicarius Generalis, maxime si habet curam Animarum extra Civitatem, & multo magis si extra Diœcesim.

47 Parochus non excusatur a residentia propter Officium Inquisitoris. *Sac. Congr. Conc.* apud Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellar. Gloss.* 6. *n.* 275. Barbosa *loc. cit. in Summa n.* 24.

48 Parochus justa de causa absens, sive cum Superioris licentia, sive absque ea per aliquot dies, semper tenetur relinquere idoneum Vicarium in suo Episcopatu admissum pro administratione Sacramentorum, qui interim pro se populo inserviat. Sic expresse statuit Conc. Trid. *cit. sess.* 23. *de reformat. cap.* 1. §. *Eadem omnino*, ibi: *Quandocumque eos . . . abesse contingerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum debita mercedis assignatione relinquant.*

49 Parochus habens justam causam abessendi extra Parochiam per duos, aut tres menses, non satisfacit suæ conscientiæ, si petat licentiam jurans se habere gravem causam, quam non expedit manifestare, ut sic petita licentia abesse possit, licet Episcopus non concedat. Similiter abesse non potest in casu, quo causam rationabilem expresserit, sed rigidus Prælatus minus æquam judicat, & licentiam denegat, vel quia moventur suspicione quod ficta sit, cum tamen sit vera, sed tunc potest habere recursum ad superiorem. *Sacr. Congr. Conc.* apud Garc. *loc. cit. n.* 57. Armendar. *loc. cit. n.* 155. Barbosa *loc. cit. in Summa n.* 14.

50 Parochus obtinens licentiam abessendi, fingendo causam justam, quam revera non habet, peccat mortaliter, & tenetur restituere fructus in tali absentia perceptos; nam Conc. *loc. cit.* requirit duo ad justitiam absentiæ, scilicet causam justam, & ejus approbationem, ut acquirantur fructus in absentia; Unde cum sit falsa prima, erit etiam inutilis secunda, maxime cum tota ratio acquirendorum fructuum dependeat a justa causa. Sanctarell. *var. resol. quæst.* 4. *n.* 15. Possevin. *de offic. Curati c.* 1. *n.* 24. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 10. *q.* 5. Barbosa *de offic. potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 53. *n.* 9. *& de offic. & potest. Parochi par.* 1. *c.* 8. *n.* 60. & alii passim.

Parochus absque legitima causa, & licentia non residens in sua Parochia, culpam mortalem; quam incurrit (nisi modicitas temporis absentiæ eum excuset, uti limitat Fagnan. *in cit. cap. Relatum* 4. *de Clericis non residentibus num.* 41.) pro rata absentiæ fructus non facit suos, & eos restituere tenetur; Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *cit. sess.* 23. *de reform. cap.* 1. §. *Si quis autem*, ibi: *Si quis autem (quod utinam nunquam eveniat) contra hujus Decr. dispositionem abfuerit; statuit Sacrosancta Synodus præter alias pœnas adversus non residentes sub Paulo III. impositas, & innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse; sed teneri, aut ipso cessante, per superiorem Ecclesiasticum illos Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare; prohibita quacumque conventione, vel compositione, quæ pro fructibus male perceptis appellantur, ex qua etiam prædicti fructus in totum, aut pro parte ei remitterentur, non obstantibus quibuscumque privilegiis cuicumque loco, aut Fabricæ concessis.* 51

Quæ dispositio licet loquatur de Episcopis, eadem tamen statim extenditur etiam ad Parochos, ut expresse subjungit Concilium, ibi: *Eadem omnino etiam quoad culpam, amissionem fructum, & pœnas de Curatis inferioribus, & aliis quibuscumque, qui Beneficium aliquod Ecclesiasticum Curam Animarum habens, obtinent, Sacrosancta Synodus declarat, & decernit.*

Restitutio hujusmodi fructuum pro rata non factæ residentiæ amissorum, facienda est Fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus; nec obtineri potest compositio, prout habetur expresse ex allatis verbis Concilii, ibi: *Illos Fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacumque conventione, vel compositione.* Et sic decisum fuisse *a Sacra Congregatione Concilii* referunt Garcias *loc. cit. num.* 27. Armendar. *loc. cit. n.* 158. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 52. *n.* 101. 52

Parochus restituere tenetur statim in con- 53

 scien-

scientia hujusmodi fructus amissos ob non factam residentiam, etiam ante ullam Judicis sententiam; sic habetur expresse ex allatis verbis Concilii, ibi: *Etiam declaratione non secuta*: nec ad id requiri citationem, vel monitionem. Sic decisum fuisse a *Sacra Congreg. Concilii* referunt Garcias *loc. cit. n.* 27. Armendar. *loc. cit. n.* 259. Barbosa *loc. cit. n.* 102.

54 Parochus Juris remediis etiam usque ad privationem compelli potest ad residentiam. Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *loc. cit.* ibi: *Quod si per Edictum citati etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult Ordinariis per Censuras Ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliaque juris remedia, etiam usque ad privationem, compellere. Nec executionem hanc quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exceptione, etiam ratione cujuscumque Beneficii, pactione, statuto, etiam juramento, vel quacumque auctoritate confirmato, consuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est sine appellatione aut inhibitione etiam in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ Constitutionis suspendi posse*.

55 Ex quo satis clare patet, quod Parochus non residens, etiam monitus, non est hodie ipso jure privatus Parochiali. Quamvis enim olim Parochus non residens esset ipso jure privatus Beneficio Parochiali, ut patet ex *cap. Conquerente 6. cap. Ex p.* 8. *de Clericis non residentibus* cum aliis similibus, & signanter *cap. Extirpandæ* 30. §. *Qui vero, de Præbendis*, ibi: *Alioquin* non residens *illa* (scilicet Ecclesia Parochiali) *se sciat auctoritate hujus decreti privatum, libere alii conferenda*. Hodie tamen Parochus non residens, etiam monitus, non est ipso jure privatus sua Parochiali, alias enim statim procedendum esset ad declarandum illum privatum, & non esset in arbitrio Episcopi, quo remedio ex relatis *in d. c.* 1. *Tridentini* uti vellet, quod non est dicendum, quia Sacra Congreg. Concilii apud Fagn. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Ex tuæ* 11. *de Clericis non residentib. num.* 18. generaliter consulta; *An sit arbitrium Episcopi, qua via, & quo remedio uti voluerit contra non residentes, nempe vel censuris, vel sequestratione, & subtractione fructuum vel privatione?* Respondit *ita esse*. Et ita tenent Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part.* 1. *cap.* 8. *n.* 72. *& in Concilio Trid. cit. sess.* 23. *de reform. cap.* 1. *n.* 7. Garcias *de Beneficiis part.* 2. *cap.* 2. *num.* 139. referentes etiam ipsi sic declarasse *Sacram Congregationem Concilii*, & sic alii passim.

56 Ex quibus manifeste patet, quod ad privationem Parochi ob non residentiam, non est necessarium, quod prius procedatur per alias pœnas, nempe per Censuras Ecclesiasticas, ac sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliaque juris remedia; Nam licet id de jure communi requiri videretur, *cap. Ex tuæ devotionis* 11. *de Clericis non residentibus* cum similibus; tamen Tridentinum *cit. sess.* 23. *de reform. cap.* 1. id relinquit arbitrio Ordinarii, ibi: *Liberum esse vult Ordinariis*, ut expresse etiam respondit *Sacr. Congr. Concilii*, adducta *numero antecedenti*. Et hoc modo Domini de Rota apud Manticam *dec.* 66. *nu.* 9. dixerunt intelligendum etiam esse idem Concilium *sess.* 24. *de reformat. cap.* 12. *vers. Præterea*. Quemadmodum per Sacram Congregationem Concilii fuit declaratum, ut non afficiat Episcopos, qui possunt procedere ad privationem ob non residentiam, tametsi illa temporum intervalla non fuerint observata. Sic refert, & tenet Barbosa *de Offic. & potest. Parochi p.* 1. *cap.* 8. *nu.* 74. & ita docent Fagn. *in cit. cap. Ex tuæ Devotionis n.* 18. Garcias *loc. cit. n.* 139. Flamin. Parisius *lib.* 1. *de resignat. benefic. cap.* 10. *num.* 61. Castropalao *tract.* 3. *de Benefic. disp.* 5. *punct.* 3. *num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 4. *num.* 64. Barbosa *in Concil. Trident. cit. sess.* 23. *cap.* 1. *num.* 74. & alii contra alios volentes, procedendum esse contra Parochos non residentes, primo per Censuras, secundo per sequestrationem, & subtractionem fructuum, & postea, si hæc remedia non prosint, possit contra eos procedi per privationem, prout, dicunt ipsi, videtur declarasse *Sacram Congregationem Concilii die 6. Decembris* 1565. dum asseruit, quod contra Parochos tempore pestis non residentes, præmisso Edicto, seu monitione, sit procedendum, prout Concilium mandat *sess.* 23. *cap.* 1. *de reform.* Sic refert Fagn. *lib.* 3. *Decret. in cap. Clericos* 17. *de Clericis non residentibus num.* 41. *& seq.* Qui tamen est contrariæ opinionis, ut clare docet *in cit. cap. Ex tuæ devotionis* 11. *de Clericis non residentibus num.* 18. ubi dicit non obstare illam declarationem *Sacræ Congregationis Concilii de die 6. Decembris* 1565. quia ipsa loquitur de casu speciali, seu de Parochis non residentibus tempore pestis, de quibus cum olim fuisset controversum inter Theologos, & Canonistas: An eo tempore Parochi personaliter residere tenerentur: noluit Sacra Congregatio statim contra absentes procedi posse per privationem Beneficii, nisi prius aliæ pœnæ per ordinem præmitterentur. Verum extra illud tempus generaliter consulta eadem Sacra Congregatio:

An sit arbitrium Episcopi, qua via, & quo remedio uti voluerit contra non residentes, nempe, vel Censuris, vel sequestratione, & subtractione fructuum, vel sequestratione, & subtractione fructuum, vel privatione? Respondit: *Ita esse*. Hactenus Fagnanus *ibi*.

57 Præcedentia inter ipsosmet Parochos, Curatos Ecclesiarum Parochialium, sive sint Sæculares, sive Regulares, datur secundum prærogativam suarum Ecclesiarum, & non secundum prærogativam Regulæ. *Sacra Congreg. Rit. in Asten.* 21. *Martii* 1609. apud Barbosam *in Summa Apostolicar. dec. verb. Parochus quo ad præcedentiam n.* 5.

58 Parochus indutus superpelliceo in Processionibus præcedit omnibus Rectoribus, & Presbyteris. *Sac. Cong. Rit. in Firmana Terræ Sanctæ Victoriæ* 31. *Martii* 1618. apud Sellium *in Selectis Canonicis cap.* 59. *nu.* 50. & Barbosa *loc. cit. n.* 2.

59 Parochus in funeralibus non debet præcedere Canonicis Cathedralis, sed bene omnibus aliis Presbyteris, qui non sunt de Cathedrali. *Sac. Cong. Rit. in Viterb.* 25. *Junii* 1611. apud Sellium *loc. cit.* & Barbosam *loc. cit. n.* 4.

60 Parochus, seu Curatus, aut Sacrista Cathedralis, etiam quod sint amovibiles, quando intervenit Capitulum dictæ Cathedralis, debent præcedere proprio Parocho defuncti. *Sacra Cong. Rituum in Pisaurien.* 22. *Martii* 1631. apud Barbosam *loc. cit. n.* 7.

61 Parochus amovibilis Cathedralis in Processionibus debet incedere cum Capitulo dictæ Cathedralis super Priores, Plebanos, & Curatos perpetuos Beneficiatos. *Sac. Congr. Rit. in Callien.* 9. *Aprilis* 1633. apud Barbos. *loc. cit. num.* 6.

62 Præcedentia in funeralibus debetur Archipresbytero Parocho ratione Stolæ, & non Archidiacono primæ Dignitati. *Sac. Congr. Rit. in Nullius, seu Trojana* 12. *Martii* 1612. & 4. *Maij* 1613. apud Jul. Lavorium *variarum Lucubration. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 3. *n.* 211. & Barbosam *loc. cit. verb. Archidiaconus n.* 13. & *verb. Archipresbyter n.* 16.

63 Canonicis Collegiatarum Ecclesiarum supra Parochum semper, & ubique competit præcedentia, etiam in associandis funeribus Defunctorum propriæ ipsius Parochiæ. Jus tamen faciendi Officium circa corpus Defuncti ad Parochum in sua Parochiali Ecclesia spectat. Sic pluries decrevit *Sacra Congr. Rit.* & signanter *in Sutrina* 30. *Augusti* 1602. & 2. *Augusti* 1603. & *in Meliten.* 18. *Novemb.* 1606. & *in alia Ostien. Terræ Cori* 9. *Maii* 1617. & *in alia Prænestina Cavarum* 14. *Augusti* 1718. *Et Sac. Cong. Concil. in Derthonen. in causa Oppidi Novarum* 3. *Decemb.* 1718. *ad* 10. *dub.* Et expresse, quod Canonici hujusmodi præcedere debeant omnibus Rectoribus, Curatis, Plebanis, ac Presbyteris Ecclesiarum Parochialium in publicis Processionibus, & Functionibus etiam Synodalibus censuit *eadem Sac. Congr. in Verul.* 11. *Decembr.* 1613. & *in Senogallien.* 23. *Martii* 1619. 5. *Aprilis* 1620. Etiamsi ante erectionem in Collegiatam mixtim incederent cum dictis Rectoribus, ut declaravit *Eadem Sacr. Congr. in Syracusana* 20. *Decembris* 1601. Vel inferiores Ecclesiæ essent antiquiores, & fuissent in quasi possessionem præcedendi ante erectionem. *Ead. Sac. Congr. in Ilerden. Præeminentiarum* 26. *Jun.* 1602. ubi dicitur hoc procedere, etiamsi in erectione adsit clausula: *sine præjudicio alicujus*.

Nec obstant contrariæ declarationes ejusdem Sacræ Congregationis, quæ ab aliquibus adducuntur, & signanter *in una S. Angeli Saxiferrati* 24. *Oct.* 1609. *in Eugubina* 15. *Jul.* 1614. & *in alia Prænestina Cavarum* 13. *Jul.* 1619. ubi dicitur fuisse declaratum, quod Parochus debeat præcedere Canonicis Collegiatæ Ecclesiæ in associandis funeribus defunctorum propriæ Ecclesiæ. Quibus concordare videtur Rituale Rom. *tit. de exequiis pag.* 150. ubi Parochus in omnibus funeribus præcedit incedendo ante feretrum. 64

Non obstant, inquam, quia omnes ipsas, quas adducit Barb. *de offic. & potest. Parochi par.* 1. *c.* 9. *n.* 8. solvit infra *sub n.* 11. præcisis his verbis: *Ad illam S. Angeli Terræ Saxiferrati*, in qua videtur declaratum illum Presbyterum, seu Curatum, aut Priorem, qui defert stolam, & ad ejus Ecclesiam funus defertur aliis omnibus præcedere debere, & sic etiam Canonicis Ecclesiæ Collegiatæ; potest responderi, non loqui de præcedentia quando funus defertur ad Ecclesiam ejus, qui Stolam defert, sed quando ab eo fit Officium in sua Ecclesia, in qua præcedentiam habere debet. Ad illam vero Eugubinam respondetur, habere locum inter Curatum Cathedralis, & Curatum S. Petri Monachorum Olivetanorum, non autem inter Capitula Collegiatarum. Ad Rituale Romanum respondetur, habere locum inter Presbyteros ejusdem Ordinis, & alios prærogativam non habentes, cujusmodi non sunt Canonici Collegiatarum Ecclesiarum, in quibus terminis loquitur etiam Stephan. Gratian. *Discept. Forens. tom.* 2. *c.* 298. *n.* 83. & *tom.* 3. *c.* 492. Et dico Parochum debere præcedere ratio- 65

tione Officii, quando est inter partes, non autem quando est inter Majores. Item quod, dum incedit per viam, non videtur exercere Officium, sed sociare una cum aliis. Hactenus Barb. *loc. cit. n.* 11. Et sic pluribus adductis tenet Panimoll. *dec.* 1. *adnot.* 9. *a n.* 14. *ad* 20. ubi multa habet ad rem. Immo Canonici Collegiatæ debent præcedere etiam Parocho Ecclesiæ Matricis, ut patet ex sequentibus ejusdem Sac. Rituum Congreg. allatis a Pignatell. *tom.* 6. *consf.* 84. *sub n.* 2. ibi.

I. *An Parochus, & Clerici Parochiali Ecclesiæ Matrici addicti sint præferendi Capitulo, & Canonicis Collegiatæ?*

II. *An Parochus, uti Protonotarius, possit uti Almutia?*

III. *An Parochus Protonotarius Apostolicus possit uti habitu Prælatitio in processionibus, & functionibus Ecclesiasticis?*

IV. *An Capitulum, quamvis non invitatum, interesse possit generalibus processionibus?*

V. *An Parochus Matricis Ecclesiæ possit ad suum libitum incboare generales processiones, non expectatis Canonicis Collegiatæ; vel potius eligenda sit conveniens bora?*

VI. *An Decreta alias per dict. Sac. Congreg. emanata, quod Capitulum Collegiatæ in omnibus sit præferendum Archipresbytero Matricis Ecclesiæ; quamvis Archipresbyteralis Ecclesia sit unica Parochialis, & Collegiata animarum cura penitus careat; & cum Capitulum invitatum fuerit ad levanda funera, debeant omnes tam sæculares quam Regulares convenire in Ecclesiam Collegiatam, ut sub unica Cruce Capituli incedant; debeant servari etiam in processionibus generalibus, in quibus inceditur etiam sub Cruce Parochiali, & nullum afferri potest præjudicium juribus Parochialibus, & Parocho; Et quis debeat facere functiones benedicendi campis, & maledicendi animalia, & a quo debeat præscribi & intimari hora hujusmodi processionum?*

VII. *An Archipresbyter in propria Parochia assistens tam in Vesperis & Missis decantatis, quam in Concionibus uti possit habitu Protonotarii?*

VIII. *An dum Capitulum fuerit invitatum ad funus, & illud renuat Parochus levare, possit idem Capitulum ab heredibus requisitum illud levare prævia tamen protestatione Parocho facienda?*

IX. *An Capitulum Collegiatæ, dum non habet jus funerandi, & corpus est sepeliendum in ejus Ecclesia ex electione Defuncti, possit erigere Crucem intra limites Parochiæ, cujus jurisdictio, & territorium spectat ad Archipresbyterum?*

X. *An Officium faciendum in Ecclesia Archipresbyterali circa funus ad eandem delatum pro sepultura, spectet ad Archipresbyterum, & Capitulum postquam illud associavit ad portam Ecclesiæ teneatur recedere?*

XI. *An Officium faciendum in Collegiata circa funus ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Parochum, vel potius ad dignitatem Collegiatæ?*

Sacra Rituum Congreg. anno 1666. *mense Augusti respondit.*

Ad I. *Capitulum, & Canonicos Parochus Matricis Ecclesiæ in omnibus esse præferendos.*

Ad II. *Non posse.*

Ad III. *Non posse uti habitu Prælatitio in processionibus Ecclesiasticis.*

Ad IV. *Non solum posse, sed etiam esse laudandum.*

Ad V. *Non posse, sed spectare ad Collegiatam; & indicenda est hora conveniens.*

Ad VI. *Affirmative; Et functiones benedicendi spectare ad Parochum, & hora debet præscribi, & intimari a prima Dignitate Collegiatæ.*

Ad VII. *Posse.*

Ad VIII. *Posse, requisito, & expectato Parocho, & renuente venire.*

Ad IX. *Posse.*

Ad X. *Spectare ad Archipresbyterum; Capitulum vero posse expectare, vel recedere.*

Ad XI. *Spectare ad Dignitatem uti in propria Ecclesia.*

Parochus locum habet in funeribus a Cano- 66
nicis sine propria Cruce, & sine consessu Capituli incedentibus. *Sacra Cong. Rit.* 20. *Novemb.* 1603. apud Gavant. verb. *Præcedentia in addit. num.* 10.

Vicarius Foraneus sedeat primus in illis, 67
quas ipse facit, Congregationibus. *Sacra Cong. Rit.* 20. *Decemb.* 1603. apud Gavant. *in Manual. verb. Vicarius Foraneus num.* 6.

Vicarius Foraneus nullam habet præceden- 68
tiam super alios ipso antiquiores in Clero, ratione hujus Officii. *Sacra Cong. Rit.* 30. *Junii* 1620. apud Gavant. *verb. Vicarius Foraneus n.* 5.

Parochus tamquam Caput Ecclesiæ Paro- 69
chialis thurificandus est ante Dominum loci. *Sacra Rituum Congregat. in Turritana* 14. *Februarii* 1672. apud Barbosa *in Summa Apostolicar. decision. verb. Parochus quoad præcedentiam num.* 8.

Parochi tenentur per seipsos, vel alios ido- 70
neos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate pascere prædicatione verbi Dei. Sic expresse Con-

Concilium Tridentinum *sess.* 5. *de reform. c.* 2. ibi: *Archipresbyteri quoque, Plebani, & quicumque Parochiales, vel alias Curam Animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annuntiando cum brevitate, & facilitate sermonis vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Id vero si quis eorum præstare negligat, etiamsi ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet, etiamsi Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui Monasterio etiam extra Diœcesim existenti forsan annexæ, vel unitæ, modo re ipsa in Diœcesi sint; provida Pastoralis Episcoporum solicitudo non desit, ne illud impleatur: Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Itaque ubi ab Episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per Censuras Ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiamsi ei sic expedire visum fuerit, ex Beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens Officium suum impleat*. Et idem repetit *sess.* 22. *de Sacrific. Missæ cap.* 8. his verbis: *Quamobrem retento ubique cujusque Ecclesiæ antiquo, & a Sacra Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum Matre, & Magistra probato ritu, ne Oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant, & non sit qui frangat eis, mandat Sancta Synodus Pastoribus, & singulis Curam Animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios ex iis, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cetera Sanctissimi hujus Sacrificii Mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & Festis*. Atque idipsum in parte replicavit *sess.* 23. *de reform. cap.* 1. in hæc verba: *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, & bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cetera munia Pastoralia incumbere &c.* Et licet ibi loquatur de Episcopis, inferius tamen intelligit omnia etiam de Coratis.

71 Parochi, qui raro, aut nunquam Concionem habent ad populum, peccant mortaliter, etiam præcisa gravi populi necessitate; Et si populus graviter indigeat prædicatione, peccant toties contra Divinum præceptum, quoties populus graviter indiget ipsa prædicatione; Cum ex Dei præcepto teneantur oves suas verbi Divini prædicatione pascere, ut expresse habet Tridentinum *sess.* 23. *de reform. c.* 1. per verba numero antecendenti adducta, ibi: *Cum præcepto Divino mandatum sit &c.* Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part.* 1. *c.* 14. *sub n.* 8. & alii passim. Hinc graviter peccant Parochi, si tri- 72
bus mensibus totius anni discontinuis per se, vel per alios non concionentur, cum sit materia gravis; Conc. enim Trid. *sess.* 5. *de ref. c.* 2. per verba adducta supra *sub nu.* 69. decernit, Parochos, si ab Episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, cogendos esse per Censuras, & alias pœnas. Unde Concilium supponit saltem trium mensium spatium esse notabile, & gravem culpam, cum Ecclesiasticæ Censuræ imponi non soleant, nisi graviter peccantibus. Barbosa *loc. cit. sub num.* 8. & apud ipsum Bonacina, Trollench, & alii. Nec Parochi Officio suo satisfaciunt quoad 73
Deum prædicationes totius anni aliis committentes; Barbosa *loc. cit. num.* 9. cum pluribus aliis ibi adductis. Vide *supra n.* 18. *&* 19.

74 Quamvis *in una Bituntina die* 2. *Maii* 1629. *Sacra Congreg. Concilii* de mandato Urbani VIII. statuerit, quod dum prædicat Episcopus, silere debeant alii Concionatores, illisque possit præcipere, ut eo tempore a prædicatione se abstineant: possunt tamen Parochi sermonem ha- 75
bere inter Missarum solemnia per se ipsos, etiam quando Episcopus ipse prædicat. Sic censuit *Ead. Sacra Congr. Concilii in Terulen.* 11. *Junii* 1631. ubi subdit id non intelligi respectu Parochorum in Ecclesia Parochiali. Ita apud Barb. *de Offic. & pot. Parochi p.* 1. *c.* 14. *n.* 3.

76 Parochi, si per se velint munus prædicationis obire, non debent impediri. *Sac. Congreg. Concilii ad c.* 2. *sess.* 5. *de reformat.* in hæc verba: *Si curatores animarum per se velint munus prædicationis obire, non debent impediri.* Sic refert Barbosa *loc. cit. num.* 5. Immo tempore Quadragesimæ possunt de mane in suis Ecclesiis prædicare, non obstante consuetudine, quod in sola Matrice, vel alia concionetur. *S. Cong. Concilii in Florentina Juris prædicandi* 26. *Januar.* 1697. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *form.* 18. *num.* 4.

77 Parocho per se ipsum concionanti minime licet prætextu cujuscumque paupertatis prætendere sibi præstari eleemosynam solitam dari

Prædicatoribus ab universitate electis. *Sacra Congr. Concilii in Vestana* 10. *Martii* 1621. apud Sellium *in Select. Canon. cap.* 23. *num.* 18. & apud Barbosam *loc. cit. num.* 7. *& in Summa Apostolic. Decision. verb. Parochus quo ad prædicationem n.* 3. *& in Trid. sess.* 5. *de ref. c.* 2. *n.* 15.

78 Parochi prohibentur in suis Ecclesiis admittere Concionatores ab Ordinario non approbatos, etiamsi prædicare vellet aliquis Episcopus. Et ita jam hodie nullus etiam a Parocho invitatus prædicare poterit sine licentia Episcopi, ut declarasse Clementem VIII. referunt Zip. *in analitica postremi Juris Eccles. enarrat. lib.* 3. *tit. de Parochis num.* 3. Berti Lucens. *in praxi crim. Regular. cap.* 34. *de Visitat. Eccles. Parochial. num.* 1. *vers. Regulares*, Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part.* 1. *cap.* 14. *n.* 8. *in Trident. sess.* 24. *n.* 7.

79 Possunt tamen Parochi dare licentiam alicui viro docto, & noto etiam Regulari, ut bis, vel ter concionetur in suis Ecclesiis, sine Episcopi approbatione. Navar. *in Manual. cap.* 25. *num.* 141. Ugolin. *de Officio Episcopi cap.* 42. §. 1. *num.* 3. Hieronym. Rodriq. *in Compendio quæstion. Regular. resol.* 112. *num.* 4. Berti Lucens. *loc. cit.* Barbosa *de Offic. & potest. Parochi loc. cit. n.* 8. *& in Trident. loc. cit. n.* 9.

80 & alii. Et a fortiori possunt, immo debent Parochi concedere approbatis ab Ordinario licentiam prædicandi in suis Parochiis. Sic decisum fuisse a *Sacra Congreg. Concilii* referunt Galet. *in Magarita casuum conscientiæ, verb. Parochus* 3. & Barbosa *in Trident. sess.* 24. *de reformat. c.* 4. *n.* 8.

81 Parochi non naturales Indiarum, sive Sæculares, sive Regulares sint, tenentur omnino habere apud se Capellanum natalibus, & origine Indum, pro Confessionibus audiendis, & diebus Festis hortationibus ad populum lingua vernacula habendis, ne tali auxilio destituti, in ea, qua initiati sunt, Orthodoxa Fide langueant, ac paulatim deficiant, iisque pro sustentatione, & labore, ubi populus ipse id sponte non præstiterit, congruum suppeditent stipendium. Clemens IX. Constit. 38. incip. *In excelsa*.

82 Parochi in Concionibus caveant ab allegatione Doctorum, & Auctorum modernorum, præsertim viventium. *Congreg. S. Officii* 27. *Octobris* 1649. apud Pittonum *Const. & decis. ad Parochos spectantes n.* 539.

83 Parochi utantur specialiter in Concionibus Catechismo Romano, Maximasque utiles, & Auditorum capacitati adæquatas, simpliciter, & clare explicent, ut populus libenter audiat, frequenter concurrat, & fructuose discedat. Clemens XI. *die* 16. *Martii* 1703. *in littera circulari ad quintum*.

Parochi an, & quando teneantur alimenta 84
præstare Prædicatoribus? Vide verb. *Alimenta a n.* 114. *ad* 116.

Attendendum est sequens decretum Sacr. 85
Congr. *super disciplina Regular.* quo Officium Prioratus Conventus S. Marcelli de Urbe Ord. Serv. B. M. V. declaratur incompatibile cum cura animarum ejusdem Ecclesiæ; hincque statutum, duo prædicta munia, tamquam incompatibilia in omnibus Conventibus cujuscumque Ordinis, Societatis, & Instituti seorsim distinctisque personis fore demandanda.

„ Mature discussa in Sacra Congregatione „ super disciplina Regular. habita sub die 28. „ Maij currentis Anni 1715. Causa incompatibilitatis Prioratus Conventus S. Marcelli „ de Urbe Ord. Serv. B. M. V. & Curæ animarum ejusdem Ecclesiæ, unitim in Persona P. Hieronymi Allegri, EE. PP. auditis „ partibus unanimiter censuerunt, prædicta „ duo munia esse inter se incompatibilia, & „ insuper nominationem præfati Pat. Allegri „ in Priorem dicti Conventus esse nullam. „ Mandantes insimul, Sanctissimo Domino N. „ approbante, ut enunciata duo Officia seorsim provideantur in omnibus & singulis Conventibus cujuscumque Ordinis, Societatis, „ aut Instituti, quibus Cura animarum incumbit, aut incumbere contigerit. Et ita perpetuo & inviolabiliter observetur, sub pœnis arbitrio ejusdem Sac. Congregationis.

I. R. Card. Imperialis Præfectus.
F. de Vico Secretarius.

* Parochus ad residentiam materialem & 86
formalem obstringitur tempore pestis (ut supra traditum *num.* 29.) etiam cum periculo morbi contrahendi, ut ex rescriptis S. Congreg. a Gregorio XIII. approbatis. Idque verum est, licet Sacerdotem idoneum provideat, ut se absente ejus vicibus fungatur. *De Synodo Diœces. lib.* 13. *cap.* 19. §. 2. *nov. edit.*

Fas est equidem Parocho propter inimicitias 87
& persecutiones a residentia recedere ex *cap. Ad supplication. de Rescript.* quia tunc periculum inimicitiarum soli Parocho imminet: quare potest alium Sacerdotem substituere, qui sine suo periculo ejus munus adimpleat. At in peste omnibus æque periculum imminet, ideoque convenientius est, ut id discriminis subeatur a Parocho, quam ab alio Sacerdote. *Ibid.* Quæ de Parocho dicta hic sunt, valent etiam pro Episcopo.

Ad-

Additiones ex aliena manu.

Complectitur hic articulus residentiam, & præcedentiam Parochi, tum prædicationem ejusdem.

88 Quod concernit residentiam, Parochum debere habitare in Ædibus Parochialibus, præter allegatos *ab Auctore n.* 16. firmavit *Rot. in Tarraconen. Juris residendi* 16. *Martii* 1734. §. 3. *coram bon. mem. Harrach*, nec recipi potest opinio Doctorum *ab Auctore n.* 17. allegatorum tenentium posse Parochum, Domo Parochiali deserta, in Domo propria, vel Paterna, vel Conjunctorum habitare, si ex ea possit suo muneri satisfacere, ut rescripsit Sacra Congreg. Concilii interpres in *Pontis Corvi Residentiæ* 20. *Decembris* 1755. Dubium enim ita erat conceptum: *An Abbati Curato Lucernari liceat habitare in domo paterna sita in Regione Civita?* Et licet probatum fuerit, potuisse ex ea Parochum onus suum implere, fuit *tamen negative* rescriptum.

89 Quid si in districtu Parochiæ sit Ecclesia aliqua filialis, in qua Sacramenta administrentur, in eaque velit Parochus habitare deserta domo Parochiali; Nec posse sensit *Rota in dict. Tarraconen. Juris residendi* §. 7. *& seq. &* 11. & quidem etiamsi prope Ecclesiam illam filialem habitet major pars Parochianorum.

90 Neque potest Episcopus potestatem facere Parocho extra domum Parochialem habitandi, nisi *ad breve tempus*, & quidem dummodo hæc altera domus sit proxima domui Parochiali, ut firmavit idem Sacrum Tribunal in dict.

91 *Tarracon. Juris residendi* §. 8. *&* 9. Idque procedit, etiamsi pro aeris intemperie nequeat Parochus in Parochiali domo habitare; nam nec concurrente hac, vel alia causa potest Episcopus licentiam Parocho dare extra domum Parochialem *in perpetuum habitandi*. Confer. *Rot. in dict. Tarraconen. Juris residendi* §. 11.

92 Quod vero attinet ad præcedentiam, Parochus, exceptis iis, quæ sunt sui officii, nullam regulariter præcedentiam, & præeminentiam habet, atque hinc est, quod Parochus in Choro locum altiorem, & ornatiorem habere nequit quam cæteri Presbyteri inibi assistentes; *Rota in Pampilonen. manutentionis* 10. *Maji* 1707. *cor. bon. mem. Cafarello*, ubi quod nec in Sede; sed in scamno sedere debet, si cæteri in scamnis sedeant.

93 Huc etiam pertinet, quod ait *Rota in Alexanen.* 28. *Aprilis* 1747. §. 11. *cor. Reverendiss. Cortada*. *Nihilominus* (sunt ejus verba) *æquum haud erit, Rectorem eo usque præeminere supra Presbyteros, ut seclusis diebus Festis solemnioribus non permittatur Cœtui Presbyterorum absente Parocho inchoare per ipsorum Hebdomadarium Sacram Psalmodiam, & celebrationem Missæ postquam tinnierit signum æris Campani, & congruum subinde effluxerit tempus; Nam moderatio Chori non habentis verum cum Dignitate Prælatum, ordinem mutuatur, & regulam a Capitularibus, per organum Hebdomadarii, sive alterius de gremio, prout fert consuetudo cujusque Ecclesiæ.*

De prædicatione adi *Vanesp. Jur. Eccles. Univers. part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4. *& plur. seq.* ubique *per tot.*

Responsio Auctoris Romanis additoribus.

Quo ad residentiam, cui obligatur Parochus, 94
sententia mea, a qua non recedo, fuit a me tradita *num.* 16. immediate antecedenti, ubi inter alia adduco ad id duo decreta *S. C. Conc.* Opinio autem doctorum *num.* 17. allegatorum adducitur a me ad eruditionem, & pro iis locis, in quibus ex immemorabili consuetudine, quæ est optima legum interpres, L. *si de interpretatione* 37. *ff. de legibus*, *c. cum dilectus* 8. *de consuetudine*, Parochi, relicta domo Parochiali, nullo contradicente, pacifice resident in domo propria, vel paterna, vel Conjunctorum, & æque commode ex ea omnimode munus suum adimplent, ut pluribi adhuc in dies videtur, ut notum est, tacentibus, seu consentientibus, aut tolerantibus Ordinariis sino ullo detrimento, & clamore Parochianorum. Eo vel maxime, quod allatum decretum *in Pontis corvi Residentiæ* 20. *Decemb.* 1755. *loquitur in casu &c. ibi; An Abbati Curato Lucernari liceat habitare in domo paterna sita in Regione Civita in casu &c. Negative. In quo casu concurrerant circumstantiæ alibi non concurrentes, ut patet in expositione casus Eminentissimi Furietti tunc S. C. Secretarii, ubi inter alia sic exponit. Auditus Episcopus Respondit* (*contra adversum assertum*) *limites esse Parochiæ, neque defecturam domum Parochialem, si eam Lucernarius non alienasset, nec illam cogeretur habitare, eamque ampliorem, & commodiorem facile a Parocho reddi potuisset uberibus Parochiæ reditibus, ni magno Parochianorum detrimento maluisset in propria domo habitare, ex qua præsto esse nequit nocturno præsertim tempore Parochianis suis, tum ob loci distantiam, tum ob difficultatem viarum*. Resolutio autem S. C. cum clausula *in casu de quo agitur*, non potest allegari

pro aliis causis, in quibus ipsæ circumstantiæ non concurrunt; ut recte doctissimus Pitonius tradit *q.* 4. *dict.* 109. *n.* 8. sic expresse dicens, ut in puncto advertit Monacel. in *Form. For. Ecclesiast. p.* 2. in epistola ad lectorem; ibi: quoties enim S. C. judicat, suum decretum adaptari non posse, nec debere, nisi casui proposito, solet rescribere *Negative*, *seu Affirmative in casu* &c. Hæc, inquam, sunt illa decreta, quæ allegari non possunt ad decisionem caussarum, nisi concurrant ipsæ circumstantiæ, quæ referebantur in casu particulari proposito, nam decisio casus circumstantiati non est universalis, sed particularis in concreto illarum circumstantiarum, in quibus emanavit. Card. de Luca *in annotat. ad Conc. discurs.* 1. *n.* 11. Pignatel. *consultat.* 1. *n.* 18. *t.* 1. *& Ego scripsi disceptat. Eccl.* 50. *n.* 19. *& dixit Rota in Romana Pensionis* 15. *Martii* 1694. §. *non potest coram Eminentiss. Priolo*. Sic expresse eruditissimus Franciscus Maria Pitonius *dict. part.* 4. *disceptat.* 102. *n.* 8.

ARTICULUS III.

Parochus quoad ea, quæ concernunt Missam, Sacramenta, Funeralia.

1 PArochus diebus Festis Missam celebrare debet in propria Ecclesia, & non in alia, quacumque consuetudine in contrarium non obstante. *Sacra Congreg. Concilii in Lucana* 15. *Septembris*, *&* 17. *Novembris* 1629. apud Sell. *in Selectis Canonic. cap.* 59. *num.* 34. & Barbosam *in Summa Apostolic. decis. verb. Parochus quoad Missam*.

2 Parocho concedere potest Episcopus ob defectum Sacerdotum, ut in diebus Festis urgente necessitate bis celebret. *Sacra Cong. Concilii sub die* 17. *Augusti* 1627. apud Sellium *cit. cap.* 59. *num.* 30. & Barbosam *loco cit. num.* 6. Vide verb. *Missa art.* 5. *a num.* 24. & Barbos. *de Offic. & potest. Parochi*, ubi dicit de hac re melius esse eamdem Sacram Congregationem consulere.

3 Regulares possunt in suis Ecclesiis Missas celebrare eodem tempore, quo Parochi celebrant in suis. Vide d. verb. *Missa art.* 5. *num.* 29.

4 Regulares possunt pulsare Campanas ad Missam, antequam pulsetur Campana Majoris Ecclesiæ, præterquam in die Sabbati Sancti. Vide *ibidem n.* 30.

5 Immo possunt Regulares etiam celebrare Missas, priusquam Parochi celebrent. Vide *ibidem n.* 31.

Nec Episcopi possunt illis prohibere, ne Campanas pulsent, & Missas celebrent in suis Ecclesiis ante pulsationem Campanæ, & celebrationem Missæ in Ecclesia Parochiali. *Sacra Congreg. Concilii* 2. *Julii* 1620. apud Pittonum *Constitut. & decis. ad Parochos spectantes num.* 319. Vide *d. verb. Missa art.* 5. *num.* 32. 6

Potest tamen Episcopus Decreto Synodali statuere, ut diebus Festis de præcepto Missæ celebrari non debeant in Oratoriis, & Ecclesiis ruralibus, nisi celebrata Missa in Ecclesia Parochiali; Vide *d. verb. Missa art.* 5. *n.* 33. 7

Maxime si Oratoria, & Ecclesiæ rurales parum distent a Parochiali Ecclesia, quia alias adest Decretum *Sacræ Congregationis Concilii in Calaritana* 18. *Septembris* 1627. ubi fuit decisum, quod *Parochus non potest prohibere*, *ut absque ejus licentia celebretur in Capella Ruri ædificata per Laicum*, *antequam celebretur in Parochiali*, *& Matrice*. Sic refert Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Parochus quo ad Missam num.* 3. & Sellius *citat. capit.* 59. *num.* 36. Et adest etiam simile Decretum *Sacræ Congregation. Rit. in Capuana* 31. *Martii* 1629. ubi fuit decisum, quod *non potest prohiberi celebratio Missæ in Oratorio ruri ædificato per Laicum*, *ante celebrationem Missæ Parochialis*. Sic refert Pittonus *loco citato numer.* 467. Barbosa *de Officio*, *& potest. Parochi part.* 1. *capit.* 11. *n.* 23. Gavant. verb. *Missa Parochial. in addit.* 8

Servari debet Decretum, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in Festis ante Parochialem: dummodo Parochus celebret hora competenti. *Sacra Congregat. Episcop. in Senogallien.* 29. *Januar.* 1613. apud Pitton. *l. c. n.* 299. 9

Parochorum de consensu liberum est Regularibus celebrare in earum Ecclesiis Parochialibus absque Ordinarii loci licentia. *Sacra Congregat. Episcop. & Regul.* 10. *Januarii* 1617. apud Barbosam *loc. cit. in Summa n.* 5. 10

Parochi non tenentur subministrare Capellanis, seu Presbyteris in suis Ecclesiis Parochialibus celebrare volentibus paramenta, & alia necessaria; Nec ad id possunt per Episcopos cogi, sed tantum hortari. *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Montis alti* 15. *Maii* 1699. non obstante solito. *Sacra Congregat. Rit. in Egitanien.* 10. *Junii* 1602. confirmata *in Suanen.* 13. *Maii* 1698. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *form.* 18. *n.* 6. 11

Parochi an, & quando teneantur applicare Sacrificium Missæ pro suis Parochianis; Vide verb. *Missa art.* 3. *a n.* 1. *ad* 11. 12

Sa-

13 Sacramenta administrare non licet Parocho Cathedralis in aliena Parochia. *Sacra Cong. Concilii in Eugubina* 20. *Septembris* 1628. apud Barbos. *in summa Apostol. decis. verb. Parochus quoad Sacramenta num.* 2. & Sellium *in Selectis*
14 *Canonic. cap.* 59. *num.* 30. Neque etiam licet Parocho Cathedralis ministrare Sacramenta infirmis Canonicis ejusdem Cathedralis, sed hoc spectat ad Parochum Domicilii. *Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Tiburtina* 12. *Maii* 1685. *in responsione ad primum*. Vide verb. *Canonici art.* 8. *n.* 14. ubi refertur integrum Decretum, & sic censuit etiam *Sacra Cong. Conc. in Novarien.* 17. *Septembris* 1695. *& in Narnien.* 26. *Septembris* 1699. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *formul.* 17. *sub n.* 4.

15 Parocho spectat ministrare Sacramenta famulis, & famulabus inservientibus Monasteriis Monialium, quamvis exemptarum, non autem ad Confessarium earumdem Monialium, ut respondit *Sacra Cong. Concilii in una Leodien.* 14. *Aprilis* 1685. & in alia *Spoletana* 19. *Aprilis* 1691. inter famulas Monialium S. Matthæi Congregationis Lateranen. quæ habitabant in Domo extructa intra Cortile, sive Atrium Monasterii, & Parochum S. Martini, intra cujus Parochiæ limites Monasterium existit: apud Monacell. *tom.* 1. *tit. XI. formul.* 20. *n.* 2. Et iterum *in Ulixbonen. Occidentalis* 19. *Septemb.* 1722. apud Ursayam *in Miscellan. sacro, & profano litt.* M. *num.* 160.

16 Non debet Ordinarius sine causa valde gravi, & relevanti auferre a propriis Curatis celebrationem Baptismi, ac Matrimoniorum, eaque ipse ministrare, vel aliis delegare. *Sacra Congregat. Episc. & Regul. in Neapolitana* 17. *Septembris* 1604. apud Pitton. *l. c. n.* 267.

17 Parochi non possunt accipere aliquid a sponte dantibus pro administratione Sacramentorum; possunt tamen accipere, quod sponte pro eleemosyna offertur. *Sac. Cong. Concilii sub die* 5. *Febr.* 1593. apud Barb. *loc. cit.* & Sellium *cit. cap.* 59. *num.* 31.

18 Unde Parochus nihil petere debet pro administratione Baptismi, nec antea investigare, quid sibi donare velint; *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Tropien.* 5. *Junii* 1582. apud Pitton. *loc. cit. n.* 88.

19 Item Parochus nihil potest percipere pro Matrimonio contrahendo. *Sacra Congregat. Concilii* 17. *Martii* 1619. apud Barbos. *loc. cit. numer.* 7. & Sellium *loc. cit. n.* 33.

20 Item Parochus pro publicationibus Matrimoniorum, & Ordinum nihil exigere potest. Pro Fide vero decimam partem unius Scuti. Nec potest Parochus cogere Parochianos, ut deferant pro Matrimonio contrahendo solita munuscula, ut ad hæc respondit *Sacra Cong. Episcop. & Regul. referente Eminentissimo Acciajolo in Sanctæ Severinæ emolumentor.* 6. *Augusti* 1700. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *num.* 8.

Parochus potest simplici Sacerdoti licentiam 21
concedere administrandi Sacramenta in sua Parochia, excepta Pœnitentia. *Sac. Congregat. Episcop. & Regul. in Castellaneten.* 20. *Augusti* 1602. apud Sellium *cit. cap.* 59. *num.* 32. & Barbos. *loc. cit. n.* 4.

Curati Regulares tenentur adesse Benedictio- 22
ni Fontis Baptismalis in Sabbato Sancto, si alii teneantur. *Sacra Congregatio Episcoporum, & Regular.* 12. *Decembris* 1595. apud Pitton. *loc. cit. n.* 182.

Curatus Regularis debet juxta solitum acce- 23
dere ad assistendum in Matrice Benedictioni Fontis, indeque aquam accipere, projecta in Sacrarium ea, quam ipse contra solitum benedixerat. *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Ariminen.* 6. *Septemb.* 1625. apud Pitton. *l. cit. n.* 432.

Parochus nequit approbare Confessarios non 24
approbatos ab Ordinario ad audiendas Confessiones suorum Parochianorum, *Communis*, & colligitur ex Concilio Tridentino *sess.* 23. *c.* 15. & expresse declaravit *Sacra Cong. Episcop. & Reg.* 20. *Augusti* 1602. Vide verb. *Approb. art.* 1. *num.* 25.

Immo Parochus nequidem potest sibi in 25
Confessarium eligere simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario; Nam Alexander VII. die 24. Septembr. 1665. damnavit expresse hanc propositionem 16. in ordine: *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

Parochus potest suorum Parochianorum Con- 26
fessiones audire etiam in aliena Diœcesi sine approbatione Episcopi illius Diœcesis, quia in eos ordinariam habet Jurisdictionem, & cum actus audiendi Confessiones sit Jurisdictionis voluntariæ, potest etiam in alieno territorio exerceri, *l.* 1. *ff. de Offic. Proconsul.* Glossa *in cap. Novit, de Officio legati*, Fagn. *l.* 5. *decret. in c. Ne pro dilatione* 16. *de pœnit. & remiss. n.* 20. cum aliis ibi citatis, Piasec. *Prax. Episc. part.* 2. *c.* 1. *art.* 2. *n.* 5. Barbos. *in Trid. sess.* 23. *cap.* 15. *num.* 20. *& de Offic. & potest. Parochi part.* 2. *c.* 19. *& de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 25. *num.* 18. cum pluribus ibi citatis, & alii contra Matthæucc.

Offi-

Officialis Curiæ c. 6. n. 16. & in cautela Confessarii lib. 1. cap. 9. proposit. 13. ab Alex. VII. &c. n. 4. & alios.

27 Et pro nostra conclusione facit resolutio *Sacræ Congregationis Concilii 3. Decemb. 1707. in una Posnanien.* in qua fuerunt proposita, & resoluta hæc dubia, ut sequitur.

I. An Curati unius Diœcesis vocati a Parochis alienæ Diœcesis, possint in ista audire Confessiones tam suorum subditorum, quam alienorum absque licentia Episcopi?

II. An Sacerdotes approbati ad Confessiones audiendas in una Diœcesi, vocati a Parochis alterius Diœcesis possint in ista audire Confessiones quorumlibet absque approbatione Episcopi loci? Et quatenus negative ad utrumque.

III. An, & quomodo in casibus prædictis sit consulendum, si agatur de magno concursu Populi, & magna distantia adeundi pro approbatione Episcopum Diœcesanum?

Quibus dicta die responsum fuit.

Ad I. *Affirmative quoad subditos; Negative quoad alios.*

Ad II. *Negative.*

Ad III. *Arbitrio, & prudentiæ Ordinariorum?*

Sic refert, & tenet Monacell. *tom. 4. Supplement. ad tom. 1. n. 172. & seq.*

28 Parochus, dimisso Beneficio Parochiali, non potest absque nova approbatione Confessiones audire: Facultas enim ad absolvendum est connexa cum assecutione Parochiæ, adeoque, ista dimissa, facultas cessat, quia sicuti statim ac consequitur Beneficium Parochiale, modo sit Sacerdos, & non sit suspensus, consequitur etiam approbationem ad audiendas Confessiones in sua Parochia, ita statim dimissa Parochia, desinit etiam approbatio, & facultas; Barbosa *in Trident. l. cit. num. 21. & de Offic. & potest. Parochi cap. 19. n. 6.* cum pluribus ibi citatis, Piasec. *l. c.* & alii passim.

29 Parochus ex obligatione justitiæ tenetur ministrare Sacramenta suis Parochianis tempore gravis necessitatis etiam cum certo periculo vitæ suæ. Ubi enim detrimentum Ovium suarum imminet in spiritualibus, non potest nec propter pestem, nec alium morbum contagiosum, aut aeris intemperiem, seu ob inimicitias, aut Principis, & populi furorem se excusare, nisi per alios idoneos Ministros sufficienter id præstet. S. Thomas *2. 2. q. 185. art. 5.* Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 72. sect. 3. col. 1.* Fagundez *in quinque Ecclesiæ præcepta præcep. 4. lib. 3. num. 1.* Barbosa *de Offic. & potestat. Parochi part. 2. cap. 17. num. 12.* & alii communiter.

Principes, & Magistratus non possunt impedire Parochos, & Sacerdotes administrare Sacramenta tempore pestis; poterunt tamen Parochos, & alios ministrantes infectis prohibere a sanorum commercio; Marta *de jurisdiction. part. 4. cas. 73.* Barbosa *l. c. num. 16.* & alii passim. 30

Immo potest Episcopus tempore pestis præcipere Parochis etiam cum mortis periculo, ne a sua Parochia discedant, & quod necessaria Sacramenta petentibus administrent. Duard. *in Commentar. ad Bullam in Cœna Domini l. 1. cap. 2. q. 2. conclus. 4.* Chapeaville *de administrat. Sacrament. tempore pestis cap. 1. quæst. 4.* Barbosa *loc. cit. num. 17.* ubi subjungit, quod de hac re *Sacra Congregatio Concilii*, instante S. Carolo Borromæo *sub die 10. Decemb. 1576.* censuit, *Parochos tempore pestis teneri omnino residere in suis Parochialibus; posse tamen per alium idoneum ministrare Parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptismi, & Pænitentiæ, & si non resederint, contra eos procedendum esse, servata forma cap. 1. in fine sess. 23. de reform.* 31

Parocho ministranti Viaticum, etiam prætextu invaletudinis, neque de nocte, neque de die permitti debet pileolus, ut contra Parochum Ecclesiæ SS. Laurentii, & Damasi respondit *Sac. Cong. Rit. in Romana 13. Augusti 1695. & 22. Januarii 1696.* apud Monacell. *tom. 4. Supplement. ad tom. 2. n. 10.* 32

Parochum dolose cogentes ad assistendum Matrimoniis excommunicantur ipso facto *in septima Synodo Provinciali Mediolanens. & in decima Synodo Diœcesana Beneventi. tit. 12. c. 1.* & de qua *in Synodic. part. 1. fol. 194.* Sic apud Urlayam *in Miscellaneo Sacro, & profano 1. littera P. n. 35.* 33

Alia de Parocho quo ad Sacramentum Matrimonii. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 2. a n. 59. usque ad n. 102.* 34

Parochus violenter rapiens, vel spolians funus, antequam veniat ad manus eorum, quibus debetur, perdit jus, quod habet, & quartam Canonicam, teneturque restituere cum Corpore, quidquid accepit. Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part. 3. cap. 26. n. 27.* cum aliis ibi citatis. Et sic pluries censuit *Sacra Congregatio*, & signanter *Sacra Cong. Rit. in Bituntina 21. Julii 1607. & Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Calaritana 12. Martii 1660.* confirmata ab Alexandro VII. *die 30. Aprilis 1660.* Constit. incip. *Alias, pro parte, & Sacra Cong. Concilii in Alexandrina Restitutionis* 35

Ca-

Cadaveris 27. *Julii* 1680. Vide verb. *Cadaver n.* 11. ubi dictæ decisiones referuntur.

36 Occasione funerationis Cadaverum alterius Diœcesis, aut Parochiæ in Ecclesiis Regularium, potest proprius Parochus Defuncti ad effectum deferendi processionaliter Cadaver ad dictas Ecclesias libere transire per quascumque Diœceses, & Parochias stola, & Cruce elevata, etiam irrequisitis earumdem Parochis. *Sic Sacra Congr. Episcop. & Regul. in Placentina* 24. *Novemb.* 1713. *in responsione ad primum*, & pluries alibi.

37 Parochus occasione transitus per suam Parochiam Cadaveris alterius Parochiæ, & Diœcesis, nequit prætendere aliquam partem Ceræ, aut pecuniarum pro Quarta funerali, aut alio titulo ab heredibus defuncti. *Eadem Sacra Cong. in d. Placentina in responsione ad secundum*, & pluries alibi.

38 Parochus consequi nequit, neque prætendere ab heredibus Defuncti, qui sepelitur in Ecclesiis Regularium duplicem Quartam, seu aliquam portionem majorem solito. *Eadem Sacr. Cong. in d. Placentina in responsione ad tertium*, & pluries alibi.

39 Heredes Defuncti in associando Cadavere tam ad Ecclesiam Parochialem, quam ad aliam Ecclesiam possunt vocare majorem numerum Regularium, quam sint Sacerdotes sæculares. *Eadem Sacra Cong. in d. Placentina in responsione ad quartum*, & pluries alibi, & signanter *in Alexandrina* 10. *Septembris* 1688. Quod Decretum reperitur authenticum in Archivo hujus Conventus S. Bernardini Alexandriæ, & refertur ad litt. sub verb. *Heres n.* 36. Vide *ibi*. ubi insuper ad id citatur Constitutiones Alexandri VII. & Benedicti XIII. & anterius decretum in Albinganensi, non obstante Synodo Provinciali, & concordia.

40 Hinc ad confirmanda hucusque dicta, adducitur sequens decretum S. Congreg. Concilii confirmatum ab Innocentio XI. ut sequitur.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Ad futuram rei memoriam.

Exponi nobis nuper fecerunt dilecti Filii Fratres Conventus loci de Binasco Papien. diœcesis, Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia Reformatorum nuncupatorum, quod ipsi alias a Congregatione tunc existentium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, obtinuerunt decretum tenoris, qui sequitur, videlicet: Papien. funerum. Regulares Minores strictioris observantiæ S. Francisci Diœcesis Papien. ob aliqua inconvenientia orta occasione defunctorum, qui ad eorum Ecclesiam deferuntur, ubi habent proprias sepulturas, supplicant declarari: Primo, An Curatus unius diœcesis, quæcumque sit, in transitu cadaveris, quod processionaliter defertur ad Ecclesiam Regularium ab alia diœcesi, transeundo per propriam jurisdictionem, & Parochiam, possit aliquam partem ceræ, & pecuniarum ab heredibus Defuncti prætendere. Secundo. An proprius Parochus Defuncti transeundo per Parochiam unius Parochi alterius cujuscumque Diœcesis, ad effectum deferendi processionaliter Cadaver ad Ecclesiam Regularium, possit libere, & licite per eamdem cum stola, & Cruce elevata transire, etiam irrequisito Parocho? Die XXVIII. Novembris MDCLXXI. Sacra &c. ad primum respondit Negative; ad secundum Affirmative. In quorum fidem &c. Romæ XIV. Novembris MDCLXXVI. J. M. Brancacclus Episcopus Viterb. Sacræ Congregationis Concilii Secretarius. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dicti exponentes Decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, & servetur exactius, Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri summopere desiderent; Nos specialem ipsis exponentibus gratiam facere volentes, & eorum singulares personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel caussa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutas fore censentes, supplicationibus eorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Decretum præinsertum auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adiicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate præfatæ Congregationis Cardinalium, decernentes easdem præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectar, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari, sicque in præmissis per quoscumque judices Ordinarios, & delegatos, etiam caussarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter,

ter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 11. Decembris MDCLXXVI. Pontificatus nostri anno primo.

Juvat etiam adducere in terminis resolutionem *Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium in d. Placentina 24. Novembris 1713.* Quæ Authentica pariter habetur in Archivo hujus Conventus S. Bernardini Alexandriæ, & est ut sequitur.

In causa Placentina Funerum vertente inter Fratres Conventus Clastidii Min. Observ. S. Francisci ex una, & Parochum dictæ Terræ Clastidii partibus ex altera de, & super infrascriptis dubiis, nempe.

Primo, *An occasione funerationis cadaverum alterius Diœcesis, aut parochiæ in Ecclesia S. Mariæ Angelorum Provinciæ S. Didaci Minor. Observant. Terræ Clastidii possit proprius Parochus Defuncti ad effectum deferendi processionaliter cadaver ad dictam Ecclesiam, libere per eamdem parochiam Clastidii transire Stola, & Cruce elevata, etiam irrequisito Parocho Clastidii?*

Secundo, *An dictus Parochus Clastidii occasione transitus cadaveris alterius parochiæ, & Diœcesis possit aliquam partem ceræ, aut pecuniarum prætendere pro Quarta funerali, aut alio titulo ab hæredibus Defuncti?*

Tertio, *An dictus Parochus consequi possit ab heredibus Defuncti, qui sepelitur in dicta Ecclesia S. Mariæ Angelorum, duplicem Quartam, nempe duos philippos, aut integram ceram, & unum philippum, seu potius debeatur unica Quarta unius philippi, aut solius ceræ?*

Quarto, *An heredes ejusdem Defuncti in associando cadavere tam ad Ecclesiam parochialem, quam ad aliam Ecclesiam possint vocare majorem numerum Regularium, quam sint Sacerdotes Sæculares in casu &c.*

Sacra Congregatio Eminentissimorum, & Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, audita relatione Episcopi Placentini, referente Eminentissimo Grimaldo, censuit ad suprascripta dubia infrascriptum in modum respondendum, videlicet.

Ad primum Affirmative. Ad secundum, & tertium Negative. Ad quartum Affirmative. Romæ 24. Novembris 1713.

G. Card. Carpineus.

Loco ✠ Sigilli

F. A. Nizanus Secret.

41 Heredes Defunctorum pro illis ad sepulturam associandis numerum Ceræ sibi benevisum, quolibet contrario prætextu per Parochum deducto non obstante, subministrare valent. *Sacr. Cong. Episcop. & Regul. in Cassanen. 5. Maii 1617.* apud Barbos. *de Offic. & potest. Parochi part. 3. cap. 26. n. 57.*

42 Heredes Defunctorum possunt vocare numerum Religiosorum sibi benevisum in deferendis Cadaveribus ad Ecclesias. *Sac. Cong. Rit. in Camerinen. 21. Novemb. 1627. & 14. Januarii 1649.* Et tunc destinatos Clericos ab eis, & 43 non alios vocare debebit Parochus, ut censuit *Sac. Cong. Rit. in Lauden. 30. Augusti 1601.* Si vero dicti heredes nullos destinaverunt, 44 tunc, & eo casu Jus convocandi alios Sacerdotes pro obeundis funeribus Parocho competet. Rota *in Alexandrina Funeralium 1. Julii* 45 *1630. coram Merlino.* Et ideo dicta *Sac. Congregatio Rit. in una Ferrarien. 7. Septemb. 1631.* censuit, Parochum posse ad libitum vocare ad funus Clericos, quos voluerit, nec cogitur vocare viciniores, nisi aliter disponant heredes defuncti, quorum voluntas est servanda, apud Barbosam *l. cit. n. 60.*

46 Parochi contra voluntatem heredum defunctorum nequeunt impedire Regulares, aliosque Clericos vocatos, ne veniant ad funus. *Sac. Cong. Ritu sub die 23. April. 1633.* apud Barbosam *in Summa Apostolic. decis. verb. Parochus quoad funeralia n. 14.*

47 Parochi non possunt cogere heredes, seu Executores testamentarios, ut pro defunctis, qui tumulantur in Ecclesiis Regularium, in Ecclesiis etiam Parochialibus celebrari faciant Officia, Novennalia, & Anniversaria, pro ut celebrantur in Ecclesiis Regularium, in quibus Cadavera sepeliuntur. *Eadem Sac. Cong. Rit. sub dicta die 23. Aprilis 1633.* apud Barbosam *l. cit. n. 15.* & Sacra Cong. Concil. in Novarien. 15. *Martii 1705. in responsione ad 7.* Vide verb. *Quarta funeralis sub n. 32.*

48 Parochi licentia, seu interventus requiritur ad hoc ut Regulares possint defunctorum cadavera in ejus Parochia levare; nisi ipse requisitus venire expresse omnino recuset. *Sac. Congr. Rit. in Catanien. civitatis Platiæ 18. Octobris 1619. & in Vercellen. Terræ Crescentini 26. Februarii 1621.* apud Sellium *in Selectis Canonic. cap. 69. num. 48.* & Barbos. *l. cit. num. 3.*

Vo-

49 Vocato enim Parocho, & ipso renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc possunt Regulares absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda. *Sac. Congreg. Rit. in Senogallien.* 22. *Junii* 1675. *in responsione ad sextum*, & sic fuit iterum decisum ab eadem Sac. Congregatione ad instantiam Ordinis Minorum de Observantia S. P. Francisci *die* 13. *Julii* 1675. Et ita jam fuerat decisum *a Sac. Congregat. Episcop. & Regul.* 14. *Januarii* 1639. quod Decretum fuit confirmatum ab Alexandro VII. 30. Aprilis in Constit. incip. *Alias pro parte*.

50 Parochus proprius nullatenus est excludendus, quamvis ad sepeliendum Cadaver Regulares dumtaxat a Defuncto accersiri jubeantur. *Sac. Cong. Episcopor. & Regular. in una Montis pilosi de anno* 1581. apud Sellium in selectis Canonic. cap. 69. *n.* 51. & Barbosam *l. cit. n.* 8.

51 Parocho spectat declarare, per quam viam sit exportandus Defunctus, & facere omnia necessaria usque ad januam Ecclesiæ Regularium, ubi sepeliendus est. *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Castellaneten.* 3. *Januarii* 1594. apud Barbos. *l. cit. n.* 9.

52 Vocati omnes ad funus debent convenire ad Parochialem Defuncti. *Sac. Cong. Rit. in Bononien.* 9. *Decemb.* 1617. *& in Tropien.* 16. *Februarii* 1631. apud Barbosam *de Offic. & potest. Parochi part.* 3. *cap.* 26. *n.* 63.

Excipiuntur tamen Canonici Cathedralis Capitulariter intervenientes, pro quibus servanda est sequens dispositio Sac. Cong. Rit. in Æsina, ubi cum nomine Capituli ejusdem Cathedralis supplicatum fuisset pro declaratione infrascriptorum dubiorum.

Primo: An iidem Regulares teneantur accedere ad Cathedralem ad levandum Capitulum pro associando Cadavere Defuncti sepeliendi etiam in Ecclesia Regularium, licet Defunctus non sit de Parochia Cathedralis?

Secundo: An Plebanus S. Petri, seu Curatus S. Nicolai d. Civitatis pro associando Cadavere sui proprii Parochiani defuncti, in alia tamen Ecclesia, etiam Regularium, sepeliendi, teneatur pariter accedere ad Ecclesiam Cathedralem, quando intervenerit Capitulum ejusdem; & idem servandum sit, si prædictum Cadaver per modum depositi existat in sua propria Ecclesia Parochiali, vel in alia sita intus, vel extra dictam Parochialem?

Tertio: An dicti Curati teneantur accedere ad d. Cathedralem, quando Capitulum intervenit, si præfatum Cadaver sit sepeliendum in aliqua ex dictis Parochialibus S. Petri, & S. Nicolai.

His omnibus eadem Sac. Cong. *affirmative* respondit, ex declaratione in similibus facta, proponente Emin. Brancacci in Nicien. die 9. Augusti, quando Capitulum Cathedralis capitulariter intervenit, & ab ipso incipiendam esse Processionem in præfatis omnibus casibus. *Hac die* 29. *Januarii* 1671. M. Episcop. Portuen. Card. Ginettus. Loco ✠ Sigilli. Bernardinus Casalius Sac. Rit. Cong. Secret. Sic refert Joannes Baptista Bassi *in Tractatu de Sodalitiis quæst.* 5. *sub n.* 19. impress. ad calcem Amostaz de causis piis.

Regulares extra Claustra decedentes possunt ad eorum Ecclesias deferri inconsultis Parochis, ut declaravit *Sac. Cong. Concilii sub die* 2. *Julii* 1620. Nec id iisdem Regularibus prohiberi potest sub prætextu, quod debeant prius Jus sepulturæ solvere, quia ab hujusmodi prætensionibus Parochos abstinere debere mandavit *Sac. Cong. Epis. & Reg. in Puteolana* 22. *Maii* 1615. 53

Parochus facere debet Officium supra Corpus Defuncti, etiamsi adsint Canonici Cathedralis, in sua Parochiali Ecclesia, *Sac. Cong. Rit. in Ostien. Ceren.* 28. *April.* 1607. *in Viterbien.* 25. *Junii* 1611. & *in Prænestina Cavarum* 18. *Augusti* 1618. apud Barbos. *loc. cit. in Summa n.* 1. & Sellium *loc. cit. cap.* 69. *n.* 45. 54

Canonicus Cathedralis decedens, non electa sibi sepultura, debet sepeliri in Cathedrali, si in ea adsit Sepulcrum proprium Canonicorum. Sin minus in Sepulcro Majorum. *Sac. Cong. Concilii in Tiburtina* 14. *Maii* 1685. *in respons. ad secundum*. 55

Pro sepultura Canonicorum Cathedralium debetur Quarta funeralis Parocho Domicilii, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho, ubi adest sepulcrum suorum Majorum. *Ead. Sac. Cong. Concil. in d. Tiburtina in respons. ad tertium*. Vide verb. *Canonici art.* 8. *a n.* 11. *ad* 14. ubi refertur decretum ad litteram. 56

Ubi Parochiæ distinctæ sunt per determinatas familias, administratio Baptismi, aliorumque Sacramentorum spectat ad proprium dictarum familiarum Parochum, & non ad Archipresbyterum Collegiatæ, seu Matricis. *Sac. Cong. Concil. in Bojanen. Jurium Parochialium* 24. *Maii* 1732. *in responsion. ad VII. dub.* Et *ibidem ad VIII. dub.* respondit, quod ceteri uxorem ducentes de familiis Ecclesiarum Rectoralium possint eligere Ecclesiam Rectoralem familiæ uxoris pro futura administratione Sacramentorum, in exclusionem Ecclesiæ Archipre- 57

presbyteralis. Item *ad IX. dub.* respondit, quod advenæ famulatum præstantes Oppidanis de familiis Ecclesiarum Rectoralium censeri debeant de iisdem familiis, ita ut subiaceant pro administratione Sacramentorum Ecclesiæ Rectorali familiæ, cui inserviunt, privative quo ad Archipresbyterum. Sic apud *Thesaurum Resolutionum Sac. Congr. Concil. tom.* 3. *fol.* 325. & 326. quæ Resolutiones prostant Venetiis apud Joannem Baptistam Recurti.

58 Parochus debet incedere sub Cruce Regularium, si cadaver ad eorum Ecclesiam deferatur; excepto casu, quo Capitulum Cathedralis, vel Collegiatæ funeris associationi intersit; Tunc enim inceditur sub Cruce Capituli. Sic pluries declaravit *Sac. Cong. Concil.* & signanter in *Fossanen.* 21. *Julii* 1645. *in Aretina* 22. *Decemb.* 1697. *in Aquen. Jurium Parochialium* 9. *Junii* 1708. & 2. *April.* 1709. *ad* 3. *dub. in Nullius Atinæ* 7. *Septemb.* 1710. *ad* 2. *dub. in Civitatis Castelli juris funerandi* 16. *Aprilis* 1732. *ad* 5. *dub. in Volaterrana* 16. *Martii* 1726. & *in Sabinen.* 20. *Januar.* 1735. Nisi tamen alicubi tam Parochi quam Regulares erigant propriam Crucem ex legitima consuetudine, quæ est servanda; cum ipsa sit altera Lex, & pro, Lege servari debeat, *cap. Dilecti* 4. *de Arbitris l. De quibus* 32. *ff. de Legibus*, *L. Et ab antiquis* 31. *cod. de Testament.* & ipsa sit optima legum interpres, textu expresso *in cap. Dilectus* 8. *de consuetud. L. Si interpretatione* 37. *ff. de Legibus*.

59 Parocho jus funerum cum Cruce, & stola non competit, sed privative ad Confessarium Monialium pertinet occasione delationis cadaverum ad Ecclesiam exteriorem Monialium. *Sac. Cong. Concil. in Novarien.* 22. *Augusti* 1727. *ad* 1. *dub.*

60 Parocho non licet in Sabbato Sancto benedicere Collocutoriis, aut Januæ Monasterii Monialium. *S. Cong. Concil. in d. Novarien. ad* 3. *dub.*

61 Parochus non potest in Ecclesia Monialium assistere Matrimoniis, vel eorum denunciationes facere, aut benedictiones mulierum post partum, vel similes impertiri. *Sacra Congregatio Concilii in d. Novarien. ad* 4. *dub.*

62 Parocho præstare non tenetur Confraternitas eleemosynam, vel alteri per eum deputando Missam celebranti, tam pro consecratione, quam pro consummatione Sanctissimi exponendi, occasione, qua exercitia spiritualia peraguntur. *Sac. Cong. Concil. in Bononien.* 15. *Maii* 1728. *ad VIII. dub.*

63 Parochus qui dat benedictionem cum Venerabili Eucharistiæ Sacramento in Ecclesia Confraternitatis, nihil omnino exigere potest, sed id gratis agere debet. *Sac. Cong. Conc. in d. Bononien. ad IX. dub.*

Parocho Cathedralis non licet ministrare Sacramenta quibuscumque Clericis, Sacerdotibus infirmis, & in alienis Parochiis commorantibus, sed id competit privative Parochis domiciliariis. *S. Cong. Conc. in Eugubina Jurium Parochialium* 2. *April.* 1729. 64

Parochus non tenetur invitare Regulares ad officia, quæ in Parochiali peraguntur. *Sacr. Congr. Concil. in Volaterrana* 16. *Mart.* 1726. *ad VIII. dub.* 65

Non posse Parochos cum stola, & Cruce elevata ingredi Ecclesias Regularium occasione associationis cadaverum ad illorum Ecclesias, pluries fuit resolutum a Sacris Congregationibus tum Concilii, tum Episcoporum & Regularium, tum Sacrorum Rituum, & confirmatum a pluribus Summis Pontificibus; Et omissis, brevitatis gratia, antiquioribus resolutionibus dictarum Sacrarum Congregationum, sic expresse respondit *Sacra Congregat. Concil.* 22. *April.* 1625. apud Novar. *in Summa Bullar. par.* 1. *commentar.* 91. & *in Lauden.* 2. *Maii* 1711. *in respons. ad* 1. apud Ursayam *tom.* 1. *par.* 2. *disceptat.* 14. *n.* 137. Item *Sacra Congregat. Episcop. & Regular. in Placentina* 16. *Decembr.* 1661. expresse confirmata a Clemente X. Constitut. incip. *Nuper* edita ad instantiam Procuratoris Generalis Ordinis Minorum de Observantia *in Sutrina die ultima Februarii* 1708. *in Brictinorien.* 16. *Martii* 1717. Item *Sac. Rit. Congregat. in Vaden.* 3. *Augusti* 1698. *in Avenionen.* 3. *Decemb.* 1701. *in Camerinen.* 1. *Septembris* 1708. Ita etiam per viam Legis confirmando aliquas ex citatis, & quamplures alias dictarum Sacrarum Congregationum resolutiones, ad instantiam nostri Ordinis Minorum Regularis Observantiæ demandarunt Alexander VII. Constitut. 95. incip. *Alias* & Clemens X. Constitut. 57. incip. *Nuper*, & alia 58. incip. *Alias*. Et Innocent. XI. speciali Indulto concesso Carmelitis Excalceatis Congregationis Italiæ, & relato ab Ursaya *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 14. *num.* 4. Vide infra *num.* 88. 66

Econtra vero posse Parochos cum stola, & Cruce elevata ingredi dictas Regularium Ecclesias fuit etiam pluries resolutum ab iisdem Sacris Congregationibus, & signanter a *Sacr. Cong. Episcop. & Regul. in Firmana* 29. *Nov.* 1641. *in Placentina* 9. *Nov.* 1693. & 7. *Decembr.* 1668. & *in Parmen.* 21. *Mart.* 1720. & 5. 67

& 5. *Nov.* 1721. *apud* Ursayam *tom.* 4. *par.* 2. *discept.* 6. *num.* 188. Item *a Sac. Cong. Rit. in Eugubina* 12. *Maii* & 5. *Julii* 1613. *in Placentina* 23. *Maii* 1619. *in Catanien. civitatis platiæ* 12. *Oct. ejusd. anni* 1619. Et *in Spoletana* 1. *Jul.* 1702. favore Parochi Castri Vissi adversus PP. Minores Conventuales, apud Ursayam *tom.* 4. *par.* 1. *disceptat.* 11. *n.* 16. ibi: *An Parocho Terræ Vissi liceat deferre stolam in Ecclesiis Regularium occasione cadaverum in casu &c. Sac. Congreg. respondit*, *Affirmative*, *dummodo non peragat Officium*. Ita etiam per viam Legis expresse statuit Benedictus XIII. Constitut. Incip. *Pretiosus* derogando omnibus in contrarium facientibus, etiam consuetudinibus immemorabilibus, & declarando, ac decernendo quod talis Crucis erectio, stolæ delatio, & ingressus in Ecclesias, nullam penitus jurisdictionem importet, aut minimum in aliquo præjudicium cuicumque inroget, aut quandocumque & quomodocumque irrogare, & inferre possit. Quæ Benedictina sanctio esset utique ubique servanda, nisi videretur revocata a Clemente XII. Constitut. incip. *Romanus Pontifex*, in qua dictam Benedicti XIII. Constitut. incip. *Pretiosus* una cum variis aliis ad favorem diversarum Religionum emanatis, moderatur, ac reducit ad terminos juris communis, Concilii Tridentini, & Constitut. Apostolicarum, statuendo quod dictæ Benedictinæ Constitut. habendæ sint in omnibus judiciis, etiam in foro conscientiæ, perinde ac si illæ non emanassent.

68 Quid autem, attentis tot allatis contrariis resolutionibus, & decisionibus, concludendum sit? mihi videtur standum esse cujusque loci legitimæ consuetudini, cum ipsa sit optima Legum interpres, textu expresso *in cap. dilectus* 8. *de consuetudine*. *L. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*; Immo ipsa sit altera lex, & pro Lege servari debeat, *cap. Dilecti* 4. *de Arbitris l. De quibus* 32. *ff. de Legibus*, *l. Scævola* 26. *ff. de aqua*, & *aquæ pluviæ arcendæ*, *l. Et ab antiquis* 31. *Cod. de Testament.* cum similibus; Eo vel maxime quod plures ex prædictis resolutionibus emanarunt cum addito *Salvo jure probandi immemorabilem consuetudinem*.

69 Nisi tamen declaretur, ut satis probabile, & consonum est, quod Clemens XII. in dicta sua Constitutione *Romanus Pontifex* revocaverit illas ad favorem Regularium a Benedicto XIII. emanatas, solum quo ad maxima privilegia, indulta, gratias, exemptiones, & facultates in eis contenta, & concessa, uti videtur colligi ex verbis ipsiusmet suæ Constitutionis §. *Quamvis*, ibi: *Itaut in posterum supradicti Ordines Regulares earumdem Litterarum*, & *Constitutionum usu*, *commodo*, & *effectu penitus carere debere intelligantur*. Non autem voluerit revocare dictam Benedicti XIII. Constitutionem *Pretiosus*, etiam quo ad hanc dispositionem, & declarationem de ingressu Parochorum cum Stola, & Cruce elevata in Ecclesias Regularium, factam omnino provide, ac laudabiliter ad tollendum Fidelium scandalum, & nimis frequentium controversiarum originem, ut loquitur ipsa Constitutio, quæ proinde quo ad hoc est magis ad favorem, & commodum Parochorum quam Regularium, ut de se patet. Unde hoc stante, quod, uti dicebam, satis probabile, & valde consonum est, cum ratio Legis, sit anima Legis, *l. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum*, possent Parochi cum stola, & Cruce elevata libere ingredi in Ecclesias Regularium, non obstante quacumque in contrarium immemorabili consuetudine, cum Benedictus XIII. in dict. Constitutione *Pretiosus* §. *Ed ad tollendum* derogaverit omnibus in contrarium facientibus, & etiam consuetudinibus immemorabilibus.

Parochi frustra repugnant, si Episcopus dederit Confessario absolutam facultatem audiendi Confessiones suorum diœcesanorum. Confessarius enim qui absolutam facultatem obtinuit ab Episcopo audiendi Confessiones in alterius Parochia independenter a voluntate, & consensu Parochi, non indiget de rigore juris, sed solum ex quadam æquitate, consensu Parochi. Et ratio est, quia singuli Parochiani sunt subditi Episcopo tamquam Pastori universali omnium, etiam ipsorum Parochorum; Episcopus enim habet absolutam jurisdictionem in tota sua Diœcesi independenter a Parochis, & potest ipsis invitis saluti suarum ovium, prout melius sibi videbitur expedire, consulere. Ita Bonacina *tom.* 1. *de Pœnitentiæ Sacramento disp.* 5. *q.* 7. *punct.* 4. §. 1. *num.* 17. ubi proposito hoc præciso quæsito; *Utrum Sacerdos, qui fuit ab Episcopo approbatus*, *ab eoque facultatem obtinuit audiendi Confessiones*, *petere debeat novam licentiam a Parochis*, *in quorum Parochia vult Confessiones*, *juxta facultatem sibi ab Episcopo concessam*, *audire? Respondeo*. dicit ibi: *Negative*, *nisi Episcopus concesserit facultatem sub conditione*, *vel cum onere facultatis a Parocho impetrandæ*; *Ratio est*, *quia Episcopus jurisdictionem habet concedendi facultatem dependenter*, & *independenter a Parocho*. Sic etiam Suarez *disp.* 27. Henriquez *lib.* 3. *de Pœnitent. cap.* 12. 70

Re-

Reginald. *lib.* 3. *n.* 46. *&* 67. Croninch *disp.* 8. *dub.* 4. *num.* 3. *&* 29. Zerola *in praxi cap.* 15. *qu.* 2. La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1513. Sayrus *de Pœnit. cap.* 22. *n.* 1. ubi refert Panormitanum, & alios in contrarium, uti videtur censisse, saltem quo ad esse licitum, etiam Pontas *verb. Approbatio casu* 17.

71 An autem posito quod Episcopus concedat approbationem pro Confessionibus excipiendis cum supradicta conditione, scilicet *de licentia seu consensu Parochi*, possit Confessarius ipsas valide excipere, tali licentia non requisita, Bonacina *loc. cit. num.* 18. cum aliis probabilius existimat posse dictum Confessarium adhuc Confessiones ipsas valide excipere sine licentia, & consensu Parochi, quia dicit ipse, Sacerdos approbatus per dictum loquendi modum certior tantummodo fit de modo quem debet saltem ex æquitate servare; Nec obstat quod dictus loquendi modus, ut volunt aliqui, tamquam ablativus absolutus, videatur importare conditionem. Nam ablativus absolutus non semper importat conditionem ad aliquid valide agendum, sed aliquando connotat modum ad aliquid licite præstandum. (*)

72 Quod de sic approbatis Confessariis Regularibus absolute tenet cum multis aliis mox citandis Barbosa *de offic. & potestate Parochi part.* 2. *cap.* 19. *n.* 22. expresse dicens, quod Fratres Minores ex privilegio ab Alexandro IV. sibi concesso possunt Confessiones audire, assensu Parochorum minime requisito, ut refertur in *Compendio privilegiorum*, *verb. Absolutio quo ad sæculares* 2. §. 2. Et idem alii posteriores Pontifices concesserunt; Sicque ipsos, ac alios Regulares cum eis in privilegiis communicantes posse Parochis contradicentibus sæcularium Confessiones audire. Ita F. Emanuel *in explicat. Bullæ Cruciatæ* §. 9. *n.* 145. *&* §. 12. *n.* 4. & *sequent. & quæstion. Regul. t.* 1. *quæst.* 60. *art.* 4. Miranda *in manual. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 44. *art.* 14. *conclus.* 2. Joannes a Cruce *de statu Relig. lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 1. *concl.* 3. Fagundez *in quinque Eccles. præcepta, præcept.* 2. *lib.* 1. *cap.* 5. Tamburin. *de jure Abbat. tom.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 63. qui omnes asserunt procedere hanc resolutionem, etiamsi Episcopi in licentiis Regularibus concessis dicant, quod eis Parocho retinente non utantur, quia ipsi Ordinarii, dicunt ipsi, Summorum Pontificum hac in re concessa privilegia tollere, aut limitare non possunt, *arg. c. Inferior* 4. *dist.* 21. *c. Cum inferior* 16. *De majorit. & obedient. Clement. Ne Romani* 2. *de elect.* Hæc ille *loc. cit. n.* 22. qui *n.* 23. insuper addit, quod nec etiam Parochi ipsi impedire possunt Confessarios Regulares quo minus Confessiones audire possint in domibus pœnitentium ægrotorum, quando ab eis vocantur, dummodo eorumdem infirmorum Parochos de audita Confessione eodem die certiores reddant, ut censuit *Sacra Congr. Visitationis Apostolicæ* apud Lezanam *in Summa Quæstion. Regular. cap.* 10. *n.* 32. *& Sac. Cong. Episcop. & Regul.* 2. *Julii* 1587. 5. *Julii* 1606. *& in Senogallien.* 22. *Januar.* 1616. *ac in Anconitana* 6. *Octobr.* 1640. & sæpissime alibi, & expresse statuit Clemens X. Const. inc. *Superna*.

Ar vero quo ad illos Confessarios sive sæculares, sive Regulares, quibus ab Episcopo concessa est solum conditionata facultas excipiendi sæcularium Confessiones cum hac, vel simili conditione, *de licentia tamen Rectorum in Ecclesiis eorum*, *seu solum consentiente Rectore Ecclesiæ*; Ego sentio, nisi aliter constet de mente Episcopi quoad vim istius conditionis, quod non possint dictas Confessiones excipere in Ecclesiis Parochorum, nisi accedat eorum licentia, aut consensus, saltem tacitus, aut implicitus; quia conditio in tali concessione videtur apposita tamquam forma; & conditionale nihil ponit in esse nisi purificata conditione *arg.* §. *Sub conditione* 5. *Institut. de verbor. obligationibus*, *l. Legata sub conditione* 41. *ff. de conditionib. & demonstration. & l. Unic.* §. *Sin autem*, *Cod. de caducitat. tollendis*; Suspenditur enim ejus valor usque ad eventum conditionis; *l. Is cui* 42. *ff. de actionib. & obligationib. & cit. l. Legata sub conditione* 41. *ff. de conditionib. & demonstrationib.* cum similibus. Tum quia ex Tridentino *sess.* 23. *cap.* 15. *de reformat.* nullus quamtumvis privilegiatus potest Confessiones sæcularium audire absque approbatione Episcopi, ut fuit dictum sub verb. *Approbatio art.* 1. *num.* 44. *& sequent.* Et ne quidem Romæ approbati, quicumque sint, possunt in aliis Diœcesibus sine expressa approbatione suorum respective Ordinariorum dictas Confessiones excipere, ut expresse statuit Urbanus VIII. *die* 17. *Septembr.* 1628. Constitut. in- 73

Romani Theologi Nota.

(*) Periculosa censoribus romanis videtur Bonacinæ opinio, quando licentia Episcopi sit conditionata; quare in praxi non est attendenda. Idem dicendum de Confessariis Regularibus.

incipient. *Cum sicut accepimus*. Dicti autem Confessarii, ut supra, sic conditionate approbati, non censentur vere approbati nisi sub tali conditione, nisi, ut dicebam, aliter constet de mente Episcopi quo ad vim illius conditionis, adeoque, &c.

74 Parochi associantes funus sive una cum Capitulo, sive non, nequeunt prætendere candelam majorem illa quæ datur Superiori Regularium associato ab aliis suis Religiosis: Sic expresse decrevit *Sac. Conc. Cong. in Novar.* 15. *Martii* 1604. *in responsion. ad* 3. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *sub num.* 92. Sicque neque alii Sacerdotes, ac Canonici sive capitulariter, sive seorsim interveniant, nequeunt prætendere candelam majorem illa quæ datur Regularibus, ut expresse desendit D. Ursaya *tom.* 2. *p.* 1. *discept.* 15. *num.* 13. ubi ad id adducit Decreta, & Doctores. Et ratio clara, ac convincens est, quia si Parochi qui portant pondus diei, & æstus præstando omnimodam assistentiam, ac Sacramenta suis Parochianis toto tempore vitæ suæ, nequeunt prætendere candelam majorem illa, quæ datur Superioribus Regularibus, qui eis ordinarie non ministrant Sacramenta, ac parvam, & interdum nullam assistentiam præstant, tanto minus Canonici, ac alii Sacerdotes potuerunt illam prætendere majorem ea, quæ datur Regularibus, cum ipsi parvam, & ordinarie nullam eis præstent assistentiam, ubi Regulares indefesse ipsis assistunt, cum in eorum Sacramentalibus Confessionibus excipiendis, tum in eorum ultimo agone suas animas diu, noctuque Deo commendando.

75 Et quoad Canonicos, & Capitula varia ad rem sunt edita Decreta a Sacra Congreg. Concilii, & signanter *in Trojana Funerum* 7. *&* 21. *Maii* 1701. ubi ad V. dubitum: *An candela gestanda per Canonicos in associatione funeris debeat esse ponderis ad minus quatuor librarum, vel arbitrio hæredum; & an Canonici ultra dictam candelam prætendere possint unum ducatum Regni pro quolibet Canonico?* Dicta Sac. Cong. Conc. ad V. respondit: *Negative quoad primam partem, sed remittendum arbitrio heredum; Quo vero ad secundam partem, Negative*. Item decrevit, quod Capitulum, Canonici, & Parochi nequeunt prætendere majorem portionem funeris, quando Cadaver sepelitur in Ecclesiis Regularium extra Civitatem, ac extra Parochiam quamvis sitam intra Civitatem, quam acciperent si cadaver in illorum Ecclesia sepeliretur. *Ead. Sacra Congregat. in d. Trojana in respons. ad VII.* Item, quod Capituli Cruce interveniente in funere ducendo ad Ecclesiam Regularium una cum Abbate, vel alio Sacerdote, Capitulum nequit exigere emolumentum eo modo quo exigeret, si totum Capitulum interveniret. *Eadem Sacra Congregat. ibid. in respons. ad VIII.* Sic apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congregat. Concil. anni 1740. ubi in fine dicti Tomi referuntur etiam resolutiones ab anno 1700. ad ann. 1718.

Et in Nullius, seu Monti Cassini die 26. 76 Januarii 1726. fuerunt inter alia ab ead. S. Congregat. Concil. edita sequentia Decreta, ubi ad VIII. dubium, *An heredes defunctorum possint adhibere circa cadavera defunctorum quantitatem ceræ sibi benevisam, seu potius constet de aliqua consuetudine quoad quantitatem ceræ, eaque sit servanda?* Respondit, *Ad VIII. esse statuendam taxam ab Ordinario auditis interesse habentibus, & taxa ab eodem trasmittatur ad Sacram Congregationem*. Et ad IX. *An liceat heredibus defunctorum vocare ultra Parochum Presbyteros sibi benevisos, & excludere integrum Capitulum Ecclesiæ Matricis ab associatione cadaverum tam in ipsa Ecclesia Matrice, quam in aliis Ecclesiis, in quibus fuerit electa sepultura?* Respondit, *Licere heredibus defunctorum solum Parochum vocare, sed quatenus alios Presbyteros vocare velint, esse præferendos illos Ecclesiæ Matricis in numero ipsis heredibus beneviso*. Et ad X. *An, & quæ quantitas ceræ, & quod emolumentum cuilibet ex dictis Presbyteris debeatur pro simplici, & pura associatione cadaverum, tam ad alias Ecclesias, quam ad Ecclesiam Matricem?* Respondit, *Servetur quantitas præscripta in concordia*. Et ad XV. *An Presbyteri dictæ Ecclesiæ valeant prohibere sonum campanarum tam de tempore obitus, quam de tempore delationis cadaveris ad aliam Ecclesiam, & quod emolumentum ab heredibus defunctorum Sacristiæ debeatur in casu &c.* Respondit, *Negative quo ad tempus obitus, & pro sonitu nihil deberi; Quoad tempus vero delationis cadaveris pulsandas esse campanas, si heredes velint, soluta competenti mercede taxanda ab Ordinario*. Alia jam posita sunt *n.* 59. ad 65.

Attendenda est ad rem Constitutio Innocentii XIII. incip. *Emanarunt nuper*, edita 24. 77 Augusti 1722. in qua confirmantur Decreta Sacr. Congregationis Episcop. & Regular. super Quarta Funerali, & ingressu Parochorum cum Stola, & Cruce in Ecclesias Regularium, absque tamen aliquo exercitio; Et id *in Parmensi*, ubi aderat consuetudo, ut vicissim possent

sent Regulares cum Stola, & Cruce elevata
ingredi in Ecclesias Parochorum, & Parochi
in Ecclesias Regularium.
78 Alia ad rem. Vide verb. *Quarta Funeralis*,
& verb. *Sepultura*.
79 Parochi exercitiis spiritualibus quotannis va-
care debent. Benedict. XIV. tom. 1. Constit.
incip. *Ubi primum* §. 3. Parochi proprii assi-
stentia in celebratione Matrimoniorum non est
temere omittenda. Idem Constitut. 85. incip.
80 *Nimiam* §. 9. Parochi Missam applicare de-
bent pro populo diebus Festis. Idem Consti-
tut. 103. incip. *Cum semper*. Vide tom. 5.
verb. *Missa art.* 3.
81 Parochus duarum Ecclesiarum unitarum Cu-
ram exercens, quando Missam eadem die ite-
rare possit. Vide *d. verb. Missa* ex declaratio-
ne ejusdem Pontificis in Constitut. 3. incip. *De-*
82 *clarasti*. Parochus relinquere non potest anima-
rum Curam inconsulto Episcopo. Idem Con-
83 stitut. 25. incip. *Ex quo*. Quod si Religionem
ingredi voluerit, Episcopus ipsi licentiam de-
negare nequit. Idem *ibid*.
84 Parochi, aliique Curam animarum habentes
tradere debent Doctrinam Christianam juxta
dispositionem Concilii Tridentini omnibus die-
bus Festis. Idem tom. 1. Constit. 42. incip.
85 *Etsi minime* §. 3. & 4. Quae Doctrina Chri-
stiana tradenda est etiam a Sacerdotibus cele-
brantibus in Ecclesiis ruralibus non Parochiali-
bus. *ibid.* §. 14.
86 Parochi ante, vel post Missam Parochialem
recitare debent elata voce actus Fidei, Spei;
& Caritatis, populo verba iterante. Bened.
87 XIV. Constit. incip. *Cum religiosi*. §. 4. Pa-
rochi etiam extra Dioecesim possunt audire
Confessiones suorum Parochianorum. Idem
Constit. incip. *Apostolicum ministerium* §. 22.
Vide supra n. 26. & 27.
88 Quoad dicta supra *num. 66. & seqq.* conclu-
dendum est, non amplius suffragari Parochis
pro ingressu cum Cruce & Stola in Ecclesias
Regularium Constitut. Benedict. XIII., incip.
Pretiosus, haec enim revocata fuit a Clemente
XII. Constitut. incipient. *Romanus Pontifex*,
quae ad litteram adducitur infra verb. *Privile-
gium art.* 3. *num.* 64. ad cujus revocationis tra-
mitem omnia Urbis Tribunalia hodie decidunt,
ut videre est in celebri *Baren. Juris tumulan-
di*, *coram Aldrovando* 12. *Januar.* 1733. & 29.
Novemb. 1743. *coram Vajo*, ac in *Melevita-
na funerum coram Millino* 23. *Novemb.* 1744.
& novissime ita etiam decisum fuit 4. *Febr.*
1757. *a Cong. Episc. & Reg.* in Pientina fu-
nerum pro Minoribus Conventualibus, licet
eorumdem Conventus subesset jurisdictioni Or-
dinarii ob defectum praescripti numeri Religio-
sorum.

* Parochi Ecclesiarum filialium interesse te- 89
nentur benedictioni Fontium diei Sabbati San-
cti, ex saepe repetitis Sacrae Congregationis
Concilii decretis. *Instit. Eccles.* 1. §. 2. &
sequent.

Parochi alienae Dioecesis non possunt in al- 90
tera audire confessiones sine approbatione Or-
dinarii illius loci, nisi tantum suorum subdi-
torum. Ita ex decret. S. Congreg. Concilii.
Institut. Eccles. 86. §. 7.

Parochi per concursum provisi censentur ido- 91
nei ad audiendas Confessiones in tota Civita-
te vel oppido, ubi Parochi constituuntur, non
vero in tota dioecesi Episcopi approbantis, ut
ex Decretis S. Congreg. *ibid.* §. 13. Ex con-
suetudine tamen Parochi Civitatis Confessiones
audiunt in dioecesi & viceversa. *Ibid.* §. 13.

Parochus habens reditus tenues, & popu- 92
lum frequentem, ut per se sufficere nequeat
audiendis confessionibus, tenetur sibi adjunge-
re alium Sacerdotem adjutorem, cui, si ipse ne-
queat, populus necessaria ad sustentationem
subministrare tenetur. Ita ex Decret. S. Con-
gregationis Concilii. *Instit. Eccles.* 94. §. 7.

Parochus ex privata scientia noscens alte- 93
rum ex sponsis matrimonium celebraturis hae-
reticae sectae occulte adhaerere, assistere Matri-
monio non potest, quemadmodum nequit, si
sciret impedimentum etiam impediens. *De Sy-
nodo Dioec. lib.* 6. *c.* 7. §. 6. & 7.

Parochus tempore pestis, & eo morbo in- 94
fectis tenetur ministrare Sacramenta Baptismi
& Poenitentiae; imo & Viaticum, ne tanto bo-
no in illa necessitate Parochiani priventur,
nisi in eo rarissimo casu, in quo rarus esset
Sacerdos, vel Parochus; ex quo fieret, ut
post administratum Sacramentum Poenitentiae
uni, non superesset spatium, ut aliis mori-
turis Poenitentiae Sacramentum administrare-
tur; vel si eo Sacramento administrando mor-
tem vitare non posset, & sic populus desti-
tueretur Sacerdotibus, ut ex Doctrina Suarii.
De Synodo Dioec. lib. 13. *cap.* 19. §. 18. 19. *nov.
edit.*

In ordine ad Extremam Unctionem ex Do- 95
ctrina ejusdem Suarii tunc tenetur Parochus
illam administrare, quatenus valeat absque mo-
rali periculo. *Ibid.*

Addi-

Additiones ex aliena manu.

96 Mirum, quod *Auctor* tametsi Regularis *n. 67.* videatur sentire, quod ex Constitutione Benedicti XIII. quæ incipit *Pretiosus*, fas sit Parochis associantibus Cadavera suorum parochianorum cum stola, & Cruce elevata ingredi in

97 Ecclesias Regularium. Nulla enim potest amplius haberi ratio de mox dicta Benedictina Constitutione, utpote quæ non diffitente ipso *Auctore num. 67.* a Clemente XII. in Constitutione, cui est initium *Romanus Pontifex*, fuit reducta ad terminos Juris communis, Concilii Tridentini, & Apostolicarum Constitutionum.

98 Nec facit ad rem; quod revocata dici debet Benedictina Constitutio in quantum Regularibus est favorabilis. Sciendum enim est, quod ubi Constitutio statuit, ut fas esset Parochis associantibus Cadavera suorum Parochianorum ingredi cum Stola, & Cruce elevata in Ecclesias Regularium, ibi simul statuit, ut & vicissim fas esset Regularibus invitatis ad funera cum Cruce elevata ingredi in Ecclesias Parochiales. Nulla autem æqui bonique ratio patitur, ut ea revocata dicatur in favorabilibus Regularibus, non item in favorabilibus Parochis, quando unum alterius gratia concessum est.

99 De hac igitur quæstione judicium ferendum est, seposita præfata Constitutione Benedictina. Certum autem est, quod ea seposita, ubi *agitur* (sunt verba Rotæ *in Valentina Funerum 7. Decembris 1731. §. 4. & seq. cor. feliciter regnante Summo Pontifice* inter impressas *dec. 30. num. 2. & plur. seq.*) *de Cadaveribus tumulandis in Ecclesia Regularium ratione exemptionis, qua ipsi fere omnes peculiari Sedis Apostolicæ Beneficio fruuntur in suis Ecclesiis, & Monasteriis, quamvis intra limites Parochiæ positis, Rector pastorali Jurisdictione, & præeminentia tam actu quam habitu adeo est destitutus, ut si velit in associatione Cadaverum cum Stola, & Cruce per dictas Ecclesias incedere, vel exequias Ecclesiastico ritu celebrare, vel alios quoscumque actus ab officio, & potestate Parochiali simili modo dependentes ibidem exercere, positivam Juris resistentiam potius habere dicatur, sitque omnino excludendus &c. Sed teneatur terminare preces associatorias ante Januam Ecclesiæ, ibique benedicere, & dare ultimum vale.*

100 Sentit vero Rota in dicta *Valentina Funerum loc. cit.* quod ex immemorabili consuetudine, vel alio legitimo titulo possint Parochi Jus acquirere ingrediendi Ecclesias Regularium, non obstante ipsarum exemptione cum Stola & Cruce elevata, inibique faciendi officium funebre. Adeoque sentit necessariam esse con- 101 suetudinem immemorabilem, ut in specie ejus causæ prodesse haud crediderit consuetudinem, propterea quod de ea testificati haud fuere Testes cum notissimis requisitis *Glossæ in cap. 1. verb. Memoria, de Præscript. in 6.*

At non immerito dubitari de hac opinione 102 potest; Idque quia Regulares nituntur tantummodo Privilegiis exemptionis, & non dispositioni Juris Communis, contra vero Parochi pro se habeant assistentiam juris communis; immemorabilis autem, vel centenaria, vel quadragenaria cum titulo colorato nunquam requiritur tunc cum agitur adversus eos, qui non dispositioni juris communis, sed privilegiis nituntur; præsertim si præscribentes habeant pro se juris communis assistentiam.

Cæterum excludi Parochi ab ingressu in Ec- 103 clesias Regularium nequeunt, si declarent, *expeditum ac privativum exercitium functionum funebrium illis* (idest Ecclesiis Regularium) *relicturos, ac insuper oblata conditione dimittendi propriam Crucem, quæ ingressum præfatum longe faciliorem reddit, removetque obstaculum tam Sacrarum Congregationum, quam Sacræ Rotæ obsistentium hujusmodi ingressui, quæ intelligendæ sunt in casu ingressus cum Cruce elevata; secus ea inclinata:* sunt verba Rotæ *in Melevitana Funerum super ingressu in Ecclesias Regularium 23. Novembris 1744. §. 3. cor. clar. memor. Millino.* Confer etiam Pignatell. *consult. canon. tom. 3. consult. 48. fer. per tot.*

Responsio. Auctoris.

Quid mirum, si nullius partis studio abreptus 104 ego *loc. cit.* visus sum sentire, quod ex Constitutione Benedicti XIII. incip. *Pretiosus* fas sit Parochis associantibus Cadavera suorum parochianorum cum stola & Cruce elevata ingredi in Ecclesias Regularium? Visus sum, inquam, nam quæ *ibi* adduco, dubitantis in modum adduco, ut legenti patet; sententiamque meam potius sub *num. 68.* in medium profero hisce verbis: Quid autem, attentis tot allatis contrariis resolutionibus & decisionibus, concludendum sit? Mihi videtur standum esse cujusque loci legitimæ consuetudini, cum ipsa sit optima legum interpres . . . . Nisi tamen (ut subjungo *ibid. n. 69.*) declaretur, ut satis probabile & consonum est, quod Clemens XII. in dicta sua Constitut. *Romanus Pontifex* revocaverit illas ad favorem Regula-

F 2 rium.

rium emanatas solum quo ad maxima privilegia &c. Regularibus concessa, non autem quo ad hanc dispositionem &c. sed quidquid senserim *cit. loc.* nunc attendenda sunt quæ tradidi sub sequenti *num.* 88. prout videre est supra in hoc eodem articulo.

ARTICULUS IV.

Parochus quoad ea, quæ concernunt Immunitatem.

1 PArochus post delictum commissum confugiens ad propriam domum Parochialem gaudet Immunitate. *Sac. Cong. in Mutin.* 18. *Febr.* 1631. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 96.

2 Parochus captus pro debito in propria domo Parochiali gaudet Immunitate Eccles. & est restituendus. *Eadem Sac. Cong. in Ariminen.* 2. *Maii* 1661. *lib. decret. Rocci p.* 331.

3 Parochus captus in propria domo Parochiali, etiamsi distante ab Ecclesia, gaudet Immunitate; & restituenda ei sunt ablata, seu quæ solvit, ne deduceretur ad Carceres. *Ead. Sac. Cong. in Portuen.* 24. *Maii* 1672. *lib.* 1. *decret. Altoviti pag.* 692.

4 Verum Episcopus potest extrahere Parochum a propria domo Parochiali ad correctionem tantum. *Eadem Sac. Congregat. in Interamnen.* 27. *Maii* 1640. *lib.* 3. *Decr. Paul. p.* 14.

5 Sic Parochus repertus in fragranti delicto cum muliere in domo Parochiali, extrahi potuit per Episcopum ad effectum correctionis. *Eadem Sacra Congr. in Aretina* 31. *Aug.* 1648. *lib.* 4. *decret. Paul. p.* 86.

6 Circa Parochum inobedientem, iterato Episcopi præcepto de dimittenda e domo sua Parochiali muliere malæ famæ, cum de mandato ejusdem Episcopi extractus fuisset e dicta domo simul cum muliere, & conjectus in Carceres; Sacra Congregatio pronunciavit, bene extractum fuisse ad correctionem, & retinendum arbitrio Episcopi ad eundem effectum, nec dimittendum, nisi renovato præcepto de non conversando cum muliere. *Eadem Sacra Congregat. in Aretina* 15. *Novembris* 1689. *lib. Decret. Martelli p.* 526.

7 Attamen Parochus nulliter extractus jussu Pro.Vicarii per Curiam Laicam e domo Parochiali, & successive detentus in Caceribus a Vicario Generali nomine Ecclesiæ, est restituendus. *Ead. Sac. Cong. in Nonantulana* 22. *April.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 140.

8 Aliquando datur Episcopo facultas extrahendi cum debita decentia, & interventu Personæ Ecclesiasticæ ad formam Bullæ e domo Parochiali, tum Parochum, tum mulierem, qua sub prætextu famulæ revera ut concubina utebatur, ad effectum retinendi in carceribus per aliquod tempus nomine Sac. Congr. ad correctionem tantum. *Eadem Sacra Congregat. in Feretrana* 10. *Dec.* 1692. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 9.

9 Item datur facultas Episcopo carcerandi in Ecclesia & quocumque loco immuni Parochum pravæ, incorrigibilis, & scandalosæ qualitatis, qui post barbaram occisionem sui Pensionarii, qui ei resignavit Curam, ac ejus servæ, fugitus e carceribus habitabat cum suis in domo Parochiali, & celebrabat Sacrum suo Populo; & datur etiam facultas ejiciendi ab Ecclesia, & domo Parochiali consanguineos ejusdem, & alias Personas ibidem confugitas pro dicta causa. *Ead. Sac. Cong. in Asculana* 26. *Sept.* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 1847.

10 Parochum, seu Curatum conjectum in Carceres nimis asperos Sac. Congr. mandat Episcopo, ut faciat caritative tractari. *Ead. Sacr. Cong. in Pisana* 19. *Febr.* 1695. *lib.* 1. *Decretal. Vallemani pag.* 172.

11 Quoad Parochum suspensum ab Episcopo in contumaciam, injungitur eidem Episcopo, ut procedat ad reintegrationem bonorum, & suspensis Censuris per duos menses, dictus Parochus compareat coram Episcopo, qui caritative recipiat, & nullo modo molestet. *Ead. Sacra Congr. in Aquen.* 7. *Jul.* 1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 229.

12 Eodem recusante comparere, ac denuo suspenso a Curia Episcopali, Sacra Congregatio decrevit, suspensa suspensione per tres menses Episcopus transmittat omnia acta. *Eadem Sacra Congreg. in eadem* 8. *Jun.* 1700. *ibi p.* 293.

13 Extractus ab Ecclesia ob violentiam illatam Parocho jubetur restitui Ecclesiæ, præstita idonea fidejussione de non offendendo eundem Parochum. *Ead. Sac. Cong. in Spoletana* 9. *Maii* 1690. *lib. Decret. Mart. pag.* 610.

14 Vicarius Generalis ordinans carcerationem Parochi in loco immuni, suspenditur arbitrio Sacræ Congregationis. Sic *Sac. Cong. Immunit. in Albanen.* 12. *Septembr.* 1684. *lib.* 3. *Decretal. Altoviti pag.* 363.

15 Domus Præposituræ contigua Ecclesiæ gaudet Immunitate, etiam respectu bonorum ibidem existentium, quamvis pars ejusdem domus sit Laico locata. *Sac. Congr. Immun. in una Castri Durantis, sive Urban.* 19. *Aug.* 1630. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 54.

16 Domus Parochialis gaudet Immunitate. *Eadem*

dem Sac. Congr. Immunit. in Comen. 25. *Febr.* 1698. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 138.

17 Etiamsi ab Ecclesia distans, modo non sit locata, & inhabitata a Laicis. *Eadem Sacra Cong. Immun. in Cesenat.* 17. *Novemb.* 1654. *lib.* 5. *Decret. Paul. pag.* 24.

18 Attamen distans ab Ecclesia Parochiali spatio circiter tertiæ partis milliarii non gaudet Immunitate. *Ead. Sac. Congr. Immun. in una Civitatis Castelli* 4. *Jul.* 1673. *lib.* 1. *Decret. Altoviti pag.* 817.

19 Domus, quæ habitatur a Parocho, sed non est Parochialis, idest de pertinentia Parochiæ, non gaudet Immunitate. *Eadem Sac. Congreg. Immun. in Alatrina* 5. *Maii* 1699. *lib.* 2. *Decrec. Vallemani pag.* 217.

20 Domuncula de juribus Ecclesiæ Parochialis, ab ea tamen, & a domo Parochi distans circa triginta passus, quæ solum inservit pro usu, & servitio Parochi, non gaudet Immunitate. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Feretrana* 27. *Jul.* 1683. *lib.* 3. *Decret. Altoviti pag.* 209.

PAROCHI PRÆSENTIA QUOAD MATRIMONIA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *a n.* 60. *ad* 113.

PARRICIDIUM.

1 Filius occidens proprium Patrem naturæ crudelis, sæpe sæpius indiscrete percutientem ipsum filium bone indolis, restituitur Ecclesiæ, a qua fuit extractus, nec condemnatur ad pœnam extraordinariam, ut petebatur. *Sac. Congr. Immun. in Fulginat.* 18. *Jul.* 1690. *lib. Decret. Martelli pag.* 636.

2 In causa parricidii Sanctissimus tribuit Archiepiscopo Ravennæ licentiam consignandi Curiæ Legationis Urbini processum constitutum a Notario subdito ejus jurisdictioni. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Pisauren.* 21. *April.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 117.

3 Matricida extractus ab Ecclesia gaudere debet Immunitate Ecclesiastica. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Ariaven.* 15. *Nov.* 1661. *lib. Decret. Rocci pag.* 267. * sed non amplius gaudet immunitate Ecclesiastica post Const. Bened. XIII. *Ex quo*; Clementis XII. *In supremo*; & Benedicti XIV. *Officii nostri*; vide verb. *Immunitas art.* 2. *n.* 90. *n.* 156. *n.* 157.

Parricidii pœna quæ sit. Vide verb. *Pœna*, *art.* 2. *a n.* 28. *ad* 133. 4

PARVULI.

Parvuli originale tantum peccatum habent. *Cap. Majores* 3. *de Baptismo*, ibi: *Qui peccato tantum originali tenentur*. 1

Parvuli utiliter baptizantur, licet non credant; Ipsis enim in Baptismo deletur originale peccatum, *cit. c. Majores* 3. *de Baptismo*. 2

Parvulis in Baptismo Fides aliorum sufficit. *cap. In Ecclesia dist.* 4. *de consecrat.* ibi: *In Ecclesia Salvatoris per alios parvuli credunt*, & in ejus Summario expresse dicitur: *Aliorum Fides in Baptismate parvulos salvat*. Fiunt enim Fideles per Fidem offerentium, *Cap. parvuli Fideles* 138. *dist.* 4. *de consecrat.* ibi: *Parvuli Fideles recte vocantur, qui Fidem per verba gestantium quodammodo confitentur*, & in ejus Summario expresse dicitur: *Offerentium Fides parvulos facit fideles*. 3 4

Parvuli baptizati dicuntur fideles, non quia actu credunt, sed quia recipiunt Sacramentum Fidei, scilicet Baptismum; *Cap. Nihil est aliud* 76. *dist.* 4. *de consecr.* 5

Parvuli baptizati morientes salvantur, *cit. cap. Majores* 3. *de Baptismo*. 6

Sine Baptismo enim non possunt salvari, sive moriantur nati, sive in utero Matris, *c. Firmissime* 2. & *cap. Nulla* 142. *dist.* 4. *de consecr.* ibi: *Nulla præter Baptismum salus promittitur in infantibus, quia infantes si per Sacramentum, quod ad hoc est Divinitus institutum, in credentium numerum non transeunt, in tenebris manent*. 7

Parvuli decedentes sine Baptismo quomodo puniantur juxta sententiam S. Augustini in Canone *Firmissime tene* 2. *dist.* 4. *de consecrat.* vide *ibi*. At observa responsionem datam sub verb. *Peccatum n.* 72. 8

Parvulis baptizatis non est necessaria Pœnitentia; *Cap. Tres sunt* 81. *dist.* 1. *de pœnit.* 9

Parvuli carentes usu rationis non tenentur ad Eucharistiam de necessitate salutis. Non tamen damnari debent Patres antiqui, qui eam dabant: Conc. Trid. *sess.* 21. *cap.* 4. & *Canon.* 4. 10

Parvulorum sepulcrum ab aliis debet esse separatum; *Sac. Congr. Rit. in una Civitatis Castellane* 12. *Decemb.* 1620. apud Aldan. *in Compendio Canonic. resolut. l.* 1. *titul.* 36. *n.* 2. 11

& Barbosa *in summa Apostol. decis. verb. Parochus n.* 1.

12 Parvulorum corpora possunt sepeliri in Ecclesia Regularium, si ibi est sepulcrum Majorum, vel si concurrente consuetudine Pater ibi eligit sepulturam. *Eadem Sac. Congr. Rit. in d. causa Civitatis Castellanae* 12. *Decemb.* 1620. apud eosdem *loc. cit. & Sacra Congreg. Conc. in Novarien.* 15. *Martii* 1704. *in respons. ad primum*. Vide verb. *Quarta funer. num.* 32.

PASCHA, PASCHALIS COMMUNIO.

1 PAscha in uno die, & tempore per universam Ecclesiam celebrari debet. *Conc. Roman. sub Victore I. cap. Paschae* 22. *& cap. De Observatione Paschae* 25. *dist.* 3. *de consecr.*

2 Pascha celebrari non potest ante aequinoctium vernale cum Judaeis. Id faciens debet ejici ab Ecclesia, *Conc. quod dicitur Apostolor. c.* 8. ubi sic habetur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus Sanctum Paschae diem ante vernale aequinoctium celebraverit, abjiciatur; Lib.* 6. *Constitut. Apostol. c.* 16. ubi sic statuitur: *Oportet ergo, fratres, ut qui pretioso Christi Sanguine redempti estis, dies Festos Paschae accurate, & omni diligentia post aequinoctium celebretis.... Neque amplius cum Judaeis tempus celebrandi Pascha observetis; nulla enim nobis nunc cum eis communitas est*.

3 Pascha celebrari debet die Dominico post lunam 14. *Concilium Romanum sub Victore I.* ubi sic habetur statutum: *Decretum est Pascha non decima quarta Luna primi mensis, sed potius die Dominico post* 14. *Lunam, & vernale aequinoctium occurrente, prout ab Apostolis traditum est, celebrandum esse. Conc. Roman. III. sub Silvestro c.* 1. ibi: *Omnibus Episcopis, & Presbyteris praeceptum est Paschae observantiam custodire a Luna* 14. *usque ad vigesimam primam, ita ut Dominicus dies corruscet. Et dixerunt Episcopi, placet; cap. Nosse* 21. *dist.* 3. *de consecr.* ibi: *Nosse vos volumus, quod Pascha Domini die Dominico annuis temporibus sit celebrandum; istis enim temporibus Hermes Doctor Fidei, & Scripturarum effulsit inter nos. Et licet nos idem Pascha praedicto die celebraremus, quia tamen inde quidam dubitaverunt, ad corroborandas animas eorum eidem Hermeti Angelus Domini apparuit in habitu Pastoris, & praecepit ei, ut Pascha Domini die Dominico ab omnibus celebraretur; Unde & Nos Apostolica auctoritate instituimus omnes eadem servare debere, quia & Nos eadem servamus, neque debetis a Capite quoquo modo dissidere*.

Datur praeceptum ut Fideles omnes adepti usum rationis communicent singulis annis ad minus in Paschate; *cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Poen. & remiss.* ibi: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenit, confiteatur.... suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiae Sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejusmodi susceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab Ecclesiae ingressu arceatur, & moriens Christiana careat sepultura*. Idem declarando statuit Conc. Trident. *sess.* 13. *Canon.* 9. ibi: *Si quis negaverit omnes, & singulos Christifideles utriusque sexus, cum ad annum discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum juxta praeceptum S. Matris Ecclesiae, anathema sit*. 4

Ad satisfaciendum tali praecepto sufficit Eucharistiam sumere in hebdomada sancta, vel infra octavam Paschae Resurrectionis. Vide verb. *Eucharistia n.* 9. 5

Potest tamen tempus Paschale extendi in longius tempus ex Episcopi, aut Parochi dispensatione rationabili; Vide d. verb. *Eucharistia n.* 10. 6

Eucharistia pro adimplendo praecepto Communionis Paschalis est sumenda in propria Parochia. Vide d. verb. *Ecclesia n.* 10. 7

Communicans in Ecclesiis Regularium infra tempus Paschale animo satisfaciendi praecepto Ecclesiae, non satisfacit. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 12. 8

An communicans in Ecclesia Cathedrali satisfaciat. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 13. 9

Sacerdos satisfacit pro Communione Paschali ubicumque celebret Missam; tamen, si non celebret, tenetur communicare in Parochia. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 14. 10

Vagi, Peregrini, & Advenae possunt ubilibet praecepto Paschali satisfacere, etiam in Ecclesiis Regularium. Vide d. verb. *Euchar. n.* 15. (*). 11

Fra-

Nota Rom. Theologi.

(*) Debent semper (vagi, peregrini, & advenae) in Ecclesia Parochiali praecepto Paschalis Communionis satisfacere.

Re-

12 Fratres, & Sorores Tertii Ordinis, nec non Mantellati, Corrigiati, Pinzocheræ, Cordellati, & alii quocumque nomine nuncupati in propriis Domibus habitantes, debent pro satisfaciendo præcepto Paschali Eucharistiam recipere a proprio Parocho, & non a Regularibus. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 16.

13 Famuli Domestici, & continui commensales in Monasteriis Regularium degentes, satisfaciunt præcepto Paschali recipiendo Eucharistiam ab ipsis Regularibus. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 17.

14 Hoc tamen privilegio non gaudent Sæculares illi, qui tantum ipsis Monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui commensales, & cum Sæcularibus exteris extra Monasteria habitant. Vide d. verb. *Eucharistia num.* 18.

15 Nec hoc privilegio gaudent Adveuæ, qui in Monasteriis Regularium infirmantur. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 19.

16 Regulares non possunt in die Paschatis administrare Sæcularibus Eucharistiam. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 20.

17 Etiamsi tales personæ Sæculares in alia die satisfecerint præcepto. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 21.

18 Per Communionem sacrilegam non satisfit præcepto. Vid. d. verb. *Eucharistia n.* 22.

19 Qui culpabiliter non adimplet præceptum Paschale, vivens interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, & moriens privatur Ecclesiastica sepultura. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 23.

20 Ipse tamen non adimplens præceptum Paschale non est ipso jure interdictus, sed interdicendus; Unde si ante declarationem moriatur, non est privandus Ecclesiastica sepultura, nisi tamen intermissio esset notoria, vel adesset statutum Synodale in contrarium. Vid. d. verb. *Eucharistia n.* 24.

21 Qui ex malitia, vel impotentia non communicavit in Paschate, probabilius, & in praxi debet statim post communicare quam primum poterit. Ita S. Thomas, Navarr. Suarez, Vasquez, Azorius, Coninch, Silvester, Fagund. Layman, Hurtad. Lugo, Bernal, Avers. Illsung, Platel. citati, & secuti a La Croix *lib.* 6. *par.* 1. *num.* 634. & plures alii contra S. Antoninum, Victoriam, Toler. Medin. Gran. Præposit. Valent. Henriq. aliosque cum Diana *par.* 3. *tract.* 4. *resol.* 41. dicentes non amplius ipsum obligari pro tali anno, quia Communio videtur per præceptum fuisse alligata isti determinato tempori, uti obligatio audiendi Missam alligatur certæ diei, qua transacta non est amplius obligatio.

At ratio pro nostra conclusione est, quia tempus Paschale est designatum, non ad terminandam, sed ad urgendam obligationem, quod colligitur ex verbis præcepti, nam *cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Pœnit. & remiss.* dicit; *Ad minus in Paschate*, & Concil. Trident. *sess.* 13. *Canon.* 9. dicit: *Saltem in Paschate*; Tum quia præceptum Communionis Paschalis videtur esse virtualiter duplex, & continere in primis præceptum communicandi semel in anno, deinde communicandi circa Pascha ob venerationem Festi, & commemorationem Cœnæ Domini; Unde quamvis hoc posterius non possit amplius impleri, tamen prius, si nondum impletum est, adhuc impleri potest: adeoque etiam debet impleri, sicuti qui ex pœnitentia debet jejunare die Sabbati, si ex negligentia, vel impotentia non jejunet tali die, tenetur jejunare tempore sequenti, & idem probat Carden. *in* 1. *Crisi d.* 52. dicens esse moraliter certum. 22

Qui prævidet tempore Paschali se impediendum, probabiliter non tenetur prævenire, si jam semel eo anno communicaverit, vel brevi post Pascha esset communicaturus; Suarez, Lugo, Castropal. Bernel, Burg. Platell. Illsung. 23

F 4

Responsio Auctoris.

Cum Paschalis Communio debeat fieri in propria Parochia, & vagi, peregrini, & advenæ nullam habeant Parochiam, stat mea conclusio suffulta, nedum classicis Auctoribus, sed etiam Constitut. Julii 11. incip. *Dum ad Sacrum* §. 37. relata a Lantusca in *Theatro Regularium*, verb. *Eucharistia num.* 6. Edit. rom. & novissime meam conclusionem defendit ut communissimam D. Alphonsus de Liguori *nell' Istruzione e Pratica per li Confessori*, italico idiomate impressa Venetiis 1759. qui *tom.* 1. *cap.* 12. *punto* 2. *num.* 42. sic expresse tradit: „ I Pellegrini, i quali si trovano lungi dalla Parrocchie propria, posson far la Comunione in qualunque Chiesa; nè sono tenuti a farla nella Parrocchia del luogo, dove si trovano: così comunissimamente Gaet. Soto, Azor, Suarez, Lugo, Sanchez, Bonacina, Castrop. Salm. contro Barbosa, Torn. e Roncaglia. La ragione è, perchè essi non hanno allora il proprio Pastore, che debba riconoscerli, onde cessa affatto il fine di comunicarsi in Parrocchia.

sunt citati, & secuti a La Croix *l. 6. par.* 1.
24 *num.* 642. & alii plures. Qui tamen nec ante communicasset, nec postea habiturus esset occasionem, teneretur prævenire, ut satisfaceret præcepto Communionis annuæ. *Omnes citati Doctores*, & alii.

25 Qui tempore Paschatis Eucharistiam ex negligentia non suscipit, potest ab Ordinario excommunicari. *Sac. Cong. Conc.* 28. *Jan.* 1587. *in responsione ad primum*.

26 Immo potest etiam multari pœna pecuniaria alicui pio loco applicanda. *Eadem Sacra Cong. Conc. in responsione ad secundum*.

27 Non expedit tamen, quod Episcopus talium absolutionem sibi reservet. *Ead. Sacra Cong. Conc. in responsione ad tertium*. Vide verb. *Eucharistia num.* 25. ubi afferuntur dicta dubia cum responsione Sacr. Congr.

28 Excommunicati paulo ante Pascha non sunt molestandi, si non communicant in Paschate. Vide d. verb. *Eucharistia n.* 26.

29 Communio an, & quando possit dari pueris, mutis, & surdis a nativitate, energumenis, epilepticis, semifatuis, stolidis, phræneticis, & amentibus, aliisque infirmis; Vide d. verb. *Eucharistia a n.* 30. *ad* 33.

30 Studiosi Scholas frequentantes extra propriam Parochiam satisfaciunt præcepto Communionis Paschalis communicando in Ecclesiis Regularium, & aliorum, apud quos scholas frequentant; Gobat *tom.* 1. *tract.* 4. *n.* 77. *consuetudine*, inquit, *fere ubique id obtinente*. La Croix *lib.* 6. *par.* 1. *nu.* 636. & alii dicentes, quod ideo conniveant prudenter Ordinarii, & Parochi; quia Professores longe facilius observant defectum, & ad Confessionem, & Communionem urgent; Ubi tamen Ordinarii, & Parochi contradicerent, essent mittendi studiosi singuli ad suas respective Paræcias, quia ex supra adductis tenentur omnes pro satisfaciendo præcepto Communionis Paschalis communicare in propria respective Parochia, nisi alibi communiceut ex dispensatione, vel permissione Ordinarii, seu Parochi. (*)

Qui fuerint interdicti declarari ex eo, quod 31
tempore Paschatis non communicaverunt in Parochia, si postea ibi communicant, debent absolvi, & Cedulones amoveri. *Sac. Congreg. Episcop. in Trojana* 30. *Apr.* 1613.

Episcopus non debet procedere contra eos 32
qui in Paschate communicaverunt Romæ. *S. Congr. Episcop. in Castrensi* 24. *Maii* 1624.

Paschale tempus pro Communione Paschali 33
a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis concluditur, nec potest ab Episcopo prorogari, præsertim in sua Synodo usque ad Festum v. g. Ascensionis Dominicæ, vel Sanctissimæ Trinitatis, inconsulta Sacra Congregatione. Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 7. *cap.* 69. *num.* 9. ubi dicit, quod si ejusmodi Synodalis constitutio ederetur, corrigenda foret, quia non decerneret, quod est a jure prætermissum, sed contra jus limites ampliaret, ab ipso jure jam præfinitos. Quo cir- 34
ca Cardinalis Cantelmus Archiepiscopus Neapolitanus probe noscens sibi non competere facultatem prorogandi dictum tempus usque ad Diem Ascensionis, illam sibi concedi petiit a Sacra Congregatione, quæ ob ingentem numerum populi Neapolitanam Urbem incolentis, petitam prorogationem concessit, *Die* 20. *Mart.* 1694. quam idem Cardinalis in suam inseruit Diœ-

Notæ Rom. Theologi.

(*) Falsa videtur hæc opinio Censoribus, Ordinario etiam & Parocho non contradicentibus.

Responsio Auctoris.

Nescirem quomodo, si admittatur hæc opinio seu censura *Rom. Theologi*, possunt sine gravi culpa Ordinarii, & Parochi id scientes, talem gravem trangressionem tolerare, & nullimode contradicere, cum facile possent, & tenerentur. Unde ad ipsos, aliosque eximendos a gravi culpa, dicendum est, quod non contradicendo, sed id tolerando accedat eorum, si non expressa, saltim tacita facultas, seu permissio: taciti autem, & expressi eadem est virtus, ac idem judicium; *L. cum quid* 3. *ff. de rebus creditis*, *cap. ex part.* 2. de Rescriptis. Et frustra exprimitur, quod jam intelligitur, *L. Cornelius* 69. *ff. de Heredibus instituendis*; Et *L. Hæc verba* 3. *ff. de legatis* 1. Habetur enim pro expresso, quod tacite subintelligitur; *L. Fideicommissa* 11. *ff. de legatis* 3. §. *Si filio*; maxime, ut inquit Gobat, *tom.* 1. *tract.* 4. *n.* 67. *Consuetudine fere ubique id obtinente*, cum ipsa sit optima legum interpres; *L. Si interpretatione* 37. *ff. de legibus*, *cap.* Cum dilectus 8. *de consuetudine*: sicque, his stantibus, sistit in suo robore mea conclusio.

Diœcesanam Synodum, eodem anno celebratam, quod idem præstitum fuit ab ejus successore Cardinali Pignatello in Synodo ab ipso celebrata anno 1726. Hæc ille.

35 Superiores Regulares, & non Parochi, debent exquirere a suis familiaribus & continuis commensalibus, eisque actu inservientibus, an præcepto Paschalis communionis satisfecerint. Sic S. Congr. Conc. ex Bullario Ordinis Prædicatorum *tom. 7. pag.* 322. Constit. *69*.

P A S C U A.

1 Pascua nomen, & originem ducunt a pascendo. *Communis*.

2 Unde pro pascuis intelliguntur illa loca, in quibus pecora, aliaque similia animalia pastum sumere solent. *Communis*.

3 Pascua, & silvæ de jure communi spectant ad Communitatem, *l. Omnes 12. Cod. de operibus publicis ; l. Omne territorium 4. Cod. de Censibus* cum similibus. Rota *par. 4. recent.*
4 *tom. 1. dec.* 275. *nu.* 2. Adeout communia sint omnibus Pascua publica ; *l. In tantum 9. ff. De divisione rerum §. Universitatis fuit ; l. Cum nulla 1. & l. Insignis 2. Cod. De Pascuis publicis*. Rota *par. 3. rec. dec.* 433. *num.* 1. Et
5 sic Dominus loci potest & ipse sua animalia mittere ad Pascua. Rota *cit. dec.* 433. *num.* 1.
6 Intellige tamen jus mittendi propria animalia ad Pascua publica competere quidem Domino loci tanquam Civi illius loci. Rota *loc. cit.*
7 *num.* 1. Non autem tanquam Domino, cum ratione Dominii, & jurisdictionis nullum habeat jus in publicis Pascuis. Rota *loc. cit. n.* 1.

8 Hinc sequitur, quod si ex causa publica per Communitatem fuerit prohibita pasculatio, tunc nec ipse Dominus loci potest mittere sua animalia in loco prohibito pasculari, cum talis pasculatio sibi non competat tanquam Domino, sed tanquam Civi, & propterea debet subjacere Legibus aliorum Civium. Unde cessat quod dicitur, Leges inferiorum non ligare Superiorem, quia hoc est intelligendum respectu illius, in quo est Superior, & Dominus. Rota *cit. dec.* 433. *n.* 2.

9 Jus pascendi in bonis communalibus competit Communitati, & dictum jus potest Communitas exercere in iis tantum, quæ sub dominio Universitatis esse censentur. Rota rec.
10 *par. 2. dec.* 300. *num.* 1. Adeout hujusmodi jus prohiberi non possit a Domino Castri ratione jurisdictionis, quam in eo exercet. Rota *loc. cit. num.* 2. Dominus enim loci prohibere non 11
potest incolis usum pascendi, lignandi, & hujusmodi. Card. de Luca *de servitut. disc.* 42. *per tot. & disc. 36. num.* 11. Etiamsi Domino 12
loci per Principem expresse concessum esset Feudum cum nemoribus, silvis, & forestis exemptum ab omni onere. Card. de Luca *cit. disc.* 42. *n.* 2.

In aliis vero Pascuis, quæ non sunt juris 13
Communitatis, sed ipsius Domini Castri vel privatorum, Communitas non potest, illis invitis, animalia ad pastum mittere. Rota rec. *cit. decis.* 300. *num.* 3. Dominus enim potest 14
prohibere pastionem in suo. Rota *loc. citat. num. 4. & Communis Doctorum*. Unde si ali- 15
cujus animalia depascant in loco, in quo a Domino fundi jus pascendi sit interdictum, ad resarciendum damnum inde emergens tenetur ipse animalium Dominus, jure naturali id suadente, & juribus scriptis id demandantibus ; textu expresso *in l. De his 6. Cod. de Lege Aquilia*, ibi : *De his, quæ per injuriam depasta contendit ex sententia Legis Aquiliæ agere minime prohiberis ; l. Si Quadrupes 1. ff. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur*, ibi : *Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, actio ex Lege 12. tabularum descendit*, & concordant *l. Si quis 1. Cod. De fundis, & saltibus Rei Dominicæ ; l. Insignis 2. & l. Prata 3. Cod. de pascuis publicis*.

Jus pascendi potest acquiri quinque modis. 16
Primo institutione, vel alia ultima voluntate, si jus pascendi relinquatur. Secundo, stipulatione, pactione, vel emptione, donatione, & simili contractu. Tertio, Sententia. Quarto, Lege, vel statuto. Quinto, præscriptione. Cæpol. *de servit. rustic. præd. cap. 91. a num. 6. usque ad* 31. ubi late de omnibus ; Panimol. *dec. civil. Moral. Criminal. par. 1. dec. 25. adnotat. 2. num.* 2. & alii. Ad præscribendam 17
tamen hanc servitutem juris pascendi requiritur usus immemorabilis, seu tantum tempus, cujus initii memoria non extet in contrarium, seu centenaria. Cæpol. *loc. citat. nu.* 32. Panimol. *loc. cit. num.* 3. Rota rec. *par. 9. tom. 1. dec.* 320. *num.* 8. *& par. 9. tom. 2. dec.* 337. *num.* 17. Vel requiritur, quod probetur quadragenaria cum titulo. Rota *par. 9. tom. 1. cit. dec.* 300. *n.* 10.

Qui sine ullo ex dictis quinque titulis ani- 18
malia sua pascit in interdicto fundo alieno, peccat graviter, vel leviter juxta gravitatem, vel levitatem damni causati, & tenetur ad restitutionem, sicuti si in alia re damnificasset.

19 set. *Communis*. Item qui sua animalia pascit in Pascuis Communitatis elocatis alicui privato, tenetur restituere damnum datum, non aliter ac si ad personam privatam spectarent talia pascua, quia Communitas illa locando dictæ personæ privatæ, transtulit totum suum jus in illam, non aliter ac si pro tempore vendidisset. *Communis*.

20 Qui pascit animalia sua in Pascuis Communitatis ab ipsa non elocatis alicui personæ particulari, sed relictis communibus omnibus incolis, & Civibus, nullimode peccat, nisi fortasse essent Pascua divisa, & assignata singulis pro parte, ut pluribi solet fieri de silvis ad ratam singulis assignatis pro parte, quia tunc non posset animalia sua pascere, nisi in Pascuis sibi pro sua parte assignatis, & pascendo in Pascuis assignatis aliis, peccaret graviter, vel leviter juxta gravitatem, vel levitatem damni dati, & teneretur ad restitutionem, ac si pasceret in interdicto fundo alieno, maxime si repartitio & divisio talium pascuorum sit juste, & recte facta, quia quisque in parte sibi juste a Communitate assignata habet jus strictum, tanquam in Pascuis propriis. *Communis*.

21 Qui pascit animalia sua in Pascuis spectantibus ad Communitatem, cujus ipse non est pars, secundum Dicastill. & alios cum Burg. *Centur. 3. caus.* 77. non peccat, nec tenetur ad restitutionem; Quod admittunt Illsung *tom.* 4. *dec.* 2. *num.* 284. Sanchez *in Consil. lib.* 1. *cap.* 5. *dec.* 1. *n.* 21. & 35. & alii, si pascat in Pascuis Communitatis vicinæ, quia talia damna mutuo compensantur in Oppidanis vicinis; Unde videntur ista licite per consuetudinem, aut saltem tantum sub pœna prohiberi, vel per pacta dis junctiva, ut vel non pascant, vel si pascant, & deprehendantur, solvant pœnam: Opinio tamen contraria est probabilior, & communior cum Bonacina citat. & secut. a la Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 255. quod nempe in hoc fiat injuria, possitque etiam peccari mortaliter, si attingatur materia gravis; nam quævis Communitas habet ad sua Pascua jus strictum contra alias Communitates, neque scitur, quod adsint talia mutua pacta: Neque potest dici, quod talia damna mutuo compensentur, quia, ut recte dicit Vasquez *cap.* 5. *de restitutione* §. 4. *dub.* 1. compensatio debet fieri in bonis ejusdem, qui damnum intulit, & non in bonis alterius innocentis, prout in hoc casu frequenter fieret; cum non fiat ex bonis propriis ejus, qui damnum intulit, sed communibus aliorum qui nihil debent.

Quæ dicta sunt de Pascuis, intelligenda sunt 22 etiam de lignatione in silvis, ut tradunt communiter Doctores. Qui insuper docent, quoad 23 ista attendendas esse consuetudines, & Leges, diversis Provinciis, ac locis proprias.

Gabella imposita ab Universitate super Pas- 24 cuis non comprehendit animalia Ecclesiasticorum. *Sacr. Cong. Immun.* 14. *Sept.* 1675. *lib.* 1. *Decret. Altoviti pag.* 1146.

Pro pasculatione animalium Ecclesiasticorum 25 nihil solvendum, si hucusque ita fuit observatum. *Sac. Cong. Immun. in Laquedonen.* 2. *Jul.* 1630. *l.* 2. *Decret. Paul. pag.* 51.

Statutum Laicorum prohibens moram, & 26 ingressum animalibus in Pascuis, non comprehendit Ecclesiasticos. *Sacr. Cong. Immun. in una Montis Falisci* 24. *Jan.* 1646. *l.* 3. *decret. Paulucci pag.* 243.

Si territorium sit proprium Communitatis, 27 non intrat Immunitas Ecclesiasticorum circa Pascua. *Sac. Cong. Immun. in Amerina* 7. *Oct.* 1631. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 92.

Verum Pascua provenientia, non ex tenuta 28 particulari Communitatis, sed totius territorii proprii Ecclesiarum, & particularium Civium reduci debent ad pristinum statum Libertatis, tam quoad Laicos, quam quoad Clericos. *Sac. Cong. Immun. in Faventina* 26. *Jun.* 1628. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 97.

Laici pro belluis ab Ecclesiasticis eis tradi- 29 tis sub specie cujusdam contractus nominati Census revera transferentis dominium ipsarum belluarum in Laicos, tenentur ad solutionem Fidæ seu Pasculi, & in hoc Decreto Sacra Cong. recessit a jam decisis, quod non teneantur. *Sacr. Congr. Immun. in Larinen.* 24. *Sept.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 113.

Circa Edictum Episcopi an obliget Clericos 30 ad solvendum pro Pascuis aliquam summam minorem, quam Laici? Sac. Cong. remittit causam ad A. C. *Sac. Cong. Immun. in Marsicen.* 7. *Jul.* 1699. *lib.* 2. *Decret. Vallem. p.* 230.

Super controversiis inter Abbatem Commen- 31 datarium, & Baronem Loci Laterzæ, Sacra Congr. respondit: Firma remanente restitutione Jacci, omnia quoad Pascua, seu prætensam Fidem remittuntur ad A. C. dum facultatibus Sacræ Congregationis. *Sacra Congr. Immun. in Acheruntina* 2. *Dec.* 1704. *l.* 3. *decr. Vallem. p.* 632.

Cum jus supra Pascua animalium competat 32 Archiepiscopo Regien. ratione Dominii temporalis, injungitur Episcopo Boven. ut informet, & interim nihil innovet. *Sac. Cong. Immun. in Boven.* 3. *Sept.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 213.

ad-

Additiones ex aliena manu.

33 De jure pascendi, & quando ipsum secum ferat prohibitionem immutandi culturam, tum restringendi, non incongrue hic disquiritur.

34 Potest jus pascendi competere vel in propriis agris aliis concessis ad percipiendos fructus dumtaxat industriales, uti est tunc quum competit *jure dominii fundiarii*, vel in agris

35 alienis. Priori sane casu non est dubitandum, quin possessores agrorum nequeant immutare culturam, & restringere, quum dominium unde provenit libertas immutandi culturam, & restringendi, non sit apud possessores agrorum, sed apud illum qui jus habet pascendi: Cardinal. de Luc. *de Servit. discurs.* 37. *num.* 10. Capyc. Latr. *consult.* 83. *numer.* 34. *& plur. seq.*

36 At posteriori casu non semper eodem modo se res habet. Porro si jus pascendi in agris alienis competat *jure servitutis veræ & propriæ*, ut est dum ab uno prædio alteri prædio debetur, & sic talia pascantur Animalia, quæ prædii vicini instrumento continentur, adeoque prædii accessoria sunt, in hoc pariter casu non est in arbitrio possessorum agrorum, quamvis Dominorum, immutare culturam, & restringere; Surd. *consil.* 27. *num.* 10. Cæpoll. *de servit. rustic. præd. cap.* 9. *num.* 40. Oter. *de Pascuis cap.* 16. *num.* 2. Antunez *de Donat. Reg. tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 78. Cohel. *de Bon. Regim. cap.* 10. *n.* 198.

37 Quod si jus pascendi in alienis agris competat *non jure servitutis veræ & propriæ, sed abusivæ & impropriæ*, prout est quum non prædio, sed personæ, & quidem indefinite & generaliter pro quibuscumque animalibus debetur, & in hoc disparato casu si acquisitum ostendatur titulo expresso, eoque *oneroso*, nec in potestate est Possessorum agrorum licet dominorum culturam immutare & restringere: Rot. *in Veliterna Juris pascendi* 9. *Jun.* 1755. §. 4. *cor. Eminentiss. Bussio*.

38 Sin autem acquisitum sit titulo quidem expresso, sed *liberalis concessionis*, puta *statuto*, *privilegio &c.* liberum est Possessoribus agrorum vi dominii immutare culturam & restringere, quum concessum intelligendum sit quandiu ipsi agri aperti remaneant, prout erant de tempore ipsius liberalis concessionis, ne alias propria cuique liberalitas noceat, Calcan. *consil.* 50. *n.* 4. *seq.* Casanatt. *consil.* 22. *num.* 10. Capiblanc. *de Baron. pragm.* 11. *num.* 115. Corradin. *de Jur. Prælat. quæst.* 74. *num.* 17. *& duob. seq.* Thomat. *decis. Maceraten.* 234. *num* 31. *&* 34. Rot. *cor. Molin. decis.* 774. *n.* 16. *& seq.*

Idemque juris est, si acquisitum sit consuetudine, seu præscriptione. Quum consuetudo 39
hæc seu præscriptio proveniat *ex natura campestri & aperta agrorum, tamquam ex cessante murorum, vel septum, aut fovearum impedimento:* ut sunt verba Card. de Luc. *de servit. discurs.* 37. *n.* 6. & adamussim conveniunt Capiblanc. *de Baron. Pragm.* 11. *num.* 30. Antonell. *de Tempor. legal. cap.* 110. *num.* 4. Carol. Anton. de Luc. *ad de Franch. dec.* 301. *n.* 6. Thomat. *dec. Macerat.* 234. *n.* 34. Hinc 40
est, quod impedire haud valet quominus Possessores eorumdem agrorum virtute dominii culturam immutent, & restringant; Rocc. *disp. jur. select. c.* 169. *n.* 23. Bonden. *ad Oter. de Pasc. cap.* 16. *n.* 5. Panimoll. *dec.* 25. *adnot.* 2. *n.* 33. Rot. *in Prænestina Herbarum* 27. *Junii* 1736. §. *Ast*, *cor. clar. mem. Calcagnin.*

Idque procedit etiamsi agatur de consuetudine, seu præscriptione immemorabili. Tametsi 41
enim vigore consuetudinis, seu præscriptionis immemorabilis allegari regulariter queat quicumque titulus magis utilis; ea tamen in casu, uti habens *certam originem* ex mox dicta *natura campestri & aperta agrorum*, operari haud valet præsumptionem tituli utilis, adeoque inefficax est ad immutationem culturæ & restrictum; Rot. *in Signina Juris pascendi* 25. *Jun.* 1725. §. *fin. cor. clar. mem. Aldovr. in Carpentoraten. Territorii super damnis* 16. *Jun.* 1747. §. 2. *& in confirmatoria* 2. *Dec.* 1750. §. 4. *cor. Reverendiss. Molin. & in Balneoregien. Juris pascendi super bono jure* 25. *Januar.* 1751. §. 3. *cor. Eminentiss. Bussio*.

Solumque consuetudo, seu præscriptio immemorabilis efficax esse potest ad impedienda immutationem culturæ, & restrictum, si illi, qui ex ea acquisiverunt jus pascendi, simul prohibuerint, quominus possessores agrorum immutarent culturam, & restringerent, & hi 42
acquieverint. Cæterum secluso concursu talis prohibitionis, talisque acquiescentiæ, nequit 43
consuetudo seu præscriptio immemorabilis impedire immutationem culturæ & restrictum, eo quia fieret transitus *ab affirmativo jure pascendi ad negativum*, illudque longe diversum *jus prohibendi* immutationem culturæ, & restrictum, qui sane transitus non permittitur; Rota *in Balneoregien. Juris pascendi super bono* 1751. 25. *Januarii* 1751. §. 6. *coram Eminentiss. Bussio*, *in Sutrina Juris pascendi quoad facultatem faciendi restrictum super reservatis* 27. *Mar.*

Martii 1752. §. 3. & 16. *Martii* 1753. §. 3. *cor. Emin. Elephant.* & *in Veliterna Juris pascendi* 9. *Junii* 1755. §. 4. & *seq. coram Eminent. Bussio*.

P A T E R.

1 PAter, & Filius dicuntur una persona, & habetur expresse in juribus, tam Civilibus, quam Canonicis; In Civilibus, *in l. Si quis duobus*, 11. C. *de impuberum*, & *aliis substitutionibus*, ibi, *Cum*, & *natura Pater*, & *Filius eadem esse persona pene intelligantur*, & saepe alibi. In Canonicis, *in c. Contradicimus* 21. *caus.* 35. *q.* 3. §. 1. ibi: *Cum una caro probetur Pater*, & *Filius*, & saepe alibi.

2 Dicuntur Pater, & Filius una, & eadem persona, non vere, sed ficte, seu juris fictione, ut statuunt Baldus *in l. de tutela* §. *si duo*, *ff. de legitim. tutel.* & alii communiter.

3 Nomine Patris venit etiam Avus, & Proavus Paternus respectu Nepotum, & Pronepotum, seu respectu Neptum, & Proneptum, si fuerint sub potestate Avi, & Proavi; *l. Cum oportet* 6. *Cod. de bonis*, *quae liberis in potesta-*

4 *te* &c. cum similibus. Pater filius Avi, vivente eodem Avo, non habet jus in suos Filios, nisi habitu, *l. Nam Civium* 4. *ff. de his*, *qui fiunt*, *vel alieni juris sunt*, ibi: *Nam qui ex me*, & *Uxore mea nascuntur*, *in potestate mea sunt*, *item qui ex Filio meo*, & *Uxore ejus*, *idest Nepos meus*, & *Neptis aeque in mea*

5 *sunt potestate*. Pater decedente Avo, acquirit actu potestatem in suos Filios; *l. Nepotes* 5. *ff. de his*, *qui sui*, *vel alieni juris sunt*, ibi: *Nepotes ex filio*, *mortuo Avo*, *recidere soleat in Filii potestatem*, *hoc est Patris sui*.

6 De jure communi Pater ob transitum ad secundas nuptias non privatur usufructu bonorum Filiorum prioris Matrimonii. Gomez ad *leg.* 48. *Tauri num.* 1. *in fine*, Paschalis *de viribus Patr. potest. part.* 1. *cap.* 3. *num.* 37. Ascanius Clemens *de patria potest. cap.* 7. & *sect.* 2. *num.* 40. *vers. Amplia decimo tertio*, Castillus *de usufructu cap.* 3. *num.* 26. Sanchez *consil. moral. lib.* 1. *cap.* 2. *dub.* 28. *in fine*, Joannes Angelus Bossius *de patr. potest. cap.* 7. *n.* 170. & *in tractat. de contractu Matrimonii cap.* 11. *num.* 276. & 325. & innumeri alii ibi ab ipso citati. Et ratio est, quia Filiifamilias ex priori Matrimonio nati per transitum Patris ad secundas nuptias non desinunt esse sub patria ipsius potestate, ut omnes concedunt, ergo nec eorum bona desinent esse sub ipsius administratione, & usufructu; jura etenim, quae non diffidunt quoad personam, nec diffidere videntur quoad bona; Hoc idem evincitur *ex l. Generaliter* 5. & *l. Hac edictali* 6. *Cod. de secundis nuptiis*.

Nec valet objicere, quod sicuti Mater transiens ad secundas nuptias privatur jure educationis, & tutelae Filiorum prioris Matrimonii, ita Pater transiens ad secunda vota debet privari usufructu bonorum Filiorum prioris Matrimonii. Non valet, inquam, quia non currit paritas quoad hoc de Matre, & Patre; Mater enim nec habet Filios sub sua patria potestate, nec gaudet usufructu in eorum bonis, sed solummodo exercet munus tutelae, quod est quid diversum a munere patriae potestatis, & cum ipsa quodammodo transeat sub potestate secundi Mariti, non est aequum, quod Filios prioris apud se retineat: Quae omnia considerari non possunt in Patre transeunte ad secundas nuptias. 7

Pater non potest Beneficium habere in una Ecclesia, & Filius in alia, quando ambae sunt sorores, ita ut residens in una censeatur in alia residere, quarum aliquae reperiuntur in Hispania. *Sacra Congreg. Conc.* apud Nicol. Garciam *de Benefic. part.* 7. *in addit. ad c.* 3. *num.* 75. & Barb. *in Summa Apostol. dec. verb. Pater num.* 3. 8

Pater, & Filius possunt celebrare in eadem Ecclesia. *Sac. Congr. Conc. sub die* 31. *Januarii* 1603. apud Sellium *in Selectis Canonicis c.* 92. *n.* 7. Barb. *loc. cit. n.* 4. 9

Pater legitimus nulla indiget dispensatione ad obtinendum immediate Beneficium Filii; Licet Filius quamvis legitimus dispensatione egeat ad obtinendum immediate Beneficium Patris. *Sacra Congreg. Conc.* apud Nicol. Garciam *in addit. ad dict. part.* 7. *c.* 3. *n.* 29. & Barb. *loc. cit. n.* 5. & 6. 10

Pater enim non prohibetur obtinere immediate Beneficium Filii sui legitimi. *Sac. Cong. Conc. sub die* 30. *Maii* 1602. & *in Maceraten.* 18. *Nov.* 1628. apud Sellium *cit. c.* 92. *n.* 8. & Barb. *loc. cit. n.* 7. 11

Pater, reclamantibus Filiis, etiam minoribus, Uxore mortua, potest Professionem in aliqua Religione emittere. *Sac. Cong. Conc. in Casalen. educationis Filiorum* 26. *Aug.* & 26. *Dec.* 1719. de qua late Ursaya *tom.* 4. *par.* 1. *disceptat.* 15. 12

Pater, qui dormiens in lecto Filium suffocavit, efficitur Irregularis propter culpam, vel ne- 13

negligentiam, quæ homicidium præcessit, ut est textus *in cap. Quæsitum*, & ibi DD. *de pœnit. & remiss. cap. Consuluisti 2. q. 5. cap. ult.* cum ibi notatis, *de iis, qui Filios occiderunt*; Fagnan. *lib. 5. Decret. in c. Si constiterit 12. de accusationib. num. 39.* Silvester in verb. *Homicidium secund. n. 15. in 23. quæstion.* & alii passim.

14 Pater percutiens Filium in Sacris constitutum Excommunicationem incurrit, ut efficaciter probat textus a contrario sensu *in c. Cum voluntate §. fin. de sent. Excomm.* Cum enim percutientes correctionis causa propinquos inferiorum graduum, idest Minorum Ordinum, in sententiam Excommunicationis non incidant, ut ibi deciditur, utique a contrario sensu in hujusmodi Excommunicationem incidunt, qui percutiunt propinquos superiorum graduum, idest in Sacris constitutos, & ita videtur sentire ibi Glossa final. & tenent expresse Hostiens. *n. 13.* Butrius *n. 25.* & Abbas *num. 8. vers. Item quoad percussionem*. Idem firmant Hostiens. *in c. Indecorum 3. de ætat. & qualitat. n. 8. vers. Item quoad nimiam violentiam*, Jo. Andreas *n. 13. vers. Item quoad violentiam*, Fagn. *n. 48.* & ipso teste reliqui omnes.

15 Immunitas duodecim Filiorum non conceditur Patri propter adoptivos; Si enim per Statutum, seu constitutionem dispositum sit, quod Pater habens duodecim Filios gaudeat Immunitate quoad onera communia, ut in statu Mediolanensi, & pluribus aliis Provinciis habetur concessum, ne nimio gravamine in alendis tot liberis prematur Pater, qui in procreatione tot liberorum sic favorabilis videtur Reipublicæ, ut notat. per textum *in leg. Cum ratio naturalis 7. & §. Si plures filios, ff. de bonis damnator. & leg. 2. C. de indicta viduitate*; tunc si Pater non habeat complementum Filiorum duodecim, nisi computatis adoptivis, talis immunitas eidem non competit, *arg. l. Sextum 2. ff. de vacatione, & excusatione munerum, §. Adoptivi Filii*, ibi: *Adoptivi Filii in numerum non proficiunt eorum liberorum, qui excusare parentes solent; & Inst. de excusationibus Tutorum in princ.* ibi: *Sed adoptivi liberi non prosunt*. Rosignol *de patr. potest. discept. 2. c. 10. num. 4.* & alii communiter.

16 Immunitas duodecim Filiorum Patri concessa non tollitur per emancipationem aliquorum ex Filiis. Roland. *cons. 52. n. 5. vol. 2.* Menoch. *consil. 486. num. 6.* Rosignol. *loc. cit. discept. 6. cap. 23. num. 3.* ubi pluribus adductis testatur de communi.

17 Nec talis Immunitas tollitur ex nuptiis Filiarum, licet enim plures ex Filiabus nubant, non cessat privilegium in Patre duodecim liberorum, ut definivit *Excellentissimus Mediolani Senatus per litteras patentes in casu Joannis Petri de Mutina dicti Othonæ die 7. Maii 1552.* teste Rosignolo *loc. cit. n. 5.*

Item nec talis Immunitas tollitur per Professionem aliquorum ex Filiis in Religione. *Communis*, teste Rosignuolo *loc. cit. n. 6.* 18

Alia, Vide verb. *Filius*, verb. *Parentes*. 19

Pater an, & quando teneatur ad restitutionem mutui sine suo consensu accepti a Filio? Vide verb. *Mutuum a n. 1. ad 19.* 20

Patris iniquitas transfundi potest in Filium quoad pœnam, seu punitionem temporalem, non quoad culpam, seu defectum moralem: quoad pœnam quidem, ut exponunt SS. Patres: *Exodi c. 20. vers. 5. Visitans iniquitatem Patrum in filios in tertiam, & quartam generationem; & idem c. 34. vers. 7. ac num. 14. vers. 18.* ut etiam multoties Deus propter unius peccatum populum totum punivit; ita *lib. 2. Reg. c. 24. vers. 15.* propter Davidis peccatum pestem in populum Israeliticum immisit in tantum, quod tribus diebus septuaginta hominum millia mortui sunt; immo id etiam quandoque contigit propter privati hominis peccatum; sic *Josue cap. 7.* accidit propter furtum Achan filii Charmi in Jericho. Præfata tamen dubio procul a Deo præstita sunt, & præstantur sanctissime: siquidem pœna in insonte ordinatur in patientiæ exercitium, virtutumque excitamentum, atque incrementum; Accedit, quod *Exodi cap. 34. vers. 7.* nullus apud Deum per se innocens est, proindeque pœna illa in proprii piaculi expiationem cedete potest. 21

At Patris iniquitatem transfundi non posse quoad culpam in Filium patet *Ezech. 18. v. 20. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur; Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: justitia justi super eum erit, & impietas impii erit super eum*; & idem *Deuteron. c. 24. vers. 16. Regum lib. 4. cap. 16. vers. 6. Paralip. lib. 2. c. 25. vers. 4.* Quod si Filii Adam nedum malum pœnæ sed etiam malum culpæ peccati originalis contraxerunt: *Psalm. 50. vers. 7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum &c. & ad Rom. c. 5. vers. 12. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*: Id sane est, quia Dei infinita Sapientia, & Voluntate æquissima, fuit Adamus totius generis humani Caput creatus tum physi- 22

ce

ce, tum moraliter; ac omnium voluntates in Protoparente, tanquam in Capite, & principio totius posteritatis, repositæ fuerunt; sicque ut justitia originalis participanda erat, si Supremi Numinis mandatum observasset, ita contrahendum originale, quoties violasset; de quo tamen non plus æquo & temere explorandum, sed potius firma mente incessanter volvendum, quod justa judicia Domini, & in seipsis justificata; atque non minus grato corde jugiter meditandum Hominem primum ac in eo omnes peccavisse, & Filium Dei de Cœlis descendisse, amictumque carne Sanguinem, & vitam in copiosam Redemptionem profudisse.

Additiones ex aliena manu.

23 Quod ait *Auctor num.* 8. scilicet non posse habere Beneficium Patrem in una Ecclesia, & Filium in altera Ecclesia sororia, id intellige
24 de filio illegitimo. Cæterum filius legitimus non prohibetur habere Beneficium non solum in Ecclesia sororia, sed & in eadem Ecclesia, in qua Pater habet Beneficium, solumque prohibetur immediate succedere in Patris Beneficium; Confer Murg. *de Benefic. q.* 3. *subsect.* 2. *num.* 649.

25 Quænam vero Ecclesiæ dicantur *sororiæ*, tum quid requiratur ut Ecclesiæ possint esse sororiæ, tradit Rota *in Cæsaraugustana Canonicatus* 2. *Julii* 1742. *coram Eminentissimo Bussio*,
26 ubi quod si proponatur qualitas sororia ad omnes juris effectus, requiritur vel privilegium apostolicum, vel consuetudo immemorabilis; secus vero si ea proponatur ad simplicem il-
27 lum effectum, ut Beneficiarii unius Ecclesiæ possint promiscue interesse divinis officiis in altera.

28 Ut autem prohibeatur filius illegitimus obtinere beneficium in Ecclesia sororia, non est probanda qualitas sororia ad omnes effectus, sed satis eam probare ad effectum illum, ut possint Beneficiati Ecclesiæ, in qua Pater habet Beneficium, interesse divinis officiis in altera illa Ecclesia; Rota *in d. Cæsaraugustana Canonicatus* §. 2. & 3.

29 Quod si Filius illegitimus jam obtinuerit Beneficium in una Ecclesia, tunc Pater prohibetur obtinere vel in eadem, vel in sororia Ecclesia alterum Beneficium. *Ratio hujus est* (inquit Murg. *de Benefic. quæst.* 3. *subsect.* 1. *num.* 624.) *quia quum simul post Concilium Tridentinum beneficia obtinere nequeant in eadem Ecclesia, congruentius erit prohibere Patrem, ne acquirat de novo, quam compellere Filium ad dimittendum jam quæsitum & possessum.*

Responsio Auctoris.

Quod mea conclusio intelligenda sit de filio illegitimo, jam patet ex iis, quæ tradidi in verb. *Filius num.* 67. ubi sic expresse conclusi: 30
Filius illegitimus nequit in Ecclesia, ubi Pater ejus beneficium habet vel habuit, quodcumque beneficium obtinere; id probando ex Sacris Canonibus & Concilio Tridentino, ut *ibi* videre est. Hic autem paucis refero sensum Declaration. *Sacræ Congreg. Concil.* prout refertur a Garcia, & Barbosa *loc. citat.* Quod autem subjungitur hic ab *Additore num.* 7. jam tradidi *ibi num.* 10. & 11. ex Declaratione *Sac. Congr. Conc.*

PATRIA POTESTAS.

Patria potestas rigorose capta est jus radicaliter a natura inditum, & per jura Civilia modificatum, quod habet Pater in Filios, eorumque bona ex vi legitimæ generationis; Rosign. *de Patr. potest. c.* 2. *n.* 3. Mising. *Instit. lib.* 1. *tit. de Patria potest. in princip. n.* 1. Sanchez *Opuscul. moral. lib.* 1. *c.* 1. *dub.* 11. & in re alii passim. Unde, ut vides, Patria potestas radicaliter oritur a jure naturæ corroborato Lege Divina, ut evincitur ex Aristotele *lib.* 1. *Politicor. cap.* 8. ubi sic habet: *Naturæ lege, ac præcepto liberos parentum imperio subesse; quod enim procreavit & genuit, id ut præsit, & amicitiæ ratio & senectutis postulat*, & ex quarto Decalogi præcepto *Honora parentes*, quod præceptum Doctores communiter asserunt esse juris naturalis corroboratum Lege Divina. Quoad modum vero, quo utimur, dicta Patria potestas oritur a jure Civili, ut evincitur *ex* §. *Jus autem potestatis* 2. & §. *Qui igitur* 3. *Inst. de Patria potest.* & *l. Item* 3. *de his, qui sui, vel alieni juris sunt*, ibi: *Item in potestate nostra sunt liberi nostri, quos ex justis nuptiis procreavimus, quod jus proprium Civium Romanorum est.* 1 2 3

Dicta autem definitio tradita procedit de Patria potestate, ut fuit dictum, *rigorose* capta, quatenus oritur ex vi naturalis, & legitimæ generationis, nam quæ oritur, vel per adoptionem, vel per quid aliud, non est proprie 4

prie talis, sed solum per quamdam accommodationem, nec proprie habet originem a natura, sed solummodo a jure Civili, per quod inducta est adoptio.

5 Unde ad acquirendam Patriam potestatem rigorose captam, prout oritur ex vi naturalis, & legitimæ generationis, requiritur ut proles procedat ex justis nuptiis, nempe ex masculo, & femina conjunctis per verum, & legitimum Matrimonium, de quibus loquitur textus *Inst.*
6 *de patria potest. in princ.* Hinc Patria Potestas extenditur ad omnes Filios legitimos, sive fuerint masculi, sive feminæ, ut colligitur expresse *ex §. Qui igitur, 3. Inst. de patria potest.* ubi fit mentio æque de masculis, ac de feminis, ibi: *Nepos tuus, & Neptis æque in tua sunt potestate, & Pronepos, & Proneptis.*
7 Etiam ad conjugatos, & senes, si adhuc eorum Pater, seu Avus vixerit; *cit. §. Qui igitur 3. Inst. de patria potestate*, ibi: *Qui igitur ex te, & uxore tua nascitur, in tua potestate est. Item, qui ex Filio tuo & Uxore ejus nascitur, idest Nepos tuus, & Neptis æque in tua sunt potestate, & Pronepos, & Proneptis, & deinceps ceteri, & l. Nam Civium 4. ff. de his, qui sui, vel alieni Juris sunt*, ibi: *Nam qui ex me, & Uxore mea nascuntur, in potestate mea sunt. Nam qui ex Filio & Uxore ejus, idest nepos meus, & neptis æqui in mea sunt*
8 *potestate.* Filii enim, Nepotes, & Pronepotes, quantumvis Conjugati, dicuntur adhuc Filii familias, & vivunt sub potestate Avi, seu Proavi adhuc viventis, nisi fuerint emancipati, cum Avus, & Proavus habeant Patriam potestatem in Nepotes, & Pronepotes descendentes per lineam rectam masculinam, per textum *in cit. §. Qui igitur 3. Inst. de Patria Potestate, & l. Si Maritus 7. de Cod. eod.* ibi: *Si Maritus tuus licet militans in Patria potestate constitutus Filium ex legitimis susceperit nuptiis, eum in potestate Avi perseverasse non ambigitur.*

9 Unde Pater Filius Avi, vivente eodem Avo, non habet Patriam potestatem in suos Filios nisi habitu, per textum *in cit. §. Qui igitur 3. Inst. de Patria potestate, & citat. l. Maritus 7. Cod. eod. & cit. l. Nam Civium 4. ff. de his, qui sui, vel alieni Juris sunt*, cum similibus.

10 Decedente autem Avo, Pater acquirit actu Patriam potestatem in suos Filios, textu expresso *in l. Nepotes 5. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt*, ibi: *Nepotes ex Filio, mortuo Avo, recidere solent in Filii potestatem, hoc est Patris sui.*

Decedente vero Proavo, & remanente Avo, 11
& ejus Filio Patre Nepotum, tunc Filii non recidunt actu in Patriam potestatem sui Patris, sed in potestatem Avi primi descendentis; *§. Permissum est, Institut. de Tutelis, & cit. §. Qui igitur 3. Instit. de Patria potestat. & cit. l. Nepotes 5. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt.* Et ratio est, quia sicuti, mortuo Proavo, pater ipse remanet in potestate Avi, ita in ejusdem Avi potestate remanere debent Filii, seu Nepotes ex Filio, cum non possit alios in sua potestate habere, qui non est suæ potestatis, textu expresso *in l. Sic evenient, 21. ff. ad Leg. Juliam, de Adulteriis*, ibi: *In sua enim potestate non videtur habere, qui non est suæ potestatis.*

Patris potestas, mortuo Patre, non transit 12
in Patrem; evincitur expresse ex textu *in §. Celeri 3. Instit. de Heredum qualitate, & differentia*, ibi: *Quia feminæ in potestate liberos non habent, & ex §. Feminæ 10. Instit. de adopt*, ibi: *Feminæ quoque adoptare non possunt, quia nec naturales liberos in sua potestate habent.* Rota recent. *part. 5. tom. 1. dec. 329. num. 15.* & Doctores passim.

Mortuo Filio soluto Patria potestate, ejus 13
Filii non recidunt in potestatem Avi, quia soluto Patre a Patria potestate sui Patris, etiam ejus Filii intelliguntur soluti ab ipsa, cum non ex alio capite subjiciantur Nepotes Patriæ potestati Avi, nisi ex quo dictæ potestati remanet subjectus eorum Pater, adeoque ipso ab ea soluto, solvuntur & ipsi, nec eo mortuo videntur in eamdem recidere, sed remanent sui juris absolute; *arg. l. Nepotes 5. ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt.* Sic Glossa *in d. l. Nepotes verb. In familia*; Sanchez *lib. 1. Consil. moral. cap. 1. dub. 12. n. 4.* Joann. Angelus Bossius *de patria potest. c. 1. num. 34.* Rosignol. *de patria potest. discept. 4. c. 40. num. 1. & 3.*

Filii nati ex Filio illegitimo, sed ex legi- 14
timis nuptiis, non transeunt in Patriam potestatem Avi, qui non ex legitimis nuptiis, sed fornicarie genuit hunc Patrem, sed transeunt immediate sub potestate Patris sui, licet illegitimi. *Communis.* Et ratio est, quia in tantum Filii Filiorum non transeunt in potestatem suorum Patrum, sed Avorum, & ascendentium, in quantum & Patres ipsorum non sunt sui juris, sed sub potestate Patrum suorum, per jura adducta *sup. num. 7. & seq.* sed in hypothesi, de qua loquimur, Patres istorum Filiorum, utpote geniti fornicarie, non sunt sub potestate sui Patris fornicarii, ad termi-

minos *Instit. de patr. potest. in princip.* ibi: *In potestate nostra sunt liberi nostri, quos ex justis nuptiis procreavimus*, *& cit.* §. *Qui igitur* 3. *Inst. sub eodem de patria potestate*, *& cit. leg. Nam Civium* 4. *ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt*; ergo nec Filii istius transeunt in potestatem Patris illegitimi sui Patris, sed immediate in potestatem sui Patris, quamvis illegitimi, quia quamvis ipse sit illegitimus, legitime tamen eos genuit ex justis nuptiis, quas præcise requirunt supracitata jura ad inducendam Patriam potestatem.

15 Patria potestas acquiritur, non solum per procreationem ex justis nuptiis, seu legitimo Matrimonio, sed de jure communi acquiritur etiam per legitimationem prolis, aut per adoptionem hominis liberi. *Communis* per jura infra adducenda.

16 Legitimatio prolis fit, vel per subsequens Matrimonium inter parentes ejus legitime contractum, *c. Conquestus* 1. *& c. Tanta* 6. *Qui Filii sunt legitimi*; *l. Divi Costantini* 5. *l. Nuper* 11. *l. cum quis* 18. *C. de natural. liber.* cum similibus. Vel per Rescriptum Principis §. *Si quis sane non habens Filios legitimos*, *&* §. *Sit igitur licentia*, *Auth. Quibus modis naturales efficiantur legitimi*, *& Auth. Præterea*, *& Auth. Item sine*, *Cod. de naturalib. liber. c. per venerabilem* 13. *Qui Filii sint legitimi* cum similibus.

17 Per quale autem subsequens Matrimonium, & per quale Rescriptum Principis legitimetur proles? Vide verb. *Filius a n.* 32. *ad* 36.

18 Adoptio quid sit? Vide verb. *Impedimenta Matrimon. art.* 1. *n.* 74.

19 Adoptio est duplex, una propria, & perfecta, quæ *Adrogatio* dicitur; & alia impropria, & imperfecta, quæ *Adoptio simplex*, *& in*

20 *specie* vocatur; *l.* 1. *de Adoption.* Quænam sit utraque? & in quibus differant? Vid. verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 1. *n.* 7. *& seq.*

21 Per simplicem, seu imperfectam, & impropriam adoptionem Adoprans regulariter non acquirit Patriam potestatem in Adoptatum. *Communis* per textum *in* §. *Sed hodie* 2. *Inst. de Adoptionibus*, ibi: *Sed hodie ex nostra Const. cum Filius-Familias a Patre naturali extraneæ personæ in Adoptione datur, jura Patris naturalis minime dissolvuntur, nec quidquam ad Patrem Adoptivum transit, nec in potestate ejus est*. Et ratio est clara, quia qui remanet sub alterius potestate, non potest transire sub potestate Adoptantis, sed dum fit simplex Adoptatio, Adoptatus remanet adhuc sub potestate ejus, sub quo prius erat, ut patet ex ejus definitione, *& ex* §. *Adoptio* 1. *& cit.* §. *Sed hodie* 2. *Instit. de Adoptionibus*; *& l. Generalis* 2. *ff. de Adoptionibus*, ergo &c.

Excipe tamen, nisi Filius naturalis, & legitimus datus fuerit in Adoptionem Avo materno Filii, vel etiam si ipse Pater naturalis, & legitimus fuerit emancipatus a suo Patre, & Filium suum in Adoptionem dederit suo Patri, & respective Avo sui Filii paterno; Tunc enim ipse Avus maternus, & paternus respective ad casus propositos acquirerent in Nepotem Patriam potestatem, per textum *in cit.* §. *Sed hodie* 2. *Instit. de Adoptionibus*, *& l. cum in adoptivis Filiis* 10. *Cod. de Adoptionibus*, addita ratione, quod in hoc casu copulantur jura naturalia. 22

Per adoptionem vero propriam, & perfectam, seu per *Adrogationem* Adrogans acquirit Patriam potestatem in Adrogatum. *Communis*, per textum in §. *Adoptio* 1. *Inst. de Adoptionibus*, *& l. Generalis* 2. *ff. eod. tit.* Cum enim sic Adrogatus sit sui juris, vel ex eo quod Ascendentes per lineam masculinam non habeat, vel ex eo quod sit emancipatus, si alia serventur, quæ ad legitimam; & propriam Adrogationem requiruntur, certum est, quod transeat in Patriam potestatem Adrogantis per citata jura. 23

Adoptare, seu Adrogare possunt soli mares, seu masculi, nam feminæ adoptare non possunt, nisi ex speciali concessione Principis, §. *Feminæ* 10. *Inst. de Adoptionibus*, ibi: *Feminæ quoque adoptare non possunt, quia nec naturales liberos in sua potestate habent, sed ex indulgentia Principis ad solatium liberorum amissorum adoptare possunt*. 24

Adoptantes, seu Adrogantes, debent esse majores natu adrogatis, & ipsos decem, & octo annis præcedere, textu expresso in §. *Minorem* 4. *Inst. de adoptionibus*, ibi: *Minorem natu, majorem non posse adoptare, placet*; *Adoptio enim naturam imitatur*, *& pro monstro est ut major sit Filius, quam Pater*; *debet itaque is qui sibi Filium per Adoptionem, vel Adrogationem facit, plena pubertate, idest decem, & octo annis præcedere*. 25

Adoptantes, seu Adrogantes debent esse potentes saltem physice, & naturaliter ad generandum; Unde Castrati adoptare non possunt §. *Sed, & illud* 9. *Inst. de adoptionibus*, ibi: *Sed, & illud utriusque adoptionis commune est, quod & ii, qui generare non possunt, (quales sunt Spadones) adoptare possunt, Castrati autem non possunt*. Ubi, ut vides, Textus dicit, quod Spadones possunt adrogare, non autem Castrati: 26

27

ti: Nomine autem *Spadonum*, ut notat Glossa *ibid. in verb. Spadones* veniunt ii, quibus testiculi, vel genitalia abscissa sunt cultello, vel spatha, nomine vero *Castratorum* veniunt ii, qui sic nati sunt, & ab origine sunt inepti ad generationem; Ratio autem cur possint adoptare Spadones, non autem Castrati, ea est, quam adducit Glossa *ib.* quia scilicet naturæ fortius est impedimentum, quam accidentium, per textum in *l. Sed est quæsitum*, §. 1. & 2. *ff. de liber. & posth.* Et sic tenent Mysingerius in *d. §. Sed & illud*, 9. *Inst. de adoptionibus*, Piccardus in *d. §. Minorem* 4. *eod. tit.* Rosignol. *de Patria potest. disceptat.* 2. *cap.* 1. *num.* 10. & alii. Vulgo tamen Castrati, Spadones, & Eunuchi pro sinonymis solent accipi. Advertendum autem est, quod Sacri Canones Castrationem voluntariam expresse vetant, & sic castratos irregulares declarant, *c. Si quis* 4. *c. Hi qui* 5. *c. Qui. partem* 6. *c. Si Evangelica* 13. *dist.* 55. *cap.* 1. *de Cleric. pugnant. in duell. cap. ult. de homicid. in* 6. *Clem. unic. eod. tit.* cum similibus. Rationes autem quare Sacri Canones castrationem detestentur, enumerat Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 66. & Ursaya *Inst. crim. lib.* 2. *tit.* 5. *a num.* 162. I. Scilicet, quia pomorum amoris abscissio magno vitæ periculo peragitur. II. quia vigor etiam mentis interit, & malignitas quædam, pusillitasque accedit, ipsaque corpora deteriora fiunt, quod in belluis experientia manifestum est; & III. quia voluptatum voluntas nullatenus exscinditur, sed potius incrementum accipit, præcipue ex parte mulierum, ob remotionem periculorum gravidationis, juxta lepidum dictum Anton. Abbat. *nelle Frascher. fol.* 198. ibi: & apud Ursayam *loc. c. num.* 165. Vide ipsum *ibi*, ubi *num.* 223. & 224. aliqua refert lepida carmina.

28 Sacerdotes, & alii Sacris Ordinibus initiati possunt adoptare, quia isti non a natura, seu physice, sed per accidens, & moraliter tantum inhabiles sunt ad generandum. Abbas in *cap. si qui* 1. *de cognatione legali num.* 4. Hostiens. *ibidem num.* 4. Rosign. *loc. cit. num.* 11. & alii.

29 Adoptantes, seu Adrogantes debent esse sui juris, & majores 25. annis, quia alias nondum habent administrationem suorum bonorum. Quæ omnia, & alia habentur *tot. titul. ff. & Cod. de adoptionibus*, & *Institut. eodem*.

30 Adoptari, seu adrogari possunt tam masculi, quam feminæ, textu expresso in §. *Adoption.* 1. *Institut. de Adoptionib.* ibi: *Qualis est Filius, Filia, Nepos, Neptis, Pronepos, Proneptis*.

Adoptari possunt solum legitimi, & legitimæ; spurii enim, & etiam solum naturales excluduntur; *l. Legem* 7. *vers. In posterum*, *Cod. de naturalibus liberis*, §. *Oportet enim semper*, *Authent. Quibus modis natural. efficiant. sui*. Sic Joann. Angelus Bossius *de Patria potestat. cap.* 1. *num.* 59. Ascanius Clemens *de Patria potestat. cap.* 1. *num.* 7. Decius *consil.* 288. & alii. 31

Adoptari possunt solum inferiores ætate, saltem 18. annorum Adoptante, vel Adrogante, textu expresso in §. *Minorem* 4. *Inst. de adoptionibus* per verba adducta *num.* 25. 32

Patria potestas quando, & quibus modis amittatur a patribus super Filios: Vide verb. *Filius a num.* 121. *ad* 128. Hic autem ad uberiorem notitiam insuper accipe, quod patria potestas tanta erat apud Cives Roman. quod lex XII. Tab. sic præcipiebat: *In liberos suprema Patrum auctoritas esto: Venundare, occidere liceto*. A Patris autem potestate liber efficiebatur ac sui juris, Paterque familias Filius constituebatur post triplicem venditionem mox declarandam; Leg. cit. *Si Pater filium ter venunduit, Filius a Patre liber esto*. Hinc præhabendum, emancipationem in jure Romano esse actum, quo Pater e manu, seu mancipio, idest ex potestate, & dominio Filium etiam impuberem, & Tutore indigentem dimittebat, Purch. *part.* 2. *Ethicæ cap.* 19. *ad Tit.* 9. *de Patria potestat.* ubi etiam tradit apud Gal. emancipationem esse actum, quo minor 25. annis, altero, vel utroque patente orbatus, ex consanguineorum consilio, auctoritate Principis judicibus cognita, tutoris potestate dimittitur, ut suorum bonorum usumfructum habeat sub curatoris auctoritate, donec completo anno 25. plenum habeat rerum suarum dominium. 33

Liberorum igitur emancipationes veteri jure Romano fiebant per tres imaginarias venditiones, & totidem manumissiones (est autem manumissio idem, ac de manu missio, sive datio libertatis, ut rigorose loquendo est respectu servorum, de quibus in verb. *Servitus*). Pater itaque naturalis adibat Prætorem cum aliquo sibi amico, cui maxime fidebat, ac idcirco Pater fiduciarius appellatur. Huic vendebat, seu mancipabat Filium sic: Pater fiduciarius coram Prætore, & quinque testibus, ac Libripende, sic vocato, quod libram, seu stateram ferret, Patri naturali dabat in similitudinem pretii unum, vel duos nummos, quos

quos ferebat Libripens, ficque Filius in illius transibat potestatem; illico tamen eum manumittebat, ac iterato in Patris naturalis potestatem recidens rursus ab eo mancipabatur, & a Patre fiduciario manu mittebatur, ut supra bis, & tertio; quibus expletis, Filius e patria potestate dimittebatur.

His successit 1. Emancipatio Anastasiana, quæ fiebat ex rescripto Principis, ut constituerat Imperat. Anastasius *lib. 1. Cod. de emancipationibus*. 2. Justinianæa, quæ fiebat coram Magistratu, prout statuit Justinianus *l. 6. Cod. eod. tit.* Item patria potestas jure Rom. solvebatur per summam Filii dignitatem, & per Patris, aut Filii mortem civilem. Hæc autem erat capitis diminutio, idest status prioris mutatio, quæque triplex distinguitur, nempe minima, media, & maxima; 1. est tantum Familiæ mutatio, salva Civitate, & libertate, ut in adoptivis, qui in aliam transibant Familiam; 2. est amissio Civitatis, & consequenter Familiæ, retenta tamen libertate, ut iis accidebat, quibus aqua, & ignis interdicebatur, sive qui, ut postea mos obtinuit, ob maleficium in insulam deportabantur; quod pœna major erat Relegatione: deportati namque Civitatem amittebant, & Peregrini fiebant, retentis dumtaxat iis, quæ de jure Gentium: Relegati vero cives Romani persistebant, juribus Rom. gaudebant, videlicet testamenti factione, jure connubii, patriæ potestatis &c. 3. est amissio libertatis, Civitatis, & Familiæ, ut eveniebat iis, qui majores 20. annis ad pretium participandum venundari patiebantur, vel qui servi pœnæ efficiebantur, idest qui ob maleficia ad metallum e fodinis eruendum damnabantur, aut bestiis subjiciebantur. Media, & maxima capitis diminutione solvebatur patria potestas, non tamen minima, ut nec etiam solvebatur, sed solum suspendebatur per captivitatem Patris propter jus postliminii, quo scilicet fingebatur Patrem nunquam abfuisse, postliminio autem reversus dicebatur, qui ab hostibus captus ad Patriam remeabat. Prælaud. Purch. *loc. cit.*

34 Patria potestas neque Divino, neque naturali, aut Gentium jure inducta est, sed Legibus Romanorum. Benedict. XIV. tom. 2.
35 Constitut. incip. *Postremo mense* §. 9. Ea ab Imperatore Antonino ad omnes Imperii Romani subditos ampliata est, & consequenter
36 ad judæorum nationem. Idem *ibid.* Et amittitur a parentibus, si liberos exponant, & ab-
37 jiciant. Idem *ib.* Patria potestas residet apud Patrem, non vero apud Matrem. Idem *ib.* §. 15. Ut tamen infidelium filius licite baptizetur, sufficit quod a Matre ad Baptismum 38
offeratur, etiam dissentiente Patre. Idem *ib.* §. 16. Patria potestas non officit, quin ba- 39
ptizetur filius adultus, sive adolescens, qui sponte Baptismum petit. Idem *ib.* §. 36.

Additiones ex aliena manu.

Jam in additionibus ad verbum *Mater* di- 40
ctum est, quod inspecto jure naturæ potestas in filios æque Matri, ac Patri competit. Jure vero Romano competit solummodo Patri, & quidem in immensum.

Num autem hodiernis moribus effectus om- 41
nes patriæ potestatis secundum jus Romanum obtineant, non inutilis est disquisitio. Confer tamen Stryk. *de usu modern. Pandect. lib. 1. tit. 6. per tot.* qui rem pro dignitate tractat, confutatis *Groenvvegg. Gudelin. Bugnyon*, aliisque tenentibus omnes patriæ potestatis effectus hodie cessasse.

PATRIMONIUM.

Ad titulum Patrimonii, vel Pensionis ordi- 1
nari posthac non possunt, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum. Sic expresse Concil. Trid. *sess. 21. de reformat. cap. 2.* ibi: *Patrimonium vero, vel Pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum*, & novissime de mandato Innocentii XI. *Sacra Congregat. Conc. 3. Mart. 1679.*

Necessitas autem, vel saltem utilitas Eccle- 2
siæ pro admittendo Patrimonio, vel Pensione regulariter coocurrit, & utrumque adesse censetur, quoties agitur de promovendo viro docto, vel nobili, seu potente, probatæ vitæ, & integritatis, quibus valde indiget Ecclesia; *cap. Super specula 5. de Magistris, cap. Cum ex eo 34. de electione in 6.* Riccius *prax. For. Eccles. tom. 3. resolut.* 458. *num.* 3. Ventrigl. *tom. 1. adnotat. 44. §. Unico num. 29.* Monacell. *tom. 1. tit. 3. formul. 17. n. 3.* ubi addit: *Quod nota pro captando arbitrio Episcoporum, qui non semel rerum cortici hærendo excusatione deficientiæ Beneficii etiam hos ab Ordinatione repellunt: & eod. tom. 1. in Appendice ad litteram Sac. Cong.* Con-

Concilii super Patrimonio Ordinandorum num. 7. ubi citat etiam Garciam.

3 Patrimonium, seu Pensio debet vere, & realiter ab Ordinando pacifice obtineri, & debet esse sufficiens ad suam honestam sustentationem. Sic expresse Concil. Trid. *cit. sess.* 21. *cap.* 2. ibi: *Eo quoque prius perspecto, Patrimonium illud, vel Pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam sa-*
4 *tis sint*. Unde Clericus suscipiens Ordines Sacros cum Patrimonio ficto, sicuti etiam cum ficto Beneficio, suspensionem incurrit; Vid. v. *Ordo art.* 2. *num.* 90. ubi jura, & Decreta ad
5 id adducuntur. Non esset tamen suspensus ipse Ordinatus, si bona fide, & nulla fraude, & dolo absque legitimo titulo ordinaretur. Vide
6 d. verb. *Ordo n.* 91. Et sic ordinatus in Subdiaconum ad titulum Patrimonii ipsi a Patre assignati, si postea habuit notitiam prioris obligationis dicti Patrimonii, non incurrit pœnas statutas a Trident. *cit. sess.* 21. *cap.* 2. quia ab initio fuit in bona fide. Sic decisum fuisse a *Sacra Cong. Concilii sub die* 26. *Junii* 1621. referunt Sellius *in Selectis Canonic. cap.* 3. *num.* 17. & Barbosa *in Concil. Trid. loc. cit. num.* 72.

7 Donans fraudulenter, vel ficte promittens Patrimonium, deprehensa fraude, & constito quod promissio Patrimonii fuit facta, & donatio tantum verbalis, debet propter fraudem commissam contra Ecclesiam puniri per sententiam Judicis amissione Patrimonii. Nicol. Garcias *de Benefic. par.* 2. *cap.* 5. *n.* 152. Sanchez *de Matrimon. lib.* 6. *disp.* 32. *num.* 8. *ad med.* Fr. Emmanuel *in Summa tom.* 2. *cap.* 15. *n.* 7. Petrus de Ledesma *in Summa part.* 1. *de Sacrament.* ubi *de Sacramento Ordinis cap.* 7. *conclus.* 6. *diffinit.* 5. Avila *de Censur. par.* 3. *disp.* 5. *dub.* 5. *vers. Tertia Conclusio*. Rodericus a Cunha *in Commentat. ad c.* 1. *num.* 23. *dist.* 70. Barbosa *in Concil. Trid. cit. sess.* 21. *cap.* 2. *n.* 70. & alii.

8 Patrimonium pro Ordinando semel constitutum non potest amplius revocari prætextu, quod fuerit fictitie constitutum, & donatum, nec admittitur constituens, aut donans ad allegandam; & probandam fictionem, sed cogitur illud libere Ordinato consignare. Sic respondit *S. Cong. Episc. in una Januen.* 6. *Septem.* 1697. *proponente Eminentissimo Colloredo*.

9 Patrimonium Clerici non dicitur fictum neque fiduciarium, neque insufficiens, si Patri una cum Fratribus insimul donantibus, nihil remaneat pro eorum victu, dummodo donatio sit realis, firma, legitime facta, & tot bonorum, ut fructus ascendant ad summam præscriptam in Diœcesi. *Sacra Congreg. Episcop. in Aretina* 10. *Aprilis* 1590. citat. & secut. a Nicolio *Lucubrat. Canonic. lib.* 1. *tit.* 1. *post n.* 23. *vers. Et quod Patri*, & a Monacell. *t.* 1. *titul.* 3. *formul.* 13. *n.* 5. Tales autem donationes non debent recipi, nisi prius constet parentes aliunde habere, unde honeste pro status qualitate sustentari queant. *S. Cong. Conc. in Cesenaten. Synodi* 26. *Febr.* 1695. apud Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 2. *n.* 4.

Non potest tamen solus Pater donare uni Filio Clerico pro Patrimonio in præjudicium aliorum Filiorum, non relicta eis legitima portione, sed tantum relicta debita portione aliis Filiis, ita ut talis donatio in præjudicium aliorum Filiorum, nec juramento firmetur; Gabriel *de donationib. conclus.* 4. *num.* 5. Marius Antonius de Macerata *Variar. resolut. lib.* 1. *resolut.* 88. *num.* 9. *vers. tertio*, Nicolius *Lucubrat. Civil. lib.* 2. *tit.* 7. *de donat. inter virum & Uxorem, & inter Patrem & Filium n.* 15. *vers. Immo Filius*, Monacell. *t.* 1. *tit.* 3. *formul.* 13. *nu.* 6. Ventriglia *tom.* 1. *adnotat.* 42. §. 1. *n.* 24. subdens, quod hinc bene servant nonnullæ Curiæ Ecclesiasticæ informationem capiendo super numero Filiorum, & bonis Donantis. 10

Donatio Patrimonii facta a Patre Filio, ut ad Sacros Ordines promoveri possit, non conferri debet, nec imputari in legitimam, quia talis donatio non dicitur ob causam, cum non habeat necessitatem, ut est donatio causa Dotis, nec respiciat commodum donantis; Tum quia Patrimonium non est libere assignatum, ut de illo possit Clericus ad libitum disponere, cum non possit vendi, nec alienari, quod requiritur in legitima, adeoque &c. Gratian. *discept. Forens. cap.* 159. *num.* 31. Squillant. *de privileg. Cleric. cap.* 12. *num.* 25. cum aliis ibi citatis. Ventriglia *loc. c. num.* 22. Barbosa *de off. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 19. *a n.* 64. *ad* 69. cum innumeris ibi citatis contra plures alios citatos *ibid. n.* 70. 11

Donatione facta, & secuta traditione bonorum donatorum pro Patrimonio ad suscipiendos Ordines Sacros, si Clericus moriatur ante susceptos Ordines, non obstat Decretum Concilii Trid. *cit. sess.* 21. *cap.* 2. quin donans recuperet eadem bona, si attento jure communi restituenda forent. Sic decisum fuisse a *Sac. Cong. Concilii in Mutinen.* 11. *Junii* 1631. referunt Sellius *in Select. Canon. cap.* 3. *num.* 3. & Barbosa *in Concilii Trid. loc. cit. num.* 43. 12
Ventriglia tamen *loc. c. nu.* 23. cum Riccio, 13

Antonio de Marinis, Donat. ibi adductis dicit, quod si hæc donatio facta pro suscipiendis Sacris Ordinibus non habuerit effectum suum, quia donatarius discesserit e vita ante susceptionem Ordinum, adhuc donatio ad heredes donatarii transit, & non ad Donantem revertitur.

14 Patrimonium donatum per parentes ea conditione, ut Filius usumfructum habeat, donec Beneficium aliquod, aut bona alia ad ejus congruam sustentationem sufficientia acquisierit, est sufficiens, & ad illius titulum potest ordinari. Sic decisum fuisse a *Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Eugubina* 22. *Maii* 1590. referunt Sellius *loc. cit. cap.* 3. *n.* 2. & Barbo-

15 sa *loc. c. n.* 41. Vide *infra n.* 28. Talis autem Clericus non spoliatur Patrimonio, quamvis Beneficium, vel bona acquirat, sed viget Patrimonium ut prius, non obstante dicta conditione, donec ab Episcopo non fiat subrogatio. Vide verb. *Ordo art.* 2. *num.* 93. ubi afferuntur ad id Decreta Sacræ Congregationis.

16 Tale autem Patrimonium assignatum Clerico a Consanguineis cum clausula: *Donec fuerit de Beneficio provisus &c.* non comprehendit Officium Organistæ, & Magistri Capellæ; *S. Congregat. Concilii* 26. *Junii* 1621. apud Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Patrimonium n.* 10.

17 Patrimonium super re immobili constitui debet; *Communis* cum Barbosa *in Concil. Trid. sess.* 21. *cap.* 2. *num.* 36. *& de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 19. *num.* 55. cum plu-

18 ribus ibi citatis. Item Patrimonium debet esse res certa, & fructifera. Sic decisum referunt Garcias *de Beneficiis par.* 2. *cap.* 5. *num.* 96. & Barbosa *in Trid. loc. cit. n.* 37. *& in Summa loc. c. n.* 4.

19 Patrimonium pro ordinando Clerico potest constitui super bonis Emphyteuticis. *Sacra Congr. Concilii in Lucana* 7. *Septembris* 1630. apud Barbosam *in Summa Apostolic. decis. l. c. num.* 12.

20 Patrimonium constitui potest etiam in Censibus, dummodo constituentes tale Patrimonium in forma juris valida se obligent, quod in casum redemptionis pro sufficienti Ordinati victu providebunt, donec iterum investiantur. *Sacra Cong. in Nullius* 21. *Junii* 1629. *l.* 13. *decretor. p.* 109.

21 Patrimonium constitui non potest in bonis hypothecatis, quia ordinatus non poterit ex illis bonis sustentari, si Creditor de iis sibi satisfieri voluerit, nam transierunt cum onere hypothecæ. *Sacra Cong. Episcop. in Ugentina* 6. *Octobris* 1717. Potest tamen in ipsis hypo- 22
thecatis constitui, quando bona hypothecata, deductis oneribus, sufficiunt ad congruam sustentationem, *Ead. Sac. Cong. Episcop. in Faventina* 9. *Martii* 1614. & etiam *S. Cong. Conc.* apud Nicol. *Lucubrat. Canonic. lib.* 1. *cit.* 11. *nu.* 25. *vers. Quod tamen*. Item potest in ipsis 23
bonis hypothecatis constitui, quando donator, vel assignator Patrimonii aliis hypothecati promittit evictionem, & habet alia bona libera, de quibus eam præstare potest, quia tunc ratio cessat, & multo magis quando ipsa bona donata, vel assignata, deductis oneribus, sufficiunt ad congruam sustentationem. *Eadem Sacra Cong. Episcop. in d. Faventina* 9. *Maii* 1614. apud Nicol. *loc. cit. vers. Limitandum tertio*.

24 Patrimonii quantitas, ad quod quis promoveri possit, non taxatur, sed remittitur ad terminos Concilii. *S. Cong. Concil.* penes Garciam *de Benefic. part.* 2. *cap.* 5. *num.* 113. & Barbos. in Tridentin. *sess.* 21. *cap.* 2. *n.* 37. *& jur. Eccles. univers. lib.* 1. *cap.* 33. *n.* 155. *& in Summ. loc. cit. num.* 3.

25 Patrimonii examen pertinet ad Episcopum privative quo ad alios. *Sacra Cong. Concilii in Placentin.* 16. *Martii* 1630. apud Barbos. *in Trid. loc. cit. n.* 39. *& in Summa l. c. n.* 11. *& jur. Eccles. univers. loc. cit. n.* 156.

26 Taxa Patrimonii Sacri extra Urbem in Summa Scutorum quadraginta Monetæ Romanæ non dicitur excessiva, nec est reducenda. *Sac. Cong. Conc. in Senogallien. pro Terra Rocchæ contradæ* 20. *Junii* 1705. *in responsion. ad primum dubium*.

27 Ultra taxam non possunt in Patrimonium assignati alia bona. *Eadem Sacra Congreg. Concilii in d. Senogallien. in respons. ad tertium dubium*.

28 Impetrato Beneficio bona assignata in Patrimonium redeunt ad primævum statum etiam pro rata Beneficii obtenti, facta tamen prius subrogatione per Ordinarium. *Eadem Sacra Cong. Concilii in d. Senogallien. in responsione ad* 4. *&* 5. *dubium* juxta alia Decreta *in Terracinen.* 20. *Julii* 1619. *& in Tolentinaten.* 10. *Maii* 1692. in quibus responsum fuit, Titulum, & Privilegium Patrimonii Ordinati non extingui, quamvis Ordinatus acquirat Beneficium, nisi fiat ab Episcopo subrogatio.

29 Patrimonium Ordinandi inserviens solum pro supplemento defectus redituum Beneficii, non admittitur, nisi Ecclesiæ utilitas, aut necessitas id exigere Episcopo videatur. *Sac. Cong. Conc. in Asculana* 13. *Martii* 1693. *l.* 23. *Decret.*

cret. fol. 62. & *in Tridentina* 1. *Martii* 1687.

30 Facilius tamen ordinandus admittitur ad hunc Titulum, quam si haberet Patrimonium simplex sine admixtione Beneficii: Monacell. *tom.* 1. *in Appendic. ad litteram Sacræ Cong. Conc. de Patrimon. Ordinandorum nu.* 16. & *tom.* 4. *supplement. ad tom.* 3. *num.* 185. Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Ordo vers. Secundo extende*. Riccius *Prax. For. Eccles. tom.* 1. *resolut.* 458. *n.* 3. ubi declarationem Sacræ Congregationis affert.

31 Obtinens Breve extra tempora cum clausula: *Ut ad titulum Patrimonii tui promoveri licite possis*, non censetur dispensatus super necessitate, vel commoditate Ecclesiæ a Conc. Trident. requisita ad hoc, ut quis ad titulum Patrimonii possit ordinari. *Sacra Cong. Concil. in Parmen.* 10. *Junii* 1648. & *in S. Agathæ Gothorum eodem die*, & *anno*.

32 Episcopus non potest ordinare suum Familiarem triennalem ad titulum Patrimonii, vel Pensionis ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, sed requiritur Beneficium, ut declaravit *Sacra Congr. Concilii in Tricaricen.* 27. *Julii* 1697. in qua proposito dubio: *An stante novissima Constitutione Sanctissimi D. N. possit Episcopus Familiarem triennalem ad titulum Patrimonii promovere ad Sacros Ordines ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ nullo collato Ecclesiastico Beneficio*; Respondit *Negative*, & est contra Barbosam *in Summa loc. cit. n.* 2. Garciam *de Benefic. p.* 2. *cap.* 5. *nu.* 81. & alios citantes antiquum Sac. Congr. Decretum.

33 Patrimonium Clerici, ad cujus titulum fuit ad Sacros Ordines promotus, non potest capi in executione ob illata vulnera alicui ad reficiendas curationis expensas a Judice condemnatas, etiamsi nihil aliud præterea possideat, quia ejus alienatio interdicta est Decreto Concilii *cap.* 2. *sess.* 21. *de refor. Sacra Cong. Concilii* 5. *Februarii* 1604. apud Barbosam *in Summa loc. cit. n.* 9. & *lib.* 1. *juris Eccles. univers. cap.* 33. *n.* 160.

34 Sine Patrimonio, aut Beneficio ad Sacros Ordines promoveri non possunt Clerici Religiosi more Regularium in communi viventes, qui nunquam, vel nonnisi ad certum tempus Professionem emittunt, & interim ad sæculum redire possunt. S. Pius V. Constit. 75. incip. *Romanus Pontifex*.

35 Patrimonium an tale sit, quod sufficiat? relinquitur arbitrio Ordinarii propter diversitatem locorum, cum in uno loco sufficiat, quod in alio non erit sufficiens. *S. Congregat. Concilii* apud Barbosam *in summa loc. citato num.* 2.

36 Patrimonium, seu Pensio posthac sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus potest, donec Ordinati Beneficium Ecclesiasticum sufficiens suo statui sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint. Vide verb. *Ordo art.* 2. *n.* 92.

37 Unde Patrimonii titulus non extinguitur, etiamsi Ordinatus acquirat alia bona, donec ab Episcopo loco Patrimonii subrogentur. Vide d. verb. *Ordo art.* 2. *n.* 93.

38 Neque Ordinatus potest absque expressa licentia Episcopi donare Patrimonium libere constitutum, reservato sibi usufructu ad vitam. Vide *d. verb. Ordo art.* 2. *n.* 64.

39 Neque potest absque licentia Episcopi illud in Emphytheusim concedere, reservato desuper annuo Canone fructibus correspondente. Vide *d. verb. Ordo art.* 2. *n.* 95.

40 Neque Patrimonium potest sine licentia Episcopi alienari, etiamsi Ordinatus consequatur Beneficium. Vide dict. *verb. Ordo art.* 2. *n.* 69.

41 Prohibitio Conc. Trid. alienandi Patrimonium extenditur ad Fidejussionem Ordinati. Et quomodo in tali casu provideatur Creditori? Vide *d. verb. Ordo n.* 97.

42 Venditio, Hypothecatio, extinctio Patrimonii, vel Pensionis subsequens promotionem est invalida, quia dictio illa Concilii: *Nullatenus possint*, importat nullitatem actus ipso jure; Barbosa *in Conc. Trid. cit. sess.* 21. *cap.* 2. *num.* 60. & *seq.* cum pluribus ibi citatis, & alii communiter.

43 Patrimonii Sacri permutatio sine Episcopi consensu nulla est. *Sac. Cong. Conc. in Fanen. Patrimonii Sacri* 2. *Augusti* 1717. *ad primum dubium*.

44 Ad uberiorem notitiam juvat hic afferre Epistolam Encyclicam Sacræ Congregationis Concilii super Patrimonio Ordinandorum, quæ est, ut sequitur.

„ Etsi Sacra Congregatio Concilii Tridenti-„ ni *cap.* 2. *sess.* 21. *de reformat.* diserte ca-„ veat, ne quis Clericus Sæcularis, quamvis „ alias sit idoneus moribus, & scientia, & „ ætate, ad Sacros Ordines promoveatur, nisi „ prius legitime constet, eum *Beneficium Ecclesiasticum*, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere; Patrimonium ve-„ ro, vel Pensionem obtinentes ordinari non „ possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit „ assumendos pro necessitate Ecclesiarum sua-„ rum; Temporis tamen cursu animadversum „ est, nonnullos Episcopos ab hac ordinandi „ nor-

„ norma, absque ullo discrimine deflexisse, „ passim quoscumque ad Patrimonii titulum „ ad Sacrum Ministerium admittendo. Quantum ex hoc jacturæ in Ecclesiastica disciplina acceptum fuerit, manifestum est. Quare „ Sanctissimus Dominus Noster pro suo insigni „ zelo malis hujusmodi provide obviaturus „ prædictæ dispositionis exactissimam observantiam in Urbe in primis instauravit, deinde „ per hasce circulares litteras Ordinariis omnibus Tridentini Decretum in memoriam reduci mandavit, quatenus omnes illud sancte „ custodiant, sciantque non aliter, eum ordinandum ad titulum Patrimonii, & Pensionis, nisi cum Ecclesiæ *necessitas*, vel *commoditas* ita exigat, qua in re prudens Ordinarii, timoratorumque judicium versari debebit. Dominatio igitur tua Sanctitatis suæ „ exemplo, & mandato sese conformare non „ omittat, dum ei omnia prospera precamur „ a Domino. Romæ 3. Maii 1679.

„ *uti Frater*.
„ F. Card. Columna Præfectus.
„ *S. Archiepisc. Brancacius Episcopus Viterb. Secret.*

45 Bona assignata in Patrimonium Clericorum pro Ordinibus suscipiendis non sunt subjecta, nisi oneribus certis realibus & invariabilibus, quando tempore assignationis erant subjecta similibus oneribus. *Sacra Cong. Immun. in una Montis Regalis* 11. *Augusti* 1638. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 69.

46 Patrimonia, ad quorum titulum Clerici sunt ordinati, sunt immunia ab impositionibus, & Gabellis. *Eadem S. Cong. Imm. in Alban.* 14. *Sept.* 1626. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 15. *& in Faventina* 24. *Martii* 1627. *ibi pag.* 42.

47 Limita tamen quoadusque Clerici non obtineant Beneficium legitime subrogatum loco Patrimonii. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Fundana* 25. *Sept.* 1627. *eodem l. pag.* 66. 13. *Nov.* 1629. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 62. *in Aquilana* 27. *Apr.* 1638. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 58. *in Lycien.* 26. *Aug.* 1636. *ibi pag.* 12. *in Nucerina* 23. *Januarii* 1674. *lib.* 1. *Decret. Alt. pag.* 891. *in Firmana* 14. *Maii* 1675. *d. lib. p.* 1097.

48 Licet Patrimonia Clericis sint assignata pro assumendis Sacris Ordinibus, non est permittendum gaudere exemptione Patrimonii Ecclesiastici, nisi post assumptionem Sac. Ordinum; gaudere tamen debent exemptione bonorum Clericorum, si vere cum effectu fuerint in Clericum translata. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Aquilana* 5. *Martii* 1641. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 138.

Bona integre assignata Clerico in Patrimonium non gaudent Immunitate Patrimonii Sacri ab oneribus Laicis, nisi a die suscepti Ordinis Sacri. *Eadem Sac. Cong. Immun. in Aquilana* 4. *Aug.* 1627. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 58. *in Aprutina* 2. *Julii* 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 47. *in Nazarena* 2. *Aprilis* 1669. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 336. *in Neritonen.* 12. *Jul.* 1689. *lib. Decret. Martelli pag.* 493. *in Pedemontana* 22. *Novemb.* 1692. *lib.* 1. *Decret. Vallem. p.* 4. *in Aquilana* 11. *Aprilis* 1693. *d. l. p.* 36. 49

Restituenda sunt quæcumque fuerunt a Clerico indebite exacta per Ministros Laicos super bonis ad quorum titulum fuit ordinatus. *Ead. S. Cong. Immun. in Caputaquen.* 30. *Mart.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 114. 50

Amplia I. Etiamsi ille promotus fuisset ad Ordines Sacros, incœpto jam semestri, in cujus fine collectæ solvendæ erant. *Ead. S. Cong. Immun. in Æsina* 5. *Octobris* 1688. *lib. Decret. Martelli pag.* 357. excipe tamen onera privilegiata, *ibidem*. 51

Amplia II. Etiam quo ad Collectas Camerales. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Camerinen.* 7. *Octobris* 1631. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 93. *in Forosempronien.* 13. *Aug.* 1647. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 23. *in Montis alti* 14. *Octobris* 1630. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 62. 52

Amplia III. Quod bona Patrimonii Clericalis sunt exempta ab onere subsidii triennalis. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Anagnina* 13. *Aug.* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 166. 53

Amplia IV. Quamvis in assignatione Patrimonii apposita fuisset clausula: Donec, & quousque obtinuerit Beneficium Ecclesiasticum, vel de aliis fructibus provisus fuerit quibus se alere possit. *Ead. Sac. Cong. Immun. in una Civitatis Castelli* 2. *Martii* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vallemani pag.* 275. 54

Amplia V. Quod bona subrogata loco bonorum ad quorum titulum quis fuit ordinatus, si subrogatio legitime facta fuerit, gaudent exemptione. *Ead. Sac. Cong. Immun. in una S. Severini* 26. *Aug.* 1636. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 13. *& in una S. Angeli in Vado* 12. *Julii* 1686. *lib. Decret. Mart. pag.* 495. 55

Amplia VI. Quod etiam bona acquisita a Clerico, & subrogata in Patrimonium sunt exempta. 56

Amplia VII. Quod bona assignata pro Patrimonio Clerici delenda sunt de Catastico Laicorum, & describenda inter bona Ecclesiasticorum. *Ead. Sacr. Congreg. Immun. in Squillacen.* 57

Lacen. 21. *Januar.* 1676. *l.* 1. *Decret. Altov. pag.* 1202.

58 Ampliа VIII. Nec possunt confiscari, & ideo restituenda sunt. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Mutinen.* 15. *Junii* 1638. *lib.* 3. *Decret. Paul. p.* 64. & 13. *Junii* 1640. *d. lib. pag.* 127.

59 Amplia IX. quod bona assignata in Patrimonium ad Sacros Ordines suscipiendos gaudent exemptione a Collectis impositis per Æs, & libram pro eo tempore, quo Ordinatus non habuit sufficiens Beneficium. *Ead. Sac. Congr. Immun. in una Civitatis Plebis* 10. *Novem.* 1674. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 1022.

60 Amplia X. Quod etiam bona assignata pro supplemento Patrimonii juxta taxam factam in Synodo gaudent exemptione. *Ead. S. Cong. Immun. in Recinaten.* 18. *Decembr.* 1668. *lib.* 1. *Decret. Altoviti pag.* 300.

61 Amplia XI. Quod bona assignata in Patrimonium Clerici sunt Immunia a Bonatenentia; illa vero transeunt cum suis hypothecis, pro quarum liberatione Clericus agere potest contra assignantem. *Ead. Sacr. Cong. Immun. in Sulmonen.* 19. *Novemb.* 1630. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 66.

62 Sacerdos, cui fuit evicta possessio, super qua erat constitutum Patrimonium, si subrogavit aliam possessionem legitime cum auctoritate Episcopi, gaudet pro subrogata exemptione a Collectis. *Eadem Sac. Cong. Immun. in Æsina* 21. *Januar.* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altovit. pag.* 1158.

63 Injungitur Episcopis status Sabaudiæ, ut circa assignationes pro Patrimoniis Clericorum obvient fraudibus, observando Sacros Canones, Concilia, & Constitutiones Apostolic. in illorum Constitutione. *Eadem S. Cong. Immunit. in Taurinen.* 15. *Martii* 1650. *l.* 44. *Decr. Paul. p.* 101.

64 Injungitur Episcopis status Pedemontis, ut sedulo curent, ne fiant fraudes circa Patrimonia assignanda Clericis in præjudicium Communitatum, & ne eadem Patrimonia excedant quantitatem sufficientem pro quolibet Ordinandorum Episcopi arbitrio juxta dispositionem Sac. Concilii Trid. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Pedemontana* 28. *Febr.* 1658. *lib. Dec. Rocci pag.* 70.

65 Verum quando Pater habens plures Filios assignat duobus omnia sua bona in Patrimonium, Episcopus provideat, ne subrepant fraudes, & informet. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Squillac.* 9. *Junii* 1704. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 592.

66 Patrimonii loco ad suscipiendos Ordines sacros a Græcis assignari nequit dos uxoris. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 57. incip. *Etsi pastoralis* §. 7.

* Constitui non debet Patrimonium in industria Clerici, ut si sit Musicus, Ludimagister &c. ut respondit S. Congregatio in una *Segunt. mense Octob.* 1589. Sicuti nec constitui potest in bonis mobilibus, & semoventibus, ut respondit S. Congr. Conc. 29. *Novembr.* 1670. *Instit. Eccl.* 26. §. 7. 67

Patrimonium admissurum se profitetur Benedictus XIV. dum erat tantum Archiepiscopus Bononien. in Capellania amovibili, dummodo Patronus obligasset fidem suam nunquam ab ordinato removendi illam Capellaniam, quoadusque ille vixisset, vel quoadusque ordinandus non obtinuisset aliud sive Beneficium sive patrimonium, & idem Patronus, vel alius se pariter obtrinxisset ad alimenta ordinato præstanda, si forte impediretur a celebratione Missæ. *Ibid.* §. 11. 68

Item admisit in censibus perpetuis, dummodo debitores census, si voluissent illum restituere, obligassent sese ad deponendam pecuniam in loco tuto, ad hoc ut in novis censibus, vel stabilibus impenderetur. *Ibid.* §. 12. Tunc autem curæ erit ordinato sub pœna suspensionis de investienda pecunia. 69

Si quis voluerit assignare de suo patrimonium sufficiens ordinando, dummodo hæc liberalitas sit vera, & alienabilis absque licentia Ordinarii, id ubique admitti poterit ex variis responsis S. Congregationis. *Ibid.* §. 13. Curandum est tamen, ut bona illa adeo libera sint ab aliis oneribus, ut remaneant ex iis sufficientia alimenta ordinato. *Ibid.* §. 14. Dummodo etiam absit omnis pactio tacita, vel expressa extra instrumentum, ut possessio bonorum remaneat apud assignantem. Non valet assignatio patrimonii facta a patre respectu filii, cui in præjudicium legitimæ reliquorum filiorum omnia sua tribuit. Sicut nec admittitur, si pater transferat omnia sua in filium cum onere, ut se alat, nisi id expressum candide fuerit in instrumento patrimonii. *Ibid.* 70

Si quis fictum patrimonium suum sciat, & nihilo secius ordinationem recipiat, manet suspensus, ut ex Can. *Neminem*, & Canon. *Cunctorum*, *dist.* 70. & ex decreto Sac. Congregationis An. 1610. Si vero id nesciat, sciat autem Ordinarius, & tamen ordinet, Ordinarius quidem suspensionem non incurrit, tenetur tamen de suo ordinatum alere ex vi eorumdem Canonum, & sensu S. Congregat. Concilii. *Ibid.* §. 16. 71

72 Patrimonii alienatio absque ordinarii licentia ipso jure nulla est, ut ex decretis S. Congregationis, *ibid.* §. 28. Nec commutari potest in alia bona, vel in aliud pariter beneficium sine facultate ordinarii, ut ex similibus decretis. *Ibid.* §. 29. Nec tandem obligari possunt bona patrimonii adeo ut si forte accidat, ut debitum solvendum sit, nulla fieri executio poterit, nisi supra eorum bonorum partem; quæ alimentis ordinati superfluit. Fas est tamen creditori recipere in solutum, seu vendere jus, quod post mortem transiret ad heredes. Ita ex decretis Sacræ Congregationis, *ibid.* §. 30.

73 Denique ordinati ad titulum Beneficii, resignare illud nequeunt, nisi facta mentione tituli, qui Beneficio resignando adjacet, & concludentibus probationibus demonstretur aliam suppetere resignanti viam, qua commode sibi de victu provideat. Ita ex decretis S. Congr. *ibid.* §. 30.

Additiones ex aliena manu.

74 Ad titulum patrimonii non posse ordinari nisi eos, qui vel necessarii, vel utiles sunt Ecclesiæ, communiter traditur. At non in eo omnes conveniunt, quinam dicendi sunt vel utiles vel necessarii Ecclesiæ.

75 *Stimo utili alla Chiesa* (recte inquit *Auctor Notarum in novissima Concordata inita S. Sedem inter & Serenissimum Regem Neapolis c.* 4. *art.* 2. *num.* 2.) *quelli, i quali si promovono allo stato ecclesiastico chiamati dal Sig. non già per ambizione o per altro rispetto o vantaggio umano, e che fanno sperare che col di loro buono esempio, e dottrina possano edificare i Popoli, e servire i Parrochi, assistere a i Vescovi, ed adempire alle parti che sono proprie del loro istituto. Necessarj poi si considerano a riguardo del bisogno delle Chiese e del comodo de' Popoli, accadendo che in un luogo benchè numeroso di Popoli per mancanza di Beneficj, Capellanie, servizj di Chiese e simili, necessiti minor numero di Ecclesiastici, e che all' incontro maggior numero si richiegga quantunque meno numeroso di popoli, e ciò per soddisfare al servizio delle Chiese Collegiali, Cattedrali, ed altre Chiese, che hanno bisogno del cotidiano servizio del Coro, o per adempire all' obbligo delle Messe e simili fondazioni; e concorrendovi l' utilità delle Chiese, i Vescovi devono essere più facili, perchè mai fu superfluo, e molto meno odioso il numero di buoni e santi Ecclesiastici, ma piuttosto da nostri Popoli desiderato.*

Recteque idem Auctor ubi supra n. 4. monet, quod: *basta che per detto effetto vi concorra l' una o l' altra, cioè, la comodità o sia l' utilità, o la necessità della Chiesa:* idque quia disjunctive loquitur Concilium Tridentinum *sess.* 21. *c.* 2. *de Reform.* 76

PATRINUS. Vide verb. *Baptismus art.* 7. *a n.* 4. *ad* 43.

PATRONI BENEFICIORUM.

Patronus Ecclesiasticus tenetur præsentare ad Beneficium Curatum illum, quem digniorem putat inter approbatos ab examinatoribus, ex vi Tridentini *sess.* 24. *cap.* 18. etiamsi de præelectione dignioris non fuerit ei facta interpellatio. Bened. XIV. tom. 2. Bull. Constit. 4. incip. *Redditæ Nobis*. 1

Patroni Ecclesiastici judicium in electione dignioris sequi tenetur Episcopus, si nemo adversus Patroni judicium reclamet. Secus vero si inter approbatos ab examinatoribus sit qui reclamet a præelectione Patroni. Idem *ibid.* Vide infra verb. *Præsentatio*. 2

* Patronus laicus præsentare tenetur digniorem ad Beneficium curatum, ut ex S. Thoma 2. 2. *q.* 65. *art.* 2. *ad* 3. aliisque Theologis firmatur *Instit. Eccles.* 7. §. 5. 8. 3

Patronus si promiserit conferre alicui Beneficium ex motivo aliquo temporali, nempe quia sibi sit conjunctus sanguine &c. non obligatur servare quod spopondit, tum præsertim cum nondum Beneficium vacat. Ita ex S. Thoma, *Instit. Eccles.* 23. §. 28. * 4

Patroni præsentare possunt Canonicos Regulares Lateranenses, & SS. Salvatoris ad Beneficia Sæcularia Curata, & residentialia, cum præservatione Beneplaciti Apostolici, aliisque conditionibus latius expressis a Benedicto XIV. tom. 1. Constit. 135. incip. *Quod inscrutabili*, §. 17. & 18. Vide infra verb. *Præsentatio*. 5

Ex stylo Datariæ, si lis inter Patronos intra tempus præfixum finiri nequeat, provisio Beneficii reservata est Papæ ex allegatis per Riganti tom. 3. *pag.* 279. *n.* 191. *in Regulam* 42. *Cancellariæ*. 6

Si Patronus Beneficii Rectorem interficiat, ipse, & omnes ad patronatum jus habentes illud amittunt, ex cap. *In quibusdam, de pœnis.* De *Synodo Diœc. lib.* 23. *cap.* 24. §. 21. * 7

Alia

8 Alia ad rem. Vide verb. *Beneficia art. 3. a n. 69. & art. 5. a num. 31.* & verb. *Juspatronatus* per tot. & signanter *art.* 4.

PATRONI SANCTI.

1 Electio Sanctorum in Patronos debet fieri juxta Decretum a Sacra Congregatione Rituum editum de mandato Urbani VIII. quod ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

Decretum super electione Sanctorum in Patronos a Sacr. Rituum Congr. de ordine S. D. N. URBANI PP. VIII. *emanatum die 23. Mart.* 1630.

„ Sacra Rituum Congregatio, annuente Sanctiss. D. N. in electionem Patronorum mandavit infrascripta in posterum servari debere, declarans, quod aliter facta electio nulla sit ipso jure.

„ Primo, quod eligi possint in Patronos ii solum, qui ab Ecclesia universali titulo Sanctorum coluntur, non autem Beatorum dumtaxat.

„ Secundo, quod de Patrono Civitatis electio fieri debeat per secreta suffragia a populo mediante consilio generalis illius Civitatis, vel Loci, non autem ab Officialibus solum, & quod accedere debeat consensus Episcopi, & Cleri illius Loci.

„ Idemque servari debeat in Patrono Regni, qui pariter eligi debeat per secreta suffragia a populo singularum Civitatum Provinciæ.

„ Et quod Repræsentantibus Regnum, Civitatem, vel Provinciam nulla competat facultas eligendi Patronos, nisi ad hoc habeant speciale mandatum, & ulterius interveniat consensus Episcopi, & Clerici dictarum Civitatum.

„ Et tertio, quod causæ electionis novorum Patronorum debeant in Sacra Congregatione deduci, & ab ea examinari, ac demum cognita, ab eadem Congregatione approbari, & confirmari.

„ Et ne præmissorum ignorantia ullo unquam tempore possit allegari; *Eadem Sacr. Rituum Congregatio supradictum Decretum imprimi, & publicari mandavit.*

2 Hoc decretum est in viridi observantia, nam recurrentibus Universitatibus ad Sacram Congregationem Rituum pro approbatione electionis in Patronum alicujus Sancti, si preces dictis requisitis sunt destitutæ, rescribi solet: *Doceant de servato Decreto Urbani VIII.* prout non semel se vidisse testatur Monacell. *tom. 2. tit. 16. formul.* 10. *n.* 11. vel *Pro concessione servata forma Decreti Urbani VIII.*

3 Aliis vero, qui in electione requisita Decreti observarunt, si locus non sit celebris notæ, solet concedi approbatio cum clausula: *Dummodo alium principalem Patronum, seu Protectorem non habeant*, ut *in una Mazzarien. 30. Martii 1697. pro Universitate Castri Veterani*, & in alia *Lycien. 11. Julii 1699. pro Universitate Terræ Monteroni.*

4 Hinc edoceri debet Clerus, & populus, quod electio Sancti in Patronum non debet fieri ex solo motivo devotionis, sed vel quia loci primus Episcopus fuit, vel quia ibi corpus humatum reperitur, quia oriundus, & Civis fuit, vel quia in necessitatibus mirabiliter populum protexit, & adjuvit, vel tandem ob alias similes, & congruentes causas, quæ in Concilio Universitatis exprimi debent, prout expresse ex Gavant. notat Monacell. *l. c. n.* 12. afferens insuper Decretum *Sacræ Congregat. Rituum in Alessanen. 6. Septemb. 1698.*

5 Item edoceri expedit Clerus, & populus, quod in hujusmodi Patronorum electione fieri non debent promissiones, & vota, quæ frequenter fieri solent ab Universitatibus, servandi diem Festum Patroni electi tamquam de præcepto, ac jejunandi in ejus Vigilia: Nam has promissiones, & vota Sacra Congregatio Rit. non admittit, nec approbat, sed rejicit, & tantum ex devotione servari posse concedit; ut respondit *in Theatina 15. Martii 1698.* pro Clero, & populo nonnullorum Oppidorum, ut refert Monacell. *loc. cit. num.* 12. & d. *tom. 2. tit. 13. formul. 1. num.* 15. ubi dicit se pluries vidisse, supplices Libellos hac in re Sacræ Congregationi Rituum porrectos pro confirmatione hujusmodi promissionum, & votorum fuisse rejectos, & præcise *in Uebevetana 6. Octobris 1696. in Messanen. loci Milazzi 25. Januarii, & in Alessanen. Terræ Corsani 6. Sept. 1698.* Hactenus Monacell.

6 Excipitur tamen Festum unius ex principalioribus Patronis in quocumque Regno, sive Provincia, & alterius pariter principalioris in quacumque Civitate, Oppido, vel Pago, ubi hos Patronos haberi, & venerari contigerit. Nam tale Festum est de præcepto observandum, ut expresse statuit Urbanus VIII. Const. incip. *Universa* §. 2.

Exci-

7 Excipiuntur etiam electiones Sanctorum Patronorum factæ ante emanationem supra allati Decreti Urbani VIII. quia tale Decretum, licet irritet electiones postea factas, seu faciendas, non irritat tamen electiones jam antea celebratas, ut respondit *Sacra Rit. Congregat. in Trojanensi Patronatus* 15. *Junii* 1633. *& in Pampilonensi Patronatus Sancti Francisci Xaverii*, in qua fuit approbata electio facta in Comitiis Regni Navarræ; quæ resolutio tamquam juridica fuit per Rotam, proponente Reverendissimo Decano, approbata, considerato solum, quod ad evitandum præjudicium electionis antiquissimæ S. Firmini, debet uterque tamquam Patronus coli, quod certo præsupponit validitatem electionis. *Et Neapolitana Patronatus ejusdem Sancti Francisci sub die* 15. *Septembris* 1656. Et in terminis electionis Patroni, qui ab Ecclesia universali titulo Sancti nondum celebratur, post dictum Decretum fuit observatum in admissione Beati pro tunc, & nunc Sancti Jacobi de Marchia, cujus electio *anno* 1620. atque adeo ante Decretum editum, celebrata fuit, & deinde *anno* 1647. admissa, & solemni repositione statuæ in Thesaurum Neapolitanum comprobata.

8 Regulares tenentur celebrare Festum, & Officium de Patrono Principali loci Conventus, ac de Patrono, seu Protectore principali Civitatis, Regni, aut Provinciæ sub ritu duplici primæ Classis, & sine Octava. *Sacra Congregat. Rituum* 3. *Junii* 1682. *&* 20. *Martii* 1683. ut patet in *Rubricis particularibus nostri*

9 *Breviarii Franciscani num.* 78. *&* 80. Ad Officia vero de Patronis minus principalibus, ac de Sanctis Diœcesum non tenentur, nisi sint descripta in Kalendario, & tunc non sub alio ritu, quam ibi assignato: *Cit. Rubr. particul. d. num.* 78. ex decreto S. Congregationis Rit. ibi adducto.

10 Ad hoc autem, ut Regulares teneantur ad Officia Patronorum principalium, & Clerici Sæculares etiam ad Officia Patronorum minus principalium, debent esse electi in Patronos juxta conditiones præscriptas in d. Decreto Urbani VIII. adducto *supra n.* 1.

11 Regulares exempti utentes Breviario Romano an possint recitare Officia de Patronis minus principalibus, & de Sanctis Diœcesum, seu solitis recitari in Diœcesibus in quibus existunt? Vide verb. *Officium divinum art.* 3. *num.* 86.

12 Regulares sub ritu primæ Classis, sed sine Octava, tenentur recitare Officium Sanctorum, qui Provinciis ipsorum Regularium præsunt, tamquam eorum Patroni, seu Titulares. *Rubr. particular. nostri Breviarii Franciscani num.* 77.

Officium Patroni principalis loci tenentur 13 omnes recitare sub duplici primæ Classis; Clerici quidem Sæculares cum Octava; Regulares autem sine Octava. *Sac. Cong. Rit.* 27. *Maii* 1628. & pluries in aliis Decretis.

Si in locis Diœcesis nullus reperiatur electus 14 Patronus, tenetur Diœcesis non solum ad Festum de Patrono Civitatis, sed etiam ad Octavam. *Sac. Rit. Congreg.* 28. *Sept.* 1658.

In Patronorum, sive Protectorum præceden- 15 tia servandus est ordo Hierarchiæ Ecclesiæ, & inter ordinem Hierarchicum anterioritas in electione. *Sac. Rit. Cong.* 12. *Martii* 1690.

Patronus Civitatis, Nationis, & hujusmodi 16 non constituitur *Sanctus* aliquis, nisi ab Ecclesia universa titulo Sancti colatur. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 29. incip. *Jampridem* §. 22. Patroni principales plures Sancti 17 ad sedandas Populorum controversias interdum a Sede Apostolica conceduntur. Idem *ibid.* Pa- 18 troni principales Urbis Romæ denominandi sunt SS. Apostoli Petrus & Paulus. Idem *in Appendic. num.* 4. *pag.* 29.

Additiones ex aliena manu.

Sacrum Tribunal Rotæ *in Tarentina celebra-* 19 *tionis Festivitatis super Processione* 26. *Junii* 1754. §. 6. *coram Reverendiss. P. D. Canilliac Decano* in medio reliquit: *an approbatio* (sunt ejus verba) *seu confirmatio Apostolica in electione S. Patroni necessaria duntaxat sit ad certos principaliores effectus, ex. gr. vel ad effectum concedendi Officium, & Missam propriam, vel ad effectum recitandi Officium sub ritu duplici secundæ classis, vel denique ad effectum determinandi Festum de præcepto, quod alias non esset; non autem requiratur ad alios, & quoscumque effectus, licet minus principales, qualis reputatur ille celebrandi cum exteriori pompa, & solemnitate diem a S. Sede in honorem ejusdem sancti consecratam, quum catholicæ gentis pietatem, ac devotionem fovere quoque modo deceat, ac nutrire.*

Illud tamen ex mente ejusdem supremi Au- 20 ditorii in *d. Tarentina celebrationis Festivitatis super Processione* §. 6. certum est, quod si actus electionis Sancti in Patronum præcesserit Decretum Urbani VIII. quo necessitas hæc approbationis S. Congregationis Rituum imposita est, ea non requiratur, tametsi actus ille post Decretum hoc fuerit innovatus, & confir-

firmatus. Præsumitur itidem hæc approbatio S. Congregationis Rituum ex centenaria observantia, ut firmavit idem Tribunal *in d. Tarentina celebrationis Festivitatis super Processione* §. 7.

PAUPERTAS. Vide verb. *Votum art.* 2. *a num.* 43. *ad* 116.

P A X.

1 PAX est vinculum Caritatis, & spiritualis virtus, qua salvamur, & in bono pacis consistit universorum salus. Leo X. Const. 20. incip. *Pastor*.

2 Pacem cum alio facere nullus est compellendus; sufficit enim pro foro conscientiæ intus injuriam remittere. *Sac. Congr. Episc. & Regular. in Cajetana* 15. *Novembr.* 1588. apud Sellium *in Selectis Canon. cap.* 17. *num.* 24. & Barbosam *in Summa Apostolicar. Decision. verb. Pax num.* 2. Signis tamen exteruis animus remittentis ostendi debet, prout notavit Rom. Theol. in *Edit. Rom.* 1768. Ego quidem retuli Decretum *Sac. Cong. Episc.* ad litteram prout jacet *loc. cit.* ceterum probe sciens cuique esse compertum, quod veniam legitime petenti tenetur quilibet non tantum interius injuriam remittere, sed etiam externa remissionis signa ei ostendere. Videantur ad rem quæ tradidi sub verb. *Virtus a n.* 54. *ad* 59.

3 Pacis osculum viris Ecclesiasticis in Choro sedentibus, non cum instrumento, sed cum osculo oris dandum est. *Sacr. Cong. Rit. in Messanen.* 8. *Julii* 1620. apud Sellium *loc. cit. n.* 25. & Barbos. *loc. cit. num.* 3.

4 Pacis osculum nulli, etiam Præsidenti, vel Regio Consiliario dandum est ante Episcopum. *S. Cong. Rit. in Granaten.* 9. *Maii* 1606. apud Sellium *loc. cit. n.* 26. & Barb. *loc. cit. n.* 4.

5 Pax, & Thus debet dari Domino loci, juxta formam libri Cæremonialis. *Sacr. Congr. Rit. in Strongolen.* 4. *Martii* 1606. apud Sellium *l. c. num.* 29. & Barbosam *loc. cit. num.* 6.

6 Pax non debet dari Domino loci, & aliis Laicis, nisi post datam pacem omnibus de Choro, & tunc debetur non a Beneficiato, sed ab aliquo Ministro Cotta induto, non cum osculo, sed cum instrumento. *S. Cong. Rit. in Pacen.* 21. *Martii* 1509. *& in Calagurit.* 5. *Jul.* 1614. apud Sell. *loc. cit. n.* 30. & Barb. *loc. cit. n.* 7.

Pax mulieribus non datur. *Sacr. Cong. Rit. in Lucerin.* 3. *Junii* 1637. & aliquando an danda sit? remittitur arbitrio Episcopi. *Eadem Sacr. Congreg. Rit. in Pacen.* 28. *Januarii* 1612. apud Sellium *loc. cit. n.* 11. & Barb. *l. c. n.* 8. 7

P E C C A T U M.

PEccatum generalissime sumptum potest esse vel naturæ, vel artis, vel moris. *Communis*. Peccatum sic generalissime sumptum definitur a S. Augustino *lib.* 2. *de consensu Evangelistarum cap.* 3. dicendo: *Peccatum est transgressio Legis*. In hoc enim sensu etiam natura dicitur peccare in suis effectibus; quando producit monstra, aliaque naturaliter defectuosa, & imperfecta, & appellatur *Peccatum naturæ*. Item in hoc sensu etiam Artifex dicitur peccare, quando errat in operibus suis, illa non faciendo juxta regulas artis, & vocatur *Peccatum Artis*. In proposito autem non est sermo de peccato naturæ, vel artis, sed solum de peccato moris, quod proprie dicitur culpa; in quantum est transgressio Legis per carentiam rectitudinis debitæ inesse actibus moralibus. 1 2 3 4 5

Peccatum moris interdum sumitur pro causa, vel effectu peccati, uti ad *Romanos c.* 7. *n.* 17. ibi: *Quod habitat in me peccatum*, idest fomes peccati, seu concupiscentia; Interdum sumitur pro materia, circa quam versatur peccatum, uti *Deuteronom. c.* 9. *n.* 11. ibi: *Peccatum autem vestrum, quod feceratis, idest vitulum, arripiens igne consumpsi;* Interdum sumitur pro hostia in expiationem peccati, uti 2. *ad Corinth. cap.* 5. *n.* 21. dicitur, quod Christus factus sit *pro nobis peccatum*, idest Hostia pro nostro peccato. Hic autem nos agimus de peccato moris, sive morali, stricte, & rigorose sumpto. 6

Peccatum moris, seu morale stricte, & rigorose sumptum varie definitur a Patribus, & Doctoribus, sed in re omnes conveniunt. Sanctus enim Joannes Apostolus *in sua prima Epistola cap.* 3. *num.* 4. dicit, quod *Peccatum est iniquitas*. S. Ambrosius *lib. de Paradiso cap.* 8. sic habet: *Quid est peccatum, nisi prævaricatio Legis Divinæ, & cælestium inobedientia præceptorum?* S. Augustinus *lib.* 22. *contra Faustum cap.* 27. eumque secutus S. Thomas 1. 2. *q.* 71. *art.* 6. ita definiunt actuale peccatum, dicendo: *Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum* 7

tum contra Legem Dei. Scotus *in 2. dist. 37. q. 1.* dicit, quod *Peccatum est carentia rectitudinis debitæ inesse actui*. Alii passim dicunt, quod *Peccatum est actio, vel omissio voluntaria contra Legem Divinam*.

8 Unde hic explicatur per singulas particulas illa tradita a Divo Augustino, cum qua omnes aliæ in re conveniunt. Dicitur autem primo: *Dictum, vel factum, vel concupitum* ad denotandum triplex peccatum, quod committi potest, scilicet cogitatione, verbo, & opere; Et quamvis talia videantur comprehendere sola peccata commissionis, & non omissionis, tamen, quia *affirmatio, & negatio reducuntur ad idem genus*, ut notant communiter Doctores, & constat etiam ex *l. Si mora 9. juncta Glossa verb. Facto, ff. Soluto Matrimonio*, vere comprehendunt etiam peccata omissionis, per ly enim *dictum*, vel *factum* &c. intelliguntur etiam horum negationes, scilicet *non dictum*, *non factum*, & sic peccata omissionis reducuntur ad peccata commissionis, ut expresse dicit D. Thomas *de veritate q. 15. ar. 4. ad 10.* ibi: *Agere, & non agere, cum quis agere debet, ad idem genus actus reducuntur, secundum quod peccatum omissionis ad peccatum actus reducitur*. Et idemmet S. Augustinus *de perfect. Just. cap. 3.* dicit: *Duobus modis constat esse peccatum, si aut fiant illa, quæ prohibentur, aut illa non fiant, quæ jubentur*. Dicitur secundo *contra Legem*, in quo consistit formale peccati; Est enim peccatum terminus concretus dicens pro materiali ipsam actionem, vel omissionem, pro formali inobedientiam, seu actum contra Legem. Dicitur tertio contra *Legem Dei* simpliciter, quia peccans contra Legem humanam, peccat saltem mediate contra Divinam, cum transgressio Legis humanæ, sive Canonicæ, sive Civilis, non aliter sit peccatum, nisi quia est contra Legem Dei volentis, ac præcipientis, ut nostris legitimis Superioribus aliquid juste præcipientibus obediamus. *Ad Hebræos enim cap. 13. n. 17.* habetur expresse: *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis, ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri*. *Et ad Rom. cap. 43. num. 2.* præcise dicitur: *Qui resistit Potestati, Dei ordinationi resistit*. Et sic sufficit, quod S. Augustinus posuerit in definitione verba illa *contra Legem Dei*, nec fuit necesse addere *contra Legem humanam*.

9 Peccatum ut sic varie dividitur. Primo enim dividitur in peccatum Originale, & peccatum Personale. *Peccatum Originale* est carentia justitiæ Originalis transfusa ab Adamo per virtutem seminalem, seu carnalem propagationem in posteros; Siquidem juxta illud Apostoli *Ad Romanos cap. 5. n. 12. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*, quod de peccato Originali est intelligendum, prout communiter docent SS. Patres, & Theologi, & ipsum Concilium Tridentinum *sess. 5. in Decret. de peccat. Originali*. Ut autem peccati originalis descriptio perfecte percipiatur, ad mentem breviter revocandum est, per justitiam originalem dona illa omnia supernaturalia designari, per quæ homo rectus efficiebatur, per quæ scilicet portio, sive pars inferior hominis, videlicet appetitus sensitivus portioni, sive parti superiori, nempe Rationi perfecte subjiciebatur; ast (proh dolor!) Homo, cum in tanto honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Hinc ultra exclusionem a vita æterna secum traxit originalia præcipua quatuor vulnera, quibus sæve sauciamur, & sunt ignorantia intellectus, malitia voluntatis, seu pronitas ad malum, concupiscentia carnis adversus spiritum, & infirmitas corporis aggravantis animam, ac voluntaris ad tentationes vincendas, & ad bonum arduum aggrediendum; & hæc vulnera neque per Baptismum tolluntur, unde PP. & Theologi docent, semper in nobis fomitem peccari manere, puta perduellionem appetitus sensitivi contra rationem &c. *Peccatum Personale* est illud, quod a propria cujusque voluntate contrahitur; atque a propria (ut ita dicam) cujusque persona committitur, unde & *Personale* nuncupatur. *Communis*.

Secundo, *Peccatum Personale* subdividitur in actuale, & habituale. *Peccatum actuale* est 10 actualis transgressio Legis Divinæ; Et sic tunc committitur Peccatum actuale quando actualiter violatur Lex Divina, sive eliciendo actum ab ipsa prohibitum, sive omittendo actum ab ipsa præceptum: *Communis*. Peccatum habituale est macula relicta in anima de peccato actuali moraliter permanente; Unde peccatum habituale nihil aliud est, quam peccatum actuale, cujus commissio physice jam præteriit, moraliter tamen permanet, donec per veram Pœnitentiam expietur. *Communis*.

Tertio, Peccatum personale actuale dividitur in peccatum commissionis, & omissionis. 11 *Peccatum commissionis* est, quo fit id, quod a Lege divina prohibetur. *Communis*. *Peccatum omissionis* est, quo omittitur id, quod a Lege Divi-

Divina præcipitur. *Communis*. Unde S. Augustinus *de perfect. just. cap.* 3. ad rem sic dicit: *Duobus modis constat esse peccatum: si aut fiant illa, quæ prohibentur, aut illa non fiant, quæ jubentur*.

12 Quarto, Peccatum personale dividitur in peccatum carnale, & spirituale juxta illud Apostoli 2. *ad Corinth. cap.* 7. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus: Peccatum carnale* est illud, quod in concupiscentia carnis, seu in inordinata delectatione carnis consistit, uti sunt Gula, & Luxuria, & diversæ peccatorum species ad hæc duo peccata reducibiles. *Communis*. *Peccatum spirituale* est illud, quod in concupiscentia, seu in inordinata delectatione spirituali perficitur, & consummatur, uti sunt superbia, inanis Gloria, & hujusmodi. *Communis*. Quinimmo S. Gregorius *lib.* 31. *moral. c.* 31. dicit, quod Capitalium vitiorum quinque sunt spiritualia, scilicet Superbia, Invidia, Avaritia, Ira, & Acedia, duo vero carnalia, scilicet Gula, & Luxuria.

13 Quinto, peccatum personale dividitur in mortale, & veniale. *Peccatum mortale* est defectus contra Legem, vel præceptum, cujus observantia necessaria est simpliciter ad consequendam gratiam, & salutem finalem consequendam; Unde dicitur *mortale*, quia ob sui gravitatem solvit penitus amicitiam, & gratiam cum Deo, pœnamque meretur æternam, quæ est mors secunda; Et de hoc dicitur *Sapient.* 16. *Homo per malitiam occidit animam suam*. Et *Ezechiel.* 18. *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*. Et ad Romanos 6. *Stipendia peccati mors*. Et Jacobi 1. *Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem*. Peccatum veniale est defectus contra Legem, vel præceptum, cujus observantia non est simpliciter necessaria, sed tantum secundum quid, ad melius, & citius salutem finalem consequendam; Unde dicitur veniale, quia licet fervorem Caritatis minuat, non tamen penitus amicitiam, & gratiam cum Deo solvit, nec meretur pœnam æternam, adeoque ob sui levitatem veniam facilius consequitur; Et de hoc intelligitur illud *Proverb.* 24. *Septies enim cadet justus, & resurget, & Jacob. c.* 3. *In multis offendimus omnes*, & hujusmodi. Sic in re *Communis Doctorum*. Prætereundum autem non est commiserandum valde fore, quod multi parum timeant, aut nihil sibi a venialibus caveant; minime advertentes grandia mala, ad quæ paulatim disponunt; immo per venialia pedetentim non paucos in ruinam fuisse prolapsos; Unde Eccl. *cap.* 19. *v.* 1. *Qui spernit modica, paulatim decidet*. Ecclesi. *cap.* 10. *v.* 18. *In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perstillabit domus*. Apoc. *cap.* 3. *v.* 16. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*. D. Bern. *de ordin. vit. & morum instit.* ait: *A minimis incipiunt, qui in maxima proruunt*. S. Chrys. *hom.* 87. *in Matth. Mirabile quidem, & inauditum dicere audeo: Solet mihi nonnunquam non tanto studio magna videri esse peccata vitanda, quanto parva & vilia: illa enim ut aversemur ipsa peccati natura efficit; hæc autem hac ipsa re, quia parva sunt, desides reddunt; & dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generose insurgere: unde cito ex parvis maxima fiunt negligentia nostra*. D. Bonaven. *de profec. relig. l.* 5. *cap.* 10. *Ex minimis guttis multiplicatis inundationes aquarum fiunt, quæ etiam magna aliquando mœnia subruunt: per modicam rimam aqua latenter in navem influit, donec submergatur*. S. August. *in Psalm.* 39. *v.* 13. *Præcavisti magna; de minutis quid agis? an non times minuta? projecisti molem, stude ne arena obruaris*. Quare concludendum cum Eccles. 7. *v.* 19. *quod, qui timet Deum, nihil negligit*.

Sexto, aliqui dividunt peccatum personale 14
in Philosophicum, & Theologicum. *Peccatum Philosophicum*, dicunt ipsi, est actus humanus disconveniens tantum naturæ rationali, seu rationi. *Peccatum vero Theologicum* est actus humanus Dei offensivus ut disconveniens ejus Legi æternæ: Unde primum dicitur *Philosophicum*, quia consideratio rationis, & virtutis moralis, naturalis est Philosophi; Secundum vero dicitur *Theologicum*, quia consideratio Dei, ejusque Legis æternæ, est Theologi; hinc homicidium v. g. innocentis consideratum ut contrarium naturæ rationali, seu principio naturali rationis: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, dicitur Peccatum *Philosophicum*; consideratum autem ut contrarium voluntati Dei, & ejus Legi æternæ, dicitur Peccatum *Theologicum*.

Ast tamen revera, & ex natura rei idem 15
peccatum v. g. idem homicidium innocentis est simul Philosophicum, & Theologicum, quia eo ipso, quod adversatur rationi naturali, indispensabiliter adversatur Deo, ejusque Legi æternæ, adeoque est offensa Dei, & Peccatum Theologicum; cum quando attingitur peccatum, ut disconveniens naturæ rationali, attingatur impræcisibiliter, ut prohibitum a Deo, atque adeo ut Dei offensivum, ex quo in actibus ab intrinseco malis malitiæ philoso-
phicæ

phicæ sit naturaliter, & inseparabiliter annexa malitia Theologica, seu offensa Dei; Unde non datur peccatum Philosophicum ipsa re, & in praxi a Theologico separatum; Immo implicat peccatum, quod solum sit Philosophicum, & non etiam Theologicum.

16 Et ratio est, quia peccatum de sua ratione adversatur formaliter dictamini rationis; Implicat autem, quod rationis dictamini adversetur, & non adversetur simul Legi æternæ, cum dictamen rationis sit veluti præco indicens nobis Divinam voluntatem, sive præceptivam, sive prohibitivam, sive permissivam, ut docent Doctores communissime ex S. Augustino *sermon. 6. de verbis Domini* cum S. Thoma *part. 3. q. 91. art. 2.* ubi dicit lumen rationis nihil aliud esse, quam impressionem Divini luminis in nobis, juxta illud Regii Psaltis *in Psalm. 4.* qui cum interrogasset: *Quis ostendit nobis bona?* ut scilicet ea sequamur, statim respondet: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*. Hinc Apostolus *ad Romanos cap. 2. num. 14.* scribit: *Gentes, quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt, ejusmodi Legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex, qui ostendunt opus Legis scriptum in cordibus suis*. Et Cicero 1. *de Legibus*, Legem naturalem definit, quod sit: *Ratio summa insita in natura, quæ jubet ea, quæ facienda sunt, prohibetque contraria*. Unde revera implicat peccatum, quod solum sit Philosophicum, & non etiam simul Theologicum, cum implicet, quod dari possit homo Legis naturalis invincibiliter ignarus. Hinc merito ab Alexandro VIII. die 24. Augusti 1690. damnata fuit sequens propositio in ordine 2. *Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi; Theologicum vero, & mortale est transgressio libera Divinæ Legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque pœna æterna dignum*.

17 Ad contrahendum quodcumque peccatum actuale, sive mortale, sive veniale, tres requiruntur conditiones. Prima est, ut sit voluntarium, idest, ut fiat a voluntate consentiente: Unde S. Augustinus *lib. de vera Religione c. 4.* dicit: *Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium*. Secunda est, ut sit liberum, idest, ut sit in potestate voluntatis illud facere, vel non facere; Non enim sufficit libertas a coactione, sed requiritur libertas a necessitate, idest potentia indifferens, tum ad ponendum, tum ad omittendum actum; Hinc ab Innocentio X. pridie Kalend. Junii anno 1653. damnata est sequens propositio Jansenii tertia in ordine: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*. Nec etiam sufficit qualiscumque libertas in causa, seu mediata; sed peccatum debet dependere a propria libertate operantis. Unde ab Alexandro VIII. die 7. Decembris 1690. damnata fuit sequens propositio prima in ordine: *In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato Originali, & voluntate Adami peccantis*. Et quamvis damnatio dicat *Ad peccatum mortale*, tamen eadem ratio est etiam de peccato veniali; hinc additur, & *demeritum*, quod etiam veniali convenit. Tertia conditio est, ut advertatur malitia peccati. *Communis*.

Item tria requiruntur potissimum ad peccatum mortale, quorum si unum desit, jam non erit peccatum mortale, sed ad summum veniale. Primo igitur ex parte intellectus requiritur plena advertentia & deliberatio; Secundo ex parte voluntatis requiritur perfectus consensus. Tertio requiritur gravitas materiæ. 18

Communis. Ad pleniorem autem horum captum est advertendum 1. Plenam, & perfectam advertentiam in eo consistere, quod intellectus per plenum, & firmum judicium cum libero, & expedito interiorum sensuum usu de malitia objecti deliberet expendendo singula; econtra vero esse semiplenam, & imperfectam advertentiam ad mortale insufficientem: 2. plenum & perfectum voluntatis consensum situm esse in plena, & perfecta voluntatis approbatione plenam intellectus advertentiam præsupponente; econtra vero esse semiplenum, & imperfectum consensum item ad letale insufficientem: ex quibus consequens est cum plena advertentia compati posse imperfectum consensum, est enim voluntas semper libera; & cum imperfecta advertentia minime stare posse plenum consensum, nil namque volitum, quin præcognitum: atque ideo si objecti malitia sit imperfecte repræsentata, non potest esse perfecte volita. 3. Quod tres in voluntate spectantur motus, videlicet primo primus, qui vel omnem rationis usum, & malitiæ advertentiam prævenit, vel ex vehementissima passione sensitiva, & distractione rationem perturbante ita celer est, ut cohiberi non possit: 19 20 21

unde

unde motus primo primus libertate non potitur? 2. motus secundo primus, qui advertentiam supponit aliqualem, vel majorem, adhuc tamen ita imperfectam, ut solum semiplene liber haberi possit; denominantur autem præfati actus primo primus, & secundo primus respective ad plenam advertentiam, quam suo ordine præveniunt: 3. motus perfectus, & plene deliberatus, & est, qui supponit rationem plene expendentem singula, & non perturbatam, vel vehementissima passione libertatem simpliciter tollente, nec vehementi eam diminuente, proin est actus consensus perfectus liber.

22 Ulterius magis magisque dicta elucidantur adducendo juxta communes conjecturas, signa valde utilia imperfectæ advertentiæ, imperfectique consensus, per quæ quisque tute adjudicare potest se non habuisse plenum consensum, ac proinde memoriæ committendæ pro serenitate conscientiæ, ut advertit Fel. Por. *cap.* 4. *de peccatis;* ex quo ut sequitur. Signa igitur imperfectæ advertentiæ sunt 1. si remisse, & ut ita dicam, ad similitudinem semidormientis rei malitiam apprehendis. 2. Si postea melius considerans judicas te id non fuisse facturum, si ita apprehendisses. 3. Si vehementi passione, apprehensione, vel distractione laborasti, vel turbatus fuisti itaut fere nescires quid ageres.

Signa imperfecti consensus sunt 1. Si quando actionem alias graviter malam quis fecit, non fuit plene sui compos, sed quasi semidormiens, distractus &c. ita ut judicet se id non fuisse facturum, si plene vigilasset; immo addit Mastr. in Theol. Moral. disp. 15. de peccatis, quod si quis post factum dubitet an id fecerit in somno vel in vigilia, num esset sui compos, vel non? non est leve judicium id fecisse sine plena advertentia, & sine pleno consensu: nam quæ cum plena advertentia fiunt, facilius sic facta cognoscuntur, quia plena advertentia præterita liberam permittit homini de suis actibus cognitionem, nisi forte temporis mora aliquam induxerit oblivionem. 2. Si quis dubitet an plene consenserit, & timoratæ sit conscientiæ peccatum mortale abhorrens, eique dissentire solitus, præsumendus est non plene consensisse, licet aliquam in repellendis tentationibus negligentiam admiserit; secus est judicandum de viro perdito tentationibus succumbere solito: ratio utriusque est, quia ex juris peritis valida præsumptio, & probabilitas ex consuetis desumitur. 3. Si quis valde timide, & suspense se processisse meminit. 4. Si comperias te fuisse sub tali dispositione talibusque circumstantiis, ut faciliter potuisses peccatum exequi, non tamen sis exequutus, immo cum tui plene compos es, præ viribus respuis, præsumere potes te non plene consensisse; quia non ita faciliter affectus deliberatus mutatur. Hinc ut advertit Tamb. cap. 1. de pecc. §. 3. quando motus pravus tempore imperceptibili insurgit, & paulo post ut advertis curas expellere, est signum nullius, aut certe dumtaxat imperfecti consensus præstiti. 5. Si quis soleat ita esse affectus, ut animum firmum, & sæpe repetitum non committendi mortale habeat, præsumere potest non plene consensisse peccato; hic enim non consensit faciliter, & quod est multoties odio habitum, si postea plene ametur, facillime cognoscitur.

Postremo circa gravitatem materiæ est eam agnosci, vel ex horrore rei, & gravi conscientiæ remorsu, vel ex eo quod deprehendatur rem esse contra legem graviter obligantem; legem vero graviter obligare dignoscitur, vel ex modo loquendi Sac. Scripturæ, ut si pœnam æternam v. g. comminetur, vel ex declaratione Ecclesiæ, vel ex communi sensu Doctorum. 23

Peccatum mortale potest esse triplex. Primo mortale *ex genere suo*, quod scilicet ex ipso objecto secundum se habet intrinsecam malitiam mortalem, seclusa prohibitione Legis, ut blasphemia, adulterium, & hujusmodi. Secundo mortale *ex præcepto*, quod ideo solum mortale est, quia Lege positiva prohibetur, ut comedere carnes diebus Veneris, & Saturni, opera servilia facere diebus Festis, & hujusmodi: Tertio mortale *ex accidente*, *vel circumstantia*, quod licet secundum se, neque ex objecto, neque ex præcepto mortale sit, sed vel veniale, vel omnino indifferens, tamen ex accidente, vel circumstantia aliqua malitiam mortalem contrahit, ut ratione conscientiæ erroneæ, ratione mortalis finis adjuncti, ratione contemptus, *& hujusmodi*, ut clarius infra. *Sic Communis Doctorum.* 24

Peccatum veniale etiam triplex esse potest. Primo veniale *ex genere suo*, quod scilicet ex natura sua, & proprio objecto ita levis est malitiæ, ut, seclusa malitia alterius speciei, non possit excrescere in peccatum mortale, ut est verbum otiosum, mendacium jocosum, vel officiosum, vana cogitatio, & hujusmodi. Secundo veniale *ex imperfectione actus*, quod scilicet, quamvis ex genere suo sit mortale, tamen ex defectu plenæ advertentiæ, & perfe- 25

ctæ

ctæ deliberationis evadit hic & nunc in individuo veniale, ut est subitus, & non plene deliberatus motus odii, luxuriæ, superbiæ, invidiæ, & hujusmodi. Tertio veniale *ex parvitate materiæ*, quod scilicet quamvis ex genere suo sit mortale in sufficienti materia, evadit veniale ratione parvitaris, ut est furtum unius oboli, aut alterius rei levis, & hujusmodi. *Sic Doctores communiter*.

26 Peccatum mortale *ex suo genere* fit veniale *per accidens* in individuo potissimum quatuor modis. Primo *ex conscientia erronea*, quando scilicet quis ex errore invincibili putat peccatum aliquod esse veniale tantum, quod revera mortale est, ut perjurium assertorium in re levi, tunc enim is solum venialiter peccat; Secundo *ex causa excusante*, quando scilicet quamvis non adsit plena causa excusans a peccato in toto, adest tamen aliqualis causa excusans in modico sui defectu a mortali, & veniale constituens, ut ignorantia invincibilis excusat a toto peccato, ignorantia tamen aliqualiter vincibilis, & leviter culpabilis excusat a mortali, & constituit veniale; Item metus gravioris morbi excusat omnino a jejunio, vel ab auditione Sacri; metus autem morbi non ita gravis excusat a mortali, & venialem efficit transgressionem, & sic de similibus: Tertio *ex imperfectione actus*, quando scilicet, nec ex parte intellectus adest perfecta advertentia, nec ex parte voluntatis plenus consensus: quorum unum si desit, & adsit solum imperfecta advertentia, vel semiplenus consensus, erit solum peccatum veniale ex imperfectione actus in quacumque materia, lege, seu præcepto; Sic omnis actio de se mortaliter peccaminosa, quæ fit a semidormiente, semiebrio, distracto, vel turbato vehementi passione, ita ut ad id, quod agit, ejusque malitiam advertere plene non possit, nec plenum, & perfectum consensum præbere ratione imperfectæ advertentiæ, & imperfecti, seu non pleni consensus, erit solum peccatum veniale; dummodo non fuerit mortale in causa; Quarto *ex parvitate materiæ*, quando scilicet aliquid, quod ex genere suo in sufficienti materia esset mortale, hic & nunc evadit veniale ratione parvitatis materiæ, ut furtum unius oboli, aut alterius levis rei, & hujusmodi. *Sic communis Doctorum*. (*)

Peccatum *ex genere suo* veniale potest per accidens fieri mortale potissimum sex modis. 27
Primo *ex conscientia erronea*, quando scilicet quis ex errore invincibili credit peccatum aliquod ex errore invincibili credit peccatum aliquod esse mortale, licet de se revera non sit, nisi veniale, ut credens erronee, quod mendacium jocosum sit mortale, si jocose mentiatur cum tali errore invincibili, peccat mortaliter. Secundo *ex fine mortaliter malo*, quando scilicet ratione finis mortalis adjuncti, quod est de se leve, evadit mortaliter grave, ut si quis leviter, vel officiose mentiatur, ut feminam inducat ad fornicationem, vel adulterium, ipsum mendacium de se veniale fit mortale ratione talis pravi finis. Tertio *ex contemptu*, quando scilicet transgressio aliqua, seu inobedientia de se venialis committitur ex formali contemptu Legis, vel Legislatoris, tunc enim licet materia Legis obligantis sub veniali sit levis, contemptus tamen Legis, seu Legislatoris est gravis. Quarto *ex scandalo*; quando scilicet ratione gravis scandali, quod peccator secuturum prævidit, aut prævidere potuit, ac debuit, aliqua sua actio venialis cedit directe in grave proximorum scandalum, seu ruinam spiritualem; Sic levitates de se veniales Religiosorum coram sæcularibus exinde graviter scandalizandis evadunt mortales. Quinto *ex ultimo fine constituto*, quando scilicet ex nimio affectu ad aliquod peccatum de se veniale constituit quis in eo ultimum finem, ut si quis

Notæ Romani Theologi.

(*) Cave ne putes, metum levem quoque excusare hominem a mortali culpa, levis enim metus est vanus, ac lex aliunde obbligat saltem cum aliquo incommodo, etsi Ecclesiastica sit. Hinc regula juris habet, *vani timoris justa excusatio non est*.

Responsio Auctoris.

At hæc ipsa est mea opinio: etenim sub verb. *Metus num.* 27. tradidi expresse, quod metus gravis cadens in constantem virum excusat a præcepto positivo, tam divino, quam humano. Vide ibi *num.* 27. & 28. Scio enim ego, quod, *vani timoris justa excusatio non est*, per textum expressum in *L. vani timoris* 184. ff. de divers. regul. jur. sine ullo numero allegata ab Antoine, a quo *Theologus* noster ipsam sine citatione desumpsit.

quis ita inordinate afficiatur ad fabulas, ad verba otiosa, seu jocosa, ad lusum, & hujusmodi, ut propterea paratus sit potius quamcumque Legem Dei transgredi, vel Deum quomodolibet offendere, & non raro transgrediatur, seu offendat, quam illis privari, tunc enim is graviter peccat, quia in ipsis peccatis de se venialibus constituit ultimum finem, cum plus creaturam, quam Deum diligat. Sexto *ex periculo*, quando scilicet advertitur in aliqua actione de se veniali tantum, aut etiam indifferenti, adesse periculum proximum labendi in mortale, juxta illud *Ecclesiastici cap. 3. num. 27. Qui amat periculum, in illo peribit*. Sic si quis excedendo in potu, etsi venialiter tantum, certo prævideat se inebriandum, in pollutionem, aliudve peccatum lapsurum, si frequentando conversationes de se non mortaliter malas, certe ex experientia prævideat se mortaliter peccaturum, & hujusmodi, eo ipso peccat mortaliter. *Sic Doctores communiter*.

28 Peccatum formaliter acceptum non consistit in positivo, sed in privativo, idest in carentia, seu privatione debitæ rectitudinis, seu conformitatis ad Legem Divinam. S. Bonaventura *in 2. dist. 37. art. 2. q. 1.* Scotus *in 2. dist. 37. q. 1.* & Scotistæ passim cum plurimis aliis contra varios alios.

29 Nostram tamen conclusionem videntur aperte tenere plurimi Sancti Patres; Sanctus enim Dionysius *de Divinis nomin. cap. 4. circa finem* sic ait: *Relinquitur ergo malum imbecillitatem, atque privationem boni esse*. S. Ambrosius *lib. de fuga sæculi cap. 4.* sic habet: *Non inveniet in me malitiam, quia malitia nihil est*. S. Augustinus *tract. 1. in Joann.* sic habet: *Peccatum nihil est, & nihil fiunt homines cum peccant*. S. Damascenus *lib. 7. de Fide cap. 4.* sic expresse dicit: *Nihil aliud est malum, nisi boni privatio*; quæ verba habet etiam S. Fulgentius *lib. de Fide ad Petrum cap. 11.* S. Anselmus *lib. de concordia præscientiæ, & prædestinationis cap. 1.* aperte pronunciat: *Non est injustitia qualitas, aut aliqua essentia, sed tantum absentia debitæ justitiæ*.

30 Et probatur ratione, quia, si peccatum non consisteret in privativo, sed in positivo, haberet causam sui efficientem: sed non habet causam sui efficientem, ut expresse docet Sanctus Augustinus *lib. 7. de Civitate Dei cap. 7.* ibi: *Nemo ergo quærat efficientem causam malæ voluntatis; Non enim est efficiens, sed deficiens; quia nec illa effectio est, sed defectio*, adeoque &c. Tum quia eodem modo se habet peccatum ad Legem, sicut malitia moralis ad dictamen rationis; sed malitia moralis consistit formaliter in privatione conformitatis, seu convenientiæ ad dictamen rationis; ergo peccatum consistit in privatione rectitudinis, seu conformitatis ad Legem; Unde S. Thomas 1. 2. *quæst. 85. art. 4.* dicit, quod ordinatio actus sit quoddam bonum, & subdit: *Hujus privatio est essentialiter ipsum peccatum*. Tum etiam quia si peccatum formaliter consisteret in positivo, sequeretur, quod Deus per se, & directe esset causa peccati: quia omne positivum per se, & immediate efficitur a Deo: *Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*; *Joan. 1.* Quod autem Deus per se, & directe sit causa peccati, est falsissimum, quia Deo, qui nihil odit eorum, quæ fecit, *odio sunt impius, & impietas ejus. Sapient. 14.* adeoque &c.

31 Distinctio specifica moralis peccatorum omissionis desumitur ex actibus debitis, quorum sunt omissiones; Unde omissiones illæ sunt peccata specie distincta, quæ privant actibus debitis secundum speciem moraliter distinctis. *Communis*; Hinc omissio Missæ die Festo audiendæ distinguitur specie ab omissione præcepti jejunii, quia auditio Missæ, & observantia jejunii sunt actus debiti specie distincti; E contra omissio Missæ in die Dominico, & omissio Missæ in die Festo non distinguuntur specie moraliter, quia neque actus præceptus auditionis Missæ in prædictis diebus distinguitur specie.

32 Distinctio specifica moralis peccatorum commissionis desumitur ex diversis specie virtutibus, seu diversis ejusdem virtutis rectitudinibus, quibus privant. Sic Scotus *in 2. dist. 37. quæst. 1.* & Scotistæ passim, aliique tenentes peccatum actuale formaliter consistere in privativo, & non in positivo. Et ratio est, quia peccatum formaliter sumptum est privatio rectitudinis debitæ, seu debitæ conformitatis præcepto; ergo ubi reperitur diversitas specifica privationum, reperitur & diversitas specifica peccatorum, licet sit unicus actus, vel plures; Atqui ubi actus privatur diversis specie rectitudinibus debitis, adsunt diversæ specie privationes, cum privationes specificentur a formis, quibus privant, ergo &c.

33 Dicitur autem notanter sub disjunctione *ex diversis specie virtutibus, seu diversis ejusdem virtutis rectitudinibus*, quia ad distinctionem specificam moralem peccatorum sufficit, ut vel diversis specie virtutibus opponantur, ut v. g. Furtum, & Mollities, quorum prius op-

ponitur virtuti justitiæ, & alterum virtuti Castitatis; Vel opponantur eidem virtuti secundum diversas specie honestates, & rectitudines, ut verb. gr. Mollities, Sodomia, & Bestialitas, quæ, non obstante, quod opponantur eidem virtuti Castitatis, & eidem ipsimet naturæ, tamen quia ipsi opponuntur secundum diversas honestates, & rectitudines, propterea distinguuntur specie; non solum in genere entis, sed etiam in genere moris.; Unde merito ab Alexandro VII. die 24. Septembris 1665. fuit damnata sequens propositio 24. in ordine; *Mollities, Sodomia, & Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem*.

34 Distinctio numerica moralis peccatorum desumitur ex distinctione numerica actuum voluntatis moraliter interruptorum; Unde tot sunt numero distincta peccata, quot sunt actus voluntatis moraliter interrupti, & repetiti. *Communis*. Et ratio est, quia cum voluntas sit principium actuum moralium bonorum, & malorum, nec ullum sit peccatum nisi in quantum ab ipsa voluntate deliberata procedit, hinc sequitur, quod tot peccata numero distincta multiplicentur, quot actus pravi ipsius voluntatis moraliter interrupti reperiuntur.

35 Actus autem voluntatis interim moraliter interrumpi censentur, quoties nec formaliter, nec virtualiter perseverant, idest quoties nullus effectus assignari potest, in quo virtualiter prior ejusmodi actus permanere censeatur. Et ita actus internus voluntatis moraliter interrumpitur per retractationem, seu voluntatem contrariam; Item moraliter interrumpitur actus internus voluntatis per cessationem ab illo voluntariam, & liberam. Immo aliqui, inter quos Vasquez 12. *disp.* 75. *cap.* 3. Diana, & alii, tenent actuum internum peccaminosum moraliter interrumpi etiam per cessationem involuntariam, & naturalem, sive ea fiat per somnum, sive per distractionem ad alia.

36 Hinc resolves primo, quod peccata interna, quæ solo animo perficiuntur, ut Odium Dei, vel proximi, Hæresis, Delectatio venerea morosa, & hujusmodi, toties multiplicantur numero, quoties actus ipse internus peccati renovatur, quia quilibet talis actus internus in se est completus, & posterior actus nullam habet dependentiam, vel connexionem cum priori. *Communis*.

Resolves secundo, quod peccata, quæ opere externo perpetrantur, toties numero multiplicantur, quoties actus ipsi exteriores peccatum illud consummantes repetuntur, quia interveniunt plures actus mali, quorum unus ad alterum non ordinatur, nullamque cum ipso habet connexionem, cum quilibet eorum in se sit completus actus. *Communis*. 37

Resolves tertio, quod quando actus sunt ordinati ad unum numero actum, seu finem principalem, omnes illi actus non sunt tot peccata distincta ab ipso actu finali, sed unum duntaxat peccatum, quia unitatem numericam desumunt ab ipso actu principali, & finali; Unde oscula, tactus, verba impudica, & alii actus copulam præcedentes, comitantes, & subsequentes unum numero peccatum integrant cum actu principali, seu finali, nempe cum copula, quæ sola est explicanda in Confessione. *Communis*. 38

Resolves quarto, quod quando actus sunt disparati, ita ut unus non dependeat ab alio, nec ordinetur ad ipsum, tunc tot sunt numero peccata, quot sunt actus in se completi, & consummati, quia quilibet actus habet terminum definitum, & limitatum, in quo completur, & terminatur; adeoque de se independenter ab alio est peccatum; Unde qui plures homines successive occidit, plura commisit homicidia numero distincta: qui plures fornicationes commisit eadem nocte etiam cum eadem muliere, & voluntate continuata per totam noctem fornicandi, plura commisit peccata fornicationis numero distincta in Confessione explicanda. *Communis*. (*) 39

Peccatum Originale deletur in infantibus per solum Baptismum in re susceptum: *cap. Ma-* 40

Notæ Romani Theologi.

(*) Etiamsi non successive, sed unica actione, seu ictu occideret, plura homicidia committeret numero distincta.

Responsio Auctoris.

Hæc nota non percutit meum assertum. An autem plures occidens unica actione, seu ictu, plura revera homicidia committat, eorum teneo opinionem, qui affirmant, præsertim si unica actione, seu ictu plures intendat occidere, & revera occidat.

Majores 3. de Baptismo cap. Firmissime 2. & cap. Nulla præter 142. dist. 4. de consecr. ibi: *Nulla præter Baptismum salus promittitur infantibus, quia infantes, si per Sacramentum, quod ad hoc est Divinitus institutum, in credentium numerum non transeunt, in tenebris manent*, cum similibus juncto Concilio Florentino *in Decreto Eugenii §. Primum omnium*, & Concilio Tridentino *sess. 5. §. 5. & sess. 6. cap. 14. & sess. 14. cap. 8.* * Nota, quod ubi noster Auctor ait, *per solum Baptismum in re susceptum*, loquitur de Baptismo sive fluminis, sive sanguinis, ut cohæreat hæc doctrina, cum iis, quæ alibi dicta sunt, verb. *Baptismus art. 1. num. 16.* & verb. *Martyrium, n. 13. & 14.* *

41 In adultis autem peccatum Originale deletur per Baptismum sive in re, sive in Voto. Immo in ipsis adultis per Baptismum delentur insuper omnia peccata personalia ante ipsum Baptismum commissa, non solum quoad culpam, sed etiam quoad totam pœnam; sic expresse Concilium Florentinum *in citat. Decret. Eugenii §. Primum omnium*, his verbis: *Hujus Sacramenti effectus est remissio omnis culpæ Originalis, & actualis, omnis quoque pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur; propterea baptizandis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio, sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad Regnum Cœlorum, & Dei visionem perveniunt.* Et hoc idem definivit Concilium Tridentinum *sess. 5. §. 5.* ubi docet, homines per Baptismum renasci Deo innocentes, immaculatos, puros, innoxios, Deo dilectos, heredes Dei, & coheredes Christi: *Ita ut nihil prorsus eos ab ingressu Cœli remoretur*, & expressius *sess. 6. cap. 14.* ubi dicit, in Sacramento Pœnitentiæ non semper totam pœnam remitti, ut in Baptismo fit; quod latius repetit *sess. 14. cap. 8.* ubi in hoc constituit discrimen inter justificationem, quæ per Baptismum, & per Sacramentum Pœnitentiæ fit.

42 Peccatum mortale post Baptismum commissum remittitur solum per Sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto, idest per Sacramentum Pœnitentiæ vere, & realiter susceptum, aut per Contritionem cum Voto tale Sacramentum suscipiendi. Sic ultra varia Sacræ Scripturæ testimonia, expresse Sacrum Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 1. 2. & 4. & ibidem Can. 1. 2. & 3.*

43 Unum autem peccatum mortale in hac providentia remitti non potest sine alio; expresse enim deducitur, tum ex Sacra Scriptura, quæ nonnisi integram peccatorum remissionem promittit pro integra pœnitentia, ut patet *Ezechiel. cap. 18. n. 21.* ibi: *Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est . . . omnium iniquitatum ejus, quæ operatus est, non recordabor.* Unde si pœnitens de uno solo peccato complacentiam haberet, jam esset prorsus indiguus remissionis aliorum, juxta illud *Jacobi cap. 2. num. 10.* ibi: *Quicumque totam Legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus*; Tum ex Doctrina Concilii Tridentini *de justificatione sess. 6. & de Pœnitentia sess. 14.* ubi justificationem declarat per modum vivificationis, & liberationis a morte juxta modum loquendi Sacræ Scripturæ. Hæc autem non habetur, nisi per integram omnium peccatorum mortalium remissionem, nam per unum solum peccatum mortale, quod in anima remaneret, homo non esset justus, sed impius, non esset vivus, sed mortuus spiritualiter, demum non esset in statu salutis, sed damnationis æternæ. *Sic Communis Catholicorum.*

Neque de facto unquam remittitur peccatum veniale sine remissione peccati mortalis. 44 *Communis Catholicorum* cum S. Thoma 3. *par. quæst. 87. art. 4.* Et ratio est, quia nullum etiam veniale peccatum remittitur de facto sine infusione gratiæ sanctificantis; sed gratia sanctificans non potest de facto consistere cum peccato mortali, ergo &c. Tum quia inconveniens, & absurdum est, quod Deus reconcilietur in re levi illi, a quo manet graviter offensus, & cum quo graves adhuc gerit inimicitias, uti est peccator perseverans in peccato mortali. Potest tamen econtra remitti 45 peccatum mortale, quin remittatur peccatum veniale, quia potest haberi dolor de mortali, quin habeatur dolor de veniali, immo adsit complacentia de ipso veniali, quod infusionem gratiæ sanctificantis non impedit. *Communis.*

Peccatum veniale post Baptismum commissum remittitur universim duobus modis, primo ex opere operantis, secundo ex opere operato per Sacramenta, & aliquatenus per Sacramentalia. *Communis.* 46

Ex opere operantis remittuntur peccata venialia per Contritionem, & quidem omnia, 47 quorum displicentiam continet, seu de quibus in genere saltem habetur Contritio. *Communis ac certa*; Cum enim Contritio perfecta sufficiat ad tollenda peccata mortalia, multo magis sufficiet ad tollenda venialia. Item ex 48 opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per Attritionem de eisdem conceptam, utpote quod Deum offendendo venialiter sit peccator pœnas Purgatorii, aliasque pœ-

pœnas temporales promeritus. Item privationem majoris gratiæ, gloriæ &c. Suarez *part.* 3. *tract.* 4. *disp.* 11. *sect.* 3. *num.* 11. Mastrius *Theol. moral. disp.* 11. *quæst.* 4. *num.* 82. & ipso teste omnes Scotistæ, Cooinch. *dis.* 2. 2. *dub.* 4. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 3. *de peccatis dist.* 1. *quæst.* 3. *num.* 28. Sporer *tom.* 3. *Theol. Sacramental. part.* 3. *capit.* 2. *sect.* 4. *num.* 37. & plures alii contra Vasquez, & quosdam recentiores in homine justo ad deletionem venialium extra Sacramentum requirentes Contritionem formalem, vel saltem virtualem; Et ratio nostræ conclusionis est; quia ex opposita sententia sequeretur, quod magis vel æque rigorosa satisfactio exigeretur pro peccato levi, seu veniali, ac pro peccato gravi, seu mortali, quod non convenir justitiæ; sed Contritio formalis, seu virtualis necessario extra Sacramentum exigitur ad deletionem peccati mortalis, ergo talis satisfactio non necessario exigitur ad deletionem venialis, præsertim in homine justo, sed minor sufficier, qualis est Attritio, cum minor offensa sit venialis, quam mortalis.

49 Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per omne opus meritorium propter Deum factum io ordine ad deletionem peccatorum venialium, seu saltem in ordine ad deletionem omnium suorum peccatorum, ut sic a Deo ad talem finem acceptetur. Sic Scotus *in* 4. *dist.* 21. *q.* 1. §. *In ista quæstione*, Mastrius *loc. cit. num.* 83. & ipso teste Scotistæ omnes, Suarez *loc. cit.* & plurimi alii: Et ratio desumitur ex illa Salvatoris promissione *Lucæ c. 6. Dimittite, & dimittemini*, quæ promissio habetur similiter de actibus aliarum virtutum, ac præsertim Misericordiæ sæpe sæpius in Sacra Scriptura; Tum quia Concilium Tridentinum *sess.* 14. *c.* 5. dicit, quod peccata venialia multis aliis remediis expiari possunt, ibi: *Multisque aliis remediis expiari possunt;* Unde S. Augustinus, aliique Sancti Patres, & Doctores dicunt, quod peccatorum venialium remissionem a Deo consequimur per Orationem Dominicam, & alias preces ad Deum fusas cootinentes in se petitionem veniæ peccatorum, atque per omne opus bonum factum, & Deo ad talem finem oblatum.

50 Item ex opere operantis peccata venialia delentur in homine justo per actum formalem amoris Dei super omnia, quo Deus præfertur omnibus omnino rebus ei displicitis, tam levibus, quam gravibus; Justus enim perfecto amoris actu se Deo absolute, & penitus subjiciens, volens ipsi in omnibus actionibus placere, & obtemperare, eo ipso implicite saltem, & virtualiter detestatur omnia peccata, non solum mortalia, sed etiam venialia, quatenus omnia Deo displicent; adeoque talis actus perfecti amoris semper ad omnia etiam venialia se extendit, atque omnia delet secundum culpæ reatum. *Communis.*

Ex opere operato peccata venialia remittuntur per omnia Sacramenta novæ Legis cum debita dispositione suscepta; dummodo ad ea nullus formalis, vel virtualis vigeat affectus. Sic S. Thomas 3. *par. quæst.* 87. *art.* 3. Mastrius *loc. citat. num.* 85. & ipso teste Communis Sanctorum Patrum, & Doctorum. Et ratio est, quia omnia Sacramenta novæ Legis instituta sunt ad sanctificandas animas nostras ex opere operato, easque perfecte disponendas ad gloriæ consecutionem, & consequenter ad tollenda omnia impedimenta, quæ aliquo modo possunt a gloriæ consecutione impedire: Unde cum peccata venialia nos retardent a consecutione gloriæ, debent per Sacrameota digne suscepta remitti. 51

Per Sacramentalia remittuntur peccata venialia ex opere operato, remote tamen, & mediate, quatenus nempe per preces Ecclesiæ junctas rebus Sacramentalibus, dum iis pie utimur, movetur Deus (etsi non infallibiliter) ut in nobis excitet pios illos motus, quibus annexa est remissio venialium, partim ex opere operantis, quatenus homo iis Sacramentalibus pie utitur in remedium, ac remissionem peccatorum suorum cum piis motibus displicentiæ peccatorum, conversionis in Deum, amoris, adorationis, & hujusmodi: Et hæc videtur esse mens D. Thomæ 3. *part. q.* 87. *art.* 3. ubi habet hæc verba: *Triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum; Uno modo in quantum eis infunditur gratia, quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata, ut supra dictum est; Et hoc modo per Eucharistiam, & Extremam Unctionem, & universaliter per omnia Sacramenta novæ Legis, in quibus confertur: Secundo in quantum sunt cum aliquo motu detestationis peccatorum; Et hoc modo Confessio generalis, tunsio pectoris, Oratio Dominica operantur ad remissionem peccatorum venialium. Nam in Oratione Dominica petimus: Dimitte nobis debita nostra; Tertio modo in quantum sunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res Divinas. Et hoc modo Benedictio Episcopi* (& quidem etiam Sacerdotis in Missa, & præsertim cum Venerabili Sacramento) *aspersio aquæ benedictæ, quælibet Sacramentalis Unctio, Oratio in Ecclesia dedicata*, 52

& si

& si quæ alia sunt hujusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum. Hactenus S. Doctor relatus, & secutus a Spor. *tom. 3. Theol. Sacram. part. 3. c. 1. sect. 4. n. 45.* Et videtur idem sentire Scot. *in 4. dist. 21. q. 1.* idemque sentit Reiffenst. *loc. cit. n. 31. & seq.* & communior Doctorum.

53 Sacramentalia autem sic appellantur, vel ex eo quod soleant adhiberi ad Sacramenta efficienda, vel ministranda, ut efformatio Crucis, Benedictiones, Orationes Ecclesiæ, vel ex eo, quod aliqualem sequantur, & imitentur virtutem Sacramentorum, ut aspersio aquæ lustralis, usus rerum benedictarum ab Ecclesia, Confessio generalis, tunsio pectoris, & hujusmodi.

54 Et communiter enumerantur sex, ad quæ cetera reducuntur, & continentur sequenti versiculo.

Orans, Tinctus, Edens, Confessus, Dans, Benedicens.

55 Per ly *Orans* denotatur quotidiana Oratio Fidelium, ac præsertim *Pater noster*, de quo dicitur *cap. De quotidianis, de Pœnit. dist. 3. De quotidianis, brevioribus, levibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana Oratio Fidelium satisfacit; eorum est enim dicere Pater noster, qui es in cælis, &c. Delet omnino hæc Oratio minima, & quotidiana peccata:* Huc reducitur Tunsio pectoris.

56 Per ly *Tinctus* significatur aspersio Aquæ Benedictæ, de qua *c. Aquam, de consec. dist. 4.* sic legitur: *Nam si Cinis vitulæ sanguine aspersus populum sanctificabat, & mundabat, multo magis aqua sale aspersa, Divinisque precibus sacrata populum sanctificat, atque mundat.* Huc reducitur Unctio Cæremonialis in Regem, & similes Unctiones; item impositio Cineris benedicti.

57 Per ly *Edens* intelligunt aliqui dignam Sacrosanctæ Eucharistiæ, immo cujuslibet Sacramenti susceptionem; Verum hoc non tam videtur spectare ad Sacramentalia, quam ad ipsa Sacramenta, & hinc alii per ly *Edens* intelligunt devotam manducationem panis benedicti, & hujusmodi.

58 Per ly *Confessus* communiter intelligitur Confessio generalis, quæ in hunc finem ab Ecclesia est instituta, ut dicatur in principio Missæ, atque sub Prima, & Completorio.

59 Per ly *Dans* denotatur elargitio Eleemosynæ, juxta illud *Tob. 4. Eleemosyna ab omni peccato liberat*. Daniel. *cap. 4. Peccata tua eleemosynis redime*, & alibi; Huc reducuntur alia Opera Misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia.

Tandem per ly *Benedicens* designatur Benedictio Episcopi, vel Abbatis consecrati alios benedicentis, prout explicat Bonacina *tom. 1. disp. 5. quæst. 6. sect. 2. punct. 2.* citans plures alios, & tenet Glossa *in Proœmio sexti Decretalium* vers. *Benedictionem*, ubi inquit: *Per benedictionem Prælati devote susceptam venialia remittuntur*, atque ad hoc allegat *cap. Dictum est, cap. Maledicam, cap. Intra 1. quæst. 1.* quamvis non adeo clare id habeant. Hæc ad litteram P. Reiffenst. *Theol. moral. tract. 3. dist. 2. q. 3. a n. 34. ad 39.* 60

Pœna debita decedentibus cum solo peccato Originali non una, & eadem ab omnibus assignatur: Quinque enim de infantibus non baptizatis referuntur Auctorum sententiæ a Bellarmino *tom. 3. de controversiis lib. 6. de statu peccati cap. 1.* ubi sic habet: Prima sententia fuit eorum, qui Regnum Cœlorum infantibus non baptizatis promittere audebant, etiamsi non negarent eos in peccato Originali conceptos, & natos. Ita sensit quidam Vincentius, quem refellit S. Augustinus *in lib. 1. de origine Animæ cap. 9. & lib. 3. cap. 13.* Idem sensit Zuinglius *in declarat. de peccato Originali ad Urbanum Regium*, ubi docet probabile esse per Christum universam naturam humanam ita esse restitutam, ut etiam Filii infidelium sine Baptismo decedentes salventur: Et id censet non solum probabile, sed etiam certum de filiis Fidelium; quem errorem, quod attinet ad filios Fidelium, sequuntur multi Sectatorum, ut Bucerus, Martyr, Calvinus, & alii. 61

Secunda sententia paulo quidem minus liberalis, sed tamen valde mitis, fuit eorum qui parvulos non baptizatos excludebant a Regno Cœlorum, & vita beata Sanctis promissa; tamen eis dabant vitam æternam, & naturalem beatitudinem sine ulla molestia, aut dolore extra Regnum Beatorum, & procul a carcere Damnatorum, hoc est in loco medio inter gehennam, & Cœlum, qualis locus vix potest fingi alius, quam terræ convexum; Ita sensisse olim Pelagianos docet S. Augustinus *in lib. de Hæresibus c. 88. Nam*, inquit, *etiamsi non baptizentur, promittunt eis extra Regnum quidem Dei, sed tamen æternam, & beatam quandam vitam suam*. Ad quem errorem proxime accessisse videntur Ambrosius Catharinus *in lib. de statu puerorum sine Baptismo decedentium*, Albertus Pighius *in prima controversia*, & Hieronymus Savonarola *in l. de triumpho Crucis;* docent enim ipsi, & alii, infantes sine Baptismo morientes futuros post judicium beatos naturali beatitudine, & in quodam veluti Pa- 62

Paradiso terrestri perpetuo, feliciterque victuros.

63 Tertia sententia jam aliquanto severior, docet, parvulos sine Baptismo decedentes damnari apud inferos æterna morte, sed tamen sic puniri carentia visionis Dei, quæ dicitur pœna damni, ut nullum patiantur omnino dolorem, neque internum neque externum. Ita docet S. Thom. *in q. 5. de malo art.* 1. 2. *&* 3. & tum ipse, tum alii aliquot scolastici Doctores *in* 1. *sententiar. dist.* 33.

64 Quarta sententia superiore adhuc severior liberat quidem parvulos ejusmodi a cruciatu ignis, & vermis, de quo legimus *Marci: 9. Vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, quæ proprie dicitur pœna sensus, sed non eos liberat ab interno dolore, qui sequitur ex amissa beatitudine sempiternæ felicitatis; Ita docet Petrus Lombardus *in 2. sententiar. dist. 33. litt. E.* eumque nonnulli alii secuti sunt, ut referunt S. Thomas, S. Bonaventura, Gregorius Ariminensis, & alii *in Commentar. ejusdem loc. cit.*

65 Quinta sententia severissima, atque extrema docet, parvulos propter Originale peccatum utroque pœne genere, damni scilicet, & sensus in Gehenna perpetuo cruciari. In hanc sententiam satis aperte propendit Gregorius Ariminensis *in 2. sententiar. dist. 33. q. 3.* & Joannes Driedo *in 1. lib. de gratia, & libero arbitr. tract. 3. cap.* 2. Hactenus Doctissimus Bellarminus *loc. cit.* & hanc sententiam sequitur novissime Poncius *disp.* 8. *quæst. 6.* & aliis.

66 Ex enumeratis sententiis, prima, & secunda non solum falsæ, sed etiam hæreticæ existimandæ sunt: Et contra, Fide Catholica tenendum est, Parvulos sine Baptismo decedentes absolute esse damnatos, & non solum cælesti, sed sed etiam naturali beatitudine perpetuo cariturosa. Sic expresse Bellarminus *loc. cit. cap.* 2.

67 Quarta sententia licet non careat sua probabilitate, eamque sequatur idem Bellarminus *loc. cit. cap.* 6. citans pro ipsa varios SS. Patres, & Theologos; Tamen a nobis non admittitur, cum ut infra patebit, teneamus, quod quamvis pueri decedentes sine Baptismo sint passuri re ipsa pœnam damni, non tamen de illa ullum habituri sunt dolorem, vel tristitiam.

68 Quinta sententia, licet non videatur aperte ab Ecclesia Catholica reprobata, rejicitur tamen passim in Scholis, ut testatur idem Bellarminus *loc. cit. c.* 4. Unde sicut ipsi, Ita & nobis improbabilis esse videtur; Unde tertiæ sententiæ adhærentes concludimus, quod:

Pueri decedentes cum solo Originali peccato 69
secundum tertiam sententiam, quam sequimur, nullam patiuntur pœnam sensus, nec post diem Judicii passuri sunt alias corporis afflictiones; sed tantum patiuntur, & patientur solam pœnam damni sine ullo dolore interno, & externo, seu sine ullo prorsus dolore, vel tristitia de amissione beatitudinis. Sic S. Thomas, & Bonaventura, & Scotus *in 2. sententiar. dist.* 33. aliique Scholastici. Et pro hac nostra sententia citatur etiam Nyssenus *Oratione de infantibus*, & S. Augustinus *lib. de peccatorum meritis, & remissione cap.* 27. asserens infantes in Limbo non tristari, nec dolorem pati; Idem tenent Vasquez, Suarez, Salas, Lessius, Becanus, Arriaga, Turrianus, Aversa, Oviedus, Amicus, & late Mastrius *in 2. sententiar. disput. 4. quæst. 6. de peccato Originali artic.* 1. *&* 3. *& in Theolog. Moral. disp.* 28. *q. 3. n.* 67. ubi testatur esse hanc sententiam omnium Recentiorum.

Probatur igitur prima pars nostræ Conclu- 70
sionis, scilicet quod pueri decedentes cum solo Originali peccato nullam patiantur pœnam sensus, nec post diem Judicii passuri sint corporis afflictiones; Quam sententiam S. Bonaventura dicit omnes Magistros magis approbare communiter, & Scotus hanc sententiam Magistrorum appellat teste ipsomet Mastrio *in 2. sententiar. disput. 4. quæst. 5. art. 1. n.* 159. Et ratio est, quia, ut dicunt Scotus, & S. Bonaventura *loc. cit.* acerbitas pœnæ correspondet quantitati delectationis juxta illud Apocalypsis *cap.* 18. *num.* 7. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum:* sed parvuli nullam delectationem inordinatam habuerunt, nec in spiritu, nec in carne; ergo non debent ullum tormentum, & pœnam sensus pati. Tum quia, quod pœna sensus, & afflictio Corporis soli peccato actuali, ac delectationi illud consequenti correspondeat, habetur ex variis aliis Sacræ Scripturæ consimilibus locis, ut *Deuteronom.* 24. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus, & Apocalyp.* 22. *Ecce venio cito . . . reddere unicuique juxta opera sua; & Matthæi* 25. *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus; Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi potum &c.* & *ad Romanos* 2. *Qui reddet unicuique secundum opera ejus*, & 2. *Ad Corinth. cap.* 5. *num.* 10. *Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria Corporis, pro ut gessit, sive bonum, sive malum;* ex quibus, & similibus locis

cis aperte desumitur, pœnam ignis, seu corporis afflictivam soli correspondere peccato actuali, quod cum pueri decedentes sine Baptismo non habuerint, tali pœnæ obnoxii esse non debent.

71 Probatur secunda pars nostræ conclusionis, quod scilicet pueri decedentes sine Baptismo patiantur, & passuri sint perpetuo pœnam damni, idest visione Dei perpetuo sint carituri, & primo ex illo *Joann.* 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*, & secundo *ex cap. Majores* 3. *de Baptismo*, ubi Innocentius III. dicit: *Pœnam peccati Originalis esse carentiam Divinæ visionis, actualis vero perpetuæ gehennæ cruciatum*, & idem habetur *c. Nulla* 142. *dist.* 4. *de consecrat.* his verbis: *Nulla, præter Baptismum Christi salus promittitur infantibus, quia infantes, si per Sacramentum, quod ad hoc est Divinitus institutum, in credentium numerum non transeant, profecto in tenebris manent*, idest Divina visione carent, qua illuminatentur. Item ex Conc. Flor. sub Eugenio IV. in litteris Unionis asserente: *Decedentes in mortali vel Originali mox in infernum descendere*, hoc est in inferiores terræ partes, ut teste Mastrio *locis citatis* exponunt communiter Doctores, sed *pœnis inæqualibus puniendos*, quæ inæqualitas in eo consistere dicit, quod Originali sola pœna damni respondet, actuali autem utraque, scilicet & pœna damni, & pœna sensus.

72 Tum quia, absolute loquendo non est futurus aliquis medius status inter Beatos, & damnatos, in quo quis feliciter, & beate vivat, ut definitum est *in Concilio Arauxicano post Canon.* 77. *tom.* 1. *Conciliorum*, ubi dicitur: *Si quis dicat ideo dixisse Dominum in Domo Patris mei mansiones multæ sunt, ut intelligatur, quia in Regno Cælorum erit aliquis medius, aut alius, aut alicubi locus, ubi beate vivant parvuli, qui sine Baptismo ex hac vita migrarunt, anathema sit*. Plures etiam Patrum auctoritates refert Salmeron *in cap.* 5. *ad Romanos disput.* 43. apud ipsum videndas, quibus permotus Angles merito inquit, oppositam sententiam tenentes parvulorum tortores vocari, & propterea illam tamquam duram esse ab omnibus exclusam, quam etiam valde duram appellat S. Bonav. *dist.* 33. *par.* 3. *quæst.* 1. (*)

73 Probatur tertia pars nostræ conclusionis, scilicet quod licet pueri patiantur & reipsa passuri sint pœnam damni sine ullo tamen dolore interno, & externo de illa, seu sine ullo prorsus dolore, vel tristitia de amissione Beatitudinis; quia, ut discurrunt S. Bonaventura, & Scotus *loc. cit.* si infantes de tali privatione Beatitudinis tristarentur, cum tristitia secundum S. Augustinum sit de his, quæ nobis invitis accidunt, ipsi involuntarie sustinerent suum statum & vellent oppositum ad Divinam voluntatem, & dispositionem, qua *Ecclesiastes cap.* 11. *num.* 3. statutum est, quod ubicumque ceciderit lignum, ibi erit: sed quod tales infantes velint oppositum ad divinam voluntatem, & dispositionem nullo modo est dicendum, cum isti nullam inordinatam volitionem habuerint in isto statu, ergo nullam etiam habebunt inordinatam volitionem in alio statu, & consequenter neque ullam tristitiam interiorem habebunt. Tum quia, si tristarentur de carentia visionis Dei, cum desperent de ea, haberent pœnam gravissimam inter pœnas omnium damnatorum, scilicet tristitiam ex desperatione. Hoc autem non est dicendum, adeoque &c. Tum etiam, quia tales infantes, ut probatum est supra *sub num.* 65. ex fere communi omnium Patrum, & Theologorum, non habebunt pœnam sensus ab extrinseco, ergo tanto minus habebunt pœnam interiorem, scilicet tristitiam spiritus, cum longe major sit dolor, & pœna spiritus, quam dolor, & pœna sensus. Sic in re discurrit Scotus *cit. dist.* 33.

74 Objiciunt tamen primo Adversarii contra nostram Conclusionem dicentes, quod cum Dominus juxta *cap.* 25. *Matthæi* ad judicandum venerit, duæ tantum assignabuntur hominum Classes, una eorum, qui a dextris erunt, & ibunt in vitam æternam, & alteram eorum, qui a sinistris erunt, & ibunt in ignem æter-

H 4 num;

Notæ Rom. Theologi.

(*) Vide ea, quæ disputavimus de pœna parvulorum sine Baptismo decedentium in appendice nostra *de Inferno*.

Responsio Auctoris.

Videat igitur benignus lector *ibi* tradita a *Theologo*, & simul meam *Responsionem* ad dict. verb. *Infernus*; nec non in hoc verb. *Peccatum a num.* 65. *ad* 81. inclusive a me exposita, & pro sua æquitate pronunciet.

num; Atqui parvuli non erunt a dextris, neque ibunt in vitam æternam, ut omnes fere fatentur, ergo erunt a finistris, & ibunt in ignem æternum.

75 Respondetur, quod ibi est sermo solum de adultis damnatis ob proprias culpas actuales, ut ex ipsomet textu clare habetur; reddens enim ibi Christus Dominus causam, cur qui sunt a sinistris, in ignem æternum sint ituri, inquit: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* Unde ex hoc potius nostra confirmatur sententia, quod pro solis actualibus, & personalibus peccatis infligenda sit omnis positiva pœna sensus, universaliter nomine æterni ignis significata. Tum quia, ut talem textum exponit S. Augustinus *lib. 6. contra Donatistas post collationem cap. 4.* ibi, dicit S. Doctor, exprimitur forma, qua judicabuntur Fideles in Ecclesia existentes, comparantur enim boni, & mali Ovibus, & Hædis ejusdem Pastoris, & Ovilis. Certum est parvulos ante Baptismum ad Ovile Ecclesiæ non pertinere. Et sic etiam explicandi sunt alii consimiles textus, qui solent adduci ab Adversariis, quod nempe in eis sermo sit de adultis puniendis propter peccata sua personalia, & actualia, ut communiter exponunt Sacri Interpretes; vel de Fidelibus intra gremium Ecclesiæ, ut dicebat S. Augustinus.

76 Objiciunt secundo dicentes, quod S. Augustinus *serm. 24. de verb. Apostol.* satis aperte scribit: Parvulos decedentes sine Baptismo igne sempiterno esse cruciandos, & idem S. Augustinus (seu, ut alii volunt, S. Fulgentius sub nomine Augustini) *de Fide ad Petrum Diaconum cap. 27.* relatus *in cap. Firmissime tene 3. dist. 4. de consecratione.* sic expresse dicit: *Firmissime tene, non solum homines ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris Matrum vivere incipiunt, & ibi moriuntur, sive jam de Matribus nati sine Sacramento Baptismi, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc sæculo transeunt, sempiterno igne puniendos; quia etsi peccatum propriæ actionis nullum habeant, Originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione ex nativitate traxerunt.*

77 Respondetur, quod ibi S. Augustinus, & S. Fulgentius sub nomine Augustini, loquuntur metaphorice, & nomine ignis pœnam Damni significant, ut docent S. Thomas *q. 5. de malo, & in 2. dist. 33. q. 2. art. 1. ad 1.* S. Bonaventura *ead. dist. 33. q. 1. ad 1.* & Glossa *in c. Nulla 143. de consecr. dist. 4.* Nomine enim *ignis* qualibet pœna designatur, ut patet ex illo Psalm. 65. *Transivimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*, quod expresse tradit ipsemet S. Augustinus *q. 9. in Josue*. Et quod sic veniat intelligendus S. Augustinus aperte constat, ex quo suum intentum erat contra Pelagianos probare, quod parvuli decessi sine Baptismo non essent æterna felicitate donandi; quod satis convincitur dicendo ipsos passuros esse pœnam Damni, cum qua nequit conjungi æterna felicitas; Tum quia S. Augustinus (seu ut alii volunt S. Fulgentium sub nomine Augustini) in cit. Canone *Firmissime tene*, asserit pertinere ad Fidem, quod tales parvuli sint sempiterno igne puniendi. Nemo autem audebit dicere, dogma Fidei esse, quod tales parvuli sint cruciandi æterna pœna sensus, sed solum quod sint damnati, & puniendi æterna pœna damni: adeoque S. Augustinus, seu S. Fulgentius sub nomine S. Augustini, nomine *ignis* pœnam damni ibi significare intendit; Unde Glossa supracitata *in dicto Canone Nulla* sic ait: *Carentia Visionis Dei est pœna ignis, de qua intelligendus est Canon*: Firmissime tene.

Objiciunt tertio dicentes, quod pueri passuri saltem sint tristitiam ad amissionem gloriæ consequentem, quia, ut arguit Bellarminus *loc. cit. cap. 6.* ubi hanc defendit opinionem, ex apprehensione privationis æternæ felicitatis naturaliter sequitur aliqua tristitia: sed tales infantes cognoscunt; seu cognoscent se privatos esse æterna felicitate, quia, quamvis nunc fortasse nesciant se propter peccatum originale excludi a Regno Dei, scient tamen in die judicii, in quo hoc Mysterium eis revelabitur; ergo &c. 78

Respondetur cum Scoto *loc. cit.* quod relictis variis aliis responsionibus ab aliis datis, & videndis apud Mastrium *loc. cit. num. 174. & 175.* tales infantes non sunt tristaturi de amissione æternæ felicitatis, quia erunt contenti de statu suo, scientes Deum de se ita disposuisse; nec suo actu id aliquando demeruisse. Tum quia, ut dicit S. Bonav. *dist. 33. art. 3. q. 2.* tales infantes non sunt habituri tristitiam de dicta amissione felicitatis, seu gloriæ æternæ, quia causas solatii habebunt, quæ eamdem impediant, v. g. quod non peccaverint peccato actionis ex una parte, & quod non patiantur pœnam ignis, ut damnati in inferno, ex alia; pro quo rationem satis idoneam affert S. Doctor, quia nimirum infantes constituti sunt a Deo in statu quodam medio inter Beatos, & damnatos; quare opus fuit, ut ex una parte Beatitudine carerent, si- 79

cut

cut damnati, & ex altera nullum haberent dolorem; sicuti Beati; Ex quo fit, ut licet agnoscant se carere Beatitudine, ad quam fuerant ordinati, & ex hac parte magnam habeant tristitiæ occasionem, quia tamen simul agnoscunt se evasisse gravissimas inferni pœnas, & peccata mortalia, quasi in æquilibrio sunt constituti, ut non doleant de ea Beatitudinis amissione, sed potius gaudeant de pœnarum inferni evasione, quam rationem ceteris probabiliorem existimat Arriaga *d.* 52. *sect.* 3.

80 Hic juvat adducere distinctionem locorum, in quibus recipiuntur animæ ex hoc mundo decedentes, ut optime declarat S. Bonav. *in* 4. *dist.* 45. *art.* 1. *q.* 1. & 2. ubi ait, quod loca animarum sunt in duplici differentia; est enim locus gloriæ, scilicet Cœlum, & quia Caritas, quæ meretur gloriam, est unius speciei, ideo iste locus non subdividitur; Alius autem est locus pœnæ, qui dicitur infernus, generaliter accipiendo nomen inferni; Est autem locus iste pœnalis dupliciter, scilicet secundum pœnam damni, & secundum pœnam sensus, & utrumque membrum dividitur. Illi enim, qui puniuntur pœna damni, aut simpliciter, & æternaliter puniuntur, & sic locus iste dicitur Limbus puerorum cum solo Originali decedentium; aut ad tempus, & sic locus illorum est Superior, qui dicitur sinus Abrahæ. Similiter illi, qui puniuntur pœna sensus, aut puniuntur æternaliter, & sic istorum locus est infernus proprie dictus inferior aliis; aut ad tempus, & sic istorum locus est Purgatorium, quod est locus aliis superior secundum legem communem, & ordinariam; & subdit tandem S. Bonav. *l. c. q.* 2. quod post Christi adventum vel in Paradiso, vel in Inferno, vel in Limbo, vel in Purgatorio, animæ Defunctorum recipiuntur, ergo secundum veriorem, & probabiliorem sententiam animæ puerorum cum solo Originali decedentium in Limbo recipiuntur, & detinentur, non autem in Inferno, etiam post diem judicii, & in perpetuum; Unde auctoritates Scripturæ & SS. Patrum, quæ dicunt, animas puerorum cum solo Originali decedentium in Infernum descendere, vel in Inferno detineri, non sunt intelligendæ de Inferno proprie dicto, qui est locus damnatorum, sed de Inferno generaliter sumpto, ut significet quemlibet locum inferiorem in visceribus terræ existentem; Sicuti aliæ quoque auctoritates Scripturæ, & Patrum, quæ locum, in quo purgantur animæ justorum, appellant Infernum, quæ tamen de tali Inferno proprie dicto, qui est locus Damnatorum, non sunt intelligendæ, ut magis ostenditur sub verb. *Purgatorium*. Sic ex Divo Bonaventura habet expresse Mastrius *Theolog. Moral. disp.* 28. *q.* 3. *art.* 3. *n.* 69.

Pœna debita decedentibus cum peccato actuali mortali, est pœna æterna, tam damni, quam sensus; & quidem de pœna damni, quæ in Beatificæ visionis privatione consistit, satis constat ex illo *Matthæi* 8. ubi de reprobis, & peccatoribus dicitur, quod *ejicientur in tenebras exteriores*; De pœna vero sensus habetur ex *Matthæi* 25. ibi: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus*; & sic de variis aliis similibus, quæ non juvat hic in longum adducere; cum hoc sit de Fide. 81

Pœna debita decedentibus cum solis peccatis venialibus non est æterna, sed solummodo temporalis. *Communis, & de Fide*. Difficultas solum est de peccatis illis venialibus, cum quibus decedunt etiam peccato mortali obnoxii; an scilicet peccatum veniale conjunctum peccato mortali puniatur in Inferno pœna æterna, vel temporali? Thomistæ cum D. Thoma *q.* 87. *art.* 5. *ad* 3. tenent, tale peccatum veniale puniri pœna æterna, cum in Inferno nullus, neque remissioni, neque redemptioni sit locus. Scotistæ vero cum Scoto *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 1. & *dist.* 21. *quæst.* 1. asserunt, peccatum veniale, sive in hac vita remissum quoad culpam, sive non, sola temporali pœna etiam in Inferno puniri, licet cum peccato mortali conjunctum, atque ideo peccatum veniale in Inferno remitti posse nedum quoad pœnam, sed etiam quoad culpam. Et quidem de peccato veniali in hac vita remissio quoad culpam, non vero quoad pœnam, est ratio evidens, quia qui solvit rem, quam debet, a debito illius omnino liberatur, adeoque damnatus, qui totam temporalem pœnam veniali correspondentem patitur in Inferno, vere liberatur a debito illius pœnæ, cum passione illius solvat, & patiatur totum id, quod solvere, & pati debebat. Idem dicendum est etiam de peccato veniali non remisso in hac vita quoad culpam, quia peccatum veniale, quamvis non remissum quoad culpam, tantum est dignum pœna temporali, &, determinata, quam vere solvit qui patitur in Inferno, & passione illius temporalis pœnæ extinguitur debitum illius pœnæ. 82 83

84 Nec valet dicere, quod damnatus in Infernus existat in peccato mortali, adeoque non possit solvere debitum pro culpa neque veniali. Non valet, inquam, quia, licet damnatus

tus in Inferno existat in peccato mortali, adhuc vere solvit debitum pro culpa veniali, quæ est solum digna pœna temporali, sive jam ipsa culpa venialis fuerit remissa in hac vita, sive non; Deus enim semper punit citra condignum, & esto quod secundum rigorem justitiæ puniret ad condignum, omnino injustum esset æternam pœnam infligere pro peccato veniali, cui secundum se solum pœna temporalis debebatur. Vide Mastrium *in 2. sent. disp. 6. de peccatis quæst.* 8. *per tot.* & *in Theol. moral. disp.* 25. *num.* 53. & 54. ubi multa ad rem.

85 Sensus autem illius Catholici axiomatis: *Quod in inferno nulla est redemptio*, est solum, quod nulla sit spes inde evadendi, juxta illud *Lucæ* 16. *n.* 26. ibi: *Hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare*. Unde nihil facit, sive ibi aliquod veniale remitti possit, aut aliqua pœna venialis, vel etiam mortalis jam hic dimissi, sive non. Vide Mastrium *cit. q.* 8. *n.* 222. & 223. & *cit. disp.* 25. *n.* 54.

86 Circumstantiæ peccati. Vide verb. *Pœnitentia Sacramentum art.* 2. *n.* 100.

87 Peccatum letale mortua constituit bona opera, quæ in eo fiunt, & jam facta reddit mortificata. Vide verb. *Pœnitentia artic.* 3. *num.* 8.

Additiones Romani Theologi.

88 Circa advertentiam ad malitiam peccati; quæ *num.* 17. & sequentibus, plena a P. Lucio desideratur, ut homo mortalis culpæ sit reus, notare necesse est, atque distinguere: *Primum posse esse peccatum mortale imputabile sine advertentia actuali malitiæ*. Nam falsum omnino est nunquam graviter peccati, nisi prævia peccati cognitione animus illustretur, ut per plenum, & firmum judicium intellectus de malitia objecti deliberet, ac vitandi peccati desiderio extimuletur. Hæc doctrina firmissimis argumentis ex Scriptura depromptis fulcitur. Primo, absurdum enim est a peccato excusare persecutores Apostolorum, qui tamen præviam mentis illustrationem circa illius peccati malitiam non habebant, nec illud vitandi desiderio stimulabantur: cum potius hac in persecutione obsequium se præstare Deo arbitrarentur, juxta illud Christi Discipulos alloquentis oraculum: *Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo*: & *hoc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me*. Secundo, Apostolus, dum persequebatur Ecclesiam, proculdubio graviter peccabat, ut ipse fatetur 1. ad Timotheum 1. *Fui blasphemus*, inquit, & *persecutor*, & *contumeliosus*. Sed præviam illam animi illustrationem & attentionem ad actionis pravitatem non habebat, immo potius se laude dignum ob illud facinus existimabat, dum se abundantius supra coætaneos suos paternarum traditionum æmulatorem agnoscebat, juxta illud Epistolæ ad Galatas *cap.* 1. *Audistis conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei*, & *expugnabam illam*, & *proficiebam in Judaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum*. Non ergo necesse est ad peccatum, ut attendat peccator ad actionis pravitatem. Tertio, idem probat Christi Domini pro suis crucifixoribus oratio, *Luc.* 23. *Pater dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt*. At tantum abest, ut se prave agere arbitrarentur, quin potius justitiam se adimplere existimabant, cum Christum seductorem & malefactorem haberent, non Dominum gloriæ cognoscerent. Quarto, illos peccare certum est, quos Deus *dimisit vias suas ingredi*, quosque *tradit in desideria cordis eorum*: At illi non modo ad actionis pravitatem non attendunt, nec desiderii ab ea abstinendi stimulis agitantur: quin potius cum gaudio, & ostentatione quadam, nefaria perpetrant facinora. Non est igitur necesse ad imputationem peccati, ut homo ad ejus pravitatem attendat, ejusque vitandi desiderio moveatur. His omnibus expletis, *S. Bernardus* in Tractatu ad *Hugonem a S. Victore* probat in magnis ignorantiæ tenebris eos versari, qui peccari posse per ignorantiam non agnoscunt. Adde illa Psalmorum Oracula: *Psalm.* 9. *Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem iræ suæ non quæret. Non est Deus in conspectu ejus, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. Auferuntur judicia tua a facie ejus. Psal.* 49. *Intelligite hæc qui obliviscimini Deum, nequando rapiat*, & *non sit qui eripiat. Psal.* 71. *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt*.

Confirmatur ex *S. Augustino*, *lib.* 1. *Retractationum cap.* 15. *Nam* & *qui nesciens peccavit*, inquit, *non incongruenter nolens peccasse dici potest, quamvis* & *ipse quod nesciens fecit, volens tamen fecit; ita nec ipsius esse potuit sine voluntate peccatum. Quæ voluntas utique sicut definita est, animi motus fuit, nullo cogente, ad aliquid vel non admittendum vel adspiciendum. Quod enim si noluisset, non fecisset, non coactus est* 89

est facere. Quia voluit, ergo fecit, etiamsi non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse quod fecit: Ita nec peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati, quod tamen factum peccatum fuit: Hoc enim factum est quod fieri non debuit. At si necessaria esset attentio ad actionis pravitatem, numquam peccaret, qui nescit peccatum esse quod facit, neque sola facti voluntate, sed etiam voluntate peccati, quodlibet peccatum esset voluntarium.

90 Iterum confirmatur ex eodem S. Doctore. Manichæis affingebat Julianus Pelagianus errorem illum, quod a peccato immunem esse dicerent eum, qui flagitium aliquod perpetraverit ad malitiam ejus non attendens, nec repugnante conscientia illud committens, immo exultante id perpetrans audacia, & quasi se bene agere existimans. Quid ad hæc S. Augustinus? De Manichæis ipsis id credere refugit, cæterum assertionem horret ut Catholicæ Fidei repugnantem, Libro 4. contra Julianum Pelagianum, *cap.* 8. *Quid autem ad nos pertinet, quia Manichæos dicere affirmas, si quis homicidium conscientia formidante commiserit, reus est, quia timuit: Si autem aliquod facinus exultans perpetrarit audacia, velut credens se ex fide facere, quod male facit, evasit culpam? Quod quidem nunquam audivi dicere Manichæos. Sed quid ad nos, sive dicant, sive etiam ipsis calumnieris: cum hoc Catholica Fides non dicat, quam tenemus, & cujus te pondere urgemus?* Præterea, hanc Propositionem; *Nunquam peccatur, nisi prævia peccati cognitione animus illustretur, ejusque vitandi desiderio exstimuletur*, plerique Galliarum Episcopi, & Parisiensis Accademia, *Falsam esse, & viam aperire ad excusandas excusationes in peccatis*, olim pronuntiarunt. Non minus erronea est illa Propositio: *Peccatum Philosophicum seu Morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero & mortale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave, in eo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum*. Quæ propositio Atheos, & Infideles omnes, & peccata quantumvis gravia perpetrantes, nec non Christianos excæcatos & obduratos, a peccato absolvit, a pœna immunes facit: ut felicior illorum conditio hac ex parte videatur, quam Fidelium, qui Deum noverunt, & nondum in illam cæcitatis abyssum prolapsi sunt. At vero, Paganos in ignorantiæ tenebris sedentes, peccata nihilominus æterna pœna digna commisisse, testatur Apostolus ad Ephesios 4.

Ostendi potest etiam ex aliis absurdis. Superflua certe diceretur paterna Dei erga nos sollicitudo, inutilis caritatis divinæ Filium Unigenitum pro salute hominum dantis commendatio censeretur, labores Apostolici pro revocandis ab errore hominibus, ut vani abjicerentur, si prava illa opinio recepta esset. Ad quid enim verbi divini Prædicatores in Regiones remotissimas proficiscuntur, si Gentes Christianorum dogmatum inscii nullatenus Deum offendant, nec peccata mortalia & æterna pœna digna committant; immo in salutis discrimen vocentur documentis & adhortationibus Concionatorum, qui illos ad cogitandum de Deo, & de Lege Divina excitant, quam alias sine mortalis peccati, & æternæ pœnæ reatu violarent, ut peccati Philosophici inventoribus atque propugnatoribus visum est? Non esset cur parentes de sua filiorumque salute solliciti, tam sedulam in illorum institutione operam collocarent; cur Pastores e sacris Pulpitis verbum Legemque Dei tam accurate exponerent. Siquidem homines in ignorantia Dei Legumque divinarum relicti, voluptatibus tranquillo servirent animo, & absque peccati formidine. Denique tam exiguus non esset Electorum numerus, tam *arcta non esset via, quæ ducit ad vitam*. Non diceret Propheta *Psalm.* 110. *Longe a peccatoribus salus, quia justificationes tuas non exquisierunt*. Quæ verba Sanctus Hilarius expendens in Psalmum 118. Littera 20. *Non habet veniam*, inquit, *ignoratio voluntatis, quia sub scientiæ facultate nescire, repudiatæ magis quam non repertæ scientiæ est reatus. Ob id enim longe a peccatoribus salus est, quia non exquisierunt justificationes Dei: cum non utique ob aliud consignatæ litteris maneant, quam ut ad universorum scientiam notionemque defluerent*. 91

Merito itaque Alexander VIII. Pontifex Maximus distinctiunculam illam Peccati Philosophici & Theologici, & opinionem, quæ hoc veluti cardine nitebatur, damnavit ut *scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam*; Excommunicationem ipso facto incurrendam, Sedique Apostolicæ reservatam tulit in eos omnes, qui hanc Propositionem atque opinionem docuerint, defenderint, ediderint, aut de ea etiam disputaverint, publice, seu privatim (nisi forsan impugnando) tractaverint. In virtute denique Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii om- 92

omnibus Christi Fidelibus prohibuit, ne damnatam Propositionem ad praxim deducant, Decreto edito die vigesima quarta Augusti, anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo.

93 Deinde ne ex Luciana Doctrina decipiaris, prætet ea quæ ex Summa Alexandrina hactenus recensuimos, placet etiam hæc alia ex P. Antoine subnectere, quo facilius valeas gravia peccata distingnere, ac declinare. Ait itaque: Ad Mortale, etiam secundum se imputabile, sufficit advertentia virtualis, & interpretativa malitiæ, aut periculi illius, consistens in eo quod quis possit ac debeat advertere malitiam, vel ejus periculum, oec tamen advertat. Quia 1. malitia actus secundum se ei merito imputatur, qui debuit & potuit illum advertere, & vitare actum, cui annexa est. Nam ei malitia satis voluntaria est, & libera, cum potuerit & debuerit ab eo vitari. Ut malitia secundom se impotetur, ex communi sententia sufficit consensus voluntatis interpretativus, com scilicet voluntas potest, & debet repudiare objectum malum, & non repudiat. Ergo etiam sufficit advertentia interpretativa: nam ad peccatum imputabile non minus requiritur consensus voluntatis, quam advertentia rationis. 2. Peccatum mortale est libera transgressio præcepti graviter obligantis; Sed ad talem transgressionem sufficit advertentia virtualis interpretativa: nam talis transgressio est libera, hoc ipso quod posita est defectu advertentiæ actualis, quæ potuit & debuit haberi: hoc ipso enim talis transgressio ita posita est, ut potuerit non poni a voluntate. Advertentia virtualis & interpretativa est ea, quæ quidem non habetur, sed haberi potest ac debet. Sed qui legem violat, qoam potoit ac debuit cognoscere, perinde se habet moraliter, & in æstimatione prudenti, in ordine ad imputabilitatem etjam moralem (licet non tantam, quando advertentia non est affectata) ac si eam actu cognosceret; ac proinde non excusatur a peccato etiam mortali. *Paulo aliter*. Advertentia interpretativa est ea, cujus privatio est culpabilis, cum ipsa potuerit, ac debuerit haberi, ac proinde non excusat a peccato actiones & omissiones secutas contra legem, cum ipsa sit culpabilis; oec tollat voluntarium indirectum, ac interpretativum sufficiens ad culpam, nec culpa possit quenquam excusare. Igitur malitia actus merito imputatus voluntati, hoc ipso quod actus malus procedit a voluntate libere & scienter, vel cum vincibili ac culpabili ignorantia aut inadventenria agente. 3. Vincibilis ignorantia seu carentia cognitionis habitualis, oon excusat a peccato. Ergo multo minus excusat inconsideratio & inadvertentia vincibilis: nam (ut ait Suarez) ignorantia non refertur ad voluntarium vel involontarium ratione habitualis scientiæ qua privat, sed proxime & immediate ratione actualis considerationis quam tollit: quia voluntas non movetur proxime & immediate ab habituali cognitione, sed ab actuali. Inadvertentia autem erit vincibilis & voluntaria, hoc ipso quod potuit, & debuit pelli per advertentiam; sicut ignorantia habitualis est vincibilis & voluntaria, hoc ipso quod potuit & debuit depelli per inquisitionem veritatis.

Equidem nihil est volitum quin præcognitum, & voluntarium est id, quod est a principio intrinseco cum cognitione; sed cum cognitione vel actuali, vel virtuali & interpretativa. Nam ad voluntarium indirectum, & interpretativum sufficit cognitio virtualis, & interpretativa. Item cum actus moralis definitur actus, qui libere fit cum advertentia ad regulam morum, intelligi debet advertentia vel actualis, vel virtualis, & interpretativa, alioqui definitio mala est, cum non conveniat omni actui morali, nempe peccato commisso ex ignorantia, vel inadvertentia vincibili. 94

Advertentia virtualis & interpretativa adest, cum quis potest & debet advertere ad præceptum, seu obligationem, vel malitiam actus, & tamen non advertit. Potest tamen advertere, quando ex aliqua conditione præsenti ejusdem, vel alterius objecti, aut circumstantiæ, prudenter ac circumspective agendo, deveniret in cognitionem malitiæ, quam novit quidem habitu, sed actu non advertit. Tunc enim habet sufficiens principium discuttendi & considerandi, an actus sit licitus vel illicitus. Et si hoc non cognoscit aot considerat, male consultat & imprudenter agit: unde merito illi imputatur peccatum, quod inde sequitur. Nam in omni deliberatione homana primo considarandum ast, utrum res liceat, nec ne: eodem enim præcepto, quo tenemur vitare peccatum, & servare legem, tenemur adhibere advertentiam & considerationem, cum sine ea lex observari nequeat. 95

Hinc in iis, quæ intrinsece mala sunt & contra Legem oaturalem, ad virtualem advertentiam malitiæ moralis habitualiter notæ sufficit, ut consideretor ipsa actio secundum se, seu ut quis mere advertat quid agat. Nam hoc ipso facillime excitari potest actualis cogni- 96

gnitio malitiæ, utpote habentis cum illa intrinsecam connexionem, si considerate & sine præcipitatione agatur, ut notat Suarez. In iis vero, quæ non sunt per se mala, sed vetita solo jure positivo, quamvis semper sufficiat consideratio ipsarum actionum secundum se, cum non habeant intrinsecam connexionem; tamen si quis non laboret ulla ignorantia habituali præcepti, regulariter sufficit, ad excitandam cognitionem malitiæ, si, qua par est, consideratione & mora in agendo procedatur. Possunt & alia principia deliberandi in talibus rebus occurrere, ut si quis non cogitans de die abstinentiæ, videat alios vesci cibis quadragesimalibus; vel die festo nihil cogitans de Sacro, audiat festivum campanarum pulsum, aut videat populum ad templum accurrentem. Ex his aut similibus excitari potest cogitatio præcepti: quæ tamen si adhibita sufficienti attentione & consideratione non habeatur, tunc inadvertentia erit naturalis, & invincibilis, qualis esse solet in timoratis & circumspectione agentibus: in aliis autem plerumque est vincibilis & culpabilis. Quod si malitia non sit habitualiter nota, tunc actus est culpabilis, si Ignorantia sit vincibilis, quia hæc non excusat a peccato.

Responsio Auctoris.

97 Circa ea, quæ hic notat & tradit *Theologus*, quo ad plenam advertentiam a me desideratam, ut homo mortalis culpæ sit reus, sufficit mihi, ultra ad id probandum adducta *ibi* argumenta, & allegatos classicos Auctores, superaddere, quæ recol. mem. Benedictus XIII. in Appendice ad Concilium Rom. in Instructione in forma dialogi inter Confessarium & Pœnitentem, tradit, *part.* 1. sic expresse, *ibi*: Penit. Come ho da conoscere, se il peccato è mortale o veniale? Confess. Se l' offesa è contro la carità di Dio, o del Prossimo, in cosa grave, e l' avete fatta con piena avvertenza, e deliberata volontà, il peccato è mortale; ma se l' offesa è in cosa leggiera, (eccettuati alcuni casi, ne quali la leggierezza della materia non iscusa da colpa grave,) o benchè sia in cosa grave, se l' avete fatta senza la piena avvertenza, o senza la piena deliberazione, è peccato veniale. Quid, quæso, clarius?

PECCATUM CONTRA NATURAM.

Vide verb. *Luxuria a n.* 33. *ad* 70.

PECCATA CAPITALIA.

Peccata Capitalia communiter cum S. Greg. *lib.* 3. *moral. c.* 31. enumerantur septem, indicata hac dictione *Saligia*, singulis litteris ordine indicantibus litteras Initiales peccatorum. Superbia, Avaritia, Luxuria, Ira, Gula, Invidia, Acedia. Dicuntur autem *Capitalia*, vulgo etiam *Mortalia*, non quod de se semper mortalia sint, sed quia ab istis alia peccata oriuntur, & instar Capitis, quod fluit in membra, ipsa influunt in alia peccata, ut inquit S. Greg. *loc. cit.* Siquidem ex his septem Capitalibus peccatis frequentius cetera peccata oriuntur secundum rationem causæ finalis; quamvis nonnulla ex illis causis interdum non oriantur. Quid autem, & quale peccatum sit quodlibet ipsorum; Vide sub proprio cujuscumque verbo, scilicet sub verb. *Superbia*, verb. *Avaritia*, verb. *Luxuria*, verb. *Invidia*, verb. *Gula*, verb. *Ira*, verb. *Acedia*. 1 2

PECULATUS.

Peculatus est species furti, quo vel pecunia ad Ærarium publicum, aut Fiscum Principis pertinens, vel pecunia Sacra, aut Religiosa subripitur ab eo, cujus fidei non est commissa, *l. Lege Julia Peculatus* 1. *l. Lege Julia Peculatus* 4. §. 1. & 7. *l. Sacrilegii* 9. §. 2. *ff. Ad Legem Juliam Peculatus*, & §. 9. *Instit. de publicis Judiciis*. Et sic quando ex publica pecunia aliquid aufertur, occultatur, & quomodolibet defraudatur, committi dicitur Peculatus. Ludov. Gilleausen *in arbor. Judicior. Crimin. cap.* 29. *num.* 7. Valenz. *cons.* 10. Sanfelic. *dec.* 285. *num.* 5. 29. & *seq.* Bugiot. *Inst. Crimin. l.* 2. *tit.* 19. *num.* 1. Ursaya *Instit. Crimin. lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 2. & alii. 1 2

Committitur autem tam a Judicibus, & Officialibus publicis de tempore suæ administrationis, & in administratione ipsa publicas pecunias subripientibus, vel eas ab aliis administratas subtrahentibus, quam ab aliis personis privatis non administrantibus subripientibus; §. 9. *Instit. de publicis Judiciis*, & *l. Judices* 1. *C. de crimine peculatus*, Fatinac. *quæst.* 171. 3

171. n. 64. & seq. Galeot. *Respons. Fiscal.* 22.
n. 15. & seq. Raynald. *tom. 2. cap.* 14. §. 21.
num. 29. & seq. Ursaya *loc. cit. n.* 3. & 4.
& alii.
4 Peculatus committitur multis modis juxta
casus enumeratos a Raynald. *tom. 2. cap.* 14.
§. 21. *a n.* 28. *usque ad* 42. & ab Ursaya *loc.
cit. a n.* 5. *ad num.* 11. Et primo si quis per
semetipsum pecuniam publicam quomodolibet
auferat, intercipiat, & exportet, *l. Lege Julia*
5 *Peculatus* 1. *ad Legem Juliam Peculatus*. Secun-
do, si mandet, ut quis auferat, & intercipiat;
cit. l. Lege Julia Peculatus, ibi: *Neve faciat*
6 *quo quis auferat, intercipiat*. Tertio, si quis
ex metallis Cæsarianis, idest ex virgis aureis,
& argenteis, quæ sunt Cæsaris, & ad publi-
cam monetam cudendam, vel ad aliud publi-
cum opus destinatis, furatus fuerit, *l. Sacrile-
gii* 6. §. 2. *ff. ad Legem Juliam Peculatus*.
7 Quarto, si quis prædam ab hostibus captam
subripuerit, *l. Is qui prædam* 13. *ff. Ad Legem*
8 *Juliam Peculatus*. Quinto, si quis muros pu-
blicos perfoderit, & inde aliquid abstulerit,
puta pecuniam, metalla, vel alia pretiosa,
vel de materia ipsa murorum aliquid exeme-
rit, & abstulerit; *l. Qui perforaverit* 11. *ff. ad*
9 *Legem Juliam Peculatus*. Sexto, si quis publi-
cam tabulam continentem formam, & fines
agrorum publicorum, & latitudinem, & men-
suram viarum publicarum, & Curiarum re-
finxerit, & aliquid inde commutaverit, vel
deleverit; *l. Qui tabulam* 8. *ff. Ad Legem Ju-*
10 *liam Peculatus*. Septimo, si quis etiam priva-
tam pecuniam subripuerit, quæ tamen publica
evadere debebat; veluti si quis, quod Fisco
debetur, simulans se Fisci Creditorem, accepe-
rit; *l. Sacrilegii* 9. §. 3. *ff. Ad Legem Juliam*
11 *Peculatus*. Octavo, si quis pecuniam Sacram,
Religiosam, & quidquid donatum Deo abstu-
lerit, interceperit; *l. Lege Julia Peculatus* 4.
ff. Ad Legem Juliam Peculatus.
12 Pœna criminis Peculatus est a Lege diver-
simode taxata juxta diversitatem personarum
ipsum committentium; Si enim committatur
a Judicibus, vel aliis Officialibus durante tem-
pore suæ administrationis, hi Capitali pœna
puniuntur; *l. Judices* 1. *C. de crimine Pecula-
tus*, ubi Glossa verb. *Judices*, & verb. *Publi-
cas*, Decian. *lib.* 8. *c.* 28. *n.* 29. *c.* 39. *n.* 6.
Berlich. *conclus.* 57. *n.* 2. *lib.* 5. Rovit. *cons.* 60.
num. 4. *lib.* 4. Raynald. *tom.* 2. *c.* 14. §. 21.
n. 42. Ursaya *loc. cit. n.* 23. & alii.
13 Si committatur ab aliis personis privatis,
subripientibus pecunias ab aliis administratas,
puniuntur civiliter, & criminaliter. *Civiliter*,
hoc est, pœna pecuniaria, seu quadrupli;
Dummodo lis contestata, vel inquisitio forma-
ta sit, vivente ipso delinquente, alias secus.
Anell. Amat. *cons.* 55. *per tot.* Card. de Luca
de Regularibus disc. 119. *n.* 25. Ursaya *l. c.
n.* 25. & alii. *Criminaliter* vero pœna Judicis
arbitraria, seu Deportationis, *l. Peculatus pœ-
na* 3. *ff. ad Legem Juliam Peculatus*, cum aliis
apud Farin. *q.* 171. *n.* 8. & Rovit. *cons.* 60.
lib. 5. *n.* 3. Ubi quod quando idem crimen 14
est pluries reiteratum, tunc devenitur ad pœ-
nam mortis, quod admittit etiam Caball. *re-
solut. crim. cas.* 99. *n.* 4. Quando vero cum 15
Peculatu concurrit falsitas, a quibuscumque
personis committatur, semper intrat pœna
mortis, *l. Sciant omnes*, *C. de his, qui ex pu-
blicis rationibus*. Ibique Glossa verb. *Omnibus*,
Rovit. *cons.* 60. *num.* 6. *lib.* 3. Ursaya, *l. c.
n.* 28. & alii.
Reus delicti Peculatus confugitus gaudet im- 16
munitate, cum non sit de exceptis in Bulla
Greg. XIII. (adde nec in Bulla Bened. XIII.)
Sacr. Congr. Immun. in Neapolitana 24. *Martii*
1627. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 43. *& die* 31.
Jan. 1628. *eod. lib. pag.* 82.
Ex gratia speciali Sanctissimus annuit pro 17
retentione nulliter extracti ex causa Peculatus
ab Archiepiscopo, attento quod Princeps suspen-
dit acceptare sententiam Archiepiscopi usque-
dum audiret sensum Sacræ Congregationis. *Sac.
Congr. Immun. in Taurinen.* 8. *Febr.* 1667. *l.* 1.
Decret. Altoviti pag. 84.
Datur facultas Archiepiscopo extrahendi The- 18
saurarium, & alios Debitores Ærarii Ducalis,
& aliorum interesse habentium, uti reos Pecu-
latus, modo constet summarie de veritate fa-
cti, & retinendi in carceribus Ecclesi. ad dispo-
sitionem Sacræ Congregationis, & etiam per-
quirendi, & extrahendi eorum bona in quo-
cumque loco immuni, exceptis Monasteriis
Monialium, & Conservatoriis, & consignandi.
Sacr. Congr. Immun. in Taurinen. 14. *Jun.* 1698.
lib. 2. *decret. Alt. pag.* 157.
Depositarius in alios usus convertens pecu- 19
nias publicas non tenetur pœna Peculatus, quia
pecuniæ, quæ penes Depositarium sunt, ejus
periculo subsunt. Ad hoc autem, ut Peculatus
verificetur, debet fieri pecuniarum furtum ab
eo, cujus periculo non sunt, Ursaya *loc. cit.
n.* 34. cum aliis ibi citatis.

Additiones ex aliena manu.

Interdum, tametsi publica pecunia interver- 20
tatur, minime tamen peculatus admittitur; ut
si il-

si illi intervenerint, ad quorum periculum pecunia pertinebat, æditui scilicet, & qui trajiciendam pecuniam acceperunt; *L. 9. ff. ad L. Jul. Peculat.* idque, quia eo ipso quod periculum pecuniæ suscipiunt, de accusatione peculatus quasi cum ipsis deciditur.

21 Objici potest, quod Arcarii, & qui Ærario præsunt, peculatum committunt, si vel mutuo dederint pecuniam fidei suæ commissam; *L. 1. & 2. C. de his qui ex public. ration.* quanto igitur magis si interverterint? quum etiam capite eo casu plectantur, ex *L. unic. C. de cri-*
22 *mine peculat.* Tum quod absurdum sit, extra pœnam eos esse, quorum fidei, & periculo pecuniæ publicæ sunt commissæ, quive eas administrant, quum bis major peccandi, quam ceteris facultas sit, eo autem gravius punienda delicta, quo major peccantibus delinquendi facultas, atque copia patet.

23 At videndum, ne male confundantur exactores, arcarii, ærario præfecti, Judices denique & administratores pecuniarum publicarum, cum iis denique, quorum periculo ipsæ sunt. Illi administrant quidem, cogunt, curant, non tamen suo periculo; ideoque si quid interceperint, rei fiunt peculatus: Hi autem, quorum periculo sunt pecuniæ, peculatus rei non fiunt, propterea quod, ut dictum mox est, periculo imposito de crimine cum eis decidi videtur, ita ut eam pecuniam, si interverrerint, tamquam privati debitores Reipublicæ debeant, non tanquam criminis rei.

24 Publica pecunia, cujus subtractio locum facit peculatui, est pecunia Populi Romani, non item pecunia Civitatum, secundum Papinianum *in L. 81. de Furtis*, ita ut subtracta pecunia hac Civitatum, furti, non peculatus actio competat. At Imperatores Trajanus, & Hadrianus etiam ad pecunias Civitatum accusationem peculatus produxerunt, *L. 4. §. ult. ff. ad L. Jul. peculat.* quo jure utimur.

25 Pœna peculatus ex lege Julia erat aquæ, & ignis interdictio: Constitutionibus vero Principum capite plectitur, qui peculatum committit; *L. unic. C. hoc tit.* Et frustra hanc pœnam, ut duram, improbavit Leo *novell.* 105. defenditur enim rigor utilitate publica, quæ tanta est, ut nisi peculatores severissime puniantur, nunquam defuturæ sint hirundines, quæ corpus Reipublicæ sanguine, & nervis destitutum relicturæ sunt.

PECUNIA. Vide verb. *Emptio artic.* 1. *num.* 8. & 9.

PEDAGIUM, SEU GUIDAGIUM. Vide verb. *Gabella num.* 9.

PEDOMANTIA. Vide verb. *Superstitio num.* 23.

PENSIO, PENSIONARIUS.

Pensio est ita dicta, vel quia penditur, idest 1
solvitur, nam & quælibet annua solutio dicitur Pensio, & ipsius Pensionis solutio dicitur Pensatio, ut cum multis notat Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiastici univers. cap. 1. num.* 2. Vel dicitur Pensio a pendeo, quia dependet formaliter a Beneficio, a quo detrahitur, sicut usufructus a proprietate, ut notant Card. *in Clementin. 1. de suppl. neglig. Prælator.* Barbosa *loc. cit.* & expresse Fagnan. *lib. 1. Decretal. in cap. Ad audientiam* 35. *de Rescriptis num.* 49. per text. *in cap. Quicumque* 12. *q.* 2. *cap. Possessiones* 16. *q.* 1. *cap. Final. de Pignoribus*, & *cap. Quamvis* 4. *de præbend. in* 6.

Pensio dividitur in Laicalem, & Clerica- 2
lem. *Communis*. Pensio *Laicalis* est, quæ datur ob ministerium temporale, aut aliam temporalem causam, & ista convenire potest non dum Clericis, sed etiam Laicis, ut v. g. Œconomis Ecclesiæ, Cantoribus, Organistis, Æditnis, & aliis hujusmodi. Pensio Clericalis, seu Ecclesiastica econtra est, quæ Clericis auctoritate Superioris Ecclesiastici justis de causis constituitur, ipsisque solis competere potest. Et de hac sola Clericali in præsenti est sermo, & non de Laicali.

Pensio Clericalis subdividitur in duas spe- 3
cies: una est, quæ assignatur in titulum Beneficii Ecclesiastici, prout accidit cum Ecclesia reditibus abundat, & caret suffragio Ministri, & auctoritate superioris statuitur, ut ibi sit unum Beneficium perpetuum, v. gr. perpetua Vicaria pro Clerico, cui assignetur Pensio, seu portio fructuum ejusdem Ecclesiæ annuatim percipienda, ut habetur *in cap. Conquerente 6. de Cleric. non resident.* & docent Abbas *in cit. cap. Conquerente num.* 1. & 5. Anton. de Butrio *in* 1. *notabil.* Petr. de Ancharan. *num.* 2. & Joann. de Imol. *in* 1. *notabil.* Fagnan. *in cit. cap. Ad Audientiam* 31. *de Rescriptis num.* 42. & *seq.* Reiffenst. *lib.* 3. *Decretal. tit.* 5. *num.* 86. & 87. dicentes expresse, quod, cessante fraude, super fructibus Ecclesiæ potest constitui certa Pensio nomine Beneficii, & sic potest super uno Beneficio creari

ri aliud ; dummodo primo Recturi remaneat tantum , unde honeste sustentari valeat , & dummodo id non fiat in fraudem , quo casu est locus prohibitioni Concilii Generalis *in cap. Extirpanda 30. §. fin. de prabend.* ubi statuitur ; *Illud autem penitus interdicimus , ne quis in fraudem de proventibus Ecclesiæ , quæ curam habere debet proprii Sacerdotis , pensionem alicui quasi pro Beneficio conferre præsumat .*

4 Alia est Pensio, quæ nomine Pensionis communiter intelligitur , & ea est , quæ simpliciter constituitur ad tempus de fructibus alicujus Beneficii, justaque de causa cuipiam assignatur

5 auctoritate superioris . Et Pensio sic accepta definitur , quod sit *Jus percipiendi partem fructuum ex alieno Beneficio auctoritate superioris Ecclesiastici cuipiam Clerico justa de causa constitutum . Est in re Communis .*

6 Pensio Clericalis primo modo accepta , & collata in titulum est vere & proprie dictum Beneficium Ecclesiasticum , ut probatur *in cit. cap. Conquerente 6. de Cler. non resid.* & tenent expresse Covarruvias *pract. quæst. cap. 36. n. 10. vers. Quarto quoties*, Cardinal. *in Clementin. 1. §. Eadem num. 4. vers. Sed quatenus est Beneficium , de supplend. negligent. Prælat.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 90.* Fagnan. *loc. cit. n. 44. & 46.* ubi cum aliis ibi citatis indubitanter infert , quod de tali Pensione facienda est mentio in Rescriptis Beneficialibus perinde ac de Beneficio .

7 Nec refert quod appelletur Pensio ; quia non est vis in nomine, quando constat de re : Tali enim Pensioni, utpote datæ in titulum, atque tribuenti Jus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis integre convenit definitio Beneficii. Ancharan. *in cap. 1. n. 5. vers. Si igitur prædictæ conditiones , de Regul. Juris in 6.* Abbas *consil. 46.* incip. *Illud de Jure quæritur vers. Quartum considеretur lib. 2.* Caccialup. *de Pensionibus quæst. 12.* Gigas *de Pensionibus quæst. 1. n. 1. & quæst. 28. n. 20. & quæst. 96. num. 23.* Redoan. *de Simonia 2. par. cap. 14. num. 11.* Cardinal. *loc. cit.* Ancharan. *loc. cit.* Abbas *loc. cit.* Covarruv. *loc. cit.* Fagnan. *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 91.* & alii .

8 Pensio Clericalis secundo modo accepta , scilicet constituta ad tempus in materia odiosa, non venit nomine Beneficii , bene tamen in materia favorabili. Sic expresse Fagnan. *in cit. cap. Ad audientiam 31. de Rescriptis a num. 117.* ubi cum fusissime præmisisset contrarias Doctorum opiniones, tandem *num. 117. & seq.* easdem hac ratione conciliat, & addit *num. 120. & 134.* quod hanc distinctionem inter materiam odiosam , & favorabilem sæpius probaverit *Sacra Cong. Conc.* quod ipsum repetit *in cap. Cum in cunctis 7. de electione num. 103. & seq.* & Gregor. XIII. proposito sibi dubio a Sacra Congregatione *die 19. Jul. 1577.* respondit in materia favorabili, ut est illa Privilegii Fori , appellatione Beneficii venire Pensionem. Unde *die 8. Augusti ejusdem anni 1577.* Congregatio Generalis , cum essent sibi hæc relata, dixit servandam esse hanc distinctionem, & ita rescribendum , prout refert idem Fagnan. *in cit. cap. Ad audientiam num. 134.* & Reiffenst. *loc. cit. a num. 92. ad 98.* ad longum variis adductis id probans.

Pensio hujusmodi potest imponi , vel Personæ Beneficiarii , vel Beneficio. Pensio tunc imponitur personæ Beneficiarii , quando ea imponitur soli personæ Clerici gravati, ita ut talis obligatio solvendi non transeat in successorem ipsius in Beneficio , sed cum se ipso solo extinguatur , ut est casus *in c. Nisi essent , 21. de præbend.* Tunc autem Pensio imponitur ipsi Beneficio , quando imponitur ad vitam Pensionarii , ita ut transeat etiam ad Successores ejus in Beneficio , quandiu vixerit ille , cui Pensio constituta fuit . *Communis .* 9

Papa potest ex rationabili motivo , ac dispensando in Jure communi omnibus præfatis modis Pensionem Beneficiis imponere . *Communis*, per text. *in c. Licet 2. de præb. in 6.* ubi habetur, quod *Ecclesiarum*, *Personarum* , *Dignitatum , aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere ; & Clementin. Si duobus 1. Ut lite pendente §. final.* ibi : *Salva tamen in præmissis omnibus Romani Pontificis potestate , ad quem Ecclesiarum , Personatuum , Dignitatum , aliorumque Beneficiorum plena , & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere .* 10

Hinc Papa potest Pensionem super quocumque Beneficio imponere, etiam nulla causa expressa , cum in Beneficiis plenissimam habeat potestatem per *citatos textus*, & de Jure possit secundum plenitudinem potestatis supra Jus dispensare , *cap. Proposuit 4. de concessione præbend.* ibi : *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare .* Fagnan. *in cit. cap. Nisi essent 21. de præbend. in 6.* Barbosa *lib. 3. Juris Eccles. univers. cap. 11. num. 55.* & alii passim . Unde Papa potest etiam imponere Pensionem super Beneficio Patronato , facta mentione hujus qualitatis ; Card. de Luca *de Jur. discurs. 66. n. 14.* Excepto Beneficio de Jure patronatus Regio , cui Papa derogare non 11 12 13

non solet; Card. de Luca *loc. cit. n.* 15. cum super Beneficio de Jurepatronatus Regio imponi non soleat Pensio sine consensu Patroni, Card. de Luca *de Jure disc. 66. num.* 15. *& de Pensionibus disc.* 58. *num.* 3. *& disc.* 94. *n.* 5. *&* 8.

14 Episcopus, & quicumque alius Collator Papa inferior non potest novum Censum, vel Pensionem perpetuam Beneficio imponere, neque antiquum Censum, seu Pensionem augere, textu expresso *in cap. Prohibemus* 7. *de Censibus*, ibi: *Prohibemus, ne ab Abbatibus, Episcopis, vel ab aliis Prælatis novi Census imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur.... Si quis vero aliter fecerit, irritum, quod egerit, habeatur*. Et concordant *cap. Scientes* 3. *eodem*, *& Clementin.* 1. §. *Eadem quoque, de supplenda negligent. Prælator.* Ita Abbas *in cit. cap. Prohibemus n.* 2. *de Censibus*, Fagnan. *in cap. Nisi essent* 21. *de Præbend. num.* 46. Pirhing *l.* 3. *decretal. tit.* 39. *num.* 8. Engel *ibidem num.* 2. Reiffenstuel *ibid. num.* 8. *& tit.* 12. *num.* 87. Barbosa *in cit. cap. Prohibemus* 7. *de Censibus num.* 2. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 85. *num.* 1. citans alios; & Communem Doctorum.

15 Regulariter loquendo Episcopus nequit conferre Beneficium sub reservatione Pensionis cuipiam persolvendæ. *Communis, ac certa* ex Rubrica, & textu *tituli* 12. *libri* Tertii Decretalium, ubi pro Regula ponitur: *Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur* cum similibus.

16 Potest tamen Episcopus ex causa rationabili Pensionem imponere saltem duraturam ad vitam Beneficiarii gravati, atque in eam consentientis, cum quo extinguatur Pensio. Glossa *in cap. Audivimus, verb. Pensionem, de collusion. detegend.* Innocentius *in cap. de cetero num.* 7. & Abbas *ibidem num.* 2. *de transactionibus*, Navarr. *consil.* 43. *num.* 4. *de Simonia*, Garcias *par.* 1. *de Benefic. c.* 5. *nu.* 295. *&* 296. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. Glos.* 5. §. 7. *num.* 27. citans Rotam *in una Melitens. Canonicatus* 6. *Mart.* 1596. *coram Millino*, & alias sæpius, Fagnan. *in cap. Nisi essent* 21. *de præbend. nu.* 28. ubi cum pluribus aliis dicit receptissimam sententiam esse, Episcopum Jure suo ordinario posse imponere Pensionem ad vitam Titularis gravati. Reiffenstuel *cit. lib.* 3. *decretal. tit.* 12. *num.* 89. *& tit.* 39. *num.* 9. Engel *ibid. num.* 3. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 85. *num.* 11. *& in cap. Prohibemus* 7. *de Censibus num.* 3. atque ibi Joan. Andr. *nu.* 1. Card. de Luca *de Pensionibus discurs.* 40. *n.* 2. *&* 3. citans plures alios, & Rotam apud Millin. *dec.* 104. *dec.* 166. *nu.* 5. *par.* 2. *recent.* ubi in specie de Pensione reservata ad favorem pauperis Nepotis studiis operam dantis *& dec.* 386. *num.* 3. *part.* 5. *decis.* 94. *num.* 6. *part.* 6. Monacell. *par.* 2. *tit.* 14. *formul.* 7. *num.* 5. Et conclusio nostra desumitur dere ex *cap. Nisi essent* 21. *de præbend.* ubi Pensio quadraginta librarum alteri litigantium, eo quod Dignitati Prioratus cessetit, per Judices Compromissarios fuit pro *bono pacis, & utilitatis* ordinata, eidem per Priorem confirmatum annuatim porrigenda, quam atiam Papa toleravit, ac confirmavit, ibi: *Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, ut ad præstationem quadraginta librarum non Dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat onerata. Ne forte circa proventus aliqua videatur facta sectio Prioratus, ita quod, Priore defuncto, successor ipsius ad præstationem quadraginta librarum minime teneatur*. Accedit alius notabilis textus *in cap. De cetero* 5. *de transactionibus*, ibi: *Si compositio non est Juri contraria, non est a loci Episcopo reprobanda, sed consut absque Episcopali auctoritate, cui præest Ecclesiæ sub hoc prætextu solutus, vitam ejus, qui solverit, non excedit*.

Talis autem Pensio non potest constitui ab 17
Episcopo in certa quota redituum (puta in dimidia, vel tertia) ne videatur facta sectio Beneficii contra expressam prohibitionem *in c. Majoribus* 8. *& cap. Tuæ* 20. *de præbend.* sed in certa quantitate fructuum, seu redituum. Sic Abbas *in citat. cap. De cetero* 5. *de transactionibus nu.* 2. cum aliis ibi citatis, Fagnan. *in cit. cap. Nisi essent* 21. *de præbend. num.* 37. cum aliis ibi adductis, Reiffenstuel *loc. cit. tit.* 12. *num.* 98. Card. de Luca *de Pensionib. disc.* 40. *n.* 2. *& discurs.* 41. *n.* 12. & alii passim.

Justæ causæ, propter quas potest Episcopus 18
Pensionem in certa quantitate redituum imponere personæ Beneficiatæ ad ejus solum vitam duraturam, sunt pro bono pacis, pro aliqua lite componenda; pro studio alicujus Scholaris pauperis, pro utilitate Ecclesiæ, pro pauperibus, & egenis, pro benemeritis, pro usu pio, pro renunciantibus ex causa renunciationis loco alimentorum in quantitate moderata, & non ex pactione partium; Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *cit. allegat.* 85. *num.* 11. *& lib.* 3. *Jur. Eccles. univers. cap.* 11. *num.* 56. cum aliis ibi citatis, Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 40. *nu.* 3. & alii passim, teste Barbosa *loc. cit.*

Justa causa, ut Episcopus reservet Pensio- 19
nem, est quoque amor, quo ille suum ex Fra-

tre Nepotem prosequitur, vel ut commodius Sacræ Theologiæ, & Sacris Canonibus, seu Sacræ Scripturæ operam dare possit. Barbosa *citat. lib. 3. Jur. Eccles. univers. cap. 11. n. 57.* ad textum *in cap. Dilectio 25. de præbend.* ubi, ipso teste, id notant Doctores, & expresse Rota *part. 2. Recentior. decis. 166. num. 4.* quam citat, & sequitur etiam Card. de Luca *de Pensionibus disc. 40. num. 3.* Rebuff. *de pacific. possess. num. 23.* & alii. Justam similiter causam reputat eadem Rota *in una Meliten. Canonicatus 9. Martii 1596. coram Card. Millino* impressa per Marchelan. *de commissionibus part. 1. §. 1. pag. 611.* quia ille, ad cujus favorem Episcopus Pensionem imposuerat, originarius Melitensis erat, & in Urbe Sacris litteris operam dabat, quæ causa respicit utilitatem, non solum illius particularis Ecclesiæ, sed etiam Universalis, quæ ad suum regimen viris litteratis maxime indiget, cum ab ipsis regatur, & sustineatur, *cap. Super specula, de præbend. cap. Cum ex eo, de election. in 6.* cum similibus, & notant Doctores communiter cum Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 46. n. 1. & seq.*

20 Episcopus non potest propter prædictas causas Beneficio imponere Pensionem transmissibilem ad Successorem, seu ad vitam ipsius Pensionarii, ita ut post mortem Beneficiarii gravati transeat onus Pensionis præstandæ ad Successorem ipsius in Beneficio; Card. de Luca *de Pensionibus disc. 40. n. 4.* Navarr. *consil. 8. n. 9. de Jurepatronat. & Consil. 43. nu. 4. de Simonia*, Flamin. Parisius *de Confidentiis Beneficial. q. 28. n. 120.* Azorius *par. 2. lib. 8. c. 6. quæst. 11.* Lessius *lib. 2. de justit. & jur. cap. 23. num. 206.* Sanchez *lib. 8. in Decalog. cap. 29. num. 99.* Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 12. num. 92.* Fagn. *in cit. cap. Nisi essent 21. num. 40. & seq. de præbend.* ubi ex professo, ac fusissime hanc sententiam propugnat, & multipliciter probat, scilicet Episcopum ordinaria sua potestate non posse Pensionem imponere transmissibilem ad Successores in Beneficio. Et ratio hujus nostræ conclusionis desumitur clare ex *cit. c. Nisi essent 21. de præbend.* ubi Innocentius III. Papa expresse decernit, quod Pensio pro bono pacis ex jussione Judicum Delegatorum super Prioratu constituta, non debeat vitam ejus, qui solverit, excedere, neque Successorem ad ejus præstationem ullo modo obligari, ne forte circa proventus ipsius Prioratus aliqua videatur facta sectio illis explicitis verbis adductis *supra n. 16.*

21. Contrarium tamen, scilicet, quod ex gravi causa possit Episcopus Pensionem constituere transmissibilem ad Successorem, seu ad vitam ipsius Pensionarii, ita ut post mortem Beneficiarii gravati transeat onus præstandæ ad successorem ipsius in Beneficio, tenet Felinus *in c. Ad audientiam 31. de Rescriptis n. 2. conc. 2.* Gigas *de Pensionibus quæst. 6. num. 4.* Garcias *de Benef. part. 1. cap. 5. num. 339.* Layman *l. 4. Theolog. moral. tract. 2. cap. 18. num. 3.* citans alios adducentes pro sua ratione *cap. De cetero 5. de transactionibus*, ubi dicitur; *Sed Census absque Episcopali auctoritate, cui præest Ecclesiæ sub hoc prætextu solutus, vitam ejus, qui solverit, non excedat*, ex quibus verbis argumento a sensu contrario desumpto inferunt, auctoritate Episcopi posse excedere. Vide Fagnan. *in cit. cap. Nisi essent 21. de præbend. a num. 40.* & signanter *num. 63.* & Reiffenstuel *lib. 3. Decretal. cit. tit. 12. a num. 61. ad 97.* ubi ad longum istam sententiam cum suis fundamentis rejiciunt, & enervant.

Episcopus in collatione Beneficii convenire 22
non potest, ut Pensio solvatur sibi: Hoc enim est Simoniacum, quia omne pactum, & omnis modus, & conditio, quæ Jure non inest adjecta collationi Beneficii, efficit eam Simoniacam, ut *cap. Quam pio 1. quæst. 2. & cap. final. de pactis*, & in hac specie respondit Navarrus *consil. 4. An committatur Simonia, Si Episcopus de Simonia*, & cum multis probat Fagn. *in cit. cap. Nisi essent 21. de præbend. n. 5. & 18.* per textum ibi: *Non ex pactione partium, sed ex jussione Judicum.*

Simoniaca est pactio inter partes sine Judi- 23
ce, ut una pars cedat liti super Beneficio, & recipiat Pensionem annuarim ab altera, si pars cedens habeat Jus in causa, alias secus, quia, si altera pars Jus non haberet, non esset aliqua simonia, sed pars potius redimeret vexationem suam, ut dicit Glossa *in capit. Cum pridem verb. Illicitæ pactionis, de pactis*, & pluribus adductis Fagn. *in cit. cap. Nisi essent 21.*

Potest Episcopus, cessante pacto partium, 24
in permutatione Beneficiorum mandare, quod recipiens Beneficium pinguius solvat aliquam Pensionem alteri suo tempore duraturam ad coæquandos fructus utriusque Beneficii. Rota *par. 4. recent. decis. 165. n. 4. & Melitens. Canonicatus 9. Martii 1596. coram Card. Millino, & in Albinganen. Confidentiæ 9. Martii 1606. coram Card. Marquemontio*; Ancharan. *consil. 279. Quæstio proponitur vers. ex qua causa nu. 1.* Flamin. Parisius *de confident. Benefic. quæst. 28. nu. 120. in princip. & in fine vers. ad coæquan-*

quandum : Redoan. *de simonia par.* 2. *cap.* 21. *n.* 34. *& seq.* Stephan. Gratian. *discept. Forens. par.* 6. *cap.* 18. *num.* 2. *&* 2. Camill. Curt. *de Pensionibus in princip.* Paulus Roman. *de pension. cap.* 4. *num.* 10. Caccialup. *de Pensionib. q.* 13. *num.* 4. Gambarupt. *de Offic. Legati lib.* 6. *nu.* 77. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 3. *allegat.* 85. *nu.* 11. *& lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 11. *numer.* 58. & alii contra alios citatos, & secutos a La Croix *lib.* 4. *n.* 1104. Vide *ibi*.

25 Quamvis de Jure illicitum sit, atque simoniacum resignare Beneficium cum pacto, seu conditione apposita parti solvendi pensionem, tamen ex justa, & gravi causa (puta si Resignans est ætate decrepitus, vel infirmus, aut quia pro bono pacis fit resignatio Beneficii litigiosi, & hujusmodi) potest Episcopus Resignanti Pensionem constituere solvendam ipsi ad vitam Clerici gravati, seu consentientis in eam. Colligitur *ex cit. cap. Nisi essent* 21. *de præbend.* & tradit Barbosa *ibidem n.* 8. Fagnan. *ibidem n.* 28. Abbas *in cap. Ad audientiam* 31. *de Rescriptis n.* 6. Felinus *ibidem n.* 2. Navarr. *cons.* 5. *num.* 1. *&* 2. *de Simonia*, Piasec. *in prax. Episcopal. part.* 2. *c.* 5. *num.* 64. Garcias *par.* 1. *de Beneficiis cap.* 5. *n.* 295. *& seq.* Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 12. *n.* 102. Rota *recent. par.* 5. *tom.* 1. *decis.* 386. *n.* 10.

26 Immo Resignans existente rationabili causa pro reservanda sibi moderata Pensione, ut securior sit, potest ante suam resignationem Episcopo supplicare; Colligitur ex *cap. Tua nos* 34. *de Simonia*, ibi: *Rogans humiliter*, & docent Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 12. *num.* 10. Reiffenstuel *ibidem n.* 105. & alii.

27 Insuper possunt partes prius inter se tractare, atque Resignans super aliqua Pensione sibi danda cum successore amicabiliter componere, non quidem absolute, & quasi per se ipsos illam concludendo (hoc enim esset simoniacum, *cap. Quam pio* 1. *q.* 2. *c. Final. de pactis*, *& cap. Quæsitum* 5. *de rerum permutat.* cum similibus) sed sub conditione relata in consensum Superioris, seu Episcopi, in cujus manibus Beneficium resignatur, ac sese omnimode submittendo ejus liberæ dispositioni. Glossa in *Clement. unica verb. Volentibus*; *de rerum perm.* Abbas *in cit. cap. Quæsitum n.* 10. *eodem* hanc opinionem appellans veriorem. Navarrus *consil.* 18. *num.* 1. *de Simonia*, Layman *lib.* 4. *Theol. mor. tr.* 10. *cap. ult.* §. 5. *n.* 50. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 106. Suarez, Silvester, & alii plures. Cavendum tamen est, ne in his committatur Simonia, cum compositiones, & conventiones pro Beneficiis ad hoc, ut a Simonia excusentur, debeant capere principium ab auctoritate Superioris, & non a pactione, seu a conventione saltem absoluta partium, *arg. cap. Nisi essent* 21. *de præbend.* ibi: *Non ex pactione partium, sed ex jussione Judicum*, & notant Fagnan. *ibid. n.* 5. & Garcias *cit. par.* 1. *de Benefic. cap.* 5. *n.* 340. *&* 343.

Episcopus, & quicumque Collator Papa inferior nequit imponere Pensionem super Parochialibus. Sic declaravit per speciale Edictum Innocentius XII. *die* 11. *Novembris* 1692. & per specialem Constitutionem confirmavit & innovavit novissime Benedictus XIII. octavo Idus Septembris 1724. Quæ Constitutio, ut scitu summopere necessaria, hic ad litteram datur. 28

Constitutio, qua Edictum felic. recordat. Innocentii Papæ XII. de Parochialibus Ecclesiis Pensionum onere non gravandis confirmatur, perpetuisque futuris temporibus observari mandatur.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

„ Quanta Pastoribus animarum, quas Redemptor Noster Jesus Christus pretiosissimo cruore suo acquisivit, in crediti sibi Gregis regimine adhibenda sit vigilantia, exacti muneris ratio ab ipsis Supremo Pastorum Principi districte reddenda aperte nos docet, dum commissarum Ovium sanguinem, quæ ex Custodum fortasse incuria peribunt, extremi examinis die de illorum manibus severus Judex requiret. Porro inter cetera, quæ animarum Rectoribus Divino præcepto mandata sunt, quemadmodum Sancta Tridentina Synodus recte admonet, illud esse dignoscitur, ut ipsi pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerant; hoc est illis, qui inopia laborant, præsertim vero Viduis, atque Virginibus, Orphanis, pupillis, & infirmis, non modo spiritualia debitæ pietatis, & Caritatis Officia tribuant, verum etiam more boni Patrisfamilias, eorum necessitatibus pro viribus subveniant, & quæcumque possunt, temporalia subsidia conferre non prætermittant. Nec sane minorem, immo forte potiorem iidem animarum Rectores adhibere tenentur curam, & diligentiam, ut Parochiales cujusque ipsorum Ecclesiæ, quos maxima decet Sanctitudo, quoties necessitas

„ exigit, a temporis injuriis vindicentur, ac „ insuper omni cultu, ornatu, atque decore „ præfulgeant. Quæ quidem omnia a plerif-„ que Parochis, præsertim in Italia (ut diu-„ turno quinquaginta annorum in Episcopa-„ tu, licet infeliciter a Nobis transactorum „ experimento satis novimus) præstari, & „ impleri non possunt, quoniam Parochialia, „ quæ obtinent, Beneficia gravibus adeo Pen-„ sionibus, fructuum reservationibus, aliisque „ oneribus, ut plurimum, obnoxia sunt, ut „ ipsis interdum proprio victui necessaria vix „ supersint, & qui Altari serviunt, de Altari „ vivere aliquando non valeant.

„ §. 1. Gravem ejusmodi pensionum, one-„ rumque abusum animo secum reputans fel. „ rec. Innocentius Papa XII. Prædecessor No-„ ster, pro eximio zelo suo a Sancta Dei Ec-„ clesia eum submovere curavit, & re ipsa „ toto Pontificatus sui tempore submovit, ac „ e medio sustulit, saluberrimo desuper pro-„ mulgato, typisque edito edicto tenoris se-„ quentis, videlicet: *Bandino del Titolo di* „ *San Pancrazio, Prete Cardinale Panciatichi,* „ *e delle Santità di Nostro Signore Prodatario.* „ *Volendo la Santità di Nostro Signore con la* „ *sua paterna Carità, e zelo eccitare li Parochi* „ *alla maggiore vigilanza dell' anime alla di lo-* „ *ro cura commesse, e facilitargli il modo di* „ *sovvenire alle necessità delle medesime con più* „ *abbondanti elemosine; Quindi è, che per or-* „ *dine datoci a bocca dalla Santità Sua coman-* „ *diamo, ed ordiniamo, che per l' avvenire non* „ *s'abbiano da aggravare le Parochiali, etiam di* „ *Juspadronato Laicale, di pensioni, e che ciò* „ *debba osservarsi ancora dagli Ordinarj nelle* „ *provviste, che essi saranno per farne. Inoltre* „ *che non si ammettino rassegne, o permute di* „ *Parochiali con riserva di Pensioni a favore di* „ *chi si sia, e sotto qualsivoglia Titolo, etiam di* „ *prestazione di alimenti, e che molto meno si* „ *riservino pensioni sopra le medesime Parochia-* „ *li,* sine causa Beneficio pleno *di consenso de'* „ *Possessori per qualsivoglia causa, e titolo.* „ *Dalla Dataria questo dì 11. Novembre 1692.* „ *Bandino Cardinal Prodatario.* Quod quidem „ Edictum, tamquam æquitati, justitiæ sacris-„ que sanctionibus maxime consentaneum, ut „ omnibus innotesceret, & ab omnibus etiam, „ quemadmodum par erat, observaretur, Nos, „ qui tunc, præter Cardinalatus honorem, „ Metropolitanæ Ecclesiæ Beneventanæ regi-„ mini præeramus, in prima nostra Provin-„ ciali Synodo ejusdem Ecclesiæ habita anno „ 1693. tit. 22. cap. 2. expresse memoravi-„ mus, ejusque præterea integrum tenorem in „ Appendice retulimus.

„ §. 2. Verum postquam antedictus Inno-„ centius Prædecessor viam universæ carnis „ ingressus fuit, præfatum Edictum, utpote „ temporarium, in desuetudinem abiit, omni-„ que penitus effectu caruit, & Parochiales „ Ecclesiæ iisdem, ut antea, Pensionibus, „ aliisque oneribus prægravari cœperunt: quin „ etiam, sicut accepimus, atque diuturno Pa-„ storalis muneris exercitio abunde comperi-„ mus, quorumdam Patronorum laicorum, „ quibus Jus præsentandi, seu nominandi Re-„ ctorem pro tempore earumdem Parochialium „ Ecclesiarum, occurrente illarum vacatione, „ ceteroqui legitime competit, impudentia, „ ac effrænis avaritia, quæ Idolorum servitus „ est, alicubi eo usque processit, ut ejus-„ modi præsentationem, seu nominationem „ veluti sub hasta ponere, & (quod dolentes „ dicimus) licitatori ampliorem Pensionem „ offerenti polliceri, & addicere non erubue-„ rint.

„ §. 3. Hinc igitur est, quod Nos detestan-„ dæ huic Beneficiorum Ecclesiasticorum nun-„ dinationi, aliisque præmissis pro Pastoralis „ Officii nostri debito consulere, ac simul op-„ portune providere volentes, ut antedictis „ animarum Pastoribus de cetero commodior „ suppetat modus, nedum suas Parochiales „ Ecclesias, quotiescumque oportuerit, repa-„ randi, ornandi, sacrisque supellectilibus, ad „ Divinum cultum necessariis instruendi, sed „ etiam subveniendi pauperum, aliarumque „ miserabilium personarum præfatarum indi-„ gentiis ex eo, quod honestæ, & congruæ „ ipsorum sustentationi supererit, ac insuper „ ipsis incitamentum præbere cupientes, ut „ suscepti ministerii labores, & incommoda li-„ bentius perferant, & Gregi alacrius atten-„ dant, in quo positi sunt regere plebem Dei; „ Motu proprio, ac ex certa scientia, & ma-„ tura deliberatione nostris, deque Apostolicæ „ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo „ valitura Constitutione præinsertum laudatis-„ simi Prædecessoris Edictum, omniaque, & „ singula in eo contenta amplissime confirma-„ mus, & approbamus, illisque perpetuæ, ac „ irrefragabilis Apostolicæ firmitatis vim, ro-„ bur, & munimen adjicimus, omnesque, & „ singulos Juris, & facti, ac alios defectus, „ si qui forsan intervenerint, in eisdem sup-„ plemus, atque illud, & illas, quatenus „ opus sit, innovamus, ac instauramus, & ab „ omnibus, ad quos spectat, ac de cetero

„ que-

,, quomodolibet spectabit perpetuis futuris temporibus inviolabiliter, & inconcusse observari volumus, statuimus, & mandamus. Reservata tamen Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti facultate, ac auctoritate imponendi antedictis Parochialibus Ecclesiis eas Pensiones, quas Beneficiorum proventus, & locorum, personarumque conditio imponi permiserint, in favorem dumtaxat, & commodum Fabricæ earumdem Ecclesiarum, ad hoc ut illæ ejusmodi certo subsidio promptius reparari, opportune manuteneri, & congruis etiam ornamentis, ut præfertur, augeri possint & valeant.

,, §. 4. Decernentes, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque etiam ex eo, quod in præmissis Jus, vel interesse habentes, aut habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, ac auditi, causæ, propter quas eædem præsentes emanarunt, verificatæ, seu alias sufficienter, aut etiam in aliquo justificatæ non fuerint, vel aliis quibusvis de causis quantumvis urgentibus, ullo unquam tempore a quoquam de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quolibet, quantumvis magno, formali, & substantiali defectu, notari, impugnari, retardari, invalidari, aut ex quovis quæsito prætextu, vel colore in controversiam vocare, ad terminos Juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Juris, vel gratiæ remedium impetrari, aut quempiam impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, concesso uti nullatenus posse, sed easdem præsentes litteras semper, & perpetuo validas, firmas, & efficaces existere, ac fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, ac obtinere, necnon memoratis animarum Rectoribus plenissime suffragari; Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales etiam de Latere Legatos, ac Nuncios, & quosvis alios qualibet auctoritate, præeminentia, & potestate fungentes, & quandocumque functuros in qualibet causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet in quocumque judicio aliter judicandi, ac interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, irritumque, inane, nulliusque prorsus roboris, vel momenti, quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 5. Non obstantibus, quatenus opus fit de jure quæsito non tollendo, aliisque nostris, & Cancellariæ Apostolicæ Regulis, necnon aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus, & Ordinationibus quibuscumque, ac illa præsertim fel. record. Pii IV. de gratiis qualecumque interesse Cameræ Nostræ Apostolicæ concernentibus intra certum inibi expressum tempus exhibendis, & registrandis, itaut easdem præsentes Litt. ibidem exhiberi, & registrari nunquam necesse sit; aliisque quibuscumque Apostolicis, & in Provincialibus, ac Synodalibus Conciliis editis, ac edendis specialibus vel generalibus Constitutionibus, statutisque, Decretis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac Privilegiis, Indultis, & Litteris Apostolicis sub quibusvis tenoribus, & formis, etiam motu simili, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, & cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisve efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis Decretis, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, confirmatis, & approbatis, ac pluries, & quantiscumque vicibus innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quælibet alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter, ac exactissime expressis, insertis, servaris, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expresse, ac plenissime, & amplissime derogamus, & derogatum esse volumus, & mandamus; ceterisque contrariis quibuscumque.

,, §. 6. Volumus autem, &c.

,, §. 7. Nulli ergo omnino hominum &c.

,, Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quarto, Octavo idus Septembris Pontificatus Nostri anno primo.

P. M. Card. Prodatarius.

F. Card. Oliverius.

29 Vicarius Episcopi non potest vi sui Officii imponere Pensionem. Garcias, Sbroz, Bero, Leurenius citati, & secuti a La Croix *lib.* 4. *num.* 1123.

30 Legatus a latere potest idem circa impositionem Pensionum, quod potest Episcopus. Azorius, Garcias, Filliucc. Castropal. Leurenius citati, & secuti a La Croix *loc. citat. num.* 1123.

31 Collatores inferiores, item Compromissarii, & judices non possunt nisi auctoritate Episcopi; Garcias, Leurenius citati, & secuti a La Croix *loc. c. n.* 1123.

32 Superiores Regularium possunt Pensionem imponere in Beneficiis suæ Religionis manualibus, amovibilibus, seu incorporatis suis Monasteriis, & per Vicarios admioistratis. Barb. *l.* 3. *Juris Eccles. univers. c.* 11. *num.* 61. Abbas *in c. Nisi essent* 21. *de præb. num.* 12. La Croix *loc. cit. num.* 1123. *& alii*. Rota *in Trojana Pensionis* 24. *Junii* 1610. *coram Pirovano*.

33 Præceptor Generalis Militarium potest imponere Pensionem in Commendis suæ Religionis spectantibus ad ipsum ad favorem Religiosorum, sive Equitum ejusdem Religioois. Rota *in una Montis Falisci Pensionis* 10. *Junii* 1630. *coram Pirovano*. Barb. *loc. c. n.* 62. & in specie, quod Magnus Magister Religionis Hierosolymitanæ possit illam reservare super Commendis, vel Dignitatibus. Card. de Luca *de Pensionibus Discurs.* 42. *per totum*.

34 Laicus de Jure est capax Pensionis temporalis. Rota *recent. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 50. *n.* 22.

35 & Communis Doctorum. Immo de Jure communi est capax etiam Pensionis Ecclesiasticæ, quando non confertur in titulum; Rota *recent. part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 450. *num.* 3. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 10. *num.* 5. *disc.* 78. *num.* 10. *disc.* 81. *num.* 25. *disc.* 95. *n.* 3. & alii.

36 Ex stylo tamen, & observantia Curiæ non conceduntur Pensiones, nisi Clericis cum exercitio, seu privilegio Clericali. Rota *recentior. part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 450. *num.* 20. 21. 31. *&* 34. *& decis.* 450. *num.* 4. *& decis.* 539. *n.* 6. Card. de Luca *de Pensionibus dis.* 2. *sub n.* 3. *disc.* 78. *n.* 11. *disc.* 81. *num.* 21. *disc.* 82. *n.* 9. *&* 10. *de Benefic. disc.* 94. *num.* 3. Annot. *ad Concil. disc.* 12. *num.* 5. Sanctus enim Pius V. expresse statuit, quod Pensiones Ecclesiasticæ non possint concedi Laicis. Sic in Constitut. 73. incip. *Sacrosanctum*.

37 Sicuti Laici non sunt capaces Pensionis Ecclesiasticæ, ita neque illius commoditatis, seu perceptionis fructuum. Rota *recent. part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 539. *num.* 17. *&* 19. Papa vero 38
potest Pensiones etiam Laico reservare. Rota *part.* 4. *t.* 1. *decis.* 12. *sub n.* 3. Prout eidem 39
Laico concedi potest facultas retinendi Pensionem. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 450. *num.* 25.
Quinimmo ubi Pensio Ecclesiastica concedatur 40
alicui tamquam Laico, tunc si sit Bigamus, non eget alia dispensatione. Rota *part.* 5. *t.* 1. *decis.* 12. *n.* 39.

Pensio conferri potest puero septennali. *Sacra Congregat. Concil. in Nullius* 24. *Martii* 1627. *lib.* 13. *Decret. fol.* 123. Ursaya in 1. *Miscellan. Sacr. & profan. litt. P. n.* 137. qui *ibi num.* 144. subjungit, quod Pensionis capax est puer annorum septem. *Imolen. Pensionis anni* 1694. de qua *in tom.* 3. *part.* 1. *disceptat.* 32. ubi ad rem plura habet per totam. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 14. *formul.* 7. *n.* 3. & multi alii citati a Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 11. *num.* 42. & a Ventriglia *tom.* 2. *Annot.* 11. §. 1. *num.* 28. ubi testantur ex Stylo Datariæ sufficere septem annorum ætatem ad obtinendam Pensionem. 41

Filii Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt Matrimonio, non possunt obtinere Pensiones super fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel obtinuerunt. Concil. Trid. *sess.* 25. *de reform. cap.* 14. ibi: *Nec Pensiones super fructibus Beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere*. Rota recent. *part.* 2. *decis.* 549. *num.* 4. & fuit dictum *in Meliten. Pensionis* 14. *Mart.* 1604. *coram Burato*, & tenent expresse Barbos. *supra Conc. l. c. n.* 32. *& de Offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 65. *n.* 26. *& lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 11. *num.* 64. & plures alii ibi citati. 42

Filius autem legitimus potest obtinere Pensionem super Beneficio, quod Pater obtinet de præsenti, non obstante Conc. Trid. *c. sess.* 25. *c.* 15. *de reform.* Sic *Sacra Congr. Concil. die* 11. *Januar.* 1601. apud Barbos. *in Summa Apostolic. decis. verb. Pensio n.* 5. *& in Concil. Trid. loc. c. n.* 33. 43

Pater Clericus habens facultatem, Pensionem, quam possidet, transferendi, illam transferre potest in filium Clericum, etiam illegitimum, dispensatum simpliciter ad Beneficia, & Pensiones, quia Concil. Trid. *l. c.* loquitur de Pensione reservata super Beneficio, quod habuit pater. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. Gloss.* 5. *num.* 22. *&* 23. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 11. *num.* 66. *& de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 65. *n.* 27. *& in* 44

& in Trid. loc. cit. num. 35. cum pluribus ibi citatis, ubi refert, quod *Sacra Congregatio Concil. in Zamorensi 9. Novembr.* 1619. censuit, Clericum reservatarium Pensionis annuæ Scutorum 200. super Ecclesia, quam ipse nunquam obtinuit, posse transferre medietatem ad favorem sui Filii illegitimi, & sic etiam *in alia sub die* 15. *Septembris* 1629. ut refert etiam *in Summa loc. c. num. 6. & in Trident. loc. c. num.* 25.

45 Milites Lauretani ex peculiari privilegio possunt retinere Pensionem Ecclesiasticam usque ad summam ducentorum Ducatorum auri de Camera, non obstante Matrimonio contrahendo, & Bigamia. Sixtus V. Constitut. incip. *Postquam Divina Clementia*, & alia incipient. *Ad exequendum*, & alia incipient. *Solet Apostolicæ Sedis*. Rota *in Hieracensi Pensionis* 21. *Junii* 1531. *coram Verospio*, cujus dispositio vindicat sibi locum, non solum super Beneficiis liberæ Collationis, sed etiam Jurispatronatus, etiam Principum, & Regum. Rota in *Terulensi Pensionis* 15. *Septembr.* 1600. *coram Card. Sacrato*.

46 Milites SS. Mauritii & Lazari, etiamsi contrahant Matrimonium, dummodo cum unica tantum, & Virgine, remanent capaces retinendi Pensiones usque ad summam Ducatorum 400. auri de Camera. Clemens VIII. Constit. incip. *Decet*; ubi ad id moderatur, limitat, & reducit facultatem retinendi Pensiones pro summa Ducatorum 580. auri eis prius concessam a Pio IV. Constitut. 95. §. 48.

47 Milites S. Stephani retinent Pensiones usque ad summam 400. Ducatorum auri de Camera, non obstante Matrimonio contracto, & Bigamia; Paulus V. Constitut. incip. *Dum generos.*

48 Milites etiam Bigami militiæ Christianæ possunt recipere Pensiones usque ad summam Scutorum 300. Urbanus VIII. Constit. incip. *Inscrutabilis*.

49 Equites Hierosolymitani, seu Melitenses capaces sunt Pensionis super Commendis, & Beneficiis suæ Religionis, & Magnus Magister habet amplissimam facultatem a Statuto imponendi tales Pensiones. Rota recent. *par.* 16. *decis.* 152. *num.* 13. & patet ex dictis *supra*

50 *num.* 33. Sunt autem incapaces Pensionis Beneficio sæculari impositæ. Lotter. Leurenius citati, & secuti a La Croix *lib.* 4. *num.* 1145. vide verb. *Hierosolymitani Milites num.* 16. ubi fuit probatum, Equites Melitenses sine dispensatione Pontificia non esse capaces Pensionis super Beneficia Ecclesiastica, sicuti nec capaces Beneficii sæcularis, & mediante Pontificia dispensatione fieri capaces, sicuti alios Regulares.

Regulares non possunt obtinere Pensionem 51 super Beneficiis Ecclesiasticis sæcularibus, & vacantibus per Professionem. Rota *part.* 4. *t.* 2. *decis.* 246. *num.* 2. *& 6. & part.* 12. *decis.* 121. *num.* 1. Card. de Luca *de Beneficiis disc.* 64. *num.* 3. 5. *&* 6. *de Pensionibus disc.* 44. *num.* 2. *& Annotat. ad Concil. disc.* 13. *num.* 2. & Communis aliorum. Nisi præcesserit gratia Apo- 52 stolica, & dispensatio retinendi Pensionem, etiam emissa Professione, cum dispensatio præservet Pensionem, & removeat omne impedimentum, & incapacitatem ex futura Professione contrahendam, & Regularis, media ipsa dispensatione Apostolica, fiat capax Pensionis super Beneficio sæculari. Doctores communiter *in cap. Cum de Beneficio, de Præbend. in 6.* Rota *part.* 12. *decis.* 121. *n.* 2. *&* 3.

Religiosi Societatis Jesu post Professionem 53 trium votorum, & ante Professionem quarti voti possunt retinere Pensiones Ecclesiasticas super Beneficiis sæcularibus, quarum Regulares professi sunt incapaces. Card. de Luca *de renunciat. disc.* 17. 17. *num.* 7. *de Regalibus disc.* 62. *num.* 12. *Annotat. ad Concil. disc.* 13. *n.* 6. Ventriglia *tom.* 2. *Annotat.* 11. §. 3. *num.* 23. & alii passim.

Illegitimus, sicuti est incapax Beneficii Ec- 54 clesiastici *ex cap.* 1. *de Filiis Presbyter. in 6.* cum similibus, est etiam incapax Pensionis Ecclesiasticæ. Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 11. *num.* 26. cum pluribus ibi citatis, & alii communiter.

Illegitimus prævia dispensatione ordinatus, 55 eo ipso censetur, & efficitur capax Pensionis, absque particulari dispensatione. Rota *in Veneta, Pensionis* 10. *Decembris* 1572. *coram Robusterio, in Cæsaraugustana, Pensionis* 19. *Februarii* 1595. *coram Gysio, in Melitensi, Pensionis* 14. *Maii* 1614. *coram Burato*, & sæpe alibi. Barbosa *loc. c. n.* 28. & Communis aliorum.

Excommunicatus, Suspensus, Interdictus est 56 incapax Pensionis; Ideo enim præmittitur absolutio Pensionarii ab his Censuris. Leurenius *in Foro Beneficiali part.* 3. *q.* 624. La Croix *lib.* 4. *n.* 1149. & alii passim.

Irregularis, quod sit incapax obtinendæ, & 57 retinendæ Pensionis, tenent Barbosa *loc. cit. n.* 46. Ugolin. Zerola, Castropal. Sayrus, Avila ibi citati, Ventriglia *tom.* 2. *Annot.* 11. §. 1. *n.* 20. cum pluribus ibi citatis, & alii.

At quod Irregularitas non causet amissionem Pensionis, tenet expresse Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 47. *n.* 11. dicens, quod neque homicidium voluntarium, vel aliud crimen, quantumvis majoris Irregularitatis inductivum, hujusmodi effectum producit, citans ad id Rotam *in Perusina* 29. *Januar.* 1663. *coram Cerro*. Et de facto Fagn. *l.* 1. *Decret. in c. Ad Audientiam* 31. *de Rescriptis num.* 134. refert *Sacram Congregationem Concilii die* 11. *Julii* 1577. & iterum de mente Sanctissimi *die* 8. *Augusti eodem anno* 1577. quod Clericus homicida voluntarius, ejusque socius obtinere, & obtentas retinere potest Pensiones absque dispensatione, non obstante *cap.* 7. *sess.* 14. Concilii Tridentin. Vide verb. *Homicidium num.* 66. & sic tenent Leurenius *in Foro Beneficiali part.* 3. *q.* 640. La Croix *lib.* 4. *n.* 1175. & alii.

58 Filii, & Nepotes Hæreticorum, & a fortiori ipsi Hæretici, sicuti sunt inhabiles ad Beneficia obtinenda *ex cap.* 2. §. *Hæretici*, *de hæret. in* 6. ita etiam inhabiles sunt ad obtinendas Pensiones. Barbosa *l. c. n.* 43. & alii communiter.

59 Militiæ sæculari operam dantes sicuti sunt incapaces Beneficii, immo ipsum amittunt statim ac declarantur milites, *ex cap. final. de Cleric. conjugat.* cum similibus; ita etiam incapaces evadunt Pensionis, ipsamque amittunt, si habeant; Barb. *loc. c. num.* 50. *Rota coram Celso decis.* 69. *n.* 16. & 17. ubi ampliat *n.* 22. locum habere, etiamsi re integra, antequam pugnent, militiam deserant, & primævum statum reassumant, & sic respondit quoque *Sac. Congr. Concil. in Niciensi* 19. *Decemb.* 1648.

60 Sicuti per Matrimonium a Clerico contractum vacant ejus Beneficia *ex cap.* 1. *de Clericis conjugat.* ita vacant ejus Pensiones. Barb. *loc. c. num.* 30. & alii communiter, Rota recent. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 50. *n.* 10. *part.* 8. *dec.* 33. *num.* 1. Cessat enim Pensio ipso Jure, & est incompatibilis cum Matrimonio, sive Matrimonium fuerit contractum cum Virgine, sive cum Vidua. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 450. *num.* 6. *part.* 18. *tom.* 1. *decis.* 126. *num.* 12.

61 Nisi Pensio fuerit reservata alicui, non tamquam Clerico, sed tamquam benemerito pro servitiis præstitis. Rota *part.* 2. *decis.* 387. *n.* 3.

62 Vel nisi dispensatio Apostolica intercesserit. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 50. *num.* 10. & *seq.* Aut privilegium Apostolicum juxta dicta *supra a num.* 45. *ad* 48. de militibus Lauretanis, SS. Mauritii & Lazari, & S. Stephani, & Militiæ Christianæ.

63 Sicut per Professionem Regularem in Religione approbata vacant Beneficia, *in cap. Beneficium* 4. *de Regularibus in* 6. ita vacant etiam Pensiones. Barbosa *loc. c. num.* 39. cum communi aliorum. Rota recent. *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 246. *n.* 2. & 6. *part.* 12. *decis.* 121. *n.* 1. & patet ex dictis *supra n.* 51. & *seq.* Potest tamen Regularis Professus obtinere Pensionem super Beneficio Regulari ad nutum Superioris amovibilem, non obstante voto paupertatis, & præcipue si inservire debeat ad sublevandam Religionem ab oneribus, quibus alias Religio gravaretur. Rot. rec. *par.* 2. *dec.* 302. *n.* 2. & 3. 64

Sicuti vacant Beneficia per promotionem ad Episcopatum, etiam ita vacant Pensiones datæ in titulum Clericalem; Barbosa *loc. citat. n.* 38. & alii communiter. Rota *part.* 2. *decis.* 143. *n.* 1. *pag.* 18. *tom.* 1. *decis.* 126. *n.* 11. Nisi concedatur a Papa retentio. Rota *ibid. n.* 11. Facultas autem retinendi Pensionem concessa promoto ad Episcopatum non intelligitur cum facultate transferendi, quæ ante promotionem competebat, nisi fuerit expressa. Rota *part.* 2. *decis.* 143. *num.* 1. Barbosa *loco cit.* & alii passim. 65 66

Non vacant tamen Pensiones per promotionem ad Episcopatum titularem, seu in partibus Infidelium. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 43. *num.* 3. *disc.* 58. *sub num.* 11. *disc.* 75. *num.* 2. La Croix *lib.* 4. *num.* 1177. & alii passim. Neque vacant per promotionem ad Episcopatum Cardinalitium non obligantem ad residentiam. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 58. *n.* 10. *disc.* 75. *num.* 6. & alii. 67 68

Per promotionem autem ad Episcopatum non vacant Pensiones, nisi secuta consecratione, & adepta possessione. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 43. *num.* 43. *num.* 2. *circa finem*, Gratian. *disceptat. Forens. cap.* 296. *n.* 1. & *seq.* Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 11. §. 3. *n.* 32. Seraphin. *decis.* 110. ubi *in fine* concludit, Rotam voluisse ad inducendam extinctionem Pensionis, & vacationem Beneficiorum, requiri utrumque, scilicet consecrationem, & adoptionem possessionis. 69

Pensio non extinguitur per promotionem ad Cardinalatum. Cardin. de Luca *de Pensionibus disc.* 75. *num.* 4. 5. & 9. La Croix *loc. cit. num.* 1177. & alii passim. Amplia, ut reservata ad favorem Cardinalis duret etiam dimisso Cardinalatu. Cardin. de Luca *de Benefic. disc.* 2. *n.* 3. *de Pensionibus disc.* 2. *n.* 4. 70

Neque etiam extinguitur Pensio per assumptionem, seu auspicationem Cardinalis ad Papatum; Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *q.* 41. *n.* 1. & *seq.* ubi id non solum de Jure comprobat, sed servatum fuisse in praxi in multis casibus 71

bus refert, & tenet Ventriglia *tom.* 2. *annotat.*
11. §. 3. *n.* 36. La Croix *loc. cit. n.* 1177. &
alii contra Gabriel. *consil.* 200. *n.* 2. *l.* 2. &
Gratian. *disceptat. forens. cap.* 296. *num* 11.
& seq.

72 Pensio excedens summam scutorum 60. de
Camera extinguitur eo ipso fine ulla monitio-
ne, citatione, Judicis Decreto, aut ministe-
rio, si Pensionarius non deferat Habitum, &
Tonsuram Clericalem tanto tempore, ut ab
omnibus reputetur Laicus. Sic expresse Six-
tus V. Const. incip. *Pastoralis*, Card. de Luca
de Pensionibus disc. 48. *n.* 7. Leurenius *in Foro
Beneficial. part.* 3. *q.* 642. Ventriglia *t.* 2. *An-
not.* 11. §. 3. *n.* 28. Barbosa *loc. cit. n.* 49. La
Croix *loc. cit. n.* 1176. & alii communiter.

73 Si Pensio sit reservata in persona unius, ad
commodum tamen, & utilitatem alterius,
prout servatur in locis, in quibus viget *Prag-
matica, ne Pensiones reserventur ad favorem exte-
rorum*, tunc extinguitur per mortem unius ex
his duobus, scilicet, tam per mortem personæ
contemplatæ, si præmoriatur, ita ut cum ea
remaneant extinctæ omnes obligationes, quam
etiam per mortem Reservatarii, in quo actio
formaliter radicatur, nisi tamen, qui præmo-
ritur, in alium ante mortem transtulerit. Se-
raphin. *decis.* 1088. Ventriglia *loc. cit. n.* 15.
Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 1. *qu.* 36. *n.* 98. *&
seq.* Garcias *de Benefic. part.* 1. *cap.* 5. *n.* 266.
La Croix *loc. cit. num.* 1179. cum aliis ibi
citatis.

74 Pensio potest transferri cum legitima facul-
tate ab una in aliam personam; Leurenius *in
Foro Beneficial. part.* 3. *q.* 607. cum communi
75 aliorum. Et tunc ad vitam Pensionarii consti-
tuitur novum Jus ad Pensionem. Leurenius
76 *l. c.* & alii communiter. Pensionis translatio
fieri potest etiam in articulo mortis. Neque
hic locum habet Regula Cancellariæ de infir-
mis intra viginti dies morientibus. Leurenius
loc. cit. qu. 616. *&* 622. La Croix *l.* 4. *n.* 1170.
& alii passim, patetque ex verbis Indulti con-
cedi soliti.

77 Indultum autem, vel facultas transferendi
Pensionem, seu concedendi Pensionem, cum
facultate illam transferendi in alium, potest
concedi a solo Summo Pontifice. Leurenius
l. c. q. 613. La Croix *l. c. n.* 1170. Parisius,
Gamb. Garcias, Castropal. Lotterius ibi cita-
78 ti, & alii passim. Pro transferenda in alium
Pensione est sub pœna nullitatis servanda for-
ma translationis præscripta a Papa in Indulto.
Leurenius *loc. cit. q.* 660. La Croix *l. c. n.* 1170.
79 Corrad. Lotter. & alii passim. Formula talis
Indulti traditur a Card. de Luca *post tracta-
tum de Pensionibus ad ornatum Constitutionis In-
nocentii XI. de non transferendis Pensionibus ul-
tra medietatem illarum*. Vide *ibi*: In quo In-
dulto apponitur clausula: *Servata tamen forma
Constitutionis Innocentii XI. super translationibus
Pensionum editæ*. Unde ut ab omnibus præ ocu-
lis haberi possit, hic ad litteram datur.

CONSTITUTIO,

Ut nemini liceat Pensiones, vel fructus
Ecclesiasticos transferre ultra illorum
medietatem.

INNOCENTIUS PP. XI. &c.

„ §. 1. Circumspecta Sedis Apostolicæ Pro-
„ videntia Christi fidelium commodis jugiter
„ invigilans, ea, quæ alias pro Ecclesiarum,
„ & Beneficiorum Ecclesiasticorum exoneratio-
„ ne optimo quidem consilio constituta fuere consilio,
„ si optatus inde effectus minime proveniat,
„ sed gravia potius exoriantur incommoda, in
„ melius commutare, atque reformare studet,
„ sicuti Magistra rerum experientia faciendum
„ suadet, ac æqui bonique ratio, nec non Ec-
„ clesiarum, & Beneficiorum ipsorum utilitas,
„ & Christifidelium pax, & tranquillitas no-
„ scuntur postulare.

„ §. II. Cum itaque dudum fel. rec. Urba-
„ nus PP. VIII. Prædecessor noster omnes, &
„ singulas facultates, Indulta, & Privilegia
„ transferendi quascumque Pensiones annuas su-
„ per Patriarchalium, Metropolitanarum, Ca-
„ thedralium, & Abbatialium Mensarum, &
„ quorumvis Ecclesiasticorum, tam Sæcula-
„ rium, quam Regularium Beneficiorum, quo-
„ modocumque qualificatorum, fructibus, tam
„ certis, quam incertis, ac etiam distributio-
„ nibus quotidianis reservatas, quæ tamen per
„ extractionem integrarum Pensionum hujus-
„ modi ab ipsis translatariis factam realem,
„ & actualem effectum sortita non essent, pro
„ summa, quæ medietatem veri annui valoris
„ fructuum Mensæ, seu Beneficii, super qui-
„ bus Pensio transferenda, seu translata repe-
„ riretur, excederet, quibusvis personis, etiam
„ Abbatiali, Episcopali, Archiepiscopali, Pa-
„ triarchali, vel alia quavis dignitate, etiam
„ Cardinalatus honore fulgentibus, sive etiam
„ ad favorem quorumcumque locorum pio-
„ rum, & Collegiorum, quovis intuitu, &
„ consideratione, etiam motu proprio, ac ex
„ certa scientia, & de Apostolicæ potestatis
„ ple-

„ plenitudine, ac cum quibusvis clausulis, & „ Decretis, tam per quoscumque Romanos „ Pontifices Prædecessores suos, quam ipsum „ Urbanum Prædecessorem concessa eatenus re- „ vocaverit, cassaverit, & annullaverit, ac vi- „ ribus, & effectu evacuaverit, ita tamen, ut „ facultates transferendi Pensiones hujusmodi „ pro ea parte, quæ medietatem fructuum, „ etiam incertorum, vel distributionum, qua- „ tenus super illis essent impositæ, non exce- „ derent, firmæ, & illæsæ remanerent: Et „ insuper voluerit, & ordinaverit, eos, qui præ- „ textu excessus medietatis fructuum, seu di- „ stributionum, hujusmodi partem Pensionum „ translatarum solvere recusarent, ad excessum „ ipsum probandum teneri, nec interim istius „ dispositionis prætextu processum executivum, „ aut solutionem integræ pensionis, quatenus „ alias illis locus esset, impediri, aut retarda- „ ri debere, & alias, prout in ejusdem Urba- „ ni Prædecessoris Constitutione desuper edita, „ & in Cancellaria Apostolica anno Incarna- „ tionis Dominicæ MDCXXIV. die XXIV. Ja- „ nuarii publicata, cujus tenorem præsentibus „ pro plene, & sufficienter expresso, & inser- „ to haberi volumus, uberius continetur.

„ §. III. Verum cum quotidiano experimen- „ to compertum sit, prænarratam Constitutio- „ nis hujusmodi dispositionem Ecclesiis, & Be- „ neficiis, Pensionum hujusmodi onere grava- „ tis, illasque obtinentibus, qui excessum me- „ dietatis fructuum iisdem Pensionibus grava- „ torum probare, & interea, donec rei judica- „ tæ effectum desuper obtinuerint, Pensiones „ ipsas solvere tenentur, parum esse profi- „ cuam, & e converso tam transferentibus, „ quam translatariis Pensionum hujusmodi non „ modicum adferre incommodum; illis qui- „ dem, quod propter ignorantiam, tum veri „ valoris annui fructuum, & distributionum, „ tum quantitatis aliarum pensionum desuper „ reservatarum, frequentissime, ac fere semper „ dubii sint, & incerti, quas Pensiones trans- „ ferre possint, his vero, quod lites super „ Pensionibus in eos translatis, quas Ecclesia- „ rum, & Beneficiorum hujusmodi possessores, „ sub prætextu excessus prædicti impugnant, „ sustinere, & prosequi cogantur; ita ut ejus- „ modi litibus discutiendis ac decidendis Tri- „ bunalia assidue fatigentur, partes vero ærum- „ nosis dispendiis prægraventur.

„ §. IV. Hinc est, quod nos litibus, & dis- „ pendiis hujusmodi ausam præcidere, ac tam „ Ecclesiarum, & Beneficiorum prædictorum „ exonerationi, quam illas, & illa obtinen- „ tium, nec non eorum, quibus ejusmodi fa- „ cultates transferendi Pensiones ab hac S. Se- „ de concessæ sunt, & in posterum conceden- „ tur, ac illorum, in quos Pensiones ipsæ „ transferentur, commoditati, securitati, & „ indemnitati, quantum Nobis ex alto conce- „ ditur, providere cupientes, ac quorumcum- „ que privilegiorum, indultorum, & faculta- „ tum transferendi Pensiones hujusmodi, seu „ illarum loco fructus, reditus, & proventus „ Ecclesiasticos reservatos, & reservandos, „ quibusvis personis, cujuscumque status, gra- „ dus, ordinis, præeminentiæ, & Dignitatis „ existentibus, etiam Cardinalatus honore ful- „ gentibus, seu alias specifica, & individua „ mentione, & expressione dignis, etiam mo- „ tu proprio, ac de Apostolicæ potestatis ple- „ nitudine, ac cum quibusvis clausulis, dero- „ gationibus, & decretis per quoscumque Ro- „ manos Pontifices prædecessores Nostros, ac „ etiam per Nos, & Sedem prædictam hacte- „ nus quomodolibet concessorum, litterarum- „ que Apostolicarum, tam sub plumbo, quam „ in simili forma Brevis, Cedularum motus „ proprii desuper expeditarum, & Chirogra- „ phorum cujusvis Romani Pontificis manu „ subscriptorum tenores, etiam veriores, & „ datas, aliaque omnia, & singula, etiam „ specialem, & individuam mentionem, & „ expressionem requirentia, præsentibus pari- „ ter pro plene, & sufficienter expressis, & „ insertis, exactissime, & acuratissime specifi- „ catis habentes: Motu proprio, non ad cu- „ jusquam Nobis super hoc oblatæ petitionis „ instantiam, sed ex certa scientia, & matura „ deliberatione nostra, deque Apostolicæ po- „ testatis plenitudine, ut de cetero omnes, & „ singuli etiam S. R. E. Cardinales, seu qua- „ vis alia præeminentia, & dignitate præditi, „ & alias quomodolibet qualificati, seu speci- „ ficam, & individuam mentionem requirentes, „ quibus ejusmodi Indulta, privilegia, & fa- „ cultates transferendi Pensiones annuas super „ fructibus, & reditibus, & proventibus, Ju- „ ribus, obventionibus, & emolumentis unde- „ cumque provenientibus, & in quibuscumque „ rebus consistentibus, ac distributionibus etiam „ quotidianis, & manualibus, Patriarchalium, „ Metropolitanarum, Cathedralium, Abbatia- „ lium, altarumve Mensarum, ac Dignitatum „ etiam majorum, & principalium, Persona- „ tuum, Officiorum, Præpositurarum, Præposi- „ tatuum, Canonicatuum, & Præbendarum, „ aliorumve quorumlibet cum Cura, & sine „ Cura, Sæcularium, & cujusvis Ordinis, Con-

„ gre-

„ gregationis, & Instituti Regularium Benefi-
„ ciorum reservatas, seu illarum loco fructus,
„ reditus, & proventus hujusmodi reservatos,
„ sive per viam cassationis, & novæ reserva-
„ tionis, sive simplicis translationis, seu alias
„ quomodolibet hactenus a Sede Apostolica
„ concessæ sunt, & in futurum tam per Nos,
„ quam per Romanos Pontifices Successores
„ nostros, & Sedem prædictam concedentur,
„ eorumdem privilegiorum, indultorum, & fa-
„ cultatum vigore dimidiam dumtaxat, seu di-
„ midia minorem partem ipsarum Pensionum,
„ seu fructuum, redituum, & proventuum il-
„ larum loco reservatorum hujusmodi, quas
„ & quos vigore primæ reservationis, seu in
„ eos factæ translationis de præsenti percipiunt,
„ & pro tempore percipient, seu legitime per-
„ cipere possunt, & poterunt respective, trans-
„ ferre valeant, ita tamen, ut ejusmodi trans-
„ lationes, si servata ceteroquin dictorum pri-
„ vilegiorum, indultorum, & facultatum, ac
„ præsertim quoad quantitatem Pensionum, &
„ fructuum transferendorum in eis expressam,
„ forma, & dispositione, factæ fuerint, ta-
„ metsi fructus, reditus, proventus, jura,
„ obventiones, & emolumenta, ac distributio-
„ nes, etiam quotidianæ, & manuales Men-
„ sarum, aliorumque Beneficiorum hujusmodi
„ Pensionum, & Fructuum reservatorum one-
„ ribus ultra eorum medietatem adhuc gra-
„ vata remanerent, nihilominus validæ, fir-
„ mæ, & efficaces existant, nec ex capite ex-
„ cessus medietatis fructuum, aliorumque præ-
„ dictorum, in vim prædictæ Constitutionis
„ Urbani prædecessoris, quam hac in parte
„ quoad futuras translationes nullius roboris,
„ & momenti fore decernimus, ullo modo im-
„ pugnari possint, tenore præsentis perpetuo
„ statuimus, & ordinamus.

„ §. V. Decernentes, easdem præsentes litte-
„ ras, & in eis contenta quæcumque, &c.

„ §. VI. Non obstantibus facultatibus, pri-
„ vilegiis, indultis, aliisque præmissis, &c.

„ §. VII. Ut autem præsentes litteræ omni-
„ bus facilius innotescant, &c.

„ Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub
„ annulo Piscatoris die 7. Febr. MDCLXXVII.
„ Pontificatus nostri anno secundo.

J. G. Slusius.

81 In qua, ut vides, translatio Pensionis ab habentibus Indultum fieri non potest nisi pro
82 medietate. Innocentius XI. *ibi*: Si tamen Indultarius Pensionem transferret ultra medietatem, & summam permissam, translatio non esset nulla, sed solum maneret vitiata in excessu, quia cum sit materia dividua, utile per inutile non vitiatur. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 66. *n.* 66. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *quæst.* 40. *n.* 74. Tondut. *de Pensionibus c.* 23. *n.* 14. Adden. *ad Burat. decis.* 12. *litt. F.* Monacell. *tom.* 2. *tit.* 14. *formul.* 7. *n.* 7. Item per 83
translationem invalidam non remanet consumpta facultas transferendi. Garcias *de beneficiis part.* 1. *cap.* 5. *n.* 249. Monacell. *loc. cit. n.* 7. & alii passim.

Translatio Pensionis potest fieri coram omni- 84
bus in Dignitate Ecclesiastica constitutis, idest non solum coram Episcopis, aut aliis Dignitatibus, sed etiam coram Canonicis Cathedralium, qui ad hoc dicuntur in Dignitate constituti, ut patet ex verbis ipsis Indulti, ibi: *Ut quicumque loci Ordinarius, vel Canonicus Metropolitanæ, aut alterius Cathedralis Ecclesiæ, vel alia persona in Dignitate Ecclesiastica constituta a te quomodocumque eligendi, vel eligenda.* Tondut. *de Pensionibus cap.* 28. *n.* 30. Monac. *loc. cit. n.* 1. & alii communiter.

Non habentes ad id speciale privilegium de- 85
bent pro translatione Pensionis exhibere Executori Indultum; Rota recent. *part.* 5. *t.* 1. *decis.* 113. *num.* 8. *part.* 13. *decis.* 142. *n.* 4. La Croix *lib.* 4. *n.* 1170. Leurenius, & alii passim.
Tale autem privilegium transferendi Pensiones 86
sine exhibitione Indulti habent omnes Cardinales, ut patet ex verbis Indulti soliti ipsis concedi, & relati a Card. de Luca *post dict. tract. de Pensionibus*, in quo hæc præcisa verba leguntur: *Seu si tibi magis placuerit, & ita volueris, etiam præsentibus litteris non exhibitis, vel præsentatis Pensionem, seu Pensiones pro summa, & quantitate &c. in unam, vel plures personas, & alias saltem Charactere Clericali insignitas &c. quandocumque tibi placuerit, etiam in mortis articulo nominandas, etiam coram solo Notario, & testibus, transferre possis, concedimus, & indulgemus &c.* Quod privilegium habere etiam Milites Sancti Petri, testatur Tondutus *de Pensionibus cap.* 28. *n.* 31. & Monacell. *loc. cit. n.* 2.

Translatio autem Pensionis debet fieri in 87
Clericum, qui talis sit tempore translationis, & qui capax esset primo recipiendi Pensionem, nisi in Indulto habeatur aliud speciale privilegium. *Communis*, & patet ex citatis verbis consueti Indulti, *& alias saltem Charactere Clericali insignitus.*

Facultas transferendi Pensionem exerceri po- 88
test etiam per Procuratorem Indultarii; dummodo

modo persona, in quam est transferenda, sit certa, & nominata ab Indultario. Rota *coram Dunozett. Jun. decis.* 208. *n.* 2. 11. 50. 53. 62. *& per tot.* Garcias *de Benefic. par.* 1. *cap.* 5. *n.* 246. Tondut. *de Pensionibus cap.* 39. *n.* 5. *&* 6. Monacell. *loc. cit. n.* 5. & alii passim.

89 Pensio translata, est eadem Pensio cum prima, & transit in Translatarium cum iisdem privilegiis, quibus utebatur Transferens; Rota *part.* 1. *recent. decis.* 122. *n.* 10. Lotter. *de re beneficiaria part.* 1. *q.* 40. *n.* 346. Unde etiam illius favore vigent, & intactæ remanent obligationes factæ, & fidejussiones datæ in Pensionis reservatione. Addend. *ad Greg. dec.* 445. *n.* 9. Addend. *ad Burat. dec.* 638. *n.* 13. Tondut. *de Pensionibus c.* 30. *n.* 32. Monacell. *loc. cit. n.* 15. & alii.

90 Ad translationem Pensionis requiritur consensus Titularis, seu Beneficiati; Rota recent.
91 *part.* 13. *dec.* 142. *n.* 5. Adeoque translatio ab initio facta absque consensu Titularis est nul-
92 la; Rota *ibid. n.* 9. Quandoque tamen sufficiens reputatur, quod consensus superveniat;
93 Rota *part.* 13. *dec.* 299. *n.* 6. *&* 7. Nisi aliter habeatur ex mandato Papæ, *ibid. n.* 8.

94 Papa tamen potest absque alicujus consensu ex mera ejus liberalitate transferre Pensionem, & concedendo facultatem illam transferendi dicitur supplere consensum Titularis; Rota *part.*
95 11. *dec.* 247. *num.* 18. *&* 23. Intellige tamen hoc verum, solum respectu consensus requisiti juxta Regulas Cancellariæ, non autem requisiti vigore pacti inter Titularem, & Pensionarium initi, quia facultas transferendi Pensionem non suffragatur, quando illius translatio est prohibita ratione pacti in illius reservatione appositi; Rota *dec.* 689. *n.* 1. *par.* 4. *divers. & par.* 5. *rec. tom.* 1. *dec.* 153. *n.* 1. *& par.* 11. *dec.* 247. *n.* 17. *&* 24. Papa enim in facultate
96 translationis Pensionis, derogando simpliciter consensui Titularis, non censetur derogasse speciali consensui illius virtute pacti acquisito, cum derogatio tamquam odiosa non debeat extendi ad alios casus; *arg. cap. Odia* 15. *de regul. Juris in* 6. & pluribus adductis sic expresse tenet Rota *part.* 11. *dec.* 247. *num* 25.
97 *&* 26. Unde mentio specifica requiritur pro derogatione pacti inter partes initi, & acceptati, alias subreptio committitur, si in Indulto translationis Pensionis non fuerit narratum Papæ, quod in Litteris reservationis fuerit expresse prohibita translatio, etiam vigore Indulti; Rota *part.* 11. *rec. dec.* 147. *a num.* 12. *ad* 17.

98 Qui non habet Indultum transferendi Pensionem, potest illam in totum, vel in parte, quoad commoditatem ipsam percipiendi, gratuito libere, & sine ullo pacto, & pecunia, sive anticipata solutione, cedere, & remittere ad favorem Titularis, donec naturaliter vixerit, etiam sine Beneplacito Apostolico. Sic expresse Rota recent. *par.* 12. *dec.* 397. *num.* 3. 19. *&* 20. Card. de Luca *de Pensionibus discurs.* 68. *num.* 6. *& de Regalibus disc.* 37. *sub n.* 9. *in fine;* Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 3. *q.* 39. *n.* 86. *& seq.* Tondut. *de Pensionibus c.* 17. *n.* 25. *& seq.* Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 12. §. 3. *n.* 38. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 14. *formul.* 7. *num.* 10. & apud ipsum *Sacra Congreg. Concilii in Nullius* 27. *Maii* 1645. *lib.* 17. *decret. pag.* 480.

Pensio secundum se non potest sine Beneplacito Apostolico redimi pecuniis, licet istæ dicantur esse veluti anticipatæ aliquot annorum solutiones. Navarr. Gigas, Parisius, Azorius, Garcias, Bonacina, Barbosa, Lotterius, Leurenius citati, & secuti a La Croix *lib.* 4. *n.* 1183. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 6. *n.* 3. *disc.* 11. *n.* 10. *disc.* 80. *n.* 5. dicens expresse, quod extinctio Pensionis facta gratis non exigit Beneplacitum, secus mediante pretio; Ventriglia *tom.* 1. *annot.* 11. §. 3. *n.* 42. ubi dicit expresse, quod de stylo Curiæ, qui facit Legem, & vigore Constitutionis S. Pii V. incip. *Ex proximo*, non potest Pensio vendi, aut redimi sine auctoritate Summi Pontificis, alias incurritur crimen Simoniæ, ut post Azorium, Reginald. Suarez, Filliuc. Layman, Bonacinam, & alios advertit Barbosa *lib.* 3. *Jur. Eccles. univers. cap.* 11. *n.* 20. *& seq.* 99

Attamen ipse Barbosa *loc. cit. n.* 25. cum Bonacina per eum adducto, dicit absolute Pensionarium absque Simoniæ labe posse alteri vendere, vel donare fructus suæ Pensionis etiam ad totam vitam, modo illius titulum retineat. Quod & videtur tenere etiam Rota *part.* 12. *recent. decis.* 397. *num.* 19. expresse dicens, quod *Pensionis commoditas exigendæ cadit in commercio, recipit hypothecam, & potest libere vendi*, & ad id citat aliam Rotæ *decisionem* 834. *num.* 11. *coram Burat.* Azorium, Suarez, Bonacinam, & Larream. In tali enim casu cessio, seu venditio, aut donatio Pensionis comprehendit solam commoditatem, & Jus casuale ejusdem Pensionis, non autem titulum, & Jus formale, cum talis titulus, & Jus formale Pensionis remaneat semper penes cedentem, ut advertit eadem Rota recent. *part.* 15. *decis.* 8. *n.* 2. Et probabilius cum plurimis aliis tenet La Croix *lib.* 4. *num.* 1184. ubi contra 100

Hen-

Henriq. Layman, Garciam, Toudut. Lotter. Lucam apud Leuren. *loc. cit. quæst.* 668. tenentes redemptionem Pensionis propria auctoritate factam esse absolute Simoniacam; dicit, quod probabilius tenent plurimi cum Diana *part.* 12. *tract.* 5. *resol.* 5. Haun. *de justitia t.* 6. *tract.* 2. *n.* 564. nullo modo esse Simoniacam; Immo Cajetan. Valent. Tolet. Suarez, Rayn. Less. Castropal. Pirhing dicunt nullum esse peccatum, Pensionem jam antecedenter constitutam redimere anticipate solvendo, quia dicunt, ibi tantum emitur immunitas ab obligatione quotannis solvendi Pensionem, quæ immunitas est quid mere temporale. Idem etiam tenet Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 2. *n.* 1381. cum Castiop. Tancr. Ant. a Spiritu Sancto contra Nav. Sotum, & alios, quia, dicit ipse, redemptio Pensionis non est emptio alicujus Juris spiritualis, sed extinctio debiti temporalis; Immo est quædam anticipata solutio, per quam non tollitur, nec dissolvitur Jus, quod Pensionarius habet ad recipiendos fructus, sed perficitur, & completur; Adeoque, qui Pensionem redimit, non emit Jus Pensionarii ad fructus, sed anticipate ei fructus, ad quos habet jus, solvit. *Hæc ille*.

101 Ast dato etiam, quod vendere fructus Pensionis, retento adhuc Titulo, non sit Simonia, tamen hæc venditio non potest ad totam vitam, & pro longo tempore fieri sine Beneplacito Apostolico, cum de stylo Curiæ, qui facit Legem, & vigore Constitutionis S. Pii V. incip. *Ex proximo*, non possit Pensio vendi, aut redimi sine auctoritate Papæ, & sit contra *Extravagant. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand.* cujus vigore fructus Pensionis non posse vendi, vel locari ultra triennium defendunt Navarr. *consil.* 11. *de rebus Eccles.* Lessius *de just. & jur. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 122. *ad finem*, Garcias *de Benefic. part.* 2. *cap.* 1. *n.* 37. Ventriglia *tom.* 1. *annotat.* 1. *num.* 29. *&* t. 2. *annotat.* 11. §. 3. *n.* 42. & alii. Unde tenentes fructus Pensionis, & commoditatem posse vendi, intelligendi sunt, & admittendi solum per triennium, & non ultra, secundum dicta per Garciam *loc. cit. cap.* 5. *n.* 26. *& seq.* & per Ventrigliam *loc. cit. n.* 42. & per alios.

102 Pensio debet esse ita moderata, ut congrua sustentatio adhuc remaneat Beneficiato; Rota
103 recent. *part.* 5. *t.* 1. *decis.* 287. *num.* 13. Et ideo Papa solet reservare pensiones, dummodo remaneant pro titulari, seu Beneficiato duæ tertiæ partes fructuum: Rota recent. *part.* 11. *decis.* 11. *n.* 15. Quandoque tamen Pensio reservatur usque ad dimidiam partem fructuum; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 379. *n.* 13. Et sane juxta stylum Datariæ Beneficia solent gravari Pensione ascendente ad medietatem fructuum; Rota *part.* 4. *tom.* 3. *decis.* 536. *numer.* 6. Ultra tertiam vero, aut dimidiam partem reservari non solent Pensiones; Rota *part.* 2. *decis.* 444. *n.* 1. Ita ut Pensio reservata ultra medie- 104
tatem fructuum sit nulla, & pro nulla declarari debeat; Rota *part.* 16. *dec.* 342. *n.* 2. Gigas, Barbosa, Lotter. Ventriglia, Leurenius *l. cit. q.* 484. apud La Croix *loc. cit. n.* 1133. dicentes Pensionem excedentem determinatam quantitatem corruere totam.

Hinc clausula solita apponi: *Dummodo Pen-* 105
sio tertiam partem, seu medietatem fructuum non excedat, operatur, ut Pensionarius non possit agere ad Pensionem, nisi prius eandem clausulam verificaverit, etiamsi Titularis consenserit Pensioni; Rota *part.* 11. *dec.* 288. *n.* 4. *&* 5. *part.* 8. *dec.* 24. *num.* 2. *&* 3. *part.* 17. *dec.* 24. *num.* 33. *&* 34. Quia dicta clausula qualificat reservationem Pensionis, ita ut non mereatur executionem, antequam eadem qualitas fuerit justificata, seu pensio possit exigi, dunec a Pensionario non fuerit justificatus non excessus; Rota *part.* 10. *dec.* 3. *n.* 5. 7. *&* 8. Dicta enim clausula in reservatione Pensionis apposita reddit illam conditionalem; Rota *par.* 17. *dec.* 41. *num.* 11. Immo non solum reddit illam conditionalem, sed etiam onus probandi transmittit in Pensionarium; Rota *part.* 3. *dec.* 747. *num.* 1. Et sic Pensio reservata cum dicta clausula nullatenus sustinetur, nisi prius illa verificata fuerit; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 135. *num.* 1. Qua non verificata, corruit reservatio Pensionis; Rota *part.* 11. *dec.* 187. *num.* 10.

In impetratione, & impositione Pensionis 106
facienda est mentio, quod Beneficium sit alia Pensione gravatum; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 49. *n.* 7. Reservatio enim Pensionis super Beneficio alia Pensione gravato plerumque denegatur, vel difficiliter conceditur a Papa;
Rota *part.* 16. *dec.* 69. *n.* 4. Pensio autem re- 107
servata, nulla facta mentione primæ, antecedenter impositæ super eodem Beneficio, dicitur subreptiria, & nulla; Rota *part.* 2. *decis.* 666. *n.* 2. *& dec.* 739. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 119. *n.* 2. *part.* 7. *dec.* 169. *n.* 1. *part.* 10. *dec.* 107. *n.* 15. *part.* 16. *dec.* 69. *n.* 4. & sæpe alibi; Panimol. *dec.* 136. *num.* 54. cum aliis ibi citatis. Et quidem nulla est ipso Jure, non ope exceptionis, adeo ut nec reviviscat, ubi prima Pensio cesset, etiamsi secunda Pensio motu proprio fuerit reservata; Rota *part.* 7. *dec.*

dec. 169. *nu.* 1. 2. *&* 3. Immo corruit in totum. Rota *par.* 7. *cit. dec.* 169. *n.* 1. *par.* 17. *dec.* 279. *num.* 15. Garcias *de Benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 561. Parisius *de Resignat. Benefic. lib.* 6. *qu.* 2. *num.* 4. Caputaquen. *decis.* 312. *num.* 3. *&* 4. *par.* 2. Panimol. *dec.* 136. *n.* 54. & alii passim.

108 Pensio legitime imposita, est a Beneficiato sub mortali solvenda, quia acceptando Beneficium Pensione gravatum, censetur contraxisse cum Pensionario, & se obligasse ad solutionem. Rota recent. *par.* 1. *dec.* 176. *n.* 1. *par.* 3. *dec.* 110. *n.* 14. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 11. *num.* 70. cum pluribus ibi citatis, Leurenius *in Foro Beneficial. par.* 3. *quæst.* 544. La Croix *lib.* 4. *n.* 1159. cum Azor. Garcia, Barbosa, Castropal. ibi citat. & alii passim.

109 Si pensiones non fint solutæ a proprio Beneficiato, tenentur ejus heredes, & si hi non possint, & Pensionarius probet se fecisse debitas diligentias pro obtinenda Pensione suis temporibus, tenetur successor in Beneficio solvere ipsas Pensiones decursas, non solutas ab antecessore, & ad id datur actio Pensionario contra ipsum. Rota *in una Canariensi Pensionis* 15. *Jan.* 1597. *cor. Gypsio*, *in Hispalensi Pensionis* 16. *Decemb.* 1577. *coram Card. Blanchetto*, *& in Oseensi*, *& Barbastrensi Pensionis* 19. *April.* 1609. *coram Card. Lancellot.* & sæpissime in aliis citatis, *in Neritonensi Pensionis* 10. *Jun.* 1611. *coram Gregorio XV.* impressa per Farinac. *dec.* 352. *num.* 2. *par.* 2. *recent.* & per Bellarmin. *dec.* 507. *n.* 1. & per Campanil. *in diversf. Jur. Canonic. Rubric.* 11. *cap.* 24. *nu.* 20. & sic tenent Gratian. *discept. Forens. cap.* 9. *n.* 59. Garcias *de Benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 199. Panimol. *dec.* 134. *n.* 33. *& seq.* Barbosa *loc. cit. num.* 72. Card. de Luca *de Pensionibus disc.* 19. *n.* 5. *&* 14. *disc.* 31. *n.* 8. *disc.* 33. *num.* 4. *disc.* 87. *num.* 2. *&* 7. Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 11. §. 2. *a num.* 42. cum plurimis ibi adductis, & alii passim. Et ratio est, quia onus solvendi Pensionem videtur esse impositum non hujus, vel illius anni fructibus, sed quibuscumque usquedum solvatur Pensio. Tum quia Papa videtur ab initio ad hoc obligasse Beneficiatum, & Successores in Beneficio gravato. Et sic Successores tenentur ad solutionem Pensionis decursæ, non tanquam debitum proprium, sed tanquam debitum Beneficii. Rota rec. *par.* 16. *dec.* 231. *n.* 14.

110 Pensionario moriente ante terminum solvendæ Pensionis, Beneficiarius tenetur solvere heredibus pro rata fructuum perceptorum, vivente Pensionario. Rota apud Coccin. *dec.* 327. *nu.* 1. & apud Cavaler. *dec.* 129. Panimol. *decis.* 134. *num.* 25. *& seq.* Riccius *in praxi par.* 3. *resol.* 468. *n.* 1. Bellet. *Disquisit. Cleric. par.* 1. *tit. de Bonis Clericor.* §. 18. Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 11. §. 3. *n.* 7. *&* 8. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 81. *n.* 23. *disc.* 138. *n.* 10. *de Pensionib. disc.* 28. *n.* 3. *&* 4. & alii passim dicentes hoc idem servandum esse, quando Camera Apostolica, mediante spolio, defuncto succedit; debetur enim Cameræ, ubi adest usus spoliorum. Panimol. *dec.* 134. *n.* 32.

Annus pro solvenda Pensione incipit currere 111
a die constitutæ Pensionis, & terminat eadem die sequentis anni. Rota *part.* 15. *recent. dec.* 356. *num.* 3. Leurenius *loc. cit. quæst.* 561. La Croix *loc. cit. num.* 1164. & alii communiter.

Locus, in quo solvi debet Pensio, est ordina- 112
rie, ubi situm est Beneficium, & ubi fructus percipiuntur, nisi aliter in Litteris reservationis sit dispositum. Leurenius *loc. cit. quæst.* 562. Bartol. Garcias, Corrad. Castrop. citati, & secuti a La Croix *loc. cit. numer.* 1164. & alii passim.

Pensio imposita in pecunia solvenda est in 113
pecunia debita, nec Beneficiatus liberatur solvendo aliam, per textum in *lib.* 2. §. *Mutui datio ad fin. ff. Si certum petatur*; ubicumque enim deducta est qualitas in stipulationem, ea est præstanda; nec potest solutio fieri in diversa, per textum in *l. Cum quid*, *ff. Si certum petatur*, per Baldum *in d. l.* 2. §. *Mutui datio num.* 3. & in terminis Lotter. *de re Beneficiar. lib.* 1. *q.* 39. *num.* 172. *& seq.* Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 11. §. 2. *n.* 26. & alii passim. Vide verb. *Moneta n.* 19.

Esset tamen admittenda solutio in alia spe- 114
cie pecuniæ, quando esset penuria qualitatis Monetæ promissæ, & debitæ, & quando Pensionarius nullum damnum reportaret ex mutatione, sed omnino conservaretur indemnis. Rota *in una Cremonensi Pensionis* 15. *Jud.* 1589. *coram D. Orano*, *arg. cap. Olim* 20. *& cap. Cum Canonicis* 25. *de Censibus*, Ventriglia *loc. cit. numer.* 26. Lotter. *loc. cit. numer.* 174. *&* 175. & alii communiter; Vid. verb. *Moneta num.* 20.

Pensio simpliciter, & distincte constituta, 115
& reservata in Ducatis, aut in Scutis, nulla facta mentione, an sint ducati de Camera, vel monetæ usualis; an sint Scuti aurei, vel argentei; solvenda est in Ducatis, seu Scutis monetæ usualis regionis, & exiguioribus, & minus gravantibus Beneficiatum, per text. *in l. Nummis indistincte legatis* 75. *ff. de Legatis* 3. ibi:

3. ibi: *Nummis indiſtinctè legatis, hoc receptum eſt, ut exiguiores legati videantur, ſi neque ex conſuetudine Patrisfamiliæ, neque Regionis, unde fuit, neque ex contextu teſtamenti poſſit apparere; l. Semper in obſcuris, de Reg. Juris*, ubi in obſcuris, quod minimum eſt, debetur, & in dubio ſemper pro Debitore judicandum eſt, *l.* 1. §. *Cui certum, & l. Cum*
116 *certum, ff. de aur. & argent. legat.* Si autem ex uſu, vel ex Regione, vel ex contextu Litterarum reſervationis poſſit haberi interpretatio, de qua ſpecie Summus Pontifex intellexit, tunc in illa ſpecie facienda eſt ſolutio, per textum expreſſum *in cit. leg. Nummis* 75. *de Legatis* 3. *Communis* cum Ventriglia *loc. cit. nu.* 28. Vide ipſum ibi multa adducentem ad rem *ſub nu.* 29. *&* 30.

117 Penſio reſervata in Ducatis Cameræ, ſi ſolvatur in Curia, debet ſolvi in Ducatis auri de Camera, & pro eis Scuta auri in auro cum additione unius Julii juxta formam Litterarum Apoſtolicarum: ſi autem ſolvatur extra Urbem in aliis Regionibus, ubi difficulter reperiuntur aurea, ſufficit, quod fiat ſolutio in alia moneta valoris æquivalentis. Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 430. *num.* 1. & ſæpe alibi, Ventriglia *loc. cit. num.* 27. & alii paſſim. Vide verb. *Moneta*
118 *num.* 20. Aurea autem de Camera æſtimantur in ratione Juliorum quatuordecim, nec ab eorum valutatione recedendum eſt de tempore gratiæ. Rota *par.* 4. *tom.* 2. *dec.* 488. *num.* 1.

119 Quomodo autem ſolvenda ſit Penſio, quando valor Monetæ, qui erat tempore reſervationis penſionis, fuit alteratus, & mutatus? Vide dicta ſub verb. *Moneta a nu.* 13. *ad* 17.

120 Penſio exigi non poteſt ante expeditionem Litterarum Apoſtolicarum; & ſi ante fuerit exacta, redditur nulla, ſtante Decreto in reſervatione apponi ſolito: *Vigore Litterarum Apoſtolicarum deſuper conficiendarum, nec ante; alias præſens reſervatio ſit nulla.* Barboſa *l.* 3. *Juris Eccleſiaſtic. citat. cap.* 11. *numer.* 98. La Croix *lib.* 4. *n.* 1168. Card. de Luca *de Penſion. diſc.* 22. *num.* 3. *diſc.* 29. *num.* 3. *diſc.* 30. *n.* 9. *diſc.* 40. *num.* 7. *diſc.* 44. *num.* 9. *de Benefic. diſc.* 64. *num.* 10. *& Comm. aliorum.* Rota *par.* 2. *recent. dec.* 392. *num.* 1. *par.* 3. *dec.* 78. *num.* 4. & ſæ-
121 pe alibi. Dicuntur autem Litteræ expeditæ, quando ſunt plumbatæ. Rota *par.* 3. *dec.* 68. *ſub num.* 4. & ſæpe alibi; Barboſa *loc. cit. nu.*
122 110. cum pluribus ibi citatis. Debita tamen Penſio poſt expeditas Litteras, eſt ſolvenda a die reſervationis, non autem a die expeditionis ipſarum Litterarum, quamvis expeditio ſit in conditione poſita. Rota *rec. par.* 5. *tom.* 2. *dec.* 539. *num.* 16. Leurenius *loc. cit. quæſt.* 585. Card. de Luca & alii.

Penſionarius ſub onere non faciendi fructus 123
ſuos, ſed reſtituendi, tenetur quotidie recitare Officium B. M. V. ex Conſtitutione 135. S. Pii V. incip. *Ex proximo*. Barboſa *loc. cit. nu.* 11. cum pluribus ibi citatis; Ventrigl. *tom.* 2. §. 2. *num.* 86. & alii communiter, dicentes Penſionarios teneri ad recitationem Officii B. M. V. ſub eadem pœna, ſub qua Beneficiati tenentur ad recitationem Officii Divini. Satisfacit tamen Penſionarius ſi recitet Officium 124
Divinum, & omittat Officium B. M. V. Barboſa *loc. cit. num.* 13. Ventriglia *loc. cit. num.* 86. Bonacina *de Horis Canonicis diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 10. & alii paſſim. Inſuper 125
Clericus in Sacris, vel habens Beneficium, & Penſionem ſatisfacit ſuæ obligationi unica recitatione Divini Officii, etiamſi omittat Officium parvum B. M. V. Barboſa, Ventriglia, Bonacin. locis citatis, & alii paſſim. Penſio- 126
narius, cui auctoritate Apoſtolica eſt redempta Penſio in totum, non obligatur ad Officium B. M. V. quia S. Pius obligat ſolos Penſionarios, qualis hic non eſt, cum dimiſerit totaliter Jus Penſionis auctoritate legitima Papæ. Bonacina *loc. cit. num.* 11. La Croix *lib.* 4. *nu.* 1156. Barboſa *loc. cit. ſub num.* 14. & alii. Secus autem, ſi auctoritate propria admittat 127
tantum aliquas anticipatas ſolutiones, quia hic revera remanet adhuc Penſionarius, cum adhuc retineat Jus Penſionis. La Croix *loc. cit. num.* 1156. & alii paſſim.

Quando Penſio eſt reſervata in capite, ſeu 128
perſona unius in commodum, & utilitatem alterius, ille duntaxat ad Officii recitationem obligatur, in cujus commodum Penſio reſervata eſt. Barboſa *loc. cit. num.* 12. Bonacina *loc. cit. num.* 7. Ventriglia *loc. cit. num.* 86. & alii paſſim.

Penſionarius ex redditibus Penſionis impoſitæ 129
ſuper Beneficio tenetur pro rata concurrere ad Eccleſiæ reparationem, ſicuti tenetur ipſe Titularis, ſeu Beneficiatus; Niſi Penſio ita impoſita fuerit, ut ab omni protſus onere libera ſolvatur. Panimoll. *dec.* 6. *adnotat.* 8. *num.* 53. Navarr. *conſil. unico de Eccleſ. ædificand.* relat. per Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 64. *num.* 18. Ventriglia *tom.* 2. *annotat.* 11. §. 2. *num.* 1. *& ſequ.* cum pluribus ibi citatis. Rota rec. *par.* 9. *tom.* 2. *dec.* 343. *n.* 32. Niſi
enim Papa exemerit Penſionem a quibuslibet 130
oneribus, & impoſitionibus, tenetur Penſionarius ad onera, quæ in dies imponuntur ſuper Beneficiis. Rota recent. *par.* 3. *deciſ.* 407. *nu.*

3. Im-

131 3. Immo ubi agatur de Pensionibus super Beneficiis Religionis Hierosolymitanæ impositis, Peusionarius, etiamsi sit Cardinalis, tenetur
132 ad onera ejusdem Religionis. Rota *ibid. num.* 16. Prout in casu contributionis tenetur Pensionarius contribuere pro rata Pensionis. Rota *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 23. *num.* 4. Adeoque tenetur ad solutionem decimarum, & onerum præstandam Principi, nisi fuerit specialiter derogatum. Rota *par.* 5. *tom.* 1. *d. dec.* 23. *n.* 31. Atque etiam concurrere debet ad necessarias impensas reparationum. Rota *par.* 9. *tom.* 2.
133 *dec.* 343. *n.* 32. Unde generaliter tenetur Pensionarius pro rata Pensionis contribuere ad omnia onera Beneficii, nisi Papa addiderit, quod Pensio sit omnino libera, immunis, & exempta: Azor. Barbosa, Lotter. Leuren. citati, & secuti a La Croix *lib.* 4. *n.* 1158.

134 Pensionarius habens Pensionem ultra valorem 60. Ducatorum auri de Camera; tenetur deferre vestes Clericales Talares sub pœna privationis; Sixtus V. Constitut. 92. incip. *Sacrosanctam*.

135 Pensionarius habens Pensionem solitam concedi Clerico, gaudet privilegio Fori, etiamsi non deferat Habitum, & Tonsuram. Sic Barbosa *de Offic. & potest. Episc. par.* 2. *alleg.* 12. *num.* 8. cum pluribus aliis ibi citatis, afferens id decidisse Sacram Congregationem Concilii, *& de offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 57. *num.* 151. ubi affert præcisum Decretum Sacræ Congregatiouis Concilii, & testatur se vidisse, & legisse ejus Originale, *& in Summa Apostolic. decis. verb. Pensio num.* 4. ubi expresse dicit, quod Pensionem obtinens habetur pro Clerico Beneficiato ad effectum privilegii, & Fori exemptiouis, & refert sic decidisse Sacram Congregationem Concilii *sub die* 18. *Decembris* 1595. & item *in Portugallien.* 10. *Aprilis* 1622. Sperell. *dec.* 66. *num.* 34. ubi etiam ipse asserit sic decrevisse Sacram Congregationem Concilii, ob quam decisionem varii sentientes contrarium se retractarunt, & novissime D. Riccius *in sua Synopsi Decretorum Sacræ Congregationis Immun. verb. Pensionarius num.* 1. præcisis his verbis afferens Decretum ejusdem Congregationis, ibi: *Pensionarius censetur Beneficiatus ad effectum fruendi privilegio Fori, etiamsi non incedat in Habitu, & Tonsura. Perusina* 20. *Febr.* 1652. *lib.* 4. *Decret. Paul.*
136 *pag.* 175. Coutrarium tamen, scilicet non gaudere privilegio Fori Pensionarium, nisi deferat Habitum, & Tonsuram, sustineut Azeved. *lib.* 1. *num.* 5. *vers. Sed an Pensio tit.* 4. *lib.* 1. *novæ recopil.* Flamin. *de Resignationibus lib.* 1. *q.* 11. *num.* 70. Garzias *de Benefic. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 70. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 5. *num.* 6. & alii apud Barbosam *in cit. allegat.* 12. *num.* 8. afferentes etiam pro se aliam Decisionem Sacræ Cougregationis, & novissime Monacell. *tom.* 2. *tit.* 14. *formul.* 7. *num.* 14. ubi dicit sic decrevisse *Sac. Congr. Conc.* 6. *Jun.* 1622. & late idem Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad d. tom.* 2. *a.* 150. *ad* 154. ubi etiam pro se allegat plures Doctores, inter quos Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Ad audientiam* 31. *de Rescriptis num.* 232. dicens ibi adducere ad id declarationem Sacræ Congregationis Concilii; Qui tamen Fagnanus, si ibi attente legatur cum declaratione dictæ Sacræ Congregationis, immo & cum declaratione Sanctissimi, aperte favet nostræ sententiæ, ipsamque tuetur contra sententiam oppositam defensam a Monacell. & ab aliis supracitatis, ut ibi videri potest, & ea, quæ diximus *supra n.* 8. adeoque &c.

Pensionarius, qui habet Indultum retinendi 137
Pensionem, etiamsi non incedat in Habitu, & Tonsura Clericali, & Matrimonium contrahat, non censetur dispensatus ad militiam, ad quam si transeat, amittit Pensionem, quia talis dispensatio nequit supplere defectum provenientem ex militia, quæ est in diversa specie impedimenti, uempe illius, per quod exercentur, seu exerceri possunt sæva, unde indiget sua speciali dispensatione, alias statim ac efficitur miles, Beneficium, & Pensionem amittit. Rota *coram Celso dec.* 69. *nu.* 16. *&* 17. *& num.* 22. ubi ampliat locum habere, etiam re integra, antequam sæva exerceat, militiam deserat, & primævum statum reassumat; & ita respondit quoque *Sacra Congr. Conc. in Niciensi* 19. *Dec.* 1648. 18. *pag.* 563. & tenet Card. de Luca, *de Pensionibus disc.* 46. *num.* 3. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 14. *formul.* 7. *num.* 11. & alii passim.

Item Pensiouario pro obtinenda Pensione 138
obstat Officium militis levis armaturæ. *Sacra Congr. Conc. in Romana Indulti* 7. *Decembris* 1720. ad quem effectum concedi non solet sanatoria. *Sacr. Congr. Conc. dict. die ad* 2. *dub. quam deinde concessit die* 22. *Mart.* 1721. Sic refert Ursaya 1. *Miscellan. Sacro, & profano litt. P. num.* 145.

An, & quando Pensionarius teneatur, vel 139
non, Pensionem minuere, seu remittere? Vide verb. *Locatio a num.* 37. *ad* 47. & sicuti ibi de Locatore, discurre hic, salva proportione, de Pensionario.

An Pensionarius teneatur eodem modo, ac 140
Beneficiatus superfluos fructus Pensionum in pios

pios usus expendere? Variant Doctores. Negat absolute La Croix *l. 4. n.* 1157. cum Covarruv. Menoch. Tusc. Vasquez, Ricc. Nald. Gallet. Lugo, Binsf. Redoan. Azor. Reginald. Gigant. Trullench. Vallens. Tabern. Lenrenio, ibi citatis. At Mastrius *Theolog. Moral. disp.* 14. *num.* 77. Thom. Hurtad. *respons. moral. lib.* 2. *n.* 649. Molina *tom.* 1. *de justitia*, *& jure tract.* 2. *disp.* 145. & plures alii affirmant valde probabilitet ad id obligari.

141 Advertendum est, quod Pensio reservata Clerico habitum, & Tonsuram Clericalem non deferenti, & etiam carnales nuptias cum pluribus successive, aut cum vidua ineunti amittitur ob transitum ad sæcularem militiam. Sic expresse *Sacra Congr. Conc. in Ulixbonen. Orien-*
142 *talis Pensionis* 23. *Nov.* 1737. Quod procedit etiam in terminis Equitum levis Armaturæ Custodiæ Corporis Summi Pontificis destinatorum, ut resolvit *eadem S. Cong. in Romana In-*
143 *dulti* 7. *Decemb.* 1720. Ad hoc enim ut Pensio retineatur post assumptam sæcularem militiam, necesse est ut ad id, ultra supradictum Indultum, specifica dispensatio obtineatur, ut declaravit *eadem Sac. Congreg. in Nicienfi* 19. *Decemb.* 1648. & coram Celso *decis.* 69. *num.* 16. 17. 19. *&* 22. Nec ad id solet concedi sanatoria. *Ead. Sac. Congreg. in D. Romana Indulti* 7. *Decemb.* 1720. *ad* 2. *dub.* pro Equite levis Armaturæ, quamvis ipsi postea ex speciali gratia fuerit concessa *die* 22. *Mart.* 1721. Vide *Thesaurum Resolutionum Sacræ Congregat. Concil. ad annum* 1737. *in dict. Ulixbonen. Orientalis Pensionis*, ubi ab Eminentiss. Card. Cavalchino, tunc ejusdem Secretario plurima sapientissime, ac eruditissime suo more adducuntur ad rem.

144 Pensionum abolendarum pacta contemporanea resignationi Beneficiorum, & earundem Pensionum reservationibus damnantur, & annullantur. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 30.
145 incip. *In sublimi* §. 3. Pensionum abolitiones, & cassationes obtentæ intra sex menses a die captæ possessionis Beneficii annullantur. Idem *ibidem*.

Additiones ex aliena manu.

146 Per promotionem ad Episcopatum non modo cessant pensiones, sed & evanescit indultum eas transferendi; Rota *in Tricaricen. pensionis* 8. *Junii* 1735 §. 4. *cor. Eminentiss. Crescent.* inter impressas *decis.* 234. *num.* 3. *& in Imolen. pensionis* 21. *Junii* 1748. §. 7. *cor. bon. mem. Vicecomit.*

Quod si in Indulto dictum sit: *Decernentes, prædicta omnia, & singula, præsentesque litteras &c. nec non quæ in præmissis facta sunt, aut fieri contigerit &c. nec etiam per promotionem ad Ecclesiam Cathedralem, etiam Metropolitanam, aut translationem, vel aliam statur, & personæ vestræ mutationem:* intelligitur Papa fecisse potestatem Indultario transferendi pensiones, non obstante promotione ad Episcopatum; Rota *in Imolen. pensionis* 22. *Junii* 1748. §. 8. *cor. bon. mem. Vicecom.* 147

Quid si promoto Indultario ad Episcopatum in decreto consistoriali dictum sit: *Pensiones annuas quoad viveres obtinere, retinere, & percipere, & de illis disponere libere, & licere valeres?* Prævaluit opinio, quod his verbis tributa intelligatur facultas retinendi, non item transferendi pensiones. Vide *Rota in d. Tricaricen. pensionis* 8. *Junii* 1735. §. 4. *& plur. sequent. cor. Eminentiss. Crescent.* inter impressas *decis.* 134. *n.* 4. *& plur. sequent.* 148

Votantes Signaturæ Justitiæ fruuntur indulto transferendi pensiones. Num autem hoc indulto frui possit aliquis de votantibus Signaturæ justitiæ, qui sententia Judicis ob crimina fuerit relegatus, privatus advocatia Consistoriali, & clericatu Cameræ, ad quem ascenderat, & de quo vivæ vocis oraculo dictum fuerit, *ut in futurum non describeretur in albo Prælatorum?* Affirmat Rota *in Romana pensionis* 7. *Junii* 1743. *cor. clar. mem. Tanario*, inter impressas *decis.* 268. idque ex ea potissimum ratione, quod ille haud desierit esse Prælatus. 149

De eo etiam quæri solet, an sustineatur translatio pensionis ab Indultario facta, si pridem is Titulari promisetit, se non esse translaturum? Confer Rot. *in Aretina pensionis* 16. *Junii* 1721. *&* 2. *Martii* 1722. *cor. bon. mem. Gamaches.* 150

PERCUSSIO. Vide verb. *Excommunicatio*, *art.* 12. *a num.* 2. *ad* 6.

PEREGRINI. Vide verb. *Lex artic.* 3. *a num.* 18. *ad num.* 45.

PERJURIUM. Vide verb. *Accusatus a num.* 31. *ad* 43. verb. *Juramentum*, *art.* 1. *a n.* 13. *usque in finem*, verb. *Mendacium a num.* 17. *ad* 21. verb. *Pœna art.* 2. *a n.* 176. verb. *Restrictio mentalis per tot.* verb. *Reus n.* 26.

PERMUTATIO BENEFICIORUM. Vide verb. *Resignatio*, seu *Renunciatio Beneficiorum*.

PERQUISITIO.

1 PErquisitio frumenti Ecclesiasticorum in locis Immunibus a Nuncio demandata Ministro Laico improbatur ; & injungitur , ut deputet personam Ecclesiasticam non diffidentem Ministris Abundantiæ . *Sacra Congr. Immunit. in Florentina 9. Februar.* 1694. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 71.

2 Perquisitio in Molendinis , & in aliis locis Commendæ Religionis Hierosolymitanæ , Appaltatoribus non est licita , nisi mediante Ministerio Curiæ Eccles. habentis facultatem a Sacra Congregatione . *Ead. Sacra Congr. Immunit. in Auximana* 25. *Julii* 1643. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 18.

3 Perquisitiones scripturarum , & rerum factæ a Fiscali Nunciaturæ in Conventu , seu Cella Regularis prætensi Monetarii , sunt nullæ , & cum Sanctissimo pro facultate Nuncio utendi rebus , & scripturis sic extractis , & prosequendi processum etiam super asserta moneta contra d. Regularem carceratum a Curia Laica , & statim remissum in carceribus Nunciaturæ . *Eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Neapolitana* 29. *Maii* 1696. *lib.* 2. *Decret. Valleman. pag.* 26.

4 Vigore Litterarum perquisitionis rerum furatarum Vicarius non consignet judici Sæculari res , & pecunias , quæ non sunt expressæ , & indicatæ inter res furatas , sed ipsas consignet cui de Jure . *Eadem Sacra Congregat. Immunit. in Neapolitana* 15. *Junii* 1688. *lib. Decret. Mart. pag.* 306.

5 Permittitur perquisitio furti pecuniarum commissi a Ministris Domus Sanctissimæ Annunciatæ , ut prætenditur , absconditi in Monasterio Monialium , facienda tamen per Episcopum , vel aliam personam Ecclesiasticam ; *Eadem Sacra Congregat. Immunitat. in Trojana* 11. *Januar.* 1626. *lib. Scripturarum Veterum pag.* 91.

6 Datur facultas perquirendi Thesaurum in Ecclesia ad effectum consignandi cui de Jure , facta tamen obligatione de reducendo omnia in pristinum . *Eadem Sacra Congr. Immun. in Capuana* 6. *Maii* 1664. *lib. Decretal. Rocci pag.* 553.

7 Datur facultas perquirendi , & extrahendi instrumenta ad usum conficiendi aleas in locis immunibus , etiam in Monasteriis Regularium , non tamen mulierum . *Ead. Sac. Congr. Immun. in Romana* 12. *Junii* 1678. *lib.* 2. *Decret. Alt. pag.* 1612.

Datur facultas Episcopis status Mediolan. perquirendi fraudes , & res repositas in locis immunibus in præjudicium Appaltatorum in forma , etiam Domibus Regularium , & illius vigore procedant , & provideant per viam præcepti tantum , non autem per viam Edicti . *Eadem Sac. Congr. Immun. in Mediol.* 23. *Sept.* 1659. *lib. Decret. Rocci pag.* 210. 8

De mandato Sanctissimi datur Em. Archiepiscopo facultas ad annum perquirendi res furatas ; res , uti dicitur *di contrabbando* , res dolose Decoctorum , & res Administratorum substantiæ pupillorum in locis immunibus quibuscumque (exceptis Monasteriis Monialium , & Conservatoriis) & consignandi Judici sæculari , ut de ipsis diponat , prout de Jure , recepta promissione prius , & juramento non utendi rebus sic extractis pro corpore delicti . *Ead. Sac. Congr. Immun. in Mediol.* 13. *Aug.* 1696. *lib.* 2. *Decret. Vall. pag.* 168. 9

Datur facultas , annuente Sanctissimo , perquirendi Eminentiss. Legato in omnibus locis immunibus (exceptis Monasteriis Monialium) fraudes contra Appaltatores Tabacchi ; Dummodo in faciendis istis perquisitionibus utatur Ministerio Personæ Ecclesiasticæ cum solitis cautelis . *Eadem Sacra Congreg. Immun. in Ferrarien.* 14. *April.* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 39. 10

Conceditur facultas perquirendi in locis immunibus bona spectantia ad spolium , & extrahendi in forma . *Eadem Sacr. Congreg. Immun. in Ferent.* 7. *Maii* 1659. *lib. Decret. Rocci pag.* 86. 11

Dantur A. C. Litteræ perquisitionis in forma contra bona Episcopi debitoris Pensionis , excepta Cathedrali , & Palatio Episcopali . *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Callien.* 31. *Jul.* 1674. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 977. 12

Dantur Litteræ Perquisitionis in forma A. C. pro rebus , seu frumentis , ac penoribus Episcopi ad favorem Pensionarii d. Episcopi . *Eadem Sacr. Congreg. Immun. in Romana* , *seu Nolana* 21. *Octobris* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1863. 13

Dantur A. C. Litteræ Perquisitionis in forma contra Episcopum , qui fraudulenter transtulerit omnia sua bona in locis immunibus ad effectum satisfaciendi Eminentiss. Cardin. Creditori Pensionis . *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Terracinen.* 8. *Septemb.* 1675. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 1144. 14

In

15 In casu, quo Parochus debitor cujusdam Sacerdotis conservabat omnia omnino bona sua in domo Parochiali, conceduntur Episcopo litteræ Perquisitionis, & extractionis ad favorem Creditoris, attento, quod jam obtinuerat mandatum executivum contra Parochum. *Eadem Sacr. Congr. Immun. in Tiburtina 19. Septemb. 1708. lib. Decret. Maresusci.*

16 Contra Debitores, qui fraudulenter transtulerunt omnia bona sua in diversis locis immunibus, conceditur Episcopo, ut possit perquirere, & extrahere ea ad effectum consignandi, facto inventario, Judici competenti, ut de iis disponat, prout de Jure. *Ead. Sacra Congr. Immun. in Catacen. 6. Octob. 1708. lib. 2. Decret. Maresusci, in Neapolitana 19. Septembris d. A. & lib.*

17 Censurati ob Perquisitiones eorum jussu factas in Ædibus Canonicalibus absolvuntur in forma privata; qui vero illas fecerunt, quatenus petant, absolvantur in forma Ecclesiæ. *Ead. Sacra Congr. Imm. in Florentina 9. Febr. 1694. lib. 2. Altoviti pag. 103.*

PERSONATUS. Vide verb. *Beneficium artic. 1. num. 27.*

P E S T I S.

---

1 JUbente Sanctissimo injungitur Archiepiscopo Neapolitano publicare Edictum pœnale, ne aliqua persona Ecclesiastica sæcularis, & Regularis audeat tempore suspicionis Pestis ingredi Civitatem Neapolitanam, absque speciali licentia ejusdem Archiepiscopi gratis concedenda. *Sacra Congregat. Immun. in Neapolitana 20. Jun. 1606. lib. 5. Decret. Pauluc. pag. 100.* apud Riccium verb. *Edicta Ecclesiastica num. 10.*

2 Et injungitur Nuncio, ut quinque Canonicos Lateranenses, qui fuerunt ingressi, puniat rigorose, nec non Abbatem, qui illos recepit. *Eadem Sacra Congr. Immun. ib.*

3 Datur facultas extrahendi personas, & res suspectas morbo pestilentiali. Unde fuit prorogata ad decennium talis facultas extrahendi personas, & res suspectas morbo Pestilentiali. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Meliten. 26. Mart. 1695. lib. 1. Decretor. Vallemani pag. 179.*

4 Regulares, qui tempore Pestis absque Beneplacito Apostolico solvunt Scuta duo millia pro construendis Lazaretis, incidunt in pœnas contentas in Decreto de rebus Ecclesiæ non alienandis. *Eadem Sacra Congr. Immun. in Florentina 21. Januar. 1631. lib. 2. Decret. Paul. pag. 72.*

Similiter Regulares, qui sine dicta facultate tempore pestis concedunt, vel consentiunt concessioni Conventuum pro usu Lazareti, incidunt in Excommunicationem. *Eadem Sacra Congreg. Immun. ibid.* apud Riccium verb. *Pestis.* 5

Quomodo Episcopi residere, & ministrare Sacramenta debeant, & possint tempore pestis: Vide verb. *Episcopus art. 3. n. 12. & seq.* 6

Parochi tempore pestis residere omnino tenentur in suis Parochialibus; Possunt tamen per alium idoneum ministrare Parochianis suis peste infectis Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, & si non residerint, contra eos procedendum est, servata forma Concilii Tridentini *cap. 1. in fine sess. 23. de reform. Sac. Congregat. Conc. in Mediol. 10. Octob. 1576.* apud Barbosam *in Summa Apostolic. dec. verb. Parochus quoad residentiam n. 16.* 7

Parochi tempore Pestis an teneantur etiam ministrare Eucharistiam Peste infectis? Variant Doctores, Molfesius enim, Major, & alii apud Dianam *part. 3. tract. 4. resol. 174. & part. 5. tract. 3. resol. 53.* Lohner *in Instruct. 6. part. 3. de Eucharistia art. 3. quæst. 5.* Gobat *tract. 4. num. 414.* & alii, docent, Parochum tempore pestis non teneri ministrare Eucharistiam, quia cum ejus vita requiratur ad alia Sacramenta magis necessaria, etiam aliis conferenda, non videtur esse propter aliquos exponenda tanto periculo in administratione Sacramenti, utilis quidem, sed minus necessarii. Econtra Suarez, Fagundez, Tolet. Navarr. Sotus, Henriq. Villalob. Filliuc. Silvester, Nugnus, Marchant. Mancin. Tabiena, Sa, Castropal. Lugo, Busemb. Aversa, Cardenas, Verivys apud La Croix *lib. 6. part. 1. num. 484.* dicunt, Parochum teneri, sive per se, sive per alium, Eucharistiam ministrare omnibus licite petentibus, etiam peste infectis, quia peste infecti habent Jus illam petendi, & sunt in gravi necessitate spirituali illam suscipiendi, licet forte Sacramentum Pœnitentiæ susceperint; cum nihilominus valde infestentur a Dæmone, indigeantque viribus spiritualibus, quas hoc Sacramentum causat; possetque ipsis etiam per accidens causare primam gratiam, si non haberent; Unde revera saltem per alium, si possit haberi, tenerentur parochi Eucharistiam ministrare peste infectis; Si vero in aliquo loco non adesset 8

ſet alius Sacerdos, qui in defectum Parochi poſſet ſubſtitui, tunc ipſe Parochus ad id non teneretur, quia non deberet, miniſtrando aliquibus Euchariſtiam, exponere ſe periculo deſtituendi totum populum, eumque relinquendi ſine aliis magis neceſſariis Sacramentis; nam neceſſitas Communitatis prævalet neceſſitari privatæ, & inter duo mala majus eſt evitandum, & minus eligendum; *cap. Duo mala* 1. *diſt.* 13.

9 Idem pariter eſt dicendum de obligatione Parochorum adminiſtrandi peſte infectis Extremam Unctionem, ſive per ſe, ſive per alios, quando poſſint haberi; ſecus autem non, uti mox dictum eſt de Euchariſtia; Vide verb. *Extrema Unctio n.* 43. & 44.

10 Peſtis cauſa qui abſuerunt, quotidianæ diſtributiones illis non debentur, niſi probetur legitima conſuetudo, quod diſtributiones hujuſmodi darentur abſentibus ex juſta cauſa. *Sac. Congr. Conc.* apud Barboſam *in Summa Apoſtolic. dec. verb. Peſtis n.* 1.

11 Peſtis occaſione Canonicus abſens non lucratur diſtributiones quotidianas, niſi peſtis graſſetur, & probetur legitima conſuetudo, quod diſtributiones hujuſmodi dari conſueverunt ab-
12 ſentibus ex juſta cauſa; Quando autem dicatur peſtis graſſari, ut ſit juſta cauſa abſentiæ, relinquendum eſt arbitrio Epiſcopi. *Sac. Cong. Conc. in Mediolan.* 9. *Nov.* 1630. apud Barboſam *loc. c. n.* 3. & 4.

13 Cautelæ adhibendæ a Parochis, & eorum Vicariis pro ſe conſervandis in adminiſtratione Sacramentorum tempore peſtis, traduntur a Reiffenſtuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 4. *num.* 106. Vide *ibi*.

14 * Peſtis tempore quid agi liceat, vel ſecus, circa adminiſtrationem Sacramenti Confirmationis, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, vide in ſingulis eorum articulis.

15 Num liceat dimidiare confeſſionem mortalium ex timore contrahendi morbi, quæſtio eſt anceps inter Doctores, in qua nihil certe decernitur. *De Synodo Diœceſ. lib.* 3. *cap.* 19. §. 19. *nov. edit.*

16 In ordine ad miniſtrandam Euchariſtiam non eſſe omnem Eccleſiæ ritum ſervandum, qui modo ab Eccleſia præſcribitur, docet immortalis memoriæ vir Muratorius in Tract. de Peſte; ſed ab Epiſcopi judicio expetendum eſſe quid a ſingulis præſtari poſſet, ut minus periculoſe, ſed decenter miniſtretur, quod etiam reſcriptum fuit ad poſtulata Vicarii Apoſtolici Juliæ Cæſareæ. *De Synod. Diœceſan. ibidem* §. 26.

Toto poſſet Epiſcopus judicare tempore peſtis, quod Euchariſtia laicis porrigeretur ſuis manibus accipienda, ut ipſi per ſe ori illam inducerent. *Ibid.* §. 27. 17

Extrema Unctio erga peſte infectos conferri poteſt inungendo organum illius ſenſus, qui unctioni magis expoſitum ſe offert, ita formam proferendo, quomodo fieri ſolet cum unus tantummodo ſenſus inungitur. *Ibid.* §. 29. 18

Licet autem judicio Epiſcopi in eo caſu inungere ægrotum adhibita oblonga virga, cujus in extrema parte ſit goſſypium oleo Sacro imbutum. *Ibid.* §. 30. 19

PHISIOGNOMIA. Vide verb. *Superſtitio num.* 24.

P I G N U S.

QUÆ vendi non poſſunt, nec poſſunt in pignus dari; *L. Pupillus*, §. *Eam rem*, *ff. Quæ res pignori*. Quare res Eccleſiæ, & etiam mobilia pretioſa non niſi concurrente legitima cauſa, & accedente licentia Sedis Apoſtolicæ, vel Epiſcopi reſpectu mobilium minoris pretii, vendi poſſunt. *Inſtit. Eccleſ.* 69. §. 5.

Alia: Vide verb. *Hypotheca*, per tot.

P I L E O L U S.

Pileoli uſus in Miſſa etiam extra Canonem concedi non poteſt ab Epiſcopo, ſed ſolum a Papa. *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regul.* 3. *Jan.* 1590. & *die* 17. *Jun.* 1595. & *Sacr. Congr. Rit.* 24. *April.* 1626. & colligitur *ex c. Nullus* 56. *de conſecr. diſt.* 1. 1

Nullus etiam Epiſcopus Pileolo uti poteſt in Miſſa ſine Sedis Apoſtolicæ licentia. *Sacra Congreg. Rit.* 3. *Januar.* & 24. *April.* 1626. apud Barboſ. *in Summa Apoſtolic. dec. verb. Pileolus n.* 1. 2

Qui aſſiſtit in Choro Miſſæ Conventuali, non poteſt portare Pileolum per totum Canonem; In aliis vero Divinis Officiis uti poteſt; *Sacr. Congr. Epiſc. & Regul. in una S. Angeli* 5. *Novemb.* 1602. apud Nicol. *in Floſcul.* 3

scul. verb. Pileolus n. 2. Alii vero dicunt hoc Decretum esse Sacræ Congregationis Rituum, ut videre est apud La Croix *lib. 6. part. 2. n.* 2055. *Decret.* 55.

4 Pileolo uti non possunt Parochi, tam de die, quam de nocte ministrantes infirmis Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, neque prætextu invaletudinis. Sic respondit *Sac. Congr. Rit. in Romana* 13. *Aug.* 1695. *&* 2. *Januar.* 1696. parocho Sancti Laurentii in Damaso apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 3. *tom. num.* 9. *&* 10.

5 Alia. Vide verb. *Birretum*.

6 Immo neque in Choro potest portari Coma fictitia, seu, ut vulgo dicitur *Perucca*. *Sacra Congr. Conc. in una Bergomensi* 9. *Dec.* 1690. *lib.* 5. *Decret. fol.* 765. ubi rejecit instantiam Abbatis Petri Nigroni Canonici Cathedralis deferendi Comam fictitiam in Choro sub prætextu frigiditatis, & subtilitatis aeris, apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad tom.* 1. *num.* 261.

7 Et tanto minus Coma fictitia, seu Capillitium adscititium potest deferri, & retineri in actu celebrationis Missæ, ut expresse prohibuit Innocentius XI. ut patet ex Decreto de ejus mandato publicato *in Diœcesi Colon. die* 21. *Mart.* 1689. quod refertur sub verb. *Missa art.* 9. *num.* 4. Vide *ibi*: & apud Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 1. *n.* 93. ubi refertur consimile Decretum publicatum de mandato Innoc. XII. *die* 18. *Sept.* 1692.

8 Quinimmo Clerici deferentes Comam fictitiam, vulgo *Perucca*, possunt excommunicari, si sint Beneficiati, vel in Ordinibus Sacris constituti, ut habetur *in Concil. III. Constantinopolitano Canon.* 96. Et hanc pœnam excommunicationis ferendæ sententiæ contra Beneficiatos, & in Sacris constitutos deferentes Comam fictitiam, sustinendam, & imponendam esse declaravit Sacra Congregatio nonnullorum Cardinalium specialiter a Papa deputata *in Vigilien. Synodi* 18. *Maii* 1695. *in responsione ad* 28. Contra vero ceteros Clericos Minorum Ordinum esse procedendum juxta dispositionem Concilii *sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.* apud Monacell. *tom.* 1. *in Appendic. annot. ad Litter. Encyclicam Sacræ Congregationis Episcoporum & Regularium super exercitiis indecentibus Ecclesiasticorum num.* 20.

9 Et quod Capillitium adscititium permittendum non sit Ecclesiasticis personis, decrevit novissime *Sacra Congreg. Conc. in Melphit.* 8. *Aug.* 1722. quod fuit expresse pariter prohibitum in Urbe de mense Februarii 1725. de mandato Sanctissimi D. N. Benedicti XIII. ut refert Ursaya *in Miscellan. Sacro, & profano* 1. *litt. C. num.* 52. & habetur in Concilio Romano ab eodem Summo Pontifice celebrato anno 1724. *sub tit.* 16. *de vita & honestate Clericor. cap.* 3. ubi expresse statuitur, quod *Comam fictitiam, vulgo Perucca, aut Cerchietti numquam adhibeant*.

Alia ad rem. Vide verb. *Coma fictitia per tot.* & verb. *Missa art.* 9. *a num.* 2. *ad* 4. 10

P L A G I U M.

Plagium est crimen publicum, quo quis dolose surripit hominem liberum, vel servum alienum, sive detineat illum vinctum, aut celet, vel ei suadeat, ut a Patre, vel Domino suo aufugiat, sive vendat, donet, permutet, vel alio contractu, quo dominium rerum transfertur, aliis tradat, *l.* 1 *cum sequent. ff. & Cod. ad l. Fabiam, de Plagiariis*. 1

Hinc qui tale crimen committunt, Plagiarii appellantur, *cit. l.* 1. *cum sequentibus, ff. & Cod. ad Leg. Fabiam, de Plagiariis*. Et Plagiarii dicti sunt *a Plaga*, quia Patri, & Domino magna plaga infligitur, dum ipsis liberi, & servi subtrahuntur, & surripiuntur, quo casu committi dicitur furtum, & Plagium, juxta text. *in* §. *Interdum, Institut. de obligat. quæ ex delict. nascuntur*, & observat Cotta *in Memor. verb. Plagiarius fol.* 450. Ursaya *Instit. Criminal. l.* 2. *tit.* 8. *n.* 216. 2 3

Tale crimen, si homo, qui subripitur, sit sui Juris, non est proprie furtum, quia libera persona sub nullius est dominio, *l. Item Juris, Institut. de inutil. stipulat.* Si autem persona, quæ subripitur, est adhuc sub patria potestate constituta, verum furtum est; §. *Institut. de obligat. quæ ex delict. nascuntur*. Et inde Patri actio furti competit: *l. Eum qui* 14. §. *Si filius familias* 13. *ff. de furtis*, ibi: *Si filius familias subreptus sit, patrem habere furti actionem, palam est*: & idem repetitur *l.* 37. *ff. eodem*. 4 5 6

Talis autem actio furti non competit Matri, ut pote potestate in prolem carenti; *l. Mater filii* 38. *ff. eod. de furt.* ibi: *Mater filii subrepti, furti actionem non habet*. 7

Pœna Plagii olim erat pœna pecuniaria, *l. final. ff. ad Leg. Fabiam, de Plagiariis*. Hodierno autem Jure est pœna mortis, *cap. Qui furatur* 1. *de furtis*, ibi: *Qui furatur hominem & ven-* 8 9

& vendiderit, *convictus*, *morte moriatur*, juxta *l. Quoniam 7. & l. final. Cod. Ad Leg. Fabiam*, *de Plagiariis*.

10 Plagii crimen committunt illi, qui modica pecunia data, vel fraudulentis suasionibus incautos alliciunt juvenes ad se adscribendum militiæ, ut observat Amenus *de delictis*, *& pœnis tit. 3. §. 6. num. 36.* ubi quod id practicari vidit in Urbe pro cujusdam Principis servitio, sed seditione facta, opus fuit ad illam sopiendam captos pristinæ libertati restituere, & refert etiam Ursaya *loc. citat. num.* 219. Quod, & novissimæ accidisse anno 1738. refertur.

Additiones ex aliena manu.

11 Ridiculus fere semper *Auctor* est, dum etymon nominis tradit; at maxime hic ridiculus est, qui: *Plagiarii* (inquit) *dicti sunt a plaga*, *quia Patri*, *& Domino magna plaga infligitur*, *dum ipsis liberi*, *& servi subtrahuntur*. Vide, si lubet de etymologia hujus vocis *Antonium Matthæum de crimin. tit. de Leg. Fabia*, *de Plagiar. cap.* 1. *num.* 2.

12 Illud hic non omittendum, quod is, cujus consilio plagium commissum est, plagii non tenetur. Non adversatur, quod qui Plagiario in aliqua re socius est, & ipse Plagiarius sit; *leg. penult. §. ultim. ff. de Leb. Fab. de Plagiar. Socium enim* (ut recte inquit *Antonius Matthæus ubi supra num.* 4.) *intelligere debemus non qui consilium dumtaxat dedit*, *aut scalas forte commodavit*, *sed qui societatem sceleris contraxit*, *& in ipsa suppressione socius fuit*.

13 Nec refragatur quod plagiarius sit qui servo alieno persuasit, ut a Domino fugiat; Dum enim dicimus plagii non teneri eum, cujus consilio plagium commissum est, intelligimus si consilium datum Tertio sit, non item si consilium servo datum sit; *Anton. Matt. ibid.*

Responsio Auctoris.

14 Oh si adhuc in vivis degeret celeberrimus Advocatus Ursaya, ex quo dictam etymologiam desumpsi, certe pro sui defensione ostenderet, quinam magis dicendum esset ridiculus, an ipse, seu potius qui aliorum placita carpit
15 & injuriosis verbis Auctores ipsos lacessit. Mihi tantum liceat repetere hic, quod immortalis memoriæ Pontifex Benedictus XIV. contra hujusmodi conviciatores habet in *Præfatione tom.* 1. *de Synodo Diœcesana*, *§. porro*; ibi: *nihil contumeliosa jacientes in alios*, *quantumvis ab opinione nostra longe dissentiant*. *Id enim homini christiano indignum*, *& honesto viro indecens existimamus*, *neque vero minus valide unumquemque sententiam suam tueri posse censemus*, *si ab aliorum contemptu*, *ac injuria abstineat*. Sed & audiatur laudatus Pontifex in sua Constitutione incip. *Sollicita ac provida*, §. 23. sic præcipiens: *Cohibeatur itaque ea Scriptorum licentia*, *qui*, *ut ajebat S. Augustinus lib.* 12. *Confess. cap.* 25. *num.* 33. *sententiam suam amantes*, *non quia vera est*, *sed quia sua est*, *aliorum opiniones non modo improbant*, *sed illiberaliter etiam notant atque traducunt*.

PŒNA.

ARTICULUS I.

De pœnis in genere.

PŒna, ut expresse habetur in *l. Aliud* 131. *ff. de verbor. signif.* est noxæ vindicta, ibi: 1
Pœna est noxæ vindicta, idest, est delictorum, sive criminum coercitio, seu vindicta in emendationem hominum constituta; *l. Si pœna* 26. *de pœnis*, ibi: *Pœna constituitur in emendationem hominum*. Pœna enim est mensura culpæ, 2
juxta illud *Deuteronomii* 25. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus*, *& cap. Sane* 11. *de officio Delegati* cum similibus. Et regulariter sine culpa nemo punitur; *l. Sancimus* 22. 3
Cod. de pœnis, *c. Joannes* 23. *& cap. Quidam* 25. *de homicid. cap. sine culpa* 23. *de Regul. Juris*, ibi: *Sine culpa* (*nisi subsit causa*) *non est aliquis puniendus*. Quamvis interdum ob publicum bonum puniatur quis sine propria culpa, uti fit in crimine læsæ Majestatis, ratione cujus filii etiam innocentes puniuntur in detestationem tanti paterni criminis; *l. Quisquis* 5. §. 1. *Cod. Ad leg. Jul. Majestat.* & in aliquibus aliis casibus, ubi subest justa causa puniendi etiam innocentes ad ceterorum terrorem; unde *in citat. cap. sine culpa* 23. *de Regul. juris* merito, dicitur quod sine culpa non est aliquis puniendus *nisi subsit causa*. 4

Pœna differt a mulcta, ut patet ex *l. Aliud* 5
131. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Inter mulctam autem & pœnam multum interest*: Pœna enim nomen est generale conveniens cuilibet criminis coercitioni, mulcta vero nomen est speciale conveniens tantum pœnæ pecuniariæ, ibi: *Cum pœna generale sit nomen omnium delicto-*

lictorum coercitio, *mulcta specialis peccati*, *cujus animadversio hodie pecuniaria est : pœna autem non tantum pecuniaria*, *verum capitis*, *& existimationis irrogari solet*. Item pœna a lege decernitur, mulcta vero arbitrarie a Judice datur, ibi : *Mulcta quidem ex arbitrio ejus venit*, *qui mulctam dicit*, *pœna non irrogatur nisi quæ quaque lege*, *vel quo alio jure specialiter huic delicto imposita est ; quinimmo mulcta ibi dicitur*, *ubi specialis pœna non est imposita*.

6 Pœna differt etiam a pœnitentia, quia hæc imponitur, ut satisfiat Deo in foro interno ; pœna autem, ut satisfiat Reipublicæ in foro externo, & ideo pœnitentia non liberat a pœna, ut recte notant Abbas *in cap. De his n.* 3. *de accusat.* Amenus *de delictis*, *& pœnis tit.* 1. *proœmial.* §. 4. *num.* 4. & alii, unde excommunicatus denunciatus, ut absolvatur a Censura debet subire pœnitentiam sibi injunctam ab absolvente ad satisfaciendum Ecclesiæ offensæ, & pœnam inflictam a Judice ad satisfaciendum pro delicto commisso in ceterorum exemplum, & terrorem. Item pœna infligitur invito independenter, & contra Rei voluntatem, pœnitentia autem indiget acceptatione, & consensu pœnitentis, ut recte observant Thesaurus *de pœn. part.* 1. *cap.* 2. *vers. secundo pœna*, Amenus *loc. c. num.* 6. & alii passim.

7 Pœna in genere alia est Civilis, & alia Criminalis. Pœna *Criminalis* est, quæ tendit ad vindictam publicam, estque definita *supra n.* 1. Pœna *Civilis* est, quæ non tendit ad vindictam publicam, sed ad privatum commodum partis læsæ, quæ tamen rigorose loquendo non est pœna proprie dicta, sed solum minus proprie talis. Hæc pœna subdividitur in Conventionalem, Legalem, & Judicialem. Pœna *Conventionalis* est, quæ committitur, & præstari debet ex conventione partium, si aliquid v. g. datum, vel factum non fuerit, ut patet *in c. Constitutus* 7. *de pœnis*. Pœna *Legalis* est, quæ imponitur a Lege, vel pro reparatione damni illati, vel propter contumaciam, aut contemptum. Pœna *Judicialis* est, quæ a Judice infligitur.

8 Pœna Criminalis subdividitur in Capitalem, & non Capitalem. Pœna *Capitalis* est, per quam infertur mors naturalis, vel Civilis per mediam, vel maximam capitis diminutionem, adimendo libertatem, vel jus Civitatis, sicque pœnæ capitales sunt tres, scilicet ultimum supplicium, quæ vocatur maxima, damnatio ad metallum, quæ dicitur media, & deportatio in Insulam, quæ appellatur minima; *l. Rei capitalis* 2. *& l. Capitalium pœnarum* 28. *ff. de pœnis*, *& l. Licet* 103. *ff. de verbor. significat.* Pœna *non Capitalis* est, qua quis salva vita naturali, & civili coercetur, uti est pœna relegationis, fustigationis, amputationis alicujus membri, stigmatis, seu bullationis, & hujusmodi ; *cit. l. Capitalium* 28. §. 1. *ff. de pœnis*.

Pœna criminalis alia est corporalis, seu corporis afflictiva, & alia pecuniaria. Item alia temporalis, & alia perpetua, patentque omnes ex terminis. 9

Pœna in genere alia est ordinaria, & alia extraordinaria, seu arbitraria. Pœna *ordinaria*, seu Legalis est, quam lex, seu Princeps expresse, & determinate statuit, aut consuetudo induxit, seu præscripsit. *Extraordinaria* autem seu arbitraria est, quæ nulla lege, statuto, aut consuetudine est definita, sed extra ordinem a Judice imponitur juxta prudens, ac justum ejus arbitrium pro varia delictorum qualitate. Sic *in re Communis Doctorum*. 10

Item pœna in genere alia est latæ, & alia ferendæ sententiæ. Pœna *latæ sententiæ* est, quæ ipso facto, seu criminis perpetratione, & Legis, seu mandati transgressione incurritur absque sententia condemnatoria. Pœna *ferendæ sententiæ* est, quæ a delinquente non statim ipso facto seu legis, aut mandati transgressione incurritur, sed requirit sententiam Judicis condemnatoriam, debetque primum a Judice infligi. *Sic in re Doctores communiter*. 11

Ad cognoscendum an pœna sit latæ, vel ferendæ sententiæ traduntur quinque regulæ, quæ assignantur sub verb. *Lex art.* 2. *a num.* 28. *ad* 35. Vide *ibi*. 12

An quando Lex utitur verbis imperativi modi, quæ afficiunt immediate ipsam pœnam, sit latæ, vel ferendæ sententiæ? multi volunt, quod sit latæ sententiæ. Vide *d. verb. Lex art.* 2. *n.* 32. 13

Plurimi tamen alii tenent, quod sit solum sententiæ ferendæ. Vide *ibid. n.* 33. 14

Respondetur ad auctoritates pro prima opinione adductas : Vide *ibid. n.* 34. 15

Pœna, seu Lex pœnalis sententiæ ferendæ non obligat ante sententiam Judicis. Vide *ibid. num.* 36. 16

Pœna, seu Lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ aliam executionem externam non requirunt, obligat in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis. Vide *ibid. n.* 37. 17

Pœna, seu Lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ externam executionem requirunt, non obligat in conscientia ante Judicis sententiam declaratoriam de crimine commisso, nisi Lex 18

in specie addat clausulam : *alia etiam declaratione non secuta*. Vide *ibid. n.* 38.

19 Immo secundum plurimos, etiamsi Lex addat talem clausulam, *alia etiam declaratione non secuta*, vel simile, non obligat ante declaratoriam Judicis de crimine commisso, nisi in aliquibus specialibus pœnis, quæ assignantur. Vide *ibid. n.* 39.

20 Declaratoria de crimine commisso requirit citationem partis, & ab ea dari potest appellatio. Vide *ibidem n.* 40.

21 Adducitur, & solvitur instantia. Vide *ibidem n.* 41.

22 Assignatur notabilis differentia inter sententiam condemnatoriam, & declaratoriam. Vide *ibid. n.* 42.

23 Assignatur quomodo, non obstante clausula *ipso facto incurrenda*, adhuc requiratur sententia declaratoria Judicis. Vide *ibid. n.* 43.

24 Assignatur, quomodo non obstante clausula *absque alia declaratione*, adhuc requiratur talis sententia declaratoria Judicis. Vide *ibid. num.* 44.

25 Transgressores Legis incurrunt pœnam illius, etiamsi talem pœnam ignorent, exceptis tamen Censuris. *Communis*. Et ratio est, quia ignorantia solius pœnæ non tollit causam pœnæ, adeoque nec effectum, seu ipsam pœnam; Tum quia ex praxi omnium Tribunalium Rei, & Legum transgressores puniuntur variis pœnis v. g. patibuli, gladii, combustionis, rotæ, & hujusmodi, quamvis invincibiliter ignoraverint delicta a se committenda, & commissa pœnis hujusmodi subjacere.

26 Judex inferior regulariter loquendo non potest augere, vel minuere pœnas a jure statutas. *Communis*. Et ratio est, quia Judex tenetur servare æquitatem Legalem, debetque, non de Legibus, sed secundum Leges judicare; *c. In istis* 3. *d.* 4. ibi: *In istis temporalibus Legibus, cum fuerint institutæ & confirmatæ, non licebit Judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas*, & concordat *c. Summopere* 70. *caus.* 11. *q.* 3. & *l. Accusatorum* 1. §. 4. *ff. Ad Senatus Consultum Turpillianum*, ibi: *Facti quidem quæstio in arbitrio judicantis est, pœna vero prosecutio non ejus voluntati mandatur, sed Legis auctoritati reservatur*.

27 Id tamen potest Princeps Supremus. *Communis*. Et ratio est, quia cum ipse Lege humana superior censeatur; *leg. Princeps* 31. *ff. de Legibus*, potest licite Reo pœnam aut minuere, vel omnino remittere, aut augere quod & interdum expedit, præsertim in delictis enormibus, & atrocibus, aliisque frequentatis, cum majorum pœnarum metu delinquentes facilius a delictis abstineant, *ut quos timor Dei a peccatis non revocat, saltem coerceat severitas disciplinæ*, textu expresso *in c. Cum in cunctis* 7. §. *Clerici sane, de election.* Unde Princeps uti non debet lenitate contra delinquentes, sed potius severitate, per lenitatem enim Rex contemnitur, Lex despicitur, & Grex inficitur: Econtra vero per severitatem Rex honoratur, Lex servatur, & Grex salvatur, ut observant Luc. de Penna *in l.* 3. *Cod. De his, qui ex publicat. collect.* & Caballus *Resolut. crimin.* 99. *n.* 102. ac alii.

Et ex justis causis id potest interdum etiam Judex inferior: Ipse enim ob speciales circumstantias potest pœnas ordinarias, & a Lege præscriptas imminuere, aut aggravare. *Communis* per text. *in l. Aut facta* 16. *ff. de pœnis*, ubi inter alia dicitur, quod quantum ad hoc delicta *consideranda sunt septem modis, causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, eventu*. 28

Justæ autem causæ, ex quibus eorum pœnæ a Judice inferiori augeri possunt, sunt præsertim sequentes. Prima est ratione qualitatis personæ delinquentis; *l. Aut facta* 16. §. 3. *ff. De pœnis*; quæ si ob rationem sui status obligetur ad evitanda delicta, & tamen delinquat, gravius evadit ejus delictum, graviusque est puniendum, juxta illud S. Gregorii *Homilia* 9. *in Evangelia*, ibi: *Lectio Sancti Evangelii, Fratres Carissimi, sollicite considerare nos admonet; ne nos qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur ab Auctore mundi, gravius inde judicemur*. 29

Secunda, ratione objecti, seu personæ offensæ; *cit. l. Aut facta* §. 3. gravius est enim offendere Deum, quam hominem, *cap. Sicut qui Ecclesiam* 17. *quæst.* 4. *cap. Vergentis, de Hæretic. Authent. Cathæros eod. tit.* & gravitas delicti contra hominem commissi mensuratur a dignitate personæ offensæ. *Clementin.* 1. §. *Nec super, de pœnis*. 30

Tertia, ratione causæ; *cit. l. Aut facta*, §. 2. ubi enim nulla, aut debilis est causa delinquendi, gravius evadit delictum, quia in tali casu major arguitur perversitas voluntatis in delinquente; Unde gravius puniuntur homicidia sine ulla, aut debili causa commissa; quam cum aliqua gravi causa patrata; *cap. Sicut dignum* 6. *de homicid.* 31

Quarta, ratione advertentiæ; gravius enim delinquit, qui advertenter, & pensate delictum committit, quam qui ex perturbatione mentis ab ira, amore, furore, & hujusmodi 32

cit.

cit. l. aut facta §. 2. ut patet de graviori punitione homicidii appensati, quam casualis; *cap. Sicut dignum 6. de homicid. & cap. Lator 9. tit. eodem.*

33 Quinta, ratione consuetudinis delinquendi, quia ob talem consuetudinem censetur delinquens magis deliberato animo, & iniquiori voluntate delinquere; *l. Capitalium* 28. §. 3. & 10. *ff. de pœnis : l. Nemo deinceps 3. Cod. de Episcopali audientia : c. Sicut dignum 6. de homicid.*

34 Sexta, ratione loci, *cit. l. Aut facta* §. 4. gravius enim evadit crimen commissum in Palatio, aut præsentia Principis, quam alibi, juxta illud *Esther c. 7. n.* 8. ibi: *Etiam Reginam vult opprimere me præsente in domo mea.* Et universaliter locus majori reverentia dignus auget delictum in eo commissum; *arg. c.* 1. *de pœnit. dist.* 5. *l. Sed est quæstionis in princip. ff. de injuriis* §. *Atrox, Inst. eod. tit. l. Aut facta* §. 4. *ff. de pœnis*; *l. Prætor edixit* §. *Atrocem, ff. de injuriis.*

35 Septima, ratione temporis, *cit. l. Aut facta* §. 5. & *cit. cap. Sicut dignum.* Sic omnia delicta commissa tempore nocturno graviora evadunt ratione talis temporis, ut patet de furto, quod ratione nocturni temporis gravius reputatur omni jure Divino, Ecclesiastico, & Civili; *Exodi cap.* 22. *num.* 22. *num.* 2. *cap. Si perfodiens 3. de homicid. leg.* 4. §. 1. *ff. Ad Leg. Aquil. leg. 9. ff. ad Leg. Cornel. de Sicariis, l. Sacrilegii vers. Ceterum, ff. ad Leg. Jul. peculatus*, & sic etiam graviora sunt delicta commissa temporibus pœnitentiæ, jejuniorum, Festivitatum, & Divinorum Officiorum, & hujusmodi.

36 Octava, ratione modi, *cit. l. Aut facta*, §. 6. *cit. cap. Sicut dignum*; gravius enim delictum est hominem repetitis tormentis, ac lenta morte perimere, quam simpliciter necare; & gravius est homicidium proditorium, quam aperta aggressione commissum; *l. Plus est* 1. *C. de Maleficis, & Mathemat.* ibi: *Plus est hominem extinguere veneno, quam occidere gladio*, cum similibus.

37 Nona, ratione scandali, cum enim scandalum ex se grave peccatum fit, juxta illud Matthæi, *c.* 18. *n.* 6. *Qui scandalizaverit unum ex his pusillis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*, si adjungatur alicui delicto ex tali adjectione gravius redditur crimen. Unde jure merito Leges tum Civiles, tum Canonicæ talia scandalosa crimina maxime aversantur, *l. Si quis filio 6.* §. 7. & 8. *ff. de injusto, rupto, irrito facto Testament. l. Qui cædem* 16. *ff. ad Leg. Cornel. de Sicariis, cap. Consideravimus*, 10. *de electión. cap. Super eo* 1. *de sent. excomm.* cum similibus. Aliæ adhuc justæ causæ augendi Reorum pœnas possent adduci, sed brevitatis gratia videndæ apud Criminalistas relinquuntur, & ad justas causas dictas minuendi & temperandi pœnas transimus.

Prima igitur justa causa minuendi pœnas est credulitas, & opinio non delinquendi, mitius enim punitur qui delinquendo credit se non delinquere, sed licite agere; *l. Igitur, vers. Et generaliter, ff. de liber. caus. l. Clam possidere, ff. de acquirend. possess. c. Sicut dignum 6. de homicid.* cum similibus. 38

Secunda est ætas delinquentis, sive tenella, & imbecillis, ut in pueris, sive ingravescens, ut in Senibus; Minores enim, & Senes delinquentes mitius puniri consuetum est; *l. Fere omnibus, ff. de Regul. Juris, l. Aut facta* 6. §. 3. *in fine, ff. de pœnis cap.* 1. & 2. *de delictis puer. c. Sicut dignum 6. de homic. cap. Fraternitatis dist.* 34. *c. Tanta nequitia dist.* 86. cum similibus. 39

Tertia est iracundia; delictum enim ex ira commissum mitius puniri debet; *l. Aut facta* 16. §. 2. *de pœnis, l. Abolitio* 2. *Cod. de abolitionibus, cap. Si quis iratus*, 2. *qu.* 3. cum similibus. 40

Quarta est sexus fragilitas: mitius enim puniri debent feminæ, quam viri, cum in pœnis infligendis sexus ratio habenda sit, text. expresso *in cit. c. Sicut dignum 6. de homicid. & in c. Indignanter 4. caus.* 32. *q.* 6. 41

Quinta est præstantia, & nobilitas personæ delinquentis; Nobiles enim, & digniores mitius puniri debent, quam ignobiles, & minus digni, *l. Podius*, §. 1. & *l. final. de incendio, ruina, & naufragio, l. Aut damnum* §. *In ministerium, ff. de pœnis, l. Sacrilegii*, §. 1. *ff. Ad leg. Jul. Peculatus, l. Annorum*, §. *pœna, ff. de sepulcro violato, c. final. de pœnis, & c. Pastoralis, de officio delegat.* 42

Sexta est insignis peritia delinquentis; Excellens enim, & unicus in arte non debet mori, & propter ejus excellens artificium, & eximiam industriam ei minuitur, vel in totum pœna remittitur, *l. Ad bestias* 31. *ff. de pœnis.* 43

Septima est ebrietas: omne enim delictum quamvis grave, & atrox durante ebrietate commissum, non rigorosa pœna ordinaria, sed mitiori extraordinaria punitur; *l. Omne delictum* 2. §. 7. *verb. Per vinum, ff. de re militari, c. Sane, & c. Inebriaverunt* 25. *q.* 1. 44

Octa-

45 Octava est diuturnitas temporis lapsi a die commissi delicti. Qui enim jam a multo tempore delictum commisit, non rigorosa pœna ordinaria, uti de recenti delinquentes, sed mitiori extraordinaria puniendi sunt, text. expresso *in l. Si diutino tempore* 25. *ff. de pœnis*. Variæ aliæ adhuc justæ causæ minuendi Reorum pœnas essent hic adducendæ, sed istæ etiam apud Criminalistas videndæ relinquuntur, notando solum, quod omnes illæ adductæ, si adsint, augent Reorum culpam, & pœnam; si absint, ipsam minorant.

46 In pœnis arbitrariis debet Judex procedere juxta qualitatem delicti, ut sic pœna crimini commensuretur; *c. Sane* 11. *de officio Delegati*, *cap. Sicut dignum* 6. *de homic.* Quantum enim quis peccavit, tantum puniri debet, juxta illud *Deuteronomii cap.* 25. *num.* 3. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus*, & aliud Apocalypsf. *cap.* 18. *num.* 7. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*. Et ratio conclusionis est, quia Arbitrium Judici relictum non sumitur pro arbitrio libero, & absoluto, ac pleno suæ voluntatis, sed pro arbitrio regulato a jure, & recta ratione, sive pro arbitrio boni viri; *arg. l. Non possunt* 12. *ff. de legibus*, *l. Si societatem* 6. *& l. Societatem* 76. *ff. Pro socio*.

47 Stante autem dubio, aut diversa juris intelligentia, Judex debet semper in mitiorem partem declinare, *cap. In obscuris* 30. *de Regul. juris in* 6. ibi: *In obscuris minimum est sequendum*, *cap. In pœnis* 49. *eod. in* 6. ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*, *l. Factum* 155. §. 2. *ff. de regul. juris*, ibi: *In pœnalibus causis benignius interpretandum est*. Ex capite enim *Alligant* 12. *cauf.* 26. *qu.* 7. expresse habetur, quod *melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem*, & in ejus Summario dicitur: *melius est errare in misericordia remittendi, quam in severitate ulciscendi*.

48 Cum hoc tamen, quod circa Reos in gravioribus criminibus legitime convictos, non debet uti nimia clementia, juxta illud *Exodi* 22. *Maleficos non patieris vivere*, ne inde malefactores spe clementiæ, & ulterioris veniæ sensim multiplicentur in grave Reipublicæ detrimentum, sed cum istis juxta Legum severitatem cum aliquo temperamento benignitatis procedat, prout statuitur *in l. Respiciendum* 21. *ff. de pœnis*, ad hoc ut ceteri punitorum exemplo edocti, ad crimina perpetranda non prosiliant, ut *unius pœna metus possit esse multorum*, textu expresso *in l. Ut unius* 1. *C. ad Leg. Jul. Repetundarum*. Unde ad rem Seneca *de Clementia lib.* 1. *c.* 22. *in princ.* sic habet: *In vindicandis injuriis tria Lex secuta est, quæ Princeps quoque sequi debet; Aut ut eum, quem punit, emendet. Aut ut pœna ejus ceteros meliores reddat. Aut ut sublatis malis securiores ceteri vivant*. 49

Pœna imposita in foro conscientiæ non liberat a pœna imponenda in foro fori. Clar. *quæst.* 16. *num.* 5. *& qu.* 60. *num.* 21. Amenus *de delictis*, *& pœnis tit.* 8. §. 6. *num.* 60. & alii passim. 50

Pœnas pecuniarias, seu mulctas tenetur Episcopus applicare locis, & usibus piis, tum ex dispositione Juris *in c. Presbyteri* 2. *de pœnit*, tum ex præcepto Conc. Trident. *cap.* 1. *sess.* 6. *cap.* 1. *sess.* 23. *& cap.* 3. *sess.* 25. *de reform.* ut pluries decrevit Sacra Congreg. Concil. ac Episc. & Regul. apud Barbosam *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 107. *a num.* 19. Dianam *part.* 10. *tract.* 8. *resolut.* 2. §. *Ad hæc*, Quarant. *in Summa Bullar. verb. pœnæ pecuniariæ*, Nicol. *Lucubrat. Canon. lib.* 5. *tit.* 37. *per tot.* Fagn. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Presbyteri* 2. *de pœnis per tot.* & tenent Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 37. *num.* 101, Conciol. *resolut. criminal. verb. Episcopus resol.* 1. *num.* 10. Monacell. *tom.* 1. *formul.* 13. *num.* 1. Ursaya *Instit. criminal. lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 196. & alii passim. Vide verb. *Episcop. art.* 6. *a num.* 63. 51

Pœnæ omnes, & mulctæ, sive ex Constitutionibus Synodalibus, sive ex præceptis, sive ex decretis Episcopi, vel Vicarii proveniant, sive ex stipulatione Prætoria descendant, sunt piis locis, non autem Fabricæ, vel Sacristiæ Ecclesiæ applicandæ. *Sac. Cong. Conc. in Messanen.* apud Fagnan. *loc. cit. num.* 32. & Barbosam *in Summa Apostol. dec. verb. Pœna criminalis pecuniaria n.* 2. 52

Pœnæ pecuniariæ non possunt erogari in reparationem Palatii Episcopalis, aut domus Vicarii Generalis. Sacra Congr. Conc. apud Fagnan *loc. cit. n.* 38. *& Sac. Congr. Episc. & Regul. in Anversana* 22. *Jan.* 1591. apud Barbosam *loc. cit. n.* 3. 53

Pœnarum, seu mulctarum nulla portio potest ab Episcopo assignari Depositario earundem pœnarum, nec restaurationi carcerum Episcopalium, nec pro vestiendis Apostolis, quibus lavantur pedes in die Cœnæ Domini, nec pro supplemento salarii Musicorum Ecclesiæ Cathedrali inservientium, *Sacr. Cong. Conc. in Firmana* 16. *Apr.* 1633. apud Barb. *loc. cit. n.* 9. 54

Nec

55 Nec potest Episcopus applicare pœnas pecuniarias pro Vicario Curiæ Episcopalis, aut Salario Notarii, & Ministrorum. *Sacr. Cong. Conc. in Albanen. 5. Febr.* 1618. apud Barbosam *loc. c. n.* 7.

56 Nec eas pro aliqua parte applicare potest Procuratori Fiscali, Executoribus, ac Ministris Curiæ. *Sac. Congr. Conc. in una Montis Alcini 10. Jul.* 1610. apud Fagnan. *loc. c. n.* 30.

57 Nec eas assignare potest pro Birruariis Curiæ Episcopalis. *Sac. Cong. Conc. in Januen. 5. Jun.* 1632. apud Barbos. *loc. c. n.* 8.

58 Nec eas applicare potest pro expensis Tribunalis, quia hæc causa non potest dici pia; Tum quia cum expensæ hujusmodi spectent ad Episcopum, *cap. Militare 5. caus. 23. qu.* 1. & notatur in *c. Cum ab omni* 10. *de vita, & honestate Clericor.* talis applicatio cederet in Episcopi utilitatem, quo casu nec ipsi Ecclesiæ, vel Sacristiæ fieri potest earum applicatio, ut respondit *Sac. Congr.* teste Fagnan. *l. c. num.* 31. & 37.

59 Nec potest Episcopus, etiam pauper, eas sibi, seu Cameræ suæ Episcopali applicare, non obstante contraria consuetudine; *Sac. Congregat. Conc.* apud Quarant. *in Summa Bullar. verb. Pœnæ pecuniariæ*, Piasec. *in praxi Episc. par.* 2. *cap.* 4. *num.* 97. Barbos. *loc. cit. num.* 5. Monacell. *loc. cit. num.* 2. & *seq.* Ursayam *loc. cit. num.* 196.

60 Unde si Episcopus vere sit pauper, vereque indigeat, debet recurrere ad Sacr. Congregat. Conc. pro gratia applicationis dictarum mulctarum, quæ solet illas ad tempus permittere Episcopis vere pauperibus, vereque indigentibus, vel pro sua, & familiæ necessitate, vel pro Episcopalis Palatii refectione, & similibus, ut pluries fuisse decisum refert Zaul. *tom.* 1. *lib.* 4. *rubr.* 20. *num.* 57. & resolvit *d. Sac. Congr. Conc. in Ravellen.* 13. *Jan.* 1646. & *in Civitatis Ducalis* 27. *Maii* 1656. *ac in Narnien.* 6. *Febr.* 1700. apud Ursayam *loc. cit. nu.* 198.

61 Et Episcopus mulctas pecuniarias locis, & usibus piis non assignans, sed sibi, aut suis Officialibus, & Ministris applicans sine facultate Sacræ Congregationis non est immunis a culpa mortali, ut multis probat Monacell. *loc. cit. num.* 3. & sequitur Ursaya *loc. cit. n.* 197. & alii; Talis enim Episcopus contemnit in re gravi Sacros Canones, ac Concilium Tridentinum, quod *sess.* 25. *de reform. c.* 3. non hortatur, neque obiter decernit, sed imperative omnibus Episcopis tam pauperibus, quam divitibus præcipit, quod mulctæ pecuniariæ *locis piis assignentur*, adeoque transgressio ex sui natura erit mortalis, cum Decreta Apostolica, & Conciliaria obligandi vim habeant etiam sub reatu peccati mortalis; *c. Nulli fas 5. dist. 19. cap. De his 6. distinct. 5. cap. Quia 6. dist. 64. c. Violatores 5. caus. 25. q.* 1. & tenet Fagnan. *in cap. Quoniam* 13. *de Constitut. nu.* 22. cum Archidiacon. Geminian. Felin. & aliis ibi citatis, & *in cap. A crapula* 14. *de vita, & honest. Cleric. num.* 21. cum aliis ibi allegatis.

Si concedatur Episcopo applicatio pœnæ pe- 62
cuniariæ pro Episcopatu, & Sacrario, sub nomine Episcopatus intelligitur Ecclesia Cathedralis, Palatium Episcopale, & omnes Fabricæ, quibus Episcopus providere tenetur: sub nomine vero Sacrarii, non solum suppellex, quæ inservit pro Ecclesia Cathedrali, sed etiam quælibet alia necessaria pro aliis Ecclesiis, Oratoriis, vel Capellis ab ipso Episcopatu, vel Cathedrali dependentibus. *Sac. Congregat. Episcopor. & Regular. in Assisien.* 17. *Maii* 1592. & *in una Montis Pelusii* 17. *Novembris* 1593. apud Pitton. *Constitut. ad Episcopos nu.* 27.

Pœnæ, & mulctæ delinquentium in una ex 63
Duabus Diœcesibus unitis applicandæ sunt piis locis Diœcesis, cujus sunt delinquentes, & in pari necessitate pauperibus loci, ubi habitant ipsi delinquentes. *Sac. Congr. Episcop. & Regular. in Venusina* 21. *Novemb.* 1600. apud Pitton. *loc. cit. n.* 376. Barb. *loc. cit. n.* 4. & *eadem Sacr. Congreg. in Squillac. 6. Mart.* 1618. apud Monacell. *loc. cit. n.* 6.

Si mulctæ non fuerint per Episcopum in vi- 64
ta applicatæ, non possunt ad minorem summam reduci per Vicarium Capitularem. Sic respondit *S. Congr. Concilii in Ripana* 18. *Apr.* 1654. *lib.* 19. *Decretal. fol.* 336. apud Ursayam *loc. cit. n.* 199.

Pro mulctis retinendis debet ab Episcopo 65
fieri Depositarius ipsarum. *Sac. Congreg. Episcopor. in Ostunen.* 3. *Septembris* 1577. *in Spoletana* 25. *Octobris* 1580. *in Andrien. 6. Augusti* 1602. & 17. *Februarii* 1645. & *Sacr. Congregat. Conc.* apud Fagnan. *loc. cit. num.* 32. & *seq.*

Et talis mulctarum Depositarius debet esse 66
aliquis de Capitulo; *Sac. Congr. in Messanen.* apud Fagnan. *loc. cit. n.* 32. Monacell. *loc. cit.*
num. 7. Debetque cautionem præstare de bene 67
administrando, expendendo, seu distribuendo cum mandato subscripto ab Ordinario, & reddenda ratione in fine anni cor. Ordinario, & duobus Capitularibus. *Sacra Congr. Episc. & Regul. in Cathacen.* 17. *Febr.* 1645. & *in Mi-*
nerbien. 6. *Sept.* 1652. Quorum Canonicorum 68
alter debet eligi ab Episcopo, & alter a Capi-

pitulo. *Sacr. Congr. Episcop. in Terracinen.* 20. *Nov.* 1654.

69 Pecunia mulctarum nullo modo retineri potest ab Ordinario. *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Andrien.* 10. *Sept.* 1596. apud Nicol. *in Floscul.* verb. *Pœna num.* 6. & sic videtur voluisse etiam *Sacr. Cong. Conc. in Messanen.* apud Fagn. *loc. cit. n.* 32. dum Archiepiscopo Messanensi injunxit, ut Pœnarum pecuniariarum Depositarium aliquem ex Capitulo consti-
70 tueret. Unde Depositarius mulctarum non debet deputari pro forma, sed ut vere, & realiter mulctæ apud eum deponantur. Monacell. *loc. cit. num.* 9. & alii id colligentes ex allatis Decretis.

71 Pœnæ, & mulctæ non observantium dies Festos pro tertia parte applicari debent accusatori, & pro quarta executoribus; S. Pius V. Const. incip. *Cum primum*. Fagn. *loc. c. n.* 34.

72 Pœna, & mulcta interficientis Presbyterum applicanda est pro medietate Ecclesiæ, cui præfuit, & pro alia medietate distribuenda est in pauperes pro anima mortui, textu expresso *in cap. Presbyteris, de pœnis*, & ibi Canonistæ communiter.

73 Ordinarius abstinere debet a pœnis pecuniariis contra Regulares. *Sacr. Congreg. Episc. & Regul. in una Conventualium* 29. *Sept.* 1645. apud Nicol. *loc. cit. num.* 7.

Additiones ex aliena manu.

74 Quædam sunt crimina, in quibus minor ætas non minuit pœnam. Hujusmodi sunt furtum Hostiæ ex Constitutione Innocentii XII. *Ad nostri Apostolatus* confirmata a feliciter regnante Summo Pontifice in Constitutione *Gravis-*
75 *simum:* celebratio Missæ facta a non promoto ad Presbyteratus Ordinem ex Constitutione Urbani VIII. *Apostolatus Officium* confirmata a S. M. Benedicto XIV. in Constitutione *Sacer-*
76 *dos in æternum*. Idemque obtinet, si quis non promotus ad Ordinem Presbyteratus Confessiones Fidelium audiverit, *ut ex iisdem Constitutionibus*.

77 Adverte tamen id procedere, dummodo Reus vigesimum annum compleverit. Quod si infra annum vigesimum fuerit, locus est diminutioni pœnæ, ut habetur *in mox citatis Constitutionibus*.

78 Quinimo attentis *iisdem Constitutionibus* aliud singulare in delictis hisce occurrit, quod scilicet confessio, quam vocant *de plano*, facta scilicet a Reo in primo generali Interrogatorio nec etiam suffragatur ad pœnam minuendam.

De Episcopo quæri solet, an valeat is com- 79
ponere delicta Clericorum convertendo pœnam in mulctam aliquam pecuniariam: Varias Doctorum opiniones refert *Rosa de Resid. Episc. cit.* 4. *sect. ult. num.* 57. *& plur. sequ.* qui tamen pro affirmativa est; Confer etiam Romaguer. *ad Synodal. Gerunden. lib.* 3. *tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 11.

Cæterum non debet temere, & sine causa 80
Episcopus ad compositionem devenire: *Episcopus* (inquit *Rosa ubi supra*) *debet multa observare, præsertim, ut eas tunc faciat, quando pars est concordata, & habita fuit remissio, seu exculpatio a parte offensa &c. Secundo, ut fiat ante sententiam latam, licet nunc in praxi utatur illa clausula: Salva potestate minuendi, aggratiandi &c. Qua attenta etiam post sententiam latam a Vicario potest Episcopus facere compositionem &c. Et sic Episcopus compositionem facere debet, quando hæc pecuniaria plus juvaret quam alia &c. Divitibus autem cum magna cautela, & prudentia imponenda est pœna hæc pecuniaria, quia nullam Reus prætermittit culpam, quam redimere potest auro &c. Et docent etiam hujusmodi Doctores, quod tantum facere potest hanc compositionem quando venit imponenda pœna extraordinaria, & ubi pœna non est a jure taxata; secus autem si essent statuta, vel in gravioribus criminibus, vel manifestis &c. Tandem compositionem facere debet gratia correctionis pro corrigendis excessibus & charitatis ardore &c. In visitationibus autem ab hujusmodi compositionibus abstinere debet:* Consule etiam *Squillant. de Privileg. Episcop. par.* 5. *cap.* 28. *n.* 16. *& plur. sequent.*

De applicatione pœnæ pecuniariæ facienda 81
ab Episcopo, vide distinctiones, cum quibus procedunt, apud *Rosa loco citato, & Fagnanum in cap. Presbyteri, de pœnis*.

Illud vero non est hic prætereundum, quod 82
Episcopus pœnas a Sacris Canonibus impositas, non potest remittere nisi in casibus expressis; *Romaguer. ad Synodal. Gerunden. lib.* 1. *de Summa Trinit. num.* 87.

Responsio Auctoris.

Omnes Pontificiæ Constitutiones quæ in his 83
Additionibus adducuntur, jam allegatæ fuerunt a me, idest illa Innocentii XI. *Ad nostri Apostolatus tom.* 3. verb. *Furtum num.* 77. Illa Urbani VIII. *Apostolatus officium tom.* 5. verb. *Missa art.* 6. *num.* 2. & 3. ubi insuper ad id allatæ fuerunt Constit. Gregorii XIII. *Officii nostri*, & Clementis VIII. *Etsi alias*. Illa Benedi-

nedicti XIV. *Sacerdos in æternum*, in verb. *Approbatio* & in verb. *Missa n.* 10. *ad* 14. & in verb. *Surripientes num.* 1. ad 4. ubi ad id allata fuit alia ejusdem Benedicti XIV. incip. *Ab Augustissimo*; & illa *Gravissimum* feliciter Regnantis Summi Pontificis Clementis XIII. in verb. *Surripientes*, in qua ad id confirmat constitutiones Innocentii XI. Alexandri XIII. & Benedicti XIV. Quæ omnia debuerat saltim adnotare D. Additor, ne videretur repetere jam tradita a me, & addere de non suo.

Articulus II.

De pœnis in specie, & variorum delictorum.

1 *Amputationis alicujus membri*, puta manus, aurium, narium &c. pœna est, quæ soler infligi in delictis atrocibus, & præsertim quando agitur de falsantibus scripturas, armata manu insurgentibus in Officiales majores, ipsosque ferientibus, ac occidentibus, & hujusmodi. Sic solet manus abscindi Notariis falsa instrumenta conficientibus, scribis Scripturas falsantibus, Libellos famosos contra Principes componentibus, Militibusque suos majores Officiales ferientibus, ac occidentibus; sicque aliis propter gravia ignominiosa facinora, nares, seu aures ad eorum perpetuum dedecus solent abscindi. Ursaya *Institut. Criminal. lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 166. cum aliis ibi citatis.

2 *Berlinæ*, seu ut alii dicunt, Catenæ infamis pœna est species punitionis dari solitæ malefactoribus, eos publicæ derisioni, & ludibrio exponendo in loco, qui vulgo *Berlina* vocatur, & hæc irrogari solet furibus, inciforibus bursarum, truffatoribus, falsis testibus, meretricibus, & similibus vilibus personis. Farinac. *prax. crimin. quæst.* 19. *num.* 28. Gandin. *in praxi tit. de pœnis Reorum quæst.* 16. Ursaya *loc. c. num.* 176.

3 *Bullationis*, seu *stygmatis pœna* est species punitionis, qua antiquitus bullabantur Rei in facie, sed hæc sublata fuit per Constantinum Imperatorem *in l. Si quis in metallum* 17. *Cod. de pœnis*; Et quidem pia, & sancta ratione, quia, ut ibi dicitur, facies hominis ad Dei similitudinem est efformata, ideo fœdari non debet, ibi: *Facies quæ ad similitudinem pulchritudinis est cœlestis figurata, minime maculetur*. Farinac. *loc. cit. qu.* 18. *num.* 97. & *seq.* Ursaya *loc. c. n.* 182. & *seq.* & alii.

4 *Carceris pœna* possunt Rei puniri juxta eorum delicta perpetuo, vel ad tempus. Quamvis enim inventio carceris facta fuerit ad Reorum custodiam, & non ad pœnam; ex recepta tamen communi hodierna praxi, formalis carcer tam perpetuus, quam temporalis pro pœna Reis infligitur, *cap. Excommunicamus* 15. §. *final. de Hæreticis*, *cap. Quamvis* 3. *de pœnis in* 6. ibi: *Quamvis ad Reorum custodiam, non ad pœnam, carcer specialiter deputatus esse noscatur; Nos tamen non improbamus, si subjectos tibi Clericos confessos de criminibus, vel convictos (eorum excessibus, personis, ceterisque circumstantiis provida deliberatione pensatis) in perpetuum, vel ad tempus, prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam*.

Catenæ infamis pœna est eadem, ac illa *Berlinæ*. Vide *supra n.* 2. 5

Confiscationis bonorum pœna est auctio universalis omnium bonorum, vel alicujus quotæ ad Fiscum, ita ut idem sit dicere confiscatio, ac applicatio, ut notat Cassan. *ad consuet. Burg. rubr.* 2. *de confiscat. num.* 2. Ursaya *loc. cit. tit.* 6. *num.* 4. & 5. cum aliis ibi citatis. 6

Fiscus autem, qui Saccus male ablatorum vocatur, a De Rubeis *in disc. ad scient.* Amat. *in princ. tom.* 3. *recent. num.* 412. dicitur bursa publica, in qua pecunia publica reponitur, illumque describit Guazzin. *de confiscat. concl.* 1. *num.* 3. ut sit vir parum placidus, omnibus invisus, Deo odiosus, & nihil in se æquitatis habens. Bajard. vero *ad Clar. quæst.* 3. *num.* 4. asserit Fiscum nihil aliud esse, quam subditorum calamitatem, & late Peregr. *de jure Fisc. num.* 1. ubi quod primo loco Fiscus erat bursa, seu crumena publica, deinde transivit in Saccum, & tandem in domum seu Cameram, indeque appellatur *Camera*; sic expresse Ursaya *loc. cit. num.* 6. & 7. 7

Pœna confiscationis bonorum Clericis quoque imponi potest, *c. Vergentis* 10. *de Hæreticis*; *cap. Cum secundum* 19. *eod. in* 6. *cap. Super* 25. *de verbor. significat.* ita tamen ut bona confiscata applicentur Ecclesiæ, in qua Clericus Beneficium habuit, *cap. Excommunicamus* 13. §. *Damnati*, *de Hæreticis*: ibi; *Si vero Clerici applicentur* (bona) *Ecclesiis, a quibus stipendia receperunt*. Si autem Clericus nullum Beneficium habuit, bona illius confiscata veniunt ad Fiscum Ecclesiæ, vel Episcopo convertenda in pios usos. Farin. *prax. crimin. q.* 190. *a n.* 154. & alii passim juxta dicta *supra art.* 1. *n.* 50. *ad* 62. 8

Damnationis in metallum, seu in opus metalli pœna erat antiquitus multum in usu, & per ipsam licet Rei vitam non amitterent, amittebant tamen libertatem, & Civitatem, jux- 9

juxta text. *in l. Aut damnum* 8. *ff. de pœnis* cum aliis apud Alciat. *lib.* 2. *Parergon cap.* 39. At hodie illius loco pœna Triremium subrogata est, vulgo *Galera*, ubi Rei asperis catenis vinciuntur, & ad opus remigandi damnantur. Jul. Clar. *in Praxi q.* 67. *&* 70. Ursaya *loc. c. num.* 132. *& seq.* & alii passim.

10 Degradationis Pœna quid sit, & in quibus casibus locum habeat? Vid. verb. *Degradatio per tot.*

11 Deportationis pœna antiquitus satis frequens consistebat in amissione Civitatis, retentis vita, & libertate; *l. Relegati* 4. *& l. Inter pœnas* 6. *ff. de Interdictis, & Relegatis:* Hodie tamen in ejus locum successit bannum, seu exilium. Farinac. *loc. cit. quæst.* 19. *num.* 15. *&* 16. Clar. *in Prax. quæst.* 67. *num.* 9. Ursaya *l. c. num.* 155. & alii.

12 Detrusionis in arctum Monasterium pœna antiquo jure infligi solita, *cap. Pervenis* 2. *de Adulter. cap. Inter* 10. *de Purgat. Canonic. cap. Tuæ* 6. *de pœnis* cum similibus, hodie in desuetudinem abiit, & loco illius vel Triremes, vel carceres perpetui infliguntur. Farinac. in *Prax. crimin. q.* 119. *num.* 55. Ursaya *loc. cit. tit.* 5. *a n.* 90. *ad* 94. Fagnan. *in c. Cum non ab homine* 10. *n.* 104. *de Judiciis*, Reiffenst. *l.* 5. *Decretal. tit.* 37. *n.* 111. & alii.

13 Exilii pœna est ejectio a Civitate, & interdum etiam a tota ditione, seu statu, quæ in præsentes dicitur *exilium*, in absentes vero *bannum*. Scann. *de Visit. carcer. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 15. Ursaya *loc. c. n.* 156. & alii passim. Vide verb. *Bannitus, Bannum*.

14 Fustigationis pœna de se clara ex ipsomet nomine est, quæ irrogari solet furibus, incisoribus bursarum, truffatoribus, falsis testibus, & similibus vilibus personis. Scann. *de visitat. carc. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 12. Ursaya *loc. citat. num.* 173. Farin. *loc. cit. quæst.* 19. *num.* 29. Gandin. *in prax. tit. de pœn. Reor. quæst.* 16. De hac fit sermo *in l. Ictus fustium* 22. *ff. de his, qui notantur infamia, & in l. Fustibus* 16. *Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur.* Vide *infra n.* 22. *de verberationis pœna*.

15 Ictuum funis, seu Torturæ pœna est, quæ infligitur in delictorum vindictam, & sæpe sæpius in publico loco etiam pro levibus delictis hac pœna torquentur viles personæ, ut pro ludis vetitis, pro delatione armorum; & similibus. Ursaya *loc. citat. num.* 179. & alii passim.

16 Immurationis pœna est, qua Rei clauduntur intra Cellam, muro obstructa porta, & relicta tantum parva fenestra ad recipiendum lumen, & altera, per quam eis subministrari possint necessaria ad victum, qua pœna puniendi sunt Religiosi hæretici; *cap. Accusatus* 8. §. *final. de Hæreticis in* 6. & Moniales ob delicta carnis consummata, & scandalosa; *Sac. Congreg. Episcopor. & Regularium in Ragusina* 16. *Martii* 1620. Nicol. *in Floscul. verb. Pœna n.* 2. Ursaya *loc. c. n.* 162. & alii.

17 Infamiæ pœna quid sit, & quos pariat effectus? Vide verb. *Infamia per tot.*

18 Inhabilitatis ad Beneficia pœna est, qua quis inhabilis, & ineptus redditur ad valide recipiendum Beneficium, Dignitatem, & Officium Ecclesiasticum, ita ut collatio ipso facto, & ante omnem sententiam fit nulla. *Communis*, & patet ex dictis sub verb. *Lex art.* 2. *num.* 37. ubi fuit dictum, quod Pœna seu Lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ nullam executionem requirunt, sed potius in negatione, & carentia, seu abstinentia consistunt, obligant statim in conscientia ante sententiam Judicis. Quinam autem inhabiles sint ad obtinenda Beneficia? Vide verb. *Beneficia art.* 5. *a n.* 65. *ad* 90.

19 Mitræ pœna est, cum qua Reus mitratus producitur in publicum, dum fustigatur, idque pro majori ignominia, & Judices hanc pœnam infligere solent lenonibus, ut observant Vulpin. *de delictis carnis quæst.* 144. *per tot.* Peguer. *decis. criminal.* 14. Sabell. *in prax. universal.* §. *Ruffiani n.* 1. Ursaya *loc. cit. tit.* 5. *n.* 178. referens hac pœna punitos fuisse publice per Urbem die 16. Septembris 1711. Maritum, & Uxorem ob lenocinium ejusdem Mariti cum sua Uxore.

20 Pecuniaria pœna in hoc consistens, quod delinquens loco alterius pœnæ, vel una simul cum alia, certam summam pecuniariam solvere debeat, licite, & valide etiam a Judicibus Ecclesiasticis imponi potest. *Communis, arg. c. Statuimus* 54. *caus.* 16. *q.* 1. *cap. Dilectus* 6. *de Offic. Ordinar. cap. Postulasti* 14. *de Judæis*, ibi: Ipsum pœna pecuniaria punias, vel alia temporali, ita tamen, ut regulariter loquendo non ipsi Judici, sed caussis piis debeat applicari, juxta dicta *art. antecedenti a numer.* 50. *ad* 62.

21 Privationis Beneficiorum pœna est, qua quis privatur Beneficiis, Dignitatibus, vel Officiis Ecclesiasticis rite obtentis. *Communis.* Quot autem modis, & ex quibus causis proveniat talis pœna? Vide verb. *Beneficia art.* 7. *per tot.*

22 Relegationis pœna, quæ confunditur cum Exilio, seu Banno cum hac differentia; quod

Re-

Relegatio restricta est ad certam Civitatem, & locum; Exilium autem seu Bannum non sic; potest, & solet etiam adhiberi ab Episcopis contra Clericos delinquentes Ipsos relegando in aliquem certum locum suæ Diœcesis, vel etiam in exilium mittendo extra Diœcesim. *Communis* per text. *in c. Cum fortius* 1. *de calumniatoribus*, *c. Cum beatus* 8. *dist.* 45. cum similibus.

23 Stigmatis, seu Bullationis pœna quid sit, & quare sublata fuerit? Vide *supra n.* 3.

24 Talionis pœna est, quæ indicta est contra calumniatores, seu falsi criminis accusatores a S. Damaso Papa *Epist.* 4. *cap.* 7. & ab Adriano I. *Ep. Decret. cap.* 24. relat. *in cap. Calumniator* 2. *& cap. Qui non probaverit* 3. *caus.* 2. *q.* 3. *l. Quisquis* 10. *Cod. de Calumniatoribus*, & est, ut Calumniator, seu falsi criminis accusator subire teneatur eas pœnas, quas de jure subire debuisset accusatus, si concludenter probatus fuisset delinquens; Et quamvis hæc pœna videatur hisce nostris temporibus abiisse in desuetudinem, ejus tamen vim innovavit S. Pius V. Constitut. incipient. *Cum primum*; Unde adhuc omnino pœna talionis infligenda est in illis locis, & Religionibus, in quibus justis de causis per suas peculiares Leges præcipitur observari, ut præcipitur observari in nostra Religione Minorum de Observantia. *Statut. Vallisolet. cap.* 7. *tit. de pœna talionis*, Amenus *de delictis*, *& pœnis tit.* 5. §. 4. *verb. Calumniatio num.* 17. Compend. Sanctor. *verb. Accusatio*, *Accusator*, *n.* 5. 6. 8. *&* 9. *verb. Talionis pœna*, Reiffenstuel *lib.* 5. *Decret. tit.* 1. *n.* 12.

25 Triremium pœna, vulgo dicta *Galera*, est qua Rei catenis asperis, & durissimis vinciuntur, & ad opus remigandi damnantur. Raynald. *tom.* 2. *ad cap.* 19. §. 4. *n.* 8. Ursaya *loc. cit. tit.* 5. *n.* 33. & alii passim.

26 Verberationis, seu Flagellationis pœna quamvis plerisque in locis in desuetudinem abierit, & Clerici præsertim verberari non consueverint, teste Claro §. *final. quæst.* 71. *num.* 2. tamen de jure adhuc infligi potest; dummodo absque sanguinis effusione, & non enormiter, sed moderate fiat: Clericus enim alium Clericum calumniose accusans Beneficio, & Officio privari, & verberibus castigatus in exilium mitti potest, textu expresso *in cap. Cum fortius* 1. *de Calumniatoribus*, ibi: *Subdiaconatus, quo indignus fungitur, privari Officio, & verberibus publice castigatum in exilium deportari*; *cap. In Archiepiscopatu* 4. *de Raptoribus*: *Pecuniaria poteris pœna mulctare, & etiam flagellis afficere moderatione adhibita, quæ flagella in vindictam sanguinis transire minime videantur*. Clar. *loc. c.* Reiffenstuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 2. *num.* 10. *& tit.* 37. *n.* 104. & alii passim.

Ultimi supplicii pœna consistit in separatione animæ a corpore; *l. Ultimum supplicium* 21. *ff. de pœnis*, ibi: *Ultimum supplicium esse mortem solam interpretamur*. Dicitur etiam *Capitale*, *l. Præsenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, ibi: *Capitali, & ultimi supplicii animadversione plectendis*. Et etiam *Capitis*, *l. Relegati* 4. *ff. de pœnis*, ibi: *Pœna capitis*. Item vocatur *Pœna gladii*, *l. Si quis* 20. *Cod. de his, qui accusare non possunt*, ibi: *Ultore gladio feriatur*. Item appellatur simpliciter *Supplicium* sine aliquo addito: per antonomasiam enim intelligitur pœna mortis; *l. Qui cura major natu* 14. §. 3. *ff. de bonis Libertorum*, ibi: *Supplicium habuit*, *l. Frater* 2. *ff. de Lege Pompeja, de Parricidiis*, ibi: *Supplicio affectus*. 27

Pœnam hanc ultimi supplicii, seu mortis naturalis, in tres dividit species Carena *de Offic. Inquis. part.* 3. *tit.* 13. *num. & seq.* In quarum prima ponit illam, quæ sequitur ex concrematione, ab excoriatione, & sectione per terram, ex dissectione in partes, ex objectione bestiis ad dilaniandum, ex reptatione, & laceratione per spinas, & tribulos, ex perpetuis vigiliis, ex lapidatione, & ex inedia. In secunda ponit illam, quæ sequitur ex furca, & ex præcipitatione. In tertia ponit illam, quæ sequitur ex capitis amputatione, & ex sanguinis per venas paulatim, & non copiose facta emissione: sic litteraliter Ursaya *loc. c. lib.* 4. *tit.* 1. *a n.* 105. *ad* 107. 28

Delictorum pœnæ variæ pro varietate criminum hic subnectuntur. Et primo Abigeatus pœna de jure communi varia est pro varietate circumstantiarum delicti, & personæ, ita ut aliquando ad bestias damnentur, & aliquando relegentur; *l. De abigeis puniendis* 1. *l. Abigeatus* 2. *& l. Oves* 3. *ff. de Abigeis*: Hodierna autem consuetudine puniti solent ut Fures, prout ad citatas Leges magis declarant Doctores. 29

Abortus pœnæ quæ sint; Vide verb. *Abortus per tot.* 30

Abusus in Baptismo, si committatur maliti ose ex parte materiæ, aut formæ, aut intentionis, & judicialiter posset probari aliquem sic abusum fuisse ad positivum finem non conferendi Sacramentum, quamvis pœna pro tali crudeli delicto non reperiatur in jure expres- 31

sa,

sa, esset tamen ultimi supplicii, quia si tali
pœna puniendus est injustus homicida corporis,
ut diceretur de pœna homicidii, a fortiori tali
pœna puniendus esset homicida animæ. Amenus de delictis, & pœnis tit. 8. §. 1. verb. 6.

32 *Abusus in Baptismo num. 13. & 14.* Si abusus
committatur in voluntaria, & malitiosa reiteratione Baptismi, de jure Civili est mors tam
in conferente, quam in malitiose suscipiente,
textu expresso in *l. Si quis 2. Cod. Ne Sanctum Baptisma iteretur*. Et de jure Canonico
talis rebaptizans, & rebaptizatus etiam occulte sunt irregulares, *cap. Confirmandum 65.
dist. 50. cap. Afris 3. dist. 98. cap. Qui in quolibet 10. caus. 1. quæst. 7. cap. Qui in his 117.
& cap. Eos 118. de consecrat. dist. 4.* cum similibus.

33 Abusus in Confessione, si committatur a
non Sacerdote excipiente Sacramentales Confessiones, prima pœna est irregularitas, *cap. 1.
& 2. de Cleric. non ordinat. ministrans.* Secunda pœna est, quod taliter absolvens puniatur
tamquam vehementer suspectus de hæresi, ut
statuit Gregorius XIII. Constit. incip. *Officii
nostri*. Tertia pœna est traditio in manus Judicis Laici, qui Reum ultimo supplicio afficiat, ut statuit Clemens VIII. Constit. incip.
Etsi alia; & quamvis minor ætas salvet Reos
ab ultimo supplicio, tamen si Reus hujus delicti superet annos 20. licet non compleverit
annos 25. adhuc est morte plectendus, ut decrevit Urbanus VIII. Const. incip. *Apostola-*
34 *tus officium*. Si committatur a Sacerdote absolvente pœnitentes absque Jurisdictione est Suspensio ex sententia Judicis, *cap. Placuit 9.
q. 2. cap. Placuit, de pœnit. dist. 6.* cum talis
se gerat ut Confessarius, & Confessarius non
sit: potest insuper puniri pœna falsi, *arg. l.
Eos qui diversa §. final. ff. Ad Leg. Cornel. de*
35 *Fals.* Amen. *loc. c. tit.* 8. §. 4. *n.* 29. & alii. Si
committatur a Sacerdote absolvente a Censuris, & casibus reservatis sine jurisdictione, est
Excommunicatio, privatio Officiorum, Dignitatum, & Beneficiorum, ac inhabilitas ad ipsa,
ut jussu Clementis VIII. statuit Sacra Congr.
26. Novemb. 1602. contra omnes Sacerdotes
sæculares, aut Regulares præsumentes absolvere extra mortis articulum ubique a casibus contentis in Bulla Cœnæ, aut a quinque casibus
Clementinis Papæ reservatis extra Urbem, &
36 intra Italiam. Si committatur a Sacerdote
frangente sigillum Confessionis, quas pœnas
incurrat; Vide verb. *Sigillum Sacramentalis
Confessionis a n. 55.*
37 Abusus in Eucharistia, si contumeliose, &
sacrilege committatur, eam pedibus conculcando, brutis comedendam projiciendo, in
sterquilinium, aut ignem injiciendo, aut cultro seu pugionibus dilacerando, & hujusmodi,
est mors qualificata juxta modum, & gravitatem contemptus, & quidem severior ea,
quæ debetur pro crimine læsæ Majestatis humanæ, cum longe gravius sit tale crimen læsæ Majestatis Divinæ. Si committatur per Sa- 38
crilegium furtum ipsius, ut furans ea utatur
ad superstitiones, incantationes, aliaque sortilegia, seu illam de manu Sacerdotis ore accipiat communicare fingens, & deinde ad dictos
superstitiosos, & sortilegos fines conservet, atque adhibeat, est etiam mors qualificata juxta
gravitatem contemptus; sicuti si furans Sacram
Pyxidem, indigne projiciat SS. Sacramentum
in terram. Vide verb. *Fur*, *n.* 7. Item si fu- 39
rans Sacram Pyxidem ad eam conflandam, ac
vendendam, & occasionative etiam Eucharistiam asporter, ultimo supplicio puniatur, uti
etiam morte punitur furans Sacram Pyxidem,
& sacras particulas relinquens in Ciborio, Altari, aut in terra. Amenus *l. c. tit.* 8. §. 2. *a
n.* 13. *ad* 15. Vide verb. *Fur*, *a n.* 65. Vide *infra n.* 115. Si committatur abusus per vomitum Eucharistiæ causatum ex ebrietate, seu
voracitate, si talis abutens sit Laicus, debet
pœnitere per 40. dies; si est Clericus, vel Monachus per 70. si vero Episcopus per 96. dies,
cap. Si per ebrietatem, *de consecrat. dist.* 2. Si 40
autem abusus committatur in negligenti, seu
minus decenti ipsius Eucharistiæ custodia, ita
ut ob talem negligentiam Eucharistia aliqua
injuria afficiatur, is, cui demandata est talis
custodia, debet per trimestre a proprio officio
suspendi, textu expresso *in cap. Statuimus 1.
de custodia Eucharistiæ. Et si per ejus incuriam
aliquid nefandi inde contigerit* (ut videlicet Eucharistia fuerit a muribus corrosa, aut temeraria manu furto sublata) *ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda ..... graviori subjacere debet ultioni*, arbitrio nempe Superioris
infligendæ, textu expresso *in cit. cap. Statuimus*. Si tandem abusus committitur a Sacer- 41
dote, qui sine aqua & candelis accensis, vel
in pane fermentato, vel vase ligneo sacrificet, tunc Officio, & Beneficio privatur; textu expresso *in cap. Litteras 14. de celebratione
Missarum*.
Abusus in Matrimonio, si committatur a 42
Clerico in Sacris contrahente Matrimonium,
pœna est Excommunicatio, & Irregularitas.
Vide verb. *Impedimenta Matrimon. art. 2. n. 6.
& 7.* insuper tamquam suspectus de Hæresi
po-

42 potest puniri in Sancta Inquisitione pœna arbitraria Sacræ Congregationis supremæ Inquisitionis, quæ pœna aliquando ex circumstantiis facti extenditur usque ad damnationem ad Triremes. Amenus *loc. cit. tit.* 8. §. 5. *num.* 29.

43 Si autem committatur Polygamia variæ pro varietate abusus sunt pœnæ. Vide verb. *Polygamia a num.* 27. *ad* 33.

44 Abusus in Ordine, si committatur, ex quo conferatur, & suscipiatur ante legitimam ætatem, vel extra tempora, aut sine Litteris Dimissoriis, seu sine legitimo Titulo, aut sine celebratione Missæ, vel ex quo eidem conferantur duo Sacri Ordines eodem die, aut non expectatis interstitiis, variæ pro varietate abusus sunt pœnæ. Vide verb. *Ordo*, *Ordinare*,

45 *artic.* 4. *per tot.* Si committatur ex quo Ordines sint furtive suscepti, sic ordinatus non potest ministrare in taliter susceptis, nec ad superiores Ordines promoveri. Et si Episcopus protulit Excommunicationem contra furtive accedentes, solus Papa dispensare potest. Si autem Religionem ingrediatur, & in ea laudabiliter vivat, potest Episcopus, aut ejus Prælatus dispensare. Quod si Episcopus nullam excommunicationem interminavit, potest Episcopus cum illo dispensare, peracta pœnitentia imposita; *c. Veniens* 1. *cap. Cum collator* 2. *et Innotuit* 3. *de eo, qui Ordinem furtive sus-*

46 *scepit*. Amenus *loc. c. tit.* 8. §. 3. *num.* 19. Si committatur abusus, ex quo quis per saltum Ordinem suscipiat, ipse est suspensus ab Ordine per saltum suscepto, & non potest sine dispensatione ed alios Ordines promoveri; & ab ipsa suspensione, si promotus non ministravit in Ordine male suscepto, dispensare potest illius Episcopus, etiam cum scienter male promoto, & etiam in casu publico, ut ex Trid. *sess.* 23. *c.* 14. *de ref.* ubi Barbosa *num.* 9. Si autem ministravit, indiget dispensatione Apostolica, ut firmant Majol. Salzed. Filliuc. Riccius, Homobon. Bonacin. apud Barbos. *loc.*

47 *cit. num.* 7. Amen. *loc. c. num.* 22. & alii. Si committatur abusus, ex quo Clericus, aut Laicus ministret in Ordine Sacro, quem non habet, ipse est Irregularis respectu Ordinum suscipiendorum, & respectu ordinum susceptorum manet suspensus arbitrio Episcopi, qui potest (imposita prius pœnitentia, & ea in parte a Reo adimpleta) illam tollere; *c. Ex litteris* 2. *de Clerico non ordinato ministrante*.

48 Non promotus autem ad Sacerdotium attentans Missam celebrare, aut Sacramentales Confessiones excipere (post abjurationem de vehementi, & si Clericus sit, degradationem) tradendus est Curiæ sæculari ultimo supplicio perimendus. Gregor. XIII. Const. incip. *Officii nostri*; Clemens VIII. Constit. incip. *Etsi alias*; Urbanus VIII. Constit. incip. *Apostolatus Officium*. Vide *supra num.* 23. Si tandem committatur abusus, ex quo Sacerdos absque privilegio, vel necessitate plures Missas celebret eadem die, tunc talis Sacerdos fit Irregularis. *Sac. Congregatio Concil. in Placentina* 11. *Januarii* 1710. *ad primum dub.* Vide verb. *Missa art.* 5. *num.* 10. & *a num.* 18. *ad* 27. ubi assignantur sufficientes necessitates celebrandi plures Missas eadem die. Et si plures Missas celebret propter solam avaritiam, & non jejunus, peccat mortaliter, & est puniendus pœna arbitraria juxta circumstantias delicti, temporis, loci, & personæ, cum id sit contra multos Canones; *cap. Ut jejuni dist.* 5. *cap. Nihil* 7. *q.* 1. *cap. Sufficit*, & *cap. Consuluisti* 3. *cap. Te referente* 12. *de celebr. Missarum* cum similibus. Vide Amen. *loc. cit. num.* 40. & *seq.*

Abusus Sacræ Scripturæ variæ sunt pœnæ 49 pro varietate multiplicis abusus: Potest enim abusus committi in usurpatione verborum Sacræ Scripturæ ad ostendendum acumen ingenii in re lubrica, aut scurrili, aut proximi contumeliosa; Vel ad irridendam simplicitatem phrasis Sacræ Scripturæ, aut Mysterium aliquod Fidei, aut Ecclesiæ institutionem. Vel ad docendum ex verbis Scripturæ perverse detortis errorem manifestum in Fide, seu moribus. Vel tandem ad producendos malos effectus per sortilegia, incantationes &c. Hinc juxta majorem, vel minorem gravitatem abusus attentis circumstantiis loci, temporis, personæ, consuetudinis scandalosæ, & mali effectus, majori, vel minori gravitate pœnarum est puniendus, ut sic pœna criminis commensuretur, *cap. Sane* 11. *de offic. delegat. cap. Sicut dignum* 6. *de homicid.* Deuteron. *cap.* 25. *num.* 3. & Apocalyp. *cap.* 18. *n.* 7. Vide *art. antec. num.* 45. cum hac semper advertentia, quod si abusus Sacræ Scripturæ fit ad inducendam, vel defendendam hæresim, debet puniri pœna Hæreticorum.

Adulterii pœna. Vide verb. *Adulterium art.* 50 2. *per tot.* & *art.* 3. 4. & 5.

Alchimistarum pœna, ut vult Amenus *l. c.* 51 *tit.* 6. *n.* 10. est de Jure Cæsareo, quod si Reus sit ingenuus, deportetur, & omnia ipsius bona publicentur. Si autem servus, ultimo supplicio afficiatur, & allegat *lib.* 1. §. *final. ad Leg. Cornel. de fals.* Et si aurum adulteratum signetur in monetam, delinquens declaratur

Reus læsæ Majestatis, & igne comburendus decernitur, *l. Si quis nummos 2. Cod. de falsa moneta*. Concludit tamen, quod circa hoc crimen diversificantur pœnæ juxta statuta municipalia, seu consuetudines Regionum. Quæ autem sit eorum pœna de jure Canonico? Vid. verb. *Alchimia n. 2. & seq.*

52 Alienationis bonorum Eccles. pœna? Vide verb. *Alienatio art. 6. per tot.* & verb. *Libri a n. 15. ad 23.*

53 Ambitus pœna, cum a Laicis committitur, vi aut pecunia pro obtinendis publicis Officiis ac Dignitatibus sæcularibus, est, ut convictus de hoc crimine uti vis publicæ Reus in Insulam deportetur; *l. Nullus omnino, Cod. Ad Leg. Jul. de Ambitu*, & ut puniatur in quadruplum ejus, quod dedit pro assumendo Magistratu, vel pro illo dando accepit; *l. Sancimus 6. Cod. Ad Leg. Jul. Repetundar.* & ut sit infamis; *l. Hac Lex 1. ff. de Leg. Jul. Ambitus*. Ursaya *Instit. crim. lib. 3. tit. 8. a n. 78. ad 82.* Si autem Clericus circa Officia, & dignitates Eccles. reus sit hujus criminis, puniri debet pœna Simoniacorum, quæ infra assignabitur *sub num. 197.*

54 Annonæ fraudatæ pœna est, quod qui aliquid facit quo annona carius vendatur, vel impedit quominus annona in Civitatem deferatur, mulcta 20. aureorum puniatur; *l. Lege Julia 2. ff. Ad Leg. Jul. de Annona.* Item pœna 20. aureorum puniuntur qui monopolium faciunt, ut annona carior evadat; *l. Jubemus 1. Cod. de monopoliis*. Item pœna criminis stellionatus puniuntur qui publice emunt annonam pluris quam valeat, ut ceteri ad emendam eodem pretio incitentur, & sic rerum pretium augeatur; *l. Stellionatus 3. ff. de crimine stellionatus*. Item pœna extraordinaria puniuntur, qui totam annonam emunt, quam reperiunt in Provinciis, ut soli possint eo pretio, quo volunt, eam deinde vendere; & si sint negotiatores, ac mercatores, interdicitur eis negotiatio, & interdum relegantur, si sint nobiliores; si autem humilioris status personæ, damnantur in opus publicum; *l. Annonam 6. ff. de extraordinariis criminibus*, Ursaya *l. c. lib. 2. tit. 4. num. 36.*

55 Apostasiæ, seu Apostatarum pœna. Vide verb. *Apostasia*, *Apostata per tot.*

56 Appellationis malæ pœna, si sit appellantium a Papa ad futurum Concilium, est Excommunicatio Papæ reservata ipso facto incurrenda, quæ incurritur non solum ab appellantibus principaliter, sed etiam a dantibus circa hoc consilium, auxilium, seu favorem. *Bull. Cœnæ Excommunicat. 2.* Si sit trahentium causam Ecclesiasticam ad Forum Laicum, appellando scilicet a sententia lata, aut obtinendo a Judicibus Laicis prohibitiones, aut mandata contra Judices Ecclesiasticos Ordinarios, aut Delegatos, aut impediendo executionem Decretorum Romanæ Sedis, aut quorumcumque ipsorum Judicum, est pariter Excommunicatio Papæ reservata ipso facto incurrenda, quam incurrunt non tantum principales, sed etiam dantes consilium, patrocinium, & favorem. *Bull. Cœnæ Excommun. 16.* Si sit Regularium temere appellantium ad Tribunal sæculare, ultra dictam Excommunicationem latam in Bulla Cœnæ contra trahentes causas Ecclesiasticas ad Tribunalia Laica, Regulares sic appellantes incurrunt particulares Excommunicationes Pontificum, qui fere omnibus Ordinibus specialibus sub simili Censura vetuerunt hujusmodi appellationes, ut videre est in Compendio Privilegiorum Mendicantium, & non Mendicantium, & proprio cujusque Ordinis. Et nobis Minoribus de Observantia specialiter id prohibuit inter alios Gregorius XIII. Constitut. incip. *Quoniam nostro* sub pœna Excommunicationis Papæ reservata ipso facto incurrenda, privationis vocis activæ, & passivæ, omnium Officiorum Ordinis, & perpetuæ inhabilitatis ad illa, quas pœnas incurrunt etiam omnes quomodocumque directe, vel indirecte per consilium, auxilium, aut favorem ad talem appellationem concurrentes. Et dictas Gregorii pœnas incurrunt etiam appellantes ad Tribunal Episcopi, cum Constitutio, seu Breve Gregorii loquatur *de Tribunalibus sæcularibus*, quale est Tribunal Episcoporum; quod non est Regulare, sed sæculare, cum Clerus alius sit sæcularis, & alius Regularis. Sanctor. *de pœnis cap. 18. quæst. 3. vers. Respondeo 3.* Amenus *loc. cit. tit. 2. §. 3. num. 35.* qui *n. 36.* subdit, quod appellantes ad Tribunal Episcopi licet incurrant pœnas latas a Pontificibus contra appellantes ad Tribunalia sæcularia, non tamen incurrunt Excommunicationem latam in Bulla Cœnæ contra trahentes causas Ecclesiasticas ad Tribunalia Laica, cum Tribunal Episcopi, licet sit sæculare, tamen non sit Laicum.

57

58

59

Arma prohibita deferentium pœna quoad Laicos dependet a dispositione statutorum, ac Edictorum Principum, quæ Edicta, seu statuta aliquando mulctas pecuniarias, aliquando pœnas corporales etiam ultimi supplicii cum bonorum confiscatione, pro diversitate armorum indicunt. Universaliter autem prima pœ- 60

na est amissio eorumdem armorum, quamvis de hac pœna nihil loquantur Statuta, & Edicta, ut cum aliis notat Ripa *de nocturno temp. cap.* 8. *num.* 63. *&* 69. Amenus *loc. cit. tit.* 7. §. 1. *n.* 17. qui ante *n.* 71 dicit, quod in statu Ecclesiastico deferentes, seu etiam domi retinentes archibusillos breviores duobus palmis, vulgo *Mazzagatti*, furcis suspendendi sanciuntur, vocanturque Rei criminis læsæ Majestatis, & rebellionis a Pio IV. Constitut. 49. incip. *Cum vices ejus*, & hanc Pii IV. Constitutionem confirmavit, & ampliavit ad arma breviora tribus palmis; ut pugiones, Stylos & cultellos, exceptis cultellis ad frangendum panem; S. Pius V. Constitut. 45. incip.
61 *Cum vices*. Quas autem pœnas incurrant Clerici, & Regulares deferentes, & retinentes arma, & an quoad hæc subjaceant bannimentis Laicalibus, possintque a Curia sæculari ipsis spoliari? Vide verb. *Arma per tot.*

62 Assassinii pœna. Vide verb. *Assassinium*, *Assassinus per tot.*

63 Astrologiam judiciariam profitentium pœna. Vide verb. *Astrologia*, *Astrologus*, & verb. *Superstitio a n.* 40.

64 Bestialitatem committentium pœna. Vide verb. *Luxuria n.* 69.

65 Blasphemias loquentium pœna. Vide verb. *Blasphemia art.* 2. *per tot.*

66 Calumniatorum pœna est, quod in primis teneatur calumniator Reo refundere expensas litis, & resarcire omne damnum eidem secutum; Farin. *in prax. crim. q.* 16. *a n.* 10. Clarus *q.* 62. *n.* 4. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decret. tit.* 2. *n.* 6. & communis aliorum; *arg. l. Eum quem* 79. *ff. de judiciis*, *l. Properandum* 13. *Cod. eod. cap. Finem* 5. *de dolo* cum similibus. Item Calumniator evadit infamis infamia juris; *c. Si quis* 1. *cau.* 2. *quæst.* 3. *l. Prætoris verba* 1. *& l. Athletas* 4. §. 4. *ff. de his, qui notantur infamia*, *l. Nostris* 8. *Cod. de Calumniatorib.* cum
67 similibus. Unde incurrit etiam Irregularitatem, ita ut neque Ordines suscipere, neque susceptos exercere valeat, *cap. Qui aliquo crimine* 5. *dist.* 5. *cap. Infames* 17. *caus.* 6. *quæst.* 1. ac fit inhabilis ad Beneficia, & dignitates Ecclesiasticas; *arg. cap. Inter* 11. *de excessibus Prælat.*
68 cum similibus. Item incurrit pœnam talionis; *c. Calumniator.* 2. *& c. Qui non probaverit* 3. *caus.* 2. *qu.* 3. *l. Quisquis* 10. *Cod. de Calumnia-*
69 *torib.* Vide *supra n.* 24. Item Clericus alium Clericum calumniose accusans Beneficio, & Officio suo privari, & verberibus castigatus in exilium mitti potest; *cap. Cum fortius* 1. *de calumniatoribus* cum similibus. Vide *supra n.* 62.

Collusionis, seu prævaricationis pœna, quamvis sit arbitraria, seu extraordinaria pro diversitate circumstantiarum imponenda; *l. Sciendum* 2. *ff. de prævaricatione*, ibi: *Sciendum est, quod hodie iis, qui prævaricati sunt, pœna injungitur extraordinaria*, juncta *l. Accusatorum* 1. §. 7. *ac l. Et in privatis* 3. *ff. Ad Senatus consultum Turpillianum*; tamen Prævaricator etiam pœnam infamiæ in specie incurrit; *l. Si is* 4. *ff. de prævaricatione*. 71 Si autem collusio fiat super Beneficio Ecclesiastico (uti casus habetur *in cap. Audivimus* 3. *de collusione detegenda*) uterque colludentium privari debet ipso Beneficio, tum ne fraus, & dolus alicui patrocinetur; *cit. cap. Audivimus* cum similibus; tum ne delicta maneant impunita contra *l. ita vulneratus*, *ff. Ad Leg. Aquil. cap. ut famæ* 35. *de sentent. Excomm.* ibi: *Cum publicæ Communitatis intersit, ne crimina maneant impunita.* 70

Et hic adverte, quod *Collusio est inter Actorem, & Reum latens, & fraudulenta conventio, qua interveniente, aliquando delicta manent impunita, vel etiam committuntur*, ut explicat Glossa *in cit. cap. Audivimus*, *verb. Collusione*; Unde Actor, seu Accusator in Judicio dicitur colludere cum Reo convento, seu accusato, si ejus partes adjuvet celando, vel dissimulando veras probationes, & falsas defensiones, seu exceptiones admittendo, vel ab accusatione omnino desistendo, ut Reus absolvatur, & pœnam ipsi infligendam evitet, ac judicium publicum reddatur illusorium, *arg. c. Scripta* 1. *c. Audivimus* 3. *& c. In tantum* 1. *de Collusione detegenda*. Hæc autem Collusio a Civilistis vocatur *Prævaricatio*, quæ est verorum criminum palliatio: Prævaricari enim est vera crimina abscondere, & palliare, ad hoc ut veritas non appareat, *l. Accusatorum* 1. §. *Calumniari*, *Ad Sen. C. Turpillianum*. Ille enim prævaricator dicitur, qui aliquem de veto crimine accusat, sed veras probationes omittit, & fictitias solum adducit, ut ex eis nihil contra accusatum concludi possit; *leg. Prævaricator* 1. ibique Glossa, *ff. de Prævaricatione*. Item Collusio a Civilistis vocatur *Tergiversatio*, quæ nihil aliud est, quam accusationis desertio, dum nempe accusator ab accusatione jam cæpta omnino desistit. Tergiversari enim in universum ab accusatione desistere est; *leg. Accusatorum* 1. *ff. Ad S.C. Turpillianum*. Vid. *num.* 208.

Concubinatus pœna, quamvis olim de jure Civili nulla ordinaria, & determinata, fuerit expresse statuta *l. In Concubinatu* 3. §. 1. *de Concubinis*, *& leg. Unic. Cod. de Concubinis*, 74

tamen hisce temporibus etiam in foro sæculari
punitur, & quidem gravius, quam simplex for-
nicatio, scilicet pœna extraordinaria, & arbi-
traria Judicis; Clarus *in praxi §. Fornicatio sub
num. 6.* Decian. *lib. 6. cap.* 21. *n.* 58. Panimol.
decis. 19. *n.* 28. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal.
tit.* 16. *num.* 62. Engel *ibid. n.* 22. & alii paf-
75 sim. De jure autem Canonico Concubinatus
semper fuit prohibitus, & specialibus pœnis
punitus, tam respectu Laicorum, quam Cleri-
corum, ut patet ex Concilio Tolet. 1. *c.* 17.
Concil. *Aurelian. III. c.* 9. Conc. *Turon. IV.
c.* 16. Concil. *Triburiens. I. cap.* 49. Conc. Ro-
man. *sub Nicolao II. cap.* 13. Concil. Mediola-
nen. *II. tit.* 1. *Decret.* 29. Concil. Lateran. *V.
sess. 9. in Bulla reform. Curiæ, & ex cap. Au-
dite 6. dist. 33. cap. Concubinæ 5. caus. 32. q. 2.
cap. Nemo 4. c. Dicat 9. caus. 32. quæst. 4.
cap. Cum dilectus 20. de accusationibus, cap. Si
Concubinæ 55. de sent. Excommun.* cum simili-
bus, & specialiter Concil. Trid. *sess.* 24. *de
reform. Matrim. c.* 8. ubi contra Concubinarios
Laicos sic præcise statuitur: *Grave peccatum est
homines solutos concubinas habere; gravissimum
vero, & in hujus magni Sacramenti singulare
contemptum admissum, uxoratos quoque in hoc
damnationis statu vivere, ac audere eas quando-
que domi etiam cum uxoribus alere, & retinere.
Quare ut huic tanto malo S. Synodus opportunis
remediis provideat, statuit, hujusmodi concubi-
narios, tam solutos, quam uxoratos, cujuscumque
status, dignitatis, & conditionis existant, si
postquam ab Ordinario etiam ex officio ter admo-
niti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint,
seque ab earum consuetudine non sejunxerint,
Excommunicatione feriendos esse, a qua non absol-
vantur, donec re ipsa admonitioni factæ paruer-
rint. Quod si in concubinatu per annum Censu-
ris neglectis permanserint, contra eos per Ordina-
rios severe pro qualitate criminis procedatur: Mu-
lieres sive conjugatæ sive solutæ, quæ cum adul-
teris, seu concubinariis publice vivunt, si ter
admonitæ non paruerint, ab Ordinario locorum,
nullo etiam requirente, ex Officio graviter pro mo-
do culpæ puniantur, & extra Oppidum, vel
Diœcesim, si id eisdem Ordinariis videbitur, in-
vocato, si opus fuerit, brachio sæculari, ejician-
tur, aliis pœnis contra adulteros, & concubina-
rios inflictis in suo robore permanentibus.*
76 Ad hoc ut Ordinarius possit ferre senten-
tiam Excommunicationis contra Concubinarios,
præcedere debent tres monitiones distinctæ, &
separatæ, ex quibus eorum vera contumacia
eliciatur non resipiscendi a peccato; Si autem
Episcopus velit eos punire pœnis pecuniariis,
aut aliis a jure communi, vel a Synodo sta-
tutis, non requiritur talis trina prævia moni-
tio, sed probato concludenter crimine, potest
pœnam infligere, ut declaravit *Sac. Cong. Conc.*
cujus declarationem refert Gabriel Pereira *de
manu Regia part.* 2. *cap.* 34. *num.* 12. *in fine
vers. Quare*, telat. a Barbosa in Conc. Trident.
cit. sess. 24. *cap.* 8. *num.* 4. his verbis: *Ad quar-
tum respondetur, trinam monitionem tunc tantum
esse necessariam, cum ad Excommunicationem con-
tra concubinarios proceditur, quod si aliis pœnis
a jure communi, vel a Synodo statutis Episcopus
afficere velit hujusmodi delinquentes, utique tri-
nam monitionem minime requiri.* Episcopus po- 77
test punire concubinarios, non solum pœna pe-
cuniaria, sed etiam pœnis corporalibus, nem-
pe carceris, fustigationis, & hujusmodi, ma-
xime si sint personæ viles, & infimæ plebis,
cum ratione concubinatus reddantur infames;
& ut tales repellantur ab accusando, & testi-
ficando, *arg. cap. Cum dilectus 29. de accusa-
tionibus*, juncta Glossa *ibid. verb. Concubinarius*,
Amenus *loc. cit. tit.* 4. §. 3. *num.* 17. Concu- 78
binatus crimen est mixti fori, ut tenent Bar-
bosa in Concil. *sess.* 24. *de reform. Matrimon.
cap.* 8. *num.* 5. cum pluribus ibi citatis, Ame-
nus *loc. cit. num.* 14. cum multis ibi allega-
tis, & alii plures. Unde sæcularis concubina- 79
rius punitus de hoc crimine a Judice Laico,
potest iterum puniri ab Ecclesiastico, & sic
viceversa, quia Judex Laicus procedit ad so-
lam punitionem hujus delicti, ne crimina ma-
neant impunita, Ecclesiasticus autem procedit
ad correctionem morum pro salute animæ.
Hinc cum diversi sint fines Judicum in ferenda
pœna, unus post alium potest procedere, &
punire, ut tradunt Pereria *l. c. num.* 22. Ame-
nus *loc. cit. n.* 14. Barbosa *l. c. num.* 6. & alii.
Concubinarius, si moriatur in concubinatu, 80
nullo dato signo pœnitentiæ, carere debet Ec-
clesiastica sepultura, & si sine pœnitentiæ si-
gno in loco sacro fuerit sepultus, debet exhu-
mari, & in loco profano sepeliri, *cap. Sacris* 12.
de sepulturis, Clementin. 1. *de sepultur.* Amenus
loc. cit. n. 18. cum pluribus ibi allegatis, Fa-
rinac. *loc. cit. q.* 138. *n.* 68. *& seq.* Panimol.
dec. 59. *a n.* 11. Ursaya *loc. cit. lib.* 3. *tit.* 5.
n. 220. & alii.
Clericorum Concubinariorum pœnæ sunt, 81
quod ab ipsis nullus Missam audire, aut Sacra-
menta recipere debeat, excepto Baptismo, Pœ-
nitentia, & Sacro Viatico, *cap. Nullus, cap.
Præter, dist.* 32. Item quod si moniti non re-
sipiscant, sint ab Officio, & Beneficio suspensi;
cap. Sicut 4. de cohabitat. Clericor. & mulier.
cap.

cap. Quæsitum, *cap. Vestra*, *tit. eod. c. A multis 9. de ætat. & qualitat. præficiend. cap. Decernimus*, *cap. De his*, *cap. Presbyter distinct.* 28. *cap. Erubescant distinct.* 32. cum similibus, Concil. Tridentin. *sess.* 24. *cap.* 14. *de reformat.* & quod Clerici concubinarii notorie, & publice tales sint ipso jure suspensi ab Officio, & Beneficio, ita quod si celebrent, incurrant Irregularitatem, decisum referunt Belletus *disquis. Cleric. part.* 2. *tit. de disciplin. Cleric.* §. 5. *n.* 45. Nicol. Garcias *de Benefic. part.* 7. *c.* 14. *num.* 11. & 15. Barbosa *in Conc. Trid. sess.* 25. *de reformat. cap.* 14. *num.* 17. & alii, *arg. cap. Is cui* 20. *de sent. Excomm. in* 6. Item si adhuc contumaciter in concubinatu persistant, sunt excommunicandi: *cap. Si quispiam* 2. *cap. Clericos* 3. *de cohabit. Clericor. & mulier.* Concilium Tridenr. *sess.* 25. *de reform. cap.* 14. *vers. Sed si postquam*. Et si adhuc non se corrigant, perpetuo deponuntur, textu expresso *in cap. Sicut* 4. & *cap. Si autem* 6. *de cohabit. Clericor. & mulier.* Item efficiuntur infames, & inhabiles ad Beneficia & dignitates obtinendas, *c. Infames* 6. *q.* 1. Conc. Lateranense V. *sess.* 9. *Bulla de reform. Curiæ cap.* 3. Leo X. Constit. incip. *Supernæ*. Clerici concubinarii non habentes Beneficia debent ab Episcopo puniri pœna carceris, suspensione ab Ordine, ac inhabilitate ad Beneficia, aliisque modis juxta Sacros Canones. Sic expresse Conc. Trid. *cit. cap.* 14. *vers. Clerici vero*. Et tandem omnes Clerici concubinarii, si moriantur in concubinatu sine signo pœnitentiæ, carere debent sepultura Ecclesiastica, & si sine pœnitentiæ signo in loco sacro fuerint sepulti, debent exhumari, & in loco profano sepeliri; *cap. Sacris* 12. *de sepultur. Clementin.* 1. *de sepultur.* Vide *supra num.* 80.

82 Concussionis pœna de jure communi est extraordinaria, & pro modo, & qualitate delicti infligenda. Glossa *in l. Si simulato* 1. *verb. Coercet*, ubi Bartolus, & Salicet. *ff. de concussione*, Raynald. *lib.* 2. *observat. criminal. c.* 14. *num.* 92. cum pluribus ibi citatis, ubi ex aliis refert, concussores aliquando fuisse flagellatos, seu fustigatos, aliquando ad Triremes transmissos, aliquando in exilium extra Provinciam, aliquando ad privationem Officii. Ursaya *lib.* 2. *tit.* 2. *a n.* 104. ubi dicit Concussores posse puniri Civiliter, & Criminaliter. *Civiliter* mediante pecuniæ restitutione cum concussione extortæ per text. *in l. Si simulato* 1. *ff. de concussione*, & Gloss. *ibid. verb. Ablatum*. *Criminaliter* vero pœna extraordinaria.

83 Hic autem adverte, quod Concussio nihil aliud est quam extorsio pecuniarum facta per vim, vel metuum, & dicitur quasi intimoratio, quia terror, & timor incutitur ad extorquendum ab aliquo pecuniam, *l. Simulate* 1. & *l.* 1. *Concussionis* 2. *ff. de Concussione*. Raynald. *loc. cit. n.* 88. cum aliis ibi allegatis, diciturque Concussio quasi timoris incussio; Ursaya *loc. cit. num.* 73. Brugior. *Instit. crimin. lib.* 12. *tit.* 19. *n.* 30. & *seq.* Et quamvis concussio soleat committi a persona habente Officium, ut quando Officialis, seu Judex indebite aliquem vexando pecuniam ab eo invito extorquet, *l. Quod evitandi* 3. *Cod. de condition. ob turpem caus.* veluti si Judex minetur honestæ mulieri processum de crimine adulterii, nisi ei pecuniam det juxta exemplum Jodoch. *in prax. crimin. cap.* 129. *de Concuss. num.* 5. Tamen potest committi a quavis alia persona, ut innuit Glossa in *l. Si simulato* 1. *verb. Oblatum*, ubi Bartol. *ff. de Concussione*, & Farinac. *quæst.* 111. *num.* 46. Raynald. *loc. c. n.* 98. veluti si non Judex, sed quivis alter privatus, alicui minetur se illum accusaturum de crimine aliquo non commisso, nisi sibi pecuniam det; & ideo ab ipso pecuniam extorqueat, *l. Si simulato* 1. & *l. Concussionis* 2. *ff. de Concussione*, Decian. *lib.* 8. *cap.* 35. *n.* 24. Ursaya *loc. cit. n.* 76. 84

85 Adverte hic etiam, quod quamvis hæc tria, scilicet *Concutere*, *Compellere*, & *Superchiare* videantur esse Synonima, ac unum & idem significare, tamen ponderata vi, & natura cujuslibet horum, intercedit inter ipsa aliqua differentia. Nam *Concutere* dicitur is, qui metum infert, & eo illato alium invitum inducit ad faciendum quod non vult, Amad. *de Syndic. num.* 165. Raynald. *l.* 1. *observ. ad cap.* 12. §. 2. *ad* 4. *n.* 22. Ursaya *loc. cit. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 242. Farinac. *qu.* 211. *num.* 42. & 45. ubi explicat verb. *Concutere*, hoc est *intimorare*, quod significat actum intrinsecus animum perstringentem, juxta text. *in l. Sæculari* §. *Sunt quædam*, *ff. de extraordin. criminibus*. *Compellere* autem dicitur is, qui per vim aliquem repugnantem inducit ad aliquid faciendum, argumento eorum, quæ dicit Farinac. *q.* 109. *n.* 76. Raynald. *loc. cit. n.* 21. & *Compellere* significat actum extrinsecus personam attingentem, *arg. l. In eadem Lege*, *verb. dejecerit*, *ff. Ad leg. Jul. de vi pub. Superchiare* dicitur is, qui recurrit ad favorem Potentis, vel alicujus factionarii ad hoc ut ope, & auxilio ejusdem inducat aliquem ad contrahendum, vel distrahendum, seu *Superchiare* dicitur is qui ad perterrefaciendum adversarium ad hoc ut desi-

desistat a lite, vel aliud faciat, superimponit domui inscriptionem alicujus Potentis, vel in actis asserit domum, seu fundum esse alicujus Potentis; *l. Unic. de iis, qui Potentiorum nomine titulos prædiis affigunt, vel eorum nomina in lite prætendunt; & Superchiare* significat utrumque actum, scilicet intrinsecus & extrinsecus personam attingentem, nam & incutit timorem intrinsecus, & inducit compulsionem extrinsecus; Raynald. *l. c. n.* 25. & 30. Ursaya *loc. cit. n.* 241. & alii.

86 Consortii suspecti pœnæ in Clericis, ex decreto Conc. Trid. *sess.* 25. *de reform. c.* 14. prohibente Clericis non solum Concubinatum, sed etiam consortium suspectum, ibi: *Prohibet Sancta Synodus quibuscumque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo, vel extra retinere, aut cum illis consuetudinem habere audeant*, sunt sequentes; nempe quod si moniti a Superioribus non desistant a tali suspecto consortio, *pro prima vice priventur tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum Beneficiorum suorum quorumcunque, & Pensionum ipso facto*; si secundæ monitioni non paruerint *Fructus Beneficiorum ex integro amittant*; & si post tertiam monitionem adhuc perseverent, *priventur Beneficiis, & si postquam eas dimiserint, semel intermissum consortium repetere, aut alias scandalosas mulieres sibi adjungere ausi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicentur*; sic expresse Concil. Trid. *loc. cit.*

87 Quo ad pœnas Clericis Beneficia, & Pensiones non habentibus, & hujus criminis Reis debitas, sic statuit Concilium *loc. cit.* ibi: *Clerici vero Beneficia Ecclesiastica, aut Pensiones non habentes juxta delicti, & contumaciæ perseverantiam & qualitatem, ab ipso Episcopo carceris pœna, suspensione ab Ordine, ac inhabilitate ad Beneficia obtinenda, aliisve modis juxta Sacros Canones puniantur.*

88 Pœna lata pro frequentantibus Monasteria Monialium, sicque Reis quodammodo suspecti consortii, si sint Clerici, est depositio, si autem Laici, est Excommunicatio, si non obstante canonica monitione non desistant, textu expresso *in cap. Monasteria* 8. *de vita & honestat. Clericor.* Si vero sint Regulares, variis aliis subjiciuntur pœnis. Vid. verb. *Moniales art.* 4. *a n.* 12. *usque in finem.*

89 Conspirantium pœnæ, si conspiratio facta sit in Principem supremum, sunt ipsæmet statutæ pro Reis læsæ Majestatis, quæ adducentur *infra n.* 148. Si conspiratio facta sit contra Episcopum, aut Clericum a Clericis, seu Monachis, debent deponi; si a Laicis, debent excommunicari, & omnes declarari, infames, ac pœna carceris puniri, *cap. Conjurationum* 20. *c. Conspirationum* 21. *c. Si qui Clerici* 22. *cap. Si Clerici* 23. *cap. Si qui Clericorum* 24. *caus.* 11.
q. 1. Si conspiratio facta sit a Laicis contra 91
privatam personam, est pœna arbitraria, *l. Hodie* 13. *ff. de pœnis*, Amenus *l. c. tit.* 2. §. 4.
n. 8. Si conspiratio facta sit a Regularibus con- 92
tra Superiorem, vel aliquem particularem Religiosum, attendi debent pœnæ statutæ a suis specialibus respective Constitutionibus.

Dilapidationis pœna, si dilapidatio facta sit 93
a Laico habente administrationem communis pecuniæ, & bonorum alicujus Communitatis, Collegii, Societatis, & hujusmodi, & contra istos tamquam dolo malo delinquentes in dilapidatione procedatur, talis damnandus est ad compensationem damni, & pro qualitate culpæ puniendus pœna peculatus; Amenus *loc. c. tit.* 3. §. 7. *num.* 20. & 21. Vide verb. *Pecu-*
latus per tot. Si dilapidatio facta sit a Prælato 94
sæculari absque dolo, sed sola incuria, imprudentia, aut inhabilitate ipsius, dandus est ei Coadjutor, sine quo nihil agere possit, & prohibenda est utrique omnis alienatio, *cap. Venerabili* 37. *de Offic. delegat.* & ibi Abbas *n.* 6. & 11. ac alii passim. Si autem facta sit ex dolo, debet deponi, *cap. Apostolicas* 13. & *c. Monemus* 58. *caus.* 12. *q.* 2. Et idem dicendum est de quolibet Clerico beneficiato bona Beneficii sui dilapidante; Bernardus Diaz *pract. cri-*
min. canon. c. 71. Amenus *loc. cit. n.* 22. Et si 95
dilapidatio facta sit a Clerico Officiali amovibili, ut Syndico, aut Procuratore Capituli, si probetur Reus dolosus, puniendus est pœna Peculatus arbitrio Judicis; Amenus *loc. cit. n.* 22.
Vide verb. *Peculatus per tot.* Regulares tandem 96
dilapidatores bonorum Conventus, & Religionis puniendi sunt juxta proprii Ordinis statuta, & Constitutiones.

Duellantium pœnæ. Vide verb. *Duellum*, 97
art. 2. *per tot.*

Expilatæ hereditatis pœna est arbitraria jux- 98
ta facti, & personarum qualitatem, *l.* 1. & 3. *ff. Expilatæ hereditatis*; Card. de Luca *in Summ. de heredit. n.* 13. Ursaya *Instit. crim.*
lib. 2. *tit.* 10. *n.* 54. cum aliis ibi citatis. Pro 99
intelligentia autem criminis expilatæ hereditatis advertendum est, quod herede non adeunte hereditatem, hereditas dicitur jacens, & nullum dominum habere dicitur; *l.* 1. §. *Scevola*, *ff. Si quis testam. liber. esse*, & consequenter si aliqua res hereditaria sublata fuerit, non est proprie furtum, sed ab ipso actu expilationis, & di-

& diminutionis hereditatis crimen expoliatæ hereditatis appellatur, & eas res auferens, non fur, sed expilator hereditatis dicitur: *l. Si expilatæ hereditatis* 2. *ff. Expilatæ hereditatis*, Ursaya *loc. c. n.* 54. Brugiot. *Instit. crim. lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 2. ubi quod Expilator hereditatis dicitur improbior fure.

100 Falsariorum pœnæ. Vide verb. *Falsarius*.

101 Falsificantium monetas pœnæ. Vide verb. *Moneta*.

102 Fornicationis pœna quamvis olim de jure Civili nulla fuerit constituta, *l. Si uxor* 13. §. 2. *ff. Ad leg. Jul. de adulter.* & *l. Quæ adulterium* 29. *Cod. eod.* Tamen hodie Laici fornicatores, nedum in Foro Ecclesiastico, & de jure Canonico, sed etiam in Foro Civili pro diversitate personarum, & circumstantiarum puniri solent pœna arbitraria. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 16. *num.* 57. Ursaya *loc. cit. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 221. Panimol. *decis.* 38. *num.* 13. &
103 alii apud Farinac. *q.* 137. *num.* 36. Clericorum fornicantium pœnæ ex antiquis Canonibus variæ erant, ut patet ex *Canone* 24. *Apostolorum*, *c. Presbyter* & *Diaconus dist.* 81. *cap. Si quis Episcopus ead. dist.* 81. *c. Presbyter* 51. *dist.* 82. *c. Attendendum* 57. *qu.* 4. *c. Sicut* 4. *c. Si autem* 6. *de cohabit. Clericor.* & *mulier. c. Clericorum* 13. *de vita* & *honestat. Clericorum*. Ast hodie ex communi praxi pœna Clericorum fornicantium est arbitraria, & ad pecuniariam reduci solet, & juxta qualitates personarum, & circumstantias delicti, quandoque extenditur ad carcerationem, & potest extendi etiam ad suspensionem, & privationem Beneficii, si fornicatio fuerit notoria, & scandalosa. Abbas *in c. At si Clerici n.* 35. *de Judic.* Farin. *q.* 137. *num.* 17. & 24. Fagnan. *in cap. Non debet*, *num.* 8. *de consanguinit.* & *affinit.* Panimol. *decis.* 38. *num.* 6. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 2. *a num.* 49. & *lib.* 5. *tit.* 16. *n.* 58. & *seq.* Amenus *loc. cit. tit.* 4. §. 3. *n.* 13. ubi observat, quod pœna ab antiquis Canonibus statuta jam abierit in desuetudinem.

104 Furti pœna pecuniaria est, ut, si sit furti manifesti, præter rem furto ablatam solvatur quadruplum; & si sit furti non manifesti, solvatur duplum, textu expresso *in* §. *Pœnam* 5. *Inst. de obligationibus, quæ ex delicto nascuntur*; ibi: *Pœna manifesti furti quadrupli est... non manifesti, dupli*. Et concordat §. *Furti actio* 19. *Instit. eod.* & §. *Ex maleficiis* 18. *Inst. de*
105 *actionibus*. Pœnæ autem Criminales furti præter solutionem quadrupli, vel dupli sunt, quod in primis furti condemnatus sit infamis, *l. Athletas* 4. §. *final. ff. de his, qui infamia notantur*. Deinde si criminaliter agitur contra fures vi juris antiqui puniuntur pœna arbitraria, vel pecuniæ Fisco applicandæ, vel fustigationis, vel carceris, vel exilii, & hujusmodi pro diversitate criminum, personarum, & aliarum qualitatum, ac circumstantiarum, *l. Meminisse* 92. *ff. de furtis*, *l. Fures* 1. & *l. Sed si* 2. *ff. de furibus balneariis*, *l. De his* 1. & *l. Inter* 2. *ff. de Effractoribus*, & *Expilatoribus*. *Authent. Sed novo jure*, *Cod. de servis fugitiv. Novella Ut nulli Judicum* 134. *cap.* 13. *vers. Pro furto*. Ita tamen quod pro simplici 107
furto vetitum fuerit aliquem puniri pœna mortis, aut mutilationis, textu expresso *in citat. Authentic. Sed novo jure*, & *cit. Novella Ut nulli Judicum*.

Jure autem novo Cæsareo Friderici I. & Caroli V. pro furtis pœnæ graviores etiam mutilationis, & mortis sunt statutæ; Dictus enim Fridericus I. *lib.* 2. *Feudor. tit.* 27. §. 8. sic expresse statuit: *Si quid quinque solidos valens, aut plus fuerit furatus, laqueo suspendatur: Si minus scopis, & forcipe excorietur, & tondeatur*. Et Carolus V. *in Constitutione Crim. de pœnis furti* ubique recepta, teste Reiffenstuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 18. *numer.* 37. sic statuit, nempe quod Furtum primum, seu prima vice commissum, si sit parvum, idest quinque solidos non attingens, & simplex, idest tale quod in solo furandi actu sine concurrentia alterius delicti consistat, & non sit manifestum, puniatur pœna dupli, si fur est solvendo; si non, pœna carceris, ac debeat rem ablatam restituere, *art.* 157. Si vero hujusmodi primum simplex, & parvum furtum sit manifestum, & fur honestæ conditionis existat, spesque emendationis appareat, punitur pœna quadrupli, si est solvendo, sin minus, pœna carceris corporalis. Si autem fur vilis conditionis sit, ad numellas virgis damnatur, & relegatur, ita tamen quod uterque prius restituat rem ablatam, vel æstimationem ejus *art.* 158. Si tamen furtum primum simplex, & magnum sit, idest quinque solidos adæquans, vel excedens, arbitrio Judicis puniendus relinquitur, *art.* 160. 108

Furtum secundum, seu secunda vice commissum, si utriusque valor quinque solidos non adæquat, hanc pœnam secum trahit, videlicet positionem pro numellis, relegationem, & confinationem; Si vero quinque dictos solidos excedat, pœna Judicis arbitrio imponitur, *artic.* 161. 109

Furtum tertium, seu tertia vice commissum, etiam simplex, nulla attenta quantita- 110

te, & valore rel ablatæ, pœnam capitalem habet, ita ut mas laqueo, femina autem suffocatione aquæ, vel alia simili mortis pœna, gladii verb. grat. perimatur, *art.* 162.

111 Furtum violentum vero, idest quod cum ædium effractione, vel cum telo, & armis fit, quod etiam furtum periculosum vocatur, pœna capitali, vel si circumstantiæ aliud suadeant, non capitali punitur, *art.* 159. sic litteraliter *loc. cit. n.* 37. *ad* 41.

112 Ex dicta Constitutione Carolina *sub n.* 108. relata patet, quod furti etiam parvi tertia vice commissi pœna est mors; quod tenent Clarus §. *Furtum num.* 14. Bajard. ad Clar. *in* §. *Furtum num.* 28. 29. & 88. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 40. Mascard. *de probationib. lib.* 2. *Concl.* 838. *num.* 6. Menoch. *de arbit. Judic. lib.* 2. *cauf.* 295. *n.* 17. Gram. *vot.* 9. *n.* 25. & *vot.* 17. *n.* 25. Jodoch. *in practic. crim. c.* 110. *rubric. de furt. nu.* 35. Pirhing *lib.* 5. *decretal. tit.* 8. *num.* 22. & *seq.* Amenus *loc. cit. tit.* 3. §. 8. *a n.* 18. *ad* 20. & alii plures tenentes, quod tria furta etiam parva pœnam mortis importent; Dummodo sint non solum re, sed etiam loco, tempore, & intentione distincta.

113 Et ex citata Constitutione Friderici I. allata *sub num.* 108. colligitur, quod pœna mortis possit infligi etiam propter unicum simplex furtum magnum, quod & innuere videtur etiam Constitutio Caroli V. allata *supra num.* 108. *in fine*, ubi dum pro uno simplici furto magno relinquit pœnam arbitrio Judicis, videtur statuere, quod si furtum tam magnum sit, ut arbitrio Judicis pœnam mortis mereatur, eam imponere possit, & sic tenent Baldus *in Authentic. Sed novo jure, num.* 5. *Cod. de servis fugitiv.* Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 5. *num.* 7. Menochius *de arbitr. Judic. caf.* 295. *num.* 9. Reiffenst. *loc. cit. num.* 43. Amenus *loc. cit. tit.* 3. §. 6. *a num.* 23. Caballus *resolut. crimin. centur.* 5. *caf.* 18. *num.* 6. cum pluribus aliis ibi citatis contra varios alios.

114 Si furtum sit sacrilegum, variis punitur pœnis pro varietate rerum, personarum, circumstantiarum, modi, temporis, ætatis, & sexus, textu expresso *in l. Sacrilegii 6. ff. ad*

115 *Leg. Jul. Peculatus*. Hinc furtum Sacræ Hostiæ, vel unius, vel plurium Particularum consecratarum cum Sacra Pyxide, vel sine illa, punitur pœna mortis, ut tradunt communiter Doctores, & statuit Carolus V. *Constit. Crimin. art.* 142. decernens, quod hujusmodi fures vivi comburantur, & Innocentius XI. Constitut. incipient. *Ad nostri Apostolatus auditum* decrevit, quod tales fures confessi, aut convicti, etiam pro prima vice a Curia Ecclesiastica, seu Sancti Officii, cui hujus criminis spectat cognitio, tradantur Curiæ sæculari condignis pœnis pro criminis atrocitate puniendi, non obstante minori ætate, dummodo 20. annum attingant. Vide *supra n.* 38. Si fur vas 116
aureum, vel argenteum cum, vel sine reliquiis, aut Calicem, vel Patenam abstulerit, vel Ecclesiam, seu Sacristiam, aut gazophylacium, seu Cippum, vel capsam eleemosynarum animo furandi effregerit, aut dolosis instrumentis aperuerit, pœna corporali, vel capitali exasperata, vel mitigata pro diversitate circumstantiarum est puniendus, ut statuit Carolus V. *in cit. sua Constit. Criminal. art.* 172. & 173. & concordat *l. Sacrilegii 9. & l. Hac lege* 10. *ff. Ad leg. Jul. Peculatus*, *l. Si quis* 10. *Authent. de Episcopis & Clericis*.

De jure Canonico furti Sacrilegi pœna, si 117
sit factum cum fractura muri, portæ, aut Sacræ Ecclesiæ, aut hujusmodi, est Excommunicatio latæ sententiæ, *cap. Canonica* 107. *cauf.* 11. *q.* 3. *cap. Omnes* 5. *cauf.* 17. *quæst.* 4. *cap. Quisquis* 21. *eadem cauf.* & *quæst.* & *cap. Conquesti* 22. *de sent. Excom.* Quæ excommunicatio post denunciationem ab Episcopo factam a Papa solum potest absolvi, *cap. Conquesti* 22. *de sentent. Excomm.* juncto ejus Summario sic dicente: *Qui cum effractione spoliant Ecclesias, excommunicati sunt, & per Papam tantum post denunciationem absolvuntur*. Amenus *loc. citat. num.* 34. Si autem furtum sacrilegum commis- 118
sum sit sine ulla effractione, ejus pœna est quidem Excommunicatio, sed solum ferendæ sent. textu expresso *in cap. Conquestus* 16. *de foro competent.*

Clericus fur notorius, aut furti condemna- 119
tus est infamis, *cap. Infames* 17. *cauf.* 9. *q.* 1. & consequenter etiam irregularis, adeo ut ad Sacros Ordines promoveri, vel in jam susceptis ministrare non valeat. Abbas *in cap. fin. de furtis n.* 3. & 14. Navarr. *in Manual. c.* 17. *num.* 204. Suarez *de Censuris disp.* 48. *sect.* 2. *num.* 2. Pirhing *lib.* 5. *Decretal. tit.* 18. *num.* 2. Reiffenstuel *ibid. num.* 50. & alii; *cap. Qui in aliquo* 5. *disc.* 51. cum similibus. Immo præ- 120
ter pœnam infamiæ, & irregularitatis Clericus fur notorius ab Officio, & Ordine Clericali deponi debet, *cap. Presbyter* 12. *dist.* 81. & *cap. Cum non ab homine* 10. *de Judiciis*. Et si non resipiscat, debet excommunicari, & tandem si incorrigibilis evadat, Curiæ Sæculari tradi debet, textu expresso *in cit. cap. Cum non ab homine* 10. *de Judiciis*. Regula- 121
res

res aut fures puniendi sunt juxta proprii Ordinis statuta, ac Constitutiones.

122 Hæreticorum pœnæ. Vide verb. *Hæreticus*.

123 Homicidii simplicis voluntarii injusti pœna est mors tam de Lege Divina, quam Civili humana: *Genesis enim cap. 9. num. 6.* habetur; *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius*. Levitic. *cap. 24. num. 17. Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur*. Matth. *cap. 26. num. 52. Qui acceperint gladium* (eoque percusserint) *gladio peribunt*. Apocal. *cap. 13. num. 10. Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi;* & hæc pœna mortis in homicidas voluntarios injustos statuitur pluribus Legibus in jure Civili, & signanter §. *Item Lex Cornelia 5. Instit. de public. jud. l. Quoniam 6. Cod. de vi publica, l. Unic. vers. Et merito, Cod. de raptu virg.* Constitut. Crim. Caroli V. *art. 37. & 137.*

124 Si autem homicidium voluntarium injustum non sit simplex, sed qualificatum, pœna mortis exasperatur pro diversitate atrocitatis, & malæ qualitatis admixtæ, ita ut gladius augeatur in furcam, rotam, truncationem membrorum, rogum, adustionem per ferrum candens &c. juxta citat. Constitut. Crimin. Caroli V.

125 Homicidium proditorium ultra exasperationem pœnæ ordinariæ privat etiam jure Asyli; Vide verb. *Immunitas art. 2. a numer. 109. ad 116.*

126 Homicidium assassinum ultra exasperationem pœnæ ordinariæ, & excommunicationem ac depositionem ab Officio, & Beneficio ipso facto, & diffidationem perpetuam a toto populo Christiano, juxta *cap. 1. de homicidio in 6.* privat etiam jure Asyli. Vide d. verb. *Immunitas art. 2. a n. 117. ad 125.*

127 Homicidium sacrilegum ratione personæ occisæ præter exasperationem pœnæ ordinariæ inducit etiam Excommunicationem majorem ipso facto, juxta *cap. Si quis suadente 29. caus. 17. quæst. 4.* Sacrilegium vero ratione loci sacri, in quo committitur, secum trahit etiam privationem Asyli. Vide verb. *Immunitas art. 2. a n. 102. ad 107.*

128 Pœna Parricidii proprie talis de jure Civili olim erat, ut Parricida virgis sanguineis verberatus in corio insueretur, & includeretur cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & simia, & in profundum maris, & vel si mare longe distet, in flumen, vel lacum projiceretur; §. *Alia deinde 6. Institut. de publicis judic. l. Pœna Parricidii 9. ff. Ad Leg. Pompejam, de Parricidiis, l. Unic. Cod. de his, qui parentes, vel liberos occiderunt.*

Verum hæc pœna ob nimiam ejus crudelitatem recessit ab aula criminali, & in ejus locum imponitur pœna ultimi supplicii pro diversitate circumstantiarum arbitrio Judicis, & consuetudine locorum, ac Legum municipalium exasperanda, vel mitiganda, ut tradunt communiter Criminalistæ, & signanter Ursaya *l. 2. tit. 5. Institut. crimin. num. 475.* Julius Clarus verb. *Parricidium num. 5.* 129

Pœna Parricidii improprie talis de jure Civili est ordinarium homicidii supplicium; §. *Alia deinde 6. Instit. de public. judic. l. Lege Pompeja 2. & l. Pœna parricidii 9. ff. Ad Leg. Pompejam, de parricid.* cum hoc tamen quod juxta diversas circumstantias, & locorum consuetudines pœna hæc exasperetur, vel mitigetur. 130

Parricidium autem proprie tale est homicidium, quo proles parentem, avum, aut aviam, vel parens prolem occidit, *l. Unic. Cod.* de his qui parentes, vel liberos occiderunt, *l. Lege Pompeja 1. & l. Pœna parricidii 9. ff. Ad Leg. Pompejam, de parricid.* Parricidium vero improprie tale, ac large sumptum, est quodvis homicidium cujusvis consanguinei etiam collateralis, aut etiam affinis, & conjugis, *citat. l. Lege Pompeja 1. ff. Ad Leg. Pompejam, de parricid.*, & insuper homicidium Novercæ, & Sponsæ, vel Sponsi, *l. sciendum 3. ff. Ad Legem Pompejam, de parricid.* 131 132

De jure Canonico Patricidæ olim puniebantur variis illis pœnis, quæ recensentur *in cap. Latorem 15. caus. 33. q. 2. & tot. tit. de his, qui filios occiderunt*. Verum tales pœnæ recesserunt ab aula: Unde in casu Parricidii Judices Ecclesiastici remittere debent Laicos Parricidas Judicibus sæcularibus pœnis Legis Civilis puniendos. Clericos vero prius juxta præscriptum Canonis deponere debent, ac degradare, sicque degradatos Curiæ sæculari consignare debita pœna puniendos, ut tradunt Pirhing *lib. 5. decretal. tit. 10. num. 5.* Reiffenstuel *ib. num. 10.* & alii. 133

Quibus pœnis subjaceant parentes, & alii procurantes abortum? Vide verb. *Abortus per totum*. 134

Parentes sine debita cautela infantes noctu in lecto cum ipsis tenentes, ac ex culpabili negligentia ipsos suffocantes, aut opprimentes tamquam Rei homicidii, seu infanticidii, licet moderatius, sunt puniendi, *cap. Consuluisti 20. caus. 2. q. 4.* ibi: *Monendi sunt namque & pro-* 135

& protestandi parentes, ne tam tenellos secum in uno lecto collocent, ne negligentia qualibet proveniente suffocentur, aut opprimantur, unde ipsi homicidii Rei inveniantur..... Hi autem, qui probantur, vel confitentur talis reatus se noxios, tua eos constiget moderatio, quia si ille, qui conceptum in utero per abortum deleverit, homicida est, quanto magis qui unius saltem diei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit? & concordat *cap. De infantibus 3. de his, qui filios occiderunt*, ubi statuitur, quod parentes contra prohibitionem infantes tenellos secum in lecto tenentes, ac ipsos ex negligentia suffocantes, aut opprimentes, trium annor. pœnitentiam, & quidem uno integro in pane, & aqua transigere debeant. Vide verb. *Mater num. 16.*

136 De jure Canonico homicidæ injusti voluntarii subjaceut Excommunicationi sententiæ ferendæ, nisi pœnitentiæ satisfactione commissum homicidii crimen deleverint, & diluerint; *c. Itaque 20. caus. 24. q. 3.* Et si fuerint Clerici, sunt ab Ordine, & Officio deponendi, *c. Si Episcopus 7. dist. 50. cap. Inquisitionis 21. de accusationibus; c. Sicuti 6. §. fin. de homic. c. Tuæ 6. de pœnis* cum similibus, juncto Concilio Trident. *sess. 14. cap. 7. de reform.* & in arctum Monasterium sunt detrudendi; *cit. c. Si Episcopus, & cit. cap. Tuæ*, quæ pœna detrusionis jam abiit in desuetudinem, & mutata est in pœnam perpetui carceris, aut condemnationis ad Triremes, ut observat Farin. *prax. crim. quæst. 119. num. 149. & 155.* Item incurrunt ipso facto Irregularitatem a solo Summo Pontifice dispensabilem; *cap. Miror 4. cap. Clericum 5. dist. 50. cap. Sicut 6. §. Clericos, de homic. & c. De cetero 7. eod. Clementin. unic. eod.* juncto Concilio Trid. *sess. 14. cap. 7. & sess. 24. cap. 8. de reform.* Item perpetuo inhabiles sunt ad omnia Beneficia, & Officia Ecclesiastica, Concil. Trid. *cit. sess. 14. cap. 7. de reform.* Ac insuper privandi sunt Beneficiis prius rite obtentis; *cap. Si Episcopus 7. dist. 50. cap. Inquisitionis 21. de accusat. cap. Sicut 6. §. Clericos, de homic. cap. Tuæ 6. de pœnis, cap. Clericis 5. Ne Clerici, vel Monachi; cap. Ex litteris 10. de excessibus Prælator.* Tandem si Clerici homicidium iterent, gravius plectuntur, & si incorrigibiles sunt, sunt etiam anathematizandi, degradandi, & Curiæ sæculari tradendi, *cap. Cum non ab homine 10. de judiciis.*

137 Incendiariorum pœnæ. Vide verb. *Incendiarius.*

Incestus simplicis sine Matrimonio commissi pœna pro Foro sæculari est ultimum supplicium, si committatur inter ascendentes, & descendentes, *arg. l. Si adulterii 38. §. 2. ff. Ad Leg. Jul. de adulter.* & ibi Glossa verb. *Gentium*, Farinac. *q. 149. num. 14. & 16.* Monac. *de arbitr. Judic. caus. 502. a num. 1.* Bajard. *ad Clarum §. Incestus num. 3.* Item si committatur inter Collaterales in primo gradu, v. gr. inter fratrem, & sororem. Menoch. *loc. c. a n. 14.* Haunoldus *de justit. & jur. tom. 6. tract. 2. n. 347.* Reiffenstuel *lib. 5. Decretal. tit. 16. n. 7.* Item quando cum incestu conjunctum est adulterium. Clarus §. *Incestus n. 2.* Haunoldus *loc. c. n. 245.* Reiffenstuel *loc. c. n. 70.* 138

Incestuosum Matrimonium scienter contrahentes incurrunt de jure Civili confiscationem omnium bonorum, tam dotalium, quam patrimonialium, exilium, spoliationem cinguli militaris, idest privationem Dignitatis, & administrationis, & si Rei viles sint, etiam verberationem, textu expresso *in Authent. Incestus, Cod. Ad Leg. Jul. de incest. nupt.* 139

De jure Canonico Laici incestum simplicem sine Matrimonio committentes sunt excommunicandi, *cap. De his, qui incesti 9. caus. 35. quæst. 2.* Et si aliquis ex conjugibus incestum committat cum consanguineo aut consanguinea alterius conjugis, privatur jure petendi debitum conjugale, *cap. Si quis 1. & cap. Transmissæ 4. de eo, qui cognovit consanguin. uxor.* 140
Si autem cum Matrimonio, seu incestuosas contrahendo nuptias ipsum committant, sunt ipso facto excommunicati, *Clementin. unic. de consanguinit. & affinit.* Nec possunt amplius cum alia persona Matrimonium licite contrahere, nisi ignoranter contraxerint, *cap. Qui propinquam 4. caus. 35. q. 2.* Laici incestuosi de jure Canonico sunt infames ipso jure, & facto, *c. Consanguineorum 4. caus. 3. q. 4. & cap. conjunctiones 2. caus. 35. q. 2.* Amenus *de delictis, & pœnis tit. 4. §. 6. n. 17.* 141 142

Clerici incestum committentes deponuntur, & Beneficiis privantur, *arg. cap. Si quis 20. & seq. dist. 81. & cap. Si adulterium 11. caus. 32. quæst. 7.* Farinac. *prax. crim. q. 149. n. 35.* Pirhing *lib. 5. Decretal. tit. 16. n. 66.* Reiffenstuel *ib. num. 74.* Ac idem procedit etiamsi agatur de incestu minus proprie dicto proveniente ex cognatione spirituali, puta quia Clericus rem habuit cum filia Spirituali, quam e Baptismo levavit, aut tenuit in Confirmatione, aut audivit, ac absolvit in Confessione Sacramentali, aut commatrem, seu illius Matrem cognovit, 143 144

vit, *arg. cap. Omnes*, *& cap. Si quis 9. & cap. Non debet* 10. *cauf.* 30. *q.* 1. Farinac. *loc. c. num.* 53. *& seq.* Menoch. *loc. cit. cauf.* 502. *num.* 27. Reiffenstuel *loc. c. num.* 75. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 116. Ursaya *Instit. criminal. l.* 3. *tit.* 5. *num.* 130.

145 Injuriantium pœnæ de jure communi sunt extraordinariæ, & arbitrariæ Judicibus, §. *In summa* 10. *Instit. de injuriis*, *& l. De injuria* 45. *ff. de injuriis*. Unde pro diversitate injuriarum indici debet injurianti satisfactio erga injuriatum, quæ regulanda est juxta atrocitatem, aut levitatem injuriæ, attentis circumstantiis personarum, locorum, & tempo-

146 rum. Condemnati actione injuriarum pœnali, sive hæc Civilis, sive Criminalis sit, incurrunt infamiam juris, tum de jure Canonico, tum de jure Civili, *cap. Cum te* 23. *de sentent. & re judicata*, *l. Athletas* 4. §. *final. ff. De his qui notantur infamia*. Dummodo tamen injuria, de qua condemnati sunt, fuerit atrox, ut cum communi docet Clarus §. *Injuria vers. Item condemnatus*. Vide *supra n.* 66. *verb. Calumniatorum pœnæ*, & infra verb. *Libellos famosos componentium pœna*, & verb. *Maledicorum pœnæ*.

147 Largitionis, & receptionis munerum in Regularibus, & aliis pœnæ. Vide verb. *Donatio art.* 2. *a n.* 34. *verb. Moniales art.* 2. *a n.* 62. *verb. Regulares art.* 1. *a n.* 68. *& verb. Xenia*.

148 Læsæ Majestatis pœnæ (si Reus hujus criminis sit vivens, ac præsens in manibus Curiæ, & crimen commissum sit in primo capite) sunt multæ. Primo igitur est perpetua infamia, *cap. Felicis* 4. *de pœnis in* 6. Farinac. *q.* 116. §. 1. *n.* 4. Ursaya *Instit. crimin. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 145. *&* 169. Secunda est deletio armorum, & insignium ipsius Rei, atque agnationis; Gigas de *crimin. læsæ Majestat. lib.* 2. *tit. de Proditor. q.* 8. *n.* 2. Ursaya *l. c. n.* 147. Amenus *de delictis*, *& pœnis cit. tit.* 2. §. 6. *n.* 40. *arg. l. Eorum*, *ff. de pœnis*. Tertia est confiscatio omnium bonorum; *l. Quisquis* 5. *Cod. Ad Leg. Jul. Majestatis*, *& Authent. Bona damnatorum* §. *final. Cod. de bonis proscriptor*. Quarta est privatio omnium beneficiorum, ac privilegiorum Reo a jure Civili competentium; *l. Amissione* §. 1. *ff. de capitis diminut. l.* 1. *ff. de jurisdict. omnium judic. Extravagant. Qui sint rebelles*; ibique Bartolus verb. *Rebellanda n.* 13. 19. *&* 20. Farinac. *qu.* 116. §. 2. *n.* 92. Amenus *l. cit. n.* 41. Ursaya *loc. cit. n.* 149. Quinta est devastatio, & demolitio ejus domus a fundamentis, ita quod non remaneant ejus vestigia, & amplius reædificari non possit, *c. cap. Felicis* 5. *de pœnis in* 6. Ursaya *loc. c. n.* 152. *&* 169. Raynald. *tom.* 1. *cap.* 2. §. 1. *n.* 109. Sexta est ultimum supplicium; *l. Quisquis* 5. *Cod. Ad Legem Juliam Majestatis*: Ursaya *l. c. n.* 160. *&* 169. Raynald. *l. cit. n.* 49. Amenus *loc. cit. n.* 39. ubi quod mortis genus est per ignem, vel per dissectionem in frusta, vel per aliam atrociorem formam, ut testatur Farinacius *cit. q.* 116. *n.* 2.

Insuper filii talis Rei evadunt infames, amittunt Beneficia juris Civilis, arma, & insignia domus, privantur omni hereditate, & successione sibi ex testamento, aut ab intestato obveniente; *l. Quisquis* 5. §. *Filiis*, *Cod. Ad Legem Juliam Majestatis*; *l. Quando*, *Cod. de bonis proscriptor. Novella* 134. *cap. final.* Ursaya *loc. cit. n.* 170. Amenus *loc. cit. n.* 42. 149

Excipiuntur tamen a supradictis pœnis filii emancipati ante crimen Patris, ut defendit Glossa *in cap. Si quis cum militibus*, *in verb. Filii vero cauf.* 6. *q.* 1. communiter approbata, teste Ameno *loc. cit. num.* 45. adducens pro ratione, quod filius emancipatus desinit esse de familia: *l. Quin etiam* §. *final. ff. de ritu nuptiar.* & ex aliis subdens, quod a dictis pœnis excipiuntur etiam filii adoptivi, Nepotes, & filii Clerici, & filiæ. Immo dictas pœnas *cit. l. Quisquis* ex laudabili consuetudine hodie non extendi ad filios, testantur Angelus *in l. Fallaciter n.* 4. *Cod. de abolit.* Gigas *de crimin. læsæ Majestatis lib.* 3. *rubr. de pœnis*, *quas filii incurrunt q.* 23. *n.* 3. Decian. *lib.* 7. *cap.* 41. *n.* 38. teste Ursaya *loc. cit. n.* 172. ubi ipse ex aliis habet, quod dictæ pœnæ non comprehendunt filios natos, antequam Pater commisisset tale delictum. 150

Si autem crimen commissum sit solum in secundo capite, tunc talis Reus punitur pœna ultimi supplicii, & confiscationis omnium bonorum; Farinac. *quæst.* 116. §. 1. *num.* 23. *&* 24. Ursaya *loc. cit. n.* 173. At pœna devastationis domus non habebit locum, minusque aliæ tangentes filiorum præjudicium; Glossa *in l. Eorum*, *ff. Ad Legem Juliam Majestatis*; Farinacius *q.* 116. *n.* 123. *& seq.* Ursaya *loc. c. n.* 173. *& seq.* 151

Si Reus hujus criminis sit absens, nec haberi possit in potestate Curiæ, depingitur ejus effigies in tabella, capite ad terram verso, & pedibus furcæ suspensis cum inscriptione proditorem, & læsæ Majestatis Reum indicante; Decianus *lib.* 7. *cap.* 31. *n.* 15. *& cap.* 30. *n.* 27. cum aliis ibi citatis, Ursaya *loc. cit. n.* 147. *&* 175. Amenus *loc. cit. num.* 40. Et qui talem imaginem delet, seu aufert, pœna quingen- 152

gentorum aureorum tenetur; *l. Si quis id 7. ff. de jurisdictione.*

153 Si Reus talis criminis sit prædefunctus, & crimen commissum sit in primo capite, tunc ejus memoria damnatur, declaratur infamis, ejusque bona confiscantur, atque ab illius heredibus adimuntur; *l. Majestatis 6. l. Meminisse 7. & l. Post D. Marci 8. Cod. Ad Legem Juliam Majestatis: l. Is qui 11. ff. eod.* Ursaya *l. c. n.* 164. *& seq.* Amenus *loc. c. n.* 4.

154 Si vero crimen commissum sit in secundo capite, tunc post mortem delinquentis non potest agi, nec memoria defuncti damnari, vel aliter cognosci, aut procedi contra illum, *cit. l. Is qui 11. ff. Ad Legem Juliam Majestatis*, Decianus *lib.* 7. *cap.* 39. *n.* 37. *&* 38. Amenus *l. c. n.* 40. Ursaya *loc. cit. n.* 166. Glossa *in cit. l. Meminisse, verb. Meminisse, Cod. ad Legem Juliam Majestatis.*

155 Qua autem pœna, & a quo Judice puniendi sint Clerici, & Religiosi rei hujus criminis, seu potius proditionis, ut volunt Clarus *q.* 36. *n.* 27. Farinac. *q.* 111. *n.* 261. & Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 124. *n.* 3. ac alii, dissentiunt Doctores: Pignatell. enim *cit. consult.* 124. *sub n.* 1. *& per tot.* pluribus adductis contendit, Clericos offendentes suum Principem naturalem, seu temporalem non esse Reos læsæ Majestatis, nec posse ab eo puniri per varios Sacros Canones, & signanter per *cap. At si Clerici, de judic. cap. Significantibus, de Offic. Delegati, cap. Si diligenti, de foro competent. c. Si Imperator dist.* 96. cum similibus referens *ibid. sub n.* 2. ex Tapia, Riccio, Genuens. Diana, & aliis, sub Clemente VIII. in quadam rebellione fuisse processum contra Clericos, & Monachos ex delegatione Summi Pontificis per Judicem Laicum Clericali charactere insignitum insimul cum Judice Ecclesiastico. Gigas vero *tract. de crimin. læsæ Majestatis rubr. Qualiter, & a quibus crimen læsæ Majestatis, committ. quæst.* 63. Decian. *prax. crimin. lib.* 7. *cap.* 8. *n.* 6. & alii plures sustinent, tales Clericos, ac Religiosos evadere Reos læsæ Majestatis, & posse puniri a Judice Laico, per text. *in cap. Hac constitutione* 15. *vers. Nec aliquis, de Offic. delegat. in 6. in cap. Perpendimus* 23. *de sentent. Excommunic. & in cap. Si quis Laicus* 19. *caus.* 22. *q.* 5. Ursaya *loc. cit. n.* 176. expresse habet, quod quia hoc crimen committi potest a Clericis, a Judice Ecclesiastico in hoc casu privari debent Beneficiis, atque degradari, juxta textum *in cap. Si quis Laicus* 19. *caus.* 22. *q.* 5. quem textum notabilem dicit Abbas *in cap. At si Clerici, in princip. de judic.* Amenus autem *l. cit. n.* 49. concludit, quod quidquid sit de jure, scit Principes de facto in casus contingentia, maxime si lædatur Majestas in primo capite, procedere per suos Judices, & ultimo supplicio Reos afficere. An autem bene, vel male procedant, non hominum, sed Dei judicio dimittit. Unde in tanta Doctorum diversitate concluderem pro tutiori cautela, posse consulto Summo Pontifice similes Clericos, & Religiosos degradari, & tradi Curiæ sæculari puniendos, prout de jure, ut etiam teste Pignatello *loc. cit. num.* 6. admittunt Doctores, ut videre est apud Farinac. *in prax. q.* 8. *n.* 81. Episcop. Scalens. *de irregularit. c.* 14. Felician. *de Censur. c.* 14. Delbene *de immun. Ecclesiast. c.* 6. *dub.* 5. *sect.* 3. *n.* 17.

Libellos famosos componentium, dictantium, 156
& vulgantium pœnæ. Vide verb. *Libellus famosus per tot.*

Litteras alienas aperientium, lacerantium, 157
& intercipientium pœna varia est juxta varietatem personarum, quarum litteræ aperiuntur, lacerantur, aut intercipiuntur, & etiam juxta diversitatem finis, quem intendit aperiens, lacerans, aut intercipiens. Unde quia aliquando id potest esse crimen læsæ *Majestatis*, aliquando crimen *falsi*, aliquando *Stellionatus*, aliquando *injuriarum*, ideo Reus puniendus est aliquando pœnis læsæ *Majestatis*, aliquando *falsi*, aliquando *Stellionatus*, & aliquando *injuriarum*. Hinc videndæ sunt pœnæ assignatæ sub propriis dictis verbis.

Litteras Apostolicas, aliasque falsificantium 158
pœnæ. Vide verb. *Falsarius.*

Magiæ pœnæ eædem sunt ac maleficii, & 159
sortilegii. Unde vide verb. *Superstitio num.* 40. *& sequent. ac* 78.

Maledicorum pœna, si maledictum sit in 160
personam privatam commissum, est, quod præter reatum peccati, & obligationem restituendi famam, maledicens sit obnoxius actioni injuriarum, & palinodiæ, seu recantationi; *arg. l. Item* 15. §. 27. *ff. de injuriis, & famosis libellis*, Reiffenst. *lib.* 5. *Decret. tit.* 26. *num.* 5. Si maledictum commissum sit in Principem supremum, quamvis olim ejus pœna fuerit eadem cum pœna criminis læsæ Majestatis, teste Arnobio *lib. adversus gentes*, hodie tamen de jure communi nulli certæ, & determinatæ pœnæ, sed soli arbitrariæ pœnæ ipsius Principis subest; *l. Unic. Cod. Si quis Imperatori maledixerit.* Si autem maledictum sit in ipsum Officium Principis, aut circumstantiæ aliud suadeant, tunc ad terrorem aliorum graviter puniri debet; *argument. cap.* 1. *de Maledicis*, Me-

Menochius *de arbitr. judic. cauf.* 377. *num.* 7. *& sequent.* Reiffenstuel *loc. cit. n.* 6. *&* 7.

161 Item quamvis consultum sit, ut Papa exemplo mansuetudinis Christi remittat maledicta in solam suam personam illata; *arg. c. Inter querelas* 57. *cauf.* 23. *q.* 4. *& l. Si quis* 10. *Cod. de Episcop. & Cleric.* juncta *cit. l. Unic. Cod. Si quis Imperatori maledixerit*, & ut practicavit S. Pius V. testibus Barbosa *in citat. cap.* 1. *n.* 2. *de Maledicis*, & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 8. Tamen gravi, & exemplari pœna ad terrorem aliorum punienda sunt maledicta prolata contra ipsam Sedem Apostolicam, seu Officium, & Primatum ipsius, textu expresso *in cit. c.* 1. *de Maledicis*, ut tradunt ibi Doctores communiter.

162 Sic quamvis Episcopus punire non debeat maledictum contra solam suam personam prolatum, ut tradit Glossa communiter recepta *in cit. c. Inter querelas, arg. cit. l. Si quis* 10. *Cod. de Episcopis, & Clericis*, ibi: *Cui Sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit*. Tamen arbitrio alterius Judicis pro qualitate injuriæ puniendum est, ut tradunt Hostiens. *in Summa, tit. de Maledicis* §. *Alii maledicunt*, Farinac. *prax. crim. qu.* 105. *n.* 402. Reiffenst. *loc. cit.*

163 *n.* 11. Clerici maledici pœna est, quæ statuitur *in c. Clericus* 5. *dist.* 46. his verbis: *Clericus maledicus* (maxime in Sacerdotibus) *cogatur ad postulandam veniam; si noluerit, degradetur, nec unquam ad Officium absque satisfactione revocetur.*

164 Religiosi autem aliquem Ecclesiæ Prælatum maledicto offendentes, aut eidem detrahentes; de jure communi debent per duos menses subjacere illis pœnis, quæ juxta Regulas, seu Statuta eorum ob gravia crimina sunt impositæ, textu expresso in *Clementin.* 1. §. *Quibus etiam, de Privileg.*

165 Monopolii pœna est, quod hujus criminis Rei puniantur perpetuo exilio, & confiscatione bonorum textu expresso *in leg. Unic. Codic. de Monopoliis*, Ursaya *Institut. Criminal. lib.* 2. *titul.* 4. *num.* 12. cum pluribus ibi citatis.

166 Omittentium Sacramentalem Confessionem, & Communionem in Paschate, pœna est Interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & si in hoc peccato decesserint absque signo Contritionis, est privatio Ecclesiasticæ sepulturæ, textu expresso *in c. Omnis utriusque sexus, de pœnitent. & remissionibus*. Tale autem Interdictum est solum sententiæ ferendæ; Unde talis Censura non incurritur, nisi a Judice competente in Reum contumacem per sententiam feratur: Privatio tamen sepulturæ Ecclesiasticæ est pœna latæ sententiæ, ut patet ex verbis citati Canonis: *Christiana careat sepultura*; Amenus *loc. cit. tit.* 5. §. 1. *n.* 11. *&* 12.

Omittentium recitationem Horarum Canonicarum, si Beneficiati sint, seu Officii Beatæ Mariæ Virginis, si tantum Pensionarii Ecclesiastici sint, pœna est obligatio ad restituendum fructus Beneficii, sive Pensionis pro omissionibus, & talis pœna subiri debet in conscientia ante quamvis Judicis sententiam. Concil. Lateranense *sub Leone X. sess.* 9. §. *Statuimus*, S. Pius V. Constit. incip. *Ex primo*, Amenus *loc. cit. n.* 13. Vide verb. *Officium Divinum, art.* 1. *a n.* 29. 167

Osculantis feminam invitam pœna est extraordinaria & arbitraria Judici pro qualitate personæ, loci, & intentionis; Farinac. *quæst.* 142. *num.* 161. Amenus *loc. cit. tit.* 4. §. 2. *num.* 40. Et si osculum fiat in publico ad finem injuriandi feminam invitam osculatam, vel ejus illustrem familiam, aut aliæ adsint gravantes circumstantiæ, potest extendi pœna etiam ad ultimum supplicium, quo revera punitus fuit quidam nobis Gallus, qui osculum rapuerat Susannæ Trivultiæ illustri feminæ nuptæ, ut refert Bossius *tit. de extraordinariis criminibus num.* 3. & ex ipso Amenus *loc. cit. num.* 40. ubi subdit, quod deficiente publicitate loci, ac malo exemplo, temperatur pœna. 168

Osculans ob œstrum amoris puellam in publico, puniendus est exilio, & pœna pecuniaria; Giurba *consil. crimin.* 47. *num.* 16. Amenus *loc. cit. num.* 41. Afflict. Farinac. Decian. Menoch. & Caball. ab ipsis citati. Osculans in publico puellam invitam, ut ducat in uxorem contemplatione dotis pinguis, & hoc modo impediatur Matrimonium cum alio, puniendus est pœna extraordinaria triremium; Raynaldus *Syntax. crim. lib.* 1. *c.* 11. §. 6. *n.* 3. cum Bartol. Boss. Farinac. & aliis ibi citatis, Amenus *loc. cit. n.* 42. 169 170

Osculantis obiter Monialem pœna est extraordinaria; Farinacius *quæst.* 146. *num.* 33. Decian. *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 20. *num.* 16. Amenus *loc. cit. tit.* 4. §. 9. *num.* 17. *&* 18. ubi subdit graviori pœna extraordinaria puniendum esse talem sacrilegum, si post osculum ad alios impudicos, & lascivos actus cum ipsa Moniali procederet. Et si carnalem copulam cum Moniali habeat, vel Matrimonium cum ea contrahere attentaverit, de jure Civili punitur pœna mortis, & bona delinquentis jubentur applicari Monasterio, in quo Monialis degebat; Menoch. *de arbitr. judic. casu* 389. *num.* 171 172

num. 27. Reiffenstuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 16. *n.* 78. per text. *in Novella* 123. *cap.* 43. *&* *l. Si quis* 5. *Cod. de Episcopis*, *& Clericis*, & concordat *cap. Si quis rapuerit* 30. *cauf.* 27. *quæst.* 2. *& cap. Si quis non dicat* 3. *cauf.* 36. *quæst.* 2. Advertit tamen Farinac. *quæst.* 146. *n.* 1. quod licet pœna capitali adhuc puniatur tale Sacrilegum crimen cum Moniali committens, tamen bona illius non Monasterio Monialis, sed delinquentis heredibus applicari solent, juncta *Authent. Bona damnator. Cod. de bonis proscriptor.* nisi raptus, aut violentia in Monialem intervenerit. De jure autem Canonico sic peccans cum Moniali si sit Laicus, excommunicatur, si sit Clericus, non solum Beneficio privatur, sed etiam ab Ordine depositus in Monasterium ad pœnitentiam agendam detruditur. Menoch. *de arbitr. judic. casu* 189. *n.* 24. Farinacius *loc. c. num.* 4. *&* 46. Reiffenstuel *loc. c. num.* 80. *c. Si quis Episcopus* 6. *cap. Virginibus cap.* 14. *& cap. Si quæ Monachorum* 28. *cauf.* 27. *quæst.* 1. Monialis autem, quæ ad tale sacrilegium libere consensit, ad agendam pœnitentiam in arctius Monasterium detrudi jubetur; *cap. Si quæ Monacharum* 28. *& cap. Si quis rapuerit* 30. *cauf.* 27. *quæst.* 1. juncta *Novella* 123. *quæst.* 43. Vel, quod convenientius est, ad perpetuos carceres sui proprii Monasterii condemnanda est; *cap. Impudicas* 11. *cauf.* 27. *quæst.* 1. Menochius *loc. citat. n.* 12. Reiffenstuel *l. c. n.* 81.

173 Parricidii pœnæ. Vide *supra a num.* 128. *ad num.* 134.

174 Partus suppositi (idest, cum aliqua sterilis femina fœtum tanquam ex se natum supponit, cum revera alterius feminæ sit; ut ex *l. Si partus subjecti.* 1. *& l. Cum suppositi partus* 10. *Cod. ad Legem Cornel. de falsis*, *& ex cap. Officii* 9. *de pœnitentiis*, *& remissionibus*) ex *cit. l. Si partus subjecti*, existimat Peguer. *dec. crim.* 80. *num.* 8. esse pœnam capitalem. Basilius autem *dec.* 7. *num.* 11. dicit id esse arbitrio Judicis remittendum, qui vel pœnam minuat, vel augeat usque ad mortem pro diversitate circumstantiarum; Pœna vero partus suppositi hoc modo, si nutrix v. g. aliqua, quæ infantem opprimat alienum, eique mortuo proprium supponat, ut habetur 3. *Regum cap.* 4. de litigio duarum meretricum ante Tribunal Salomonis, secundum opinionem Alexandri *consil.* 50. *num.* 3. *verf. Tertio per id*, *volum.* 1. citantis ad hoc *l. Quoniam* 7. *& l. Plagiarii* 16. *Cod. ad Legem Fabiam, de Plagiariis*, *& l.* 1. *ac penult. ff. eod. tit.* est ultimi supplicii; & concordat Bossius *tract. crim. tit. de Plagiariis* allegans ad id statutum Mediolani imponens Plagiaris pœnam capitalem. Quod tamen intelligendum esse de consuetis in hoc delicto, dicit Clarus *quæst.* 68. *num.* 31. & sequitur Amenus *loc. citat. tit.* 3. §. 6. *num.* 39. concludens, quod citra mortem puniri deberet nutrix, quæ infantem, ut præmissum est, surriperet.

Peculatus pœna. Vide verb. *Peculatus*. 175

Perjurii pœna olim de jure Civili erat, tamquam de crimine læsæ Majestatis, si sponte, & deliberate quis pejerasset; *l.* 2. *Cod. Ad Leg. Jul. Majestatis*, & sic perjuri ultimo supplicio afficiebantur, *cap. Rex debet*, *cauf.* 23. *quæst.* 5. Sed hodie dictæ pœnæ abierunt in desuetudinem, & redactæ sunt ad pœnam Judici arbitrariam, & regulariter imponitur pro perjurio pœna exilii ultra refectionem damni, & interesse faciendam illi, contra quem quis pejeravit. Glossa *in l. final. verb. Lucrum*, *C. de jurejurando* cum aliis apud Decianum *lib.* 6. *cap.* 27. *num.* 27. Farinac. *quæst.* 161. *num.* 36. Raynald. *tom.* 2. *cap.* 20. §. *unic. num.* 20. *& seq.* Amen. *loc. cit. tit.* 5. §. 7. *num.* 31. Ursaya *Instit. Crim. lib.* 3. *num.* 17. De jure Canonico perjurus, si sit Laicus, efficitur infamis, & consequenter irregularitatem incurrit; *cap. Infames* 18. *causa* 6. *quæst.* 1. Si vero sit Clericus, deponendus est ab Ordine, *cap. Cum non ab homine* 10. *de judiciis*; Privandus est Beneficiis, *cap. Querelam* 19. *& cap. Tua* 11. *de jurejurando*; Atque efficitur inhabilis ad alia obtinenda, *cit. cap. Querelam* 20. *de jurejurando*. Et si fuerit Episcopus, privandus, & deponendus est; *cap. Si quis causa* 22. *qu.* 5. *& cap. Cum quidam* 12. *de jurejurando*, Ursaya *loc. c. a num.* 59. *ad* 62. cum pluribus ibi citatis. 176

Plagii pœna. Vid. verb. *Plagium*. 177

Polygamiæ pœna. Vid. verb. *Polygamia*. 178

Prævaricationis pœna. Vide supra *a numer.* 70. *ad* 72. 179

Rapinæ pœna, si agatur civiliter, est restitutio in quadruplum, ita ut præter rem ablatam, eamdem in triplo adhuc pretii, vel æstimationis compensare, post annum vero, non nisi ipsam rem rapina ablatam, vel æstimationem illius una cum refusione lucri cessantis, & damni emergentis restituere debeat, *princip. Instit. de vi bonorum raptor.* & concordat *l.* 1. *&* 2. *ff. eod.* Si autem agatur criminaliter, & rapina commissa sit cum armis, Raptor pœnam capitalem incurrit; *l. Penult. ad Leg. Jul. de vi public. & ordin. Caroli V. art.* 126. Et si commissa sit sine armis, pœna illius est amissio 180

sio tertiæ partis bonorum, dignitatis, item & honoris cum infamia; §. *Item Lex Julia* 8. *Instit. de public. jud. l.* 1. *in princip. ff. de vi privata*, juncta *l.* 2. *Cod. eod.*

181 De jure Canonico pœna Raptorum est Excommunicatio infligenda ab Episcopo loci, ubi rapina committitur, etsi Raptor sit alterius Diœcesis, a qua nequit absolvi a proprio Episcopo Diœcesano, nec recipi ab eo, sed ad Episcopum excommunicantem remitti debet, nisi plene satisfecerit; *cap. De illis* 1. *de Raptoribus*. Et si Raptor in ipsa rapina moriatur, vel satisfacere nolens decedat, tamquam in peccato mortali defunctus caret Ecclesiastica sepultura; *c. Super eo* 2. *de Raptoribus*; *& c. Fures* 2. *de furtis*.

182 Raptus pœna. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 5. *a n.* 148.

183 Repetundarum criminis pœna est varia pro varietate hujus delicti. Vel hoc crimen commissum est a Judice corrupto in causa criminali capitali, accipiendo pecuniam, vel aliam rem a spote dantibus, ut hominem innocentem condemnaret ad mortem, & mors de facto est secuta, & tunc punitur pœna capitis; *l. Lex Julia* 7. *§. final. ff. Ad Leg. Jul. Repetundar.* & insuper confiscatione bonorum; *Authent. Novo jure, Cod. de pœna Judicis, qui male judicavit*, cum aliis apud Farinac. *q.* 111. *num.* 61. *& seq.* Et si causa criminalis non sit capitalis, punitur talis corruptus Judex pœna Relegationis. Decian. *lib.* 8. *cap.* 39. *n.* 15. *&* 19. Ursaya *Instit. criminal. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 85. Vel hoc crimen commissum est a Judice pecunia corrupto in causa Civili, & tunc punitur civiliter, & criminaliter. Civiliter condemnatur ad expensas, & damna passa per litigatorem propter ejus corruptionem; *l. de eo* 2. *Cod. de pœna Judic. qui male judicavit*, & ultra damnum, & interesse tenetur ad restituendum quadruplum ejus quod accepit; *l. Ut unius* 1. *in fine; Cod. Ad Legem Jul. Repetundar.* Quamvis juxta *Authent. Novo jure*, *§.* 1. *Cod. de pœna Judicis, qui male judicavit* sit restricta talis pœna ad triplum dati, & respective recepti; ad duplum vero simpliciter promissi, ut ex Farinac. & aliis notat Ursaya *loc. c. num.* 90. Criminaliter autem talis Judex privatur dignitate, qua erat insignitus, & redditur inhabilis ad judicandum in futurum, ac efficitur infamis: *citat. Authent. Novo jure, & l. Judices, Cod. de dignitatibus*, *ac l. Eadem Lege* 6. *§.* 1. *ff. Ad Leg. Jul. Repetundar.* ac insuper punitur pœna extraordinaria, quæ solet esse exilii, vel durior, aut mitior juxta delicti qualitatem. Glossa *in l. Lex Julia*, *§. Hodie*, *verb. Extra ordinem*, *ff. Ad Leg. Jul. Repetundar.* Ursaya *loc. c. num.* 94. cum aliis ibi allegatis.

Si vero hoc crimen commissum sit ab aliquo, qui pecuniam sponte dedit, ut Judicem corrumperet, & in suam voluntatem traheret, tunc iste tam in Civilibus, quam in Criminalibus tenetur eadem pœna Judicis corrupti, & insuper si Reus hujus criminis sit Actor, punitur amissione causæ, & actionis; *l. Constitit* 1. *Cod. de pœna Judicis, qui male judicavit*; Et si sit Reus, amittit jus se defendendi, & sic etiam ipse pro suo jure, & interesse causam amittit. Glossa *in cit. l. Constitit*, *verb. Amittat*; Farinac. *quæst.* 111. *tit.* 3. *num.* 125. *&* 129. Ursaya *loc. c. num.* 100. *& seq.* Nisi tamen agatur de causa criminali sanguinis, quia tunc licitum est Reo sanguinem suum, & vexationem quoquo modo redimere; *l. Transigere* 18. *Cod. de transactionibus*, Ursaya *loc. cit. num.* 103. cum aliis ibi allegatis. 184

Si autem pecunia non a sponte dantibus, sed per violentiam, & concussionem recipiatur a Judice, vel ab alio Officiali, qui minetur alicui crimen, & capitale judicium, ut sub hoc prætextu pecuniam ab illo extorqueat, seu recipiatur talis pecunia ab aliquo privato minante alicui se illum accusaturum de crimine aliquo non commisso, & ideo ab eo pecuniam extorsit, tunc punitur pœna concussionis. Vide *supra a num.* 82. Conspirantes enim in accusationem, & condemnationem innocentum, & pecuniam accipientes ad non accusandum, vel non condemnandum, tenentur *Lege Cornelia, de Sicariis*, quæ est publici judicii, *lib.* 1. *ff. Ad Leg. Cornel. de falsis*: Et insuper *Lege Julia Repetundarum*, quæ etiam est publici judicii; *l. Eadem Lege* 6. *ff. Ad Legem Jul. Repetundar.* 185

De Residuis criminis pœna est, quod præter restitutionem pecuniæ inique detentæ, vel non debite erogatæ solvat adhuc triplum, seu tertiam partem, ita ut qui 90. duplas male erogavit, 120. duplas restituere teneatur; *l. Lege Julia* 4. *ff. Ad Leg. Juliam Peculatus*. Et insuper Reus hujus criminis incurrit infamiam cunctis criminibus publicis debitam; *l. Infamem* 7. *ff. de public. judic.* Et ulterius puniri debet criminaliter pœna arbitraria graviori, quam puniatur simplex furtum. Ursaya *Institut. crimin. lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 31. *& seq.* cum aliis ibi citatis. Crimen autem de Residuis est delictum publicum, quo pecunia 186

ad 187

ad certum debitum usum non erogatur, sed vel retinetur vel in alium usum convertitur; *l. Lege Julia* 4. §. 3. 4. *ff. Ad Leg. Juliam Peculatus.*

188 Revelationis secretorum pœnæ variæ sunt pro varietate revelantium. Si revelans sit persona privata, quæ secretum amici sibi communicatum revelet dolo malo ad perniciem ipsius amici; est pœna falsi; *arg. leg. Pœna* 1. §. 4. *&* 6. *ff. Ad Legem Cornel. de falsis*, Amenus *tit.* 5. §. 6. *num.* 32. cum aliis ibi citatis. Hujusmodi enim proditores amicitiæ falsarii sunt, & juxta Scotum *in* 4. *dist.* 21. *q.* 2. *art.* 1. sunt infames.

189 Consiliarius, seu alius revelans secreta Principis sibi commissa pœnas perjurii subire debet, ut ex aliis tradit Amenus *loc. citat. numer.* 34. Et si illa panderet hostibus Principis, de jure Canonico anathema esset; *cap. Si quis Laicus* 23. *quæst.* 5. Et si esset Clericus, deberet degradari. De jure vero Civili tamquam Reus criminis læsæ Majestatis debet ultimo supplicio affici, *l. Omne delictum* 6. §. 4. *ff. de re militari*, *& leg. Si quis* 38. §. 1. *de pœnis*, ubi habetur, quod hujusmodi Rei aut vivi exuruntur, aut furcæ suspenduntur.

190 Testes propalantes propria testimonia in judicio sub juramento deposita, antequam auctoritate Judicis publicentur, puniuntur pœna Judici arbitraria juxta damnum sua propalatione partium, vel Fisco causatum; *l. Qui*, *ff. de Testibus.*

191 Notarius, seu secretarius, qui secreta Judicis partibus, vel secreta unius partis, alteri adversariæ indicat, incurrit pœnam falsi; *leg. Pœna* 1. §. 6. *ff. ad Legem Cornel. de falsis*. Et eamdem pœnam incurrit Causidicus, qui secretum instrumentum unius partis alteri ostendit; *citat. l. Pœna* 1. §. 6. Senatores autem, & qui præsident alicui Universitati, si revelant quod pro bono Universitatis in Senatu, aut Consilio tractatum est sub secreto, privari debent Officio. Amenus *loc. c. num.* 35. cum aliis ibi allegatis.

192 Qui per se, vel per alios, de rebus Christianæ Reipublicæ Turcas, ac Hæreticos certiores faciunt, ac secreta revelant, incurrunt Excommunicationem in Bulla Cœnæ Papæ reservatam. *Bulla Cœnæ Excommunicat.* 7.

193 Auditores Rotæ, ac eorum Locatenentes, & Coadjutores revelantes vota, seu suffragia in caussis, quæ in eorum Auditorio discutiuntur, aut suffragantium, & non suffragantium nomina, incurrunt pœnam perjurii, & Excommunicationem Papæ reservatam, Urban. VIII. in Appendic. Bullarii Const. 57. alias 167. incip. *Exponi.*

Revelantes quæ secreto tractantur cum Papa, pœnis maximis afficiendi sunt, & confiscanda eorum bona, & aliquando ultimo supplicio puniendi. S. Pius V. Const. 147. incip. *Romani.* 194

Revelantes audita in Sacramentali Confessione subjacent gravissimis pœnis. Vide verb. *Sigillum Sacramentalis Confessionis a n.* 25. 195

Sacrilegorum pœnæ. Vide *supra a num.* 31. *ad* 50. *num.* 103. *a num.* 114. *ad* 118. *num.* 127. 143. *& seq. num.* 170. & infra *num.* 205. *& num.* 214. & verb. *Ecclesia art.* 4. *verb. Excommunicatio art.* 10. 11. *&* 12. *verb. Furtum.* 196

Schismaticorum pœnæ. Vide verb. *Schismatici a n.* 14. 197

Sepulcri violati pœna est, præter infamiam, quam incurrit hujus criminis Reus, textu expresso *in c. Sepulcri violati* 1. *ff. de sepulcro violato*, arbitraria, & subinde etiam capitalis, præsertim si corpora, vel ossa eruantur, *l. Prætor ait* 2. 1. *Sepulcri violati* 6. *& l. Rei sepulcrorum* 11. *ff. de sepulcro violato*. Sepulcri autem violati crimen est, quo quis sepulcrum non tantum violat, sed etiam inde monumenta, vel alia aufert, vel cadavera effodit, & spoliat; *l. Si sepulcrum* 2. *& l. Prætor ait* 3. *ff. de sepulcro violato.* 198

Simoniacorum pœnæ. Vide verb. *Simonia art.* 3. *a n.* 4. 199

Sodomitarum pœnæ. Vide verb. *Luxuria a n.* 60. *ad* 63. 200

Sollicitantium ad turpia extra Confessionem pœnæ sunt arbitrariæ pro qualitate, & diversitate circumstantiarum; *l. Sollicitatores* 1. *ff. de extraordinariis criminalibus*, *& c. Sollicitatores* 15. *dist.* 1. *de pœnitentia*, Amenus *tit.* 4. §. 2. *a num.* 35. varia ad rem adducens. 201

Sollicitantium ad turpia in Confessione Sacramentali pœnæ? Vide verb. *Sollicitatio ad turpia in Confessione.* 202

Sortilegorum pœnæ. Vide verb. *Superstitio a num.* 40. 203

Stellionatus pœna est extraordinaria, & arbitraria; *l. Stellionatus* 2. *& l. Stellionatus accusatio* 3. §. 2. *ff. Stellionatus*. Stellionatus autem est quoddam crimen irregulare, vagum, atque incertum; nam quandocumque in aliqua actione hominis injuste, & dolose facta, & quæ meretur pœnalem animadversionem, deficit titulus criminis, illic stellionatus crimen objicitur, textu expresso *in l. Stellionatus accusatio* 3. §. 1. *ff. Stellionatus*. Et hoc 204 205

hoc crimen fuit appellatum Stellionatus ob suam varietatem, & instabilem, atque irregularem naturam, sumpta similitudine ab animali, quod vocatur Stellio, quo nullum aliud animal fraudulentius homini invidere observat Plin. *lib.* 4. *cap.* 10. Animal hoc tergum habet luculentibus quibusdam guttis depictum ad modum stellarum, est varii, & diversi coloris, & ut Cœlum stellis, ita intuentium oculis apparet variis stellulis diversi coloris tinctum, & transpersum, ut tradit Glossa *in cit. l. Stellionatus accusatio* 3. *ff. Stellionatus*, & Doctores communiter, teste Ursaya *Inst. Crim. l.* 2. *tit.* 10. *n.* 123. Duo inter alia hujus criminis afferuntur exempla *in cit. c. Stellionatus accusatio*. Primum est, si quis rem alteri obligatam dissimulata obligatione in alium per calliditatem distraxerit, & alienaverit, vel cum alia re permutaverit, aut alteri Creditori in solutum dederit. Secundum, si quis merces jam debitori obligatas avertit, quia scilicet bonas jam antea obligatas non tradiderat, postea vero ei tradidit, malas & viliores dicens eas esse illas, quas ei obligaverat. Caball. *resolut. criminal. cauf.* 66. *num.* 1. *&* 3. Ursaya *loc. cit. n.* 125. Rota *part.* 19. *recent. dec.* 263. *n.* 16. ubi de cedente creditum jam exactum.

206 Stupri pœna est, quod si quis vilioris conditionis stuprum sine vi committit, fustigetur ac relegetur; si vero stuprator sit melioris, ac considerabilioris conditionis, publicatione dimidiæ partis bonorum puniatur; §. *Item Lex* 2. *vers. Pœnam*, *Institut. de public. judic.* Si autem quis vi seu violenter non tantum invitam virginem violaverit, sed etiam honestam viduam, aut maritatam, punitur pœna capitis; *l. Sollicitatores* 1. §. 2. *ff. de extraordin. criminib.* Constit. crimin. Caroli V. *art.* 119. Clarus §. *Stuprum* 3. *ad finem*. Farinac. *prax. crimin. quæst.* 147. *num.* 6. Glossa *in cap. Pervenit* 2. *verb. Plectendus*, *de adulteriis*, *& stupro*, & ibi Abbas *numer.* 5. Reiffenstuel *libr.* 5. *decretal. titul.* 16. §. 2. *num.* 48. & alii.

207 De jure Canonico qua pœna stuprator puniri debeat? Vide verb. *Stuprator n.* 6. *& verb. Dos art.* 2. *a n.* 14. *ad* 38. Addo tamen, quod si stuprator sit Clericus, præter dotationem debitam jubetur deponi, maxime si cum vi stuprum commiserit. Clarus verb. *Adulterium nu.* 3. Abbas *in cap. Si seduxerit* 1. *numer.* 4. *de adulteriis*, *& stupro*; *& in cap. At si Clerici* 4. *de Judic. num.* 35. Farinac. *prax. criminal. q.* 147. *num.* 62. Pirhing *lib.* 5. *decretal. tit.* 16. *num.* 43. Reiffenstuel *ibi n.* 52. & teste Claro communis aliorum *arg. cap. Presbyteri aut Diaconus* 12. *& cap. Si quis Episcopus* 13. *dist.* 81. cum similibus. Menoch. tamen *de Arbitr. Jud. cas.* 288. *num.* 6. Vallensis *tit. de stupro* §. 2. *num.* 2. & etiam Farinac. *loc. cit. num.* 65. & alii, censent, stupratorem Clericum posse a Judice puniri pœna arbitraria, videlicet quandoque pœna peconiaria, vel carceris, quandoque pœna suspensionis, depositionis, vel privationis Beneficii, prout circumstantiæ personarum, & delicti suaserint.

Subornationis testium ad dicendam falsitatem pœnæ variæ sunt pro varietate subornationum. Si subornatus sit testis ad offensam, & ejus falsa testificatio sortita sit suum effectum, tunc sicut pœna testis falsi est pœna talionis; *l. Lege Cornelia* 1. §. 1. *ff. Ad Legem Corneliam*, *de Sicariis*, ita pœna inducentis ad testificandum falsum est ad similitudinem ejus, quæ ipsi testi falso debetur. Ita Clarus, Bertazzin, Menoch. Farinac. & Caball. citati, & secuti ab Ameno *tit.* 5. §. 8. *n.* 31. Si autem effectus non sit secutus, eo quia falso accusatus se defendit probando falsitatem testimonii, tunc & falsos testis, & subornator puniuntur pœna arbitraria; Farinac. *quæst.* 67. *nu.* 9. 10. 14. 17. *&* 21. Guazzin. *defens.* 28. *cap.* 18. *n.* 3. Amen. *loc. cit. num.* 31. Item pœna arbitraria, seu extraordinaria punitur testis falsus, & subornans, si subornatio, & falsa testificatio fuit ad defensam. Clarus, Farinac. Bertazzin., & alii citati, & secuti ab Ameno *loc. cit. nu.* 31. Intellige tamen hoc, quando subornatio, & falsa testificatio est ad puram defensam Rei contra Fiscum, non autem quando est ad defensam Rei contra Accusatorem, quia tunc probando Reum innocentem probat Accusatorem ex consequenti calumniosum, & perinde est ac si testis examinaretur ad offensam Accusatoris: Unde in casu tam subornator, quam falsus testis puniendus esset, ut supra dictum est, pœna talionis, ut recte advertit Amenus *loc. cit. num.* 32. 208

Regulares subornantes Electores pro consequendis Officiis Regularibus incurrunt Excommunicationem latæ sententiæ reservatam Summo Pontifici, & privationem perpetuam vocis activæ & passivæ, ex Constitut. 138. S. Pii V. incip. *Pastoralis Officii*, quæ tamen Excommunicatio modo potest absolvi a Superioribus Generalibus, ubi agitur de electione Superiorum inferiorum ex declaratione Gregorii XIII. Constit. incip. *Consuevit* edit. 8. Septemb. 1573. & dictæ Constitutiones quamvis editæ sint pro Ordine Minorum de Observantia, afficiunt ta- 209

men omnes Regulares, ut docent Pellizar. *Manual. Regular. tom. 2. tract. 9. cap. 2. nu. 181. vers. Cum autem, & num. 182.* Amenus *loc. cit. num. 34.* & alii. Et præsertim quia Pianam Constitutionem confirmavit Clemens VIII. in decretis pro reformatione omnium Regularium Const. incip. *Nullus omnino* §. 35. & innovavit Urbanus VIII. decreto edito a Sac. Congreg. Conc. in Constitut. 26. ejusdem Pontificis, ut tradit etiam Justus Redn. *tom. 2. p. 2. tit. 6. n. 16.*

210 Tergiversationis pœna est extraordinaria, & arbitraria. Ursaya *Inst. crim. lib. 2. tit. 10. n. 121.* cum aliis ibi allegatis per text. *in l. Accusatorum 1. §. 7. & in l. Si quis 7. in fine, ff. Ad Senatus consultum Turpillianum.* Vide *supra n. 73.*

211 Termini moti pœna est vel pecuniaria 50. aureorum, *l. Lege Agraria 3. ff. de termino moto*, vel etiam relegatio, aut fustigatio illorum, qui occupandorum aliorum finium causa

212 id fecerint, *l. Divus Adrianus 2. ff. eod.* Termini autem moti crimen est, quo quis terminos, vel lapides finales dolose eruit, aufert, aut mutat, vel ut præcise noceat alteri, vel ut eidem de fundo aliquid detrahat, & suo adjiciat, *l. 1. & tot. tit. ff. de termino moto*, Ursaya *Inst. crim. l. 2. tit. 10. nu. 55. & seq.* ubi multa ad rem, Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit. 18. num. 68.*

213 Truffatorum pœna varia est, & regulatur a qualitatibus, & circumstantiis truffæ, aliquando enim est fustigatio, ut notat Bajard. *ad Clarum quæst. 70. num. 5.* quandoque est pœna relegationis, & aliquando triremium, ut advertit Sansel. *dec. 42.* & interdum est extraordinaria, & Judici arbitraria, ut observat Cortiad. *dec. 106. num. 62.* apud Ursayam *In-*

214 *stit. Crim. lib. 2. tit. 8. nu. 146.* Truffa autem generaliter sumpta idem sonat, ac deceptio, fraus, seu dolose gestum, Cyriac. *controvers. 76. num. 1. & 2.* Rota *par. 19. rec. dec. 473. num. 1.* ubi quod idem est truffare, ac decipere, specialiter vero importat furtum improprium. Unde truffam committere dicitur, qui non restituit id, quod ei ad aliquem finem consignatum fuit, & etiam truffam committit, & Truffator dicitur, qui sub colore, seu prætextu mutui, commodati, conducti, vel depositi rem sibi traditam in ejus usum distrahit. Et generaliter quod qui utitur re ad alium usum, quam destinatum, dicatur Truffator, advertunt multi allegati ab Ursaya *loc. cit. a num. 143. ad 145.* ubi sub *n. 146.* refert ad id aliquos casus.

Vis publicæ pœna varia est pro varietate casuum, in quibus committitur; Si enim committatur in latrocinio, & grassatione a Latronibus, & Grassatoribus simplicibus, est pœna damnationis in metallum, vel relegationis in Insulam, *l. Capitalium 28. §. Grassatores, ff. de pœnis;* Si vero commissa sit a Latronibus, & Grassatoribus famosis, est pœna ultimi supplicii, & furcæ: *cit. l. Capitalium 28. §. Famosos, ff. de pœnis.* Et si Clericus sit hujus criminis Reus, degradatur, & in arctum Monasterium detruditur, *cap. Tuæ 6. de Pœnis*, Farinac. *in Fragm. verb. Clericus num. 314. & 318.* Ursaya *Instit. crimin. lib. 2. tit. 7. a nu. 138.* & alii. 215

Si committatur in Raptu, tunc tam Raptores, quam auxiliatores, & fautores, si fuerint Laici, puniuntur ultimo supplicio; *§. Si autem per vim, Instit. de publicis judiciis, & l. 1. Cod. de raptu virgin. & l. Si quis, Cod. de Episcop. & Cleric.* qui licet loquatur de rapientibus Moniales, ex communi tamen DD. opinione extenditur etiam contra rapientes mulieres non sacratas. Insuper Raptores perdunt omnia bona applicanda raptæ mulieri, si illa sit laicalis conditionis; *l. 1. §. Et si, & seq. Cod. de raptu virgin.* ubi Glossa verb. *Diminutionem, & verb. Transferantur.* Si autem sit Monialis, applicanda ipsimet raptæ quoad usumfructum, donec vixerit, post mortem vero Monasterio ipsius Monialis, *l. Raptores, §. Bona, Cod. de Episcop. & Cler.* Ursaya *loc. cit. a num. 142.* cum aliis ibi allegatis. Si vero Raptores fuerint Ecclesiastici, deponuntur ab eorum Officiis, nec eis imponitur pœna degradationis, & multo minus mortis, etiamsi agatur de raptu Monialium, sed alia Judicis arbitraria regulanda a circumstantiis casus, ut late probat Bertachin. *Vot. dec. 504. per tot.* ubi quod die 4. Septemb. 1696. Sacra Consulta, cui S. M. Innocentius XII. commisit causam cujusdam Sacerdotis Religiosi, qui invitis parentibus rapuerat puellam honestæ conditionis, resolvit, eumdem Religiosum esse perpetuo suspendendum a Divinis, & relegandum in arctum ergastulum per decennium. Sic litteraliter Ursaya *loc. citat. n. 146. & seq.* 216

Si vis publica committatur in stupro Virginis invitæ, punitur hujus criminis Reus pœna capitis; *l. Sollicitatores 1. §. 2. ff. de extraord. crimin.* Const. crim. Caroli V. *art. 119.* Vide *supra n. 204.* 217

Si vis publica committatur ædes, vel villas alienas cum turba armata expugnando, expilando, & bona ibidem existentia rapiendo, 218

Rei

Rei capite plectuntur; *l. Hi qui ædes 11. ff. ad leg. Jul. de vi publica*. Item qui ad aliquem expellendum de possessione domus, agri, navis, & hujusmodi accedunt cum armatis hominibus, propter quam causam homicidia secuta sunt, capite puniuntur, *l. Quoniam 9. Cod. Ad Leg. Jul. de vi publica*. Item pœna capitis puniuntur Rei, quoties cum vi publica reperitur conjuncta causa læsæ Majestatis, veluti seditio, tumultus, rebellio, & hujusmodi, ut tradunt communiter DD. per text. *in tot. tit. ff. & Cod. Ad leg. Jul. Majestatis*. Vide *supra a num.* 248. In aliis autem casibus hodie usus, & praxis obtinuit, ut pro vi publica Rei hujus criminis extraordinaria, & arbitraria pœna puniantur, ut testantur Decian. *lib.* 8. *cap.* 18. *num.* 29. Ursaya *loc. cit. num.* 150. & alii.

219 Vis privatæ pœna est, quod hujus criminis Rei puniantur publicatione tertiæ partis bonorum; §. *Item Lex Julia* 8. *Institut. de public. judic.* Usus tamen, & praxis hodie obtinuit, quod pro ea imponatur pœna arbitraria, ut observant Decian. *loc. citat.* & Ursaya *loc. cit. num.* 156.

220 Intercedit autem hæc differentia inter vim privatam, & publicam, quod vis publica fit cum armis, privata vero sine illis; §. *Item Lex Julia* 8. *Institut. de publicis Judiciis*, Raynal. *tom.* 2. *cap.* 23. §. 1. *num.* 3. Ursaya *loc. cit. n.* 2. & alii.

221 Usurariorum pœnæ. Vide verb. *Usura a nu.* 88. *usque in finem*.

222 Alia de variis aliis delictorum pœnis brevitatis gratia relinquuntur videnda apud Criminalistas de ipsis ex professo tractantes. Sicuti & pœnæ impositæ pro delinquentibus Regularibus videndæ relinquuntur apud suas cujusque Religionis peculiares Constitutiones.

223 Pœna adversus baptizantes Hebræorum filios illicito modo, & sine consensu parentum, est, quod mulctentur pro Judicis arbitrio, & prudentia, pœna scilicet aut mitiori, aut severiori juxta circumstantias. Benedict. XIV. tom. 2. Const. 28. incip. *Postremo mense* §. 31.

224 Pœnæ contra Confessarios exquirentes a pœnitentibus complicum nomina, cum denegatione absolutionis, sunt, quod puniantur uti tradentes, & tuentes opiniones scandalosas & perniciosas, uti tales a Sede Apostolica condemnatas, & in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis, suspensionis ab officio, confessiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinis, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, & si fuerint Regulares, vocis activæ, & passivæ, aliæve pœnæ decernuntur. Idem Constitut. 8. incip. *Ubi primum*. Vide tom. 2. ad verb. *Confessarius*.

Pœnæ contra impedientes libertatem mutui commercii inter subditos Ditionis Ecclesiasticæ, seu contravenientes Constitutioni hac de re editæ, sunt, quod incurrant omnes pœnas inflictas a Pio IV. Pio V. Gregorio XIII. Clemente VIII. Gregorio XIV. Urbano VIII. & Innocentio X. contra extrahentes triticum, & aliud genus prohibitum extrahi extra statum, & insuper in pœnam 500. aureorum toties quoties contrafecerint. Idem Constit. 53. incip. *Quo die*, ubi plura ad id. 225

Pœnæ adversus Episcopos in propria Diœcesi non residentes, sunt omnes, & singulæ illæ comminatæ a Tridentino, & Constitutionibus Apostolicis, amissionis scilicet quartæ partis fructuum unius anni, si sex mensibus continuis absuerint, & aliæ quartæ partis, si absentia ad alios sex menses protrahatur, incursus etiam in peccatum mortale, & obligationis restituendi fructus in absentia perceptos absque prævia declaratione. Idem Const. 18. incip. *Ad universæ*, ubi multa alia ad rem merito observanda. 226

Pœnæ contra imprimentes, aut publicantes libros, scripturas, & hujusmodi circa imminutionem dierum Festorum de præcepto, sunt, quod contravenientes, præter librorum, & operum prohibitionem, si Laici, excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam incurrant, si Ecclesiastici usque ad Sacerdotalem gradum, pœnam Suspensionis a Divinis, in superioribus vero gradibus constituti suspensionis a Pontificalibus, & a perceptione fructuum omnium suorum Beneficiorum, atque Pensionum, quarum pœnarum relaxatio, & respective rehabilitatio Papæ reservatur. Idem Const. 63. incip. *Non multi menses*, ubi multa alia merito observanda. 227

Pœnæ jam statutæ in Presbyteros Sacrificio Missæ ad sortilegia abutentes, confirmantur, iisque additur perpetua inhabilitatio ad ipsius Missæ celebrationem. Idem *in Appendic. num. VIII. pag.* 46. 228

Pœnæ in Presbyteros, qui vigore Indulti Pontificii plures Missas in die commemorationis omnium fidelium Defunctorum celebrantes, aliquid plus eleemosynæ loco acceperint, quam pro unica Missa, juxta Locorum consuetudines, aut leges Synodales percipi solet, sunt, quod contrafacientes pœnam Suspensionis a Divinis Papæ reservatæ ipso facto incurrant; 229

rant; Quam tamen Episcopi jure Delegato relaxare poterunt, facta prius restitutione eleemosynæ perceptæ in pios usus ab Episcopis erogandæ; Et si dicti Sacerdotes post incursam præfatam suspensionem celebraverint, incurrant irregularitatem omnino Papæ reservatam. Idem Const. 61. incip. *Quod expensis*, ubi varia alia scitu necessaria.

230 Pœnæ in eos, qui ad Sacerdotium non promoti Missas celebrant, ut Fidelium Confessiones excipiant, statutæ recensentur, reprobataque benigniori praxi, Apostolicarum Constitutionum vigor restituitur a Benedicto XIV. Constitut. incip. *Quam grave*, & Constitut. incip. *Divinarum*, in cujus Summario sic expresse habetur: *Celebrantibus, aut Fidelium Confessiones excipientibus, sine Sacerdotali charactere, sincera criminis confessio facta in primo interrogatorio generali nihil suffragatura decernitur ad evadendam pœnam traditionis brachio sæculari, indictam a Constitutionibus Apostolicis*; Vide ad id jam tradita a nobis verb. *Missa art. 6. n.* 12. 13. & verb. *Sacerdos num.* 5. ubi assignantur pœnæ statutæ etiam contra Sacerdotes abutentes Sacrificio Missæ, ad sortilegia, vel in Sacramentali Confessione sollicitantes ad turpia; juxta Decretum Universalis Inquisitionis coram Benedicto XIV. editum, & a nobis ad litteram jam adductum in verb. *Confessarius*.

Additiones ex aliena manu.

231 Agere de singulis singulorum delictorum pœnis immensi esset laboris. Vide tamen, ubi res postulat, de pœnis delictorum Ecclesiasticorum *Thesaurum de pœnis Ecclesiasticis*, illustratum tamen a clarissimo *P. Giraldi Scholarum Piarum*, qui tum pœnas omissas ab ipso *Thesauro* supplevit, tum vel postmodum mutatas, vel omnino novas addidit.

232 Hic vero præterire haud possumus, male *Auctorem num.* 184. sequutum *Ursayam*, per text. *in l.* 19. *C. de Transact.* asseruisse, licere Reo in casu criminali, cui pœna sanguinis imposita sit, corrumpere judicem, ex ratione illa, quod licet *Reo sanguinem suum & vexationem quoquo modo redimere*.

233 In mox allegata enim *leg.* 18. *Cod. de Transact.* habetur, quod accusatus de crimine capitali excepto adulterio transigere, & pacisci potest impune, ut non habeatur pro confesso; idque quia quum agatur de vita hominis, non præsumitur Reus fateri delictum, sed periculi gravitate propter dubium litis eventum compulsus.

Non videmus autem quomodo inferri ex hac lege possit, quod valeat Reus in causa criminali, cui imposita sit pœna sanguinis, Judicem corrumpere. 234

Aliud enim est transactio, aliud est corruptio Judicis. Transactio enim nil turpe in se continet, adeoque permitti potest, corruptio vero Judicis, mala in se est, adeoque nunquam permittenda. 235

Responsio Auctoris.

Quomodocumque intelligatur *cit.* Lex, illam cum Ursaya sic intelligunt & explicant Bossius in *Praxi*, *tit. de Offic. pecun. corrupt. n.* 1. Bellegard. in *Meth. rer. crimin. tract.* 4. *quæst.* 32. *num.* 6. & Rainald. tom. 1. cap. 4. §. 6. *num.* 5. ubi sic expresse tradit, nam in *caussa capitali, licitum est reo sanguinem suum & vexationem quoquomodo redimere*; *l. Transigere*, *Cod. de transaction. Unde in caussa capitali satis est, quod amittat id omne, quod dedit*; Hinc *non male dicendum est*, me esse secutum tam celebres, & in his rebus versatissimos Auctores. 236

PŒNITENTIÆ SACRAMENTUM.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt Pœnitentiæ naturam, materiam, formam, & Ministrum.

PŒnitentia ex Divo Isidoro *l. 6. Etymologic. c. ult.* dicta est a nomine *Pœna*, & a verbo *teneo*, quasi idem sit *pœnitere*, ac *pœnam tenere*. Unde Pœnitens est *pœnam tenens*, & Pœnitentia est *pœnæ tenentia*, ut semper quis puniat in se ulciscendo quod commisit peccando. *Sic in re omnes Catholici*. 1

Pœnitentia dupliciter sumitur, nempe ut est virtus, & ut est Sacramentum, *Communis*. 2
Pœnitentia ut virtus, *est detestatio, ac dolor animi de peccato quatenus est offensa, & injuria Dei, cum intentione eam delendi, ac vindicandi, seu compensandi*. Estque in re ipsa Contritio generatim sumpta, de qua infra. *Sic in re Communis*. Pœnitentia ut Sacramentum, est *absolutio hominis pœnitentis facta certis verbis cum debita intentione prolatis a Sacerdote Jurisdictionem habente ex institutione divina efficaciter significan-* 3

ficantibus absolutionem animæ a peccato. Sic Scotus *in* 4. *dist.* 14. Seu, quod idem est, & captu facilius; *Est Sacramentum novæ Legis, quo homo vero pœnitens, & confessus a Sacerdote legitimo certa verborum forma a peccatis absolvitur. Sic in re Communis.*

5 Pœnitentia sic sumpta est verum, & proprie dictum novæ legis Sacramentum. *Est de Fide certa inter Catholicos;* Habetur enim *Matth.* 16. *Tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque solveris super terram erit solutum & in Cœlis*, & Matth. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cœlis, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlis*, & est expresse definitum in pluribus Conciliis, & novissime in Conc. Trid. *sess.* 14. *Canon.* 1. *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere, & proprie Sacramentum pro Fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsis Deo reconciliandis a Christo Domino institutum, anathema sit.*

6 Unde patet, quod Sacramentum Pœnitentiæ est immediate institutum a Christo Domino: *Est de Fide certum* ex mox adducto *Canone* 1. *sess.* 14. *Conc. Trid.* Et quidem potestas absolvendi prædicta, & promissa Apostolis, adeoque Sacramentum Pœnitentiæ inchoative institutum est a Christo adhuc vivente vita mortali; *c. c.* 18. *Matth.* simpliciter tamen, & absolute in effectu institutum est post Resurrectionem, *Joan.* 20. quando Christus Apostolis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Sic Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 1. dicens: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituit, cum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos dicens; Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis potestatem remittendi, & retinendi peccata ad reconciliandos Fideles post Baptismum lapsos Apostolis, & eorum legitimis Successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit.*

7 Sacramentum Pœnitentiæ est omnibus post Baptismum in peccatum mortale lapsis omnino necessarium ad salutem in re, vel saltem in voto, eliciendo actum Contritionis. *Est certa, & indubitata inter Catholicos:* Habetur expresse in Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 1. ibi: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus;* Unde Sacramentum Pœnitentiæ rectissime appellatur a Sanctis Patribus *Secunda post naufragium tabula* naufragis præparata, prout habetur in *cap. Secunda post naufragium tabula, de Pœnitentia dist.* 1. & a Concilio Tridentino *cit. sess.* 14. *Canon.* 2. ibi: *Si quis Sacramenta confundens ipsum Baptismum Sacramentum Pœnitentiæ dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, Anathema sit.*

Materia Sacramenti Pœnitentiæ est duplex, 8
scilicet proxima, & remota. *Communis.* Ma- 9
teria proxima sunt actus pœnitentis; videli-
cet Contritio, Confessio, & Satisfactio, de
quibus infra. *Communis.* Et hi actus Pœni- 10
tentis dicuntur materia proxima, quia proxi-
me applicant materiam remotam, scilicet pec-
cata Sacris Clavibus, ut per absolutionem re-
mitti possint; In omni enim Sacramento ma-
teria proxima dicitur id, quo materia remo-
ta proxime applicatur, ut accedente forma Sa-
cramentum proxime, & immediate perficiatur,
ut ablutio aquæ in Baptismo, unctio Chris-
matis in Confirmatione, traditio Calicis, &
cujuslibet respective materiæ remotæ in Ordi-
ne, seu Ordinibus &c. Materia remota sunt 11
peccata actualia post Baptismum commissa,
Communis. Et hæc peccata dicuntur materia 12
remota, quia non sunt proxime, & immedia-
te remissibilia, nisi mediantibus actibus Pœ-
nitentis proxime applicentur Sacris Clavibus,
ut per Absolutionem remitti possint. *Com-
munis.*

Dicitur autem notanter, materiam remotam 13
esse *peccata actualia post Baptismum commissa:* quia peccatum Originale, & peccata actualia ante Baptismum commissa, non sunt materia apta Sacramenti Pœnitentiæ, cum ipsa omnia deleantur per Baptismum, & Sacramentum Pœnitentiæ, tamquam secunda post naufragium tabula, institutum sit a Christo ad delenda peccata post Baptismum commissa, ut docet Scotus *in* 4. *dist.* 4. *q.* 5. cum communi Catholicorum, & expresse definivit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *Canon.* 1. ibi: *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse vere, & proprie Sacramentum pro Fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsis Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutum, anathema sit; & ibidem Can.* 2. ubi definit: *Pœnitentiam appellari secundam post naufragium tabulam* per verba adducta *supra*
n. 7. Hinc si Judæus seu Gentilis de recenti 14
baptizatus sola peccata ante Baptismum commissa vellet confiteri, ipse non posset absolvi,

 quia

quia non afferret materiam aptam hujus Sacramenti Pœnitentiæ. *Communis*.

* An autem peccata mortalia commissa in ipsa susceptione Baptismi; sive Peccatum fictionis, ut vocant Theologi (quod est illud, quo quis adultus sine debito dolore peccatorum a se commissorum ad Baptismum forte accedit, vel accedit cum voluntate aliquod peccatum mortale committendi) sint etiam materia hujus Sacramenti Pœnitentiæ, adeoque in Confessione Sacramentali explicanda, non audet affirmare Ligorius *Lib. 6. n. 427.* sed pro parte affirmativa stant mordicus Tamburinus *lib. 5. cap. 1. num. 2.* Felix Potestas *in Exam. Confess. Tom. 1. part. 4. num. 3639.* Suarez, aliique multi cum S. Bonaventura, D. Thoma, & S. Augustino, apud Ligorium *loc. citat.* *

15 Materia remota Sacramenti Pœnitentiæ est duplex, videlicet necessaria, & sufficiens. Materia remota *necessaria* est omne peccatum mortale post Baptismum commissum, & nunquam legitime confessum, & absolutum. *Communis*.

16 Materia remota *sufficiens* est omne peccatum veniale, vel mortale jam rite confessum, & absolutum. *Communis*.

17 Quod peccata jam rite confessa, & absoluta sint materia sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ, possintque denuo fructuose confiteri, & subjici Clavibus Ecclesiæ, ultra praxim communem piorum hominum sæpe sæpius peragentium confessiones, tum generales, tum certorum particularium peccatorum jam rite confessorum, & absolutorum, habetur expresse *in Extravaganti inter communes* incip. *Inter cunctas §. Ceterum, de privilegiis*, ibi: *Ceterum licet, sicut praedicitur, de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen, quia propter erubescentiam, quæ magna est pœnitentiæ pars, ut eorumdem peccatorum iteretur Confessio, reputamus salubre*.

18 Nec valet dicere, quod peccata jam rite confessa, & absoluta, & consequenter remissa non possunt iterum confiteri, ut absolvantur, seu remittantur, cum non amplius extet, quid absolvatur, & remittatur. Non valet, inquam, quia de ratione Sacramenti per se remissivi peccatorum, & collativi gratiæ, non est quod actu semper remittat peccata, sed quod per se conferat gratiam sanctificantem, quæ ex natura sua est remissiva peccati, si nondum fuisset remissum, ut patet in peccatore jam ante confessionem sanctificato per veram Contritionem, ubi licet Sacramentum Pœnitentiæ tunc nihil remittat, confert tamen gratiam natura sua remissivam peccati, si nondum remissum esset; & tale peccatum mortale jam ante confessionem deletum per veram Contritionem, adhuc est materia non solum sufficiens, sed etiam necessaria Sacramenti Pœnitentiæ secundum omnes; Adeoque a fortiori peccatum mortale jam rite confessum, & remissum, erit materia sufficiens remota, si nova accedat materia proxima, nempe nova dispositio pœnitentis, scilicet novus dolor, & nova Confessio ejusdem: Et sic quamvis Sacramentum Pœnitentiæ non sit in tali casu remissivum peccati, cum non adsit; nec collativum primæ gratiæ sanctificantis, cum jam adsit; est tamen remissivum peccati, si adesset, & collativum gratiæ secundæ, seu augmenti prioris gratiæ jam receptæ, & remissivum pœnæ temporalis debitæ peccatis jam antea remissis; idque ex opere operato, & virtute Sacramenti, & non solum ex opere operantis, seu novæ dispositionis, doloris, erubescentiæ, aliorumque actuum Pœnitentis, per quos Justus meretur gratiæ augmentum, & remissionem pœnæ temporalis. Sic *Communis Doctorum cum S. Th. in 4. dist. 17. q. 3. art. 3.*

19 Dictæ materiæ necessariæ, & sufficienti solet addi tertia materia remota, scilicet materia *necessaria, sed non sufficiens*: Et pro tali materia assignantur peccata mortalia dubia, quæ quidem sunt materia *necessaria*, quia sunt necessaria aperienda in Confessione, at non sunt materia *sufficiens*, quia sola peccata dubia sine additione materiæ certæ non sufficiunt pro obtinenda absolutione absoluta. Unde si daretur casus, quod aliquis non haberet materiam certam præteritam, nec jam confessam, & absolutam, quam adderet, tunc posset solum ei impendi absolutio conditionata, cum non possit dari sententia absoluta, & certa pro peccato dubio, sed solum dicta absolutio conditionata, quia sic consuleretur & saluti animæ pœnitentis, & reverentiæ Sacramenti, cujus vitaretur irreverentia, quæ posset oriri ex periculo, quod pœnitens careret materia, supra quam caderet absolutio Sacramentalis: Et sic Sacramentum esset nullum.

20 Forma Sacramenti Pœnitentiæ sunt verba absolutionis a Sacerdote prolata, scilicet illa: *Ego te absolvo a peccatis tuis*, vel alia æquipollentia actum judicialem sententiæ absolventis sufficienter exprimentia; Habetur ex Concilio Florentino *in Decreto Unionis*, ubi dicit: *Forma hujus Sacramenti est: Ego te absolvo &c.* & ex Tridentino *sess. 14. c. 3.* ubi dicit; *Docet præterea Sancta Synodus, Sacramenti Pœnitentiæ formam, in quo præcipua ejus vis sita est, in*

in illis Ministri verbis positum esse: *Ego te absolvo &c.* Quibus quidem de Ecclesiæ Sanctæ more preces quædam laudabiliter adjunguntur; *Ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessaria.*

21 Licet speculative loquendo sola illa duo verba *Absolvo te*, vel æquivalentia, sint de essentia formæ absolutionis, ac necessario exprimenda necessitate Sacramenti; Vide verb. *Absolutio art. 3. num. 2.*

22 In praxi tamen tutius tenendum est, requiri tamquam de essentia formæ Sacramentalis etiam illa verba *a peccatis tuis*, vel saltem *a peccatis*. Vide *ibid. num. 3.*

23 Aliter Confessarius peccaret mortaliter, & exponeret Sacramentum probabili periculo nullitatis sine necessitate, & contra justissimam voluntatem pœnitentis. Vide *ibid. n. 4.*

24 Absolutio est valida, sed illicita, si detur aliis verbis, quæ tamen non mutent sensum formæ ordinariæ, nec actum judicii; & afferuntur variæ similes formæ. Vide *ibid. numer. 5.*

25 Omnes dictæ, & similes formæ sunt validæ.

26 Vide *ibid. num. 6.* Sunt tamen illicitæ. Vide *ibid. num. 7.*

27 Absolutio data his verbis: *Ego te mundo a peccatis*, vel aliis verbis consimilibus, a pluribus censetur insufficiens; Et qui eam daret sub similibus verbis, peccaret mortaliter, sicuti peccaret mortaliter qui extra casum necessitatis voluntarie relinqueret: *Ego, & in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Vide *ibid. num. 8.*

28 Omissio vero aliarum precum, si fiat aliqua rationabili causa, non est nequidem peccatum veniale. Vide *ibid. num. 9.*

29 Urgente aliqua gravi necessitate, v. g. periculo mortis instantis, potest Confessarius breviter dicere: *Ego te absolvo ab omnibus Censuris, & peccatis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Vide *ibid. n. 11.*

30 Absolutionis verba non præcise, & nude indicant, & declarant pœnitentem esse a Deo absolutum, sed vere, & per modum sententiæ Judicialis important absolutionem pœnitentis a peccatis loco Dei a Confessario, velut a Judice pronunciatam. Vide *ibid. num. 12.*

31 Absolutio non est valida, si proferatur modo deprecativo. Vide *ibid. num. 13.*

32 Alia. Vide *ibid. usque in finem.*

33 Absolutio a quibus, & de quibus dari possit, vel non possit? Vide d. verb. *Absolutio art. 1. per totum.*

34 Absolutio quibus dari possit, vel non? Vide d. verb. *Absolutio art. 2. per totum.*

35 Minister Sacramenti Pœnitentiæ est solus Sacerdos. *Communis inter Catholicos*, & habetur expresse ex pluribus Conciliis, & signanter ex Concil. Trid. *sess. 14. cap. 6. & Canon. 10.* & ex illo *Joan. 20.* ubi Christus solis Apostolis jam antea in ultima Cœna in Sacerdotes ordinatis postquam a mortuis resurrexerat, dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

36 Licet autem solus Sacerdos sit legitimus Sacramenti Pœnitentiæ Minister, non tamen quicumque Sacerdos est talis, sed solum ille, qui præter potestatem Ordinis habet etiam potestatem Jurisdictionis, idest legitimam Jurisdictionem, vel Ordinariam vel saltem delegatam. *Communis inter Catholicos*; & clare patet ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, & pluribus Conciliis, & præsertim ex Trid. *citat. sess. 14. cap. 7.* ubi expresse dicit: *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet Jurisdictionem.*

37 Quæ autem requirantur in Ministro Sacramenti Pœnitentiæ ad valide, & rite ejus Officium exercendum? Vide verb. *Confessarius art. 1. per totum.*

38 Ea, quæ concernunt Ministrum Sacramenti Pœnitentiæ quoad ejus approbationem. Vide verb. *Approbatio, per totum.*

39 Ea, quæ concernunt Ministri Sacramenti Pœnitentiæ facultatem quoad absolutionem. Vide verb. *Absolutio, per totum.*

40 Varia alia, quæ concernunt Ministrum Sacramenti Pœnitentiæ. Vide verb. *Confessarius art. 4. per totum, & verb. Sigillum.*

41 * Pœnitentiæ Sacramentum iis, qui morbo pestis infecti sunt, non tenetur per se præstare Episcopus, cum ille agat per Parochos, ut causa universalis per particulares, sed Parochus omnino tenetur, quod & ratio suadet, & Decreta Sac. Congregationis approbata a Gregorio XIII. declarant; quamquam administrare illud possit aut directe per se, aut adhibita opera alicujus Sacerdotis ab Ordinario approbati; nam si Parochus omnino per se id agere deberet, cæteri Parochiani morbo non affecti nollent tunc a Parocho recipere Sacramenta, eo quod sibi metuerent. *De Synodo Diœcess. lib. 13. cap. 19. §. 7. nov. edit.* *

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt Contritionem, & Confessionem.

1 Contritio in communi, pro ut est genus ad Attritionem, & Contritionem: *Est dolor animi, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero*. Sic expresse Concilium Tridentinum *sess.* 14. *c.* 4.

2 Contritio sic generatim, & in communi sumpta dividitur in Contritionem perfectam, & in Contritionem imperfectam, seu Attritionem. *Communis Catholicorum* cum Tridentino

3 *loco citato*. Contritio *perfecta*, quæ est Contritio simpliciter, & absolute dicta, est *dolor animi, ac detestatio peccati propter Deum summe dilectum, & super omnia, cum firmo proposito non*

4 *peccandi de cetero*. *Communis*. Et dicitur *Contritio*, quia peccatorem perfecte, & proxime disponit ad gratiam sanctificantem, ipsumque peccatum omnino delet, ac veluti conterit. *Communis*; & de hac in articulo mortis: Vide

5 verb. *Moribundus n.* 30. Contritio *imperfecta*, sive *Attritio est dolor animi, ac detestatio peccati contra Deum commissi propter turpitudinem peccati, vel metum Inferni, vel alterius mali, conceptus cum firmo proposito non peccandi de ce-*

6 *tero*. *Communis*. Et dicitur *Attritio*, quia peccatorem non penitus disponit ad ipsam gratiam sanctificantem, sed solum ita disponit, ut cum Sacramento Pœnitentiæ capax sit gratiæ sanctificantis, ipsumque per se non delet, vel conterit; sed solum quasi *atterit*, & ita applicat, ut per Sacramentum remissibile fiat. *Communis*.

7 Unde *Contritio*, & *Attritio* conveniunt in hoc, quod utraque est dolor supernaturalis cum proposito non peccandi de cetero, sed differunt inter se, & ratione motivi, & ratione effectus. Ratione *motivi* differunt, quia *Contritio* fit ex motivo Caritatis erga Deum, idest ex motivo objecti, nempe Dei summe, & super omnia diligendi, ipsumque Deum respicit quatenus in se absolute bonum atque perfectum; *Attritio* vero ex motivo Caritatis erga se ipsum, seu ex motivo timoris Inferni, vel alterius mali, quibus Deus castigare solet peccata, ac in Deum tendit quatenus nobis bonus, & nostra beatitudo. Ratione *effectus* differunt, quia *Contritio* per se remittit peccata, & justificat extra Sacramentum in re, quamvis non sine vero Sacramenti Pœnitentiæ; Unde Contritus tenetur sub mortali suo tempore confiteri. *Attritio* vero quantumvis supernaturalis per se non sufficit ad justificationem, & remissionem peccati mortalis sine Sacramento Pœnitentiæ in re. *Sic Doctores communiter* juncto Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 4.

Difficultas autem est, an Attritio, ut ad 8 Sacramentum Pœnitentiæ, gratiamque per ipsum percipiendam sufficiat, debeat esse cum aliquo Dei amore conjuncta, & quidem hac de re multa est lis inter Theologos varie sentientes ut infra: prius tamen animadvertendum necesse arbitror hoc in puncto ad hæc usque tempora nil Ecclesiam definiisse, litemque adhuc sub Judice fore. Porro nihil decretorie pronunciavit imprimis Conc. Tridentin. ut fuse ac perdocte ostendit inter alios Tournely *in prælectionibus de Sacramento Pœnitent. quæst.* 5. *art.* 2. siquidem ex locis, in quibus S. Synodus circa dispositiones ad justificationis gratiam obtinendam necessarias mentem suam aperit, nulla extunditur definitio, nullumque decretum controversiam præmissam dirimens; quippe procul dubio in locis præsignatis, vel nullam de dilectione facit mentionem; vel si de dilectione verba facit, non est respectu attritionis ad confessionem, vel non constat, an de dispositionibus agat necessariis ad justitiam obtinendam in Sacramento Pœnitentiæ, vel extra: immo dum de attritione generatim, vel de attritione in ordine ad Sacramentum Pœnitentiæ peragit, amor non exprimitur, ut singula percurrenti fit obvium, nec inter canones, in quibus dogmaticæ definiuntur veritates, est ullus, qui expresse statuat amorem Dei necessariam esse dispositionem ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ percipiendam. Rem plene comprobat Alexandri VII. auctoritas; siquidem nil ea in re definitum fuisse in Concil. Trid. supponit, dum de anno 1667. die 5. *Maii* ad exortas inter scholæ Theologos dissentiones extinguendas, pacemque eos inter fovendas conceptis verbis prohibuit, *ne quis audeat alicujus theologicæ censuræ alteriusve injuria, aut contumeliæ nota taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis in præfata attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum;* igitur &c. Secundo nec tempestate posteriori aliquid ab Ecclesia definitum est, siquidem nulla prostat assignabilis determinatio circa controversiam: immo impræsentiarum adversi inter se Theologi permittuntur contrarie

rie opinari. Hinc nemo inficias ibit quidquid a Theologis in diversa abeuntibus ex Trident. vel ex Eccl. ingeritur de dilectionis actu in attritione respectu Sacramenti Pœnitentiæ, id mere opinative, & ex ratiocinio Theologico proficisci.

9 Proclamant igitur aliqui, quod ut Pœnitens sufficienter dispositus extet ad Sacramenti Pœnitentiæ gratiam obtinendam, nullum necesse expostulari in attritione amorem Dei; ac attritionis notionem non nisi esse juxta sess. 14. Trid. cap. 4. quod sit animi dolor, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero, ex turpitudine peccati, vel ex gehennæ metu conceptus; & hæc est, quam inter Scholasticos suo tempore communiorem supra testatus est Alex. VII. Alii opinavere attritionem talem haberi debere, ut bona fide contritio existimetur. Alii contendunt, & quidem communius hisce temporibus attritionem, ut sufficiens sit ad Sacramentum, requirere Dei amorem, non sane contritionis perfectæ ex motivo caritatis & amicitiæ tendentis in Deum ut in se summum bonum, sed ex motivo spei, & amoris concupiscentiæ terminantis in Deum, quatenus nobis bonus, nostra beatitudo, & finis ultimus. Uno verbo: Necessarium in attritione astruunt aliquem Dei amorem imperfectum, quem initialem, & inchoatum nuncupatum habent, quo Pœnitens incipiat, & inchoet diligere Deum tamquam fontem totius justitiæ, phrase accepta ex sess. 6. cap. 6. ubi Sacrosf. Syn. præter actus Fidei & Spei, requirit in Catechumenis ad Baptismum, ut Deum tamquam totius justitiæ fontem diligere incipiant, ac propterea moveantur adversus peccata per odium aliquod, & detestationem. Alii nota non minus conspicui, tum ante, tum post Trident. ferventius quidem sed rigidius censuerunt, ad Sacramentum Pœnitentiæ necessariam contritionem perfectam; cumque Trident. sess. 14. c. 4. de contritione imperfecta doceat, quod quamvis extra Sacr. Pœnit. ad Justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam justificationis gratiam in ipso Sacramento disponat, reponunt qui post Trident. scripsere, contritionem imperfectam admittendam esse tamquam remotam dispositionem; Cæterum proximam, & immediatam fatendam esse contritionem perfectam. Verum isti ex Trident. & Eccl. minus potius sortiuntur præsidium, quam attritionis amore initiali informatæ Patroni; enim vero licet Trident. can. 4. inter actus pœnitentis, quos quasi materiam Sacramenti Pœnit. definit, contritionem enumeret, non exprimit tamen se perfectam intelligere, & alibi ne verbum quidem habet Concil. de necessitate contritionis perfectæ ad Sacrament. Pœnitentiæ, ut legenti fit palam: immo haud obscure oppositum patet ex allatis verb. sess. 14. cap. 4. pluries cit. Nec magis eis favet Ecclesia, siquidem nedum pro ipsis nullam protulit sententiam, sed ex ejusdem praxi, ut jam alibi monuimus, moraliter certum est attritionem ad Sacram. sufficere: immo aliqui post Tridentinum, sententiam exigentem perfectam Contritionem erroneitatis nota inurunt; tamen numquam satis laudatum, & commendatum se in actibus contritionis perfectæ exercere, atque ad id singulariter sub munimen summi Dei divitis in omnes, qui invocant illum, confugere.

10 Ut autem, quid circa difficultatem mea fert opinio, exploratum habeas, meminisse oportet, quæ de attritione Sacrosf. Synod. sess. 14. c. 4. tradidit adversus veritatis hostes, nempe attritionem non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, sed esse donum Dei, impulsum Spiritus Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat; & quamvis extra Sacramentum, ad Justificationem perducere non valeat, tamen ad impetrandam Justificationis gratiam in ipso Sacram. disponit; quibus positis, opinor non scrupulizandum, & ipsummet supernaturalem attritionis actum ex sui natura vel explicite, vel implicite secum semper ducere aliquem Dei amorem; movetur enim pœnitens per attritionem ad aversionem a peccatis, & conversionem ad Deum, estque ille supernaturalis dolor de peccatis, eo quia ipsis quatenus Dei offensa, debita est pœna, atque ideo ad dolendum movetur pœnitens de peccatis, prout sunt offensa Dei, cum proposito observandi deinceps illius mandata, & similia; hæc autem non videntur posse concipi absque aliquo Dei amore explicito, vel implicito, formali, seu virtuali, ac quin vehant secum dilectionem in Deum, ut avertat a pœnis, & se misericordem ostendat; unde juxta D. Aug. *lib. 4. de Civ. Dei cap. 7.* & S. Thomam *in supplem. q. 3. art. 1.* dolor in amore fundatur rei illius, de cujus jactura dolemus, igitur &c. nec non in præfato sensu varia infra posita veniunt intelligenda.

* Attritio de peccatis sufficit quidem ex mente Tridentini ad disponendum pœnitentem, ut Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obti-

tineat, sed quænam sit ista attritio non satis liquet; potest enim esse cum aliquo Dei amore conjuncta, sed debili, tenui, ac remisso. Potest etiam esse dolor propter Deum, non quatenus est summe bonus, sed quatenus est bonus nobis; potest insuper esse dolor de peccatis unice conceptus propter eorum turpitudinem, aut solum metum pœnarum, & gehennæ absque ulla Dei dilectione. Hæc tamen postrema attritio potest etiam excitari ex metu gehennæ, ut conjungatur cum aliquo Dei amore initiali, quatenus ita peccata odio habentes propter supplicia, ut simul animos feratur in Deum ut obiectum diligibile. Quæstio est anceps inter Theologos, num sufficiat attritio servilis, quæ elicitur ex unico metu gehennæ, & pœnarum, nullo vel initiali Dei amore adjuncto: vel requiratur saltem conjunctus amor Dei initialis. In hac quæstione nihil decidendum ab Episcopo monet Sapientissimus Pontifex Benedictus XIV.; suadet tamen, ut doceantur Confessarii æquum esse hortari pœnitentes, ad veram & perfectam contritionem, quod & in Rituali jussu Pauli V. edito monetur. *De Synodo Diœcef. lib. 7. cap. 13. per totum*. *

11 Attritio in Sacramento Pœnitentiæ dicitur fieri Contritio, & *Attritus* fieri *Contritus*, non *formaliter*, quia non variatur obiectum, seu *motivum*, cum adhuc Attritio sit ex motivo timoris Inferni, vel alterius mali, quibus Deus castigare solet peccata, sed solum *effective* & *æquivalenter*, quatenus Attritio cum Sacramento in re justificat peccatorem, sicuti Contritio cum Sacramento in voto. *Communis* cum S. Thoma *in Supplement. q. 1. art. 2.* & Scoto *in 4. dist. 14. quæst. 4. ad 2.* Sporer *t. 3. part. 3. cap. 2. sect. 3. quæst. 3. n. 277. & seqq.*

12 Ut autem Attritio cum Sacramento in re sufficiat ad justificationem peccatoris, requiritur, quod procedat ex aliquo motivo supernaturali; Unde dolor mere naturalis non sufficit. Sic non sufficit dolor de peccato, eo quod propter ipsum peccator publicam infamiam incurrerit, pœnâ pecuniaria mulctatus fuerit, & hujusmodi. Habetur clare ex Concilio Tridentino *sess. 14. cap. 4.* ubi docet, quod Attritio, quæ ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit, debet esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, qualis non est Attritio naturalis ex motivo pure humano, & naturali. Hinc merito Innocentius XI. die 2. Martii 1679. damnavit sequentem propositionem in ordine 57. ibi: *Probabile est, sufficere Attritionem modo honestam*.

Sufficit tamen dolor de peccatis ob metum pœnarum temporalium, ut a Deo immissarum, vel immittendarum, v. g. Si quis doleat de peccatis propter morbum, famem, sterilitatem, bellum, aliasque similes pœnas temporales, ut a Deo inflictas, vel infligendas propter ipsa peccata; Nam talis dolor non elicitur ex motivo mere humano, & naturali, sed respicit Deum, ut justum vindicem peccati, & ultorem ejus per pœnas etiam temporales; adeoque cum sic sit elicitus ex motivo supernaturali, est dolor supernaturalis, & sufficiens. *Communior* inter Doctores, & probabilissima. Sic La Croix *lib. 6. part. 2. n. 884.* cum plurimis ibi citatis, Anaclet. *Theol. moral. tract. 14. de Sacramentis dist. 6. quæst. 4. num. 42.* Sporer *loc. cit. numer. 243. & seq.* Felix Potestas *t. 1. part. 4. n. 3063.* Rosignol. *de Pœnitentia p. 1. q. 3. art. 12. num. 9. & seq.* Viva *ad propos. 57. ex damnat. ab Innocentio XI. n. 1.* alii passim, & colligitur ex Concilio Tridentino *sess. 4.* ubi dicit, Attritionem supernaturalem concipi, aut ex consideratione turpitudinis peccati, aut ex Gehennæ, & pœnarum metu; & insuper addit exemplum de Ninivitis, qui timore subversionis Civitatis, & mortis, quæ erat pœna temporalis, pœnitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt, ibi: *Hoc enim timore utiliter concussi Ninivitæ ad Jonæ prædicationem plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt*. Unde merito ab Alexandro VIII. die 7. Decembris 1690. damnata fuit sequens propositio 15. in ordine ibi: *Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis*. 13

Et a fortiori sufficit Attritio, seu dolor de peccatis ob metum Gehennæ. *Communis*. Habetur enim clare ex Concilio Tridentino *sess. 6. Canon. 8.* ibi: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit, & sess. 14. cap. 4.* ibi: *Contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam, vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitenten-* 14

tentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. Hinc Alexander VIII. d. die 7. Decembris 1690. merito damnavit sequentem propositionem 14. in ordine ibi: *Timor gehennæ non est supernaturalis*.

15 Item sufficit Attritio ob turpitudinem peccati supernaturaliter, seu ex Fide cognitam. *Communis*. Habetur ex Concilio Tridentino *cit. sess.* 14. *cap.* 4. per hæc verba relata numero antecedenti, *Vel ex turpitudinis peccati consideratione*, ubi subdit, Attritionem ex tali consideratione conceptam *verum donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum*. Unde merito ab Alexandro VIII. d. die 7. Dec. 1690. fuit damnata sequens propositio 9. inter alias: *Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali sine ullo ad Deum offensum respectu*.

16 Item sufficit ille dolor, quo quis dolet se non dolere de peccatis, sicuti deberet, si per hoc judicet, quod de suis peccatis vere dolet, sed non tam vehementi dolore ac deberet, quia cum Sacramento Pœnitentiæ sufficit ad justificationem etiam remississimus dolor, si nihil aliud desit, quam intensio, & dummodo sit verus dolor de peccatis conceptus ex motivo supernaturali cum absoluto proposito non peccandi de cetero. Gobat *tract. 6. num.* 111. Lessius *in Auctario verb. Confessio cas.* 2. & alii passim.

17 Non sufficit tamen dolor ille, quo quis dolet se non dolere de suis peccatis, si per hoc judicet se carere vera detestatione, & displicentia peccatorum, & potius sentire complacentiam de illis, quam odium, ac proinde dolere, quod hanc complacentiam, & affectum jam nequeat superare; Et ratio est, quia hic non est dolor, sed carentia doloris peccatorum; & venia peccatorum, seu justificatio non acquiritur per dolorem solummodo concupitum, sed per re ipsa existentem dolorem de peccatis. Gobat *loc. cit.* Felix Potestas *t.* 1. *p.* 4. *n.* 3068. & alii communiter.

18 Attritio etiam cognita ut talis sufficit cum Sacramento ad salutem, & justificationem. *Est Communis*. Et ratio est, quia Concilium Tridentinum *sess.* 14. *c.* 4. dogmatice loquens per verba adducta *supra n.* 11. absolute, & simpliciter dicit Attritionem cum Sacramento disponere ad gratiam, adeoque sufficit Attritio etiam cognita ut talis, quando scilicet pœnitens certo scit, ac cognoscit se esse dumtaxat Attritum; Alias Sacramentum Pœnitentiæ non esset Sacramentum mortuorum, idest per se, ac primario a Christo Domino institutum ad remissionem peccati mortalis, & collationem primæ gratiæ Sanctificantis, si virtute ejus numquam conferretur prima gratia, sed mediante Contritione perfecta, semper supponeretur jam ante Confessionem collata, & remissio peccatorum concessa.

19 Attritio putata, & æstimata tantum etiam invincibiliter, quæ secundum se non sit reipsa vera Attritio, sicuti non est sufficiens ad fructuosam susceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, ut testantur omnes, ita neque est sufficiens ad validam ejus susceptionem; Seu, quod idem est: non potest dari Sacramentum Pœnitentiæ validum quoad essentiam, & informe quoad effectum Gratiæ, ut docent Scotus *in* 4. *dist.* 1. *q.* 5. §. *Contra istam opinionem in fine*, Mastrius *Theolog. moral. disp.* 21. *num.* 135. Sporer *tom.* 3. *par.* 3. *cap.* 2. *sect.* 3. *num.* 263. *cum sequentibus, &* 275. *cum seq.* Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *num.* 3081. & alii Scotistæ, Gabr. *in* 4. *dist.* 17. *quæst.* 1. *art.* 1. *dub.* 2. & ibi Major q. 9. Vega *lib.* 13. *in Trid. cap.* 26. *&* 34. Vasquez *q.* 92. *art.* 2. Coninch *disp.* 4. *dub.* 5. *&* 11. Turrian. *disp.* 28. *dub.* 1. Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 9. *nu.* 2. *& seq.* Arriaga *tom.* 7. *de Sacrament. in genere disp.* 11. *sect.* 1. 2. *&* 3. Madernus *tract.* 4. *de virtut. & Sacramen. Pœnitent. quæst.* 4. *artic.* 12. *n.* 1. Rosignol. *de Sacrament. Pœnitentiæ par.* 1. *q.* 5. *art.* 14. *nu.* 2. *& seq.* Joannes Medina, Adrianus Amicus, Emmanuel Sa, Fagundez, & alii plures contra Thomistas, & Suarez, Lugo, Valent. Aversa, Caspens. Henriquez, Navarr. Dianam, Bonacinam, & alios Morales.

Et ratio nostræ Conclusionis est, quia & 20
Concilium Florentinum *in Decreto Unionis*, & Tridentinum *cit. sess.* 14. *cap.* 4. requirunt ad hoc Sacramentum Attritionem veram, & non æstimatam, vel putatam tantum; nam Attritio putata tantum etiam invincibiliter non est vera Attritio, sicut homo pictus non est verus homo, quamvis etiam invincibiliter æstimetur, & putetur talis: Nec talis Attritio æstimata, vel putata, v. g. inefficax, naturalis tantum, &c. est donum Dei, vel impulsus Spiritus Sancti, cum non sit concepta veris motivis a Concilio *loc. cit.* assignatis, nec habeat alias conditiones, & perfectiones, quas *ibi* Concilium attribuit Attritioni sufficienti in Sacramento ad justificationem.

Hinc clare patet, quod Sacramentum Pœni- 21
tentiæ non potest esse validum quoad essentiam,

tiam, & informe quoad effectum Gratiæ, quia deficiente aliqua parte substantiali, & essentiali, Sacramentum ipsum est invalidum; Atqui Attritio vera supernaturalis est pars substantialis, & essentialis Sacramenti, & non mera dispositio; ergo non existente vera Attritione supernaturali, non potest existere validum Sacramentum. Major est infallibilis, admissa ab omnibus, etiam adversariis; Minor patet ex Concilio Tridentino *cit. sess.* 14. *cap.* 4. ubi inter partes essentiales Sacramenti Pœnitentiæ assignat ipsam Attritionem veram, & supernaturalem.

22 Nec valet objicere, quod, quamvis deficiat hujusmodi Attritio secundum suum esse verum, & reale, existat tamen secundum existimationem, & apprehensionem Pœnitentis confitentis; non valet, inquam, quia Attritio requiritur secundum suum esse verum, & reale; non autem secundum meram existimationem, & apprehensionem Pœnitentis confitentis; quia, sicuti a pari, si in Sacramento Eucharistiæ adhiberetur Hostia, quæ etiam invincibiliter reputaretur triticea, & talis secundum suum verum esse reale non esset, non validum conficeretur Sacramentum, quia secundum verum esse reale deficeret pars essentialis materialis; ita si in Sacramento Pœnitentiæ adhiberetur Attritio, quæ etiam invincibiliter existimaretur, & reputaretur sufficiens, & secundum suum verum esse reale non esset talis, non conficeretur validum Sacramentum; Cum Attritio secundum suum verum esse reale non minus sit pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ, ac Hostia triticea secundum suum verum esse reale sit pars essentialis materialis Sacramenti Eucharistiæ, adeoque &c.

23 Tum quia Sacramentum Pœnitentiæ validum, est Sacramentum verum, & perfectum includens omnes suas partes essentiales cum debita intentione Ministri, adeoque est signum verum efficax practicum Gratiæ ex institutione Christi, & acceptatione, ac promissione Dei, qui est infallibilis veritatis; Atqui implicat tale signum verum efficax practicum Gratiæ sine suo signato, scilicet sine suo effectu Gratiæ: ergo implicat Sacramentum Pœnitentiæ validum quo ad essentiam, & informe, quod ad effectum Gratiæ. Major est de se clara, & Minor patet, quia alias tale Sacramentum non esset signum verum efficax, practicum Gratiæ ex institutione Christi, & acceptatione, ac promissione Dei infallibilis veritatis, quod non est dicendum.

24 Nec valet dicere, quod sicuti alia quædam Sacramenta possunt esse valida quoad essentiam, & informia quoad effectum, scilicet carere effectu Gratiæ ob indispositionem suscipientis, ut præsertim asseritur communiter de Baptismo, ad quem si adultus sine debita dispositione accedat, scilicet ficte sine dolore, & Fide, hic recipit Baptismum validum quo ad essentiam, & informem quoad effectum Gratiæ, quam pro tunc ratione indispositionis, seu fictionis non recipit, sed solum recipit ex post, recedente fictione, ex vi Baptismi præteriti.

Non valet, inquam, paritas adducta de aliis Sacramentis, & de Sacramento Pœnitentiæ, quia magna est disparitas, & differentia inter hoc, & alia Sacramenta; quia in aliis Sacramentis dispositio necessaria ad effectum distinguitur ab omnibus iis, quæ ad eorum essentiam requiruntur; At in hoc Sacramento Pœnitentiæ idem actus, qui est dispositio necessaria ad ipsius effectum, est etiam ipsius pars essentialis, cum dolor sit ejus materia proxima; Unde alia Sacramenta, cum non includant ut partem essentialem ipsam suscipientis dispositionem, possunt esse valida quo ad essentiam, & informia quoad effectum Gratiæ, quia omnia essentialia includere possunt, etiamsi debitam suscipientis dispositionem non includant in ordine ad effectum Gratiæ. At non sic Sacramentum Pœnitentiæ, quod cum ipsam Pœnitentis dispositionem includat, ut partem essentialem, quoties eam includit, non solum est validum quo ad essentiam, sed etiam efficax, & formatum quo ad effectum Gratiæ; Et quoties eam non includit, non solum est inefficax, & informe quo ad effectum Gratiæ, sed etiam invalidum quo ad essentiam. 25

Item nec valet dicere, quod Sacramentum Pœnitentiæ potest esse validum, & informe ex defectu doloris extensive, quia potest dari casus, quod quis habens tantum duo peccata mortalia disparata, v. g. Mollitiei, & Homicidii, invincibiliter oblitus peccati Mollitiei, eliciat actum doloris tantum de peccato Homicidii, ex speciali motivo, & peculiari turpitudine illius peccati in specie, illudque confiteatur; Atqui in hoc casu Sacramentum esset validum, & informe; ergo &c. Major est clara, cum casus non sit impossibilis; Minor autem ostenditur, quia in tali casu Sacramentum esset validum, cum ibi adessent omnes partes essentiales: scilicet sufficiens dolor, & Confessio de peccatis memoriæ occurrentibus, de quibus tantummodo tenetur Pœnitens dolere, & ea solum confiteri, cum nemo ad impossibile possit obligari, textu expresso *in l. impos-* 26

impossibilium 185. *ff. de Regul. Juris*, *& cap. Nemo potest* 6. *de Reg. Juris in* 6. Esset autem informe, scilicet sine effectu Gratiæ, quia in tali casu peccatum Mollitiei oblitum non esset remissum; nec directe, ut de se patet, cum non esset confessum, nec indirecte ex vi absolutionis peccati Homicidii confessi, quia nullum peccatum remitti potest sine ullo dolore formali, aut saltem virtuali supra ipsum cadente, & in dicto casu non caderet supra peccatum Mollitiei dolor formalis, ut supponitur, nec dolor virtualis, quia dolor peccati homicidii, cum supponatur habitus ex solo speciali motivo, & ex sola peculiari turpitudine peccati homicidii, non potest virtualiter extendi ad peccatum Mollitiei penitus diversæ rationis, & speciei, cum non possit comprehendi sub illa speciali turpitudine. Unde cum in tali casu neque esset remissum peccatum homicidii confessum, ex quo, ut omnes fatentur, non possit unum peccatum mortale remitti sine alio, tunc daretur Sacramentum validum quo ad essentiam, & informe quo ad effectum Gratiæ.

27 Non valet, inquam, quia etiam admissa majori, negatur absolute minor, scilicet quod tunc Sacramentum esset validum, & informe, quia vel talis dolor esset sufficiens, ad valorem Sacramenti, vel non; Si esset sufficiens ad valorem Sacramenti, esset etiam sufficiens ad effectum & fructum Sacramenti, quia non potest esse dolor sufficiens ad valorem Sacramenti, nisi sit dolor reconciliativus cum Deo; Concilium enim Tridentinum *sess.* 24. *cap.* 3. dicit: *Sane vero res*, *& effectus hujus Sacramenti*, *quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet*, *reconciliatio est cum Deo*, & dolor reconciliativus cum Deo continet implicite, & virtualiter detestationem omnium mortalium, sicuti patet de actu perfectæ Caritatis, qui virtualiter continet detestationem omnium peccatorum mortalium, quamvis homo eorum omnium non recordetur, quia actus ille stare non potest cum affectu ad aliquod peccatum mortale; Et sic cum talis dolor de *Homicidio* contineret in dicto casu etiam implicite, & virtualiter dolorem, & detestationem *Mollitiei*, Sacramentum non solum esset validum quo ad essentiam, sed etiam formatum, quo ad effectum Gratiæ. Si autem non esset dolor sufficiens, tunc Sacramentum non solum esset informe, sed etiam invalidum, & nullum ob defectum materiæ proximæ necessariæ, qui est dolor reconciliativus cum Deo, continens saltem implicite, & virtualiter detestationem omnium mortalium, etiam invincibiliter, & inculpabiliter oblitorum.

Nec valet instare, quod potest dari casus, 28 quo quis vere doleat de aliis suis peccatis mortalibus, & ipsa confiteatur; at de aliquo non doleat, nec ipsum confiteatur, credens, & firmiter tenens ex aliquo sibi viso rationabili motivo non obligari ad dolorem, & confessionem dicti peccati, ut fertur de Adultera Matre illorum trium insignium Fratrum, videlicet Gratiani celeberrimi Compilatoris Decreti, Petri Lombardi vulgo Magistri sententiarum, & Petri Comestoris Historiæ Ecclesiasticæ eximii Collectoris, quæ cum dictos tres suos Filios ex adulterio procreasset, & postea videns, & audiens quanta nominis celebritate dicti sui Filii in Orbe florerent, quantumque commodum, & utilitatem universæ Ecclesiæ attulissent, ita gavisa fuit de tali conceptione liberorum, ut crederet stulte se acturam, si doleret de peccato, quo tantos viros peperérat; Unde vere ipsa dolente de aliis peccatis, eaque confitente, de tali autem adulterina conceptione non dolente, nec ipsam confitente, ratione talis inculpabilis credulitatis, fuit Sacramentum vere quidem validum, sed informe, ex quo sine remissione etiam illorum peccatorum, quæ cum vero dolore in Confessione aperuit, quamvis ipsa ratione talis inculpabilis credulitatis non peccaverit.

Non valet, inquam, quia in primis dictus 29 casus est fabulosus, ut testantur Bellarminus *in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis*, *verb. Petrus Lombardus*, Gobat *tract.* 6. *num.* 171. *cum sequentibus*, pluresque alii, & novissime doct. P. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson *in sua Historia tom.* 4. *par.* 2. *fol.* 644. *primæ impressionis Romanæ*, his præcisis verbis: Fertur Petrum Lombardum, Gratianum, & Petrum Comestorem germanos Fratres fuisse ex adulterio procreatos, quorum Mater de peccato, quo tantos viros pepererat, vix dolere poterit; Sed hæc historiola inter aniles reponenda est, cum certissime constet, *Petrum Lombardum* Insubrem fuisse, & patria Novariensem, *Gratianum* ex Etruria in oppido *Clusio* oriundum, *Petrum vero Comestorem* natione Gallum, patria Trecensem. Qui igitur fieri potuit, ut tres illi insignes viri nationibus adeo diversis ejusdem Matris ex utero prodierint; apage fabulam. *Hactenus ille*. Et in vita Gratiani apposita ad Calcem sui Decreti in veteribus exemplaribus habetur sic præcise: Alii tamen fatentur eos nec germanos, nec contemporaneos fuisse, etsi tempore vicinos; Claruit enim Gratianus temporibus Henrici IV. anno Domini millesimo centesimo vigesimo, Petrus Lombardus

dus sub Conrado Imperatore III. anno Domini millesimo quadragesimo, & Petrus Comestor sub Friderico Imperatore primo, anno Domini millesimo centesimo sexagesimo. *Hæc ibi*.

30 Ast dato etiam, & non concesso pro vero dicto casu, cum illum referant plures Scriptores, ut habetur in dicta vita Gratiani his verbis: Et a quibusdam prædicatur in populis hos tres, Gratianum videlicet, Petrum Lombardum, & Petrum Comestorem fuisse germanos ex adulterio natos. Quorum Mater cum in extremis peccatum suum confiteretur, & Confessor redargueret crimen perpetrati adulterii, quia valde grave esset, & ideo multum deberet dolere, & pœnitentiam agère; Respondit illa: Pater, scio, quod adulterium peccatum magnum est, sed considerans quantum bonum secutum est, cum isti Filii mei sint lumina magna in Ecclesia, ego non valeo pœnitere. Et Confessor ad eam; Quod tui Filii sint notabiles viri, & opera utilia fecerint Ecclesiæ Dei, non ex te, sed ex dono Dei est. Ex te autem adulterium crimen magnum, & de hoc doleas. Et si non habes tantum dolorem, quantum exigit tam horrendum scelus, de hoc tamen doleas, quod non potes dolere. *Hæc ibi*. Et referunt etiam Tiraquell. *de nobilitate cap.* 15. *num.* 52. Caramuel *in Theologia fundamentali*, & alii plures. Dato igitur, & non concesso pro vero dicto casu, Respondetur, quod si dicta Mater in dolore formali de aliis suis peccatis mortalibus non habuit etiam dolorem saltem implicitum, & virtualem de ipso suo adulterio, sed potius eum exclusit, Sacramentum nedum fuit informe, & infructuosum, sed etiam omnino invalidum, quia non habuit dolorem requisitum, & sufficientem ad valorem

31 Sacramenti. Ad valorem enim Sacramenti requiritur dolor supernaturalis, & universalis saltem virtualiter respectu omnium peccatorum mortalium. Unde si de uno solo mortali scienter non habeatur, nec scienter velit haberi dolor, peccatur gravissime, & nullum redditur Sacramentum, quia deficit materia proxima necessaria, quæ est dolor reconciliativus cum Deo, qui saltem implicite, & virtualiter debet includere detestationem omnium mortalium, etiam invincibiliter oblitorum, aut inculpabiliter ignoratorum.

32 Dicitur autem notanter *respectu omnium peccatorum mortalium*; nam secus est de peccatis venialibus, ad quorum Confessionem licet requiratur aliquis dolor, ac propositum eadem evitandi, tamen potest haberi dolor, & remissio de uno, etiamsi non habeatur dolor, & remissio de aliis, quia venialia, cum non sint materia necessaria, sed solum sufficiens, possunt omnia, vel aliqua eorum in Confessione etiam voluntarie omitti sine ullo peccato, ut expresse habetur ex Concilio Tridentino, *sess.* 14. *cap.* 5. ibi: *Nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte, & utiliter, citraque omnem præsumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis modis expiari possunt*.

Dolor de peccatis mortalibus commissis debet esse summus, non intensive, sed appretiative, ita ut Pœnitens nihil magis detestetur, quam peccatum, & velit potius omnia mala mundi perpeti, quam mortaliter Deum offendere. *Communis*. 33

Dolor requisitus ad Sacramentum Pœnitentiæ consulto, & utilissime præmittitur Confessioni; Non debet tamen necessario Confessionem præcedere, sed sufficit, ut eliciatur in ipsomet Confessionis actu, ut patet ex communi sensu Fidelium, & recepta praxi Confessariorum, qui post auditam Confessionem solent exhortari Pœnitentes ad eliciendum dolorem, quem de facto ipsi Pœnitentes amplius pro tunc elicere curant. *Sic Doctores communiter*. 34

Debet tamen talis dolor necessario præcedere absolutionem, nec sufficit, si eliciatur post ipsam absolutionem; alias Confessio non esset accusatio, sed simplex peccatorum narratio; & absolutio non datur nisi Pœnitentibus se de suis peccatis cum dolore, & firmo proposito accusantibus. *Communis*. 35

Non est autem necesse, quod dolor, seu Attritio eliciatur immediate ante absolutionem, vel Confessionem, sed sufficit, quod dolor sit elicitus mane, & actu non retractato Pœnitens confiteatur post quatuor, quinque, & sex horas. *Communis*. Immo sufficit etiam si quis vesperi examinans suam conscientiam eliciat actum doloris pro habenda Confessione in crastinum; hic enim actu non retractato poterit sequenti mane valide confiteri sine novo actu doloris; *Communis*: Quinimmo Tamburinus *in methodo expeditæ Confessionis lib.* 1. *c.* 2. §. 4. Gobat *tr.* 6. *n.* 159. & alii, dicunt valere actum doloris elicitum non solum præcedenti vesperi, sed etiam præcedenti die; dummodo relate ad Confessionem habendam, & actus non sit retractatus, cum adhuc moraliter, & virtualiter perseveret. 36

Qui in Confessione oblitus est alicujus peccati 37

cati mortalis, de quo antea explicite, & formaliter non doluit, potest paulo post datam absolutionem illud confiteri, absque eo quod habeat novum dolorem, cum dolor prior virtualiter, & mortaliter se extendat etiam ad peccata oblita, & perseveret, ac valeat, ac si esset novus dolor de solis peccatis oblitis; Diana *part. 9. tract. 3. resol.* 50. & 51. Lugo *disp.* 14. *de Pœnitent. sect.* 3. Gobat *tr.* 6. *n.* 165. ubi cum Dicastillo *disp.* 2. *dub.* 12. testatur de communi.

38 Item si propter imminens mortis periculum absolvatur moribundus, audito tantum uno, vel altero peccato, potest, postea auditis reliquis, secundo absolvi ab illis ex vi prioris doloris moraliter permanentis, absque eo quod novum eliciat dolorem. *Citati Doctores*, & alii passim.

39 Dolor ad hoc, ut sufficiat pro valore Sacramenti, debet esse conjunctus cum proposito non peccandi de cetero. *Communis* ex Tridentino *sess.* 14. *cap.* 4. Propositum non peccandi

40 de cetero, quamvis per se loquendo debeat esse formale, & expressum, ut tenet communior Theologorum, tamen sufficit etiam, quod sit implicitum, & virtuale, quia verus dolor recoocillativus animæ cum Deo est incompossibilis cum proposito peccandi, unde includit virtualiter propositum de non peccando de cetero, adeoque sufficit propositum virtuale, & implicitum; Scotus *in* 4. *dist.* 14. *q.* 4. §. *Ad primum argumentum dist.* 17. *q. unic. in solut. principalium*, & alibi, Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3072. Leand. *tract.* 5. *disp.* 7. *qu.* 22. & alii passim.

41 Propositum debet esse absolutum, firmum, efficax, & universale se extendens ad omnia mortalia in posterum evitanda. *Communis*.

42 Quamvis autem propositum debeat esse absolutum, firmum, efficax, & universale, non requiritur tamen credulitas, seu existimatio, vel persuasio certa ex parte intellectus, quod quis deinceps non amplius sit relapsurus; Layman *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 4. *num.* 8. Petrus Marchantius *t.* 1. *Tribunalis tract.* 4. *tit.* 3. *qu.* 3. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 14. *dist.* 6. *q.* 4. *n.* 52. Sporer *tom.* 3. *p.* 3. *cap.* 2. *sect.* 4. *n.* 310. ubi testatur de communi, Felix Potestas *loc. cit. n.* 3073. ubi dicit esse communem. Et ratio est; quia dolere de peccatis, & proponere de cetero non peccare, est actus voluntatis; existimare autem, seu credere, vel sibi persuadere, quod non amplius sit relapsurus, sed servaturus propositum voluntatis præsentis, est actus intellectus, qui ob cognitam humanæ conditionis fragilitatem, nostræque voluntatis mutabilitatem, & plurimas hinc inde peccandi occasiones, ex dicto dolore, & proposito voluntatis non necessario consequitur: Potest enim quis vere dolere, & detestari peccatum, ac vere, & absolute proponere se de cetero non peccaturum, & nihilominus timere, aut existimare, immo certe credere se ob dictas rationes non omnia mortalia evitaturum, sed in hoc, vel illud peccati genus iterum relapsurum. Unde si Pœnitens dicat: *Omnino quidem doleo ac firmiter propono in posterum abstinere, interim tamen scio quod iterum faciam, iterum labar, jam toties expertus &c.* is tamquam bene dispositus præmissa confirmatione, & consolatione debita absolvendus est, quia sensus verbi *iterum faciam* est tantum indicativus, seu enumerativus ex parte intellectus; Secus autem, si sensus esset optativus ex parte voluntatis, significans scilicet actualem aliquem affectum voluntatis ad peccatum in futuro, quod valde notandum est, ut ex communi expresse notat, & docet Sporer *l. c. n.* 310.

Circa sola peccata venialia, sicuti in Sacramento Pœnitentiæ requiritur supernaturalis dolor, & detestatio eorum, ita requiritur propositum absolutum saltem virtuale, & implicitum vitandi ipsa venialia confessa, vel saltem unum, vel alterum ipsorum, quia Pœnitens debet habere voluntatem efficacem absolute vitandi id omne, de quo sperat absolutionem, alioquin non esset vere Pœnitens. Dicitur autem notanter *Vel saltem unum, vel alterum ipsorum*, quia licet peccet venialiter qui confitetur alia venialia, de quibus non habet verum dolorem, & propositum sufficiens; si tamen de illo uno, vel altero vere Pœnitens proponat efficaciter illud vitare, valet Sacramentum secundum communiorem Doctorum, quamvis aliqui defendant contrarium. 43

Quantum ad Confessionem Sacramentalem plures exortæ sunt Hæreses, & præcipue tres hic adducuntur, & confutantur. Prima docet Confessionem Sacramentalem non esse a Deo institutam, sed esse merum humanum inventum. Auctor hujus falsitatis fuit quidam Petrus Hispanus Oxomensis in Salmantina Universitate Theologiæ Professor, qui postea hanc Hæresim, & alias, quas evomuerat, retractavit. Huic inter alios accessit Calvinus, qui *libro tertio Institutionum cap.* 4. §. *Septimo* sic expresse habet: *Miror qua fronte ausint contendere Confessionem, de qua loquuntur, Juris esse Divini, cujus equidem justissimum esse usum fatentur, sed quem possumus evincere olim fuisse libe-* 44

liberum ; Certe nullam de ea statutam fuisse Legem aut Constitutionem ante Innocentii III. tempora, eorum quoque Annales narrant, Et infra: *Itaque ipsis testibus, nondum elapsi sunt anni trecenti, ex quo injectus est ab Innocentio III. laqueus, & imposita confitendi necessitas ; Atque ut de tempore taceam, sola verborum barbaries fidem Legi abrogat ; Nam quod jubent boni Patres omnem utriusque sexus quotannis semel proprio Sacerdoti confiteri omnia peccata, faceti homines lepide excipiunt hoc præcepto teneri solos hermaphroditos, ad neminem vero spectare, qui sit, vel mas, vel femina*. Et in suo Tridentini supra omne venenum pestifero antidoto dicit, nullum post annos mille a Christo nato fuisse in Ecclesia Confessionis usum, donec, inquit, *Innocentius III. cum pauculis Cornutis bestiis* (hoc nomine appellat Sacros Antistites in Concilio Lateranensi congregatos) *laqueum hunc populo Christiano induxit, quem Tridentini Patres adstringunt*.

45 Ast hæc Hæresis facile evincitur ut manifesta falsitas, tum ex variis Sacræ Scripturæ locis, tum ex Conciliis. Fuisse enim Sacramentalem Confessionem a Christo Domino institutam, habetur expresse ex illo *Joann.* 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*, ex quibus verbis stat clarum, præcepto Divino ordinatam esse Confessionem Sacramentalem, cum non possint peccata remitti, nisi ea cognoscantur, & judicialiter subjiciantur Clavibus, seu Confessioni Sacramentali, ut advertit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 5. Et quod semper fuerit in usu usque de tempore Apostolorum, habetur ex ipsis actibus Apostolicis *cap.* 19. ibi: *Multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos*. Item ex 2. *Ad Corinth. cap.* 5. ibi: *Dedit nobis ministerium reconciliationis, & posuit in nobis verbum reconciliationis : pro Christo ergo legatione fungimur*, &c. Item ex Epistola Catholica Jacobi Apostoli *cap.* 5. ibi: *Confitemini alterutrum peccata vestra*. Item ex Epistola prima Joannis Apostoli *cap.* 1. ibi: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate*.

46 Evincitur falsitas talis Hæresis etiam ex Conciliis, & signanter ex Concilio Laodiceno *Canon.* 2. ibi: *His, qui diversorum peccatorum lapsus incurrunt, & instant Orationi, Confessioni, ac Pœnitentiæ malorum suorum, perfectam conversionem demonstrantes, pro qualitate peccati tempus Pœnitentiæ tribuendum est*. Item ex *Canone* 102. *Sextæ Synodi*, ibi: *Oportet autem eos, qui solvendi, & ligandi potestatem a Deo accepere, peccati qualitatem considerare, & ejus, qui peccavit ad eam conversationem promptum studium, & sic morbo convenientem adferre medicinam*. Item ex *Canone* 8. *Concilii* 1. *Cabilonensis*, ibi: *Ut pœnitentibus a Sacerdotibus, facta Confessione, indicatur Pœnitentia, universitas Sacerdotum noscitur convenire*. Item ex *Canone* 32. *Concilii II. Cabilonensis*, ibi: *Sed & hoc emendatione indigere perspeximus, quod quidam, dum confitentur peccata sua Sacerdotibus, non plene id faciunt ; Quia ergo constat hominem ex duabus esse substantiis, anima videlicet, & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit Confessio, scilicet ut & ea confiteantur, quæ per Corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur*. Consimiliter habetur ex plurimis aliis Conciliis, & præsertim ex Conciliis Generalibus, Lateranensi sub Innocentio III. *cap.* 21. Constantiensi *sess.* 8. Florentino *in Instructione Armenorum*, & Tridentino, *sess.* 14. *cap.* 5. ibi: *Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ jam explicata universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse a Domino integram peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis Jure divino necessariam existere*. Et infra circa finem subjungit: *Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christifideles confiterentur, quod Jure divino necessarium, & institutum esse intellexerat ; sed ut præceptum Confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur*. Et eadem *sess.* 14. *Canon.* 6. definit sic: *Si quis negaverit Confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse Jure Divino ; aut dixerit modum secrete confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit*.

Secunda Hæresis est Montani, & Novati 47
cum aliis docentium, *quod lapsi a Deo venia petenda, & non ab Ecclesiæ Sacerdotibus venia speranda sit*, ut refert Sozomenus *lib.* 1. *cap.* 21. & Layman *lib.* 5. *cap.* 7. *sub num.* 1. §. *Tertium*. Et hæc Hæresis, quod non sit necessarium confiteri peccata Sacerdoti, sed soli Deo, a quamplurimis etiam modernioribus Hæreticis, ut Lutheranis, Calvinistis, & aliis secuta
fuit, & sequitur in dies. Ast facilime evinci- 48
tur, quia ex quo Joannis 20. Christus tradiderit

rit Sacerdotibus facultatem remittendi, & retinendi peccata peccatoribus, hoc ipso implicite obligavit peccatores ad iisdem subjiciendum propria peccata; alias frustranea esset talis potestas, si non esset obligatio peccatorum peccata sua iisdem subjiciendi; Cum Sacerdotes hoc interioris Fori judicium lapsis necessarium, incognita causa, sive incognitis criminibus, a Reo particulatim non explicatis, exercere nequaquam possint. Alia enim ratione Sacerdotes cognoscere nequeunt, quænam peccata sint remittenda, & quæ retinenda: Unde Concilium Tridentinum *sess.* 4. *c.* 5. dixit: *Quia Dominus noster Jesus Christus e terris ascensurus ad Cœlos, Sacerdotes, sui ipsius Vicarios reliquit, tamquam Præsides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christifideles ceciderint, quo pro potestate Clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient: Constat enim Sacerdotes Judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, & non potius in specie ac singillatim sua ipsi peccata declarassent; & Canon.* 3. *ejusdem sess.* 14. definit sic: *Si quis dixerit, verba illa Salvatoris: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica semper intellexit; Detorserit autem contra institutionem hujus Sacramenti ad auctoritatem prædicandi Evangelium, anathema sit; & Canon.* 6. sic: *Si quis negaverit Confessionem Sacramentalem &c.* Vide reliqua verba *supra num.* 46.

49 Nec valet objicere, quod Nectarius Patriarcha Constantinopolitanus, & S. Joannes Chrysostomus ejus Successor absolute docent Confessionem non esse faciendam Sacerdoti, sed soli Deo; Immo ipse Nectarius Confessionem fieri solitam Sacerdoti penitus abrogavit ob scandalum ortum ex Confessione nobilis cujusdam feminæ, quæ se accusaverat patrati cum Diacono Sacrilegii in Ecclesia, ubi Domino supplicatura diutius morabatur ex Pœnitentiarii mandato, ut referunt Socrates *lib.* 5. *cap.* 19. Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 16. Nicephorus *lib.* 12. *Histor. c.* 28. & ex ipsis alii passim.

50 Non valet, inquam, quia Nectarius abrogavit solum Confessionem peccatorum occultorum publicam, non autem Confessionem Sacramentalem auricularem, secretam. Cum enim tunc Pœnitentiarius, audita secreto peccatorum Confessione quorumdam, interdum publicationem consuleret eo satisfactionem, ubi consentirent Pœnitentes, ut expresse insinuat Origenes *homil.* 2. *in Psalm.* 37. ibi: *Circumspice, inquit, diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum . . . . si intellexeris talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat &c.* hanc tantum peccatorum publicam expositionem, seu manifestationem sustulit Nectarius, ut sic auferret causam dicti scandali, quod a Confessione non auriculari, & secreta, ut patet, sed a publica ortum fuerat: Hocque evidenter ostendit Socrates *cit. lib.* 5. *cap.* 19. ibi: *Mulier, inquit, longius in confitendo progressa, alterius culpæ seipsam insimulat, docet, Diaconum Ecclesiæ cum ipsa dormivisse, ob quod facinus hoc modo patefactum* (adeoque per Confessionem publicam) *Diaconus ab Ecclesia ejectus est, tumultus inde in populi multitudine excitatus:* Et sic quemadmodum Nectarius non Confessionem Sacramentalem privatam, & auricularem, sed publicam abrogavit; Etiam S. Chrysostomus passim Confessionem publicam carpit, privatam autem, & auricularem nusquam reprehendit, ut late ex propriis ipsius verbis ostendit Doctissimus Card. Bellarminus *t.* 3. *Controversf. de Pœnit. l.* 4. *c.* 15. *per tot.* Vide ipsum *ibi*, & *cap. antecedenti*, ubi abunde satisfit objectionibus, quæ adducuntur ab Hæreticis de facto Nectarii, & dictis S. Joannis Chrysostomi.

Tertia Hæresis docet, quod quamvis admitteretur necessitas Confessionis Sacramentalis, 51
adhuc tamen ante ipsam Confessionem non esset necessaria conscientiæ discussio, & omnium suorum peccatorum examinatio, & hanc docuit Lutherus cum aliis, & sequuntur Hæretici passim. Ast hæc Hæresis aperte evellitur ex 52
Concilio Tridentino *cit. sess.* 14. *cap.* 5. ubi dicit, *oportere a Pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in Confessione recenseri*, & ibidem *Canon.* 7. ubi necessitas talis discussionis, seu examinationis indicatur, ibi: *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse Jure Divino confiteri omnia, & singula peccata, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habetur . . . . anathema sit.* Insuper hæc Hæresis evincitur etiam ratione, quia de Jure Divino debemus confiteri omnia peccata mortalia, non solum secundum diversitatem specificam, sed etiam secundum numericam, & circumstantias mutantes speciem, ut definivit Concilium Tridentinum *cit. Can.* 7. *sess.* 14. sed hoc non possumus præstare, nisi præmittamus diligentem di-

discussionem, & examinationem propriæ nostræ conscientiæ, & peccatorum, in quæ lapsi sumus: ergo &c.

53 Confessio Sacramentalis, ut supra a Christo instituta, & necessaria peccatoribus ad justificationem, & salutem recte sic definitur: *Est legitima, & Sacramentalis accusatio de propriis peccatis facta coram Sacerdote legitimo ad eorum remissionem obtinendam per absolutionem. Sic in re Comm.*

54 Ad constituendam, seu faciendam legitimam, & perfectam Sacramentalem Confessionem sexdecim communiter assignantur qualitates, seu conditiones, quarum aliquæ pertinent ad substantiam, & aliæ ad modum, & perfectionem, quæ omnes his versiculis continentur.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.

55 Prima igitur conditio, seu qualitas est, quod sit *simplex*, idest, quod non sit composita ex inutilibus, & impertinentibus verbis, seu historiis, sed simpliciter veritatem, & statum conscientiæ uti vere est, aperiat.

56 Secunda, quod sit *humilis*, idest sine audacia & jactantia, ita ut Pœnitens non solum interne coram Deo cognoscendo sua crimina se humiliet veniam suppliciter impetraturus, sed etiam externe coram Confessario humiliter explicans eadem peccata, absolutionem ab ipso accepturus.

57 Tertia, quod sit *pura*, idest nullo pravo fine affecta, sed cum animi puritate, & sola intentione consequendi finem Sacramenti, nempe recuperandi Dei amicitiam & propriam justificationem.

58 Quarta, quod sit *fidelis*, idest sincera, sine ulla deceptione, & mendacio, referens certa pro certis, & dubia pro dubiis, prout vere sunt, & ipse Pœnitens ipsa cognoscit.

59 Quinta, quod sit *frequens*, idest ut frequenter quis confiteatur, quæ conditio requiritur tum ex consilio, & ad melius, & perfectius esse, nam circa hanc nullum adest præceptum, nisi de Confessione annua, de qua infra.

60 Sexta, quod sit *nuda*, idest non palliata, & vestita certis verborum ambagibus, quibus peccata obscurentur, ne eorum gravitas a Confessario plene percipiatur; sed sit clara, & distincte peccata explicans sine ulla diminutione & æquivocatione..

61 Septima, quod sit *discreta*, idest fiat verbis discretis, & honestis apud discretum, & prudentem Confessarium, qui sciat discernere inter lepram, & lepram, ac debita remedia, & consilia præbere.

Octava, quod sit *libens*, idest voluntaria ex proprio animo; ita ut non coacte, sed sponte fiat cum animo vere confitendi, ac recipiendi Sacramentum. 62

Nona, quod sit *verecunda*, idest cum pudore, ita ut Pœnitens corde, & ore debeat præferre verecundiam, ne sicut fabulam, aut historiam Impudenter narret peccata sua. 63

Decima, quod sit *integra*, idest, quod omnia peccata mortalia, quæ memoriæ occurrunt, prius non confessa, tam in specie, & numero, quam quoad omnes circumstantias mutantes speciem aperiantur, ut expresse habetur ex Concilio Trid. *sess.* 14. *cap.* 5. *Canon.* 7. 64

Undecima, quod sit *secreta*, idest sine teste, & coram solo Sacerdote, quæ propterea dicitur Confessio *auricularis*, quæ ordinarie fit ad aures Sacerdotis, ne quid ab aliis percipiatur, quamvis possit aliter fieri, modo quis sit solus cum solo; & quod debeat esse secreta habetur *ex cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de pœnitentiis, & remissionibus*, ubi dicitur: *Solus peccata confiteatur*, & Trident. *sess.* 14. *cap.* 5. ibi: *Secreto apud solum Sacerdotem*, & *Canon.* 6. ibi: *Secrete soli Sacerdoti*. Non esset tamen invalida Confessio, si ex aliqua necessitate, aut alia de causa publice, seu aliis audientibus fieret, quia, ex institutione Christi, Confessio secreta ita est præcepta, ut publica nec sit præcepta, nec prohibita, ut habetur ex Concilio Tridentino *cit. sess.* 14. *cap.* 5. ibi: *Ceterum quoad modum confitendi secreto apud solum Sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, & sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationem delicta sua publice confiteri possit, non est tamen hoc Divino præcepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua Lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta, publica essent Confessione aperienda*. 65 66

Duodecima, quod sit *lacrymabilis*, idest saltem cum lacrymis cordis, videlicet cum vera displicentia, atque interno dolore de peccatis cum firmo proposito saltem virtuali non peccandi de cetero, unde *lacrymabilis* hic idem importat ac *dolorosa*. 67

Tertiadecima, quod sit *accelerata*, idest quod post commissum peccatum non diu differatur ipsius Confessio, si commode fieri potest; quamvis hoc sit solum consilium, & non præceptum, cum nullum præceptum inveniatur circa tempus Confessionis faciendæ, nisi Divinum 68

num pro tempore mortis, & Ecclesiasticum de ipsa facienda semel in anno.

69 Quartadecima, quod sit *fortis*, idest cum animi constantia, ita ut nullo motivo humano sinat Pœnitens se retrahere a Confessione omnium suorum peccatorum, sed vincat omnes tentationes, superet omnes difficultates, & timorem, seu pudorem retrahentem a Confessione penitus destruat, & extirpet.

70 Quintadecima, quod sit *accusans*, idest, quod Pœnitens sibi imputet peccata sua, & se solum reum accuset, non autem inaniter se excuset alteri ea imputando, v. g. Dæmoni, malis sociis, complexioni, Cœlo, Fato, & hujusmodi.

71 Sextadecima, quod sit *parere parata*, idest, quod Pœnitens accedat cum animo obediendi Confessario in omnibus iis, in quibus tenetur ipsi obedire, videlicet in ordine ad evitandas proximas peccatorum occasiones, ad faciendas debitas restitutiones, & hujusmodi, nec non ad acceptandam, & implendam Pœnitentiam.

72 Ex supradictis sexdecim conditionibus, seu qualitatibus bonæ, & perfectæ Confessionis solæ tres sunt necessariæ ad valorem Sacramenti, nempe fidelitas, dolor, & integritas; Aliæ autem pertinent solum ad modum, & perfectionem ipsius. *Communis*.

73 Quoad fidelitatem, & dolorem nihil remanet addendum, cum de se satis pateant, & satis de ipsis, & præsertim de dolore sit dictum

74 supra. Quoad integritatem autem varia adhuc remanent addenda, & præsertim quod ipsa integritas est duplex, scilicet materialis, & for-

75 malis. *Communis*. Integritas materialis in eo consistit, quod Pœnitens declaret omnia omnino mortalia secundum numerum, speciem, & circumstantias, ita ut nullum ex mortalibus nondum confessis remaneat aperiendum. *Com-*

76 *munis*. Integritas formalis in eo consistit, quod Pœnitens omnia illa peccata mortalia exprimat, quæ hic, & nunc potest, & tenetur exprimere, licet aliquod ex necessitate, vel impedimento non exprimat cum voluntate illud postea exprimendi, necessitate, aut impedimento cessante. *Communis*.

77 Confessio, ut sit valida, debet semper esse integra saltem integritate formali, adeoque, qui vel unicum mortale sponte, & sine justa causa omittit in Confessione, committit grave Sacrilegium, & Sacramentum non suscipit, cum talis Confessio sit invalida, *Communis*, & patet ex Concil. Trid. *sess.* 14. *cap.* 5. ubi expresse dicit: *Qui vero secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil Divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt; si enim erubescat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat, medicinam non curat*, & *Canon.* 7. per verba mox adducenda.

Item per se, ac regulariter loquendo Confessio debet semper esse integra integritate materiali. *Communis*, & patet ex Concil. Trid. *cit. sess.* 14. *cap.* 5. & *Canon.* 7. ibi: *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse Jure Divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant...., anathema sit.* 78

Dicitur autem notanter *per se, & regulariter loquendo*, quia per accidens, & in quodam casu extraordinario Confessio potest esse valida cum sola integritate formali absque integritate materiali. *Communis*. Præceptum enim Divinum de facienda Confessione peccatorum integra, integritate materiali, non obligat cum impotentia physica, vel morali, cum ad impossibile nemo obligetur, textu expresso *in l. Impossibilium* 185. *ff. de regul. Juris*, & *cap. Nemo potest* 6. *de Regul. Juris in* 6. 79

Causæ excusantes ab integritate materiali Confessionis generatim tres assignantur, scilicet inculpata ignorantia, seu oblivio, impotentia physica, & impotentia moralis ob grave damnum proprium, vel alienum, tam corporale, quam spirituale alioquin secuturum. *Communis*. 80

Ratione inculpatæ ignorantiæ, seu oblivionis excusantur omnes illi, qui præmisso sufficienti examine, non recordantur alicujus peccati mortalis, aut ignorantia invincibili penitus ignorant illud esse grave peccatum. *Communis*. 81

Ratione impotentiæ physicæ excusantur omnes illi, qui aliqua impotentia physica omnino impediuntur ad integre confitendum, sive impotentia oriatur ex parte Confessarii, sive ex parte Pœnitentis, ut si immineat periculum mortis Pœnitentis, & per hoc non habeat tempus confitendi integre omnia sua peccata. Vel periculum sit, ne Confessarius amittat usum loquelæ ante integram omnium peccatorum Confessionem. Item si in periculo naufragii, grassantis pestis, subiti prælii, incendii, & hujusmodi immineat multitudo moribundorum, qui nequeant singuli integre confiteri, sufficit illis aliqua peccata breviter aperire. Immo in hujusmodi casibus, quando periculum immi- 82

 nens

nens aliud non permittit, possunt omnes simul aliquod peccatum confiteri, & omnes simul absolvi cum illa formula: *Ego vos absolvo &c.* Quinimmo si aliter fieri non possit, sufficit in simili casu dicere in genere *se esse peccatores*, aut etiam signo aliquo exteriori Pœnitentiam suorum peccatorum ostendere, & absolutionem Sacramentalem petere, uti fit in repentinis præliis, ubi milites jamjam præliaturi, vel genuflexione, vel manuum conjunctione, vel pectoris tunsione Pœnitentiam ostendentes, & absolutionem petentes, a Confessario omnes simul absolvuntur sub hac forma: *Ego vos absolvo a peccatis vestris &c.*

83 Item ab integritate materiali Confessionis excusatur mutus, qui uno, vel altero peccato explicato per nutus, vel si neque hoc facere possit, signo doloris de suis peccatis, v. gr. percutiendo pectus, edito, absolvi potest; Si tamen hic scribere sciat, expedit, ut sua peccata in scriptis Confessario exhibeat, ad quod teneri probabilius, & tutius dicunt Doctores magis communiter.

84 Item ab integritate materiali Confessionis excusatur vir ignarus idiomatis, non habens Confessarium peritum suæ linguæ; Is enim tempore præcepti, aut alterius necessitatis potest absolvi, quamvis non integre percipiatur,

85 cum ipse faciat quod moraliter potest. Is autem, quamvis urgente præcepto Ecclesiastico annuæ Confessionis, non teneatur confiteri per Interpretem, & excusetur tunc ab observatione dicti præcepti Ecclesiastici, ex quo Ecclesia non percipiat nisi Confessionem secretam, nec velit obligare ad Confessionem per interpretem cum tanto incommodo, & jactura aliquali propriæ famæ, ut docet Scotus *in* 4. *dist.* 17. *quæst.* 1. *art.* 4. Cajetanus *in summa verb. Confessio condit.* 11. Navarrus *in cap. Fratres num.* 86. *dist.* 5. *de Pœnitent.* Toletus *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 4. Valentia *disp.* 7. *qu.* 11. *punct.* 1. Layman *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 6. *num.* 5. Bonacina *de Sacram. Pœnitent. disp.* 5. *qu.* 5. *sect.* 2. *punct.* §. 2. *proposit.* 11. *n.* 22. Rosignol. *de Sacrament. Pœnitent. part.* 1. *qu.* 4. *art.* 6. *n.* 6. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 14. *dist.* 7. *quæst.* 1. *num.* 23. & alii passim: Tamen in periculo mortis, si dubitet non posse verum Contritionis actum elicere, tenetur, non quidem præcepto Divino, sed ex præcepto Caritatis erga se ipsum per Interpretem confiteri, ut sic una cum Attritione, & Sacramento Pœnitentiæ evitet æternam damnationem, & procuret salutem animæ suæ. Sannig *dist.* 19. *de Confession. q.* 2. *n.* 6. & 7. allegans Scotum *in* 4. *dist.* 17. *q. unic.* Herincx *disp.* 3. *de Confessione q.* 7. *n.* 91. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 23. Canus *Prælection.* 6. *de Pœnitent.* Suarez *disp.* 21. *sect.* 3. Henriquez *lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 4. Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 6. *num.* 5. Bonacina *loc. cit. num.* 23. *vers. Addo fieri posse*, Rosignol. *loc. citat. num.* 7. & alii.

Ratione impotentiæ moralis ob grave damnum proprium, vel alienum, tam corporale, quam spirituale alioquin secuturum, excusantur ab integritate materiali Confessionis omnes illi, qui ex Confessione omnium peccatorum rationabiliter, & prudenter timent sibi, aut Confessario, vel tertiæ personæ aliquod grave damnum corporale, vel spirituale: Sic quando Pœnitens rationabiliter timet aliquod suum peccatum a Confessario fore revelandum, aut tali scientia contra se esse usurum in grave ipsius præjudicium spirituale, vel corporale, tunc potest alia peccata confiteri, dicto peccato prætermisso alteri Confessario postea aperiendo; quia pro tunc censetur moraliter impotens ad tale peccatum confitendum, cum præceptum Divinum positivum confitendi integre non obliget cum tanto incommodo, sed cedat præcepto Legis naturæ de conservanda propria fama, & avertendis propriis damnis, & periculis gravibus spiritualibus, & corporalibus. Item si femina ex jam expertis, vel aliis probabilibus causis, ex peccati carnis confessione rationabiliter timet fore sollicitandam a Confessario juvene, non bonæ famæ, & hujusmodi, tunc, si non habeat copiam alterius Confessarii, potest illud peccatum omittere, & alia confiteri. 86

Item ob damnum alienum, nempe ipsius Confessarii, vel *Corporale*, ut si ex mora Confessionis integre audiendæ timeat probabiliter esse inficiendum tempore pestis, occidendum, vel male tractandum ab infidelibus, aut Hæreticis tempore persecutionis, comburendum tempore subiti incendii, naufragandum tempore naufragii, & hujusmodi; tunc, audito uno, vel altero peccato, abrupta Confessione, potest Confessarius Pœnitentem absolvere ab omnibus peccatis. Vel etiam ob damnum *spirituale*, ut si ex Confessione alicujus peccati carnis prudenter timeatur Confessario periculum ruinæ spiritualis, seu si ipsemet Confessarius nequeat alteri Confessario confiteri aliquod suum peccatum absque læsione sigilli Sacramentalis, uti si invalide culpabiliter absolvisset aliquem simoniacum, incestuosum, & hujusmodi, & non posset confiteri nisi illi, qui facile cognoscat quisnam sit ille simoniacus, incestuosus &c. 87

tunc

tunc potest illud peccatum prætermitti alteri Confessario aperiendum.

88 Non excusat tamen ab integritate materiali Confessionis magnus Pœnitentium concursus, ob quem non licet facere dimidiatam Confessionem; Unde Innocentius XI. *die* 2. *Maii* 1679. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 50. in ordine, ibi: *Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatis, aut Indulgentiæ.*

89 Quantum ad peccata, quæ propter supradictas causas licite in Confessione retinentur, non requiritur dolor Contritionis ad eorum remissionem, sed sufficit dolor Attritionis, & propositum illa confitendi, cessante causa, seu impotentia, quia per directam Sacramentalem absolutionem cadentem supra peccata confessa, jam indirecte Pœnitens absolvitur etiam a non

90 confessis ob justam causam. *Communis*. Dicitur autem notanter, quod *sufficit dolor Attritionis, & propositum illa confitendi, cessante causa, seu impotentia:* quia ea peccata, quæ antea ob justam causam, seu impotentiam non potuit quis confiteri, debet postea data opportunitate in proxima Confessione exprimere, & directe Clavibus Ecclesiæ subjicere, ut ab ipsis directe absolvatur. Hinc Alexander VII. *die* 24. *Septembris* 1665. merito inter alias damnavit sequentem propositionem 11. in ordine, ibi: *Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, ob aliam causam non tenemur in sequenti Confessione exprimere.*

91 Pœnitens habens mortalia, & venialia, non peccat contra Confessionis integritatem, si prius confiteatur uni Confessario mortalia, & postea alteri bonam opinionem de ipso habenti nimia verecundia affectus confiteatur sola venialia; peccata enim venialia non sunt materia necessaria, unde Pœnitens non tenebatur ad integrandam Confessionem ipsa confiteri primo Confessario, ut expresse docet Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 6. ibi: *Taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt;* Et mortalia respectu posterioris Confessarii, cum supponantur rite confessa, & absoluta a priori, pariter non sunt materia necessaria, sed solum sufficiens, quæ citra culpam reticeri potest. Sic Bonacina, Leander, Arsdekin citati, & secuti a Felice Potest. *t.* 1. *p.* 4. *n.* 3106. & alii passim.

92 Ab integritate materiali Confessionis non excusat infamia propria, aut complicis apud solum Confessarium: Quoad primam partem est *Communis*; quoad secundam autem, quamvis Diana *part.* 1. *tract.* 7. *resol.* 49. Volpi *resol.* 150. *num.* 7. Navarr. *in Manual. cap.* 7. *num.* 3. & alii plures dicant excusare ab integritate materiali Confessionis infamiam complicis apud Confessarium, adeoque teneri Pœnitentem tacere illud peccatum ad servandam famam proximi cum proposito illud postea confitendi, habita copia alterius Confessarii, cui ignotus sit complex, quia, dicunt, præceptum de servanda fama proximi, cum sit juris Divini naturalis fundatum in illo principio: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*, magis urget, quam præceptum de integritate materiali Confessionis, cum sit Juris Divini positivi; Tamen contrarium est tenendum, scilicet non debere Pœnitentem illud peccatum tacere, sed confiteri, si non extante alio Confessario, qui complicem ignoret, non possit ipse aliter peccatum, vel circumstantiam mutantem speciem explicare, quin complicem manifestet. Sic expresse docet S. Bernardus *in opusculo de formula vitæ honestæ*, ibi: *De nullo prorsus sinistre loquaris quantumcumque sit verum, vel manifestum, nisi in Confessione, & hoc ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum*. Et sic tenet Scotus *in* 4. *dist.* 21. *q.* 2. *litt. L.* S. Thomas, S. Bonaventura, S. Antoninus, Alensis, Gerson. Suarez, Vasquez, Coninch, Filliucius, aliisque relatis Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 8. *num.* 12. Lugo *disput.* 16. *sect.* 8. *num.* 394. Tamburin. *Opuscul. exped. Confess. lib.* 2. *cap.* 9. §. 2. Sporer *tom.* 2. *part.* 3. *cap.* 3. *sect.* 1. *num.* 471. Henno *tom.* 2. *tract. de Pœnitent. disp.* 5. *quæst.* 9. *conclus.* 8. Felix Potestas *loc. cit. num.* 3111. Leander *de Pœnitentia tract.* 5. *d.* 5. *quæst.* 61. Durandus, Paludanus, Major, Almainus, Becanus, Amicus, Aversa, Caspensis, & alii citati, & secuti a Mastrio *Theol. moral. disp.* 21. *quæst.* 7. *art.* 4. *num.* 181. ubi dicit hanc esse communiorem, & probabiliorem opinionem, quam de facto defendunt plurimi alii, & recentiores passim. Et ratio est, quia, si non teneremur confiteri peccatum hoc unico timore infamandi complicem apud illum Confessarium, sequeretur quod conjugati non tenerentur ad confitenda peccata commissa in casu Matrimonii, quando uterque est Confessario notus, hoc autem non est dicendum, adeoque &c.

Nec valet adductum fundamentum pro opinione contraria ab Adversariis, quod nempe 93 sit præceptum Juris Divini naturalis de non infamando proximo, adeoque non posse violari ob servandum præceptum de integritate ma-

materiali Confessionis, quod est solum Juris Divini positivi. Non valet, inquam, quia occultum proximi peccatum alteri manifestare est solum contra præceptum Juris Divini naturalis in duobus casibus, ut recte notant Becanus *cap. 36. qu. 2.* Mastrius *loc. c. num. 185.* & alii, nempe quando fit sine rationabili causa, & quando fit ex intentione infamandi proximum; in nostro autem casu nulla adest intentio infamandi proximum manifestando complicem, sed hoc fit sola justa intentione, & causa integre confitendi, quia Deus obligat ad manifestandum peccatum in specie, quæ exprimi nequit sine manifestatione personæ complicis; Tum quia ratione sigilli, quo Confessarius obstringitur, & ratione obligationis Pœnitentis integre confitendi, nulla sequitur infamatio complicis apud Confessarium per talem directam ipsius manifestationem factam solummodo ad proprium peccatum exprimendum, quod etiam innuit Scotus *in 4. dist. 21. quæst. 2. litt. L.* ut notat Mastrius *loc. c.* adeoque &c.

94 Pœnitens habens peccata reservata, si in urgente necessitate celebrandi, vel communicandi non habeat copiam Confessarii valentis a reservatis absolvere, tenetur pro servanda integritate Confessionis ipsa peccata reservata una cum non reservatis confiteri Confessario inferiori, etiam non habenti facultatem absolvendi a reservatis. Sic expresse S. Thomas *qu. 9. supplem. art. 2. ad 4.* ubi dicit: *Etiamsi Sacerdos non possit de omnibus absolvere, tamen tenetur Pœnitens ei omnia confiteri.* Henno *loc. c. conclus. 6.* ubi dicit hanc esse fere communem opinionem inter Doctores, Volpi *resolut. 63. num. 11.* Felix Potestas *tom. 1. part. 4. num. 3121.* Mastrius *Theolog. moral. disp. 21. qu. 9. art. 3. num. 241.* & apud ipsum Suarez, Lugus, Coninch. Amicus, Aversa, Bonacina, Pontius, & alii recentiores, & Summistæ passim, dicentes Sacerdotem peccatis reservatis obstrictum, si necessitatem habeat celebrandi, nec copiam habeat Confessarii approbati pro reservatis, posse, & debere Confessario non approbato pro reservatis omnia peccata sua confiteri, ut directe a non reservatis, indirecte vero, & consecutive a reservatis, absolvatur cum onere, & obligatione adeundi postea Superiorem pro absolutione directa reservatorum; non desunt tamen, qui contrarium sentiant.

95 Non potest superior sine urgente causa absolvere tantum a reservatis, & quo ad reliqua remittere Pœnitentem ad inferiorem; Ita Silvester, Victoria, Canus, Suarez, Vasquez, Coninchius, Becanus, Caspensis, Amicus, Bonacina, Brancatus, Faber, & alii Recentiores passim citati, & secuti a Mastrio *loc. c. num. 238.* contra Cajetanum, Navarrum, Sotum, Valentiam, & alios; Et ratio est, quia integritas Confessionis est de Jure Divino, quod omnino servandum est, nisi aliter permittat urgens, & rationabilis causa, v. g. periculi mortis, amissionis loquelæ, damni notabilis, & similium, quæ non minus ex parte Absolventis contingere possunt, quam ex parte Pœnitentis; & in his casibus tantum, aliisque similibus assignatis *supra a num. 77.* quæ deobligent ab integritate Confessionis, potest Superior dimidiare Confessionem absolvendo solum a reservatis directe, & indirecte a non reservatis cum obligatione Pœnitentis adeundi, cum possit, Confessarium inferiorem, ut etiam directe absolvatur ab aliis non reservatis.

An autem Pœnitens, sic absolutus a reservatis a Superiore, adeundo Confessarium inferiorem pro absolutione directa a non reservatis, debeat reconfiteri cum ipsis etiam reservata jam confessa, & absoluta; variant Doctores, Cajetanus enim, Navarrus, Sotus, Valentia, & alii dicunt teneri talem Pœnitentem reconfiteri etiam reservata jam dimissa; At probabilius id negant, & defendunt contrarium, Mastrius *loc. c. num. 239.* & omnes Auctores numero antecedenti citati, & ab ipso secuti pro nostra sententia; Et ratio est, quia sicuti quando Pœnitens ex oblivione inculpabili, vel ignorantia invincibili, aut alia justa de causa ex enumeratis *supra a num. 76.* aliquod peccatum in Confessione omittit, non tenetur simul cum illo etiam alia jam directe confessa, & absoluta reconfiteri, cum datur opportunitas alterius Confessionis, quia ipsa jam supponuntur rite confessa, nec cadunt sub voto alterius Confessionis, sicuti illud omissum ex dicta oblivione, seu ignorantia, aut justa causa, ita a pari non tenetur talis Pœnitens in Confessione non reservatorum apud Confessarium inferiorem reconfiteri etiam reservata jam absoluta a Superiore, cum ipsa supponantur vere, & rite confessa, & absoluta. 96

97 Nec valet objicere cum adversariis, quod *ex cap. Omnis utriusque sexus 12. de pœnitentiis, & remissionibus* omnia peccata sunt integre confitenda saltem uni Sacerdoti, adeoque etiam reservata jam dimissa a Superiore deberi cum non reservatis reconfiteri a tali Pœnitente apud Confessarium inferiorem, ut sic om-

omnia peccata sint integre confessa uni Sacerdoti. Non valet, inquam, quia auctoritas allata *ex cap. Omnis utriusque sexus*, debet intelligi de integritate materiali, alioquin semper cum oblitis, & ex justa causa non confessis essent etiam reconfitenda jam rite confessa, & absoluta, quod non est dicendum; Unde Confessio facta Superiori de solis reservatis est integra formaliter, quamvis non sit integra materialiter ob justam aliquam causam, & tunc absolutio est valida directe dimittens peccata reservata, indirecte vero, & consecutive non reservata, adeoque in nostro casu talis Pœnitens absolutus a reservatis a Superiore, non tenetur postea inferiori Confessario reconfiteri etiam ipsa reservata jam confessa, & absoluta directe, cum non reservatis solum indirecte, & nondum directe absolutis.

98 Sicuti etiam qui justa de causa in aliquo casu urgentis necessitatis, v. g. tuendi famam, vitandi scandalum, & hujusmodi, non extante Confessario approbato pro reservatis, fuit absolutus a Confessario non approbato pro reservatis, directe a peccatis non reservatis, & indirecte, & consecutive a reservatis juxta dicta *supra num.* 91. non tenetur denuo confiteri Confessario pro reservatis etiam peccata non reservata, a quibus fuit directe absolutus a Confessario approbato pro reservatis; sed tantummodo tenetur reconfiteri peccata reservata, a quibus fuit absolutus solum indirecte, ut sic etiam reservata directe subjiciantur clavibus Ecclesiæ, ut directe absolvantur; Et ratio est, quia peccata non reservata jam fuerunt directe confessa, & absoluta, nec adest obligatio bis directe subjiciendi eadem peccata Confessioni; Sic Mastrius *loc. cit. num.* 239. *in fine*, & *num.* 241. cum omnibus adductis *supra num.* 91. contra Vasquez, & alios citatos ab ipso Mastrio *loc. c. n.* 240.

99 Ad integritatem Confessionis requiritur, ut Pœnitens omnia mortalia confiteatur, tam quo ad speciem, quam quo ad numerum in eadem specie. *Communis*; & habetur expresse a Concilio Tridentino, *sess.* 14. *cap.* 5. & *Canon.* 7. ubi anathematizantur tenentes contrarium;

100 Unde autem sumatur distinctio specifica, & numerica peccatorum. Vide verb. *peccatum a num.* 26. *ad* 34.

101 Pœnitens igitur debet in Confessione exprimere numerum omnium suorum mortalium peccatorum, de quibus post diligens examen recordatur, dicendo v. g. toties sum furatus, fornicatus, mentitus, & hujusmodi; Si autem certus numerus non occurrat, debet exprimere numerum verisimilem, dicendo v. g. se quinquies, sexies, aut septies, vel circiter plus, minusve, tale peccatum commisisse, seu in tali peccato continuasse tanto tempore, illud committendo tot, vel tot circiter vicibus, plus, minusve per mensem, hebdomadam, vel diem.

Item ad integritatem Confessionis requiritur, 102 ut pœnitens confiteatur, non solum omnia peccata mortalia, tam quo ad speciem, quam quo ad numerum in eadem specie, sed etiam circumstantias speciem peccati mutantes. *Communis*, & habetur expresse ex Concilio Tridentino, *cit. sess.* 14. *cap.* 5. & *Canon.* 7. ibi: *Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse Jure Divino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant .... Anathema sit.*

An autem sint a Pœnitente necessario expli- 103 candæ, & confitendæ etiam circumstantiæ solum aggravantes? Variant Doctores; At hic pro clariori resolutione notandum est, quod circumstantiæ peccati dicuntur ejusdem peccati particulares, & accidentales conditiones, & affectiones, eo quod vel actum peccati, vel ejus objectum accidentaliter afficiant, & quasi circumstent. *Sic in re Communis*. Circum- 104 stantiæ septem enumerantur in hoc vulgati versu contentæ.

Quis, Quid, Ubi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando.

Ubi, ut vides, per ly *Quis* denotatur qua- 105 litas, seu conditio personæ, v. g. in peccato fornicationis an sit persona libera, an conjugata, an voto Castitatis ligata; in peccato furti an sit pauper, vel dives, & hujusmodi.

Per ly *Quid* denotatur res, circa quam, seu 106 objectum, circa quod fit peccatum, v. g. in furto an sit multum, an parum, an res sacra vel profana; in percussione, seu occisione an percussus, seu occisus sit Clericus, sit Pater, vel Mater; & hujusmodi.

Per ly *Ubi* denotatur locus, in quo fuit 107 commissum peccatum, v. g. in peccato carnis an sit commissum in loco sacro, vel profano, an in loco privato, vel publico, & hujusmodi.

Per ly *Quibus auxiliis* denotantur concomi- 108 tantia, seu coadjuvantia ad peccatum; vel instru-

ſtrumenta, & media ad ipſum, v. g. in provocanda ad malum muliere, an quis ſit uſus mediis magicis, inſtrumentis prohibitis, perſonis innocentibus ſic ad malitiam edoctis, & hujuſmodi.

109 Per ly *Cur* denotatur finis peccantis, v. g. in furto, an ſit quis furatus ad malum finem, ut ad fornicandum, ad ſe inebriandum, ad ludendum, vel ad ſublevandam ſuam paupertatem, & hujuſmodi.

110 Per ly *Quomodo* denotatur modus, quo commiſſum fuit peccatum, v. g. in furto, an violenter, an doloſe, an palam, an occulte, an effractione, an falſa clavi & hujuſmodi.

111 Per ly *Quando* denotatur tempus, quo commiſſum eſt peccatum, v. g. in furto, an ſit factum tempore belli, famis, neceſſitatis, an ſit factum quando quis erat dives, vel pauper, an in gravi, an in extrema neceſſitate, & hujuſmodi.

112 Tales circumſtantiæ aliæ ſunt mutantes ſpeciem, & aliæ ſimpliciter aggravantes intra

113 eandem ſpeciem. *Communis*. Circumſtantiæ mutantes ſpeciem ſunt illæ, quæ actui novam, & diverſam ſpeciem malitiæ contra aliam virtutem afferunt, quando ſcilicet circumſtantia addita actui ex ſe habet propriam ſpecialem malitiam, ac deformitatem diſtinctam a malitia propria ſpecifica ipſius actus peccati, & ſic transfert actum ex materia unius vitii, & peccati in materiam alterius vitii, & peccati, ut clare patet in peccato carnis, quod ſi committatur inter perſonas ſolutas, eſt ſimplex fornicatio contra virtutem Caſtitatis tantum; ſi committatur a perſona, vel cum perſona conjugata, eſt adulterium contra virtutem Juſtitiæ; ſi committatur a perſona, vel cum perſona Sacra, eſt Sacrilegium contra virtutem Religionis; ſi committatur inter perſonas conſanguineas, vel affines, eſt inceſtus contra virtutem Pietatis; & ſic de aliis. *Communis*.

114 Circumſtantiæ ſimpliciter aggravantes intra eandem ſpeciem ſunt illæ, quæ non transferunt malitiam peccati ad aliam ſpeciem, ſed ſolum intra eandem ſpeciem eam augent, vel minuunt, & hujuſmodi, uti ſunt major, vel minor intenſio actus peccaminoſi, major, vel minor duratio ipſius, major, vel minor quantitas materiæ, ut patet clare in peccato furti, qui enim heri furatus eſt decem, & hodie centum, ejuſdem ſpeciei peccatum furti committit; at hodie gravius furtum committit, quam heri, & ſic eſt circumſtantia ſolum aggravans, & non mutans ſpeciem. *Communis*.

115 Circumſtantiæ aggravantes, aliæ ſunt notabiliter aggravantes, & aliæ parum, ſeu leviter aggravantes. *Communis*. Circumſtantiæ notabiliter aggravantes ſunt illæ, quæ ſecundum 116
communem conceptum augent notabiliter gravitatem peccati, v. g. in peccato furti addit quis circumſtantiam notabiliter aggravantem, ſi furetur ſupra quantitatem requiſitam ad peccatum mortale aliam quantitatem ſimul, & ſemel conſiderabilem æquivalentem pluribus peccatis mortalibus intra eamdem ſpeciem in gravitate, ut ſi non ſolum furetur decem ſcuta, ſed etiam mille, & bis mille. *Communis*.
Et his addi poſſunt aggravantes in infinitum, 117
quæ ſcilicet materiam venialem transferunt in mortalem; ſic eſſet mendacium cum gravi damno Proximi; & dicuntur aggravantes in infinitum eo quod letalis gravitas quaſi infinite diſtat a peccato veniali. Circumſtantiæ parum, vel leviter aggravantes ſunt illæ, quæ ſecundum communem conceptum non niſi modice, & parum augent gravitatem peccati, ut ſi furto pervenienti ad mortale addatur ſolum modica quantitas, v. gr. unus ſolus julius, unus ſolus obulus, & hujuſmodi. *Communis*.

Ex ſupradictis circumſtantiis ſunt neceſſa- 118
rio confitendæ illæ, quæ mutant ſpeciem, ut certum eſt apud omnes, & jam reſolutum eſt ſupra, nec non aggravantes in infinitum, ut de ſe patet. Item certum eſt apud omnes, 119
quod non ſunt neceſſario confitendæ circumſtantiæ parum, ſeu leviter aggravantes. De circumſtantiis autem notabiliter aggravantibus variant, ut ſupra dictum eſt, Doctores.
Non eſſe tales circumſtantias neceſſario con- 120
fitendas tenent S. Thomas *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 3. *art.* 2. *quæſtiuncul.* 5. *in corpore*, & *diſt.* 41. *quæſt.* 1. *art.* 4. *in corpore*. S. Bonaventura, Sanctus Antoninus, aliique probatiſſimi Auctores pluſquam 45. quos refert, & ſequitur Diana *part.* 1. *tract.* 7. *reſol.* 1. *part.* 3. *tract.* 4. *reſolut.* 67. Lugo *de Pœnitent. diſp.* 16. *ſect.* 3. Sporer *tom.* 3. *part.* 3. *cap.* 3. *ſect.* 1. *num.* 407. ubi dicit, hanc opinionem eſſe ſatis tutam, & valde probabilem, citatque pro hac plurimos alios Doctores, inter quos Scotum *in* 4. *diſt.* 57. Reiffenſtuel *Theolog. moral. tract.* 14. *diſt.* 7. *quæſt.* 3. *num.* 49. ubi dicit, quod Scotus *in* 4. *diſt.* 17. §. *De ſecundo* libertatem ſuis reliquit hanc, vel contrariam ſententiam tuendi, Maſtrius *Theolog. moral. diſp.* 21. *num.* 174. & 175. citans plurimos alios, Roſignolus *de Pœnitent. part.* 1. *quæſt.* 4. *art.* 14. *num.* 1. cum aliis ibi citatis, Stoz *l.* 1. *part.* 1. *a num.* 83. citans etiam plurimos alios,

alios, Moya, Dicastill. Bonacina, Albertus Magnus, Durandus, Caspensis, Vasquez, & alii plures.

121 Et ratio potissima pro hac sententia est, quia Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 5. *& Canon.* 7. ubi exacte tradit, & docet, quid confitendum sit, solummodo meminit obligationis confitendi omnia, & singula peccata mortalia, *& circumstantias, quæ speciem peccati mutant;* ergo sufficienter innuit non esse necessario confitendas circumstantias solum aggravantes, alioquin non processisset doctrinaliter, sed valde mance; sicuti, inquit Lugo *de Pœnitent. disp.* 16. *num.* 108. qui doctrinaliter procederet, & explicaret necessitatem confitendi peccata, & semper adderet quæ mortalia sunt, sufficienter doceret venialia non necessario esse confitenda, adeoque &c. Tum quia Tridentinum *citat. cap.* 4. expresse subjungit: *Nibil aliud in Ecclesia a Pœnitentibus exigi.*

122 Tales circumstantias esse necessario confitendas defendunt alii Auctores gravissimi, quorum 25. referunt Diana *par.* 1. *tract.* 7. *resol.* 1. *par.* 3. *tract.* 4. *resol.* 67. & Aversa *quæst.* 10. *sect.* 8. & apud Mastrium *loc. citat. num.* 174. idem tenent, Alensis, Altisiodorensis, Major, Marsilius, Suarez, Coninchius, Nugnus, Sanchez, Fagundez, Henriquez, Amicus, Abellius, & recentiores alii; & ex Scotistis Hiquæus, Faber, Aretinus, Henno *tom.* 2. *tract. de Pœnit. disp.* 5. *quæst.* 6. *concl.* 3. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *cap.* 4. *num.* 3143. ubi citat Scotum *in* 4. *dist.* 17. *quæst. unic. de* 2. *art. litt.* N. his verbis: *Nec solum peccata, sed circumstantias peccatorum notabiliter aggravantes includit dictum præceptum*, quamvis ab aliis Scotus citetur in contrarium, qui tamen revera talis non est, sed vere dubius, ut patet ex præcisis suis verbis *in* 4. *dist.* 17. *nu.* 20. ibi: *Non est ita certum, quod oporteat illas*, scilicet circumstantias aggravantes, *confiteri, tamen tutum, & utile id fieri*, & sic tenent plures alii Scotistæ, Sanchez *in Decal. lib.* 2. *cap.* 32. *nu.* 39. vocat hanc verissimam sententiam, Bonæ spei *de peccatis d.* 4. *a num.* 85. ubi *num.* 122. dicit, sententiam hanc non esse quidem de Fide, attamen, attentis locutionibus Tridentini, videri manifeste induci ex principiis Fidei, oppositam autem infirmis valde, & parum Tridentino consonis inniti fundamentis; Sic apud la Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 977. ubi hanc sententiam fuse propugnat, citatque pro ista plurimos alios Doctores, & solvit argumenta, quæ adducuntur pro contraria sententia: & hanc uti probabiliorem, communiorem, & tutiorem amplectimur, præsertim si circumstantiæ notabiliter aggravantes ad malitiam substantialem actus concurrant ratione materiæ majoris, aut objecti multiplicati, ut tenent etiam Sporer *loc. cit. nu.* 109. *cum sequent.* Petrus Marchant. *Tribun. par.* 1. *tract.* 2. *tit.* 3. *quæst.* 4. Suarez *de Pœnitent. disp.* 12. *sect.* 3. Layman *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 10. *nu.* 3. Esparsa *q.* 9. *articul.* 4. *ad* 8. & alii plures apud ipsos.

Et ratio nostræ conclusionis est, quia illæ 123 peccatorum circumstantiæ sunt necessario confitendæ, quæ notabiliter alterant Judicium Sacramentale; quibus scilicet cognitis, aliter agere debet Judex Sacramentalis, quam si ignotæ sint, cum peccata in Confessione ita sint explicanda Confessario, ut is de eorum qualitate, & quantitate possit recte judicare, & convenientem Pœnitentiam, & medicinam ac obligationem præscribere, ut insinuat Conc. Trid. *cit. sess.* 14. *c.* 5. ubi statuens necessario confitendas esse circumstantias, quæ peccati speciem mutant, hanc ipsam dat rationem præcisis his verbis: *Quod sine illis peccata ipsa neque a Pœnitentibus integre exponantur, neque Judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, & pœnam, quam oportet, imponere.* Atqui dictæ circumstantiæ notabiliter aggravantes eodem modo, & sæpe multo magis, quam circumstantiæ speciem mutantes, alterant, & immutant Judicium Sacramentale, ut *sine illis neque peccata ipsa a Pœnitentibus integre exponantur*, nec a Judice Sacramentali rite judicari possint; ergo tales circumstantiæ sunt necessario confitendæ, cum Tridentinum licet explicite, & aperte solum exprimat circumstantias speciem mutantes, tamen per ipsam allegatam rationem innuit implicite voluisse comprehendere etiam dictas circumstantias notabiliter aggravantes. Major est certa, & admittitur ab omnibus. Probatur minor, quia dictæ circumstantiæ notabiliter augent malitiam, ideoque etiam notabiliter alterant, & mutant Judicium Confessarii: immo sæpe multo magis, quam circumstantiæ speciem mutantes; clare enim patet quod major est malitia, & magis alterat Judicium Sacramentale furari v. g. mille Florenos extra locum Sacrum, quam furari solum decem in loco Sacro, licet hæc circumstantia furandi solum decem *in loco Sacro* mutet speciem, & illa furandi mille *extra locum Sacrum* aggravet tantum. Item major est malitia, & magis alterat Judicium judicis Sacramentalis furari mille aureos, quam furari ca-

sulam

ſulam exigui valoris, quamvis circumſtantia furti caſulæ, utpote rei ſacræ, mutet ſpeciem, & circumſtantia furti mille aureorum ſolum notabiliter aggravet. Item major eſt malitia, & magis alterat & mutat Judicium Judicis Sacramentalis priuſquam homo occidatur, ipſi amputare brachia, & pedes, oculos effodere, naſum comburere, ventrem aperire &c. & poſtea ipſum occidere, quam unico ſolo ictu gladii ipſum occidere in Eccleſia, licet circumſtantia occiſionis in Eccleſia, utpote loco Sacro, mutet ſpeciem, & circumſtantia occiſionis cum priori amputatione brachiorum, & pedum, oculorum effoſſione, naſi combuſtione, ventris aperitione &c. ſolum notabiliter aggravet: ergo etiam ipſæ circumſtantiæ notabiliter aggravantes ſunt neceſſario confitendæ, tum ut recte, & integre percipiantur peccata a Judice Sacramentali; tum ut juxta eorum gravitatem imponatur ab ipſo debita, & proportionata Pœnitentia, ſeu ſatisfactio peccatoribus, uti patet etiam ex Canonibus Pœnitentialibus, qui habentur in fine Decreti Gratiani, & dantur art. ſequent. num. 49. in quibus deſignantur notabiliter diverſæ Pœnitentiæ pro peccatis ejuſdem ſpeciei ob ſolas diverſas circumſtantias, ut patet in caſu 21. 22. 37. 38. & alii.

124 Tum quia ſi circumſtantiæ ſic notabiliter aggravantes non eſſent neceſſario confitendæ, ſequeretur, quod Confeſſarius non poſſet injungere majorem Pœnitentiam majoribus peccatoribus, quam minoribus: ſed hoc non eſt dicendum, ergo &c. Minor de ſe patet: Major autem clare oſtenditur, quia in tali caſu Confeſſarius non poſſet imponere majorem Pœnitentiam furi unius millionis aureorum, quam furi unius aurei; Incendiario villæ integræ, quam Incendiario paucarum ſegetum; foventi odium, vindictam, deſiderium impurum per quindecim annos, quam illis adhærenti per ſolum quadrantem, cum poſſent eodem modo peccatum ſuum exprimere dicendo in primo caſu *commiſi furtum mortale*, in ſecundo, *nocui proximo notabiliter*, & in tertio *habui odium grave, deſiderium impurum*, & hujuſmodi, quæ omnia, ut vides, ſunt abſurda, adeoque &c.

125 Confirmatur noſtra Concluſio auctoritate Catechiſmi Romani juſſu S. Pii V. conſcripti, & ex Decreto Concilii Tridentini editi, qui c. 9. de Pœnitentia ſic præciſe habet: *Neque vero ſolum peccata gravia narrando explicare oportet, verum etiam illa, quæ unumquodque peccatum circumſtant, & pravitatem valde augent, vel minuunt;* Et infra ſubjicit: *Hæc igitur, ut diximus, enumeranda ſunt; quæ vero pravitatem rei magnopere non augent, ſine crimine omitti poſſunt*, & concordat c. *Conſiderent* 1. *de Pœnitent. diſt.* 5. ubi inter alia dicitur, quod Pœnitens debet conſiderare qualitatem criminis, quantum in eo perſeveraverit, & ut agnoſcat augmentum peccati, conſideret cujus ætatis fuerit, cujus ſapientiæ &c. *quia*, inquit, *omnis iſta varietas confitenda eſt*.

Ad rationem autem pro opinione contraria 126
adductam *ſupra num.* 118. Reſpondetur, quod licet Concilium *citat. ſeſſ.* 14. *cap.* 5. expreſſe mentionem fecerit ſolum de obligatione confitendi circumſtantias mutantes ſpeciem, implicite tamen ſatis indicavit eſſe neceſſario confitendas etiam circumſtantias notabiliter aggravantes, ut patet ex ipſamet allegata ratione ab eodem Concilio per ſua præciſa verba adducta *ſupra n.* 123. Ex confirmatione, *in fin. num.* 121. nihil ſequitur ad rem, quia ibi Concilium, ut patet ex contextu, & obſervant Lugo, La Croix *loc. cit.* & alii, ſolum dicit, nihil exigit præter confeſſionem mortalium, quæ Pœnitens agnoverit poſt diligens examen, nec ibi nullum habet ſermonem de circumſtantiis mutantibus ſpeciem.

Circumſtantia conſuetudinis, quamvis per 127
ſe loquendo non ſit neceſſario aperienda in Confeſſione, ut recte docent Suarez, Vaſquez, Regin. Bonacina, Averſa, Lugo citati, & ſecuti a La Croix *lib. 6. par.* 2. *num.* 968. Reiffenſtuel *Theol. Moral. tract.* 17. *diſt.* 7. *qu.* 3. *nu.* 53. & alii; tamen interdum per accidens obligatur Pœnitens ad talem circumſtantiam conſuetudinis aperiendam, & ſignanter, quando a Confeſſario, ut rectum Judicium formare valeat de diſpoſitione ipſius Pœnitentis interrogatur; unde Innoc. XI. *die* 2. *Mart.* 1679. merito inter alias damnavit ſequentem propoſitionem 58. in ordine, ibi: *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem*.

Peccata mortalia dubia ſunt neceſſario con- 128
fitenda, ſob dubio tamen: S. Thomas *in* 4. *diſt.* 1. *q.* 2. *ad* 3. S. Bonaventura *ibid. par.* 2. *art.* 1. *q.* 2. Alenſis *par.* 4. *qu.* 77. *membr.* 2. *art.* 5. Sporer *loc. cit. nu.* 392. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 54. *& ſeq.* Felix Poteſtas *tom.* 1. *par.* 4. *cap.* 3. *num.* 3040. & ſatis *Communis* contra paucos. Et ratio eſt, quia ex Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 14. *cap.* 5. confitenda ſunt, prout ſunt in conſcientia, ſeu prout occurrunt memoriæ, adeoque ſicuti peccata certa confitenda ſunt neceſſario ut certa, quia ſic occurrunt memoriæ Pœnitentis, ita dubia propter eandem ratio-

tionem, alias Pœnitens se exponeret periculo peccandi, & errandi circa integritatem Confessionis.

129 Qui confessus est peccatum aliquod mortale, ut dubium, si postea reperiat illud certum, seu certo illud commisisse, tenetur illud denuo ut certam confiteri. *Sic communior Doctorum*; adeout, Dicastillus *disp.* 9. *dub.* 2. *n.* 141. dicat, oppositum esse inauditum in Ecclesia Dei, Sanch. *in Decal. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 69. Carden. *in Crisi disp.* 51. *n.* 6. Moya *tom.* 4. *disp.* 1. *qu.* 6. *num.* 1. dicunt hanc opinionem esse certam, & communi praxi totius Ecclesiæ conformem, & absolute tenent Mendo *d.* 10. *num.* 70. & plurimi alii apud ipsum, Lugo *disp.* 16. *a nu.* 77. ubi postquam pro utraque parte rationes attulit, concludit se ab hic, utpote communi, nolle recedere. Felix Potestas *loc. cit. n.* 3045. Henno *loc. cit. disp.* 5. *q.* 8. *concl.* 2. Tурtian. *de Pœnit. q.* 9. *art.* 2. *disp.* 26. *dub.* 6. Hurtad. *de Sacram. disp.* 9. *de Pœn. diffic.* 7. Diana *par.* 2. *tract.* 4. *resol.* 91. Rosign. *de Pœnit. par.* 1. *q.* 2. *art.* 1. *nu.* 21. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *a n.* 615. cum pluribus ibi citatis, ubi solvit insuper argumenta contraria, & plurimi alii contra Arriagam *disp.* 31. *de Pœnit. sect.* 6. Spor. *loc. cit. num.* 397. & alios ab ipso citatos, & adductos a la Croix *loc. cit.* Et ratio nostræ conclusionis est, quia ex Trid. *cit. sess.* 14. *cap.* 5. peccata debent sic exponi Confessario, ut de ipsis possit efformare rectum judicium, & peccatori congruentem imponere Pœnitentiam, seu satisfactionem: Atqui Confessarius diversum efformat judicium circa peccatum certum, ac circa peccatum omnino dubium, ergo &c. Tum quia peccata sunt confitenda, uti sunt in conscientia Pœnitentis; ex eodem Conc. Trid. *loc. cit.* Dictum autem peccatum confessum solum ut dubium jam nunc est certum in conscientia Pœnitentis, nec ut certum est adhuc confessum, adeoque ut tale debet iterum confiteri, quamvis jam fuerit confessum ut dubium.

130 Qui confessus est peccatum mortale tamquam certum, quale tunc putabat esse, quamvis postea judicet esse dubium, non tenetur iterum confiteri tamquam dubium, quia qui absolvitur a peccato certo, magis absolvitur a peccato dubio, cum sententia lata in illud ut certum afficiat, & exæquet totam rationem dubii quodammodo inclusam, & superatam in ratione certitudinis. *Communis*.

131 Item qui confessus est peccatum integre prout commissum est, & prout erat in sua conscientia tempore Confessionis, quamvis pro tunc, & ipse, & Confessarius dubitaverit, an esset mortale, vel veniale: non tenetur illud iterum confiteri, licet postea ipse, vel Confessarius comperiat, seu agnoscat fuisse mortale, quia jam integre suum manifestavit peccatum, nec ex modo confitendi determinavit Confessarium ad falso judicandum; Nec est necesse ad Confessionis valorem, quod Pœnitens, vel Confessarius sciat determinate peccatum confessum esse mortale, vel veniale; unde quamvis per accidens judicetur esse veniale, quando est mortale, adhuc valida est Confessio; dummodo Pœnitens dixerit factum peccaminosum, sicuti tunc in conscientia novit. Stoz. *lib.* 1. *par.* 5. *num.* 170. La Croix *loc. cit. num.* 619. Tamburin. *de Confessione lib.* 2. *cap.* 1. *nu.* 26. Sanchez *in Decalog. lib.* 1. *cap.* 10. *numer.* 68. Dicastill. *d.* 10. *numer.* 248. Felix Potestas *loc. cit. num.* 3044. Bosco *d.* 7. *sect.* 8. *num.* 147. ubi dicit esse communem.

Pœnitens non potest, nec licite, nec valide confiteri Confessario absenti per litteras, aut nuncium, & ab eo absolvi, etiamsi reperiatur in articulo mortis, vel impotens ad accedendum ad illum. Scotus *in* 4. *dist.* 17. *quæst. unic. litt.* Z. & communis aliorum, & colligitur *ex cap. Quem pœnitet* 88. *de Pœnitent. dist.* 1. & expresse ex Clemente VIII. Const. incip. *Sanctissimus*. Vide verb. *Absens*, *art.* 4. *num.* 1. 132

Sic etiam invalida esset absolutio, si Confessarius Pœnitentem præsentem audiret, & postea per litteras eum absentem absolveret. Vide *d. verb. Absent*, *n.* 2. 133

Valida autem est Confessio, si per litteras Pœnitens mittat peccata Confessario absenti, qui ea legat, & huic factus præsens dicat: *Accuso me de peccatis illis, quæ scripsi, & peto absolvi*; Sicuti etiam si præsens peccata scripta det Confessario legenda, & postea dicat, *de istis peccatis hic scriptis me accuso, & peto absolvi*. Non est tamen hoc faciendum sine rationabili causa. Vide *dict. verb. Absens*, *num.* 3. 134

Imme volunt multi, hoc extra casum necessitatis esse illicitum. Vide *dict. verb. Absens*, *n.* 4. 135

Confessio ex traditione, consuetudine, & usu Ecclesiæ debet regulariter, & ordinarie esse vocalis. *Communis* ex Concilio Florentino *in Decreto Eugenii IV. ad Armenos*, ex *Extravagant. Inter cunctas*, *de privilegiis* ubi habetur: *Nisi articulus necessitatis occurrat, Sacerdoti facienda est oris Confessio, prout scriptum est: corde ad justitiam creditur, ore autem fit* Con- 136

Confessio ad salutem, *& ex cap. Quem pœnitet* 88. *de Pœnitent. dist.* 1. ibi: *Præcepit Dominus mundandis*, *ut ostenderent ora Sacerdotibus*, *docens*, *corporali præsentia confitenda peccata*, *non per nuncium*, *non per scriptum manifestanda*, *quia si per vos peccatis*, *per vos erubescatis*; *erubescentia enim ipsa partem habet remissionis*.

137 Unde graviter peccaret qui sine justa causa signis, vel nutibus solum confiteretur. *Communis* cum Sporer *loc. cit. num.* 489.

138 Si perpetuo mutus possit scribere, aut si hoc non possit, possit saltem nutibus, & signis sua peccata in particulari aperire, cessetque periculum publicationis, tenetur ita scripto, nutibus, vel signis confiteri non tantum ex præcepto Divino in articulo mortis, sed etiam ex præcepto Ecclesiastico semel in anno. *Communis*, cum Sporer *loc. cit. nu.* 491. quamvis tamen extra articulum mortis non pauci id negent.

139 Confessio est necessario reiteranda, quoties est invalida, quod ex duplici capite accidere potest, scilicet ex parte Confessarii, & ex parte Pœnitentis. *Communis*.

140 Ex parte Confessarii invalida est, & reiteranda Confessio, 1. Si Confessarius formam omisit, aut substantialiter vitiavit, vel intentionem actualem, aut virtualem absolvendi non habuit. 2. Si Confessarius non habeat Jurisdictionem. 3. Si Confessarius habeat Jurisdictionem impeditam per Censuram, utpote si fuit excommunicatus vitandus, quatenus est publice denunciatus, vel notorius percussor Clerici. 4. Si nullum prorsus peccatum intellexit, quia tunc practice non habuit materiam, quam absolveret. *Communis*.

141 Ex parte Pœnitentis est invalida, & reiteranda Confessio, 1. Si Pœnitens confessus est sine dolore requisito, aut cum defectu alterius partis essentialis. 2. Si Pœnitens confessus est sine vero proposito se emendandi, seu cum voluntate adhuc peccandi mortaliter. 3. Si Pœnitens voluntarie, & culpabiliter tacuit in Confessione aliquod peccatum mortale, aut in re gravi, & necessaria mentitus fuit, verum negando, aut falsum dicendo. 4. Si Pœnitens in ipsa Confessione peccavit mortaliter, ut si eam fecit ad finem mortaliter malum cum injusta infamatione, vel detractione proximi, & hujusmodi. 5. Si Pœnitens mortaliter negligens fuit in examinanda sua conscientia de commissis peccatis. *Communis*.

142 Valida est, & non iteranda Confessio bona fide facta Confessario quantumvis indocto, & ignaro, etiamsi inter mortale, & veniale discernere nequeat, immo etiamsi putasset aliquod peccatum esse veniale, quod tamen est mortale; quia ad valorem Confessionis sufficit notitia peccati in communi, seu confuso, videlicet quod Pœnitens habeat peccatum. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resolut.* 121. Leander *tractat.* 9. *disc.* 5. *quæst.* 74. Tamburin. *lib.* 2. *c.* 10. §. 3. Sporer *loc. cit. num.* 496. cum Suarez, Sanchez, Layman ibi citatis, & alii passim.

Invalida tamen, & iteranda esset Confessio, si scienter, & ex malitia fiat cum eo, ut peccata discernere nesciat, & Pœnitenti mederi, ut oportet, non possit; quia tunc Confessio ratione indispositionis, & malitiæ Pœnitentis fuisset mortaliter mala, & Sacrilega, adeoque tota repetenda esset. *Citati Doctores*, *& alii communiter*. 143

Item valida est, & non iteranda Confessio bona fide facta Confessario surdastro, semidormienti, vel distracto, qui aliqua peccata etiam mortalia non intellexit sine omni culpa Pœnitentis, quia essentia, & effectus Sacramenti consistere potest absque integra, & specifica explicatione peccatorum, si ea absque ulla culpa Pœnitentis vere dispositi omittatur. Quod si Pœnitens postea advertat, tenetur in sequenti Confessione ea sola repetere, quæ probabiliter judicat, aut cognoscit non fuisse audita, & percepta. Sporer *loc. cit. num.* 497. cum supracitatis, Felix Potestas *loc. cit. n.* 3173. & alii passim. 144

Si autem Pœnitens post talem Confessionem nesciat, quænam sint illa peccata, quæ Confessarius non audivit, vel non percepit, tenetur tunc repetere totam Confessionem, si illa sit brevis, & paucorum peccatorum, quia tunc prudenter debet, & potest dubitare, quod nulla intellexerit, aut perceperit. Si autem Confessio fuit prolixa, & multorum peccatorum, tunc non tenetur omnia repetere, sed satis erit se accusare in communi de illis peccatis mortalibus, quæ Confessarius non audivit, seu non percepit, quia in tanta multitudine peccatorum non potest prudenter dubitare, quod nulla intellexerit, aut perceperit; Diana *par.* 4. *tract.* 4. *resol.* 198. Leander *tract.* 5. *disp.* 5. *quæst.* 86. Lugo *disp.* 16. *a num.* 607. Illsung *num.* 149. Sporer *loc. cit. num.* 497. Tamburin. *loc. cit. cap.* 10, §. 3. *num.* 5. Felix Potestas *loc. cit. num.* 3174. *cum sequentibus*, ubi *sub num.* 3176. recte subjungit, quod Pœnitens tunc debet determinare materiam, quantum fieri potest, v. g. dicendo: *scio*, *vel dubito*, *an Confessarius audierit unum meum grave peccatum*, *vel aliqua mea gravia peccata*, *& nescio quale*, *vel qualia* 145

fue-

fuerint, sed tempore illo solebam confiteri tales, vel tales species peccatorum.

146 Qui culpabiliter in Confessione aliquod peccatum mortale tacuit, & postea in aliis subsequentibus Confessionibus inculpabiliter est oblitus illius Sacrilegii, non tenetur ad omnes istas subsequentes Confessiones iterandas, quando talis Sacrilegii, seu sacrilege factæ Confessionis recordatur, sed solum tenetur ad iterandam illam, in qua per culpabilem reticentiam illius mortalis peccati sacrilegium commisit, quia aliæ Confessiones bona fide factæ post Confessionem illam sacrilegam, & invalidam, ratione bonæ fidei, & inculpabilis oblivionis illius sacrilegii jam fuerunt validæ, & fructuosæ. *Communis.*

147 Qui certus de mortali in Confessione omisso negative dubitat, an illud omiserit ex verecundia, an ex justa causa, tenetur cum illo reliquorum mortalium Confessionem repetere, quia certus est de præcepto confitendi hæc peccata, & dubitat de adimpletione, cum dubitet de valore Confessionis; Debito autem certo non satisfit per solutionem ita incertam, cum possessio stet pro debito; Moya *d.* 1. *quæst.* 8. *num.* 17. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *numer.* 1212. & alii plures contra paucos alios oppositum sentientes.

148 Qui inculpabiliter omisit in Confessione aliquam circumstantiam, etiam speciem mutantem, si talis circumstantia seorsim sufficienter declarari possit, non tenetur repetere totum peccatum, & multo minus totam Confessionem præteritam; La Croix *loc. cit. n.* 1209. cum communi aliorum.

149 Qui culpabiliter fecit Confessionem invalidam, undecumque provenerit invaliditas, tenetur totam Confessionem repetere. *Communis*.

150 Si talis Confessio invalida, & Sacrilega reiteretur apud Confessarium diversum a primo, tunc debent necessario repeti apud hunc omnia, & singula mortalia distincte, & in particulari, ac si nunquam fuissent confessa, exprimendo Sacrilegium, quod fecit. *Communis.*

151 Si autem Confessio invalida repetatur apud eumdem Confessarium, & hic adhuc habeat distinctam memoriam peccatorum sibi confessorum, satis est, si Pœnitens defectum Confessionis aperiat, & in genere addat; *Etiam me accuso de omnibus peccatis in tali Confessione Sacrilega tibi confessis. Communis Doctorum.*

152 Immo id verum est, etiamsi Confessarius eorum peccatorum singillatim in specie, & numero non recordetur; Dummodo saltem confuse recordetur status Pœnitentis, ut convenientem Pœnitentiam, medicinam, ac remedia præscribere possit. *Sic satis Communis sententia* cum S. Antonino, Navarro, Toleto, Emanuele Sà, Vasquez, aliisque citatis Layman *c.* 9. *n.* 6. Sporer *loc. cit. n.* 103. La Croix *loc. cit. n.* 1216. Felix Potestas *loc. cit. n.* 3168. Mastrius *Theol. moral. disp.* 1. *qu.* 8. *n.* 198. cum pluribus aliis citatis, & alii passim.

Item hoc verum est, & sufficiens in repetendis multis, & plurimis Confessionibus invalide factis apud eumdem Confessarium, sive invaliditas proveniat ex defectu doloris, sive ex defectu integritatis, sive ex aliis capitibus: Non enim opus est, ut Confessarius distincte, & in specie recordetur omnium illorum peccatorum sibi confessorum in dictis omnibus Confessionibus, sed sufficit, quod recordetur in confuso & in communi status, ac vitæ Pœnitentis, quam tunc ducebat. Nec est necesse, quod Pœnitens omnia peccata repetat distincte, & singillatim, sed sufficit, quod in compendio, & generatim de omnibus se accuset, & defectus corrigat, dicendo verb. gr. *Accuso me de omnibus illis peccatis, quæ tibi confessus sum in cunctis sacrilegis Confessionibus tribus ab hinc annis usque ad hanc, a quo tempore bis ordinarie omni mense sacrilege confessus sum, & communicavi, quia reticueram malitiose istud peccatum, vel non habui verum dolorem, & propositum*, & hujusmodi: Sic enim Confessio adhuc erit formaliter integra, & Confessarius, ut supponimus, sufficientem notitiam habet, ac memoriam peccatorum, quæ absolutioni Sacramentali modo subjiciuntur. Ita Navar. Silvester, Vasq. Valentia, Henriquez, Toletus, Bonacina, Reginaldus, Layman, Caspensis, Aversa, & alii passim citati, & secuti a Mastrio *loc. cit. num.* 198. Sporer *loc. cit. numer.* 503. Felix Potestas *loc. cit. num.* 3170. La Croix *loc. cit. a num.* 1216. cum pluribus aliis. 153

Si vero Confessarius nequidem in confuso, & in communi recordetur status, ac vitæ pœnitentis, quam tunc ducebat, aut Pœnitentiæ a se ipsi impositæ, tunc Pœnitens tenetur saltem ita distincte repetere peccata in aliis Confessionibus confessa, ut ex ipsis, & aliis modo confessis possit iterum formare judicium saltem confusum de statu Pœnitentis, & ipsi congruam injungere Pœnitentiam; Lugo *disp.* 16. *n.* 642. Aversa *q.* 10. *sect.* 20. La Croix *loc. cit. n.* 1218. Felix Potestas *loc. cit. num.* 3168. Cum Divo Th. Mastrio, Bonacina, Navarr. & aliis ibi citatis. 154

Præceptum Confessionis tum Divinum, tum 155

Ec.

Ecclesiasticum obligat omnes Fideles peccato mortali obnoxios, adeoque etiam Hæreticos, & pueros doli capaces. *Communis*.

156 Præceptum divinum Confessionis obligat per se potissimum in articulo mortis, ac quolibet ejus morali periculo, idest quando quis infirmus est infirmitate mortali, vel est adjudicatus morti, vel ingreditur periculosum mortale bellum, aut periculosam navigationem; seu quando mulier tenera est proxime paritura, vel alias est jam experta habere partus difficiles, & periculosos, & hujusmodi. *Communis*. Et ratio est, quia non est assignabile aliud tempus, in quo hoc Divinum præceptum potius obliget, quam in mortis articulo, seu periculo, a quo pendet nostra æterna salus, propter quam Sacramentalis Confessio instituta est & præcepta, juxta Conc. Trid. *sess.* 14. *Canon.* 6. ibi: *Si quis negaverit, Confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariam esse Jure Divino; aut dixerit, modum secrete confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit*: Tum quia nisi tunc saltem homo peccato mortali obnoxius confiteatur, nunquam implebitur hoc præceptum, aut certe homo exponet se periculo certo, vel probabili nunquam implendi hoc divinum præceptum, cum, secuta morte, amplius adimpleri non possit, adeoque &c.

157 Per accidens autem præceptum Divinum de habenda Confessione Sacramentali obligat, quando sumendum est aliud Sacramentum respectu eorum, qui sibi conscii sunt peccati mortalis, & præsertim quoties sumendum est Sacramentum Eucharistiæ, juxta illud Apostoli 1. *Ad Corinth. cap.* 11. ibi: *Probet autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de calice bibat*. Unde quandoque etiam per vitæ decursum, atque extra articulum, & periculum mortis obligare Divinum præceptum Confessionis Sacramentalis colligitur ex Concilio Tridentino *sess.* 14. *c.* 5. ubi sic habet: *Unde cum a Sanctissimis, & Antiquissimis Patribus magno, unanimique consensu secreta Confessio Sacramentalis, qua ab initio Ecclesia Sancta usa est, & modo etiam utitur, fuerit semper commendata, manifeste refellitur inanis eorum calumnia, qui eam a Divino mandato alienam, inventum humanum esse atque a Patribus in Concilio Lateranensi congregatis initium habuisse dicere non verentur. Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christifideles confiterentur, quod Jure Divino necessarium, & institutum esse intellexerat. Sed ut præceptum Confessionis saltem semel in anno ab omnibus, & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur*. Ex quibus verbis clare colligitur, quod Ecclesia semper intellexerit, Præceptum Confessionis, quandoque extra mortis articulum, & periculum obligare Jure Divino, & cum tempus illud non fuerit præcise, & expresse determinatum a Christo Domino, illud designavit Ecclesia statuendo, quod *omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti*. Sic expresse *in cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Pœnitentiis, & remissionibus*. Sic Mastrius *Theolog. Moral. disp.* 21. *quæst.* 8. *art.* 1. *num.* 160. cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 10. *dist.* 3. *q.* 1. *n.* 11. & 12. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 2023. & alii passim.

Præceptum Confessionis Ecclesiasticum obligat omnes Fideles, etiam Hæreticos, & pueros doli capaces ad semel saltem in anno confitenda omnia peccata sua mortalia. *Communis*, & habetur expresse ex Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. celebrato, & relato *in cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Pœnitentiis, & remissionibus*, ibi: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi Pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*. Et definivit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *Canon.* 8. ibi; *Si quis dixerit, Confessionem peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem, & traditionem humanam a piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes, & singulos utriusque sexus Christifideles juxta magni Concilii Lateranensis constitutionem semel in anno, & ob id suadendum esse Christifidelibus, ut non confiteantur tempore Quadragesimæ, anathema sit*. 158

Dicitur notanter in conclusione, *Omnia peccata sua mortalia*, quia nullum datur præceptum, nec Ecclesiasticum quidem, obligans omnes Fideles ad Confessionem peccatorum venialium. *Communis* cum Sporer *loc. cit. n.* 371. contra aliquos antiquos, & habetur clare ex Concilio Trid. *sess.* 14. *cap.* 5. ibi: *Venialia, quibus a Dei gratia non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte, & utiliter, citraque omnem præsumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis* 159

160 *diis expiari possunt*. Quamvis autem non habentes ullum peccatum mortale nullo præcepto obligentur per se ad Confessionem annuam venialium, tamen, quia qui sub prætextu carentiæ peccati mortalis, omitterent penitus Confessionem, non leve præberent fundamentum sinistræ suspicionis, censetur per accidens ad ipsam obligari ratione scandali, quod semper fere timendum esset. Sic Escobar, & alii apud Sporer *loc. cit. n.* 527. Eo vel maxime, quod S. Bonaventura, Abulensis, Richardus, Nugnus, Rhod. aliique apud Aversf. *quæst.* 15. *sect.* 3. dicunt, habentes tantum venialia nihilominus obligari ad Confessionem annuam, quia Ecclesia absolute præcipit Confessionem, adeoque, si non habeant mortalia, tenebuntur ad confitenda venialia; quam sententiam vocat probabilem Gobat *in Experient. tract.* 4. *num.* 230.

161 Qui pluries in anno confessus est peccata sola venialia, si die ultima anni peccat mortaliter, vel recordetur peccati mortalis non confessi, tenetur illa ultima die confiteri ad satisfaciendum præcepto, cui necdum satisfecit, cum Confessio venialium non sit materia præcepti. Vasquez, Reginaldus, Layman, Bonacina, Lugo, Arriaga, Aversa, Castropalaus, cum la Croix *l.* 6. *part.* 2. *n.* 2040. & alii passim con-
162 tra paucos. Qui tamen mortale peccatum anno præcedente commissum, & per oblivionem omissum, hoc anno confessus est, satisfecit præcepto, quia licet tale peccatum remissum esset indirecte, adhuc tamen erat materia necessaria hujus Confessionis, ut remitteretur directe. La
163 Croix *loc. c. n.* 2041. & alii passim. Qui per annum saltem semel confessus est mortale dubium cum venialibus, satisfecit præcepto, nec tenetur iterum confiteri, quamvis postea incidat in mortale certum, quia erat obligatio confitendi illud peccatum dubium, adeoque posuit materiam præcepti; Lugo *disp.* 15. *n.* 169. Dicastill. *dist.* 7. *n.* 135. La Croix *loc. cit.* & alii passim.

164 Annus pro implendo hoc præcepto secundum Vasquez, Nugnum, Silv. Castrop. Lug. Rhod. Dicastill. Gorm. Bosc. & alios cum Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resol.* 81. computandus est a die prima Januarii usque ad ultimam Decemb. quia nomine anni per præceptum expressi in communi acceptione intelligitur illud tempus, quod a prima die Januarii decurrit usque ad ultimam diem Decembris; Secundum autem Sotum, Navarrum, Suarez, Coninch, Layman, Fagundez, Bonacinam, Arriag. Aversf. Tannerum, & alios computandus est a Paschate ad alterum Pascha, ita ut, qui post Paschalem hanc Confessionem in peccatum mortale lapsus est, ejus Confessionem usque ad sequens Pascha differre possit, & non amplius, citra peccatum mortale. Et hæc opinio est communior, & Ecclesiasticæ consuetudini conformior, ut recte notant Suarez *disp.* 36. *sect.* 3. Coninch *disp.* 5. *dub.* 6. Tannerus *disp.* 6. *q.* 7. Layman *cap.* 5. *n.* 8. Sporer *loc. cit. n.* 534. & alii. Et de facto id confirmat praxis Ecclesiæ, siquidem eo solo tempore Pastores a Fidelibus suis Confessionem peccatorum intra annum commissorum exigere solent; *arg. Extravagant. Vices illius, de Treuga, & pace*, ubi dicitur: *De Jure* (idest *cap. Omnis utriusque* 12. *de Pœnitentiis, & remissionibus*) *tenetur Parochianus saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti.*

Præceptum annuæ Confessionis potest per se adimpleri in quocumque anni tempore; nec 165
obligat per se tempore Paschali, sed solum per accidens, ratione Communionis Paschalis, quam Confessio peccatorum mortalium necessario præcedere debet. *Sic communior, & probabilior sententia* cum Soto, Victor. Henriq. Sa, Vasquez, Valentia, Coninch, Bonacina, Layman, Filliuc. Castropal. Lug. Dicastill. Arriag. Tamburin. Bosc. Gorm. citatis, & securis a La Croix *loc. cit. n.* 2042. Sporer *loc. cit. n.* 535. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 10. *dist.* 3. *quæst.* 2. *n.* 15. & 16. & alii passim contra P. Sot. Suarez, Fagund. & alios; Et ratio est, quia Concilium Lateranense *in cit. cap. Omnis utriusque sexus* aliter statuit de annua Confessione, & aliter de Sacra Communione: De Sacra enim Communione statuit, quod ad minus in Pascha suscipiatur: *suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*; De annua Confessione vero, quod saltem semel in anno habeatur: *Omnis utriusque sexus Fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur:* Quæ verba nisi ad alienum sensum torqueantur, satis clare significant tempus præcepti pro Confessione esse totum annum, ut recte intelligunt La Croix *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* aliique supracitati.

Nec obstat communis consuetudo confitendi 166
in Paschate, & quod tunc Pastores soleant a suis Fidelibus Parochianis exigere testimonium Confessionis, & quod *in cit. Extravagant. Vice illius, de Tregua, & pace*, dicatur quod *de Jure tenetur Parochianus saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti*, quia legenti contextum patet, mentem Pontificis fuisse tantum dicere,

cere, quod saltem semel in anno debeat Parochianus recognoscere Parochum, quod si alias non fecerit, debeat in Paschate, de quo ideo specialiter meminit, quia tunc solent omnes confiteri, & qui est in mortali, per accidens tenetur ratione Communionis, cujus dignæ perceptioni, habita copia Confessarii, præmittenda est Confessio Sacramentalis; nec sufficit sola Contritio de commisso peccato mortali, pro ut declaravit Concilium Tridentin. *sess.* 13. *cap.* 7.

167 Unde si quis sive culpabiliter, sive ob legitimum impedimentum in Paschate non est confessus, is tenetur postea per anni decursum confiteri, quia hoc præceptum urget toto an-
168 no. Sic Doctores citati. Qui toto anno non confitetur sine justa causa, peccat mortaliter, quia transgreditur præceptum in re gravissima.
169 *Communis*. Insuper qui culpabiliter non confitetur semel in anno, vivens interdicitur ingressu Ecclesiæ, & moriens privatur Ecclesiastica sepultura; *citat. cap. Omnis utriusque se-*
170 *xus* 12. *de Pœnitentiis, & remissionibus*. Ipse tamen non adimplens præceptum annuæ Confessionis non est ipso Jure interdictus, sed interdicendus. Unde, si ante declarationem moriatur, non est privandus Ecclesiastica sepultura, nisi tamen intermissio esset notoria, vel adesset statutum Synodale in contrarium. Vide verb. *Eucharistia n.* 24. *& verb. Pascha n.* 19. *&* 20.

171 Qui sive justa, sive injusta de causa Confessionem annuam omisit, tenetur postea confiteri, cum primum commode poterit. Sic Sporer *l. c. num.* 536. ubi dicit esse hanc communiorem, & sibi omnino veram sententiam cum Navarro, Suar. Coninch. Laym. Gobat. & aliis, quam ut probabiliorem defendit etiam La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 2046. cum plurimis ibi citatis contra S. Antoninum, Silvestrum, & alios non paucos. Vide verb. *Pascha num.* 21. *&* 22.

172 Quo quis diutius differt Confessionem ultra annum, probabilius est eo gravius peccare, quia longius recedit ab intentione præcepti jubentis Confessionem fieri saltem semel quolibet anno; Dilationem tamen illam esse unicum peccatum continuatum, tenent Valentia, Coninch. Nugnus, Laym. Diana, Silvest. & alii cum Aversa apud La Croix *l. c. n.* 2044. Sporer *l. c. n.* 536. & plures alii contra Bonacinam, Vasq. Suarez, & alios volentes, talem peccare toties mortaliter, quoties occasionem commodam confitendi oblatam negligit.

173 Qui pluribus annis jam elapsis non est confessus, confitendo prima, vel secunda die, vel alia hujus currentis anni, valet hæc sua unica Confessio, tam pro hoc anno, quam pro omnibus annis præteritis, quia per unicam hanc Confessionem obtinet finem præcepti, qui est reconciliatio cum Deo per Confessionem omnium mortalium eousque commissorum. La Croix *loc. cit. num.* 2047. cum Aversa, Bosco, Gorm. ibi citatis, Sporer *loc. cit. num.* 533. Lugo *disp.* 15. *num.* 180. & alii. Si autem 174
adhuc ante finem hujus anni relaberetur in mortale, probabilius obligaretur ad iterum confitendum hoc anno, quia priori Confessione censetur satisfecisse obligationi præcedentis anni, cujus obligatio necdum erat sublata; adeoque, si iterum peccaret mortaliter, cum nova adveniret obligatio per novum peccatum, iterum confiteri obligabitur; La Croix *loc. cit. num.* 2047. cum Suarez, Nugn. Coninch, Hurtad. Filliuc. Bonacina, Laym. Aversa ibi citatis, Sporer *l. c. n.* 536. ubi cum Coninch & Layman omnino certam putat hanc sententiam, quidquid negent alii.

Præcepto Ecclesiastico annuæ Confessionis non 175
satisfit per Confessionem voluntarie nullam, & scienter invalidam, & sacrilegam. Unde Alexander VII. die 24. Septembr. 1665. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 14. In ordine, ibi: *Qui facit Confessionem voluntarie nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ.*

Præcepto annuæ Confessionis potest satisfieri 176
confitendo, tum proprio Parocho, tum aliis Confessariis, legitime approbatis, sive sæcularibus, sive regularibus. *Communis*. Quamvis enim esset olim obligatio confitendi proprio Parocho, ex quo Concilium Lateranense relat. *in cap. Omnis utriusque sexus* dicat, *Confiteatur proprio Sacerdoti*, tamen nunc certo satisfaciunt, qui confitentur Regularibus legitime approbatis, ut patet ex Bulla 22. Leonis X. incip. *Dum intra mentis arcana* §. 6. Bulla 48. Pauli III. Incip. *Licet debitum;* Item ex Extravag. Joannis XXII. incip. *Vas electionis, de Hæreticis;* Item ex Extravagant. Benedicti XI. incip. *Inter cunctas, de privilegiis;* Item ex Constitutione Clementis VII. incip. *Significatum fuit nobis* cum similibus. Unde Alexander VIII. *die* 21. *Augusti* 1690. merito damnavit sequentem propositionem 20. in ordine, ibi: *Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ*. Non sufficit tamen 177
Confessio facta Regulari, qui pro approbatione se præsentavit Episcopo, & fuit injuste reprobatus, ut expresse habetur ex sequenti propositione 13. in ordine, inter merito damnatas ab

Alex.

Alex. VII. *die* 24. *Septembr.* 1665. ibi: *Satisfacit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobato*.

178 Alia. Vide verb. *Absolutio*, verb. *Approbatio*, verb. *Confessarius*, verb. *Sigillum*.

179 * Moriturum, qui, antequam incidat subitus ægritudinis gravis casus, signa contritionis exhibuit, & postquam supervenit Confessarius nullo signo hanc voluntatem ostendit, adhuc tamen absolvi posse multo verior & tuta est opinio. Neque hic locum habet controversia, num absolutio conferenda sit sub conditione, an absolute; hæc enim tantum valet in casu, quo moriturus dubia prorsus & ambigua contritionis signa præbuit. *De Synodo Diœc. lib.* 7. *cap.* 15. §. 8. *nov. edit.*

180 Si vero ex nullo testimonio constet, illum ante casum mortalis illius morbi signa doloris exhibuisse, & petiisse Confessionem, adhuc tamen multo verior est opinio contendentium, ut absolvatur sub conditione, dummodo moriturus christiane vixerit; nam acta Christianæ vitæ totidem sunt voces, quibus miser ille absolutionem sibi dari petierit, & contritionem exhibuerit; & nisi sint præsentes actus pœnitentis, per vitam illam antea Christiane actam, præcessisse dicendi essent, & tunc pro præsentibus haberi, quemadmodum præsens censetur contritio ante subitum mortis casum præmissa. *De Synodo Diœces. lib.* 7. *cap.* 15. §. 10. *nov. edit.*

181 Sunt etiam qui velint, neque iis negandam absolutionem sub conditione, qui licet male vixerint, tamen Catholicam Fidem retinuerunt, & pro Catholicis se gesserunt, quorum tamen sententia nimis laxior videtur. *Ibid.* §. 13.

Articulus III.

Quoad ea, quæ concernunt satisfactionem Sacramentalem, seu Pœnitentiam.

1 Satisfactio Sacramentalis est solutio, seu compensatio pœnæ temporalis debitæ ob injuriam Deo illatam consistens in operibus bonis, & pœnalibus a Confessario taxatis in Sacramento Pœnitentiæ. *Est in re Communis*.

2 Effectus satisfactionis Sacramentalis est remissio pœnæ temporalis, quia ipsa præter generalem virtutem satisfactoriam cujuscumque boni operis in gratia facti ex opere operantis, habet virtutem specialem ex opere operato compensandi, & delendi partem pœnæ temporalis peccatis debitæ, quam non haberet, si illud opus esset voluntarie assumptum, aut aliunde impositum. *Communis* ex Conc. Trid. *sess.* 14. *c.* 3. & 8. & *Canon.* 12. 13. 14. & 15. Cum enim sit pars integralis Sacramenti a Christo specialiter instituta ad satisfactionem pœnæ, debet virtute Sacramentali habere aliquem effectum ex opere operato, quem alias non haberet.

An autem satisfactio Sacramentalis a Confessario imposita remittat totam pœnam temporalem peccatis debitam, ita ut satisfactione peracta, nihil amplius remaneat Pœnitenti luendum in Purgatorio? Variant Doctores. Affirmativam sententiam tenent Major, Sotus, Medina, Hurtadus, & alii apud Mastrium, *in Theol. moral. disp.* 21. *n.* 267. Oppositam negativam sententiam tanquam probabiliorem, & communiorem defendunt Suarez, Vasquez, Lugo, Bonacina, Aversa, Meratius, Valentia, Nugnus, Reginaldus, Caspensis, & ex Scotistis Aretinus, & alii passim citati, & secuti ab ipso Mastrio *loc. cit. num.* 267. Et ratio hujus nostræ probabilioris, & communioris sententiæ est, quia admissa contraria sententia, sequeretur, quod quicumque decederet ex hac vita paulo post Confessionem, Pœnitentia peracta, nullas omnino pœnas luere deberet in Purgatorio, quod est alienum a communi sensu Ecclesiæ; Sic enim negligerentur penitus Indulgentiæ, & alia opera bona; Tum quia nullus Confessarius quantumvis prudens, & doctus certo scit, qua mensura puniantur peccata in Purgatorio, & quanta pœna cuicumque peccato correspondeat, & qualis satisfactio Sacramentalis correspondeat tantæ pœnæ Purgatorii, adeoque, ut recte argumentatur Mastrius *loc. cit.* non potest inferri, ut prætendunt adversarii, quod per satisfactionem a Confessario taxatam etiam prudenti judicio juxta peccatorum gravitatem, tollatur omnis pœna peccato debita, ita ut Pœnitenti, peracta satisfactione, nihil in Purgatorio luendum remaneat. 3 4

Unde dicendum est, quod per satisfactionem Sacramentalem non remittitur tota pœna temporalis, sed eo major vel minor pœna remittitur, quo major, vel minor fuerit satisfactio, & quo majori, vel minori dispositione fuerit adimpleta. Sic Mastrius *loc. cit. n.* 268. Henno *tom.* 2. *tract. de Pœnitent. disp.* 6. *qu.* 5. *conclus.* 3. Lugo *disput.* 25. *num.* 26. & 27. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1237. & alii. Et ratio primæ partis est, quia, si parva satisfactio remittit ex opere operato aliquid pœnæ temporalis, quia virtute Clavium est ad id elevata, plus sine dubio remittet satisfactio, 5

cum sit etiam secundum se totam elevata. Ratio autem secundæ partis est, quia, sicut idem Sacramentum cum majori dispositione susceptum plus de Gratia confert, ut expresse docet Conc. Trid. *sess. 6. cap. 7.* ubi loquens de adultorum justificatione per Sacramenta, dicit, illos justitiam recipere *secundum propriam cujusque dispositionem, & cooperationem*, ita & hæc pars Sacramenti plus de pœna remittit, quando fit cum majori dispositione; & econtra minus remittit, quando fit, seu adimplatur cum minori dispositione; Et enim discurrendum de affectu satisfactionis Sacramentalis proportionate ad effectum Sacramentorum.

6 An vero satisfactio Sacramentalis, ut effectum suum sortiatur, debeat necessario adimpleri a Pœnitente in statu Gratiæ, vel etiam sufficiat ad talem effectum, quamvis adimpleatur in statu peccati mortalis? Tres sunt Doctorum sententiæ. Prima absolute negat, satisfactionem Sacramentalem in statu peccati adimpletam suum sortiri effectum, non solum pro eo tunc, sed nec etiam postea, remoto obice peccati, & succedente statu Gratiæ, & pro hac citantur D. Thom. Richardus, Capreolus, Adrianus, Valentia, Ledesma, Hurtadus, & alii quamplures apud Mastrium *loc. c. n. 276.* & apud La Croix *lib. 6. part. 2. num. 1245.* Secunda absolute affirmat, satisfactionem Sacramentalem in statu peccati mortalis adimplatam etiam tunc suum sortiri effectum, ramittendo scilicet pœnam illi proportionatam, non obstante tali statu peccati mortalis, in quo adimpletur. Sic Scotus *in 4. dist. 15. q. 1. n. 26.* quem secuti sunt, non solum Scotistæ omnes, tam veteres, quam recentiores, sed etiam Gabriel, Marsilius, Medina, Navarrus, Vasquaz, Diana, Amicus, & alii quamplures apud Mastr. *loc. c. num. 276. & seq.* ubi hanc late propugnat, & apud La Croix *loc. citat.* Tertia, media via procedens, negat quidem satisfactionem Sacramentalem in statu peccati mortalis adimpletam sortiri suum effectum, nempe remissionem pœnæ pro tunc, scilicet statu peccati mortalis; At vero affirmat talem suum effectum sortiri postea, ablato obice peccati mortalis, seu recuperato statu Gratiæ. Sic Cajet. Petrus Soto, Henriquez, Suarez, Coninchius, Lugo, Aversa, & alii recentioras apud Mastrium *loc. c. num. 276.* Layman *lib. 5. tr. 6. cap. 15. num. 15.* cum aliis ibi citatis, Rosignolus *de Pœnitentia part. 1. quæst. 5. art. 11. num. 7. & 9.* cum aliis ibi citatis, Viva *ad prop. 18. Alexand. VIII. num. 14.* & alii plures, & ex Scotistis Sporer *tom. 3. part. 3. cap. 4. quæst. 1. num. 140. & seq.* Felix Potestas *tom. 1. part. 4. num. 3190. & sequent.* Et hæc opinio videtur jam communior, & probabilior.

Unde probatur specialiter, quod, durante 7 statu peccati mortalis, satisfactio Sacramentalis non sortiatur suum effectum, quia effectus primarius satisfactionis Sacramentalis est remissio pœnæ temporalis; sed existens in peccato mortali pro eo tempore, quo in eodem existit, non potest mereri talem remissionem, ergo &c. Major est certa. Probatur minor, quia, qui dignus est pœna æterna, non est dignus, ut obtineat remissionem pœnæ temporalis, cum non possit remitti temporalis, nisi, prius remissa culpa mortali, pœna æterna ipsi debita commutata sit in pœnam temporalem, & sic sola ipsa pœna temporalis luenda supersit, adeoque &c. Tum quia remissio pœnæ temporalis est effectus secundarius Sacramenti, ideoque pendere videtur a permanentia effectus principalis, ac primarii, qui est remissio culpæ mortalis per infusionem Gratiæ sanctificantis.

Item probatur specialiter, quod ablato obi- 8 ce peccati mortalis, seu recuperato statu Gratiæ, satisfactio Sacramentalis sortiatur suum effectum, quia satisfactio injuncta a Confessario virtute Clavium, ut definitur a Concilio Tridentino *sess. 14. c. 3.* est pars Sacramenti Pœnitentiæ, & confert ad perfectam peccatorum remissionem in ordine ad pœnam temporalem pro eisdem debitam; sed Sacramenta, quæ suum producunt effectum ex opere operato, si illud non obtinent, extante obice, obtinent postea, eodem obice ablato, & remoto: ergo hoc idem dicendum est de satisfactione Sacramentali, quæ ut pars Sacramenti operatur virtute Clavium, & ex opere operato, adeoque licet satisfactio Sacramentalis adimpleta in statu peccati mortalis non potuerit pro tunc sortiri suum effectum, stante obice peccati mortalis; ipsum tamen suum effectum sortietur, recedente, seu remoto obice dicti peccati mortalis: alias non causaret dictam remissionem pœnæ temporalis ex opere operato. Ex occasione autem n. 7. & 8. non omittendum, bona opera ratione peccati lethalis alia esse mortua, & alia mortificata. Prima sunt quæ fiunt in peccato mortali, quod est mors animæ; unde dicuntur nasci mortua, & reviviscere impossibilia. Secunda sunt, quæ facta fuerunt in gratia, quæ est vita animæ; iis tamen accessit peccatum mortale, ob quod rationem meriti ad vitam deperdunt æternam, utpote tamen na-

nata viva, recedente letali reviviſcunt: Hinc prodiere verſus:

Illa reviviſcunt, quæ mortificata fuere.
Vivere non poſſunt, quæ mortua nata fuere.

Bona autem opera mortua, licet non proſint ad vitam æternam, nec per pœnitentiam reviviſcant, juvant tamen ad alia, juxta verſus Gloſſæ *c. quod quidam* 5. *de Pœnitentiis*, *& remiſſ. verb. Pœnitentia*.

Quæ cum mortali bona fiunt, dant bona terræ.
Cor faciunt humile, & minuunt tormenta gehennæ.

9 Satisfactio, ſeu Pœnitentia Sacramentalis adimpleta, ſeu peracta in ſtatu peccati mortalis ſufficit ad integritatem Sacramenti, & ad implendum præceptum Confeſſarii de perſolvenda Pœnitentia. *Communis*. Et ratio eſt, quia Confeſſarius præcipit opus, & non modum, & ipſe Pœnitens illud implet quo ad ſubſtantiam, cum ponat totum opus præceptum: Tum quia talis eſt communis ſenſus, & praxis Fidelium, qui nec ſolent Pœnitentias in ſtatu peccati peractas repetere, nec a Confeſſariis obligari ad ipſas repetendas.

10 Confeſſarius per ſe loquendo tenetur ſub gravi injungere Pœnitenti aliquam ſatisfactionem, ſeu Pœnitentiam. *Communis*, & patet ex verbis præceptivis Concilii Tridentini *ſeſſ.* 14. *c.* 8. ibi: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere*. Unde idem Concilium *cit. ſeſſ.* 14. *cap.* 3. *& Can.* 4. enumerat ſatisfactionem inter partes Sacramenti Pœnitentiæ.

11 Et quidem licet ſatisfactio in eſſe exhibito, ſeu in actuali executione poſita, ſit ſolum pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ; Satisfactio tamen in voto, ideſt propoſitum ſaltem implicitum ſatisfaciendi, poteſt dici pars eſſentialis ipſius ſe tenens ex parte materiæ proximæ, in quantum hoc ſublato (ideſt ſi Pœnitens tale propoſitum ſaltem implicitum non haberet, ſed contrariam voluntatem) non conficeretur Sacramentum, cum qui contritus, vel attritus confitetur, debeat habere etiam votum, & propoſitum ſatisfaciendi, ideſt ſolvendi pœnam poſt abſolutionem remanentem; nam ſi peccator tale propoſitum ſaltem implicitum non haberet, ſed potius voluntatem contrariam, Sacramentum non conficeretur. Scotus *in* 4. *diſt.* 16. *quæſt.* 1. *litter. E.* Maſtrius *in Theolog. Moral. diſp.* 21. *quæſt.* 11. *art.* 1. *num.* 264. *& in* 4. *diſp.* 5. *num.* 569. cum aliis, Felix Poteſtas *t.* 1. *part.* 4. *n.* 3180. & alii.

Hinc Pœnitens ſub gravi obligatione ex genere ſuo mortali tenetur acceptare, & implere Pœnitentiam rationabilem obligatorie impoſitam a Confeſſario, ita ut, qui nullam penitus acceptare vellet, non poſſet abſolvi, quia non eſſet diſpoſitus, nec verum dolorem haberet. *Sic Communiſſima Doctorum ſententia omnino vera, Conciliis conformis, & in praxi omnimode tenenda:* teſte Sporer *loc. c. num.* 547. contra Medinam, Sotum, Cajetanum, Silveſtrum, Armillam, Navarrum, & paucos alios. 12

Probatur noſtra Concluſio ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 8. ubi ex verbis Chriſti *Matt.* 18. *Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlis*, & *Joannis* 20. *Quorum retinueritis peccata, retenta ſunt;* concludit in Confeſſariis eſſe poteſtatem ligandi, non tantum ad infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad peccati commiſſi vindictam ac ſatisfactionem, ibi: *Habeant præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad noſtræ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam in præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem; Nam claves Sacerdotum, non ad ſolvendum dumtaxat, ſed & ad ligandum conceſſas antiqui Patres, & credunt, & docent:* Ex quibus verbis clare patet, non poſſe Pœnitentes rationabilem Pœnitentiam reſpuere; cum in Judice poteſtas imponendi ſupponat in reo obligationem acceptandi. Unde hæc veritas temerarie jam negaretur, inquit Suarez; Immo Victoria, & quidam alii volunt eſſe de Fide, ob cit. Conc. Trid. textum, ut notat Henno *tom.* 2. *tract. de Pœnitentia diſp.* 6. *q.* 2. *concl.* 1. 13

Nec valet objicere, quod etiam Scotus *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 1. §. *De ſecundo principali*, *& diſt.* 19. §. *Ad quæſtionem*, *litt. D.* uti a pluribus etiam Scotiſtis intelligitur, & citatur, teneat Pœnitentem poſſe Pœnitentiam non acceptare, & abſolvi, ſi dicat velle pœnam ſolvere in Purgatorio. Non valet, quia Scotus tantum vult abſolvendum eſſe ex caritate Pœnitentem, qui ex nimia animi fragilitate reſpueret omnem Pœnitentiam peccatis condignam, ſi aliunde eſſet diſpoſitus, ubi non vult *omnem Pœnitentiam ſimpliciter*, ſed *omnem Pœnitentiam condignam*, ut ſatis explicat *in Reportat. Col. diſt.* 19. *quæſt.* 1. *n.* 14. indicans quod alibi lo- 14

queretur de eo, qui nollet recipere Pœnitentiam *ullam*, *de quacumque imposita*, *quæ esset condigna*, ut expresse notant Henno *loc. c. conc.* 1. & Herincx *disp.* 4. *de satisfact. num.* 15. Sannig *dist.* 12. *quæst.* 2. *num.* 10. *&* 11. Reiffenstuel *tract.* 14. *distinct.* 10. *quæst.* 1. *num.* 12. & alii; Tum quia, ut recte observat Mastrius *in Theolog. moral. disp.* 21. *qu.* 11. *art.* 3. *num.* 282. certum est etiam de mente Scoti simpliciter, & absolute loquendo Pœnitentem obligari ad acceptandam, & implendam Pœnitentiam sibi rationabiliter a Confessario impositam; nec posse licite illam respuere; & satisfactionem in Purgatorio implendam reservare, quia *cit. dist.* 19. Scotus dicit Pœnitentem teneri Pœnitentiam acceptatam adimplere sub pœna peccati; quæ obligatio nulla esset, nisi potestas ligandi obligationem induceret, in qua potestate fundatur hæc obligatio ex parte pœnitentis, non autem in sola ipsius acceptatione, ut innuit Scotus illis verbis: *Tunc enim obligatur præcepto Ecclesiæ, cui se voluntarie submisit:* quibus verbis significat hanc obligationem oriri ex impositione ipsa, & jussione Confessarii, ne dicatur potestas Confessarii coarctata, & subjecta ad consensum ipsius Pœnitentis, ut solum possit obligare, quando alter vult obligari. Hæc Mastrius *loc. citat. num.* 282.

15 Potest tamen Pœnitens ex aliqua rationabili causa, v. g. quia ipse commode secundum suum statum, & conditionem peragere nequit, licite hanc, vel illam in particulari Pœnitentiam respuere, veluti sibi non convenientem, ac rogare Confessarium, ut aliam mitiorem, sibique convenientiorem imponat, ut docet Scotus *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 1. *litt. M.* & communis Doctorum, quia ex Tridentino *cit. sess.* 14. *cap.* 8. Pœnitentiæ a Confessario injungendæ debent esse salutares, & convenientes statui, seu facultati Pœnitentium, ibi: *Pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate, salutares, & convenientes Pœnitentias injungere.*

16 Pœnitens tenetur satisfactionem, seu Pœnitentiam acceptatam adimplere, & quidem sub gravi peccato, si sit gravis & pro gravibus peccatis, sub levi autem, si sit levis & pro peccatis venialibus, aut mortalibus jam antea confessis, & remissis. *Communis.* Et quidem prima pars de gravi obligatione eam adimplendi, si Pœnitentia sit gravis, & pro gravibus peccatis imposita, patet *ex cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Pœnitentiis, & remissionibus*, ubi cuilibet Pœnitenti præcipitur, quod injunctam sibi Pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere. Et ratio est, quia cum Pœnitentia gravis sit quid notabile, tum ex parte materiæ, tum ex radice impositionis, quæ sunt gravia peccata, tum etiam ex parte Confessarii imponentis, qui censetur velle obligationem proportionare materiæ, stat certum, quod Pœnitens ad eam graviter obligatur: Secunda autem pars de levi obligatione eam adimplendi, si Pœnitentia sit levis, & pro peccatis venialibus, aut mortalibus jam antea confessis, & remissis imposita, de se paret, quia cum Pœnitentia ex omni assignato capite sit levis, non est unde graviter obliget, cum etiam hic levitas materiæ excuset a mortali.

Pœnitens tenetur implere Pœnitentiam tem- 17
pore, vel termino sibi a Confessario præfixo,
& determinato. *Communis.* Potest tamen talis 18
termini dilatio facile excusari a mortali, quia plerumque præceptum Confessarii cadit magis in rem ipsam præstandam, quam in tempus præfixum, & determinatum: Hinc Doctores recte a mortali excusant eum, qui jussus a Confessario jejunare hac die Veneris, v. gr. differt in diem Veneris sequentem; Item si jussus communicare singulis mensibus mense finito, differt ad sex, vel octo dies, præsertim ex causa, quamvis levi. Diana *par.* 9. *tract.* 7. *resol.* 57. Sporer *loc. c. num.* 577. & alii passim.

Si terminus a Confessario præfixus non sit, 19
tenetur Pœnitens Pœnitentiam implere quam primum commode moraliter potest. *Communis*, quia cum adimpletio seu executio Pœnitentiæ sit pars integralis, non potest sine justa
causa diutius differri; Unde quamvis sit leve 20
peccatum ipsam adimpletionem Pœnitentiæ differre ad duos, vel tres, aut quatuor, vel quinque dies plus minusve, tamen peccatum grave erit, si nimium, & ad longum tempus differatur, præsertim si prævideatur impotentia, seu oblivio eam adimplendi, aut si Pœnitentia implenda ipsa dilatione minuatur, uti esset, si alicui essent pro Pœnitentia impositæ certæ quotidianæ perpetuæ preces, ut quinque Pater, Corona, Rosarium, & hujusmodi; Tunc enim ad octiduum sine justa causa a mortali excusant plerique apud Spor. *loc. c. num.* 578. ubi addit, quod ipse aliquid amplius concederet, reprobatque Dianam dicentem *loc. c.* Pœnitentiam sine mortali differri posse usque ad annum, quod tamen ultra Dianam tenent etiam Leander, Escobar, Henriq. Fernand. & alii apud Felicem Potest. *loc. cit. n.* 2188.

Pœnitens potest adimplere Pœnitentiam, 21
quando adimplet aliud opus præceptum, modo

do Pœnitentia, & aliud opus se invicem non excludunt; Unde dum quis v. g. audit Missam de præcepto, potest recitare certas preces sibi pro Pœnitentia injunctas, quia hæc invicem se non excludunt, cum dictæ preces, seu Rosarium, vel Officium etiam libere, & non pro Pœnitentia recte recitentur, dum auditur Missa de præcepto. *Communis* ex universali praxi Fidelium.

22 Pœnitens satisfacit Pœnitentiæ sibi injunctæ, ita ut nihil repetere teneatur, si rem injunctam integre adimpleat, quamvis non intendat, immo nec cogitet tunc implere Pœnitentiam, & satisfacere suæ obligationi; Sporer *loc. citat. num.* 180. cum aliis ibi citatis. Vide verb. *Officium Divinum art.* 2. *num.* 17. *& seq.*

23 Pœnitens tenetur per seipsum Pœnitentiam implere, ita ut nec auctoritate propria, nec Confessarii possit eam implere per alium, Mastrius *in Theol. mor. dis.* 21. *nu.* 287. & apud ipsum Vasquez, Coninch, Lugo, Amicus, Aversa, Bonac. & alii passim. Et quidem, quod propria auctoritate id facere nequeat, habetur ex propositione 15. inter merito damnatas ab Alex. VIII. *die* 24. *Septembris* 1665. ibi: *Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius Pœnitentiam adimpleat*. Quod autem neque id facere possit auctoritate Confessarii, colligitur clare ex Tridentino *sess.* 14. *cap.* 3. ubi pro materia proxima hujus Sacramenti statuuntur tres actus, *Contritio*, *Confessio*, *& Satisfactio* Pœnitentis solum, & non alterius, ibi: *Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti ipsius Pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio; qui quatenus in Pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur*.

24 Pœnitens non tenetur adimplere Pœnitentiam ante absolutionem, aut communionem. *Communis*. Unde merito Alexander VIII. *die* 4. *Decembris* 1690. damnavit inter alias propositionem 16. in ordine, ibi: *Ordinem præmittendi Satisfactionem absolutioni induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi Lex, & præscriptio natura rei idipsum quodammodo dictante*. Item damnavit propositionem 17. in ordine, ibi: *Per illam praxim mox absolvendi ordo Pœnitentiæ est inversus*. Item damnavit propositionem 22. in ordine, ibi *Sacrilegi sunt judicandi, qui Jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis Pœnitentiam egerint*.

Quando Pœnitens sive inculpabiliter, sive culpabiliter oblitus est Pœnitentiæ sibi impositæ, quamdiu non recordatur, nec memorem Confessarium consulere potest, tunc cessat ejus obligatio illam adimplendi, nec tenetur Confessionem repetere, ut aliam Pœnitentiam recipiat. Unde si culpabiliter oblitus sit, v. g. ob voluntariam nimiam dilationem in ipsa adimplenda, satis erit confiteri dictam culpabilem oblivionem, ut contra Richardum, Silvestrum, & quosdam alios docent Paludan. *in* 4. *d.* 17. *q.* 5. *art.* 3. *in fine*, Cajetanus verb. *Confessio iteranda, verb. Ex parte satisfactionis*, Coninc. *disp.* 10. *dub.* 6. *num.* 86. Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *c.* 15. *nu.* 17. *verb. Sed quid?* Vasquez, Lugo, & alii communiter cum Sporer *loc. cit. nu.* 552. Et ratio est, quia præceptum Confessarii non plus obligat, quam aliæ leges, & præcepta, quæ dum ignorantur, obligare nequeunt; Merito tamen consulunt citati Doctores expedire, ut Pœnitens, qui sive inculpabiliter, sive culpabiliter, oblitus est Pœnitentiæ, in sequenti Confessione petat sibi imponi aliam congruam peccatis, quæ confiteri solet. Longe enim melius est satisfacere in hac vita, quam in alia. 25

Pœnitens invalide absolutus non tenetur Pœnitentiam adimplere, quia tenetur postea Confessionem repetere, & inde novam Pœnitentiam peragere. 26

Pœnitentiæ injungendæ debent esse aliquo modo proportionatæ delictis, salutares, & convenientes Pœnitentium dispositioni, facultati, & utilitati. *Communis* ex Concilio Tridentino *sess.* 14. *cap.* 8. ibi: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate salutares, & convenientes Pœnitentias injungere*. 27

Unde graviter peccant Confessarii, qui absque ulla justa causa ex mera connivventia, affectu, vel respectu humano levissimas, seu nimis leves injungunt Pœnitentias pro gravibus peccatis, v. g. pro peccatis carnalibus aliquot Pater, & Ave; Et si tali connivventia ansam præbeant licentius peccandi, eorum peccatorum participes fiunt, ut expresse habetur ex Tridentino *loc. cit.* ubi sic præcise prosequitur: *Ne si forte indulgentius cum Pœnitentibus egerint, levissima quædam opera pro gravissimis delictis imponendo, alienorum peccatorum participes efficiantur*. 28

In Pœnitentiis injungendis hos duos fines præ oculis semper habere debent Confessarii; primo nempe ut, quantum fieri potest, Pœni- 29

tentia injuncta sit ad aliquam saltem castigationem, & vindictam peccatorum, & secundo, ut aliquo modo conducat ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis contra relapsus medicamentum, ut expresse præscribit Tridentinum *loco citato* his verbis: *Habeant præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam in præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem.*

30 Confessarii dictos duos fines præ oculis habentes possunt quandoque etiam leviores Pœnitentias pro qualitate, dispositione, & statu Pœnitentium imponere, quia ut loquitur idem Tridentinum *cit. sess.* 14. *cap.* 8. Tribunal Pœnitentiæ non est Forum iræ, vel pœnarum, ibi: *Nec propterea existimarunt Sacramentum Pœnitentiæ esse Forum iræ, vel pœnarum.* Et S. Joan. Crysostom. *homil.* 43. *cap.* 23. *Matthæi* relatus *in cap. Alligant.* 12. *caus.* 26. *quest.* 7. sic expresse dicit: *Si erramus modicam Pœnitentiam imponentes, non ne melius est propter misericordiam reddere rationem, quam propter crudelitatem? Ubi Pater largus est, Dispensator non debet esse tenax. Si Deus benignus est, cur Sacerdos austerus? Vis apparere Sanctus? circa vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus; Audiant te homines parva mandantem, & gravia facientem.* Et S. Greg. Nazianz. *Oration.* 26. sic habet; *Hanc rationem tene, ut partim illum corrigas, idque leviter & humane, non ut hostis, neque ut durus, & rigorosus Medicus.* Sanctus Franciscus Salesius agens de Pœnitentiis imponendis sic dicit: *Confessarius mellitis & consolatoriis verbis imponere debet Pœnitentias .... & petere semper debet ab eo, an Pœnitentiam injunctam libenter faciat? Quia, si videres eum angustiari, rectius faceres aliam ei leviorem imponendo.* S. Carolus Borromeus *in Instruct. Pœn. part.* 4. *pag.* 523. sic docet: *Si ita expedire viderit, illum interroget, an possit, anve dubitet Pœnitentiam sibi injunctam peragere? alioquin eam mutabit, aut minuet.* S. Antoninus *par.* 3. *tit.* 17. *cap.* 20. sic hortatur: *Confessor nullo modo debet permittere peccatorem desperatum recedere a se, sed potius imponat ei unum Pater, & aliud leve.* Unde ibidem dicit: *Si Sacerdos non possit gaudere de omnimoda purgatione ejus, saltem gaudeat, quod liberatum a Gehenna transmittat ad Purgatorium.* Et Gerson. *part.* 2. *Operum in regul. moral.* sic recte concludit: *Tutius est cum parva Pœnitentia, quæ sponte suscipitur, & verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad Purgatorium, quam cum magna non implenda præcipitare in Infernum.*

Unde hic assignantur in specie præcipuæ aliquæ causæ, propter quas levior Pœnitentia, quam alioquin peccata mereantur, possit licite a Confessariis imponi. Prima est infirma Pœnitentis dispositio, & fragilitas, sive corporis, sive animi, ob quam prudenter timetur majorem etsi justissimam non impleturum; Secunda est, quando in Pœnitente apparet extraordinaria magna contritio, qua jam multum expunxit de debitis pœnis, quippe quæ per seipsam potest sola totam abolere pœnam: Tertia est, quando Pœnitens lucratur Jubilæum, vel aliam Indulgentiam plenariam; tunc enim non cogitur Pœnitens, nisi leviorem acceptare Pœnitentiam, quæ se habeat per modum medicinæ ad tollendas peccatorum reliquias. Henriq. *lib.* 7. *c.* 17. *n.* 2. Suar. *disp.* 38. *sect.* 10. *nu.* 10. & *disp.* 59. *sect.* 2. *n.* 7. Laym. *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 15. *n.* 12. Spor. *l. c. num.* 545. qui *n.* 538. addit justam causam diminuendi Pœnitentiam esse etiam, quando Pœnitens lucratur, vel lucrari solet Indulgentias, etiam non plenarias. Quarta est gravis infirmitas Pœnitentis, ob quam, si jam desperata sit ejus salus, & plus ab ipso exigi non possit, expedit ei saltem injungere, ut Sacrosanctum Jesu nomen ter, vel quinquies ore proferat; vel si non possit ore proferre, saltem corde concipiat, & invocet, & inde moneatur, ut Pœnitentiæ loco ipsam suam infirmitatem, & mortem impendentem Deo offerat in satisfactionem pro peccatis suis, idque in unione Passionis, & mortis Christi; Item moneatur, ut de bonis suis eleemosynas largiatur, Missas celebrari curet; Si autem non sit desperata ejus salus, est ei imponenda congrua Pœnitentia, quæ si forte pro gravitate criminum gravior esse debeat, injungi ei debet, præstanda postquam convaluerit. 31

Opera pro Pœnitentia Sacramentali regulariter injungenda consistunt generice *in Jejunio, Oratione, & Eleemosyna;* Sicut enim peccatum in genere distinguitur in tria membra, scilicet in peccatum, seu Concupiscentiam carnis, in Concupiscentiam oculorum, & Superbiam vitæ; 1. *Joann.* 2. Hinc Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 1. recte notat, quod singulis peccatis sic in genere distinctis correspondeant de congruo propriæ satisfactiones in genere, scilicet Peccato carnis *Jejunium*, sub quo comprehenduntur omnes pœnalitates, ac afflictiones, seu mortificationes corporales, disciplinæ, Cilicia, humi cubationes, peregrinationes, & hujusmodi: Peccato Superbiæ, & ceteris spiritualibus *Oratio*, quæ & humiliat Spiritum Deo, & roborat contra peccata; & sub Oratione compre- 32

hen-

hendantur omnes actus Religionis, ac Virtutum Theologicarum, ut actus Fidei, Spei, & Caritatis, seu amoris Dei, Contritionis, laudis Divinæ, adorationes, genuflexiones, Ecclesiarum visitationes, & hujusmodi; Peccato circa Concupiscentiam temporalium, scilicet Avaritiæ, & hujusmodi, *Eleemosyna;* sub qua comprehenduntur omnia opera misericordiæ corporalia, & spiritualia, omnesque actus Caritatis erga proximum. Idipsum habet Rituale Romanum *tit. De Sacramento Pœnitentiæ*, ibi: *Quare curet* (Minister) *quantum fieri potest, ut contrarias peccatis Pœnitentias injungat, veluti Avaris eleemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, Superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia &c.*

33 Pro satisfactione, seu Pœnitentia Sacramentali, potest nedum injungi opus bonum externum, sed interdum considerato Pœnitentis statu, etiam opus bonum internum, v. g. actus Fidei, Spei, Caritatis, Oratio mentalis, meditatio Mortis, Judicii, Inferni, Passionis Christi, & hujusmodi, quia ex una parte hi actus in ordine ad Sacramentum satis sensibiles fiunt per externam injunctionem Confessarii, & acceptationem Pœnitentis, & plerumque se sensibiliter produnt signis, & motibus sensibilibus; & ex altera parte sunt opus aptum ad satisfaciendum, & plurimum utile Pœnitenti; immo sæpissime multo magis, quam opera externa, ut docet experientia. *Est fere communis* contra paucos.

34 Pro Pœnitentia imponi potest etiam opus aliunde præceptum, v. g. Jejunium in Quadragesima. *Communis*. Et ratio est, quia tale opus, ultra quam quod potest esse meritorium gratiæ, potest etiam esse satisfactorium pœnæ, cum, non obstante priori præcepto, adhuc sit liberum, & consequenter virtute Clavium elevari potest ad satisfactionem Sacramentalem.

35 Et tunc in illud cadet duplex obligatio, una præcepti, alia Sacramenti. Unde tale opus omittens, v. g. Jejunium in Quadragesima, deberet utriusque præcepti circumstantiam confiteri, quia contraheret duas malitias specie distinctas; Transgrederetur enim præceptum Ecclesiæ intendens obedientiam, seu temperantiam, & præceptum Confessarii intendens satisfactionem, & sic justitiam. *Communis*.

36 Ordinarie tamen, cessante justa causa, non sunt imponenda pro Pœnitentia opera aliunde jam præcepta, & debita, sed opera supererogatoria, & aliunde indebita. Unde si Confessarius aliud non exprimat, aut ex ejus verbis, aut aliis circumstantiis contrarium non appareat, semper est intelligenda Pœnitentia de opere non præcepto, & aliunde indebito, adeoque, si injungat auditionem Missæ in die Festo, tenetur Pœnitens audire duas. *Communis*.

Potest Confessarius interdum, modica Pœnitentia imposita, etiam reliqua Pœnitentis opera, tam debita, quam libera determinato aliquo tempore facienda, v. g. toto hoc mense, tota hac Quadragesima, tot hoc anno auctoritate Clavium elevare, & imponere in Pœnitentiam Sacramentalem. Immo hoc quandoque expedit magis peccatoribus, quibus propter fragilitatem, vel occupationes condigna pro peccatis Pœnitentia imponi non potest; Marchant. *Trib. par.* 1. *tract.* 4. *tit.* 7. *q.* 4. Sporer *l. c. num.* 567. *& seq.* & ipsis testibus, *Communis aliorum*. Et ratio est, quia sicuti potest Confessarius imponere Pœnitentiam totius anni in certo opere debito, vel indebito, ita etiam potest imponere in pluribus atque omnibus bonis operibus, quæ Pœnitens tali tempore facturus est, v. g. elevare in satisfactionem Sacramentale omnia jejunia totius Adventus, totius Quadragesimæ, Officium Divinum totius anni, omnes eleemosynas fieri solitas, omnes auditiones Missarum fieri consuetas, & hujusmodi. 37

Potest pro Pœnitentia injungi Oratio, Eleemosyna, vel aliud opus bonum applicandum pro animabus Purgatorii. Lugo *disp.* 25. *sect.* 4. *n.* 62. Sporer *loc. cit. n.* 570. Diana *par.* 3. *tr.* 24. *resol.* 54. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 30. Henno *l. c. q.* 7. *pstes* 5. Felix Potestas *l. c. n.* 3194. & communior aliorum cum Catechismo Romano *p.* 2. *c.* 5. *q.* 63. contra paucos alios. Et ratio est, quia talis caritativa applicatio operis boni in suffragium defunctorum habet rationem satisfactionis ex duplici capite. I. quantum est ex opere operato illius operis per Sacramentum elevati in applicationem ipsius Pœnitentis. II. quantum est ex opere operantis applicantis fructum satisfactorium, & impetratorium dictis animabus, ut proinde ea obligatio sic applicandi non impediat, sed merito Caritatis, & misericordiæ etiam augeat satisfactionem propriam Pœnitentis. Tum quia si Confessarius potest imponere pro satisfactione eleemosynam corporalem dandam pauperibus hujus sæculi, cur non potest eleemosynam spiritualem pauperibus, & animabus Purgatorii? 38

Pœnitentia regulariter imponenda est post audita peccata ante datam absolutionem, quia sic Ordo Judicii, & Justitiæ vindicativæ melius 39

servatur, & omnes partes materiales Sacramenti subjiciuntur Sacerdotis absolutioni tamquam parti formali Sacramenti. *Sic communis Docto-*
40 *rum*, & universalis praxis Ecclesiæ. Ceterum fatentur omnes, posse etiam imponi Pœnitentiam post datam absolutionem, non solum quando Confessarius est oblitus eam imponere ante absolutionem, sed etiam aliquando ex studio, & voluntate, quia talis ordinis nulla apparet necessitas, vel obligatio; Tum quia satisfactio imposita paulo post absolutionem censetur moraliter fieri in ipso Sacramento, sicuti imposita ante absolutionem; In Jure enim quæ incontinenti fiunt simul esse videntur.

41 Pœnitentiam sibi a Confessario impositam non potest Pœnitens commutare in aliud opus etiam evidenter melius, quia inferior nunquam potest commutare in melius opus a Superiore præceptum: Pœnitens autem Judicio Confessarii tamquam Superioris se subjecit; adeoque tenetur stare ejus sententiæ. *Communis* contra paucos.

42 Pœnitentiam commutare potest, non solum ille Confessarius, qui ipsam imposuit, sed etiam quicumque alius æqualem potestatem habens, quia idem est Tribunal, idem Judicium ejusdem potestatis; & quamvis diversi in individuo sint Ministri, eorum tamen potestas est ejusdem rationis in omnibus, cum secundus Confessarius se habeat ut successor prioris in eodem Tribunali. *Communis*.

43 Dicitur autem notanter *æqualem potestatem* habens, quia Confessarius non habens potestatem in casus reservatos non potest commutare Pœnitentiam pro reservatis ab alio impositam, quia non potest Confessarius commutare Pœnitentiam, quam non potest imponere: sed non potest imponere Pœnitentiam pro reservatis, cum non possit ab illis absolvere: ergo nec potest talem Pœnitentiam commutare. *Sic communior*, *& probabilior sententia Doctorum* contra Vasquez, Henriquez, Fernandez, Navarrum, Bonacinam, & quosdam alios probabiliter tenentes contrarium, ex quo reservatio illorum peccatorum per primam absolutionem sit jam ablata, adeoque alius inferior Confessarius respectu illius Pœnitentis jam habeat sufficientem Jurisdictionem in illa peccata.

44 Commutatio Pœnitentiæ, si fiat ab eodem Confessario qui illam posuit, potest etiam fieri extra Confessionem; dummodo duret adhuc Sacramentum moraliter, id est dummodo Confessarius adhuc habeat notitiam saltem confusam Confessionis, & status pœnitentis. *Communis*. Et ratio est, quia quamdiu durat moraliter Sacramentum, commutatio censetur ad idem Judicium pertinere, & intra illud fieri; Confessarius enim ex peracto Judicio adhuc memor Confessionis, & status Pœnitentis virtualiter retinet potestatem mitigandi, & commutandi pœnam ad petitionem, & preces ipsius Pœnitentis.

Si autem Confessarius omnino oblitus esset 45
Confessionis, & nullam penitus retineret notitiam status Pœnitentis, non posset Pœnitentiam commutare, nisi repeteretur Confessio, seu saltem Pœnitens rememoraret in confuso sua peccata; quia Confessarius non potest sententiam ferre, nisi cognita causa. *Sic communior*, *& tutior sententia* Henno, Scoti, Valentiæ, Sporer, Suarez, Coninch, & aliorum cum Layman *lib. 5. tract. 6. c. 14. n. 16.* ubi addit, quod secundum hanc probabiliorem sententiam repetenda sit quoque confessio penes eumdem Confessarium adhuc retinentem memoriam peccatorum, seu status pœnitentis, si commutatio postuletur, elapso longo tempore a peracta Confessione, v. g. trium, vel quatuor dierum intervallo, quia cum prioris Sacramentalis Confessionis Judicium legitime absolutum fuerit, & cum eo posterior Pœnitentiæ impositio ob temporis intervallum nullum ordinem gerat, sequitur non fore hanc Pœnitentiam Sacramentalem, seu pertinentem ad Sacramentum Pœnitentiæ, nisi de novo Sacramentalis Confessionis, & absolutionis Judicium instituatur. Sic sane probabilissime Layman tutiora suadens, ut fatetur etiam Sporer *l. c. num.* 586. quamvis ipse cum aliis contrariam sententiam, ut probabilem, & tutam teneat, & defendat, uti tenet & defendit etiam Lugo *disp. 25. n.* 112. & alii plures.

Si commutatio Pœnitentiæ fiat a Confessa- 46
rio diverso ab illo, qui illam imposuit, debet necessario fieri in Confessione, alias, si fieret extra Confessionem, non esset Sacramentalis, & consequenter nulla, quia Confessarius nullam habet Jurisdictionem Sacramentalem in Pœnitentem, nisi dum sedet ut in Tribunali Pœnitentiæ. *Communis & certa*.

An autem ad hoc, ut posterior Confessarius 47
possit in nova Confessione commutare Pœnitentiam prius ab alio impositam, necesse sit, quod ipsi repetantur, & explicentur a Pœnitente illa præterita peccata jam confessa, ob quæ prior Pœnitentia fuit imposita? Variant Doctores; Navarrus enim *in Manual. cap. 6. num.* 22. Tamburin. Tolet. Henriquez, Rodriquez, Emmanuel Sa, & quatuordecim citari a Diana *part. 3. tr. 4. resolut.* 53. *& p. 4. tract. 4. resolut.*

resolut. 241. Sporer *loc. citat. num.* 580. & alii tenent, probabile esse, posse posteriorem Confessarium in nova Confessione commutare illam Pœnitentiam, etiam non auditis præteritis peccatis, ob quæ fuit imposita; quia posterior Confessarius cum sit Judex, & Medicus, potest de tota causa simul judicare juxta præsentem statum, & dispositionem Pœnitentis, pro ut magis videbitur expedire; De tota autem simul causa sufficienter judicat, quando etiam, non repetita pristina Confessione, judicat hic & nunc Pœnitenti non expedire talem Pœnitentiam, sed magis expedire aliam.

48 Communior tamen, & sine dubio probabilior, & tutior sententia, teste ipsomet Sporer *loc. cit. n.* 588. cum Suarez, Contuch, Layman & aliis tenet, non posse Confessarium posteriorem commutare Pœnitentiam, nisi auditis saltem in confuso peccatis prioribus. Sic etiam Lugo *disp.* 25. *num.* 107. cum aliis ibi citatis recte notans etiam, quod ex Auctoribus, qui pro prima sententia afferuntur, multi non eam docent universaliter, sed solum quando subest aliqua gravis, & rationabilis causa. Mastrius *Theolog. moral. disp.* 21. *num.* 295. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 14. *dist.* 10. *q.* 1. *num.* 17. Felix Potestas *loc. cit. q.* 3. *conclus.* 2. *verb. Hic autem controvertitur*, & plurimi alii; Et ratio nostræ conclusionis est, quia Confessarius, ut Judex, non potest ferre sententiam, nisi cognita causa, in nova autem Confessione, quamvis cognoscat causam præsentem, non cognoscit tamen causam præteritam, adeoque non potest disponere de sententia præterita, nisi notitiam saltem in confuso habeat causæ præteritæ; Tum quia Pœnitentia, quam posterior Confessarius imponit pro prioribus peccatis, est Sacramentalis, ergo debet esse pars Sacramenti; sed non potest esse pars Sacramenti, ergo &c. Probatur minor subsumpta, quia non potest esse pars hujus Sacramenti secundi, cum non possit esse pars hujus Sacramenti ea satisfactio, quæ non imponitur pro peccatis confessis in hoc Sacramento, & quorum non datur absolutio; nam satisfactio sequitur Confessionem, & absolutionem; Neque potest esse pars prioris Sacramenti, quia non est ex præcepto, & impositione primi Confessarii, qui fuit ejus Minister, sed ex præcepto, & impositione secundi, seu posterioris Confessarii, qui in dicto casu non est Minister prioris Sacramenti; ergo ea Satisfactio imposita a secundo, seu posteriore Confessario, non est pars illius prioris Sacramenti, adeoque &c.

Adducuntur hic Canones Pœnitentiales, quorum notitia viris Ecclesiasticis est valde necessaria. 49

Sunt enim quædam regulæ directivæ ad Pœnitentias delinquentibus imponendas.

Considerandum est de Canonibus Pœnitentialibus: ad quorum intelligentiam prænotandum est, quod sicut est in scientiis practicis, quæ versantur circa opera, quod sermo in universali est incertus, & dubius, sed cum applicatur ad singularia, incipit quodammodo habere certitudinem, ut qui non considerat circumstantias particulares, potius deviet, quam se rectificet, ut patet in medicina, & scientia morali: Sic est intelligendum in proposito, quod Canones instruunt in generali quomodo est Pœnitentia imponenda: sed descensum ad singularia Presbyteris discretis relinquunt, qui considerant circumstantias Personarum attendentes ad Canones, sicut ad regulas directivas, quia si contra Canones imponant, non recte imponunt. Nulli ego Presbytero licet facere aliquid, quod possit Patrum regulis obviare *dist.* 38. *Nullis*. In Canonibus autem maxime determinatur Pœnitentia quo ad tempus, & magis quam quoad modum: quia illa determinatio est certior, & communior; Hæc Bonaventura. Ut ergo scias qualiter deceat procedere arbitrium Presbyteri, nota regulariter, sicut dictum est supra; septennis est pro peccato mortali Pœnitentia imponenda, & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem, sed magis propter significationem. In veteri enim lege Maria soror Moysi lepra percussa separata fuit extra castra VII. diebus, *Numer.* 12. Maria significat pœnitentem: Interpretatur enim amarum mare. Hæc pœnituit VII. diebus, sed nunc pœnitet VII. annis, quod significatum est *Ezech.* 4. Diem pro anno dedi tibi.

Si quæratur quare Pœnitentia sit aggravata, cum Lex nova sit Lex misericordiæ? Respond. quod hic est major ingratitudo propter majorem gratiam, & major contemptus propter majorem dignitatem novæ Legis, in qua Christi Sanguis est effusus, & gravius peccatum propter statum peccantis, qui debet esse perfectior. Et ulterius satisfactio in Lege nova debet esse perfecta, ut in pristinum statum reducat; Et quia Sol in una die non redit in idem punctum, sed in anno, ideo dies conversus est in annum. Rursum, quia perfectum remedium est in Lege nova, ideo annus multiplicari debet per septem, propter septem dona Spiritus Sancti recuperanda, & propter se-

ſeptem dotes, ſcilicet tres animæ, & quatuor corporis obtinendas. Hujuſmodi autem Pœnitentia non eſt omnibus imponenda, nec tamen eſt infirmanda, ſed eſt inſinuanda, ut cognoſcatur, quam gravis eſt culpa. Hœc Bonaventura. Licet autem pro ſingulis peccatis criminalibus ſit ſtatuta talis Pœnitentia, debet tamen imponi magis, vel minus aſpera, prout majoritas, vel minoritas criminis cum ceteris circumſtantiis hoc expoſcit, ut in ſequentibus patet. A prædicta namque regula excipiuntur plurimi caſus, in quibus propter dignitatem peccantis, vel criminis enormitatem imponitur pœnitentia major, aliquando etiam ex variis cauſis minor. Ad hoc ergo quod Presbyter circa Pœnitentias diſponendo cautius arbitretur, notandi ſunt caſus, in quibus per Canones certæ Pœnitentiæ imponuntur, quos ſcilicet Canones tenetur Presbyter ſcire, ut dictum eſt ſupra. Sunt autem iſti.

Primus eſt, quod ſi Presbyter fornicationem fecerit, Pœnitentiam X. annorum faciat hoc modo, ſcilicet quod ſit incluſus, ſive a ceteris in aliquo loco remotus, ſacco indutus, & humi proſtratus miſericordiam Dei jugiter implorans, primis tribus menſibus a veſpere in veſpera pane, & aqua utatur, exceptis Dominicis diebus, & feſtis præcipuis, in quibus modico vino, piſciculis, & leguminibus recreetur. Elapſis autem ſic tribus primis menſibus, de illo exeat, non tamen in publicum procedat, ne populus in eum ſcandalizetur. Et per hoc videtur, quod in publico crimine loquatur; Poſt hoc, reſumptis viribus aliquantulum, unum annum, & dimidium in pane, & aqua expleat, exceptis Dominicis, & aliis præcipuis Feſtis, in quibus vino, ſagimine, ovis, & caſeo poterit uti: Finito ſic primo anno, & dimidio, particeps ſit Corporis Domini, & ad pacem veniat, & ad Pſalmos cum aliis fratribus canendos in Choro ultimus recipiatur. Ad cornu tamen Altaris non accedat, ſed minorum Ordinum tantum Officia gerat, deinde uſque ad completionem ſeptimi anni tres legitimas ferias, ſcilicet ſecundam, quartam, & ſextam, exceptis diebus Paſchalibus, qui ſunt quinquaginta, in pane, & aqua jejunet. Secundam tamen feriam uno Pſalterio, vel denario, ſi ſit operarius, redimere poterit. Et ſic cum ſeptimum annum compleverit, poteſt eum Epiſcopus ad gradum priſtinum revocare; ita tamen quod in tribus annis ſequentibus ſine ulla redemptione omni ſexta feria in pane, & aqua jejunet. Et eadem Pœnitentia imponenda eſt Presbytero de omnibus aliis peccatis, quæ depoſitionem inducunt. Probantur autem hæc omnia 82. *diſt. Presbyter ſi fornicationem;* quod intelligunt quidam de ſimplici fornicatione, alii forte melius ſecundum Rayn. de adulterio, vel inceſtu: puta, quia cognovit conjugatam, conſanguineam, vel affinem.

Secundus caſus eſt, ſi Presbyter cognovit Filiam ſuam ſpiritualem, quam ſcilicet baptizavit, vel in Baptiſmo, vel in Confirmatione tenuit, vel quæ ſibi confeſſa fuit, debet Pœnitentiam agere XII. annis, & etiam debet deponi, ſi crimen ſit manifeſtum, & peregrinando XV. annis pœniteat, & poſtea Monaſterium intret, tota vita ſua moraturus ibidem. Epiſcopus vero, qui talia commiſit, pœniteat XV. annis. Ipſa vero mulier debet omnia relinquere, & res ſuas pauperibus dare, & converſa uſque ad mortem in Monaſterio Deo ſervire, 30. *qu.* 1. *Si quis Sacerdos*, & *cap. Non debet*.

Tertius eſt, quod quicumque Filiam ſuam ſpiritualem, vel Matrem cognoſcit, ſeptem annis pœniteat, & ſimiliter ei conſentientes, 30. *q.* 3. *Non oportet*.

Quartus eſt, quo qui contrahit cum aliqua alii deſponſata per verba de præſenti, ipſa dimiſſa 40. diebus jejunet in pane, & aqua, & ſequentibus ſeptem annis pœniteat. *De ſponſa duorum*, *Accepiſti*.

Quintus eſt, quod qui cognoſcit duas commatres, vel ſorores, ſive uxor vivat, ſive non, ad minus VII. annis pœniteat, licet plus deberet, 30. *q.* 4. *Si Pater*.

Sextus eſt, quod qui cognoverit Monialem, ſive devotam, X. annis pœniteat, & ſimiliter ipſa ſecundum formam traditam 27. *q.* 1. *De filia*, & *c. Devotam*, in quorum *l. c.* dicitur, quod ſi filia Epiſcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi poſt votum ſolemne contraxerit Matrimonium, non admittitur ad communionem, niſi marito defuncto Pœnitentiam egerit, ſi autem eo vivente deceſſerit, & Pœnitentiam egerit, & communionem petierit, tantum in fine vitæ recipiet eam; in 2. c. dicitur, quod Devota peccans non eſt recipienda in Eccleſia, niſi peccare deſierit, & deſinens egerit Pœnitentiam X. Annis, poſtea recipiatur ad communionem, & antequam in Eccleſia admittatur ad orationem, ad nullius convivium Chriſtianæ mulieris accedat.

Septimus eſt de eo, qui ignoranter cognoſcit duas ſorores, vel Matrem, & Filiam, vel Amitam & Neptem, pœniteat VII. annis, ſi autem ſcienter, perpetuo privetur conjugio, 34. *q.* 1. *Si quis cum duabus*.

Octa-

Octavus est, quod qui duxit in uxorem eam, quam polluit per adulterium, pœniteat V. annis, 31. *q.* 1. *Si qua fuerit vidua.*

Nonus est, quod qui contra naturam peccavit, si sit Clericus, debet deponi, vel Religioni tradi, si corrigibilis appareat, ad perpetuam Pœnitentiam peragendam. Si vero sit Laicus, a cœtu Fidelium usque ad condignam satisfactionem debet fieri alienus, *De excess. Prælat. Clerici.* Hoc enim vitium majus est, quam cognoscere Matrem, 32. *q.* 7. *Adulterii;* & hæc August. Adulterii, inquit, malum vincit fornicationem, vincitur autem ab incestu fornicatio. Pejus enim est cum Matre, quam cum aliena uxore concumbere, sed omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit, ut si vir membro mulieris non ad hoc concesso voluerit uti. *Hæc Aug.* Quocumque autem modo tale factum exerceatur, præter quam inter virum, & feminam ordinate, & in vase debito, vitium contra naturam, & sodomiticum judicatur, ut dicit Rayn.

Decimus est, quod qui coierit cum brutis pœniteat plusquam VII. annis, & similiter pro incestu, 33. *q.* 2. *Hoc ipsum.*

Undecimus est, quod Presbyter qui interest Clandestinis nuptiis triennio suspendatur, & si culpa exegerit, gravius puniatur. *De Cland. despons. Cum inhibitio.*

Duodecimus est, quod qui votum simplex violaverit, pœniteat 3. ann. 27. *dist. Si vir.*

Decimus tertius est, quod qui excommunicatus celebraverit, debet triennio pœnitere, & per 2. 4. & 6. feriam a vino, & carnibus abstinere, 11. *q.* 3. *de His.* De pœna vero degradati celebrantis habetur *dist.* 50. *Accedens.*

Decimus quartus est, quod homicida voluntarius sine spe restitutionis deponitur, & pœniteat VII. annis 50. *dist. Miror.*

Decimus quintus est, quod homicida casualis pœniteat V. ann. & hoc secundum Rayn. si culpa casum præcessit, aliter non, nisi forte ad cautelam, *dist.* 50. *Eos, & duobus cap. seq.*

Decimus sextus est, quod si quis fecerit homicidium propter necessitatem evitabilem pœniteat II. ann. *dist.* 50. *cap. De his Clericis*, quæ licet si inevitabilis esset, in nullo sibi imputaretur, 50. *dist. Quia te.* Quod verum est quoad culpam, sed bonum esset, quod pœniteret quoad cautelam, & innocentiam suam Ecclesiæ ostendendam, *De homic. cap.* 2. *§. ult.* Et secundum Rayn. forte distingui potest in homicidio necessario, sicut in casuali, & utrum culpa præcesserit necessitatem, vel non: *Arg. dist.* 50. *De his, De homicid. Interfecisti.* Sed si quis per insaniam committat homicidium, non ei imputatur, 3. *quæst.* 9. *Judicas:* quin etiam, qui intuitu disciplinæ incaute percutiendo occiderit, deponitur, *De homic. Presbyterum* 15. *quæst.* 1. *Si quis non iratus.* Sed qui ligatum latronem interficit, deponitur, *de homic. Suscepimus.* Qui autem latronem occultum occidit, quum vivum comprehendere potuit, 40. diebus non intret Ecclesiam, & alias pœnitere debet, *De homicidio Interfecisti.* Qui vero Paganum, vel Judæum occidit, pœniteat 40. diebus *dist.* 50. *c. Qui vere odii.*

Decimus septimus est, quod matricida pœniteat X. ann. secundum formam satis aperte traditam 33. *quæst.* 2. *Latorem.* Uxoricidæ vero gravior pœnitentia debet imponi: Talis enim, & qui Dominum occidit, numquam equitat, nec vehiculo portatur, nec Matrimonium contrahit usque ad X. ann. carnes non comedit, nec vinum bibit, & alia, quæ habentur 33. *quæst.* 2. *Admonere, & cap. Quicumque.* Imponitur autem Pœnitentia major uxoricidæ, non quia illud peccatum sit gravius isto, sed quia homines proniores sunt ad occidendum uxores, quam Matres; Majus enim peccatum est occidere Matrem, quam uxorem occidere, ut dicit Bonaventura *in* 4. *sent.* & communiter omnes Doct. Guliel. vero Durand. tenet contrarium *in Repertor.* pro eo quod uxoricidæ imponitur Pœnitentia major. Mihi autem magis placet sententia aliorum; Sed qualem Pœnitentiam agere debent qui filios occidunt? Resp. Aut est certum, quod ipsimet interfecerunt, & sic debet eis imponi Pœnitentia major, quam pro alio homicidio; *Arg. de his, qui filios occiderunt, cap. ult. in text. & gl. & de homicid. Cum juramento, De pœn. dist.* 1. *Aut facta.* In hoc tamen casu vir uxorem recuperat, quam coactus abjuraverat, & ipsa Pœnitentiam agit secundum arbitrium Episcopi, ita quod si habet alios filios, pacifice gubernare possit eos uxor, c. Intelleximus, eod. tit. quod si virum non habet, induci debet, ut intret Religionem, ad quod si non potest induci, tutius est ei dare licentiam nubendi, ut *eod. Tit. c. Veniens.* Et hoc quando timetur de incontinentia, alias non, ut patet 33. *quæst.* 1. *In adolescentia.* Et si pater sit Clericus, ab officio Altaris debet perpetuo abstinere, & ei gravior quam Laico, non tamen publica (nisi veniat in publicum) Pœnitentia debet imponi, *de pœn. Quæsitum.* Aut certum est, quod non interfecerunt sponte, nec in culpa

pa fuerunt, sed casu fortuito contigit; & sic de stricto jure in nullo tenentur. *Arg. De homic. Ex litteris* 2. *c. Joannes*, *&* *c. ult.* Nisi velint ad cautelam pœnitere. In dubio tamen præsumitur, quod non hoc ex certa scientia, sed potius ex incuria provenerit; *De præsumpt. Afferte*. Aut certum est, quod non exhibuerunt omnem diligentiam, quam potuerunt & debuerunt, & sic culpa præcessit casum. Et si sit gravis culpa, ut si posuit puerum in medio utriusque, secundum arbitrium Pœnitentiarii imponitur Pœnitentia V. vel VII. ann. 50. *dist. Si qua femina*, *&* *cap. seq.* *&* *cap. si quis sponte*, occulta, si sit occultum, publica, si sit publicum; & major si in lecto suffocetur, quam si in cunis, & major Presbytero Græco, quam Latino, ut habetur *De Pœnit. Quæsitum*, & licet dispensetur quoad Pœnitentiam, quæ est arbitraria, ut dicitur *ibidem*, non tamen quoad Ordines propter homicidium, quod est delictum enorme, & indispensabile, *dist.* 50. *Miror.* Si autem culpa, quæ præcessit casum, sit levis, ut si posuit puerum in eodem lecto, longe tamen a se, imponitur pœnitentia 3. ann. Secundum hoc intellige illud cap. de infantibus, De his, qui filios occiderunt; Monendi ergo sunt parentes, quod tam tenellos secum in uno non collocent lecto, ne qualibet negligentia interveniente opprimantur, & suffocentur, *ut* 2. *quæst.* 5. *Consuluisti*. Et hoc modo distinguit Host. Ber. cap. de infant. de his, qui filios occiderunt. Quid de illis, qui filios, vel servos suos infantes, vel etiam adultos languidos relegata pietate exponunt? idest extra se ponunt ante Ecclesias, ut aliqui moti misericordia colligant eos? Resp. Tales graviter peccant, quia cum ignoretur sæpe consanguinitas expositorum, contrahere possent Matrimonium cum sorore, vel consanguinea; ideo exponens tenetur de hoc peccato pœnitere, & est puniendus, sicut expositus, si scienter cum tali contraheret, puniretur. *De pœnitent. Officii* secundum Host. Talis enim secundum Rayn. est tamquam homicida judicandus, qui hominem sibi ita conjunctum periculo mortis exponit. Consideratis tamen circumstantiis, & utrum ob hoc mors secuta fuerit, vel non fuerit, Pœnitentia moderanda erit. Erunt autem tales irregulares secundum Rayn. si mors inde sit secuta, quia scilicet fuerunt in culpa eos exponendo, vel alimenta negando; tamen secundum Rom. si in nulla culpa fuissent, quia forte nec eleemosynas quærendo, nec aliter eos alere possent, irregulares non essent, nec peccarent.

Decimus octavus est, quod qui Presbyterum interfecit, pœniteat XII. ann. *De Pœnitent. rem. cap.* 2. de Pœnitentia vero ejus, qui occidit Monachum, vel Clericum, Subdiaconum, vel Diaconum, habetur 17. *quæst.* 4. *Qui occiderit*. De pœnitentia autem ejus, qui machinatur in mortem Domini sui, vel in regimen ejus, habetur 23. *quæst. ult. cap. Si quis*.

Decimus nonus est, quod qui injuste alium ad mortem accusat 40. diebus in pane, & aqua per VII. ann. jejunet, & hoc si accusatus sit occisus. Si autem tantum membrum perdiderit, triennio pœniteat, *de accus. Accusasti*. Host. vero, & Joan. de Deo in jejunando intellexerunt, quod primus pœniteat per VII. ann. quolibet anno jejunando 40. diebus in pane, & aqua, secundus vero per tres ann. Gug. vero Duran. intellexit, prout littera magis sonat, scilicet quod primus jejunabit 40. diebus in pane, & aqua, sive continue, sive interpolate, & per VII. ann. jejunabit, & pœnitebit, non tamen in pane, & aqua, sed ad arbitrium Presbyteri: secundus vero per tres Quadragesimas, prima ante Natalem Domini, secunda ante Pascha, tertia ante S. Joannem, has enim instituit B. Petrus, ut habetur in Chronicis. Jejunabit autem tunc in pane, & aqua; probantur hæc secundum Host. 22. *q.* 5. *c.* 1. 2. *&* 3.

Vigesimus est, quod perjurus 40. diebus in pane, & aqua jejunet, & VII. ann. seq. pœniteat, & semper debet esse in pœnitentia, scilicet interiori; 6. *quæst.* 1. *Quicunque*.

Vigesimus primus est, quod qui compulsus conditionaliter a Domino scienter pejerat, si liber sit, 40. diebus in pane, & aqua, & hoc secundum Gl. intellige vel continue, vel interpolate, pœniteat VII. ann. seq. non tamen in pane, & aqua, ut dicit Gl. Si vero servus sit ejus, qui eum coegerit, tribus Quadragesimis, & legitimis feriis, scilicet 2. 4. & 6. 22. *quæst.* 5. *Qui compulsus*.

Vigesimus secundus est, quod qui pejerat in manu Episcopi, vel in Cruce consecrata, pœniteat 3. ann. Si vero in Cruce non consecrata, uno anno. Qui vero coactus, & ignorans ignorantia juris, & postea cognoscit, pœniteat tribus Quadragesimis; 22. *quæst.* 5. *c.* 2. Qui vero coactus pro vita redimenda, vel qualibet causa, vel necessitate pejerat (quia corpus plusquam animam dilexit) tribus Quadragesimis pœniteat, *eod. q.* 5. *cap. Si quis coactus*. Alii inducunt 3. ann. & unum ex his in pane, & aqua.

Vige-

Vigesimus tertius est, quod qui falsum scienter jurat, vel alium jurare cogit, diebus 40. pœniteat in pane, & aqua & VII. seq. annis nunquam sit sine Pœnitentia, scilicet interiori. Alii etiam si conscii fuerint, similiter pœniteant 22. *q.* 5. *Si quis convictus*.

Vigesimus quartus est, quod qui mensurat in falsa mensura, 30. diebus in pane, & aqua jejunet. De contrah. emp. Ut mensuræ. De pœna vero falsarii Litterarum habetur extr. *cap. Ad audientiam*, *c. Ad falsariorum*, *& de verb. sign. Novimus*.

Vigesimus quintus est, quod qui frangunt Pœnitentiam solemnem, sive redeundo ad crimina priora, vel similia, sive redeundo ad negotiationem, vel militiam sæcularem, quæ sibi fuerint interdicta, sola inter Ecclesiam Fidelibus oratione junguntur, a communione suspenduntur, a Catholicorum conviviis separantur, & pœnitere debent X. ann. & communicant in fine, 33. *qu.* 2. *de his vero*, *& de pœnit. dist.* 5. *Si quis vero*.

Vigesimus sextus est, quod qui canit Missam, & non communicat, debet uno anno pœnitere, & interim Missas non cantare. *De consf. dist.* 2. *Relatum*.

Vigesimus septimus est, quod Presbyter, qui mortuum Clericum involvit in palla Altaris, pœniteat X. annis, & mensibus V. Diaconus vero triennio, & dimidio. *De consec. d.* 1. *Nemo per ignorantiam*.

Vigesimus octavus est, quod qui committit sacrilegium Ecclesiam violando, vel Chrisma, sive Calicem sacrum pollutis manibus accipit, vel similia sacrilegia committit, pœniteat VII annis. Primo anno extra Cœmeterium, quod violavit, consistat. Secundo anno ante fores Ecclesiæ. Tertio in Ecclesia, & in hoc triennio carnes non comedat, vinum non bibat, nisi in Pascha, vel Natali, non offerat, nec communionem accipiat. Quarto anno communicabit, & in illo, & in V. & VI. & in VII. tribus feriis a carnibus, & vino abstineat jejunando, 12. *q.* 2. *De viro*. Comburens autem Ecclesiam, XV. annis pœniteat, & eam restituat, 17. *q.* 4. *cap. Si quis*. De pœna vero raptoris, sive furis rei Ecclesiasticæ, & de pœna furis, & effractoris tam Clerici, quam Laici, habetur, *cap. Pecunia*, *& cap. Si quis Clericus ead. cauf.* 17. *q.* 4.

Vigesimus nonus est, quod si parentes frangunt sponsalia filiorum, a communione triennio separentur, & similiter filii si sint in culpa. Si tamen filii secundum promissionem factam contraxerint, excusantur utique, scilicet quoad pœnam Ecclesiæ, sed non quoad reatum ex quo dederunt operam in contrarium, 31. *qu.* 3. *Si quis parentes*, *arg. de pœn. d.* 1. *Si cui*.

Trigesimus est, quod qui blasphemaverit publice Deum, vel aliquam Sanctorum, & maxime Beatissimam Virginem Mariam, illi debet Episcopus hanc Pœnitentiam injungere, scilicet ut VII. diebus Dominicis præ foribus Ecclesiæ in manifesto, dum Missa cantatur, axistat, & ultimo illorum dierum Dominicorum pallium, & calceamenta deponat, & corrigiam ligatam circa collum habeat, & septem præcedentibus sextis feriis in pane, & aqua jejunet Ecclesiam nullatenus ingressurus; & quolibet prædictorum dierum tres pauperes, vel duos, vel saltem unum reficiat, si potest, & si non potest, hæc pœna in aliam commutetur: quod si renuarit agere omnia supradicta, interdicatur sibi Ecclesia, & in morte priventur Ecclesiastica sepultura. *De maled. Statuimus*. Item blasphemus, si dives fuerit, 40. alloquin 30. vel 20. & si ad hoc non sufficit, quinque solidorum usualis monatæ pœna mulctetur, nullamque misericordiam in hoc habiturus, ut dicitur *ibidem*, scilicet quin solvat quinque solidos, quos si non habet, currat per Civitatem, vel commutetur in pœnam aliam temporalem. Hæc autem pœna solvetur ei, qui condemnat, idest Potestati sæculari: Hanc enim pœnam temporalem præcepit Papa imponi per Potestatem temporalem; quod si neglexerit, per Episcopum præcipitur cogi. *Hæc Host.* Habet autem prædicta pœna locum secundum Gof. cum quis blasphemat non ex ira, vel abrietate, vel dementia, quia tunc cum eo mitius ageretur, 2. *q.* 3. *Si quis iratus*. Secundum vero Host. hæc pœna est specialitar inducta contra eos, qui Deum blasphemant ex ira; Non enim aliquis da levi blasphemat Deum, nisi iratus. Tanta tamen posset esse iracundia, quod æquiparetur dementiæ, & tunc illud quod dicit Gof. locum possat habere. *Hæc Host.*

Quod si quis juret per caput, vel per ventrem, vel capillum; Resp. Host. quod si faciat hoc affirmando, vel jurando, non habet locum hæc pœna: Secus est si faciat hoc detestando, vel vituperando, licet iratus. Item secundum Gof. & Host. hæc, quæ dicuntur da pœna temporali, fiunt Judice pro tribunali sedente. In Judicio autam animæ Presbyter discretus molliendo rigorem dispensare poterit ex causa circa pœnam spiritualem superiorem, 26. *q.* 7. *Pœnitent. Hæc Host.* Item blasphemus Clericus, ma-

maxime Presbyter cogatur ad veniam postulandam: quod si noluerit, degradetur, *d. 46. Cler.*

Notandum vero, quod blasphemus secundum Leges est decapitandus, ut *in Auth. Ut non lux contra nat. circa med. coll.* 6. Secundum vero Canonem antiquum Clericus erat degradandus, & Laicus excommunicandus, 22. *qu.* 1. *Si quis per capillum*. Hodie vero Laicus aget Pœnitentiam supradictam, scilicet illius Canonis *Statuimus*, & hoc si publice blasphemavit. Si enim occulte, non pœnitebit publice, ut puto: Clericus vero hodie est corrigendus pœna arbitraria, & occulta, non illa, quæ est publica. Clericus enim publice non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit, vel sæpius hoc commiserit, locum habet pœna Legis, scilicet ut Laicus decapitetur in Foro Civili, & in Canonico anathematizetur, idest, Ingressus Ecclesiæ sibi interdicatur, & in morte privetur Ecclesiastica sepultura. Clericus vero degradetur. *Hæc Host. tit. de maled.*

Trigesimus primus est de Presbytero, qui revelat Confessionem, quod de jure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinari. *Pœnit. dist. 6. Sacerdos.*

Trigesimus secundus est, quod qui in dicendis Horis Canonicis, & aliis Officiis Divinis discrepat a consuetudine propriæ Metropolitanæ Ecclesiæ, VI. mensibus privatur communione, si hoc accidat ex contemptu 12. *d. de his.*

Trigesimus tertius est, quod Episcopus, qui ordinat sine justa causa Clericum invitum, aut reclamantem, vel penitus invitum, absolute suspenditur uno anno, 74. *dist. Episcopus.*

Trigesimus quartus est, quod Episcopus, qui correctionem de venditione Ministeriorum dissimulat, 2. mensibus, Presbyter 4. Diaconus 3. Subdiaconus, & ceteri ad arbitrium Judicis pœnitere debent, 1. *quæst.* 1. *Quidquid invisibilis.*

Trigesimus quintus est, quod sortilegus 40. diebus pœniteat. *De sortil. In tabulis.*

Trigesimus sextus est, quod qui videt in astrolabio, pœniteat 2. ann. *De sort. Ex tuarum.*

Trigesimus septimus si est, stilla Sanguinis Altaris cadet super terram, vel aliquid aliud propter negligentiam Presbyteri, debet Presbyter pœnitere 40. diebus; si cecidit super pallio Altaris, pœniteat 4. diebus, *de conf. dist.* 2. *cap. Si per negligentiam.*

Trigesimus octavus est, quod si aliquis evomit Eucharistiam propter ebrietatem, & voracitatem, si Laicus, pœniteat 40. diebus, si Clericus, vel Monachus, vel Presbyter, vel Diaconus pœniteat 70. diebus, si Episcopus pœniteat 90. diebus; Et debet evomitura comburi, & juxta Altare collocari. Si vero causa infirmitatis evomerit, 7. diebus pœniteat. *De conf. dist.* 2. *Si per ebrietatem.*

Trigesimus nonus est, quando mus corrodit, vel comedit Corpus Christi; de Pœnitentia hujus casus vide *cap. Qui bene* 94. *dist.* 2. *de consecrat.*

Quadragesimus est, quod qui domum, vel aream voluntarie succendit, sublata, vel incensa omnia restituat, & 3. ann. pœniteat. *De injur. Si quis domum.* Canon tamen dicit quod si ex odio, vel injuria hoc fecerit, excommunicari debet, nec absolvi, donec satisfecerit, & juraverit, quod ignem de cetero non apponet. Imponitur autem sibi, ut Hierosolymam, vel in Hispaniam vadat in Dei servitio anno integro ibi moraturus. Si quis autem Archiepiscopus, vel Episcopus hoc relaxaverit, damnum restituat, & ab Officio Episcopali per annum abstineat, 23. *quæst.* 8. *Pessimam.* Hodie autem postquam sunt denuntiati non possunt nisi per Sedem Apostolicam absolvi, tract. *De sent. excom. Tua nos.* Immo text. loquitur de incendiariis indistincte postquam sunt publicati, & Ber. hoc idem dicit expresse, & Gratian. *ext. de sent. excom. in* 6. *Quicumque* & Gof. licet Rom. contrarium dicat. Secundum autem Leges qui in Civitate data opera incendium fecerit, si sit humilis, subjicitur bestiis; si sit in aliquo gradu, decapitatur, vel in insulam relegatur, *ff. de incend. ruin. naufrag. l. fin.* Qui vero alibi, ut Villis, vel Castris remissis ibidem ædes positas combusserit, si hoc dolo fecerit, comburitur. Et hoc intelligendum cum Host. si sit humilis. Si autem hoc ex sua negligentia contigerit, resarciet damnum, vel si minus idoneus sit, parum, vel leviter castigetur, & nomine ædium omne ædificium continetur, ut ibidem dicitur: *Qui ædes.*

Quadragesimus primus est, quod qui dederit, vel acceperit communionem ab Hæretico, & nesciverit hoc esse prohibitum ab Ecclesia, & postea intelligit, pœniteat uno anno, si autem scivit, & neglexit, pœniteat X. ann. vel secundum quosdam 7. vel secundum alios 5. Qui vero permittit Hæreticum Missam celebrare in Ecclesia Catholica per ignorantiam juris, pœniteat 40. diebus; Si pro reverentia ejus, per annum pœniteat. Si pro damnatione Ecclesiæ Catholicæ, & pro consuetudine Romanorum, projiciatur ab Ecclesia sicut Hæreti-

ticus, si sit impœnitens, alioquin pœniteat X. ann. Si autem relicta Ecclesia ad Hæreticos transierit, & alios ad hoc induxerit, pœniteat XII. ann. 3. extra Ecclesiam, 7. inter audientes, 2. extra Communionem, & sic XII. anno communionem, sive oblationem percipiat, 24. *q.* 1. *Si quis dederit*.

Quadragesimus secundus est, quod patronus qui res Ecclesiæ dilapidat, uno anno pœniteat, 16. *q.* 7. *cap. Filiis*.

Quadragesimus tertius est, quod qui domum suam magicis, & incantationibus lustrat, vel aliud facit, & qui ei hoc consuluit, annis V. pœniteat, 6. *q.* 8. *qui divinationes*, *& c. Non liceat*.

Quadragesimus quartus est, quod qui pacem cum proximo suo non facere jurat, anno uno pœniteat, & ad pacem redeat, 22. *q.* 4. *Qui Sacramento*.

Quadragesimus quintus est, quod pro perjurio, adulterio, homicidio dantur pro Pœnitentia regulariter 7. anni, & similiter pro fornicatione, licet non ita aspera Pœnitentia injungitur, 22. *q.* 1. *Prædicandum* 33. *q.* 2. *Hoc ipsum*.

Quadragesimus sextus est, quod qui scienter rebaptizatur, 7. ann. pœniteat, & feria 4. & 6. in pane, & aqua jejunando, tres quadragesimas facit, & hoc si fecit pro Hæresi introducenda. Si autem pro munditia, 1. pro salute corporis obtinenda, *tract. de Apost. cap.* 2. tribus annis pœniteat. *De conf. dist.* 4. *Qui bis*, & talis qui bis baptizatur, vel confirmatur, sit de foro Ecclesiæ, & cogitur fieri irregularis *dist.* 84. *Dictum est*. De pœna autem talium habetur *De conf. dist.* 4. *eos*, cujus capituli sententiam prætermitto gratia brevitatis.

Quadragesimus septimus est, quod qui uxorem adulteram cognoscit, antequam pœniteat, 3. ann. pœniteat, *cap. Si quis*, 6. *caus.* 32. *q.* 1. Qui vero cognoscit eam pœnitentem, ante pœnitentiam peractam, pœniteat 2. ann. *c. Si quis* 4. *caus.* 32. *q.* 1. Quomodo vero Pœnitentia injungenda sit mulieri partum alterius supponenti, vel etiam de non suo viro concipienti, habetur *de Pœnit. & rem. Officii*.

Ad regulas igitur prædictas inspiciendo potest studiosus indagator procedere ad pœnitentias pro diversis criminibus secundum Canones imponendas, & ex causa consideratis circumstantiis, ut dictum est supra, moderari poterit eas, & licet ab ipso omnes circumstantiæ sint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitates personæ, & præcipue utrum sit persona obnoxia alicui aliquo vinculo servitutis. Nam circa tales personas cavere debet pro posse Presbyter, ne talem pœnitentiam eis imponat, per quam illis, quibus sunt adstrictæ, præjudicium fiat, maxime circa conjugatos, unde si servus sit, & amore peccaverit obediens Domino suo in atrocioribus, est mitius puniendus, 22. *q.* 5. *Qui compulsus*, obedire tamen non tenebatur in talibus, 11. *q.* 3. *Si Dominus*. Si autem voluntarie peccaverit, corpore punietur, etiam acrius, quam alius, 24. *q.* 1. *Qui contra pacem*. Nec est servo injungenda peregrinatio, per quam Dominus ejus, qui non est in culpa, illius servitio defraudetur. *De sent. excomm. Relatum*. Si vero liber sit, tota Pœnitentia Canonis, si potest facere, debet imponi, 26. *q.* 7. *Sacerdos Pœnitentiam*: sed ex causa poterit eam Presbyter moderari.

Considerandum etiam erit, utrum sit Persona nova in Fide, quia novis in Fide minor debet etiam Pœnitentia imponi, *de Pœnitent. & rem. Deus qui*. Et similiter considerandæ erunt aliæ personarum circumstantiæ, de quibus ad præsens supersedeo gratia brevitatis.

Sciendum autem, quod in foro Pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ 2. 4. & 6. *Dist.* 82. *Presbyter*, *de conf. dist.* 3. *jejunia*. Aliqui tamen ut dicit Rom. pro secunda feria ponunt Sabbatum.

Insuper notandum est, quod si Pœnitentia in pane, & aqua imponatur non habenti panem, potest loco panis leguminibus, & pisciculis vesci, & etiam aliis, si necessitas illud requirat, *de Pœnitent. & rem. Licet in text. & gl. alias non licet*.

Notandum etiam secundum Joan. Si Pœnitentia sit imposita a Canone, liberatur quis a jejunio dando Denarium, vel legendo Psalterium propria auctoritate. Innoc. vero dicit, quod jejunia necessaria, ut quatuor temporum, & hujusmodi, non possunt redimi, nisi subsit rationabilis causa, voluntaria vero redimi possunt etiam sine auctoritate Superioris.

Ad hoc etiam nota; quod ubi imponitur Pœnitentia aliquot annorum, sive Quadragesimarum, nec additur quomodo quis debeat pœnitere, hoc relinquitur arbitrio Presbyteri, cum Pœnitentiæ sint arbitrariæ, ut dictum est supra. Ipse enim Presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam, secundum *can.* 50. *dist. De his Clericis*, *de hom. cap.* 2. & in multis aliis jur. & sic intelligitur illud *De accus. Accusasti*, & *de spons. Dilectus*, & similia. *Expliciunt Canones Pœnitentiales*.

Subnectitur hic pœnitentia solita imponi ob 50
violatam Immunitatem Ecclesiasticam, prout habe-

habetur ex variis Decretis ejusdem Sacræ Congreg. collectis a D. Pietro Andrea Riccio in sua Synopsi verb. *Pœnitentia*.

51 Quando Ecclesia violata non potest reintegrari, vel quia extractus fuit occisus, vel quia Reus in Ecclesia ipsa fuit occisus, vel ex alio actu irretractabili, in absolutione a Censuris imponitur pro Pœnitentia eleemosyna facienda Ecclesiæ violatæ, convertenda, vel in vas Sacrum, vel in lampadem argenteam, vel in supellectilem ad perpetuam rei memoriam. *Sacra Congregatio Immunitat. in Salernitana* 28. *Octobris* 1628. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 110. *in Rossanen.* 26. *Maii* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 128. *in Mutinen.* 17. *Januarii* 1640. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 118. *in Neapolitana* 5. *Martii* 1641. *d. lib. pag.* 140. *in Pinnen.* 16. *Decemb.* 1664. *lib. Decret. Rocci pag.* 607. *in Vicana* 16. *Junii* 1673. *lib.* 1. *Decret. Alt. p.* 813. *in Meliten.* 16. *Februar.* 1676. *ibi pag.* 1064. *in Papien.* 5. *Martii* 1675. *ibi pag.* 1071. *in Chelmen. in Polonia* 29. *Maii* 1696. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 25.

52 Sic occidentes existentem in Campanili Ecclesiæ absolvuntur, facta prius eleemosyna Ecclesiæ violatæ. *Eadem Sacra Congreg. Immun. in Feretrana* 3. *Octobris* 1673. *lib.* 1. *decret. Alt. pag.* 851.

53 In absolutione a Censuris ob extractionem dolosam imponitur salutaris Pœnitentia, sed non in enumerata pecunia, data jam reintegratione Ecclesiæ, & satisfactione Partis. *Eadem Sacra Congr. Immun. in Hydruntina* 22. *Octobris* 1692. *lib. Decret. Grimaldi pag.* 213.

54 Prævia eleemosyna Ecclesiæ spoliatæ in summa arbitrio Archiepiscopi, & præcepto de non accedendo saltem per quinque annos ad Terram Longobucis, Archiepiscopi arbitrio Milites Campaneæ absolvuntur publice præ foribus Ecclesiæ, impositis gravibus, & publicis Pœnitentiis. *Eadem Sac. Congreg. Immun. in Rossanen.* 2. *Octob.* 1703. *Decret. Vall. pag.* 524.

55 Rex Catholicus pro reparatione Immunitatis Ecclesiæ S. Laurentii Excurialis violatæ per extractionem violentam Marchionis de Valensuele elargitur, intuitu omnium culpabilium ad hoc, ut possint obtinere absolutionem a Censuris incursis, eleemosynam viginti quatuor mille *Pezze da otto*, ut dicitur, applicandam in confectione Reliquiarii pro Reliquiis S. Laurentii apponendi in dict. Ecclesia ad publicam, & perpetuam rei memoriam. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Toletana* 18. *Febr.* 1678. *lib.* 2. *Decret. Alt. pag.* 1533.

56 Ad complacendum simpliciter Majestati Regis Catholici instantis apud Sanctissimum, quod Gubernator, & alii declarati excommunicati ob extractionem violentam mulieris ab Ecclesia, & deinde fustigatæ per Civitatem, Sanctissimus permittit, ut possint absolvi, non adimpletis conditionibus, seu Pœnitentiis appositis in facultate eos absolvendi, nempe quod Gubernator abstineret per unum mensem ab exercitio suorum Officiorum, ut se gereret tamquam excommunicatum, ut solveret Ecclesiæ violatæ centum duplas, & alii aliam summam, solum quod ad pœnam pecuniariam remisit ad arbitrium omnino Episcopi. *Eadem Sac. Congreg. Immunit. in Placentina* 20. *Martii* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 275.

Aliquando Violatori Immunitatis Ecclesiast. in absolutione a Censuris imponitur Pœnitentia visitandi septem Ecclesias Urbis. *Eadem Sacra Congr. Immun. in Beneventana* 7. *Maii* 1630. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 39. 57

Aliquando imponitur Pœnitentia Gubernatori in absolutione a Censuris habens tractum successivum ratione exempli. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Aprutina* 9. *Aug.* 1639. *l.* 3. *Decret. Paul. p.* 39. 58

Ministri, & Satellites Regiæ Audientiæ absolvuntur in forma publica, & impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus ob extractionem. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Beneventana* 13. *Decemb.* 1692. *lib.* 1. *Decr. Vall. part.* 10. *in Cosentina* 28. *Maii* 1695. *d. l. p.* 192. *& alibi.* 59

Attento accessu ad Urbem remittitur Censuratus Ordinario, ut absolvat impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus. *Eadem Sac. Cong. Immun. in Aversf.* 19. *April. d. A. & l. p.* 183. *in Alben.* 4. *Maii* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vall. pag.* 285. 60

Prævio consensu Partis, & obligatione de parendo Mandatis Ecclesiæ super restitutione extracti facta alteri Ecclesiæ, quam spoliatæ, impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus, & præstita obligatione jurata de non amplius incurrendo in similia ob extractionem Confugiti factam ab Ecclesia Parochiali, absolvitur Potestas Oppidi N. private, sed servata forma, alii vero in forma consueta, & publice. *Eadem Sac. Congr. Immun. in Regien.* 3. *Sept.* 1695. *l.* 1. *Dec. Vall. pag.* 214. 61

Arbitrio Emin. Episcopi, prævia erogatione eleemosynæ Ecclesiæ spoliatæ in summa ab eodem Eminentissimo arbitranda, servata forma, & impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus absolvitur Gubernator ob extractionem. *Eadem Sac. Cong. Immun. in Aversana* 17. *Maii* 1695. *l.* 1. *Decr. Vall. p.* 191. 62

Præ-

63 Prævia cautione quatenus possit dari per Oratorem, attenta ejus paupertate, sin minus prævia obligatione de reficiendis damnis, absolvitur in forma consueta ob extractionem Confugiti ab Ecclesia, impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus. *Ead. Sacra Congr. Immun. in Sab.* 16. *Nov.* 1695. *d. l. p.* 157.

64 Injungitur Episcopo, qui vigore facultatis absolverat Judicem Censuratum ob violatam Immunitatem, cum Pœnitentia salutari, ut removeat Pœnam privationis Officii, uti improportionatam. *Eadem Sacra Congreg. Immun. in Balneor.* 16. *Dec.* 1630. *l.* 2. *Dec. Paul. pag.* 57.

65 Censurati ob attentatam extractionem ab Ecclesia absolvuntur impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus. *Eadem Sacr. Cong. Immun. in Minerbin.* 26. *Decemb.* 1693. *lib.* 1. *Dec. Vall. pag.* 96. *in Sutrina* 20. *Augusti* 1695. *d. lib. pag.* 210.

66 Baroncellus, & Socii Executores Curiæ Laicæ ob dolosam extractionem absolvuntur, impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus. *Eadem Sac. Congreg. Immun. in Hydruntina* 22. *Octob.* 1692. *lib. Decr. Grim. p.* 213. *in Spoletana* 20. *Februar.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 106. *in Nucerina* 22. *Junii dict. Ann. & lib. pagin.* 130.

67 Officiales Regiæ Audientiæ Salerni absolvuntur arbitrio Episcopi in forma Ecclesiæ, impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus ob carcerationem exempti. *Eadem Sac. Cong. Immun. in Caputaquen.* 24. *Julii* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vall. pag.* 136.

68 . Item Affictuarii, & Executores Curiæ Laicalis, qui carceraverant operarios cujusdam Parochi. *Eadem Sacra Congregat. Immun. in Theanen.* 1. *Martii* 1694. *ibi pag.* 170. *in Urb.* 12. *Decembr.* 1693. *d. lib. pag.* 93. *in Theanen.* 4. *Sept.* 1703. *lib.* 3. *Decr. Vall. p.* 512. *in Milit.* 20. *Februar.* 1694. *lib.* 1. *Decr. Vall. pag.* 106.

69 Notarius, qui scribendo processum cooperatus est ad carcerationem Sacerdotis factam de ordine Judicis Laici absolvitur impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus. *Eadem Sac. Cong. Immun. in Placentin. in Hispania* 24. *Februar.* 1694. *d. lib. p.* 107. *in Egitanien.* 23. *Januar.* 1694. *ibi pag.* 101.

70 In forma Ecclesiæ impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus Executores Curiæ Laicæ ob tentatam Carcerationem Cursoris Curiæ Episcopalis absolvuntur. *Eadem Sacra Congregat. Immunitat. in Anglon.* 19. *Jul.* 1695. *d. lib. pag.* 203.

71 Satellites Regiæ Audientiæ ob vexationes Clerico illatas absolvuntur in forma publica impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Cosentina* 28. *Maii* 1695. *l.* 1. *Decr. Vall. p.* 192.

72 Ministri, & Officiales Curiæ Laicæ ob recognitionem corporis delicti, etsi ignoranter, ut asserunt, factam super Sacerdote occiso, absolvuntur impositis gravibus Pœnitentiis salutaribus. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Alatriana* 13. *April.* 1696. *d. l. p.* 182.

73 Birruarius percutiens Religiosum absolvitur, impositis gravibus, & publicis Pœnitentiis salutaribus in forma Ecclesiæ arbitrio Episcopi, & adimpletis conditionibus expressis in Litteris sub die 23. Decembris præteriti. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Brundusina* 7. *Aprilis* 1694. *l.* 1. *Decr. Vallemani pag.* 115.

74 In casu necessitatis Presbyteri Græci Catholici possunt latinos absolvere, debent tamen uti forma absolutionis in Concilio Generali Florentino præscripta. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 57. incipient. *Et si Pastoralis* §. 5.

75 Extra necessitatis casum prudentiæ & arbitrio Ordinariorum relinquitur, ut Presbyteri Græci Albanenses Latinorum etiam Confessiones excipere valeant. Idem *ibid.*

76 Sacerdotes Græci Conjugati possunt, & Curam suscipere Parochiarum, & Parochianorum suorum confessiones audire. Idem *ibid.*

77 In Pœnitentiæ Sacramenti administratione damnatur, & prohibetur sub gravissimis pœnis perversa praxis introducta exquirendi a pœnitentibus complicum nomina, & denegandi absolutionem, nisi illa manifestent. Idem t. 2. Constitut. 8. incip. *Ubi primum*. Vide *tom.* 2. verb. *Confessarius*, & verb. *Complex*.

APPENDIX

Sive novus de Pœnitentia Articulus, Romani Theologi.

1 Novum, Amice Lector, tibi offero de Pœnitentia articulum, ne nimium distrahi cogaris notulis, & animadversionibus, quas variis secundi, & tertii articuli locis, subjiciendas monuere Censores; & ut per certa, ac peritioribus Theologis nostris probata principia, securiorem, ac veram de hominis per pœnitentiam reconciliatione, doctrinam, proponam, & explicem. Si quæ vero a Lucio nostro asserta, aut falsa, aut minus tuta pronuncio, ne putes, me probo, atque docto viro, fratrique meo dilectissimo detractum quidpiam voluis-

luisse. Moveor enim ad ita scribendum, cum ut Censorum jussa faciam, tum etiam indito quoque mihi veritatis amore, ac studio quodam, quo ferri me sentio ad vulgandam, ac omnibus, quoad fieri possit, explicandam puriorem Ethicam Christianam, ac tutam æternæ salutis viam: Et opiniones, quas noto, non Patris Lucii sunt, sed Lacroixii, Vivæ, Tamburini, Sporerii, aliorumque hujus sursuris Auctorum, quorum ipse opiniones fideliter recenset. Ut autem ad rem veniam, primum de dolore, deinde de confessionis integritate, ac demum de satisfactione.

2 I. Ut autem intelligas, quinam, & qualis esse debeat dolor necessarius ad obtinendam per pœnitentiam remissionem peccatorum, operæ pretium duxi perspicue exponere, in quo virtus pœnitentiæ consistat, quæ teste Tridentina Synodo *sess.* 14. *c.* 4. ad impetrandam veniam peccatorum quovis tempore necessaria fuit; & quæ necessariam illam dispositionem constituit, quæ in pœnitente desideratur, ut per absolutionem Sacramentalem justificationem obtineat. Est itaque virtus Pœnitentiæ, *sincera hominis ad Deum conversio, qua peccata commissa detestatur, & odio habet propter Deum, cum gravi animi dolore, & cum firmo proposito deinceps non peccandi, sed malam vitæ consuetudinem, corruptosque mores emendandi, &*
3 *spe veniæ a Dei misericordia consequendæ.* Dubitari non potest, quin pœnitentia virtus sit proprie dicta: quæ enim divina lege præcipiuntur, ad virtutem proprie dictam pertinent. Nil vero frequentius in sacris litteris præcipitur, quam de perpetratis flagitiis pœnitentia. Ezechielis 18. habetur: *Convertimini, ait Dominus Deus, & agite pœnitentiam de omnibus iniquitatibus vestris:* Matthæi 3. *Pœnitentiam agite.... facite fructus dignos pœnitentiæ.* Et, ut alia mittam, Lucæ 6. legitur: *Cœpit Jesus prædicare, & dicere: Agite pœnitentiam.* Deinde dolor de peccatis eo modo, & fine conceptus, ut extrema declinet, nequit non esse virtutis actus, ut inquit S. Thomas 3. *part. q.* 85. *art.* 1. qui enim lætantur cum male fecerint, peccant, ac peccant itidem, qui ita dolent, ut in desperationem se conjiciant, ut Cain, & Judas. Dolor ergo ad leges æquitatis, & Christianæ moderationis mensuram conceptus, actus virtutis est. Virtus autem hæc non generalis, sed peculiaris est, & revocatur ad justitiam commutantem. Nam pœnitentia dolet de malo commisso, quatenus est offensa Dei, cujus læsum jus reparare conatur. Violati vero alterius juris compensatio, ad justitiam commutantem attinet. Cum vero pro illata Deo injuria ad æqualitatem satisfacere, atque compensare peccator nequeat, cum sit incapax, ac debeat tantum, quantum potest, ac Deus exigit, compensare, ideo a Theologis non pars subjectiva, sed potentialis tantum justitiæ commutantis appellatur.

II. Virtus autem hæc non acquisita est hu- 4
manis actibus, ut justitia, fortitudo &c. sed gratuito infusa a Deo est, ut sunt virtutes Theologicæ, fides, spes, & caritas. Hæc enim veritas aperta revelata in Scripturis est. Jerem. xxxi. dicitur: *Converte me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi pœnitentiam;* Ezechiel sic Deum loquentem inducit: *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri.... & dabo vobis cor carneum.... & faciam, ut in præceptis meis ambuletis.* Hinc Concil. Trident. *sess.* 6. *can.* 8. hanc veritatem definivit: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificatibnis gratia conferatur, anathema sit.* Illa enim virtus infusa dicitur, inquit S. Thomas 3. *part. qu.* 85. *art.* 5. quam Deus in nobis sine nobis, non tamen sine nobis dispositive cooperantibus, in primis producit. Ejusmodi est habitus pœnitentiæ, ut ex Scripturarum testimoniis constat.

III. Pœnitentia hæc necessaria est necessita- 5
te medii, & necessitate divini præcepti, ut ex divini Scripturis patet; Matth. 4. inquit: *Cœpit Jesus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.* Item Lucas *Act.* 3. *Pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra;* Iterum Lucas in Evang. *cap.* 13. inquit: *Si pœnitentiam non egeritis, omnes simul peribitis.*

Adducta testimonia, & alia plurima, quæ 6
brevitatis studio omitto, necessitatem tum medii, tum præcepti evincunt. Nam illud dicitur necessarium necessitate medii, sine quo obtineri finis nequit. Porro æterna salus, quæ est hominis finis, ita a pœnitentia pendet, ut sine ea haberi non possit. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes simul peribitis.* Hanc veritatem definivit Concilium Tridentinum *sess.* 14. *cap.* 1. his verbis: *Fuit quidem pœnitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, & justitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui baptismi Sacramento ablui petivissent, ut perversitate abjecta, & emendata, tantam Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolo-*

re

re detestarentur. Pœnitentia igitur ante omnem legem scriptam fuit peccatoribus necessaria ad salutem, atque adeo necessaria necessitate medii, & quidem intrinseci, cum sit natura sua cum fine conjuncta. Quamobrem Tertullianus *lib. de pœnit. cap.* 11. ait: *Deus post tot ac tanta delicta humanæ temeritatis a principe generis humani auspicata, post condemnatum hominem, post ejectum e paradiso, mortique subjectum, cum rursus ad suam misericordiam maturavisset, jam inde in semetipso pœnitentiam dedicasset*. Accedit etiam evidens ex ipsa naturæ lege depromptum argumentum. Nam homo per peccatum fit a Deo aversus: Deum injuria afficit; legis transgressione Deum ipsum contemnit; ac secundum incommutabiles providentiæ, ac justitiæ leges, fit iræ ac divinæ vindictæ obnoxius. Ergo ut Deo reconcilietur, converti per pœnitentiam ad ipsum debet, compensare quantum potest illatam injuriam, sese paratum exhibere ad legem, & Dei voluntatem faciendam, ac punire in semetipso peccatum, per quod divinæ justitiæ iram atque vindictam subire oportebat. Idem enim exigunt incommutabiles divinæ providentiæ, & justitiæ leges, secundum quas homo, hominisque voluntas divinæ voluntati perfecte subjecta esse debet, ac summum Deo honorem deferre.

7 IV. Gradus, per quos pervenimus ad pœnitentiæ virtutem, sex a Theologis designantur cum S. Thoma 3. *part. q.* 84. *art.* 5. ubi hæc habet: *Dicendum, quod de pænitentia loqui possumus dupliciter. Uno modo quantum ad habitum; & sic immediate a Deo infunditur sine nobis principaliter operantibus, non tamen sine nobis dispositive cooperantibus per aliquos actus. Alio modo possumus loqui de pœnitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium est Dei operatio convertentis cor, secundum illud Thren. ult.* Converte nos Domine ad te, & convertemur. *Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum a peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniæ consequendæ assumit propositum emendandi. Quintus actus est motus caritatis, quo alicui peccatum displicet secundum seipsum, & non jam propter supplicia. Sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert*. Eamdem doctrinam confirmat Tridentina Synodus *sess.* 6. *cap.* 6. atque facile Sacrarum scripturarum oraculis comprobamus. Nam Joannis 15. Christus ait: *Sine me nihil potestis facere*, & c. 4. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*; quamobrem Concilium Trident. *sess.* 6. *can.* 3. ita definivit: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema*
sit. Dogma itaque catholicum est, veram pœ- 8
nitentiam a Dei operatione, sive Sancti Spi-
ritus impulsu initium sumere. Secundo huic 9
succedit fidei motus. Ad Hebræos enim 11.
Paulus scribit: *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit*. Est enim fides virtutum omnium fundamentum, religionis principium, conversionis peccatoris initium, ac prima justificationis ra-
dix. Hæc præcedit pœnitentiam, non vero con- 10
stituit, nec ejusdem pars est, ut perperam
commenti sunt Novatores. Fidem sequitur ti- 11
mor servilis; cum enim per fidem Deus exhibeatur remunerator bonorum, ac malorum vindex, qui iis paravit æterna supplicia, fide posita, terror in peccatore oritur æternorum suppliciorum, quo terrore utiliter concutitur, ut ait Tridentina Synodus, & a peccatis retrahi-
tur. Timorem hunc non esse malum, sed uti- 12
lem adversus hæreticos facile demonstramus, nam a superno fidei motu oritur, atque a peccato hominem revocat; quamobrem in sacris litteris commendatur, atque præcipitur. Nam Ecclesiastici 1. habetur: *Timor Domini expellit peccatum: Nam qui sine timore est, non poterit justificari*. Et Christus Dominus Matthæi 10. *vers.* 28. hunc timorem præcipit, *Timete eum*, loquens, *qui potest, & animam, & cor-*
pus perdere in gehennam. Quartus gradus est 13
motus spei, quam concipimus, dum servili illo timore concussi ad divinam misericordiam confugientes, confidimus Deum nobis propter Christum propitium fore: qua spe erecti vi-
tam, & mores emendare constituimus. Quin- 14
tus motus est caritatis, quo peccatum displicet pœnitenti secundum seipsum, & quatenus Dei summe boni offensa est, vel propter suam turpitudinem, non suppliciorum metu: *Sicque Deum tamquam justitiæ fontem diligere incipit*, ut loquitur Tridentinum. Pœnitens enim superna illa spe erectus, ad peccati turpitudinem, ac summam Dei bonitatem attendens, peccatum detestatur, quod Dei offensa est, & ob propriam turpitudinem, *quod ad caritatem pertinet*, ut ait S. Thomas 3. *p. quæst.* 85. *art.*
5. *ad* 1. Atque hinc sextus oritur gradus, qui 15
motus timoris filialis appellatur, quo pœni-

tens Deum tamquam patrem optimum revereri incipit, atque ob reverentiam erga beneficentissimum Parentem offensæ illatæ satisfactionem offert, atque in seipso peccatum punire constituit.

16 V. Motus isti, quos ex Tridentino, & S. Thoma descripsi, non sunt omnes ita absolute necessarii, ut omnes explicite, & formaliter requirantur; Sed posito gratiæ prævenientis motu, qui semper est formaliter necessarius, cæteri in unico formali actu comprehendi valent. Potest enim unico instanti peccator converti, ut patet in conversione Sancti Pauli Apostoli. Ideo autem Tridentinum, & Sanctus Thomas post alios Patres ejusmodi actus in œconomia pœnitentiæ enumerant, quia juxta consuetum divinæ providentiæ cursum hoc ordine concurrunt ad justificationem. Motus isti veri meriti rationem ad justificationem obtinendam non habent, prout præcedunt justificationem: nam gratia ipsa justificans, est principium meriti. Porro motus isti, qui justificationis gratiam præcedunt, sunt dispositiones veluti materiales, quæ nobis consentientibus, & per Dei gratiam operantibus, in animam introducuntur, & iisdem ad justificationis gratiam per merita Christi Jesu obtinendam præparamur. Quæ doctrina traditur a Synodo Tridentina *sess. 6. capit.* 8. his verbis: *Cum vero Apostolus dicit justificari hominem per fidem, & gratis; ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit, & expressit, ut scilicet per fidem ideo justificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire: gratis autem justificari ideo dicimur, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur: Si enim gratia est, jam non ex operibus: alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia jam non est gratia.*

17 VI. Hactenus de pœnitentiæ virtute hominibus in mortale aliquod peccatum lapsis quovis tempore necessaria; ut ex dictis liquet, atque ex definitione Concilii Tridentini *sess.* 14. *ca-*
18 *pit.* 1. Nunc de pœnitentiæ Sacramento agendum est, quod a Christo Domino institutum est, ut per juridicam Sacerdotis absolutionem homini contrito, & confesso remittantur peccata post baptismum commissa. Singulari hoc beneficio, quo Ecclesiam suam Christus Dominus ornavit, atque munivit, potestatem faciendo Sacerdotibus remittendi per absolutionem Sacramentalem peccata, homines peccatores a virtutis pœnitentiæ exercitio non liberantur, sed novo potius titulo, novoque incitamento ad illam exercendam ferventius stimulantur. Tum quia Sacramenta ad perficiendas, non ad infirmandas virtutes destinata sunt; tum quia, hæc, peculiaria beneficia cum sint, homines adstringere debent ad gratum quoque animum ob nova suscepta beneficia exhibendum per ferventius virtutis exercitium; tum demum, quia, cum in pœnitentiæ Sacramento ad alios virtutis actus, per quos homo ad reconciliationem disponitur, addita sit peccatorum confessio, quæ affectu verecundiæ, atque confusione inde orta, plurimum confert ad detestationem peccati, facile intelligere est Christum Dominum voluisse, ut institutum a se Sacramentum pœnitentiæ, novos stimulos afferret ad detestanda peccata, ac ferventius exercendam pœnitentiæ virtutem. Sacramentum 19
ergo pœnitentiæ institutum a Christo Domino fuit ad fovendam perficiendamque virtutem pœnitentiæ, non vero ad attenuandam, & ad supplendum per virtutem clavium perfectæ contritionis defectum. Audiantur verba Catechismi Concilii Tridentini *part.* 2. *de pœnitentia* §. 46. *Ut enim hoc concedamus*, inquit, *Contritione peccata deleri, quis ignorat, illam adeo vehementem, acrem, intensam esse oportere, ut doloris acerbitas cum scelerum magnitudine æquari conferrique possit?* Hæc est contritio caritate perfecta, qua justificatur peccator absque actuali Sacramenti susceptione, cum solo illius voto. De imperfecta vero subdit: *At quoniam pauci admodum ad hunc gradum pervenirent, fiebat etiam, ut a paucissimis hac via peccatorum venia speranda esset. Quare necesse fuit, ut clementissimus Dominus faciliori ratione communi hominum rationi consuleret, quod quidem admirabili consilio effecit, cum claves Regni Cœlestis Ecclesiæ tradidit. Etenim ex Fidei Catholicæ doctrina, omnibus credendum, & constanter affirmandum est: Si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa doleat, simulque in posterum non peccare constituat, & si hujusmodi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam veniam satis esse possit, ei tamen, cum peccata Sacerdoti rite confessus fuerit, vi clavium scelera omnia remitti ac condonari: ut merito a sanctissimis viris Patribus nostris celebratum sit, Ecclesiæ clavibus aditum in Cœlum aperiri: de quo nemini dubitare fas est, cum a Florentino Concilio decretum legamus, Pœnitentiæ effectum esse absolutionem a peccatis.* Vides ergo, Sacramento pœnitentiæ fovere, atque perficere virtutem,

at-

atque virtutis conatus augere potius, quàm infirmare debere, in eo vero ipsius beneficium repositum esse, ut vehementis, acris, intensæque contritionis defectum suppleat, conferendo absolutionis beneficio justificationem etiam illi, qui non vehementem, acrem, & intensam, sed remissam, & imperfectam Contritionem habeat. Hac ratione faciliorem reddit communitati credentium remissionem peccatorum, cum valde difficile sit vehementem, acrem, intensumque illum contritionis motum concipere, quo extra Sacramentum homines justifi-
20 centur. Hæc notata, ac fusius explicata sunt, ut videas, quam inepte philosophentur, qui pro extollenda clavium virtute, ac efficacia Sacramenti, obligationem ineundæ pœnitentiæ ita in peccatoribus minuunt, ut disponi illum posse credant ad absolutionem recipiendam sine ullo divini amoris actu, quo se a creaturis aversi, & conversi ad Deum profiteantur.

21 VII. Sacramentum pœnitentiæ suam, ut Sacramenta reliqua, materiam habet. Hæc vero duplex est, remota, & proxima. Materia remota sunt peccata detestanda, & destruenda; Nam sicut ligna ignis materiam dicimus, quia igni consumenda subjiciuntur, ita Theologi peccata, quæ clavium virtuti, ac pœnitentiæ Sacramento supponuntur, ut deleantur, materiam Sacramenti pœnitentiæ appellant. Peccata vero, quæ post Baptismum committuntur, proprie materiam Sacramenti Pœnitentiæ constituunt; Mortalia materiam necessariam, venialia vero materiam tantum sufficientem; cum absque confessione Sacramentali, aut ejus voto, atque Sacerdotis absolutione remitti possint. Media autem, quibus remissio peccatorum venialium confertur, sunt fervor caritatis; Sacramenta vivorum; & Sacramentalia, quatenus sint cum motu detestationis peccatorum conjuncta, ut confessio generalis, tunsio pectoris, & oratio Dominica: vel cum motu reverentiæ in Deum, resque divinas, ut Benedictio Episcopalis, aspersio Aquæ Benedictæ, Oratio in Ecclesia consecrata, & alia hujusmodi. Dixi *cum detestatione peccatorum conjuncta*, quia remitti nunquam possunt peccata etiam venialia, quandiu voluntas illis adhæret; quamobrem ait S. Thomas, ne Martyrium quidem venialia peccata delere: *Si actualiter voluntatem peccato inveneris inhærentem*. Sacramentalia ergo, ac vivorum Sacramenta ad venialium remissionem conducunt, quatenus *inclinant*, inquit idem Doctor Angelicus, *animam ad motum Pœnitentiæ, qui est detestatio peccatorum, implicite, vel explicite*.

VIII. Materia proxima hujus Sacramenti vocantur actus Pœnitentis, per quos delenda peccata subjiciuntur potestati clavium, ac satisfactione puniuntur. Sunt autem hujusmodi actus, cordis contritio, oris confessio, atque operis satisfactio. Primum de contritione, deinceps de confessione, ac demum de satisfactione dicemus. Hic tamen obiter notare juvat, tres antedictos actus a Florentina Synodo non Materiam, sed *quasi materiam* appellari, quia Scotistæ, aliique Theologi, ac viri gravissimi, ajunt quidem, tres illos actus necessario in Sacramento pœnitentiæ requiri, ut Sacramentum ex effectu sit integrum, sive esse materiam, circa quam proxime, & objective pœnitentia occupatur; sed negant ad integritatem substantialem pertinere, aut intrinsece Sacramentum ipsum componere; Doctor enim Subtilis *in* 4. *dis.* 14. *q.* 4. *&* *dis.* 16. *q.* 1. hujus Sacramenti essentiam in sola absolutione reposuit, itaut, quatenus ritus sensibilis est, pro materia, quatenus vero remissionem peccatorum significat, haberi pro forma debeat. Nec opinio hæc fuit unquam ab Ecclesia improbata, aut censura ulla notari potest. 22

IX. Contritio, inquit *Trid. Syn. sess.* 14. *c.* 4. quæ primum locum inter actus pœnitentis habet: *Animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius, & in homine post Baptismum lapso, ita demum præparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua conjunctus sit, quæ ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur*. Declarat igitur S. Synodus, hanc contritionem non solum cessationem a peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem, sed veteris etiam odium continere. Perpende quæso Concilii declarationem. Ait, contritionem, quæ necessaria est ad præparandum hominem in Sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum, detestationem peccatorum, propositum non peccandi *sive novæ vitæ propositum, & inchoationem* continere atque exprimere. Vide ergo 1. 23
num sustineri possit illa Probabilistarum opinio, quæ ait, non requiri in pœnitente propositum expressum de non peccando de cætero, sed implicitum sufficere, illud scilicet, quod dolor ipse, ac detestatio peccatorum in se involvit. Nam Concilium duo hæc expresse postulat, ut pœnitens detestetur peccatum, & propositum habeat non peccandi de cætero; cessationem a peccato; & vitæ novæ proposi- 24
tum.

tum . Satis ergo superque declarat , necessa-
riam in pœnitente esse expressam peccati de-
testationem , ac expressum quoque propositum
non peccandi de cetero , quod novæ vitæ in-
25 choationem contineat . Concilii ergo menti
repugnat benigna illa Casuistarum opinio, quæ
solum implicitum propositum sufficere affirmat.
2. Num novæ vitæ propositum , & inchoatio
haberi possit sine caritatis initio : Cum enim
caritas , & amor Dei vita hominis spiritualis
sit , cujus privatio mors spiritualis hominis
nuncupatur, non videtur hominem pœniten-
tem novam inchoare posse vitam , quin ali-
quem in se Dei amorem , atque caritatis ini-
tium habeat ; & quin primum , omnium ma-
ximum Dei mandatum servare incipiat . Sed
de iis paulo infra :
26 X. Contritio ab eodem Concilio *cap. citato*,
27 dividitur in perfectam & imperfectam . Perfe-
ctam vocat, quæ ex caritate perfecta concipi-
tur , quæ etsi hominem Deo reconciliat prius-
quam etiam hoc Sacramentum actu suscipiat ,
declarat tamen reconciliationem ipsi contritioni
sine Sacramenti voto non esse adscribendam :
28 imperfectam vero , quæ attritio dicitur, eam ,
quæ *vel ex turpitudinis peccati consideratione ,
vel ex gehennæ , & pœnarum metu communiter
concipitur;* Hæc, si voluntatem peccandi exclu-
dat, cum spe veniæ, non solum non facit ho-
minem hypocritam, & magis peccatorem, sed
etiam donum Dei est , & Spiritus Sancti , im-
pulsus , non adhuc quidem inhabitantis , sed
tantum moventis, quo Pœnitens adjutus, viam
sibi ad justitiam parat . Et quamvis sine Sa-
cramento Pœnitentiæ per se ad justificationem
perducere peccatorem nequeat ; tamen eum ad
Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impe-
29 trandam disponit . Ad imperfectam contritionem
sive attritionem quod attinet , observare neces-
se est primum , attritionem naturalem , id est
quam rationes mere naturales excitant , & quæ
solis naturæ viribus concipitur , non sufficere ,
etiam cum Sacramento Pœnitentiæ , ad homi-
nem Deo reconciliandum ; opposita enim opi-
30 nio damnata fuit ab Innocentio XI. Deinde
nequidem attritionem illam sufficere , qua quis
doleat de peccato, quatenus offensa Dei &c. si
peccandi voluntatem , & peccati affectum non
excludat ; attritio enim necessariam ad recon-
ciliandum hominem in Sacramento Pœniten-
tiæ detestationem secum ferre debet de pec-
cato commisso , cum proposito non peccandi
de cætero, ac vitæ veteris odium & vitæ novæ
propositum , & inchoationem : ubi vero pec-
candi voluntas , & peccati affectus non exclu-
datur , verum non peccandi propositum deest ,
verum peccati odium desideratur , nec efficax
propositum adest , neque efficax novæ vitæ in-
choatio, ut consideranti patet . Denique obser- 31
vate est , attritionem ex turpitudinis peccati
consideratione , atque ex gehennæ , & pœna-
rum metu conceptam , utilem esse , atque ad
justificationem disponere , ut est a Concilio
Tridentino adversus Lutheranos definitum . Id-
que constat etiam ex iis , quæ supra nos de
timore disputavimus. At aliud est, utilem esse,
atque disponere ad justificationem , & aliud
sufficientem esse . Nam fides utilis sane est,
atque disponit , sola vero non sufficit ; spes
quoque inter utiles dispositiones recensetur, sed
nec hæc etiam cum fide conjuncta sufficit. Etsi
ergo dolor ex metu illo conceptus utilis sit ,
atque disponat , non inde perspicue sequitur ,
dolorem hujusmodi cum ipsa fide , & spe con-
junctum sufficientem esse ad hominem Deo re-
conciliandum in Sacramento . Quamobrem ju-
re meritoque disputant Theologi , num attritio
necessaria in Sacramento Pœnitentiæ , sine Dei
amore saltem inchoato sufficiens sit ad justifi-
cationem obtinendam .
XI. Supervacaneum autem existimo disputa- 32
re , num in Sacramento requiratur contritio
perfecta, falsam enim opinionem id asserentem
communiter omnes Theologi existimant . At 33
neque in Concilio Tridentino , neque alio Ec-
clesiæ Decreto hæc sententia proscripta unquam
fuit. Præfatam sententiam gravissimi Theologi
ante Concilium Tridentinum propugnarunt :
Hugo a S. Vittore *lib. 2. de Sacram. par. 15.
cap.* 8. Richardus Victorinus *lib. de potest. ab-
solvend. cap.* 7. Robertus Pullus *de Sacram. p.*
5. *c.* 13. Innocentius III. *in Psalm. 2. pœnit.*
Guillelmus Antisiodorensis *in Sum.* Albertus
Magnus *in 4. sentent. distinct.* 17. & 18. Ale-
xander Alensis *par. 4. Sum. qu. 8. memb.* 1. S.
Raymundus *lib. 3. de pœnitent.* §. 8. Vincentius
Bellovacensis *lib. 8. specul. Histor. cap.* 34. S.
Bonaventura *in 4. dist. 81. par. 1. art. 2. qu.* 1.
S. Bernardinus Senensis *tom. 2. Serm. 27. de con-
fess.* Gabriel Biel *in 4. dist. 14. quæst. 11. artic.*
2. Alphonsus Tostatus *cap. 5. Defensorii* , Guil-
lelmus Pepinus *serm. 5. in Cœna Domini* , in-
quit : *Regula generalis Theologorum est , quod
Confessor neminem debet absolvere , quem non cre-
dit verisimiliter a Deo absolutum* . Nemo Theo-
logorum tribus integris sæculis ante Tridenti-
num notam hæresis huic sententiæ impendit ,
neque in Conciliis Lateranensi IV. Lugdunensi
II. Viennensi , Constantiensi , Basiliensi , Flo-
rentino de eadem , querela aliqua mota fuit .
Im-

Immo nec ipsum Concilium Tridentinum aliquam in eamdem censuram tulit, ut testatur Cardinalis Pallavicinus *lib. 4. hist. cap. 10.* atque gravissimi Theologi, qui eidem Concilio interfuere, Andreas Vega, *lib. 13. in Concil. Trid. c. 33.* Richardus Tapperus, ut colligitur ex historia *Conc. Trid. lib. 2. cap. 10.* Dominicus Soto *in 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 2.*

34 Relata sententia de perfecta contritione, quæ culpam deleat, non ita facile cum potestate clavium componi valet; quamvis hæc duo variis viis consociare illius Auctores studeant. Idcirco omnes Theologi jure nunc hanc sententiam rejiciunt, non quod sit ab Ecclesia peculiari decreto proscripta; sed quia reipsa falsa est, & clavium potestati derogare videtur. Si plura hac de re cupis legas P. Drue *tom. 2. lib. 2. cap. 3.*

35 XII. Hæc præmittenda duximus, ut facilius Lectores intelligant, quænam cavenda, ac aliqua reprehensione digna habeantur *in 2. & 3. articulo de pœnitentia;* Itaque *nume-*
36 *ro 13. secundi articuli* exponitur, atque probatur eodem opinio, qui cum Lacroixio, aliisque benignioribus Theologis tuentur, *sufficere in pœnitentia dolorem de peccatis ob metum pœnarum temporalium, ut a Deo immissarum, vel immittendarum;* qui ergo de peccato ea unice de causa doleat, quia timet, vel morbum gallicum, vel carcerem, vel famem, vel infamiam, vel gravem infirmitatem, quam peccati causa a Deo inflictam, vel infligendam credat, satis superque paratus est ad obtinendam in Sacramento Pœnitentiæ justificationem. Ita ne, mi Luci, fideles pœnitentes instruendos putas? Nihil aliud ab homine exposces, qui ad te peccata manifestaturus accedat? At Innocentii XI. decreto sancitum est, non licere, ubi de valore Sacramenti agitur, sequi opinionem probabilissimam, relicta tutiori. Igitur cum, te fatente, probabilitatis lineam non excedat assertio de sufficientia hujus timoris, ut Pontificio decreto obsequaris, cogeris obligare pœnitentem ad novum, & perfectiorem dolorem concipiendum. Sed quid, si levissima etiam sit probabilitas? Nam graviores Theologi opinionem istam pro laxa, atque falsa omnino habent. Et quidem jure atque merito ita opinari videntur. Primum, quia Concilium Tridentinum, utilem attritionem describens ex metu pœnarum conceptam, ait *ex gehennæ, & pœnarum metu*. Alias ergo pœnas cum gehenna conjungit, hoc est cum pœna æterna, quæ propria peccati mortalis pœna est, quæque per fidem unice proponitur, non vero per sensus, perque rerum sensibilium amorem, quo ad aversanda, & timenda mala temporalia trahimus. Deinde Concilium Tridentinum dolorem disponentem ad justificationem in Sacramento ex supernaturali motivo, atque ex supremo S. Spiritus impulsu, concipi oportere declarat. Supernus vero Divini Spiritus impulsus, hominem a terrenis, & temporalibus retrahit, atque ad cœlestia & æterna vocat, & dirigit. Id adeo certum est, ut in controversiam revocari nequeat. Dum ergo homo detestando peccatum, sistit in timore, vel carceris, vel infamiæ, vel morbi gallici, aut etiam temporariæ mortis, qua se a Deo punitum iri metuat, dubitari prudenter poterit, timorem illum non esse ex impulsu supernæ gratiæ, sed ex proprio potius, & humano illo amore, quo natura hominis impetu quodam mala hæc refugit, & aversatur. Atque hæc nostra conjectura consona est Christi Domini sententiæ, qui Matthei 10. utilem Discipulis suis timorem demonstrans, inquit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed timete eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in gehennam*. Monet itaque Servator noster, ne timorem illum concipiamus, & foveamus, qui pro objecto habeat mala temporalia, quorum mors extremum est, sed illum tantum, quo a gehenna, & æterna pœna retrahimur. Quorsum vero hoc, nisi quia timor ille infirmæ semper, aut ferme semper humanitatis est motus; hic vero superni illius Spiritus, qui per fidem æternas pœnas demonstrat, & quo ad Cælestia, & æterna dirigimur? Et sane debita peccato mortali pœna æterna est, non temporaria; qua de causa apposite Concilium Tridentinum pœnarum metum cum metu gehennæ copulavit; scilicet, ut intelligeremus, primarium hominis peccatoris objectum timoris, æternas esse pœnas, pœnas vero reliquas, veluti illius consectaria. Non diffiteor, utilem esse posse hujusmodi timorem, cum retrahere aliquo modo hominem a peccato possit, ac excitare illum ad æternas pœnas considerandas, quarum timore intimius, atque validius concutitur. Sed hunc tantum timorem sufficere, probare nullo modo possumus. Distinguat ergo Lucius *inter utilem, & sufficientem:* non enim quæcumque utilia sunt, ea sufficiunt ad justificationem obtinendam. Nec ad rem facit Ninivitarum, quod ipse affert, exemplum: ii enim utiliter timore concussi dicuntur a Concilio Tridentino; sed quis dicat, timorem tantum pœnæ temporalis concepisse, cum Jonas Civitatis ex-

P 4 ter-

terminium, mortem, ac divinam illis minitatus fuerit vindictam, & cum ex iis concepto timore utiliter concussi fuerint? Videndum etiam qua ratione utiliter concussi fuerint. Non alia sane ratione, nisi quia ex hujusmodi timore moti sunt ad considerandam Divinam misericordiam, in qua spem veniæ collocaverunt, & ad considerandam Divinam justitiam, cujus deinceps amore conversi sunt de via sua mala, hoc est facti sunt aversi a creatura, & conversi ad Creatorem, qua unice via obtinere tunc poterant justificationem. Accedit etiam, quod de Ninivitis legatur: *Vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala &c.* Deus porro nullam rationem habet operum in ordine ad justificationem, nisi procedant ex fide, quæ per dilectionem operatur. Ut enim ait S. Augustinus *serm.* 88. *alias* 50. *de Verbis Domini cap.* 2. *Adde caritatem, prosunt omnia; detrahe caritatem, nihil prosunt cætera.*

XIII. Non solum dolorem ob metum pœnæ temporariæ insufficientem habemus ad justificationem obtinendam; sed dubitamus etiam de sufficientia doloris ex solo metu gehennæ concepti, aut ex turpitudinis peccati consideratione, si initialis ille amor non accedat, quo homo aversus a peccato & creatura, & conversus ad Deum esse incipiat, & quo novam illam vitam inchoet, quam a Tridentina Synodo commemoratam diximus. Et cum in Sacramentis conficiendis, tutam sectari teneamur viam post laudatum Innocentii XI. decretum, contendimus, teneri Confessarios ad hortandos pœnitentes, ut conentur, ex aliquo saltem initiali Dei amore, dolorem de peccatis concipere. Si opinio hæc asserens probabilis sit, nemo dubitat ad id teneri. Quid vero, si probabilior quoque sit? At ita se res habet, ut facile quisque intelliget, dum serio attendat ad vera, atque solida Theologiæ principia. Nos hic pauca primum dicemus de servili timore gehennæ, ac de dolore ex turpitudinis peccati consideratione; deinde de initialis amoris necessitate.

38 XIV. Jam diximus servilem gehennæ timorem bonum, atque utilem esse motum, quo scilicet homines utiliter concutiuntur, ac retra-
39 huntur a peccatis. Ostendendum nunc est, utilem hujusmodi timorem ad justificandum hominem cum Sacramento neutiquam sufficere. Id autem ostenditur primo, quia nova est, nec duobus sæculis vetustior doctrina, quæ asserit sufficientem esse hujusmodi timorem, ut docet Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 7. *c.* 12. *num.* 6. inquiens: *Quamvis ante Tridentinum communiter Theologi docuerint, ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam satis esse contritionem imperfectam, quam jam tum attritionem nuncupabant, attritionis tamen nomine nunquam dolorem intellexerunt de peccatis, aliunde excitatum, quam ex motivo caritatis, seu omnino sejunctum ab aliquo saltem remisso, tenui, debili, seu initiali amore benevolo Dei.* Si nova est in Theologia doctrina de sufficientia timoris servilis; ergo suspecta, & minus tuta; cum vera doctrina sit ea, quam per manus Patrum ex Apostolis a Christo Domino deductam, Ecclesia, atque antiquiores Theologi acceperunt. Deinde dolor disponens ad justificationem ex Concilio Tridentino loco supra citato debet excludere voluntatem peccandi; cum voluntate enim peccandi vera virtus pœnitentiæ consistere nequit; atqui dolor ex metu gehennæ, sive gehennæ timor, quod idem est, voluntatem peccandi non excludit; timor enim, ut pluries docuit Augustinus, ac alii tradidere Patres, *manum cobibet, non animum*. En verba Augustini *Concione* 25. *in psal.* 118. *Timor, quo non amatur justitia, sed timetur pœna, servilis est, & ideo non crucifigit carnem. Vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas.* Similia habent Gregorius Magnus *in lib. Moral. cap.* 27. atque alibi, S. Bernardus *Epist.* 11. aliique Patres. Ex Theologis sufficient S. Thomas, & S. Bonaventura: Doctor enim Angelicus 2. 2. *q.* 19. *art.* 9. ait: *Timor servilis non est numerandus inter septem dona Spiritus S. licet sit a Spiritu S.* quia, ut Augustinus dicit *in lib. de natura, & gratia c.* 57. *potest habere annexam voluntatem peccandi: dona autem Spiritus S. non possunt esse cum voluntate peccandi, quia non sunt sine caritate:* S. Bonaventura 3. *sententiarum dist.* 34. *quæst.* 1. *de timore n.* 59. affirmat, *metu suppliciorum æternorum, & Divinæ justitiæ, hominem cessare a peccatorum perpetratione, sed non omnino a voluntate*, & *quæst.* 2. *n.* 65. expresse ait, *manere voluntatem peccandi in habitu & radice* in eo, qui a peccato abstineat ob timorem pœnæ. Timor ergo hujusmodi voluntatem peccandi non excludit. Denique dolor, 40
quo homo ad pœnitentiam, & justificationem præparatur, cordis conversionem secum ferre debet: ut enim per peccatum fit homo aversus a Deo, & conversus ad creaturam, ita per pœnitentiam aversus a peccato, & a creatura fieri debet, & conversus ad Deum; *Offensa peccati mortalis*, inquit S. Thomas 3. *part. quæst.* 86. *art.* 2. *procedit ex hoc, quod voluntas bo-*

hominis est aversa a Deo, per conversionem ad aliquod bonum commutabile, unde requiritur ad remissionem Divinæ offensæ, quod voluntas hominis sic immutetur, ut convertatur ad Deum cum detestatione conversionis prædictæ, & proposito emendandi. Atqui conversio hæc solo timore gehennæ fieri non potest, tum quia conversio hæc debet esse motus contrarius conversioni ad creaturam; motus autem huic conversioni contrarius, non est nisi conversio ad Deum per amorem: hinc S. Thomas *lib. 4. contra Gentes c. 71. Mens nostra*, inquit, *debite ad Deum converti non potest sine caritate*. Tum etiam quia non habetur vera ad Deum conversio, quin illi restituatur, quod per injuriam ablatum fuit. Itaque cum homo peccando debitum Deo amorem creaturis tribuerit, manifestum est, non posse ad reconciliationem disponi, nisi avertendo se a creaturis, ac se convertendo per amorem ad ipsum Deum. Et sane perridicula res videtur, hominem, qui peccavit detrahendo Deo debitum amorem, reconciliationem cum eo per pœnitentiam exposcere, & ne quidem amoris initium reddere eidem oportere. Tum demum quia impossibile est converti hominem ad Deum posse, quandiu in ipso homine prædominans creaturæ amor incalescat; hic enim amor malus cum sit, nequit cum vera ad Deum conversione componi, & cum hujusmodi conversio aliqualem a creatura aversionem, & debitam humanæ voluntatis Deo subjectionem secum ferre debeat, manifestum est, cum prædominante sui ipsius amore conciliari in homine non posse: atqui quandiu ex solo gehennæ metu homo de peccato dolet, in se ipso creaturæ, ac sui ipsius prædominantem amorem gerit; nam sine amore, qui vita cordis est, esse homo non potest, ut Auctor libri de substantia dilectionis, & S. Fulgentius *lib. 1. ad Monim.* aperte tradunt. Ergo cum in homine amor Dei non statuatur, necesse est, ut Creaturæ amor prævaleat. Et sane, undenam metus mali in homine oritur, nisi ex prædominante sui ipsius amore, quo quidquid ei malum exhibeatur
40 aversatur, & fugit? Ex quo apparet, hominem per timorem retrahi potius a Deo, quam eidem per debitam obedientiam subjici, ac per actum voluntatis ad ipsum converti. Opus ergo est dilectione aliqua, qua amare incipiat Divinam bonitatem atque justitiam, ut homo ad Deum conversus dicatur. Audiat ergo Lucius noster Alexandrum Alensem, qui *in 4. qu. 17. art. 6.* hæc de servili timore habet: *Dico, quod timor est principium remotum* (pœnitentiæ) *quia ex hoc quod pœnam timet, desistit ab actione peccati, sed nondum justificatur. Sed post incipit* (pœnitens) *moveri in Deum per amorem, & sic timor est principium remotum, amor vero propinquum*. Et in Speculo animæ: *Timor*, inquit, *semper cum mortali peccato est, scilicet cum quis dimittit peccatum facere solummodo ratione pœnæ*. Et in libro *de 7. donis Spiritus S. cap. 1. Timor servilis non mutat voluntatem in bonum, licet criminis impediat executionem*. Disponit itaque timor, sed non sufficit ad justificationem obtinendam, sicut fides, & spes disponunt, sed non sufficiunt.

XV. Venio nunc ad attritionem ex turpitudine peccati conceptam. Triplex in peccato turpitudo concipitur, 1. in eo consistit, quod peccatum v. g. furti res sit in humana societate probrosa, & ignominia plena. 2. Peccato ipsi intima est in quantum peccatum natura difforme est, & honestati, ac rationi, animæque nostræ pulchritudini contrarium; atque ita furtum turpe sua natura est. 3. Denique peccati turpitudo in oppositione consistit peccati cum justitia, & sanctitate Dei; dubitari enim non potest quin turpe sit, quod Dei sanctitati ejusque æternæ legi contrarium est. Jam vero, si quis de peccato doleat, quia sibi propriæque æstimationi noxium est, non peccatum, sed propriæ famæ jacturam detestatur, & gemit. Itaque conversus ad Deum dici nequit. Item qui peccatum detestatur, quia honestati repugnat, ac propriæ animæ pulchritudinem deformat, nec alio altiori motivo de patratis iniquitatibus affligitur; is constituit in se ipso finem suum, ideoque vere pœnitens dici nequit; immo novum peccatis suis superbiæ crimen addit; Audi Augustinum *lib. 5. de Civitate Dei cap. 20. Cum anima*, inquit, *in se delectatur, nondum re incommutabili delectatur, & ideo adhuc superba est, quia se pro summo habet, cum Superior sit Deus*. Superest ergo, ut solus ille dolor vere ad justificationem in Sacramento obtinendam disponat, qui ex turpitudinis peccati consideratione concipitur, quatenus Deo, fonti sanctitatis infinitæ displicet, ejusque incommutabili justitiæ contrarium est. Non potest vero hic dolor esse, sine aliquo Dei amore, immo ex amore ipso, velut ex causa ac principio nascitur, quod erit ex iis, quæ dicenda supersunt, certissimum. 42

XVI. Contritio ergo imperfecta, sive attritio, quæ hominem proxime disponit ad justificationem in Sacramento pœnitentiæ, amorem Dei sive caritatem initialem, qua Deum dilige- 43

gete

gere incipiat veluti omnis justitiæ fontem, necessario ferre secum debet. Ne a sodalium meorum doctrina recessisse videar, præter Alensis, & S. Bonaventuræ auctoritates, supra recensitas, in medium hic afferre duxi, primum S. Bernardini Senensis, deinde Doctoris subtilis sententias. Ille itaque ait: *Qui conteritur principaliter propter timorem inferni, & non propter amorem Dei, non est in statu salutis, quia non dolet amore Dei, sed amore sui, ut si cessaret damnatio ex propria culpa, cessaret & contritio illa. Licet ad veram contritionem concurrat dolor humilians, debet tamen concurrere amor inflammans: unde, etsi in peccatore initiet timor pœnæ, superveniens tamen amor talem timorem debet repellere.* Scotus vero *in* 4. *Sententiar. distinct.* 18. *Contritio ad hoc ut sit dispositio ex congruo ad receptionem gratiæ, oportet, quod sit voluntaria detestatio, & debita circumstantia finis: quod homo pœniteat, non solum propter timorem pœnæ, sed timore filiali*..... Et ibidem *dist.* 20. *quæst. unica*, inquit: *Ad hoc, quod displicentia valeat, & sit ordinata, oportet, quod sit debite circumstantiata, & maxime circumstantia finis, & principii active principalis, ut scilicet sit voluntaria propter Deum.... oportet non solum timere judicem, sed diligere: ut enim dolere possit commissa,* (Judex Deus) *arbitrii libertatem quæris, non necessitatem, caritatem non timorem.*
44 In hanc opinionem propensos fuisse Tridentinos Patres facile patet; licet enim controversiam hanc definire noluerint, ut habemus ex ejusdem Concilii historia, tamen præferre voluisse videntur opinionem adstruentem necessariam esse aliquam Dei dilectionem, ut homines proxime ad justificationem disponantur; habent enim *sess.* 6. *cap.* 6. homines adultos justificari, *Dum peccatores se esse intelligentes a Divinæ justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Si hæc desiderantur in baptismo, quanto magis in pœnitentia, quæ a Tridentinis laboriosus baptismus nuncupatur? Atque hinc apparet, injuria Auctorem Bibliothecæ *num.* 14. secundi articuli concludere ex Tridentino, sufficientem esse timorem servilem in Sacramento pœnitentiæ, quia Patres dixerant, per hunc peccatorem *utiliter concuti*: Qua enim ratione utiliter concutiatur, expositi Concilii verbis declaratur. Fides Deum veluti supremum Judicem exhibet peccatori, qui per æterna supplicia puniri velit homines letali culpa gravatos: hæc repræsentatio timorem in homine excitat suppliciorum, per quem a peccato eorumdem causa retrahitur, & qui amorem in hominem excitat concupiscentiæ, quo Deum sibi propitium, ac bonum fore optat: tum spes sequitur, quæ amori concupiscentiæ, sive desiderio antedicto juxta doctrinam S. Thomæ 1. 2. *qu.* 25. *art.* 2. *addit quemdam conatum, & quandam elevationem animi ad consequendum bonum arduum*, quo sensu Concilium dixit, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi per Christum propitium fore: elevato deoique in spem animo, Deus summe bonus, & summe justus exhibetur, quo fit, ut contritus homo, diligere Divinam bonitatem, & justitiam incipiat, Deum nempe veluti totius rectitudinis, sive justitiæ fontem; & hujusmodi amor est novæ ille vitæ inchoatio, de qua Tridentinum loquitur, & efficax novæ vitæ propositum, quod consistere in homine sine Dei summe boni dilectione non potest.

XVII. Ex his facile liquet, quam æqua sit censura Cleri Gallicani, dum hanc propositionem proscripsit in Comitiis Generalibus anno 45
1700. celebratis: *Attritio ex gehennæ metu sufficit etiam sine ulla Dei dilectione, sine ullo ad Deum offensum respectu, quia talis honesta, & supernaturalis est*, ait enim: *Hæc propositio, quæ a dispositionibus necessariis ad absolutionem excluditur quilibet ad Deum offensum respectus, temeraria est, scandalosa, perniciosa, & in hæresim inducit*; deinde vero suam doctrinam ita explicat: *Post absolutas propositionum censuras, supersunt quædam pro rei gravitate enucleatius exponenda, & ab ipsis principiis in apertam lucem deducenda.*

Et quidem de dilectione Dei sicut ad Sacramentum baptismi in adultis, ita ad Sacramentum pænitentiæ, quæ est laboriosus baptismus, requisita, ne necessariam doctrinam omittamus; hæc duo in primis ex Sacrosancta Synodo Tridentina monenda, & docenda esse duximus.

Primum, ne quis putet, in utroque Sacramento requiri, ut præviam contritionem, eam quæ sit caritate perfecta, antequam actu suscipiatur, hominemque Deo reconciliet; alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter fidei & spei actus, non incipiat diligere Deum, tamquam omnis justitiæ fontem.

Neque vero satis adimpleri potest utrique Sacramento necessarium vitæ novæ inchoandæ, ac servandi mandata divina propositum, si pænitens pri-

primi, ac maximi mandati, quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec sit saltem animo ita præparato, ut ad illud exequendum, divina opitulante gratia, se se excitet, ac provocet.

Placet etiam caveri a Sacramenti pœnitentiæ administris, ne in hoc pœnitentiæ Sacramento, aliisque Sacramentis conferendis, sequantur opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore: Neque pœnitens ipsorum fidei animam suam committentes admonere cessent, ut in pœnitendo inchoatæ saltem dilectionis Dei ineant viam, quæ sola secura sit: graviter peccaturi in hoc salutis discrimine, vel eo solo quod certis incerta præponant.

46 XVIII. Afferendæ hic essent ad id magis comprobandum Scripturæ, ac Patrum auctoritates; at eas de industria omittimus, cum legere quisque illas possit apud satis obvios auctores, qui easdem collegere. Videantur Carolus Witasse, Laurentius Berti, Auctor de re Sacramentaria, Daniel Concina, aliique doctissimi Recentiores, qui hanc controversiam in suis operibus Theologicis fusim pertractant. Nobis enim sat est argumenta indicare, quæ Patres, antiquioresque Theologi suggerunt.

47 Primum itaque sit; Lex ipsa naturæ postulat, ut homo qui peccando pervertit Divinæ providentiæ ordinem, Deum offendit, ejusque inimicus evadit, dum eidem Deo reconciliari desiderat, ita in se ipsum redeat, ut serio, atque efficaciter proponat, restitutum velle turbatum per ipsum Divinæ providentiæ ordinem, compensatam Deo illatam injuriam, ac conciliatam iterum sibi Dei amicitiam. Quis enim dicat, conversum ad Deum peccatorem esse, si servatum nolit stabilitum a Divina justitia ordinem, si compensare pro illata injuria recuset, si denique inire cum Deo amicitiam enixe non optet? At efficaciter non vult servatum constitutum ordinem, qui amare saltem non incipit Deum tamquam totius justitiæ fontem, scilicet tamquam eum, per quem totius rectitudinis ordo constitutus est; si non incipiat diligere ipsum tamquam summum bonum, cum rectus ordo exposcat, ut Deus super omnia toto corde diligatur: neque pro illata Deo injuria vult efficaciter compensare, qui sublatum Deo debitum amorem, ac creaturis tributum, eidem Deo iterum restituere efficaciter non constituat; qui vero Deum amare non incipit, qua summum bonum est, non vult profecto efficaciter eidem debitum restituere amorem: nec demum inire cum Deo amicitiam efficaciter desiderat, qui eum initiali saltem amore amicitiæ non diligit. Deinde, Scripturæ in homine pœnitente exigunt; *Ut revertatur ad Deum in universo corde suo, & tota anima sua*, 3. Regum 8. atque 1. Joannis 3. ajunt: *Eum, qui non diligit, manere in morte*. Quomodo vero in universo corde suo, & in tota anima sua reversus ad Deum homo dici potest, si saltem amare ipsum non incipiat? Scimus enim nonnisi per amorem cor & animam hominis ad Deum reverti. Quomodo deinde novam vitam inchoasse dicetur, ut Concilium Tridentinum in pœnitente postulat, qui non diligendo maneat in morte, si saltem per initium caritatis non incipiat diligere Deum? Reliqua facile patent ex dictis.

XIX. Ex iis, quæ dicta sunt, facile colliges, amorem qui requiritur in pœnitente, secundum Tridentini definitionem, non esse amorem concupiscentiæ, & spei, sed amorem amicitiæ, ac saltem caritatis initium. Id enim cum ex eo constat, quod amor concupiscentiæ spem præcedat, ut diximus, & quod Concilium præter fidem, & spem, alium virtutis actum exposcat: *Quo diligere incipiat Deum tamquam justitiæ fontem*; tum etiam ex eo, quod propositum novæ ineundæ vitæ involvere secum debeat efficax desiderium servandi primum, & maximum mandatum diligendi scilicet Deum super omnia. Efficax autem hujusmodi desiderium, aut dilectionis initium est, aut dilectionem ipsam secum necessario trahit, per quam homo dicitur novam inchoare vitam. Non est ergo audiendus Honoratus Tournely, qui de amore concupiscentiæ, & spei locutos fuisse Tridentinos Patres affirmat, nec etiam P. Gabriel Antoine, qui postquam probavit necessitatem initii caritatis, ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, concludit, sufficere amorem, quo Deus diligatur *præcise ex motivo spei, seu concupiscentiæ*. 48

XX. At inquiunt, in Sacramento pœnitentiæ *hominem ex attrito fieri contritum*, ut universim Theologi affirmant; id vero dici non posset, si ex motivo caritatis concipi deberet dolor prærequisitus; tunc enim ante absolutionem contritus homo esset. At audiant doctissimum Theologum Alphonsum Vivaldum, qui *in Candelabro aureo, tit. de attritione q. 8.* rem ita exponit: *Quotiescumque invenitur in Doctoribus, quod attritio fit contritio, vel attritus cum Sacramento fit contritus, intelligendum est de attritione perfecta, de illa nimirum, qua propter Deum pure dolemus de peccatis; sed non ita fervide, & super omnia, ut par erat.* Audiant Joannem Viguerium *Instit. de Sacram. pænit. c. 16.* 49

c. 16. §. 4. tit. de Contritione: Si attritio dicatur dolor de peccatis voluntarie assumptus propter timorem servilem ... ut scilicet sit detestatio peccatorum propter metum pœnæ, vel propter Deum non summe dilectum; tunc attritio numquam fit contritio, nec ex attrito aliquis fit contritus, nisi ad hunc sensum, quod post attritionem venit contritio: sicut dicimus, ex mane fit meridies, & ex injusto fit justus consecutive: sic postquam aliquis fuit attritus, fit contritus, attritione desinente propter aliud principium, sive objectum superveniens, quod est timor filialis, vel Deus summe dilectus: & hæc fuit opinio S. Thomæ in 4. Si vero attritio dicatur dolor voluntarie assumptus propter Deum summe dilectum, sed non cum sufficienti, & requisita intentione, sive gradu, puta quia non est ex toto corde, & ex tota mente &c. sicut cum motus naturalis a principio fit remissus, & in fine velocissimus; & tamen est idem motus, qui successive perficitur: sic attritio ista per continuationem, vel applicationem absolutionis fit contritio; & sic intelligitur id, quod a Doctoribus communiter dicitur, quod virtute clavium ex attrito fit contritus.

50 XXI. Sed iterum ajunt, qui Deum amat, spiritualiter vivit: præmisso ergo amore Dei super omnia, quid Sacramentum præstabit? Qua ratione pœnitentia vere dici Sacramentum mortuorum poterit? Respondet Auctor Summæ Alexandrinæ, varios esse vitæ spiritualis gradus: *Habet illa exordium suum, progressum, perfectionem. Amor vita cordis est. Amor inchoatus est initium vitæ spiritualis: amor provectus est progressus vitæ spiritualis: amor perfectus est perfectio vitæ spiritualis; secundum illud S. Augustini:* Inchoata caritas, inchoata justitia est: perfecta caritas, perfecta justitia est: *Peccator itaque imperfecte contritus, sive attritus, Deumque, ut omnis justitiæ fontem, diligere incipiens, vivit vita incohata, quæ dispositio est ad vitam perfectam, ex caritate perfecta & a Sacramento ipsam conferente procedentem. Duplicis hujus vitæ distinctionem approbavit Pius Quintus Sanctissimus Pontifex*[1], *cum Michaelis Baii Propositionem sexagesimam tertiam his verbis conceptam inter alias damnavit*: Illa distinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator dum ei Pœnitenti & vitæ novæ propositum, & inchoatio per gratiam inspiratur: alterius, qua vivificatur qui vere justificatur, & palmes vivus in Christo rite efficitur, commentitia est, & Scripturis minime conveniens judicatur. *Et quamvis ante susceptionem Sacramenti, seu ante Absolutionem Sacramentalem vivat Pœnitens, seu vita incohata & imperfecta, cum imperfecte contritus est, seu vita perfecta, cum perfectam Contritionem habet; Pœnitentia nihilominus Sacramentum est mortuorum, quia peccatores vivificat per dispositiones, vel partes sibi prævias, sibique connexas, quæ etiam efficaciam ab ipsa mutuantur.*

XXII. Cum itaque valde probabile sit, hominem ex motivo caritatis dolere de peccatis, 51
ut sufficienter dispositus sit ad justificationem obtinendam in Sacramento pœnitentiæ, & cum hæc tutior sit via, quæ ad salutem peccatores perducat, manifestum est, post Innocentii XI. Decretum, Confessores omnes teneri ad hortandos pœnitentes suos, ut pro viribus conentur dolorem ex hoc motivo concipere ante quam absolutionem recipiant, secundum monitum S. Caroli Borromæi in edita pro Confessariis instructione. Ad tollendos vero hac de re scru- 52
pulos, animadvertendum duximus, ex motivo caritatis detestari peccata etiam illos, qui doleant ex eo, quod a Deo separari timeant, ejusque beatifica visione privari. Ii enim Deum tamquam omnis justitiæ fontem gratis amore casto diligunt; ut docet S. Augustinus *serm. 78. alias 19. de verbis Apostoli c. 10.* quia qui amant videre Deum suum, timentque hac visione privari, divinam justitiam amant, sive Deum tamquam omnis justitiæ fontem. Item qui Deum diligunt ut bonum suum, ac æternam suam beatitudinem, illum amicitiæ, non concupiscentiæ desiderio expetunt; nam non deprimunt Deum ad commodum suum, quod amoris concupiscentiæ proprium est; sed eum ita diligunt, ut se illi omnino subjiciant, illi obediant, & in illo tamquam in suo ultimo fine requiescant. Idem etiam constat ex S. Augustino in *Psalm. 34.* ubi ait: *Exigitur a te, ut eum gratis colas, non quia dat temporalia; sed quia præstat æterna.* Hinc S. Bernardus *serm. 8. de diversis* invicte probat, mercenarium non esse hominem, qui Deum diligat ut finem suæ beatitudinis, *& qui paternæ inhiat hereditati, eamque toto affectu expetit, & expectat, quam nimirum filii mercedem esse, non mercenarii, Propheta testatur, inquiens:* Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini, filii merces &c. Nam anima Dei amore sive caritate mota, *tota*, inquit, *pergit in Deum, unicumque ei, ac perfectum desiderium est, ut introducat eum Rex in cubiculum suum, ut ipsi adhæreat, ipso fruatur.* Et Hugo a S. Victore *l. 2. de Sacram. cap. 8.* perspicue demonstrat, purum Dei amorem non excludere desiderium Dei, quatenus beatitudo nostra est, sed necessario hujusmodi desiderium in-

involvere, quia diligere nil aliud est, quam illud velle habere, quod diligimus. Item, qui dolent, quod Deum, ut par est, non diligant, ac magis ipsum diligere cupiunt, jam Deum, ut omnis justitiæ fontem diligere incipiunt; ac proinde sufficienter contriti censendi sunt ad absolutionem Sacramentalem recipiendam. Nam desiderium amoris initium amoris est. Hinc Guillelmus Parisiensis *l. de Sacram. pœnit. cap. 6.* inquit: *Qui quærit amare Deum, utique jam amat Deum*, licet nondum *ex amore, quem quærit. Cum enim quærat amare Deum, utique desiderat amare Deum: qui autem desiderat, amat. Amat ergo amare Deum, & non amat illud, nisi propter Deum.* Tandem, qui firmum & efficax propositum habeant non peccandi de cætero, etiam ii Deum amare firmo proposito secum ipsi constituunt. Proponunt enim servare maximum mandatum, amandi scilicet Dominum Deum ex toto corde; illum igitur amare incipiunt. Nonne enimvero fur est, quisquis gerit furandi propositum? Nonne adulter est, quisquis firmum adulterandi propositum concepit? Nonne avarus, sive amator pecuniæ est, quisquis firmo proposito decrevit pecuniam amare? Eadem igitur ratione Dei amator est, quisquis firmo proposito decrevit Deum amare. Quisquis autem peccatum sincere detestatur, & deinceps non peccare decrevit, Deum amare sincere desiderat ac firmiter decernit. Quomodo enim illum veteris amoris pœniteret, qui novo amore succendi non inciperet? Quomodo creaturarum cupiditatem detestaretur, qui cor suum non devoveret Creatori? Quomodo diceret, *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum*, qui una non diceret, *Legem autem tuam dilexi?*

53 XXIII. Hæc quantum ad cordis contritionem, quibus unum addendum superest, ut recte Lectores intelligant, quæ minus tuta in secundo Articulo reputantur. Num. 16. Auctor ex Gobat, & Lessio ait, sufficere ad justificationem in hoc Sacramento etiam remississimum dolorem, dummodo verus dolor sit ex motivo supernaturali. Si dolor hujusmodi peccati affectum excludat, non dubito, quin sufficiat; cum quandoque sensibilis apparere possit dolor *remississimus*, quia motivum remotissimum apparet nocumento sensibili, re tamen vera, talem potest in animo, & ratione dispositionem habere, quæ peccati affectum excludat. At non adeo facile probanda in usu est hujusmodi doctrina, cum gravem Tridentini Patres dolorem exposcant, cumque peccatum mortale, quod maximum malorum est, gravissimum in sui detestationem dolorem requirat. Quamobrem opinio illa de remississimo dolore suspecta esse potest.

XXIV. In eod. art. n. 91. ait Auctor, non 54
peccare Pœnitentem contra integritatem Confessionis, si uni Confessario mortalia, & postea alteri *bonam opinionem de ipso habenti, nimia verecundia affectus, confiteatur sola venialia.* Stat utique Confessionis integritas, sed cum hac via Pœnitens graviter peccandi periculo se exponat, hujus doctrinæ usus non probandus, sed damnandus est. Audiatur Auctor Summæ Alexandrinæ *de Sacram. pœnit. n. 102.* ubi ait: *Hypocrisis est, & periculo peccandi mortaliter se exponit, qui duo eligit Confessarios, quorum uni venialia dumtaxat, alteri vero letalia peccata aperiat.* Peccat enim ille contra sinceritatem Pœnitentiæ Sacramento debitam; & inanis gloriæ studio inflammatus, suæ potius famæ, & existimationi, quam animæ saluti, & gloriæ Dei consulit: ac præterea exponit se periculo frequentioris prolapsionis in peccata mortalia, si Confessarium adeat, vel imperitum, vel cui est ignotus, qui proinde opportuna Pœnitentiæ & satisfactionis remedia non applicet; *Can. Consideret, dist. De Pœnitent.* Qui autem ita est affectus, ut Confessario suo mortale peccatum non aperiret, si alterius Confessarii copiam non haberet, procul dubio peccat letaliter.

XXV. Num. 127. probat Auctor P. Vivæ, 55
aliorumque opinionem, qui ajunt, circumstantiam consuetudinis per se loquendo aperiendam in Confessione non esse, sed per accidens tantum, dum scilicet de ea pœnitens a Confessario interrogetur. At doctrina hæc falsa visa est nostris Theologis, ac omnino improbanda. Hæc enim circumstantia peccati gravitatem plurimum auget. Nam Christus Dominus Lucæ 11. de recidivo loquens: *Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus*, & S. Thomas 1. 2. *q. 98. art. 2.* probat, eum, qui peccat ex habitu, & consuetudine, *peccare ex certa malitia;* & in 4. *dist. 22. q. 1. art. 3.* refellens contrariam opinionem; inquit, *Sed ex hac opinione videtur relinqui, quod non possit plene recidivantis morbo remedium adhiberi; multa enim expediunt ad spiritualem salutem recidivantis, quæ non sunt necessaria innocenti; ut scilicet circa eum major cautela adhibeatur.* Et sane an non pœnitens ad Sacrum Ministrum accedere tenetur, tamquam ad Doctorem, ad Judicem, ad Medicum? Quomodo ergo muneri satisfaciet suo, si consuetudinis vitium non aperiat Doctori, qui salutariter instruat, Judici, qui æquam de eo sententiam ferat, Medico, qui salutarem medicinam

nam præscribat? Nisi enim pœnitentiæ Ministro status pœnitentis apprime sit cognitus, is antedicta officia rite, & salubriter exercere non potest. Vitiosa ergo consuetudo ad statum peccatoris aperiendum necessario manifestanda est; quod innuere procul dubio voluit Innocent. XI. dum hanc propositionem damnavit: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem*; ac clarius constat ex nota, quam eidem affinxit Clerus Gallicanus anno 1700. per hæc verba: *Falsa est*, *temeraria*, *in errorem inducit*, *sacrilegis favet*, *Christianæ simplicitati*, *Ministrorum Christi judiciariæ potestati*, *Confessionis integritati*, *atque ipsius Sacramenti institutioni ac fini derogat*. Eccur quæso interroganti peccandi consuetudinem fateri pœnitens cogitur, nisi quia consuetudo hæc *certam malitiam habet*, ut loquitur S. Thomas, nisi quia peccatum est Ecclesiæ clavibus subjiciendum, nisi quia morbus est animi, cui Medicus spiritualis apte medicinam designare, ac tribuere debeat? Nam quæ peccata non sunt, nec pœnitens manifestare tenetur, nec adigi ad
56 ea confitenda a Confessario potest. Quoniam hic de circumstantia agimus, placet etiam adnotare, & refellere, quod n. 148. scribit, de eo qui circumstantiam speciem mutantem inculpabiliter omiserit, quam ita debeat postea in alia Confessione aperire, ut non teneatur fateri peccatum, si sola declarari circumstantia possit. Quis namque sanæ mentis homo concipiat fieri id rite posse? Quin enim iterum peccatum dicatur, quodnam judicium de circumstantia ferri potest? Et quomodo circumstantia peccati malitiam explicabit, cui sit satisfactio injungenda, nisi peccatum ipsum declaretur.

57 XXVI. De Confessionis integritate periculo non carent, quæ n. 143. ejusdem secundi articuli exposita, atque probata sunt: nempe dum scripsit; *non iterandam Confessionem bona fide factam*, vel Confessario ita ignaro, & indocto, ut inter veniale, & mortale peccatum discernere nequiverit; immo etsi existimarit veniale, quod mortale peccatum esset, vel Confessario surdastro, semidormienti, & distracto, qui aliqua peccata etiam mortalia non audierit, modo in eo nulla pœnitentis culpa intercesserit. Nolo hic cum Lucio disputare de speculatione, & num theorice sustineri hæc doctrina possit. Usum doctrinæ perniciosum assero, ac non modo non consulendam, sed ne scribendam quidem fuisse ab Auctoribus arbitror, ne apud imperitos vulgata pravam illorum consuetudinem foveret, qui de industria imperitos, aut surdastros Confessarios adeunt, ut minori cum verecundia peccata fateantur; ut facilius, & quin de dispositionibus necessariis interrogentur, absolutionem obtineant; & ut etiam minima injungatur ipsis pro satisfactione pœnitentia. Hæc sane indicia cum sint, pœnitentes aut dispositos non esse, aut saltem parum de dispositione sollicitos, periculi plena sunt. At hæc sunt quæ expositam numeris illis doctrinam fovent. Quamobrem illis in casibus prudentem Confessarium consulere oportere ait pœnitentes, ad iterandam confessionem. Nam quis sanæ mentis homo, qui doctorem adierit pro rei suæ familiaris instructione obtinenda, atque hunc omnino ea de re imperitum repererit, alium peritum, & doctum non quærat? Quis est, qui postquam Judicem adierit pro domesticæ rei causa expedienda, illumque adeo ignarum repererit, ut quæ ipsius causa sit, non intelligat, alium Judicem non inquirat, si liceat, qui causa cognita pro justitia decernat? Quis denique erit, qui gravi morbo pressus, dum Medicum advocaverit, qui nec morbum agnoscat, nec præscribere aptam medicinam sciat, alium non accersat Medicum peritum, & doctum, qui pro morbi qualitate decernat? At pœnitentes ad Sacros Ministros accedere tenentur veluti ad doctores, qui eosdem instruant, & moneant; veluti ad judices, qui eorundem cognita de æterna salute causa æquam sententiam ferant, ac debitam satisfactionem decernant; veluti denique ad Medicos, qui adversus animi morbos, salutares, atque aptissimas medicinas præscribant. Quæ cum ita se habeant, quis hominem pœnitentem, qui ad eum accesserit Ministrum, quem ineptum omnino norit ad salutarem instructionem, ad rectum justumque judicium ferendum, atque ad debitam ei medicinam designandam, non moneat & consulat, ut doctum adeat & peritum Ministrum, ut ab eo exposcat salutarem, juxta miseram sui conditionem, instructionem, rectum de patratis a se peccatis judicium, ac proficuas pro istis deinceps præcavendis medicinas? Deinde dum pœnitens se a Confessario deceptum agnovit, an non alium adire tenetur, qui ipsum recte instruet? Dum vero tam ignaro Ministro confessus sit peccata sua, ut mortale pro veniali peccato habuerit, jam scit se in hoc fuisse deceptum, ac prudenter existimat, se in reliquis quoque deceptum fuisse. Ad surdastros vero, semidormientes, & distractos quod spectat, si pœnitens dubitet plura non audivisse peccata, farentibus omnibus, iterare confessionem debet.

bet. At hæc dubitatio non adeo facile excludi potest, ut consideranti patet, quamobrem non adeo facile vulgata est probanda Auctoris assertio, cum admodum difficile sit pœnitenti scire, quodnam sit peccatum, quod non audierit; & cum facile opinio hæc ansam præbere possit minus fervidis hominibus adeundi suspectos hujusmodi Confessarios. Hactenus de his, quæ secundo articulo continentur. Pauca nunc addemus circa tertium articulum, qui est *De Satisfactione*.

58 XXVII. Satisfactio, voluntaria est pœnæ perpessio ad compensandam injuriam Deo illatam, ipsumque placandum, cum firmo proposito peccata imposterum omni studio vitandi. Hanc injungere pœnitentibus tenetur Sacerdos, pro viribus enim conari debet, ut integrum sit pœnitentiæ Sacramentum, quod sine satisfactione integrum proculdubio non esset. Concilium Tridentinum *sess.* 15. *cap.* 8. hæc habet: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate, salutares, & convenientes satisfactiones injungere: ne, si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum Pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, aliorum peccatorum participes efficiantur.* Et S. Carolus Borromæus, in Instructionibus Sacramenti Pœnitentiæ: *Injunget*, inquit, *Pœnitentiam pro culpæ, & personæ ratione: ita ut superbis humilitatis opera: carnis voluptatem sectantibus, jejunia, abstinentiam, cilicii gestationem, aliamque corporis macerationem pro peccati gravitate indicat: in oratione negligentibus, ut singulis diebus mane saltem, & vespere orationi vacent; feria secunda, & aliis certis feriis pro Defunctis orent; certis item definitisque diebus devote visitent Stationales, & præcipuæ devotionis Ecclesias, & Altaria, præsertim in Quadragesima, & in Adventu: Mundi pompas, choreas, aliaque opera Satanæ consectantibus, eam Pœnitentiam imponant, ut in hebdomada mane certis diebus (id quod in singulos dies etiam faciendum esse gravissime Beatus Chrysostomus monet) sancta meditatione sibi proposita, solemnem illam sponsionem, quam per Compatres in Baptismo sancte fecerunt, redintegrent, intime Deum precando: in qua precatione firmo stabilique animi proposito statuant, se Christo Domino adhærere, renuntiareque iterum atque iterum sæculi pompis, operibus tenebrarum, & diabolo in primis, cui se adversarios esse, & professi sunt, & profitentur perpetuo.*

59 XXVIII. Hæc autem pœnitentiæ sunt generalia a Sanctis Viris accepta, & Ecclesiasticæ disciplinæ Interpretibus, quæ pro peccatorum ratione adhiberi etiam nunc poterunt, attenta etiam personarum qualitate.

Ut Pœnitens vestium sericarum usu, auri ornamento, conviviorum apparatu, venatione, aliquo certo tempore abstineat.

Ut egentibus hominibus cibum suppeditet, ac ministret, pedes item lavet.

Ut peregrinos pro facultatum ratione hospitio excipiat.

Ut in publica domo hospitali, locove pio aliquot dies operam navet.

Ut visitet, qui in carcere sunt, eosdem consoletur, &, cum per facultates potest, alat certo præscripto tempore.

Ut se per aliquos dies in Monasterium aliquod, aliumve remotum locum abdat, ubi pœnitens vivat.

Ut aliquot diebus carne, aut vino item abstineat.

Ut certis diebus, præsertim feria quarta, sexta, & Sabbato jejunet; vel etiam vescatur solum pane, & aquæ potu utatur.

Ut certo aliquo tempore non equitet.

Ut, si facultates suppetant, certam pecuniæ, aut frumenti, aut vini quantitatem in eleemosynam pauperibus Christi conferat.

Ut genibus flexis, aut etiam brachiis extentis in modum crucis, certo tempore, & hora præfinita, ante Crucem, aliamve Sacram Imaginem in Ecclesia oret.

Ut humi aliquandiu jaceat, cubetve.

Ut flagella certis præscriptis diebus sibi adhibeat.

Ut cilicium aliquot dies inducat.

Ut religiosam aliquam peregrinationem suscipiat, sancteque conficiat.

Ut statos Psalmos Pœnitentiales, aliasque pœnitentiales preces pie recitet aliquot dierum spatio.

Ut certas Ecclesias, puta stationales, vel præcipuæ devotionis visitet.

XXIX. Satisfactio itaque pars integralis Sa- 60
cramenti est, ac suscipienda a Pœnitente est, ut peccatum in se puniendo Deo satisfaciat. Si pars integralis est Sacramenti, facile patet, non posse a Pœnitente sine gravi culpa omitti, etiamsi levis sit, vel pro levi culpa a Confessario injuncta. Licet enim venialia peccata, vel mortalia jam confessa non necessaria, sed tantum sufficiens materia sint hujus Sacramenti, tamen posito quod confiteri ea Pœnitens velit, & Sacramentum suscipere, partes, quas Sacramentum requirit, sub gravi culpa adimplere

plere tenetur. Sunt vero satisfactiones partes Sacramenti. Gravitas vero illius obligationis, non a levi, vel gravi satisfactionis materia, sed a Sacramenti natura repetitur, ut observat optime Elizalde. Quamobrem corrigendus Ferraris est n. 16. oppositum asserens, & ob eandem rationem improbandum videtur, quod n.22. asseritur de eo, qui sine animo satisfaciendi pro injuncta pœnitentia opera illa fecerit, quæ injuncta a Confessario fuerant. Nam qui animo non contendat satisfacere oneri a Sacro Ministro injuncto, atque ita integrum perficere Sacramentum, opus efficit, quod nulla ratione ad Sacramentum refertur; sola enim facientis voluntate ad illud refertur; ergo opus illud integra pars Sacramenti haberi non potest; præsertim cum præsumatur alia de causa ab homine factum, qui secum ipse constituerit alio voluisse tempore pro injuncta pœnitentia opus illud suscipere.

61 XXX. Ac multo minus ferri potest, quod num. 34. adstruitur, scilicet imponi posse pro pœnitentia opus aliunde præceptum. Audiatur Gabriel Antoine *de pœnitent. art. 3. qu. 3.* ubi ait, non posse hæc opera licite imponi, si Pœnitens possit alia præstare. Quia ex Concilio Trid. *sess. 14. cap. 8. Satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum vindictam, & castigationem*. At opera jam aliunde præcepta nequeunt esse ad vindictam, & castigationem peccatorum præteritorum: nam etiamsi nulla peccata commisisset pœnitens, teneretur illa præstare, nec illis iterum impositis puniri censetur. Idcirco restitutio injuriæ, & damni compensatio, ac fuga occasionis peccandi non sunt satisfactiones vindicativæ.

62 Porro Confessarius censendus est imposuisse opus non aliunde præceptum, nisi aliud exprimat, vel ex circumstantia colligi queat, nam hæc est rationabilis ejus intentio. Quare si simpliciter imponat jejunium, Pœnitens non satisfacit jejunando uno die, in quo ex præcepto Ecclesiæ, vel ex voto tenetur.

63 XXXI. Duo quoque alia in articulo de satisfactione supersunt animadversione digna. Primum occurrit in n. 25. ubi eximitur ab onere iterandæ confessionis Pœnitens, qui inculpabiliter, vel culpabiliter injunctæ pœnitentiæ oblitus, eamdem prætermiserit; sed sufficere asseritur, *ut in alia confessione petat sibi imponi aliam congruam pœnitentiam pro peccatis, quæ confiteri soles*. Nam quanam ratione poterit congruam pro peccatis pœnitentiam recipere, nisi peccata sua Confessario manifestet? Et quomodo Confessarius causa cognita pœnitentiam præscribet, ut jubet Tridentina Synodus, si peccata ipsi non ostendantur per eorumdem confessionem? Tenetur ergo Pœnitens ille iterare Confessionem; sicuti etiam iterare confessionem debet, qui pœnitentiam commutari velit ab alio Confessario rationabili de causa, cum hic non possit judicium ferre, nisi causa cognita, cumque debitam pro peccatis vindictam decernere, atque aptam medicinam præscribere nequeat, quin cognita per confessionem peccata sint, ac status pœnitentis exploratus: quamobrem dum ab eodem Confessario quoque pœnitentiæ commutatio exquiritur, si hic confusam saltem peccatorum memoriam, ac status pœnitentis notitiam non servet, etiam ipse cogere pœnitentem debet ad confessionem iterandam. Alterum occurrit n. 31. ubi inter 64
caussas minuendi pœnitentiam, Jubilæum, & indulgentia recensentur: id vero jam refutatum est in nostra de Indulgentia appendice. Ac refelli quoque ex eo potest, quia Seraphicus Patriarcha Franciscus, lumine cœlesti perfusus, intellexit ex 34. millibus hominum Assisium confluentium, quatuor, aut sex, ni fallor, lucratos fuisse Indulgentiam illam Plenariam. Debitum satisfactionis exhibendæ Deo certum, & liquidum est, & jure divino solvendum; Indulgentiarum assecutio incertissima: & pauci sunt qui eas assequantur: Debitum autem certum solutione incerta non extinguitur. Rogo ergo benignos nostros Theologos, ut observent, & intelligant, clavium potestatem, Sacramenta, & indulgentias non ad extenuandas virtutes, nec ad impediendum virtutis exercitium, sed in subsidium imbecillitatis nostræ, & ad fovendam, roborandam, perficiendamque virtutem fuisse a Christo Domino hominibus concessa.

Ad præfatum Articulum Animadversiones Auctoris.

IN hoc articulo R. *Theologus* inter alia carpit sub *nu.* 36. eorum opinionem, qui cum Lacroixio, aliisque benignioribus Theologis tuentur sufficere in pœnitente dolorem de peccatis ob metum pœnarum temporalium, ut a Deo immissarum, vel *immittendarum*; & progrediens asserit ad rem non facere allatum a me Ninivitarum exemplum. Ast tamen Ninivitarum exemplum ad id affertur ab ipsomet Concilio Trid. sess. 14. cap. 4. & a Benedicto XIV. *de Syn. diœces. lib. 7. cap. 13. nu. 3.* & a Theo- 1

Theologis passim, quos inter illud affert prædicissimus Monacel. in *formular. Legal. pract. par. 2. tit. 16. formul. 2. num. 15. editionis Romanæ ann.* 1706. ubi sub *num.* 13. dicit, quod dicta sententia est tuta, & sub *num.* 16. allegatis pro ipsa S. Thoma, Scoto, Suarez, aliisque pluribus magni nominis Theologis, subjungit: Et tandem eam probat, & admittit Ecclesia, quod non permitteret, si tuta non esset, exponendo periculo invaliditatis Sacramentum cum damno tot animarum, adeoque non includitur (ut falso prætendit noster Theologus) in propositione prima ex damnatis ab Innocentio XI. quæ dicit; *Non est illicitum in Sacramentis, relicta tutiore &c.* quia decretum loquitur de propositionibus mere probabilibus, & non de nostra quæstione, super qua adest specificum decretum Alexandri VII. supra relatum, quo præcipit, quod nullus audeat illam censura Ecclesiastica taxare, donec a S. Sede hac in re fuerit definitum aliquid. Hæc ad litteram ille, qui egregium suum opus satis, superque probatum absque ulla minima censura Romæ typis tradidit. Decretum autem Alexandri VII. jam fuit allatum supra *nu.* 8. a me, refertur etiam a Benedicto XIV. *l. cit. num.* 9. ubi subjungit: *Caveant proinde Episcopi, ne in suis Synodis, aut Instructione Sacerdotum, quam Synodis quandoque attexunt, aliquid decernant, aut de attritionis mere servilis ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate:* Adhuc quippe sub judice lis est, adhuc impune pro una, & altera sententia dimicatur. Et deinde refert Card. Gottum non requirentem in Pœnitente amorem Dei, ne initialem quidem ad justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ assequendam, & Claudium Frassen, opera, & cura Patris Caroli Jacobi Romilli Ordinis Minorum Conventualium Generalis Ministri Romæ typis recusum, strenue defendentem, attritionem ex solo metu pœnarum, & gehennæ, atque ex amore concupiscentiæ, seu affectu spei conceptam, modo supernaturalis sit, omnemque excludat voluntatem peccandi, esse sufficientem dispositionem ad Sacramenti Pœnitentiæ fructum in se derivandum: relatisque aliis *in cit. cap.* 13. hinc inde diversa sentientibus, sic sub dict. num. 9. expresse concludit: Hinc recte intulit Berti Theologus *tom.* 7. *lib.* 34. *cap.* 5. nihil hactenus a Sede Apostolica de hac quæstione decisum, sed libertatem cuique datam ex præfatis opinionibus eam eligendi, ac docendi, quam maluerit. Et tamen Theologus noster indebite hic arguit me, quamvis Ego supra *num.* 10. sic expresse tradam: Quibus positis, *opinor, non scrupulizandum, & ipsummet supernaturalem attritionis actum ex sui natura, vel explicite, vel implicite secum semper ducere aliquem Dei amorem:* Movetur enim pœnitens per attritionem ad aversionem a peccatis, & conversionem ad Deum, estque illi supernaturalis dolor de peccatis, eo quia ipsis, quatenus Dei offensa, debita est pœna, atque ideo ad dolendum movetur pœnitens de peccatis, prout sunt offensa Dei, cum proposito observandi deinceps illius mandata, & similia. Hæc autem non videntur posse concipi absque aliquo Dei amore explicito, vel implicito, formali, seu virtuali, ac quin vehant secum dilectionem in Deum, ut avertat a pœnis, & se misericordem ostendat; unde juxta D. August. lib. 14. de Civitate Dei, cap. 7. & S. Thomam in suppl. *quæst.* 2. *art.* 1. Dolor in amore fundatur rei illius, de cujus jactura dolemus. Igitur &c. Necnon in præfato sensu varia infra posita intelligenda sunt. Quæ omnia, si attente, & integre, ut debuerat, percurrisset Theologus, ut juxte pro similibus mandat Benedictus XIV. in Constit. *Sollicita, ac provida* §. 18. a dicta injusta censura se abstinere debuisset. Insuper Benedict. XIII. *in Appendic. ad Concilium Romanum, Instruct. par.* 3. *del dolore* sic expresse tradit: Interrogat Pœnitens: quale di questi due dolori è necessario per la Confessione?

Respond. Confess. *Il sentimento oggi comune è, che il dolore o contrizione perfetta è buona, ma non necessaria per la Confessione; bastando il dolore imperfetto, cioe l' attrizione, o pura già spiegata di sopra, o al più quella, che è congionta con qualche amor benevolo verso Dio; il che rimane ancora indeciso sin' ora dalla Santa Sede.*

Circa autem id, quod ibi sub *num.* 43. allegat Theologus ex Scoto in 4. *dist.* 18. & 2
20. *quæst. unica*; videatur celeberrimus noster Mastrius fidelissimus Scoti interpres in 4. *disp.* 5. *q.* 6. *art.* 1. *n.* 137. & *seq.* & *art.* 2. *fere per tot.* & signanter sub *num.* 134. *dicti primi articuli*, ubi sic expresse tradit. Et hic notandum est, sub nomine pœnarum non solum comprehendi pœnam æternam Inferni, sed etiam pœnas temporales Purgatorii, & hujus vitæ, v. g. pestis, famis, & belli, vel alterius damni, quo Deus sæpe punit peccata etiam in hac vita, & quidem Deus minatur, & pœnas æternas, & temporales hujus vitæ ad homines deterrendos, ut ex metu pœnæ fugiant culpam, ac proinde timor hujusmodi laudabilis est, ac ho-

nestus, etiam metus pœnæ temporalis; hoc enim timore utiliter concussi Ninivitæ ad Jonæ prædicationem terroribus plenam, pœnitentiam egerunt; Ubi tamen advertendum est, pœnam hujusmodi metuendam, ut *a Deo inflictam, vel infligendam*, prout expresse trado ego per verba supra adducta *art. 3. n.* 10. ubi in fine sic insuper concludo: Nec non *in præfato sensu varia infra posita veniunt intelligenda*. Quæ omnia si attente observasset, ut debuerat Theologus, non potuisset indebite, & injuste redarguere me sic dicendo: *Ita ne mi Luci fideles pœnitentes instruendos putas?* Cum ego non sic instruendos Fideles pœnitentes putem, ut falso putat Theologus dicendo: *qui ergo de peccato ea unica de causa doleat, quia timet &c.* Ego enim non ea unica de causa admitto sufficientiam illius doloris, sed volo, quod insuper includat aliquem Dei amorem, saltem initialem, ut patet ex præcisis verbis supra relatis, non obstante, quod dictum amorem Dei initialem negent requiri clarissimi Auctores, ut Card. Gottus, Frassen noster supra relati, Henno noster, & plurimi alii, ut eruditis, omnibusque satis superque compertum est; & Bened. XIV. vetet Episcopis aliud decernere, aut de attritionis mere servilis ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficientia, aut de amoris saltem initialis necessitate &c. Et Clarissimus Pater Berti afferat libertatem cuique datam ex præfatis opinionibus eam eligendi, & docendi, quam maluerit. Et en, en mi Theologe, quomodo ego Lucius fideles pœnitentes instruendos putem: quod a me sic traditum, si attente, & totum in omnibus, ut debueras, observasses, certe non sic indebite, immerito, ac injuste censurasses. Insuper quoad Scotum pro se allegatum a nostro Theologo, videatur classicus noster Scotista Henno *tom. 2. tract. de pœnitentia, disp. 4. q. 6. art. 6.* ubi diversimode, ac Theologus, Scotum adducit, & per propria verba ipsum explicat. Et quoad id, quod sub dict. *num.* 43. subjungit Theologus, nempe: *In hanc opinionem propensos fuisse Tridentinos Patres facile patet*, contrarium sentit, ac refert Henno *loc. cit. art.* 4. *conclus. unica, ibi:* Probatur tertio sic ex historia Tridentina Pallavicini *lib.* 12. *cap.* 10. ubi refert, postquam formatum fuisset decretum, ubi de attritione dicebatur: *cum sine aliquo dilectionis motu esse vix queat*, reformatum esse ad instantiam Episcopi Tudertini, qui monuit, *falso dici, hujusmodi dolorem sine amore vix concipi posse:* ergo evidens est ex mente Tridentini, non includi aliquem Dei amorem in præfata attritione. Hæc ille, *qui in art.* 5. *seq.* adducendo cum sua solutione objectionem ex eodem Card. Pallavicino productam sic prosequitur.

3 Dices ex Pallavicino supra n. 26. Tridentinos Patres jussisse expungi ex c. 4. hæc verba: *verum etiam sufficere*, scilicet attritionem, *ad Sacramenti hujus institutionem*, & hoc ad instantiam Episcopi Tudertini monentis circa sufficientiam attritionis non convenire Doctores: ergo signum est, quod non crediderunt, esse dispositionem proximam.

4 Resp. 1. Pallavicinum solam instantiam illius Episcopi referre tamquam causam motivam illius deletionis, quia illa sola favebat suæ opinioni, quæ ultra attritionem, aliquem Dei amorem requirebat. Verosimilius est tamen, motos fuisse Patres, maxime a rationibus sequentibus, ac primo, quod modus ille loquendi esset improprius, quum pars non dicatur proprie sufficere ad constitutionem totius. Secundo, & præsertim, ne fieret præjudicium sententiæ Doctoris subtilis admittentis, in sola absolutione consistere totam essentiam hujus Sacramenti: quod colligo ex eodem Pallavicino *num.* 27. ubi tradit, diligenter examinatum fuisse, quibus verbis actus pœnitentis declararentur partes hujus Sacramenti sine præjudicio opinionis Scoti, quam Florentinum reliquerat intactam, & tandem resolutum est, quod dicerentur *quasi materia*. Quidni etiam illa verba exponi curaverunt, ut salva maneret ejusdem Doctoris sententia, alias condemnanda.

5 Resp. 2. Quis melius potuit nosse Tridentini mentem, an Pallavicinus, qui ex actis mortuis 120. annis a Concilio celebrato suam texuit historiam, an illi, qui Tridentino interfuerunt, materiam proposuerunt, discusserunt, ventilarunt, resolverunt? Ecce tamen ex his nonnulli, qui tantum abest, ut dicant, Concilium abstraxisse per illam expunctionem a difficultate hic agitata, ut ex Pallavicino colligunt Vanroy, Henricus a S. Ignatio, & alii, quin econtra fortiter sustineant, doctrinam suam, quæ nostra est, doctrinam esse Concilii: Immo adhuc viventibus Tridentinis Patribus, docuerunt Paulus a Palatio circa annum 1564. Michael a Palatio Frater ejus circa annum 1579. Molina circa annum 1584. conclusionem nostram esse a Tridentino definitam. *Alii a Tridentino esse approbatam, Tridentino consonam, a Tridentino determinatam, contrariam autem repugnare Tridentino*. Mirum autem esset, Concilii Patres superstites videntes serpe-

re

re hanc nostræ conclusionis doctrinam, ut Concilii auctoritate munitam per omnes Europæ Academias (verba sunt P. Notau,) & tamen nullus dixerit, falsò Tridentini auctoritate muniri, nullus, Concilium indecisam reliquisse hanc controversiam. Fieri ne potuit, ut nullus se objecerit torrenti scriptorum abutentium auctoritate Concilii in re tanti momenti? Numquid prævidere poterant, quod ex eorum silentio dicturi essent aliqui (quod de facto accidit) *banc doctrinam esse evidentem, practice tutam, practice veram, doctorum fere unanimem, certam inter auctores Catholicos &c. Unde*.

6 Concludo, quod etsi Patres illi non crederent forte decisam, sciebant tamen, fuisse in Concilio ita communem, ita receptam, ac tanti momenti, & ponderis, ut non crederent, fere universali Scriptorum multitudini esse contradicendum; alias prorsus inexcusabiles fuissent. Unus quippe, aut alter eorum, qui Concilio interfuerunt, sustinuerant etiam postea alicujus amoris necessitatem, sed cum viderent Patres superstites, hoc nullatenus obstare torrenti doctrinam suam in doctrina Concilii fundanti, occurrere debebant errori, manifestando, materiam præsentem nihil ex doctrina Tridentini habere roboris: quod tamen ne unus eorum fecit. Immo, ut jam dicemus, Catechismos imprimi curarunt, quibus attritionem sufficere declarabatur.

7 Probatur secundo conclusio ex eodem Concilio *sess.* 14. *c.* 4. Contritio in genere est pars hujus Sacramenti: ergo & attritio; quod enim convenit generi, convenit & speciei.

8 Probatur tertio ex Catechismo Concilii, seu Rumano *ad veram contritionem* tantum requirente conditiones sequentes, scilicet detestationem & dolorem peccatorum commissorum, voluntatem sinceram peccata confitendi, & pro eis satisfaciendi, firmum melioris vitæ propositum; desiderium obediendi Dei mandatis, voluntatem restituendi, denique injuriarum condonationem; atqui vere attritus sine amore Dei, cujus non meminit Catechismus, præstat illa omnia: ergo &c.

9 Et postea addit, quod licet Parochi possint alia exigere, puta amorem Dei &c. quibus efficiant, ut *Contritio sit magis perfecta, & absoluta, verum adeo necessaria existimanda non sunt, ut sine bis vera, & salutaris pœnitentiæ ratio constare non possit*. Hujus Catechismi auctoritas magni facienda est, cum ex commissione Tridentini compositus fuerit ab iis, qui eidem interfuerunt, quique ejus mentem optime noverant, & quidem longe melius, quam omnes alii Historici, qui nonnisi ex aliorum auditu, & relatu de rebus in eo gestis scripsetunt. Videatur insuper Celeberrimus P. Liberius in tract. de Pœnitent. ubi diffusissime totum probat, solvitque omnes objectiones.

In eod. articulo de Pœnitentia *n.* 48. asserit 10. *Theologus*: Non est ergo audiendus Honoratus Tournely, qui de amore concupiscentiæ, & spei locutos fuisse Tridentinos Patres affirmat. Nec etiam Gabriel Antoine, qui postquam probavit necessitatem initii Caritatis, ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, concludit, sufficere amorem, quo Deus diligitur *præcise ex motivo spei, seu concupiscentiæ*; Bone Deus! Theologus hic jam bis ann. scilicet 1752. & 1757. Theologiam moralem celeberrimi Patris Gabrielis Antoine Romæ cum debitis approbationibus, sine ulla sua censura quoad hæc, typis tradiderat ipsum sequens in omnibus; modo in editione promptæ meæ Bibliothecæ (quod ad eum non pertinebat,) vult, Antoine non esse audiendum, dum concludit, sufficere amorem, quo Deus diligitur *præcise ex motivo spei, seu concupiscentiæ*, non reflectens, quod sic militat contra se ipsum, qui cum eadem ipsissima conclusione bis Romæ typis tradiderat ipsam Antoine Theologiam, adeoque volendo, non esse in hoc audiendum Antoine, vult implicite nec audiendum esse seipsum, quia jam bis, tamquam factam suam, ipsam conclusionem sine ulla censura probaverit, typis ipsam tradendo, ut jacet. Et a fortiori non est ipse Theologus audiendus, cum dicit, Antoine sic conclusisse ad declinandam fortasse aliquorum invidiam, quod non parum detrahit nedum aliis, sed & ipsimet Antoine, quasi ad declinandam aliquorum invidiam voluerit ipse contra propriam conscientiam a veritate declinare, cum ipse tamen potius suam conclusionem censuerit magis veram, quam illam adversariorum, sciendo, suam esse suffultam tum ratione intrinseca, tum extrinseca tot classicorum Auctorum Romæ, & alibi cum debitis approbationibus sine ulla censura impressorum, a laudato Bened. XIV. *de Synod. Diœcef. lib.* 7. *cap.* 3. allegatorum, & passim ab aliis, quamvis non desint contrarium sentientes; eo vel maxime quod nullorum invidiam poterat sic concludendo incurrere, cum inniteretur decreto Alexandri VII. dicentis, talem conclusionem hodie inter Scholasticos communiorem videri, & vetantis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ neutram ex contrariis circa id sententiis

Q 2 tiis

tiis aliqua censura, injuria, aut contumeliæ nota taxare, donec a S. Sede fuerit aliquid in hac re definitum.

11 Ibidem *num.* 53. notat, & asserit *Theologus*. Auctor *num.* 16. ex Gobat, & Lessio ait, sufficere ad justificationem in hoc Sacramento etiam remississimum dolorem, dummodo verus dolor sit ex motivo supernaturali. Si dolor hujusmodi peccati affectum excludat, non dubito, quin sufficiat, cum quandoque sensibilis apparere possit dolor remississimus. Sed ad quid hæc nota Theologi, cum sit hæc ipsissima mea conclusio dicendo *ibi* sic: *Si nihil aliud desit, quam intensio, & dummodo sit verus dolor de peccatis conceptus ex motivo supernaturali cum absoluto proposito non peccandi de cætero*. Nonne clarissime ego ostendo, dolorem hujusmodi debere excludere affectum peccandi?

12 Ibidem *num.* 54. notat, & censurat *Theologus*, quod Auctor *num.* 95. dicat, non peccare pœnitentem contra integritatem Confessionis, si uni Confessario mortalia, & postea alteri bonam opinionem de ipso habenti nimia verecundia affectus confiteatur sola venialia &c. Ast hæc mea conclusio, prout jacet, idest non peccare pœnitentem præcise contra integritatem Confessionis, est suffulta auctoritate Concilii Tridentini: peccata enim venialia non sunt materia; Unde pœnitens non tenetur, ad integrandam Confessionem, ipsa confiteri primo Confessario, ut expresse docet dictum Trid. *sess.* 14. *cap.* 5. ibi: *Taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt*. Vide tradita a me *ibi*, & Auctores a me allegatos, ultra quos id tenent etiam Suarez, Layman, Enriquez, Raynaud. Lugo, Castrop. Dicastil. Diana, Burgh. Gormaz, & reliqui omnes teste Arriaga, *dist.* 31. *num.* 23. & La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1186. & etiam Pontas, verb. *Confessio casu* 26. adducens ad id Tridentinum a me citatum.

13 Ibidem *num.* 55. notat, & asserit *Theologus*. Probat Auctor *num.* 127. Pat. Vivæ, aliorumque opinionem, qui ajunt, circumstantiam consuetudinis per se loquendo, aperiendam in Confessione non esse, sed per accidens tantum, dum scilicet de ea pœnitens a Confessario interrogatur: & dicit *ibi* Theologus, quod est manifestanda necessario talis consuetudo; quod innuere proculdubio voluit Innocentius XI. cum hanc propositionem damnavit; *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem*. Ast, si ut prætendit Theologus, id innuere proculdubio voluerit Innocentius XI. in damnata propositione, certe dictam sententiam non amplius tradidissent tot celebres Auctores, qui adhuc post dictam damnationem eam defendunt, ac propugnant, sciente, & non contradicente S. Sede, ut præter recensitos in conclusione, pergunt adhuc eam libere sustinere celeberrimi Salmanticenses *tract.* 1. *cap.* 8. *punct.* 4. *num.* 67. citantes insuper Castropalaum, Dianam; Liberius de *Sacram. Pœnit. tract.* 5. *disput.* 5. §. 4. *num.* 78. cum plurimis aliis; & alii passim, ut revera id propugnant adhuc plures classici Theologi, ut eruditis compertum. Eo vel maxime, quod Ego dico, quod quamvis circumstantia consuetudinis per se loquendo non sit necessario aperienda in Confessione, tamen interdum per accidens obligatur pœnitens ad talem circumstantiam consuetudinis aperiendam, quæ obligatio præsertim urgere potest, cum pœnitens cognoscit, quod Confessarius ex reticita tali circumstantia consuetudinis, non satis percipiat suum statum pro formando recto judicio de sua dispositione ad obtinendam absolutionem.

Ibidem *n.* 56. notat, & ait *Theologus*: Placet notare, ac refellere, quod Auctor *n.* 148. 14
scribit de eo, qui circumstantiam speciem mutantem inculpabiliter omiserit, quam ita debeat postea in alia Confessione aperire, & non teneatur fateri peccatum, si sola declarari circumstantia possit. Quis namque sanæ mentis homo concipiat, quod fieri id rite possit? Ast nedum quis, sed quilibet homo sanæ mentis concipere potest, fieri id rite posse. Si enim quis voto castitatis obstrictus heri confitens, & inculpabiliter non reflectens ad circumstantiam sui voti dixisset: *Fui fornicatus*, satisfaceret hodie dicendo, *se graviter peccasse contra votum castitatis*, quia jam expressit utramque malitiam, & una potest sine altera intelligi, ut sic posse intelligi tradunt Henno *de Pœnit. disp.* 5. *q.* 9. *conclus.* 2. Sporer *tom.* 3. *cap.* 3. *n.* 406. Clericatus de Pœnit. *dec.* 26. *n.* 20. cum plurimis aliis, Navarr. Enriq. Sanchez, Bonac. Arriaga, Bosco cum La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1135. & *cit. n.* 1209. testans insuper de communi, quos tam sanæ mentis fuisse puto, ac possit esse noster Theologus.

Ibidem *n.* 57. notat, & dicit *Theologus*: 15
De Confessionis integritate periculo non carent, quæ *n.* 142. & 143. ejusdem articuli secundi exposita, atque probata sunt, nempe dum scripsit: *non iterandam Confessionem bona fide factam vel Confessario ita ignaro, & indocto, ut inter mortale, & veniale discernere nequeat, vel factam Confessario surdastro, semidormienti*,

vel

vel distracto, qui aliqua peccata, etiam mortalia non intellexit sine omni culpa pœnitentis. Sed ad quid aliud tenetur pœnitens pro integritate Confessionis, quam cum omnimoda prævia requisita dispositione omnia sua peccata bona fide confiteri? Quilibet enim Confessarius approbatus censendus est idoneus, nisi certo constet de opposito, quod in casu præsenti nullimode constat pœnitenti bona fide tali Confessario confesso, sicuti etiam ei non constat, quod Confessarius fuerit surdastrus, semidormiens, vel distractus, dum, ut cantat mea conclusio, pœnitens est ei bona fide confessus; aliter, stante Theologi opinione, ponerentur inter non paucas angustias pœnitentes, qui possent dubitare semper de sufficienti scientia Confessarii, aut de ejus distractione, semidormitione, aut semisurditate. Staret quidem Theologi opinio, si id pœnitens mala fide egisset, prout jam ego expresse conclusi *ibid. n.* 143. falso a Theologo notatus, fortasse ex errore Typographi loco 144. ubi ego insuper sic subjungo: quod si pœnitens postea advertat, tenetur in sequenti confessione ea sola repetere, quæ probabiliter judicat, aut cognoscit, non fuisse audita, cognita, ac percepta, & *n. seq.* 145. alia superaddo ad rem ibi videnda, & observanda.

16 Ibidem *n.* 60. notat, & ait *Th[illegible]*. Circa tertium articulum de satisfactione, quemadmodum corrigendus Ferraris est *n.* 16. asserens oppositum, & ob eandem rationem improbandum videtur, quod n. 22. asseritur de eo, qui sine animo satisfaciendi pro injuncta pœnitentia, opera illa fecerit, quæ injuncta a Confessario fuerant. Ast quod improbandum videtur nostro Theologo, approbatur, & traditur expresse ab innumeris fere Theologis classicis Auctoribus, ut patet ex a me adductis *ibi* & sub verb. *Intentio a n.* 50. *ad* 54. & ex traditis novissime ab eruditissimo D. Alfonso de Liguori nell'istruzione, e pratica per li Confessori italico idiomate impressa in Venezia 1759. nella Stamperia Remondini, *ubi c.* 6. *punto* 3. §. 1. *dell' obbligo di sentir la Messa, n.* 27. sic expresse concludit: Inoltre basta l' aver l'intenzione di adempire l'opera comandata, e non importa, che non s'abbia intenzione di soddisfare al Precetto; onde chi già avesse ascoltata la messa, ben ha soddisfatto, benchè non avesse saputo, esser quello giorno di festa (e lo stesso dicesi de voti, giuramenti, e Penitenza Sagramentale, purchè l'opera promessa nel voto, o ingionta per penitenza, non si applichi per altro fine) anzi soddisfa, sebbene avesse avuta espressa intenzione di non voler adempire il precetto, secondo la sentenza comunissima, e più probabile del Suarez, Lessio, Sanchez, Castrop. Tournely, Pontas, Valenza, Vasqu. La Croix, Salmaticensi. La ragione è, perchè chi volontariamente adempie l'opera comandata, necessariamente ancora già soddisfa al Precetto: ed ivi scioglie anche l' obbiezione. Et idem etiam expresse concludit *nell' Appendice* 3. *art.* 3. §. 2. *n.* 73. *ibi*. Communissime autem & probabilius cum Suarez, Castropal. Lessio, Tournely, Pontas, Vasquez, & La Croix cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; immo recitans, implet, etiamsi positive intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, quum satisfactio non pendeat a sua, sed a voluntate legis Ecclesiasticæ.

Ibidem *num.* 61. notat, & subjungit *Theologus:* ac multo minus ferri potest, quod *n.* 34. adstruitur, scilicet imponi posse pro pœnitentia opus aliunde præscriptum. Audiatur Gabriel Antoine de Pœnit. *art.* 3. *q.* 3. Ast audiantur, & videantur etiam plurimi alii classici Auctores aliter sentientes, & signanter Petrus Colet. *de satisfactione cap.* 7. §. 3. *conclus.* 4. qui licet non mollioris Ethices Auctor, sic expresse concludit: *Potest Minister opera aliunde præcepta in satisfactione injungere. Clericatus de Sacram. Pœnitent. dec.* 34. *n.* 10. dicens, Primo, *quod possunt imponi opera, quantumvis alias debita ex præcepto, ut auditio Missæ die festo, jejunium in Quadragesima. Henno tract. de pœnit. disp.* 6. *quæst.* 7. *ibi: Petes* 3. *An possit imponi opus aliunde præceptum? Resp. affirmative cum Theologis communiter;* Reiffenstuel *tom.* 2. *tract.* 14. *dist.* 10. *quæst.* 2. *num.* 28. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *de Pœnit. cap.* 4. *num.* 3192. *ibi: Potest imponi pro pœnitentia opus alias debitum ex præcepto, voto, v. g. jejunium in Quadragesima;* Mastrius Theolog. Moral. dist. 21. quæst. 11. num. 172. Aretinus, Poncius, & alii Scotistæ; Roncaglia, Lugo, Amicus, Aversa, Liberius, Suarez, Busembaum, Sporer, & novissime laudatus Alfonso de Liguori *loc. cit. cap.* 16. *punt.* 4. *n.* 53. *ibi: Può bene anche darsi in penitenza qualch' opera, alla quale il penitente è già obbligato, come di sentir la Messa nella festa, digiunare nelle vigilie, secondo anche comunemente dicono Soto, Layman, Sanchez, Valent. perchè tal opera essendo soddisfattoria, allora si eleva per mezzo del Sagramento al merito di soddisfazione Sacramentale;* & sic alii communiter in sensu meæ conclusionis; Legantur enim attente, quæ ego tra-

trado *ibi n.* 34. 35. & 36. ubi sic concludo: *Ordinarie tamen, cessante justa causa, non sunt imponenda pro pœnitentia opera aliunde jam præcepta, & debita, sed opera supererogatoria, & aliunde indebita*. Hinc censeant eruditi lectores, an id fieri possit, ac debeat a nostro Theologo?

18 Ibidem *n.* 63. notat, & asserit *Theologus*. Animadversionis digna occurrunt: Primum *numer.* 25. ubi eximitur ab onere iterandæ Confessionis pœnitens, qui inculpabiliter, vel culpabiliter injunctæ pœnitentiæ oblitus, eandem prætermisit, sed sufficere asseritur, *ut in alia Confessione petat, sibi imponi aliam congruam pœnitentiam pro peccatis, quæ confiteri solet*. Alterum occurrit *n.* 31. ubi inter causas minuendi pœnitentiam, Jubilæum, & Indulgentia recensentur. Id vero jam refutatum est in nostra de Indulgentia Appendice. Ast dignetur benignus, & eruditus Lector ponderare rationes, & Auctores a me sub dict. *n.* 25. allatos, pluresque alios idem sentientes, & signanter cit. D. Alfonso de Liguori, qui in suo opere italice impresso novissime *ann.* 1759. *a* 6. *punto* 4. §. 1. *n.* 59. sic tradit expresse: Si dimanda per 2. A che sia tenuto il penitente, che si ha dimenticata la penitenza? Altri come Bonac. S. Antonin. &c. vogliono, che sia tenuto a ripetere la confessione per far intiero il Sagramento. Ma communemente e molto, e forse più probabilmente lo negano Suarez, Vasquez, Layman, Castropal. ed altri, e ciò ancorchè colpevolmente se ne fosse scordato, come dicono Soto, Nav. Lugo, Salm. La Croix, Holam. &c. perchè in tal caso da una parte la penitenza si è renduta impossibile, e dall' altra è molto dubbia la legge, se debbano ripetersi i peccati già una volta direttamente assoluti, affin di dare intiero il Sagramento; dignetur que etiam benignus, & eruditus Lector ponderare rationes, & Auctores a me sub dict. *n.* 31. allatos, & a me tradita sub verb. *Indulgentia artic.* 3. *num.* 4. *ad* 8. inclusive cum S. Thoma, S. Bonavent. aliisque plurimis classicis Doctoribus ibi allegatis; & omnibus attentis, atque integre perpensis, pronunciet, an animadversione digna sint ibi a me tradita cum tot celeberrimis Auctoribus; vel potius a Theologo notata? Eo vel maxime quod eruditissimus P. Ubaldus Giraldi cum suo Maschat *Institutiones Canonicæ, Editionis Romanæ* 1757. *tom.* 2. *lib.* 5. *tit.* 38. *n.* 5. sic expresse concludit: *Pœnitentia minor imponi potest, si eo die occurrat aliqua indulgentia, præsertim plenaria, dummodo pœnitens ad eam lucrandam necessaria præstet*. Quamvis ipse, quod mirum est, unus ex Revisoribus probaverit indebitam censuram nostri Theologi.

PŒNITENTIARIA APOSTOLICA.

Pœnitentiarius Major.

PŒnitentiariæ facultates late traduntur a Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 95. incip. *Pastor Bonus*. Pœnitentiariæ Apostolicæ facul- 1 2
tates Sede vacante absolvendi a quibuslibet Censuris, & dispensandi in foro Conscientiæ, & ad tempus perseverant juxta disposita ab eodem *ibid.* §. 51. Pro foro tamen externo 3
conquiescit, præterquam quo ad Regulares, & Moniales, & quo ad absolutiones cum reincidentia. Idem *ibid.* §. 53.

Pœnitentiariæ Apostolicæ Officiales sunt Major Pœnitentiarius, Regens, Theologus, Datarius, Canonista, Corrector, Sigillator, Procuratores, seu Secretarii tres, & Scriptores Ordinarii itidem tres cum additione unius Procuratoris, & unius Scriptoris. Idem Constitut. 95. incip. *In Apostolicæ Pœnitentiariæ* §. 2. *per tot.* ubi assignantur eorum qualitates, munera, & emolumenta & alia eos concernentia. 4
Et §. 21. statuit de Signatura Pœnitentiariæ, interessentia Officialium, methodoque in ea servanda. 5

Ad Pœnitentiariæ Apostolicæ Scriptorum Officium non debent admitti, qui alienis servitiis, vel alteri incompatibili Officio addicti sint. Idem tom. 2. Constitut. 41. incip. *Quamvis*. Iisdem injungitur, ut Procuratores, seu 6 7
Secretariorum Officia frequentent. Idem *ibid.* Pœnitentiariæ Apostolicæ Secretarii, seu Pro- 8
curatores, ipsius Officii praxim didicisse debent in prævio executionis muneris Scriptoris. Idem *ibid.* Tam Procuratores, quam Scriptores, per 9
Concursum eligendi sunt. Idem *ibid.* Pœniten- 10
tiario Majori R. E. Cardinali injungitur præmissorum executio. Idem *ibid.*

Pœnitentiariæ expeditiones omnes secreto, 11
& gratis fiunt. Idem cit. Constit. incip. *In Apostolicæ* §. 22.

Pœnitentiariæ æmolumenta unde sumenda, 12
& quomodo administranda assignat. Idem *ibid.* §. 29. & *seq.* Superflua applicantur Hospitio 13
pauperum invalidorum de Urbe. Idem *ibid.* §. 33. Pœnitentiariæ Archivum publicum, & 14
secretum, omni diligentia disponendum & custo-

stodiendum constituitur. Idem *ibid.* §. 37. & *sequent.*
15 Major Pœnitentiarius unus ex S. R. E. Cardinalibus debet esse Presbyter, & in Theologia Magister, seu Decretorum Doctor a solo Romano Pontifice per Litteras eligendus. Ipso e vita discedente tempore Sedis vacantis, tunc a majore numero Cardinalium per secreta suffragia eligendus est alius Cardinalis Pro-Pœnitentiarius ad ejusdem Sedis vacantis tempus.
16 Idem *ibid.* §. 3. & 4. Præcipuum Majoris Pœnitentiarii munus consistit in recto, ac prudenti exercitio facultatum sibi concessarum. Et in quatuor diebus Majoris hebdomadæ, Dominica quidem Palmarum in Basilica Sancti Joannis in Laterano, Feria vero quarta in Basilica S. Mariæ Majoris, & quinta, & sextis feriis in Basilica S. Petri Vaticana Fidelium confessiones in Sede ad id constituta excipere, nec non capita pie sese submittentium Virga Pœnitentiarii tangere; Indulgentiam centum dierum ipsis impartiendo, juxta facultatem eidem concessam in alia Constit. incip.
17 *Pastor Bonus*. Præterea tribus anni diebus, videlicet Feria quarta Cinerum (qua die ipse Cineres capiti Summi Pontificis, Cardinalium cæterorumque assistentium inspergit) & mane Feriæ sextæ in Parasceve, & die Commemorationis Fidelium Defunctorum, solemni ritu rem Divinam in Pontificia capella peragere.
18 Et ad hæc Romano Pontifici in supremo vitæ agone constituto ad spiritualem eidem in tali articulo ferendam opem, assistere; Idem *ibidem* §. 5.
19 Major Pœnitentiarius Minores Pœnitentiarios in tribus Basilicis Urbis in Ecclesia Lauretana, ac pro anni Sancti tempore in Basilica S. Pauli, aliisque Urbis Ecclesiis deputat;
20 *ibid.* §. 6. Majori Pœnitentiario assignantur emolumenta centum scutorum auri pro quolibet mense. Et aliorum 200. annuorum monetæ e superfluis Pœnitentiariæ æmolumentis. Idem *ibid.* §. 8. & 9.
21 Pœnitentiarius major potest consulere Papam
etiam in prohibitis, & ei de vivæ vocis oraculo asserenti est fides habenda. Idem in cit.
22 Constit. 95. incip. *Pastor Bonus* §. 5. Pœnitentiarii Majoris facultates a pluribus Pontificibus concessæ colliguntur & ordinantur ab eod.
23 *per tot. dict. Constitutionem*. Absolvit enim a
24 peccatis, & censuris. Idem *ib.* §. 16. Dispen-
25 sat super irregularitate. Idem *ib.* §. 17. Convalidat titulos Beneficiorum condonando, seu componendo quo ad fructus male perceptos.
26 Idem *ib.* §. 20. Remittit, seu condonat alia
male percepta, & habilitat ad percipiendum.
Idem *ib.* §. 25. Relaxat, seu commutat jura- 27
menta, vota, & onera. Idem *ib.* §. 28. Re- 28
gulares habilitat, absolvit, & transitus eisdem
concedit de una ad aliam Religionem. Idem
ibid. §. 31. Et eadem respectu Monialium. 29
Idem *ib.* §. 36. Dispensat in Matrimonialibus 30
super impedimentis impedientibus occultis, revalidat dispensationes male obtentas etiam le-
gitimando prolem. Idem *ib.* §. 39. Dat facul- 31
tatem Minoribus Pœnitentiariis. Idem *ibid.*
§. 47. Concedit indulgentiam centum dierum 32
in tactu Virgæ. Idem *ib.* §. 50. Commissio- 33
nes Majoris Pœnitentiarii, vel Pro-Pœnitentiarii non expirant eo decedente, vel ab Offi-
cio cessante. Idem *ibid.* §. 49. Pœnitentiarii 34
Minores in Basilicis Urbis & in Æde Lauretana deputantur a Cardinali Majori Pœnitentiario cum facultatibus ipsius arbitrio. Idem cit. Constitut. 66. incip. *In Apostolicæ Pœnitentiariæ.* §. 6. Vide dictas duas Constitutiones *Pastor Bonus*, & *In Apostolicæ Pœnitentiariæ*, ubi declarantur supradictæ facultates, & plurima alia statuuntur ad rem.
Ad Pœnitentiarium Majorem pertinet sup- 35
plere negligentiam, tam Ordinariorum Localium, quam Regularium Superiorum Monialium, in deputationibus Confessariorum in casibus a Concilio Tridentino præscriptis, aliisque recensitis in Constitutione 66. incip. *Pastoralis*. Idem cit. Constitut. inc. *Quamvis*.
Pœnitentiarius Major, etiam vacante Aposto- 36
lica Sede, Monialibus deputare nequit Confessarios, qui ab Ordinariis locorum pro Monialibus expresse approbati non fuerint. Idem *ibidem*.
Pœnitentiariis Minoribus Basilicæ Lateranen- 37
sis Ordinis Minorum Reformatorum, inopia laborantibus, annui reditus augentur in scutis ducentis, ex Officio Sigillatoris Pœnitentiariæ Apostolicæ dismembratis. Idem Constitut. 39.
incip. *Laborantibus*. Item in aliis scutis cen- 38
tum ex reditibus Pœnitentiariæ arbitrio Pœnitentiarii Majoris alias permissis. Idem *ibid.*
Præterea eorum Collegio assignantur mulctæ 39
ejusdem Officii Pœnitentiariæ. Idem *ib.* Hu- 40
jusmodi autem assignatio declaratur, quod facta fuerit eorum Collegio per modum eleemosynæ. Idem Constitut. 31. incip. *Decret.*
Alia ad rem, vide verb. *Dispensatio a num.* 68. *ad fin.*

PŒNITENTIARIUS. Vide verb. *Canonicus art. 9. num. 45. ad 49.*

POLLUTIO. Vid. verb. *Luxuria a n. 35. ad 45.*

POLYGAMIA.

1 POlygamia, seu Uxorum pluralitas duplex
esse potest, scilicet successiva, & simul-
2 tanea. *Communis*. Polygamia successiva est,
quando quis successive plures habet Uxores.
3 *Communis*. Et hic si duas successive habuit,
dicitur *Bigamus*, si tres, dicitur *Trigamus*, si
quinque, dicitur *Quintogamus*, si octo, dicitur
Octogamus, & sic loquendo de aliis, textu ex-
4 presso in *c. Aperiant* 11. *cauf.* 31. *qu.* 1. Poly-
gamia simultanea est, quando quis simul plu-
5 res habet Uxores. *Communis*. Et hæc simulta-
nea pluralitas Uxorum est vera, & propria
6 Polygamia, de qua in præsenti est sermo. Et
quidem pluralitatem Uxorum successivam vali-
dam esse, & licitam, altero conjugum mor-
tuo, est communis Catholicorum sensus contra
Montanistas, & Novatianos olim secundas nu-
ptias damnantes, & expresse habetur *ex* 1. *Ad
Corinth.* 6. ibi: *Mulier alligata est Legi, quanto
tempore vir ejus vivit; Quod si dormierit vir
ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in Do-
mino*. Et 1. *Ad Timoth. c.* 5. vult Apostolus
Viduas juniores nubere. Et *c. Aperiant* 11. *cauf.*
31. *q.* 6. dicitur expresse: *Ego nunc libera voce
proclamo non damnari in Ecclesia Bigamiam,
immo nec Trigamiam, & ita licere quinto, &
sexto, & ultra; quomodo & secundo marito re-
cte nubere*. Et hoc supponitur pro certo, & in-
dubitato *tot. titul. de secundis nuptiis* 21. *lib.*
4. *Decretalium*.

7 Polygamia, seu pluralitas simultanea Uxo-
rum, est Jure Divino prohibita. *Est certa de Fi-
de*, & qui contrarium assereret, esset Hæreti-
cus reputandus. *Sic Catholici omnes ex Canon.*
48. *Apostolorum*, ex Concilio Nicæno 1. *c.* 25.
& 26. Ex Innocent. I. *Epistola* 36. Ex Syri-
cio *Epistola* 1. *cap.* 4. *ut in cap. De conjugali*
27. *quæst.* 2. Ex Cœlestino I. *in cap. Videtur
nobis* 35. *q.* 6. Ex Concilio Toletano I. *c.* 17.
Ex Alexandro III. in *Appendic. c.* 15. & 25.
Ex Nicolao I. *ad consulta Bulgarorum cap.* 15.
Ex Innocentio III. *in c. Gaudemus* 8. *de di-
vortiis*, ubi ad hoc dicit unam tantum costam
in unam tantum feminam conversam fuisse, &
non plures in plures; Ex Concilio Florenti-
no in *Dec. pro Armenis*. Ex Concil. Colonien-
si sub Paul. III. *part.* 1. *cap.* 41. Ex Concilio
Moguntino sub eodem in *Decretis Fidei cap.*
36. Et ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *Can.* 2.
ubi sic est definitum: *Si quis dixerit, licere
Christianis plures simul habere Uxores, & hoc
nulla Lege Divina esse prohibitum, anathema sit*;
& hoc aperte colligitur ex verbis ipsius Chri-
sti *Matth.* 19. & *Marc.* 10. ubi expresse do-
cet esse adulterum eum, qui, *dimissa Uxore*,
ducit aliam; quod non esset, si vivente prio-
ri, alia quoque esset Uxor ejus legitima.

In Lege veteri Polygamia, seu pluralitas 8
Uxorum, fuit licita, & permissa Divina dispen-
satione ab ipso Deo indicata primis aliquot
Patribus, deinde illorum verbo, aut exemplo
ad ceteros perventa. *Communis* cum Scoto in
4. *dist.* 33. *q.* 1. *art.* 2. S. Thoma, & S. Bona-
ventura *ib.* Bellarmino *l.* 1. *de Matrim. c.* 11.
propositione quarta, & aliis passim. Et probat
Scotus *ex Genes.* 16. & 25. de Abrahamo, qui
habuit Uxores Saram, Agar, & Ceturam;
De Jacob, qui habuit Uxores Rachelem, &
Liam; & de David 2. *Reg.* 5. qui plures ha-
buit Uxores: Credibile autem non est, quod
hi Sancti Patres ducendo plures simul Uxores
fecerint aliquid illicitum, sed potius creden-
dum est, quod illas non accepissent, nisi suis-
set illis Divina dispensatione, seu inspiratione
concessum, & in casu paucitatis Fidelium pro-
creantium prolem, ut hoc modo plures mu-
lieres ab uno fæcundarentur, & sic proles ad
Divinum cultum propagaretur, & multiplica-
retur. Et de facto Moyses *in Deuteronomio c.*
21. tamquam de re nota, & passim licita lo-
quitur dicens: *Si fuerint alicui duæ Uxores,
una dilecta, altera odiosa*.

Polygamia autem, seu potius *Polyviria* plu- 9
rium virorum cum una Uxore nunquam nec
in Lege veteri fuit licita, & permissa. *Com-
munis* cum S. Augustino *lib.* 3. *de Doctrina
Christiana cap.* 12. & *lib. de bono Conjugator.
cap.* 17. S. Thoma *in* 4. *dist.* 33. *qu.* 1. *art.* 1.
ad 7. Scoto *in* 4. *dist.* 17. & 26. Bellarm. *loc.
cit.* Et ratio est, quia hæc Polygamia, seu
potius *Polyviria*, adversatur fini primario Ma-
trimonii, qui est propagatio prolis, & educa-
tio ejusdem, & ex plurium virorum concubitu
cum eadem muliere, vel nunquam proles pro-
gignatur, vel non nisi rarissime, ut notavit
S. Augustinus *in lib. de bono Conjug. c.* 17. &
docet experientia de meretricibus.

An autem potuerit Deus in Lege veteri, & 10
possit nunc dispensare in hac Polygamia, seu
Polyviria, nempe plurium virorum cum una
Uxore? Variant Doctores; Negativam senten-
tiam defendunt Bellarminus *cit. l.* 1. *de Matr.
cap.* 11. *proposit.* 2. Rosignol. *in universas de
Matrim. controversias contract. XV. de Matrim.*

11.

11. *praenot.* 15. *num.* 5. citans ibi S. Augustin. *l.* 3. *de Doctrina Christiana cap.* 12. *& lib. de bono Conjugator. cap.* 17. S. Thomam *in* 4. *dist.* 33. *qu.* 1. *art.* 1. *ad septimum*, & sic tenent plures alii, ex eo quia haec Polygamia, seu *Polyviria* plurium virorum cum una Uxore, sit contra prima principia Juris naturae, nec per ullam mutationem circumstantiarum possit fieri bona, cum repuguet omnibus finibus Matrimonii; In iis autem, quae sunt contra principia Juris naturae, non potest Deus dispensare; secus non essent prima principia Juris naturae,
11 adeoque &c. Affirmativam sententiam, nempe posse Deum in hac Polygamia, seu *Polyviria* dispensare, tenent communius, & probabilius Doctores, ut tenet, & testatur Mastrius *in Theol. mor. disp.* 20. *quaest.* 3. *n.* 53. Et ratio est, quia Deus dispensare potest in aliis quoque praeceptis Juris naturae, ut in fornicatione, furto, homicidio, & similibus, ut docet Scotus *in* 3. *dist.* 36. adeoque etiam in hoc dispensare posset, cum non sit praeceptum urgentius istis; Tum quia Deus in tali casu posset res ita disponere, ut ex hujusmodi Polygamia, seu *Polyviria*, non sequeretur illa inconveniectia, ob quae a Lege naturae est prohibita, atque ideo tali dispositione facta Lex naturae non obligaret; Tum quia, quod sit contra Jus naturale, non obstat, quin Deus id concedere possit, quia non est contra Jus naturale stricte sumptum, & primario, sed tantum late sumptum, & secundario, ut distinguit ipsum Jus naturale Scotus *in* 4. *dist.* 17. *& dist.* 26. & repetit *dist.* 33. *quaest.* 1. Mastrius *loc. cit. nu.* 52. & alii plures; Tum etiam quia, ut docet Scotus *in* 3. *dist.* 36. & sequitur Hurtad. *disp.* 9. *dif.* 2. cum pluribus aliis recentioribus, ipsius Dei concessione, & dispensatione, quae est Juris declaratio, desinit esse contra Jus naturae, quia desinit esse contra Jus mariti, cum Deus ut supremus corporum Dominus possit uxori facultatem concedere, ut valide, & absque injustitia in Maritum; aliis quoque Maritis suum tradat corpus; Sicuti etiam concessione Divina facta alicui, ut alterum occidat, vel ejus bona accipiat, occisio illius, & bonorum acceptio desinit esse injusta, & contra Jus naturae, quia Deus est supremus Dominus bonorum, & vitae omnium; *arg. cap. Gaudemus* 8. *de Divortiis*.

12 Circa Polygamiam, seu pluralitatem simultaneam uxorum, sicuti de facto Deus in Lege veteri dispensavit, ut satis ostensum fuit *supra num.* 8. ita posset, si vellet, dispensare etiam tunc in lege Evangelica. *Communis* cum S. Thoma *in* 4. *dist.* 73. *qu.* 1. *art.* 2. *in corpore*, Scoto *loc. cit.* Rosignol. *nu.* 5. & alii passim: Unde non indiget probatione.

Nullus autem homo, neque Summus Pontifex dispensare potest circa utramque Polygamiam, scilicet tam viri cum multis uxoribus simul, quam Uxoris cum multis simul viris. 13
Communis. Et ratio est, quia Polygamia est Jure Divino prohibita, ut patet ex dictis *supra num.* 7. sed nullus homo dispensare potest in Lege Dei, cum inferior nequeat dispensare in lege superioris, *cap. inferior* 4. *dist.* 21. *cap. Cum inferior* 16. *de major. & obedient. Clement. Ne Romani*, *de election.* adeoque &c.

Ad evitandam Polygamiam, & contrahendum secundum Matrimonium ob mortem alterius Conjugis requiritur, & sufficit certitudo saltem moralis de morte ejusdem conjugis. Barbosa *in cap. In praesentia* 19. *de. spons. num.* 7. Abbas *ibid. num.* 6. Alexander de Nevo *num.* 22. Mascard. *de probationibus conclus.* 1074. Gutierez *pract. l.* 2. *quaest.* 8. *nu.* 4. *& seq.* Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. tit.* 21. *num.* 7. Rosignol. *loc. cit. num.* 6. cum aliis ibi citatis, Bosco *disp.* 12. *sect.* 12. *concl.* 2. *num.* 22. Sanchez *de Matrimonio lib.* 2. *disp.* 46. *num.* 6. cum pluribus ibi citatis, Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *par.* 3. *cap.* 3. *num.* 1. *&* 2. ubi testatur de communissima aliorum. 14

Probatur igitur prima pars, quod requiratur certitudo, & non sufficiat solum dubium, aut probabilis opinio de morte alterius Conjugis, nec ejus absentia plurium annorum, *ex cap. Dominus* 2. *de secundis nuptiis*, ubi Lucius III. universis Christianis in captivitate Saracenorum positis sic respondit: *Sane super Matrimoniis, quae quidam, ex vobis (nondum habita obeuntis Conjugis certitudine) contraxerunt, id vobis respondemus, ut nullus amodo ad secundas Nuptias migrare praesumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjux ejus*. Et ex *cap. In praesentia* 19. *de sponsalibus*, ubi Clemens III. sic respondit Caesaraugustano Episcopo: *In praesentia nostra quaesivisti, quid agendum sit de mulieribus, quae viros suos causa captivitatis, vel peregrinationis absentes ultra septennium praestolatae fuerint, nec certificari possunt de vita, vel de morte ipsorum, licet super hoc sollicitudinem adhibuerint diligentem, & pro juvenili aetate, seu fragilitate carnis nequeunt continere; petentes aliis Matrimoniis copulari. Consultationi ergo tuae taliter respondemus, quod quantocumque annorum numero ita remaneant viventibus viris suis, non possunt ad aliorum consortium Canonice convolare. Nec auctoritate Ecclesia* 15

clesiæ permittas contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum. Ex quibus Sacris Canonibus clare constat, requiri certitudinem ad secundas nuptias celebrandas, seu secundum Matrimonium contrahendum.

16 Probatur secunda pars, quod scilicet sufficiat certitudo moralis, ut tenent omnes Doctores citati numero antecedenti. Scotus *in* 4. *distinct.* 22. *quæst. unic. art.* 5. Valentia *tom.* 4. *disput.* 10. *quæst.* 2. *punct.* 2. & alii passim, *arg. cap. Cum jam bellicam* 1. *caus.* 34. *qu.* 2. ibi: *Nec tamen culpabilis judicetur, qui personam ejus mariti, qui jam non esse existimabatur, assumpsit*, ubi ly *non esse existimabatur*, vere & realiter non plus importat, quam certitudinem moralem, & *cap. final.* §. *Porro ut lite non contestata:* ibi: *Tamdiu alteruter conjugum expectetur, donec de ipsius obitu verosimiliter præsumatur*, ubi ly *verosimiliter præsumatur*, plus sane non significat, quam certitudinem moralem. Et colligitur etiam ex *Instructione pro examine illorum, qui inducuntur pro contrahendis Matrimoniis, tam in Curia Eminentissimi Domini Card. Urbis Vicarii, quam in aliis Curiis ceterorum Ordinariorum*, relata a Monacell. *tom.* 3. *Append. ad Formular. Instructione* 6. ubi *nu.* 12. *in fine* sic habetur; *Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de Jure communi possunt admitti; dummodo sint legitimæ, & sufficientes*.

17 Probatio autem legitima, & sufficiens, seu moralis certitudo de morte conjugis habetur: Primo, si de ea testetur Parochus, quia hujus testimonium, ex libro Baptismi, Matrimoniorum, & Mortuorum sufficienter probat; Ex præscripto enim & auctoritate Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 1. & 2. *de reform. Matrimon.* industria, & Fides Parochi est electa ad conscribendum talem librum, adeoque indubitanter fides tali libro adhibenda est. Mascard. *de probationibus conclus.* 673. *num.* 1. & *seq.* allegans plurimos alios, Pax Jordanus *tom.* 3. *tit. de Fide instrument. num.* 48. citans Rotam *dec.* 321. *num.* 3. *par.* 1. *noviss.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 10. & alii passim.

18 Secundo, si constet de tali morte publice, & authentice, idest per attestationem, aut instrumentum publicum, vel authenticum a Magistratu Ecclesiastico, Politico, aut Militari datum, vel a Notario publico, vel alia persona in publica auctoritate constituta confectum. Hæc omnia plene probant, ut docet Mascardus *de probationibus conc.* 1101. *n.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 11. & *Communis aliorum*.

Tertio, si adsint duo testes de visu; Isti enim ordinarie plene probant, *ex l. Ubi numerus, ff. de testibus*, quæ canonizata est *in cap. Si testes* §. *Ubi; num.* 4. *quæst.* 3. quo utroque in loco dicitur: *Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficiunt;* Concordat textus *in c. Licet universis* 23. *de testibus*, ubi Papa Alexander III. sic expresse dicit: *Mandamus, si inter vos . . . emerserit quæstio . . . non minus, quam duorum, vel trium virorum, qui sint probatæ vitæ, & fidelis conversationis testimonium admittatis, juxta illud Dominicum* (Matth. cap. 18. & Luc. cap. 17.) *in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum; Quia licet quædam sint causæ, quæ plures, quam duos exigant testes, nulla est tamen causa, quæ unius testimonio (quamvis legitimo) terminetur*, & quid simile habetur *in c. In omni negocio* 4. *de testibus*, ubi expresse dicitur, *quod duorum hominum testimonium verum est*. Censentur autem ad præsens testes de visu, non solum qui conjugis morti vere præsentes fuerunt, vel illum mortuum viderunt propriis oculis, sed etiam qui ejusdem sepulturæ, aut exequiis die tertia, septima, & trigesima interfuerunt, & consanguineos illius viderunt, & audierunt talem Conjugem mortuum, sepultum, & hujusmodi &c. Mascardus *de probationibus conclus.* 1077. Gobat *tract.* 9. *num.* 312. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 12. 19

In similibus casibus etiam parentes, consanguinei, & affines sufficiens testimonium ferre possunt, utpote ordinarie magis, quam alii conscii de morte suorum conjunctorum; *arg. l. De tutela* 7. *Cod. de in integrum restitutione*. Sic post Jo: Andream Mascard. *loc. cit. nu.* 3. Reiff. *l. c. n.* 13. & alii passim; Exceptis tamen ad id interesse habentibus, uti sunt ipsimet Conjuges superstites, quia in propria causa nemo idoneum testimonium ferre potest; *l. Nullus, ff. de testibus*, & *l. Omnibus, C. eod.* Gobat *loc. cit. num.* 310. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 13. & alii. 20

Quarto, si cum uno teste de visu, aut cum fama, & rumore, vel cum pluribus testibus de auditu concurrant alia verosimilia indicia, & conjecturæ de morte conjugis, v. g. si casu e ponte, muro, vel navi in flumen deciderit, nec amplius apparuerit, & quamvis diligenter in tali flumine inquisitus, minime repertus fuerit; si periculosam navigationem, aut prælium ingressus, vel in loco, ubi pestis, aut fames grassabatur, diu moratus, jam a longo tempore non compareat, & interim scitur in talibus occasionibus plures naufragio, gladio, contagiosa lue, aut penuria periisse, & ho- 21

& hujusmodi; per ipsa enim & similia fit sufficiens probatio; *arg. l. Ult. Cod. De probation. l. indicia certa, Cod. de rei vindic. l. 3. §. Ejusdem, ff. de testibus, l. Heredes palam §. Sed si notam, ff. de testamentis, l. Cum proponeretur, ff. de Legatis 1. l. 1. §. final. ff. de verbor. obligat.* cum similibus; *cap. Si tester §. Sæpe 4. quæst. 3. cap. 1. de appellationibus, c. Præterea 27. de testibus, cap. Illud quoque XI. de præsumptionibus* cum similibus; Et in specie tenent Gobat *loc. cit. nu.* 314. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 14. Guttierez *de Matrimonio c.* 51. *nu.* 2. & alii plures.

22 Immo Abbas *in cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus num.* 6. & ibi Hostiensis *in fine*, Angelus, Veracrux, & alii, volunt etiam unicum testem de visu facere sufficientem probationem de morte Conjugis; *arg. cit. cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus*, ubi statuitur, quod mulieres nequeant contrahere aliud Matrimonium, *donec certum nuntium recipiant de morte virorum*, ubi per ly *certum Nuntium*, videtur designari unum testem de visu deponentem; Quod admittit etiam Farinac. *in praxi criminal. par.* 5. *quæst.* 140. *num.* 73. casu, quo Conjux obierit in loco ita distanti, ut facile nequeant aliæ probationes haberi, quod cum hac limitatione recipit etiam Sanchez *cit. disp.* 46. *n.* 12.

23 At ille Sanchez *ibidem* cum Bartolo, Emmanuel, & aliis docet, probabilius non valere unicum testem, nisi concurrant aliqua adminicula, aut conjecturæ ex recensitis *supra nu.* 21. Quod & tenent Rosignol. *loc. cit. num.* 6. *in fine* cum aliis ibi citatis, Guttierez *de Matrimonio cap.* 51. *num.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 15. Barbosa *in cit. cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus num.* 3. & alii recte intelligentes dicta verba *Certum Nuntium* non in masculino, sed in genere neutro, ita ut significent *certa nova*, seu certam relationem, non autem certam personam, quia una sola persona quantumvis legitima & idonea relationem de Jure certam non facit, nec sufficienter probat, *l. Jurisjurandi, Cod. de testibus*, ibi: *Manifeste sancimus, ut unius omnino testis responsio non audiatur, etiamsi præclaræ Curiæ honore præfulgeat*; ubi proinde Summarium refert illud vulgatum *Vox unius, vox nullius*: Concordant *c. Si testes §. Jurisjurandi 4. quæst. 3. cap. Admonere 33. quæst.* 1. ubi Stephanus Papa V. generaliter inquit: *Nec Evangelium, nec ulla Divina, humanaque Lex unius testimonio quempiam condemnat, aut justificat, cap. Veniens* 10. *de testibus*, ibi: *Nec unius testimonium ad condemnationem sufficiat alicujus, cap. Licet universis* 23. *eod.* ibi: *Nulla est tamen causa, quæ unius testimonio quamvis legitimo terminetur.*

Item nec sufficit sola fama ad probandam mortem Conjugis sine aliquo ex indiciis, adminiculis, aut conjecturis relatis *supra nu.* 21. quia sola fama sine adminiculis, & indiciis non facit plenam probationem; Fama enim sæpe est fallax, teste experientia, nam *dictum unius, facile sequitur multitudo*, ut dicit expresse Innocentius III. *in c. Cum in juventute* 12. *de purgatione Canonica*. Et tenent Barbosa *in citat. cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus numer.* 3. cum plurimis ibi citatis, Sanchez *cit. disp.* 46. *num.* 15. Rosignol. *loc. cit. nu.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 18. Glossa *in cap. si testes 4. quæst. 3. verb. Fama*, Mascardus *de probationibus, conclusion.* 754. ubi testatur de communi. 24

Item nec sufficit sine aliquo ex dictis adminiculis, aut conjecturis absentia alterius Conjugis ad multos annos; Sanchez *cit. disput.* 46. Guttierez *loc. citat. num.* 3. Silvester verb. *Matrimonium* 8. *quæst.* 13. Navarr. *c.* 22. *num.* 53. Rosignol. *loc. cit. num.* 6. & alii passim, per textum *cit. cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus* relat. *supra num.* 151 ibi: *Absentes ultra septennium .... Quantocumque annorum numero ita remaneant.* 25

Quandonam autem ex supradictis habeatur sufficiens certitudo moralis de morte conjugis? spectat ad Judicem Ecclesiasticum suo prudenti judicio, attentis omnibus circumstantiis locorum, & temporum, & personarum, judicare; Sanchez *lib.* 2. *de Matrimon. disp.* 47. *num.* 7. Guttierez *l.* 2. *practic. qq. quæst.* 8. *n.* 9. Layman *l.* 5. *tract.* 10. *cap.* 3. *num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 9. Abbas *in cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus, num.* 6. & alii passim per textum *in l.* 3. §. *Ejusdem, ff. de testibus*. Quæ Lex canonizata est *in cap. Si testes* 3. *caus.* 4. *quæst.* 3. ibi: *Sæpe sine publicis monumentis cujusque rei veritas deprehenditur, alias numerus testium, alias Dignitas, & auctoritas, alias veluti consentiens fama confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Hoc ergo solum tibi rescribere possum summatim* (alloquitur Judicem Imperator) *non utique ad unam probationis speciem cognitionem statim alligare debere, sed ex sententia animi tui te existimare oportere, quid aut credas, aut parum probatum tibi opinaris. Et cit. cap. si testes* 3. *caus.* 4. *quæst.* 3. ibi: *Confirmabitque Judex motum animi sui ex argumentis, & testimoniis, quæ rei aptiora, & veritati proximiora esse compererit. Et cap. Præterea* 27. *de testi-* 26

stibus, ibi: *Etenim circumspectus Judex atque discretus motum animi sui ex argumentis, & testimoniis, quæ rei aptiora esse compererit, confirmabit.*

27 Polygami in Jure Civili etiam ab Imperatoribus Gentilibus infamiæ nota, aliisque pœnis afficiuntur; *l. Prætoris verb.* 1. *ff. de his, qui notantur infamia*, *l. Neminem* 2. *Cod. de incestis, & inutilibus nuptiis*; Bellarmin. *lib.* 1. *de Matrim. cap. X. in fine*, & alii passim.

28 Polygami, nedum in Jure Civili, sed potissimum in Jure Canonico infames declarantur, textu expresso *in cap. Nuper* 4. *de Bigamis non ordinandis*, ibi: *Unde illum comitatur infamia, qui duas simul uxores habet.*

29 Polygami condemnantur ad Triremes per quinquennium; vel si falsos produxerunt testes ad probandam mortem prioris conjugis, ad septennium, prout late docet Carena *part.* 2. *de Polygamis tit.* 5. §. 12. cum plurimis aliis, Rosignol. *loc. cit. n.* 11.

30 Quinimmo Urban. VIII. *die* 20. *Jul.* 1627. Constit. incip. *Magnum in Christo* decrevit, quod ii, qui mentito nomine, vel cognomine, prima uxore vivente, secundam ducunt; præter pœnas, quas ordinarie incurrunt Polygami, damnentur ad triremes in perpetuum, & si fuerint inhabiles, fustigentur, & ad carceres perpetuos damnentur; Si vero pro qualitate, & enormitate criminis majores pœnas meruerint, etiam Curiæ Sæculari arbitrio Sacræ Congregationis Cardinalium Generalium Inquisitorum puniendi tradantur.

31 Polygami tamquam suspecti de Hæresi debent abjurare de levi, vel de vehementi, prout fuerint, vel leviter, vel vehementer, de Hæresi suspecti; Carena *loc. cit.* §. 11. *per tot.* Rosignol. *loc. citat. num.* 11. & alii passim;

32 Unde crimen polygamiæ spectat ad Forum Ecclesiasticum, sive ad Inquisitores Hæreticæ pravitatis, privative quoad Judices sæculares. Rosignol. *loc. cit. num.* 11. cum aliis ibi citatis; & late Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 113. *per tot.* & præsertim *num.* 3. ubi dicit, quod generatim observatur per totam Italiam, & Europam, ac ubicumque sunt Inquisitores Fidei, quod ex hujusmodi Hæresis suspicione Officium S. Inquisitionis procedat contra ducentes secundam uxorem, vivente prima; Quod ab anno 1625. usque ad hanc diem semper in suprema, & universali Inquisitione fuit habitum pro constante, itaut contra Judices Laicos prætendentes causam Polygamiæ ad se spectare, privative quoad Ordinarios, & Inquisitores, processerit tamquam contra impedientes S. Officium, præsertim *die* 18. *Jan.* 1601. & *die* 30. *Sept.* 1604.

Polygamus, qui Polygamiæ pœnitentiam, seu pœnam triremium jam explevit, non potest cum secunda uxore denuo Matrimonium contrahere, quamvis prima legitima uxor decesserit, nisi habeat dispensationem Apostolicam, quia obstat ei impedimentum criminis. *Sac. Cong. Conc. in S. Severi* 10. *Jun.* 1704. ut refert Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *n.* 30. & Ursaya *in Miscellaneo Sacro, & profano* 1. *litt. P. num.* 227. 33

Additiones ex aliena manu.

Quomodo sit probanda mors conjugis, ut permittantur secundæ nuptiæ, non male hic expendit *Auctor*. Sed confer etiam *Naurat de vita, & morte hominis Theorem.* 50. *per totum Albic. de Inconstant. in Fid. cap.* 36. *n.* 90. *& plur. seq.* 34

Polygamia non esse delictum mixti Fori, sed unice pertinere ad Judicium Ecclesiasticum, vel Tribunal Inquisitionis, vel Ordinarium, pluribus probat *Albic. de Inconstantia in Fide dict. cap.* 36. *a num.* 1. *ad plur. seq.* 35

Quid autem si Polygamus in Tribunal Inquisitionis exceptionem opponat nullitatis prioris matrimonii a se contracti, an remittenda sit causa ad Ordinarium, ita ut prius de exceptione hac sit cognoscendum? 36

Varias Doctorum opiniones, tum praxim Supremæ Inquisitionis affert *Albic. de Inconstant. in Fid. dict. cap.* 36. *n.* 108. *& plur. seq.* 37

Gravior quæstio est, an puniri in S. Officio possit qui pendente lite super validitate primi matrimonii, contraxit secundum matrimonium? 38

At consule etiam de hac quæstione eumdem *Albic. de Inconstant. in Fid. cap.* 36. *num.* 118. *& seq.* 39

Ex Constitutione Urbani VIII. cui initium est: *Magnum*, Polygami, qui falsis testibus deceperunt Curiam Ecclesiasticam ad obtinendam licentiam contrahendi secundum matrimonium, damnandi sunt ad Triremes, in perpetuum, vel si sunt inhabiles, publice sunt fustigandi, & damnandi in perpetuum quoque sunt ad carceres; quinimo ex circumstantiis possunt arbitrio Supremæ Congregationis Universalis tradi brachio Sæculari. 40

Verum hanc Constitutionem emanasse ad terrorem inde liquet, quod vix elapsis decem annis ab ejus promulgatione, Suprema Congregatio Archiepiscopo Beneventano rescripsit, 41

Po-

Polygamos, qui ad suum statum liberum probandum usi haud fuerunt falsis testibus, damnandos esse ad triremes per quinquennium, Polygamos vero qui usi sunt falsis testibus ad probandum suum liberum statum, ad triremes per septennium esse damnandos, & falsos Testes damnandos esse ad triremes ad quinquennium, vel brevius tempus pro varietate circumstantiarum. Et ita semper postea servatum est.

42 Non immerito dubitari potest, an hæc pœna obtineat contra Polygamos, qui non falsis Testibus, sed falsis scripturis usi sunt?

PONTIFICALIA.

1 Pontificalia exercere, & Pontificaliter celebrare de Jure potest Episcopus in locis exemptis suæ Diœcesis. *Sac. Cong. Rit. in Ferrarien.* 20. *Jun.* 1600. *teste* Aldan. *in Compendio Canon. resol. lib.* 2. *tit.* 8. *n.* 15.

2 Pontificalia exercens Episcopus in Ecclesiis Regularium Baldachinum erigere potest. *Sac. Cong. Episc. & Reg. die* 10. *Jun.* 1603.

3 Pontificalia exercens Episcopus extra Cathedralem, non Presbyteros simplices, sed Canonicos Cathedralis inservientes adhibere debet. *Sacr. Congr. Rit. die* 2. *Aug.* 1631. penes Aldan. *d. lib.* 2. *tit.* 8. *num.* 16. Vide tamen verb. *Assistentia*, *n.* 25.

4 Pontificalia exercere in Ecclesiis Suffraganeorum absque licentia Episcopi Ordinarii prohibitum est Archiepiscopo per Concil. Trident. *sess.* 6. *de reformat. cap.* 5. *S. C. Episcop. & Regul. die* 18. *April.* 1599. apud Aldan. *d. l.* 2. *tit.* 8. *n.* 17.

5 Pontificalia exercere non potest Suffraganeus datus Episcopo post illius mortem Sede vacante Capitulo contradicente, *Sac. Cong. Conc. in Vilnen.* 22. *Febr.* 1631. referente Sellio *in Selectis Canon. c.* 21. *n.* 3.

6 Pontificalia exercens Episcopus in aliena Diœcesi de Ordinarii loci expressa licentia potest Ordines conferre, etiam suis propriis Diœcesanis, non obstante Conc. *c.* 5. *sess.* 6. *de reform. S. Cong. Conc.* de qua Sell. *d. c.* 21. *n.* 5.

7 Pontificalia exercere in loco exempto, & Jurisdictionis non Episcopi, sed inferioris, non potest Episcopus vocatus etiam ab ipso inferiore sine licentia Episcopi, intra cujus Diœcesis fines esset locus ille, etiamsi ille inferior prætenderet ratione exemptionis vocare Episcopum, quem maluerit, ad administrandum Sacramentum Confirmationis; Dummodo locus ipsius exempti sit intra fines Diœcesis alicujus, ita ut non sit nullius, quia tunc posset; *S. Cong. Conc.* cujus meminit Armend. *in add. ad recop. Leg. Navarræ l.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Episc. n.* 68. apud Barbosam *in summ. Apost. dec. verb. Pontificalia n.* 7.

Pontificalia exercere non potest alienus Episcopus de licentia Patriarchæ in Diœcesi alicujus Episcopi Suffraganei sine ipsius licentia, *Sac. Cong. Conc.* apud Barbosam *in Summa Apostolic. dec. verb. Pontificalia n.* 8. 8

Alia. Vide verb. *Episcopus art.* 4. *& art.* 7. 9

Episcopus, & Præpositus Militiæ S. Georgii M. in Bavaria Pontificalia exercere solummodo possunt in Ecclesia in Ædibus Ducalibus & Electoralibus sita, & Militum Equitum dicti Ordinis Conventui assignata, & exempta, atque immuni ab omni Ordinarii Episcopi loci Jurisdictione. In quibuscumque autem aliis Ecclesiis, nullo pacto, nisi de Ordinarii Locorum permissu, toties quoties occasio postulaverit, sub pœnis juxta Canonicas sanctiones inflictis exercere valent. Benedict. XIV. tom. 1. Const. 32. incip. *Militares*, §. 6. 10 11

Pontificalium usus, quo quis ex privilegio gaudeat, non probat illius exemptionem ab Ordinaria jurisdictione. Idem tom. 2. Constitution. 40. incip. *Causarum*. Ideo in cap. *Ut Apostolicæ*, *de privileg. in* 6. distinctio fit inter Prælatos Pontificalibus utentes, qui exempti sunt, & eos, qui non sunt exempti. Idem *ibid.* 12 13

PONTIUS PILATUS.

Pilatus, quis, & unde esset, variant Auctores. Quidam ipsum dicunt Romanum, & alii Italum. Petrus Comestor sustinet fuisse Gallum a Delphinatu, & Theophilactus natum in Ponto. Calmet in Dictionario verb. *Pilatus* hæc habet: Pontius Pilatus, cujus genus & patria latent; quamvis Romanus, vel saltem Italus vulgo credatur; vir erat ingenio servido & pervicaci, avarus, insatiabilis, sententias venditans, rapinas, injurias, clades, tormenta, crebras cædes, sævissimam crudelitatem, etiam contra innocentes, exercens. Is cum sederet pro tribunali in examine causæ Domini Nostri Jesu Christi, per internuncium a sua uxore monitus fuit, ne se in caussa justi 1

ſti illius hominis immiſcetet: *Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor ejus, dicens: nihil tibi & juſto illi; multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum*. Matth. 27. 19.

2 De hoc ſomnio uxori Pilati immiſſo an divinitus, vel a diabolo, non conveniunt Doctores. S. Ignatius Martyr *Epiſt*. 8. *ad Philipp.* vult, ſomnium illud a diabolo fuiſſe immiſſum, quia metuebat, ne Chriſti morte regnum ſuum everteretur, ibi: *Cacodæmon terrebat mulierculam uxorem Pilati, turbans eamdem in ſomniis, & ut a crucifigendo ceſſaret, moliebatur, quia ſentiebat ſuam perniciem*. Et idem ſentit Beda in Matth. At Origenes, Theophilactus, Euthimius, Ambroſius, Auguſtinus, & Chryſoſtomus tenent, ſomnium illud divinitus immiſſum fuiſſe, ut antequam injuſtiſſima Chriſtus damnaretur ſententia, hoc quoque ſomnio illum eſſe innocentem aperte conſtaret. Sic apud Card. Lambertin. deinde Benedictum XIV. in Opere *de Feſtis D. N. J. C. num*. 242. ubi etiam refert, quod dicta uxor Pilati vocaretur, ut tradunt aliqui, *Claudia Proconſula;* & Cornelius a Lapide teſtatur, quod apud Græcos ſit in Sanctorum numero

3 adſcripta. Pilatus autem ſuorum ſcelerum pœnas luit; damnatus enim ad perpetuum carcerem Viennæ in Gallia, quam urbem popularis Viennenſium traditio fert, ſuam fuiſſe patriam, in tantas anguſtias redactus, eo furoris devenit, ut necem ſibi conciſceret; Euſebius *lib*. 2. *cap*. 7. Oroſius *lib*. 7. *cap*. 5. apud Calmet *loc. cit.* Ado Viennenſis Epiſcopus in *Chronico* apud Lambertin. *loc. cit.*

P O R T A.

1 Epiſcopus facit claudere portas habentes aditum immediate ad Eccleſiam. *Sacr. Congreg. Immun.* 20. *Novembr.* 1640. *lib*. 3. *Decr. Paul.* 133.

2 Janua domus poſitæ ſuper Sacriſtiam locatæ Laicis, ſi habeat aditum ad ipſam Sacriſtiam, claudenda eſt. *Sacra Congreg. Immun. in Reatina* 4. *Decembr.* 1628. *lib*. 1. *Decret. Paulucci pag.* 115.

3 Injungitur Ordinario, ut faciat claudere januam apertam a Debitore, per quam ſibi aditum aperuit ad Eccleſiam in fraudem Creditorum. *Sacr. Congr. Immun. in Coſentina* 26. *Febr.* 1636. *l*. 2. *Decret. Paul. pag.* 243.

4 Injungitur Epiſcopo, ut januam Domus Laici tendentem ad Eccleſiam claudere faciat ad vitandam inconvenientiam ob confugium male viventium. *Sacr. Cong. Immun. in Urbevetana* 7. *Maii* 1658. *lib. Decret. Rocci pag.* 89. *in Theanen.* 30. *Mart.* 1677. *lib*. 2. *Decretal. Alt. pag.* 1581. *in Bojanen.* 15. *Jul.* 1679. *lib. pag.* 1699.

Similiter Janua e Monaſterio habens ingreſ- 5
ſum ad Molendinum, a quo patet aditus ad viam publicam, eſt claudenda ad fraudes vitandas. *Sacra Congr. Immun. in una Civitatis Caſtelli* 13. *Mart.* 1663. *libr. Decretal. Rocci pag.* 464.

Janua Domus Eccleſiæ Commendæ Equitum 6
Hieroſolymitanorum, per quam patet aditus ad ipſam Eccleſiam, quatenus locetur Laicis, claudatur. *Sacra Congregat. Immunit. in Aſculana* 17. *Septembr.* 1680. *lib*. 2. *Decretal. Alt. pag.* 2049.

Claudatur Janua Sacriſtiæ, per quam habe- 7
tur exitus extra Civitatem. *Sacr. Cong. Imm. in Sorana* 2. *Jun.* 1693. *lib. Decret. Vallemani pag.* 51.

Epiſcopus mandet claudi aditum ad Cœme- 8
terium, & eo clauſo, declaret Domum contiguam Eccleſiæ, & Cœmeterio non gaudere Immunitate. *Sacra Congregat. Immun. in Alatrina* 1. *Martii* 1700. *lib*. 3. *Decretal. Vallemani pag.* 276.

Epiſcopus abſque facultate Apoſtolica nulli- 9
ter abſolvens ab excommunicatione effractores januæ Eccleſiæ, tenetur illis notificare ſe abſque facultate abſolviſſe. *Sac. Cong. Immun. in Bobien.* 2. *Mart.* 1700. *ibi pag.* 275.

Injungitur Epiſcopo, ut cryptas, & aditus 10
ſubterraneos a Domibus privatorum ad Eccleſias, & loca immunia claudere faciat. *Sacra Cong. Imm. in Aquilana* 9. *Mart.* 1632. *lib*. 2. *Decret. Paul. pag.* 115. apud D. Riccium *in ſua Synopſi*, *verb. Epiſcopus quoad Immunitatem num.* 50.

Janua, per quam habetur aditus ad Eccle- 11
ſiam claudenda eſt; *S. C. C. in Eugubina* 2. *Jun. &* 4. *Auguſti* 1736. non obſtante tranſactione, & concordia cum quadam Societate Lanariorum facta a Dominis de Tundis. Sic apud Theſaurum Reſol. S. C. C. tom. 7.

POR-

PORTIO, PORTIONARII CATHEDRALIUM.

1 PORtio, quæ fit in Ecclesia, erigi non potest in Præbendam Pœnitentialem, sed Præbenda Canonicalis: at si non essent Præbendæ, sed fructus omnes in distributionibus quotidianis consisterent, tunc distributiones habebuntur pro Præbenda. *Sacr. Congreg. Conc.* teste Nicolao Garc. *de Benefic. part.* 6. *cap.* 4. *num.* 127.

2 Portiones, si perpetuo unitæ sint Dignitatibus, ita ut Portionum titulo suppresso, effectum fit unum dumtaxat Beneficium, non tenentur ii, qui tales obtinent Dignitates, ad aliud servitium, quam suarum Dignitatum. Quod si absque suppressione tituli Portiones unitæ sint Dignitatibus ad vitam obtinentium, & alias uti duo Beneficia obtineantur, utriusque Beneficii servitia præstanda sunt. *Sacr. Congr. Concil.* referente Nicol. Garc. *de Benef. par.* 2. *cap.* 2. *num.* 509.

3 Portionarii & dimidii Portionarii vocem in Capitulo habentes sunt Capitulares; sed tunc inter Capitulares censendi sunt, cum ex Apostolico privilegio, vel ex consuetudine, aut Ecclesiæ statuto inter Capitulares connumerantur; Si autem ipsi talibus facultatibus non potiantur, Episcopus poterit contra eos absque Adjunctis procedere. *Sacra Congreg. Conc.* penes Nicol. Garc. in *addit. ad suum tract. de Benefic. part.* 11. *cap.* 1. *num.* 219. & Rotam *decis.* 296. *num.* 1. *part.* 2. *diversor. & decis.* 708. *part.* 2. *recent.* & apud Barb. *in Summ. Apostol. decis. verb. Portio*, *Portionarii Cathedralium num.* 3.

4 Portionarii repræsentant Beneficiatos, seu Mansionarios, & tenentur ad omnia sicut Beneficiati. *Sac. Congreg. Rit. in Hispalen. die* 5. *Jul.* 1603. quam refert Sellius in *Selectis Canon. cap.* 35. *num.* 48.

5 Portionarii, & alii Beneficiati, si in omnibus sunt æquales Canonicis, duplici ductu, sicut Canonici, thurificandi sunt, non obstante libro Cæremonialis, quia intelligitur, quando Presbyteri non sunt æquales Canonicis. *Sacra Congreg. Rit. in Cæsaraugustana de Daroca* 21. *Mart.* 1615. penes Sell. *d. cap.* 35. *n.* 47.

6 Portionarii Ecclesiæ Cathedralis, etiam animarum curam habentes, debent in Processionibus incedere post Canonicos, & tamquam membra non debent a corpore separari per interpositionem Rectorum aliarum Ecclesiarum. *Sacra Congregat. Rit. in Turritana* 1. *Jun.* 1601. & 27. *Julii ejusdem anni*, & *in Terulen.* 20. *Decembris* 1601. apud Sellium *d. cap.* 45. *n.* 48.

Portionarii perpetui Ecclesiarum Parochialium præcedere debent Portionariis amovibilibus Ecclesiæ Cathedralis in Processionibus, in quibus dantur distributiones ex reditibus Capituli Cathedralis. *Sacr. Congreg. Rit. in Terulen.* 17. *Decemb.* 1695. quam citat Sellius *d. c.* 35. *num.* 49. 7

Portionarii non debent quidquam alterare & æquiparare se Canonicis in vestibus. *Sac. Congreg. Rit. in Segobien.* 7. *Julii* 1612. de qua Sellius *d. cap.* 35. *n.* 50. 8

Portionarii non comprehenduntur sub *c.* 6. *sess.* 15. *de reform.* si solum vocem in Capitulo habeant, & ideo potest Episcopus sine Adjunctis Capitularibus ad correctionem, & punitionem eorum procedere. *Sac. Cong. Concil.* quam adducit Sellius *d. c.* 35. *n.* 51. 9

Portionariis, & Beneficiatis Ecclesiæ Toletanæ prohibetur uti Habitu concesso Canonicis, sed ut antiquum Habitum retinere debeant, declarat *Sac. Cong. Rit. in Toletana* 17. *Dec.* 1605. apud Sell. *d. c.* 35. *n.* 52. 10

Portionarii Ecclesiæ Terulen. uti de corpore illius Ecclesiæ debent insimul cum Canonicis, & aliis Ministris incedere, & præcedere Portionarios, & Vicarios aliarum Ecclesiarum Parochialium illius Civitatis. *Sac. Congreg. Rit. in Terulen.* 15. *Mart.* 1603. & 16. *Septembr.* 1606. & 12. *Maii* 1612. ut per Sell. *d. cap.* 35. *num.* 53. 11

Additiones ex aliena manu.

Sunt in Cathedralibus, & Collegiatis Beneficiarii, qui alibi Portionarii, alibi Mansionarii, alibi Hebdomadarii, & alibi aliter nuncupantur. Videsis *Ayrer de Beneficiar. Assis.* 12
Eorum institutio exeunte sæculo decimotertio Romæ primum facta est in Basilica S. Petri a Joanne XXI. de anno 1277. *ut ex ejus Bulla relata in collectione Bullarum S. Basilicæ Vaticanæ* 1. *ad annum* 1277. 13
Primis enim illis temporibus, quibus in Cathedralibus Ecclesiis Capitula inducta fuere, uni Canonici, si Clericos ministeriales excipias, divina officia in Choro persolvebant, majori vel minori frequentia pro Cathedralium diversitate. 14
At ex quo Canonici residentiæ leges violare cœperunt, ne ipsa divina officia penitus in Ecclesiis Cathedralibus desererentur, instituti fuere hi Benefi-cia- 15

ficiarii, ut vice Canonicorum eademmet divina officia persolverent, cum plena tamen ad ipsos Canonicos subjectione, servitiumque Cathedralis habitum fuit pro titulo Beneficii eorumdem, ut colligitur ex dicta *Bulla Joannis XXI.* tum ex altera *Nicolai III. anni* 1279.

16 Confer etiam *Ayrer ubi supra*. Atque exinde ea differentia nata est inter Canonicos Capitulorum Cathedralium, & hosce Beneficiarios, quod illi pro titulo habent Ecclesiam ipsam, cui *incardinati* sunt, hi vero habent pro titulo non quidem Ecclesiam ipsam, sed ejusdem servitium ab ipsis in illius Choro præstandum, *ut patet ex mox citatis Bullis*.

17 Ex hac ipsa ratione, quod assumpti hi Beneficiarii sunt ad supplendas vices Canonicorum non residentium, facile colligi potest, cur secus ac Canonici ipsi, quippe quibus longe facilius absentia indulgetur, ad assiduam præsentiam, & perpetuam residenriam, neque illam otiosam, & desidiosam, sed laboriosam qualem Canones volunt, teneantur.

18 Qua Beneficiariorum Chori recenti origine spectata, mirandum haud est, si nulla eorum fiat mentio in decretalibus Gregorii IX. & propterea dum de hujusmodi Beneficiariis disserendum occurrit, loco textus qui sane deest, allegatur communiter celebris *Glossa in c. penultimo*, *verbo Assisios*, *de Cleric. non residen.* quæ *Glossa* post tempora Joannis XXI. & Nicolai III. scripta fuit, & quod a dictis Pontificibus in dictis Bullis traditum est de dictis Beneficiariis, applicat *Assisiis in dict. c. penultimo* memoratis, vocatosque Assisios vult, quasi assiduos, scilicet ex eo quod in ipso assiduum, & quotidianum Chori servitium rejecerint Canonici, rariori assistentia ob dignitatem sibi reservata; quod etsi verum vocis illius etymon non sit (verum enim profert Ducange) ad rem tamen alludit.

19 Hi Beneficiarii non veniunt nomine Capituli, neque stallum in Choro, neque vocem in Capitulo habent. Adi *Anton. Fabricium Blenyan. in prax. Beneficial. titul. de Reliq. stipend. Eccles. fere per tot.*

20 Eadem tamen haud est horum Beneficiariorum conditio in omnibus Ecclesiis; *Idem Auctor ubi supra*. Quinimmo hi Beneficiarii in aliquibus Ecclesiis jure Collegii gaudent, & sic peragunt suas peculiares Congregationes, habent proprium, illudque distinctum Archivium, arcam communem, peculiare sigillum, stallum in Choro, tum pro capite Dignitatem. Sed hinc non sequitur, quod corpus ef-

21 forment a Canonicis distinctum. Jus enim Collegii solummodo tribuere iis valet facultatem se congregandi pro negotiis propriis, & de iis statuendi sine dependentia a Capitulo, tum cætera mox dicta: non item efformationem Corporis distincti, quæ in una eademque Ecclesia repugnat. Quocirca & hi Beneficiarii gaudentes jure Collegii in reliquis Capitulo obedire debent. Confer Rot. in *Gerunden. servitutum super bono jure* 15. *Februar.* 1731. §. *Siquidem*, *cor. clar. memoriæ Cincio*. 22

Nec ulla in Ecclesia sunt hi Beneficiarii in omnibus æquales Canonicis, & propterea thurificandi duplici ductu non secus ac ipsi Canonici, *ut vult Auctor num.* 5. allegata ex Sellio Resolutione Sacræ Congregationis Rituum *in Cæsaraugustana de Daroca* 21. *Mart.* 1615. 23

Possunt sane ex inventata consuetudine esse hi Beneficiarii, qui perinde ac Canonici, thurificentur duplici ductu, at non inde sequitur, quod sint, & esse possint ii in omnibus Canonicis æquales, contra ipsorum institutionem. Et in his terminis accipienda est dicta Resolutio Sac. Congregationis Rituum, si vera est: nam *Sellius* hic inter Apocryphos Auctores recensendus est, observante Ursaya *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 17. *n.* 37. 24

PORTIO CONGRUA.

Portio congrua assignanda Parocho ex causa debiti Pensionum carcerato censeri debet Summa Scutorum centum argenti illarum partium. *Sac. Cong. Concil. in Albiganen.* 26. *Junii* 1626. teste Aldan. *in Compend. Can. res. lib.* 3. *num.* 4. 1

Portio congrua Vicario præstanda interim, dum Parochiali de idoneo Rectore providetur, est duorum aureorum pro singulis mensibus. *Sacr. Congreg. Conc.* referente Nicol. Garc. *de Benefic. part.* 9. *c.* 2. *n.* 14. 2

Portio congrua assignanda Vicario est arbitraria Episcopo, pensata qualitate personæ, Beneficii, & loci. *Sac. Cong. Conc.* juxta Nicol. Garc. *d. p.* 9. *c.* 2. *num.* 15. & Massobr. *in praxi habendi concursum req.* 1. *dub.* 25. & apud Barb. *in Summ. Apostol. Decis. verb. Portio congrua n.* 2. 3

Portio fructuum Parochialium Ecclesiarum vacantium constituenda Vicario curam exercenti, quousque ad novam institutionem deveniatur, referenda est ad congruam portionem, & stipendium arbitrio Ordinarii sumendum ex 4

fru-

fructibus percipiendis, nisi aliquæ personæ sint Jure obligatæ ad supplendum aliunde. *Sacr. Congregat. Concil.* teste Nicol. Garc. *d. c.* 2. *num.* 15.

5 Portio non detrahitur ex distributionibus quotidianis pro constructione, & sustentatione Seminarii. *Sacr. Cong. Conc. in Lucana* 5. *Jul.* 1628. *in respons. ad* 2. penes Aldan. *d. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 6.

6 Portio debita Seminario ratione Beneficiorum exigi potest post unionem ejusdem Beneficii factam Regularibus, qui Mendicantium privilegiis gaudent. *Sacra Congregat. Concil. die* 21. *Jul.* 1629. apud Aldan. *dict. lib.* 3. *tit.* 3. *num.* 7.

7 Alia ad rem. Vide verb. *Congrua*, verb. *Vicarius Parochialis*.

PORTORIUM. Vide verb. *Gabella n.* 8.

POSSESSIO.

1 POssessione sua nemo inauditus est spoliandus, quamvis illa dicatur injusta. *Sacr. Cong. Rit. in Elven.* 10. *Jan.* 1604. de qua Sell. *in selectis Canon. c.* 43. *n.* 26.

2 Possessionis exercendi suas functiones manutentionem debet habere ille, qui per decennium præteritum illas exercuit, donec in petitorio aliter declaretur. *Sacr. Congregat. Rit. in Asten.* 16. *Jul.* 1605. teste Sellio *d. cap.* 43. *num.* 22.

3 Possessionem quadragenariam cum titulo, seu privilegio sustulit omnino Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. c.* 20. *vers. Ad hæc*; *Sacr. Congr. Conc. in Theatina* 22. *Jul.* 1613. referente Sellio *d. c.* 43. *n.* 25.

4 Possessio capta a Coadjutore, vivente Coadjuto, non suffragatur post mortem coadjuti, nisi de novo capiatur. *Sacr. Congr. Rit. in Colimbr.* 16. *Sept.* 1606. & *in Patavina* 30. *Jan.* 1616. penes Sellium *d. c.* 43. *n.* 26.

5 Possessio ab obitu Coadjuti numeranda est, quamvis prior Possessio per Coadjutorem capta accederet ad annos viginti. *Sac. Cong. Rit. in Bergom.* 7. *Aug.* 1627. apud Sellium *d. c.* 43. *n.* 27. & apud Barbos. in *Summ. Apostol. Decis. verb. Possessio n.* 5.

6 Alia. Vide verb. *Dominium art.* 1. *a num.* 21. *usque in finem*.

Possessio immemorabilis tribuit Prælato inferiori jurisdictionem intra Episcopi Diœcesim. 7
Bened. XIV. tom. 1. Const. 76. incip. *Apostolica* §. 2. Non idem dicendum est de possessione quadragenaria cum titulo colorato. 8 Idem *ib.* §. 3. Possessio immemorabilis solo labefactatur rumore. Idem *ib.* §. 4.

Possessio Beneficiorum resignatorum capienda est intra sex menses a data concessionis gratiæ, si Beneficia sint citra montes; vel intra novem, si ultra; Idem tom. 2. Constit. 10. incip. *Ecclesiastica Ministeria*. 10

POSSESSOR BONÆ, & MALÆ FIDEI.

POssessor bonæ fidei dicitur ille, qui detinet rem alienam bona fide, id est nesciens talem rem esse alienam, & probe existimans ejusmodi rem esse suam. 1 *Communis*, per textum *in l. Possideri* 3. §. 21. & 22. & *cap. si virgo* 5. *caus.* 34. *q.* 2. & similibus. Possessor autem malæ fidei econtra dicitur ille, qui detinet rem alienam mala fide, idest certo sciens talem rem esse alienam, & non suam, prout fur detinet rem furtivam. 2 *Communis*, per text. *in cit. cap. Possideri*, & *cit. cap. Si virgo*, cum similibus.

Possessor bonæ fidei tempore a Jure statuto potest præscribere, & sibi acquirere, & rem possessam, & fructus inde perceptos. 3 *Communis*, per text. *in l. Bonæ fidei* §. 1. *ff. de acquir. rerum domin. l. Item veniat* §. *Præter heredit. Instit. de usucapionibus*, & *longi temporis præscriptionibus in princip.* cum similibus. Et quidem res mobiles cum titulo possessor bonæ fidei præscribit, & sibi acquirit triennio. 4 Res vero immobiles per longi temporis possessionem: *cit. Instit. de usucapionibus*, & *longi temporis præscriptionibus*, *in princip.* ibi: *Jure civili constitutum fuerat, ut qui bona fide ab eo, qui dominus non erat, cum crederet eum dominum esse, rem emerit, vel ex donatione, aliave quavis justa causa acceperit:* ubi vides, quod fit mentio de bona fide, & justo titulo, atque ibidem loquendo de rebus taliter acquisitis, atque possessis subjungitur: *Constitutionem super hoc promulgavimus, qua cautum est, ut res quidem mobiles per triennium, immobiles vero per longi temporis possessionem (idest inter absentes viginti annis) usucapiantur*; & concordat *l. Cum nostri unic. Cod. de usucapione transformanda*. Possessor autem malæ fidei nul- 5
lo

lo tempore potest præscribere, & sibi acquirere rem possessam, & fructus inde perceptos. *Communis*, per text. *in c. Vigilanti 5. de præscriptionibus*, ibi: *Vigilanti studio cavendum est, ne malæ fidei possessores simus in prædiis alienis, quoniam nulla antiquorum dierum possessio juvat aliquem malæ fidei possessorem, & cap. Quoniam 20. eod.* ibi: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica, quam civilis.* Hinc *cap. Possessor 2. de Regul. Juris in 6.* absolute dicitur, *Possessor malæ fidei ullo tempore non*
6 *præscribit*. Ut recte percipiatur qualis sit obligatio possessoris, tam bonæ, quam malæ fidei, restituendi cum re possessa etiam fructus; advertendum est, quod fructus rei, alii sunt naturales, alii industriales, & alii mixti. Fructus *naturales* sunt illi, quos res ipsa ex natura sua sponte producit, nullo, seu vix ullo humano labore, vel industria cooperante, ut sunt fœtus animalium, herbæ pratorum, silvæ cæduæ, & hujusmodi; *l. Fructus 45. de usuris*. Fructus *industriales* sunt illi, quos sola humana industria profert, & nullo modo natura rei ex se producit, quamvis concurrat ut instrumentum hominis industrii operantis, vel negotiantis, uti est stipendium, quod quis accipit, dum ipsemet ad aliquod opus, seu artefactum otitur alieno instrumento, item lucrum, quod quis reportat ex pecunia, vino, frumento, & hujusmodi ad negotiationem positis, *l. Bonæ fidei, ff. de acquirend. rerum domin. l. Si ejus, ff. de rei vindicat.* Fructus *mixti* sunt illi, ad quos producendos notabiliter concurrunt tam natura rei, quam industria hominis, uti sunt segetes, uvæ, omnesque fructus serendo, & colendo producti, vinum, oleum, caseus, & hujusmodi, quia hæc producit quidem natura rei, at debet industria hominis ad ipsa notabiliter concurrere.

7 Alii quartam speciem fructuum addunt, quos *fructus Civiles* appellant, uti sunt pensiones domorum, & navium vecturæ, mercedes, salaria, usuræ, pretia rerum elocatarum, & hujusmodi, quæ omnia in foro Civili habentur veluti fructus; non quia proprie fructus sint, sed quia ad similitudinem fructuum Jure Civili sunt constituta, ut habetur *l. Prædiorum 36. ff. de usuris*.

8 Item advertendum est, quod fructus alii sunt percipiendi, & adhuc pendentes, & alii
9 jam percepti. *Communis*. Fructus percipiendi, & adhuc pendentes sunt illi, qui nondum sunt collecti, sed in rebus, e quibus nascuntur, adhuc existunt, & pendent; Et tales fundo cedunt, fundumque sequuntur, ac proinde una cum fundo (deductis tamen expensis) restituendi sunt; nam *fructus pendentes pars fundi esse videntur*, ut loquitur textus in *l. Fructus pendentes 45.*
de rei vindicat. Fructus percepti sunt illi, qui 10
jam perfecte collecti sunt, & in horreis, vel cellariis jam reconditi. Immo etiam illi, qui industria hominis sunt a solo separati, licet nondum sint in horreis, vel cellariis reconditi, *l. Si Usufructuarius, ff. Quibus modis ususfructus, vel usus amittitur*, ubi expresse dicitur: *Fructum percipi spica, aut fœno cæso, aut uva adempta, aut excussa olea, quamvis nondum tritum frumentum, aut oleum factum, vel vindemia coacta sit.*

Fructus percepti, alii sunt adhuc extantes, 11
& nondum consumpti, & alii non amplius extantes, & jam consumpti. Fructus adhuc extantes, & nondum consumpti, sunt illi, qui adhuc existunt, & nondum a possessore conversi sunt in suos usus. Fructus non amplius extantes, & jam consumpti e contra sunt illi, qui non amplius existunt, & jam a possessore conversi sunt in suos usus. *Communis*.

A possessore rei alienæ, tum bonæ, tum ma- 12
læ fidei sæpe sæpius fiunt expensæ, vel pro ipsa melioranda, aut pro fructibus ex ea percipiendis. Et tales expensæ possunt esse triplicis generis, scilicet vel necessariæ, vel utiles, vel voluntariæ, & voluptuosæ. Expensæ *necessariæ* sunt illæ, quæ necessario fiunt ad conservationem rei alienæ, quæ sine ipsis, vel omnino periret, vel notabiliter deterior efficeretur, aut nullos, seu non ordinarios fructus afferret, ut reficere domum, agrum, vel vineam e tribulis mundare, fruges sub tecto conservare, & hujusmodi. Expensæ *utiles* sunt illæ, quæ fiunt ad rem utiliorem reddendam, seu ut plures fructus afferat, quam adferret, si fierent solum expensæ necessariæ, uti esset v. g. agros, & vineas ampliare, extraordinarie meliorare, novas arbores plantare, & hujusmodi. Expensæ *voluntariæ, & voluptuosæ* sunt illæ, quæ fiunt tantum ad voluptatem, vel ad ornatum, aut ad delicias, ut sunt fontes, viridaria, statuæ, & hujusmodi, quibus licet res reddatur pretiosior, & æstimabilior, tamen non ideo affert majores fructus; Unde tales expensæ non sunt, nec necessariæ, nec utiles, sed voluntariæ, & voluptuosæ.

Res aliena apud possessorem, sive bonæ, si- 13
ve malæ fidei potest crescere, & decrescere dupliciter, videlicet, aut *intrinsece*, & in se, & secundum suam substantiam, ut si vitulus fiat

fiat bos, pullus equinus fiat equus, Bos, seu Equus de macro fiat pinguis, & sic plus valeat; Vel econtra de pingui fiat macer, & de juvene robusto, & forti fiat senex, & debilis, & sic minus valeat. Aut *extrinsece* quoad solum valorem, ut si modius tritici modo valeat quatuor scutis, deinde ob penuriam, vel multitudinem ementium valeat sex, seu octo; Vel e contra modo valeat sex, seu octo, deinde propter abundantiam, vel paucitatem ementium valeat solum quatuor, seu quinque. *Communis*.

14 His notatis, & bene perceptis resolvitur, quod possessor malæ fidei tenetur restituere rem mala fide possessam, si adhuc extet, aut si non extet, quantum ex illa factus est di-
15 tior. *Communis, ac certa*. Item possessor malæ fidei tenetur restituere etiam omnes fructus naturales ex re aliena perceptos, sive adhuc extent, sive jam consumpti sit. *Communis*, per textum *in l. Si fundum* 17. *Cod. de rei vindicatione*, ibi: *Tam fundum vestrum ..... quam fructus, quos cum mala fide percepisse fuerit probatum, aditus Præses Provinciæ restitui jubebit; l. Certum est* 22. *Cod. eod.* ibi: *Certum est, malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare*, & concordat textus *in §. Si quis a non Domino* 35. *Instit. de rerum divisione*, ibi: *Qui alienum fundum sciens possederit ... cum fundo etiam fructus, licet con-*
16 *sumpti sint, cogitur restituere*. Insuper possessor malæ fidei tenetur restituere, non solum fructus perceptos, sed etiam qui a Domino honeste percipi potuissent. *Communis*, per textum in *l. Fructus non modo percepti* 33. *de rei vindicatione*, & *l. si de possessione*, 4. *Cod. Unde vi*, ibi: *Reum causam omnem præstare oportet, in qua fructus etiam, quos vetus possessor percipere potuit, non tantum quos prædo percepit, venire non ambigitur*, & *cap. Gravis* 11. *de restitutione spoliator.* ubi Papa loquens de restitutione fructuum percipiendorum clarissime id ipsum insinuat his præcisis verbis: *Sed quos* (*si eis possidere fuisset licitum*) *possessores veteres percepissent reddi faciatis eisdem*.

17 Possessor malæ fidei non tenetur restituere fructus mere industriales. *Communis*. Et ratio est, quia ad eum spectant fructus, cujus est causa fructificans, sed fructus mere industriales non sunt effectus rei alienæ, utpote omnino sterilis, ut supponitur, sed solius hominis industrii operantis, vel negotiantis, ergo fructus mere industriales ex re aliena non sunt restituendi a possessore malæ fidei, cum isti non sint fructus suæ malæ fidei, & iniquitatis, sed solius suæ industriæ: Hinc qui mala fide possidens pecuniam alienam, exponit eam cum lucro ad ludum, ad negotiationem, ad censum &c. non tenetur hoc lucrum restituere, quia pecunia est res de se sterilis, & lucrum inde acquisitum est mere industriale. Si autem Dominus pecuniæ, si ipsam habuisset, & ipsa usuras fuisset ad lucrum quærendum, tenebitur quidem possessor malæ fidei compensare lucrum speratum, at non per modum fructus, sed per modum interesse, & lucri cessantis, ut fatentur omnes.

Possessor malæ fidei tenetur restituere fructus mixtos quoad illam partem, quæ respondet naturæ rei, non autem quoad illam partem, quæ respondet suæ industriæ; seu quod idem est, possessor malæ fidei tenetur restituere fructus mixtos, sed detractis expensis, & æstimatione suæ industriæ. *Communis*. Et ratio est, quia fructus rei sequuntur rem, & fructus industriæ sequuntur industriam tamquam suam causam; adeoque cum fructus omni jure spectet ad eum, cujus est causa fructificans, & causa fructificans fructus mixtos partim sit natura rei, & partim industria hominis, sunt pro rata concursus dividendi inter Dominum rei, & possessorem industrium. 18

Idem per eamdem dictam rationem dicendum est de fructibus vocatis, ut supra, Civilibus; Si quis enim mala fide possidens alienam navim, domum, seu alienum Equum, Camelum, & similia, ea locavit pro pretio, pretium istud spectat ad Dominum rei, detractis tamen, si quæ factæ sint a possessore malæ fidei, expensis. *Communis*. 19

Idem pariter est dicendum de eo, qui mala fide possidens alienum torquem aureum, ipsum elocavit pro pretio; Hoc enim pretium restituendum est Domino torquis, cum non sit fructus industriæ locantis, quia torques non habet se veluti instrumentum, per quod operetur industria ipsius malæ fidei possessoris, sed veluti domus, quæ elocatur; adeoque sicuti tenetur restituere pretium acceptum pro elocatione Domus alienæ mala fide possessæ, ita etiam tenetur restituere pretium acceptum pro elocatione torquis mala fide possessi. *Communis*, teste Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *cap.* 2. *sect.* 2. *num.* 78. 20

Possessor malæ fidei potest in restitutione deducere expensas necessarias factas circa rem, & fructus. *Communis*, textu expresso in *l. Domum*, *Cod. de rei vindic.* Et ratio est, quia Dominus ipse dictas expensas facere debuisset. Tum quia fructus non habent rationem fru- 21

ctus, nisi deductis his expensis, *l. 36. §. final. ff. de heredit. petit.* adeoque &c.

22 Item possessor malæ fidei potest in restitutione deducere etiam expensas utiles. *Communis* cum Sporer *loc. cit. nu.* 82. Quamvis enim in *l. Adeo 7. §. Ex diverso, ff. de acquirendo rerum dominio*, possessori malæ fidei negetur actio ad illas repetendas, tamen est Lex pœnalis, quæ non obligat in conscientia ante sententiam Judicis; Tum quia rigor illius Legis mitigatus est per *l. Plane 38. de hereditatis petitione*, ibi: *Sed benignius est in hujus quoque persona (scilicet malæ fidei) haberi rationem impensarum; non enim debet petitor ex aliena jactura lucrum facere. Plane potest in eo differentia esse, ut bonæ fidei quidem possessor omnimode impensas deducat, licet res non extet, in quam fecit, sicut Tutor, vel Curator consequuntur; prædo autem non aliter, quam si res melior sit*. Unde etiam in *leg. Fundus 51. ff. Familiæ Hercifcundæ*, absolute dicitur: *Nullus casus intervenire potest, qui hoc genus deductionis (scilicet expensarum) impediat*. Et ratio est, quia tales expensæ cesserunt in commodum, & utilitatem Domini rei, adeoque, quamvis possessor malæ fidei cum utilitate rem Domini gesserit, ex æquitate Juris naturalis etiam ipsi compensandæ sunt dictæ utiles expensæ.

23 Item possessor malæ fidei potest in restitutionem deducere expensas voluntarias, seu voluptuarias factas in ornatum separabilem a re mala fide possessa. Quæ enim ab ipsa re sine sui damno separari possunt, ut portæ, fenestræ, statuæ, horologia, insignia, & hujusmodi alienis ædibus, seu prædiis affixa, licite auferuntur etiam a possessore malæ fidei, ut omnes

24 concedunt, teste Spor. *loc. cit. n.* 85. Si autem sine damno rei separari nequeant, Molina, Lessius, Sayr. & alii apud La Croix *lib. 3. p. 2. num.* 222. dicunt, in foro conscientiæ posse deduci etiam tales expensas voluntarias, & voluptuarias factas in dictum ornatum, non separabilem; quia res per illas facta est pretiosior, potestque pluris vendi. Unde videtur iniquum, ut quis ditescat ex damno alterius contra expressa jura in *l. Jure naturæ 206. ff. de Reg. Juris*, ibi: *Jure naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem*, & *in cap. Locupletari*, 48. *de Reg. jur. in 6.* ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*. Sanchez tamen, Layman, Rebell. Castropal. & alii apud eumdem *ibidem* tenent, deduci non posse tales expensas voluntarias, & voluptarias factas in ornatum non separabilem, quia Dominus injuste cogeretur ornatum illum emere.

Possessor malæ fidei tenetur restituere rem 25 alienam cum omni suo incremento, tam intrinseco, quam extrinseco. *Communis*. Et ratio est, quia quando res crescit, suo Domino crescit, adeoque, cum possessor malæ fidei non sit Dominus rei alienæ mala fide possessæ, non potest esse Dominus ejus augmenti, vel majoris valoris, & consequenter tota res aliena, quomodocumque creverit, est ita restituenda Domino vero, & proprio; Sic v. g. si apud possessorem malæ fidei pullus equinus, seu vitulus juvenis jam adolevit, & crevit, vel impinguatus est, si vinea meliorata, si in agro, in viridario multæ adanctæ sint plantæ arborum, & hujusmodi. Item si interim pretium rei alienæ, v. g. frumenti, vini, equi, bovis &c. propter raritatem similium, & multitudinem emptorum creverit, quantumcumque creverit, totum spectat ad Dominum, ut docent omnes communiter.

Si res aliena apud possessorem malæ fidei 26 aucta sit augmento intrinseco, debet fieri restitutio secundum optimum statum, quem in manu ejus habuit, quamvis fortasse augmentum illud apud suum dominum habitura non fuisset. *Communis*, textu expresso *in l. In re furtiva 8. de conditione furtiva §. 3.* ibi: *Si ex causa furtiva res condicatur, cujus temporis æstimatio fiat, quæritur. Placet tamen id tempus spectandum, quo res unquam plurimi fuit, maxime cum deteriorem factam fur dando non liberatur, semper enim moram fur facere videtur*. Sic verb. grat. qui furatus vitulum, seu bovem macrum, & postea factum bovem adultum, seu pinguem consumpsit, vendidit, vel sua culpa perire, aut deteriorari permisit, tenetur restituere pretium, vel æstimationem bovis adulti, seu pinguis secundum optimum statum, quem talis bos habuit apud ipsum furem, seu possessorem malæ fidei, quamvis fortasse apud suum Dominum manens bos ille nunquam accepisset illud augmentum, nec illum Dominus deduxisset ad illum optimum statum, sed antea consumpsisset, perdidisset, vendidisset. Et ratio est clara, quia talis bos, quando fuit in illo optimo statu apud possessorem malæ fidei, erat res Domini sui, ergo secundum illum optimum statum spectabat ad Dominum, cum totum incrementum intrinsecum, & optimus status rei inhærens, una cum ipsa re ad Dominum spectet, adeoque possessor malæ fidei tenetur restituere pretium, vel æstimationem bovis adulti, seu pinguis secundum illum

illum optimum statum, quem semel talis bos habuit ad ipsum possessorem malæ fidei, quamvis fortasse manens apud suum Dominum nunquam ad tale intrinsecum incrementum, seu optimum statum pervenisset.

27 E contra autem, si talis vitulus, seu bos macer apud Dominum suum manens adolevisset, seu impinguatus fuisset, sicque incrementum multum intrinsecum recepisset, quod de facto apud possessorem malæ fidei non recepit ob ejus negligentiam culpabilem, vel quia statim adhuc vitulum, seu bovem macrum consumpsit, seu vendidit, tenetur possessor malæ fidei reddere æstimationem secundum summum illum valorem, ad quem Dominus dictum vitulum, seu bovem macrum certo, vel probabilius deduxisset, seu vendidisset, & hoc ratione damni emergentis, & lucri cessantis. *Communis*.

28 Si res aliena apud possessorem malæ fidei aucta sit augmento, seu valore solum extrinseco, debet fieri restitutio secundum valorem majorem, quo ipsi Domino valuisset, si ei injuste ablata, aut detenta non fuisset. *Communis*. Sic v. g. si Dominus fuisset rem suam venditurus tempore, quo summum valorem habebat, tunc clare patet, furem, seu possessorem malæ fidei teneri restituere summum illum valorem, quia in summo illo valore da-

29 mnificavit Dominum. Item fur, seu possessor malæ fidei tenetur restituere illum summum valorem, si Dominus ex quo tempore currentis talis summi valoris carendo sua re injuste a possessore malæ fidei possessa, v. gr. tritico, debuit emere aliud illo summo valore, quia sic malæ fidei possessor fuit causa, quod tantum damnum injuste emersit Domino rei,

30 adeoque totum compensare debet. *Communis*. Item tenetur fur, seu possessor malæ fidei restituere illum valorem, quamvis Dominus rei, v. g. tritici, non fuisset venditurus triticum, nec aliud sibi empturum tempore dicti summi valoris, sed eo tempore ipse consumpsisset, vel donasset amico, qui fuit injusta causa, ne Dominus re sua, scilicet *suo tritico*, eo tempore uteretur; Dominus enim non solum passus est carentiam *tritici*, sed etiam passus est damnum carendo *tritico*, ejusque usu, quando usus erat majoris æstimationis, sive pro se, sive pro aliis; adeoque possessor malæ fidei debet reddere tantum, quantum tunc valebat ille usus, nec satisfacit reddendo nunc simile *triticum*. Sic Lugo *disp.* 18. *sect.* 6. *num.* 123. Tambur. *lib.* 8. *tract.* 3. *cap.* 2. §. 7. *numer.* 9. Illsung *t.* 4. *d.* 3. *num.* 164. Petschacher *de restitutione* *par.* 221. Sporer *loc. cit. num.* 151. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *n.* 234. & alii contra Vasquez, Turrian. & alios.

Si Dominus rei consumpturus, vel alienaturus erat rem suam eodem tempore, quo fur, seu possessor malæ fidei eam consumpsit, tunc possessor malæ fidei, seu fur, tenetur solum restituere tantum, quanti pro eo tunc valebat ipsa res, quia Dominus plus non est damnificatus, quam in valore, qui tunc erat. *Communis*. Quamvis Dominus consumpturus, vel 31
alienaturus fuisset rem suam tempore minoris valoris, ante tempus majoris valoris, quo ipsam consumpsit, vel alienavit possessor malæ fidei, adhuc ipse possessor malæ fidei tenetur restituere ipsum totum pretium majus, currens tempore, quo eam consumpsit. *Communis*, & *certa* cum Tamburin. *loc. cit. n.* 13. & Sporer *loc. cit. num.* 153. Et ratio clara est, quia res adhuc existens illo tempore aucti valoris, est adhuc Domini sui, & non possessoris malæ fidei, & consequenter in valore crevit Domino, & non possessori malæ fidei, cum res Domino suo crescat, adeoque, si illo tempore majoris aucti valoris injuste a possessore malæ fidei consumatur, vel vendatur, totum illud pretium majoris valoris est ab ipso restituendum Domino rei, etsi non ratione damni majoris, tamen ratione Juris Dominii. Item quam- 33
vis Dominus conservaturus fuisset rem suam usque in tempus, quo minus valeret, possessor malæ fidei adhuc teneretur restituere totum pretium, seu illum majorem valorem currentem pro tempore, quo ipse injuste rem consumpsisset, vel alienasset. Sic Lugo *loc. cit. n.* 126. cum aliis ibi allegatis, Sporer *loc. cit. n.* 155. La Croix *l. c. num.* 223. Petschacher *de restit. pag.* 223. Tamburin. *loc. cit. nu.* 13. ubi hanc vocat verissimam, licet oppositam sententiam teneant Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 16. *n.* 105. & ex illo Layman *l.* 3. *tract.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. & alii. Et ratio nostra satis urgens a priori est hæc, quam affert Sporer *loc. citat.* quia, dicit, quando possessor malæ fidei, seu fur rem alienam consumpsit injuste, tunc statim absque mora ratione injustæ consumptionis tenebatur ex justitia restituere totum valorem, seu pretium, quantum eo tempore res valebat, & non quantum valitura erat postea, decrescente ejus pretio; Res enim tunc in toto suo valore erat Domini, & non possessoris malæ fidei, seu furis, & postea jam absumpta non poterat amplius decrescere Domino, immo nulli; adeoque possessor malæ fidei semper restituere debebit eundem valorem majorem il- lius

lius temporis, quo rem consumpsit, vel alienavit; Tum quia si possessor malæ fidei, seu fur posset sibi retinere excessum illum majoris pretii, reportaret lucrum, & ditesceret ex duplici suo delicto, scilicet ex furto, seu injusta detentione, & ex injusta rei alienæ consumptione, quod nullimode potest dici secundum justitiam, & rectam rationem, quia, ut habetur in *l. Non fraudantur* 134. §. 1. *ff. De Reg. Juris*, ibi: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*. *Ne*, ut dicitur *in cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*.

34 Si dubitetur ad quodnam tempus, scilicet majoris, vel minoris valoris Dominus rem suam fuisset servaturus, nisi a possessore malæ fidei fuisset inique detenta, & consumpta? Vasquez, Azorius, Reb. & alii censent, esse tunc judicandum in favorem Domini, & totum valorem majorem esse ipsi restituendum, eo quod in dubio inclinandum sit in favorem innocentis, cujus conditio melior est; At Lugo *disp.* 19. *num.* 133. Lessius *loc. cit. nu.* 109. Tamburin. *loc. cit. num.* 7. Petschacher *loc. cit. p.* 227. Illsung. *loc. cit. nu.* 165. Dicastill. *d.* 2. *numer.* 17. La Croix *loc. cit. num.* 576. Sporer *loc. citat. num.* 159. & alii probabilius docent media via esse incedendum, & pro ratione dubii esse restituendum secundum judicium prudentum, quia pro damno incerto non debet restitui tantum, quantum pro damno certo; Dubietas enim, & incertitudo imminuit æstimationem lucri, & damni.

35 Nec valet dicere, quod in dubio est judicandum in favorem innocentis, adeoque totum valorem majorem esse restituendum Domino innocenti. Non valet, inquam, quia hoc verum est solum, quando adest possessio pro innocente, quæ in hoc casu non adest, cum necdum extiterit major valor. Vel quando res dividi non potest, neque utrique parti satisfieri, quod utique in hoc casu potest.

36 Immo possessor malæ fidei nec tenetur credere Domino, se rem suam fuisse servaturum, seu venditurum tempore majoris valoris, nisi accedant aliæ circumstantiæ, & conjecturæ, quibus certo cognosci possit talis veritas: Unde si certitudo haberi non possit, & adhuc res maneat dubia, erit adhuc restituendum solum secundum proportionem dubii, & majoris, vel minoris apparentis veritatis. Sic Sporer *loc. cit. n.* 160. & Diana, Lugo, Tamburin. Lessius, Turrian. Petschacher citati, & secuti a La Croix *loc. cit. n.* 576.

37 Possessor malæ fidei tenetur compensare omne damnum emergens, & lucrum cessans Domino ex iniqua detentione rei suæ. *Communis*. Possessor enim malæ fidei tenetur restituere ad æqualitatem arithmeticam justitiæ commutativæ, ita ut Dominus tantum recipiat, & habeat quantum habuisset, si res sua injuste detenta non fuisset; ad hoc autem requiritur, ut de se patet, compensatio omnis damni emergentis, & lucri cessantis.

Possessor malæ fidei debet suis expensis restituere rem mala fide possessam in loco, ubi Dominus eam haberet, si inique detenta, aut destructa non fuisset. *Communis*; Per restitutionem enim Creditor debet reduci ad æqualitatem, ita ut nullum patiatur damnum, aut gravamen ex injusta detentione, aut destructione rei suæ; Ad hoc autem requiritur, ut sine ulla sua expensa rem suam recipiat in loco, ubi eam haberet, si inique detenta, aut destructa non fuisset, alias per restitutionem non reduceretur ad æqualitatem. 38

Possessor bonæ fidei tenetur restituere rem bona fide possessam statim ac cognoscit esse alienam, & quamprimum commode fieri potest. *Communis, ac certa*. Possessor bonæ fidei tenetur rem bona fide possessam restituere ipsi Domino, etiamsi non repetat ob ignorantiam, vel aliam causam, quæ non denotet implicitam remissionem. *Communis*; quia cum sciat rem esse alienam, & cujus sit, jam eum urget præceptum restitutionis. Et probabilius tenetur eam rem restituere ipsi Domino, & non furi, seu alteri possessori malæ fidei, quamvis aliter suum pretium datum pro ejus ver. grar. emptione recuperare non possit. Sporer *loc. cit. n.* 120. cum plurimis ibi adductis. Vide verb. *Emptio art.* 2. *num.* 6. Revera tamen est etiam probabile, quod talis possessor bonæ fidei possit talem rem reddere furi, aut alteri possessori malæ fidei ad pretium suum recuperandum, seque indemnem servandum; Sporer *loc. cit. n.* 121. cum plurimis ibi citatis. Vide verb. *Emptio art.* 2. *n.* 7. Nec talis possessor bonæ fidei restituendo talem rem Domino potest ab ipso repetere expensum pro ea, textu expresso *in l. Mater* 3. *Cod. de rei vindic.* ibi: *Rem tuam a possessore, etiam non oblato pretio, vindicare poteris*. Vide d. v. *Emptio ar.* 2. *n.* 22. & *n.* 10. & resolve ut *ibi*. 39 40 41 42 43

Possessor bonæ fidei incipiens dubitare solum per leves rationes, vel leves conjecturas, an res sit sua, vel aliena? non tenetur examinare veritatem, sed tuto pergit possidere, quia nemo tenetur inquisitionem contra se ipsum instituere ex levibus solum rationibus, & conjecturis. Sic expresse Sporer *loc. citat. num.* 91. ad- 44

addita ratione, quod sicut ipse Superior non tenetur, & forte non potest ex levibus conjecturis moveri ad inquirendum contra te v. g. sic multo minus nec tu contra teipsum; perge ergo in possessione tua. *Hec ille.*

45 Si autem possessor bonæ fidei incipiat dubitare ob graves, & probabiles rationes occurrentes; tenetur omnino inquirere, & examinare veritatem, adhibita diligentia humana, morali, ordinaria, majori, vel minori, prout res possessa incipiens esse dubia majoris, vel minoris fuerit momenti. *Communis;* Et ratio est, quia dubitans ob graves, & probabiles rationes, an res sit sua, vel aliena? si omittat inquirere veritatem, desinit esse possessor bonæ fidei, cum prudenter timere debeat, ne sua possessio sit injusta, forte talis sibi apparitura post factam debitam inquisitionem ad indagandam veritatem, adeoque, ne se exponat periculo detinendi injuste rem alienam, sicque peccandi peccato injustitiæ pergendo possidere cum conscientia practice dubia de validitate, & honestate suæ possessionis, debet omnino inquirere, & examinare veritatem pro deponendo tali practico dubio, & sic inde licite, & tute possideat, si repererit rem possessam esse vere suam; vel restituat, si compererit esse alienam.

46 Quod si post factam talem inquisitionem nequeat reperire veritatem, & deponere tale dubium, tunc potest ipsam rem possessam licite, & juste retinere uti suam. *Communis*, per textum *in l. Nemo* 126. §. 2. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Cum de lucro duorum quæritur, melior est causa possidentis; l. In pari causa* 128. *ff. eod.* ibi: *In pari causa possessor potior haberi debet; cap. Quod autem* 5. *De Jurepatronat.* ibi: *Melior est conditio possidentis, c. In pari* 65. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *In pari delicto, vel caussa potior est conditio possidentis.*

47 Si facta debita diligentia adhuc perseveret possessor bonæ fidei in tali dubio, & interim compareat Dominus, tenetur ei restituere rem extantem; Si autem rem jam consumpserit, vel alienaverit, & postea compareat Dominus, tenetur solum restituere quantum inde factus est ditior; Sic ex communi Covar. *Reg. Possessor, part.* 2. §. 5. & *Reg. Peccatum p.* 3. *princ. n.* 4. Vasquez *disp.* 66. *c.* 7. Silvester verb. *Restitutio* 3. *q.* 7. *dicto* 3. Suarez *t.* 5. *disp.* 40. *sect.* 5. *n.* 14. Molina *t.* 1. *art.* 2. *disp.* 25. & 36. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *c.* 5. *n.* 21. Sanchez *l.* 2. *de Matr. disp.* 41. *n.* 12. Sporer *loc. cit. n.* 95. & alii passim.

48 Unde si quis alius talem rem dubiam a dicto possessore bona fide possessam æque dubitet, vel probabiliter putet esse suam, non potest eam sine Judicis auctoritate auferre, & si auferat, injustum ei damnum infert, & ad integram restitutionem tenetur; Sanchez *lib.* 2. *de Matrimonio disp.* 41. *n.* 26. Navarr. *cap.* 17. *n.* 117. Layman *l. c. n.* 21. Sporer *l. c. n.* 94. & alii. Et ratio est, quia dum res incerta est, seu partium jura obscura sunt, interim ordinarie loquendo est præsumptio pro possessore ex Juris dispositione, uti clare constat ex §. *Retinendæ possessionis* 4. *Instit. de Interdictis*, ibi: *Commodum autem possidendi in eo est, quod etiamsi ejus res non sit, qui possidet, si modo Actor non potuerit suam esse probare, remanet in suo loco possessio, propter quam causam, cum obscura sunt utriusque jura, contra peccatum judicari solet.*

Possessor bonæ fidei, qui, bona fide durante, ita rem alienam consumpsit, ut nihil omnino remanserit, in quo factus sit ditior, nihil restituere tenetur. *Communis*, per textum *in l. Bona fides* 136. *ff. de Reg. Juris*, ibi: *Bona fides tantumdem possidenti præstat, quantum veritas, quoties lex impedimento non est:* Cum enim talis res, durante bona fide, consumpta sine ulla culpa contra justitiam fuerit consumpta, non est unde oriatur obligatio restitutionis. Vide verb. *Emptio art.* 2. *n.* 4. 49

Si vero possessor bonæ fidei non ita in totum rem alienam consumpserit, quin remaneat aliquid in quo factus sit ditior, id restituere tenetur, quamprimum advertit sibi provenisse præcise ex re aliena, & non ex industria, *Communis*, per textum *in l. Item veniunt* 20. §. 6. *D. de hereditatis petitione*, ibi: *Eos autem, qui justas causas habuissent, quare bona ad se pertinere existimassent, usque adeo dumtaxat quo locupletiores ex ea re facti essent, condemnandos*, scilicet ad restitutionem, ubi Glossa ait: *Hanc esse optimam regulam, qua nulla verior in jure, ut bonæ fidei possessor ad id tantum, quod ad se pervenerit, teneatur.* 50

Possessor bonæ fidei cognoscens rem esse alienam, non tantum ipsam, sed etiam fructus rei naturales, & mixtos quoad eam partem, quæ respondet naturæ rei, restituere tenetur, solum tamen adhuc extantes. *Communis;* textu expresso *in l. Certum est* 22. *Cod. de rei vindicatione*, ibi: *Certum est malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare; bonæ fidei vero, extantes.* Concordat *l. Fructus percipiendo* 45. *De usuris*, ibi: *Fructus percipiendo Uxor, vel Vir ex re sibi donata suos facit, illos tamen, quos suis operis acquisierit (veluti se-* 51

rendo) nam si pomum decerpserit, vel ex silva ceciderit, non fit ejus, sicut nec cujuslibet bonæ fidei possessoris, quia non ex facto ejus is fructus nascitur.

52 Dicitur autem notanter *solum tamen adhuc extantes*, quia si, bona fide durante, eos consumpsit, vel donavit, vel perdidit, ad nihil tenetur, ratione absumptionis, nisi in quantum inde factus sit ditior; *l. Senatus consultum* 1. *Cod. De petitione hereditatis*, ibi: *Fructus bonæ fidei possessores reddere cogendi non sunt, nisi ex his locupletiores extiterint; l. Sed & si lege* 25. *ff. De hereditatis petitione* §. 11. ibi: *Consuluit Senatus bonæ fidei possessoribus, ne in totum damno afficiantur, sed in id dumtaxat teneantur, in quo locupletiores facti sunt; l. Illud* 40. §. 1. *ff. eodem*, ibi: *In bonæ fidei autem possessore hi tantum veniunt in restitutione, quasi augmenta hereditatis, per quos locupletior factus est.*

53 Possessor bonæ fidei non tenetur restituere dictos fructus naturales, sive adhuc extent, sive eos consumpserit, & ex ipsis factus sit ditior, si eos bona fide possedit per integrum triennium, antequam a vero Domino una cum fundo repeterentur, quia censetur eos præscripsisse; *Institut. de usucapionibus, & longi temporis præscriptionibus in princip.* ibi: *Cautum est, ut res quidem mobiles per triennium...... usucapiantur*, & concordat *l. Sequitur* 4. §. *Fructus, ff. de usurpationibus, & usucapionibus, & l. Cum nostri unic. Cod. De usucapione transformanda;* Covarruv. *lib.* 1. *variar. resolut. cap.* 3. *n.* 7. Menoch. *de recuperand. possess. remed.* 15. *num.* 588. Reiffenstuel *l.* 2. *Decr. t.* 13. *num.* 14. & alii passim.

54 Bonæ fidei possessor semper, etiam sine titulo, facit suos fructus industriales; *cit. l. Fructus percipiendo* 45. *ff. De usuris*, §. 35. *Instit. de rerum division.* ibi: *Si quis a non Domino, quem Dominum esse crediderit, bona fide fundum emerit, vel ex donatione, aliaque qualibet justa causa æque bona fide acceperit; naturali ratione placuit, fructus quos percepit, ejus esse pro cultura, & cura. Et ideo si postea Dominus supervenerit, & fundum vindicet, de fructibus ab eo consumptis agere non potest;* Sic expresse Fagnan. *lib.* 2. *Decret. in cap. Gravis* 11. *de restitutione spoliat. num.* 45. cum triplici Glossa
55 ibi citata, & plurimis aliis adductis; Ubi *num.* 56. addit, quod si habeat titulum, tunc fructus omnes, etiam naturales non consumptos facit suos; & ita intelligi debet textus *in l. Bonæ fidei emptor* 46. *ff. de acquir. rerum Dominio*, ubi dicitur: *Bonæ fidei emptor non dubie percipiendo fructus ex aliena re, suos interim facit, non tantum eos, qui diligentia, & opera ejus provenerunt, sed omnes, quia quod ad fructus attinet, loco Domini pene est;* & plurimis adductis dicit sic hodie communiter sentire modernos, nec obstare textum *in l. Fructus percipiendo* 45. *ff. de usuris*, jam adductum *supra n.* 51. quia, inquit, textus ille intelligi debet de fructibus naturalibus extantibus, quos bonæ fidei possessor, etiam cum titulo, facit suos, non autem de consumptis; producitque rationem; Vide ipsum *ibid.* & Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 13. *a num.* 135. *ad* 141. ubi dictos textus *in l. Bonæ fidei emptor* 46. *ff. de acquirend. rerum domin. & in l. Fructus percipiendo* 45. *ff. de usuris* explicat, & conciliat.

Possessor bonæ fidei, etiam sine titulo, facit suos fructus Civiles, quos facto, provisione, seu diligentia sua percepit, eo quod ipse laboravit, & ei solvens liberatur, ut *in l. Si urbana prædia* 55. *De condictione indebiti*. Innocent. *in c. In lit.* 5. *de restitut. spol. n.* 3. *in fine vers. Nisi forte*, Bartolus *in l. Ex diversf. ff. De rei vindicat. n.* 5. Fagn. *loc. cit. n.* 49. Butrius, Ancharan. & Bero apud ipsum a fortiori id concludentes; Nam si male fidei possessor tales fructus civiles facit suos, licet revocabiliter, quia tandem tenetur illos restituere, ergo multo magis bonæ fidei possessor sine titulo. 56

Possessor bonæ fidei non tenetur restituere ullos fructus ante litem contestatam consumptos, si ex eis non sit factus ditior; Glossa *in cit. cap. Gravis* 11. *de restitutione spoliator. verb. Fructus*. Abbas *ibid. num.* 6. Barbosa *ib. n.* 8. Reiffenstuel *loc. c. n.* 142. & ipso teste, communis aliorum, per textum *in l. Sed & loci* 4. §. 2. *ff. Finium regundorum*, ubi generaliter, & absque distinctione inter fructus industriales, & naturales, vel inter bonæ fidei possessorem cum titulo, aut sine titulo expresse dicitur: *Aut enim bona fide percepit, & lucrari eum oportet, aut mala fide, & condici oportet;* & concordant textus *in l. Senatus consultum* 1. *Cod. de petitione heredit. l. Sed & si lege* 25. *ff. de hereditatis petitione; l. Illud* 40. *ff. eodem*, adducti *supra n.* 52. quibus, ut patet, statuitur possessores bonæ fidei de fructibus consumptis teneri solum restituere id, in quo ditiores facti sunt; Unde a sensu contrario recte infertur eos ad nihil teneri, quando non sunt facti ditiores; ut colligitur ex *l. Utrum autem* 23. *ff. De hereditatis petitione*, ubi expresse deciditur, quod bonæ fidei possessores nec teneantur ad pretium, nisi quatenus facti sunt locupletiores. 57

Pos-

58 Possessor bonæ fidei, re per Dominum evicta, tenetur restituere universos fructus ejus post litem contestatam consumptos. *Communis*, per expressum textum *in l. Certum est* 22. *Cod. de rei vindicatione*, ubi dicitur, quod possessor bonæ fidei fructus ante litis contestationem perceptos soleat cum ipsa re præstare extantes, post litis autem contestationem universos; ibi: *Certum est malæ fidei possessores omnes fructus solere cum ipsa re præstare: bonæ fidei vero, extantes; post litis autem contestationem, universos*; Et ratio est, quia talis possessor quoad fructus post litem contestatam perceptos, & consumptos incipit esse possessor malæ fidei, & concordat textus *in l. Et ex diverso* 35. §. 1. *ff. de rei vindicat. l. Ædiles etiam* 25. §. 8. *ff. de Ædilitio Edicto*, & §. *Et si in re* 2. *Institut. de Officio Judicis*, ubi expresse dicitur: *Post inchoatam autem petitionem etiam illorum fructuum ratio habetur, qui culpa possessoris percepti non sunt, vel percepti, consumpti sunt*.

59 An autem possessor bonæ fidei teneatur ad restituendos omnes fructus ante litis contestationem consumptos, quando ex eis factus est ditior? Conveniunt Doctores, quod teneatur ad restitutionem fructuum naturalium quoad excessum factæ locupletationis, deductis prius omnibus factis expensis; Et id satis patet ex dictis *supra num.* 53. & 57. & magis patebit
60 ex mox dicendis. Quantum autem ad fructus industriales, & civiles discrepant Doctores inter se. Plurimi enim, & quidem probabilius, communius, & tutius docent, quod possessor bonæ fidei teneatur restituere fructus, etiam industriales, & civiles ante litis contestationem consumptos, in quantum ex eis factus est ditior. Sic Bartolus *in l. Et ex diverso* 35. *de rei vindicatione num.* 6. & 7. Antonius Butrius *in cit. cap. Gravis* 11. *de restitutione spoliatorum n.* 12. *col.* 3. *circa med. vers. Bartolus dicit*, Abbas *ibid. num.* 6. Fagnan. *ib. n.* 57. Covarruv. *lib.* 1. *variar. resolut. cap.* 3. *num.* 6. *conclus.* 3. Alexander *consil.* 21. *n.* 10. *lib.* 4. Jason *l. Si me*, & *Titium n.* 1. *ff. Si certum petatur*, allegans alios, Sanchez *l.* 2. *in Decal. cap.* 23. *num.* 76. & *seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 153. Pontas *in suo Dictionario verb. Restitutio casus* 9. & plures alii, per text. *in l. Item veniunt* §. 6. *ff. de hæredit. petit.* ibi: *Eos autem, qui justas causas habuissent, quare bona ad se pertinere existimassent, usque eo dumtaxat, quo locupletiores ex ea re facti essent, condemnandos esse*, *l. Si* & *rem*, & *pretium* 22. *l. Utrum autem* 23. *l. Sed* & *si lege* 25. *ff. de hæreditatis petitione*, *l. Nam hoc natura* 14. *ff. de conditione indebiti*, cum similibus. Et ratio est, quia possessor bonæ fidei tenetur vero Domino comparenti restituere fructus, etiam industriales adhuc extantes, ut habetur *ex cit. l. Certum est* 22. *ff. de rei vindicatione*, ibi: *Bonæ fidei vero extantes*, cum similibus. Atqui fructus illi, ex quibus possessor bonæ fidei factus est ditior, licet secundum se ac substantiam suam sint consumpti, nihilominus adhuc extant, & perseverant in illo augmento, per quod possessor factus est ditior, ergo tale augmentum (deductis prius expensis) reddi debet vero Domino rei, cum qualiber res Domino fructificet; Tum quia: *Nam hoc natura æquum est, neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem*, ut expresse dicitur *in l. Nam hoc natura* 14. *ff. de conditione indebiti*, & *in l. Jure naturæ* 206. *ff. De Regul. Juris*, ibi: *Jure naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem*: & *c. Locupletari* 49. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*; Unde cum Leges dicunt possessorem bonæ fidei non obligari ad restitutionem hujusmodi fructuum, quando eos consumpsit, istud intelligendum est secundum hanc opinionem de iis fructibus, qui sic consumpti sunt, ut neque in natura sua, neque in pretio suo ullatenus perseverent.

Multi autem alii satis probabiliter tenent, 61
non obligari possessorem bonæ fidei ad restituendos fructus industriales, & civiles ante litis contestationem consumptos, quamvis ex eis factus sit ditior; Sic Glossa *in l. Et ex diverso* 35. *de rei vindicatione*, *vers. De consumptis*, dicens expresse, quod bonæ fidei possessor *de fructibus consumptis nullo modo tenetur, quia lucrifacit eos pro cultura, & cura*, & hujus Glossæ doctrinæ communiter acquiescere Doctores fatetur Bartolus *ibid.* §. *Sequitur in Glossa*, quamvis ipse postea teneat oppositum; Joannes Garcias *tom.* 17. *Tractatuum tract. de expensis c.* 23. *n.* 40. Cynus *in l. Non est*, *Cod. Familiæ Herciscundæ*, Baldus *in l.* 2. *Cod. De usur.* & *fruct. legat.* Angelus & Imola *in l. Sequitur* §. 1. *ff. de usurpationibus*, & *usucapionibus*, & plures alii, quos pro hac sententia cit. Joann. Garcias *l. c.* & Sanchez *l. c.* ubi appellat hanc sententiam valde probabilem, uti eam censent etiam Abbas *in cit. cap. Gravis num.* 6. Pontas *l. c. casu* 9. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 151. & *seq.* per text. *in l. Fructus percipiendo* 5. *ff. de usuris*, ibi: *Fructus percipiendo Uxor, vel Vir ex re sibi donata suos facit, illos tamen, quos suis operis acquisierit (veluti serendo) nam, si pomum decer-*

decerpserit, *vel ex Silva ceciderit*, *non fit ejus*, *sicut nec cujuslibet bonæ fidei possessoris*, *quia non ex facto ejus is fructus nascitur*, quibus verbis satis evidenter videtur ostendi, quod possessor bonæ fidei suos omnimode faciat fructus industriales, seu civiles, tamquam debitos ipsius industriæ, labori, ac diligentiæ; *Illos tamen quos suis operis acquisierit*, *veluti serendo*; Econtra autem suos non faciat fructus mere naturales, quia non sunt fructus de ejus labore, industria, ac diligentia, *Quia non ex facto ejus is fructus nascitur*; Item per textum *in* §. 35. *Instit. De rerum division.* ibi: *Si quis a non Domino*, *quem Dominum esse crediderit*, *bona fide fundum emerit*, *vel ex donatione*, *aliave qualibet justa causa æque bona fide acceperit*, *naturali ratione placuit*, *fructus*, *quos percepit*, *ejus esse pro cultura*, *& cura*. *Et ideo si postea Dominus supervenerit*, *& fundum vindicet*, *de fructibus ab eo consumptis agere non potest*; Quibus verbis satis indicatur naturali ratione possessorem bonæ fide sibi totaliter acquirere fructus industriales, seu civiles pro ejus erga ipsos adhibita cultura, & cura; nec eos debere restituere Domino comparenti, si ipsis consumptis, inde factus sit ditior; Et Leges numero antecedenti pro contraria opinione adductæ, & aliæ consimiles, quæ videntur dicere possessorem bonæ fidei teneri restituere id, in quo ex fructibus ante litis contestationem consumptis, factus est ditior, intelligendæ sunt solum de fructibus naturalibus, & nullatenus de industrialibus, uti notat ipsamet Glossa *in cit.* §. 35. *Institut. de rerum divisione*, *verb. Fructus*.

62 Possessor partim bonæ, partim malæ fidei si bona fide cæpit, sed mala fide superveniente consumpsit, tenetur ex re accepta restituere pro tempore bonæ fidei, sed a tempore malæ fidei tenetur etiam ex injusta acceptione ad omnia damna. *Communis*, per textum *in l. Qui bona fide* 23. *ff. de acquirendo rerum Dominio* §. 1. *cap. Si virgo* 5. *caus.* 34. *q.* 2.

63 Possessor partim bonæ, partim malæ fidei, qui prius mala fide possedit, & consumpsit partem rei mala fide possessæ, & postea cum titulo apparenter justo bona fide consumpsit reliquum, si inde cognoscat se verum Jus non habuisse, tenetur ex injusta acceptione ad restitutionem pro tempore malæ fidei, & a tempore bonæ fidei tenetur tantum ex re accepta, quia mala fides præcedens non fuit causa posterioris damni, seu consumptionis reliqui factæ tempore bonæ fidei, cum dicta mala fides fuerit jam purgata per hanc supervenientem bonam fidem; Unde nunc Dominus non patitur damnum ob iniquam perceptionem, sed ob consumptionem bona fide subsequutam, & sic in ordine ad posterius tempus bonæ fidei idem est moraliter, ac si non præcessisset mala fides.

Qui prius percepit, & possedit mala fide, 64 sed nihil consumpsit, nisi postquam supervenit bona fides, non tenetur restituere nisi ex re accepta quantum factus est ditior, quia influxus perceptionis, & possessionis iniquæ in damnum Domini interruptus fuit per bonam fidem supervenientem, qua juste fructus illos retinuit, & inde consumpsit, quæ bona fides, & justa retentio fuit causa, quod illi fructus consumerentur, & quod Dominus patiatur damnum non ex injusta perceptione, sed ex justa retentione, bona fide subsequuta. Unde juxta dicta numero antecedenti Dominus nunc non patitur damnum ob iniquam perceptionem, sed ob consumptionem bona fide subsequutam, adeoque &c.

Qui bona fide percepit fructus, si superve- 65 nit mala fides, antequam consumantur, vel quandiu ex illis manet ditior, jam ex tunc tenetur restituere id totum Domino; Et si non restituat, tenebitur postea ratione injustæ detentionis ad totum damnum inde vero Domino postea sequutum.

Successor possessoris malæ fidei, si succedat 66 ut heres immediatus, & rem ab hoc acceptam consumat etiam bona fide, neque inde factus sit ditior, tenetur adhuc restituere ex injusta acceptione non sua, sed sui antecessoris rem, & fructus, & compensare omnia damna, & lucra cessantia ex mala fide antecessoris orta, quantum vires hereditatis patiuntur. Sic Afflict. *decis.* 240. *num.* 10. ubi refert, quemdam heredem a Concilio Neapolitano condemnatum fuisse ad restitutionem fructuum ad exonerandam conscientiam defuncti, Faguan. *l.* 2. *Decretal. in c. Gravis* 11. *de restitutione spoliator. a n.* 130. *ad* 134. cum Bartol. Abbat. Bero, Ruio. Socin. ibi citatis, & alii passim; Et ratio est, quia tunc bona fides heredis non sibi prodest, quia cum succedat in jus omne Defuncti, & in omnibus ejus personam repræsentet, ut *in Authent. de Jurejurand. a morient. præstit.* sequitur, ut succedat quoque in vitium, ac malam fidem Defuncti, quæ propterea sibi etiam nocet, ut habetur *in l. Litigator* 2. *Cod. de fructibus*, *& litium expensis*, ubi postquam statutum est, possessorem post litem contestatam teneri de fructibus perceptis, & percipiendis, statim subjungitur; *Heredis quoque succedentis in vitium par habenda fortuna est*, & *in l. Cum heres* 11. *ff. De diversis temporalibus*

pr.e.

præscriptionibus, ubi expresse habetur; *Cum heres in jus omne Defuncti succedit, ignoratione sua Defuncti vitia non excludit*, & in fine subjungitur: *Neque enim recte defendetur, cum exordium ei bonæ fidei ratio non tueatur*, & in terminis docet Glossa in *l. Sequitur §. Fructus, in verb. Non fuerit, ff. De usurpationibus, & usucapionibus* reddens rationem, quia heres vitiorum & culpæ Defuncti est successor: *l. Si ego emi* 11. §. 2. *ff. De publiciana in rem action.* & *cit. l. Cum heres* 11. *ff. de diversis*
67 *temporalibus præscription.* Et totum hoc etiam verum esse de heredibus mediatis probabilius docent Lugo, & alii cum La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 490.

68 Si successor possessoris malæ fidei succedat ei, non ut heres, sed alio nomine, v. g. ut Legatarius, Donatarius, emptor, & hujusmodi, non tenetur ex injusta acceptione, sed tantum ex re accepta. Si quis enim a malæ fidei possessore emerit, aut dono acceperit bona fide, tunc talis bona fides in successore prodest ad fructuum acquisitionem, potestque ipse successor cum bona fide præscribere, quia non facit unam cum illo personam, & censetur succedere tantum in Juribus realibus, non autem in vitiis personalibus, unde non est inspiciendum exordium personæ, a qua causam habuit, quia in illius vitium non succedit, ut colligitur *ex d. l. Si ego emi* 11. §. 2. *ff. de Publiciana in rem actione*, ubi textus constituit differentiam inter successorem singularem, & universalem, & ibi hoc tenuit Glossa in *verb. sed heres*; Abbas in *cit. cap. Gravis* 11. *de restitut. spoliator. n.* 10. Bero *ibidem n.* 38. Fagnan. *ibidem n.* 135. Menoch. *de recuperand. possess. remed.* 15. *n.* 120. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 238. & alii passim.

69 Alia, Vide verb. *Dominium*, verb. *Emptio*, verb. *Restitutio*.

Additiones ex aliena manu.

70 Possessor bonæ ne, an malæ fidei præsumi debeat, utilis disquisitio est. Possessionem autem tametsi titulo destitutum bonæ fidei esse præsumendum, si jus commune non contradicat, nec alius appareat antiquior possessor, communis est sententia, ut videre est apud Vasquium *controversf. illustr. lib.* 2. *c.* 79. *n.* 15. & *cap.* 81. *n.* 8.

71 At Fachineus *controvers. jur. lib.* 8. *cap.* 42. communem hanc sententiam impugnat; tenetque bonæ fidei possessorem præsumi eum haud posse, qui titulo careat; idque quia *omnes scire debent, quod suum non est, ad alios modis omnibus pertinere; l. ultim. C. Unde vi.*

De possessore autem bonæ fidei notissima est 72 Regula illa juris: *Bona fides tantum possidenti præstat, quantum veritas, quoties Lex impedimento non est; l.* 135. *ff. de Reg. Jur.*

Et sane quidem par est bonæ fidei possessoris, & domini ratio in actionibus excipiendis, 73 quæ est & in actionibus exercendis. Amissa possessione uti dominus rei vindicatione, ita & possessor bonæ fidei Publiciana actione adversus tertium agit; *l.* 1. *ff. de Publician.*

Par ratio est, etsi de utilitate rei differatur, 74 Possessor enim bonæ fidei, non secus ac dominus, de re disponere potest, *L.* 25. §. 1. *ff. de usur. L.* 48. *ff. de Acquir. rerum domin.* §. *Si quis a non domino, Instit. de rer. divis.* Immobilium demum, sive possessor bonæ fidei, sive 75 dominus, judicio sisti, damnique infecti satisdare non cogitur; *L. penult.* §. 7. *ff. Qui satisd. cog. L.* 9. §. *penult. ff. de damn. infect.*

Modus vero huic exæquationi positus est verbis illis; *Quoties lex impedimento non est*. Non 76 una vero est Interpretum sententia de *hoc modo*. Vide eas apud Jacobum Gothofredum in *comment. ad hanc leg.* 136. *ff. de Regul. Jul.* qui ita de eo sentit: *Primo igitur* (inquit) *ponamus exemplum in Sen. Cons. Syloniano, eoque odioso: Ibi scilicet domini appellatio non continetur, qui servum bona fide possedit non magis, quam usumfructum solum habuit, leg.* 1. §. 2. *ff. de Sen. Cons. Sylonian. Secundo ponamus in actione ex edicto de servo corrupto, quæ utique bonæ fidei possessori non competit, seu hoc edicto agere non potest, ut idem Ulpianus istud edictum interpretans definit leg.* 1. *de serv. corrupt. quæ potissimum species hic mihi placet una cum sequenti. Tertio ponamus, & in edicto de Religiosis, ad quod pertinent tres proxime sequentes Regulæ, & de quo Paulus egit, lib.* 27. *Id edictum diserte domino dat actionem in eum, qui mortuum in locum alienum intulit, vel inferre curavit, non vero bonæ fidei possessori; l.* 2. §. 1. *ff. de Religiof.*

Sed nec male exemplum meo judicio in fructibus poni potest. In fructuum enim ratione 77 non semper bona fides tantum præstat, quantum veritas. Quare caute idem Jurisconsultus Paulus in *leg.* 38. *ff. de acquirend. rer. dom.* scripsit: *Quod ad fructus attinet, bonæ fidei emptorem loco domini PENE esse.* Exempli grat. bonæ fidei possessor restituere cogitur domino supervenienti fructus extantes, necdum consumptos. Sed, & quidquid Paulus addat itidem de fructibus naturalibus, Pomponius tamen

men in *leg.* 45. *ff. de usur.* & hos denegare videtur bonæ fidei possessori.

78 Latissimus hic se offert campus disserendi de fructibus, quos suos facit bonæ fidei possessor; Sed ne nimius sim, vide, qui rem pro dignitate tractant, Stryk. in *usu modern. Pandect. lib.* 6. *tit.* 1. §. 12. & *plur. seq.* ubi de eo etiam

79 iam discutit, an Judex possit ex officio adjudicare fructus ab Auctore non petitos, & Bohemer. *introduct. in jus digestor. lib.* 6. *tit.* 1. §. 11. *& seq.*

80 De possessore bonæ fidei quoad recuperationem impensarum adi quoque Stryk. in *usu modern. Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. §. 16. *& seq.*

81 Et demum quando possessor bonæ fidei, talis esse desinat, tradit idem Stryk. in *usu modern. Pandect. lib.* 9. *tit.* 5. §. 14.

POSTLIMINIUM.

---

1 Postliminium est Jus amissæ rei recuperandæ ab extraneo, & in statum pristinum restaurandæ. *Sic in re Communis*, per textum in *l. Postliminium* 19. *ff. de captivis & Postliminio, & redemptis ab hostibus.*

2 Postliminii Jus non habet locum in Officiis minoribus Regularium, ad quæ Regulares non assumuntur per electionem Canonicam, sed sunt Obedientiarii, & ad nutum superiorum amovibiles. *Communis* per textum in *cap. Cum ad Monasterium* §. *Tales*, *vers. Nec alicui*, *de*

3 *statu Monachor.* Habet tamen locum Postliminii Jus in Prælaturis electivis, etiamsi non sint perpetuæ, sed ad certum tempus, puta ad biennium, triennium, & sexennium; quia Prælati sic Canonice electi, eo tempore durante, Juris ordine non servato, & sine justa, & rationabili causa removeri non possunt; textu expresso in *cap. Monachi* §. *Priores*, *de statu Monachorum.*

4 Et de facto Postliminium habet etiam locum in Officiis ad certum tempus solum duraturis, ut patet in Officio Tutelæ; Licet enim Officium Tutoris non sit perpetuum, sed temporale, & finiatur pubertate, ut *Instit. de Atiliano Tutore*, §. *Ab hostibus*, tamen reversus recipit tutelam Jure Postliminii, ut expresse dicitur in *cit.* §. *Ab hostibus*, ibi: *Nam rever-*

5 *sus recipiebat Tutelam Jure Postliminii*. Quo Jure alia quoque omnia recuperat, ut ibi notat Glossa, *in verb. Jure Postliminii*, sicuti quilibet alius reversus ab hostibus, ut est textus expressus in *l. Postliminii* 5. *ff. de captivis, & postliminio*, §. 1. ibi: *Omnia restituuntur ei Jura, ac si captus ab hostibus non esset*; *l. Cum duæ* 14. *ff. eodem*, ibi: *Cum duæ species postliminii sint, ut aut nos revertamur, aut aliquod recipiamus, cum filius revertatur, duplicem in eo causam esse oportet postliminii, & quod pater eum reciperet, & ipse Jus suum*, *l. Hostes*, 24. *eodem*, ibi: *Ab hostibus autem captus .... postliminium statum pristinum recuperat*, & *Institut. Quibus modis Jus patriæ potestatis solvitur*, §. *Si ab hostibus*. Unde & munia Civilia recuperat; *l. Liber captus* 17. *Cod. de Postliminio reversis*, *l. Libertus* 17. *ff. Ad municipalem*, §. 6. & incolumia cuncta ei servanda sunt; *l. Diversarum*, 20. *Cod. de Postliminio reversis*, *vers. Reddantur*, ibi: *Quibus Jure Postliminii etiam veterum responsis incolumia cuncta servanda sunt.*

Postliminii Jus secundum Canones locum non habet quantum ad hoc, ut Christiani capti ab hostibus eorum servi efficiantur, ut erat cautum de Jure Civili, ut §. *Servi*, *Institut. de Jure personar.* sed bene quantum ad hoc, ut recuperent omnia, quæ prius habebant, ut clare constat *ex cap. Prima actione*, 14. *caus.* 16. *q.* 4. *& cap. Cum per bellicam*, 1. *caus.* 34. *quæst.* 1. & tenent communiter Doctores, & sic semper fuit judicatum. Et signanter in casu Patris Joannis Cheron Provincialis Carmelitarum Vasconiæ, qui rediens a Capitulo Generali in Urbe celebrato, *die* 31. *Maii* 1648. fuit in Mari captus a Turcis, & cum Generalis Ordinis de illius captivitate certior factus fuisset, creavit Vicarium Provincialem, sed eo conquerente, quod Vicario nomine non posset Provinciam gubernare, & Regularis observantia multum periclitaretur, cumque nulla spes subesset redemptionis Patri Cheron, comitia Provincialia indixit, in quibus, *die* 8. *Maii* 1650. idem Vicarius in Provincialem electus est, sed *die* 16. *Aprilis immediate præcedentis* antiquus Provincialis præter spem redemptus Romam perrexit, & postulavit sibi reddi Provincialatum, sed, Generali renuente, recursum habuit ad Sanctissimum D. N. reque a Sanctitate sua ad Sacram Congregationem Episcop. & Regular. delata, tametsi nonnulli Regulares contenderent electionem secundi Provincialis fuisse legitimam, nec Provincialem redemptum posse Provincialatum repetere, ut in specie P. Lezana in suis consultationibus, *consult.* 42. Nihilominus Sac. Congregat. mandavit Generali Ordinis, ut Patrem Cheron in possessione Provincialatus ma-

manuteneret, & ad liberum illius exercitium restitueret, & reintegraret, electionem novi Provincialis cum omnibus inde sequutis cassando, & annullando, contrariis non obstantibus. *Die* 12. *August.* 1650. Sic refert Fagnan. *lib.* 5. *Decretal. in cap. Per tuas*, 32. *de Simonia num.* 46.

8 Immo etiam secundum Leges Civiles, capti a Piratis, vel Latronibus liberi permanent, ut expresse habetur, in *cit. l. Postliminium*, 19. *ff. De Captivis, & Postliminio*, §. 2. ibi: *A Piratis, aut Latronibus capti, liberi permanent*, & ideo retinent omnia sua Jura, & postliminium non est illis necessarium, ut expresse dicit textus in *cit. l. Hostes*, 24. *ff. eodem*, ibi: *Et ideo qui a Latronibus captus est, servus Latronum non est, nec Postliminium illi necessarium est.*

Additiones ex aliena manu.

9 Num dictio juris postliminii, tum legis Corneliæ hodie obtineat, vide apud Stryk. In *usu modern. Pandect. lib.* 49. *tit.* 15. §. 1.

POSTULATIO PRÆLATORUM.

1 Postulatio proprie dicta, & quantum ad propositum, est alicujus personæ ad Prælaturam, seu Dignitatem Ecclesiasticam erga Superiorem directa petitio, ut eam dispensative
2 admittere dignetur. *Est in re Communis;* Unde, ut vides, Postulatio est de persona aliquo impedimento aut defectu laborante, ratione cujus non est eligibilis, ac propterea opus habet dispensatione, ut si quis non sit procreatus de legitimo Matrimonio, *cap. Innotuit* 20. *de electione*, vel quia non habet legitimam ætatem, aut similem defectum patiatur, quem Superior non tenetur dispensative admittere ex Justitia, sed solum ad dispensandum cum eo, atque ad ejus admissionem concedendam quandoque movetur ex Gratia, *cap. Bonæ memoriæ* 3. *de Postulatione Prælatorum*, & Glossa *ibi*, *verb. Gratia*.

3 Hinc Postulatio potissimum differt ab Electione, quia Electio est personæ habilis sine dispensatione ad Dignitatem, ut patet ex ejus definitione tradita sub verb. *Electio art.* 3. *n.* 3. Postulatio vero est personæ aliquo defectu, vel impedimento laborantis, ratione cujus non
4 est eligibilis sine dispensatione; Ac proinde Postulatio innititur Gratiæ, Electio Juri, ut notat Glossa communiter recepta in *cap. Unico Verb. Eligo postulando*, *de Postulatione Prælat. in* 6. Postulatio enim nullum tribuit jus Postulato, utpote ex aliquo defectu inhabili, quem Superior non tenetur dispensative admittere ex Justitia, sed solum ex Gratia, *cap. Bonæ memoriæ* 3. *de Postulatione Prælatorum*, juncta Glossa *ibidem verb. Gratia*. Electio autem, si sit canonice celebrata, & ab Electo acceptata, tribuit Jus ipsi Electo ad Prælaturam, seu Dignitatem, & ei, si dignus, & idoneus sit, ut supponitur, ex Justitia debetur, *cap. Postquam* 3. *de electione*, & docet communiter recepta Glossa ad *Rubricam tituli de Postulatione Prælatorum in* 6.

Postulatio est duplex, scilicet solemnis, & 5
non solemnis. Postulatio solemnis est, quando postulatur quis ab eo Superiore, qui potest in impedimento, seu defectu Postulati dispensare, & de hac procedit tradita superius definitio Postulationis: Postulatio *non solemnis*, seu simplex est, quando quis postulatur ab eo Superiore, qui non potest dispensare super impedimento, seu defectu Postulati, sed solum licentiam, seu consensum concedere potest ad Postulati promotionem, ex quo Postulatus subsit ejus jurisdictioni, nec possit sine ejus licentia, aut consensu promoveri, ut si Religiosus a Capitulo, seu Canonicis eligatur in Episcopum, debet simpliciter, seu non solemniter postulari a suo Prælato, seu Superiori Regulari pro habenda ejus licentia, ut Religiosus electus, seu eligendus possit in sui electionem consentire, & sic transire de Monasterio ad Episcopatum, quod sine dicta sui Superioris licentia, seu consensu Religiosus nullimode potest; *cap. Si Religiosus* 27. *cap. Si Abbatum* 36. *de election. in* 6.

Postulare possunt omnes illi, qui possunt eligere, *Communis* per text. in *cap. Ad hæc* 1. §. 6
Licet, *de Postulat. Prælator. c. Bonæ memoriæ* 3. 3. *Mandantes*, *tit. eod. cap. Bonæ memoriæ* 4. §. *Ceterum*, *tit. eod. cap. Innotuit* 20. *de electione*, ubi electio, & postulatio quo ad Jus suffragandi æquiparantur, & qui eligere possunt, etiam postulare permittuntur.

Postulari possunt, generatim loquendo, soli 7
illi, qui propter aliquem dispensabilem Canonicum defectum eligi non possunt, & cum dispensatione habiles sunt ad promoveri. *Communis*, per textum, in *cap. Unico*, *de postulatione Prælatorum in* 6. Postulatio enim est inventa in subsidium Electionis, ut sic illi, qui secundum Canones eligi non possunt, saltem postulari, at-

atque ex Superioris Gratia dispensative promoveri valeant, quando ceteroqnin Ecclesiæ utiles esse futuri dignoscuntur; Unde qnando potest fieri Electio, nequit fieri Postulatio: cum hæc duo sibi invicem adversentur; *cap. Unic. de Postulat. Prælat. in* 6. & *ibi* Glossa communiter recepta *in verb. Eligo Postulando*.

8 Dicitur autem notanter *propter aliquem dispensabilem Canonicum defectum eligi non possunt*, qnia duplex datur defectus, seu inhabilitas, scilicet dispensabilis, & indispensabilis: Defectus, seu inhabilitas *dispensabilis* est ille, seu illa, in qno, seu in qua Snperior potest & solet dispensare, ut est defectus natalium in illegitime natis *cap. Innotuit* 20. *de electione*; Item defectus Sacri Ordlnis ad Prælaturam requisiti, *cap. Dudum* 22. *de electione*; Item defectus ætatis, *Extravag. Unic. de Postulation. Prælat.* Vinculum etiam alterius Episcopatns, *cap. Etsi unanimiter* 6. *de Postulatione Prælatorum*, & hujusmodi alii defectus dispensabiles, qui non impediunt, quominns Postulatns possit cum utilitate, & ædificatione populi præfici, & Prælati munus obire, de quibus late Joan. Andreas *in cit. cap. Etsi unanimiter* 6. *de Postulatione Prælatorum num.* 4. *& seq.* Defectus, seu inhabilitas indispensabilis est ille, seu illa, in quo, seu in qna Superior non potest, vel non solet dispensare ad Prælaturam obtinendam, nt est morum infamia, Hæresis, insordescentia in Excommnnicatione, suspensione, seu interdicto, ut *in cap. Ad hæc* 1. *de Postulatione Prælatorum*; Item si defectus, seu inhabilitas sit talis, in quo, seu in qua dispensari non solet, ut si qnis sit bigamus, spnrius, aut ex damnato coitu procreatus, ut colligitur *ex cap. Nisi cum pridem* 10. §. *Personæ vero, de renunciat.*

9 In Postnlatione ad Superiorem directa oportet exprimere omnes hujusmodi defectus, seu inhabilitates, etsi dispensabiles in Postulato existentes; alioquin Postulatio erit irrita, ut colligitur *ex cit. cap. Innotuit* 20. *de electione*; Si enim taceatur unus solus defectus, dispensatio veluti subreptitia corruit in totum, *arg. cap.* 1. *de ætat. & qualitat. in* 6. & tenent Doctores communiter.

10 Episcopus consecratns, immo Episcopus solum confirmatus, licet nondum consecratus, nequit eligi ad alium Episcopatum, sed solum potest postulari. *Communis* per textum expressum *in cit. cap. Etsi unanimiter* 6. *de Postulatione Prælator.* ibi: *Cum eligi nullo jure potuerit, sed potius postulari*; Episcopus enim, licet solum confirmatus, cum contraxerit spirituale Matrimonium cum sua Ecclesia, *cap. Inter corporalia* 2. *cap. Licet* 4. *de translatione Episcopi*, non potest ad aliam Ecclesiam sine Papæ auctoritate transferri, aut propria temeritate transire; *c. Cum ex illo* 1. *c. Inter corporalia* 2. *c. Quanto* 3. *c. Licet* 4. *de translatione Episcopi*.

Potest tamen eligi Episcopns nominatus, seu 11 electus ante factam suam confirmationem; quia licet fædus conjugii spiritnalis inter Episcopum, & Ecclesiam in electione sit initiatum, adhnc tamen nondum est ratum, seu perfecte contractum, cum ratum primo fiat in ejus confirmatione; per textum *in cit. cap. Licet* 4. *de translatione Episcopi*. Item Episcopus, qui 12 renunciavit Episcopatni, eligi potest ad aliam Episcopalem Ecclesiam, nec debet postulari, quia talis non est amplius alligatus alicui Ecclesiæ, cnm vinculum prioris Ecclesiæ per renunciationem legitime factam, & acceptatam, sit jam penitus dissolutum. *Communis*.

De Episcopis Titnlaribus est pariformiter di- 13 scurrendum, ac de ceteris aliis Episcopis; Unde dicti Episcopi Titulares non sunt eligendi, sed postulandi, uti alii Episcopi, cum sint veri Episcopi, sicuti alii, *arg. cap. Legimus* §. *Ubicumque, dist.* 93. *c. Pastoralis* 7. *q.* 1. cnm similibus, & etiam inter ipsos, & Ecclesias, ad quas consecrantur, intercedat fædus conjugii spiritnalis *cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi*; adeoque dispositio loquens simpliciter de Episcopis comprehendat etiam Episcopos Titulares; quia nbi eadem ratio, eadem est Legis dispositio, *l. Illud, ff. Ad legem Aquiliam, & cit. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi*.

Item per eamdem rationem Cardinales Epi- 14 scopi non possunt eligi ad alium Episcopatum, sed solum postulari, cum hoc generale sit de omnibus, & singulis Episcopis per snperius dicta. *Communis*.

Cardinales autem non Episcopi, uti sunt 15 Cardinales Presbyteri, & Diaconi, possunt eligi ad Episcopatum, non vero postulari Postulatione solemni, quamvis debeant postulari Postulatione non solemni, seu simplici pro obtinenda licentia Papæ, ut possint discedere a Cutia Romana, & a suis respective Titulis, & transire ad sibi destinatos Episcopatus; Ita Abbas Panormit. *in c. Cum Ecclesia vestra* 57. *de electione n.* 15. Fagnan. *in c. Bonæ memoriæ* 3. *de postulatione prælatorum n.* 18. Pirhing. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 5. *nu.* 11. Reiffenstuel *ibidem n.* 56. & alii passim, per textum *in cap. Ecclesia vestra* 57. *de electione*, ubi legitur quemdam Presbyterum Cardinalem fuisse electnm in Epi-

Episcopum; Et ratio est, quia in Cardinalibus non Episcopis cessat ratio spiritualis conjugii, ob quod Episcopi non possunt eligi, sed solum postulari ad alium Episcopatum; Unde Doctores dicentes, Cardinales non Episcopos postulandos esse ad Episcopatum, per textum *in cit. c. Bonæ memoriæ 3. de postulatione prælatorum*, intelligendi sunt, sicuti & ipse textus *cap. Bonæ memoriæ* de Postulatione simplici, & minus solemni, quæ reipsa est Electio; Quam postulationem simplicem, & minus solemnem esse necessariam in Electione Cardinalium non Episcoporum ad Episcopatum, & nos ultro fatemur, ut patet supra in conclusione, cum Cardinales habeant alas ligatas, nec possint sine licentia Papæ discedere ab Ecclesia Romana, & sui Tituli, ubi residere tenentur; *cap. 2. Ex gestis, de Clericis non residentibus*, & si moniti non resideant, seu discessi non redeant ad residentiam, privandi sunt, ut de facto fuit privatus Cardinalis Anastasius a Leone IV. in Concilio Romano, prout refertur *in cit. cap. Ex gestis*, ibi: *In Synodo Anastasius Presbyter Cardinalis Tituli Beati Marcelli ab omnibus Canonice est depositus: eo quod Parochiam suam per annos quinque contra Canonum instituta deseruit, & in alienis usque hodie demoratur.*

16 Prælati, aliique Clerici, & Religiosi Episcopo inferiores eligi possunt ad alterius Ecclesiæ similem, seu superiorem dignitatem, aut Prælaturam, & etiam ad Episcopatum; Dummodo accedat Postulatio simplex, & non solemnis, seu licentia suorum respective superiorum. *Communis*, per textum *in cap. Cum inter 21. cap. Dudum 12. de electione, cap. Si Religiosus 27. c. Nullus 28. cap. Si Abbatem 36. de electione in 6.* Dicti enim Sacri Canones, aliique similes permittunt, ut alii Prælati, & Clerici, seu Religiosi Episcopo inferiores ad alias Dignitates, seu Prælaturas, & etiam ad Episcopatus eligi possint; Dummodo accedat licentia, seu consensus suorum respective Superiorum, sine qua, vel sine quo in electionem de se factam nequeunt consentire; *c. Quorumdam 24. c. Si Religiosus 27. de electione in 6.*

17 Postulantes non possunt amplius variare postulationem, seu ab illa recedere, postquam postulatio est eorum subscriptionibus roborata, & Superiori, v. g. Papæ, est jam tradita, seu præsentata. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Bonæ memoriæ 4. de postulatione prælatorum §. Nec obstabat*, ibi: *Si enim postquam postulatio subscriptionibus postulantium roboratur, & præsentatur Summo Pontifici approbanda, possent ab ea recedere postulantes, Nobis* (inquit Innocentius III. Papa) *frequenter illuderent, & judicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur.*

Possent tamen postulantes variare postulationem, seu ab illa recedere, si Superior cum ipsis ad id consentiret, non obstante tali Præsentatione facta, nec non contradictione postulati, *arg. cit. cap. Bonæ memoriæ 4. de postulatione prælatorum*, ac notant Abbas *ibid. n. 12.* Fagnan. *ibid. numer. 50.* cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib. 1. Decretal. tit. 5. num. 21.* & alii passim, quia tunc cessaret ratio illudendi Superiori, nec postulatus haberet, unde juste conquereretur, cum nullum adhuc esset ipsi jus quæsitum. 18

Item Postulantes possunt variare postulationem, seu ab illa recedere, quamvis jam fuerit publicata, vel etiam ad Superiorem destinata; Dummodo ipsi actualiter nec dum fuerit tradita vel præsentata; Colligitur *ex cit. c. Bonæ memoriæ 4. §. Nec obstabat, de postulat. prælator.* & tenent *ibi* Abbas *n. 11.* Barbosa *ibid. n. 14.* cum *aliis* ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. n. 17.* & alii passim; Per dictam rationem, quod postulatus non habet, unde juste conqueratur, cum per dictam postulationem nullum adhuc jus acquisierit ratione suæ inhabilitatis nondum a Superiore dispensatæ. 19

Immo per eamdem rationem possunt postulantes variare postulationem, seu ab illa recedere, quamvis talis postulatio fuerit jam ipsi postulato præsentata, & ab eo jam præstitus fuerit conditionatus consensus: Si tamen necdum fuerit præsentata, & tradita Superiori, Engel *lib. 1. Decretal. tit. 5. n. 4.* Reiffenstuel *ibid. n. 18.* Passerinus *c. 24. de election. q. 9. num. 17.* Baldus *in c. postulationem 5. de postulator. numer. 2.* insuper addens hoc ipsum esse verum, quamvis promiserint se non variaturos. 20

Non possunt tamen in foro conscientiæ postulantes variare postulationem seu ab illa recedere absque gravi, & justa causa, quia talis variatio, seu recessio, ultra quam quod solet parere graves discordias, & inimicitias, cedit in præjudicium honoris, & reputationis postulati, habetque in se contumeliam, *arg. l. Si vero §. final. ff. Qui satis dare cogantur*, & notant Baldus *in cap. publicato 58. de electione n. 3.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 19.* Passerin. *l. c. q. 9. n. 19. & 20.* recte addens, quod si postulatus de consensu postulantium fecerit aliquas expensas, teneantur ad earum restitutionem, 21

nem, si sic injuste varient postulationem, cum sit penitus illicitum variare, seu mutare cum alterius detrimento, *cap. Mutare* 33. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Mutare quis consilium non potest in alterius detrimentum*.

22 Postulantes ad Prælaturas scienter indignum, seu laborantem defectu indispensabili, pro ea vice sunt ipso Jure privati potestate postulandi, seu eligendi. *Communis*, per textum *in cap. Ad hæc* 1. §. *Licet*, *de postulatione prælator. cap. Gratum* 2. *eod. cap. Scriptum est* 40. §. *Si vero*, *de electione*, cum similibus.

23 Item ipso Jure sunt pro ea vice privati potestate postulandi, seu eligendi, qui Postulationem vitio personæ cassatam, denuo innovare præsumunt. *Communis*, textu expresso *in c. Gratum* 2. *de postulatione prælatorum*.

24 Postulantes ad Episcopatum minorem viginti septem annis saltem incæptis, aut Regularem cujusvis Ordinis Mendicantium, non solum sunt ipso jure privati pro ea vice potestate postulandi, & eligendi, sed etiam Beneficiis, quæ obtinent in illa Ecclesia, ad quam illum postulant, suspensi per triennium declarantur. *Communis*, textu expresso *in Extravagant. Unica*, *de postulatione prælatorum inter communes*.

25 In similibus casibus, quando postulantes privati sunt ipso jure potestate postulandi, & eligendi, ea potestas devolvitur ad alios Capitulares licet numero pauciores, qui in tales indignas, seu defectuosas postulationes non consenserunt, sed expresse contradixerunt. *Communis*, textu expresso *in c. cap. Gratum* 2. *de postulatione prælator.* & concordant *c. Bonæ memoriæ* 23. *& c. cum Vintoniensis* 25. *de electione*.

26 Immo si unus tantum e Capitularibus innocens superfit, aliis omnibus mortuis, vel privatis, ille solus Prælatum eligere, vel postulare poterit, ut tradit Glossa communiter recepta *in cit. cap. Gratum*, *verb. pauciores*, & habetur clare *ex l. Sicut* 7. *ff. Quod cujuscumque Universitatis nomine* §. 2. ubi statuitur, quod jus, & nomen Universitatis stet, & conservetur etiam in uno, ibi: *Cum jus omnium in unum reciderit*, *& stet nomen Universitatis*. Gloss. *ib. verb. Nomen Universitatis*, *& Communis Doctorum*. Vide verb. *Electio art.* 2. *nu.* 5. *& art.* 4. *a n.* 23. *ad* 25.

27 Si Postulatio non concurrat cum electione alterius in discordia, sed sola fiat, parte una Capitularium postulante unum, & parte altera postulante alium, tunc sufficit ad ejus validitatem, & ut admitti possit a Superiore, quod sit facta a majori parte Capituli, etiam penitus invita parte minori. Abbas *in c. Bonæ memoriæ* 3. *de Postulatione Prælator. n.* 12. Layman *ibid. n.* 5. Pirhing. *l.* 1. *decretal. tit.* 5. *n.* 18. Reiffenstuel *ibid. n.* 22. & alii passim; Et ratio est, quia ordinarie ad gesta Capituli sufficit, quod concurrat major pars Capitularium suffragantium, per textum *in cap. Cum in cunctis* 1. *De his*, *quæ fiunt a majori parte Capituli*, *c. Bonæ memoriæ* 3. *de Postulat. Prælator. cap. Dudum* 22. *cap. Auditis* 29. *cap. Coram* 35. *c. Quia propter* 42. *cap. Ecclesia* 48. *cap. Cumana* 50. *cap. In Genesi* 55. *de electione*, *c. Quoniam* 3. *de jurepatronat. cap. Hoc ipsum* 11. *caus.* 33. *q.* 2. *& l. Quod major*, *ff. Ad municipalem*.

Si autem Postulatio concurrat cum Electione alterius in discordia, idest si una pars Capitularium unum postulet, & altera pars alium eligat, tunc requiritur, quod Postulantium numerus sit duplo major, quam numerus Eligentium, ita ut duæ partes, seu duæ tertiæ Capitularium in Postulationem Personæ idoneæ concurrant, seu consentiant, quibus duabus partibus concurrentibus, admittitur Postulatio unius, & rejicitur Electio alterius. *Communis*, textu expresso *in cap. Scriptum est* 40. §. *Et si partes*, *de electione*, juncto ejus Summario, in quo sic præcise habetur, ibi: *Si postulatio cum electione concurrit*, *& numerus Postulantium est duplo major*, *& Postulatus est idoneus*, *Postulatio admittitur*, *rejecta electione*. 28

Si vero in concursu Electionis cum Postulatione, numerus Postulantium non sit duplo major, tunc, rejecta Postulatione, Electio ab alia parte quamvis minore celebrata valet, & confirmari debet; Dummodo hæc pars Eligentium superet unam tertiam omnium suffragantium saltem per unicum votum, & aliunde Electus sit idoneus. Colligitur clare *ex cit. c. Scriptum est* 40. *de Electione*, ubi postquam Papa decrevit, quod, rejecta Electione, admittatur Postulatio, si Postulantium numerus fuerit duplo major Eligentium, statim *in* §. *Quod si*, subjungit, oppositum esse observandum, quando Postulantium numerus non reperiretur duplo major, neque Eligentes excederent unam tertiam saltem per unum votum, ibi: *Quod si ad faciendum duplo majorem numerum simul omnes prædicti* (scilicet Postulantes) *minime sufficerent*, *sive dignus*, *sive indignus fuerit postulatus*; *tu postulatione repulsa*, *Electionem Plebani auctoritate nostra confirmes*; *Dummodo nihil obsistat eidem quod ipsum tanto præsulatu reddat indignum*; Et sic tenent *in d. cap. Scriptum est*, Innocentius, & Abbas *n.* 13. 29

n. 13. & 14. Barbosa *ib. nu.* 1. Hostiensis *in Summa*, *de postulat. Prælator. nu.* 13. §. *final.* Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 6. *num.* 154. &
30 alii plures; & de facto fuit sic novissime observatum in famosa Controversia inter Serenissimum Josephum Clementem e Ducibus Bavariæ, & Eminentissimum Cardinalem de Furstemberg, Episcopum Argentinensem pro Electione, & Postulatione de eis respective facta ad Archiepiscopatum Coloniensem *de ann.* 1688. Cum enim dictus Serenissimus, & Reverendissimus Princeps, Josephus Clemens Episcopus tunc Frisingesis, & Ratisbonensis (obtento prius eligibilitatis suæ Indulto Apostolico) ex convenientibus viginti quatuor Capitularibus per novem vota electus fuisset in Archiepiscopum Coloniensem, ejusdem Electio per Sacram Congregationem Rebus Consistorialibus præpositam fuit tamquam Canonica, & legitima declarata *die* 15. *Septemb.* 1688. & per Summum Pontificem Innocentium XI. confirmata fuit *die* 20. *Septembris ejusdem anni* 1688. non obstante concursu Postulationis, per quam dictus Eminentissimus Cardinalis de Furstemberg Episcopus Argentinensis tredecim votis (nam alia duo vota dispersa erant) ad prædictum Archiepiscopatum postulatus fuisset: quæ Postulatio, omnibus mature perpensis, & luculenter discussis, fuit rejecta, & repulsa, tum a dicta Sacra Congregatione, tum a præfato Summo Pontifice, ut videre est apud P. Justum Redu *tom.* 1. *Operis Canonico-Politici art.* 2. *sect.* 4. *n.* 133. ubi ad litteram refert & Decretum Sacræ Congregationis, & Breve Summi Pontificis, & late per totum dictum articulum secundum refert integre præfatam celebrem Controversiam digne *ibi* animadvertendam.

31 Postulatio fieri debet, & admitti potest ab eo Superiore, ad quem alias spectat Prælati confirmatio, dummodo habeat potestatem dispensandi super impedimento, & defectu Electionis; nam admissio Postulationis vim con-
32 firmationis habet. *Communis.* Sic in meo Seraphico Franciscano Minorum de Observantia Ordine, si pro una Provincia, & alia per Provinciale Capitulum legitime celebratum postuletur Pater aliquis in Ministrum Provincialem, cujus alias Electio irrita esset, & nulla ob Canonicum Extraneitatis impedimentum juxta nostra statuta per Summum Pontificem approbata *cap.* 8. §. 37. *nu.* 3. admissio hujus Postulationis pertinet ad Ministrum Generalem, cum ad eumdem pertineat confirmatio Electionum Provincialium. *Clementin. Exivi*, *de verbor. significatione*; Et ita est discurrendum pariformiter de aliis Regularibus habentibus consimiles quo ad hoc Constitutiones.

Item generatim, si quis legitime postuletur 33
ad aliquam Ecclesiam, seu Dignitatem Episcopatu inferiorem, talis postulatio admitti potest ab Episcopis, aliisque Prælatis quibus competit potestas confirmandi Electus ad talem Ecclesiam, seu dignitatem, & qui possunt dispensare super defectu, ob quem fit Postulatio; nam qui dispensare non potest, nec potest postulationem admittere, cum in illa requiratur dispensatio, ut patet ex ejus definitione tradita *n.* 1. & declaratione data *n.* 2. Unde si minor 20. annis juxta *cap. permittimus Unic. de ætat. & qualitat. in* 6. vel minor 22. annis juxta Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 12. *de reform.* ad dignitatem, cui Cura animarum non est annexa, v. g. Decanatum, Archidiaconatum, fuerit postulatus, non potest Episcopus talem Postulationem admittere, quia ipse non potest dispensare in defectu ætatis jure communi Canonico requisitæ ad Ordines, vel Beneficia, ut desumitur clare *ex citato cap. permittimus, unic. de ætat. & qualitat. in* 6. & Concil. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 2. *de Reform.*

Item Postulatio unius Episcopi ad alium Episcopatum admitti potest a solo Summo Pontifice, cum cessio & translatio Episcoporum numeretur inter causas majores, seu graviores, quæ soli Summo Pontifici sunt reservatæ; *cap. Quod translationem* 4. *de Offic. Legat. cap. Majores* 3. *de Baptismo*, *cap. Ut debitus* 59. *in fine*, *de appellation. cap. Cum ex illo.* 1. *de translat. Episcop.* cum similibus. 34

Superior, absolute loquendo, non tenetur ex obligatione justitiæ stricte sumptæ admittere Postulationem, etiamsi sit facta a Capitularibus unanimiter de persona idonea, sed potest Postulationem rejicere absque cujusquam injuria; Colligitur clare *ex cap. Bonæ memoriæ* 3. *de postulatione prælatorum*, *vers. Attendentes*, ibi: *Cum enim quando aliquis ab aliis unanimiter postulatur ad admittendam postulationem eorum, non tam ex justitia, quam ex Gratia moveatur*, scilicet Apostolica Sedes, & *ex cap. postulationem* 5. *tit. eodem*, ibi: *Licet ergo per postulationem hujusmodi nullum jus sit alicui acquisitum, ideoque sine præjudicio alicujus postulationem potuissemus repellere memoratam.* Sic tenent Gloss. *in cit. cap. Bonæ memoriæ verb. Gratia*; Hostiens. *in Summa de postulatione prælator. numer.* 12. Gregor. Tolosan. *tract. de election. cap.* 2. *num.* 11. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 5. *num.* 15. Justus Redu *tom.* 1. *Oper. Canonico-Politic. tit.* 2. *num.* 129. & alii contra 35

alios. Et ratio nostræ Conclusionis est, quia tota admissio Postulationis nititur Gratiæ Superioris, ut patet *ex cit. cap. Bonæ memoriæ 3. de postulatione prælator.* ibi: *Non tam ex justitia, quam ex Gratia*, & concordat *cit. cap. postulationem 5. tit. eodem*, ubi dicitur, quod *per postulationem hujusmodi nullum Jus sit alicui acquisitum, ideoque sine præjudicio alicujus postulatio possit repelli*; adeoque &c. Tum quia admissio Postulationis continet dispensationem, cum in Postulato semper sit impedimentum, seu inhabilitas ad Prælaturam obtinendam, in quo, seu in qua Superior dispensare debet: Atqui omnis dispensatio Superioris in impedimento, vel inhabilitate, non ex justitiæ debito proprie, sed ex Gratia procedit, cum jure inhabilis ad rem aliquam non habeat jus exigendi illam tamquam sibi debitam, *cap. Litteras 14. dist. 63.* ergo per Postulationem nullum acquiritur jus Postulato, & consequenter nulla etiam illi irrogatur injuria, seu præjudicium, etiamsi repellatur quævis Postulatio a Superiore, adeoque Superior non tenetur ex debito justitiæ stricte sumptæ illam admittere, cum nemo invitus de suo cogatur facere beneficium, textu expresso *in cap. Precariæ 4. caus. 10. quæst. 2.*

36 Quamvis tamen non teneatur Superior admittere talem Postulationem, ut dicebatur, absolute loquendo, & ex obligatione justitiæ stricte sumptæ; Tamen ex debito sui Officii tenetur Superior admittere Postulationem rite celebratam, & factam ob urgentem necessitatem, vel magnam utilitatem Ecclesiæ, v. g. si Postulatus esset necessarius, vel valde utilis Ecclesiæ, seu bono communi, & hujusmodi; Glossa notabilis *in cap. Cupientes §. Denique, verb. Gratia, de electione. in 6.* id a simili probans *ex l. 1. §. penult. ff. de aqua quotid.* Alia Glossa *in cap. Ut constituetur 25. verb. Detrahendum, dist. 50.* Abbas *in cap. postulationem 5. de postulatione prælator. num. 2.* Post Joann. Andream, & Hostiensem *in cap. Cum ad Monasterium, de electione*. Alexander *consil. 80. num. 12. l. 1.* Fagnan. *in cit. cap. Bonæ memoriæ 3. de Postulatione Prælator. num. 66.* Pirhing *lib. 1. Decretal. tit. 5. sub num. 15.* Reiffenstuel *ibid. num. 72.* Justus Redu *loc. citat. num. 131.* & alii passim; Et ratio est, quia Superior ex vi sui Officii tenetur necessitatibus, & utilitatibus commissæ sibi Ecclesiæ, & Boni communis providere, & non impedire; Et si ad id quandoque necessaria sit aliqua dispensatio propter urgentem, justamque rationem, atque majorem utilitatem, erit ab ipso concedenda; Concil. Trident. *sess. 25. de reform. cap. 18.* ibi: *Quod si urgens justaque ratio, & major quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis a quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum*; ergo Superior in dictis casibus tenetur talem postulationem dispensative admittere, alias si ipsam non admitteret, injustitiam committeret contra Ecclesiam, ut videtur colligi ex *cap. Postulationem 5. in fin. de Postulatione Prælator.* ubi Pontifex quo ad controversam Postulationem, citat ad sui præsentiam utramque contendentem partem sic concludens; *Quatenus* (utraque parte præsente) *quod justum fuerit, decernamus*; Superior enim Ecclesiæ sibi commissæ omni meliori modo ex justitia mutua providere tenetur, *c. Ne pro defectu 41. de electione.* Immo Superior non admittendo talem legitimam Postulationem, ultra injuriam quam faceret Postulantibus, faceret injuriam etiam ipsi Postulato, si aliunde, ut supponitur, idoneus esset, *arg. cap. Pastoralis 29. de Jurepatron.* ubi Episcopus condemnatur ad providendum de Beneficio competenti Clerico præsentato legitime a Patronis, & ab ipso injuste repulso, ibi: *Verumtamen constituimus, ut Episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose recusavit admittere, ad providendum eidem in competenti Beneficio compellatur, quatenus puniatur in eo, in quo ipsum non est dubium deliquisse*.

Unde si Prælatus inferior habens potestatem dispensandi in defectu, seu impedimento, dictam legitimam Postulationem rejiciat, & nolit admittere, possunt Postulantes Superioris Prælati Officium implorare, ut recusantem compellat admittere; Glossa *in cit. cap. Bonæ memoriæ 3. de Postulatione Prælator. verb. Gratia*, Layman *ib. n. 7.* Abbas *ib. n. 13.* Pirhing *loc. citat. sub n. 16.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 73.* & alii. 37

Postulantes tenentur Postulationem præsentare Postulato quam citius commode poterunt; Et si ipsi fuerint negligentes, non præsentando infra octo dies, puniuntur, ut Electores, colligitur *ex cap. Quam sit Ecclesiis 6. de electione. in 6. & cap. Cupientes 16. §. Ceterum, & §. Denique eod. in 6.* & Glossa *in d. §. Denique, verb. Consensum*, ubi sic expresse habet; *Et si Postulantes negligentes fuerint in præsentando, punientur, ut electores*; Electores autem sub gravissimis pœnis statutis *in cit. cap. Cupientes 16. de election. in 6. §. Ceterum*, tenentur Electum præsentare infra octo dies, postquam commode 38

de poterunt, ibi: *Ceterum si Eligentes Electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas infra octo dies, postquam commode poterunt, Electum præsentare distulerint, ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint &c.*

39 Postulatus autem post factam sibi Præsentationem Postulationis tenetur intra mensem, si velit acceptare Prælaturam, præstare consensum conditionatum, aut saltem dicere, quod non dissentiat, sed in hoc voluntati Domini Papæ se submittat, *arg. cit. c. Quam sit Ecclesiis §. Electus*, ibi: *Intra mensem a tempore præsentationis, & cit. cap. Cupientes 16. de election. in 6. §. 1.* ibi: *Infra unum mensem, & §. Denique*, ibi: *Si non dissenserint*, & Glossa *ib. verb. Consensum*, ubi sic expresse habet: *Episcopus postulatus ad Ecclesiam sic debet respondere, nec consentio, nec dissentio; sed in hoc me voluntati Domini Papæ suppono; c. Ad hoc, c. in Scripturis 9. caus.* 8. *q.* 1. ibi: *quod infra mensem facere debet*.

40 Pro facienda Postulatione solemni tutius, seu securius est observare formam scrutinii, qualis pro facienda Electione præscribitur *in cap. Quia propter 42. de election.* Cum enim Abbas Panormitan. *in cit. cap. Quia propter* 42. *de Electione num. 9. qu.* 2. Innocentius *in cap. In causis* 30. *n.* 1. *de election.* Gregor. Tholosan. *tract. de elect. cap. 2. n.* 11. Baldus *ad Rubricam de election. num.* 4. Layman *in qq. de Prælat. election. q.* 80. & varii alii teneant etiam in solemni Postulatione necessario observandam esse dictam formam scrutinii, tutius est illam observare: *arg. cap. Si quis autem 4. de Pœnitent. dist.* 7. ubi ex verbis S. Augustini dicitur: *Ergo tene certum, dimitte incertum*.

41 Nihilominus non esse absolute necessarium pro Postulatione facienda observare dictam formam Scrutinii tenent Hostiensis *in Summa tit. de Postulation. num.* 10. Fagn. *in cap. Publicato num. 50. de election.* Franchus *in cap. Unico n. 3. de Postulat. in 6.* Layman *ib. n.* 5. Silvester verb. *Postulatio quæst.* 1. Passerinus *cit. c.* 24. *quæst. 5. num.* 9. Pirhing *lib. 1. Decretal. tit.* 5. *num.* 21. Reiffenstuel *ibid. num. 59. & seq.* & alii plures; Et ratio est, quia si eadem forma Scrutinii requireretur ad Postulationem, sicuti ad Electionem, sequeretur, quod sicuti publicato Scrutinio, non possunt variare Electores, ita nec possent variare Postulantes; hoc autem est falsum, ut patet ex dictis *supra num. 19. & 20.* adeoque &c. Tum quia nullibi in Jure reperitur expresse requisita talis forma Scrutinii pro facienda Postulatione, sicuti pro facienda Electione reperitur expresse requisita *in cit. cap. Quia propter, de elect.* Et jure merito requiritur pro Electione, & non pro Postulatione, quia per Electionem acquiritur Jus Electo, *c. Postquam 2. de election.* cum similibus; per Postulationem autem nullum Jus acquiritur Postulato; *cap. Bonæ memoriæ 3. & cap. Postulationem 5. de Postulatione Prælatorum* per verba adducta *supra num.* 35. Unde non mirum, quod pro Electione requirantur majores solemnitates, quam pro Postulatione; sicuti ad testamentum, quia perfectior est actus, requiruntur plures solemnitates, quam ad Codicillum, utpote actum minus perfectum, adeoque &c.

Pro facienda Postulatione prohibitæ sunt, & 42 reprobatæ a Jure Canonico sequentes formulæ, nempe: *Eligo Postulando, & Postulo Eligendo*, aut *Eligo Postulandum, seu Postulo Eligendum;* Sic textu expresso *in cap. Unic. de Postulatione Prælatorum in 6.* addita *ibi* hac ratione, *cum nec vera Electio, nec vera Postulatio resultet ex ipsis, quia sibi potius invicem adversentur*. Item 43 probantur istæ formulæ: *Eligo in postulandum, vel Postulo in Eligendum*, textu expresso *in citat. cap. Unico*, addita *ibi* hac ratione: *Cum rem imperfectam significare noscantur*. Item re- 44 probatur etiam ista formula: *Eligo, & Postulo, prout potest melius de Jure valere*, textu expresso *ibidem*, addita hac ratione: *Cum incertitudinem contineat*. Excipitur tamen casus, 45 quando *probabiliter dubitatur, utrum quis sit eligendus, vel potius postulandus, quo casu is qui sic Postulatus fuerit, & electus consensus tempore, viam Electionis, vel Postulationis, ne in incerto vagetur, eligere necessario teneatur, redeundi ad aliam (postquam unam elegerit) sibi licentia penitus interdicta*. Sic præcisis verbis Bonifacius VIII. *in cit. cap. Unico, de Postulatione Prælatorum in 6.*

Ubi, ut vides, in tali casu debet sic Postu- 46 latus, seu Electus tempore consensus, eligere viam Electionis, vel postulationis, ne vagetur in incerto; Et una harum electa, non poterit redire ad alteram, idest si elegerit viam Electionis, non poterit amplius redire ad viam Postulationis, & si elegerit viam Postulationis, non poterit amplius redire ad viam Electionis; Consensum autem præstare debet in- 47 tra mensem post præsentationem sibi factam ex citatis Juribus, & Glos. *supra num.* 39. addita Glos. *in cit. c. Unico, de Postul. Prel. in 6. verb. Consensus*, ubi sic expresse dicit: *Quem infra mensem post præsentationem sibi factam exhibere tenetur*.

Alia ad rem. Vide verb. *Episcopus art. 2. & 3.* 48

PRÆBENDA.

1 PRæbenda suppressa, ut fructus assignentur Theologo, qui legat, & prædicet, Clerico Sæculari, & non Regulari assignandi sunt. *Sacra Congr. Rituum in Illerden.* 15. *Nov.* 1602. quam refert Sellius, *in Selectis Canon. cap.* 52. *num.* 11. & Barbosa *in Summ. Apostolic. Decision.* Verb. *Præbenda n.* 1.

2 Præbenda, quæ mutat statum, & de Diaconali effecta est Presbyteralis, debet gerere habitum Presbyteralem, non autem Diaconalem. *Sacra Congreg. Rit. in Januen.* 24. *Martii* 1612. teste Sellio *d. cap.* 42. *num.* 12. Barbosa *l. c. num.* 3.

3 Præbenda Presbyterali vacante, poterit Episcopus eam conferre illi, qui Diaconalem, seu Subdiaconalem habet, & has uni, qui ætatem habeat pro his obtinendis. *Sacr. Congr. Conc.* penes Nic. Garc. *de Ben. p.* 7. *c.* 4. *n.* 26. Barb. *loc. cit. n.* 3.

4 Præbenda in mensibus reservatis Sedi Apost. vacans non potest erigi in Præbendam Pœnitentialem. *Sacra Congreg. Conc.* apud Nicol. Garc. *de Benefic. p.* 5. *cap.* 4. *num.* 127. Barb. *loc. cit. n.* 5.

5 Præbenda post Concilium primo vacans, si non fuit in Pœnitentialem erecta, potest optari, sed si ante optionem Episcopus erexit, erectio prævalet, etiamsi postea optaretur. *Sacr. Congreg. Conc.* apud Nicol. Garc. *de Benefic. part.* 5. *c.* 4. *num.* 129. & apud Barbos. *in d. Summ. Apost. decis. verb. Præbenda n.* 4.

PRÆBENDA THEOLOGALIS, & PŒNITENTIALIS.

1 PRæbendæ Theologalis ad erectionem requiritur actualis deputatio, & ideo si in provisione Præbendæ non fuit facta actualis deputatio, non potest provisus compelli obire munus lecturæ; *Sacr. Congreg. Conc.* teste Nicol. Garc. *de Benefic. p.* 5. *cap.* 4. *n.* 155. & apud Barb. *in Summ. Apostol. decis. verb. Præbenda Theologalis num.* 1.

2 Præbendæ Theologalis erectio locum non habet in ea, quæ vigore statuti a sequenti Canonico optatur, sed illa Præbenda, quam dimittere Canonicus novissime optat, huic muneri unita, & affecta remaneat. *Sacr. Congreg. Concil. in Saonen.* 6. *Junii* 1592. penes Nicol. Garc. *in addit. ad suum tract. de Benefic. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 130. & Barbos. *loc. cit. num.* 2.

Præbendæ Theologalis deputatio non habet locum in Ecclesiis Regularibus, ubi Ecclesiæ non sunt distinctæ, nec Ecclesiæ numeratæ, prout est Ecclesia Cathedralis Pampilonensis, sed cogendi sunt Monachi, ut provideant de Lectore idoneo Theologiæ, qui publice legat, non solum ipsis Monachis, sed omnibus aliis audire volentibus. *Sacr. Congreg. Conc. in Pampilon.* 9. *Septemb.* 1753. apud Barb. *loc. cit. num.* 3. 3

Præbendæ Theologalis collatio erectæ post Concilium spectat ad eum, ad quem ante Concilium spectabat, scilicet ad Capitulum, & institutio ad Episcopum. *Sacra Congreg. Conc. in Toletana* 24. *Septembr.* 1592. apud Barbosa *l. c. num.* 5. 4

Præbenda Theologalis Ecclesiæ Cathedralis conferri Regulari non potest. *Sacr. Congr. Episcop. & Regul.* 28. *Jun.* 1583. quam refert Sell. *in Select. Canon. c.* 16. *num.* 42. 5

Præbendam Theologalem habens diebus, quibus legit, habendus est tamquam præsens in Choro, non modo pro illis Horis Matutinis, & Missa solemni, sed etiam pro tota die, ac distributiones quotidianas percipere debet. *Sacra Congr. Conc.* testibus Armendar. *in addit. ad recop. legum Navarræ lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. §. 2. *de resident. Can. num.* 68. Nicol. Garc. *de Benefic. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 218. apud Barb. *l. c. num.* 6. 6

Præbendam Theologalem obtinens, si legere ullo modo nolit, poterit Episcopus illum cogere comminationibus pœnarum, sequestrationibus fructuum, assignatione portionis de eisdem fructibus alteri, qui ipsius loco legat: demum crescente contumacia, ad alias pœnas etiam privationis devenire poterit, factaque privatione ad corroborandum Concilii Decretum Episcopus declarare debet talem Præbendam, & Canonicatum affectum fuisse, & esse ex Concilio pro Sacræ Scripturæ Lectore: tunc eligat personam idoneam, quæ id munus per se ipsam exequi valeat, & illi per Ordinarium Collatorem hujusmodi Præbenda conferatur. *Sacr. Congreg. Concil. in Majoricen.* apud Sellium *in Sel. Can. cap.* 8. *num.* 12. & Barb. *loc. cit. num.* 7. 7

Præbenda Theologalis non est Dignitas, & ideo primum locum eam obtinens relinquere de- 8

debet antiquioribus Canonicis. *Sacra Congreg. Conc. in Mediol.* apud Barb. *loc. cit. num.* 8.

9 Præbenda optari non poteſt, quæ fuit erecta, & deputata in Theologalem pro Theologo a ſequenti Canon. *Sacr. Congr. Conc.* teſte Nicol. Garc. *de Benefic. p.* 5. *c.* 4. *n.* 132.

10 Præbenda tam Theologi, quam Pœnitentiarii, etiam poſtquam eſt effectum ſortita, non ſubjacet optioni. *Sac. Cong. Conc.* 12. *Februar.* 1601. quam cit. Nicol. Garcia, *de Benefic. in addit. p.* 5. *cap.* 4. *n.* 122.

11 Præbendam Theologalem obtinens non eſt admittendus ad Jus optandi competens Canonicis. *Sacr. Congr. Conc.* quam adducit Nicol. Garc. *in addit. ad p.* 5. *c.* 4. *n.* 134.

12 Præbendam Theologalem obtinens non poteſt illam dimittere, & aliam optare ad inſtar aliorum Canonicorum. *Sacr. Congreg. Conc. die* 7. *Jun.* 1601. apud Barboſa *loc. cit. num.* 12.

13 Præbenda Theologalis, vel Pœnitentiarii, ſicut non poteſt ab aliquo Canonico optari, cum detur per electionem, prævio examine, ita Theologus, vel Pœnitentiarius non eſt admittendus ad Jus optandi. *Sacra Congreg. Conc. die* 12. *Febr.* 1601. quam refert Sell. *a cap.* 8. *num.* 13.

14 Præbenda Theologalis, dum vacat, poteſt Epiſcopus fructus applicare alicui perſonæ, quæ ſuppleat munus legendi. *Sacr. Congr. Epiſcop. & Regul. in Camer.* 8. *Febr.* 1594. penes Sellium, *d. cap.* 8. *n.* 15. & Barb. *l. c. num.* 14.

15 Pœnitentiariom providere de prima Præbenda non eſt in optione Epiſcopi, licet ratione Curæ Animarum videatur eſſe magis neceſſarium, ſed potius de ipſo providere debet prius Theologum propter verba Concilii *ſeſſ.* 5. *c.* 1. *de reform.* Verum ſi magis expediens in aliquo loco particulari fuerit judicatum, ut prius de Pœnitentiario provideatur, habenda eſt confirmatio a Sede Apoſtolica ad omnem difficultatem tollendam. *Sacr. Congr. Conc. in Civitatis Caſtellanæ* 17. *Novembr.* 1629. quam refert Sellius *in Select. Canon. cap.* 26. *num.* 40.

16 Collatio Præbendæ uniendæ Officio Pœnitentiarii ab illis fieri debet, ad quos antea ſpectabat: Unde ſi contingant in menſe Apoſtolico Officii Pœnitentiarii, & unitæ Præbendæ vacatio, vel alias Præbenda eſſet reſervata, vel affecta, electio perſonæ hujuſmodi Pœnitentiarii pertinet ad Papam: *Sacr. Congregat. Conc.* teſte Nicol. Garcia *de Benefic. part.* 5. *cap.* 4. *num.* 144.

17 Alia ad rem; Vide Tom. II. verb. *Canonicus, Art.* 1. 2. 4.

PRÆCEDENTIA.

Præcedentiarum Controverſias in Funeralibus, & Proceſſionibus componere poteſt Epiſcopus brevi manu, ſummarie, & de plano, ac ſine ſtrepito, & figura Judicii; *Sacra Cong. Conc.* teſtibus Franc. Leone *in Theſaur. Fori Eccleſ. part.* 1. *cap.* 8. *num.* 18. Campan. *in diverſorio Juris Can. rub.* 12. *cap.* 13. *n.* 120. Armend. *in addit. ad recop. Legum Navarræ lib.* 1. *tit.* 14. *l.* 24. §. 31. *de proceſſ. n.* 10. Modern. Hiſp. *de Regia protect. tom.* 1. *p.* 2. *cap.* 9. *num.* 15. Lezana *in ſumm. qu. Regul. tom.* 3. *verb. Epiſcopus quoad Regulares n.* 13. & Barboſa *in Summ. Apoſt. dec. verb. Præcedentia n.* 1. 1

Præcedentia ſemper Dignioribus danda eſt. *Sac. Cong. Rit. in Sancti Severin.* 1. *Septembr.* 1607. quam refert Sellius *in Selectis Canon. cap.* 47. *n.* 5. & Barboſa *loc. cit. n.* 2. 2

Præcedentia inter Epiſcopos nulla alia ratione regulatur, niſi electionis, ſeu proviſionis, ut qui prius electus, ſeu proviſus fuit de aliquo Epiſcopato, alteri poſtea electo, ſeu promoto præcedat. *Sac. Cong. Rit. in Segobien.* 31. *Mart.* 1609. penes Sell. *d. cap.* 46. *num.* 6. Et de præcedentia inter Epiſcopos, & Protonotarios participantes Pius II. Conſt. 4. incip. *Cum ſervare, pridie Id. Jun.* 1459. apud Laert. Cherub. *in Bullar. tom.* 1. *p.* 316. 3

Præcedentia Epiſcoporum in Conciliis Provincialibus ſtatuenda eſt juxta tempus Ordinationis, non autem ſecundum Dignitatem Eccleſiarum. *Sac. Congr. Conc. die* 9. *Apr.* 1596. referente Sellio *d. cap.* 46. *num.* 7. & Barboſa *loc. cit. num.* 4. 4

Præcedentia ſemper debetur Canonicis Eccleſiæ Cathedralis ſupra Canonicos Eccleſiæ Collegiatæ, etiam in aſſociandis Funeribus propriæ ipſius Collegiatæ Parochiæ. *Sac. Cong. Rit. in Præneſtina Cavarum* 28. *Aug.* 1618. de qua Aldao. *in Compendio Canon. reſ. lib.* 3. *tit.* 6. *num.* 3. & Barboſa *loc. cit. num.* 5. 5

Præcedentia in Proceſſionibus, & Funeralibus danda eſt Canonicis Eccleſiæ Cathedralis. *Sacr. Congreg. Rit. in Ripana* 30. *Jul.* 1616. apud Aldan. *d. tit.* 6. *num.* 4. & Barboſa *loc. cit. num.* 6. 6

Præcedentia debetur Canonicis Eccleſiæ Collegiatæ ſupra Collegium Parochorum, & aliorum Presbyterorum etiam ipſius Civitatis, dum 7

occasione Synodi, vel alterius similis causæ simul conveniunt. *Sacr. Congregat. Rit. in Faventina Beisiguellæ* 12. *Mart.* 1616. attestante Sellio *d. cap.* 47. *num.* 8. & Barbosa *loc. cit. num.* 7.

8 Præcedentia inter Curatos Ecclesiarum Parochialium non ratione Regulæ, sed ratione antianitatis, seu prærogativæ Ecclesiæ Parochialis, Curati sdanda est. *Sac. Congreg. Rit. in Asten.* 21. *Mart.* 1609. teste Sellio *d. cap.* 47. *n.* 9. & Barbosa *loc. c. n.* 8.

9 Præcedentia semper debetur Clero sæculari supra Regulares, etiam in ipsorum Regularium Ecclesiis; *cap. Alia 6. caus.* 16. *quæst.* 1. cum similibus; *Sac. Cong. Rit. in Fiemana Terræ Sanctæ Victoriæ* 31. *Mart.* 1618. cujus meminit Joann. Maria Novar. in *Lucerna Reg. verb. Præcedentia num.* 4. & 5. Hinc *Ead. Sac. Cong. greg. Rit. die* 3. *August.* 1602. decrevit, & ordinavit, ut in generalibus Processionibus Fratres, seu Monachi, vel Ordines Regulares antecedant, & Presbyteri, seu Clerici Sæculares subsequantur, & ultimum locum teneant, nec mixtim cum Regularibus incedant, & Clemens VIII. in sua Constitut. incip. *Quæ ad removendum* 5. *Novemb.* 1603. ex voto ejusdem Sacræ Congregationis declaravit, Clerum Sæcularem in omnibus locis, etiam in propriis Ecclesiis, Conventibus Patrum, Monachorum, & Religiosorum quorumcumque in universo Regno, Castellæ, & Legionis præferendum esse, & præcedere debere, quam Clementis VIII. Constitutionem observari mandavit Greg. XV. in sua Constitut. incip. *Alias a felicis*, *die* 3. *Aug.* 1622. quæ reperiuntur impressæ apud recollectionem Apostolicarum Constitutionum, quam imprimi curavit status Ecclesiasticus Regnorum Castellæ, & Legionis. Sic apud Barbosam *loc. c. num.* 9.

10 Præcedentia inter Presbyteros sumitur ex antianitate Ordinis, non ex gradu Doctoratus, quia Presbyteratus Ordo longe dignior est, quam gradus Doctoratus. *Sac. Congregat. Rit. in Mediolanen.* 29. *Nov.* 1603. & *in Messanen. Taurinen.* 20. *Jun.* 1609. & *in Panormit.* 15. *Maii* 1610. & *in Terræ Coniglionis in Sicilia* 19. *Mart.* 1611. & *in Fanen. Sancti Constantii* 4. *Jul.* 1615. & *in Catanien.* 30. *Januar.* 1616. & *in Nucerina Terræ Gualdi* 19. *Januar.* 1619. & *in Cephaluden. ac Catanien. eadem die*, & *in M ssanen. Terræ Gagliani* 20. *Apr.* 1619. & *in Catanien.* 22. *Aug.* 1620. & *in Cephaluden.* 30. *Mart.* 1621. quarum meminit Sellius *d. cap.* 47. *num.* 10. Beneficiatus in Ecclesia sui Beneficii præcedentiam habere debet supra alios Beneficiatos in eadem Ecclesia non Sacerdotes. *Sac. Congr. Rit. in nullius provinc. Florentinæ de mense Januar.* 1633. quam refert Bonfadin. in *thesaur. Eccles. dec. resol.* 32. *n.* 10. & Barbosa *loc. c. n.* 10.

Præcedentia antianitatis inter ejusdem Ordinis Milites servanda est, non autem inter milites diversi Ordinis. *Sac. Cong. Rit. in Meliten.* 9. *Maii* 1609. penes Aldan. *d. tit.* 6. *n.* 7. Barbosa *loc. c. num.* 11. 11

Præcedentia inter Balivos Capitulares, & Milites magnæ Crucis Religionis Hierosolymit. per antianitatem, & non per aliam rationem est discutienda. *Sac. Congr. Rit. in Meliten.* 12. *Aug.* 1608. teste Aldan. *d. tit.* 6. *n.* 8. & Barbosa *loc. c. n.* 12. 12

Præcedentia Advocatorum Consistorialium est ante alios Advocatos Romanæ Curiæ. Sixtus V. Const. 62. incip. *Sacri* 10. *Kal. Sept.* 1587. apud Laert. Cherub. in *Bullario tom.* 2. *pag.* 588. alias *pag.* 477. in noviss. impress. & Barbos. *loc. c. n.* 13. 13

Præcedentia Canonicorum sæcularium Ecclesiæ Lateranensis est ante Canonicos S. Petri de Urbe. S. Pius V. Const. 94. incip. *Infirma* 12. *Kal. Januar.* 1596. apud Laert. Cherub. *tom.* 2. *pag.* 296. alias *pag.* 223. in noviss. impress. & Barbosa *loc. cit. n.* 14. 14

Præcedentiam habent Canonici S. Georgii in Alga quoad Canonicos Congregationis Lateranensis, S. Pius V. Const. 127. incip. *Cum alias* 11. *Kal. Jun.* 1571. apud Laert. Cherub. *d. tom.* 1. *pag.* 340. alias *pag.* 255. & Barbosa *loc. c. n.* 15. 15

Præcedentiam habent Canonici Regulares Lateranenses quoad Monachos Cassinenses. Sanct. Pius V. Const. 75. incip. *Romanus*, *pridie Idus Octob.* 1568. apud Laert. Cherub. *d. tom.* 2. *pag.* 272. Immo etiam ante omnes alios Regulares post Clerum Sæcularem; idem S. Pius V. Const. incip. *Cum ex Ordinum* 10. *Kal. Jan.* 1570. apud Laert. Cherub. *d. tom.* 2. *pag.* 342. alias *pag.* 243. in noviss. impress. & Barbosa *loc. c. num.* 16. 16

Præcedentiam Fratrum Prædicatorum quoad alios Fratres Mendicantes, & etiam non Mendicantes post Clerum Sæcularem, & antiquos Ordines Monachales statuit S. Pius V. Const. 75. incip. *Divina* 27. *Aug.* 1578. apud Laert. Cherub. *d. tom.* 2. *pag.* 267. Clemens VIII. Const. 13. incip. *Inter cetera* 25. *Sept.* 1592. referente Joann. Maria Novar. *lucerna Regul. verb. Præcedentia n.* 16. & illarum meminere Fr. Emman. *qu. Reg. tom.* 1. *qu.* 35. *art.* 1. Piasec. *in praxi Episcop. part.* 3. *cap.* 3. *pag.* 210. 17

210. Scortia in *releƐt. Summorum Pontificum Conſt. epit.* 156. *theorem.* 393. Michael Ferrus *de præcedent. Eccleſiaſt. q.* 45. *num.* 3. & Barb. *loc. c. num.* 17.

18 Præcedentia inter Regulares de ſuburbiis, & territorio Romano ſervatur ſicut in ipſa Urbe. *Sac. Congr. Rit. in Tuſculana* 2. *Mart.* 1631. de qua Sellius *d. cap.* 47. *num.* 11. Nam ad tollendas omnes lites, & controverſias in materia præcedentiarum debet ſervari id, quod in Alma Urbe omnium Magiſtra ſervatur. *Sac. Cong. Epiſcop. & Regul.* 26. *&* 30. *Aug.* 1593. referente R. P. D. Sperello in *dec. Fori Eccleſiaſt. dec.* 76. *num.* 16. & Barboſ. *loc. cit. num.* 18.

19 Præcedentia inter Monachos ſervatur juxta Bullam Gregorii XIII. *Sac. Cong. Rit. in Saxoferraten. Nucerinæ Diœceſis* 16. *Maii* 1614. penes Aldan. *d. tit.* 6. *num.* 10. & Barboſa *loc. cit. num.* 19.

20 Præcedentiam habent Monachi Ciſtercienſes reformati Ordinis B. Mariæ Fulien. ante Ordines Mendicantes. Clemens VIII. Conſtitut. 56. incip. *Regis*, *Non. Febr.* 1599. apud Laert. Cherub. in *Bullar. tom.* 3. *pag.* 72. alias *pag.* 53. & illius meminit Mich. Ferrus *de præcedent. Eccleſiaſt. qu.* 4. *num.* 5. & Barboſ. *loc. cit. num.* 20.

21 Præcedentiam Monachis ſemper, & ubique tribuere debent Fratres Mendicantes. *Sac. Congreg. Rit. in Monopolitana* 23. *Mart.* 1619. teſte Aldan. *d. tit.* 6. *num.* 12. & Barboſa *loc. c. num.* 21.

22 Præcedentiam habent Fratres Minores Sancti Franciſci de Obſervantia ante Fratres Minores Conventuales, Leo X. Conſtit. 26. incip. *Licet* 6. *Decemb.* 1517. apud Laert. Cherub. *in Bullar. tom.* 1. *pag.* 520. alias *pag.* 429. in noviſs. impreſs. & Barboſa *loc. cit. n.* 22.

23 Præcedentia inter Fratres etiam Obſervantes, & Tertiarios S. Franciſci ſervatur juxta Bullam Gregorii XIII. ut ii præferantur, qui prius in loco Controverſiæ Monaſterium, & locum obtinuerunt. *Sacr. Cong. Rit. in cauſa Montis feltri* 3. *Octob.* 1613. *& in Coſentina* 1. *Mart.* 1614. *& in Teracinen.* 3. *Sept. ejuſdem anni*, *& in Roſſanen. terræ novæ* 14. *Febr.* 1615. *& in Agrigentina terræ Mari* 4. *April. ejuſdem anni*, *& in Meliten.* 15. *Jul.* 1617. *& in Spoletana* 8. *Auguſt.* 1618. *& in Oritana terræ Frattæ* 28. *Septemb.* 1619. *& in Tudertina terræ Altaris* 1620. De quibus Aldan. *dict. tit.* 6. *n.* 13. & Barboſa *loc. c. n.* 23.

24 Præcedentia inter ſimplices Presbyteros debetur antianis, niſi Presbyteri minores ſuppleant vices, & munus parochi. *Sacr. Congr. Rit. in Præneſtina præcedentiæ* 13. *Auguſt.* 1701. apud Monacell. *tom.* 4. *Supplement. ad tertium tom. n.* 100.

Protonotarius ratione hujus Dignitatis non præcedit in Choro, & functionibus aliis Presbyteris antianis, quamvis in Eccleſia non adſunt diſtributiones. *Sacr. Cong. Rit. in Nullius Phaſani*, *Præcedentiæ* 24. *Jan.* 1688. apud Monacell. *loc. c. n.* 101. 25

Secus tamen ſi incederet in Habitu Protonotarii, ut declaravit *Ead. Sac. Congr. in alia Ventimilien.* 13. *Sept.* 1670. apud Monacell. *loc. cit. num.* 301. 26

In Proceſſionibus, quæ fiunt cum interventu Capituli Cathedralis, præcedentia debetur Beneficiatis ejuſdem ſupra Parochos. *S. Cong. Rit. in Taurinen.* 2. *Octob.* 1683. Et licet contrarium deciſum reperiatur *in alia Bituntina* 21. *Auguſt.* 1688. in qua præcedentia data fuit Parochis ſupra Beneficiatos Cathedralis, hoc venit, quia Parochi Bituntini habent ſtallum in Choro, & ſunt de Gremio illius Capituli, ut poſitive ſe recognoviſſe teſtatur Monacell. *loc. c. n.* 104. 27

Præcedentia, quæ debetur Parochis perpetuis, eadem debetur Parochis, & Curatis amovibilibus ad nutum, quia etiam hi gaudent prærogativis Parochorum perpetuorum, ut reſpondit *Sac. Cong. Concil. in una Comenſi* 27. *Mart.* 1706. 28

Et hoc procedit etiam in eorum Subſtitutis, & Subrogatis, *Sac. Cong. Rit.* 20. *Januar.* 1691. apud Monacell. *l. c. n.* 106. 29

Præcedentia inter Regulares utriuſque ſexus incipit a die Profeſſionis, non Habitus, non obſtante quolibet prætextu, & contraria conſuetudine. *Sac. Cong. Epiſcop. & Regul. in Ravennatenſi* 12. *Septemb.* 1588. *in una Auguſtinian. Lombardiæ* 7. *Januar.* 1650. *& in alia Obſervantium* 21. *Auguſti* 1654. apud Nicolium in *Floſculis verb. Præcedentia n.* 15. Et pro Monialibus eſt Decretum *a Sacr. Congreg. Concil. in Paduana*, *de anno* 1608. apud Barboſ. in *Summa Apoſtolic. deciſ. verb. Præcedentia num.* 29. Quod ſcilicet præcedentia inter Moniales a die Profeſſionis, non autem receptionis Habitus Regularis, debetur; quatenus vero duæ inſimul Profeſſionem emitterent, illa, quæ prius admiſſa fuerit, præcedere debet; & ſi eodem tempore ad Habitum admiſſæ fuerint, data etiam Profeſſionis paritate, quæ prius in Capitulo acceptata fuerit procedere debet. *Hæc ibi*. 30

Si duo profiterentur eodem prorſus tempo- 31
tis

ris momento, & eodem quoque tempore fuissent vestiti, data paritate Professionis, præcedit qui prius acceptatus fuit, licet in eodem Capitulo; *S. Cong. Episcop. & Regul. in Assisiensi* 13. *Mart.* 1603. apud Nicol. *loc. citat. sub numer.* 15.

32 Etiamsi Professio facta fuisset in alio Monasterio. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Mexicana* 3. *Januar.* 1594. apud Nicol. *loc. citat. sub num.* 15.

33 Licet quis vellet cedere Juri suo. *S. Congr. Episcop. & Regul. in Assis.* 30. *Octob.* 1600. apud Nicol. *l. c. sub n.* 15.

34 Non obstante qualibet contraria consuetudine, quæ declaratur abusus. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Neapol.* 23. *Nov.* 1592. *in Anconitana* 14. *Jun.* 1595. apud Nicol. *loc. cit. sub num.* 15.

35 Qui Professionem nulliter emissam ratificavit, non nisi a tempore ratificatæ Professionis præcedentiam metitur, prout declaravit, & censuit *Sac. Cong. Conc.* 1. *Octob.* 1672. *in dubio Præcedentiæ*. Quod Decretum refert Card. Petra in *comment. ad Const. Apostol. t.* 4. *circa Constit.* 8. *Eugen. IV. sub n.* 17.

36 Ex gratia concessa fuit præcedentia a Sacra Congregatione a die completi anni Novitiatus, dum per Novitium non steterat, quominus Professionem emitteret. *Sacr. Cong. Episcoporum & Regul. in una Vallisumbrosianor.* 14. *Novembr.* 1657. *& in una Augustinianor.* 24. *Julii* 1654. apud Nicol. *loc. cit. sub n.* 15.

37 Præcedentia in Professis ante tempus bona fide incipit a fine 16. annorum. *Sacr. Congr. Episcop. & Reg. in una Basilianensium* 13. *Novemb.* 1647. apud Nicol. *l. c. n.* 16.

38 In Laicis factis Clericis per Breve, incipit a die Professionis Clericalis. *S. C. Episcop. & Reg.* 26. *Febr.* 1649. apud Nicol. *loc. c. nu.* 16. & Lantusch. *Theatr. Reg. verb. Præcedentia n.* 3. ubi affert Decretum ad litteram.

39 In Novitiis, durante Novitiatu, præcedentia desumitur a die Habitus. *S. C. Episcopor. & Reg. in Forosempronien.* 1. *Januar.* 1601. apud Nicol. *l. c. n.* 17.

40 Novitii Clerici in Ordine Minorum de Observantia, & Reformator. non præcedunt Laicos Professos. Sic *Sac. C. Episcop. & Regul.* 8. *August.* 1663. apud Lantusch. *in Theatro Regular. verb. Præcedentia num.* 1. his verbis: *S. Congregatio S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcop. & Regular. præposita. Audito Commissario Generali Ordinis hujusmodi statuit, atque decrevit dictis Novitiis quousque Professionem emiserint, tam in publicis, quam in privatis functionibus ultimum locum deberi. Romæ* 8. *Augusti* 1653. *M. Card. Ginettus H. Archiepiscop. Patracen. Secretarius*, & refert etiam Matthæucc. *loc. citat. num.* 10. Quoad Novitios tamen Minimorum refert Pignatell. *tom.* 10. *consultat.* 56. *numer.* 8. *&* 9. quod relata in Sacrorum Rit. Congregatione per Cardinalem Franciottum Controversia a Fratribus Conversis, & Oblatis Professis Ordinis Minimorum excitata, ex quo ipsi præcedentiam sibi deberi præsumerent supra Novitios Clericos, qui nondum Professionem emiserant. *Eminentissimi Domini visis, ac mature perpensis partium Juribus, censuerunt præcedentiam deberi Novitiis Clericis supra Laicos juxta dispositionem Juris communis, & Constitutiones editas a Capitulis Generalibus Romano, & Massiliensi, & ita ubique, & in toto Orbe servandum esse mandarunt sub pœnis in contravenientes, vel non acquiescentes per Regulæ Constitutionis decretis, aliisque arbitrio Sacræ Congregationis. Die* 25. *Sept.* 1615. *Julius Episcopus Sabinensis Cardinalis Sachettus. Franciscus Maria Phebæus Congregationis Sacrorum Rituum Secretarius.*

Clerici, & Choristæ præcedunt Conversis li- 41
cet Professione antiquioribus. *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Fulginaten.* 19. *Octobr.* 1621. apud Nicol. *in Flosculis verb. Præcedentia sub num.* 15. Et expresse Urbanus VIII. in suo Brevi incipiente *cum Sicut*. In quo sub Excommunicationis pœna ipso facto incurrenda prohibetur, ne Laici Ordinis Minorum, etiam ratione antiquioris receptionis ad Habitum, vel Professionis primo emissæ, Clericos, tam in publicis, quam in privatis ejusdem Ordinis functionibus præcedere audeant; Qua Censura ligantur quoque Superiores id permittentes. Vide apud Lantusch. *in Theatro Regular. verb. Præcedentia num.* 2. ubi per extensum refert totum dictum Urbani VIII. Breve dat. 16. *Novemb.* 1642.

Clerici Religionis ministrantium infirmis in 42
quibusvis actibus, Laicis ejusdem Ordinis etiam antiquioribus Professione præferuntur, ut expresse statuit Alexander VII. in suo Brevi incip. *Alias emanavit*, *dat.* 5. *Decemb.* 1662. relat. per extensum a Lantuscha *in additione ad Theatrum Regul. verb. Præcedentia n.* 2.

Præcedentia Fratribus Minoribus de Obser- 43
vantia de una ad aliam Provinciam incorporatis debetur a die tantum suæ incorporationis; Sic expresse statutum est in Capitulo Generali *de anno* 1625. *tit. pro Cismontana Familia*, ibi: *Qui sua sponte, licet obtenta prius licentia*,

tia, ad alienam Provinciam transierunt, Fratres eam incorporati, quam incorporandi, in ea locum, ordinem, & præcedentiam a die tantum incorporationis suæ, non autem a die receptionis Habitus, aut emissæ Professionis teneant, & habeant, quæ Statuta fuerunt in forma specifica confirmata ab Urbano VIII. Const. 49. incip. *Sacrosanctum*. Et hoc est intelligendum, etiamsi Religiosus incorporatus in alia Provincia denuo redeat ad suam primam, ibique, ubi primo Habitum sumpserat, reincorporetur. Sic expresse multis adductis docet Pignatell. *t.* 10. *consult.* 62. *per tot.* & ex ipso Matthæuc. *Officialis Curiæ ultimæ impressionis Venetæ cap.* 37. *num.* 9. per textum *in c. Mandamus* 2. *caus.* 19. *quæst.* 2. ibi: *Mandamus, & universaliter interdicimus, ne quis Canonicus Regulariter professus Monachus efficiatur: Quod si Decreto nostro contrarie præsumens agere tentaverit, ad Ordinem Canonicum, præcipimus ut redeat . . . Et ultimus in Choro maneat:* & *cap. Intelleximus* 12. *de ætate, & qualitate*, ibi: *Ne quis Canonicus Regularis . . . . . efficiatur Monachus, & si factus fuerit, ad Canonicatus Ordinem revertatur, ultimus in Choro manendo*. Hinc non poterit Definitorium Provinciæ, in qua ipse primo Habitum sumpserat, illum reincorporare cum privilegio præcedentiæ a die susceptionis Habitus, cum sit contra dictum statutum a Summo Pontifice confirmatum, in quo nullus inferior Romano Pontifice dispensare potest; *c. Inferior* 4. *dist.* 21. *c. Cum inferior* 16. *de majoritat. & obedient. Clementin. Ne Romani, de electione*. Sic cit. Doctores, & alii.

44 Regulares inter se præcedunt secundum Ordinem præscriptum in Bulla Gregorii XIII. quæ quantum ad præsens hic affertur.

Tenor igitur dictæ Constitutionis est: *Exposcit* & infra: *De Nobis attributæ potestatis plenitudine volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quod quicumque ex dictis Fratribus Mendicantibus, inter se de præcedentia hujusmodi contendentibus, aut Confratribus Confraternitatum prædictarum, inter quos lites, & causæ præmissorum occasione ortæ jam sint, seu oriri contigerit in futurum, qui in quasi possessione præcedentiæ, ac Juris præcedendi sunt positi, quibuscumque reclamationibus, appellationibus, & aliis subterfugiis prorsus remotis, & cessantibus, & postpositis in Processionibus, tam publicis, quam privatis præcedere debeant.*

Quando vero non probetur, aut non constet de quasi possessione præcedentiæ hujusmodi inter Fratres quidem Mendicantes, ii, qui antiquiores in loco controversiæ, Confratres vero inter se litigantes, ii, qui prius saccis usi sunt, in Processionibus, tam publicis, quam privatis præcedere debeant, ita ut si contigerit nova Monasteria, aut Domus alicujus Ordinis Mendicantium fundari in loco, in quo alterius Ordinis ex dictis Mendicantibus Monasteria, aut Domus prius erecta, & instituta sint, ille Ordo, qui prius Monasterium, seu Domum in loco habuerit, præcedat.

Præterea quia inter prædictos Ordines plerumque alia in Processionibus, & alia in Conciliis Generalibus, & aliis actibus publicis, sive privatis, ratio circa modum præcedendi servatur, nolumus per præsentes prærogativis dictorum Ordinum quoad præcedentias hujusmodi, quæ propriis Ordinibus, præterquam in processionibus prædictis debentur, præjudicium generare. Sicque per quoscumque &c. irritum, &c. non obstantibus &c. Romæ 25. *Julii* 1583.

Insuper affertur ad hoc alia consimilis Constitutio Urbani VIII. confirmans Decreta Sacræ Congregationis, utpote ad mentem dictæ Constitutionis Gregorii XIII. 45

„ Nuper pro parte Dilecti filii Blasii a Cherisio, Procuratoris Generalis Patrum Ordinis Minorum Sancti Francisci, Conventualium nuncupatorum, Nobis expositum fuit, quod dictus Ordo gravatur admodum litibus occasione præcedentiæ cum aliis aliorum Religionum Regularibus in Processionibus, ex quo etiamsi alias a Venerabilibus Fratribus S. R. E. Cardinalibus negotiis Regularium Præpositis, diversis in præfata materia præcedentiæ Litteris emanatis, unam videlicet contra ejusdem Ordinis de Observantia nuncupatos Arbenses, aliam contra Servorum Beatæ Mariæ Virginis Soanen., nec non duas Litteras contra Prædicatorum respective Ordinum Fratres Cassanen. & Ferentinos, obtinuerit tenoris subsequentis videlicet. Arbi All' Arcivescovo. *Pare, che sia nata differenza della precedenza tra costsi Frati di San Francesco Conventuali, ed Osservanti, allegando ogn' uno di loro alcune ragioni, per le quali si persuadono di dover precedere agli altri, le quali essendosi diligentemente considerate nella Congregazione di questi miei Illustrissimi Signori preposti da Nostro Signore sopra le cose de' Vescovi, e Regolari, s' è risoluto, etiam con il parere degl' Illustrissimi Protettori di tutte due le Religioni, di far scrivere a V. S. che occorrendo più simili differenze, le termini senza alcuna eccezione nell' istesso modo, che quel Convento tenga il primo, e più degno luogo, che è più antico nella Città, secondo che si è fatto fin' ora, per quan-*

quanto si presuppone. Imperciocchè questo mezzo usato altrove è stato tale, che ha finito ogni controversia, come si spera, che sarà anche costì per mezzo della prudenza, e destrezza di V. S. Dio &c. Roma 6. Marzo 1528.

Al Vescovo di Soana, o suo Vicario. *Avendo inteso questi miei Signori Illustrissimi, che in cotesta Città sono in disparere di precedenza li Frati de' Servi con quelli di San Francesco Conventuali, hanno voluto, che io faccia sapere a V. S. che nella precedenza di questi Mendicanti secondo il parere di Nostro Signore s' attende solamente l' antichità de' loro Conventi, cioè che precedino quelli, che prima hanno ottenuto i Monasteri ne' luoghi, ove è nata la differenza, e perciò ella potrà dichiarare, che quelli precedino, li quali prima sono venuti ad abitare in cotesta Città, che sarà appunto conforme a quello, che s' è risoluto, ed osservato in altri luoghi &c. Roma li 24. Maggio 1583.*

Al Vescovo di Cassano. *Fu dato in Congregazione un memoriale dal Procuratore Generale de' Frati Conventuali di San Francesco a nome del suddetto Monastero di Castrovillari di cotesta Diocesi, nel qual si doleva, che alcuni Padri di San Domenico, che poco fa hanno pigliato luogo nella medesima Terra, pretendevano nelle azioni pubbliche di precedergli, non ostante, che già siano 350. anni, che quel Monastero di S. Francesco è fondato, e sapendosi, che Nostro Signore altre volte aveva dichiarato, come si doveva procedere in simili casi, questi miei Signori Illustrissimi vollero, che se ne dasse conto a Sua Beatitudine, la quale ha commesso, che si scriva a V. S. che faccia avere la prerogativa, ove nascano queste novità, alle Religioni, che sono più antiche nel luogo, il che farà V. S. intendere a' detti Padri di San Domenico, ed opererà, che così s' eseguisca. Roma li 24. Maggio 1583.*

Ferentino al Vescovo. *Nella differenza, che verte tra cotesti Frati di San Domenico, e quelli di San Francesco per conto della precedenza, la Sacra Congregazione vuole, che s' osservi per l' avvenire quello, che è stato osservato tra loro per lo passato, fin tanto che non sia destinato altro, ed inclina, che conforme al moto proprio di Gregorio XIII. di fel. mem. debbano procedere quelli, che prima anno avuto il luogo nella Città; ed i Decreti, che si allegano per parte de' Frati di San Domenico in contrario, non sono stati fatti per derogare generalmente al moto proprio di Gregorio XIII. oltre che in quelle occasioni militavano altre ragioni da quelle, che possono militare così. Questa è la mente di questi illustrissimi miei Signori, ed ella doverà eseguire, e Dio &c. Roma il 1. Giugno 1604.*

„ Attamen in casibus occurrentibus eædem „ Litteræ reputantur provisiones particulares, „ non autem Declarationes Generales, dictique „ Fratres Conventuales nova semper judicia „ iisdem de rebus subire coguntur. Quare d. „ Blasius Procurator Generalis, Nobis humiliter supplicare fecit, ut circa prædictarum „ Litterarum observantiam per aliquod opportunum declarationis nostræ ministerium providere, ac alias, & infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur &c. præinsertas Litteras ab eisdem Card. „ alias utcumque in casibus particularibus emanatas, cum innitantur Justitiæ motus proprii Gregorii XIII. hac de re editi, & sint „ conformes Declarationibus Sac. Conc. Trid. „ ac Rituum Congregationum, ut qui sunt „ in possessione præcedentiæ, præcedant, & „ ubi non probatur, aut non constat de possessione, præcedant ii, qui sunt antiquiores „ in loco controversiæ, esse generaliter observandas, ubicumque contigerit de eadem præcedentia dubitari, Apostolica auctoritate tenore præsentium præcipimus, & mandamus. „ Decernentes &c. non obstantibus, &c. 18. „ Decembris 1639.

Constitutio Gregorii XIII. comprehendit 46
etiam PP. Ordinis Prædicatorum, adeo ut in materia præcedentiæ in Processionibus, etiam quoad ipsos sit procedendum ad præscriptum dictæ Gregorianæ, cum etiam respectu dictorum Patrum vigeat motivum, propter quod Gregorius XIII. edidit dictam Constitutionem, nempe ob sedandas lites, & controversias, quæ in dies oriebantur occasione præcedentiæ, vel Jure præcedendi in Processionibus, ut innuitur in proœmio dictæ Constitutionis: Tum quia etiam ex mox adducta Const. Urb. VIII. constat expresse, etiam contra ipsos fuisse editam fine ullo dubio Constitutionem Gregor. XIII. & revera comprehendere etiam PP. undequaque dignissimos Prædicatores, seu Dominicanos, & per dictas Constitutiones Gregorii XIII. & Urbani VIII. moderari quoad hoc Constitutionem Sancti Pii V. incip. *Divina*, & Constitutionem Clementis VIII. incip. *Inter cetera* restringi ad loca Aragoniæ, Valentiæ, & Cataloniæ; ut plurimis adductis late probat Pignatell. *tom. 1. consf. 138. per tot.* & Matthæuc. *loc. citat. numer. 3.* & alii. Hinc Sacra Congregatio deinceps, ubicumque casus evenit, respondit juxta dispositionem dictæ Constitutionis Gregorianæ, & præsertim *in una*

Arben.

Arben. die 13. *Mart.* 1582. *in una Caffanrn.* 24. *Maii* 1584. *in una Frentina die* 1. *Junii* 1604. *in una Jesuitarum die* 15. *Julii* 1616. *in una Conventualium die* 13. *Novembr.* 1637. *in una Augustinianorum die* 8. *Octobris* 1645. ut observat Pignatell. *loc. cit. numer.* 14. & idem confirmavit Urbanus VIII. in allata Constitutione *supra num.* 47. & utriusque Pontificis Litteras expresse servari mandavit *dicta Sacra Congregat. Episcopor. & Regular. die* 6. *Octobris* 1645. his verbis: *Sacra Congregatio censuit servandas esse Litteras Gregorii XIII. & Urbani VIII. ea de re editas, ut qui sunt in possessione præcedentiæ, præcedant, & ubi non constat de possessione, præcedant ii, qui sunt antiquiores in loco controversiæ, & ita ab his, ad quos spectat, servari mandat, & præcipit:* & sic refert Lantuscha *loc. cit. num.* 10. & Matthæucci *loc. c. sub n.* 3. ubi subjungit: Ceterum ubi est consuetudo, quod Regulares præcedant inter se, ratio originis Religionis, & non fundationis Conventus est servanda, ut respondit *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Forolivien.*

47 23. *Febr.* 1693. Item dicta Constitutio comprehendit etiam Monachos, nempe quod Monachi præcedant inter se secundum ordinem præscriptum in Bulla Gregorii XIII. incip. *Exposcit*, & adducta *supra n.* 44. Sic *Sac. Congr. Rit. in Saxoferrat. Nucerinæ Diœcesis* 19. *Maii* 1614. *& in alia causa Monachorum* 29. *Novembris* 1618. & idem pluries declaravit Sacra Congregatio Episcop. & Regul. ut referunt Pignatell. *loc. cit. n.* 22. & Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. Univers. c.* 43. *a n.* 183. ubi varias ejusdem Congregationis in casibus occurrentibus datas declarationes ad litteram adducit.

48 Regulares Conventus de recenti fundati in loco, in quo adest alter ejusdem Ordinis Conventus, gaudent eadem præcedentia, qua gaudent Fratres illius antiquioris sui Ordinis Conventus; Sic expresse habetur ex declaratione, & responsione Sac. Rit. Congreg. ad sequens dubium ei propositum his verbis:

Pro parte Procuratoris Generalis Ordinis Minorum Observantiæ Sac. Rit. Congregationi expositum fuit, quod cum in pluribus locis, & Civitatibus Orbis inveniantur duo, & aliquando plura Monasteria ejusdem Ordinis Minorum Regularis Observantiæ, & in publicis, & privatis Processionibus circa modum præcedendi, dubitetur, quo loco incedere debeant Fratres Monasterii novissime fundati in eodem loco, seu Civitate? An in ultimo loco, ut aliqui opinantur, juxta tempus fundationis sui Monasterii, disjuncti, & separati a Fratribus ejusdem Ordinis antiquioribus, qui ab antiquo Monasterium habuerunt in eodem loco, seu Civitate, vel potius uniti, & conjuncti cum Fratribus ejusdem Ordinis incedere, & procedere in publicis, & privatis Processionibus debeant?

Audita relatione Illustrissimi, & Reverendiss. Card. de Monte, cui hæc causa commissa fuerat, Eadem Sac. Congregatio respondit, & declaravit juxta Constitut. fel. rec. Greg. XIII. quæ incipit: Exposcit &c. Præcedentiam dandam esse Ordini, qui prius in loco Monasterium habuit, & non tantum illi Monasterio, ita ut in illo loco per fundationem primi Monasterii acquiratur anterioratus ejusdem, sed etiam cuilibet alii posterius fundato ejusdem Ordinis. Idem quoque servandum, quando præcedentia competit ex quasi possessione, & Jure præcedendi in terminis dictæ Constitutionis, & quando concurrant ad Processiones, tam publicas, quam privatas omnes ejusdem Ordinis Fratres uniti, & non divisim debere procedere, ita ut post Crucem Fratres strictioris Observantiæ, sive discalceati, seu Recollecti, vel Reformati uniti immediate incedant, & post illos Fratres de Observantia dicti, si juxta Regularia Ordinis statuta, vel ex quasi possessione, & Jure præcedendi præcedentiam habent. Alioquin in præcedentia servetur etiam inter ejusdem Ordinis Fratres anterioritas fundationis Monasterii cujuscumque. Neque Monasteria alterius Ordinis debere, neque posse impedire frui dicto Jure præcedendi, neque ordinem incedendi pervertere, & ita in causa prædicta Eadem Sac. Rit. Congr. declaravit, & servari mandavit. Die 3. *Jun.* 1617.

M. Mar. Episcop. Hostien. Card. Gallus.

Et hoc procedit non solum quando Fratres modernioris Conventus incedunt simul sub Cruce antiquioris Conventus; sed etiam quando incedunt soli sub propria Cruce; Sic expresse decrevit Sac. Rit. Congr. ut infra: 49

Salernitana Præcedentiæ.

Orta alias controversia inter Fratres Reformatos ex una, & nonnullos Regulares Civitatis Salernitanæ partibus ex altera, de, & super præcedendi Jure in publicis Processionibus, & Funeralibus, quando Reformati non incedunt cum Familia Min. Observ. Sac. Rit. Congr. die 10. *Dec.* 1629. Respondit, *Præcedentiam semper dandam esse Fratribus Reformatis, sive soli de per se, & sub propria Cruce, sive cum Familia, & sub Cruce Minor. Observantium processionaliter, sive in funeribus incedant, & ita ubique servari mandavit; Cui Decreto non acquiescentes Patres*

tres S. Augustini, B. Mariæ de Carmelo, S. Francisci de Paula, & B. Petri de Pisis, ac B. Joannis Dei litis consortes existentes in Civitate Salerni, quotiescunque incedant sub propria Cruce, & sine Fratribus Observantibus de Familia, adiverunt Sacr. Congreg. Rit. ut declarare dignaretur, cui danda sit praecedentia, & proposita iterum causa die 22. *Apr.* 1640. *per Emin. D. Card. Rondininum, pluries citatis, & auditis in Jure, & in facto Procuratoribus Generalibus Ordinum ambarum partium, Eminentiss. Patres Sac. Rit. Congregationi præpositi confirmandum esse prædictum Decretum* 1629. *censuerunt, sed cum Patres S. Aug. & litis consortes, ut denuo revideretur hujusmodi quæstio, instanter supplicassent, placuit Eminentiss. Dominis novam audientiam eis concedere, unde tertia vice proposita præfata causa per eumdemmet Eminentiss. D. Card. Rondininum, & acerrime utraque parte informante, Sacr. Rit. Congr. stetit in decisis.*

Die 15. *Decembris* 1646.

A. A. Card. Capponius.

Item aliud consimile in materia dictæ Præcedentiæ emanavit novissime Decretum a Sacra Rit. Congr. *die* 8. *Mart.* 1700. quod fuit confirmatum ab Innocentio XII. *die* 4. *Jun.* 1700. ut infra.

„ Emanavit nuper a Congregatione Venera„ bilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Card. „ Sacris Ritibus Præpositorum in causa præ„ cedentiæ inter dilectos Filios Fratres Provin„ ciæ S. Didaci novæ Hispaniæ in Indiis Or„ dinis Minorum S. Francisci de Observantia „ Discalceatorum nuncupatorum ex una, & „ Fratres Provinciæ Sanctissimi Nominis Jesu „ Ordinis Eremitarum Sancti Augustini ex al„ tera, partibus, vertente Decretum tenoris, „ qui sequitur, videlicet.

„ Mexicana præcedentiæ. Cum sub die 13. „ Martii proxime effluxi in causa Præceden„ tiæ inter Patres Discalceatos strictioris Ob„ servantiæ S. Francisci Provinciæ S. Didaci „ ex una, & Patres Augustinianus Provinciæ „ Sanctissimi Nominis Jesu ex altera partibus, „ super executione Decretorum Sacræ Rituum „ Congregationis diversis temporibus ad favo„ rem eorumdem Patrum Discalceatorum S. „ Francisci alias editorum, & signanter lati „ sub *die* 3. *Jun.* 1676. & per Litteras in for„ ma Brevis datas 19. *Junii ejusdem anni* a „ sanct. mem. Clem. PP. X. approbati, ac „ confirmati in Regno Mexicano ultimo loco „ agitata. Sacr. eadem Rituum Congregatio „ super infrascripto dubio ab Eminentissimo, „ & Reverendissimo Domino Cardinali Petruc„ cio relato, videlicet:

An Fratribus Discalceatis strictioris Observantiæ Ordinis S. Francisci, non solum Processionibus solis, & sub propria Cruce, sed etiam in Concionibus, disputationibus, concurrentia Prælatorum, aliisque actibus, tam publicis, quam privatis, interveniente, vel non interveniente familia de Observantia, competat præcedenria supra Fratres S. August. tam in voce, quam in scriptis, partibus acerrime informantibus auditis, responderit: in casu, de quo agitur, Præcedenriam competere Patribus Discalceatis S. Francisci, ac amplius dubium proponi vetuerit: „ Et nihiluminus non „ acquiescentes Patres Augustiniani institerint „ præter ordinem pro declaratione supradi„ cti rescripti: Sacra eadem Rituum Congre„ gatio *die* 8. *Maii currentis* 1700. *Partibus* „ *auditis, referente Eminentissimo, & Reveren*„ *dissimo Cardinali Petruccio, respondit: Fra*„ *tres Augustiniani pareant, & perpetuo acquie*„ *scant, & ita decrevit, & servari, ac exequi* „ *mandavit*.

Alderanus Card. Cibo.

„ Cum autem, sicut dilectus pariter Filius „ Josephus Montoro prædicti Ordinis Fratrum „ de Observantia Discalceatorum Professor, ac „ Sac. Theologiæ Lector, nec non Tribunalis „ S. Inquisitionis Qualificator, ac dictæ Pro„ vinciæ Sancti Didaci Custos, & Procurator, „ nomine dilectorum etiam Filiorum Ministri „ Provincialis, & Definitorum ejusdem Pro„ vinciæ Nobis subinde exponi fecerit, ipse „ Decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, „ & servetur exactius Apostolicæ confirmatio„ nis nostræ patrocinio communiri, perpe„ tuumque desuper Fratribus Ordinis Eremi„ tarum S. Augustini supradictis silentium im„ poni, ac tandem ejusmodi diuturnam con„ troversiam finiri summopere desiderat, Nos „ ipsis &c. supplicationibus eorum nomine „ nobis super hoc humiliter porrectis inclina„ ti, Decretum præinsertum auctoritate Apo„ stolica tenore præsentium confirmamus, & „ approbamus, illique inviolabilis Apostolicæ „ firmitatis robur adjicimus, ac perpetuam „ prædictis Fratribus Ordinis Eremitarum S. „ Aug. silentium super præmissis impunimus. „ Decernentes &c. sicque &c. irritum &c. non „ obstantibus &c.

„ Romæ 4. Junii 1700.

Unde, ut vides, Præcedentia debetur Fratribus Minoribus Discalceatis, Recollectis, & Reformatis, aliisque de Corpore Observantium,

tium, etiamsi sint posteriores in loco controversiæ; Dummodo in eo loco priores ad alios Regulares, & in possessione præcedenti fuerint Observantes; Quoties enim in eadem Civitate seu Oppido existunt plures ejusdem Ordinis Conventus diversis temporibus fundati, antiquioritas unius influit, & communicat præcedentiam omnibus aliis ejusdem Ordinis quomodolibet posterioribus, ut præcisis verbis censuit Rota *die* 21. *Aprilis* 1690. *in Hispalen. Præcedentiæ cor. Emerix Decano dec.* 16. *numer.* 4. ex impressis apud Monacell. *part.* 2. *Append.* addens, quod sic expresse disponit eadem Bulla Gregorii XIII. §. *Quando vero*, ibi: *Si Contigerit nova Monasteria, aut Domus alicujus Ordinis Mendicantium in loco, in quo alterius Ordinis ex dictis Mendicantibus Monasteria, aut Domus prius erecta, & instituta sunt, ille Ordo, qui Monasterium, seu Domum in loco habuerit, præcedat:* & inhærendo illius Bullæ dispositioni tradunt Card. de Luca *de Præeminent. disc.* 25. Lantuscha *in Theatro Regular. verb. Præcedentia num.* 11. & 13. *in fine;* Novarius *in summa Bullar. comment.* 96. *numer.* 11. Bordon. *Oper. moral in Theat. Præcedentia num.* 478. Ac respondit *Sac. Rit. Congreg. in Salernitana Præcedentiæ sub die* 5. *Jun.* 1617. Et summa quidem ratione, nam alia scinderetur unitas Ordinis, ac non levia scandala orirentur in populo, ut advertit Card. de Luca, *dict. discurs.* 15. *de Præeminent.* Sic expresse Rota *loc. cit.*

Quæ Rota *dec.* 17. *num.* 8. inter impressas apud eumdem Monacell. *loc. cit.* enervat insuper objectionem, & paritatem adductam in exemplis PP. Carmelitarum, & Augustinianorum Discalceatorum præcedentiam desumentium solum a fundatione propriorum Conventuum, quamvis sint ejusdem Ordinis cum aliis Carmelitis, & Augustinianis: Rectissime enim ibi respondet Rota, quod Patres Carmelitæ, & Augustiniani Discalceati sunt quidem ejusdem Ordinis, sed non ejusdem corporis cum aliis Carmelitis, & Augustinianis Calceatis, cum semper incedant separati ab illis sub propria Cruce, & regantur a diversis superioribus, nec eligi possint ad munera aliorum Carmelitarum, & Augustinianorum Calceatorum; At Fratres Discalceati, Recollecti, & Reformati, non solum sunt ejusdem Ordinis, sed etiam absolute faciunt unum Corpus cum Observantibus, cum incedant sub illorum Cruce, recognoscant eumdem Superiorem Generalem, & eosdem Definitores Generales &c. Vide apud Monacell. *loc. cit. dec.* 16. *in Hispalen. Præcedentiæ coram Emerix Decano, dec.* 17. *Eadem coram Caprara, dec.* 19. *Eadem coram Emmanuel. dec.* 20. *Eadem coram Molines*, in quibus omnia ad rem optime resolvuntur.

50 Item Regulares succedentes de recenti in Conventum eis cessum ab aliis Religiosis ejusdem Ordinis gaudent Præcedentia, quia super alios gaudebant Religiosi primo ipsum inhabitantes. Sic late probant Ursaya *tom.* 2. *part.* 3. *discept.* 11. *per tot.* referens plures Rotæ decisiones, & decreta Sac. Rit. Congregationis, & signanter Decretum emanatum per viam legis *die* 17. *Junii* 1627. relat. *ibi num.* 24. sub his verbis: *Procuratore enim M. O. R. narrante eidem Sacræ Congregationi Fratres Observantes Reformatos pati controversiam circa præcedentiam quasi nuper adscitos in Civitate; Cum tamen ingressi sint, & habitent in Monasteriis Familiæ, ideo supplicavit provideri, & Sacra Congregat. Rit. referente Cardinali Milino, mandavit dari omnino præcedentiam dictis Reformatis.* Et concordat Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 19. *n.* 13. ubi postquam probavit, quod quando antiquior conventus conceditur aliis Regularibus, in istos transferuntur omnes prærogativæ antiqui Conventus, ait: *Et in hac specie admisit S. C. Rit. declarando præcedentiam deberi Fratribus Minoribus strictioris Observantiæ ratione Conventuum eisdem cessorum per Fratres Minores Observantes*. Et ipse Ursaya, qui *loc. cit. discept.* 11. *in Pennen. Præcedentiæ pro P. P. Reformatis Terræ Laureti cum P. P. Capuccinis ejusdem Oppidi* dixerat causam pendere adhuc indecisam, postea *in Miscellaneo* 1. *Sacro, & Profano litt. P. num.* 258. *a Sacra Cong. Episcop. & Regular. Ponente Card. Casono, resoluta fuit contra Capuccinos*.

51 Religiosi diversorum Conventuum ejusdem Ordinis præcedunt inter se juxta anterioritatem Conventuum, quando quilibet Conventus erigit propriam Crucem juxta Decret. Sacræ Cong. Rit. adduct. *supra n.* 48. Et sic Rota 21. *Aprilis* 1690. *in d. Hispalen. Præcedentiæ coram Emerix Decano* §. *Neque*, Lantuscha *loc. cit. num.* 11. Matthæucci *loc. cit. sub num.* 7. & alii passim; Minores tamen de Observantia ubique, & in omnibus gaudent Præcedentia super omnes Reformatos, ut novissime statuit Benedictus XIII. Constit. incip. *Pastoralis Officii*, quæ hic ad litteram datur.

„ Benedictus Episcopus Servus Servorum „ Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Pastoralis Officii nobis Divinitus injuncti sollicitudo nos admonet, ut omni cura ac studio ad „ ea jugiter intendamus, per quæ Christifide-

„ lium

,, lium sub suavi arctioris Religionis jugo mancipatorum, uberesque bonorum operum fructus, benedicente Domino, proferre jugiter satagentium quieti, & tranquillitati consulitur, & quæ Religiosum eorum propositum turbare possunt, removeantur, ut nulla re præpediti, ac sublatis animorum dissidiis, & æmulationibus juxta Regularia suorum Ordinum Instituta in pacis amœnitate gratum Altissimo impendant famulatum, feliciori busque in dies in via Domini proficiant incrementis. Cum itaque, sicut accepimus, tametsi Fratres Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, Excalceati, Recollecti, ac Reformati respective nuncupati cum Corpus Religionis, ac Ordinem insimul constituant, atque sub uno, eodemque Capite, & Ministro Generali, etsi sub diversis Constitutionibus in Ecclesia Dei militent, antiquus tamen usus, ac generalis prope consuetudo invaluit, ut ipsi Fratres de Observantia ubique nedum in Galliarum, Hispaniarum, Port. & Algarbiorum Regnis, ac universa Germania, verum & in hac Alma Urbe nostra, ac reliqua passim Italia, ubi fel. rec. Gregorii XIII. Prædecessoris nostri Constitutio super Præcedentia edita maxime viget, eosdem Fratres Excalceatos, Recollectos, & Reformatos in Processionibus, aliisque tum privatis, tum publicis actibus & functionibus quibuscumque, nulla habita ratione majoris, vel minoris antiquitatis suorum Conventuum, præcedant, solumque aliquot ab hinc annis, pro parte dictorum Fratrum Reformatorum nonnullæ quæstiones super ejusmodi præcedentia memoratis Fratribus de Observantia in quibusdam Italiæ Provinciis motæ fuerunt sub obtentu, quod quidam eorum Conv. tempore, & fundatione illis Fratrum de Observantia forent priores, licet in reliquis ejusdem Italiæ Provinciis Fratres de Observantia prædicti præcedentiam præfatam pacifice obtineant, etiamsi eorum Conv. post alios Fratrum Reformatorum inibi erecti reperiantur; Nos considerantes ejusmodi controversias inter Fratres dicti Ordinis, qui vota sua in spiritu humilitatis, & paupertatis Domino exhibere profitentur, minime decere, ac turbas in eumdem Ordinem non sine scandalo, ac mutuæ inter eos Caritatis detrimento invehere posse, adeoque illas omni ratione recidere, unamque, ac certam hac in re formam ab omnibus Fratribus Reformatis prædictis servandam præscribere volentes, nec non Gregorii Prædecessoris Litterarum prædictarum tenorem, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exacte specificatis habentes, motu proprio, & ex certa scientia, maturaque deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, quascumque causas, lites, seu controversias inter Fratres de Observantia, & Reformatos prædictos super præcedentia præfata ubilibet, & coram quibusvis Judicibus quomodolibet motas, ac pendentes ad Nos harum serie avocamus, illasque penitus, & omnino extinguimus, ac supprimimus, & perpetuum desuper silentium imponimus; Utque deinceps idem usus, ac mos, qui in Urbe præfata, ac alibi inter Fratres de Observantia, & Reformatos servatur, ac retinetur, in universa Italia observari, & retineri debeat, quod scilicet dicti Fratres de Observantia ubique in Processionibus, aliisque actibus, tam publicis, quam privatis digniorem, & honorabiliorem locum obtineant, ac ipsos fratres Reformatos præcedant, motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, tenore præsentium statuimus, & ordinamus. Districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub Excommunicationis majoris latæ sententiæ eo ipso per contrafacientes incurrenda pœna omnibus, & singulis Fratribus Reformatis Ordinis prædicti nunc, & pro tempore existentibus inhibentes, ne deinceps super præmissis, eorumve occasione Fratres de Observantia hujusmodi molestare, inquietare, perturbare, aut quoquomodo impedire audeant, vel præsumant. Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & alios quoslibet quacumque auctoritate, & potestate fungentes & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Quocirca Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis Filiis locorum Ordinariis per præsentes, motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel eorum quilibet per se vel alium, seu alios, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro ,, par-

,, parte dictorum Fratrum de Observantia fue-
,, rint requisiti, eis efficacis defensionis præsi-
,, dio assistentes, faciant auctoritate nostra præ-
,, missa juxta præsentium continentiam, & dis-
,, positionem observari: Contradictores quosli-
,, bet, & rebelles, ac præmissis non paren-
,, tes, per sententias, Censuras, & pœnas Ec-
,, clesiasticas, aliaque opportuna Juris, & facti
,, remedia, appellatione postposita, compescen-
,, do, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit,
,, auxilio brachii sæcularis. Non obstantibus
,, dictis Gregorii Prædecessoris litteris, ac No-
,, stra, & Cancellariæ Apost. Regula de jure
,, quæsito non tollendo, aliisque quibusvis Con-
,, stitutionibus & Ordinationibus Apostolicis,
,, nec non Ordinis, ac Fratrum Reformatorum
,, prædictorum, illorumque Conventuum, Do-
,, morum, & Locorum, etiam juramento,
,, confirmatione Apostolica, vel quavis firmi-
,, tate alia roboratis statutis, & consuetudini-
,, bus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quo-
,, que, Indultis, & Litteris Apostolicis sub qui-
,, buscumque verborum tenoribus, & formis,
,, ac cum quibusvis derogatoriarum derogato-
,, riis, aliisque efficacioribus, & insolitis clau-
,, sulis, irritantibusque, & aliis Decretis,
,, etiam per modum statuti perpetui, etiam
,, motu, scientia, & potestatis plenitudine si-
,, milibus etiam iteratis vicibus concessis, ap-
,, probatis, & innovatis; Quibus omnibus &
,, singulis, etiamsi pro eorum sufficienti dero-
,, gatione illis, eorumque totis tenoribus, spe-
,, cialis, specifica, individua, & expressa, ac
,, de verbo ad verbum, non autem per clau-
,, sulas generales idem importantes mentio,
,, seu quævis alia expressio habenda, aut ali-
,, qua alia exquisita forma ad hoc servanda
,, foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad
,, verbum nihil penitus omisso, & forma in
,, illis tradita observata exprimerentur, & in-
,, sererentur, præsentibus pro pleno & suffi-
,, cienter expressis, & insertis habentes, illis
,, alias in suo robore permansuris, ad præmis-
,, sorum effectum hac vice dumtaxat speciali-
,, ter, & expresse derogamus, ceterisque con-
,, trariis quibuscumque; Aut si aliquibus com-
,, muniter, vel divisim ab eadem sit Sede in-
,, dultum, quod interdici, suspendi, vel ex-
,, communicari non possint per Litteras Apo-
,, stolicas non facientes plenam, & expressam,
,, & de verbo ad verbum &c.

,, Volumus autem, quod præsentium Lit-
,, terarum transumptis, etiam impressis, manu
,, alicujus Notarii publici subscriptis, & sigil-
,, lo personæ in Ecclesiastica dignitate consti-
,, tutæ munitis, eadem prorsus ubique fides,
,, tam in Judicio, quam extra illud adhibea-
,, tur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si
,, forent exhibitæ, vel ostensæ.

,, Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub
,, Annulo Piscatoris die decima quarta Febr.
,, millesimi septingentesimi vigesimi sexti, Pon-
,, tificatus Nostri anno secundo.

F. Cardinalis Oliverius.

Locus ✠ Annuli Piscatoris.

Regulares Conventus conatu, seu violentia 52
Turcarum, vel Hæreticorum, aut hostili furo-
re suppressi, & postea ipsis restituti, gaudent pristina præcedentia, & recuperant omnia primæva Jura; Sic enim in facti contingentia fuit resolutum *a Sacra Rituum Congregatione die 6. Decemb. 1645. in Augustana Præcedentiæ* inter Minores Conventuales (quorum Conventus fuerat ab Hæreticis Lutheranis Augustæ suppressus) & Fratres Minores de Observantia, qui post Conventualium expulsionem Conventum in dicta Civitate obtinuerant; Et fuit decretum, Præcedentiam tam in Processionibus publicis, quam in eis, quæ fiunt in tumulandis Cadaveribus Defunctorum, & in sessionibus, aliisque similibus, deberi Conventualibus postea restitutis. Et quidem merito, quia cum dictus Conventus fuerit injuste, & violenter suppressus, nunquam Conventuales fuerunt privati sua legitima possessione præcedendi, licet per aliquod tempus caruerint exercitio, adeoque ex capite Justitiæ illam recuperare potuerunt; *l. Final. Codic. Si per vim; & l. Clam possidere §. Qui ad nundinas, ff. de acquirend. vel amittend. possess.* In similibus enim casibus redintegratio retrotrahitur ad tempus primæ erectionis, cum currat in istis natura Postliminii, quod rem in pristinum statum reponit, ut patet ex dictis verb. *Postliminium per tot.* & signanter *num.* 7. ubi Pat. Joannes Cheron Provincialis Carmelitarum a Turcis captus, & postea liberatus, ex Decreto Sacræ Congregationis Episcop. & Regul. fuit manutentus in possessione sui Provincialatus, cassata alterius Provincialis electione. Et sic tenet Rota *coram Merlino decis.* 302. *n.* 2. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 183. *n.* 12. Menoch. *de recuperand. possess. remed.* 10. *n.* 111. Gratian. *discept.* 1545. *num.* 9. *& sequent.* Capon. *disceptat.* 345. *tom.* 5. & alii passim.

Secus autem, si fuerit motu proprio Papæ 53
suppressus, & postea ex mera gratia a Sancta

Se-

Sede restitutus; Tunc enim præcedentia in Processionibus, & aliis actibus debetur Regularibus præexistentibus, quia talis restitutio habetur pro nova fundatione. Sic *Sacra Congreg. Rit. in Senogallien.* 21. *Januar.*, & 1. *Septembr.* 1696. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 19. *num.* 14. Nisi restitutio fiat plenarie quoad omnia, de quo textus *in cap. Quamvis* 8. *de rescriptis in* 6. alias nequaquam, ut ibi in littera: *Cum talis restitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligatur fieri sine juris præjudicio alieni:* Quia licet dicti Regulares fint primi ratione Conventus, ad quem restituti fuerunt, sunt tamen secundi respectu ad restitutionem, & novam gratiam, adeoque nisi Pontifex in litteris restitutionis expresserit eos restituere etiam quoad præcedentiam, non possunt præcedentiam prætendere, ut ponderat Gloss. in *cit. cap. Quamvis, verb. Præsupponatur in fine*, ibi: *Nisi aliud Papa diceret in restitutione, videlicet quod me restituit ad datam, & prioritatem temporis, & vult gratiam meam valere perinde ac si revocata non fuisset, etiam quoad prioritatem temporis.* Pignatell. *tom.* 9. *consultat.* 183. *num.* 10. & *seq.* & alii passim.

54 Regulares in Processionibus incedunt post Confraternitates Laicorum, & post eos in digniore loco Clerus sæcularis. *Sacr. Congr. Rit. in Messan.* 7. *Augusti* 1621. apud Sellium in *Select. Canonic. cap.* 25. *num.* 17. Barbosa *Summ. Apostolic. decis. verb. Regulares quoad præcedentiam num.* 5.

55 Regulares in suburbiis, & territorio Romano servant præcedentiam, sicuti in ipsa Urbe. *Sac. Cong. Rit. in Tusculana* 2. *Mart.* 1613. & *in Anagnina* 20. *Jun.* 1626. apud Lantusch. in *Theat. Regul. verb. Præcedentia*, ubi per extensum refert dicta Decreta.

56 Regulares in Processionibus debent Clerum sæcularem anteire, nec cum Clero sæculari mixti incedere valent. *Sac. Cong. Rit. in causa Castellæ*, & *Legionis* 30. *Augusti* 1592. & *in Legionen.* 24. *Septemb.* 1605. & *in Neapolitana* 7. *Julii* 1612. apud Barbosa *in Summa Apostolicar. decision. verb. Regulares quoad præcedentiam num.* 7.

57 Regulares non possunt prætendere præcedentiam super Parochum Regularem, quando inter alios Parochos procedit in Processionibus. *S. Cong. Rit. in Astrn.* 23. *Novembris* 1602. apud Sell. *cit. cap.* 25. *num.* 18. & Barbosa. *loc. cit. num.* 8.

58 Regulares debent locum digniorem in Processionibus cedere Clero sæculari, licet Prior Regularium deferat in Processione Reliquiam. *Sac. Congreg. Rit. in Senogallien. Montis Bodii* 24. *Septembr.* 1605. & 23. *Januar.* 1610. apud Barbosa *loc. citat. num.* 9. Præcedentia enim supra Clerum sæcularem debetur solis Regularibus paratis deferentibus in Processione Reliquias, non tamen ceteris non paratis. *Sacr. Congregat. Episcop. in Juvenacen.* 4. *Septemb.* 1693. apud Monacell. *tom.* 1. *titul.* 5. *num.* 32.

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Episcoporum. Vide verb. *Episcopus, artic.* 4. & 7. 59

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Vicarii Generalis. Vide verb. *Vicarius Generalis art.* 3. 60

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Canonicorum. Vide verb. *Canon. art.* 7. & 8. 61

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Coadjutorum. Vide verb. *Canonicus artic.* 10. & *verb. Coadjutor.* 62

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Vicarii Foranei. Vide verb. *Vicarius Foraneus.* 63

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Confraternitatum. Vide verb. *Confraternitas artic.* 6. 64

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam Magistratus. Vide verb. *Magistratus.* 65

Quoad ea, quæ concernunt præcedentiam generatim. Vide Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 12. *per tot.* ubi *n.* 81. habet ut infra. 66

In disputationibus publicis Romæ observatur fere semper hic præcedentiæ ordo. Si inter invitatos ad arguendum aliquis sit Prælatus, hic ratione dignitatis est primus argumentator. Secundus Regularis Thomista. Tertius Regularis Scotista, vel alterius Religionis, aut Sæcularis. Si vero Prælatus nullus arguat, serventur privilegia concessa a Summis Pontificibus, præsertim Thomistis, & Scotistis repræsentantibus propriam scholam. Unde primus Arguens est Regularis Thomista, secundus Regularis Scotista, tertius ad libitum, nisi forte tam Prælatus, quam Thomista, & Scotista velit resumere tertium argumentum, quod reputatur specialis honor; Doctores autem sæculares, etiam actu legentes, cum non repræsentent propriam scholam, cedere debent Thomistis, & Scotistis. 67

68 His adde quod Canonici Clerici, ubi Prabendæ non sunt distinctæ in Presbyterales, Diaconales, ac Subdiaconales, quamvis antiquiores receptione, non sunt præferendi Canonicis Presbyteris, etiam postquam ipsi Canonici Cle-

Clericis fuerint effecti Sacerdotes, & tunc nec ipsis competit reintegratio, seu præcedentia adversus Canonicos Sacerdotes, & posteriores receptione; cum jus semel adeptum ex Sacerdotio, nunquam amittatur, non obstante immemorabili in contrarium consuetudine, quam abusum imperceptibilem declaravit *S. C. Rit. in Sutrina, Præcedentiæ, die 27. Aug.* 1707. & alibi sæpissime, ut refert Scarfantonus ad Ceccoperium *part. 1. in animadv. ad tit. 11. sub num. 16.* & refert etiam Monacell. *part. 4. in supplement. ad III. Tomum nu.* 108. & Piton. *de Sacris Rit. tom. 2. n.* 1632.

69 Canonici Collegiatæ capitulariter incedentes in omnibus sunt præferendi Parochis, & etiam Parocho Ecclesiæ Matricis. Sic expresse *Sacr. Rit. Congregatio anno 1666. mense Augusti in respons. ad 1. dub.* apud Pignatell. *tom. 6. consult.* 74. & novissime *in Januensi 19. Jul.* 1710. ubi cum Parochi Urbani pretenderent præcedentiam supra Collegiatam insignem S. Mariæ Vinearum, proposito dubio: *An Canonicis dictæ Collegiatæ debeatur præcedentia adversus Parochos Urbanos*: Sacra Rit. Congregat. ad relationem Eminentissimi Barberini *sub die 19. Julii 1710. ad* 111. dub. respondit: *Affirmative*, ut refert Ursaya, qui in hac causa egregie scripsit ad favorem ejusdem Collegiatæ *t. 1. pag. 1. discep. 6. sub num.* 192. Et iterum confirmavit stando *in Decisis anno 1716. 19. Julii*, ut refert eruditissimus Nicolaus Coleti in additione ad Ughellum *in Italia Sacra tom. 4. Provinc. 8. de Januens. Episc. pag.* 836. Et pluries firmavit etiam Sacra Rota, & signanter *par. 17. recent. decis.* 87. *in Burgen. Præminentiar. coram Rondinino n.* 4. ubi plura adducit merito videnda.

70 Quæ præcedentia debeatur Missionariis Ord. Minor. de Observantia pro Sanctis Locis, & aliis; Vide verb. *Privilegium art. 1. n.* 31.

71 Attendenda est hic Constitutio Bened. XIII. incip. *Militantis Ecclesiæ*, edita 25. Junii 1727. in qua confirmatur Constitutio S. Pii V. super præcedentia Canonicorum Regularium Congregationis Lateranensis Ordinis S. Augustini in Processionibus, & in aliis actibus publicis, & privatis, statuendo quod ipsi, ubi interesse contigerit, statim ipsum Clerum Sæcularem non exemptum subsequi, dum ipsi subsequendo præcedunt, dum vero præcedendo præcedunt, illum immediate sequi debeant.

72 Observanda est Constitutio Innoc. XIII. incip. *Dudum*, edita 5. Julii 1725. qua statuitur, ut Fratres Laici de Observant. Reform. ac Tertii Ordinis in Regno Siciliæ præstent juramentum, vel totum emittant coram testibus cedendi Clericis præcedentiam, nec Superiores Ordinis prædicti possint imposterum Laicos, seu Conversos quoscumque ad Professionem admittere, nisi prius ab ipsis emisso tali voto, vel juramento; Injuncta Superioribus contrafacientibus privationis Officii, & vocis activæ, & passivæ pœna ipso facto incurrenda; Laicis vero, seu Conversis sine prædicto Voto seu juramento profitentibus, nullitatis Professionis. Et interim Superiores ejusmodi Laicos, seu Conversos compellant ad observantiam Litterarum Urbani VIII. hac de re emanatarum 16. Novembris 1642. in quibus statuit præcedentiam deberi Clericis sub pœna excommunicationis contra ipsos, & Superiores contrafacientes circa dictam præcedentiam, & non obstante quocumque prætextu anterioritatis Vestitionis, & Professionis, & consuetudinis.

Præcedentiæ non semper a personali dignitate desumuntur; Abbates enim simplices aliquando præcedere possunt Superioribus Generalibus sui Ordinis, præsertim extra actus Monasticos. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 98. incip. *Inter plures*, §. 16. ubi affert exempla promiscuæ præcedentiæ. 73

Nempe, inter Canonicos Basilicarum Urbis quum aliqui sint Episcopali, & Archiepiscopali Dignitate insigniti, hi quidem reliquos omnes Canonicos præcedunt; Vicarius autem repræsentans personam Cardinalis Archipresbyteri, qui Basilicæ caput est, quamvis idem simplex Prælatus sit absque Ordine Episcopali; tamen in Choro, & in omnibus actibus Capitularibus, prædictos Canonicos Episcopos præcedit; Extra Chorum vero, & extra actus Capitulares, infra eosdem incedit, & sedet. 74

Idem pariter procedit in Collegio Advocatorum Consistorialium inter Advocatos Episcopali dignitate insignitos, & Decanum Collegii, qui uti caput, quamvis plerumque simplex Clericus existat, in actibus Collegialibus ipsi præcedit, extra vero, in omnibus decedit. 75

Præcedentiæ inter Græcos, & Latinos desumuntur ab Ordine, antianitate, aut Dignitate personali. Idem Constitut. 57. incip. *Et si Pastoralis*, §. 9. 76

Præcedentiæ inter Episcopos & Gubernatores Prælatos, aut Vicelegatos Ditionis Ecclesiasticæ stabilitæ fuut ab eodem Pontifice Constitut. 18. incip. *Quod Apostolus*, & in *Appendic. tom. 2. num. 2. pag.* 6. Vide *ibi*, late de omnibus. 77

Præcedentiæ Ordo inter votantes signaturæ Justitiæ, & Gratiæ servandus præscribitur ab eodem Pontifice tom. 2. Constitut. 9. incip. *Militantis Ecclesiæ*, nempe, quod 78

votans prius in suo respective Tribunali admissus, alteri in suo posterius admisso præcedat.
79 Et si contigerit, ambos alterius Signaturæ votantes eodem die in suo respective Tribunali admissos fuisse, præcedentia detur illi, qui in Prælatura quacumque antiquior, & prior reperitur. Verum cum aliquis Votans alterius Tribunalis hujusmodi sive Episcopali charactere insignitus, sive Protonotarii Apostolici dignitate ornatus, sive quocumque alio ejusdem Romanæ Curiæ munere, vel Officio decoratus reperiatur, præcipit; ut nulla habita Signaturæ Justitiæ, aut Gratiæ votantis ratione, illa duntaxat præcedentia illæsa remaneat, quæ votan-
80 ti alias debetur. Et denique statuit, hujusmodi præcedentiam, cum quivis Votans in utroque Signaturæ Justitiæ, & Gratiæ Tribunali adscriptus fuerit, a primæva ipsius Votantis in altero utriusque Signaturæ Tribunali admissione esse repetendam, & definiendam.
81 Quoad præcedentiam hic juvat adducere, quæ tradit eruditissimus Franciscus Maria Pitonius Advocatus Romanus, Episcopus Imeriæ, & Benedicti XIII. Auditor, *in parte tertia disceptat.* 57. *numer.* 14. ubi in Summario sic præcise habet: *Parochus Regularis Ecclesiæ Matricis præcedit Parocho Ecclesiæ Sæcularis eidem subditæ*, & sic *etiam Clerus Regularis Ecclesiæ Cathedralis quoad Clerum sæcularem Ecclesiarum inferiorum*, & in corpore, *sub eodem numer.* 54. ita pariter præcise: Ex quo principio decisam habemus illam quæstionem, an Parochus Regularis Ecclesiæ Matricis præcedere debeat Parocho Ecclesiæ Sæcularis in quibuscumque processionibus, & functionibus Publicis; licet enim de jure præcedentia competat Parocho, & Clero Sæculari supra Regularem; id tamen procedit, ubi uterque Clerus, & Parochus interveniunt tamquam Personæ de Ordine, & hierarchia Ecclesiastica in genere inter se coæquales, secus autem ubi Parochus, & Clerus Regularis interveniat tamquam repræsentans Ecclesiam Superiorem, nempe aut Cathedralem, aut Matricem, hoc enim casu non intrat ratio ordinis hierarchici circa præcedentiam Cleri Sæcularis supra Regularem, sed ratio superioritatis, & respective subjectionis, ne detur absurdum, quod Subditus præcedat Superiorem, dum tali casu Regularis dicitur intervenire in figura, & repræsentantia Superioris, & sic præcedit, ut, quidquid dixerit Pignat. *consult.* 26. *tom.* 4. bene firmavit Cardin. de Luca, *de præeminent. discurs.* 51. *num.* 20. Ansald. *in annotat. ad decis.* 55. *nu.* 17. & ego obtinui in una Melevitana *præeminentiarum in Sac. Congregat. Rituum* 27. *Februarii* 1723. *in respons. ad dub. secundum ad relat. Eminent. D. Card. Gualterii*, ubi scribendo pro PP. Dominicanis Ecclesiæ Parochialis B. Mariæ de Portu Salvo Civitatis Vallettæ, obtinui resolutionem, quod Parocho Regulari supradictæ Ecclesiæ Regularis tamquam Matricis competeret præcedentia supra Parochum Ecclesiæ Parochialis Sæcularis Sancti Pauli in quibuscumque Processionibus Generalibus, & functionibus Episcoporum, juxta quam resolutionem, Me scribente, judicavit etiam Rota *in Nullius Calaguritana juris ingrediendi Chorum super manutentione* 10. *Maii* 1723. §. *aut vero, coram Reverend. Patre Domino Cerro*.

Et revera Sapientissimus, & practicissimus 82
Cardin. de Luca loco ab ipso citato sic præcise habet: His ita constitutis, de consequenti nimium planam esse dicebam responsionem ad objectum præcedentiæ debitæ Clericis sæcularibus supra Regulares ex deductis supra *dict. discurs.* 24. *& alibi*, quod scilicet conclusio sit in suo casu verissima, sed male ad rem applicata; procedit etenim, quando Clerici sæculares, & Regulares diversarum Ecclesiarum inferiorum æque subditarum in functionibus interveniunt, adeo ut aliam non faciant figuram, nisi illam, quam proprius Ordo, propriæque Ecclesiæ qualitas præbeat, cum tunc dicta distinctio hierarchica intret; secus autem ibi aliqui Regulares interveniant tamquam repræsentantes corpus Cathedraticum, ut sequitur in illis Cathedralibus, vel Metropolitanis, quæ sint Regulares, juxta recensitas supra *dict. discurs.* 3. *& sequent.* sive tamquam repræsentantes Ecclesiam Superiorem, & constituentes unum corpus cum Prælato Regulari, ut in istis Ecclesiis Monasterialibus contingit, quoniam tunc non intrat d. ratio ordinis hierarchici, sed intrat altera Superioritatis, & subjectionis respective, & ne detur absurdum, quod subditus præcedat Superiorem, quodque membra inferiora præcedant caput. Ideoque Monachi Benedictini seu Cassinenses, vel Canonici Regulares Lateranenses hodie in Urbe occupant suum locum in ratione antiquitatis, sed quando erant Canonici Ecclesiæ Lateranensis, occupabant primum locum supra universum Clerum Romanum cum similibus, atque in hoc versantur adeo frequentia modernorum æquivoca, quæ eorum cibus quotidianus esse videntur intelligendi, & practicandi conclusiones in abstracto, sive in littera non reflectendo ad hujusmodi distinctiones, & circumstantias, ex quibus applicatio pendet, in qua totus est punctus.

Præ-

83 Præcedentia inter Parochos debetur illi, qui prior fuit assumptus ad regimen suæ Parochialis: de jure enim is præcedit, qui in labore est antiquior instar Militiæ; *l. Nemo 2. de Officio Magistri Officior. l. Tironet 4. Cod. de Tironib.* Cyriac. *controverſ.* 201. *numer.* 44. Seraphin. *deciſ.* 326. *nu.* 3. Pignatell. *tom.* 6. *conſultat.* 67. *num.* 1. ubi refert, quod id resolvit *Sac. Rit. Congregatio in Maceratenſi præcedentiæ* referente Eminentiſs. Sacchetto, atque habetur in Statuto Cleri Romani *cap.* 2. §. 6.

84 Quilibet autem Parochus in propria Ecclesia omnibus aliis Parochis præcedit, excepto Capitulo Cathedralis, quia secluso hoc casu de interventu Capituli Cathedralis respectu præcedentiæ, quiliber in Domo sua regulariter dicitur major. *L. Nihil omnino* 4. & *ibi* Glossa final. *Cod. de Palatinis ſacrar. largition.* & expresse cum aliis Rota *recent. part.* 1. *deciſ.* 616. *numer.* 3. Rectores autem Ecclesiarum in propriis Ecclesiis dicuntur esse in propria domo, *cap. duo* 23. *quæſt.* 4. Abbas *in cap. Venerabilem, de elect. nu.* 19. cum aliis relatis per

85 Gonzalez *ad Regul.* 8. *gloſſ.* 6. *num.* 102. Quinimmo in ea sunt Reges, & Imperatores: Unde etiam Rex existens in aliena Domo, debet cedere Domino, ut notat Decian. *Conſil.* 67. *num.* 12. & 13. *volum.* 2. Solorzan. *in allegat. pro ſupremo Concil. Indiar. ſuper præcedent. num.* 92. Besold. *diſſert. de præcedent. cap.* 3. *n.* 15. & expresse Pignatell. *tom.* 3. *conſultat.* 17. *num.* 14. Vide tom. 8. in Appendice, Decreta Sac. Congreg. Concil. in *Maceraten. Jurium Parochial. in reſpon. ad* 6. & 7. *dub.*

86 Prior enim in propria Ecclesia, etiamsi sit aliis Parochis inferior, dicitur pro se habere juris assistentiam in præcedendo cæteris aliis, ad text. *in cit. l. Nihil omnino, Cod. de Palat. Sacr. largit.* & *ibi* etiam Glossa final. Decian. *conſil.* 69. *n.* 12. & *ſequent. volum.* 2. & Rota *in Calaguritana præeminentiarum de victoria* 16. *Novemb.* 1591. *coram Penia*. Abbas *in cap. Poſtulaſtie num.* 8. *de conceſſ. Præbend.* Geminian. *in cap. A collatione numer.* 7. *de appellat.* Put. *deciſ.* 104. *numer.* 4. 5. & 6. *lib.* 3. *in correct.* allegat. a Rota *recent. par.* 5. *tom.* 1. *dec.* III. *nu.* 6. & 27. & ita expresse resolvit *Sac. Rit. Congregatio in Aſculana* 23. *Maii* 1641. apud *Pignatell. tom.* 7. *conſultat.* 46. *num.* 6. ubi expresse dicit, quod prædicta eo magis locum habent in Ecclesia propria, etiamsi Parochus alter sit dignior, citans ad id, Abbatem, Gonzal. & Gratian. &. asserens id sæpius declarasse eamdem *Sac. Cong. Rit.* Et ad hoc facit etiam, quod nec Episcopo extra suam Ecclesiam, & Diœcesim conveniunt ea, quæ proprio Episcopo in sua Ecclesia, & Diœcesi debentur, ut declaravit *ead. Sac. Rituum Congregatio in Policaſtren.* 21. *Auguſti* 1694. his verbis: *Epiſcopo extra ſuam Diœceſim, & in loco, in quo non habet juriſdictionem, non conveniunt ea, quæ proprio Epiſcopo in ſua Eccleſia, & Diœceſi debentur*: Sic apud Pignatell. *tom.* 3. *conſult.* 54. *num.* 3.

Attendenda tamen semper in his legitima 87
consuetudo, quæ in materia præcedentiæ inducitur per decem annos, eaque præscribitur. Ciriac. *controv.* 201. *num.* 169. Pignatell. *tom.* 6. *conſult.* 67. *num.* 5. cum pluribus ibi allegatis. Rota *in Mutinenſi præcedentiæ* 25. *Junii* 1683. & *par.* 5. *recentior. deciſ.* 483. *numer.* 1. Etiamsi sit contraria juris dispositioni, cum ipsa habeatur pro jure, & prævaleat etiam ipsi juri. Ciriac. *loc. cit. num.* 171. Seraphin. *deciſ.* 964. *num.* 1. Gregor. *deciſ.* 224. *num.* 2. Sperell. *dec.* 36. *num.* 4. Pignatell. *loc. cit. nu.* 3. Et Rota *in dict. Mutinenſ.* accedente præsertim scientia, & patientia adversarii, Greg. *deciſ.* 417. *n.* 2. Coccin. *deciſ.* 26. *num.* 3. & *deciſ.* 31. *n.* 6. apud Post. *de manutenent.* Pignatell. *loc. cit. num.* 3. Rota *recent. par.* 2. *deciſ.* 716. *nu.* 3. quæ consuetudo nec interrumpitur per reclamationem, in qua quis succubuit. Rota *recent. par.* 4. *tom.* 2. *deciſ.* 214. *n.* 2. & 3. & *par.* 29. *tom.* 1. *deciſ.* 99. *nu.* 10. & *ſequent.* Et actus quamvis unicus tribuit quasi possessionem manutenibilem in materia præcedentiæ. Rota *recent. par.* 11. *dec.* 320. *nu.* 14. & *par.* 14. *deciſ.* 148. *n.* 8. Præsertim constito de bono jure. Rota *recent. par.* 17. *deciſ.* 156. *n.* 13. Licet secus sit, ubi actus sit æquivocus. Rota *recent. par.* 11. *deciſ.* 320. *n.* 32.

* Parochus loci, ubi quis obiit, cadaver 88
associans semper habet præcedentiam supra alios, quoadusque est intra limites Parœciæ suæ. *Inſtitut. Eccleſiaſt.* 105. §. 54.

Additiones ex aliena manu.

Consuetudinem utramque paginam facere in 89
subjecta materia præcedentiæ, proverbii loco dici solet.

Nihilo tamen minus gravis est quæstio; an 90
sit servanda consuetudo, per quam minus dignus præfertur magis digno? Varii in varias 91
abierunt sententias; Rota vero processit hac cum distinctione, ut si agatur de præferendo minus digno magis digno *in omnibus actibus*, stari minime debeat huic consuetudini; sin vero res sit de prælatione minus digni magis di-

gno *in aliquibus tantummodo actibus*, recedi haud possit ab hac consuetudine. Vide Decisiones *in Capuana*, *seu Casertana Processionum super praecedentia* 10. *Martii* 1743. §. 8. *cor. bon. mem. de Vais*, & 17. *Junii* 1746. §. 8. *cor. Eminentiss. Elephant.* ubi quod procedit tum
92 si triginta, vel quadraginta annorum, tum & maxime si centenaria, vel immemorabilis sit consuetudo.
93 Sed dubitari non immerito potest, an hæc distinctio locum sibi vindicare queat, ubi ex dispositione expressa Ritualis, vel Cæremonialis Episcoporum, magis dignus obtinere debeat præcedentiam supra minus dignum in actu
94 particulari? Sacrum Tribunal Rotæ etiam in hoc casu admittere videtur mox dictam distinctionem, in mox allegatis decisionibus; sed præter causæ illius necessitatem; nam ut habet *Decisio diri* 17. *Junii* 1746. §. 7. præcedentia in illo casu non descendebat ex Rituali, vel
95 Cæremoniali. Magis arridet sententia eorum, qui hoc in casu tenent, servandam haud esse consuetudinem, ex Decreto irritante, quo munitæ sunt Constitutiones confirmatoriæ Ritualis, & Cæremonialis; *Sperell. decis.* 179. *num.* 34. *& plur. sequent.* Confer *& Clericat. de Benefic. disc.* 68. *num.* 6. *& plur. sequent.*
96 De præcedentia, ubi res postulat, consule *Jacobum Gothofredum de jure praecedentiæ*, qui accuratissime de ea agit.

PRÆCEPTUM. Vide verb. *Lex art.* 1. *a num.* 16. *ad* 19.

PRÆDICARE, PRÆDICATOR.

---

1 PRædicare tenentur Episcopi, & hoc est præcipuum eorum munus, ac per se, vel per alios in casu legitimi impedimenti id facere debent. Concil. Trid. *sess.* 5. *c.* 2. *de reform.* ibi: *Quia vero Christianæ Reipublicæ non minus necessaria est prædicatio Evangelii, quam lectio, & hoc est præcipuum Episcoporum munus, statuit, & decrevit eadem Sancta Synodus omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primatus, & omnes alios Ecclesiarum Prælatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad prædicandum Sanctum Jesu Christi Evangelium; Si vero contigerit Episcopos, & alios prædictos legitimo detineri impedimento, juxta formam Concilii viros idoneos assumere teneantur ad hujusmodi prædicationis Officium salubriter exequendum. Si quis autem hoc adimplere contempserit, districtæ subjaceat ultioni.* Et *sess.* 24. *de reformat. cap.* 4. ibi: *Prædicationis munus, quod Episcoporum præcipuum est &c.* Concil. Mediol. *part.* 1. *de prædicat. Verbi Dei*, ubi post multa de gravi obligatione Episcoporum prædicandi Verbi Dei subjungit: *Quod si levi de causa, aut quodam animi languore impediti non fecerint, sciant sibi prætermissi necessarii Officii Judici Deo præcipue rationem esse reddendam; Sin autem se interdum vere impeditos cognoverint, per viros idoneos ex præscripto ejusdem Concilii deligendos hoc munus studiosissime populo præstent.* Unde in Episcopali consecratione cuilibet Episcopo dicitur; *Accipe Evangelium, vade, prædica populo tibi commisso.* Et ideo Apostolus hanc strictam, & gravem prædicandi in Episcopis obligationem agnoscens, tremens 1. *ad Corinth. cap.* 6. scribit: *Væ enim mihi, si non Evangelizavero.*
Item prædicare tenentur Parochi per se, vel 2
per alios; Concil. Tridentin. *citat. sess.* 5. *de reform. cap.* 2. ibi: *Archipresbyteri quoque, Plebani, & quicumque Parochiales, vel alias curam animarum habentes, Ecclesias quocumque modo obtinent, per se, vel per alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua, & earum capacitate pascant salutaribus verbis &c.* Concil. Mediolanens. *loc. cit.*
Immo Parochi, si ab Episcopo moniri trium 3
mensium spatio suo prædicandi muneri defuerint, possunt ad id per Censuras compelli, seu per alias pœnas arbitrio ipsius Episcopi, & etiam per subtractionem fructuum Beneficii, alteri, qui id præstet, persolvendorum, textu expresso in Concilio Trid. *cit. sess.* 5. *cap.* 2. ibi: *Itaque ubi ab Episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per Censuras Ecclesiasticas, seu alias ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex Beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens Officium suum impleat.* Quomodo autem, & quando peccent Parochi in hoc deficientes? Vide verb. *Parochus art.* 2. *num.* 71. 72. *&* 73.
Prædicandum est per annum saltem omni- 4
bus Dominicis, & solemnibus diebus Festis: Tempore autem jejuniorum Quadragesimæ, Adventus Domini quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint Episcopi. Sic expresse Concil. Trident. *citat. sess.* 24. *de reform. cap.* 4. Et Prædicator dicit

dicit salutationem Angelicam semper, non vero *Regina Cæli*, etiam tempore Paschali, Ita Cæremon. Episcop. *lib.* 1. *cap.* 22. §. 3. Merati *tom.* 1. *pag.* 2. *tit.* 6. *num.* 38. *vers. Postquam*.

5 Per ly *Tempore jejuniorum* intelligitur solummodo tempus Quadragesimæ, & Adventus, non autem tempus Vigiliarum. Sic decisum refert Barbosa *ad Concilium Trid. cit. sess.* 24. *de reform. cap.* 5. *numer.* 14. *& de Offic. &*
6 *potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 76. *n.* 30. ubi insuper addit decisum fuisse per dictum *cap.* 4. *Concilii Trid.* relinqui arbitrio Episcoporum, an tempore Quadragesimæ, & Adventus quotidie, vel tribus diebus in hebdomada, vel minus illis tribus diebus prædicetur; Dicit enim Concilium: *Si ita oportere duxerint*. Et de facto tempore Adventus solis Dominicis, & Festivis diebus prædicari solet, ut etiam Romæ practicatur, & tempore Quadragesimæ pluribus in locis solet prædicari solum tribus diebus in hebdomada, etiam in Ecclesiis majoribus, & Cathedralibus, & teste Barbosa *cit. allegat.* 76. *n.* 30. in Regno Portugalliæ singulis diebus per loci Ecclesias distributis in Quadragesima, excepto Sabbato, prædicatur.

7 Prædicationis tempore in Ecclesiis separata, seu distincta sint loca virorum, & mulierum. Concil. Mediolanense 1. *p.* 1. *tit. de prædicatione Verbi Dei*; ibi: *Concionis audiendæ causa loca virorum, & mulierum, si fieri potest, Episcopi cura distinguantur; Qui ad id exequendum idoneos aliquot viros adhibeat, & a sæcularibus Magistratibus, si opus erit, auxilium petat*. Unde omnes etiam Regulares tenere debent in Concionibus velum divisivum mulierum a viris. *Sacr. Congregat. Episcop. & Regul. in Fanensi* 22. *Maii* 1609. apud Nicol. *in Flosculi. verb. Prædicator num.* 20. & apud Pignat. *t.* 4. *consul.* 206. *n.* 72.

8 Concionandum est Judæis semel in hebdomada, qui tenentur ad Concionem accedere. Gregorius XIII. Const. 92. incip. *Sancta Mater*.

9 Prædicationem in Ecclesia omnes possunt audire, Gentiles, Judæi, & Hæretici. Conc. Cartag. IV. *cap.* 48.

10 Prædicationis tempore interesse tenentur Episcopi non impediti, Clerici, & alii ejusdem Ecclesiæ. Conc. Mediolanens. 1. *part. tit. de*
11 *prædicatione Verbi Dei*; Unde potest Episcopus statuere, ne Canonici, & alii de Capitulo discedant ab Ecclesia tempore Concionis, & quod illi intersint quotidie sub pœna amissionis distributionum illius diei, in qua defuerint. *Sacra Congr. Episcop. in Comens.* 16. *Maii* 1580. *in Castellaneten.* 20. *Aug.* 1602. & *Sacr. Congr. Conc. in Nicien.* 18. *Novemb.* 1628.

Prædicationis tempore non potest in Ecclesia dici Missa. Conc. Coloniens. III. *tit. Censuræ cap.* 19. Concil. Mediolan. *part.* 1. *tit. de prædicat. Verbi Dei*. Prædicationis tempore prohibendi sunt populi stare otiosi in Foro, seu in Platea. Concil. Treviren. *cap.* 10. 12 13

Non est prædicandum de nocte, sed tempore præscripto ab Ordinariis. Concil. Mediolanens. 1. *p.* 1. *tit. de prædicatione verb. Dei*; Unde nulla Concio, neque Passionis Dominicæ debet fieri de nocte. *Sacr. Congreg. Episcop. & Regul. in Castrensi* 20. *Martii* 1629. apud Nicol. *in Flosc. verb. Prædicator num.* 17. & apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 206. *n.* 72. 14

Si Concio habeatur tempore Missæ, debet haberi statim post Evangelium, vel post *Credo*, si in dicta Missa tali die dicatur; Rubricæ enim vetant, ne habeatur post Oblationem; Quod si Celebrans ipse concionetur, deposita Casula, & Manipulo, sedet ad cornu Evangelii, vel ascendit Cathedram; Si quis tempore Missæ sit concionaturus coram Episcopo loci, circa initium Evangelii genuflexus petit ab illo Benedictionem per *Jube Domne benedicere*, osculata Episcopi manu, postmodum Cathedram ascendit, & de more concionatur. 15
Prædicator, si concionetur, dum est expositum SS. Sacramentum, stat nudo capite, ex Decreto *Sacræ Congregationis Rit.* 16. *Febr.* 1630. ibi: *Ne fiat Concio coram SS. Sacramento in Altari exposito capite tecto*, & habetur in Instructione edita de mandato Clementis XI. ab Eminentissimo Urbis Vicario *die* 20. *Jan.* 1705. pro observandis in Oratione 40. horarum cum expositione SS. Sacramenti *n.* 22. quæ refertur sub verb. *Eucharistia n.* 64. 16

Prædicare non possunt Laici cujuscumque sint Ordinis, & Professionis; textu expresso *in cap. Sicut* 14. *de Hæreticis*, ibi: *Cum igitur nonnulli Laici prædicare præsumant, & verendum nimis existat, ne vitia sub specie virtutum subintrent. Nos attendentes, quod Doctorum ordo est in Ecclesia Dei quasi præcipuus: mandamus, quatenus cum alios Dominus Apostolos dederit, alios Prophetas, alios vero Doctores, interdicas Laicis universis cujuscumque Ordinis censeantur, usurpare Officium prædicandi*, & concordat *cap. Cum ex injuncto* 12. *eod.* Concil. Carthaginens. IV. *cap.* 68. Concil. Treverens. II. *cap.* 2. 17
Immo Laici prædicantes subjacent Excommunicationi, & nisi quamcitius resipuerint, alia competenti pœna sunt plectendi; textu expresso *in cap. Excommunicamus* 13. *de Hæreticis*, 18

§. *Quia vero*, ibi: *Quia vero nonnulli sub specie pietatis virtutem ejus (juxta quod Apostolus ait) abnegantes auctoritatem sibi vindicant prædicandi, cum idem Apostolus dicat (quomodo prædicabunt, nisi mittantur?) omnes, qui prohibiti, vel non missi præter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel Catholico Episcopo loci susceptam, publice, vel privatim prædicationis Officium usurpare præsumpserint; Excommunicationis vinculo innodentur, & nisi quam citius resipuerint, alia competenti pœna plectantur*; & concordat Concil. Constantiens. *sess. ultim. in Constitutione Martini V. circa finem*, & sic expresse decrevit *Sacra Congregat. Conc. die* 23. *Jun.* 1580. apud Fagnan. *in cap. Respons.* 43. *de sentent. Excommun. n.* 19.

19 Et a fortiori prædicare nequeunt Mulieres, *lib.* 3. *Constitut. Apostolor. cap.* 6. ibi: *Igitur mulieribus, ut in Ecclesia doceant, non concedimus, sed tantum ut precationes faciant, & audiant Doctores: Noster enim Magister, ac Dominus Jesus Christus, cum nos duodecim ad docendum populum, & gentes misit, nusquam mulieres ad prædicandum misit, tametsi non deerant. Erant enim nobiscum Mater Domini, & sorores ejus præterea .... Sane quidem si necesse fuisset, ut mulieres docerent, ipse primus iis quoque mulieribus, quæ nobiscum erant, populum erudire præcepisset. Si enim vir caput mulieris est, non est æquum reliquum corpus capiti præesse*; & concordant *cap. Mulier* 29. *dist.* 23. Concil. Carthaginens. IV. *cap.* 68. Concil. Constantiens. *sess. ult. in Constitutione Martini V. circa finem*.

20 Potest tamen prædicationis munus ab Episcopo committi etiam Clerico, qui non sit in Sacris Ordinibus constitutus. *Sac. Congr. Conc. die* 23. *Jun.* 1580. apud Fagnan. *in cap. Responso* 43. *de sentent. Excomm. num.* 19. Apud Barbos. *in Summa Apostol. dec. verb. Prædicator n.* 6. *& de Offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 76. *num.* 45. *& ad Conc. Trid. sess.* 5. *de reform. cap.* 2. *n.* 4. Possevin. *de Offic. Curati cap.* 3. *num.* 14.

21 Regulariter vero facultas prædicandi non conceditur, nisi Sacerdotibus, vel saltem constitutis in Ordine Diaconatus; Unde *Sac. Congr. in una Caputaquen.* 14. *Decembris* 1696. cuidam Clerico Andreæ Sanson. ætatis annorum viginti unius licentiato in Philosophia, & Theologia prædicare volenti tempore Quadragesimæ in uno ex locis dictæ Diœcesis, & contra Episcopum ei talem licentiam denegantem ad dictam Sacram Congregationem pro facultate recurrenti respondit *Relata*. Et quod talis facultas non sit concedenda, nisi saltem constitutis in Ordine Diaconatus, fuit expresse ordinatum in Edicto de mandato Clementis XI. publicato, *die* 20. *Januar.* 1705. ibi: *Quello poi dovrà sermoneggiare, sarà almeno constituito nell' Ordine Diaconale*.

Episcopus potest prædicare in quacumque Ecclesia, etiam Regulari, suæ Diœcesis, nec ab ullo potest impediri, & prohiberi. *Sacr. Congreg. Episcopor. & Regular. die* 17. *Januar.* 1584. apud Barbosa *in Summa Apostolic. dec. verb. Prædicare num.* 1. *& ad Concil. Trident. sess.* 24. *de reformat. cap.* 4. *num.* 3. apud Lezan. *in Summ. qq. Regular. tom.* 3. *verb. Concionari num.* 13. & apud Nicol. *in Floscul. Verb. Prædicator num.* 14. Non potest tamen prædicare extra suam Diœcesim sine licentia Ordinarii loci. *Sacra Congreg. Episcop. & Regular. in Theatina* 12. *Decembr.* 1614. apud Nicol. *loc. cit.* 22 23

Episcopo prædicanti per se ipsum in sua Ecclesia, cum ex proprio munere ad id teneatur, minime licet etiam ex prætextu paupertatis prætendere sibi præstari eleemosynam solitam dari Prædicatoribus electis ab Universitate. *Sacr. Congr. Episcop. & Regul. in Vestana* 20. *Martii* 1621. apud Sellium *in Selectis Canon. cap.* 23. *n.* 18. & Barb. *ad Conc. Trid. cit. sess.* 24. *cap.* 5. *n.* 4. & Gavant. *in Manual. Episcop. verb. Concio Sacra n.* 2. 24

Quando ipsemet Episcopus prædicat, silere debent alii Concionatores, illisque poterit præcipere, ut eo tempore a prædicatione se abstineant. Sic de mandato Urbani VIII. statuit *Sacra Cong. Conc. in Bituntina* 2. *Maii* 1629. Vide verb. *Parochus art.* 3. *n.* 74. 25

Possunt tamen Parochi per se ipsos inter Missarum solemnia sermonem habere, etiam quando Episcopus ipse prædicat. Sic censuit *eadem Sacr. Cong. Conc. in Terrulen.* 11. *Junii* 1631. ubi subdit, id non intelligi respectu Parochorum in sua Ecclesia Parochiali. Ita apud Barbos. *de Offic. & potest. Parochi part.* 1. *c.* 14. *num.* 3. 26

Parochi, si per se velint munus prædicationis obire, non debent impediri. *Sacra Congreg. Conc. ad cap.* 2. *sess.* 5. *de ref.* in hæc verba: *Si Curatores animarum per se velint munus prædicationis obire, non debent impediri*. Sic refert Barbosa *loc. cit. n.* 5. 27

Immo tempore Quadragesimæ possunt de mane in suis Ecclesiis prædicare, non obstante consuetudine, quod in sola Matrice, vel alia Ecclesia concionetur. *Sacr. Congreg. Conc. in Florentina Juris prædicandi* 26. *Januarii* 1697. apud 28

apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 10. *formul.* 19. *num.* 4.

29 Parocho per se ipsum concionanti in sua Ecclesia, cum ex proprio munere ad id teneatur, minime licet prætextu cujuscumque paupertatis prætendere sibi præstari eleemosynam solitam dari Prædicatoribus ab Universitate electis. Vide verb. *Parochus art.* 2. *n.* 77.

30 Parochi prohibentur in suis Ecclesiis admittere Concionatores ab Ordinario non approbatos, etiamsi prædicare vellet aliquis Episcopus. Vid. d. verb. *Parochus art.* 2. *n.* 78.

31 Possunt tamen Parochi dare licentiam alicui viro docto, & noto, etiam Regulari, ut bis, vel ter concionetur in suis Ecclesiis sine Episcopi approbatione. Vid. d. verb. *Parochus art.* 2. *n.* 79.

32 Et a fortiori possunt, immo debent Parochi concedere approbatis ab Ordinario licentiam prædicandi in suis Parochiis. Vide d. verb. *Parochus art.* 2. *n.* 80.

33 Approbare Prædicatores spectat ad Episcopum, licet electio spectaret ad alios. *Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Aquensi* 8. *Aprilis* 1603. apud Nicol. *in Flosculis verb. Prædica-*
34 *tor n.* 15. Unde Prælatus exemptus inferior Episcopo, qui non habet Territorium separatum cum vera qualitate *Nullius*, non dat licentiam, neque Benedictionem Prædicatoribus, qui prædicare debent in locis suæ Jurisdictionis, sed ista facultas spectat ad Episcopum, in cujus Diœcesi locus exemptus existit. *Sacra Congreg. Conc.* 21. *Novemb.* 1596. Pign. 10. *consult.* 151. *n.* 16. & 17. Card. Petra *t.* 4. *Commentar. ad Const.* 4. *Calisti III. sect.* 2. *num.* 57. & *seq.* ubi adducit plures *Sacr. Congr. Conc.* & Rotæ decisiones.

35 Hinc ad Episcopum spectat dare Benedictionem Concionatori, qui prædicare debet in Ecclesia Conventuali Ordinis Militaris S. Stephani, ut declaravit *Sacr. Congr. Conc. in Pisana Jurisdictionis* 21. *Februarii* 1688. *in responsione*
36 *ad* 18. Item ad Episcopum Diœcesanum spectat dare licentiam, & Benedictionem Prædicatoribus, qui debent prædicare in Ecclesiis Prioratuum Religionis Hierosolymitanæ non habentium Territorium separatum cum Jurisdictione quasi Episcopali, & vera qualitate *Nullius*. Sic *Sac. Cong. Conc. in Vulturariensi* apud Card. Petram *loc. cit. num.* 58. ubi refert totum Decretum, & etiam plures decisiones Sacræ Rotæ Romanæ.

37 Ordinarius debet eligere Prædicatores, nisi in contrarium sit consuetudo ab immemorabili tempore. *Sac. Cong. Conc.* apud Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Prædicatio* §. 7. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 76. *num.* 5. & *in Summ. Apostolic. decision. verb. Prædicator n.* 12. & *supra Concil. Trid. sess.* 5. *cap.* 2. *n.* 5. Electio tamen, & deputatio Prædicatoris in sua Cathedrali spectat ad solum Episcopum, nulla habita ratione consuetudinis etiam immemorabilis, quæ competeret Capitulo, seu Episcopo cum Capitulo, vel de consilio Capituli. *Sac. Cong. Conc. in Abulens.* 3. *Augusti* 1586. apud Barbosa *in Summa Apostolic. dec. verb. Prædicator n.* 11. & *supra Concil. loc. cit. num.* 6. & *seq.* & *cit. allegat.* 76. *n.* 6. & Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 206. *num.* 41. 38

Unde Capitulum in electione Prædicatoris pro Ecclesia Cathedrali nihil potest. Sic *Sac. Congreg. Conc.* apud Barbosa *in Summa loc. cit. num.* 8. & *supra Conc. loc. cit. num.* 8. & *cit. alleg.* 76. *num.* 7. Addenda sunt sequentia resoluta dubia a Sacra Congregatione Concilii die 5. Septembris 1703. in Urgellen. juris concionandi, videlicet. 39

Primo: an Concionator deputatus ab Episcopo ad prædicandum in Cathedrali, aliisque Ecclesiis in ejus ambitu existentibus, teneatur exhibere Litteras Patentales Capitulo in casu &c.

Secundo: an liceat Capitulo, seu ejus Decano retinere clavem pulpiti ejusdem Ecclesiæ Cathedralis?

Tertio: An Episcopus procedere possit per censuras in casu, quo Decanus, & Canonici se opponant in casu &c. non obstante quod Capitulum se tueretur observantia sibi favorabili, ac prætensione ordinariæ jurisdictionis super Ecclesia Cathedrali, ejusque ambitu?

Sacra Congregat. die qua supra respondit: Quoad primum, & secundum, Negative. Ad tertium, Affirmative, & amplius in omnibus. Sic apud Scarfanton. *part.* 3. *addit.* 18. *n.* 11. per tot. ubi multa alia adducit ad rem.

Si Civitas, seu Universitas sit in possessione nominandi, & præsentandi Prædicatorem pro Cathedrali cum onere solvendi eleemosynam, debet manuteneri in tali possessione: At si Episcopus vellet Jus nominandi sibi vindicare (prout vere potest), non posset eamdem ad solutionem cogere, sed teneretur de proprio expensas, & eleemosynam subministrare. Sic pluries respondit *Sac. Congreg. Conc.* apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 206. *num.* 41. & apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 11. *formul.* 7. *n.* 14. & signanter 11. *Junii* 1596. Decreto tenoris sequentis: *Sacr. Congr. Conc. censuit, esse in electione Episcopi, vel deputare in sua Cathedrali* 40

Prædicatorem, etiam quod populus illum ab immemorabili tempore eligere consuevisset; Vel prædictam nominationem ipsi populo relinquere, ita ut si Episcopus Prædicatorem eligat, populum ad eleemosynas Prædicatori erogandas non compellet. Verum si populum prædicta facultate eligendi Prædicatorem uti permiserit, tunc populum ad solitas eleemosynas præstandas cogere poterit; & in Urbinaten. 7. Junii 1698. *in Æsina* 30. *Septembr.* 1702. *in Neocastren.* 6. *Octobr.* 1703. apud Monacell. *part.* 2. *tit.* 3. *formul.* 8. *n.* 3. & sic pluries respondit etiam *Sac. Congr. Episcop.* apud Pignatell. *loc. cit.* & Monacell. *par.* 1. *loc. cit. n.* 14.

41 Nec in tali casu Pensionarii Mensæ Episcopalis contribuere tenentur ad dictam eleemosynæ taxam, seu Prædicatoris manutentionis expensas. *Sac. Cong. Conc. in Nullius* 29. *Maii* 1649. in qua sic habetur: *Sacra Congregatio Concilii censuit, Pensionarios Mensæ Episcopalis non teneri contribuere pro rata expensis, quas Episcopus annuatim solvit ex fructibus Mensæ Prædicatori in Cathedrali concionanti, lib.* 18. *Decret. pag.* 624.

42 Et dato, quod Episcopus ab exercitio Jurisdictionis pro aliquo tempore suspendatur, & detur ei Vicarius Apostolicus, adhuc retinet Jus talis electionis, quia si ipse solvit, debet Prædicatorem in Cathedrali eligere, & non Vicarius Apostolicus, ut respondit *Sac. Congr. Episcop. in Sorana* 13. *Febr.* 1699.

43 Consuetudo immemorabilis nominandi, vel præsentandi Prædicatorem Episcopo pro Ecclesiis inferioribus non est sublata, ut decisum fuisse refert Barbosa *supra Concil. cit. sess.* 5. *cap.* 2. *n.* 16. & Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 206. *n.* 26. Unde si Communitas, vel Dominus loci temporalis nominat Prædicatorem, & solvit eleemosynam, consuetudo hujusmodi servanda est. *S. C. Episcop. in Aprutina, seu Theramen.* 7. *Februar.* 1615. *S. C. Conc. in Aquilan.* 2. *Junii* 1696.

44 Item si Episcopus consueverit eligere, & Communitas solvere, talis consuetudo servanda est; absque eo quod Universitas, seu Communitas possit prætendere nominationem. *Sac. Cong. Conc. in Ostunen.* 15. *Novembr.* 1692. & *in Bovinen.* 20. *Jun.* 1693.

45 Si autem Communitas, seu Universitas, vel Dominus loci temporalis nominat, & non solvit eleemosynam, tunc nisi consuetudo esset immemorabilis, & probata, posset, & deberet Episcopus hoc Jus impugnare, & sibi vindicare deputando Prædicatorem pro libito; In hoc enim casu nulla concurrit æquitas, neque adest correspectivitas nominationis ad eleemosynam, ut docent Card. de Luca *adnotat. ad Concil. discurs.* 3. *num.* 6. Monacell. *part.* 1. *tit.* 11. *formul.* 7. *num.* 13.

Communitas dare debet Prædicatoribus mercedem dari solitam, nec potest ipsam imminuere, & reducere ad certam parvam quantitatem. *Sac. Cong. Conc. in Viterbien. Civitatis Vetulæ de mense Septembr.* 1620. apud Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Prædicator, n.* 13. & pluries *Sac. Cong. Episcop. & Regul.* apud Nicol. *in Flosculo verb. Prædicator, n.* 21. & nuper *in Tyburtina contra Universitatem Terræ Poli* 4. *Julii* 1693. *referente Eminent. Card. de Judice*, & recurrente P. Bucciarello Monacho Silvestrino. Vide verb. *Alimenta a numer.* 114. *ad* 116. ubi de alimentis Prædicatori debitis. 46

Episcopus prætendens Communitatem teneri præstare eleemosynam pro Prædicatore Cathedralis, tenetur ipse probare consuetudinem immemorabilem. *Sac. Congr. Conc. in Sutrina* 10. *Martii* 1618. & 10. *Julii* 1627. apud Barbosa *in Summa Apostol. dec. verb. Prædicator, n.* 10. & apud Sellium *in Selectis Canonic. cap.* 8. *num.* 11. 47

Habentes Jus nominandi Prædicatorem Quadragesimalem debent illum nominare, & præsentare Episcopo in termino a Synodo Diœcesana præscripto, vel ante Festum Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, vel duobus mensibus ante Quadragesimam, alias nominatio devolvitur ad Episcopum. *S. C. Conc. in Narnien.* 24. *Februar.* 1625. *lib. posit. fol.* 383. & 446. & *in Theanen.* 14. *April.* 1685. apud Monacell. *part.* 4. *ad supplement. ad* 2. *tom. n.* 110. Vel ut habet idem Monacell. *part.* 1. *tit.* 1. *formul.* 7. *n.* 1. debent præsentare Episcopo intra mensem Novemb. Quadragesimæ præcedentem; & si præsentatus fuerit rejectus, alium per totum mensem Dec. nominare, & præsentare, alias pro illa vice jus amitterent, & ad Episcopum devolveretur, & solitam eleemosynam adhuc cogerentur solvere, ut pluries decrevit *Sac. Congr. Episcop. & Regul.* apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 206. *n.* 54. & Nicol. *in Flosculis verb. Prædicator num.* 1. & signanter *in Rossanen.* 10. *Decembr.* 1591. *in Marsicensi* 13. *April.* 1612. *in Milevitana* 22. *Jun.* 1612. *Cassanen.* 11. *Jun.* 1627. & nuper teste ipso Monacell. *cit. num.* 1. declaravit *S. Cong. Concil. in Trojana* 14. *Augusti* 1700. & novissime *ead. Sac. Congr. Conc. in Theanen.* 1728. *ad* 2. *dub.* respondit, quod Communitas tenetur exhibere Episcopo nominationem Prædicatoris per duos 48

duos menses ante initium Quadragesimæ. Sic apud Thesaur. Resol. Sacr. Congregat. Concil. tom. 4.

49 Si tamen nominatio, & præsentatio Prædicatoris fiat re integra, paulo post terminum elapsum, admitti debet, saltem ex gratia. *Eadem Sac. Congr. Episcop. in Nucerina 29. Januar.* 1627. apud Pignatell. *l. c. n.* 54.

50 Item quando habentes Jus nominandi nominaverunt, & præsentaverunt in tempore, si nominatus, & electus postea non vult, vel non potest illuc ire, non idcirco debent privari Jure suo sine culpa; *Eadem Sac. Congreg. Episcop. in Narniensi* 24. *Februar.* 1612. apud Pignatell. *loc. c. num.* 54. & Nicol. *loc. c. n.* 3. *& ead. Sacr. Congreg. in Ariminen.* 8. *Februar.* 1686. apud Monacell. *part.* 2. *tit.* 12. *formul.* 8. *num.* 4.

51 Nisi acciderit in ultimis diebus ante Quadragesimam, quia tunc providebit Episcopus: Nec Universitates habentes dictum Jus recusare poterunt Prædicatorem, vel ei eleemosynam solitam denegare. *Eadem Sacr. Congreg. Episcop. in Montis Falisci* 18. *Septembr.* 1648. apud Pignatell. & Nicol. *l. c.*

52 Universitates, seu alii habentes Jus nominandi Prædicatorem, non possunt in suis Patentibus Litteris uti verbis: *Eligimus, & deputamus, ac electum, & deputatum declaramus*, sed debent ubi verbis: *Nominamus, & præsentamus*, uti pluries declaravit *Sac. Cong. Episcop. & Regul.* apud Pignatell. *loc. c. num.* 54. *& sequent.* & signanter in *Cæsenatensi die* 17. *Septemb.* 1655. & nuper *Sacr. Congr. Concil. in Sutrina* 8. *Maii* 1686. *& in Urbinaten.* 7. *Jun.* 1698. *&* 10. *Januar.* 1699. apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 11. *form.* 6. *n.* 3.

53 Ubi *sub num.* 4. subjungit, quod hæc Regula etiam procedit, quamvis nominatio Prædicatoris ad Generalem alicujus Religionis pertineret, quotiescumque, non pro Religione, sed pro commoditate Universitatis, quæ eleemosynam solvat, in Ecclesia Regulari Concio habenda sit, prout censuit *Sac. Cong. Episcop. & Reg. in Alatrina* 3. *Jul.* 1693. *proponente Eminentissimo Card. de Judice.*

54 Prædicator destinatus ab Episcopo defuncto, vel electus a Rectoribus antiquis, prædicare debet, nec Successores possunt alium eligere. *Sacra Cong. Episcop. in Acheruntina* 2. *April.* 1601. *&* 17. *Februar.* 1645. & antea in *Mazariensi* 15. *Decemb.* 1687. apud Pignat. *loc. c. n.* 57. & apud Nicol. *l. c. n.* 4.

55 Turnus, seu Circulus Concionum, ubi est in usu, debet observari. *Sac. Cong. Episcop. in Sutrina* 4. *Februar.* 1611. *& in Senogalliensi* 3. *Novemb.* 1612. *apud* Pignatell. *loc. c. num.* 56. & apud Nicol. *loc. c. num.* 7. Licet alternativa esset inter Universitatem, & Regulares; *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in una Augustinianorum* 22. *Jul.* 1646. apud Pignatell. *loc. c. n.* 56. At ubi non est in usu, non debet introduci. *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Firmana* 24. *Januar.* 1617. apud Pignatell. *l. c. n.* 56. & Nicol. *l. c. n.* 7.

56

57

58 Quando partes non sunt concordes, seu vertitur lis inter Episcopum, & Communitatem, Sacra Congregatio solet eligere Prædicatorem, vel præcipere, ut jam electus prosequatur sine præjudicio partium; Ita sæpe *Sacr. Cong. Episcop. & Regul.* & signanter *in Dertonensi* 10. *Novemb.* 1645. *& in Montis Falisci* 5. *Mart.* 1648. & alibi frequenter apud Pignatell. *l. c. n.* 57. In quo casu tenetur Communitas, seu Universitas eleemosynam erogare. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in una Civitatis Plebis* 24. *Februar.* 1617. apud Pignatell. *loc. c. num.* 57. & Nicol. *l. c. n.* 6.

59

60 Casu, quo Parochus velit per se ipsum prædicare, debet id intimare, & notificare iis, qui jus nominandi Prædicatorem habent, ante tempus præfixum ad faciendam nominationem; alias habentes tale jus possent juxta consuetum libere nominare, & eorum nominatio, & præsentatio valeret, essetque executioni demandanda. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Senogal. inter Parochum Matthæum Fabri, & Universitatem Montis Novi* 16. *Mart.* 1690.

61 Ubi adest consuetudo, quod non prædicetur nisi in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice, Episcopus potest prohibere, ne prædicetur in aliis Ecclesiis, etiam Regularium. *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Dertonen.* 10. *Februar. & in Asten.* 6. *Septemb.* 1604. apud Monacell. *part.* 2. *tit.* 13. *formul.* 8. *n.* 5. Excipiuntur tamen Ecclesiæ Parochiales, in quibus prædicatio Verbi Dei prohiberi non potest, si Parochus per se ipsum hoc munus adimpleat, cum ad id Parochus teneatur ex suo Officio. Vide *supra num.* 26. 27. 28.

63 Episcopus prohibere potest Regularibus, ne aliquo die concionentur, ut totus populus conveniat ad Cathedralem. *Sacr. Congregat. Conc.* apud Barbosa in *Summa Apostolic. decis. verb. Prædicator numer.* 19. & Lezanam in *Summa quæst. Reg. verb. Concionari num.* 13. & Gavant. in *Manual. Episcop. verb. Concio Sacra num.* 51.

64 Absque licentia Episcopi Prædicatores non possunt tempore Quadragesimæ, & Adventus, aliis-

aliisque temporibus commendare in pulpito pauperes, & miserabiles personas. *Sac. Cong. Episcop. & Reg. in Placentina 20. Jul. 1619.* apud Barbosa *loc. c. num. 17.*

65 Prædicatores etiam Regulares tenentur emittere Professionem Fidei, si ab Episcopo exigatur. Vide verb. *Fidei professio n. 4. & 22.*

66 Episcopus examinare potest Prædicatores etiam Regulares prædicare volentes in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt. *Sac. Congreg. Conc. in Ugentin. 22. Januar. 1628.* Clemens X. Constit. incip. *Superna*, ibi: *Posse autem Episcopum licentiam concessarum Regularibus in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare volentibus, illos, quamvis ab Universitatibus, aut Magistratibus Laicis nominatos, etiamsi Episcopi antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absque examine concedere consueverint, quo ad Doctrinam examinare; si ita ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit.*

67 Et Episcopus licentiam prædicandi semel iisdem Regularibus concessam ob rationabiles causas, licet occultas, Prædicationem tamen concernentes, suspendere potest. Sic præcise Clemens X. in d. Constit. *Superna*, ibi: *Et licentiam prædicandi semel iisdem concessam ob rationabiles causas, licet occultas, Prædicationem tamen concernentes, suspendere.*

68 Non potest tamen Episcopus generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent. Sic expresse Clem. X. in d. Const. *Superna*, ibi: *Non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.*

69 Prædicatores Regulares non possunt prædicare, ne quidem in Ecclesiis sui Ordinis, nisi prius a suis Superioribus Regularibus fuerint examinati, & approbati, & ab eis licentiam obtinuerint. Sic expresse Concil. Trid. *sess. 5. de reform. c. 2.* ibi: *Regulares vero cujuscumque Ordinis, nisi a suis superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non possint.*

70 Insuper Prædicatores Regulares, ut prædicent etiam in Ecclesiis sui Ordinis, debent prius petere Benedictionem ab Ordinario: Sic expresse Concil. Trid. *loc. c.* ibi: *Cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis Benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant.* Idem statuit Gregorius XV. Constit. incip. *Inscrutabili*, & Clemens X. Constit. incip. *Superna*, ibi: *Regulares, qui in Ecclesiis sui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo Diœcesano Benedictionem petere.*

71 Sufficit autem, ut Regulares in Ecclesiis sui Ordinis prædicare possint, quod Benedictionem ab Ordinario petierint, quamvis illam non obtinuerint. Sic expresse Clemens X. in d. Const. *Superna*, ibi: *Prædicare tamen posse, quamvis illam non obtinuerint.*

72 Dummodo tamen Episcopus expresse non contradixerit, quia si Episcopus nedum non concesserit Benedictionem, sed etiam contradixerit, tunc Regulares nequeunt prædicare nequidem in Ecclesiis sui Ordinis: Sic expresse Clemens X. in d. Const. *Superna*, ibi: *Quod si Episcopus Benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare, eosque contravenientes ab illo tamquam Sedis Apostolicæ Delegato Censuris, aliisque pœnis Ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. rec. Gregorii XV. prædecessoris Nostri incip. Inscrutabili Dei providentia, coerceri, & puniri posse; Episcopum tamen absque justa, & rationabili causa contradicere non debere.* Et videtur sic prius statuisse Concilium Tridentinum *sess. 24. de reformat. cap. 4.* ibi: *Nullus autem Sæcularis, sive Regularis etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo, prædicare præsumat*: & sic declaravit *Sacra Cong. Conc. in una Forolivien. 4. Feb. 1647. ad cap. 4. sess. 24. de reform.* apud Pign. *tom. 1. consult. 325.* ubi reprobat Peyrinum, Dianam, Mirandam, Villalobum & alios, quos minus recte dicit sequutum esse Barbos. *de pot. Episcop. part. 3. alleg. 76. num. 20.* Vide ipsum Barb. *ibi*, & *supra Conc. cit. sess. 24. c. 4. de ref. n. 23.* ubi ad id affert Litteras Urbani VIII. in forma Brevis directas Em. Card. de Sandoval Episcopo Giennensi sub dat. 30. *Jan. 1629.*

73 Nec Episcopus tenetur significare Regularibus causam, ob quam contradicat eis, ne prædicent: Sic decrevisse Sacram Congreg. Concilii refert cum aliis Barb. *sup. Concil. cit. sess. 24. cap. 4. num. 22.* & Pignat. *tom. 4. consult. 206. num. 68.* Et videtur esse juxta mentem dictæ Constitutionis *Superna*, in qua, §. 5. statuitur, Episcopum non teneri significari Regularibus causam, ob quam Confessarios a se simpliciter approbatos ad Confessiones Sæcularium, ab iisdem audiendis suspendat, ibi: *Nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ dumtaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit.* Sic cum aliis Anton. *de regimine Ecclesiæ lib. 7. cap. 13. sub numer. 9.* Matthæucci *Officialis Curiæ c. 12. n. 5.* & alii.

Præ-

74 Prædicatores Regulares tenentur petere Benedictionem ab Ordinario, etiam quando in quibuslvis Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum Monialium sibi subjectarum, licet clausis januis, & nullus sæcularis ibi intersit, habere voluerint. Sic expresse Clemens X. in d. Constit. incip. *Superna*, ibi: *Et hujusmodi Benedictionem teneri etiam Regulares petere, si in quibuscumque Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorum Sanctimonialium eorum Jurisdictioni subjectarum, licet clausis januis, & nullus sæcularis ibi intersit, habere voluerint.*

75 Hinc non possunt Regulares in propriis Oratoriis, vel in propriis Ecclesiis, nequidem unum sermonem in eorum Festis, etiam extra tempus Adventus, & Quadragesimæ, habere coram populo sine Benedictione Ordinarii, ut colligitur ex citatis verbis d. Constitutionis *Superna*, & expresse jam declaraverat *Sacr. Congregat. Conc. in Vercellensi die* 21. *Mart.* 1643. *ex Tridentin. cap.* 2. *sess.* 25. & *cap.* 4. *sess.* 24. *de reform.* apud Pignatell. *tom.* 1. *con-*
76 *sult.* 266. Item Regulares, qui occasione recitandi Rosarium in suis Ecclesiis exponunt Sacra Mysteria, & faciunt pias exhortationes, tenentur petere Benedictionem ab Ordinario loci. Sic declaravit *Sacr. Congr. Conc. in una N. die* 14. *Aug.* 1643. apud Pignatell. *tom.* 1. *concl.* 1. *consf.* 407.

77 Tempore Quadragesimæ, Adventus, & hujusmodi longi temporis continuate prædicandi non est necesse, quod Prædicatores Regulares singulis diebus pro singulis Concionibus petant ab Ordinario Benedictionem, sed sufficit, quod illam petant, & obtineant in principio, ut aperte colligitur ex Conc. Tridentino *cit. sess.* 4. *de reform. cap.* 2. ibi: *Antequam prædicare incipiant;* Et pro certo tenet Matthæucc. *Official. Cur. cap.* 12. *n.* 5. & alii.

78 Regulares ad prædicandum in Ecclesiis non suorum Ordinum, nedum indigent Benedictione, sed etiam licentia Episcopi, ultra licentiam suorum Superiorum. Sic expresse Concil. Trid. *sess.* 5. *cap.* 2. ibi: *In Ecclesiis vero, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Quod confirmavit Gregorius XV. cit. Const. incip.
79 *Inscrutabili.* Unde nota, quod Episcopi gratis concedere debent licentiam prædicandi, ibi: *Ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Quod & expresse mandatur in *Taxa Innocentiana*, §. *Si dichiara*, ibi: *Si dichiara anche illecito ogni emolumento diretto, e indiretto, e per conseguenza se ne proibisce al Vescovo, o Prelato, Vicario, e Cancelliere, ed ogni altro Ministro, e Famigliare ogni esazione sotto qualsivoglia pretesto anche di mancia, e donativo, nell' infrascritte cose, cioè per la licenza, o Patente di predicare così nella Quaresima, o nell' Avvento, come in tutti li altri tempi, ed in qualsivoglia luogo.* Vide verb. *Taxa*.

In locis Diœcesis distantibus, & difficilis 80
itineris debet Episcopus aliquem deputare, qui det approbationem, & Benedictionem. *Sacr. Congr. Episcop. & Regul.* 20. *Septembr.* 1583. & *Sacr. Congregat.* 10. *Maii* 1635. quæ scripsit Litteras hortatorias ad Episcopos, qui peramplas habent Diœceses, ut Regularibus longe distantibus Benedictionem, vel licentiam prædicandi concedant per Litteras Patentes, vel per suos Vicarios Foraneos, apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 206. *num.* 67.

Regulares prædicare volentes in Ecclesiis 81
suorum Ordinum non spectat ad Ordinarium eos examinare, seu ad eorum Superiores, *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Salernitana* 19. *Decemb.* 1610. Secus autem si Prædicator sit Cle- 82
ricus sæcularis, etiam electus a Regularibus, vel si Regularis prædicare velit in Ecclesiis aliorum Ordinum, etiam ab ipsis Regularibus electus. *Sacr. Cong. Episcop. & Regul. in Cajetana* 15. *Decemb.* 1607. apud Pignatell. *cit. consult.* 206. *n.* 66.

Regulares nequidem in propriis Ecclesiis pos- 83
sunt tempore Quadragesimæ, & Adventus, aliisque temporibus in Pulpito pauperes, & miserabiles personas absque licentia Episcopi commendare. *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Placentina* 20. *Jul.* 1619. Possunt tamen 84
commendare propria Monasteria. *Sacr. Congr. Episc. & Reg.* 8. *Maii* 1602. Ac etiam possunt, 85
dum prædicant in suis Ecclesiis, recipere, ac distribuere eleemosynas arbitrio suo, & commendare quemcumque locum pium ex iis, quæ Episcopus edixerit; at extra suas Ecclesias prout Episcopus voluerit. Ad commendandum vero familias, seu personas particulares indistincte necessaria est licentia Episcopi. *Sac. Cong. Conc. in Paduana* 27. *Nov.* 1626. Sic expresse apud Pignatell. *consult.* 206. *n.* 69.

Ad prædicandum Monialibus mitti potest 86
quilibet Regularis, modo non alloquatur seorsim aliquam ex ipsis. *Sac. Cong. Episc. & Regular. in Montisfalisci* 25. *Mart.* 1591. & *in Hieracensi* 2. *Mart.* 1592. Etiam pro sermonibus 87
spi-

spiritualibus ad crates. *Ead. Sac. Cong. Episc. & Regul. in Interamnensi* 8. *Jun.* 1563. *& in*
88 *Taracinensi* 5. *Mart.* 1608. Vel ad conferendum cum Monialibus sermonem de rebus spiritualibus, sive ad crates, sive ad collocutorium. *Ead. Sacr. Congregat. Episcop. & Regul.* 2. *Jun. &* 14. *Novemb.* 1601. apud Pignatell. *loc. c. n.* 71.

89 Regulares vero missi ad crates Monialium pro munere prædicationis obeundo peccant mortaliter, & incurrunt Censuras, & pœnas, si sine expressa licentia ad colloquendum immediate post Concionem cum aliquibus, seu cum una tantum, omnibus aliis audientibus, immisceant sermones cum quæstionibus, vel dubiis spiritualibus, aut materiis ipsius Concionis. *Sac. Cong. Conc. die* 21. *Maii* 1678. Vide verb. *Moniales art.* 4. *n.* 20. *&* 21.

90 Prædicatores Regulares non acquirunt stipendium sibi, sed immediate Monasterio. Donat. *prax. rerum Reg. p.* 2. *tr.* 11. *qu.* 3. Matthæucci *Offic. Curiæ c.* 12. & Communis aliorum. Quidquid enim acquirit Monachus, acquirit Monasterio; *c. Statutum* 1. *caus.* 18. *qu.* 1. *c. Abbates* 17. *caus.* 18. *q.* 2. *Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *q.* 3. *c. In præsentia* 8. *de probationibus*, *c. Cum ad Monaster.* 6. *de statu Monach. c. Dixit in* 6. *de verbor. significatione*, §. *Ne alium*, cum similibus, Fagn. *lib.* 3. *Decret. in cap. Monachi* 2. *de statu Monachor. num.* 11. & alii passim. Et expresse Concil. Trid. *sess.* 15. *de Regularibus*, *& Monialibus c.* 2. ibi: *Nemini igitur Regularium, tam virorum, quam mulierum liceat bona immobilia, vel mobilia cujuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere, sed statim ea Superiori tradantur, & Conventui incorporentur*. Et expressius decr. Clement. VIII. pro reformatione Regul. incip. *Nullus omnino*, §. 3. Vide verb. *Legatum a num.* 88. *ad num.* 94. *& verb. Monialis art.* 2. *a num.* 64. *usque in finem*.

91 Die 7. Octobris 1649. Sacra Congregatio S. Officii mandavit, ut Superioribus Religionum notificetur, quod Prædicatoribus significent, ut caveant ab allegatione Doctorum, & Auctorum modernorum, præsertim viventium, apud Nicol. in *Flosculis verb. Prædicator num.* 28.

92 Prædicatores non possunt publicare Indulgentias non publicatas per Ordinarios Locorum. Conc. Trident. *sess.* 21. *cap.* 9.

93 Protonotarii extra numerum possunt concionari cum amiculo brevi, passim Mantelletta, & Carbasina Præsulari, vulgo Rocchetto. Sic probat Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 22. adducens ad id Decretum *Sac. Congreg. Rit. in una Mazariensi die* 28. *Septembris* 1630.

Prædicatores debent salutare prius Capitulum, quam Magistratum; In causa enim Capuana fuerunt proposita, & resoluta sequentia dubia: 94

I. An Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ debeatur præcedentia super Magistratum Sæcularem ejusdem Civitatis in omnibus functionibus Ecclesiasticis?

II. An Concionator debeat salutare prius Capitulum, vel Magistratum?

III. An absente Archiepiscopo Magistratus debeat salutari cum titulo Illustrissimi, & Capitulum cum titulo Reverendissimi?

Sacra Congregatio Rit. 23. Januarii 1700. respondit.

Ad I. Deberi.

Ad II. Affirmative.

Ad III. Negative in casu proposito.

Et jam in alia Vercellensi 2. August. 1691. declaraverat, quod Concionator debet prius salutare Canonicos, quam Gubernatorem Civitatis. Sic apud Mon. *p.* 4. *supplem. ad* 1. *tom. n.* 19. 20. *&* 21. Et in eadem Vercellensi.... Cum *sub die* 11. *Aug.* 1691. Sacrorum Rituum Congregat. ad instantiam Canonicorum Cathedralis Vercellen. declaraverit, a Concionatore salutandos esse prius Canonicos dictæ Cathedralis in apparatu Chorali, absente Episcopo, Capitulariter sedentes, & deinde Gubernatorem; modo exortum fuit dubium, An hoc procedere debeat, etiam præsente Episcopo? Et eadem Sac. Cong. respondit: *In decisis; etiam præsente Episcopo die* 24. *Januar.* 1693. Quæ Decreta videntur intelligenda, ubi Gubernator est Laicus; secus si Prælatus, prout esse solet in Provinciis, & Civitatibus statua Ecclesiastici; Sic Joann. Baptista Bassi *Tract. de Sodalitiis q.* 19. *sub n.* 15. 95

Prædicatores institui non debent, nisi sunt ætatis 30. annor. sintque graves, maturi, & docti. Concil. Ravennatens. II. *sub. Clemente V. cap.* 13. Concil. Senonens. *in Decret. morum cap.* 35. *Extravagant. de privileg. cap.* 35. *Inter cunctas*. 96

Prædicatores tenentur prædicare Sacram Scripturam receptam a S. Ecclesia, & a Doctoribus Ecclesiæ approbatis sub pœna Excommunicationis Papæ reservatæ. Conc. Coloniens. II. *part.* 6. *cap.* 20. Concil. Lateranens. V. *sess.* 11. *Constitut.* 1. 97

Prædicatores deviantes a communi sensu Patrum 98

trum in exponendis Sacris Scripturis sunt ab Ordinario corripiendi, & a Ministerio abjiciendi. Conc. Mog. IV. *cap.* 50.

99 Prædicatores prohibentur obloqui de Magistratu, vel de Episcopo coram populo. Clem. 1. *de privilegiis*. Concil. Mediolan. I. *tit. de prædicatione Verbi Dei*; Unde Prædicatores etiam Regulares obloquentes de ordinario in suis sermonibus, quos habent in Oratoriis, vel in propriis Ecclesiis, possunt ab eodem Ordinario puniri. *Sac. Cong. Concil. in Vercellen. die* 21. *Mart.* 1643. *ex cap.* 3. *sess.* 5. apud Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 268.

100 Prædicatores non possunt redarguere aliquem expresso nomine in actu prædicandi sub pœna Excommunicationis Papæ reservatæ. Concil. Lateranens. V. *sess.* 11. *Const.* 5.

101 Prædicatores prædicantes scandala, aut errores in qualibet Ecclesia, debent ab Episcopo removeri ab Officio prædicandi, etiamsi sint exempti, & contra ipsos potest procedere prout de jure. Concil. Trid. *sess.* 5. *de reformat. cap.* 2.

102 Prædicatores non debent proponere quæstiones difficiles populo rudi. Concil. Trid. *sess.* 24. *de ref. cap.* 4.

103 Prædicari non potest determinatum tempus futurorum; ut Antichristi, vel Judicii; neque vanæ revelationes de his, vel aliis, sub pœna Excommunicationis Papæ reservatæ. Concil. Lateranens. V. *sess.* 11. *Const.* 1.

104 Prædicari non possunt novæ inspirationes, vel revelationes, nisi a Papa, vel Loci Episcopo sint examinatæ, & approbatæ, sub pœna Excommunicationis Papæ reservatæ. Concil. Lateranense V. *cit. sess.* 11. *Const.* 1.

105 Prædicari non possunt dubia pro certis, neque apocrypha, neque comica, neque anilia, fabulæ, obscœnitates, aut quæ risum movent, sed quæ lacrymas. Concil. Trevirense II. *cap.* 4. Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de reformatione cap.* 4.

106 Prædicari non possunt miracula nova, nisi per Episcopum sint approbata. Conc. Senon. *in Decret. mor. c.* 4. Conc. Trid. *sess.* 25. *dec. de invoc. Sanctorum*.

107 Prædicari & imprimi non possunt sine Sedis licentia Apostolicæ miracula, gratiæ, Beneficia &c. quæ præsumuntur accepta a Deo ad intercessionem alicujus mortui cum opinione Sanctitatis, nisi fuerit Canonizatus, vel Beatificatus. Urban. VIII. Constitut. 37. incipient. *Sanctissimus*.

108 Prædicari non possunt miracula, gratiæ &c. talis mortui non Canonizati, nec Beatificati sine tali licentia Sedis Apostolicæ sub pœnis Clericis Sæcularibus privationis Officiorum, Suspensionis a Divinis, & administrationis Sacramentorum; Regularibus vero omnium Officiorum, nec non vocis activæ, & passivæ. Urb. VIII. cit. Const. 37. incip. *Sanctissimus*.

De mandato SS. injungitur Episcopo, ut 109 prohibeat nobiles Feminas vulgo *Dame* quæstuare eleemosynam pro Concionatoribus in Civitate Casalen. juxta Edictum ab eodem Episcopo nuper publicatum, & in casu inobedientiæ suspendat concionatorem, & prohibeat, ne concionetur in ea Ecclesia. *S. C. Imm. in Casal.* 17. *Jan.* 1703. *l.* 3. *Dec. Vall. p.* 468.

Canonicus Theologus petita, & obtenta li- 110 centia a Capitulo potest concionari per alium. *Sac. Cong. Conc. in Urgellen.* 15. *Decemb.* 1725. ubi ad 111. dubium, *An Canonicus Theologalis concionari possit per alium in casu?* Respondit *posse*, *petita licentia a Capitulo*. Et reproposita causa *die* 28. *Septemb.* 1726. ad 11. dubium: *An Canonicus Theologalis concionari possit per alium, & quatenus id facere possit petita licentia a Capitulo, sufficiat, quod eam petat, vel ulterius necessarium sit, quod obtineat?* Respondit: *Quoad secundum teneri petere, & obtinere licentiam a Capitulo, salvo recursu ad Episcopum*. Sic apud d. Thes. Resol. Sac. Congreg. Conc. *tom.* 3.

Conciones in Ecclesiis de die haberi debent; 111 Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 137. incip. *Singularem*, §. 3. Conciones in Capella Pon- 112 tificia, & in Basilica Vaticana habentur inter Missarum solemnia; Idem *ibidem* §. 9. Con- 113 cionatoris Apostolici munus Ordini Fratrum Minorum Sancti Francisci Capuccinorum perpetuo addicitur; Idem Constitut. 75. incip. *Inclytum*.

Dum Episcopus per semetipsum prædicat, 114 alii, neque Regul. in propriis Ecclesiis prædicare nequeunt, nisi ipse Episc. permittat. Benedict. XIV. de Synodo Diœcesana *lib.* 7. *c.* 43. *num.* 6. & 7. *ex Decret. Sacræ Congregationis Concil. in Pacen.* 26. *April.* 1607. *ad* 4. *in Brundusina* 10. *Mart.* 1645. Possunt tamen, 115 si Episcopus alios coram se prædicare jubeat. Idem *ib. num.* 7. *ex cit. Decret. in Pacen.* 26. *April.* 1607. Quod si idipsum ex causa publica, convocatis Clero, Magistratu, & populo faciat, potest Episcopus præcipere Regularibus, etiam, sub censuris, ut a prædicando, abstineant. Idem *ib. num.* 7. *ex cit. Decret. in Brundusina* 10. *Mart.* 1645. Non expedit ta- 116 men ad præcavendas lites, & discordias inter Episcopum, & Regulares, ut id generali consti-

stitutione statuat. Idem *ibid. n.* 8. ex Decreto *Sacræ Congreg. Concil.* 2. *Julii* 1687. quæ ad evitandas dictas lites & discordias, censuit posse quidem Episcopum in peculiaribus eventibus, in quibus opportunum reputet solemnem indicere concionem coram se ab alio habendam, inhibere Regularibus, ne ea ipsa hora in suis Ecclesiis prædicent; minime tamen expedire, ut Constitutione, seu Edicto illis generatim prædicare prohibeat, quotiescumque ipse coram se solemniter prædicare faciet.

117 * Parochi singuli tenentur concionem habere in suis Ecclesiis, nec excusantur ex consuetudine etiam immemorabili, sive quod in aliis Ecclesiis conciones habeantur, sive ex infrequenti auditorum numero. Ita Innocentius XIII. in sua Constitutione pro reformanda disciplina regnorum Hispaniæ, quam Benedictus XIII. confirmavit, ut esset norma ceteris Or-
118 dinariis. *Institut. Eccles.* 10. §. 3. Sufficit tamen pro concione allocutio pia, singulis festis, ut respondit S. Congregatio die 8. Augusti 1732.

119 Concionem proprii Parochi, quam in Parochiali Ecclesia diebus festis habet, auscultare parochiani non tenentur, præcipiente licet Tridentino, cujus sanctionem contraria modo consuetudo abrogavit. *De Synodo Diœc. lib.* 7. *cap.* 64. §. 13.

120 Concionatores si per scurrilitatem *Verbum Dei, veluti in scenam adducant, non levem culpam* committunt, *sed grande piaculum*, ita ex verbis encyclicæ S. Congregationis Concilii sub Innocentio XI. datæ 6. Julii 1686. *Instit. Eccles.* 27. §. 15.

Additiones ex aliena manu.

121 Præcipuum Episcoporum munus esse prædicare, & quidem per se ipsos, pluribus monstrant *Vanespen. Jur. Eccles. univ. part.* 1. *tit.* 16. *cap.* 7. *fer. per tot.* ubi quod nulla consuetudo Episcopos ab hac obligatione eximere valeat, & *Rousseaud de La Combe in sua Jurisprud. Canonic. verb. Prædicator sect.* 1. *num.* 1. & 2.

122 Atque hinc descendit, quod nemo regulariter prædicare potest dissentiente Episcopo: *Rousseaud de La Combe ubi supra num.* 3. Confer etiam *Ducass. de Jurisdict. Ecclesiast. cap.* 7. *sect.* 4. *num.* 1. Et jure meritoque; repugnat enim ut quis vices alterius gerat, eo contradicente.

123 Quod attinet ad Regulares, *in Conc. Trid.* diu multumque disputatum est, an & ii huic legi obstricti esse deberent. Causam disputationi dederunt privilegia, quibus Regulares a S. Sede donati sunt, *Consule Pallavicin. Histor. Conc. Trid. lib.* 7. *c.* 7.

At *sess.* 5. *cap.* 2. *de Reform.* placuit distinguere Ecclesias suorum Ordinum inter ac Ecclesias non suorum Ordinum. In illius ultra licentiam suorum superiorum necessaria quoque fuit existimata licentia Episcopi. In his vero sufficere visa est simplex Benedictio Episcopi cum licentia suorum superiorum. 124

Decretum hoc in quantum permittit Regularibus prædicare in Ecclesiis suorum Ordinum, de licentia suorum superiorum, & vix petita benedictione ab Episcopo, valde displicuit nonnullis Patribus Tridentinis, & præsertim Brachio Martello Episcopo Fesulano. *Acerbe se angi*, inquit in cœtu Patrum super discussione hujus decreti instituta 15. April. 1546. *quod liberum esset Regularibus neque missis, neque vocatis suis in Cœnobiis, per Episcoporum diœceses concionari. Quod*, exclamavit, *quidnam aliud est, nisi permittere, ut Lupi non per ostium, sed aliunde ingressi ovile perturbent?* 125

Deinde in Congregatione generali habita 10. Maii denuo oratione satis prolixa coram Patribus id ipsum urgere, & quidem vehementissime perrexit. Atque hoc in causa fuit, ut *sess.* 24. *c.* 4. *de Reformat.* habita die 11. *Nov.* 1563. quum jam numerus Episcoporum esset frequentior, & temporum conditio convenientior, decretum fuerit, ut, *Nullus in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat.* Nec diversum statuit Constit. Clement. X. quæ incip. *Superna*, si serio perpendatur. 126

Quo respiciens *Rousseaud de la Combe loc. cit.* §. 2. 5. ait, Regulares sine permissione Episcopi, vix prædicare posse in eorum Capitulis, aliisque locis Monasteriorum Fratribus suis, non item Populo. 127

Sine Episcopi licentia prædicare, & Regulares posse Monialibus subjectis, iisque solis & clausis januis, rescripsit Sac. Congr. Conc. interpres *in Conversana Jurisd.* 8. *Maii* 1751. *ad dubium decimumtertium*. Conceptum enim fuerat hoc dubium: *An ad crates Ecclesiæ seu collocutorii, aut alibi, liceat Commissario Monasterii sermonem aut Conciones habere ad Moniales sine Episcopi licentia?* Et responsum fuit *affirmative pro solis Monialibus, & clausis Januis.* Videtur autem hac resolutione recessum a mox d. Const. Clem. X. 128

Quod vero concernit Clericos sæculares, a mox dicta lege excipiendi sunt Parochi, tum 129

Cano-

Canonici Theologi, qui vi propriorum munerum prædicare possunt & tenentur, quin opus
130 habeant licentiam Episcopi impetrare. Cæterum si vel Parochus vel Canonicus Theologus impeditus sit prædicare per se ipsum, nequit alium substituere sine approbatione Episcopi; *Rousseaud de la Combe eod. loc. sect. 3. n. 1. &*
131 *sect. 5. nu. 5.* Quod si vel unus vel alter negligat prædicare, potest Episcopus alium substituere impensis negligentis, secus vero si prædicare velit; *idem Auctor ubi supra.*

132 Notabile est, quod Episcopus potest, ubi ita existimat, non approbare Clericum vel sæcularem vel Regularem ad prædicandum; nec te-
133 netur causam aperire cur illum non approbet. Sin autem ipse Episcopus causam manifestaverit cur illum non approbaverit, eaque minus legitima sit, non prohibetur recursus ad Superiores; *Rousseaud de la Combe ibid. sect. 3. num. 4.*

134 Quamvis autem Episcopi munus præcipuum sit prædicare; nominatio tamen Prædicatorum potest pertinere ad alios, reservata Episcopo approbatione, sed confer *Rousseaud de la Combe cit. loc. sect. 7. numer. 6.* de hac nominatione.

135 De qualitatibus requisitis in Prædicatore vide *Ducasse de Jurisd. Eccles. c. 7. sect. 4. num. 2.* Illud vero non est hic omittendum, necesse haud esse quod Prædicator sit Sacerdos, vel in sacris Ordinibus constitutus, sed satis esse quod sit Clericus, *Ducasse ubi supra.* Consule etiam *Fagnan. in c. Responso num. 14. & plur. seq. de Sent. Excomm.* ubi quod ita resolvit Sac. Congreg. Conc. interpres.

136 De iis, quæ Episcopus Prædicatoribus injungere debeat, consule *Acta Eccles. Mediolan. tit. de Concionator.* Confer itidem *Ducasse loc. cit. num. 3.*

PRÆDICATORUM ORDO.

---

1 PRædicatorum nomen præclarissimo Ordini Dominicanorum ab Innocentio III. concessum est. Sic in Bullario dicti Ordinis in Indice rerum *tom. 8. pag. 771.* ubi citatur ad id tom. 1. pag. 5. Constit. 3. num. 3. in quo sic expresse: Prædicatorum quo tempore nomen illud nobis fuerit inditum, docet Stephanus Salanchus Auctor coævus in Tract. *de glorioso nomine Prædicatorum cap. 1. Celebrato siquidem Concilio Lateranensi An. MCCXVI. Summus Pontifex* (Innocentius III.) *ordinans quædam circa negotium Fidei in partibus Tolosanis agenda, & decernens super his scribere B. Dominico & iis, qui cum eo erant, accito notario, dixit ei, sede scribe supe his Fratri Dominico, & sociis suis in hæc verba .... & stans paululum, noli scribere, inquit, sic; sed hoc modo: Fratri Dominico, & cum eo prædicantibus in partibus Tolosanis ..... statimque aliquandiu considerans plus, sic inquit, scribe: Magistro Dominico, & Fratribus prædicatoribus &c. & surrexit. Sic dixit Dominus, scripsit notarius. Nutu Dei præsens tunc Romæ aderat Pater sanctus, qui audito verbo Domini totius mundi Vicarii J. C. gavisus est gaudio magno valde: nam deinceps in Curia, & ubique, ipse & filii ejus cœperunt se fratres prædicatores vocare, ceperuntque in Curia, & ubique ab omnibus sic vocari.*

Qua de causa hoc præclaro nomine Prædicatorum fuerint insigniti, tradit Benedictus XIII. in Constit. incip. *Pretiosus* §. 29. ibi: *Memores porro quantum ex prædicatione verbi Dei Catholica Religio incrementum reportaverit, & quantum proinde meritum sibi comparaverint Fratres bujus Ordinis, quos proinde Sedes Apostolica ab incunabulis ejusdem Ordinis præclaro nomine prædicatorum insignivit &c.* 2

Ast nedum ex prædicatione Verbi Dei, sed etiam ex eorum scholastica Doctrina Catholica Religio maximum incrementum reportavit, ut juremerito Sanctissimi eorum Angelici Doctoris doctrina, nedum a Summis Pontificibus, omnibusque aliis usque ad sidera commendetur, sed & ab ipsomet Christo fuerit semel, bis, & ter commendata præcisis his verbis: *Bene de me, Thoma, scripsisti;* ut proin Sixtus V. effigiem S. Thomæ pingi jusserit sinistra manu Ecclesiam gestantis, dextera vero, qua scribit, magnum luminis splendorem in eam effundentis; hac addita epigraphe: *S. Thomæ de Christo scripta, a Christo Crucifixo probantur.* Unde ad id juvat afferre, quæ traduntur in laudato Bullario *tom. 5. pag. 157. numer. 6.* ibi: Factum referunt antiqui scriptores laudatis in notis ad Constitutionem XL. Joannis dicti XXII: Ejusdem meminere Summi Pontifices, quorum diplomata postea tranloquens scribentur. Ex ipsis Clemens VIII. al Neapolitanos, hæc habet: pie, prudenterque cogitatis de novo Civitati Patrono adsciscendo, Cive vestro, divinæ voluntatis Angelico interprete, vitæ sanctitate, & miraculis claro Thoma Aquinate, cujus doctrinæ fuit tantum tributum, ut christianæ eruditionis suæ divinum etiam 3

etiam illud habeat testimonium: *Bene de me*, *Thoma*, *scripsisti*. In alio autem diplomate sic loquitur idem Clemens: Doctrinæ (S. Thomæ) testis est ingens librorum numerus, quos ille brevissimo tempore in omni fere disciplinarum genere, singulari ordine, ac mira perspicuitate, sine ullo prorsus errore conscripsit. In quibus conscribendis interdum Sanctos Apostolos Petrum, & Paulum colloquentes, locosque illi quosdam Dei jussu enarrantes habuit. Quos deinde conscriptos expressa Christi Domini voce comprobatos audivit. Id perenni monumento posteris persuasum esse voluit Sixtus V. prudentissimus Pontifex, cum in Bibliotheca Vaticana S. Thomæ pingi jussit effigiem sinistra manu Ecclesiam gestantis, dextera vero, qua scripsit, magnum luminis splendorem in eam effundentis; addita epigraphe: S. Thomæ de Christo scripta, a Christo Crucifixo probantur. Hac de re legendus Angelus Rocca de Bibliotheca Vaticana. Notat Joannes Dieslemius Blærus S. Jacobi Leodiensis Prior Ordinis S. Benedicti art. VIII. Commentarii de Institutione Corporis Christi Anno MCCXCVI. conscripti, quod in foribus Ecclesiæ Bolsenæ . . . depictus . . . . est B. Thomas sedens ac scribens tamquam doctor in cathedra, circumstante Curia: depictus est insuper Crucifixus, alloquens S. Thomam, coram se super genua adorantem, & dicens: Bene scripsisti de me, Thoma. Ter a Christo Domino commendatam fuisse doctrinam S. Thomæ, referunt Auctores.

4 Hinc Benedictus XIII. Constit. incip. *demissas preces* retundit calumnias adversus doctrinam SS. Augustini, & Thomæ intentatas, uti & fecit Clemens XII. Constit. incip. *Apostolicæ providentiæ*, retundens calumnias eorum, qui asserebant, censuris Constitutionis *Unigenitus* doctrinam SS. Augustini, & Thomæ Aquinatis de divinæ Gratiæ efficacia esse perstrictam; laudesque, quibus SS. Augustini, & Thomæ doctrina celebratur, confirmat, ne quis eamdem calumnietur, cavet; & scholarum catholicarum paci consulit. Videatur etiam Constitutio Sixti V. incip. *Thiumphantis Jerusalem*, in qua doctrinam SS. Thomæ Aquinatis, & Bonaventuræ egregiis laudibus ornat; asseritque expresse: hi enim sunt duæ olivæ, & duo candelabra in Domo Dei lucentia, qui & caritatis pinguedine, & scientiæ luce Ecclesiam collustrant. Hi singulari Dei providentia eodem tempore tamquam duæ stellæ exorientes ex duabus clarissimis Regularium familiis prodierunt, quæ Sanctæ Ecclesiæ ad Catholicam Religionem propugnandam maxime utiles, & ad omnes labores, & pericula pro Orthodoxa fide subeunda paratæ semper existunt, ex quibus tanquam ex fertili, & bene culto solo quotidie per Dei gratiam fœcundæ & fructuosæ plantæ procreantur, hoc est, viri Doctrina & Sanctitate præstantes, qui Petri naviculæ tot fluctibus agitatæ, & Romano Pontifici ejus clavum non sine magna sollicitudine tenenti, fortem & fidelem operam navant.

Crucis obviæ retro incedentibus ubique terrarum PP. Prædicatoribus familiaris est gestatio; ex laudato suo Bullario *tom.* 8. *in Indice rerum pag.* 637. *& pag.* 320. *n.* XIII. ubi traditur, quod ad dubium inter aliam quintum; an liceat dictis Patribus in eisdem processionibus gerere Crucem obviam retro incedentibus? Sacr. Congregat. Rituum die 10. Martii 1736. respondit: ad V. *quoad gestationem Crucis obviæ retro incedentibus*, *licere &c.* Sic ubique terrarum Fratribus Prædicatoribus solemne est, ut in publicis supplicationibus, seu processionibus, ut loquuntur, Imaginem Crucifixi deferant ad ipsos fratres conversam. Vide etiam ejusdem Bullarii *tom.* 7. *p.* 392. *& seq.* ubi cum ipso quinto dubio referuntur alia septem proposita, & a dicta Sacr. Congr. resoluta, die qua supra. 5

PRÆDICTIONES DETERMINATI TEMPORIS FUTURORUM. Vid. verb. *Prædicare n.* 103. & verb. *Astrologia per tot.*

P R Æ F A T I O.

Missæ Præfationes novem pro diversitate temporum, & Festivitatum secundum Romanum Ritum ab omnibus Sacerdotibus recitandæ, fuerunt comprobatæ, & mandatæ a Pelagio II. in Concilio Romano ad id anno 590. celebrato, ut constat ex Epistola ejusdem Pelagii II. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ penes Labbè *tom.* 3. *fol.* 913. *Cum in Dei &c.* & referunt Baronius *ad ann.* 590. *num.* 5. *& seq.* Battaglinus *tom.* 1. *Histor. universal. Concilior. ad ann.* 590. *fol.* 301. & alii, & tales Præfationes enumerantur *in cap. Invenimus* 71. *distinct.* 1. *de Consecrat.* ibi: *Invenimus has novem Præfationes in Sacro Catalogo tantummodo recipiendas, quas longa retro vetustas in Romana Ecclesia hactenus servavit*, *idest unam in* 1

Albis

Albis Paschalibus, *aliam de Ascensione Domini*, *tertiam de Pentecoste*, *quartam de Natali Domini*, *quintam de Apparitione Domini*, *sextam de Apostolis*, *septimam de Sancta Trinitate*, *octavam de Cruce*, *nonam de jejunio in Quadragesima tantummodo recitandam*; *Has Præfationes tenet*, *& custodit Sancta Romana Ecclesia*; *has tenendas vobis mandamus*. Et de his fit mentio etiam *in cap. Sanctorum 2. dist.* 70.

2 Dictis novem Præfationibus addita est decima de B. M. V. ab Urbano II. in Concilio Placentino celebrato anno 1095. ipsam canendo, dum Missam celebrabat in Ecclesia B. M. V. ejusdem Civitatis Placentiæ, vulgo nuncupatæ *Madonna di Campagna*, nunc a Nostratibus cum Magnifico Conventu inhabitatæ, nec antea compositam, sed ex improviso in illo actu celebrationis Missæ sibi cœlitus inspiratam, ac revelatam, ut refert Battaglinus *loc. cit. fol.* 302. Et additio talis Præfationis habetur expresse *in cap. Sanctorum 2. dist.* 70. ibi: *In eodem etiam Concilio antiquo novem Præfationibus decima addita est*, *quæ ita se habet*: *Æquum*, *& salutare*: *Et te in Veneratione*, *vel Assumptione B. V. M. collaudare*, *benedicere*, *& prædicare*. *Quæ & Unigenitum tuum Sancti Spiritus obumbratione concepit*, *& Virginitatis gloria permanente lumen æternum mundo effudit Jesum Christum Dominum nostrum*.

3 Præfatio Missæ Sancti Patris nostri Francisci composita a nostro Beato Joanne ab Alvernia, ut refert P. Petrus Antonius a Venetiis nel Giardino Serafico *tom.* 2. *part.* 5. *cap.* 5. quæque recitatur a Nostratibus in Solemnitate, & tota Octava ejusdem Seraphici Patris, recitari potest, & debet in Festo Omnium Sanctorum nostri Ordinis. *Sacr. Congreg. Rit.* 22. *Augusti* 1722. Vide inter *Resolutiones Sacrarum Congregationum* in nostro tom. 8.

4 In Missa feriæ quartæ Quatuor Temporum occurrentis in die Octava Nativitatis B. Virginis Mariæ, dicenda est Præfatio communis, non vero de B. M. V. *Sacr. Rit. Congr.* 12. *Decemb.* 1626.

5 Si Festa SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi, ac Inventionis Sanctæ Crucis occurrentint infra Octavam Ascensionis, Præfatio in Missa erit de Apostolis, vel de Cruce, ac *Communicantes* de Ascensione, *Sac. Rit. Congr.* 28. *Aug.* 1627. Idem dicendum est de aliis Festis, ac de Missis votivis propriam habentibus Præfationem, & infra eamdem Octavam celebrandis. Non sic autem de Festis occurrentibus infra Octavam Nativitatis Dominicæ, in quibus non solum semper dicitur *Communicantes* ejusdem Nativitatis, sed etiam Præfatio, licet Missa occurrens propriam habeat Præfationem, ut clare patet ex Missa Sancti Joannis Evangelistæ, in qua recitatur Præfatio Nativitatis, non vero Apostolorum. Vide inter *Resolutionis Sacrarum Congregationum* citat. tom. 8.

6 * Præfationem SS. Trinitatis *singulis Dominicis diebus*, *quibus Præfationes propriæ per rubricas non sunt adsignatæ* recitandam decrevit Clemens XIII. die 3. Januar. 1759. cujus Decretum habes tom. 8. inter Decreta S. R. C. sub *num.* 1602.

Nota ** Illustris. ac Reverendis. DD. Alphonsus de Ligorio in sua Instructione practica pro Confessariis Italice scripta, *Tom.* 2. *cap.* 15. *num.* 88. hæc in proposito relati Decreti subjungit: *Si avverta quì di più*, *che il nostro presente Pontefice Clemente XIII. ha ordinato*, *che in tutte le Domeniche il Prefazio nella Messa sia* de Trinitate, *purchè non vi sia Prefazio proprio di quel giorno*. *Si è dubitato poi se dentro la Quaresima*, *o dentro l' Ottava* (*per esempio*) *della B. Vergine*, *o degli Apostoli*, *e simili*, *debbasi dire il Prefazio proprio*, *o della Trinità*. *Sin tanto che dalla Sacra Congregazione de' Riti ciò non si dichiarerà*, *io stimo che dentro le Ottave debbasi dire il Prefazio della Ottava*, *perchè quello è Prefazio proprio del giorno*, *ma dentro la Quaresima debbasi dire il Prefazio* de Trinitate, *perchè quello della Quaresima non è proprio del giorno*, *ma del tempo*. Hæc Auctor doctissimus æque ac piissimus, cujus ratio, quando subsistat, valebit etiam pro tempore Paschali. **

PRÆLATUS REGULARIS.

PRælati generatim dicuntur illi, qui aliis cum honore, & jurisdictione præferuntur, seu præficiuntur. *Sic in re Communis*. Prælatura enim est gradus honorificus cum jurisdictione in subditos. *Est etiam in re Communis*. Prælati inter Regulares, supremi sunt Generales, medii sunt Provinciales, & infimi sunt Superiores locales, videlicet Priores, Rectores, Guardiani, & hujusmodi, & Vicarii in capite, scilicet non habentes in suis Conventibus Superiorem; Isti enim omnes sunt vere Prælati, cum habeant in suos subditos jurisdictionem quasi Episcopalem, ut tradunt communi- 1 2 3

ter Doctores *in Clem.* 1. *de rebus Eccles. non alienand. verb. Proprii*, & sumitur *ex c. Abbates* 3. *de privilegiis in* 6.

4 Tales Prælati, & Superiores Religiosorum, non solum habent potestatem dominativam, qualem habent Patresfamilias in suos, sed etiam spiritualem jurisdictionem, cum utrumque sit necessarium ad rectam gubernationem, ac œconomiam spiritualem, & temporalem Religiosorum suæ Curæ commissorum, & in ipsis talis jurisdictio est ordinaria, & non delegata, cum ipsis competat virtute Legis, & non virtute commissionis saltem temporalis, ut tradunt communiter Doctores.

5 Pro eligendis Prælatis Regularibus est attendenda forma in unaquaque Religione præscripta, & consueta; Et talis forma electionis potest esse triplex, scilicet forma scrutinii, compromissi, & inspirationis. Vide verb. *Elect. art.* 1. *a n.* 20. *usque in finem*.

6 Quoad illos, qui possunt eligere, vel eligi in Prælatos. Vide d. verb. *Electio num.* 2. *per tot.*

7 Quoad obligationem, quam habent Electores eligendi digniores in Prælatos, & ipsi Prælati, si indigni sint, renuntiandi. Vide d. verb. *Electio art.* 3. *&* 4. ubi multa ad rem attente ibi legenda.

8 Prælati putativi gesta regulariter sunt valida, si talis reputetur communi errore cum titulo colorato. *Communis*, per textum *in l. Barbarius*, *ff. de Offic. Prætor. & cap. Infamis* 1. *caus.* 3. *quæst.* 7. cum similibus: Quamvis enim quis ratione alicujus positivi occulti impedimenti non sit legitimus Prælatus, seu Superior, adhuc omnia ejus gesta sunt valida, quia error communis cum titulo colorato, seu putativo dat jurisdictionem; Ecclesia enim ob bonum commune ad vitanda gravia incommoda, quæ alias sequerentur, dat ei auctoritatem, & valorem, & supplet in eo defectum veræ Jurisdictionis, tollitque omne impedimentum

9 Juris humani, seu a Jure positivo provenientis; Et hæc conclusio habet locum etiam quoad spiritualia, & pertinentia ad forum conscientiæ. Sic Hostiensis, Innocent. Card. & alii *in cap. Nihil*, *de electione*, Navarr. *in c. Placuit*, *de pœn. d.* 6. *n.* 177. Silvester verb. *Conf.* 2. *num.* 15. Fagn. *lib.* 5. *Decret. in cap. Super eo* 2. *de crimine falsi*, & alii passim.

10 Ad validitatem eorum, quæ fiunt a Prælato putativo, requiritur, quod error communis sit facti, non autem juris; Nam *in d. l. Barbarius*, *ff. de Offic. Prætoris* ille servus credebatur liber, & sic factum servitutis ignorabatur; idem patet *in cap. Infamis vers. Verumtamen* 3. *qu.* 7. ibi: *Servus cum putaretur liber*, *ex delegatione sententiam dixit*, Fagn. *l.* 5. *Decr. in c. Quod a Prædecessore* 1. *de Schismaticis*, *numer.* 135. Federic. de Senis *consil.* 137. *Viso*, *& examinato sub num.* 2. *vers. Hoc salvo*, & alii passim.

Gesta per Prælatum putativum valent, quandiu toleratur. Secus si esset notorium eum esse suspensum; per textum *in c. Veritatis*, *de dolo*, *& contumac. cap. Ad probandum*, *de re judicat. & cap. Rerum dist.* 32. cum similibus, Fagnan. *loc. citat. numer.* 136. & alii communiter. 11

Unde Prælato putativo est obediendum, quandiu est in pacifica possessione, & toleratur; dummodo concurrat titulus putatæ legitimæ electionis, aut auctoritas Superioris; Et subditus ei non obediens graviter peccat. *Sic Communis Doctorum*, ut ex aliis testantur Fagnanus *l.* 5. *Decr. cit. cap. Super eo* 2. *de crimine falsi n.* 12. Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 38. *num.* 31. Sanchez, Peyrin. & alii. 12

Prælati Regulares, sub Excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, non possunt ad instantiam, & requisitionem quarumcunque Personarum extra Ordines suos existentium, etiam Cardinalium, Ducum, Regum, & Imperatoris, alicui Religioso suæ Religionis aliquod Officium, vel Dignitatem concedere, aut pœnas remittere. Sic expresse pro Minoribus de Observantia Urbanus VIII. Constit. incip. *Admonemur*. Benedictus tamen XIII. Constit. incip. *Universalis Ecclesiæ regimini* id prohibet in virtute S. Obedientiæ, & solum sub pœna privationis Officiorum arbitrio Romani Pontificis Superioribus Generalibus ejusdem Ordinis, Provincialibus vero, & reliquis dicti Ordinis Prælatis arbitrio ipsorum Superiorum Generalium. Item sub pœna Excomm. latæ sententiæ id prohibuit Carmelitarum Prælatis Clemens VIII. Constit. incip. *Quia nemo*. Item in virtute S. Obedientiæ Prælatis Ordinis Prædicatorum id prohibuit Gregorius XIII. Const. incip. *Cum nihil*; quod etiam confirmavit Clemens VIII. Const. incip. *Religiosos viros*. Item id prohibuit Augustinianorum Prælatis Clemens VIII. Const. incip. *Admonemur*. Et idem pariter est prohibitum fere cunctis Prælatis omnium Religionum; Unde quisque consulat Constitutiones Apostolicas hac de re pro sua respective Religione editas. 13

Prælati Regulares, uti Generales, & Provinciales possunt absolvere suos subditos ab omnibus casibus, a quibus possunt Episcopi absol- 14

absolvere suos Diœcesanos. Vide verb. *Absolvere*, *Absolutio*, *num.* 29.

15 Immo possunt absolvere suos subditos etiam ab omnibus casibus in Bulla Cœnæ contentis, quinque solum exceptis, qui assignantur. Vid. d. verb. *Absolvere num.* 30.

16 Quinimo ex amplissima concessione S. Pii V. possunt suos subditos absolvere ab omnibus casibus, axcapto homicidio voluntario injusto, & mutilatione commissa post ingressum in Religionem. Vid. d. *verb. Absolvere num.* 31.

17 Unde majorem, & ampliorem facultatem absolvendi, & dispensandi habent Prælati Regulares in suos subditos, quam Prælati Sæculares in suos Diœcesanos. Vide d. *verb. Absolvere num.* 32.

18 Nec ista tam ampla privilegia Prælatorum Regularium sunt revocata. Vide d. *verb. Absolvere num.* 33. *usque ad* 35.

19 Immo Julius II. expresse declaravit, quod non obstanta Bulla Cœnæ, possint Prælati Regulares absolvare suos subditos juxta sua privilegia. Vid. d. *verb. Absolvere num.* 36.

20 Et Sac. Cong. Episc. & Regul. facto verbo cum Clamante VIII. absolute decrevit, quod omnes Bullæ, & Decreta derogatoria privilegiorum Regularium, quantum ad facultatem absolvendi a casibus Papæ reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad Sæculares, non autem in ordine ad suos subditos Regulares. Vid. d. *verb. Absolvere num.* 37. (*)

Nec officit, quod de stylo Curiæ, seu Sacræ 21
Pœnitentiariæ soleant quandoque Regulares recurrentes ab ipsa absolvi, & dispensari super aliquos ex casibus Papæ reservatis. Vide d. *verb. Absolvere n.* 38.

Nec per hoc, quod Sacra Pœnitentiaria absol- 22
vat, & dispenset Regulares, si qui ad ipsam recurrant, sequitur, quod non sit in Prælatis Regularibus talis potestas: Vide d. *verb. Absolvere num.* 39. Et supradictas Conclusiones *a n.* 14. *ad hunc n.* 22. tenent, & defendunt Suarez *de Religione tom.* 4. *tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 20. Peyrin. *de privil. Regular. in Constit. Sixti IV. n.* 35. Coriolanus *de casibus reservatis part.* 1. *sect.* 1. *art.* 23. *num.* 6. Baunius *in Theologia morali de censuris part.* 2. *dis.* 3. *tract.* 2. *q.* 26. Torranus *a pag.* 22. *ad* 35. Amendolia *tom.* 2. *in edition. de anno* 1698. ubi se retractat a sententia negativa, quam in priori editione tenebat, Habsensis *in Sum. q. Regul. verb. Absolutio quoad Fratres*, uterque Rodriquez, Portell. Villalobos, Baunes, Sousa apud Melphi *in Comment. cap.* 2. *statut.* 4. Insuper statuta nostri Ordinis *cap.* 7. §. 4. *num.* 1. Donatus *tom.* 1. *part.* 1. *tract.* 13. *quæst.* 17. & *tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 11. *quæst.* 17. & 18. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *a num.* 3375. *ad num.* 3424. ubi ex supradictis late, & solide plurimis adductis hanc sententiam propugnat, & fundamanta contrariæ opinionis solvit, dicitque quod ex rationibus, & fundamentis adductis a su-

V 2 pra-

Nota Rom. Theologi.

(*) Privilegia Prælatis Regularibus a P. Lucio asserta, ab aliis quoque Authoribus etiam ex professo hac de re disputantibus, recensentur, atque probantur. Videatur P. Gaudentius a Janua in suo opara *de visitatione tom.* 2. *dubitat.* 19. ubi plura de hujusmodi privilegiis disserit, eorumque originem exponit. Nos vero hic Lectores monemus, pios doctosque Regulares nec uti, nec usuros esse privilegiis, nisi ea certo sint expressa, & ita cognita, ut in Constitutionibus Pontificiis exteut, nec sint revocata: Ii enim Regulares numquam absolutionem frustrationis periculo exponent. Caveant ergo Regularium Confessarii, na obtentu privilegiorum absolvant sæculares a votis, a debiti petitione in conjugibus &c. nisi certo iis constat habere revera hujusmodi privilegia. Vidaantur hac de re P. Daniel Concina *tom.* 10. *pag.* 345. *n.* 10. & Angelus Franzoja *lib.* 6. *cap.* 3. *de Sacramentis animad.* 31. Quo ad subditos vero illud certum videtur, non habere majorem facultatem Prælatos Regularium, quam Episcopi in suos subditos habent. Episcopos ab hæresi manifesta ac etiam occulta absolvere suos subditos non posse, Bulla, quæ in Cœna Domini legi solet, satis aperte indicat, ut verba ejusdem Bullæ a P. Lucio *n.* 30. relata manifesta demonstrant. Circa enormem quoque Clerici percussionem, irregularitatem, aliasque censuras Romano Pontifici reservatas, non adeo facila absolvera suos subditos habent Regulares, nisi perspecta ex concessione Pontificia privilegia habaant, quæ revocata non sint. Vide etiam P. Matthæucci *Officialis curiæ cap.* 38. *num.* 24. ubi ostendit, Prælatos Regulares subditos suos absolvere non posse a casibus Bullæ Cœnæ, nec ab excommunicatione propter admissionem mulierum intra clausuram conventus, nac ingredientes sine licentia clausuram Monialium, nec Moniales sibi subditas ob violationem clausuræ.

præcitatis sectatoribus hujus sententiæ evidenter concluditur recensitum jus Prælatorum Regularium in suos subditos esse certum; revocationem vero nedum esse dubiam, sed potius clare constare nullam adesse, ac proinde hanc sententiam remanere moraliter certam; Vide ipsum, & Sapientissimum P. Donatum *loc. cit.* ubi non solum id docet, & resolvit de aliis casibus Bullæ Cœnæ, & de Hæresi, sed etiam de relapsu in Hæresim, ex privilegio Gregorii XIII. 10. Martii 1584. quo conceditur Generali Societatis Jesu suos subditos absolvere ab Hæresi, & relapsu in Hæresim.

23 Nec obstat Decretum *Sacr. Congr. Episcopor. & Regular. sub die* 17. *Novemb.* 1628. expresse approbatum, & reservari mandatum ab Urbano VIII. in quo ab Adversariis prætenditur fuisse declaratum non posse Prælatos Regulares absolvere suos subditos a casibus Bullæ Cœnæ, & præsertim ab Hæresi occulta. Non obstat, inquam, quia tale Decretum, ut illud legenti patet, censuit solum extincta esse privilegia, si quæ Regulares habebant, absolvendi a casibus Ordinario loci reservatis, & a casibus in Bulla Cœnæ contentis, adeoque Regulares, nec extra Italiam posse quemquam absolvere ab eisdem casibus in Bulla Cœnæ contentis, aut Ordinario loci reservatis. Decretum ipsum referunt Diana *part.* 8. *tract.* 7. *resol.* 50. Donatus *tom.* 2. *part.* 1. *tract.* 11. *q.* 17. *n.* 6. & ex ipsis Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3414. & est, ut sequitur:

24 *Sacra Congregatio S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita censuit, per confirmationes privilegiorum, quas Regulares a Sede Apostolica post Sacrum Conc. Trident. obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia prius ab eodem Concilio, ac deinde etiam ipsius Congregationis decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolvendi a casibus Ordinario Loci reservatis. Quemadmodum nec indulta absolvendi a casibus contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consuevit, utpote sublata per annuam ipsius Bullæ publicationem, vires, aut robur acquisivisse ex subsequentibus privilegiorum confirmationibus. Ac proinde Regulares cujusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, & instituti etiam necessario exprimendi, nec intra, nec extra Italiam in vim privilegiorum, aut confirmationum ejusmodi, quas vel hactenus obtinuerunt, vel deinceps forte obtinebunt, posse quemquam absolvere ab eisdem casibus in Bulla Cœnæ, aut Ordinario Loci reservatis. Ac si secus egerint, absolutiones nullas, atque irritas fuisse, ac fore. Ab aliis vero casibus, & Censuris Sedis Apostolicæ reservatis siquidem Regulares habent a Sede Apostolica absolvendi facultatem, illam extra Italiam minime sublatam fuisse iisdem Sacræ Congregationis decretis hac de re editis jussu Sanct. Memor. Clementis VIII.*

Quam Sacra Congregat. sententiam Sanctitas Sua ad se relatam approbavit, mandavitque ab omnibus, ad quos pertinet, inviolabiliter observari. Romæ 17. *Novembr.* 1628.

F. A. Cardinalis S. Honuphr.

Quod Decretum non est novum, sed confirmativum aliorum similium jussu Clementis VIII. & Pauli V. editorum, quæ referuntur in Decreto responsali ejusdem Sacræ Congregationis de die 7. Decembris 1646. ad Cardinalem Filomarinum, quod refert Donatus *tom.* 1. *part.* 1. *tract.* 13. *quæst.* 17. *post num.* 26. & est, ut sequitur: 25

„ Ascanio per la Dio misericordia del Titolo S. Maria Aracæli della S. R. Chiesa „ Prete Cardinale Filomarino, Arcivescovo di „ Napoli, e Delegato Appostolico. Avendo la „ Sacra Congregazione sopra i negozj dei Vescovi, e Regolari drizzata a Noi lettera del „ tenor seguente vid. A foris: all' Eminentissimo, e Reverendissimo Signor mio Osservandissimo, il Signor Cardinale Filomarino „ Arcivescovo di Napoli. Locus ✠ Sigilli. „ Intus vero: Eminentissimo, e Reverendissimo Signor mio Osservandissimo. Questa Sacra Congregazione ha più volte dichiarato „ con ordini espressi di Clemente Ottavo di „ Gennaro, e Novembre 1602. di Paolo Quinto di Gennaro 1617. e di Urbano Ottavo, „ Santa Memoria, di Novembre 1628. Che „ tutte le facoltà d'assolvere da' Casi riservati, o riservandi da gli Ordinarj, ovvero „ compresi, o da comprendersi nella Bolla in „ Cœna Domini implicite, vel explicite, ed „ altri riservati solamente alla Santa Sede nel „ medesimo Decreto di Novembre 1602. concessa a' Secolari, o Regolari, Congregazioni, o Confraternità di qualunque prerogativa, o specialità etiam necessario exprimenda, sono state annullate, ed estinte, così „ dal Sacro Concilio di Trento, come dalle „ suddette Constituzioni. E che in vigore delle confermazioni, esenzioni, o comunicazioni, ottenute dopo, o da ottenersi per l' „ avvenire sotto qualsivogliano amplissime clausule, non s' intenda mai rinnovata la suddetta facoltà, riservando solo gl' indulti concessi specialmente fuori d' Italia, o dentro „ Roma, quanto alli casi riservati alla Santa „ Se- 26

„ Sede, non compresi nella suddetta Bolla: „ onde venendo rappresentato alla Santità di „ Nostro Signore da Vostra Eminenza con sua „ Lettera de 4. di Agosto precedente, che in „ cotesta Città, e sua Diocesi alcuni Confessori „ Secolari, e Regolari, senza giustificare, con „ quali facoltà assolvano de fatto dalle Cen„ sure, e casi suddetti; ed innoltre dissemi„ nando opinioni erronee, asseriscono, che per „ poter assolvere validamente dalli casi riser„ vati all' Ordinario, basti aver domandato al „ medesimo la facoltà, ancorchè ricusi di con„ cederla. Questi Eminentissimi miei Signori „ di commissione espressa di Sua Beatitudine, „ mi hanno imposto di scriverle, che coll' au„ torità, che a tal effetto se le comunica, „ in virtù delle presenti, e sotto le pene, „ che giudicherà espedienti, faccia intendere „ a tutti i Confessori di costì, siano quanto si „ vogliano privilegiati, ed esenti, che onni„ namente si conformino con i suddetti De„ creti, e non ardiscano di contravenire sotto „ qualsivoglia pretesto, o caso, etiam di pre„ cisa necessità, fuorchè in articulo mortis, „ con reincidenza, si convaluerint. Dichiari „ similmente annullati tutti gli Oracoli, e „ Indulti Appostolici ottenuti in voce da det„ to tempo in quà, e agli altri, che preten„ dano averne Breve, o Bolla in forma spe„ cifica dopo l' ultima Costituzione d' Urba„ no, prefigga un termine perentorio di tre „ mesi ad esibirle a questa Sacra Congrega„ zione: altrimente vuole, e dichiara Nostro „ Signore, che s' intendano decaduti, e pri„ vati di essi eo ipso senza altra intimazione. „ E finalmente, che dopo aver fatto notificar „ costì, e come stimerà esser di bisogno, che „ quelli, che dimandano all' Ordinario la fa„ coltà d' assolvere, e non l' ottengono, non „ possono valersene; Ella dichiari incorrere „ nella sospensione dall' udir le Confessioni Sa„ cramentali quelli, che pubblicamente difen„ deranno la dottrina suddetta, o pure presu„ meranno temerariamente di assolvere, ancor„ chè loro sia stata denegata, o non concessa „ la facoltà dagli Ordinarj; Così V. Eminen„ za resti servita di fare, che puntualmente „ si eseguisca, con dar quà distinto avviso dell' „ operato. Ed io le bacio umilmente le ma„ ni. Di Roma 7. Dicembre 1646. Di V. E. „ umilissimo, e affezionatissimo Servitore. „ M. Cardinale Ginetti. G. Arcivescovo di „ Patrasso, Secretario. Napoli, Sign. Card. „ Arcivescovo sopra li Confessori. Per l' auto„ rità a Noi concessa a tal effetto in virtù di „ detta Lettera ordiniamo, e comandiamo a „ tutti i Confessori Regolari, Secolari, omni„ busque in exequutione præsentium nominan. „ & cognominan. di questa nostra Città, e „ Diocesi, siano quanto si vogliano privilegia„ ti, ed esenti sotto pena della rivocazione „ della facoltà d' udir le Confessioni Sacramen„ tali, eo ipso, che contraverranno, carceri „ formali, ed altre a nostro arbitrio, che on„ ninamente debbano ad unguem osservare il „ contenuto in detta preinsetta Lettera, pre„ figgendo agli altri, che pretendono averne „ Breve, o Bolla in forma specifica dopo l' „ ultima Costituzione della felice memoria d' „ Urbano Ottavo, per termine perentorio tre „ mesi dal dì della notificazione della presen„ te ad esibirle alla medesima Sacra Congre„ gazione, dichiarando incorrere nella sospen„ sione dall' udir le Confessioni Sacramentali, „ quelli che pubblicamente difenderanno la „ dottrina suddetta, ovvero presumeranno te„ merariamente d' assolvere, ancorchè loro sia „ stata denegata, o non concessa da Noi la „ facoltà. Ed acciò da nissuno si possi alle„ gare causa d' ignoranza, ordiniamo, che „ la copia della presente sia personalmente in„ timata alli Superiori delli Regolari, qua„ li debbano fra due giorni quella notificare „ in pubblico Capitolo a' detti suoi Regolari; „ Volendo, che dopo detta notificazione astrin„ ga tutti, come se fosse stata a ciascheduno „ personalmente intimata. Data dal nostro „ Palazzo Arcivescovale il dì 26. Febbrajo „ 1647. Ascanio Card. Filomarino Arcivesco„ vo di Napoli, e Delegato Apostolico. D. „ Bartholomæus de Neapol. Actorum Mag. San„ cti Officii.

Ex quibus Decretis clare patet, non loqui ibi Pontifices de Prælatis, seu Superioribus Regularibus in ordine ad suos subditos, sed solum de ipsis Confessariis Regularibus; adeoque intelligi debent in ordine ad Sæculares, & non in ordine ad Regulares; Et aperte indicat idem Eminentissimus Cardinalis Filomarinus Archiepiscopus Neapolitanus in ordinatione facta Confessariis Regularibus, & Secularibus dictæ suæ Civitatis, & Diœcesis in virtute dictæ Epistolæ cum præinsertis Decretis sibi transmissæ; ibi: *Per l' autorità a Noi concessa a tal effetto in virtù di detta Lettera ordiniamo, e comandiamo a tutti i Confessori Regolari, Secolari &c.* ubi, ut vides, ipsemet expresse loquitur solum de Confessariis Regularibus in ordine ad Sæculares, & non de Prælatis, seu Superioribus Regularibus in ordine 27

ad suos subditos, qui non indigent facultate Ordinarii ad suos subditos absolvendos. Et revera cum dicta Decreta loquantur indiscriminatim, & unitim de reservatis Ordinario, & de reservatis Papæ in Bulla Cœnæ, & iisdem, quibus prohibent absolutionem a reservatis Ordinariis locorum, prohibeant absolutionem a reservatis Papæ in Bulla Cœnæ, manifeste patet, quod loquantur solum de ipsis Confessariis in ordine ad Sæculares, & minime de Prælatis, seu Superioribus Regularibus in ordine ad suos subditos, quia isti non subjacent casibus reservatis Ordinariis locorum.]

28 Tum quia, ut *supra nu.* 20. dictum est, ut ex Peregrino, & Naldo refert Peyrinus in *Constitut. 6. Jul. II. num.* 21. & Felix Potestas *loc. c. num.* 3417. Sacr. Cong. Episcop. & Regul. facto verbo cum Clemente VIII. expresse declaravit, quod omnes Bullæ, & Decreta derogatoria privilegiorum Regularium, quantum ad facultatem absolvendi a casibus Papæ reservatis, sunt intelligenda solum in ordine ad Sæculares, non autem in ordine ad suos sub-

29 ditos Regulares: Et ad hoc multum confert declaratio Alexandri VII. sub die 25. Septembris 1665. qua damnavit sequentem propositionem 4. in ordine ibi: *Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque Sæculares ab Hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa*, ubi, ut vides, Pontifex damnat solum dictam absolutionem in ordine ad sæculares, ibi: *Absolvere quoscumque Sæculares*.

30 Ast tamen, si verum esset, quod Sacra Congregatio declaraverit non posse Prælatos Regulares absolvere ab Hæresi occulta, ut ex Mendo refert Viva *ad propos.* 4. *Alexandri VII.* Rosignoll. *de Pœnitentia part.* 1. *quæst.* 7. *art.* 19. *sect.* 5. *numer.* 19. & alii, non esset a tali sententia recedendum; Eo vel maxime, quod sic expresse tenent plurimi Classici Doctores etiam independenter a tali declaratione Sacræ Congreg. innixi præsertim textui ejusdem Bullæ Cœnæ, quæ §. *Ceterum* utitur universali negativa, qua omnes excluduntur, ibi: *Ceterum a prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem ... absolvi possit, etiam prætextu quarumvis facultatum, & indultorum, quibuscumque personis Ecclesiasticis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus .... Per Nos, & dictam Sedem, ac cujusvis Concilii Decreto, verbo, Litteris, aut alia, quacumque scriptura in genere, vel in specie concessorum, & innovatorum, aut concedendorum, & innovandorum;* Qui textus revera multum urget; Unde in praxi suadeo hanc opinionem tamquam tutiorem tenendam, uti eam expresse tenent Tambur. *t.* 2. *de Jure Abbat. disp.* 12. *qu.* 2. Sigismundus a Bononia, Bartholomæus de Vecchis. & alii apud ipsum, Casar. *Compend. privil. Fratrum Minor. verb. Absolutio ord. quoad Fratres n.* 9. Confectius *Summa priv. Mendic. tit.* 17. *c.* 7. Diana *par.* 1. *tract.* 5. *resol.* 6. *par.* 3. *tract.* 2. *resol.* 122. *par.* 6. *tract.* 7. *resol.* 63. *par.* 8. *tract.* 7. *resol.* 70. La Croix *lib.* 7. *par.* 2. *n.* 1622. cum aliis ibi citatis, Matthæucc. *Official. Curiæ c.* 38. *n.* 24. cum pluribus ibi citatis, ubi *usque ad n.* 28. late probat, Mendo *d.* 1. *qu.* 3. dicens sententiam Bonagratiæ Habsensis, & aliorum ipsam tenentium non amplius esse probabilem.

Prælati Regulares (pro quibus in hoc non 31 veniunt Superiores locales Conventuum ex Decreto Visitationis Apostolicæ 13. Maii 1601. relato infra n. 48.) possunt suos subditos, & novitios absolvere ab Excommunicatione contracta, nedum ob percussionem levem, & mediocrem, sed etiam ab Excommunicatione contracta ob percussionem enormem. Vide verb. *Excommunicatio art.* 11. *a n.* 15. *ad* 17. Id tamen possunt etiam Superiores locales, si a Generali, vel Provinciali habeant, ut communiter solent habere, in suos reservatos casus jurisdictionem delegatam. Matthæucc. *Official. Cur. c.* 39. *num.* 21. & alii. Immo Roncaglia *tom.* 1. *tr.* 4. *cap.* 2. citans Palaum, Bordonum, & alios absolute dicit posse Superiores locales, & in eorum absentia eorum Vicarios absolvere suos subditos ab Excommunicatione contracta ob quamcumque percussionem vel alterius Religiosi, vel Clerici etiam sæcularis ex concessione Bonifacii VIII. & Clementis VII. Vide verb. *Excommunicatio art.* 12. *a numer.* 15. *ad* 17.

Prælati Regulares licet a Tridentino non 32 habeant facultatem dispensandi ab Irregularitate concessam Episcopis, eamdem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum. Vide verb. *Irregularitas art.* 3. *num.* 17.

Refertur ad id amplissimum privilegium con- 33 cessum Prælatis Regularibus. Vide d. verb. *Irregul. art.* 3. *n.* 18.

Nec hoc privilegium videtur revocatum per 34 Conc. Trid. Vide *ib. n.* 19.

Istæ tamen tam amplæ facultates non sunt 35 de facili deducendæ ad praxim: Immo per varios graves Doctores nequeunt Prælati Regulares dispensare cum suis subditis furiosis, Eple-

lepticis, lunaticis, energumenis, enormiter leprosis, & aliis, qui enumerantur. Vide *ibidem num.* 20. Vide verb. *Absolutio artic.* 2. *a num.* 29. *ad* 40. Prælati Regulares, & de eorum licentia sui Religiosi Confessarii, possunt dispensare super impedimento petendi debitum ratione affinitatis contractæ ex copula post contractum Matrimonium cum aliqua, vel aliquo sui conjugis consanguinea, vel consanguineo in primo, vel secundo gradu. Vide verb. *Debitum Conjugale art.* 2. *num.* 20.

37 Quando autem possint dispensare Confessarii Regulares super impedimento petendi debitum conjugale sine speciali commissione seu licentia Prælati Generalis, aut Provincialis? Vide *ib. a n.* 12. *usque in fine*.

38 Prælati Regulares ingredientes extra necessitatem Monasteria Monialium sibi subjectarum ligantur Excommunicatione majori, & privantur omnibus Officiis, & Dignitatibus. Vide verb. *Moniales art.* 3. *n.* 73.

39 Nec possunt Prælati Regulares ordinarie ingredi Monasteria Monialium, *nisi ex causa Visitationis localis, & hoc semel tantum in anno, ita ut in eo anno, in quo unus ex memoratis Superioribus visitaverit, alius Superior a Visitatione hujusmodi se omnino abstineat*. Vide *ibidem num.* 74.

40 Prælatus Regularis, si fuerit Generalis, potest secum introducere duos socios sui Ordinis; si fuerit alius a Generali, potest introducere secum unum tantum socium sui Ordinis. Vide *ib. num.* 75.

41 Nec ipse Visitator, nec ejus Socii possunt sumere intra clausuram ullam refectionem. Vide *ib. num.* 76.

42 Si ob clausuram, aut aliam urgentem, ac necessariam causam oportuerit Prælatum Regularem eodem anno pluries ingredi septa Monasterii, tunc non aliter ingredi potest, quam cum præsentia Episcopi Diœcesani, vel alterius personæ Ecclesiasticæ Sæcularis boni exempli, ac maturæ ætatis ab ipso Episcopo ad hoc specialiter deputatæ. Vide *ib. n.* 77.

43 Si Prælatus Regularis supradictis contrafecerit, ipso facto pœnam Excommunicationis & privationem omnium Officiorum, quæ obtinet, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda, vocisque activæ, & passivæ absque alia declaratione incurrit; Et nihilominus nullis privilegiis, & exemptionibus tueri se potest, quominus ab Episcopo loci, tamquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato quoties, & quando opus fuerit, corrigi, & puniri valeat. Vide *ib. n.* 78.

Prælatus Regularis quando, & quomodo possit concedere licentiam ingrediendi clausuram Monialium sibi subjectarum. Vide *ib. a num.* 88. *ad* 93. 44

Prælati Regulares quoad absolutionem ab Excommunicatione violatæ Clausuræ gaudent respectu suorum subditorum eadem facultate, qua gaudent Episcopi respectu suorum. Vide *ib. num.* 12. 45

A pœnis privationis Officiorum, & Dignitatum, & inhabilitatis latis a S. Pio V. in violantes clausuram possunt Prælati Regulares absolvere suos subditos pro utroque foro. Vide *ib. num.* 24. & 25. 46

Prælati Regulares, etiamsi sint Generales, nequeunt sine approbatione Episcopi audire Confessiones Monialium sibi subjectarum. Vide verb. *Moniales art.* 5. *num.* 8. 47

Prælati Regulares Jure nequeunt proprio, & ordinario concedere Indulgentias suis subditis. Vide verb. *Indulgentia n.* 27. *art.* 2. 48

Possunt tamen Jure delegato, & ex speciali concessione. Vide *ib. n.* 28. 49

Monitoria concedere pro suis subditis possunt solum Prælati Generales, eorumque Visitatores, & Provinciales non vero Superiores locales. Vide verb. *Monitorium n.* 10. 50

Posse autem Superiores locales Monitoria edere in suis Conventibus, non quidem ad finem revelandi pro rebus aut scripturis deperditis, vel subtractis, sed pro aliis delictis, tenent multi. Vide *ib. num.* 11. 51

Prælati Regulares in quibus votis, & juramentis possint dispensare, seu ipsa irritare respectu suorum subditorum? Vide verb. *Juramentum art.* 3. *n.* 30. & verb. *Votum*. 52

Prælati Regulares, puta Generales, & Provinciales undecim tantum casus reservare possunt, & non plures sine consensu Capituli Generalis pro tota Religione, vel Capituli Provincialis pro Provincia. Sic expresse decrevit Clemens VIII. decreto tenoris sequentis. 53

„ Sanctiss. D. N. jam pridem accurate perpendit, & re ipsa comperit, quod reservatio facultatis absolvendi Religiosos pœnitentes a peccatis quibusdam gravioribus, nisi Superiores admodum prudenter, ac moderate illa utantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori suo conscientiæ maculas detegere formidant, adducere posset in æternæ damnationis periculum, & spiritualis remedii desperationem;

„ Quo circa, ut huic malo Sanctitas Sua opportune provideret, decrevit, ut nemo ex „ Regularium Superioribus peccatorum abso-

„ lutiones sibi reservet, exceptis iis, quæ se-
„ quuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot,
„ prout subditorum utilitati expedire in Do-
„ mino judicaverit.

I. Veneficia, incantationes, sortilegia.

II. Apostasia a Religione, sive Habitu dimisso, sive retento, quando eo provenerit, ut extra septa Monasterii, seu Conventus fiat egressio.

III. Nocturna, & furtiva e Monasterio, seu Conventu egressio, etiam non animo apostatandi facta.

IV. Proprietas contra votum paupertatis, quæ sit peccatum mortale.

V. Juramentum falsum in Judicio Regulari, seu legitimo.

VI. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum fœtum, etiam effectu non secuto.

VII. Falsificatio manus, aut sigilli Officialium Monasterii, aut Conventus.

VIII. Furtum de rebus Monasterii, seu Conventus in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.

IX. Lapsus carnis opere consummatus.

X. Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personæ.

XI. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Si quod aliud peccatum grave pro Religionis conservatione, aut pro conscientiæ puritate reservandum videtur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia, matura discussione, & consensu; „ Superiores in singulis Domi-
„ bus deputent duos, tres, aut plures Con-
„ fessarios pro subditorum numero majori,
„ vel minori &c. qui a non reservatis eos
„ absolvant, & quibus etiam reservatorum
„ absolutio committatur, quando casus occur-
„ rerit &c.

„ Datum Romæ apud Sanctum Petrum 26. Maii 1593.

54 Præfatum Decretum confirmavit Urb. VIII. per Decret. Sacræ Congregat. Concilii die 21. Septembris 1624. addens quod sequitur:

„ Sanctitas Sua deinceps declaravit, ut si
„ hujusmodi Regularium Confessariis casus ali-
„ cujus reservati facultatem petentibus, Supe-
„ rior dare noluerit, possint nihilominus Con-
„ fessarii illa vice pœnitentes Regulares, et-
„ iam non obtenta a Superiore facultate, ab-
„ solvere.

Super dict. Dec. Clem. VIII. dubitatum, 55
ut infra, fuit

An in Dec. Clem. Papæ VIII. de ann. 1593. 26. Maii super qualitate Casuum ab eorumdem Regularium Superioribus reservandorum edito Censuræ etiam comprehenderentur; ita ut iisdem Superioribus absque Capituli Generalis, aut Provincialis consensu, aliquibus peccatis in Decreto hujusmodi non contentis, Excommunicationem annectere, ejusdemque absolutionem sibi reservare liceat?

Sacra Congregatio Card. negotiis Regularium præposita, Illustrissimo Bandino referente, Censuras in supradicto Decreto comprehendi censuit. Romæ 7. Jul. 1616.

Soli Prælati auctoritatem quasi Episc. ha- 56
bentes, nempe Generales, & Provinciales possunt in Religionibus reservare casus; & nullatenus Superiores locales. *Communis*, & clare patet ex adductis Decretis. Unde in nostra Religione adest statutum Capituli Generalis celebrati Assisii de anno 1526. quo expresse ordinatur, & mandatur auctoritate Apostolica, & totius Capituli Generalis, quod nullus Guardianus possit sibi reservare aliquem casum.

Immo Guardiani, & ceteri Superiores loca- 57
les quocumque nomine nuncupati, sine facultate a Generali, vel Provinciali obtenta, seu de consuetudine sibi commissa, & delegata, nequeunt absolvere a dictis casibus in suis respective Religionibus, vel Provinciis reservatis, cum soli Generales, Provinciales, & nullatenus Superiores locales habeant ad id jurisdictionem, & auctoritatem ordinariam, ut expresse decrevit Sacra Congreg. Visitationis Apostolicæ de mandato Sanctissimi die 13. Martii 1601. decreto ut infra:

In Congregatione adm. Illustrium, RR. DD. 58
Prælatorum Visitationis Apostolicæ de mandato Sanctiss. D. N. Papæ die 13. Mart. 1601. habita; Inter alia: Al Memoriale del P. Custode de' Reformati di S. Francesco la Santità Sua dichiara, che il Decreto suo sopra la reservazione de' casi de' Religiosi fatto alli 26. di Maggio 1593. non dispone, nè determina a chi spetti l'autorità d'assolvere da' detti casi, rimettendosi in questo alle Costituzioni, uso, ed osservanza comune delle Religioni, che il Generale, e Provinciale abbiano quest' autorità ordinaria, e non li Guardiani e Priori Superiori immediati de' Conventi; doveranno però detti Provinciali, e Generali comunicare detta facoltà in ciascheduno Convento a persona discreta, & intelligente per assolvere i Religiosi di quel Convento, che faranno ricorso, ovvero nelli casi particolari, che

che occorreranno, concedere la facoltà a ciascuno Confessore deputato in detto Convento, quando esso Confessore ne faccia instanza, e giudica espediente, se gli conceda, nel qual caso li Superiori, anco delegati, dovranno prontamente concederla, conforme al detto Decreto Pontificio, perchè, negandosi, la Santità Sua intende, che il Confessore possa assolvere da detto caso. Orb. Seraph. tom. 4.

59 Hinc Superiores locales, uti Priores, Rectores, Guardiani, & hujusmodi nequeunt in suis Conventibus sibi eligere in Confessarium simplicem Religiosum Sacerdotem sibi subditum non approbatum a Generali, vel Provinciali; Superiores enim locales in suis Conventibus sunt veluti Parochi in suis Parochiis; Parochi autem nequeunt sibi in Confessarium eligere Sacerdotem non approbatum ab Ordinario, ut est certissimum post Decretum Alexandri VII. qui *die* 24. *Septembr.* 1665. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 16. in ordine, ibi: *Qui Beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*; ergo neque Superiores locales possunt sibi in Confessarium eligere simplicem Sacerdotem non approbatum a Generali, vel Provinciali; Cum enim nequeant ipsum approbare pro aliis, neque possunt approbare pro se. Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 32. & alii passim.

60 Regularis, qui inscio, vel invito Prælato sui Ordinis approbatur ab Ordinario loci ad audiendas Confessiones in sua Diœcesi, an valide eas excipiat; Vide verb. *Approbatio art.* 1. *num.* 18. *&* 19.

61 Prælati Regularium possunt suos subditos a se, vel suis Prædecessoribus, vel aliis quibuscumque Superioribus ad audiendas Confessiones approbatos, ab eisdem Confessionibus audiendis suspendere, etiam ex causa occulta, & extrajudicialiter, ut declaravit *Sac. Congr. Episc. & Reg. in una Theatinorum* 2. *Jul.* 1617. Vide *idem verb. n.* 20.

62 Prælati Regulares, nempe Generales, & Provinciales possunt Religiosos sibi subditos in Notarios creare, & deputare. Sic S. Pius V. Constitut. incip. *Debitum* concessit expresse Prælatis Ordin. Prædicatorum, de quo privilegio participant ceteri Regulares communicantes cum ipsis in privilegiis. Vide verb. *Notarius*.

63 Prælati Regulares, puta Generales, & Provinciales possunt cum Generali, seu Provinciali, seu intermedio Capitulo dispensare cum suis Religiosis illegitimis ad Officia, & Prælatias Ordinis obtinenda. Quamvis enim Privilegia ad id concessa Religionibus, & relata a Rodriquez *tom.* 1. *quæst. Regular. quæst.* 13. *art.* 6. & Peyrin. *tom.* 1. *privileg. Minim. in Constitut.* 2. *Julii II.* §. 29. *num.* 93. fuerint abrogata a Sixto V. Constitut. incip. *Cum de omnibus*, & alia incip. *Ad Romanum Pontificem*; tamen ex post Gregorius XIV. Constitut. 3. incip. *Circumspecta Romani Pontificis providentia* §. 4. moderans prædictas Sixti V. Constitutiones id eis iterum concessit, statuendo *Licere Generali, aut Provinciali singulorum Ordinum, aut Congregationum, aut Hospitalium, ad quos dicta dispensatio spectat, juxta tenorem privilegiorum, & Indultorum Apostolicorum eis concessorum, quæ dummodo usu recepta, nec alias sub ullis revocationibus comprehensa sint, ut præfertur, in hac parte revalidamus cum illegitimis, quos alias dictus Generalis, aut Provincialis cum Generali, Provinciali, seu intermedio Capitulo, & non alias, suffragantibus meritis, dignos judicaverint, ad honores, gradus, & Dignitates obtinendas dispensare, ac dispensationes hujusmodi ita factas, & inde sequuta quæcumque, ut antea, valere, ac tenere perinde ac si dictæ Constitutiones non emanassent*. Miranda *in Manual. tom.* 2. *quæst.* 2. *art.* 3. Matthæucci *Official. Curiæ cap.* 38. *numer.* 39. Lezana *Summa quæst. Regul. tom.* 1. *cap.* 18. *num.* 60. Peyrin. *tom.* 1. *privilegior. Minimor. in Constitut.* 2. *Julii II.* §. 29. a num. 95. & alii passim. Et idem sub ampliori forma concessit postea ipsemet Pontifex Gregorius XIV. in privilegio dato Congregationi Clericorum Regularium Ministrantium infirmis Constitut. 17. incip. *Illius* §. 29. his verbis: *Ac dicto Præfecto Generali pro tempore existenti, seu de illius licentia Præfectis inferioribus aliorum locorum, seu Provincialibus dictæ Congregationis pro tempore existentibus, & illorum Vicariis, ac loca tenentibus, ut cum ejusdem Congregationis personis defectum natalium etiam ex adulterio, sacrilegio, incestu, & quovis alio nefario & illicito, ac prohibito, & damnato coitu provenientium patientibus, postquam in dicta Congregatione vota emiserint, ut defectu hujusmodi non obstante, ad quoscumque Sacros etiam Presbyteratus Ordines promovere, & in illis etiam in Altaris ministerio ministrare, nec non ad quascumque Administrationes, Personatus, Præminentias, & Officia dictæ Congregationis eligi, admitti, & assumi, illaque gerere, & exercere*.

Prælati Regulares habentes, ut supra, facultatem dispensandi cum subditis Religiosis ille- 64

illegitimis, quoties scientes esse tales conferunt illis aliquam Prælatiam, vel Officium, censentur saltem in foro conscientiæ cum illis dispensare; Talis enim Prælatiæ, vel Officii collatio est quædam virtualis dispensatio. Rodriquez *tom.* 1. *quæstion. Regular. q.* 13. *art.* 16. Navarr. *in Manuali cap.* 24. *num.* 74. Lezana *loc. cit. cap.* 18. *n.* 63. & alii.

65 Prælatus Regularis, sicuti & quilibet alius captus a Turcis, vel Saracenis, seu ab aliis hostibus non est ipso jure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam, sed interim deputandus est Vicarius, qui, durante captivitate, Provinciam, seu Monasterium regat, & ipse ex captivitate reversus pristinam Dignitatem, & Prælatiam recuperat; *c. Si episcopus, de supplend. neglig. Prælat. in* 6. Captivitas enim non est delictum, & ubi delictum non est, ibi non debet esse pœna, *c. Cognoscentes, de Constitutionibus*, & Glossa communiter recepta *in c. si Beneficia vers. sine culpa, de præbend. in* 6. Tum quia nimia crudelitas esset talem affligere, cui potius est miserendum, *cap. Licet, de Censibus*, & ibi Glossa communiter recepta verb. *Misereri*, & facit textus *in c. Cum percussio* 7. *q.* 1. ibi: *Non debet a nobis addi flagellatis afflictio, in cap. Ex parte, de Cleric. ægrotant.* ibi: *Nec afflictio afflicto sit addenda, cap. At si Clerici, de Judiciis, §. De adulteriis*, ibi: *Nec duplici debeas ipsum contritione conterere, & in l. Navi onustæ §. Cum autem, ff. Ad Leg. Rhod. de jactu*, ibi: *Quia non debet duplici damno onerari*, cum similibus.

66 Unde P. Joannes Cheron Provincialis Carmelitarum a Barbaris captus, ac postea liberatus, a Sacra Congregatione Episcop. & Regul. jubetur in possessione Provincialatus manuteneri, & ad liberum illius exercitium reintegrari, cassata alterius Provincialis electione. Vide verb. *Postliminium num.* 7. ubi refertur casus.

67 Assignatur quid importent absolutiones Generales, quas Prælati Regulares in fine Visitationis, & in quibusdam anni solemnitatibus dare consueverunt suis subditis Religiosis, quæ Absolutiones cadunt super Excommunicationibus, Suspensionibus, & Irregularitatibus, quas subditi forte ignoranter contraxerunt, vel obliti sunt, ita ut, si postea recordentur, & cognoscant se aliquam Censuram, vel pœnam reservatam incurrisse, non teneantur amplius pro absolutione ab illis Censuris, vel pœnis recurrere ad Superiorem habentem facultatem, sed sufficiat, quod confiteantur communi Confessario peccata, ob quæ illas incurrerunt; nam illa peccata, ut supponitur erant solum reservata ratione Censuræ, qua sublata, cessat reservatio peccati. Illæ tamen Absolutiones non sunt *Sacramentales*, nec per eas quis absolvitur a culpa peccati, cum tunc non fiat Confessio specifica peccatorum, sed sunt quædam absolutiones deprecativæ, per quas subditi absolvuntur *ab omnibus Censuris &c. & a pœna debita pro peccatis jam quoad culpam dimissis, adhuc in hac, vel altera vita exsolvenda*. Unde cum in talibus absolutionibus dicitur: *Absolvo vos ab omnibus peccatis vestris*, idem est ac *ab omnibus pœnis debitis pro iisdem*, juxta illud 2. *Machabæorum c.* 12. *Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*, ubi peccata sumuntur, ut vides, pro pœnis debitis pro iisdem. Sic Rodriquez *tom.* 1. *quæst.* 29. *artic.* 26. Kerchove *in Statuta Generalia cap.* 6. §. 22. *art.* 161. Kazenberger *Supplem. Theol. Sacrament. P. Sporer cap.* 3. *sect.* 2. *quæst.* 3. *n.* 142. *fol.* 260. & alii passim. Vide verb. *Indulgentia art.* 2. *num.* 28. *art.* 4. *num.* 11. & *artic.* 5. *a num.* 65. *ad* 69.

Unde enixe deprecantur, & serio monentur 68
Prælati omnes Regulares ad has generales absolutiones suis subditis impertiendas diebus omnibus, & Festivitatibus, quibus id eis est a Sede Apostolica per specialia privilegia concessum, ne tanto spirituali bono fraudentur. Dies autem, & Festivitates, in quibus est eis concessum, assignantur cum suis respectivis formulis Absolutionum sub verb. *Indulgentia art.* 4. *n.* 55. *ad* 60. Vide *ibi*.

Idem quod de absolutionibus Generalibus, 69
a Prælatis Regularibus dari consuetis, dicendum est de absolutionibus cum Indulgentia in articulo mortis dari solitis infirmis moribundis, quibus dari possunt etiamsi eas non petierint, & jam sint sensibus destituti, nihilque percipiant, aut sciant de tali Indulgentia. *Doctores citati*.

Absolutio, quæ datur a Prælato, seu Præ- 70
side ante electionem Capitularem cadit super Censuras, & Irregularitates, quæ possunt esse impedimentum inhabilitatis ad eligi, & eligere; Et patet expresse ex sequenti formula uti consueta: *Misereatur vestri &c. Indulgentiam &c. Si tenemini aliquo vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris, Interdicti, vel suspensionis, in quantum se extendunt gratiæ, & privilegia Ordini nostro concessa, vos omnes auctoritate Beatorum Petri, & Pauli, ac Sanctæ Sedis Apostolicæ, mihi in hac parte commissa, & vo-*

& vobis concessa, ad effectum electionis (vel electionum,) canonice, ac rite per vos faciendæ (vel faciendarum) absolvo. Item, eadem auctoritate, & ad eumdem effectum dispenso vobiscum super omni Irregularitate, si quam contraxistis, quatenus opus sit, & indigetis, vos habilito executioni Ordinum, & Officiorum vestrorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

71 Si quis Religiosus esset ligatus aliqua Censura, a qua Prælatus, seu Præses Capituli non posset absolvere, tunc ipse non esset absolutus, & sic non posset in dicta Capitulari electione eligi, aut eligere; Hoc enim videtur expressum in hac clausula dictæ absolutionis: *In quantum se extendunt privilegia, & gratiæ Ordini nostro concessæ*. Sic Peyrin. *de Prælat. q. 2. c. 5. num. 9.* cum quo transeunt Doctores, teste Matthæucci *Officialis Curiæ cap. 38. num. 18.*

72 Item talis absolutio non prodest absentibus; Quamvis enim absolutio ab Excommunicatione dari possit etiam absentibus per Litteras, ut tradunt communiter Doctores: Hæc tamen solum ad præsentes dirigitur, ut demonstrat aperte illud pronomen demonstrativum *Vos*, quod Electores præsentes exigit, ut de Beneficio talis absolutionis participent. Sic expresse

73 Matthæcc. *loc. cit. num. 18.* Qui *c. 19. nu. 58. & sequent.* ex multis probat contra Sanctorium, quod talis absolutio sit cum reincidentia, cum sit data ad cautelam, ne ex titulo Censurarum possit postea electio, alias valida impugnari: Unde cum non absolute detur, sed restricte *ad effectum electionis faciendæ*, completa electione, Capitulares, qui aliqua Censura erant irretiti, in eamdem reincidunt; & sic, ut electus possit deinde Officium exercere, debet absolutionem petere a Sacra Pœnitentiaria. Nam absolutio, quæ a Præside præstatur, solum operatur, ut possit Canonice eligi, non vero quod valeat exercere; Sed hic opus est puro, & absoluto absolutionis Beneficio. *Hæc ille*. Vide *ibi*.

74 Prælati Regulares possunt concedere specialibus Benefactoribus suæ respectivæ Religionis Filiantias, seu Litteras Filiationis, eis communicando Suffragia, Indulgentias, Orationes, & bona spiritualia tamquam Filiis propriæ Religionis, ex concessione Urbani V. facta Prælatis totius Ordinis Minorum, pro ut refertum *in Compendio Privilegiorum, verb. Indulgentia quoad sæculares*, quarto n. 6. ibi: *Urbanus V. concessit, ut Generalis, & Provincialis totius Ordinis Minorum possint communicare Suffragia, Indulgentias, Orationes, & bona spiritualia Benefactoribus Ordinis*. Per quæ quid intelligatur, & veniat, patet ex ipsis Litteris Filiationis, quæ ipsis Benefactoribus passim dantur, in quibus omnia ad longum clare exprimuntur.

Prælati Regulares, an, & quando teneantur applicare Missam pro ovibus suis? Vide verb. *Missa art. 3. sub n. 11. circa finem*. 75

Prælati inferiores jurisdictionem quasi Episcopalem exercentes, tenentur, statutis temporibus, visitare Limina Apostolorum, & Ecclesiarum statum exponere; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 7. incip. *Quod Sancta* §. 5. Vide tom. 4. Verb. *Limina Apostolorum*. 76

Prælato inferiori acquiritur jurisdictio intra Episcopi Diœcesim, vel ex privilegio, vel ex consuetudine immemorabili. Idem Constitut. 77
76. incip. *Apostolicæ servitutis* §. 2. Non vero ex possessione quadragenaria ex titulo colorato. Idem *ibid.* §. 3. Vide tom. 4. ad verba *Jurisdictio*. 78

Prælatis inferioribus jurisdictionem habentibus in Clerum, & populum, conceditur facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria in articulo mortis. Idem tom. 2. Constitut. 34. incip. *Pia Mater*. Vide *tom. 5.* verb. *Moribundus num. 38. & 39.* ubi datur etiam formula eam impertiendi. 79

Additiones ex aliena manu.

De Privilegiis Prælati Regularis, tum de potestate ejusdem in suos subditos, plene agit *Grueber. de Privileg. Religiosi.* de privilegiis *tract. 2. per tot.* & de potestate *tract. 3. per tot.* Consule *& eam locis citatis* de Privilegiis & potestate *Abbatis Commendatarii*. 80

PRÆSCRIPTIO.

Quoad ea, quæ concernunt naturam, effectum, & conditiones Præscriptionis, seu Usucapionis.

Præscriptionis nomen sumitur dupliciter, scilicet generatim, & magis proprie. *Communis*. Præscriptio generatim sumpta idem est ac exceptio, sive oppositio ad excludendam actionem, seu intentionem alterius; Sic accipitur Præscriptio *in l. Sed & si §. Ultimo ff. De judiciis, & in toto ff. & Cod. de Exceptio-* 1

3 ptionibus, & Præscriptionibus. Præscriptio magis proprie sumpta idem est ac Exceptio Peremptoria, per quam Possessor bonæ fidei post decursum certi temporis a Lege definiti, potest repellere Dominum rem suam pristinam repetentem, vel antiquo suo Jure uti volentem, opponendo ei continuatam possessionem talis rei, vel juris bona fide factam tempore a Lege definito ad præscribendum, seu peremptorie excipiendum, per quam possessionem talem rem, vel jus fecit suum. Et sic accipitur Præscriptio toto titulo 26. de Præscriptionibus l. 2. Decretal. & titul. 6. Institut. de Usucapionibus, & longi temporis Præscriptionibus, & ff. De Usurpationibus, & Usucapionibus.

4 Unde quamvis nonnulli Doctores cum Glossa in l. 3. ff. de Usucapion. in hoc distingui dicant Præscriptionem ab Usucapione, quod Præscriptio proprie sit rerum immobilium, Usucapio vero rerum mobilium, quam differentiam etiam Scotus in 4. dist. 15. quæst. 7. §. De secundo supponere videtur, ibi: Ex hoc dico, quod Præscriptio in immobilibus, & Usu-
5 capio in mobilibus &c. Tamen hæc distinctio non habet fundamentum in jure, ut patet ex princip. Institut. de Usucap. & Præscript. ubi Usucapio etiam ad res immobiles refertur, & ex l. Unic. Cod. De Usucapion. transformand. ubi sublata est omnis differentia inter Usucapionem, & Præscriptionem. Nam Præscriptio locum habet in rebus mobilibus, cum post illarum Usucapionem opponi possit exceptio Præscriptionis contra priorem Dominum. Covarr. in Regul. Possessor. part. 1. §. Unic. num. 2. & 3. Unde jam passim pro Synonimis accipiuntur hæc nomina Præscriptio, & Usucapio.

6 Hinc Præscriptio, seu Usucapio definitur communiter a Doctoribus, quod sit Acquisitio seu Adjectio Dominii rei alienæ, vel alieni juris peremptio per continuationem possessionis tempore, & modo a Legibus definito: In qua definitione notanter ponitur Vel alieni juris peremptio; ad denotandum, quod per Præscriptionem, seu Usucapionem eliditur etiam jus alienum, seu acquiritur jus aliquod, quod antea alteri competebat, cum etiam jura aliena præscribi possint, ut usufructus, servitus &c. immo etiam liberatio a debito aliquo.

7 Præscriptio, seu Usucapio fuit primitus introducta per jus Civile, & deinde per jus Canonicum approbata. Patetque ex l. 1. & seq. ff. De Usurpationibus, & Usucapionibus, & l. 1. & seq. Cod. De Præscription. longi temporis cum similibus, ubi plurimæ Leges Præscriptionem, seu Usucapionem introducentes reperiuntur, quæ postea per jus Canonicum l. 2. Decretal. tot. tit. 26. de Præscriptionibus fuerunt approbatæ; Quod & patet ex c. Vigilanti 4. de Præscriptionibus; ubi Alexander III. Summus Pontifex dicit, quod Ephesinus propter vitandam miserorum segnitiem, & longi temporis errorem, & confusionem, primus tricennali, vel quadragennali Præscriptioni vigorem Legis imposuit.

Præscriptio, seu Usucapio varias ob justas 8
causas fuit introducta; Primo scilicet ob bonum publicum, ne rerum dominia diu, & fere semper essent incerta, textu expresso in l. Bono publico 1. ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus, ibi: Bono publico Usucapio introducta est, ne scilicet quarumdam rerum diu, & fere semper, incerta dominia essent, cum sufficeret Dominis ad acquirendas res suas statuti temporis spatium. Secundo, ut præcludantur innumerabiles, & perpetuæ lites, quæ ceteroquin oriri possent; textu expresso in l. Usucapio 5. ff. Pro suo, ibi: Usucapio rerum etiam ex aliis causis concessa, interim propter ea, quæ nostra existimantes possideremus; constituta est, ut aliquis litium finis esset; Tertio, ne rerum Possessores prope immortali timore teneantur; textu expresso in l. Cum notissimi 7. in princ. Cod. de Præscript. 30. vel 40. ann. ibi: Ne possessores ejusmodi prope immortali timore teneantur. In perpetuo enim timore essent, ne res ab ipsis possessæ evincerentur; Unde in præjudicium boni publici fieret, ut nemo auderet fundos colere. Quarto, ut hoc modo segnities, ac desidia hominum, qui res suas, ac jura in judicio persequi negligunt, evacuetur, dum ea punitur ademptione Dominii, juxta l. Ut perfectius 2. de annali exceptione, ibi: Sed sit aliqua inter desides, & vigilantes differentia, & cap. Vigilanti 5. de Præscriptionibus, ibi: Ephesinus enim propter vitandam miserorum segnitiem, & longi temporis errorem, & confusionem, primus tricennali, vel quadragennali Præscriptioni vigorem Legis imposuit. Unde sibi imputare debet negligens; l. Quod quis, ff. de Regul. Juris. Jura enim subveniunt vigilantibus, & non dormientibus, ut habetur in leg. Non enim, ff. Ex quibus causis majores, & leg. Pupillus, ff. de iis quæ in fraudem Creditorum.

Præscriptio, seu Usucapio est valida, & li- 9
cita, nedum in foro externo, sed etiam in foro interno, seu conscientiæ, adeo ut, qui aliquam rem legitime præscripsit, non teneatur ad ejus restitutionem, nequidem in foro conscientiæ, quamvis post legitime completam Præ-

Præscriptionem certo cognoscat rem illam antea fuisse vere alienam. Sic expresse Glossa *in cit. cap. Vigilanti 5. de Præscriptionibus verb. Noverit;* Abbas *ibid. num.* 6. Fagnan. *in cap. Si quis num.* 40. *de Regularibus*, Scotus *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 2. §. *De secundo*, & communis aliorum; Et ratio, quam optime adducit Scotus *loc. cit.* est, quia translatio Dominii facta auctoritate Legis publicæ justæ, justa, & licita est; sed in Præscriptione, seu Usucapione legitime completa intervenit talis translatio Dominii, ergo injusta, & licita est etiam in foro interno, seu conscientiæ. Minor clare patet ex Juribus adductis *supra n.* 7. *&* 8. Major autem probatur, quia Lex justa potuit a principio juste determinare prima rerum Dominia, ut in confesso est apud omnes, ergo etiam posterior Lex justa juste de iisdem potuit, & poterit disponere juxta temporum varietatem, & exigentiam, seu necessitatem boni publici, *arg. c. Sciendum* 1. *& c. Regulæ* 2. *dist.* 29. ibi: *Regulæ Sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate, tradita sunt.* Quod autem Præscriptio, seu Usucapio introducta sit a Lege publica propter exigentiam, & necessitatem boni publici, clare, & expresse habetur *ex leg. Bono publico* 1. *ff. de Usurpationibus, & Usucapionibus*, & aliis Legibus cum præcisis suis verbis relatis *supra numer.* 8. adeoque &c. Tum quia non est verisimile, quod Sacri Canones, qui principaliter salutem animarum considerant, *cap. Novit* 13. *de Jud. cap. Ut animarum* 2. *de Constitut. in* 6. Præscriptionis Jura approbassent, si effectus eorum conscientiæ repugnaret.

10 Ut autem Præscriptio, seu Usucapio sit legitima, vimque licite, & juste transferendi rerum Dominium habeat, requiruntur quinque conditiones a Doctoribus in his vulgatis versiculis comprehensæ.

Non usucapies, ni sint tibi talia quinque.
Bona fides, justus titulus, res non vitiosa.
Ut res tradatur, tempus quoque continuetur.

Seu ut alii tradunt:

Non usucapies, ni sint tibi talia quinque.
Si res apta, fides bona, sit titulus quoque justus,
Possideas juste, completo tempore legis.

Unde juxta ordinem horum ultimorum versiculorum expendentur singulæ conditiones per distinctos Paragraphos, majoris claritatis gratia.

Additiones ex aliena manu.

Præscriptio jure Digestorum nil aliud erat, quam modus excludendi Auctorem, ejusque actionem, & quidem vel ideo quod elapso tempore legitimo ageret. Sunt enim quibuscumque actionibus præfixa certa tempora, intra quæ institui debebant, quo non facto, Actoris intentio præscriptione excludebatur; idque ut finis imponeretur litibus, quæ alias perpetuum habituræ essent effectum in detrimentum Reipublicæ, tum etiam ut puniretur negligentia cessantium agere, & jus suum persequi. 11

Dominium interim præscriptio haud tribuebat præscribendi, sed hunc effectum tantummodo habebat usucapio, quæ currebat etiam contra negligentes, salva interim quandoque restitutione in integrum. Præscriptio vero haud oberat impeditis, & non negligentibus; *leg.* 16. *C. de Inofficiof. Testament.* Quod & jus Canonicum repetiit, *cap.* 13. *& seq. cap.* 16. *q.* 3. *cap.* 10. 14. 15. *de Præscript.* 12

Quoniam vero præscriptio exceptionem solummodo producebat, & possidentem defendebat, inde quoties reus possessione casu excideret, rei vindicatione uti, & rem a quovis possessore repetere haud poterat, quem effectum unice habebat usucapio. 13

At Imperator Justinianus *in L. un. C. de Transform. usucap.* illi præscriptioni, quæ possessionem quandam qualificatam rerum a reo possessarum continebat, effectum usucapionis tribuit, ut non tantum jus excipiendi, sed etiam agendi reo tribueret, id quod etiam jus Canonicum e jure Romano assumpsit, & nonnulla quædam noviter ei addidit. 14

§. I.

Si res apta.

Quoad ea, quæ concernunt res, quæ possunt præscribi, vel non.

Omnes res possunt præscribi, seu usucapi, nisi Lege aliqua, vel speciali ratione præscribi, seu usucapi prohibeantur. *Communis*, per text. *in* §. 1. *& seq. Instit. de usucapionibus; & in l. Longi temporis, Cod. de Præscriptionibus longi temporis* cum similibus, ubi, ut legenti patet, rerum Præscriptio seu Usucapio conceditur indistincte, aliquibus dumtaxat rebus postmodum exceptis. 1

In specie autem præscribi, seu usucapi non pos- 2

possunt homines liberi, quia nullo tempore præscribi potest, ut homines liberi fiant servi, licet Possessores bona fide illos emerint, putantes esse servos. *Communis*, per text. *in* §. *Sed aliquod*, *Instit. de Usucapionibus*, *l. Usucapionem 9. ff. de Usurpationibus* ; & *l. Ultim. Cod. De longi temporis præscriptione*, *quæ pro libertate*, ubi dicitur contra libertatem hominis non præscribi etiam tempore sexaginta annorum.

3 E contra tamen possunt homines servi præscribere libertatem contra Dominos, si spatio viginti annorum bona fide se gesserint pro liberis, etiam sine titulo libertatis. *Communis*, per text. *in cit. l. Ultim. Cod. De longi temporis præscriptione*, *quæ pro libertate*, & Glossa *ibi* : *verb. Bona fide*, & *verb. per* 20. Hoc enim statutum est favore libertatis, cum libertas hominis connumeretur inter causas favorabiles ; *cap. Ultim. de sentent.* & *re judicat.* adeoque possunt homines servi præscribere libertatem contra Dominos, & non Domini præscribere servitutem contra homines liberos ; quia, cum servitus sit quid odiosum, & libertas quid favorabile, currit *Reg.* 15. *Jur. in* 6. quod *Odia restringi*, & *favores convenit ampliari*.

4 Item res Sacræ, v. g. Ecclesiæ, Jura spiritualia, Jus conferendi Beneficia Ecclesiastica, & hujusmodi nullo tempore a Laicis præscribi possunt, cum nec talia a Laicis possideri valeant. *Communis*, per text. *in cap. Causam* 7. *de Præscriptionibus*, & *l. Usucapionem* 9. *ff. de Usurpationibus*, & *Usucapionibus*, & §. *Sed aliquando*, *Instit. de Usucapionibus*, cum similibus.

5 Dicitur autem notanter *a Laicis* ; quia Ecclesiæ quoad proprietatem ab uno Prælato Ecclesiastico contra alium, & alia Jura spiritualia possunt sine dubio præscribi a Clericis, aliisque personis Ecclesiasticis. *Communis*, per text. *in cap. Placuit* 1. *cap. De quarta* 4. *c. Ad aures* 6. *cap. Auditis* 15. & *cap. Cum olim* 18. *de Præscriptionibus*, cum similibus.

6 An autem possit dari, & valeat Præscriptio contra onera, & Fundationes Beneficiorum, & contra onus, & numerum Missarum ? Variant Doctores. Posse enim præscribi contra onera, & conditiones Fundationum tenent multi cum Layman *lib.* 3. *sect.* 3. *tr.* 1. *cap.* 8. *numer.* 17. & Pasqualig. *de Sac. qu.* 1192. Similiter præscribi posse contra onus, & numerom Missarum docent Pasqualig. *quæst.* 1192. & *seq.* Tamburin. *in Method. celeb. lib.* 3. *cap.* 7. §. 1. Pellizarius *tract.* 5. *cap.* 9. *numer.* 92. testans Viros doctos a se consultos esse ejusdem mentis, Thomas Hurtad. *de residentia c.* 1. *lib.* 6. *R.* 6. §. 4. *n.* 8. & §. 6. *a n.* 14. Gobat *in Exper. tr.* 3. *n.* 514. addens *n.* 515. idem esse de obligatione Anniversariorum, Officii Defunctorum, eleemosynæ &c. La Croix *l.* 4. *n.* 852. testans ex Tusch. *litt. S. conclus.* 424. *num.* 9. & Corrad. *lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 324. hanc sententiam secutam esse Rotam. Et ratio potissima inter alias, quas adserunt apud La Croix *l. c.* est, quia fundatio, & Beneficium admittunt Præscriptionem, *cap. Cum de Beneficio* 5. *de præbend. in* 6. & *ibid.* Glossa, Anchar. Franch. Silv. Gom. Barb. *num.* 4. Rebuff. *in praxi Benef. tit. Regularia Benef.* insuper Gobat, & alii *in principio cit.* putat sufficere ad id inter præsentes annos 20. & inter absentes 30. requiri tamen 40. annos docet Pasqual. *q.* 1193. quia agitur contra Ecclesiam. Hos autem sufficere tenent Glossa, aliique com Barbosa *l. c. n.* 5. Gonzal. *ad Regul.* 7. *Cancellariæ gloss.* 7. *num.* 8. & 25. Tusch. *litt. R. conclus.* 542. Et successor in Beneficio potest, ut dicit Dicastill. *de Justitia lib.* 2. *tom.* 1. *d.* 1. *num.* 262. gaudere accessione temporis antecessorum suorum ; ut ab aliqua conditione, seu onere in Fundatione requisito liberetur, eamque libertatem bona fide illos possedisse in dubio præsumendum, juxta *Regul.* 24. *Juris in* 6. ibi : *Cum quis in Jus succedit alterius*, *justam ignorantiæ causam censetur habere*, & ootavit Nav. *lib.* 2. *consil.* 1. *de Præscrip.* & in simili Covarr. *Regul. Possessor. part.* 2. §. 11. *num.* 6. *Corollario* 4. Hactenus La Croix *l. c.*

Alii vero tenent oppositum, & signanter Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 2235. dicens, sibi probabilius esse contra Tamburin. quod non possit dari Præscriptio contra onus Missarum, quia dicit ex Jure Res pupillaris, durante statu pupillari, præscribi non potest, *l. Bonæ fidei* juncta Glos. *verb. Pupil. ff. de acquir. rerum domin.* & *l. Sicut in rem*, *Cod. de Præscription.* 30. *vel* 40. *annorum* ; Atqui Animæ Purgatorii, quo ad suffragia eis debita, sunt pupillæ, quia sicuti pupilli ob defectum ætatis, ita animæ ob defectum status causam suam agere non valent. Unde sicuti negligentia, aut carentia Tutoris non potest cadere in detrimentum pupilli, ita nec negligentia aut carentia heredum &c. in detrimentum illatum Animarum ; adeoque contra eas non datur Præscriptio. Nam Præscriptio est introducta in pœnam negligentium Jus proprium, *l. Ut perfectus* 2. *de annali exception.* & *c. Vigilanti* 5. *de Præscriptionibus*. Nulla autem negligentia imputari potest illis Animabus, cum alia voce clamare non possint, nisi illa *Job cap.* 7

cap. 19. *Miseremini mei &c.* Hactenus ille *l. c.* Vide *ibi*.

8 Et pro hac opinione facit id, quod refert Monac. *part.* 4. *Suppl. ad* 2. *tom. n.* 53. ibi: *Quidam Testator mandavit suis executoribus, ut erigerent pro amore Dei, & remedio animæ suæ unam Capellaniam cum destinatione Capellani, qui Missam singulo mane celebrare curaret.* Fuit erecta Capellania cum assignatione congruæ dotis; At quia Capellani pro tempore semel in hebdomada vacare consueverant, & Sacrificium pro Testatore applicare omiserant, delata causa ad *Sacram Congregationem Conc.* Hæc *in Lucan.* 18. *Febr.* 1702. declaravit, Capellanum teneri applicare Sacrificium pro Fundatore, licet ipse id non expresserit, & condemnavit Capellanos, seu Rectores pro tempore, quod celebrare, & applicare Sacrificium omiserunt: non obstante descriptione contraria facta in Tabella, occasione Visitationis Apostolicæ a centum annis circa. Hæc ille.

9 An Capellanus, qui per annos 30. qualibet hebdomada legit ex errore tres Missas pro Fundatore, putans ad tot teneri, si postea in Fundatione inveniat, quod ad duas tantum sit obligatio, præscripserit contra se, & teneatur continuare celebrare tres qualibet hebdomada? Variant quoque Doctores. Tamburinus enim, & Pasqualig. *q.* 1193. cum La Croix *loc. cit. n.* 853. docent, probabilius non præscripsisse contra se, adeoque non teneri nisi ad duas Missas in fundatione impositas, quia, dicunt, nemo est, qui possideat contra se ipsum; Præscriptio autem non inducitur sine possessione, juxta *Regul.* 3. *Juris in* 6. ibi: *Sine possessione Præscriptio non procedit*; Tum quia actus per errorem gestus non nocet erranti, *l. Si per errorem, ff. de Jurisdict.* adeoque &c. Pellizarius autem *loc. cit. n.* 94. dicit, talem Capellanum teneri ad celebrandas tres, docetque posse contra Capellanos præscribi spatio decem annorum, at contra Regulares exigi triginta annos; Ego vero dicerem, talem Capellanum præscribere contra se, & teneri ad tres Missas, in sententia illorum, qui tenent posse Capellanum præscribere contra onus; & numerum Missarum; Et e contra non præscribere contra se, in sententia illorum, qui docent non posse Capellanum præscribere contra onus, & numerum Missarum, id suadet hæc ratio, quia qui sentit commodum, sentire etiam debet onus, & e contra, *l. Si merces* 23. §. 6. *ff. Locati*, & *cap. Qui sentit* 55. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Qui sentit onus, sentire debet commodum, & e contra*; Et Leges permittentes, ut Cajus v. g. præscribat contra Sempronium, permittunt quoque, ut Sempronius præscribat contra Cajum; Contrariorum enim eadem est ratio, & disciplina, *l.* 1. *ff. de his, qui sui, vel alieni Juris*. Et sic sentire videtur Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *cit. num.* 2346. & Gobat *l. c. num.* 516. quamvis concludat nihil se determinare in hac re, & materia neglecta fere ab aliis.

Item præscribi non possunt nec in totum, nec in partem res publicis usibus deputatæ, ut viæ publicæ, Pontes, Plateæ, Fora, Theatra, & hujusmodi. *Communis* per text. *in l. Usucapionem* 9. *ff. de Usurpat. & Usucapionibus*, & *l. Præscriptio* 7. *Cod. de operib. publ.* Et ratio clara est, quia hujusmodi res publicæ, utpote omnibus communes, a privatis non possidentur, sed promiscue usurpantur, *l.* 1. §. *Final. de acquiren. possession.* Sine possessione autem non procedit Præscriptio, ut expresse cavetur *in Reg.* 3. *Juris in* 6. ibi: *Sine possessione Præscriptio non procedit*. Et hoc procedit, etiamsi populus iis uti desierit, ut expresse cavetur, *in l.* 2. *ff. de vi public. & itineribus public.* ibi: *Viam publicam populus non utendo amittere non potest*, etiam si centum annis per ipsam non iverit, prout subjungit Glossa *Unica ib.* communiter recepta asserens hoc contingere favore publicæ utilitatis. 10

Item præscribi non possunt limites, seu termini Provinciarum, Diœcesium, & Parochiarum, vel finibus cohærentia; Dummodo constet tales fines fuisse legitima auctoritate præfixos, & constitutos. *Communis*, textu expresso, *in cap. Super eo* 4. *de Parochis*, *cap. Quicumque* 4. *caus.* 16. *quæst.* 4. ubi & hujus ratio redditur: *Ne Provinciarum termini confundantur*; & concordat *cap. Licet* 5. *cap. Inter memoratos*, 6. *cap. Dilectio tua* 7. *ead. caus.* 16. *& quæst.* 4. Si autem non constet tales fines fuisse legitima auctoritate præfixos, & constitutos, tunc procedit, & valet Præscriptio. Abbas *in c. cap. Super eo num.* 2. Engel *l.* 2. *Decret. tit.* 26. §. 2. *num.* 8. Reiffenstuel *ib. num.* 43. & alii passim. Sicut etiam procedit, & valet Præscriptio in litibus prædiorum, qui privata auctoritate, ac conventione præfiguntur, & constituuntur; Isti enim limites præscribuntur spatio 40. annorum. *Communis*, textu expresso *in c. Quia judicante* 9. *de præscriptionibus*, cum similibus. 11 12 13

Item Res indivisim communes pluribus præscribi non possunt ab aliquo Sociorum, etiamsi longissimo tempore eas detinuerit, sed ceteris sociis semper tenebitur dare suam portionem, quia 14

quia non suo tantum, sed omnium sociorum, seu coheredum nomine rem, seu hereditatem communem possidere dicitur. *Communis*, per textum, *in l. Si communem*, 10. *ff. Quemadmodum servitutes amittantur*.

15 Item præscribi non possunt res pupillares. *Communis*, per textum, *in l. Bonæ fidei*, juncta Glos. verb. *Pupilli*, *ff. de acquir. rer. domin.* Contra ætatem enim pupillarem non currit Præscriptio, *l. Sicut in rem*, *Cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.*

16 Item præscribi non possunt res dotales, nisi Præscriptio, antequam res dotales efficerentur, inchoata fuerit. *Communis*, textu expresso, *in l. Si fundum* 16. *ff. de fundo dotali*.

17 Item præscribi non possunt res meræ facultatis, seu gratuitæ voluntatis. *Communis*; Sic enim desumitur ex *l.* 2. *ff. De via publ. & itin. public.* ubi dicitur, quod, *Viam publicam populus, non utendo amittere non potest*, etiamsi centum annis per ipsam non iverit, ut addit

18 Glossa *Unica ibidem*. Unde, si quis etiam per centum annos, & ultra iverit ad certum Molendinum, vel ad certum furnum, seu ad certam officinam pro suis respectivis indigentiis; Vel si quis domum suam hactenus nunquam altius ædificaverit, non tamen vi Præscriptionis cogi potest, ut deinceps dictum Molendinum, Furnum, Officinam frequentet, seu quod altius Domum suam non ædificet; quia in facultativis non datur Præscriptio. Excipe tamen casus, in quibus Domino Molendini, Furni, & Officinæ Jus hujusmodi quæsitum fuerit contra suos Vassallos, sive subditos, ex eo quod ex consuetudine jam antea vigente, vel privilegio saltem colorato, sicque bona fide prohibuerit suis subditis, ne frequentarent alia Molendina, alios Furnos, & alias Officinas, & ipsi prohibitioni sic interpositæ acquieverint, quia tunc etiam ea, quæ meræ facultatis sunt, præscribi possunt; Sicuti esset etiam de eo, qui prohibitus a vicino, ne Domum suam altius ædificaret, ab ædificando destiterit, & mandato, ne ædificaret, obtemperaverit; Tunc enim locum potest habere Præscriptio incipiens a die factæ prohibitionis. Sic Abbas, *in cap. Significante, de appel. num.* 1. Covarr. *in Reg. Possessor. part.* 2. §. 4. *num.* 7. allegans plurimos alios, Pirhing *l.* 2. *Decret. tit.* 26. *numer.* 17. Reiffenstuel *ibid. numer.* 39. Engel *ibid. numer.* 9. & alii passim.

19 Item præscribi non possunt res reservatæ Supremo Principi in signum absoluti, & supremi dominii, v. g. Præstatio tributi, & hujusmodi. *Communis*, textu expresso, *in l. Comp. Cod. de Præscr.* 30. *vel* 40. *annor.*

Item præscribi non potest Precarium, Commodatum, Pignus, Conductum, Depositum, & quælibet res Emphyteutica. *Communis*, per textum *in l. Cum notissimi* 7. §. 6. *Cod. de præscription.* 30. *vel* 40. *annorum*. Et ratio clara est, quia talia alieno nomine possidentur; alieno autem nomine possidens, non præscribit, nam is possidet, cujus nomine possidetur, *cap. Si diligenti* 17. *de præscriptionibus*. 20

Item præscribi non possunt res furtivæ, vel vi possessæ, non tantum a fure ipso, qui malæ fidei est, sed nec a quocumque bonæ fidei possessore, qui forte illas a fure, vel a tertio emit, vel alio quocumque justo titulo accepit, & possedit. *Communis*, per text. *in* §. *Furtivæ, & ibi*, Glossa verb. *Vi*, *institut. de Usucap. l. Sciens* 7. *Cod. de Usucap. pro emptore l. Vitia* 11. *Cod. de acquirend. possess.* ubi expresse habetur, quod *Vitia possessionum a majoribus contracta perdurant*, *& Successorem auctoris sui culpa comitatur*. 21

Intellige vero, quod tales res furtivæ, & vi possessæ non possunt præscribi tempore ordinario trium, decem, vel viginti annorum; Attamen præscribi possunt tempore extraordinario, seu longissimo triginta, vel quadraginta annorum, si tanto tempore bona fide possessæ fuerint, quia per Præscriptionem longissimi temporis purgatur vitium furti, vel violentiæ, quo affecta erat res, & omnis actio extinguitur: *l. Sicut* 3. *& l. Omnes* 4. *Cod. de præscr.* 30. *vel* 40. *annorum*. Et sic tenet *Communis Doctorum*. 22

Intellige etiam nisi res furtiva, vel vi possessa in potestatem Domini sui redierit, quia tunc, vitio purgato, ab alio bonæ fidei possessore præscribi potest tempore ordinario, §. *Aliquando*, *Institut. de Usucap. &c. l. Sciens* 7. *Cod. de Usucap. pro emptore*. 23

Item regulariter præscribi, seu usucapi non possunt res, quæ alienari nequeunt, *arg. l. Alienationis* 26. *ff. de verb. signific.* ibi: *Alienationis verbum etiam Usucapionem continet; vix est enim, ut non videatur alienare, qui patitur usucapi*. Hinc prohibita alienatione, hoc ipso saltem tacite censetur prohibita Usucapio, *l. Si fundum* 19. *ff. de Fundo dotali*, *& l. Bonæ fidei*, 48. *ff. de acquirend. rerum domin.* Deficit enim in his plerumque justus titulus ex defectu justæ alienationis, concurritque error Juris, qui non prodest ad Usucapionem, seu Præscriptionem, *l. Nunquam*, 31. *ff. de Usurpat.* 24

pat. & *Usucap.* & *cap.* 2. *de rebus Eccles. non alienand. in* 6.

25 Præscriptio induci numquam potest adversus Jus Divinum; raro autem adversus Jus Commune Ecclesiasticum. Benedict. XIV. t. 2. Constitut. incipient. *Declarasti*.

Additiones ex aliena manu.

26 De rebus, quæ tum jure Civili, tum jure
Canonico præscribi nequeunt, agere nimium
esset; Consule, si lubet, Dunod. *de Prascript.*
27 *part.* 1. *cap.* 12. *per tot.* Tantum hic differemus, & quidem breviter, de rebus aliquibus,
quæ præscribi jure Canonico haud possunt.
28 Huc I. pertinent decimæ, maxime respectu
laicorum qui eas contra Ecclesiam præscribere
nullo pacto possunt; quia, ait Pontifex in *cap.*
7. *de Præscript. Quum laici decimas detinere non possint, eas nulla valent præscribere ratione*;
Confer etiam *cap.* 15. 17. 19. *de decim.*
29 II. Bona mensalia. Jam in *addition. ad verbum Alienatio articul.* 1. *num.* 3. tradidimus distinctionem bona communia Ecclesiæ inter, & bona mensalia ejusdem. Præscribi autem non posse bona mensalia utpote speciali fundatione destinata ad sustentationem illorum, qui Ecclesiæ inserviunt, & ita officio sacro connexa, probant Bohemer. in *decretal. libr.* 2. *titul.* 26. §. 25. & *sequentib.* Lyncker *respons.* 2. *num.* 157. contradicentibus licet Bruneman. *jur. Eccles. univers.* 2. *cap.* 11. *fer. per tot.* Horn. *in consult.* & *respons. class.* 1. *numer.* 21.
30 III. Quæ ad curam animarum, & ea, quæ
Ordinis sunt, spectant, utpote quæ commercio
civili prorsus exemptæ sunt; Lyncker. *respons.*
31 74. *cum.* 32. Tolli itaque præscriptione nequit
visitatio Ecclesiastica, quæ officio sacro intime
cohæret, & ex cura animarum fluit, *cap.* 16.
de Præscript. Adi etiam Fritsch. *de jure visi-*
32 *tand. cap.* 3. *in fin.* Quin nec procurationes præ-
scriptione tolli possunt, idque quia quum eæ
debeantur ratione visitationis, præscriptio tolli nequeunt, sicuti tolli ipsa visitatio nequit; *d. cap.* 1. *de præscript.* Vide quoque Brunemann. *Jur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 9. §. 11. & Stryk. *in notis*.
33 IV. Jurisdictio Ecclesiastica respectu Laicorum. Præscriptio enim sine possessione haud procedit: Laici autem possidere nequeunt jurisdictionem Ecclesiasticam, & sic præscribere eam nequeunt: Consule Sperell. *decis.* 2. *numer.* 126.
34 V. Debita jurata secundum Pacion. in *se-*
lect. allegat. Canon. & *Civil. allegat.* 28. *in fin.* Seraphin. *de Privileg. jurament.* 47. *fere per tot.* ex ea ratione, quod juramentum inducat moram ipso jure, & instar interpellationis sit. Sed refutant opinionem hanc de debitis juratis, & quidem recte, Cardinal. de Luca *discur.* 129. *num.* 2. Cyriac. *controvers.* 618. *num.* 35. & *seq.*

Affert & Auctor res alias, quæ jure Canonico præscribi haud possunt. Sed non inutilis 35
est inquisitio, an hæ res ut a præscriptione longissimi temporis eximuntur, ita immunes sint a præscriptione immemorabili, vel centenaria? Confer omnino Bohemer. in *decretal. lib.* 2. *tit.* 26. §. 35. & *plur. sequent.*

§. II.

Bona fides.

Quo ad ea, quæ concernunt bonam fidem ad Præscriptionem requisitam.

Bona fides in proposito *est sincera rei alienæ* 1
ignorantia, seu illa dicitur bona fides, qua
quis probabiliter, & prudenter existimat rem, quam possidet, ad se pertinere, vel saltem alienam esse non cognoscit: Unde Glossa, *in cap. Si Diligenter* 17. *de Præscriptionibus verb. Bona fides* expresse dicit: *Bona fides intelligitur, cum aliquis credit tradentem esse Dominum, vel habere Jus distrahendi, licet erret in facto, l. Bonæ fidei emptor* 109. *de verb. signific.* ibi: *Bonæ fidei emptor esse videtur, qui ignoravit eam rem esse alienam, aut putavit eum, qui vendidit, Jus vendendi habere*. Ma- 2
la autem fide possidere dicitur, qui scit, vel credit rem, quam possidet, alienam esse, vel non esse suam. *Sic in re Communis*.

Jure Civili Cæsareo in Præscriptione longi 3
temporis bona fides requiritur solum ab initio ad inchoandam Præscriptionem; *l. Unica*, & *ibi* Glossa *verb. Ab initio*, *Cod. de Usucap. pion. transformand.* Unde secundum Jus Civi- 4
le Præscriptio cœpta per defunctum bona fide continuari, & compleri potest ab herede, quamvis ipse sit in mala fide, & sciat rem esse alienam; *cit. l. Unica* & §. *Diutina*, *Instit. de Usucap.* Immo secundum Jus Civile in 5
Præscriptione longissimi temporis 30. vel 40. ann. nullo tempore, nequidem ab initio requiritur bona fides, adeo ut quamvis Præscriptor malam fidem habuerit ab initio, si tamen rem alienam tali longissimo tempore possedit, eam sibi Præscriptione acquisivit, adversus Domi-
num

num petentem, & requirentem talem rem, exceptione tutus est, & hoc statutum est ob odium Domini res suas petere negligentis, *l. Si quis emptionis*, §. *Quod si quis*, *Cod. de præscription. 30. vel 40. annorum*.

6 Jure tamen Canonico ad legitimam Præscriptionem omnino requiritur bona Fides, adeo ut nec in Foro Canonico, nec in Foro Civili valeat Præscriptio cum mala fide. *Communis*, textu expresso in *cap. Vigilanti* 5. *& cap. Quoniam* 20. *de Præscriptionibus*, ubi in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. sic decisum expresse refertur, *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali Judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide Præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*. Unde *in cap. Possessor* 2. *de Regul. Juris in* 6. expresse cavetur, quod *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit*.

7 Et talis bona fides requiritur, quod intersit toto illo tempore, quo currit Præscriptio. *Communis*, textu expresso in *cit. cap. Quoniam* 20. *de præscriptionibus*, ibi: *Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat notitiam alienæ*.

8 Leges enim Civiles adductæ *supra a num.* 3. *ad* 5. aliter disponentes, tamquam nutritivæ peccati (eo quod homines ob desiderium præscribendi animarent ad continuandam injustam rei alienæ possessionem) fuerunt a Jure Canonico correctæ, & abrogatæ, in *cit. cap. Vigilanti* 5. *& in cit. cap. Quoniam* 20. *de Præscriptionibus*, ibi: *Cum generaliter sit omni Constitutioni, atque consuetudini derogandum, quæ*

9 *absque peccato mortali non potest observari*. Et hæc Juris Canonici dispositio est impræsentiarum observanda, & de facto observatur in utroque Foro, tam Civili, quam Canonico, juxta definitionem Concilii Generalis, in *cit. cap. Quoniam* 20. *de præscriptionibus*, ibi: *Quoniam omne, quod non est ex Fide, peccatum est, Synodali Judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*.

10 Hinc Possessor malæ fidei, quamvis per centum, & mille annos possederit rem alienam, nunquam poterit eam præscribere. *Communis*, textu expresso, *in cit. cap. Vigilanti* 5. *de præscriptionibus*, ibi: *Vigilanti studio cavendum est, ne malæ fidei possessores simus in prædiis alienis, quoniam nulla antiqua dierum possessio juvat aliquem malæ fidei possessorem*, *& c. Possessor* 2. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit*.

11 Immo mala fides possessoris nocet etiam suo heredi immediato, adeo ut, si defunctus fuerat possessor malæ fidei, tunc heres ejus immediatus non potest ullo tempore rem a defuncto mala fide possessam præscribere, quamvis eam bona fide habeat, & velit a se ipso Præscriptionem inchoare. *Communis*, per textum, *in l. Ultim. Cod. communia, de Usucapionibus*, *l. Cum heres*, *ff. de diversis & temporal. Præscriptionib. & §. Diutina*, *Institut. de Usucapionibus*.

Rem autem mala fide a defuncto possessam, 12 licet non possit ullo tempore præscribere heres immediatus; potest tamen ipsam præscribere tempore ordinario heres mediatus, idest heres primi heredes; dummodo talis heres mediatus bona fide rem possidens incipiat Præscriptionem, computando solum tempus, quo ipse possedit, & non connumerando tempus, quo possedit suus antecessor seu heres immediatus. Pirhing *l.* 2. *Decr. tit.* 26. *n.* 70. Reiffenstuel *ib. num.* 138. Covarruv. *part.* 2. *in Regul. Possessor.* §. 9. *num.* 7. Lessius, *l.* 2. *c.* 6. *num.* 43. & alii passim. Et ratio disparitatis inter heredem immediatum, & mediatum est, quia heres immediatus repræsentat omnino personam defuncti, immo censetur una, & eadem persona cum defuncto. *Authent. de Jurejurando a moriente præstito*, adeoque censetur fictione Juris habere eamdem malam fidem; Non sic autem heres mediatus, seu heres heredis, quia cum ipse non censeatur una, & eadem persona cum tali primo defuncto, nec etiam censetur habere eamdem malam fidem fictam fictione Juris; Fictio enim non parit fictionem.

Et tanto magis potest ipsam tempore ordinario præscribere Successor singularis, v. gr. 13 Donatarius, Emptor, cui primus heres rem hujusmodi bona fide donavit, vel vendidit. Ipse enim successor singularis nullo modo personam Defuncti repræsentat. *Communis*, textu expresso, *in §. Sed tamen*, *Instit. de Usucapion.*

Item successor in Dignitate, Beneficio, vel 14 Officio potest cum bona fide præscribere rem a Defuncto, vel antecessore suo habitam, dummodo solum competat tempus, quo ipse bona fide possedit. Gloss. in *c. De quarta verb. Se posse tueri*, *de Præscript.* Abbas *ib. n.* 9. Felinus *ibid. num.* 24. Covarruv. *loc. cit. num.* 7. Pirhing *loc. cit. num.* 72. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 140. & alii passim. Et ratio clara est, quia talis successor non possidet Dignitatem, Beneficium, vel Officium Jure sui Antecessoris, sed Jure sibi tributo a legitimo Collatore, adeoque mala fides Antecessoris non potest no-

nocere suæ bonæ fidei, sicque ipse sine dubio potest præscribera rem a se bona fida possessam.

15 Dubitans num rea sit sua, nec ne? si cum tali dubio incipit rem possidere, non censetur habere bonam fidem, adeoque, stante illo dubio, nequit Præscriptionem inchoare. *Communis*. Et ratio est evidens, quia incipiens possidere rem cum dubio an sit sua, vel altarius? injuste, & iniqua agit eam sibi arrogando, cum non sit melior ipsius conditio, quam alterius, qui eam rem prius possederat; sed e contra melior fuerit conditio istius, utpote conditio possessoris, quæ semper melior est; *c. Ad aures 6. De præscriptionibus*, *c. Quod autem 5. de Jurepatron. c. In pari 65. de Regul. Juris in 6. l. Nemo 126. §. 2. & l. In pari causa 128. ff. De Regul. Juris*. Cum iojustitia autem, malitia, seu peccato non stat bona fides, qualis requiritur ad Præscriptionem; ergo, ut incipiat Præscriptionem, requiritur, ut is determinate judicet rem, quam incipit possidere, vel esse nullius, sicque fieri suam per occupationem; val probabiliter judicet habere Jus illam sibi arrogandi, & possidendi.

16 Si autem tale dubium superveniat post Præscriptionem bona fide jam incœptam, tunc sic dubitans potest continuare rem possidere, & perficere Præscriptionem; Dummodo interim debitam diligentiam adhibeat ad investigandum, an res sit vere sua, vel aliena? *Communis*, per text. *in c. Si virgo 5. caus. 34. qu. 1.* ubi de talibus bona fide possessionum inchoantibus expresse dicitur: *Tamdiu quisque bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum*, & per text. in *c. Quoniam 20. de Præscriptionib.* ubi solum requiritur ad continuandam Præscriptionem, ut possessor, in nulla temporis parte ad præscribendum constituta, habeat conscientiam rei alienæ, ibi: *Unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienæ*; Tum quia, ut expresse dicitur, *in cap. Ad aures 6. de præscriptionibus*: *De Jure melior est conditio possidentis*, uti consimiliter dicitur etiam in aliis citatis Juribus *num. antecedenti*, adeoque, qui postquam cœpit bona fide rem possidere, dubitat an sua sit, potest continuara possessionem, sicque tempore ordinario præscribere; Dummodo, ut dicebatur in conclusione, adhibeat moralem diligentiam ad investigandam veritatem, an res sit sua, vel alterius; In tali enim casu præsumptio stat pro possessora, *arg. citatis Juribus*, & *cap. Occidit 14. caus. 23. quæst. 8.*

Ignorantia Juris clari, & indubitati impedit 17 bonam fidem, & Præscriptionem, in utroque Foro, etiamsi sit invincibilis, seu inculpata; Sic fere communis Doctorum sententia cum Glossa in *c. Apostolicæ verb. Præscriptionis*, *de Donationibus*, Abbas, in *c. De quarta n. 12. de Præscriptionibus*, Covarruv. in *Regula Possessor. part. 2. §. 9. n. 8.* Layman *lib. 3. Theolog. moral. sect. 5. tr. 1. cap. 8. n. 11.* Lessius *l. 2. c. 6. num. 14.* Engel *lib. 2. Decretal. tit. 26. num. 15.* Pirhing *ib. n. 62.* Reiffenstuel *ib. num. 68. & seq.* & alii passim contra paucos arbitrantes ignorantiam inculpatam Juris sufficere ad præscribendum pro Foro conscientiæ. Et ratio nostræ conclusionis est, quia Præscriptio, per quam aliquis amittit Dominium rei suæ, & alius illud acquirit, est introducta Jure positivo humano præter Jus naturæ, ergo non habet locum in casu, ubi Jura positiva humana expresse statuunt errorem Juris non prodesse ad Præscriptionem, seu Usucapionem, ut clare patet in *l. Numquam*, *ff. De Usucapionibus*, ibi: *Numquam in Usucapionibus Juris error possessoribus prodest*. Item *l. 2. §. Si a pupillo*, *ff. Pro Emptore*, ibi: *Si a pupillo emeris*, *& scias pupillum esse*, *putas tamen pupillo licere res suas sine Tutoris auctoritate administrare*, *non capies usu*, *quia Juris error nulli prodest*. Item *l. 4. ff. de Juris*, *& facti ignorantia*, ibi: *Juris ignorantia Usucapione negatur prodesse*, *facti vero ignorantiam prodesse constat*. Tum quia errans in Jure præsumitur malam fidem habere, *l. Quemadmodum*, *Cod. de Agric. & Censit.* ibi: *Malæ fidei namque possessorem esse nullus ambigit*, *qui aliquid contra Legum interdicta mercatur*, *cap. Qui mercatur 82. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Qui contra Jura mercatur*, *bonam fidem præsumitur non habere*. Possessor autem malæ fidei ullo tempore non præscribit, textu expresso in *cap. Possessor*, *de Regul. Juris in 6.*

Nec valet dicere, quod, sicuti ignorantia in- 18 culpata Juris excusat a peccato, ita potest constituere possidentem in bona fide sufficiente ad Præscriptionem. Non valet, inquam, quia licet talis ignorantia inculpata sufficiat ad constituendum possidentem in bona fide Theologice, seu moraliter excludente peccatum, non sufficit tamen ad constituendum ipsum in bona fide Civiliter, seu Juridice necessaria ad inducendam Præscriptionem, ex eo quod a Jure expresse reprobatur in ordine ad effectum Præscriptionis; Quamvis enim ad inducendam Præscriptionem requiratur necessario semper bona fides Theologice, seu moraliter, non sufficit ta-

men de se sola, nisi concurrat etiam simul bona fides Civiliter, seu Juridice, quia, ut diximus, Jura positiva humana, a quibus Præscriptio suam originem, & totam vim habet, expresse statuerunt, quod error Juris ad Præscriptionem, seu Usucapionem non prosit, ut patet ex citatis Legibus *num. antecedenti*.

19 Probabile autem est secundum aliquos, quod ignorantia Juris invincibilis non impediat in Foro conscientiæ bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitime præscribendum. Sic Lessius *loc. cit. nu.* 17. Lugo *de Justit. & Jur. disp.* 7. *sect.* 3. *numer.* 32. Medina *in tract. de contractibus quæst.* 17. *prope finem*, Castropal. *in c. p.* 22. §. 8. *nu.* 7. & alii. Et ratio est, quia Jura ideo negant cum ignorantia Juris præscribi posse, quia non præsumunt bonam fidem in possidente, cum possidens contra Jura clara, manifesta, & indubitata ordinarie præsumatur mala fide possidere, ut patet *ex cit. l. Quemadmodum, Cod. de Agricol. & Censit.* ibi: *Malæ fidei namque possessorem esse nullus ambigit, qui aliquid contra Legum interdicta mercatur, & cit. c. Qui contra* 82. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Qui contra Jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere*, ergo cum in Foro conscientiæ, in quo de veritate, & de bona fide constat, cesset dicta præsumptio juris, ignorantia Juris invincibilis, & inculpata non impediet Præscriptionem.

20 Ignorantia Juris dubii, & inter Doctores controversi non impedit bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitimam Præscriptionem. Abbas *in cap. De quarta n.* 12. *de Præscriptionibus*, Covarruv. *l. c.* §. 7. *nu.* 19. Lessius *loc. cit. num.* 16. Layman *loc. c. num.* 11. Pirhing *loc. cit. n.* 60. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 77. & alii. Et ratio est, quia ipsa ambiguitas Juris, circa quod sunt diversæ Doctorum sententiæ, utramque partem facit probabilem, ita ut utramvis prudenter in praxi sequi quis possit, ergo non impedit bonam fidem requisitam, & sufficientem ad legitimam Præscriptionem. Videatur hac de re Angelus Fransoja.

21 Ignorantia facti, si sit invincibilis, non impedit bonam fidem requisitam ad legitime præscribendum. *Communis*, texto expresso *in l.* 4. *ff. De Juris, & facti ignorantia*, ibi: *Juris ignorantia in Usucapione negatur prodesse, facti vero ignorantiam prodesse constat*; Ignorantia enim, seu error invincibilis facti, sicuti excusat a culpa, ita constituit possessorem in bona fide ad legitime præscribendum; Si quis enim acceperit rem a fure, ignorans invincibiliter esse furem, durante tali invincibili ignorantia, seu errore, bona fide possidet rem alienam, eamque sic possidendo præscribit.

Additiones ex aliena manu.

22 De eo, utrum *dubitans* sit in *bona*, an in *mala* fide; tum an error juris excludet *malam* fidem, consule Dunod *de præscript. par.* 1. *cap.* 8. *sub initium*.

23 Hic vero ea non est omittenda investigatio, an doctrina juris Canonici de bona fide, locum etiam sibi vindicet in præscriptione actionum maxime personalium? Affirmant inter alios Lyncker. *in præscript. tam jur. civil. quam canon. thes.* 24. & *seq.* Stryk. *de Act. investigat. sect.* 3. *n.* 1. *axiom.* 6. *num.* 3. & *seq.* Negant vero Coccejus *in dissert.* 1. *de finib. bon. fid. in præscript. sect.* 2. §. 11. & *sect.* 3. *per tot.* Franzk. *lib.* 3. *resol.* 13. *per. per tot.* Rauchbar *part.* 2. *quæst.* 38. *n.* 23. Zanger. *de except. lib.* 3. *cap.* 20. *n.* 106. & *seq.* Adde etiam Dunod *de præscript. dict. par.* 1. *dict. cap.* 8.

24 Rectius meo judicio Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 25. §. 66. & *seq.* Neque, inquit, *malæ fidei definitio eis applicari potest, qui aliquid de suo debent, non vero rem alienam possident; alioquin dicendum foret, omnes omnino homines esse in mala fide, quia vix ullus reperitur, qui non de suo aliquid debeat. Audio*, pergit, *quidem objectionem. Aliud esse debere, & aliud æs alienum solvere nolle: illi notam malæ fidei adspergi non posse, bene tamen huic, quum sciat se debere, & tamen solvere differat. Verum, qui non solvit, aut interpellatus est ad solvendum, aut non. Priori casu præscriptionem interruptam esse concedo, quia negligens dici nequit, qui interpellavit debitorem. Sistitur hoc casu cursus præscriptionis, non quod per interpellationem mala fides proprie inducta sit, sed quod præscriptio fuit interrupta. Ceterum si non insistitur interpellationi, post interpellationem de novo currere incipit, & perficitur præscriptio, uti optime observavit Coccejus dissertat. de finib. bon. fid. in præscript. sect.* 2. §. 12. *Quod si dicamus per interpellationem malam fidem inductam esse, nullo tempore deinceps posset perfici præscriptio, quod tamen ex definitione malæ fidei, elici nequit. Posteriori casu nullum plane indicium malæ fidei apparet, quum nequidem debitor solvere cogatur, qui haud interpellatur; immo qui tanto tempore haud exigit debitum, juste existimari potest debitum remisisse*; Confer eumdem *l. c.* §. 64.

25 An de jure Canonico mala fides obstet etiam immemorabili, & Centenariæ, adi *Dunod*, *ubi supra*, qui & de hoc differit, an Communitas

semel

semel in mala fide existens, semper dicatur existere in mala fide.

§. III.

Sit titulus quoque justus.

Quo ad ea, quæ concernunt titulum ad Præscriptionem requisitum.

1 AD legitimam Præscriptionem requiritur justus titulus. *Communis*, textu expresso *in c. Si diligenti 17. de Præscriptionibus*, ibi: *Cum in præscriptione rerum Ecclesiasticarum bona fides, & justus titulus exigatur*, & concordat *cap. Dudum 31. de Decimis*. Item text. *in l. Ultima, Cod. de Usucapion. pro herede*, ibi; *Usucapio, non præcedente vero titulo, procedere non potest*, *& l. Nullo, Cod. de rei vindicat.* ibi: *Nullo justo titulo præcedente, possidentes, ratio Juris quærere dominium prohibet*, cum multis similibus.

2 Titulus ad Præscriptionem requisitus nihil est aliud, quam causa habilis ad transferendum dominium, vel ad præbendam Usucapiendi conditionem. *Sic in re communis Doctorum*.

3 Et hujusmodi titulus potest esse multiplex, scilicet, *Donatio*, *Emptio*, *Permutatio*, *Transactio*, *Legatum*, *Hereditas*, *Dos*, & similia, quibus si tradens rem sit ejus Dominus, transfert dominium; si autem non sit Dominus, præbet saltem usucapiendi conditionem.

4 Hinc qui bona fide possidet rem alienam *pro Donato*, *pro Emptore*, *pro Transacto*, *pro Herede*, *pro Legato*, *pro Dote*, & hujusmodi, licet non acquirat ejus dominium, ex quo non acceperit ipsam a vero Domino, acquirit tamen usucapiendi conditionem, cum tales tituli ex natura sua tendant ad Dominii translationem. Alii autem tituli, qui ex natura sua non tendunt ad Dominii translationem, sicuti Commodatum, Depositum, Precarium, & hujusmodi, neque etiam usucapiendi conditionem præbent, nihilque prosunt ad Præscriptionem. *Sic communiter Doctores*.

6 Ad faciliorem horum titulum intelligentiam datur hic pro omnibus explicatio tituli *pro Herede*. Titulus enim *pro Herede* tunc juvat ad Præscriptionem, quando Defunctus rem bona fide possedit ut suam, & necdum tempus Præscriptionis complevit; in tali enim casu possessio defuncti continuatur in herede, textu expresso *in §. Diutina, Instit. de Usucapionibus*, ibi: *Diutina possessio, quæ prodesse cæperat defuncto, & heredi bonorum possessori continuatur*, & concordant *l. Dolia*, *§. Eum qui*, *ff. de contrahend. empt. & l. Pomponius*, *§. 1. ff. de acquirend. possess.* Hinc heres alicujus bonæ fidei possessoris, qui rem immobilem alterius privati quinquennio cum titulo, v. g. *Emptionis*, *Donationis*, *legati*, & hujusmodi possedit, potest additis aliis quinque annis suæ possessionis æquali bona fide continuatæ Præscriptionem inter præsentes complere. Secus autem esset, si defunctus talem rem detinuisset, veluti sibi commodatam, locatam, oppignoratam, vel apud se depositatam; tunc enim ipsius heres nunquam talem rem præscribere poterit, quantumvis bona fide, ac Jure hereditario ipsam possideat, quia cum heres succedat in omne Jus defuncti, textu expresso *in l. Cum heres ff. de diversis, & temporal. præscr. & ex Regul. 46. Juris in 6. Is qui in Jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit*, non potest teneri illam rem, nisi eo modo, ac Jure quo ipsam tenuit defunctus, scilicet per modum Commodati, Locati, Pignoris, & Depositi, & hujusmodi, adeoque cum defunctus nunquam bona fide possederit illam rem ut suam, ullo titulo ad Præscriptionem requisito, & sufficienti, neque id poterit suus immediatus heres.

9 Titulus specialis, v. g. Emptionis, Donationis, Transactionis, Legati, & hujusmodi requiritur solummodo in duobus casibus. Primo scilicet, ut Præscriptio compleatur breviori, seu ordinario tempore; Cum aliquo enim ex dictis titulis bona immobilia privatorum præscribuntur solo spatio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes, textu expresso *in §. 1. Instit. de Usucapionibus*; Sine ullo autem ex dictis titulis talia bona non præscribuntur, nisi spatio 30. annorum, *l. Sicut in rem*, *Cod. de Præscription. 30. vel 40. annorum*. Secundo requiritur titulus, quando Jus commune resistit Præscribenti, vel alias habetur præsumptio contra ipsum; textu expresso *in c. 1. de Præscriptionibus in 6.* ibi: *Licet ei, qui rem præscribit Ecclesiasticam, si sibi non est contrarium Jus commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides, ubi tamen est ei Jus commune contrarium, vel habetur Præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi; Nisi tanti temporis allegetur Præscriptio, cujus contrarii memoria non existat*. Ubi, ut vides, extra hos duos casus sufficit ad Præscriptionem bona fides etiam sine speciali titulo, & concordat etiam textus *in c. De quarta 4. c. Ad aures 9. & cap.*

& cap. Quoniam 20. *de Præscript.* ubi nulla prorsus fit mentio de titulo, & tamen interveniente bona fide, & possessione, legitimo tempore continuata, admittitur Præscriptio.

10 Præscriptio autem immemorabilis ea dicitur, cujus contrarii, vel initii memoria non extat, & contra quam nihil unquam actum, visum, vel auditum fuerit; *l. In summa* 2. §. 7. *ff. de aqua & aquæ pluviæ arcendæ*, *l. Hoc Jure* 3. §. 4. *ff. de aqua quotidian. c. Super quibusdam* 26. *de verbor. significat.* Rota recent. *par.* 5. *tom.* 1. *decis.* 126. *num.* 22. *part.* 10. *decis.* 253. *num.* 8. *part.* 12. *decis.* 279. *num.* 14. *&*
11 16. *par.* 13. *decis.* 70. *num.* 65. & sæpe alibi Præscriptio immemorabilis habet vim veri, & legitimi tituli, & privilegii, & propterea illam habens potest allegare meliorem titulum de mundo, per text. *in citatis Juribus* cum similibus. Rota recent. *part.* 1. *decis.* 677. *nu.* 4. *part.* 3. *decis.* 489. *num.* 2. *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 542. *numero* 2. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 249. *num.* 4. *part.* 7. *decis.* 249. *num.* 2. & sæpissi-
12 me alibi. Præscriptio immemorabilis probari debet per testes, qui saltem per 40. annos testentur de visu, vel sensu proprio, ac de cetero etiam a suis majoribus semper audierint rei statum sic fuisse, & sic tales testes debent habere ætatem saltem annorum 54. ita ut de principio visus habuerint saltem annos 14. Rota *par.* 1. *decis.* 254. *num.* 1. *par.* 2. *decis.* 248. *par.* 3. *decis.* 432. *num.* 1. *&* 2. *par.* 4. *tom.* 1. *decis.* 47. *numer.* 2. *part.* 7. *decis.* 56. *numer.* 3. *part.* 11. *decis.* 163. *numer.* 16. & sæpissime alibi.

Additiones ex aliena manu.

13 Confer hic omnino Dunod *de Præscript. par.* 1. *c.* 9. qui materiam recte expendit.

§. IV.

Possideas juste.

Quo ad ea, quæ concernunt possessionem ad præscriptionem requisitam, ejusque dormitionem, & interruptionem, & restitutionem in integrum contra eam.

1 AD Præscriptionem requiritur possessio, quæ sit tempore a Jure constituto legitime continuata. *Communis*; textu expresso *in l. Sine possessione* 25. *ff. de Usurpationibus*, *& Usucapionibus*, ibi: *Sine possessione Usucapio contingere non potest*; *& cap. Sine possessione* 3. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Sine possessione Præscriptio non procedit*, cum similibus. Ad Præscriptionem re-
quiritur talis possessio, ut quis rem proprio 2
nomine possideat, non autem alieno, quia is, qui alieno nomine possidet, revera non est proprie possessor, sed alter, qui per ipsum possidet, ut expresse habetur *in c. Cum venissent* 9. *de restitut. spoliator.* ibi: *Cum sicut cautum est, is possideat, cujus nomine possidetur*, *&* Glossa *ib. verb. Cujus nomine*, cum pluribus Juribus ibi ab ipsa citatis, *& c. Si diligenti* 17. *de Præscriptionibus*, ibi: *Cum . . . is possidere dicatur, cujus nomine possidetur*; & Glossa *ibid. verb. Cujus nomine*, cum aliis Juribus ibi adductis. Et sic tenent *Communis Doctorum*.

Ad Præscriptionem requiritur, & sufficit sola 3
possessio Civilis sine naturali. *Communis*, teste Pirhing *lib.* 2. *Decret. tit.* 26. *nu.* 39. Et ratio est, quia ad Præscriptionem requiritur, & sufficit talis possessio, ex qua sequi possit translatio, sive acquisitio Dominii; *l. Sine* 24. *ff. de Usurpat. & Usucapionibus*; *l. Acquiritur* 10. §. *Ultim. ff. de acquirend. rerum domin.* cum similibus, sed ex sola possessione Civili sine Naturali sequi potest translatio, sive acquisitio dominii: absens enim, quem constat, solam Civilem possessionem animo retinere, possidet quantum ad hoc, ut Usucapio continuetur; *l. Servi* 17. §. *Ultim. ff. De furtis*, *l.* 1. §. *Per servum, qui in fuga, ff. De acquirend. poss.* ergo &c.

Non sufficit autem ad Præscriptionem sola 4
possessio Naturalis sine Civili. *Communis*; Et ratio est, quia, ut dicebatur, ad Præscriptionem requiritur talis possessio, ex qua sequi possit translatio, sive acquisitio dominii, *cit. l. Sine* 25. *de Usurpationib. & Usucapionibus*, *l. Acquiritur* 10. §. *Ultim. ff. de acquirend. rerum domin.* Sed ex sola possessione Naturali sine Civili, non potest sequi dominii acquisitio, cum desit animus possidendi rem; alioquin non solum Naturaliter, sed etiam Civiliter possideretur; ergo &c. Tum quia Depositarius, & colonus possident Naturaliter, & tamen non præscribunt, ex quo non possideant Civiliter, ergo non sufficit ad Præscriptionem sola possessio Naturalis sine Civili.

An autem ad Præscriptionem sufficiat posses- 5
sio Civilissima? Variant Doctores. Negativam sententiam tenent Felinus *in cap. Illud col. ultim. de Præscriptionibus*, Baldus *tom.* 17. *Tractatuum tract. de Præscriptionib. par.* 3. *principal. circa fin.* Romanus *singul.* 401. Affirmativa autem sententia est probabilior, per text. *in l. Raptores*, *Cod. De Episcop. & Cleric.* ibi: *Ecclesia*

clesia vero omnem proprietatem, & plenam possessionem earumdem rerum, nostro habeat beneficio. Et sic tenent Glossa *fin. in cap. Contingit 9. de Dolo, & contum.* Covartuvias allegans communem Doctorum cum Reiffenstuel *loc. cit. num.* 190. Et ratio est, quia possessio Civilissima censetur ministerio Legis vera possessio, *cit. l. Raptores, Cod. De Episcop. & Cleric.* Jason. *in l. Possessio numer. 72. ff. de acquirend. possess.* ergo eundem sortitur effectum ac possessio Civilis, adeoque &c.

6 Quid autem sit possessio Naturalis, Civilis, & Civilissima? Vide verb. *Dominium art.* 1. *a num.* 23. *ad* 27.

7 Quæ hic dicuntur de possessione, intelligenda etiam sunt de quasi possessione. Nam incorporalia, seu Jura proprie non possidentur, sed quasi possideri dicuntur; *l. 3. ff. De acquirend. vel amittend. possess. l. Servum §. Incorporales, ff. de acquirend. rerum domin. & l. Sequitur §. 27. ff. de Usurpation. & Usucapionibus, c. Cum Ecclesia 3. de causa possess. & proprietat.* & Glossa *ibidem verb. Quasi possessionem, cap. Si Diligenti 17. de Præscriptionibus*, & Glossa *ibidem verb. In quasi*, ubi expresse habet: *Hoc ideo dicit, quia incorporalia non possidentur, sed quasi possidentur*.

8 Præscriptio tunc dicitur *non procedere*, seu *non currere*, quando ex defectu alicujus conditionis ad ipsam requisitæ ipsa nec incipit, nec incipere potest; Sic intervenit, quando deest ei legitima possessio, textu expresso *in cap. Sine possessione 3. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Sine possessione Præscriptio non procedit, & l. Sine possessione 25. ff. de Usurpationibus & Usucapionibus*, ibi: *Sine possessione Usucapio contingere non potest*. Item quando deest ei bona fides, textu expresso *in c. possessor 2. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit; cap. Quoniam 20. de præscriptionibus*, ibi: *Synodali Judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide Præscriptio, tam Canonica, quam Civilis*. Item quando deest et verus titulus; textu expresso *in l. Ultima, Cod. de Usucapion. pro herede*, ibi: *Usucapio, non præcedente vero titulo, procedere non potest*. Et sic de similibus.

9 Præscriptio jam inchoata *dicitur dormire*, quando cessat currere tempus propter impedimentum adveniens, & interim suspensa manet, sive quiescit, donec, cessante illo impedimento, denuo currat, & compleatur, computato tempore præcedente, & subsequente dictum impedimentum. Et sic Præscriptio dicitur dormire tempore hostilitatis, seu belli; textu expresso *in cap. Transmissa 10. De Præscriptionibus*. Item dormit Præscriptio adversus Ecclesiam vacantem, seu destitutam Prælato, aut rectore suo, *cap. Novit ille 1. & cap. Constitutus 3. Ne Sede vacante, cap. Placuit 1. cap. De quarta 4. & cap. Auditis 15. de præscriptionibus*. Item dormit contra Ecclesiam tempore Schismatis, *cap. Placuit 1. & cap. Cum nobis 14. de præscriptionibus*. Item dormit Præscriptio contra Pupillum, durante ætate pupillari, non item cum ad Pubertatis annos pervenit; *l. Sicut in rem 2. Cod. De præscript. 30. vel 40. annor. & Authent. Nisi triennale, Cod. De bon. matern.* Item dormit Præscriptio contra de Jure impeditum, & non valentem agere; *l. Super annali 1. §. final. Cod. De annali exceptione*.

Præscriptio dicitur *interrumpi*, quando ipsa 10
semel legitime cœpta ex aliqua causa ita cessat, ut totum præcedens tempus ipsius omnino extinguatur, ita ut sublata tali causa, seu cessante tali impedimento, dictum tempus quoad Præscriptionem non amplius reviviscat, & ad nihil inserviat, sed debeat de novo Præscriptio inchoari, & compleri per totum tempus ad præscribendum requisitum, nullatenus computato tempore illo præcedente interruptionem. *Communis*, & colligitur *ex cap. Illud 8. de Præscription.* ubi in fine expresse dicitur; *Etsi probata fuerit interruptio, præscriptio non tenebit*; Ubi, ut vides, in hoc differunt dormi- 11
tio, & interruptio Præscriptionis, quod in dormitione adhuc computatur tempus ipsam præcedens, & conjungitur cum tempore ipsam sequente ad complendam Præscriptionem; In Interruptione autem nullimode computatur tempus ipsam præcedens, sed solummodo tempus sequens.

Interruptio Præscriptionis est duplex, scili- 12
cet naturalis, & Civilis: Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Illud 8. de præscriptionibus, verb. Interruptio*. *Naturaliter interrumpitur* Præscriptio, quando incipit aliquid deficere ex his, quæ necessario ad Præscriptionem requiruntur, ut si amittatur possessio, qua v. g. per inundationem maris, aut fluminis occupatus est fundus; *l. Possideri 3. §. 17. ff. de acquirend. vel amittend. possess. l. Qui universas 30. §. 3. ff. eodem*, & Glossa *cit. in cap. Illud*; Vel si omissa sit possessio Civilis per spoliationem; *l. Naturaliter 5. ff. de Usurpat. & Usucapionibus*, & cit. Glossa *in d. cap. Illud 8. de præscriptionibus, verb. Interruptio*; Vel denique si bona fides cesset, & interveniat mala fides, interveniente rei alienæ notitia; nam bona fides necessario requiritur, non solum ad in-

choandam, sed etiam ad continuandam Præscriptionem; *cap. Vigilanti* 5. *& cap. Quoniam* 20. *de Præscriptionibus*, *& cap. possessor* 2. *de Regul. Juris in* 6. *Civiliter* autem *interrumpitur* Præscriptio ex Juris dispositione per actum aliquem Juridicum interpositum, v. g. motæ litis coram Judice competente super re ab altero possessa, *l. Motæ litis* 26. *Cod. de rei vindicat. l. Si Pater tuus* 7. *Cod. de statu defunctorum*, cum similibus.

13 Præscriptio autem, seu Usucapio triennalis per litis contestationem non interrumpitur, sed continuatur, & perfici potest, etiam durante lite, ita tamen, ut quamvis post lapsum interea triennium adversus possessorem sententia feratur, ipsa res possessa debeat Domino, pro quo judicatum est, restitui, non obstante Usucapione; *l. pro emptore possides* 2. §. 21. *ff. pro emptore*; *l. Si post acceptum* 18. *ff. de rei vindicat.*

14 Præscriptio tamen decem, vel viginti annorum cum titulo, & bona fide, aut triginta, vel quadraginta annorum cum bona fide, licet sine titulo, interrumpitur per litis contestationem coram Judice competenti factam, non vero per simplicem citationem; *l. Motæ litis* 26. *Cod. de rei vindicat.* cum similibus.

15 Præscriptio ulterius interrumpitur Civiliter, quando quis non valens litem contestari, Judicem adit, eique libellum offert contra absentem, seu contra eum, qui aliqua de causa conveniri nequit, & in dicto libello querimoniam producit contra injuste possidentem rem suam; Vel si Judex haberi non potest, id facit coram publicis personis, vel ad Domicilium rei, ut expresse dicit Glossa communiter recepta *in cit. cap. Illud* 8. *de præscriptionibus*, *verb. Interruptio*, per text. *in l. Ut perfectius* 2. *Cod. de annali exceptione*, *& l. Nemo ambigit* 10. *Cod. De acquirend. & amittend. possess.*

16 Item interrumpitur Civiliter Præscriptio per Sacrum Oraculum, idest per Petitorium, seu Rescriptum Principi porrectum, quando per Executorem, seu Nuncium postea subsecuta fuit conventio, seu citatio; *l. Sicut in rem* 3. *Cod. de Præscriptione* 30. *vel* 40. *annorum*, & expresse Glossa *in cit. cap. Illud* 8. *de præscriptionibus*, *verb. Interruptio*, ubi insuper plura alia subjungit, quibus dicit Civiliter interrumpi Præscriptio.

17 Præscriptio sive Naturaliter, sive Civiliter sit Interrupta, cessante impedimento, seu causa interruptionis, potest denuo inchoari a bonæ fidei possessore; Dummodo nova, seu a tempore cessantis interruptionis computanda Præscriptio instituatur; Covarruv. *in cit. Reg. possessor* 2. *de Regul. Juris in sexto* §. 12. *num.* 6. *&* 7. Pirhing *loco citato num.* 138. Reiffenstuel *loco citato num.* 218. *& seq.* & alii communiter, per text. *in loco Sæpe quidam* 9. *de præscriptione* 30. *vel* 40. *annorum*.

Beneficium, seu remedium restitutionis in integrum conceditur minoribus viginti quinque annis, & Ecclesiis, aliisque piis locis adversus Præscriptionem etiam longissimi temporis 30. vel plurium annorum completam, & finitam, idque intra quadriennium computandum a die Præscriptionis completæ, & cognitæ; *l. Unic. Cod. Si adversus Usucapionem*, *l. Supervacuam* 7. *Cod. de temporibus in integrum restitutionis*; *l. Sancimus* 5. *Cod. In quibus causis in integrum restitutio necessaria non est*; *cap. Ecclesia* 1. *de restitutione in integrum in* 6. cum similibus. 18

Additiones ex aliena manu.

Gravissima hic se offert quæstio, utrum ad *dormitionem* possessionis sufficiat sola hostilitas, vel belli status, an requiratur prærerea *justitium*, quod scilicet Curia sileat? Sunt qui tenent requiri simul justitium; Ita censuit Rota *in Cracovien. venditionis* 15. *Martii* 1752. §. 5. *cor. Illustriss. Figueroa*, *&* 11. *Mart.* 1754. §. 6. *cor. bon. mem. Vicecom.* Alii vero distinguunt inter jus civile, & canonicum, & secundum hoc sufficere autumant solam hostilitatem, non item secundum hoc. Meo judicio rectius Bohemerus *exercit.* 95. *c.* 2. §. 16. *& plur. seq.* distinguit usucapionem inter ac præscriptionem, & in illa, quæ non tam fundata est in odio ejus, qui intra illud tempus non egit, quam in favore publicæ utilitatis, tum ejus, qui bona fide, & justo titulo per tempus idoneum rem detinuit, requirit simul justitium: in hac vero, quæ unicum haber fundamentum in pœna ejus, qui quum experiendi potestatem habuisset, experiri neglexit, minime justitium requirit. 19 20 21

Notabilis est differentia inter casum, quo dormit præscriptio, & casum, quo interrumpitur eadem præscriptio. Priori casu sublato impedimento tempus prius cum sequenti conjungitur, posteriori vero casu prius tempus penitus non prodest, sed de novo est inchoanda præscriptio; Petr. Barbosa *in L.* 2. §. *Immo num.* 27. *Cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* Zanger. *de excep. part.* 3. *cap.* 10. *n.* 157. *& plur. seq.* Stryk. *jurid. dissert. volum.* 9. *disput.* 22

put. 22. *c.* 1. §. 30. Dunod. *de præscript. lib.* 1. *cap.* 9.

23 Æque notabilis est differentia inter interruptionem naturalem, & interruptionem civilem præscriptionis. Interruptio enim naturalis prodest omnibus, contra quos præscriptio currebat. Civilis vero ei tantum prodest, qui actum interruptionis exercuit, nec ipsius personam egreditur; Bruneman *in L.* 7. §. 6. *fer. per tot. Cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* Stryk. *juridic. dissert. vol.* 9. *disp.* 13. *c.* 4. §. 4. ubi & de eo agit, an interruptio contra principalem facta noceat fidejussori.

24 Quibus modis dormiat præscriptio, tradit *Dunod. de præscript. lib.* 1. *c.* 10.

25 Et quibus modis præscriptio, tum naturaliter, tum civiliter interrumpatur, optime explicat Stryk. *Juridic. dissert. volum.* 9. *disp.* 13. *cap.* 2. *&* 3. utrobique *per tot.*

§. V.

Completo tempore Legis.

Quoad ea, quæ concernunt tempus ad complendam Præscriptionem rerum, servitutum, & actionum requisitum.

1 RES mobiles privatorum cum titulo, & bona fide præscribuntur, seu usucapiuntur triennio; Res autem immobiles per longi temporis possessionem, id est decennio inter præsentes, & viginti annis inter absentes. *Communis*, textu expresso *in* §. 1. *Instit. de Usucapion.* ibi: *Cautum est, ut res quidem mobiles per triennium, immobiles vero per longi temporis possessionem (idest inter præsentes decennio, inter absentes viginti annis) usucapiantur;* & concordat *l. Unic. Cod. de Usucapione transformanda*, contra Jus antiquum requirens ad Præscriptionem rerum mobilium unum solum annum.

2 Pro rebus mobilibus veniunt omnes illæ, quæ loco moveri possunt, ut pecunia, vestis, navis, animalia, & hujusmodi; Pro rebus autem immobilibus veniunt illæ, quæ loco non moventur, ut Domus, agri, vineæ, & hujusmodi.

3 Nomine rerum *immobilium* veniunt etiam Beneficia, Census, Redditus, Juspatronatus, Ususfructus, & Servitutes, Privilegia, & similia: Ista enim omnia fixa manent, & instar immobilium afferunt fructum, & commoditatem suam; Sic Lessius *lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 25. Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 26. *num.* 89. Reiffenstuel *ibid. num.* 150. & alii communiter, per text. *in Clement. Exivi* §. *Cumque annui reditus, de verbor. significat.* ibi: *Cumque annui reditus inter immobilia censeantur a Jure.*

Jura autem & Actiones, si sint ad res immobiles, veniunt nomine immobilium; Si vero sint ad res mobiles, veniunt nomine mobilium, per text. *in cap. Accessorium* 42. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis.* 4

Præsentes quantum ad propositum dicuntur illi, qui habitant in eadem Civitate, vel in ejusdem Territorio; Absentes vero dicuntur illi, qui habitant in diversis Civitatibus, seu in Territorio diversarum Civitatum. *Communis*, per textum *in l. Cum in longi temporis præscriptione* 12. *Cod. de præscriptione longi temporis*. Ubi insuper statuitur, quod nihil referat, sive res præscribenda sit pariter in eodem loco, sive diverso, & distanti, ibi: *De rebus autem, de quibus dubitatio est, nulla erit differentia, sive in eadem Provincia sint, sive in Vicinia, vel trans mare positæ, vel longo spatio separatæ .... Nihil enim prohibet, sive in eadem Provincia res constitutæ sint, sive in Judicio Provinciali moveri, & multo magis in hac florentissima Civitate; Quid enim prodest in ipsa Provincia esse possessionem, an in alia? Cum Jus vindicationis incorporale est, & ubicumque res positæ sunt, & Dominium earum, & vinculum ad Dominum, vel Creditorem possit reverti?* 5 6

Si quis quibusdam annis fuit præsens, & quibusdam aliis fuit absens, tunc unus annus præsentiæ æquivalet duobus annis absentiæ, & vicissim duo anni absentiæ æquivalent uni anno præsentiæ; Unde si quis per octo annos v. g. fuerit præsens, & per duos fuerit absens, alii duo anni debent superaddi Præscriptioni decem annorum, quia in tali casu, antequam compleatur dicta Præscriptio, debet abesse quatuor annis, quia quatuor anni absentiæ, sunt veluti duo anni præsentiæ, qui cum aliis dictis octo præsentiæ constituunt decem annos præsentiæ requisitos ad Præscriptionem decem annorum inter præsentes: & sic dicendum est de ceteris Præscriptionibus, per textum expressum *in Authent. Quod si quis, Cod. De Præscript. longi temporis*, ibi: *Quod si quis quibusdam annis præsens fit, quibusdam absens, adjiciunt ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens.* 7

Ab Usucapione, seu Præscriptione triennali excipiuntur res furtivæ, seu vi possessæ; Tales enim res, si prius non redierint ad Dominum, vel nisi fur, aut rapiens sit factus heres Do- 8

Domini, non præscribuntur ordinario tempore, nequidem a mediato possessore, §. *Furtivæ instit. De Usucap. l. Si aliena, ff. De Usucap.* Unde ut præscribantur a mediato possessore, Domino ignorante, requiruntur 30. anni, *Novell.* 119. *cap.* 7. Si autem Dominus sciat, & negligat contestari, sufficiunt decem anni inter præsentes, & 20. inter absentes, uti habe-
10 tur *in citat. Novell.* Ab ipso fure autem, seu per vim possidente, tamquam possessore malæ fidei, numquam possunt præscribi, per text. *in c. Vigilanti* 5. & *c. Quoniam* 20. *de Præscriptionibus*; & *cap. Possessor* 2. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præ-*
11 *scribit.* Si tamen ipsi furi, seu per vim possidenti, supervenerit bona fides, v. g. quia a Confessario ei dictum est licite potuisse tunc accipi, vel nunc res retineri, possunt etiam ab ipso præscribi tempore extraordinario, seu longissimo 30. vel 40. annor. si tanto tempore bona fide possessæ fuerint, quia per Præscriptionem longissimi temporis purgatur vitium furti, vel violentiæ, quo affecta erat res, & omnis actio extinguitur, *l. Sicut in rem* 3. & *l. Omnes* 4. *Cod. De præscript.* 30. *vel* 40. *annorum.* Vide *supra*, §. 2. *num.* 22. & *seq.* (*)

12 Res tam mobiles, quam immobiles privatorum sine titulo, sed cum bona fide præscribuntur 30. annis. *Communis*, per textum *in l. Sicut in rem* 3. *Cod. de Præscription.* 30. *vel* 40. *annor.* ubi generaliter dicitur: *Si qua res, vel Jus aliquod postuletur, vel persona qualicumque actione, vel persecutione pulsetur, nihilominus erit agenti* 30. *annorum præscriptio mutuanda*, & concordat *cap. Sanctorum* 3. *de præscriptionibus.*

13 Res immobiles Ecclesiæ Romanæ non præscribuntur nisi spatio 100. annorum; *cap. Nemo* 16. *caus.* 16. *q.* 4. *c. Ad audientiam* 13. & *cap. Cum nobis* 26. *de præscript. cap. Si quis* 2. *eod. in* 6. *Authent. Quas actiones, Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis*; ubi expresse habetur: *Quas actiones, alias decennalis, alias vicennalis, alias tricennalis præscriptio excludit; Hæ, si loco Religioso competant, quadraginta annis excludantur; Usucapione triennii, vel quadriennii præscriptione in suo robore durantibus; Sola Romana Ecclesia gaudeate centum annorum spatio, vel privilegio.* Pro rebus autem Romanæ Ec- 14
clesiæ intelliguntur res Ecclesiæ Lateranensis, & Romani Pontificis bona, ac Patrimonium; ut explicat La Croix *l.* 3. *part.* 2. *n.* 533. & alii passim.

Res immobiles aliarum Ecclesiarum inferio- 15
rum, & aliorum Locorum piorum, seu causarum piarum præscribuntur spatio annorum 40. *cap. De quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *cap. illud autem* 8. & *cap. Quia judicante* 9. *De præscriptionibus*, ubi clare habetur decisum, quod contra Ecclesiam, Jura Episcopalia, Decimas, & hujusmodi quadraginta annorum spatio præscribatur, & concordat *cit. Authent. Quas actiones, Cod. De Sacrosanctis Ecclesiis*, ibi: *Hæ, si loco Religioso competant, quadraginta annis excludantur.*

Monasteria quædam, & Ordines quidam sunt 16
specialiter privilegiati, ut majori, quam quadraginta annorum, Præscriptione gaudeant. Sic Præscriptione 60. annorum gaudet Ordo S. Bened. ex concessione Eugenii IV. & Ordo S. Salvatoris ex concessione Julii II. Et Præscriptione centenaria gaudent Cistercienses, & Ordines Mendicantes, & alii communicantes cum eorum privilegiis ex concessione eis facta a diversis Summis Pontificibus, ut testantur Engel *l.* 2. *Decretal. tit.* 26. *num.* 33. & alii plures apud ipsum, Reiffenstuel *ibid. num.* 166. La Croix, *loc. cit. num.* 534. & alii passim; & Rota recent. *part.* 15. *dec.* 285. *n.* 17. ubi expresse dicit, quod centenaria Præscriptio requiritur ad præscribendum adversus Regulares.

Res

Nota Rom. Theologi.

(*) At si Confessarius erraverit, quo jure id retinere poterit?

Responsio Auctoris.

Miror non percepisse *Theologum*, quo jure id retinere possit, nempe jure (perspicue a me adducto in mea conclusione) legitimæ præscriptionis cum bona fide, per jura *ibi* adducta. Debuerat enim scire Theologus, quod legitima præscriptio est valida & licita nedum in foro fori, sed etiam in foro poli, per jura tum Civilia, tum Canonica a me adducta in *artic. unic. de præscript. a n.* 7. *ad* 9. ubi ultra communem aliorum Auctorum, affero ad id optimam rationem Scoti. Si autem Confessarius erraverit, sibi consulat. Fur enim, & per vim possidens ratione talis bonæ fidei supervenientæ rem alienam in utroque foro præscripsit, si tanto tempore *ibi* adducto bona fide pacifice eam possedit.

17 Res mobiles Ecclesiarum, aliorumque piorum Locorum (ademptis tamen pretiosis) cum titulo, & bona fide præscribuntur, seu usucapiuntur triennio. *Sic communior, & probabilior Doctorum sententia*, cum Innocent. *in c. 1. de in integrum restit.* Dyno *in Regul. Possessor. n. 18. de Regul. Juris in 6.* ex professo hinc quæstionem examinante, Covarruv. *part. 2. in d. Regul. Possessor.* §. 2. *num.* 3. Lessius *lib. 2. cap. 6. num.* 22. Layman *lib. 3. tract. 1. cap.* 8. *num.* 13. Pirhing *lib. 2. Decret. tit. 26. num.* 90. Reiffenstuel *ibid. num.* 171. Zoesius *ibidem num.* 5. Sanig. *eod. cap.* 5. *num.* 1. Vallens. *eod.* §. 6. *n.* 3. La Croix *lib. 3. p. 2. num.* 529. & plures alii apud ipsos; Et ratio hujus communioris, & probabilioris sententiæ desumitur *ex Authent. Quas actiones, Cod. de Sacrosanct. Eccles.* ubi locis Religiosis conceditur privilegium Præscriptionis quadragenariæ, sed cum addita limitatione illis verbis: *Usucapione triennii, vel quadriennii Præscriptione in suo robore durantibus*; Et hæc Authentica est per Gratianum inserta Juri Canonico in *c. Placuit* 15. §. *Quas actiones caus.* 16. *quæst.* 4. atque ab Ecclesia recepta, uti volunt Layman, Vallensis, Pirhing, Reiffenstuel, & alii hujus sententiæ Patroni contra plures alios, quos adducit Reiffenstuel *loc. citat. num.* 169. & *seq.* cum suis fundamentis, quæ deinde solvit *num.* 172. & *seq.*

18 Immo La Croix, *loc. c. n.* 529. insuper addit, quod neque Romana Ecclesia in mobilibus habet speciale privilegium præ aliis, ut tenent Glossa, Molina, Layman, Sanchez, Castrop. Lugo, Haun. contra Silv. Covarruv. Panormitan. Fel. Bald. Less. & alios.

19 Bona privata, & patrimonialia Clericorum præscribuntur tempore ordinario, sicut bona Laicorum: Glossa in *cap. possessiones 16. qu. 4. verb. Episcoporum*, Covarruv. *lib. 1. variar. resolut. cap. 4. num.* 3. & 4. Pirhing *loc. citat. num.* 95. Reiffenstuel *loc. c. num.* 167. Abbas, *in cap. Sanctorum 3. de Præscriptionibus in 6.* Barbosa *ib. num.* 2. testans de communi, La Croix *loc. cit. num.* 535. ubi dicit, sic sentire omnes: Privilegium enim Quadragenariæ Præscriptionis, quamvis sit concessum Ecclesiis, aliisque Locis piis ex dictis, & Juribus adductis *supra num.* 15. nullibi tamen reperitur concessum Clericis, horumque bonis Patrimonialibus. Quinimo oppositum videtur innuere textus in *cap. Sanctor. 3. de præscriptionibus*, ut explicat Gloss. in *c. cap. Possessiones 16. q. 4. ver. Episc.* adeoque eorum bona patrimonialia præscribuntur tempore ordinario, sicut bona Laicorum.

20 Bona etiam mobilia Fisco sæculari propter delictum addicta, & per sententiam Jud. incorporata præscribuntur spatio 40. annorum. Sic Bartol. Panorm. Covarr. Molina, Laym. Silv. Lugo, Illsung, & alii ex *l. Omnes* 4. & *l. Competit 6. Cod. de præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* Si autem necdum sint Fisco incorporata, 21
præscribuntur spatio quinque annorum, *l. Neque commissum 2. Cod. de Vectigalibus*, & *commiss.* Pithing *loc. c. num.* 105. La Croix *loc. c. num.* 535. & alii passim.

Bona Fisco debita, ex quo vacent ob mortem alicujus decedentis sine legitimo herede, 22
si necdum sint denunciata Fisco, præscribuntur tempore ordinario, sicut alia bona privatorum, cum bona fide, & titulo, mobilia spatio trium annorum; immobilia spatio decem, vel viginti annorum, & sine titulo cum sola bona fide, spatio triginta annorum; *l. Quamvis* 18. juncta Glossa *ibid. verb. Diutina, de Usucapionibus*, Pirhing *loc. cit. num.* 105. & alii passim. Si autem talia bona sint Fisco denunciata, & tamen nondum ab eo occupata, 23
tunc præscribuntur adversus Fiscum quadriennio cum titulo, vel etiam sine illo, sed cum bona fide; *l. 1. Cod. de Quadrien. Præscript.* & *l. Intra 10. ff. de divers. & temporal. Præscription.* Pirhing *loc. c.* & alii passim.

Quamvis Servitus mere personalis, qua tollitur libertas hominis, nullo unquam tempore 24
possit præscribi, ut tenet *Communis Doctorum*, per text. *in* §. *Sed aliquando, Instit. De Usucapionibus, l. Usucapionem 9. ff. De Usurpationibus, & Usucapionibus, & l. ultim. Codic. de longi temporis Præscriptione, quæ pro libertate*;

Tamen Servitus personalis extinguitur per 25
Præscriptionem, si servus bona fide etiam sine titulo per 20. annos gesserit se ut liberum. *Communis*, per text. *in cit. l. ultim. Cod. de longi temporis præscriptione, quæ pro libertate*, & Glossa *ibid. verb. Bona fides*, & *verb. Per* 20. Vide *supra*, §. 1. *num.* 2. & 3.

Servitus mere realis, seu quæ a re debetur 26
rei tam affirmativa, quam negativa, tam rustica, quam urbana, sive sit continua, vel quasi continua, uti est Servitus oneris ferendi, stillicidii, tigni immittendi, aquæ ductus, & hujusmodi, sive sit discontinua, cujus usus per intervalla est, uti est servitus itineris per fundum alienum ducendi currum, & hujusmodi cum titulo, & bona fide, præscribitur spatio decem annorum contra præsentes, & 20. contra absentes, *l. Cum in longi temporis præscriptione 12. Cod. de Præscriptione longi temporis*; Neque requiritur scientia, & patientia ejus, contra quem præscribitur, quando adest ti-

titulus; Sic ex Communi docent Lessius *lib.* 2. *de justit. & jure c.* 6. *n.* 28. Pirhing *loc. c. n.* 119.

27 Servitus mere realis, si sit continua; vel quasi continua cum bona fide, licet sine titulo, sciente tamen, & patiente adversario, contra quem fit Præscriptio, præscribitur spatio decem annorum inter præsentes, & 20. inter absentes. *Communis*, per text. in *l. Si quas actiones* 1. & *l. Si aquam* 2. *Cod. de servitutibus*, & *l. Si quis* 10. *ff. de servitut. vindic.* Et ratio est clara, quia si Dominus, seu is, cujus interest, sciat, & permittat tanto tempore rem suam alteri servire, ut v. g. tolerando tignum alterius suo parieti immissum, vel aquæductum in suo fundo factum, & similia, censetur hoc Jus sponte cedere, adeoque dummodo interveniat bona fides, non est opus alio titulo ex parte Præscribentis.

28 Si autem Servitus sit discontinua, uti est Servitus itineris, seu viæ per fundum alienum ducendi currum, & hujusmodi, non præscribitur absque titulo, nisi tempore immemorabili. *Communis*, per text. in *l. Servitutes* 4. *ff. de servitutibus*. Et ratio disparitatis est evidens, quia Servitus discontinua ab altero prætensa, cum ejus usus sit rarus, & valde interruptus, non potest ita facile advetti a Domino fundi, ut eam possit impedire; At vero in servitute continua, vel quasi continua, ejus usus facile advertitur, cum sit continuus, vel quasi continuus, adeoque Dominus potest facile eum impedire, si velit, & si non impediat, censetur sponte cedere.

29 Servitus mixta, quæ a re debetur personæ, ut est ususfructus, usus, & habitatio, præscribitur cum bona fide, & titulo, spatio 10. annorum inter præsentes, & 20. inter absentes, sed sine titulo, spatio 30. annor. *Communis*, per text. in *l. Cum in longi temporis præscriptione* 12. *Cod. de Præscriptione longi temporis*, *in fine*.

30 Actiones Civiles, tam reales, quam personales, & obligationes, seu debita rerum mobilium, & immobilium, quæ per actiones exigi possunt, præscribuntur regulariter spatio 30. annorum contra Creditores cum bona fide. *Communis*, per text. *Sicut in rem*, *Cod. de præscriptione* 30. *vel* 40. *annor.* & *l.* 1. *Cod. de annali exceptione*.

31 Excipitur tamen ab hac regula Actio hypothecaria, quia si res hypothecata possideatur ab ipso Debitore, qui eam oppignoravit, vel ejus heredibus, non præscribitur contra Creditorem nisi annis 40. computandis a die, quo debitum solvendum erat. *Communis*, per text. *in l. Cum notissimi* 7. *Cod. de Præscription.* 30. *vel* 40. *annor.* Si autem res hypothecata possideatur cum titulo, & bona fide ab aliquo alio, qui nec Debitor, nec Debitoris heres sit (ut si fuisset vendita alicui ignoranti, quod sit hypothecata) tunc actio hypothecaria præscribitur spatio 10. annorum inter præsentes, & 20. inter absentes; sine titulo autem, spatio annorum 30. *Communis*, per text. *in cit. l. Cum novissimi*.

Legata, & Fideicommissa contra Legatarium, & Fideicommissarium præscribuntur solum 30. annis, non autem præscribi possunt tempore ordinario, sive longo 10. vel 20. annorum. *Communis*, per text. *in l. si duobus* 3. §. *penult. Cod. Communia, de Legatis*, & *Fideicommissis*. 33

Actiones, & obligationes adversus Ecclesias, & Loca pia præscribuntur eodem tempore, quo præscribuntur earum res, seu bona. Unde vide dicta *supra n.* 13. *ad n.* 18. & concLude sicut *ibi*. 34

Actiones Criminales ordinarie præscribuntur, & tolluntur spatio 20. annorum computando hoc tempus a die commissi Criminis. *Communis*, per text. *in l. Querela falsi* 12. *Cod. ad L. Cornel. de falsis*, ibi: *Querela falsi temporalibus Præscriptionibus non excluditur, nisi* 20. *annorum exceptione, sicuti cetera quoque fere crimina*. 35

Dantur tamen quædam delicta, quorum actio ad accusandum minori tempore extinguitur, seu præscribitur; Sic actio injuriarum exspirat, seu præscribitur lapsu unius anni: *Communis*, textu expresso in *l. Si non convicii* 5. *Cod. de injuriis*, ibi: *Et ex eo die annus excessit, cum injuriarum actio annuo tempore præscripta sit, ob injuriæ admissum conveniri non potest*. Actio ad accusandum crimen Peculatus extinguitur, seu præscribitur lapsu quinquennii. *Communis*, textu expresso in *l. peculatus* 7. *ff. ad Leg. Jul. peculatus*, ibi: *Peculatus crimen ante quinquennium admissum objici non oportet*. 36 37

Item Actio ad accusandum adulterium, vel alia peccata carnis extinguitur, seu præscribitur lapsu quinquennii. *Communis*, textu expresso in *l. Mariti* 29. §. 5. & *seq. ff. Ad Leg. Jul. de adulteriis*. Excipitur tamen hinc stuprum per vim illatum, textu expresso in *cit. l. Mariti* §. 9. ibi: *Eum autem, qui per vim stuprum intulit mari, vel feminæ, sine præfinitione hujus temporis accusari posse, dubium non est, cum eum publicam vim committere, nulla dubitatio est*. Item excipitur adulterium cum ince- 38 39 40

ce-

cestu, textu expresso *in l. Vim passam* 39. §. 5.
ff. Ad Leg. Jul. de adulteriis, ibi: *Præscriptio-
ne quinque annorum crimen incesti conjunctum*
41 *adulterio non excluditur*. Item excipitur Ra-
ptus, textu expresso in *l. Qui cœtu* 5. *ff. Ad
l. Juliam, de vi publica*, ibi: *Qui vacantem
mulierem rapuit, vel nuptam, ultimo supplicio
punitur, & si pater injuriam suam precibus exo-
ratus remiserit, tamen extraneus sine quinquennii
præscriptione reum postulare poterit, cum Raptus
crimen legis Juliæ de adulteriis potestatem ex-
cedat.*

42 Actio *redhibitoria*, qua Emptor intra sex menses, rescissa emptione, reddere potest propter vitium, quod si scivisset, non fuisset empturus, præscribitur contra emptorem sex mensibus computandis a die, quo emptor vitium rescivit. *Communis*, textu expresso in *l. Sciendum* §. 6. *ff. de Ædilitio Edicto*, ibi: *Tempus autem redhibitionis sex menses utiles habet.*

43 Actio autem *quanti minoris*, competens intra annum illi, qui cognito rei vitio, empturus quidem fuisset, sed minori pretio, ut quanto minoris emisset, repetere possit, præscribitur integro anno. *Communis*, textu expresso in *cit. l. Sciendum* §. 6. *de* [Æ]*dilitio Edicto*, ibi: *si autem mancipium non redhibeatur, sed quanti minoris agitur, annus utilis est.*

44 Ad præscribendum, aut quasi præscribendum contra Legem Civilem requiruntur, & sufficiunt decem anni. *Communis*. Vide verbum

45 *Consuetudo n.* 20. Contra tamen Legem Canonicam requiruntur & sufficiunt 40. anni. Vide *ib. num.* 2. *& seq.*

46 Probabile tamen est, quod etiam ad præscribendum contra Legem Canonicam sufficiant 10. anni, sicuti sufficiunt ad præscribendum contra Legem Civilem. Vide *ib. num.* 23. *& seq.*

47 An requiratur bona fides ad præscribendum contra Legem? Vide *ib. a n.* 29. *ad* 31.

48 Quantum tempus requiratur ad præscriptionem Jurispatronatus? Vide verb. *Juspatronatus art.* 1. *a n.* 34. *usq. in fin.*

49 Præscriptio principaliter differt a Consuetudine, quia præscriptio datur inter privatos, & a privatis inducitur; Consuetudo vero non inducitur nisi a communitate, cum ipsa sit Lex, & Jus non scriptum, *l. De quibus* 32. *ff. de Legibus* §. *Sine scripto* 9. *Instit. De jure naturali*. Vide verb. *Consuetudo n.* 36.

Additiones ex aliena manu.

Non omnes præscriptiones eodem tempore 50
complentur. Pro diversitate enim actionum aliæ complentur paucis mensibus, aliæ uno anno, aliæ duobus annis, aliæ tribus, aliæ quatuor, aliæ quinque, aliæ decem, aliæ triginta, aliæ quadraginta, aliæ centum, & aliæ demum tempore immemorabili.

Utile porro esset, de hisce omnibus præscri- 51
ptionibus agere; At limites additionum haud patiuntur adeo diffusam tractationem. Satis sit indicare, qui de ipsis accuratissime & accommodate ad praxim agit, Dunod. *de Præscript. part.* 2. *a c.* 1. *ad c.* 15. Consule eum igitur, ubi ita res postulat.

PRÆSENTATIO, PRÆSENTATUS AD BENEFICIUM.

PRæsentatio, quando competit vigore Tur- 1
ni non dicitur consumpta in primo præsentato, si hic post acceptatam præsentationem renunciavit, vel alias institutio effectum non habuit, ut respondit *Sacra Congreg. Conc. in Bononien.* 10. April. 1680. seu 1681. apud Monacell. part. 2. tit. 15. formul. 1. n. 12. & facit *cap. si electio* 25. *de electíon. in* 6. ac tenat ibi Barbosa num. 2. & 3. citans Rotam, & alios.

Præsentantes, aut Nominantes ad Episcopa- 2
tus, digniores promovere tenentur. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 5. incip. *Ad Apostolicæ* §. 7. Præsentatio ad Beneficia de jurepa- 3
tronatus Ecclesiastici, in mense Apostolicæ Sedi non reservato, fieri debet coram Ordinario. Idem tom. 2. Constitut. 32. incip. *Dum universi*. Si autem patronus sit S. R. E. Cardi- 4
nalis habens indultum conferendi Beneficia, etiam reservata, quando præsentat vigore indulti, præsentatio fieri debet coram Pontifice; Idem *ibid.*

Circa præsentationem ad parochialem no- 5
tanda sunt responsa Benedicti XIV. ad dubia sibi proposita ab Archiepiscopo Florentino in Epistola incip. *Reddita Nobis* 9. April. 1746. I. Patronum Ecclesiasticum teneri in foro externo præsentare ad Beneficium Curatum magis idoneum, & magis dignum inter approbatos ab Examinatoribus. II. Episcopum debere Beneficium conferre præsentato a Patro-

ro

no abque eo quod inquirat de illius judicio, si inter examinatos nemo de hoc queratur; si vero sit qui queratur, teneri in dictum judicium inquirere. III. Admittendam esse appellationem in devolutivo tantum, interpositam ab eo, qui se digniorem existimat, & posthabitus est, non retardata possessione præsentati, si Episcopi, & Patroni judicium de magis digno conveniat. Si vero non conveniat, tunc si quis ex approbatis ab examinatoribus & tamquam magis dignus prælectus a Patrono, putet se gravatum esse ab Episcopo, & ideo appellat; ejus appellationem operari debere ad effectum suspensionis: & interim Ecclesiam Parochialem remanere sub œconomo, donec lis finiatur.

6 Alia ad rem. Vide verb. *Beneficia art.* 3. *a num.* 69. & *art.* 5. *a num.* 31. tum verb. *Juspatronatus art.* 3. *a num.* 36. & *art.* 4. *a num.* 5. *ad num.* 103.

PRÆSTIMONIUM.

1 PRæstimonium vi nominis idem est *ac præstans munium*; Sic Hostiensis *in c. Postulasti*, *de Rescriptis*, Menochius *l.* 2. *de arbitr.*
2 *Judic. caf.* 20. *num.* 56. & alii. Pro ut autem Præstimonium sumitur pro *portione præstimoniali*, nihil aliud est, quam stipendium, quod ab Ecclesiasticis redditibus abstractum dari solet Canonicis, vel aliis Clericis in vitæ subsidium, præsertim ubi litteris, seu studiis vacant; Menochius *loc. cit. num.* 56. Layman *lib.* 4. *Theol. moral. tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. *&* 6. & alii passim.

3 Præstimonia, seu portiones præstimoniales, cum dantur solummodo ad certum tempus in vitæ subsidium, v. g. durante tempore studiorum, non sunt Beneficium Ecclesiasticum proprie dictum. Menochius *loc. cit. num.* 57. *&* 60. Layman *loc. cit. num.* 5. *&* 6. Azorius *par.* 2. *Instit. moral. cap.* 7. *quæst.* 1. testans de communi; Et ratio est clara, quia de ratione Beneficii proprie dicti est tribuere Jus percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ; Adeoque, cum præstimonia dantur solummodo ad certum tempus studiorum, non sunt Beneficium proprie dictum.

4 Si autem præstimonia conferantur in titulum, atque in perpetuum, ita ut cum obitu illius, qui accepit, vacent (pro ut in Hispaniis communiter dari talia Præstimonia testantur Garcias *de Benefic. part.* 1. *cap.* 2. *n.* 218. & Fagnan. in *cap. Ad audientiam* 31. *de Rescriptis num.* 62. Gonzalez *ad reg.* 8. *Canc. gloss.* 5. §. 2. & alii) tunc connumerantur inter Beneficia proprie dicta, ut tenent Menoch. *l. c.* 58. *&* 59. Azorius *loc. c. cap.* 7. *quæst.* 2. Garcias *loc. c. num.* 117. & alii passim per text. in *cap. ultim. de concession. prœbend. in* 6. ubi præstimonia aperte connumerantur inter Beneficia, ibi; *Concessiones super Canonicatibus*, *Dignitatibus*, *præstimoniis*, *& aliis quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis*: in tali enim casu nihil ipsis deficit ex requisitis ad Beneficium Ecclesiasticum.

Talia præstimonia in titulum perpetuum Beneficii data, seu collata, quamvis habeant annexum onus spirituale recitandi Horas Canonicas; ex sua tamen institutione nullum servitium in Ecclesia habere solent; Garcias *de Beneficiis part.* 1. *cap.* 2. *num.* 117. cum aliis ibi citatis, Azorius *part.* 2. *Instit. moral. cap.* 7. *quæst.* 1. *vers. In hac Controver.* ubi expresse dicit, quod *qui præstimonia nunc habent, liberi sint ab onere, obligatione, & precepto residendi in Ecclesiis, quarum sunt præstimonia, ita ut nec per se, nec per alios in sui locum suffectos, inservire ullo Jure cogantur*, *quod certe horum Beneficiorum est proprium*. 5

Præstimonia autem data solummodo ad tempus; v. g. durante tempore studiorum, cum ex dictis *supra num.* 3. non sint proprie Beneficia, habent, solum sæpe adjunctum onus orandi quotidie quinquies Pater, & Ave. Sic refert La Croix *lib.* 4. *num.* 217. 6

Additiones ex aliena manu.

Præstimonia licet antiquis temporibus nihil aliud essent, quam certe portiones fructuum, quæ a Capitulis Ecclesiarum præstabantur, iis, qui Litteris operam navarent, deinde tamen inter Ecclesiastica Beneficia enumerata sunt, & tamquam Beneficia Ecclesiastica conferri consueverunt fere ubique, & præsertim in Hispania, itaut obnoxia sint Apostolicis reservationibus. Confer Rot. in *Aurien. Beneficii de Serboi* 12. *Mart.* 1725. §. *Non revelante*, *cor. bon. mem. Ratt.* *&* 25. *Februar.* 1726. §. *Posita*, *cor. bon. mem. Cerr.* *&* 12. *April.* 1728. §. *Hujusmodi*, *cor. mox dicto bon. mem. Ratt.* 7

PRÆ.

PRÆSUMPTIO.

1 PRæsumptio generatim sumpta alia est, quæ dicitur filia Superbiæ, & alia, quæ est quoddam probationis genus. *Communis*. Præ-
2 sumptio filia Superbiæ est appetitus temere aliquid aggrediendi supra vires, seu contra Jus; sic cum homo vult temere facere, seu tentare aliquid supra id quod potest, seu contra Jus, dicitur *Præsumptuosus*; Unde Præsumptio, prout importat temere tentare, seu facere aliquid contra Jus, habetur in Jure non semel expressa, & signanter in *cap. Sed nec* 4. *Ne Clerici, vel Monachi*, ibi: *Nec..... Clericorum quisquam exercere præsumat*; Et *Clement.* 1. *de privilegiis*, ibi: *Religiosi, qui.... a pœna, & culpa absolvere quemquam præsumpse-*
3 *rint*; & sæpe alibi. Præsumptio autem, ut est quoddam probationis genus, definitur, quod sit rationabilis conjectura (vel probatio) rei dubiæ collecta ex argumentis, & indiciis, quæ per rerum circumstantias frequenter eveniunt. *Sic in re Communis*; & de Præsumptione sic sumpta erit hic sermo.

4 Præsumptio igitur sic sumpta ex vi nominis idem est ac *ante*, & *sumptio*; hoc est *antesumptio*, quia videlicet ante legitimas probationes aliquid sumit pro vero. Ita Simanca *lib. Catholic. Instit. tit.* 50. *de præs.* Menoch. *lib.* 1. *de præsumpt. quæst.* 7. *num.* 4. Reiffenstuel *l.* 2. *Decr.* 1. 23. *num.* 2. & alii.

5 Præsumptio alia est Juris, & alia est Hominis. *Communis*.

6 Præsumptio *Juris* est, quæ ex Juris auctoritate, ac præcepto procedit, quando scilicet Lex ipsa ex aliquo indicio rem dubiam colligit; Sive quæ in ipso Jure est scripta, vel à
7 Lege approbata. *Sic in re communis*. Præsumptio *Hominis* econtra est, quæ nullo Jure scripta reperitur, sed juxta rerum, circumstantiarumque exigentiam, & varietatem ex variis verisimilibus conjecturis, seu indiciis prudentis Hominis, scilicet Judicis arbitrio, concipitur, seu formatur. *Sic in re communis*.

8 Præsumptio Juris subdividitur in Præsumptionem Juris tantum, & in Præsumptionem Ju-
9 ris, & de Jure. *Communis*. Præsumptio *Juris tantum* est illa, cui Jus tamdiu innititur, donec contrarium probetur; contra hanc enim Præsumptionem probatio in contrarium admittitur. *Sic in re communis*. Hinc de Jure quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus; *ut c. Mandata* 6. *de præsumptionibus*, ibi: *Quia ex transacta in te vita didicimus, quid de subsequenti conversatione tua præsumamus*, & *cap. Dudum* 16. *eodem*, ibi: *Cum prima facie præsumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur*. Et contra *ex cap. Semel malus* 8. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Semel malus semper præsumitur esse malus*, intellige tamen in eodem genere mali, ut explicat Glossa *ibid. in casu*, & nisi de emendatione appareat; *cap. Ferrum* 18. *dist.* 50. Item hac præsumptione Juris vicinus præsumitur scire ea, quæ facta sunt in vicinia; *cap. Quosdam* 7. *de præsumptionibus*, in cujus Summario sic expresse habet: *Ex vicinitate præsumitur notitia facti loci vicini*; & concordat *c. Quanto* 8. *eodem*, in cujus Summario sic præcise notatur: *Præsumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remoto*. Item præsumitur filius ex Uxore natus, cum qua vir cohabitavit; *l. Filium* 6. *ff. De his, qui sui, vel alieni Juris sunt*; Item si Chirographum Debitoris sit cancellatum, vel deletum, præsumitur Debitori esse satisfactum; *l. Si Chirographum* 24. *ff. de probationibus*. Et sic de plurimis similibus.

Præsumptio *Juris, & de Jure* est illa, cui 10
Jus adeo fortiter innititur, ut eam plene pro veritate habendam decernat; Unde hæc præsumptio in Foro judiciali tantum operatur, quantum veritas. Et contra hanc præsumptionem regulariter non admittitur probatio in contrarium: textu expresso in *cap. Is qui fidem* 30. *de sponsalibus*, ibi: *Contra præsumptionem hu-*
jusmodi non est probatio admittenda. Nisi de 11
contraria veritate aperte constet, quia tunc omnis præsumptio cessat & cedit veritati; *arg. c. Super hoc* 5. *de renunciat.*, *l. Continuus* 137. *ff. De verb. significat. l. ultim. ff. Quod metus causa*, *l. Imperatores*, *ff. De probationibus*. Et sic in re *Communis Doctorum*. Et de hac præsumptione *Juris, & de Jure* plena exempla habentur in utroque Jure; Sic *in cit. cap. Is, qui fidem* 30. *de spons.* cognoscens sponsam de futuro præsumitur in Matrimonium consensisse, ita ut non admittatur probatio in contrarium; Hodie tamen tale Matrimonium præsumptum propter subsequutam copulam carnalem, tamquam clandestinum est reprobatum, & irritatum per Concil. Trid. *sess.* 24. *c.* 1. *de ref Matr.* Item *in Clement. Litteris, de Probat.* contra Litteras Summi Pontificis de facto proprio attestantis non admittitur probatio in contrarium; Item in *l. Ult. Cod. Arbitrium Tut.* præsumitur, quod res in Inventa-

ta-

tatio a Tutore deſcriptæ vere fuerint in bonis
Defuncti, nec regulariter admittitur idem Tu-
tor ad probandum oppoſitum, & ſic plura alia
habentur in Jure conſimilia exempla, quæ ad-
ducit Gloſſa *final. in cit. c. 11, qui fidem* 30.
verb. contra præſumptionem, de ſponſ.

12 Præſumptio Hominis ſubdividitur in vehe-
mentem, ſeu violentam, in probabilem, & in
13 levem, ſeu temerariam. *Communis*. Præſum-
ptio *vehemens*, ſeu *violenta*, eſt, quæ per ur-
gentes conjecturas vehementer movet, & quaſi
violenter trahit animum Judicis ad creden-
dum. *Sic in re communis*; Et exemplum hu-
jus vehementis, ſeu violentæ præſumptionis eſt,
ſi mulier undecimo menſe poſt mortem mariti
peperit; præſumitur enim tunc ex fornicatio-
14 ne peperiſſe, & ſic de ſimilibus. Præſumptio
probabilis eſt, quæ oritur ex probabilibus, &
minus urgentibus conjecturis, & indiciis. *Sic
in re communis*; Et exemplum hujus probabi-
lis præſumptionis eſt, quod non ſit Virgo il-
la femina; quæ ſæpe in obſcuris, & remotis
locis ſola cum juvenibus, & uxoratis verſatur,
15 & ſic de ſimilibus. Præſumptio *levis*, ſeu *te-
meraria* eſt, quæ ex levibus, & minus proba-
bilibus, ac proinde inſufficientibus conjecturis,
& indiciis oritur, vel ex factis æque in bo-
nam in & malam partem referibilibus concipi-
tur. *Sic in re communis*; Et exemplum hujus
levis, ſeu temerariæ præſumptionis eſt, ſi quis
v. g. ſuſpicetur Petrum eſſe adulterum, quia
interdum converſatur cum alterius Uxore, etſi
non in loco ſuſpecto; & ſic de ſimilibus.

16 Præſumptio levis, ſeu temeraria nihil peni-
tus probat, ſed eſt omnino repellenda. *Com-
munis* per text. *in cap. Primo ſemper* 13. *cauſ.*
2. *q.* 1. *cap. Oves* 9. *cauſ.* 6. *q.* 1. *& cap. In-
quiſitioni tuæ* 44. §. *in ſecundo, de ſentent. ex-
comm.* ubi expreſſe ſtatuitur, conſcientiam le-
vis, & temerariæ credulitatis eſſe expellendam,
ibi: *Conſcientia levis, & temerariæ credulitatis
exploſa*.

17 Præſumptio probabilis ſe ſola probat tantum
ſemiplene; colligitur clare *ex cit. c. Inquiſitio-
ni tuæ* 44. §. *final. de ſentent. excomm.* & *ex cap.
Tertio loco* 14. *de præſumptionib.* in quo habita
tali præſumptione probabili, defertur partibus
juramentum ſuppletorium; Illud enim defer-
ri non potuiſſet, ſi præſumptio illa ſemiple-
ne non probaſſet; *arg. l. In bonæ fidei, Cod. De
rebus credit.* neque potuiſſet exigi, ſi dicta præ-
ſumptio plene probaſſet; *cap. Sicut* 2. *de pro-
bationibus*. Et ſic tenent paſſim Doctores.

18 Si autem præſumptio probabilis adjuvetur,
publica fama, vel aliis adminiculis, poteſt et-
iam facere plenam probationem; colligitur cla-
re *ex cap. Illud* 11. *de præſumptionibus*; juncto
ejus Summario, ubi dicitur, quod per cohabi-
tationem diutinam, & famam de Matrimonio,
aliaque adminicula, probatur Matrimonium;
& ex cit. cap. Tertio loc. 13. *eodem*, juncta Gloſ-
ſa, & DD. *ibidem*.

Præſumptio *vehemens*, ſeu *violenta* facit ple- 19
nam probationem, adeo ut ad condemnationem
ſufficiat ſaltem in cauſis Civilibus non nimium
arduis. *Communis*, per textum *in cap. Afferte*
2. *de præſumptionibus*, ubi refertur, quod Sa-
lomon Regum Sapientiſſimus ex hujuſmodi vio-
lenta præſumptione tulerit definitivam ſenten-
tiam inter duas feminas de filio vivente co-
ram eo litigantes, & in ejus Summario ex-
preſſe dicitur: *Ex violenta præſumptione fertur
definitiva*.

Dicitur autem notanter: *Adeo ut ad condemna-* 20
*tionem ſufficiat ſaltem in cauſis Civilibus non ni-
mium arduis*: quia an in cauſis Criminalibus
(quibus æquiparantur cauſæ Civiles arduæ, &
magni momenti) Reus ex præſumptionibus
etiam vehementibus, ſeu violentis condemna-
ri poſſit? multum variant Doctores; Aliqui
enim affirmant, & alii negant; Alii autem
mediam viam tenentes, dicunt, condemnari
quidem poſſe reum ex præſumptionibus vehe-
mentibus, & violentis, attamen ad pœnam
ſolum mitiorem, ſeu extraordinariam, uti no-
tant, & referunt Menochius *l.* 1. *de præſum-
ptionibus q.* 97. *n.* 19. *& ſeq.* Engel *l.* 2. *Decre-
tal. tit.* 23. *num.* 5. Fachin. *lib.* 1. *Controverſ.
Jur. cap.* 29. & alii. In hac igitur opinionum
varietate concludendum eſt, quod ex ſolis præ-
ſumptionibus etiam vehementibus, & violentis
nemo in cauſa Criminali Criminaliter mota
condemnandus eſt, niſi tamen indicia ſint
indubitata, & luce clariora, ſeu talia, quæ
evidentiam rei inducant. Sic Engel *l.* 2. *Decr.
tit.* 23. *n.* 4. *& ſeq.* Pithing *ibid. n.* 49. Reiff.
ib. num. 63. Fachin. *cit. lib.* 1. *Controv. Jur.
c.* 29. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 1128.
n. 73. *& ſeq.* cum aliis ibi citatis per textum
expreſſum *in cap. Litteras veſtras* 14. *de præ-
ſumptionibus*, ibi: *Propter ſolam ſuſpicionem,
quamvis vehementem, nolumus illum de tali gra-
vi crimine condemnari*, juncto ejus Summa-
rio, ubi ſic expreſſe habetur: *Propter præſum-
ptionem etiam vehementem non debet quis de
gravi crimine condemnari*; Et ſic ibi Abbas *n.*
5. & alii Canoniſtæ communiter, teſte Pi-
thing *loc. c.* Et ratio eſt, quia in cauſis Cri-
minalibus criminaliter motis, ut poſſit Reus
condemnari, requiruntur probationes indubi-

ta-

tatæ, & luce meridiana clariores; *l. Ultim. Cod. de Probationibus*, ibi: *Instructa apertissimis documentis, vel indiciis ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita*; Alioquin enim præstat nocentem dimittere, quam innocentem condemnare, *l. Absentem* 5. *de pœnis*: Tum quia si in Civilibus causis regulariter favorabiliores sunt partes Rei, quam Actoris, & proniores debemus esse ad absolvendum, quam ad condemnandum, cum promptiora sint Jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, texto expresso *in cap. Ex Litteris* 3. *de probationibus*, *l. Arianus* 45. *ff. De obligationibus & action.* cum similibus, multo magis id debet verificari in Criminalibus, cum multo plus sit alicui eripere vitam, & sanguinem, quam pecunias, & modica temporalia.

21 Merito autem fuit addita in conclusione illa limitatio: *Nisi tamen indicia sint indubitata, & luce clariora, seu talia, quæ evidentiam rei inducant*, ut v. g. Si marito per annum absente, interim Uxor prægnans inveniatur: Si vir cum femina in eodem lecto nudus cum nuda deprehendatur, & hujusmodi; quia cum talia indicia sint indubitata, evidentia, & luce meridiana clariora, sufficientem probationem constituunt, adeoque in conclusione expresse excipiuntur; Et sic tenent citati Doctores, & alii passim; Et hoc modo facile solvuntur argumenta, quæ ab adversariis afferri solent; Et signanter ad objectionem, quam afferunt *ex l. ult. Cod. de Probationibus*, ubi dicitur etiam indicia sufficere posse ad condemnationem in causa criminali: Item *ex c. Litteris* 12. *& cap. Tertio loco* 13. *de præsumptionibus*, ubi habentur solæ præsumptiones, & tamen ex illis lata est sententia; Respondetur enim, quod textus *in cit. l. ult.* loquitur dumtaxat de indiciis indubitatis, & luce clarioribus, ut patet ex verbis ipsius numero antecedenti relatis: Ad *c. Ex Litteris, & cap. Tertio loco*, Respondetur, quod ibi intervenerunt indicia indubitata carnis, ut legenti patet; Immo indicia *in citat. cap. Tertio loco* relata manifestam facti evidentiam induxerunt, ut ibi fatetur ipsemet Pontifex, qui ex ipsis sententiam tulit, ibi: *Nos autem, quæ dicta sunt, intelligentes, præsertim cum hoc non dicatur occultum, sed quasi prædicetur a pluribus manifestum*.

Præsumens prudenter restitutionem faciendam, sibi liberaliter condonandam esse, si debitum suum manifestaret, vel rogaret Dominum, non tenetur ad restitutionem, quia tunc adest voluntas præsumpta Domini sufficiens, ut retentio non fiat illo quoad substantiam invito. Quod si revera Dominum invitum postea resciret, ad eam teneretur. Molina *tom.* 3. *d.* 68. *num.* 3. Burg. *Centur.* 3. *cas.* 85. Lugo *disp.* 21. *a num.* 53. La Croix *lib.* 3. *p.* 2. *n.* 462. cum Less. Reginald. Sa ibi citatis, & alii passim. (*) 22

Inventus mortuus non est præsumendus a seipso, vel Dæmone occisus, nisi signa certa adsint, v. g. si inveniatur in laqueo mortuus, si caput plane in tergus sit obtortum, & hujusmodi; Unde non ideo statim privari debet sepultura Ecclesiastica, quia talis non sufficienter probatur esse malus, cum potius præsumi debeat mortuus morte naturali: præsumendum est semper pro cujusque innocentia, cum de Jure quilibet præsumatur bonus, donec probetur malus, *c. In cunctis* 52. *caus.* 11. *q.* 3. *c. Mandata* 6. *& c. Dudum* 16. *de præsumptionibus*. La Croix *l.* 4. *n.* 1477. & alii. 23

Præsumptio Concessionis Apostolicæ non admittitur in iis, quæ numquam a Sede Apostolica concedi solent. Bened. XIV. tom. 2. Constit. 3. incip. *Declarasti*. 24

Nota Rom. Theologi.

(*) Nimis periculosa hæc opinio est, adeoque falsa, & in praxi rejicienda.

Responsio Auctoris.

Notet *Theologus*, quod mea, aliorumque conclusio dicit: præsumens prudenter restitutionem faciendam, sibi liberaliter condonandam esse, si debitum suum manifestaret, vel rogaret dominum &c. Id enim prudenter præsumens præsumit cum valido fundamento attentis omnibus circumstantiis v. g. parentelæ, amicitiæ, liberalitatis, divitiarum domini seu creditoris, ejusdem commiserationis paupertati debitoris, ac hujusmodi, quibus vere intervenientibus non est falsa, nec in praxi rejicienda dicta conclusio: præsertim quia Ego *ibi* concludo: *quod si revera dominum invitum postea debitor resciret, ad restitutionem teneretur*.

Additiones ex aliena manu.

15 Probatio inartificialis instruitur ex præsumptione. Est autem præsumptio, *conjectura probabilis desumpta ex circumstantiis ejusmodi, quæ probabilitatem animo ingenerare possunt.*

16 Dividitur præsumptio in præsumptionem *Juris*, & præsumptionem *Hominis*. Vulgo creditur omnem præsumptionem, quæ in jure reperitur expressa, *Juris* esse; eam vero præsumptionem, quæ in jure non exprimitur, esse *Hominis*. At

17 male. Potest enim esse præsumptio juris, tametsi in jure non expressa. Quum enim, is qui jurisdictionibus præest, debeat præcedere ad similia; *L. 12. ff. de Legib.* omnis præsumptio, ex qua aliquid legitime infertur, esset dicenda *juris*, quia licet expresse in legibus non contineretur, sufficere tamen posset, quod Legibus præeuntibus, ita ad similes casus fieret

18 extensio. Confer Bohemer. *in differt. de Collis. Præsumpt. c. §. 9.* Contra vero non omnis præsumptio in jure expressa est *juris*, paritque effectus præsumptionis juris. *Aut* (recte inquit Andreol. *Controvers.* 104. *in fin.*) *lex habet hujusmodi præsumptionem pro vera, adeo ut faciat plenam probationem, tunc semper transfundit onus probandi in eum, contra quem stat præsumptio. Aut lex tantum eam habet pro adjuvante veritatem, non pro fundante, tunc non sufficit ad transferendum onus probandi contrarium, sed solum confirmat probationem probantis minus plenam.*

19 Quoad effectus differunt inter se præsumptio Juris, & præsumptio Hominis. I. Præsumptio Juris liberat a probando, non vero Hominis, quæ probantem solum adjuvat. II. Illam sequitur Judex in dubio in causis civilibus, & pro eo pronunciat, pro quo est præsumptio, nequaquam vero hanc, utpote quæ vim probandi plenam non habet. III. Illa rejicit onus probandi in Adversarium, non item hæc, quia alioquin Actor, qui onus probandi subire debet, leves quasdam præsumptiones pro se adferre, & ita urgere posset Reum contrarium probare debere, id quod tamen Praxi repugnat. Qui probare tenetur, non nudis conjecturis incedere debet. IV. Illa vim probationis habet: non hæc, quæ aliquando, vel purgatorio, vel suppletorio facit locum, quum præsumptio juris adjumento nullo indigeat. Consule Coccejum *de direct. probat. negativ. c. 3. §. 8. & 9.*

20 Præsumptio juris dividitur in præsumptionem *juris tantum*, & præsumptionem *juris & de jure*. Hæc adeo fortis reputatur, ut probationem in contrarium haud admittat. At admittere probationem in contrarium & præsumptionem hanc juris & de jure demonstrare nituntur Coccejus *in diss. de Prob. negat. c. 3. fer. per tot.* Bohemer. *in diss. de Collis. Probat. c. 1. §. 4. & plur. sequent.*

Fundantur præsumptiones rationibus naturalibus, quæ ut plurimum locum habere, & in vita communi contingere solent, ex quibus subinde variæ speciales conclusiones derivantur. Prima, eaque generalis Regula est, quod *naturalia inesse subjecto præsumuntur*. Altera Regula est: *Mutatio non præsumitur*. Tertia Regula: *Præsumptio facienda in meliorem partem*. Vide Conclusiones speciales ex his regulis derivatas apud Bohemer. *in decretal. lib. 2. tit. 23. §. 4. & plur. seq.* 21 22

Aliquando utrinque præsumptiones concurrunt, ita ut collisio oriatur. Judicio propterea limato opus est, ut attendatur quænam sint fortiores, probabiliores, & specialiores, utpote quæ debiliores enervant, tolluntque ut pro veritate amplius haberi nequeant. 23 24

Meo judicio Bohemer. *in cit. differt. de Collis. Præsumpt. c. 2. per tot.* rejectis Regulis a Menochio aliisque traditis, alias suggessit huic rei maxime inservientes. Adi ipsum, ubi e re tua sit materiam hanc discutere. 25

PRÆVENTIO JURISDICTIONIS.

PRæventio Jurisdictionis est illa, per quam unus Judex Jurisdictionem alterius Judicis ceteroquin etiam competentis prævenit, seu præoccupat, ita ut iste amplius causæ præventæ se nequeat intromittere. *Sic in re Communis.* 1

Præventio Jurisdictionis potest contingere tripliciter. *Primo* in causis mixti Fori, quæ scilicet in utroque Foro tam Ecclesiastico, quam Civili tractari possunt, ita ut præventioni locus sit; Sic desumitur, *ex c. Sicut quædam 38. caus. 23. q. 5. & c. 1. de Offic. Ordin.* ac notavit Sacra Congregatio Immunitatis sæpe sæpius, & signanter *in Sorana* 18. *Februar.* 1631. apud Pignat. 5. *consult.* 2. *n.* 57. & in Decretis, quæ infra a num. 11. dantur. *Secundo* in 3 Reo mutante domicilium, postquam a Judice prioris loci jam citatus, sicque præventus fuit, *c. Proposuisti 19. de Foro competente. Tertio* in 4 pluribus delegatis in solidum; nam tunc uno 2

eorum

eorum causam commissam, seu delegatam inchoante, alii se nequeunt intromittere, *cap. Cum plures* 8. *de Officio Delegati*, *in* 6.

5 Præventio Fori, seu Jurisdictionis inducitur per citationem legitime interpositam. *Communie*, per textum, *in cit. c. Proposuisti* 19. *De Foro competente*, juncto *ejus Summario*; *c. Non injuste* 14. *de Procur. c. Si quis justo* 46. §. 1. *de Elect. in* 6. *l. Si quis posteaquam* 7. *l. Qui appellat* 29. & *l. Ubi acceptum* 30. *ff. De Judiciis*, cum similibus.

6 Ut Præventio per Citationem inducatur, requiritur, quod fuerit legitime facta; *cit. cap. Proposuisti* 19. *de Foro competente*: Alias esset invalida; & Citatio invalida, seu facta a Judice incompetente, vel a Jure reprobata, nec arctat Citatum; *cap. Bonæ memoriæ* 39. *de Electione*, juncta ibi Glossa finali communiter recepta; Nec perpetuat Jurisdictionem Citantis, *arg. cit. c. Proposuisti* 19. *De Foro competente*, juncta Glossa *ibid.* & DD.

7 Ut per Citationem inducatur Præventio, atque perpetuetur Jurisdictio Judicis citantis, requiritur, quod dicta Citatio emanaverit auctoritate Judicis ad petitionem partis; Unde ubi agitur ad utilitatem privatam, non sufficit, quod Judex motu proprio aliquem citaverit, aut quis extrajudicialiter alicui litem denunciaverit, ut recte notant Abbas *in cit. cap. Proposuisti num.* 3. Barb. *ibid. numer.* 2. & 3. Bartolus *in l. Ad peremptorium*, *ff. de Judiciis*, & alii, *arg. cit. cap. Proposuisti*, ibi: *Ad petitionem cujusdam Adversarii sui a Te legitime citatus ad causam*.

8 Sufficit tamen Citatio facta a Judice motu proprio, quando procedit ex Officio ad utilitatem publicam, uti fit in Judicio inquisitionis, *arg. c. Qualiter*, & *quando* 24. *de Accusationibus*; Et sic Abbas *loc. cit. num.* 3. Eng. *l.* 2. *Decret. tit.* 2. *n.* 52. & alii passim.

9 Sufficit citatio unica, & simplex ad notitiam citati perventa, sive sit verbalis, sive sit realis, seu facta per capturam; Mascardus, *de Probationibus conclus.* 1233. *nu.* 7. & 8. & alii passim.

10 Citatio autem realis fortior est, ac præfertur Citationi verbali etiam anteriori. Fagn. *l.* 5. *Decret. in cap. Pervenit* 2. *de Adulteriis num.* 40. ubi cum Bartol. *in l. Sepultura*, *ff. de sepulcr. violat.* & aliis ibi citatis, docet, quod si in crimine mixti Fori, Judex Ecclesiasticus præveniat in Citatione, Laicus autem Judex præveniat in Captura criminosi, adhuc præventio realis, seu captura facta a Judice Laico præfertur præventioni verbali, licet anteriori factæ a Judice Ecclesiastico, & idem tenet etiam Farinac. *lib.* 1. *prax. criminal. tit.* 1. *de Inquisitione q.* 7. *n.* 55. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 2. *num.* 174. & alii; Et id sentire videtur *Sac. Congr. Immun. in sequent. Decret.*

In Delictis mixti Fori, qui prævenit in captura reali, procedat, præterquam in Censuris; Nam super his solus Judex Ecclesiasticus procedere potest, *Sacr. Congr. Immun. in Senogall.* 9. *Octobris* 1640. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 133. 11

Judex, qui prævenit realiter, cognoscere debet causam mixti Fori, & in contumaciam uterque Judex procedere potest; *Sac. Congreg. Immun. in Cesenaten.* 16. *Julii* 1626. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 9. 12

In dubio de præventione utriusque Curiæ, causa stupri cognoscenda est ab Episcopo, *Sacr. Congreg. Immunit. in Agnanina* 30. *Martii* 1669. *lib. Decretal. Borrom. pag.* 146. 13

Attenta præventione in causa vulnerum Clerico inflictorum a Laico spectat ad Curiam Episcopalem, non ad Gubernatorem, *Sacr. Congr. Immun. in Senogallien.* 11. *Augusti* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 87. 14

Quando Laicus dedit causam rixæ cum Clerico a se invicem vulnerato, attendenda est Præventio Judicis Laici. *Sac. Congreg. Immun. in Æsina* 10. *Januarii* 1639. *lib.* 3. *Decret. Paul. pag.* 83. 15

Data præventione per Curiam Ecclesiasticam in cognitione causæ criminis nefandi, & facta assignatione Domus pro carcere, Reus postea carceratus formiter per Curiam Sæcularem, restituendus est Curiæ Archiepiscopali in formalibus carceribus, inde non dimittendus, nisi consulta Sacra Congregatione. *Sacr. Cong. Imm. in Bononien.* 23. *Martii* 1683. *lib.* 3. *Decret. Altoviti pag.* 153. 16

Posita Præventione Curiæ Laicæ super delicto mixti Fori, v. g. Stupri, Curia Ecclesiastica abstineat a procedendo. *Sacr. Congr. Immun. in Nucerina* 8. *Julii* 1687. *lib. Decret. Martelli pag.* 130. 17

Amplia. Quamvis præcipitanter, & absque sufficientibus probationibus Reus fuerit absolutus. *Sac. Cong. Immun. ibidem*. 18

In dubio an testis Laicus pro falsitate examinis commissa coram Judice Ecclesiastico puniri possit a Judice Laico, vel potius ab eodem Judice Ecclesiastico privative, non obstante Præventione Fori Laici, Congregatio censuit locum esse præventioni, nisi adsit contraria consuetudo. *Sacr. Congreg. Immun. in* 19

Y 2 Lyci.

Lycien. 11. *Jan.* 1665. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 166.

20 Non obstante Præventione Fori Ecclesiastici in causa furti Sacrilegi Sanctissimus avocat causam a Curia Ecclesiastica, & illam committit Eminentissimo Legato. *Sacr. Congreg. Imm. in Urbinat.* 21. *Sept.* 1697. *lib.* 2. *Decret. Vallemani pag.* 113. etiamsi fures sint Coloni Commendæ Relig. Jerosolymitanæ. *Ead. Sacra Congr. Immun. in Senogallien.* 25. *Februar.* 1698. *pag.* 139.

Additiones ex aliena manu.

21 Gravissima hic se offert quæstio, an præventio locum sibi vindicet per citationem, *ex L. Diffamari*, C. *de Ingen. & Manumiss.*

22 Præventionem & litis pendentiam per citationem hanc induci non tam respectu judicii diffamatorii, sed & respectu ipsius causæ principalis, tradunt Ægid. Boss. *de crimin. tit. de For. compet. n.* 107. Blarer. *ad L. Diffamari c.* 4. *n.* 4. Adde etiam Mynd. *ad eamdem l. Diffamari c.* 5. §. 1. *n.* 37. *& sequent.*

23 At negant Brunemann. *ad L. Diffamari fer. per tot.* C. *de Ingen. & Manumiss.* Carpzov. *lib.* 2. *Respons.* 34. *n.* 10. *& seq.* Zanger. *de exceptione par.* 2. *c.* 13. *nu.* 31. Mev. *dec.* 198. *fer. per tot. par.* 1. Diffamatus enim, ut *mox laudati Auctores ajunt*, non agit, sed per citationem alterum ad agendum invitat. Atque hinc inferunt, quod ejus citatio nullam litis pendentiam, seu præventionem inducere potest.

24 Alii distinguunt judicium diffamationis inter & causam principalem; tenentque induci præventionem quoad diffamationem, non item quoad causam principalem, quum sint separata judicia, quorum diversi sunt fines; Gail. *lib.* 1. *observat.* 11. *num.* 6. Græv. *lib.* 1. *conclus.* 11. *num.* 3.

PRECARIUM, PRECARIÆ.

1 PRecarium est, quod *precibus petenti utendum conceditur tamdiu, quamdiu is, qui concessit, patitur*; Sic expresse definitur *in l. Precarium* 1. *ff. de Precario*, & concordat *cap. Precarium* 3. *de Precariis*, ibi: *Precarium utendum conceditur, quamdiu patitur qui concessit.*

2 Precarium est species quædam liberalitatis, adeoque contractus gratuitus; textu expresso *in cit. l. precarium* §. 1. *ff. De Precario*, ibi: *Quod genus liberalitatis ex Jure gentium descendit.*

Precarium differt a donatione per hoc, quia qui donat, sic dat, ne amplius recipiat; Qui autem Precario concedit, sic dat, quasi tunc recepturus, cum sibi libuerit Precarium solvere, seu revocare, textu expresso *in cit. l. Precarium* §. 2. ibi: *Et distat a donatione eo quod qui donat, sic dat, ne recipiat; at qui precario concedit, sic dat, quasi tunc recepturus, cum sibi libuerit Precarium solvere.* 3

Precarium quamvis *ex cit. l. Precarium* §. 3. simile sit Commodato, quantum ad hoc, quia etiamsi, qui commodat alteri rem suam, sic commodat, ut eam non faciat recipientis, sed post certum tempus, aut completum usum ab eo recipiat, ibi: *Et est simile Commodato, nam & qui commodat rem, sic commodat, ut non faciat rem accipientis, sed ut ei uti re commodata permittat*; Nihilominus differt a Commodato in pluribus aliis. *Sic Communis Doctorum.* 4

Primo igitur differt Precarium a Commodato, quia qui rem commodatam recipit, nec civiliter, nec naturaliter possidet, cum rei commodatæ possessionem retineat ipsemet Commodans; *l. Rei commodatæ* 8. *ff. Commodati*, ibi: *Rei Commodatæ, & possessionem, & proprietatem retinemus*, & concordat §. *possidere*, *Instit. de interdictis*; At vero is, qui Precario rem accepit, naturaliter eam possidet, remanente possessione solum Civili penes Dominum concedentem; *l. Et habet* 15. §. 4. *ff. De Precario*, & *ibi* Glossa *verb. Corpore*, *& verb. A possessione*, & Glossa *in cap. Precarium* 3. *de precario*, *verb. Precarium*, Azor. *part.* 3. *lib.* 7. *cap.* 2. *quæst.* 4. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 14. *sub num.* 6. *verb. Secundo differunt*, Reiffenstuel *ibid. n.* 8. & alii passim. 5

Secundo differt Precarium a Commodato, quia Commodatum conceditur utendum ad certum, & specialem usum, & ad certum tempus expressum, vel tacitum, ut si alicui commodetur equus ad faciendum iter, ad quod certum tempus requiritur, videlicet quantum ad commode faciendum tale sufficit, & exigitur, *l. Interdum* 73. *in princ. & l. Continuus* 137. §. *Cum ita*, *de verb. Obligat.* Precarium autem non datur ad certum determinatum usum, neque ad certum tempus, sed quandiu concedens permiserit, sive Precarium non revocaverit, *cit. l. precarium* 1. *ff. de precario & cit. c.* 3. *Precarium*, *de Precario*; Immo etiamsi Precarium concedatur ad certum tempus, v. g. ad Kalendas Julias; ut *in l. cum Precario* 12. *ff. de Precario*, tamen eo pacto conceditur, ut 6

ut semper liberum sit concedenti revocare rem Precario concessam, etiam ante tempus illud finitum; textu expresso *in cit. l. cum Precario, ff. de Precario*, & concordat *cit. l. Precarium, & cit. cap. Precarium*, juncta Glossa *ibidem verb. per conventionem*, & tenent Abbas *ibidem num.* 11. & 12. Pirhing *loc. citat. numer.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. numer.* 6. & 7. & alii communiter.

7 Tertio differt Precarium a Commodato, quia qui rem Precario accepit, tenetur dumtaxat ex dolo, & culpa lata, quæ dolo in Jure æquiparatur, non tamen ex culpa levi, & levissima, *l. Quæsitum* 8. §. 3. *ff. de Precario, l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris*. Qui autem Commodatum accepit tenetur etiam ex culpa levi, & levissima, *cit. l. Quæsitum* 8. §. 3. *ff. de Precario*; Ubi etiam ratio affertur, quia Precarium totum procedit ex mera liberalitate Concedentis, qui potest illud revocare, quandocumque voluerit, & ideo sibi imputare debet, si ipsum non revocaverit antequam accipiens commisisset culpam levem in ejus custodia; Secus autem est dicendum de Commodato, quia ipsum non potest revocari ante completum usum, sive tempus determinatum: Unde Commodatarius tenetur adhibere in custodia rei sibi commodatæ majorem diligentiam, quam is, qui Precario accepit in custodia rei Precario acceptæ; Sic Glossa *in cit. l. Quæsitum* §. 3. *verb. Ex liberalitate*, Abbas *in cit. c. Precarium nu.* 15. Pirhing *loc. cit. n.* 6. *verb. Tertio differt*, Reiff. *loc. cit. nu.* 9. & alii passim.

8 Precarium expirat per revocationem Concedentis. Com. per text. *in l. Precarium* 1. & *l. Ait Prætor* 2. *de Precario*, & *c. Precarium* 3. *de Precariis*, ibi: *Precarium utendum conceditur, quandiu patitur qui concessit*, uti expresse etiam dicitur *in cit. l. Precarium*, per verb. adducta *sup. num.* 1.

9 Item Precarium expirat moriente illo, cui concessum est, non item morte illius, qui concessit. *Communis*, textu expresso *in cit. c. Precarium* 3. *de Precariis*, ibi; *Solvitur quoque obitu ejus, cui concessum est, non etiam concedentis*; Licet enim expiret per obitum ejus, cui concessum est, ex quo Precarium sit Beneficium personale ipsi precanti concessum; & Beneficium personale sequatur personam, & cum ipsa extinguatur, textu expresso *in c. privilegium* 7. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona*; Tamen non expirat per obitum ejus, qui concessit, sed transit ad ejus heredem; textu expresso *in l. Quæsitum* 8. §. 1. & *l. Cum Precario* 12. §. 1. *ff. de Precario*, ibi: *Precarii rogatio & ad heredem ejus, qui concessit, transit; Ad heredem autem ejus, qui Precario rogavit, non transit, quippe ipsi duntaxat, non etiam heredi concessa possessio est*.

Item precarium expirat, si istud concedens rem Precariam concessam alienaverit; Tunc enim emptor eam revocare potest, & sic per ejus revocationem expirat, & tollitur Precarium; *Communis*, textu expresso *in cit. c. Precarium* 3. *de Precariis*, ubi dicitur, quod solvitur Precarium, *Aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc revocare volenti, quia per conventionem hujusmodi non licet rem alienam invito Domino possideri*. 10

Precariæ, seu *precaria* in singulari numero, est contractus Jure Canonico introductus, quo alicui ad preces, & plerumque causa remunerationis ususfructus alicujus prædii, vel alterius rei Ecclesiasticæ immobilis ad dies vitæ, vel ad aliud tempus conceditur, ea lege, ut singulis quinquenniis renovatio hujus concessionis, seu contractus petatur; *Sic in re communis*, per text. *in c. Ea etiam* 2. *c. precariæ nomine* 3. *c. Precariæ, de quinquennio* 4. & *c. de precariis* 5. *caus.* 10. *q.* 2. & *c. Precaria* 1. & *c. de Precariis* 2. *de Precariis*. 11

Contractus Precariæ, seu Precariorum multum differt a contractu Precarii; Primo enim differt, quia Precario concedi possunt tam res mobiles, quam res immobiles: Item Jura, & servitutes, v. g. iter, vel actus per fundum alterius; *l. Prætor* 2. §. 3. *l. In rebus* 4. *in princip. ff. De Precario*; Precariæ autem locum solum habent in possessionibus, seu rebus immobilibus, *c. Ea etiam* 2. §. *si Œconomus*, & *cap. Precaria a nemine* 3. *caus.* 10. *qu.* 2. Et sic notant Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 14. *n.* 10. Reiffenstuel *ibidem n.* 11. & alii. 12

Secundo differt contractus Precariæ, seu Precariarum a contractu Precarii, quia Precarium ordinarie ad certum, & determinatum tempus non conceditur, sed solum tandiu, quandiu placuerit concedenti, *l. Precarium* 1. *ff. De Precario*: *c. Precarium* 3. *de Precariis*; Precariæ autem concedi possunt, vel ad dies vitæ, vel ad aliud certum tempus, quamvis de quinquennio in quinquennium renovari debeant; *c. Precariæ* 1. & *c. Precarium* 3. *de Precario*, *c. Precariæ, de quinquennio* 4. *caus.* 10. *quæst.* 2. 13

Tertio differt contractus Precariæ, seu Precariarum a contractu Precarii, quia Precarium potest semper revocari pro arbitrio concedentis; *l. Precarium* 1. *ff. De Precario*, *capit. precari-* 14

carium 3. §. 1. *de Precariis*; Precariæ autem revocari non possunt, antequam tempus concessionis sit elapsum, textu expresso *in c. Precarium* 3. §. *final. de Precariis*, ibi: *Porro Precariæ, quæ quandoque de Ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocandæ*.

15 Dummodo tamen Precariæ de rebus Ecclesiæ non sint irrationabiliter, seu in grave damnum Ecclesiæ factæ; nam in tali casu revocari possent, ac deberent a successore concedentis; textu expresso *in cap. de Precariis* 2. *De Precariis* Glossa juncta communiter recepta *ibid. verb. Ab eo*; ubi insuper, adductis variis Juribus, dicit posse, & debere etiam revocari ab ipsomet concedente, & sic tenent Engel *l.* 4. *Decretal. tit.* 14. *num.* 5. Reiffenstuel *ib. n.* 14. & alii passim.

16 Et ratio est clara, quia ad alienationem quamcumque rerum Ecclesiasticarum, immo etiam ad locationem ultra triennium requiruntur solemnitates Juris; textu expresso *Extravag. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.* Unde cum Precariæ contineant hujusmodi alienationem similem locationi ultra triennium, ex quo, ut patet ex dictis per illas Precarias concedatur ususfructus rei Ecclesiasticæ immobilis ad dies vitæ, vel ad certum tempus, si concedantur, ut fieri solet ultra triennium, requiruntur solemnitates Juris, quæ si non adhibitæ fuerint, tales Precariæ, utpote nullæ, ipso Jure revocari possunt ac debent, nedum a Successore, sed etiam ab ipsomet concedente, seu alienante.

17 Secus autem, si Precariæ essent concessæ ad solum triennium, seu infra triennium, quia tunc, cum non requirantur solemnitates Juris, sicuti nec requiruntur ad locationem (cui assimilantur) non excedentem triennium *ex citat. Extravagant. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand.* si rationabiliter, & sine gravi damno Ecclesiæ sint concessæ, revocari non debent, nec possunt, nec a Successore, nec ab ipsomet concedente, ut patet ex dictis *verb. Alienatio*, & *verb. Locatio*.

18 Precariæ expirant, quando ipsæ fuerunt concessæ ad longum tempus, & elapso quinquennio, is, qui eas accepit, non petiit renovationem earum, ut colligitur ex *c. Precariæ, de quinquennio* 4. *caus.* 10. *q.* 2. & *c. Precariæ* 1. *De precariis*; ubi expresse præcipitur, quod *Precariæ de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem, & antiquam consuetudinem renoventur*; Adeoque qui negligunt sic renovare, cadunt Jure suo, sicuti cadit suo Jure Vassallus non petens renovationem Investituræ a novo Domino intra legitimum tempus, ut recte probant Abbas *in cit. cap. Precariæ* 1. *De precariis num.* 1. Pirhing *loc. cit. num.* 14. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 21. & alii.

Additiones ex aliena manu.

Varias a variis adductas rationes, cur in precario præstetur dolus, & quæ in civilibus nomine doli venit *culpa lata*, & in commodato præstetur culpa etiam levissima, affert, & una confutat Jacob. Gothofred. *in l.* 23. *ff. de Regul. Jur.* 19

Meo judicio: *Ulpiani rationi* (recte inquit idem Jacobus Gothofred. ubi supra) *adhærendum est in d. leg.* 14. §. 11. *de Furt. quæ ab Interpretibus redditur, sed quas ita evolvo. In precario ideo dolus dumtaxat præstatur, eo quod hæc liberalitas sit, seu donatio, qua scilicet possessio rei datur, donatur, leg.* 15. §. *Eum, qui de Precar. conceditur* (*quia quidem in re concedendi vox propria est, leg.* 1. *in princip.* §. 2. *leg.* 4. *in fin. l.* 6. §. 4. *leg.* 7. 8. §. 3. *leg.* 12. §. 1. *de Precar. l.* 1. §. 11. *de Itin. actuque privat. l.* 163. *infr.*) *etsi non perpetuo jure habenda* (*precario enim id opponitur*) *attamen proprio interim quodam jure Precarium conceditur possidendum, fideique Rogantis committitur, sic ut re tamquam sua, qui precario habet, interim utatur, eamque possideat. Quare ab eo culpa exigi non debet, non potest, quum res ejus sit interim quodammodo, sed dolus tantum, quia reddendi conditio ei insit. Nam etsi rogantis arbitrio res utenda possidenda conceditur, tamen ex fide bona oritur precarium, l.* 2. §. 2. *ff. de Precar. quæ in omnibus contractibus, quibus vitæ societas continetur, præstanda est. Neque is, qui precario rogavit, eo animo possessionem nanciscitur, ut credat se dominum esse, leg.* 13. §. 1. *ff. de Publician. Eadem proinde hic ratio, quæ in deposito, quod in utroque res in totum fidei, arbitrioque accipientis deposita vel precario data committatur, concedatur.* 20

Titulus *Precariæ* olim denotavit *concessionem ad preces factam ex largitate Episcoporum, qua ostendebatur res tales mansisse in dominio Ecclesiæ, & redditus tantum detentori attributos fuisse*: Ea de causa antiquitus priusquam Beneficia ecclesiastica, ita ut hodie, ordinata fuere, clerici ab Episcopo nonnunquam bona ecclesiastica in vicem salarii fruenda hoc titulo occuparunt, ut docet *Concilium Toletanum VI. c.* 5. *relatum in c.* 74. *caus.* 12. *quæst.* 2. 21

Laici quoque nonnunquam per preces ab Episcopis obtinebant, ut rerum ecclesiastica- 22

rum

rum redditus usque ad vitam suam perciperent, maxime qui valde pauperes erant, idque quia ex penu Ecclesiæ alendi erant omnes Pauperes. Confer de Precariis Bohemer. *in decretal. lib. 3. tit. 14. per tot.*

PRECES PUBLICÆ.

* PRincipes sæculares si petant ab Episcopo ut preces publicæ indicantur pro necessitate status, id utique potest, & debet. Nonnisi vero summa abusio esset, si etiam ex consuetudine Principes Episcopali auctoritate neglecta indicere illas vellent. Benedictus XIV. Constitut. *Bull. tom.* 1. *n.* 82. incip. Quemadmodum preces. *

PRESBYTERATUS. Vide verb. *Ordo a n.* 48. *ad* 50.

PRETATICUM. Vide verb. *Hebræus n.* 7.

PRIMÆ PRECES IMPERATORIS. Vide verb. *Beneficia art.* 12. *per totum.**

PRIMICERIUS.

1 PRimicerius generaliter loquendo dicitur ille, qui primus juxta antiquorum consuetudinem erat scriptus in ordine ceræ seu scripturæ; Mos enim erat antiquis in tabulis ceratis, & pugillaribus scribere, & hinc quicumque in quolibet hominum ordine primo loco scriptus erat in Albo, seu tabula cerata, *Primicerius* appellabatur; & qui secundo loco *Secundocerius*, & qui tertio *Tertiocerius*, ut colligitur *ex l. Primicerius* 2. & *l. Lege pragmatica* 4. *De Domesticis, & protectoribus*; Sic *in Rubrica Cod. De primicerio lib.* 12. Primus Notariorum appellatur *primicerius*, eo quod in Matricula Notariorum primo loco sit scriptus, ut explicat Glossa *ibidem*. Similiter *l. Primicerium* 2. *Cod. de Fabricensibus*; Primus Fabricensium vocatur *primicerius*, ut tradunt Gregor. Tholosan. *lib.* 15. *Syntagm. Jur. cap.* 22. *num.* 5. *& sequent.* Azorius *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 16. *qu.* 1. Pirhing *lib.* 1. *Decret. tit.* 25. *numer.* 1. Reiffenstuel *ibid. n.* 1. & alii passim.

2 Quoad præsens autem *Primicerius* dicitur *primus Cantor*, seu primus in Cantu, seu Choro, qui alio nomine appellatur *præcentor*, ut patet *ex cap. Cum olim* 6. *de consuetud.* & qui secundum locum post ipsum tenet, ejusque absentis vices gerit, vocatur *Succentor*, ut *cap. Inter dilectos* 11. *de excessibus Prælator.* sive *Vicecantor*; Azor. *cit. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 22. *q.* 2. Pirhing *loc. cit. n.* 1. & alii; Et alicubi vocatur *Magister Scholarium*, seu *Scholasticus*; Sic notat Hostiens. *in Summar. num.* 1. *tit. de Primicerio*, Pirhing *loc. cit. n.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 1. & alii.

Primicerii Officium describitur *in cap. perlectis* 1. §. *Ad primicerium dist.* 25. *& c. Unic. de Officio primicerii*, quod sit præesse Diaconis, & reliquis Clericis in docendo ordinem, & modum psallendi, & canendi in Choro pro diversitate, & solemnitate temporum, & ad ipsum spectet Divinum Officium ordinare, Psalmos, Lectiones, Responsoria, & alia hujusmodi assignare, quæ quisque Clericorum dicere debeat, ipsumque Chorum regere, & operam dare, ut omnes ab ipso, vel a quo ipse jusserit, instruantur, & disciplina inter eos observetur, tamquam pro iis rationem coram Deo redditurus, alioquin enim tenebitur de negligentia in Officio suo commissa. 3

Primicerius, Cantor, seu Præcentor in illis locis, seu Ecclesiis, in quibus ratione sui Officii præcedit aliis Canonicis, censetur constitutus in Dignitate, seu Personatu, ibique Primiceriatus est Dignitas, seu Personatus, ut constat *ex cap. Cum accessissent* 8. *de Constitutionibus, & cap. Cum olim* 6. *de consuetud.* Ubi vero nullam præeminentiam, seu præcedentiam inter alios Canonicos habet, non censetur in Dignitate, seu Personatu constitutus, sed ibi nudum Officium, seu administrationem habet. Et idem dicendum est de Thesaurario, Sacrista, & Custode; Azorius *loc. cit. cap.* 16. *qu.* 3. *& cap.* 22. *q.* 1. Pirhing *loc. cit. n.* 2. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 3. Layman *in cit. cap. Unic. de Officio primicerii*, & alii passim. 4 5

Additiones ex aliena manu.

Vicarii *nati* Episcopi primitus fuere *Archidiaconus*, *& Archipresbyter*. Additus postmodum fuit in Ecclesiis Cathedralibus *Primicerius*, qui ex delegata potestate Episcopi præerat Clero inferiori, seu minori. Primis temporibus hæc potestas Archidiacono demandata erat ab Episcopo, ut omni Clero etiam Presbyteris, & Archipresbyteris præesset, ut ejus quasi esset administrator, & Vicarius Generalis, 6

7 lis. Quum vero hic potissimum auctoritatem suam in Clerum majorem, & Superiorem extendisset, substitutus est ei alius Vicarius, a quo Clerus inferior regeretur; Thomassin. *vet. & nov. Eccles. disc. tom. 1. lib. 2. c. 103.* §. 10.

8 Factum est inde, ut in absentia Episcopi his tribus Vicariis *Archidiacono*, *Archipresbytero*, *& Primicerio* gubernacula Ecclesiæ demandarentur, ut mox laudatus Auctor *citato loco* §. 3. ex Epistola Papæ Martini ostendit.

9 Plene officium Primicerii in Cathedralibus describit Isidorus *in C. 1. d. 25. ad Primicerium*, inquit, *pertinent Acolythi*, *Exorcistæ*, *Psalmistæ*, *atque Lectores*. Pergit vero: *Signum quoque dandum pro Officio Clericorum*, *pro vitæ honestate*, *& Officio meditandi*, *& peragendi sollicite lectiones*, *benedictiones*, *psalmum*, *laudes*, *offertorium*, *& responsoria*, *quis Clericorum dicere debeat*. *Ordo quoque*, *& modus psallendi in choro pro solemnitate temporum*, *ordinatio quoque pro luminibus deportandis*. *Si quid etiam necessarium est pro reparatione Basilicarum*, *quæ sunt in urbe*, *ipse denunciat Sacerdoti*. *Epistolas Episcopi pro diebus jejuniorum Parochianis ipse per Ostiarios dirigit: Clericos*, *quos delinquere cognoscit*, *ipse distinguat*. *Quos vero emendare non valet*, *eorum excessus ad cognitionem Episcopi deferat*. *Basilicanos ipse constituat*, *& matriculam ipse disponat*. Plenius hoc declaratur *in C. unic. de offic. Primicer.* ubi additur, quod præsit Diaconis, & reliquis gradibus Ecclesiasticis in ordine positis, quamvis sub Archidiacono constitutus sit, & ejus Sub-officialis esse videatur.

10 De Primicerio juxta hodiernam disciplinam consule Corvin. *de Person. & Benefic. Eccles. tit. de Primic.*

11 Alias constat Primicerium vocari Antesignanum cujuscumque Officii Civilis & Sacri. Fit hoc sensu in antiquis monumentis mentio *Primicerii Notariorum*, *Palatii*, *Aulæ*, *sacri cubiculi*, *sacrarum largitionum*, *Defensorum*, *Judicum*, *Lectorum*, *Silentiariorum* &c. *Ducange in Glossar. ad Scrip. med. & infim. Latinit. voce Primicer.* Confer etiam Jacob. Gothofred. *ad L. 19. C. Theodos. de Palatin. Sacr. Larg.* Brisson. *de verb. signific. voce Primicerius*.

12 Sicuti itaque qui primum locum tenebant, *Primicerii* appellabantur; ita qui secundum, & tertium locum, dicebantur *Secundicerii*, *Tertiocerii*; Brisson. *ubi supra*.

PRIMITIÆ.

PRimitiæ sunt primi fructus agrorum, vinearum, hortorum, arborum, & hujusmodi. *Communis*, & colligitur aperte *ex lib. Exodi cap. 23. num. 16. & 19. ex lib. Numer. cap. 18. num. 12. & ex lib. Deuteronom. c. 16. num. 2.* Vocantur autem *primitiæ*, quia sunt primi fructus. *Communis*, per text. *in leg. Num. cap. 18. num. 12. & 13.* ibi: *Quidquid offerunt primitiarum Domino*, *tibi dedi*, *Universa frugum initia*, *quas gignit humus*, *& Domino deportantur*, *cedant in usus tuos*. Insuper Barbosa *in Rubric. de primitiis n. 6.* Silvester verb. *Decimæ n. 1. in fine* Reiffenst. *lib. 3. Decretal. tit. 30. num. 171.* addunt vocari *primitias*, quia sunt fructus optimi, sive primi in bonitate, per text. *in cit. lib. Num. cap. 18. num. 12.* ibi: *Omnem medullam olei*, *& vini*, *ac frumenti*, *quidquid offerunt primitiarum Domino &c.* Quod negant Suarez *lib. 1. de Divino cultu cap. 8. num. 2.* Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 30. num. 169.* & alii dicentes, quod significantur hic nomine Primitiarum primi fructus tempore, non bonitate, idest optimi, ut colligitur *in cit. lib. Num. c. 18. n. 13.* ibi: *Universa frugum initia* (idest Primitias) *quas gignit humus &c.* 1 2

Per primitias non intelliguntur, nec olim intelligebantur, omnes primi fructus alicujus terræ, agri verbi gratia aut vineæ, nec erat quantitas certa, & determinata; Postea vero fuit determinata hæc quantitas, scilicet; Quod nemo plusquam quadragesimam partem dare teneretur, & nemo minus, quam sexagesimam dare posset de primis fructibus; textu expresso *in cap. Decimam partem 1. de Decimis*, *Primitiis*, *& Oblationibus* §. *At vero*, ibi: *At vero primitiæ*, *quas de frugibus offerebant*, *non erant speciali nomine definitæ*, *sed offerentium arbitrio derelictæ; Traditionem quoque accepimus Hebræorum*, *non Lege præceptam*, *sed arbitrio Magistrorum inditam; Quod qui plurimum*, *Quadragesimam partem dabant Sacerdotibus*, *qui minimum*, *Sexagesimam; Inter Quadragesimam*, *& Sexagesimam licebat quodcumque voluissent offerre; Quod igitur in Pentateucho dubium derelictum est; hoc specialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam*, *ne amplius a populo exigant in Primitiis offerendis*. 3

Ad primitias reducuntur omnia Primogenita, 4

ta, idest primi partus, tam de hominibus, quam de animalibus, qui Deo specialiter offerri, & sacrificari debebant, juxta *cap.* 13. *Exodi n.* 2. ibi: *Sanctifica mihi omnem primogenitum, quod aperit vulvam, tam de hominibus, quam de jumentis*, & cap. 18. *Numer.* ibi: *Quidquid primum erumpit e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui Juris erit, ita dumtaxat, ut pro hominis Primogenito pretium accipias*.

5 Primitiæ Lege veteri debebantur Jure Divino positivo. *Communis*, per text. *in cap.* 23. *n.* 19. *Exodi c.* 48. *n.* 12. *Num. c.* 16. *n.* 2. *Deuteron.* cum similibus.

6 Primitiæ secundum substantiam, quatenus videlicet spectant ad honestam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ etiam in Lege nova adhuc debentur de Jure Divino; Formaliter vero sumptæ, seu pro certa quantitate, debentur solum Jure humano. Prima pars colligitur *ex cap. Revertimini* 65. *caus.* 16. *quæst.* 1. ubi Decimæ, ac Primitiæ quoad substantiam Jure Divino obligari supponunt, & *cap. Tua* 26. *De Decimis, Primitiis, & Oblationibus*, ubi expresse habetur: *Nimis profecto videtur iniquum, si Decimæ, quas Deus in signum universalis Dominii sibi reddi præcepit, suas esse Decimas, & Primitias asseverans &c. diminui valeant*. Et tenent Glossa *in cap. Ecclesias* 1. *caus.* 13. *q.* 1. *verb. Primitias*, Guttierez *Canonic. qq. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 6. Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part.* 3. *cap.* 27. *num.* 5. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 175. Didac. & alii. Secunda autem pars clare patet *ex cap. Revertimini* 65. *cap.* 16. *quæst.* 2. *& cap. Decimas* 1. *ead. caus.* 16. *quæst.* 7. ibi: *Oportet autem .... Primitias, quas Jure Sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere; cap. præter* 6. *dist.* 32. *in fine*, ibi: *Primitiæ .... fideliter reddantur a Laicis*.

7 Primitiæ formaliter sumptæ non amplius debentur; ubi non adest consuetudo eas solvendi. *Communis*, ut patet ex fere universali praxi eas non solvendi; Cum enim primitiæ formaliter sumptæ, idest secundum specificam, & determinatam quantitatem, sint introductæ sola Lege humana, potuit huic derogare consuetudo legitime præscripta; textu expresso *in cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*.

8 Inter Primitias, Decimas, & Oblationes hæc adest differentia, quod *Primitiæ* solvuntur semel tantum de primis fructibus Novalium, agrorum, vinearum, arborum, & animalium in signum gratitudinis erga Deum. *Decimæ* solvuntur singulis annis in recognitionem universalis Dei Dominii de omnibus fructibus. *Oblationes* solvuntur sine determinatione temporis, qualitatis, aut quantitatis ex causa devotionis. Sic expresse Engel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 30. *num.* 60. & alii. Vid. verb. *Decimæ*, & verb. *Oblationes*.

Additiones ex aliena manu.

Primitiæ dicuntur primæ fructuum obventiones, ut primi animalium fœtus, primi fructus de terra ad culturam redacta, & denique prima de fructibus singulorum annorum commoda. 9

Antiquissimi sane fuit instituti, eas Deo consecrare Fonti omnis boni, & omnium commodorum largitori. Tenebantur hac etiam devotione Gentiles; Consule *Samuel. Pitisc. in Lexic. antiq. Roman. voce Primitiæ. Spencer. de leg. Hebræor. Ritual. lib.* 3. *dist.* 1. *cap.* 6. *Guther. de vet. jur. Pontif. lib.* 4. 10 11

Male vero *Spencerus* inde colligit, institutum primitiarum ex Religione Gentilium esse petendum. Prima ejus vestigia inter eos, qui verum Deum colebant, deprehendimus e Sacra Scriptura, exemplo Abelis id corroborante; *Gen. IV.* 4. 12

Nulla in Ecclesia nascente erat Lex de Primitiis solvendis. Quod enim *in can.* 4. *Apostolorum apud Harduin. tom.* 1. *Concil. p.* 10. *& p.* 33. de Primitiis traditur, non est Apostolicum institutum, sed sæculorum subsequentium usus; *Pseudo-Clemens ait: Omnis autem fructus domum mittatur. Primitiæ Episcopis & Presbyteris. Clarum est, quod Episcopi, & Presbyteri Diaconis, & reliquis distribuant: Canone præcedente III. Apostoli finguntur indulsisse, ut tantum legumina nova tempore opportuno ad Altare deferantur, quod eo tempore inter non entia relatum est. Qui mensas Agapis destinatas Altaria fuisse asserunt, næ graviter errant, ut Eruditi docuerunt*. 13

Si canones arabici Nicæni genuini forent, jam sæculo IV. fuisset Lex de solvendis primitiis. Si quidem *cap.* 1. constitutum apud *Harduinum tom.* 1. *Conc. p.* 510. fingitur: *Item exigit a vobis Deus, ut offeratis primitias frugum vestrarum, & primitias fructuum vinearum, & jumentorum vestrorum Ecclesiis, ut ex iis alantur Sacerdotes, & Ecclesiæ Ministri:* Hanc vero Legem ignorant Canones Nicæni genuini, ignorant Canones Synodorum reliquarum hujus sæculi. 14

Posterioribus vero temporibus legem de solven- 15

vendis primitiis in Ecclesia fuisse indictam tenent nonnulli præsertim ex *Can.* 7. *Concilii a S. Gregorio VII. Romæ in Laterano anno* 1078. *habiti*, quod relatum est *in Can.* 1. *qu.* 7. At alii censent, potius contineri adhortationem,
16 & consilium, quam jussum. Sed quidquid hujus rei sit, si spectes usum, primitiæ non sunt sub obligatione.

17 Duobus vero casibus adhuc debentur. Primo si Parochorum facultates adeo angustæ sint, ut congruæ ipsorum sustentationi haud sufficiant.
18 Secundo si solvi alicubi consueverunt. Et, quod mirum est, *Jacobus la Lande in Rubric.*
19 *ad tit. Decret. de decim.* censet, oblationes consuetudine quantumvis vetustissima haud evadere obligatorias; primitias vero consuetudine obligatorias evadere. Rationem vero diversitatis his verbis nititur: *Oblationes* (inquit) *ex pietatis officio & mera donantium voluntate proficiscuntur, & nullo jure cogente celebrari debent, juxta id quod ait sacer textus: Voluntarie sacrificabo tibi: & illud Exodi 35. Omnes viri, & mulieres mente devota, obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ jusserat Dominus per manum Moysi: cuncti filii Israel voluntaria donaria domino dedicaverunt: can. 6. Concilii Cabilon. Aliud obtinet circa Primitias, propterea quod specialis sit ratio eas præstandi, nimirum in recognitionem divinæ liberalitatis ob fructus concessos, quæ cum temporis diuturnitate concurrit, atque ita primitiæ duobus casibus obligationis nexu continentur, si Populus usu longævo eas rependere solitus sit, vel si Sacerdotes indigeant, quibus intervenientibus sunt in mandato, & primitias tenuentes possunt excommunicari, Canon.*
20 *Præter hoc, dist.* 32. Sed & oblationes consuetudine obligatorias evadere, monstravimus *in addit. ad verb. Oblationes.*

PRIVATIO VOCIS ACTIVÆ, & PASSIVÆ, & OFFICII, VEL BENEFICII. Vide verb. *Lex art.* 2. *a n.* 27. *ad* 44.

P R I V I L E G I U M.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt Privilegiorum naturam, divisionem, concessionem, acquisitionem, & communicationem.

1 PRivilegium proprie sumptum est Supremi Principis Constitutio specialem favorem concedens; Unde Privilegium dici solet Lex privata contra, vel præter Jus aliquid concedens; *cap. Privilegia* 3. *dist.* 3. & *cap. Abbate* 25. *de verbor. signification.* ibi: *Cum Privilegium sit Lex privata, nec esset privata, nisi aliquid specialiter indulgeret.* Sic in re *Communis.*

Ad substantiam Privilegii non requiritur, 2
quod sit scriptum; *cap. Institutionis* 7. *caus.* 25. *quæst.* 2. & ibi Glossa verb. *Præsentia, Clementin.* 2. §. *Nos enim, de sepulturis*, ibi: *Universa privilegia, gratias, Indulgentias, verbo, seu scripto concessa &c.* & Glossa ibidem verb. *Verbo.* Et *Extravag. ultim. post initium, de pœnit. & remissionib. inter Communes*, ibi: *Facultatum per Nos concessarum, tam verbo, quam in scriptis confectis exinde litteris, vel non.* Et sic *Doctores communiter.*

Privilegium dividitur primo in Privilegium 3
contra Jus, & Privilegium ultra, vel præter Jus. Privilegium *contra Jus* est, quo Juri communi derogatur, ut exemplo a solvendis Decimis, vel a Jurisdictione Ordinarii, & hujusmodi, quæ conceduntur contra Jus commune; Privilegium *ultra, vel præter Jus* est, cujus actus, vel materia non est quidem Jure prohibita, sed tamen non nisi certis personis concessa, ut potestas absolvendi a Reservatis, vel dispensandi, & hujusmodi.

Secundo, Privilegium dividitur in Privile- 4
gium clausum in corpore Juris, & in Privilegium extra Corpus Juris, seu datum per speciale Rescriptum Principis. Privilegium *clausum in corpore Juris* est, quod inter alia Jura, seu alias Leges Corpori Juris insertum est, ut sunt Privilegia Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum, quæ habentur passim, tum in Jure Canonico, tum etiam Civili *in Titulo, & Cod. de SS. Eccles. & Cod. de Episcop. & Cleric.* Item Privilegia Pupillorum, Minorennium, studiosorum, Militum, Fisci, Creditorum, & similia, quæ passim habentur in utroque Jure. Privilegium *extra Corpus Juris* est illud, quod per speciale Rescriptum Principis, seu per speciales litteras, vel per Bullam, Diploma, seu Indultum alicui personæ, Communitati, vel loco est concessum, & necdum Juri communi est insertum.

Tertio, Privilegium dividitur in reale, per- 5
sonale, & mixtum. Privilegium *reale* est illud, quod proxime, immediate, & directe confertur rei, loco, muneri, dignitati, & hujusmodi, v. g. Prædio, Ecclesiæ, Monasterio, Prælaturæ, & consequenter etiam, & ultimate personis, quæ talem rem, locum, Prælaturam, Di-

Dignitatem, vel Officium habent. Privilegium *personale* est illud, quod proxime immediate, & directe confertur personæ ratione illius personæ sine contemplatione rei, *arg. cap. Mandata 6. de Præsumpt.* ibi: *Quas non loco tribuimus, sed Personæ.* Privilegium *mixtum*, idest partim personale, & partim reale est illud, quod conceditur certo personarum generi, seu qualitati, ut privilegium restitutionis in integrum concessum Minoribus 25. annis, quod etiam ad heredes transit, *l. Non solum 6. ff. de in integrum restit.* Item Privilegium S. C. Vellejani concessum feminis, ne ex fidejussione obligentur; Item Privilegium S. C. Macedoniani concessum filiis familias, ne ex mutuo sine consensu Patris accepto obligentur. Item Privilegia Clericorum, Studiosorum, Militum, & hujusmodi; Talia enim Privilegia dicuntur mixta, quia conceduntur non mere respectu personæ, nec mere respectu rei, sed mixte, & respectu personæ, & respectu rei, videlicet intervenientis læsionis, vel ratione status, Dignitatis, Officii, aut conditionis ipsis adhærentis; ideoque etiam perpetua sunt, & transeunt ad personas succedentes in Dignitate, Officioque, & sic etiam realia privilegia censentur.

6 Quarto, Privilegium dividitur in Privilegium remuneratorium, & in privilegium mere gratiosum. Privilegium *remuneratorium* est illud, quod conceditur intuitu meritorum, v. g. laborum, molestiarum, fidelitatis, servitiorum, expensarum, & hujusmodi, in conversione infidelium, Hæreticorum, Rebellium, Schismaticorum, in bello, & hujusmodi exhibitorum, & præstitorum; sicque hoc Privilegium censetur datum, seu concessum tamquam in præmium, & quamdam remunerationem, seu compensationem. Privilegium *mere gratiosum* est illud, quod ex mera Concedentis gratia, & benevolentia, non intuitu meritorum, aut in illorum compensationem conceditur.

7 Quinto, Privilegium dividitur in scriptum, & non scriptum. Privilegium *scriptum* est illud, quod per scripturam, seu Rescriptum Principis conceditur. Privilegium *non scriptum* est illud, quod Princeps oretenus dumtaxat sine scriptura concedit, & dicitur privilegium *vivæ vocis oraculo concessum*, de quo fuse sub verb. *Oracula vivæ vocis.*

8 Sexto, Privilegium dividitur in perpetuum, & temporale. Privilegium *perpetuum* est illud, quod conceditur absque limitatione temporis, vel adhæret rei de se perpetuo duraturæ. Privilegium *temporale* est illud, quod conceditur pro determinato, & limitato tempore.

Septimo, Privilegium dividitur in Commune, seu Communitatis, & in privatum, seu privatorum. Privilegium *Commune, seu Communitatis* est, quod primario conceditur Communitati, seu Universitati, & per se respicit bonum Communitatis, cui est concessum, quamvis etiam redundet in membra ejus, ut est privilegium Fori, & Canonis concessum toti statui Clericali. Privilegium *privatum, seu privatorum*, est, quod primario conceditur personis particularibus, & per se respicit bonum personarum particularium, quamvis mediate redundet etiam in bonum Commune, ut est privilegium restitutionis in integrum Minoribus 25. annis concessum, & hujusmodi. 9

Octavo, Privilegium dividitur in purum, & in Conventionale. Privilegium *purum* est illud, quod sine aliqua conventione, seu reciproca obligatione conceditur. Privilegium *Conventionale* est illud, quod conceditur cum conventione, & obligatione aliquid dandi, aut faciendi, & hujusmodi; Unde hoc privilegium quodammodo emitur, seu per contractum onerosum acquiritur. 10

Nono, Privilegium dividitur in privilegium pro foro conscientiæ tantum, & pro foro externo. Privilegium *pro foro conscientiæ* est, quod solum prodest, ut quis salva conscientia illo uti possit, non vero, ut quis exterius, & in foro contentioso pro privilegiato agnoscatur. Privilegium *pro foro externo* est, quod non tantum prodest in conscientia, sed etiam in Judicio externo. 11

Decimo, Privilegium dividitur in privilegium concessum ex motu proprio concedentis, & in privilegium concessum ad preces, seu supplicationem privilegiati. Privilegium concessum *ex motu proprio* est illud, quod in Litteris privilegii insertam habet clausulam *Motu proprio*, etiamsi forte privilegiatus per se, vel per alium pro eo supplicaverit; Textus, & Glossa communiter recepta, *in c. Si motu proprio 23. de Præbend. in 6.* Unde idem operatur motus proprius ad instantiam partis concessus, ac motus proprius ex mera Principis liberalitate procedens. Barbosa *clausul. 79. nu. 6.* & alii passim. Privilegium concessum *ad preces, seu supplicationem Privilegiati* est illud, quod sine dicta clausula simpliciter ad preces, seu supplicationem conceditur. 12

Inter utrumque hoc privilegium notabilis intercedit differentia, quod scilicet privilegium 13

motu

motu proprio concessum, non tantum sit altero favorabilius, & plenissimæ interpretationis, *c. Quamvis* 4. cum ibi notatis per Glossam in verb. *Plenissimæ*, *de Præbend. in* 6. sed etiam non possit argui de subreptione, *cit. c. Si motu proprio* 23. *de Præbend. in* 6. E contra vero privilegium, quod sine dicta clausula simpliciter ad preces, seu supplicationem conceditur, corruit per falsa narrata, vel tacitam veritatem, quæ de Jure, aut stylo Curiæ exprimi debuisset; Semper enim intelligitur illa tacita conditio; *Si preces veritate nitantur*, texto expresso in *c. Ex parte* 2. *de Rescriptis*, ibi: *In hujusmodi Litteris intelligenda est hæc conditio, etiamsi non apponatur: Si preces veritate nitantur.*

14 Privilegium concedere potest solus ille, qui Legem condere potest. *Communis;* Privilegium enim, vel est *contra Jus*, & tunc clarum stat, quod soli Legislatori, vel ejus Successori, vel utriusque Superiori competit facultas concedendi tale privilegium, cum includat dispensationem, & derogationem Legis. Vel est privilegium *ultra*, seu *præter Jus* commune, vel municipale, & tunc etiam clare patet, quod solus Legislator, vel Successor, seu Superior utriusque potest ipsum concedere, cum solus ipse obligare possit saltem suos subditos, ne impediant privilegiatum in usu sui privilegii.

15 Privilegium *contra Jus*, non potest concedi nisi aliquo modo subditis. *Communis*. Per tale enim privilegium eximitur privilegiatus a Lege, seu Jure, qui subdi debet; aut exercetur aliquis actus Jurisdictionis, qui exerceri non potest nisi in aliquo modo subditos.

16 Privilegium autem *ultra*, seu *præter Jus* potest concedi etiam non subditis. *Communis;* Concessio enim talis privilegii non est tam actus Jurisdictionis, quam cujusdam Donationis, & Dominii illius rei, vel Juris, quod per privilegium datur: Videmus enim in dies Principes concedere sibi benemeritis forensibus, & extraneis privilegium, ut in suis Ditionibus liberi sint a præstandis Vectigalibus, ut possint extrahere frumentum, merces, arma, milites, & hujusmodi.

17 Ut concessio privilegii sit licita, requiritur justa causa. *Communis;* Justitia enim distributiva, & Legalis requirit, ut nullus absque rationabili causa eximatur a Lege communi, & sic ne concedatur alicui privilegium contra Jus; Immo neque privilegium *ultra*, seu *præter Jus*, quia si sine justa causa id Princeps concederet, argueretur prodigalitatis, & acceptionis personarum, daretque occasionem invidiæ, & perturbationis aliis non privilegiatis.

Potest tamen concessio privilegii esse valida, 18 quamvis sit facta sine justa causa. *Communis:* Valor enim privilegii, sive *contra Jus*, sive *ultra*, seu *præter Jus* pendet omnino a voluntate Concedentis ipsum privilegium. Unde sicut ipse potest absque ulla causa tollere valide hujusmodi Jus, seu Legem ex toto; ita a fortiori ex parte unam, vel aliam personam per speciale privilegium ab ejus obligatione eximendo saltem valide.

Privilegium acquiri potest ex concessione 19 Principis, sive facta motu proprio ex ultronea ipsius liberalitate, sive facta ad preces, & supplicationem privilegiati. Qui tamen privilegiatus ad hoc, ut valide, & licite privilegium acquirat, debet in supplicatione evitare obreptionem, & subreptionem; necessario enim debet fideliter exprimere ea omnia, quæ verisimiliter retrahere possent animum a concessione Privilegii. Sic notant passim Doctores post Clarum, §. *final. quæst.* 59. *verb. Debes advertere*.

Item privilegium acquiri potest Præscriptione, seu consuetudine legitime præscripta. *Communis*, per textum, *in cap. Novit* 13. *de Judiciis*, *& cap. Super quibusdam* 26. *de verborum significat.* Consuetudo enim legitime præscripta habet vim Privilegii, & inducit Jus, *arg. citat. cap. Novit* 13. *de Judiciis*, ibi: *Nisi forte Jure communi per speciale Privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum*. Ubi Glossa communiter recepta verb. *Consuetudinem*, sic dicit: *Nota, quod consuetudo parificatur Privilegio; cap. Conquestus* 8. *caus.* 9. *quæst.* 3. *cap. Quia sancta* 28. *dist.* 63. *cap. Quia per ambitionem* 6. *dist.* 64. Unde per consuetudinem legitime præscriptam acquiritur Jurisdictio, *cap. Duo simul* 9. & *ibi* Glossa *verb. Consuetudo*, *de Offic. Judic. Ordinar. cap. Cum contingat* 13. *in fine de Foro competent.* Item per ipsam acquiritur Jus exigendi tributa, & pedagia, *cap. Super quibusdam*, 26. §. *Præterea*, & *ibi* Glossa *verb. Non extat memoria*, *de verbor. significatione*. Item per ipsam acquiritur exemptio a Decimis, a Funeralibus, & similibus; *cap. De quarta* 4. *& cap. Cum olim* 18. *de Præscriptionibus*, cum similibus. 20

Item Privilegium acquiritur per communicationem. *Communis*. 21

Communicatio autem, seu communicare idem est, ac commune facere, & conferre alicui quod prius jam alteri fuerat concessum; Unde communicatio Privilegiorum consistit in par- 22

participatione, & conceſſione quadam Privilegii, quod Superior, poſtquam illud uni ſimpliciter conceſſerat, etiam ad alium extendit, *arg. cap. Cum de Diverſis 2. de Privilegiis in 6.*

23 Regulares Mendicantes habent pleniſſimam inter ſe communicationem Privilegiorum; Immo communicant etiam Privilegiis conceſſis aliis Ordinibus non Mendicantibus. Sic Herincx *diſp. 4. de legibus, quæſt. 6. num. 73.* Sannig. *diſt. 2. de privileg. Regular. quæſt. 4.* Caſſaing. *de privileg. Regular. tract. 1. cap. 3. præpoſit. 1.* Portel. *verb. Communicatio privilegiorum*, Caſarubios *eodem verbo*, Rodriquez *tom. 1. quæſt. Regular. quæſt. 55.* Reiffenſtuel *lib. 5. Decretal. tit. 33. num. 55. & ſeq.* & alii communiter. Et id clare patet ex variis Summorum Pontificum Conſtitutionibus, & ſignanter Sixti IV. Alexandri VI. Julii II. Leonis X. Clementis VII. Pauli V. Pii IV. S. Pii V. Gregorii XIII. Sixti V. Clementis VIII. pluriumque aliorum, quos enumerat, & addncit noviſſime Benedictus XIII. Conſtitut. incip. *Summe decet*, & Conſtitut. incip. *Pretioſus*, & in aliis Conſtitutionibus ſpecificatis, & moderatis a Clemente XII. Conſtitut. incip. *Romanus Pontifex*.

24 Et quo ad hanc Privilegiorum communicationem mea Religio Fratrum Minorum Regul. Obſervantiæ inter alias ampliſſimam conceſſionem obtinuit a Clemente VII. Conſtitut. incip. *Dum fructus uberes* quæ Bulla fuit poſtea confirmata a Paulo IV. Pio IV. Gregorio XIII. Sixto V. & aliis Pontificibus, & ſpecialiter a Clemente VIII. Conſt. incip. *Ratio Paſtoralis*, & a Benedicto XIII. Conſt. incip. *Summe decet*; quæ tamen Benedicti XIII. Conſtitutio quo ad maximas ampliationes, & ingentes novas conceſſiones una cum aliis ab eodem emanatis pro aliis Ordinibus Regularibus, fuit moderata a Clemente XII. d. Conſtit. inc. *Romanus Pontifex*.

25 Unde hic juvat adducere dictam Conſtitutionem Clement. VII. quæ eſt, ut ſequitur.

CLEMENS PAPA VII. &c.

„ Dum fructus uberes, quos ordo Sacer dilectorum Fratrum Minorum Regularis „ obſervantiæ in agro militantis Eccleſiæ cum „ propagatione Religionis, ac defenſione, & „ augmento fidei Catholicæ, ac ſalute Chriſtifidelium produxit hactenus, & in dies „ producit, diligenter attendimus, dignum, „ quin potius debitum putamus (ut ejus ſtatum proſperum, & tranquillum omni diligentia procuremus) illius Religioſas perſonas ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi. Hinc eſt, quod Nos motu proprio, „ & ex certa noſtra ſcientia, tenore præſentium, omnia, & ſingula Privilegia, immunitates, exemptiones, præſertim de non ſolvendo Clericis Sæcularibus Quartam funeralium, quoad fratres in poſſeſſione non ſolvendi quartam hujuſmodi exiſtentes, ac omnia, & ſingula Indulta, Indulgentias, peccatorum remiſſiones, & gratias dicto Minorum, ac S. Claræ, ac tertio de Pœnitentia nuncupato Ordinibus, illorumque Fratribus, Monialibus, Sororibus, & utriuſque ſexus perſonis, atque Monaſteriis, Domibus, Eccleſiis, & Locis quibuſcumque, etiam per modum extenſionis, ſeu communicationis, & per alias quomodolibet, per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac per Nos, & Sedem prædictam conceſſa, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium approbamus, & innovamus, & perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inviolabiliter obſervari debere, ipſoſque Fratres, Moniales, Sorores, Perſonas, Monaſteria, Domus, Eccleſias, & alia loca hujuſmodi omnibus, & ſingulis Privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, conceſſionibus, indultis, indulgentiis, peccatorum remiſſionibus, & gratiis, quibuſvis Congregationibus dictorum Ordinum, aliorumque Ordinum Mendicantium quomodolibet conceſſis, & concedendis, nec non etiam quibuſvis facultatibus, & gratiis ſuæ poſſeſſioni Regularis Obſervantiæ non contrariis, aliis Ordinibus quibuſcumque non Mendicantibus quomodolibet conceſſis, & concedendis, uti, frui, & gaudere poſſe, atque debere in omnibus, & per omnia perinde, ac ſi eis ſpecialiter conceſſa fuiſſent, & Conſtitutiones in ultimo Capitulo Generali dicti Ordinis Minorum Regularis Obſervantiæ, in Provincia Burgenſi Regni Caſtellæ factas pleno robore firmitatem obtinere, & ab omnibus, quamdiu per Capitulum aliud Generale dicti Ordinis mutatæ non fuerint, inviolabiliter obſervari debere, nec non Regulam ipſam per Sanctum Franciſcum pro Fratribus Minoribus inſtitutam, obſervabilem, meritoriam &c. Cum omnibus clauſulis revocativis.

„ Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub „ annulo Piſcatoris die 30. Maii Anno Milleſimo quingenteſimo vigeſimo quinto Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

Hæc

Hæc Bulla videri potest in compendio privilegiorum nostrorum P. Alphonsi Casarubios in fine.

27 Adducitur etiam alia dicta Constitutio Clementis VIII. quæ est, ut sequitur.

CLEMENS PAPA VIII. &c.

„ Ratio Pastoralis Officii nostri exigit, atque efflagitat, ut quorum Religionem, ac virtutem Sedi Apostolicæ, totique Ecclesiæ non modo illustrem, & præclaram, sed utilem etiam, ac necessariam esse animadvertimus, eosdem nostris, & ejus Sedis Apostolicæ honoribus, ac beneficiis libenter prosequamur. Cum vero ex bonis, & commodis spiritualibus Ordinum Mendicantium, ea longe lateque pateant, semperque patuerint, quæ a Sacro Ordine Fratrum Minorum de Observantia, ab ipsis fundatæ Religionis initiis, in omnes Christianæ Reipublicæ Provincias profluxerunt, quotidieque profluunt, & promanant, faciendum Nobis esse statuimus, ut in eodem Ordine, nostris, & Sedis Apostolicæ gratiis, atque muneribus honestando, nihil Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum benignitati, ac studio concedamus.

„ §. 1. Cum igitur pro parte dilecti Filii Joannis Baptistæ Moles Commissarii Generalis in Romana Curia ultramontanæ Familiæ prædict. Ordin. de Observantia Nobis expositum fuerit, ex ipsius Sedis benigna dignatione provenire, ut Romanus Pontifex, quandoque Prædecessorum suorum Roman. Pontificum gesta innovet, ac Apostolica auctoritate innovata, & restaurata muniat, & fulciat, & in pristinum statum reponat, ac reducat, nec non propterea nonnulli Romani Pontifices Prædecessores nostri quasdam gratias, Concessiones, Indulgentias, & peccatorum remissiones, absolutiones, etiam plenarias libertates, prærogativas, favores, immunitates, exemptiones, declarationes, facultates, multaque alia Privilegia, & Indulta, tam prædictis Fratrum Minorum, quam S. Claræ, ac tertio de Pœnitentia nuncupato Ordinibus, illorumque Superioribus, Fratribus, Monialibus, & Sororibus, ac utriusque sexus personis, & Monasteriis, Domibus, Ecclesiis, & locis quibuscumque dictorum Ordinum nunc, & pro tempore existentibus in genere, vel in specie etiam per modum communicationis, sive extensionis privilegiorum aliis Ordinibus, Domibus, Ecclesiis, & utriusque sexus personis Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium existentibus concessorum concesserunt, aut jam concessa confirmarunt, prout in singulis Concessionibus, Declarationibus, & Litteris eorumdem Prædecessorum expeditis plenius dicitur contineri:

„ §. 2. Cum autem sicut eadem expositio subjungebat, illa, quæ sæpius Apostolica auctoritate prædicta, munita existunt, majorem obtineant roboris firmitatem, pro parte prædicti Joann. Bapt. Moles Nobis fuit humiliter supplicatum, ut prædictis Privilegiis, Immunitatibus, favoribus, conservatoriis, declarationibus, facultatibus, dispensationibus, gratiis, concessionibus, Indulgentiis, & Indultis, pro illorum observantia, nostræ approbationis robur adjicere, aliasque in præmissis opportune providere, benignitate Apostolica dignaremur.

„ §. 3. Nos igitur, qui omnium votis, præsertimque illorum, qui sub suavi Religionis jugo Divinis Laudibus, & Christianæ Religionis augmento incumbentium personarum tranquillitati, & commoditati consulunt, libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur opportunis, hujusmodi supplicationibus inclinati, quæcumque præmissa, ac omnia singula alia Privilegia, Immunitates, exemptiones, libertates, prærogativas, favores, conservatorias, declarationes, facultates, dispensationes, gratias, Concessiones, Indulgentias, & Indulta spiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis, & extensionis inter se, & cum aliis Ordinibus Mendicantibus, & non Mendicantibus ejusdem Fratrum Minorum Regularis Observantiæ, & S. Claræ, & de Pœnitentia Tertio Ordinibus, etiam in Congregatione sub trium votorum substantialium Professione, & eorumdem Superiorum Ordinis Minorum Regularis Observantiæ hujusmodi obedientia degentibus; ipsorumque Superiorum Fratribus, Monialibus, Sororibus, ac utriusque sexus etiam singularibus personis, nec non Monasteriis, Domibus, Ecclesiis, & locis quibuscumque in genere, & in specie, etiam per solam signaturam, etiam vivæ vocis oraculo, ut præfertur, aut alias per eosdem Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos, & Sedem prædictam, sub quacumque forma, & expressione verborum concessa, ac etiam iteratis vicibus approbata, nec non omnibus, & singulis, in eis forsan contentis clausulis, „ De-

„ Decretis, & Declarationibus quibuscumque, „ ac singulis desuper etiam pluribus vicibus „ confectas litteras, & in eis contenta, & in- „ de secuta quæcumque illorum omnium teno- „ res, & formas datas, effectus, & Decreta „ in illis apposita, ac si de verbo ad verbum „ insererentur, & in his essent inserta, præ- „ sentibus pro sufficienter expressis habentes, „ dicta Auctoritate Apostolica, tenore præsen- „ tium, ex certa scientia (in his omnibus, „ in quibus Decretis Concilii Tridentini non „ adversantur, salvis etiam Decretis a Nobis „ in favorem Fratrum Reformatorum conces- „ sis) approbamus, & confirmamus, ac in- „ novamus, perpetuamque roboris firmitatem „ obtinere, & firmiter observare, nec non Or- „ dinibus Fratrum Minorum Regularis Obser- „ vantiæ, & Sanctæ Claræ, ac Tertio de Pœ- „ nitentia nuncupato, etiam in Congregatione „ sub obedientia Fratrum Minorum de Obser- „ vantia hujusmodi degentibus Superioribus, „ Fratribus, Monialibus, etiam Tertiariis nun- „ cupatis, sororibus, personis, Monasteriis, „ Domibus, & Ecclesiis, & locis prædictis, „ etiam per modum communicationis, & ex- „ tensionis hujusmodi suffragari, illisque frui, „ uti, & gaudere, & quando, & quoties opus „ fuerit, posse, & debere, in Judicio, & ex- „ tra, ac etiam in foro conscientiæ, in omni- „ bus, & per omnia, ac si specialiter, & ex- „ presse eisdem Fratrum Minorum, & S. Cla- „ ræ, & Tertio de Pœnitentia Ordinibus per „ Nos concessa fuissent, decernimus; Supplen- „ tes omnes, & singulos Juris, & facti, ac „ solemnitatum etiam de Juris necessitate, aut „ alias quomodolibet requisitarum forsan omis- „ sarum, & alios quoscumque defectus, si qui „ forsan intervenerint in eisdem.

„ §. 4. Quo circa venerabilibus Fratribus „ Mantuan. & Canarien. Episcopis, ac dile- „ cto Filio causarum Curiæ Cameræ Aposto- „ licæ generali Auditori per easdem præsentes „ committimus, & mandamus, quatenus ipsi, „ vel duo, vel unus eorum per se, vel alium, „ seu alios faciant auctoritate nostra præsentes „ Litteras, & in eis contenta quæcumque, „ plenum eorum effectum sortiri, illisque „ omnes, quos, concernunt, pacifice frui, & „ gaudere. Non permittentes quemquam de- „ super contra præsentium tenorem sub quovis „ prætextu, & causa, etiam defectu intentio- „ nis nostræ per quoscumque quomodolibet in- „ debite molestari: quinimmo quidquid con- „ trarium attentari, vel fieri continget, omnia „ semper in pristinum reponi; Contradictores „ quoslibet, & rebelles, etiam per quascum- „ que pœnas Ecclesiasticas, & alia oppor- „ tuna Juris, & facti remedia, appellatione „ quacumque postposita, compescendo, ac le- „ gitimis super his habendis, servatis processi- „ bus, etiam iteratis vicibus aggravando, in- „ vocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxi- „ lio brachii sæcularis. Sicque per quoscum- „ que Judices, & Commissarios, ac S. R. E. „ Cardinales, nec non Sacri Palatii Apostoli- „ ci causarum Auditores, sublata eis quavis „ aliter judicandi, & interpretandi facultate, „ judicari, & definiri debere.

„ §. 5. Non obstantibus præmissis, ac piæ „ memoriæ Bonifacii Papæ VII. etiam Præde- „ cessoris nostri de una, & in Concilio Gene- „ rali de duabus dietis; dummodo ultra tres „ dietas aliquis præsentium vigore ad Judi- „ cium non trahatur, aliisque Apostolicis Con- „ stitutionibus, ac Provincialibus, & Capitu- „ laribus statutis, & Constitutionibus, etiam „ juramento, confirmatione Apostolica, vel „ quavis firmitate alia roboratis, Privilegiis „ quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, „ etiam in forma Brevis per quoscumque Ro- „ manos Pontifices Prædecessores nostros, ac „ etiam Nos, & Sedem prædictam, & motu „ proprio, ac scientia, & potestatis plenitudi- „ ne similibus, ac cum quibusvis irritativis, „ annullativis, restrictivis, reservativis, exce- „ ptivis, restitutivis, declaratativis, mentis at- „ testativis, ac derogatoriarum derogatoriis, „ aliisque efficacioribus, efficacissimis, & in- „ solitis clausulis, quomodolibet, etiam plu- „ ries concessis, firmatis, & innovatis. Qui- „ bus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti „ derogatione, de illis, earumque totis teno- „ ribus, specialis, specifica, expressa, & in- „ dividua, ac de verbo ad verbum, & non „ autem per Clausulas Generales, idem im- „ portantes, mentio, seu quævis alia expres- „ sio habenda, aut aliqua alia exquisita for- „ ma ad hoc servanda foret, etiam, quod in „ eis caveatur expresse, quod illis nullatenus, „ aut non nisi sub certis modo, & forma de- „ rogari posset, tenoris hujusmodi, ac si de „ verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & „ forma in illis tradita, observata inserti fo- „ rent, præsentibus pro sufficienter expressis, „ & insertis habentes, motu, scientia, & au- „ ctoritate similibus derogamus. Aut si ali- „ quibus communiter, vel divisim ab eadem „ sit Sede indultum, quod interdici, suspen- „ di, vel excommunicari non possint per Lit- „ teras Apostolicas, non facientes plenam, & „ ex-

„ expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem, ceterisque contrariis quibuscumque.

„ §. 6. Verum, quia difficile foret, præsentes Litteras ad singula quæque loca, in quibus forte opus esset, deferri, volumus, & pariter Apostolica auctoritate decernimus, quod illarum transumptis manu alicujus ex Secretariis cujusvis prædictorum Prælatorum, Generalium, ac Romanæ Curiæ Commissarii, & suorum successorum, aut Notarii publici subscriptis, & Sigillo Officii alterius eorumdem, aut alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, seu Curiæ Ecclesiasticæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die vigesima Dec. 1595. Pontificatus Nostri Anno sexto.

Hæc Bulla habetur in Bullario Cherubini tom. 3. pag. 66.

27 Regulares Mendicantes communicant in omnibus privilegiis Societatis Jesu, etiam in quibus apposita est sequens, seu similis clausula: *Ne illis per Communicationem fruantur ceteri Mendicantes*. Sic Diana, *par.* 3. *tract.* 2. *resol.* 81. Rodriquez, *tom.* 1. *quæst. Regular. quæst.* 55. *art.* 7. Herincx *disp.* 4. *de Legibus quæst.* 6. *num.* 75. Donatus, *tom.* 1. *par.* 1. *tract.* 7. *quæst.* 8. Miranda *in Manual. Prælat. tom.* 2. *quæst.* 46. *art.* 5. *conclus.* 2. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. titul.* 3. *num.* 64. Kazenberger, *in Supplement. Theol. moral. P. Sporer*, *cap.* 1. *sect.* 4. §. 2. *num.* 225. & alii. Et ratio est, quia Pontifices Successores Gregorii XIII. (qui talem clausulam prohibitivam communicationis apposuit) in Constitutione incip. *Pium, & utile*, de novo absque tali, seu simili clausula prohibitiva Communicationis amplissimam concesserunt Mendicantibus, & confirmarunt communicationem Privilegiorum, quorum Pontificum potestati derogare non statuit, immo non potuit ullus Antecessor, quia Par in Parem non habet imperium; *cap. Innotuit* 20. *de electione*, §. *Quamvis*, *& cap. Exiit* 3. §. *Ceterum Sanctæ memoriæ*, *de verbor. signific. in* 6.

28 Quod autem sine tali, seu simili clausula prohibitiva communicationis concesserint, seu confirmarint Successores Pontifices, patet ex variis eorum Bullis, & signanter ex Bulla Pii IV. incip. *Circumspecta*, confirmata per S. Pium V. Constitut. incip. *Etsi cuncta*, & per ipsummet Gregorium XIII. Constitut. incip. *Quo magis*, & per Sixtum V. Constit. incip. *Etsi*, & per Gregorium XV. Constit. incip. *Quanta Christianæ*, & per Clement. VIII. Constit. incip. *Pastoralis*. Quibus accedunt Constitutio Clementis VIII. incip. *Ratio Pastoralis* adducta *supra num.* 24. in qua Ordini nostro Minorum de Observantia, & singula Privilegia, quibuscumque, & quomodocumque concessa, *non obstantibus quibusvis clausulis irritativis, annullativis, cassativis etiam Privilegiorum earum revocativis, & restrictivis &c.* prout amplius potest videri in dicta Bulla, §. 5. Item Constitutio Gregorii XIV. incip. *Illius, qui*, in qua concessit Cistercienfibus, & Cruciferis præter cuncta alia privilegia, etiam in specie privilegia Societatis Jesu; Item Constitutio Benedicti XIII. incip. *Summe decet* emanata pro nostro Ordine Minorum de Observantia, & alia incip. *Pretiosus* emanata pro præclarissimo Prædicatorum Ordine, in quibus præter omnia alia summa privilegia concedit eis in specie sine ulla limitatione cuncta privilegia præstantissimæ Societatis Jesu, quamvis dictæ Benedicti XIII. Constitutiones, quoad maximas ampliationes, & ingentes novas concessiones, una cum aliis ab ipso pariter editis pro diversis aliis Ordinibus Regularibus fuerint moderatæ a Clemente XII. Const. incip. *Romanus Pontifex*. Et jam amplissimam Privilegiorum confirmationem, extensionem, & innovationem sine superius dicta limitatione, aut simili restrictione concesserant nostro Minorum Ordini de Observantia varii Summi Pontifices, & signanter ipsemet Gregorius XIII. Constitut. incip. *Ex benigna*; Paulus V. Constit. incip. *Injuncti Nobis*; Clemens VIII. Constit. incip. *Ratio Pastoralis*; Urbanus VIII. Constit. incip. *In plenitudinem*, quæ omnes & aliæ confirmatoriæ Bullæ Privilegiorum nostrorum de novo fuerunt plenissime, & amplissime confirmatæ sine tali, aut simili clausula prohibitiva communicationis ab Innocentio XI. Constit. incip. *Exponi Nobis*; Unde ut concludunt Reiffenstuel *loc. cit. n.* 65. Kazenberger *l. c. n.* 425. & alii, nullum prorsus dubium superest, quin ceteri Mendicantes, & præsertim Fratres Minores gaudeant quoque Privilegiis Societatis Jesu, etiam cum clausula: *Ne illis per communicationem fruantur ceteri Mendicantes*, aut alia simili concessis.

Si Privilegium alteri Religioni communicatum, apud primam Religionem privilegiatam restringatur, vel usu contrario penitus aboleatur, seu abrogetur, id non nocet dictæ secundæ Religioni privilegiatæ per communicationem. 29

nem. Sic Engel *lib. 5. Decret. tit. 33. num. 1.* Suarez *de Legibus cap. 15.* Reiffenstuel *loc. cit. nu. 69.* & ipso teste alii passim. Et ratio est, quia licet tale Privilegium dependeat a priore privilegiata Religione in productione, non dependet tamen ab ipsa in conservatione, sed a secunda privilegiata per Communicationem, cum statim ac Privilegium est concessum uni Religioni efficiatur etiam proprium alterius Religionis habentis communicationem cum illa; adeoque quamvis prima Religio privilegiata per non usum, seu revocationem illud amiserir, adhuc reservatur in secunda Religione, cui fuit communicatum, poteslque ipsa illo libere uti, cum eidem Jus fuerit jam acquisitum ante illius cessationem seu revocationem.

30 Communicantes Privilegiis aliorum possunt illis uti contra eosdem. Unde Regulares *communicantes* in Privilegiis aliorum Regularium possunt illis uti in Judicio contra eosdem Regulares, quibus ea primitus fuerunt concessa; dummodo Regulares *communicantes* sint rei, vel agant de damno vitando; Facta enim semel privilegiorum *communicatione* quælibet Religio æqualiter, & independenter ab alia gaudet talibus Privilegiis. *Communis*, teste Reiffenstuel *l. c. n. 70. & seq.*

31 APPROBATIO,

Et confirmatio Regularum Collegii, seu Seminarii Missionariorum in Conventu S. Bartholomæi in Insula de Urbe Ordini Fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum destinati.

CLEMENS PAPA XI. &c.

Commissi Nobis Divinitus Sacrosancti Apostolatus officii ratio postulat, ut illis, quæ provido consilio pro Collegiorum, seu Seminariorum, in quibus Religiosi viri ad Christianam Fidem, & Catholicam Religionem propagandam mittendi opportune instituantur, salubri directione, felicique progressu constituta esse noscuntur, quo firmius subsistant, & serventur exactius, Apostolici muniminis adjungamus firmitatem.

§. 1. Alias siquidem Nos juxta Decretum, quod prius nempe in Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium negotiis propagandæ Fidei præpositorum die tertia Octob. MDCCVII. coram Nobis habita edideramus, dilectis Filiis quorumdam Religiosorum Ordinum Superioribus præcepimus, ut omnino, ac quamprimum suo cuique in Ordine Conventum aliquem, veluti pro Seminario Missionariorum, adinstar Seminariorum, seu Collegiorum in S. Pancratii proppe, & extra muros Urbis Ordinis Fratrum B. M. Virginis de Monte Carmelo discalceatorum nuncupatorum, ac S. Petri in Monte aureo de eadem Urbe Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia Reformatorum etiam nuncupatorum Conventibus respective institutorum deputarent, in quo diu, ac diligenter vocatio, & spiritus eorum, qui Missionibus destinarentur, probaretur, ipsique etiam Ibidem de omnibus, quæ ad hoc Apostolicum Ministerium cum laude, & fructu exercendum utilia, ac necessaria forent, plene instruerentur: quatenus vero in aliquo Ordine Conventus hujusmodi destinatio ad hunc effectum tantum non tam cito fieri posset, donec ea fieret, ea omnia in aliquo Conventu, vel Domo ejusdem Ordinis, ubi Regularis Observantia magis vigeret, executioni mandarentur.

§. 2. Porro in præmissorum implementum, sicut præfati Cardinales Nobis nuper exposuerunt, novissime in Conventu S. Bartholomæi in Insula de Urbe præfata Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum novum Collegium, seu Seminarium pro Missionariis hujusmodi erectum, seu destinatum, nec non dormitorium pro duodecim Religiosis ad loca Terræ Sanctæ, & alias Missiones expediendis assignatum fuit, & insimul nonnullæ Regulæ pro novo Collegio, seu Seminario hujusmodi confectæ, illæque ipsis Cardinalibus, ut ab iis confirmarentur, exhibitæ fuerunt tenoris, ut sequitur, videlicet: *Regulæ, & provisiones pro novo Collegio, seu Seminario Minorum Observantium erecto in Conventu S. Bartholomæi in Insula ejusdem Ordinis a Sacra Congregatione Generali de Propaganda Fide confirmandæ.*

I. Cum a Congregatione particulari habita die duodecima Septembr. MDCCIX. resolutum fuerit esse destinandum locum, seu dormitorium in dicto Conventu pro duodecim Religiosis expediendis ad loca Sancta, & respective ad alias Missiones, & Pater Cœlestinus a Mediolano Vice-Commissarius Generalis assignaverit Dormitorium, e conspectu Palatii Dominorum de Sabellis continens duodecim cellas, & alias contiguas pro Lectoribus juxta numerum inferius præfigendum, confirmanda videtur dicta assignatio, & ponenda in principio Dormitorii, vel in loco aptiori inscriptio:

Collegium, seu Seminarium pro Missionibus Sanctorum, & aliorum locorum.

II. Ut Missionum munus, quod vere Apostolicum est, per viros undequaque idoneos omni cura, & fervore, ac cum fructu exerceatur, incumbat Superior Generalis eligere Religiosos Regulari disciplina, probitate morum, ac zelo Gloriæ Dei præditos, & ad animarum salutem eximia caritate accensos, qui veluti candelabra super Montium jugis sita, ad tenebras tam infidelitatis, quam hæreseos pro viribus dissolvendas sint apti, quique nec minores sint annis vigintiquinque, nec trigesimoquinto majores, exceptis tamen lectoribus Jubilatis, & sexennalibus Sacræ Theologiæ ad has Missiones divinitus vocatis, dummodo tamen quadragesimum annum non excedant, robusta quoque corporis valetudine polleant ad jugiter laborandum in vinea Domini, & quidem indistincte, tam pro locis Terræ Sanctæ, quam pro aliis Missionibus: Theologiæ pariter cursum expleverint, ac Lectores, seu Concionatores fuerint, aut saltem in Morali Theologia bene versati, illosque non ex sola Italia, sed ex omnibus Provinciis advocare curet, & plures etiam ex una Provincia, dummodo sic electi prædictas habeant qualitates, moneatque insuper Provinciales, Guardianos, aliosque, si opus fuerit, Religiosos, ne accedere volentes ullo modo retrahant, & contra tales dissuadentes, ac male consulentes, pœnas comminetur privationis vocis activæ, & passivæ, aliasque arbitrio Sacræ Congregationis.

III. In ipso ingressu singuli exercitia spiritualia peragant per decem, aut saltem octo dies, cum omne donum perfectum desursum sit, descendens a Patre luminum, & deinde immediate in manibus dicti Patris Superioris Generalis Cismontani, aut eo absente, alterius ab eo deputandi juramentum juxta infrascriptam formulam præstent, illudque ad Sacram Congregationem transmittatur. Formula juramenti talis est.

Ego Frater N. professus in Conventu N. Provinciæ N. Ordinis S. Franc. de Observantia juro, & promitto in manibus Paternitatis vestræ Reverendiss. N. sive Superioris Delegati me ab hoc Seminario non discessurum, neque discedere procuraturum, mediate, vel immediate per interpositam Personam, nisi ex legitima causa admittenda a Paternitate vestra Reverendissima, vel a vestris Successoribus canonice intrantibus, &'non alias. Insuper pro Fidei Catholicæ propagandæ causa, ac salute infidelium procuranda ad loca Terræ Sanctæ, aut aliam quamcumque Provinciam, vel Regnum, sine aliqua repugnantia, & exceptione, quandocumque iturum, & ad illam partem ex dictis locis, aut Provinciis, ad quam a Paternitate Vestra Reverendissima ero destinatus, & missus; Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia: Ego N. N. affirmo, ut supra, manu propria.

IV. In dicto Seminario permaneant spatio duorum annorum, & non ultra, nisi fortasse cum aliquo ob insignis spem profectus, vel ex alia legitima causa censuerint Lectores protrahendam esse moram ad triennium, idque cum dispensatione in scriptis Patris Superioris Generalis Cismontani, & Sacræ Congregationis.

V. In omnibus Collegiales subsint, prout etiam Lectores, obedientiæ Guardiani, & Superiorum Ordinis respective, sicut ceteri Fratres, & Lectores de Familia, ac de iis habeatur, dum in Seminario permanserint, eadem ratio, ac si hujus Provinciæ Fratres essent, tum circa præcedentiam juxta susceptionem habitus, cum hac tamen declaratione respectu Lectorum Jubilatorum, & Sexennalium, ut dum actu sunt Collegiales, præcedentia, & præeminentiis ipsis competentibus secundum statuta Ordinis fruantur; & si Sexennales in propria Provincia locum non haberent, sint immediate post ultimum aggregatum de numero. Tum etiam circa reliqua eorum Religiosis necessitatibus convenientia, exceptis his, quæ sequuntur hoc modo, nempe vestiarium cuique ex dictis studentibus subministretur a singulis respective eorum Provinciis, juxta morem in Religione observatum, ac practicatum erga alios studentes. Quo vero ad Lectores actu legentes, Vestiarium subministretur ex pecuniis Terræ Sanctæ, mediante Syndico Apostolico, eisdemque Lectoribus, prout etiam sex studentibus ex eisdem pecuniis subministrentur ceteræ, quæ in Religione vocantur necessitates. Quo vero ad alios sex, subministrentur a Guardiano dicti Conventus, & Dominus Secretarius Sacræ Congregationis supplicabit Sanctissimo pro eleemosyna Missarum in dicta Ecclesia S. Bartholomæi celebrandarum pro sex ad minus dictorum Religiosorum, ne pro habenda dicta eleemosyna, ad alias Ecclesias divagentur.

VI. Duo semper in hoc Seminario ad minus pro nunc adsint Lectores, alter controversiarum, & alter pro lingua Arabica; & si possibile sit, addatur tertius, pro lingua Illyrica, & remittitur prudentiæ Patris Superioris Generalis Cismontani invenire lectorem, qui utramque ex dictis linguis calleat, & non admit-

admittantur nisi prævio examine, & confirmatione Sacræ Congregationis, iisdemque serio injungatur sedulitas, & assiduitas in lectionibus, repetitionibus, & exercitiis, ac dicti Lectores dum actu legunt, habeant præcedentiam modo, quo sequitur, nempe Lector Controversiarum, si fuerit lector Jubilatus de non numero, inter lectores Jubilatos de numero ultimo tamen loco; si fuerit solum sexennalis, omnes Ex-Definitores, Lectores linguæ Arabæ, si fuerint Jubilati, vel sexennales, eo modo, quo lector Controversiarum; si tantum instituti Lectores Theologi, inter Ex-Definitores juxta antiquitatem habitus; si non sint Lectores Theologi & trigesimum annum compleverint, immediate post Vicarium; si non compleverint trigesimum annum inter Lectores artium cum prærogativis secundum morem, & statuta Ordinis respective competentibus præcedant, incedant, & potiantur.

VII. Præfatus lector Controversiarum binas ad minus singulis hebdomadis tradat in scriptis lectiones utiles locis Terræ Sanctæ, ac aliis respective locis, ubi Religio Missiones habeat, & post Vesperas earumdem agat conferentiam, frequentibusque exercitiis studentes instituat, singulis vero mensibus traditæ doctrinæ disputationes habeantur, intervenientibus etiam aliis Lectoribus, & Religiosis ejusdem Conventus. Alii autem Lectores linguarum ter in hebdomada legant, & rerum, quas docuerint, repetitionem a studentibus exigant singulis diebus, quibus legere tenentur, per horam post Vesperas auditores suos exercendo.

VIII. Prohibetur æque Lectoribus, ac studentibus, diebus Lectionum a Conventu egredi quacumque de causa, nisi expletis integre lectionibus, ac exercitiis ea die, qua fieri debebunt, & in hoc Guardianus diligenter incumbat, & si Theses eadem die habeantur, si ita expediens videbitur, absolute licentiam deneget.

IX. Interdicitur pariter æque Lectoribus, ac Collegialibus quadragesimalium concionum cursus aggredi, & solummodo permittatur studentibus sermonem aliquem, aut concionem interdum infra annum habere ob aliquam occurrentem Festivitatem, aut quadraginta horarum, & similiter in mensa, aut in Conventu, ad hoc ut prompti, sint ad hujusmodi exercitium subeundum tempore Missionum, dummodo per id a studiis prædictis nulla penitus distractio sequatur.

X. A lectionibus, repetitionibus, ac exercitiis utriusque studii, nemo prorsus ex studentibus quocumque titulo, aut colore eximatur, aut unquam permittatur abesse, & si quis neglexerit, a Guardiano corrigatur; idemque fiat, si aliquem negligentem in exscribendis lectionibus, aut in dictis studiis desidiosum reperiat, & tam Lectores, quam Guardianus de omnibus Superiorum Generalem, ac etiam Sac. Congregationem certiorent.

XI. Senis quibuscumque mensibus Theses Theologiæ, seu Controversiarum Arabico, Latino, & quatenus fieri possit, Illyrico idiomate habeantur, quibus Guardianus interesse teneatur ad dignoscendum eos, qui proficiunt, & monere debeat Patrem Superiorem Generalem de iis, qui forsan studio hujusmodi minus vacaverint, ut valeant, illis submotis, alios subrogare.

XII. Curet Superior Generalis aliquem Religiosum deputare, qui ad ipsos studentes singulis mensibus magno zelo, ac fervore concionem habeat de Missionariorum muneris præstantia, deque peculiaribus ejusdem functionibus, quo Spiritus Apostolicus in eis succendatur, ac perseveret, erudianturque in iis omnibus, quæ ad illud congrue, & cum Dei Gloria peragendum pertinent.

XIII. Superior Generalis Familiæ Cismontanæ, vel alter ab eo delegatus singulis saltem quatuor mensibus studium istud visitet, & si studentem aliquem minime proficientem invenerit, aliqua pœnitentia injuncta, qua alii ab assumpto munere negligendo deterreantur, eum ad propriam Provinciam redire jubeat, & eamdem Sacram Congregationem de remotione moneat, aliumque in remoti locum quamprimum subroget. Ultra vero præfatam Patris Superioris Generalis visitationem, Secretarius iidem Sacræ Congregationis idem Collegium bis visitet in anno absque Superiorum interventu, ut liberius queat statum, & necessitates Collegii exponere, adhibito secum dumtaxat aliquo Arabicæ linguæ perito, per quem possit alumnos examinare, & de eorum progressu certiorare.

XIV. Singulis diebus Dominicis, & aliis festivis de præcepto, præfati Collegiales in loco per Superiorem Cismontanum in Conventu destinando post Vesperas serio, & cum opportunis observationibus explicent Religiosis Sacerdotibus, Clericis, & Laicis Catechismum Romanum, & unusquisque turnarie continuet per mensem, quousque compleatur, & deinde de novo per ordinem incipiatur, ad hoc, ut aptiores evadant tempore, quo in Missionibus permansuri erunt.

XV. Completo biennio singuli Collegiales, juxta Decretum die tertia Octobris MDCCVII. emanatum, in Congregatione coram Sanctitate sua examinentur, præsente quoque Eminentissimo Protectore Ordinis, qui cum Superiore Generali eligat illos ad Sancta loca mittendos, & alios pro ceteris Missionibus eidem Eminentissimo benevisis, & referre dignabitur Sacræ Congregationi, & si nullus tunc temporis in promptu sit Terræ Sanctæ, vel Missionis locus, aut saltem non pro omnibus Collegialibus, a Patre Superiore Generali destinentur, ut inferius, in aliquibus Conventibus, quousque advenerit occasio juxta indigentiam, & opportunitatem transmittendi, & Sacram Congregationem certioret, & si aliquis ad locum destinatum renueret, aut accedere negligeret, arbitrio Sacræ Congregationis plectetur, & advenientibus novis Collegialibus, præmissis exerciriis spiritualibus, factoque juramento, illud ad Sacram Congregationem transmittat.

XVI. Ut autem dicti Ordinis Collegiales aliquo etiam temporali præmio alliciantur, animosque libentius intendant ad Sacrum Missionum Ministerium, ac consequenter studiis præfatis, veluti ad Missiones ipsas directis, infra dicendis privilegiis gaudeant, & potiantur.

XVII. Donec completo studio sese obtulerit occasio ad loca Sancta, vel alias Missiones accedendi, Pater Superior Generalis illos ad proprias revocet, collocetque in aliquo principali Provinciæ Conventu iisdem grato, ex quo, ipso Generali Superiore Cismontano inconsulto, dimoveri nequeant.

XVIII. Iis vero, qui in Missione aliqua Præfecti munere per sexennium laudabiliter perfuncti fuerint, liceat in reditu aliquem ex principalibus propriæ Provinciæ Conventibus sibi deligere, ac inter Lectores Jubilatos de numero præcedentiam habere juxta antiquitatem institutionis, cum omnibus præeminentiis per Constitutionem san. mem. Urbani VIII. concessis; & si jam iidem Præfecti fuerint Lectores Jubilati instituti, sive de numero sive de non numero, potiantur præcedentia, & loco immediato ad ultimum Ex-Ministrum Provincialem in propria Provincia, nec non præeminentiis eorundem Ex-Ministrorum Provincialium in propria Provincia, ac si officio Ministeriatus hujusmodi functi fuissent.

XIX. Liceat pariter iis, qui laudabiliter duodecim annorum spatio Sacræ Congregationi in Missionibus, vel in locis Sanctis inservierint, post reditum unum ex principalibus propriæ Provinciæ Conventibus sibi deligere, eorumque locus sit (si jam non fuerint instituti Lectores Jubilati, vel Lectores sexennales) immediate post actuales Definitores supra quoscumque alios; si vero jam fuerint instituti Lectores Jubilati, vel Sexennales, & inservierint, ut supra, per octo annos post reditum ad propriam Provinciam, potiantur præcedentia, & præeminentiis Lectoribus Jubilatis de numero concessis, servando inter se anterioritatem institutionis; Et si discedentes ex Missionibus pro negotiis earumdem Missionum ad Urbem se conferant de licentia Sac. Congregationis, maneant in dicto Conventu S. Bartholomæi si commode recipi possint, vel in alio Conventu B. Mariæ de Aracœli, & interim habeantur, ac si essent de Familia, quousque per Sacram Congregationem expediantur.

XX. Utque similiter tam Lectores Controversiarum, quam Lectores, seu Magistri linguarum, qui laudabiliter, & cum approbatione Patris Superioris Generalis Cismontani in prædictis se gesserint, aliquod præmium pro eorum laboribus consequantur, conceditur, ut si Lectores Jubilati de non numero per quadriennium, sexennales per octennium, & Lectores Theologi tantum instituti per decennium legerint; non instituti vero Theologi, linguas per quinquennium docuerint redeuntes ad propriam Provinciam, potiantur eadem præcedentia, & præeminentiis, quibus gaudent Lectores Jubilati de numero, servata pariter inter eos anterioritate institutionis.

XXI. Studeat Superior Generalis Cismontanus deputare Procuratorem pro Missionibus, qui vel in Sancti Bartholomæi, vel in Aracœlitano Conventibus commoretur, & unum socium gratum habeat, qui in gerendis negotiis Missionum eum coadjuvet, & petita solita benedictione a Superiore locali, e Conventu exeat, qui quidem Procurator, vel per sexennium completum fuerit Præfectus, aut Officialis locorum Terræ Sanctæ, vel per decennium Missionarius, aut servitio Terræ Sanctæ per idem tempus permanserit. In his omnibus Sacra Congregatio conscientiam Superiorum Ordinis Familiæ Cismontanæ oneratam esse voluit, eorumque arbitrio reliquit Regulas (supradictis tamen firmis remanentibus) tum exactam regularem disciplinam, tum studiorum Præfectum respicientes, & per eamdem Sacram Congregationem approbandas.

§. 3. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, memorati Cardinales, facta sibi per dilectum Filium Secretarium prædictæ Congregationis omnium, & singularum Regularum hujus-

jusmodi distincta relatione, unanimi consensu illas approbantes, confirmandas esse censuerint: Hinc est, quod Nos inviolabili earumdem Regularum robori, & efficaciæ providere volentes, supplicationibus eorumdem Cardinalium Nobis super hoc humiliter porrectis benigne inclinati, easdem præinsertas Regulas cum omnibus, & singulis in eis contentis auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes, & singulos juris, & facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus: salva tamen semper in præmissis auctoritate præfatæ Congregationis Cardinalium.

§. 4. Decernentes, easdem præsentes Litteras, ac Regulas hujusmodi, semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari, sicque in præmissis quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac quatenus opus sit, præfati Conventus S. Bartholomæi, & illius Ordinis, aliisve quibusvis etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, & usibus, privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, innovatis. Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 21. Januarii 1710. Pontificatus nostri anno decimo.

F. Oliverius.

Concessio Indulgentiæ Plenariæ Missionariis Ord. Min. de Observantia, & Christifidelibus, ad quos missi fuerint. 32

INNOCENTIUS PAPA XII.

Universis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

CŒlestium munerum Thesauros, quorum dispensatores esse nos voluit Altissimus, libenter iis impertimur, quos pro sua in Deum, & proximos caritate, & Christianæ Religionis zelo animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de Observantia habeamus, eosque in primis, quos Dilecti Filii eorumdem Fratrum Superiores ob hanc causam hoc ipso, & consequentibus annis in diversas Provincias Christianæ Reipublicæ mittere constituerunt; Nos sane eorumdem Fratrum pietatem, ac operam eorumque, ad quos illi mittendi erunt, religionem, & devotionem spiritualibus gratiis consovere, atque augere cupientes, Supplicationibus dilecti filii Matthæi a Sancto Stephano dicti Ordinis Ministri Generalis Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, piamque illius deliberationem, quantum cum Domino possumus, promovere volentes: de Omnipotentis Dei Misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Fratribus dicti Ordinis tam Reformatis, quam non Reformatis, Ministro Generali ejusdem Ordinis subjectis, ad Missiones in quibusvis locis de Ordinariorum licentia respective exercendas in futurum mittendis (ubi tamen non erunt Missionarii Congregationis de propaganda Fide) & aliis de utriusque Sexus Christifidelibus, ad quos ipsi mittendi accesserint, nostram, & Apostolicam benedictionem, per præsentes impertimur: Nec non iisdem vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui pro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exaltatione, Principum Christianorum unione, Infidelium Conversione, hæresum extirpatione, prout unicuique suggeret devotio, pias ad Deum preces effuderint, Plenariam omnium suorum peccatorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino auctoritate Apostolica tenore præsentium pro una vice dumtaxat pro unaquaque Missione de Ordinariorum locorum licentia respective facienda concedimus, & elargimur. Hortantes Venerabiles Fratres, Patriarchas, Pri-

Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & alios Ecclesiarum Prælatos, & Rectores, ac verbi Dei Prædicatores, ut in suis quisque Ecclesiis, cum populus frequentior fuerit, præsentes Litteras, & omnia in eis contenta publicent, & publicari faciant, ac omnem eisdem fratribus, tam Reformatis, quam non Reformatis, favorem, & auxilium in præmissis præstent: Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ obsignatis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris, die XX. Aug. MDCXCIX. Pontificatus Nostri Anno Nono.

J. F. Cardinalis Albanus.

Additiones ex aliena manu.

33 De Privilegio personali, tum de reali, de quo frequenter in Foro disputari solet, non male paulo latius hic agitur.

34 Personale Privilegium dicitur, quod Personæ concessum, cum ea extinguitur, nec ad heredes transit. Reale vero, quod rei cohæret, & ad heredes, aliosque successores transmittitur; *L.* 3. §. 1. *L.* 4. §. 3. *ff. de censib. L.* 4. *ff. de Jur. Immunitat. L.* 7. §. 1. *ff. de except. L.* 196. *ff. de Regul. Jur.*

35 At privilegium personale non est tantum, quod uni certæ personæ datur, sed & quod uni generi certarum personarum lege generali conce-
36 ditur. Sic quondam Pupillis pro administratione tutelæ, Uxori pro recuperatione dotis, privilegium inter Tutorum, ac Maritorum creditores tributum, ipsis solis, non item heredibus prælationem tribuebat; *L.* 19. *ff. de reb. Auctor. Jud. possid. L. unic. C. de Privileg. Dot.*
37 §. *Fuerat* 29. *Inst. de Action.* Pariter solis Maritis conventis de dote, uti & cæteris quibus competentiæ beneficium a Lege datum, id ipsum prodest, nequaquam heredibus; *l. Maritum, & L. seq. ff. solut. matrim. L.* 24. §. 1. *& L. seq. ff. de re Judic. Leg.* 7. *princip. ff. de*
38 *except.* Reale quoque privilegium non rei seu causæ tantum singulari, sed & generaliter con-
39 ceditur. Actioni enim judicati contra condemnatos intentandæ privilegium dilationis quatuor mensium additum est, non ipsis solummodo condemnatis, sed & heredibus, & aliis in locum eorum succedentibus profuturum; *L.* 29.
40 *ff. de re Judic.* & actioni funerariæ cohærens privilegium religionis favore non funeranti tantum, & heredi ejus agenti utile est.

Privilegium personale uti ad heredes non 41
transit, ita nec cessione juris, aut actionis in aliam personam transferri potest; idque quia hac ratione personam egrederetur contra concedentis intentionem; *L.* 42. *ff. de Admin. &*
peric. Tutor. Contra reale privilegium cessione 42
transit; *L.* 68. *de Regul. Jur.* Licetque fortassis extra materiam privilegiorum non universaliter verum sit illud, omne, quod ad heredes transire valet, etiam posse cessione transferri; tamen quum reale privilegium dicatur ex eo quod rei, seu causæ ipsi adsit, & insit, æquum est, ut quemadmodum ipsa causa, seu actio recte ceditur, ita & inhærens ei privilegium cedendo censeatur translatum; Confer Anton. Matth. *de Auction. lib.* 2. *c.* 5. *num.* 3. *& seq.*

Quod si de concesso privilegio non satis con- 43
stet, utrum personale, an reale sit, illud ex onerosa, vel gratuita concessione dijudicari oportere, censent Gail. *lib.* 2. *observ.* 2. *n.* 13. *& seq.* Anton. Matthæi *de Auction. lib.* 2. *c.* 7.
num. 50. sicut gratis datum putent in dubio 44
personale, ex contractu oneroso impetratum
reale esse. At quum causa onerosa impedire 45
haud debeat restrictionem ejus, quod odiosum est, maxime si per modum privilegii concessum sit, ac gratuitam concessionem non raro præcedant benemerita, Principis benevolentiam non minus provocantia, quam ex contractu numeratum pretium; ideo inspiciendum potius, utrum in privilegio id comprehensum sit, quod est favorabile, & publicam utilitatem, & jus tertii non lædit, an contra odiosum in præjudicium Reipublicæ, aut juris tertio quæsiti da-
tum. Priori casu Privilegium personale, po- 46
steriori vero reale censendum est; Zoes. *in commentar. ad. Pandect. lib.* 1. *tit.* 4. *num.* 18. Consule etiam Enenkel *de Privileg. lib.* 3. *c.* 1. *num.* 25. Klock. *de contrib. c.* 16. *num.* 51. *& seq.* Mev. *part.* 5. *dec.* 182. *n.* 8. Christin. *vol.* 5. *dec.* 47. *n.* 37.

Negandum vero haud est, quod ex variis 47
personarum, rerumque circumstantiis aliis, utrum privilegium personale, an reale sit, quandoque sit judicandum, uti id pluribus tractant Menoch. *de præsumpt. l.* 3. *præsumpt.* 103. Klock. *de contribut. c.* 16. *n.* 75. *& sequent.*

Ar-

ARTICULUS II.

Quo ad ea, quæ concernunt Privilegiorum confirmationem, extensionem, & interpretationem.

1 CONfirmatio, seu innovatio Privilegiorum est *Privilegii prius legitime habiti per legitimum Superiorem facta corroboratio*. Est *in re Communis*.

2 Confirmatio est duplex, una in forma communi, seu simplici, & ordinaria, & alia in forma speciali, seu ex certa scientia. *Commu-*
3 *nis*. Confirmatio *in forma communi*, quæ & confirmatio simplex, & ordinaria appellatur, ea est, qua Jus, seu Privilegium, prout hic & nunc reperitur, non præcedente alia cognitione causæ, corroboratur, seu confirmatur, relinquendo ipsum in eodem statu, in quo prius fuerat. *Communis*, per textus mox adducendos. Notanter autem additur: *Relinquendo ipsum in*
4 *eodem statu, in quo prius fuerat;* Quia Confirmatio in forma communi nullum Jus novum, neque valorem tribuit illi, cui accedit, sed supponit Privilegium jam validum, approbatque illud sicuti reperitur validum; nec tamen facit Privilegium de novo validum, si prius reperiebatur invalidum, ut clare habetur *ex cap. Cum dilecta* 4. *de confirmatione utili, vel inutili*, ubi Pontifex in simili confirmatione sic loquitur: *Nolentes, quod ex innovatione hujusmodi novum Jus Monasterio acquiratur, sed antiquum (si quod habet) per innovationem Privilegii conservetur;* & *cap. Quia diversitatem* 5. *de concession. præben.* ubi sic dicitur: *Non obstante confirmatione a Sede Apostolica obtenta sub forma communi, quæ confirmat Beneficia, & Præbendas, sicuti juste, & pacifice possidentur*, & concordat id, quod habetur *in cap. Præceptis* 2. *dist.* 12. ibi: *Non novum aliquid præsenti jussione præcipimus, sed illa, quæ olim videntur indulta, confirmamus*.

5 Confirmatio *in forma speciali*, seu *ex certa scientia* ea est, quæ fit cum perfecta notitia totius negotii, seu Privilegii, & omnium ejus circumstantiarum, novumque Jus tribuit, ita ut non solum valida corroboret, sed insuper revalidet, & de novo concedat *Privilegia* etiam revocata; *Communis, argum. cap. Sicut grave* 1. *de transactionibus;* Et ratio est clara, quia confirmatio in forma speciali, seu ex certa scientia non est nuda, & simplex confirmatio, sed potius est in re, & effectu nova concessio, adeoque vim habet Privilegia ceteroquin nulla, & invalida reddendi valida.

Quod confirmatio facta sit in forma speciali, & non solum in forma communi, colligitur ex variis signis, videlicet si in ipsa confirmatione apponatur clausula *Ex certa scientia*, seu clausula *Ex plenitudine potestatis*, aut clausula *Non obstante quacumque Lege, consuetudine in contrarium*, vel clausula *Supplentes omnes Juris, & facti defectus*, seu clausula *Sublata &c.* aut in Litteris confirmationis inseratur tenor totius Privilegii, aut Instrumenti. *Sic passim Doctores*. 6

Confirmatio Privilegiorum alia censetur utilis, & alia inutilis. *Communis*. Confirmatio 7 utilis tunc censetur, quando est valida, & tali 8 Judex inferior nequit contravenire, nec de ea judicare potest; *cap. Si quis* 1. *& cap. De confirmationibus* 2. *de confirmatione utili, vel inutili*. Confirmatio inutilis tunc censetur, quando ipsa nullius est valoris, ut si obreptitie, 9 vel subreptitie fuit obtenta, narrato scilicet falso, aut suppresso & rejecto vero, quod de Jure exprimi debuisset; *cap. Bonæ memoriæ* 3. *cap. Ad nostram* 5. *capit. Porrecta* 6. *& capit. Examinata* 7. *de confirmatione utili, vel inutili, & c. Super Litteris* 20. *de Rescriptis*, cum similibus.

Regularium Privilegia pluries sunt a Summis 10 Pontificibus concessa, innovata, & confirmata, non tantum in forma communi, sed etiam in forma speciali, seu ex certa scientia, & sic non confirmatione inutili, sed confirmatione utili, ut patet ex variis Summorum Pontificum Constitutionibus, & signanter editis pro nostro Ordine Minorum, quas ad 120. enumerat, & initiative adducit una cum aliis favorabilibus Decretis Benedict. XIII. Constitut. incip. *Summe decet*.

Et ad hæc habentur plurimæ aliæ Pontifi- 11 ciæ concessiones, innovationes, confirmationes, ampliationes, & extensiones, & communicationes in nostro Compendio privilegiorum Fratrum Minorum, omni cum debita reverentia, & obedientia erga S. Sedem juxta Dec. Concilii Tridentini, & aliarum constitutionum reformato, & sic reformato edito, adeout nullum in illo reperiatur Privilegium a Concilio Tridentino, vel aliqua Constitutione usque ad Clementem VIII. (sub quo reformatum fuit) renovatum, seu abrogatum, ut testantur Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 33. *num.* 235. Kazenberger *loc. cit. sub num.* 441. *vers. Quantum ad privilegia*.

Unde ex his colligitur, quod Privilegia no- 12 stra

ſtra, etiam per communicationem cum aliis tam Mendicantibus, quam non Mendicantibus, vel alia ratione nobis competentia omnino adhuc valere, & firma ſubſiſtere, ſolis illis exceptis, quæ a Conſtitutionibus Apoſtolicis poſt allegatas Bullas, & dictum reformatum Privilegiorum compendium emanatis expreſſe fuere derogata, & quæ Sacri Concil. Tridentini Decretis, aut Regularibus noſtri Ordinis Inſtitutis adverſantur. Sic expreſſe Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 87. Kazenberger *loc. citat. num.* 441. & alii.

13 Idem dicendum eſt de Privilegiis aliorum Regularium a variis Summis Pontificibus eis conceſſis, confirmatis, & communicatis, & in Pontificiis Conſtitutionibus, atque in ſuorum Privilegiorum reformatis compendiis contentis.

14 Dum Privilegia ſæpius confirmantur, & in una Bulla confirmatoria quædam omittuntur, quæ in alia ponuntur, non cenſentur eſſe revocata quæ fuerunt omiſſa, ſed relinquuntur in ſuo vigore, quem pro tunc habent; Unde plene adhuc valent, niſi ſint revocata ab aliqua poſteriore Conſtitutione, aut Sacris Canonibus, & Decretis Concil. Tridentini adverſentur: Pontifex enim per Conſtitutiones confirmatorias non intendit, nec ſolet aliqua Privilegia revocare, niſi id exprimat. *Communis.*

15 Clauſula: *Quatenus*, vel, *Dummodo ſint in uſu* (quæ in Conſtitutionibus confirmatoriis Privilegiorum ſolet apponi) ſignificat, quod Papa nolit de novo confirmare, ſeu confirmando de novo revalidate illa Privilegia, quæ per non uſum, vel uſum contrarium jam ceſſarunt, ſeu amiſſa fuere, & conſequenter non amplius ſunt in uſu. Sic Donatus *tom.* 1. *part.* 1. *tr.* 11. *qu.* 13. Rodriq. *tom.* 1. *quæſt. Regular. q.* 8. *art.* 3. Peyrin. *in declarat. privileg. Ordin. Minimor. tom.* 2. *Conſtit.* 1. *Gregorii XIII. numer.* 1. Reiffenſtuel *loc. citat. numer.* 108. & alii paſſim.

16 Clauſula: *Dummodo Sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non adverſentur*, facit ſolum hunc ſenſum; *Dummodo Sacris Canonibus Concilii Tridentini, & Decretis Concilii Tridentini non adverſentur;* Non enim per illa verba Sacris Canonibus intelliguntur Sacri Canones in Corpore Juris clauſi, ſeu contenti, alias nulla, & otioſa, ſibique contradictoria eſſet omnis confirmatio Privilegiorum, cum omnia Regularium Privilegia proprie dicta adverſentur Juri communi: Privilegium enim dicitur Lex privata contra, vel præter Jus aliquid concedens; *cap. Privilegia* 3. *diſt.* 3. *cap. Abbates* 25. *de verb. ſignification.* Et ſic illam clauſulam intelligit Communis Doctorum, teſte Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 113.

Per clauſulam: *Dummodo Decretis Concilii Tridentini non adverſentur*, Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 116. *& n.* 139. *uſque ad* 146. cum Suarez, Miranda, Rodriquez ibi citatis, & pluribus rationibus adductis, contrariiſque argumentis ſolutis, dicit, & docet, quod probabiliſſime a confirmatione eximuntur illa dumtaxat Privilegia, quæ a Concilio Tridentino ſunt revocata, qualia ſunt omnia, quæ contraria ſunt Decretis *ſeſſ.* 25. *de Regularibus*, ſicut & illa, quæ adverſantur præcedentium Seſſionum Decretis poſitis cum clauſula, *Non obſtantibus Privilegiis*, ſeu alia ſimili clauſula privilegiorum derogatoria, ſeu revocatoria. Alia vero Privilegia, quæ contraria ſunt Decretis aliarum Seſſionum (excepta dicta *ſeſſ.* 25. *de Regularibus*) & clauſulam Privilegiorum derogatoriam expreſſam non habentibus, docet non cenſeri revocata ab eodem Concilio, nec eximi a confirmatione per illam clauſulam: *Dummodo Decretis Concilii Tridentini non adverſentur.* Vide ipſum *loc. cit.* ubi multa ad rem. Vide tamen dicta infra *num.* 31. 17

Clauſula: *Quatenus*, vel, *Dummodo non ſint revocata*, vel, *ſub aliqua revocatione comprehenſa* ſignificat aperte, quod Pontifex nolit confirmare illa Privilegia, quæ per Legem, Conſtitutionem, vel Decretum generale, aut ſpeciale, expreſſe, vel tacite fuerunt revocata, & de novo non amplius conceſſa, vel confirmata. *Communis, ac certa.* 18

Extenſio, & Interpretatio Privilegiorum eſt duplex, una proprie dicta, quam aliqui *extenſivam* vocant; & alia improprie dicta, ſeu *comprehenſiva:* Seu ut loquitur Fagnanus *in c. Quod nonnullis* 25. *de privileg. n.* 26. *&* 28. & duplex eſt interpretatio, una per *extenſionem*, ſeu *extenſiva*, & alia per *comprehenſionem*, ſeu *comprehenſiva*. 19

Interpretatio *per extenſionem*, ſeu *Extenſio extenſiva* eſt illa, per quam Legis alicujus deciſio transfertur, ſeu extenditur ad alium caſum, vel perſonas, tam ultra verba Legis, quam ultra mentem Legiſlatoris, quamvis non contra mentem ipſius, *arg. cap. Cum dilecta* 4. §. *Nos igitur, de confirmation. utili, vel inutili.* 20

Interpretatio per *comprehenſionem*, & Declarationem, ſeu *extenſio comprehenſiva* eſt illa, quæ fit ultra verba Legis, ſed non ultra mentem Legiſlatoris; Et hæc tunc intervenit, quando deciſio Legis transfertur, ſeu extenditur 21

tur

tur ad alium casum, seu personam non comprehensam sub verbis Legis, comprehensam tamen sub mente Legislatoris, juxta quod *l. Scire oportet* 13. §. 2. *De excusationibus*, dicitur: *Sed etsi maxime verba Legis hunc habeant intellectum, tamen mens Legislatoris aliud vult:* Interpretatio enim potius menti, quam verbis Legis convenire debet; *cap. Humanæ aures* 11. *cauf.* 22. *quæst.* 5. ibi: *Non debet aliquis verba considerare* (intellige nude, & simpliciter) *sed voluntatem, & intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni*. Unde *l. Scire* 16. *ff. De legibus* dicitur: *Scire leges, non hoc est, verba earum tenere, sed vim, ac potestatem; & cap. Certum est* 88. *de Regul. Juris in* 6. expresse habetur: *Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem*. Idem dicitur *in l. Non dubium est, in legem committere eum, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem*.

22 Interpretatio, alia est *Auctoritativa*, seu *Authentica*, vel *Definitiva*, ac *Judicialis*, & alia *Doctrinalis*, seu *Magisterialis*. Prima est illa, quæ fit a Principe privilegium concedente, seu ejus Successore, & ipsi standum est, tam in, quam extra Judicium, *arg. l. Inter æquitatem* 1. *l. leges* 9. *l. Si imperialis* 12. *Cod. De legibus*, ibi: *Si enim in præsenti leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solo dignum Imperio esse oportet*, juncto ejus Summario, in quo præcise dicitur: *Ejus est legem interpretari, cujus est condere; & cap. Inter alia* 31. *de sententia excomm.* ibi: *Unde Jus prodiit, Interpretatio quoque procedat*. Secunda, scilicet *Doctrinalis*, seu *Magisterialis* est illa, quæ a Magistris, seu Doctoribus dari potest, & solet, *l. Unic. Cod. De Professoribus Urbis Constantinopolit.*

23 Hinc Interpretatio Privilegiorum *Authentica*, seu *Auctoritativa*, vel *definitiva*, ac *judicialis* fieri potest a solo Concedente Privilegium, vel ejus Successore, seu Superiore, *arg. cit. l. Inter æquitatem* 1. *l. leges* 9. *l. Si imperiali* 12. *Cod. De legibus, cap. Cum venissent* 12. *de judiciis*, ibi: *Cum super privilegiis Sedis Apostolicæ causa vertatur, nolumus de ipsis per alios judicari*, juncto ejus Summario, ibi: *Solus Papa cognoscit de dubiis Privilegiorum Apostolicæ Sedis, & non inferior*: & concordat *citat.*

24 *cap. Inter alia* 31. *de sentent. excomm.* Interpretatio autem *Doctrinalis*, seu *Magisterialis* Privilegiorum potest fieri etiam a Doctoribus, seu Magistris, aliisque viris doctis, & in Jure versatis, *cit. l. Unic. Cod. de Professoribus Urbis Constantinopolit.* quæ tamen interpretatio probabilitatem dumtaxat affert, non autem necessitatem, sicuti prima *Auctoritativa*, seu *Authentica*, vel *Definitiva*, ac *judicialis*.

Ubi verba sunt clara, nulla admittitur interpretatio; *l. Licet imperator, ff. De legatis* 1. *& l. Ille, aut illa, ff. de legatis* 111. *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis, cap. Porro* 7. *de Privileg.* ibi: *Quod totum inspectione Privilegiorum suorum plenius advertere potes, & secundum quod inveneris, ita observes, cap. Recepimus* 8. *eod.* ibi: *Inspicienda sunt ergo Privilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus*. Unde Glossa communiter recepta *in cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudin. verb. Nec juri communi in fine*, sic expresse habet: *Ubi verba non sunt ambigua, non est locus Interpretationi, sed ubi sunt dubia, necessaria est interpretatio*. 25

Privilegium non est extendendum ab una persona, cui concessum est, ad aliam non expressam, & sic nec ab uno casu ad alium. *Communis*, per text. *in cap. Sane* 9. *de Privileg.* ibi: *Temerarium est, & indignum, aliquem sibi sua auctoritate præsumere, quod Romana Ecclesia alicui, certa ratione inspecta, singularibus voluit beneficiis indulgere, & cap. Quod alicui* 74. *de Reg. juris in* 6. ibi: *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet aliis in exemplum*. Rota recent. *part.* 13. *decis.* 70. *num.* 43. *part.* 14. *decis.* 238. *num.* 12. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 741. *num.* 10. & sæpe alibi. 26

Privilegia, quæ non sunt contra Jus commune, sed solum præter, vel ultra Jus, nec cedunt in præjudicium alterius, cum sint meræ gratiæ, seu beneficia Principis, sunt late interpretanda. *Communis*, per text. *in c. Cum olim* 16. *de verbor. significat.* ubi dicitur: *Cum beneficia Principum sint interpretanda latissime, & l. Beneficium* 3. *ff. de Constitutionib. Princip.* ibi: *Beneficium Imperatoris, quod a Divina scilicet ejus Indulgentia proficiscitur, quam plenissime interpretari debemus; cap. Quia circa* 22. *de Privileg.*, ibi: *Ac in beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, cap. Odia* 15. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*. 27

Privilegia autem, quæ sunt contra Jus commune, & quæ cedunt in præjudicium alterius, sunt stricte interpretanda. *Communis*: Et quidem quoad primam partem ratio est clara, quia omnis recessus a Jure communi censetur odiosus, *cap. Is qui* 1. *& cap. Si quis* 2. *de filiis Presbyt. in* 6. Odiosa autem sunt restringenda, *cap. Odia* 15. *de Reg. juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari, & cap.* 28

Quæ

Quæ a juee 28. *de Reg. juris in* 6. ibi : *Quæ a juee communi exorbitant, nequaquam ad consequentia sunt teabenda*. Quoad secundam autem partem clare desumitur *ex cap. Super eo* 15. *de Officio Delegati*, ibi: *Non tamen est nostræ intentionis Diœcesano Episcopo præjudicium generare ;* & concordant *cap. Licet* 12. *de Offic. Ordinar. cap. Cum Capella* 16. *cap. Pastoralis* 19. *& cap. Dudum* 31. *de privileg.* juncta Glossa, & DD. inde inferentibus, quod Pontifex nullius Juri intendat derogare, nisi fortasse hoc expresserit, adeoque Privilegium cedens in præjudicium alterius, si in ipso aliud non sit expressum, est stricte interpretandum.

29 Privilegia non attenduntur, nisi de eorum veritate doceatur. Bened. XIV. tom. 2. Con-
30 stitur. incip. *Causaeum*. Privilegia Regularium a Gregorio XIII. redacta fuerunt ad terminos juris. Idem Constitut. 27. incip. *Impo-*
31 *siti Nobis*. Privilegia recipiendi Ordines a quocumque abolita fuerunt in Concilio Tridentino, ideoque, nisi post confirmationem ipsius Concilii ex integro concessa fuerint, minime suffragantur. Idem Constitut. 40. incip. *Causaeum*. Vide tom. V. verb. *Ordo*, *Ordinare*.

32 Privilegia honoris non inducunt exemptionem ab Ordinaria Episcopi jurisdictione. Idem
33 Constitut. 40. incip. *Causarum*. Privilegium, ne locus, aut personæ Ecclesiasticis Censuris subjiciantur sine mandato Sedis Apostolicæ, non probat loci, aut personarum exemptionem ab Ordinaria Episcopi jurisdictione.
34 Idem *ib.* Hujusmodi privilegia, præterquam Regibus, Reginis, eorumque Filiis, aut Ordinibus Regularibus universim concessa ad Ordinariorum sententias, & processus non extenduntur. Idem *ib.*

Additiones ex aliena manu.

35 Valde interest dignoscere, utrum confirmatio privilegii facta sit in *forma communi*, an in *forma specifica*. Duas inter alias solent Doctores afferre conjecturas, quibus confirmationem in *forma specifica* esse credunt.
36 Prima est, si tenor privilegii confirmationi fuerit insertus, quod colligitur ex *c.* 8. *de con-*
37 *firmat. util. vel inutil.* At Bohemer. *in decretal. lib.* 2. *tit.* 30. §. 4. *& seq.* postquam ostendere conatus est, textum hunc minime primam hanc conjecturam suppeditare. *In privilegiis* (ait) *ubique praxis obtinet, ut confirmationibus tenor privilegiorum plene inferatur, unde tamen majorem vim haud accipiunt. Insertio siquidem peivilegiorum docet scientiam ejus confirmantem habuisse, ast quod certam, & solidam scientiam habuerit, inde non liquet, quam aliter habere nequit, nisi matura, plena, & solida causæ cognitio, & dubiorum excussio deliberata acce|e-*
eit. Quidquid vero dicat Bohemer. confirma- 38
tio in forma specifica dicenda est semper, ac totus tenor privilegii confirmati fuit confirmationi insertus, ut probat Rot. *coe. Coccin. decis.* 1573. *a num.* 15. *ad plur. seq. cor. Falconer. decis.* 9. *num.* 24. *de Offic. Ordinar. & Territ. separat.*

Altera est, si confirmationi apposita sit clau- 39
sula : *Ex ceeta scientia*, vel *ex plenitudine potestatis*, vel *non obstante quacumque lege, statuto, & consuetudine, quæ sit in contearium*. Hanc
vero conjecturam ab *Auctore* traditam *num.* 6. 40
non male rejiciunt inter alios, Bohemer. *in Decretal. lib.* 2r. *tit.* 39. §. 6. *& seq.* Stryk.
juridic. disseet. vol. 1. *disp.* 2. *cap.* 1. §. 6. idque 41
quia tales clausulæ hodie plerumque fere apponuntur potius de stylo, quam ea mente, ut singulare quid ex Principis intentione operari debeant.

Præcipua autem differentia confirmationem 42
in forma communi inter, & confirmationem *in forma specifica* quod attinet ad privilegia, est, quod ex illa probatum haud remanet ipsum privilegium confirmatum, ex hac vero privilegium confirmatum remanet probatum ; Stryck. *juridic. differt. vol.* 11. *disp.* 2. *c.* 1. §. 28.

De interpretatione privilegiorum, de qua 43
pariter in hoc articulo agit Auctor, consule Stryck. *Juridicar. dissertat. volum.* 4. *disp.* 24. *de privilegiorum interpretatione*, qui septem integris capitulis materiam hanc tractat, & quidem accuratissime. Primo enim capitulo agit *de sensu Rubricæ*, secundo, *de Privilegiorum interprete*, tertio, *de modo interpeetandi privilegia in genere*, quarto, *de authentica*, *& in specie de simplici Privilegiorum interpretatione*, quinto, *de extensiva privilegiorum interpretatione*, sexto, *de restrictiva Privilegioeum intecpretatione*, & septimo, *de coeeectiva Privilegioeum interpeetatione*.

Articulus III.

Quoad ea, quæ concernunt modos, quibus Privilegia cessant, seu amittuntur.

Privilegium singulariter personale cessat per 1
mortem personæ privilegiatæ. *Communis* per text. *in c. peivilegium* 7. *de Regul. Juris in*

in 6. ibi: *privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona*, & concordat *l. In omnibus causis 68. & l. Privilegia quædam 196. ff. de Regul. Jur.*

2 Nec cessat tamen Privilegium per mortem, seu depositionem ab Officio ipsius Privilegiantis, [seu concedentis Privilegium absolute, & sine limitatione]; Regula enim generalis est, & communiter recepta, quod Gratia, uti est Privilegium, absolute concessa & acceptata non cesset per mortem, aut depositionem ab Officio ipsius concedentis, *cap. Si super Gratia 9. de Officio Jud. Delegat. in 6. & cap. Si cui 26. de præbend. in 6.*

3 Si autem Privilegium non sit absolute, & sine limitatione concessum, sed cum aliqua conditione, aut limitatione ad certum tempus, dicendo v. g. *Usque ad beneplacitum nostrum*, tunc ipso facto cessat per mortem concedentis; per mortem enim concedentis omnino etiam extinguitur ipsius beneplacitum. *Communis*, textu expresso *in cap. Si gratiose 5. de Rescriptis in 6.* ibi: *Hujusmodi Gratia per ejus obitum, per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur, eo ipso expirat.*

4 Si vero Privilegium concessum sit sub clausula: *Usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ*, aut hujusmodi, durat perpetuo, nisi a Concedente, vel ipsius Successore revocetur, neque cessat morte ipsius Concedentis. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Si gratiose 5. de Rescriptis in 6.* ibi: *Secus autem, si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum Gratia concedatur prædicta; Tunc enim, quia Sedes ipsa non moritur, durabit perpetuo, nisi a Successore fuerit revocata.*

5 Item non cessat morte concedentis Privilegium concessum sub clausula: *Donec revocavero*; Suarez *lib. 8. de Legibus cap. 32. n. 2. & seq.* Layman *lib. 1. tract. 4. cap. 23. num. 11.* post Navarrum, Covarruviam, & alios, Pirhing *lib. 5. Decretal. tit. 33. num. 172.* Reiffenstuel *ib. num. 170. & lib. 1. Decretal. tit. 3. num. 262.* ubi testatur de communi, Barbosa *clausula 53. num. 12.* Menochius *de Arbitr. Judic. lib. 1. quæst. 63. n. 12.* citans Communem aliorum contra Bartolum. Et ratio est, quia ad revocationem requiritur actus novus positivus contrarius, qualis non habetur per solam mortem concedentis; Nam, ut recte argumentatur Menochius *consil. 360. num. 9.* cum aliis, aliud est voluntatem cessare, & aliud eam revocare; Voluntatis cessatio fit per mortem, quia morte finitur voluntas hominis: *l. Locatio 4. ff. Locati*; Voluntatis autem revocatio requirit factum quoddam, nempe expressionem ipsius revocationis.

Privilegium reale cessat, & extinguitur, 6
extincta re, cui inhæret. *Communis*, per text. *in cap. Accessorium 42. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

Intellige tamen cum hac distinctione, nem- 7
pe quod Privilegium reale cesset per extinctionem rei, cui inhæret, si ipsa res privilegiata extinguatur sine spe restitutionis, prout contingit, si res, Ecclesia, vel alius locus destruatur Superioris auctoritate absque ulla spe restitutionis, aut reparationis; Tunc enim extinguuntur etiam & perduntur omnia privilegia ei cohærentia, tamquam sublata in perpetuum a fundamento, cui inhærent, nec amplius dici possunt illius Ecclesiæ Clerici, aut illius Oppidi Cives, vel Municipes, ut colligitur *ex cap. Placuit 26. dist. 1. de consecrat. & cap. Et hoc diximus 9. caus. 16. q. 7.* Sic Glossa communiter recepta *in cap. Privilegium 7. de Reg. Jur. in 6.* Pirhing *loc. c. n. 198.* Reiffenst. *loc. c. n. 171. & 172.* & *Communis aliorum.*

Si autem res privilegiata extinguatur cum 8
spe restitutionis, prout contingit, si res, Ecclesia, vel alius locus ab hostibus destruatur, aut occupetur, seu casu fortuito comburatur cum spe refectionis, aut reædificationis, tunc conservantur omnia ejus Privilegia, & Jura, ut colligitur *ex cap. Pastoralis 24. caus. 7. q. 1. & cap. Quæ semel, 4. caus. 19. q. 3.* Sed ta- 9
men cum hoc discrimine, quod, si Privilegia, seu Jura sint concessa ipsi loco, seu pavimento, eique adhæreant, ut est Consecratio, & Benedictio loci sacri, & Privilegia inde provenientia, nempe quod locus ille non possit vendi, nec converti in usus profanos, & hujusmodi, tunc semper remanent, & conservantur, quia eorum fundamentum non est destructum, *l. Æde Sacra 73. ff. de contrahenda emptione*, ibi: *Æde Sacra terræmotu diruta locus Ædificii non est profanus*; Reiffenstuel *loc. cit. n. 173.* Pirhing *l. c. n. 199.* Sanchez *lib. 8. de Legibus cap. 5. n. 6.* & alii passim.

Si vero Privilegia loci sint concessa princi- 10
paliter ipsi ædificio, aut Ecclesiæ, Altari, & hujusmodi, tunc, vel Privilegia sunt talia, ut eorum usus præcise requirat illum locum v. g. ut intra talem Ecclesiam, seu ad tale Altare fiat, ut Indulgentia concessa visitantibus talem Ecclesiam, Indultum pro celebrantibus ad tale Altare privilegiatum; & hoc casu, quamvis Privilegia illa non omnino extinguantur, suspenduntur tamen, donec reædificetur

talis

talis Ecclesia, seu tale Altare; *arg. cap. Pastoralis 24. caus. 7. quæst. 1.* & *l. Cum loca 36. ff. de Religios. & sumptib. funer.* Pirhing *loc. cit. num.* 199. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 164. Suarez *loc. citat. num. 6.* Zoesius *lib. 5. Decretal. tit. 13. de privileg. numer.* 53. & alii

11 communiter. Vel Privilegia sunt talia, ut etiam extra illum locum, v. g. extra illam Ecclesiam alibi exerceri possint, & tunc Privilegia ne quidem suspenduntur, pro illo tempore, quia manent in personis, quæ uti possunt talibus Privilegiis loci; Sic Episcopus, vel Canonicus alicujus Ecclesiæ occupatæ, vel destructæ ab infidelibus, seu Hæreticis adhuc retinet denominationem ab illa Ecclesia, quamvis extra illam resideat, & gaudet Privilegiis ipsi concessis ratione Episcopatus, vel Canonicatus talis loci, ut patet de Episcopo Gebennensi, seu Genevensi, qui cum suis Canonicis fruitur titulo, & Privilegiis Ecclesiæ Gebennensis, seu Genevensis, quamvis cum ipsis resideat Annesii in Sabaudia, & sic de aliis; Pirhing *loc. citat. num.* 199. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 175. Suarez *loc. citat. num. 6.* & alii passim.

12 Sic si Superioris auctoritate Ecclesia, Monasterium, seu Conventus, Civitas, vel Oppidum transferatur ad alium locum, vel alteri uniatur, tunc non cessant ejus privilegia, sed una cum Ecclesia, Monasterio, seu Conventu, Civitate, vel Oppido transferuntur, quando non sunt concessa ratione situs; sed directe ipsi Ecclesiæ, Monasterio, seu Conventui, Civitati, vel Oppido, ejusque nomine; colligitur *ex cap. Et temporis* 48. & *cap. Postquam* 49. *caus.* 16. *q.* 1. & *cap. Quia Monasterium 2. de Religiosis Domibus*; Ita Glossa communiter recepta *in cit. c. Privilegium 7. de Regul. Jur. in 6.* Pirhing *loc. c. n.* 168. Suar. *loc. cit. n.* 4. & *seq.* Azorius *part. 1. l. 5. cap.* 22. *q.* 13. & alii communiter.

13 Privilegium cessat etiam, & perditur per abusum, textu expresso *in c. Ubi ista 7. dist.* 84. ibi: *Nam Privilegium Dignitatis meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate*; *cap. Privilegium 63. caus. 11. quæst. 4.* ibi: *Privilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate*, & *cap. Ut privilegia 23. de Privilegiis*, ibi: *Quia Privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.*

14 Privilegium autem non semper ipso Jure, & facto amittitur per abusum, sed per sententiam, & revocationem est auferendum, nisi in Jure aliud exprimatur. Zoesius *lib. 5. Decret. tit. 33. de Privileg. num.* 38. Reiffenstuel *ib. n.* 179. Suarez, & alii, per text. *in citat. cap. Ut Privilegia 24. de Privileg.* ibi: *Quædam in eisdem Privilegiis duximus declarare, ne minus sane intellecta pertrahantur ad abusum, propter quem possint merito revocari.*

Privilegium revocari potest saltem per sententiam, si incipit cedere in grave præjudicium aliorum, seu Communitatis. Colligitur *ex c. Suggestum 9. de Decimis*; ubi Summarium sic expresse habet: *Revocatur Privilegium si ex post facto incipit enormiter esse nocivum*, & *cap. Cum ad hoc sint 16. de Clericis non residentibus*, in cujus Summario sic expresse dicitur: *Si Ecclesia patitur Ministrorum defectum, Privilegiati super absentia per subtractionem proventuum redire coguntur.* 15

Privilegium cessat etiam, cessante causa, ob quam datum est. *Communis*, per textum *in cap. Cum cessante 60. de appellation.* ibi; *Cum cessante causa, cesset effectus.* 16

Hoc tamen intelligendum est solummodo de causa finali, quæ est principalis causa Privilegii, sine qua princeps Privilegium nullo modo concessisset, & a quo valor Privilegii pendet in fieri, & conservari; non autem de causa dumtaxat impulsiva, quæ secundario solum movet Principem ad concessionem Privilegii, adeoque, ipsa cessante, non cessat Privilegium, cum in ea non nitatur. Abbas *in cap. Suggestum 9. de Decimis num.* 5. Suarez *lib.* 8. *de Legibus cap.* 30. *num.* 1. cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *loc. c. num.* 184. Pirhing *loc. c. num.* 168. & alii passim. 17

Item est hoc intelligendum solum de Privilegio, quod *derogat Juri communi, vel alterius tertii*, ad cujus etiam conservationem requiritur causa: Secus autem est de Privilegio *præter*, vel *ultra Jus commune*, seu quod continet merum beneficium Principis; & ad sui conservationem non requirit aliam causam præter liberalem Principis concessionem; Tale enim Privilegium perseverat, etiamsi causa, ob quam concessum fuit, cessaverit; Suarez *loc. citat. num.* 169. Reiffenstuel *loc. c. num.* 185. Zoesius *loc. cit. num.* 32. & alii per text. *in cap. Decet 16. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum*, juncta Glossa *ib. verb. Decet*, cum pluribus Juribus ab ipsa adductis. 18

Privilegium cessat etiam lapsu temporis, ad quod dumtaxat fuit concessum, & restrictum, quod verificatur solummodo in Privilegio temporali, & non in perpetuo. *Communis*, *arg. cap. De causis 4. de Offic. Judic.* 19

De-

20 *Delegat.* Idem dicendum est de Privilegio concesso sub conditione. Nam ipsum est solum concessum pro tanto tempore, quanto duraverit ipsa conditio, adeoque, cessante conditione, cessat etiam Privilegium, cum sit finitum tempus, pro quo fuit concessum. *Communis.*

21 Privilegium cessat etiam per renunciationem liberam, & expressam alicujus personæ particularis, si in ejus sollus favorem sit Privilegium concessum. *Communis*, text. expresso *in cap. si de terra 6. de privilegiis*, ibi: *Cum liberum sit unicuique Juri suo renuntiare*, *&* *l. si quis 29. Cod. de pactis*, ibi: *Regula est Juris antiqui, omnes licentiam habere, iis, quæ pro se introducta sunt, renunciare.*

22 Si autem Privilegium sit principaliter concessum in favorem alicuius Communitatis, Dignitatis, Loci, v. gr. Civitatis, Ecclesiæ, vel Monasterii, non potest ei renunciari a personis particularibus illius Communitatis, vel Loci. *Communis*, textu expresso *in cap. Si diligenti 52. de Foro competent.* ibi: *Cum non sit beneficium hoc personale, cui renunciare valeat, sed potius toti Collegio Ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pactio derogare non potest.*

23 Unde Clerici nec volentes possunt renunciare Privilegio *Fori Communis*, per text. *in cit. cap.*
24 *Si diligenti 12. de Foro compet.* Neque possunt renunciare Privilegio *Canonis. Communis*, textu expresso *in c. Contingit 36. de sententia excomm.* ibi: *Cum ille Canon non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem Ordinis Clericalis fuerit promulgatus.*

25 Item nec Religiosi possunt renunciare Privilegiis suæ Religioni concessis, ut Privilegio *Emptionis*, sine consensu Papæ, qui eos ab aliorum Ordinariorum jurisdictione exemit, & suæ gubernationi ac protectioni immediate subjecerit; *arg. c. cum tempore 5. de Arbitr. num.* 2. Suarez *lib.* 8. *de Legibus cap.* 35. *numer.* 2. Pirhing *loc. cit. numer.* 174. Reiffen. *loc. citat. num* 193.

26 Possunt tamen Prælati Regulares limitare, restringere, immo etiam tollere suis subditis usum quorumcumque Privilegiorum etiam a Sede Apostolica concessorum, ita ut nequeant talibus Privilegiis uti; Sic concessit Leo X. Minoribus, & Augustinianis, Clemens IV. Cistercienfibus, & Gregorius XIII. Societati Jesu: *Compend. privilegior. Mendicant. verb. Privilegia Fratrum* §. 26. Miranda *in Manual. tom.* 2. *qu.* 43. *art.* 4. Rodriquez *tom.* 1. *qu. Regular. q.* 9. *art.* 2. Tamburin. *de Jure Abbatum tom.* 1. *disp.* 16. *qu.* 9. Reiffenst. *loc. cit. num.* 199. *&* 200. Lezana *in Summa qu. Regular. tom.* 2. *cap.* 18. *num.* 56. & alii; & ad hoc faciunt *cap. Cum accessissent* 8. *de Constitutionibus*, *cap. per illorum* 22. *de præbend.* Et ad hoc locum habet Regula, quod favori suo ii, quibus competit, renunciare possunt; *arg. l. si quis 39. Cod. de pactis*, *c. si de terra 6. de privilegiis;* Et quod nemo beneficio sibi concesso uti cogitur; *arg. l. Invito, ff. de Regul. Jur.*

Sic potest tota aliqua Communitas, v. gr. Civitas, Prælatus cum Capitulo, & hujusmodi renunciare Privilegio sibi concesso, quod eidem vel non est utile, vel est indifferens; *per cit. c. Cum accessissent* 8. *de Constitutionibus*, *c. pro illorum* 22. *de præbend. c. si de terra* 6. *de privileg. l. si quis 29. Cod. de pactis*, *l. invito*, *ff. de Regul. Juris.* 27

Secus autem, si talis renunciatio cederet in præjudicium Ecclesiæ, vel Communitatis, in quo casu etiam unus solus de Capitulo contradicens impedire potest renunciationem. Innocent. *in cap. Accedentibus* 15. *de privilegiis*, & Glossator, Abbas, Alexander de Nevo *ibidem in additionibus*, Pirhing *loc. cit. nu.* 174. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 196. & alii passim. 28

Si vero Privilegium incipiat esse nocivum, per se cessat, ita ut observari non debeat. *Communis*, per text. *in cap. Quod ob gratiam* 61. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.* 29

Privilegia *affirmativa* concessa cum gravamine aliorum, v. gr. exigendi Decimas, imponendi Tributum, & hujusmodi, amittuntur *per non usum* via Præscriptionis, si interim fuit occasio utendi privilegio, & tamen eo usus non fuerit Privilegiatus *scienter*, *sponte*, *ac voluntarie*, *& per tempus requisitum ad præscriptionem pro qualitate privilegiorum. Communis*, per text. *in cap. Cum super 23. de Offic. Delegat.* ibi: *Cum nolueris, quod potueris, & leg. Nundinis 1. ff. de Nundinis*, ibi: *Nundinis impetratis a principe non utendo, qui meruit, decennii tempore usum amittit*, & *cap. Si de terra 6. de Privileg.* ibi: *De privilegio tamen indulto tanto tempore vobis detrahere voluistis, cum liberum sit unicuique suo Juri renunciare, eoque modo non potestis vos in hac parte tueri.* 30

Dicitur tamen notanter; *Si interim fuit occasio utendi Privilegio, & tamen eo usus non fuerit Privilegiatus*, quia si occasio utendi Privilegio nunquam se offerat, per *non usum* non amittitur, quamvis per mille annos nullus exer- 31

exerceatur usus Privilegii. *Communis*, *arg. l. Archtitriclinus*, *ff. de servitut. Rust. prædior*.

32 Item notanter dicitur *scienter*, quod quis sciat se habere tale Privilegium, & tamen oblata sibi favorabili occasione, eo uti omittat; Quia qui ignorat se habere tale Privilegium, illud non amittit, si eo uti omittat. *Communis*, *arg. l. Is qui usumfructum* 20. *ff. Quibus modis ususfructus*, *vel usus amittitur*.

33 Item notanter dicitur *sponte*, *ac voluntarie*, quia si quis violenter, aut ob infirmitatem, vel absentiam *ab usu* impeditur, Privilegium non amittit. *Communis* cum Glossa *in cap. Ut privilegia* 24. *de privilegiis*, *verb. Semel in anno*.

34 Item notanter dicitur: *Et per tempus requisitum ad præscriptionem pro qualitate Privilegiorum*, quia tempus ad Præscriptionem requisitum est varium pro diversitate rerum, Jurium, Actionum, & Servitutum, ut patet ex dictis sub verb. *Præscriptio* §. 6. Unde cum Jura, Actiones, Privilegia, & similia veniant nomine rerum immobilium, ex dictis sub *d. verb. Præscriptio* §. 5. *n.* 3. & 4. Et res Immobiles privatorum cum titulo, & bona fide præscribantur decennio inter præsentes, & 20. annis inter absentes, ex dictis *ibidem n.* 1. sine titulo autem, sed cum bona fide præscribantur triginta annis, ex dictis *ib. n.* 12. Et res Immobiles Ecclesiæ Romanæ præscribantur dumtaxat spatio 100. annorum, ex dictis *ib. nu.* 13. Et res Immobiles aliarum Ecclesiarum inferiorum, & aliorum locorum priorum, seu causarum piarum præscribantur spatio 40. annorum, ex dictis *ibidem num.* 15. Et res Immobiles Ordinum, & Monasteriorum Regularium præscribantur sola centenaria, ex dictis *ibidem n.* 16. Sic pariformiter est discurrendum de tempore requisito ad Præscriptionem cujusvis respective Privilegii in specie. *Communis*.

35 Privilegia *affirmativa*, quæ sunt meræ Gratiæ, atque in nullius gravamen cedunt, v. gr. celebrandi ante auroram, absolvendi, dispensandi, & hujusmodi per *merum non usum* nunquam amittuntur; Glossa *in cap. Ut privilegia* 24. *de Privileg. verb. Semel in anno*, Engel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 22. *num.* 19. Pirhing *ibid. n.* 176. Reiffenstuel *ibi nu.* 707. Bassæus verb. *Privilegium* 3. *num.* 16. Suarez, Layman, Bonacina, Rodriquez, & alii passim; Et ratio est, quia *merus non usus* est actus liberæ facultatis, qui non inducit Præscriptionem, seu renunciationem. In facultatibus enim non datur præscriptio, ex dictis sub verb. *Præscriptio* §. 1. *num.* 17.

Similiter per eamdem rationem Privilegia *negativa* mere gratiosa, v. g. non jejunandi, nunquam amittuntur *per usum contrarium*; Suarez *lib.* 8. *de Legibus cap.* 25. *nu.* 22. Pontius *lib.* 8. *de Matrimonio cap.* 18. *nu.* 25. Pirhing *loc. cit. n.* 183. Reiffenstuel *loc. c. n.* 212. cum communi aliorum. 36

Econtra autem Privilegia *negativa* cum onere aliorum concessa, v. g. non solvendi Decimas, seu Tributum, amitti possunt *per usum contrarium*. Suarez *loc. cit. cap.* 34. *num.* 20. & *cap.* 35. *n.* 1. & 2. Layman *lib.* 1. *tract.* 9. *c.* 23. *num.* 23. Pirhing *loc. cit. n.* 178. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 213. cum communi, & certa aliorum; *arg. cap. Cum accessissent* 8. *de Constitutionibus*. 37

Ut dicta Privilegia *negativa*, quæ in non faciendo consistunt, & aliis onerosa sunt, ut est Privilegium immunitatis a solvendis Decimis, vel Tributis, Privilegium exemptionis a Jurisdictione Ordinarii, amittantur *per usum contrarium*, v. g. voluntarie, libere, ac sponte solvendo Decimas, vel Tributa, sistendo se Tribunali, seu Jurisdictioni Ordinarii sine protestatione, requiritur tantum temporis, quantum requiritur ad Præscriptionem juxta dicta *supra num.* 34. 38

Privilegium cessat, seu amittitur per revocationem Concedentis, Successoris, vel Superioris. *Communissima*. Revocatio autem Privilegii duobus modis fieri potest, scilicet expresse, vel tacite; seu duplex est revocatio, una *expressa*, & alia *tacita*. *Communis*. Revocatio expressa subdividitur in specialem, & generalem. *Specialis* est, quando istud, vel illud Privilegium in specie revocatur. *Generalis* est, quando in genere revocantur omnia Privilegia alicui Constitutioni, & Decreto contraria. *Sic Doctores communiter*. Revocatio Generalis, alia est communis, & alia extraordinaria; Revocatio generalis *communis* est, quæ fit per clausulam generalem communem, dicendo v. gr. *Non obstantibus quibuscumque Privilegiis*; Revocatio generalis *extraordinaria* est, quæ fit per clausulam generalem extraordinariam, & fortiorem, dicendo v. g. *Non obstantibus Privilegiis quibuscumque sub quacumque verborum forma concessis*; Vel sic: *Etiamsi de verbo ad verbum deberet de ipsis fieri mentio*, & hujusmodi. *Communis*. 39 40 41 42

Per clausulam communem generalem: *Non obstantibus quibuscumque Privilegiis* in posteriore Privilegio positam absque alia expressa, & specifica mentione non revocantur Privilegia clausa in corpore Juris, & certis personis concessa. 43

sa. *Communis*. Et ratio est, quia correctio Jurium est evitanda, quantum fieri potest, nec est facile præsumenda, nisi clare exprimatur, *arg. cap. Cum expediat, de election. in 6.* adeoque per generalem derogationem, nisi clare exprimatur, non censetur tolli Jus speciale prius habens rationem specialem; Si enim hoc Princeps voluisset, expressisset, *arg. cap. Inter Corporalia 2. de translatione Episcopi §. Sed neque istud, cap. Ad audientiam 12. de Decimis, & cap. Quia circa 21. de privileg.*

44 Per dictam clausulam communem generalem, *Non obstantibus quibuscumque Privilegiis*, nec revocantur Privilegia extra corpus Juris existentia, si fuerint concessa cum clausula, quod revocata non censeantur, nisi expresse eorum

45 mentio fiat. *Communis*. Dicta tamen Privilegia revocata censentur per clausulam *Non obstantibus quibuscumque Privilegiis sub quacumque verborum forma concessis*. Vel sic, *Etiamsi de verbo ad verbum deberet de ipsis fieri mentio*, & hujusmodi. *Communis*, & clare patet ex ipsismet verbis clausularum.

46 Per nullam ex prædictis clausulis generalibus censentur revocata Privilegia per modum contractus concessa, vel in remunerationem meritorum, & obsequiorum præstitorum, nisi saltem in genere addatur clausula: *Etiamsi per modum contractus fuerint concessa, vel etiam meritorum intuitu*. *Communis*. Et ratio est, quia talis revocatio cedit in præjudicium tertii auferendo ei *Jus quæsitum*, adeoque non præsumitur in Principe voluntas revocandi, nisi exprimatur: Tum quia talia Privilegia ordinarie revocari non possunt, nisi ex causa gravi ad bonum publicum pertinente, adeoque revocata censeri non debent, nisi specialiter exprimatur.

47 Tacita autem Privilegii revocatio fit per actum Principis directe contrarium Privilegio, seu qui non potest subsistere, vel non habere effectum intentum sine revocatione Privilegii antea concessi. Dummodo possit præsumi eum scire Privilegium antea concessum, illiusque recordari. *Communis, argum. l. Idem Ulpianus, ff. de excusationibus Tutorum &c.*

48 Unde circa hanc etiam Privilegiorum revocationem traduntur communiter sequentes Regulæ. Prima est: per Legem generalem, & quæ non expresse revocat Privilegia, censentur tacite revocata Privilegia in Corpore Juris contenta; Non autem censentur revocata Privilegia extra Corpus Juris existentia, nisi eorum mentio specialis fiat. Et ratio primæ partis est, quia cum Privilegia in Corpore Juris contenta pertineant ad Leges universalem, præsumitur Legislatorem ea scire, adeoque revocare Legem priorem continentem Privilegium Juris communis, quamvis in posteriore Lege non exprimat. Ratio autem secundæ partis est, quia cum Privilegia extra Corpus Juris existentia contineant Jus privatum, & particulare factum, Legislator vero non præsumatur scire Jure privata, aut particularia facta, *cap. Licet 1. de Constitut. in 6.* sequitur aperte, quod non censeatur ea velle revocare, nisi ea exprimat.

Secunda Regula est. Privilegium prius concessum non tollitur, nec tacite revocatur per Privilegium posterius priori contrarium, nisi illius prioris fiat mentio specialis; Cum enim Privilegium sit Jus privatum, & particulare, præsumitur, quod Princeps concesserit Privilegium secundum ex ignorantia primi, si de illo nullam mentionem fecit; Adeoque secundum concessum privilegium censetur subreptitium, & invalidum, *arg. c. Cum ordinem 6. de Rescriptis, cap. Ex parte 12. de Offic. Del. c. Veniens 19. de Præscriptionibus, c. Licet 1. de Constitut. in 6.* & late id declarat Glossa *in cap. Sicut 1. de Rescriptis, verb. Mandatum*. 49

Tertia Regula. Per sententiam latam contra Privilegium a Principe, qui potuit Privilegium concedere, non revocatur Privilegium tacite, sed potius reprobatur, idest tamquam defectuosum, seu invalidum rejicitur, & sic non tamquam prius validum aufertur, seu tacite revocatur, *arg. cap. Suborta 21. de sent. & re judicat.* 50

Privilegium mere gratiosum subdito concessum potest ex justa causa revocari a concedente, vel ejus Successore, seu Superiore valide, & licite; Sine justa causa autem valide quidem, sed illicite. *Communissima, & satis clara*, unde non indiget probatione. 51

Si autem Privilegium mere gratiosum sit concessum non subdito, nequit amplius revocari. *Communis* cum Pithing *loc. cit. n. 186.* Suarez *lib. 8. de Legibus cap. 37. num. 2.* Reiffenstuel *loc. cit. nu. 121.* Et ratio est, quia, postquam Privilegium fuit acceptatum, transit in pactum, seu contractum, quo proprie dictum Jus acquiritur Privilegiato, quod non subdito auferri nequit; Tale enim Privilegium concessum non subdito, quamvis ab initio sit contractus voluntarius, ex post facto tamen est necessitatis, ut dicit Glossa *in cap. Decet 16. de Reg. Juris in 6. verb. Nota ulterius in fine*, juxta illud vulgatum: *Quod a principio est voluntatis, expost fit necessitatis; arg. l. Sicut 5. Cod. de obligat. & actionib.* 52

Hinc

53 Hinc per dictam rationem Privilegia, quæ Imperatores, aliique Principes concesserunt Ecclesiis, nequeunt amplius revocari. Sic expresse Glossa *in cit. cap. Decet*, Pirhing *l. cit. num.* 186. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 121. Layman *loc. cit. cap.* 23. *num.* 25. & alii passim.

54 Privilegia remuneratoria, vel per modum pacti, seu contractus onerosi concessa etiam subdito, nequeunt amplius revocari, nisi ex gravi causa spectante ad bonum commune, & cum compensatione aliqua Juris ablati. Pirhing *loc. cit. n.* 187. Reiffenst. *loc. cit. n.* 122. Engel *l. cit. n.* 22. Suarez *loc. cit. cap.* 37. *n.* 5. *& seq.* & alii passim; Et ratio est, quia etiam Princeps tenetur servare pacta præsertim onerosa inita cum subditis; *arg. cap.* 1. *de probationibus*, adeout ab eis recedere non possit, etiam de plenitudine potestatis, ut notat Fagnanus *in c. Antigonus nu.* 7. *de Pactis*. Et ratio est, quia Princeps ex pacto præsertim oneroso obligatur Jure naturali, ac Divino, cui & Papa, & Imperator subjiciuntur; Et licet ob publicam necessitatem possit rescindere contractum cum subdito initum, non tamen potest juste illum omnino privare re sua sine, ulla compensatione, cum Princeps non sit absolutus Dominus rerum subditi.

55 Privilegia Regularium non sunt omnia a Concilio Tridentino revocata, sed plurima ab eodem sunt confirmata. *Communis*, textu expresso in eodem Concilio *sess.* 25. *de Regular. cap.* 20. *ad finem*, ubi in plurimis Privilegia Regularium firma, & illæsa asserens, ac denuo confirmans sic expresse habet: *In ceteris omnibus præfatorum Ordinum Privilegia, & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & Jura concernunt, firma sint, & illæsa.*

56 Omnia, & singula Privilegia Regularium ante Concilium Tridentinum eis concessa, quæ adversantur Decretis *in sess.* 25. *de Regul. & Monialib.* sunt revocata ab eodem Concilio. *Communis*, per text. ejusdem Concilii *cit. sess.* 25. *de Regularib. cap.* 22. ubi ab omnibus Regularibus *omnia, & singula in superioribus Decretis contenta observari præcipit &c. Non obstantibus eorum omnium & singulorum Privilegiis sub quibuscumque verborum formulis conceptis, ac mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, nec non Constitutionibus, & Regulis etiam juratis atque etiam consuetudinibus, vel Præscriptionibus, etiam immemorabilibus, &c.*

57 Item revocata sunt Privilegia illa Regularium ante Tridentinum eis concessa, quæ adversantur præcedentium sessionum Decretis habentibus supradictam, vel similem clausulam Privilegiorum revocatoria: *Non obstantibus quibuscumque Privilegiis &c. Communis*; Et ratio est, quia, ubi adest expressa clausula Privilegiorum revocatoria, de Revocatione dubitare non licet; In claris enim, & expressis non datur interpretatio, vel voluntatis conjectura, *l. Licet Imperator, ff. De Legatis* 1. *& l. Ille, aut Illa, ff. De legatis* 3. Unde Glossa communiter recepta *in cap. Cum dilectis* 8. *de consuetudine verb. Nec Juri communi*, sic expresse habet: *Ubi verba non sunt ambigua, non est locus interpretationi, sed ubi sunt dubia, necessaria est interpretatio*, & concordat *c. Ad audientiam* 12. *de Decimis, & cap. Porro* 7. *de privilegiis*.

An autem revocata censeantur non solum illa Regularium Privilegia, quæ adversantur alicui ex Decretis Concilii Tridentini *cit. sess.* 25. *de Regularibus*, vel alicui ex Decretis præcedentium Sessionum habentibus supradictam expressam clausulam privilegiorum revocatoriam *non obstantibus quibuscumque Privilegiis &c.* sed illa quoque, quæ adversantur, seu contraria sunt Decretis aliarum Sessionum (excepta dicta *sess.* 25. *de Regularibus*) & clausulam Privilegiorum revocatoriam expressam non habentibus, ita ut per Bullas confirmatorias Privilegiorum Regularium nunquam censeantur confirmari, sed potius pro invalidis declarari per illam clausulam: *Dummodo Sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non adversentur?* Non conveniunt Doctores; Donatus enim *tom.* 1. *par.* 1. *tract.* 11. *quæst.* 15. *a nu.* 4. Peyrin. *in declarat. privilegior. tom.* 2. *in Constit.* 1. *Gregorii XIII. num.* 3. & alii, tenent sententiam affirmativam. Suarez autem *lib.* 8. *de Legibus cap.* 18. *in fine*, Rodriquez *tom.* 1. *q. Regular. quæst.* 6. *art.* 7. Miranda *Manual. Prælat. tom.* 2. *q.* 8. *art.* 3. *vers. Sed alii*, & plures alii, signanterque Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 33. *a numer.* 116. *ad numer.* 118. *& a num.* 139. *ad* 146. defendunt sententiam negativam, dicentes, quod illa Regularium Privilegia, quæ adversantur, seu contraria sunt Decretis aliarum sessionum (excepta dicta *sess.* 25. *de Regularibus*) & clausulam Privilegiorum revocatoriam expressam non habentibus, probabilissime non censentur revocata ab eodem Concilio, nec eximuntur a confirmatione per illam clausulam, *Dummodo Sacris Canonibus, & Decretis Conc. Trid. non adversentur*. Vide ipsum Reiffenstuel *loc. cit.* ubi pluribus rationibus, & Juribus adductis, contrariisque argumentis solutis, solide & fuse hanc sententiam propugnat. 58

Regu-

59 Regulares non possunt nec in foro conscientiæ uti suis Privilegiis, quæ sunt expresse revocata a Concilio Tridentino. *Communis*, *ac certa*; Sententia enim contraria fuit expresse damnata ab Alexandro VII. *die* 18. *Mart.* 1666. propositione 36. In ordine, ibi: *Regulares possunt in foro conscientiæ uti Privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Conc. Trid.*

60 Immo Regulares non possunt in foro conscientiæ uti suis Privilegiis a Concilio Tridentino expresse revocatis, nec in locis, ubi Trident. Conc. non est receptum. Sic cum aliis solide probat Viva *ad dictam propositionem* 36. *n.* 10.

61 Qui *ibidem nu.* 11. ex communiori dicit, neque posse Regulares in foro conscientiæ uti suis Privilegiis solum implicite a Trident. revocatis; quia Tridentinum condendo Legem in contrarium, illam revocavit implicite, & in Bullis confirmatoriis Privilegiorum Regularium addi solet clausula illa, *Dummodo Decretis Conc. Trid. non adversentur*, adeoque neque iis possunt Regulares uti in foro conscientiæ, quidquid in contrarium docuerit Rodriquez cum Miranda, & Portello, quos postea cum aliis sequutus est Reiffenstuel *loc. supra cit.*

62 Quamvis multa Regularium Privilegia, tum per Conc. Trid. tum per varias Pontificias Constitutiones fuerint vere revocata; Adhuc tamen multa, & plurima alia existunt, quæ nec dicto Conc. Trid. nec dictis Constitutionibus Pontificiis adversantur, seu contraria sunt, & consequenter non sunt ab eis revocata, uti clare patet in Compendiis privilegiorum Regularium recenter editis, & juxta Decreta Conc. Trid. & aliarum Pontificiarum Constitutionum reformatis, & signanter *in nostro Privilegiorum Compendio primitus compilato ab Alphonso de Casarubios Hispano*, & postea *per Hieronymum a Sorbo* omni debita cum reverentia, & obedientia erga Sedem Apostolicam juxta Decreta Conc. Trid. & aliarum Pontificiarum Constitutionum reformato, in quo nullum privilegium a Conc. Trid. vel aliqua Pontificia Constitutione usque ad Clementem VIII. (sub quo reformatum fuit) reperitur revocatum, & tamen plurima in illo reperiuntur privilegia etiam nulli posteriori constitutioni Pontificiæ contraria, nec *per usum contrarium*, vel *non usum*, *Renunciationem*, *Præscriptionem*, vel aliam viam amissa. Sic Reiffenstuel *loc. cit. a nu.* 323. Kazenbeger *loc. cit. num.* 441. & alii.

63 Alia, vide verb. *Oracula vivæ vocis*, *per tot.* hic autem pro complemento tandem sit

64 **Constitutio Clementis XII. in qua nonnullas Apostolicas Litteras Ordinibus Regularibus, & Mendicantibus a piæ mem. Benedicto Papa XIII. concessa moderatur, ac reducit ad terminos juris communis, Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum.**

CLEMENS EPISCOPUS &c.

„ ROmanus Pontifex, quem cælestis Paterfamilias Vineæ suæ custodiendæ præposuit, diu noctuque operarios, impigre in ea laborantes, circumspicit, congruam, immo amplam mercedem eis largiturus, ut Vinea, probis Agricolis hoc pacto ad eam alacrius excolendam incumbentibus, uberiori proventu fructificare possit.

„ Sane fel. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. strenuas Ordinum Regularium, & Mendicantium cohortes, hanc Domini Vineam, atque Agrum Ecclesiæ indesinenter colere conspicatus, ac paterno erga eos animo affectus, quo etiam Nos ipsi utique afficimur, plura eis privilegia concessit, ratus, ea pari voluntate universim excipienda: Quod tamen secus evenisse, Nos ad supremi Sacerdotii apicem, disponente Domino evecti, ægre intelleximus; inde nimirum præter omnem expectationem nostram variis litibus, & controversiis exortis, ac nisi opportune occurratur, fortasse in posterum exorituris. Quare nonnullis ex hujusmodi Litteris, & Constitutionibus Apostolicis mature perpensis ad sedandos rumores propterea excitatos, mutuamque, & vere Christianam inter Episcopos, & Regulares Familias, ac etiam Sæculares Ordinis, & Sodalitates, publicasque Universitates benevolentiam, & Pacem ubique in Ecclesia servandam, de consilio nonnullorum ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in hanc sententiam devenimus, ut subsequentibus Litteris, & Constitutionibus eodem Pontifice Benedicto sedente vulgatis, moderationem aliquam auctoritate nostra adhibendam esse decerneremus. Litteræ vero ipsæ, & Constitutiones Ordinibus Regularibus pridem concessæ hæ sunt.

„ Editæ IV. Idus Dec. an. MDCCXXV. quæ incipiunt: *Paterna*.

„ Aliæ IX. Kal. Jun. an. MDCCXXVI. quæ incipiunt: *Ratio Apostolici ministerii*.

„ Aliæ III. Nonas Julias ejusdem anni, quæ incipiunt: *Singularis devotio*.

„ Aliæ VIII. Augusti ejusdem anni, quæ „ incipiunt: *Exponi nobis nuper fecerunt*.

„ Aliæ Kalendis Septembris ejusdem anni, „ quæ incipiunt: *Vitæ, & morum integritas*.

„ Aliæ Kal. Jan. anni MDCCXXVII. quæ „ incipiunt: *Libenter*.

„ Aliæ V. nonas Martias ejusdem anni, „ quæ incipiunt: *Loca Sancta*.

„ Aliæ Kalendis Aprilis ejusdem anni, quæ „ incipiunt: *Ex quo Sedes*.

„ Aliæ V. Nonas Aprilis ejusdem anni, „ quæ incipiunt: *Summe decet*.

„ Aliæ VII. Kal. Junias ejusdem anni, „ quæ incipiunt: *Pretiosus*, una cum declara- „ tionibus sub die XXVIII. Septembris anni „ MDCCXXVIII. ab eodem Pontifice factis „ super quibusdam dubiis circa intelligentiam „ rerum in ipsa Constitutione contentarum „ exortis.

„ Aliæ XXI. Mart. anni MDCCXXIX. quæ „ incipiunt; *Exponi nobis fecit*.

„ Aliæ demum VII. Kalend. Apr. ejusdem „ anni MDCCXXIX. quæ incipiunt: *In Sede*.

„ Quamvis autem hæc omnia, & singula „ ex ejusdem recolendæ memoriæ Benedicti pia, „ & laudabili, erga Regularium Familias vo- „ luntate, profecta fuerint, quos ipse ob eo- „ rum zelum de salute animarum, religionis „ fervorem, doctrinam, & regularis disciplinæ „ observantiam, magna, ac vere paterna di- „ lectione prosequebatur, Nosque ipsi æque „ prosequimur, concessa, extensa, decreta, „ confirmata, & declarata fuerint; Nos ta- „ men qui post varias altercationes, & diffi- „ cultates de eisdem Litteris, & Constitutioni- „ bus excitatas, & optatam Sanctæ Dei Ec- „ clesiæ tranquillitatem præ oculis habemus, „ volentes, ut universis Dominici gregis Pa- „ storibus, ac præsertim Venerabilibus Fratri- „ bus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episco- „ pis in partem solicitudinis nostræ vocatis, „ liberum jurium suorum, quæ summi Dei „ gloriam, & animarum salutem respiciunt, „ in illorum Diœcesibus exercitium servetur, „ quæque illud quomodocumque impedire, & „ lædere fortasse possunt, pro virili nostra pe- „ nitus amovere cupientes, quemadmodum alias „ Romani Pontifices Antecessores nostri sæpius „ egerunt; Nos quoque ad præservandum iis- „ dem Patriarchis, Archiepiscopis, & Episco- „ pis, ac quibuscumque aliis Ordinibus, ac „ Cætibus Ecclesiasticis, & Sæcularibus suo- „ rum jurium exercitium, & possessionem, „ amovendamque quarumcumque dissensionum, „ & litium occasionem ex concessa Nobis Di- „ vinitus Apostolicæ potestatis plenitudine, eo- „ rumdem Antecessorum nostrorum Pontificum „ Romanorum vestigiis inhærentes, statuimus, „ & decernimus de omnibus, & singulis præ- „ dictis Litteris, & Constitutionibus, quæ ab „ eodem Antecessore nostro Benedicto prodie- „ runt, nec non de omnibus privilegiis, Gra- „ tiis, Favoribus, Indultis, Exemptionibus, „ Facultatibus, & Declarationibus in iisdem „ contentis, eam deinceps decisionem, ac ju- „ dicium, etiam in foro conscientiæ haben- „ dum, quod sive ex jure communi, sive ex „ Concilio Tridentino, sive ex Decretis, & „ Constitutionibus Apostolicis, sive alias, le- „ gitime habebatur, antequam eædem Litteræ, „ & declarationes ab eodem Benedicto conces- „ sæ fuissent, perinde, scilicet, ac si illæ non „ emanassent; Ad quam dispositionem, ejusque „ pristinum statum, ac terminum, omnia su- „ perius enunciata omnino reducimus, & re- „ ducta esse volumus, itaut in posterum su- „ pradicti Ordines Regulares earumdem Lit- „ terarum, & Constitutionum usu, commo- „ do, & effectu penitus carere debere intel- „ ligantur.

„ Hinc ad præmissorum effectum pro nullis, „ & infectis haberi volumus omnia Decreta „ irritantia Prohibitiones, Declarationes, Man- „ data, & quæcumque in Litteris, & Consti- „ tutionibus prædictis quomodolibet apposita, „ atque alia, eorumdem occasione facta, huic „ reductioni, Decreto, & Voluntati nostræ quo- „ modocumque adversantia, quibuscumque ea „ essent concepta formulis, ac præservationi- „ bus, declarationibus, modificationibus, re- „ strictionibus, explicationibus, derogatoria- „ rum derogatoriis, aliisque validissimis, effi- „ cacissimis, & inviolabilibus clausulis, præ- „ sertim quod semper in data cuicumque Con- „ stitutioni illarum revocatoriæ, in posterum „ edendæ, posteriores censeantur. Etiam motu „ proprio, & potestatis pari plenitudine, ac „ ex certa scientia; Etiam Consistorialiter, „ etiam pro conservatione status regularis, „ etiam in vim contractus, & stipulationis in- „ ter Sedem Apostolicam & Ordines prædictos „ initæ, quam ad hujusmodi effectum rescin- „ dimus, & ex nunc rescissam, nulliusque ro- „ boris, & momenti esse volumus, & decer- „ nimus; Ideoque omnes dissensiones, alterca- „ tiones, & lites coram quibuscumque Judi- „ cibus Ordinariis, Extraordinariis, & Com- „ missariis, etiam a Causarum Palatii nostri „ Auditoribus, & S. R. E. Cardinalibus, etiam „ de Latere Legatis, nec non quacumque eo-

„ rum-

„ rumdem Cardinalium Congregatione, prædictarum Litterarum, & Constitutionum occasione, jam motas, necdum decisas, aut finitas, vel etiam, quæ jam decisæ essent, si modo tractum habeant successivum, easque rursus in posterum excitari contingat, juxta juris communis, Conc. Trid. Decretorum, & Constitutionum Apostolicarum, ac præsentem hanc nostram dispositionem, nec aliter decidendas esse præcipimus. Futura vero dubia, & difficultates ubicumque, & quandocumque oriantur, ad Nos, & Sedem Apostolicam, ad quam Pontificiarum Constitutionum, atque Ecclesiasticarum sanctionum interpretatio pertinet, referendum esse decernimus.

„ Itaque omnia, & singula hactenus memorata, nec non præsentes, etiam ex eo quod causæ, ob quas emanaverint, comprobatæ, expressæ, & verificatæ, aut in præmissis interesse habentes, vel prætendentes, ad hoc vocati, citati, & auditi non fuerint, neque eisdem consenserint, vel alias ex quocumque capite, prætextu, colore, ingenio, vel causa, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, sive alio quovis defectu notari, & impugnari, argui, infringi, retractari, in jus, vel controversiam vocari, ad terminos juris reduci, aut contra eas quodvis gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu concedi nullatenus posse; Sed eas, ac omnia, & singula in eis contenta semper, & perpetuo valida, firma, & efficacia esse, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & singulis ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet spectabit, inviolabiliter observari, omnino statuimus; Sicque, & non alias per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii nostri Auditores, ac prædictæ S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vice-Legatos, dictæque Sedis Nuncios, quavis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, definiri, & interpretari debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, & decretum esse volumus; Non obstantibus præmissis, nec non nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, nec non omnibus, & singulis prædicti Benedicti prædecessoris, declarationibus super dubiis, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non omnium, & singulorum Ordinum prædictorum, ac eorum cuilibet, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus; Privilegiis quoque, Indultis, etiam Mare Magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis, Litterisque Apostolicis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac irritantibus, aliisque decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, & Consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum, concessis, confirmatis, & pluries innovatis: Quibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu, quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret: eorum omnium, & singulorum tenores, iisdem præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, latissime, & plenissime hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque quomodolibet contrariis quibuscumque.

„ Volumus autem, &c.

„ Nulli ergo omnino hominum, &c.

„ Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1732. tertio Kalendas Aprilis Pontificatus nostri anno secundo.

Additiones ex aliena manu.

De singulis modis, quibus Privilegia amittuntur, agere pro dignitate immensi, esset laboris. Vide de iis, ubi necessitas postulet, Gruebet *de Privileg. Religios. tract.* 1. *disp.* 5. *per tot.* Paucis disserendum de revocatione tantummodo Privilegiorum. 65

Et quoad revocationem privilegiorum, adhiberi solet distinctio, utrum subdito, an non subdito privilegium concessum sit, sic ut illo quidem casu revocatio sæpe Principi permissa sit, hoc non item; Gail. *observ. lib.* 3. *observ.* 60. *n. ult.* Merul. *in Prax. lib.* 1. *tit.* 4. *cap.* 3. *n.* 33. Ast quum non magis subjecti fraudandi sint suis commodis, quam hisce fides ex jure gentium servanda certe sit, nulla sufficiens ra- 66 67

tio apparet talis distinctionis, sive quæstio sit de Privilegiis indultis ex mero beneplacito Principis, sive de istis, quæ descendunt ex præcedenti quodam contractu, seu causa.

68 Rectius meo judicio sentiunt, qui Principi tribuunt facultatem revocandi in iis privilegiis, quæ profluxerunt ex mera ejus liberalitate, non præcedente, vel subsequente conventione, & obligatione, quæque ipse indefinite sine ulla temporis adjectione concessit, aut (quod non infrequens) circa quæ tempore concessionis sibi potestatem revocandi, mutandi, diminuendive nominatim reservavit; eo quod hæc non alio quam precarii jure, videri possunt haberi, atque possideri ab illis, quibus sunt acquisita; Nec ullam inferre dici potest injuriam, qui repetit concessa precario, aut utitur jure sibi reservato, & quidem tametsi nulla penitus causa revocandi subesset; Besold. *Delibat. Jure ad Pandect. lib.* 1. *n.* 13. Anton. Matth. *de Auction. l.* 2. *c.* 7. *num.* 51.

69 Sin autem mediante contractu interveniente causa onerosa ob factum aliquod impletum, vel implendum, aut dationem præsentem, vel futuram constet Privilegia concessa, vel ob benemerita talia, & operas navatas, quæ sæpe tanti valent, quanti pecunia: nonnisi ex causis justis legitimis, & satis gravibus de novo emergentibus ea jure revocat Princeps; Besol. *ubi supra*, Zoes. *in Comment. ad Pandect. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 30.

70 Nec aliter dijudicandum est de Privilegiis illis, quæ cum ex mera benevolentia Principum indulta essent, jurejurando tanquam leges fundamentales tempore suscepti Imperii fuerunt a Successore firmata; Besold. *eod. loc.*

71 Quod si Privilegia, vel ad certum numerum annorum, vel in perpetuum impetrata ita sint, ut manifesto constet obreptum concedenti, vel veritate impressa, vel suggesto mendacio; impetrationis effectu quantocius privari a Principe possunt tales Precatores.

72 Justa itidem revocationis causa erit, si probatum sit Artifices, Opifices, aliosve similes Privilegio sibi concesso contra intentionem Principis concedentis in fraudem aliorum subjectorum abuti; Zoes. *ibid. num.* 9. Jacob. Coren.

73 *observat.* 27. *n.* 57. Uti si obtentu Privilegii sibi ipsi jus dicat, factis magis, & violentiis, ac armis de Privilegio contendentes, quam implorato Judicis competentis auxilio: Iidem Auctores *iisdem locis*.

74 At nota, hæc procedere si tota illa Societas Artificum sic Privilegio sit abusa. Si enim, cum universitati indultum esset, per membra quædam ejus singularia sine ipsius Universitatis assensu sub velamento Privilegii peccatum fuerit; iniquum erit, ex paucorum forte facto, insontes quoque cæteros, atque ipsam Universitatem quæsito jure fraudari; Gayl. *observat. lib.* 2. *observ.* 60. *num.* 15.

Articulus IV.

Quoad ea quæ concernunt Privilegia vivæ vocis Oraculo concessa.

Vide verb. *Oracula vivæ vocis*, *per tot.*

Articulus V.

Quoad ea, quæ concernunt Privilegium Fori, & Privilegium Canonis.

Vide verb. *Clericus art.* 2. *per tot.*

PROBATIO.

Probatio ut sic, est rei dubiæ, seu controversiæ per legitima argumenta facta ostensio. Mascard. *de probationibus*, *volum.* 1. *q.* 2. *proœmial. nu.* 8. Abbas *ad Rub. de probationib. n.* 1. Hostiens. *in Summa de probationib. num.* 2. Reiffenst. *lib.* 2. *Decret. tit.* 19. *num.* 2. & alii passim. 1

Probatio Judicialis est Judici rei dubiæ apud eum controversæ per legitimos modos facta ostensio. Mascard. *loc. cit. num.* 17. Engel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 19. *num.* 1. Vallens. *ib.* §. 5. Sannig *ib. cap.* 1. Reiffenst. *ib. n.* 5. & alii. 2

Probatio generatim sumpta dividitur in Judicialem, & extrajudicialem. *Judicialis* est illa, quæ fit in Judicio; *Extrajudicialis* est illa, quæ fit extra Judicium, ut sunt probationes, quæ solent adhiberi inter homines privatos in Contractibus Civilibus. *Sic in re Communis*. 3

Insuper probatio dividitur in plenam, & semiplenam. *Plena* est illa, quæ tantam fidem facit, quanta ad definiendas controversias sufficit, ut est probatio, quæ fit per duos testes omni exceptione majores, per instrumenta authentica, per confessionem propriam, & hujusmodi. *Semiplena* est illa, quæ facit quidem aliquam fidem rei gestæ, sed non tantam, quæ sufficiat ad definiendas controversias, ut est probatio per unum testem, per confes- 4

sio-

fionem extrajudicialem, per scripturam privatam, per fugam Rei, qui debuisset respondere, per famam, & hujusmodi. *Sic in 70 Communis*.

5 Probatio plena subdividitur ab aliquibus in plenam, pleniorem, & plenissimam, seu in evidentissimam, claram & minus evidentem. *Probatio evidentissima* censetur illa, quæ fit per Privilegia, & instrumenta indubitata, ut notant Mascard. *loc. c. q.* 4. *num.* 5. Abbas *in c. Licet num.* 11. *de probationibus*, Reiffenst. *loc. cit. num.* 12. & alii. Et huc accedunt probationes apertissimæ, prout appellantur *in c. Pia, de exceptionibus in* 6. *& l. Sciant*, *Cod. de probation.* & istæ probationes *apertissimæ*, seu *plenissimæ*, atque luce clariores habentur per facti evidentiam, & aliis modis indubitatis. *Probatio clara* est illa, quæ fit per testes, & hujusmodi. *Probatio minus evidens*, quæ alio nomine dicitur *Probatio præsumptiva*, est illa, quæ fit per conjecturas, & præsumptiones, ut *cap. Afferte* 2. *de præsumptionibus*.

6 Probationum species quamvis alii assignent duodecim, alii decem, commode tamen reducuntur ad novem, prout assignantur ab Hostiensi *in Summa tit. de probationibus num.* 6. Engel. *loc. c. num.* 7. Reiffenst. *loc. c. num.* 18. & ab aliis, quæ in sequentibus versiculis breviter continentur:

Aspectus, *Sculptum*, *Testis*, *Notoria*, *Scriptum*.
Jurans, *Confessus*, *Præsumptio*, *Fama probavit*.

7 Per ly autem *Aspectus* indicatur probatio per *Inspectionem ocularem*. Per ly *Sculptum* indicatur probatio per antiquas *Scripturas* in lapidibus marmoreis impressas. Per ly *Testis* indicatur probatio, quæ fit *per Testes*. Per ly *Notoria* indicatur probatio, quæ fit *per Evidentiam rei*, seu per *Notorietatem Facti*. Per ly *Scriptum* indicatur probatio, quæ fit *per Instrumenta*. Per ly *Jurans* indicatur probatio, quæ fit *per Juramentum*. Per ly *Confessus* indicatur probatio, quæ fit per propriam confessionem. Per ly *Præsumptio* indicatur probatio, quæ fit *per Præsumptionem*. Per ly *Fama* indicatur probatio, quæ fit *per Famam*. Ad quas novem præcipuas probationum species, ut vides, cæteræ aliæ possunt commode reduci.

8 Probatio debet esse clara, & certa. *Communis*, per text. *in c. In præsentia* 8. *de Probationibus*, juncta Glossa *in casu ad cit. c. in præsentia*, ubi expresse dicit, quod *Clara*, *& certa debet esse probatio*, *& non dubia*. Unde probatio dubia, seu æquivoca, idest, quæ potest referri ad unum & ad alium, non relevat probantem, sed rejici debet, cum nihil concludat, nec ullum probationis gradum constituat. Rota recent. *part.* 3. *dec.* 176. *num.* 8. *dec.* 232. *n.* 9. *dec.* 311. *num.* 2. *dec.* 509. *num.* 5. *dec.* 511. *n.* 3. *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 263. *num.* 3. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 254. *n.* 22. *dec.* 335. *num.* 7. *dec.* 487. *n.* 11. *part.* 6. *dec.* 121. *num.* 22. & sæpissime alibi cum communi Doctorum. Nam juxta illud vulgatum: *Non probat hoc esse, quod ad hoc, quandoque contigit abesse*, prout loquitur Summarium *in l. Neque Natales*, *Cod. de Probationibus*, & probat text. *ibid. & l. Non hoc*, *Cod. Unde vi*, & Rota rec. *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 469. *num.* 15.

Probatio Judicialis debet fieri secundum formam Libelli, *cap. Cum dilectus* §. *Sed quoniam*, *de ordin. cognition.* Est enim pronunciandum secundum formam Libelli. *Clementin. Sæpe contingit*, §. *Verum quia*, *de verbor. significat.* Et ideo illa solummodo sunt probanda, quæ mediante Libello in Judicium deducta fuerunt, ac desuper iis movetur, sive directe, sive in modum executionis, vel replicationis, ut *cap. De testibus* 29. *de testibus*, *& l. Ad probationem dominii*, *Cod. de Probationibus*. Unde si per testes probatur aliud, quam est deductum per Libellum in Judicium, non valet dictum eorum super illo, *lib.* 1. §. *Divus Antoninus*, *ff. de Quæstionibus* junctis Juribus proxime allegatis, Hostiens. *in Summa tit. de probationibus num.* 5. Mascard. *de probationibus*, *quæst.* 17. *num.* 17. Speculator *tit. de Teste* §. 1. *num.* 62. Reiffenstuel *loc. c. num.* 56. & alii passim. 10

Probatio Judicialis regulariter debet esse plena, & concludens. Rota recent. *part.* 1. *decis.* 160. *numer.* 2. *& decis.* 568. *numer.* 5. & sæpe alibi, & *Communis Doctorum*, per textum in *citat. cap. In præsentia* 8. *de Probationibus*, *cap. Recipimus* 18. *de Privileg. & ex l. Judices*, *Cod. de Judiciis*, ibi: *Judices oportet imprimis rei veritatem plena inquisitione discutere*. 11

Quænam autem probatio hic & nunc sit plena, & concludens, plurimum Judicis arbitrio relinquitur. Rota recent. *part.* 3. *dec.* 466. *sub num.* 4. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 53. *n.* 13. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 146. *num.* 19. & sæpe alibi, & Doctores communiter, per text. in *l.* 3. §. *Ideoque Divus*, *ff. de Testibus*, *cap. In nostra* 33. *de Testibus*. 12

13 Dantur tamen plures casus, in quibus non requiritur probatio plena, sed sufficit semiplena, vel alia ex conjecturis deprompta, ut sunt casus, in quibus sententia lata facit modicum præjudicium. Rota recentior, *part.* 15. *dec.* 190. *numer.* 15. *& Communis Doctorum*, per text. in *l.* 3. §. *Causæ*, *ff. de Carbonian. Edict. & l.* 4. §. *Sciendum*, *ff. Ad exhibendum*.

14 Sic probatio plena non requiritur, sed sufficit semiplena, & præsumptiva in materia difficilis probationis. Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 619. *numer.* 4. *part.* 13. *dec.* 537. *numer.* 9. Et Doctores communiter per text. in *c. Cum Dilectus* 32. *de election. cap. Præterea* 27. *de Testibus*, *l. Filium*, *ff. de his*, *qui sui*, *vel alieni Juris &c.*

15 Item sufficit probatio semiplena, & ex conjecturis, seu indiciis in rebus antiquis, præsertim si excedant 100. annos. Rota rec. *part.* 2. *dec.* 556. *n.* 3. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 254. *num.* 48. *part.* 10. *dec.* 234. *num.* 10. *p.* 19. *t.* 1. *dec.* 43. *n.* 17. *& dec.* 270. *num.* 8. & sæpe alibi. Et Doctores passim, per text. in *l. Census*, *& monumenta*, *ff. De probationib. l. Qui ex liberis*, *ff. de bonorum possessione secundum tabul. capit. Cum causam* 13. *de probation.*, *cap. Cum olim* 19. *de Censibus*, juncta Glossa *ibid. verb. Antiquis*.

16 Item sufficit probatio semiplena, & unius testis depositio in iis, quæ nemini nocent, & alteri prosunt. *Communis*, per text. in *c. Parvulus*, & *cap. Itaque*, *dist.* 4. *de Consecrat.*

17 Item sufficit probatio semiplena in Judicio Manutentionis & Interdicto retinendæ. *Communis* cum Rota recent. *part.* 2. *dec.* 147. *n.* 1. *part.* 10. *decis.* 11. *num.* 2. *part.* 24. *decis.* 493. *num.* 8.

18 Item sufficit probatio semiplena in materia de sui natura verisimili. *Communis* cum Rota *part.* 18. *t.* 1. *dec.* 92. *num.* 7. Et quando agitur de aliqua re incidenter. Rota *part.* 14. *dec.* 361. *num.* 6.

19 Tandem sufficit probatio semiplena in caussis summariis, ubi agitur de rebus modicis, & quasi nullius præjudicii. *Communis* cum Rota *part.* 15. *dec.* 190. *num.* 14. per textum *in cap. Ex litteris*, *de in integrum restitution. cap. Cum Bertoldus* 18. *de sentent. & re judicat. l.* 3. §. *causæ*, *ff. de Carbonian. Edict. & l.* 4. §. *Sciendum*, *ff. Ad exhibendum*, cum similibus.

20 In concursu contrariarum probationum plenior, fortior, seu efficacior prævalere debet, & minor, seu minus plena habetur pro non facta; *Communis* cum Rota recent. *part.* 1. *dec.* 303. *num.* 13. *dec.* 494. *num.* 11. *dec.* 509. *num.* 9. *part.* 2. *dec.* 44. *num.* 6. *part.* 7. *dec.* 203. *num.* 12. *part.* 8. *dec.* 212. *num.* 10. *part.* 12. *dec.* 336. *num.* 34. & sæpe alibi, per text. *in cap. cum Ecclesia* 3. §. *Partibus*, *de causa possess. c. Licet causam* 9. §. *final. de probat. l. Nam & iis*, *ff. de inofficios. testament.* cum similibus.

Item probatio clara, & magis distincta prævalet probationi præsumptivæ, obscuræ, & minus distinctæ. *Communis* cum Rota *part.* 7. *dec.* 21
269. *num.* 12. *part.* 14. *dec.* 520. *num.* 80. *part.* 15. *dec.* 323. *num.* 5. per text. in *l. Imperatores*, *ff. de probationib. l. In rebus*, *Cod. de Jure Dotium*, cum similibus.

Item probatio certa, & concludens superat probationem æquivocam, & imperfectam. *Communis*, cum Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 313. *n.* 6. *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 430. *num.* 104. *part.* 17. *dec.* 208. *num.* 17. per text. *in cap. Per totas*, *Qui filii sint legitimi*, *& l.* 1. *& seq. Cod. Plus valere quod &c. & l. Ob carnem* §. *final. ff. de Testibus*. 22

Item probatio specialis prævalet probationi generali. *Communis*, cum Rota *part.* 1. *dec.* 246. *num.* 5. *part.* 2. *dec.* 299. *part.* 3. *dec.* 556. *num.* 3. *part.* 4. *dec.* 447. *num.* 3. *part.* 7. *dec.* 272. *num.* 7. *part.* 11. *dec.* 305. *num.* 8. & sæpe alibi, per text. in *c. Generi* 34. *de Reg. Juris in* 6. cum similibus. 23

Probatio per aspectum corporis præfertur probationi per attestationem juratam in contrarium. *Communis*, per text. in *cap. Proposuisti* 4. *de probationibus*, juncta Gloss. *ibid. verb. Puellæ*. 24

Probatio per evidentiam facti, seu per inspectionem ocularem, vel per instrumentum, vel per rem judicatam, vel per confessionem partis superat quamcumque aliam probationem. *Communis*, cum Rota *part.* 4. *t.* 1. *decis.* 568. *num.* 7. per text. *in c. Evidentia* 9. *de accusationibus*, *c. ult. De cohabit. Cleric. c. Cum olim* 24. *de verbor. signific. l. Cum te*, *Cod. de transactionibus*, *l. Generaliter*, *Cod. de non numerand. pecun.* cum similibus. 25

Sic nulla alia datur major probatio, quam ea, quæ fit ex proprii oris confessione. *Communis* cum Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 98. *n.* 4. per text. *in cap. Per suas* 10. *de probationib. l. Cum te*, *Cod. de transact. l. Generaliter*, *Cod. de non numerand. pecun.* 26

In æqualitate probationum favetur Reo. *Communis*, per text. *in c. Ex litteris* 3. *de probationib. c. ultim. de sent. & re judicat. c. Cum* 27

sunt

ſunt 11. *de Regul. Juris in* 6. juncta Gloſſa *ib. verb. Cum ſunt*, cum pluribus Juribus ab ipſa citatis.

28 Item in æqualitate probationum favetur poſſeſſori. *Communis*, per text. *in c. In pari* 65. *de Regul. Juris in* 6. *&* *l. In pari*, *ff. de Regul. Jur.*

29 Excipe tamen hic cauſas favorabiles, quales ſunt quatuor; ſcilicet pro Matrimonio, pro Libertate, pro Dote, ac pro Teſtamento; Nam ſi in iſtis utriuſque partis probationes fuerint æquales, non pro poſſeſſore, ſed pro valore Matrimonii, ſive pro Libertate, vel pro Dote, aut Teſtamento profertur ſententia; Iſtæ enim quatuor cauſæ propter favorem excipiuntur. *Communis*, per text. *in c. Ex litteris* 3. *de probationibus*, *& c. ultim. de ſent. & re judicat.* Gloſſ. *ib. verb. Proferentibus*, *in fine*; ubi allegat ſequentes vulgatos verſiculos.

Stat Teſtamentum, *Libertas*, *Conjugium*, *Dos*.
Si ſint æquales, *qui producuntur utrinque*.

30 Plures probationes ſemiplenæ poſſunt conjungi ad faciendam, ſeu conſtituendam plenam probationem; Dummodo quælibet de per ſe, & in ſuo genere ſit perfecta, & tendat ad eumdem finem. *Communis*, cum Rota *part.* 2. *dec.* 519. *num.* 7. *part.* 3. *dec.* 526. *num.* 10. & ſæpe alibi per tex. in *cap. Cum cauſam* 13. *de probationib. c. Per tuas* 32. *de Simonia*, *l. Inſtrumenta*, *Cod. de probationibus*, cum ſimilibus.

31 Si autem probationes ſemiplenæ in ſuo genere ſint imperfectæ, licet plures, non conjunguntur ad conſtituendam plenam probationem. *Communis*, cum Rota *part.* 3. *dec.* 117. *num.* 3. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 391. *num.* 34. *part.* 12. *dec.* 8. *num.* 29. *part.* 17. *dec.* 171. *num.* 26. & ſæpe alibi.

32 Ubi probationes concludentes requiruntur, debent illæ per neceſſe concludere, & non per poſſibile: *Communis* cum Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 173. *num.* 13. *& Annotat. ad dec.* 131. *n.* 50. *& ſeq. part.* 8. per text. in *l. Non hoc*, *Cod. Unde legitimi*, *l. Neque natales* 10. *& l. Ad probationem* 22. *de probationibus*.

33 Probatio plena, & concludentiſſima requiritur in materia objectiva, & quæ ſapiat delictum, præſertim ubi agitur de magno præjudicio. *Communis* cum Rota *part.* 2. *dec.* 179. *num.* 3. *part.* 3. *dec.* 117. *num.* 11. *part.* 10. *dec.* 51. *num.* 30. *part.* 11. *dec.* 229. *n.* 7. *art.* 12. *dec.* 347. *n.* 26. & ſæpiſſime alibi, per text. in *cap. per Litteras veſtras* 14. *de præſumptionibus*, *l. ult. Cod. de probationibus*, cum ſimilibus.

34 Unde probatio ex ſolis præſumptionibus etiam vehementibus, nemo in cauſis criminalibus criminaliter notis (quibus æquiparantur cauſæ Civiles arduæ, & magni momenti) condemnandus eſt. Niſi tamen Indicia ſint indubitata, & luce clariora, ſeu talia, quæ evidentiam rei inducant. Vide verb. *Præſumptio a n.* 19. *ad* 21.

Verba narrativa Papæ, quibus in ſuis Apoſtolicis Litteris proprium factum narrat, plenam probationem faciunt, ſi ſuper illis intentio ipſius fundetur. *Communis* cum Rota *part.* 1. *dec.* 416. *n.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 307. *num.* 12. *part.* 12. *dec.* 357. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 159. *num.* 9. per text. in *Clementin. Unica*, *de probationibus*, juncto Summario *ibidem*, in quo ſic expreſſe habetur: *Verba Litterarum Apoſtolicarum*, *quibus Papa proprium factum narrat*, *plene probant*, *ſi ſuper illis gratia*, *vel intentio Papæ fundetur*. 35

Si autem intentio Papæ ſuper eis non fundetur, tunc verba narrativa Papæ, ſeu Litterarum Apoſtolicarum nihil probant. Gloſſa communiter recepta in *citat. Clement. Unica*, *verb. Fundatur*, Abbas *ibid. num.* 1. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 236. *numer.* 25. *&* 29. Reiffenſtuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 19. *num.* 108. & alii paſſim, *arg. cap. Si aliquando* 41. *de ſent. excomm. Clementin. Si ſummus* 4. *de ſent. excommun.* 36

Hinc ſi Papa ſuis Litteris Apoſtolicis ſalutat Excommunicatum, non per hoc cenſetur eum abſolvere, quia intentio Papæ Litteras illas dantis ſuper impertienda tali abſolutione ſe non fundabat. *Communis*, textu expreſſo in *citat. cap. Si aliquando* 41. *de ſentent. excomm.* ibi: *Si aliquando forte contigerit*, *quod eis*, *qui auctoritate Apoſtolica ſunt excommunicationi ſubjecti*, *noſtræ Litteræ cum ſalutationis alloquio deſtinentur*, *non propter hoc excommunicationis credatur ſententia relaxata*. *Dum per ignorantiam*, *vel negligentiam*, *aut occupationem nimiam*, *vel etiam per ſurreptionem* (tacendo videlicet quod quis ſit excommunicatus) *contingat hujuſmodi Litteras impetrari*. Et ibi Summarium expreſſe habet: *Si Papa ſuis Litteris excommunicatum ſalutat*, *non propter hoc eum abſolvit*. 37

Immo quamvis Papa ſcienter excommunicato participet Litteris, verbis, oſculo, aut quovis alio modo, non idcirco cenſetur eum abſolvere, niſi expreſſe ſe declaret velle per hoc ipſum abſolvere. *Communis*, textu expreſſo in *Clementin. Si ſummus* 4. *de ſent. Excom.* ibi: *Si Summus Pontifex ſcienter etiam excommunicato participet Litteris*, *verbo*, *vel oſculo*, *ſeu* 38

alio quovis modo, ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur, nisi se velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi, juncto ejus Summario sic expresse habente: *Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absolvit, nisi exprimat, hoc se velle*.

39 Similiter si Papa quempiam sub titulo cujuslibet Dignitatis nominet, honoret, tractet, & hujusmodi, non per hoc in Dignitate illa ipsum approbare intelligitur. *Communis*, textu expresso in *cit. Clementin. si Summus* 4. *de sent. Excomm.* ibi: *Similiter quoque si quem sub titulo cujuslibet Dignitatis ex certa etiam scientia, verbo, Constitutione, vel Litteris nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet, per hoc in Dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere novi juris*, juncto Summario *ibidem* sic expresse dicente: *Et si scienter sub titulo Dignitatis aliquem nominet, vel honoret, per hoc illum in Dignitate non approbat*. Et ratio est, quia super talibus verbis, signis, vel factis non fundatur intentio Papæ, seu talia nun sunt ad conferendam, vel approbandam dignitatem illam, sed incidenter solum similia narrantur, aut fiunt, & ita dicendum est de similibus.

40 Quando Intentio Papæ fundatur supra facto alieno a se narrato, tunc narratio, seu assertio Papæ facit quidem plenam fidem, si nihil opponatur; sed tamen admittitur probatio in contrarium. Rota *part.* 2. *dec.* 580. *n.* 6. *par.* 5. *dec.* 510. *num.* 1. & sæpe alibi, Glossa in *citat. Clement. Unica, de probat. verb. Fecisse narramus*, Abbas *ib. num.* 2. Barbosa *n.* 6. Pirhing *lib.* 2. *Decret. tit.* 19. *num.* 61. Mascard. *de probat. conclus.* 139. *num.* 21. & 22. cum pluribus aliis docens, quod attestationi Papæ de facto alieno statur, donec probetur contrarium; Cum enim ob falsam aliorum relationem, seu informationem possit Papa in narrativa facti alieni errare; *c. Later* 7. *de sent. & re judicata, & c. A nobis* 28. *de sent. Excomm.* merito relinquitur locus probationi in contrarium. Unde Rota *part.* 2. *dec.* 46. *num.* 2. dicit, quod narrativa Papæ facta per verba *Ut accepimus*, non probat, sed debet a parte justificari.

41 Enunciativæ Papæ matura consideratione emissæ omnino probant. Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 192. *n.* 13. præsertim si sint antiquæ, & motu proprio emanatæ. Rota *part.* 1. *dec.* 312. *n.* 18. *par.* 5. *tom.* 1. *dec.* 288. *n.* 7. *par.* 18. *tom.* 1.
42 *dec.* 754. *nu.* 9. Unde Enunciativæ Papæ motu proprio emanatæ plene probant etiam de facto alieno. Rota *part.* 1. *dec.* 212. *num.* 18. Item etiam unica in antiquissimis probationem constituit. Rota *part.* 1. *dec.* 25. *nu.* 2. Item Enunciativæ antiquissimæ Pontificis probant qualitatem Ecclesiæ. Rota *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 120. *sub n.* 6. Item probant etiam dominium possessionis. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 93. *num.* 21. Item probant etiam Ecclesiam in uno potius Territorio, quam in alio. Rota *part.* 1. *dec.* 432. *num.* 2. 43 44 45 46

Limitantur prædicta tamen, quando non motu proprio, sed ad instantiam, supplicationem, vel suggestionem partis sunt emissæ, quo casu licet sint antiquæ, contra tertium non probant. Rota *part.* 1. *dec.* 25. *num.* 3. *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 722. *num.* 9. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 353. *num.* 95. *part.* 10. *dec.* 147. *num.* 20. *part.* 12. *dec.* 336. *num.* 11. *part.* 13. *dec.* 452. *num.* 11. *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 628. *num.* 14. & sæpissime alibi. 47

Quod procedit, etiamsi in illis fundetur intentio Papæ. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *dec.* 494. *num.* 21. præsertim ubi de illis certiorem notitiam verisimiliter non habebat. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 353. *num.* 95. *part.* 10. *dec.* 347. *num.* 30. 48

Hinc inter *Narrativas*, & *Enunciativas* colligitur esse hanc differentiam, quod per *Verba Narrativa* dicatur quis loqui, quando narrat factum aliquod, v. g. quod talis commiserit adulterium, prout accidit, si Papa dicat; *Multorum clamor ad nos pervenit, quod talis commiserit adulterium &c.* At vero per *verba Enunciativa* dicitur quis loqui, quando loquitur hoc modo: *Quia constat nobis talem commisisse adulterium &c.* Ita Abbas in *cap. Cum oporteat n.* 7. *de accusationib.* Mascard. *de probationib. conclus.* 622. *num.* 1. & *conclus.* 754. *n.* 35. cum aliis a se citatis, Petrus Duennas *Regul.* 229. *limit.* 18. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 19. *n.* 103. & alii. 49

Probatio est facienda Judici, & non Adversario, vel alteri. Glossa communiter recepta *in l. Quinquaginta verb. Judici, ff. de probationib.* Rota recent. *part.* 6. *dec.* 8. *numer.* 3. Mascard. *de probationib. quæst.* 2. *proœmial. num.* 24. Hostiens. in *Summa tit. de probationib. num.* 3. Abbas in *cap. Ex litteris* 3. *de probationib. num.* 7. & alii passim, per text. in *cit. l. Quinquaginta de probationib. in cit. c. Ex litteris* 3. *de probationib. cap. in nostra* 32. *de testibus* cum similibus. Potest tamen Judex alium deputare ad recipiendos testes, depositiones, aliasque probationes, *Communis* ex praxi universali. 50 51

Probationes ex testium depositionibus recipi non 52

non possunt, nisi citato, & si venire voluerit, præsente Adversario, alioquin non valent. *Communis*, textu expresso *in c. In nomine Domini 22. de Testibus*, juncto ejus Summario sic dicente: *Nulla est receptio Testium facta contra non citatum*, & concordat *Authentic. de Testibus §. Et hæc vero, Collat. 7.*

53 Probationes Judiciales debent fieri Judici in præsentia publici Notarii, aut duorum virorum idoneorum, qui præter cetera acta Judicii diligenter easdem conscribant. *Communis*, textu expresso *in cap. Quoniam 11. de probationib.* juncto Summario *ibidem* sic expresse habente: *Judex debet habere Notarium, vel duos viros idoneos, qui scribant Acta Judicii; Alias si quid difficultatis emerserit, per Superiorem punietur. Nec credetur ei super processum, nisi in quantum per acta, vel alias per legitima documenta constabit.*

54 Probationes generatim loquendo faciendæ sunt ab eo, qui dicit, non ab eo, qui negat. *Communis*, textu expresso *in l. Ei incumbit 2. ff. de probationibus*, ibi: *Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat*. Et hoc jure merito, quia *negantis factum per rerum naturam nulla est directa probatio*, ut expresse dicitur *in cap. Bonæ memoriæ 23. de Electión. cap. Accusator 6. qu. 5. l. Actor 23. Cod. de probationib.* cum similibus.

55 Probatio, seu onus probandi regulariter incumbit Actori. Ad ipsum enim spectat illud, quod proposuerit, probare, si Reus id neget; alioquin, ipso non probante, Reus absolvetur ab ejus impetitione. *Communis*, textu expresso *in c. Cum Ecclesia 3. §. fin. de causa possession. & l. Qui accusare 4. Cod. de Edendo*, ibi: *Actore non probante, qui convenitur, & si nihil ipse præstiterit, obtinebit*, & concordat textus *in cit. cap. Accusator 6. qu. 5. & l. Actor 23. Cod. de probationib.* ibi: *Actor* (seu Accusator) *quod asseverat, probare se non posse profitendo, reum necessitate monstrandi contrarium non adstringit, cum per rerum naturam factum negantis probatio nulla sit.*

56 Dicitur autem notanter, quod onus probandi incumbit Actori *regulariter*, quia quandoque transfertur onus probandi in Reum, & signanter ipsi Reo incumbit onus probandi, si is excipiendo aliquid affirmat, quod deinde in replicatiooe ab Actore negatur, textu expresso *in l. 1. ff. de Exceptionib.* ibi: *Agere etiam is videtur, qui exceptione utitur. Nam Reus in exceptione Actor est, & l. In exceptionibus 19. ff. de probationib.* ibi: *In exceptionibus dicendum est, Reum partibus Actoris fungi oportere, ipsumque exceptionem velut intentionem implere, ut puta si pacti conventi exceptione utatur, docere debet pactum conventum factum esse.*

Item Reo incumbit probatio, quotiescumque præsumptio Juris stat pro Actore: Hioc si Parochus petat decimas intra fines suæ Parochiæ existentes, nihil probare tenetur; sed Reus tenetur ostendere quo Jure ad ipsum decimæ pertineant; Parochus enim habet fundatam intentionem in Jure, quod decimæ ad se pertineant, nisi contrarium ostendatur. *Communis*, textu expresso *in cap. Ad decimas 2. de restitutione spoliator. in 6.* 57

Item etiam Reo incumbit probatio in Judiciis duplicibus, seu communibus, quia in ipsis utraque pars litigantium vicem duorum sustinet, scilicet Actoris, & Rei, *c. Ex litteris 3. de probationib. l. Judicium 10. ff. Finium regundorum, & l. Inter Coheredes, §. Qui familiæ, ff. Familiæ Herciscundæ*, in quibus Juribus habetur, quod in Judiciis duplicibus utrique parti incumbat onus probandi, & quæ melius suam intentionem probaverit, obtineat. Hujusmodi autem Judicia duplicia, seu communia sunt tria, videlicet Judicium *communi dividundo*, quo agitur ad communium rerum divisionem; Judicium *Familiæ Herciscundæ*, idest hereditatis inter coheredes dividendæ; & Judicium *Finium regundorum*, quod datur inter eos, qui agros, & confines habent, & prædia ad horum fines dirimendos, textu expresso *in l. in tribus 13. De Judiciis*, ibi: *In tribus istis Judiciis Familiæ Herciscundæ, Communi dividundo & Finium regundorum, quæritur quis Actor intelligatur, quia per causa omnium videtur? Sed magis placuit eum videri Actorem, qui ad Judicium provocasset; l. Judicium 10. ff. Finium regundorum*, ibi: *Judicium Communi dividundo, Familiæ Herciscundæ, Finium regundorum, tale est, ut in eo singulæ personæ duplex Jus habeant, Agentis, & ejus, cum quo agitur.* 58 59

Item etiam Reo incumbit probatio in interdictis duplicibus, qualia sunt, Interdictum *Uti possidetis*, & Interdictum *Utrubi*, quorum priore certatur de retinenda possessione rei immobilis, v. gr. fundi, ædium, & hujusmodi; posteriore vero, seu Interdicto *Utrubi* coneeditur de rerum mobilium possessiooe, textu expresso *in §. Retinendæ 4. Institut. de Interdictis*, ibi: *Sed interdicto quidem Uti possidetis, de fundi, vel ædium possessione contenditur; Utrubi vero Interdicto, de rerum mobilium possessione, & §. Tertia divisio 7. Institut. eod.* ibi: *Duplicia sunt veluti Uti possidetis Interdictum, & Utrubi; Ideo autem* 60

autem duplicia vocantur, quia par utriusque litigatoris in his conditio est, nec quisquam praecipue Reus, vel Actor intelligitur, sed unusquisque tam Rei, quam Actoris partes sustinet. Quibus Interdictis accedit etiam Interdictum *De superficiebus*, nam & hoc duplex est exemplo Interdicti *Uti possidetis*, prout desumitur *ex l. 1. §. Proponitur, ff. de Superficiebus*. In hujusmodi enim Judiciis, atque interdictis duplicibus cum uterque litigans, tam Actoris, quam Rei partes sustineat, *cap. Ex litteris 2. de probationibus; l. Si duo ff. Uti possidetis, l. Judicium 10. ff. Finium regundor. & §. Tertia divisio 7. Instit. de Interdictis*, proinde utrique parti incumbit onus probandi, & quae melius probaverit suam intentionem, obtinebit; *arg. cit. Juribus*.

61 Actor non potest regulariter petere, ut Scripturae, & Instrumenta propria Rei sibi ab ipso tradantur ad probandam suam intentionem; Nec Reus suas scripturas, & instrumenta, quibus in Judicio non est usurus, tenetur tradere, seu consignare ipsi Actori. *Communis*, per text. *in c. 1. de probationibus*, juncto ejus Summario in quo expresse dicitur: *Reus Actori sua propria instrumenta edere non tenetur, & l. Qui accusare 4. Cod. de Edendo;* Non enim Juris aut Aequitatis ratio permittit, ut quis invitus arma, quibus impugnetur, Adversario suo tradere, eumque contra se adjuvare cogatur, *l. Nimis grave, Cod. de Testibus*.

62 Tenetur tamen Reus tradere Actori petenti instrumenta communia; Et si Judex parti petenti non faciat tradi instrumenta communia, licite ab ipso appellatur, & quidquid post appellationem attentatum fuerit, non valet. *Communis*, textu expresso *in c. Cod. Perpetuus Vicarius 12. de Fide Instrumentor.* juxta Gloss. *ibid. verb. Instrumentorum communium*, cum pluribus Juribus ibi a se adductis.

63 Probationes post publicationem attestationum regulariter non possunt amplius fieri, seu alii Testes supra eisdem articulis, vel directe contrariis produci, quamvis possint produci nova instrumenta usque ad conclusionem in causa; Sic Glossa communiter recepta *in c. Cum dilectus 7. de Fide Instrumentor. verb. Post publicationem*, Mascard. *De probationib. quaest. proemial. 5. num. 45. & q. 6. num. 130.* Speculator *tit. de Testib. verb. Satis utiliter nu. 3. & tit. de Instrumentorum editione §. Nunc dicamus num. 1.* Farinac. *tit. 8. de Testibus q. 75. num. 68. & seq.* & alii passim, per text. *in cap. Fraternitatis 17. cap. Intimavit 18. cap. Ex tenore 35. de Testibus, c. Cum dilectus 9. de Fide Instrumentor. Authentic. de Testibus §. Quia vero, verb. Illud tamen, collat. 7. & Authent. Qui semel, Cod. de probationibus*.

Post conclusionem in causa non amplius super eisdem articulis examinandi sunt Testes, neque admittendae novae probationes per Instrumenta, vel hujusmodi, sed est ferenda sententia super allegata, & probata. Ita Glossa communiter recepta *in cap. cap. cum dilectus 9. de Fide Instrumentor. verb. Conclusum;* Abbas *ibid. nu. 8.* Menoch. *par. 6. speculi aurei tit. de Instrumentor. production. n. 47.* & alii passim, per text. *in cap. Juravit 6. de probationib. cap. Dilectus 6. de Fide Instrumentor.* Et ratio est clara ex ipsamet significatione hujus verbi *conclusio in causa*, cum per ipsam, ut ipsiusmet nomen importat, partes sive expresse, sive tacite ulteriori probationi renuntient, seque ad sententiam submittant. 64

Dicitur autem notanter *super eisdem articulis*, quia super novis articulis, etiamsi pendeant ex veteribus, aut ex illis oriantur, bene possunt aliae probationes admitti; *arg. cap. Fraternitatis 17. & cap. Ex tenore 35. de Testibus, cap. cum Joannes 10. §. Penultim. de Fide Instrumentor.* juncta Glossa communiter recepta *in cit. cap. Fraternitatis, verb. Nobis, & in cit. cap. cum Joannes, verb. Postquam*. 65

Quamvis autem praemissae conclusiones *sub n. 63. & 64.* regulariter procedant; Nihilominus dantur plures casus, in quibus possunt adhuc produci novi testes, etiam super eisdem articulis post publicationem attestationum, & admitti novae probationes post conclusionem in causa. *Communis*, & ostenditur inductione. 66

Sic in primis post publicatas attestationes possunt adhuc produci novi testes super eisdem articulis, & admitti novae probationes post conclusionem in causa In casibus, ubi agitur de valore Matrimonii; Nam in his ob periculum animarum, seu ne conjuges legitime copulati separentur etiam post publicatas attestationes, & conclusionem in causa, debent admitti novi testes, & novae probationes pro valore Matrimonii jam contracti militantes. Immo etiam ipsamet sententia contra Matrimonium contractum lata, numquam transit in rem judicatam, sed potest quocumque tempore revocari, ostensa per novas attestationes, & probationes ejusdem falsitate, *c. Lator 7. & cap. consanguinei 11. de sent. & re judicat.* 67

Item possunt adhuc produci novi testes, & admitti novae probationes in causis Beneficialibus: Idque propter dictum periculum animarum, & ne quis per subreptionem ad Dignitatem 68

tem Ecclesiasticam ascendat. Mascard. *de probationib. q.* 17. *proœmial n.* 47. allegans Rotam *decis.* 1. *& decis.* 2. *de Testibus in novis*, Reiffenstuel *loc. c. n.* 164. & alii passim.

69 Item in causis Criminalibus præsertim capitalibus; Ubi enim agitur de causis criminalibus capitalibus, possunt ad defensionem Rei etiam post publicationem attestationum produci novi testes, & post conclusionem in causa admitti novæ probationes ad ejus innocentiam detegendam, & vitam conservandam, ne Reus subitis Accusatorum criminibus opprimatur, & injuste condemnetur. *Communis*, textu expresso *in l. Unius facinoris* 18. §. 9. *ff. de Quæstionibus*, ibi: *Ne hi, qui defendendi sunt, subitis Accusatorum criminibus opprimantur, defensionem quocumque tempore postulante Reo negari non oportet.*

70 Alii plures consimiles casus referuntur passim ab Auctoribus, & signanter ab Abbate *in cap. Fraternitatis* 17. *de Testibus n.* 4. Farinac. *tit.* 8. *de Testib. q.* 75. *a n.* 98. *usque ad num.* 255. Speculator *tit. de Testibus* §. *Satis utiliter, n.* 3. *& seq.* qui brevitatis gratia relinquuntur videndi apud ipsos.

71 Nominis identitas personarum identitatem non probat. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Inter cætera*, §. 11. ubi affert exempla, quibus non semel contingit, ut uno nomine, & Sanctus, & Hæreticus designarentur; Ex Raymundis enim Lullis, unus martyrii fama prædicatur, at non alter, qui infelicem vitam, ac mortem sortitus est; Unus pariter Johannes Cantius Beati nomine insignitur, & alter veluti hæresi inquinatus execratur, & sic de aliis.

72 Alia ad rem. Vide verb. *Fama*, verb. *Scripturæ*, *Instrumenta*, verb. *Sententia*, & verb. *Testis*, *art.* 2.

Additiones ex aliena manu.

73 Negativam directo haud posse probari, communis fere est sententia. Causam huic sententiæ dederunt textus nonnulli, tum juris civilis, tum juris canonici, quibus asseri videtur, Negantem probare nec posse, nec debere. Confer *L.* 103. *C. de Probat. L.* 10. *C. de non numerat. pecun. cap.* 11. *&* 12. *eod. titul, de Probat.*

74 Quoniam vero ex multis aliis textibus apparet, negativam, & probari posse, & aliquando debere, ut ipse Pontifex *in c.* 5. *in fin.*
75 *de renunc.* non diffitetur; Hinc est, quod multi post Glossam *in v.* 13. *de elect.* excogitarunt tres species negativæ, *juris*, *facti*, *& qualitatis*; negativam *juris* probari posse & debere censent, ut si quis impugnet testamentum, quod rite haud sit conditum; idem affirmant 76
de negariva *qualitatis*, quando scilicet negatur qualitas inesse, quæ communiter & regulariter inesse solet; circa vero negativam *facti* distinguunt utrum sit *facti definiti*, an *indefiniti*; 77
hanc probari directo posse negant, illius autem probationem saltem per indirectum admittunt.
Hoc etiam concedunt, si negativa prægnans 78
est, quæ propositionem affirmantem implicite in se contineat. Vide Grananien. *in c.* 11. *n.* 3. *de Probation.* Wiestner *in Decretal. lib.* 2. *tit.* 19. *num.* 11. *& seq.* Alia via processit Hercu- 79
lanus *in tract. de proband. negat.* Primo enim Regulam præmittit: *negativam ab eo probandam esse, qui in ipsa se fundat*, at *nu.* 27. *& seq.* plures subdit limitationes, quæ fere destruunt Regulam.

Ostendit vero & quidem solidissime Coccejus 80
in dissertatione *de directa probatione negativæ*, negativam non tantum directo probari posse, sed etiam probari debere ab eo, qui in ea se fundat, sive is sit Auctor, sive sit Reus: ut non sit necesse ad distinctiones illas confugere, quas mox attulimus. Consule etiam Zoes. *in tract. de Except. non numerat. pecun. thes.* 4. §. 12.

Patet autem hinc male ex sententia illa, 81
quæ negativam haud probari posse tenebat, olim non fuisse admissas *pensiones negativas*, vitiosos fuisse reputatos *articulos negativos*, & non probandos esse ab eo, qui Judici ipsos offert.

De collisione probationum, materia in Foro 82
frequentissima, agendum hic quoque esset. Sed ne nimius sim, vide Bohemer. *in Exercit. ad Pandect. lib.* 22. *Pandect. tit.* 2. *exercit.* 65.

PROCESSIONES.

PRocessiones à procedendo, & eundo dicuntur, nam convocato, & procedente Clero 1
cum Crucibus, Vexillis, & Cereis, ac sequente populo fiunt. Ita Petrus Gregor. *lib.* 1. *partition. Juris Canonici tit.* 20. *cap.* 4. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 78. *n.* 1. & alii. Unde processiones dicuntur Chori 2
ambulantes, ut ex aliis notat Ursaya *tom.* 1. *part.* 2. *disceptat.* 26. *n.* 38. *vers. Quin obstet, & tom.* 2. *p.* 2. *disceptat.* 23. *num.* 50.

Pro-

3 Processiones semper fuerunt in usu in Ecclesia, etiam a primordiis illius; Card. Baronius *in notis ad Martyr. Roman.* 7. *Kalendas Maii*, Durand. *de Ritibus Eccles. lib.* 2. *cap.* 10. Rota Recent. *part.* 17. *dec.* 87. *num.* 13. Fuerunt enim adumbratæ etiam in veteri Testamento, *Esdræ cap.* 12. ubi habetur, quod instaurata Jerosolyma post captivitatem Babilonicam, indicta fuit solemnis Processio cum interventu Sacerdotum, Levitarum, & populi ad reddendas in gratiarum actionem pro tanto beneficio cum Choris canentium debitas Dei laudes. *Josue* 6. refertur quod in obsidione Civitatis Jericho celebrata fuit Dei, monitu, veluti quædam Processio circumeundo per septem dies dictam Civitatem cum delatione Arcæ fœderis omnes Sacerdotes, Levitas, Milites, ac reliquum populum buccinis clangentes, ac concrepantes. 2. *Reg.* 6. & 3. *Reg.* 8. etiam innuuntur quædam nostrarum Processionum figuræ occasione translationis Arcæ fœderis ex uno in alium locum indictæ a David, & Salomone. In novo autem Testamento cœptas quodammodo fuisse a Christo Domino Processiones habetur *Matthæi* 21. ubi ipse ascensurus in Jerusalem ad perficienda Mysteria nostræ Redemptionis veluti processionaliter solemni ritu voluit ingredi in Sanctam Civitatem, turbis præcedentibus, ac sequentibus, clamantibusque, *Hosanna Filio David, Benedictus qui venit in nomine Domini*; a qua originem desumpsisse nostras Processiones certius tenent Gavantus, & Merati *p.* 1. *tit.* 19. *litt. E.* ubi sic expresse habent: *Cujus*, idest Processionis, *origo an a Purificatione B. M. Virginis cum Josepho, Simeone, & Anna; Vel certius ex Historia Evangelica a turbis in die Palmarum &c.* Hinc patet, usum Sacrarum Processionum esse antiquissimum, & post promulgationem Evangelii dicendum est, manasse ex doctrina, & traditione Apostolica. Et quamvis tempore Apostolorum ob sævitiem persecutorum non potuerint, sicuti nunc, palam & publice fieri, credibile tamen est etiam a primordiis Ecclesiæ celebratas fuisse Sacras Processiones in cryptis, & speluncis ad memorias Martyrum ibi quiescentium. Et tandem cessata sævitie persecutorum tempore Constantini Magni Imperatoris, & S. Silvestri Papæ, juxta doctrinam, & traditionem Apostolicam tempore opportuno exequendam, statim cœpit frequens usus publicarum Processionum, cum interventu utriusque Cleri, & populi, ut variis adductis exemplis referunt Baronius, *tom.* 5. *Annalium, & in annotationibus ad Martyrologium Romanum sub die* 25. *April.* Gulielmus Durandus *in suo Rationali lib.* 4. *cap.* 6. Stephanus Durandus *de Ritibus Eccles. lib.* 2. *c.* 10. & alii. Et sic tenent expresse Gretserus, *de Sacris processionibus lib.* 1. *cap.* 1. Quarti *de processionibus in genere sect.* 1. *punct.* 3. & alii.

Processiones publicas indicere, dirigere, & 4
ordinare spectat ad Episcopum privative quoad alios. Sic sæpius decrevit *Sacra Congreg. Rit.* & signanter *in Trullen.* 17. *Decembr.* 1602. *in Elbor.* 14. *Januar.* 1617. & 28. *Martii* 1628. & *in Squillacen. Processionum* 9. *Maii* 1693. Et 5
hoc non obstante, quod Capitulum, vel alii sint per longum tempus in possessione indicendi publicas processiones, vel præscribendi quomodo, & quo sint dirigendæ. *Sac. Cong. Concil. sub die* 16. *Februarii* 1619. Et non obstan- 6
te etiam immemorabili consuetudine; *Sacra Cong. Rit. in Camerinensi* 23. *Augusti* 1619.

Requiritur tamen ad id consilium, non au- 7
tem consensus Capituli. *Sacr. Congr. Rit. in Elboren.* 28. *Mart.* 1628. Et expresse quod consilium requiratur, declaravit *Sac. Cong. Conc. in Comensi* 7. *Februar.* 1632.

Ita ut Episcopus solus sine consilio Capituli 8
eas indicere, & dirigere minime valeat, ut decisum fuisse ab eadem Sacra Congregatione referunt Francisc. Leo *in Thesauro Fori Ecclesiastic. part.* 4. *cap.* 2. *n.* 145. Armendar. *in addit. ad compil. legum Navarræ l.* 2. *tit.* 14. *l.* 28. §. 1. *de processionib. n.* 4. Aloysius Ricc. *Neapolit. decis. p.* 4. *dec.* 379. *n.* 4. Valenzuel. *consil.* 184. *num.* 23. *volum.* 1. & *num.* 31. & 32. Barbos. *supra Conc. Trident. sess.* 25. *de Regul. cap.* 13. *num.* 41. & *part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 78. *n.* 4. & *in Summ. Apostol. decision. verb. Processio num.* 4.

Processionis hora indicenda est arbitrio Epi- 9
scopi, cui Magistratus, & omnes debent obedire. *Sac. Cong. Rit. in Urbevetana* 17. *Junii* 1606. apud Barbos. *in Summ. Apostolic. decis. verb. Processio n.* 9.

Processiones ex devotione populi, & Con- 10
fratrum introductæ possunt ex causa ab Episcopo prohiberi. *Sac. Congr. Rit. in Elbor.* 14. *Januar.* 1617. apud Barbos. *loc. cit. n.* 10.

Quamvis Processiones solitæ privatæ, quæ 11
fiunt a Parochis in Parochia, & a Capitulo in Cathedrali, fiant sine licentia Episcopi; adhuc tamen, si transferantur, exigitur Episcopi approbatio, ut partibus informantibus fuit decisum *a Sacr. Congreg. Rit. in Hispal.* 3. *Septemb.* 1695. & 21. *Jul.* 1696. & *in Asten.* 31. *Januar. ejusdem anni* apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 7. *n.* 22. Nec ipse Parochus sine licentia Episcopi potest Processiones extraordi-

na-

narias facere. *Sac. Cong. Conc.* 13. *Jul.* 1636. In qua fuit dictum non sufficere licentiam Vicarii Foranei.

12 Processiones publicas indicere, & dirigere, absente Episcopo, spectat ad Vicarium Generalem cum consilio Capituli, prout posset Episcopus, si præsens esset. *Sacra Congreg. Rit. in Vigilien.* 28. *Septembr.* 1630. *in Bituntina* 3. *Aprilis* 1632. *& in Cassan.* 3. *Martii* 1633. apud Barbosam *in Summa Apostolicar. decision. loc. cit. num.* 7. *&* 8. *& super Concilium Tridentin. loc. citat. num.* 42. *& citat. alleg.* 78. *num.* 5.

13 Processionibus generalibus indictis pro causa, bono, vel honore publico, tam Clerici sæculares Beneficia, vel Officia Ecclesiastica habentes, quam Regulares invitati, omnes interesse tenentur, & adesse compelluntur Juris remediis, juxta dispositionem Concil. Trid. *sess.* 25. *cap.* 13. *de Regular. Sacr. Congreg. Episcop. in Cajetana* 25. *Octobris* 1602. confirmat. 7. *April.* 1690. & novissime *Sacra Cong. Conc. in Neapolitana processionum* 3. *Augusti* 1709. *& in alia Neapolitana processionis* 11. *Novembr.* 1724. ubi fuit resolutum, quod ad Processiones generales tenentur accedere exempti, & illis recusantes intervenire, excommunicationis pœna puniri possunt, teste Ursaya *in Miscellaneo sacro, & profano* 1. *l. P. n.* 32.

14 Tales autem Processiones, ad quas tenentur accedere Regulares, sunt solum illæ, de quibus fuit dispositum in Congregatione particulari de ordine Urbani VIII. celebrata *sub die* 27. *Julii* 1628. *&* 21. *Augusti*, *ac* 19. *Septembr. ejusdem anni* apud Pignat. *tom.* 1. *consult.* 122. ut infra: *Aditis Procuratoribus Ordinum, negotioque mature discusso, unanimiter censuerunt posse Episcopos pœnis sibi benevisis compellere quoscumque Regulares recusantes, etiamsi Monachos, & quomodolibet exemptos, ad infrascriptas processiones accedere, atque illis interesse, exceptis dumtaxat in strictiori clausura viventibus, & Monasteriis ultra medium milliare a Civitate distantibus, nempe in die Festo SS. Corporis Christi, in Litaniis majoribus, in Rogationibus, ac in quibuscumque aliis publicis, & consuetis, vel pro bono, causa, aut honore publico, ab Episcopis indictis processionibus, non obstantibus quibuscumque privilegiis, consuetudinibus, vel præscriptionibus etiam immemorabilibus, privilegiis tantum Apostolicis S. Conc. Tridens. posterioribus contrarium desuper disponentibus minime sublatis.*

15 Processiones vero, quæ referuntur ad causam, bonum, & honorem publicum sunt illæ, quæ fiunt & indicuntur pro gratiarum actione de re gravi, pro pace inter Catholicos Principes, vel victoria impetranda contra Infideles, pro electione Romani Pontificis, pro lucrando Jubilæo, pro placando Deo occasione pestis, famis, belli, sterilitatis, terræmotus; & similium, ut tradunt Pax Jordan. *Lucubrat. tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 2. *num.* 4. Passerin. *de statibus homin. tom.* 3. *quæst.* 189. *num.* 996. & alii passim.

Istæ tamen Processiones ad effectum obligandi Regulares ad interessendum, non sunt renovandæ annuatim, & perpetuandæ, nisi nova motiva, & novæ causæ concurrant. Sic censuit *Sacr. Congreg. Rit. in Bitecten.* 19. *Januar.* 1697. *ad relationem Cardinal. Petrucci*, in qua declaratum fuit, *Edictum Episcopi* (quo adstringebantur Regulares sub pœna suspensionis, & Interdicti Ecclesiæ ipso facto incurrenda ad interessendum Processioni indictæ pro obtinenda liberatione a terræmotu semel jam factæ anno præcedenti, & postea renovatæ) *non sustineri cum omnibus inde secuti*. Sic refert Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 7. *n.* 25. 16

Nec possunt Episcopi obligare Regulares ad interessendum cum Clero sæculari Processioni indictæ occasione suæ primæ Visitationis, ut expresse censuit *Sacra Cong. Concilii*, *in Anagnina processionis* 9. *Decembr.* 1662. Decreto ut infra. 17

In Anagnina Processionis.

Occasione suæ primæ Visitationis, primique ingressus in Terram Carpineti Dominus Episcopus Anagninus Plenariam Indulgentiam ex auctoritate S. D. N. publicare intendens, Edictum tenoris sequentis promulgavit. Omissis &c.

Di quì è, che abbiamo risoluto di fare una pubblica generale, e generalissima Processione per solennizzare con la dovuta decenza dette Sacre azioni per eccitamento maggiore de' Fedeli alla divozione, e pietà; che perciò invitiamo tutto il popolo, comandando a detto effetto a tutti gli Ecclesiastici, così Secolari, come Regolari di detta Terra, che debbano intervenirvi personalmente sotto pena a detti Ecclesiastici di Scomunica latæ sententiæ da incorrersi ipso tunc, che non saranno intervenuti, ed altre pene a nostro arbitrio &c.

Conqueruntur Fratres Ordinis strictioris Observantiæ se immerito, atque injuste compelli ad hujusmodi Processionem; Econtra vero conqueritur D. Episcopus, dictos Fratres præfatum Edictum non sine populi scandalo contemnentes dictæ Processioni non interfuisse, &

non

non obstantibus Censuris ob eorum contumaciam ipso facto incursis, a celebratione Divinorum Officiorum non abstinuisse; Quare præsuppositis iis, quæ ab utraque parte informaute deducuntur;

Quæritur, an dicti Fratres potuerint ad prænominatam Processionem ab Episcopo compelli.

Die 9. Decembris 1662.

Sacra Congregatio Eminentissimorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit non potuisse.

F. Episc. Sabinen. Card. Sacchettus.

18 Nec possunt Episcopi cogere ad interessendum Processionibus publicis Regulares, qui distant a Civitate, vel Oppido per dimidium milliare; Sic decisum fuisse a *Sacra Congreg. Concil.* referunt Piasec. Armendar. Lezana, Idelphons. a Jesu Maria apud Barbos. *in Summa Apostolic. decis. Collectan.* 607. *num.* 17. *& de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 78. *n.* 21. & expresse patet etiam in Decreto allato *supra n.* 14.

19 Ubi tamen viget consuetudo, quod Regulares, vel etiam Confraternitates Laicorum, non obstante distantia unius milliarii, conveniant ad Processiones, est servanda, & convenire tenentur; Passerin. *de statu homin. tom.* 3. *qu.* 189. *art.* 10. *inspect.* 10. *num.* 100. Monacell. *loc. cit. num.* 30. & novissime censuit *Sacra Congreg. Rit. in Nucerina Paganorum* 12. *Sept.* 1699. *ad relationem Card. Francisci Barberini.*

20 Regulares ad Processiones, ad quas tenentur accedere, sufficit quod invitentur per Edictum. Monac. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 7. *num.* 23. *& tom.* 3. *tit.* 3. *formul.* 6. *n.* 3. ubi tradit formulam Edicti, & docet quomodo Regulares & exempti sint in Edicto invitandi, & monendi; Et sic multis in locis servat praxis; Ubi autem adesset legitima praxis in contrarium, esset servanda, *arg. cap. Cum tanto* 11. *de consuetud.* cum similibus.

21 Regulares non debent accedere ad Processiones publicas cum Cruce, & numero duorum tantum Religiosorum. *Sacr. Congr. Concil. in*

22 *Aquen.* 9. *Jun.* 1708. *in responsion. ad* 2. Neque eorum Laici deferentes Crucem in Processionibus, vel Candelabra debent uti Alba, vel Dalmatica, seu Pluviali, ut respondit *Sacra Congreg. Rit. in Cæsenat. ad* 6. & quod talis usus non sit permittendus, declaraverat 19. *Maii* 1659. apud Monac. *tom.* 4. *supplem. ad* 1. *tom. num.* 78.

23 Regulares in Processionibus deferre non debent Galerum, sive Pileum, non obstante prætenso solito. *Sac. Cong. Rit.* 30. *Augusti* 1664. cum facultate data Episcopis illos cogendi ad deponendum etiam Censuris; Quod Decretum eadem Congregatio innovavit, & servari mauvit *in Aquipendii* 26. *April.* 1662. contra PP. Augustinianos, & Minores Conventuales.

Crux in Processionibus deferenda est a Regularibus cum velo pendente, seu pallio. *Sac. Congr. Rit.* 14. *Januarii* 1617. 24

Regulares accedentes ad publicas Processiones, non debent, Processione terminata, statim a loco recedere, sed tenentur tam in accessu, quam in reditu Ecclesiam ex qua, & in qua functio incipit, vel terminatur, ingredi, ibique precibus, seu Benedictioni assistere usque in finem. Sic decrevit *Sacra Congr. Rit. in Siracusana* 6. *Sept.* 1636. *& in Pisaurensi* 7. *Mart.* 1648. apud Pignat. *tom.* 3. *consult.* 46. *a n.* 32. ubi docet id haberi etiam *ex Rituali Romano tit. de Process. Litan. major. & tit. de Processión. Corporis Christi, & ex Ceremoniali Episcop. lib.* 2. *cap.* 32. *& seq.* & *ex Decreto Sacræ Congregationis Episcop. & Regular.* 25

Regulares in Processionibus, quas ipsi faciunt extra Claustra, egent licentia Episcopi, vel respectivi Parochi, non obstante quacumque consuetudine in contrarium; Nisi pro aliquibus Processionibus habeant speciale Privilegium; Sic pluries decrevisse Sacram Congreg. Concilii, & Rituum referunt Riccius, Lauret. de Franch. Donat. Ventriglia, Romaguera apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *form.* 7. *num.* 26. 26

Episcopi autem, & Parochi non debent denegare talem licentiam Regularibus, alioquin si denegetur, recurritur ad Sedem Apostolicam, a qua, vel rescribitur Episcopo, ut licentiam concedat, pro ut rescripsit *Sac. Cong. Episcop. in Papien.* 11. *Maii* 1696. Vel *servetur solitum, ut ab eadem Sacra Congr. Episc. fuit rescriptum in Savon.* 4. *Septembris* 1693. *& a Sacr. Congr. Rit. in Ferentina* 21. *Novembr.* 1699. Et a *Sacr. Congr. Concilii in Aquen.* 6. *Junii* 1708. *ad* 7. *Dubium*, ibi: *An Patribus Carmelitis locis Incisæ liceat extra propria claustra, & districtum, per loca consueta facere Processionem B. M. V. de Monte Carmelo, occasione suæ Festivitatis, petita tamen licentia a Parocho, licet non obtenta?* Respondit, *Affirmative.* Et *die* 27. *Aprilis* 1709. reclamante Parocho, stetit *in decisis.* 27

Notanter autem *supra n.* 26. fuit dictum: *Nisi pro aliquibus Processionibus habeant speciale Privilegium*, quia pro ipsis nulla indigent licentia, nec Episcoporum, nec Parochorum, ut pro faciendis Processionibus Sanctissimi Sacra- 28

cramenti in quacumque die infra Octavam Corporis Christi habent Regulares omnes Privilegium cum amplissimis derogatoriis sibi concessum a Gregorii XIII. Constitut. 10. incip. *Cum interdum*, in cujus §. 2. sic expresse habetur: *Universis, & singulis Clero, & Clericis, ac personis Ecclesiasticis, tam Saecularibus, quam Ordinum, Religionum, ac Militiarum Regularibus, ac etiam &c. liceat ipsis, tam die ipsa Dominica infra Octavam Corporis Christi, quam aliis totius Octavae praedictae diebus, Processiones suas celebrare &c. Nec super eo tam ab Ordinis Praedicatorum hujusmodi, quam aliis quibuscumque personis &c. quomodolibet molestari, inquietari, vel perturbari &c. tenore praesentium concedimus, & permittimus;* Quam late examinat, & propugnat D. Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *disceptat.* 4. in cujus Summario, seu argumento sic expresse habet: *Vigore Constitutionis* 10. *Sanctae memoriae Gregorii XIII. absque ulla Ordinariorum, vel Parochorum licentia possunt omnes, tam de Clero Saeculari, quam Regulari etiam extra eorum claustra facere processiones in die Octavae SS. Corporis Christi, & in aliis diebus ejusdem Festivitatis*. Et pluries id novissime statuit *Sacra Congregatio Episcopor. & Regular.* & signanter *in Tricaricen. Processionis* 18. *Aprilis* 1714. & 4. *Martii* 1717. & *in Potentina Processionis* 13. *Maii* 1718.

29 Et quidem eadem die possunt plures fieri Processiones a diversis Regularibus; Dummodo fiant distinctis horis, pro ut Innocentius XII. disposuit in causa vertente inter Fratres Ordin. Minor. & PP. Ordin. Praedicator. in Indiis Constit. incip. *Sua Nobis*, in qua sic expresse habetur:

Cum Sacra Rituum Congreg. sub die decima Mensis Februarii de Anno Domini, millesimo sexcentesimo octuagesimo quinto decrevisset, & declarasset, competere PP. Dominicanis Jus peragendi processionem Sanctissimi Corporis Christi Dominica infra Octavam illius, privative ad PP. Minores de Observantia, & signanter in Civitate Quiten. ita tamen, ut liceret eisdem PP. Minoribus eadem die Dominica infra Octavam facere processiones intra Claustra eorum Conventus.

Pro parte eorumdem PP. Dominicanorum Provinciae Quiten. habitus est recursus ad Sanctae Memoriae Innocentium Papam XII. praedecessorem nostrum ad obtinendam specificam confirmationem praememorati Decreti, quam eis idem Innocentius Praedecessor benigne impertitus est per Litteras in forma Brevis incipientes Emanavit, *sub die vigesima sexta Martii ejusdem anni millesimi sexcentesimi octuagesimi quinti expeditas.*

Verum causa hujusmodi, cum Juribus ex tunc ad Urbem pro Patribus Francifcanis allatis, iterum coram eadem Sacra Congreg. ad plenum discussa, ipsamet Congregatio Decretum edidit, quo praescripsit, quid tandem observandum sit ab utraque parte circa praedictam processionem, tenoris sequentis, videlicet: In causa Quiten. inter PP. Ordinis Minorum Familiae Ultramontanae, Conventus Civitatis Quiten. ex una, & PP. Dominicanos ejusdem Civitatis ex altera partibus a dilecto Filio nostro Cardinali Pamphilio re proposita dumtaxat super dubio processionis Sanctissimi Corporis Christi, eadem Sacra Congreg. auditis utrisque partibus, tam in voce, quam in scriptis informantibus censuit, recedendum a decisis, & in casu, de quo agitur, licere Patribus Franciscanis facere Processionem die Dominica infra Octavam Sanctissimi Corporis Christi: Sed PP. Ordinis Praedicatorum de mane; Patribus vero Minoribus de sero, & ita decrevit, & servari mandavit die vigesima quarta Martii, millesimi sexcentesimi nonagesimi sexti.

Attamen non acquiescentibus praedictis PP. Ordinis Minor. Familiae Ultramontanae Conventus Quiten. hujusmodi Decreto in ea tantum parte, in qua hora peragendi processionem ipsi praescribitur, reproposito ab eodem Cardinalis Pamphilio in Sacra Rituum Congregatione hujusmodi dubio, eadem Congregatio PP. Dominicanis licet citatis non informantibus: In decisis super negotio principali, & licere PP. Franciscanis facere Processionem etiam de mane, distinctis tamen horis ab Episcopo praescribendis, censuit, & ita servari mandavit die septima Aprilis millesimi sexcentesimi nonagesimi sexti.

Sed ab hujusmodi Decreto reclamantibus Patrib. Dominicanis, proposita iterum causa per praefatum Cardinalem Pamphilium, utraque parte informante, & Juribus hinc inde discussis; Sacra Congreg. praedicta rescribendum censuit; In decisis super negotio principali, & licere Patrib. Franciscanis facere Processionem extra claustra per loca solita, etiam de mane, distinctis tamen horis, ab Episcopo praescribendis, & data electione horae Patribus Dominicanis, a qua semel electa, non liceat amplius recedere, & ita decrevit, & servari mandavit die prima Septembris millesimi sexcentesimi nonagesimi sexti.

Verum quia sicut eadem petitio subjungebat, dicti Patres Franciscani dubitant, ne executio, & observatio Decreti hujusmodi a dictis Patribus Dominicanis forsan impugnari possit, & in simili eventu idem Decretum suo frustretur effectu;

ctu; ideo prædictus Frater Nicolaus ad Nos recurrit humiliter supplicando, quatenus tibi, ut ad executionem dicti Decreti juxta illius tenorem, & formam procedas Apostolica auctoritate committere, aliasque sibi in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur statum, & merita causæ hujusmodi præsentibus &c. Deinde committit Episcopo Quitensi, ut contradictores ad exequendum Decretum omnibus Juris remediis, & facti compellat, ut ibi late, *non obstantibus &c. Romæ 5. Kal. Martii 1696.*

30 Et sic expresse fuit resolutum etiam novissime *a Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Tricaricensi Processionis die 17. Aprilis 1714. & 4. Martii 1717.* cum præciso Rescripto: *Affirmative, dummodo fiant Processiones distinctis horis.*

31 Item speciale Privilegium habet præstantissima Prædicatorum Religio pro facienda sine prædicta licentia Processione SS. Rosarii, uti inter alios refert Eminentissimus Card. Petra *tom. 5. Commentariorum ad Constit. XVIII. Sixti IV. num. 15. & 16.* his verbis: *Adsunt tamen resolutiones SS. Congregationum favorabiles dictæ Processioni Rosarii, ut sine licentia aliqua celebretur, sed concurrente consuetudine celebrationis, ut in Baren.* resolvit *Sacra Congreg. Rituum 11. Martii 1690. & Sacra Congreg. Concilii in Ripana Confraternitatis 30. Mart. 1715. in qua causa aderat consuetudo, & ad rem fuerunt inter alia proposita plura dubia respicientia controversias inter Confratres Sanctissimi Rosarii, Patres Prædicatores, & Episcopum, quæ possunt videri in Regesto Congregationis pro opportunitate, & integrum referendum puto ad rem infrascriptum dubium VIII. An liceat Fratribus sine licentia Episcopi peragere per Civitatem Processiones tam in prima Dominica Octobris, quam aliis temporibus, in casu, &c. Sacra Congreg. censuit ad VIII. negative, exceptis Processionibus Sanctissimi Corporis Christi & Rosarii in prima Dominica Octobris; Verum Sanctissimus Dominus Noster Benedictus XIII. in re edidit novissime Litteras Apostolicas in forma Brevis sub die 10. Aprilis 1725. anno primo Pontificatus, in quibus Fratribus Prædicatoribus indulsit, ut ipsi de cetero processionem præfatam Sanctissimi Rosarii, qualibet prima Dominica Mensis Octobris, ingrediendo limites cujuscumque Parochiæ, Ordinarii licentia minime requisita, & absque assistentia Parochi, ac cum omni pompa peragere libere, & licite possint.*

32 Regulares, qui gaudent speciali Privilegio faciendi dictas Processiones extra claustra sine ulla licentia, tenentur incedere per viam semel electam. *Sac. Congr. Rit. in Pisauren. 3. Novembr. 1613. in Materan. 15. Maii 1632. in Belcastren. 28. April. 1690. ad relat. Cardin. Petrucci, & in Quiten. Processionis 1. Septembris 1696. referente Card. Pamphilio.*

Regulares possunt in suis Processionibus uti Pluviali; Nec talis usus est signum, seu testimonium Jurisdictionis in utente Sacerdote, ut patet ex resolutione, & responsione Sacræ Congr. Rit. ad sequentia dubia. 33

Supplicante humiliter P. Procuratore Generali Ordinis Minorum Observantium S. Francisci a Sacra Rituum Congregatione declarari infrascripta dubia.

Primum. An Guardiani Ordinis Minorum Observ. S. Francisci Provinciarum Regni Neapolis, obtenta ab Ordinariis locorum oretenus, vel in scriptis licentia faciendi solemnes Processiones per Civitates, vel Oppida extra limites Conventuum suæ Religionis cum statua, aut Reliquia alicujus Sancti, possint Religiosi sui Ordinis uti pluviali, licet in licentia obtenta non fuerit expressus usus pluvialis?

Secundum, An usus pluvialis in Processionibus solemnibus sit testimonium, & signum Jurisdictionis in utente Sacerdote?

Sacra eadem Rituum Congregat. censuit respondendum.

Ad primum Affirmative.

Ad secundum Negative, & ita declaravit, *die 21. Martii 1699.*

Regulares in suis Processionibus non possunt, nec debent ducere puellas habitu fictitio Angelorum, neque Bizzocheras, ut declaravit *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Ebredun. 19. Januar. 1691.* apud Monac. *c. 1. tit. 5. formul. 7. num. 33.* Et jam decreverat *in Placentina 4. Septemb. 1602. & in Mutinen. 14. Jun. 1619.* quod in dictis Processionibus, nec intermisceantur pueri, puellæ, vel etiam viri cum extraordinariis habitibus, puta Angelos, vel Dæmones referentibus; Puellæ vero neque cum suis vestibus ordinariis, nisi in loco solito aliarum mulierum, cum facultate Ordinario procedendi contra Regulares cujuscumque Ordinis inobedientes, ut *in Cremon. 6. Septemb. 1604.* apud Nicol. *in Floscul. verb. Processio num. 8.* 34

Regulares non possunt Processiones in Monialium Ecclesias, quamvis eorum regimini subjectarum inferre, & introducere, licet adesset consuetudo. Sic *Sacr. Congregat. Episcop. & Regul. in una Olivetanorum 27. Mart. 1602. & in Pisauren. 24. Novembr. 1617. in una Dominicanorum*, his verbis: *Cum Sacræ Congregationi innotuisset, nonnullos Ordinis S. Dominici Re-* 35

Regulares occasione Processionum per eosdem diebus Dominicis, & post Vesperas celebrari solitarum processionaliter in Monialium eorum regimini subjectarum Ecclesiis ingredi consuevisse, Illustrissimi ejusdem Congregationis Patres Episcopo Pisauren. Litteras dari mandarunt, ut præfatum abusum omnino tollat, provideatque, ut præfati Regulares, quovis prætextu Processionum per ipsos fieri solitarum, in dictarum Monialium Ecclesiis in posterum nullatenus ingrediantur.

36 Intra clausuram Monialium fieri non debent ab exteris Processiones, neque cum Sanctissimo Sacramento. *Sacra Congr. Episcop. & Regul. in Neapolitana* 10. *Januar.* 1596. apud Nicol. *loc. c. num.* 18.

37 Imaginem Beatissimæ Virginis cum Baldachino & intortitiis in Processione deferri non est prohibendum. *Sacra Congregat. Episcop. & Regul. in Cremon.* 11. *Mart.* 1579. *in Patavina* 20. *Decemb.* 1609. *& in una Servitarum Perusiæ* 22. *Julii* 1621. Modo petatur ab Ordinario licentia, ut occurri possit abusibus. *Eadem Sacra Congregat. in Taurinen.* 12. *Mart.* 1623.

38 Idem dicendum est de imaginibus, sive statuis Sanctorum. *Ead. Sacr. Congregat.* 19. *Julii* 1647.

39 Regularibus paratis, & deferentibus in Processione Reliquias debetur præcedentia (non tamen ceteris non paratis) supra Clerum Sæcularem. *Sac. Congregat. Episcop. & Regul. in Juvenac.* 4. *Septemb.* 1693.

40 Quomodo regulanda sit præcedentia Regularium inter se, & inter alios in Processionibus? Vide verb. *Præcedentia a n.* 44. *ad* 48.

41 Processio SS. Corporis Christi inchoari non debet ab Ecclesia inferiori, non attenta immemorabili consuetudine. *Sacr. Congreg. Conc.*

42 *in Sarnen.* 7. *Augusti* 1683. Item Processio SS. Corporis Christi terminari debet in illa Ecclesia, a qua incœpit. *Sacr. Congreg. Rit. in Nolana Processionis* 1. *Septemb.* 1718. apud Ursayam *tom.* 3. *part.* 1. *disceptat.* 26. *num.* 45. & 46.

43 Processio SS. Corporis Christi, Sede plena, ob commodum Papæ fit in Basilica Vaticana. At, Sede vacante, quia cessat dicta ratio, fit in Ecclesia S. Joannis Lateranensis, ut evenit tempore Sedis vacantis per obitum Alexandri VIII. anno 1691. cum ipsa sit major Ecclesia. Rota *part.* 19. *tom.* 2. *recent. dec.* 479. *num.* 64. Card. Petra *tom.* 4. *Comment. ad Constitut.* 1. *Gregorii XI. n.* 18. & 19.

44 Processiones in Festo Corporis Christi facere non licet aliis Ecclesiis, sed soli Episcopo, seu Ecclesiæ Cathedrali. *Sac. Rit. Congreg. in Pisana* 22. *Maii* 1615. Processio Sanctissimi Sa- 45
cramenti in ejus Festo debet inchoari a Cathedrali, & in ea terminari. *Sac. Rit. Cong. in Tuscan.* 29. *Augusti* 1619.

In Festo Corporis Christi non est deferenda 46
in Processione Eucharistia Sacerdotum humeris, sed Celebrantis manibus. *Sac. Rit. Congr.* 2. *Jun.* 1618.

In Festo Corporis Christi Eucharistia non 47
est deferenda per vias Hebræorum. *Sac. Cong. Rit.* 22. *Februar.* 1593.

In Festo Corporis Christi debet deferri Eu- 48
charistia a Celebrante; Et in Vesperis diei Octavæ, si fiat Processio, debet deferri ab eo, qui cantavit Vesperas, modo saltem sit Canonicus in Collegiatis. *Sac. Rit. Cong.* 12. *Junii* 1627. & 23. *Maii* 1709. *in respons. ad* 4. teste Ursaya *tom.* 2. *p.* 1. *n.* 59.

Non convenit, quod prima Dignitas celebret 49
Missam ante Processionem SS. Sacramenti, & deinde altera Dignitas minor gestet illud in Processione. *Sacr. Congr. Rit.* 31. *Jun.* 1632. & 13. *Mart.* 1700. *in respons. ad* 5. teste Ursaya *loc. cit. n.* 60.

Si Episcopus in Festo Corporis Christi non 50
deferat Eucharistiam, Canonici tamen debent induere Sacras Vestes. *Sacr. Congreg. Rit.* 17. *Mart.* 1628.

Canonici Ecclesiæ Collegiatæ non debent in 51
Processionibus incedere parati sicut Canonici Cathedralis. *Sacr. Rit. Congregat.* 17. *Maii* 1607.

In Festo Corporis Christi non sunt canendæ 52
cantiones vulgari sermone. *Sac. Rit. Cong.* 21. *Mart.* 1609.

In Festo SS. Corporis Christi non est fa- 53
cienda Processio sine Pluviali. *Sac. Rit. Congr.* 22. *Januar.* 1701.

In Processionibus, quæ fiunt cum Sanctis- 54
simo Sacramento, qui incedunt ante illud, in occursu, & transitu a latere ejusdem debent facere genuflexionem, dummodo videant prædictum SS. Sacramentum. *Sac. Rit. Congr.* 1. *Mart.* 1681.

In Processione solemni Corporis Christi, 55
quando Processio sistit, Sacerdos celebrans, Subdiaconus, & Diaconus non debent sedere, neque in scamno, neque in Sedibus. *Sacra Cong. Rit. in Hispalen.* 21. *Januar.* 1690. *in responsione ad* 4.

In Processione, in qua defertur SS. Sacra- 56
mentum, vel Lignum Sanctissimæ Crucis, tam Clerici Regulares, quam Sæculares, omnesque Lai-

Laici incedere debent detecto capite; In aliis vero Processionibus Clerici deferentes Reliquias, & omnes sæculares comitantes incedere debent detecto capite; Alii vero Clerici tecto capite cum bireto. *Sacra Congregat. in*
57 *Cajetana 2. Septemb.* 1690. Episcopus vero deferens Reliquiam Ligni Sanctissimæ Crucis in Pontificalibus poterit incedere cum Mitra. *Sacra Congregat. Rit. in Materanen.* 14. *Jun.* 1692.
58 Occurrente Festo S. Antonii de Padua in Dominica infra Octavam Corporis Christi, quamvis PP. Dominicani in dicta die peragant Processionem SS. Sacramenti; nihilominus potest a Franciscanis fieri Processio de dicto Sancto; dummodo fiat diversa hora, & data prælatione temporis PP. Dominicanis de mane, vel de vespere. *Sacra Congregat. Rit. in Placentina* 30. *April.* 1701. *& in Alipbana* 18. *Mart.* 1702.
59 In processionibus non sunt deferendæ Reliquiæ Beatorum. *Sacra Rit. Congregat.* 27. *Septemb.* 1659.
60 Abusus antiqui in processionibus tollendi sunt cum magna cautela, ne majora scandala sequantur. *Sac. Cong. Rit.* 13. *Maii* 1603.
61 Canonici in processione intra Ecclesiam debent incedere capite detecto, & extra eam cum Bireto in capite. *Sacra Rit. Congreg.* 30. *Mart.* 1633.
62 In processionibus Candelarum, Palmarum, & similium, quæ fiunt intra Ecclesiam sine Sacramento, non est pulsanda campanula ad elevationem SS. Corporis Christi in Missa privata; Quod si pulsetur, & advertatur elevatio, tunc genuflectendum est utroque genu a transeuntibus ante Altare, ubi Missa celebratur, & deposito SS. Sacramento, progrediendum; Similiter si aliqui transeant in elevatione Calicis. *Sacra Rit. Congr.* 1. *Mart.* 1681.
63 Processiones facere de nocte cum SS. Sacramento feria quinta, & sexta majoris hebdomadæ non convenit, & repugnat Mysteriis Ecclesiæ, & est abusus omnino tollendus. *Sac. Congr. Rit. in Mantuana* 18. *Augusti* 1606. apud Barbos. *in Sum. Apostol. decis. verb. Processio num.* 12.
64 Processiones, ut de nocte fieri possint feria sexta majoris hebdomadæ, arbitrio Episcopi conceditur. *Sacra Cong. Rit. in causa Indiarum* 20. *Julii* 1600. apud Barb. *l. c. n.* 13.
65 Si autem aliqua Processio fiat de nocte, non debet inferri in Ecclesiis Monialium. *Sacra Cong. Episcop. & Regul.* 6. *Septemb.* 1709.
66 Licet PP. Capuccini possint retinere, & processionaliter etiam deferre Imagines S. Antonii Patavini, & S. Francisci in habitu Capuccini, non possunt tamen subtus Imagines S. Antonii, vel S. Francisci de Assisio depictas, sculptas, vel impressas cum eodem habitu apponere, & retinere inscriptiones indicantes illas esse effigies dictorum Sanctorum cum veriori forma habitus ipsius S. Francisci, sed moniti debent illas delere, & cancellare, ut jussit *Sacra Congr. Rit. in Neocastren.* 22. *Januar.* 1707.

Episcopus potest cogere Clericos Beneficiatos ad interessendum Processionibus publicis. *Sac. Congr. Concil. in Nullius Altamuræ* 26. *Mart.* 1678. etiam Censuris, quamvis non probetur consuetudo accedendi; Dummodo Censuræ sint comminatoriæ, ferendæ sententiæ, & in subsidium. *Eadem Sacra Congreg. in Surretina* 6. *Augusti* 1689. 67

Item Processionibus publicis interesse etiam tenentur Clerici Sæculares alicujus Ecclesiæ, quamvis in fundatione illius exempti sint a Jurisdictione Ordinarii intra cujus Diœcesim existunt. *Sacra Congreg. Conc.* 21. *Mart.* 1602. 68

Item Processionibus publicis interesse cogi possunt Sacerdotes inservientes Ecclesiis Religionis Hierosolymitanæ. *Sacra Congreg. Conc.* apud Barbos. *in Sum. Apost. dec. Collect.* 607. *num.* 3. 69

Non sunt tamen ab Episcopo compellendi interesse Processionibus publicis Sacerdotes nullum Officium, aut Beneficium Ecclesiasticum in Civitate, vel Diœcesi obtinentes. *Sacra Congregat. Conc.* 9. *Maii* 1597. apud Barbos. *loc. cit. num.* 5. & Bened. XIV. *Institut. Eccles.* 31. §. 2. 70

Processiones publicas comitari cogere non potest Episcopus Clericos, qui sunt nullius Diœcesis. *Sacra Congr. Concil.* apud Barbos. *loc. cit. num.* 6. 71

Processionibus publicis ab Episcopo cogendi non sunt interesse degentes extra Civitatem in locis, in quibus habent plebem, quia cum illa plebe debent facere Processionem. *Sacra Congreg. Conc.* apud Campanil. *in diversor. jur. Canonic. rub.* 12. *c.* 33. *num.* 117. Barbos. *loc. cit. num.* 7. 72

Processionibus publicis cogi non possunt interesse Clerici Regulares Societatis Jesu. Gregorius XIII. Constit. incip. *Quæcumque*. 73

Processionibus publicis interesse ab Episcopo compelli non possunt Clerici Regulares Congregationis S. Pauli decollati. Sixtus V. Constitut. incip. *Rationi*. 74

Processionibus publicis interesse cogi non pos- 75

possunt Clerici Regulares Matris Dei Scholarum piarum. Urbanus VIII. Constitut. incip. *Debitum*.

76 Processionibus publicis ultra solitum cogendi non sunt interesse Canonici Regulares Congregationis Lateranensis. *Sac. Congr. Rit. in causa Canonic. Regular. Lateran.* 30. *Julii* 1616.

77 Processionibus publicis interesse non sunt ullo modo cogendi Monachi Congregationis Cassinensis, nisi ad Processionem SS. Sacramenti juxta eorum antiquam consuetudinem. *Sacra Congr. Rit. in Placentina* 10. *Junii* 1602.

78 Processionibus interesse cogi non debent Monachi Olivetani. *Sacra Congr. Rit.* apud Joann. Mariam Novar. *in Lucerna Regul. verb. Processio n.* 11. & Barbos. *loc. c. n.* 13.

79 Processionibus publicis interesse non sunt cogendi Monachi S. Hieronymi. *Sacra Congreg. Concil.* apud Joann. Mariam Novar. *loc. c.* & Barbos. *l. c. n.* 14.

80 Processionibus publicis interesse compelli non possunt Monachi SS. Trinitatis Caveo. quorum Monasterium est immediate subjectum Sedi Apostolicæ. *Sac. Congr. Conc.* 13. *Aug.* 1579.

81 Processionibus publicis interesse cogi non possunt Carmelitæ Discalceati. Clemens VIII. Constitut. incip. *Religiosorum*. Et sic etiam plures alii Regulares, uti constat ex eorum respectivis Privilegiis.

82 Episcopus cogere non potest Canonicos ad interessendum Processioni, quæ fit in tertia Dominica Mensis. *Sacr. Congr. Concil. in Sarnen.* 27. *Junii* 1705. *in responsione ad* 7.

83 Processiones fieri possunt a Canonicis Cathedralis etiam per limites Parochiarum sine licentia Curati. *Sacra Congr. Rit. in Thelesina* 28. *Augusti* 1615. & 15. *Junii* 1619.

84 Processionibus solitis, ut Confratres conveniant, compellere potest Episcopus sub pœnis arbitrio illius, maxime stante possessione illos vocandi per Edicta. *Sacr. Congr. Conc.* 21. *Januar.* 1622. & 8. *Maii* 1627.

85 Processiones debent fieri ordinatim, & successive absque aliqua divisione, tam quando incedunt, quam quando stant. *Sac. Congr. Rit. in Toletana* 15. *Maii* 1612.

86 Edictum Episcopi prohibens explodi tormenta bellica per vias, dum fiebant Processiones, sustinetur; Econtra Edictum Curiæ Laicæ permissivum post peractam Processionem refellitur, prout de Jure. *Sacra Congreg. Immunit.* 2. *Decembr.* 1698. *lib.* 2. *Decretal. Vallemani pag.* 190.

87 Si ratione alicujus solemnis Processionis, seu alterius urgentis necessitatis Religiosi omnes egrediantur a Conventu, feminæ tunc illum ingredientes, graviter peccant, & pœnis ingredientium afficiuntur. Sic expresse Bonacina *tom.* 1. *tract. de clausura q.* 5. *punct.* 2. *num.* 7. Donatus *Prax. Regular. tom.* 1. *tract.* 4. *quæst.* 16. & alii. Et ratio est, quia in tali casu facerent contra Legem, quæ sub gravissimis pœnis prohibet feminas introire in Conventus virorum. Nec obstat quod pro tunc cesset finis Legis, nempe Regulares perturbari, vel incitari ad peccandum, cum, ut supponitur, in Conventu nullus existat; quia per accidens est, finem Legis in aliquo raro casu non violari; Lex autem respicit id, quod est per se, & sæpius accidit, non autem id, quod est per accidens, & raro contingit; *l. Ex his* 4. & *l. Nam ad ea* 5. *ff. de Legib. Authentic. Ut fine prohibitione matres* cum similibus.

Nec valet dicere, quod cessante causa prohibitionis cessat ipsa prohibitio, *c. Cum cessante* 60. *de appellationib. l. Cum ancillam* 6. *Cod. de condictione ob causam*, & Glossa *final. ibidem*, cum similibus. Non valet, inquam, quia id procedit quando causa cessat per se; secus autem si ex aliquo accidenti, ut in nostro casu. Et id quod dicitur de ingressu feminarum in Conventus Religiosorum, venit dicendum etiam de ingressu virorum in Monasteria Monialium, si ex aliquo accidentali casu ad breve tempus omnes egrediantur a Monasterio. Et a fortiori si aliquis Religiosus, vel aliqua Monialis remaneat in Conventu, & respective Monasterio ad custodiam, vel ob aliam causam pro illo brevi tempore; maxime cum novissime editæ sint a Bened. XIV. duæ Constitutiones rigidissime prohibentes, quemcumque ingressum in clausuram Religiosorum, una quæ incipit: *Regularis disciplina*; & altera ingressum in clausuram Monialium, quæ incipit: *Salutare in Catholica Ecclesia Institutum*.

Alia ad rem. Vide verb. Crux. 88

Processio Generalis in solemnitate Corporis 89
Christi, Sede Apostolica vacante, de more celebrari jubetur, cum præscriptione ritus, & personarum, quæ interesse debent. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 122. incip. *Pastoralis Solicitudinis*. Et præscribit, quod celebretur 90
apud Basilicam Vaticanam. Idem *ibid.* §. 3.
Electio Antistitis, qui deferat Sanctissimum 91
Sacramentum, tribuitur Collegio Cardinalium. Idem *ib.* §. 5.

Processiones Confraternitatum singulis die- 92
bus per Octavam Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli in Urbe habendæ statuuntur ad diversas, & designatas Ecclesias. Idem Constit,

ſtit. 83. incip. *Admirabilis* §. 11. Vide ſupra ad verb. *Capella a num.* 65. ubi aſſignantur Eccleſiæ, & Indulgentiæ.

93 Regularibus liberum eſt pro Proceſſionibus peragendis extra Clauſtra licentiam petere vel ab Epiſcopo, vel a Parocho; Immo habita licentia ab Epiſcopo, qui eſt Parochus Parochorum, etiam contradicente Parocho, poſſunt Proceſſiones ipſas extra Clauſtra peragere. *Sacra Congreg. Concil. in Nepeſina* 3. *Auguſt.* 1686. *& in Volaterrana* 16. *Mart.* 1725. *ad decimum*, ut refertur in Theſauro Reſolutionum. *Sacra Congregat. Conc. tom.* 4. *in dicta Volaterrana.*

94 Proceſſio Kalendis Auguſti ab Eccleſia Sancti Franciſci Aſſiſien. ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ Angelorum, ad formam veterum Indultorum approbata & confirmata fuit a Benedicto XIV. Conſtitut. incip. *Fidelis Dominus* §. 10.

95 Proceſſionibus publicis, quocumque jure, ſeu auctoritate indictis ab Archiepiſcopo Neapolitano, intereſſe non tenentur Rector, aliique Clerici, ſeu Presbyteri actu inſervientes in Hoſpitali S. Angeli a Nido Neapolitanæ Civitatis. Benedict. XIV. Conſtit. incip. *Praeclarum* §. 15.

96 Proceſſiones prius fieri debent, dein Miſſa ſolemniter cantanda ex Rubrica Miſſalis Romani. *Inſtitut. Eccleſ.* 68. §. 12. Niſi tamen aliter ob gravem cauſam Epiſcopo vel Clero videatur. *Ibid. ex ead.*

97 Proceſſio in Feſto S. Marci, ſi incidat in ipſam Paſchæ Reſurrectionis diem, transferenda eſt ad tertiam diem Paſchæ, ex decreto *Sac. Congr. Rit. die* 25. *Septembr.* 1734. *Inſtitut. Eccleſ.* 28. §. 3.

Additiones ex aliena manu.

98 Non obſtante Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 13. *de Regular.* obligante Regulares tametſi exemptos ad publicas proceſſiones, poſſunt adhuc ii, vel ex privilegio, vel ex præſcriptione non teneri in iis intervenire.

99 Quod attinet vero ad privilegium, nota hoc debere eſſe *recta* conceſſum, minimeque venire in generali privilegiorum communicatione, ne ex ea, quam fere omnes Religiones habent, communicatione privilegiorum, Regularibus orbatæ remaneant publicæ proceſſiones contra mentem Concilii Tridentini: Pellizar. *in Manual. Regular. tract.* 5. *c.* 2. *quæſt.* 4. Paſqualig. *ad Lauret. de Franch. de Proceſſ. quæſt.* 2. *n.* 63. Quarti *de Proceſs. ſect.* 2. *punct.* 1. *quæſit.* 4. *in fin.* P. Gaudent. a Janua *de Viſitat. c.* 4. *dub.* 10. *ſect.* 4. *num.* 63. Rota *in Meliten. Proceſſionum* 24. *Jan.* 1758. §. 6. *cor. R. P. D. Paraccian. &* 14. *Februar.* 1759. §. 2. *cor. R. P. D. Herzeros.*

De Privilegio conceſſo a S. M. Pio V. in Bulla *Et ſi mendicantium* Collegiis ſtudiorum non interveniendi in publicis proceſſionibus, quæri ſolet, an revocatum illud fuerit a Gregorio XIII. in Bulla *In tanta*? Affirmavit autem Rota *in d. Meliten. Proceſſionum* 23. *Januar.* 1757. §. 3. *&* 14. *Februar.* 1759. §. 3. 100

Cæterum attenta Bulla *Etſi mendicantium* non omnia Collegia ſtudiorum, ſed Mendicantium tantum, non item Monachorum, & quidem ea, in quibus Fratres ſub arctiori cuſtodia degunt, ita ut nec in Choro cantent, nec ad mortuos accedant, ſed tantum ſtudiis, & lectionibus vacent, gaudent privilegio non interveniendi in publicis proceſſionibus; Rot. in *d. Meliten. Proceſſionum* 24. *Jan.* 1757. §. 4. *&* 14. *Febr.* 1759. §. 3. 101

Quod vero concernit præſcriptionem, ea non aliter poteſt opponi, quam ſi Regulares vocati, per tempus legitimum non intervenerunt in publicis proceſſionibus. Cæterum Regulares non vocati, tametſi per diuturnum tempus non intervenerint in publicis proceſſionibus, præſcriptionem opponere nequeunt, idque quia ubi quæſtio eſt de præſcriptione juris negativi cum iis, qui ante interpellationem nulla tenentur obligatione, ea non incipit niſi a die, qua interpellati contradixerint, & ſic poſſidere cœperint; Peirin. *ad Conſtit.* 2. *Sixti IV.* §. 11. *num.* 57. Maron. *Reſpon.* 12. *num.* 3. *&* 35. Pellizar. *in Manual. Regular. tract.* 1. *cap.* 11. *num.* 13. Bordon. *variar. reſolut. part.* 2. *reſolut.* 7. *num.* 142. Lezzan. *in Summ. tom.* 1. *cap.* 9. *num.* 47. Rot. *in d. Meliten. Proceſſionum* 24. *Januar.* 1557. §. 15. *&* 14. *Februar.* 1746. §. 10. 102 103

Quantum vero tempus requiratur ad hanc præſcriptionem, variant Doctores. At ſi ponderetur, quod ſingulis Decretis Concilii Tridentini ineſt *decretum irritans* ex Conſtitutione S. M. Pii IV. ejuſdem Concilii Tridentini confirmatoria, quæ in radice ſubmovet quamlibet contrariam conſuetudinem in futurum, vim nullam habere poterit quadragenaria; Urſaya *diſcept. Eccleſ. tom.* 6. *part.* 2. *diſcept.* 19. *num.* 105. *& plur. ſeq. Rot. in dict. Meliten. Proceſſionum* 24. *Januar.* 1757. §. 14. *&* 14. *Februarii* 1759. §. 10. 104

PRO-

PROCESSUS CURIÆ LAICÆ LÆSIVI IMMUNITATIS.

1 PRocessui Laicorum post confugium facto nulla adhiberi potest fides per Judicem Eccles. quo vero ad probationum relevantiam remittitur judicio Episcopi. *Sac. Cong. Immun. in Lauden.* 13. *Decemb.* 1633. *l.* 4. *Decret. Paul. pag.* 179.

2 Immo injungitur Episcopo, ut non recipiat processus fabricatos in Curia Laica post extractionem consugitorum. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Pennen.* 2. *Junii* 1624. *ex Regesto Scripturarum veterum p.* 26.

3 Processibus Curiæ Laicæ super delictis eorum, qui fuerunt ab Ecclesia postea extracti, Episcopus potest adhibere fidem, si ante extractionem fuerint fabricati, vel ante confugium. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Caputaquen.* 15. *Julii* 1636. *l.* 3. *Decr. Paul. p.* 9. *in Siracusana* 13. *Julii* 1626. *l.* 1. *Decret. Paul. p.* 8.

4 Processus originalis cum omnibus actis contra Clericum per Judicem Laicum est ab ipso transmittendus Judici Eccles. ut aboleatur, & igni tradatur. *Ead. S. C. Immunit. in Nepesina* 27. *April.* 1638. *l.* 3. *Decret. Paul. p.* 6. *Civitatis Plebis* 31. *Maii* 1639. *dict. l. p.* 92.

5 Quatenus sit impossibilis laceratio Processus in ea parte, quæ concernit Ecclesiasticum, vel cassatio nominis ipsius Ecclesiastici, facta prius declaratione per Judicem, qui confecit dictum Processum, irritante ipsum cum omnibus actis contra Ecclesiasticum, uti invalidum defectu Jurisdictionis, datur facultas absolvendi censuratos, tam nominatos, quam innominatos in Cedulonibus. *Eadem Sacra Cong. Conc. Immun. in Aquilana* 27. *Januar.* 1634. *l.* 3. *Decret. Paul. p.* 194.

6 Processus, & alii actus Curiæ Laicæ contra Equites Hierosolymitanos sunt prorsus invalidi. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Messanen.* 18. *Novemb.* 1653. *l.* 5. *decret. Paul. p.* 25.

7 Officiales, & Ministri Curiæ Laicæ conficientes Processum contra Clericum, excommunicationem incurrunt. *Ead. Sac. Congr. Immunit. in Recinaten.* 27. *Julii* 1683. *l.* 3. *Decret. Altoviti p.* 211.

PROCESSUS CURIÆ ECCLESIASTICÆ.

PRocessus Curiæ Ecclesiasticæ non sunt consignandi Judici Laico. *S. C. Immun. in Terracin.* 18. *Febr.* 1631. *l.* 2. *Decret. Paul. p.* 97. 1

In confectione Processus super Immunitate non est permittenda a Ministris Episcopi assistentia Judicis Laici. *Sac. Cong. Immun. in Ariminen.* 6. *Maii* 1631. *ibi pag.* 76. 2

In fabricatione Processus contra personas Ecclesiasticas caveat Episcopus, ne utatur ministerio Laicalium Ministrorum. *S. C. Immun. in Pientina* 30. *Jun.* 1700. *l. Decr. Vall. p.* 297. 3

Episcopus conficiat Processum ad formam Bullæ super delicto prætenso exceptuato, observans, quod nullus habendus est respectus ad Processum fabricatum in Tribunali Laico pro probatione Juridica delicti, sed solum permissum est uti Processu Curiæ Laicæ pro simplici instructione animi. *Sac. Cong. Immunit. in Alexandrina* 17. *April.* 1700. *ibi p.* 282. 4

Aliquando injungitur Vicario, ut abstineat ab ulteriori Processu super delictis Extractorum, attenta eorum restitutione ad Ecclesiam. *Sacr. Cong. Immun. in S. Severinæ* 18. *Augusti* 1663. *l. Decret. Fani p.* 10. 5

Cum Curia Legationis peteret sibi communicari Processus fabricatos in Curia Eccles. contra Extractores. Sacra Congregatio respondit: Communicatio Processus non est facienda, nisi comprehensis in Monitoriis. *Sac. Cong. Immun. in Bononien.* 19. *Julii* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 201. 6

Processus occasione Immunitatis factus a Curia Eccles. ex stylo Sac. Cong. non consignatur Partibus. *S. C. Immun. in Januen.* 23. *Julii* 1632. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 133. 7

Confectio Processus super loco capturæ ad effectum declarandi, an quis gaudeat, nec ne Immunitate? spectat ad Episcopum. *S. C. Immun. in Neritonen.* 1. *Septemb.* 1643. *l.* 3. *decis. Paul. p.* 208. 8

Episcopus Mantuanus supplicat S. Cong. pro resolutione infrascriptorum, scilicet: aliqui Sacerdotes cum aliis Laicis prætensi Monetarii carcerati fuere a Curia Sæculari, & adhuc detinentur in Carceribus Laicis pro tuta custodia, sed nomine Episcopi, qui quærit, 9

I. An possit Episcopus circa Ecclesiasticos conficere Processum conjunctim cum Curia Laica ob Laicos complices?

II. An ad conficiendum Processum possit delegare usque ad sententiam exclusive Judicem Laicum?

III. An facto Processu in Curia Episcopali, possint communicari indicia resultantia ab ipso Curiæ Sæculari contra Laicos?

IV. An dato, quod Curia Sæcularis perseveret in denegatione communicationis sui Processus Curiæ Episcopali in parte tangente Ecclesiasticos, si vicissim Curia Episcopalis non communicet Curiæ Sæculari indicia, quæ resultabant ex dicto suo Processu, debeat Episcopus dimittere Sacerdotes, cum contra ipsos, nec indicia, nec corpus delicti habeat?

Sacra Congregatio respondit:

Ad I. Episcopum non posse conjunctium procedere, & ad ipsum spectare integram cognitionem causæ.

Ad II. Eumdem Episcopum non posse delegare Judicem Laicum.

Ad III. Non posse Processum communicare.

Ad IV. Non posse de rigore Juris procedere, sed facere debere diligentias pro habendo Processu, & corpore delicti; quod si non habuerit, dimittat carceratos cum cautione de se præsentando; *S. C. Immun. in Mantuana* 18. *Julii* 1651. *l.* 4. *Decret. Paul. p.* 154.

10 Episcopus formet Processum contra eos, qui in actis produxerunt Episcopum non esse Judicem competentem Immunitatis Eccles. neque Sacr. Cong. sed solum Regiam Cameram. *S. C. Immun. in Orien.* 29. *Decemb.* 1625. *l. Scripturarum Veterum p.* 80.

11 Pendente fabricatione Processus super requisitis Clericatus Episcopus, faciat sibi consignare Clericum a Curia sæculari, & caute in suis carceribus custodiat. *S. Cong. Imm. in Aquin.* 18. *Febr.* 1673. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 771.

12 Processus fabricatus a Clerico conjugato uti subdelegato a Delegato Papæ contra Personas Ecclesiasticas, est nullus, eo quia subdelegatio virtute facultatis Pontificiæ solum concedi solet Clericis simpliciter. *Sacr. Cong. Immun. in Viterb.* 13. *Septembr.* 1679. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1833.

13 Processus fabricatus a Clerico conjugato de ordine Sac. Consultæ ex facultate habita a Sanctissimo, in qua tamen non erat expressum Processum fieri posse a Clerico conjugato, non sustinetur. *Sacr. Cong. Immunit. in Interamn.* 20. *Decembr.* 1702. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 46.

14 Processus confectus a Bigamo absque expressione Bigamiæ in facultate concessa a Sanctissimo procedendi contra Clericum, non sustinetur. *Sac. Cong. Immunit. in Montis Falisci* 19. *Decembr.* 1702. *ibi pag.* 462.

Processus Curiæ Episcopalis, & condemnatio ad Triremes Clerici dolose extracti ab Ecclesia per Capitaneum di *Campagna*, ut dicitur, est omnino abolendus. *Sac. Cong. Immun. in Cassanen.* 10. *Martii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 29. 15

Cum Episcopus suffraganeus in confectione Processus contra Canonicum prætensum Reum homicidii proditorii commiserit plurimos defectus, ad hos vitandos Sacr. Congr. ordinat, ut, prævia consignatione Canonici carcerati Metropolitano, idem conficiat novum Processum juxta instructionem faciendam per D. Ponentem. *Sacr. Congreg. Immun. in Oppiden.* 17. *Februarii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. p.* 24. 16

Processus fabricatus a Vicario Gener. contra perturbatores Libertatis Eccles. cum subscriptionibus dedita opera falsis, & datis dierum pariter falsis, impedit validitatem Censurarum, & Episcopus procedat contra falsarios. *Sac. Cong. Immun. in Caven.* 24. *Augusti* 1694. *ibi pag.* 141. 17

Confecto Processus super extractione Parochi a propria Domo Parochiali propter causam Civilem committitur Episcopo viciniori, quando Episcopus Diœcesanus Parochi est suspectus extracto, immo allegatur ut ordinans talem extractionem. *Sacr. Congreg. Immun. in Oppiden.* 21. *Januarii* 1687. *lib. Decret. Martelli pag.* 42. 18

Assignandus est terminus duorum mensium Fisco, & adhærentibus pro legitimatione Processus, quo elapso, & nihil justificato, restituantur Ecclesiæ extracti. *Sacr. Congreg. Immun. in Squilac.* 25. *Maii* 1655. *lib.* 5. *Decret. Paul. p.* 66. *in una Marsorum* 9. *Maii* 1656. *ibi pag.* 94. 19

Aliquando in causis particularis attentionis injungitur Episcopo, ut per se ipsum conficiat Processum. *Sacr. Congr. Immun. in Tudertina* 17. *April.* 1675. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 1087. 20

Impinguatio Processus committitur Metropolitano, quando Episcopus non agit viriliter circa Ordines Sacræ Congreg. pro reparatione Immunitatis. *Sacr. Congreg. Immun. in una S. Agathæ Got.* 27. *Maii* 1687. *l. Decret. Martelli pag.* 108. 21

Injungitur Judici Ecclesiastico, ut in construendo Processu utatur Cancellario idoneo, & examinare faciat testes de visu inductos. *Sacr. Congreg. Immun. in Viterbien.* 3. *Martii* 1694. *l.* 1. *Decret. Vallem p.* 107. 22

Ali-

23 Aliquando, ut utatur alio Cancellario Ecclesiastico Partibus secreto. *Sac. Congr. Immun. in Meliten. 7. Julii 1699. l. 2. Decret. Vallem. pag.* 230. & in locum Assessoris deputet alium Partibus non suspectum. *Sac. Cong. Immun. in eadem 9. Februarii* 1700. *ibi pag.* 270.

24 Quoad Processum formatum in Curia Episcopali solvenda est merces dumtaxat Copistæ. *Sac. Cong. Immun. in Balneoregien. 6. Julii 1694. l. 1. Decret. Vallem. p.* 132.

25 Aliquando transmittitur Processus absque solutione, donec cognoscatur de asserta paupertate Partis. *Sac. Congr. Immun. in Trojana 6. Dec. 1692. d. l. pag. 9.*

26 Aliquando prævia cautione personæ Eccles. ab Episcopo approbandæ solvendi Cancellario Episcopali summam taxandam a Sacr. Congr. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Theanen. 13. Nov. 1694. d. l. pag.* 156. *& Nullius Atini* 11. *Dec. d. Anni, & l. pag.* 161.

27 Sæpe Sacr. Congreg. injungit Judici Ecclesiastico, ut conficiat Processum, & transmittat, ac informet. *Sacr. Congreg. Immunitat. in Terracinen. 13. Maii 1698. l. 2. Decret. Valleman. pag.* 154. *& alibi.*

28 Aliquando jussu Sac. Congr. per D. Ponentem, vel D. Secretarium datur instructio Judici Eccles. sive Episcopo, seu Vicario Apostolico, seu Capitulari, seu Generali, seu Nuncio pro conficiendo, vel Impinguando, & etiam ulterius impinguando Processu. *Sacra Congr. Immun. in Perusina 14. Jan. 1698. d. l. pag. 133. in Sorana* 8. *Jul. d. Anni, & l. p.* 162. *& in eadem 13. Januarii 1699. lib. 2. Decret. Vall. pag.* 197. *& alibi.*

29 Pro sanatione præteritorum Processuum agendum cum Sanctissimo. *S. Cong. Immun. in Urbevetana 16. Januar. 1691. l. Dec. Martell. p.* 719.

30 Sanantur, annuente Sanctissimo, Processus facti contra Reum assassinii extractum, tum ob nullitatem provenientem ex eo, quod Judices subdelegati auctoritate Apostolica processerunt in Constitutione Rei, & in aliis actibus non conjunctim juxta eorum deputationem, sed divisim; tum ob nullitatem provenientem ex eo, quod ad efficiendos complices contumaces recepta fuit ratificatio extracti in tormentis absque speciali facultate Apostolica. *S. Cong. Immun. in Bonon. 16. April. 1697. lib. 2. Decret. Vall. pag.* 86.

31 Processus fabricatus a Curia Episcopali super delicta extracti auctoritate Laicali, est nullus, sed annuente Sanctissimo, sanatur. *Sac. Congreg. Immun. in Asten. 11. Martii 1681. lib. 2. dec. Altov. pag.* 2165.

32 Sæpe Injungitur Judici Ecclesiastico, ut legitimato Processu, assignet defensiones, & transmittat. *Sacr. Congr. Immun. in Capuana, seu Neapolitana 12. Julii 1698. lib. Decret. Martelli pag. 491. in Angonen. 2. Junii 1699. lib. 2. Decret. Vallem. pag.* 223.

33 Item ut impinguet Processum, cum legitimet, & assignet defensiones, ac transmittat. *Sac. Congreg. Immun. in Nullius Atini 16. Septemb. 1698. l. 2. Decret. Vall. pag.* 176.

34 Sæpa ex commissione Sanctissimi, vel Sacr. Congr. Curia Ecclesiastica Processum a se factum consignat Curiæ Laicali. *Sacr. Congreg. Immun. in Pisaur. 21. April. 1694. lib. 1. Decret. Vallem. pag. 178. & alibi in Senogallien. 17. Decemb. 1658. lib. Decr. Rocci pag.* 143.

35 Modus fabricandi processus, brevitatis gratia, videndus relinquitur apud Farinacium, Julium Clerum, Gomez, Raynaldum, Passerinum, Sanctorium, Reiffenstuel, de Bictis, aliosque similes classicos Auctores.

PROCURATIO.

1 Procuratio, quamvis generatim varia significet, ad præsens tamen nihil est, quam contributio sumptuum, & expensarum necessariarum pro victu, & honesta sustentatione tempore Visitationis præstanda illis, qui Ecclesias Diœcesis visitant. *Sic in re Communis, arg. cap. Procurationes 23. de censibus*, & Conc. Trid. *sess. 24. de reform. cap.* 3.

2 Sub Procuratione comprehenduntur omnia, quæ sunt necessaria pro victu, nempe cibus, potus, & habitatio ipsius Visitatoris, & honesti comitatus ejusdem. Item pabulum pro equis, & jumentis necessariis. *Communis.* Omnia enim supradicta veniunt nomine victus; *l. Verbo victus 43. l. Et cetera 44. & l. in stratum 45. de verb. significat.* 3 Unde supradicta omnia debent subministrari Episcopo, seu Visitatori a Clericis, & Ecclesiis visitatis. *Communis*, per text. *in c. Procurationes 33. c. Venerabili 24. & fere per tot. tit. de Censibus*, & Concil. Trid. *sess. 24. de reform. c.* 3.

4 Non potest tamen Episcopus, seu Visitator Ordinarius exigere Procurationem pro equitaturis, & vecturis, neque pro aliis expensis faciendis extra victum, quia ad ista, & alia (solo victu excepto) tenetur de suo. *Sac. C. Episcop. & Regul. in Vintimilienſ. 21. Augusti 1606. in Cajacen. 20. Martii 1615. & Sacra*

Congreg. Concil. in Larinen. 12. *April.* 1698. & *in Amalphit.* 18. *Julii* 1699. Et sic *communis Doctorum*.

5 Si autem Visitator sit Delegatus Apostolicus, ultra victum, sunt etiam ei solvendæ expensæ pro equis, seu vectura, & itinere de loco ad locum necessariæ. *Communis*, ex Decreto *Sacræ Congregationis* 10. *Junii* 1627. relato per extensum a Nicol. *in Flosculis verb. visitatio num.* 15. ubi recte advertit, quod ea, quæ statuit Concilium Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 3. non intelliguntur nisi de Visitatione Ordinarii, non autem de Apostolica, quæ ad relationem Sacræ Congregationis destinari solet a Summo Pontifice sub forma ibi a se adducta.

6 Ordinarie loquendo ad Procurationem præstandam Visitatoribus tenentur omnes Ecclesiæ Visitationi subjectæ, nisi Privilegio, vel legitima consuetudine sint exemptæ. *Communis*, *arg. cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinar. cap. Ex Officii* 16. *de præscript. cap. Procurationes* 23. *de Censibus* cum similibus, juncto Concilio Trid. *cit. sess.* 24. *de reform. cap.* 3.

7 Dicitur autem notanter: *Nisi Privilegio*, *vel legitima consuetudine sint exempta*, quia Ecclesiæ, quæ speciali Privilegio Pontificio sunt exemptæ, ad eam præstandam non tenentur, textu expresso *in cap. cum instantia* 17. *de censibus*.

8 Sicuti etiam non tenentur Ecclesiæ illæ, quæ legitimam consuetudinem habent eam non præstandi, textu expresso in Concil. Tridentino *cit. sess.* 24. *de reform. cap*, 3. ibi: *In iis vero locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id observetur.*

9 Sic non potest Episcopus visitans parvos Conventus sibi suppositos, seu subjectos aliquod accipere Procurationis nomine, seu in pecunia seu in victualibus, ut expresse declaravit Sacra Cong. super statu Regularium 25. *Junii* 1665. Papa approbante Decretum, ut sequitur.

Cum Sacra Congregatio super statu Regularium alias consulta: An Episcopus visitans parvos conventus suæ Jurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes ad præscriptum Decreti san. mem. Innocentii X. quod incipit: Ut in parvis &c. possit a visitatis procurationem exigere in victualibus, vel in pecunia, duxerit expedire, ut Sanctissimus D. N. decernat, & declaret non licere Episcopo tales conventus visitanti quicquam accipere procurationis nomine. Sanctitas Sua Congregationis sententia audita, eam expresse approbavit, noluitque licere Episcopis hujusmodi conventus visitantibus aliquid accipere procurationis nomine, seu in pecunia, seu in victualibus, & ita observari præcipit. Non obstantibus constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, etiam in corpore juris clausis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Rom. die 23. *Junii* 1665.

Marcus Antonius Card. Franciottus.

Item non potest Episcopus Procurationem exigere pro Visitatione Oratorii privati. *Communis*, textu expresso *in cap. Auctoritate* 27. *de Censibus*, juncto ejus Summario, in quo sic præcise habetur: *Propter privatum Oratorium Procuratio ratione visitationis non debetur.* 10

Item Episcopus non potest Procurationem exigere ab Ecclesiis, & Beneficiatis pauperibus sufficientes redditus non habentibus ad ipsam præstandam. *Communis*, *arg. c. Cavendum* 7. *caus.* 10. *qu.* 3. *c. Statutum* 21. §. *Insuper*, *de rescript. in* 6. ibi: *Ubi notabiliter fuerint pauperes, etiam pro expensis nihil prorsus exigatur ab eis*, *c. Placuit* 1. *q.* 2. ibi: *Si autem paupertas, aut necessitas illum retinet, nihil exigatur ab eo*, *c. cum instantia* 17. *de censibus*, & *ibi:* Glossa verb. *Indebite prægravari*, ubi ait; *Immo a paupere non debet exigere, quia nec judex exigit sportulas a pauperibus*. *Novell.* 17. *c.* 3. 11

Item non potest Episcopus Procurationem exigere ab Hospitalibus, Leprosariis, & aliis piis locis pro pauperibus, aut infirmis deputatis, etiamsi amplissimos habeant redditus: Redditus enim talium locorum omnes quantumvis ampli, applicari, debent in usus pauperum: *Clement. Quia contingit*, *De Religiosis Domibus*; Unde si quid ab eis exigeretur, pauperibus præjudicaretur, utpote qui ad victualia præstanda non tenentur; *arg. Licet multum* 4. *de censibus*; Et sic expresse declarasse *Sacr. Congregationem Concil.* testatur Fagnans *l.* 3. *Decretal. in cap. Venerabili* 24. *de censibus*, *numer.* 34. 12

Item non potest Episcopus post Concilium Tridentinum Procurationem exigere ab Ecclesia sua Cathedrali, aut aliis Ecclesiis, seu locis piis, & Clero Civitatis, in qua Sedem habet. *Communis*; Et sic expresse pluries declaravit *Sac. Cong. Episcop.* apud Nicol. verb. *Visitatio num.* 10. *Amplia* 1. & *Sac. Cong. Conc. ex c.* 3. *sess.* 24. teste Fagnano *loc. cit. nu.* 15. & 38. Immo etiamsi ipse Episcopus moretur in alio Oppido Diœcesis. *Sacr. Congr. Conc. in Aliphana* 18. *Jul.* 1705. apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad tom.* 3. *n.* 78. 13

Episcopus, quando vadit per Diœcesim extra Visitationis occasionem, licet ad consecrandam, vel reconciliandam Ecclesiam, vel Sacra- 14

cramentum Confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro equis, neque pro victualibus. *Sacr. Congreg. Episcopor. & Regulae. in Ajacen.* 14. *Novem.* 1681. *in Albinganen.* 18. *Januae. & in Florentina* 25. *Jun.* 1627. apud Nicol. *in Flosculis, verb. visitatio limit. n.* 10. 12. *& S. Cong. Conc. in Amalphitana* 18. *Jul.* 1699. *in responsione ad secundum* apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *fol.* 1. *a n.* 20. *ad* 23. ubi plurimis adductis testatur de communi, & Fagnan. *loc. cit. num.* 19.

15 Procuratio non debetur Episcopo, cum per alium visitat, sed ipsi Visitanti. *Communis*, per text. *in c.* 6. *si Episcopos, de Offic. Ordinarii in* 6. juncto Summario *ibi*: & Concil. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 3. & expresse declaravit *Sacr. Cong. Conc. in Elven.* 23. *Nov.* 1613. apud Fagnan. *in cap. Procurationes* 23. *de censibus num.* 14.

16 Visitatores contenti esse debent modesto equitatu, famulatuque, ne scilicet inutilibus sumptibus cuiquam graves onerosive sint. *Communis*, per text. *in c. Cum Apostolus* 6. *c. Procurationes* 23. *de censibus, cap. Conquerente* 16. *de Offic. Ordinarii*, & Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 3. ibi: *Exceptis tantum victualibus, quae sibi, ac suis frugaliter, ac moderate pro temporis tantum necessitate, & non ultra erunt ministranda;* Unde *in cap. Cum Apostolus* 6. *de Censibus*, expresse prohibetur, ne Visitatores *cum canibus venatoriis, & avibus proficiscantur, sed ita procedant, ut non quae sua sunt, sed quae Jesu Christi, quaerere videantur; Nec sumptuosas epulas quaerant, sed cum gratiarum actione recipiant quod honeste, & competenter eis fuerit ministratum.*

17 Unde non debet Episcopus secum ducere plusquam ad summum octo personas, ut observabat S. Carolus, qui etiam pro sua mensa uno ferculo contentus erat. *Sacr. Cong. Episc. in Camerinen.* 26. *Aug.* 1575. apud Nicol. *loc. cit. num.* 10. *limit.* 1.

18 Vicarius autem Capitularis, seu Vicarius Generalis, vel alius Substitutus, qui non sit Episcopus, non potest exigere, nisi medietatem Procurationis dari solitae Episcopo. Sic plures decrevit *Sacr. Congregat. Episcop.* apud Nicol. *loc. cit. nu.* 19. *limitat.* 9. & novissime *Sac. Congregat. Concil. in Amalphitana* 18. *Jul.* 1699. *in responsione ad* 4. confirmata *auditis partibus* 6. *Februar.* 1700. *& in Nullius Provinciae Hispalen. excessuum* 11. *Septemb.* 1706. *ad* 5. apud Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 4. *nu.* 3. *& eadem Sacr. Congreg. Concil. in Ostien.* 28. *Jul.* 1708. *in responsione ad* 5. apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad tom.* 3. *num.* 79. Ubi *num.* 80. ex aliis resolvit, quod hoc procedat etiam respectu Vicarii Apostolici Visitantis, cum & ipse visitet tamquam Vicarius Capitularis, adeoque tractandus est tamquam inferior Episcopo. 19

Procurationum numerus commensurandus est numero dierum, in quibus munus Visitationis impeditur. *Communis;* textu expresso *in cit. c. Procurationes* 23. *de Censibus*, ibi: *Ita quod numerus Procurationum numerum dierum, quibus hujusmodi moram fecerint, non excedat.* Fagn. *ibid. n.* 19. Et concordat *c. Inter cetera* 8. *caus.* 10. *q.* 3. ubi ad evitanda gravamina Ecclesiarum ordinatur, ut nisi necessitas aliquid exigat, *Cum Episcopus Diaecesim visitat . . . amplius, quam una die per unamquamque Basilicam remorandi licentiam habeat.* 20

Unde si Visitator una die plures Ecclesias visitando absolvat, non licet ei accipere ab omnibus ipsis simul, nisi unam Procurationem pro tali unica die, quamvis quaelibet Ecclesia de per se sufficiat ad integram Procurationem praestandam. *Communis*, textu expresso *in cap. Felicis* 3. *de Censibus in* 6. ibi: *Adjicientes, quod non licet Visitanti, nisi unam Procurationem recipere una die, sive unum locum solum visitaverit, sive plura; etiamsi locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad Procurationem integram persolvendam, cum eidem sufficere debeat, ut temporalia metat a locis personaliter visitatis pro diebus, quibus eis spiritualia subministrat.* Et in tali casu illae plures Ecclesiae una die visitatae debent inter se proportionaliter dividere solas expensas necessarias pro tali unica Procuratione, seu honesta sustentatione unius diei ipsius Visitatoris, & comitatus ejusdem, & nihil amplius; ut notant *communiter Doctores*. 21

Nullam tamen Procurationem exigere potest Ordinarius pro Visitatione Parochialium unitarum Religioni Hierosolymitanae: Nisi ipse Ordinarius, quando concessit Ecclesiam illi Religioni, sibi, & Successoribus suis Jus Procurationis expresse reservasset. S. Pius V. Constit. 136. incip. *Exposcit*, & saepius declaravit *Sac. Cong. Episcop.* & signanter *in Perusina* 11. *Jan. & in Senensi* 8. *Mart.* 1578. *& in Elven.* 20. *Jun.* 1604. 22

Visitator hospitatus a Laicis non potest exigere Procurationem a Clericis, dummodo isti victualia non recusaverint. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 73. *num.* 66. *& in cap. Felicis* 3. *de Censibus in* 6. *num.* 3. Graff. *dec. aur. part.* 2. *cap.* 27. *numer.* 90. *lib.* 23

lib. 3. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 4. *n.* 6. & alii passim, *arg. c. Procurationes* 23. *de Censibus*, & *cit. cap. Felicis* 3. *eodem in* 6. cum similibus.

24 Laici, nisi velint solvere, non debent cogi Censuris, ut solvant Procurationem, non obstante solito; Glossa *in c. Cavendum* 7. *caus.* 10. *quaest.* 3. Glossa *in citat. cap. Felicis* 3. *de Censibus in* 6. *verb. Laicos*, Monacell. *loc. citat. num.* 4. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 47. *per tot.* & *tom.* 9. *consult.* 146. *n.* 30. ubi ad id plura decreta affert.

25 Visitator non potest praetendere victualia in pecunia praecise, quamvis antea visitati soliti fuissent solvere tantam pecuniae summam loco victualium, sed est in optione eorum, qui visitantur, an malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi certa pecunia taxata consuetum, an vero praedicta victualia subministrare, textu expresso in Conc. Trid. *cit. sess.* 14. *de reform. c.* 3. ibi; *Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere, id quod erat ab ipsis ante solvi certa pecunia taxata consuetum, an vero praedicta victualia subministrare.* Et concordat *cap. Felicis* 3. *de censibus in* 6. ubi conceditur facultas Visitatoribus accipiendi Procurationem in pecunia a volentibus illam solvere, ibi: *Concedimus, ut Episcopi, & alii, quibus ex Officio competit visitare, a volentibus Ecclesiarum & locorum visitatorum, Rectoribus, seu personis, pecuniam libere accipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus, quibus Visitationis officium personaliter exercebunt.* Non obstante, quod olim id, scilicet pretium moderatae *Procurationis*, in pecunia accipere prohibitum fuerit, *in c. Relata* 9. *caus.* 10. *qu.* 1. *cap. Romana* 1. §. *Procurationes*, & *c. Exigis* 2. *de Censibus in* 6.

26 Intuitu Procurationis non potest Visitator, sive ejus Secretarius, sive quis alius de suo comitatu aliquod munus, etiam gratis oblatum, accipere, etiam quovis praetextu, seu quaesito colore, puta pro equis ferrandis, seu pro xeniis famulorum, seu qualitercumque; Et hoc sub poena maledictionis, a quo non liberetur, nisi duplum restituat; textu expresso *in cit. cap. Romana* 1. *de Censibus in* 7. §. *Procurationes*, ibi: *Caveat insuper, ne ipse, vel quisquam suorum aliquod munus, quodcumque sit, & qualitercumque offeratur, praesumat recipere; Ut non quae sua sunt videatur quaerere, seu quae Jesu Christi. Quod si fuerit contra praescriptum recipiens, maledictionem incurrat, a qua nunquam, nisi duplum restituat, liberetur. Volumus enim in his fraudem quamlibet penitus evitari.* Insuper si duplum ejus, quod receperit, intra mensem non restituerit, si sit Episcopus, vel Superior, est ipso facto interdictus ab ingressu Ecclesiae; Si vero sit Inferior, ipso facto est suspensus ab Officio, & Beneficio, quousque de populo hujusmodi gratis Ecclesiis plenariam satisfactionem impendat, nulla ei in hoc dantium remissione, liberalitate, seu gratia valitura. Et praeterea aliis poenis absque ulla spe veniae arbitrio Synodi Provincialis puniri debet. *Communis*, per text. *in cap. Exigit* 2. *de Censibus*, & Conc. Trid. *cit. sess.* 24. *cap.* 3. *de reform.*

Addendae sunt ad rem sequentes resolutiones *Sac. Congr. Conc.* prout habentur in Thesauro Resolutionum *tom.* 6. *S. Marci Visitationis* ibi: Anno 1708. Clerus Oppidi Belvederii ejusdem Dioecesis S. Marci alias quaestiones adversus Episcopum praedecessorem proposuit circa modum, & quantitatem Procuratoris. Disceptatum quippe fuit: 27

I. An sit in libertate Cleri Terrae Belvederii solvere Episcopo S. Marci visitanti Procurationem in pecunia, vel subministrare victualia? Et quatenus in pecunia.

II. An, & in qua summa sint taxanda?

III. An, & per quot dies liceat Episcopo visitanti protrahere visitationem?

IV. An, & quot personas possit secum ducere Episcopus occasione dictae visitationis?

V. An Clerus teneatur quidquam solvere Ministris, aliisque Officialibus Episcopi visitantis?

VI. An idem Clerus teneatur solvere Episcopo visitanti vecturas equorum?

Die vero 7. Julii rescriptum fuit: Danda esse Decreta alias edita, & signanter ad I. in Tyrasonen. Junii 1586. lib. 4. Decret. pag. 146. & in Potentina Procurationis 24. Jan. 1705. ad primum dubium, lib. 5. Decret. pag. 23. ad II. in eadem Potentina ad secundum dubium, ad III. in Turritana 25. Novembris 1704. ad sextum dubium libr. 14. Decretal. pag. 415. ad IV. in Forosempronien. Novembris 1587. lib. 5. Decret. pag. 64. ad V. in Amalphitana 18. Julii 1699. ad tertium dubium, lib. 49. Decret. pag. 252. ad VI. In Aprutina Dec. 1584. lib. 4. Decret. pag. 10.

Sensus autem, qui hujusmodi responsis inest, ex vi aliorum Decretorum, quae ibi indicantur, est hic, videlicet. Ad I. Affirmative. Ad II. in summa moderata ad formam Concilii. Ad III. arbitrio & conscientiae Ordinarii ad formam Concilii. Ad IV. Episcopum modesto equitatu, & famulatu oportere contentum esse.

se. Ad V. deberi victualia tantum ad formam Concilii. Ad VI. Negative.

28 Rursus in alia causa Sancti Marci plurium, die 16. Jan. 1723. proposita fuerunt hæc quæ sequuntur dubia.

I. An Episcopus S. Marci possit per se ipsum quotannis visitare omnes Ecclesias, omniaque loca suæ Diœcesis, & an intra annum possit plures facere visitationes?

II. An dicto Episcopo visitanti per se ipsum debeatur integra solita procuratio, seu potius sit servanda alternativa?

III. An prædicta integra solita procuratio sit solvenda in illa solita quantitate pecuniæ juxta morem cujuscumque loci visitandi, & in tribus prandiis dandis Episcopo, ejusque comitatui in vecturis, habitatione, & utensilibus necessariis juxta prætensam antiquissimam consuetudinem?

IV. An Episcopo ejusque comitatui debeantur cibaria, aliaque necessaria toto tempore permanentiæ in visitatione?

V. An eidem Episcopo visitanti possit præfigi numerus personarum ejus comitatus?

VI. An eidem Episcopo visitanti possit præfigi numerus dierum, quibus permanere debet in visitatione loci visitandi?

Rescriptum vero sic fuit: Ad I. Affirmative quoad primam, & secundam partem pariter affirmative, sed absque ulla procuratione. Ad II. servandam esse alternativam. Ad III. esse in optione visitandorum solvere procurationem vel in victualibus vel in pecunia, exclusis tribus prandiis in casu solutionis pecuniæ & quoad vecturam equorum detur Decretum 7. Julii 1708. in S. Marci ad sextum. Ad IV. provisum in tertio. Ad V. & VI. arbitrio & conscientiæ Episcopi ad formam Concilii, & ad mentem, ut in lib. 73. Decr. p. 4.

29 In Ferentina, in qua proposito inter alia hoc secundo dubio: II. *An & in qua summa seu specie sit taxanda procuratio solvenda, seu subministranda Episcopo Visitanti? S. C. Concil. die 26. Mart. 1735.* Respondit: *Ad secundum Taxandum esse in scutis septem, quatenus visitandi nolint præstare victualia, danda in quantitate moderata ad formam Concilii*. Sic apud Thesaurum Resolutionum *tom. 7. in D. Ferentina*.

30 Quæ autem summa aliquando augenda decernitur, cum paupertas intervenit Episcopi, ac multiplicantur dies in Visitatione necessarii, attentis Ecclesiis pluribus, & locis piis non adeo perfunctorie, & per solam apparentiam visitandis, ut resolutum fuit in *Juvenacen. sub die 3. Septembr. 1740.* in qua proposito dubio; *An, & in qua summa, seu quantitate debeatur Episcopo Juvenacen. Procuratio pro Visitationibus Ecclesiarum, & locorum piorum Oppidi Terlitii expletis absque solutione per tres vices, scilicet annis elapsis* 1734. 1735. & 1737. Eadem Sac. Congreg. Conc. die qua supra auditis partibus, discussisque earum rationibus, Respondit *contra Capitulum Collegiatæ Oppidi Terlitii, deberi pro utraque Visitatione in ducatis bis centum, non comprehensis ducatis septemdecim jam solutis*. Et reproposita causa sub *die 20. Januar. 1742.* Eadem Sacra Congregatio Respondit *in decisis, & amplius*, ut apud Thesaur. Resolution. *dictorum annorum*.

Episcopus Procurationem exigere nequit nedum ab Ecclesiis, & Clero Civitatis suæ Ordinariæ Residentiæ, sed neque ab Ecclesiis, & Clero Oppidi, in quo aliqua parte anni resideat, ut resolvit *Sacr. Congr. Conc. in Policastren. Procurationis 5. Jun. 1737.* In qua inter alia propositis quatuor sequentibus dubiis, I. *An Episcopus in actu visitationis possit exigere ab Archipresbytero, & Clericis Participantibus Ecclesiæ S. Nicolai Terræ Laureæ procurationem in casu &c.* & quatenus affirmative, II. *An dictus Episcopus possit exigere ab eodem Archipresbytero; & Clericis ultra procurationem ducatorum 15. in pecunia victuaria & vectuas equorum pro se, & familia in casu &c.* III. *An idem Episcopus, non completo anno ab ultima visitatione possit iterum eamdem Ecclesiam visitare, & aliam procurationem a visitandis exigere*, & quatenus in omnibus negative: IV. *An præfatus Episcopus teneatur restituere huc usque exactum*. Eadem Sac. Congreg. Conc. die qua supra Respondit: ad primum *Negative, quatenus Episcopus resideat aliqua parte anni in terra Laureæ*. Ad secundum *Negative*. Ad tertium *Affirmative quoad primam partem, & Negative quoad secundam*. Ad quartum *ad Mentem*. 31

Et cum nihilominus Episcopus, posthabita dicta resolutione, Procurationem singulis annis adhuc voluisset exigere, propositis duobus sequentibus dubiis: I. *An constet de exactione procurationum contra formam Resolutionis Sacræ Congregationis diei 1. Jun. 1737. in casu &c. & quatenus Affirmative*, II. *An Episcopus Policastren. incurrerit pœnas contentas in cap. Exigit, de censib. in 6. & cap. 3. sess. 24. de reformat. S. Conc. Trident. in casu &c.* Ead. Sac. Congreg. die 7. April. 1742. Respondit *Affirmative ad utrumque*. Sic apud Thesaur. Resol. *dictor. annor.* 32

Et

33 Et eadem Sacr. Congreg. si quando aliquid exactum fuit supra quam exigi debuisset, jussit restitui, *ut in Nullius provinciæ Hispalen.* 11. *Septemb.* 1706. *in Brictinorien.* 27. *Augusti* 1712. *lib.* 61. *decret. pag.* 326. *in Florentina* 7. *Jun.* 1727. *lib.* 77. *decret. pag.* 342. *& in Pacen.* 29. *Jan.* 1729. *lib.* 79. *decret. pag.* 35. *ut apud* Thesaur. Resolution. *tom.* 6. *in causa S. Marci Visitationis*.

Additiones ex aliena manu.

34 Quæstio, de qua *Auctor num.* 13. agit, an Episcopus exigere valeat procurationem ab Ecclesiis in Civitate positis, si ad tramites juris resolvenda sit, non negative, ut sentit *ipse Auctor*, sed affirmative resolvi debet. In textu enim in *c.* 24. *de censib.* Honorius III. statuit, ut & Ecclesiæ positæ in Civitate oneri procurationis subjectæ esse debeant, ut patet ex ejus verbis, & tradunt Gonzalez *in Commentar. ad d. c.* 24. *n.* 2. *&* Nicolaus le Maistre *de Bon. & Possession. Ecclesiar. lib.* 2. *c.* 1. *fol.* 174. *edit. Parisiensis anni* 1636.

35 Cæterum in Foro prævaluit opinio, quod non teneantur ad procurationem Ecclesiæ in Civita-
36 te positæ. Quinimo, & receptum est, ut Episcopus exigere nec valeat procurationem visitando Clerum, & Oppidum suæ Diœcesis, si aliqua parte anni resideret, rescripsit S. Congreg. Concilii interpres in Polycastren. Procurationis 1. Junii 1637. *Vid. n.* 31. *& seqq.*

37 Pariter quæstio illa, an Episcopus iterando eodem anno visitationem, possit iterum procurationem exigere, attenta dispositione juris *in cap.* 21. *de censib.* pro ipso Episcopo esset decidenda. At & contrarium in praxi servatur. Quo fortassis respiciens S. Congregatio Concilii Interpres resolvit, Episcopo eodem anno iteranti visitationem non deberi iteratam procurationem, ut *in S. Marci* 23. *Januar.* 1723. *& in alia Polycastren.* 18. *Maii* 1737. Vide *n.* 28. *&* 31.

38 De summa, in qua præstari debeant procurationes, quatenus non subministrentur victualia, vide Resolutiones S. Congregationis Concilii interpretis relatas a *P. Gaudentio a Janua de visitat. dub.* 6. *proœmial. n.* 6. easque varias pro varietate locorum.

PROCURATOR.

PRocurator ex nominis etymologia idem est *ac pro alio Curator*, nempe pro Domino, cujus loco, & nomine res, seu negotia sua gerit, & administrat; Unde *Procurator est, qui aliena negotia mandato Domini administrat*; Sic expresse definitur *in l. Procurator* 1. *ff. de Procuratoribus*. 1

Procurator alius est Procurator ad Judicia, seu Judicialis, & alius Procurator ad Negotia, seu Extrajudicialis. Procurator *ad Judicia, seu Judicialis*, est ille, qui alterius vices in sustinendis Judiciis gerit, atque in his alieno nomine lites prosequitur; Procurator *ad Negotia, seu Extrajudicialis* est ille, cui negotia extra Judicium gerenda committuntur, seu demandantur. *Sic in re Communis*. 2

Item Procurator alius est generalis, & alius specialis. Procurator *generalis* est ille, cui universorum bonorum, seu negotiorum administratio commissa est; *l. Procurator* 1. *§.* 1. *& l. Procurator totorum bonorum* 63. *ff. de Procuratoribus*, *& c. Dilectus* 11. juncta Glossa verb. *Generalis*, *de Procuratoribus*. Et sic etiam Procurator *generalis ad Judicia*, *seu lites* est ille, qui ad omnes lites, tum præsentes, tum futuras sui Principalis prosequendas constitutus est. Procurator *specialis* econtra est ille, qui ad certum dumtaxat negotium, aut ad certam dumtaxat litem expediendam constitutus est; *l. Procurator* 1. *§.* 1. *ff. de Procuratoribus*. *Et sic in re Communis*. 3

Item Procurator generalis alius est constitutus adjecta clausula *cum libera*, hoc est cum plena, & libera potestate administrandi omnia, quæ Domini sunt; ut *l. Procurator cui* 58. *de Procuratoribus*. Et alius simpliciter constitutus sine adjecta tali clausula *cum libera*, ut sit *in cit. l. Procurator totorum bonorum* 63. *ff. de Procuratoribus*. 4

Item Procurator alius est datus in rem alienam, & alius datus in rem suam. Procurator *datus in rem alienam* est ille, qui aliena negotia de mandato Domini administrat in ejus utilitatem, & talis est proprie dictus Procurator. Procurator *datus in rem suam* est ille, qui aliena negotia de mandato Domini administrat, sed in propriam suam utilitatem sive commodum; ut si Pater Filio, vel Dominus Extraneo cedat omnia sua Jura, & bona, & eum con- 5

constituat Procuratorem in talia Jura, & bona, & talis dicitur Procurator solum improprie. *Sic in re Communis*.

6 Item Procurator alius est verus, & alius falsus. Procurator *verus* est ille, qui legitimum habet mandatum procuratorium. Procurator *falsus* est ille, qui vel nullum habet mandatum procuratorium; Vel si habet, non est legitimum, nec sufficiens; ut si habeat solum mandatum generale, ubi requiritur speciale, vel habet mandatum impertinens ad causam pendentem, vel mandatum jam revocatum. *Sic in re communis*.

7 Item Procuratores alii sunt simpliciter constituti, & alii in solidum. Procuratores *simpliciter constituti* sunt illi, qui plures simul constituuntur, non adjecta clausula *in solidum*, adeo ut unus sine alio non debet admitti, nec negotium, sive causam ejusmodi solus possit expedire; sed necesse sit, ut simul intersint, & quisque eorum pro sua concurrat, *cap. si duo 6. de Procuratoribus in 6. cap. causam Matrimonii 16. de Offic. Delegat. & l. Duo ex tribus, ff. de re judicat.* Procuratores *in solidum constituti* sunt illi, qui plures simul constituuntur, adjecta hac clausula *in solidum*, hoc est in totum, adeo ut quilibet eorum ex se solo possit negotium, sive causam ejusmodi expedire; Cum hoc tamen, quod postquam unus primo per litis contestationem negotium, seu causam occupavit, alii penitus excludantur, nisi forsan in Constitutione talium Procuratorum fuerit adjectum, quod primo occupante causam non prosequente, nec alium substituente, alter admittatur; textu expresso *in citat. cap. si duo 6. de Procuratoribus in 6.* ibi: *Si duo Procuratores, simul, non adjecto in solidum deputentur, unus sine altero non debebit admitti; Secus si sint in solidum constituti, sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem negotium primitus occupabit: Post occupationem autem, aut hujusmodi, alter se intromittere nequibit ulterius, cum ille litis Dominus sit effectus; Nisi dictum in constitutione fuisset, quod non fieret melior conditio occupantis: Tunc enim, si eum, qui occupavit infirmari, mori, absentari, vel alias impediri contingat, aut si qui prosequi forte nolit, poterit alter suscipere, ac perficere negotium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus; nam si sit, is præferri debebit eidem*; juncto Summario, & Glossa *ibid.* communiter recepta.

8 Generatim loquendo quilibet, qui non reperitur in Jure prohibitus, potest Procuratorem constituere. *Communis*, per text. *in l. Mutus 43. §. 1. ff. de Procurator.*

In Jure autem prohibetur constituere Procuratorem Pupillus, vel Minor habens Curatorem, nisi adsit Tutoris seu Curatoris Auctoritas; *l. Neque Tutores 11. Cod. de Procuratoribus*. 9

Item Filius familias non aliter constituit Procuratorem, nisi quatenus ipse experiri potest: *l. Filius familias 8. ff. de Procuratoribus*. 10

Item capti ab hostibus nequeunt dare, vel habere Procuratorem, quia quandiu sunt in potestate hostium, non sunt sui Juris, nec rerum suarum Domini, *l. Ab hostibus, ff. Ex quibus causis majores* &c. Et sic de aliis similibus. 11

Item Excommunicati Excommunicatione majori non possunt constituere Procuratorem ad agendum. *Communis, arg. c. ult. de Procuratoribus*. 12 Possunt tamen Excommunicati Procuratorem constituere ad defendendum, seu quando ab aliis in Judicio conveniuntur, *Communis*, textu expresso *in c. Intelleximus 7. de Judiciis*, ibi: *Quia postulasti a nobis, utrum Excommunicatus in Judicio stare possit? Respondemus, quod convenire potest, & debet per alium respondere in Judicio, ne videatur de sua malitia commodum reportare.* 13

Generatim loquendo quilibet, qui non reperitur in Jure prohibitus, potest Procurator constitui. *Communis*, per text. *in c. Non indiscrete 1. §. 1. de Procuratoribus in 6. & l. Mutus 43. §. 1. ff. eod.* 14

In Jure autem prohibentur esse Procuratores Excommunicati Excommunicatione majori. *Communis, arg. cap. ult. de Procurat. & c. Intelleximus 7. de Judiciis*. 15

Item Procuratores constitui in Foro Laicali prohibentur Clerici Beneficiati, seu in Sacris constituti. *Communis*, per text. *in Authent. de Sacr. Episcop. §. Deo autem, c. Quia Episcopus 5. q. 3. c. Nullus 11. q. 1. c. Credo 21. q. 3. c. Clerici 1. de Postulando, c. Multa sunt negotia 1. c. Sacerdotibus 2. & cap. Sed nec 4. Ne Clerici, vel Monachi*. Vide verb. *Clericus art. 3. n. 59. & seq.* 16

Item prohibentur esse Procuratores Religiosi, nisi cum licentia sui Prælati, & pro utilitate sui Monasterii, vel suæ Religionis. *Communis*, per text. *in Clementin. Religiosus de Procuratoribus, cap. 2. de postulando, cap. De præsentium, & cap. Monachi 16. q. 1.* cum similibus. 17

Fratres autem Minores, nedum non possunt esse Procuratores, & Advocati, sed neque possunt personaliter assistere Procuratoribus, 18

bus, & Advocatis ad eosdem instigandos, quando ipsorum negotia pro rebus temporalibus agitantur in Curiis. *Communis*, per text. *in Clementin. Exivi* §. *Proinde*, *de verbor. significat.* Ubi adducitur ratio, quia Fratres Minores nihil habent proprium, ne quidem in communi, sicuti habent alii Regulares; Atqui *ex talibus assistentiis in Curiis*, *& instigationibus*, *cum de rebus agitur in ipsorum commoda convertendis*, *creduntur verisimiliter ex his*, *quæ foris patent* (*de quibus habent homines foris judicare*) *in ipsis rebus Fratres assistentes aliquid quærere tamquam suum*, prout argumentatur Pontifex *ibidem*, adeoque nullo modo debent hoc facere, *ut & testimonium habeant ab his*, *qui foris sunt*, *& puritati satisfaciant voti sui*, *ac evitetur per hoc scandalum pusillorum*, ut *ibidem* subjungit Pontifex.

19 Item prohibentur esse Procuratores omnes impuberes, *l. Feminæ* 2. *ff. de Regul. Juris*.

20 Immo etiam minores septendecim annis non possunt esse Procuratores, nequidem ad negotia, & Minores vigintiquinque annis nequeunt esse procuratores ad Judicia, *cap. Qui generaliter* §. *fin. de Procuratoribus in* 6. & *l. Minor* 51. *ff. eod.*

21 Item prohibentur, & ab Officio Procuratoris excluduntur feminæ, *l. Alienum*, *Cod. de Probationibus*, *& cit. l. Feminæ* 2. *ff. de Regul. Juris*; Exceptis necessitatibus suorum parentum, pro quibus, alio non existente Procuratore, possunt Feminæ Procuratoris obire Officium, textu expresso in *l. Feminas* 41. *ff. de Procurator.* ibi: *Feminas pro parentibus agere interdum permittetur causa cognita*, *si forte parentes morbus*, *aut ætas impediat*, *nec quemquam qui agat*, *habeant*.

22 Item prohibentur esse Procuratores in alienis negotiis milites, *l. Neque Feminæ* 54. *de Procuratoribus*; Ipsi enim, quia armis, & non privatis negotiis occupari debent, nec pro conjunctis personis, v. g. Patre, Matre, vel Uxore, Procuratoris vices agere possunt, *l. Militem* 7. *Cod. De Procuratoribus*. Possunt tamen Milites esse Procuratores in propriis causis, & negotiis, *l. Qui stipendia* 9. *Cod. de Procuratoribus*. Sicut & in negotiis suæ Cohortis, *l. Filius familias* §. *Veterani*, *ff. de Procuratoribus*.

23 Item Potentiores prohibentur esse Procuratores ad lites, *l. Divini admodum* 1. *Cod. Ne liceat potentioribus*. Et idem dicendum est de Redemptoribus alienarum litium, *arg. l. Litem* 15. *de Procuratoribus*.

24 Item Jure Canonico prohibentur esse Procuratores omnes infames, textu expresso *in cap. Infamis* 1. *caus.* 3. *qu.* 7. ibi: *Infamis persona nec Procurator esse potest*, *cap. Infames* 2. *ead. caus.* 3. *& qu.* 7. ibi: *Infames non possunt esse Procuratores*, *vel Patroni causarum*, cum similibus. Dicitur autem notanter *Jure Canonico*; Nam, spectato Jure Civili, infames non prohibentur esse Procuratores, §. *Final. Institut. de Exceptionibus*.

Procurator Judicialis, seu ad judicia post litem contestatam potest alium substituere; Tunc enim Dominus litis jam effectus est. *Communis*, textu expresso *in cap. Non indiscrete* 1. §. *Licet a Procuratoribus in* 6. *& l. Nulla*, *Cod. eod.* cum similibus. 25

Et a fortiori potest alium libere substituere Procurator Extrajudicialis, seu ad negotia. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Non indiscrete* 1. §. *Procurator*, *de Procuratoribus in* 6. Cum enim in negotiis non agatur de tam gravi præjudicio, sicut in Judicialibus, si potest alium substituere Procurator judicialis, seu ad judicia, vel ad lites, a fortiori poterit alium substituere Procurator extrajudicialis, seu ad negotia. 26

Procurator non præjudicat Domino, si extra fines mandati aliquid egerit. *Communis*, per text. *in l. Si Procurator* 10. *Cod. de Procuratoribus*. Talis enim Procurator fines mandati excedens, aliud agit, quam sibi fuerat injunctum; *l. Diligenter*, *ff. Mandati*, adeoque non præjudicat Domino, ne quis alieno facto oneretur, *l. In causa* 27. *ff. de Procuratoribus*. 27

Procuratoris generalis omnium rerum factum, seu negligentia, vel dolus nocet Domino. *Communis*, per text. *in l. Procuratoris*, *ff. de Tributor. action.* Dominus enim debet sibi imputare, quod negligentem, aut dolosum Procuratorem præsertim generalem omnium suarum rerum constituerit, *l. Cum mandato*, *ff. de Minoribus*. Poterit tamen Dominus *actione mandati directa* agere contra talem Procuratorem de omni damno, & interesse per ejus dolum, culpam, aut negligentiam sibi illato, *l. Si Procurator* 10. *l. Licet in popularibus* 42. §. *Ea obligatio*, *Cod. de Procuratoribus*, *l. Si Procuratorem* 8. §. *final. ff. Mandati*, *& l. Procuratorem*, *Cod. eod.* cum similibus. 28 29

Item nocet Domino etiam factum, seu negligentia, vel dolus Procuratoris specialis, qui fines Mandati non excessit. *Communis*, per text. *in l. Procurator* 10. *Cod. de Procuratorib. l. Eum qui res*, *Cod. eod. l. Quoties*, *Cod. de dignitat. cap. Cum olim Abbas* 32. *de Offic. Delegat. cap. Cum olim* 7. *de causa possess. & pro-* 30

prie-

31 *prietat.*, cum similibus. Et contra hunc etiam Procuratorem poterit Dominus, *actione Mandati directa*, agere de omni damno, & interesse per ejus dolum, culpam, aut negligentiam sibi illato. *Commun.* per citata Jura *sub num.* 29.

32 Procuratoris tamen specialis factum, seu negligentia, vel dolus non nocet Domino, si fines Mandati excesserit. *Communis*, per text. *in l. Si Procurator* 10. *Cod. de Procuratoribus*, ibi: *Si Procurator ad unam speciem constitutus Officium mandati egressus est, id, quod gessit, nullum Domino praejudicium facere potuit*, & patet ex dictis *supra n.* 27.

33 Procuratoris officium finitur quinque potissimum modis. Et primo finitur *Revocatione:* Procurator enim, tum judicialis, tum extrajudicialis, re integra, potest libere a Domino revocari etiam sine causa, *cap. Quamvis* 2. *de Procuratoribus in* 6. *l. Si Procuratorem* §. *Recte*, *Institut. de Mandato*. Re autem non integra, seu post litem contestatam, aut incaeptum negotium, revocari potest solum cum justa, & rationabili causa, *cit. c. Quamvis*, *de Procuratoribus in* 6. *l. Post litem* 17. *ff. de Procuratoribus*.

34 Causae autem justae, & rationabiles revocandi Procuratorem etiam re non amplius integra recensentur in *cit. cap. Quamvis* 2. *de Procuratoribus in* 6. ubi postquam Pontifex dixit: *Quamvis Procurator possit ante litem contestatam, etiam sine causa libere a Domino revocari*, statim subjungit: *Postea tamen ipso nolente nequibit, nisi eum cum Domino inimicum fieri, vel suspectum, aut adversario affinitate conjungi, vel ejus heredem fieri, seu ingredi Religionem, aut in longum peregrinari, vel aegritudine, aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit, propter quam sit merito revocandus*.

35 Secundo, finitur *Renunciatione*, seu mutuo consensu Principalium, scilicet Domini constituentis, & Procuratoris constituti, *l. Mutari* 24. *ff. de Procuratoribus*, juncta Glossa *ibidem* communiter recepta, & *cap. Omnis res* 1. *de Regul. Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*.

36 Tertio, finitur *Finita instantia Judicii*, idest post latam sententiam definitivam; Tunc enim licet possit & debeat Procurator a tali sententia appellare, vel saltem statim Dominum admonere, ut ipse, si velit, appellare possit, tamen non tenetur appellationem prosequi invitus, adeoque censetur ex tunc expirare ejus Officium; *c. Non injuste* 14. *de Procuratorib.* & *l. Invitus* 17. *Cod. eodem*.

Quarto, finitur *per mortem Domini ipsum constituentis*, si moriatur re integra, alias secus, §. *Item* 10. *Institut. de mandato*, *l. Inter causas* 25. *ff. Mandati*, ibi: *Inter causas omittendi Mandati etiam mors Mandatoris est, nam Mandatum solvitur morte: Si tamen per ignorantiam impletum est, competere actionem utilitatis causa dicis:* Ne scilicet justa ignorantia culpam damnum afferat, ut dicitur *in cit.* §. *Item*, ibi: *Alioquin justa, & probabilis ignorantia tibi damnum adferret*. 37

Quinto, finitur *per mortem ipsiusmet Procuratoris;* Tale enim Officium non transit ad heredes, cum censeatur electa industria personae: *l. Si quis alicui* 37. §. 3. ibi: *Morte quoque ejus, cui mandatum est, si is, integro adhuc Mandato, decesserit, solvitur Mandatum, & ob id heres ejus, licet executus fuerit Mandatum, non habet Mandati actionem*, & concordat *cit.* §. *Item* 10. *Instit. de Mandato*. 38

Procurator unus, qui sit Viri, & alter, qui sit Procurator Mulieris, baptizatum de Sacro Fonte suscipere possunt, sed non duo viri, nec duae Mulieres, unusquisque tamen proprio nomine Vir loco Mulieris, vel Mulier loco Viri. *Sac. Cong. Conc.* apud Barbosam *in Summa Apostolic. Decis. verb. Procurator n.* 1. 39

Procurator non contrahit cognationem spiritualem sibi, sed Mandanti. *Sac. Cong. Conc. in Tridentina* 16. *Maii* 1630. Barbos. *loc. cit. num.* 4. 40

Procurator pro contrahendo cum absente Matrimonio potest esse diversi sexus ab illo, cujus nomine contrahit; Unde potest femina contrahere pro viro, & econtra vir pro femina: Agit enim non suo, sed alterius nomine. Vide verb. *Matrimon. art.* 1. *n.* 36. 41

Nec requiritur, quod Procurator sit certae aetatis; Quamvis enim *c. Qui generaliter* §. *fin. de Procuratorib. in* 6. & *l. Minor* 51. *ff. eod.* juxta dicta *supra num.* 20. dicatur, Procuratores ad negotia debere esse 17. annorum, tamen id non requiritur in Matrimonio, in quo non exigitur industria Procuratoris, sed tantum manifestatio consensus: Unde sufficit, quod sit in aetate sufficiente ad manifestandum sui Principalis consensum, quamvis nec dum esset pubes. Vide d. verb. *Matrimonium n.* 37. 42

Impedimentum cognationis spiritualis Procuratoris, qui puellam ad Baptismum suscepit, non obstare quo minus Matrimonium contrahere valeat cum puella suscepta, respondit *Sac. Cong. Conc. in Theatina Matrimonii* 23. *Aug.* 43

Aug. & 18. *Sept.* 1721. apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congreg. Conc.

44 Procurator Generalis Observantium debet præcedere in Capella Pontificia Procuratori Patrum Conventualium. *Sac. Congreg. Rit.* 26. *Nov.* 1593. & 11. *Jan.* 1692. approbante Sanctissimo, ut patet ex Decreto ad litteram relato a Lantusca *in Theat. Regul. verbo Procurator*, *n.* 6. ut infra.

Viso memoriali pro Procuratore Generali Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia Sanctissimo Domino Nostro porrecto, & a Sanctitate Sua Congregationi Sacrorum Rituum transmisso super præcedentia eidem Procuratori in Capella Sanctissimi ante Procuratorem Generalem ejusdem Ordinis Conventualium competenti, ac Decreto alias sub die 26. *Novemb.* 1593. *ad ejusdem Procuratoris de Observantia favorem facto.*

Congregatio die 21. *Jan.* 1602. *stetit in decisis, factaque eidem Sanctissimo Domino Nostro (juxta ejusdem Sanctissimi Rescriptum) de præmissis relatione, Sanctitas Sua dicta Decreta approbavit, & ab his, ad quos spectat, observari mandavit.*

P. H. Card. Com.

45 Procuratores, seu Officiales deputati Monasteriorum Monialium durare debent per triennium, & non ultra, seu de triennio in triennium, mutari debent. *Sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Orien.* 16. *Jul.* 1615. apud Barbos. *in Summa Apostol. decis. verb. Procurator num.* 3. & Monac. *tom.* 1. *tit. XI. formul.* 14.

46 *num.* 8. Immo si Episcopus animadvertat non esse utiles, parumque propensos, & diligentes servitio, etiam durante triennio, poterit eos removere. *Eadem Sacra Congregat. in Surrentina* 12. *Maii* 1617. apud Monac. *loc. citat. num.* 8.

Additiones ex aliena manu.

47 Procurator contrahendo, etsi regulariter non propriam, sed personam obliget mandantis, plures tamen sunt casus, in quibus propriam obligat personam.

48 Primus casus est, si sine legitimis facultatibus contraxerit. Dicitur autem contrahere sine legitimis facultatibus, si mandato contrahendi caruerit, ut respondit Rota *in Melevitana Redditionis rationis super indemnitate* 24. *Aprilis* 1760. §. 3. *cor. Reverendiss. Molin.*

49 Idem est, si mandatum fuerit revocatum, nec juvatur ambiguitate revocationis, & credulitate ratificationis, & vanum est dicere *putabam*, ut firmavit idem Sacrum Tribunal *in Romana Frumenti super reservatis* 7. *Mart.* 1742. *cor. eodem.*

Alter casus est, si Procurator habeat mandatum, sed mandans sit *exterus, & ignoti nominis*; Rota *in dict. Romana Frumenti super reservatis* 7. *Mart.* 1742. *cor. eodem.* 50

Tertius casus est, si substituerit, & substitutus male se gesserit. Et nota id locum sibi vindicare, etiamsi Procurator facultate substituendi donatus fuerit, modo facultas substituendi non sit directa in certam personam. Confer Rot. *in Romana Pecuniaria* 9. *Decemb.* 1743. *cor. Reverendiss. P. D. Canilliac Decano*, ubi quando Procurator non teneatur pro male gestis a substituto. 51

PRODIGALITAS. Vide tom. 1. verb. *Avaritia n.* 13. & 14.

PROFESSIO FIDEI. Vide verb. *Fidei professio.*

PROFESSIO REGULARIS.

Professio Regularis, seu Religiosa est promissio libere facta, & legitime accepta, qua quis in debita ætate constitutus post annum probationis expletum se adstringit certæ Religioni ab Ecclesia approbatæ. *Est in re Communis.* 1

Professio Regularis, seu Religiosa est duplex, una expressa, & alia tacita. *Professio expressa* est illa, quæ fit verbo, vel scripto, vel utroque simul; vel etiam nutu, aut signis in manibus legitimi Superioris, juxta formam Religionis professæ. *Professio tacita* est illa, quæ fit sine verbo, vel scripto, & mentem suam obligandi se ad tria vota, & certam Religionem signo, vel facto alio externo satis manifestat. Ita *in re Communis.* 2

Ad valorem Professionis requiritur ætas annorum sexdecim completorum. *Communis*, texto expresso in Conc. Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 15. ibi: *In quacumque Religione tam virorum, quam mulierum Professio non fiat ante decimum sextum annum expletum.... Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus Regulæ, vel Re-* 3

li-

ligionis, vel Ordinis observationem, aut alios
quoscumque effectus.
Anni sexdecim ad professionem requisiti de-
4 bent esse completi de momento ad momentum;
Unde si Professio fiat per aliquot tantum ho-
ras ante completum annum decimum sextum
ætatis; est nulla. Vide verb. *Annus probatio-*
nis a n. 25. *& verb. Moniales art.* 1. *n.* 88. *&*
5 90. Ætas autem incipit a die nativitatis, non
a die Baptismi. *Sac. Congr. Concil. in Corton.*
4. *Decembr.* 1627.
6 Item ad valorem Professionis prærequiritur
annus probationis completus. *Communis*, tex-
tu expresso in Concil. Trid. *loc. cit.* ibi: *Nec*
qui minori tempore, quam per annum post suscep-
ptum habitum in probatione steterit., ad Profes-
sionem admittatur; Professio autem antea facta
7 *sit nulla &c.* Et quidem hic annus debet esse
completus de momento in momentum, adeo
ut Professio facta nondum completo anno, et-
iam per modicum tempus, esset nulla. Vide
8 d. verb. *Annus probationis num.* 26. Immo ita
debet esse completus, & integer annus Novi-
tiatus, seu probationis, ut Anno bissextili de-
beat necessario computari lapsus diei, qui tunc
de novo additur, cum illi duos dies pro uno
computentur. Vide *d. verb. Annus probationis*
9 *num.* 27. *&* 28. Insuper hic annus probatio-
nis debet esse continuus, ita ut Novitius an-
num probationis animo Religionem deserendi
interrumpens, licet per duas solas horas, te-
neatur incipere de novo annum Novitiatus.
Vide *d. verb. Annus Probationis, a num.* 10. *ad*
10 24. Et talis annus probationis debet necessario
peragi cum Habitu Regulari, & non cum Ha-
bitu sæculari. Vide *d. Verb. Annus probationis*
num. 3. *&* 4.
11 Professio potest in articulo mortis emitti,
etiam anno Novitiatus non completo; Dum-
modo Novitius, seu Novitia habeat legitimam
12 ætatem. Vide verb. *Moniales art.* 1. *n.* 96. Si
tamen hujusmodi Novitius, vel Novitia con-
valuerit, debet iterum profiteri. Vide *ibidem*
13 *num.* 97. Talis autem Professio emissa in arti-
culo mortis, anno Novitiatus nondum com-
pleto, non suffragatur, nisi quoad acquisitio-
nem Indulgentiarum favore profitentis, non
autem quoad acquisitionem Dotis favore Mo-
nasterii, cum ipsa debeat restitui ejus consan-
guineis heredibus. Vide *ibid. num.* 98. & vide
etiam varia Decreta relata ab Ursaya *tom.* 2.
14 *part.* 2. *discept.* 24. An autem Professio emissa in
articulo mortis, anno probationis jam integre
completo, prosit Monasterio quoad acquisitio-
nem bonorum. Vide *ib. num.* 99. *&* 100.

Professio facta post decimum sextum annum, 15
sed ante decimum octavum requisitum a Sta-
tuto Ordinis Minimorum, non annullante,
aut irritante, valida est. *Sacr. Congr. Conc.* 2.
Novembr. 1582. apud Barbosam *in Summa Apo-*
stolic. decis. verb. Professio Regularis num. 9. Sic 16
etiam Professiones emissæ juxta dispositionem
Concilii Tridentini, idest post completum 16.
annum, sunt validæ, quamvis in Constitutioni-
bus Religionis Sanctissimæ Trinitatis Redem-
ptionis captivorum, auctoritate Apostolica con-
firmatis cautum sit, quod in ea Religione ali-
quis non recipiatur antequam annum vigesi-
mum videatur complevisse. *Sacra Congr. Conc.*
2. *August.* 1631. *&* 24. *Aprilis* 1632. apud
Barbos. *loc. cit. num.* 10. Et sic dicendum est
de Professionibus emissis ante ætatem requisi-
tam a Constitutionibus aliarum Religionum;
Dummodo servetur ætas requisita a Concilio
Tridentino, & non requiratur major ætas sub
clausura annullante, & irritante confirmata ex-
presse a Sede Apostolica.
Professio potest per Superiorem prolongari, 17
lapso temporis Novitiatus, in his, qui non be-
ne adhuc didicerunt, & aliquantulum inhabi-
les reperiuntur; Dummodo habeant spem pro-
babilem, quod efficientur habiles infra sex
menses, *Sac. Congr. Conc.* 8. *Novembr.* 1569.
apud Barbosam *loc. cit. num.* 6. Si tamen pro- 18
pter aliquam pertinacem infirmitatem, vel
aliam causam esset protrahenda Professio ul-
tra sex menses, tunc pro facultate esset adeun-
da Sedes Apostolica. Vide verb. *Annus proba-*
tionis a n. 29. *ad* 35.
Item ad valorem Professionis requiritur, 19
quod tam Novitiatus, quam ipsa Professio fiat
in Conventibus designatis. Fagnan. *lib.* 4. *De-*
cretal. cap. Insinuante, Qui Cleric., vel voven-
tes a num. 42. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 173.
num. 56. *& consult.* 175. *a num.* 24. Ursaya
tom. 8. *part.* 1. *discept.* 33. *num.* 34. Donatus
tom. 2. *part.* 2. *tract.* 8. *qu.* 2. *&* 4. ubi ad id
adducit Decreta Clementis VIII. & Decretum
Sacræ Congregationis jussu Urbani VIII. *edi-*
tum 21. *Septembr.* 1624. & Constitutionem ejus-
dem Urbani VIII. incip. *Religiosos viros*, ubi
sic expresse habet: *Cum itaque, sicut accepi-*
mus, quamplures Ordinum, Congregationum,
& Institutorum Regularium Professores ad habi-
tum Regularem recepti, probationis annum in
Monasteriis, seu Domibus Regularibus ad id de-
signatis, vel ab Apostolica Sede approbatis mi-
nime fecerint; proindeque juxta Constitutionem
fel. recordat. Clement. VIII. prædecessoris Nostri
desuper editam, Professio per eos subinde emissa
in-

invalida existat . . . . Ubi nota hæc ultima verba: *Professio per eos subinde emissa invalida existat*, & ista, quæ infra subjungit: *Eosdemque postquam Professionem de novo, ut profertur, emiserint &c.* ex quibus clare, & expresse constat, quod ad valorem Professionis requiritur, quod tam Novitiatus, quam Professio fiat in Conventibus designatis. Et tenent etiam Corrad. *Prax. dispen. lib.* 5. *num.* 6. *vers. Nec non Decret.* Matthæuc. *Offic. Cur. cap.* 34. *num.* 20. & alii plures, & consentire videntur Card. Petra *loc. infra cit.* Monacell. *tom.* 3. *tit.* 1. *form.* 34. *num.* 4. Vide verb. *Annus probationis a nu.* 36. *ad* 40.

20 Viri recepti, & Professi in Conventibus non designatis tenentur nullitatem suæ Professionis deducere coram Sacra Congregat. Conc. quod si non fecerint, & recedere a Monasteriis præsumpserint, tamquam Apostatæ sunt puniendi. Et Superiores, qui in cognitione causæ se ingesserint, vel Professos ejecerint, Censuras latæ sententiæ incurrunt, ut habetur ex Decreto Urbani VIII. quod per extensum referunt Donatus *tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 8. *de Domibus Novitiorum quæst.* 9. *numer.* 8. Corrad. *prax. dispensat. lib.* 5. *cap.* 13. *numer.* 11. Peytin. *in suo Formular. litt. P. cap.* 20. Bordon. *tom.* 1. *variar. resolut. qu.* 13. *num.* 7. & alii prout sequitur.

21 *Sanctissimus D. N. Urbanus Divina providentia Papa VIII. ad occurrendum motibus, qui possint in Religionibus oriri occasione receptionis Novitiorum, & Professionis per eos emissæ in Conventibus non designatis, contra formam Decretorum san. mem. Clementis VIII. de Novitiis ad Habitum Regularem, & Professionem non admittendis, nisi in Conventibus designatis, audita super hoc sententia Sac. Cong. Conc. declaravit, & decrevit, hujusmodi Receptos, ac Professos contra formam ipsorum Decretorum, allegantes propterea nullitatem Receptionis, & Professionis, non posse super hujusmodi nullitate post lapsum quinquennii quoquo modo audiri.*

Quod si aliqui contra formam prædictorum Decretorum Recepti, & Professi e Religione infra quinquennium exire, vel Superiores extra respective illos ejicere voluerint, eadem Sua Sanctitas declaravit, ut tam ipsi Professi, quam Superiores respective teneantur Jura, quæ sibi favere visa fuerint, prius deducere coram Sacra Congregatione, quæ ex speciali etiam Suæ Sanctitatis facultate super hoc concessa, providebit.

Inhibendo propterea Primatibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus, ac quibuscumque Judicibus Ordinariis, & Delegatis, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditoribus, & S. R. E. Cardinalibus, etiam de Latere Legatis, Sedisque Apostolicæ Nuntiis, ne in posterum in hoc quoquomodo se ingerant absque speciali ejusdem Sanctitatis commissione sub pœna ipso facto incurrenda, quo ad Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, & Primates, Interdicti ab ingressu Ecclesiæ; quoad Abbates, Inferiores, & alios Judices prædictos, Excommunicationis latæ sententiæ: Quo vero ad Nuncios, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, indignationis Suæ Sanctitatis, & pœnarum arbitrio imponendarum.

Si vero iidem Recepti, ut supra, & Professi Juribus suis minime deductis coram Sacra Congregatione, ausi fuerint recedere, ipsi Recepti, & Professi tamquam Apostatæ puniantur, & pro talibus habeantur, nec non eosdem juxta formam Decret. de Regular. Apostat. & Ejectis ejusdem Sanctitatis Suæ jussu ab eadem Congregatione sub die 21. *Septembris* 1634. *editi procedatur, & Superiores, qui ejecerint, pœnas suspensionis a Divinis, nec non privationis omnium Officiorum, quæ tunc obtinebunt, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea in posterum obtinenda, vocisque activæ, & passivæ ipso facto, & absque alia declaratione incurrant.*

Datum Romæ die 5. *Januar.* 1638.

Fr. Card. Verospius.

Concordat cum Originali. Ita est, Antonius de Episcopis Cancellarius Illustris. & Reverendiss. Domini Nuncii Apostolici Venetiarum. Et sic etiam refert Card. Petra *tom.* 5. Comm. ad Const. 9. Sixti IV. *num.* 23.

Ratificare volentes Professionem nullam ob 22
loci designati defectum, non tenentur Novitiatum reiterare, nec novum consensum Capituli exquirere, sed sufficit, quod Ratificatio, seu nova Professio fiat in manibus Prælati; & talis nova Professio eis suffragatur in omnibus, & per omnia, tam in Foro interno, quam externo, ac si ab initio valide professi fuissent: Sic expresse statuit, & declaravit Urbanus VIII. Const. incip. *Alias*, quæ hic per extensum ad uberiorem notitiam adducitur.

URBANUS PAPA VIII. &c.

„ Alias per Nos accepto, quod quamplu- 23
„ res Ordinum, Congregationum, & Institutorum Regularium Professores, ad Habitum Regularem recepti, probationis annum in Monasteriis, seu Domibus Regularibus ad id designatis, vel ab Apostolica Se- „ de

,, de approbatis minime fecerunt, perindeque ,, juxta Const. fel. record. Clem. Papæ VIII. ,, prædecessoris nostri desuper editam, Professio ,, per eos subinde emissa invalida existebat; ,, Nos motu proprio, & ex certa scientia, ,, ac matura deliberatione, nostris bon. mem. ,, Scipione Episcopo Sabinensi Cardinali Burghesio nuncupato, Majori Pœnitentiario, ,, vel Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, cæterisque Ordinariis Locorum, in quibus eorumdem Religiosorum Monasteria, Domus, seu Conventus, aliaque Regularia loca consistebant, ,, sive ipsorum Religiosorum Præfectis, vel Superioribus Generalibus per nostras in simili ,, forma Brevis sub die 11. Aprilis MDCXXXI. ,, expeditas litteras, commisimus, & mandavimus, quatenus omnes, & singulos Religiosos prædictos, qui ad Habitum Regularem alias canonice Recepti, annum probationis in Monasteriis, seu Domibus Regularibus ad id designatis, minime fecerant; ,, subindeque Professionem denuo, servatis alias ,, servandis, emittendam, quæ sic emissa illis, & eorum cuilibet, tam in foro Interiori, quam exteriori, suffragari deberet, absque novo probationis anno, ex speciali hujus Sanctæ Sedis benignitate, Auctoritate ,, nostra Apostolica reciperent, & admitterent, eosdemque postquam Professionem denuo, ut præfertur, emisissent, ad omnes ,, Gradus, Honores, Dignitates, Præeminentias, atque Habilitates, quas, si ab initio ,, valide professi essent, legitime obtinerent, ,, eadem auctoritate restituerent, ac restitutos ,, eo ipso esse, & censeri declararent, ita ut ,, haberent eumdem locum, sessionem, & votum, prout haberent, si priores Professiones validæ fuissent: & nondum promoti ad ,, omnes, etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines, servatis alias servandis, promoveri, ,, & tam ipsi, quam alii ad eosdem Ordines ,, jam recte promoti in susceptis Ordinibus ,, hujusmodi, etiam in Altaris ministerio ministrare licite, & libere valerent, nec non ,, omnes actus, sive contractus, quos contraxerant, & legitime contraxissent, vel cum ,, Laicis, vel cum aliis Monasteriis, seu alterius Religionis Viris, si nullum aliud paterentur vitium, vel defectum, nisi ex eo solum, quia initi, aut contracti erant invalide ab iis, qui contra dictam Constitutionem in Domibus non designatis, sive ab eodem Sede non approbatis, professi erant, ,, auctoritate nostra prædicta confirmarent, & ,, approbarent, ac validos omnino declararent, ,, super quibus omnibus & singulis plenam, & ,, amplam facultatem dicta auctoritate tribuimus, & impartiti sumus, & alias, prout ,, in dictis litteris, quarum tenores, præsentibus pro expressis haberi volumus, plenius ,, continentur. Cum autem, sicut dilectus Filius Procurator Generalis Fratrum Ordinis ,, Prædicatorum Nobis nuper exponi fecit, in ,, nonnullis dicti Ordinis Provinciis, novæ ,, oriantur difficultates, quæ conscientias multorum solicitas habent, Nobis propterea humiliter supplicari fecit dictus Procurator Generalis, ut super præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur; ,, Nos igitur omnem in præmissis ambigendi, ,, seu excitandi materiam e medio tollere, dictorumque Fratrum quieti, quantum cum ,, Domino possumus, consulere, ac Procuratorem Generalem prædictum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a ,, quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, ,, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis, a Jure, vel ab ,, homine, quavis occasione, vel causa latis, ,, si quibus quomodolibet innodatus existit, ,, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati; De Venerabilium Fratrum ,, nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Regularium præpositorum consilio, Apostolica ,, auctoritate prædicta, tenore præsentium statuimus, atque ordinamus, quod in Ratificationibus, sive novis Professionibus, faciendis in manibus Prælati nova Fratrum vocalium acceptatio nullatenus requiratur, sed ,, statim Professus intelligatur, & Filius ejus ,, Conventus, in quo Professionem fecerat, ,, supplendo cum simplici ratificatione, seu nova Professione qualecumque requisitum, quod ,, de Jure requireretur, seu de facto occurreret, cum retentione eorum Gradnum, Officiorum, Honorum, Dignitatum, vel Præeminentiarum, quibus ad præsens gaudent: ,, ita tamen, ut qui de facto Habitum Regularem dimiserint, recipiantur salva Ordinis ,, disciplina. Decernentes, præsentes Litteras ,, validas, firmas, & efficaces existere & fore, suosque plenarios, & integros effectus ,, sortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & singulis, quos illæ concernunt, plenissime suffragari, irritumque, & inane quidquid secus ,, super his a quoquam, quamvis auctoritate, ,, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

 Non

„ Non obstantibus præmissis, ac omnibus il-
„ lis, quæ in dictis Litteris volumus non ob-
„ stare, ceterisque contrariis quibuscumque.
„ Datum Romæ apud S. Petrum sub An-
„ nulo Piscatoris die 31. Januarii 1635. Ponti-
„ ficatus nostri anno duodecimo.

24 Item ad valorem Professionis requiritur, quod omnino libere libero consensu Profitentis absque metu gravi, sive cadente in virum constantem ab extrinseco injuste incusso fiat. *Communis*, per text. *in cap. 1. de Regularibus, c. 1. De his, quæ vi, metusve causa fiunt, c. Præsens* 4. *caus.* 20. *q.* 3. juncto Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 15. ubi inter causas reclamandi contra Professionem prima ponitur: *Si quis per vim, vel metum inductus est*.

25 Dicitur autem notanter: *absque metu gravi, seu cadente in constantem virum*, quia metus levis non reddit Professionem invalidam, ut docet *Communis Doctorum, arg. l. Metus autem 3. ff. Ex quibus causis majores &c.* ibi: *Sed non sufficit quolibet terrore abductum timuisse*.

26 Sic etiam notanter dicitur: *ab extrinseco injuste incusso*, quia metus proveniens ab intrinseco, & causis naturalibus non invalidat Professionem, ut patet de ægroto, qui metu imminentis mortis, aut timore inferni, completo anno probationis, emittit Professionem, quam alias non esset emissurus, textu expresso *in cap. Sicut nobis* 17. *de Regularibus*, & concordat *cap. Perlatum est, de his, quæ vi, metusve causa fiunt*; Unde Fagnanus *lib. 3. Decretal. in cap. Si quis 2. de Regularibus, nu.* 82. refert, fuisse a Sacra Congregatione Concilii, articulo diligenter discusso, declaratum, quod si quis, ut evadat ultimum supplicium ob conscientiam scelerum commissorum, aut mortem sibi timens ab inimicis, Religionem profiteatur, nisi aliud obstiterit, est valide professus, licet alias professus non fuisset.

27 Hinc tenendum est, quod solus metus mortis violentæ incussus a causa libera extrinseca cadens in constantem virum invalidat Professionem. Vide verb. *Metus n.* 14.

28 Non invalidat autem dictam Professionem metus mortis naturalis, seu ab intrinseco. Vide *ibidem numer.* 15. Nec dictam Professionem invalidat metus mortis accidentalis casualis. Vide *ibidem num.* 16.

29 Cur Professionem inficiat timor mortis violentæ incussus a causa libera extrinseca, & non timor mortis naturalis, vel accidentalis casualis? Vide *ibidem n.* 7.

30 Metus mortis violentæ ad hoc, ut invalidet Professionem, debet esset ab homine incussus, & ordinatus ad ipsum Professionem extorquendam. Vide *ibidem n.* 18.

Secus autem non invalidat, Vide *ibi. n.* 19. 31

Metus reverentialis, si præcesserint minæ, 32
vel verbera, aut Pater sit terribilis, annullat Professionem. Vide *ibid. num.* 20.

Professio dicitur metu facta ex præcedenti- 33
bus minis, aut verberibus a Patre illatis, etiam sine expresso præcepto. Vide *ibid. n.* 21.

Insuper volunt sufficere solum metum reve- 34
rentialem absque minis. Vide *ibidem n.* 22.

In praxi tamen tenendum est, non sufficere 35
solum metum reverentialem ad annullandam, seu invalidandam Professionem. Vide *ibid. numer.* 23.

Alia de metu. Vide *ibid. per tot.* & verb. 36
Impedimenta Matrimonii, artic. 1. *a numer.* 98. *ad* 107.

Quibus adde, quod Professio emissa per vim, 37
& metum, & ante annum 16. a Concilio Trident. præscriptum, nulla declarata est a *Sacra Congregatione Conc. in Veneta, seu Mantuana Nullitatis Professionis* 18. *Augusti* 1697. de qua Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *disceptat.* 3. Item Pro- 38
fessio per vim, & metum emissa, & Novitiatu interrupto, nulla declarata est ab *ead. Sacr. Congregat. Concil. in Prænestina Nullitatis professionis* 17. *Julii*, *&* 12. *Novemb.* 1717. de qua Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 7. Item 39
professio emissa ob metum interversionis status, & denegationis alimentorum fuit nulla declarata ab *eadem Sacra Congregat. Concil. in Romana Nullitatis professionis* 1. *Octobris* 1720. *&* 11. *Januar.* 1721. de qua Ursaya *tom.* 4. *par.* 1. *disceptat.* 1.

Item ad valorem Professionis requiritur con- 40
sensus, & acceptatio illius, vel illorum, ad quos spectat aliquem ad Professionem recipere. *Communis, arg. cap. porrectum* 13. *de Regularib.* ibi: *Et recipitur ab Abbate, cap. Ad Apostolicam* 16. *eodem*, ibi: *Abbate per se, vel per alium professionem recipiente*. Et ratio est, quia cum Professio sit contractus ultro citroque obligatorius; Professum quidem obligans ad observantiam Regularem, Religionem vero ad eumdem alendum, & juxta Ordinis Constitutiones tractandum, requiritur necessario ad ipsam consensus utriusque partis, sicut in aliis contractibus reciprocis, *arg. l. In omnibus* 55. *de oblat. & action.*

Ad quem autem spectet Novitios ad Profes- 41
sionem recipere? recurrendum est ad consuetudines legitimas, Constitutiones, & Privilegia cujuscumque Ordinis, ut *in cap. Si ad solum* 6. *de*

6. *de Regularibus in 6.* ubi id notat Glossa verb. *Pertineat*, Fagnan. *in cap. porrectum* 13. *de Regularibus num.* 34. cum Archidiacono, Jo: Andr. Ancharan. Geminian. Fran. Abbat. Navarr. ibi citatis.

42 Unde in illis Religionibus, in quibus receptio ad Professionem spectat ad Prælatum cum consensu, & suffragio Religiosorum Conventus, non potest Prælatus solus sine tali consensu, & suffragio aliquem ad Professionem recipere; aliter si non concurrat saltem major pars Capituli, talis Professio erit nulla. *Communis*, per text. *in cap. Ea noscitur 7. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, ibi: *Quod fiant de Collegiorum suorum assensu, sine quo non obtinent firmitatem*, & concordant *cap. Novit 4. & cap. Quanto 5. eod.*

43 Ubi autem receptio ad Professionem spectat ad solum Prælatum sine consensu, suffragio, aut consilio Religiosorum Conventus, tunc Professio ab ipso solo, alias legitime recepta, erit valida. Nec Prælato defuncto, aut absente poterit a Conventu aliquis ad Professionem valide admitti. *Communis*, per text. *in cap. Si ad solum 6. de Regularibus in 6.* ibi: *Si ad solum Abbatem pertineat creatio Monachorum, eo defuncto, nequibit novus Monachus a Conventu*

44 *creari*. Poterit tamen Conventus valide ad Professionem admittere, Prælato defuncto, ubi receptio ad Professionem spectat insimul ad utramque, textu expr. *in c. cap. si ad solum*, ibi: *Alias poterit, si eorum creatio spectat insimul ad utramque*.

45 In Ordine nostro Fratrum Minorum de Observantia talis facultas competit Generalibus, & Provincialibus privative quo ad alios, *c. 4. Regul. S. Francisci*, relat. & confirmat. ab Honorio III. Constitut. incip. *Solet*, & expressuis habetur *in c. Exiit, de verbor. signific. in 6. §. Sed quoniam*, ibi: *Concedimus, & præsenti statuto firmamus, licere non solum Generali, sed etiam provincialibus Ministris personas fugientes a Sæculo in Fratres recipere, quæ Ministrorum provincialium licentia per ipsum Generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarii vero provincialium Ministrorum ex Officio Vicariæ licentiam hanc sibi viderint interdictam, nisi per Ministros eosdem (quibus hoc posse committere Vicariis, & aliis licere decernimus) hoc ipsis Vicariis specialiter committatur.* Ubi nota, quod pro Vicariis, quibus Pontifex dicit licentiam hanc admittendi ad Professionem esse interdictam, intelliguntur solum Vicarii illi, seu Commissarii Provinciales, qui in absentia dictorum Provincialium relinquuntur ad Provinciarum gubernium. Non autem illi Vicarii Provinciales, qui secuta morte, vel legitima renunciatione Ministri Provincialis, eliguntur; nam istis competit talis facultas ex Officio, sicuti competit ipsismet Provincialibus, cum in re ab ipsis non differant, ut recte observat Matthæuc. *Official. Curiæ cap.* 41. *Officialis quoad professionem num.* 4.

Ut autem valide possit Generalis, vel Provincialis ad Professionem recipere, requiritur 46 consensus, & suffragium majoris partis Religiosorum in Conventu Novitiatus a duobus saltem mensibus ibi actu de familia existentium, ut statuit Innocentius X. Constitut. incip. *Ad propagandam* §. 3. ibi: *Qui postea quarto quoque mense a Communitate Fratrum Conventus ipsius Novitiatus a duobus saltem mensibus ibi actu de familia existentium per secreta majoris partis suffragia habiles inventi fuerint, elapso anno post susceptum Habitum ad Professionem admittat*. Vide ipsam Constitutionem relatam a Lantusca *in Theatr. Regular. verb. Novitius n.* 4. In novissimo Capitulo Generali totius nostri Ordinis celebrato Mediolani 1729. *die 3. Junii* in Conventu S. Angeli (cui interfui & ego, dum Ministrum Provincialem, licet immerito, agerem) *in Statuto pro Cismontana Familia n.* 48. fuit dispositum ut infra: *In paritate votorum, dum tertia vice feruntur pro Novitiis ad professionem admittendis, statuitur, ut absque ulla ulteriori computatione Novitius expellatur, nisi aliter in Domino censuerit P. Provincialis, qui in hoc votum decisivum habere, vel aliam computationem imponere valeat*.

Prælatus potest aliis committere, ut nomine 47 suo Novitios ad Professionem recipiant. *Communis*, *arg. cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus*, ibi: *Abbate per se, vel per alium professionem recipiente*. Et ratio est, quia, ut expresse dicitur *in cap. Potest 68. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum*.

Ad valorem *professionis expressæ* non requiritur certa verborum forma, sed sufficit quælibet, quibuscumque sit verbis concepta; Dummodo profitens per ea, ad tria vota & certam Regulam se astringere revera intendat. *Communis*, *arg. cap. porrectum 13. de Regularibus*; Et ratio est, quia, ut dicitur *in cap. Nihil obstat 7. de verbor. significat. Nihil obstat narrandi diversitas, ubi eadem dicuntur*, & in ejus Summario expresse habetur: *Non vitiat factum vario modo narratum, ubi idem in substantia concluditur*. Valde tamen expedit, & omnino convenit, ut adhibeatur propria, & con- 48 49

consueta cujusque Religionis formula. *Communis*.

50 Professio expressa potest valide fieri, non solum expressis verbis, seu scriptis, sed etiam signis, & nutibus, ut si Prælatus dicat: vis ne tu vovere, seu profiteri Religionem nostram? Et Novitius annuat capite, vel alio claro signo, vel nutu indicet se de facto talem Religionem, seu Regulam profiteri. Pirhing *l. 3. Decret. tit. 32. n. 96. & seq.* Reiffenstuel *ibidem n. 174.* Miranda *tom. 1. q. 24. art. 1.* Donatus *tom. 2. par. 2. tract. 10. qu. 4.* Sanchez *lib. 5. mor. cap. 3. n. 2.* Layman *lib. 4. tract. 5. num. 1.* & alii passim; Nullibi enim in Jure reperitur, quod ad valorem Professionis requiratur, quod fiat verbis, vel scriptis.

51 Professio expressa potest etiam fieri per Procuratorem. Pirhing *loc. cit. n. 101.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 174.* Donat. *loc. cit. q. 3.* Rodriquez *tom. 3. q. 17. art. 13.* & alii communiter; Sicut enim potest fieri per Procuratorem Matrimonium carnale, ita & Matrimonium spirituale, cum valeat argumentum a Matrimonio carnali ad spirituale, *arg. cap. Inter corporalia 2. de translatione Episcop. & cap. Quoniam frequenter §. Porro, Ut lite non contestata*.

52 Professio tacita non est revocata, seu ablata per Concilium Trid. *cit. sess. 25. cap. 15. de Regularib.* Sed adhuc in suo pristino valore manet, & fieri valide censetur, si ad ipsam concurrant ea, quæ a Tridentino *loc. cit.* præscribuntur, scilicet quod Novitius annum 16. jam compleverit, & per annum integrum in probatione, seu Novitiatu steterit. *Communis, ac certa;* Sic enim expresse declaravit *Sacra Congreg. Concilii* apud Fagnan. *lib. 3. Decretal. cap. Ad nostram 8. de Regularibus nu. 8.* Barbos. *in Summa Apostolic. decis. verb. Professio Regular. num. 13.* Novar. *in Lucerna Regular. verb. Professio num. 14.* Donat. *tom. 2. part. 2. tract. 10. quæst 21.*

53 Hinc si quis, expleto anno decimo sexto, annoque probationis finito, exerceat actus, qui ad solos Professos pertinent, uti est deferre patenter eorum habitum, promoveri ad Sacros ordines, eligi, vel eligere in Capitulo, & similia, tacite profiteri censetur; *cap. Vidua 4. & cap. Porrectum 13. de Regularibus, cap. Nullus, de elect. in 6. Clementin. Eos qui 2. de Regularibus*, & sæpius declaravit *Sac. Cong. Conc.* apud Fagnan. *l. 3. Decretal. in cap. Ad nostram 8. de Regularibus num. 8.*

54 Ad hoc autem, ut Professio tacita sit valida, requiruntur quinque potissimum conditiones. Prima, quod Novitius exercens actum ad solos Professos spectantes sciat, quod per talem actum inducitur Professio tacita; Secus si ignoraret, quia ignorans, & errans non consentit; *l. Non idcirco 9. Cod. de Jur. & facti ignorantia*, ibi: *Cum nullus sit errantis consensus, l. Si per errorem 15. ff. De Jurisdict.* ibi: *Cum, ut Julianus scribit, non consentiant qui errant. Quid enim tam contrarium consensui, quam error?* Secunda est, quod ad talem Professionem concurrat consensus illius, qui potest ad Professionem recipere; *arg. cap. Porrectum 13. & cap. Ad Apostolicam 16. de Regularibus*, & patet ex dictis *supra num. 40.* Tertia est, quod fiat sponte, & libere, sine vi, & metu; *arg. cap. 1. & cap. 4. de Regularibus, cap. 1. De his, quæ vi, metusve causa fiunt, cap. Præsens 4. caus. 20. qu. 3.* juncto Concilio Trid. *sess. 25. de Regularibus cap. 15.* & patet ex dictis *supra num. 24. & seq.* Quarta est, quod Novitius tales actus ad solos Professos spectantes exercens habeat animum tacite profitendi; *arg. cap. 1. de Regularibus;* Actus enim agentium non operantur ultra voluntatem eorum; *leg. non omnis 19. ff. Si certum petatur*. Quinta, quod sit in legitima ætate constitutus, & completo probationis anno ad præscriptum Concilii Trid. *sess. 25. cap. 15. de Regularibus*, & juxta declarationem Sacræ Congregationis Concilii apud Fagnan. *lib. 3. Decretal. in cap. Nullus 1. de Regular. sub nu. 8. vers. Et hanc sententiam*, ibi: *Nam cum dubitatum esset, an tacita Professio, quæ non est exclusa Decreto Concilii, inciperet completo decimo sexto anno, & an statim post dictum tempus emissa censeretur? Sacr. Congreg. respondit, tacitam professionem incipere a prima hora post perfectum annum decimum sextum, & finire anno decimo septime.* Et eamdem Sacræ Congreg. declarationem refert *in cap. Ad nostram 8. de Regularibus num. 30.* ubi eam conciliat cum ejusdem Congregationis declaratione, & concludit, quod annus decimus septimus debet esse completus ex eadem Sacra Congregat. quæ dixit tacitam Professionem induci post annum, & diem, juxta text. *in c. Puellam 2. caus. 20. qu. 2.* ibi: *At si per annum, & diem*. Vide ipsum *ibi*, quem sequitur Matthæuc. *cap. 41. Officialis quoad Professionem num. 6.*

Alia ad rem, Vide verb. *Annus probationis*, 55
verb. *Habitus*, verb. *Monialis art. 1.* verb. *Novitius*.

An professus ignoranter ante 16. ætatis an- 56
num ex errore fidei Baptismalis, si exerceat postea actus solitos a Professis fieri, censendus sit tacite Professus? Variant Doctores. Negativam

tivam enim sententiam tenent plures cum Rota *in Mediolanensi Nullitatis Professionis* 3. *Martii* 1690. *coram Emerix*, pro qua 18. Theologos, & 17. Juristas cumulat, ac recenset sæpius fuisse ab eadem Rota resolutum, ut videri potest in ipsa Rotæ decisione, quæ est 14. inter impressas apud Monacell. *tom.* 2. *in Appendic.* Quam opinionem Matthæucci *loc. cit. n.* 7. dicit videri communiorem, & in puncto Juris veriorem, ipsamque sequitur Monacell. *loc. cit.* & revera videtur in praxi sequenda. Affirmativam autem sententiam defendunt Fagnanus *lib.* 3. *Decretal. in cap. Significatum* 11. *de Regular. a num.* 19. *usque in finem*; Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 85. *n.* 5. *& consult.* 146. *n.* 53. Antonell. *de Tempor. legal. lib.* 2. *c.* 63. Ventrigl. *prax. tom.* 1. *Annot.* 47. §. *Unic. num.* 30. Barbos. Panimol. Diana, & alii plures citati a Rota *in dicta Mediolan. num.* 3. referentes sic pluries fuisse resolutum *a Sacra Congreg. Conc. ut in Romana* 28. *Maii* 1578. *in Nullius* 13. *Januar.* 1618. *in Neapolitana* 9. *April.* 1621. *in alia Romana* 28. *Augusti* 1621. *& in Camerinen.* 14. *Decembr.* 1724. Quas Sacræ Congregationis resolutiones vivæ vocis Oraculo laudavit, & approbavit san. mem. Urbanus VIII. ut testatur bon. mem. Card. Paulurius, tunc ipsius Sacræ Congr. a secretis, in ejus voto recensito in liberculo particulariter dato. Sic Rota *in d. Mediolanen. num.* 3. Quæ tamen *ibid. n.* 11. clare demonstrat, prædicta Decreta Congr. Concilii, ut præfertur, Apostolico Oraculo roborata, non esse applicabilia ad præsentem casum. Unde, hoc stante, videtur in praxi esse sequendam dictæ Rotæ sententiam. Vide *ibi*.

57 Hermaphroditus non est admittendus ad Professionem, neque in Monasterio sexus in ipso prævalentis. Vide verb. *Hermaphroditus num.* 18.

58 Hinc Sac. Cong. Concil. decrevit, quod Hermaphrodita mulier recepta in aliquo Monasterio non est admittenda ad Professionem, etiam si sexus femineus prævaleat. Vide *ibidem numer.* 19.

59 Immo Hermaphrodita, si fiat Monialis, Professio irrita est. Vide *ibidem num.* 20.

60 Religiosus Professus non potest a Religione ejici sub prætextu, quod laboret morbo gallico, lepra, vel alio morbo incurabili reticito tempore Professionis, quia de Jure communi nulla est ægritudo, etiam mortifera, quæ annullet Professionem; Donat. *de Regul. tom.* 4. *part.* 2. *tr.* 3. *de qualitat. recipiend. q.* 25. *n.* 6. *& seq.* Monacell. *t.* 1. *in Append. Adnot. ad Decret. de Ejectis n.* 4. & alii; Et quod proinde talis ejectio sit nulla declaravit nuper *Sacra Cong. Conc. in Siracusana Ejectionis* 1. *Septemb. & in Cameracen. Ejectionis* 22. *Decemb.* 1691. Nisi tamen adesset speciale Statutum Religionis a Papa ad id confirmatum, quod asserunt habere PP. Capucc. Passerin. *de statib. homin. tom.* 3. *q.* 189. *art.* 10. *insp.* 4. *num.* 155. *& tribus seq.* Monacell. *loc. cit. num.* 4. & novissime *Sacr. Congreg. Concil. in Provinciæ Romanæ Capuccinorum* 1. *Jul.* 1724. de Professione emissa a Religioso, qui tacuit morbum habitualem. 61

62 Statutum tamen hujusmodi non suffragatur, si morbus incurabilis superveniat post Professionem, quia tunc nec Religiosus ita infirmus posset e Claustris egredi, nec Religio illum dimittere, ut respondit *Sacra Congr. Episcopor. & Regular. in una Capuccinorum* 5. *Septembr.* 1692. pro Fratre Secundo a S. Damiano, qui cum diu profugus a Religione vagasset, & declarari, se non teneri ad Religionem redire, neque Religionem illum recipere (ex quo morbo gallico incurabili laboraret) petiisset, sub dicta die prodiit Rescriptum: *Teneri redire, & Superiores teneri recipere*. Sic præcise apud Monacell. *loc. cit. num.* 5.

63 Professus per simulationem in Monasterio Monialium, ex inhonesta causa, licet non sit Monachus, tamen cogitur in alio Monasterio manere in pœnam commissi delicti: Sicut etiam Professa per simulationem in Conventu Virorum ex inhonesta causa, licet non sit Monialis, tamen cogitur in alio Monasterio manere in pœnam commissi delicti; *cap. Quod interrogasti* 6. *dist.* 27. Fagn. *lib.* 4. *Decretal. in cap. Consuluit* 4. *Qui Clerici vel voventes n.* 25. cum pluribus aliis ibi citatis, *arg. c. Si quis Clericus* 10. *cap. Romanus* 11. *dist.* 81. *c. Si qua Monacharum* 28. *caus.* 27. *q.* 1.

64 Novitius, qui post annum probationis exiit e Monasterio de licentia Superiorum, inde ad triennium reversus potest statim profiteri, nisi Religionis, aut personæ conditio sit immutata. Sic expresse censuit *Sacra Congreg. Concil.* apud Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus n.* 43. ibi: *Cum olim dubitatum esset in Sacra Congregatione Concilii, an is, qui, Habitu Regulari suscepto, annum integrum mansit in Religione, eoque elapso, gravi morbo correptus, & propterea Professione nequaquam emissa, permissu Superiorum ad seculum rediit, possetque inde ad triennium morbo liberatus, & ad Monasterium reversus, protinus emittere Professionem, non expectato alio probationis anno, vel potius per alium annum stare in*

probatione teneretur? Sacra Congregatio censuit posse statim emittere Professionem, non expectato alio probationis anno, nisi Religionis, aut personæ conditio sit immutata.

65 Quicumque nulliter Professus potest reclamare contra suam nullam Professionem, ex quacumque causa sit nulla, dummodo servet dispositionem Concilii Trid. *Communis*, per text. in ipso Concillo Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 15. ibi: *Quicumque Regularis prætendat se per vim, vel metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque Habitum dimittere quacumque de causa, aut etiam cum Habitu discedere sine licentia Superiorum, non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die Professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. Quod si antea Habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quamcumque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tamquam Apostata puniatur, interim vero nullo Privilegio sui Ordinis juvetur.*

66 Ad legitimam reclamationem contra nullitatem Professionis tres potissimum conditiones sunt necessariæ, quarum una si negligatur, aut omittatur, reclamans non auditur, sed ad Monasterium redire cogitur, vel nondum egressus ibidem manere compellitur. *Communis*.

67 *Prima* igitur conditio est, quod reclamans ante deductionem, & probationem Nullitatis suæ Professionis coram legitimo Judice faciendam, Habitum non deponat, nec etiam absque licentia Superioris cum Habitu propria auctoritate a Monasterio discedat; textu expresso in Concil. Trident. per verba adducta *supra n.* 65. Et sæpius respondit *Sac. Cong. Conc.* & signanter *in Bononien. 4. Jun.* 1689. *in Claramontan. 29. Novemb.* 1692. *in Bituntina* 23. *Mart.* 1697. *in Mantuana* 15. *Jun. ejusdem anni* 1697. *in Giennensi 9. Aprilis* 1701. & alibi frequenter rescribendo contra illos, qui propria auctoritate deposuerunt Habitum, & a Monasterio discesserunt, & petunt audiri: *Reassumat Habitum, redeat ad Claustra, & postea supplicet*.

68 Etiamsi egressi vellent transire ad aliam Religionem, ut declaravit *Sacr. Congreg. Episcop.*

69 *in Provincia Bœtica* 30. *April.* 1700. Immo etsi tamquam incorrigibiles, servata forma Constitutionum Apostolicarum, fuissent ejecti. *Sacra Congr. Conc. in Papien. Restitut. in integrum* 15. *Mart.* 1690.

70 Si tamen aliquis Religiosus, vel Religiosa non temere, sed ex aliqua justa causa, vel sine Habitu a Monasterio aufugeret, & ad Urbem accederet, seu ad majorem Superiorem, vel Ordinarium, seu aliud Monasterium se transferret, quia v. g. non posset a Superiore licentiam adeundi obtinere, vel prohiberetur coram Ordinario causam nullitatis proponere, seu Procuratorem ad reclamandum constituere, & hujusmodi; tunc posset, reassumpto Habitu, etiam extra Claustra audiri, prout plures auditos fuisse tempore suo, testatur Navarrus *Comment.* 4. *de Regularibus num.* 78. & tenent Sanchez *l.* 7. *de Matrimonio disp.* 37. *n.* 3. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 31. *n.* 152. Reiffenstuel *ibid. n.* 196. Monacell. *tom.* 4. *tit.* 1. *form.* 36. *num.* 2. & alii communiter.

Secunda conditio est, quod reclamans causam Nullitatis Professionis ante egressum coram Superiore suo, & loci Ordinario legitime deducat, & probet. *Communis*, textu expresso in Concil. Trid. *loc. cit.* ibi: *Et nunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario*. Pro *Superiore suo* hic intelligitur Superior localis, seu Conventus, aut Monasteri, v. gr. Prior, Guardianus, Abbas, Rector, & hujusmodi, & non Supremus Ordinis, vel Provinciæ, ut communiter tradunt Doctores, & censuit *Sac. Congr. Concil. in Meten. & Romana* 7. *April.* 1629. apud Barb. *in Summa Apostolic. dec. verb. Professio Regularis n.* 12. & supra Trid. *sess.* 27. *cit. cap.* 19. *num.* 12. Nisi aliud habeant Religionum Constitutiones, & legitimæ consuetudines, ut hujusmodi causæ deducantur coram Provinciali, uti docent Bordon. *tract. De Prof.* *c.* 7. *num.* 29. Pellizzar. *tom.* 1. *tract.* 3. *c.* 5. *n.* 35. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 197. & alii. 71 72

Et pro *Ordinario* intelligitur Episcopus Diœcesis illius, in qua existit Conventus, seu Monasterium nulliter Professi, aut Professæ. *Communis*, & censuit *Sac. Cong. Conc.* 1. *Decembr.* 1593. & 12. *Decemb.* 1665. 73

Reclamans pro nullitate suæ Professionis debet causam deducere, & probare coram Superiore Religionis, & Ordinario conjunctim, seu copulative, etiamsi agatur de nullitate ratione morbi, seu alterius defectus naturalis, ut respondit *Sacra Congreg. Conc.* 1. *Decembr.* 1593. & 12. *Decembr.* 1665. apud Monacell. *tom.* 2. *in Appendic. adnotat. ad decis.* 15. *num.* 1. Et hæc facultas cognoscendi causam nullitatis Professionis conjunctim cum Episcopo competit Superioribus etiam in casu, quo Religio se opponat, & contradicat, ut declaravit *Eadem Sacra Congr. Conc. in Olomucen.* 10. *Jun.* 1684. apud Monacell. *loc. cit. num.* 2. 74 75

Reclamans autem pro nullitate suæ Profes- 76
sio-

fionis, eo quod eam, & Novitiatum emiserit in Conv. non defignato, tenetur etiam infra quinquennium caufam deducere immediate coram Sacra Congregatione Concilii: Non enim poteft nullitatem fuæ Profeffionis provenientem ex hoc capite deducere coram fuo Superiore, & loci Ordinario. Et fic refolvit noviffime *Sacr. Congr. Concil. die* 24. *Septemb.* 1740. & confirmavit Bened. XIV. 28. *Septemb. ejufdem anni* 1740. ut patet infra in fine hujus *n.* 76. Nec ipfi in hoc fe poffunt ingerere fub graviffimis pœnis, ut patet ex Decreto Urbani VIII. adducto *fupra fub n.* 21. An autem hoc Urbani VIII. Decretum de non reclamando etiam infra quinquennium, nifi coram Sacra Congregatione Concil. comprehendat etiam difpofitionem Concilii Tridentini, *c.* 19. *feff.* 25. *de Regularibus*, ita ut nullitas Profeffionis proveniens etiam ex aliis capitibus nequeat hodie, ficut poterat prius, ex dicta Conciliari difpofitione cognofci, & declarari per Superiorem Regularem, & loci Ordinarium? Variant Doctores. Plurimi enim communius fuftinent negativam fententiam, nempe non obftante dicto Urbani Decreto, poffe adhuc hodie ab Ordinario loci, & Superiore Regulari, ficuti prius, cognofci, & declarari nullitatem Profeffionis provenientem ex vi, metu, vel alio capite, præterquam enumeratis in dicto Urbani decreto, ideft Novitiatu, & Profeffione peractis in Conventu non defignato, quia dictum Urbani VIII. Decretum loquitur folum de iis, qui fe prætendunt nulliter profeffos, eo quod Novitiatum peregerint, & Profeffionem emiferint in Conventu non defignato, & contra formam Decreti Clementis VIII. non autem de iis, qui prætendunt fuam Profeffionem nullam, eo quod illam emiferint per vim, aut metum, ante requifitam ætatem, aut Novitiatu non integre completo, & hujufmodi: Unde non obftante dicto Urbani Decreto, manet adhuc in fuo robore Conciliaris difpofitio, *in citat. cap.* 19. *feff.* 25. *de Regularibus*, quo ad nullitatem Profeffionis ex aliis capitibus provenientem cognofcendam, & declarandam a Superiore Regulari, & loci Ordinario. Sic Pellizzarius *tract.* 5. *cap.* 5. *fect.* 2. *n.* 37. & *cap.* 1. *eod. tract. fub n.* 60. ubi ait fecum ita fenfiffe alios viros doctos, Pignat. *t.* 9. *confult.* 176. *n.* 32. Moronus *Ref. mor.* 82. *n.* 184. Panim. *d.* 42. *n.* 13. Card. de Luca *de Regularibus difc.* 41. *n.* 8. *difc.* 42. *n.* 8. & *Annot. ad Concil. difcurf.* 41. *num.* 2. Ventriglia *tom.* 1. *annot.* 47. *n.* 26. Barbofa *in Conc. Trident. cit. feff.* 25. *de Regularibus c.* 19. *n.* 21. & *de Offic.* & *poteft. Epifcop. part.* 3. *alleg.* 164. *num.* 12. Fr. Emmanuel *tom.* 1. *q.* 36. *art.* 3. Ludov. Beja *refponf. cafuum confcientiæ part.* 4. *cafu* 18. Novarius *in Lucerna Regular. verb. Nullitas* 1. *pag.* 177. Tamburin. *de jure Abbat. tom.* 3. *difp.* 6. *q.* 26. *n.* 3. Bonacina *de Claufura*, & *pœnis eam violantibus impofitis q.* 2. *punct.* 10. *diffic.* 3. *n.* 3. Aloyfius Riccius *in praxi aurea refolut.* 20. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 31. *n.* 151. Reiffenft. *ibidem n.* 197. & innumeri alii abfolute dicentes, quod reclamans pro nullitate fuæ Profeffionis debeat caufam deducere coram Superiore fuo, & loci Ordinario, juxta claram, & expreffam difpofitionem Concilii *loc. c.* ibi: *Et tunc non* aliter, nifi caufas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore fuo, & Ordinario.

Affirmativam autem fententiam, nempe dictum Urbani VIII. Decretum de non reclamando etiam infra quinquennium, nifi in Sacra Congr. Concilii, comprehendere etiam difpofitionem Concilii Tridentini *feff.* 25. *de Regularibus cap.* 19. tuentur varii alii, & fignanter doctiffimus Donatus *Prax. rerum Regul. t.* 2. *tr.* 17. *quæft.* 28. *per tot.* Remigius Scropha *in moral. quæft.* 8. *art.* 10. Pyrrhus Corradus *in praxi difpenfat. Apoftolic. lib.* 5. *cap.* 14. *n.* 11. Matthæucc. *Official. Curiæ cap.* 41. *num.* 17. expreffe dicens, quod *declaratoria nullitatis ex ftylo Curiæ eft de refervatis Sacræ Congregat. Concil. adeo ut ante ipfam, licet prius caufæ nullitatis coram Ordinario, & Superiore fuerint productæ, non dicatur legitime, & authentice de ipfa nullitate conftare*. Et id colligunt ex illis verbis Decreti Urbani VIII. ibi: *Ad occurrendum motibus, qui poffent in Religionibus oriri*, quæ verba, cum fint generalia, includunt omnes cafus, & generaliter funt intelligenda, *arg. cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, cum fimilibus. Item ex illis: *Inhibendo &c. ne in pofterum in hoc quoquo modo fe ingerant abfque fpeciali ejufdem Sanctitatis commiffione*. Quæ dictio, cum fit pariter univerfalis, continet omnes modos, etiam improprios *ex lib. Quidam* §. 1. *ibid. Gloff. ff. de Fideicommiff. liber.* & notat Menoch. *confil. num.* 19. ubi ait, quod includit modos majores expreffis, & facit aliqua comprehendere, quæ alias minime comprehenderentur. Sic Donatus *cit. qu.* 28. ubi *num.* 8. expreffe fubjungit: *Nec Dices Decretum prædictum loqui tantum de prætendentibus reclamare fuper nullitate Profeffionis orta ex defectu Novitiatus facti in loco non defignato; Secus autem in aliis, quia in dicto Decreto nulla reperitur dictio taxativa. Unde etfi* occa-

occasio eeclamandi fuerit desumpta ex Novitiatu indebite facto, provisio tamen facta est universaliter in favoeem Religionis, & ad occurrendum motibus omnibus volentium reclamare super nullitate Professionum undecumque, & quomodocumque pratensa, & hoc pro communi quiete Religiosorum. Cui consonat Remigius Scropha *citat. qu.* 8. *art.* 10. sic expresse ad rem dicens: *Immo eigorosius procedit contra istos, nam vietute Concilii infra quinquennium poterat nulliter Peofessus prætendere nullitatem coram Superiore suo, & Oedinario. Modo hoc non sat est; non enim potest coeam Superiore litigare, sed oportet ire ad Sacram Congregationem*. Et peritissimus practicus de his materiis Pyrrhus Corradus *in cit. peaxi dispensation. Apostolic. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 11. *in fine* sic expresse concludit: *Quinimmo licet antea de stylo introductum videretue, ut etiam infra quinquennium pro hujusmodi irritanda Professione ad Romanam Curiam, ejusque Signaturam recurreretur, per quam ejusdem nullitatis declaratio committi consueverat eo item modo, quo ab ipso Concilio statutum est, nimirum Ordinario loci, & Superiori domus cum clausula*, dummodo quinquennium lapsum non sit, *ac indubitanter adhuc etiam potuisse eosdem Superiores absque speciali Rescripto intra dictum tempus super hujusmodi nullitate pronunciare, ex quo contrarium colligi non potest ex contextu prædicti Concilii: Attamen hodie omnis prorsus difficultas sublata est, cum Sacra Congregatio Conc. tam super hoc, quam aliis capitibus circa hujusmodi Professionem quid de cetero observandum sit, statuerit, dum præcipit, quod etiam infra quinquennium requiratur specialis Summi Pontificis commissio. Cujus quidem Decreti tenorem, cum etiam quoad alios casus satis inconcusse servetue, hic annectere visum est*: & adducit ipsum Decretum a nobis jam adductum *supra num.* 11. Vide ibi.

Unde si verum sit, quod dicti Decreti tenor atiam quoad alios casus satis inconcusse servetur, & ut dicit Matthæucc. *loc. cit.* declaratoria nullitatis Professionis ex Stylo Curiæ fit de reservatis Sacræ Congregationi Concilii, non est ab hac sententia recedendum; Quia stylus Curiæ facit jus, sicut Lex Canonica, aut Constitutio Papalis, text. in *c. Quam gravi 6. de crimine falsi*, & expresse docent Pitonius, *part.* 2. *disceptat.* 47. *num.* 14. Gomez in *Regul. de subrogand. qu.* 15. *n.* 4. *in fine*, & *in Regul. de Tetennal. q.* 7. *n.* 3. Ursaya, *tom.* 4. *part.* 2. *discept.* 19. *num.* 133. & *seq.* & alii passim. Stylus enim Curiæ dicitur interpres Voluntatis Principis. Card. de Luca *de Judic. discurs.* 3. *n.* 20. Tum quia dictum Urbani Decretum editum est ad *occurrendum motibus, qui possent in Religionibus oriri*, ut in ipso expresse dicitur: Dicti autem motus possunt in Religionibus oriri, non solum in reclamationibus pro nullitate Professionum emissarum in Conventibus non designatis, sed etiam in reclamationibus pro nullitate Professionum proveniente ex aliis capitibus. Unde videtur dictum Decretum observandum esse in omnibus reclamationibus pro nullitate Professionum ex quocumque capite proveniente, cum ubi eadem est ratio, eadem sit Legis dispositio; *l. Ideo* 27. *ff. de Legibus*, *l. Illud* 32. *ff. Ad Legem Aquiliam*, & *c. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi*. Si autem talis non sit tenor, & Stylus Curiæ, tenenda est prima sententia propter nimis claram dispositionem Concilii Tridentini *cit. sess.* 25. *de Regularibus cap.* 19. expresse statuentis, quod reclamans pro nullitate suæ Professionis debet causam deducere coram Superiore suo, & loci Ordinario nullum aliud Tribunal nominando, & requirendo. Tum quia dictum Urbani Decretum solum disponit recurrendum esse ad Sacram Congregationem Concilii pro nullitate Professionis orta ex defectu Novitiatus, & Professionis emissæ in Conventu non designato. Nec verbum quidem facit de nullitatibus Professionum provenientibus ex aliis capitibus. Unde non est facienda extensio de casu ad casum; quia quod voluit, expressit, & si quid aliud voluisset, expressisset, *arg. c. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcopi* §. *Sed neque istud*; *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, & *c. Ad Audientiam* 12. *de decimis*. Et de facto pro prima sententia resolvit novissime Sacra Congreg. Concil. 24. Septembr. 1740. & confirmavit Benedict. XIV. 28. Septemb. ejusdem anni 1740. dummodo causa nullitatis professionis proponatur cor. Ordinario, & Superiore Regulari conjunctim, & intra quinquennium a die professionis; quo elapso, recurrendum est omnino ad Sedem Apostolicam. Sic apud Thesaur. Resol. Sac. Congr. Conc. d. ann. 1740.

Tertia conditio est, quod reclamans propo- 77
nat causam nullitatis intra quinquennium a die Professionis. *Communis*, textu expresso in Conc. Trid. *loc. c.* ibi: *Non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die Professionis .... causas, quas prætenderit, deduxerit*.

Hinc via ordinaria post quinquennium in 78
Foro externo non amplius audiendus est reclamans contra Professionem, etiamsi alleget,

quod

quod intra quinquennium ignoraverit nullitatem Professionis suæ, vel alias absque culpa sua a reclamando impeditus fuerit. Sic pluries declarasse *Sacram Congregationem Concil.* refert Fagnan. *lib.* 1. *decretal. in cap. Perlatum est* 1. *De his, quæ vi, metusve causa fiunt num.* 40. his verbis: *Professi per vim, & metum, elapso quinquennio, a die Professionis, non sunt audiendi, nisi infra quinquennium reclamaverint, etiamsi prætendant vim, & metum semper durasse, ut olim, articulo sæpius discusso, respondit Sacra Congr. Conc., cujus sententiam Gregorius XIII. ad se relatam approbavit*, & idem tenet, & refert Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 37. his verbis: *Felicis recordationis Gregorius XIII. ex sententia Congregationis Concilii declaravit, eos, qui per vim, vel metum se ad Religionem prætenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo elapso, non esse audiendos, tametsi allegent vim, & metum semper durasse*: & sic tenent Donatus *tom.* 1. *tr.* 12. *quæst.* 13. *num.* 4. Pellizzar. *tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 5. *n.* 54. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disp.* 37. *num.* 18. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 203. & alii passim, *arg. Conc. Trident. loc. c.* ubi expresse dicit, quod quinquennium durat a die Professionis tantum, ibi: *Nisi intra quinquennium tantum a die Professionis*; quæ particula *tantum* est exclusiva affirmans id, quod ponit, & negans omnes alios casus præter expressos; *l. Ob æs alienum* 12. *Cod. de Prædiis, & aliis rebus Minorum*, *l. Contractus* 33. *ff. de Regul. Juris* cum similibus; Tum quia Concilium statuit quinquennium ad reclamandum concessum incipiendum esse a die Professionis, & non a die notitiæ nullitatis Professionis, vel cessantis impedimenti; Et quod quinquennium ad reclamandum incipiat a die Professionis, & non a die sublati impedimenti, vel impotentiæ reclamandi declaravit novissime *Sacra Congregat. Concil. in Melevit. Nullitatis professionis* 17. *Maii* 1723. teste Ursaya in *Miscellan.* 1. *litt. Q. num.* 19.

79 Unde, qui vult reclamare post quinquennium elapsum, debet obtinere restitutionem in integrum a Papa, cum Ordinarius post elapsum quinquennium a die emissæ Professionis non possit amplius se ingerere, ut disponit Tridentinum *cit. sess.* 25. *cap.* 19. *de Regularib.* & ad obtinendam dictam restitutionem in integrum debet in simplici libello saltem summarie exprimere causas nullitatis suæ Professionis una cum causa, ob quam non potuit intra quinquennium reclamare; tunc enim solet a Papa, seu a Sacra Congregatione Concilii, vel Episcopor. & Regul. concedi restitutio in integrum, constito de nullitate, & impedimento reclamandi intra quinquennium. Barbos. in Trident. *cit. sess.* 25. *cap.* 19. *numer.* 9. cum aliis ibi citatis, Sanchez *loc. c. num.* 22. Donatus *loc. c. quæst.* 14. & *tom.* 4. *tract.* 12. *de profession. Monialium qu.* 30. *num.* 2. Reiffenstuel *loc. c. num.* 204. Monac. *tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 36. *num.* 3. & alii passim; & sic sæpius respondit *Sacra Congreg. Concil.* & signanter in *Colimbr.* 24. *April.* 1630. *in Mantuana* 16. *Maii* 1697. *in Melevitana restitutionis in integrum* 15. *Decemb.* 1703. *in Neapolitana restitutionis in integrum* 7. *Septemb.* 1718. *in Ceneten. restitutionis in integrum* 16. *Mart.* 1720. & sæpe alibi. Religiosus tamen recurrens intra quinquennium, & post ipsum reassumens instantiam non indiget restitutione in integrum, ut fuit resolutum *a Sacr. Cong. Conc. in Ceneten.* 16. *Mart.* 1729.

Vir Professus in Monasterio Monialium est illico ejiciendus, non obstante lapsu quinquennii, ut pluribus adductis probat Fagnan. *lib.* 1. *decretal. in cap. Perlatum est* 1. *De his, quæ vi, metusve causa fiunt, num.* 41. Vide *supra num.* 63. 80

Nulliter Professus certo sciens coram Deo, & in conscientia ex aliquo essentiali defectu suam Professionem esse nullam, si nolit eam ratificare, potest tuta conscientia in occulto discedere, ac etiam nubere; Dummodo tamen sine gravi scandalo, aut alio majori incommodo, aut præjudicio abire possit. Navarr. *lib.* 3. *consil. consil.* 89. *de Regularibus*, Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 37. *num.* 11. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 5. *num.* 7. Donatus *tom.* 2. *tr.* 12. *q.* 21. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 31. *num.* 184. Reiffenstuel *ibidem num.* 207. & ipso teste *Communis aliorum*. 81

Si autem nulliter Professus absque scandalo, aut alio majori incommodo, vel gravi præjudicio Religionis occulte discedere nequeat, nec in foro externo possit propter aliquod impedimentum probare certam nullitatem suæ Professionis, debet manere in Religione, donec commoda occasio sine scandalo occulte fugiendi se offerat, & interim, absente scandali periculo, non tenetur ad vota, & Regulam Ordinis, cum, sua Professione extante certo nulla, non adsit titulus unde in coscientia obligetur; Debet tamen saltem in publico ad evitandum scandalum Regulam Ordinis observare, & consueta Religioni servitia præstare in compensationem alimentationis, & sustentationis interim a Monasterio receptæ; Sanchez *loc. citat. num.* 82

num. 38. Pellizzar. *tom.* 1. *tr.* 3. *cap.* 1. *n.* 48. & *c.* 3. *n.* 56. Reiffenstuel *l. c. n.* 208. & *seq.* & alii passim.

83 Nulliter Professus, si dubitet, an tacite, vel expresse ratificavit suam Professionem, postquam scivit certo esse nullam; si nondum sit elapsum quinquennium a die Professionis, potest adhuc reclamare; Si autem sit jam elapsum quinquennium, tenetur perseverare in Religione, nec potest per viam restitutionis in integrum reclamare, quia in dubio recurrendum est ad præsumptionem. Præsumptio autem ante quinquennium stat pro Novitio, ut post quinquennium stat pro Religione, *arg. Concil. Trid. cit. sess.* 25. *cap.* 19. Sic expresse Donatus *t.* 2. *tract.* 12. *q.* 9. Faustus *de Relig. statu lib.* 5. *quæst.* 87. *in fine*, Barbos. *ad Tridentin. sess.* 25. *cap.* 19. *num.* 13. Sanctarel. *variar. resolut. part.* 1. *qu.* 48. *num.* 46. Merol. *tom.* 1. *disp.* 3. *cap.* 3. *num.* 283. Diana *part.* 4. *tr.* 3. *de conscientia dubia resolut.* 40. Reiffenstuel *loc. c. n.* 212. & alii passim.

84 Nulliter professus potest Professionem suam ratificare sive tacite, sive expresse. *Communis*,

85 *ac certa*, nec indiget probatione. Nisi tamen habeat perpetuum impedimentum, quia talis nunquam potest ratificare Professionem, nec tacite, nec expresse, sed tenetur quocumque tempore decurso reclamare, vel occulte discedere. Nemo enim sanæ mentis dicet, quod vir v. g. in Monasterio Monialium mentito sexu professus, vel mulier mentito sexu professa in Conventu Religiosorum, lapso quinquennio, non possit ex illo exire, sed ibidem teneatur remanere; Barbosa *ad Concil. Trident. sess.* 25. *cap.* 19. *n.* 19. Navarr. *consil.* 26. *n.* 12. & *ultim. de Regularib.* Donatus *tom.* 2. *tr.* 2. *quæst.* 10. & ipso teste *Communis aliorum*.

86 Nulliter Professus necessario scire debet, suam professionem fuisse nullam ad hoc, ut eam valide ratificet, & sic de irrita fiat valida. Barbosa *ad Concil. Trid. cit. sess.* 28. *c.* 19. *n.* 18. Navarr. *lib.* 3. *tit. de Regularib. consil.* 5. *num.* 15. & 28. & *consil.* 39. *num.* 4. Pellizzar. *tom.* 3. *tract.* 3. *cap.* 5. *num.* 57. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disp.* 37. *num.* 59. Layman *loc. c. num.* 9. Pirhing *loc. citat. num.* 149. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 215. & ipso teste *Communis aliorum*.

87 Nulliter Professus potest valide suam ratificare Professionem absque novo consensu Superioris, seu Capituli Regularis. Barbosa *ad Concil. Trident. citat. sess.* 25. *cap.* 19. *num.* 17. cum aliis ibi citatis, Fagnan. *l.* 3. *Decretal. in c. Significatum est* 11. *de Regularibus num.* 47. Navarr. *consil.* 35. *num.* 3. & *consil.* 46. *num.* 2. *de Regularibus in prima editione*, & *consil.* 27. *num.* 2. & *consil.* 28. *num.* 3. *in secunda editione*. Rodriq. *tom.* 3. *qq. Regul. quæst.* 17. *art.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 140. Reiffenstuel. *loc. cit. a num.* 219. Matthæucc. *cap.* 41. *Officialis quoad professionem sub n.* 17. *vers. Nota*, & alii passim, per text. *in cap. Cum virum* 12. *de Regularibus*, ibi: *Præsertim si ratihabitione secuta; cap. Is qui monasterium* 1. *de Regularibus in* 6. ibi: *Seu Professionem a se prius factam ratam expresse habeat; cap. Perlatum est* 1. *De his, quæ vi metusve causa fiunt*, ibi: *Si legitime probatum fuerit... ipsam mulierem... quod fuit postmodum ratum habuisse; ipsam ad Monasterium redire, & Habitum depositum reassumere Censura Ecclesiastica compellatis*. Quæ Jura satis demonstrant solam ratihabitionem Professi desiderari ad hoc, ut Professio nulliter facta efficiatur valida, nec Prælati, seu Religionis requiri novum consensum, cum hujus consensus jam interfuerit a principio validus, ut supponitur, & perdurare præsumatur; Et quatenus requireretur, tamen Summi Pontifices, tamquam Suprema Ordinum Regularium Capita, *cap. Exit* §. *Ad hæc cum Fratres*, *de verbor. significat. in* 6. ut Religionum paci, & tranquillitati consulerent, voluerunt illam supplere, admittendo Professionem illam de irrita fieri validam per solam ratificationem, seu ratihabitionem Professi. Tum quia hoc indicat clausula Rescriptorum, quæ in Curia dari solent illis, qui post quinquennium ex aliqua justa causa reclamantes contra suam Professionem restituuntur in integrum; In his enim Rescriptis, teste Hyacintho Donato *tom.* 2. *tract.* 12. *quæst.* 14. *num.* 14. ordinarie inseritur clausula: *Dummodo Professionem tacite, vel expresse non ratificaverit*, qua Pontifex clare indicat Professionem per solam profitentis ratihabitionem absque nulla nova acceptatione, aut consensu Superiorum valide ratificari posse, cum, uti supponitur, Superiores ignorent Professionem fuisse invalidam, & consequenter in tali casu novum consensum non præstent, cum Ignorantis nullus sit consensus; *l. Non idcirco* 9. *Cod. de Jur. & fact. ignorant. l. Si per errorem* 15. *ff. De Jurisdiction.*

Receptus pro Laico, seu Converso, si in 88
Novitiatu de licentia quorum interest, transeat ad statum Clericalem, & subinde, anno probationis integre peracto, profiteatur, valida est ejus professio; Tunc enim, si a Provinciali, & Definitorio examinatus reperiatur instructus sufficienti litteratura, aliisque ad Clerica-

ricatum requisitis, non videtur eis a Decretis Clementis VIII. prohibitum, quin possint illum ad Clericorum statum transferre, cum pro eo tempore non sit adhuc irrevocabiliter in Statu Conversorum. Sanctorus in *Statut. cap.* 2. *statut.* 24. *verb. Alia difficultas*; Matthæuc. *c.* 41. *Officialis quoad Professionem n.* 21. & alii. Vide tamen ipsa Decreta §. 23. ubi id expresse prohibetur; & sic tenet Donatus *tom.* 2. *tr.* 14. *q.* 14. Vide ibi, & verb. *Transitus n.* 5.

89 Si tamen jam Professionem emiserit in Statu Laicorum, seu conversorum, non potest de sola licentia Prælati Regularis, & Definitorii transire ad statum Clericorum; sed talis licentia obtineri debet a Sede Apostolica, quæ ad id solet expedire Brevia cum clausula: *De licentia tamen suorum Superiorum*, quæ debet intelligi copulative de illa Generalis, & Provincialis simul, prout expresse declaravit *Sac. Congreg. Episcop. & Regul. de mandato Urbani VIII. die* 2. *Augusti* 1630. apud Peyrin. *de Prælat. q.* 3. *c.* 1. §. 5. *n.* 149. nempe clausulam: *De licentia Superiorum in Brevibus prædictis appositam esse intelligendam de Generali Ordinis, & Provinciali Oblatorum hujusmodi, ita ut pro eorumdem executione requiratur utriusque licentia, & consensus*. Vide verb. *Novitius n.* 98. & §. 23. dict. Decretor. Clement. VIII. & Donatum *prax. Regular. tom.* 3. *tract.* 14. *quæst.* 14. & 15. ubi recte ad rem, & verb. *Transitus n.* 6. & 7.

90 Professus in una Religione non potest transire ad aliam, etiam strictiorem, sine licentia
91 Sedis Apostolicæ. *Communis*, ex praxi, & stylo Curiæ. Et transiens de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem Religionem, etiam ejusdem Ordinis, tenetur in secunda Religione novum annum probationis peragere, & ibi Professionem emittere. Sic *Sacra Congr. Conc.* quæ apud Fagnan. *l.* 3. *Decr. in c. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus num.* 67. respondit: *Transeunte de licentia Sedis Apostolicæ ad laxiorem Religionem, etiam ejusdem Ordinis, teneri in secunda Religione novum annum probationis peragere*.

92 Excommunicantur omnes, qui quandocumque virginem, vel viduam, vel aliam mulierem coegerint invitam ad ingrediendum Monasterium, vel Habitum suscipiendum Religionis, vel ad Professionem emittendam. Conc.
93 Trid. *sess.* 25. *de Regular. c.* 18. Item qui consilium, auxilium, favorem dederint, quique scientes eam non sponte facere, quoquo modo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Concil. Tri- dent. *ib.* Non excommunicantur tamen ii, qui 94
per vim inductivam, non coactivam, coegerint virginem Monasterium ingredi. Sic decisum refert Barbos. *de Offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 104. *n.* 2. & *Conc. Trid. cit. sess.* 25. *c.* 18. *n.* 5. Excommunicantur & ii, qui sanctam vir- 95
ginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo sine justa causa impedierint. Conc. Trid. *loc. c.*

Dictam tamen excommunicationem latam a 96
Concilio Trident. *cit. sess.* 25. *cap.* 18. contra cogentes ad Religionem, vel ad Professionem emittendam, seu ab ipsa retrahentes viros, ut de Communi tradunt Barbos. in *dicta sess.* 25. *c.* 18. *num.* 6. Bonac. *tom.* 1. *de Excomm. disp.* 2. *quæst.* 6. *punct.* 2. *num.* 15. Passerin. *de statib. hom. tom.* 3. *quæst.* 189. *art.* 9. *num.* 24. Don. *tom.* 2. *p.* 2. *tract.* 1. *de recipiend. ad Habitum q.* 12. *n.* 4. Monac. *tom.* 3. *tit.* 1. *form.* 36. *n.* 9. Sanchez *tom.* 1. *decal. l.* 4. *c.* 4. Suar. *tom.* 5. *de Censur. disp.* 25. *sect.* 7. *num.* 8. Rodriquez *tom.* 3. *qq. Regular.* 14. *art.* 3. & alii passim. Attamen sic cogentes, vel retrahentes viros, 97
graviter peccant, & possunt ab Ordinariis puniri juris remediis, ideò Censuris, ut pluries respondit *Sacra Congreg. Conc.*, & signanter in Hispalen. 23. *Septembr.* 1690. ibi: *Archiepiscopus procedat ad Censuras contra Patrem, si adhuc vivat; in Bononien.* 26. *Septemb.* 1690. ibi: *Archiepiscopus procedat contra Matrem cogentem prout de Jure; in Mediolan.* 7. *Februar.* 1700. ibi: *Ordinarius procedat juris remediis contra Patrem cogentem*.

Professio Regularis varios habet, & sortitur 98
effectus respectu Religiosorum eam emittentium. Primo per Religiosam Professionem confertur Professo perfectissima remissio omnium peccatorum, tam quo ad culpam, quam quo ad pœnam; Dummodo tamen profitens sit in statu gratiæ. *Communis*, cum S. Thoma 2. 2. *q.* 189. *art.* 3. *ad Tertium*, Rodriq. *tom.* 2. *q.* 88. *art.* 1. Layman *lib.* 4. *tr.* 5. *cap.* 11. *num.* 1. Reiffenstuel *loc. c. num.* 187. Miranda *tom.* 1. *q.* 25. *art.* 8. *arg. c. Quis aliquando* 87. §. *His Auctoritatibus d.* 1. *de Pœnitentia*; ubi dicitur, quod ingredientes Religionem nulla amplius pro commissis criminibus pœnitentia sit injungenda, & concordat *Novell.* 5. ubi Justinianus Imperator *in princip.* sic expresse dicit: *Conversationis Monachalis vita sic est honesta, sic commendare novit Deo ad hoc venientem hominem, ut omnem humanam ejus maculam detergat*, ubi Glossa verb. *Maculam* explicat, idest *purgat a peccatis*. Unde Sancti Patres, ut S. Hieronymus *Epistol.* 8. & 25. S. Bernardus *lib.*

lib. de praecepto, *& dispens. ad finem* Professionem communiter vocare solent *Secundum Baptisma*; Et Paulus V. inter alios Summos Pontifices Constit. incip. *Romanus Pontifex* expresse concessit Indulgentiam plenariam omnibus Regularem Professionem emittentibus. Immo S. Bernardinus Senensis in *Quadragesim. tract.* 2. *serm.* 24. *art.* 1. Pellizarius *tom.* 1. *tract.* 3. *c.* 4. *num.* 12. Sa *verb. Religio n.* 17. Carthus. in *Opuscul. de Profession. Mon.* Paulus Mezeger *tract.* 8. *disp.* 39. *art.* 5. *num.* 4. & alii contra Sanchez, addunt hanc plenariam omnium peccatorum remissionem obtineri, quoties Religiosus Professionem suam renovat, etiam privatim. Et novissime Clemens XII. die 30. Martii 1735. Constit. incip. *Cum sicut*, expresse concessit Indulgentiam plenariam omnibus Religiosis nostri Franciscani Ordinis, qui confessi, & Sacra communione refecti Professionem suam quomodocumque renovaverint quotannis *die* 16. *Aprilis*, in qua S. P. N. Franciscus una cum sociis suis anno 1209. Professionem emisit in manibus Innocentii III. & dicta Constitutio, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

Indulgentia plenaria perpetua pro omnibus Religiosis, qui die 16. Aprilis Professionem suam renovaverint.

CLEMENS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

„ CUm, sicut dilectus filius Josephus Maria „ ab Ebora Commissarius Generalis Fra„ trum Ordinis Minorum S. Francisci de Ob„ servantia nuncupatorum, Nobis nuper exponi „ fecit, Fratres quorumcumque Conventuum „ dicti Ordinis Professionem Regularem die „ 16. Mensis Aprilis, qua die S. Franciscus de „ Assisio ejusdem Ordinis Fundator, una cum „ suis sociis Professionem hujusmodi in mani„ bus fel. record. Innocentii III. Praedecessoris „ Nostri, ut fertur, emisit, quomodolibet sin„ gulis annis renovare consueverint; Nos, ut „ opus tam pium majori cum fructu fiat, & „ ad augendam eorumdem Fratrum devotionem, „ & animarum salutem, coelestibus Ecclesiae „ Thesauris pia caritate intenti, omnibus, „ & singulis quorumcumque Conventuum Fra„ tribus Ordinis praefati praesentibus, & futu„ ris vere poenitentibus, & confessis, ac Sa„ cra Communione refectis, qui praedicta die „ 16. Mensis Aprilis Professionem praefatam „ quomodolibet renovaverint, ut praefertur, „ ac pro Christianorum Principum concordia, „ haeresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiae „ exaltatione, pias ad Deum preces effude„ rint; plenariam omnium peccatorum suo„ rum Indulgentiam, & remissionem miseri„ corditer in Domino concedimus, praesentibus „ perpetuis futuris temporibus valituris. Vo„ lumus autem ut earumdem praesentium Lit„ terarum transumptis, seu exemplis, etiam „ impressis, manu alicujus Notarii publici sub„ scriptis, & sigillo personae in Ecclesiastica „ Dignitate constitutae munitis, eadem pror„ sus fides adhibeatur, quae adhiberetur ipsis „ praesentibus, si forent exhibitae, vel osten„ sae. Dat. Romae apud S. Mariam Majorem „ sub annulo Piscatoris, die 30. Martii 1735. „ Pontificatus nostri anno 5.

F. Card. Oliverius.

Secundo, Professio Religiosa extinguit omnia vota prius emissa. *Communis*, textu expresso in *cap. Scriptura* 4. *de voto*, *& voti redemptione*, ibi: *Reus fracti voti aliquatenus non habetur qui temporale obsequium in perpetuam noscitur Religionis observantiam commutare*. Et hoc etiamsi quis voverit aliam Religionem etiam strictiorem intrare, textu expresso in *cap. Qui post votum* 5. *de Regularibus in* 6. ubi etiam assignatur ratio, ibi: *Qui post votum a se de certa Religione intranda emissum Religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipsa, potest (voto non obstante, cui tamquam simplici per votum solemne noscitur derogatum) manere licite in eadem; Pro voto tamen non completo erit eidem poenitentia imponenda*. 99 100

101 Tertio, Professio Religiosa aufert Irregularitatem ex natalium defectu provenientem in ordine ad suscipiendos Sacros Ordines, ita ut etiam Spurii in Religione aliqua professi ad Sacros Ordines absque alia dispensatione promoveri possint. Non possunt tamen absque Sedis Apostolicae dispensatione promoveri ad Praelaturas, vel Dignitates Ecclesiasticas. *Communis*, textu expresso in *cap. Ut filiis* 1. *de Filiis Presbyterorum*, ibi: *Ut Filii Presbyterorum, & ceteri in fornicatione nati ad Sacros Ordines non promoveantur, nisi, aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica Regulari viventes; Praelationem vero nullatenus habeant*.

102 Aliae autem Irregularitates non auferuntur per Professionem Religiosam, ut cum communiori, & probabiliori docent Rodriquez *tom.* 1. *quaest.* 13. *art.*

art. 3. Layman *loc. cit.* Sanchez *lib.* 5. *mor. cap.* 5. *n.* 9. Pelizzar. *loc. cit. nu.* 33. Reiffenst. *l. c. nu.* 189. Rebuffus, Navarrus, Henriquez, Suarez, & alii; Textus enim *in cit. cap. Ut filii Presbyterorum* loquitur de illa sola, & nulla alia, & quidem ad solum effectum suscipiendi Sacros Ordines. Si enim voluisset extendere etiam ad alias Irregularitates, expressisset: quod enim voluit, expressit, *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcop.* §. *sed neque istud*, *cap. Quia circa* 22. *de privileg.* & *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*. Unde cum Jura ad alias non extendant, neque nos cum Jurium correctione extendere debemus; *arg. c. Quæ a Jure* 28. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quæ a Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.*

103 Quarto, Professio Religiosa dirimit non solum Sponsalia, sed etiam Matrimonium jam contractum, & nondum consummatum. *Communis*, textu expresso *in cap. Verum* 2. *cap. Ex publico* 7. & *cap. Ex parte* 14. *de conversione*
104 *Conjugatorum*. Estque definitum a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de Matrimonio*, *Canon.* 6. ibi: *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit.* Et in hoc Votum solemne Professionis differt a Voto solemni Ordinis Sacri; cum hoc dirimat solum Matrimonium contrahendum, seu sponsalia, & nullatenus Matrimonium jam contractum, licet nondum consummatum. *Communis* ob claram dispositionem Joann. XXII. In Extravagant. *Antiquæ concertationi Unic. de Voto*, & *Voti redemptione*: ibi: *Antiquæ concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde provenientibus salubriter providere, de Fratrum nostrorum consilio præsenti declaramus Edicto, quod licet Votum sollemnizatum per Sacri susceptionem Ordinis quantum ad impediendum contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum statuta Canonum sit efficax reputandum; ad dissolvendum tamen prius contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec Jure Divino, nec per Sacros Canones reperiatur hoc statutum, invalidum est censendum.*

105 Quinto, Professio Religiosa tollit maculam quo ad actus temporales, ita ut, qui ante Professionem ratione perjurii, furti, & hujusmodi ineptus erat ad ferendum testimonium in Judicio, per Professionem rehabilitetur, & aptus reddatur ad ipsos, & similes actus, ut colligitur ex Noveli. 5. ubi Justinianus Imperator sic expresse dicit; *Conversationis Monachalis vita sic est honesta . . . ut omnem humanam maculam detergat.* Idque docet Glossa communiter recepta *in cap. Cum deputati* 16. *de Judiciis verb. Nationis in fine*, Abbas *ibidem in fine*, Sanchez *loc. cit. num.* 27. Layman *loc. cit. num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 192. & alii passim.

Sexto, Professio Religiosa liberat Professum a patria potestate. Glossa communiter recepta *in l. Si ex causa* 9. §. 4. *De Minoribus*, Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 31. *numer.* 141. Reiffenstuel *ibid. nu.* 191. Sanchez *lib.* 5. *moral. c.* 5. *num.* 29. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 10. *num.* 5. & alii passim. Professus enim a die Professionis transit omnino in potestatem Superiorum Regularium, & consequenter a Patria potestate eximitur; Non tamen in iis, quæ in damnum Religiosi cedere possunt, quia, ut habetur *in c. Quod ob gratiam* 16. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*; Unde Professus retinet Jura suitatis, & successionis, & si post Professionem Filio bona obveniant, ad peculium quasi castrense reducuntur. *Authentic. Presbyteros, Cod. De Episcop.* & *Cleric.* 106

Septimo, Professio Religiosa tollit Filii ingratitudinem erga Parentes, ita ut, si proles post datam exheredationis causam Monasterium ingrediatur, & in ipso profiteatur, ipso Jure exheredatio cesset, quamvis reconciliatio subsecuta non sit, prout docent Convarruvias *de Testament. cap.* 16. *numer.* 28. Abbas *volum.* 2. *consil.* 7. Felinus *in cap. Rodulphus*, *de Rescriptis*; Glossa *in l. Deo nobis*, *Cod. de Episc.* & *Cler. arg. c. Non liceat* 10. *caus.* 19. *qu.* ibi: *Non liceat Parentibus liberos, vel liberis parentes ab hereditate repellere Monachos factos, quamvis, dum laici fuerint, in causam ingratitudinis inciderint.* Novel. 123. *cap.* 41. ibi: *Nullam vero licentiam damus, aut Parentibus Filios, aut Filiis Parentes sæcularem vitam sectantes, & relinquentes velut ingratos a sua excludere hereditate, Monasterium, aut Monasticam vitam subsequutos.* 107

Regulares non tenentur ratificare suam Professionem coram Episcopo ante susceptionem Sacrorum Ordinum; non obstante quod id fuerit demandatum in pluribus Conciliis Provincialibus, & Synodis diœcesanis; Cum enim in Concil. Rom. sub recolendæ memoriæ Benedicto XIII. anno 1725. celebrato, fuerit quæsitum aliquod medium ad retrahendos Regulares ab impugnatione propriarum Professionum, circa quas in forensibus judiciis sæpissime succumbunt; Re mature perpensa a particulari Congre- 108

gregatione, non fuit approbatum temperamentum istud, ut obligarentur Religiosi ante susceptionem Sacrorum Ordinum ad ratificandas eorum Professiones, mediante formula impressa in Appendice ad Synodum Fulginatens. Episcopi Baptistelli fol. 153. vel alia simili forma, ut refertur in Folio Congregationis Concil. in Policastren. 24. Augusti 1726. his verbis: *Qua potissimum de causa in ultima Synodo Romana non fuit determinatum, quod Regulares ante receptionem Sacrorum Ordinum Professionem ratificarent; licet in plerisque Synodis, & signanter Mediolanensibus sub S. Carolo Borromæo id fuerit statutum; & in Contradictorio partium admissum fuerit a Congregatione particulari super examine ultimæ Synodi Fulginatensis*. Sic apud Ursayam *tom. 6. part. 2. disceptat.* 32. *nu.* 114. qui *tom.* 1. *part.* 1. *discept.* 1. *a numer.* 55. *ad* 58. & *discept.* 4. *numer.* 42. plura refert decreta.

109 Et hoc omni fundamento rationis, & juris; quia cum talis ratificatio Professionis esset præcise facta, ut imperata ad suscipiendos Sacros Ordines, non esset voluntaria, sed necessaria, & strangulatoria, adeoque nullam haberet vim validandi invalidam Professionem, ut in fortioribus terminis Constitutionum diversarum Religionum a Summis Pontificibus approbatarum, & præcipientium annualem ratificationem, seu renovationem Professionis pluries resolvit *Sacr. Cong. Concil.* & signanter, in *Lingonien.* 12. *Aprilis* & 30. *Decemb.* 1698. ubi adducta fuit eadem ratio his verbis: *Perchè essendo detta ratifica necessaria, e di Regola, non può dirsi approvazione volontaria*, prout ad valorem Professionis requiritur. Et sic etiam *in Cephaluden.* 4. *Febr.* 1699. *in Mantuana* 9. *Julii* 1701. *in Melevit.* 8. *Augusti* 1701. & *in Viennen.* 26. *Januar.* 1721. & 8. *Febr. ac* 12. *Septemb.* 1721. *apud Thesaurum Resolution. Sacr. Cong. Concilii tom.* 2. Unde in supradicto Concilio Romano *tit.* 21. *de Regularibus cap.* 1. fuit solum statutum, quod Regulares ad Subdiaconatum promovendi authenticum Episcopis testimonium de solemni emissa Professione, & Exercitiis spiritualibus factis exhibeant, ibi: Antiqua cum sit Ecclesiæ consuetudine inductum, & Apostolicis Constitutionibus probatum, ut Regulares tantummodo, quibus gloriosum est mendicare, non alio quam paupertatis, seu professæ ab his approbatæ Religionis titulo, sacris possint Ordinibus initiari; attendant Episcopi, ne Regularium quempiam ad Subdiaconatus Ordinem promoveant, si initiandus ipse, ut exploratius de requisito valeat Ordinationis titulo constare, expressa de solemni per eum emissa Regulari Professione, proprii non secum attulerit fidem Superioris, deque præviis Exercitiis spiritualibus peractis attestationem non exhibuerit; una postmodum cum Dimissoriis Litteris servanda in Archivio Episcopali.

Additur attendenda sequens Resolutio. 110

Decretum Editum in Sicula Restitutionis in integrum, & Nullitatis Professionum.

Cum plures Religiosi Regularium Ordinum Regni, & Provinciæ Siciliæ a Religione egressi vigore sententiarum super nullitate earum Professionis minus legitime obtentarum Sacræ huic Congregationi Concilii preces direxerint pro facultate Missam celebrandi, quippe qui suspensionis pœna obstricti remanserunt ex defectu congrui Patrimonii, tria hac occasione in quibusdam Siciliæ Diœcesibus ex ipsis etiam ejusdem Regni Ordinariorum relationibus contra Sacri Concilii Tridentini præscriptum nulliter, & vitiose peragi detectum fuit. Primum est, quod Ordinarii locorum de afferta Professionis nullitate post elapsum quinquennium, præcipue si recurrentes ad reclamandum intra idem quinquennium legitimo impedimento detenti fuerint, non indulta ab Apostolica Sede Restitutione in integrum, quorumdam Doctorum opinionibus, alioquin reprobatis, innixi, præsumunt agnoscere, Sententiam de illa ferentes, & inter eos præsertim Episcopus Catanienfis, afferto quodam privilegio, sive immemorabili illius Curiæ consuetudine suffultus, prætendit sententiam Nullitatis Professionis dicere posse tum intra, tum post elapsum quinquennium ab ejus emissione, & sive Regulares ab illa reclamantes vota emiserint in ejus Diœcesi, sive in aliena, dummodo in aliquo ejusdem Diœcesis loco, & Conventu, dum reclamant, ex Obedientia fuerint constituti. Secundum, quod ab iisdem Ordinariis tam exacto jam quinquennio, quam illo adhuc decurrente, educuntur sententiæ invalidam declarantes Professionem, Superioribus Conventuum, in quibus Professio emissa fuit, non auditis. Et tertium denique, quod ipsi etiam Superiores Regulares super afferta nullitate Professionis, nec habito, nec requisito Ordinarii loci Judicio, aliquando sententiam pronunciant. Quæ quidem omnia cum aperte repugnent non solum notissimæ Tridentinorum Patrum dispositioni sub *cap.* 19. *sess.* 25. *de Regular.* verum etiam iteratis Sacræ hujus Congregationis resolutionibus, Idcirco ne deinceps tot consultissima decreta amplius violentur, Eminentiis VV. deliberandum proponitur:

An.

An, & quomodo sit providendum in casu &c.

Die 24. Septembris 1740. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum censuit: *Providendum juxta modum a Domino Secretario explicandum, facto verbo cum Sanctissimo*.

111 Modus autem est, quod scribatur Episcopo Cataniensi, aliisque Præsulibus Provinciæ Siculæ, nullum Episcopum, sive Ordinarium, inaudito Superiore Regulari Conventus in quo fuit emissa Professio, neque ullum Superiorem Regularem independenter ab Episcopo, vel Ordinario posse sub pœna privationis Officii, & vocis activæ & passivæ ipso facto incurrenda, Causas Nullitatis Professionis cognoscere, sed eas conjunctim ab iisdem Episcopo vel Ordinario loci, ac Superiore Regulari esse decidendas, sive Professionis invaliditas a Religiosis, sive ab ipsa Religione ex quocumque capite proponatur. Restitutionem vero in integrum adversus lapsum quinquennii, quod a die Professionis decurrit, etiamsi perduraverit causa metus, aut aliquod aliud impedimentum fuerit ad reclamandum interjectum, a S. Sede omnino esse impetrandam juxta Decreta alias edita non obstante quacumque contraria consuetudine, etiam immemorabili, & quolibet afferto Privilegio. Religiosos autem, de quibus agitur, & quorum Professio contra formam Sacri Concilii declarata fuit invalida, teneri intra terminum unius anni resumere habitum & ad Claustra redire, tam pro obtinenda a S. Sede restitutione in integrum, quatenus illa indigeant, quam pro instituendo judicio servatis servandis super nullitate suæ Professionis, quatenus hanc velint deducere, eoque termino elapso, si non paruerint, habendos esse tamquam Apostatas; & tandem quoad licentias ab ipsis petitas celebrandi, firma pro nunc manente eorum suspensione, seorsim deinceps providebitur, juxta singulorum preces, & circumstantias. Hanc vero resolutionem significandam esse Procuratoribus Generalibus Ordinum, qui Superiores locales de illa moneant, & Sacram Congregationem de executione certiorem reddant: Factaque de præmissis per infrascriptum Secretarium relatione Sanctissimo, Sanctitas sua prædictam Sacræ Congregationis sententiam in omnibus approbavit die 28. Septembris 1740. Sic expresse habetur ad calcem Tomi 9. Thesauri Resolutionum Sacræ Congregationis Concilii, quæ exaratæ fuere ab undequaque Dignissimo Eminentissimo, & Reverendissimo Cardinali Cavalchino, tunc ejusdem S. Cong. Secretario, qui eruditissime suo more in dicta *Sicula* pag. 35. ad 43. ibidem impressa, plurima ad rem egregia documenta, & Decreta adducit merito ibi videnda.

112 Alia ad rem. Vide verb. *Habitus*, *Metus*, *Moniales art.* 1. *Novitius*.

113 Professio in Ordine Regulari strictiore emissa ab eo qui antea in laxiori professus fuerat, pendente judiciali oppositione priorum superiorum, valida, aut invalida censenda erit, prout sententia pro una, aut altera parte emanaverit. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 25. incip. *Ex quo*.

114 Pro impugnenda validitate Professionis Regularis attendenda est ejusdem Pontificis novissima Constitutio 47. incip. *Si datam*: in qua varia statuit. Primo quod reclamatio adversus Professionem factam per vim, & metum, aut ante debitam ætatem, fiat intra quinquennium tantum a die professionis coram superiore suo, & Ordinario juxta Decretum Concilii Tridentini, & hoc sive agatur de professione Regularium, sive Monialium: Quod æque procedit in casu actionis intentatæ ex parte Religionis. Secundo, quod actio serio intentata intra quinquennium, licet deserta, adhuc post elapsum dictum quinquennium, judicanda sit ab Ordinario, & Superiore Regulari; Et Superior Regularis sit Superior localis illius Monasterii, in quo reclamans professionem emisit, & quidem actualis, quo tempore causa super nullitate professionis in judicium deducitur, & quo ad Moniales Superior sit ille, cui concreditum est Monasterii Regimen, non autem Confessarius; & pro Monialibus Ordinario subjectis, solus ipse intra quinquennium de professione reclamantium judicet. 116

Tertio quod si Superior Regularis tale judicium assumere nolit, aut non possit, vices suas delegare valeat alteri, vel Regulari, vel etiam Ecclesiastico sæculari juris Canonici perito, qui una cum Ordinario Judicis partes exerceat, nec possit jus suum cedere Ordinario loci, ut solus procedat. Et quod disceptantibus inter se judicibus, causa censeatur ad Sedem Apostolicam devoluta. 117

Quarto, quod ad eamdem Sedem Apostolicam, seu Sacram Congregationem Concilii privative spectet causa professionis emissæ extra Conventus pro Novitiatu assignatos. 118

Quinto, quod nullus Regularis adversus suam professionem reclamare possit, nisi intra Religionis suæ claustra existat, & habitu Regulari reassumpto, si ipsum antea deposuerit. 119

Sexto, quod sub pœna nullitatis judicium inniti debeat rigorosis probationibus, ac proces- 120

cessibus judicialibus, & testes examinandi sint, & super articulis a reclamante exhibitis, & juxta interrogatoria danda ab altera parte, nec non citentur defensores Monasterii, in quo fuit professio emissa, & omnes interesse habentes.

121 Septimo, quod in singulis Diœcesibus deputetur ab Ordinario aliquis probitate, & doctrina commendatus, sive Regularis, sive Ecclesiasticus Sæcularis, juxta disposita pro defensore Matrimonii, cui *Defensoris Professionum* munus imponant, ac ei pro honorario, aut mercede, & pro expensis ad id necessario assignent, quod Judex prudenter arbitratus fuerit exsolvendum ex bonis a Professo renunciatis in Religionis ingressu, si quæ habuerit, aut in defectu, id suppleat ipsa Religio, si sit bona temporalia possidens; Si autem non adsint bona renunciata, nec ipsa Religio bona possideat, tunc defensori professionis satisfiat ex pecuniis mulctarum illius Tribunalis, in quo causa agitata fuerit, sive alterius, prout statuit de Matrimonii defensore in Constit. in-

122 cip. *Dei miseratione*, Octavo, quod lata sententia a Superiore Regulari, & ab Ordinario loci, si ipsa pro validitate professionis fuerit, nec Professus appellationem interposuerit, causa finita censeatur; Si vero Professus ad Judicium secundæ instantiæ appellaverit, vel etiam ulterius eadem causa retractanda fuerit, in omnibus hisce judiciis mandat defensorem professionis ex Officio deputatum semper adesse, & a prima sententia pro nullitate lata semper appellare debere, prout statuit de Defensore

123 Matrimonii. Nono, quod sicuti constituit legitimas pœnas adversus eos, qui post unicam sententiam pro prioris Matrimonii nullitate, sive pendente appellatione, sive ea per incuriam, aut fraudem defensoris non interposita, ausi fuissent novas nuptias contrahere, atque decrevit nemini licere ad altera vota transire, nisi duæ saltem sententiæ conformes pro nullitate prioris Matrimonii emanaverint; ita si quis Professus post unicam sententiam pro nullitate suæ professionis pronunciata, sive pendente, sive omissa culpabiliter appellatione a Religione exire, ac habitum Regularem abjicere præsumpserit, statuit eum subjacere omnibus pœnis, atque censuris a sacris Canonibus, & a Constitutionibus Apostolicis latis, atque sancitis, decernendo numquam posse Professum a Religione discedere, nisi duas saltem sententias conformes pro nullitate suæ professionis obtinuerit.

124 Decimo, quod, sicuti supra dictum est, Judices primæ instantiæ super validitate professionum intra quinquennium judicialiter impugnatarum esse debeant Superior Regularis, simulque Ordinarius loci: Si vero eædem causæ in secunda, aut ulteriori instantia sint discutiendæ, devolvantur ad quos de jure ab Ordinariorum sententiis appellatur, ita tamen ut hi quoque judices procedere, & judicare debeant una cum Superiore Regulari, non quidem illius Monasterii, in quo reclamans professus est, sed alterius Monasterii ejusdem Ordinis in eorum Civitate, aut Diœcesi existentis, vel eo non existente, cum Superiore vicinioris Monasterii ejusdem pariter Ordinis, seu cum alia persona Ecclesiastica, cui juxta præmissa Superior ille, ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum delegaverit. Si autem hujusmodi causæ in secunda, aut ulteriori instantia ad Sedem Apostolicam devolvantur, & a prædicta Congregatione Concilii, sive ab altera Episcoporum, & Regularium, aut denique ab Auditoribus Rotæ, ut respective assolet, discutiendæ fuerint, nullus sit locus ad judicandum Superiori Regulari, qui neque tunc ad ferendam sententiam admittitur, cum, ut supradictum est, agitur, etiam intra quinquennium de professione emissa in Monasterio pro Novitiatu minime designato. Undecimo, quod præmissa locum habeant etiam in Curia Eminentissimi 125
Cardinalis Vicarii pro tempore in Urbe, ejusque districtu.

Duodecimo, quod elapso quinquennio remedium restitutionis in integrum ad Sedem Apostolicam privative pertineat, sive ex parte Professi, sive ex parte Religionis hujusmodi instantia proponatur; Si autem quandoque a Sede Apostolica ejus concessio inferioribus judicibus delegetur, ii non nisi prævio processu, & maturo examine cum assistentia defensoris professionis in utroque ad id procedere debeant, nec una eorum resolutio favorabilis pro restitutione in integrum sufficiat, nisi ea per secundam conformem, iterato causæ examine, auditoque semper defensore professionis, confirmata fuerit, & reclamans remanere debeat in Religione, donec præviis duabus conformibus resolutionibus pro restitutione in integrum sententia super nullitate professionis ab ipsis, ut supra delegatis Superiore Regulari, & Ordinario loci legitime lata fuerit. Reprobando interim praxim illorum Superiorum, qui reclamantibus adversus professionem sive intra quinquennium, sive post ejus decursum, contradictores se se non exhibeant, aut etiam aperte suffragentur. Tertiodecimo, quod Episcopi ju- 127
stis,

ftis, gravibusque pœnis procedant contra inferentes vim, & metum, & ad id consilium, auxilium, vel favorem dantes; & quod Judices ad exactam justitiæ lancem omnia ad id facientia expendant, ac numerum, & qualitatem testium, aliasque omnes circumstantias sedulo animadvertant, eis districte præcipiendo, ut in cunctis ad eorum officia pertinentibus, a justitiæ tramite, & a præscriptis sibi legibus ne minimum quidem discedant; ac meminerint omnium, quæcumque gesserint, severissimam sibi rationem tum apud Divinum Judicem, tum apud homines fore reddendam.

Additiones ex aliena manu.

128 De professione ficte emissa, scilicet sine interno consensu Profitentis, non incongruum est hic paucis differere.

129 Professionem fictam irritam esse, etiamsi nec vis, nec metus gravis intercesserit, communis est sententia, idque, quia obligatio, quam inducit professio, non ex Lege oritur, sed ex privata hominis voluntate, adeoque ubi deest voluntas, deesse debet & hæc obligatio; Confer Rotam *cor. Molin. decis.* 798. *num.* 7. *& seq.*

130 Estque *ficta* hæc Professio irrita non in *Foro* tantum *Poli*, sed & in *Foro Fori;* quum necessarius ad professionem consensus nequeat ab

131 Ecclesia suppleri. Nec refragatur textus *in cap. Quod interrogasti distinct.* 27. ubi vidua ficte professa redire fuit coacta ad Monasterium, & quidem quamvis matrimonium iniisset. In casu enim illo id ita factum fuit, non quia consensus fuit ab Ecclesia suppletus, sed quia vidua illa nequiit ostendere ex causa justa professionem *ficte* emisisse; imo constitit ex causa *Hypocrisis* emissam ab ipsa fuisse professionem.

132 Eademque de ratione *in c. Si quis, de Regular.* altera Vidua coacta fuit in Monasterio permanere, quia scilicet demonstrare nequiit ex justa causa *ficte* emisisse professionem. Accedit quod in casu hujus *Decretalis* rehabita tecite fuit professio; Consule pariter Rotam *cor. Molin. dict. decis.* 798. *a n.* 9. *ad* 13.

133 Quinimo nec is, qui professionem *ficte* ex causa minus justa emittit, obligatur ex vi consensus ab Ecclesia suppleri, sed in pœnam admissæ fraudis permanere in Religione tenetur, ut optime inter alios adnotarunt Turrecremat. *in dict. c. Quod interrogasti d. distinct.* 27. Fagnanus *in dict. c. Si quis n.* 36. *de Regul.* Rota *cor. Molines d. decis.* 798. *n.* 15.

134 Quomodo vero *in Foro Fori fictio* hæc probari queat, necessarium est hic expendere. Videndum, utrum allegetur *fictio* sine ulla causa, an cum causa. Priori casu non est audiendus qui *ficte* professionem emisisse ait, idque quia nulla allegari potest simulatio sine causa. Posteriori vero casu, interest scire utrum causa sit justa, an minus justa. Si causa non sit justa, etiamsi eam allegans probare posset fictionem, in pœnam permanere in Religione tenetur, ut mox dictum est. Si autem causa sit justa, auditur si probare velit *fictionem; Rot. cor. Molin. d. decis.* 798. *a num.* 26. *ad plur.*

seq. Exemplum causæ justæ poni potest in metu, & quidem qualicumque. Si enim metus esset gravis, opus haud esset probare *fictionem*, sed ipse sufficeret ad professionem invalidandam. At metus qualiscumque præbet justam causam *fictionis*, Rota *cor. Molin. d. decis.* 798. *num.* 29. Et tamen probari debet ex actibus antecedentibus, concomitantibus, & subsequentibus professioni contrariis, ut idem supremum Tribunal Rotæ *d. decis.* 789. *n.* 30. 135

Hic vero silentio non est prætereundum, quod supremum Tribunal Rotæ *coram Molines decis.* 798. examinavit plures actus antecedentes, concomitantes, & subsequentes professioni contrarios, qui in specie illa asserebantur ad probandam fictionem, & eos sufficientes haud reputavit. At sciendum est, quod commissa deinde a S. M. Clemente XI. revisione ejus decisionis Particulari Congregationi quinque S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, nimirum Carpinei, Colloredi, Marescotti, Panciatici, & Bichii, fuit ipsa revocata, & irrita declarata professio, ut refert Ursaya *discept. Eccles. tom.* 1. *part.* 1. *discept.* 20. *num.* 26. Quocirca qui in mox dicta *decisione* afferuntur actus antecedentes, concomitantes, & subsequentes contrarii professioni, pro sufficientibus haberi queunt *ad fictionem* probandam. 136

PROPOSITIONES DAMNATÆ.

Articuli XLV. Joannis Wicleff *damnati anno* 1418. *in Concilio Constantiensi sessione* 45. *tom.* 29. *Concilior. Regiorum pag.* 617. 1

1. Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento Altaris.

2. Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento.

D d 2 Chri-

3. Christus non est in eodem Sacramento identice, & realiter in propria præsentia corporali.

4. Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, nec consecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire Diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

8. Si Papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum Diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Cæsare.

9. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub Legibus propriis.

10. Contra Scripturam Sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo, & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium Regni, eo ipso traditor est Regis, & Regni.

13. Illi, qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei Judicio traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici.

15. Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu, non solum actu delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

18. Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.

19. Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales ceteris paribus.

20. Conferens eleemosynam Fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum, quam Mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22. Sancti instituentes Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt de Religione Christiana.

24. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25. Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus.

26. Oratio præsciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum Consecratio reservantur Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.

29. Universitates, Studia, Collegia, Graduationes, & Magisteria quæ in eisdem sunt vana gentilitate introducta, tantum prosunt Ecclesiæ sicut Diabolus.

30. Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non est timenda, quia est censura Anti-Christi.

31. Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri Diabolici.

32. Ditare Clerum est contra Regulam Christi.

33. Silvester Papa, & Constantinus Imperator errarunt Ecclesiam dotando.

34. Omnes de Ordine Mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynas excommunicati.

35. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad regnum cœlorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eo quod possessiones habent, & consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares, & ceteri laici.

37. Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi, & Apostolorum.

38. Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt a Fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui student eis.

39. Imperator, & Domini sæculares sunt seducti a Diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ a Cardinalibus, a Diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

42. Fatuum est credere Indulgentiis Papæ, & Episcoporum.

43.

43. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religiones, & sic a Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a diabolo.

2 *Articuli* XXX. Joannis Hus *damnati anno* 1418. *in Concilio Constantiensi sess.* 45. *Tom.* 29. *Conc. Regiorum pag.* 620.

1. Unica est Sancta universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum universitas.

2. Paulus nunquam fuit membrum Diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus Ecclesiæ malignantium consimiles.

3. Præsciti non sunt partes Ecclesiæ, cum nulla pars ejus similiter excidat ab ea, eo quod prædestinationis caritas, quæ ipsam ligat, non excidat.

4. Duæ naturæ Divinitas, & Humanitas sunt unus Christus.

5. Præscitus, etsi aliquando est in gratia secundum præsentem justitiam, tamen nunquam est pars Sanctæ Ecclesiæ, & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia prædestinationis.

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione prædestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non, secundum præsentem justitiam, isto modo Ecclesia est articulus Fidei.

7. Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes Sacerdotii polluunt potestatem, & sic ut filii infideles sentiunt infideliter de 7. Sacramentis Ecclesiæ, de clavibus, Officiis, Censuris, moribus, cæremoniis, & Sacris rebus Ecclesiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.

9. Papalis dignitas a Cæsare inolevit, & Papæ perfectio, & institutio a Cæsaris potentia emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel alio, quod esset caput Ecclesiæ particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis.

11. Non oportet credere, quod iste, quicumque est, Romanus Pontifex, sit caput cujuscumque particularis Ecclesiæ sanctæ, nisi Deus eum prædestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud Officium Vicariatus requiritur, & morum conformitas, & instituentis Auctoritas.

13. Papa non est verus, & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro; & si quærit avaritiam, tunc est Vicarius Judæ Iscariot. Et pari evidentia, Cardinales non sunt veri, & manifesti Successores Collegii aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, servantes Mandata, & consilia Domini nostri Jesu Christi.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per Censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, sæculari Judicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes *nobis non licet interficere quemquam*, ipsum sæculari Judicio tradiderunt, & quod tales sint homicidæ graviores, quam Pilatus.

15. Obedientia Ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem Sacerdotum Ecclesiæ, præter expressam auctoritatem Scripturæ.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt, vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, & agit quicquam, tunc agit vitiose; & si est virtuosus, & agit quicquam, tunc agit virtuose, quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.

17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem ejus, & habentes Scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum debent prædicare, non obstante prætensa Excommunicatione. Quod si Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti sic disposito non prædicare, non debet subditus obedire.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi prætensa excommunicatione non obstante.

19. Per Censuras Ecclesiasticas Excommunicationis, suspensionis, & Interdicti ad sui exaltationem Clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Anti-christo; Signum autem evidens est, quod ab Anti-Christo tales pro-

procedunt Censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus Clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Anti-Christi, qui Clerum pro se maxime usurpabit.

20. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc ut Judas Apostolus est Diaboli, fur, & filius perditionis, & non est caput Sanctæ Militantis Ecclesiæ, cum nec sit membrum ejus.

21. Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa, vel Prælatus malus, & præscitus est æquivoce Pastor, & vere fur, & latro.

23. Papa non debet dici Sanctissimus, etiam secundum Officium, quia alias Rex deberet etiam dici Sanctissimus secundum Officium, & tortores, & præcones dicerentur sancti; immo etiam Diabolus deberet dici Sanctus, cum sit Officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo, etiamsi ascenderet per ritam, & legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam, quod intraret per electionem a Deo principaliter factam, nam Judas Iscariotes rite, & legitime est electus a Deo Christo Jesu ad Episcopatum, & tamen ascendit aliunde ad ovile Ovium.

25. Condemnatio 45. articul. Joannis Wicleffi per Doctores facta est irrationabilis, & iniqua, & male facta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso, quo Electores, vel major pars eorum consenserit viva voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus, & manifestus successor, vel Vicarius Petri Apostoli, vel alterius Apostoli in Officio Ecclesiastico; unde sive Electores bene, vel male elegerint, operibus electi debemus credere, nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiæ, habet a Deo ad hoc copiosius facultatem.

27. Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum Ecclesia ipsa militante conversetur, & conservetur.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces Discipulos sparsos per Orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli, & fideles Sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ Officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summe possibile Papa, usque ad diem Judicii.

30. Nullus est Dominus Civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Articuli XLI. Martini Luteri *anno* 1520. *damnati a Leone X.* Constitut. incipient. *Exurge Domine.* 3

1. Hæretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ Legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculcare.

3. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu Cœli.

4. Imperfecta Caritas morituri fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorii, & impedit introitum regni.

5. Tres esse partes Pœnitentiæ, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, non est fundatum in S. Scriptura, nec in antiquis Sanctis Christianis Doctoribus.

6. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, & fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc Contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.

7. Verissimum est proverbium, & omnium doctrina de Contritionibus hucusque data præstantius, de cetero non facere, summa Pœnitentiæ; optima Pœnitentia, nova vita.

8. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia peccata mortalia cognoscas; unde in primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

9. Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote, credat sibi remitti: immo peccatum maneret, nisi remissum crederet, non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ

tiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam Contritionem, sed propter verbum Christi : *Quodcumque solveris &c.* Hic, inquam, confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de Contritione.

12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

13. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ non plus facit Papa, aut Episcopus, quam infimus Sacerdos, immo ubi non est Sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiamsi mulier, aut puer esset.

14. Nullus debet Sacerdoti respondere se esse contritum, nec Sacerdos requirere.

19. Magnus est error eorum, qui ad Sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi conscii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & præparatoria, omnes illi ad judicium sibi manducant, & bibunt; sed si credant, & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros, & dignos.

16. Consultum videtur, quod Ecclesia in communi Concilio statueret Laicos sub utraque specie communicandos : nec Bohemi sub utraque specie communicantes sunt Hæretici, sed Schismatici.

17. Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi &c.

18. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum, & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

19. Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Divinam Justitiam.

20. Seducuntur credentes Indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles.

21. Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum Indulgentiæ, nec sunt necessariæ, nec utiles; videlicet mortuis, seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his, qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

23. Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

24. Docendi sunt Christiani plus diligere Excommunicationem, quam timere.

25. Romanus Pontifex Petri successor non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in Beato Petro institutus.

26. Verbum Christi ad Petrum : *Quodcumque solveritis super terram &c.* extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

27. Certum, in manu Papæ aut Ecclesiæ prorsus non esse statuere articulos Fidei, immo nec Leges morum, seu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret; adhuc non est peccatum, aut Hæresis contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium universale alterum reprobatum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & judicandi eorum decreta, & confitendi quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque Concilio.

30. Aliqui articuli Joannis Hus condemnati in Concil. Constantiensi sunt Christianissimi, verissimi, & Evangelici, quos nec universalis Ecclesia posset damnare.

31. In omni opere bono justus peccat.

32. Opus bonum optime factum est veniale peccatum.

33. Hæreticos comburi est contra voluntatem Spiritus Sancti.

34. Præliari adversus Turcas est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

35. Nemo est certus se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

36. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo, & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non potest probari ex Sacra Scriptura, quæ sit in Canone.

38. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de earum salute saltem omnes, nec probatum est ullis, aut rationibus, aut Scripturis ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ Caritatis.

39. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffra-

 giis,

giis, minus beantur, quam si per se satisfecissent.

41. Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares non male facerent, si omnes Saccos mendicitatis delerent.

4 *Propositiones* LXXIX. Michaelis Baii, & aliorum, *quas damnavit S. Pius V. die* 1. *Octob.* 1567. *Const.* incip. *Ex omnibus: Quam damnationem confirmarunt Gregorius XIII. die* 29. *Januar.* 1570. *Const.* incip. *Provisiones nostræ; Urbanus VIII. die* 6. *Martii* 1641.

1. Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita recte vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita æterna Homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex Lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

5. In promissione facta, & Angelo, & primo Homini continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus sine alio respectu vita æterna justis promittitur.

6. Naturali Lege constitutum fuit Homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi Hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur gratia, quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia, debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa Homini integro & Angelo, forsitan non improbanda ratione possunt dici Gratia, sed quia secundum usum Sacræ Scripturæ nomine Gratiæ tantum munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum male meritis, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, Gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimisso sæpe remanet, & corporis resurrectio proprie non nisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod pie, & juste in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequimur æternam, id non proprie Gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio Creationis constitutæ, justo Dei judicio deputandum est, neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua Lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii sententia est: Opus bonum, citra Gratiam adoptionis factum, non est regni Cœlestis meritorium.

13. Opera bona a filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia Legi, quodque per ea præstatur obedientia Legi.

14. Opera bona justorum non accipiunt in die judicii extremi ampliorem mercedem, quam justo Dei judicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur, habeat Gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum, quod obedit Divinæ Legi.

16. Non est vera Legis obedientia, quæ fit sine Caritate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut Fides, & Pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera Justitiæ, & Temperantiæ, quæ Christus facit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.

21. Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium Divinæ naturæ debita integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. *Gentes, quæ Legem non habent, naturaliter ea, quæ Legis sunt, faciunt*, intelligunt de gentibus Fidei Gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Caritate Deum supernaturaliter coleret.

24. A

24. A vanis, & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est, Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita fuerit largitate Conditoris sublimatus, & ad Dei Filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum viam & ostium veritatis, & vitæ negant; sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum, in viam justitiæ (hoc est ad aliquam justitiam) conscendi posse docent.

30. Aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ac ab ea non superetur.

31. Caritas perfecta, & sincera, quæ est de corde puro, & conscientia bona, & Fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Caritas illa, quæ est plenitudo Legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus juste, & recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac Legem implet per caritatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificatur, vana est, & commentitia, & ad illudendum Sacris Litteris, & plurimis veterum testimoniis, excogitata.

35. Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor Creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis; sed solum nomen libertatis a peccato.

42. Justitia, qua justificatur per Fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum justitia, non autem in Gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum, est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt Legis obedientia, & vera Legis justitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missæ, non alia ratione est Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate Deo homo inhæreat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quæstio est, sed causæ, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulos, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & Legi Dei repugnet.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, *Non concupisces*.

51. Concupiscentia, sive Lex membrorum

& præ-

& prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera Legis inobedientia.

52. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum Auctorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui majoribus.

54. Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus, & reatus, transeunte autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, & ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu.

58. Peccator Pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed a solo Deo, qui Pœnitentiam suggerens, & inspirans vivificat eum, & resuscitat, ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communionem Caritatis nobis eorum passiones impartiuntur, & ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, Divinæ Legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est ad modum meritorium) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eo quod sit a vivo Christi membro per Spiritum Caritatis, rejicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum Caritatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentia excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo Caritatem diffundentis, qua Divinæ legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

64. Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Nonnisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem Gratiæ, quæ per eam justificatos facit implere Legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis potest habere veram Caritatem, & Caritas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum Caritate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut Martyrii sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino Justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum. Unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præter Christum, est absque peccato Originali; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum Justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati prohibiti præcepto, *Non concupisces*; Unde homo eos sentiens, & non con-

consentiens, transgreditur præceptum *Non concupisces*, quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quandiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *Diliges Deum tuum ex toto corde tuo*.

77. Satisfactiones laboriosæ Justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam conditionatam.

78. Immortalitas primi Hominis non erat Gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia primum Hominem potuisse a Deo creari, & institui sine Justitia naturali.

5 Damnatio propositionis permittentis Confessionem, & absolutionem per Epistolam, aut per Internuncium, facta a Clemente VIII. *die* 20. *Julii* 1602. Constitut. 87. incip. *Sanctissimus*, & reperitur in Bullario Cherubini *t.* 3. *fol.* 132. ut infra.

Sanctissimus D. N. D. Clemens Papa VIII. &c. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illustris., & Reverendiss. Dominis Cardinal. contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus mature, ac diligenter considerata.

§. 1. *Hanc propositionem, scilicet licere per Litteras, seu Internuncium Confessario absenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus uti falsam, temerariam, & scandalosam damnavit, ac prohibuit.*

§. 2. *Præcepitque, ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neve unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur: quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputative tractaverit (nisi forsan impugnando) vel ad praxim directe, seu indirecte deduxerit, præter Excommunicationem, latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, & a qua non possit (præter quam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. Majori Pœnitentiario, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi, aliis etiam pœnis infligendis subjaceat.*

In Generali Congregatione Sanctæ Roman. & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico in Monte Quirinali, die 20. Mensis Julii 1602.

6 *Propositiones V.* Jansenii, *& designatio quorumdam locorum, e quibus desumptæ sunt.*

I. *Propositio*. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant.

Jansenius in suo Augustino *Tom.* 3. *l.* 3. *cap.* 13. sic habet: *Ex hac indubitata Doctrina quædam non parvi momenti ad hanc rem spectantia inferuntur, & clarescunt: 1. Quidem esse quædam homini præcepta secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: 2. Non adesse semper Gratiam, qua possimus, hoc est, qua illa eadem præcepta implere sufficiamus. 3. Hanc impotentiam reperiri non solum in excæcatis, obduratis, & infidelibus, sed etiam fidelibus, & justis, qui & fidem Christi, & caritatem justitiæ, susceperunt. 4. Hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando volunt . . . Hæc igitur omnia plenissime, planissimeque demonstrant nihil esse in S. Augustini Doctrina certius, ac fundatius, quam esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus excæcatis, & obduratis, sed fidelibus quoque, & justis volentibus, conantibus, secundum præsentes, quas habent, vires sunt impossibilia, deesse quoque Gratiam, qua fiant possibilia.* Hanc eamdem propositionem inculcat toto illo libro, exceptis duobus ultimis capitibus.

II. *Propositio*. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

Jansenius Tom. 3. *l.* 2. *cap.* 24. ait: *Gratiam Dei Augustinus ita victricem statuit, ut non raro dicat hominem operanti Deo per Gratiam non posse resistere, cap.* 25. *Quod est perinde ac si apertissime diceret, numquam illa caret effectu suo; cap.* 29. Docent ipsimet recentiores *cum omnibus istis Gratiis optime consistere posse, ut voluntas iis excitata, & suasa, atque prolecta nolit, quod certissimum est, illi Gratiæ medicinali repugnare, quam Augustinus lapsis hominibus dari tradit. Tom.* 3. *l.* 3. *cap.* 1. pro titulo habet: *Nullum dari post lapsum Adami adjutorium sufficiens, quin simul sit efficax.* Et totus secundus liber fuit pro ea propositione firmanda.

III. *Propositio*. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

Jansenius Tom. 3. *l.* 6. *cap.* 6. ait: *Quod sola necessitas coactionis adimat libertatem . . . . demonstrari potest*, *l.* 8. *cap.* 19. ait: *Nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentiæ.*

Tot.

Tot. *l.* 6. 7. & 8. non continent, nisi unam illam proposit. prout etiam tituli ostendunt manifeste.

IV. *Propositio*. Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

Jansenius Tom. 1. *l.* 8. *cap.* 6. ait: *Certum esse, & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses præter prædicationem, atque naturam, veram etiam, atque internam & actualem Gratiam ad ipsam etiam Fidem, quam humanæ voluntatis, ac libertatis adscribunt viribus, necessariam esse fatentur*. Idem docet *c.* 7. 8. & *seqq. Eodem cap.* ait: *In hoc ergo proprie Massiliensium error situs est, quod aliquid primævæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posse, si vellet; neuter tamen absque interiori Gratiæ adjutorio, cujus usus, vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio, & potestate*; cap. 15. dicit: errorem Massiliensium fuisse, *quod initium Fidei, orationem, gemitus, & desideria, & hujusmodi ex nobis, hoc est, ex libero arbitrio prodire senserunt, & tamen Gratiam etiam actualem in eorum opinione fuisse ad istos actus necessariam, cujus influxus in eorum libero relinqueretur arbitrio*; Et hic est scopus omnium librorum de Hæresi Pelagiana.

V. *Propositio*. Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Jansenius Tom. 3. *l.* 3. *c.* 21. Respondetur & ad hoc argumentum, quod Christus sit Redemptor omnium, pro omnibus crucifixus, & mortuus; *Sicut alia præcedentia jam olim ad nauseam usque a Pelagianis, præsertimque Massiliensibus inculcatum fuit, ut mirum sit, Recentiores tanto studio trita Hæreticorum arma colligere, & obsoleta recudere*. Ibidem ait: *Juxta doctrinam antiquiorum respiciendam tamquam errorem a Fide Catholica abhorrentem, quod Christus pro omnibus omnino passus, aut mortuus, aut pro omnibus tam generaliter Sanguinem fudit ... Vanum est, & stultum pro eo irritando, vel avertendo rogare Deum, quod immutabili decreto sancitum & prædeterminatum esse jam nosti: vanum etiam pro talibus salvandis pati, mori, vanum pro talibus a perditione decreta liberandis offerre Patri vota, preces, mortem, & Sanguinem suum ... Quæ sane cum in Augusti. doctrina perspicua, certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro Justorum non perseverantium æterna salute mortuum esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur, ex quo factum est, ut juxta summum Doctorem non magis Patrem pro æterna salute ipsorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit*. Postrema capita hujus libri 3. non sunt nisi hæc quinta propositio repetita.

Unde dantur hic Bullæ Pontificum, & mo- 7
dus, quo singulæ hæ propositiones damnatæ sunt.

Sanctissimi D. N. Clementis XI. confirmatio, & innovatio Constitutionum Innocentii X. & Alexandri VII. adversus Jansenianam Hæresim editarum cum nonnullis Declarationibus pro debita illarum observantia adjectis.

„ Vineam Domini Sabaoth, quæ est Catholica Ecclesia, pro commisso Nobis divinitus Apostolicæ servitutis munere custodire, atque excolere omni studio, atque industria jugiter satagentes, ea quæ a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris ad succrescentes in illa perniciosarum novitatum vepres radicitus evellendos, prudenti, salubrique consilio constituta esse noscuntur, ut quibuscumque inimici hominis molitionibus dejectis, firmius semper, atque exactius observentur, Apostolici muniminis nostri præsidio libenter roboramus; atque alias desuper sollicitudinis, & providentiæ nostræ partes interponimus sicut omnibus maturæ considerationis trutina perpensis ad fidelem, ac tutam orthodoxæ veritatis custodiam, nec non animarum pretioso Unigeniti Dei Filii Domini nostri Jesu Christi Sanguine redemptarum salutem expedire in Domino arbitramur.

„ Sane postquam fel. rec. Innocentius Papa X. Prædecessor noster per quamdam suam desuper editam Constitutionem quinque famosas propositiones ex Libro Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, cui titulus *Augustinus* excerptas Apostolici censura Judicii rite confixerat; rec. mem. Alexander Papa VII. etiam Prædecessor noster ad ejusmodi jam damnatos errores a Christifidelium mentibus prorsus abolendos, publicæque tranquillitatis perturbatorum subtili tectas calliditate machinationes penitus evertendas, prædictam Innocentii Prædecessoris Constitu- 3
tionem toto illius inserto tenore, confirma-

„ vit,

vit, novarumque Declarationum accessione constabilivit, sua in id pariter edita Constitutione tenoris, qui sequitur, videlicet:

8 „ Alexander Episcopus servus servorum Dei, Universis Christifidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Ad Sanctam B. Petri Sedem, & universalis Ecclesiæ regimen, inscrutabili Divinæ Providentiæ dispositione, nullis nostris suffragantibus meritis, evecti, nihil Nobis antiquius ex muneris nostri debito esse duximus, quam ut Sanctæ Fidei nostræ, ac Sacrorum Dogmatum integritati, tradita Nobis a Deo potestate, opportune consuleremus.

„ Ac licet ea, quæ Apostolicis Constitutionibus abunde fuerunt definita, novæ decisionis, sive declarationis accessione nequaquam indigeant, quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare, vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latius divagetur, promptum Apostolicæ auctoritatis remedium censuimus non esse differendum.

„ Emanavit siquidem a fel. rec. Innocentio Papa X. Prædecessore nostro Constitutio, & definitio tenoris, qui sequitur, videlicet:

9 „ Innocentius Episcopus servus servorum Dei, Universis Christifidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum occasione impressionis libri, cui titulus *Augustinus* Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, inter alias eius opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud Nos institerunt, ut easdem propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam: Tenor vero præfatarum propositionum est pro ut sequitur: *Prima*: Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant. *Secunda*: Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. *Tertia*: Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. *Quarta*: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei: & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. *Quinta*: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse.

„ Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assiduo pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei Nobis ex alto commissa, purgatis pravarum opinionum erroribus, tuto militare, & tamquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, secure navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit, pro rei gravitate coram aliquibus S. R. E. Card. ad id specialiter sæpius congregatis, ac pluribus in Sac. Theol. Magistris, easdem quinque propositiones, ut supra, Nobis oblatas fecimus sigillatim diligenter examinari, eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata mature consideravimus, eosdemque Magistros variis cor. Nobis actis Congregationibus prolixe super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus.

„ Cum autem ab initio hujusmodi discussionis, ad Divinum implorandum auxilium, multorum Christifidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus; postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos sollicite implorata Sancti Spiritus assistentia, tamdem divino Numine favente ad infrascriptam devenimus declarationem, & definitionem.

„ Primam prædictarum propositionum: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia, deest quoque illis Gratia, qua possibilia fiant*: Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

„ Secundam: *Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

„ Tertiam: *Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*: Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

„ Quartam: *Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei, & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare*: Falsam, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

„ Quin-

„ Quintam: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut Sanguinem fudisse*: Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, Divinæ pietati derogantem, & Hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

„ Mandamus igitur omnibus Christifidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac præsenti nostra declaratione, & definitione continetur sub Censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in Jure expressis.

„ Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archi-Episcopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscumque per Censuras, & pœnas prædictas, ceteraque Juris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis omnino coerceant, & compescant.

„ Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionem super prædictis quinque propositionibus factam, approbare nullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno incarnationis Dominicæ 1653. 31. Maii.

„ Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, sed ficte, & pro arbitrio compositas esse, vel in sensu ab eodem intento non damnatas fuisse asserere magno cum Christifidelibus scandalo non reformident;

„ Nos, qui omnia, quæ in hac re gesta sunt, sufficienter, & attente perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii prædecessoris jussu, dum adhuc in Minoribus constituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica auctoritate eadem causa discussa est, ea profecto diligentia, qua major designari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christifideles in ejus Fidei unitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis Officii, ac matura deliberatione prælnsertam Innocentii Prædecessoris nostri Constitutionem, declarationem, & definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus, & quinque illas propositiones ex libro præmemorati Cornelii Jansenii Episcopi Ipoensis, cui titulus est *Augustinus* excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse declaramus, & definimus, ac uti tales, inusta scilicet eadem singulis nota, quæ in prædicta declaratione, & definitione unicuique illarum singillatim inuritur, iterum damnamus, ac eumdem librum sæpe dicti Cornelii Jansenii, cui titulus *Augustinus*, omnesque alios, tam manuscriptos, quam typis editos, & si quos forsan imposterum edi contigerit, in quibus prædicta ejusdem Cornelii Jansenii doctrina, ut supra, damnata defenditur, vel astruitur, aut defenditur, vel astruetur, damnamus itidem, atque prohibemus: mandamus omnibus Christifidelibus, ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant, verbo, vel scripto exponant, vel interpretentur, publice, vel privatim, palam, vel occulte imprimant, sub pœnis, & Censuris contra Hæreticos in Jure expressis ipso facto absque alia declaratione incurrendis.

„ Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque locorum Ordinariis, ac Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, ut præinsertam ejusdem Innocentii Prædecessoris constitutionem, declarationem, ac definitionem, juxta præsentem nostram determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis pœnis, aliisque Juris, & Facti remediis, invocato etiam, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omnino coerceant.

„ Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarn. Dom. 1656. 16. Octob.

„ Subinde vero, quo omnis Apostolicarum definitionum eludendarum aditus intercluderetur, memoratus Alexander Prædecessor priscum Ecclesiæ morem secutus certam edidit formulam ab omnibus Ecclesiastici Ordinis, tam Sæcularibus, quam Regularibus personis subscribendam per aliam suam hac in re promulgatam Constitutionem tenoris sequentis, videlicet:

„ Alexander Episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Regiminis Apostolici Divina Providentia Nobis, quam- 10

„ quamvis immeritis, commissi ratio postulat, „ ut ad ea potissimum, quæ Catholicæ Religionis integritati, & propagationi, animarumque saluti, & fidelium tranquillitati consulere apta, & idonea esse judicantur, animum, & curam omnem, quantum licet, in „ Domino applicemus; Quamobrem Cornelii „ Jansenii Hæresim in Gallia præsertim serpentem, ab Innocentio X. fel. rec. Prædecessore nostro fere oppressam, adinstar colubri tortuosi, cujus caput attritum est in varios gyros, & cavillationum deflexus euntem, singulari Constitutione ad hunc finem edita, altero assumptionis nostræ anno, extinguere conati fuimus.

„ Sed, ut multiplices hostis hominum generis artes adhibet, nondum plene consequi potuimus, ut omnes errantes in viam salutis redirent, qui tamen unicus erat votorum, & curarum nostrarum scopus, quibus operam, & industriam suam egregio sane studio Venerabiles Fratres nostri Archi-Episcopi, & Episcopi Regni Galliæ, earumdem Constitutionum Apostolicarum executioni præcipue intenti contulerunt, & Carissimus in Christo Filius noster Rex Christianissimus singulari pietate auxiliarem dexteram strenuo, ac constantissimo animo porrexit.

„ Cum autem præfatus Rex Christianissimus eodem Religionis zelo ductus per suum in Urbe Oratorem Nobis significari exponique curaverit, nullum aliud opportunius remedium pestiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi posse, quam si omnes certam formulam subscriberent nostra auctoritate firmatam, in qua quinque propositiones ex Cornelii libro, cui titulus *Augustinus*, excerptas sincere damnarent, ac proinde illam a Nobis quantocyus expediri ad quælibet effugia præcidenda, omnesque removendos obtentus, flagitaverit.

„ Nos tam piis dicti Regis Christianissimi votis benigne annuendum esse ducentes, Formulam infrascriptam ab omnibus Ecclesiasticis, etiam Venerabilibus Fratribus nostris Archi-Episcopis, & Episcopis, nec non aliis quibuscumque Ecclesiastici Ordinis, tam Regularibus, quam Sæcularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & licentiatis, aliisque Collegiorum Rectoribus, atque Magistris subscribi districte mandamus, idque intra tres menses a die publicationis, seu notificationis præsentium, alias contra eos, qui intra terminum prædictum non paruerint, irremissibiliter procedi volumus, juxta Canonicas Constitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula a supradictis subscribenda.

„ Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maii 1653. & Constitut. Alex. VII. datæ die 16. Oct. 1656. Summorum Pontificum me subjicio, & quinque propositiones e Cornelii Jansenii libro, cui nomen *Augustinus*, excerptas, & in sensu ab eodem Auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro; Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.

„ Decernentes insuper, præsentes Litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenos, & integros effectus sortiri, & obtinere; Sicque per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos ubique judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate; ac irritum, & inane, si secus super his a quocumque quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ Quocirca Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut singuli in suis Diœcesibus, ac locis suæ Jurisdictioni subjectis, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque exequantur, & executioni mandari, & observari ab omnibus curent, & inobedientes quoscumque per sententias, & pœnas, aliaque Juris, & Facti remedia, appellatione postposita, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omnino compellant.

„ Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus Litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram Constitutionem, & Ordinationem infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud „ San-

„ Sancta Mariam Majorem anno 1664. 15. „ Februarii.

„ Sic equidem causa finita est, non tamen „ sic, ut par erat, finitus est error Apostolico toties mucrone percussus: Neque enim „ defuere, nec adhuc desunt homines veritati „ non acquiescentes, & nunquam Ecclesiæ „ contradicendi finem facientes, qui variis di„ stinctionibus, seu potius effugiis ad circum„ ventionem erroris excogitatis, Ecclesiam „ ipsam turbare, eamque interminatis quæ„ stionibus, quantum in ipsis est, involvere, „ & implicare conantur, quodque deterius est, „ ipsamet Apostolicæ Sedis Decreta redarguen„ dis eorum pravis sensibus condita, ac præ„ sertim quasdam piæ mem. Clementis Papæ „ IX. die 19. Januarii 1669. ad quatuor Gal„ liæ Episcopos, nec non binas similis mem. „ Innocentii Papæ XII. etiam Prædecessorum „ nostrorum die 6. Febr. 1694. & die 24. No„ vembris 1696. ad Episcopos Belgii in for„ ma Brevis respective datas Litteras in erro„ ris sui patrocinium advocare, temeratio pla„ ne ausu non erubescunt, perinde ac si me„ moratus Clemens Prædecessor, qui eisdem „ suis Litteris se Innocentii X. & Alexandri „ VII. Prædecessorum Constitutionibus supra„ dictis firmissime inhærere, ac a dictis qua„ tuor Episcopis veram, & totalem obedien„ tiam, adeoque Formulæ a præfato Alexan„ dro Prædecessore, sicut præmittitur, editæ „ sincere per eos subscribi voluisse declaravit, „ aliquam in tam gravi negotio exceptionem, „ seu restrictionem, quam nullam prorsus se „ unquam admissurum fuisse protestatus fuit, „ re ipsa admisisset; Dictus vero Innocentius „ XII. Prædecessor, dum sapienter, ac proin„ de prædictas quinque propositiones ex me„ morato libro Jansenii excerptas in sensu ob„ vio, quem ipsamet propositionum verba ex„ hibent, ac præseferunt, damnatas esse pro„ nunciavit, non eo ipsomet obvio sensu, quem „ in Jansenii libro habent, quive ab eodem „ Jansenio intentus, ac a præfatis Innocentio „ X. & Alexandro VII. Prædecessoribus dam„ natus fuit, sed de alio quopiam diverso sen„ su cogitasset; dictasque Innocentii X. & „ Alexandri VII. Prædecessorum Constitutiones „ temperare, restringere, aut alio quovis mo„ do immutare voluisset, iisdem ipsis Litteris, „ quibus eas in suo robore fuisse, & esse, se„ que illis firmiter inhærere verbis apertissi„ mis asserebat.

„ Præterea iidem inquieti homines, sparsis „ undequaque scriptionibus, ac libellis exqui„ sita ad fallendum arte compositis, non sine „ gravi Apostolicæ Sedis injuria, maximoque „ totius Ecclesiæ scandalo docere non sunt ve„ riti, ad obedientiam præfatis Apostol. Con„ stitutionibus debitam non requiri, ut quis „ prædicti Janseniani libri sensum in antedi„ ctis quinque propositionibus, sicut præmit„ titur, damnatum, interius ut Hæreticum „ damnet, sed satis esse, si ea de re obsequio„ sum (ut ipsi vocant) silentium teneatur. „ Quæ quidem assertio, quam absurda sit, „ & animabus Fidelium perniciosa, satis ap„ paret, dum fallacis hujus doctrinæ pallio „ non deponitur error, sed absconditur, vul„ nus tegitur, non curatur, Ecclesiæ illudi„ tur, non paretur: Et lata demum filiis „ inobedientiæ via sternitur ad fovendam si„ lentio Hæresim, dum ipsam Jansenii do„ ctrinam, quam ab Apostolica Sede da„ mnatam Ecclesia universalis exhorruit, ad„ huc interius abjicere, & corde improbare „ detrectent.

„ Quin etiam eo impudentiæ nonnullos de„ venisse compertum est, ut veluti naturalis „ honestatis, nedum Christianæ sinceritatis ob„ liti asserere non dubitaverint, præfatæ For„ mulæ a memorato Alexandro Prædecessore „ præscriptæ subscribi licite posse etiam ab iis, „ qui interius non judicant prædicto Jansenii „ libro doctrinam Hæreticam contineri; Qua„ si vero contra quam scriptum est: Qui lo„ quitur veritatem in corde suo. Et: Qui „ jurat proximo suo, & non decipit; hujus„ modi erroris sectatoribus liceat Ecclesiam „ ipsam jurejurando decipere, simulque Apo„ stolicæ Sedis providentiam fallere, dum ejus„ dem Formulæ conceptis verbis loquuntur „ quod Ecclesia loquitur, quod tamen sentit „ ipsa, non sentiunt: seque parere Constitu„ tionibus Apostolicis profitentur, quibus ani„ mo contradicunt.

„ Hinc est, quod Nos ad opportunum, & „ efficax tam exitiali morbo, qui ut cancer „ serpit, & quotidie in deterius vergit, re„ medium adhibendum, non minus demanda„ tæ Nobis omnium Ecclesiarum sollicitudi„ nis debito quamplurimorum Venerabilium „ Fratrum nostrorum diversarum partium, ac „ præsertim Regni Galliarum, Episcoporum „ zelo, ac precibus excitati, ne hujusmodi „ pravi homines Catholicæ Ecclesiæ pacem „ subvertere impune pergant, & simplicium, „ ac pusillorum mentibus imponere, docentes „ quæ non oportet; neve ullus apud eos quo„ que, qui bona, ut ajunt, fide, ac falsis „ rumo-

„ tumoribus decipi se fortasse patiuntur, de „ mente, ac sententia Apostolicæ Sedis amplius ambigendi supersit locus, Divino prius „ tam privatis nostris, quam publice indictis „ precibus, implorato præsidio, ac re mature „ discussa, de nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio, auditisque complurium in Sacra Theologia Magistrorum suffragiis, Primo quidem „ præinsertas Innocentii X. & Alexandri VII. „ Prædecessorum Constitutiones, omniaque, & „ singula in iis contenta, auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innovamus.

„ Ac insuper, ut quævis in posterum erroris occasio penitus præcidatur, atque omnes „ Catholicæ Ecclesiæ filii Ecclesiam ipsam audire, non tacendo solum (nam & impii in „ tenebris conticescunt) sed & interius obsequendo, quæ vera est Orthodoxi hominis „ obedientia, condiscant, hac nostra perpetuo „ valitura Constitutione; Obedientiæ, quæ præinsertis Apostolicis Constitutionibus debetur, „ obsequioso illo silentio minime satisfieri, sed „ damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum „ verba præseferunt, ut præfertur, ab omnibus „ Christifidelibus, ut Hæreticum, non ore solum, sed corde rejici, ac damnari debere, „ nec alia mente, animo, credulitate supradictæ Formulæ subscribi licite posse, ita ut, „ qui secus, aut contra quoad hæc omnia, & „ singula senserint, prædicaverint, verbo, vel „ scripto docuerint, aut asseruerint, tamquam „ præfatarum Apostolicarum Constitutionum „ transgressores omnibus, & singulis illarum „ Censuris, & pœnis omnino subjaceant, eadem auctoritate Apostolica decernimus, declaramus, statuimus, & ordinamus.

„ Decernentes pariter, easdem præsentes, & „ præinsertas Litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque „ plenarios, & integros effectus sortiri, & „ obtinere; Sicque per quoscumque Judices „ Ordinarios, & Delegatos, ubique judicari, „ & definiri debere, sublata eis, & eorum „ cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, „ & inane, si secus super his a quoquam, „ quavis auctoritate scienter, vel ignoranter „ contigerit attentari.

„ Quo circa Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, aliisque locorum Ordinariis, nec „ non Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & „ Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, „ committimus, & mandamus, ut singuli in „ suis respective Diœcesibus, ac locis suæ Jurisdictioni subjectis, ipsas præsentes Litteras, „ & in eis contenta quæcumque exequantur, „ & executioni mandari, & observari ab omnibus curent, & inobedientes, & rebelles quoscumque per Censuras, & pœnas præfatas, „ aliaque Juris, & Facti remedia, appellatione postposita, invocato etiam ad hoc, si „ opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omnino coerceant, & compellant.

„ Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis etiam impressis, manu „ alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus Litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc „ paginam nostræ Confirmationis, Approbationis, Innovationis, Decreti, Declarationis, Statuti, & Ordinationis infringere, „ vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, „ & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno 1705. 16. Julii.

Innocentii D. P. Papæ Decretum adversus libros continentes propositionem, qua asseritur æqualitas SS. Petri & Pauli. 12

Feria V. die 29. Januarii 1647. In Congregatione Generali S. Rom. & universalis Inquisitionis &c.

„ Editus est anno 1654. Liber Gallico idiomate impressus, cui titulus; *De l'autorité de S. Pierre, & de S. Paul, qui reside dans le Pape Successeur de ces deux Apostres*, absque „ nomine Auctoris, & impressionis loco. Hujus Libri evulgationem subsecuta editio est „ alterius Libri anonymi eodem Idiomate impressi, cui titulus: *La Grandeur de l'Eglise Romaine etablie sur l'autorité de S. Pierre, & de S. Paul*, necnon Epistolæ ejusdem „ argumenti Latino idiomate conscriptæ, ac „ typis excusæ, plurimis adductis, atque congestis Sanctorum Patrum, Summorum Pontificum, Sacrorum Conciliorum, & Doctorum locis.

„ Quo circa, ne in re tanti ponderis error „ aliquibus mentibus Christifidelium irreperet, „ libris prædictis de mandato Sanctissimi mature examinatis, locisque adductis diligenter inspectis, ac ponderatis;

„ Sanctissimus relata unanimi Theologorum „ ad

„ ad hoc specialiter deputatorum censura, & auditis votis Eminentissimorum, & Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum propositionem hanc: S. Petrus, & S. Paulus sunt duo Ecclesiæ Principes, qui unicum efficiunt. Vel sunt duo Ecclesiæ Catholicæ Coriphæi, ac Supremi Duces summa inter se unitate conjuncti. Vel sunt Geminus universalis Ecclesiæ vertex, qui in unum divinissime coaluerunt. Vel sunt duo Ecclesiæ Summi Pastores, ac Præsides, qui unicum caput constituunt, ita explicatam, ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum, & S. Paulum sine subordinatione, & subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema, & regimine Universalis Ecclesiæ, Hæreticam censuit, & declaravit.

„ Epistolam vero, ac libros prædictos, aliosque, in quibus propositio, ut supra, explicata, & damnata asseritur, & defenditur, tam impressos, quam imprimendos, quocumque idiomate, aut quomodolibet, etiam in scriptis evulgatos, vel imposterum evulgandos, Sanctitas sua omnino damnatos, & prohibitos esse voluit, prout præsenti Decreto damnat, & prohibet.

„ Mandans, ut nemo cujuscumque gradus, & conditionis existat, etiam speciali, seu specialissima nota dignus, libros prædictos, aut aliquem ex illis apud se retineat, aut legat, nec imprimere, aut imprimi curare audeat, sub Censuris, & pœnis contra hujusmodi delinquentes statutis, sed statim a præsentis Decreti notitia, quicumque illos habuerit, locorum Ordinariis, seu Inquisitoribus consignare teneatur.

13 *Alexandri Divina Providentia Papæ VII. Decretum prius adversus propositiones 28. scandalosas, & perniciosas in praxi.*

Feria V. die 24. Septembris 1665.

„ Sanctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire, & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula Fideles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset vitæ Christianæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quam Suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via pro Pastorali sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus, contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit, qui tantum negotium strenue aggressi, eique sedulo incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim exposuerunt.

1. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir Equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem Hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare Facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab Hæresi occulta, & ab Excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse Hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denunciandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet Celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra Justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessiona omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam non tenemur in sequenti Confessiona exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius Pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium Curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religiona spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testas, ac etiam Judicam, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio a S. Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

22. Non est contra Justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferans illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra Castitatem non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro sa opiniones æque probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro farenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus junioris, & modarni, debet opinio censeri probabilis dum non constet rejectam essa a Sede Apostolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat Legem a Principe promulgatam.

„ Quibus peractis, dum similium propositionum examini cura, & studium impenditur, intarea Idem Sanctissimus re mature considerata statuit, & decravit prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tamquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet, ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de ais etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam Dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

„ Insuper districte in virtute S. Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Alexandri D. P. Papæ VII. Decretum posterius adversus Propositiones alias scandalosas, & in praxi perniciosas. Feria 5. die 19. Martii 1666. 14

„ Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Septemb. proxime elapsi, quo vi-

„ ginti octo Propositiones damnatæ fuerunt, „ examinatis sedulo, & accurate usque ad hanc „ diem, infrascriptis aliis quadragesimum quin- „ tum numerum implentibus, per plures in Sa- „ cra Theologia Magistros, ac per Eminen- „ tissimos, & Reverendissimos DD. Cardina- „ les adversus Hæreticam pravitatem Genera- „ les Inquisitores, eorum suffragia sigillatim „ super unaquaque ipsarum audivit.

29. in die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi Ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiatus de fructibus sui Beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit Præcepto.

35. Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti, & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti Privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti Sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quamprimum*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

41. Non est obligandus Concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum Concubinarii, vulgo *Regalo*, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro Anima relictum non durat plus, quam per decem annos.

44. Quo ad forum conscientiæ, Reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant Censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum, adhibita diligentia, corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum, tamquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet; Ita ut quicumque illas, &c. *uti in priori Decreto*.

Insuper districte in virtute S. Obedientiæ &c. *ut in priori Decreto*.

Innocentii Divina Providentia Papæ XI. Decretum contra Propositiones 65. scandalosas, & in praxi perniciosas. Feria 5. die 2. Mart. 1679. 15

„ Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. „ prædictus, Ovium sibi a Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salubre opus in „ segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab „ innoxiis a fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum, prosequi volens, plurimas Propositiones, partim ex diversis, vel „ libris, vel Thesibus, seu scriptis excerptas, „ & partim noviter adinventas, Theologorum „ plurium examini, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus, contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit: Quibus Propositionibus sedulo, & accurate sæpius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinal. & Theol. votis per Sanctitatem suam „ auditis: Idem Sanctiss. D. N. re postea mature considerata, statuit, & decrevit pro „ nunc sequentes Propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum, „ tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas esse damnandas, & prohibendas, sicuti „ eas damnat, & prohibet. Non intendens „ tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias „ propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet, & ex quacumque „ parte exhibitas vel exhibendas, nullatenus „ approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem, de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet Lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi; hinc sententia probabili tantum utendum

dum non est in Collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabilirer existimo Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum Caritatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in sæcularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis a se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur, Fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine, juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, non est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere, ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non ſolum licitum eſt defendere defenſione occiſiva quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ Jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.

33. Licitum eſt tam heredi, quam legatario contra injuſte impedientem, ne vel herediras adeatur, vel legata ſolvantur, ſe talitet defendere, ſicut & Jus habenti in cathedram, vel præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſte impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile omnem fœtum, quandiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur, ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permiſſum eſt furari, non ſolum in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occulte heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus eſt, etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quam futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.

42. Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur tamquam ex juſtitia debitum.

43. Quidni non niſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam, & falſo crimine elidere?

44. Probabile eſt non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat: Et ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro ſpirituali non eſt Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed duntaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immo etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quam res ſpiritualis.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promoveant, Concilium, vel primo videtur per hoc *Digniores*, non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando ſit concurſus.

48. Tam clarum videtur fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur.

49. Mollities Jure naturæ prohibita non eſt; Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

50. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium, ideoque ſufficit in Confeſſione dicere ſe eſſe fornicatum.

51. Famulus, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum ſervandi Feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immo quatuor ſimul a diverſis celebrantibus audit.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad ſe minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Corporis Domini manducationem.

56. Frequens Confeſſio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

57. Pro-

57. Probabile est sufficere Attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59. Licet Sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra Legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali, nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

„ Quicumque autem cujusvis conditionis, „ status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam, conjunctim, vel divisim defenderit, „ vel ediderit, vel de eis disputative, publice, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in Excommunicationem latæ sententiæ, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

„ Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, Dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, „ ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum „ ad praxim deducant.

„ Tandem, ut ab injuriosis contentionibus „ Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, & ut paci, „ & caritati consulatur, idem Sanctissimus in „ virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut „ tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, „ quam in Thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a „ S. Sede recognitæ super iisdem Propositionibus Judicium proferatur.

Constitutio Innocentii XI. proscribentis octo & sexaginta Theses, quæ prætextu Orationis Quietis a Michaele de Molinos docebantur. 16

INNOCENTIUS EPISCOPUS &c.

„ Cœlestis Pastor Christus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variisque „ Gentium erroribus involutum a potestate „ Diaboli, sub qua misere post lapsum primi „ Parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, carnem sumere & in ligno „ Crucis Chirographo Redemptionis nostræ affixo, in testimonium suæ in nos caritatis, „ sese Hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est, mox rediturus in Cœlum „ Ecclesiam Catholicam Sponsam suam, tamquam novam Civitatem Sanctam Hierusalem descendentem de Cœlo non habentem „ rugam, neque maculam, unam, sanctamque „ in Terris relinquens, armis potentiæ suæ „ contra Portas Inferi circumvallatam, Petro „ Apostolorum Principi, & Successoribus ejus „ regendam tradidit, ut Doctrinam ab ipsius „ ore haustam, sartam tectamque custodirent, „ ne oves pretioso suo Sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipue Beato Petro „ mandasse Sacræ Litteræ docent; Cui enim „ Apostolorum, nisi Petro, dixit *Pasce Oves meas*, & rursus, *Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*? Quare Nobis, quia non „ nostris meritis, sed inscrutabili Dei Omnipotentis consilio in ejusdem Petri cathedra, „ pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut populus Christianus eam sectaretur Fidem, quæ a Christo Domino per „ Apostolos suos perpetua, & numquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipse „ usque ad Sæculi consummationem permansuram esse promisit.

„ Cum igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset, quemdam Michaelem de Molinos prava dogmata, tum verbo, tum scripto docuisse, & in praxim deduxisse, quæ „ prætextu Orationis quietis, contra doctrinam, & usum a Sanctis Patribus ab ipsis „ na-

„ nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, Fi-
„ deles a vera Religione, & a Christianæ pie-
„ tatis puritate in maximos errores, & tur-
„ pissima quæque inducebant: Nos, cui cor-
„ di semper fuit, ut Fidelium animæ Nobis
„ ex alto commissæ, purgatis pravarum opi-
„ nionum erroribus, ad optatum salutis por-
„ tum tuto pervenire possint, legitimis præ-
„ cedentibus indiciis, prædictum *Michaelem de*
„ *Molinos* carceribus mancipari mandavimus.
„ Deinde coram Nobis, & Venerabilibus Fra-
„ tribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Car-
„ dinalibus in tota Republica Christiana Ge-
„ neralibus Inquisitoribus Apostolica auctorita-
„ te specialiter deputatis, auditis pluribus in
„ Sacra Theologia Magistris, eorumque suf-
„ fragiis, tum voce, tum scripto susceptis,
„ matureque perpensis, implorata etiam San-
„ cti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fra-
„ trum nostrorum unanimi voto ad damnatio-
„ nem infrascriptarum Propositionum ejusdem
„ Michaelis de Molinos, a quo fuerunt pro
„ suis recognitæ, & de quibus Propositionibus
„ tamquam a se dictatis, scriptis, communi-
„ catis, & creditis, ipse convictus, respective
„ confessus fuerat, ut latius in Processu, &
„ Decreto de Mandato nostro lato die 28. Au-
„ gusti præsentis Anni 1687. devenire, ut in-
„ fra, decrevimus.

Propositiones 68.

1. Oportet Hominem suas potentias annihilare; Et hæc est Via interna.

2. Velle operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, seipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt Perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est Gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando Anima se annihilat, & ad ipsum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac Divinizata, & Deus tunc in se ipso remanet; quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantum, & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & Anima se ipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere, & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet Anima cogitare nec de premio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de morte, nec de Æternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, nec ne? nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet Anima reminisci, nec sui, nec Dei, nec cujuscumque rei; & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi, & ad proprios defectus non posse reflectere, Gratia Dei est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an recte procedatur, nec ne, non est opus reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ Sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere, ut faciat in nobis suam Divinam voluntatem.

14. Qui Divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis, & electionis, & est velle, quod Divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra Divinæ, Et illud Evangelii: *Petite, & accipietis* non est dictum a Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Immo hujusmodi Animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita, quia melius est Divinæ justitiæ satisfacere, quam Divinam Misericordiam quærere, quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle Crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cognitione Animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa,

va, nulla adhibita industria, & si natura commovetur, oportet sincere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in Oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quod in Oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus numquam loquitur, ejus locutio est operatio, & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus; cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In oratione opus est manere in Fide obscura, & universali cum quiete, & oblivione cujuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ Attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illud adorandum, & amandum, eique inserviendum, sed absque productione actuum; quia Deus in his sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per Fidem non est actus a creatura productus, sed est cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse, & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum S. Bernardo in Scala Claustralium distinguunt quatuor Gradus, Lectionem, & Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam; Qui semper in primo sistit, numquam ad secundum pertransit; qui semper in secundo persistit nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra Contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est; Dummodo Deus Animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam, & hac cessante, Anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt Orationem Fidei: Immo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis Divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratio, & contemplatio actualis; quia Oratio, resignatio, & Oratio idem sunt, & dum resignatio perdurat, perdurat & Oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica, cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed seipsum, & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis sactis, quam in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est, siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum Anima interna fastidit discursus de Deo, & virtute, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis Animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & fiunt in via ordinaria; Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur eos esse ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33. Male agit Anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum; quoniam Animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi; Et idem dicitur de locis Sacris, quia hujusmodi Animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro Animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis; & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse Orationem Dominicam, seu Pater noster recitare.

35. Non convenit Animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ; nec debent elicere actus amoris erga B. V. Sanctos, aut humanitatem Christi, quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nul-

36. Nulla creatura, nec B. V. nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum etiam furiosarum non debet Anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in supradicto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideoque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem.

40. Beata V. nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior; igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, Dœmon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia & sine mentis offuscatione, movendo physice illarum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo casu non sunt peccata, quia his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris, & feminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus præteritis sæculis sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit Sanctos Ministerio Dœmonis, qui causando in eis prædictas violentias, facit, ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

24. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex Dœmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujusmodi Dœmonis violentiam in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam & eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via facilior, & tutior.

47. Cum hujusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo, & etiamsi sequantur pollutiones, & actus obsceni propriis manibus, & etiam pejora, non opus est seipsum inquietare, sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores, quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas; Et præ omnibus non opus est hæc confiteri, & sanctissime fit non confitendo, quia hoc pacto superatur Dœmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas, qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur, unde ad ejus vires enervandas melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia Dœmonis se propriis manibus polluebat eodem tempore, quo mundas habebat ad Deum preces (sic interpretando locum ex cap. 16. Job.)

50. David, Hieremias & multi ex Sanctis Prophetis hujusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In Sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos, ut illud de Samsone, qui per violentiam seipsum occidit cum Philistæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ alias erant prohibita, & peccata fuissent: De Juditha, quæ Holopherni mentita fuit: De Eliseo, qui pueris maledixit: De Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel Dœmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum hujusmodi violentiæ etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendam in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violenta, regula, quam de hoc habeo, necdum sunt protestationes animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut jurare non posse, quod in iis consenserint, & videre, quod sint Animæ, quæ proficiunt in via interna: sed regulam sumerem a lumine quodam actuali cognitione humana, ac Theologica superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violenta, & certus sum, quod hoc lumen a Deo procedit, quia ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contra-

trarium, eo modo, quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit, qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis se delusos invenient, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam internam pervenitur, etsi multa cum sufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, nihil, nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sinit.

56. Duæ leges, duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius: unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adsunt amplius illæ duæ leges, & cupiditates, nec alterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata mortalia, nec venialia.

58. Ad hujusmodi statum pervenitur non reflectendo amplius ad proprias operationes, quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna sejuncta est a Confessione, a confessariis, & a casibus conscientiæ, & Theologia, & Philosophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuæ, Deus Confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet ipse tanta gratia præservante, quantam in Sacramento reciperent, & ideo hujusmodi animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id est illis impossibile.

61. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum: quinimmo signum quod quis in statu nihilitatis maneat, idest mortis mysticæ, est si sensus exteriores non repræsentent amplius res sensibiles, unde sint, ac si non essent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet, quam homo rudis ad statum contemplativi. Primo quia non habet Fidem adeo puram; Secundo quia non est adeo humilis; Tertio quia non adeo curat propriam salutem: Quarto quia caput refertum habet phantasmatibus, speciebus, opinionibus & speculationibus, & non potest in illum ingredi verum lumen.

65. Præpositis obediendum est in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter se habet quo solus Deus, & Director intrant.

66. Risu digna est nova quædam Doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo: Quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo Directore adeat; novam dico Doctrinam, quia, nec Sacra Scriptura, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Auctores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt, quia Ecclesia non judicat de occultis, & anima Jus habet eligendi quemcumque sibi benevisum.

67. Dicere quod internum manifestandum est exteriori Tribunali Præpositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio, quia Ecclesia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est Facultas, nec Jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ Directoris quoad internum animæ, & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Satanæ.

„ Quas quidem Propositiones tamquam hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & eversivas, & seditiosas respective: ac quæcumque super iis verbo, scripto, typis emissa, pariter cum voto eorumdem Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & Inquisitorum Generalium damnavimus, circumscripsimus, & abolevimus: deque eisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi, facultatem quibuscumque interdiximus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, Officiis ipso facto perpetuo privavimus, & inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus, quo nonnisi a Nobis, & a Romanis Pontificibus Successoribus nostris valeant ab-

„ sol-

„ solvi; Præterea eodem nostro Decreto prohibemus, & damnavimus omnes libros, omniaque opera, quocumque loco, & idiomate impressa, nec non omnia manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos*, vetuimusque, ne quis cujuscumque gradus, conditionis, vel status, etiam speciali nota dignus, audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sive sub æqualibus, aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneantur sub eisdem pœnis superius inflictis, qui Ordinarii, & Inquisitoris statim ea igni comburi facient. Tandem ut prædictus *Michael de Molinos* ob Hæreses, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis Filiis Consultoribus nostræ Sanctæ Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia, & in Jure Pontificio Magistris cum eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinelium unanimi voto dictum *Michaelem de Molinos* tamquam Reum convictum, & confessum respective, & uti Hæreticum formalem, licet pœnitentem, in pœnam arcti, & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentias salutares, prævie tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda, servato Juris ordine, damnavimus, mandantes, ut die, & hora præfigendis in Ecclesia Sanctæ Mariæ sopra Minervam hujus almæ Urbis, præsentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris, S. R. E. Cardinalibus, & Romanæ Curiæ nostræ Prælatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processus, stante in suggestu eodem *Michaele de Molinos*, una cum sententia inde secuta legeretur, & postquam idem *de Molinos*, habitu Pœnitentiæ indutus, prædictos errores, & Hæreses publice abjurasset, facultatem dedimus dilecto Filio nostro Sancti Officii Commissario, ut eum a Censuris quibus inuodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in executionem dictæ nostræ Ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleta sunt.

„ Et licet supernarratum Decretum de Mandato Nostro latum ad majorem Fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulgatum fuerit; Nihilominus ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inhærentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione supradictum Decretum denuo approbamus, confirmamus, & debitæ executioni tradi mandamus, iterum supradictas Propositiones definitive damnantes, reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos* prohibentes, & interdicentes sub eisdem pœnis, & Censuris contra transgressores latis, & inflictis.

„ Decernentes &c. Nulli ergo omnino hominum &c.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, duodecimo Kalendes Decembris Pontificatus nostri anno duodecimo.

Alexandri Divina Providentia Papæ VIII. Decretum contra duas Propositiones, Feria V. die 24. Augusti 1690. 17

„ Sanctissimus D. N. Alexander Papa VIII. non sine magno animi sui mœrore audivit duas Theses, seu Propositiones, unam denuo, & in majorem Fidelium perniciem suscitari, alteram de novo erumpere, & cum sui Pastoralis Officii munus sit, Oves sibi creditas e noxiis pascuis avertere, & ad salutaria semper dirigere, dictarum Thesium, sive Propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentiss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus Inquisitoribus sedulo commisit, qui pluries re mature discussa infrascriptis Thesibus, seu Propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim exposuerunt.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali; Formalis vero in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative; *Hinc Homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ mortalis.*

2. Peccatum Philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: Theologicum vero, & mortale est transgressio libera divinæ Legis: Philosophicum, quantumvis grave, in illo, qui Deum

Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

„ Quibus peractis Sanctissimus omnibus ple„ ne, & mature consideratis, Primam The„ sim, seu Propositionem declaravit Hæreti„ cam, & uti talem damnandam, & prohi„ bendam esse, sicuti damnat, & prohibet sub „ Censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eo„ rum fautores in Jure expressis. Secundam „ Thesim, seu Propositionem declaravit scan„ dalosam, temerariam, & piarum aurium of„ fensivam, & erroneam, & uti talem dam„ nandam, & prohibendam esse, sicuti dam„ nat, & prohibet, ita ut quicumque illam „ docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea „ etiam disputaverit publice, seu privatim tra„ ctaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto „ incidat in Excommunicationem, a qua non „ possit (præterquam in articulo mortis) ab „ alio quacumque etiam Dignitate fulgente, „ nisi a pro tempore existente Romano Pon„ tifice absolvi. Insuper districte in virtute „ Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione „ Divini Judicii, prohibet omnibus Christifi„ delibus cujuscumque conditionis, dignitatis, „ & status, etiam speciali, & specialissima „ nota dignis, ne prædictam Thesim, seu Pro„ positionem ad praxim deducant.

18 *Decretum S. D. N. Alexandri VIII. contra Propositiones 31. Feria V. die 7. Decembris 1690.*

„ Sanctissimus D. N. Alexander Divina Pro„ videntia Papa VIII. prædictus pro Pasto„ rali cura Ovium a Christo Domino sibi „ commissa, de earum salute sollicitus, ut „ inoffenso gradu per rectas semitas possint „ incedere, & pascua nimium perniciosa in „ pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra „ triginta Propositionum examen pluribus in „ Sacra Theologia Magistris, deinde Eminen„ tissimis, & Reverendissimis Cardinalibus „ contra Hæreticam pravitatem Generalibus „ Inquisitoribus commisit, qui tantum nego„ tium diligenter aggressi, atque sedulo, ac „ pluries incumbentes super unaquaque ipsa„ rum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim „ detulerunt.

Propositiones autem 31. sunt infrascriptæ, videlicet:

1. In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis Juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: *a Gratia sufficienti libera nos Domine.*

7. Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, Caritas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8. Necesse est Infidelem in omni opere peccare.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, Caritate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi Lex, & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante.

17. Per

17. Per illem praxim mox absolvendi ordo Pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna quo ad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet; nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita Pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua Pœnitentia, seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis Pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat a B. M. V. die Purificationis suæ per duos pullos Columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit Purificatione, & quod Filius qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset secundum verba Legis.

25. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.

26. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris &c.* prætermissis illis: *Ego te baptizo*.

28. Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendo, facere quod facit Ecclesia*.

29. Futilis & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus decernendi infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. *In eminenti*, est subreptitia.

„ Quibus mature consideratis idem Sanctissi-
„ mus statuit, & decrevit 31. supradictas Pro-
„ positiones, tamquam temerarias, scandalo-
„ sas, male sonantes, injuriosas, Hæresi pro-
„ ximas, Hæresim sapientes, erroneas, schis-
„ maticas, & hæreticas respective, esse damnan-
„ das, & probibendas, sicut eas damnat, &
„ prohibet, ita ut quicumque illas, aut con-
„ junctim, aut divisim docuerit, defenderit,
„ ediderit, aut de eis etiam disputative, pu-
„ blice, aut privatim tractaverit, nisi forsan
„ impugnando, ipso facto incidat in Excom-
„ municationem, a qua non possit (præter-
„ quam in articulo mortis) ab alio quacum-
„ que etiam Dignitate fulgente, nisi a pro tem-
„ pore existente Romano Pontifice absolvi.

„ Insuper districte in virtute S. Obedientiæ,
„ & sub interminatione Divini Judicii, prohi-
„ bet omnibus Christifidelibus cujuscumque con-
„ ditionis, dignitatis, & status, etiam specia-
„ li, & specialissima nota dignis, ne prædi-
„ ctas opiniones, aut aliquam ipsarum ad pra-
„ xim deducant.

„ Non intendit tamen S. Sua per hoc De-
„ cretum alias Propositiones in majori nume-
„ ro, ultra supradictas 31. jam exhibitas, &
„ in hoc Decreto non expressas, approbare.

„ *Breve* Innocentii XII. *proscribentis tres & viginti Theses, quæ prætextu amoris erga Deum purissimi in Galliis docebantur.* 19

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

„ CUm alias ad Apostolatus nostri notitiam
„ pervenerit, in lucem prodiisse librum
„ quendam Gallico Idiomate editum, cui ti-
„ tulus, *Explication des Maximes des Saints sur*
„ *la vie interieure par Messire Francois de Sali-*
„ *gnac Fenelon Archeveque Duc de Cambray*,
„ *Precepteur des Messeigneurs les Ducs de Bour-*
„ *gogne, d'Anjou, & de Berry: A Paris chez*
„ *Pierre Aubovin, Pierre Emery, Charles Clou-*
„ *sier* 1697. Ingens vero subinde de non sana
„ libri hujusmodi doctrina excitatus in Gal-
„ liis rumor adeo percrebuerit, ut opportu-
„ nam Pastoralis vigilantiæ nostræ opem effla-
„ gitaverit; Nos eum Librum nonnullis ex
„ Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Car-
„ dinalibus, aliisque in Sacra Theologia Magi-
„ stris, mature, ut rei gravitas postulare vi-
„ debatur, examinandum commisimus. Porro
„ hi Mandatis nostris obsequentes, postquam
„ in quamplurimis Congregationibus varias
„ Propositiones ex eodem libro excerptas, diu-
„ turno, accuratoque examine discusserant,
„ quid super earum singulis sibi videretur,
„ tam voce, quam scripto Nobis exposue-
„ runt.

„ runt. Auditis igitur in pluribus itidem co„ram Nobis desuper actis Congregationibus „ memoratorum Cardinalium, & in Sacra „ Theologia Magistrorum sententiis, Domini„ci gregis Nobis ab Æterno Pastore crediti „ periculis, quantum Nobis ex alto concedi„tur, occurrere cupientes, motu proprio, ac „ ex certa scientia, & matura deliberatione „ nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitu„dine, librum prædictum, ubicumque, & „ quocumque alio idiomate, seu quavis edi„tione, aut versione hucusque impressum, „ aut in posterum imprimendum, quippe ex „ cujus lectione, & usu fideles sensim in er„rores ab Ecclesia Catholica damnatos indu„ci possent, ac insuper tamquam continentem „ propositiones, sive in obvio earum verborum „ sensu, sive attenta sententiarum connexione „ temerarias, scandalosas, male sonantes, pia„rum aurium offensivas, in praxi pernicio„sas, ac etiam erroneas respective, tenore „ præsentium damnamus, & reprobamus, ipsius„que libri impressionem, descriptionem, le„ctionem, retentionem, & usum omnibus, & „ singulis Christifidelibus, etiam specifica, & „ individua mentione, & expressione dignis, „ sub pœna excommunicationis per contrafa„cientes, ipso facto absque alia declaratione „ incurrenda interdicimus, & prohibemus. Vo„lentes, & Apostolica auctoritate mandantes, „ ut quicumque supradictum librum penes se „ habuerint, illum, statim atque præsentes „ litteræ eis innotuerint, locorum Ordinariis, „ vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus trade„re, ac consignare omnino teneantur. In con„trarium facientibus non obstantibus quibus„cumque, &c. Ceterum Propositiones in di„cto libro contentæ, quas Apostolici Censura „ judicii, sicut præmittitur, configendas duxi„mus, ex Gallico idiomate in latinum versæ „ sunt tenoris qui sequitur, videlicet.

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est Caritas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem; Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando.

2. In statu vitæ contemplativæ, seu unitivæ omittitur omne motivum interessatum timoris, & spei.

3. Id, quod est essentiale in directione animæ, est non aliud facere, quam sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & subtilitate: Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

4. In statu Sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus; Nihil volumus, ut simus perfecti & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem, ab beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suæ gratiæ.

6. In hoc sanctæ indifferentiæ statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrorum interesse omnium maximum, sed eam volumus voluntate plena ut gloriam, & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renunciatio, quam Jesus Christus a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus: Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam externum.

8. Omnia Sacrificia, quæ fieri solent ab animabus quam maxime disinteressatis circa earum æternam beatitudinem sunt conditionalia; sed hoc sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario; In uno extremarum probationum casu hoc Sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animæ invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, quæ non est intimus conscientiæ fundus, se juste reprobatam esse a Deo.

10. Tunc anima divisa a semetipsa expirat cum Christo in se dicens: *Deus, Deus meus ut quid dereliquisti me?* In hac involuntaria impressione desperationis conficit Sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad æternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui

sui proprii interesse, sed nunquam amittit in parte superiori; idest in suis actibus directis, & intimis spem perfectam, quæ est desiderium disinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animæ permittere, ut simpliciter acquiescat jacturæ sui proprii interesse, & justæ condemnationi, quam sibi a Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quædam separatio partis superioris animæ ab Inferiori. In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca, & involuntaria perturbatione: Nam totum, quod est involuntarium, & intellectuale est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus, qui a se invicem facile distinguuntur. Ista compositio actuum discursivorum, & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16. Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoque perfectæ, ut fiat habitualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio fit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili, & reflexo Jesu Christi duobus temporibus diversis; Primo in fervore nascente earum contemplationis; Secundo Anima amittit intuitum Jesu Christi in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distincte, non cogitando, quod sint virtutes. In quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult, & amor zelotypus simul efficit, ne quis amplius sibi virtutem velit, nec unquam fit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva, & disinteressata nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio, & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus a nobis vult.

20. In confitendo debent animæ transformatæ sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter suam gloriam.

21. Sancti mystici excluserunt a statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (de puro amore) esset pura, & simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui pastores non proponebant passim multitudini justorum, nisi exercitationem amoris interessati, eorum gratiæ proportionatam.

23. Purus amor ipse solus constituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii sunt.

„ Non intendimus tamen per expressam Propositionum hujusmodi reprobationem, alia in eodem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eædem præsentes Litteræ omnibus facilius innotescant, nec quisquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, ac Cancellariæ Apostolicæ, nec non Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur; ita ut sic publicatæ, omnes, & singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificatæ, & intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in Judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 12. Martii 1699. Pontificatus nostri Anno octavo.

Condemnatio duarum Thesium de Omnipotentia donata, & subjecta Creaturæ.

Feria 5. die 23. Novembris 1679.

„ In Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis habita In Valesio Apostol. Montis Quirinalis coram S. S. D. N. Innoc. Div. Prov. P. P. XI. ac Emin. & Rev. Dominis S. R. E. Cardinalibus, in tota Rep. Christiana contra Hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialirer deputatis.

„ Cum supradictis Emin. & Reverendis. D. D. delatæ fuerint hæ duæ propositiones:

1. Deus donat nobis Omnipotentiam suam, ut

ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, aut librum.

2. Deus subjicit nobis suam Omnipotentiam.

„ Eorumdem jussu per Theologos ad id specialiter deputatos S. S. D. N. relatæ, & coram sua Sanctitate propositæ una cum votis „ Emin., & Rev. S. R. E. Cardinalium, Sanctitas Sua decrevit, & mandavit, ut ambæ „ propositiones prohibereotur, sicut eas præsenti Decreto damnat, & prohibet, ut temerarias ad minimum, & novas, mandetque, „ ne quis deinceps cujuscumque sit gradus, „ Ordinis, aut conditionis, illas, vel illarum „ alterutram audeat imprimere, vel imprimi „ facere, sive scriptis, sive etiam oretenus docere, vel efferere, sub pœnis, & Censuris „ in Indice librorum prohibitorum contentis, „ aliisque Sanctitati Suæ bene visis.

21 *Prohibitio Thesis de Usu scientiæ ex Confessione acquisitæ. Feria 4. die* 18. *Novembris* 1682.

„ In Generali Congregatione S. Romanæ, „ & Universalis Inquisitionis habita io Conventu S. Mariæ supra Minervam coram „ Eminent. & Reverend. D. D. S. R. E. Cardinalibus, in tota Repub. Christiana contra „ Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

„ Prævia matura consultatione Dominorum „ Consultorum facta fuit discussio sequentis „ Propositionis:

„ Scientia ex Confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta „ revelatione, & gravamine Pœnitentis, nisi „ aliud multo majus ex non usu sequatur, in „ cujus comparatione prius merito contemnatur.

„ Addita deinde explicatione, sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ „ ex Confessione acquisita cum gravamine Pœnitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in casu, quo multo majus gravamen „ ejusdem Pœnitentis ex non usu sequeretur, „ statuerunt dictam propositionem, quatenus „ admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine Pœnitentis, omnino prohibendam esse, „ etiam cum dicta explicatione, sive limitatione & præsenti Decreto prohibente, ne „ quis ultra audeat talem doctrinam publice, „ aut privatim docere, aut defendere sub pœnis arbitrio Sacræ Congregationis infligendis; Mandantes etiam universis Sacramenti „ Pœnitentiæ Ministris, ut ab ea in praxim „ deducenda prorsus abstineant.

Sanctissimi D. N. Clementis *Divina Providentia Papæ XI. Damnatio quamplurium Propositionum excerptarum ex libro Gallico idiomate impresso, & in plures Tomos distributo sub titulo*: Le Nouveau Testament en Francois avec des reflexions morales sur chaque verset &c. A Paris 1699. *Ac aliter* Abregè de la morale de l' Evangile, des Actes des Apostres, des Epistres de S. Paul, des Epistres Canoniques, & de l' Apocalypse, ou Pensees Chretiennes sur le Texte de ces Livres Sacrez &c. A Paris 1694. 22

Cum prohibitione ejusdem libri, & aliorum quorumcunque in ejus defensionem, tam hactenus editorum, quam in posterum edendorum.

CLEMENS EPISCOPUS &c.

„ Unigenitus Dei Filius pro nostra, & totius Mundi salute Filius hominis factus, „ dum discipulos suos doctrina veritatis instrueret, universamque Ecclesiam suam in Apostolis erudiret, præsentia disponens, & futura prospiciens, præclaro ac saluberrimo „ documento nos admonuit, ut attenderemus „ a falsis Prophetis, qui veniunt ad nos in „ vestimentis Ovium, quorum nomine potissimum demonstrantur Magistri illi mendaces, „ & in deceptione illusores, qui splendida pietatis specie prava dogmata latenter insinuantes, introducunt sectas perditionis sub imagine Sanctitatis; utque facilius incautis obrepant, quasi deponentes lupinam pellem, „ & se se Divinæ legis sententiis, velut quibusdam Ovium velleribus obvolventes, Sanctarum Scripturarum, adeoque etiam ipsius „ novi Testamenti verbis, quæ multipliciter „ in suam, aliorumque perditionem depravant, nequiter abutuntur, antiqui scilicet, „ a quo progeniti sunt mendacii Parentis exemplo, ac magisterio edocti, nullam omnino „ esse ad fallendum expeditiorem viam, quam „ ut ubi nefarii erroris subintroducitur fraudulentia, ibi Divinorum verborum prætendatur auctoritas.

„ His nos vere Divinis monitis instructi, „ ubi primum, non sine intima cordis nostri „ amaritudine accepimus, Librum quemdam „ Gallico idiomate olim impressum, & in plures Tomos distributum sub titulo:

Le Nouveau Testament en Francois, avec des reflexions morales sur chaque verset, &c. A Paris 1699. Alter vero: *Abregè de la morale de l' Evangile, des Actes des Apostres, des Epistres de S. Paul, des Epistres Canoniques, & de l'* Apo-

Apocalypse, ou Pensées Chretiennes sur le Texte de ces Livres Sacrez &c. A Paris 1693. & 1694.

„ Tametsi alias a Nobis damnatum, ac re„ vera Catholicis veritatibus pravarum doctri„ narum mendacia multifariam permiscentem, „ adhuc tamen tamquam ab omni errore im„ munem a pluribus haberi, Christifidelium „ manibus passim obtrudi, ac nonnullorum „ nova semper tentantium consilio & opera „ studiose nimis quaquaversum disseminari, „ etiam latine redditum, ut perniciosæ insti„ tutionis contagium, si fieri possit, pertran„ seat de gente in gentem, & de Regno ad „ populum alterum: versatis hujusmodi sedu„ ctionibus, atque fallaciis creditum Nobis „ Dominicum gregem in viam perditionis sen„ sim adduci summopere doluimus: adeoque „ Pastoralis non minus curæ nostræ stimulis, „ quam frequentibus Orthodoxæ Fidei Zelato„ rum querelis, maxime vero complurium Ve„ nerabilium Fratrum, præsertim Galliæ Epi„ scoporum literis, ac precibus excitati, gli„ scenti morbo, qui etiam aliquando posset „ in deteriora quæque prorumpere, validiori ali„ quo remedio obviam ire decrevimus.

„ Et quidem ad ipsam ingruentis mali cau„ sam providæ nostræ considerationis intuitum „ convertentes, perspicue novimus summam „ hujusmodi Libri perniciem ideo potissimum „ progredi, & invalescere, quod eadem intus „ lateat, & velut improba sanies, nonnisi se„ cto ulcere foras erumpat, cum Liber ipse „ primo aspectu legentes specie quadam pie„ tatis illiciat; molliti enim sunt sermones „ ejus super oleum, sed ipsi sunt jacula, & „ quidem intento arcu ad nocendum parata, „ ut sagittent in obscuro rectos corde. Nihil „ propterea opportunius, aut salubrius præsta„ ri a Nobis posse arbitrati sumus, quam si „ fallacem Libri doctrinam generatim solum„ modo a Nobis hactenus indicatam, pluri„ bus sigillatim ex eo excerptis Propositioni„ bus, distinctius & apertius explicaremus, „ atque universis Christifidelibus noxia ziza„ niorum semina e medio Tritici, quo tege„ bantur, educta, velut ob oculos exponere„ mus. Ita nimirum denudatis, & quasi in „ propatulo positis, non uno quidem, aut al„ tero, sed plurimis, gravissimisque tum pri„ dem damnatis, tum etiam voce adinventis „ erroribus, plane confidimus, benedicente „ Domino, fore, ut omnes tandem apertæ „ jam manifestæque veritati cedere compellan„ tur.

„ Id ipsum maxime e re Catholica futurum „ sedandis præsertim in florentissimo Galliæ „ regno exortis ingeniorum varie opinantium, „ jamque in acerbiores scissuras protendentium „ dissidiis apprime proficuum: Conscientiarum „ denique tranquillitati perutile, & propemo„ dum necessarium non modo præfati Episco„ pi, sed & ipse in primis Carissimus in Chri„ sto Filius noster Ludovicus Francorum Rex „ Christianissimus, cujus eximium in tuenda „ Catholicæ fidei puritate, extirpandisque er„ roribus Zelum satis laudare non possumus, „ sæpius Nobis est contestatus, repetitis pro„ pterea vere piis, & Christianissimo Rege „ dignis Officiis, ardentibus votis a nobis „ efflagitans, ut instanti animarum necessitati „ prolata quantocius Apostolici Censura Judicii „ consuleremus.

„ Hinc adspirante Domino, ejusque Cœlesti „ ope confisi, salutare opus sedulo, diligenter„ que, ut rei magnitudo postulabat, aggressi „ sumus, ac plurimas ex prædicto Libro, jux„ ta super recensitas respective editiones, fide„ liter extractas, & cum Gallico, tum Lati„ no idiomate expressas Propositiones a com„ pluribus in Sacra Theologia Magistris, pri„ mo quidem coram duobus ex Venerabilibus „ Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus ac„ curate discuti: Deinde vero coram Nobis, „ adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium „ consilio, quam maxima diligentia, ac ma„ turitate singularum insuper Propositionum „ cum ipsomet Libri Textu exactissime facta „ collatione, pluries iteratis Congregationibus „ expendi, & examinari mandavimus; Hujus„ modi autem Propositiones sunt, quæ sequun„ tur, videlicet:

1. Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipsius Gratiam amisit, nisi peccatum, & peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, & orationem, & ad omne opus bonum?

2. Jesu Christi Gratia, principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum; absque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest.

3. In vanum, Domine, præcipis, si tu ipse non das, quod præcipis.

4. Ita Domine: Omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo.

5. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem Gratiæ suæ, exhortationes, & Gratiæ exteriores non inserviunt nisi ad illud magis obdurandum.

6. Di-

6. Discrimen inter Fœdus Judaicum, & Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum Legis a peccatore, relinquendo illum in sua impotentia; in isto vero Deus peccatori dat, quod jubet, illum sua Gratia purificando.

7. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero felicitas non est, admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis?

8. Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ Gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

9. Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum non possumus, & cum qua nunquam illum abnegamus.

10. Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

11. Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis, quod jubet.

12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

13. Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori Gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

14. Quantumcumque remotus a salute sit Peccator obstinatus, quando Jesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ Gratiæ, oportet, ut se dedat, accurrat, sese humiliet, & adoret Salvatorem suum.

15. Quando Deus mandatum suum, & suam æternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, & interiori vi gratiæ suæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit.

16. Nullæ sunt illecebræ, quæ non cedant illecebris Gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti.

17. Gratia est vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Jesum Christum; quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre.

18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.

19. Dei gratia nihil aliud est, quam ejus Omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.

20. Vera Gratiæ idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt, loquitur tamquam Dominus, & omnia sibi submissa sunt.

21. Gratia Jesu Christi est Gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis Omnipotentis, sequela, & imitario operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum.

22. Concordia Omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu demonstratur illico nobis in Incarnatione, veluti in fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum Misericordiæ, & Gratiæ, quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

23. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ Gratiæ, eam significans per illam, qua Creaturas a nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24. Justa idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia suæ Gratiæ in sanandis animabus a cupiditate.

25. Deus illuminat animam, & eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate; jubet, & ipsi obtemperatur.

26. Nullæ dantur Gratiæ nisi per Fidem.

27. Fides est prima Gratia, & fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, est Peccatorum remissio.

29. Extra Ecclesiam nulla conceditur Gratia.

30. Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

31. Desideria Christi semper habent suum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32. Jesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, idest, Electos de manu Angeli exterminatoris.

33. Proh quantum oportet bonis terrenis, & sibimetipsi renunciasse, ad hoc, ut quis fiduciam habeat sibi, ut ita dicam, appropriandi Christum Jesum, ejus amorem, mortem, & mysteria, ut facit S. Paulus dicens: Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

34. Gratia Adami non producebat, nisi merita humana.

35. Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ.

36. Differentia essentialis inter Gratiam Adami,

mi, & ſtatus innocentiæ, ac Gratiam Chriſtianam eſt, quod primam unuſquiſque in propria perſona recepiſſet; iſta vero non recipitur, niſi in perſona Jeſu Chriſti reſuſcitati, cui nos uniti ſumus.

37. Gratia Adami, ſanctificando illum in ſemetipſo erat illi proportionata; Gratia Chriſtiana nos ſanctificando in Jeſu Chriſto eſt omnipotens, & digna Filio Dei.

38. Peccator non eſt liber, niſi ad malum ſine Gratia Liberatoris.

39. Voluntas, quam Gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum; Eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40. Sine Gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis, Ethnicis, non poteſt venire niſi a Deo, & ſine Gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

42. Sola Gratia Chriſti reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei; ſine hoc nihil niſi impuritas, nihil niſi indignitas.

43. Primus effectus Gratiæ Baptiſmalis eſt facere, ut moriamur peccato, adeo ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44. Non ſunt niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur: & amor, quo nos ipſos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, & propter hoc ipſum fit malus.

45. Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.

46. Cupiditas, aut Caritas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.

47. Obedientia Legis profluere debet ex fonte; Et hic fons eſt Caritas: Quando Dei amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exterius; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.

48. Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum, ſine Fidei lumine, ſine Chriſto, & ſine Caritate?

49. Ut nullum peccatum eſt ſine amore noſtri, ita nullum eſt opus bonum ſine Amore Dei.

50. Fruſtra clamamus ad Deum, Pater mi, ſi Spiritus Caritatis non eſt ille qui clamat.

51. Fides juſtificat, quando operatur, ſed ipſa non operatur niſi per Caritatem.

52. Omnia alia ſalutis media continentur in Fide tamquam in ſuo germine, & ſemine, ſed hæc Fides non eſt abſque amore, & fiducia.

53. Sola Caritas chriſtiano modo facit (actiones chriſtianas) per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum.

54. Sola Caritas eſt, quæ Deo loquitur; eam ſolam Deus audit.

55. Deus non coronat, niſi Caritatem, qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit.

56. Deus non remunerat, niſi Caritatem, quoniam Caritas ſola Deum honorat.

57. Totum deeſt Peccatori, quando ei deeſt ſpes, & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei.

58. Nec Deus eſt, nec Religio, ubi non eſt Caritas.

59. Oratio Impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium.

60. Si ſolus ſupplicii timor animat Pœnitentiam, quo hæc magis violenta, eo magis ducit ad deſperationem.

61. Timor nonniſi manum cohibet, cor autem tandiu peccato addicitur, quandiu ab amore juſtitiæ non ducitur.

62. Qui a malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc eſt ſub Lege, ſicut Judæus, ſi Legem non adimpleat, aut adimpleat ex ſolo timore.

64. Sub maledicto Legis nunquam fit bonum, quia peccatur ſive faciendo malum, ſive illud nonniſi ob timorem evitando.

65. Moyſes, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui ſunt abſque eo quod ullum Deo dederint filium; cum non effecerint niſi mancipia per timorem.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicuti beſtiæ, ſed per Fidem, & per amorem ſicuti Filii.

67. Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.

68.

68. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in Fide, & precibus.

69. Fides, usus, augmentum, & præmium Fidei totum est donum puræ liberalitatis Dei.

70. Nunquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandos peccatores.

71. Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab ea Lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

72. Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica, comprehendens & omnes Angelos Cœli, & omnes Electos, & justos terræ, & omnium sæculorum.

73. Quid est Ecclesia, nisi cœtus Filiorum Dei, manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christum, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium Gratiam futuri Sæculi.

74. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut Caput, omnes vero Sanctos ut membra.

75. Ecclesia est unus solus homo compositus ex pluribus membris, quorum Christus est Caput, vita, subsistentia, & persona: Unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator.

76. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Justi omnium Sæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, & Christum pro Capite.

78. Separatur quis a Populo Electo, cujus figura fuit populus Judaicus, & Caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

79. Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere Spiritum, Pietatem, & Mysteria Sacræ Scripturæ.

80. Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus.

81. Obscuritas sancta verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.

82. Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum; Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari feminis lectione Sacrorum Librorum; Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt Hæreses.

84. Abripere a Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere Christianis lectionem Sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis Filiis lucis, & facere, ut patiantur speciem quandam Excommunicationis.

86. Eripere simplici Populo hoc solatium jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

87. Modus plenus sapientia, lumine, & Caritate est dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum Pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere Justitiæ Dei, antequam reconcilietur.

88. Ignoramus quid sit peccatum, & vera Pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detrectamus separationis istius ferre confusionem.

89. Quartusdecimus gradus conversionis Peccatoris est, quod, cum sit jam reconciliatus, habet Jus assistendi Sacrificio Ecclesiæ.

90. Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius Corporis.

91. Excommunicationis injustæ metus numquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Numquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per Caritatem affixi sumus.

92. Pati potius in pace Excommunicationem, & Anathema injustum, quam prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra Auctoritatem, aut scindere unitatem.

93. Jesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps primorum Pastorum festinatio infligit sine ipsius mandato; Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

94. Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra Fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec Fidem lædunt, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut sint lingua peregrina quasi plerisque Christianis; modus eas

eas prædicandi est veluti idioma incognitum, adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum Fidelium; Neque satis advertitur; quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in Filios suos.

96. Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariæ Prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit, nisi Divinæ Gratiæ.

97. Nimis sæpe contingit, membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, respici, atque tractari tamquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ea separata; sed Justus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98. Status persecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat, tamquam Hæreticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem conformem Jesu Christo.

99. Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo, aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quo ad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla &c.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos, Tempus hoc advenit . . . . . Haberi, & tractari a Religionis Ministris, tamquam impium, & indignum omni commercio cum Deo tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in Societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior; Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & Zelo quodam Religionis, persequendo flamma ferroque viros probos, si propria passione est excæcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare; Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus Diabolo Dei servum.

101. Nihil Spiritui Dei, & Doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta in Ecclesia, quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis, & idiotis, & efficere, ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant consilio Impiorum.

„ Auditis itaque tum voce tum scripto Nobis exhibitis præfatorum Cardinalium, aliorumque Theologorum suffragiis, Divinique in primis luminis, privatis ad eum finem publicisque etiam indictis precibus, implorato præsidio, omnes & singulas Propositiones præinsertas, tamquam falsas, & captiosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiæ & ejus praxi injuriosas, neque in Ecclesiam solum, sed etiam in Potestates sæculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemas, suspectas de Hæresi, ac Hæresim ipsam sapientes, nec non Hæreticis, & Hæresibus, ac etiam Schismati faventes, erroneas, Hæresi proximas, pluries damnatas, ac demum etiam Hæreticas, variasque Hæreses, & potissimum illas, quæ in famosis Jansenii Propositionibus, & quidem in eo sensu, in quo hæ damnatæ fuerunt, acceptis continentur; manifeste innovantes, respective, hac nostra perpetuo valitura Constitutione, declaramus, damnamus, & reprobamus.

„ Mandantes omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac eadem nostra Constitutione continetur; ita ut quicumque illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis etiam disputative publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, Ecclesiasticis Censuris aliisque contra similia perpetrantes a Jure statutis pœnis, ipso facto, absque alia declaratione subjaceat.

„ Ceterum per expressam præfatarum Propositionum reprobationem, alia in eodem Libro contenta nullatenus approbare intendimus, cum præsertim in decursu examinis complures alias in eo deprehenderimus Propositiones illis, quæ, ut supra, damnatæ fuerunt, consimiles, & affines, iisdemque erroribus imbutas, nec sane paucas sub imaginario quodam, veluti grassantis hodie persecutionis obtentu, inobedientiam, & pervicaciam nutrientes, easque falso Christianæ patientiæ nomine prædicantes, quas propterea singulatim recensere, & nimis longum esse duximus, & minime necessarium; ac demum quod intolerabilius est, Sacrum ipsum novi Testamenti Textum damnabiliter vitiatum compererimus, & alteri dudum reprobatæ versioni Gallicæ Montensi in multis conformem, a vulgata vero editione, quæ tot sæculorum usu in Ecclesia probata est, atque ab Orthodoxis omnibus pro authentica haberi debet, multipliciter discrepantem & aberrantem, pluriesque in „ alie-

„ alienos, exoticos; & ac sæpe noxios sensus
„ non sine maxima perversitate detortum.
„ Eumdem propterea Librum, utpote per
„ dulces sermones, & benedictiones, ut Apo-
„ stolus loquitur, hoc est, sub falsa piæ in-
„ stitutionis imagine, seducendis Innocentium
„ cordibus longe accommodatum, sive præmis-
„ sis, sive alio quovis titulo inscriptum, ubi-
„ cumque, & quocumque alio idiomate, seu
„ quavis editione, aut versione hactenus im-
„ pressum, aut in posterum (quod absit) im-
„ primendum, Auctoritate Apostolica tenore
„ præsentium iterum prohibemus, ac similiter
„ damnamus, quemadmodum etiam alios om-
„ nes, & singulos in ejus defensionem, tam
„ scripto, quam typis editos, seu forsan (quod
„ Deus avertat) edendos libros, seu libellos
„ eorumque lectionem, descriptionem, reten-
„ tionem, & usum omnibus, & singulis Chri-
„ stifidelibus sub pœna Excommunicationis per
„ contrafacientes ipso facto incurrenda, prohi-
„ bemus pariter, & interdicimus.
„ Præcipimus insuper Venerabilibus Fratri-
„ bus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis,
„ aliisque locorum Ordinariis, nec non Hære-
„ ticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradi-
„ ctores & rebelles quoscumque per Censuras,
„ & pœnas præfatas, aliaque Juris, & Facti
„ remedia, invocato etiam ad hoc, si opus
„ fuerit, brachii sæcularis auxilio, omnino
„ coerceant, & compellant.
„ Volumus autem &c.

Nulli ergo omnino hominum &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo decimo tertio, sexto Idus Septembris, Pontificatus Nostri anno decimo tertio.

J. Card. Prodatarius.

23 Constitutionem Sanctissimi Domini Nostri Benedicti XIV. incip. *Detestabilem*, qua anno 1752. quarto idus Novembris, damnavit atque prohibuit quinque propositiones Duellorum abusui faventes, jam protulimus ad litteram tom. 2. in verb. *Duellum* quam, ne alibi dicta repetantur, vide ibi.

* Decretum autem Sac. Congregationis Inquisitionis Rom. quo novissime damnatæ sunt quædam Theses circa usum Opinionis probabilis, allatum est tom. 5. verb. *Opinio probabilis*. *

24 Qua censura notandus sit, qui Propositiones a Pontifice loquente ex Cathedra damnatas amplectitur adhuc, ut probabiles, seu veras; Non omnes in omnibus conveniunt Doctores. Quamvis enim omnes communiter 25
conveniant in hoc, quod Propositiones damnatæ, ut *Hæreticæ*, non possint citra Hæresim negari tales, nempe quod sint *Hæreticæ*, & *falsæ*, utpote immediate oppositæ Doctrinæ Fidei essentialiter veræ ab Ecclesia definitæ; tamen circa Propositiones alia Censura notatas, nempe quod sint *scandalosæ*, *temerariæ*, *erroneæ*, *seditiosæ*, *blasphemæ*, & hujusmodi, valde discrepant inter se Doctores; Bannes enim *quæst.* 11. *de Fide art.* 2. *in fine*, Turrianus *de Fide disp.* 55. *dub.* 5. §. *Deinde in aliis*; Lugo *de virtute Fidei disp.* 20. *sect.* 3. *a num.* 108. citati a Viva *ad Proposit. damnat. quæst. Prodroma num.* 18. & alii putant solum esse errorem, aut errori proximum negare, quod aliqua talis propositio mereatur notam, qua inuritur a Sancta Sede; ipse tamen Viva *cit. q. Prodroma ad Propositiones damnatas num.* 18. cum Maldero, Coninch. & aliis dicit, quod licet propositio alia censura notata, v. gr. quod sit *scandalosa*, citra Hæresim negari non possit, quod sit *scandalosa*, prout ea definitur a Pontifice loquente ex Cathedra; Nihilominus negare, quod ea sit falsa in omnium sententia, non continet Hæresim, sed solum errorem, cum non definiatur a Sancta Sede immediate ejus falsitas, sed solum per illationem certam descendat falsitas ex eo, quod sit *scandalosa*; Unde secundum hanc veriorem sententiam, qui docet, & tenet propositionem *scandalosam*, non est formaliter & proprie, seu rigorose *Hæreticus*, sed solum formaliter, & rigorose *Scandalosus*, & sic *Temerarius*, qui docet, & tenet *temerariam*, *Seditiosus*, qui *seditiosam*, & similiter de aliis.

Hinc ad uberiorem notitiam juvat hic re- 26
censere præcipua censurarum genera, quibus notari possunt propositiones referentes doctrinam Fidei Catholicæ, & Christianis moribus nocivam, seu noxiam, a quibus eædem propositiones denominationem sortiuntur.

Hæretica propositio est illa, quæ formaliter 27
opponitur veritati a Deo revelatæ, & per Ecclesiam definitæ, seu cujus contradictoria est de Fide.

Sapiens Hæresim est illa, cujus contradicto- 28
ria non est quidem expresse definita, sed tamen sic communiter recipitur in Ecclesia, ac si esset de Fide, ideoque præbet judicium saltem probabile judicandi, quod in defensore illius lateat Hæresis.

Suspecta de Hæresi est illa, quæ in rigore 29
gram-

grammatico vera esse potest; Attamen ex quibusdam circumstantiis personæ, loci, & temporis innuere videtur latentem Hæresim.

30 *Hæresi proxima* ea est, quæ est contradictoria illi, quæ vel a plerisque habetur tamquam de Fide, vel per evidentem consequentiam infertur ex una de Fide, & altera indubitata.

31 *Schismatica* est illa, quæ aperit viam divisioni Corporis Mystici Christi, idest separat, seu retrahit Ecclesiam, seu Fideles a suo capite, seu Romano Pontifice.

32 *Judaica* est illa, quæ de Christo sentit cum Judæis, asserens v. g. Christum, seu Messiam nondum advenisse, sed adhuc esse venturum.

33 *Pagana* ast illa, quæ cum Paganis plures Deos admittit.

34 *Athea* est illa, quæ cum Atheis Deum esse negat.

35 *Blasphema* est illa, quæ continet injuriam, & irreverentiam contra Deum, vel Deiparam, vel Sanctos.

36 *Impia* est illa, qua verus cultus Deo, vel Deiparæ, vel Sanctis debitus evertitur, vel minuitur.

37 *Erronea* est illa, quæ contradicit Conclusioni Theologicæ, sive deductæ ex una de Fide, & altera evidente.

38 *Errori proxima* est illa, quæ contradicit tali conclusioni, quæ a plerisque, non tamen ab omnibus habetur tamquam Theologica.

39 *Sapiens errorem*, vel *suspecta erroris* est illa, quæ licet in rigore sermonis non contradicat alicui Conclusioni Theologicæ, tamen ex circumstantiis personæ, loci, & temporis, gravem adjunctam habet erroris suspicionem.

40 *Scandalosa* est illa, quæ immediate, & de se præbet alii occasionem ruinæ spiritualis circa doctrinam morum, & Fidei.

41 *Temeraria* positive est illa, quæ contra se habet firmissimas rationes, & gravissimorum Doctorum auctoritates, & pro se nullam firmam, & gravem. *Temeraria* negative est illa, quæ nec pro se, nec contra se habet ullam rationem, & auctoritatem.

42 *Seditiosa* est illa, quæ inducit divisionem in populo, seu concitat tumultum contra Superiores in Ecclesia, vel Republica.

43 *Male sonans* est illa, quæ abutitur vocibus contra communem sensum Fidelium, & licet habeat duos sensus, unum Fidei congruum, alterum non congruum; sæpe tamen ab audientibus sumitur in malam partem.

44 *Piarum aurium offensiva* est illa, quæ nedum male sonat, sed aliquid insuper indignum seu indecens in materia Religionis pronunciat.

Laxa est illa, quæ multum favet conscientiæ libertati, & in materia morum est nimis licentiosa. 45

Simplicium seductiva est illa, quæ sub specie pietatis, vel boni prætextu errorem tegens, apta est simplicium mentes seducere. 46

Insana, *fabulosa*, & *mendosa* est illa, quæ nec ratione, nec auctoritate constat, neque aliqua verisimilitudine nititur. 47

Apocrypha est illa, cujus Auctor incognitus, aut incertus est; Vel de qua non constat, quod sit Canonica, vel Divina. 48

Antiquata est illa, quæ antiquitus admittebatur tamquam probabilis, quia nondum erat cognitum principium certum; sed jam licet non sit expresse damnata, est tamen incompossibilis cum novo Decreto Romanæ Cathedræ. 49

Improbabilis est illa, quæ nititur motivo fallibili, non gravi, sed simpliciter indigno, propter quod fiat assensus. 50

PROSPECTUS.

NUllo modo debet ab Episcopo permitti, quod in fundatione Monasterii, nec postea, Moniales habeant prospectum, vel retineant Crates correspondentes in Ecclesia Presbyterorum sæcularium, sive Regularium pro audienda Missa sub prætextu, quod non possint ob illarum paupertatem manutenere Capellanum, sed ubi inveniat adesse, & retineri, omnino debet mandare removeri: prout ita fieri jussit *Sac. Cong. Episc. in Trojana adversus Moniales Annunciatæ Foggiæ ad relationem Card. Petrucci* 27. *Febr.* 1693. quæ cum parere distulissent variis excusationibus, iterum recurrentibus Canonicis Collegiatæ in quorum Ecclesia prospectus in vim concordiæ retinebatur, *Ead. Sac. Cong.* 16. *Nov.* 1696. rescripsit: *Episcopus omnino intra mensem Decreta Sacræ Congregationis exequatur*, & *procedat ad destructionem transitus*. Sic apud Monac. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 16. *n.* 35. 1

Injungitur Episcopo, ut cryptas, & aditus subterraneos a Domibus privatorum ad Ecclesias, & loca immunia claudere faciat. *Sacra Congregat. Immunitat.* 9. *Martii* 1632. *lib.* 2. *Decretal. Paulucci pag.* 115. apud Riccium *in sua Synopsi verb. Episcopus quoad Immunitatem num.* 30. 2

Alia ad rem. Vide verb. *Fenestra*, verb. *Ecclesia art.* 5. & verb. *Porta*. 3

PRO-

PROTONOTARII DE NUMERO PARTICIPANTIUM.

1 PRotonotarii dicti sunt a verbo græco *Protos*, quod latine idem est ac *primus*. Unde S. Stephanus Protomartyr dicitur, quia primus pro Christi nomine martyrio coronatus fuit, sicque est primus Martyr, ut declarat Glossa *in Authentic. de Tabellionibus* §. *Illud*
2 *quoque collat.* 4. Hinc Protonotarii sunt primi Notarii Sedis Apostolicæ; Hæc tamen in Bullis aliisque Pontificiis Litteris illos nominat simpliciter *Notarios*, ut notant Chassan. *in Catalog. gloriæ mundi par.* 4. *consideрat.* 28. Card. Petra *Commentar. ad Constit. Apostolic. tom.* 5. *in Constit.* 4. *Pii II. numer.* 2. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 23. *num.* 4. & alii passim. Quamvis in Regulis Cancellariæ ponatur illud nomen ad majorem excellentiam; In Litteris tamen Apostolicis isti, qui Collegium Prælatorum in Curia constituunt, appellantur cum adjecto *de numero Participantium*, ut ita distinguantur ab aliis simplicibus, ut tradunt Card. de Luca *in Relat. Romanæ Curiæ discurs.* 44. *num.* 2. Card. Petra *loc. cit. num.* 2. & alii; Potestque addi quod sic appellentur ex quo præ aliis participent, & habeant quotidie panem honoris, & vestes in Coronatione & morte Pontificis & locum in Cavalcatis Pontificalibus, ex Const. Sixti V. incip. *Romanus Pontifex*.

3 Dicti Protonotarii, seu Notarii Sedis Apostolicæ fuerunt numero septem instituti a primordiis Ecclesiæ, a SS. Clemente 1. Anthero etiam 1. & Julio similiter 1. ad res Martyrum, & quæcumque ad Ecclesiam pertinerent fideliter describenda, & descripta scriniis Ecclesiæ recondenda, ut dicit Sixtus V. in cit. Constitut. *Romanus Pontifex*. Ideoque præcipuum eorum munus versatur in processibus, qui fiunt super Canonizationibus, seu Beatificationibus Servorum Dei, & in registrando acta Summorum Pontificum, & Ecclesiæ, Card. de Luca *loc. cit. num.* 2. Card. Baronius *ad annum* 238. *n.* 1. & alii.

4 Istud Collegium septem Notariorum Sedis Apostolicæ fuit ampliatum ad numerum duodecim a Sixto V. Constitut. incip. *Romanus Pontifex*; maximisque privilegiis fuit decoratum ab eodem Sixto V. in cit. & alia Constit. incip. *Laudabilis*. Et in primis §. 3. Doctorandi facultatem concedit; Et §. 4. Notarios creandi; Et §. 5. Spurios Legitimandi ad successionem bonorum etiam Ecclesiasticorum: Et §. 6. statuta pro Collegio condendi. Et §. 7. Familiares Papæ, & Prælati domestici declarantur. Et §. 8. concedit ut panem honoris quotidie, & vestes in coronatione, & morte Papæ & locum in Cavalcatis Pontificalibus habeant. Et §. 9. Ut Litteræ Apostolicæ gratis pro eis expediantur. Et §. 10. ut emolumenta illis assignata nusquam eis diminuantur. Et §. 11. Licentiam dat deferendi arma pro ipsis, & eorum familiaribus. Et §. 12. Facultatem eis concedit testandi, etiam de acquisitis ex bonis Ecclesiasticis pro ducatis duobus mille. Et §. 13. eos eximit & totaliter liberat a quorumcumque Ordinariorum locorum, & aliorum omnium Judicum jurisdictione, potestate, superioritate, & dominio, ac Sedis Apostolicæ jurisdictioni, & potestati dumtaxat immediate subjicit. Et §. 14. Facultatem concedit creandi quolibet anno unum Notarium, seu Protonotarium Titularem, non participantem. Et §. 15. Locum eis designat in Signaturis: Et §. 16. Pariter in actibus publicis Consistorii. Et §. 17. Canonizationibusque Sanctorum. Et §. 18. Consistoriis quoque publicis, & Capellis. Et §. 19. concedit ut habeant monetas argenteas, & aureas Coronationis. Et §. 20. Constituit quando Papæ serviant. Et §. 21. Quando utantur Pontificalibus. Et §. 22. Altarique portatili.

Officium Protonotariorum Apostolicorum Participantium est venale ratione emolumentorum valoris scutorum duodecim mille circiter, magis, vel minus juxta diversas temporum contingentias, ex quibus emolumenta crescere, vel decrescere solent. Card. de Luca *loc. cit. num.* 2. Cardin. Petra *loc. citat. numer.* 29. ubi dicit esse in pretio scutorum 14. mille circiter. 5

Hoc Protonotariorum Collegium fuit semper in maxima veneratione; & in illud admitti non solent, nisi nobilissimi, & undequaque ornatissimi viri; Unde ex illorum numero quamplurimi ad Cardinalatum, & multi etiam ad Summum Pontificatum promoti fuerunt, ut tradunt Card. Petra *loc. cit. num.* 22. Barbosa *loc. cit. n.* 7. & alii passim. 6

Olim isti Protonotarii habebant præcedentiam super Episcopos, ac consequenter super omnes Prælatos, ut inter alios tradit Cardin. Petra *loc. cit. n.* 4. At Pius II. Const. incip. *Cum servare*, præcedentiam Episcopis etiam electis, super Notarios Papæ, vulgo Protonotarios 7

tarios

tarios nuncupatos, deberi statuit ubique in Curia, & extra.

8 In Consistoriis vero publicis quatuor Notarios assistere decrevit proximiores Solio Pontificio honorabiliori loco, ut videri potest in d. Constitutione. In ipsis enim publicis Consistoriis, ubi de rebus, quæ geruntur, authentica conficiant instrumenta rogari consoeverunt, quatuor ex eis, qui *Numerati* dicuntur, aut ipsis absentibus, totidem ex aliis secundum institutionem eorum seniores, juxta gradum Apostolici Solii honorabiliorem occupant locum; Sedique Pontificiæ proximiores assident; Sicque isti Protonotarii in equitationibus solemnibus, quæ fiunt occasione Possessionis Romani Pontificis apud Ecclesiam Lateranensem, in ingressu Regum, & Magnorum Principum, ac hujusmodi, præcedentiam habent super Episcopos, & Archiepiscopos non Assistentes; Tunc enim primum locum occupant Episcopi Assistentes Capellæ Pontificiæ, deinde Protonotarii, & post eos accedunt Archiepiscopi, & Episcopi non Assistentes, aliique Prælati juxta eorum ordinem. Sic Card. de Luca *loc. cit. num.* 3. Card. Petra *loc. cit. n.* 10. Barbosa *loc. cit. num.* 3. & alii passim.

9 Protonotarii Apostolici in Capella Pontificia, aliisque actibus distinctis a mox dictis præcedunt quoscumque alios Prælatos non Episcopos; Sicque præcedunt Auditores Rotæ, Clericos Cameræ, aliosque inferiores Prælatos, ac Generales Religionum; Card. de Luca *loc. cit. num.* 2. Card. Petra *loc. cit. n.* 13. & alii communiter; & colligitur ex cit. Const. Pii II. incip. *Cum servare:* ubi statuitur quod ubique habeant locum post Episcopos.

10 Item præcedunt Sacristam Papæ, si non sit Episcopus. *Sac. Rit. Congr.* 11. *Febr.* 1598. *&* 13. *Januar.* 1601. Card. Petra *loc. cit. num.* 14. & alii communiter innixi dictæ Const. Pii II. *Cum servare*.

11 Insuper præcedunt Præceptorem Hospitalis S. Spiritus Urbis, Archimandritam Messanensem, & Abbates usum Mitræ habentes, ac Correctorem Cancellariæ. Sic expresse *Sac. Rit. Congr.* 13. *Julii* 1601. apud Barb. *loc. cit. nu.* 8. Card. Petra *loc. cit. num.* 15. & alii passim per cit. Const. Pii II. *Cum servare*.

12 Item præcedunt omnes Canonicos Patriarchalium Urbis tam in ipsis Patriarchalibus, quam in quibuscumque Cathedralibus extra Urbem; sic servari mandavit *Sac. Rit. Cong.* cum oraculo Pauli V. *sub die* 4. *Maii* 1613. testibus Barb. *loc. cit. n.* 10. Card. Petra *loc. cit. n.* 21. & Nov. *in Summa Bullar. tit. de Protonotariis n.* 8.

Protonotarii participantes induunt Vestem, & Mantellettam violaceam cum usu Rochetti in publicis functionibus, & habent in pileo privative quoad alios Prælatos floccum rosacei coloris; nec non pileum Prælatitium nigrum cordulis violaceis circumdatum cum floccis dicti coloris rosacei. *Sac. Rit. Congr. in causa Urbis Protonotariorum* 17. *Febr.* 1617. apud Barb. *loc. cit. num.* 7. & tradit expresse Card. Petra *loc. cit. num.* 23. qui immediate sub *nu.* 24. sic subjungit. 13

Quoad pileos usuales fuit habita Congregatio quædam particularis *die* 6. *August.* 1674. in causa Vittæ Protonotarii; & inter positiones Card. Casanate reperitur sequens adnotatio. 14

Die 6. *Aug.* 1674. *Vittæ Protonotariorum*.

In Congregatione particulari habita in ædibus Eminentissimi Brancatii; in qua interfuerunt idem Eminentissimus, nec non Eminentiss. D. D. Cardinales Rasponus, de Maximis, Carpineus, & Casanate, in præsentia a Secretis Congregat. Rituum, fuit propositum votum, An Collegio D. D. Protonotariorum participantium concedenda sit facultas Vittæ argenteæ in pileo, attento quod vitta violacea ex concessione Apostolica fuit concessa Auditoribus Rotæ, & Clericis Cameræ Apostolicæ, Eminentissimus Brancatius dixit, posse concedi; Eminentiss. de Maximis non esse concedendam, quia metalla sunt prohibita, & talis concessio forsan esset injuriosa Sacro Collegio. Eminentissimus Carpineus dixit posse concedi Vittam coloris rosacei, nec non tintinnabula in cingulo. Eminentiss. Casanate in voto Eminentiss. Carpinei. Omnem tandem convenere in Voto Eminentissimi Carpinei quoad Vittam tantum.

In Capella Pontificia Protonotarii Participantes utuntur Cappis juxta morem aliorum Prælatorum, nunquam tamen Cottis super Rochettum, uti utuntur Auditores Rotæ, Clerici Cameræ, & alii inferiores Prælati in Processionibus, & certis aliis actibus; Isti enim Protonotarii semper incedunt cum cappis. Sic expresse Card. Petra *loc. cit. n.* 25. 15

Unus istorum Protonotariorum Participantium semper intervenit in Congregatione de Propaganda Fide; in Congregatione Sacrorum Rituum, & in confectione Processuum Canonizationum, seu Beatificationum Servorum Dei, Card. de Luca in *Relation. Romana Curiæ discurs.* 18. *n.* 14. *&* *disc.* 44. *n.* 4. Card. Petra *loc. cit. num.* 27. Vide supra *n.* 4. §. 17. Constitutionem Sixti V. 16

Collegium Protonotariorum Participantium tenere solet Capellas, prout quolibet anno eam tenent in Ecclesia S. Andreæ de Valle Cleri- 17
corum

corum Regularium, in Festivitate S. Cajetani, qui de eodem Collegio fuit, teste Cardin. Petra *loc. cit. n.* 26.

18 Protonotarii Apostolici participantes nequeunt promovere absentes ad gradus Doctoratus. Bened. XIV. tom. 1. Const. 106. incip. *Inter*
19 *Conspicuos*, §. 23. Præsentes vero in Urbe, nonnisi sex in singulos annos servatis servandis, & cum conditionibus præscriptis. Idem
20 *ibid.* §. 25. Protonotariorum non participantium numerus immerito incusatur. Idem Const. incip. *Quamvis* §. 1. & 4.

Additiones ex aliena manu.

21 De origine Protonotariorum vide si lubet *Macr. in Hierolexic. verb. Protonotarius, Cardinal. Jacobat. de Concil. lib. 3. art. 5. Felic. Anton. Guarner. de Eccles. militant. l. 4. c. 7.*

22 Duo vero hic non sunt omittenda. Alterum est, quod ex Constitutione S. M. Benedicti XIV. data quarto Kalendas Septembris 1744. de qua meminit etiam Auctor *supra numer.* 18. & 19. Collegio Protonotariorum de numero participantium non licet hodie ad Doctoratus gradum absentes promovere, prævio examine in partibus explendo; sed solum conceditur sex personas singulis annis in Urbe vere, & realiter præsentes prævio rigoroso examine personaliter, & collegialiter per ipsos Protonotarios faciendo promovere. Et numerus dictorum sex Doctorum quavis de causa uno anno non completus haud potest subsequentibus annis suppleri. Qui vero ita ab hoc Collegio in Urbe ad Doctoratus gradum promovetur, iisdem gaudent privilegiis, quibus gaudent promoti ab Archigymnasio Sapientiæ etiam ad effectum assequendi Ecclesias Cathedrales.

23 Alterum, quod hic expendere necessarium est, an vacato per contractum Matrimoni Protonotariatu, Reservatarius decreti amittat pretium? Rationes hinc inde affert *Rigant. in commentar. ad Regul. Cancellar. Regul.* 58. *a num.* 87. *ad plur. sequent.* & pro affirmativa opinione de rigore juris concludit; æquitatem vero habere subdit opinionem negativam: *Et æquitatem hanc sequutus* (inquit) *S. M. Clemens XI. quum anno* 1705. *per matrimonium contractum a Principe Hieronymo Pamphilio vacasset Protonotariatus per ipsum obtentus, pro cujus pretio, & emolumentis reservatum erat decretum favore clar. mem. Principis Joannis Baptistæ Patris, mandavit ex gratia Protonotariatus pretium eidem Principi Patri restitui.*

PROTONOTARIUS TITULARIS, SEU EXTRA NUMERUM.

Protonotarius titularis, seu extra numerum, non potest prohiberi deferre Habitum Prælatitium, nempe Rocchettum cum Mantelletta coloris violacei, & in Ecclesiis, & functionibus Ecclesiasticis cum eodem habitu incedere, & sedere juxta dispositionem Cæremonialis, *lib.* 1. *cap.* 13. *Sacr. Congr. Rit. in Mazarien.* 28. *Sept.* 1630. & *in Catanien.* 5. *Julii* 1631. 1

Protonotarius titularis præcedit Canonicis Cathedralium uti singulis, non autem Collegialiter. *Sac. Cong. Rit. in Concord.* 16. *Maii* 1601. & 12. *Julii* 1603. 2

Protonotarius titularis non debet ratione sui Protonotariatus munera aliis de Jure, seu de consuetudine spectantia, sibi vindicare. *Sacr. Congregat. Rit. in Caputaquen.* 16. *Maii* 1601. 3

Protonotarius titularis paramenta benedicere non potest. *Sac. Congregat. Rituum die* 27. *Julii* 1627. 4

Protonotarius titularis non potest paramenta sumere pro Missa de Altari, seu in Sacristia ut ceteri. *Sac. Cong. Rit. in Asculana in Apulia* 6. *Mart.* 1610. 5

Protonotarii titulares post Abbates, & non supra, sedere debent. *Sacra Congregatio Rituum in dicta Asculana in Apulia* 6. *Martii* 1610. 6

Protonotarii titulares tam in Sessionibus in Ecclesia, quam in Processionibus debent cedere locum digniorem Officialibus Episcopi, & Dignitates obtinentibus, & Canonicis Ecclesiarum Cathedralium; *Sacra Congregat. Rit. in causa Castellæ, & Legionis* 30. *Aprilis* 1604. Clemens VIII. Constitut. incip. *Decet Romanum.* 7

Protonotarii titulares neque supra, neque inter Canonicos locum habere debent. *Sacra Congregatio in Spoletana Terræ Cascia* 23. *Martii* 1619. 8

Protonotarii titulares in Conservatores deputari possunt. *Sac. Cong. Conc. de anno* 1630. apud Barbosa *in Summa Const. Apost. verb. Protonotarius titularis n.* 18. 9

Protonotarius titularis in Habitu Clericali incedens, tam in Civilibus quam in Criminalibus causis Fori privilegio gaudet, quamvis 10

vis non sit adscriptus servitio alicuius Ecclesiæ. *Sacra Congregatio Concilii in Toletana 27. Mart.* 1632.

11 Protonotarius titularis ex privilegio in Civilibus est exemptus a Jurisdictione Ordinarii quoad causas excedentes summam 25. Ducatorum. Leo X. Const. 10. incip. *Regimini;* Concil. Lateranen. V. *Sess.* 24. *de Reformat. cap.* 11. non derogavit privilegiis Protonotariorum, nisi in causis Criminalibus, prout declaravit *Sacr. Congregat. ejusdem Concilii in Papien.* 14. *Decembris* 1630. apud Barbosam supra Conc. Trid. *loc. cit. num.* 2. & in *Summa loc. cit. num.* 3.

12 Protonotarius ut Dignitas non potest præparare Abacum, dum celebrat more Prælatorum: *Sac. Cong. Rit. in Comaclen. & Neocastren.* 21. *Augusti* 1601.

13 Protonotarius titularis non participans potest apponere Pileum super insigniis, & habere annulum, dum celebrat, dummodo non cum Gemma. *Sacra Congregat. Rit. in d. Comacl. & Neocastren.* 21. *Augusti* 1601. apud Cordubam *in Prax. dispens. Apostolicar. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 52. Barbosa in Summa decis. *Apostol. verb. Protonotarius titularis num.* 6. Piton. *Constitut. & De if. ad Canonicos num.* 119.

14 Unde quamvis Protonotarii titulares non possint in Missa gestare annulum cum Gemma, ut censuit *Sac. Cong. Rit. in d. Comaclen. & Neocastren.* & alias *die* 13. *Februarii* 1625. & 20. *Novembr.* 1620. apud Piton. *loc. cit. n.* 459. ex Gavant. his verbis: *Annuli usus prohibetur Protonotariis non participantibus, Doctoribus quibuscumque, Canonicis Cathedralium;*

15 Tamen *die* 4. *Augusti* 1663. *Ead. Sac. Congr. Rit.* apud eumdem Pitun. *loc. cit. numer.* 722. ex eodem Gavant. statuit, ut sequitur: *Possunt Canonici Missam celebrare cum annulo aureo, & de rigore uti, sed sine Gemma, & sine aliqua effigie.*

16 Protonotarii titulares possunt concionari cum Mantelletta, & Rocchetto. Vide verb. *Prædicator num.* 93.

17 Protonotarius incedere potest cum Habitu Prælatitio, & suum retinere locum in Choro. *Sacr. Congreg. Rit. in Burgi Sancti Sepulcri* 22. *Aug.* 1722. teste Ursaya *in Miscell. primo litt.* C. *num.* 36.

18 Alia, quæ concernunt Protonotarios Canonicos; Vid. verb. *Canonicus art.* 9. *a n.* 81. *ad* 90. & Resolutiones *Sacr. Congr.* in nostro relatas tom. 8.

Additiones ex aliena manu.

Protonotarii de quibus hic agitur, creari possunt non solum a Papa, sed & a Legatis de latere, aliisque quos recenset *Rigant. in commentar. ad Regul. Cancellar. Regul.* 1. §. 4. *n.* 45. & quidem etiam in Urbe, quum agatur de actu voluntariæ jurisdictionis, qui ubique locorum etiam in Urbe Summo Pontifice non absente exerceri potest; *Ventriglia in Prax. par.* 1. *adnot.* 26. *n.* 15. *Rota cor. Puteo decis.* 162. *lib.* 1. Confer etiam Rigant. *ib. nu.* 137. *& seq.* 19 20

Omnium autem horum Protonotariorum Beneficia sunt reservata vigore *Extravagantis ad Regimen, & Regulæ prim. Cancellar.* Confer *Rigant. ubi supra n.* 46. *& plur. sequent.* ubi quid in Germania, tum quid in Polonia servetur quoad reservationem hanc. 21

Ut autem locum sibi vindicet hæc reservatio, debet Protonotariatus probari, & quidem *plene, & concludenter*, sive agatur de ea probanda favore S. Sedis, sive favore Protonotarii. Præsertim si ex capite Protonotariatus induci prætendatur reservatio contra Reum, & possessorem Beneficii, atque in ea per provisum Apostolicum reponatur principale fundamentum gratiæ tendentis ad irritam declarandam præcedentem collationem Ordinarii; *Riganti loco citato n.* 61. *& plur. sequent.* ubi & de concludentibus modis ipsum probandi agit, examinatque, an per Testes probari ipse valeat. 22 23

Quæstionis etiam est, an necessaria sit acceptio Protonotariatus, ad effectum reservationis. Vide & de ea eumdem *Riganti eodem loc. a n.* 75. *ad plur. seq.* 24

Convenit vere inter omnes, quod Beneficia Protonotariorum sint reservata, etiamsi ii fidei professionem & fidelitatis juramentum non emiserint, tum propria insignia non assumpserint; *Rot. cor. Caprar. dec.* 131. *n.* 10. *& seq. & in Segobien. Beneficii cor. Lancett. decis.* 1292. *nu.* 8. *cor. Crisp.* §. *Quinto*. 25

Quinimmo, & reservata sunt Beneficia illius, qui fuit Protonotarius *de facto*, & non *de jure;* maxime si publice, & palam se gesserit uti Protonotarius, nam sicuti sustinentur actus ab eo gesti, ita illius Beneficia sunt reservata; *Rigant. loco toties memorato num.* 123. *& plur. seq.* 26

Protonotariatus vero, qui concedi solet a Comitibus Domus Sfortiæ, reservationem non inducit. Nec eum admittit Secretaria Brevium. 27

PRUDENTIA. Vide verb. *Virtus n.* 96.

PRU-

PSALMUS, PSALTERIUM.

1 Psalmus vox est Hebræa, significans Cantum, Oden, Hymnum; Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ verb. Psalmus litt. E.* Unde apud Ecclesiasticos Scriptores Psalmus intelligitur carmen sacrum, sive Dei laus metrice scripta, sive solo ore, sive instrumento decantata. Quamvis Psalmus generice captus etiam de profanis cantionibus, & quæ ad quodcumque musicum instrumentum recitantur, accipiatur. Idem *ibidem*.

2 Psalterium dicitur Vas musicum decem chordarum; Tostat. *Comment. in* 1. *Paralip. p.* 297. *col.* 1. Unde Scriptura sæpius Psalterii decem chordarum meminit. Hoc decachordum Psalterium pulsatur a parte inferiori, & reddit sonum a superiori. Et Hebraice vocatur Nablum, & Psalterium, Græce Organa; Tostat. *in Genes. fol.* 44. *col.* 2.

3 Psalterium, ut opinatur Euthymius apud Beyerlinck *loc. cit.* antiquitus mulcendo gregi serviebat. At David ejus usum sapienter ad Dei cultum transtulit, cantoresque instituit, quod primum fecit in translatione Arcæ ex domo

4 Obededom 1. *Paralipom. cap.* 15. Unde usus invaluit, quod apud Ecclesiasticos pro Psalterio intelligatur Liber Psalmorum, juxta illud *Lucæ* 29. *n.* 42. *David dicit in Libro Psalmorum*, & illud *Actor.* 1. *n.* 20. *Scriptum est enim in Libro Psalmorum*.

5 Psalterii versus, etsi in nostra lingua sine metro procedant, apud Hebræos tamen versus metrici sunt ex pedibus lyricis, juxta illud: *Psalterium lyrici composuere pedes*. Et dicuntur pedes lyrici, quia ad lyram concinentem dicebantur, scilicet Citharis, Organis, & musicis instrumentis; Tostat. *in Genes. fol.* 44. *col.* 1.

6 Quoad Psalmorum Auctorem, seu Auctores, varii varia sentiunt. Ludovicus enim Vives *in cap.* 14. *lib.* 17. *de Civitat.* asserit ante Origenem nullum fuisse dubium apud Judæos Davidem omnium Psalmorum esse Auctorem: Postquam vero Origenes summa sua eruditione cœpit ostendere quæcumque in Prophetis, maxime in Psalmis contenta, ad Christum jam natum pertinere, Judæi talibus convicti fortissimis argumentis ad novas opiniones veteribus suorum Magistrorum contrarias confugerunt: Alii solum illorum Psalmorum, qui ejus nomine inscribuntur, Auctorem Davidem asserentes; Alii novem solummodo ab eo conscriptos, ceteros vero ab illis, quorum nominibus prætitulantur fuisse dictatos, sustinentes: Inde factum est, ut etiam Sacri Interpretes Christiani in varias abierint sententias. Sanctus enim Augustinus, Theophylact. Euthymius, & hos secuti Emanuel Sa, Mariana, & alii apud Tirinum *præf. in l. Psalmorum*, volunt solum Davidem omnium Psalmorum fuisse Auctorem. Et de facto Sanctus Augustinus, *l.* 14. *de Civitate Dei cap.* 17. sic expresse dicit: *Mihi credibilius videntur existimare, qui omnes illos centum quinquaginta Psalmos Davidis operi tribuunt*. Et quamvis ipse Sanctus Augustinus *t.* 8. *impressionis Lugdunensis de anno* 1664. *in expositione tituli primi Psalmi* dicat, *Non enim omnes psalmi a David editi sunt .... David ergo solus novem psalmos ore proprio cecinit:* Hæc aliena manu in textum Augustini irrepsisse Eruditi animadvertunt, ut notat Calmet *in Dictionario Sacræ Scripturæ verb. Psalmi vers. Hac pro Davide*. Et quod solus David omnium sit Auctor Psalmorum deducit Cassiodorus *Praef. in Psalm.* ex constanti usu, & traditione Ecclesiæ, ibi: *Usus Ecclesiæ Catholicæ Spiritus Sancti inspiratione generaliter, & immobiliter tenet, ut quicumque eorum psalmorum cantandus fuerit, Lector aliud prædicare non audeat, nisi psalmos David*. Quod & tenet Theodoretus, Chrysostomus, & alii *Præfat. in psalm.* & Gavant. *tom.* 2. *sect.* 5. *cap.* 8. *num.* 4. vocat sententiam hanc communiorem. Immo S. Philastrius Hæresi 126. inter Hæreticos reputat qui secus senserit.

Et hanc sententiam de solo Davide omnium 7
Auctore Psalmorum colligunt supradicti ex variis Scripturæ locis, & in primis ex 2. *Regum cap.* 23. *num.* 1. ubi David ipse hæc de se prodit: *Dixit David filius Isai... egregius Psaltes: Spiritus Domini locutus est per me*. Item ex 2. *Paralipomenon cap.* 7. *num.* 6. ubi expresse dicitur: *Sacerdotes autem stabant in Officiis suis, & Levitæ in Organis carminum, quæ fecit David ad laudandum Dominum, quoniam in æternum misericordia ejus, hymnos David canentes per manus suas*. Et variis aliis veteris Testamenti relictis Textibus, in Testamento novo *Lucæ cap.* 20. *num.* 42. aperte dicitur: *David dicit in Libro Psalmorum, &* concordant *Matth. cap.* 22. *num.* 43. & *Marc. cap.* 12. *num.* 36.

Contrariam sententiam, nempe non omnium 8
Psalmorum Auctorem esse Davidem defendunt Sanctus Hieronymus, Hilarius, Tostatus, Tirinus,

rinus, & alii plures dicentes varios Psalmos a variis Prophetis compositos fuisse, iis nempe, qui in Titulis subinde prænotantur, v. g. Asaph, Moyse, Ethan, Eman, Idithum, & tribus filiis Core, sed plures a Davide; Quos deinde Esdras simul omnes in unum volumen compegit, & incæpit esse liber Psalmorum. Et revera Sanctus Hieronymus *Epist. ad Cyprianum* diserte pronunciat: *Scimus errare eos, qui psalmos omnes David arbitrantur, & non eorum, quorum nominibus inscripti sunt.* Et distinctius *Epist. ad Sophronium* scribit: *Psalmos omnes eorum testamur Auctorum, qui ponuntur in titulis, David scilicet, Asaph & Idithum filiorum Core, Eman, Esraitæ, Moysis, & Salomonis, & reliquorum, quos Esdras primo volumine comprehendit.* Et Sanctus Hilarius *Præfat. in psalm. & Comment. in Psalm.* 131. expresse dicit: *Absurdum est psalmos David dicere, vel nominare, cum ibi Auctores eorum ipsis inscriptionum titulis commendantur*, & Tostatus *Præfat. in lib. Regum qu.* 20. *vers. Respondendum est de psalmis*, ait: *Quamquam David fecerit quosdam psalmos, tamen non omnes, feruntur enim fuisse decem Auctores psalmorum.* Quod & clarius dicit *in cap.* 22. *Matth. q.* 340. Et Tirinus *Præfat. in lib. psalm.* probabiliorem hanc vocat sententiam, quia in fine Psalmi 71. desinere dicuntur Psalmi Davidis, ibi: *Defecerunt laudes David filii Jesse*, & mox subnectuntur Psalmi Asaph Prophetæ, ut patet in titulo Psalmi 72. Et 2. *Paralipomen. cap.* 29. *n.* 30. præcepit Ezechias Levitis, ut canerent Psalmos non modo Davidis, sed etiam Asaph, ibi: *Præcepitque Ezechias, & Principes Levitis, ut laudarent Dominum sermonibus David, & Asaph videntis.*

9 Unde quamvis difficile sit in hac ancipiti materia quidquam certi statuere, tamen probabilius est, Davidem solum non omnium Psalmorum esse Auctorem, sed & alios, qui in eorum titulis prænotantur. Hinc ad Scripturas, & Auctoritates pro prima sententia adductas, quibus videtur innui Davidem unicum esse Psalmographum, respondetur, quod ipsi totum Psalterium videtur tribui, eo quod ipse plures ediderit Psalmos, quam aliquis aliorum Auctorum, immo quam omnes alii simul, ut vult Tostatus *in Matth. c.* 22. *q.* 346. Quemadmodum Ciceronianarum Epistolarum volumen, etsi aliorum plurimorum Epistolis ad eum scriptis constet, uni tamen Ciceroni, cujus est major Epistolarum pars tribuitur. Vel ideo omnium Psalmorum Auctor unus David innuitur, ac dicitur, quia nedum ipse solus plurimos edidit, sed & editos ab aliis ipse recensuit, & modulationi, ac musicis instrumentis aptavit: Unde notabile est illud *Ecclesiastici cap.* 47. *num.* 10. 11. ubi dicitur, quod *David de omni corde suo laudavit Dominum .... & stare fecit Cantores contra Altare, & in sono eorum dulces fecit modos.* Hanc sententiam ultra recensitos numero immediate antecedenti tuentur etiam Eusebius Cæsariensis *Præfat. in psalm. & in Inscript. psalm. & in psalm.* 41. 60. & 62. S. Athanasius *in psalm. p.* 70. *tom.* 2. *nov. edit. Collect. Græcor. PP.* & Auctor Synopsis, quæ ipsi Sancto Athanasio tribuitur, in qua Synopsi, ut notat Calmet *in Dictionario Sacræ Scripturæ verb. Psalmi vers. Nec Patres Græci*, Psalmi quidam Auctoribus Idithum, Asaph, Filiis Core, Aggæo, Zachariæ, Eman, quidam vero quibus Alleluja inscribitur hisce omnibus simul tribuuntur; Quod autem (ait ejus libri Auctor) Psalterium Davidis nomen exhibeat, ipse David in causa fuit, qui primus Psalmorum Inventor habetur, & quorumdam Psalmographorum munera, & tempora direxit. Hæc ille. Sic etiam Frassen *Disquisition. Biblic.* §. 11. *de libro psalmorum num.* 9. Cajetanus, aliique plures. Vide Cantipratensem 4. *Hypotyposeon cap. ultim.* & Bellarminum *in Præfat. ad explanat. in psalmos*, ubi eos vocat Davidis, qui carent titulo, & eos item, qui nomen David in titulo præferunt quocumque casu sive Genitivo, sive Dativo.

Hinc fidem adhibendo titulis nostrorum Bi- 10
bliorum, sub Davidis nomine 72. Psalmi producuntur, nullo inscripti nomine 50. quos tamen ad præcedentis Psalmi Auctores Rabbini referendos censent. Hanc Judæorum traditionem probant S. Hieronymus *in Malachiam*, & *Epist. ad Cyprian.* Sanctus Hilarius *prolog. in psalm.* Sanctus Athanasius *Præfat. in psalm. t.* 2. *nov. edit.* & Eusebius *in psalm.* 25. Filii Core Auctores laudantur Psalmorum 41. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 83. 84. 86. 87. Salomoni adscribitur Psalmus 71. *Deus judicium tuum*, & Psalm. 126. *Nisi Dominus*, Ethan Psal. 88. *Misericordias Domini*, Idithum Ps. 76. *Voce mea*, Moysi Psal. 89. *Domine refugium*, Asaph Psalm. 46. *Deus Deorum Dominus*, Psalm. 72. *Quam bonus Israel Deus*, Psalm. 73. *Ut quid Deus*, Psalm. 74. *Confitebimur tibi Deus.* Item Psalmi a 75. usque ad totum 83. Adamo Psalm. 91. *Bonum est confiteri Domino.* Melchisedecho Psalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo.* Jeremiæ & Ezechieli Psal. 64. *Te decet Hymnus*, Jeremiæ Psalm. 136. *Super flumina*

mina Babylonis qui etiam Davidi tribuitur. Aggæo, & Zachariæ Psalm. 111. *Beatus vir, qui timet Dominum*. Psalm. 145. *Lauda anima mea Dominum*. Sic expresse Calmet *loc. citat. vers. Si titulis*.

11 Liber Psalmorum, aut Psalterium constat ex centum & quinquaginta Psalmis, cujus numeri mysticas assignant causas Doctores, ut Trinitatis ob tres quinquagenarios Hieronymus, Augustinus, Remigius, Lombardus; ob Fidem, Spem, & Caritatem, per quas obtinemus Jubilæum, Rupertus; ob status Pœnitentium, Justorum, & Beatorum, B. Thomas. Sic Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ verb. Psalmus* §. *Numerus*. Vel ob tres gradus vitæ, seu viæ spiritualis, nempe Purgativæ, Illuminativæ, & Unitivæ. Frassen *loc. c. n. 6.* & alii.

12 Psalmorum alii sunt Invitatoriales, alii Pœnitentiales, & alii Graduales. Invitatorialis unicus est, scilicet *94. Venite exultemus*, quem Ecclesia quotidie, paucis diebus exceptis, legit initio Matutini, ut per ipsum animæ devotæ invitentur ad Deo in corde cantandum, ejus inspirationibus prompte assentiendum, & ejus auxilium implorandum. Beyerlink *loc. c.* §. *Partitio*, & *Varietas*.

13 Pœnitentieles sunt septem, qui a Pœnitentibus maxima utilitate leguntur, seu recitantur, cum exemplo Davidis eorumdem Auctoris ad Pœnitentiam, & culpæ detestationem excitent, Deum ad veniam, & misericordiam incitent, eumque propitium reddant: Unde solent Litaniæ Sanctorum illis addi, ut Pœnitentes multiplicatis Intercessoribus apud Deum ab ipso facilius veniam peccatorum consequentur, juxta illud Ecclesiæ in Oratione Festi omnium Sanctorum: *Ut desideratam nobis tuæ propitiationis abundantiam, multiplicatis Intercessoribus, largiaris*.

14 Cur autem Psalmi Pœnitentiales sint septem? Varias rationes assignat doctissimus Tostatus *in Genesi cap. 17. q. 606.* quarum præcipuæ sunt. Primo, quia inter omnes Psalmos solos istos septem invenimus, qui aperte loquantur de Pœnitentia. Secundo, quia nos facimus pœnitentiam de peccatis præcipue mortalibus, quæ sunt septem. Tertio, quia numerus septenarius convenit remissioni peccatorum, & etiam pœnis peccatorum; Unde Ecclesia septem assignavit Psalmos Pœnitentiales, ut per ipsos significet nos petere veniam de peccatis, & pœnam non inferri pro peccatis, cum utrumque Scriptura per septenarium significet. De remissione enim Peccatorum, quod significetur per numerum septenarium, patet *Matth. cap. 18. num. 21.* & *22.* ubi dicit Petrus ad Jesum: *Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? Dicit illi Jesus, non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies*, in quibus per dictum numerum septenarium signatur remissio universorum delictorum. De pœnis autem patet *Gen. c. 4. num. 16.* ubi dixit Deus: *Nequaquam ita fiet, sed omnis qui occiderit Cain septuplum punietur*, & infra *num. 24. Septuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech vero septuagies septies*, ubi tota pœna signata fuit per septem, adeoque conveniens fuit septem esse Psalmos Pœnitentieles.

Graduales numero sunt 15. a Psalmo 119. 15 usque ad 134. Dicuntur autem Graduales, quod veluti ad templum Salomonis ascendebatur 15. gradibus canendo ipsos 15. Psalmos, ita etiam Anima devota 15. his Psalmis velut gradibus ad Deum mente conscendat, & quæ sursum sunt, sapiat. Unde Psalmi Graduales, appellantur in Textu Hebræo Canticum ascensionum. Calmet *loc. cit. vers. Psalmi Graduales*, & *vers. Unde autem*, ubi testatur, quod sic vulgo censent Interpretes.

Psalmorum, & Hymnorum cantus fuit jam 16 in usu a tempore Apostolorum, ut patet ex Epist. B. Pauli *ad Ephesios c. 5. num. 19.* ibi: *Loquentes vobismetipsis in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus in gratia cantantes, & psallentes*, & *ad Colossen. c. 3. num. 16.* ibi: *Docentes, & commonentes vosmetipsos Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus in gratia cantantes*. Et etiam jam tempore Apostolorum 17 fuisse in usu alternum Psalmorum cantum probabile censet Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ, verb. Psalmus, vers. Est tamen probabile*. Nam, dicit ipse, Philo scribit ab Alexandrinis suis Religiosis Viris id esse factum. Inter Græcos videtur Dionysius *de Cœlesti Hierarchia cap. 3.* hunc innuere alternum cantum. Item Basilius *Epistol. 43.* qui testatur de ritu communi omnibus Ecclesiis exemplo sumpto a cantu Antiphonarum Ignatiano; Ignatius enim Antiochenus ex Cassiodoro *in Tripartita lib. 10. cap. 9.* post quamdam visionem Angelorum unum ad alterum cantantium Sanctus, Sanctus, præscripsit alternum cantum in Ecclesia Antiochena. Inter Latinos autem S. Ambrosius Græcos imitatus ex Isidoro *lib. 1. de Offic. cap. 7.* & teste Augustino *lib. 9. Confession. cap. 6.* primus invexit in Ecclesiam alternum cantum, quem S. Damasus Papa Decreto generali firmavit, & communem toti Ecclesiæ se-

fecit, ut habetur in Breviario lect. 6. ejus Fe-
18 sti; Qui ut patet ibid. etiam statuit, ut in fine cujuslibet Psalmi diceretur *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto &c.*

19 Psalmi, uti modo recitantur in Divino Officio fuerunt partiti, & distributi a S. Hieronymo, qui 18. constituit in Matutinis Dominicarum, 12. in Matutinis Feriarum, 9. in Matutinis Festorum, & ad Horas Ambrosium secutus distribuit in plures partes Psalm. 118. *Beati immaculati*, quo ordine recitari praecepit S. Damasus ex Baronio *anno* 60. Gavant. *Comment. in Rubric. Breviarii tom.* 2. *sect.* 5. *cap.* 8. *num.* 8. & aliis. Et de hoc habetur Decretum Gregorii VII. *in cap. In die* 14. *de consecrat. dist.* 5. ibi: *In die Resurrectionis usque ad Sabbatum in Albis, & in die Pentecostes usque in Sabbatum ejusdem tres Psalmos tantum ad nocturnos, tresque lectiones antiquo more canimus, & legimus. Omnibus diebus aliis per totum annum, si Festum est, novem Psalmos, & novem lectiones dicimus. Aliis vero diebus* 12. *Psalmos, & tres lectiones recitamus. In Dominicis vero diebus* 18. *Psalmos (excepto die Paschae, & Pentecostes) & novem lectiones celebramus.*

20 Decem & octo Psalmi in Matutinis Dominicarum ita sunt constituti, & distributi, ut primi 12. per quaternos divisi significent Patriarcharum 12. & Apostolorum totidem cultum erga Sanctissimam Trinitatem per quatuor virtutes Cardinales. Reliqui tres in secundo, & tertio Nocturno significant electos sub lege, & sub Gratia cum eodem cultu SS. Trinitatis. Amalarius *lib.* 4. *de Divinis Officiis c.* 9. Gavant. *loc. cit. sect.* 4. *n.* 11.

21 Duodecim Psalmi in Matutinis Feriarum ideo sunt sic constituti, & distributi, quia duodecim sunt horae noctis, & cuilibet horae Psalmus unus respondet. Amalarius *loc. cit. cap.* 11. Gavant. *loc. cit. num.* 12. qui dicuntur bini ad Caritatem excitandam ex Hugon. Victor. *Specul. Eccles. cap.* 3. Gavant. *loc. cit. num.* 12.

22 Novem Psalmi in Matutinis Festorum Domini ideo sunt sic ordinati, ut per ipsos gratias agamus Deo de descensu ejusdem propter nos sub novem Choris Angelorum. Et in Matutinis Festorum de Sanctis, eo quod fiat ipsi facti digni ascendere usque ad altitudinem Coelis, ubi habitant iidem Chori novem Angelorum; Amalarius *loc. citat.* Gavant. *loc. citat. num.* 10. Vel ter tria cantamus cum Angelis. Durandus *in Rational. lib.* 5. *c.* 3. Gavant. *loc. cit. num.* 10.

Psalmi quinque recitantur in Laudibus ad muniendos quinque corporis sensus, ut dicit 23
Hugo Victorin. *in specul. Eccles. cap.* 3. qui notat praeterea eos esse octo vere ad significandos octo ordines Electorum, sed dicuntur quinque, quia tertius, & quartus sub una conclusione terminantur, ad denotandum ex Amalario *de Ordin. Antiphonarii cap.* 5. geminam dilectionem Dei, & proximi. Vel ex eodem *lib.* 4. *de Divinis Officiis cap.* 10. unionem Ecclesiae ex Judaeis, & Gentilibus. Item sextus, septimus, & octavus unam habent conclusionem ad significandum ex Amalario *loc. citat. cap.* 2. Fidem, Spem, & Caritatem, unitas, & junctas erga Deum (inquit cap. 5.) Trinum & Unum, Gavant. *loc. citat. cap.* 2. *num.* 6. seu ex Durand. *in Rational. Divinor. Officior. lib.* 5. *cap.* 4. ad denotandum triumphum de mundo, carne, & Diabolo, & quoniam unum sine altero non habetur, ideo merito conjunguntur.

Dictum autem est, Psalmos Laudum esse 24
quinque, quia licet quartus sit proprie Canticum, abusive tamen appellatur Psalmus, cum, ut infra *num.* 30. & 44. videbimus, parum differat Canticum a Psalmo; Gavant. *l. cit. num.* 7.

Ex dictis Laudum Psalmis duo mutantur in 25
Dominicis a Septuagesima usque ad Dominicam Palmarum inclusive, vice quorum dicuntur Psalmi *Miserere, & Confitemini* ad timorem, & spem eo tempore excitand. timorem ob peccata in Psalmo *Miserere*, & spem ex bonitate Dei in Psalmo *Confitemini*. Et quia non est tempus laetitiae, quam exprimunt illi duo Psalmi *Dominus regnavit, & Jubilate*. Amalarius *lib.* 4. *de Divin. Offic. cap.* 18. Gavant. *loc. citat. num.* 9. Psalmus autem *Dominus regnavit* dicitur tunc in Prima, ne in tota hebdomada omittatur Psalmus ullus de Psalterio, & ideo Psalmus *Jubilate* ponitur in Matutino Sabbati. Amalarius, Gavant. *loc. cit.*

In Laudibus ferialis Officii per annum pri- 26
mus Psalmus est Poenitentialis *Miserere*, quia dies feriales sunt poenitentiae. Hugo Victorin. *lib.* 2. *de Offic. cap.* 10. Gavant. *loc. c. num.* 10. subdens, quod tunc variatur 2. ut expleatur Psalterium.

In Laudibus qualibet die hebdomadae loco 27
quarti Psalmi ponitur unum Canticum, quia Canticum laudem Divinam, & gratiarum actionem significat, ex Durand. *in Rational. lib.* 5. *cap.* 4. Et laudes dictae sunt ex Hugon. *lib.* 2. 28
de Offic. cap. 10. eo quod laudem aperte so-
nant

nant Divinam, quod repetit *in Specul. Eccles.*
29 *cap.* 3. Et Canticum ibi sumitur pro Psal-
30 mo, cum parum differant inter se. Psalmus enim est carmen, seu Canticum instrumen-
31 to Psalterii. Et canticum est vox musica cum harmonia ore solo prolata, ut ex Euthymio notat Gavant. *loc. c. sect.* 5. *cap.* 9. *n.* 1.

32 In Prima Dominicis diebus per annum, & Feriis, Sabbato excepto, recitantur 4. Psalmi, ne de Psalterio quidquam supersit. Unde in Sabbato recitantur tantum 3. quia nullus superest, qui ipsi assignari possit. Et talis quaternarius Psalmorum numerus denotat, quod in quatuor mundi partibus Doctrina 4. Evangelistarum laudatur. Durand. *in Rational. Divin. Offic. lib.* 5. *cap.* 5. Gavant. *loc. cit. sect.* 4. *cap.* 3. *n.* 5.

33 In Festis autem totius anni, & Dominicis tempore Paschali dicuntur tantum tres Psalmi ob temporis jucunditatem, quæ laborem multa canendi excludit, ex Radulpho *proposit.* 10. Gavant. *loc. c. num.* 7. ubi subdit, quod Amalarius *lib.* 3. *de Offic. cap.* 3. tres ideo dici putat, quia pro tribus horis a Prima ad Tertiam laudandus est Deus Trinus, & armandi sumus contra tres hostes.

34 In Tertia, Sexta, & Nona recitantur 3. Psalmi propter eamdem supradictam rationem, quia 3. Psalmi protegunt nos in tribus horis seqq. cum quælibet ex tribus Horis tres contineat temporis horas. Amalarius *lib.* 4. *de Offic. c.* 2. Gavant. *loc. c. sect.* 4. *cap.* 4. *num.* 3. Immo ut subdit ipse Gavant. *ib.* & Amalar. *cap.* 1. *ibid.* in Prima, Tertia, Sexta, & Nona 12. canimus Psalmos (in Festis) pro numero 12. horarum diei, ut Deo præsentes simus omnibus horis.

35 Advertendum tamen hic est, quod dd. Divinarum Horarum Psalmi a *Beati immaculati* usque *Principes persecuti sunt*, non sunt revera distincti Psalmi, sed potius unicus tantum Psalterii Psalmus in ordine 118. in plures partes distributus, quarum quælibet ex 16. versibus est constituta (ut in dd. Divinis Horis patet) ad significandos 16. Prophetas, 12. minores, & 4. majores, seu ad designandos 12. Apostolos, & 4. Evangelistas, ut sic ostendatur, quod ea, quæ 12. Prophetæ minores, & 4. majores; sive 12. Apostoli, & 4. Evangelistæ dixerunt, scripserunt, ac docuerunt, pro posse observare debemus. Sic Durand. *in Rational. lib.* 5. *c.* 5.

36 In Vesperis 5. recitantur Psalmi, quia 5. vulnera Christi recolenda monent, quorum ultimum vulnus hora vespertina fuit Sacro lateri illatum. Gemma *lib.* 2. *cap.* 62. Gavant. *cit. sect.* 4. *cap.* 5. *num.* 5. Item quia sicut quinque sensibus quotidiano affectu tendimus ad tenebras, ita necesse est ut initio noctis pro eis veniam precemur. Amalarius *lib.* 4. *de Offic. cap.* 7. Gavant. *loc. cit.* Item recitamus in Vesperis quinque Psalmos, ut quasi quinque Evangelicæ prudentes Virgines quinque lampadibus oleo bonorum operum plenis, veniente nocte, Domino obviam eamus. Amalarius *de Ordin. Antiphonarii c.* 6. Gavant. *loc. cit. num.* 5.

In Completorio quatuor Psalmi recitantur, 37
quia per ipsos quatuor elementa corporis nostri Domino commendamus: In primo enim Psalmo cum Christo quietem poscimus: *In pace in idipsum dormiam, & requiescam*. In secundo ad ea verba, quæ protulit Christus in extremo vitæ: *In manus tuas &c.* optamus mori cum eo. In tertio, & quarto contra tentationes nocturnas armamur. Amalar. *lib.* 4. *de Offic. c.* 8. *& de Ordin. Antiphon. c.* 7. Gavant. *cit. sect.* 4. *c.* 6. *n.* 7. & alii.

Hinc habes, quod si dividas omnes Psalte- 38
rii Psalmos per Horas, ad Matutinum recitantur in tota hebdomada 91. ad Laudes 13. ad Vesperas 35. ad alias Horas 11. qui omnes faciunt summam 150. quibus constat Psalterium. Gav. *loc. cit. sect.* 5. *c.* 8. *n.* 7.

Psalterium autem, quo Romana Ecclesia uti- 39
tur, est ex translatione Romana S. Hieronymi teste Rodulph. *propos.* 8. & differt a Psalterio translationis septuaginta Interpretum, quod adhibetur Romæ in Æde Vaticana S. Petri, quo etiam utuntur Ambrosiani. Gavant. *cit. sect.* 5. *cap.* 7. *n.* 2. Unde S. P. N. Seraphi- 40
cus Franciscus in c. 3. suæ Regulæ ubi excipit ab Officio Divino Psalterium, intelligit de dicto Psalterio translationis septuaginta Interpretum, quod in Vaticana Sancti Petri est in usu antiquissimo. Gavant. *cit. sect.* 5. *cap.* 8. *num.* 2. S. Bonaventura citatus, & secutus a Petro Marchant. *in expositione dictæ Regulæ cap.* 3. *qu.* 4.

Ultra supradictos centum quinquaginta Psal- 41
mos habentur in Breviario ex Sacris Litteris Cantica distributa, & posita in unaquaque die Hebdomadæ loco quarti Psalmi Laudum, nempe die Dominica Canticum *Benedicite omnia opera Domini Domino*, quod est trium puerorum *Daniel. c.* 3. Feria 2. Canticum *Confitebor tibi Domine*, quod est *Isaiæ c.* 12. Feria 3. Canticum *Ego dixi*, quod est Ezechiæ Regis, *Isaiæ cap.* 38. Feria 4. Canticum *Exultavit cor meum*, quod est Annæ Matris Samuelis, 1. *Re-*

gum c. 2. Feria 5. Canticum *Cantemus Domino*, quod est Moysis, *Exodi cap.* 15. Feria 6. Canticum *Domine audivi*, quod est Habacuc, *Habacuc*, c. 3. Sabbat. Canticum *Audite Cœli*, quod est Moysis, *Deut. c.* 32.

42 Ex Evangelio habentur in Breviario alia tria Cantica, nempe Canticum *Magnificat*, quod est B. M. V. *Luc. c.* 1. & recitatur, seu canitur in Vesperis. Canticum *Benedictus Dominus Deus Israel*, quod est Zachariæ Patris S. Joannis Baptistæ, *Luc. c.* 1. & recitatur, seu canitur in Laudibus, & Canticum *Nunc dimittis*, quod est Simeonis, *Lucæ c.* 2. & recitatur, seu canitur in Completorio.

43 Etiam varii Psalmi prænotantur in Psalterio cum titulo Cantici, ut *Canticum Psalmi*,

44 & alii cum titulo *Psalmus Cantici*. Unde ad pleniorem intelligentiam notandum est, quod hoc interest inter Psalmum, Canticum, Psalmum Cantici, Canticum Psalmi, & Hymnum, quod *Psalmus* est carmeo cum instrumento Psalterii: *Canticum* est vox musica cum harmonia ore solo prolata. *Psalmus Cantici* dicitur, dum Cantore præcinente, organi modulatio subsequitur. *Canticum Psalmi* e contra, cum vox humana concentum sequitur Organi. *Hymnus* autem est sermo in Dei laudem metrice compositus, sive ore, sive humana voce, sive instrumento musico recitatus. Sic colligitur ex Sanctis Hilario, & Chrysostomo *in Prolog. Psalm.* Frassen *disquisit. Biblica* §. *XI. de libro Psalm. num.* 2. Euthymio citato, & secuto a Gavant. *loc. cit. sect.* 5. *cap.* 9. *n.* 1. & alii.

45 Psallendi ordo sequendus, quem tenet Ecclesia Metropolitana, *cap. de his* 13. *dist.* 12. *ex Concilio Toletano* 11. *c.* 3.

46 Psalmi vulgares non possunt in Ecclesia recitari. *Conc. Bracharen. II. c.* 67.

47 Psalterium B. M. V. quod ex 150. Ave Maria constat, ad instantiam Ducis Britanniæ recitari concessit cum Indulgentiis Sixtus IV. Const. 18. incip. *Ea quæ*.

48 Psallendi debitum omnibus in Choro incumbit, etiam Dignitatibus, & Canonicis, quacumque contraria consuetudine, aut præsumpto privilegio non suffragante. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. incip. *Cum semper*, §. 24.

PUBERTAS. Vide verb. *Matrimonium*, *art.* 2. *a num.* 31. *ad* 37.

PUBLICA HONESTAS. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii*, *art.* 2. *a n.* 20. *ad* 27.

PUNCTATOR, PUNCTATURA.

Punctator retinere debet librum in loco publico, ibique deficientes adnotare, ac librum ostendere cuicumque postulanti. *Sacra Congregat. Episcopor. in Pisaurien.* 19. *Novemb.* 1649. 1

Contrapunctator ejusdem Ecclesiæ eligendus, ut confrontatione, si opus sit, possint detegi fraudes. *Sacr. Congr. Episcopor. in Fundana* 15. *Februar.* 1503. & *in Licien.* 18. *Februar.* 1602. 2

Compelli possunt Punctatores ad exhibendum librum Ordinario, non vero ad oretenus eidem quotidie significandum deficientes. *Sacra Congregat. Episcopor. in Castellaneten.* 20. *August.* 1692. 3

Potest Episcopus cogere Canonicos ad præstandum Juramentum de fideliter punctando in Choro. *Sac. Cong. Conc.* 17. *Mart.* 1619. apud Barb. *de Canonicis c.* 34. *num.* 20. 4

Punctatores, quorum electio spectat ad Capitulum, ut decrevit *Sacr. Congregat. Conc. in Conversanen.* 4. *Dec.* 1706. admonendi sunt, quod si conniventer prætermittant punctare eos, qui juxta Ecclesiæ, & Collegii statuta punctandi sunt, tenentur de proprio restituere distributiones, quæ accrescerent interessentibus; Et ulterius, graviter peccant, prout illos monendo tradit *Episcopus Gravinen.* in suo Tractatu, *L' Ecclesiastico in Coro cap.* 27. *num.* 33. his verbis: *Or se nondimeno i Puntatori per riguardi umani d' affetto, timore, speranza, o qual altro sia, tralasciano di puntare i diffettanti, vengono ad essere ladri sfacciati, perchè levando palesemente l' emolumento a chi tocca per ragione di accrescimento, o per altro titolo, lo danno a chi per legge non tocca; Oltre di che si vendono eglino stessi rei del disservigio di Dio sul punto geloso del Divino suo pubblico culto, ed il loro peccato viene a contrarre certo che del grande coram Deo contanto da lui detestato in quei suoi Ministri, i quali retrahebant homines a Sacrificio Domini*. Sic apud Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 1. *t. n.* 148. 5

Pœna Censurarum imponi non debet non restituenti damnum ex omissione punctandi, sed carceris ad triennium, & similium. *Sacr. Congr. Episcopor. in Castellaneten.* 21. *Augusti* 1602. apud Nicol. *in Flosculis verb. Punctator num.* 6. 6

Pun-

7 Punctaturæ dari debent interessentibus, licet ex Decreto Episcopi applicandæ essent aliis usibus, nisi adesset Statutum in contrarium. *Sac. Congregat. Episcop.* 16. *Junii* 1607. apud Nicol. *loc. cit. num.* 7. & sæpe alibi, ut refert idem Nicol. *in Flosculis* verb. *Distributiones sub num.* 6. Distributiones enim amissæ a
8 Canonicis absentibus accrescont inservientibus, quacomque contraria consuetudine, etiam immemorabili, non obstante; *Sac. Congreg. Concil. in Civitatis Castellanæ* 30. *April.* 1623. *&* *in Nicien.* 18. *Novembr.* 1628. & sæpe alibi apud Nicol. *cit. verb. Distributiones sub n.* 6.

9 Salarium debetur Punctatoribus. *Sac. Congr. Episc. in Meliten.* 16. *April.* 1602. apud Nicol. *loc. c. num.* 5.

10 Canonici confabulantes in Choro sunt punctandi, & privandi distributionibus tamquam absentes. *Sacr. Congr. Episcop. in Nucerina* 7. *Septembr.* 1591.

11 Canonici non interessentes Concioni tempore Quadragesimæ possunt punctari, quia est defectus gravis, & mali exempli. *Sacra Congreg. Episcop. in Comensi* 10. *Maii* 1580. *& in Castellaneten.* 20. *Aug.* 1602. & alibi, ut refert Pignatell. *tom.* 4. *consultat.* 205. *n.* 61.

12 Canonici non possunt exire a Choro, nisi petita venia Archidiacono, sive Præsidenti per salutationem sub pœna punctationis. *Sacra Congreg. Episcop. in Aprutina* 18. *April.* 1616. *& Sac. Congreg. Conc. in Lunen. Sarzanen.* 3. *Junii* 1702. *ad* 1.

13 Episcopus potest augere Punctaturas, quando servitium Ecclesiæ negligitur. *Sacr. Congr. Concil. in Civitatis Castellanæ* 25. *Junii* 1697. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 2. *formul.* 4. *n.* 4.

14 Canonici in Choro, vel in Ecclesia Divinis Officiis interessentes sine Habitu Canonicali, & Superpelliceo, debent punctari. *Sac. Congreg. Rit. in Lunen. Sarzanen.* 3. *Mart.* 1633.

15 Ad colligendum servitium novem Mensium, quibus residere tenentur Canonici quolibet anno, non sunt colligendæ Punctaturæ, quasi ii qui novem partes punctaturarum ex duodecim habuerint, servitium novem mensium, debeant satisfacere, sed ipsi dies residentiæ, & servitii sive continui fuerint, sive interpolati, nominandi sunt ad complementum dictorum novem Mensium. *Sac. Cong. Episcop. in Aquilana* 25. *Septemb.* 1584. apud Barbos. *De Canonicis cap.* 26. *num.* 14.

PURGATORIUM.

Purgatorium est quidam locus, in quo tamquam in carcere post hanc vitam purgantur Animæ, quæ in hac non plene purgatæ fuerunt, ut nimirum sic purgatæ in Cœlum ingredi valeant, in quod nihil coinquinatum introire potest. *Est in re Communis inter Catholicos.* 1

Dari Purgatorium est de Fide. *Communis inter Catholicos* ex Concil. Trid. *sess.* 6. *Canon.* 30. *sess.* 22. *cap.* 2. *& Canon.* 3. *& sess.* 25. *in Decreto de Purgatorio*, & habetur ex pluribus Sacræ Scripturæ locis tum Veteris, tum Novi Testamenti; Et quidem ex veteri Testamento habetur 2. *Machabæorum cap.* 12. ubi expresse dicitur: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur:* Quæ verba cum neque de Beatis, neque de damnatis intelligi possint, sequitur necessario intelligenda esse de illis, qui in Gratia Dei ab hac vita decedentes non plene satisfecerint, & adhuc aliqua vincola habeant, a quibus post mortem solvi queant fidelium suffragiis, & potissimum acceptabili Altaris Sacrificio, ut dicit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *in Decreto de Purgatorio*; & proinde dari Purgatorium, & Sacrificia, & Orationes vivorum prodesse defunctis illis, qui inibi pro plena purgatione, & satisfactione detinentur: *Purgatorium esse, Animasque ibi detentas fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili Altaris Sacrificio juvari*, sunt verba Concilii Tridentini. 2

Item habetur *ex cap.* 4. *Tobiæ*, ibi: *Pone panem tuum, & vinum super sepulturam justi constitue*, quod Sacri expositores intelligunt de pane, & vino, quod Deo in Sacrificium pro Animabus justis offertur, & de illo, quod elargitor in sustentationem pauperum, & Religiosorum, & Sacerdotum ut pro ipsis defunctis orent, ut dicunt Torrianus *lib.* 4. *pro Epist. Pont. cap.* 14. Mastrius *in Theol. moral. disp.* 24. *qu.* 1. *art.* 1. *num.* 4. Bellarmin. *de Purgatorio lib.* 1. *cap.* 3. *litt. B.* & alii. Unde Sanct. Joann. Chrysost. *hom.* 32. *in Matth.* sic habet: *Cur*, inquit, *post mortem tuorum Pauperes convocas? Cur presbyteros, ut pro eis velint orare, obsecras?* 3

Item habetur *ex cap.* 4. *Isaiæ* ibi: *Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sangui-* 4

nem Jerusalem laverit de medio ejus in spiritu Judicii, & spiritu ardoris, ubi alii legunt: *Purgabit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem mundabit de medio earum in spiritu Judicii, & spiritu ardoris*, quem locum de Animabus, & pœnis Purgatorii intelligunt S. Augustinus *lib.* 20. *de Civitate Dei cap.* 25. Bellarmin. *loc. cit. litt. E*. Mastrius *loc. cit. num.* 4. & alii.

5 Item *ex cap.* 7. *Michææ*, ibi; *Ne læteris inimica mea super me, quia cecidi, consurgam cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est; Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei: donec causam meam judicet, & faciat judicium meum, educet me in lucem, justitiam ejus videbo*. Quem locum afferri solitum pro Purgatorio docet S. Hieronymus *in cap. ult. Isaiæ*, & Glossa ordinaria exponit: *Iram Domini portabo hic, vel in Purgatorio*.

6 Item *ex cap.* 3. *Malachiæ*, ibi: *Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos &c.* Quem locum exponunt de pœna purgatoria Origenes *hom.* 6. *in Exod.* S. Ambrosius *in psalm.* 36. S. Augustinus *lib.* 20. *de Civitate Dei cap.* 25. & S. Hieronymus *in hunc locum*, & Bellarminus *loc. cit. cap.* 3. *in fine*, ubi dicit ex illa pœna purgatoria viventium recte inferri pœna purgatoria seu Purgatorium Defunctorum.

7 In novo autem Testamenro habetur *ex cap.* 5. *Matthæi n.* 26. ibi: *Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius Judici, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*. Et concordat *cap.* 12. *Lucæ num.* 58. ibi: *Cum autem vadis cum adversario tuo ad Principem, in via da operam liberari ab illo: ne forte tradat te ad Judicem, & Judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem; dico tibi non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas*. Quæ loca passim ad probandum Purgatorium adducuntur a Patribus, & signanter a S. Augustino *in c.* 5. *Matthæi*, & *Homil.* 1. *de verbis Domini*. *Homil.* 4. *in l.* 50. *Homiliarum*, & *in lib. de decem chordis cap.* 3. S. Ambrosius; S. Bonaventura, & Beda *in cit. cap.* 12. *Lucæ* S. Gregorius *Homil.* 39. S. Bernardus *serm.* 85. *in Cantica*, S. Anselmus *in cit. cap.* 5. *Matthæi*, Bellarmin. *loc. cit. cap.* 7. *vers. Est ergo verissima Expositio*, & alii dicentes pro Adversario in dictis locis intelligi Legem Dei, quatenus præcipit contraria carni, sive conscientiam, quæ Dei Legem semper objicit peccanti: Lex enim Dei, & conscientia nostra semper sunt nobiscum in via, semper adversantur nostris pravis desideriis, iisque utilissimum est cito consentire, & ab eorum inimicitia liberari, & denique accusatores, & testes erunt contra nos in Judicio, ut recte observat Bellarmin. *loc. cit.*

Item *ex cap.* 12. *Matthæi num.* 32. ubi Dominus dicit esse quoddam peccatum, quod non remittitur, neque in hoc sæculo, neque in futuro, ibi: *Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro;* Ubi, ut vides, clare supponitur, & demonstratur quædam peccata remitti in furuto sæculo, idest post hanc vitam per orationes, & suffragia Ecclesiæ, ut exponunt S. Gregorius *lib.* 4. *Dialogorum cap.* 39. S. Augustinus *lib.* 21. *de Civitate Dei cap.* 24. & *lib.* 6. *in Julianum cap.* 5. S. Bernardus *Homil.* 65. *in Cantica*, & alii passim. 8

Item *ex* 1. *ad Corinth. cap.* 5. *num.* 15. ibi: *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*, quem locum Sotus *in* 4. *dist.* 21. *q.* 1. *litt. A* & communiter alii Patres, quos fuse adducit Faber *disp.* 36. *de Purgatorio c.* 1. intelligunt de Purgatorio. 9

Item *ex* 1. *ad Corinth. cap.* 15. *n.* 29. ibi: *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Ut quid & baptizantur pro illis?* Ubi Patres, & signanter Dionysius, Hugo, Gagnejus, & alii in hunc locum, Ephræm *in suo Testamento*, Petrus Cluniacensis *in lib. Contra Petrobrusianos*, Bellarmin. *loc. cit. cap.* 6. *vers. Et igitur*, dicunt, & exponunt, quod Apostolus ibi loquitur de Baptismo lacrymarum, & Pœnitentiæ, qui suscipitur orando, jejunando, eleemosynas faciendo, se affligendo, & hujusmodi, ita ut sensus sit: *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* Idest quid facient, qui orant, jejunant, gemunt, affligunt se pro mortuis, si mortui non resurgunt? Et revera vox baptizari passim in Scriptura accipitur pro pati, & affligi, ut *Marc.* 10. *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, & Baptismo, quo ego baptizor, baptizari? Luc.* 12. ibi: *Baptismo habeo baptizari;* Unde Patres passim vocant pœnitentiæ afflictionem Baptismum laboriosum, & secundam tabulam, S. Cyprianus *in sermone de Cœna Domini: Lacrymis*, inquit, *se baptizat*, S. Gregorius Nazianzenus *in Oratione de Epiphania: Scio*, inquit, *quartum Baptisma, quod per Martyrium, & sanguinem fit, scio & quintum lacrymarum, & pœnitentiæ* & consimiliter alii passim. 10

Alia

11 Alia plura Scripturæ loca brevitatis gratia relinquuntur videnda cum variis Conciliis, plurimis Sanctis Patribus, & solidis rationibus apud Brancatum *t. 4. de Omnibus Novissimis disp. 26. art. 2. §. 1.* Bellarm. *de Purgatorio lib. 1. per tot.* Patrem Antonium a Venetiis *in Ecclesia Jesu Christi contra Piceninum tom. 2. cap. 16. art. 8. per tot.* Panigarolam, & alios.

12 Purgatorii locus communis secundum Legem communem, & ordinariam Dei est in ipsis terræ visceribus, & Inferno conjunctus. *Sic Communis* cum S. Thoma *in 4. dist. 20.* S. Bonaventura *ibidem par. 1. qu. 6.* Bellarmin. *de Purgatorio lib. 2. cap. 6. litt. B.* Mastrio *in Theolog. moral. disp. 24. q. 1. art. 1. nu. 9.* Et colligitur ex variis Scripturæ locis, & signanter *ex cap. 2. Actorum*, ibi: *Solutis doloribus Inferni*, quæ verba S. Augustinus *Epist. 99.* intelligit de pœnis Purgatorii. Idem *ex cap. 2. ad Philippenses*, ibi: *In nomine Jesu omne genuflectatur Cœlestium, Terrestrium, & Infernorum*, ubi per ly *Infernorum* intelliguntur solum Animæ Purgatorii; cum nequeant intelligi Animæ in Inferno damnatæ, quæ tantum abest, ut Christo genus flectant, quod potius illum continuo blasphement, juxta illud *Psalm. 75. num. 23. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper*. Item ex illo *Psalm. 113.* ibi: *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in Infernum*, quæ verba indicant etiam aliquos, qui descendunt in Infernum, idest, in inferiores terræ partes, Deum laudare, quod cum nequeat intelligi de damnatis in Inferno, qui ex dictis Deum semper blasphemant, intelligi debet de existentibus in Purgatorio, ut communiter Patres exponunt. Item *ex cap. 5. Apocalyp.* ibi: *Nemo inventus est dignus aperire librum neque in Cœlo, neque in Terra, neque subtus Terram*. Ubi cum Apostolus Joannes non enumeret nisi Justos, aperte indicat etiam sub terra esse Justos, idest Animas Purgatorii; Unde etiam Ecclesia in Missa de Defunctis dicit: *Libera Domine animas omnium Fidelium Defunctorum de pœnis Inferni, & de profundo lacu;* & id confirmatur ex visione, quam refert Beda *lib. 5. cap. 13. Historiæ*, ubi aperte visum est Purgatorium Inferno damnatorum contiguum.

13 Dicitur autem notanter *Purgatorii locus communis secundum Legem communem, & ordinariam Dei*, quia secundum Legem Dei particularem, & dispensationem Divinam interdum aliquibus animabus destinatur pro Purgatorio aliquis locus particularis, vel quia in ipso peccaverunt, vel propter nostram instructionem, ut aliquando recogitemus, magnam post hanc vitam pœnam infligi peccantibus, vel propter earum celeriorem liberationem, ut possint aliis suam indigentiam revelare, vel propter alicujus Sancti impetrationem, sicut legitur, quod S. Patritius impetravit cuidam, quod puniretur in quodam loco in terra; Sic expresse docet S. Bonaventura *in 4. dist. 20. par. 1. q. 6.* quem dicendi modum sequuntur omnes recentiores, teste Mastrio *loc. cit. num. 9. in fine*, Et ad id referuntur plurima exempla a Patribus, & Scriptoribus, & signanter a S. Gregorio *l. 4. Dialogorum cap. 40. & 55.* qui refert Animam Paschasii, & cujusdam alterius in balneis quibusdam fuisse purgatas, a S. Petro Damiano *Epist. 13. ad Desiderium cap. 7. de miraculis sui temporis*, ubi describit visionem de purgatione animæ S. Severini in quodam flumine; a Dionys. Carthusian. *in Dialogo de judicio particulari art. 31.* ab Hugone de S. Victore *lib. 2. de Sacrament. part. 16. cap. 4.* & ab aliis passim.

14 Purgatorium non est æternum, sed temporale. *Communis*, & clare habetur *ex 1. ad Corinth. cap. 3.* ibi: *Salus erit, sic tamen quasi per ignem:* quibus verbis significat Animas Purgatorii ab illis pœnis tandem evasuras. Unde

15 Purgatorium non est ultra diem Judicii universalis, & finalis duraturum. *Communis*, & aperte habetur *ex cap. 25. Matthæi*, ubi expresse dicitur, quod omnes adulti secundum opera eorum judicabuntur, & boni in Cœlum, mali autem in Infernum finaliter deputabuntur.

16 Animæ in Purgatorio plene purgatæ recipiuntur in Beatitudine ante diem Judicii. *Communis*, estque definita a Benedicto XII. Constit. incip. *Benedictus Deus* contra illos, qui dicebant Animas in Gratia decedentes, non recipi in Beatitudine nisi post diem Judicii.

17 Quantonam tempore unaquæque Anima in purgatorio detineatur; Nulla certa habetur definitio. Sotus *in 4. sentent. dist. 19. q. 3. art. 2.* dicit, neminem manere in Purgatorio ad decem annos; Nam, dicit ipse, cum nemo illic sit, nisi Dei amicus, contritio ejus, & post Christum passum Sacramenta, & suffragia, & bona, quæ egit, opera ad cumulum ei satisfactionis accedunt; In summa non est credibile, ut quos pœnarum accumulatione expedire Deus brevius inde potuit, temporis prolixitate detineat. *Hæc ipse loc. cit.* At vero communis Doctorum sententia docet, quamplures animas in pœnis Purgatorii longe majori tempore detineri, ac proinde terminum assignari

 non

non posse, ultra quem Purgatorii pœna non duret, & huic communi sententiæ contra Sotum, & paucos alios favet Ecclesiæ praxis, & universalis consuetudo, quæ anniversaria Sacra celebrat pro Defunctis, etiamsi constet eos ante centum, vel ducentos annos esse mortuos; quod certe non fieret, si Ecclesia crederet non puniri animas ultra decem annos: Tum quia plurimæ revelationes, visiones, & Ecclesiasticæ Historiæ ostendunt plures animas diutius in Purgatorio detineri, uti referunt S. Bernardus *in vita S. Malachiæ*, Carthusianus *in Dialogo de judicio particulari art.* 31. Beda *lib.* 5. *Histor. cap.* 13. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 16. *litt. I.* ubi ex Surio notat de Innocentio Papa III. quod esset usque in diem Judicii in Purgatorio detinendus, Viva *ad proposition.* 43. *ex damnat. ab Alexandro VII. nu.* 7. referens, quod paucis ab hinc annis in quodam Conventu prope Neapolim apparuit Religiosus, qui fere centum ab hinc annis decesserat, & suffragia postulavit, & similiter de pluribus aliis referunt passim scriptores; Unde merito a d. Alexandro VII. *die* 18. *Martii* 1666. fuit inter alias damnata sequens propositio 43. in ordine, ibi: *Annuum Legatum pro anima relictum non durat plus quam decem annos.*

18 Animæ in Purgatorio cruciantur vero igne corporeo, & ejusdem speciei cum nostro elementari: *Communis*, & clare desumitur *ex* 1. *ad Corinth. cap.* 3. *num.* 15. ibi: *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*, ubi, ut vides, dicit existentes in Purgatorio salvas fieri *quasi per ignem*: Nec obstat illa particula *quasi*, quia ut advertit Faber *disp.* 36. *cap.* 4. cum pluribus aliis, & Mastrius *loc. cit. q.* 2. *art.* 1. *num.* 23. illa particula non est diminuens veritatem ignis, sed explicat modum, quo illi salvantur, & liberantur, qui est mediante illo instrumento ignis, ita ut sensus sit, quod ille ignis est quasi causa salutis earum, quamvis non sit causa principalis, est tamen causa instrumentalis cum medio illo igne purgentur, & sic liberentur ab illo carcere.

* Potest etiam dici, quod illa particula *quasi* signum sit veritatis, non similitudinis; ut Joannis c. 1. *num.* 14. *Vidimus gloriam ejus gloriam quasi unigeniti*; quem locum sic explicat Euthymius; *Gloriam, non qualis est Sanctorum beatorum, vel Angelorum, sed gloriam vere unigeniti, nam hic dictio ὡς (tanquam) idem significat quod vere.* *

19 Animæ in Purgatorio non torquentur a Dæmonibus tamquam Divinæ Justitiæ Ministris, sed ab ipsa Divina Justitia immediate per ignem tamquam per instrumentum obedientiale puniuntur, & purgantur. *Sic Communis Theologorum* cum S. Thoma *in* 4. *dist.* 20. *art.* 5. S. Bonaventura *ibidem*, Richard. *ibidem*, Mastrio *loc. cit. quæst.* 2. *art.* 1. *nu.* 24. Coninch. *de Purgatorio disp.* 11. *dub.* 3. *in fine*, & alii passim contra paucos tenentes contrarium per hoc, quod aliquæ visiones, & apparitiones videantur ostendere, quod animæ Purgatorii torqueantur a Dæmonibus; Et ratio nostra est, quod omnes animæ Purgatorii in ultimo conflictu Dæmones superarunt, & victoriam contra ipsos in hac vita reportarunt; ergo non decet Divinam Justitiam, ut sinat eas cruciari in Purgatorio ab hostibus, quos ipsæ in hoc mundo vicerunt: Tum quia indecens est, ut Deus utatur Dæmonibus tamquam ordinariis Ministris ad amicos suos puniendos, cum id non facerent in Divinæ Justitiæ executionem, sed potius ex odio in genus humanum, & pessima voluntate, ut faciunt in Inferno. Nec obstant visio- 20
nes, & apparitiones, quæ id videntur ostendere, & signanter illa, quæ refertur *in vita S. Bernardi lib.* 1. *c.* 10. in qua dicitur, quemdam Religiosum illi apparuisse cum quatuor, qui ipsum dilaniabant, & postea fuisse liberatum precibus ejusdem Sancti, & aliæ similes, quas referunt Beda *lib.* 3. *Histor. Anglic. c.* 19. Dionysius Carthusianus *lib. de quatuor novissimis*, & alii. Non obstant, inquam, quia, ut recte advertit Mastrius *loco cit. nu.* 24. & alii, tales visiones, & apparitiones sunt symbolicæ, & allegoricæ, & a Sanctis, & Scriptoribus narratæ hoc modo ad ostendendam pœnarum illarum acerbitatem, quæ a nobis intelligi nequeunt, nisi per exempla nobis connaturalia.

An Animæ in Purgatorio existentes possint 21
pro nobis orare, & aliquid nobis de congruo mereri, vel impetrare? & an miracula facere possint, cum plurimis aliis ad rem; Vide verb. *Anima per tot.*

De Purgatorio Catholicum Dogma est, quod, 22
qui vere pœnitentes in Dei caritate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus, de commissis, & omissis satisfecerint, eorum animæ pœnis Purgatorii post mortem purgari debeant. Et ut a pœnis hujusmodi releventur, prodesse 23
eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicet Sacrificia, orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus fieri consueverunt secundum Ecclesiæ instituta, probat Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 17. incip. *Etsi Pastoralis*. §. 1.

Hic juvat refutare falsam opinionem vul- 24
garem

garem de existentia Putei, seu Purgatorii, vulgo dicti S. Patritii, quæ opinio a pluribus sæculis adeo invaluit, ut etiam in Breviariis aliquarum particularium Ecclesiarum fuerit commemorata existentia dicti Putei, seu Purgatorii Sancti Patritii, & signanter in Breviario Ecclesiæ Parisiensis edito anno 1622. ibi: *Antrum vero pœnitentiale etiamnum visitur, quod de ejus nomine Puteus, seu Purgatorium Sancti Patritii vocatur*. Et in Breviario Venetiis anno 1522. per Antonium de Giunta Impresso habebantur lectiones totæ fere de hoc puteo, seu Purgatorio. Ast biennio postquam prodierant, ab ipso Breviario, Pontificio mandato fuerunt expunctæ, ut patet ex iterata ejusdem Breviarii impressione per eumdem Giuntam anno 1524. facta. Uti etiam Romana Sedes negavit, hanc Historiam de puteo, seu Purgatorio prætenso Sancti Patritii inserendam, ut petebant, in Breviario Romano. Videantur ad rem eruditissimi Bollandistæ *ad diem decimam septimam Martii in legenda Sancti Patritii* §. 5. & 6. ubi omnia a variis Scriptoribus de hoc prætenso Puteo, seu Purgatorio fuse recensent, referuntque, quod serio exploratis omnibus, quæ de hoc asserto Puteo, seu Purgatorio circumferebantur, & comperta ad integrum ejus existentiæ falsitate, fuisse de mandato Alexandri VI. fossam illam pro dicto Puteo, seu Purgatorio falso prædicatam, habitam, & creditam, penitus obstructam, uti & refert exactissimus Petrus Le Brun *nella Storia Critica delle pratiche superstiziose, tomo terzo*, italico sermone edita, nella differtazione sopra il Purgatorio di San Patrizio; ubi subjungit sic: „ Convengono assai bene queste circostanze con „ ciò, che è detto dal Vareo nelle sue anti„ chità d'Irlanda, che nel mille quattrocento „ novanta fatta un Guardiano dell'Ordine di „ S. Francesco feca demolire esso luogo per „ autorità del Papa Alessandro VI. ubi in fi„ ne insuper addit; non recherà noja il leg„ gerne i proprj termini, con cui cen' erudi„ sce il Signor Girado Boato nella Storia na„ turale d'Irlanda alla pagina 137. ivi:

„ Nel lago di Dirg, il quale è nel numero „ di que'della mezzana spezie, sta piantata „ una di esse Isolette, che è stata in gran „ grido in tutta la Cristianità per più secoli, „ perchè si era fatto credere al Mondo, che „ in quel luogo si trovassero i Sobborghi del „ Purgatorio, e che coloro, che avaano il co„ raggio d'entrarvi, e di dimorarvi il tempo „ prefisso, vedesservi, e vi notassero terribili, „ e straordinarie cose. Ha durato una tal opi„ nione fino al nostro tempo; ma finalmente „ si è discoperto, ciò non essere, che una po„ ra illusione. Avvenne questa discoperta sot„ to il governo di Riccardo Boile Conte di „ Cork, e di Adamo Losso Visconte di Eli, „ Cancelliere d'Irlanda, il quale governava „ quel paese negli anni ultimi del Re Jacopo. „ Indotti dalla curiosità di rilevare il vero d' „ un tal affare, spedirono essi Signori sopra „ luogo alcune persone di probità per praticar„ na un ricercamanto esatto. Esaminate che „ abbero appuntino le cose tutte, rinvennero „ dette persone, che la pretesa miracolosa ca„ verna, che davasi ad intendere, calare fino „ nel Purgatorio, e nell'Inferno, non era al„ tro, che una celletta scavata in un fondo „ di rupe, senza finestra, e senza apertura, e „ sì tenebrosa, cha quando n'era serrato l' „ uscio non entravavi quàl che fosse raggio „ menomo di luce: del restante sì bassa, che „ appena poteva un uomo di alta statura in„ trodurvisi in piedi, e sì picciola, che con„ tener non potea, se non sei persone, o set„ ta al più. Qualora capitava in quell'isola „ taluno invogliato di fare il viaggio del Pur„ gatorio, alcuni pochi Monaci, che d'ordi„ nario soggiornavano quivi presso, digiunar il „ facevano, e vegghiare estraordinariamente, „ trattenendolo per tutto quel tempo delle ter„ ribili cose, ch'egli vedrebbe nel suo viag„ gio sotterraneo; e dopo averlo così prepa„ rato, lo rinserravano in quell'oscura, e te„ nebrosa buca, donde qualche tempo dopo „ ritiravanlo per modo stordito, che il viag„ giatore meschino, senza essersi punto mosso „ dalla prima sua situazione, dicea d'essere „ penetrato assai dentro la terra; a narrava „ strana avventure vedute all'asserir di lui, „ nel suo cammino, conformi a quelle idee „ ed impressioni, che gliene avevano formate „ i monaci prima di metterlo in essa buca; e „ di cui empinto aveano il vuoto di lui ce„ rebro affievolito dalle lunghe vigilie, e da„ gli anteriori eccessivi sofferti digiuni, vale„ voli a stemprare un intelletto anche meglio „ composto.

„ Per impedire in avvenire siffatte furberie, „ ed imposture i prefati Signori costrinsero i „ Monaci ad atterrare le loro abitazioni, e „ a distruggere quella calletta, la quale da „ quel tempo inanzi rimase discoperta, ed es„ posta alla vista di tutti; cosicchè di poi più „ non si è udito parlare del viaggio del Pur„ gatorio.

„ Per dar credito a questo viaggio del Pur-

„ gatorio, si era dato ad intendere al popolo „ idiota e superstizioso, che S. Patrizio, da „ cui gli Irlandesi furono convertiti al Cristianesimo, quattrocent' anni, o a un dipresso „ dopo il nascimento del N. S. Gesù Cristo, „ l'avea ottenuto da Dio per mezzo delle sue „ orazioni, e istituto per convincere coloro, „ che non credeano l'immortalità dell'anima, „ nè le pene ingionte per la punizion de' malvagi dopo morte. Quindi li fu imposto il „ nome di Purgatorio di S. Patrizio; ma egli „ è cosa fuor d'ogni dubbio, che in vita d' „ esso Santo non aveasene conoscenza veruna „ in Irlanda, e che non se n' è ragionato, „ che di là a lunghissimo tempo; essendo la „ verità, che è stata questa un' invenzione de' „ secoli posteriori, autorizata dall'ignoranza, „ che allora correa, e che di molto favoreggiava gli Autori di somiglianti Imposture, i „ quali introdussero ovunque la superstizione, „ e valersi scaltramente della divozione del „ popolo, per rendere soddisfatta l'infame e „ sordida loro avarizia ".

Hæc ad convincendam & penitus eliminandam erroneam, falsam, ac superstitiosam opinionem, & credulitatem penes idiotas, nec non aliquos etiam prætensos eruditos adhuc in dies vigentem, ut non semel egomet ipse audivi, impulsus sum his additionibus adnectere.

PYROMANTIA. Vide verb. *Superstitio num.* 19.

PYTHONIA. Vide *ibidem num.* 27.

QUADRAGESIMA.

1 QUadragesima est religiosa in Ecclesia recepta abstinentia ante solemnitatem Paschæ instituta ab Apostolis, & a Successoribus eorum ad nostra usque tempora observata, adjunctum habens ciborum delectum, & ad alia pœnitentiæ, & virtutum opera incitans. *Est in re*
2 *Communis*. Dicitur autem Quadragesima a numero Quadraginta dierum quibus durat; Quadragenarium enim est, quod continet in se Quadraginta.

3 Quadraginta autem dies, & non plures, nec pauciores deputati sunt pro abstinentia, & jejunio, ut imitemur numerum quadraginta dierum, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecravit; & ut sic anni decimas Deo solvamus; *cap. Quadragesima* 16. *dist.* 5. *de consecratione*, ibi: *A prima igitur Dominica Quadragesimæ usque in Pascha Domini sex hebdomadæ computantur; quarum videlicet dies quadraginta & duo fiunt; Ex quibus, dum sex dominici dies abstinentiæ subtrahuntur, non plus in abstinentia, quam triginta, & sex dies remanent. Verbi gratia, si per* 365. *dies annus volvitur, & nos per triginta, & sex dies affligimur, quasi anni decimas Deo damus; sed ut sacer numerus quadraginta dierum adimpleatur, quem Salvator noster suo sacro jejunio consecravit, quatuor dies prioris hebdomadæ ad supplementum quadraginta dierum tolluntur, id est quarta Feria, quæ caput jejunii subnotatur, & quinta feria sequens, & sexta, & Sabbatum: Nisi enim istos dies quatuor superioribus triginta sex adjunxerimus, quadraginta dies in abstinentia non habemus. Jubemur etiam Omnipotenti Deo omnium bonorum nostrorum decimas dare*. Et Glossa *ibidem vers. Casus* sic expresse habet: *Quæsitum fuit in Concilio Gregorii Papæ quare quadraginta dies abstinentiæ, & jejunio deputentur, & non plures, vel pauciores, & responsum; Ideo fit, quia jubemur dare decimas omnium bonorum nostrorum, & 36. dies sunt decimæ totius anni; quibus quatuor additi sunt, ut adimpleatur quadragenarius, quem Dominus suo Sacro jejunio consecravit*.

Unde Quadragesimæ jejunium a Christo consecratum fuit ab Apostolis observatum, & universæ Ecclesiæ traditum. *Concil. Senonens. c.* 7. 4
ibi: *Quæ res Apostolos impulit, ut Quadragesimale jejunium sanctificarent, quo Christifideles, non tam Moysen, aut Eliam, quam Christum imitari totius anni decimæ exsolverent*, ut habetur *in Canone* 68. *ipsorum Apostolorum*, ibi: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut Lector, aut Cantor Sacram Quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam, aut Parasceven non jejunaverit, Deponitor, præterquam si imbecillitate impediatur corporis; si Laicus sit, Communione deponitor*, & concordat *Concil. Coloniens. II. part. 9. cap. 6.* traduntque communiter Patres.

Hinc Quadragesimam ratione jejunii esse de 5
Jure divino, ratione temporis esse ex traditione

ne Apostolorum per multos Canones antiquos, & dicta SS. Patrum docet Martin. Ajala *de Tradit. part.* 3. *de jejunio*, *& Quadragesim.* & Cardinal. Varmiensis *de Cærem. a tempore sumptis cap.* 1. & sequitur Fagnan. *lib.* 3. *decret. in cap.* 1. *Explicat.* 3. *de observatione jejuniorum num.* 31.

6 Quadragesima Christi fuit a sexta die Januarii usque ad decimam quartam Februarii; Nos autem ut plurimum eam incipimus, ubi ipse desiit; Nostra enim non semper est eodem tempore. Sic Bellarm. *tom.* 3. *lib.* 2. *de bonis operibus cap.* 16. *litt.* C. ubi ad quæsitum fieri solitum, quare si Quadragesima jejunii Christi imitatio est, non jejunemus eo tempore quo ipse jejunavit, dicit, quod facilis est responsio; Primum enim maluit Ecclesia post Dominum, quam cum ipso Domino jejunare, ut vere ejus vestigia sequeretur: Deinde par erat, ut jejunium celeberrimum cum Festo celeberrimo jungeretur, *in qua parte anni* (inquit S. Augustinus *in Epistol.* 119. *cap.* 15.) *congruentius observantia Quadragesimæ constitueretur, nisi confinis atque contigua dominicæ passioni?* insuper nunquam magis sunt necessaria arma jejunii, quam ineunte Vere, quo tempore, crescentibus humoribus, acriores tentationes existere solent. *Hæc ille*, qui alias subjungit congruentias.

7 Quadragesima in Ecclesia Orientali continet septem hebdomadas, & incipit in Quinquagesima, ex quo Orientales non jejunent Sabbato, & sic subtrahunt abstinentiæ septem dies dominicos, & sex dies Sabbati; Cassianus *Collatione* 21. *cap.* 27. Fagnan. *loco cit. num.* 33.

8 *& seq.* Bellarm. *loc. cit. cap.* 15. & alii. In Ecclesia vero Romana Quadragesima continet sex hebdomadas, quibus additi sunt quatuor alii præcedentes dies ad complendum numerum quadragenarium jejunii a Christo consecrati, & quo ab ipsis sex hebdomadis subtrahantur abstinentiæ, & jejunio sex dies dominici; textu expresso *in cit. cap. Quadragesima* 16. *dist.* 5. *de consecratione* adduct. *supra n.* 3. docetque expresse S. Gregor. *Hom.* 16. Fagn. *loc. cit. n.* 34. Bellarm. *loc. cit.* & alii passim.

9 A Clericis autem Quadragesima olim de Mandato Telesphori servabatur per septem integras hebdomadas; *c. Statuimus* 4. *c. Quadragesima* 5. *& c. Denique* 6. *dist.* 4. Bellarm. *loco cit. c.* 14. & alii passim.

10 Quadragesimæ jejunium in Ecclesia Romana incipit a Feria quarta Cinerum, textu expresso *in cit. cap. Quadragesima* 16. *dist.* 5. *de consecratione*, ibi: *Idest feria quarta, quæ cap. jejunii subnotatur*. Excepto tamen Mediolano, & lociis aliis, in quibus Ambrosiano ritu Officium celebratur, ubi ex quo non jejunetur quatuor primis diebus, jejunatur in diebus Rogationum. *Concil. Mediolanens.* 1. *part.* 2. *tit. De jejunio*. 11

In quadragesima non est prandendum ante recitationem saltem publicam Vesperarum, *cap. Solent* 49. *dist.* 1. *de consecrat.* Vide verb. *Officium Divinum art.* 4. *n.* 16. *& seq.* & verb. *Jejunium art.* 1. *num.* 47. 12

Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem virium, & ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejunio. Vide verb. *Jejunium art.* 1. *n.* 30. 13

Non sic tamen est dispensatus a jejunio, qui est dispensatus circa esum carnium, quia cibi Quadragesimales, seu jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales. Vide *ibidem a num.* 31. *ad* 34. 14

Ad quem spectet dispensare circa Quadragesimam, & jejunium? Vide verb. *Jejunium art.* 2. *n.* 35. & hic infra *n.* 26. 15

Qui in fraudem jejunii de loco, ubi viget præceptum jejunandi, seu jam incæpta est Quadragesima, se transfert ad locum, ubi non jejunatur, seu nondum incæpta est Quadragesima, peccat graviter. Vide verb. *Jejunium art.* 2. *n.* 29. *&* 30. 16

Qui autem de loco, ubi jejunatur, non in fraudem jejunii, sed bona fide transit ad loca, seu per loca, ubi non jejunatur, non tenetur jejunare. Vide *ibid. n.* 31. 17

Si quis non in fraudem jejunii, sed negotiorum causa de loco proprii domicilii, ubi nondum est incœpta Quadragesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est jam incæpta Quadragesima, non tenetur jejunare illic per octo alios dies Paschæ ad complendam Quadragesimam. Vide *ibid. n.* 32. 18

E contra vero, si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non tenetur postea alibi observare illos octo dies. Vide *ibid. num.* 33. 19

Episcopus in sua Diœcesi concedere debet facultatem etiam Vicariis foraneis, & Archipresbyteris, ut de consilio Medicorum impertiri possint indigentibus licentiam vescendi cibis vetitis, quæ detur omnino gratis, ita ut nec pro scriptura quidquam accipere liceat. *Sacra Congreg. Episcopor. in Hydruntina* 20. *Augusti* 1591. 20

In Quadragesima non est venandum. Nicolaus I. *ad consulta Bulgar. cap.* 44. Item non sunt facienda Judicia Criminalia, nec ali- 21 22

aliquis morti est addicendus. Nicolaus I. *ibi-*
23 *dem cap.* 45. Item non est vacandum jocis;
24 Nicolaus I. *ibidem cap.* 47. Item non est præliandum, nisi urgente necessitate. Nicolaus I. *Ibidem cap.* 46. & *in Decreto titul. de bellis*
25 *cap.* 4. Item fieri non possunt nuptiæ neque convivia. Nicolaus I. *ib. cap.* 48. & *in Decreto tit. de Matrimon. cap.* 9. Item fieri non debent Consilia, seu Placita populorum; *cap. Placita* 2. *caus.* 15. *quæst.* 4.

27 In Quadragesima prædicandum est omni die, vel saltem ter in hebdomada. Conc. Trident. *sess.* 24. *c.* 4.

28 Dominicis Quadragesimæ olim ex antiqua consuetudine Fideles vescebantur carnibus, & ultra modum se ingurgitabant per totas noctes carnibus vescentes. Quod valde detestabatur Sanctus Gregorius, ut patet in *cap. Denique* 6. *dist.* 4. At nunc ablata est illa consuetudo. Et Ecclesia ut excessum in esu carnium auferret, totaliter carnes illis diebus abstulit. Dies tamen non fecit jejunabiles, quia Dominici erant. *Sic Tostatus tom.* 20. *in tertiam partem Matthæi cap.* 6. *q.* 95. *edit. Venetæ* 1728.

29 An Concionatores in Quadragesima excusentur a jejunio; & abstinentia a carnibus, variant Doctores. De Concionatore, qui per integram Quadragesimam continuo prædicat cum valde gravi suo incommodo, & studio, seu multas eodem die conciones habet, & pagos peragrat verbum Dei nunciaturus, si commode ob id jejunare, & abstinere a carnibus non possit, absolute concedunt Natalis Alexander *Theolog. dogmatic. & moral. tom.* 2. *lib.* 4. *articul.* 7. *Regula* 5. *de Decalogo vers. Necessitas denique*, Lessius, Navarrus, Filliucius, Layman & alii cum Sporer *tom.* 1. *appendic.* 3. *ad præcept. decalog. sect.* 4. *num.* 63. Diana coordinat. *tom.* 4. *tract.* 6. *resolut.* 24. cum Joann. de la Cruz, Tabiena, Azorio, Graff., Fernandez, Reginald. Silvio, & aliis ibi allegatis, Reiffenstuel *Theologiæ moral. tractat.* 10. *distinct.* 2. *numer.* 67. Felix Potestas *tom.* 1. *tractat. De peccatis actualibus disput.* 1. *quæst.* 8. *articul.* 4. *conclus.* 2. *resolut.* 2. Busemb. *lib.* 3. *part.* 1. *cap.* 2. *dub.* 2. *num.* 4. cum aliis ibi citatis, & alii plurimi. Negant autem ipsi, & alii communiter, ut & nos docuimus sub verb. *Jejunium artic.* 2. *numer.* 34. de Concionatore, qui ob conciones alibi repetitas, vel ob suæ memoriæ facilitatem non indigeat longo studio, & labore, sed qui unam tantum, vel alteram concionem in hebdomada habeat; cum in ipso cesset causa exemptionis, nempe labor notabilis, & grave incommodum, *arg. cap. Cum cessante* 60. *de appellat. L. Cum ancillam* 6. *ff. de condition. ob causam: L. Adigere* 6. §. 2. *ff. de jurepatronat.*

Alii autem cum distinctione respondent; 30
Aut enim ipse Concionator prædicat ex officio, puta ex voto, seu obedientia Superioris, ejusque concio propter imperitiam, & carentiam aliorum ad idem ministerium, est populo valde utilis, & necessaria, & tunc si non obstante sua cognita impotentia ad simul jejunandum, & concionandum, adhuc ex justa & rationabili causa a superiore ad concionandum mittitur, ab jejunio excusatur, quia jejunium præcipitur ut promotivum ad bonum, & non impeditivum majoris boni, in casu, & ut diximus sub verb. *jejunium loco cit.* Aut talis concionator voluntarie prædicat, & non missus; seu ideo missus, quia vult, aut mitti quærit ob mercedem, & lucrum, nec sua prædicatio est ita necessaria, quin alii sint qui æque bene, vel melius supplere possint, & tunc jejunare, & abstinere a carnibus tenetur, quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona. *Ad Rom.* 3. *num.* 8. *cap. Non est probanda* 27. *caus.* 1. *q.* 1. *c. Super eo* 4. *de usuris*, *c. Ex tuarum* 2. *de sacrileg.* cum ipse in fraudem jejunii voluntarie, sine necessitate, & obedientia quærendo quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, exponendo se ad prædicandum propter mercedem & lucrum, se culpabiliter reddat impotentem ad præceptum Ecclesiæ servandum, possitque merito ipsi objici illud Apostoli ad *Rom.* 2. *num.* 21. *Qui prædicas non furandum, furaris*, prædicas non violandum jejunium, & violas, & illud *Michææ* 3. *num.* 4. *Sacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pecunia divinabant.* Sic Silvester *verb. Jejunium q.* 9. *n.* 2. & ex ipso & Cajetano Binsfeldius *in Enchirid. Theolog. part.* 3. *cap.* 33. *Conclus.* 2. Matthæuc. *Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 7. Et idem videntur docere Philiarch. *de Offic. Sac. tom.* 2. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 25. Toletus *l.* 6. *cap.* 5. Fernandez *in Examin. Theolog. c.* 2. *c.* 8. §. 2. *num.* 12. Fagundez *Præcept.* 4. *l.* 1. *cap.* 9. & alii plures, qui tunc solum excusant Concionatores a jejunio, quando concionarentur ex officio, nempe ex voto, seu obedientia, aut eorum conciones essent populo valde utiles & necessariæ: Navarrus autem *in Manual. cap.* 21. *num.* 17. & post illum Graffius *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 37. *num.* 14. & Reginaldus in *praxi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 219.

219. & alii putant hanc sententiam esse veram, quando talis Concionator prædicaret principaliter propter mercedem, & lucrum; Secus vero si minus principaliter ob necessitatem se sustentandi; in quo sensu dicimus esse intelligendum id, quod ex aliis asseruimus sub verb. *Jejunium art.* 2. *n.* 23. *in fine*.

31 Quamvis tamen Bonacina *tract. de præcept. Eccles. disp. ultim. part.* 1. *punct. ultim. n.* 13. Diana coord. *tom.* 4. *resolut.* 25. *num.* 3. Filliuc. *in praxi tom.* 3. *tract.* 27. *p.* 2. *cap.* 6. *n.* 124. Lessius *l.* 4. *c.* 2. *dub.* 6. *num.* 44. Sporer *loco cit. sect.* 4. *num.* 19. & 63. Busemb. *loco cit.* cum aliis ibi allegatis, & plures alii velint, quod absolute excusentur tales Prædicatores a jejunio; etiamsi conciones suscipiant ob mercedem, putantes, quod non sit necesse, contra supracitatos, ut prædicatio efficiatur ex voto, vel officio.

32 At vero in praxi tamquam probabilior, ac magis tuta, pia, ac rationi consentanea, sequenda est sententia dicentium non excusari ab obligatione jejunii, & abstinentiæ a carnibus Prædicatores illos, qui voluntarie, & sponte prædicant principaliter propter mercedem, & lucrum; Et solum posse excusari, si prædicent ex officio, nempe voto, aut obedientia, ac propter mercedem minus principaliter, ob solam nempe necessitatem se sustentandi; Unde semper commendabilis remanet recolendæ memoriæ Benedictus XIII. qui, cum esset Archiepiscopus Beneventanus, nullum in sua Archidiœcesi concionari sinebat, qui in cibis Quadragesimalibus Quadragesimam non servaret; probe sciens, quod magis movent exempla quam verba, & efficacius est vitæ quam linguæ testimonium, ac longum iter per præcepta, breve & efficax per exempla, cum homines amplius oculo, quam auribus credant. Et tanto magis est hæc nostra sententia tenenda hisce diebus post tria in ævum commendabilia pro debita jejunii observantia a fel. rec. Benedicto XIV. edita Brevia, primo nempe incipiente, *Non ambigimus*; secundo: *In suprema*; ac tertio *Libentissime*, ex quibus clare insuper habetur, quod qui juxta prædicta excusantur simpliciter a lege jejunii, non remanent liberi ab abstinentia a carnibus; & econtra qui simpliciter excusantur ab abstinentia a carnibus, non remanent liberi a lege jejunii; Cum diversa sint præcepta, & a diversis non fiat illatio; *L. sed si ante* 17. *ff. de except. L. Papinianus* 20. *ff. de minorib. L. Si maritus* 10. *in fine*, *Cod. de donat. inter vir. & uxor. cap. Ad audientiam* 12. *de decimis*, cum similibus: Quæ utinam pro sua æterna salute ab omnibus plene & integre observarentur.

Coqui Religiosorum peccant parando Religiosis in Quadragesima, aliisque jejuniorum diebus cibos in quantitate, & qualitate sufficientes ad fractionem jejunii, præsertim si sciant aliquos ob id jejunium vere fracturos. Sic explicite Matthæuc. *in Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 11. & alii plures implicite. Et ratio est quia, ex suo officio tenentur parare, & ministrare solum eam ciborum quantitatem, & qualitatem, quæ ab Ecclesia, & propria Regula est permissa, seu tolerata; alias sic ponendo aliquos in occasione frangendi jejunium, fierent participes peccati eorum, juxta illud Apostoli *ad Romanos* 1. *num.* 31. *Digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*, & juxta regulam Nicolai I. *in c. Notum* 10. *caus.* 2. *q.* 1. *Facientem, & consentientem par pœna constringit*: Sicut enim, uti dicitur in verb. *Tabernarius* ex communi Doctorum, caupones, seu tabernarii peccant, si alteram refectionem, seu cibos vetitos apponant illis, quos certo sciunt ad jejunium obligari, & ab illis cibis teneri abstinere, nisi rationabiliter timeant ex tali denegatione sibi obventurum gravissimum malum, seu damnum, quia alias participes fierent eorum peccati; Ita & in nostro, ac simili casu; nam de similibus idem est judicium; *L. Non possunt* 12. & *L. Nam ait Pedius* 13. *ff. de Legibus*. 33

Nec valent se excusare quod Superiores sic eis præcipiant, quia in tali casu eis in hoc obedire non tenerentur, immo prohiberentur, cum sit res ab Ecclesia, seu Regula prohibita, sicque contra animam præcepti, & ex *actibus Apostolor. cap.* 5. *num.* 29. *Obedire oportet Deo*, nec non Ecclesiæ, seu Regulæ, *magis quam hominibus*. Unde S. P. N. Franciscus *in c.* 10. *Regulæ* sic expresse mandat; *Firmiter præcipio eis, ut obediant suis Ministris in omnibus, quæ promiserunt Domino observare, & non sunt contraria animæ suæ, & Regulæ nostræ*. Hinc tanto magis peccarent superiores, si qui essent, qui ob avaritiam non sufficiens ad jejunandum præstarent subditis prandium, & ob id subditi cogerentur vespertinam refectiunculam quasi in cœnam convertere, contra præscriptum a Benedicto XIV. recolend. mem. in novissimo suo Brevi incipient. *Libentissime*, ubi ad secundum hoc dubium; *An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci*, quæ 34

quæ jejunantibus permittitur? Respondit; *Non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ*. Cum enim ipsi sua detestanda avaritia essent causa, cur subditi non haberent sufficientem refectionem ad jejunandum, essent consequenter culpabilis causa fractionis eorum jejunii, nam quod est causa causæ, est etiam causa causati, per text. *in leg. Manumissiones* 4. *ff. de justit. & jure*, *& arg. cap. Ad audientiam* 12. *de homicid. ac cap. Si culpa* 9. *de injuriis*, cum similibus. Caveant igitur hujusmodi Superiores, si qui sint, ut nedum propriis, sed & alienis onerentur peccatis, & præmisso ad id opportuno remedio, contriti dicant cum Regio Psalte: *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo. Psal.* 18. *n.* 14.

35 Quadragesimæ tempus cum cæteris jejunii temporibus, & diebus exæquatur in eo quod respicit observantiam legum a SS. Domino Nostro staturarum. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 99. incip. *Si Fraternitas* §. 1. In Quadragesima diebus Dominicis non licet epulas licitas cum vetitis permiscere. Idem *ib.*

36

37 Quadragesimæ diebus permittitur Militibus S. Januarii esus lacticiniorum, & cum opus fuerit, etiam carnium. Idem Constit. 24. incip. *Romanæ Ecclesiæ* §. 6. Quadragesimæ jejunium juxta Kalendarium Romanum ab Italo-Græcis est observandum. Idem Constit. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 8.

38

39 Quadragesimali tempore pisces non edunt, nec vinum bibunt Maronitæ: Veterum enim jejunii disciplinam iisdem Maronitis, seu Syris, Armenisque Catholicis relaxari numquam passa est Apostolica Sedes, ideoque rejecta tamquam minus legitima causa ad facultatem dispensandi obtinendam a Missionariis allata, jejunii lex servari præcipitur. Benedictus XIV. Constit. incip. *Allatæ sunt* §. 47. in cujus Summario sic præcise habetur: *A Syriacis, & Armenis in latinorum Ecclesiis Sacrum peragentibus proprium Ritum servari præcipitur: Missionariis denegatur facultas dispensandi eosdem Syros, & Armenos super abstinentia a piscibus jejunii tempore; Omnes denique Græcos, & Orientales Ritus conservandos esse decernitur; Monenturque Missionarii, ut in Orientalibus convertendis, eos ab erroribus, & schismate revocent, non a suis approbatis Ritibus avertant.*

40 Quoad quadragesimalis jejunii debitam observantiam, vide novissimam Encyclicam Clementis XIII. incip. *Appetente* allatam jam tom. 4. verb. Jejunium, *art.* 1. *n.* 90.

QUARTA FUNERALIS.

Quarta funeralis, seu Canonica portio est 1
Jure Canonico inducta ob Sacramenta, quæ suis Parochianis Parochus ipse administrat, & ideo illi de Jure debetur, *c. Nos instituta* 1. *cap. Relatum* 2. *cap. De his* 4. *& c. Cum super* 8. *de sepulturis*, *& Clementin. Dudum, de sepulturis*.

2 Talis Canonica portio de legitima & rationabili consuetudine potest induci, ut sit Medietas, vel Tertia pars; *c. Antiquos* 10. *q.* 1. *cap. Explicari* 9. *de sepulturis*. Unde attendenda est cujusque Provinciæ, & loci legitima & rationabilis consuetudo. *Communis*, per text. *in cit. cap. Explicari*, *& cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*. Et sic expresse decrevit *Sac. Congr. Conc. in Ebreduncn.* 15. *Julii in responsion. ad* 12. *& in Mantuana* 18. *Junii* 1699.

3 Quarta funeralis, seu portio Canonica usque ad quartam exclusive potest præscribi spatio decem annorum absque titulo; Ad hoc autem ut præscribatur infra quartam, vel ut nihil solvatur, requiritur consuetudo 40. annorum cum titulo, aut immemorabilis. Alexander *consil.* 196. *num.* 15. *vers. De præscriptione lib.* 2. Silvester verb. *Canonica Portio n.* 2. *&* 4. Molina *de Justitia & Jure tract.* 2. *disp.* 215. *num.* 7. Lapus *de Canonica portione c.* 2. *n.* 64. *&* 65. Barbosa *de Offic. & potest. Parochi part.* 3. *c.* 25. *n.* 16. Samuel *de sepulturis tract.* 1. *controvers.* 9. *conclus.* 5. & alii passim.

4 Quarta funeralis debetur Ecclesiæ, in qua Parochianus consuevit Missam audire, & Divina, & recipere Sacramenta, *cap. Cum quis* 2. *de sepulturis in* 6. Rota *part.* 1. *recentior. decis.* 376. *n.* 1. Et sic de Jure debetur proprio 5 Parocho, seu Vicario, vel Sacerdoti habenti curam Parochianorum, *cap. Requisivisti*, *de testament. cap. Cum ex eo*, *de election. Clementin. Dudum §. Verum*, *de sepulturis*, Rota *in Mediolanens. Quartæ funeralium* 14. *Mart.* 1622. *coram Merlino*, Barbos. *loco cit. n.* 19. *&* 20. Samuel *loco citat. conclus.* 8. & alii communiter.

Si Parochianus in una Ecclesia solet audire 6
Divina, & in altera recipere Sacramenta, Quarta debetur ei, a qua solet recipere Sacramenta; *c. Nos instituta* 1. *de sepulturis*, Silvester

vester verb. *Canonica Portio num.* 11. Barbos. *loco cit. concl.* 11. & alii.

7 Quarta funeralis debetur Parochiæ, ubi quis habet domicilium, licet propter bellum, aut pestem, seu animi levandi gratia in Villam, seu alium locum se contulerit animo redeundi, & ibi obierit; Abbas *in c. De his* 4. *de sepulturis*, Barbosa *loco cit. n.* 26. Samuel *loco cit. concl.* 15. Rodriq. *tom.* 3. *quæst. Regular. q.* 46. *art.* 9. *conclus.* 2. & alii passim.

8 Quarta funeralis debetur Ecclesiæ Parochiali, etiamsi quis ægrotus ad aliam Parochiam deferri se fecerit, & ibi obierit, cum ob domicilii mutationem in tali casu Ecclesia sua Parochialis non perdat Jus Quartæ funeralis, *ex Clementin. Dudum, de sepulturis*. Barbosa *loc. cit. num.* 27. Samuel *loc. cit. conclus.* 14. Abbas *in cit. cap. De his* 4. *de sepulturis*, Silvester *in Summa verb. Canonica* 15. cum multis aliis.

9 Quartam funeralem Ecclesiæ Parochiali debet qui in ægritudine constitutus, se cum bonis suis ad Religionem in aliam Ecclesiam transtulerit; Secus vero est dicendum, si sanus bona sua Monasterio, aut alteri Ecclesiæ dederit, *cap. De his* 4. *de sepultur.* Barbosa *loc. cit. num.* 28. Samuel *loc. cit. conclus.* 15. Miranda *loc. cit. qu.* 48. *art.* 9. *conclus.* 3. & alii passim.

10 Sepultura electa apud Ecclesiam, ubi majores defuncti solent ab antiquo sepeliri, Quarta funeralis non debetur ei, sed Ecclesiæ suæ Parochiali, in qua consuevit audire Divina, & recipere Sacramenta; *cap. Cum quis* 2. *de sepultur. in* 6. Barbosa *loc. c. num.* 29. Miranda *loc. cit. art.* 9. *concl.* 4. Samuel *loc. c. conclus.* 16. *& Communis aliorum*.

11 Quarta funeralis pro sepultura Canonicorum Cathedralium debetur Parocho domicilii, non vero Parocho Cathedralis, neque Parocho Parochiæ, ubi adest sepultura suorum Majorum. Sic expresse decrevit *Sac. Congr. Concil. in Tiburtina* 12. *Maii* 1685. *in responsion. ad* 3. *& in Narnien.* 26. *Septembris* 1699. Vide verb. *Canonicus art.* 8. *num.* 14.

12 Servanda est consuetudo, quod in funeralibus eædem faculæ, seu Intortitia, quæ fuerunt accensa in associatione Cadaveris, deserviant, & reaccendantur circa feretrum in Ecclesia, in qua sepeliendum est Cadaver. Sic expresse decrevit *Sac. Cong. Conc. in Tiburtina* 12. *Maii* 1685. *in responsione ad* 4.

13 Quarta funeralis non debetur Parocho, intra cujus limites viator retentus pro delicto, & habilitatus cum cautione decedit, stante consuetudine in Civitate, quod Jus sepeliendi Peregrinos, & Viatores spectet ad Ecclesiam Cathedralem. *Sac. Congr. Conc. in Pisaurien.* 22. *Januar.* 1628.

Quarta Parochialis debetur Ecclesiæ Cathedrali, vel præscriptione, vel ex eo quod illam sibi reservavit, quando Parochiæ fuerunt erectæ in signum Superioritatis. Rota *part.* 1. *recentior. decis.* 376. *n.* 2. *&* 3. Barbosa *loc. c. n.* 22. Samuel *loc. c. conclus.* 9. Riccius *resolut.* 299. *n.* 4. & alii. 14

Curatus unius Diœcesis (quæcumque sit) in transitu Cadaveris, quod processionaliter defertur ad Ecclesiam Regularium ab alia Diœcesi, transeundo per propriam Parochiam, & Jurisdictionem, non potest aliquam partem Ceræ, & pecuniarum prætendere. *Sac. Congr. Episc. & Regular.* 15. *Novemb.* 1675. *& Ead. Sac. Congr. Episcop. novissime in Placentina pro Terra Clastidii* 24. *Novembr.* 1713. *in respons. ad* 2. Vide verb. *Parochus art.* 3. *a n.* 37. 15

Quarta funeralis, seu Canonica portio debetur de iis, quæ ratione funeris præbentur ab heredibus defuncti, *cap. Inter cunctos* 1. *de Privileg. inter Extravagant. communes*, Sixtus IV. Constit. incip. *Regimini*, S. Pius V. Constit. incip. *Etsi Mendicantium*, Barbosa *loc. c. Controvers.* 10. *conclus.* 1. & plures alii apud ipsos. 16

Funeralia de Jure communi dicuntur, quæ ratione sepulturæ obveniunt, & quacumque occasione funerum ad Ecclesiam perveniunt cum defuncti Corpore; *cap. Cum liberum* 5. *& cap. In nostra* 10. *de sepulturis*, Barbosa *l. cit. num.* 37. Samuel *loc. c. conclus.* 2. Portell. *in dub. Regular. verb. Canonica portio num.* 5. & alii plurimi apud ipsos. 17

Quarta debetur de omnibus Intortitiis, & Candelis, quibus defuncti Cadaver in itinere ad Ecclesiam tumulantem associatur, nec non de omnibus Intortitiis, & Candelis, quæ in eadem Ecclesia circa Cadaver, vel etiam in Altaribus in die funeris accenduntur: Sic expresse statuit novissime Benedictus XIII. Constitut. incip. *Romanus Pontifex*; unde ubi adest consuetudo, quod in Ecclesia circa Cadaver diversa accendantur Intortitia ab illis, quæ fuerunt accensa in associatione Cadaveris in itinere ad Ecclesiam tumulantem, debetur Quarta de omnibus. Vide *supra n.* 12. 18

Etiamsi funus non fiat in die tumulationis, sed ad diversam diem, vel ad aliud longius tempus differatur, debetur nihilominus Parocho Quarta de omnibus Intortitiis, & Candelis, quæ circa Cænotaphium, seu tumulum ho- 19

honorarium , & in Altaribus ejusdem Ecclesiæ accenduntur. Sic expresse Benedictus XIII. in cit. Constit. incip. *Romanus Pontifex* , & jam alias declaraverat *Sac. Cong. Episcop. & Regular. in Senensi 3. Augusti 1621.*

20 Quarta autem non debetur de Intortitiis , & Candelis , quas Sacerdotes , etiam Regulares , vel piarum Sodalitatum Confratres funus associantes manualiter per viam deferunt . Sic expresse Benedictus XIII. *ibidem* , & jam pluries fuerat declaratum *a Sac. Congr. Episcop. & Regular.* & signanter 29. *Novembris* 1588. & *in Firmana* 5. *Mart.* 1596.

21 Item Quarta funeralis non debetur de Missis , Legatis , Anniversariis , hisque similibus piis relictis ad favorem Ecclesiæ tumulantis , vel exponentis , a defuncto dispositis . Sic expresse Benedictus XIII. *ibidem* , & jam fuerat declaratum a S. Pio V. Const. incipient. *Etsi Mendicantium* .

22 Vela , Sudariola , & similes panni , non solum peti , sed neque etiam a sponte dantibus occasione funerum accipi possunt a Parochis : *Die enim 13. Augusti 1718. in una Terræ Massæ Tudertinæ Diæcesis* proposito dubio in Sacra Congregatione Concilii : *An sub Quarta comprehendantur Frumentum , Pannum , Sudariolum , & Cera , quæ accenditur , & extinguitur ante Ecclesiam Fratrum ?* Responsum fuit : *Comprehendi sub quarta funerali Frumentum , & Ceram , non autem Pannum , & Sudariolum , & quoad Sudariolum Sacra Congregatio mandavit illud amplius non auferri cum Cadavere , nec ab heredibus Parocho consignari* . Sic refert Ursaya *tom. 4. p. 1. n. 13. In Tudertina Funerum pro Patribus Tertii Ordinis S. Francisci Terræ Massæ cum Archipresbytero ejusdem loci* , ubi multa docet ad rem .

23 Regulares olim Quartam funeralem solvere tenebantur solum in illis Conventibus , seu Monasteriis , quæ eam solvere consueverant 40. annis ante Concilium Tridentinum ; Secus vero in aliis ex post ædificatis , & quæ in dies ædificabantur , ut patet ex ipso Concilio Trident. *sess. 25. cap. 13. de reform.* & declaraverat S. Pius V. Constit. incip. *Etsi Mendicantium ;* & pluries *Sacra Congreg. Concilii , ut in Pampilon.* 22. *Septembr.* 1591. *in Meliten.* 2. *Augusti* 1607. *in Asculana* 2. *Septembr.* 1679. *in Lauden.* 1. *Maii* 1711. *Et Sacra Cong. Episcopor. & Regular.* 17. *Novembris* 1673. *in Senogallien.* 23. *Decemb.* 1707. *in Brictinorien.* 16. *Mart.* 1717. & sæpe alibi .

24 At novissime contrarium determinavit Benedictus XIII. Constitut. incip. *Romanus Pontifex* ; qua decernitur , & mandatur , ut in Italia , eique adjacentibus Insulis Parochis defunctorum , qui in Ecclesiis quorumcumque Regularium de cetero tumulabuntur , Quarta funeralis persolvatur , præservando favore Parochorum consuetudines legitimas pro illis locis , in quibus vigent , percipiendi portionem majorem Quartæ , cum aliis ordinationibus , & derogationibus opportunis ; Et in Concilio Romano *tit. 8. de Officio Judicis Ordinarii c. 5.* mandat Episcopis , ut ipsam publicari curent , atque pro illius observantia invigilent , etiam tamquam Sedis Apostolicæ Delegati . Unde , ut ejus dispositio ab omnibus plene percipiatur , hic ad litteram datur .

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

„ Romanus Pontifex æqui bonique supre- 25
„ mus Assertor , Auctoritatem a Christo per
„ beatum Petrum , Apostolorum culmen , sibi
„ traditam intelligens , ut ex Agro Dominico
„ pro temporum necessitate noxia evellat , &
„ destruat , utiliaque plantet , ac ædificet , ea
„ interdum , quæ a Prædecessoribus suis ob
„ rationabiles , & justas causas olim sancita
„ fuerunt , ubi in grave aliorum præjudicium ,
„ & detrimentum redundare cognoscit , atque
„ dissidiis , & contentionibus fomentum præ-
„ bere animadvertit , maxime inter Dei , &
„ Ecclesiæ Ministros , quorum est evangeliza-
„ re pacem , & quibus a Domino non aliud
„ frequentius , neque enixius commendatur ,
„ quam ut pacem , ac unitatem diligant ,
„ moderari , & immutare , aliasque Pastoralis
„ Officii sui partes desuper interponere solet ,
„ prout rerum , locorum , temporumque cir-
„ cumstantiis mature pensatis , discordiarum
„ extinctioni , Ecclesiasticorum Ministrorum
„ quieti , fidelium animarum saluti , Divinoque
„ cultui conspicit salubriter expedire .

„ Sane quamplures Romani Pontifices Præ-
„ decessores nostri multiplicia , ac plane insi-
„ gnia considerantes merita Ordinum Regula-
„ rium , qui militantem in Terris Ecclesiam
„ fortissimis omni tempore auxerunt præsi-
„ diis , Viris nempe vitæ Sanctitate , Doctri-
„ næ laude , ac Orthodoxæ Religionis Zelo
„ præstantibus , eidemque in Cœlis trium-
„ phanti eximii fulgoris lumina addiderunt ,
„ ipsos Ordines , eorumque Professores , pluri-
„ mis satis amplis Indultis , & Privilegiis be-
„ nigne decorarunt ; ac inter alia iis illud
„ concesserunt , ut Canonicam portionem , seu
„ Quartam funeralium emolumentorum par-
„ tem

„ tem pro personis, quæ in Eorum Ecclesiis „ sepulturam sibi eligerent, Parochis persolvere minime tenerentur, ac ad majorem ejusmodi Privilegii firmitatem, sanctioni etiam „ a fel. rec. Clemente V. Prædecessore Nostro „ editæ in Concilio Viennensi, & relatæ in „ Clementina *Dudum*, *de Sepulturis*, nec non „ Concilii Tridentini Decreto relato *in c.* 13. „ *sess.* 25. *de reform.* prædictam Quartam funeralem Parocho aperte reservantibus non „ semel amplissime derogarunt; Unde non „ acerbæ modo Parochorum querelæ, sed innumeræ etiam contentiones, atque lites inter eos & Regulares super solutione ejusdem Quartæ diversis temporibus excitatæ „ fuerunt, quæ coram Ordinariis Locorum, „ & deinde in variis quoque almæ Urbis Nostræ Tribunalibus, præsertim vero in Auditorio Palatii Nostri Apostolici, & in Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, præfati Concilii Tridentini Interpretum, magno partium „ studio, nec minori sumptuum incommodo „ discussæ, sicut accepimus, aliquando ad favorem Parochorum, aliquando autem ad „ favorem Regularium pro diversis Causarum „ circumstantiis, atque vario Judicantium sensu, decisæ, ac definitæ fuerunt. Hæc porro judicatorum, sententiarumque diversitas, „ cum nullam certam, ac determinatam constituerit regulam, in evenientibus casibus „ observandam, magnum plane fomentum, „ & ansam reliquit, immo & latam sternit „ viam ulterioribus inter prædictos Regulares, „ & Parochos litibus, & controversiis, ex „ quibus ipsi, qui in domo Dei ambulare debent cum consensu, novis de cetero perturbari dissidiis, novisque prægraveri dispendiis possunt cum Divini cultus detrimento, „ & scandalo plurimorum.

„ Quo circa Nos maxime expedire censentes, ut ejusmodi controversiæ, & lites ab „ Ecclesia Dei penitus arceantur, ac insuper, „ licet universos Ordines Regulares, in quibus, nempe in Ordine Fratrum Prædicatorum, Nos ipsi plurium annorum spatio versati fuimus, speciali paternæ caritatis affectu „ prosequamur, eosque, uti de Ecclesia, Catholica Fide, & Sede Apostolica optime „ meritos præcipuo semper in honore, ac „ pretio habuerimus, & habeamus; Nihilominus considerantes exemptionem a solutione Quartæ funeralis, præfatis Ordinibus a „ dicta Apostolica Sede concessam, modo vergere in maximum Parochorum præjudicium, „ tum propter multiplicationem Conventuum, „ & Monasteriorum Regularium, tum etiam „ propter auctam devotionem, & consuetudinem Fidelium sepulturam eligendi in Ecclesiis prædictorum Regularium, ac proinde „ non modo consentaneum, sed etiam necessarium arbitrantes, ut eorumdem Parochorum, quibus ceteroquin Sacri Canones, & „ prisca Ecclesiæ disciplina aperte suffragentur, indemnitati opportune consulatur, & „ antedicta Apostolica Privilegia ad æquitatis „ limites reducantur: Hinc igitur est, quod „ Nos omnia, & singula memorata Privilegia „ exemptiva a solutione Quartæ funeralis, „ quibusvis Ordinibus, Congregationibus, ac „ Institutis Regularibus ab Apostolica Sede, „ ut præfertur, quandocumque, & quomodocumque concessa, præsentibus, pro plene, „ & sufficienter expressis habentes, ac de eorum tenore, & substantia satis superque instructi, de nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & „ aliquot etiam Romanæ Curiæ Prælatorum a „ Nobis ad id specialiter deputatorum consilio, suadentibus etiam Episcopis, & aliis „ Ecclesiarum Prælatis, in præsenti Sacro „ Concilio congregatis, ac insuper motu proprio, & ex certa scientia, ac mature deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione, præmissa omnia Privilegia quoad Quartam funeralem, tantum „ pro locis infra exprimendis, moderamur, „ reformamus, ad viam Juris reducimus, & „ quatenus opus sit, etiam revocemus, & „ abrogemus, neque cuipiam deinceps suffragari posse, vel debere decernimus.

„ Præterea motu, scientia, & potestatis „ plenitudine similibus sancimus, & statuimus, & mandamus, ut in Italia, eique „ adjacentibus Insulis, a die publicationis „ præsentis Constitutionis in futurum Parochis „ defunctorum, qui in Ecclesiis quorumcumque Regularium prædictorum tumulabuntur, „ persolvatur, & cum effectu tradatur Quarta „ pars omnium Intorticiorum, & Candelarum, quibus defuncti Cadaver in itinere ad „ Ecclesiam tumulantem associabitur, nec non „ omnium Intorticiorum, & Candelarum, „ quæ in eadem Ecclesia circa Cadaver, vel „ etiam in Altaribus in die funeris accendentur; A prædicta tamen Quarta funerali exceptæ intelligantur, & sint Candelæ, quas „ Sacerdotes, etiam Regulares, vel piarum „ Sodalitatum Confratres, funus associantes,

„ ma-

„ manualiter per viam accensas deferent. Quod „ si funus non fieret in die tumulationis, sed „ ad diversam diem, vel ad aliud longius „ tempus differretur, Parocho nihilominus assignetur Quarta pars omnium Intorticiorum, & Candelarum, quæ ipsamet peracti „ funeris die in Ecclesia, ubi Defunctus humatus fuit, circa Cœnotaphium, seu tumulum honorarium, atque etiam in Altaribus „ ejusdem Ecclesiæ accensa fuerint. Hæc porro omnia locum habeant, & exacte in posterum observentur, quotiescumque Defunctus extra suam Parochialem Ecclesiam tumuletur, vel exponatur, sive in Ecclesia tumulante, vel exponente Beneficium obtinuerit, sive quia ibidem sepulcrum habuerit gentilitium, sive tandem quia in ea Sepulturam elegerit; sub prædicta Quarta funerali comprehendi non intendimus, immo expresse ab ea excipimus Legata Missarum, & Anniversariorum, hisque similia pia relicta ad favorem Ecclesiæ tumulantis, vel exponentis a Defuncto deposita: Circa quæ, ac omnia, & singula alia, de quibus in præsenti Constitutione mentio facta non fuit, Privilegia prædictis Regularibus Ordinibus ab Apostolica Sede concessa, salva prorsus & illæsa, ac inviolata perpetuo permanere, & ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore, quandocumque spectabit, inconcusse, & irrefragabiliter observari debere volumus, decernimus, & mandamus. Ubi vero consuetudines legitime probatæ, conventiones, concordiæ, vel statuta vigerent, quæ præfatis Parochis magis faverent, illisque pinguiorem prædicta Quarta emolumentorum funeralium portionem assignarent, ea in iis, in quibus vigent, locis inconcusse ab omnibus observari motu, scientia, ac potestatis plenitudine paribus sancimus, præcipimus, & jubemus.

„ Decernentes pariter, præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod prædictorum Ordinum Regularium Superiores, quicumque alii in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, seu causæ, propter quas præsentes emanarint, adductæ, verificatæ, seu alias justificatæ fuerint, vel etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, aut alio quovis prætextu, & ex quocumque capite, colore, & causa, etiam necessario exprimenda, de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis Nostræ, vel alio quopiam defectu notari, impugnari, in toto, vel in parte rescindi, retractari, invalidari, in Jus, vel controversiam revocari, ad terminos juris reduci, seu adversus illa restitutionis in integrum, aperitionis oris, aut quodcumque aliud Juris, vel Facti, Gratiæ, vel Justitiæ remedium impetrari, seu eo impetrato quemquam uti, seu juvare in Judicio, vel extra nullatenus posse, sed eas semper validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, ac obtinere, & ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari debere. Sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos etiam causarum dicti Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Card. etiam de latere Legatos, & Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

„ Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus, nec quorumvis Ordinum prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, Consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores Nostros eisdem Ordinibus, ut præfertur, illorumque Superioribus, & Professoribus quibuscumque sub quibusvis verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuscumque etiam derogatoriarum derogatoriis, & aliis efficacioribus, & insolitis clausulis, & Decretis irritantibus, etiam motu simili, & consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio facienda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum

„ omni-

„ omnium, & singulorum tenores, formas, & „ occasiones, ac alia etiam speciali expressione „ digna præsentibus pro plene, & sufficienter „ expressis, insertis, ac servatis respective habentes, hac vice dumtaxat, illis alias in suo „ robore permansuris ad præmissorum effectum „ specialiter, & expresse derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis „ quibuscumque.

„ Ut autem præsentes Litteræ &c.

„ Nulli ergo omnino hominum &c.

„ Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quinto, quarto Kalendas Maii, „ Pontificatus Nostri Anno Primo.

P. M. Card. Prodat.

F. Card. Oliverius.

26 Parochi consequi non possunt, neque prætendere ab heredibus Defunctorum, qui sepeliuntur in Ecclesiis Regularium, duplicem Quartam, seu portionem majorem solita dari pro illis, qui sepeliuntur in propria Parochia. Sic expresse declaravit *Sacr. Cong. Episcop. & Regul. in Brundusina 7. Decemb.* 1640. quod cum aliis Decretis confirmavit Clemens X. Constit. incip. *Alias*, quæ ut ab omnibus in promptu habeatur, hic, pro ut jacet, subnectitur.

CLEMENS PAPA &c.

27 „ Alias pro parte tunc existentis Commissarii Curiæ Fratrum Ordinis Minorum „ Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, Congregationi tunc existentium S. R. E. „ Cardinalium negotiis, & consultationibus „ Episcoporum, & Regularium præpositæ supplicato, ut prohiberetur Parochis, & Clericis Terræ Leverano Brundusinæ Diœcesis, „ omnibusque aliis Parochis, & Presbyteris, „ ne auderent accipere majorem eleemosynam „ pro defunctis, qui sepelirentur in Ecclesiis „ dictorum Fratrum, quam accipiebant pro „ iis, qui in ipsorum Parochorum, & Presbyterorum sæcularium Ecclesiis sepeliebantur: „ Emanavit die 7. Decembr. 1640. ab eadem „ Congregatione Decretum tenoris sequentis: „ videlicet.

„ Sacra Congregatio Eminentissimorum S. „ R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, ad tollendas indebitas exactiones, quæ, „ ut proponitur, in tumulandis Defunctorum „ corporibus fieri solent, censuit injungendum, „ prout præsentis Decreti tenore injunxit Archiepiscopo Brundusino, ceterisque Locorum „ Ordinariis, ne permittant, ut Parochi, alii- „ que de Clero sæculari, majorem post hac „ eleemosynam sibi attribui faciant ab heredibus Defunctorum, qui in Ecclesiis Regularium prædictorum sepulturam sibi elegerint, „ quam percipere possent, si in Parochiali, „ seu alia ipsius Cleri sæcularis Ecclesia sepeliri voluissent, contrariis quibuscumque non „ obstantibus &c. die 7. Decembris 1640. Et „ subinde cum tunc existentes Fratres Provinciæ Dalmatiæ dicti Ordinis Congregationis „ præfatæ exposuissent, functiones funerales „ Defunctorum, quorum cadavera in eorum „ Ecclesiis sepulturæ mandarentur facere ad „ eos, non autem ad Parochos spectare; Congregatio præfata die 31. Augusti 1657. aliud „ Decretum edidit tenoris, qui sequitur, videlicet: Sac. Congreg. Eminentiss. S. R. E. „ Card. negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, attentis „ narratis, juxta alias resoluta, censuit, functiones funeralium super Cadavera Defunctorum, quæ in Ecclesiis Regularium contingit „ sepeliri, postquam ad easdem Ecclesias pervenerint, ad ipsos Regulares, non ad Parochos pertinere, ac proinde ita in Oratorum „ Ecclesiis circa præmissa servandum esse, prout „ servari mandat, & præcipit, contrariis non „ obstantibus quibuscumque. Die 31. Augusti 1657.

„ Cum autem sicut pro parte dilecti filii „ Francisci Mariæ a Castro S. Petri de Bononia Procuratoris Generalis Ordinis præfati, „ Nobis nuper expositum fuit, ipse Decreta „ hujusmodi pro firmiori illorum subsistentia „ Apostolicæ Confirmationis Nostræ patrocinio „ communiri summopere desideret: Nos specialem ipsi Francisco Mariæ Procuratori Generali gratiam facere volentes, eumque a „ quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, „ & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis a Jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si „ quibus quomodolibet innodatus existit, ad „ effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum „ fore censentes; Supplicationibus ejus nomine „ Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Decreta præinserta Auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque salva tamen semper in „ præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium, inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus. Decernentes, easdem præsentes Litteras semper firmas, va- „ li-

,, lidas, & efficaces existere, & fore, suosque ,, plenarios; & integros effectus sortiri, & ,, obtineri, ac illis, ad quos spectat, & pro ,, tempore spectabit, plenissime suffragari, & ,, ab eis respective inviolabiliter observari, sic- ,, que in præmissis per quoscumque Judices Or- ,, dinarios, & Delegatos, etiam causarum Pa- ,, latii Apostolici Auditores judicari, & defi- ,, niri debere, ac irritum, & inane, si secus ,, super his a quoquam quavis auctoritate scien- ,, ter, vel ignoranter contigerit attentari: Non ,, obstantibus Constitutionibus, & Ordinationi- ,, bus Apostolicis, ceterisque contrariis quibus- ,, cumque. Datum Romæ apud Sanctam Ma- ,, riam Majorem sub Annulo Piscatoris die 18. ,, Januarii 1672. Pontificatus Nostri anno se- ,, cundo.

28 Et novissime fuit iterum resolutum a *Sacra Congregatione Episcoporum & Regularium* 24. *Novembris* 1713. *in respons. ad* 3. *in causa Placentina funerum vertente inter Fratres Conventus Clastidii Min. Observ. S. Francisci ex una, & Parochum dictæ Terræ Clastidii partibus ex altera, de, & super infrascriptis dubiis &c.* Vide verb. *Parochus art.* 3. *n.* 40. ubi Decretum, & responsio Sacræ Congregationis ad singula dubia.

29 Dantur hic alia Decreta *Sacræ Congregationis Episcoporum in una Placentina* 16. *Decembr.* 1661. edita pro causa inter Clerum Sæcularem Placentiæ, & Monachos Cassinenses ejusdem Civitatis Ecclesiæ S. Sixti ad relationem Eminentiss. Card. Pallottæ, apud Impressores Camerales tenoris sequentis.

Eminentissimi, e Reverendissimi Signori.

Per occasioni di mortorj e funerali sono nate tra li Monaci Cassinensi di S. Sisto di Piacenza umilissimi Oratori dell' E. E. V. V. ed i Parrochi della stessa Città alcune differenze, che in sostanza si riducono a tre.

Primo, se i Monaci suddetti, quando sono invitati, e vanno alli Mortorj, siano obbligati convenire alla Chiesa Parrochiale.

Secondo, se possano quei, che fanno li Mortorj, ed esequie, dar maggior quantità di Candele, e Cera alli detti Monaci, di quello che diano al Parroco, o Parrochi, ed al Clero secolare.

Terzo, se portandosi a seppellire i morti nelle Chiese delli Monaci sia lecito alli Parrochi entrare nelle dette Chiese, o pure siano obbligati a lasciare i Cadaveri su la porta, ed ivi dare l' ultimo vale?

Per terminazione di queste differenze è piaciuto all' E. E. V. V. dar per ponente l' Eminentiss. Pallotta, ed avendo l' Eminenza sua riferito, e le parti informato hinc inde in Facto, & in Jure, vengono ora l' E. E. V. V. umilmente supplicate a dare la risoluzione, e tutto &c. Quam Deus &c.

Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, attentis narratis, causaque, auditis partibus Eminentissimo Pallotta referente, mature discussa, & examinata, censuit, declaravit & decrevit, quoad primum: Monachos hujusmodi accedentes ad funeralia Defunctorum in aliena Parochia, convenire debere in Ecclesia Parochiali cum aliis pariter accessuris, & deinde omnes una cum Parocho ad Domum defuncti efferendi ritualiter procedere.

Circa secundum, distributionem Candelarum, quoad differentiam qualitatis, pendere ab arbitrio Heredum, aut aliorum distribui mandantium.

Et demum circa tertium, servanda esse decreta, & declarationes alias factas, scilicet Parochis in associatione, sive occasione associationis Cadaverum non licere ingredi Ecclesiam Monachorum prædictorum, sed teneri dimittere Cadavera ad Januam Ecclesiarum, ibique solum posse benedicere, & dare ultimum vale; Officia vero, & alia munia, quæ in hujusmodi ministeriis adhiberi solent, ab ipsis Monachis peragi debere, non autem a Parochis. Atque ita in præmissis omnino deinceps fieri, & exequi præsentium vigore mandat, ac præcipit, contrariis quibuscumque non obstantibus. Romæ 16. Decembris 1661.

M. Card. Ginettus.

Item dantur Decreta *Sacræ Congr. Rit. in una Senogallien.* 13. *Julii* 1675. edita pro causa inter Archipresbyterum, Canonicos, & Curatos Parochialis & Collegiatæ S. Petri Corinalti Senogalliensis Diœcesis ex una, & Conventus, & P. P. Augustinianos, & Minores Conventuales dictæ Terræ Corinalti ex altera partibus, ipsisque partibus auditis, Eminent. & Reverendiss. Card. Casanate referente, infrascripta dubia proposita, & resoluta fuerunt una cum aliis. 30

I. An heredes Defunctorum sint cogendi ad retinendum Domi Cadavera usque ad tempus sepeliendi? An vero eisdem heredibus liceat pro libito asportare dicta Cadavera e propriis Domibus ad quamcumque aliam Ecclesiam per modum depositi usque ad horam illa tumulandi, etiamsi sepelienda essent in Ecclesiis Regularium, non obstante dissensu Parochi, seu prohibitione ab eodem facta, seu Vicario Foraneo?

II. *An*

II. *An illatis cadaveribus private ab heredibus ad aliquam tertiam Ecclesiam per modum depositi, Regulares convenire, & congregari debeant in dicta tertia Ecclesia, aut in Parochiali, ad effectum illa associandi ad Ecclesiam, ubi sunt tumulanda?*

III. *An Cadavera sepelienda in Ecclesiis Regularium, antequam ad eorum Ecclesiam deferantur, debeant prius asportari ad Parochialem, & in ea permanere per aliquod tempus?*

IV. *An Regulares possint cogi ad associanda Cadavera in eorum Ecclesiis tumulanda? An vero possint expectare in dictis propriis eorum Ecclesiis? Et an in casu, quo Regulares non accedant ad associandum dicta Cadavera, amittere debeant Intortitia, uti Parochus prætendit?*

V. *An Parochus teneatur associare Cadavera in Ecclesiis Regularium sepelienda usque ad Januas ejusdem Ecclesiæ, etiam ipsis Regularibus non associantibus; Et an Parocho associanti liceat ingredi Ecclesias Regularium cum stola, & Cruce?*

VI. *An si Parochus requisitus intervenire recuset funeralibus Defunctorum in Ecclesiis Regularium sepeliendorum: possint heredes, immo & ipsi Regulares, asportare cadavera ad Ecclesiam sepulturæ electæ, Parocho non interveniente, ac prædicti Regulares eadem cadavera sepulturæ tradere? Et an Parochus in funeralibus dictorum Defunctorum majorem eleemosynam solito prætendere possit?*

Ad primum; *Sacra Congregatio respondit quoad tempus humationis Cadaverum servandam esse Synodum; & in reliquis, petita, & etiam non obtenta licentia, posse Cadavera deponi arbitrio heredum in qualibet Ecclesia usque ad tempus illa processionaliter deferendi ad Ecclesiam sepulturæ.*

Ad secundum; *Sacra Congregatio inhærendo aliis Decretis respondit: Regulares debere congregari in illa Ecclesia tertia, ubi Cadaver fuit depositum, ut supra.*

Ad tertium; *Sac. Cong. respondit Negative.*

Ad quartum; *Sacra Congregatio respondit; Regulares non posse cogi ad exeundum a propriis Ecclesiis ad effectum associandi Cadavera in eisdem sepelienda, sed sufficere, quod illa expectent ad januas; quo vero ad Intortitia, remisit causam ad Judices suos.*

Ad quintum; *Sacra Cong. respondit, Parochum teneri associare Cadavera in Ecclesiis Regularium sepelienda; Quo vero ad ingressum Parochi cum stola, & Cruce distulit resolutionem;* eam videas inferius *n. 31.*

Ad sextum; *Sacr. Congr. respondit, vocato Parocho, & ipso renuente intervenire, vel alterum mittere, tunc Regularibus licere absque Parocho deferre Cadavera in eorum Ecclesiis sepelienda; quo vero ad emolumenta per Parochum prætensa, nihil dandum ultra solitum. Et id denuo declaravit, & servari mandavit. Hac die 13. Jalii 1675.*

Item referuntur alia Decreta ejusdem *Sacræ* 31
Cong. Rituum in una Vaden. ad dubia eidem proposita die 2. August. 1698. ut sequitur: *Prætendentibus Parochis, seu Mansionariis Ecclesiæ Cathedralis Civitatis Vaden. in associatione defunctorum, qui sepulturam sibi eligunt, sive alio quovis modo in Ecclesia Regularium sunt tumulandi, ab eorumdem heredibus, una cum proprio Parocho Defuncti, omnes esse invitandos: Ecclesias Regularium ingredi cum stola, & Cruce: ibique functiones, & Officium circa Cadaver peragere, ac insuper pinguiorem eleemosynam pro associandis, seu tumulandis forensium, seu externorum cadaveribus in Ecclesiis prædictis Regularium, quam a Civibus, posse exigere, si in ipsis Parochialibus sepelirentur. Deducta coram Reverendissimo Episcopo Vaden. controversia, & ab eo post quamplurimas comparitiones pro declaratione ad Sacram Rituum Congregationem remissa: Exinde Eminentissimo, & Reverendissimo Domino Cardinali de Noris commissa, & ab eodem propositis infrascriptis dubiis, videlicet:*

I. *An in associatione Cadaverum ad Ecclesias Regularium sint vocandi omnes Mansionarii præter Parochum?*

II. *An Parochus ingredi possit Ecclesias Regularium cum stola, & Cruce, ibique Officium, & functiones peragere?*

III. *An liceat Parocho exigere majorem eleemosynam ab exteris tumulandis in Ecclesiis Regularium, quam a Civibus?*

Sac. eadem Rit. Congr. utraque parte tam in voce, quam in scriptis, prius audita, Negative in omnibus respondit, & ita declaravit, & servari mandavit die 2. Aug. 1698.

Item adducuntur Decreta *Sacræ Congregatio-* 32
nis Conc. in una Novarien. Funerum 15. Mart. 1704. edita pro causa inter Parochos, & PP. Reformatos Oppidi Varalli ejusdem Diœcesis Novariensis, in qua propositis dubiis sequentibus, nempe:

I. *An Cadavera impuberum Oppidi Varalli debeant ex aliqua speciali consuetudine sepeliri in sepultura designata existente in Ecclesia Parochiali, vel potius licitum sit Parentibus, tam ante, quam post mortem illorum pro eis sepulturam eligere, eaque tumulari facere in proprio se-*

pulero majorum in Ecclesia PP. Reformatorum existente & quatenus affirmative quoad secundam partem.

II. An dicta Cadavera deferri possint ad dictum sepulcrum Majorum absque associatione Parochorum, & Cleri sæcularis post eorum monitionem ad interveniendum funeri, & recusantium?

III. An Parochis intervenientibus, sive associatis, sive non ab aliis Canonicis ejusdem Parochiæ distribui debeat Candela major illa, quæ datur Superiori Regularium associato ab aliis Fratribus?

IV. An dicta Cadavera deferri valeant ad Ecclesiam in quacumque hora diei, & an de nocte absque expressa licentia Ordinarii?

V. An Parochi sub aliqua, & quacumque prætensione possint differre, vel impedire, ne tempore debito Cadavera ad sepeliendum deferantur, & quatenus Negative?

VI. An Parochis impedientibus licitum sit heredi post expectatum triduum a morte Defuncti ducere funus, etiam de nocte ad Ecclesiam, in qua Cadaver est sepeliendum?

VII. An Parochi cogere possint heredes ad peragendum in Ecclesia Parochiali omnes functiones Missæ solemnis accensis luminibus in singulis Altaribus Anniversariorum, quæ fiunt in Ecclesia Reformatorum occasione funerum?

VIII. An dicti Parochi possint cogere heredes, ut celebrare faciant Missas pro Defuncto singulis Sacerdotibus sæcularibus funus associantibus?

IX. An in prætensa associatione Cadaverum sint per heredem Defuncti in æquali numero convocandi tot Sacerdotes sæculares, quot convocantur Fratres Reformati?

X. An in casu, de quo agitur, Episcopus Novarien. habuerit jurisdictionem in supradictos Fratres Reformatos prætensos delinquentes extra Claustra, seu turbantes Jura Parochorum?

XI. An interdictum, de quo agitur, sustineatur in casu?

Die 15. Mart. 1704. respondit prout infra.

Ad I. Negative quoad primam partem; Affirmative quoad secundam.

Ad II. Affirmative.

Ad III. Negative.

Ad IV. Affirmative de die, de nocte Negative, nisi de licentia Ordinarii.

Ad V. Negative.

Ad VI. Affirmative, præterquam de nocte ut supra.

Ad reliqua Dubia Negative sigillatim responsum fuit.

Parochis pro associandis, & tumulandis Cadaveribus eorum, qui repentina, vel violenta morte decedunt, non licet exigere majorem Quartam, seu majus emolumentum eo quod exigi, seu præstari solet ab eo, qui testamentum condidit. *Sacra Congr. Conc. 24. August. 1669. lib. 6. Decret. fol. 283.* 33

Item nec licet Parochis exigere majorem Quartam seu majorem eleemosynam ab exteris tumulandis in Ecclesiis Regularium, quam a Civibus, ut respondit *Sacr. Congreg. Rit. in Vaden. 2. August. 1689. in respons. ad 3. ut patet supra num. 31.* 34

Pro exactione Quartæ funeralis non gravatur heres, sed lis agitur inter Parochum, & Ecclesiam tumulantem. *Sacr. Congreg. Episcop. & Regular. in una Civitatis Castelli 14. April. 1615.* Nicol. *Lucubrat. Civil. lib. 4. tit. de Interdict. num. 26. limit. 10.* ubi Decretum Sacræ Congr. Conc. refert Monacell. *tom. 2. tit. 14. formul. 1. n. 14.* 35

Quarta funeralis solvitur in quantitate juxta consuetudinem Regionis & Locorum solita, & præscripta. *Sacra Congr. Conc. in Ebredunen. 21. Jul. 1695. in respons. ad 12. & in Mantuana 18. Jun. 1699.* apud Monacell. *loc. cit. num. 14.* 36

Confraternitates, quæ habent Jus Sepulturæ, debent sepelire sine præjudicio Quartæ funeralis, aliorumque emolumentorum, quæ spectant ad Capitulum, vel Parochum. *Sac. Congregat. Episcop. in una Anconitana 19. Decembr. 1608.* apud Nicol. *in Flosculis verb. Confraternitas num. 22.* & apud Piton. *Constit. ad Parochos n. 290.* 37

Quarta funeralis pro sepultura Educandarum, ac Mulierum sæcularium in Monasteriis Monialium decedentium cui debeatur; Vide verb. *Moniales art. 1. a n. 61. ad 63.* 38

Alia ad rem vide verb. *Parochus art. 3.* & verb. *Sepultura.* 39

Addenda sunt ad rem sequentia decreta, quod attenta consuetudine Diœcesis debeatur Episcopo Quarta, tum decimarum, tum Funeralium. *In Anglonen. Cathedratici, Decimarum, & Quartæ Funeralis* propositis sequentibus dubiis: I. *An Episcopo debeatur Cathedraticum in casu &c.* II. *An eidem debeatur Quarta Decimarum in casu &c.* III. *An eidem debeatur Quarta Funeralium in casu &c. Sacra Congregat. Concil. 30. Januar. 1723.* Respondit, Ad primum, secundum & tertium, *Affirmative.* Sic apud Thesaurum Resolution. *7. in d. Anglonen.* 40

In Cassanen. Quartæ decimarum proposito du- 41

dubio, An *Clerus Ecclesiæ Parochialis Marathea continuare debeat in annua præstatione modiorum, seu tumulorum* 50. *frumenti pro quarta decimarum debita Episcopo in casu &c.* *Sacra Congreg. Concil. die* 27. *Septemb.* 1738. Respondit, *Affirmative*. Et proposita causa *in ead. Cassanen. Quartæ Decimarum sub dubiis*: I. *An sit standum, vel recedendum a decisis in casu?* II. *An Episcopus Cassanensis pro Quarta Decimarum teneatur contribuere expensis, ac sumptibus litis motæ per Communitatem Marathea super exactione ipsarum decimarum in casu &c. Sacr. Congr. Conc. die* 4. *Jul.* 1739. Respondit, *Ad primum in Decisis*; *& amplius*. *Ad secundum Negative*. Sic apud Thesaurum Resolution. *dictor. Annorum*.

Additiones ex aliena manu.

42 Extra Italiam, Insulasque adjacentes, ad quas vires suas haud porrexit Constitutio S. M. Benedicti XIII. incip. *Romanus Pontifex*, de qua *Auctor n.* 24. servatur quoad solutionem Quartæ funeralis a Regularibus faciendam *Concilium Tridentinum sess.* 25. *c.* 13. *de Reformat.* demandans, ut Regulares non aliter sint exempti a solutione quartæ funeralis, quam si per quadraginta annos ante ipsum Concilium eam non solverint. Vide ultra allegatos ab *Auctore n.* 23. *Rotam in Vilnen. quartæ funeralis* 6. *Jun.* 1746. §. 2. *&* 23. *Januar.* 1750. §. 2. *cor. R. P. D. Canilliac Decano*.

43 Quæstionis autem est, utrum ad Regulares, an ad Parochos spectet probare, quod ipsi Regulares per quadraginta annos ante *Tridentinum Concilium* quartam funerariam haud solverint. Spectare ad Parochos, resolvit Sacra Congregatio Concilii Interpres in una *Minorum Observantiæ Provinciæ Poloniæ* 14. *Novemb.* 1682. & allegata hac Resolutione firmant *Matthæucc. in suo Officiali Curiæ Ecclesiast. c.* 41. *num.* 9. *Rot. in Calaguritana quartæ funeralis* 2. *Jul.* 1728. §. 8. *cor. bon. mem. Ratt.* inter impressas *decis.* 214. *num.* 5. *in d. Vilnen. quartæ funeralis* 6. *Junii* 1749. §. 11. *&* 23. *Januar.* 1750. §. 17. *cor. R. P. D. Canilliac Decano*.

44 Differt Ecclesia Cathedralis ab aliis Ecclesiis quoad acquirendam præscriptione exemptionem a solutione quartæ funerariæ; Cathedralis enim Ecclesia quadragenaria acquirit exemptionem a solutione quartæ funerariæ; Ceteræ vero Ecclesiæ indigent immemorabili, vel centenaria ad hanc acquirendam exemptionem; Rota *in Barchinonen. Jurium Parochialium super quarta, & oblationibus* 9. *Jul.* 1732. §. 4. *cor. clar. mem. Aldrovand.*

Quoad quantitatem quartæ funerariæ standum consuetudini, ut innuit *Auctor num.* 2. At notabile est, quod si ea prætendatur infra medietatem, sufficit præscriptio decem annorum; si autem ultra medietatem prætendatur, necessaria est præscriptio quadraginta annorum; *Rota in Florentina quartæ funeralis* 6. *Martii* 1711. *fere per tot. cor. bon. mem. Cafarell.* 45

Reliquum est, ut notetur, quartam funerariam peti haud posse ab Heredibus defuncti, sed ab Ecclesia ubi ille tumulatur; *Rota in Calaguritana quartæ funeralis super bono jure* 2. *Julii* 1728. §. 5. *cor. bon. mem. Ratt.* inter impressas *decis.* 214. *n.* 1. 46

QUATUOR TEMPORA.

Jejunium Quatuor Temporum, idest Veris, Æstatis, Autumni, & Hyemis, quamvis multi per text. *in cap. Jejunium* 1. *dist.* 85. existiment institutum fuisse a S. Callisto Papa & Martyre, qui creatus fuit Summus Pontifex *die* 2. *Sept. anni* 221. Baronius tamen, & Spondanus *ad ann. Domin.* 57. *num.* 62. *ad ann.* 226. *num.* 1. auctoritate SS. Patrum, & antiquorum Scriptorum tenent, Jejunium Quatuor Temporum institutum fuisse ab Apostolis, ex quo jam observaretur a Fidelibus primo, & secundo Sæculo Ecclesiæ, & sic plusquam ducentis annis ante S. Callistum Papam & Martyrem, qui tamen hujus obligationis jejunandi dictis Temporibus admonuit aliquos populos, qui illud negligebant, ut notant dicti Baronius, & Spondanus *locis citatis*, & sequitur Clericatus *nelle sue spighe raccolte verb. Quattro tempori num.* 500. & alii plures, & concordat Lectio 4. in Festo ipsius S. Callisti *die* 14. *Octobris*, ibi: *Constituit Quatuor anni Tempora, quibus jejunium ex Apostolica traditione acceptum, ab omnibus servaretur*, ubi nota ly *ex Apostolica traditione*; & ly *Ab omnibus servaretur*. 1

Mysterium autem, & causa, cur in unoquoque istorum Temporum fuerint instituti tres dies jejunii? est, quia, sicut Dominus in Lege veteri præcipiebat, ut suæ Divinæ Majestati in recognitionem sui supremi Dominii offerrentur omnium Primitiæ, ut *Exodi* 13. & alibi, ita in Lege nova, seu Evangelica, ut 2

ut renovaretur talis recognitio, seu confessio supremi Dominii Dei super omnia nostra, statuerunt Sancti Apostoli, ut Christifideles jejunarent in unoquoque Quatuor Temporum, *Veris*, scilicet, *Æstatis*, *Autumni*, *&* *Hyemis* tribus diebus, idest die *Mercurii*, *Veneris*, & *Saturni*; Cum enim omnia, simul duodecim sint jejunia, correspondent duodecim mensibus anni, symbolizantque, quod omni mense offerimus Divinæ Majestati primam diem, tamquam *Primitiam* totius illius mensis, & anni, sicque talibus jejuniis recognoscimus, & confitemur Deum ipsum tamquam absolutum Supremum Dominum nostrum. Unde Doctissimus Carolus Magri *in suo Hierolexico verb. Jejunium* sic expresse habet: *Jejunium Quatuor Temporum tamquam Primitias* (*Apostoli*) *instituentes, in quibus duodecim dies tamquam Primitiæ duodecim Mensium observantur*; sic etiam tenet Clericatus *loc. cit. num.* 501. & alii: Et concordat *cap. Jejunium* 1. *dist.* 76. ibi: *Ut sicut annus per Quatuor volvitur tempora, sic & nos quaternum solemne agamus jejunium per anni quatuor tempora*; Quamvis tamen *in ipso cap. Jejunium* dicatur, quod tale jejunium prius celebrabatur solum ter in anno, ibi: *Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decrevimus.*

3 Primum jejunium Quatuor Temporum celebratur in prima hebdomada Quadragesimæ; Secundum, in hebdomada Pentecostes; Tertium, in mense Septembris post Exaltationem Sanctæ Crucis; Quartum, in mense Decembris ultima hebdomada completa ante Vigiliam Nativitatis, *cap. Constituimus* 2. *cap. De jejunio* 3. *&* *cap. Statuimus* 4. *dist.* 76. in quo ultimo cap. sic expresse habetur: *Statuimus etiam, ut jejunium Quatuor Temporum hoc ordine celebretur: Primum, in initio Quadragesimæ; Secundum, in hebdomada Pentecostes; Tertium, vero in Septembri; Quartum, in Decembri more solito fiat.* Unde Glossa *in citat. cap. De jejunio* 3. *dist.* 79. *verb. In Decembri* habet hos versus:

Prima Quadragenæ servet jejunia Veris.
Pneumatis hebdomada servare secunda jubetis.
Tertia Septembris cultum fert Mercurii istum.
Sabbata jejunent vigilem præcuntia Christum.

5 Et facilior vulgaris versus indicat talia Tempora his verbis:

Post Cen, & post Pen, post Cru, & post Lu.

Post *Cen*, idest prima hebdomada post *Cineres*; Post *Pen*, idest post Festum Pentecostes; Post *Cru*, idest post Festum Exaltationis Sanctæ Crucis in mense Septembris; Post *Lu*, idest post Festum S. Luciæ in mense Decembris.

Et circa hæc Quatuor anni Tempora dan- 6
tur etiam sequentes versus, quos refert Ursaya *in Miscellaneo sacro, & profano primo litt. Q. num.* 8.

Dat Clemens hyemem, dat Petrus Ver Cathedratus.
Æstuat Urbanus, autumnat Bartholomeus.

QUÆSTUARE, QUÆSTUARII, SEU QUÆSTORES.

Quæstuarii, seu Quæstores eleemosynarum 1
non sunt admittendi, nisi habeant Litteras Diœcesani, vel Papæ. Conc. Lateranens. IV. *cap.* 62. *Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remissionibus*, *Clementin. Abusionibus* 2. *de pœnitentiis, & remissionibus.*

Unde licentia concedi non potest a Princi- 2
pibus, vel Magistratibus sæcularibus, sed obtinenda est a Papa, vel Episcopo. *Clementin. Abusionibus* 2. *de pœnitent. & remissionib.* & declaravit *Sac. Cong. Conc. in Regien.* 9. *Jan.*
1582. *& in Aversana* 22. *Febr.* 1610. Pro li- 3
centia quæstuandi pro locis piis juxta solitum exigi solum possunt oboli quinque ad mercedem Notarii. *Sac. Cong. Episc. in una Civit. Castelli* 14. *April.* 1615.

Quæstores eleemosynarum non debent per- 4
mitti ab Episcopis prædicare. Conc. Trident.
sess. 5. *de reform. c.* 2. Quæstores, qui Indul- 5
gentias publicant, & eleemosynas colligunt, debent omnino aboleri, & prohiberi. Concil. Trid. *sess.* 21. *de reform. c.* 9.

Quæstores eleemosynarum nihil possunt po- 6
pulis proponere præter id, quod in litteris, seu licentiis continetur, Concil. Lateran. IV. *c.* 62. *c. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remissionibus*, *Clementin. Abusionibus* 2. *de pœnit. & remissionibus.*

Quæstores eleemosynarum non possunt ge- 7
stare Habitum falsæ Religionis, neque versari in tabernis, aliisque locis indecentibus. Conc. Later. IV. *c.* 62. *cap. Dum ex eo* 14. *de pœnitent. & remissionib.*

Quæstores eleemosynarum sub falso nomine 8
Crucesignatorum, si sunt Laici excommunicantur,

tur, & Clerici suspenduntur ab Officiis, & Beneficiis, *cap. Tuarum* 11. *de privilegiis*.

9 Quæstores contra præmissa, & alia delinquentes puniri debent per Episcopos, non obstantibus Privilegiis. *Clement. Abusionibus* 2. *de pœnitent. & remissionibus*, §. *Quæstores*, & sæpe declaravit *Sac. Cong. Episcop.* & signanter *in Spoletana* 16. *Septemb.* 1596. 18. *Dec.* 1600. *&* 3. *Dec.* 1601. *in Lancianen.* 5. *Febr.* 1602. *&* 5. *Mart. ejusdem anni*, *& in Pistorien.* 7. *Jun.* 1605.

10 Eleemosynæ repertæ penes Quæstuarios delinquentes, si dari non possint eidem loco, cujus contemplatione fuerunt factæ, distribuendæ sunt Monasteriis Monialium, quæ magis egent. *Sacra Cong. Episcop. in Baren.* 20. *Augusti* 1596. *in Urbinaten.* 4. *Septemb. ejusdem anni*, *in Vintimilien.* 3. *Jun.* 1597. *in Aquensi* 13. *Jul.* 1605.

11 Quæstores eleemosynarum in statu Ecclesiastico deputari possunt a Ministris Confraternitatis Confalonis pro colligendis eleemosynis ad redimendos captivos ejusdem status. Sixt. V. Const. 38. incip. *Cum benigna*.

12 Quæstuare nullus potest pro eleemosynis S. Antonii de Vienna sine licentia Generalis, vel Capituli Religionis S. Antonii sub pœna Excommunicationis Papæ reservatæ. Clemens

13 VII. Constit. 2. incip. *Rationi*. Nec Patentati, seu Commissarii talis Abbatis Generalis S. Antonii Viennensis possunt quæstuare, sine licentia in scriptis Ordinarii loci, non obstantibus eorum Privilegiis. *Sacr. Cong. Conc. in Theanen.* 30. *April.* 1678. in qua utraque parte informante, censuit, non posse a prædictis Commissariis quæstuari, nisi ad formam Sacri Concilii Tridentini *cap.* 9. *sess.* 21. *de reform.* & Bullæ Gregorianæ incip. *Romanum*, & iterum *in Cajacen.* 28. *Augusti* 1683. in qua censuit danda, & servanda esse Decreta edita in

14 dicta *Theanen.* Et si ipsi Commissarii quæstuantes circa id committant excessus, & falsitates, seu quomodocumque delinquant, debent ab Episcopis carcerari, eorumque pecuniæ, scripturæ, resque aliæ sequestrari. *Sac. Congr. Episcop. in Regiensi* 15. *Jun.* 1613.

15 Confraternitatibus, & aliis locis piis, quæ hospitalitatem actu non exercent, non est regulariter danda licentia quæstuandi. Vide verb. *Eleemosyna n.* 41.

16 Ordinarii prohibere non possunt Regularibus, ne quæstuent ante Confraternitates, nisi probetur consuetudo in individuo. Vide *ibidem num.* 42.

17 Religiosi Mendicantes possunt eleemosynas ostiatim quærere, nec prohiberi possunt fideles, ne eas ipsis conferant; Unde si aliqui Ordinariorum, vel alii impediant per vim, vel dolum, aut consulant, ne eleemosynæ dentur Regularibus Mendicantibus, tunc ipso facto Excommunicationem incurrunt. Vide d. verb. *Eleemosyna n.* 32.

Non possunt tamen quæstuare extra districtus consuetos, & assignatos propriis Conventibus. *ibid. n.* 33. 18

Et sic novissime statuit iterum Sacra Congregat. Episcop. in Lauden. Quæstuationis in causa vertente inter P. P. Minores de Observantia loci Sancti Columbani, & P. P. Reformatos loci Codunei ejusdem Diœcesis, ubi quærebatur, an P. P. Reformati possent quæstuare in illis locis, in quibus quæstuare solent P. P. Observantes, tam respectu vini, quam aliorum comestibilium, & an possint habere privatum Hospitium in illis Civitatibus, & oppidis, in quibus moram facere possunt in Conventibus P. P. Observantium. Unde *die* 5. *Sept.* 1710. propositis in Sacra Congregatione Episcopor. & Regular. Ponente Card. de Abdua tribus sequentibus dubiis, resoluta fuerunt ut infra. 19

I. *An liceat P. P. Reformatis loci Codunei quæstuare in loco Sancti Columbani, ejusque districtu?*

II. *An liceat eisdem P. P. Reformatis habere Hospitium proprium in dicto loco S. Columbani, seu potius debeant hospitari in Conventu Minorum Observantium S. Francisci sito in dicto loco S. Columbani?*

III. *An, & in quas pœnas dicti P. P. Reformati inciderint ob aperitionem prætensi Oratorii publici in dicto loco S. Columbani absque licentia Ordinarii?*

Ad I. Responsum fuit Negative præterquam quoad quæstuationem vini tantum tempore vindemiarum, & semel post Pascha juxta solitum.

Ad II. Negative, quoad primam partem; Affirmative quoad secundam.

Ad III. Remaneant suspensi ab Officio, donec petierint ab Episcopo, a quo benigne recipiantur.

Sic refert D. Ursaya *tom.* 8. *par.* 1. *discept.* 40. ubi per tot. multa habet ad rem.

Item sic novissime iterum statuit *Eadem Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Vintimilien. Quæstuationis in causa P. P. Capuccinorum cum P. P. Reformatis*. Vide dict. verb. *Eleemosyna numer.* 34. 20

21 Regulares vere Mendicantes non tenentur petere licentiam ab Ordinario, in cujus Diœcesi situm est eorum Monasterium. Vide *ibid. num.* 35.

22 Nec tenentur Regulares vere Mendicantes ostendere Ordinariis licentiam suorum Superiorum, dum eleemosynas quærunt in locis, ubi existunt Conventus, sed solum si eas velint colligere extra ipsa. Vide *ibid. n.* 36.

23 Si autem extra Diœcesim, in qua erecti sunt Conventus, quæritare voluerint, debent obtinere consensum ab Ordinario illius Diœcesis. Vide *ibidem num.* 37.

24 Fratres Mendicantes quærere nequeunt per alios, quam per sui Ordinis Religiosos, vel Oblatos. Vide *ibid. n.* 38.

25 Quæstores Regulares non possunt retinere sibi partem eleemosynæ, sed totam deferre, & consignare debent Monasterio. *Conc. Trevirense cap.* 12. Nec Superiores Locales possunt quæstuationes locare suis Oblatis, seu Conversis, & sic facientes graviter peccant, & tenentur ad restitutionem, quia sic tamquam ficti pauperes avaritiæ student, & injuste auferunt eleemosynas aliis pauperibus vera indigentibus, & Regularibus ex sola mendicitate viventibus. Vide dict. verb. *Eleemosyna n.* 25. Et tales superfluæ quæstuationes impediri, & prohiberi possunt ab Ordinario, & contrafacientes coerceri. Genuens. *Prax. c.* 57. *nu.* 11. Donat. *Prax. tom.* 1. *tract.* 13. *qu.* 32. *num.* 11. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *formul.* 6. *nu.* 8. Matthæuc. *cap.* 43. *Officialis quoad Quæstus nu.* 8. & alii.

26 Quæstuatio pro Monasteriis Monialium indigentium non est facienda per mulieres Conversas, etiam non professas, sed per Deputatos ab Ordinariis locorum, ut ad tollenda pericula violandæ honestatis, statuit expresse Gregorius XIII. Constitut. incip. *Deo sacris*, & recte observant Tambur. *de jure Abbatissar. disp.* 18. *qu.* 2. *n.* 4. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 6. *n.* 4. & alii.

27 * Græci quantumvis exhibentes Testimoniales de adhæsione sua Romanæ Ecclesiæ, adhuc tamen ex Decreto Innocentii XI. prohibentur quæstuare, & facultatem ea de re obtentam a quocumque, vel ab ipsa pariter Congregatione jubentur Episcopi ad se recipere, & ad eandem Congregationem de Propaganda Fide transmittere. Insuper Clemens XII. in suo Brevi mandavit, pecuniam ita a Græcis collectam, & alicubi depositam sequestrari ab Episcopo, & ad eandem Congregationem transmitti. *Instit. Eccles.* 75. §. 1. *

Additiones ex aliena manu.

Quomodo in quæstuatione se gerere debeant Religiosi Mendicantes, tradit *Vanespen. Jur. Eccl. univ. par.* 1. *tit.* 29. *c.* 4. *ser. per tot.* ubi *n.* 43. ita concludit: *Denique* (ait) *in hac quæstuatione se ita exhibere debent, ut suo modesto, & religioso agendi modo ab otioso illo quæstuosorum hominum genere a Concilio Trident. abolito se plane distinguant, non minis, aut fraudibus inducant Fideles ad eleemosynas, non petant tanquam debitum, aut solitum, neque ulla arte, etiam prætextu dicendi aliquas orationes, aut lucrandi certas indulgentias, aut aliter extorqueant pecunias, aut alia bona, sed simpliciter, pie & modeste petendo eleemosynam pro sustentatione Fratrum, accipiant tantum quod sibi sponte offertur, nec super iis eleemosynis ullam quovis nomine conventionem faciant, etiam in utilitatem ipsorum Conventuum, quemadmodum Pius V. & Gregorius XIII. ex sententia Sacr. Congregationis Concilii Tridentini in simili quoad collectionem eleemosynarum ac intertentionem Hospitalium responderunt, ut refert Fagnanus ad c. Quum ex eo, de pœnit. & remiss. num.* 21. 22. & 23. 28

Quod ait *Auctor hic n.* 17. tum verbo *Eleemosyna num.* 32. Ordinarios quoquo modo impedientes, quo minus Religiosi mendicantes quæstuent, ipso facto excommunicationam incurrere, absoluta verum haud est. Perpensa enim ipsa Constitut. incip. *Sacri* a Sixto IV. favore Ordinum Prædicatorum, & Minorum edita allegata, Ordinarii ut supra impedientes, interdictum ingressus Ecclesiæ, suspensionem a regimina, & administrationa suarum Ecclesiarum; alii vero inferiores excommunicationem incurrunt. Sed nec statim, verum *nisi pœnituerint*, sunt verba Constitutionis §. 8. *& persuasiones, & inhibitiones, & prædicta revocaverint infra triduum postquam desuper requisiti fuerint.* 29

Responsio Auctoris.

Quo ad ea, quæ hic adducuntur sub *num.* 2. Ravera stando præcise dispositioni dictæ Constitutionis Sixti IV. ipsa solummodo tradit, quæ fideliter ex ejus verbis refert D. Additor. Sed mea conclusio desumpta est etiam ex aliis Pontificiis Constitutionibus, allegatis ab aliis classicis Auctoribus, & signanter ab eruditissimo D. Francisco a Mostazo *lib.* 7. *de causis piis c.* 12. *de eleemosyna*, ubi sic expresse con- 30

clu-

cludit: Præterea si *aliquis Ordinariorum, aut alii impediant per vim aut dolum ne Eleemosynæ dentur Religiosis, tum ipso facto excommunicationem incurrunt, ut ex Bullis tradidit* Crux *dict. c. 3. concl. 2.* Trullencho *d. c. 5. dub. 8. n. 22.* Et Alponsus de Casarubias *in compendio privilegiorum Mendicantium* verb. *Eleemosyna n. 8.* sic præcise referentes, *ibi: Idem Sixtus IV. voluit, quod Ordinarii, seu quicumque alii prohibentes, ne Fratribus Carmelitis Eleemosynæ fiant, ipso facto sint excommunicati: & contra tales possint Rectores Ordinum mendicantium, & Auditor C. A. ac Inquisitores hæretica pravitatis sicut contra hæreticos procedere.*

QUINQUAGESIMA.

1 Quinquagesima a Sancto Telesphoro Papa fuit instituta; *cap. Quadragesima 5. distinct. 4.*

2 In Quinquagesima olim Clerici tenebantur ad jejunium, ex S. Telesphoro Papa *in cap. statuimus 4. dist. 4.* & S. Gregorio Papa *in c. Denique 6. ead. dist. 4.*

3 Advertendum est, quod nostra S. Mater Ecclesia nos disponit ad Sanctam Quadragesimam tribus antecedentibus Dominicis, nempe Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ, sic nuncupatis, eo quod cum præcedant Dominicam Quadragesimæ sic dictam a numero subsequentium quadraginta dierum jejunii, conveniebat nuncupare remotiorem ex ipsis *Septuagesimam*, intermediam *Sexagesimam*, & ultimam *Quinquagesimam*, ut respondit Carolus Magnus Alcuino, deindeque docuit idem Alcuinus, & tradunt moderni antiquitatis Ecclesiasticæ studiosi apud Baillet. *in Historia Festorum mobilium tom. 4. de vitis Sanctorum* §. 2.

4 *num.* 4. Quamvis aliqui attribuant nomenclaturam *Septuagesimæ* memoriæ septuaginta annorum Captivitatis populi Hebraici, apud Raynaud. *Oper. t. 1. pag. 492.* teste toties laudato eruditissimo Card. Lambert. deinde Summo Pont. Benedicto XIV. *volum. 1. notificat. 14.* recte advertendo, quod stante horum opinione, non haberi posset sufficiens fundamentum nuncupandi aliam *Sexagesimam*, aliamque *Quinquagesimam*.

5 In istis tribus Dominicis suadet Ecclesia suis fidelibus majoris pietatis, ac devotionis exercitia, ut tradit Thomassin. *lib. 2. cap. 13. num. 4.* ibi: *Satis constat, tres istas Dominicas dies majoris pietatis studio colendos esse.* Et Concil. Provincial. Mediolanen. 3. *tit. de Festorum dierum cultu*, sic expresse habet: Studeat Episcopus, ut quo tempore in Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ hebdomadis Ecclesia Mater, & Officiorum Ritu, & Hymnis, Canticisque Fidelium mentes ad mæstitiam, atque ad pœnitentiam excitantibus, & omni denique tum vestimentorum, tum aliarum rerum apparatu populum Dei instruit, ac præparat tot ante diebus ad sancte recolendam Christi Domini Passionem, & Crucem, eo potissimum tempore Fideles sibi in curam traditos, spectacula, ludos scenicos, & alia, quæ Gentilitatis speciem præseferunt, tunc præsertim morum corruptelis introducta, illa ipsa tamquam a sanctissimis Ecclesiæ institutis abhorrentia omnino fugientes ad pietatis Christianæ studia, & ad orationem attentiores sint, proposita omni Christianarum actionum exercitatione.

Ab istis Dominicæ diebus primitivis temporibus incipiebant Ecclesiastica jejunia, ut habetur *in sermone vertiodecimo* adscripto Petro Blesensi, quamvis ab aliis alii attributo, ut notat dict. Card. Lambertin. *loc. cit.* ibi: *Jejunium Quadragesimale Regulares Cœnobitæ incipiunt a Septuagesima, Græci vero a Sexagesima, Clerici nostri, auctore Telesphoro, a Quinquagesima. Universus exercitus Christianæ militiæ, juvenes, & Virgines, senes cum junioribus ab hac Quadragesima.* Et quod Clerici olim tenerentur incipere jejunia a Quinquagesima, habetur expresse *ex cap. statuimus 4. & cap. Denique 6. dist. 4.* Sanctus enim Telesphorus Papa addidit Quadragesimæ septimam hebdomadam, quæ vocatur *Quinquagesima*, textu expresso *in cap. Quadragesima 5. dist. 4.* ibi: *Quadragesima sex septimanas habet, cui addidit Telesphorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus Quinquagesima.* Ast dicta antiqua jejunii observantia fere penes omnes abiit in desuetudinem, ut docet universalis praxis, & solum remansit apud quasdam castigatiores, & observantiores Regulares familias; Ecclesia tamen ob dictam jejuniorum anticipationem harum trium hebdomadarum nomenclaturam retinuit. 6

Quando in Dominicis Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ occurrit Festum Purificationis B. M. V. in Ecclesiis eidem sub alio titulo dicatis scilicet Annunciationis &c. Missa debet cantari de Dominica tantum, nec facienda est commemoratio Purificationis B. M. V. *Sac. Rit. Cong. 23. Aug. & 13. Sept. 1704. in Catanien. & 15. Sept. 1736. in Toletana.* 7

RAPINA.

Vide verb. FURTUM.

RAPTOR, RAPTUS.

1 RAptor Virginis, & violenter ipsam stuprans non committit delictum exceptum in Bulla Gregor. XIV. incip. *Cum alias* (nec consequenter exceptum in Bulla Bened. XIII. incip. *Ex quo*); *Sic Sacr. Congr. Immunitatis in Theatina 9. Octobr. 1628. lib. 1. Decr. Pauluc. pag. 108.*

2 Non censetur casus exceptus Raptus puellæ, ita ut Raptor possit sola Episcopi auctoritate extrahi e Domo Canonicali immuni: Attamen recurritur ad Sanctissimum pro confectione, & transmissione processus super asserto Rapto, & qualitate delinquentis; Et Episcopus informet an, & quomodo possit commode provideri in posterum super Canonica? *Sacra Congr. Immunitat. in Mantuana 8. Decemb. 1703. l. 3. Decret. Vall. pag. 540.*

3 Alia vide verb. *Impedimenta Matrimonii art. 2. a n. 103. ad n. 117.*

RATIONIS USUS.

1 RAtionis usus circa septennium inchoari solet. Benedict. XIV. tom. 2. Const. 28. in-

2 cip. *Postremo mense* §. 32. Et reprobatur sententia Nattæ, & Bursati, qui requirunt æta-

3 tem duodecim annorum. Idem *ibid.* Immo quandoque contingit, ut ante septennium quis ratione præditus inveniatur. Idem *ib.*

RECOGNITIO CORPORIS DELICTI.

1 REcognitionem Cadaveris permittat Episcopus etiam post humationem in casibus permissis, servatis servandis. *Sac. Cong. Immun. in Signina 24. Mart. 1627. lib. 1. Decret. Paul. pag. 43.*

Ita datur facultas exhumandi Cadaver pro 2
Recognitione corporis delicti. *Sac. Cong. Immun. in Civitatis Castellana 1. Febr. 1673. lib. 1. Decret. Alt. pag. 763.*

Datur facultas Episcopo pro aliquibus ca- 3
sibus faciendi Recognitionem Cadaverum ad effectum procedendi etiam in Ecclesiis, & Conventibus Regularium. *Sacra Congreg. Immun. in Fanen. 20. Aprilis 1649. lib. 4. Decretal. Paul. pag. 76.*

Aliquando conceditur Vicario Generali fa- 4
cultas pro quinque casibus dandi licentiam pro sua prudentia, ut vulnerati, vel cadavera existentia in locis immunibus transferantur serv. serv. in locum vicinum, & opportunum pro Recognitione corporis delicti. *Sac. Cong. Imm. in Prænestina 19. Januar. 1669. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 306.*

Aliquando conceditur facultas Archiepisco- 5
po consignandi arma Extractorum Curiæ Sæculari pro Recognitione corporis delicti cum præservatione ab Irregularitate, facta protestatione ad formam *cap. Prælatis, de homicid. in 6. Sac. Cong. Imm. in Beneventana 15. Augusti 1668. l. 2. Decretal. Altoviti pag. 252.*

Ministri excommunicantur, si propria au- 6
ctoritate faciant extrahere ab Ecclesia Cadaver pro facienda Recognitione. *Sac. Cong. Immun. in Portuen. 21. Novemb. 1693. lib. 1. Decr. Vall. pag. 87.*

Non absolvuntur, nisi petita venia, atque 7
deleta Recognitione corporis delicti. *Sacra Congr. Immun. in Hydruntina 29. Dec. 1625. Ex Regesto Script. veterum pag. 80. in Eugubina 22. Januarii 1673. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 763.*

Constat, Recognitionem corporis delicti fa- 8
ctam fuisse in loco immuni, quando cadaver ab eo fuit extractum de Mandato Judicis Laici. *Sac. Cong. Imm. in Oritana 30. Sept. 1704. lib. 3. Decret. Vallem. pag. 618.*

Et præfatus Judex incurrit Excommunica- 9
tionem, & acta gesta per d. Judicem concernentia Recognitionem corporis delicti nulla sunt, quamvis non præcesserit declaratoria Excommunicationis incursæ. *Sacr. Congr. Immunitat. ibid.*

Judex Eccles. non potest de se tribuere li- 10
cen-

centiam Gubernatori, seu Curiæ sæculari faciendi hujusmodi Receptionem.

11 Ministri Curiæ Laicæ, quamvis requisiti ab Abbate ad faciendas Recognitiones judiciales in Monasterio contra Collegiales Collegii Borromæi, excommunicantur. *Sac. Congr. Immun. in Papien.* 15. *Novembr.* 1689. *lib. Decretal. Mart. pag.* 530.

12 Curia Sæcularis non potest absque facultate Apostolica facere hujusmodi Recognitionem in persona exempta, ut in Colono partiario Mensæ Episcopalis vulnerato. *Sacr. Cong. Immun. in Fanen.* 12. *Jul.* 1689. *d. lib. p.* 491.

13 Qui in Sacerdote occiso id egerint, incidunt in Censuras. *Sac. Cong. Immun. in Ferrarana* 3. *Julii* 1674. *lib. Decretal. Altoviti pag.* 962.

14 Recognitionem personalem Regularis offensi degentis in Monasterio non est admittendum fieri per Curiam Sæcularem, quæ tamen poterit ab eadem Curia fieri, mediante persona Medici, Chirurgi, & Testium. *Sacr. Congr. Immun. in una Burgi S. Sepulcri* 13. *Novemb.* 1629. *lib.* 2. *Decret. Paulut. p.* 12.

15 Recognitio cadaveris facta a Curia Laica, petita, sed non expectata licentia Ordinarii, in Domo Sæculari, ad quam per confratres sodalitii delatum fuerat cadaver in solamen Parentum, non lædit Immunitatem. *Sacra Cong. Imm. in Sutrina* 13. *Novemb.* 1691. *lib. Decr. Martelli p.* 38.

16 Secus dicendum de Recognitione eadem facta a Curia Laica, dum defertur a Parocho ad sepulturam. *Sac. Cong. Imm. in Nullius S. Ruffi d. die ibid.*

17 Pro simplici Recognitione corporis cadaveris Tertiariæ extra locum immunem non incurritur Excommunicatio. *Sacra Cong. Imm. in Maceraten.* 1. *Maii* 1677. *lib.* 2. *Decret. Altov. p.* 1387.

18 Non obstat de læsione Immunitatis, quando Curia Laica processit ad Recognitionem Corporis Delicti, habita solum, ut dicitur, Denuncia Baroncelli contra Laicum ob attentatum furtum in Domo Laici, quamvis ante d. Recognitionem, & in acto illius fuerit datus pro suspecto ejusdem furti quidam Sacerdos. *Sacr. Congregat. Immun. in una S. Severin.* 11. *Decemb.* 1703. *l.* 3. *Decr. Vallemon. p.* 541.

19 Ex Recognitione corporis Cadaveris Parochi sepulti in Ecclesia Parochiali commendæ Religionis Hierosolymitanæ, a qua Parochi d. Ecclesiæ nominantur, facta auctoritate, & cum interventu Equitis dict. Religionis, non constat de Læsione Immunitatis. *Sacra Congr. Immun. in Papien.* 24. *Maii* 1701. *ibi pag.* 354.

Valida est recognitio corporis delicti, facta in Domo, & in Cadavere personæ exemptæ a Curia Laica, quæ primo impedivit transferri Cadaver ad locum immunem, sed habito præcepto a Ministro Ecclesiastico de non impediendo, amplius non obstitit, & tunc Censuras non incurrit. *Sacr. Cong. Immun. in Terracinen.* 20. *Jun.* 1690. *lib. Decret. Martelli pag.* 625. 20

Aliquando cum facultate Apostolica Episcopus potest communicare, vel etiam consignare corpus delicti, & etiam acta facta pro Recognitione ejusdem. *Sacr. Congreg. Immun. in Fulginaten.* 16. *Jul.* 1658. *lib. Decret. Rocci pag.* 104. *in Nepesina* 30. *Octob.* 1694. *ibi pag.* 154. *in Clusina* 2. *Aug.* 1695. *ibi pag.* 106. *& in Immolem* 30. *Novemb. dict. An. & lib. p.* 231. *& alibi.* 21

R E C U R S U S.

PRo incurrendis Censuris sufficit recursus ad Judicem Laicum contra Jurisdictionem Ecclesiastic. *Sac. Cong. Imm. in Clusina* 5. *Jul.* 1639. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 94. 1

Ob Recursum ad hanc Sacram Congregationem Archiepiscopus abstineat a molestiis. *Sac. Cong. Immun. in Regien.* 14. *Decemb.* 1660. *lib. Decret. Rocci pag.* 305. 2

Ob Recursum habitum pro bono pacis ad Magistratum sæcularem Ecclesiastici non incidunt in Censuras. *Sacra Cong. Immun. in Assisien.* 12. *Septemb.* 1673. *lib.* 1. *Decret. Altoviti pag.* 839. 3

Ob Recursum ad Judices Laicos pro impediendo, ne Curia Ecclesiastica posset vocare Laicos ad comparendum personaliter pro examine, Ordinarius procedat. *Sacra Cong. Imm. in Montis Cassini* 20. *Nov.* 1696. *lib.* 2. *Decret. Vallem. pag.* 59. 4

Contra Superiorem Regularem qui habuit Recursum ad Judicem Laicum contra confugitum in suo Conventu, qui pluries percussit Fratrem Laicum; unde Judex Laicus misit Birruarios in Conventum, Archiepiscopus procedat, & quatenus Confugitus sit extractus, restituat Ecclesiæ sibi benevisæ. *Sacr. Congr. Immun. in Theanen.* 27. *Mart.* 1685. *lib.* 3. *Decr. Altov. pag.* 427. 5

Re-

6 Religiosi Incurrunt in Censuras, & sunt puniendi ob recursum ad Ministros Laicos ad effectum, ut Milites hospitarentur in bonis Abbatis Commendatarii. *Sacr. Congr. Immun. in Mediolan. 7. Octobris* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paulucci, pag.* 93.

7 Qui habuit recursum ad forum Laicum contra Clericum, anteqnam absolvatur, debet renunciare Judicio intentato in Tribunali Laico. *Sac. Cong. Imm. in Aversana* 10. *Januarii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallemani pag.* 15.

8 Recurrens ad Judicem Laicum contra Clericos, & obtinens sequestrum super bona donata eisdem Clericis, consulat conscientiæ suæ. *Sac. Cong. Immun. in Nullius Altamuræ* 1. *Septemb.* 1639. *ibi pag.* 72.

9 Sacerdos, qui auxilio brachii sæcularis capit possessionem Beneficii, incurrit Excommunicationem. *Sacra Congr. Immun. in Alatrina* 29. *Aprilis* 1704. *lib. Decret. Vallem. pag.* 576.

10 Recurrentes ad Ministros Regios contra Auctoritatem, seu Jurisdictionem Ecclesiast. Censuras incurrunt. *Sacra Cong. Immun. in S. Severi* 8. *Julii* 1687. *lib. Decret. Marr. pag.* 131. *&* 16. *Novembris* 1688. *ibi pag.* 380. *in Boven.* 18. *Martii* 1698. *lib. Decret. Vallem. pag.* 142.

11 Committitur Ordinario, ut procedat contra Ecclesiasticum ad Censuras, & alias pœnas, juxta Sac. Can. ob recursus habitos ad Judices Laicos. *Sacr. Congr. Immun. in Papien.* 24. *Julii* 1628. *lib.* 1. *Decret. Paul. pag.* 101. *in Neapolitana* 9. *Maii* 1693. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 44.

12 Item Vicarius Generalis procedat prout de Jure contra Sacerdotem ex causa recursus habiti ad Judicem Laicum contra Clericum. *Sac. Cong. Immun. in Hydruntina* 30. *Sept.* 1704. *l.* 3. *Decret. Vallemani pag.* 618.

13 Constito de renunciatione, & revocatione recursus ad Potestatem Laicam, & obligatione de se abstinendo a similibus, datur facultas absolvendi censuratum ob ipsos recursus. *Sac. Cong. Immun. in Theatina* 27. *Junii* 1699. *lib.* 2. *Decret. Vall. pag.* 228. *in Venusina* 2. *Sept. d. A. & lib. pag.* 247. *in Cosentina, seu S. Joannis in Flore* 9. *Augusti* 1701. *l.* 3. *Decret. Vall. pag.* 371.

14 Et si oriatur controversia super refectione damnorum absolvitur cum reincidentia post duos menses. *S. Cong. Immun. in Aquilana* 15. *Nov.* 1704. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 627.

15 Suspensis Censuris, & facta per Baronem N. renunciatione recursibus ad Judicem Laicum, Judex Ecclesiasticus competens procedat super negotio principali, *Sac. Cong. Immun. in Insulana* 25. *Februarii* 1689. *lib.* 2. *Decret. Vallemani pag.* 138.

Prævia renunciatione recursibus, & dimissa 16 possessione Domus, ac præstita refectione damnorum, Episcopus procedit in causa, cui datur facultas absolvendi. *Sac. Cong. Immun. in Ostunen.* 22. *April. d. Anni, & lib. p.* 149. *&* 19. *Aug. dict. Anni, & lib. pag.* 170.

Attenta renunciatione recursibus, absolvuntur etiam in forma privata censurati, qui executi fuerunt Bullas Ecclesiasticorum. *S. Cong. Immun. in Policastren.* 12. *Januar.* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vallemani pag.* 266. 17

Regulares habentes recursum, seu recurrentes ad personas extra Ordinem pro obtinendis Dignitatibus, Officiis, gratiis, seu pœnarum remissionibus, incurrunt privationem vocis activæ, & passivæ, & perpetuam inhabilitatem ad omnes Dignitates, Gradus, Honores, Officia, & Munia sui Ordinis. Et easdem pœnas incurrunt etiam Superiores aliquas gratias suis subditis concedentes, seu pœnas aliquas remittentes ad instantiam, & requisitionem quarumcumque Personarum, tam Laicarum, quam Ecclesiasticarum extra Ordinem existentium. Immo Regulares neque ad hunc effectum recipere possunt favores Sæcularium etiam sponte oblatos, aut ab eis minime procuratos. Sic sæpe sæpius statuerunt plures Summi Pontifices pro diversis Ordinibus. Et signanter Gregorius XIII. *die* 17. *Aprilis* 1574. Constitut. 66. incip. *Nihil in unaquaque* pro Cassinensibus, quam confirmavit Urbanus VIII. *die* 11. *Maii* 1638. *Const.* 248. incip. *Alias*. Idem Gregorius XIII. *die* 1. *Junii* 1580. Constit. 62. incip. *Cum nihil magis* pro Dominicanis, quam confirmavit Clemens VIII. *die* 23. *Maii* 1592. Constit. 7. incip. *Religiosos Viros*, & Paulus V. *die* 7. *Januar.* 1608. Constit. 39. incip. *Admonemur*. Clemens VIII. *die* 8. *Junii* 1692. Constitut. incip. *Religiosorum* pro Congregatione Cisterciensi S. Mariæ de Alcobatia in Regnis Portugalliæ. Idem Clemens VIII. *die* 14. *April.* 1593. Constit. 21. incip. *Quæ ad prosperam* pro Congregatione Eremitarum S. Hieronymi de Observantia. Idem Clemens VIII. *die* 21. *Maii* 1593. Constit. 23. incip. *Quoniam* pro Carmelitanis. Idem Clemens VIII. *die* 3. *Septembris* 1596. Constit. 43. incip. *Ambitiosam* pro Camaldulensibus. Idem Clemens VIII. *die* 23. *Decembris* 1600. Constitut. incipient. *Ambitiosam* pro Congregatione B. Petri de Pisis. Idem Clemens VIII. *die* 23. *Julii* 1604.

Margin numbers (right column): 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26

1604. Constit. 109. incip. *Quoniam* pro Cruci-
27 feris. Idem Clemens VIII. *die* 1. *Decemb.* 1604.
Constit. 114. incip. *Quoniam* pro Augustinia-
nis, quam Constitutionem confirmavit Paulus
V. *die* 4. *Julii* 1608. Constit. 31. incip. *Admo-
nemur*, & Alexander VII. *die* 1. *Julii* 1661.
28 Const. 113. incip. *Admonet*. Paulus V. *die* 22.
Septemb. 1607. Const. 35. incip. *Quoniam* pro
29 Congregatione S. Salvatoris. idem Paulus V.
die 30. *Martii* 1613. Constit. 79. incip. *Alias
30 per Nos* pro Cistercienfibus Italiæ. Idem Pau-
lus V. *die* 27. *Augusti* 1616. Constit. 98. in-
cip. *Quoniam* pro Cælestinis, quam confirma-
vit Alexander VII. *die* 5. *Julii* 1655. Constit.
31 3. incip. *Alias*. Idem Paulus V. *die* 18. *April.*
1619. Constir. 114. incip. *Admonemur* pro Mi-
noribus de Observantia, quam Constitutionem
confirmavit Urbanus VIII. *die* 29. *Julii* 1639.
Constitut. 271. incip. *Admonemur*, & novissi-
me Benedictus XIII. *die* 16. *Novembris* 1724.
Constit. 6. incip. *Universalis Ecclesiæ Regimini*.
32 Idem Paulus V. *die* 4. *Septembris* 1619. Constir.
116. incip. *Admonemur* pro Minoribus Conven-
33 tualibus. Idem Paulus V. *die* 6. *Septembris*
1619. Constit. 117. incip. *Admonemur* pro Mi-
34 nimis. Urbanus VIII. *die* 15. *Februarii* 1639.
Constit. 258. incip. *Quoniam* pro Congregatio-
35 ne Fesulana S. Hieronymi. Alexander VII.
die 27. *Junii* 1656. Constit. 12. incip. *Sacro-
sancti* pro Congregatione Montis Virginis de
36 Ordine S. Benedicti. Clemens X. *die* 27. *Fe-
bruarii* 1671. Constitut. 31. incip. *Exponi No-
bis fecit* pro Congregatione Montis Oliveti
Monachor. Ordinis S. Benedicti, in qua con-
firmat alias constitutiones Pii IV. & Gregorii
37 XIII. ad id emanatas. Idem Clemens X. *die*
2. *Octobris* 1671. Constitut. 46. incip. *Ex in-
juncto* pro Capuccinis, ubi id prohibetur etiam
sub pœna excommunicationis latæ sententiæ,
& comprehenduntur omnes Religiosi recurrentes ad quascumque Personas extra dictum Ordinem existentes pro obtinendis Obedientiis, seu permissionibus visitandi eorum Parentes, seu Propinquos, aut loca Sacra quæcumque, vel ut ad Dignitates, sive Officia quælibet ejusdem Ordinis, aut ut ad studia promoveantur, sive ut ab uno loco ad alium locum transire, vel in aliquo particulari Conventu permanere eis liceat, vel ut cum eis dispenfetur, ut ante peractum seprennale studium in Concionatores assumi, aut ut ante completum in eodem Ordine septennium ad Sacrum Presbyteratus Ordinem promoveri valeant, sive ad alia similia consequenda, tam pro se quam pro aliis ejusdem Ordinis Fratribus. Vide D. Ursayam, *tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 37. *per tot. a num.* 1. *usque ad num.* 332. ubi egregie plurima resolvit ad rem scitu dignissima. Vide etiam infra *n.* 41.

Censuris aliisque Ecclesiasticis pœnis punire 38
debet Episcopus Clericos recursum habentes ad
Judices Laicos. *Sacra Congreg. Concil. in Der-
thonen. 6. Julii* 1726. *ad* 1. *dub.* apud Thesaurum Resolutionum Sacræ Congreg. Concil. *tom.* 3. *part.* 344.

Recurrentes ad Sedem Apostolicam, eorum- 39
que Procuratores ostendi prohibentur sub pœ-
na excommunicationis in Bulla Cœnæ. Bened.
XIV. tom. 1. Constitut. 14. incip. *Pastoralis
Romani* §. 12. Recurrentes a Sententiis, vel 40
Decretis Judicum Ecclesiasticorum ad Tribuna-
lia laica, excommunicantur. Idem *ibid.*

Ad dicta supra *post nu.* 37. addenda est no- 41
vissima dispositio ejusdem Pontificis in Consti-
tut. incip. *Sacrosancti Apostolatus*, in qua sub
dat. 11. Augusti 1748. memoratis variis Summorum Pontificum Constitutionibus variis pro Religiosis Ordinibus ad id emanatis, & Decreto pro omnibus Regularibus a particulari Congregatione a Sixto V. deputata anno 1587. edito, ac confirmato, nunc denuo confirmat, ac renovat pro Ordine Fratrum Minorum sub Obedientia Ministri Generalis totius Ordinis degentium Pontificias Constitutiones, ac Sacrarum Congregationum resolutiones ipsis inhibentes recursus ad Sæculares, vel alias Perso-
nas extra dictum proprium Ordinem pro obti-
nenda intra præfatum Ordinem gratia, vel
vitanda pœna. Nec non præcipit Generali- 42
bus, vel Provincialibus, cæterisque Ordinis
hujusmodi Superioribus cujusvis status, gradus & qualitatis nunc, & pro tempore itidem existentibus, ne ipsi ad instantiam, & requisitionem quarumcumque Personarum, tam Laicalium, quam Ecclesiasticarum extra dictum Ordinem constitutarum, etiam Cardinalatus honore, ac quacumque sæculari dignitate, & præeminentia Ducali, & Imperiali fulgentium; cuicumque ipsius Ordinis professori ullam gratiam, ullumque gradum, aut dignitates, vel Officia, & administrationes concedere, vel pœnam aliquam remittere, & condonare audeant quovis modo respective, seu præsumant sub excommunicationis pœna eo ipso absque alia declaratione incurrenda.

Præterea (sunt præcisa verba dictæ Consti- 43
tutionis) *Præterea in casibus, in quibus Fratri-
bus dicti Ordinis de jure, vel juxta illius Constitutiones appellare, aut recursus habere licet, id non aliter deinceps fieri posse, auctoritate, & te-*

& tenore præsentis statuimus, & ordinamus, ut gradatim, a gravamine scilicet Guardiani ad Provincialem, a Provinciali ad Commissarium Generalem Familiæ (si de negotio & Causa agatur Familiam dicti Commissarii concernente, alias immediate ad Generalem) & ab isto ad Ministrum Generalem, itaut Causæ appellationis hujusmodi antequam ab eodem Ministro Generali cognitæ, & definitæ fuerint, extra dictum Ordinem deferri, & agitari nequeant. Quam quidem legem non solum in appellationibus, sed in quibuscumque recursibus, & querelis, aut causis inter dictos Ordinis hujusmodi professores quoquomodo agitandis inviolabiliter observari, sub pœnis per memoratas ejusdem Ordinis Constitutiones præscripiis, & in illis contentis ipso facto absque
44 *alia pariter declaratione incurrendis. Demum omnibus Romanæ Curiæ Tribunalibus, ac Judicibus, & quibusvis Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. præfatæ Cardinalium Congregationibus, nec non Sedis Apostolicæ Nunciis nunc, & pro tempore existentibus, ne Fratrum dicti Ordinis recursus, aut appellationes super cujuscumque Causæ cognitione admittant, Causasque ipsas cognoscant, nisi prius eis legitime constiterit, illas juxta præsens decretum per dictos Superiores præscripto ordine servato cognitas, & definitas fuisse, sub pœna nullitatis actorum inde secutorum, auctoritate, & tenore præsentis itidem harum serie interdicimus; Ac omnibus, & singulis Ordinis præfati professoribus, sub pœnis in supradictis Gregorii Prædecessoris Litteris contentis, & contra inobedientes inflictis eo ipso irremissibiliter incurrendis, ne ipsi ad sæcularia Tribunalia, ea quæ a dictis Ordinis Superioribus, vel ab hac Sancta Sede acta, aut decreta fuerint, sub quovis prætextu appellare, aut quovis modo recurrere audeant quoque, seu præsumant, seu per interpositas personas præmissa peragere curent & faciant, dicta auctoritate prohibemus.* Vide tamen verb. *Appellatio art.* 3. *n.* 29.

REFERENDARII CURIÆ ROMANÆ.

1 Referendarii utriusque Signaturæ Papæ nobilitatis veræ Privilegio decorantur. Paul. III. Const. 25. incip. *Debitæ considerationi*. Sixtus V. Constit. 41. incip. *Quemadmodum*.

2 Comites Palatini creantur. Paul. III. & Sixtus V. *in citatis Constitutionibus*.

3 Insigniis Pontificiis, vel Pontificalibus, si Abbates fuerint, in eorum Ecclesiis, uti possunt. Paulus III. & Sixtus V. *in cit. Constitutionibus*.

Beneficia ubique existentia obtinere, & retinere possunt. Paul. III. & Sixt. V. *in cit. Constitutionibus*. 4

Studii occasione absentes fructus suorum Beneficiorum percipiunt. Paul. III. & Sixt. V. *in cit. Constitution.* 5

Horas Canonicas postpositis horis recitare valent. Paul. III. & Sixt. V. *in cit. Constitutionibus*. 6

Illi, & duo eorum Familiares nihil solvunt pro expeditione Litterarum Apostolicarum. Paulus III. & Sixtus V. *in citatis Constitutionibus*. 7

Testari possunt de bonis acquisitis ex Beneficiis. Paul. III. & Sixtus V. *in citatis Constitutionibus*. 8

Exempti sunt a Jurisdictione Ordinariorum ipsi, & eorum Familiares. Paul. III. & Sixt. V. *in cit. Constit.* 9

Referendarii Officium est perpetuum. Paulus III. & Sixtus V. *in cit. Constitut.* 10

Antiani præcedunt aliis, etiamsi isti essent Episcopi. Paul. III. & Sixtus V. *in cit. Constitut.* 11

Referendarii quas materias proponere possint in Signaturis, & quas non? Quando manus apponere, & quando non? In Commissionibus quas causas possint Ordinariis committere, quomodo debeant abbreviare lites? &c. Statuit Pius IV. Constit. 53. incip. *Cum nuper*. 12

Referendarii utriusque Signaturæ quales debeant esse? statuit Sixtus V. Constit. 41. incip. *Quemadmodum*. 13

Centum debent esse Signaturæ Justitiæ, & non plures; Et ex his septuaginta tantum Signaturæ Gratiæ. Sixtus V. in citat. Constit. incip. *Quemadmodum*. 14

Referendarii Signaturæ Gratiæ, & Justitiæ in causarum expeditionibus ad quid teneantur, & ad quid possint se extendere? omnia distincte statuit Paulus V. Constit. 71. incip. *Universi*, *tit. de Signatura Gratiæ, & Justitiæ*. 15

Referendarius extra Ecclesiam præcedere debet Canonicis, & Dignitatibus, non tamen intra eam. *Sacr. Congregat. Rit. in Veronen. 6. Junii, & 4. Julii* 1626. 16

Referendarii cedunt præcedentiam Auditori Confidentiarum. *Sacr. Congreg. Rit. 6. Decembris* 1621. 17

RE

REFRACTARII.

REfractarii Bullæ *Unigenitus*, an, & quando sint a Sacra Eucharistia, & Viatico repellendi? Vide *tom.* 7. verb. *Viaticum*, ubi ad literam affertur novissima Constitutio Benedicti XIV. id declarans cum pluribus aliis ad rem facientibus.

REGIMEN.

1 TRiplex est regendi forma, scilicet Monastica, Œconomica, & Politica. Prima circa privatæ personæ mores instituendos; Secunda circa regendam familiam; Tertia circa Rempublicam gubernandam occupatur. *Communis*.

2 Monastica igitur est, qua quilibet se, suosque personales mores ad regulam rectæ rationis componit: Monastica enim edocet qualiter quævis privata persona suos personales actus recte, ac juste moderetur, rebellem portionem inferiorem superiori subjiciendo, omnesque suas actiones ad rectum rationis dictamen com-

3 ponendo, & hujusmodi. Œconomica est, qua caput, & rector domus & familiæ, suos liberos, ac subditos recte gubernat: Œconomia enim instruit quomodo in familia sit honeste, ac probe vivendum; ad quod teneantur genitores, liberi, superiores, subditi, servi, &

4 hujusmodi. Politica est, qua populus, seu Respublica gubernatur; Politica enim demonstrat quomodo regenda sit Civitas, & Provincia, quæ spectent ad Principem, quæ ad subditos, quæ sint Leges condendæ, quæ artes, & professiones sint excolendæ, quæ præmia probis, quæ improbis supplicia debeantur pro bona, ac pacifica Reipublicæ conservatione. *Sic in re communissima*.

5 Politica forma regendi Rempublicam est triplex, scilicet Monarchica, Aristocratica, & Democratica. In Politica enim aut unus tantum regit ceteros, & hoc regimen dicitur *Monarchia*, cujus contrarium vitium est Tyrannis; Aut pauci, iique optimates, ac divites, & est *Aristocratia*, cui opponitur *Oligarchia*, hoc est factio paucorum; Aut denique omnes nobiles, & plebei, seu saltem plures nobiles, & plebei ex populi electione promiscue imperant; & est *Democratia*, hoc est populi totius imperium, cui adversatur Oclocratia, quæ Populi confusionem significat. *Communis*.

Regimen ergo Monarchicum, seu forma regendi Monarchica, est, cum tota regendi potestas residet apud unum; Monarchia enim est illa, in qua summum imperium sine superioris, aut æqualis populi, vel alterius Principis consortio exercetur, ut in Gallia &c. Regimen Aristocraticum, seu forma regendi Aristocratica est, cum pauci, & ipsi optimates, ac divites regunt; Aristocratia enim illa dicitur, in qua nobilior pars Reipublicæ supremam potestatem in illa habens imperium absolutum exercet in ceteros, ut apud Venetos, Januenses &c. Regimen Democraticum, seu forma regendi Democratica est, cum totus populus regimen habet, aut saltem aliqui tum ex nobilibus, tum ex plebeis ex populi electione, seu est illa in qua tota jurisdictio formaliter, & subjective residet in tota Communitate; ministerialiter vero, & quo ad executionem ex arbitrio ipsius Communitatis particularibus Ministris convenit ministerium, & potestatis executio, ut quondam Athenis, & nunc in Batavia. *Sic in re communis*. 6 7 8

Quænam vero ex supradictis regendi formis melior, ac utilior sit? magna est controversia. Plures enim, præsertim Hæretici, inter quos signanter Calvinus *lib.* 4. *Institut. cap.* 6. §. 9. & *cap.* 20. §. 8. ad impugnandam Ecclesiasticam Monarchiam, volunt ex tribus dictis formis meliorem, ac perfectiorem esse Aristocraticum, & omnium deteriorem esse formam regendi Monarchicam, præsertim si in toto Orbe terrarum, aut in universa Ecclesia constitutam. Nos vero absolute concludimus, quod ex dictis tribus formis nobilior, perfectior, & præstantior sit forma regendi Monarchica. Sic teste eruditissimo Bellarmino, *tom.* 1. *de Romano Pontifice*, *cap.* 2. veteres omnes Scriptores Hebræi, Græci, Latini, Theologi, Philosophi, Oratores, Historici, ac Poetæ, quos ibi ad longum adducit, & nos brevitatis gratia apud ipsum videndos relinquimus, breviterque rationes pro nostra sententia adducimus. 9 11

Probatur igitur nostra conclusio, quia Regimen Monarchicum perfectissimum Dei Regimen imitatur; sicut enim omnia solius Dei Regimini, & imperio subjacent, sic in Monarchia omnes subditi Principis Monarchici Legibus obtemperant. Tum quia hanc Monarchicam Regiminis formam Deus ipse constituit in 10

in populo Judaico, apud quem uti Monarchici Principes imperarunt primo Patriarchæ, ut Abraham, Jacob, Judas, & ceteri alii; Deinde Duces, ut Moyses, Josue, & alii. Tum Judices, ut Samuel, Sampson & alii. Postea Reges, ut Saul, David, Salomon; Postremo iterum Duces, ut Zorobabel, & Machabæi. Abraham enim *Genes.* 14. sine alicujus Senatus, aut Magistratus dependentia bellum gessit adversus quatuor Reges. Judas *Genes.* 38. de se solo nurum suam, quam stupri fuerat accusata, igni adjudicavit. Moyses *Exodi* 32. ut verus & summus Princeps populi Hebraici una die occidi jussit illa tot millia Hebræorum, qui erexerunt vitulum aureum; Sicque dici potest idem omnino de Judicibus, qui de se sine ulla ab aliis dependentia, & bella gerebant, & reos morti adjudicabant, uti patet *Judic.* 8. de Gedeon, qui post victoriam de Madianitis occidit septuaginta viros Urbis Socoth, & turrim Phanuel subvertit. Tum etiam quia Monarcha respicit bonum Regni, tamquam suum proprium, sicque omnes suas vires, & curas impendit ad illud defendendum, ac recte justeque regendum; In Regimine autem Aristocratico, & Democratico, ubi multi regunt, nascitur ambitiosa contentio inter ipsos, ita ut alii alios impediant, aut saltem alii alios respicientes, in collegas suos onus Regiminis rejiciant, sicque nemo bono communi serio intendat, ac quisque quærat quæ sua sunt, non quæ Reipublicæ, ut non pauca exempla demonstrant, adeoque stat vera nostra conclusio, quod forma regendi Monarchica perfectior, ac præstantior sit forma regendi Aristocratica, & Democratica.

11 Nec valet objicere, quod Israelitæ *lib.* 1. *Reg. cap.* 8. petentes sibi dari Regem, *Constitue nobis Regem ..... da nobis Regem*, fuerint a Samuele Propheta ex parte Dei acriter reprehensi, adeoque Regimen Monarchicum debeat potius censeri damnandum, quam aliis præferendum. Non valet, inquam, quia non fuerunt reprehensi Israelitæ Regem petentes, quasi Regis Regimen esset culpandum, cum ipsemet Deus Regis Regum nomen sibi vindicet; Sed idcirco reprehensi fuerunt, quia ablegato Dei Regimine per Duces, & Judices, nullo modo a populo sibi subjecto, sed a solo nutu Regis Dei pendentes exercito petebant dari sibi Regem, qualem universæ habent nationes, *ibi num.* 5. *Constitue nobis Regem, ut judicet nos, sicut & universæ habent nationes*, idest qui populum regat, non ex nutu Dei, sed pro suo beneplacito, & peregrinis aliis institutis, quæ auctore Diabolo barbaræ, & idololatræ habent nationes, atque usurpant; ut clare colligitur ex ipsamet Domini ad Samuelem responsione; *Dixit autem Dominus ad Samuelem; audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: Non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Hinc jubet Deus Samueli 12
ut narret cæco populo quale jus usurpaturus sit Rex, (*a*) quem similem Regibus aliarum nationum petebant, *Prædic eis jus Regis &c.* Quod jus in tali loco non est intelligendum de vero, ac justo, sed de usurpatitio, & injusto, ut optime docet Sanctus Thomas *lib.* 3. *de Regimine Principis cap.* 11. (*b*) & 1. 2. *qu.* 105. *vers.* 1. & 2. & teste Tirino in *cit. cap.* 8. Sanctus Gregorius, Cajetanus, Abulensis, & Vatablus, ac alii passim; Jus enim verum, & justum Regum regulandum est juxta leges ab eis observandas præscriptas *Deuteronomii cap.* 17.

Forma regendi politica per aliquos quintuplex distinguitur, adjectis videlicet Dispotica, & Mixta. Regimen dispoticum seu forma regendi dispotica est, cum tota regendi potestas nedum apud unum residet, sed insuper ita dominatrix est, ut inter Imperantem & Subditos se habeat velut Dominus ad mancipia, & plane arbitra de substantiis, ac vita subditorum, ceu penes Turcarum Imperatorem. Regimen mixtum seu forma regendi mixta est, cum plures Potentiæ non subordinatæ necesse conveniunt ad efformandas, vel mutandas leges, ut in Germania; seu potius est, cum regendi potestas participare quasi videtur de Monarchico, Aristocratico, & Democratico, ut in Anglia, ubi adest Rex, & duplex Senatus, seu Consilium, superius unum, inferius aliud. Num vero hæc ad præfata sint satius reducenda, vel specie secernenda, non est multi momenti hic ad trutinam ponere. 13

Regimen Ecclesiæ Catholicæ est Monarchicum sine permixtione Aristocratiæ, & Demo- 14
cra-

(*a*) Seu potius ad Regem pertineret. Vid. Bossuet *admonit.* v. *ad Protest. num.* 38. ubi verum jus Regis hic describi evidenter ostendit.

(*b*) Animadvertend. cum doctiss. Echardo, *Biblioth. Script. Ordin. Prædic.* tertium & quartum librum de Regimine Principum, fœtum non esse Sancti Thomæ. Ita ille *Tom.* 1. *pag.* 336.

crariæ. Ita Octavius Tudertinus Episcopus Assisiensis *Introduc. ad Lectur. Offic. disp.* 2. *art.* 1. Boyvin *Theolog. Scoti tom.* 4. *disp.* 2. *de Summo Pontifice quæst.* 2. *&* 3. Matthæuc. in *Opere Dogmatic. Controvers.* 4. *cap.* 3. cum plurimis aliis. Sicque sentire videtur Pius II. Constitut. incip. *In minoribus* §. 10. ubi sic habet: *Inter cetera gubernationum genera communis Philosophorum sententia est præstare Monarchiam*. Et infra: *Liquet igitur unum in Ecclesia caput esse, & unum Principem, quia pax populi ex uno Rectore dependet, & pluralitas Principum discordiam parit; Christus Ecclesiæ suæ in ultimo Testamento pacem reliquit, & pacem multis verbis commendavit. Dedit ergo & Regimen pacis amicum;* idest Monarchicum, *sub B. Petro, & successoribus ejus, administrari cuncta præcipiens clavibus illi commissis, & cura Gregis demandata*. Si igitur inter cetera gubernationum genera ex Pontificio testimonio, & ut nos supra ostendimus, communiter tenetur optimum, perfectissimum & præstantissimum esse Regimen Monarchicum, nemo inficiari potest, Ecclesiæ Regimen debere esse Monarchicum; Cum pro certo tenendum sit, quod Christus Ecclesiæ suæ sponsæ, pro qua mortuus est, melius, perfectius, & præstantius inter tria gubernationum genera, reliquerit, ac tradiderit. Hinc in Sacra Scriptura Ecclesia nuncupatur variis nominibus, quæ Monarchiam redolent, *Cant.* 6. vocatur Exercitus ordinatus; *Matthæi* 13. Regnum: *Joann.* 10. Ovile, 1. *ad Corinth.* 12. Corpus, 1. *ad Timoth.* 3. Domus, 1. *Petri* 3. Navis. Unde sicut Exercitus bene ordinatus ab uno duce regitur, Regnum ab uno Rege, Ovile ab uno Pastore, Corpus ab uno Patresfamilias, Navis ab uno Gubernatore. Ita Ecclesia ab uno solo supremo Moderatore regi, & gubernari debet; alias si plures supremi Rectores essent, confusio, & divisio orietur, juxta illud Divi Augustini *serm.* 15. *de verbis Domini*, ibi: *Da unum, & populus est, tolle unum, & turba est, quid est enim turba, nisi multitudo turbata?*

15 Confirmatur ex Doctoribus Parisiensibus, quorum aliqui licet supremam Ecclesiæ auctoritatem constituant in Concilio, alii tamen ipsam in Summo Pontifice recognoscunt; ut Cardinalis Alliacensis, *qui tractat. de origine Ecclesiastice Potestat. conclus.* 2. sic expresse fatetur; *ideo Dominus prævidens schisma, & dissensionem, contulit Petro, & successoribus suis auctoritatem disponendi Ministros Ecclesiæ, & determinandi eorum jurisdictionem dicens, Pasce oves meas, sis Rector, & Prælatus Generalis, ad quem pertineat Regimen Regale ovium, & ovilis*. Gerson Cancellarius Parisiensis *lib. de infallibilit. Papæ considerat.* 8. sic expresse dicit: *Nullam politiam in Ecclesia instituit Christus, præter Monarchicam, & quodammodo Regalem: & oppositum sentientes, quod videlicet fas est dicere plures Papas, aut quilibet Episcopus in sua Diœcesi est Papa, vel Pastor Supremus æqualis Papæ Romano, errat in Fide, & unitate Ecclesiæ contra articulum hunc;* Et Unam Sanctam Ecclesiam; *Et si pertinaces maneant, judicandi sunt Heretici, sicut Marsilius de Padua, & quidam alii*. Almainus *de Suprema potestate Ecclesiastica cap.* 1. sic expresse habet: *Christus fuit Sapientissimus, quia plenus sapientia, & quod instituerit optimam politiam; sed optima politia debet regi Regimine Regali, ut dicit Aristoteles in polit. itaut unus sit qui in quemque habeat potestatem, & nemo in eum*, ergo dicendum est, quod Christus instituit in Ecclesia formam regendi Monarchicam sine permixtione Aristocratiæ, & Democratiæ, & non temperatam ipsa Aristocratia, ut est in Regno Poloniæ, ubi Rex non habet plenam, & absolutam potestatem circa omnia, sed necesse est ut accedat Optimatum auctoritas; Nec temperatam ipsa Democratia, ut est in Regno Angliæ, ubi Rex de se solo nihil disponere potest nisi dependenter a Parlamentis nobilium, & plebejorum, vulgo nuncupatis *Parlamento alto, e Parlamento basso*.

Dices: Romanus Pontifex pro definiendis rebus Fidei, morum, & disciplinæ, aliisque gravibus dubiis congregat Concilia, tum Generalia, tum Provincialia Episcoporum, ut patet ex innumeris sic congregatis Conciliis: ergo Romanus Pontifex non habet supremam & absolutam independentem auctoritatem, sed solam dependentem ab Episcoporum judicio, & auctoritate, adeoque ejus Ecclesiæ Regimen non est pure Monarchicum, sed Aristocratia temperatum. 16

Responderetur, quod licet a Romanis Pontificibus plura fuerint convocata Concilia tum Generalia, tum Provincialia, id solum fuit de solemnitate, & congruentia, ut nempe definitiones Pontificiæ solemniores essent, facilius executioni mandarentur, & convocatis ex omni, seu majori natione Patribus, & inspectis cujusque nationis consuetudinibus & indigentiis, facilius, & convenientius Leges communes, & municipales cujusque Provinciæ commodius disponi, & approbari possent. Non autem id factum est de necessitate, quasi Pa- 17

Papa sine Concilio non possit de sola sua Suprema Monarchica auctoritate infallibiliter definire. An quia Rex verb. grat. Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Sardiniæ, & hujusmodi, ad condendas commode, & provide Leges suos Magistratus, jurisque peritos in Comitiis Regni convocat, suprema & absoluta auctoritas ferendi Leges, non in solo Rege, sed etiam in subordinatis Magistratibus, ac Ministris reperitur? Nemo sanæ mentis quantumvis minimæ cognitionis, id diceret. Si ergo nemo auderet hanc negare Regi Monarchicam auctoritatem in suo Regno temporali; quis audebit hanc Monarchicam jurisdictionem negare Romano Pontifici Supremo totius Ecclesiæ Principi in S. Petro ab ipso Christo Domino instituto? *Matthæi* 16. ibi: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves Regni Cœlorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis; Et Joann. ultimo*, ibi: *Pasce oves meas*. Vid. tamen sub finem Tomi animadversionem Rom. Theol.

18 Tum quia innumera a Romanis Pontificibus sine Conciliis, & absque ullo interventu Episcoporum fuerunt definita, præcepta, & ordinata, quæ a tota Ecclesia, prout ab eis fuerunt statuta, & recepta, & observata sunt, ac in dies recipiuntur, & observantur. In tribus enim primis sæculis nullum habitum fuit Concilium, & tamen Romani Pontifices sola sua Suprema Monarchica auctoritate plures Hæresiarchas condemnarunt. Sic Cerdon damnatus fuit ab Higinio, Marcion ab Eleuthero, Theodorus Coriarius a Victore, Pelagiani, Valentiniani, Novatiani, & multi alii ab aliis Summis Pontificibus; & horum omnium hæreses tamquam sufficienter damnatas illico tenuit universalis Ecclesia.

19 Item sine Concilio Joan. XXII. Constitut. incip. *Vas Electionis*, plures damnavit propositiones, quæ in ipsa referuntur. Benedictus XII. Constitution. incip. *Benedictus Deus*, definivit animas decedentes in gratia, & non egentes purgatione aliqua, vel ea peracta, si egeant, statim gaudere ante judicium universale Dei visione faciali, & intuitiva, & animas decedentes in peccato mortali statim ad pœnas infernales descendere. Martinus V. Constitut. incip. *Inter cuncta* damnavit 48. articulos Joannis Wicleff, & alios 30. Joannis Huss. Eugenius IV. Constitut. incip. *Lætentur*, & alia incip. *Exultate*, ac alia incip. *Cantate*, varios articulos ad Fidem Catholicam spectantes definivit, & explicavit. Sixtus IV. Constit. incip. *Licet*, proscripsit varios errores Petri de Osma. Leo X. Constitut. incip. *Pastor* damnavit Pragmaticam Sanctionem adversus facultatem, potestatem, & dignitatem Romani Pontificis, & Const. incip. *Exurge* proscripsit 41. errores Lutheri, eumque cum suis sequacibus damnavit, & excommunicavit Constitut. incip. *Decet*. Paulus V. Constit. incip. *Quorumdam*, declaravit Hæreticos negantes Trinitatem Personarum in Divinis in unitate Divinæ Essentiæ, aut Divinitatem Jesu Christi &c. S. Pius V. Constitut. incip. *Ex omnibus*, damnavit 79. propositiones Michaelis Baii. Sixtus V. Constit. incip. *Cœli, & terra*, condemnavit Astrologiam Judiciariam. Clemens VIII. Constitut. incip. *Sanctissimus*, damnavit sententiam docentem licere confiteri per litteras Confessario absenti. Urbanus VIII. Constit. incip. *In eminenti*; prohibuit librum, cui titulus *Augustinus Cornelii Jansenii olim Episcopi Iprensis*. Innocentius X. Constit. incip. *Cum occasione*, ut hæreticas proscripsit quinque propositiones Jansenii. Item per Decretum Congregationis Sancti Officii sub 29. Januar. 1647. ut hæreticam damnavit propositionem asserentem Paulum non fuisse subjectum Petro, sed in primatu æqualem. Alexander VII. Const. incip. *Ad Sanctam*, definivit prædictas quinque Jansenii propositiones reperiri in libro Jansenii, & in sensu ab eodem Jansenio intento damnatas fuisse. Item duobus aliis Decretis sub 24. Septembr. 1665. & 18. Martii 1666. respective damnavit 45. propositiones ad materiam moralem spectantes. Innocent. XI. sub die 2. Martii 1679. proscripsit 65. propositiones circa eamdem materiam; & Constitut. incip. *Ad abolendam*, damnavit 68. propositiones Michaelis de Molinos. Alexander VIII. die 24. Augusti 1690. duas propositiones proscripsit, & alias 31. sub 7. Decembris ejusdem anni. Innocent. XII. Constitut. incip. *Cum alias*, damnavit 23. propositiones Archiepiscopi Cameracensis. Clemens XI. Constit. incip. *Vineam Domini*, declaravit, *Obedientiæ, quæ præinsertis Apostolicis Constitutionibus (Innocentii X. & Alexandri VII. editis adversus propositiones Jansenii) debetur, obsequioso silentio non satisfieri; sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Jansenii libri sensum, quem illarum verba præseferunt, ab omnibus Christifidelibus, ut hæreticum, non ore solum, sed & corde rejici, ac damnari debere*. Item Constit. incip. *Unigenitus*, damnavit 101. propositiones excerptas ex libro gallico

idio-

idiomate impresso. Quorum omnium Pontificum Decreta, & Statuta licet extra Concilia, fuerunt statim a tota Ecclesia recepta, & fideliter observata, prout in dies prompte recipiuntur, & fideliter observantur.

20 Unde concludendum est, Romanum Pontificem habere totius Ecclesiæ Regimen pure Monarchicum, nec indigere aliqua Concilii convocatione pro definiendis rebus Fidei, morum, & disciplinæ, aliisque gravibus dubiis, prout expresse pro damnandis etiam Hæresibus necessitas Conciliorum excluditur a S. Augustino *lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 12.* ibi: *An vero congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quasi nulla Heresis aliquando, nisi Synodi congregatione damnata fit; cum potius rarissime inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit?* Et a S. meo Bernardino Senensi *in Mariali p. 3. Sermon. 3.* expresse dicente, quod magis est standum sententiæ Summi Pontificis, quam sententiæ totius mundi, ibi: *Cum Papa sit Christi Vicarius, & gerat vicem Dei in terris: ex quo sequitur quod habeat plenitudinem potestatis; & illud quod facit, præsumitur facere auctoritate Dei; ideo ipso approbante aliquid, & nos debemus approbare; Immo ipsius sententie est magis standum, quam sententiæ totius mundi.*

Additiones ex aliena manu.

21 Monarchia, Aristocratia, & Democratia modi sunt simplices Regiminis. At omnes hi regiminis modi ultro citroque misceri possunt,
22 & quidem tripliciter. Vel enim dividuntur majestatis jura, ut *v. g.* quædam Princeps exercet, quædam Senatus; vel eadem communicantur, quum Rex quædam sine Nobilitatis, vel Populi arbitrio exequi nequit, vel denique summum imperium certis conditionibus adstringitur.

23 Exhibet Sparta exemplum primi generis, ubi hoc modo omnes status contemperati fuerunt, potissimum quum Ephori fuerunt instituti. Adeoque auctor est *Justinus*, Lycurgum in fundanda æquo jure Sparta sic distribuisse vim majestatis, ut Regibus auctoritas esset gerendi belli, Senatui tutela Regum, Magistratibus judicia, & demum electio Magistratuum Populo. Mixtum quoque ad hunc fere modum Germanici Imperii statum nonnulli tenent.

24 Apparet secunda species mixtionis in Regno Poloniæ, ubi sine arbitrio Nobilitatis jura concedere, abrogare, aut mutare Regi permissum non est. Idemque fere censendum de cæteris Imperiis, ubi Ordines sunt, quos vulgo *Status* appellamus, præsertim si suo jure convenire valeant.

Tertia species constituit Regnum legitimum, 25
non quia & alias Rex non promiscue legibus sit solutus, sed quia nequidem potestas ex usu, & ratione flectendi, mutandique Leges tunc soli Regi sit, sed pariter Ordinibus. Nam & hi fere, ut assertores Privilegiorum, Legumque, sub quibus Rex recipitur, constitui solent. Sic quibusdam in Rebuspublicis in hanc legem adigi novus Rex solet, ne sine consensu Populi bellum, aut fœdus faciat, neve militiæ muniis (nisi pro defensione Patriæ) invitos implicet.

Variis quoque sanctionibus hæ Leges solent 26
muniri. Aliquando enim, (sed periculoso exemplo) subditis exuendi obsequium jus datur, si pactis legibusque non stetur; Usitatissimum est religione jurisjurandi eos adstringi, quos illos admoneat Poetæ versus:

Si genus humanum, & mortalia spernitis arma,
At sperate Deos memores fandi, atque nefandi.

Porro generale juramentum, e Republica, 27
& justitia gubernandi non efficit statum mixtum. Quæ enim, inquit Papinianus, dubitationis tollendæ causa contractibus inferuntur, jus commune non lædunt. Sed tunc demum quum certis capitulis modum finesque summæ potestatis præscribit arctiores, quam jure suo haberet. Hoc juramentum prior Princeps obire debet, antequam nempe Subditi obsequium jurent, quia, quum ad id sub conditione obligati sint, prius conditio impleri debet juramento Principis. At vero diversum est circa commune illud Principis jusjurandum. Ante enim Cives suo juramento obstringere obsequii fidem debent.

R E G U L A R E S.

Articulus I.

Regulares quoad ea, quæ possunt, & debent, vel non.

Regulares possunt sine approbatione Episcopi, & cum sola approbatione sui Prælati Regularis audire Confessiones illorum sæcularium, qui sunt vere de familia in suis Mona- 1

 ste-

fteriis ; & continui commensales. Vide verb. *Approbatio pro Confessionibus excipiendis art.* 1. *num.* 64.

2 Secus vero illorum, qui tantum ipsis Regularibus deserviunt, & cum saecularibus exteris extra Monasterium habitant, & vivunt. Vide *ibid. n.* 65.

3 Quinam sint vere de familia, & qui non, ad hoc ut possint absolvi, vel non, a dictis Regularibus? Vide *ibid. a n. 66. ad* 70.

4 Quoad ea, quae concernunt approbationem Regularium pro Confessionibus Regularium, & respiciunt dependentiam ab eorum Superioribus. Vide d. verb. *Approbatio art.* 2. *per tot.*

5 Quoad ea, quae concernunt approbationem Confessariorum Regularium pro Monialibus eis subjectis; Vide d. verb. *Approbatio art.* 3. & verb. *Moniales art.* 5.

6 Praelati Regulares a quibus casibus, & Censuris possint absolvere suos subditos; Vide verb. *Absolutio art.* 2. *a n.* 29. *ad* 40.

7 Quid importent Absolutiones Generales, quas Praelati Regulares in fine Visitationis, & in quibusdam anni solemnitatibus dare consueverunt suis subditis Religiosis? Et quid absolutiones in articulo mortis dari solitae moribundis? Et quid absolutiones, quae dantur a Praelatis, seu Praesidibus ante electiones capitulares? Vide verb. *Praelatus Regularis a num.* 67. *ad* 73.

8 Quoad ea, quae concernunt approbationem, & facultatem Regularium pro audiendis Confessionibus saecularium; Vide verb. *Approbatio art.* 1. *a n.* 41. *usque in finem*, & verb. *Confessarius art.* 4. *a n.* 6. *ad* 10.

9 Regulares simpliciter approbati in Dioecesi Episcopi approbantis possunt etiam audire Confessiones infirmorum in propriis Domibus absque ulla Parochorum; vel ipsius Episcopi licentia; At vero tenentur Regulares de tali audita Confessione eorumdem infirmorum Parochum illico certiorem reddere, & hoc potest illis ab Episcopo sub poena Suspensionis a facultate audiendi Confessiones praecipi; sufficit tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam. Sic expresse statuit Clemens X. in Const. incip. *Superna*; & jam antea declaraverat *Sac. Cong. Episcop. & Regul. die* 2. *Jul.* 1606. *& in una Senogallien.* 22. *Jan.* 1616. *& in Anconitana* 6. *Octob.* 1645.

10 Confessarii Regulares a quibus casibus possint absolvere saeculares? Vide verb. *Absolutio art.* 1. *a n.* 41. *ad* 47.

11 Confessarii Regulares quando possint dispensare super impedimento petendi debitum conjugale? Vide verb. *Dubium conjugale art.* 1. *a n.* 12. *usq. in finem*.

Regulares an, & quando teneantur ad solvendas Decimas? Vide verb. *Decimae art.* 2. *a n.* 44. *usq. in fin.* 12

Regulares an possint benedicere mulieres post partum, & ad purificationem admittere in propria Ecclesia? Vide verb. *Benedictio art.* 3. *a n.* 13. *ad* 16. *& per tot.* ubi multa ad rem. 13

Regulares utriusque sexus nequeunt esse Compatres, seu Commatres, neque per Procuratorem. Vide verb. *Baptismus art.* 6. *n.* 41. *ad* 47. & verb. *Moniales art.* 6. *n.* 70. 14

Regulares utriusque sexus nequeunt in particulari, neque de licentia, ac dispensatione Superioris habere peculium, seu aliquid proprium; Immo talis licentia, etiamsi obtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent eam posse concedere, non excusaret Fratres, aut Moniales a culpa, & poena a Tridentino imposita. Vide verb. *Legatum a n.* 88. *ad* 95. *& verb. Moniales art.* 2. *n.* 64. *usque in fin.* 15

Regularis deprehensus in morte habere aliquam proprietatem debet cum ipsa subterrari extra Monasterium in sterquilinio in signum suae perditionis, & damnationis aeternae, quia in peccato mortali decessit, textu expresso *in c. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor.* ibi: *Quod si proprietas apud quempiam inventa fuerit in morte? ipsa cum eo in signum perditionis extra Monasterium in sterquilinio subterretur, secundum quod Beatus Gregorius narrat in Dialogo se fecisse*. Glossa communiter recepta *ibid. verb. in sterquilinio*. Et ita S. Gregorius narrat se fecisse *lib.* 4. *Dialogorum c.* 53. ut innuitur *in cap. Cum Monasterium*; & S. Hieronymus *Ad Eustochium de virginitate litt. D.* relatus *a* Joann. Andrea *in cit. cap. Cum ad Monasterium n.* 4. *in verb. Gregorius*, refert de Monacho, qui lina texendo centum lucratus illa reliquit in morte, & habito consilio, quidam dicebant illa esse tribuenda pauperibus, alii Ecclesiae, alii parentibus, sed decreverunt Patres illa cum eo subterrari cum verbis: *Pecunia tua sit tecum in perditione*, ex quo magnus per totum Aegyptum cunctos terror invasit. Et concordat *cap. Monachi* 2. *de Monachor.* ibi: *Et qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & digne non poenituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres accipiat sepulturam, quod etiam de universis Religiosis praecipimus observari*. Quinimo Regularis Canonicus, qui in articulo mortis non resignavit proprium, quod latenter habuerat, non solum in Coeme-

16 (beside "Regularis deprehensus"); 17 (beside "rat se fecisse"); 18 (beside "sit. Et concordat"); 19 (beside "observari. Quinimo")

teiio

terio sepeliri non debet, sed si ibi sepultus fuerit, inde debet exhumari, si sine maximo scandalo fieri poterit, textu expresso *in cap. Super quodam 4. de statu Monachor.* ibi: *Super quodam Canonico Regulari, qui in articulo mortis agens licet a Priore suo commonitus proprium, quod contra regulam latenter habuerat, noluit resignare, & sic diem clausit extremum, & fuit inter alios Fratres traditus sepulturæ...... Inquisitioni tuæ respondemus, quod ille Canonicus, non tantum fuit Christiana sepultura privandus, verum etiam si sine maximo scandalo potuit fieri, de ipsa projici dignus est Ecclesia. Hoc autem cum forte contigerit, in similibus est agendum;* Et in ejus Summario expresse dicitur: *Regularis Canonicus, qui non resignavit proprium in morte, non debet in Cæmeterio sepeliri. Et si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scandalo fieri potest.*

20 Deh! una semel hoc animadvertant, & contremiscant Regulares, si qui sint proprietarii, & præsertim Superiores Ordinum, qui proprietatem Monachorum decedentium sibi appropriant tamquam spolia, contra omnia jura, tum communia, tum propria cujusque Religionis specialia, seu municipalia statuentia omne id, quod ex defunctorum Religiosorum expropriatione remanserit, converti debere in utilitatem Ecclesiæ, seu Monasterii. Et id possunt sine Beneplacito Apostolico. Vide verb. *Alienatio art. 4. n. 39. in fine.*

21 Quoad ea, quæ concernunt Regulares Apostatas, seu fugitivos. Vide verb. *Apostasia, Apostata per tot.* & infra *n.* 141. *& seqq.*

22 Quoad ea, quæ concernunt Regulares tamquam incorrigibiles ejiciendos, & ejectos. Vide verb. *Ejicere, Ejecti per tot.* & infra a *numer.* 146. *ad n.* 155.

23 Religiosus transmissus ad triremes, terminato tempore condemnationis, non est recipiendus inter Religiosos suæ Provinciæ, *ut in una Asculana anni* 1711. late, & pluribus adductis solide probat D. Ursaya *tom. 1. part. 2. discept.* 18. *per tot.* Vide ibi: & infra *num.* 156.

24 Quoad ea, quæ possunt, & debent Regulares circa recitationem Divini Officii. Vide verb. *Officium Divinum art. 3. a n.* 52.

25 Quoad ea, quæ concernunt promotionem Regularium ad Ordines. Vid. verb. *Ordo art. 3. a num.* 51.

26 Quoad ea, quæ concernunt locutionem Regularium cum Monialibus. Vide verb. *Moniales art. 4.*

27 Quoad ea, quæ concernunt Regularium præcedentiam. Vide verb. *Præcedentia.*

Quoad ea, quæ concernunt Regularium prædicationem. Vide verb. *Prædicare, Prædicator.* 28

Quoad ea, quæ concernunt Regulares circa Processiones. Vide verb. *Processio.* 29

Quoad ea, quæ concernunt Regularium Novitiatum. Vide verb. *Novitiatus.* 30

Quoad ea, quæ concernunt Regularium Professionem. Vide verb. *Professio.* 31

Quoad ea, quæ concernunt Regularium Privilegia. Vide verb. *Oracula vivæ vocis*, & verb. *Privilegium.* 32

Quoad ea, quæ concernunt Regularium Quæstum. Vide verb. *Eleemosyna*, & verb. *Quæstuare.* 33

Quoad ea, quæ possunt, & debent Regulares circa Funera, Quartem, & Sepulturam. Vide verb. *Quarta*, & verb. *Sepultura.* 34

Quoad ea, quæ possunt, & debent Regulares circa Eucharistiam. Vide verb. *Eucharistia, & infra art. 2. n.* 126. 35

Regulares non possunt ministrare Laicis sæcularibus infirmis hospitantibus in eorum Conventibus Sacramenta Eucharistiæ per modum Viatici, & Extremæ Unctionis absque Episcopi, vel Parochi licentia; Et si id faciant, incurrunt Censuras inflictas *in Clementin. 1. de privil.* & possunt per Ordinarium per Cedulones excommunicati declarari. *Sacr. Cong. Conc. in Nullius* 19. *Septembr.* 1637. *in Cremonensi* 27. *Februarii* 1649. *in Ripana* 3. *Februar.* 1652. *confirmata in Gerunden.* 13. *Februarii* 1694. *& in Neapolitana* 5. *Junii* 1700. apud Monacell. *tom. 1. tit. 6. formul.* 20. *n.* 16. 36

Regulares erigentes Altare portatile, & Sacrum facientes in Domo privatorum, ut ibidem Viaticum ministrent Regulari infirmo absque licentia Ordinarii, vel Parochi, possunt Censuris coerceri, & ligari, ut declaravit *Sac. C. Conc. in Messanen.* 20. *Septemb.* 1689. apud Monacell. *loco cit. n.* 20. Vide verb. *Oratorium num.* 80. 37

Regulares omnes tenentur in quacumque alienationis specie, tam stabilium, quam mobilium pretiosorum, sive translatione Dominii, aut creatione censuum, licentiam petere, & obtinere *a Sacra Congregatione Concilii*, prout Decreto Generali mandavit Urbanus VIII. *die 7. Septembr.* 1624. Immo nequeunt nedum censuario nomine, sed neque ad cambium, vel mutuo accipere pecuniam cum solutione alicujus lucri, vel cum obligatione bonorum. Vide verb. *Alienatio art. 4. numer.* 30. *&* 33. 38

Et hæc licentia gratis ab eadem Congregatione expediri debet, sicuti in dicto Decreto in- 39

injunctum fuit, cujus observantia denuo demandata fuit ab *eadem S. Congregat. sub die* 1. *Decemb.* 1691. his verbis: *Pro omnimoda observantia, & executione Decreti, & gratis expediantur res Regularium, aliorumque in Decreto comprehensorum de licentia hujus Sacræ Congregationis tantum in scriptis danda juxta formam, & tenorem a san. memor. Urban. VIII. confirmati, si Sanctissimo D. N. placuerit.*

Die 4. *Decembris* 1691. *facta relatione per Secretarium, Sanctissimus mandavit servandum esse Decretum san. mem. Urbani VIII. super hoc re editum, & de licentia Congregationis Concilii, & gratis juxta ejusdem formam, & tenorem.*

R. Pallavicinus S. C. Conc. Secr.

Sic apud Monacell. *loc. cit. n.* 30. & 31.

40 Regulares non possunt in Sabbato sancto pulsare Campanas ante pulsationem in Ecclesia Cathedrali, vel Matrice. Leo X. Constit. incip. *Dum intra §.* 12. & sæpe sæpius declaravit *Sacr. Congreg. Rit.* Vide verb. *Campana a n.* 11.

41 Regulares ratione hujusmodi pulsationis in Sabbato sancto posse conveniri coram Loci Ordinario decrevit *Sacr. Congr. Concilii in Capuana* 23. *Aprilis* 1591.

42 Nisi consuetudo in contrarium esset legitima, vel Ecclesiæ multum distarent, *Ex Sacr. Congreg. Episcop. & Regular. in Surrentina* 16. *Julii* 1601. & postea *in Thelesina* 5. *Febr.* 1622.

43 Possunt tamen Regulares in quibuscumque aliis diebus, etiam Dominicis, seu Festivis in suis Ecclesiis pulsare Campanas, & Missas celebrare ante celebrationem Missæ, & pulsationem Campanæ in Ecclesia Cathedrali, seu Matrice, vel Parochiali, nec impediri possunt ab Episcopis, & Parochis. Vide verb. *Campana a n.* 16. *ad* 21.

44 Regulares omnes, quamvis sint Canonici Lateranenses, sive Præmonstratenses, aut quicumque alii Canonici Regulares, non possunt sine expressa dispensatione Apostolica obtinere ullum Beneficium Sæculare, sive Curatum, sive simplex, & hujusmodi. Vide verb. *Concursus art.* 1. *a n.* 38. *ad num.* 56. & verb. *Habitus num.* 69.

45 Regulares, sicuti alii Clerici sæculares non possunt aliquos medio voto, vel juramento, aut pacto, seu promissione inducere, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent, & hoc sub virtute sanctæ Obedientiæ, & sub intermînatione maledictionis æternæ, & sub pœna nullitatis, & obligatione restitutionis, & interdicti Ecclesiastici, nisi restituerint, textu expresso *in cap. Animarum* 2. *de sepulturis in* 6. ibi: *Animarum periculis, & scandalis, quæ frequenter ex his proveniunt, obviare volentes, universis Religiosis, & Sæcularibus Clericis, cujuscumque status, vel conditionis existant, in virtute S. Obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ districtissime prohibemus, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent. Nos enim, si secus actum fuerit, electionem talem decernimus, nullius penitus existere firmitatis. Statuentes &c.* sequuntur aliæ pœnæ.

Insuper Regulares, & omnes alii Clerici sæculares inducentes aliquos, ut supra, ad eligendam sepulturam in eorum Ecclesiis, incurrunt Excommunicationem Papæ reservatam, textu expresso *in Clementin. Cupientes* 3. *de pœnis §. Sane*, ibi: *Sane temerarios violatores Constitutionis illius, quæ Religiosis, & Clericis sæcularibus prohibet, ne aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, similem sententiam (excommunicationis) pœna in dicta Constitutione contenta, in suo perdurante robore, incurrere volumus ipso facto; ab alio, quam a Sede Apostolica, præterquam in mortis articulo, nullatenus absolvendos, nullis privilegiis, aut statutis cujuscumque tenoris existant, super his valituris.* 46

Regularibus non licet in suis Ecclesiis admittere ad celebrandum Presbyteros sæculares contra prohibitionem Episcopi. *Sac. Congr. Concilii in Bononien.* 2. *Junii* 1620. & *in Limana* 29. *Januarii* 1633. Vide verb. *Missa art.* 4. *num.* 20. & 21. 47

Regulares inter Missarum solemnia possunt recipere ea, quæ sibi offeruntur; Dummodo a perambulationibus per Ecclesiam, ac similibus eleemosynarum extorsionibus se abstineant. *Sacra Congregatio Concilii in Bononien.* 2. *Junii* 1620. 48

Regularium numerus cuique Monasterio, & Conventui præfigendus est, Paul. V. Constit. 9. incip. *Sanctissimus*. 49

Plurima alia, quæ concernunt Regulares circa Conventus, seu Monasteria. Vide verb. *Conventus per tot.* 50

Regulares cujuscumque Ordinis, etiam Mendicantium, quantumvis Sedis Apostolicæ sint Capellani, Superioribus suis subjecti esse debent. *Gregorius IX. Constit.* 6. incip. *Per Romani*. 51

Regularium Superiores non cognoscunt causas 52

sas suorum subditorum ad Officium Sanctissimæ Inquisitionis spectantes. Paulus V. Constit. 26. incip. *Romanus*.

53 Regulares cujuscumque Ordinis, quantumvis exempti, de Hæresi suspecti, puniuntur ab Inquisitoribus Hæreticæ pravitatis; S. Pius V. Constit. 51. incip. *Pastoris*.

54 Regulares omnes cujusvis Ordinis, Religionis, & Instituti, quibus pro delictis ad Sanctæ Inquisitionis Officium spectantibus pœnitentiæ genus aliquod impositum fuit (salutaribus pœnitentiis exceptis) eo ipso ad omnes Religionis suæ Gradus, & Officia inhabiles censeantur, & deinceps, etiamsi pœnitentiæ tempus expleverint, vel gratiam receperint, ad illa tamen promoveri nullatenus possint, nisi prius obtenta a S. D. N. vel ab hac Sacra Congregatione coram Sanctitate sua habenda speciali, & expressa rehabilitationis gratia, alias promotio quælibet nulla sit, & promoventes ipsi privationem suorum Officiorum, ac præterea vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrant, qui restitui, nisi ab eodem S. D. N. vel ab eadem Sacra Congregatione coram Sanctitate Sua habenda, non possint. *Sacra Congregatio Generalis S. R. & universalis Inquisitionis die* 1. *Octobris* 1626.

55 Regulares non possunt in Sabbato sancto benedicere Domos, cum non possint hoc munus extra Conventum suum exercere. *Sacr. Cong. Conc. die* 23. *Novemb.* 1619. *& in Bononien.* 2. *Julii* 1602.

56 Regulares non possunt aggregare suæ Regulæ Personas in articulo mortis constitutas. *Sac. Cong. Rit. in Spoletana Terra de Visso* 20. *Junii* 1609. apud Barbos. *in Summ. Apostol. decis. verb. Regulares num.* 29.

57 Regulares non possunt constringi ab Ordinariis ad interveniendum Orationi quadraginta horarum in Cathedrali. *Sac. Cong. Episcop. & Regul. in Salernitana* 18. *Novemb.* 1581.

58 Regulares non debent permittere pauperes mendicare in eorum Ecclesiis, quando Divina celebrantur Officia. S. Pius V. Constit. incip. *Cum primum*.

59 Regulares Religionis suppressæ non remanent liberati a votis, sed adhuc his obstricti sunt; adeo ut nec Matrimonium, nec Testamentum facere, nec in Fideicommissis, & hereditatibus succedere, nec acquirere possint, ut respondit *Sacr. Cong. Concil. in Veneta* 13. *Maii* 1679. *& in Bononien.* 25. *Augusti* 1692.

60 Superiores Regulares non possunt apponere Interdictum in Ecclesiis sibi subjectis. Sic partibus auditis, & informantibus, declaravit *Sacr. Cong. Episcop. & Regul. in Neapolitana Censurarum* 21. *Junii* 1697. contra Abbatem S. Petri ad Aram, qui Ecclesiam Monialium Reginæ Cœli sibi subjectam Interdicto subjecerat.

Regulares professi non possunt ad aliam Religionem, etiam strictiorem transire sine licentia Sedis Apostolicæ. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 3. *num.* 18. Donat. *Prax. rerum* Regular. *tom.* 2. *part.* 2. *tract.* 5. *qu.* 22. *num.* 11. & communis aliorum ex praxi, & stylo Curiæ, & quo ad transitum ad alias Religiones edita est novissime a Benedicto XIII. Constitutio incip. *Licet Sacra*, quæ ad uberiorem notitiam hic ad litteram datur. 61

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

„ §. Licet Sacra Tridentina Synodus, uti „ integritati disciplinæ Regularium pro„ spiceret, provido consilio statuerit neminem „ cujuscumque Ordinis Prælatum, vel Supe„ riorem vigore cujusvis facultatis aliquem „ ad Habitum, & Professionem admittere pos„ se, nisi, ut in Ordine ipso ad quem tran„ sferetur, sub sui superioris obedientia in clau„ stro perpetuo maneat; & licet Pius Papa „ Prædecessor noster Constitutionem ediderit, „ qua omnia Privilegia abrogavit quibuscum„ que Ordinibus, Monasteriis, Hospitalibus, „ & locis piis olim concessa, excipiendi, & „ retinendi Fratres, Monachos, Canonicos, „ aliosque, quamvis in Ordine mitiori Pro„ fessos, prohibendo, ne illi in posterum ad „ Habitum, & Professionem Regularem ad„ mitterentur; etiamsi perpetuo manere, & „ vivere deberent in claustro; nihilominus vi„ ri pietate, & prudentia conspicui Nobis „ exposuerunt se longa experientia didicisse, „ Nosque ipsi, qui, Deo favente, hac ipsa „ die Regulare institutum Ordinis Prædicato„ rum in adolescentia professi fuimus, & ad„ huc profitemur, sæpe longo usu cognovi„ mus, prædictas sanctiones, & cautelas pro „ recta Ordinum Regularium disciplina adver„ sus calliditatem, & malitiam hominum tuen„ da, parum sufficere; Siquidem compluries „ contigit, & in dies contingere videmus quos„ piam, Ordinis Regularis, & Claustralis in„ stiturum professos, deinde postquam illud „ Apostasia deseruerunt, vel etiam aliquando „ sine Apostasia, peculiares ob causas, ejus„ modi transitus facultatem postulare, & im„ petrare consuevisse a propriis Superioribus, „ se Privilegium subditis suis Regularibus eum-

„ dem transitum ad alias Religiones concedendi „ habere jactantibus, vel ejusmodi facultatem „ sibi dari procurare a Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Legatis, vel ab ejusdem „ Ecclesiæ Cardinali Majori Pœnitentiario, & „ non raro a Nostræ Civitatis Avenionensis Vicelegato, vel ab alterutra ex Congregationibus Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium negotiis „ Episcoporum, & Regularium præposita, & „ Sacri Concilii Tridentini Interpretum. Quæ „ facultas transeundi ad profitendam Regulam „ alterius Religionis in qua nulla vigeat Claustralis, & Regularis observantia, vel in „ aliam Religionem Hospitalariam, aut Militarem, vel Hospitalariam simul, & Militarem, ubi etiam vigeat Claustralis, & Regularis observantia compluribus decretis earumdem Congregationum, & optimo statui „ Ordinum Regularium maxime opponitur.

„ §. 2. Quare præcipua sollicitudo nostra erga omnes Regularium familias, quas veluti „ acies castrorum, ad excubias militantis Ecclesiæ ordinatas, magno, & vere paterno „ amore complectimur, Nos monet, ut præsenti Constitutione in suo pleno robore, & „ vigore perpetuis temporibus duratura, integriori eorumdem Regularium disciplinæ providentes, prædictam corruptelam evellere „ studeamus; Itaque omnibus, & singulis Regularibus, in quocumque Regulari, & Claustrali Ordine professis, transitum ad quemcumque alium Ordinem, in quo Claustralis, & Regularis observantia non vigeat, „ post maturam hac de re habitam deliberationem, motu proprio, & ex certa scientia „ omnino prohibemus; Transitum etiam ad „ quemcumque Ordinem Hospitalarium, vel „ Militarem, vel Hospitalarium simul & „ Militarem, etiamsi in hujusmodi Ordinibus „ Claustralis, & Regularis observantia vigeret: ac etiamsi ageretur de Apostata, vel „ non Apostata, a primævo suo Ordine ad „ ejusmodi alium transire volente pari modo „ prohibemus. Insuper quibuscumque Superioribus Regularium, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ „ Cardinalibus Legatis, ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Majori Pœnitentiario, Nunciis Apostolicæ Sedis, Vicelegato Avenionensi, utrique Congregationi Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium præpositæ, Sacrique Concilii Tridentini Interpretum, per præsentes tollimus, revocamus, & abrogamus quæcumque Privilegia, Auctoritates, Facultates, & consuetudines, ejusmodi transitum concedendi cuicumque Regulari, Claustrali, Apostatæ, vel „ non Apostatæ, quacumque de causa, quamvis etiam consensus, tam Superioris, in cujus Ordine antea professus fuerit, quam alterius Superioris, in cujus Ordine novam „ Professionem emittere voluerit; Nobis autem, Nostrisque Successoribus Romanis Pontificibus pro tempore extituris similes concessiones penitus reservamus, ita ut in posterum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales „ Legati, ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ „ Cardinalis Major Pœnitentiarius, Nuncii „ Apostolicæ Sedis, Vicelegatus Avenionensis, „ prædictæque Congregationis in examine libellorum supplicum, hujusmodi transitus „ postulantium, hac de re nihil omnino decernere possint, nisi Nostro, vel Romani „ Pontificis pro tempore extituri speciali Rescripto, ejusmodi libelli supplices ad illos „ remissi fuerint: quo rescripto etiam obtento, nihilominus transitus facultatem, etiamsi „ causæ ejus concedendi summæ viderentur, „ nullo modo concedere valeant, nisi postquam „ Nobis, & pro tempore extituro Romano „ Pontifici, totius rei distincta & accurata „ relatio facta fuerit, & postquam a Nobis „ ipsis, vel a Romano Pontifice pro tempore „ extituro earumdem causarum pondus approbatum, & transitus facultas concessa fuerit.

„ §. 3. Eisdem vero præsentibus litteris nostris quoscumque transitus, non observato „ ad unguem harum tenore, imposterum faciendos, nullos, & invalidos fore, & esse „ declaramus; Ordinariis Locorum concedentes, vel ad illos extendentes eamdem facultatem procedendi in eos, qui deinceps, præsenti Constitutione non observata, ad alium „ Ordinem transire ausi fuerint, quam Tridentina Synodus Ordinariis concessit in Regulares, extra Monasteria vagantes, & crimina committentes.

„ §. 4. Decernimus quoque &c.

„ §. 5. Quocirca mandamus universis Locorum Ordinariis, ut, quando, ubi, & quoties opus fuerit, easdem præsentes solemniter publicantes, eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistant, non obstantibus „ Constitutionibus, &c.

„ §. 6. Nulli ergo omnino hominum „ &c.

„ Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo sexto, Idibus Februa-

„ brearii, Pontificatus Nostri anno secun-
„ do.
„ P. Card. Prodatarius.
Visa de Curia J.
F. Cardinalis Oliverius Archiepiscopus Ancyranus.
L. Martinettus.

62 Regulares omnes Professi tam Superiores, quam subditi nequeunt condere Testamentum. *Communis & certa*, per text. *in cap. Quia ingredientibus 2. de Testamentis, & cap. Quia ingredientibus 7. caus. 19. q. 3.* ibi: *Quia ingredientibus Monasterium convertendi gratia, ulterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum ejusdem Monasterii Juris fiant, aperta Legis definitione decretum est.* Idem habetur *Authent. Ingressi, Cod. de SS. Ecclesiis*. Et ratio clara est, quia ob votum Obedientiæ, & Paupertatis omni libertate, & proprietate se privant, ita ut nec velle, nec nolle, nec quidquam proprium, de quo disponere possint, amplius habeant, *arg. citatis Juribus*, juncto capite *Non dicatis 11. caus. 12. q. 1.*

63 Neque Regulares testari possunt ad pias causas. *Communis*. Juris enim rationes æque in Testamentis ad pias causas, ac in aliis locum habent; Adeoque Jura indistincte sunt intelligenda, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus, *cap. Quia circa 22. de Privilegiis, & l. de pretio 8. ff. de Publiciana in rem actione*.

64 Immo neque de licentia Prælati, seu Superioris. *Communis*, quia, ut dicitur *in l. Nemo 45. ff. de Regul. Jur. Nemo plus Juris ad alium transferre potest, quam ipse haberet, & cap. Nemo potest 79. de Regul. Jur. in 6. Nemo potest plus Juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur*; Cum nemo possit dare quod non habet; *l. Traditio 20. ff. de acquirendo rerum dominio, c. Dalbertum 1. qu. 7. cap. Quomodo, de consecrat. dist. 4. cap. Quod autem 5. de Jurepatronat.* Et expresse declaravit *Sacra Congregatio Visitationis Apostolicæ sub die 19. Januarii 1696. Decreto 5.* & approbavit Congregatio particularis quinque Cardinalium *die 25. Julii ejusdem anni in causa Religiosorum S. Spiritus in Saxia de Urbe*, ubi quod dicti Religiosi non possunt Testamentum condere, neque de licentia Præceptoris, seu Commendatoris Domus; apud Monacell. *tom. 2. titul. 13. formul. 17. numer. 13.*

65 Nec possunt Regulares testari, etiamsi ante Professionem sibi aliquam summam suorum bonorum reservassent cum facultate testandi, quia est actus dominii, pro quo explendo deficit prorsus in eis habilitas, cum sit species novæ ultimæ voluntatis. Passerin. *de statibus homin. tom. 1. quæst. 186. art. 7. num. 50.* Monacell. *tom. 1. in Append. Adnotat. ad Constitut. Clement. VIII. de largitione muner. num. 17.* Sanchez, & alii passim, *arg. supracitatis Juribus*.

66 Quinimo Regularibus Professis neque licet Testamentum a se conditum ante emissam Professionem moderari per viam declarationis. *Sacr. Congreg. Concil. 4. August. 1685. lib. 25. Decret. fol. 237.* apud Monacell. *tom. 4. supplement. ad 2. tom. num. 277.* Vide verb. Testamentum *art. 3. n. 36.*

67 Quo ad ea, quæ possunt, & debent necessario observare Regulares circa largitionem munerum, datur hic ad litteram

Constitutio Clementis VIII. De largitione munerum una cum ejus Confirmatione facta ab Urbano VIII. sub pœnis privationis Officii, vocisque activæ, & passivæ ipso Jure incurrendis, Januario quoque mense legenda.

CLEMENS EPISCOPUS, &c.

„ Religiosæ Congregationes ab insigni Sanctitate viris Spiritus sancti afflatu institutæ, tantas Ecclesiæ Dei utilitates omni tempore attulerunt, ut ad eas conservandas, & instaurandas Romani Pontifices Prædecessores Nostri, magnam jure optimo diligentiam semper adhibuerint; Nam cum ea sit rerum humanarum conditio & natura, ut etiam quæ optime fundata & constituta sunt, partim hominum imbecillitate, & ad malum proclivitate; partim Dœmonis astutia, paulatim deficiant, ac nisi cura pervigili sustententur, in deterius prolabantur; idcirco Summorum Pontificum vigilantia magnopere laboravit, ut Regularium Ordinum disciplina, aut labefactata in pristinum restitueretur, aut salutaribus Constitutionibus communita, integra, atque incolumis permaneret. Quorum Nos vestigiis pro eodem Officii munere insistere, & Pastoralem illorum sollicitudinem (quantum possumus) Divina adjutrice gratia, cupimus imitari.

„ §. 1. Quare, ne ex muneribus, quæ a pluribus Religiosæ vitæ Professoribus ex Christi patrimonio, quibusvis hominibus quavis ex causa sæpe tribuuntur, gravia incommoda, & mala, etiam boni specie, existant, præcavere studentes, hac nostra perpetuo valitu-

„ litura Constitutione universis, & singulis
„ cujuscumque Ordinis Mendicantium, vel
„ non Mendicantium, bona immobilia, &
„ redditus certos ex Indulto Apostolico possi-
„ dentium, vel non possidentium, seu cujus-
„ vis Congregationis, Societatis, & Instituti
„ (non tamen Militiæ) Regularibus Perso-
„ nis utriuslibet sexus omnem, & quamcum-
„ que largitionem, & missionem munerum pe-
„ nitus interdicimus; Sub qua prohibitione
„ comprehendi volumus omnia & singula Ca-
„ pitula, Conventus, & Congregationes, tam
„ singulorum Conventuum, Monasteriorum,
„ Prioratuum, Præposituratum, Præceptoria-
„ rum, Domorum, & Locorum, quam Pro-
„ vincialia, aut Generalia cujuslibet Provin-
„ ciæ, sive universi Ordinis, Societatis, aut
„ Instituti; eorumque, vel earum Camerarios,
„ Commissarios, & quoscumque Officiales, &
„ singulares personas; ipsos etiam Ordinum,
„ Congregationum, & Societatum hujusmodi
„ Superiores, quascumque Dignitates obtinen-
„ tes, etiam Generales, & Provinciales, Ma-
„ gistros, Ministros, & quocumque nomine
„ Præfectos, nec non Conventuum, Monaste-
„ riorum, Prioratuum, Præposituratum, Præ-
„ ceptoriarum, Domorum, & Locorum quo-
„ rumcumque Abbates, Priores, Præpositos,
„ Præceptores, etiam majores Guardianos,
„ Ministros, Rectores, atque Abbatissas, Prio-
„ rissas, & alio quovis titulo Præsidentes,
„ tam ipsis Regularibus, quam Locorum Or-
„ dinariis, seu quibusvis Superioribus subjectos
„ utriuslibet sexus ad vitam, vel ad tempus
„ deputatos: adeo, ut nemo unquam eorum,
„ vel earum directe, vel indirecte, palam,
„ vel occulte tam communi, quam particula-
„ ri, & proprio nomine, etiam sub quovis
„ statuti, vel consuetudinis, seu verius corru-
„ ptelæ, aut alio prætextu, vel quacumque
„ causa, nisi in Generali Capitulo, aut alia
„ Generali Congregatione, re mature discus-
„ sa, unanimi consensu omnium, Superiorum-
„ que permissu, causa approbata fuerit, quic-
„ quam tale attentare valeat.

„ §. 2. Id autem ita absolute, & genera-
„ tim vetitum intelligatur, ut neque omnino
„ fas sit, quicquam donare, tam ex fructi-
„ bus, redditibus, & proventibus, collectis,
„ vel contributionibus, aut obligationibus, si-
„ ve eleemosynis, aut subsidiis certis, vel in-
„ certis, ordinariis, seu extraordinariis, men-
„ sæ, seu massæ communis, vel cujusvis fa-
„ bricæ, & Sacristiæ, quorum bona commu-
„ niter, ut præfertur, administrantur, seu quæ
„ rationibus reddendis sunt obnoxia, quam ex
„ pecuniis etiam, quæ a singulis quovis modo
„ acquisitæ in commune conferendæ omnino
„ sunt: Nec si per viam voluntariæ contribu-
„ tionis in communi congerantur: Nec si for-
„ san privatim, & nominatim cuilibet Reli-
„ gioso a suis Superioribus, vel a propriis af-
„ finibus, propinquis, familiaribus, amicis,
„ aut benevolis, vel a piis Christifidelibus,
„ etiam eleemosynæ, aut Caritatis, & illius
„ propriæ Personæ intuitu attributæ, seu quo-
„ quomodo per quemlibet Religiosum suo Mo-
„ nasterio, Domui, aut loco acquisitæ, eique,
„ ut ad libitum de iis disponat, per Superio-
„ res concessæ fuerint, præterquam leviora
„ esculenta, aut poculenta, seu ad devotio-
„ nem, vel Religionem pertinentia munuscu-
„ la communi tantum; numquam vero parti-
„ culari nomine (ubi Superiori de consensu
„ Conventus videbitur) tradenda.

„ §. 3. Sed & hujusmodi missiones mune-
„ rum ipsis Religiosis utriuslibet sexus, non
„ solum per se, verum etiam per alios tam
„ directe, quam indirecte prohibitas declara-
„ mus.

„ §. 4. Neque vero quispiam ab hac gene-
„ rali prohibitione se excusare valeat, etiamsi
„ munera miserit cuivis Personæ Laicæ, vel
„ Ecclesiasticæ cujuscumque status, gradus,
„ dignitatis, ordinis, vel conditionis, & qua-
„ vis, non solum mundana, & Ducali, Re-
„ gia, Imperiali, verum etiam Ecclesiastica,
„ & Pontificali, aut alia majori, etiam San-
„ ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalatus dignitate
„ fulgentibus, etiam proprio loci Ordinario,
„ etiam ex causa, & occasione benedictionis,
„ vel susceptionis Habitus Regularis, Tonsu-
„ ræ, aut Professionis Monialium, tam sibi
„ subditarum, quam non subditarum, aut ipsi
„ etiam proprio Ordinis, vel Congregationis
„ Protectori, Vice-Protectori, Generali, vel
„ Provinciali, aut cujusvis Monasterii, Prio-
„ ratus, Domus, aut cujuslibet alterius Loci
„ Regularis Superiori, aut aliquo quocumque
„ Officio, munere, aut Dignitate fulgenti,
„ vel cuicumque etiam simplici, & particulari
„ Religioso; ita ut inter ipsos quoque Reli-
„ giosos (ne prava ambitiosi impulsus pro
„ consequendis in sua Religione Gradibus, &
„ Dignitatibus alter alterius gratiam per be-
„ nevolentiam aucupetur.) quæcumque largi-
„ tio, aut donatio munerum, (nisi rerum
„ minimarum de licentia expressa, & in scri-
„ ptis Superiorum) sit penitus interdicta.

„ §. 5. Insuper prohibemus, ne unquam eis-
„ dem

" dem Regularibus liceat ullas pecunias quo-
" quomodo erogare in alicujus etiam Benefa-
" ctoris, aut Protectoris, vel Ordinarii hono-
" rem, etiam occasione transitus, vel primi
" ingressus, aut ad Beneficiorum acceptorum
" memoriam, gratique animi testificationem,
" seu pro prædictis personis, quavis auctorita-
" te, vel Dignitate fulgentibus honorifice,
" laute, & opipare excipiendis, seu pro qui-
" busvis conviviis eisdem, aut cuivis illorum,
" quacumque occasione, vel causa exhiben-
" dis, vel pro comessationibus, aut compota-
" tionibus quibusvis personis, tam ejusdem
" Ordinis, Congregationis, Monasterii, Do-
" mus, aut loci, quam extraneis largiendis,
" aut pro exhibendis spectaculis etiam piis in-
" tra Ecclesias, Monasteria, & Domos sa-
" cras, seu pias, vel extra eas, in quibus pu-
" blicis, aut privatis, factis, aut profanis lo-
" cis, etiam ubi Sanctorum, & Sanctarum vi-
" ta, aut res pie gestæ, etiam in memoriam
" Passionis Dominicæ populis spectandæ pro-
" ponuntur, aut alias in prædictis, sive in
" quibusvis rebus supervacaneis ad pompam,
" & ostentationem, aut ad oblectationem,
" vel paucorum lucrum, & privata commoda
" quomodolibet pertinentibus, nisi re ipsa pro
" divino cultu, & veris Christi pauperum in-
" digentiis, servato in hoc Caritatis ordine,
" & habita necessitatis ratione, de consilio,
" & consensu Superiorum sublevandis, aut
" alias in rebus licitis, & per Capitulum Ge-
" nerale, aut Provinciale non prohibitis, vel
" Taxam ibi forsan præscriptam non exceden-
" tibus, sumptus hujusmodi fiant.

" §. 6. Declarantes tamen, per hæc lauda-
" bilem, & Apostolica doctrina, sacrisque Ca-
" nonibus commendatam hospitalitatem, præ-
" sertim erga pauperes, & peregrinos nequa-
" quam imminui, aut prohiberi. Quinimmo
" si qui redditus ad id, vel ex fundatione,
" vel ex institutis, statutis, aut consuetudini-
" bus aliquorum Monasteriorum, Ordinum,
" aut Regularium hujusmodi Locorum, aut
" ex Testatorum, vel Donantium voluntati-
" bus, sive alias applicati, aut donati sunt,
" eos omnino (ut decet) integre in usus pios
" hospitalitatis hujusmodi erogandos esse, &
" præsertim in Monasteriis, seu Locis deser-
" tis, & ab Laicorum ædibus longius remo-
" tis, ubi tamen pauperum, & vere egeno-
" rum ratio in primis habeatur.

" §. 7. Si quos vero ditiores occasione tran-
" situs, sive alias ex devotionis, aut necessi-
" tatis causa eo divertere contigerit, eos sane
" decet Refectorio communi cum Religio-
" sis, mensaque, & ferculis communibus, ne-
" quaquam a ceteris distinctis contentos esse;
" Verum omnino ipsi Regulares in hospitibus
" hujusmodi potentioribus excipiendis ita se
" gerant, ut eis frugalitas, & paupertas Re-
" ligiosa prorsus eluceat.

" §. 8. Pari etiam ratione districte inhibe-
" mus, ne quispiam ex prædictis Laicis alias,
" quam, ut superius dictum est, vel Clericus
" sæcularis, vel Regularis quocumque hono-
" re, præeminentia, nobilitate, aut excellen-
" tia, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardi-
" nalatus dignitate præditus, etiam Protector,
" Vice-Protector, loci Ordinarius, Prælatus,
" Generalis, Provincialis, aut Monasterii,
" Domus, vel loci cujuslibet Superior, eo-
" rumve affines, propinqui, familiares, aut
" Ministri utriuslibet sexus, quicquam contra
" hanc superius expressam prohibitionem re-
" cipiant.

" §. 9. Quod, si vel ab aliquo particulari
" Religioso, vel a Superiore quopiam Gene-
" rali, Provinciali, aut quocumque Officio
" fungente, aut a Conventu, Capitulo, vel
" Congregatione, sive ab universo Ordine, &
" Religione quicquam receperint, id quod ac-
" ceperint, suum non faciant; Verum, ipso
" facto, absque aliqua monitione Judicis, de-
" creto, Sententia, aut Declaratione, ad il-
" lius restitutionem omnino in utroque Foro
" teneantur, adeo ut, restitutione ipsa reali-
" ter non facta, neque etiam in Foro con-
" scientiæ absolvi possint.

" §. 10. Hinc autem restitutionem fieri vo-
" lumus non privatim ei Religioso, qui do-
" navit, sed ei Monasterio, Domui, vel al-
" teri loco, de cujus bonis facta est largitio,
" vel si non de ejus bonis donatum est, in
" quo idem Religiosus donans Professionem
" emisit, vel si nomine totius Capituli, Con-
" ventus, aut Congregationis, vel universi
" Ordinis, seu Religionis donatio facta exti-
" terit, pariter communi mensæ, aut massæ,
" cujus nomine donatum fuerit, accepta mu-
" nera restituantur, ita ut, nec qui donavit,
" nec Conventus, Capitulum, Congregatio,
" Ordo, aut Religio, cui restitutio facienda
" est, illam remittere, & iterum condonare,
" aut recipientem ab obligatione restituendi
" eximere, vel ut in pauperes eroget, conce-
" dere quoquomodo possit.

" §. 11. Quod si quis ex supradictis Regu-
" laribus utriuslibet sexus, cujuscumque Gra-
" dus, ordinis, Dignitatis, ac ubilibet loco-

" rum

„ rum existentibus, conjunctim cum ceteris, „ seu divisim nostratum hujusmodi prohibitio-„ num, statutorum, ordinationum, jussionum, „ decretorum, mandatorum transgressor fue-„ rit, statuimus, ut omnibus & singulis per „ eum obtentis Dignitatibus, Gradibus, Mu-„ neribus, & Officiis, eo ipso privatus, ac ad „ illa, & alia similia, vel dissimilia in futu-„ rum obtinenda inhabilis perpetuo, & inca-„ pax, ac perpetua infamia, & ignominia no-„ tatus existat; Et praeterea privationem vo-„ cis activae, & passivae, absque ullo Superio-„ ris Decreto, aut ministerio, ipso facto in-„ currat: nec non ultra hujusmodi poenas, „ etiam tamquam contra furti, & simoniae „ criminum reum, tam per viam denuncia-„ tionis, accusationis, aut querelae, quam et-„ iam ex Officio procedi, & inquiri, condi-„ gnisque suppliciis affici debeat.

„ §. 12. Poenis aliis a Jure statutis, ac per „ alias Constitutiones Apostolicas, aut pro-„ pria cujusvis Ordinis, Congregationis, Mo-„ nasterii, Domus, aut Loci statuta, vel con-„ suetudines contra Personas aliquid praemis-„ sorum committentes, forsan decretis, & „ inflictis, nihilominus in suo robore perman-„ suris.

„ §. 13. Quo circa universis, & singulis „ modernis, & pro tempore existentibus lo-„ corum Ordinariis, eorumque Vicariis, & „ Officialibus, nec non quorumcumque Ordi-„ num, Prioratuum, Monasteriorum, & Do-„ morum Superioribus, etiam Generalibus, „ seu Provincialibus, ceterisque, ad quos spe-„ ctat, per Apostolica Scripta mandamus, „ quatenus ipsi, & eorum singuli, quantum „ ad eos pertinet, curent omni studio, dili-„ gentia, auctoritate, & vigilantia, praesen-„ tem Constitutionem firmiter, & inviolate „ observari, & contra inobedientes, vel trau-„ sgressores condignis poenis animadverti; eos-„ dem Inobedientes, nec non contradictores „ quoslibet, & rebelles per opportuna Juris, „ & Facti remedia, appellatione postposita, „ compescendo, invocato etiam ad hoc, si „ opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

„ §. 14. Non obstantibus Constitutioni-„ bus, &c.

„ §. 15. Volumus autem, ut praesentes Lit-„ terae in valvis Sancti Joannis Lateranen. & „ Principis Apostolorum de Urbe Basilicarum, „ & in Acie Campi Florae publicentur, affi-„ xis inibi earum exemplis, & dimissis; Quod-„ que earum exempla, seu illarum compendia „ in libris quorumcumque Statutorum praedicto-„ rum Monasteriorum, Prioratuum, Collegio-„ rum, Domorum, Ordinum, & Congrega-„ tionum (quoad Moniales in vernaculum „ & vulgarem cujusque Regionis sermonem „ versa, & a loci Ordinario, qui id quam-„ primum fieri curet, subscripta inserantur, „ & saltem quotannis in Capitulis, sive Con-„ gregationibus cujusque earum alta & intel-„ ligibili voce legantur; & nihilominus post „ sexaginta dies a die publicationis (ut prae-„ fertur) in Rom. Curia facienda, unum-„ quemque citra montes, ultra montes vero „ post quatuor menses perinde arctent, & af-„ ficiant, ac si cuique personaliter intimatae, „ & per eos juratae fuissent.

„ §. 16. Quodve earum transumptis, &c. „ Nulli ergo omnino &c.

L. Card. Prodat.

M. Vestrius Barbianus.

A. de Alexiis.

Confirmatio & moderatio supradictae Constitutionis.

URBANUS PAPA VIII. &c.

„ §. 1. NUper a Congregatione nonnullo-„ rum Romanae Curiae Praelatorum „ coram dilecto Filio Nostro Antonio tituli „ S. Petri ad Vincula Presbytero Cardinali „ S. Onuphrii nuncupato, Majori Poeniten-„ tiario, ac Nostro in Alma Urbe Pro-Vica-„ rio in spiritualibus generali, & nostro se-„ cundum carnem Fratre Germano a Nobis „ deputata, emanavit Declaratio tenoris sub-„ sequentis, videlicet.

„ Cum circa interpretationem Constitutio-„ nis fel. rec. Clementis VIII. sub dat. XIII. „ Kal. Julii Pontificatus sui anno tertio de „ largitione munerum Regularibus utriusque „ sexus interdicta, nonnullae difficultates, & „ ambiguitates sint exortae; Congregatio spe-„ cialiter a S. D. N. Urbano Divina Provi-„ dentia Papa VIII. coram Eminentissimo „ Cardinali S. Onuphrii Majori Poenitentia-„ rio, ac Urbis Pro-Vicario deputata, aucto-„ ritate sibi attributa declaravit, & declarat, „ munera a Religiosis utriusque sexus tribui „ posse ex causis gratitudinis, conciliationis „ benevolentiae, ejusque conservationis ergo „ ipsam Religionem, vel Conventuum, aliisve „ causis ex sui natura actum virtutis, & me-

„ riti

„ titi continentibus, modeste tamen ac discrete, & dummodo id non fiat nisi de Superiorum localium licentia, ac etiam cum consensu majoris partis Conventus, si talis consensus de Jure, vel ex Constitutionibus, seu consuetudinibus cujusque Religionis respective, in hujusmodi casibus requiratur; Consensum vero Conventus in §. 2. ejusdem Constitutionis ad leviora esculenta, aut poculenta, seu ad devotionem, & religiositatem pertinentia munuscula largienda &c. requisitum, intelligi debere de consensu alias de Jure requisito, & ubi concurrit ambitionis suspicio, qua cessante, nec in his requiri licentiam Superiorum in scriptis in §. 4. ejusdem Bullæ requisitam, sed sufficere licentiam, etiam oretenus ejusdem concessam, declarat; Comessationes autem, Compotationes, & Convivia, in excipiendis præsertim Benefactoribus, Protectoribus, vel Ordinariis honorifice, & laute, de quibus in §. 5. & 6. ejusdem Constitutionis, censeri tantummodo prohibita, si decentiæ status Regularis adversentur; Restitutionem vero receptorum Conventibus faciendam, de qua in §. 10. ibidem cautum est, intelligi debere de Conventibus, ad quos data, seu missa de Jure pertinent, si id commode fieri potest, alias Conventui ejusdem Religionis viciniori loco, ubi petita fuit absolutio, restituantur; Insuper eadem facultate sibi tributa, omnes, qui hucusque adversus supradictæ Constitutionis Capitula hic moderata largiti fuerunt, vel receperunt, a pœnis quibuscumque in eadem Constitutione inflictis, & incursis posse, & debere a propriis Confessariis absolvi in foro conscientiæ, etiam non facta prius hujusmodi rerum donatarum, seu datarum restitutione; quoad eos vero, qui præter modum prædictum graviori Religionis detrimento largiendo, vel recipiendo transgressi sunt, sed ob inopiam restituere nequeunt, eadem Sanctitas concedit Majori Pœnitentiario, ut de præteritis usque ad diem datæ præsentium in Foro conscientiæ absolvat, dispenset, & condonet, seu absolvi, dispensari, & condonari mandet, prout in Domino magis expedire judicaverit.

„ §. 2. Et ne prædictæ Clementis VIII. Constitutionis memoria dilabatur, Superiores locales cujuscumque Monasterii, Conventus, Domus, ac Collegii Regularis sub pœna privationis Officii, vocisque activæ, & passivæ ipso Jure incurrenda, efficere teneantur ut in perpetuum singulis annis mense Januario, non solum prædicta Constitutio (quam in reliquis ejus partibus eadem Sanctitas omnino observari jubet, & quatenus opus sit, innovat, quemcumque prætensum non usum, aut prætensum usum, seu prætensam consuetudinem damnando, & irritando) verum etiam hoc Decreto in aliqua publica Congregatione, vel saltem in publica mensa perlegantur; Omnibus tam Ecclesiasticis Personis, etiam Regularibus, quam Laicis cujuscumque sint Ordinis, Conditionis, Gradus, ac Dignitatis, etiam speciali nota dignis, & qui sub generali dispositione comprehenderentur, prædictam Clementis Constitutionem contra præsentis Decreti tenorem declarandi, vel interpretandi facultate penitus interdicta, super quibus Sanctissimus mandavit expediri Breve datum Romæ die decima quinta Septembris 1640.

„ §. 3. Quapropter, ut præmissa firmius subsistant, & inviolabiliter observentur, quantum cum Domino possumus, providere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, declarationem præinsertam cum omnibus, & singulis in ea contentis tenore præsentium perpetuo confirmamus, & approbamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes, & singulos, tam Juris, quam Facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus, illaque inviolabiliter ab omnibus, ad quos spectat, & spectabit in futurum, observari.

„ §. 4. Sicque, & non aliter &c.

„ §. 5. Non obstantibus &c.

„ Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris, die XVI. Octobris MDCXL. Pontificatus Nostri anno decimo octavo.

M. A. Maraldus.

Recipientes munera a Regularibus contra præscriptum dictarum Constitutionum Clementis, & Urbani VIII. quicumque sint, sive Regulares, sive Sæculares, quacumque Dignitate, vel Superioritate præditi, in neutro Foro absolvi possunt ante factam restitutionem, ut patet in d. Constitutione Clementis VIII. §. 9. 68

Et si munus excedat summam scutorum decem, neque possunt absolvi a Summo Pœniten- 69

„ rum existentibus, conjunctim cum ceteris, „ seu divisim nostrarum hujusmodi prohibitionum, statutorum, ordinationum, jussionum, „ decretorum, mandatorum transgressor fuerit, statuimus, ut omnibus & singulis per „ eum obtentis Dignitatibus, Gradibus, Muneribus, & Officiis, eo ipso privatus, ac ad „ illa, & alia similia, vel dissimilia in futurum obtinenda inhabilis perpetuo, & incapax, ac perpetua infamia, & ignominia notatus existat; Et præterea privationem vocis activæ, & passivæ, absque ullo Superioris Decreto, aut ministerio, ipso facto incurrat: nec non ultra hujusmodi pœnas, „ etiam tamquam contra furti, & simoniæ „ criminum reum, tam per viam denunciationis, accusationis, aut querelæ, quam etiam ex Officio procedi, & inquiri, condignisque suppliciis affici debeat.

„ §. 12. Pœnis aliis a Jure statutis, ac per „ alias Constitutiones Apostolicas, aut propria cujusvis Ordinis, Congregationis, Monasterii, Domus, aut Loci statuta, vel consuetudines contra Personas aliquid præmissorum committentes, forsan decretis, & „ inflictis, nihilominus in suo robore permansuris.

„ §. 13. Quo circa universis, & singulis „ modernis, & pro tempore existentibus locorum Ordinariis, eorumque Vicariis, & „ Officialibus, nec non quorumcumque Ordinum, Prioratuum, Monasteriorum, & Domorum Superioribus, etiam Generalibus, „ seu Provincialibus, ceterisque, ad quos spectat, per Apostolica Scripta mandamus, „ quatenus ipsi, & eorum singuli, quantum „ ad eos pertinet, curent omni studio, diligentia, auctoritate, & vigilantia, præsentem Constitutionem firmiter, & inviolate „ observari, & contra inobedientes, vel transgressores condignis pœnis animadverti; eosdem inobedientes, nec non contradictores „ quoslibet, & rebelles per opportuna Juris, „ & Facti remedia, appellatione postposita, „ compescendo, invocato etiam ad hoc, si „ opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

„ §. 14. Non obstantibus Constitutionibus, &c.

„ §. 15. Volumus autem, ut præsentes Litteræ in valvis Sancti Joannis Lateranen. & „ Principis Apostolorum de Urbe Basilicarum, „ & in Acie Campi Floræ publicentur, affixis inibi earum exemplis, & dimissis; Quodque earum exempla, seu illarum compendia „ in libris quorumcumque Statutorum prædictorum Monasteriorum, Prioratuum, Collegiorum, Domorum, Ordinum, & Congregationum (quoad Moniales in vernaculum, „ & vulgarem cujusque Regionis sermonem „ versa, & a loci Ordinario, qui id quamprimum fieri curet, subscripta inserantur, „ & saltem quotannis in Capitulis, sive Congregationibus cujusque earum alta & intelligibili voce legantur; & nihilominus post „ sexaginta dies a die publicationis, (ut præfertur) in Rom. Curia facienda, unumquemque citra montes, ultra montes vero „ post quatuor menses perinde arctent, & afficiant, ac si cuique personaliter intimatæ, „ & per eos juratæ fuissent.

„ §. 16. Quodve earum transumptis, &c. „ Nulli ergo omnino &c.

L. Card. Prodat.

M. Vestrius Barbianus.

A. de Alexiis.

Confirmatio & moderatio supradictæ Constitutionis.

URBANUS PAPA VIII. &c.

„ §. 1. NUper a Congregatione nonnullorum Romanæ Curiæ Prælatorum „ coram dilecto Filio Nostro Antonio tituli „ S. Petri ad Vincula Presbytero, Cardinali „ S. Onuphrii nuncupato, Majori Pœnitentiario, ac Nostro in Alma Urbe Pro-Vicario in spiritualibus generali, & nostro secundum carnem Fratre Germano a Nobis „ deputata, emanavit Declaratio tenoris subsequentis, videlicet.

„ Cum circa interpretationem Constitutionis fel. rec. Clementis VIII. sub dat. XIII. „ Kal. Julii Pontificatus sui, anno tertio de „ largitione munerum Regularibus utriusque „ sexus interdicta, nonnullæ difficultates, & „ ambiguitates sint exortæ; Congregatio specialiter a S. D. N. Urbano Divina Providentia Papa VIII. coram Eminentissimo „ Cardinali S. Onuphrii Majori Pœnitentiario, ac Urbis Pro-Vicario deputata, auctoritate sibi attributa declaravit, & declarat, „ munera a Religiosis utriusque sexus tribui „ posse ex causis gratitudinis, conciliationis „ benevolentiæ, ejusque conservationis erga „ ipsam Religionem, vel Conventum, aliisve „ causis ex sui natura actum virtutis, & meriti

,, riti continentibus, modeste tamen ac discrete, & dummodo id non fiat nisi de Superiorum localium licentia, ac etiam cum consensu majoris partis Conventus, si talis consensus de Jure, vel ex Constitutionibus, seu consuetudinibus cujusque Religionis respective, in hujusmodi casibus requiratur; Consensum vero Conventus *in* §. 2. ejusdem Constitutionis ad leviora esculenta, aut poculenta, seu ad devotionem, & religiositatem pertinentia munuscula lergienda &c. requisitum, intelligi debere de consensu alias de Jure requisito, & ubi concurrit ambitionis suspicio, qua cessante, nec in his requiri licentiam Superiorum in scriptis *in* §. 4. ejusdem Bullæ requisitam, sed sufficere licentiam, etiam oretenus ejusdem concessam, declarat; Comessationes autem, Compotationes, & Convivia, in excipiendis præsertim Benefactoribus, Protectoribus, vel Ordinariis honorifice, & laute, de quibus *in* §. 5. *&* 6. ejusdem Constitutionis, censeri tantummodo prohibita, si decentiæ status Regularis adversentur; Restitutionem vero receptorum Conventibus faciendam, de qua *in* §. 10. ibidem cautum est, intelligi debere de Conventibus, ad quos data, seu missa de Jure pertinent, si id commode fieri potest, alias Conventui ejusdem Religionis viciniori loco, ubi petita fuit absolutio, restituantur; Insuper eadem facultate sibi tributa, omnes, qui hucusque adversus supradictæ Constitutionis Capitula hic moderata largiti fuerunt, vel receperunt, a pœnis quibuscumque in eadem Constitutione inflictis, & incursis posse, & debere a propriis Confessariis absolvi in foro conscientiæ, etiam non facta prius hujusmodi rerum donatarum, seu datarum restitutione; quoad eos vero, qui præter modum prædictum graviori Religionis detrimento largiendo, vel recipiendo transgressi sunt, sed ob inopiam restituere nequeunt, eadem Sanctitas concedit Majori Pœnitentiario, ut de præteritis usque ad diem datæ præsentium in Foro conscientiæ absolvat, dispenset, & condonet, seu absolvi, dispensari, & condonari mandet, prout in Domino magis expedire judicaverit.

,, §. 2. Et ne prædictæ Clementis VIII. Constitutionis memoria dilabatur, Superiores locales cujuscumque Monasterii, Conventus, Domus, ac Collegii Regularis sub pœna privationis Officii, vocisque activæ, & passivæ ipso Jure incurrenda, efficere teneantur ut in perpetuum singulis annis mense Januario, non solum prædicta Constitutio (quam in reliquis ejus partibus eadem Sanctitas omnino observari jubet, & quatenus opus sit, innovat, quemcumque prætensum non usum, aut prætensum usum, seu prætensam consuetudinem damnando, & irritando) verum etiam hoc Decreto in aliqua publica Congregatione, vel saltem in publica mensa perlegantur; Omnibus tam Ecclesiasticis Personis, etiam Regularibus, quam Laicis cujuscumque sint Ordinis, Conditionis, Gradus, ac Dignitatis, etiam speciali nota dignis, & qui sub generali dispositione comprehenderentur, prædictam Clementis Constitutionem contra præsentis Decreti tenorem declarandi, vel interpretandi facultate penitus interdicta, super quibus Sanctissimus mandavit expediri Breve datum Romæ die decima quinta Septembris 1640.

,, §. 3. Quapropter, ut præmissa firmius subsistant, & inviolabiliter observentur, quantum cum Domino possumus, providere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, declarationem præinsertam cum omnibus, & singulis in ea contentis tenore præsentium perpetuo confirmamus, & approbamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes, & singulos, tam Juris, quam Facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus, illaque inviolabiliter ab omnibus, ad quos spectat, & spectabit in futurum, observari.

,, §. 4. Sicque, & non aliter &c.

,, §. 5. Non obstantibus &c.

,, Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris, die XVI. Octobris MDCXL. Pontificatus Nostri anno decimo octavo.

M. A. Maraldus.

Recipientes munera a Regularibus contra præscriptum dictarum Constitutionum Clementis, & Urbani VIII. quicumque sint, sive Regulares, sive Saculares, quacumque Dignitate, vel Superioritate prædicti, in neutro Foro absolvi possunt ante factam restitutionem, ut patet in d. Constitutione Clementis VIII. 68
§. 9. Et si munus excedat summam scutorum decem, neque possunt absolvi a Summo Pœniten- 69

tentiario, prout patet ex novissima Const. Innocentii XII. declaratoria facultatis Cardinalis Pœnitentiarii, emanata tertio Nonas Septemb. 1692. incip. *Romanus Pontifex*, in qua §. 17. sic expresse habetur: *Munera a Regularibus contra recolend. mem. Clementis Papæ VIII. pariter Prædecessoris Nostri anno Incarnationis præfatæ 1594. tertio decimo Kalendas Julii editam Constitutionem ultra valorem decem scutorum monetæ recipientes, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ante factam restitutionem non absolvat, nec mandet absolvi. Infra vero prædictum valorem, nonnisi facta arbitrio ipsius Majoris Pœnitentiarii, seu per eum eligendi Confessarii eleemosyna, quæ in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de Jure facienda esset restitutio, si caute fieri potest, erogetur, absolvat, seu mandet absolvi.* Vide infra *n.* 128.

70 Regulares non possunt uti Livellis, nisi servata forma dictæ Constitutionis Clementis VIII.; sic declaravit *Sac. Congregat. Episcop. in Florentina* 21. *Jul.* 1690. *ad relationem claræ mem. Cardinalis Petrucci*, apud Monacell. *loc. cit. n.* 7.

71 Quoad ea, quæ concernunt Regulares assumptos ad Episcopatum. Vide verb. *Episcopus artic.* 7.

72 Assignatur tempus, quo a Regularibus legendæ sunt variæ Constitutiones Apostolicæ, & Decreta Sacrarum Congregationum sub pœna privationis Officii, vocisque activæ, & passivæ ipso facto a Superioribus incurrenda, ut notat Lantusca, *in Theatr. Reg. verb. Decreta n.* 2.

Mense igitur Januario.

Legi debent Constitutiones Clementis VIII. incip. *Religiosæ Congregationes*, & Urb. VIII. incip. *Nuper a Congregatione* de largitione munerum. Sic statuitur in Const. Urb. VIII. incip. *Nuper* §. 2.

Kalendis Martii.

Legi debet Decretum spectans ad Sanct. Officium Alexandri VII. jussu editum incip. *Licet alias*. Sic statuitur in ipsa Constitutione §. 5. ubi mandatur, quod legatur una cum aliis Decretis, & Constitutionibus Apostolicis ad S. Officium Inquisitionis adversus Hæreticam pravitatem pertinentibus quotannis legi solitis juxta Decretum Urbani VIII. incip. *Sanctissimus Dominus*.

Feria sexta post Octavam Corporis Christi, & Feria secunda post primam Dominicam Adventus; Vel infra terminum unius mensis immediate subsequentis, juxta Decret. Sacræ Congregationis Regular. ad instantiam Procuratoris Generalis Congregationis Lateranensis editum *die* 16. *April.* 1630. Vel infra terminum decem dierum immediate subsequentium, juxta Decretum ejusdem Sacræ Congregat. Regular. ad Instantiam Procuratoris Generalis Ordinis Eremitarum S. Augustini editum *die* 21. *Maii* 1638.

Legi debent Decreta Sacræ Congregationis Concilii de celebratione Missarum incip. *Nuper a Congregatione*.

Feria sexta post octavam Assumptionis B. M. V. vel per totum residuum Mensis Augusti, juxta Decretum Sacræ Congregationis S. Inquisitionis ad instantiam Procuratoris Generalis Congregationis Lateranensis editum *die* 11. *Febr.* 1638.

Legi debet sub pœnis privationis Officii, vocisque activæ, & passivæ ipso facto incurrendis, atque aliis suæ Sanctitatis arbitrio infligendis &c. Decretum Sacræ Congregationis Sancti Officii jussu Urbani VIII. editum de observantia Constitutionum Apostolicarum ad Sanctum Officium pertinentium incip. *Sanctissimus Dominus*.

Diebus a Superiore assignandis bis quotannis,

Legi debent sub pœnis privationis Officiorum, & vocis activæ, & passivæ Decreta Generalia Clementis VIII. pro reformatione Regularium incip. *Nullus omnino*; Et Decreta Sacræ Congregationis Concil. Urbani VIII. jussu edita de Regularibus Apostatis, & Ejectis incip. *Sacra Congregatio*, una cum Decreto ejusdem Sacræ Congregationis Innocenti XII. jussu editum, moderatorio; & incorrigibilium respective innovatorio incip. *Instantibus Procuratoribus*.

Item bis quotannis diebus a Superiore assignandis,

Legi debent Decreta Clementis VIII. super receptione, educatione, & Professione Novitiorum, quorum primum incip. *Regularis disciplinæ*, Secundum incip. *Sanctissimus in Christo*, Tertium iterum incip. *Sanctissimus in Christo Pater*, Quartum item incip. *Sanctissimus in Christo Pater*, Quintum incip. *Cum ad Regularem disciplinam*.

Item in quolibet Generali, vel Provinciali Capitulo, Congregatione, Capitulari Congressu, Dieta &c. sub pœnis privationis Officii, vocisque activæ, & passivæ ipso facto incurrendis,

Le-

Legi debet Decretum Sacræ Congregationis S. Officii Urbani VIII. jussu editum de observantia Constitutionum Apostolicarum, & decretorum ad Sanctum Officium pertinentium incip. *Sanctissimus Dominus*. Item sub iisdem pœnis legi debet saltem semel singulis annis Kalendis Martii in publica Mensa, vel alias in Capitulo ad hoc specialiter convocato una cum aliis Decretis, & Constitutionibus Apostolicis ad S. Officium Inquisitionis adversus Hæreticam pravitatem pertinentis quotannis legi solitis, juxta dictum Decretum Urbani VIII. incip. *Sanctissimus Dominus*.

Item sexto quoque mense in Conventibus Recollectionis, & Novitiatus pro Nostratibus, legi debet Decretum Innocentii XI. incip. *Pro meliori Novitiorum*.

Item pro Nostratibus bis saltem in singulis annis sub pœna destitutionis Superiorum Localium ipso facto incurrenda;

Legi debet Constitutio pro restituendo, ac conservando Candore Regularis disciplinæ edita ab Urbano VIII. *die* 1. *Junii* 1640. & incip. *Militantis Ecclesiæ*.

73 Regulares utriusque sexus tenentur ad observantiam Regulæ secundum primævam institutionem; textu expresso in Concilio Tridentino *sess.* 25. *de Regularibus c.* 1. *cap. Cum causam* 27. *de election. cap. Ad nostram* 4. *de appellat. cap. Super eo* 9. *& cap. Ex parte* 29. *de Regularibus*, *cap. Recolentes* 3. *Et cap. Ea quæ* 8. *de statu Monachor.* Quamvis enim controvertant Doctores, an si reducatur religio, seu Monasterium, ad primum regulæ rigorem, pristinamque severitatem, teneantur Regulares inibi professi ad illam reformationem; possintque ad illam servandam compelli? Et Oltrad. *consil.* 96. & aliqui alii tenuerint non posse præcise compelli; Tamen contraria opinio est *Communis* per *Jura citata*, & eam tenent Innocentius *in cit. cap. Super eo* 9. *de Regularibus*, & ibi Joannes Andreas, Butrius, Cardinal. & Abbas, & idem Abbas plene *in cap. Ad nostram* 3. *de appellationibus num.* 4. & ibi late Felinus *n.* 4. *&* 5. Decius *n.* 5. *&* 6. Præpositus *n.* 9. Butrius *in cap. Cum causam* 27. *de elect. n.* 14. *&* 15. ubi sic expresse dicit: *Non excusantur intrantes Religionem collapsam, si ipsam profitentur, licet tempore, quo profitentur, non sit ibi observantia, si Regulam ad unguem non servant, & sic videtur, quod omnes Monachi vadunt ad Domum Diaboli*. Et ibidem Joann. de Anania *n.* 4. dicens: *Nota textum* (*& servent regulam*), *qui probat, quod non excusatur ille, qui intrat Religionem collapsam, in qua Regula non servatur ad unguem, si illam profitetur, & sic videtur secundum Dominum Antonium, quod hodie omnes Monachi vadant ad Domum Diaboli*. Et sequitur Fagnan. *ibidem n.* 33. *& in c. Ne innitaris* 5. *De Constitutionibus n.* 326. *& in c. Recolentes* 3. *de statu Monachor. a n.* 4. *ad* 7. Donatus *prax. rerum Regularium tom.* 4. *tr.* 15. *q.* 5. *per tot.* & alii passim; quam sententiam uti veram, & communem amplexa est Rota *decis.* 216. *part.* 2. *diversf. per tot. & præsertim n.* 7. *& seq.* & probavit *Sac. Cong. Concilii* apud Fagn. *in cit. cap. Recolentes* 3. *de statu Monachor. num.* 7. ubi censuit, posse Superiores Regularium inducere reformationem juxta ipsorum Instituta, si eorum Monasteria sint relaxata, & regula collapsa, & ad illam omnes obligare, ut colligitur *ex cit. cap.* 1. *sess.* 25. *de Regularibus*.

Et ratio est, quia Religiosi per Professionem renunciarunt propriæ voluntati, cum non amplius habeant velle, nec nolle; textu expresso *in cap. Si Religiosus* 27. *de election. in* 6. *cap. Religiosus* 2. *de Testament. etiam in* 6. *cap. Religiosi* 5. *de sepulturis; item in* 6. *cap. Non dicatis* 11. *caus.* 12. *q.* 1. & ut recte dicunt Summa Asten. *tit.* 47. *de Regularib. art.* 3. *in* 7. *quæst.* Fagnan. *loc. cit. num.* 6. & alii. 74

Profitentes profitentur Regulam, non consuetudinem, & relaxationem, immo ad id expressam faciunt protestationem, adeoque ad regulæ observantiam compelli possunt a Superioribus, non obstante contraria consuetudine, & inducta relaxatione. 75

Et tanto magis hoc potest fieri a Summo Pontifice, Regularibus enim nefas esset reluctari Papæ reformationem inducenti; Unde miratur, & recte conqueritur Fagnanus *in cit. c. Ne innitaris* 5. *de Constitutionibus n.* 326. quod quidam Regulares, audita opinione, quam nonnulli Auctores probabilem dicunt, quod Summus Pontifex non possit Regularibus ad præscriptum Regulæ reformationem indicere præter consuetudinem, quæ in Religione vigebat tempore professionis emissæ, ausi sint debitam mandatis Apostolicis obedientiam denegare, cum talis opinio sit manifeste falsa, & contra C. *Cum causam* 27. *de elect. c. Ad nostram* 3. *de appell. cap. Super eo* 9. *& cap. Ex part.* 29. *de Regularibus, c. Recolentes* 3. *& cap. Ea, quæ* 8. *de statu Monachor.* & expresse contra Conc. Trid. *cit. cap.* 1. *sess.* 25. *de Regularibus*, & contra communem Doctorum. 76

Immo Papa potest indicere Religiosis etiam strictiorem vitam, quam Regula exigat, ut per Doctores *in cit. c. Super eo* 9. *de Regularibus*, 77

bus, *& c. Ad nostram 3. de appellat.* & Fagn. expresse *in cit. cap. Recolentes 3. de statu Monachor. num.* 7. sicut de facto Bonifacius VIII. induxit universis Monialibus clausuram perpetuam, ut *in cap. Periculoso unic. de statu Regularium in 6.* innovato a Concilio Trid. *in cap. 5. sess. 24. de Regularibus:* Et S. Pius V. in Constit. incip. *Decori*, ad eam clausulæ legem adstrinxit etiam Sanctimoniales illas, quæ ex Fundatione Religionis, seu Monasterii ad eam non tenebantur; Et Clemens VIII. in Decretis de reform. Regular. incip. *Nullus omnino* in pluribus Regulares restrinxit ultra præscriptum Regulæ; Quod factum est etiam in Decretis Sacræ Congregationis Concilii jussu Urbani VIII. editis de Regularibus Apostatis, & Ejectis incip. *Sacra Congregatio*, & in Decreto ejusdem Sacræ Congregationis moderatorio, & Incorrigibilium respective innovatorio jussu Innocentii XII. edito, & incip. *Instantibus Procuratoribus*; Neque in his possunt Religiosi resistere, quia, ut expresse dicitur *in c. Si Religiosus 27. de electione in 6.* Religiosorum arbitrium non ex sua, cum velle, vel nolle non habeant, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuerunt, & cujus imperio se subjecerunt, voluntate dependet, ibi: *Si Religiosus, cujus arbitrium non ex sua, cum velle, vel nolle non habeat, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus imperio se subjecit, voluntate dependet. &c.* Et concordant *cap. Religiosus 2. de Testament. in 6. & cap. Religiosi 5. de sepultur. eod. in 6. cap. Non dicatis 21. caus. 12. q. 1.* cum similibus.

78 Unde Regularibus renuentibus reformationem indictam recipere, & integre observare, solet Sedes Apostolica interdicere, & denegare licentiam recipiendi, & admittendi aliquos ad Habitum, & Professionem, ut patet ex Decretis Clementis VIII. citatis *supra n. 72. §. Item bis quotannis*, & Constit. Innocentii X. incip. *Inter cetera*, & pluribus aliis Decretis Sacrarum Congregationum.

79 Et quod etiam Monasteriis renuentibus reformationem acceptare non concedatur licentia recipiendi Puellas ad Habitum, statuit *Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Neapolitana 26.*
80 *Maii* 1602. Item nec admittendi ad Professionem eas, quæ se ad illam nolunt obligare. *Ead. Sacra Congreg. Episcop. in Neapolitana 8.*
81 *Aprilis* 1605. In iis Monasteriis, quæ partim illam reformationem recipiunt, & partim non, recipi non debent nisi illæ, quæ se volunt reformationi subjicere; *Ead. Sac. Congreg. Episcopor. 17. Aprilis* 1762. Nec reformatio est cre- 82
denda statim, sed probanda diu, antequam detur licentia vestiendi. *Ead. Sacr. Cong. Episcop. in Capuana 17. Novemb. 1602. & 4. Maii* 1604. & consimiliter sæpe sæpius alibi. Quæ 83
tamen Professionem emiserunt, antequam introduceretur reformatio, hortari debent ad illam acceptandam, sed non cogi. *Ead. Sacra Congr. Episcopor. & Regular. in Neapolitana 5. Martii* 1602. apud Nicol. in Floscul. verb. *Reformatio num.* 10.

Unde Pignatell. *tom. 8. consult. 45. n. 25.* sic 84
expresse habet: *In Mediolanensi. Licet Regulares Regulam, quam professi sunt, observare teneantur, & cogendi sint; Nihilominus Moniales, quæ non ita exacte eam observant, veluti in jejuniis, in comedendo carnes, gestando indusium lineum, recitandis Horis Matutinis certa hora noctis, sunt tolerandæ, ut in Monialibus S. Benedicti juxta mentem Gregorii XIII.* Et sequitur D. Cajetanus de Alaxandris *in Confessario Monialium cap. 1. §. 1. q. 4.* ubi dicit, quod si Moniales tempore Professionis limitatam habuerunt intentionem non se amplius obligandi, quam ad illam Regulam sic relaxatam, tunc non tenentur reformatam ex post servare, quia actus non obligantur ultra intentionem agentium; *l. Non omnis 19. ff. Si certum petatur;* Ita multi apud Sanch. *in decal. l. 6. c. 2. numer.* 39. Si vero absque ulla expressa limitatione professæ sunt, tenentur Regulam sic reformatam amplecti, & observare, quia sponte sua in Religione profitentes se ita Regulæ, & vitæ Religiosæ subjiciunt, ut paratæ esse debeant, quantum ex se est, ad conservationem ipsius procurandam; Quare si Regularis observantia collapsa, & relaxata sit, tenentur Moniales pati, ut restauretur, seu reformetur, & per consequens tenentur etiam Regulam sic instauratam, seu reformatam observare; Sanchez *loc. cit.* aliique plurimi ibi relati; Et Monacell. *tom. 2. tit. 13. formul. 5. n. 7.* dicit expresse, quod Monialis, quæ vult vivere secundum corruptelas, & abusus Monasterii, est in periculo damnationis.

Afferuntur Decreta Generalia Clementis VIII. 85
pro reformatione Regularium, tam Monachorum, quam Mendicantium cujuscumque Ordinis, & Instituti, quæ ut dictum est supra *sub n. 72. §. Diebus a Superiore assignandis* bis quotannis legi debent sub pœna privationis Officiorum, & vocis activæ, & passivæ.

CLE-

CLEMENS PAPA VIII.

„ §. 1. Nullus omnino, prætextu cujuscumque Privilegii, vel Superioritatis, etiam Generalatus a servitio Chori censeatur immunis, nisi pro tempore, quo quis in proprii Officii munere actu fuerit occupatus. Cum Lectoribus autem, & Prædicatoribus, Superiores, iis tantum diebus, quibus eos legere, aut prædicare contigerit, dispensare possint; idem quoque præstare valeant cum ægrotis, & studiorum causa legitime impeditis; In eos vero, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, salutari pœnitentia Superiores animadvertant, ad præscriptum Regulæ, & Constitutionum, alimenti etiam, si opus fuerit, subtractione.

„ §. 2. Lectio Sacræ Scripturæ, vel Casuum Conscientiæ bis in hebdomada, præscriptis diebus, in singulis Monasteriis, & Conventibus habeatur, ad quam Fratres omnes conveniant, eaque absoluta, mutua collatione, circa explicatam Doctrinam sese utiliter exerceant.

„ §. 3. Quo Trid. Concilii Decreta de paupertatis voto custodiendo fidelius observentur, præcipitur, ut nullus ex Fratribus, etiamsi Superior sit, bona immobilia, vel mobilia, aut pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aut pro Missis, tam in propria Ecclesia, quam ubicumque celebrandis, aliove ipsorum justo labore, & causa, & quocumque nomine acquisita, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere possit, sed ea omnia statim Superiori tradantur, & Conventui incorporentur, atque cum ceteris illius bonis, redditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, & vestitus omnibus suppeditari possit.

„ §. 4. Neque Superioribus, quicumque illi sint, ullo pacto liceat eisdem Fratribus, aut eorum alicui bona stabilia etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam etiam depositi, aut custodiæ nomine concedere.

„ §. 5. Eorum vero, quæ ad necessitatem concessa erunt, nullus quicquam possideat, ut proprium, neque ut proprio utatur.

„ §. 6. Qui in præmissorum aliquo deliquerit, pœnas, nedum a Concilio Trid. præscriptas, sed alias quoque multo graviores Superiorum arbitrio imponendas, incurrat.

„ §. 7. Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia, vel mobilia, Fratres excusare possit, quominus culpæ, & pœnæ ab eisdem Concilii Decretis impositæ, & ipso facto incurrendæ, obnoxii sint, etiamsi Superiores asseverent, hujusmodi dispensationes, aut licentias concedere posse, quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus.

„ §. 8. Fratrum vestitus, & supellex Cellarum ex communi pecunia comparetur, & omnino uniformis sit Fratrum, & quorumcumque Superiorum, statuique paupertatis, quam professi sunt, conveniat, itaut nihil superflui admittatur, nihil etiam, quod sit necessarium, alicui denegetur.

„ §. 9. Quæcumque fratrum vestes, sive laneæ, sive lineæ, omnisque alia supellex in aliquem commodum Conventus locum deferantur; ibique ab uno vel duobus fratribus huic muneri deputatis diligenter custodiantur, ut inde Superioris arbitrio, prout unicuique opus fuerit, subministrari opportune possint.

„ §. 10. Omnes etiam Superiores, quicumque illi sint, eodem vino, eodemque obsonio, sive eadem (ut ajunt) pitantia in communi mensa, prima, vel secunda, nisi infirmitatis causa impediti fuerint, vescantur, neque singulare aliquid, quo privatim quisque in cibum utatur, ullo modo afferri possit; Si quis ea in re peccaverit, nihil ea die alimenti percipiat, nisi panem, & aquam.

„ §. 11. Superiores omnes, etiam Generalis, qui redditus, aut præstationes peculiares ratione Officiorum habent, eorum accepta, & expensa in libro distincto fideliter, & diligenter annotari curent, neque in alios usus, quam ratione Officii sui necessarios, quicquam expendant; Cum vero contigerit, ipsos in aliquo Conventu commorari, eam pecuniæ quantitatem in commune conferant, ex qua sibi, & iis, qui secum erunt, victus ad præscriptum Regulæ & Constitutionum, suppeditetur.

„ §. 12. Nullus ex Superioribus locorum administrationem bonorum, aut aliarum rerum, dispensationemque pecuniarum, & redditnum sui Conventus, etiam nomine Conventus, per se ipsum habere, sive exercere possit, sed universum id onus tribus fratribus ejusdem Conventus a Generali ita „ de-

„ demandetur, ut unus rerum, & bonorum, „ redditnumque colligendorum, ac exigendo- „ rum curam habeat; alter tamquam Deposi- „ tarius pecunias, ac cetera ab illo collecta, „ & exacte fideliter asservet; alius de pecuniis, „ & rebus a depositario acceptis Priori, & „ Fratribus, ac Conventui universo de neces- „ fatiis, mandante tamen ipso Priore, non se- „ cundum proprium affectum, sed juxta Cari- „ tatis Regulam, veluti bonus dispensator, „ provideatur. Officiorum hujusmodi confusio- „ ne penitus interdicta.

„ §. 13. Ceterum hi tres, tam impensi, „ quam accepti singulis mensibus Superiori lo- „ cali, adhibitis etiam duobus, vel tribus Fra- „ tribus ejusdem Conventus probarioribus, re- „ rumque usu peritis, rationem reddant: Dein- „ de ipsimet rursus, praesentibus Priore & „ peritis praedictis, Generali, vel Visitatori- „ bus, cum advenerint. Denique ipse Ge- „ neralis, vel Visitatores in quolibet proximo „ Capitulo Generali, saltem coram tribus Ju- „ dicibus, ab ipso Capitulo ad hoc constitu- „ tis, illorum omnium, universaeque suae admi- „ nistrationis, tam publicae, quam privatae ra- „ tionem reddere teneantur, cujus etiam exem- „ plum authenticum ex actis Capituli extraha- „ tur, ad hoc ut ad omne mandatum No- „ strum, vel Sedis Apostolicae Romam trans- „ mitti possit.

„ §. 14. In unoquoque Conventu Fratrum „ is tantum deinceps constituatur, & in po- „ sterum retineatur numerus, qui ex reddiri- „ bus illius propriis, vel ex communibus con- „ suetis, vel etiam singulorum eleemosynis, „ aliisve quibuscumque obventionibus in com- „ mune, ut praefertur, conferendis, commo- „ de possit sustentari; redditus vero, & supra- „ dicta omnia in communi loco, ac tuto dili- „ genter asserventur.

„ §. 15. Superioribus autem, ne Concilii „ Trid. aut haec nostra Decreta declarare, in- „ terpretari, aut relaxare ullo modo possint, „ omnino interdicimus, & prohibemus. De- „ cernentes irritum &c. Si quis autem contra „ praesumpserit attentare, is eo ipso omni Gra- „ du, Officioque privatus, & ad ea perpetuo „ inhabilis existet.

„ §. 16. Nullus, nisi actu legat, vel prae- „ dicet, aliquo sui Gradus Privilegio gau- „ deat.

„ §. 17. Si alicui ex necessaria causa, Ge- „ neralis judicio probanda, socius ex eodem „ Ordine, qui illi ministret, concedendus „ erit, is, nisi vigesimum quintum agat an- „ num, & qui communi servitio sit deputa- „ tus, non concedatur, &, si commode fieri „ potest, sit Laicus conversus.

„ §. 18. Ut omnis scandalorum, & vaga- „ tionis occasio tollatur, Conventus clausura „ perpetuo ac diligenter servetur, ac pro- „ pterea a Superiore janitor constituatur, qui „ diligentia, ac morum integritate maxime „ commendetur, is januae custodiendae sem- „ per assistat, eamque nemini Fratrum ape- „ riat, nisi socium, & exeundi licentiam „ obtinuerit.

„ §. 19. Nullus a Conventu egredi audeat, „ nisi ex causa, & cum socio, licentiaque „ singulis vicibus impetrata, aut benedictione „ accepta a Superiore, qui non aliter eam „ concedat, nisi causa probata, sociumque „ exituro adjungat, non petentis rogatu, sed „ arbitrio suo, neque eumdem saepius: Licen- „ tiae vero generales exeundi nulli omnino con- „ cedantur.

„ §. 20. Contravenientes autem poena gra- „ vi, etiam carceris ad Superioris arbitrium „ plectantur, eamdem etiam janitor subeat, „ si sciens exeundi facultatem fecerit.

„ §. 21. Cum autem quis in Conventum re- „ vertitur, superiorem iterum adibit benedi- „ ctionem recepturus, qui a socio itineris ra- „ tionem, & quid rei actum sit, diligenter „ perquirat.

„ §. 22. Nullos Fratres Romam pervenire „ Superiores permittant, nisi prius a Genera- „ li, vel Protectore dumtaxat licentiam in scri- „ ptis impetraverint.

„ §. 23. Si quis autem sine hujusmodi fa- „ cultate Romam venire praesumpserit, voce „ activa, & passiva biennio privatus existat, „ subiturus etiam alias, arbitraru Superiorum, „ infligendas poenas. Quae item omnia adver- „ sus eos, qui supradictos admiserint, & re- „ ceperint, sine ulla exceptione, locum ha- „ beant.

„ §. 24. Habeat Superior clavem ita fabre- „ factam, ut cum sibi videbitur, cellas omnes „ reserare possit, & propterea nullus cellam „ etiam noctu, ita claudat quin semper a Su- „ periore possit aperiri.

„ §. 25. In medio Dormitorii per totam „ noctem lampas colluceat.

„ §. 26. Nullus, etiam Superior cellas, si- „ ve in claustro, sive alibi separatas a com- „ muni Dormitorio habeat, sed unusquisque „ unica cella, eadem cum ceteris aliorum „ Fratrum conjuncta, nudis omnino parie- „ tibus, ac lecto & mensa humilibus, uni-

„ for-

" formique supellectili, ut præfertur, quemadmodam Religiosos decet, contentus sit. Possit tamen Generalis alicui ex Superioribus Conventuum, si eorum muneris, & Officii necessitatem id exigere cognoverit, alteram etiam cellam concedere.

" §. 27. Cellæ, sive ædiculæ, quæ extra Dormitorium separatim sunt, ad Officinas, aut alias ad communem usum, & commoditatem Conventus redigantur.

" §. 28. Sigillatim suo quisque lecto cubet, neque ullibi duo eodem lecto dormire possint, qui omnes ad certam formam redigendi erunt.

" §. 29. In privatis cellis nulli camini permittantur, sed omnes obstruantur statim, cardinibus etiam e parietibus convulsis, ut res illa non ad tempus facta, sed perpetuo duratura videatur; Cellis tamen Generalis, aut alterius Superioris, ac Prædicatoris exceptis.

" §. 30. Conventus fenestræ omnes, quæ in vias publicas, aut in vicinas Laicorum ædes prospiciunt, muro ita obstruantur, ut omnino is prospectus impediatur.

" §. 31. Valetudinarium in singulis Conventibus certo, ac salubriori loco constituatur, quod pro loci situ, ac fratrum numero, quoad fieri poterit, commodissimum esse possit, in quo Fratres omnes, cum ægrotabunt, curentur, nec inde, nisi recuperata sanitate, abire permittantur; qui vero infirmorum curæ præpositi sunt, omni sedulitate, ac caritate, operam suam præstabunt, ac curabunt, ne quid ægrotis omnino desit, quod ad sanitatem recuperandam pertineat.

" §. 32. Ineatur ratio, qua, sublatis licentiis ac facultatibus hactenus quibuscumque concessis, degentes extra Conventus claustra, ad ea quamprimum revocentur, nec de cetero, nisi ex gravissima causa, a Sede Apostolica probanda, hujusmodi facultates concedi possint.

" §. 33. Nulli in posterum ad Habitum, aut Professionem admittantur, nisi in Conventibus per Sedem Apostolicam in qualibet Provincia deputandis.

" §. 34. Curent Superiores, ut Constitutio interdicens largitiones munerum, & præscribens hospitalitatis formam ab omnibus in quolibet Conventu inviolabiliter observetur.

" §. 35. Ut omnis Officiorum ambitus occasio præcludatur, caveant omnes a directa, vel indirecta vocum, seu suffragiorum procuratione, tam pro se ipsis, quam pro aliis, tum in Capitulis locorum, tum in ceteris, præsertim Generalibus Capitulis, aut Congregationibus, seu alibi; Quicumque secus fecerint, præter alias pœnas, & Censuras hactenus contra hujusmodi ambientes inflictas, quas in suo robore permanere volumus, in pœnam privationis Officiorum, quæ obtinent, eo ipso incidant, & ad futura quæcumque pariter inhabiles habeantur: super quo cum eis dispensari a nemine possit, nisi a Nobis, vel successoribus Nostris, & pro qualitate culparum, gravius etiam plectantur; Porro supradictas omnes pœnas ad complices, ac simpliciter scientes, & non revelantes, extendimus.

" §. 36. In Superiorum, & Officialium omnium electionibus forma præscripta a Sacro Concilio Tridentino, & Ordinis Constitutionibus inviolabiliter servetur, jurentque Electores secundum veritatem cujusque conscientiæ, probiores, ac magis idoneos se electuros; Ac propterea, priusquam ad electionem deveniatur, in primis, & ante omnia prælegantur Constitutiones de qualitate, & requisitis eligendorum; Ad Officia, Gradus, & Prælaturas illi præcipue eligantur, qui possint, & consueverint Regulas Ordinis, & Constitutiones observare, præsertim quæ pertinent ad servitium Chori, ac vestitum, & victum communem.

" §. 37. Eligantur in Capitulo Generali, vel Provinciali aliquot graves, & periti ex Fratribus cujuslibet Provinciæ, saltem tres, qui admittendos ad prædicationem verbi Dei, vel ad audiendas Confessiones, etiam ipsorum Fratrum, ac Lectores publicos diligenter simul examinent, priusquam probentur, & ad hujusmodi ministerium admittantur; Horum etiam curæ sit examinare, & probare, tam quoad doctrinam, quam quoad mores promovendos ad quoscumque Ordines, in quo servetur Decretum Congregationis Interpretum Sacr. Concil. Trid. hac de causa nuper editum & promulgatum.

" §. 38. Illud porro Superiores omnes in Domino admonemus, ut memores sint rationis, quam in Novissimo die reddituri sunt pro grege sibi commisso, ac propterea omni studio invigilent, ut, quæ eorumdem Ordinum Regulis, & Constitutionibus, de Oratione mentali, silentio, jejuniis, capitulo culparum, aliisque spiritualibus exercitiis prudenter, ac pie sancita sunt, ea

Kk 2 " omnia,

„ omnia, & singula ad unguem observentur, „ intelligantque super his, veluti fundamentis, omnium Religiosum ædificia construenda, & amplianda esse, quæ ut faciliorem „ exitum sortiantur, & fructus uberiores in „ animis Fratrum producant, valde opportunum erit, si in quolibet Conventu, singulis hebdomadis, habeatur sermo de Religiosa disciplina, Regularique observantia.

„ §. 39. Quo vero omnia ordinate peragantur, appendatur tabella in loco conspicuo „ uniuscujusque Conventus, in qua distincte „ annotetur, quid singulis horis cujusque diei, „ quilibet Frater præstare debeat, ut certo „ quoque signo præmonitus, majori animi præparatione suo muneri satisfacere possit; Quæ „ Ordinis Constitutiones, his Decretis non „ adversantur, inviolate custodiendæ erunt.

„ §. 40. Quibus horum Decretorum capitibus certa pœna præscripta non est, arbitrio „ Generalis, vel alterius immediati Superioris infligatur; Ut autem hæc Decreta, donec alia, quæ pleniorem reformationem facient, edantur, ac ab omnibus observari „ possint, districte præcipimus Generalibus, „ ac omnibus aliis quibuscumque Superioribus, ad quos hoc spectat, ut curent, ac „ efficiant, ea omnia inter alias eorumdem „ Ordinum Constitutiones perpetuo valituras „ redigi, interdicta omnino eorum singulis facultate illas declarandi, & adversus eas umquam dispensandi, alioquin sciant, se in „ pœnam Generalatus, & Officiorum privationis, ac inhabilitatis perpetuæ ad alia quoque munera ipso facto, & sine ulla exceptione respective incidisse.

„ §. 41. Ne vero, prætextu dilatæ publicationis eorum observatio quoquomodo differri possit, aut impediri, volumus ut post illorum publicationem, in Conventu, vel „ Monasterio cujuslibet Ordinis de Urbe factam, Generalem, aliosque Ordinum Superiores, ceterosque quoscumque Fratres præsentes, statim, reliquos vero absentes citra „ montes, unius mensis, ultra montes, trium „ mensium spatio ita arcteat, ac si eorum singulis personaliter intimata fuissent.

„ §. 42. Insuper mandamus, quod Generales in singulis Conventibus, circa montes, „ unius mensis; ultra vero montes, trium „ mensium cursu, decreta supradicta publicari faciant, sub pœna privationis Generalatus, aliisque arbitrio nostro imponendis.

„ Datum Romæ apud S. Petrum die 25. „ Mensis Junii 1599.

„ §. 43. Decretum illud, quo Fratres Romam petere cum Generalis, & Protectoris „ licentia dumtaxat permissum est, Sanctitas „ Sua extendi ad Provincialem decrevit, ita „ ut is ipse ex causa communi totius Provinciæ dumtaxat facultatem hujusmodi facere „ valeat, declaravitque, pœnam privationis „ vocis activæ, & passivæ contrafacientibus „ inflictam, Sanctitati Suæ servatam esse, interdicta omnino eorum Superioribus singulis, etiam Generali, ac Protectori facultate illam moderandi, ac relaxandi. Datum „ Romæ die 20. Martii 1601.

Regulares tot solum stare debent in Monasteriis, quot ali commode possunt per reditus, & eleemosynam eorum. Conc. Trident. *sess. 25. de Regularib. c. 3.* Clemens VIII. Constit. 60. incip. *Nullus*, Paul. V. Constit. 9. incip. *Sanctissimus*, Urban. VIII. Constit. 43. incip. *Cum sæpe*, Innocent. X. Const. incip. *Inter cetera*, Innocent. XII. Constitut. incip. *Nuper a Congregatione*. Vide verb. *Moniales artic. 2. a numer. 12. ad 62.* verb. *Novitius a num. 56. ad 65.* verb. *Simonia art. 7. ad num. 20. ad 23.* 86

Unde Regularium numerus pro unoquoque Conventu præfinitus, & a Sacra Congregatione approbatus, prout necessario debet esse præfinitus & approbatus, uti statuerunt varii Summi Pontifices, & signanter Urbanus VIII. Innocentius X. & Innocentius XII. in citandis suis Constitutionibus, non potest a Superioribus augeri, etiam sub prætextu augmenti redituum absque ipsius Sacræ Congregationis Concilii licentia, sub pœna privationis Officiorum, vocis activæ, & passivæ, ac inhabilitatis perpetuæ. Urbanus VIII. Constit. incip. *Cum sæpe contingat*; Innoc. X. Constit. incip. *Inter cetera*; Innoc. XII. Const. incip. *Nuper a Congregatione*. 87

Regularis non potest habere locum in duobus Monasteriis, textu expresso *in c. Ne nimia 9. de Religiosis Domibus*, ibi: *Illud etiam prohibemus, ne quis in diversis Monasteriis locum Monachi habere præsumat, nec unus Abbas pluribus Monasteriis præsidere.* 88

Regulares sunt exempti ab oneribus, & collectis; *S. Cong. Immun. in Cremonen. 11. Jan. 1695. lib. 1. Decr. Vall. pag. 166. & 11. Jun. d. A. & lib. pag. 164. in Aquen. 5. Febr. d. Anni, & lib. pag. 170. & alibi*. Exempti quoque sunt ab hospitio, seu hospitatione militum, etiam pro bello adversus Turcas. Sic Sanctus Pius V. in Constitution. incip. *Cum sicut*. 89

Re-

90 Regulares non tenentur ad onera, impositiones, & collectas pro bonis acquisitis, nisi juxta decisionem in Brundusina coram Penia, & Decretum editum sub Clemente VIII. Anno 1600. *Sac. Cong. Immun. in una status Ecclesiastici 9. Novemb. 1632. lib. 2. Decret. Paul. pag. 144. & in Montis Alti 29. Maii 1629. lib. 1. Decret. Paul. pag. 139.*

91 Regulares Carmelitani non tenentur ad solutionem gabellæ Datiariis carnis ex forma Const. Clementis VIII. & Pauli V. non solum pro animalibus natis in eorumdem prædiis, sed nec etiam pro emptis pro usu proprio, cum iste casus non sit expressus in dictis Constit. & de Jure sint exempti. *Sacra Cong. Immun. in Ferrarien. 15. Septemb. 1637. lib. 3. Decret. Paul. pag. 43.*

92 Regulares gaudere debent exemptione pro vino, quod minutatim vendunt. *Sacr. Congr. Immun. in Fav. 19. Dec. 1634. lib. 2. Decr. Paul. parg. 212.*

93 Canonici Regulares Lateranenses in vim motus proprii Urbani VIII. F. R. tenentur ad solutionem Gabellæ carnis, etiam pro animalibus, quæ in propriis Domibus & Monasteriis mactantur. *Sac. Cong. Immunit. in Ravennaten. 27. Februarii 1646. lib. 3. Decret. Paul. pag. 273.*

94 Fratres Minores S. Francisci de Observantia gaudent, prout ceteri Ecclesiastici, tam Sæculares, quam Regulares, exemptionibus pro rebus emptis ab eorum Syndico pro victu, & vestitu eorumdem. *Sac. Congr. Imm. in Valentina 17. Martii 1658. lib. Decret. Rocci p. 172.*

95 PP. Dominicani sunt exempti a Collectis impositis a Communitate, tam de Jure communi, quam ex Privilegiis Pontificiis. *Sacr. Cong. Immun. in Firmana 6. Maii 1631. l. 2. Decret. Paul. 76.*

96 Regulares sunt exempti a Gabella portæ Civitatis pro introductione frumenti. *Sac. Cong. Immun. in Maceraten. 31. Augusti 1646. lib. 3. Decret. Paul. pag. 290.*

97 Regulares circa libertatem emendi carnes remittuntur ad Sacram Congr. Boni Regiminis. *Sac. Congreg. Immun. in Anconitana 5. Martii 1657. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 1078.*

98 PP. Societatis Jesu tenentur pro bonis acquisitis, ad onera, quæ sint certa, realia, & invariabilia; pro aliis vero bonis tenentur ad Collectas auctoritate Apostolica impositas cum specifica expressione Ecclesiasticorum, dummodo in locis bonorum non adsit consuetudo contraria. *Sac. Cong. Immun. in Firmana 9. Octobris 1692. lib. 2. Decr. Paul. pag. 8.*

An FF. Minimi contra formam Privilegiorum possint conveniri ab Ordinario, aut Vicario Apostolico pro reddenda ratione bonorum temporalium ab eis possessorum? Sac. C. respondit hujusmodi Fratres uti jure suo. *Sac. Congr. Immun. in Bisinian. 14. Januar. 1653. lib. 5. Decret. Paul. pag. 5.* 99

Licet Regularibus in eorum Conventu site in loco, ubi Dominus Loci exigit unum pro quindecim ab Ecclesiasticis pro coctura panis in Furnis sibi competentibus, habere Furnum pro eorum usu, & venientium sumptibus Conventus. *Sacr. Congreg. Immun. in Maceraten. 22. Septemb. 1624. lib. 3. Decret. Altoviti pag. 87.* 100

Regulares sunt Testes idonei ad probandam extractionem, & violationem Immunitatis Eccles. secutam in eorum Ecclesia. *Sacr. Congr. Immun. in Regien. 1. Julii 1643. lib. 3. Decret. Paul. pag. 177.* 101

Minor observans S. Francisci potest de licentia Em. Vicarii Urbis in causa Civili deponere. *Sac. Congr. Immun. in Romana 4. Septembris 1640. ibi pag. 129.* 102

Datur facultas Episcopo, non solum examinandi, sed etiam cogendi Regulares ad se subjiciendum examini in causa violatæ Immunitatis. *Sacr. Congreg. Immun. in Aprutina 20. Novembr. 1640. lib. 3. Decret. Paul. pag. 135. in Neapolitana 6. Octobris 1634. ibi pag. 211.* 103

Datur facultas Episcopo examinandi etiam Regulares, dummodo actu, & habitu aliunde veritas haberi non possit, ac citra incursum Irregularitatis. *Sacr. Congreg. Immunit. in Novarien. 27. Julii 1635. lib. 2. Decr. Paul. pag. 229.* 104

Similis facultas conceditur aliquando etiam Vicario. *Sacr. Congreg. Immun. in Tropien. 5. Augusti 1639. lib. 3. Decret. Paul. pag. 99.* 105

Regulares dare debent Eminentissimo Legato uti Delegato Apostolico notam animalium, quæ per eosdem Regulares introducuntur ad effectum mactandi pro servitio Religiosorum. *Sacr. Congreg. Immun. in Tropien. 9. Augusti 1639. lib. 3. Decret. Paul. pag. 89.* 106

Scribitur Archiepiscopo, ut provideat, & ordinet pro suo arbitrio, quod Regulares quomodolibet privilegiati non locent appartamenta ordinata ad habitationem Religiosorum Sæcularibus, ad effectum vitandi abusus, & controversias Immunitatis Eccles. *Sac. Cong. Imm. in Neapolitana 10. Novembris 1676. lib. 1. Decret. Altoviti pag. 1302.* 107

Qui carceraverant, & modico tempore detinuerant Regularem, absolvuntur in forma 108

Ecclesiæ arbitrio Episcopi. *Sac. Congr. Imm. in Litseven. 4. Decemb. 1693. lib. 1. Decret. Vall. pag. 159.*

109 Alia ad rem; Vide verb. *Alienatio*, verb. *Baptismus art. 7.* verb. *Benedictio*, verb. *Conventus*, verb. *Ecclesia*, verb. *Fenestræ*, verb. *Habitus*, verb. *Missa*, verb. *Oratorium*, verb. *Oracula vivæ vocis*, verb. *Privilegium*, verb. *Quarta*, verb. *Sepultura*, verb. *Testis*., verb. *Vicarius*.

110 Regularis nequit simul esse Parochus, & Superior sui Conventus. *Sacr. Congr. Disciplinæ Regular. 28. Maii 1714. Decreto 6. in Bullario Clementis XI.* Vide in hoc Tomo verb. *Parochus, Art. II. num. 85.*

111 Regulares, sicuti dictum est in verb. *Jejunium art. 1. num. 12.* uti possunt ovis, & lacticiniis in suis jejuniis, extra tamen tempora ab Ecclesia universaliter prohibita, ut fuit determinatum in Capitulo Generali PP. Capuccinorum 1596. ac fuit approbatum a *Sacra Congreg. Episcopor. & Regular. in Consentina 15. Jul. 1606.* apud Nicol. *in Flosculis verb. Capuccini nu. 9.* & apud Piton. *Constitut. & dec. Pontific. ad Regulares tom. 4. num. 1672.* Quod tamen intelligendum est ex vi propriæ Regulæ; quia alias etiam ipsi in jejuniis uti debent cibis secundum legitimam aliorum consuetudinem, & maxime Religiosorum regionis, & loci, ubi morantur, cum consuetudo sit optima Legum interpres, textu expresso *in c. Dilectus 8. de consuetudin. L. si de interpretatione 37. ff. de Legibus*; Immo ipsa sit altera Lex, & pro Lege servari debeat; *cap. Dilecti 4. de arbitris, L. de quibus. 32. ff. de Legibus, L. Scævola 26. ff. de aqua & aqua pluvia arcenda; L. Et ab antiquis 31. Cod. de testamentis* cum similibus. Unde Marchant. in *expositione Regulæ Fratrum Minorum cap. 3. q. 2.* sic expresse concludit: *Jejunia Regulæ servari debent juxta morem patriæ, & jejunantium communem formam*, adducens ad id sententiam 4. Magistrorum, qui expresse dicunt, *Jejunent ergo &c. debet intelligi cibo jejunantium secundum consuetudinem hominum, & maxime Religiosorum terræ, in qua morantur*. Et opinionem Hugonis de Dina sic habentis: *Ubi a lacticiniis abstineant jejunantes, scandalum est, si nos morem patriæ &c. violamus. Juxta Sanct. Canonem, mos Ecclesiæ, sive Diœcesis, in qua sumus, est servandus*; & infra; *Debemus ergo in jejuniis secundum morem jejunantium uti*. Hinc Diana *in Summa verb. Jejunium nu. 56.* adductus a Patre Viva *in proposit. 32. ex damnatis ab Alexandro VII. num. 10. in fin.* dicit consuetudinem abstinendi a Lacticiniis in vigiliis & quatuor Temporibus in Sicilia videri gravem, & sub mortali receptam, etiam apud Regulares; qualis procul dubio est apud Nostrates consuetudo jejunandi in cibis quadragesimalibus diebus Adventus, juxta Constitutiones Capituli Generalis celebrati anno 1500. Interamniæ de mandato Alexand. VI. *cap. 3. art. 2.* apud Orbem Seraphic. *tom. 3. de jejunio*, ubi sic expresse habetur: *Ad hanc autem Quadragesimam jejunandum Fratres sunt obligati modo, quo ceteri Christiani ad illam communem obligantur, ut lacticinia in ea comedere nequeant*.

At vero in Feriis sextis, aliisque jejunii 112
diebus infra annum extra Quadragesimam, & Adventum teste communi praxi jejunatur, & jejunandum esse dicimus juxta diversarum Provinciarum, & Regionum probatam consuetudinem per supra adducta jura, & dicta etiam sub verb. *Jejunium loc. cit. numer. 11.* & juxta S. Thomam 2. 2. *quæst. 166. artic. 8. ad 3.* sic expresse dicentem: *In jejunio Quadragesimali interdicuntur universaliter etiam ova, & lacticinia, circa quorum abstinentiam in aliis jejuniis diversæ consuetudines existunt apud diversos, quas quisque observare debet secundum morem eorum, inter quos conversatur*. Et sic de jejuniis præscriptis in Regula Fratrum Minorum ultra supracitatos sustinent moderni Expositores Regulæ, Corduba, Politius, Longus, quos refert, & sequitur Melphi *in Comm. cap. 3. tract. 13. quæst. 1. & 2.* Matthæuc. *Cautela Confess. lib. 3. cap. 4. num. 36.* ubi ad id allegat Marchant. 4. Magistros, Hugonem de Dina, Sanctorum, & Amenum, ac dicit non subsistere opinionem Felicis Potestatis *tom. 1. par. 3. a n. 2853.* asserentis, Fratres Minores non teneri in jejuniis Regulæ extra Quadragesimam, hoc est Adventus, & feriæ sextæ abstinere ab ovis, & lacticiniis, qui tamen Felix *loc. cit. num. 2856.* dicit, circa id nolle suum proferre judicium, ibi: *Si autem quid ego sentiam, cupis, judicium ferre nolo*; & infra *sub num. 2899.* ad consimilem petitionem dicit: *Huic petitioni nolo ego respondere*, quamvis ex rationibus & fundamentis, ibi *a nu. 2856. ad num. 2875.* adductis videatur in dictam sententiam propendere. Concludendum igitur est, quod quamvis cit. statuta & Constitutiones Ordinis nostri, non obligarent sub culpa mortali, per Constitutionem Sixti IV. Incip. *Circumspecta* adductam ab ipso Felice Potestate *loc. citat. num. 2831.* & allegatam, ut intellectum suum, discurrendi gratia, aperiat, *loc. cit.*

cit. num. 2856. 2866. 2870. & 2875. per supra adducta jura, & allegatos Doctores, adhuc tenentur Nostrates sub gravi ad observanda jejunia Ecclesiæ, & Regulæ in cibis juxta dictam legitimam aliorum consuetudinem, & maxima Religiosorum regionis, & loci, ubi morantur; Nimis enim mirum esset quod Religiosi majori perfectioni, & mortificationi addicti, atque obstricti, in suis Regulæ jejuniis adinstar illorum Ecclesiæ universalis institutis, ad minorem abstinentiam, & mortificationem tenerentur, quam sæculares. Quod & dicendum venit de aliis Religiosis pro jejuniis sub præcepto eis impositis a suis respective Regulis, & Constitutionibus; Cum de omnibus, ceteris paribus, militet eadem ratio, & ubi militat eadem ratio, eadem etiam militare debeat juris dispositio, *L. Ideo* 27. *ff. de Legibus; L. Illud* 32. *ff. ad Legem Aquil.* & *cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episcop.* cum similibus.

113 Regulares utriusque sexus nequeunt licite esse Patrini, non solum in Sacramento Baptismi, per jura allegata, & dicta in verb. *Baptismus artic.* 7. *numer.* 41. & *sequent.* sed neque in Sacramento Confirmationis, propter eamdem rationem ibi a Sacris Canonibus, & Conciliis adductam. Ubi enim eadem est ratio, eadem debet esse Legis dispositio; *L. Ideo* 27. *ff. de legib. L. Illud* 32. *ff. ad leg. Aquil. cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *L. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* Et tanto magis urget talis prohibitio quoad illos Regulares, qui nedum jure communi, sed & Jure speciali propriæ Regulæ ad id vetantur, ut in specie Fratres Minores, ex *cap. XI. suæ Regulæ* sic expresse prohibentis: *Nec fiant compatres virorum vel mulierum, ne hac occasione inter Fratres, vel de Fratribus scandalum oriatur*, pro qua prohibita compaternitate ex vi Regulæ venit compaternitas quorumcumque in Baptismo, & Confirmatione, ut recte citatis aliis Regulæ Expositoribus, docet Cordnba *in cit. cap. XI. Regulæ qu.* 4. Lex enim generaliter loquens, generaliter est intelligenda, *cap. Si Evangelica* 15. *dist.* 55. *cap. Quia circa* 22. *de privileg. L. Prætor* 20. §. *Ait Prætor*, *ff. de novi operis nunciat.*, cum similibus; Et ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *L. Non distinguemus* 32. *ff. de recept. arbit. L. De pretio* 8. *ff. de publiciana in rem action. l. Præses* 3. *ff. de officio Præsid.*

114 Compaternitas prohibita Fratribus Minoribus ex vi Regulæ, est solum illa, quæ contrahitur in tenendo suscipientem Sacramentum, præsertim Baptismi, & non ipsum ministrando. Et ratio est, quia hæc solum scandalum generare potest, ut in præcepto Regulæ continetur; ubi autem, ut in ministrando Sacramentum, cessat causa, & finis Legis, nempe occasio scandali, cessat ex vi Regulæ ipsa Lex, *c. Cum cessante* 60. *de appellat. L. Cum ancillam* 6. *Cod. de condit. ob causam*. Tum quia generaliter, & proprie tales compatres dicuntur solum tenentes suscipientem Sacramentum, non autem ipsum ministrantes. Et sic expresse declaravit Capitulum Generale Meclinien. *anno* 1499. & habetur in Tabul. Vic. gen. ibi: *Et cum in Regula prohibeatur, ne Fratres fiant compatres virorum, vel mulierum &c. intelligendum est quo ad elevationem de Fonte Baptismatis, non quo ad Baptizationem*; Sic refert, & tenet Cordnba *loc. cit.* ubi recte cum aliis ibi allegatis Regulæ Expositoribus, docet, quod ad tenendum, seu levandum de Fonte Baptismatis prohibetur Fratribus Minoribus, nedum jure communi, sed etiam ex vi Regulæ. Quoad ministrandum vero Baptismum prohibetur ipsis, sicut & omnibus aliis Regularibus solum jure Ecclesiastico communi, *capit. Placuit* 8. *caus.* 16. *quæst.* 1. ibi: *Neque filium de Baptismo accipere, neque baptizare*; Et ex vi Regulæ prohiberi Fratribus Minoribus solam compaternitatem ex susceptione prolis de Sacro Baptismatis Fonte, tenet expresse Marchant. *in cit. cap. XI. Regulæ quæst.* & *conclus. unica*, & alii Expositores.

Nec valet dicere, quod inter casus, ratione quorum Fratres Minores a loco recedere possunt, referunt antiqui Expositores, esse, si in ipso loco obligentur Fratres ad baptizandos pueros, adeoque eis prohibetur ex vi Regulæ etiam Baptismum ministrare. Non valet, inquam, quia iste casus, ut explicat Marchant. *l. c.* referendus est ad locum, ubi sine Apostolica dispensatione adest Cura animarum, & obligatio baptizandi ex officio, non autem ex caritate, aut ex vi compaternitatis; Ex Lege enim caritatis in casu necessitatis articuli mortis probabiliter imminentis puero, si nullus alius esset qui legitime posset, & vellet ipsum baptizare, nedum alii Regulares, sed & ipsi Fratres Minores, non solum licite possent, sed immo tenerentur ipsum baptizare, quia lex caritatis jubet in tali casu providere de remedio ad salutem æternam omnino necessario, quale est Baptisma; & contra hoc nullum jus præcipere potest, cum necessitas non habeat, nec recognoscat Legem, *capit. Quo-* 115

 niam

niam 13. *cauf.* 1. *quaest.* 7. *capit. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. *cap. Omnes* 1. *de fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar. cap. Concilium* 2. *de observat. jejun. cap. Quod non est licitum* 4. *de Regul. jur.* Et tenent expresse Cordub. *loc. citat.* cum Hugone, & Pisano ibi allegatis, & alii passim; Prohibitio enim de non baptizando intelligi debet extra casum similis necessitatis.

116 Fratres Minores electi ad Curam animarum, aliique ad id subdelegati in Conventibus, ubi ex dispensatione Apostolica adest Parochia, possunt licite, sicuti & alii Regulares similiter electi seu subdelegati baptizare; quia Summus Pontifex, qui est super jus positivum Ecclesiasticum, *cap. Proposuit* 4. *de concessione praebendae*, concedendo Parochiam, concedere intelligitur omne id, quod ad Officium Parochiale spectat; Concesso enim fine, etiam media, quibus ad eum pervenitur, concessa intelliguntur; *cap. Praeterea* 5. *c. Prudentiam* 21. *& cap. Suspicionis* 39. *de Officio delegat. l. Cui jurisdictio* 2. *ff. de jurisdict.* cum similibus, & ubi majus conceditur, minus concessum esse videtur, *cap. Ex parte* 27. *de decimis*; & cui licet quod est plus, licet utique quod est minus, *cap. Cui licet* 53. *de Reg. jur. in* 6. *L. Non debet* 21. *ff. de Reg. jur.*

117 Non possunt tamen nec ibi, nec alibi levare de Sacro Fonte infantes, seu fieri compatres, in tenendo suscipientem Sacramentum; etiamsi non oriatur aliquando scandalum, & de hoc constet, quia licet causa propter quam fit prohibitio, cesset in casu particulari, & quo ad aliquem pro tunc, manet tamen in generali, & simpliciter quo ad alios, & quo ad se, quia Leges adaptantur ad ea, quae ut plurimum contingunt, non autem ad illa, quae raro accidunt, & ab accidentalibus casibus dependent; ad text. *in Authent. Ut sine prohibitione matres*, *in L. Ex his* 4. *& in L. Num ad ea*, *ff. de Legibus*, cum similibus. Et ideo simpliciter manet & ipsum praeceptum obligans etiam pro tunc, ut est communis regula Doctorum in omnibus similibus praeceptis; Atque sic debet intelligi capur cessante causa cessat effectus praecepti, *cap. Cum cessante* 60. *de appellation.* quando scilicet causa cessat omnino secundum quid, & simpliciter, ac generaliter, ut explicant Richard. *in* 4. *dist.* 4. Silvester. verb. *Furtum quaest.* 25. Corduba *loc. citat.* & alii, & sic servat praxis, & communis consuetudo, quae est optima Legum interpres, *cap. Dilectus* 8. *de consuetud. & L. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus.*

Sub dicta prohibitione non comprehenditur Regularis quicumque factus Episcopus. Sic expresse Glossa communiter recepta *in cap. Statutum* 1. *cap.* 18. *quaest.* 1. *verb. Absolvit*, ibi: *Item potest sibi facere commatres, quod prius non licuit, exemplo Gregorii, qui prius Monachus factus est, & postea cum esset Diaconus Cardinalis compater Mauritii Imperatoris factus est.* Henno *tom.* 2. *tract. de Baptismo disp.* 5. *q.* 2. *concl.* 2. *resol.* 4. & alii passim. Et ratio est quia Episcopus Regularis a die suae confirmationis, & assumptionis ad Episcopatum, exceptis votis essentialibus, liberatur ab aliis obligationibus suae Regulae, ut habetur ex *citat. cap. Statutum* 1. *cauf.* 18. *q.* 1. & tenent communiter Doctores, ut dictum fuit sub verb. *Episcopus art.* 7. *n.* 1. *&* 2. 118

Regularibus licet invitare populum ad facienda Officia pro animabus Purgatorii in eorum Ecclesia. *Sac. Congreg. Concil. in Volaterrana* 16. *Mart.* 1726. *ad IX. dub.* 119

Regulares possunt impediri quominus in Ecclesia intra limites Paroeciae erecta Missas canant, licet vocati a Prioribus, & Officialibus Laicis dictae Ecclesiae. *Sacra Congregat. Concil. in Valven. seu Sulmonen.* 10. *Mart.* 1727. *ad* 111. *dub.* 120

Regulares ad Ordines promovendi praeter Litteras Obedientiales sui Superioris non tenentur exhibere Ordinario fidem sui Baptismatis ad docendum de legitima aetate, dummodo in Litteris obedientialibus exprimatur aetas. *Sacr. Congregatio Concil. in Brixinen.* 12. *Decemb.* 1733. *ad* 2. *dub.* 121

Additur attendenda ad rem Constitutio Benedicti XIII. incip. *Postulat*, edita 7. Martii 1725. in qua interdicitur Regularibus omnibus ad Dignitates Ecclesiasticas promotis, ne aliquid, seu ulla bona extra Coenobia secum asportare audeant; & insuper adimitur Superioribus Ordinum facultas concedendi promotis eisdem ad tempus usum librorum, aliorumque, sub poena Suspensionis a Divinis eo ipso incurrenda, reservata Papae privative quoad omnes alios; revocanturque Praedecessorum Pontificum facultates cuicumque Ordini ad id concessae. 122

Regulares Parochi, aut Vicarii Curati Missam Parochialem applicare debent pro populo diebus Festis. Bened. XIV. Constit. 103. incip. 123
Cum semper §. 4. Regulares Parochi tenentur recipere in propriis Ecclesiis, & domibus Missionarios ab Episcopo missos ante Visitationem pastoralem. Idem Constitut. 109. incip. 124
Firmandis.

Re-

125 Regulares Superiores Parochum Regularem corrigere possunt; *ibid.* §. 10. Atque etiam ab animarum cura removere absque consensu Episcopi; *ibid.* §. 11. Nullam vero jurisdictionem habent in subditos Parochiæ sæculares; *ibid.* §. 12.

126 Regularis S. Officii Consultor nequit a Superioribus Regularibus sine causa, & inconsulta Congregatione Sacræ Inquisitionis a loco removeri. Bened. XIV. Const. incip. *Ad supremum* §. 32.

127 Regularibus Missionariis in Angliam ablegatis unus Superior est præficiendus, qui eos visitet, & corrigat. Idem Constit. incip. *Apostolicum Ministerium*, §. 19. Elapso sexennio debent iidem ad regiones Catholicas & proprii Instituti claustra redire; tres menses in eisdem manere, ac quindecim dies spiritualibus exercitiis vacare. *Ibid.* §. 20. Reservantur iisdem Fundationes, quas hactenus possederunt. *Ibid.* §. 22. Indulgentias suis Ordinibus peculiariter concessas publicare prohibentur; dignis enim de causis in Anglia Indulgentiæ Regularibus ad communicandum sive publicandum concessæ suspenduntur, & Vicariis Apostolicis delegatur largitio Indulgentiæ quater in anno. *Ibid.*

128 Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ultra valorem decem scutorum monetæ nequeunt absolvi a Summo Pœnitentiario, nisi prius facta restitutione, vel si eam de præsenti nequeant adimplere, cum obligatione eamdem quam primum poterunt facien-

129 di. Qui vero infra prædictum valorem ejusmodi munera acceperint, eos injuncta arbitrio ipsius majoris Pœnitentiarii, seu Confessarii per eum eligendi eleemosyna, quæ in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de jure facienda esset restitutio, si caute fieri posset, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit. Idem Constitut. 115. incip. *Pastor Bonus* §. 26.

130 Regulares, quibus a Sancta Sede concessa est facultas impertiendi benedictionem super populum cum Indulgentia plenaria, quo ritu id facere debeant? Vide tom. 1. ad verb. *Be-*

131 *nedictio*. Regulares Superiores quid præstare debeant in deputandis Confessariis extraordinariis pro Monialibus sibi subjectis? Vide tom. 2. verb. *Confessarius*.

132 Regulares quoad Ordines recipiendos, vide tom. 5. verb. *Ordinare*, *Ordo*, *Art.* 3. Regulares quoad reclamandum contra validitatem tem Professionis, vide supra ad verb. *Professio Regularis*.

Regularibus non conceditur translatio, nisi ad Ordines, in quibus viget claustralis, & Regularis observantia. Idem tom. 2. Constitut. 7. 133
incip. *Pontificia*. Regularibus ab ordine laxiori ad strictiorem transferri cupientibus, an, 134
& quomodo convenire necesse sit inter utriusque Ordinis Superiores, in jure cautum non reperitur; sed hodierna praxis est, per quam 135
omnes hujus generis controversiæ, & morarum prolixitates devitantur, ut Religiosis viris, qui a laxiori ad strictiorem Ordinem transire cupiunt, postquam voluntatis suæ causas coram competentibus Apostolicæ Sedis Tribunalibus exposuerint, atque probaverint, haud ægre a Romano Pontifice indulgeantur opportunæ facultates, in quibus derogatio super consensu Superioris Ordinis laxioris includitur. Idem Constitut. 25. incip. *Ex quo*.

Regulares quicumque, nec per modicum quidem tempus, nec ulla occasione possunt ad alloquendas Moniales sine Episcopi licentia accedere sine gravi culpa. Idem *De Synodo Diœcesf. lib.* 7. *cap.* 41. *num.* 7. ex variis Pontificiis Constitutionibus, & Sacrarum Congregationum Decretis, quæ congesta habentur apud Diœcesanam Synodum Pisanam 1708. & in appendic. ad Synodum Diœcesanam Lucanam habitam ab Episcopo Colloredo 1736. & a me jam relata *tom.* 5. *verb. Moniales art.* 2. *a num.* 12. *ad* 21. Vide *ibi*. 136

Prælati Regulares privilegium post Concilium Tridentinum habentes, possunt suos subditos ab Interstitiorum lege ad Ordines suscipiendos dispensare. Idem *ibid. lib.* 7. *cap.* 42. *num.* 6. ubi refert, quod, cum Episcopus Mindensis in sua Synodali Constitutione 8. expresse denuntiasset, se nulli, sive sæcularium, sive Regularium Ordines collaturum, qui non servasset temporum interstitia a Concilio Tridentino præscripta, a quibus, an quempiam absolvendum Ecclesiæ necessitas, aut utilitas exposceret, id non a Prælato Regulari, sed a se fore dijudicandum, delata causa ad Sacram Congregationem Concilii, ipsa sub die 24. Augusti 1686. rescripsit, dictam Constitutionem Synodalem Mindensem *esse reformandam quoad eos regulares, qui habent privilegium concessum post Tridentinum*. An, quando, & quomodo possint, vel non, Prælati Regulares suos subditos in una Diœcesi morantes, dimittere ordinandos in aliam? Vide *tom.* 5. *verb. Ordo art.* 3. *n.* 74. *& seqq.* 137 138

Quid

139 Quid præstare debeant Regularium Superiores ad tollendam ignorantiam Laicorum in Religionibus professorum, ex præscripto Sacr. C. Episcop. & Regul. Vide tom. 2. verb. *Doctrina Christiana n. 15. 16.*

140 * Si Regularis ante Professionem habituali morbo detineatur, nec interrogatus vitium suum denunciet, nisi post Professionem, expelli non potest, nisi aliter declaretur in constitutionibus ejusdem Ordinis, uti reipsa declaratum est in Constitutionibus PP. Capuccinorum, in quibus Religio *ad retinendum* ejusmodi Professum *minime velle se esse obligatam exprimit*. An tunc vero Professus non dimissus a Religione possit sponte abire, etiam illa repugnante, quæstio est adhuc a S. Congregatione non definita. *De Synodo Diœc. lib. 13. cap. 11. §. 4. nov. edit.*

141 Regulares pro Apostatis habentur si sese nulliter professos contendentes Regularem habitum exuunt, & e claustris discedunt, nec unquam audiuntur causam suam defensuri, nisi postquam redierint ad Monasterium. Ita ex Tridentino *Sess. 25. cap. 19. de Regular.* Ibidem §. 13.

142 Insuper non licet illis, ex inaniter præsumpta necessitate recurrendi ad Superiores Ordinis, exire extra claustra sine Superioris litteris, alioquin apostatarum pœnis per Ordinarium loci puniuntur. Ex Trident. *loco citat.* Ibid. §. 13. Hæc tamen intelligenda sunt, quando recurrendi causa non est vera, urgens,

143 & gravioris momenti; *ibid.* §. 14. Vetitum est Superioribus Regularibus, ne subditis suis facultatem faciant transeundi ad aliam Religionem, nisi non dubiis documentis constiterit illis, alterius Reigionis Superiorem paratum esse ad eum recipiendum; atque ita res constitutæ sint, ut transitus iste recta fiat ab una ad aliam Religionem. Ita ex decreto Sac. Congregat. Conc. ab Urbano VIII. approbato; *Ibid.* §. 14.

144 Transitus iste, etiamsi agatur de apostata transferendo, fieri nequaquam potest ad Religionem, in qua Regularis observantia non viget; quin nec licet, si Religio illa sit militaris, aut hospitalaris, excepto Ordine Sancti Johannis de Deo. Ita edixit Benedict. XIII. in Constit. incip. *Licet Sacra*; *ib.* §. 14.

145 Regularis in Claustris non degens, si ab illis abscessit non præobtenta Superioris venia, vagatumque, etsi gestet Religiosa indumenta, & animum redeundi retineat, debet ab Episcopo loci, ubi moratur, in carcerem conjici, & Superioribus Regularibus consignari, secundum Regulam puniendus, ut ex Decreto Sac. Congregationis Concil. ab Urbano VIII. confirmato. *Ibid.* Hæc tamen vera sunt, nisi aliunde constet, Regularem illum se subtraxisse ab immoderata severitate Superioris localis, ut recurrat ad alium Superiorem majorem. *Ibid.*

Regulares incorrigibiles expelli possunt ab Ordine, quidquid vetera Sacr. Congregationis decreta olim in contrarium statuerint, ut ex novis Decretis ejusdem Congregationis Concilii firmatur *ibid.* §. 16. 146

Incorrigibilis vero censetur, qui omnibus inustus est improbitatis characteribus in Jure Canonico ad id designatis. Debet præterea antecedere carceratio sex mensium in pœnitentia & jejunio, ac tandem sententia Provincialis ejusdem Provinciæ, consultis tamen sex aliis ex eadem Provincia Religiosis designandis in Congregatione Provinciali, confirmandisque a superiore Generali, cui reservata est facultas iterum retractandi eandem causam, & priorem sententiam revocandi. Ita ex novissimis decretis Sac. Congregationis Concilii, *ibid.* §. 19. 147

In conficiendis incorrigibilitatis processibus valent illi, qui ad normam regularum & consuetudinum ejusdem Ordinis formantur. *Ib.* 148

Lata contra ejectos sententia notificanda est Episcopo Ordinario loci, non ut de illa cognoscat, sed quia illius jurisdictioni inde subest ejectus, ejusque mandatis obsequi debet. Ita ex Decretis Sac. Congreg. *ibid.* 149

Ita ejecti non possunt induere habitum Religionis, sed clericalem adhibeant necesse est. Manent insuper perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum in Religione susceptorum, nec potest ab Ordinariis ea pœna relaxari, vel moderari. Ita ex Decretis Sac. Congreg. *ibid.* 150

Si vero ex litteris Testimonialibus Ordinarii constiterit, spem evidentem inesse resipiscentiæ, tunc iterum ad Ordinem recipiendi sunt. *Ibidem.* 151

Demum ita ejectus voto castitatis omnimode obstrictus remanet, paupertatis vero, cum quadam moderatione, sicut nec obedientia propria superiori Regulari exhibenda ab eo est. Reliqua vero vota in Professione ab eo nuncupata, remanent in suspenso. Ita ex DD. *Ibidem.* 152

Ejectus si provocare vult ab injustitia sententiæ in se latæ, debet se constituere in carceribus formalibus Religionis, ut ex Decreto Sac. 153

Sac. Congregat. Conc. lato *die* 15. *Novembr.* 1698. constat. *Ibid.* §. 31.

154 Religiosi tamen Societatis Jesu post tria vota simplicia ab illis emissa exacto probationis tempore ab Ordine dimissi non comprehenduntur in Decretis de apostatis & ejectis, ut ex responso Sac. Congreg. Conc. *Ibid.* §. 21. Votum castiratis ab illis emissum, dum permanent in Ordine, dirimit Matrimonium. Isti ne celebrare possint vetantur solummodo, quia carent patrimonio, vel Beneficio. *Ibid.* §. 23. Sunt tamen habiles ad Beneficia & ministeria Ecclesiastica obtinenda. *Ibid.* §. 16. Valent tamen hæc omnia in dimissis ante Professionem solemnem. Post illam vero emissam censentur ac Regulares in ordine ad ejectos. *Ibid.*

155 Vota castitaris &c. a Religiosis Laicis Cistercienfibus emissa solemnia sunt, non simplicia, ut ex Decreto peculiaris Congregationis habitæ coram Benedicto XIV. *die* 27. *Mart.* 1747. lato constat, *ibid.* §. 28. Vide verb. *Votum art.* 3. *n.* 166.

156 Si Religiosus ob crimen aliquod damnatus sit ad triremes ad certum tempus, num ea absoluta pœna recipiendus sit iterum a Religione, nondum definitum est a Sac. Congregatione, quamvis consulta desuper fuerit. Hæc tamen sola sententia damnationis ad triremes etiamsi nondum remigaverint, perpetuo illos infames declarat, adeoque irregulares. *Ib.* §. 30.

Additiones ex aliena manu.

157 Tametsi plura hoc in Articulo *ab Auctore* cumulata sint; nihilo tamen minus, & plura addi possent, vel illustrando tradita ab ipso Auctore, vel omissa ab eo supplendo. Angusti vero limites additionum coeunt, ut vix pauca innuamus.

158 De Laico post patratum delictum effecto Regulari, quatuor quæri solent. Primum an valide sit professus? Secundum an debeat puniri a Superiore Regulari? Tertium an sit standum processui confecto a Judice laico? Quartum demum an puniri debeat juxta præsentem statum?

159 Vide autem de his omnibus *controvers.* 95. & 97. *Samminiati*, ubi sustinetur valide fuisse professum, & quod ei consectarium est, debere puniri a Superiore Regulari, stando tamen processui confecto a Judice laico, & quidem secundum præsentem statum. Et quod caput est, afferrur in casu illo consentanea resolutio Sac. Congr. Immunitatis *edita* 19. *Januarii* 1677.

De Regulari, quando ex necessitate Patri, Matri, &c. superveniente exire e Religione possit, & eis subvenire, non inutilis hic quoque esset inquisitio. At brevitatis gratia consule qui de ea late agit Rosignol. *de Patr. Potest. discept.* 3. *c.* 4. *num.* 31. & *sequent.* 160

Pariter brevitatis gratia de Regulari an possit esse Testis in Testamento, adi Scopp. *ad Merlin. Pignatell. Scol.* 88. *num.* 28. *tom.* 2. Sanchez *in præcept. Decalog. lib.* 6. *cap.* 13. *fer. per tot.* 161

An possit esse Procurator in judicio pro sæculari, de Alezio *observ.* 108. *ad Capyc. Latr. consult. tom.* 2. Novar. *in Lucerna Regular. verb. Procurator n.* 4. & 5. Roger. *de Testament. Canon. l.* 1. *disp.* 2. *c.* 4. *n.* 7. Graff. *decis. aur. part.* 3. *c.* 26. *n.* 15. 162

An possit esse exequutor testamentarius sine superioris licentia, Capon. *controvers. for.* 54. *num.* 29. & *sequent.* ubi etiam de Jesuitis, & rursus late *discept.* 32. *fere per tot.* Oliv. *de For. Eccles. part.* 3. *quæst.* 35. *num.* 8. & *seq.* Themud. *decis. Ulyssippon.* 62. *n.* 5. ubi quod Fratres Minores nec cum licentia Superioris possunt esse exequutores Testamentarii. 163

An possit esse arbiter, Sanchez *in præcept. Decal. lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 52. & *seq.* & *num.* 64. *de Fratribus Minoribus*, Scopp. *ad Gratian. decis.* 64. *fer. per tot.* Et si quid si electus fuerit ante Religionis ingressum? Sanchez *ubi supra.* 164 165

An possit esse Tutor, Laurea *Alleg. fiscal.* 86. *n.* 3. *lib.* 2. Sanchez *in præcept. Decal. lib.* 6. *c.* 14. *n.* 21. & *seq.* 166

An possit munus Tabellionis exercere, *Iidem Auctores ibidem.* 167

An possit esse depositarius, Sanch. *eodem loco n.* 17. & *seq.* 168

Quid recuperet ubi exeat e Religione, Capon. *discept.* 201. *cap.* 1. *n.* 4. Schettin. *de pact. success. part.* 3. *sect.* 9. *n.* 59. & *seq.* Rot. *in Anconit. donationis* 23. *Julii* 1733. *cor. bon. mem. Peralt.* 169

Et quid suppressa Religione, Torr. *de pact. futur. success. lib.* 2. *c.* 25. *n.* 95. Rot. *in Anconit. seu Senogallien. successionis* 22. *Mart.* 1726. *coram bon. mem. Nunez.* 170

Et quid si transeat ad Religionem capacem, Capon. *discept.* 64. & 280. Staiban. *Jur. resolut.* 125. & 126. *lib.* 2. Schettin. *de pact. success. part.* 3. *sect.* 9. *num.* 64. Gobb. *consult. decisiv.* 12. & 13. Rovit. *decis.* 10. *ibique* Altimar. *in addit.* 171

Et quid si promoveatur ad Episcopatum; Marant. *part.* 3. *respons.* 55. Capon. *controvers.* 22. *n.* 20. 172

n. 20. *ubi de* bonis donatis Monasterio, de Marin. *resolut. quotid. c.* 185. *tom.* 2. Lucarin. *de Episcop. Regular. part.* 3. *c.* 2. Argentrè *ad Consuet. Britann. art.* 510. *gloss.* 2. *n.* 5. Rovit. *decis.* 10. & 11. *ibique Altimar. in addit.*

Responsio Auctoris.

173 De iis omnibus, quæ circa Regulares in hisce *Additionibus* proponuntur, jam satisfuit traditum a me in suis propriis respective locis nempe in verb. *Filius*, in verb. *Testis*, in verb. *Procurator*, in verb. *Testamentum*, in verb. *Arbiter*, in verb. *Tutor*, in verb. *Depositarius*, in verb. *Clericus*, in verb. *Episcopus*, in verb. *Novitius*, in verb. *Regulares*, in verb. *Moniales*, in verb. *Translatio*, & sæpe incidenter alibi.

Articulus II.

Quoad ea, quæ concernunt Regularium exemptionem ab Jurisdictione, vel non, Ordinariorum; seu quoad ea, in quibus Regulares subduntur, vel non, Jurisdictioni Ordinariorum.

1 Exemptio est Privilegium, quo persona, aut locus ab jurisdictione Episcoporum, seu Ordinariorum liberantur, & subtrahuntur, ac Summo Pontifici immediate subjiciuntur. *Est in re communis, arg. cap. Si Papa* 20. *de Privileg. in* 6.

2 Episcopi, seu Ordinarii in pluribus casibus Jurisdictionem habent in Regulares, sive Ordinariam, sive Delegatam. *Communis*, & clare patebit ex infra dicendis. Jurisdictionem

3 Ordinariam in ipsos habent in iis, in quibus Jure Ordinario, seu ex suo ordinario Officio, ex Lege, Canone, vel consuetudine sibi competente possunt contra eos procedere; *Communis*. Jurisdictionem vero Delegatam in ipsos

4 habent in iis, in quibus, non Jure proprio, & ordinario suo Officio, sed ex sola demandata sibi auctoritate a Sede Apostolica possunt contra eos procedere, uti cum Canones, & Jura disponunt, ut contra eos auctoritate Apostolica, vel tamquam Sedis Apostolicæ Delegati procedant; *Communis*.

5 Affertur Constitutio 18. Gregorii XV. de Exemptorum Privilegiis & subjectione, multa ad rem continens scitu digna.

GREGORIUS EPISCOPUS &c.

„ Inscrutabili &c.

„ §. 1. Sane Tridentinæ Synodi Decretis „ provide cautum est, nullum Presbyterum, „ etiam Regularem posse Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id „ idoneum reputari; nisi aut Parochiale Beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut „ alias idoneus judicetur, & approbationem, „ quæ gratis detur, obtineat.

„ §. 2. Nec non, ut in Monasteriis, seu „ Domibus Virorum, seu Mulierum, quibus „ imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas, quæ sunt de illorum „ Monasteriorum, seu Locorum familia, personæ tam Regulares, quam sæculares ejusmodi Curam exercentes subsint immediate, „ in his, quæ ad dictam Curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, Jurisdictioni, Visitationi, & Correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi sunt sita. Itemque „ ut Episcopi universi sub obtestatione Divini „ Judicii, & interminatione maledictionis æternæ in omnibus Monasteriis sibi subjectis „ Ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicæ „ auctoritate Clausuram Sanctimonialium, ubi „ violata fuerit, diligenter restitui, & ubi „ inviolata est, conservari maxime procurent; Inobedientes, atque contradictores „ per Censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, „ quacumque appellatione postposita, compescentes.

„ §. 3. Atque ut Regulares in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare volentes se coram „ Episcopis præsentare, & ab eis Benedictionem petere teneantur; In Ecclesiis vero, „ quæ suorum Ordinum non sunt, nullo modo prædicare possint sine Episcopi licentia; „ contradicente autem Episcopo nulli, etiam „ in suorum Ordinum Ecclesiis, prædicare præsumant.

„ §. 4. Verum quia experientia compertum „ est, Ecclesiastici regiminis rationem postulare, ut Decretis ejusmodi aliquid adjungatur: matura deliberatione nostra, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac generali ac perpetuo valitura Constitutione, decernimus, statuimus, „ & declaramus, ut deinceps tam Regulares, „ quam sæculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum sæcularium „ Monasteriis, seu Domibus Regularibus, aut

„ qui-

„ quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis, sive
„ Saecularibus incumbentem, exerceant; sive
„ alias Ecclesiastica Sacramenta, aut unum
„ ex illis ministrent praevia Episcopi licentia, & approbatione; sive quoquomodo in
„ eorumdem Sacramentorum, vel alicujus ex
„ illis administratione de facto absque ulla auctoritate se ingerant: in his, quae ejusmodi
„ Curam, sed administrationem concernunt,
„ omnimodae Jurisdictioni, Visitationi, & Correctioni Dioecesani Episcopi tamquam Sedis Apostolicae Delegati, plene in omnibus
„ subjiciantur; Ad haec tam Regulares, quam
„ Saeculares hujusmodi nullis Privilegiis, aut
„ Exemptionibus tueri se possint, quominus,
„ si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa Clausuram, vel circa bonorum administrationem Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subjectarum, ab
„ Episcopo loci similiter tamquam ad hoc Sedis Apostolicae Delegato, quoties „& quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant.

„ §. 5. Confessores vero, seu Saeculares quomodocumque exempti, tam Ordinarii, quam
„ Extraordinarii ad Confessiones Monialium,
„ etiam Regularibus subjectarum, audiendas,
„ nullatenus deputari valeant, nisi prius ab
„ Episcopo Dioecesano idonei judicentur, &
„ approbationem, quae gratis concedatur, obtineant; Sed & Administrantes bona ad ejusmodi Monasteria Sanctimonialium, ut praefertur, etiam Regularibus subjectarum, pertinentia, sive Regulares extiterint, sive Saeculares quomodolibet exempti, Episcopo loci, adhibitis etiam Superioribus Regularibus, singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idque juris remediis cogi, &
„ compelli queant; Liceatque Episcopo ex
„ rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut ejusmodi Confessores, atque Administratores amoveant: iisque Superioribus
„ id facere detrectantibus, aut negligentibus,
„ habeat Episcopus facultatem praedictos Confessores, & Administratores amovendi toties
„ quoties, & quando opus esse judicaverit;
„ Ac similiter possit Episcopus una cum Superioribus Regularibus quarumcumque Abbatissarum, Priorissarum, Praefectarum, vel
„ Praepositarum eorumdem Monasteriorum,
„ quocumque nomine appellentur, electionibus per se, vel per alium interesse, ac
„ praesidere absque ulla tamen ipsorum Monasteriorum impensa.

„ §. 6. Ac demum habeat Episcopus, tamquam dictae Sedis Delegatus auctoritatem
„ coercendi, ac puniendi quoscumque Exemptos, tam Saeculares, quam Regulares, qui
„ in alienis Ecclesiis, aut quae suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia,
„ & in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum
„ non petita illius Benedictione, aut ipso contradicente, praedicare praesumpserint; Ita ut
„ Episcopi in suprascriptis casibus, in praenominatas personas, in praemissis omnibus, &
„ singulis, aut circa quoquomodo delinquentes, quoties, & quando opus fuerit, etiam
„ extra Visitationem per Censuras Ecclesiasticas, aliasque poenas, uti ejusdem Sedis Delegati procedere, omnemque Jurisdictionem
„ exercere libere, & licite valeant.

„ §. 7. (*Et sequitur clausula praeservativa una cum aliis derogatoriis.*

„ Datum Romae apud S. Petrum Nonis Februarii 1622. Pontificatus Anno secundo;
„ Bullar. tom. 4. pag. 98.

Afferuntur responsa Sacrae Congregat. Concilii ad varia dubia super dicta Constitutione Gregorii XV. exorta. 6

Posita Constitutione fel. rec. Gregorii XV. de exemptorum Privilegiis &c. Dubitatur;

1. *An liceat Episcopis visitare Altaria Regularium Ecclesiarum, quibus Cura Animarum personarum Saecularium non incumbit, aut loca, ubi in eisdem Ecclesiis asservatur Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, vel ubi audiuntur Confessiones personarum Saecularium?*

2. *An Episcopi possint Regularibus praescribere, ut certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum personarum Confessiones audiant, vel alias illorum privilegia restringere, ac moderari in Sacramentis administrandis?*

3. *An facultas Episcopis per Constitutionem attributa in Exemptos, tam Saeculares, quam Regulares, intelligatur etiam tributa in personas nullius Dioecesis?*

4. *An eadem facultas competat inferioribus Praelatis proprium Territorium, ac Jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus?*

5. *An per eamdem Constitutionem in illis verbis:* Possit Episcopus una cum Superioribus Regularibus quarumcumque Abbatissarum &c. electionibus per se, vel per alium interesse, ac praesidere, *Jus Abbatissas confirmandi Episcopis attributum censeatur?*

6. *An Confessores Monialium ante dictam Constitutionem deputati debeant ab Episcopo examinari, & approbari?*

7. *An Superiores Regulares similiter ante ipsius* Con-

Constitutionis publicationem electi, seu deputati, alia indigeant Episcopi approbatione pro Confessionibus Sanctimonialium sibi subjectarum audiendis?

8. *An Confessiones, quas audiunt Superiores Regulares electi, seu deputati, vel confirmati post publicationem, & scientiam tenoris dictæ Bullæ, non obtenta Episcopi approbatione, sint nullæ, atque irritæ, nec ne?*

9. *An Regulares generaliter ab Episcopo approbati ad Confessiones personarum Sæcularium audiendas, censeantur etiam approbati ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum?*

10. *An Regularis ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii ab Episcopo approbatus Confessiones Monialium alterius Monasterii audire possit?*

11. *An Confessores Regulares Extraordinarii semel ab Episcopo deputati, & approbati ad audiendas Monialium Confessiones pro una vice infra annum ad præscriptum Sacri Concilii Tridentini possint virtute dictæ approbationis pluries tamquam Confessores Extraordinarii earumdem Confessiones audire absque nova Episcopi licentia?*

12. *Cum in eadem Constitutione statutum sit, ut liceat Episcopo ex rationabili causa Superiores Regulares admonere, ut amoveant Confessores Monialium, atque Administratores bonorum ad earumdem Monialium Monasteria pertinentium: iisdem Superioribus, id facere detrectantibus, habeat Episcopus facultatem prædictos Confessores, & administratores amovendi quoties, & quando opus esse judicaverit: An ejusmodi causam Episcopus Superioribus Regularibus significare teneatur?*

13. *An eadem Constitutio, qua parte supponit Episcopi Jurisdictioni Regulares delinquentes circa personas degentes intra septa Monasteriorum Monialium, aut circa Clausuram, vel bonorum Administrationem eorumdem Monasteriorum, habeat locum in omnibus delictis, an vero solum in notoriis, & cum scandalo populi?*

Sacr. Congregatio Cardinalium Conc. Trident. Interpretum censuit, Constit. san. mem. Gregorii XV. de Exemptorum Privilegiis nequaquam subjicere Regulares Exemptos, quibus Cura Animarum personarum Sæcularium non incumbit, Episcoporum Jurisdictioni in his, quæ Sacramentorum Administrationem concernunt, nisi cum in Sacramentis personis Sæcularibus administrandis iidem Regulares delinquunt; ac propterea

Ad 1. Dubium respondit, Episcopis, non licere in vim ejusdem Constitutionis visitare Altaria Ecclesiarum Regularium, quibus non incumbit Animarum Cura personarum sæcularium, nec loca, ubi in iisdem Ecclesiis asservatur SS. Eucharistiæ Sacramentum, vel ubi Confessiones personarum sæcularium audiuntur.

Ad 2. Hac in parte Constitutionem nihil novi Juris induxisse, nec ullam novam auctoritatem Episcopis in Regulares attribuisse, ideoque in vim ipsius Constitutionis non posse Episcopos Regularibus præscribere, ut certis tantum in locis, ac temporibus, aut certarum personarum Confessiones audiant, vel alias illorum Privilegia in Sacramentis administrandis restringere, aut moderari. Quod si aliunde Episcopis hujusmodi facultas competat, illam non fuisse ab eadem Constitutione sublatam.

Ad 3. Censuit, ejusmodi facultatem non intelligi tributam Episcopis in personam nullius Diœcesis.

Ad 4. Non competere.

Ad 5. Jus confirmandi Abbatissas minime fuisse Episcopis per Constitutionem attributum.

Ad 6. Confessores quidem Extraordinarios Monialium nullatenus posse post Constitutionem illarum Confessiones audire, nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei judicentur, & approbentur; Ordinarios vero Confessores ante Constitutionis publicationem deputatos, posse, durante triennio ab eorum deputatione incohando, pergere in Confessionibus Sanctimonialium audiendis absque alio examine, & approbatione Episcopi. Quod si contingat, ut illorum facultas a Sede Apostolica ultra triennium prorogetur, tunc debere eos ab Episcopo examinari, & approbari.

Ad 7. Superiores Regulares electos, seu deputatos ante ipsius Constitutionis publicationem, quibus alioquin facultas competat audiendi Confessiones Monialium sibi subjectarum, posse, durante eorum Officio pergere sine alia Episcopi approbatione in Confessionibus audiendis illarum tantum, quæ sponte, ac proprio motu id ab eis petierint; At vero eos, qui post Constitutionem eligentur, qui quoquo modo deputabuntur, vel qui in eorum Officiis, seu Dignitatibus, expleto jam tempore a Constitutionibus cujuscumque Ordinis, vel alias legitime præfinito, ad aliud tempus confirmabuntur, nequaquam posse Sanctimonialium Confessiones audire, nisi prius a Diœcesano Episcopo idonei judicati & approbati fuerint.

Ad 8. Confessiones hujusmodi nullas, atque irritas esse.

Ad 9. Regulares generaliter ab Episcopo approbatos ad Confessiones personarum Sæcularium audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas Confessiones Monialium sibi subjectarum;

tum ; sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione.

Ad 10. Regularem ad audiendas Confessiones Monialium unius Monasterii ab Episcopo approbatum, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii.

Ad 11. Confessores Extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, haud posse pluries in vim approbationis ejusmodi illarum Confessiones audire ; sed ab Episcopo toties esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.

Ad 12. Non teneri ejusmodi causam significare Superioribus Regularibus, sed hoc relinqui arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, quorum Conscientiam Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi in hac parte attributa quoquomodo abutantur, ejus rei in stricto Dei judicio rationem reddituri.

Ad 13. Constitutionem habere locum in omnibus delictis, non autem in notoriis tantum, & cum populi scandalo.

Quæ Sacræ Congregationis responsa ad se relata fel. rec. Gregorius XV. & S. D. N. Urbanus VIII. in omnibus approbarunt, *Bullar. tom. 4. pag.* 101. & 102.

A Card. Cajetanus.

Prosper Fagnanus Sacræ Congregationis Secretarius.

6 Afferuntur alia dubia ab eadem Sacra Cong. declarata, & a SS. D. N. approbata.

1. *An Regularis absque legitima licentia accedens ad Monasterium Monialium Regularibus subjectarum, ibique in loco colloquiis aestimato cum Moniali colloquens, a Diœcesano Episcopo, tamquam Sedis Apostolicæ Delegato coerceri, & puniri possit?*

Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Trid. Interpretum censuit posse. Quam Congreg. sententiam Sanctissimus D. N. Urbanus VIII. ad se relatam approbavit.

2. *An liceat Episcopo in vim Constitutionis fan. memor. Gregor. XV. de Exemptor. Privilegiis, punire Regulares, qui ad Abbatissæ electionem procedunt ante tempus ipsi Episcopo significatum, aut die electionis eidem nullatenus prænunciatæ?*

Sacra Congregatio respondit: Regulares ex eadem Constitutione ita demum teneri Episcopo significare diem electionis Abbatissæ, eumque usque ad præfinitum tempus expectare, si antea ipse expresse declaravit, se uti velle facultate sibi hac in parte attributa, Abbatissarumque electionibus, per se, vel per alium interesse, ac præsidere ; Post eam vero declarationem licere Episcopo animadvertere in Regulares, qui ante tempus significatum, aut die electionis eidem non prænunciata, ad Abbatissæ electionem procedunt ; Bullar. dict. tom. 4. d. pag. 102. Cos. Card. de Torres, *Prosper Fagnanus Secretar.*

Afferuntur variæ resolutiones Sacræ Congregationis specialiter deputatæ *in causa Angelopolitana Jurisdictionis* vertente inter Episcopum, & Patres Jesuitas, confirmatæ ab Innocentio X. Constit. 29. incip. *Cum sicut accepimus*, ubi referuntur ordine sequenti. 7

I. *An in casu, quo Episcopus præcipiat Decreta aliqua Concilii Tridentini a Regularibus observari, & executioni demandari, Regulares quicumque etiam Societatis Jesu, sub prætextu, quod hujusmodi præcepta infringant sua Privilegia, possint eligere Conservatores? Congregatio respondit: Si Episcopus præcipiat Regularibus, etiam Societatis Jesu, in illis casibus, in quibus per ipsum Concilium, vel Constitutiones Apostolicas Regulares exempti subjiciuntur Jurisdictioni, & Correctioni Episcopi minime licere ipsis Regularibus ob eam causam Conservatores eligere.*

II. *An quando Ordinarius procedit Juris ordine servato, adversus Regulares exemptos in casibus, in quibus per Concil. Trid. vel Constitutiones Apostolicas ipsi subjiciuntur, possint Conservatores Judices assignare? Respondit ut ad proximum, non posse.*

III. *An Regularibus, etiam Societatis Jesu, asserentibus se habere Privilegia quominus obediant Episcopo in executione Decretorum Juris communis, Conc. Tridentin. & Constitutionum Apostolicarum, Ordinarii debeant ipsis adhibere fidem absque exhibitione hujusmodi Privilegiorum? Respondit, Ordinarios non teneri hujusmodi assertioni fidem adhibere absque integrali Privilegiorum exhibitione.*

IV. *An in casu, quo Regulares quicumque, etiam Societatis Jesu, exhibeant aliqua Privilegia, & Ordinarii judicent ea non suffragari casui, de quo agitur, & ad rem non facere, Regulares præfati possint, ac debeant provocare ad Summum Pontificem, vel in partibus Indiarum remotissimis, ad Metropolitanum, sive Ordinarium viciniorem, vel potius possint hoc casu eligere Judices Conservatores? Respondit, si verba Privilegiorum sunt obscura, & ambigua, non licere recurrere ad Metropolitanum, vel viciniorem Episcopum, nec Conservatores eligere,*

gere, sed Summum Pontificem pro interpretatione esse adeundum.

V. *Utrum Constitut. felic. record. Gregorii XV. circa Conservatores Regularium publicata anno* 1621. *cum Declarationibus Eminentissimorum Sac. Congreg. Concil. Interpretum desuper editis, æque afficiant, & comprehendant Religiosos Societatis Jesu, ac reliquos Regulares, ita ut omnia alia præfatæ Societatis Privilegia fuerint redacta ad terminos dictæ Constitutionis, & sic in posterum debeant ab iis eligi Conservatores juxta formam & tenorem præscriptæ Constitutionis; Respondit, hujusmodi Constitutionem cum declarationibus, ut præfertur, editis æque afficere Religiosos Societatis Jesu, atque aliorum Ordinum, & Conservatores ad illius præscriptum esse eligendos, non obstantibus quibusvis privilegiis, quippe quæ omnia sunt redacta ad terminos ipsius Constitutionis.*

VI. *An Regulares prædicti gravati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel Testamentorum Executores possint conveniri coram Ordinario, si Conservatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario præscriptum? Respondit, Regulares in causis præfatis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad præscriptum Constitut. fan. memor. Gregor. XV. Conservatores non elegerint, ipsum electionis documentum intra præfinitum tempus in actis Curiæ ipsius Ordinarii non exhibuerint, ac dimiserint.*

VII. *An dicti Regulares, Conservatores, sive ad Jura, sive ad privilegia tuenda assumentes, teneantur ante exercitium commissionis præstare cautionem coram Ordinario, sive alio Judice competente de Judicio sisti, & judicatum solvendo, casu, quo in lite, sive causa succubuerit? Respondit, non teneri.*

VIII. *An quando Episcopi Jura, vel Decimas Cathedralium adversus Regulares prædictos dote sua spoliantes Ecclesias coram Judice competente tuentur, librosque, memorialia, & allegationes producunt, Jus Ecclesiarum Cathedralium exprimentes, & acquisitiones Religiosorum, aliaque id generis adnumerantes, hujusmodi scriptorum occasione possint Regulares nominare Conservatores, prætendentes injuriam sibi inferri in referendo immoderatas acquisitiones; Respondit, si Episcopi pro tuendis Juribus Cathedralium Ecclesiarum coram Judice competenti hujusmodi scripta producant, & Regularium immoderatas acquisitiones veraciter, & modeste referant, non licere ob eam causam ad Conservatores recurrere.*

IX. *Utrum Regularis quicumque, etiam Societatis Jesu possit administrare Sacramentum Pœnitentiæ Sæcularibus absque licentia Episcopi Diœcesani, etiamsi in alia Diœcesi ab Episcopo approbatus sit; Respondit, Regulares etiam Societatis Jesu in una Diœcesi ab Episcopo approbatos ad Confessiones personarum Sæcularium audiendas, nequaquam posse in alia Diœcesi hujusmodi Confessiones audire sine approbatione Episcopi Diœcesani.*

X. *An Episcopus contra dictos Regulares, audientes in sua Diœcesi Confessiones Sæcularium absque approbatione, vel concionantes absque licentia Episcopi intra & extra proprias Ecclesias possit procedere, eos a talibus ministeriis removendo, sive præceptis, & aliis Juris remediis coercendo? Respondit, eisdem Regularibus, qui confessiones personarum Sæcularium audiunt sine approbatione Episcopi loci, vel prædicant in Ecclesiis sui Ordinis non petita illius benedictione, aut in aliis Ecclesiis absque illius licentia, vel in Ecclesiis, etiam sui Ordinis, ipso contradicente, posse Episcopum in vim Constitut. felic. record. Gregorii XV. quæ incipit:* Inscrutabili Dei Providentia *tamquam Sedis Apostolicæ Delegatum, administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, ac munus prædicationis interdicere, eosque Juris remediis coercere, ac punire.*

XI. *An quando Episcopo constat, dictas licentias obtentas non fuisse, possit ipse præcipere, ut, donec licentiam intra præscriptum tempus exhibeant, a tali ministerio abstineant? & an requirendus sit per Episcopum pro his exhibendis Provincialis in alia Diœcesi, vel longissime existens, vel ipsi Regulares Confessarii, vel eorum Superiores ejusdem Diœcesis, in qua prædicta exercentur? Respondit: Posse Episcopum sic præcipere, nec pro hujusmodi licentiis requirendum esse Provincialem, sed satis esse ipsos Religiosos requirere, aut eorum Superiores in Diœcesi Episcopi existentes.*

XII. *An si contingat, ut aliquis prædictorum Regularium insurgat contra Episcopum in propria Diœcesi, maledicto, scripto, vel dicto, populum scandalizando, possit ab Episcopo puniri, & qua animadversione? Et quid, si hujusmodi delinquens transiverit ad aliam Diœcesim, hoc casu servandum sit, & qua pœna puniendus sit Regularis, qui commorans in una Diœcesi spargat famosos libellos contra Ordinarium alterius Diœcesis? Respondit: Si Regularis intra Claustra degens, extra ea in casibus in dubio expressis, ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, Episcopo instante, teneri Superiorem Regularem, intra tempus ab eo præfigendum, severe illum punire, ac de pu-*

nitione Episcopum certiorem facere; alioquin sic delinquentem ab Episcopo puniri posse ad praescriptum Concilii Tridentin. cap. 14. sess. 25. de Regul. Quod si delinquens ad aliam Dioecesim migraverit, servandum esse, quod praecipitur in Constitut. fan. mem. Clement. VIII. incip. Suscepti muneris ratio.

XIII. *An Conservatores nominati, & electi a Regularibus praescriptis ante exercitium suae jurisdictionis teneantur electionis authenticum documentum exhibere coram Ordinario sub poena nullitatis actuum? Respondit: Ubique teneri.*

XIV. *An Privilegia, quae sunt contra Jurisdictionem Ordinarii, & quibus gaudent, & gaudere praetendunt Regulares praefati, debeant Episcopis notificari, seu insinuari? Respondit: Regulares teneri hujusmodi Privilegia Episcopo exhibere, si eis uti voluerint.*

XV. *An praedia, metallorum fodinae, sacchari officinae a Regularibus Societatis, vel aliis possessa, vel aliae Domus saeculares, in quibus videlicet unus, vel duo Regulares tantum commorantur, gaudeant Privilegio Collegiorum, seu Conventuum? Respondit, Non gaudere.*

XVI. *Utrum Regulares praescripti apothecas quarumcumque mercium, macella, & similia praesertim prope Collegia, seu Conventus exercentes possint ab Ordinario sub Censuris inhiberi, ne hujusmodi exerceant? Respondit; Non posse Episcopum hoc prohibere Regularibus exemptis: sed si in praemissis ita notorie delinquant extra Claustra, ut populo scandalo sint, servandum esse, quod dictum est supra in responsione ad duodecimum.*

XVII. *Utrum Regulares etiam Jesuitae in suis praediis, Officinis, aliisque suis Domibus saecularibus sitis intra limites Parochialium ad se non spectantium, possint administrare Sacramentum Baptismatis solemnis, Matrimonii, Extremae Unctionis, & Eucharistiae in Festo Paschatis famulis, mercenariis, rusticis, sive aliis id genus hominibus saecularibus absque Ordinarii, vel Parochi licentia? Respondit; Non posse.*

XVIII. *Utrum Patres Societatis in Civitate, & Dioecesi Angelorum possint consecrare Vasa Sacra, Altaria, & similia in quibus Unctio requiritur? Respondit: Itidem non posse.*

Pro parte vero Religiosorum Societatis Jesu proposita fuerunt infrascripta dubia.

I. *An Episcopi in partibus Indiarum, possint ex integro totum unum Monasterium, vel Collegium ab audiendis Confessionibus suspendere? Respondit; Episcopos Indiarum posse quidem omnibus simul unius Monasterii, vel Collegii Confessariis adimere facultatem audiendi Confessiones personarum Saecularium, etiam inconsulta Sacra Congreg. Episcopor. & Regularium negotiis praeposita, cum Decretum ab ea editum sub die 20. Novembris 1615. ex intentionis defectu, & convenientia morali non extendatur ad regiones illas, tam longe dissitas. Verum ab hac generali Suspensione, quae vix sine scandalo, & animarum pernicie contingere potest, abstinendum esse Episcopis, nisi gravissima subsistente causa super quo Sacra Congregat. illorum conscientias graviter voluit oneratas.*

II. *An Episcopus Regularem pro Confessionibus semel approbatum sine nova causa suspendere possit ab ipsis Confessionibus audiendis? Respondit: Regulares, alias libere ab Episcopo praevio examine approbatos ad audiendas Confessiones personarum Saecularium, ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eaque ad Confessiones ipsas pertinente.*

III. *An Bulla Pii V. 34. in ordine tom. 2. Bullar. concessa, instante, & supplicante Serenissimo Rege Catholico, non ad petitionem Regularium, sit revocata in Bullis Summorum Pontificum, in quibus exemptiones Regularium mitigantur? Respondit; Agendum cum Sanctissimo an velit declarare, Bullam non esse revocatam, illam tamen non suffragari, nisi in locis ubi est defectus Parochorum.*

IV. *An Episcopus possit cum Censuris procedere contra Regulares exemptos, si inobedientes fuerint in Confessionibus audiendis, vel praedicatione Verbi Dei, & hoc vigore Concilii Trid. vel per quem Canonem? Respondit; Posse procedere, non quidem in vim Concilii Tridentini, sed in vim Constitut. Gregorii XV.* quae incipit: *Inscrutabili Dei Providentia.*

V. *An licentia audiendi Confessiones, & praedicandi, ab Episcopo per litteras missivas, an solum per litteras patentes Cancellariae concedi possit: Respondit: Posse concedi etiam per litteras missivas, si ita Episcopo videbitur.*

VI. *An talis licentia oretenus sine scriptis concedi possit; Respondit; Ut ad proximum.*

VII. *An facultas eligendi Conservatores concessa Societati a Gregorio XIII. suffragetur illis in locis, in quibus non adsunt Judices Synodales; Respondit: Privilegium Gregorii XIII. suffragari, ut Societas non teneatur ex illis eligere Conservatores. Dummodo tamen in reliquis servetur forma Constitut. Gregorii XV. hac de re edita.*

VIII. *An Conservatores Societatis, Vicarios Generales Episcoporum auctoritate Apostolica per sententias, Censuras, & poenas Ecclesiasticas compellere possint virtute Bullae Gregorii XIII. incip.*

incip. Æquum reputamus *datæ ultima Februarii* 1573. *Respondit : Posse a manifestis injuriis & violentiis eos compescere etiam Censuris, & pœnis Ecclesiasticis. Datum Romæ die* 16. *Aprilis* 1648. *Quapropter, ut præmissa firmius subsistant, & inviolabiliter observentur, nobis pro parte Joannis Episcopi hujusmodi fuis humiliter supplicatum, ut illa, auctoritate Apostolica, confirmare dignaremur. Nos igitur &c. Decernentes &c. Sic non aliter &c. Irritum, & inane &c. Non obstantibus &c. Romæ* 14. *Maii* 1648.

9 Regulares subduntur Episcopis quo ad causas Fidei. Concil. Trid. *sess.* 5. *de reform. cap.* 2. Paulus V. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, Gregorius XV. Constit. incip. *Universi Dominici*, ubi subduntur ipsis Episcopis, & Inquisitoribus.

10 Item subduntur Episcopis quo ad prædicationem Verbi Dei. Concil. Trid. *cit. sess.* 5. *de reformat. cap.* 2. *& sess.* 24. *de Reform. cap.* 4. Gregor. XV. Constit. incip. *Inscrutabili*, & Clemens X. Constitut. incip. *Superna*. Vide verb. *Prædicare*, *Prædicator*.

11 Item subduntur Episcopis quantum ad susceptionem Ordinum. Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. cap.* 8. 11. 12. *&* 14. Vide verb. *Ordo*.

12 Item subduntur Episcopis quantum ad audiendas Confessiones Sacramentales Sæcularium. Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. c.* 15. Gregor. XV. cit. Constit. incip. *Inscrutabili*, Clemens X. citat. Constit. incip. *Superna*. Vide verb. *Approbatio*, verb. *Confessarius*, & verb. *Reservatio Casuum*.

13 Item subduntur Episcopis, & ab ipsis possunt excommunicati declarari, si ministrent Laicis infirmis, etiam hospitantibus in eorum Conventibus, Viaticum, & Extremam Unctionem absque Episcopi, vel Parochi licentia, *Clementin.* 1. *de privileg.* & sæpius declaravit *Sacr. Congreg. Concilii*, & signanter *in Nullius* 19. *Septemb.* 1637. *in Cremon.* 27. *Februarii* 1649. *in Ripana* 3. *Februar.* 1652. *in Gerunden.* 13. *Februarii* 1694. *& in Neapolitana* 5. *Junii* 1700.

14 Item subduntur Episcopis quantum ad audiendas Confessiones Monialium, etiam sibi subjectarum. Gregorius XV. cit. Constit. incip. *Inscrutabili*, Clemens X. cit. Constit. incip. *Superna*. Vide verb. *Moniales art.* 5. & verb. *Jubilæum*.

15 Item subduntur Episcopis, & ab ipsis possunt puniri, si violent sigillum Sacramentale Confessionis, cum isti censeantur delinquere circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ. Gregor. XV. cit. Const. incip. *Inscrutabili*.

Item subduntur Episcopis, si sollicitent Pœnitentes in Confessione, vel doceant, Pœnitentes non teneri ad denunciandos Confessarios sollicitantes. Gregorius XV. Constit. incip. *Universi*. 16

Item subduntur Episcopis quantum ad observanda, & evitanda in celebratione Missarum. Concil. Trid. *sess.* 22. *de Sacrific. Missæ in Decret. de evitand. in celebration. Miss. & Sacr. Cong. Concil. in Vercellen. ad dubium : An liceret Episcopo punire Regulares prohibita, vel indecentia in Ecclesiis suorum Ordinum committentes circa Missæ Sacrificium? Die* 21. *Martii* 1642. *respondit, licere Episcopo punire Regulares committentes prohibita, vel indecentia in Ecclesiis etiam suorum Ordinum circa Missæ Sacrificium*, apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *num.* 45. 17

Item subduntur Episcopis, & possunt ab ipsis coerceri, si erigant Altare portatile in Domo privatorum, ut ibi celebrent, & Viaticum ministrent Regulari infirmo absque licentia Episcopi, vel Parochi. *Sac. Cong. Conc. in Messanen.* 2. *Septemb.* 1698. Vide verb. *Oratorium n.* 80. 18

Item subduntur Episcopis, & ab ipsis puniri possunt, si celebrent Missas in Oratoriis privatis Domicellorum diebus exceptis, vel postquam eadem die fuit ibidem jam celebrata unica Missa in Apostolico Indulto concessa. *Sac. Congreg. Concil. in Neapolitana* 30. *Maii* 1699. & expresse Clemens XI. *die* 25. *Decembris* 1703. in Decreto de celebratione in Oratoriis privatis incip. *Quoniam Sancta*. Vide verb. *Oratorium n.* 5. 19

Item subduntur Episcopis quo ad admissionem ad Habitum, & ad Professionem Monialium in Monasteriis sibi subjectis, & possunt ab illis puniri, si non fuerint prius certiorati. *Sac. Cong. Conc. in Limana* 19. *Novemb.* 1625. *in Burgen.* 4. *Decemb.* 1627. *in Dertonen.* 16. *Decembr.* 1646. Vide verb. *Moniales art.* 1. *a num.* 68. 20

Item subduntur Episcopis quo ad Electionem Abbatissarum Monasteriorum sui Ordinis, cui per se, vel per alium potest Episcopus interesse, si vult; Gregorius XV. in cit. Constitut. incipient. *Inscrutabili*, Vide verb. *Abbatissa*. 21

Item subduntur Episcopis, si Confessarii Monialium Monasteriorum intra Mœnia Civitatis permaneant, & pernoctent in mansione per parietem, & per tecta non penitus disjuncta, & se- 22

& separata a Monasterio. Alexander VII. Constitut. incip. *Felici*.

23 Item subduntur Episcopis, & ab ipsis puniri possunt, si Superiores extra necessitatem ingrediantur Monasteria Monialium sibi subjectarum. Gregorius XIII. Const. incip. *Dubiis*, Alexander VII. cit. Constit. incip. *Felici*. Item

24 si Superiores plusquam semel in anno ex causa Visitationis dicta Monasteria ingrediantur.

25 Alexander VII. cit. Constit. *Felici*. Item si Superior Generalis introducet secum in dicta Monasteria plusquam duos socios sui Ordinis, & Superior alius a Generali plusquam unum.

26 Alexander VII. cit. Const. *Felici*. Item, si ipse Superior Visitator, aut ejus socii sumpserint intra Clausurem aliquam refectionem.

27 Alexander VII. in cit. Constit. *Felici*. Item, si urgente causa eodem anno pluries ingrediendi septe Monasterii, Superior fuerit ingressus absque præsentia Episcopi Diæcesani, vel alterius personæ Ecclesiasticæ ab ipso ad hoc specialiter delegatæ. Alexander VII. cit. Constit. *Felici*. Vide verb. *Moniales art. 3. a num. 73. ad* 78.

28 Item subduntur Episcopis Regulares quo ad locutionem cum Monialibus, etiam sibi subjectis, & si sine legitima licentia cum illis loquantur, possunt ab ipsis puniri. *Sacr. Congr. Conc. approbante Sanctissimo* in duobus resolutis dubiis allatis *supra num.* 7. Vide verb. *Moniales art.* 4. ubi plura alia afferuntur ad id Decreta.

29 Item Regulares subduntur Episcopis in iis, quæ concernunt Clausuram Monialium, etiam sibi subjectarum, & si quo ad hanc reperiantur delinquentes, possunt ab ipsis puniri. Vide verb. *Moniales art.* 3. ubi plura afferuntur Decreta ad rem.

30 Item subduntur Episcopis, si Immunitatem Ecclesiasticam violaverint, vel læserint; *Sacr. Congr. Immun. in Panormitana* 3. *Februar.* 1537. Gregor. XIV. Constit. incip. *Ex quo*, ubi cognitio Immunitatis demandatur Episcopis privative quoad omnes, & novissime *in Papien.* 28. *Jul.* 1736. Vide verb. *Immunitas art.* 2. *per tot.* & signanter *a num.* 134. *ad* 136.

31 Item subduntur Episcopis, si offendant Ministros, & Officiales Curiæ Episcopalis, & tunc possunt ab eis puniri, & carcerari, ut declaravit, & laudavit *Sac. Cong. Episcop. & Regular. in Theatina 26. Martii* 1692. *referente Card. Caraffa*.

32 Item subduntur Episcopis, si Interdicta per Episcopos promulgata non servent. *Clementin.* 1. *de sentent. excom.* Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regularib. cap.* 11. *& Sacra Congreg. Conc. in Cæsaraugustana Interdicti* 11. *Jun.* 1695. in qua declaratum fuit, Milites Hierosolymitanos, sicut ceteros Regulares, & exemptos teneri, & obligatos esse ad observantiam Interdicti per Archiepiscopum promulgati, non obstante allegata in contrarium consuetudine immemorabili.

Item subduntur Episcopis, si in eorum personas delinquant, vel Prælatorum jurisdictionem competentem impediant, ne munus suum exequantur; Tunc enim possunt ab Ordinariis puniri, & legitime coerceri, ut declaravit *Sac. Cong. Concilii*, & approbavit Gregorius XIII. apud Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Grave gerimus* 19. *de Offic. Ordinarii num.* 76. per text. *in cap.* 1. *de Offic. Delegat.* ibi: *Si eos manifeste cognoveris Justitiam impedire, & cap.* 1. *de pœnis in* 6. ibi: *Si hac occasione sua impediatur Jurisdictio*. 33

Item subduntur Episcopis, si Censuram Canonis *Si quis suadente* 29. *caus.* 17. *q.* 4. *vel* aliam a Jure latam ob notorium delictum incurrerint; Tunc enim possunt ab Episcopis publice denunciari excommunicati, ut ab aliis vitentur, ut declarasse Sacram Cong. Concilii refert Fagnan. *loc. cit. n.* 75. & declaravit *Eadem Sacr. Congr. novissime in Neapolitana* 18. *April.* 1693. 34

Item subduntur Episcopis, si degent & delinquant extra Claustra, textu expresso in Concilio Trid. *sess.* 6. *de reform. cap.* 3. ibi: *Nemo Regularis extra Claustra degens, etiam sui Ordinis Privilegii prætextu, tutus censeatur quo minus si deliquerit, ab Ordinario loci, tamquam super hoc a Sede Apostolica delegato secundum Canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat*. 35

Et hoc procedit etiam in Regulari existente extra Claustra ad erectionem Monasterii de sui Superioris licentia; Cum licentia operetur solum, ut recte cum aliis notat Sperellus *decis.* 38. *n.* 19. ne committatur Apostasia, non vero quin ab Ordinario pro excessibus puniri possit, & sic resolvit Sacra Cong. Concilii cum limitatione ut infra: *Regularis manens extra Claustrum de licentia Superioris, etiam in Domo destinata ad erectionem Monasterii, nisi in dicta Domo sit Regularis Observantia, ut saltem vivat sub Superiore conventualiter, potest puniri ab Ordinario*. Ita testantur Genuens. *in prax. cap.* 59. *num.* 2. Sperell. *l. cit. num.* 21. Fagnan. *lib.* 1. *Decretal. in cap. Grave gerimus* 19. *de Offic. Ordinarii n.* 36. Barbos. *ad d. sess.* 6. *c.* 3. *n.* 1. & alii plures ibi citati. 36

Ll 2 Re-

37 Regulares degentes in Parochialibus Monasterio unitis non possunt puniri ab Ordinariis, nisi delinquant circa Curam Animarum, & Sacramentorum administrationem. Sic in caussa Canonici Regularis Lateranensis respondit *Sacr. Congr. Concilii*, ut testatur Fagnan. *loc. cit. num.* 35. & sic resolutum fuisse *die* 8. *Februarii* 1601. refert Barbosa *loc. cit. num.* 4. &
38 alii. Et ratio est, quia ipsi censentur degere intra Claustra. Regulares tamen de licentia suorum Superiorum manentes in aliquo membro, seu Grangia sui Monasterii pro Religionis servitio, si ibi delinquant, possunt ab Ordinario puniri. Sic respondit *Sac. Cong. Episc. & Regul. die* 27. *Junii* 1655. *ad* 6. *dubium*, in quo quærebatur: *An ipsæ Grangiæ, & Conversi in eis degentes subsint Visitationi Episcopi?* Et respondit, *Ad* 6. *subesse*.

39 Regularis degens intra Claustra, & extra cum scandalo populi delinquens, puniri debet a suo Superiore, certiorato de punitione Episcopo instante, alias puniri poterit ab ipso Episcopo, textu expresso in Concil. Tridentino *sess.* 25. *de reform. cap.* 14. ibi: *Regularis non subditus Episcopo, qui intra Claustra Monasterii degit, & extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, Episcopo instante, a suo Superiore intra tempus, ab Episcopo præfigendum, severe puniatur: ac de punitione Episcopum certiorem faciat, sin minus a suo Superiore Officio privetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit*. Vide infra *num.* 87.

40 Superior Regularis ab Episcopo admonitus non puniens, ut supra, talem Regularem delinquentem, incurrit ipso facto privationem Dignitatis, & Officii per eum obtenti; Et si illum impunitum ad alium Conventum extra Diœcesim transmiserit, tenetur eum revocare intra terminum ab Episcopo præfigendum, sub pœnis privationis Dignitatis, & inhabilitatis ad illa, & alia imposterum obtinenda, ac ulterius privationis vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrendis, ad quas a solo Romano Pontifice restitui potest. Sic expresse statuit Clemens VIII. Constitut. incip. *Suscepti muneris*, in qua prope medium sic habet: *Motu &c. Omnibus, & singulis cujuscumque Ordinis, & Instituti Regularium Mendicantium Superioribus in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis Nostræ, ac privationis Dignitatum, & Officiorum per eos obtentorum, eo ipso incurrendis pœnis præcipimus, & mandamus, ut juxta prædictum Decretum quilibet ipsorum Regularium &c.* ubi tenorem Decreti allegat, & infra subjungit: *Ceterum si Superior in Regularem delinquentem non animadverterit, quinimo si illum impunitum ad alia suorum Ordinum loca extra Diœcesim, ut præfertur, transmiserit, volumus, & simili motu, atque auctoritate decernimus, ut Superior, instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eisdem indignationis Nostræ, ac privationis Dignitatum, & Officiorum obtentorum, nec non & sub inhabilitatis ad illa, & alia imposterum obtinenda, ac ulterius privationis activæ, & passivæ vocis, ad quas a nemine, præterquam a Nobis, & Romano Pontifice pro tempore existente, restitui possit, ipso facto similiter incurrendis pœnis, ipsum Regularem delinquentem a loco, ad quem transmissus fuit, revocare, & in quo deliquit, constituere, seu sistere teneatur.*

Et insuper addit Pontifex, quod si Superior 41
Regularis ipsum delinquentem revocare, ut supra, prætermiserit, Ordinarius loci, ad quem transmissus fuerit, ab Ordinario loci commissi delicti requisitus, vel alias de illius delicto informatus, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus, Decretum Concilii exequi, & eum punire possit, ac debeat, ibi: *Quod si hoc etiam facere prætermiserit, per præsentes similiter statuimus, ut Ordinarius Loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso Ordinario loci, in quo deliquit, similiter requisitus, vel de illius delicto informatus, ut præfertur, tamquam Sedis Apostolicæ delegatus, prædictum Concilii decretum omnino exequi, & in Regularem delinquentem severe animadvertere possit, & debeat &c. non obstantibus &c.*

Regularis delinquens intra Claustra, seu in 42
Ecclesia, vel Monasterio sui Ordinis cum populi scandalo, censetur, & reputatur delinquere extra Claustra; Sic decrevisse *Sacram Congreg. Concilii* refert Fagnan. *loco cit. n.* 69. & Sperellus *decis.* 38. *num.* 15. ubi ad litteram refert Decretum dictæ Sacræ Congregationis Concilii, quæ ad dubium: *An Regularis delinquens notorie in Ecclesia, seu Monasterio sui Ordinis, in quo degit, ita ut populo scandalo sit, dicatur delinquere extra Claustra, ut locus sit dispositioni Concil. capit.* 14. *de Regularibus; Censuit delinquere extra Claustra, si in Ecclesia Monasterii delinquit, nisi clausis portis Ecclesiæ, & solis Regularibus in ea existentibus, fuerit commissum delictum; Si vero intra Claustra Monasterii, vel Ecclesiæ interioris delictum sit commissum, ex verbis Concilii non videtur procedere dict. cap.* 14. *quod expresse dicit extra Claustra; tamen si scandalum sit notorium populo, ex idoneitate rationis idem videtur.*

Epi-

43 Episcopus potest procedere ad summariam informationem de delicto a dicto Regulari extra Claustra commisso; Sic censuit *Sac. Congregat. Concil.* apud Donatum *prax. rerum Regular. tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 1. *q.* 54. *num.* 11. quæ ad dubium: *An Episcopus statim habita notitia delictorum possit capere informationem, & illam ad Superiorem delinquentis remittere, ut nequeat de illo delicto ignorantiam præsumere?* Respondit, *Posse*.

44 Quando Regularis extra Claustra delinquit, cum dubitatum fuerit: *An detinendus sit in Carceribus ab Episcopo, donec Processus in Curia Episcopali conficiatur, eoque compilato, instante Superiore, remittendus sit una cum processu puniendus, vel potius non expectata compilatione processus, statim remittendus sit ad Superiorem una cum iis probationibus, quæ habentur?* Sacra Congr. respondit: *Statim remittendum esse, etiam posito, quod Superior nullam instantiam faceret*. Sic refert Donatus *loc. c. num.* 7. Fagnan. *loc. c. n.* 69. & alii plures.

45 Regularis deprehensus in delicto, ubi timetur de fuga, potest juxta Tridentin. *sess.* 25. *de reform. cap.* 6. ab Episcopo capi per suos Ministros, & recta duci ad suum Superiorem cum instantia, ut intra certum tempus eum puniat, & de punitione ipsum certiorem faciat, juxta Trid. *sess.* 25. *de reform. cap.* 14. Matthæucci *Officialis Curiæ cap. ult. sub n.* 22. *in fine*, & de quolibet in casibus a Jure permissis firmant Antonell. *de Regimin. Eccles. lib.* 7. *cap.* 18. *num.* 3. Sperell. *decis.* 38. *n.* 13. Piasecius *Prax. Episcop. part.* 2. *cap.* 3. *art.* 7. *sub num.* 23. Panimoll. *decis.* 84. *adnot.* 4. *n.* 4. & alii passim.

46 Regulares autem Superiores, qui ad præscriptum Concilii tenentur facere certiores Episcopos de punitione Regularium extra Claustra delinquentium, non satisfaciunt faciendo verbo hujusmodi certiorationem, sed in scriptis facere debent. *Sac. Congr. Concil. in Lucana* 14. *Decemb.* 1630. quam referunt Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 3. *disp.* 5. *qu.* 11. *n.* 64. Barbos. *in Summa Apostolic. decis. verb. Regularis delinquens n.* 5. & alii.

47 Regularis, qui sine Obedientialibus sui Superioris a suo Conventu recesserit, & repertus fuerit, potest ab Ordinariis locorum puniri, textu expresso in Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 4. ibi: *Nec liceat Regularibus a suis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab iisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tamquam desertor sui instituti puniatur*. Vide tamen dicta sub verb. *Apostata*.

Regulares incedentes per Civitatem, & loca sine socio, vel de nocte, aut indecenter vestiti, & sine debita modestia Religiosa, possunt per Episcopum in carceribus mancipari tamquam delinquentes extra Claustra; servata tamen forma Concilii Tridentini *sess.* 25. *cap.* 14. *de reform. Regular.* Sic *Sac. Cong. Episcop. in Andrien.* 15. *Decemb.* 1584. *& in Ravennaten.* 12. *Sept.* 1594. apud Monacel. *tom.* 1. *tit.* 6. *formul.* 20. *n.* 13. 48

Regulares deferentes publice arma de mandato Episcopi possunt coerceri. *Sacr. Congreg. Concil. in Turritana* 3. *Februar.* 1635. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 15. *formul.* 8. *num.* 43. ubi affert Decretum per extensum. 49

Regulares subduntur Episcopis quo ad Expositionem solemnem SS. Sacramenti; Cum non possint illud solemniter exponere sine licentia Ordinarii, & nisi ex causa publica, ut sæpius declaraverunt Sacræ Congregationes Episcopor. Concil. & Rituum. Vide verb. *Eucharistia num.* 57. ubi afferuntur Decreta. 50

Regulares subduntur Episcopis quantum ad accedendum ad Processiones publicas. Vide verb. *Processiones a n.* 13. 51

Item subduntur Episcopis quantum ad componendas controversias super præcedentia in Processionibus. Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 13. Vide verb. *Præcedentia*. 52

Item subduntur Episcopis quantum ad Sacras Imagines, & Reliquias ponendas, & exponendas in suis Regularibus Ecclesiis, cum id debeat fieri prævia approbatione Episcopi, Concil. Trid. *sess.* 25. *in Decreto de Invocatione, & Veneratione, & Reliquiis Sanctorum, & Sacris Imaginibus*. 53

Item subduntur Episcopis quantum ad publicationem Indulgentiarum. Concil. Trident. *sess.* 21. *cap.* 9. *de reform. & Sacr. Congr. Concil. super d. cap.* 9. *sess.* 21. *de reform.* apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 6. *num.* 8. ubi refert, quod ita etiam declaravit *Sacr. Congr. Immun. in Firmana* 13. *Junii* 1703. *lib.* 3. *Decret. Vallem. pag.* 494. 54

Item subduntur Episcopis quantum ad erectionem Confraternitatum; Ipsas enim nequeunt ulli Regulares erigere, & instituere, nisi de consensu Ordinarii. Clemens VIII. Constitut. 125. incip. *Quæcumque*. Vide verb. *Confraternitas*. 55

Item subduntur Episcopis quantum ad susceptam administrationem Confraternitatum, 56 vel

vel Hospitalium; cum possit Episcopus eos cogere ad reddendam rationem administrationis, & culpabiles repertos ad Juris præscriptum punire, juxta Concil. Trid. *sess.* 22. *cap.* 8. & 9. ut expresse declaravit *Sacr. Congregat. Concilii* apud Fagnan. *loc. c. num.* 47.

57 Item subduntur Episcopis quoad Confraternitates Laicorum in suis Regularibus Ecclesiis existentes, cum possit Episcopus eas visitare, & ab ipsarum Administratoribus rationem Administrationis exigere ad præscriptum *cit. cap.* 8. & 9. *ejusdem sess.* 22. Non potest tamen earum Capellas, Icones, aut Altaria visitare, nisi quatenus Confratrum administrationem concernunt. *Sac. Congr. Concil.* apud Fagnan. *loc. cit. num.* 48. Vide verb. *Confraternitas*, & verb. *Visitatio*.

58 Item subduntur Episcopis Regulares Parochi, seu Curati quoad ea, quæ concernunt curam Animarum, Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 11. Gregorius XV. Constitut.

59 incip. *Inscrutabilis*. Dummodo Ecclesia Parochialis non sit illius Conventus, in quo Generalis Ordinis habet residentiam ordinariam, quia ipsa gaudet exemptione a Jurisdictione Ordinarii; Concil. Trid. *cit. sess.* 25. *de Regularibus cap.* 11. & *Sac. Cong. Conc. in Lauden. Jurisdictionis* 1. *Decemb.* 1691. in qua plene articulo discusso, & partibus informantibus fuit resolutum, citatam Bullam Greg. XV. incip. *Inscrutabili*, non derogasse Privilegio *cap.* 11. *sess.* 25. *de Regular.* favore Generalium Ordinum concesso, apud Monacell. *part.* 1. *tit.* 6. *formul.* 20. *n.* 14.

60 Item subduntur Episcopis Regulares Parochi quo ad accessum ad Synodum, & conferentias casuum, si enim ipsi renuant accedere ad Synodum, & Congregationem casuum conscientiæ, possunt ab Episcopo compelli Juris remediis. *Sacr. Congreg. Concilii in dicta Lauden. in responsione ad octavum*, & *nonum*, confirmata 20. *Septemb.* 1692. *juxta resoluta in Justinopolitana* 24. *Septembr.* 1639. *in Comen.* 16. *Decemb.* 1645. & *in Forosempronien.* 3. *Septemb.* 1650.

61 Non possunt tamen Episcopi compellere Regulares ad accedendum ad conferentias casuum conscientiæ, neque in Conventibus suppressis, & postea restitutis, in quibus non degunt de familia duodecim Religiosi. Sic expresse respondit *Sacr. Congr. Episcop. & Regular.* ut infra: *Cum Conventus suppressi*, & *postea restituti in quibus non degunt de familia duodecim Religiosi, sint vigore Decreti* Ut in parvis *Innocent. X. subjecti Visitationi, Correctioni*, & *Ordinariæ jurisdictioni Ordinariorum locorum, contigit dubitari: An Religiosi Confessores*, & *non Parochi in hujusmodi Conventibus degentes compelli possint ab eisdem Ordinariis, ut accedant ad conferentias casuum conscientiæ?*

Proposito hoc dubio in Sacr. Congr. super statu Regularium habita in Palatio Vaticano die 15. *Januar.* 1682. *Em. PP. censuerunt, Ordinarios Locorum posse quidem hortari, non autem compellere Religiosos Confessores non Parochos ad accedendum ad conferentiam casuum conscientiæ.*

Item Regulares subduntur Episcopis quoad renunciationes, & obligationes Novitiorum, quæ nullæ decernuntur, nisi fiant cum licentia Episcopi, vel ejus Vicarii infra duos menses ante Professionem. Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regular. cap.* 16. 62

Item subjiciuntur Episcopis quoad restituendas Novitiis abeuntibus ante Professionem res omnes, quæ ipsorum erant; Et possunt ii, ad quos spectat, ab Episcopis per censuras ad id compelli. Concil. Trident. *cit. sess.* 25. *de Regular. cap.* 16. 63

Item subjiciuntur Episcopis quoad observandos dies Festos in Diœcesibus legitime præfixos. Concil. Trid. *cit. sess.* 25. *de Regularibus cap.* 12. Vide verb. *Festa*. 64

Item subjiciuntur Episcopis quo ad eis præstanda debita obsequia, & Baldachinum erigendum in eorum accessu ad Ecclesias Regulares pro ibi celebrandis Pontificalibus, & hujusmodi. Si enim Regulares id renuant, potest Episcopus statim absque alia monitione Interdictum Ecclesiæ indicere, & denunciare. *Sacr. Congr. Conc. in Venafrana Interdicti* 26. *Januar.* 1697. Vide verb. *Baldachinum num.* 6. ubi ad id affertur Decretum jussu Clementis VIII. editum. 65

Moniales tamen Regularibus subjectæ non tenentur erigere Baldachinum Episcopo clausuram visitare volenti, sed sufficis Stratum præparare. *Sac. Cong. Conc.* 19. *Januar.* 1686. Vide verb. *Baldachinum n.* 7. 66

Regulares subjiciuntur Episcopis quo ad delicta commissa circa personas intra septa, aut circa clausuram, vel bonorum administrationem Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subjectarum: Gregor. XV. Constit. incip. *Inscrutabili*. Vide supra n. 5. & 6. 67

Item subjiciuntur Episcopis, si ab ipsis moniti, sepulturas sub Altaribus, & pradellis in eorum Ecclesiis constructas nolint, aut differant expurgare, & illas muro obstrui facere, & re- 68

& replere. Vide verb. *Altare a num.* 48. ubi ad id dantur Decreta.

69 Item subjiciuntur Episcopis, & Censuris Ecclesiasticis possunt coerceri, si Ecclesiastica, & Sacra paramenta benedicant pro usu aliarum Ecclesiarum, non suatum; Sic expresse *Sacra Congr. Rit. Decreto* 18. *ex Decretis generalibus emanatis* 27. *Septembr.* 1659. *&* 20. *Jul.* 1660. *quo ad hoc confirmatis, & approbatis ab Alexandro VII.*

70 Item subjiciuntur Episcopis quoad exequendam Testatoris voluntatem, & reddendam rationem, si illis fuerit commissa executio, seu distributio redituum, aliorumque bonorum Hæreditatis. *Clementina Religiosi, de Testament.* Fagnan. in *cap. Tua nobis, de Testament. num.* 19. & 49. Passerin. *de stat. homin. tom.* 2. *qu.* 186. *art.* 2. *num.* 121. Capon. *discept.* 64. *num.* 7. ubi dicit conclusionem esse veram, etiamsi Testator rationem exigi prohibuisset; Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 15. *q.* 7. *num.* 23. Ventrig. *in prax. part.* 1. *adnot.* 48. §. *Unico n.* 116. Monacell. *p.* 1. *adnot. in Appendic. ad Constitut. Gregorii XV. de exemptor. privileg. n.* 3. Vide verb. *Administratio, Administrator.*

71 Item subjiciuntur Episcopis quo ad tenendam lampadem accensam ante Altare, in quo est Tabernaculum SS. Sacramenti: Transgressores enim possunt ab Episcopis auctoritate sibi delegata a Concilio Tridentino *in Decreto de evitand. in celebrat. Miss. sess.* 22. Nec sufficit tenere lampadem accensam in Choro, sed tenenda est ante, & prope Altare Tabernaculi SS. Sacramenti, prout *Sacr. Congr. Rit. die* 22. *Augusti* 1699. respondit Generali Capuccinorum, qui dubium proposuerat. Monacell. *loc. cit. num.* 1. *&* 2. Matthæucci *Official. Curiæ cap.* 19. *num.* 68.

72 Item potestatem, & jurisdictionem habent Episcopi supra Regulares in spectantibus ad venerationem eorum, qui cum Sanctitatis opinione, vel fama Martyrii ex hac vita migrarunt. Urbanus VIII. Constitut. incip. *Cœlestis Hierusalem.*

73 Item procedere possunt Episcopi, etiam contra Regulares assereutes Beatam Virginem conceptam esse cum peccato Originali. Gregorius XV. Const. incip. *Sanctissimus.*

74 Item procedere possunt Episcopi etiam contra Regulares Missas celebrantes, & Confessiones Sacramentales excipientes, antequam fuerint promoti ad Sacrum Presbyteratus Ordinem. Clemens VIII. Constit. incip. *Etsi alias*, Urbanus VIII. Const. incip. *Apostolatus*, Regulares subjiciuntur Episcopis quo ad judices conservatores; Si enim conservatores non elegerint, aut electis uti ausi fuerint aliter, quam juxta formam præscriptam a Gregorio XV. Constit. incip. *Sanctissimus*, ad annum Conservatore carere debent, & interea eorum causæ coram locorum Ordinariis cognosci, & definiri debent. Vide verb. *Conservatores art.* 2. *num.* 35. 75

Regulares autem intra claustra degentes, & habentes suos Conservatores legitime electos in causis civilibus conveniri solum possunt coram dictis Conservatoribus, vel coram suis Superioribus, non autem coram Ordinariis, seu Episcopis; Sic pluries decrevit *Sacr. Congreg. Concil.* & expresse statuit, & confirmavit Paulus V. Constitut. 34. incip. *Religiosorum*. Vide verb. *Conservatores* per tot. ubi abunde ad rem. 76

Regulares subjiciuntur Episcopis, si in numero a Constitutionibus Apostolicis præscripto in Conventu non commorentur, & Regularem disciplinam non servent. Urban. VIII. Constit. incip. *Cum sæpe contingat*, Innocent. X. Constit. incip. *Instaurandæ*, & Decret. incip. *Ut in parvis*, Innocent. XIII. Const. incip. *Nuper*. Vide verb, *Conventus art.* 2. ubi afferuntur multa ad rem. 77

Regulares, quamvis ordinarie nequeant ab Episcopis Censuris coerceri propter amplissima eorum Privilegia, quibus est eis concessum, ne sine Sedis Apostolicæ auctoritate possint a quopiam excommunicari, suspendi, & interdici; Tamen in casibus particularibus, in quibus vigore Concilii Tridentini, vel Constitutionum Apostolicarum datur Episcopis facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, ab ipsis possunt Censuris coerceri, nisi habeant ad id Privilegia sibi concessa, vel confirmata post Concilium Tridentinum. Sic Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 46. *a num.* 11. *& seqq. ad* 18. ubi plura refert Decreta Sacræ Congregationis, & signanter *sub num.* 12. ubi refert, *Sacram Congregat. Concil. die* 17. *Julii* 1627. negotio mature discusso, respondisse, posse Episcopos pœnis sibi benevisis, etiam Censurarum, compellere quoscumque Regulares recusantes, etiam Monachos, & quomodolibet exemptos ad Processiones publicas, & consuetas accedere, atque illis interesse: *Non obstantibus quibuscumque Privilegiis, Consuetudinibus, vel præscriptionibus, etiam immemorabilibus; Privilegiis tantum Apostolicis Sacro Concilio Tridentino posterioribus minime sublatis, & sub num.* 17. refert, *Sacr. Congr. Rit. in* 78

Tarentina die 3. *Maii* 1642. ad dubium: Utrum teneantur Fratres Minores Reformati S. Francisci accedere ad Processiones Rogationum, & S. Cataldi Patroni, & an Censuris compelli possint; respondisse, observari debere Decreta antiqua Sacræ Congreg. Concil., scilicet Regulares pœnis arbitrariis cogi posse ab Episcopo ad interveniendum prædictis Processionibus: *Nisi docuerint de Apostolicis Privilegiis contrarium disponentibus, quæ sint Concilio Tridentino posteriora.*

79 Et quod Episcopi possint contra Regulares Censuras relaxare in casibus, quibus eos impedirent, ne suæ Dignitatis insignia, & præeminentias haberent, ipsisque debita obsequia in accessu ad suas Ecclesias denegarent, statuit *Sac. Congr. Concil. in Vrnafrana Interdicti* 26. *Januar.* 1679. *Et Sacr. Rit. Congr. in Camerinen.* 21. *Februar.* 1699. & sæpe alibi in consimilibus casibus.

80 Et quod in dictis particularibus casibus possint Episcopi contra Regulares Censuras relaxare, non tamquam Judices, sed tamquam Juris Executores, ut dicunt Lauret. de Franch. *part.* 2. *quæst.* 30. *num.* 1. & Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad tom.* 2. *num.* 365. tenent Ricc. *in prax. rer. for. Ecclesiast. part.* 2. *resolut.* 210. *num.* 1. *limit.* 2. *& Collect.* 4050. Leo *Thesaur. for. Eccles. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 18. *part.* 4. *cap.* 2. *num.* 143. Pax Jord. *elucubrat. t.* 2. *lib.* 7. *tit.* 14. *num.* 59. Ventrigl. *in prax. part.* 1. *annotat.* 48. §. *Unic. num.* 106. Gallemart. *Collect. in Concil. Trid. sess.* 15. *cap.* 13. *remiss. verb. nota ex Farinacio*, Romaguer. *ad Synod. Gerund. lib.* 3. *tit.* 10. *cap.* 1. *num.* 10. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 8. *formul.* 20. *num.* 26. *& tom.* 3. *tit.* 3. *formul.* 6. *num.* 13. Card. de Luca *de Jurisdict. discurs.* 29. *num.* 7. *& discurs.* 104. *num.* 2. *& in Miscellan. disc.* 15. *num.* 8. ubi dicit, quod iste punctus post emanatam Constitutionem Gregor. XV. incip. *Inscrutabili*, non mereatur amplius discursum. Passerinus præclarissimæ Religionis Prædicatorum doctissimus Filius *de stat. homin. tom.* 3. *quæst.* 189. *art.* 10. *insp.* 10. *num.* 768. sic expresse dicit: *Sed ubi Episcopis datur facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, datur etiam facultas eos excommunicandi, & sic v. gr. dum sess.* 25. *cap.* 13. *datur Episcopis facultas compellendi eos ad Processiones, datur etiam facultas eos compellendi per Censuras.* Barbosa *in Concil. Trident. sess.* 25. *de Regularibus cap.* 15. *num.* 19. *& de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 78. *num.* 25. cum pluribus ibi citatis dicens in fine non semel sic censuisse *Sacram Congr. Rit. ut in Ferrarien.* 27. *Jul.* 1609. *in Chilensi in Indiis* 27. *Februar.*, *&* 15. *Maii* 1610. *& in Tolrtana* 4. *Jun.* 1615.

Non posse autem Regulares ab Episcopis Censuris distringi, resolvunt multi, quos refert, & sequitur Sanchez *de Matrim. lib.* 5. *disp.* 35. *num.* 28. Donatus *prax. Rerum Regul. tom.* 1. *tract.* 13. *quæst.* 24. Idem tenent Henriquez in *Summa lib.* 7. *cap.* 25. §. 7. P. Emmanuel in *Summa tom.* 1. *cap.* 74. *num.* 4. Villalobos in *Summa tom.* 2. *tract.* 35. *difficult.* 5. *num.* 17. Portell. in *addition. ad dub. Regular. verb. Episcopus num.* 7. & verb. *Processiones n.* 1. Hieronymus Roderic. in *Compend. qq. Regular. resolut.* 118. *num.* 1. Scort. in *Bullis select. Bulla* 393. *vers. Si autem*, Laurent. de Peyrinis *tom.* 1. *in Constitut. sui Ordin. Minor. Constit.* 2. *Sixti IV. num.* 60. Tamburin. *de Jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 19. *q.* 7. *num.* 7. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 76. & dicit decisum, Quaranta verb. *Præcedentia in fine*; Et sic tenent plurimi alii acriter defendentes, quod Episcopi non possint Censuris adversus Regulares exemptos procedere, ex quo nulla adsit Religio, quæ sive per specialem concessionem, sive per communicationem tale Privilegium habere non prætendat. 81

Unde pendente lite super exhibitione Privilegii, non potest Episcopus Regulares turbare in sua possessione exemptionis, neque in eos poterit suam Jurisdictionem exercere, & in dubio an Jurisdictio pertineat ad Episcopum? non potest Episcopus in causa cognoscere, ne sit Judex in propria causa, sed examen, & decisio sunt de reservatis Sedi Apostolicæ, juxta Constitutionem Clementis X. incip. *Superna*, & interim abstinendum esset a Censuris, admonitis Superioribus, & certiorata Sacra Congregatione de excessu Regularium, ut accidit *in una Forolivien. die* 6. *Martʼ.* 1692. ubi cum Patres Camaldulenses occasione accessus Episcopi ad eorum Ecclesiam tempore expositionis Venerabilis Sacramenti, illum nec in ingressu, nec in egressu associare, neque naviculam incensus, ut moris erat (licet a Ministro Cœremoniarum moniti,) ut thurificare posset Sanctissimum, porrigere voluissent; Et Episcopus de his Sacram Congregationem reddidisset instructam, hæc ad relationem Cardin. Petrucci *die* 6. *Mart.* 1692. rescripsit: *PP. Camaldulenses teneri præstare Episcopo accedenti ad eorum Ecclesiam omnes actus reverentiales, & ad mentem.* Mens est, *quod P. Abbas accedat ad Episcopum, & exprimat* 82

pri-

primat obsequia, *tam suo*, *quam Religiosorum suorum nomine*; Sic refert Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad tom.* 2. *n.* 356.

83 Ceterum quamvis Regulares exempti sint a Jurisdictione Ordinariorum, & sic non teneantur comparere, dum ab eis citantur; tamen id non procedit, cum in citatione exprimitur causa, quæ fundat super Regulares Jurisdictionem, si non ordinariam, saltem delegatam, in aliquibus particularibus casibus, ut si citentur ad comparendum, & reddendam rationem, quare ad Processionem non accesserint; tunc enim tenentur comparere, cum ad id assistat Episcopis dispositio Concilii Tridentini *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 13. eisdem tribuens Jus compellendi Regulares ad Professiones; alias poterunt Episcopi contra ipsos contumaces Censuras relaxare, declarando ad removendum omne dubium validitatis Censurarum, quod id faciunt tamquam Sedis Apostolicæ Delegati, ut sic declarandum esse censuit pluries in similibus *Sacr. Congreg. Concilii* apud Fagnan. *in cap. Quoniam num.* 35. *de Officio Delegati*, & *in cap. Nullus num.* 32. *de Paroch.* & recenter ita faciendum esse respondit *Eadem Sac. Congr. Concilii in Militen.* 17: *Novemb.* 1703. *ad tertium* apud Monacell. *tom.* 2. *titul.* 3. *formul.* 6. *num.* 5. Vide Ursayam *tom.* 2. *par.* 1. *disceptat.* 15. & *tom.* 6. *disceptat.* 36. *per tot.* ubi multa adducit ad rem, Donat. *prax. rer. Regul. tom.* 1. *tract.* 13. *quæst.* 17. Panimoll. *decis.* 84. *num.* 8.

84 Concludendum igitur est, quod licet Regulares exempti sint a Jurisdictione Episcoporum, non sunt tamen exempti a stricto debito exhibendi eis omne obsequium, & reverentiam; quia Jus reverentiale eis per exemptionem non fuit ablatum, ut recte dicunt Card. de Luca *de Regularib. discurs.* 1. *num.* 31. & *discurs.* 64. *num.* 15. Passerin. *de statib. homin, tom.* 3. *quæst.* 189. *art.* 19. *insp.* 10. *num.* 798. Monacell. *tom.* 3. *tit.* 3. *formul.* 6. *num.* 20. & alii passim, & declaravit *Sacra Congreg. Episcop. in Foroliv.* 6. *Martii* 1692. & habetur ex Constitut. 26. Leonis X. incip. *Dum intra*, in qua §. 24. Pontifex ipse sic Regulares alloquitur: *Eosdem insuper Fratres in virtute Sanctæ Obedientiæ monemus* (*hoc est præcipimus*) *ut eosdem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos pro debita*, & *nostra*, *ac Apostolicæ Sedis reverentia*, *congruo honore*, & *convenienti observantia venerentur*.

85 Et Episcopos sic monet: *Ipsos quoque Episcopos hortamur*, & *per viscera misericordiæ Dei nostri requirimus*, *ut Fratres ipsos affectu benevolo prosequentes*, *caritative tractent*, *ac benigne foveant*, *seque illis minime difficiles*, *aut duros*, *vel morosos*, *sed potius faciles*, *mites*, *propitios*, *piaque munificentia liberales exhibeant*, *ac in omnibus prædictis*, *tamquam in agro Dominico cooperatores*, *eorumque laborum participes*, *prompta benignitate recipiant*, *eorumque Jura omni cum caritate custodiant*, *atque defendant*. Et Clement. Unica *Frequens* & *assidua*, *de excessibus Prælatorum* enunciatis triginta gravaminibus illatis per Prælatos §. *Verum*, Episcopos non hortatur, sed eis præcipit, *ut Viros Religiosos exemptos*, *privilegiatos*, & *non exemptos*, *Mendicantes*, & *non Mendicantes caritative tractent*, & *foveant*, & *sua Jura*, & *Privilegia inviolabiliter eis servent*.

Er ibidem §. *Verum* sive Episcopis, sive Regularibus exemptis, & non exemptis in mutuæ debitæ dilectionis argumentum, sensus, & voluntas Concilii Generalis Viennensis per infrascripta præcisa verba exhibetur, ibi: *Verum*, *quia una est Regularium*, & *Secularium Prælatorum*, & *subditorum*, *exemptorum*, & *non exemptorum Universalis Ecclesia*, *extra quam nullus omnino salvatur*, *quorum omnium unus est Dominus*, *una Fides*, & *unum Baptisma*, *decet*, *ut omnes*, *qui ejusdem sunt corporis*, *unius etiam sint voluntatis*, & *sicut fratres ad invicem vinculo caritatis sint adstricti*, *decet igitur*, *ut* & *Prælati*, & *alii tam exempti*, *quam non exempti suis Juribus sint contenti*, & *alter in alterius injuriam non prosiliat*, *seu jacturam*. Hæc in dicta *Clementin Unica*, *Frequens* & *assidua*; *De excessibus Prælatorum*. 86

Ad dicta *supra num.* 39. addenda sunt quæ tradit P. Gaudentius de Janua in suo Opere ann. 1748. Romæ impresso, *de Visitatione cap.* 4. *Dubit.* 10. *num.* 46. ibi: Nihilominus pro Regularibus omnibus absque distinctione inter mendicantes, & non mendicantes, si intra claustra vivant, quamvis extra claustra quomodolibet delinquant; quod subsint jurisdictioni, & punitioni propriorum Superiorum privative, nisi, quatenus negligentibus Superioribus sontes punire scandalosos, jurisdictio ad Episcopos devolvatur in terminis Concil. Tridentini; adest apertus Motus proprius Benedicti San. memor. XIII. editus quidem ad dirimendas lites quoad hoc inter Neapolitanum Nuncium, & Abbatem Generalem pro tempore Montis Virginis; Sed pro omnibus Regularibus, & Episcopis, ex altera parte, vigorem eumdem præseferentes, ut evidens erit legenti; sic infra: 87

B E-

BENEDICTUS XIII.

88 MOtu proprio &c. Exponi nuper Nobis fecerunt Don Gallus Galluccio Abbas Generalis, & Abbas Don Ramirus Girardus Procurator Generalis Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Montis Virginis, quod licet Monachi omnes ejusdem Ordinis degentes in Monasteriis, sub Obedientia Abbatis cum aliis requisitis, per Concilium Tridentinum statutis, etiamsi deliquerint extra Claustra, juxta privilegia ipsis concessa per felic. record. Urbanum IV. prædecessorem nostrum in litteris Apostolicis expeditis *sub datum Idibus Januarii* 1264. & dispositionem ejusdem Concilii *capit.* 14. *seß.* 25. de Regularibus, sint prorsus immunes, & exempti a jurisdictione nostri in Regno Neapolitano Reverendissimi Nuncii, & subjecti privative tantummodo eorum Superioribus Regularibus, prout ita declaravit Cameræ Nostræ Generalis Auditor per sententiam definitivam in contradictorio judicio, promulgatam contra Curiam Nunciaturæ *die* 27. *Novembris* 1671. novas nihilominus modernus Nuncius excitavit prætensiones procedendi contra eosdem Regulares, sic exemptos, vigore facultatum sibi concessarum per. felic. record. Clementem PP. VIII. nostrum pariter prædecessorem in Litteris Apostolicis in forma Brevis expeditis diebus 19. *Junii* 1592. *&* 22. *Augusti* 1601. sub inani etiam supposito, quod hujusmodi facultas ipsi delegata quoque appareat per idem Concilium Tridentinum in supra relato *cap.* 14. ac ex observantia, approbata per felic. record. Clementem Undecimum nostrum similiter prædecessorem, non attenta remissione hujusmodi controversiæ præcedenter facta ad nostram ejusdem Concilii Tridentini Congregationem, & alteram particularem specialiter delegatam; Subortis proinde variis casibus, & remissa illorum eidem Nuncio causa, propterea in eadem Congregatione Concilii, nec in altera particulari priori loco, ut supra delegata, discussa, neque proposita extiterit. Agnoscentes modo ipsi Oratores, non leve sibi inferri præjudicium per continuationem jurisdictionis prædicti Reverendissimi Nuntii in detrimentum eorum exemptionis prædictæ, preces Nobis humiliter porrexerunt, ut pro majori eorum tranquillitate controversiam hujusmodi ad nos avocare, & privilegia prædicta juxta sensum ejusdem Concilii Tridentini, & Litterarum Apostolicarum interpretari, ac declarare, & sic ab ulterioribus vexationibus, desuper usque modo passis eximere, liberare, & alias opportune providere prout juris fuerit, Apostolica Auctoritate providere dignaremur. Nosque ut dissensiones, & jurgia inter Ecclesiasticos, omni celeritate dirimantur, & ad hoc, ut privilegia per Romanos Pontifices concessa, contrario sensu non explicentur, auditis prius per Reverendissimum Episcopum Himeriensem nostrum modernum Auditorem, de speciali nostro mandato, partibus prædictis, earumque Procuratoribus, & defensoribus, tam in voce, quam in scriptis, visisque, & consideratis omnibus, de jure videndis, & considerandis, juxta illius sensum Nobis relatum, & cum illius voto, privilegia prædicta, & exemptionem respective declarare, litesque hujusmodi terminare, prout infra decrevimus. Litteras itaque Apostolicas Urbani Papæ IV. favore dictæ Congregationis Montis Virginis, & respective Clementis VIII. favore prædicti Reverendissimi Nuncii, privilegia, & facultates in eis, aliisque posterioribus litteris etiam Clementis XI. concessas, & expressas, dispositionem quoque prædicti Concilii Tridentini, in enunciato *cap.* 4. & alia quæcumque Decreta in præmissis citata, & quomodolibet edita, & acta desuper gesta, totumque, & integrum statum, & merita causæ in eadem Congregatione Concilii, altera particulari Congregatione, & alio quocumque Judice particulari pendentis; Rationes itidem utrique Parti competentes singulariter præsentibus pro expressis de verbo ad verbum habentes, causam, & litem prædictam in statu, & terminis, in quibus ad præsens reperitur cum omnibus, & singulis illius emergentibus, dependentibus, adnexis, & connexis, & cum clausula *quam*, *& quas &c.* ad Nos avocantes, illam penitus extinguimus, & abolemus, ac partibus prædictis perpetuum silentium imponimus. Et Auctoritate nostra Apostolica declaramus, & decernimus, Privilegia concessa dicto Reverendissimo Nuncio in Regno Neapolitano per eumdem Clementem VIII. non aliter intelligi posse, & debere, quam de facultate procedendi contra *cujuscumque Ordinis Regulares exemptos, qui tamen sint devii & errantes, & extra Claustra in delicto deprehendantur*, nullam propterea ipsi competiisse, neque competere facultatem procedendi privative, neque cumulative contra *Monachos*, *& Regulares degentes in Conventibus*, *& Monasteriis sub obedientia Abbatum*, *aliorumque Superiorum*, & cum aliis requisitis per Concilium Tri-

Tridentinum præscriptis; respectu enim istorum, *totam jurisdictionem privative spectare ad Superiores Regulares, etiamsi Monachi, sive Regulares extra Claustra ita notorie deliquerint, ut Populo scandalum publice oriatur*, juxta dispositionem Concilii Tridentini in supra relato Capitulo, & in casu negligentiæ Superiorum Regularium esse locum præfixioni termini, sicut ab Episcopo, ita etiam a Reverendissimo Nuncio, ut eo transacto, jurisdictio ad ipsum devolvatur, juxta censuram Concilii prædicti. Verba autem illa in primo dicto Privilegio Clementis VIII. *Ut iidem Regulares sciant, se præter eorum Superiorum correctionem nostram etiam animadversionem incursuros*: intelligi semper debere de Regularibus deviis, & erraticis & extra Claustra vitam degentibus, non obstante quacumque asserta contraria observantia. Litteras Apostolicas proinde ejusdem Urbani IV. & exemptiones ibidem concessas eidem Congregationi Montis Virginis, ac sententiam per eumdem Cameræ Apostolicæ Generalem Auditorem in criminalibus latam prædicta *die 22. Novembris* 1671. in qua pronunciatum extitit; Reverendissimo Nuncio nullum jus competiisse, & competere cognoscendi causas civiles, criminales, & mixtas, prædictorum Monachorum Congregationis Montis Virginis intra Claustra cum requisitis Concilii degentium, etiam extra ea delinquentium, & in delicto deprehensorum, esseque privative subjectos eorum Superioribus Regularibus, juxta exemptionem ipsorum favore concessam in præcitatis Litteris Urbani IV. & Concilio Tridentino prædicto in omnibus, & omnia confirmamus, approbamus, convalidamus, & renovamus, suumque debitum sortiri effectum, ac omnimode executioni perpetuis futuris temporibus demandari Apostolica Auctoritate statuimus. Decernentes præsentibus nostris Litteris, licet non admissis, neque in Camera nostra registratis, nullo umquam tempore opponi de subreptione, obreptione, vel alio quovis vitio, aut defectu voluntatis, vel intentionis nostræ, etiam ex eo, quod modernus Nuncius in Regno Neapolitano, ejusque Promotor Fiscalis, & alii quicumque in præmissis forsitan interesse habentes, vel habere quomodolibet prætendentes, ad hoc vocati, citati, vel auditi non fuerint, vel ex alia quavis causa quantumvis valida, legitima, urgenti, & juridica, etiam necessario exprimenda, notari, impugnari, invalidari, ad terminos juris reduci, ac in jus, & controversiam revocari, aut adversus illas quodcumque juris, & facti, vel gratiæ remedium impetrari posse, sicque, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, Commissarios, Delegatos, Tribunalia, Collegia, etiam S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Congregationem particularem, ut supra deputatam, a latere Legatos, Nuncios Apostolicos, causarum Palatii Apostolici Auditores, & alios quavis Auctoritate fulgentes, semper judicari, & definiri debere; Sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate; ac ex nunc irritum, & inane, nulliusque roboris, & efficaciæ declarantes quidquid secus super iis, & circa ea quavis Auctoritate, etiam a Nobis, vel Successoribus nostris pro tempore existentibus contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, nec non dictis Constitutionibus Clementis VIII. ut supra editis, & quacumque asserta contraria observantia; altera Constitutione fel. rec. Pii IV. pariter prædecessoris nostri de registrandis; Regula Cancellariæ nostræ Apostolicæ de jure quæsito non tollendo, Conciliaribus etiam universalibus, & Provincialibus, & quibusvis aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, per Nos, & Romanos Pontifices prædecessores, sub quibusvis tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, ac insolitis Clausulis irritantibus, & aliis Decretis in genere, & in specie, etiam iteratis vicibus, & motu simili concessis, approbatis, aut innovatis legibus, statutis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis reformationibus, consuetudinibus, cæterisque aliis in contrarium quomodolibet disponentibus: quibus omnibus, & singulis; ac omnibus aliis hic non expressis, de quibus specialis, specifica, expressa &c. ac de verbo ad verbum, non autem per Clausulas generales idem importantes mentio, aut quævis alia specificatio habenda, vel aliqua alia forma ad hæc servanda foret, illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice dumtaxat, harum serie, motu, & scientia similibus specialiter, & expresse derogamus, ac plene, & sufficienter derogatum esse decernimus, & declaramus.

Datum Romæ ex nostro Palatio Apostolico Vaticano hac die 26. Martii 1729.

Sed an in Constitutione Clementis XII. incip. *Romanus Pontifex 7. Kal. April.* 1732. 89
(quam ad litteram retulimus supra ad verb. *Privilegium art.* 3. *num.* 64.) cum aliis recensitis

ſtris ibi Bullis fuerit hic Motus proprius Benedicti XIII. revocatus, ut Conc. Trid. non omnino conformis, dubitari poteſt.

90 Inſuper facultas puniendi Regularem vere degenrem, & prævaricantem ſcandaloſe extra Clauſtra, competit ſane Epiſcopo, ut præmiſſum eſt *num.* 43. *verb. Inſuper*, ſed cumulative cum Superiore ejuſdem delinquentis, non privative, quia privativam non exprimit Tridentinum, nec aliud Sedis Apoſtolicæ Decretum, ut advertit Lauretus de Franchis *prima part. Controverſ. in addition. num.* 117. allegans plurimos; ita quod Regularis ipſe Superior poſſet cauſam utique prævenira, & contra captum, ſive habitum reum procedere, juxta Conſtitutiones Ordinis puniendum. Anacletus Reiffenſtuel *cit. num.* 115. *de Offic. Jud. Ord.* ſequens Lauretum. *Hæc ille expreſſis verbis.*

91 Regulares Curam ſubditorum Sæcularium aſſumere nequeunt abſque conſenſu, & approbatione Epiſcopi. Benedict. XIV. tom. 1. Conſt.

92 109. incip. *Firmandis* §. 11. Regulares Curam Animarum exercentes, vel Sacramenta quovis titulo adminiſtrantes, ſubſunt in his juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſco-

93 porum. Idem *ibid.* §. 2. & 3. Quod intelligitur de juriſdictione Ordinaria, non vero delegata. Idem *ibid.* §. 12.

94 Regularis Parochus exemptus eſt a viſitatione, & correctione Epiſcopi in bis, quæ pertinent ad obſervantiam diſciplinæ Regula-

95 ris. Idem *ibid.* §. 8. Non autem in his, quæ ſpectant ad mores, & exemplarem vivendi ra-

96 tionem. Idem *ibid.* §. 8. Multoque minus in his, quæ pertinent ad ipſius Officium Paro-

97 chiale. Idem *ibid.* §. 9. Regularis Parochi correctio competit tam Epiſcopo, quam ſuperiori Regulari, cum præponderantia favore Epi-

98 ſcopi. Idem *ibid.* §. 10. Ipſius remotio decerni poteſt tam ab Epiſcopo, quam a Superiore Regulari, abſque alterius conſenſu. Idem *ibid.* §. 11.

99 Exempti tamen ſunt ab Epiſcopi viſitatione, & correctione Parochi Regulares, qui curam exercent in Eccleſiis eorum Monaſteriorum, ſive locorum, in quibus Abbates, aut alii Superiores Regulares juriſdictionem Epiſcopalem & temporalem in Parochos, & Parochianos habent. Idem *ibid.* §. 12. Niſi Epiſcopus probet ampliorem juriſdictionem ex alio capite ſibi acquiſitam eſſe. Idem *ibid.* Exempti ſunt etiam animarum curam gerentes in Eccleſiis eorum Monaſteriorum in quibus Abbates Generales, ſeu Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent. Idem *ibid.* §. 13. Quod non extenditur ad reſidentias aliorum Præſulum Regularium non Generalium. Idem *ibid.* §. 13.

Illa autem dicenda eſt Superioris Generalis reſidentia ad effectum hujuſmodi exemptionis, quæ a Conſtitutionibus, vel a conſuetudine Ordinis præfinitur. Idque tantummodo Monaſterium, non vero aliud, in quo quacumque da cauſa Superior Generalis commoratus fuerit pro ordinaria Sede haberi præcipit, licet ipſe Generalis ibi actu non reſideat. Idem *ibid.* §. 17. Vel ſi a Conſtitutionibus, vel conſuetudine alicujus Ordinis reſidentia non ſit præfinita, illa erit pro reſidentia ordinaria habenda, quam Superior Generalis, ſeu Caput Ordinis, initio Generalatus elegerit. Verum ſi facta ſemel hujuſmodi electione, eamdam poſtmodum variare præſumpſerit, declarat, neque Monaſterium initio electum, neque alterum, etiamſi cum ſua Curia eo ſe tranſtulerit, privilegia ordinariæ & principalis Generalitiæ Sedis habiturum. Idem *ibid.* §. 18. Hac exemptione non gaudent aliæ Parochiæ hujuſmodi Monaſteriis unitæ. Idem *ibid.* §. 15. 100 101

Epiſcopus pro dictorum exemptorum Parochorum remotione poteſt inſtare apud Superiorem Generalem ſi cognoverit, Parochiam non recte adminiſtrari, & aliquando etiam debet pro ſui Officii munere, implorata quoque, quatenus opus ſit, Apoſtolicæ Sedis Auctoritata, ſi nempe Generalem prædictum, aut reluctantem, aut Parocho plus æquo faventem invenerit. Idem *ibid.* §. 16. Et in his etiam præſervatur majus jus, quod Epiſcopo alias acquiſitum fuiſſe probetur. Idem *ibidem* §. 19. 102 103

In Regularium Eccleſiis Parochialibus Epiſcopus viſitare poteſt illud dumtaxat Altare, in quo SS. Euchariſtiæ Sacramentum aſſervatur, & conſequenter Sacrum ipſum Tabernaculum, Fontem Baptiſterii, ſi adſit; Confeſſionala Parochi, Pulpitum Eccleſiæ a quo Parochus jus habet Verbi Dei annunciandi, Sacrarium pariter Eccleſiæ ad inſpiciendum locum in quo aſſervatur Sacra ſupellex pro Sacramentis adminiſtrandis, Sepulcrum, & Cœmeterium Parochiale; Turrim Campanariam, dummodo in ea ſint campanæ ad Parochiam proprie ſpectantes; ac demum præter res ſupra enunciatas, omnia ſacra vaſa, quibus vel particulæ conſecratæ ſervantur, vel ſacra olea, vel aqua Baptiſterii, vel alia rite benedicta, quæ pro ingredientium aſperſione ad Eccleſiæ fores poni conſuevit. Idem *ibid.* §. 7. 104

In Regularibus Eccleſiis, ſive Parochialibus, ſive non, poteſt Epiſcopus Confirmationis 105

nis Sacramentum arbitrio suo ministrare. Idem
ibid. §. 6.
106 Regularis Superioris approbatio ad Confes-
siones non suffragatur, ut quis absolvere pos-
sit a peccatis, & Censuris reservatis in vim
indulti Apostolici requirentis approbationem
107 Ordinarii. Idem Constit. 100. incip. *Aposto-
lica Indulta* §. 6. Regularibus non suffragatur
Indultum Cruciatæ quoad electionem Confessa-
rii pro absolutione a Censuris, & peccatis re-
servatis. Idem *ibid.* §. 7.
108 Regulares Superiores an expectare debeant
consensum Episcopi, ut Clericum Sæcularem
ad habitum suæ Religionis admittere possint?
In jure pariter cautum non reperitur, quam-
vis hujusmodi consultatio inter Episcopum, &
Superiorem Regularem, ut unicuique sua ratio
constet, ipseque Superior Regularis ab Episco-
po edoceri valeat de idoneitate Clerici, num-
quam interdicta fuerit, nec ipse Pontifex eam
vetare intendat, quin potius illius utilitatem,
atque opportunitatem agnoscat, resolvens opus
non esse ad id nova Constitutione. Idem *ibid.*
109 Non licet Episcopis in Synodis derogare pri-
vilegiis a Sede Apostolica concessis Regularium
Ordinibus. Benedict. XIV. *De Synodo Diœcesa-
na lib.* 7. *cap.* 41. *num.* 1. adductis ad id plu-
110 ribus juribus. Regulares enim sæpe conquesti
sunt Episcopos in Synodis præcepta, & statu-
ta emisisse de Regulari observantia, cum ver-
bo *præcipimus*, seu *statuimus*; Quapropter Sa-
cra Congregatio Concilii justam agnoscens Re-
gularium querelam, verbum illud *præcipimus*,
seu *statuimus* nedum a Diœcesanæ, verum etiam
a Provincialis Synodi Constitutionibus jussit
expungi, & Decretum in hunc modum refor-
mari. Intelligant Regulares se teneri ad Re-
gulæ, quam professi sunt, normam, vitam in-
stituere. Idem *ib. c.* 43. *n.* 1. ex Fagnano *in
c. Quod super his num.* 25. *de majorit. &
obedient.*
111 Possunt tamen Episcopi tamquam Sedis Apo-
stolicæ delegati plura sancire quoad Regula-
res. Idem *ibid. num.* 3. Et præcipue ea, in
quibus subduntur ipsis, juxta allata in hoc *art.*
112 Et signantèr Regulares obstringuntur Constitu-
tionibus Synodalibus in iis, quæ respiciunt cu-
ram animarum, administrationem Sacramento-
rum, & jurisdictionem Episcopi delegatam.
Idem *ibid. l.* 8. *cap.* 4. *num.* 5. Ex Concil.
Trident. *sess.* 25. *cap.* 11. *de Regularibus &*
113 *cap.* 1. *de Privileg. in* 6. Et ad evitandum
scandalum, tenentur etiam aliis Constitutioni-
bus, licet non semper sub gravi. Idem *cit.*
114 *n.* 5. Tenentur servare Festum indictum, &
Interdictum promulgatum ab Episcopo, non
tamen jejunium, in Synodo, vel extra denun-
tiatum; Nisi alia esset antiqua consuetudo, 115
aut scandalum urgeret. Idem *ibid. n.* 6. *&* 7.
Præmonstratensis Ordinis Canonici, & Monia- 116
les sunt a jurisdictione cujuscumque Ordinarii
exempti, & S. Sedi immediate subjecti. Be-
nedict. XIV. Constit. incip. *Super eminenti* §. 1.
& seq. Eodem privilegio gaudent Monaste- 117
ria, Prioratus, Ecclesiæ, prædia, & res quæ-
cumque ad eumdem Ordinem pertinentes. Idem
ibid. §. 5. *&* 7. Hac tamen exemptione uti 118
non possunt Canonici Curæ animarum addicti
in iis, quæ ipsam Curam respiciunt. Idem
ibid. §. 8.
Regulares sunt ab Ordinariorum jurisdictio- 119
ne exempti. Benedict. XIV. Constitut. incip.
Apostolicum Ministerium §. 3. Tamen extra Diœ- 120
cesim, ubi promoti sunt, Ordinem in alienis
Ecclesiis exercere non possunt, nisi Ordinario,
ejusve Officialibus Testimoniales suorum Supe-
riorum exhibeant. Idem *ibid.* §. 6. Multoque
minus licet ipsis sæcularium Confessiones au-
dire, nisi approbati fuerint a loci Ordinario.
Idem *ibid.* §. 7. Nihil obstantibus amplissimis
quibuscumque privilegiis, ac etiam consuetu-
dine. Idem *ibid.* §. 7. Et approbare potest
Ordinarius Regulares ad excipiendas sæcula-
rium Confessiones indefinite, & cum præfini-
tione temporis; Approbatus autem indefinite
sine causa suspendi non potest. Idem *ibid.* §. 9.
Regulares in iis, quæ curam animarum, & 121
administrationem Sacramentorum respiciunt,
subsunt jurisdictioni, & visitationi Episcopi;
Nihilque hac in re ipsorum privilegiis juvan-
tur. Idem *ibid.* §. 12. *&* 13. Idque obtinet,
sive Regularis Parochus sit, sive plura, vel
unum Sacramentum sæcularibus ministret, si-
ve inscio, sive annuente Episcopo. Idem *ibid.*
§. 14. Non tamen subjiciuntur in iis, quæ
Regularem observantiam respiciunt; nisi ma-
neant extra claustra, vel publice delinquen-
tes, a superioribus post interpellationem Epi-
scopi, non corrigantur. Idem *ibid.* §. 15. Su-
perior autem Regularis potest sibi subditum,
non solum in iis, quæ sunt Regularis obser-
vantiæ, sed etiam curæ animarum, & admi-
nistrationis sacramentorum, punire. Idem *ibi-
dem* §. 17.
Regulares, ob mutatam rerum faciem, in 122
Indiis Occidentalibus, non fruuntur amplius
privativo jure obtinendi Parochias, aliaque
Officia Curata. Benedict. XIV. Const. incip.
Cum alias §. 2. *& sequent.* Immo qui iis præ-
positi sunt, tamquam ad nutum amovibiles,
pos-

possunt, nulla expressa causa, ab Ordinario, æque ac a Superiore Regulari amoveri. Idem *ibid.* Alia vide tom. 5. verb. *Missionarii*.

123 Regulares non Parochi sæcularium Confessiones excipientes, an Conferentiis casuum pro Clero sæculari statutis interesse debeant? Ad id juvat adducere quæ tradit Benedictus XIV. in Appendice ad tomum quartum sui Bullarii, *pag.* 25. *& sequent.* ut sequitur.

Lettera circolare della Sagra Congregazione della Disciplina, diretta a' Superiori Regolari d' Italia, e dell' Isole adjacenti, sopra il dubbio se li Confessori Regolari non Curati, siano obbligati ad intervenire alla Conferenza dei Casi morali, ordinata dalli Vescovi nelle loro Diocesi.

§. 1. Altre volte è stata esaminata nelle sagre Congregazioni l'istanza d' alcuni Vescovi di potere astringere li Confessori Regolari non Curati, a dovere intervenire nella Conferenza de' Casi morali, da detti Vescovi in certi giorni della Settimana destinati, e varie furono le Resoluzioni, secondo la diversità de i Casi, i quali nelle medesime furono proposti. Essendosi poi conosciuto il pregiudizio, che recava all' Osservanza della disciplina Regolare il dovere assistere alla detta Conferenza in quel tempo, in cui dovevano i Regolari adempire i di loro Officii Claustrali, e l' abuso, che si era introdotto tra i Confessori suddetti, i quali col pretesto di dovere assistere alla detta Conferenza, non volevano indi venire all' altra stabilita dalla S. M. di Clemente VIII. e dalle loro Costituzioni dentro i Chiostri; per potersi in tanto dare l' opportuno rimedio a questi inconvenienti, molti Procuratori Generali, specialmente quello dei Minori Conventuali, hanno stimato cosa necessaria il dover far ricorso in questa S. C. della Disciplina, per poterne sentire la finale risoluzione colla quale si potessero in avvenire togliere tutti i contrasti. Riferitasi perciò questa causa in essa S. Cong. dall' Eminentiss. Sig. Card. Goadagni Prefetto della medesima sotto il seguente dubbio.

Se li Confessori Regolari, non Curati, siano, o non obbligati ad intervenire alle Conferenze de i Casi di Coscienza da i Vescovi nelle di loro Chiese secolari stabilite?

§. 2. Ed essendosi, prima di dare la risposta al dubbio suddetto, considerato, che questa materia era stata già magistralmente esaminata, e risoluta a favore delli Regolari nella S. C. del Concilio, nel tempo, in cui la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. era Segretario della medesima, in una causa d' Acquapendente = *Visitationis Sacrorum Liminum* 12. *Martii* 1718. inserita nella Notificazione 15. = al §. de i Confessori Regolari, nel Tomo 5. delle Notificazioni, ed Editti della Santità sua, quando era Arcivescovo di Bologna. Fu di comun consenso risposto al dubbio suddetto nel dì 19. Maggio del corrente Anno 1752.

Negative, & dentur Decreta alias in re hac emanata. Scilicet a S. C. Concilii in una Aquipendii Visitationis sanctorum Liminum 12. Martii 1718., & in Forosempron. 12. Maii 1685. Riferita nel Foglio della citata Causa d' Acquapendente. Et ex Sac. Congregat. super statu Regularium, in una Maceraten. 15. Januarii 1582. Quali tutte si danno per extensum nel fine della presente lettera.

§. 3. Passò poi essa S. C. nel dare l' opportuno provedimento sopra l' abuso introdotto in alcuni Conventi, ne i quali, o per negligenza, o per ignoranza dei Decreti, suddetti non vi si tiene la lezione della Morale, nè vi si fanno le conferenze de i casi giusta il Decreto di Clemente VIII., e delle di loro Costituzioni Regolari, con ordinare, siccome colla presente ordina a tutti i Superiori Regolari d' Italia, e delle Isole adjacenti, l' esatta, e puntuale osservanza del citato Decreto di Clemente VIII., e delle di loro Costituzioni circa la lezione della Morale, e la conferenza dei casi di coscienza, da farsi impreteribilmente in tutti i Conventi del di loro Codice, tanto in quelli, nelli quali vi è la sufficiente Famiglia de Religiosi, quanto nei piccioli Conventi, dove però vi sono Confessori Regolari approvati dai Vescovi per ascoltare le Confessioni dei Secolari. E coll' espressa condizione, che qual'ora dentro i Chiostri non venissero eseguiti ad unguem i Decreti di Clemente VIII. e le Costituzioni del di loro Ordine, le quali prescrivono la Lezione della Morale, e la conferenza dei casi di coscienza, da farsi dentro i loro Conventi o Monasterj, in detto caso siano tenuti, ed obbligati i Confessori suddetti Regolari ad assistere, ed intervenire alla conferenza dei casi stabilita dai Vescovi. S' incarica intanto a' detti Superiori Regolari, di fare eseguire quanto nella presente Lettera si contiene, acciò con effetto adempiti i Decreti di Clemente VIII. e le Costituzioni dei loro rispettivi Ordini, le quali hanno prescritta, e stabilita la detta Lezio-

ne

ne di Morale, e conferenza di casi, come un punto principale dell' osservanza della Regolare disciplina dentro i Chiostri; e di dover trasmettere la presente lettera in tutti i loro Conventi, e Monasterj, con farla ivi leggere due volte l'Anno, tenerla affissa nel luogo solito, e registrarla nelle loro Segretarie, acciò non si possa allegare causa d' ignoranza in contrario. Per esser così, e non altrimente l'intenzione di Nostro Signor, a cui essendo stata fatta da Monsignor Segretario la relazione di tutto il contenuto nella presente Lettera, si è benignamente degnato di approvarlo, e di confermarlo.

Dato dalla nostra solita Residenza questo dì 8. Novembre 1752.

F. G. A. Card. Guadagni Prefetto.

F. Solazzi Arcivesc. di Tebe Segr.

Decretum Sacr. Congr. Concilii in una Aquipendii Visitationis Sacrorum Liminum editum 12. Martii 1718.

In Relatione status Ecclesiæ de more ab Episcopo Aquipendii ad hanc Sacram Congregationem transmissa, legitur ab eodem institutas fuisse in sua Diœcesi conferentias, sive Congregationes pro discutiendis casibus conscientiæ, quo singulo quoque Mense coguntur, cuique diligentissime interveniunt omnes Parochi, & Sacerdotes quibus Fidelium Sacramentales Confessiones commissæ sunt, & reliquus Ecclesiasticorum Cœtus.

In eadem relatione habetur, quatuor esse Conventus Regularium in Civitate Aquipendii, Augustinianorum videlicet, Minorum Conventualium, Capuccinorum, & PP. Minorum Observantiæ, & Religiosos in iisdem degentes sæpe sæpius non esse in numero a Sanctionibus Apostolicis præscripto.

Rursus in citata legitur Relatione, alios quinque esse Religiosorum Conventus in Diœcesi, duos PP. Minorum Observantiæ, alterum in Terra Canini, alterum in Terra Farnesii, ubi pariter existit Conventus Capuccinorum; quartus Conventus est ille Servorum Beatæ Mariæ Virginis, qui est in Terra Ischiæ; & postremus est Conventus Carmelitarum in Oppido Cellularum, qui est Episcopali Visitationi subjectus.

Tandem in Relatione, aliis prætermissis dubiis, quæ specialem non merentur discussionem, proponit Episcopus, An Regularibus, qui suorum subditorum Confessiones audire cupiunt, liberum sibi sit, & licitum, conditionem in concedendis facultatibus injungere, interessendi videlicet menstruis Disceptationibus, & Congregationibus casuum conscientiæ.

Pro parte affirmativa ponderari posse videtur, id non esse novum: Clar. etenim mem. Card. de Luca in adnotationibus ad Concilium Tridentinum discuss. 2. num. 12. dicit, id futurum esse maximopere proficuum, tum, ut Episcopus perspectas habeat opiniones omnium suorum Confessariorum, tum, ut quantum possibile est, uniformis sit Confessariorum doctrina in materia morum, & signanter contractuum, in qua sæpe sæpius Theologi dissident a Theologis, & a Canonistis, quibus addi posset, collationem hanc omnium Confessariorum, tam sæcularium, quam Regularium futuram esse non inutilem pro animorum unione, juxta ea, quæ habentur in actis Ecclesiæ Mediolanensis Tomo 1. p. 4. in Instruct. Confess. p. 647. Ideo Regularium Superiores Confessarios suos sæpius moneant, & ad hanc animorum unionem in Fidelium ædificationem adhortentur, curentque in primis, ut dum in casuum resolutione diversa inter eos, & Parochos sententia fuerit, prudenter in eos se gerant, & ad Laicorum notitiam id non veniat, sed ad Nos pro decisione recurrant.

Negativæ e contra favent opinioni ea, quæ sequuntur. Primo, quod Episcopus Confessariorum Regularium doctrinam perspectam habere potest in examine, quod illorum approbationem præcedit ad terminos Sacri Concilii Trid. *Sess. 23. cap. 15. de Reformat.* Secundo, quod in Decretis pro Reformatione Regularium editis a Clemente Octavo præscribitur, quod in singulis Monasteriis, & Conventibus bis in hebdomada habeatur lectio Sacræ Scripturæ, vel casuum conscientiæ, ad quam Fratres omnes convenire tenentur. Tertio, quod hic in Urbe, in decem & septem Conventibus fiunt Congregationes casuum conscientiæ, illisque interveniunt Parochi tantummodo, & Confessarii ex Clero Sæculari, non vero Regulares, in quorum Conventibus prædictæ casuum lectiones habentur. Quarto tandem, quod ab hac Sacra Congregatione die 12. Maii 1685. uti habetur *Lib. Decretorum 37. fol. 438.* prodiit hæc resolutio in quadam causa Forosempronien. *Accessus ad Congregationem casuum conscientiæ.*

Episcopus exponit, in Civitate Forosempronien. duo adesse Regularium Cœnobia, unum scilicet Minorum Conventualium S. Francisci, alterum vero Barnabitarum, quæ propter

pter exiguum Religiosorum numerum inibi degentium, subjecta sunt jurisdictioni Ordinarii ex Decreto San. mem. Innocentii X. incipiens: *Ut in parvis*, & licet dicti Religiosi hujusmodi subjectionem agnoscant, atque patiantur, qui tamen ex eis Sæcularium Confessiones, eodem Ordinario approbante, excipiunt, ad Congregationem casuum conscientiæ, quæ singulis Mensibus habetur, cuique Confessarii omnes intersunt, accedere renuunt; quocirca petit declarari, an prædictos Confessarios Regulares cogere possit ad interessendum præfatæ Congregationi casuum conscientiæ? S. Congr. &c. Respondit, *Negative*. His positis onus erit EE. VV. decernere.

An in casu, de quo agitur, permissum esse valeat Episcopo, concedenti Sacerdotibus Regularibus facultatem audiendi Confessiones Sæcularium, injungere, ut intersint Congregationibus casuum conscientiæ?

Negative, & detur Decretum in Forosempronien. 12. Maii 1685.

124 Decretum Sac. Congregat. super statu Regularium in una Macerat. 15. Januar. 1682. editum.

Cum Conventus suppressi, & postea restituti, in quibus non degunt de Familia duodecim Religiosi, sint vigore Decreti *Ut in parvis*, fel. rec. Innoc. X. subjecti visitationi, correctioni, & omnimodæ jurisdictioni Ordinariorum Locorum, contigit dubitari, an Religiosi Confessores, & non Parochi, in hujusmodi Conventibus degentes, compelli possint ab iisdem Ordinariis, ut accedant ad conferentiam casuum conscientiæ?

Proposito hoc dubio, S. Congreg. super statu Regularium habita in Palatio Vaticano die 15. Jan. 1682. Eminentiss. PP. censuerunt, Ordinarios Locorum posse quidem hortari, non autem compellere prædictos Religiosos Confessores, non Parochos ad accedendum ad conferentiam casuum conscientiæ.

125 * Regulares quicumque etiam exempti in Indiis Orientalibus agentes, Curam Animarum exercentes, subsunt prævio examini Ordinariorum, & approbationi, nec non visitationi, correctioni, & jurisdictioni eorum in iis, quæ ad prædictam Curam pertinent. Bened. XIV. tom. 2. Bull. Constitut. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum*.

126 Regulares etiam exempti nequeunt exponere Sacramentum Eucharistiæ sine velamine in suis Ecclesiis, nisi ex causa publica ab Ordinario probata. Fas est tamen illis ex causa etiam privata Sacramentum velatum exponere in tabernaculo aperto, dummodo tamen ab illo non extrahatur; ut ex Decreto Sacr. Congregat. *de Synodo Diœcesan. lib. 7. cap.* 41. §. 4.

Generatim vero jus est Episcopis cogere 127
Regulares parere sibi circa ea, quæ ad majorem cultum hujus ineffabilis Mysterii, & celebrationis Missæ præcipienda censuerint. Quod ex Decret. Tridentini sess. 22. *de observand. & evitand. in celebrat. Missæ* eruitur; *ibid.* §. 5.

Regulares tenentur parere Episcopo præcipienti, ne in eorum Ecclesiis exponatur insolita imago, aut nova reliquia ab ipso non approbata, & inobedientes possunt etiam censuris cogi, ut ex Decret. Sacr. Congreg. *die* 5. *Jul.* 1700. Ibid. §. eod. 128

Regulares puniri possunt ab Episcopo tanquam Apostolicæ Sedis Delegato, si quid deliquerint in iis, quæ respiciunt clausuram monialium etiam exemptarum, & earum, quæ intra Monasterii septa degunt. *Ibid.* §. 6. 129

Regulares non possunt sæcularium confessiones excipere *sine licentia, gratia & beneplacito Episcopi*, quæ verba sunt Extrav. Bonifacii VIII. in cap. *Super cathedram, de Sepulturis*, quod & confirmavit Trident. *sess.* 23. *c.* 15. *de Reform.* Sed & fas est Episcopis eam facultatem limitare ad certum tempus, certasque personas, quin & ex parte revocare; contrariamque opinionem Alexander VII. die 30. Januarii 1659. damnavit. *Ibid. lib.* 7. *cap.* 42. §. 7. 130

Possunt tamen Regulares ab Episcopo approbati acciri ad domus sæcularium ægrotantium, eorum confessiones audituri, non petita a Parochis ægrotantium licentia, sed de audita ægrotantium illorum confessione debent relinquere syngrapham, qua Parochus certioretur. *Ibid.* §. 8. 131

Regularibus Prælatis non licet Monasteria Monialium sibi subjectarum ingredi, nisi semel in anno causa visitationis; si autem necessitas urgeat, ut sæpius ingrediantur, non possunt nisi cum præsentia Episcopi Diœcesani, aut alterius Ecclesiastici, ab ipso deputati. Ita ex Constit. Alexandri VII. incip. *Felici*. Ibid. *lib.* 7. *cap.* 41. 132

Regulares subduntur coercitioni Episcopi, si excipiant confessiones sæcularium sine prævia Episcopi approbatione, ut ex Constit. 10. Clementis X. Item non possunt inconsulto, & non approbante Episcopo audire confessiones Monialium sui Ordinis etiam exemptarum ex vi Bullæ 18. Gregorii XV. *Ibid.* 133

Re-

134 Regulares, nova Monasteria, seu domus ne erigant, vetantur absque Sedis Apostolicæ, & Episcopi facultate, quamvis Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 3. *de Regular.* solius Episcopi facultatem exprimat. *Ibid. lib.* 9. *cap.* 1. §. 9. *nov. edit.*

135 Est tamen pro Monialibus in ditione Hispanici Regis Breve Urbani VIII. suspensivus ejusdem Constitutionis, sed non valet extra Hispaniam. Ibid. *lib.* 9. *cap.* 15.

136 Ad statum Regularem transire possunt Presbyteri Ecclesiæ, vel Diœcesis servitio addicti, invito etiam Episcopo proprio; tenentur tamen, nisi aliquid obstet, illum consulere. Ita in Epistola ad Card. Quirinum incip. *Ex quo* Bull. *tom.* 2. *n.* 25.

137 Regulares extra monasterium degentes, & Clericos Regulares quomodocumque exemptos in civilibus causis mercedum, & miserabilium personarum, nisi habeant Judicem certum a S. Apostolica in partibus deputatum, coram Ordinariis locorum conveniri posse in prima instantia, decernit laudatus Pontifex in Bulla incip. *Ad militantis* tom. 1. Bull. *num.* 48. §. 41.

Additiones ex aliena manu.

138 Agitur in hoc articulo de exemptione, quam vocant *primæ speciei*. At de ea, tum de exemptione *secundæ tertiæque speciei*, jam disseruimus *in additione ad verb. Abbas*.

139 Non incongrue vero hic inquiritur, an hæc *primæ speciei* exemptio acquiri a Regularibus possit *communicatione Privilegiorum*? Non conveniunt Doctores. At prævaluit *affirmativa* opinio, quam inter alios tenent Navarr. *oper. tom.* 2. *commentar.* 2. *de Regular. n.* 63. Barbos. *de Offic. & Potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 105. *n.* 3. Card. de Luca *de jurisd. discurs.* 28. *n.* 4. Chokier *de Jurisd. in Exempt. part.* 1. *quæst.* 17. *n.* 9. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *disput.* 15. *quæst.* 2. *num.* 3. Roderic. *Quæst. Regular. quæst.* 36. *art.* 3. Chassaing. *de Privileg. Regular. tract.* 1. *cap.* 3. *proposit.* 5. *Clement. Concord. Pastoral. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 58.

140 De casibus, quibus Regulares tametsi exempti subjiciuntur delegatæ Episcopi jurisdictioni, tractat hic *Auctor*. At consule etiam de iis, ubi res postulat, Fagnan. *in cap. Grave a n.* 37. *ad fin. de Offic. Ordinar.* Chokier. *de Jurisd. ordinar. in Exempt. part.* 2. *q.* 45. Natalem Alexandr. *in Append.* 1. *ad tom.* 1. *Theolog. Dogmat. Moral.* S. M. Bened. XIV. *de Synod. Diœces. lib.* 9. *c.* 15. *n.* 4. *& plur. seq.* tum & maxime Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica*, *verb. Exemptio sect.* 3. *per tot.* qui *& sect.* 6. agit de casibus, quibus Capitula exempta subjiciuntur delegatæ pariter Episcopi jurisdictioni.

Non sunt inter se concordes Doctores, an Regulares exempti teneantur Episcopo præstare reverentiam. Distinguunt nonnulli inter exemptos illos, quibus ipsi Episcopi, juxta facultates quas olim habebant, exemptionem a sua jurisdictione concesserunt, & exemptos ex privilegiis S. Sedis ab eadem Episcoporum jurisdictione. Quoad exemptos primi generis, nemine dissentiente, admittunt teneri eos præstare reverentiam Episcopis, perinde ac Liberti præstare reverentiam tenentur Patronis, a quibus manumissi sunt. At quoad exemptos secundi generis, sunt qui negant teneri ipsos præstare reverentiam Episcopis; Felin. *in cap. Quum inter n.* 3. *&* 4. *de re judicat. & in c. Conquerente fere per tot. de Offic. Ordin.* Tondut. *Quæst. Benefic. cap.* 60. *n. final.* Rodetic. *Quæst. Regular. tom. q.* 63. *art.* 9. Fusc. *de Visit. Eccles. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 11. Parif. *de Resignat. Benef. lib.* 3. *c.* 11. *fere per tot.* Barbos. *de Offic. & Potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 105. *n.* 75. Cirin. *in Nex. Rer. Jurisd. c.* 6. *n.* 293. *Rot. cor. Puteo dec.* 114. *per tot. cor. Seraphin. dec.* 125. *n.* 19. 141

Cæterum non recedendum ab opinione, quam Doctores *ab Auctore num.* 84. allegati præsidio Constitutionis Leonis X. incipientis: *Intra*, tenent, scilicet tenere quoscumque exemptos reverentiam Episcopo præstare. Et jure meritoque, quum nil convenientius sit, quam quod & exempti a jurisdictione Episcopi, eidem Episcopo reverentiam præstent ratione dignitatis. Confer Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *disp.* 15. *q.* 7. *n.* 45. Borell. *in Addit. ad Bellug. in Specul. Princip. Rubric. II.* §. *Videndum litt.* F. Campanil. *in divers. Jur. part.* 2. *q.* 12. *n.* 13. *Rot. in recent. dec.* 111. *num.* 16. *part.* 5. *tom.* 1. 142

Posita vero hac opinione, non incongrua est quæstio illa: An Regulares exempti transeundo ante thronum Episcopi teneantur eidem genuflectere, seu potius, caput, & humeros inclinare? 143

Non improbabile videtur, quod teneantur non ad genuflexionem, sed potius ad inclinationem capitis & humerorum; idque quia obligati ad reverentiam teneri nequeunt ad genuflexionem, utpote quæ adorationis species potius est, quam reverentiæ, ut post *D. Ambro-* 144

sium lib. 6. Hexamer. cap. 9. tradunt Alcuin. *c. De Parasceu.* Honor. *in Gemma lib. 2. c.* 117. Raban. *ibid. de Instit. Clerical. c.* 41. optime Gavant. *in Thesaur. Sacror. Rituum part.* 1. *tit.* 17. Pasqualig. *de Sacrific. Miss. q.* 225. *num.* 5.

245 Quo fit, ut quoties in *Rubricis Missalis*, *ac Caeremonialis* mentio occurrit reverentiæ, non genuflexio, sed capitis, & humerorum inclinatio intelligatur, ut post *Petrum de Ruiz*, & alios firmat Piscar. *in Prax. Caerem. lib.* 1. *sect.* 7. *c.* 4. *n.* 2. *& lib.* 2. *sect.* 1. *c.* 4. *per tot.* optime *c.* 5. *n.* 7.

246 Nec obstat *Caeremoniale Episcoporum lib.* 1. *c.* 18. in quo habetur: *Beneficiati autem, & caeteri de Clero genuflectere debent transeundo tam ante Altare, quam ante Episcopum*. Impugnari enim nequit, quod ubi Cæremoniale expressim præscribit genuflexionem, ea omitti nequeat. At negatur, quod loco citato sub verbis illis: *Et caeteri de Clero* intellexerit de Regularibus. Quidquid enim sit, an in hac materia præjudiciali nomine *Cleri* veniant *Regulares*, ex duabus solidis animadversionibus patet mox dictis verbis: *Et caeteri de Clero*, non venire Regulares.

247 Prior inde scatet, quod *Caeremoniale* tunc, quum comprehendere intendit Regulares, haud utitur verbo generali *Clericorum*, sed semper expresse meminit de ipsis Regularibus. Vide *lib.* 1. *c.* 2. *lib.* 2. *cap.* 33. *& cap.* 38. Si igitur *Caeremoniale* in loco, de quo differitur, expresse haud meminit de Regularibus, tutissime affirmari potest, minime eos comprehendisse, argumento ducto a *discretiva*, quæ æque in legibus, ac in aliis dispositionibus interpretandis locum sibi vindicat.

248 Altera animadversio promanat ex ipsa materia, de qua eo loci tractat *Caeremoniale*, comprehensioni Regularium aperte resistenti. Tractat enim inibi *Caeremoniale* de divinis officiis, in quibus Canonici, Beneficiarii, aliique de Clero sæculari, non item Regulares interveniunt. Qua de re certissima res videtur, quod *Caeremoniale* minime comprehendere intellexerit Regulares sub verbis illis: *Et caeteri de Clero*, quum nulla melior detur interpretatio verborum, vel obscurorum, vel ambiguorum Legis, quam ea, quæ desumitur ex *subjecta materia*.

249 Non ignoro tamen, in contrariam ivisse sententiam Sacram Congregationem Particularem in *Cajacen.* Sacram Congregationem Episcoporum & Regularium negotiis præpositam in *Suessana*, tum recentius Sacram Rituum Congregationem *in Monopolitana*. At in casibus *Cajacensi*, *& Suessana* observantia militabat contra Regulares. Et in casu *Monopolitan.* Regulares sua jura non deduxerunt. Accedit, quod obtinuerunt novam audientiam: Causa vero nondum fuit proposita.

REGULARIS DELINQUENS, & QUOAD IMMUNITATEM.

QUoad Regulares delinquentes extra, vel intra Claustra. Vide *art. anteced. a num.* 35. *ad* 49. 1

Quoad bona Regularium decedentium extra Claustra. Vide verb. *Ejicere, Ejecti a Religione a n.* 70. *ad* 73. 2

Sacerdos Regularis professus potest retineri in carceribus Religionis ad simplicem tantum correctionem, dummodo Extractio ab Ecclesia sit facta auctoritate, & licentia expressa Archiepiscopi. *Sacr. Congregat. Immunitat. in Mediolanen.* 6. *April.* 1644. *lib.* 3. *Decretal. Paul. pag.* 224. 3

Ob extractionem Regularis rei Epistolæ infamatoriæ ab Ecclesia Conventus, in quo moratur, factam de ordine Provincialis ad correctionem, & ob id ad Domum disciplinæ, non ad carceres formales translatum, Provincialis, & Fratres Executores non incurrunt Excommunicationem. *Sacr. Congr. Immun. in Æsina* 19. *April.* 1701. *lib.* 3. *Decret. Vallem. p.* 347. Vide tamen verb. *Immunitas art.* 2. *num.* 136. 4

Regularis captus in loco immuni pro delicto non excepto in Bulla Gregorii XIV. gaudere debet Immunitate Eccles. *Sac. Congr. Immun. in Fulginaten.* 9. *Mart.* 1631. *lib.* 1. *Decret. Paul.* 116. 5

Mandante Sanctissimo datur facultas Superioribus Religionis Theatinorum conficiendi processum contra suum Religiosum carceratum in loco Immuni usque ad sententiam exclusive. *Sac. Congreg. Immun. die* 21. *Aug.* 1706. *lib. Maresuschi*. 6

Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, & Commissarii causæ criminalis extractus ab Ecclesia Conventus, ad quam confugerat e carceribus ipsius Conventus, restituendus est, & injungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui. *Sacr. Congr. Immun. in Neapolitana* 11. *Octobr.* 1662. *lib. Decret. Grimaldi pag.* 209. 7

Ex

8 Ex gratia Sanctissimi, Regularis ad Triremes juxta condemnationem transmittitur, attenta atrocitate delictorum, & instantia Religionis. *Sacr. Congr. Immun. in Neapolitana 7. Aug.* 1640. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 126.

9 Regularis committens homicidium de nocte in personam sui Superioris una cum tribus Laicis, & aliis circumstantiis enormibus tradendus est Curiæ Sæculari, si non est in Sacris Ordinibus constitutus; secus vero si sit in Sacris constitutus. *Sac. Congr. Immun. in una Siciliæ* 27. *Apr.* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 125.

10 Regularis propinans venenum suo Guardiano condemnatur ad pœnam Triremium. *Sacr. Cong. Imm. in una N.* 26. *Sept.* 1651. *lib.* 4. *Decr. Paul. pag.* 161.

11 Regularis conversus, qui in actu Apostasiæ furatus fuit Scuta mille ab Ærario Conventus, & minatus suo Superiori, ac ceteris Religiosis, nec non scandalose cohabitat cum concubina, de Ordine Sanctissimi extrahitur, & consignatur suo Superiori ad hoc, ut eum retineat in carceribus ad correctionem usque ad novos ordines Sac. Cong. *Eadem Sac. Cong. Imm. in Ariminen.* 2. *Jul.* 1636. *lib.* 1. *Decr. Altoviti pag.* 1262.

12 Ex gratia speciali Sanctissimi permittitur, ut Regularis prætensus reus criminis læsæ Majestatis carceratus a Regiis, retineatur in carceribus Laicis, & non restituatur, sicuti oportet; Et ad preces Proregis S. Cong. particularis desuper congregata injungit D. Nuncio, ut prævia absolutione carcerantium, deputet Ecclesiasticum ad procedendum in hac causa usque ad sententiam exclusive, cum facultate utendi opera, & assistentia Laicorum in confectione processus, qui tamen non se intromittant in actibus Judicialibus. *Sacr. Conc. Imm. in Neapolitana* 29. *Apr.* 1677. *lib.* 2. *Decret. Altov. pag.* 1381.

13 Similis gratia conceditur pro eodem delicto contra alium Regularem. *Sacr. Cong. Immun. in Mediolan.* 26. *Apr.* 1679. *ibi pag.* 1752. & 17. *Jul.* 1677. *ibi pag.* 1419.

14 Regularis excommunicatus, & irregularis scandalose quotidie celebrans Sacrum, extrahitur ad formam Bullæ, & consignatur suo Superiori ad correctionem tantum. *Sac. Congreg. Immun. in Urbinaten.* 10. *Aug.* 1680. *l.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 2020.

15 Sacra Congregatio censuit, Clericos Minores Provinciæ Hispaniarum, qui occasione Capituli Provincialis celebrati in Oppido Mattriti (in quo Nuncius præsidebat), recursum habuerunt ad Tribunal sæculare, incidisse in Excommunicationem contentam in Can. 13. Bullæ Cœnæ, & indigere absolutione, & quatenus postea celebraverint, etiam dispensatione ab Irregularitate; Nihilominus Sacra Congregatio, prævia eorum suspensione a voce activa, & passiva censuit posse (quatenus humiliter petatur) ex clementia Sanctissimi per literas in forma Brevis concedi Eminentiss. Urbis Vicario facultatem absolvendi, & respective dispensandi accessos ad Urbem, & similem facultatem per litteras Sac. Cong. concedi Nuncio Hispaniarum cum facultate subdelegandi. *Sacr. Congr. Immun. in Toletana* 16. *Jan.* 1681. *ibi p.* 2136.

16 PP. Clerici Minores, qui accesserunt ad Urbem ob recursum præfatum, reintegrantur in voce activa, & passiva. *S. Cong. Immun. in Toletana* 28. *Maii* 1681. *lib.* 1. *Decr. Altov. p.* 2177.

17 Provincialis Ordinis S. Augustini, qui in executionem ordinis Potestatis Laicæ privavit quemdam Priorem Prioratu sui Conventus, ac relegavit extra Regnum, eo quia dictus Prior habuit recursum ad Curiam Ecclesiasticam contra Laicos Debitores Canonum, de mandato Sanctissimi præcipitur Generali Ordinis, ut statim debeat privari Officio Provincialatus, voce activa, & passiva, inhabilitari in perpetuum ad Officia, & Dignitates, & sub rigorosis pœnis fiat præceptum, ut accedat ad Urbem. Ordo præfatus d. Provincialis deleatur de Libro Ordinum Superiorum, ac si non esset factus, & ne unquam præjudicet dicto Priori, & Pater Generalis injungat omnibus Superioribus Provinciæ, ut amplius non agnoscant Provincialem. *Sac. Cong. Immun. in Romana* 10. *Februar.* 1696. *lib.* 4. *Litterarum Vallem. pag.* 31.

18 Et cum præfatus Provincialis accessisset ad Urbem, data fuit facultas Vicesgerenti eum absolvendi a censuris in aula interiori Conventus S. Aug. in præsentia suorum Religiosorum tantum. *S. Cong. Immun. in Romana* 14. *Mart.* 1686. *lib.* 3. *Litterarum Vallem. pag.* 38.

19 Regulares Theologi, qui consilium dederunt Proregi posse cognoscere causam Regularis; Unde de ordine ejusdem Proregis postea jugulatus fuit, inciderunt in Excommunicationem, & Irregularitatem; Attamen, annuente Sanctissimo conceditur Nuncio Hispaniarum, ut eos absolvat, si petierint, prævia privatione vocis activæ, & passivæ. *S. Congr. Imm. in Valent.* 17. *Jul.* 1671. *lib.* 2. *Decret. Altov. n.* 2229.

20 Superior Regularis una cum suis Fratribus recurrens ad Tribunalia Laica contra resolu-

rum in S. Cong. vocatur ad Urbem. *S. Cong. Immun. in Cotronen.* 19. *Dec.* 1673. *lib.* 1. *Decr. Altov. pag.* 878.

21 Regulares adeuntes Tribunalia Laica acriter puniuntur, & prævia renunciatione desistant a prosecutione causæ cor. Laicis. *S. Cong. Imm. in Nuscana* 26. *Apr.* 1634. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 189.

22 Superior Regularis qui ex licentia sui Provincialis permisit fieri recognitionem corporis delicti in Conventu per Notarium Laicum, incidit in Excommunicationem, & contra ipsum Episcopus bene processit. *Sacr. Cong. Immun. in Feretrana* 22. *Sept.* 1671. *lib.* 1. *Decret. Altoviti pag.* 662.

23 Contra præfectum Superiorem denegantem Episcopo recognitionem corporis delicti, & ipsam concedentem Judici Laico Episcopus conficiat processum. *Sac. Cong. Imm. in Feretrana* 7. *Jul.* 1671. *ibi pag.* 571.

24 Contra Superiorem Carthusianum, & alios, qui extraxerunt ab Ecclesia Matrice Fratrem Conversum, Vicarius Apostolicus procedat prout de Jure. *Sacr. Congr. Imm. in Capren.* 9. *Sept.* 1670. *Decret. Altov. pag.* 473. Iidem tamen absolvuntur ad cautelam, reintegrata Ecclesia, & privatim. *In eadem* 3. *Febr.* 16-1. *ibi pag.* 618.

25 Regularis extrahens dolose reum criminis nefandi, & bestialitatis, & dicendo: veni, & noli timere, & deinde consignans Curiæ Laicæ incidit in Excommunicationem. *Sacr. Cong. Imm. in Nullius Orbetelli* 26. *Jan.* 1689. *lib. Decret. Martelli pag.* 412.

26 Superior Regularis, & ejus Religiosi, qui stipulaverunt transactionem, & alios contractus de solvendis oneribus Laicis pro bonis acquisitis ab eorum Conventu, accedant ad Urbem. *Sacr. Cong. Immun. in Taurinen.* 14. *Januar.* 1698. *libr.* 2. *Decretal. Valleman. pag.* 133.

27 Episcopus potest præcipere, & procedere contra Regulares ex delegatione particulari habita vi Litterarum electionis a Sacr. Congr. *Sac. Congr. Immun. in Ortonen.* 25. *Apr.* 1633. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 189.

28 Aliquando datur Episcopo facultas procedendi contra Regulares in causa violatæ Immunitatis Eccles. *Sacr. Congr. Immun. in Senen.* 4. *Aug.* 1639. *lib.* 4. *Decret. Paul. pag.* 81.

29 Superior Regularis recusans extractum remitti in Ecclesia, de ordine S. Congr. graviter corripitur a Procuratore Generali Ordinis. *Sac. Cong. Imm. in Aquen.* 3. *Matt.* 1654. *lib.* 5. *Decret. Paul. pag.* 33.

Regulares, qui restiterunt ad recipiendas 30 personas discolas in eorum conventu, non debent ex hoc capite molestati. *Sac. Cong. Imm. in Florentina* 31. *Aug.* 1677. *lib.* 2. *Decret. Altoviti pag.* 1446.

Injungitur Episcopo, ut procedat contra 31 Regulares, qui restiterunt, & impedierunt perquisitionem faciendam ex facultate Sacræ Cong. in eorum Conventu, & procedat etiam quoad contrabandum receptum in Conventu. *Sac. Cong. Immun. in Eugubina* 17. *Sept.* 1680. *pag.* 2049.

Archiepiscopus procedat contra Regularem, 32 qui dolosis verbis exire fecit confugitum a loco immuni, ut incideret in manus Curiæ. *Sacr. Congr. Immun. in Bononien.* 23. *Jan.* 1680. *ibi pag.* 1913.

Datur facultas, annuente Sanctissimo, Eminent. Legato procedendi, etiam per alium 33 (modo sit Clericus) contra Regularem indicatum ut mandantem homicidium. *Sac. Cong. Imm. in Ravenn.* 20. *Febr.* 1680. *ibi pag.* 1915.

Regulares extractos a Conventu per Can- 34 cellarium Episcopi ob rixam secutam inter ipsos, Episcopus restituat. *Sac. Cong. Imm. in Fanen.* 30. *Maii* 1679. *ibi pag.* 1767.

Regularis in rixa, & ad propriam defensam 35 occidens Regularem ejusdem Ordinis, extractus ab Ecclesia aliorum Regularium gaudet Immunitate. *Sacr. Congreg. Immun. in Melphien.* 19. *Februar.* 1669. *lib.* 1. *Decret. Altoviti pag.* 319.

Datur facultas extrahendi Regularem a quo- 36 cumque loco immuni, & consignandi suis superioribus, præstita per ipsos obligatione de non puniendo ob inobedientias, & delicta commissa, seu prævia obligatione de non irroganda ulla pœna. *Sacr. Cong. Immun. in Neapolitana* 19. *Febr.* 1704. *l.* 3. *Decret. Vall. pag.* 559. *in Tiburtina* 30. *Jul.* 1696. *lib.* 2. *Decret. Valleman. pag.* 34.

Suspenditur ab Officio, & exercitio Ordi- 37 num Provincialis, qui, invocato auxilio brachii sæcularis, exequitur Regis mandatum relegationis contra aliquos suos Religiosos, & declaratur incurrisse in Can. 10. Bullæ Cœnæ Domini, eo quod egit quodammodo partem executoris mandati Regii, & causa non cognita, se gessit, ut privatus, non ut Judex, *S. Cong. Imm. in Ulyssiponen.* 31. *Jul. seu* 1. *Aug.* 1691. *lib. Decret. Martelli p.* 752.

Prior Conventus S. Aug. eo quia permiserat 38 Judici, & Cancellario Curiæ Laicæ facere examen in d. Conventu, Censuras incurrit, a quibus datur facultas Vicario Generali absolven-

vendi in forma Ecclesiæ consueta, & interim suspenditur ab Officio ad arbitrium Sac. Cong. *S. Cong. Imm. in Pisauren. 26. Mart.* 1658. *lib. Decr. Rocci pag.* 80.

39 Provincialis Fratrum S. Joannis Dei, qui extrahi fecerat a Domo Ecclesiæ Parochialis Religiosum Sacerdotem sui Ordinis, attenta reintegratione Ecclesiæ, & prævia obligatione de se abstinendo a similibus, absolvitur privatim ab Episcopo. *Sac. Cong. Immun. in Mediolanen. 26. Maii* 1693. *lib.* 3. *Decret. Vallemani pag.* 491.

40 Regulares prævia restitutione, vel Deposito Ducatorum trigintasex pecuniæ expensæ a Canonico in refectione muri ab ipsis destructi, & obligatione de stando Juri, & parendo mandatis Ecclesiæ quoad alias prætensiones d. Canonici, absolvuntur ab Episcopo. *S. Cong. Immun. in Baren.* 4. *Jul.* 1695. *lib. Decret. Vallemani pag.* 197.

41 Religiosus excommunicatus ab Archiepiscopo Baren. cum personaliter ad Urbem accessisset, absolvitur private cum reincidentia a D. Vicesgerente ex commissione Sacr. Congr. *Sac. Congr. Imm. in eadem* 30. *Mart. d. Anni*, & *lib. pag.* 18.

42 Quoad Religiosum extractum a Vicario Capituli, eo quod consilium, & auxilium præstitisset Mulieri secum adulteræ venenum propinandi Marito, Sacra Congregatio decrevit, quod prævia cassatione, & circumscriptione omnium actorum Judicialium, Episcopus Mantuanus procedat nomine Sac. Congregat. contra quos de Jure pro actibus læsivis Immunitatis, & Jurisdictionis Eccles. in reliquis ad Sacram Congregationem Episcoporum. *Sacr. Congregat. Immunit. in Brixien. seu Mantuana* 31. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vallemani pag.* 310.

43 In causa Palatini Vilnen. Regulares ab Episcopo innodantur Interdicto, & Censuris non solum ob contumaciam erga d. Episcopum, sed etiam erga mandata Sanctissimi. *S. Cong. Imm. in Vilnens.* 16. *Nov.* 1693. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 158. & *in Regesto Litterarum sub die* 27. *d. Mensis*.

44 Insuper auctoritate Apostolica Superiores Regulares Vilnenses contumaces per D. Nuncium, vel Generales Ordinum, privantur Officiis, declarantur inhabiles ad alia imposterum obtinenda, & privantur voce activa, & passiva, nisi intra brevem terminum paruerint. *Sacr. Cong. Immun. ibid.*

45 Datur facultas Episcopo absolvendi Regulares pro suo arbitrio, eo quod adimpleverunt imposita pro emendatione transcursuum, imposita pœnitentia publica; Dicti Regulares declarati fuere excommunicati a Curia Episcopali ob contumaciam erga Ordines ejusdem Curiæ, concernentes defensionem Immunitatis, & Libertatis Eccles. *Sac. Cong. Imm. in Vilnen.* 25. *Mart.* 1696. *lib.* 2. *Decret. Vallemani pag.* 211.

Regulares vocati ad Urbem ex causa violatæ Immunitatis suspendantur per Superiores Ordinis ab omnibus Officiis, & priventur voce activa, & passiva, donec pareant. *Sacra Congreg. Immun. in Taur.* 7. *Jul.* 1698. *ibi pag.* 192. 46

Super homicidio Patris N. commisso Tarenti injungitur D. Nuncio, ut transmittat processum, & omnes alios actus contra Patrem N. confectos, & construat alium contra eumdem super mala qualitate, & pariter transmittat. *Sac. Congr. Imm. in Neapolitana* 9. *Febr.* 1700. *d. lib. pag.* 271. 47

Et cum indicia præfati homicidii P. N. essent contra d. P. N. tum ob commaculatas sanguine vestes, tum ob fugam e Monasterio ad Ecclesiam Jesuitarum, tum denique ob assuetudinem ad delicta, annuente Sanctissimo, asportatur ad ergastulum loco custodiæ. *Sac. Cong. Immun. in eadem* 8. *Jun. d. Anni*, & *lib.* 293. 48

Sanctissimus, intercedente Em. Protectore Congregationis Cassinensis, benigne annuit, ut tribus Monachis suspensis ab exercitio Ordinum, & privatis eorum Officiis, & Dignitatibus ob inobservantiam Interdicti appositi civitati Mediolanen. pro qua justificarunt, non non intercessisse dolum, ex nunc removeatur suspensio a Divinis, & tempore celebrationis proximi Capituli, iidem rehabilitentur ad vocem activam, & passivam, & ad alia Officia, & Dignitates Congregationis; ita tamen ut D. Julius in d. Capitulo eligi non possit Generalis, neque per quinquennium Abbas in Monasteriis Civit. Mediolan. & D. Benedictus pariter per quinquennium nequeat obtinere munia, & Officia publica in dict. Monasteriis. *Sacr. Congregat. Immunitat. in Mediolan.* 7. *Januarii* 1633. *in Ponentiis Archivii Vaticani*. 49

Episcopus debet tueri Regulares contra Violatores Immunitatis, & Libertatis Ecclesiasticæ. *Sacr. Cong. Imm. in Aquen.* 5. *Febr.* 1695. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 170. *in Cremonen.* 11. *Jan. pag.* 166. *Item* 11. *Junii* 1695. *pag.* 194. & 20. *Aug.* 210. *in Casalen.* 25. *Sept.* 1700. *lib.* 2. *Decret. Vall. pag.* 315. *in Nullius* Gua- 50

Guastallæ 17. *Febr.* 1693. *in Regien.* 17. *Martii* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 142.

51 Insuper Episcopus Cremonen. ex commissione Sacræ Cong. procedit etiam ad Interdictum Locale contra Communitatem Laicalem prætendentem exigere collectas a Regularibus. *Sac. Cong. Imm. in Cremonen.* 19. *Julii* 1695. *lib.* 1. *Dec. Vallemani pag.* 202.

52 Episcopus non potest concedere facultatem examinandi Regulares. *Sac. Cong. Immun. in Hyeracen.* 3. *Aprilis* 1632. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 121.

53 Nec cogere F. F. Capuccinos ad faciendam recognitionem personæ delinquentis. *S. Cong. Immunit. in Neritonen.* 13. *Augusti* 1629. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 1.

54 Verum ex commissione Sacræ Congr. potest examinare Regulares. *Sac. Cong. Imm. in Feretrana* 12. *Julii* 1689. *lib. Decr. Martelli pag.* 492. *in Fanen.* 30. *Jul. seu* 1. *Augusti* 1691. *d. lib. pag.* 747.

55 Jussu Sanctissimi præcipitur, ut Regularis, qui ab Episcopo juxta facultates Sacræ Cong. extractus fuerat a loco immuni ob vitam dissolutam cum meretricibus, & ob alia scandala, consignetur libere Superioribus Religionis cum facultate illum retinendi in carceribus eorum arbitrio per tres menses ad correctionem. *Sacr. Congr. Immu. in Nolana* 5. *Aprilis* 1661. *lib. Decret. Rocci pag.* 329.

56 Immo Archiepiscopus Mediolanen. etiam auctoritate Sacræ Congr. procedit contra Abbatem, & Religiosos, & alios ob recursus ad Forum Laicale contra Collegiales Collegii Borromæi. *S. Cong. Imm. in Papien.* 7. *Septembris* 1688. *l. Decr. Martelli pag.* 344.

57 Injungitur Episcopo, ut reintegret Guardianum ad Confessiones, & ad alia, in quibus illum suspendit ob gesta contra Episcopum in defensam Immunitatis, & Libertatis Ecclesiasticæ. *Sacr. Cong. Immu. in Collen.* 13. *Julii* 1631. *lib.* 2. *Decret. Paul. pag.* 83.

58 Episcopus non incurrit in Excommunicationem per hoc, quod fecerit carcerare Regularem prætensum Reum copulæ carnalis in proprio Conventu subjecto Jurisdictioni ejusdem Episcopi, uti comprehenso in Decreto *Ut in parvis* S. M. Innocentii X. & ducere ad carceres Episcopales. *Sacr. Congr. Immun. in una Montis Alti* 19. *Aprilis* 1701. *lib.* 4. *Decret. Vallem. pag.* 347.

59 Religiosus Apostata sola Episcopi auctoritate extractus e Conventu restituatur eidem conventui, deinde extrahatur ad formam Bullæ, & retineatur in suis carceribus ad correctionem nomine Sacræ Cong. *Sac. Cong. Imm. in Brundusina* 24. *Augusti* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. pag.* 141.

Idem gaudet immunitate, sed retineatur ad dispositionem Sacræ Cong. Episcop. & Regul. apud quam fiat recursus. *Sac. Cong. Immu. in eadem* 1. *Martii* 1695. *d. l. pag.* 174. 60

In causa Fratris N. Ordinis Prædicatorum injungitur Episcopo, ut illum consignet suis Superioribus, quibus injungat, ut caritative tractent ad correctionem tantum, & non ad punitionem, & invigilet, ut ita exequantur. *Sacr. Cong. Immun. in Regien.* 12. *Julii* 1689. *lib. Decr. Martelli pag.* 494. 61

In causa homicidii, de quo indicia sunt contra Religiosum, qui etiam in Conventum transtulit diversas res occisi ereptas, Sanctissimus tribuit Episcopo Narnien. facultatem procedendi ad carcerationem d. Religiosi etiam in quocumque loco immuni, cum facultate perquirendi res ablatas in locis immunibus. *Sac. Congreg. Immun. in Narnien.* 2. *Dec.* 1693. *lib.* 1. *Decret. Valleman. pag.* 91. 62

Deinde Sanctissimus præcepit eidem Episcopo, ut consignet Curiæ Laicali Reos, & acta, resque extractas a locis immunibus, atque præfatum Religiosum carceratum. *Sacr. Cong. Immun. in eadem* 6. *&* 9. *Decembris d. Anni*, *& lib. pag.* 92. 63

In causa Palatini Vilnen. Episcopus subdit Interdicto, & Censuris quosdam Regulares ob contumaciam, non solum erga Episcopum, sed etiam erga mandata Sanctissimi. *Sacr. Congreg. Immun. in Vilnen.* 16. *Nov.* 1694. *d. lib. pag.* 158. *At in Regesto Litter.* legitur *die* 27. *Nov. in eodem* 2. *Julii* 1695. *d. lib. pag.* 199. 64

In causa homicidii P. Guardiani N. datur Episcopo facultas extrahendi e locis immunibus Reos ejusdem delicti ad requisitionem Commissarii Laicalis, cum debita tamen decentia, & interventu personæ Eccles. *Sac. Cong. Imm. in Savonen.* 8. *Januarii* 1695. *lib.* 1. *Decr. Vallem. pag.* 165. 65

Religiosus invite directus a suis Superioribus ad alium Conventum, ob idque confugiens ad Ecclesiam, jussu Sacræ Congr. extrahitur per Episcopum, servata forma, & consignatur suis Superioribus, cum cautione, ne illum puniant ob dictum confugium. *Sac. Cong. Immun. in Aversana* 26. *Januar.* 1695. *d. lib. pag.* 169. 66

Deinde habita informatione Episcopi super extractione Religiosi ab Ecclesia, qui subinde consignatus suis superioribus, ab iis conjectus fuit in carcerem, injungitur Episcopo, ut faciat 67

ciat illum restitui Ecclesiæ. *Sacra Cong. Immun. in Neapolitana 19. Apr. d. Anni, & lib. pag.* 184.

68 Episcopus mandet restitui belluam executam a Ministro Laicali, quæ inserviebat Monachis N. prævia obligatione ab iisdem facienda de stando Juri, & judicatum solvendo. *S. Congr. Immun. in Narnien. 30. Mart. d. Anni, & lib. pag.* 180.

69 Prævia restitutione, vel deposito summæ impensæ in reædificatione muri, & obligatione de stando Juri, & parendo Mandatis Sacræ Congregationis super aliis prætensionibus Canonicis, Episcopus absolvit nonnullos Religiosos. *Sacr. Congr. Immun. in Baren. 2. Jul. d. Anni pag.* 197.

70 Nuncio Apostolico injungitur, ut assistat Abbati Generali Montis Virginis, ejusdem consanguineis, ne vexentur a Ministris Regiis. *Sacra Congregat. Immunitat. in Nullius Montis Virginis 9. Nov. 1603. lib. 1. Dec. Vallemani pag.* 85.

71 Item, ut tueatur Priorem, & Monachos Camaldulenses. *Sac. Cong. Imm. in Beneventana 6. Mart. 1694. d. lib. pag.* 507.

72 In causa ejusdem Regularis extracti a loco immuni de mandato S. Congr. & conjecti in carceres Nunciaturæ Sac. Cong. Episc. & Regul. mense Aug. 1683. dedit Nuncio facultatem procedendi usque ad sententiam exclusive, frustra prætendentibus Regularibus procedere contra supradictum in vim Privilegiorum suæ Religionis; postea Sacra Cong. Immunitatis decernit, ut retento in carceribus Reo procedat Tribunal Nunciaturæ ad impinguationem processuum, quatenus opus sit, deinde iis legitimatis, assignet defensiones, & transmittat. *S. Cong. Immun. in Capuana, seu Neapolitana 12. Jul. 1686. lib. Decret. Martelli pag.* 491.

73 Præterea quatenus idem Regularis pertinaciter respondere nolit sub prætextu, quod fuerit extractus ab Ecclesia, datur Nuncio facultas illum torquendi solum pro habenda responsione, non vero pro habenda Confessione delictorum. *Sac. Cong. Imm. ibid.*

74 Deinde Sac. Congr. sic decrevit cum Eminent. Protectore, ut detrudatur in carcerem formalem alicujus Monasterii suæ Religionis ad correctionem per triennium, & ultra, arbitrio ejusdem Eminent. *Sacra Congr. Immun. in eadem 16. Jan. 1691. lib. Decret. Martelli pag.* 717.

75 Et cum supplicaret sibi commutari carcerem Religionis in aliqua alia Religione, vel in carceribus quibuscumque Ecclesiasticis sub prætextu timoris contra propriam vitam, *Sacra Congreg. respondit, In decisis, & amplius non proponatur. In eadem 31. Jul. d. Anni & lib. pag.* 747.

Tandem ad preces ejus Matris decrepitæ, ejusdem ope indigentis, & habita attestatione Correligiosorum super illius emendatione, *Sac. Congr. rescripsit; Pro gratia Eminent. Protectori. In ead. 23. Sept. 1692. lib. Decret. Grimald. pag.* 197. 76

Sacra Congr. præcipit Nuncio, ut quatenus non adsit alia causa, mandet excarcerari quosdam Religiosos detentos in carceribus Nunciaturæ ob recursum ad Judices Laicos contra N. Canonicum, & ob destructionem muri ad eumdem pertinentis. *Sac. Cong. Immun. in Baren. 9. Febr. 1694. lib. 1. Decr. Vallem. pag.* 104. *& seq.* 77

Item, ut procedat contra Superiores Congregationis, non obstante illorum appellatione ad Sanctissimum pro liberatione N. Canonici Suæ Congregationis jussu suorum Superiorum carcerati per manus Laicorum in Cœmeterio Cathedralis. *S. Cong. Imm. in Vilnen. 11. Jan. 1695. d. lib. pag.* 167. 78

A Sanctissimo ex voto S. Congregationis denuo conceditur D. Nuncio facultas prorogandi Jurisdictionem usque ad sententiam inclusive Judicis Eccles. ab eodem Nuncio pro fabricando processu jam deputati ex speciali Sanctissimi facultate contra Regularem prætensum Reum criminis læsæ Majestatis, & Beneficii, & cum Reus gauderet Immunitate, Sanctissimus pro hac vice derogavit Bullæ Greg. XIV. attentis circumstantiis facti, *S. Cong. Immun. in Neapolitana 7. Sept. 1734. lib. 2. Decret. Pauluc. pag.* 199. 79

Nuncius de ordine Sacræ Congr. declarat Provincialem N. incurrisse in Excommunicationem Bullæ Cœnæ ob delictum contra Libertatem Ecclesiasticam. *S. Cong. Imm. in Ulixponen. 31. Jul. seu 1. Aug. 1691. lib. Decret. Martelli pag.* 752. 80

Item Superiores Vilnen. contumaces privat Officiis, & declarat inhabiles ad alia in posterum obtinenda, & privat etiam voce activa, & passiva nisi intra brevem terminum paruerint circa Censuras, & Interdicta. *S. Congr. Imm. in Vilnen. 16. Nov. 1694. lib. 1. Decr. Valli. pag.* 158. 81

Nuncio injungitur, ut mandet caritative tractari Religiosum ferris, & compedibus detentum in carceribus Nunciaturæ extractum ab Ecclesia ob homicidium commissum. *S. Congr.* 82

Imm. in Neapolit. 22. *Nov.* 1704. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 629.

83 Datur Nuncio facultas absolvendi Regulares a Censuris juxta Decretum in Toletana 16. Januarii 1681. *Sac. Cong. Immun. in Ulyssiponen.* 16. *Nov.* 1688. *lib. Decr. Martelli pag.* 373. & *seq.*

84 Item datur facultas eosdem dispensandi ab Irregularitate, prævia tamen eorum supplicatione eidem Nuncio, & renunciatione recursibus habitis ad Tribunal Laicum facienda per actum publicum registrandum in actis Nunciaturæ. *Sac. Cong. Imm. ibid.*

85 Nuntio Hispano datur facultas absolvendi Abbatissam, aliasque personas excommunicatas ob complicitatem carcerationis Ministrorum Nunciaturæ. *Sac. Congr. Immun. in Toletana* 19. *Februar.* 1704. *lib.* 3. *Decr. Vallem. p.* 599.

86 Eidem datur facultas absolvendi Clericos Regulares Ministros infirmorum Provinciæ Hispaniarum ob recursum ad Potestatem Laicam, etiam privatim cum facultate subdelegandi, prævia tamen obligatione de se abstinendo a similibus, *Sac. Cong. Imm. in Toletana* 17. *Mart.* 1704. *d. lib. pag.* 565.

87 Alia ad rem; Vide verb. *Immunitas art.* 1. *a n.* 133. *ad* 137. & verb. *Regulares*, *art.* 1. *a n.* 89. *ad* 110.

REGULÆ CANCELLARIÆ. Vide verb. *Beneficia art.* 9. & 10. *per tot.*

REGULÆ JURIS CANONICI.

In 5. Decretalium.

Capitulum primum.

Non potest brevius summari. Joann. Chrysostomus.

1. Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.

Capitulum secundum.

Dubia in meliorem partem interpretari debent. Beda in Homiliis.

2. Estote misericordes &c. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi æstimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur; quod enim scriptum est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos; De manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia, de quibus nobis permittitur judicare.

Capitulum tertium.

Propter scandalum evitandum veritas non est omittenda. Idem.

3. Qui scandalizaverit &c. Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.

Capitulum quartum.

Propter necessitatem illicitum efficitur licitum. Idem.

4. Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & Sabbatum custodiri præceptum est: Machabæi tamen sine culpa sua in Sabbato pugnant, & sic hodie si quis jejunium fregerit ægrotus, reus voti non habetur.

Capitulum quintum.

Illicite factum obligationem non inducit. Gregorius VII.

5. Quod latenter, aut per vim, vel alias illicite introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.

Capitulum sextum.

Tormenta, indiciis non præcedentibus, inferenda non sunt. Idem Variensi Episcopo.

6. Cum in contemplatione, & *infra*. In ipso causæ initio non est a quæstionibus inchoandum.

Capitulum septimum.

Sacrilegus est offendens rem, vel personam Ecclesiasticam. Stephanus Papa.

7. Quæ multoties; & *infra*: Quidquid in sacratis Deo rebus, & Episcopis injuste agitur, pro Sacrilegio reputatur, quia Sacta sunt, & a quoquam violari non debent.

Capitulum octavum.

Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur. Augustinus.

8. Qui ex timore facit præceptum aliter, quam debeat, facit, & ideo non facit.

Capitulum nonum.

Committens unum peccatum reus est omnium quoad vitam æternam. Idem lib. de pœnitent.

9. Defleat peccator, quia offendens in uno factus est omnium reus.

Capitulum decimum.

Ignorantia non excusat Prælatum in peccatis subditorum h. D. quoad mysticum, & moralem intellectum. Gregorius in Regesto.

10. Quamvis causæ: & infra: Non potest esse Pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & Pastor nescit.

Ca-

Capitulum undecimum.

Pro spiritualibus homagium non præstatur. Lucius III.

11. Indignum est, & a Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

REGULÆ JURIS CANONICI in 6. Decretalium.

Bonifacius Octavus.

1. Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine institutione Canonica obtineri. *Idem.*

2. Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit. *Idem.*

3. Sine possessione præscriptio non procedit. *Idem.*

4. Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. *Idem.*

5. Peccati venia non datur nisi correcto. *Idem.*

6. Nemo potest ad impossibile obligari. *Idem.*

7. Privilegium personam sequitur: extinguitur cum persona. *Idem.*

8. Semel malus semper præsumitur malus. *Idem.*

9. Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum. *Idem.*

10. Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari. *Idem.*

11. Cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potius quam Actori. *Idem.*

12. In Judiciis non est acceptio personarum habenda. *Idem.*

13. Ignorantia facti, non juris excusat. *Idem.*

14. Cum quis in jus succedit alterius, justam ignorantiæ causam censetur habere. *Idem.*

15. Odia restringi, favores convenit ampliari. *Idem.*

16. Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum. *Idem.*

17. Indultum a jure beneficium non est alicui auferendum. *Idem.*

18. Non confirmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit. *Idem.*

19. Non est sine culpa, qui rei quæ ad eum non pertinet, se immiscet. *Idem.*

20. Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur. *Idem.*

21. Quod semel placuit, amplius displicere non potest. *Idem.*

22. Non debet aliquis alterius odio prægravari. *Idem.*

23. Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus. *Idem.*

24. Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere necesse. *Idem.*

25. Mora sua cuilibet est nociva. *Idem.*

26. Ea, quæ fiunt a Judice, si ad ejus non spectant Officium, viribus non subsistunt. *Idem.*

27. Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus. *Idem.*

28. Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda. *Idem.*

29. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. *Idem.*

30. In obscuris minimum est sequendum. *Idem.*

31. Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet. *Idem.*

32. Non licet Actori, quod Reo licitum non existit. *Idem.*

33. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum. *Idem.*

34. Generi per speciem derogatur. *Idem.*

35. Plus semper in se continet, quod est minus. *Idem.*

36. Pro possessore habetur, qui dolo desiit possidere. *Idem.*

37. Utile non debet per inutile vitiari. *Idem.*

38. Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare. *Idem.*

39. Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo. *Idem.*

40. Pluralis locutio duorum numero est contenta. *Idem.*

41. Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum. *Idem.*

42. Accessorium naturam sequi congruit principalis. *Idem.*

43. Qui tacet, consentire videtur. *Idem.*

44. Is, qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur. *Idem.*

45. Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consuevit. *Id.*

46. Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit. *Idem.*

47. Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur. *Idem.*

48. Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura. *Idem.*

49. In

49. In pœnis benignior est interpretatio facienda. *Idem*.

50. Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem. *Idem*.

51. Semel Deo dicatum non est ad usum humanos ulterius transferendum. *Idem*.

52. Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. *Idem*.

53. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus. *Idem*.

54. Qui prior est tempore, prior est jure. *Idem*.

55. Qui sentit onus, sentire debet commodum, & econtra. *Idem*.

56. In re communi potior est conditio possidentis. *Idem*.

57. Contra eum, qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda. *Idem*.

58. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum. *Idem*.

59. Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eumdem. *Idem*.

60. Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri. *Idem*.

61. Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum. *Idem*.

62. Nullus ex consilio (dummodo fraudulentum non fuerit) obligatur. *Idem*.

63. Exceptionem objiciens non videtur de intentione adversarii confiteri. *Idem*.

64. Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi. *Idem*.

65. In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis. *Idem*.

66. Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset. *Idem*.

67. Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit. *Idem*.

68. Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum. *Idem*.

69. In malis promissis fidem non expedit observari. *Idem*.

70. In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri. *Idem*.

71. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum magis admittendus. *Idem*.

72. Qui facit per alium, est perinde, ac faciat per se ipsum. *Idem*.

73. Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, quo non potuit inchoari. *Idem*.

74. Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet aliis in exemplum. *Idem*.

75. Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat. *Idem*.

76. Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare. *Idem*.

77. Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore. *Idem*.

78. In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa. *Idem*.

79. Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur. *Id.*

80. In toto partem non est dubium contineri. *Idem*.

81. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. *Idem*.

82. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere. *Idem*.

83. Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur. *Idem*.

84. Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti. *Idem*.

85. Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur. *Idem*.

86. Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis, imputare. *Idem*.

87. Infamibus portæ non pateant Dignitatum. *Idem*.

88. Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem. *Idem*.

Data Romæ apud S. Petrum quinto nonas Martii Pontificatus nostri anno quarto.

Alia, vide in additionibus ad hunc art.

REGULÆ JURIS CIVILIS.

---

1. Paulus lib. 16. ad Plautium.

Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat ✠ Non ut ex regula jus sumatur, sed ex jure quod est, regula fiat. ✠ Per regulam igitur brevis rerum narratio traditur, & (ut ait Sabinus) quasi causæ conjectio perdit Officium suum.

2. Ulpianus lib. 1. ad Sabinum.

Feminæ ab omnibus Officiis Civilibus, vel publicis remotæ sunt, & ideo nec Judices esse possunt, nec Magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio intervenire, nec procuratores existere.

3. Idem

3. Idem lib. 3. ad Sabinum.

Ejus est non nolle, qui potest velle.

4. Idem lib. 6. ad Sabinum.

Velle non creditur, qui obsequitur imperio Patris, vel Domini.

5. Paulus lib. 2. ad Sabinum.

In negotiis contrahendis alia causa habita est furiosorum, alia eorum, qui fari possunt, quamvis actum rei non intelligerent, nam furiosus nullum negotium contrahere potest: pupillus omnia, tutore auctore, agere potest.

6. Ulpianus lib. 7. ad Sabinum.

Non vult heres esse, qui ad alium transferre voluit hereditatem.

7. Pomponius lib. 3. ad Sabinum.

Jus nostrum non patitur eumdem in paganis, testato, & intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugna est (testatus intestatus).

8. Idem lib. 4. ad Sabinum.

Jura sanguinis nullo jure civili dirimi possunt.

9. Ulpianus lib. 15. ad Sabinum.

Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.

10. Paulus lib. 3. ad Sabinum.

Secundum naturam est commoda cujusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda.

11. Pomponius lib. 3. ad Sabinum.

Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

12. Paulus lib. 5. ad Sabinum.

In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.

13. Ulpianus lib. 19. ad Sabinum.

Non videtur cœpisse, qui per exceptionem (a petitione) removetur.

14. Pomponius lib. 5. ad Sabinum.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.

15. Paulus lib. 4. ad Sabinum.

Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

16. Ulpianus lib. 21. ad Sabinum.

Imaginaria venditio non est pretio accedente.

17. Idem lib. 23. ad Sabinum.

Cum tempus in testamento adjicitur, credendum est pro herede adjectum, nisi alia mens fuerit testatoris; sicuti in stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur.

18. Pomponius lib. 6. ad Sabinum.

Quæ legata, mortuis nobis, ad heredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate sumus, eodem casu adquirimus: aliter atque quod stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes, omnimodo eis adquirimus, etiamsi liberatis nobis potestate Domini, conditio existat.

Paulus.

Si filius familias sub conditione stipulatus, emancipatus fuerit, deinde extiterit conditio, patri actio competit, quia in stipulationibus id tempus spectatur quo contrahitur.

19. Ulpianus lib. 24. ad Sabinum.

Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus, heredi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum legatariis contrahit. §. 1. Non solet exceptio doli nocere his, quibus voluntas testatoris non refragatur.

20. Pomponius lib. 7. ad Sabinum.

Quoties dubia interpretatio libertatis est, secundum libertatem respondendum erit.

21. Ulpianus lib. 27. ad Sabinum.

Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.

22. Idem lib. 28. ad Sabinum.

In personam servilem nulla cadit obligatio. §. 1. Generaliter probandum est, ubicumque in bonæ fidei Judiciis confertur in arbitrium Domini, vel procuratoris ejus conditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.

23. Idem lib. 29. ad Sabinum.

Contractus quidam dolum malum dumtaxat recipiunt, quidam & dolum, & culpam: dolum tantum, depositum, & precarium: dolum, & culpam, mandatum, commodatum, venditum, pignori acceptum, locatum, item Dotis datio, tutelæ, negotia gesta (in his quidem, & diligentiam): societas, & rerum communio, & dolum, & culpam recipit; sed hæc ita, nisi id quid nominatim convenit, vel plus, vel minus, in singulis contractibus: nam hoc servabitur, quod initio convenit: legem enim contractus dedit; excepto eo, quod Celsus putat; non valere, si convenerit, ne dolus præstetur, hoc enim bonæ fidei judicio contrarium est, & ita utimur. Animalium vero casus, mortes, quæ sine culpa accidunt, fugæ servorum, qui custodiri non solent, rapinæ, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum a nullo præstantur.

24. Paulus lib. 5. ad Sabinum.

Quatenus cujus intersit, in facto, non in jure consistit.

25. Pomponius lib. 11. ad Sabinum.

Plus cautionis in re est, quam in persona.

26. Ulpianus lib. 30. ad Sabinum.

Qui potest invitis alienare, multo magis & ignorantibus, & absentibus potest.

27. Pom-

27. Pomponius lib. 16. ad Sabinum.

Neque ex Prætorio, nec ex solemni jure, privatorum conventione quicquam immutandum est; quamvis obligationum causæ pactione possint immutari & ipso jure, & per pacti conventi exceptionem: quia actionum modus vel lege, vel per Prætorem introductus, privatorum pactionibus non infirmatur: nisi tunc, cum inchoatur actio, inter eos convenit.

28. Ulpianus lib. 36. ad Sabinum.

Divus Pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate conveniuntur, in id, quod facere possunt, condemnandos.

29. Paulus lib. 8. ad Sabinum.

Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere.

30. Ulpianus lib. 36. ad Sabinum.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

31. Idem lib. 42. ad Sabinum.

Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere: quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, ut utilem actionem, aut factum efficere possit.

32. Idem lib. 43. ad Sabinum.

Quod attinet ad jus Civile, servi pro nullis habentur; non tamen & jure naturali, quia quod ad jus naturale attinet, omnes æquales sunt.

33. Pomponius lib. 22. ad Sabinum.

In eo, quod vel is, qui petit, vel is, a quo petitur, lucro facturus est, durior causa est petitoris.

34. Ulpianus lib. 45. ad Sabinum.

Semper in stipulationibus, & in ceteris contractibus id sequimur, quod actum est: aut si non appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? ad id, quod minimum est, redigenda summa est.

35. Idem lib. 48. ad Sabinum.

Nihil tam naturale est, quam eo genere quidque dissolvere, quo colligatum est; ideo verborum obligatio verbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissolvitur.

36. Pomponius lib. 27. ad Sabinum.

Culpa est, immiscere se rei ad se non pertinenti.

37. Ulpianus lib. 51. ad Sabinum.

Nemo qui condemnare potest, absolvere non potest.

38. Pomponius lib. 29. ad Sabinum.

Sicuti pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet, ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum pervenisset.

39. Idem lib. 32. ad Sabinum.

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo per alium moræ fit, quominus fiat.

40. Idem lib. 14. ad Sabinum.

Furiosi, vel ejus, cui bonis interdictum sit, nulla voluntas est.

41. Ulpianus lib. 26. ad Edictum.

Non debet Actori licere, quod Reo non permittitur. §. 1. In re obscura melius est favere repetitioni, quam adventitio lucro.

42. Gajus lib. 9. ad Edictum provinc.

Qui in alterius locum succedunt, justam habent causam ignorantiæ, an id, quod peteretur, deberetur. Fidejussores quoque non minus, quam heredes, justam ignorantiam possunt allegare. Hæc ita de herede dicta sunt, si cum eo agatur: non etiam, si agat: nam plane qui agit certus esse debet, cum sit in potestate ejus, quando velit, experiri: & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere.

43. Ulpianus lib. 28. ad Edictum.

Nemo ex his, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi Lex impedit. §. 1. Quoties concurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, una quis experiri debet.

44. Idem lib. 29. ad Edictum.

Toties in heredem damus de eo, quod ad eum pervenit, quoties ex dolo defuncti convenitur: non quotiens ex suo.

45. Idem lib. 30. ad Edictum.

Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque locatio rei suæ consistere potest. §. 1. Privatorum conventio juri publico non derogat.

46. Gajus lib. 10. ad Edictum provinc.

Quod a quoquo pœnæ nomine exactum est, idem restituere nemo cogitur.

47. Ulpianus lib. 30. ad Edictum.

Consilii non fraudulenti nulla obligatio est: ceterum si dolus, & calliditas intercessit, de dolo actio competit. §. 1. Socii mei Socius, meus socius non est.

48. Paulus lib. 35. ad Edictum.

Quidquid (in) calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantia apparuit, judicium animi fuisse, ideoque brevi reversa uxor nec divertisse videtur.

49. Ulpianus lib. 35. ad Edictum.

Alterius circumventio alii non præbet actionem.

50. Pau-

50. Paulus lib. 39. ad Edictum.

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

51. Gajus lib. 15. ad Edictum provinc.

Non videtur quisquam id capere, quod ei necesse est alii restituere.

52. Ulpianus lib. 44. ad Edictum.

Non defendere videtur, non tantum qui latitat, sed & is, qui præsens negat se defendere, aut non vult suscipere actionem.

53. Paulus lib. 42. ad Edictum.

Cujus per errorem dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est.

54. Ulpianus lib. 4. ad Edictum.

Nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse haberet.

55. Gajus lib. 2. de Testamentis ad Edictum Urbicum.

Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.

56. Idem lib. 3. de Legatis ad Edictum Urbicum.

Semper in dubiis benigniora præferenda sunt.

57. Idem lib. 18. ad Edictum Provinciale.

Bona fides non patitur, ut bis idem exigatur.

58. Ulpianus lib. 2. Disputationum.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari.

59. Idem lib. 3. Disputationum.

Heredem ejusdem potestatis, jurisque esse, cujus fuit defunctus constat.

60. Idem lib. 10. Disputationum.

Semper, qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur ✠ Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione.

61. Idem lib. 3. Opinion.

Domum suam reficere unicuique licet, dum non officiat invito alteri, in quo jus non habet.

62. Julianus lib. 6. Digestorum.

Hereditas nihil aliud est, quam successio in universum jus, quod defunctus habuerit.

63. Idem lib. 17. Digestorum.

Qui sine dolo malo ad judicium provocat, non videtur moram facere.

64. Idem lib. 29. Digestorum.

Ea, quæ raro accidunt, non temere (in) agendis negotiis computantur.

65. Idem lib. 54. Digestorum.

Ea est natura cavillationis, quam Græci σωρίτην (idest *acervalem Syllogismum*) appellant, ut ab evidenter veris per brevissimas mutationes disputatio ad ea, quæ evidenter falsa sunt, perducatur.

66. Idem lib. 60. Digestorum.

Marcellus: definit debitor esse is, qui nactus est exceptionem justam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.

67. Idem lib. 87. Digestorum.

Quotiens idem sermo duas sententias exprimit: ea potissimum excipiatur, quæ rei gerendæ aptior est.

68. Paulus lib. sing. de Dotis repet.

In omnibus causis id observatur: ut, ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat, ubi vero genus actionis id desiderat, ibi ad quemvis persecutio ejus devenerit, non dsficiat ratio auxilii.

69. Idem lib. sing. de adsign. libert.

Invito Beneficium non datur.

70. Ulpianus lib. 1. de Officio Proconf.

Nemo potest gladii potestatem sibi datam, vel cujus alterius coercitionis, ad alium transferre.

71. Idem lib. 2. de Officio Proconf.

Omnia, quæcumque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

72. Javolenus lib. 3. exposter. Lab.

Fructus rei est vel pignori dare licere.

73. Quintus Mucius Scævola lib. singul. ὅρων.

Quo tutela redit, eo hereditas pervenit, nisi cum feminæ heredes intercedunt. §. 1. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis hereditatibus, cum moritur, habuit, habiturusve esset, si vixisset. §. 2. Vi factum id videtur esse, qua de re quis, cum prohibetur, fecit clam, quod quisque, cum controversiam haberet, habiturumve se putaret, fecit. §. 3. Quæ in testamento ita sunt scripta, ut intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta non essent. §. 4. Nec pasciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cavere potest.

74. Papinianus lib. 1. Quæst.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

75. Idem lib. 3. Quæstionum.

Nemo potest mutare consilium suum in alterius injuriam.

76. Idem lib. 24. Quæstionum.

In totum omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, nonnisi vera, & certa scientia perfici possunt.

77. Idem lib. 28. Quæstionum.

Actus legitimi, qui recipiunt diem, vel con-

conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hereditatis aditio, servi optio, datio tutoris, in totum vitiantur per temporis, vel conditionis adjectionem: nonnunquam aperte comprehensa vitium adferunt: nam si acceptum feratur ei, qui sub conditione promisit, ita demum egisse acceptilatio intelligitur, si obligationis conditio extiterit: quæ si verbis nominatim acceptilationis comprehendatur, nullius momenti faciet actum.

78. Idem lib. 31. Quæstionum.

Generaliter cum de fraude disputatur, non quid habeat Actor, sed quid per adversarium habere non potuerit, considerandum est.

79. Idem lib. 32. Quæstionum.

Fraudis interpretatio semper in jure Civili, non ex eventu dumtaxat, sed ex consilio quoque desideratur.

80. Idem lib. 33. Quæstionum.

In toto jure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.

81. Idem lib. 3. Responsorum.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, jus commune non lædunt.

82. Idem lib. 9. Responsorum.

Donari videtur, quod nullo jure cogente conceditur.

83. Idem lib. 2. Definitionum.

Non videtur rem amittere, quibus propria non fuit.

84. Paulus lib. 3. Quæstionum.

Cum amplius solutum est, quam debebatur, cujus pars non invenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. §. 1. Is natura debet, quem jure gentium dare oportet, cujus fidem secuti sumus.

85. Idem lib. 6. Quæstionum.

In ambiguis pro Dotibus respondere melius est. §. 1. Non est novum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit, a quo initium capere non potuerunt. §. 2. Quoties æquitas, desiderii naturalis ratio, aut dubitatio juris moratur, justis decretis res temperanda est.

86. Idem lib. 7. Quæstionum.

Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quam si non: sed plerumque melior.

87. Idem lib. 13. Quæstionum.

Nemo enim in persequendo, deteriorem causam, sed meliorem facit, denique post litem contestatam heredi quoque prospiceretur, & heres tenetur ex omnibus causis.

88. Scævola lib. 5. Quæstionum.

Nulla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio est.

89. Paulus lib. 10. Quæstionum.

Quando possit valere testamentum, tamdiu legitimus non admittitur.

90. Idem lib. 15. Quæstionum.

In omnibus quidem, maxime tamen in jure æquitas spectanda sit.

91. Idem lib. 17. Quæstionum.

Quotiens duplici jure defertur alicui successio: repudiato novo jure, quod ante defertur, supererit vetus.

92. Scævola lib. 5. Responsorum.

Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, nihil nocere, quominus & reus, fidejussor teneatur.

93. Mæcianus lib. 1. Fideicommissorum.

Filius familias neque retinere (neque recuperare) neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur.

94. Ulpianus lib. 2. Fideicommiss.

Non solent, quæ abundant, vitiare scripturas.

95. Idem lib. 6. Fideicommiss.

Nemo dubitat, solvendo videri eum, qui defenditur.

96. Mæcianus lib. 12. Fideicommiss.

In ambiguis orationibus maxime sententia (est) ejus, qui eas protulisset.

97. Hermogenianus lib. 3. juris Epitomarum.

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perveniunt.

98. Idem lib. 4. juris Epitomarum.

Quotiens utriusque causa lucri ratio vertitur, is præferendus est, cujus in lucrum causa tempore præcedit.

99. Venulejus lib. 12. Stipulationum.

Non potest improbus videri, qui ignorat, quantum solvere debeat.

100. Gajus lib. 1. Regularum.

Omnia, quæ jure contrahuntur, contrario jure pereunt.

101. Paulus lib. sing. de Cognit.

Ubi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesimo, & primo die venerit, audiendus est; ita enim & Imperator Antoninus cum Divo Patre suo rescripsit.

102. Ulpianus lib. 1. ad Edictum.

Qui vetante Prætore fecit, hic adversus Edictum fecisse proprie dicitur. §. 1. Ejus est actionem denegare, qui possit & dare.

103. Paulus lib. 1. ad Edictum.

Nemo de Domo sua extrahi debet.

104. Ulpianus lib. 2. ad Edictum.

Si in duabus actionibus alibi summa major, alibi infamia est, præponenda est causa existimationis, ubi autem æquiparant famosa judicia, & si summam imparem habent, pro paribus accipienda sunt.

105. Paulus lib. 1. ad Edictum.

Ubicumque causæ cognitio est, ibi Prætor desideratur.

106. Idem lib. 2. ad Edictum.

Libertas inæstimabilis res est.

107. Gajus lib. 1. ad Edictum provinc.

Cum servo nulla actio est.

108. Paulus lib. 4. ad Edictum.

Fere in omnibus pœnalibus Judiciis, & ætati, & imprudentiæ succurritur.

109. Idem lib. 5. ad Edictum.

Nullum crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere (non potest.)

110. Idem lib. 6. ad Edictum.

In eo quod plus sit, semper inest & minus. §. 1. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi sit cum satisdatione. §. 2. Pupillus pati posse non intelligitur. §. 3. Ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. §. 4. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defendantur, non ut facilius calumnientur.

111. Gajus lib. 2. ad Edictum provinc.

Pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse, & furandi, & injuriæ faciendæ. §. 1. In heredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio, veluti furti, damni, injuriæ, vi bonorum raptorum, injuriarum.

112. Paulus lib. 8. ad Edictum.

Nihil interest, ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

113. Gajus lib. 3. ad Edictum provinc.

In toto & pars continetur.

114. Paulus lib. 9. ad Edictum.

In obscuris inspici solet, quod verisimiliter est, aut quod plerumque fieri solet.

115. Idem lib. 10. ad Edictum.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri cœpisse. §. 1. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoveri.

116. Ulpianus lib. 11. ad Edictum.

Nihil consensui tam contrarium est, qui ac bonæ fidei Judicia sustinet, quam vis, atque metus: quem comprobare, contra bonos mores est. §. 1. Non capitur, qui jus publicum sequitur. §. 2. Non videntur, qui errant, consentire.

117. Paulus lib. 11. ad Edictum.

Prætor bonorum possessorem heredis loco in omni causa habet.

118. Ulpianus lib. 12. ad Edictum.

Qui in servitute est, usucapere non potest: nam, cum possideatur, possidere non videtur.

119. Idem lib. 13. ad Edictum.

Non alienat, qui dumtaxat omittit possessionem.

120. Paulus lib. 12. ad Edictum.

Nemo plus commodi heredi suo relinquit, quam ipse habuit.

121. Paulus lib. 13. ad Edictum.

Qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversus ea, quæ non facit. Et qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere jussus est.

122. Gajus lib. 5. ad Edictum provinc.

Libertas omnibus rebus favorabilior est.

123. Ulpianus lib. 14. ad Edictum.

Nemo alieno nomine Lege agere potest. §. 1. Temporalis permutatio jus provinciæ non innovat.

124. Paulus lib. 16. ad Edictum.

Ubi non voce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Idem in surdo: hic quidem (&) respondere potest. §. 1. Furiosus absentis loco est: & ita Pomponius lib. 1. Epistolarum scribit.

125. Gajus lib. 5. ad Edictum provinc.

Favorabiliores rei potius, quam actores habentur.

126. Ulpianus lib. 15. ad Edictum.

Nemo prædo est, qui pretium numeravit. §. 1. Locupletior non est factus, qui libertum adquisierit. §. 2. Cum de lucro duorum quæratur, melior est causa possidentis.

127. Paulus lib. 20. ad Edictum.

Cum Prætor in Heredem dat actionem, quatenus ad eum pervenit, sufficit, si vel momento ad eum pervenit ex dolo Defuncti.

128. Idem lib. 19. ad Edictum.

In pari causa possessor potior haberi debet. §. 1. Hi, qui in universum jus succedunt, heredis loco habentur.

129. Idem lib. 21. ad Edictum.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. §. 1. Cum principalis causa non consistit, ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

130. Ulpianus lib. 18. ad Edictum.

Nunquam actiones presertim pœnales de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.

131.

131. Paulus lib. 22. ad Edictum.
Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessione dolus est.

132. Gajus lib. 7. ad Edictum provinc.
Imperitia culpæ adnumeratur.

133. Idem lib. 8. ad Edictum provinc.
Melior conditio nostra per servos fieri potest, deterior fieri non potest.

134. Ulpianus lib. 21. ad Edictum.
Non fraudantur Creditores, cum quid non adquiritur a debitore; sed cum quid de bonis diminuitur. §. 1. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

135. Idem lib. 23. ad Edictum.
Ea, quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adjectis habentur.

136. Paulus lib. 18. ad Edictum.
Bona fides tantundem possidenti præstat, quantum veritas, quoties Lex impedimento non est.

137. Ulpianus lib. 25. ad Edictum.
Qui Auctore Judice comparavit, bonæ fidei possessor est.

138. Paulus lib. 27. ad Edictum.
Omnis hereditas, quamvis postea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. §. 1. Nunquam crescit ex post facto præteriti delicti æstimatio.

139. Gajus lib. ad Edictum Præt. Urb.
Omnes actiones, quæ morte, aut tempore pereunt, semel inclusæ Judicio salvæ permanent. §. 1. Non videtur perfecte cujusque id esse, quod ex causa auferri potest.

140. Ulpianus lib. 56. ad Edictum.
Absentia ejus, qui Reipublicæ causa abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet.

141. Paulus lib. 54. ad Edictum.
Quod contra rationem juris receptum est, non est producendum ad consequentia. §. 1. Uni duo pro solido heredes esse non possunt.

142. Idem lib. 56. ad Edictum.
Qui tacet, non utique fatetur: sed tamen verum est, eum non negare.

143. Ulpianus lib. 62. ad Edictum.
Quod ipsis, qui contraxerunt, obstat: & successoribus eorum obstabit.

144. Paulus lib. 62. ad Edictum.
Non omne quod licet, honestum est. §. 1. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahitur.

145. Ulpianus lib. 60. ad Edictum.
Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, ac consentiunt.

146. Paulus lib. 62. ad Edictum.
Quod quis, dum servus est, egit, proficere libero facto non potest.

147. Gajus lib. 24. ad Edictum provinc.
Semper specialia generalibus insunt.

148. Paulus lib. 16. brevis Edicti.
Cujus effectus omnibus prodest, ejus & partes ad omnes pertinent.

149. Ulpianus lib. 67. ad Edictum.
Ex qua persona quis lucrum capit, ejus factum præstare debet.

150. Idem lib. 68. ad Edictum.
Parem esse conditionem oportet ejus, qui quid possideat, vel habeat, atque ejus, cujus dolo malo factum sit, quo minus possideret, vel haberet.

151. Paulus lib. 64. ad Edictum.
Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere jus non habet.

152. Ulpianus lib. 69. ad Edictum.
Hoc jure utimur, ut quidquid omnino per vim fiat, aut in vis publicæ, aut (in vis) privatæ crimen incidat. §. 1. Dejicit, & qui mandat. §. 2. In maleficio ratihabitio mandato comparatur. §. 3. In contractibus, quibus doli præstatio, vel bona fides inest, heres in solidum tenetur.

153. Paulus lib. 65. ad Edictum.
Fere quibuscumque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur: cum quibus modis adquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Ut igitur nulla possessio adquiri, nisi animo, & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque in contrarium actum sit.

154. Ulpianus lib. 70. ad Edictum.
Cum par delictum est duorum, semper oneratur petitor, & melior habetur possessoris causa, sicut fit, cum de dolo excipitur petitoris, neque enim datur talis replicatio petitoris; *Aut si rei quoque in ea re dolo actum sit*. §. 1. Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit.

155. Paulus lib. 65. ad Edictum.
Factum cuique suum, non adversario nocere debet. §. 1. Non videtur vim facere, qui suo jure utitur, & Ordinaria actione experitur. §. 2. In pœnalibus causis benignius interpretandum est.

156. Ulpianus lib. 70. ad Edictum.
Invitus nemo (rem) cogitur defendere. §. 1. Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere multo magis quis dixerit. §. 2. Cum quis in alicujus locum successerit, non est æquum, ei nocere hoc, quod adver-

versus eum nocuit, in cujus locum successit. §. 3. Plerumque emptoris eadem causa esse debet circa petendum, ac defendendum, quæ fuit actoris. §. 4. Quod cuique (pro eo) præstatur, invito non tribuitur.

157. Idem lib. 71. ad Edictum.

Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris, ignoscitur servis, si vel Dominis, vel his, qui vice Dominorum sunt (veluti tutoribus, & Curatoribus) obtemperaverint. §. 1. Semper qui dolo fecit, quominus haberet, pro eo habendus est, ac si haberet. §. 2. In contractibus successores ex dolo eorum (quibus) successerunt, non tantum in id, quod pervenit, verum etiam in solidum tenentur, hoc est, unusquisque pro ea parte, qua hæres est.

158. Gajus lib. 26. ad Edict. Prov.

Creditor, qui permittit rem venire, pignus dimittit.

159. Paulus lib. 7. ad Edictum.

Non ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem possit nostrum esse.

160. Ulpianus lib. 76. ad Edictum.

Aliud est vendere, aliud vendenti consentire. §. 1. Refertur ad universos, quod publice fit per majorem partem §. 2. Absurdum est, plus juris habere (eum) cui legatus sit fundus, quam hæredem, aut ipsum testatorem, si viveret.

161. Idem lib. 77. ad Edictum.

In Jure Civili receptum est, quoties per eum, cujus interest, conditionem non impleri, fiat quo minus impleatur, perinde haberi, ac si impleta conditio fuisset, quod ad libertatem, & legata, & ad hæredum institutiones perducitur, quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset, quo minus stipulator conditioni pareret.

162. Paulus lib. 70. ad Edictum.

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

163. Ulpianus lib. 55. ad Edictum.

Cujus est donandi, eidem & vendendi, & concedendi jus est.

164. Paulus lib. 5. ad Edictum.

Pœnalia Judicia semel accepta in heredes transmitti possunt.

165. Ulpianus lib. 53. ad Edictum.

Cum quis possit alienare, poterit & consentire alienationi ✠. Cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam ejus voluntatem habendam,

166. Paulus lib. 48. ad Edictum.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

167. Idem lib. 49. ad Edictum.

Non videntur data, quæ eo tempore, quo dantur, accipientis non fiunt §. 1. Qui jussu Judicis aliquid facit, non videtur dolo malo facere, qui parere necesse habet.

168. Idem lib. 1. ad Plautium.

Rapienda occasio est, quæ præbet benignius responsum. §. 1. Quod factum est, cum in obscuro sit, ex affectione cujusque capit interpretationem.

169. Idem lib. 2. ad Plautium.

Is damnum dat, qui jubet dare; ejus vero nulla culpa est, cui parere necesse sit. §. 1. Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.

170. Idem lib. 4. ad Plautium.

Factum a Judice, quod ad Officium ejus non pertinet, ratum non est.

171. Idem lib. 4. ad Plautium.

Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio, quod præstiterit.

172. Idem lib. 5. ad Plautium.

In contrahenda venditione ambiguum pactum contra venditorem interpretandum est. §. 1. Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva actori sit.

173. Idem lib. 6. ad Plautium.

In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnantur, non totum, quod habent, extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. §. 1. Cum verbum *restituas* lege invenitur, & si non specialiter de Fructibus additum est, tamen etiam fructus sunt restituendi. §. 2. Unicuique sua mora nocet: quod & in duobus reis promittendi observatur. §. 3. Dolo facit, qui petit, quod redditurus est.

174. Idem lib. 8. ad Plautium.

Qui potest facere, ut possit conditioni parere, jam posse videtur. §. 1. Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest.

175. Idem lib. 11. ad Plautium.

In his, quæ Officium per liberas fieri personas leges desiderant, servus intervenire non potest. §. 1. Non debeo melioris conditionis esse, quam auctor meus, a quo jus in me transit.

176. Idem lib. 13. ad Plautium.

Non est singulis concedendum, quod per Magistratum publice possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. §. infinita æstimatio est libertatis, & necessitudinis.

177. Idem lib. 14. ad Plautium.

Qui in jus, dominiumve alterius succedit, jure ejus uti debet. §. 1. Nemo videtur dolo exequi; qui ignorat causam cur non debeat petere.

178. Idem lib. 15. ad Plautium.

Cum principalis causa non consistat, plerumque ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

176. Idem lib. 16. ad Plautium.

In obscura voluntate manumittentis favendum est libertati.

180. Idem lib. 17. ad Plautium.

Quod jussu alterius solvitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset.

181. Idem lib. 1. ad Vitellium.

Si nemo subiit hereditatem, omnis vis testamenti solvitur.

182. Idem lib. 3. ad Vitellium.

Quod nullius esse potest, id ut alicujus fieret, nulla obligatio valet efficere.

183. Marcellus lib. 3. Digestorum.

Etsi nihil facile mutandum est ex solemnibus: tamen ubi æquitas evidens poscit, subveniendum est.

184. Celsus lib. 7. Digestorum.

Vani timoris justa excusatio non est.

185. Idem lib. 8. Digestorum.

Impossibilium nulla obligatio est.

186. Idem lib. 12. Digestorum.

Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolvi possit. Et cum solvendi tempus obligationi additur, nisi eo præterito, peti non potest.

187. Idem lib. 16. Digestorum.

Si quis prægnantem uxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

188. Idem lib. 17. Digestorum.

Ubi pugnantia inter se in Testamento juberentur, neutrum ratum est. §. 1. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

189. Idem lib. 12. Digestorum.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris auctoritate, creditur: nam quod animi judicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est.

190. Idem lib. 24. Digestorum.

Quod evincitur, in bonis non est.

191. Idem lib. 33. Digestorum.

Neratius consultus, an, quod beneficium dare se, quasi viventi, Cæsar rescripserat, jam defuncto dedisse existimaretur; Respondit, non videri sibi, Principem, quod ei, quem vivere existimabat, concessit, defuncto concessisse, quem tamen modum esse beneficii sui vellet, ipsius æstimationem esse.

192. Marcellus lib. 29. Digestorum.

Ea, quæ in partes dividi non possunt, solida a singulis heredibus debentur. §. 1. In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est, quam tutius.

193. Celsus lib. 38. Digestorum.

Omnia fere jura heredum perinde habentur, ac si continuo sub tempus mortis heredes extitissent.

194. Modestinus lib. 6. Differentiarum.

Qui per successionem, quamvis longissimam, Defuncto heredes constiterunt, non minus heredes intelliguntur, quam qui principaliter heredes existunt.

195. Idem lib. 7. Differentiarum.

Expressa nocent, non expressa non nocent.

196. Idem lib. 7. Regularum.

Privilegia quædam causæ sunt: quædam personæ: & ideo quædam ad heredem transmittuntur, quæ causæ sunt; quæ personæ sunt, ad heredem non transeunt.

197. Idem lib. sing. de ritu nuptiarum.

Semper in conjunctionibus non solum quid liceat considerandum est, sed & quid honestum sit.

198. Javolenus lib. 13. ex Cassio.

Neque in Interdicto, neque in ceteris causis pupillo nocere oportet dolum Tutoris, sive solvendo est, sive non est.

199. Idem lib. 6. Epistolarum.

Non potest dolo carere, qui imperio Magistratus non paruit.

200. Idem lib. 7. Epistolarum.

Quotiens nihil sine captione investigari potest, eligendum est, quod minimum habeat iniquitatis.

201. Idem lib. 10. Epistolarum.

Omnia, quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum eventus capiunt, si initium quoque sine vitio cœperint.

202. Idem lib. 11. Epistolarum.

Omnis definitio, jure Civili, periculosa est: parum est enim, ut non subverti posset.

203. Pomponius lib. 8. ad Quint. Muc.

Quod quis ex culpa ita damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.

204. Idem lib. 28 ad Quint. Muc.

Minus est actionem habere, quam rem.

205. Idem lib. 39. ad Quint. Muc.

Plerumque fit, ut etiam ea, quæ nobis abire possint, proinde in eodem statu sint, atque si non essent ejus conditionis, ut abire possent: & ideo quod fisco obligamus, & vindicare

dicare interdum, & alienare, & servitutem (in) prædio imponere possumus.

206. Idem lib. 9. ex variis Lectionibus.

Jure naturæ æquum est neminem cum alterius detrimento, & injuria fieri locupletiorem.

207. Ulpianus lib. 1. ad Leg. Jul. & Pap.

Res Judicata pro veritate accipitur.

208. Paulus lib. 3. ad Leg. Jul. & Pap.

Non potest videri desiisse habere, qui numquam habuit.

209. Ulpianus lib. 4. ad Leg. Jul. & Pap.

Servitutem mortalitati fere comparamus.

210. Licinius Rufinus lib. 2. Reg.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest.

211. Paulus lib. 59. ad Edictum.

Servus Reipublicæ causa abesse non potest.

Additiones ex aliena manu.

1 Hoc articulo satis est eos indicare, qui interpretati sunt, tum Regulas Juris Canonici, tum Regulas Juris civilis. Exposuerunt Regulas Juris Canonici inter alios *Canisius*, *Peckius*, *Nidus*, *Reiffenstuel*, *Scorremberg*. Optimæ vero sunt prælectiones *Joannis Brunemanni* in hasce Juris Canonici Regulas.

2 Regulas Juris Civilis, ut antiquiores prætereamus, commentariis illustrarunt *Calvinus*, *Revardus*, *Petrus Faber*, *Broncborst*, *Giphanius*, *Hoenius*, *Ludvvellus*, *Wisembachius*, *Gunzelius*, *Mullerus*, & qui cæteris est præferendus *Jacobus Gothofredus*.

3 Ad rectum vero usum Regularum Juris ob
oculos semper habenda sunt verba illa *Pauli*
in L. 1. ff. de Regul. Jur. Non ex Regula
jus sumatur, sed ex jure quod est, Regula fiat;
Tametsi enim maxime justæ Regulæ sint, tamen eo usque sui valere momento debent, ut
illico quarumlibet causarum, casuumque pro-
4 miscue decisio exinde peti possit. Sed ea ju-
ris pars, materia, articulus, species, subje-
ctum, sic ut dicam genus tandem proprium
liquido teneri debet, sic & ad suam juris spe-
5 ciem Regula restringatur. Et si quando aptan-
da ea videatur ad propositam aliquam juris quæstionem, seu controversiam, illud attendatur, num omnes circumstantiæ qualitates in casu proposito concurrant, ad quem, & cujus causa Regula semel confecta fuit. Et hoc est: *Non esse jus sumendum ex Regula, sed ex jure quod est, Regulam fieri.*

6 Facilius vero est recte ad præcedens monitum uti Regulis Juris Civilis. Eæ enim licet seorsim collocatæ sint in ultimo titulo libri ultimi Pandectarum; tamen desumptæ sunt ex variis Jurisconsultorum libris. Ope propterea conjunctionis *Inscriptionum* facile est invenire loca, unde sunt desumptæ, & sic nosse genus proprium cujusque Regulæ, sine quo rectus ejus
usus fieri nequit. Et hoc modo *Jacobus Gotho-* 7
fredus in interpretatione harum Regularum cæ-
teros superavit. At Regulæ Juris Canonici 8
non sunt desumptæ ex Decretalibus Summorum Pontificum. Quocirca teneri nequit genus proprium ipsarum, quod tanti est momenti in recta applicatione Regularum juris.

RELIGIO NATURALIS ET REVELATA.

Novus Articulus ex aliena manu.

IN articulo de Pantheismo alterum de Reli- 1
gione naturali & revelata promisimus, in quo Atheorum, ac Deistarum errores fusius exponerentur, ac expositi confutarentur. Ut autem Lectori satisfaciamus, & apta methodo procedamus, hunc Articulum quatuor in capita distribuemus: In primo de utilitate, necessitate, ac divinæ Religionis origine agemus, in altero Naturalem Religionem existere adversus Atheos, & Deistas nonnullos demonstrabimus: in tertio de possibilitate, convenientia, necessitate, atque existentia divinæ Revelationis contra alios Deistas tractabimus; & quoniam nulla unquam gens fuit, quæ Religionem, quam haberet, Deo non referret acceptam, in quarto capite certos atque perspicuos characteres exponemus, & demonstrabimus, quibus religio a falsa secernatur; atque hos in sola Christi Religione reperiri, ostendemus.

CAPUT PRIMUM.

De utilitate, necessitate, & origine Religionis.

Religio Ciceroni a *relegendo*, Lactantio, & 1
Augustino a *religando*, aliis vero a *re*, & *eligendo* dicta est. Expensis omnibus religionis muneribus, omnes has originationes probat Angelicus Doctor; quia actus, quos religio præscribit, frequenter in corde repetendi, ac veluti relegendi sunt; quia per religionem, quodam pietatis vinculo Deo adstringimur, & religamur; & quia religionis usu, quod negligenter amisimus, iterum eligimus. Religio revelata dicitur ea, quam Deus hominibus per externam revela-

tionem demonstravit. Naturalem vero religionem vocamus illam, quam Natura per usum rationis suggerit, atque inculcat. Atque hæc ita definiri potest. *Virtus, qua homo ex humanæ, & divinæ naturæ consideratione obligatum, ac propensum se sentiat ad debitum Deo honorem, cultumque exhibendum per officia a divina Providentia rectæ rationis usu præscripta, spe præmiorum metuque alterius vitæ suppliciorum.* Definitio hæc apta, ac satis perspicua videtur, sed clarior fiet, dum in secundo capite singulas ipsius partes demonstrabimus.

Primum caput in duas dividimus partes; In prima parte confutabimus Epicuræos, Cardanum, Hobbesium, atque Bailium, qui religionem privatis hominibus, ac humano generi noxiam, & inimicam esse asseruerunt; atque inter hos Bailius eo devenit, ut eam, ne quidem Societati civili, atque Reipublicæ utilem esse existimaverit. In altera vero parte de religionis origine agemus contra duplex Atheorum genus; eorum scilicet, qui cum Sysipho apud Critiam, ut refert Sextus Empiricus *lib. 6. contra Physicos*, religionem a callidis legum latoribus excogitatam afferunt, ut efferatos homines metu Numinis in officio continerent; & eorum, qui ajunt, homines ignorantia ductos supremam invisibilem omnium rerum causam primum finxisse, metu deinde perterritos ex insolitis phænomenis terrorem excitantibus, adorare eam, & colere cœpisse; atque callidos demum legum latores, præmia, pœnasque alterius vitæ confixisse.

Pars prima.

De utilitate, ac necessitate Religionis.

3 Ut melius intelligatur, quæ commoda ac bona sint, quæ religio hominibus affert, notandum duximus, hominem in triplici statu considerari posse; nam vel solus concipitur, vel cum hominibus pari auctoritate pollentibus, vel ut Principi, sive Magistratibus subest. Primus dicitur status solitarius, in quo homo propriæ conservationis, ac solius corporis, animique sui curam gerit; Alter est status Societatis naturalis, in quo homo natura ipsa duce societatem cum aliis ineat hominibus, in qua sola naturæ dictata sequatur; Tertius vero status est societatis civilis, quam homines per conventiones, & pacta illa inierunt, quibus se obligarunt ad leges eorum exequendas, qui civitati, vel reipublicæ præsunt, ac leges ferunt, aliaque constituunt, & jubent, quæ ad commune bonum expedire videantur. Si unus præsit, reipublicæ status monarchicus dicitur; Si soli Optimates. Aristocraticus; Si omnes Patresfamilias, Democraticus; Mixtus denique, si cura reipublicæ, vel penes Principem simul sit, & Optimates, vel penes hos, & Populi Electos simul, quemadmodum in Anglia, ac in Romana olim republica sub Regibus fuit. His præmissis, sit

Propositio prima.

Religio singulis hominibus & naturali eorumdem Societati maxime utilis est.

Dem. prima pars. Utile homini est quidquid eum perficit, atque ad beatam vitam agendam ducit. Nam homo, ut res quælibet, ad perfectionem tendit, & felicitatem maxime expetit, Religio vero ad perficiendum hominem, ut beatam vitam agat, plurimum confert: Nam Religione monemur Deum parentem optimum, beneficentissimum, potentissimum, ac infinite sapientem, vitæ, corporisque nostri Dominum esse, qui præcipit, ut vitam servemus, eaque adhibeamus, quibus perfici corpus, animusque possit, aut virtutum, morumque præcepta præscribit, quæ ad ea servanda, tum fiducia ipsius in dubiis & adversis præsidii, tum jucunda bonorum alterius vitæ expectatione, allicit, atque æternorum suppliciorum metu quodammodo impellit. Quæ cum ita se habeant, quis non videt, Religionem per optimi parentis amorem, quem excitat, & per præcepta, quibus nostri conservationem, ac virtutem procurare jubet, in perfectionem nos inclinare, per supremum censorem, quem repræsentat, ad eundem nos incitare, per spem, quam affert supremi illius præsidii in adversis, & æternorum bonorum, allicere; ac demum per suppliciorum metum fortius ad perfectionem, & virtutem impellere? 4

Si Religio valida hæc ad virtutem incitamenta præbet; ergo ad beatam vitam agendam maxime utilis est. Nam præter quam quod, Epicuro quoque fatente, sine virtute felices esse non possumus, explorata res est, sola nos virtute affectus regere, & moderari, ac eorum cohibere impetus quibus turbamur, ac miserrimi sumus: solam virtutem securitatem conscientiæ parere, quæ remorsus, atque internos conscientiæ laniatus excludat; quæque jucundam delectationem afferat; atque hanc solam esse, quæ de omnium hominum approbatione, quam enixe cupimus, securos nos reddit. 5

Dem. altera pars. Bonum maximum, quod homines in naturali societate exoptant, est pax ac tranquillitas illa, quæ ex securitate oritur qua quisque persuasus sit ab aliis hominibus amari, atque ex iis neminem ipsi futurum molestum, sed omnes ad benefaciendum esse paratos. 6

tos. Hæc felicitas est, quam in societate sperare homines possint. Quis vero non videt, ex sola Religione bona hæc sperare homines posse? Sola enim hæc est, qua homines sese obligari credunt ad mutuum amorem, & ad aliis non facienda, quæ sibi fieri nolint; Idque ex præcepto supremi potentissimi Numinis, quod omnia videt, quodque infallibili auctoritate sua præcepta servantibus immensa bona spondet, violantibus vero æterna demonstrat supplicia. Hæc vero plurimum possunt ad securitatem conciliandam, qua felicitas constat. Tolle Religionem in statu naturali, nulla homines se obstringi lege putarent ad alios amandos, pacta servanda &c. sed quisque sola utilitate ac voluptate moveretur. Ubi tum securitas esset? Quis non metueret, ne homines datam fidem infringerent, ne bona propria subriperent, ac vitæ etiam insidiarentur, dum voluptati, aut utili optato bono impedimento esset? Tunc enim homo homini inimicus ac lupus esset, ut naturalem ipsius statum sublata Religione descripsit Hobbesius. Ergo sine Religione homo in statu naturali quacumque bellua miserior esset, ut est manifestum. Est ergo.

7 Opponunt duo sophismata. Primum ajunt, Religionem homini inimicam, & noxiam esse, quia summam ei felicitatem adimit in eo positam ut voluptate liberrime fruatur; Deinde anxiam alterius vitæ sollicitudinem secum ferre, ac metum superni Censoris omnia videntis, & æterna minitantis supplicia; Qui metus cum perpetuo homines cruciet, miserrimos facit. Addit Bailius, hanc ex corrupto ac malo humanæ naturæ fomite prodire, ideoque nonnisi malam esse posse.

8 Hæc sunt superborum hominum præcipua adversus totius humani generis persuasionem argumenta, sibilis potius, quam responsione digna. Nam, ut incipiam a primo, Religio non solum timorem inculcat, sed etiam amorem superni, beneficentissimi Numinis, & summe boni, ac talem amorem, quo solum felices in hac quoque vita esse possumus, ut nos alibi demonstravimus, ac præterea spem affert præsidii in dubiis, adversis, ac jucundam bonorum alterius vitæ expectationem. Metus vero ille, quo timemus, ne supremo displiceamus Numini, neve ipsius iram subeamus, atque alterius vitæ supplicia, ad illa omnia nos impellit, quæ ad beatam vitam agendam sint necessaria, & ad ea cavenda, quæ noxia sint, quæque privatæ, & publicæ felicitati obsint. Itaque si Atheis omnibus societas civilis utilis est, quia per leges, metumque pœnarum in officio homines continentur; Cur utilis religio non erit, quæ tanta ad felicem in societate vitam incitamenta præbet? Nec turbulentus est metus ex religione ortus, sed cum suavi atque jucunda spe conjunctus, cum ex Deo sit summe sapiente, bono, justo, misericorde, qui infinita sapientia ad benefaciendum utitur, quantum incommutabilis divinæ sapientiæ atque justitiæ ordo patiatur.

9 Sollicitudo autem illa, quæ anxios nos facit de vita futura, a vitiis hominem retrahit, sibi, ac societati noxiis, & ad virtutem incitat, quæ humanæ felicitatis præcipuum instrumentum est. Metus vero, qui hinc oritur, placidus est in probis justisque viris, atque jucunda bonorum expectatione temperatus; Et in solis improbis turbulentus est, atque excrucians; cum ii laniatus conscientiæ exuere nunquam possint. Sed id pœna peccati est, ac per intimum sensum natura ipsa nos monet, esse quoddam divini supremi opificis instrumentum, quo de malo facto monemur, & ad vitia declinanda, ac virtutes sectandas incitamur.

Corollarium.

10 Atque hinc patet, officia, quæ Religio præscribit, instrumenta quædam esse, quorum usu homo perficitur, atque ad tranquillam vitam agendam ducitur. Quamobrem Athei respuendo religionem utuntur intellectu, ac voluntate sua, contra id, quod eorum naturæ utile est, ac bonum, & contra constitutum in natura ordinem faciunt, *cum res qualibet homine inferior utatur iis, quæ sunt ad suum bonum & perfectionem*, inquit Raymundus de Sabaude, *Athei vero intellectu & voluntate ad suum damnum, & destructionem utantur*. Ex quo apparet, quam inepte profanus Bailius asserat, probabilius esse Religionem esse malam & falsam, quia natura malorum utrorumque fons est. Nam si Religio bonum, ac verum bonum, cujusmodi virtus est, homini procurat: ergo religionis usu homo in perfectionem tendit; Homo ergo dum natura duce religionem servat ac sequitur, res omnes alias, quæ in mundo sunt, imitatur. Quis vero corruptas depravatasque res dicat, quæ certis legibus in debitam perfectionem feruntur?

Scholium.

11 Facile ex dictis intelligere est, Atheorum vitam omnium miserrimam; Nam sine religione, qua ad virtutem incitentur, vitiis laxant habenas, quæ pernicies sunt hominum; Omnium in se hominum odium atque iram conciliant, tum ob contemptam religionem, quæ omnibus quidpiam divinum habetur, tum quod ac omnibus veluti manifesti inimici jure meritoque reputantur, utpote qui nulla se obstringi lege, ac sola vo-

voluptate, & utilitate regi opinantur, ac denique nulla bonorum spe, sed sola effræni vitiorum licentia ducti, tot religionis bonis privantur, ac certo damnationis æternæ periculo sese exponunt. Hinc stulti in Scripturis, & a Patribus appellantur, qui hypothesim amplectuntur, quæ si vera statueretur, nihil aliud afferre ipsis posset, nisi privationem bonorum, quæ commemoravimus, & desperationem; si vero sit falsa, ut revera est, ad æterna illos supplicia trahit, *Doctrina hæc*, ajebat Auct. Homiliar. quæ Clementi Romano tribuuntur, *quamvis fabula esset, cum pia sit, vitæ non esset inutilis. Singuli enim dum expectant futurum erga se Dei cuncta intuentis judicium, ad temperate vivendum majorem impetum capiunt. Quod si vera est doctrina, æterno supplicio liberat eum, qui vitam moderatam traduxit, simulque pro beneficio largitur futura a Deo bona æterna, & ineffabilia.*

Propositio Secunda.

Religio Societati civili utilis est, eaque sublata, illius vinculum, ac fundamentum evertitur.

12 Dem. Civilis Societatis vinculum in mutua obligatione situm est inter Supremum imperantem, & populum, qua hic sese adstrictum credat ad obsequendum Legibus, Magistratibus, ac iis, quæ Princeps pro bono Reipublicæ jubeat, & qua Princeps obligatum se credat ad protegendos Cives, eorumque securitatem, ac bonum commune procurandum. Religio vero ad hujusmodi fovendam obligationem plurimum confert; Nam ii per religionem jurejurando obstringuntur, hoc est, vocando in susceptæ obligationis testem Deum, qui omnia videat, qui officia inde orta adimplere jubeat, quique per præmia, ac æterna supplicia ad omnia præstanda impellat. Hinc optime Cicero: *Quis non videat*, inquit, *quam multa firmentur jurejurando, quantæ salutis sint fœderum religiones? Quam multos divini supplicii timor a scelere revocet? Quam sancta sit Civium inter ipsos societas, Deo immortali interposito, tum judice, tum teste?*

Rursus perfecta respublica esse nequit, nisi boni præmiis invitentur, mali autem pœnis coerceantur, ut Solon apud Ciceronem *Epist.* 15. ad Brutum, Lycurgus, Pythagoras, Anacharsis, ac reliqui sapientes Legumlatores tradidere. Religione posita, præsto sunt bonis Civibus præmia a potentissimo ac supremo bonorum Domino promissa, ac malis parata supplicia; Hac vero sublata, ubi bona sunt, quæ Cives omnes, tum palam, tum privatim ad officia præstanda invitent? Ubi supplicia pro delictis, de quibus Magistratibus nec constet, nec constare possit? Accedit etiam in recta præmiorum pœnarumque distributione non tam opus, quam operantis animum attendi oportere; Voluntas vero hominis soli Deo, quam religio præmiorum largitorem, malorumque vindicem demonstrat, explorata est. Desunt denique in republica præmia, quæ Civibus singulis tribuantur, ut est manifestum. Ergo necessaria religio est, quæ hujusmodi defectus suppleat, quæ optimi censoris omnia intuentis, amore, ac præmiorum spe, singulos alliciat, quæque coerceat singulos, parati supplicii metu.

Atque hinc altera quoque pars facile patet; 13
Nam spes præmii, metusque supplicii affectus sunt, per quos Cives ad officia obligantur, ideoque pars saltem vinculi civilis societatis; sublata vero religione, hujusmodi affectus plerumque desunt, ut ex dictis patet. Immo deest etiam persuasio illa, qua summi imperantes & Cives sese obligati credant ad promissa servanda, & officia præstanda. Quis enim ad quidpiam sese adstringi credat, sine superiore, qui jubeat, qui vetet, quique præmia atque supplicia ostendat, ac dare possit? Qua ratione, sublato Deo, summi imperantes, ac Cives mutuo sese obligatos crederent, in iis positi circumstantiis, in quibus sibimetipsis tantum reddendam rationem putarent?

Scio, Bailium confugere ad honestatis, & 14
virtutis ideam, quam ex finis Societatis consideratione, sibi homines fingant, & qua ad promissa servanda, ac reliqua præstanda Societatis officia obstringi se credant. At hæc vera obligatio non est; Nam hac ratione homo a se ipso obligaretur per propriam cogitationem, nec quemquam agnosceret, cui reddendam rationem esse, & a quo reprehendi ac puniri posse, putaret. Vera autem obligationis notio duas necessario personas exhibet, quarum altera præcepto, promissis, minisque alteram liget. Accedit etiam, quod eadem ratione, qua homo seipsum ligare, solvere quoque semetipsum posset. Quis vero non videat, hanc non obligationem, sed obligationis figmentum esse, nullius Societati utilitatis?

Deinde falsum est, Religione sublata, homines 15
justi, honestique rationem servare. Liquet id ex impiis Epicuri, Hobbesii, Spinosæque hypothesibus, quibus, Religione sublata, sola voluptas, & utilitas, æqui justique mater constituitur, ut nos in altera parte exponemus. Hinc omnes fere Ethnicorum sapientes cum Cicerone *lib.* 2. *de Nat. Deor.* prædicant; *Sublata religione, fidem etiam & societatem humani generis*,

ris, & unam excellentissimam virtutem Justitiam tolli necesse est. Et quidem jure meritoque; Nam fingere sibi nequeunt homines honestatis virtutisque notionem, nisi distinguant inter privatam, & publicam utilitatem, inter bonum Civitatis & Reipublicæ, ac bonum proprium, ut etiam ipse Bailius fateri cogitur. Ubi vero in multitudine hæc distinctio occurrit? Nam major hominum pars ex proprio commodo ac voluptate, non ex publico bono, utilitatem metitur, ut experientia constat. Fac ergo, homines ex utilitate virtutem, ac justitiam existimare, ut Bailius opinatur: Quis impediret, ne homines occulte privatæ utilitatis, ac voluptatis causa aliis nocerent? Quis in principibus viris passionis impetum cohiberet? Ubi debita Legibus ac Magistratibus obedientia esset? Nam subditi, dum testes deessent, nulla obligatione adstringi se crederent, ac testes si essent, ii ad verum dicendum se obligatos neutiquam putarent, nec quidquam metuerent ex falsa depositione, atque perjurio. Mitto alia, quæ in societate orirentur incommoda, sublata religione, quæ divitiarum, imperii ac voluptate fruendi appetitus compescat; cum hactenus dicta satis superque ostendant præcipuum vinculum esse, ac civilis societatis fundamentum; Quod ex eo quoque comprobare possemus, quia omnes Legumlatores, quorum ex historiis memoria superest, ex religione suis præsidium quæsiere legibus, ut agendo de convenientia & necessitate revelationis ostendemus.

16 Opponit Bailius, homines ad pacta servanda & ad reliqua Civilis Societatis officia sine religione obligatos haberi posse; Nam ex consideratione finis humanæ societatis, atque ex ipsa rerum convenientia, non secus ac alii homines possunt cognoscere honestum, & turpe, justum, & injustum, bonum, & malum; ad id enim cognoscendum nihil requiritur, nisi attentio ad rerum convenientiam, & fines, ex quibus honesti, & turpis, justi, & injusti cognitio pendet; Si id cognoscere possunt, ergo censere quoque possunt se obligatos esse ad ea præstanda, quæ honesti, justique notiones suggerunt, adeoque sine religione vinculum humanæ Societatis in illa obligatione positum conservaretur.

17 Respondeo primum, paucos esse homines, qui ex rerum convenientia, atque fine, justi honestique notionem atque obligationem ad obeunda societatis officia, intelligere possint, sublato religionis subsidio. Nam affectus & cupiditates nec lege ulla superioris regulatæ, nec metu supremi Censoris & Vindicis refrænatæ, rationis lumen in majori hominum parte extinguerent, aut ita saltem præfocarent, ut præter passionum impetum, nullam aliam legem sentirent; sed cum Aristippo, aliisque Atheis uno ore clamarent: *Nil esse natura turpe, si vulgaris*, hoc est, ex religione, quæ vulgi magistra est, orta, *solvatur opinio*. Deinde actionum humanarum moralitas sine libertate, atque vera obligatione existere nequit; Atheorum vero plerique libertatem homini adimunt, & obligationem omnes; Cum hæc nonnisi ex Superiore jubente, atque vetante haberi possit. Dictata ergo rationis, religione sublata, pro consiliis haberi ad summum possent; At ex consilio obligatio illa non oritur, quæ necessarium est humanæ societatis vinculum, cujus scilicet in fractione homines se peccare, ac pœnæ certo sequendæ obnoxios fieri omnino credant.

Sed regerit Bailius, naturam sine religionis præsidio incitamenta præbere apta ad Societatis vinculum fovendum, atque servandum: honesti enim amorem suggerit, atque laudis magnam cupidinem. Hæc vero tantæ virtutis sunt, ut sine religione ad homines obligandos sufficiant, ut datam fidem, ac reliqua servent officia. 18

Responsio vero præsto est. Primum, quia vinculum societatis omnes, ac præsertim multitudinem adstringere debet, pauci vero homines sunt, quos amor honesti, laudisque cupido liget. Deinde laudis gloriæque amori fere semper conjunctus est honoris, divitiarum, ac magnæ potentiæ appetitus, cum hæ res magnam apud plebem gloriam, sive existimationem obtineant; Hujusmodi vero appetitus honesti amorem facile extingueret, vel præpediret, dum occasio esset comparandi divitias, & auctoritatem, etiam cum magno reipublicæ dispendio. Denique ex illis hypocrisis, non vera virtus oriri posset, quæ a publicis avocat hominem sceleribus, sed privatis laxat habenas. Dum vero post Lucretium fingit amorem gloriæ cohibere hominem posse a privato quoque scelere, quod timeat, ne id in somnis, aut in phrænesi palam ab ipso fiat; purum putumque figmentum, ac desperatæ causæ argumentum est. 19

At, inquit, quos honesti, gloriæque amor non compescat, nec persuasionem ex religione ortam cohibere posse; ideoque hanc supervacaneam esse. Nam experientia constat, homines in vita instituenda non sequi, sed contemnere passim philosophiæ, ac religionis prin- 20

cipia. Stoici enim, aliique Fatalistæ passim usurpabant exhortationes ad virtutem & bonum libertatis usum, etsi libertatem ipsi negarent. Et christianorum plerique perverse vivunt, licet Religioni firmissime adhæreant.

21 Resp. atque principio ajo, non omnes Stoicos homini libertatem ademisse, ac Fatalistas, negata quoque libertate, utiles habuisse hortationes, quibus majus virtuti pondus adderetur, quo in virtutem potius, quam in vitia homines traherentur. Deinde principia illa intimo naturæ sensui adversabantur, quo libertatem in nobis experimur: quamobrem mirum esse non potest, quod aliquando non philosophiæ principia, sed intimum sensum sequerentur. Quod spectat ad persuasionem, quæ ex fide Christiana est, atque illius principia, hæc semper cupiditatibus obsistunt, ac vim exerunt suam. Dum liber sit rationis usus, ostendendo bonum, quod ex virtute est, ac malum, quod ex vitio imminet, cohibent illas & vincunt: Dum vero vehementi ac turbida commotione obscuratur rationis vis, & præpeditur, cupiditates quidem in transversum homines abripiunt, sed tunc per internam conscientiam, & remorsus inde sequentes, ratio hominem reprehendit; Ex quo apparet, religionis principium perpetuam in homine contra passiones luctam ponere. Contra vero Atheismus, cum non aliud bonum sequendum, ac malum vitandum offerat homini, quam quod per sensus offertur, principia illa usurpat, & probat, quæ cupiditates, & libidines fovent. At principia hæc honestatis amorem destruunt, & laudis, gloriæque desiderium ad vitia humanæ societatis quam maxime inimica impellunt. Si ergo in iis, quos religio internis conscientiæ stimulis, & metu pœnarum compescit, tantum potest passionum impetus, ut videant plerumque bona, meliora probent, ac deteriora sequantur, quis credat in Atheis vim appetitus principiorum auctoritate roboratam & auctam, non ita passionibus vitiisque indulgere, ut societatis civilis vinculum omnino disrumpat?

22 Ait vero, Atheismum in depravatam vitam homines non ducere; quia Athei, quos historia recenset, virtutibus ornati exhibentur, ut Diagoras, & Theodorus ex Græcis, ex Romanis Cassius, & Atticus, atque ex recentioribus Vanninus, atque Spinosa. Addis præterea, Gentes fuisse, ac etiam nunc reperiri, quæ in privatis familiis sine religione vivant; Has vero facilius posse in Societate civili sine religione conservari, ubi præter naturæ dictata, atque honestatis amorem, Civiles leges haberent.

Resp. Atque nego, Atheismum in depravatam vitam, quæ Societati Civili obsit, homines non inducere. Ii autem, quos ipse affert, paucissimi sunt, ac talis forrasse indolis, quos amor virtutis afficere, & movere potuerit, & quos studium declinandi apud multitudinem invidiam, & conciliandi propriæ sectæ existimationem, retrahere a vitiis potuit. Ego vero plura in iis vitia fuisse contendo, quæ religio sustulisset, & quæ data occasione societati quoque noxia fuissent; quis enim a superbia, ab ambitu, & a vitiis inde profluentibus illos absolvat? 23

Quod secundo loco opponitur, falsum omnino est, ut infra ostendemus. Si vero id quoque daremus, non inde sequeretur posse sine religione civilem societatem consistere. A sociali enim in una familia vita, ad vitam civilem nulla consequutio est: Ibi enim unius familiæ homines nondum fortasse divisis bonis vivunt, in Civili societate innumeri sunt homines gradu, divitiis, studiisque divisi, atque ad commoda innumera inhiantes, de quibus privatæ familiæ nec cogitant quidem; Hos vero affectus, si religio desit, nemo ita compescet, ut societas diu saltem consistere valeat. 24

Corollarium.

Si religio tantæ privatis hominibus, ac civili societati utilitatis est, ac ad felicem vitam necessaria; Ergo non ut res commentitia, sed ut bonum quoddam rationali creaturæ concessum exhibetur, quo optatam felicitatem persequatur. Id sane ex dictis præsumi jure merito posset, sed ut omnia Atheorum fundamenta detegamus, ac funditus omnino evertamus, expendamus Religionis originem. 25

Pars altera.

De Religionis Origine.

Hactenus de utilitate, & necessitate; Dicendum ergo est de ejusdem origine, quam Divinam esse, paucis demonstrabimus. Itaque sit 26

Propositio Prima.

Nulla Gens est ex antiqua historia cognita, quæ Religione caruerit.

Demonstratur, ac principio veluti res ipsis Atheis explorata statuitur, omnes civiles Gentes, quas antiquissimæ recensent historiæ, in civili societate positas, Religionem aliquam habuisse, scilicet, Hebræos, Chaldæos, Ægyptios, Phœnices, Indos, Persas, Arabes, Getas, Gallos, Germanos, Græcos, Romanos, aliosque Populos, quorum memoria superest. Id enim adeo persuasum omnibus fuit, ut Plutarchus adversus Colotem Epicureum confidenter scripserit, *facilius Urbem condi sine solo posse puto,* 27

quam

quam opinione de Diis penitus sublata Civitatem coire aut constare ; Et ut Athei finxerint, cum Societate civili ortam Religionem esse, ac solum apud Gentes immanitate efferatas, & extra Leges positas Homines sine Religione ulla reperiri posse, speraverint.

28 Sed ne has quidem Gentes invenire unquam potuerunt. Nam Academicus Cotta apud Ciceronem *lib.* 1. *de Natura Deorum* provocavit quidem ad hujusmodi Gentes veluti ad eas, apud quas nulla suspicio Deorum esset, sed nominare ac designare nullam potuit ; & Cicero ipse tum *lib.* 1. *Tusculanarum quæstionum cap.* 13. tum *lib.* 1. *de Legibus cap.* 8. affirmat, adeo alte insidere omnium cordibus sensum Divinitatis, ut falsum multi Deum colere maluerint, quam nullum. Nec solum Cicero, sed quotquot fuere Gentium Sapientes palam testati sunt nullam fuisse unquam Gentem, quæ Religione careret : ita Plato *de Legibus lib.* 1. *cap.* 10. ita Aristoteles *ad Nicomach. lib.* 10. *cap.* 11. ita Seneca *cap.* 117. ita Artemidorus *lib.* 1. *cap.* 9. ita Ælianus *var. hist. lib.* 2. *cap.* 13. ita Maximus Tyrius *diss.* 1. ita Sextus Empiricus *lib.* 1. *contra Physicos cap.* 61. ita Dion Chrysostomus nuncupatus, ita denique Julianus *epist. ad Heracl.* ubi hæc habet : *Omnes ante doctrinam Numen esse aliquod persuasi sumus, eo respiciendum, ad eum properandum ; credoque animos nostros sic se habere ad Deum, ut visu prædita ad lucem.* Iis vero addi quoque potest, Lucretium hanc Epicuro suo laudem tribuere, ut omnium mortalium primus adversus Religionem ausus sit aperte pugnare. Itaque antiquis omnibus Gentium Sapientibus, atque Philosophis persuasum omnino fuit, nullam tunc detectam fuisse Gentem Religionis expertem. Ea autem, quæ Bailius contra opponit, præterquamquod ex iis, quæ diximus *in art. de Pantheismo*, facile dissolvuntur, adversus tantam omnium Sapientium consensionem, nullius momenti reputanda sunt ; tum quod ad impios Gentium, quas atheas, & sine Religione vocant, mores, Atheismi nota referri commode possit ; tum quod ita appellari a nonnullis consueverint Gentes, quæ externo Religionis apparatu carent, qui apud cultos Populos viget ; tum demum quia omnes fere illæ narrationes dubiæ sunt ; qui enim ea referunt, vel *fertur*, vel *putatur*, aut *fama est*, scribere solent. Quæ quidem expressiones suspicionem, non vero animi persuasionem designant. Ita Mela de Atlantibus, & Strabo de Æthiopibus, qui ad torridam habitant, ita & alii de Callaicis, seu Lusitanis scribunt ; quos tamen Religionem habuisse ex aliis monumentis constat.

Propositio Secunda.

Gentes omnes hac nostra quoque ætate cognitæ aliquam Religionem habent.

Demonstratur. Omnes fatentur, politas omnes nationes, atque in Civili Societate viventes Gentes in Europa, in Asia, in Africa, & in America, Religionem habere ; ac satis obviæ sunt descriptiones ex accuratis virorum relationibus, qui regiones illas perlustraverunt, in quibus harum Gentium mores, Religiones, sectæ, dogmata, errores, superstitionesque exponuntur. De solis quibusdam barbaris controversia movetur, quos Petrus Bailius ex suspectis quibusdam relationibus veluti Atheos traducit, ut inde conficiat, generalem non esse totius humani generis circa Religionem consensionem, ac posse sine Religione civilem societatem consistere. At a plurimis gravissimis viris ex omni Europæ parte, accuratissimarum relationum ope Bailii impostura detecta & confutata fuit. Præcipua autem momenta, quæ cujusque cognitæ, etiam silvestris Gentis, Religionem probant, collegere, atque referunt duo illustres ex Dominicana Familia Scriptores, scilicet, Thomas Vincentius Monilia in præfatione ad opus contra Fatalistas, & Jo. Vin. Patuzzi in opere de futuro impiorum statu cap. 9. Nos vero pauca ex iis recensebimus, quæ tamen satis visa sunt ad rem conficiendam. Primum itaque ex Thevenotii relatione Bailius *Cafros*, & Hottentotos Africæ populos in regionibus Capiti Bonæ spei finitimis habitantes Atheismi accusaverat. At plures fuere accurati viri qui post Thevenotium regiones illas adiere, & vitæ genus, moresque illorum hominum explorarunt, qui uno ore testantur, præter paucos, qui Mahumedanam Religionem sequuntur, reliquos unum Summum ac Supremum Deum agnoscere, eumque magnum Ducem vocare, ac Lunam, Solemque adorare, & plerasque ceremonias habere. Horum testimonia satis obvia sunt in Collectionibus quæ prodiere itinerariorum. Ex iis autem unum laudare sat erit Petrum Kolben Batavum, qui decem annis in illis regionibus commoratus est, quique illorum Hominum lingua comparata, summa cura eorum mores, Religionemque scrutatus est : is in descriptione Capitis Bonæ spei Germanice primum edita, ac deinceps Gallice, illorum Hominum Religionem fusim exponit. Ab Africa ad Americam, sive ad Gentes in novo Orbe recenter detectas, gradum facimus ; In iis regionibus 29

nibus occurrunt 1. Canarienses, quos Columbus Religionis expertes exhibuerat, at ex historia, quam habemus, hujusmodi insularum subactionis, constat, Gentes illas unum Deum nosse, qui præmia virtuti, vitiis vero supplicia in alia quoque vita paraverit. 2. Accusati reperiuntur Caraibæ Insularum Antillarum Incolæ; de iis autem scribit Roschefaut in eorum historia morali, quod agnoscant alium Deum boni, alium mali principium, atque hunc vocare *Magoba;* & Sacerdotes itidem habere, quos *Boyez* adpellant. 3. Brasilienses, quos ex relatione *de Lery* etiam Lockius asseruit, nec Deum nosse, nec nomen habuisse, quo Divinitatem exprimerent; Sed constat ex *Laet. de Orig. Gent. Amer.* & *Margrav. de Brasil. Reg. c.* 9. hos Deum Summum agnoscere, quem *Tupa*, *& Tupana*, nominant, eique per Sacerdotes Sacra facere. 4. Silvestres Homines *Canadà*, quos *Hurones*, *Souriquosios*, *& Armouchicosios* vocant, ex testimonio Sagard, & Lescarbot, sine Religione prædicantur; adest vero egregium opus P. Josephi Frider. Lafitau Soc. J. de moribus Silvestrium Americanorum in quo illorum Religio accurate describitur, & cum simplici primorum terræ habitatorum Religione comparatur: & de iis qui in Virginia, & Florida sunt, refert Dominus Winslovv, qui unus ex primis plantatoribus in nova Anglia fuit, didicisse a Barbaris, illos agnoscere unum Deum Supremum, & alios inferiores; atque ita correxit, quæ antea externa deceptus specie scripserat, scilicet Deum homines illos non agnoscere. Ex istius autem confessione facile intelligere est, primos illos peregrinatores, qui nec sermonem habere poterant cum Hominibus, quorum linguam ignorarent, nec adhibito interprete eosdem explorarunt, deceptos ex eo fuisse, quod de Religione ex externo Templorum, Ministrorum, Rituumque apparatu judicaverint, ac scripserint vel nulla se deprehendisse apud Gentes illas Religionis indicia, vel pauca tantum, ut dixere Le Mair de habitatoribus Insularum Meridionalium, & Schouten de iis, qui sunt in Insula *Jedso* prope Japoniam. Atque hæc satis visa sunt ad ostendendum, omnes cognitas hac ætate nostra gentes etiam barbaras atque silvestres Supremum Numen spe præmii, metuque supplicii alterius vitæ colere, atque non solum suspectas, sed etiam falsas omnino esse illorum Hominum relationes, quas Lokius, atque Bailius adhibuere, ut demonstrarent, Homines esse, quibus nulla Divinitatis suspicio sit.

Propositio Tertia.

Religio nec Legislatorum, nec privatorum Hominum commentum est.

Ut clarior res fiat, nonnulla principio observare necesse est. Primum, aliquando apud Scriptores Religionis nomine quemcumque cultum generatim significari, quo sensu dicitur, nullam gentem sine Religione esse; aliquando vero pro externo apparatu, dogmatibus, & doctrina ad Divinitatem pertinente; atque ita *Cic. orat.* pro Fontejo dixit: *Gentes pro suis Religionibus bella suscipiunt*, & alii antiqui Scriptores aliam Ægypti, aliam Persarum, aliam Græcorum, & aliam esse Romanorum Religionem dixerunt, & eodem sensu nos aliam Judæorum, aliam Christianorum Religionem esse passim affirmamus. 30

Deinde certum est, Religioni, quam natura suggerit, plura addita esse per veram, & Divinam revelationem apud Judæos, atque Christianos & per illorum quoque auctoritatem, quibus Deus decernendi ea, quæ ad Divinum cultum spectant potestatem fecit: apud Gentes vero, primum privatorum Superstitione, deinde callidorum quoque Legislatorum impostura. Nam constat ex historia, privatos Homines etiam antequam magna constituta essent in Mundo Imperia, varias sibi effingere consuevisse Divinitatis species, atque iis, & etiam nonnullis Creaturis Divinos tribuere cœpisse honores; & ex Diodoro Siculo *lib.* 1. *&* 5. & Ephoro apud Strabonem *lib.* 10. atque ex aliis Scriptoribus apud Suidam, antiquos omnes Legislatores, quorum memoria superest, Populorum credulitate, & superstitione abusos ita fuisse, ut commenti sint, a Diis, qui in maxima veneratione apud Populos essent, se legatos fuisse ad Leges, quibus etiam Religio præscriberetur, ferendas: Sic *Amasis*, *& Mnevis* apud Ægyptios leges ab *Herma* sibi datas commenti sunt. *Zoroaster* apud Bactrianos & *Zamolxis* apud Getas, a Dea *Vesta: Zathrousles* apud Arimaspos, a Dæmone, seu bono genio; *Rhadamanthus*, *& Minos* Cretensium Reges, a *Jove Cretensi; Triptolemus* apud Athenienses, a *Cerere*, gentilitia Dea; *Pythagoras & Zeleuchus* apud Crotoniatas, & Locrenses a *Minerva; Lycurgus* apud Lacedæmonios, ab *Apolline; Romulus a Deo Comso; Numa* a Nympha *Ægeria* suas leges sibi traditas gloriabantur.

Præterea constat etiam ex iisdem Historicis, 31 atque ex Herodoto, Legislatores, quos diximus, Divinos hominibus nonnullis decrevisse hono-

honores, ac in Deorum numerum eos retulisse, qui Rempublicam fundassent, aut de eadem optime meriti haberentur, & Mysteria, quæ Eleusina dicuntur, primum in Ægypto, deinde in aliis quoque regionibus stabiliisse, tum ut ea plebi occultarentur, quorum cognitione Religio vilesceret, ut Deorum genealogia, vita, mors &c. tum etiam ut in iis ea Religionis capita constituerentur, quæ magis ad Rempublicam viderentur conferre.

32 Denique certum quoque est, eos, qui stabilitam per Legislatores Religionem, ejusque Mysteria contemnerent, Atheos a Gentibus habitos fuisse: hac enim unice de causa, ut nos alias monuimus, Socrates, & Evehemerus, & etiam Judæi, Christianique ab ethnicis Atheismi accusati fuerunt; atque hujus generis fuisse antiquorum plerosque, qui Athei nominantur, ex eo quod Religionem Legislatorum commentum assererent, luculentissima Platonis auctoritate comprobamus: is enim *lib.* 10. de Legibus de iis verba faciens, qui pro Atheis habeantur, hæc scribit: *Deos, o beate vir, primum affirmant, non tantum natura esse, sed arte unice, ac legibus institutos: hinc fieri, ut singulis regionibus, & Populis proprii Dei sint, pro diverso eorum, qui leges rogarunt Civitatum, ingenio, & indole.* Itaque ii, qui primum asseruerunt, Religionem esse Legislatorum commentum, de sola Religione loquebantur, quam callidi hujusmodi homines confixissent, non vero de ea, quæ unius Supremi Numinis cultum decernat, qui nostri solicitus sit, qui per præcepta, & præmia ad virtutem nos alliciat, & per supplicia etiam alterius vitæ, a vitiis rettabat, cum hanc servandam esse Religionem constanter illi crediderint. Vides ergo quo labili fundamento innixi recentiores athei Religionem omnem callidorum Legislatorum inventum asserant.

33 Demonstr. modo propositio. Primum quia nullo antiquitatis monumento probant, Legislatores, aut alios Homines Religionem omnem finxisse. Quando enim, & quonam in Concilio ad hoc convenere callidi Homines ex omnibus terris, ut istud commentum humano generi persuaderent? Qui fieri potuit, ut nemine penitus discrepante in hujusmodi concilium convenirent omnes cujusque Regionis Homines, qui ut locis, ita vita, ac morum institutis tam immaniter invicem dissident? Et ut in tanta vitæ morumque diversitate post tot, ac tantas rerum mutationes, atque vicissitudines apud omnes omnino Gentes cultas æque, ac barbaras paucorum Hominum commentum sartum tectumque semper servaretur? *Opinionum enim commenta delet dies & naturæ judicia confirmat*, ut optime inquit Cicero, ac ipsa experientia comprobat, qua videmus, linguas, leges, Religionis ritus, atque alia ab Hominum opinione & arbitrio pendentia perpetuæ mutationi, atque vicissitudini obnoxia esse.

Deinde cum ex Mose, tum ex aliis antiquis historicis constat, plures Gentes in privatis Familiis Religionem servasse, antequam civilem Societatem inirent; ac similes quoque Gentes etiam nunc in America reperiuntur, in quibus Religio viget, quin quidpiam unquam a Legislatoribus acceperint. 34

Denique falsa omnino probatur hypothesis, quam Athei fingunt de confi&ctilde;o ex metu ab ignorantia orto invisibili Numine; tum quia in adstruendo Supremo Numine, docti, indoctique Homines conveniunt, ac convenere semper: hypothesis autem illa solum apud indoctos Homines locum habere potest; neque apud hos omnes, nam plerique sunt rudes Homines, qui hujusmodi timore non afficiuntur, ac plures etiam ob ingenii imbecillitatem, ad id confingendum inepti; Divinitatis autem persuasio omnibus communis est. Tum etiam quia ex hujusmodi terrore confictus Deus, res esse deberet formidolosa, truculenta, ac vitæ insidians; id enim ignorantis Hominis menti offerunt tonitrua, atque metum, terroremque excitantia phænomena. At Religio semper, ac ubique Deum summe Sapientem, amabilem, de Homine optime meritum, ac spem nobis ingerentem tum præsidii in adversis, tum etiam æternæ felicissimæ vitæ demonstrat, qualem scilicet, indicant Universi structura, ac mirabilis rerum Ordo, & Varietas, ac certus, atque determinatus cuique finis. 35

Corollarium.

Si nulla gens cognita sine religione reperitur, incognitas quoque Australes, aliasque gentes religionem habere secundum Analogiæ regulas jure meritoque argumentamur. Sicut enim ea, quæ aliis omnibus hominibus communia sunt, in hominibus quoque incognitis præsumuntur, ita & Religio. 36

Propositio Quarta.

Religio ex Deo est, qui eam primis parentibus indidit, ac per traditionem propagata, & intimo sensu per rationis usum ubique terrarum semper conservata fuit.

Demonst. Si Religio semper, & ubique ab omnibus ratione utentibus conservata fuit, nonnisi ex Deo communi hominum Parente esse 37

eſſe poteſt, cujus conſilio ſtabilita ſit, cujuſque providentia per traditionem de patre in filium propagata, ac per intimum naturæ ſenſum excitata, & conſervata ſit. Neque enim alia ſuppetit via, per quam religio in homines omnes propagari, ac ab omnibus ubique locorum cuſtodiri potuerit. Inditum vero hominibus eſſe intimum ſenſum, quo ad Supremi Numinis cultum excitentur, ac traditam Religionem cuſtodiant, facile patet; Nam quod homini etiam invito natura ſuggerit, id ex intimo naturæ ſenſu oritur. Hac enim ratione conſtat, ex intimo naturæ ſenſu prodire felicitatis amorem, ac propenſionem illam, qua ad aſſentiendum propoſitioni evidenter cognitæ trahimur. Natura vero etiam invito homini Dei cultum, metumque ſuggerit, & inculcat, dum ex. g. ob improbe facta homines de Deo cæteroquin non cogitántes, ac ipſos quoque Atheos damnat, ac metum hinc atque rimorem incutit. Nemo enim eſt, qui poſt patratum ſcelus conſcientiæ ſtimulum non experiatur, ac malum ſibi inde imminere non ſentiat, ac metuat. Hunc autem metum ne Atheos quidem ipſos exuere unquam poſſe, fatetur ipſe Bailius; teſtatur Cotta apud Ciceronem de Epicuro ipſo; & ut alios mittam, aſſerit Seneca per hæc verba: *Mentiuntur, qui dicunt ſe non ſentire Deum eſſe; nam etſi ſibi affirmant interdiu, nocte tamen ſibi dubitant*. Quid vero eſt, quod hanc dubitationem, hunc metum excitat, & incutit, niſi intimus naturæ ſenſus factum improbans, ac Dei reverentiam timoremque incutiens?

38 Scio, Atheos confugere ſolitos eſſe ad Mundi æternitatem, ut argumenta eludant, quæ a nobis pro aſtruenda Divinæ Religionis origine allata ſunt. At quis miſerum effugium non rideat? Nam mundum a Deo conditum eſſe, atque initio Mundi hominem a Deo formatum fuiſſe, qui Religionem ab eodem accepit, modo a nobis ſupra indicato, propagatam, tam certum eſt quam quod maxime. Mundi enim, hominiſque creatio, res facti cum ſit, nonniſi ex hiſtoricis monumentis conſtare poteſt, eadem ratione, qua Urbium, & Imperiorum initia comprobantur. At quotquot extant monumenta, recenter Mundum conditum, & hominum ex una a Deo conſtituta familia exordium demonſtrant. Occurrit primum Moſis hiſtoria, quæ librorum omnium, qui ſuperſunt, antiquiſſima eſt: in hac Mundi geneſis, & qua ratione cum homo, tum res ſingulæ formatæ ſint, accurate deſcribitur; & ad homines quod ſpectat, primum uſque ad univerſale diluvium humani generis ex una Adami Evæque familia propagatio recenſetur, deinde a diluvio ad Moſis ipſius ætatem ex una quæ ſuperfuit Noemi familia. Deſignantur ibi diſtincte ſingulorum patrum familias nomina, mores, annos, quos vixerint, ea perſpicuitate, ac ſtili ſimplicitate, ut omnis omnino impoſturæ ſuſpicio excludatur. Accedit etiam, ea quæ hic narrantur de humani generis exordio, & propagatione, ſtabilita hiſtoriæ veritate, nota eſſe debuiſſe illorum pleriſque, quorum gratia Moſis hiſtoria conſcripta fuit; ut conſideranti Patriarcharum ſucceſſionem ex uno Adamo, & annos, quos illos vixiſſe aſſeritur, manifeſtum fiet. Si ergo animadvertamus, veluti Divinam ab univerſa gente Hebræa fuiſſe tunc ſuſceptam Moſaicam hiſtoriam, atque ita deinceps ad ætatem uſque noſtram conſervatam, perſpicuum erit, non poſſe, niſi per ſummam impudentiam, de illius veritate dubitari.

Deinde circa Mundi geneſim, hominumque 39 ex una familia propagationem reliqua humani generis monumenta cum Moſis hiſtoria conſentiunt. Nam omnes nobis cognitæ gentes Mundi initium habuiſſe fatentur; ac nulla unquam gens fuit, quæ nationis ſuæ exordia, eaque parva, ex una nempe, aut paucis familiis non oſtenderet; Ægyptii, teſtibus Diodoro Siculo, & Laertio, Phœnices, teſte Sanchoniathone; Chaldæi, teſte Beroſo; Perſæ denique, Arabes, Aſſyrii, aliique Orientales, ut ex Homero, Heſiodo, aliiſque Poetis liquet, qui Mundi nativitatem cecinere, ac Mundum in tempore a Deo ex rudi indigeſtaque mole conditum, aſſeruerunt. Hiſtoricis, & Poetis accedunt etiam Philoſophi, ſcilicet Tales, Pythagoras, Anaximander, Plato, aliique; & Ariſtoteles ipſe lib. 1. de Cœlo c. 10. ſcribit, ante ipſum omnes Philoſophos recentem Mundi nativitatem habuiſſe; nec veram ipſe putavit de Mundi æternitate opinionem, ut optime obſervavit Grotius, ſed eam veluti hypotheſim adhibuit, quam aptiorem exiſtimavit ad rerum originem explicandam. Quamobrem ex ipſa quoque Ariſtotelis confeſſione conſtat, ſemper & ubique homines credidiſſe, Mundum in tempore conditum. Et ſane nullus Ocello Lucano antiquior reperitur Philoſophus, qui Mundum æternum aſſeruerit, cujus aſſertio, veluti monſtruoſum paradoxum, ab univerſo humano genere exploſa fuit.

Sed expendamus reliqua humani generis mo- 40 numenta. Super quatuor circiter annorum millia nulla humanæ hiſtoriæ monumenta ſuperſunt;

sunt; quæ enim de sua antiquitate, & astronomicis observationibus jactabant olim Chaldæi; ac nunc Sinenses, fabulosa, & falsa detecta, & demonstrata sunt a Huetio, aliisque eruditis Viris, qui de hoc argumento tractarunt. Quotquot præterea extant monumenta, omnia probant, ex paucis, immo ex una familia propagatos homines esse. Parva in iis occurrunt Societatum civilium; & Imperiorum initia in omnibus Mundi partibus; artium, quæ etiam humano generi omnino necessariæ sunt, ut seminandi, metendique frumenti, vinum ex uvis exprimendi, ac reliquarum hujus generis; scientiarum, legum civilium, superstitionis, idololatriæ, atque etiam atheismi primi inventores auctoresque nominatim designantur, ut legere est apud Jaquelotium in opere de Existentia Dei, & apud Auctorem Principiorum Religionis naturalis & revelatæ *tom.* 5. *pag.* 59. Quis vero fingat homines ex æterno extitisse sine scientia ulla, & sine artibus ad vitæ cultum omnino necessariis, & quin ullum prorsus posteris monumentum reliquerint sui, rerumque ab ipsis gestarum?

41 Nec male feriatis hominibus confugere licet ad eluviones, devastationesque Populorum: Nam per has, aut omnes aut unius tantum, vel alterius regionis homines periere. Si omnes, undenam postea humanum genus instauratum, ac propagatum est? Qui fieri sine miraculo potuit ut diluvium E. C. universale, ita omnes homines perderet, & omnia humani generis monumenta deleret, ut nullum prorsus remaneret vestigium, quo humanum genus antiquius indicaretur ætate illa qua per historias, ac reliqua monumenta demonstratur? Si vero dicat, per eluviones illas aliquos tantum periisse Populos, cur superstites homines aliquam saltem antiquarum rerum memoriam, ac aliqua antiquitatis monumenta non conservarunt? Qui fieri potuit, ut ne quidem eluvionum, ac depopulationum memoria remanserit? Nullum ergo, nequidem apparens, Atheis effugium superest, quo moveri ad dubitandum possint, quin Religio communi hominum cujusque ætatis consensione adserta, & custodita, ex Deo sit, qui Mundum condidit, ac homines, qui Deum semper coluerunt, ac colunt, *quasi unde orti sint, recordentur, & agnoscant*, ut inquit Cicero *lib.* 1. de Legibus.

Corollarium.

42 Habes ergo ex hucusque demonstratis, Religionem a Deo propriis hominibus inditam fuisse; per traditionem deinde, ex patre in filium in omnes homines propagatam; atque intimo naturæ sensu ita semper, ac ubique gentium custoditam esse, ut licet pravi efferatique homines naturæ legem plerisque in capitibus depravaverint; licet ignorantia, socordia, ac perversa hominum ratiocinatio veram divinitatis notionem in hominum plerisque corruperit, vel deformaverit; licet superstitio, & idololatria externum internumque cultum turpissime fœdaverit; & licet Epicuræi, Atheique convellere ex hominum animis studuerint omnem divinitatis Religionisque persuasionem; tamen obliterari omnino nunquam potuit confusa supremi Numinis notio, nec deleri; aut præsocari intimus ille naturæ sensus, qui colendum metuendumque prædicat Deum omnia intuentem, ac supplicia alterius vitæ improbis hominibus minitatem. Ex quo apparet, depravari utique potuisse per indicatas causas Religionem, deleri vero ac convelli ex hominum animis nullo unquam conatu potuisse, ac maluisse homines, falsos Deos, quam nullum Deum colere, ut olim ajebat Cicero.

Caput Secundum.

De naturalis Religionis existentia.

Superiori in capite ostendimus, totum genus humanum adversus Atheos pugnare, ac ne quidem Atheos ipsos improbo conatu potuisse unquam Religionis persuasionem, ac metum supremi Numinis omnino exuere, atque ex eorum cordibus delere. Hoc itaque in capite causam tuemur totius humani generis contra paucos homines, vitiorum fautores, ac manifestos virtutis inimicos, quos vel ipsi Ethnici humanitatis monstra, ac perniciem humani generis dixerunt, & suppliciis, vel saltem exilio puniendos censuerunt, ut legere est in Laertio, Plutarcho, aliisque antiquis Scriptoribus. Horum hypotheses, quas in Articulo de Pantheismo descripsimus, refutandas suscipimus. Caput vero dividimus in partes duas: In prima de Dei existentia, ejusque attributis; in altera vero de ejusdem Dei providenria agemus, qua officia illa homini præscribuntur, quibus naturalis religio constat. 43

Pars prima.

De Dei existentia, & Attributis.

Dei existentiam adversus Atheos demonstraturi, principio visibilia hujus mundi, & ea quæ facta sunt expendimus, quæ sane Dei existentiam, ac invisibilia ipsius attributa, ita nobis ostendunt, ut omnino inexcusabiles sint, qui Deum ex iis non agnoscant, & colant. Ita enim natura comparati sunt homines, ut dum opera videant, quæ rationem, consilium, & attem 44

artem exprimant, illico intelligant ab eo perfecta fuisse, qui ratione, consilio, & arte polleret. Ubi vero major pulchritudo, quam in ornatu Cœlorum? ubi perfectior ordo, quam in Universi, ac rei cujusque partium dispositione? Ubi major constantia atque ars, quam in motu syderum, quam in plantarum, animantium, hominumque propagatione atque motionibus? Quæ ars mirabilior esse potest illa, quam vel in rei minimæ ejusque partis structura intuemur? Scimus enim, quidquid artis in homine est, id ex harum structuræ consideratione deductum esse; Si ergo natura ipsa duce res, quæ artem & sapientiam artificis demonstrant, in sapientis artificis cognitionem nos ducunt, exploratum procul dubio cuique esse debet, visibilia hujus mundi, invisibilem ejusdem Authorem Rectoremque potentissimum, & sapientissimum demonstrare.

45 Scio, opinari Stratonicos, Epicuræosque ornatum mundi, resque omnes Universi ex cæco particularum impetu, aut ex varia atomorum combinatione prodiisse. At permisso possibilem hanc rerum combinationem in sinu materiæ, atque in ejusdem materiæ particulis reperiri; plura adhuc sunt, quæ hujusmodi hypotheseos falsitatem demonstrant. Nam in possibili ex. gr. colorum combinatione, combinatio illa proculdubio reperitur, in qua per egregii Pictoris artem, pulcherrima pictura efficitur; & tamen insani universim haberentur homines illi, qui perfectam picturam ex fortuito colorum casu, seu ex fortuita colorum projectione emersisse assererent: Nam cum hanc non modo casus, sed ne homines quidem efficere possint, qui certis regulis, & arte instructi non sint; non nisi per summam insaniam fortuito casu elaboratam diceremus: Quis ergo dicat, nisi stultissime, sine insulta sapientis arte, ornatum Cœlorum, hominesque, & res alias hujus Mundi fieri potuisse? Rursus fingunt Epicuræi, ante hanc pulcherrimam rerum combinationem alias infinitas præcessisse. Si ita vero se res haberet, ubi nunc tanta in speciebus animantium & rerum similitudo? Cur ex hominibus ex. causa nullus superfuit, qui unum tantum, vel plures quam duos oculos haberet, aut plures vel pauciores partes, quæ propagationi speciei non obessent? An non vident perfectam similitudinem, quæ in omnibus ejusdem speciei individuis reperitur, artem ac sapientiam artificis demonstrare, qui species rerum omnium condiderit, partesque singulis concesserit ad necessarios usus destinatas, tum ob individuorum conservationem, tum ob propagationem speciei?

At hæc levia sunt, & contra infimum illum probabilitatis gradum faciunt, quem 46
Athei, pro se afferre possunt. Graviora enim suppetunt; Nam falsum omnino est, combinationem illam, quæ in Universo reperitur, possibilem esse in fortuito particularum materiæ concursu, cæca tantum natura gubernante: etenim in hac Universi forma & rerum varietate, certæ motus ac proportionis regulæ sunt, quas solas sapientia præscribere & decernere possit: ex iis enim sibi comparavit homo quid quid sapientiæ, & artis habet; certos autem motus, & proportionis leges in cæca natura, in materia, ac in fortuita atomorum combinatione requirere, perinde est ac asserere, hominem, qui omni arte, sapientia, ac etiam ratione destitutus sit, ad perfectam artis normam, exactum opus perficere posse. Denique in hoc Universo homo reperitur mente, ac ratione præditus; ubi vero in atomis æternis, in vi genitrice illas agitante, aut in immensa materia, quam alii Athei fingunt, mentis & rationis causa sufficiens adest? Hæc ergo mundi visibilia non solum sapientissimum, & potentissimum Deum ostendunt, sed etiam falsitatis convincunt Pantheistarum hypotheses. At clarius demonstratur ex ipsa rerum contingentia.

Nam existit ens necessarium, quod scilicet ex se existit, & non potest non existere. Id evidens est. Evidens enim est, dari plura entia contingentia, quæ nempe aliquando non fuere, ac natura sua indifferentia sunt ad existendum, vel non existendum. Nam intimo sensu clare intelligimus, nos aliquando non fuisse, nec amplius existere homines, a quibus progeniti fuimus, eadem evidentia constat: Atque ita etiam liquet, alios extra nos positos homines, animantia quæque, plantas, lapides, ac res alias hujus Universi, vel aliquando non fuisse, vel esse non posse. Porro ea, quæ aliquando non fuere, vel quæ ita exhibentur, ut clare intelligamus esse non posse; ut Tellus, Sol, Astra, Cœlum &c. in semetipsis sufficientem rationem existentiæ suæ non habent; alioquin non possent non existere, atque uti a seipsis existentiam haberent, ita intima sua virtute conservarentur, ac necessario essent: Accedit etiam, hujusmodi entia, quæ contingentia cum sint, habere debuerunt initium, non posse ex nihilo esse, quia nihil nil potest efficere; neque a semetipsis, tum quia si a semetipsis producta essent, sufficientem rationem.

nem in semetipsis haberent existentiæ suæ, qua ut esse, ita & conservari possent, ideoque perire non possent, contra experientiam, vel evidentiam, qua illorum contingentia constat; tum etiam quia res eadem secundum eandem rationem nequit esse causa, & effectus, alioquin qua causa sui ipsius, seipsa prior, & qua effectus, seipsa posterior esset; quod est evidenter falsum.

47 Ita evidens est, contingentia omnia ab alia causa producta esse. Age vero? Vel causa hæc a semetipsa, & necessario, vel ab alio priore ente procreata fuit. Si primum: En ens necessarium. Si vero dicant, ab alia causa productam esse, atque hanc itidem ab alia in infinitum usque; ne hac quidem in hypothesi ens necessarium excludi potest. Finge hunc in infinitum processum in humanæ generationis serie, in qua unus ab alio genitus sit homo, quin ad primum parentem humani generis deveniri possit. Hæc infinita esset effectuum series, quorum singuli producti essent; & in qua serie virtus, & sufficiens causa deesset, qua effectus illi existerent: Nam singuli homines destituti essent virtute, qua fiant & existant; tum quia ab alio producti exhibentur, ac sunt contingentes, tum etiam quia si in semetipsis sufficientem rationem habuissent existentiæ suæ, virtute hac fieri, & conservari potuissent. At evidens est, singulos homines, ac res contingentes reliquas, virtute carere, qua conserventur; cum reluctante ipsa eorum natura pereant. Necesse ergo est, extra hanc seriem etiam infinitam dari aliquod ens, quod a semetipso existat, & quod in se sufficientem rationem, & virtutem habeat existentiæ suæ, & etiam rerum omnium contingentium. Hoc vero est ens necessarium. Neque fingant, contingentia esse individua, collectionem ens necessarium. Id enim perinde esset, ac fingere seriem rerum contingentium instar catenæ infinitis constantis annulis, quorum singuli ac omnes producti essent, atque adeo ab alio dependentes, catena vero ipsa improducta, ac ex se suspensa manens, qui in se sufficientem virtutem haberet, qua subsistere, & quin sustentaretur ab alio. Evidens vero est, catenam hanc repugnare. Id enim esset fingere ens aliquod infinitæ durationis, quod nec a se, nec ab alio existentiam haberet. Ergo evidens itidem esse debet, repugnare collectionem entium, quorum omnia, ac singula producta sint, ac esse non possint, nisi ab alio, ipsorum vero collectio improducta & independens sit. Est ergo evidens existere ens necessarium, quod a se sit, quod in semetipso sufficientem existentiæ suæ, ac rerum omnium contingentium rationem habeat, & causa & origo sit omnium contingentium. Id adeo verum est, ut nequidem Athei in controversiam revocare audeant. Ostendemus paulo infra, materiam inter entia contingentia numerari. Interim per corollaria demonstrare oportet, ens necessarium esse Deum Mundi Auctorem, Rectoremque.

I. Ex superiori demonstratione liquet, *ens necessarium esse ens a se*; quia ex se, non ab alio est; nec alia opus habet causa, ut existat, & conservetur. 48

II. *Entis necessarii essentia in existentia necessaria, sive a se posita est*. Nam id, quo posito res est, & quo sublato tollitur, quod primum in re concipitur, quodque rem illam ab omni alia secernit, atque attributorum omnium fons est atque origo, pro rei essentia, sive primario ejus attributo habetur; in ente vero necessario existere, sive existentia a se, vel ut scholæ loquuntur, *Asseitas*, id est, quo posito ens necessarium habetur, & quo sublato non amplius est, ut est evidens. Rursus *asseitas* est, qua ens ad entis necessarii constitutionem determinatur, & qua a contingenti secernitur: Ex hac denique necessaria existentia veluti ex prima radice, atque fonte omnes istius proprietates deducuntur, ut mox apparebit. Existentia ergo necessaria, sive *asseitas* essentia est entis necessarii. Hinc Deus ut se hominibus ens necessarium esse demonstraret, a Mose rogatus, ut quid ipse esset, exponeret, respondit: *Ego sum, qui sum*, hoc est, ipsum esse necessarium, ac plenitudo entis. 49

III. *Est æternum*; Nam quod semper est, ac semper in se habet quidquid ei competere possit, id æternum dicitur; nam ejus duratio, initio & fine caret, ejusque perfectio tota simul, & interminabilis est. Hujusmodi vero ens necessarium est; ejus enim natura ex se ipsa existentiam, & quidquid exigit necessarie possidet; & nec a se ipsa, neque ab alia causa in nihilum redigi, aut imminui quidpiam potest. 50

IV. *Est prima causa & fons omnium contingentium*; Nam a seipso est, neque causam ullam habet, a qua pendeat: Contingentia vero cum nec a nihilo, nec a se ipsis existentiam habere possint, causam existentiæ suæ non aliunde, quam in ente necessario habent. 51

V. *Ens necessarium habet omnes perfectiones pos-* 52

possibiles. Quotquot enim possibiles sunt perfectiones, vel necessariæ sunt, vel contingentes; nil enim in rerum universitate concipi potest possibile, quod non sit aut eos necessarium, aut ens contingens; nam præter ea, quæ natura sua existunt, ac non possunt non existere, & ea, quæ sunt indifferentia ad existendum, & non existendum, nil superest præter merum nihil. At in ente necessario sunt perfectiones omnes entis necessarii, & quotquot possibiles sunt enti contingenti: De perfectionibus entis necessarii nemo dubitat, cum has absolute naturæ suæ necessitate possideat, qua necessarie sibi vindicat, quidquid habere potest: De contingentibus vero facile patet. Nam hæc vel existunt, vel possibilia sunt: quæcumque existunt, existentiam suam, & quidquid perfectionis habent, ab ipso ente necessario acceperunt; quæ autem possibilia sunt, non aliunde possibilem existentiam, & perfectionem habent, quam ab ente necessario, cujus unice virtute produci possunt.

53 VI. *Perfectiones entis necessarii infinitæ sunt, & nil imperfectionis admixtum habent*; Nam in hujusmodi ente, perfectiones omnes possibiles continentur entium contingentium. Hæ vero infinitæ sunt; sunt enim infinita cum numero, tum etiam specie contingentia possibilia. Sunt etiam hujusmodi perfectiones illimitatæ: nam per absolutam naturæ necessitatem, qua ens necessarium determinatum est ad existendum, determinat, atque vindicat sibi modo omnium perfectissimo, scilicet respondente existentiæ necessariæ, quidquid ei compossibile sit. Sunt autem el infinitæ perfectiones possibiles, cum has in eo non repugnare clare intelligamus. Itaque cum causa desit, quæ immlouere illas, ac limitare possit, ac per existentiam determinatæ sint, qua perfectior concipi nequit, nonnisi illimitatæ esse possunt. Est ergo ens necessarium infinitum, & nihil imperfectionis admixtum habet, cum imperfectio defectus sit, in eo vero nihil deficiat.

54 Atque hinc patet, perfectiones, quæ dicuntur In scholis simpliciter simplices, cujusmodi sunt illæ, quæ nihil imperfectionis admixtum habent, in eo reperiri *formaliter*; Eas vero, quibus quidpiam imperfectionis admixtum sit, ut sunt corpora, & ea, quæ natura sua defectibilia sunt, atque ad interitum præproperant, *virtualiter* tantum & *eminenter*, cum quidquid in hujusmodi rebus perfectionis sit, infinite eminentiori modo in illo contineantur, ac produci ab illo possint.

55 VII. *Est etiam immensum*, tum quia absoluta existendi necessitas æque exigit esse ubique, ac alicubi; ergo cum causa desit, quæ unum, vel certum locum determinare queat, necessarie ubique esse debet. Tum etiam quia hæc ei perfectio possibilis est, cum concipere possimus spatium, sive expansionem immensam; cumque clare intelligamus, in qualibet illius expansionis parte ens aliquod contingens efficere posse. Si autem immensam expansionem concipere possumus, cui ens necessarium præsens sit, jam clare intelligimus, ei omnipræsentiam, sive immensitatem possibilem esse.

VIII. *Est immutabile*. Nam quidquid mutari potest, vel ab externa, vel ab interna causa mutatur: ens vero necessarium cum independens sit, ex externa causa mutationem subire nequit: neque ab interna, cum naturæ necessitate quidquid ei compossibile sit, necessarie possideat. Rursus mutationem experiri nequit ratione existentiæ, quæ ei necessaria est; ratione loci, cum sit immensum; ratione temporis, cum æternum sit, ac omnes temporis differentias complectatur; ac ratione perfectionum, cum natura sua infinitum sit. Est ergo immutabile. 56

IX. *Est Omnipotens*. Nam omnia potest, quæ possibilia sunt, cum nil possibile sit, quod in ente necessario existentiæ ac perfectionis suæ rationem sufficientem non habeat. 57

X. *Vivit voluntate, & intellectu præditum*. Nam hujusmodi perfectiones in entibus contingentibus reperiuntur, in quibus non sunt, nisi quædam entis necessarii participationes. Deinde insunt in eo omnes possibiles perfectiones infinitæ, ut demonstravimus; sunt autem hæ perfectiones ei possibiles, atque modo infinite perfecto in eo reperiri intelligimus. 58

XI. *Est etiam liberum*; tum quod hæc ei perfectio non repugnet; tum quia rerum contingentium natura, atque contingentes leges, quibus earum motus reguntur, ipsius libertatem designat: tum demum quia inter creaturas entis necessarii virtute conditas, homo reperitur, qui perfectionem libertatis habet. Hæc ergo in ente necessario modo infinite perfecto reperiri procul dubio debet. 59

XII. *Est spirituale, & incorporeum*. Etenim intellectu, & voluntate præditum est; atque extensum esse non potest: Nam est immutabile, & nihil imperfectionis habet; quod vero corporeum, & extensum est, cum ex pluribus coalescat, quæ dividi, ac separari, & novas figuras, novosque motus suscipere possunt, immutabile esse non potest, nec defectus, sive imperfectionis expers. Tum quia in partes di- 60

discerpi posse, & mutari imperfectio est, hoc est, defectus immutabilitatis, atque perfectæ & constantis perfectionis. Tum etiam quia in corporea & extensa natura desunt cognitio, ac perfectiones omnes inde sequentes, ut in philosophia satis demonstratum est. Atque hinc patet, ens necessarium esse substantiem spiritualem infinitam, quam Deus vocamus.

61 XIII. *Est simplex*. Nam simplex dicitur, quod compositionis est expers. In Deo autem nulla compositio esse potest: etenim immutabilis est, & infinite perfectus; res vero, quæ physice composita sit, cum in partes, ex quibus componitur, dividi possit, mutari potest, & ob divisibilitatem imperfecta est. Deus ergo nec ex mente, & corpore conflatus est, ut anthropomorphitæ opinabantur; neque mens est, cui nova accidentia superaddi possint, & quæ accidentaria quadam luce effici possit, ut Palamitæ commenti sunt; nec denique extensus Spiritus est, ut Clarckius, aliique arbitrati sunt, qui spatium Dei immensitatem esse asseruerunt: nam quod ita extensum sit, ex pluribus partibus coalescat necesse est, cum nonnisi per has extendi queat. Accedit etiam, quod si Divinus Spiritus ita extensus esset, vel quælibet pars ipsius Deus esset, vel non. Si primum, tot Dii essent, quot infinitæ illius extensionis partes. Alterum vero dici nequit; Nam si hujus Spiritus partes, vita, intellectione, & libertate carerent, neque harum collectio iis prædita esse posset. Denique si res ita se haberet, Deus totus ubique non esset, sed pars ejus in sole exempli grat. in terra &c. immo pars tantum ipsius in ista rerum universitate reperiretur; quo quidem nihil absurdius. Qua autem ratione Deus præsens loco sit, dicemus alibi.

62 XIV. *Deus unus est*. Nam est ens necessarium; entia vero necessaria plura esse non possunt; nam illud tantum ens necessarium est, quod non possumus cogitare non existens; omnia autem entia, uno excepto concipere non existentia possumus; si enim novem ex. gr. fingantur, octo inutilia esse facile concipiemus. Deinde est infinite perfectus: plura vero entia infinite perfecta dari non possunt, quia unum perfectione careret, quam alii haberent, ideoque omnibus quidpiam deficeret. Accedit etiam, infinite perfectum immensum esse, ideoque a nulla alia re excludi posse; omnipotens esse, ideoque potentiam experiri non posse contrariam, & ipsi æqualem; omniscium denique esse, ideoque ignorare nihil posse. At si plura infinite perfecta essent; unum alterum e loco excludere posset; unius potentia alterius æqualem posset impedire; unus denique vim, atque consilia alterius Iodependentis non intelligeret. Si vero dixeris, mendicare unum Deum posse ab alio vim agendi, & scientiam, quam diximus, jam independentiam, & entis necessarii notionem sustulisti. Denique ordo rerum contingentium, qui in hac universitate viget, unius Supremi Dei existentiam declarat. Atque hæc de præcipuis Dei attributis. Ut autem adversus Atheos res abunde demonstrata maneat, ostendendum suscipimus, materiam non esse ens necessarium.

Materia omnes contingentis characteres habet. Nam potest non existere; id enim clare intelligimus; etenim, vel Universum plenum est, vel quidpiam vacui habet. Si quidpiam vacui in Universo sit, jam clare intelligimus, ibi materiam non esse, & qua ratione concipimus materiam non existere ibi, eadem spatium omne sine materia esse intelligimus. Si vero vacuum non detur, concipere tamen illud nil vetat: quod enim prohibet, quominus spatium inter aulæ parietes interceptum omni destitutum corpore, concipiamus? Si concipere possumus materiam non existere, ergo in idea materiæ Idea existentiæ non reperitur, atque existentia necessaria ei non competit. Rursus materia habet omnes modos contingentes, & mutabiles; Sunt enim materiæ modi magnitudo, figura, motus, situs, soliditas, inertia &c. hujusmodi autem proprietates, seu modi, contingentes, seu mutabiles sunt, nec aliter concipi possunt, quam ut arbitrarii effectus causæ a materia distinctæ. Tum quia motus illi contrarii materiæ possibiles sunt; tum etiam quia successive eosdem materia induit; quæ quidem mutatio entis necessarii naturæ repugnat. Illos vero a causa arbitraria pendere, tum eorum contingentia ostendit; tum etiam ex eo liquet, quia ab indito materiæ motu ii reperi neutiquam possunt. Materiæ enim neque motus, neque vis motrix essentialis statui potest; tum quia sine motu a nobis concipitur, & veluti res indifferens ad motum, & quietem; tum etiam quia si essentialis materiæ motus esset, nulla ipsius pars quiesceret, immo nequidem quiescere posset; secus ac experientia docet, quæ plura quiescere corpora demonstrat, atque omnibus inditam ostendit vim inertiæ, qua corpus quodcumque status mutationi resistit; tum demum quia motus, & leges, quibus materiæ motus regulantur, arbitrarii sunt. Cum non sint ubique uniformes, ut Philosophi demonstrant de vi gravitatis, cohæsionis, repulsionis, & percussionis disputantes. Quæ cum ita 63

ita se habeant, ita propositionem demonstramus: Quod proprietates non habet entis necessarii, & omnes proprietates exhibet entis contingentis, contingens est; materia vero destituitur proprietatibus entis necessarii a nobis expositis, & per omnes proprietates, quas habet, contingens ostenditur. Ergo.

64 Dices: ex nihilo nihil existere; ergo, cum materia existat, quæ ex nihilo fieri non potuit, necesse est natura sua existere.

65 Resp. ex nihilo nihil existere, quin causa præextiterit, quæ efficere illud potuerit, quod idem est, ac dicere, a nihilo nihil effici potest: ut si causa præcessit, quæ creare rem potuerit, nihil prohibet asserere rem ex nihilo factam. Nam ens illud cogitans, quod in me, & in quolibet homine est, initium proculdubio habuit: perspicue enim intelligo non fuisse semper: e nihilo ergo potentissimæ causæ actione conditum est. Si ens cogitans hac ratione fieri potuit, cur non etiam materia? Deinde ens illud cogitans, quod in me est, voluntate sua efficere motum potest, ac motum sistere, ut quisque intimo sensu cognoscit. Si mens limitata tanta vi pollet, ut novum efficere valeat motum, mens infinite perfecta, ac infinita potentia prædita, poterit sane non modo motum, sed ipsam etiam substantiam voluntate sua efficere.

66 Dices: at intelligere non possumus, quomodo res ex nihilo fiat. Sed nequidem intelligere valeo, qua ratione vis elastica, vel electrica, aut magnetica agat, nec proinde harum virium effectus in controversia revoco. Immo nec intelligo, quomodo ad nutum voluntatis meæ digitus moveatur unus, ac illico is deinde sistatur, & agitetur alter, & tamen de iis dubitare non possum. Ergo quod intelligere nequeam, qua ratione ex nutu divinæ voluntatis extiterit ex nihilo materia, in dubium istius creationem revocare non possum; cum hæc per proprietates, & affectiones omnes veluti effectus infiniti arbitrii exhibeatur.

Corollarium.

67 I. Ex dictis facile patet, falsam esse antiquorum fere omnium Philosophorum, atque Hermogenis sententiam de duobus Principiis æternis, altero efficiente, altero quod fingeretur; ac falsam itidem esse doctrinam de duobus principiis a Zoroastre apud Orientales traditam, ac per Simonem Magum in Ecclesiam traductam, juxta quam duo statuebantur æterna principia, bonorum unum, alterum vero malorum omnium fons, & origo. Ii enim omnes malum principium, vel materiam ipsam statuere, at materiam una cum maligna ipsi indita virtute, ex qua maligni spiritus prodierint, ut Manichæorum plerique, atque Priscillianistæ somniarunt. Si materia æterna, increata non est, sed Dei summe boni, ac potentissimi effectus, hujusmodi commenta a fundamentis evertuntur. Sophismata vero, quæ circa malorum originem opponunt, in sequenti parte solvemus.

Pars altera.

De Dei providentia, atque officiis hominis, quibus naturalis Religio constat.

Providentiæ nomine rationem intelligimus, qua per apta media finis procuretur. De Dei itaque providentia disputari inquiremus, num certum ob finem res condiderit, ac res singulas certa ratione in suum finem dirigat. Hæc enim inquisitio adeo cum Dei existentia connexa est, ut veteres non dubitaverint confidenter asserere, Epicurum ob negatam Dei providentiam rem sustulisse, ac solum Dei nomen reliquisse. Duplex autem distingui potest regimen, ac rerum cura, physica, & moralis: illa iis legibus continetur, quibus res omnes certo ordine dispositæ per quasdam naturæ leges in suum finem diriguntur; moralis vero in cura illa sita est, qua creaturæ ratione, ac libertate præditæ ita legibus reguntur, ut indito quodam naturæ sensu, spe præmiorum, pœnarumque metu in certum finem dirigantur, hoc est in optatam felicitatem. Paucis hic expendemus, quæ ad Providentiam, ejusque proprietates spectant, & quæ contra ab impiis opponi solent; deinde hominis officia ab hac providentia præscripta designabimus; pœnas denique atque supplicia ostendemus, quibus ad hujusmodi officia præstanda eosdem impellit. 68

Propositio I.

Deus providentia sua omnia regit, & moderatur.

Dem. Posita infinita perfectione, quam sibi vindicat ens necessarium, evidens est, Deum providentia sua cuncta regere, & moderari. Cum enim in entibus contingentibus substantiæ reperiantur ab ipso conditæ, quæ intellectu, & sapientia prædita sunt, qua certos sibi fines præfigunt, & apta ad illorum consecutionem media disponunt, & adhibent, facile patet, hanc perfectionem in Deo sine limitatione ulla reperiri. Rursus Deus operando, modo naturæ suæ conveniente agere debet, alioquin in actionem ipsius cadere imperfectio posset: ergo non potest agere, nisi modo infinitæ sapientiæ suæ respondente; infinite vero sapientis est finem in agendo sibi proponere, ac aptissima ad istius consecutionem media adhibere. Item agere non po- 69

potest, nisi modo infinitæ suæ bonitati respondente; boni vero opificis est, opus quod fecerit, curare. *Quis enim deserat, quod ipse condendum putavit? Si injuria est regere; nonne major injuria est fecisse? cum aliquid non fecisse nulla injustitia sit: non curare, quod feceris, summa inclementia*, inquit Ambrosius, *de off. c.* 13.

Propositio II.

Dei providentia cum sapientia, sanctitate, justitia, bonitate, cæterisque possibilibus perfectionibus moralibus conjuncta.

70 . Dem. quia hæc perfectio, sive attributum est entis necessarii; omnia vero entis necessarii attributa absoluta necessitate perfectiones omnes illimitatas sibi vindicant, quæ sunt ipsi possibiles. Omnes autem istæ perfectiones cum providentia componi possunt.

Deinde sapientia est cognitio, qua finem elegit, & apta ad illius consecutionem media disponit, & adhibet; sanctitas est, quæ in recti, bonique amore consistit, quæque mala moralia, cujusmodi sunt peccata, atque vitia, omnino excludit; justitia constans voluntas agendi juxta æternas, & incommutabiles rationes, & præmia, atque supplicia tribuendi juxta merita, atque demerita; bonitas denique constans voluntas est benefaciendi, seu communicandi felicitatem creaturis; hæc vero dum non merentibus dona largitur, gratia; dum malis merita tribuit, misericordia; ubi vero malos punire tardat, longanimitas nuncupatur. Atqui hujusmodi perfectiones in Deo insunt; tum quia sine ipsis non esset infinite perfectus; tum etiam quia harum vestigia, ex participatione ab ente necessario, in ipsis creaturis rationalibus reperiuntur. Ergo juxta principia superius stabilita, in Deo infinite perfecto reperiri debent.

71 Atque hinc sequitur etiam esse Deum infinite veracem, qui nec falli nec fallere possit. Nam infinite sapiens falli nequit, alioquin infinite perfecta ipsius sapientia non esset; in eo enim, qui decipitur, sapientia deest. Infinite autem bonus nequit fallere; decipere enim alium malum est, defectus est, ac rectæ rationi dissonum est. At in infinite bonum malum cadere nequit, alioquin infinite bonus non esset, quia defectum omnem non excluderet; quod ad plenitudinem bonitatis omnino necessarium est.

Propositio III.

Systema divinæ providentiæ incomprehensibile est.

72 Nam ab æterna, immensa, & infinita sapientia stabilitum est, quæ infinite superat limitatæ mentis nostræ captum. Ita enim natura nos comparati sumus, ut quo a præstantiori ingenio, atque arte inventa atque disposita opera sint, eo difficilius comprehendamus: hinc rudes homines præclara humani ingenii inventa, & consilia Principum non intelligunt; & a brutis intelligi, quæ ab hominibus fiunt, nullo modo possunt. Deinde systema hujusmodi seriem complectitur omnium temporum, entium omnium, ac omnium eventuum sibi invicem cohærentium, ac sese successive explicantium: Res vero omnes, quibus Universus constat, leges, quibus cum omnes, tum singulæ reguntur; mutuæ inter ipsas actiones, & relationes, & quantum singulæ aliis conferunt, cognitum nobis esse non potest, ut experientia constat: ac multo minus successionem, earumque futuros eventus intelligimus. Immo nec minimam rem, vel nos ipsos comprehendimus, cum plura sint, quæ de re qualibet, ac de nobismetipsis ignoramus, quam quæ novimus, ut est evidens. Systema ergo divinæ providentiæ &c.

Atque in hac ipsa incomprehensibilitate ipsius sapientia elucet. Tum quod id plurimum conferat ad movendos homines ad opera admiranda divinæ providentiæ, ac venerandum supremum Opificem; cum homines, quæ obvia sunt, parvi pendere, quæ vero magis recondita videntur, plurimum existimare soleant. Tum etiam quia incertus rerum eventus necessarius videtur ad homines probandos, & ad summarum virtutum exercitium, fidei nempe, spei, fiduciæ, & devotæ erga Deum voluntatis; & ad fovendam sollicitudinem felicitatis vitæ futuræ, quæ per spem, atque metum a vitiis nos retrahat, & ad virtutes incitet. 73

Si integrum hujus Mundi systema compertum nobis non est, sed plures ipsius partes, ac rerum in eodem ordine, varietatem, relationes, usus, atque fines ignoramus, nil nos certi decernere possumus de pulchritudine, de bono, deque perfectione unius; sed cum evidenter nobis constet, a Deo summe sapiente conditum esse & gubernari, præsumere omnino debemus, ad Universi pulchritudinem, atque perfectionem spectare ea quoque, quæ superflua, vel noxia videantur, quin nos pulchritudinem intelligamus, & quin usus, & commoda ulla inde experiamur. Audi hac de re Augustinum adversus Manichæos disputantem *lib. de Gen. cap.* 18. *Cum ista dicunt, non intelligunt quemadmodum omnia pulchra sunt Conditori, & artifici suo, omnibus utitur ad gubernationem universitatis, cui summa lege dominatur. Si enim in alicujus Opificis officinam imperitus intraverit, videt ibi multa instrumenta, quorum causas ignorat: & si multum est insipiens, superflua putat. Jam vero si in fornacem incautus ecciderit,* 74

rit, aut ferramento aliquo acuto cum id male tractat, seipsum vulneravit, etiam perniciosa, & noxia existimat ibi esse multa. Quorum tamen usum, quoniam novit artifex, insipientiam ejus irridet, & verba inepta non curans officinam suam constanter exercet. Et tamen tam stulti sunt homines, ut apud artificem hominem non audeant vituperare quæ ignorant; sed cum ea viderint credant esse necessaria... In hoc autem Mundo, cujus conditor, & administrator prædicatur Deus, audent multa reprehendere, quorum causas non vident... Quæ omnia unde veniant, non intelligo, nisi a summa mensura, & numero, & ordine, quæ in ipsa Dei sublimitate incommutabili atque æterna consistunt... De superfluis vero quid nobis est quærere? Si tibi displicet, quod non prosunt, placeat, quod non obsunt: quia etsi domui nostræ non sunt necessaria, eis tamen completur hujus universitatis integritas, quæ multo major est, quam domus nostra, & multo melior: hanc enim multo melius administrat Deus, quam unusquisque nostrum Domum suam.

Solvuntur argumenta contra Dei providentiam ex malis petita.

75 Hic ad leviora solvenda Epicuræorum sophismata, notare sat est, Deum qua omniscium, omnia etiam possibilia cognoscere; qua infinite sapientem, nullum a se conditum opus negligere posse; qua infinite activum atque potentem, omnium curam sine defatigatione gerere; & qua infinite beatum, & sufficientissimum, nullam ex rerum cura pati posse molestiam. Iis itaque missis, reliqua persequamur, quæ ab Epicuræis, Manichæis, atque Bailio proponuntur. Quæ quidem omnia huc recidunt.

76 Deus est infinite sapiens, bonus, sanctus, & justus; Curam ergo rerum universitatis non gerit. Nam si infinite sapiens auctor, ac rector Mundi esset, nil in eo superflui, monstruosi, atque imperfecti occurreret: si infinite bonus, nihil homini noxium haberetur; si infinite sanctus, vitia, atque peccata omnino excluderentur, quæ cum sanctitate pugnant; si denique infinite justus, virtutes præmio compensarentur, ac vitiis præsto supplicia essent. In hac autem rerum universitate plura deformia, & monstruosa sunt, plura humano generi insensa animantia, desertæ regiones, atque alia plura nullius prorsus usus; plura itidem noxia sunt humano generi, ut infirmitates, dolores, senectus, mors ipsa omnium malorum pessima. Vitia præterea, & peccata reperiuntur, & bona probis, improbisque æque distribuuntur, nec virtuti præmia respondent. Mundus ergo Respublica non est, quam infinite sapiens, bonus, sanctus, & justus moderetur, & curet.

At hæc facile corruunt, si animadvertamus ignorare nos Mundi systema, rerum usus, & fines, ac infiniti opificis artem atque consilia. 77
Nam cum hæc omnia ignoremus, reponere possumus, res, quæ nullius nobis usus videntur, usus habere in aliis rebus, quæ monstruosa videntur, ad Universi pulchritudinem spectare, ac suos quoque in eodem usus habere; quæ insensa apparent humano generi, ad systematis pulchritudinem necessaria esse, & homines per metum ex illis ortum, ad societatem ineundam, quæ maximum ipsis bonum est, quodammodo impellere, ac alias ignotas nobis utilitates afferre: quæ noxia sunt hominibus, ut dolores &c. præterquamquod ex revelatione novimus, pœnam peccati esse, haberi posse naturales hominis conditiones, qui cum ex partibus compactus sit quæ perpetuo motu agitantur, natura sua, ut res aliæ compositæ, ad interitum properat; dolores vero, qui ex infirmitatibus sunt, si ratione finis spectentur, boni, & quodammodo necessarii homini deprehenduntur, cum per hos moneantur, ut noxia caveant, atque ea procurent, quæ ad vitam conservandam sunt necessaria. Ad moralia vero mala quod spectat, ac bonorum in hoc mundo distributionem: fac hominem natura sua liberum esse, sed defectibilem, cum ens contingens sit, & limitatum: fac etiam vitam futuram esse, in qua bonis præmia, improbis vero supplicia parata maneant; quis infinite sapientis consilia, quæ nobis explorata esse non possunt, reprehendat, quod vitia, & mala moralia permittit, quod virtuti in hac vita præmia non respondere videmus: quod demum bona sua non æque omnibus distribuit? Nam si explorata nobis systematis Universi consilia forent, perspicue intelligeremus, infinitæ sapientiæ ordinem postulare, ut homini natura sua libero, usus libertatis concedatur, ideoque, ut permittantur mala moralia, quæ inde sequuntur; ut præmia, atque supplicia in futura vita distribuantur; atque ut nonnullorum bonorum largitio a sola munificentia supremi Opificis pendeat. Hæc satis esse videntur ad Atheorum extricanda Sophismata; sed ut nil omittamus in Dei providentia comprobanda, per singula malorum genera paucis discurremus.

Tria sunt malorum genera. Alia enim sunt 78
metaphysica, alia physica, alia denique mala moralia: malum metaphysicum in defectu summæ, & infinitæ perfectionis; malum physicum in dolore, sive voluptatis defectu; malum denique morale peccatum est, sive defectus rectitudinis, & conformitatis ad legem, quæ in

in deliberata hominis actione inesse debet. Malum metaphysicum in creaturis necessarium est. Nam creaturæ non possunt esse nisi limitatæ, sunt enim entia contingentia, quorum perfectio limitata est; solius enim entis necessarii proprium est, infinitum esse. Creaturæ ergo esse non possunt nisi limitatæ, atque imperfectæ. Imperfectio ergo hæc non Creatori, sed creaturæ naturæ tribuenda est, quæ non nisi limitata esse potest. Ergo in systemate rerum contingentium mala metaphysica ex ipsa rerum natura necessaria sunt. Nec sapientiæ id obest Auctoris, qui non nisi ex possibilibus contingentibus Universum formare poterat. Et conveniens fuit, ut non res omnes æque perfectæ essent; tum quod Universum constet ex partibus, quæ totius perfectionem habere non possunt; tum quod in eo res una alterius usui inservire debeat; tum denique quia *in rerum bonarum inæqualitate ipsa est jucunda gradatio, ubi minorum comparatio ampliorum est commendatio*, ut inquit *August. contra adver. leg. & Proph. lib.* 1. *cap.* 4.

79 Mala physica, metaphysici mali consectaria sunt. Nam ex peccato orta sunt, peccatum vero ex limitata & defectibili hominis libertate. Deinde mala hæc veluti media nobis exhibentur, quibus nos Deus a nimio præsentis vitæ, ejusque bonorum amore retrahit, ne æternæ vitæ bona, atque legem contemnamus. Sunt enim, vel præparationes quædam ad virtutem, ne peccemus, vel justæ punitiones, cum peccavimus, ut a peccatis recedamus. Nam animi corporisque doloribus monemur, non hanc, quam nunc veluti peregrini incolimus, sed futuram æternam alterius vitæ nostram patriam esse, ad quam intimo quodam conatu natura tendimus. Nil ergo vetat, quin hæc ab infinite sapiente proficiscantur, sicut a bono medico ingratum sapori pharmacum; cum bona sint, quibus malis, quæ ex metaphysico oriri possint, cujusmodi moralia sunt, medeamur.

80 Moralis denique mali fons atque origo in limitata rationalis creaturæ libertate posita est. Nam si creaturæ omnes limitatæ, atque imperfectæ propria natura sunt, homo etiam imperfectus, ac natura sua limitatus fieri debuit. Si limitata mens, ac ratio hominis est, ideoque defectus errorisque capax, regula opus habuit, qua tuto, & sine erroris periculo, optatam felicitatem agnosceret, & prosequeretur: ita enim natura sua felicitatem expetit homo, ut velle esse miserum, etiamsi velit, non possit. Si regula hæc homini necessaria est, quæ apta ad felicitatem media, ac tutam viam demonstret, infinite sapiens, qui hominis curam gerit, præscribere hanc eidem debet, alioquin sapienter cum ipso non ageret, quia media non designaret ad finem necessaria. Hanc ergo regulam præscripsit; at homo natura sua liber est, atque ita proprietas hæc cum ratione conjungitur, ut tolli ea ab homine non poterit, quin rationis expers, ideoque non homo esset, ut etiam Basilius, aliique SS. Ecclesiæ Patres observarunt. At libertas limitata, & finita esse debuit in creata natura, ut diximus. Deficere ergo a regula potuit, atque errare, tum in fine sibi proponendo, tum in electione mediorum; quamobrem necessaria quoque pœna fuit, qua in officio a regula præscripto contineretur, & ad resipiscendum post lapsum impelleretur: ideoque hæc etiam ad sapienter regendum hominem præscribenda fuit. At hæc omnia occurrunt in Dei erga hominem providentia. Quid ergo in ea mali occurrit? numquid lex homini data? At decebat bonitatem, & providentiam supremi rectoris hominem erroris capacem, sine lege esse, qua dirigatur. Numquid libertas? sublata vero ratione, quæ sine libertate non consistit, hominis natura tollitur. Nec sapientis est, operis, quod faciendum putavit, naturam destruere. Num denique quia creaturam rationalem fecit? At sine creatura rationali non amplius in Mundo Dei Imago esset, cui communicando Deus bonitatem suam, beneficum se demonstraret. Accedit etiam, ex horum malorum permissione majora etiam bona Deum eruere, quæ ad systematis divinæ providentiæ ordinem, perfectionemque conferunt, ut pluribus demonstravit S. Augustinus. Hac enim posita, locus est nonnullorum divinorum attributorum manifestationi, longanimitati præsertim, misericordiæ, & justitiæ ex parte supremi Rectoris. Ex parte vero Universi, locus virtuti morali est, quæ sine libertate eligendi bonum, vel malum haberi non posset. Quæ cum ita se habeant, perspicuum est, neque ex malis moralibus, neque ex physicis inde sequentibus, quidpiam adversus divinæ providentiæ systema argumentari posse. Cum rerum natura attente perpensa, ac rerum cognito fine nil occurrat, quod cum infinita auctoris, rectorisque sapientia optime non cohæreat.

Atque hinc facile patet, neque infirmum Deum esse, qui tollere, vel impedire hæc in Mundo mala non possit, nec invidum, si non impediat, dum possit. Poterat utique potentia sua, vel donum libertatis homini adimere, vel vo- 81

luntatem in se liberam a prava electione continere, aut ita auxilio suo flectere, ut in malum declinare non possit; Sed non decuit divinam sapientiam rationalis creaturæ naturam immutare, adimere omnem virtuti locum, atque meritum, & demeritum ex hac rerum universitate excludere, per quæ summa ipsius erga homines beneficentia, atque justitia manifestaretur. Mala ergo non sustulit, quia hæc auferre non poterat, nisi simul bona longe plura sustulisset, quæ imperscrutabili ipsius consilio convenientia rerum Universitati viderentur. Rursus in dividendis bonis suis nulla lex Deo est præter arbitrium. Si enim ad quidpiam condendum infinita bonitas teneretur, istud esset perfectissimum; perfectissimum autem bonum creatum repugnat. Necesse ergo est, ut bonitas infinita in gradu finito perfectionis, & felicitatis consistat. Quinam vero est gradus finitus, cui Deus adstrictus sit? nullus sane: Ergo bonitas quamvis infinita in quovis gradu perfectionis, & felicitatis creaturæ sistere potest, ideoque in eo, qui proprius est homini in præsenti statu, & conditione.

82 His stabilitis principiis, facile ostendere est vanitatem exemplorum, quæ olim a Manichæis, & Epicuræis, nuper vero a Bailio ad labefactandam divinam providentiam allata fuere, de medico nempe, qui sciat ægrotum, qui vinum jussus sit bibere, statim periturum, si sumat, idque permittat, & de matrefamilias, quæ ne filiæ libertati obsit, permittit hanc in perditorum hominum ludis versari in quibus pudicitiæ suæ jacturam certo facturam novit. Nam ii non vacarent culpa, quia mortem medicus, mater vero filiæ suæ pudicitiæ jacturam impedire tenetur, & ægrotus sine vino convalescere, & vivere, ut vivere puella potest, quin se ad ludos illos se conferat; at supremus rerum conditor, & rector non tenetur usum impedire facultatum, quas ad bonum finem, atque felicitatem comparandam creaturis indiderit; non potuit libertatem homini auferre, quin ipsius naturam, aut perderet, aut immutaret: jus plenum habuit constituendi certos in homine perfectionis gradus: tutas præscripsit regulas, quibus homines a malo avocaret, & in felicitatem dirigeret: internum quoque auxilium præbet, quo freti rite illas exequantur: præmiis, atque suppliciis a malo eos retrahit, & ad bonum impellit: ex malorum denique permissione bona illa eruit, quæ supra recensuimus. Atque hæc quo ad malorum originem: de præmiorum vero, pœnarumque distributione dicemus infra.

Inquiri hoc in loco posset, quodnam motivum, & quinam finis Deo in rebus condendis fuerit. Sed rem paucis expediemus, explicato discrimine, quod motivum inter atque finem intercedit. Motivum itaque vocamus id, quo Deus movetur, & inclinatur ad creandum Mundum; finem vero id, quod Deus per conditum Mundum obtinere voluerit, sive ad quod omnia opera sua ad extra ordinaverit. Hac distinctione posita, facile conciliari invicem possunt dissidentes Theologorum hac de re opiniones. Nam Estius, aliique motivum cum fine confundentes, negant Deum finem sibi proposuisse ullum dum Mundum conderet, quod tamen sine Infinitæ ipsius sapientiæ injuria dici nequit. Itaque Deo extra infinitam libertatem suam nil motivum fuit creandi Mundum, scilicet, nec res ipsæ creatæ, nec quidpiam ex istis consurgens. Nam cum independens omnino sit, pendere a creaturis nequit; at si ab iis determinari oporteret ad creandum, penderet ab ipsis, atque in hac determinatione passive se haberet; ageretur enim, & non ageret. Rursus cum sit Deus sibi sufficientissimus, ac nullius indigens, nihil a se diversum expetit, nam rei a se diversæ appetitio indigentiam denotat. Determinari ergo non potuit ab aliquo, quod ex ipsis creaturis expeteret. Denique cum creaturæ ante liberam divinæ voluntatis electionem nihil omnino sint, nil habent, quod movere Deum possit; & si per objectivam repræsentationem movere creaturæ Deum possent, omnes indiscriminatim creaturas possibiles produxisset: nam nulla reddi potest ratio, cur aliquas tantum elegisset, cum omnes æque habeant objectivam illam bonitatem, qua Deus ad creandum motus, & determinatus statuitur. Itaque in sola Dei libertate quærenda causa determinationis est, qua motus sit ad Mundum creandum, ut post Augustinum *lib. 18. de Civ. Dei* S. Thomas asseruit *par. 1. q. 19.* Nam cum Deus sit infinite perfectus, & sibi sufficientissimus, non plus ei molestiæ afferre potest voluntas creandi, quam otium. Cum prima causa sit omnino independens, determinatio, ac inclinatio ipsius voluntatis diverso a nobis concipi debet modo, ac determinatione concipiuntur causarum secundarum, in quibus inclinatio, & actio a præcedente aliqua passione pendent. In Deo ergo sola infinita libertas causa est, a qua determinatio ad creandum pendet. Hinc præsto responsio est, dum inquirant, cur prius non creaverit Mundum? Cur certo, ac determinato spatio res omnes concluserit? Cur non plura produxerit? Cur denique alias creaturis non indiderit dotes? Scilicet, quia noluit. 83

Fi-

84 Finis vero divinarum ad extra operationum non deest, cum infinita sapientia non casu, sed proposito fine agere debet. Is vero nonnisi Dei gloria esse potuit, cum nonnisi propter seipsum infinitum, & sibi sufficientissimum, operetur. Dei autem gloria ex divinorum attributorum exercitatione, ex divinarum perfectionum in creaturis expressione, aliisque consurgit, quæ creaturas rationales ad ipsum glorificandum moveant. Hæc de Providentia generatim: agendum nunc est de peculiari cura, quam erga rationales creaturas Deus exercet, &

De officiis hominis, quæ ex Dei providentia sequuntur.

85 Nonnulla præmittimus, quæ vel omnino explorata sunt, vel in Philosophia abunde demonstrata statuuntur. Primo hominem a Deo ratione donatum esse, ut intimo sensu novimus. Secundo, inditum ei esse appetitum felicitatis, ut malum, & miseriam velle non possit. Tertio, liberum esse ad agendum, & non agendum, ac libertatem nonnisi a summo bono, in quo summa ipsius felicitas posita est, vinci omnino posse. Quarto, errare per rationem posse, rationem regulæ capacem esse, ac posse per libertatem a rationis regula deficere. Quinto, principium rationis, & libertatis a corpore distinctum, & diversum esse, atque incorporeum, & spirituale; quod quidem tum in Philosophia abunde probatum stabilimus; tum etiam ex his paucis, quia nempe movet corpus, ac corporis partes virtute sua sistit, aut motus dirigit, ac distrahit se a consideratione molestæ alicujus corporis partis impressionis, & ad alia consideranda objecta seipsum applicat, etiam incorporea, atque sublimia, in quorum contemplatione ita quandoque defixum manet, ut quæ in corpore fiunt ne quidem intelligat. Hæc sane ab organico corpore, fluidisque per hoc discurrentibus omnino istud diversum exhibent. Accedit etiam, istud idem principium cogitans concipere commode posse non exigere organicum corpus, atque extensum quodcumque, ipso vere existente, quod quidem satis aperte ostendit esse rem a corpore, & materia omnino diversam. Cum vero omnes cognitæ per operationes proprietates indivisibile illud esse demonstrent, atque incorporeum, jure meritoque pro spirituali substantia habetur. His præmissis, paucis ostendemus primum, Deum ab hominibus cultum exigere: deinde præcepta, quibus ii ad certa officia obligantur, præscribere: ac demum, spe præmiorum, ac metu etiam alterius vitæ immortalis suppliciorum ad officia præstanda compellere. Sit itaque

Propositio prima.

Homines Deum colere tenentur.

Nota. Cultus nomine actionem intelligimus, 86 quæ intuitu alterius excellentiæ suscipiatur, sive per quam alterius excellentiam testemur. Debitus Deo cultus actio qualibet est, per quam ipsius excellentiam, & prærogativas testificari debemus. Cultus, vel internus est, vel externus: ille internis actibus continetur, quibus amore, fide, spe aliisque internis mentis actibus bonitatem, aliasque Dei perfectiones testificamur, ac debita reverentia, & honore Deum prosequimur; alter vero, actus illos complectitur, quibus exterius hujusmodi venerationem significamus. Externus cultus, vel privatus est, quo quisque privatus homo debito Deum honore glorificat; vel publicus, quo scilicet homines conjunctis votis, publico in loco, ac veluti communi societatis nomine Deum venerantur, & colunt.

Dem. ergo propositio. Homo tenetur Deum 87 colere, si ei debeat summum amorem, summam servitutem, summum obsequium. At hæc omnia Deo debet homo; Per summam enim Dei sapientiam homo natura sua constitutus est propensus ad amandum bonum sibi propositum, & ad testandum per servitutem, & gratos animi sensus dominium, atque suscepta beneficia, & per obsequium & cultum præstantissimam intelligentis naturæ excellentiam: nam natura sua ad bonum amandum fertur, ad gratum animum exhibendum ei, a quo beneficia receperit, ad ei serviendum, cujus dominio subsit, atque ad testandam cultu aliquo mirabilem alterius prærogativam, & excellentiam. Ergo cum Deus per rationem homini se manifestet, ut summum bonum, summum ab ipso amorem exposcit: Cum se ostendat ut supremus Dominus vitæ, functionumque hominis, obsequia illa exigit, per quæ hujusmodi supremum dominium testetur: cum denique infinitam excellentiam suam demonstret, cujus consideratio per admirationem, quæ sequitur in adorationem, homines quodammodo rapit, summum obsequium postulat.

At inquiunt; Deus sibi sufficientissimus est, 88 ideoque nil voluptatis, & utilitatis capere ex creaturis potest. Nil ergo ab ipsis exigit.

Etsi Deus sibi sufficientissimus sit, tamen libertate, ac summa sapientia sua rationalem creaturam condidit, atque ita hanc regit, ut hæc ignorare ipsum non possit. Vult ergo, ut ipsum agnoscat, & ut fateatur rerum omnium auctorem, rectoremque esse. Quorsum enim sua cura hanc in sui cognitionem duceret, nisi vellet, ut eum agnosceret, & fateretur? Deinde per hujusmodi cognitionem se summum bonum

esse demonstrat, ac per inditum naturæ sensum hominem monet, summum bonum summe amari oportere. Quorsum vero id, nisi ut ostendat debitum ei esse summum amorem? Rursus per eamdem cognitionem se homini repræsentat, ut supremus Dominus omnium rerum, ac etiam singularum hominis actionum. Cur vero ita se exhibet, nisi ut homo cum in se, tum in omnibus actionibus suis eam servitutem ostendat, quæ supremo ipsius dominio respondeat? Denique eadem cognitione, ut infinite perfectus, ut potentissimus, omniscius, & immensus repræsentatur. Intelligi autem nullo modo potest, cur ita se nobis exhibeat, nisi velit, ut cultu, & honore ipsius excellentiam prosequamur, ut in dubiis, & adversis ad ipsius potentiam confugiamus, atque in ipsa spem omnem præsidii nostri collocemus. Non alios sane divinæ sapientiæ fines fingere possumus.

89 Præterea Religionem, non ut sibi, sed ut nobis bonam, atque utilem exigit, & imperat. Homo enim natura sua felicitatem expetit, atque hujusmodi desiderium ad felicitatem quoque futuræ immortalis vitæ protenditur, ut infra probabimus. Cum vero errori obnoxius sit, regula ei præscribenda a divina sapientia fuit, qua tuto in hujusmodi felicitatem dirigeretur: neque enim ab infinita sapientia finis proponi potuit homini, quin media ei designarentur ad hujusmodi finis consecutionem necessaria. Regula autem hujusmodi officiis continetur, quibus Religio constat, ut paulo infra ostendemus.

90 Non solum internus, & privatus cultus Deo debitus est, sed etiam externus & publicus. Per cultum enim testari quoque debemus supremum Dei dominium atque suscepta beneficia. Ergo cum Dei Dominium etiam in corpus nostrum ejusque partes sese extendat, corpus etiam ejusque actus in Dei obsequium exercere tenemur; id vero fit per externum cultum. Deinde cum beneficia Dei plura experiatur ipsa hominum societas, & cum plura sint dona Dei civili societati concessa, facile patet etiam ipsam societatem teneri ad Deum communem Creatorem, ac bonorum largitorem palam ac publice, & conjunctis votis colendum. Ergo etiam publicus cultus Deo debitus est.

Propositio Secunda.

Existit lex Naturæ, quæ hominis officia præscribit erga Deum, erga seipsum, & erga alios homines.

91 Dem. Lex naturæ est ordinatio pro communi hominum bono a recta ratione præscripta, per quam a Deo actiones nonnullæ præcipiuntur, aliæ vetantur, propositis præmiis, atque suppliciis. Atqui lex hujusmodi existit. Nam homo Dei providentia gubernatur; sicut ergo vita ipsius animalis per mechanicas leges regitur, ita ipsius vita rationalis per leges rationis regulari debet; alioquin actiones creaturæ rationalis divina providentia non regerentur. Atqui leges ad regendas liberas actiones promulgatæ, & cognitæ esse debent, alioquin essent inutiles; ergo per usum rationis homini manifestantur, dum homo, cognito fine, nempe felicitate, quam appetit, ad media attendit, quæ pro hac comparanda, ratio ipsa suppeditat. Rem paucis ostendam per singula hominum officia discurrendo. Homo per intimum sensum se infirmum, atque ita imbecillem sentit; ut se ad perfectam beatitudinem comparandam omnino insufficientem agnoscat. Recta autem ratio Deum esse demonstrat infinitum, sapientissimum, beneficentissimum, ac potentissimum, qui nostri sollicitus sit, qui juvare nos possit, ac beatos esse velit; atque hunc propitium nobis fieri oportere per amorem, per obsequium, per preces, ac debitum honorem & cultum. Hinc vero patet, qua ratione officia erga Deum media sint a divina providentia præscripta ad felicitatem comparandam. Rursus homo dum seipsum considerat, illico intelligit, se non ab ipso existere, sed Dei actione, eaque conservari, atque regi. Ergo cognoscat, necesse est, se non esse vitæ suæ, membrorumque Dominum, sed Deum; ideoque non posse, quin in Deum injuriosus sit, seipsum occidere, ac mutilare; vel ea negligere, quæ ad propriam perfectionem pertinent. Nam quilibet homo considerari debet veluti Dei opus, cujus conservatio, atque perfectio, rationi a divina providentia homini concessæ commissa sit. Ita ergo homo erga seipsum se gerere debet, ut quæ ad perficiendum tum corpus, tum animum necessaria sunt, ex divinæ providentiæ præscripto inquirere, ac adhibere debeat. Ad corpus partium integritas, & bona valetudo; ad animum vero, tum scientia eorum, quæ ad rite vivendum necessaria sunt, tum religionis, ac virtutum exercitium pertinent.

Denique homo spectari potest in ordine ad 92
alios homines. Natura sua ad societatem ineundam ferri, negavit nuper impius Hobbesius, qui homines natura invicem inimicos, atque in statu belli positos finxit, & solo metu ne ab aliis perderentur coactos civilem societatem iniisse. Sed putidum commentum facile refellimus, si animadvertamus, inter animantia solum hominem sermone præditum a natura esse, cujus extra societatem nullus est usus,

bo-

homines ita a natura in lucem mitti, ut extra societatem vivere non possint, ac inditum a natura amorem habere, quo se mutuo amant, & ad societatem ineundam trahuntur. Stabilita propensione ad societatem cum aliis ineundam, facile intelligere est, tranquillam, ac beatam vitam in societate exoptare. Hoc vero cognito fine, facile principaliores leges intelligimus quas Divina providentia per usum rationis demonstrat, veluti media ad illam felicitatem necessaria. Nam ad id necessarium est, ne homo aliis faciat, quæ sibi fieri non vult, alioquin ita cum ipso alii se gererent, sicque pax, & tranquillitas nulla foret. Hinc autem sequitur, pacta servanda, neminem lædendum, damna compensanda, ac suum cuique tribuendum fore. Item mutuus inter homines amor, ac mutua voluntas aliis benefaciendi necessaria est, ut felix in societate sit vita. Homines ergo ad mutuum amorem, & benevolentiam adstringuntur. Existit ergo naturæ lex per rationem promulgata, quod quidem aliis quoque argumentis comprobari adversus atheos posset: scilicet, ex generali omnium consensione; ex sensu justi, & iniqui omnium animis a natura insito, & ex ipsa conscientia, quæ vel ipsos improbos ob iniqua scelera damnat, ac recte facta commendat. Sed quæ dicta sunt, satis videntur. Qui plura desiderat, videat Ant. Genuens. *t. 4. Metaph.* & Auctorem *Princ. Relig. Natur. & Revel.*

Propositio Tertia.

Vita hominis hujus mortalis conditionis limitibus circumscripta non est, sed præmia, atque supplicia post mortem supersunt a Supremo Judice tribuenda.

93 Dem. Omnes cognitæ gentes etiam extra Societatem civilem positæ, atque silvestres, futurum hominis statum agnoscunt, & credidere semper, in quo justis præmia, improbis vero a Supremo rectore supplicia tribuenda sint; ut ex indubiis monumentis a Cl. Patuzzi demonstratur *c. 9. de fut. Impior. statu.* At communis humani generis persuasio non aliunde, quam a natura communi hominum parente oriri potest; Et plura sunt, quæ perspicue ostendant, naturæ vocem esse, quæ in omnibus clamat, futurum Dei judicium esse, quo homini in alia vita præmia, vel supplicia decernenda sint. Homo enim dum rationis dictata audiat, non potest non intelligere, se a Deo legibus gubernari quibus præmia, atque supplicia respondere debeant, ut ex dictis constat. Perspicue autem cognoscit, non ita bona in hac mortali vita distribui, ut virtutes præmio compensentur, ac vitia puniantur supplicio: Cum scelestos plerumque homines videat bonis abundare, ac voluptatibus, represso etiam quandoque interno conscientiæ stimulo, liberrime frui; justos vero miseros, ac passim eorum miseriam improborum malitia auctam. Hinc vero cognoscat necesse est, futuram superesse vitam, in qua homo Supremo gubernatori rationem reddat suorum operum; & in qua præmia, atque supplicia Divinæ Sapientiæ legibus respondentia distribuantur: cum hac sublata, supremum morale Dei in homines imperium Divinæ Sapientiæ, atque justitiæ nullo modo respondeat. Præterea rem ita se habere natura ipsa intimo sensu declarat. Mitto conscientiæ laniatus, qui ex metu futuri Dei Judicii probos homines excruciant. Explorata res est, hominum cuique inditum a natura esse felicitatis amorem. Propria autem experientia compertum nobis est bonis hujus vitæ desiderium hujusmodi non expleri, sed potius angeri, ut perspicue in Philosophia ostenditur. Ergo per hujusmodi amorem ad bonum iis longe præstantius tendimus, quod nonnisi in futura vita obtineri possit. Cum enim amor ille inditus nobis sit a Sapientissimo Deo, qui nostri curam gerit, inutilis esse non potest: expleri ergo quandoque debet: non in hac; ergo in futura vita. Quod quidem magis magisque comprobatur ex eo, quod hujusmodi amori quoddam immortalitatis desiderium conjunctum sit longe ab eo diversum, quo Corporis conservationem cupimus: istud enim belluis quoque commune est, ac eo magis quam in hominibus vehementius, quod ils stupidiores sint; illud vero eo vividius, atque ferventius est quo magis excultus sit animus: Quis vero fingat indita a Deo desideria esse, quæ numquam expleri queant? Hac enim ratione longe præstantior esset cura, quam de belluis habet, quorum appetitibus præsto bona sunt, quibus expleantur.

Denique natura ipsa animi immortalis est; 94
mors enim a nobis nulla alia ratione concipitur, quam per divisionem, & separationem partium, quæ ante interitum jungebantur; anima vero Spiritualis, ac simplex est, ut supra ostendimus, ideoque discerpi in partes nequit; est ergo immortalis. Quam quidem immortalitatem ipsius functiones abunde demonstrant. Per has enim ostenditur amputatis membris, ac mutato alternis annis corpore, integram, & invariatam animam perseverare, animam corpori præesse, atque cogitatione, & voluntate inde sequente corporis partes movere, motasque regere, ac longe a corpore diversa vi-

vita vivere, quæ in ipsa cogitatione consistit. Atque hinc facile refellimus excogitatam tertio Ecclesiæ sæculo a nonnullis in Arabia hæreticis ac iterum in Germania elapso sæculo excitatam hæresim, quæ contendit, animas in præsenti sæculo una cum corporibus interire, sive vitam amittere; rursus vero resurrectionis tempore simul cum iisdem corporibus ad resurrectionem redituras. Ii enim ita sentiunt, quod animam sejunctam a corpore cogitare non posse opinentur. Sed consideranti animæ naturam manifestum est separatam a corpore tum vim cogitandi, tum facultates reliquas expeditas habere. Has enim a corpore non habet; cum corpus cogitandi vim, qua destituitur, ac facultatem libere agendi tribuere non possit, nec corpus animæ necessarium est, ut cogitandi, aliasque facultates exerceat; ad id enim sola cognoscibilis rei repræsentatio necessaria est; res autem cognoscibiles menti per ideas exhiberi possunt, etsi a corpore separata sit. Et sane modus operandi per cogitationem, & voluntatem ita proprius rei a corpore sejunctæ videtur, ut Deus, qui cogitatione ac voluntate cuncta regit, & moderatur, nonnisi ut mens soluta quædam, & libera segregata ab omni concretione mortali, omnia sentiens, & movens, teste Cicerone, intelligi a nobis possit.

95 Nec ullum nobis negotium facessunt Epicuræorum sophismata, quibus corpoream, atque mortalem animi naturam ostendere conantur, quia corpus movet, & movetur ab illo, ac corporis vicissitudines pati per proprias functiones demonstrat; qua enim ratione a corpore movetur, nisi per cognitionem? Non enim alios in se anima experitur motus, nisi cognitiones, atque affectus inde sequentes, corpus vero intelligibile est, atque intelligibiles iidem sunt corporis affectiones, & motus. Quid ergo prohibet, quominus substantia cogitans, quæ quidquid intelligibile sit cognoscere potest, a corpore, ejusque affectionibus intelligibilibus afficiatur? At, inquiunt, intelligere non possumus, qua id ratione fiat. Plura autem sunt, quæ fieri revera videmus, quin tamen modum intelligere valeamus, quo fiant: immo vix ulla est in Systemate Universi actio, quæ ita a nobis cognoscatur, ut modum, quo fiat, intelligamus. Ergo cum exploratum nobis sit, substantiam cogitantem corpus intelligere, dubitare non possumus, quin corpus ita illam moveat, ut ipsum cognoscat; licet modum, quo id fiat, ignoremus. Rursus movet mens nostra corpus per voluntatem, non mechanico pulsu, ea scilicet ratione, qua mens suprema voluntate sua omnia regit. Quis vero dicat, ad ita rem movendam opus esse extensione, atque mechanico tactu: & non sufficere intimam per cogitationem præsentiam?

96 Ad animi functiones quod spectat, quæ corporis vicissitudines imitari videntur, præsto responsio est si animadvertamus, animam partem hominis esse, quæ per organa corporis rerum cognitiones acquirit, & corporis organis utitur, quæ sunt humanarum functionum instrumenta. Hinc enim fit, ut paulatim sibi acquirat ideas, ac crescente homine magis ideis abundet, & ut pro qualitate organorum corporis, modo debiliores, modo robustiores animi per hæc explicatæ functiones appareant; ut diversa invicem sunt artificis opera, dum cereo, ligneo, ferreo, ac magis, minusve apto, atque exquisito instrumento utitur. Nec desunt in hujusmodi functionibus incorruptibilis animi indicia; nam plerumque videmus in debili, sene, ac infirmo, ac viribus debilitato corpore, vividiores ac expeditiores animi functiones, in robusto vero debiles, ac ita stupiditate repressas, ut vix rationis indicia præbeantur, & passim observamus, ortis ex corpore propensionibus animam voluntate obsistere.

97 Hæc vero perspicuum faciunt, animam nostram substantiam Spiritualem esse quæ destructo corpore supersit, vivat, præmii, atque supplicii sit capax.

98 Sed sufficiat hæc indicasse, ut constet per summa capita, Deum providentia sua hominem regere, ac leges, & religionem etiam per usum rationis præscribere, quas spe præmiorum, & metu alterius vitæ suppliciorum servare curet. Qui plura cupit, videat *auct. citat. Princip. Relig. Nat. & Revel.* Genuensem, & alios. Interim sit

CAPUT TERTIUM.

De utilitate, convenientia, necessitate, & existentia Divinæ revelationis.

99 Confutavimus supra Atheos, & Pantheistas, atque etiam Deistas illos, qui naturalem Religionem inficiantur. Alii nunc occurrunt impii viri, qui etiam Deistæ, & Naturalistæ audiunt. Ii rationem, ac Religionem quæ ratio suggerit, tanti faciunt, ut non solum inutilem Dei revelationem afferant, sed etiam sapientiæ, ac summæ Dei bonitati contrariam, & repugnantem. Quamobrem præcepta omnia positiva Mosaicæ, atque Evangelicæ legis, ac omnia, quæ Divinæ revelationi referuntur accepta, veluti calidorum hominum com-

commentum, atque imposturas respuunt. Ex Anglia hujusmodi elapso sæculo prodiit, ac plures in eadem regione male feriatos homines habuit, qui editis libris pro viribus illam tueri conati sunt. Ac inter alios detestandam hanc hæresim propugnarunt Tindal, edita anno 1730. libro, cui titulus est: *Christiana Religio Mundo æqualis*, Dominus Chubb in opere inscripto: *Religio essentialis homini*, & Auctor libri inscripti *les Moeurs*. Hos vero plures doctissimi viri confutarunt: ex Anglis Clarkius, Forsterus, aliique plures; ex Gallis Abbadie, & Uttevillus, & doctissimus Auctor operis inscripti: *Religionis naturalis*, & *revelatæ principia*; ex Germanis Fabritius, & alii; ex Italis vero Bernardus Maria de Rubeis Dominicanus, Antonius Genuensis, & alii, quibus addimus etiam eruditissimum virum Franciscum Jacquier, qui tom. II. Instit. philosoph. pag. 311. Controversiam hanc accurate pertractat. Nos vero ut clare procedamus, nonnulla prius explicare ducimus. Itaque.

100 Animadvertendum I. Deistas in duplici versari errore: ajunt enim primum, rationem sine revelationis subsidio omnia agnoscere posse, quæ Deus veluti apta ad æternam salutem obtinendam media humano generi designarit; Deinde naturæ hominis vires sufficientes esse, ad gratum Deo cultum, atque opera præstanda æternæ felicitatis meritoria. Hic priorem dumtaxat errorem refellimus; de Superni Dei auxilii necessitate ad vitam æternam consequendam dictum in tract. de Christi gratia, ubi Pelagianos Socinianosque confutavimus: ab illa quoque controversia abstinendum duximus, quæ a Patribus pertractata olim fuit, & agitari universim solet in scholis, scilicet, *num homo aliquando potuerit, ac etiam nunc possit solo naturalis Religionis usu æternam consequi salutem, dum nil ei de revelatione constet*. De hac enim agendum erit, ubi de Christianæ fidei necessitate differetur.

101 Animadvertendum II. duplicis esse generis Divina intelligibilia, ut optime advertit S. Thomas: quædam enim humanæ rationi pervia sunt: quædam vero humanæ rationis vires omnino excedunt. Humanæ rationi pervia sunt Dei intelligibilia, quorum cognitio sumitur ex ipsis creatis mentibus, & rebus sensibilibus; hac enim unice via potest mens nostra ad Divinarum perfectionum cognitionem adsurgere. Dei autem perfectiones, quæ nullam cum nostris mentibus, ac sensibilibus rebus connexionem habent, inditas mentibus nostris vires omnino excedunt. Cum Deus omnes perfectiones possibiles habeat, perspicuum est plures sibi vindicare perfectiones, quas limitata mens nostra attingere non valeat. Immo ipsa Dei natura, & ejus attributa, cujusmodi sunt in se, creatæ mentis vires omnino superant; cum ex iis, quæ facta sunt, manifestari, ut sunt in se ipsis, non possint. Quis deinde profunda Dei arcana, Divinæ voluntatis decreta, ac bona, per hæc justis hominibus præparata, ex Creaturarum consideratione agnoscat? Hæc adeo clara sunt, ut a Deistis in controversiam revocari non possint. Inquirendum ergo primo loco erit, *num Divinam Sapientiam, & Bonitatem ac summam Dei erga homines beneficentiam deceat, nonnullas ex iis perfectionibus hominibus revelare?*

Animadvertendum III. si stabiliatur Deum esse Mundi Conditorem, ac rectorem sapientissimum, & potentissimum, dubitari non posse, quin vel sonos articulatos in aere producere, aut motus in organo auditus excitare, aut signa quædam alia homini conspicienda præbere possit, aut imprimere perceptiones in anima, ut hisce modis hominibus innotescant, quæ Deus revelare ipsis velit. Cum enim perspicuum sit, nullam contradictionem involvere factam superius recensitis modis Divinarum perfectionum manifestationem, evidens quoque est, Dei revelationem hoc sensu impossibilem non esse; quod vel ipsi Deistæ fatentur. Neque enim de revelationis possibilitate adversus Spinosam, & Pantheistas primam rerum causam adstruentes Materiam necessario operantem, instituenda controversia est; nam ita inepti, ac ridiculi essemus, perinde ac illi, qui de miraculis adversus Spinosam scribunt: probandum enim adversus istos est, Deum summum existere, qui libere mundum condiderit, ac præscriptis ei legibus regat: ex quo clare sequitur, posse arbitrio suo naturæ leges immutare, ac supra easdem agere. Deistæ itaque, quos refellimus, posse Deum libertate sua quidquid velit hominibus manifestare, fatentur; Sed negant id convenire summæ ipsius bonitati, atque sapientiæ, & revelationem Deo impossibilem putant, quemadmodum impossibile ei est innocentem perdere. Deus enim non potest agere, quin agendo se infinite Sapientem præbeat; hac autem ratione agendo, nil superflui velle potest, alioquin sapienter non ageret, & si bonus exhibere se velit, nil potest ab homine exigere præter id, quod attenta rerum convenientia, atque fine, ratio ipsi concessa agendum, vel omittendum suggerat. Si vero alia ratione ageret, nil homini præter Dei 102

Dei arbitrium appareret; Deus ergo instar tyranni exhiberetur, qui solam potentiam, & arbitrium ostenderet. En putidum Deistarum commentum! Nos vero sequentibus propositionibus delebimus.

Propositio I.

Dei sapientiam, bonitatem, ac summam erga homines beneficentiam quammaxime decet nonnulla hominibus revelare, & præcipere, quæ humanæ rationis vires attingere propria virtute nequeant.

103 Dem. Maxime decet Dei sapientiam, bonitatem, atque beneficentiam ea hominibus ostendere, quæ hominis desiderium in incommutabile, ac sublimius bonum inclinet; quæ vividius per delectationem sensibilium ad virtutem, & honestatem perducant; quæ veriorem Dei cognitionem ingerant, quæque opinionem in hominibus firment, quæ divinam deceat infinitam excellentiam. Quis enim dedecere fingat infinitam Dei bonitatem, & sapientiam bonum illud hominibus ostendere, cujus unice possessione beati esse possint; ea manifestare, quæ valida sint ad virtutem incitamenta; quæque veriorem Dei cognitionem suppeditent, atque eam de Deo opinionem excitent, quæ aptissima sit ad infinitam illius excellentiam concipiendam? At manifestando Deus suas perfectiones, quæ mentis nostræ vires excedant, & ostendendo in horum unica visione, atque fruitione inditum nobis beatitudinis desiderium expleri posse, desiderium hominis ad altius bonum assurgit, quamquod experiri in hac vita possit humana fragilitas; homines a sensibilium delectationibus vividius moventur ad excolendam virtutem, quia agnoscunt esse alia bona iis sensibilibus longe meliora, quorum gustu multo suavius delectantur, qui vacant activis, vel contemplativis virtutibus: veriorem etiam habent Dei cognitionem, quia tunc solum vere Deum cognoscimus, quando ipsum esse credimus supra id omne, quod de Deo cogitari ab homine possibile est, cum sane naturalem hominis cognitionem divina substantia excedat: denique ex harum perfectionum manifestatione firmatur in homine opinio, quæ divinam deceat infinitam excellentiam, ut perspicuum est. Hæc ex S. Thoma deprompsimus *lib. 1. contra Gentes cap. 5.* Accedit etiam, ut inquit idem S. Doctor, *præsumptionis repressio, quæ est mater erroris. Sunt enim quidam tantum de suo ingenio præsumentes, ut totam naturam divinam se reputent suo intellectu posse metiri: æstimantes scilicet, totum esse verum, quod eis videtur, & falsum, quod eis non videtur. Ut ergo ab hac præsumptione humanus animus liberatus, ad modestam veritatis inquisitionem perveniat, necessarium, vel conveniens, & utile fuit homini proponi quædam divinitus, quæ omnino intellectum ejus excederent: Quid? Quod rerum nobilissimarum cognitio, quantumcumque imperfecta, maximam perfectionem animæ confert: unde quamvis ea, quæ supra rationem sunt, ratio humana plane capere non possit: tamen multum sibi perfectionis acquirit, si saltem eadem qualitercumque teneat fide.* Hæc ex S. Thoma afferre placuit, ut inde appareat, luculentissimis argumentis fuisse ab Angelico Doctore hæresim hanc, antequam nasceretur, confutatam.

Rursus; Dei consilia circa hominis conditio- 104
nem, sive præsentem, sive præteritam, sive futuram, humanæ rationis vires excedunt: nam ex iis, quæ rationi humanæ obversantur, argumentari non possumus, qua ratione, quibusque exornatus dotibus conditus homo initio a Deo fuerit; Num hominum vitio deterior, ac Deo ingrata evaserit humana natura; Qua denique ratione reconciliari Deo oporteat, si per peccatum concitaverit Dei in se iram. Ad præsentem conditionem quod spectat, ex iis, quæ agnoscimus, nil est, quod Dei consilia demonstret, circa apta media ad expianda peccata, & ad pœnas declinandas, quibus per culpam obnoxii evadimus; & circa cultum externum, qui Deo gratus sit. Denique non potest ratio nostra assequi, quæ Dei consilia sint circa præmia & supplicia vitæ futuræ; in quo hæc consistat, & num nostris viribus sufficientes simus, aut ipsius indigeamus ope, ut bona hæc mereamur; quo denique modo postquam per peccata pœnis etiam vitæ futuræ obnoxii fuimus, ab his subeundis pœnis liberari possimus. Hæc sane rationis usu ex nostris, rerumque contingentium consideratione assequi non possumus: & aliunde constat, hominem quemque scire hæc eadem cupere; atque hujusmodi scientiam necessariam esse, tum ad hujusmodi hominibus desiderium explendum; tum, ut homo propriam cognitionem, & vires agnoscat; tum, ut proprius ei finis sit cognitus; tum denique, ut præmia, & supplicia parata sciat, & certa illa media, quæ tutam viam ostendant ad declinanda supplicia, & æterna præmia comparanda. Decet vero Dei bonitatem, atque sapientiam hæc hominibus revelare, immo necessarium videtur, ut Dei bonitas, atque sapientia in ea, quam de homine gerit, cura resplendeat; quis enim infinita sapientia regi hominem credat, si ignoret, num a prima conditione homines propria culpa exciderint; quinam sit ultimus eorum finis, ac apta ad illum consequendum media; qua

ra.

ratione post peccatum reconciliari debeat; num Mediatore indigeat, ut Deus injuria provocatus placetur, atque alia id generis ad tutam demonstrandam æternæ salutis viam necessaria?

105 Denique positiva præcepta, quæ scilicet in rerum naturis fundata non sint, cujusmodi sunt præcepta moralia, quæ indifferentia, aut præcipiant, aut vetent, Dei sapientiam, & bonitatem neutiquam dedecent; nam hæc vel ad uniformitatem, ordinem, & decentiam spectant externi Divini cultus, cujusmodi sunt Cæremoniæ sacræ: vel ea præcipiunt, quæ plurimum possunt ad fovendos internos Religionis sensus, & promovendam virtutem, & ea vetant, quibus plerumque homines abutuntur, cujusmodi sunt pleraque Judæis, Christianisque indicta præcepta; vel denique in memoriam revocant collata a Deo beneficia, & factas promissiones, quo spectare possunt etiam Sacramenta. Decet vero quammaxime divinam sapientiam ea hominibus præscribere, quibus uniformis externus cultus constet, atque decentia, & ordo in ipso habeatur, præsertim cum externus cultus haud facile ab hominibus convenienter ordinari possit, &, si hominum committeretur arbitrio, tot ritus essent, quot homines, & dissidia inter homines circa proprii ritus præstantiam orirentur, quæ illius violandæ caritatis occasionem præberent, quam exercere per actus Religionis tenentur. Decet præterea divinam sapientiam ea homini præcipere, quæ ad Religionis sensus fovendos, ad virtutis exercitum, & majus Deo conciliandum obsequium plurimum valeant; hoc enim morale ipsius in hominem imperium tendit. Ergo si Paterfamilias sapienter ea prohibet Filio, quibus eum abusurum noverit, ac ea præcipit, quibus Filius perfici magis possit; cur hac auctoritate divinam sapientiam privabimus? Præsertim cum memoria beneficiorum, ac divinarum promissionum, quæ divinis plerisque præceptis excitatur, validissima sint adversus vitia præsidia, & ad virtutem incitamenta; ac positiva hujusmodi præcepta plurimum possint ad imprimendum animis nostris vividum divinæ auctoritatis sensum. Ex quo apparet, non solum in statu naturæ hominis lapsæ, sed etiam in statu innocentiæ convenientem fuisse divinam revelationem.

106 Plura opponunt: Primum, revelationem eorum, quæ ratio assequi nequit, inutilem esse, cum sine hac revelatione præsto homini sint necessaria præcepta ad rite vitam, Religionemque instituendam. Deinde Deum in agendo necessario sequi æternum rerum ordinem, a quo nequit divina sapientia deflectere; Ordo vero hujusmodi quædam natura bona esse, & jubenda, quædam vero mala, ac prohibenda; alia denique indifferentia demonstrat, scilicet, nec jubenda, nec prohibenda. Si ergo Deus positiva homini præcepta imponeret, non hunc sequeretur ordinem, sed arbitrarie, & tyrannice ageret; nullum quippe ei, nisi imperandi motivum esset; Quod quidem quammaxime Dei bonitatem, sapientiam, & justitiam dedecet. Denique per positiva præcepta hominum felicitatem minui, cum eorum naturalis libertas cohibeatur, in qua magna ex parte eorum felicitas sita est, ac majori peccandi periculo exponantur. Addunt etiam, præcepta hujusmodi a vera virtute homines avocare, cum a præceptis naturalibus eosdem retrahant; atque superstitioni obnoxios efficere, & ad superstitionem per externas cæremonias inclinare.

Resp. & ad primum ajo, humano generi rationem non sufficere, ut Deistæ opinantur, quemadmodum in sequenti propositione ostendemus. 107
Rursus eadem ratione nos intelligimus, Deum incomprehensibilem hominibus esse, ac plures in se perfectiones complecti, quæ ratione attingere non possumus, sicuti cognita esse non possunt Dei circa nostram conditionem consilia, quæ tamen scire natura ipsa impellente cupimus, ac plurimum interest, atque hinc ex nostræ, & divinæ naturæ consideratione eruimus, Dei bonitatem, atque sapientiam decere, ut ea nobis per revelationem ostendantur, quæ necessaria esse cognoscimus, cum ut tuta nobis ad salutem via pateat, tum ut veriorem, firmioremque de divina excellentia opinionem habeamus.

Ad secundum; triplici modo potest aliquis arbitrarie agere. Primo, dum agat contra æternum rerum ordinem; quo sensu Princeps arbitrarie agit, dum contra jus aliquid imperat. 108
II. Dum inconsiderate, & sine consilio agat. Fatemur autem duplici hac ratione Deum agere non posse. III. Arbitrarie agere idem est ac, propria sui arbitrii determinatione agere, dum rerum naturæ regulæ esse nequeant; ut ex. gr. si ex duobus mediis ad finem obtinendum æque aptis, unum præ altero arbitrarie eligamus. Hoc solo consensu arbitrarie Deum agere contendimus, atque arbitrio se determinasse ad creandum Mundum, & ad ea disponenda, quibus res in suos fines dirigantur. Cum vero res indifferentes, juxta divinum per rationem præscriptum, conferre plurimum possint ad exercitationem virtutis, ad fovendos pietatis sensus, ad decentiam, & uniformitatem cultus externi, & ad conservandam susceptorum beneficiorum memoriam, cujusmodi e. g. fuit Sabbaticus cultus in memoriam Creationis rerum, quis arbitrarie Deum agere fingat, si res indifferentes hujusmodi ob fi-

nes

nes præcipiat? Accedit etiam, hujusmodi præcepta nova incitamenta esse ad illarum virtutum exercitium, quam naturalis Religio imperat.

109 Ad tertium; facile patet, positiva præcepta coercendo hominum licentiam, non minuere, sed potius augere eorum felicitatem; hæc enim nova virtutum adjumenta sunt, ac mirifice provocant commoda, & veras utilitates hominum; cum bonum promoveant, in quo felicitas hominum consistit; ac licentiam illam cohibeant; quæ vitiorum, & miseriæ mater est. Nec in deteriori conditione homines ponuntur per positiva præcepta, tum quia nova hæc suppeditant virtutis incitamenta, ex quibus plures hominibus utilitates accedere possunt; tum etiam quia si novis peccatis locus est, est etiam novo merito locus, ac majori præmio, ut adimpleantur. Neque dici potest, positiva præcepta a puriori cultu homines avocare, & ad superstitionem inclinare: nam præceptis hujusmodi verus ac purus Dei cultus præscribitur, & ea vetantur, quæ ad superstitionem inducant. Si vero homines iis abutantur, reprehendi hac de causa non possunt: alioquin plura contemnenda essent bona, quibus hominum malitia abutitur.

Propositio II.

Decet quam maxime divinam bonitatem, atque sapientiam per revelationem hominibus promulgare naturalis legis præcepta, & veritates etiam illas, quæ humanæ inquisitionis perviæ reputantur.

110 Dem. I. Virtutum ac morum præcepta, & Religio ad omnes homines pertinent; decet vero Dei bonitatem, & sapientiam, ea ratione hæc hominibus exhibere, ut omnibus nota esse possint, cum enim commune hæc sint omnium bonum, exhiberi, ac nota fieri omnibus debent; sola autem exterior revelatio est, quæ hæc omnibus hominibus nota facere possit: nam major hominum pars inepta prorsus est ad omnia cognoscenda virtutum, morum, ac naturalis Religionis præcepta, ut ipsa experientia constat: decet ergo &c. Confirmatur Argumento ex D. Thoma deprompto *lib. 1. contra Gentes c. 4.* nam si veritates id genus naturali dumtaxat rationi inquirendæ relinquerentur, sequeretur, quod *paucis hominibus Dei cognitio inesset. Plurimi propter complexionis indispositionem* minus apti sunt ad sciendum: impediuntur alii *necessitate rei familiaris*, quominus *otio contemplativæ inquisitionis* potiri queant, *ut ad summum fastigium humanæ cognitionis pertingant, Dei scilicet*, ejusque attributorum notitiam. Laborant alii *pigritia*, qua renuunt *magnos* adsumere *labores studii*, sine quibus *ad prædicta veritatis inquisitionem perveniri non potest*. Vel *illi* præterea, qui *ad ejusdem veritatis cognitionem, aut inventionem pertingerent*, vix *post longum tempus* id adsequerentur, tum *propter hujusmodi veritatis profunditatem*, tum propter necessarium multiplicium cognitionum prævium apparatum, tum *propter passionum motus*, quibus anima commota *non est apta ad tam altæ veritatis cognitionem*. Quid ergo? *Remaneret humanum genus in maximis ignorantiæ tenebris: cum Dei cognitio, quæ homines perfectos, & bonos fecit, nonnisi quibusdam paucis, & his paucis etiam post temporis longitudinem proveniret.*

Neque prætereas, *quod investigationi rationis humanæ plerumque falsitas admiscetur propter debilitatem intellectus in judicando, & phantasmatum permixtionem*. Hinc facillime accideret primo, *quod apud multos in dubitatione remanerent ea, quæ sunt verissime demonstrata, dum vim demonstrationis ignorant: præcipue cum videant, a diversis, qui sapientes dicuntur, diversa doceri*. Contingeret etiam, *inter multa* scilicet *vera, quæ demonstrantur immisceri aliquando falsum, quod equidem non demonstratur, sed aliqua probabili, vel sophistica ratione asseritur: quæ interdum demonstratio reputatur*. Quæ S. Thomas asserit, atque ex humanæ naturæ consideratione probat, attendenti ad modum, quo in singulis hominibus ratio adhibetur, & explicatur, experientia ipsa omnino comperta esse debent. Ac demonstrari præterea possunt exemplo omnium hominum, qui Dei revelatione caruerunt, & ex ipsa Philosophiæ historia. Si enim Hebræam gentem excipias, an non omnes fere homines in idololatriam prolapsi aliquando fuerunt, qui vanis, crudelibus, atque etiam obscenis superstitionibus Religionem profanarunt? Rursus nullam gentem novimus, quæ Mosis, aut Christi revelatione instructa non fuerit, in qua plures non deprehendantur errores circa Dei naturam, & attributa, atque morum disciplinam; ut ex eorum Theologia, legibus, atque exteriori cultu, quorum adhuc vestigia supersunt, intelligere est; & ut demonstratum luculentissime fuit a Patribus & præsertim ab Eusebio Cæsariensi in sua Præparatione Evangelica. Ex Philosophis Gentium, ne unum quidem reperire est, qui de Deo, deque morum præceptis contra rectæ rationis dictata non erraverit. Mitto Stratonicos, & Epicuræos, aliosque, qui vel Dei existentiam, vel providentiam inficiati sunt, ac etiam eos, qui, cum Aristippo, naturam non distinguere inter justum, & injustum asseruerunt. Chaldæi, Stoici, aliique Deum natura igneum credidere: alii vel facto adstrictum, vel naturæ necessitate agentem, ut Aristoteles; alii cum quodam 111

dam malo principio mixtum in res imperium exercere: alii denique absurdis aliis notionibus, quam Dei habuere cognitionem, miscuetunt. Ac circa morum præcepta erravit Plato, qui omnium sapientissimus habitus est, dum uxorum communionem commendavit; dum vagos concubitus, sive fornicationem permisit; dum denique expositionem infantium probavit, nec Bacchi ebrietatem damnavit. Et ipse Epictetus ethicæ apud gentes facile princeps, incestum, a quo natura adhorret, ac Patris & Filiæ, & Matris Filiique concubitum permisit; paria omnia peccata asseruit, ac sapientem Deum ipsum antecellere posse. Quamobrem jure meritoque S. Th. ita concludit: *Et ideo oportuit per viam fidei, ipsam veritatem de rebus divinis exhiberi hominibus; ut sic omnes de facili possent divinæ cognitionis participes fieri, sine dubitatione, & errore*. Ex quo ita rem conficimus. Decet quam maxime Dei bonitatem, atque sapientiam ea ratione Religionem, & officia homini præscribere, qua unice possint omnes divinæ coguitionis, atque etiam officiorum participes fieri sine dubitatione, & errore, id enim perspicuum est. Atqui sola exterior revelatio, qua omnibus Deus rite cognoscendus, & officia hominis explicata proponuntur, sufficiens hominibus in præsenti statu est, ut singulis sine dubitatione, & errore hæc innotescant; ut S. Doctor probavit. Decet ergo &c.

112 Accedit etiam, quod ipsa ratio sufficientia in se motiva non habeat, quibus homines ad debitum præstandum obsequium naturalibus præceptis adstringantur. Experientia enim constat, voluptatem, quæ ex virtute est, ac remorsus, qui vitia sequuntur, parum homines plerosque movere, sed necessarium esse ad omnes compescendos, præmia ipsi exterius exhibere, ac demonstrare supplicia. Hanc necessitatem novere legislatores omnes, historici, poetæ, & oratores; atque hac necessitate ducti iniere homines societates civiles, in quibus per exterius evulgatas leges ac per præmia, & supplicia ad officia homines adstringerentur. Insufficiens ergo est humano generi indita hominibus ratio ad officia debita præstanda. Maxime ergo utilis, atque conveniens, immo etiam necessaria humano generi est ea revelatio, qua Deus Religionem exterius, atque leges demonstret, ac per præmia, & supplicia ad Religionis officia exequenda compellat. Ergo &c.

113 At inquiunt: Lex naturæ, sive ratio perfecta esse debet; nam homini a Deo indita est, qui est infinite potens, bonus, & sapiens, ideoque qui nonnisi perfectam tribuere homini rationem potuit. Si perfecta hæc est, atque ad vitam instituendam ordinata juxta propositum homini finem, præcepta omnia contineat necesse est, quæ ad rite vitam instituendam necessaria sunt; alioquin fini a sapientissimo Domino proposito non responderet.

Resp. ac principio peto, quid nomine perfectæ rationis significent; numquid infinitam, atque erroris omnino incapacem? At infinitæ 114
perfectionis ratio hominis capax non est; cum natura sua nonnisi limitata esse possit. Si limitata est, ergo imperfecta; Si imperfecta, errare potest. Itaque indita homini ratio errori obnoxia natura sua esse debuit, ac talis naturæ, quæ usu, & exercitatione explicaretur, & perficeretur, cum ita res omnes limitatæ, quæ in Universo sunt, nobis exhibeantur. Si ita concipiatur homo, facile patet, sensuum usum ad rationem exercendam moveri, & determinari oportere, & ad id ita necessarius sensus auditus est, quo moveatur homo per externum sermonem ad rationem explicandam, ut Wolfius confidenter asserat, surdos ex nativitate, rationem non exercere, scilicet, adeo exiguus in hujusmodi hominibus experimenti detectus est rationis usus, ut visum acuto Philosopho sit, non posse hominem, nisi externo sermone per auditum exerceatur, rationem explicare. Si tanta est inter sensus externos, & præsertim auditum, atque rationis usum connexio; quis non videat, ita hominem esse a Deo constitutum, ut ad ea cognoscenda, quæ rationis usu promulgantur, maxime utilis sit facta per externum sermonem revelatio; Immo cum homo ita nobis exhibeatur, facile conjicimus, stabilitum ita esse a divina providentiæ ordinem, ut hac via institui circa morum Religionem, & præcepta, oporteat. Nec dubito, quin perseverante beatissimo innocentiæ statu, Adamus cui interiori quadam clara revelatione perspicue omnia demonstrata fuerant, filiis, ac posteris per æternum sermonem proponere, ac inculcare debuisset Religionem, ac morum præcepta; & quin Deus id significare hominibus voluerit, dum per externum sermonem, præceptum de non comedendo fructu scientiæ boni & mali inculcavit.

Deinde integro homini perfecta sane fuit, ut 115
convenire homini poterat, ratio, quæ cum Dei donis, & gratia munita esset, aptissima esse debuit, ad perfectam vitæ institutionem. Ita sane mentem hominis initio formatam fatemur. Sed ab hujusmodi perfectione natura nostra

nostra excidit, ut non unius, vel alterius, sed omnium cujusque ætatis hominum experimento constat. In omnibus enim ita imbecillis, infirma, distracta affectibus, passionibus præpedita, & obscurata, atque erroribus obnoxia est, ut ne unum quidem reperire sit hominem, qui sine revelationis subsidio circa Deum, & Religionem in manifestum aliquem errorem non inciderit. Naturæ autem ita constitutæ conveniens, utilis, atque etiam necessaria revelatio est.

116 Sed regerunt; Est adhuc Dei voluntas, ut præcepta illa homines servent. Aut ergo commentitia est humanæ naturæ depravatio; aut Dei bonitas culpanda est, quæ ab ægrotantibus, & graviter læsis ea exigit, quæ sani tantum præstare poterant.

117 Rursus: Simplicia, inquiunt, & obvia, ac omnibus nota sunt Religionis principia: hæc enim cognitione existentiæ, & perfectionum Dei continentur, & notitia illa, qua honorandum esse, & diligendum cognoscimus optimum rerum omnium parentem, & benevolentia prosequi oportere omnia rationalia entia, cum quibus nobis juris communio est. At hæc omnibus obvia sunt, & facile in præsenti quoque statu cognoscuntur. Ergo commentitia est depravatio, ac necessitas inde deducta &c.

118 Ad 1. ajo, commentitiam non esse duplicis status naturæ humanæ distinctionem, integræ scilicet, atque depravatæ per peccatum naturæ. Id enim, tum ex ipsa divinæ sapientiæ consideratione conjicimus, ex qua decuisse intelligimus, hominem integrum, & iis ornatum præsidiis fieri a Deo debuisse, quibus par esset ad finis consecutionem; tum etiam ex Mundi, quam Moses describit, historia, aliisque indubiis Religionis monumentis, & ex antiqua traditione, cujus vestigia quædam occurrunt apud antiquas, & recentiores gentes. Ætas aurea, quam cecinere poetæ, Deorum ætas, quam descripserunt Ægyptii, quid sunt, nisi quædam antiquæ traditionis vestigia de felici integræ naturæ statu, ex quo per culpam homines exciderunt, cujus quidem status a præsenti diversitatem Calanus Indus ex antiqua traditione acceperat, atque ea ratione descripserat, quam refert Strabo *l.* 15. *Georg.* atque hæc eadem traditio ad nostra usque tempora, servata apud Ottentotos, gentem maxime barbaram, & apud Septentrionales Americæ incolas, ut auctores illi referunt, alias a nobis citati, qui accurate de horum Religione scripserunt. Nec culpandus est Deus, quod ab homine infirmo præstari hæc officia velit, ut in dacursu Theologiæ abunde probatur.

Nunc vero indicare sat nobis est, propria culpa hominis in miseram hanc conditionem venisse; in qua ratio adeo imperfecta est, atque uberioris Dei auxilii, & revelationis maxime indiga. Nec nostrum in præsentia est ostendere quousque pertingere possint laudabiles hominis conatus, quos Deus juvare paratus est. Deinde si Deus peccantes homines ad terram incolendam damnasset, quæ fruges nonnisi maximo labore exercita præberet, cujus laboris homines impatientes vesci potius noxiis herbis eligerent; nonne hæc hominis conditio deterior esset, quam nunc existit? Nonne in summa essent divini auxilii necessitate, ac summum haberetur beneficium, quidquid hujusmodi laborem minueret? 119

Ad alterum quod attinet, satis utique nobis obvia simplicissima illa principia videntur, qui ea in Christi schola didicimus, quæ rationi rectam viam demonstravit, per quam ad officiorum cognitionem veniat. Sed non ita visa sunt iis, quos cælestis doctrina non illuminaverit. Omnibus enim perobscura, ac maximis obvoluta difficultatibus cum Cicerone visa est quæstio de natura Deorum; ac nemo gentium sapientum fuit, qui circa attributa, ac circa debitum divinæ excellentiæ cultum non erraverit. Nemo præterea, qui ex simplicissimis illis principiis sine maximis erroribus morum præcepta deduxerit, ut nos superius diximus. Rursus ex illis principiis per argumentationem, ac difficilem etiam consectariorum seriem morum præcepta deducenda sunt; constat autem, vel ipsos Philosophos, si non in principiis, saltem in plerisque consecutionibus errasse: Quis ergo speret, ut ex ipsis universa hominum plebs omnia agnoscere officia possit? 120

Propositio III.

Revelatio humano generi necessaria est, & existit.

121 Dem. prima pars. Necessarium humano generi est id, sine quo omnes homines finem, ac media necessaria ad finis consecutionem agnoscere nequeant; homines vero sine revelatione finem, ac media, per quæ finem obtineant, cognoscere non possunt; ut ex superius allatis argumentis constat, quibus ostendimus, paucos esse homines, qui solo rationis usu finem, quo natura tendunt, agnoscere valeant, & media, sive præcepta a Deo præscripta ad finis consecutionem necessaria.

122 Dem. altera pars. Primum, quia Deus sapientissimus, ac beneficentissimus est; Ergo ita in gubernando homine se gerat necesse est, ut in hac cura ipsius sapientia atque boni-

tas

tas resplendeat, alioquin actio prodire ex Deo posset, quæ cum ipsius attributis pugnaret. At si homini cognitio finis, & mediorum, quæ ad finem sunt necessaria, deesset, in horum cura sapientia, & bonitas Dei non appareret; cum nec boni, nec sapientis Opificis sit finem velle sine iis, quæ sunt ad obtinendum finem necessaria. Ergo &c.

123 Deinde omnium omnino hominum consensione constat necessitas, & existentia revelationis, nam nulla umquam gens culta fuit, quæ Religionem, quam haberet, ex divina revelatione susceptam non crederet, & quotquot fuere callidi Legumlatores, qui Legem, & Religionem proponere Populis voluissent, incipiendo ab Amasi, & Mevi apud Ægyptios Legumlatoribus, usque ad Mahumetem, omnes finxerunt a supremo aliquo Numine revelatam sibi fuisse Religionem, quam Populis proponere, & inculcare contendebant, ut nos in primo capite ostendimus. Undenam vero generalis hæc omnium hominum consensio in expectanda ex Deo revelatione, quæ Religionem demonstret, oriri potuit, nisi ex intimæ conscientiæ sensu, quo se revelationis indigos agnoscerent; & ex persuasione, qua certo crederent, nonnisi ex Deo scire homines posse, qua ratione, & quibus officiis coli oporteat, ut ipsi placeamus; atque ex traditione, quam ex majoribus acceperent, quod aliquando Deus hominibus apparuerit, ac eos allocutus fuerit?

124 Plura contra revelationem opponunt Deistæ, quæ fusim in nostro hac de re vulgando Opere explicabimus. Hic vero ad ea diluenda notare sufficiat; Primum, nos in adstruenda divinæ revelationis necessitate non excludere rationem ab illa providentia, qua Deus morales hominis actiones moderatur, sed ei subsidium revelationis necessarium adserere, cujus ope vividius dictatu rationis excitentur, ac ea homini demonstrentur, quæ melius ostendant, Deum esse supra id omne, quod ratione excogitare possibile sit, & quæ divina illa erga hominem consilia patefaciant, quæ homo scire natura sua cupit; & quorum scientia maxime utilis est ad Religionem exercendam, nec aliunde quam a revelatione expectari potest. Ex quo apparet, nos ita certitudinem, quæ ex authoritate est, in Religionis subsidium vocare, ut eam non excludamus, quæ ex ipsa ratione consurgit. Quamobrem ridiculi omnino sunt Deistæ, dum ex eo revelationem respuunt, quia certitudo, quæ ex ratione est, mejor est illa, quæ authoritatem sequitur.

125 Deinde, si Dei providentia homines per externam revelationem regit, ea quoque hominibus præbere debet, quæ ad firmissimum, ac ejus divinæ auctoritati respondentem assensum necessaria sunt, & ad intactam servandam semel factam revelationem, atque ad eam ab hominum impostura certissime discernendam. Hæc vero tria in Dei erga homines providentia occurrunt. Nam superna eos fide illustrat, unde omnium firmissimus assensus sequitur, ut proprio nos in loco ostendemus. Eam præterea externæ religioni formam indidit, atque ita hanc per suos ministros regit, ut certi ex ipsius promissionibus simul, semel factam ac hominibus inculcatam necessariam revelationem, nec deficere, nec immutari umquam posse: Denique iis characteribus munitam suam revelationem præbet, quibus perspicue ostenditur, eam a Deo summe bono, atque sapiente factam hominibus esse, ac evidentissime secernitur ab omni falsa revelatione, atque impostura, ut ex iis clare constabit, quæ in sequenti capite disputabimus.

CAPUT QUARTUM.

De characteribus divinæ revelationis; ubi paucis ostenditur, hos dari, atque in sola Christi Religione reperiri.

I. Disputationem hanc adversus eosdem, quos 126 in superiori cepite refutavimus, Deistas, suscipimus. Hi enim dari divinam revelationem negant, ac dedecere putant Dei providentiam alia ratione religionem hominibus demonstrare ab ea diversa, per quam unicuique rationali creaturæ ex rerum convenientia, & disconvenientia ostenditur, quid honestum, quid turpe, quid justum, quid injustum, quidve Deo gratum, vel ingratum sit: quia sola hæc rerum convenientia, & disconvenientia cum proposito homini fine character esse potest Divinæ Religionis omnibus obvius atque conspicuus; & quia cum Deus sit æque omnibus hominibus Pater, ac æqualem omnium curam gerere debeat, Religionem, quam ab hominibus exigat, eodem modo ostendere omnibus, ac manifestare debet: per convenientiam vero, ac rerum cum præfixo hominibus fine disconvenientiam æque omnibus religionem proponit, & inculcat; secus vero per revelationem, & per characteres revelationi conjunctos, cum ii paucis tantum, non omnibus hominibus, saltem immediate conspicui esse possint; & cum ita manifestata religione, ex fide potius hominum, hanc prædicantium, quam ex infallibili Dei authoritate, adstringenda esset major hominum pars ad præstanda religionis officia. Hæc hæresis est impiorum hominum, qui ab elapso sæculo Christianæ, ac omni revelatæ religioni bellum indixerunt; hos ve-

vero, ut supra diximus, generalis omnium cujusque ætatis hominum consensus refellit, ac manifestæ impietatis convincit vera humani generis historia, quæ ostendit, I. Deum initio hominem creasse rectum iis internis donis, eaque revelatione regularum, ut & clare officia religionis intelligeret, & facile assequi optatam felicitatem posset. II. Hominem illum peccasse, ac peccato suo, cum semetipsum, tum totam, quæ in ipso continebatur, humanitatem, in miseriam illam dejecisse, in qua modo Ignorantiæ, & passionum pondere premimur; atque ob illud peccatum tum ipsum Protoparentem, tum posteros Dei inimicos, ac suppliciis dignos evasisse. III. Illa eadem historia demonstrat, Deum, non ex debito, cum nihil homini debeat, sed ex mera liberalitate, atque misericordia revelasse hominibus in peccatum lapsis futurum humani generis Redemptorem, per cujus fidem reconciliari Deo ac salvari possent; atque hanc fidem cum reliquis ad salutem necessariis pluries deinceps per homines Divino ac prophetico spiritu incitatos inculcasse. IV. Per Mosem postea Hebrææ genti, quæ unica ab Idololatriæ vitio immunis manserat, solemnem fecisse revelationem, quam loquendo multifariam multisque modis Patribus in Prophetis intactam ad promissi usque Reparatoris adventum custodivit. V. denique per Christum Messiam antea prædictum christianam manifestasse religionem, quæ per Apostolos, & viros sanctos characteribus divinæ legationis munitos universo humano generi promulgata, atque inculcata fuit.

127 II. Hæc ex indubiis monumentis præmittenda duximus, ex quibus nonnulla hic hypothesis loco stabilimus, quæ a theologis luculenter sunt demonstrata. Primo itaque statuimus, Deum nihil debere homini, qui propria culpa necessariam ad propriæ salutis conservationem, notitiam amisit, ac ignorantiæ, & passionibus obnoxius evasit, a quibus in errorem inductus est, sed sola liberalitate, ac misericordia gratias eidem, ac nova auxilia conferre: ex quo inferre possumus, culpandam Dei providentiam non esse, si divina ex. gr. revelatio, qua Abrahamus, qua Jacobus, qua Hebræi omnes per Mosem instructi fuere, gentibus in Idololatriam lapsis cum divinis suis characteribus proposita non fuit, & si non omnibus æque cum iisdem conspicuis notis expositum non fuit Evangelium. Cum enim hæ gratiæ sint, quas Deus gratis confert, & cum peccatores homines iis sese indignos reddant, justo Dei judicio privatos illos fuisse hujusmodi beneficiis præsumimus in pœnam peccati. Secundo pro certo habemus, hominem per peccatum divina exigente justitia fieri æternæ pœnæ obnoxium, ac sola liberrima Dei gratia liberari; ex quo sequitur, non fieri homini, qui jam peccavit, injuriam, si Dei gratia non erigatur, & non liberetur a peccato, & peccati pœna. Si ergo dicamus, Idololatris, qui propria culpa misere lumen per antiquissimam revelationem traditum, qui sprevere alia Dei beneficia, ac Deum per Idololatriam dehonorarunt, in peccati pœnam perspicuum revelationis lumen datum non fuisse, quid est, quod in Dei providentia reprehendi possit? Numquid ex hoc argumentari potest, non esse convenientem revelationem ad consulendum saluti humani generis, aut dari hanc non posse, cum characteribus divina providentia dignis? Immo potius inferendum videtur, dari homines, qui propria culpa, & ob contemptum gratiæ Dei, hoc beneficio priventur, vel qui justo Dei judicio in peccato libere commisso perire debeant. Id sane affirmandum est, si necessaria ostendatur humano generi revelatio, si divini ipsius characteres possibiles, & convenientes, ac revera dari demonstrentur. Res vero ita se habet.

III. Nam superiori in capite satis superque demonstratum est, Deum, ut sese ostendat beneficum, sapientem, & justum, debere hominibus per externam revelationem, religionis officia præscribere, atque per idoneos ministros proponere, & inculcare. Et si consideremus errores circa religionem, etiam contra Dei attributa, & naturæ legem, qui fuere apud gentes, & apud sapientes quoque homines, qui revelatione caruere; Si animadvertamus, paucos esse ex hominibus, qui propriæ rationis usu veram Dei notionem, naturalis legis præcepta, & religionis officia assequi possint; Si observemus, scire homines non posse sine revelatione statum vitæ futuræ, modum, quo cum Deo post peccatum reconcilientur, & convenientem Deo cultum, tum internum, tum externum; Si denique naturam hominis expendamus, quæ ita exigit per externum sermonem, non solum ad fidem, & religionem concipiendam, sed etiam ad exercendam rationem determinari, ut sine externo sermone vix, & ne vix quidem rationem explicet, & exerceat, ut nos ex Wolfio supra diximus: manifestum erit, I. Ita natura sua comparatos homines esse, ut quin externo sermone exerceantur, rationem non explicent, sed belluarum more vivant, & ut externo indigeant Doctore ad rationem perficiendam. II. Ratione homines cognoscere nullo modo posse statum futuræ vitæ, ac promissa præmia, nec modum, quo reconciliari cum Deo peccatores debeant, ne- 128

neque convenire in designando apto & convenienti religionis cultu. III. Majorem hominum partem ineptam esse ad cognoscendum per ratiocinium systema naturalium legum, & religionis, atque ad acquirendam exactam Dei notionem; immo, cum ne unus quidem ex Philosophis etiam atque sapientibus repertus sit, qui in iis non erraverit, definire possumus, impossibile esse per humanam rationem hæc omnia cognoscere. Itaque Dei sapientiæ, bonitati, atque justitiæ consentaneum omnino videtur, ut homines per externam revelationem discant, quæ credere de Deo debeant, qua ratione eum colere, & quid agere, quidve vitare oporteat, ut tuto ad optatam felicitatem perveniant. Neque characteres desunt, quibus modo divina providentia digno, ac humani generis constitutioni consentaneo revelata religio proponatur.

129 IV. Primo itaque, ut religio a Deo revelata certo demonstretur, necesse est, hominem, qui se a Deo missum, sive Dei ad homines legatum asserat: prudentia, justitia, morum integritate, aliisque virtutibus ornatum esse; ita ut sese dignum ostendat, qui Dei legatus eligatur, ac in omnibus suis actibus demonstret, se non divitias, non Mundi voluptates, non honores ac inanem gloriam quærere, sed solo Dei amore agere, ac hujusmodi uti ministerio ad procurandam æternam hominum salutem, & Dei gloriam promovendam, augendamque. Si hæc præferat argumenta virtutum homo, qui se Dei legatum nominet, operibus suis omnem imposturæ suspicionem excludit. Sed fieri potest, ut callidi homines has virtutes simulent, & fingant, atque, ut ii etiam qui bona fide agunt, imaginationis ludibria pro divina revelatione habeant, & evulgent; Quam ob rem necessarium est, ut homo probus, qui se Dei legatum dicat, divinæ missionis sive legationis suæ indubia atque perspicua signa demonstret: sive potius, necesse est, ut Deus, qui hujusmodi hominem elegit, per clara argumenta significet, a se missum esse, ac per hunc cœlestem ipsius doctrinam patefieri. Hæc vero signa per miracula exhibentur, & per prophetias eventu comprobatas.

130 V. Miraculum vocamus effectum singularem, cujus causa sive ratio sufficiens non reperitur in universali naturalium causarum serie; sive quod in idem recidit, effectus, qui supra naturæ vires, vel præter stabilitum rerum ordinem fiat. Deistæ, quos refellimus, cum Deum Mundi auctorem rectoremque agnoscant, fateantur etiam necesse est, possibilia esse miracula. Si seriem ipse constituit, & conservat rerum naturalium, & si leges ipse stabilivit, & custodit, quibus res contingentes reguntur; quis dubitet, quin effectum procreare valeat, cujus sufficiens ratio in serie causarum naturalium non contineatur? quin efficere opera possit, quæ creatarum rerum vires superent, & qui agere valeat, secus ac stabilitus rerum ordo postulare videatur? Id adeo clarum est, ut demonstrato adversus Spinosam, & Pantheistas, existere Deum infinite potentem, ac liberum, qui libere hunc Mundum condiderit, conservet, & regat, superfluum omnino censeamus, de miraculorum possibilitate adversus impios illos homines disputare. Nec difficile est demonstrare, convenire Dei bonitati, atque sapientiæ per miracula sese supremum Mundi rectorem ostendere, qui per suam revelationem hominum ministerio promulgatam, homines doctrinam doceat, quæ necessaria ipsis est ad æternam felicitatem comparandam. Convenit enim, & necessarium est, ut probavimus, hanc fieri revelationem. At necesse quoque est, ut Deus clare significet divinam hominum missionem, ac factam per istos revelationem; Id vero cum ante per miracula fiat, palam est, convenire Dei providentiæ, ut hanc ob causam miracula fiant.

VI. Neque dicant, miracula non adeo facile posse ab hominibus cognosci, ideoque pro characteribus, ac perspicuis notis habere non posse. Nam ad cognoscenda vera miracula, opus non est omnes metiri quotquot sunt in natura vires, sed sat est evidenter cognoscere effectus, qui ad invocationem veri Dei fiant, vel esse præter stabilitum rerum ordinem, vel vires omnino excedere earum causarum, quæ ad effectus productionem applicentur; ideoque fieri non posse nisi virtute ipsius Dei, qui ab homine invocatus statuitur, ut per effectum illum testetur assertam veritatem. Fac, hominem ex. gr. qui se a Deo missum asserat, invocato Dei nomine, solo vocis suæ imperio suspensum detinere in aere hominem ex alta turri cadentem, sistere aquarum fluminis cursum, vel retrorsum aquas illas impellere, vel magnum incendium extinguere, ac cæco homini visum, vel mortuo vitam restituere; qui non intelligat, effectus istos humanæ vocis vires omnino excedere, ac sola omnipotentis Dei virtute fieri? Nullus sane hominum est, qui hujusmodi opera Dei prodigia ac miracula esse clare non agnoscat, & qui illico non intelligat, per hujusmodi miracula Deum comprobare veritatem ab eo assertam, qui ipsum invocaverat. Patet ergo, eam in miraculis inesse evidentiam, quæ pro charactere veritatis stabiliri possit. 131

132 VII. Miraculis accedunt prophetiæ eventu comprobatæ. Est autem prophetia prædictio rei contingenter futuræ, scilicet, quæ nondum evenit, dum prædicta est, & quæ neque ex causis naturalibus, neque ex præsenti rerum constitutione cognosci ullo modo potuit. Perspicuum autem est hujusmodi futura cognita hominibus esse non posse; cum nullam causam, nullumque medium habeant, per quod valeant illa cognoscere. Ei ergo tantum cognita esse possunt hujusmodi futura, qui cognitione sua totam rerum naturam, quantum ipsa loco, & tempore pateat, comprehendit. Hæc vero cognitio soli Deo competit; ergo prophetiæ eventu comprobatæ, nonnisi a Deo esse possunt. Fac ergo, hominem, qui se Dei Legatum dixit, miraculis, ac prophetia eventu comprobata missionem suam, ac revelatam doctrinam comprobasse, an non habes satis perspicuas notas, quæ divinam revelationem designent?

133 VIII. Neque his notis contenti sumus. Etsi scimus, veram prophetiam a solo Deo esse posse, ac miracula, quæ ad invocationem Dei fiant, non posse falsam doctrinam comprobare; tamen ne ex confictis a Cacodæmone prodigiis, aut ex falsis & antiquis impostorum prophetiis, suspicionis umbra saltem apud imperitum vulgum supersit, supra recensitis alterum characterem subnectimus in ipsa doctrina revelata positum. Doctrina itaque revelata omnino respondere debet sanctitati, bonitati, justitiæ, ac reliquis Dei attributis, pro revelata enim haberi nequit, nisi omnino Deo digna sit. Primo itaque, cum revelata doctrina sit in subsidium rationis, cum recta ratione pugnare non potest, sed eam perficere debet, circa Dei, ejusque attributorum, ac providentiæ cognitionem; & per leges, virtutumque præcepta. Secundo, quæ supra vires infirmæ nostræ rationis revelatio proponit, talia esse debent, quæ insigni aliqua præstantia incomprehensibilem Dei perfectionem nobis commendent, & Dei gloriam, ac hominum felicitatem promoveant. Hac enim ratione intelligimus, mysteriorum revelationem fini respondere Dei erga homines providentiæ consentaneo. Tertio, cum verum adversari vero non possit, necesse est, ut omnes divinæ revelationes invicem consentiant, & posteriores cum prioribus non pugnent: Quæ quidem consensio omnino necessaria est, ut Deo revelatio tribuatur, qui nec falli, nec fallere potest.

134 IX. Atque hi sunt characteres, quibus revelata religio demonstratur. Sunt præterea Notæ quædam, quibus perspicue quoque ostenditur vera Dei Ecclesia, quæ omnino consentaneæ sunt peculiari illi curæ, qua Deus conservare velit semel stabilitam societatem credentium, cui depositum concredit divinæ revelationis, ac assistentiam illam promisit, quæ necessaria est ad istud semper intactum conservandum. Vide Art. nostrum *de Ecclesia*. Interim vero sit

Propositio prima.

Quatuor supra recensiti characteres evidenter veram demonstrant revelatam Religionem.

Dem. Doctrina, quæ nihil erroris admixtum habeat, sed tota ad Dei gloriam promovendam, & ad procurandam veram hominis felicitatem etiam vitæ futuræ ordinata sit, veluti divinitus tradita nobis exhibetur, tum quod ex historia humana constat, homines proprio studio ac infirmæ rationis usu hanc assequi non posse; tum quia doctrina hæc veluti medium aptum, & necessarium concipi debet, quo homo ad propositum a divina providentia finem perveniat; cum fieri nequeat, ut Dei Sapientia stabilitus sit hominis finis, quin ei media manifestaverit ad illius consecutionem necessaria. Accedat huic doctrinæ viri probi, justi & sancti testimonium, hominis scilicet, in quo solum deprehendamus Dei, ac veritatis amorem, ac unicum studium promovendæ Dei gloriæ, veræque hominis felicitatis procurandæ. Si hic homo Dei nomine doctrinam illam promulget, jam satis habes, quo cœlestem illam, ac divinam putes. Fac vero, hunc hominem prophetiis eventu comprobatis revelationem confirmare; ac invocare deinde Deum, ut palam per miracula testetur, suam atque divinam esse doctrinam. Si ad hanc invocationem, ac solo vocis imperio hominis Dei nomen invocantis repente v. gr. dividantur fluminis aquæ, & retrorsum etiam impellantur, aut magnum extinguatur incendium, vel cœco homini visus, aut mortuo vita restituatur, ita perspicuum est, doctrinam ita promulgatam a Deo traditam esse, ut homo, etsi velit de hoc dubitare, non possit. Nam homo, qui se Dei ad id Legatum dicat, statuitur omnino fide dignus, & qui nullam mentiendi causam habeat; non doctrina, quam proponit, ad privatam illius utilitatem, sed ad communem humani generis felicitatem, & ad solam Dei gloriam promovendam ordinata est, atque ita perfecte morum præcepta, religionis officia, Dei attributa, mysteria ad manifestandam Dei præexcellentiam aptissima, ac statum vitæ futuræ repræsentare supponitur, ut vel hac de causa quodam divinitatis charactere insignita demonstretur. Ergo dum a Dei Legato, qui missionem suam, & doctrinam probet per miracula, & pro-

prophetias, evulgetur, atque explicetur, ita clare veluti divina exhibetur, ut non possit eam homo non agnoscere pro divina; ergo per evidentes characteres proponitur. Itaque cum demonstratum superius sit, ita homines in hac rerum universitate constitutos esse, ac natura sua comparatos, ut necesse sit, per externam revelationem institui in religionis officiis eos debere, perspicuum est, revelationem hujusmodi characteribus consignatam eisdem convenire. Cum autem omnes cultæ gentes, ut alias diximus se revelatam religionem habuisse semper, ac ubique asseruerint, inquirendum nunc est, quænam gens fuerit, in qua vera, & divina revelatio facta, & deinceps intacta conservata sit. Incipiemus vero a Paganorum religione.

Propositio II.

In Ethnicorum, sive Paganorum religione characteres divinæ revelationis desiderantur.

136 Divina revelatio doctrinam falsam exhibere non potest, falsa enim & erronea doctrina a Deo esse non potest, qui nec falli, nec fallere potest. In Paganorum vero religione plures errores occurrunt circa Dei naturam, & attributa, circa Dei cultum tum internum, tum externum, & circa ipsa qunque naturalis legis præcepta, ut superiori in capite ostendimus. Deinde Legislatores, qui se a Deo cum legibus religionem accepisse asseruerunt, a falsis Diis manifestatam religionem finxerunt, scilicet Numa a Dea Egeria, & alii vel ab Apolline, vel a Jove, vel ab alia conficta divinitate, ut in primo capite diximus: & ex eorum historiis constat, vel comparandi, vel stabiliendi imperii gratia revelationes illas evulgasse, quæ sane res manifesta præferunt calliditatis & imposturæ indicia. Desunt ergo in Paganorum religinne divinæ revelationis characteres. Scio, eorum Scriptores miracula quædam recensere, & oracula Deorum, quos ipsi colerent, sed cum in eorum religione character defuerit divinæ legationis, & cum doctrina non solum sine nota fuerit divinæ doctrinæ, sed etiam falsa, & erronea in plerisque capitibus fuerit, manifestum est, defuisse characterem illum divinæ revelationis, qui excludere quoque debet suspicionem, qua dubitare aliquis posset prodigia conficta esse, aut ope Cacodæmonis peracta. Immo cum doctrinæ falsæ, & rectæ rationi contrariæ Deus auctor esse nequeat, qui nec falli, nec fallere potest, jure meritoque præsumimus, aut non fuisse apud Idololatras miracula, aut, quæ pro miraculis habebantur, fuisse maligni spiritus opera, quibus Deus passus est homines deludi in pœnam peccati, quia a vero cultu defecerant. Rursus, quæ narrantur ab Ethnicis miracula, velut nulla sufficienti testium fide suffulta rejiciuntur etiam ab eorum Scriptoribus, ut videre est apud Livium, & Ciceronem, aut facta perhibentur in recessu, & noctu coram uno, vel altero, quorum oculis falsa rerum specie facile a callidis viris imponi potuit, vel effectus fuere, qui in admirationem ignaros trahebant, ductio ex. gr. ferri per magnetem, & similia, qua usus fuisse arte ad ostentanda prodigia Simonem Magum, & Apollonium Tianæum scribunt Julianus, multique antiqui Patres. Quod vero ad oracula spectat, Aristoteles, & Cicero, aliique Ethnici Scriptores nullam illis fidem adhibuerunt. De gentium vero vaticiniis ita scribit Eusebius l. 4. Præp. Evang. *Multi Vatum atque Aruspicum, non solum priscis, sed etiam nostris temporibus tormentis in judicio coacti, universam rem suis inventionibus fieri edixerunt; a quibus modos quoque artificii exquisitius patefactos non ignoramus, qui tanquam seductores, & malefici viri, ultimo supplicio secundum leges affecti sunt. Quæ res adeo claræ sunt, ut neminem lateant.*

Propositio III.

In Mahumedana religione Divinæ revelationis characteres non insunt.

In Mahumede defuit Dei legati character, is 137
enim diu raptor fuit, ut legitur in ipsius chronico verso ex Arabico, fuit semper mulierosus, ut legitur in Alkorano *Sura* 42. & seq. ac imperium vi, prædonum ope, atque armis sibi comparare studuit. Ubi ergo probitas vitæ fuit, qua se dignum exhiberet, qui Dei legatus eligeretur, & qua ostenderet, se solius Dei gloriam, & hominum felicitatem, non vero commodum, voluptatem, gloriam suam, & imperium quæsiisse? Immo cum omnia eo direxisset, ut alios sibi subjiceret, ut imperium acquireret, ut voluptatibus frueretur, manifesta præbuit callidi impostoris indicia. Desiderantur etiam in ipso Divinæ Missionis signa: nullo enim miraculo missionem suam probavit; ut ingenue fatentur nonnulli ipsius sectatores, & ipse quoque testatur in Alkorano, ubi sæpe scribit, se non fuisse missum, ut miracula faceret; quæ vero a nonnullis ipsi tribuuntur, vel ea sunt, quæ humana arte effici potuerint, ut miraculum de columba ad aures advolante; vel quorum nulli sunt testes, ut dum ajunt camelum noctu ipsi locutum; aut quæ sui absurditate refelluntur, ut illud de magna lunæ parte in ipsius manicam delapsa, quæ ab ipso postea remissa fuit ad reddendam sideri rotunditatem; præterea tradita ab ipso de Deo, & moribus, atque religione doctrina plerisque in capitibus cum recta ratio-

ne pugnat; Nam Deum corporeum facit, limitatum, ac fato subjectum; Polygamiam simultaneam probat; & ut alia mittam, contra naturæ legem, religionem, quæ libero interno animi obsequio constare debet, armorum vi extorquendam, & propagandam tradit. Pleraque demum inepta prorsus veluti divinitus revelata exponit; scilicet, Angelos corporeos esse, & ex igne factos, dœmones vero ex igne veneuato, *Sura* 14. item Angelorum cum mulieribus commercia, atque mortem eorundem, & resurrectionem &c. Ad bona vero quod spectat alterius vitæ, quorum spes allicere homines ad virtutem debet; ea in corporis voluptatibus constituit, quæ virtuti obstaculo sunt, atque etiam contrariæ. Quid vero si anachronismos; & putida Alkorani expendamus commenta? *Sura* 36. Ismaelem cum Isaaco ab Abrahamo patre sacrificando confundit; *Sura* 19. Eliam Mosi synchronon facit; & *Sura* 3. Mariam Jesu Servatoris Matrem Amrami & Aaronis sororem facit: atque in iis, & aliis bene multis talem se prophetam exhibet, qui nec præterita scire potuerit. Sed, ut unum saltem ex putidis fabellis afferamus exemplum, *Sura* 9. scribit Jesum mortuum non fuisse, sed clam subductum in Cœlum, cruci vero affixum quoddam ipsius simulacrum. Quæ cum ita sint, facile quisque intelliget, in Mahumedi religione non solum deesse notas Divinæ revelationis, sed reperiri quoque manifesta imposturæ argumenta.

138 Quæ contra Christianos Mahumedani opponunt, puerilia prorsus sunt, & quæ in tractatibus de Trinitate, & Incarnatione a nostris Theologis explicantur. Quærunt enim, quomodo Deus, qui uxorem non habeat, generare filium potuerit, & huic similia: Sed hæc in tractatu, ut dixi, de Trinitate exponuntur. Ajunt etiam, corruptos esse Evangeliorum codices, sed in tractatu de Sacra Scriptura facile falsitatis convincuntur.

139 Ostendendum hic esset, in data per Mosem religione Divinos characteres fuisse; sed id brevitatis causa omittimus, ac sat ducimus adversus Judæos, atque Infideles, & Incredulos omnes ostendere, hos in Christi religione reperiri.

Propositio IV.

In Christi religione divinæ revelationis characteres omnino perspicui sunt.

140 Dem. Christus hujus religionis Auctor, I. ea in mundum venit ætate, in qua Judæi fere omnes, ac nonnullæ etiam ex gentibus promissum longe antea a Deo Messiam expectabant, ac se Messiam illum esse dixit; & cum ipse, tum quotquot deinceps fuere Christiani complectas in ipso demonstraverunt prophetias, in quibus a pluribus sæculis futurus Messias prænunciatus fuerat; nec id revocari in dubium potest, cum etiam nunc extent libri antiquorum Judaicæ gentis Prophetarum, in quibus hujusmodi prædictiones leguntur. II. Vir fuit vitæ omnino inculpatæ; nam ne ipsi quidem falsi testes ab iis exhibiti, qui eum per invidiam Pilato morti damnandum tradiderant, quidpiam contra ipsum deponere potuerunt, ut ex ipsius Pilati confessione constat, quam in illa historia legimus, de cujus fide dubitari nullo modo posse infra probabimus. III. In eorum confirmationem, quæ assereret ipse, atque doceret, opera adhibuit sua, inquiens, *Si non vultis mihi credere, operibus credite*. IV. Opera, quæ ad comprobandam divinam ipsius Missionem, ac doctrinam, recensentur ab iis, qui oculati testes fuere, qui nullam mentiendi causam habuere, qui illam scribendo, & prædicando non alium sibi proposuere finem, quam Dei gloriam, & alterius vitæ præmia, quæ solis virtutum sectatoribus, & a mendacio abhorrentibus parata esse credebant, qui demum adeo constantes in iis asserendis fuere, ut suppliciis, ac crudelissima morte assertionum veritatem comprobaverint. Tales enim fuere Evangelistæ, & Apostoli, quos mortem crudelissimam subiisse scimus, pro illa sustinenda veritate, quam litteris consignavere, ac palam ubique prædicaverunt. V. Horum operum ac prodigiorum summa hæc est: Christus solo voluntatis suæ nutu aquam in vinum convertit in Canæ Galilææ nuptiis, cœcis visum, surdis auditum, ac mortuis plurimis, etiam quatriduanis, & fœtentibus vitam restituit, atque hæc palam, & spectante multitudine, inter quos illi quoque fuerunt, quæ eadem scripserunt, & prædicaverunt. Rursus prædixit mortem suam, & qua ratione tradendus esset in manus peccatorum, ut pro hominum salute Cruci affigeretur; prædixit quoque futuram post triduum Corporis Resurrectionem, & Ascensionem in Cœlum, & alia bene multa, quæ brevitatis causa omittimus. Resurrectio vero post triduum, ut prædixerat ipse, contigit, & post resurrectionem per dies quadraginta cum hominibus vixit, doctrina sua illos instruendo, ac sese videndum exhibuit, & palpandum tum duodecim discipulis simul congregatis, tum quingentis simul unitis, tum etiam aliis bene multis; quos testes oculatos esse voluit resurrectionis suæ, & etiam ascensionis in Cœlum; spectante enim ipsa multitudine post dies quadraginta a resurrectione in cœlum ascendit. Quid plura? Promiserat, se missurum Spiritum Sanctum, qui docturus Apostolos

stolos

stolos & discipulos esset omnem veritatem; ac ipsa Pentecostes die secundum factam promissionem, datis visibilibus signis, super Apostolos ac discipulos stetit, qui rudes ac piscatores homines cum essent, illico cœlesti & divina doctrina instructi loqui cœperunt variis linguis magnalia Dei coram Arabibus, Judæis, Elamitis, Parthis, Rumanis, Ægyptiis, quorum quisque illos veluti propria in qua natus esset lingua loquentes audivit. Hæc ab eis scripta leguntur, qui vel oculati testes fuere, vel a multis acceperunt, qui illa viderant; Præterea viri hujusmodi, quos in testes delegerat divinæ Missionis suæ, miraculorum, resurrectionis, ac aliorum, quæ diximus, ita de veritate persuasi fuerunt, ut Christum adorandum gentibus proposuerint, quemadmodum constat ex tota Christianorum historia, ac innumeris miraculis prædicationem suam comprobarunt, quod vel ipsi Hebræi, ac Ethnici Scriptores testantur, qui arte magica & ope cacodæmonis peracta illa scripserunt. Accedunt etiam tum illorum multitudo, qui Christi fidem susceperunt, tum invicta constantia illorum, qui hanc prædicaverunt; cum nulla alia causa nisi veritatis ac Dei amore, & spe illorum præmiorum, quæ parata annunciarunt solis hominibus virtutem sectantibus, induci potuerint, ad tot labores, tormenta, supplicia, ac mortem crudelissimam subeundam, pro iis confirmandis, quæ gentibus promulgarent.

141 Nec fingi potest, ope maligni spiritus patrata fuisse miracula illa; tum quia vulgata a Christo ejusque ministris doctrina malignis hujusmodi spiritibus adversatur; prohibet enim, malos spiritus coli, atque ab illa corporis immunditia tetrahit homines, qua mali spiritus delectantur. Constat deinde, vulgata atque recepta Christi doctrina, cessasse apud homines Dæmonum cultum atque Magiam, & coli Deum cœpisse cum illorum detestatione. Sed neque sapientiæ & Dei bonitati convenit, ut credamus passum ipsum fuisse, dæmonis artibus illudi hominibus ab omni malitia prorsus alienis, & qui ipsum metuerent; cujusmodi fuere primi Christi Discipuli, quorum vita omnino inculpata fuit, & qui Dei amore mortem quoque subiere. Hæc urgeri adversus quoque Judæos possunt, & quidem validius: Dum enim supra dicta expendantur, palam fit, longe clariores esse in Christi, quam in Mosis religione, Divinæ revelationis characteres.

142 Ostendimus, in Christo characteres fuisse Divinæ Missionis, atque ex dictis facile patet, etiam in illis, quos elegit Christus, & ad vulgandam misit revelatam religionem, hujusmodi characteres fuisse. Ii enim Apostoli fuere, homines nempe, nec divitiarum cupidi, nec honorum, nec voluptatibus inclinati, sed solo Dei, & proximi amore incitati, ac Dei unice gloriam ac salutem hominum procurantes. Rudes ac piscatores homines erant, sed in comprobationem Divinæ missionis variis linguis loquebantur, Divinam & arcanam doctrinam explicabant, atque innumeris miraculis istam comprobaverunt, ut jam diximus. Per horum successores, quibus non semel perpetuam Divini spiritus assistentiam promisit, intactum servatum voluit depositum Divinæ revelationis, ut revera conservatum est usque adhuc. Quid demum de doctrina dicemus? Nec sane sola est, quæ sufficiat ad veram revelationem comprobandam. Hæc enim talis est, quæ vere ad Dei gloriam promovendam ordinata sit, & quæ unice ducat ad veram hominis felicitatem procurandam cum præsentis, tum vitæ futuræ. Nil enim in ipsa de Deo indignum atque repugnans asseritur, ut legentibus nostros Theologos manifestum fit. Proponuntur sane mysteria humanæ mentis nostræ captum superantia, aptissima tamen ad sublimem Dei excellentiam, ac incomprehensibilem ipsius naturam demonstrandam, & ad fovendum in nobis humilitatis exercitium, & debitum enti præstantissimo cultum. Per mysterium enim Trinitatis incomprehensibilis Divina natura, per Mysterium Incarnationis, & Eucharistiæ incomprehensibilis Dei erga homines amor, & per Mysterium prædestinationis, & gratiæ incomprehensibilis ostenditur Dei providentia nec quidpiam, ut dixi, in iis repugnans occurrit. Ad homines quod attinet, doctrina Christi Deum exhibet, ut summum bonum, cujus unice possessione per claram visionem, & fruitionem beati esse possimus; quo quidem nil rectæ rationi conformius esse potest; nam clare intelligimus, beatitudinem nostram non posse consistere in bonis fortunæ, quæ desideriis, & timore homines turbant, non in voluptatibus corporis, quæ rationem turbant, ac humanas passiones, quæ nostræ miseriæ veluti fontes habentur, fovent, & augent; non in virtute, & gloria inde sequuta, cum hæc humanam superbiam, ac immoderatum sui ipsius amorem foveant, et quo pars maxima humanæ miseriæ oritur. Itaque non in alio, quam in Deo summe bono, & immutabili, ultimus finis hominis stabiliri potest. Ad hunc finem referri debent omnes actiones nostræ, si rectam rationem sequi vellimus,

mus, atque id tradit Christi doctrina, quæ Deum summe bonum ita amare nos jubet, ut non nostram, sed Dei tantum gloriam procuremus; qua ratione conatus superbiæ cohibet, quibus miserrimi homines fiunt, & humilitatem, patientiam, aliasque virtutes fovet, ad tranquillam & beatam vitam agendam necessarias. Jubet præterea, Dei amore alios homines amandos esse, ac aliis præstanda, quæ fieri nobis optemus, & amandos quoque inimicos, illisque benefaciendum, a quibus mala recepimus, unde mutua illa benevolentia oritur, ex qua hominis in societate felicitas pendet. Et ut in eadem societate securitas illa vigeat, sine qua tranquilla ac beata vita esse non potest, non solum sub pœna æterni supplicii prohibet aliena rapere, vel aliorum jura lædere, sed etiam desiderare illa, & concupiscere. Quibus si addantur, quæ præscribit de mutuis conjugum officiis, deque conjugii indissolubilitate, ac de debito Parentibus, Magistratibus, ac Principibus obsequio, manifestum fit, talem esse Christi doctrinam, quæ modum præscribat unicum, quo homines optatam in terris felicitatem habere possint, & ad felicitatem illam obtinendam præparentur, quæ veluti merces in alia vita speranda est. Accedit etiam, ad inspirandam humilitatem, spem, ac fiduciam, sive jucundam expectationem hominibus necessarium esse docere internum Dei auxilium, quo ad agendum Dei amore excitentur, & adjuventur, atque istud auxilium vere petentibus semper præsto esse. Ex quo ita argumentamur. Illa doctrina Deo digna, ac Divina haberi potest, quæ Dei præexcellentiam aptissimo ad debitum Deo cultum excitandum, & fovendum modo demonstret, quæ in homine virtutem promoveat, ac cætera ad beatam vitam agendam necessaria, quæque hominem ipsum tuto ad ultimum finem, seu æternæ felicitatis consecutionem dirigat. Hujusmodi est tradita a Christo doctrina; ergo.

Propositio V.

Inter varias sectas, quæ inter Christianos vigent, sola Romano-catholica est, quæ revelatæ a Deo religionis characteres retinet.

143 Dem. Dei providentia exigit, ut eadem cura, qua humano generi religionem manifestat, eandem integram atque intactam conservet. Sicut enim decet Divinam providentiam ita hominibus religionem promulgare, ut per obvios characteres constet a Deo traditam esse, ita decet ita eam conservare, ut iisdem conspicuis characteribus demonstretur profectam a Deo esse, atque infallibili ejusdem cura conservari, ac sartam tectam custodiri. Non minus enim ut tuta ab eo tradita regula suscipi ab illis debet, qui revelationem habuere, quam ab illis, qui eandem deinceps amplecti, ac servare tenentur. Nam ut illis, ita & istis veluti Divina proponi ita debet, ut a falsis secernatur sectis, & ut veluti tutissima æternæ salutis regula agnoscatur. Itaque per certas notas ac conspicuos characteres constare hominibus debet societas, quæ Divinæ revelationis depositum a Christo acceperit, ac intactum per idoneos ministros, Divinæ providentiæ cura, conservaverit. Nam sine iis characteribus constare hominibus non potest de Divina revelatione, ac de necessaria ad salutem regula, ut ex dictis liquet. Inter varias vero Christianorum sectas, quæ invicem dissident, circa puritatem doctrinæ revelatæ, adeoque circa tutissimam æternæ salutis regulam, sola Romano-Catholica est, quæ notas, & characteres servet divinæ revelationis intactæ Dei providentia conservatæ. Nam in sola Romana Ecclesia ministri sunt, qui per legitimam deputationem sive ordinationem, suam missionem a Christo factam probant, & quibus divinæ revelationis depositum traditum ea lege fuit, ut nunquam defutura sit infallibilis Dei assistentia, qua ita regantur, ut in deposito fidei custodiendo errare nequeant. In sola enim Ecclesia Romana legitima successio Episcoporum adest, *quos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Christi*, ut legitur in Actis Apostolorum: qui per legitimam ordinationem, non interrupta serie, ab Apostolis trahunt originem; qui acceptam a majoribus religionem plebi proponunt, & explicant; & quibus inerrantiæ privilegium dum docerent a Christo promissum fuit, ea ratione, quam in Art. de Ecclesia demonstravimus. Alii enim Christiani non a Christo, & ab Apostolis missionem suam ostendunt, sed vel a Nestorio, vel ab Euthychete, vel a Calvino, Lutero, aut ab aliis viris e Christi Ecclesiæ communione dejectis. Deinde, fatentibus Hæreticis, in aliis sectis miracula desunt, quæ ostendunt Dei curam in demonstranda hominibus vera ab ipso revelata religione; in Ecclesia vero Romana hæc semper viguere, atque vigent, ut discurrenti per singula istius historiæ sæcula liquet, præsertim ex actis Canonizationis Sanctorum, in quibus omnino demonstrata miracula exhibentur. Sunt etiam in Ecclesia Romana eximiæ sanctitatis viri, quorum vitæ sanctitas miraculis quoque comprobatur, quæ etiam ostendunt visibilem providentiæ curam, in conservanda in hac societate revelata religione.

Qui-

Quibus si addantur reliquæ veræ Ecclesiæ notæ in supra cit. art. demonstratæ, palam fiet, evidentia morali constare, solam Romanam & Catholicam religionem veram esse. Hæc paucis indicavimus, fusius vero in nostro hac de re vulgando opere exponemus.

RELIGIONES REGULARES, ET MILITARES.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt Religiones in genere.

1 Religio secundum D. Isidorum *lib.* 10. *Etymol. cap.* 19. dicitur a relegendo, ibi: *Religio nominatur a relegendo*, quod est verbum compositum ex præpositione *re*, & *lego*, *legis*, & significat semel, atque iterum legere ea, quæ sunt Domini cultus, quia Religiosus relegit, atque retractat, idest iterum atque iterum legit, & tractat ea, quæ ad Divinum cultum spectant; quæ enim sunt Domini cultus, frequenter in corde sunt revolvenda, ut dicit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 81. *art.* 2. juxta illud *Proverb.* 2. *In omnibus viis tuis, cogita illum*.

2 Sanctus autem Augustinus *lib.* 10. *de Civitate Dei cap.* 4. dicit, quod Religio dicitur a *religendo*, ibi: *Religio ex hoc dicta, quod Deum reeligere debemus, quem amiseramus negligenter*, & est verbum compositum ex præpositione *re*, & *eligo*, *eligis*; quod significat iterum eligere, quod jam erat electum.

3 Lactantius Firmianus *lib.* 4. *Divin. instit. cap.* 24. dicit, quod Religio dicitur, & derivatur a religando, quod est verbum compositum ex præpositione *re*, & *ligo*, *ligas*; significatque iterum atque iterum ligare id, quod semel erat ligatum; Et tenet etiam D. Augustinus *lib. de vera Religione tom.* 1. *cap. ult.* ubi post multa alia verba inquit: *Religet nos uni Omnipotenti Deo vera Religio*; Et amplectitur etiam S. Thomas 2. 2. *quæst.* 82. *art.* 1. *& in Opuscul.* 19. *cap.* 1. *in princip.* ubi dicit: *Nomen igitur Religionis, ut Augustinus lib. de vera Religione innuere videtur, a religando sumptum est*.

4 Religio, seu status Religiosus *est Fidelium ad Christianæ Caritatis perfectionem tendentium editis votis perpetuæ Obedientiæ, Paupertatis, & Castitatis, stabilis in communi vivendi modus ab Ecclesia approbatus. Est in re communis*.

Religiosus autem, seu Regularis *est persona, quæ emissis tribus votis substantialibus, in aliqua Religione ab Ecclesia approbata vivit, ibique abjectis hujus sæculi curis, & perfectionis impedimentis, propriaque abnegata voluntate, & carnis oblectamentis, ad id solum incumbit, ut ad perfectionem veniat, Deoque perfecte serviat*. 5
Sic *in re communis*. Unde Religiosus, & Regularis idem significant, & solum differunt, quod ly *Religiosus* venit a verbo *Religio*, *Regularis* vero a *Regula*, quam quivis Regularis profitetur. 6

Hinc tria dicta vota, Paupertatis scilicet, Obedientiæ, & Castitatis perpetuæ sunt omnino de essentia Religionis; adeo ut sine illis Religio aliqua proprie dicta nullatenus consistere possit. S. Thom. 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 1. Miranda in *Manual. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 1. *art.* 4. Pellizzar. in *Manual. Regular. tom.* 1. *tract.* 1. *cap.* 1. *quæst.* 2. *&* 3. Donatus *prax. rerum Regular. tom.* 4. *tract.* 1. *q.* 5. & communis ac certa aliorum, *argum. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.* & Extravagant. Joann. XXII. incip. Quorumdam *de verbor. significat.* §. *penult.* 7

Tria dicta vota sunt de essentia Religionis ex Jure Divino; adeo ut nec Papa possit dispensare in sensu composito, quod aliquis sit, & maneat proprie Religiosus, & tamen non sit adstrictus tribus allegatis votis: quamvis ex aliqua gravissima causa bonum commune concernente possit dispensando ex Religioso facere non Religiosum, & ei concedere facultatem ad sæculum redeundi, & nubendi. Miranda in *Manual. Prælator. tom.* 1. *quæst.* 1. *art.* 5. *conclus.* 1. Donatus *loco cit. quæst.* 12. *&* 13. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 31. *num.* 12. ubi testatur de communi, per text. *in cit. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor. in fine*, ubi Innocentius Papa III. sic expresse dicit: *Abdicatio Proprietatis, sicut & custodia Castitatis adeo est annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere*, & Glossa *ibid.* verb. *Abdicatio*, dicit: *Papa non potest dispensare, ut Monachus habeat proprium existendo Monachus, sed de Monacho potest facere non Monachum*; Ex quo clare sequitur, quod dicta tria vota non solo Jure humano, sed Divino requiruntur ad essentiam Religionis, quia si solo Jure humano essent ad eam necessaria, Papa in iis sine dubio posset dispensare, 8

cum

cum ipsemet Innocentius Papa III. *in cap. Proposuit 4. de concessione praebend.* expresse dicat; *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare.* Vide verb. *Dispensatio n. 19. & seq.* verb. *Impedimenta Matrimonii art. 3. nu. 1. ad 9.*

9 Et ratio est, quia status Religiosus secundum suam substantiam, seu essentiam, non ab aliquo puro homine, sed immediate a Christo Domino fuit institutus; Christus enim ipse homines ad tria illa consilia Evangelica est cohortatus, & ad vota perpetua de illis facienda, ut colligitur de paupertate *ex Matthaei 19.* ibi: *Vade, & vende quae habes &c.* De Castitate ex *Matt. 19.* ibi: *Sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Caelorum.* De Obedientia, quae fit per abnegationem sui, & suae propriae voluntatis *ex Matth. 16.* ibi: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum &c.* adeoque dici debet esse de Jure Divino, non praecipiente, sed consulente, ut docent communiter Doctores mox citandi.

10 Unde talis status Religiosus a Christo Domino sic institutus, eo invitante, & hortante, statim ab initio Ecclesiae fuit susceptus ab ipsis Apostolis, ac aliis Christi discipulis, qui emissis dictis tribus votis, veram vitam Religiosam duxerunt, verique Religiosi extiterunt, & desumitur clare ex *illo Matth.* 18. ubi postquam Christus requisita ad statum Religiosum Adolescenti proposuit dicens: *Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in Caelo, & veni sequere me;* Petrus nomine omnium Apostolorum indicavit, hunc statum se una cum omnibus aliis jam assumpsisse, dicendo: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te,* vivendo in Obedientia, sine proprio, & in Castitate; *reliquimus omnia,* idest bona temporalia, quod fit per voluntariam *Paupertatem*, & Uxorem, quod fit per *Castitatem, & secuti sumus te,* per *Obedientiam.* Hinc *in Actib. Apostolorum cap. 4. num. 32.* expresse dicitur: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quisquam eorum, quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis communia.* Ita docent S. Augustinus *Epistol.* 89. *num.* 4. Sanctus Hieronymus *in lib. contra Jovinian. & in Apolog. ad Pamac.* S. Chrysostom. *l. 3. contra Monast. vitae vitup.* S. Thom. *2. 2. quaest. 88. art. 4. ad 3.* Bellarmin. *tom. 2. Controvers. de Monachis tit. 2. cap. 2.* Joann. Gerson. *Alphab. 42. serm. de Caena Domini;* Tamburin. *de Jur. Abbat. tom. 1. disp. 2. qu. 8. & 9.* Hieronymus Plati *de bono statu Relig. lib. 2. cap. 2.* Miranda *loc. cit. quaest. 3. art. 1. conclus. 1. & 2.* Donat. *tom. 4. tract. 1. quaest. 7.* Suarez *tom. 3. de Relig. l. 3. cap. 2. num. 3.* Engel *l. 3. Decret. tit. 31. num. 4.* Pirhing *ibid. n.* 18. Reiffenstuel *ibid. n.* 19. & alii passim.

Dicta tria vota potius, quam alia fuerunt constituta pro essentia status Religiosi, quia per ea homo perfectius se consecrat, & unit Deo: Cum enim homo tria principalia habeat, nempe animam, corpus, & bona temporalia, haec omnia per tria illa vota plene Deo consecrantur. Primum, scilicet Anima, per *Obedientiam*, qua Religiosi voluntas se subjiciendo dispositioni Superioris plene Deo consecratur; ita ut Religiosus non habeat amplius velle, nec nolle, ut expresse dicitur in *cap. Si Religiosus 21. de election. in 6. cap. Religiosus 2. de testament. item in 6. cap. Religiosi 5. de sepult. item in 6.* Secundum, scilicet Corpus, plene consecratur Deo per *Castitatem*, dum per eam omni voluptati carnali propter Deum renunciatur; Tertium, scilicet Bona temporalia, plene consecrantur Deo per *Paupertatem;* Unde de his tribus votis ad propositum sic loquitur Joann. XXII. in Extravagant. incip. *Quorumdam 1. de verbor. significat. §. penult. circa finem*, ibi: *Religio namque perimitur, si a meritoria subditi Obedientia subtrahantur; magna quidem paupertas, sed major integritas, bonum est Obedientia maximum si custodiatur illaesa, nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur & animo.* 11

Ante adventum Christi nulla fuit vera, & proprie dicta Religio cum dictis tribus essentialibus votis perpetuae Paupertatis, Castitatis & Obedientiae. *Communis.* Quamvis enim in ipsa Lege naturae ante diluvium quaedam Religiosi status vestigia, ac figurae fuerint, ut patet ex *illo Genesis 4. in fine*, ubi de Enos dicitur: *Iste coepit invocare nomen Domini.* Quod Expositores communiter intelligunt de speciali ritu colendi Deum, cum ante ipsum jam Adam, & justus Abel Deum invocaverint. Et in Lege veteri scripta status Religiosus fuerit figuratus in Nazaraeis, de quibus fit mentio *Numerorum cap.* 6. & in grege illo, seu Cuneo Prophetarum psallentium Deo, de quibus 1. *Reg. cap.* 10. Unde S. Hieronymus Epist. 4. ad Rusticum ait: *Filii Prophetarum, quos Monachos in veteri Testamento legimus, aedificabant sibi casulas prope fluenta Jordanis, & turbis Urbium derelictis, polenta, & herbis agrestibus victitabant.* Et in Elia, & Eliseo, de quibus 1. *Reg. cap.* 17. 3. *Reg. cap.* 19. & 4. *Reg. cap.* 1. & in Samuele tamquam eorum 12

Prin-

Principe, de quo Genebrardus *in Chronologia*, & ex ipſo Tamburinus *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 2. *q.* 1. dicit: *Nota, quod Samuel primo inſtituerit Conventus Religioſorum jugiter pſallentium*. Tamen pro tunc nulla fuit vera & proprie dicta Religio cum perfectione dictorum trium eſſentialium votorum, perpetuæ Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ, ut tradunt communiter Doctores, quia, ut dicit Apoſtolus ad *Hebræos* 7. *num.* 19. *Nihil ad perfectum adduxit Lex, & ad Galatas* 4. *num.* 3. dicit, quod tempus veteris Legis fuit tempus infantiæ, ibi: *Ita & nos cum eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes; At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum &c.*

14 Hinc recte concludunt communiter Docto-
res, quod verus & perfectus ſtatus Religioſus
ſecundum eſſentiam cum tribus dictis votis
fuit primo, & immediate inſtitutus a Chriſto
Domino, & eo invitante & hortante, ſta-
tim ab initio Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis, &
aliis Chriſti diſcipulis fuit ſuſceptus, ut patet
15 ex dictis *ſupra num.* 9. & 10. Secundum au-
tem peculiares, & certas vivendi regulas Re-
ligionis ſubſtantiæ, ſeu eſſentiæ ſuperadditas
(poſt jam inſtitutam a Chriſto Domino Re-
ligionis, ſive Religioſi ſtatus ſubſtantiam) fue-
runt a perfectis & ſanctis Fundatoribus variæ
Religiones inſtitutæ, & ab Eccleſia approba-
tæ; ita ut quælibet earum ſuum ſpecialem ha-
beat Fundatorem, ſeu Inſtitutorem: Quamvis
enim Chriſtus Religionem, ſeu ſtatum Reli-
gioſum inſtituerit ſecundum ſubſtantiam; ta-
men accidentalia ejuſdem reliquit Eccleſiæ de-
terminanda; ſicuti quamvis Chriſtus ipſe in-
ſtituerit Sacramenta quoad ſubſtantiam, ta-
men accidentalia eorum reliquit Eccleſiæ de-
16 terminanda. *Sic communis Doctorum*. Sicuti
etiam quamvis dicta tria vota pro ſubſtantia,
ſeu eſſentia Religionis, ſeu ſtatus fuerint a
Chriſto Domino inſtituta, ut patet ex antea dictis; tamen eorum ſolemnitas a ſola Conſtitutione Eccleſiæ fuit inventa, textu expreſſo *in cap. Quod votum unic. de voto, & voti redemption. in* 6. ibi: *Nos igitur attendentes, quod voti ſolemnitas ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa*, & expreſſe declaravit Gregorius XIII. Conſtitut. incip. *Aſcendente Domino*, ſtatuendo, quod Religioſi præclariſſimæ Societatis Jeſu, qui, peracto Novitiatu, primam Profeſſionem emittunt, pro veris habeantur Religioſis, non obſtante quod non niſi ſimplicia tunc eſſent vota, & non ſolemnia emittant, ibi: *Nos conſiderantes, voti ſolemnitatem ſola Conſtitutione Eccleſiæ inventam eſſe, triaque hujuſmodi Societatis vota, tametſi ſimplicia, ut ſubſtantialia Religionis vota ab hac Sede fuiſſe admiſſa, illaque emittentes in ſtatu Religionis vere conſtitui &c.* ex quo clare conſtat, quod votorum ſolemnitas non fuerit inſtituta a Chriſto, ſed a ſola Eccleſia, & ſic quod ipſa Eccleſia poſſit admittere, & approbare ut veram Religionem etiam ſine votis ſolemnibus, & cum ſolis ſimplicibus; Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 31. *num.* 10. *& ſequent.* Reiffenſtuel *ibid. num.* 14. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 9. Donat. *tom.* 4. *tract.* 1. *quæſt.* 10. Sanchez *in Summa lib.* 5. *cap.* 1. *quæſt.* 2. *nu.* 11. Pellizzar. *tom.* 1. *Manual. tract.* 1. *cap.* 1. *quæſt.* 18. *num.* 26. Rodriquez *tom.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 4. Henriquez *lib.* 12. *Summ. cap.* 3. *n.* 6. & alii paſſim.

Unde quamvis omnes Religiones, ſeu Or- 17
dines conveniant in ſubſtantia dictorum Votorum, & in fine principali tendendi mediis ipſis votis ad perfectionem; Tamen differunt in accidentibus, & præcipue in duobus, nempe *primo* in fine cujuſque Religionis proprio, ac particulari, ad quem quævis Religio inſtituta eſt; *& ſecundo* in diverſis mediis, & ſpiritualibus exercitiis, quibus quælibet utitur, tum ad dicta tria vota ſubſtantialia exacte obſervanda, tum ad ſuum proprium, & particularem finem melius obtinendum. Sanctus Thomas 2. 2. *q.* 188. *art.* 1. Suarez *tom.* 4. *de Relig. lib.* 1. *cap.* 1. *nu.* 3. Miranda *tom.* 1. *q.* 6. *art.* 2. Pirhing *loc. cit. num.* 20. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 21. & alii communiter.

Et hinc Religio alia eſt Contemplativa, 18
alia Activa, & alia Mixta. *Communis*. *Con-* 19
templativa eſt, quæ præter obſervantiam trium
votorum ſubſtantialium ex primæva ſua inſti-
tutione principaliter in contemplatione rerum
Cœleſtium, & Divinarum ſe exercet; ſicque
ad vitam contemplativam potiſſimum ordina-
tur. *Activa* eſt, quæ principaliter ex primæ- 20
va ſua inſtitutione ordinatur ad vitam acti-
vam, & opera miſericordiæ & caritatis erga
proximum, ſive ſpiritualia, ſive corporalia
exercenda. *Mixta* eſt, quæ utramque includit, 21
ſcilicet contemplativam, & activam, eo quod
ex primæva ſua inſtitutione ordinata ſit, tam
ad contemplationem rerum Cœleſtium, & Divinarum, quam ad actionem operum miſericordiæ, & Caritatis erga proximum. Suarez *cit. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 7. *& ſeq.* Pirhing *loco cit. num.* 1. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 27. Miranda *loc. cit. q.* 6. *art.* 2. & alii communiter.

Inſuper Religiones, aliæ ſunt Clericales, 22
aliæ

aliæ Monachales, aliæ Mendicantes, & aliæ
23 Militares. *Communis*. Religiones *Clericales* sunt, quæ ex primæva sua institutione principaliter ordinantur ad Ministeria Clericorum in Divino cultu promovendo, & salute animarum procuranda, & tales sunt Religiones Canonicorum Regularium. S. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. *ad* 2. Suarez *cit. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 6. Pirhing *loco cit. n.* 21. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 25. & alii passim.

24 Religiones *Monachales* sunt, quæ ex primæva sua institutione principaliter ordinantur ad vitam contemplativam, & solitariam. S. Thomas *loc. cit.* Suarez *loc. cit.* Pirhing *loc. cit. num.* 21. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 26. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Ecclesiast. univers. cap.* 41. *num.* 15. & alii communiter, *argum. cap. Placuit* 1. *caus.* 16. *quæst.* 1. ubi Monachus idem significare dicitur, quod *singularis*, ibi: *Monachus enim græce, latine singularis dicitur, cap. Si cupis* 4. *ead. caus. & quæst.* ibi: *Si cupis esse, quod diceris, Monachus, idest solus, quid facis in Urbibus? quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum; cap. Placuit* 8. *ead. caus. & quæst.* ibi: *Sedeat itaque solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem vivit. Agnoscat nomen suum; Monos enim græce, latine est unus, Achos græce, latine est tristis, inde dicatur Monachus, idest unus tristis. Sedeat ergo tristis, & Officio suo vacet.* Officium enim Monachi est plangere; *cap. Monachus* 4. *ead. caus. & quæst.* ibi: *Monachus non docentis, sed plangentis habet Officium.* Tales Monachi vi primævæ suæ institutionis sunt Benedictini, Cistercienses, Carthusiani, Camaldulenses, & hujusmodi.

25 Religiones *Mendicantes* sunt, quæ ex primæva sua institutione paupertatem non tantum in particulari, sed etiam in communi observant, nulla penitus bona immobilia possidentes, contentæ iis solis, quæ *vel mendicantur humiliter, vel donantur liberaliter, vel honesto acquiruntur labore, & industria; arg. cap. Exiit* 3. *de verb. significat. in* 6. *& Clementina Exivi* 1. *de verbor. significat.* & Glossa *in cap. Cum ex eo unic. de excessib. Prælator. in* 6. verb. *Mendicantes*, ubi expresse dicit: *Hi dicuntur Mendicantes, quibus victum tribuit incerta mendicitas, & qui reditus, aut possessiones ex Regula, vel Constitutionibus habere non possunt.* Pirhing *loc. cit. num.* 22. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 27. Pellizzar. *in Manual. Regular. tract.* 1. *cap.* 3. *sect.* 1. *num.* 12. & alii passim. Tales Religiones de jure communi approbatæ sunt quatuor, scilicet Religio Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, textu expresso *in cap. Religionum diversitatem unic. de Religiosis Domibus in* 6.

Dicitur autem notanter *ex primæva sua institutione*, quia ex variis posterioribus Concessionibus, ac Privilegiis Apostolicis, & ex Ordinatione Concilii Tridentini *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3. concessum est omnibus Religionibus, tam virorum, quam mulierum, etiam olim vere Mendicantibus (sola Religione Sancti Francisci Minorum de Observantia, & Capuccinorum excepta) bona immobilia, Dominiumque rerum habere in communi, ita ut soli dicti Minores de Observantia, & Capuccini in propria acceptione Juris Antiqui Mendicantes sint, ibi: *Concedit Sancta Synodus omnibus Monasteriis, & Domibus, tam virorum, quam mulierum, & Mendicantium, exceptis Domibus Fratrum Sancti Francisci Capuccinorum, & eorum, qui Minorum de Observantia vocantur, etiam quibus, aut ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat;* Ita tamen nomen, & amplissima Mendicantium Privilegia adhuc retinent, iisque plenissime gaudent Religiones Prædicatorum, Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitæ, quibus plures aliæ Religiones expost a Sede Apostolica fuerunt annumeratæ, quæ infra distincte adducentur. 26

Religiones *Militares* sunt, quæ in primario suæ institutionis fine potissimum ordinantur ad militandum pro defensione Religionis Christianæ, & Ecclesiæ; Et tales sunt Ordo Teutonicus, Melitensis, & plures alii apud Barbos. *loc. cit. num.* 150. Sic Pirhing *loc. cit. num.* 24. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 30. Suarez *tom.* 4. *lib.* 1. *de Relig. cap.* 3. *num.* 4. & alii communiter. Professi in illis Religionibus Militaribus, in quibus præter votum Paupertatis, & Obedientiæ, etiam emittitur perfectum, & totale votum Castitatis, qualis est Ordo Militaris Sancti Joannis Hierosolymitani, seu Equitum Melitensium, sunt veri ac proprie dicti Religiosi, cum habeant omnia requisita ad essentiam veræ, & propriæ Religionis, nempe tria vota substantialia, & Pontificis approbationem. *Communis*. Vide verb. *Hierosolymitani Equites, per tot.* Professi autem in illis Religionibus Militaribus, in quibus non emittuntur omnia dicta tria vota substantialia, nempe perpetuæ Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ, quamvis sint, & dici possint Religiosi cum addito *Militares;* Non sunt tamen, nec dici possunt abso- 27 28 29

absolute & simpliciter, proprie & rigorose
Religiosi, quia dicta tria vota sunt de essentia
Religionis proprie dictæ, ex jure Divino, ut
patet ex dictis *supra a num.* 8. Sic Rodriquez
tom. 1. *quæst.* 1. *art.* 6. Miranda *tom.* 1. *quæst.*
10. *art.* 4. Reiffenstuel *loc. c. num.* 32. & alii
communiter.

30 Utilissimum semper fuit, & adhuc est Ec-
clesiæ Catholicæ, quod in ea fuerint, & ad-
huc sint Religiones, *Communis*. Nec indiget
probatione, cum teste experientia, & faten-
tibus Pontificiis Oraculis, Religiosi tum pre-
cibus, & exemplis, tum Doctrinis, & labo-
ribus, innumera Ecclesiæ attulerint bona, &
ab ea averterint mala, adeo ut merito Chri-
stus ipse Sanctæ Teresiæ dixerit: *Væ mundo*
31 *si Religiosi non essent*. Et omnibus nota est
famosissima illa visio, quam habuit Innocen-
tius Papa III. qua vidit Lateranensem Eccle-
siam (quæ tunc erat Sedes Pontificum) con-
vulsis fundamentis, ruinæ propinquam, & jam
labentem Seraphici S. P. mei Francisci sup-
positis humeris sustineri: *Vere*, inquit Ponti-
fex, *hic est ille, qui opere, ac doctrina Chri-
sti sustentabit Ecclesiam. Sic in Breviario Fran-*
32 *ciscano die* 5. *Octobr. lectione* 6. Unde in co-
ronatione Papæ tertia Collecta, seu Oratio
canitur de S. P. N. Francisco; Canitur enim
prima de Spiritu Sancto, ut illuminet, se-
cunda de Beata Virgine Maria, ut protegat,
tertia de S. P. N. Francisco, ut sicut repa-
ravit Ecclesiam, eandem sustentet. Ita Ka-
zenberger *in supplement. Theologiæ Sporer in
prærogativis Ordinis nostri Seraphici numer.* 10.
& alii.

33 Insuper utilissimum, ac summe expediens
est, quod plures, & variæ institutæ fuerint
& vigeant in Ecclesia Catholica Religiones.
Communis, cum Sancto Thoma 2. 2. *quæst.*
183. *art.* 2. *&* *quæst.* 188. *art.* 1. *& seq.* &
patet experientia, & fatentur etiam Pontifi-
cia Oracula, inter quæ signanter illud Grego-
rii XIII. merito prolatum in laudem, & glo-
riam praclarissimæ Societatis Jesu in Consti-
tut. incip. *Ascendente*; Et ad rem facit illud
Psalm. 44. ibi: *Astitit Regina a dextris tuis
in vestitu deaurato circumdata varietate*, ubi
per Reginam, Ecclesiam, per varietatem au-
tem, qua decoratur, varias Religiones, plu-
res Interpretes intelligunt, teste Reiffenstuel
lib. 3. *Decretal. titul.* 31. *num.* 58. Tum quia,
cum variæ sunt inclinationes, & propensiones
hominum, nec sint in omnibus pares vires,
& habilitates, ex speciali Dei providentia,
plures, ac variæ Religiones saluberrime, ac
sapientissime fuerunt institutæ, ut si una Re-
ligio alicuius inclinationi, propensioni, viri-
bus, ac habilitati non quadraret, alia pro in-
clinatione, & viribus in promptu haberetur:
Nam *in cap. Quia diversitatem* 5. *de concess.
prebend.* sic expresse dicitur: *Quia diversita-
tem corporum diversitas sæpe sequitur animorum*.
Et juxta illud Poetæ: *Velle suum cuique est,
nec voto vivitur uno*. Unde Apostolus 1. *ad
Corinth. cap.* 7. *num.* 20. sic dicit: *Unusquis-
que, in qua vocatione vocatus est, in ea perma-
neat*, & *ibid. num.* 24. subjungit: *Unusquisque
in quo vocatus est, Fratres, in hoc permaneat
apud Deum*.

Nimia tamen & excessiva multitudo, & 34
varietas Religionum, tamquam confusionis cau-
sativa est evitanda; Unde merito in Concilio
Generali Lateranensi sub Innocentio III. sic
fuit statutum, ut expresse refertur in *cap. Ne
nimia* 9. *de Religiosis Domibus*, ibi: *Ne ni-
mia Religionum diversitas gravem in Ecclesia
Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus,
ne quis de cetero novam Religionem inveniat,
sed quicumque ad Religionem converti voluerit,
unam de approbatis assumat; Similiter qui vo-
luerit Religiosam Domum de novo fundare, Re-
gulam, & Institutionem accipiat de approbatis*,
& concordat omnino *cap. Religionum diversi-
tatem unic. de Religiosis Domibus in* 6. ibi:
*Religionum diversitatem nimiam, ne confusio-
nem induceret Generale Concilium consulta prohi-
bitione vetavit .... repetita Constitutione distri-
ctius inhibemus, ne aliquis de cetero novum Or-
dinem, aut Religionem adinveniat, vel Habi-
tum novæ Religionis assumat*.

Religiones in specie, quamvis plures sint, 35
tamen fere omnes sub quatuor principalioribus
Regulis, S. Basilii videlicet, S. Augustini, S.
Benedicti, & S. P. N. Francisci militant, ex-
ceptis aliquibus infra assignandis, quæ in plu-
ribus quatuor præfatis Regulis se uniformantes
propria statuta, & peculiares Constitutiones
pro Regulis habent. Barbosa *lib.* 2. *Jur. Ec-
clesi. univers. cap.* 41. *num.* 20. Layman *lib.* 4.
tract. 5. *cap.* 2. *num.* 3. Pirhing *loco cit. num.*
25. Reiffenstuel *loco cit. num.* 34. & alii com-
muniter.

Quatuor Ordines mendicantium quatuor flu- 36
minibus Paradisi sunt comparati ab Eugenio
IV. Constit. incip. *Summa Divinæ Bonitatis*,
allata in Bullario Inclyti Ordinis Prædicato-
rum *tom.* 3. *p.* 12. *& seq.*

A a-

Articulus II.

Quo ad primam principaliorem Regulam, & militantes sub ipsa.

1 PRima igitur principalior Regula est S. Basilii ab eodem Sancto instituta anno 359. Pontifice Felice II. Imperatore Juliano Apostata, ut refert Barbosa *loc. cit. num.* 11. Vel circa annum 550. plus, minusve, ut tradit Miranda *in Manuali Prælatorum tom.* 1. *quæst.* 4. *art.* 1. Sanctissimus hic Monachorum antiquorum Orientalis Ecclesiæ Patriarcha fuit primus, qui Monasticum statum reformavit, & ea omnia, quæ ab Antonio Magno, Hilarione, Pachomio, & utroque Macario pro instruendis illius temporis Monachis, & Religiosis verbo tenus audierat, & sibi fuerant tradita, literis mandavit, atque quibusdam demptis, aliis vero additis confecit Regulam, quæ fuit approbata, & confirmata ab illius sæculi Episcopis, eo modo, quo tunc temporis Religionum Regulæ consueverant approbari, & confirmari: de quo quamvis nihil repetiatur expressum, fat est, ut id dicere possimus, quod in Concilio Generali 7. (quod est secundum Nicœnum) Regulæ ejusdem fit mentio tamquam de Regula juris per Ecclesiam approbata, & confirmata. Sic Miranda *loco citato*.

2 Olim enim ab eo tempore, quo in Ecclesia pro Monachis, sive Religiosis scripto Regulæ cœperunt institui, semper dictæ Regulæ consueverunt approbari, & confirmari ab Episcopis, ut tradunt communiter Doctores, & signanter Bellarminus *lib. de Monachis cap.* 4. Miranda *loco cit. q.* 2. *art.* 6. Rodriquez *lib.* 1. *qq. Regul. q.* 1. *art.* 1. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 31. *num.* 6. Reiffenstuel *ibid. num.* 9. & desumitur clare ex Concil. Chalcedonensi *cap.* 4. relat. *in cap. Quidam Monachor.* 10. *caus.* 18. *qu.* 2. ubi expresse habetur, quod nulli erigant Monasteria sine auctoritate, & licentia Episcopi, ibi: *Placuit igitur neminem, aut ædificare, aut constituere Monasteria, aut Oratorii Domum, sine conscientia ipsius Civitatis*

3 *Episcopi*. Et talis consuetudo duravit usque ad tempus Concilii Lateranensis, quod fuit celebratum anno 1216. cujus Concilii fit mentio *in cap. Ne nimia 9. de Religiosis domibus*, in cujus Summario expresse dicitur: *Novam Religionem non licet constituere sine auctoritate Romani Pontificis*; Et quod Religionum approbatio, & confirmatio fuerit postea reservata soli Romano Pontifici, habetur clarius *ex cap. Religionum diversitatem unic. de Religiosis Domibus in 6. & cap. Quod votum unic. de voto, & voti redemptione*, item in 6. ibi: *Per Professionem expressam, vel tacitam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis*.

Monachi S. Basilii in Provincia Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ fuerunt reformati, & eorum Constitutiones fuerunt approbatæ, & forma gubernii, seu regiminis circa Superiorum electiones cum reliquis fuit eis præscripta ab Eugenio IV. Constitut. 26. incip. *Inter cuncta*. 4

Basilianorum Religioni, seu Congregationi unitum fuit Eremitorium dictum *del Tordon*, & alia similia, & forma gubernandi illa cum Religiosis in eis existentibus fuit statuta a Gregorio XIII. Const. 46. incip. *Cogit*. 5

Monachi omnes S. Basilii ad unam tantum Congregationem fuerunt redacti sub uno Abbate Generali, & forma gubernii fuit ei præscripta a Gregorio XIII. Constitut. 58. incip. *Benedictus*, & iterum a Clemente VIII. Constit. 14. incip. *Quæ ad restituendos*. 6

Monachi Basiliani obtinuerunt licentiam habendi in Hispania duo Monasteria pro Reformatis, & recipiendi in eis Novitios, & propriæ Constitutiones pro his fuerunt statutæ a Clemente VIII, Const. 103. incip. *Altissimi*. 7

Sub Divi Basilii Regula militant ferme omnes Monachi Græci, & Orientalis Ecclesiæ, & ejusdem Regulæ Professores fuerunt inter alios Sanctos, etiam S. Ephræm, S. Chrysostomus, S. Gregorius Nazianzenus, S. Joannes Damascenus, S. Hieronymus, Pachomius, Hesychius, Cassianus, Heraclides, & alii quamplures; fuitque hæc Religio primis sæculis celeberrima. Miranda *loc. cit. num.* 4. *art.* 1. Barbosa *loc. cit. a n.* 21. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 25. & alii passim. 8

Sub hac Regula militavit aliquando Congregatio Armenorum sic appellata, eo quod ex Armenia in Italiam translata sit, ubi habitum S. Basilii per aliquot annos portavit, ejusque Regulam servavit utendo Cœremoniis Græcis. At progressu temporis, eo quod videretur insolitus apud Latinos ejus vivendi mos, Religiosi Regulam S. Augustini assumpserunt cum habitu parum dissimili ab habitu Religiosorum S. Patris Dominici. Et Monasterium principale, ac Caput hujus Congregationis Genuæ situm est, diciturque S. Bartholomæi; Unde Armeni per Italiam dici solent Bartholomeitæ. Barbosa *loc. cit. nu.* 2. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *disp.* 24. *q.* 3. *n.* 4. & 9

4. & *sequentibus*, ubi etiam de Monialibus, & Equitibus S. Basilii.

10 Item sub hac Regula militarunt quandoque Carmelitæ. Barbosa *loc. cit. n.* 24. Reiffenstuel
11 *loc. cit. n.* 30. & alii. Hodie tamen aliam observant, quam una cum Carmelitarum Religione approbavit, & confirmavit Honorius III. anno 1226. Constit. 8. incip. *Ut vivendi*, cui Constitutioni inserta est Regula dicti Ordinis, de cujus initio, quamvis satis clare non constet, patet tamen de ejusdem approbatione, & confirmatione per d. Constit. 8. Honorii III.

12 Carmelitarum Regulam in suo primævo rigore sine ullis moderationibus Apostolicis observat Religio Carmelitana discalceata: quam Regulam una cum qualitatibus a S. Teresia additis confirmavit Gregorius XIII. 22. Junii
13 1580. Constitut. 64. incip. *Pia*. Hæc Carmelitana Familia discalceata separata fuit a reliquo Corpore Ordinis cum proprio Generali sibi dato a Clemente VIII. die 20. Septembris 1593. Constit. 25. incip. *Pastoralis Officii*. Carmelitarum hujusmodi Discalceatorum Congregatio in Italia separatur ab Hispanica, & eadem tenet Privilegia, quibus gaudet Hispanica Congregatio; Clemens VIII. die 13. Novembris 1600. Constitut. 71. incip. *In Apostolicæ*.

ARTICULUS III.

Quo ad secundam principaliorem Regulam, & militantes sub ipsa.

1 SEcunda principalior Regula est S. Augustini ab eodem Sancto instituta circa annum Domini 390. existente Summo Pontifice Siricio, & Imperatoribus Occidentis Gratiano, Orientis vero Theodosio. Barbosa *loc. cit. nu.*
2 88. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. & alii. Duo a S. Augustino instituti fuerunt Ordines, scilicet Eremitarum, & Canonicorum Regularium; De anteriori utrius istorum institutione clare non constat, cum Eremitæ ex una, & Canonici ex alia parte acerrime de anterioritate contendant, quorum proinde disputationi negotium relinquitur.

3 Sub utriusque hujus Regula plures militarunt, & militant Congregationes, & quidem ut ex Bordono refert Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. Congregationes 34. Canonicorum Regularium, & Congregationes 18. Eremitarum, & inter omnes comprehensis etiam Ordinibus Militaribus 97. refert Tamb. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *disp.* 24. *qu.* 4. quas juxta ipsius ordinem hic breviter referemus.

Canonicorum Lateranensium Ordo institutus 4
fuit in primitiva Ecclesia a Christi Discipulis. Benedictus XII. Constitut. 6. incip. *Ad Decorem*; Barbosa *in Summa Apostolic. decis. verb. Canonici Regulares num.* 2. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *disp.* 24. *q.* 4. *num.* 2. ubi refert præcisa verba dicti Pontificis Benedicti XII. ibi: *Ad Religionem Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini a Christi gloriosis Discipulis in primitiva Ecclesia sacris Institutionibus stabilitam gerentes præcipuæ Caritatis affectum*: Et insuper subjungit hoc Eugenii IV. testimonium, ibi: *Hujus Sancti Ordinis, & Sancti propositi post Sanctos Apostolos primum in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit Institutor, & Conditor, ac gloriosus Doctor Augustinus Episcopus Divinis Regulis, & doctrina decoravit*; Et idem testantur S. Antoninus *in sua Chronic. par.* 2. *tit.* 15. §. 2. ibi: *Ordo Canonicus, non tam a B. Augustino institutus, quam renovatus, ab Apostolis in Monte Sion exordium sumpsit*; Vincentius Bellovacensis *in specul. doctrin. lib.* 19. *cap.* 16. ibi: *Ordo Canonicorum Regularium primum ab Apostolis, postea a B. Augustino Episcopo, & Doctore eximio regulariter institutus refloruit*, & alii.

Ordo Canonicorum Lateranensium est sic 5
dictus ab Ecclesia S. Joannis Laterani in Urbe, in qua a S. Leone Magno Pontifice intra annum 440. & 457. collocatos fuisse refert Cæsar Franciotti Clericus Regularis Sanctæ Mariæ de Luca *in Historia Sacra Lucensi edita anno* 1613. *in Ecclesia S. Frigidiani statim in princip.* sive ut vult Onuphrius Panvinius *in Volumine proprio de Ecclesia Lateranen. lib.* 1. *cap.* 3. a S. Gelasio Papa S. Augustini Discipulo ab anno 495. & deinde duravit ibi eadem Familia per 800. usque ad Pontificatum Bonifacii VIII. qui, sublatis Canonicis Regularibus S. Augustini, introduxit Canonicos sæculares anno 1300. Barbosa *in Summa Apostol. decis. verb. Canonici Regulares Lateranenses nu.* 2. & *lib.* 1. *Jur. Eccles. c.* 41. *num.* 161. Carol. Tapia *in Authent. Ingressi, Cod. De Sacrosanct. Eccles. verb. Monasteria cap.* 2. *num.* 3. Tambur. *loc. cit. num.* 2. cum aliis ibi citatis; Et hos Canonicos obtinuisse Ecclesiam S. Joannis in Laterano habetur expresse in Constit. 2. Paschalis II. incipient. *Quanto*, & in Constitut. 1. Anastasii IV. incip. *Potestatem*.

Canonicis Lateranensibus aliquas Constitu- 6
tiones præfixit Sixtus IV, Constitut. 10. incip. *Cum*

Cum ad universos; Et licet amplius non es-
sent in Ecclesia, & Monasterio in Laterano,
sed in unam Congregationem essent redacti,
statuit tamen, ut nomen retineant, eisque plu-
7 rima Privilegia concessit. Canonici Lateranen-
ses tenentur portare vestem lineam super Ha-
bitum. Concil. Senon. *in Decret. morum cap.*
8 22. Isti Canonici, cum fiunt Episcopi, uti
possunt Habitu, quo alii Episcopi, qui sæcu-
lares erant Presbyteri. Leo X. Constitut. 34.
9 incip. *Dudum*. Præfati Canonici non sunt co-
gendi interesse processionibus publicis ultra so-
litum. *Sacr. Cong. Rit. in causa Canonicorum*
10 *Regularium Lateranens.* 30. *Julii* 1616. Præce-
dunt omnes Regulares, & vadunt immediate
post Clerum sæcularem. S. Pius V. Constit.
116. incip. *Ex Ordinum*.

11 *Sancti Frigidiani Canonicorum Lateranensium Congregatio* ab anno Domini 556. incæpit, cujus Auctor fuit Sanctus Frigidianus ex Canonico Lateranensi a Gelasio primo creatus Lucanæ Civitatis Episcopus, ubi dictæ Congregationi dedit initium, & ab ipso Congregatio nomen desumpsit, & exinde ab Alexandro II. sub 3. Id. Octobris anno 1068. in suo Brevi incip. *Quoties*, fuit approbata, & recepta sub patrocinio, & tutela Sedis Apostolicæ, Tambur. *loc. cit.* ubi refert Breve per extensum.

12 *Sancti Jacobi de Spatha Canonicorum Regularium Congregatio* incæpit anno Domini 830. a Ramiro Rege Legionensi. Et fuit probata, & confirmata sub Regula S. Augustini ab Alexandro III. qui nomine Clericorum intelligit Canonicos, & refert Pennottus *lib.* 2. *c.* 70. vocari tales Clericos Regulares ab Adriano VI. Const. 1. incip. *Dum intra*, & a Clemente VII. Constit. 32. incipient. *Ex Apostolicæ*, Radesius *in suis Commentariis*; Tamburin. *loc. cit. n.* 4. Pennottus *loc. cit.* & alii.

13 *Sancti Rufi Canonicorum Regularium Congregatio* incæpit circa annum Domini 1000. a quatuor Canonicis S. Mariæ Avenionensis, qui Apostolicam vivendi formam ducere cupientes se collegerunt in quadam Ecclesia Civitati propinqua, & ibi reposuerunt Reliquias S. Rufi Simonis Cirænei filii, de quo *Marc. c.* 13. *&* *ad Romanos c.* 16. & Episcopi Avenionensis; Unde Canonici Regulares S. Rufi nuncupari voluerunt, & dictam Ecclesiam S. Rufi caput Religionis statuerunt, sicut & fuit usque ad annum 1217. donec per Hæreticos Albigenses, destructo penitus Monasterio, Canonici Valentiam in Galliam commigrantes, ibique novam Ecclesiam sub S. Rufi titulo rursus erigentes illam caput Religionis statuerunt, & Abbas hujus Monasterii, & Ecclesiæ, Abbas Generalis totius Congregationis vocatur; Et hæc Congregatio S. Rufi fuit recepta sub tutela Sedis Apostolicæ anno 1115. a Paschali II. in suo Brevi incip. *Religiosis desideriis*, quod refert Tamburin. *loc. cit. num.* 4. Renatus Choppinus *in Monastico lib.* 2. *tit.* 1. §. 29. Vide ipsos *loc. cit.* ubi plura habent ad rem.

Portuensium Canonicorum Regularium Congregatio incæpit apud Ravennam circa annum Domini 1115. vel 1117. a Petro Cive Ravennatensi Sacerdote ex Familia de Honestis, qui arctioris vitæ peragendæ desiderio incensus, bonis paternis Monasterium & Ecclesiam in Portu Adriatici sinus ædificavit, & S. Mariam de Portu nuncupavit; Unde Congregatio ibi incæpta Canonicorum Portuensium dicta est: Quam Congregationem cum certis Constitutionibus approbavit Paschalis II. in quodam suo Brevi dictis Canonicis S. Mariæ de Portu directo, & relato a Tamburin. *loco citat. num.* 6. & sub tutela Sedis Apostolicæ recepit Alexander IV. in Brevi incip. *Commissæ nobis*, relato a dicto Tamburin. *loco citat.* 14

Aroasiensis Canonicorum Regularium Congreg. initium sumpsit circa annum Domini 1097. a duobus piis Sacerdotibus Conone, & Heldemaro, qui cum aliquando vitam solitariam, seu Eremiticam duxissent, anno prædicto sub institutione Canonica, & Regula S. Augustini Monasterium S. Nicolai fundaverunt in Aroasia, qui est locus prope Oppidum Bapalmæ in Artesia circa fines Regni Galliæ in Diœcesi Atrebatensi; Unde ab hoc Monasterio Aroasiæ Congregatio Aroasiensis Canonicorum Regularium nuncupatur. Crusenius *in Monastic. Augustin. part.* 2. *cap.* 17. Aubertus Miræus *de Origin. Canon. Regular. cap.* 10. *&* 46. Tamburin. *lib. cit. num.* 7. Barbos. *loc. cit. n.* 107. 15

Mortariensis Canonicorum Regularium Congr. initium sumpsit circa annum 1083. ab Adamo Clerico Mortariensi, qui in suis prædiis Monasterium, & Ecclesiam munificentissimam in honorem S. Crucis ædificavit, & ibi Canonici sub Regula S. Augustini in Congregatione degere cæperunt. Quæ Congregatio a S. Gregorio VII. recepta fuit sub speciali tutela Sedis Apostolicæ anno 1097. & a Nicolao V. 8. Idus Februarii 1449. unita fuit Congregationi Canonicorum Regularium Lateranensium. Tamburin. *loc. c. n.* 8. Pennottus *l.* 2. *c.* 56. Augustin. Ticinensis *in suo Dilucid. par.* 1. *præfat.* 28. 16

Mar-

17 *Marbacensis Canonicorum Regularium Congr.* initium sumpsit circa annum Domini 1090. vel 1094. a quodam pio Viro Manegaldo nomine, qui auxilio, & opibus Viri nobilis Burcardi a Gebelvier primum Monasterium Caput Congregationis in oppido Marbac Diœcesis Argentinensis in Alsatia fundavit; Unde Marbacensis Congregatio nuncupata est: Tamburin. *loc. citat. num. 9.* Franciscus Guillimanus *in Histor. de Episcop. Argentinensibus in vita Othonis Episcopi* 43. Pennottus *libr. 2. cap. 39. & 66.*

18 *Sancti Quintini Bellovacensis Canonicorum Regularium Congreg.* instituta est circa annum Domini 1078. a B. Ivone S. Quintini Præposito, deinde Episcopo Carnotensi ab Urbano II. ordinato; Sigisbertus Gemblacensis *in suo Chronic. sub anno* 1078. S. Antoninus *in sua Histor. tit. 15. c. 16. in fin.* Tamburin. *loc. cit. num.* 10. & alii.

19 *Sancti Laurentii de Plebe Martyrum, sive de Ultio Canonicorum Regularium Congr.* in Delphinatu initium sumpsit circa annum Domini 1050. a Venerabili Sacerdote Gerardo de Oppido Ultio oriundo, qui apud idem Oppidum Monasterium sub Regula S. Augustini ædificavit; Unde ab ipso tamquam Capite d. Congregatio nomen desumpsit. Pennottus *lib. 1. c.* 58. Tamburin. *loc. cit. n.* 11.

20 *Sancti Victoris Parisiensis Canonicorum Regularium Congreg.* incæpit circa annum 1113. in Monasterio S. Victoris prope muros Parisienses ædificato a Ludovico Crasso Galliarum Rege, qui deinde ibi tumulatus fuit anno 1137. Crusenius *in Monastic. Augustin. par. 2. cap.* 19. Marul. *in Ocean. Religion. lib. 1. p. 72. & seq.* Augustin. Ticinens. *in Dilucid. par. 2. §. Institutio Canonici Ordinis in civitate Parisiens.* Tamburin. *loc. citat. num.* 12. Barbosa *loc. citat. num.* 108.

21 *Sancti Sepulcri Canonicorum Regularium Hierosolymitana Congr.* instituta fuit Hierosolymis sub Regula S. Augustini a piissimo Austrasiorum Principe, & Sacri Belli Hierosolymitani duce Gothifredo, Urbe e manibus Infidelium erepta: Hic enim piissimus Princeps voti compos factus, Canonicos Regulares, quos de partibus Occidentalibus secum adduxerat, collocavit in Ecclesia S. Sepulcri Domini Nostri Jesu Christi, a qua Congregatio tota in aliis Provinciis sub hoc eodem Instituto propagata nomen desumpsit, & retinuit; Et hanc Congregationem magnis Privilegiis, & Muneribus auctam sub Sedis Apostolicæ tutela suscepit Cœlestinus II. quarto Idus Jan. 1144. in suo Brev. incip. *Si mansuetudo*, relat. per extensum a Tamb. *loc. cit. n.* 13.

Sanctæ Mariæ ad Renum Canonicorum Regularium Cong. alias Renana prope Bononiam tertio ab Urbe milliario apud Renum incæpit circa annum Domini 1136. & nomen desumpsit a Monasterio Renano ibidem constructo; Innocentius II. prædicto anno 1136. 6. Kalendas Septembr. Constitutiones Canonicorum Portuensium per Paschalem II. confirmatas Canonicis Renanis servandas sua auctoritate tradidit, & Privilegio Apostolicæ Sedis munivit. Cherubinum Gerardaccius *in Histor. Bononiens. lib. 2. pag. 56. & 133.* Mozzagrunus *lib. 4. fol. 8. & sequent.* Pennottus *in Histor. tripartit. lib. 2. cap.* 48. Tamburin. *loc. cit. num.* 24. 22

Sancti Jacobi de Cella Volana Canonicorum Regularium Congr. incæpit anno Domini 1000. in Monasterio vetustissimo Canonicorum in Diœcesi Comaclensi. Pennottus *lib. 2. Histor. tripartit. Regular. Canonicorum cap.* 54. Tamb. *loc. cit. n.* 15. 23

Sanctæ Crucis Conimbricensis Canonicorum Regularium Cong. sic dicta a celebri Monasterio S. Crucis in Civitate Conimbriæ incæpit circa annum Domini 1131. a Don Tello Conimbricensis Ecclesiæ Archidiacono, qui una cum aliis piis viris ibidem Regulam S. Augustini professus gloriosum initium dedit huic Congregationi, quæ confirmata fuit ab Innocent. II. anno 1135. Pennot. *cit. lib. 2. cap. 59. & seq.* Tambur. *loc. cit. n.* 16. Barbosa *in Summ. Apostol. dec. verb. Canonici Regulares Conimbricenses, & lib. 1. Juris Ecclesiast. universal. c.* 41. 24

Sanctæ Mariæ de Crescentiaco Canonicorum Regularium Congr. incæpit anno Domini 1140. in agro Mediolanensi circiter ab Urbe milliario in loco, qui vulgo *Crescenzago* nuncupatur. Ibi enim Dominus Otho de Morbiis Mediolanensis Canonicus Regularis cum variis sociis sub Regula S. Aug. in Ecclesia ædificata a quodam nobili, & Divite Mediolanensi in honorem B. M. V. huic Congregationi initium dedit, quæ potissimum floruit sub Urbano III. ex nobilissima Mediolanensi familia de Cribellis, qui eamdem Congregationem pluribus Privilegiis ornavit, suis bonis paternis multum ditavit, ut apparet ex diplomate ejusdem Pontificis sub 7. Kalendas Decemb. anno 1186. relat. a Pennot. *cit. libr. 2. cap.* 49. Et tandem unita fuit Congregationi Lateranensi. Tamb. *loc. cit. nu.* 17. Aug. Ticin. *in suo Diluc. Canonic. Regular. & Chronic. Canonicor. Regular.* Pennot. *loc. cit.* 25

26 *Vallis-Viridis Canonicorum Regularium Cong.* incœpit ante annum 1200. & nomen desumpsit a Monasterio in honorem B. M. V. erecto in loco dicto Vallis-viridis in Brabantia prope Bruxellas; Nec satis constat de præciso anno, & Auctore. Silvester Marulus *in Ocean. Religion. lib.* 1. *p.* 38. Pennot. *cit. lib.* 2. *c.* 66. Tamb. *loc. c. n.* 18.

27 *Sancti Antonii de Vienna Canonicorum Regularium Cong.* tempore Bonifac. VIII. sub Regula S. Augustini instituta est circa ann. 1297. Observandum tamen est, quod huic Ordini jam antea circa ducentos annos primordia fecerint nobilissimi viri Gasto, & Girinus, seu Girondus ejusdem Gastonis filius oriundi ex Oppido Motta Viennensis Diœcesis in Gallia, quod hodie S. Antonii dicitur a Corpore hujus Sancti eo allato ex Urbe Constantinopolitana per Joachimom Castri Albenciani, & Mottæ Dominum. Supradicti viri cum ex periculosissima infirmitate meritis Sancti Antonii fuissent liberati, pro salutis obtentæ gratiarum actione, se totos S. Antonii famulatui devoverunt, suaque omnia libentissime obtulerunt, quæ (sicut ab eodem Sancto per visionem acceperant) in alendos pauperes igne sacro, sive gehennali, seu epidemiæ morbo tunc in occiduis partibus crudeliter sæviente contractos insumpserunt; quibus alii pii viri sese adjunxerunt, & in similibus sanctis Caritatis operibus se exercuerunt sub Habitu sæculari, & sine titulo Ecclesiastico sub Magistrorum, seu Dominorum regimine per annos ferme ducentos, donec Bonif. VIII. eisdem Hospitalaribus (extinctis Magistrorum, seu Dominorum nominibus) Abbatem Generalem præfecit; eosque tam Abbatem, quam alios in Religiosos sub nomine Sancti Antonii, & Canonicos sub Regula Sancti Augustini instituit Constit. incip. *In dispositione* 15. *Kalendas Jun.* 1297. in qua illis etiam stricte præcepit signum *Tau*, sive Potentiam deferre, juxta morem solitum ipsorum Hospitalariorum, quod etiam S. Antonius in visione dederat supradicto Gastoni; Aubertus Miræus *de statu Relig. Christ. lib.* 1. *cap.* 24. & *de Origin. Monast. lib.* 1. *cap.* 3. Pennott. *cit. l.* 2. *cap.* 70. Marulus in *Ocean. Relig. lib.* 1. *p.* 53. Tamburin *loc. c. num.* 10. Barbosa *cit. lib.* 1. *cap.* 106.

28 *Premonstratensium Canonicorum Regularium Cong.* sic dicta a loco *Premonstrato* in Diœcesi Lugdunensi in Gallia, instituta fuit a S. Norberto tunc Archiepiscopo, & postea Magdeburgensi Germaniæ Primate sub Regula S. Augustini, & Instituto Canonicorum Regularium anno 1120. & deinde confirmata fuit ab Honorio II. Constit. incip. *Honorius Episcopus* sub dat. Kal. Martii 1126. quæ reperitur impressa in statutis Ordinis renovatis de anno 1628. Silvester Marulus in *Ocean. Relig. lib.* 2. *pag.* 172. Barbosa *loc. c. numer.* 109. & *in sum. Apostol. decis. verb. Canonici Regulares Præmonstratenses*, Tamburio. *loc. citat. num.* 20. Paulus Morigia *de origine Religion. l.* 1. *cap.* 57.

Scholarium Canonicorum Regularium Congr. instituta est anno 1200. a quibusdam Scholaribus Bononiæ studii causa commorantibus prope eamdem Civitatem. Jacobus de Vitriaco Episcop. Tusculanus in *sua Histor. Occident. cap.* 27. Pennotius *cit. lib.* 2. *cap.* 54. Tambor. *loc. cit. num.* 211. 29

Cruciferorum Canonicorum Regularium Congr. instituta est a Viris quinque Religiosis, procurante, ac opem ferente Hugone de S. Caro præclarissimi Ordinis Prædicatorum Cardinali tunc temporis per Germaniam Legato anno 1246. Pontifice Innocentio IV. a quo dicta Congregatio sub Regula S. Augustini confirmata fuit. Monasterium totius Congregationis Caput situm est in Oppido Muitz, seu Huyo in B[illegible]io ad Mosam fluvium in Diœcesi Leodiensi, ubi Præfectus Congregationis residet. Renatus Choppin. in *suo Monastic. lib.* 1. *tit.* 1. §. 6. & *tit.* 2. §. 9. & *lib.* 2. *tit.* 1. §. 21. Miræus in *Orig. Aug. lib.* 1. *cap.* 14. Tambur. *loc. c. n.* 22. Barb. *cit. lib.* 1. *n.* 136. Pennot. *cit. lib.* 2. *c.* 74. 30

Windesimensium Canonicorum Regularium Congreg. in Belgio sic dicta a prædio Windeshemo, tertio a Daventria Germaniæ inferioris Urbe lapide ad Isalam fluvium sita, collocato prope Zwolam Trajectensis Diœcesis. Illic enim erectum adest Monasterium ejusdem nominis sub invocatione B. V. M. a Gerardo Magno, & Joanne Busebrona ædificatum anno 1387. Cui Monasterio tamquam capiti totius Windesimensis Congregationis in sola Germania inferiori, ac tractu Rhenano brevi temporis spatio centum viginti Virorum Monasteria, & Feminarum triginta sese adjunxerunt: Crusenius *in Monastic. Augustin. par.* 3. *c.* 21. Barbosa *in Summa verb. Canonici Regulares Vuindesimenses*, & *cit. lib.* 1. *num.* 149. Pennot. *cit. l.* 2. *Histor. tripartit. c.* 62. Tamburin. *loc. c. n.* 23. 31

Mussinensium Canonicorum Regularium Congr. sic dicta a primo ejus Monasterio apud Mussiam in Diœcesi Coloniensi instituta est circa an- 32

annum Domini 1170. ex Molano *lib. 1. de Canonic. cap.* 14. & deinde anno 1430. unita est Congregationi Vindesimensi: ut habetur *ex Chronic. Vvindesimensi cap.* 4. Pennot. *cit. lib.* 2. *cap.* 76. Tamb. *loc. cit. num.* 24.

33 *Sancti Dmetrii, sive Sanctæ Mariæ de Metri Canonicorum Regularium Congregatio*, sive de Pœnitentia Martyrum, instituta est in quibusdam Germaniæ, & Poloniæ partibus circa annum 1200. temporibus Innocentii III. Hæc Congregatio pene defierat, illam tamen in Pauli V. Pontificatu renovatam, ac de novo approbatam sub Regula S. August. tradit Nicolaus Crusenius *in Monastic. Augustin. par.* 3. *cap.* 1. Tamb. *loc. cit. n.* 25.

34 *Sancti Spiritus Venetiarum Canonicorum Regularium Congregatio* sic dicta a Monasterio Sancti Spiritus, in quo degere cæpit, instituta est circa annum Domini 1424. a quatuor Clericis nobilibus Venetis, scilicet D. Andrea Bondimerio, D. Michaele Mauroceno, D. Philippo Paruta, & D. Francisco Contareno. Pennot. *cit. l.* 2. *cap.* 54. & 74. Tamburin. *loc. c. num.* 26.

35 *Frigionaria Canonicorum Regularium Congregatio* sic dicta a Monasterio Sanctæ Mariæ in Silva Frigionaria non longe a Civitate Lucensi sic nuncupata a multitudine Frigionum illac se recipientium (sunt Frigiones aves quædam in Italia); instituta est sub Regula Sancti Augustini circa annum Domini 1406. a D. Bartholomæo ex nobilissima Columnensium Familia.; Hæc Congregatio ab Eugenio IV. jussa est a Frigionaria dici Lateranensis, cum Lateranensium Canonicorum fuerit reformatrix. Barbosa *in Summa Apostolicar. decis. verb. Canonici Regulares Frigionariæ*. Paulus Morigia *in Origin. Relig. l.* 1. *cap.* 8. Pennot. *in Histor. tripart. l.* 3. *cap.* 7. Tamburin. *loc. cit. num.* 27. Marulus *in Ocean. Relig. l.* 1. *p.* 6. & *seq.*

36 *Sancti Petri de Monte Corbulo Canonicorum Regularium Congregat.* sic dicta a primo ejus Monasterio sub patrocinio S. Petri in Monte Corbulo in agro Florentino, duodecimo a Senis lapide ædificato, instituta est a quodam Petri Regiensi, seu Mediolanensi circa annum 1503. sub Pontificatu Julii II. a quo fuit confirmata. Volaterranus *lib.* 21. Trullus *de Canonic. Regularibus l.* 10. *c.* 10. Pennot. *l.* 2. *c.* 54. Barbosa *loc. cit. verb. Canonici Regulares de Monte Corbulo*, Tamburin. *loc. cit. n.* 28.

37 *Sancti Salvatoris Canonicorum Regularium Congreg.* sic dicta a primo Monasterio, quod habuit in Silva Lacus non longe a Senis, instituta est a Venerabili P. Stephano Cioni Senensi, prius Ordinis Eremitarum S. Augustini, Coadjutore Jacobo Andrea Senensi ejusdem item instituti circa annum 1408. Isti Canonici vulgo appellantur *Scopetini* a Monasterio, quod initio Institutionis habuerunt prope muros Florentiæ sub nomine Sancti Donati Episcopi Fesulani, Aldan. *in Compendio Canon. Resolut. l.* 1. *tit.* 19. *de Relig. num.* 35. Barbos. *loc. cit. verb. Canonici Regul. S. Salvatoris*, Tamburin. *loc. cit. n.* 30. Morigia *in Origin. Relig. l.* 1. *c.* 40. Marulus *in Ocean. Relig. l.* 4. *p.* 322.

Sancti Georgii de Alga Canonicorum Congreg. sic dicta ab Alga, sive Alega parva Insula distante duobus Milliaribus a Venetiis. ubi situm est primum hujus Familiæ Monasterium, instituta est a D. Antonio Corrario Episcopo Hostiensi, & Cardinali Bononiensi, ut patet ex inscriptione facta in ejus Sepulcro in Ecclesia majori Algæ, ibi: *Sepulcrum piissimi Patris D. Antonii Corrarii beatæ memor. Episcopi Hostiensis, Cardinalis Bononiensis, Fundatoris hujus Congr. qui obiit anno a Nativitate Domini* 1445. *die* 19. *Jan. orate pro eo semper*. Sic refert Tamburin. *loc. citat. numer.* 32. qui tamen dicit, quod Auctores hujus Congregationis incæptæ circa annum Domini 1404. fuerunt Antonius Corrarius, & Gabriel Condulmerius nobiles Veneti: Barbosa autem *loc. cit. verb. Canonici Sancti Georgii de Alga* dicit, quod hæc Congregatio instituta fuit a D. Antonio Corrario Bononiensi, & Episcopo Hostiensi anno 1404. & videtur concordare cum supra allata inscriptione Sepulcrali. Hanc Congregationem approbavit, Statuta, vivendique formam ei præscripsit Greg. XII. Constit. 1. incip. *Illis* 5. *Kal. Jul.* 1406. Vide Pennot. *cit. lib.* 2. *cap.* 70. Marulum *in Ocean. Relig. l.* 5. *p.* 341. Paul. Morigiam *de Origin. Relig. l.* 1. *c.* 44. 38

Sancti Marci Canonicorum Mantuanorum Cong. circa annum Domini 1194. originem sumpsit a quodam Venerabili Sacerdote Alberto Spinula, seu alias de Formigola, qui habita potestate a Sede Apostolica erigendi Collegium Canonicorum Regularium secundum Ordinem Divi Marci, locum pro Monasterio ædificando habuit ab Abbate S. Andreæ, & simul ab aliis Mantuanis civibus prædia, & reditus pro Canonicis sustentandis obtinuit, atque ita suæ Congregationi fundamenta posuit. Et fuit approbata, & confirmata ab Innocentio III. & Gregorio IX. Const. *Piæ postulatio voluntatis*. Sic refert Tamburin. *loc. citat. num.* 33. At 39

Barbosa *loc. cit. verb. Canonici Regulares Mantuani*, & *cit. lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. c.* 41. *num.* 110. dicit, quod hic Ordo refertur institutus a S. Marco, sed Monasterium Mantuanum. fundavit ejus Urbis Episcopus Henricus anno 1150. Pontifice Eugenio II. Desiit autem hæc Congregatio, & eorum Monasterium S. Marci a Guillelmo Mantuæ Duce concessum fuit Monachis Camaldulensibus, obtenta prius a Sede Apostolica facultate, ut refert Tamburin. *loc. cit.*

40 *Cruciferorum Sancti Cleti Canonicorum Regularium Congr.* fertur instituta a B. Cleto Lini Successore, vel a Ciriaco Episcopo tempore Constantini Magni. Hæc Congregatio fuit reformata ab Alexandro III. ut fatetur Gregorius XIV. Const. 13. incip. *Romanus*. Ceterum approbata fuit ab Urbano VIII. Const. incip. *Cum antecessor*, quam refert Tamburin. *loc. cit. num.* 34. & vivere sub Regula S. Aug. tradit Pennott. *in Histor. tripartit. Canon. Regul. lib.* 2. *cap.* 74.

41 *Sancti Spiritus in Saxia Canonicorum Congr.* sic dicta, vel quia Collegium sub tutela, & patrocinio Sancti Spiritus constructum est sub saxo, seu Castro Neronis, vel quia Saxones Germaniæ populi ibi olim habitarunt, instituta est ab Innocentio III. anno 1197. Huic enim Pontifici oranti facta est vox de Cœlo dicens: *Innocenti, vade piscatum ad Tiberim fluvium*: Re cum S. R. E. Cardinalibus communicata ad Tiberim se contulit, & laxatis retibus, prima vice octuaginta septem, secunda vero trecentos & quadraginta extraxit infantes abortivos ab impiis matribus suffocatos, & in Tiberim projectos. Non defuit piissimo Pontifici remedium divinitus revelatum: Congregatio enim quamplurimis piis hominibus eos ad curam Hospitalis Sancti Spiritus, quod Romæ circa annum 1201. construxit, præfecit. Eorum cura est Peregrinos, & infirmos suscipere, & curare, ac pueros, & infantes alere; confirmata fuit hæc Congregatio ab ipso Innocentio Constitut. 7. incip. *Inter opera pietatis*, 13. *Kalend. Jul.* 1204. Subsunt hi Religiosi Jurisdictioni, & correctioni Præceptoria Generalis, qui modo a Summo Pontifice eligitur, & Commendator Sancti Spiritus nuncupatur.

42 *Eremitarum Sancti Augustini Ordo* a quonam tempore incœperit? Variant Historici; Quidam enim dicunt, incœpisse tempore Divi Augustini, quos fuse rejicit Pennotus *in Histor. tripartit. Canonicor. Regular. lib.* 1. *fere per totum*. Alii in D. Guillelmum Aquitaniæ Ducem, & Pictaviensium Comitem originem referunt. Alii in B. Joannem Bonum Mantuanum; Alii alio modo. Unde decisionem relinquendo proprii Ordinis Scriptoribus, quasdam Congregationes Eremitarum S. Augustini referemus.

43 *Sancti Guillelmi Eremitarum Congr.* sic dicta a Sancto Guillelmo Aquitaniæ Duce, & Pictaviensium comite ejus Fundatore incœpit circa annum 1156. Hanc Congregationem fuisse institutam sub Regula Sancti Benedicti scribunt varii Historici, ut videre est apud Tamburin. *loc. cit. num.* 37. Jo. Marquez *de vera origine Eremitarum Sancti Augustini cap.* 13. §. 11. Barbosam *lib.* 1. *Jur. Ecclesiast. univers. cap.* 41. *num.* 64. qui tamen ibidem dicit, verius esse, fuisse institutam sub Regula Sancti Augustini, uti tenent Nauclerus *volum.* 2. *gen.* 40. & 41. Bellarmin. *in Chronol. in fin. lib. de Scriptorib. Eccles. sub anno* 1241. & alii passim dicentes, talem Congregationem vocari communiter Guillelmitarum Ordinis Sancti Augustini.

44 *Jambonitarum Eremitarum Congr.* sic dicta, quia incœpit a B. Joanne Bono Mantuano apud Cæsenam in loco, qui dicitur Budriolum, paulo ante Innocentium III. S. Antonin. 3. *part. tit.* 24. *cap.* 13. Vide Pennot. *cit. l.* 2. *cap.* 47. & 74. Tamb. *loc. cit. num.* 38.

45 *Sancti Hieronymi in Hispania Eremitarum Congr.* instituta fuit, seu reformata sub Regula S. Augustini, & Patrocinio S. Hieronymi a D. Petro Fernandez nobili Castellano anno 1370. tempore Urbani V. Licet alii alium hujus Ordinis faciant Auctorem, ut refert Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 41. *num.* 144. Prædictus igitur Religiosus vir una cum variis sociis Eremiticam, & satis asperam vitam ducens cum eisdem decrevit Eremitarum S. Hieronymi titulum assumere. Unde iisdem sociis in unum collectis ad Ulpianæ locum Toletanæ Diœcesis, in quo Sacellum S. Bartholomæo Apostolo dicatum invenerunt, suo sancto Instituto & Ordini fundamenta fecerunt, ejusque approbationem, & confirmationem sub Regula S. Augustini a Gregorio XI. obtinuerunt anno 1373. ut refert Silvester Marulus *in Ocean. Relig. lib.* 3. *p.* 202. Hinc prædictum S. Bartholomæi Monasterium est constitutum caput hujus Congregationis, quæ in Hispaniis plurima satis pulchra habet Monasteria, & præcipue celeberrimum illud Sancti Laurentii in Escuriali a Philippo II. Hispaniarum Rege magnificentissime extractum. Barbosa *loc. citat. num.* 144.

Tam-

Tamburin. *loc. citat. numer.* 39. & plures alii apud ipsos.

46 *Beati Petri de Pisis Eremitarum Cong.* instituta fuit a nobili viro Pisano Petro Gambacurta sub Regula S. Augustini, & patrocinio S. Hieronymi anno Domini 1380. Primum hujus Congregationis Monasterium, Caputque Ordinis extructum est in honorem Sanctissimæ Trinitatis apud Cessanam in Territorio Urbini, qui ob aeris amænitatem, & Situs pulchritudinem Monsbellus appellatur. Tambur. *loc. citat. num.* 40. Barbosa *loc. citat. num.* 148. Paul. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 1. *cap.* 31. & alii.

47 *Illicetana Eremitarum S. Augustini de Observantia Congr.* sic dicta a Monasterio de Silva lacus, Illiceto a multitudine Illicum nuncupato, initium habuit a Magistro Bartholomæo Veneto anno Domini 1387. Tamburin. *loc. cit. num.* 42. Morigia *loc. cit. cap.* 49. Barbosa *loc. cit. num.* 94.

48 *Carbonaria S. Augustini Eremitarum Cong.* in Terra laboris Regni Neapolitani, vulgo Campagna, modo S. Joannis de Neapoli nuncupata, originem habuit a Patre Simone Cremonensi anno Domini 1399. Tamburin. *loc. cit. num.* 43. Barbosa *loc. cit. n.* 94.

49 *Perusina Eremitarum S. Augustini Cong.* alias Sanctæ Mariæ de populo nuncupata, in Provincia Umbriæ per aliquot Religiosos Augustinianos incœpit anno 1424. Tambur. *loc. cit. num.* 44. Barb. *loc. cit. n.* 94.

50 *Lombardiæ Eremitarum S. August. Cong.* ortum habuit anno 1444. a Patre Joanne Rocco Papiensi, & a Patre Gregorio Cremonensi. Tamburin. *loc. citat. num.* 45. & Barbosa *loc. cit. num.* 94.

51 *Sanctæ Mariæ Montis Hortonæ Eremitarum S. Augustini Congr.* quinto ab Urbe Patavii milliario initium habuit a Patre Simone de Camerino anno 1460. ut scribit Tamburin. *loco cit. num.* 46. At Barbosa *loc. citat. numer.* 64. vocat hanc Congregationem Montis Othonii, dicitque fuisse institutam in Marchia Anconitana a d. Patre Simone de Camerino dicto anno 1460.

52 *Baptistellarum Eremitarum S. Augustini Cong.* seu Januensis, sic nuncupata a quodam Patre Baptista Januensi ejus Fundatore, incæpit anno Domini 1484. Tamburin. *loc. cit. num.* 47. Barbosa *loc. cit. n.* 94.

53 *Pollensis*, *seu Dulcita Eremitarum S. Augustini Cong.* incæpit circa ann. 1492. & est sic dicta, quia eam instituit P. Felix Polles. Barb. *loc. cit. n.* 94. Tamb. *loc. cit. n.* 48.

Calabriæ, *seu Zampana Eremitarum S. Augustini Congr.* sic dicta, quia fundata fuit a quodam P. Francisco Zampana Calabrensi, incæpit anno Domini 1502. Tamburin. *loc. cit. num.* 49. Barb. *loc. cit. nu.* 94. Paul. Morigia *de Histor. Relig. c.* 49. 54

Dalmata Eremitarum Sancti Augustini Cong. incæpit dicto anno 1502. in Dalmatia in Sclavonia. Barb. *loc. cit. n.* 50. Morigia *loc. cit.* 55

Germanica Eremitarum S. Augustini Congreg. instituta fuit in Germania a quodam P. Andrea de Proles anno 1514. Tambur. *loc. cit. n.* 51. Paul. Morigia *loc. cit. n.* 49. 56

Sancti Pauli primi Eremitæ Congr. S. Augustini Hispanica incæpit in Hispania anno Domini 1530. & ibi quamplura habet Monasteria, & in Italia prope Velitrensem Civitatem habet Monasterium satis illustre. Tamburin. *loc. cit. num.* 52. Morigia *loc. cit. c.* 49. sed jam fuerat erecta alia S. Pauli primi Eremitæ in Regno Hungariæ a B. Eusebio Strigoniensi anno 1215. Pontifice Innocentio III. confirmationem præstante; Fratre Gentili Cardinali ex Ordine S. Francisci Legato Clementis V. in Hungaria anno 1308. Barbos. *loc. c. n.* 126. 57

Congregationes Eremitarum S. Augustini, quæ in Generali unione per Alexandrum IV. facta per Constitutionem 6. incip. *Licet Ecclesiæ*, sub eadem denominatione Eremitarum S. Augustini venerunt, ut eas refert Silvester Marulus *in Oceano Religionum libr.* 4. *pag.* 284. & Tamb. *loc. cit. n.* 53. sunt sequentes. 58

Cong. Eremitarum Vallis Hirsuti.

Cong. Eremitarum de Pœnitentia Jesu Christi.

Cong. Eremitarum S. Augustini Turris Palmarum Firmanæ Diœcesis.

Cong. Eremitarum S. Joannis Boni.

Cong. Eremitarum S. Augustini in loco S. Blasii de Brittinis Fanensis Diœcesis.

Cong. Eremitarum S. Mariæ de Rupe cava Lucensis Diœcesis.

Cong. Eremitarum Sanctissimæ Trinitatis Centum Cellis in Tuscia.

Cong. Eremitarum S. Mariæ de Mureto Pisanæ Diœcesis.

Cong. Sancti Jacobi de Minilio Lucensis Diœcesis.

Cong. Eremitarum Sancti Benedicti de Monte Faboli.

Cong. Eremitarum S. Gulielmi.

Eremitarum Discalceatorum S. Augustini Cong. admissa, & instituta fuit in Urbe Roma circa annum Domini 1599. ut patet expresse in Const. 63. Clem. VIII. incip. *Decet Romanum Pontificem*, edita die 5. Nov. 1599. 59

60 *Hæc Congregatio Eremitarum Discalceatorum* divisa est in Hispanam, & Italam. Constitutiones Congregationis approbaræ fuerunt a Paulo V. Const. 2. incip. *Sacri Apostolatus*. Et distincta est in quatuor Provincias, Romanam, Neapolitanam, Jannensem, & Siculam. Urban. VIII. Const. 58. incip. *Ad uberes*. Congregatio Hispana, quæ ulterius in quatuor Provincias distincta est, confirmata fuit cum propriis Constitutionibus a Greg. XV. Const. 36. incip. *Ad Sacram*.

61 In supradictarum omnium Congregationum S. Augustini formis, & Regula reperiuntur etiam propriæ cujusque Generalis Congregationis Sanctimoniales Deo inservientes cum magno devotionis, & sanctitatis incremento; Tamburin. *loc. cit. num.* 55. & alii passim, docetque communis experientia.

62 *Armenorum*, *seu modo S. Bartholomæi de Genua Cong.* a quo primo Monasterio in his partibus nuncupatur, ortum habuit in Armenia, temporibus S. Basilii, & deinde ab Armenia, & postea a Græcia, ubi in monte nigro Fratres hujus Congregationis se receperant, a Turcis expulsi, Genuam appulerunt, ibique in Monasterio S. Bartholomæi, relicta S. Basilii Regula, illam S. Augustini, & Constitutiones S. Patris Dominici amplexati sunt, & secundum prædictam Regulam, & Constitutionem profitentur; Silvester Marulus *in Ocean. Relig. lib.* 5. *pag.* 367. Tamburin. *loc. cit. num.* 56.

63 *Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Congr.* instituta est circa annum Domini 1198. a S. Joanne de Matha, & S. Felice Valesio ad captivos e manibus Barbarorum redimendos, & eodem anno 1198. fuit approbata ab Innocentio III. Const. 1. incip. *Operante*, & ab eodem confirmata anno 1209. Constit. 9. etiam incip. *Operante*; Tamb. *loc. cit. num.* 57. Marulus *in Ocean. Relig. lib.* 3. *pag.* 194. Pennott. *in Histor. tripartit. libr.* 2. *cap.* 7.

64 *Beatæ Mariæ de mercede Redemptionis Captivorum Congregatio* instituta fuit circa annum Domini 1218. in Regno Aragoniæ a S. Raymundo de Pennafort, a Jacobo Aragonum Rege, & a S. Petro Nolasco sic a B. M. V. inspiratis ad liberandos & redimendos captivos, & oppressos a Mauris, tunc fere totam Hispaniam opprimentibus, & confirmata fuit anno 1235. a Greg. IX. Const. 9. incip. *Devotionis vestræ*, Tamb. *loc. c. n.* 58. Barb. *loc. c. num.* 127.

65 *Prædicatorum Ordo* institutus est a S. Patre Dominico Hispano Canonico Regulari S. Augustini anno Domini 1206. Pontifice Innocentio III. & approbatus, & confirmatus fuit solemniter sub Regula S. Augustini, & propriis Constitutionibus 12. Kal. Januarii 1216. ab Honorio III. Const. 2. incip. *Religiosam vitam*; Tambur. *loc. cit. num.* 59. Barbosa *loc. cit. numer.* 117. Miranda *in Manual. Prælatorum t.* 1. *q.* 4. *art.* 3. & alii passim.

Monialium S. P. Dominici Ordo sub eadem Regula S. Augustini degens jam per Universum totum propagatus celeberrimus est, & floret in die continuis Sanctitatis exemplis; Tamburin. *loc. cit. num.* 60. & communis experientia. 66

Tertii Ordinis de Pœnitent. S. P. Dominici Cong. cum sua Regula, & Constitutionibus approbata fuit ab Innocentio VII. anno 1405. Const. incip. *Sedis Apostolicæ*. 67

Servorum B. Mariæ Ordo sic dictus, eo quod B. Mariæ Virginis peculiaribus obsequiis addictus sit, institutus fuit sub Regula Sancti Augustini sub anno Domini 1216. a septem nobilibus viris Florentinis, nempe Bonfilio de Monaldis, Amedeo Bonajuncta, Manetto de Antellis, Alexio Falconerio, Sosteneo de Sosteneis, Uguccione de Ugnccionibus, & denuo confirmatus fuit a Benedicto XI. anno 1304. Constitution. 1. incip. *Dum levamus*. Ex qua Constitutione clare patet, hujusmodi Ordinem fuisse per Sedem Apostolicam antea confirmatum, sed forsan injuria temporum Litteræ confirmationis ante hanc editæ non extant; Tamburin. *loc. citat. num.* 62. Barbosa *loc. citat. num.* 135. Marulus *in Ocean. Relig. lib.* 4. *pag.* 302. & 303. Morigia *in Origine Relig. lib.* 1. *cap.* 35. 68

Servorum B. Mariæ Reformatorum Congregatio incæpit temporibus Martini IV. circa annum Domini 1285. Auctore S. Philippo Benitio, & hanc approbavit, iterumque reformationem indixit Clemens VI. anno 1346. Constit. 2. incip. *Regimini*. Urbanus V. anno 1379. Constit. 2. incip. *Sacrosancta Romana Ecclesia*, & Pius V. anno 1570. Constit. 103. incip. *Postquam*, Tambur. *loco cit. n.* 64. Barbosa *loc. cit. num.* 131. & alii. 69

Beatæ Mariæ Servorum Eremitarum Congr. incæpit anno 1593. & habet Eremitas in Monte Senario tertio tantum lapide a Florentia distante, qui primævi Instituti modum sequentes, die, ac nocte Deo laudes persolvunt, & confirmata est hæc Congregatio cum præscriptione modi recipiendi Novitios ad Habitum, & Professionem, & cum peculiaribus Constitu- 70

rationibus a Clemente VIII. Constit. 8. incip. *Decet*; Barbosa *loco cit. n.* 345. Tambur. *loco cit. n.* 63. & alii.

71 *Tertii Ordinis Servorum B. Mariæ Congr.* cum sua Regula, & Constitutionibus confirmata fuit a Martino V. anno 1424. Constitut. 15. incip. *Sedis*; Tambutio. *loco cit. num.* 135. & alii.

72 *Fratrum Pœnitentiæ Sanctæ Mariæ Magdalenæ Ordo* institutus fuit, seu potius renovatus sub Regula Sancti Augustini a quodam Beltramo Gallo in Diœcesi Massiliensi sub anno 1277. temporibus Nicolai III. Tambur. *loco cit. sub n.* 65. Crusenius *in Monast. Augustin. part.* 3. *cap.* 5. Barbosa *loco cit. n.* 137.

73 *Mulierum Pœnitentium Congregatio* instituta, seu potius renovata fuit ab eodem S. Viro Beltramo Gallo sub eadem Regula S. Augustini anno 1278. Pontifice Nicolao III. ad refugium mulierum meretricum ad meliorem frugem redeuntium; Tamburin. *loco cit. n.* 66. Barbosa *loco cit. n.* 138. Crusen. *in Monastic. Augustin. part.* 3. *cap.* 5.

74 *Caritatis Fratrum Congregatio* instituta est sub Regula S. Augustini tempore Nicolai IV. anno 1290. a Guidone Janvillano S. Georgii Domino in Diœcesi Catalauoensi in Provincia Campaniæ Regni Gallicani ad hospitalitatem exercendam, pauperes in Domibus suis recipiendos, & caritative alendos; Miræus *lib.* 5. *Histor. Monastic. cap.* 21. Crusen. *in Monast. Augustin. part.* 3. *cap.* 10. Barbosa *loco cit. numer.* 139. Tambur. *loco cit. n.* 67.

75 *Jesuatorum S. Hieronymi Congregatio* instituta est a S. Joanne Columbino Senensi sub Regula S. Augustini, & tutela, ac patrocinio S. Hieronymi anno 1354. & confirmata fuit a Martino V. Constitut. 11. incipient. *Piæ*. Isti Religiosi dicti sunt Jesuati, vel quia in ore primorum Patrum hujus Ordinis frequens erat dulce nomen Jesu, vel quia in primordio Religionis prophatico infantium spiritu fuerint sic appellati; Barbosa *loco citat. numer.* 142. Tambur. *loc. cit. num.* 68. Morigia *in Chronic. Jesuatorum, & de Origin. Relig. l.* 1. *c.* 38. & alii.

76 *Monialium Jesuatarum Congregatio* fuit instituta ab eodem S. Joanne Columbino circa annum 1358. Paulus Morigia *loc. cit.* Tamburin. *l. c. num.* 69. & alii.

77 *Sancti Ambrosii ad Nemus Congregatio* sic dicta, quia sub invocatione S. Ambrosii erectum fuit Mediolani primum ejus Domicilium in loco extra muros, ubi tempore S. Ambrosii nemus erat, in quod ipse Sanctus se aliquando ad vacandum Divinis contemplationibus recipiebat, instituta fuit sub Regula S. Augustini a tribus nobilibus Mediolanensibus, nempe Alexandro Crivello, Alberto Besotio, & Antonio Petrasancta circa annum 1375. & coofirmata fuit a Gregorio XI. Constitut. 9. incip. *Cupientibus*; Isti Religiosi sub una Congregatione, cujus Caput est dictum Monasterium S. Ambrosii ad Nemus, fuerunt redacti ab Eugenio IV. Const. 22. incip. *Regimini*, & postea hæc Congregatio unita fuit cum Congregatione Fratrum S. Barnabæ Apostoli sub Regula S. Augustini a Sixto V. quam unionem confirmavit Paulus V. Constit. 12. incip. *Pastoralis*, Barbosa *loc. cit. num.* 154. Tamb. *loc. cit. numer.* 70. Morigia *de Relig. cap.* 41. Marulus *in Ocean. Relig. lib.* 1. *pag.* 70.

78 *Apostolorum, seu Apostolinorum Fratrum Congregatio* primam originem traxit a S. Barnaba Apostolo, qui cum ab Apostolis missus fuisset in Insubriam ad prædicandum Evangelium apud Mediolanum, cujus primus Archiepiscopus, seu Episcopus creatus fuit, multi homines ejus prædicationibus inflammati se in unum collegeruot, & vitam more Apostolorum sub tanto Magistro degebant; Verum, eo mortuo, dispersi hujusmodi homines in agris, & Villis eremitice vivebant; Donec horum quidam circa annum Domini 1484. Privilegio Innocentii VIII. sub Regula S. Augustini, emissis tribus votis in communi vivere iterum cæperunt, retento nomino *Congregationis Fratrum Apostolorum*, seu ut vulgo *Apostolinorum*, ut patet ex Constitut. 3. Alexandri VI. incip. *Piæ vitæ*; Et deinde hæc Congregatio unita fuit cum Congregatione S. Ambrosii ad Nemus a Sixto V. & Paulo V. Const. incip. *Pastoralis*; Tamburin. *loc. cit. num.* 71. Barbosa *loc. cit. num.* 155. Morigia *de Orig. Relig. lib.* 1. *c.* 47. Marulus *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 37.

79 *Sancti Hieronymi de Fesulis Fratrum Congregatio* sic dicta quod Fesulis antiquissima Tusciæ Urbe, cujus nunc vestigia vix extant, non longe a Florentia incæperint, instituta est sub Regula S. Augustini circa annum 1460. a Carolo Romena, seu Romensi Comite Montis Granelli, & fuit approbata ab Innocentio VII. & Gregorio XII. Constit. incip. *Sacrum*, in qua confirmat Bullam Innocentii VII. quæ non fuerat expedita ob mortem ipsius Pontificis, & eam iterum confirmavit expresse sub Regula S. Augustini Eugenius IV. Constitut. 21. incip. *Super gregem*; Barbosa *loco cit.*

cit. num. 72. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 1. *cap.* 38.

80 *Hospitalitatis, & infirmis servientium Congregatio S. Joannis Dei*, ab eodem Sancto instituta est sub Regula S. Augustini anno 1538. & vulgo per Italiam ejusdem Religiosi appellantur *Fate ben Fratelli*. Hanc Congregationem confirmavit S. Pius V. Constit. 143. incip. *Licet ex debito*; & eam confirmavit Clem. VIII. Constitut. 44. incip. *Romani Pontificis*; Hæc Congregatio modo divisa est in duas, scilicet Hispanam, & Italam; utraque tamen vivit sub Regula S. Augustini; Tamburin. *loc. cit. num.* 73. Barbosa *loc. cit. num.* 161. Marulus *in Oceano Rel. lib.* 5. *pag.* 430. Pennottus *in Histor. tripart. lib.* 2. *cap.* 74.

81 *Sancti Pauli primi Eremitæ Congr. Lusitana* instituta est sub Regula S. Augustini circa annum Domini 1562. Tamburin. *loc. cit. n.* 74. Pennottus *cit. lib.* 2. *cap.* 74. ubi dicit, fuisse jam antea institutam in Ossa rupe quædam satis aspera ejusdem Provinciæ.

82 *Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Reformatorum, & Discalceatorum Congregatio* instituta fuit anno 1599. prout apparet ex Constitutione Clementis VIII. incip. *Ad militantis Ecclesiæ regimen*; Tambur. *loc. cit. num.* 75. & alii.

83 *Discalceatorum Reformatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Congreg. Gallica* similis Instituti, ac antea dicta, fuit erecta in Gallia auctoritate Gregorii XV. & Urbani VIII. ut apparet ex Litteris de ejus Ordine datis a Cardinali Octavio Bandino Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Protectore, *sub die* 27. *Febr.* 1624. incip. *Cum universæ Congregationi*, & ex ejusdem Urbani VIII. Const. incip. *Alias a Nobis*, *sub die* 28. *Februar.* 1631. apud Tamburin. *loc. cit. num.* 76.

84 *Discalceatorum Reformatorum B. Mariæ de Mercede Congregatio* initium habuit circa annum Domini 1613. sollicitante P. Joanne Baptista a Sanctissimo Sacramento; Quam reformatam novam Congregationem confirmavit Paulus V. Const. incip. *Inter omnes*; Et hujus reformatæ discalceatæ Congregationis Fratres separavit totaliter a Calceatis, & item Vicarium Generalem pro ipsis creavit Gregor. XV. Const. incip. *Apostolici muneris sollicitudo*; quod & confirmavit Urbanus VIII. Constitut. incip. *In sede*; Tamburin. *loc. citat. num.* 77. & alii.

85 *Sancti Antonii Abbatis in Flandria Congr.* instituta est anno 1615. sub Pontificatu Pauli V. a quo est ei data Regula Sancti Augustini, & ejus unicum Monasterium Castelletum nuncupatum, subjectum est Provinciali Belgico Augustiniano, salvis tamen hujus Congregationis particularibus Constitutionibus, & Privilegiis; Tamb. *loc. citat. num.* 78. Barbosa *loc. citat. num.* 165.

Alexianorum Fratrum Congregatio sic dicta, eo 86 quod ejus Alumni S. Alexium sibi in Patronum delegerint, instituta fuit a piis quibusdam viris circa annum Domini 1309. Hos Regulæ S. Augustini addixit Henricus Surdemanus ex Familia Eremitica S. Augustini, ut refert Crusenius *in Monast. part.* 3. *c.* 11. ubi addit, ab Officio sepeliendi mortuos, quod est eorum principale Institutum, vocari *Vespillones*; De cetero sunt simpliciter Laici, nullis Sacris initiati; Miræus *de Origin. Ord. S. August. lib.* 1. *cap.* 28. Tamb. *loc. citat. num.* 79. Barb. *loc. citat. num* 141.

Bonorum hominum Congr. sub Regula S. Au- 87 gustini instituta fuit circa ann. 1257. a quodam Richardo Cornubiæ Comite Henrici III. Regis Angliæ fratre, qui ædificato Monasterio in Villa Bercanstendiensi vigesimo quinto a Londino milliario, ibi cum aliquot bonis hominibus, & Religiosis viris Regulam S. Augustini observabat; Tamb. *loc. cit. num.* 80. Morigia *in Histor. Relig. c.* 72.

Clericorum Hospitalariorum Cong. instituta fuit 88 circa annum 1300. a P. Augustino Novello Cancellario primum Manfredi Regis Siciliæ, deinde Pœnitentiario, & a secretis, & Confessionibus Bonifacii VIII. electo in septimum Generalem Eremitarum S. Augustini, quo munere rejecto hanc Familiam erexit Senis sub Regula S. Augustini, quam Congregationem confirmavit idem Bonifacius VIII. Barb. *loc. cit. n.* 140. Tambur. *loc. cit. n.* 81. Crusen. *in Monast. part.* 3. *c.* 10.

Clericorum vitæ communis Congr. sic dicta, 89 eo quod ejus alumni in communi vivant Apostolorum more, instituta fuit sub Regula S. Augustini anno 1376. a Gerardo Daventriensi ad Isalam fluvium in Germania inferiore, nato in Urbe Episcopali Daventria Archiepiscopi Trajectensis Suffraganea; Barb. *loc. cit. n.* 145. Tamb. *loc. citat. num.* 82. Morigia *in Histor. Relig. c.* 59. Marulus *in Ocean. Religion. l.* 3. *pag.* 197.

Theatinorum Clericorum Congr. instituta est 90 circa anoum 1524. sub Regula S. Augustini a Joanne Petro Caraffa Neapolitano Archiepiscopo Theatino, postea Summo Pontifice Paulo IV. Unde ejus Clerici dicti sunt Theatini;

Is

Is enim resignato in manibus Summi Pontificis Episcopatu, una cum S. Cajetano Thienensi, & Bonifacio Alexandrino, & D. Paulo Consiliario Romano, facta solemni Professione, Romæ primo suam Congregationem fundarunt, quam confirmavit Clemens VII. Constit. incip. *Exponi*; Hanc Congregationem dictus Joannes Petrus Caraffa univit cum Somaschensi, sed postea ad Summum Pontificatum assumptus, & Paulus IV. dictus, Theatinorum Congregationem a Somaschensi separavit, & pristinum solum Institutum servare coegit, ut in ejus Const. incip. *Aliquot ab hinc annis*. Barb. *loc. cit. n.* 158. & 160. Tambur. *loc. cit. n.* 83. Morigia *in Orig. Religion. lib.* 1. *cap.* 76. Marulus *in Oceano Religion. libr.* 4. *pag.* 368.

91 *Sancti Pauli Decollati, seu Barnabitarum Congregat.* sic dicta, quod Sanctum Paulum præcipue elegerit in Patronum, instituta est a tribus nobilibus Mediolanensibus, nempe Bartholomæo Ferrario, Jacobo Antonio Morigia, & Antonio Maria Zacharia anno 1526. Dicuntur hujus insignis Ordinis Religiosi vulgo *Barnabitæ* a Collegio S. Barnabæ Apostoli, quod primum Mediolani habuerunt, & Caput Ordinis statuerunt. Hunc insignem Ordinem approbavit, & confirmavit Clemens VII. Constit. 37. incip. *Vota*. Barbosa *loc. cit. num.* 159. Tambur. *loc. cit. num.* 84. Morigia *in Origine Religion. lib.* 1. *cap.* 66. Marulus *in Oceano Relig. lib.* 5. *pag.* 397.

92 *Boni Jesu Clericorum Regularium Congregat.* in Civitate Ravennæ instituta fuit circa annum 1526. a quadam Virgine Margarita ejusdem Civitatis, ministerio duorum Sacerdotum ejusdem Urbis, Domini Leonis, & Domini Hieronymi, qui primi tunc Ordinem professi sunt sub Regula S. Augustini cum propriis Constitutionibus. Pennott. *in Histor. tripartit. Canonicor. Regular. lib.* 2. *cap.* 74. Marulus *in Ocean. Religion. libr.* 5. *pag.* 398. Tamb. *loc. cit. num.* 85. Barb. *loc. cit. n.* 157.

93 *Clericorum Regularium Somaschæ, seu S. Majoli Congregatio* sic dicta a primo Monasterio constructo in Somascha Pago inter Mediolanum, & Bergomum, & a celebri Collegio S. Majoli in Civitate Papiæ, instituta fuit a B. Hieronymo Æmiliano Patritio Veneto circa annum 1526. & confirmata fuit a Paulo III. Constit. incip. *Ex injuncto*, & S. Pius V. sub Regula S. Augustini respo suit, & nomen ipsi Congregationi imposuit, nempe Clericorum Regularium S. Majoli Papiæ, seu Somaschæ, ut in ejus Constitut. incip. *Injunctum*; Huic Congregationi Joannes Petrus Caraffa Episcopus Theatinus univit suam Congregationem Theatinorum, sed postea ad Summum Pontificatum assumptus, & Paulus IV. dictus, Theatinorum Congregationem a Somaschensi separavit, & pristinum solum Institutum servate coegit, ut in ejus Constitut. incip. *Aliquot ab hinc annis*. Tambur. *loc. cit. num.* 86. Barbosa *loc. cit. num.* 160. Morigia *de Origine Religion. lib.* 1. *cap.* 68. Marulus *in Oceano Religion. lib.* 5. *pag.* 394.

Ministrantium infirmis Clericorum Regularium Congregatio instituta est a Sancto Camillo de Lellis Sacerdote Neapolitano ex Oppido Buclanico Diœcesis Theatinæ oriundo, egregiæ Sanctitatis Viro circa annum 1586. & tunc sub Instituto simplicis Congregationis eam approbavit Sixtus V. Constitut. 15. incip. *Ex omnibus*; Et postea sub Instituto Religionis cum quatuor votis solemnibus, incluso scilicet quarto de perenni ministerio ægrotantibus exhibendo, etiam peste laborantibus, fuit confirmata a Gregorio XV. Constitutione 27. incip. *Illius*, & de hac Congregatione multa habentur in Constitutione 75. Clementis VIII. incip. *Superna*. Barbosa *loco citat. n.* 199. Tamburin. *loc. cit. nu.* 87. Marulus *in Oceano Religion. libr.* 5. *pag.* 426. Pennott. *in Historia tripart. lib.* 2. *cap.* 74. ubi asserit Alumnos hujus Congregationis vivere sub Regula S. August. 94

Minorum Clericorum Regularium Congreg. a VV. August. Adurno Januen. & Francisco, ac Augustino Caraccioli Neapolitanis, æque pietate, ac Nobilitate conspicuis, æræ vulgaris Anno MDLXXXVIII. orta est. Eam illico summus ille, ac vere maximus Pontifex Sixtus V. tanta benignitate & studio est complexus, ut nedum Bulla incip. *Sacræ Religionis*, instar cæterorum regularium Ordinum approbarit, sed ei insuper honoris ergo & in proprii amoris pignus ac argumentum *Minoritarum* titulum communicarit. Eandem plurimi qui Sixto successere Pontifices confirmatione Apostolica, & privilegiis amplissimis ornavere. Gregorius nempe XIV. Bulla incip. *Ut ea quæ ad Religionis propagationem*. Et alia incip. *Romanus Pontifex*. Clemens VIII. Bulla incip. *Sacræ Religionis propagationem*. Paulus V. Bulla incip. *Decet Romanum Pontificem*. Et alia incip. *Cum sicut nobis*. Et ne diutius immoremur, novissime Benedictus XIII. Bulla incip. *Sacrosanctum Apostolatus Officium*. 95

Ad tria vota consueta hæc Congregatio addit

dit quartum de Ecclesiasticis dignitatibus non ambiendis, quæ omnia quotannis renovat in pervigilio Epiphaniæ: & supra consueta cæterorum Ordinum munia, tum orandi, tum psallendi, tum concionandi, tum Sacramenta fidelibus ministrandi, aliaque in Dei cultum, in Ecclesiæ splendorem, in sui & proximi utilitatem vergentia peragendi, id habet proprium, & peculiare, ut perpetuo suos alumnos in orbem singulis horis diei ante Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum Orationi mentali per horam velit addictos: qui propterea etiam *semper orantes* populari prænomine nuncupantur.

Plurimos huc usque viros pietate insignes, & doctrina celebres edidit hæc Congregatio, quas in Chronico Ordinis Romæ edito typis Joannis Francisci Buagni anno 1710. fuse recenset Pisellus, *lib. prim. cap. prim.*

Sub Regula S. Augustini militarunt, & ad-
96 huc militant etiam plures Ordines Militares, seu Equestres, & in primis *Equestris Ordo Sancti Lazari*, alias de anno 391. institutus, & a Gregorio IX. qui simul Regulam Sancti Augustini his Equitibus servandam tradidit, confirmatus, seu, ut verius videtur, Alexander IV. eumdem Ordinem sub dicta Regula Sancti Augustini approbavit Constitut. 1. incip. *Cum a Nobis*. Hic tamen Ordo unitus fuit Ordini S. Mauritii a Gregorio XIII. Const. incip. *Pro commissa*, quam unionem approbavit etiam Clemens VIII. Const. 102. incip. *Decet*.

Equestris Ordo Sancti Sepulcri secundum Men-
97 nenium *in lib. de Symbol. & Origin. Equestr. Ordinum tit. Ordo Equit. Sancti Sepulcri*, & Patrem Marianum a Malco Minorum de Observantia *part. 2. libr. 13. cap. 4. suæ Terræ sanctæ illustratæ*, fertur institutus a Sancto Jacobo Apostolo primo Episcopo Sanctæ Civitatis Hierusalem anno 96. post Nativitatem Christi, & 63. post ejus mortem, ad hoc ut assisterent Custodiæ Sanctissimi Sepulcri Domini nostri Jesu Christi. Alii volunt, Fundatorem hujus Ordinis fuisse invictissimum Imperatorem Heraclium, ex quo ipse acquisierit S. Sepulcrum, & S. Crucem. Alii dicunt, Fundatorem fuisse Constantinum Magnum, ex quo ejus Mater S. Helena Crucem, & Monumentum Dominicum repetisset, ibique magnificas ædes construxisset, & custodiam seu curam Militibus quibusdam S. Sepulcri nuncupatis demandasset. Alii tenent, Fundatorem fuisse Carolum Magnum, ex quo ipse ab Aarone Principe Saraceno circa annum Domini 800. dono accepit Ecclesias Sanctissimi Sepulcri, Calvatii, Montis Oliveti, & Civitatis Hierusalem. Alii communius sustinent, fuisse hunc Ordinem Equestrem S. Sepulcri sub Regula S. Augustini fundatum a Godefrido Bullione primo Hierusalem Rege post recuperationem Sanctæ Civitatis anno 1099. Hic Ordo anno 1484. unitus fuit ab Innocent. VIII. præclarissimo Ordini Equestri tunc Rhodiano, nunc Melitensi. At Alexander VI. anno 1496. considerans, quod Equites Melitenses emittunt Votum Castitatis, quod non emittunt Equites S. Sepulcri, de novo istos ab illis sejunxit, ac divisit, concedendo facultatem nostro Guardiano Sacri Montis Sion Hierusalem tamquam Commissario Apostolico creandi Equites Sancti Sepulcri; quæ concessio fuit iterum confirmata a Summis Pontificibus Leone X. Clemente VII. & Urbano VIII. & in praxi feliciter perseverat, ut videre est apud P. Petrum Antonium de Venetiis *in Viridario Seraphico Historico, tom. 1. par. 1. cap. 20. & tom. 2. par. 7. c. 8.* ubi per extensum dat modum, & formam eos creandi, & dat formulam Litterarum, quæ ipsis novellis creatis Equitibus Sancti Sepulcri a dicto nostro Guardiano Hierusalem in dies conceduntur; sed de his uberius infra, cum de Religione Seraphici Patris nostri Francisci.

Equestris Ordo S. Joannis Hierosolymitani, seu 98
Melitensis sub Regula S. Aug. & propriis Constitutionibus quando, & a quo fuerit institutus? Vide verb. *Hierosolymitani Equites per tot.* ubi multa ad rem.

Equestris Ordo S. Mariæ Teutonicorum sic di- 99
ctus, quod sub Patrocinio Beatissimæ Virginis a Teutonicis, & pro natione Teutonica institutus sit Hierosolymis sub Regula S. Augustini an. 1119. a quodam Viro nobili Teutonico, cujus nomen apud nullum Scriptorem, quem legerit, testatur se invenisse Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiastic. cap. 41. nu. 167. & in Summa Apostolic. Decis. verb. Equites S. Mariæ Teutonicorum*; ubi dicit, quod dictus Ordo fuit primum dicto anno 1119. Calisto II. Pontifice institutus sub sodalitii specie ad recreandos Hierosolymis, & excipiendos peregrinos Gentis Germanicæ; deinde vero ad tutandum eosdem ab incursionibus Barbarorum, confirmatus est Ordo a Cœlestino III. anno 1192. Barbosa *loc. cit.* Tambur. *loc. cit. nu. 92.* Morigia *de origine Relig. liber.* 4. *cap.* 3. Marulus *in Oceano Religion. lib.* 3. *pag.* 213. & alii.

Eque-

100 *Equestris Ordo S. Joannis Acconensis*, *& S. Thomæ Martyris* imitatione prædictorum erectus est sub Regula S. Augustini, & protectione S. Thomæ Martyris, a quo nomen desumpsit, ut constat ex Bullis Summorum Pontificum apud Mennenium *de Equestr. Ordin. symbol. & Orig. pag.* 38. ubi refert hanc inscriptionem, ibi: *Magistro*, *& Fratrib. Militiæ Hospitalis S. Thomæ martyris Cantuarien. Acconen.* Item ex Bulla Alexandri IV. ibi: *Thomæ Magistro*, *& Fratribus Hospitalis Sancti Thomæ Martyris Acconen.* Vocantur etiam Sancti Joannis Acconensis Milites, qui ad exemplum Equitum S. Joannis Hierosolymitani in Accone Civitate, seu Ptolemaide infirmis inserviebant; Franciscus Mennenius *loc. c.* Tamburin. *loc. c. n.* 93.

101 *Equestris Ordo Sancti Jacobi in Hispania*, ut tradunt Lucas Episcopus Tudensis, Vasæus, Didacus Valera, Ambrosius de Morales, Illescas in *Histor. Pontif. pars.* 1. *lib.* 4. *cap.* 81. Fr. Emmanuel *qu. Rgular. tom.* 1. *quæst.* 5. *art.* 5. apud Barb. *cit. c.* 41. *num.* 168. *& in Summa Apostolic. Decis. verb. Equites S. Jacobi de Spatha apud Hispanos num.* 2. (qui tamen eos non sequitur, sed cum aliis tenet contrarium) dicunt, quod institutus fuerit a Ramiro I. Castellæ Rege, qui cum parva manu ingentes Maurorum copias vicisset anno 846. ad amnem Clavigium, quem Hispani vocant *Clauyo* ducente Christianorum copia Sancto Jacobo Apostolo, quem Rex ipse album prementem equum, ac vexillum rubra Cruce distinctum manu præferentem ante acies conspicatus est, in tanti Protectoris honorem hanc sacram Militiam instituit. Alii hujus Ordinis originem referunt ad Alphonsum IX. Castellæ Regem, qui ensiferis adjutoribus memorabili ad Navas Tolosanas victoria potitus, hujusmodi Milites in unum collectos, privatis rebus in commune collatis, Equites ad Fidei defensionem contra Infideles suscipiendam ordinavit. Ipse autem Barbosa *loc. citat.* dicit, quod Equites Sancti Jacobi de Spatha apud Hispanos instituti sunt sub Regula Sancti Augustini a quibusdam Hispanis Legionensibus, & Gallecis, qui, bonis in commune collatis, se, suaque devovere tutandis Christianis a Maurorum incursionibus, iis maxime, qui ad Sanctum Jacobum Compostellanum peregrinarentur, ope, & cura Canonicorum Regularium Sancti Eligii, cujus Cœnobium non longe distat a Compostella. Et hoc anno 1170. Pontifice Alexandro III. Alphonso IX. Castellæ Rege. Utcumque sit, certum est, hunc Ordinem fuisse approbatum a dicto Alexandro III. Constit. 5. incip. *Benedictus Deus* 3. *Nonas Jul.* 1175.

102 *Equestris Ordo S. Jacobi in Lusitania* eadem habet initia, quæ Ordo S. Jacobi in Hispania, & eamdem S. Augustini Regulam profitetur. Et hujus Ordinis privilegia habentur in Constitutione 32. Gregorii XIII. incip. *Ex Apostolicæ Sedis*; & in Constit. 24. Pauli V. incip. *Majestatis*; in qua concedit, ut Equites S. Jacobi de Spatha Regni Portugalliæ contra Infideles per quinquennium militanres, ejusdem Militiæ Commendas consequi possit; Tambur. *loc. cit. num.* 95. Barbos. *in Summa verb. Equites S. Jacobi apud Lusitanos*, *& cit. c.* 41. *n.* 169. & alii apud ipsos.

103 *Equestris Ordo S. Mariæ Gloriosæ apud Italos*, ut refert Barb. *cit. cap.* 41. *n.* 171. *& in Summa verb. Equites S. Mariæ Gloriosæ apud Italos*, qui reponit ipsum inter Militares Regulam S. Augustini observantes, institutus est a P. Bartholomæo de Vicentia Ordinis Prædicatorum ejusdem Urbis Episcopo anno 1233. Pontifice Gregorio IX. Tamburin. autem *loc. cit. num.* 96. cum aliis dicit, fuisse institutum temporibus Urbani VI. Cum enim Bononiæ, & Mutinæ tunc temporis nobiles quidam viri a publicis oneribus alienati, prædicto Pontifici supplicassent pro Nova Militia hac instituenda, horum precibus annuit, atque ita novus hic Ordo erectus est, & floret maxime Bononiæ & Mutinæ sub nomine S. Mariæ Matris Domini.

104 *Equestris Ordo S. Mariæ de Mercede* institutus fuit a Jacobo I. Aragoniæ Rege sub Regula S. Augustini anno 1218. Pontifice Honorio III. Barbosa *cit. c.* 41. *n.* 171. *& in Summa verb. Equites S. Mariæ de Mercede apud Aragonios*, Marulus *in Oceano Relig. lib.* 6. *pag.* 335. ubi dicit, fuisse extinctum non fine maximo Captivorum Fidelium damno. Quem Ordinem militasse sub Regula Sancti Benedicti multi contendunt cum Tamburino *loc. cit. q.* 5. *num.* 80.

105 *Equestris Ordo S. Mariæ de Monte Carmelo apud Gallos* institutus est a Philiberto Nerestano Gallo sub Regula S. Augustini anno 1607. Pontifice Paulo V. regnante in Gallia Henrico IV. & fuit approbatus a dicto Paulo V. Const. 41. incip. *Romanus*. Barb. *cit. cap.* 41. *n.* 173. & alii.

A R-

ARTICULUS IV.

Quoad tertiam principaliorem Regulam, & militantes sub ipsa.

1 Tertia principalior Regula est Sancti Benedicti ab eodem Sancto instituta circa annum 500. sub Pontifice Symmacho, ut refert Barbosa *lib.* 1. *Juris Eccles. univers. c.* 41. *n.* 35. Vel circa annum 520. ut referunt Miranda *tom.* 1. *q.* 4. *art.* 2. Tamburin. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *disp.* 24. *q.* 5. *num.* 3. Brugnol. & alii. Sub hac Regula plures erectæ sunt, & militant Congregationes, & Ordines, quorum 85. adducit Tamburin. *cit. disput.* 24. *q.* 5. *per tot.* Bordonus, & alii.

2 *Specuensis, sive Cassinensis, aut Benedictina Congregatio* est prima dicti Ordinis fundata ab ipso Sanctissimo Patriarcha Benedicto anno 520. in sacra specu Sublacensi, quo in loco ipse S. Benedictus primis suis discipulis Mauro, Placido, Fausto, & aliis viva Regula extitit, & postmodum anno 528. ad Cassinum Montem (Divina sic disponente gratia) eadem Congregatio translata fuit. Et ideo *Specuensis*, seu *Cassinensis*, aut *Benedictina* a Scriptoribus appellatur. *Specuensis* quidem a prima S. Benedicti Conversionis habitatione in dicta specu: *Cassinensis* a traditione Regulæ, quæ in Monte Cassino Divinitus eidem Sancto Patriarchæ Benedicto data est: *Benedictina* autem ab ipsius Sancti nomine. *Cassinensis* tamen appellatio est frequentior cum addito alias *Sanctæ Justinæ de Padua*, de qua infra Tamburin. *loc. cit. num.* 3. Joann. Trithemius *de vir. Illustribus Ord. S. Benedicti lib.* 1. *cap.* 3. Arnold. Wion. *part.* 1. *ligni vitæ tract. de nobilissim. Aniciorum familia* §. 10. & *part.* 2. *c.* 11. & alii.

3 *Sicula Congregatio* instituta fuit circa annum Domini 536. a S. Placido Abbate, & Martyre, uno ex primis S. Benedicti discipulis, & ejus consanguineo, qui postea Messanæ una cum sociis a Manucha Barbaro Tyranno martyrio coronatus est *die* 5. *Octobr. anni* 541. Tamburin. *loc. c. num.* 4. Arnold. Wion. 2. *par. ligni vitæ lib.* 3. *par.* 247. & *eod. lib. pag.* 317. & alii.

4 *Gallica Congregatio* a S. Mauro Abbate uno pariter ex primis Sancti Benedicti Discipulis, & ejus consanguineo, & condiscipulo S. Placidi instituta fuit in Gallia circa annum Domini 542. in Monasterio Glanofoliano; Unde & Congregatio *Glanofoliana* a primo hoc Monasterio, & *Maurina* a Mauro fundatore, & *Gallica* a Regione nuncupatur. Tamburin. *loc. cit. num.* 5. Vincent. Bellovacen. *in specul. Histor. lib.* 21. *cap.* 67. Trithemius *de vir. Illustrib. S. Benedicti lib.* 3. *cap.* 2. & alii.

5 *Benchorensis Congregatio in Hibernia* a Sancto Comogello Abbate fundata fuit circa annum Domini 570. & Benchorensis appellata est a primi Monasterii nomine. Tamburin. *loc. cit. num.* 6. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 5. *cap.* 11. Carolus Sigon. *de Reg. Ital. lib.* 2. *sub anno* 613. & 614. Petrus Record. *Hist. Mon. giornat.* 1. *de Ordine S. Benedicti*, & alii.

6 *Sancti Augustini Cantuariensis Congregatio in Anglia* fuit inchoata circa annum 596. a prædicto S. Augustino Cantuariensi Archiepiscopo, & est sic nuncupata ab ejus nomine. Dictus S. Augustinus erat Italus Romanus Monachus, & Præpositus Monasterii S. Andreæ Ordinis Sancti Benedicti. Unde missus a S. Gregorio Papa I. cum aliquot sociis Monachis in Angliam ad illius gentis conversionem, ibidem inchoavit præfatam Congregationem, creatus deinde Cantuariensis Archiepiscopus. Tamburin. *loc. c. n.* 7. Beda *in Histor. Anglic. lib.* 1. *a cap.* 21. & *lib.* 2. *cap.* 2. & 3. Trithemius *lib.* 4. *cap.* 48. Arnoldus Wion. 2. *par. ligni vitæ lib.* 2. *cap.* 20.

7 *Vallisclarensis, seu Sirbitana Congregatio* inchoata fuit circa annum Domini 620. a Sanctis Viris Donato Sirbitano & Joanne Gorho Monasteriorum Vallisclaræ Fundatoribus, & est sic nuncupata a loco *Vallisclarensi*, & a *Sirbitano* principali fundatore. Tamburin. *loc. cit. num.* 8. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 5. *cap.* 11. Carolus Sigonius *de Regib. Ital. lib.* 2.

8 *Lirinensis Congregatio in Gallia*, sic dicta a celeberrimo Monasterio Lirinensi in Insula Lirini prope mare Provinciæ erecto a S. Honorato Nicomediæ Regis Filio, ac primo illius loci Abbate, & deinde Arelatensi Archiepiscopo: inchoata fuit circa annum 470. & illius Instituta, & Constitutiones retinuit usque ad annum 641. tempore S. Amandi Abbatis, qui relictis Constitutionibus primi hujus Congregationis Fundatoris, Regulam Sancti Benedicti ad amussim in Lirinensi Monasterio cum suis Monachis observavit. Tamburin. *loc. cit. n.* 9. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 3. *sub die* 29. *Maii*, Petrus Recordatus *giornat.* 1. *de Congr. S. Benedicti*.

9 *Floriacensis Congregatio* fundata fuit circa annum 651. a quodam Floro comite Theoberti Fran-

Francorum Regis clarissimo, ab ejus nomine nuncupata est *Floriacensis*, & præcipuum ejus Monasterium Floriacense ab eodem in uno e propriis prædiis ædificato, fuit postea receptum sub protectione Sedis Apostolicæ, ac multis privilegiis, & statutis decoratum anno Domini 1063. ab Alexandro II. Constitut. incip. *Si in Apostolica Sede;* Tamburin. *loc. c. num.* 10. S. Oddo Abbas, & Aymo ejusdem Monasterii alumni *in Bibliotheca Floriacensi*, Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 4. *cap.* 11. Marcus Antonius Scipio *in lib. Elog. Abbat. Montis Cassini in Elogio S. Mauri Abbatis*.

10 *Ingirviensis, seu Giribenna Congregatio in Anglia* excitata est circa annum Domini 700. a S. Wilphrido, & Sancto Benedicto Biscopio, a quo aliquando *Biscopia Congregatio* nuncupata est, licet communius *Girbenna* vocetur. Hujus Congregationis Alumnus fuit Venerabilis Beda. Tamburin. *loc. cit. num.* 11. Raynerus *lib. de Apost. Benedict. in Anglia sect.* 2. §. 2. Joann. Thritemius *de vir. Illustr. Ord. S. Benedicti lib.* 2. *cap.* 19. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 5. *c.* 11. *&* *lib.* 3. *sub die* 12. *Jan.* & alii.

11 *Fuldensis Cong. in Germania* erecta fuit in Germania circa annum Domini 750. a S. Bonifacio Anglo Regii stemmatis primum Monacho, deinde Archiepiscopo Moguntino, & a Monasterio Fuldensi in Buchonia Silva constructo *Fuldensis Congregatio* est nuncupata. Tamburin. *loc. c. num.* 12. Trithemius *de vir. Illustr. lib.* 1. *cap.* 6. *lib.* 2. *cap.* 24. *&* *lib.* 3. *cap.* 171. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 3. *sub die* 5. *Jun.*

12 *Dunstanensis Congr. in Anglia* initium sumpsit a S. Dunstano Abbate circa annum Domini 900. & ab ejus nomine est sic appellata. Tamburin. *loc. cit. num.* 13. Raynerus *de Apost. S. Benedict. lib.* 3. *c.* 221. *&* *lib.* 4. *cap.* 100. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 3. *sub die* 19. *Maii*.

13 *Cluniacensis Cong. in Burgundia* sic dicta a primo ejus Monasterio *Clunii in Burgundia* apud Civitatem Matisconensem extructo opera Guillelmi Pii Aquitaniæ Ducis, incæpit circa annum Domini 910. Primus hujus Congregationis Abbas fuit S. Berno, qui in prædicto Monasterio sexdecim annorum spatio Monasticam disciplinam cum pluribus aliis ad amussim observavit, cui defuncto successit S. Oddo, quem Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 41. *num.* 55. & alii dicunt hujus Congregationis Fundatorem. Tamburin. *loc. cit. num.* 14. Miranda in *Manual. Prælat. t.* 1. *quæst.* 4. *art.* 2. S. Anton. *p.* 2. *tit.* 15. *c.* 13. §. 2. Suarez *t.* 4. *de Rel. tr.* 9. *lib.* 2. *c.* 3. *num.* 1. & alii.

Camaldulensis Congr. sic dicta a Valle Camaldula in Tuscia non longe a Florentia inter Appenini juga instituta fuit a S. Romualdo Patritio Ravennate Monacho Benedictino circa annum 967. & approbata fuit ab Alexandro II. Constit. 1. incip. *Nulli*. Barbosa *loc. c. num.* 46. Tamburin. *loc. c. n.* 15. S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 1. *c.* 15. Silvester Marulus in *Oceano Relig. lib.* 2. *c.* 22. Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 7. & alii. Ex eadem Congregatione prodierunt Eremitani Montis Coronæ, & S. Michaelis de Murano. Et hos Camaldulenses Eremitas Montis Coronæ separavit ab illis Eremi Camaldulensis, & Sancti Michaelis de Murano Paulus III. Constitut. 1. Incip. *Rationi*. Barbosa *loc. c.* & alii apud ipsum. 14

Fontis, seu Montis Coryli Cong. sic appellata a *Fonte Corylo* in Monte Appenino in radicibus Montis prope Civitatem Calliensem in statu Urbinaten. instituta fuit a Landulpho Monacho Benedictino circa annum Domini 1008. & postea hæc Congregatio unita fuit Congregationi Camaldulensi. Tamburin. *loc. c. n.* 16. Barbosa *loc. c. num.* 47. August. Fortun. *in Histor. Camaldulensi lib.* 5. *a c.* 6. *usque ad* 14. & alii. 15

Hirsfeldensis Cong. in Germania sic dicta ab *Hirsfeldia*, ubi incœpit, initium sumpsit anno circiter 1030. sub D. Mengichero Abbate, qui aliqua Monasteria in Hirsfeldia sub strictiori Regulæ Benedictinæ observantia reformavit. Tamburin. *loc. cit. num.* 27. Trithemius *lib.* 1. *de vir. Illustr. Ordin. Sancti Benedicti cap.* 9. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 5. *cap.* 11. 16

Sanctimonialium Damianitarum Cong. sic dicta a Monasterio S. Damiani Assisinatis, ubi Moniales sub Regula S. Benedicti olim degebant, ut expresse patet ex pluribus privilegiis Ordini Damianitarum concessis a diversis Summis Pontificibus, & signanter a Gregor. IX. Constitut. incip. *Religiosam* 3. *Nonas Maii* 1235. in qua hæc præcisa verba habentur: *In primis siquidem statuentes ut Ordo monasticus, qui secundum Deum, & Sancti Benedicti Regulam, atque institutionem Monialium inclusarum Sancti Daminiani Assisinatis in eodem loco institutus esse dignoscitur, &c.* Idem repetit in alia sua Constitutione sub dat. Perusii 10. *Kalend. Augusti*, & in alia sub dat. Reate 4. *Kalend. Augu-* 17

gu-

gusti 1236. & in alia sub dat. Viterbii 18. *Kalend. Maii* 1237. Idem habet Innocent. IV. in sua Constitut. qua quædam privilegia confirmat Abbatiæ Monasterii S. Catharinæ Cæsaraugust. sub dat. Lugduni 4. *Nonas Octobris* 1246. Alexander IV. sub dat. Neapoli 2. *Kal. Maii* 1255. & sic plures alii. At nunc hujusmodi Moniales fere omnes Regulam Seraphici Patris N. S. Francisci profitentur, prout est eis a Sancta Sede concessum. Tamburin. *loc. cit. n.* 18. & alii.

18 *Sanctimonialium Camaldulensium Congregatio*, quæ in Italia satis numerosa existit, Regulam S. Benedicti, & Instituta Monachorum Camaldulensium observat. Tamburin. *loc. c. n.* 19. & alii.

19 *Vallis Umbrosæ Congregatio* sic dicta a *Valle densissimis arboribus consita* prope Florentiam, instituta est a S. Joanne Gualberto Monacho Benedictino circa annum 1012. quam primus privilegiis decoravit, confirmavit, & sub Sedis Apostolicæ protectione recepit Urbanus II. Constit. 1. incip. *Cum universis*; Tamburin. *loc. c. num.* 20. Miranda *in Manual. Prælat. tom.* 1. *quæst.* 4. *art.* 2. Marulus *in Oceano Relig. lib.* 2. *p.* 120. Morigia *de Origin. Religion. lib.* 1. *cap.* 15. B. Benignus Generalis Vallumbros. *lib.* 1. *suarum Epistolarum Epist.* 13. & alii.

20 *Congregatio Sanctimonialium Vallis Umbrosæ* plura habet Monasteria erecta sub Regula S. Benedicti, & Instituto S. Joannis Gualberti. Quorum Monasteriorum tres fuerunt principales Institutrices, scilicet S. Veridiana Florentina, S. Humilitas Faventina, & B. Berta Item Florentina. Tamburin. *loc. citat. num.* 21. Eudoxius Locatellus *in vita S. Joannis Gualberti in fine*.

21 *Cavensis Congr.* sic dicta a principali ejus Monasterio in Metelliana Cava septimo a Salerno milliario a S. Alferio Abbate Sanctæ Trinitatis Cavæ constructo, qui dictæ Congregationis Institutor fuit, incœpit circa annum 1050. Tamburin. *lib. cit. n.* 22. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 5. *c.* 11. Joannes Abbas Capuanus *in vita prædicti S. Alferii*.

22 *Vivariensis Congr.* inchoata fuit circa annum 1064. a quibusdam Monachis Abbatiæ Castellanensis, quapropter a quibusdam *Congr. Castellanensis* appellata fuit. Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib.* 5. *c.* 11. Tamburin. *loc. c. n.* 23. & alii.

23 *Sancti Lanfranchi Congr. in Anglia* fuit erecta in Anglia circa annum 1077. ope prædicti Sancti Lanfranchi. Raynerus *de Apostat. Benedict. in Anglia sect.* 2. §. 2. & 3. Tamburin. *loc. c. num.* 24.

Sancti Arialdi Congreg. ab eodem S. Martyre 24
cum sociis suis fuit excitata circa annum 1080. in Civitate Mediolanensi, & sub instituto S. Joannis Gualberti, diu floruit in Gallia Cisalpina, & post Martyrium S. Arialdi, & Sociorum a B. Andrea Abbate Strumiensi, & Discipulo S. Joannis Gualberti moderata fuit, & postmodum Congregationi Vallumbrosanæ unita est. Eudoxius Locatellus in *addit. M. S. ad vitam S. Jo. Gualberti*, & *Generalium ejusd. Ord. in addit. ad vitam B. Rodulphi II. Generalis Vallis Umbrosæ*, Tamburin. *loc. c. num.* 25. & alii.

Hirsaugiensis Congr. sic dicta, quia *in Hirsau-* 25
giensi Monasterio apud Germanos valde conspicuo reformata fuit, instituta est circa annum 1080. a S. Guillelmo S. Aurelii Abbate in Confinibus Suevorum Spirensis Diœcesis; Tamburin. *loc. c. num.* 26. Trithemius *lib.* 2. *de vir. Illust. Ordin. S. Benedicti c.* 9. Arnold. Wion. 2. *p. ligni vitæ lib.* 5. *c.* 11.

Grandimontensis Congr. sic dicta a *Monte quo-* 26
dam prægrandi, ubi principale ejusdem Congregationis conditum est Monasterium in Diœcesi Lemovicensi in Gallia, instituta est circa annum 1080. a S. Stephano Albanensi sub Regula S. Benedicti; Tamburin. *loc. c. num.* 27. Barbosa *cit. lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 41. *n.* 49. Marulus in *Oceano Relig. lib.* 2. *p.* 120. Miranda in *Manual. Prælator. tom.* 1. *q.* 4. *art.* 2. & alii.

Cisterciensis Congr. sic dicta a *Valle Cistercii*, 27
ubi primum ejus Monasterium extructum est in Diœcesi Cabilon. in Burgundia apud Gallos, instituta fuit a S. Roberto Abbate circa annum 1098. & confirmata fuit ab Eugenio III. Constit. 2. incip. *Sacrosancta*. Tamburin. *loc. cit. n.* 21. Barbosa *loc. c. n.* 50. S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 18. *c.* 12. §. 18. Marulus in *Ocean. Relig. lib.* 2. *p.* 153. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 1. *cap.* 28. & alii.

Fontanensis Congr. Eremitarum sic dicta *a so-* 28
litudine Fontanensi, ubi primum ejusdem Congregationis Monasterium extructum est, instituta fuit anno 1120. a B. Richardo Monacho Cisterciensi. Tamburin. *loc. c. num.* 20. & alii apud ipsum.

Fontis Ebraldi Congr. sic dicta *a celebri Fon-* 29
te, juxta quem primum hujus Familiæ Monasterium ædificatum est in Diœcesi Pictaviensi in Gallia, instituta est a S. Roberto Blesio Parisiensi Monacho Benedictino circa annum 1117. Hujus Congregationis Monasteria sunt fere

fere duplicia, ideſt Virorum, & Feminarum ſolo muro diſtincta. Præſidet viris, & feminis Abbatiſſa electa ſemper a Monialibus. Barboſa *loc. c. num. 61.* Tamburin. *loc. c. num. 30.* Claudius Robert. in *Gallia Chriſt. tit. de Abbatiis lit. F. verb. Fons Ebraldi*, & alii.

30 *Savignacenſis Congr.* ſic dicta a primo ejuſdem Monaſterio *Savignaci* conſtructo, incæpit circa annum 1121. & a B. Serleone Savignacenſi Abbate unita fuit cum triginta Cœnobiis, quæ eo tempore prædictus Abbas hujus Congregationis Generalis gubernabat, univerſali Congregationi Ciſtercienſi. Tamburin. *loc. c. num. 32.* Chryſoſt. Henriquez in *ſuo Menologio ſub 4. Id. Sept. in annot.* Paulus Longius in *Chronico Lizitenſis Eccleſ. ſub anno* 1122.

31 *Mellicenſis Congr.* ſic dicta a primo ejuſdem Monaſterio *Mellicenſi* non longe a Vienna Auſtriæ conſtructo, inſtituta eſt anno 1122. a Don Sigibaldo Abbate dicti Monaſterii ſub Regula S. Benedicti. Tamburin. *loc. c. num. 31.* Trithemius *lib. 1. de Vir. Illuſtr. Ord. S. Benedicti cap. 9.* Arnold. Wion. 2. *part. ligni vitæ lib. 5. cap. 11.*

32 *Montis Virginis Cong.* ſub Regula S. Benedicti inſtituta fuit a S. Guillelmo Vercellenſi Monacho Benedictino circa annum 1121. ſic dicta *a Monte Virgiliano*, in quo olim Virgilius celebratiſſimus Poeta amœniſſimum hortum habuit, in quo Monte extructum magnificum Monaſterium cum Eccleſia ſub titulo Beatiſſimæ Virginis Conſtantinopolitanæ a Balduino Imperatore pretioſis Reliquiis, ornamentis, & privilegiis decorata. Hæc Congregatio, quæ Regnum Neapolitanum non egreditur, fuit confirmata prius per Joannem Epiſcopum Avellinen. ſub anno 1126. & a Roberto ſub anno 1133. & a Guillelmo itidem Epiſcopo Avellinen. ſub anno 1182. & deinde ab Alexandro III. a Lucio III. & a Cœleſtino III. ut apparet in hujus ultimi Conſtit. incip. *Religioſam vitam*. Tamburin. *loc. citat. num. 33.* Barboſa *loc. c. num. 62.* Ovidius de Lutiis hujus Congregationis Monachus in *relatione Sanctiſſimæ Virginis B. Mariæ Montis Virginis*, & alii.

33 *Guillelmitarum Congr.* inſtituta eſt a S. Guillelmo Vercellenſi Monacho Benedictino anno 1124. & ab ipſo nomen deſumpſit. Monaſteria totius Congregationis dicuntur eſſe 47. fere omnia per Italiam; Barb. *loc. c. num. 61.* Marulus in *Ocean. Relig. lib. 2. p. 101.* Carolus de Tapia in *Authent. Ingreſſi, verb. Monaſteria cap. 4.* & alii.

Adeſt & alia Guillelmitarum Congr. in Gallia ſic dicta a S. Guillelmo Aquitaniæ Duce, & Pictavienſium Comite ejus Fundatore, quæ incæpit circa annum 1156. quam fuiſſe fundatam ſub Regula S. Auguſtini diximus verius eſſe ex Barboſa & aliis *art. antecedenti n. 43.* At Tamburin. *loc. c. num. 30.* probat ex multis fuiſſe fundatam ſub Regula S. Benedicti. Vide Barboſam *l. c.* & Tamburin. *l. c.* 34

Florenſis Cong. ſic dicta a S. Joanne *de Flore* Cœnobio inſigni, & primaria Sede hujus Congregationis, inſtituta eſt in Calabria prope Coſentiam anno 1196. a B. Joachimo Monacho Ciſtercienſi, & Abbate Coratii; Decurſu autem temporis unita eſt Congregationi Ciſtercienſi. Tamburin. *loc. c. n. 36.* Barboſa *loc. c. n. 36.* Marulus in *Ocean. Relig. lib. 2. q. 177.* & alii. 35

Humiliatorum Cong. inſtituta eſt a quibuſdam Nobilibus Mediolanenſibus, qui poſt dirutam patriam a Federico Ænobarbo juſſi abire exules in Germaniam, inde humilitate, & precibus regreſſum in Mediolanum iterum ſunt adepti, quia vero veſtibus albis induti poſtliminium impetrarunt, eiſdem veſtibus Deo inſervire decreverunt anno 1196. ſub Cœleſtino III. Fertur autem a multis Inſtitutorem fuiſſe B. Joannem Sacerdotem Comenſem, quia ipſe inter prædictos nobiles primus erat, & præcipuus. Hanc Congregationem extinxit S. Pius V. & Sedi Apoſtolicæ omnes Abbatiæ, Præpoſituræ, beneficia, & omnia bona reſervata fuerunt, ut in ſua Conſtit. 19. incip. *Quemadmodum ſollicitus Pater*, & hoc, ut vindicaret gravem injuriam illatam S. Carolo Borromæo Cardinali, & Archiepiſcopo Mediolanenſi, & ejuſdem Congregationis reformatori; cum neſcio quis ex Humilitatis aliorum perſuaſu in eum Scloperam duabus glandibus plumbeis onuſtam exoneravit, illæſo interim non ſine Divino miraculo Sancto Cardinale Archiepiſcopo anno 1569. die 26. Octobris. Joannes Petrus Giuſſanus in *vita S. Caroli Borromæi lib. 2.* & 23. Carolus de Tapia in *Authent. Ingreſſi verb. Monaſteria cap. 45.* Barboſa *loc. c. num. 65.* Tamburin. *loc. c. num. 37.* S. Antoninus 2. *part. Hiſtor. tit. 25. cap. 22.* & alii. 36

S. Pauli primi Eremitæ Cong. ab Euſebio Strigonienſi in Monaſterio S. Jacobi Patachii in Regno Hungariæ fundata eſt anno Domini 1215. Huic Congregationi, quia Paulus Veſprienſis Epiſcopus quædam S. Pauli primi Eremitæ indixit ſervanda præcepta, cum præſcripto tamen S. Benedicti, Regula S. Pauli primi Eremitæ nuncupata eſt. Arnold. Wion. 37

2. *par.*

2. *part. ligni vitæ lib.* 1. *cap.* 71. citans Trithemium, Tamburin. *l. cit. n.* 38.

38 *Silvestrina Congr.* instituta est a S. Silvestro Guzzolino nobili Auximensi Monacho Benedictino anno 1231. ab ejus nomine *Silvestrina* appellata, & confirmata fuit ab Innocentio IV. Constit. 6. incip. *Religiosam vitam*. Barbosa *loc. cit. n.* 67. Tamburin. *loc. c. n.* 39. S. Antonin. 2. *par. Histor. tit.* 15. *c.* 23. §. 2. & alii.

39 *Vallumbrosellæ Cong. in Gallia* excitata est in Gallia a S. Ludovico Rege ob eximiam ejus devotionem in S. Joannem Gualbertum, in cujus honorem construxit magnificum Monasterium prope Lutetiam Parisiorum, eidemque alias univit Abbatias, in quibus Institutum Monachorum S. Benedicti una cum Vallumbrosanis Constitutionibus observatur. Blasius Milanesius Generalis Vallis Umbrosæ *in tract. de miraculis*, *& Reliquiis S. Joannis Gualberti*, Eudoxius Locatellus 2. *lib.* 2. *vitæ S. Joannis Gualberti c.* 27. Tamburin. *loc. cit. num.* 40. & alii.

40 *Vallis Caulium Congregatio* sic dicta Gallice *a Val des Choux* prope Divionem Urbem Galliæ in Ducatu Burgundiæ, instituta fuit a Viardo quodam Monacho Benedictino anno 1240. sub Gregorio IX. a quo fertur confirmatam fuisse. Tamburin. *loc. cit. num.* 41. Barbosa *loc. cit. n.* 68. Miræus *de stat. Eccles. Catholic. lib.* 1. *c.* 4. Claud. Robert. *in Gallia Christian. tit. de Abbat. litt. V.* & alii.

41 *S. Nicolai de Arenis Congr.* in Sicilia apud Catanam Civitatem incœpit circa annum 1300. & deinde anno 1506. cum quinque aliis Monasteriis unita est Congregationi Cassinensi. Wion 2. *part. ligni vitæ c.* 11. Tamburin. *loc. cit. num.* 47.

42 *Cœlestina Congr.* fundata est a Sancto Petro Morono Monacho Benedictino (dictus est Moronus a monte Morono Regni Neapolitani, quem Religiosus incoluit) anno Domini 1274. *Cœlestinorum* autem nomen sortita, est quia ejus Fundator S. Petrus Summus Pontifex electus Cœlestinus V. vocari voluit, & licet ipse Pontificatus honorem dimiserit, ejus tamen Congregatio cum honorifico Cœlestinorum nomine remansit. S. Cœlestinus V. Constitut. 1. incip. *Etsi cunctos*, & eamdem Congregationem confirmavit, & sub protectione Sanctæ Sedis Apostolicæ recepit Benedictus XI. Constit. incip. *Religiosam vitam*. Barbosa *loc. cit. num.* 69. Tambur. *loc. cit. num.* 43. Miranda *in Manual. Prælator. tom.* 1. *qu.* 4. *artic.* 2. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 1. *cap.* 36. Marulus *in Ocean. Religion. lib.* 4. *pagin.* 309. & alii.

Vallis Scholarium Congregatio Galliæ in Campania instituta est circa annum 1201. a quatuor Lutetianis Theologiæ Professoribus, nempe Gullielmo, Richardo, Everardo, & Manasse in abdita Valle Campaniæ Belgicæ versus Lingonas, quam Lingonensium Episcopus anno 1213. & Honorius III. Summus Pontifex Nonis Martii 1218. approbarunt, & confirmarunt. Hæc Congregatio Regulam S. Benedicti profitebatur, ut tradit Wion 1. *part. ligni vitæ cap.* 71. quamvis modo ex Renat. Choppin. *lib.* 2. *Monastic. tit.* 1. *num.* 61. Regulam Sancti Augustini sequatur, Tamburin. *loc. cit. n.* 44. & alii apud ipsum. 43

Olivetana Congr. sic dicta a Monte Olivarum in Comitatu Ilcinensi olim Diœcesis Aretinæ, nunc vero Diœcesis Pientinæ non longe a Senis, ubi primum ejus Monasterium est erectum, & dicitur Mons Olivetus major, Instituta fuit a tribus nobilibus Senensibus, B. Bernardo Ptolemæo Philosophiæ Professore, Ambrosio Piccolomineo, & Patritio de Patritiis anno 1319. sub Pontificatu Joannis XXII. qui eam approbavit Constitut. 1. incip. *Cum a Nobis*. Marulus *in Oceano Relig. lib.* 1. *c.* 37. Tamburin. *loc. cit. num.* 45. Barbos. *loc. cit. n.* 91. & alii. 44

Benedictina Congr. Nigrorum in Anglia sub anno 1335. veræ, & propriæ Congregationis formam sumpsit, cum antea sub latiori quodam Instituto, quod nec Communitatem, nec certa præcepta continebat, vigeret, & creditur fuisse excitatam per Episcopos illos Sanctos Augustinum, Dunstanum, & Lanfrancum in Anglia tunc temporis Sanctitate insignes. Raynerus *lib. de Apost. Benedict. in Anglia sect.* 2. §. 3. *p.* 211. *& seq.* Tamburin. *loc. cit. num.* 46. 45

Sanctæ Burgæ Viduæ, *sive Birgittæ Congr.* instituta est in Anglia anno 1340. a prædicta S. Burga, sive Birgitta Vidua, quæ Congregatio in paucis Monasteriis dilatata est, & tempore ruinæ, & vastationis Divini cultus sub Henrico VIII. extincta est. Trithemius *lib.* 1. *de Vir. illustr. Ord. S. Benedicti c.* 3. Arnold. Wion 1. *part. lign. vit. cap.* 11. Tamburin. *loc. cit. num.* 47. 46

Cisterciensis Congreg. in Regnis Castellæ instituta est anno 1425. a P. Martino de Vargas, nato in Regno Castellæ in Civitate Xeres de la Fontera, auctoritate Martini V. Constitut. incip. *Pia supplicum Vota*. Tamburin. *loc. cis. num.* 48. Chrysostom. Henriq. in Me- 47

Menologio Cisterciens. par. 2. ubi *de privileg. p.* 245. *& seq.*

48 *Genuensis Cong.* quæ & S. Hieronymi de Silvatia a quibusdam nuncupatur, instituta est in Liguria anno 1415. & postea unita fuit Congregationi Cassinensi, ut, reticito ejus Fundatore, refert Tamburin. *loc. cit. num.* 48. & Arnold. Vvion. 1. *par. Ligni vitæ c.* 11.

49 *Bursfeldensis Congr. in Germania* suum sumpsit initium, & nomen a quodam Monasterio extructo in Oppido, quod *Bursfeldia*, dicitur Diœcesis Moguntinæ, eo fere tempore, quo Constantiense Concilium terminabatur. Trithemius *lib.* 1. *de vir. Illustr. Ord. S. Benedicti c.* 12. Tamburin. *loc. cit. n.* 49. Barbosa *loc. cit. num.* 40.

50 *Sagiensis Congr.* sub Regula S. Benedicti cum magna observantia floruit anno 1454. Carolus Fernandez *lib. de observant. Regul. S. Benedicti ad Sagien. Monachos directo*, Arnold. Vvion. 2. *par. ligni vitæ cap.* 11. Tamburin. *loc. cit. nu.* 51. ubi fatetur se non reperisse, quo loco, aut quo Institutore incæperit.

51 *Sancti Bernardi Congregatio Cisterciensis in Italia* instituta est circa annum 1497. instante Mediolanensium Duce Ludovino Maria Sfortia, ut clare constat ex Bulla erectionis Alexandri VI. incip. *Plantatus*, Chrysost. Henriquez *de privilegiis Cistercienf. pag.* 393. *& seq.* Tamburin. *loc. cit. num.* 52.

52 *Casalis S. Benedicti Congregatio* incæpit, seu potius reformata fuit circa annum 1494. in Gallia, ut habetur in Constit. Leonis X. incip. *Sacrosanctæ*, & nomen desumpsit a Monasterio in eo Pago fundato. Barbosa *loc. cit. num.* 13.

53 *Sanctæ Justinæ de Padua Congregatio Cassinensis* sic dicta a primo ejus Monasterio, & totius familiæ Capite Patavii sub Patrocinio S. Justinæ Virginis, & Martyris ejusdem Urbis alumnæ erecto, instituta fuit anno 1410. a F. Ludovico Baldo Benedictino Ordinis Cluniacensis, ut scribit Barbosa *loc. cit. nu.* 74. seu, ut verius scribit Tamb. *loc. cit. n.* 54. a D. Ludovico Barbo Patritio Veneto, & Canonico S. Georgii de Alga. Desiit autem hæc Congreg. appellari *S. Justinæ* anno 1503. quo illi unitum est Monasterium Cassinense eo pacto, ut *Cassinensis* imposterum vocaretur ob reverentiam Archicænobii Montis Cassini, ut habetur ex Constitutione Jul. II. inc. *Super Cathedram*, ibi: *Nec non Congregationem ipsam propter nomen, & Dignitatem Monasterii hujusmodi, quod aliorum Monasteriorum dicti Ordinis Caput est, ut præfertur; de cetero Cassinensem Congregationem, alias S. Justinæ, nuncupari debere.* Tamburin. *loc. cit. n.* 54. Barbosa *loc. cit. num.* 74. Matulus *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 84. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 1. *cap.* 44. & præ ceteris D. *Jacobus* Cavaci in sua *Historia Cænobii Sanctæ Justinæ* eloquentissime conscripta.

S. Michaelis de Murano Congregatio Eremitarum instituta ante tempora Leonis X. ac in multis Monasteriis, in quibus vita Eremitica sub Regula S. Benedicti, & Institutis S. Romualdi Abbatis propagata est. Deinde vero a prædicto Leone X. redacta fuit hæc Congregatio, & unita Congregationi Eremi Camaldulensis, cui univit etiam Eremitas Montis Coronæ, ut patet ex ejus Constitut. 2. incip. *Etsi a summo*. Ast tamen Paulus III. Constitut. 1. incip. *Rationi*, Eremitas Montis Coronæ a Camaldulensibus separavit, & distinctam Congregationem constituit. Barbosa *loc. cit. num.* 46. Tambur. *loc. cit. num.* 55. & alii. 54

Montis Coronæ Congregatio, alias Grotana Congregatio instituta fuit circa annum 1520. a Paulo Justiniano Patritio Veneto, & Monacho Camaldulensi. Barbosa *loc. cit. num.* 46. Tamburin. *loc. cit. num.* 56. Arnold. Wion. 1. *par. ligni vita c.* 30. & alii. 55

Congreg. Eremitarum Camaldulensium, quamvis prius esset eadem cum Congregatione Cænobitarum, modo tamen est distincta Congregatio, eamque ab illa separavit Paulus III. Constit. 1. incip. *Rationi congruit*; Tamburin. *loc. cit. n.* 57. Barbosa *loc. cit. num.* 44. Franciscus Petrarcha *de vita solitaria tr.* 3. *lib.* 2. *c.* 16. & alii. 56

Vallisoletana Cong. S. Benedicti de Observantia sic dicta a Monasterio totius Congregationis Capite, constructo in Civitate Vallisoleti, fundata fuit anno 1520. a Joanne Monacho Benedictino sub Regula S. Benedicti, & Constitutionibus Cassinensium, alias S. Justinæ, additis tamen aliquibus particularibus. Tambur. *loc. cit. num.* 57. Barbosa *loc. c. num.* 42. & alii. 57

Lusitana Congr. S. Benedicti in Regno Portugalliæ in Provincia Interamnensi non longe a Civitate Brachara incæpit in Monasterio S. Martini de Tibaes circa annum 1549. Hæc Congregatio habet sub se ultra viginti Monasteria Virorum, & Monialium plura. Tambur. *loc. cit. n.* 58. ubi dicit, se non reperisse hujus Congregationis Auctorem; Barbosa *l. c. num.* 43. & alii. 58

Ulyssiponensis Congr. S. Benedicti sic dicta a nobi- 59

quio Alphonsi Regis jam generoso milite, & est sic dictus *a Calatravæ* Oppido, ubi primum & præcipuum hujus Militiæ Domicilium est, & approbatus fuit ab Alexandro III. sub Regula Cistercensium Constit. 5. incip. *Benedictus*, & ab Innocentio III. Const. incip. *Quoties*. Tamburin. *loc. cit. num.* 73. Barbosa *loc. cit. num.* 81. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 4. *cap.* 5. Marulus *in Oceano Relig. lib.* 4. *p.* 226. & alii.

72 *Gladiferorum Equitum Ordo* erectus est circa annum 1164. in Livoniæ Regnis a Maynardo Sigibergensi Monacho Cistercensi, & est sic dictus ab ejus insignibus, qui sunt duo Gladii forma Crucis decussatim positæ rubescentes, Chrysostomus Henriquez *in Menolog. Cistercien. sub Kal. Jun. p.* 181. Franciscus Mennenius *lib. de Origine Ord. Militar. tit. Gladiferorum Ordo p.* 39. Tamb. *loc. cit. n.* 74. asseritur hic Ordo, teste Mennenio *loc. cit.* confirmatus ab Innocentio III.

73 *Equitum S. Juliani de Pereyro Ordo* sic dictus a S. Juliani de Pereyro Oppido Diœcesis Civitatensis, ubi primum & præcipuum habet Domicilium, institutus fuit sub Regula S. Benedicti, & instituit Cistercensium anno 1170. sub auspiciis Ferdinandi II. Castellæ, Galliciæ, & Legionis Regis ab Nobilissimo Equite Gomezio Fernando, & confirmatus fuit ab Alexandro III. Const. incip. *Quoties*. Tamburin. *loc. cit. nu.* 75. Bernard. de Britto *in Chronic. Cistercienf. tom.* 1. *lib.* 5. *c.* 3. Tapia *in Authenf. Ingressi ad Sacrosanct. Eccles. utrb. Monasteria c.* 42. & alii.

74 *Equitum Montis gaudii Ordo* in Regno Hierosolymitano originem habuit circa annum 1180. quo anno sub Regula & Constitutionibus Cistercensium approbatus fuit ab Alexandro III. particulari Diplomate, quod, teste Francisco Radesio Calatravæ Equite, asservatur in Archivio Calatravensi. Chrysostomus Henriquez in *Menologio Cistercienf. p.* 38. & *p.* 276. Tamb. *loc. cit. n.* 76. Franciscus Mennenius *de Orig. Ord. Militar. p.* 38. & alii.

75 *Ordo Equitum S. Georgii de Alfama* sic dictus ab Alfamia Arce in Littore Maris Balearici in Principatu Catalauniæ Diœcesis Dertusen. sita, apud quam erectus fuit sub Regula S. Benedicti, & Constitutionibus Cistercien. anno 1201. a Petro II. Aragoniæ Rege; Tamb. *loc. cit. n.* 77. Marulus *in Oceano Relig. pag.* 229. Barb. *loc. cit. n.* 85.

76 *Ordo Equitum S. Michaelis*, *seu de Ala* sic dictus quia insigne, seu Symbolum, & tessera hujus Militiæ est Ala S. Michaelis purpurea intermicantibus radiis aureis supra sinistrum latus, institutus est ab Alphonso I. Lusitanorum Rege anno 1166. apud Alcobaciæ Cœnobium Cisterciense in Lusitania sub Regula Sancti Benedicti, & Institutis Cistercensium. Bernard. de Britto *Chronic. Cistercienf. tom.* 1. *lib.* 5. *c.* 18. & 19. Tamb. *loc. cit. num.* 78. Barb. *loc. cit. n.* 82. & alii.

Alcantaræ Equitum Ordo apud Hispanos institutus primum fuit in Oppido *Pereyro* ad ripam Goæ sito sub patrocinio S. Juliani, & Regula S. Benedicti cum Constitutionibus Cistercensium a Nobili quodam Equite D. Suerio circa annum 1176. vel secundum alios 1185. Deinde anno 1218. a Nunio Fernandez S. Julian. Militum Magistrum hujus Militiæ Domicilium translatum est ad Alcantaram in Regno Castellæ ad Tagi fluminis ripam; locum donantibus Martino Fernandez de Quintano duodecimo Calatravæ Magistro, & Equitibus ejusdem Ordinis sub quibusdam conditionibus, quas ex Rades de Audrada refert Azorius *Instit. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 5. *quæst.* 3. *vers. Sunt item Milites Alcantaræ*; Unde ab Alcantara, suppresso priori nomine S. Juliani, dicti sunt in posterum *Equites Alcantarenses*. Et hic Ordo primo confirmatus fuit a Benedicto XIII. Antipapa quem ut verum Pontificem habebat Hispania. Et postea a Julio II. Constitut. 16. incip. *Romani*, Barbosa *loco cit. nu.* 83. Tamb. *loc. cit. nu.* 79. Marulus *in Ocean. Relig. lib.* 3. *p.* 227. Morigia *de Orig. Relig. lib.* 4. *cap.* 6. Mennen. *lib. de Orig. Milit. Equest. tit. Alcantara*, *pag.* 45. & alii. 77

Monti franci Equitum, *sive Equitum de Monfranc Ordo* surrexit sub Regula S. Benedicti, & Constitutionibus Cistercienf. in Regno Castellæ circa annum 1221. & est sic dictus a præcipua conventus Sede, quæ fuit in Castro de *Monfranc* in ipso Regno Castellæ. Chrysost. Henriquez *in Menologio Cistercienf. p.* 176. Tamburin. *loc. cit. num.* 81. Franciscus Mennenius *lib. de Origin. Ordin. Milit. pag.* 48. & alii. 78

Truxillensium Equitum Ordo sic dictus a Civitate *Truxillo* in Hispania, in qua incæpit anno 1227. cui Alphonsus Rex, Diplomate condito, Truxillum cum aliis Oppidis, & prædiis ditissimis concessit. Chrysostom. Henriq. *in Menolog. Cistercienf. p.* 276. Tamburin. *loc. cit. num.* 82. & alii. 79

Montesiæ Equitum Ordo sic dictus a Castro *Montesiæ*, ubi primum, & præcipuum hujus Militiæ Domicilium erectum est, institutus est anno 1316. sub Regula S. Benedicti, & Consititu- 80

stitutionibus Cisterciens. a Jacobo II. Aragoniæ, & Valentiæ Rege, & confirmatus a Joanne XXII. Summo Pontifice per ejus Bullam datam Avenione 4. Idus Junii Pontificatus sui anno primo, quæ inserta est in principio Constitutionum dicti Ordinis impressarum Valentiæ de anno 1573. Barbosa *loc. cit. num.* 85. Tamburin. *loc. cit. num.* 33. Marulus *Ocean. Relig. lib.* 3. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 4. *cap.* 4. & alii.

81 *Equitum Jesu Christi Ordo* apud Lusitanos sub Regula S. Benedicti, & Constitutionibus Cisterciens. sub Jesu Christi nomine & patrocinio, institutus fuit a Dionysio Perioca Lusitaniæ Rege S. Elisabethæ Reginæ Marito anno 1319. cui Ordini bona omnia, quæ in Lusitaniæ, & Algarbiorum Regnis habebant Templarii, sunt applicata, ut vicinorum Saracenorum incursibus resisterent, ut apparet ex Litteris Joannis XXII. relatis a Tamburin. *loc. cit. num.* 84. Barbosa *loc. cit. numer.* 84. Marulus *in Oceano Relig. lib.* 3. *pag.* 126. Mennenius *lib. de Orig. Ordin. Milit. tit. Equitum Christi Ordo*, & alii.

82 *Equitum S. Stephani Ordo* apud Florentinos institutus fuit anno 1560. sub Regula Sancti Benedicti, ac nomine Sancti Stephani Papæ, & Martyris a Cosmo I. Mediceo Magno Etruriæ Duce, ad arcendos Mauros, & Turcas, & Piratas a Tyrrheno Mari, & confirmatus fuit a Pio IV. Constit. incip. *His, qui pro Religionis propagatione*; Barbosa *loc. cit. num.* 86. Tamburin. *loc. cit. num.* 85. Morigia *de Orig. Relig. lib.* 4. *c.* 8. & alii.

83 *Equitum S. Mauritii Ordo* apud Sabaudos institutus sub Regula S. Benedicti anno 1572. a Duce Sabaudiæ Emanuele Philiberto Emanuelis Regis Lusitaniæ ex filia Catharina Nepote, ad Sabaudiam ab Hæreticis illæsam tutandam, & conservandam, deinde totam Italiam, cujus ipsa est Claustrum, & munimentum, & confirmatus fuit a Gregor. XIII. Constitut. 6. incip. *Christiani populi*. Auctus est Ordo Sancti Mauritii Ordine S. Lazari Hierosolymitani, quem ipsi univit Gregor. XIII. Constit. incip. *Pro commissa*. Unde appellatur nunc Ordo Equitum Sancti Mauritii, & Sancti Lazari, & ubi primum Tessera Ordinis Sancti Lazari erat Crux viridis, & Ordinis S. Mauritii Crux candida, in hac unione decretum est, Equitem in posterum pro insigni suæ Militiæ intra Crucem viridem Crucem candidam ponere debere, & communia utriusque Militiæ privilegia esse. Barbosa *loc. cit. numer.* 87. Tamburin. *loc. cit. num.* 86. Marulus *in Ocean. Relig. libr.* 3. *pag.* 207. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 4. *cap.* 7. Mennenius *loco citat. tit. Ordo Equitum Sancti Mauritii pag.* 24. & alii.

Ordo Equitum Sancti Bernardi in Hispania sub Regula Sancti Benedicti extitit, & militavit usque ad tempora Petri Regis Castellæ, qui eum extinxit. Chrysost. Henriquez *in Menologio Cisterciens. sub die* 20. *Augusti pag.* 270. Jo: Mariana *in sua Historia de Ordinibus S. Bernardi*; Tamburin. *loco cit. nu.* 87. A quo tamen Institutore initium sumpserit, non insinuant. 84

Articulus V.

Quo ad quartam principaliorem Regulam, & militantes sub ipsa.

Quarta principalior Regula est S. P. N. Francisci, qui eam sibi immediate a Deo revelatam, & de verbo ad verbum sibi dictaram, & traditam conscripsit, prout non tantum ipsemet S. Pater sæpe est fassus, sed & plures Pontifices contestati sunt, inter quos Gregorius IX. *in Regul. FF. Minor. c.* 1. & Nicolaus III. *arg. c. Exiit* 3. *de verbor. signific. in* 6. Quod ipsum etiam ipsemet Christus revelavit S. Birgittæ *lib.* 7. *Revelationum cap.* 29. his verbis: *Istius Francisci Regula, quam ipse incœpit non fuit dictata, & composita ab ipsius humano intellectu & prudentia, sed a me secundum meam voluntatem quodlibet ejus verbum, quod in ea scriptum est, de Spiritu Sancto est.* Sic Waddingus *ad annum* 1223. *n.* 13. Dominicus de Gubernatis *in Orbe Seraphico tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 31. *n.* 47. & alii. Unde contristatus aliquando Sanctus Pater Franciscus de aliquibus Regulæ transgressionibus, quæ jam suo tempore in Ordine irrepserant, a Christo hanc habuit increpationem: *Cur tu pauper homuncio turbaris? An Ego te super Religionem meam Pastorem sic constitui, ut me principalem Patronum nesciat? Hominem simplicem te constitui, ad hoc ut quæ in te fecero, non humanæ industriæ, sed supernæ gratiæ adscribantur, & quantiscumque fuerit impulsibus paupercula hæc concussa Religio, semper salva meo munere manebit.* Waddingus, Gubernat., Reiffenst. *loc. c.* ac *Chronic. Ordinis*. 1

Clarius adhuc & evidentius plurimisque audientibus expresse revelavit Christus Regulam, & Religionem S. Francisci immediate a se fuisse institutam: Dum Fratre Elia Generali, inito cum aliis consilio, relaxationem Regulæ peten- 2

petente, ac contra nimium rigorem protestante in monte Raynerio ad Christum clara voce, Fratre Elia, & aliis præsentibus, dixit Franciscus: *Domine, nonne dixi hoc mihi non credituros?* Ad hæc enim verba illico in nube lucida apparens Christus, spectantibus & audientibus omnibus contra Regulæ rigorem cum Elia Generali conquerentibus, sensibili, & clara voce ita respondit: *Homuncio, quid turbaris, quasi tuum hoc opus esset? Tunc Legislator? Tunc hujus vitæ Præceptor? Nonne hæc tabula a me formata? tu duntaxat tenue hujus operis instrumentum, & calamus scribentis. Novi ego quid dictaverim. Novi quid velim præcipere, vires humanæ mihi compertæ: scio quid possunt, & quid ego valeo, & volo præstare subsidium. Volo proinde, ut Regula hæc observetur ad litteram, ad litteram, sine Glossa, sine Glossa, sine Glossa.* Quibus dictis conversus ad congregatos Franciscus dixit: *audistis? audistis?* Elias vero, ac ceteri cœlesti voce quidem territi, a proposito tamen suo necdum penitus desistentes rogare cæperunt, ut eisdem instar aliarum Religionum saltem in communi aliquid possidere liceret: ad quæ Christus a S. Francisco interpellatus, denuo voce clara & sensibili, omnibus audientibus respondit; *Ego pars, & hereditas eorum ero quandiu curaverint, ut hanc Regulam observent, & quo major erit eorum numerus, eo major in eos mea videbitur providentia.* Quod sane Divinum promissum mirabiliter adimpleri continua experientia in omnibus quatuor Mundi partibus clare cernitur, cum non obstante, quod Religio S. Francisci adeo creverit, ut teste Ludovico Granatensi *conc. 2. de S. P. Francisco* numero Provinciarum, Monasteriorum, & Fratrum superet omnes Religiones, & Ordines simul sumptos, quod idem Hieronymus Plati *S. I. lib. 2. c. 22. & 24. de propagand. Relig.* & alii testantur, veritate in facto testimonium perhibente. Hactenus Reiffenstuel *loc. cit. n. 48.*

3 Incœpit autem Religio Seraphici P. N. S. Francisci, quam Fratrum Minorum appellari voluit, anno 1208. Pontifice Innocentio III. qui eamdem solo tamen vivæ vocis Oraculo confirmavit anno 1210. Et iterum in Concilio Generali Lateranensi anno 1215. At quia ab ipso Innocentio III. non fuerat scriptis tradita Bulla dictæ Confirmationis, eamdem scriptis confirmavit anno 1223. ejus successor Honorius III. Constitut. 5. incip. *Solet annuere*.

4 Sub Seraphici P. N. S. Francisci Religione, ejusque sanctissima Divinitus accepta, & sibi immediate a Christo dictata Regula militant omnes illi Fratres Minores Franciscani, qui dictam Regulam, sine ulla dispensatione ad litteram observant, quorum alii vocantur *Observantes*, scilicet Regulam, desumpto nomine ab Observantia Regulæ in suamet puritate. Alii, ut in Gallia, & Belgio vocantur *Recollecti*. Alii, ut in Hispania, & partim in Italia vocantur *Discalceati*. Alii, ut in Italia, & Germania, vocantur *Reformati*.

Supradicti omnes Franciscani, seu Fratres Minores Regularis, & strictæ Observantiæ degunt sub Obedientia unius ejusdemque Generalis serie non interrupta a S. P. N. Francisco in Generalatu succedentis, ut declaravit Leo X. Constit. 26. incip. *Licet alias*. Unde solus ipse utitur Sigillo totius Ordinis, & solus ipse se nominare potest, & nominat *Generalem totius Ordinis S. Francisci, seu Fratrum Minorum*, ut statuit Leo X. Constit. incip. *Ite & vos in vineam meam*, & expresse definivit de mente Sanctissimi Sec. Rit. Congreg. in Controversia super hoc mota anno 1625. quæ duravit usque ad annum 1631. & resoluta fuit, ut infra. 5

6 „ Cum Procurator Generalis Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci sex ab „ hinc annis ægre ferret Ministrum Generalem de Observantia in præteritum usum fuisse, & in præsentiarum uti titulo, & sigillo „ cum inscriptione Ministri Generalis totius Ordinis FF. Minorum, recursum habuit ad Sanctissimum supplicans mandari reformari hujusmodi titulum tamquam non legitime dicto „ Ministro Generali de Observantia competentem, & supplicatione per Sanctissimum ad „ hanc Sac. Rituum Congreg. remissa, Eadem „ Sac. Congregatio discussionem hujus negotii „ ad referendum usque de anno 1625. commisit „ Eminentissimo & Reverendiss. Domino Cardinali Muto, coram quo, formato dubio, de „ consensu ambarum partium: An titulus Ministri Generalis totius Ordinis FF. Minorum, „ quo insignitur Minister Generalis Observantium, sit reformandus? Utraque parte sæpe „ sæpius in facto, & jure desuper informante, & audita ad relationem ejusdem Eminent. Cardinalis Muti, causa acertime in plena Congregatione discussa; Sacra Rituum „ Congregatio respondit, nihil innovandum, „ & Ministrum Generalem de Observantia legitime usum fuisse, & uti posse Titulo, & „ Sigillo cum inscriptione Ministri Generalis totius Ordinis FF. Minorum, & ita servari „ mandavit. Romæ 22. Martii 1631.

C. Episcop. Portuen. Card. Pius.

In Regesto huius Congreg. fol. 47. Vide verb. *Sigillum nn.* 23. & 24. ubi expressius ad rem.

Hinc est, quod inter Generales Ordinis Minorum S. Francisci solus Generalis Fratrum Minorum de Observantia, una cum Generalibus aliarum Religionum assistit Capellæ Sanctissimi D. N. Papæ: ideo non immerito utitur Titulo Ministri Generalis totius Ordinis. Vide d. verb. *Sigillum n.* 23. & 24.

7 Sub Obedientia prædicti Ministri Generalis totius Ordinis degunt etiam variæ Provinciæ Fratrum Discalceatorum Tertii Ordinis. Insuper & Conceptionistæ novissime florentes præsertim in Regno Poloniæ, ut notat P. Petrus Antonius a Venetiis *in Viridario Seraphico tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 15. *in fine*.

8 Sub eadem S. P. N. Francisci Regula in sua primæva puritate militant, eamque exactissime ad litteram observant PP. Capuccini, quorum Congregationem confirmavit Clemens VII. Constitut. 21. incip. *Religionis zelum*. Et deinde Paulus III. Constitut. 11. incip. *Exponi*, statuit, quod PP. Capuccinorum nomen, & habitum, aliumque similem nulli usurpare liceat. Quod & confirmavit Gregor. XIV. Constit. 11. incip. *Beati Francisci*, & Gregor. XV.

9 Constitut. 15. incip. *Ex iniuncto*. Patres Capuccini sunt veri Fratres Minores; Filii S. P. N. Francisci, trahuntque Originem vere ex linea non intermissa dicti S. P. N. Francisci; Urban. VIII. Constit. 68. incip. *Salvatoris*.

10 Sub eadem Regula S. P. N. Francisci, non in suo rigore, & ad litteram, sed cum certis dispensationibus Apostolicis militant *PP. Conventuales*, qui sicuti alii Regulares bona immobilia, & dominium in communi habere possunt, præsertim post acceptatum ab eis Indultum Concilii Tridentini *sess.* 25. *de Regularibus cap.* 3. Non autem ex Indulto ipsis prætenso concesso ab Innoc. IV. anno 1244. seu 1247. 14. Kalend. Septembr. Constit. incip. *Quanto studiosius*, ut varii falso censuere, & etiam in prima nostra editione *hoc ipso in loco* fuit inadvertenter traditum; Nam duobus primis sæculis Franciscanis nullum privilegium, nulla dispensatio, nulla fuit habita concessio Apostolica, quibus redderetur licitus Fratribus Minoribus usus redituum, possessionum, aut bonorum immobilium; Sicque ante annum 1430. fuit illis semper illicitus; Et prima ad id dispensatio fuit ipsis provisionaliter concessa a Martino V. dicto anno 1430. die 23. Augusti Constitut. incip. *Ad statum Ordinis Minorum*. Et prima concessio succedendi in bonis temporalibus hereditariis, ac si essent in sæculo, fuit eis facta a Sixto IV. anno 1472. pridie Kalendas Martii Constit. incip. *Dum fructus uberes*; & non ex tam decantata Constitut. Clementis IV. incip. *Obtentu Divini Nominis* edita 2. Idus Febr. 1265., quæ directa fuit tantummodo *Magistro Generali*, & *Fratribus Ordinis Prædicatorum*; sine ulla mentione *Ministri Generalis*, & *Fratrum Ordinis Minorum*, ut clare constat ex ipsa authentice extracta ex Secreto Archivio Vaticani die 3. Junii 1727. per D. Jacobum Antonium de Pretis præfati Archivii custodiæ Præfecti, prout fideliter refertur in fine Epistolæ quartæ Boni Amici ad Filaletem Adiaforum impress. Lucæ per Sebastianum Dominicum Cappuri 1727. & in Apologia pro Ordine Fratrum Minorum *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 4. §. 1. novissime anno 1748. impress. Lucæ apud Philippum Mariam Benedini. Quæ Constitutio fuit specifice confirmata, & de verbo ad verbum relata a Nicolao IV. Constit. incip. *Cum olim*; & a Martino V. Constitut. incip. *Dudum* cum solo prædicto titulo. Hinc prævio recessu a traditis *loco supra citato* sistendum omnimode edico in hic expositis, & nullimode recedendum a laudata eruditissima Apologia pro Ordine Fratrum Minorum in tribus Tomis ordinatissime distributa, ubi abunde, solide, & inconcusse omnia ad evidentiam pro nostratibus de Observantia demonstrantur, ac comprobantur.

Ex iis prodierunt Patres dicti Minores Con- 11
ventuales reformati, quos approbavit, & privilegiis, ac gratiis Conventualium non reformatorum frui voluit Sixtus V. Constitut. 68.
incipient. *Apostolici*. Et ipsis Minoribus Con- 12
ventualibus reformatis univit loca, & bona Fratrum Minorum Discalceatorum per Italiam degentium, & ad eos transire indulsit Sixtus V. Constit. 69. incip. *Cum sicuti*.

Sub S. P. N. Francisco militant etiam Mo- 13
niales Clarissæ a S. Clara sic dictæ, ut statuit Urban. IV. Constitut. 7. incip. *Beata*, quarum Regulam a S. P. N. Francisco institutam anno 1212. approbavit Innocentius IV. Constit. 12. incip. *Solet annuere*; quæ postea, spectata feminarum imbecillitate, moderata fuit a variis Summis Pontificibus, & signanter ab Urbano IV. Constit. 7. incip. *Beata*, Eugenio IV. Constit. 28. incip. *Ordini*, Leone X. Constitut. 6. incip. *Cum sicut*; Pio IV. Constit. 103. incip. *Sedis*.

Item sub S. P. N. Francisco militat Tertius 14
Ordo

Ordo de Pœnitentia ab ipso Seraphico Patre institutus anno 1221. sub propria Regula, quam confirmavit Nicolaus IV. Constitut. 2. incip. *Supra Montem*. Hic Ordo autem vocatur *Tertius* respectu duorum prius a Seraphico S. P. N. Francisco institutorum, scilicet Fratrum Minorum, & Pauperum Monialium; Tres enim Ordines ipse instituit, ut patet ex supra citatis, & aliis Pontificiis Constitutionibus. Unde Ecclesia Seraphica in tertia Antiphona ad Laudes Officii ipsius S. P. N. Francisci sub die 4. Octobris sic canit: *Tres Ordines hic ordinat. Primumque Fratrum nominat Minorum. Pauperumque fit Dominarum medius. Sed Pœnitentium tertius sexum capit utrumque.* Eumque *de Pœnitentia* nuncupavit, quia fortassis, ut placet Divo Bonaventuræ, sicut pœnitentia est via communis ad Cœlum, sic Ordo iste cujuscumque status, & sexus, viros, & feminas, Clericos, & Laicos, solutos, & ligatos, seu conjugatos amplectitur, neminem excludit, omnesque hunc Ordinem ingredi, illumque profiteri possunt.

15 Hic Tertius Ordo a Seraphico P. N. S. Francisco institutus, nedum Sanctitate floruit, & adhuc in dies floret in conjugatis, & solutis utriusque sexus in propriis privatis Domibus in sæculo degentibus: sed etiam in Fratribus, & Monialibus in communi intra Claustra viventibus, & tria substantialia vota solemniter emittentibus, pro quibus Regulam reformavit, & approbavit Leo X. Constit. 42. incip. *Inter cetera*.

16 Regularis hic Tertius Ordo habet Generalem ad triennium, quem licet S. Pius V. Constit. 53. incip. *Ea est*, extinxerit, ac universos Fratres, & Sorores Tertii Ordinis prædicti sub gubernio Generalis, & Provincialium Ministrorum Ordinis S. P. N. Francisci de Observantia constituerit; Sixtus tamen V. Constit. 20. incip. *Romani Pontificis*, ad pristinum usum creandi Generalem per triennium, Ordinem restitnit: Voluit tamen hunc Generalem electum intra duos menses a Generali de Observantia confirmationem petere. Et postea quomodo hic Ordo celebrare debeat Capitula, sive Generalia, sive Provincialia, statuit Clemens VIII. Constitut. 33. incip. *Decet*.

17 Ex iis Tertiariis sunt alii Reformati, qui cœperunt in Gallia anno 1595. nam extincta fere memoria Regularis Observantiæ Tertii Ordinis ob Hæreticorum pravitatem, & bella Civilia inibi quam maxime grassantia, Pater Vincentius Mussart Parisiensis Prædicator Regius, eximiæ probitatis vir, una cum P. Francisco Mussart germano suo, accitis etiam aliis Religiosis ac piis viris prædicto anno reformationi hujusmodi auctoritate Clementis VIII. ita strenue operam dare incœpit, ut usque ad hæc tempora quam plura antiqua Cœnobia restauraverit, ac nova erexerit in diversis Galliæ Provinciis: nec non in Burgundia, Lotharingia, & pluribus aliis locis; Et isti Tertiarii gaudent plurimis privilegiis sibi per diversos Summos Pontifices concessis, & præcipue per Paulum V. Constit. incip. *Quæ pro augenda*. Tamburin. *loc. cit. quæst.* 6. *num.* 8. Barbosa *loc. cit. num.* 178. Hieronym. Roderic. *in Compend. quæst. Regular. resolut.* 136. & late P. Petrus Antonius de Venetiis *in Viridario Seraphico tom.* 1. *part.* 1. *cap.* 13. & alii passim.

Ab Ordine, seu Religione Seraphici P. N. S. Francisci originem, seu progressum, vel dependentiam habuerunt varii alii Ordines, seu Congregationes Regulares, uti pluribus documentis adductis refert P. Petrus Antonius de Venetiis *in Viridario Seraph. tom.* 1. *par.* 1. *cap.* 14. *usque ad cap.* 18. & signanter Præclarus Ordo S. Francisci de Paula nati intercessione Seraphici P. N. S. Francisci, cujus & habitum induit, & Novitius extitit; Dictus Auctor *loc. cit. cap.* 14. Item Congregatio Monialium Immaculatæ Conceptionis instituta a B. Beatrice de Silva, in qua Congregatione sub directione Fratrum Minorum de Observantia floruit Venerabilis, & celeberrima Soror Maria de Agreda; Idem *loc. cit. cap.* 15. Item Congregatio Monialium Annunciationis B. Mariæ Virginis instituta a B. Joanna Valesia Galliæ Regina sub Regula composita a P. Nicolao Gilberti nostri Ordinis Franciscani. Idem *loc. cit. cap.* 16. 18

19

20

21 Item Congregatio Monialium vulgo Capuccinarum instituta est a V. Maria Longa Neapolitana sub Regula nostri Tertii Ordinis, quæ deinde sub gubernio Capuccinorum (unde dictæ sunt Capuccinæ) a tertia Regula transierunt ad primam S. Claræ. Idem *loc. cit. cap.* 17. Item Reformatio Carmelitarum Discalceatorum promota a nostro S. Petro de Alcantara totam assistentiam, & curam, & directionem ad id S. Teresiæ præstante; Idem *loc. cit. cap.* 18. 22

23 Insuper ab Ordine, seu Religione S. P. N. Francisci Originem, seu progressum, vel dependentiam habuerunt variæ aliæ Congregationes Regulares, & Sæculares, utriusque sexus, uti

uti documentis adductis refert dictus P. Petrus Antonius de Venetiis *loc. cit. cap.* 19. Et signanter Congregatio Dimissarum instituta a Venerabili P. Antonio Pagano nostri Ordinis de Observantia in Civitate Vicentiæ; & alia hominum Congregatio dicta Sanctæ Crucis ab eodem Vener. Patre Antonio fun-
24 data. Item Congregatio Ursulinarum fundata a Beata Angela de Desenzano Oppido intra Veronam, & Brixiam, Religiosa professa Tertii Ordinis S. P. N. Francisci approbata a Gregorio XIII. anno 1572. die 24. Novembris. Pro qua Congregatione P. Franciscus noster Gonzaga Minister Generalis totius Ordinis, & deinde Episcopus Mantuanus varias compilavit Constitutiones, sub quibus adhuc vivunt cum Regula ab ipsa B. Angela compilata, & a Paulo II. approbata;
25 Idem *cit. cap.* 19. Item Congregatio B. Petri de Pisis fundata ab ipso B. Petro de Pisis, & F. Angelo a Corsica ambobus professis Tertii Ordinis S. P. N. Francisci; Idem *cit. cap.* 19.
26 Item Congregatio S. Hieronymi in Hispania fundata a B. Stopa dicto etiam Tomasuc-
27 cio professo nostri Tertii Ordinis; Idem *cit. cap.* 19. Item Congregatio S. Hieronymi de Fesulis fundata a Carolo Sacerdote Comite Montis Granelli una cum Gualterio Marsio ambobus professis nostri Tertii Ordinis. Idem
28 *cit. c.* 19. Ubi insuper addit, non deesse Auctores, qui referant S. Ignatium Loyolam Fundatorem præstantissimæ Societatis Jesu fuisse prius professum Tertii Ordinis S. P. N. Francisci, uti inter alios testatur Franciscus Bordonus a Parma, qui fuit Genaralis Tertii Ordinis anno 1654. in Historia ejusdem Tertii Ordinis impressa Parmæ anno 1658. apud Marium Vignolam, ubi sic scribit: *Nonnulli etiam asserunt S. Ignatium Fundatorem Sapientissimæ Societatis Jesu fuisse Tertii Ordinis S. Francisci ex prima Institutione, eo quod in ejus vita, & Bulla Canonizationis extensa ab Urbano VIII. §. 13. scribitur: Aspera talari tunica indutus, fune præcinctus, nudo Capite, baculum manu gestans &c. Tertii Ordinis Franciscani potissimum exteriori signo demonstratur per funis præcinctionem, ut notum est; Habuit etiam Franciscanum &c.* Hæc ille, alia ad rem subdens.
29 Item Congregatio S. Birgittæ Principissæ Nericiæ fundata ab ipsa S. Birgitta Professa
30 Tertii Ordinis S. P. N. Francisci; Idem *cit. cap.* 19. Item Congregatio Dominarum Oblatarum Turris Speculorum in Urbe fundata a S. Francisca Romana professa nostri Tertii Ordinis; Idem *cit. cap.* 19. Item Congre- 31
gatio Dominorum de Robando in Civitate Massiliæ fundata a B. Hugone de Digna, doctrina, & miraculis claro, & celeberrimo concionatore nostri Seraphici Ordinis; Idem *cit. cap.* 19. Item Congregatio S. Mariæ Ca- 32
ritatis in Gallia fundata a B. Goido Domino Montis Sancti Georgii Professo nostri Tertii Ordinis; Idem *cit. cap.* 19. Item Congre- 33
gatio Convertitarum in Gallia sub Regula nostri Tertii Ordinis Pœnitentium fundata a B. Joanne Tessirando Doctore Parisiensi, Confessore, & intimo consolatore Annæ Reginæ Franciæ; Idem *cit. cap.* 19. Item Congrega- 34
tio Pauperum infirmorum fundata a B. Bernardino de Obregon Hispano nostri Ordinis Franciscani; Idem *cit. c.* 19. Item Congrega- 35
tio Monialium Sancti Joannis Hierosolymitani fundata in Portugallia a Ludovico filio Emmanuelis Regis Portugalliæ sub Cura, & Gubernio Fratrum Minorum de Observantia; Idem *cit. cap.* 19. Item Celebre Monasterium 36
Convertitarum ædificatum Parisiis a S. Ludovico IX. Rege Francorum, & Tertii Ordinis S. P. N. Francisci. Insignia duo Monasteria S. Mariæ Magdalenæ, & S. Mariæ Ægyptiacæ ad eomdem finem ædificata Neapolis a B. Regina Sancia vera filia S. P. N. Francisci, quamvis hodie sub gubernio Fratrum Minorum in ipsis non degant, nisi Moniales virgines primæ nobilitatis dicti Regni. Alia plura Monasteria ad eumdem effectum ædificata variis in locis a S. Bernardino de Senis, S. Jacobo de Marchia, Beato Bernardino de Feltria, & ab aliis Religiosis Minoribus de Observantia; Idem *cit. c.* 19.

Item Patres Carthusiani introducti fuerunt 37
in Civitatem Venetiarum opera nostri Sancti Bernardini de Senis; Idem *cit. c.* 19. Item Ho- 38
spitale Pietatis in eadem Civitate Venetiarum, in quo recipiuntur pauperes filii illegitimi, institutum fuit opera P. Petri de Assisio nostri Ordinis Franciscani; Idem *cit. c.* 19. Item So- 39
cietas Mortis in Civitate Mantuæ, cujus Officium est assistere Justitiatis, fuit promota, & erecta a B. Raimiro Perusino nostri Franciscani Ordinis; Idem *cit. c.* 19. Item ab eodem 40
Beato Raimiro fundatum fuit Hospitale pro pauperibus infirmis in Civitate Bononiæ, ac Societas, seu Confraternitas Disciplinantium erecta in Civitatibus Perusiæ, Fulginei, Spoleti, & alibi; Idem *cit. c.* 19. Item Societas, 41
seu Confraternitas SS. Sacramenti erecta fuit a nostro B. Cherubino de Spoleto, cujus anima fuit ad Cœlum sociata a sexaginta sex mille ani-

animabus suo medio ad æternam Gloriam transactis; Idem *cit. c.* 19. Item Hospitale in Civitate Veronæ erectum fuit opera nostri S. Joannis de Capistrano; Idem *cit. c.* 19. Item plurimis aliis relictis Congregationibus, & Societatibus, erectis a Sanctis, Beatis, & piis Religiosis Ordinis S. P. N. Francisci, solum recensentur Confraternitates disciplinantium prius fundatæ a S. Antonio de Padua, & deinde a S. Bernardino de Senis, Archiconfraternitas Confalonis a S. Bonaventura Romæ erecta, & celebertima Archiconfraternitas Sacrorum Stigmatum Seraphici P. N. S. Francisci Romæ erecta, & jam per totum fere Orbem extensa;

43 (in margin beside "annis de Capistrano")

44 Item *cit. c.* 19. Et insuper Montes Pietatis inventi, & erecti fuerunt primo a B. Barnaba ab Interamnis, deinde a B. Marco a Bononia, B. Cherubino a Spoleto, a S. Jacobo de Marchia, a B. Angelo a Clavasio, a B. Bernardino de Feltria: & ab aliis Religiosis omnibus nostri Ordinis S. P. Francisci; P. Petrus Antonius de Venetiis *in Viridario Seraphico tom.* 2. *part.* 7. *cap.* 7. Vide *ibi*, ubi multa ad rem.

45 Nedum supra recensitæ Congregationes, Societates, & Confraternitates, & Hospitalia; sed etiam Ordines Militares, & Equestres, vel promoti, vel dependentes sunt ab Ordine S. P. N. Francisci. Et in primis Equestris Ordo S. Sepulcri, qui licet fundatus longe ante ortum nostræ Seraphicæ Religionis, ut patet ex dictis *supra art.* 3. *num.* 97. Tamen certum est, Equites Ordinis S. Sepulcri creari a solo nostro P. Guardiano Sacri Montis Sion Jerusalem, tamquam Commissario, seu Vicario Apostolico, pro ut ei fuit concessum ab Alexandro VI. anno 1496. *Committens facultatem* (dicit Andreas Favinus apud P. Petrum Antonium de Venetiis in *Viridario Seraphico tom.* 2. *part.* 1. *cap.* 20.) *suo Vicario Generali Guardiano Sancti Sepulcri, qui semper est de Ordine Minorum Sancti Francisci de Observantia, conferendi dictum Ordinem Peregrinis, & venientibus in Terram Sanctam.* Quæ concessio fuit iterum confirmata a Summis Pontificibus Leone X. Clemente VII. & Urbano VIII. & in praxi gloriosissime perseverat, ut videre est apud Petrum Antonium de Venetiis in *citat. Vir. Seraph. tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 20. & *p.* 6. *cap.* 8. ubi per extensum dat formam, & modum eos creandi, & tradit formulam Litterarum, quæ ipsis Novellis creatis Equitibus Sancti Sepulcri a d. nostro P. Guardiano Jerusalem in dies conceduntur, & est ut sequitur.

46 Fr. N. N. Ord. Minor. Regul. Observantiæ Provinciæ N. &c. in partibus Orientis Commissarius Apostolicus, Terræ Sanctæ Custos, & Sacri Montis Sion Guardianus, & servus.

Universis & singulis præsentes nostras inspecturis, lecturis, & legi audituris Salutem in Domino sempiternam.

Ex antiquissimis rerum gestarum monumentis didicimus, Invictissimos Heroes Carolum Magnum Imperatorem semper Augustum, Sanctumque Ludovicum Gallorum Regem, ac alios quam plurimos Christianæ Reipublicæ Magnanimos Reges, & Principes honoris Dei Orthodoxæque Fidei nedum Zelatores, verum etiam strenuissimos Defensores, tantum ut nefariis devictis Saracenis, Jerosolymam expugnare, Gloriosique Resurgentis Domini Nostri Jesu Christi Mausoleum libere custodire valerent, se, bonaque propria immortali, voto jam præmisso, sponte obligasse, & emancipasse; quare inter alias Christianorum Principum contra præfatos infideles demandatas expeditiones sub præclaro Duce Gottifredo Bullion trecentorum millium a Sum. Pontif. signatorum Militum comparato exercitu; Anno denique nonagesimo nono supra millesimum ab Incarnatione Domini partim cæsis, partim in fugam ejectis hostibus Sanctam Jerosolymorum Urbem, summa cum lætitia, ingentique gaudio triumphantes ingressi unanimi exercitus consensu, præfatum Ducem Gottifredum Jerusalem Regem proclamarunt, ac Domini Nostri Jesu Christi monumentum ardenti (ut flagrabant) animo in custodiam acceperunt, ibique Sacrum ejusdem Gloriosissimi Sepulcri Equitum Ordinem sub certis quibusdam Regulis, & Constitutionibus fundavere, ac plurimos Illustrissimorum Virorum milites creavere, quos & quinque rubeis Crucibus obsignarunt atque armarunt, decernentes in posterum, ut eas vestibus appositas, tam in bello, quam in Regum Principumque aulis, ac fidelium quorumcumque cætibus (ut ex præfatarum Ordinationum vigesimo nono capite liquido constat) deferre teneerentur. Cujus quidem nobilissimi Ordinis Christianissimi Reges, eximiique Magistri, ut Electores, ita & Successores fuerunt. Sed proh dolor! Capta iterum ab Infidelibus Jerosolyma, cunctisque ab Asia pulsis Catholicis, Sacer hic Equestris SS. Sepulcri Ordo, qui tunc ex Lege Jerosolymis armari tenebatur, extinctus pene remansit, atque sopitus; donec tandem per Devotissimum utriusque Siciliæ Regem Robertum, magna cum difficultate, maximisque sumptibus, obtenta ab Ægypti Soldano Anno Domini 1303. pro Seraphicæ Religionis familia in prægrandi Glo- tio-

tiosissimi Sepulcri Templo commorandi facultate: Leo postmodum X. Pontifex Maximus, qui præfato Ordini satis addictus erat, piisque ejusdem votis summopere ad innovandam, nedum antiquissimi hujus Militaris Instituti fere abolitam memoriam, verum etiam ad augendam Christifidelium pietatem, eorumque animos pro cunctorum Locorum recuperatione excitandos prædicto Sac. Montis Sion Guardiano, ejusque Successoribus pro tempore existentibus Anno Dominicæ Incarnationis 1518. *pridie Nonas Februarii hujusmodi Milites, & S. S. Sepulcri Equites, ut olim, creare, ordinare, ac instituere sponte concessit, atque mandavit; quod quidem tam feliciter exequutum est, ut dehinc milites quam plurimi creati fuerint, & in dies creentur. In quorum numerum a nobis dignissime relatum esse fidem facimus, & attestamur D. N. qui quidem præfati Ordinis laurea decorari, & insigniri splendoribus summopere cupiens, coram Nobis personaliter comparuit, humiliterque super hujuscemodi re grande sui animi desiderium exposuit, enixeque pro viribus Nos exoravit. Nos igitur piis ejus precibus intenti, justisque supplicationibus inclinati, solerti indagatione circa ea, quæ ad Catholicæ fidei puritatem spectant, prius facta, & diligenti inquisitione super his, quæ ex antiquissimis Legibus, in vero Christi Milite requirebantur, jam habita, eumque in omnibus idoneum, habilemque repertum præfati Sanctissimæ Resurrectionis Domini Nostri Jesu Christi Sepulcri Apostolica auctoritate, qua in hac parte fungimur, Militem, & Equitem juxta morem solemniter in proprio loco ejusdem Sanctissimi Sepulcri creavimus, ac quinque rubeis Crucibus insignivimus, ac condecoravimus; sicuti per præsentes ita a Nobis armatum, insignitum, ac condecoratum nominamus, declaramus & publicamus, cum singulari potestate deferendi eas, tam publice, quam privatim, & pro insignibus, & vexillis utendi; nec non omnibus & singulis privilegiis, indultis, immunitatibus, gratiis, libertatibus, commoditatibus, & prærogativis, quibus ceteri ejusdem Equestris Ordinis Milites gaudent, vel in posterum gaudebunt, & potientur. In quorum omnium, & singulorum fidem præsentes has Litteras manu nostra subscriptas, & Sigillo Gloriosissimæ Resurrectionis Dominicæ munitas, ac roboratas expediri mandavimus.*

Dat. Jerosolymis in Conventu nostro Sancti Salvatoris Anno Domini &c.

Privilegia Equitum Jerosolymorum.

In Nomine Domini Nostri Jesu Christi. Amen, Universis & singulis præsentes Litteras inspecturis, visuris, & audituris. Nos Fr. Bonifacius de Ragusio Ord. Min. Observantiæ Professor, Sac. Conventus Montis Sion Guardianus, aliorumque Locorum Terræ Sanctæ Apostolica auctoritate Vicarius Generalis, nec non Prædicator Apostolicus, in Domino Salutem.

Notum sit, quod Nobiles, & Magnifici Domini Peregrini, qui hoc anno 1553. *visitaverunt devotissime Dominicam Sepulcrum, & in eo honorifice Equites creati, Nos suppliciter deprecati sunt, ut ob Jesu Christi memoriam, & ejus Ordinis reverentiam eisdem privilegia Militum SS. Sepulcri exhiberemus: quorum precibus commoti, ex antiquis Chartis & Libris a Summis Pontificibus, & Regibus Christianis privilegia Equitibus concessa describi jussisse profitemur, quæ sunt hujusmodi.*

Primo, quod tales Milites præcedere debent reliquos cujuscumque Ordinis, seu Militiæ, exceptis solis, qui del Toson d'Oro *vocantur.*

Secundo item, quod ipsi Milites possint legitimare eos, qui ex legitimo Matrimonio non sunt nati, & mutare nomen Baptismale, & arma seu stemmata condere.

Tertio item, quod possint Notarios creare.

Quarto item, bona Ecclesiastica pro tuenda Christi Fide, etsi uxorati sint, possint tenere sine præjudicio Ecclesiæ.

Quinto item, a Vigiliis tempore belli sint exempti, & ab hospitio Militum, & nemo ad hoc cogere eos possit.

Sexto item ab omnibus gabellis, & tributis sint exempti, ubique Locorum tam vini, quam cervisiæ, & aliorum &c.

Septimo item quod possint vestiri sericis, holosericis & hujusmodi vestibus, ut solent alii Equites, & Doctores.

Octavo item quod Corpus patibulo suspensum, si in via reperirint, exempto gladio præcidere possint, & ut sepulturæ mandetur imperare.

Ideo Jure optimo eos dici non immerito, & Equites esse, ac valere, & gaudere omnibus his privilegiis, sive immunitatibus, prærogativis & præeminentiis, & aliis, quibus ceteri Milites uti, ac frui consuevere contestor. In quorum omnium fidem, robur, ac testimonium præsentes Litteras fieri curavimus, & Sigillo Sanctissimi Sepulcri D. N. J. C., nostroque Chyrographo communiri.

Datum Jerosolymæ in Conventu S. Salvatoris, Anno Dom. 1553.

Loco ✠ Sigilli.

Fr. Bonifacius qui supra manu propria.

Sic

48 Sic ex aliis refert dictus P. Petrus Antonius de Venetiis in *cit. Viridario Seraphico tom. 2. par. 7. cap.* 8. Vide ipsum *ibi*, ubi multa tradit ad rem.

Equitum Militiæ Jesu Christi Ordo institutus fuit a Dionysio Rege Lusitaniæ, & Marito S. Elisabeth Reginæ, opera P. nostri Stephani Portogallensis intimi Consultoris, & Confessarii prædicti Regis, & Archiepiscopi Ulyssiponiensis, qui eidem Regi persuesit erectionem dicti Militaris Ordinis, ut ipsi applicaret Commendas, quæ alias erant extincti Ordinis Equitum Templariorum, prout fecit, & obtinuit a Joanne XXII. Constitut. incip. *Cum horum bonorum*, in qua & confirmatus fuit talis Ordo cum sua Regula, & Statutis. Dictus P. Petrus Antonius a Venetiis in *citat. Viridario Seraph. tom.* 1. *cap.* 20.

49 Equitum Ascensionis Jesu Christi Ordo institutus fuit etiam opera Franciscanorum in Portugallia, uti legitur in Chronicis ejusdem Regni *prælud.* 4. *n.* 1. & notat Waddingus *tom.* 1. *suorum Annalium ad annum* 1213. *num.* 14. & refert dict. P. Petrus Antonius *loco citat. cap.* 20.

50 Conceptionis B. Mariæ Virginis Equitum Ordo sub Regula S. P. N. Francisci institutus fuit ann. 1623. a Ferdinando Mantuæ Duce, & a Carolo Nivernensium Duce, & Adolpho Comite ab Althan, & a Joanne Baptista Petrignano Sfortia, & confirmatus fuit ab Urbano VIII. Constitut. incip. *Imperscrutabilis*. Tambur. *loc. c. quæst.* 6. *num.* 12. ubi refert per extensum dictam Urbani VIII. Constitutionem, una cum aliis duabus ejusdem Pontificis ad rem. Dictus P. Petrus Antonius de Venetiis *loco c. num.* 120. ubi dicit, primos Equites hujus Ordinis vocati Militiæ Christianæ Immaculatæ Conceptionis Mariæ sub invocatione Sancti Michaelis, & Sancti Francisci, Novitiatum egisse in Conventu Aracæli Romæ Minorum de Observantia, & postea emisisse Professionem in manibus dicti Summi Pontificis Urbani VIII. cum sequentibus verbis: *Semper tuebor Conceptionem Matris Dei Immaculatæ, & in hac re, & in omnibus, ejus promovebo gloriam juxta mentem S. R. E.* Qui Summus Pontifex quoad vixit, voluit hujus Ordinis esse Protector.

51 Plurima adhuc, & revera non pauca eximia, & præclara gesta Ordinis Fratrum Minorum possent adduci: sed ne auram captare videamur, ipsa apud alios Scriptores, & præsertim apud dictum P. Petrum Antonium de Venetiis in suo Viridario Seraphico in duobus tomis distincto videnda relinquimus. Et hic solum notare sufficiat, quod Ordo noster Seraphicus (ut refert Gubernatis in *Orbe Seraphico lib.* 3. *cap.* 1. citans Waddingum ad annum 1213.) ex revelatione S. P. N. Francisco facta a Christo Domino in Monte Alverniæ per totum Mundum sit dilatandus, & usque in finem sæculorum in sua perfectione, & puritate duraturus, & a Deo conservandus. Unde dixit Gregorius Papa IX. in Bulla, quæ extat in Archivio S. Francisci Leyre: *Passim Catholicam consolatur Ecclesiam auctus Minorum Ordo multitudine, Sacerdotio, Sanctitate, & Doctrina excellens.* Et Nicolaus III. in *cap. Exit* 3. *de verborum significat.* in 6. loquens de Seraphica Religione: *Hi sunt*, inquit, *illius Sanctæ Regulæ Professores, qui Evangelico fundantur eloquio, vitæ Christi roborantur exemplo, Fundatoris Militantis Ecclesiæ & Apostolorum ejus sermonibus, actibusque firmantur. Hæc est apud Deum, & Patrem munda & immaculata Religio, quæ descendens a Patre luminum per ejus Filium exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita, & deinde per Spiritum Sanctum B. Francisco, & eum sequentibus inspirata, totius in se continet testimonium Trinitatis. Hæc est, cui (attestante Paulo Apostolo) nemo de cetero debet esse molestus, quam Christus Stigmatibus suæ Passionis confirmavit, volens Institutorem ipsius suæ Passionis signis notabiliter insigniri.* Et Clemens V. *in Clementina Exivi de Paradiso* 1. *de verbor. significat.* loquens de Seraphico Ordine ait: *Verus noster Salomon in solio Militantis Ecclesiæ hortum voluptatis inter ceteros quemdam fecit a procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius, ac securius vacaretur contemplandis, servandisque hujusmodi operibus exemplaribus in hunc mundum introivit ipse, ut rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ, & Doctrinæ. Hic Hortus siquidem est Fratrum Minorum Sancta Religio, quæ muris Regularis observantiæ firmiter undique circumclusa intra se solo contenta Deo adornatur abunde novellis plantationibus filiorum. Ad hunc venient Dilectus Dei Filius, mortificantis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ suavitate mira universis odorem attrahentis Sanctimoniæ circumfundunt: Hæc est illa Cœlestis vitæ forma, & Regula, quam descripsit ille Confessor Christi eximius Sanctus Franciscus.* 52 53 54

55 Ad complementum eorum, quæ Religionem S. P. N. Francisci concernunt, juvat adducere novissimam Constitutionem Benedicti XIII. qua Controversiæ, & lites de Prima-

matu, & Anterioritate, perpetuo silentio imposito, extinguuntur. Quæ pro universis Tertiariis in propriis Domibus viventibus in Constitutione *Paterna Sedis*, sancita sunt, denuo confirmantur, & Basilicæ Sanctæ Mariæ de Portiuncula, & S. Francisci Civitatis Assisiensis sub diversis rationibus Ordinis Matrices decernuntur.

BENEDICTUS PAPA XII.

Dilectis Filiis Ministro Generali totius Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci, nec non Generali Ministro Fratrum Conventualium ejusdem Ordinis.

„ Dilecti Filii salutem &c. Qui pacem loquitur in plebem suam, & super Sanctos suos, certam illam avertendæ contentionis viam, rationemque Discipulis designavit, monitis, exemplisque suis, eosdem adhortatus, ut qui major esset inter ipsos, fieret sicut minor, ac proinde esse contenderent, non præeminentia, & primatu, sed ministrandi, ac subjacendi humilitate præcessores. Hæc autem Documenta B. Franciscus Seraphici vestri Ordinis Conditor, & ipse mirabiliter arripuit, & expressit, & custodiendæ pacis firmamentum esse voluit alumnis suis, qui modesta ipsa Fratrum Minorum appellatione Evangelicam illam Cœlestis Magistri normam præseferentes, sinceræ Caritatis, veræque Fraternitatis disciplinam, & cultum per totam Christi Ecclesiam latissime propagarunt. Nos igitur, quemadmodum uberes ex religiosissima institutione Dominici Agri proventus largitori Deo, reique Catholicæ gratulamur, ita omnem dare operam debemus, ne dissidia, & lites de loco, & Dignitate bonam frugem suffocare possint, fraternamque concordiam discindere, aut perturbare. Porro cum tres Constitutiones ediderimus pro Institutione, ac Regimine Tertiariorum ejusdem Seraphici Ordinis in propriis Domibus viventium, primam die 10. Dec. 1725. pro Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ, quæ incip. *Paterna Sedis Apostolicæ providentia*, alteram die 24. Maii 1726. pro Fratribus Minoribus, qui Capuccini appellantur, quæ incipit: *Ratio Apostolici Ministerii*; tertiam denique die 5. Jul. ejusdem Anni pro Fratribus Minoribus Conventualibus, quæ incip. *Singularis Devotio*, non sine ingenti animi molestia rescivimus, controversias inter antedictas laudati Ordinis familias invaluisse de primatu, & antiquitate alterius præ altera, de multiplici erectione Congregationum Tertii Ordinis, deque transitu Tertiariorum unius Congregationis ad aliam, quæ cum religiosæ disciplinæ detrimento, scandala etiam in populis serere possint, & B. P. Francisci spiritum in Discipulis ejus extinguere. Dissensionibus igitur, ac jurgiis aditum obstruere, & necessariam Regularis disciplinæ pacem, & tranquillitatem fovere, aut restituere cupientes: Motu proprio, ex certa scientia, non ad oblatæ cujusquam petitionis instantiam, in primis omnes, & singulas de memoratis causis lites, & controversias, utcumque, & in quacumque instantia super his ortas, agitatas, & actu pendentes, coram quibuscumque Judicibus, ac Tribunalibus, etiam speciali mentione dignis, quorum nomina pro expressis haberi volumus, ad Nos avocantes, perpetuo silentio imposito, extinguimus, & abolemus. Præterea quascumque Indulgentias, Indulta, Privilegia, Prærogativas, favores, exemptiones, libertates, extensiones, & concessiones, tam in genere, quam in specie in memorata Constitutione, quæ incipit: *Paterna*; Tertiariis Fratrum Minorum de Observantia tributas, & per alias superius indicatas, ad Tertiarios Fratrum Minorum Conventualium, & Capuccinorum, eorumque Superiores extensas, & ampliatas, tenore præsentium confirmamus, & approbamus, & quatenus opus sit, ipsis Fratribus Conventualibus, & Capuccinis, eorumque Tertiariis, in iis tamen, quæ præfatæ nostræ Constitutioni pro Observantium Tertiariis editæ non adversantur, & non aliis, de nuovo concedimus: Mandantes potissimum, ut quæ in ipsa circa erectionem unius dumtaxat Congregationis Tertiariorum pro unaquaque Civitate, aut loco, deque eorum transitu præscripta, & sancita sunt, aliis posterioribus nostris non obstantibus, inviolabiliter observentur. Quoniam autem a mente nostra, & a proposito memoratæ Constitutionis, quæ incip. *Singularis Devotio* prorsus alienum erat, ut Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ, quidquam sui juris, aut possessionis erga Conventuales detraheremus, aut ipsis Fratribus Conventualibus majorem antiquitatem, aut aliam quamcumque prærogativam præ Observantibus concederemus, motu pari, & scientia similibus decernimus, & declaramus, verba, &

„ enun-

„ enunciationes, quæ antiquitatem, & prærogativas ejusmodi respiciunt, nullius roboris, atque eo prorsus modo ac si apposita non essent, de cetero habenda fore, & esse. Immo pro totius præfati Ordinis tranquillitate & pace perpetuum silentium super hujusmodi controversia imponimus, & pro imposito haberi volumus, & mandamus. Ne quis denique Basilicam B. Francisci Civitatis Assisiensis, ubi Sacrum ejus Corpus requiescit, a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris variis privilegiis auctam, ita supra ceteras ejusdem Ordinis Ecclesias, verbis, aut scriptis extollat, & efferat, ut debitus honor, ac reverentia denegetur Basilicæ B. M. de Portiuncula extra muros ejusdem Urbis, in qua constat Seraphicum Patrem Institutum suum incoasse, præcipimus, & mandamus, ut ambæ Basilicæ, diversis licet rationibus, B. M. quidem propter Ordinis primordia, Assisiensis vero propter Sacrum Corpus Sanctissimi Institutoris, tamquam Ordinis Matrices ab omnibus Fratribus Minoribus agnoscantur, & observentur, prout Romani Pontifices Prædecessores nostri asseruerunt, & concesserunt. Quascumque autem juris, verborumque solemnitates nostra auctoritate supplentes, & quibusvis in contrarium facientibus amplissime derogantes, quæ vero exprimenda essent pro expressis habentes, fore confidimus, ut Familiis vestris per hoc providentiæ nostræ Judicium pristinam, vestroque nomine dignam concordiam partam esse gaudeamus. Vestrum autem erit, ut pari vigilantia, studioque curis nostris obsequentes, indecoram, importunamque altercationum, libellorumque licentiam, in eorum auctores districte animadvertentes, sedulo inhibeatis. Ac vobis, Dilecti Filii, paternæ voluntatis pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

„ Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 22. Jul. 1728. Pontificatus Nostri Anno quinto.

Carolus Archiepisc. Emissenus.

ARTICULUS VI.

Quoad particulares alias Religiones, & Congregationes sub nulla dictarum quatuor principaliorum Regularum militantes, sed proprias Regulas, & Constitutiones habentes.

1 *Carthusiensium Ordo* sic dictus a Valle Carthusia, vulgo *Certosa* in diœcesi Gratianopolitana in Regno Galliæ, institutus est a Sancto Brunone Nobili Cive Urbis Agrippinæ sub Regula propria anno 1084. & approbatus & confirmatus fuit ab Alexandro II. Constitut. 7. incip. *Cum vos*. Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 2. *disp.* 24. *qu.* 7. *num.* 1. Barbosa *lib.* 1. *Jur. Eccles. univers. cap.* 41. *num.* 182. S. Anton. *part.* 2. *Histor. tit.* 15. *cap.* 22. Miranda *in Manual. Prælator. tom.* 1. *qu.* 4. *art.* 2. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 1. *cap.* 27. Marulus *in Oceano Relig. lib.* 2. *pag.* 124. & alii.

2 *Sancti Hieronymi Congreg. Itala* instituta est temporibus Martini V. a quodam Lupo de Olmeto sub propria Regula ex scriptis ipsius Sancti Hieronymi excerpta, & confirmata est ab eodem Martino V. Constitut. incip. *Etsi pro cunctorum*; Tamburin. *loc. cit. n.* 2. Hieronym. Roderic. *in Compend. qq. Regular. resolut.* 122. *num.* 17. Marulus *in Ocean. Relig. lib.* 1. *pag.* 132. Platus *de bono statu Relig. lib.* 2. *cap.* 22. Miranda *loc. cit. qu.* 5. *art.* 1. & alii.

3 *Monialium S. Hieronymi Congr.* militat sub Regula ipsius Sanctissimi Patris pro Mulieribus specialiter edita, quæ habetur *tom.* 9. *Operum ejusdem pag.* 1378. Tambur. *loc. cit. n.* 3. & alii.

4 *Carmelitarum Ordo*, quem quidam antiquissimum ponunt, temporibus Alexandri III. Summi Pontificis circa ann. Domini 1160. initium sumpsit. At quia sine aliqua certa Regula Religiosi hujus Ordinis tunc vivebant, hinc non dicitur originata hæc Religio dicto tempore, sed tempore Honorii III. quando Regulam ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano acceptam, prædictus Pontifex confirmavit ann. 1226. Constit. 8. incip. *Ut vivendi*. Divisus est hic Ordo in Conventuales, & Observantes; Obediunt tamen eidem Generali. Tamb. *loc. cit. num.* 4. S. Anton. 3. *part. tit.* 16. *cap.* 1. §. 8. Marulus *in Ocean. Relig. lib* 4. *pag.* 279. Morigia *de Orig. Relig. lib.* 1. *cap.* 25. Cassan. *in Catalog. glor. mund. part.* 4. *consid.* 7. & alii.

5 *Carmelitarum Discalceatorum Congr. Hispani-* ce

ea sub eadem Regula in suo primævo rigore sine ullis Pontificiis moderationibus instituta est circa annum 1565. a S. Teresia, & approbata fuit a Gregorio XIII. Constitut. 64. incip. *Pia consideratione*. Tamb. *loc. c. num.* 6. Barbos. *loc. c. num.* 29. Morigia *de Origin. Relig. lib.* 1. *cap.* 3. Marulus in *Ocean. Relig. lib.* 4. *p.* 279. & alii.

6 *Carmelitarum Discalceatorum Cong. Itala* eadem prorsus erat cum præcedenti, sed eam ab illa separavit Clemens VIII. Constitut. 71. incip. *In Apostolicæ*. Tambur. *loc. c. num.* 7. Barbos. *loc. c. num.* 31. Morigia *loc. c.* Marulus *l. c.* & alii.

7 *Monialium Carmelitarum Cong.* instituta, ut supra dictum est, a S. Teresia, divisa est in Hispanam, & Italam, uti divisa est Congregatio Religiosorum Discalceatorum, & vivit quælibet respective sub eadem Regula, & forma suæ Congreg. Tamb. *loc. c. num.* 8. & alii mox citati.

8 *Sanctæ Mariæ de Monte Carmelo Equestris Ordo* institutus est ab Henrico IV. Galliæ Rege ad exaltationem S. R. E. ac hæresum extirpationem anno 1608. & confirmatus fuit a Paulo V. Constitut. incip. *Romanus Pontifex*. Tambur. *loc. c. num.* 9. & alii.

9 *Minimorum S. Francisci de Paula Ordo* institutus est circa annum 1436. a S. Francisco de Paula (Paula autem est parva Urbs in Calabria Regni Neapolitani,) & approbatus fuit a Sixto IV. Constit. incip. *Sedes Apostolica*. Tamburin. *l. c. num.* 10. Barbosa *loc. c. num.* 188. Morigia *de Orig. Relig. lib.* 1. *c.* 49. Marulus in *Ocean. Relig. lib.* 5. *pag.* 360. Miranda in *Manual. Prælat. tom.* 1. *q.* 4. *art.* 11. & alii.

10 *Clericorum Regularium Societatis Jesu Ordo* institutus fuit circa annum 1534. a S. Ignatio de Loyola Nobili Cantabro, & approbatus fuit a Paulo III. Constit. 25. incip. *Regimini*, & iterum a Julio III. Constit. 9. incip. *Exposcit*, & a Gregor. XIII. Const. 89. incip. *Ascendente*, & a Gregor. XIV. Constitut. 10. incip. *Ecclesia*; Tambur. *loc. c. qu.* 8. *num.* 1. Barbosa *loc. c. num.* 189. Azorius *Instit. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 7. Suarez *de Relig. tom.* 4. *tract.* 20. *per tot.* Tapia in *Authent. Ingressi, verb. Monasteria cap.* 11. *num.* 8. *de Sacrosanct. Eccles.* Emmanuel *qq. Regular. tom.* 1. *q.* 1. *art.* 4. *&* *q.* 56. *art.* 1. Miranda *l. c. tom.* 1. *q.* 10. & alii passim.

11 *Clericorum Sæcularium de Oratorio Congr.* instituta fuit a S. Philippo Nerio Florentino ann. 1550. & confirmata fuit a Gregorio XIII. Constit. incip. *Copiosus*. Hujus Congregationis alumni statum, & Professionem Cleri sæcularis retinentes absque ullo Regulari voto, & vinculo, sub particularibus Constitutionibus, & Obedientia Superiorum simul habitant, & communem vitam degunt, & spiritualibus exercitiis animarum saluti incumbunt. Tamb. *l. c. qu.* 8. *num.* 2. Marulus in *Oceano Relig. lib.* 5. *pag.* 436. Miræus in *Libello de Congreg. Cleric. in communi viventium cap.* 10. *pag.* 85. *&c.* 11. ubi refert Decretum Gregorii XV. in quo decernitur, quod unaquæque Domus Congregationis Oratorii se ipsam per se regat, nec plures insimul uniri valeant. Ordinationes, & Instituta dictæ Congregat. approbavit, & nonnulla Indulta eidem concessit Paulus V. Constitut. 4. incip. *Christifidelium*.

Clericorum de Oratorio Jesu Congregatio Gallica instituta est a Petro de Berulle Presbytero Parisino, doctrina & pietate eximio & postea S. R. E. Cardinali, & ad instantiam, & petitionem Mariæ Medicex Galliarum Reginæ, & Petri Gondii Archiepiscopi Parisiensis a Paulo V. confirmata fuit anno 1613. Constit. incip. *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ*. Tambur. *loc. c. num.* 3. Miræus in *Libello de Congr. Clericorum in communi viventium cap.* 43. *pag.* 184. Graveson in *Histor. Eccles. tom.* 4. *part.* 2. *pag.* 581. *primæ impressionis Romanæ*. 12

Matris Dei Lucæ Clericorum Regularium Cong. fuit primitus erecta sub titulo Congregationis Clericorum sæcularium B. Mariæ Virginis a Venerabili P. Joanne Leonardo e Terra Decimo Diœcesis Lucensis circa annum 1574. cujus primi Discipuli, & socii fuerunt tres Nobiles Lucenses, scilicet Joannes Baptista Cionius, Cæsar, & Julius de Franciottis Fratres germani, & Georgius Arrighinus de Ponterotto Diœcesis Lucensis, & confirmata fuit a Clemente VIII. Const. incip. *Ex quo*. Et tandem Gregor. XV. de voto Sacræ Congregationis Episcop. & Regular. hujusmodi Congregationem in Religionem trium votorum solemnium approbavit, prout ex Litteris sub forma Brevis, die 3. Novemb. 1621. desuper expeditis habetur; Tamburin. *loc. cit. num.* 4. Barbosa *loc. citat. num.* 162. P. Cæsar Franciottus *in lib. de vitis Sanctorum, quorum Corpora in Civitate requiescunt*, Josephus Matrasius ejusdem Congregationis Rector Generalis *in sua Historia miraculosæ Imaginis Beatissimæ Virginis nuncupatæ Sanctæ Mariæ in Portico*. 13

Oblatorum Sancti Ambrosii Congr. instituta est a Sancto Carolo Borromæo circa an. 1580. In 14

In hac Congregatione sunt Religiosi homines, qui Sancto Ambrosio Mediolanensis Ecclesiæ Antistiti, ac patrono, ultro, suaque sponte sese obtulerunt sub Obedientia Archiepiscopi Mediolanensis pro tempore existentis, & Observantia aliquarum Constitutionum ad varia munia Ecclesiastica pro cujusque captu, ac viribus obeunda, & ad pia & exemplaria Opera Caritatis exercenda. Universæ Congregationis Oblatorum quasi basis est Ecclesia S. Sepulcri Mediolani; ipsius Domus Præpositus est quasi secundus Superior, cum primarius, & supremus Superior sit Archiepiscopus Mediolanensis. Tambur. *loc. c. num.* 5. Vide *Acta, & Concilia Ecclesiæ Mediolanensis jussu S. Caroli Borromei publicata*, ubi multa de hac pia & præclata Congregatione.

15 *Clericorum pauperum Matris Dei Scholarum piarum Congregatio* fuit auctoritate Clementis VIII. fundata circa annum 1596. a Josepho Calasantio, alias de Matre Dei ex clarissima Calasantiorum Familia in Regno Aragoniæ adhuc flurenti oriundo, & per Paulum V. confirmata *die* 14. *Jan.* 1614. Constit. 81. incip. *Inter Pastoralis Officii curas:* & tandem Gregorius XV. *die* 18. *Novemb.* 1621. Const. 14. incip. *In supremo* hanc Congregationem in Religionem trium votorum solemnium approbavit. Barb. *loc. c. num. 6.* Gravefon *loc. cit. pag.* 582. & alii.

16 *Monialium Visitationis B. M. Virginis Congregatio* sic dicta a munere infirmus, & egenos visitandi, quo ob reverentiam Mysterii B. Virginis Mariæ visitantis S. Elisabetham, initio fungebantur aliquæ piæ feminæ, fundata fuit a S. Francisco Salesio Episcopo Genevensi, qui Monialibus hujus Ordinis Anessiaci in Sabaudia circa ann. 1610. Regularis vitæ normam præscripsit, eisque præfecit *B. Joannam Franciscam Fremiot de Chantal* in Galliis natam Divione Urbe Ducatus Burgundiæ, Diœcesis Lingoniensis, quæ nascentem hanc Congregationem instar Matris, ac Fundatricis lactavit, aluit, instituit, & propagavit. Et ea Sanctitatis fama in vita, & post mortem adeo claruit Venerabilis hæc Dei serva, ut nunc acta de ejus vita, virtutibus, ac miraculis in Sac. Rit. Congregatione examinentur, & spes firma adsit, ut Cœlitum albo propediem solemni ritu adscribatur. Et revera novissime, Deo dante, Beatorum fastis adscripta est die 25. Nov. 1751. a Benedicto XIV. Const. incip. *Cum Sextodecimo*.

17 *Monialium Ursulinarum, seu Virginum, ac Viduarum Congregatio in Gallia* sub nuncupatione S. Ursulæ ad erudiendas litteris, & bonis moribus puellas, fundata est Parisiis anno 1611. a Nobili Vidua *Maria L' huillier*. Domina S. Bobæ, quæ novæ a se institutæ Sodalitatis a Paulo V. Summo Pontifice approbationem obtinuit *die* 23. *Septemb. ejusdem anni* 1611. Gravefon *loc. c. pag.* 586. Non debet tamen hæc Congregatio confundi cum Congregatione Ursulinarum fundata a B. Angela de Desenzano, de qua satis dictum *supra art.* 5. *num.* 24.

Monialium Beatæ Mariæ Virginis Congr. ad 18 puellas litteris, & pietate imbuendas fuit fundata a Venerabili Servo Dei Petro Forrerio Parocho Muntencurii in Lotharingia, & Canonicorum Regularium S. Augustini Congregationis S. Salvatoris Reformatore. Gravefon *loc. c. pag.* 586.

Monialium Beatæ Mariæ de Calvario, & S. 19 *Scolasticæ Congr.* Instituta fuit ab Antonietta Aureliana Ludovici Ducis Longavillani filia, quæ hanc Cong. inchoavit in Monasterio Pictaviensi in Galliis, ubi sexto post mense pie decessit *die* 25. *April.* 1618. Gravefon *loc. cit. pag.* 586.

Piorum Missionariorum Congr. instituta fuit 20 circa annum 1621. a Carolo Caraffa Neapoli e nobilissima Familia oriundo, & approbata fuit a Gregorio XV. Const. incip. *Ex quo Divina Majestas*. Gravefon *loc. c. pag.* 587.

Missionariorum Presbyterorum Sæcularium Con- 21 *greg. & puellarum Caritatis Societas* instituta est a S. Vincentio a Paulo circa annam 1626. & approbata ab Urbano VIII. 1632. Gravefon *loc. c. pag.* 597. Marcus Battaglini Nocera Episcopus *in Annalibus Sacerdotii, & Imperii anno* 1660. *num.* 35. Ludovicus Abelly Rhutenensis Episcopus *in ejus vita Parisiis impressa*, & alii.

De multis Militaribus Ordinibus nulli par- 22 ticulari Regulæ addictis, sed sub propriis Constitutionibus Equestre Institutum profitentibus; Vide Tamb. *loc. cit. disp.* 24. *Quæst.* 9. *per tot.* & eruditissimum P. Philippum Bonanni Societatis Jesu, qui egregie scripsit de omnibus Religionibus, & Ordinibus etiam Militaribus sub propriis Habitibus, & Insigniis, Franciscum Mennenium, & alios.

Additiones ex aliena manu.

Plura addere potuissemus, *in hisce sex ar-* 23 *ticulis*, & in nonnullis *Auctorem* castigare. At ne nimii essemus in re, quæ foro nulli fere usui esse potest, satius existimavimus

Au-

Auctoris indicare, qui de origine, & variis Regularium speciebus accuratius quam *Auctor* differuerunt.

24 Vide igitur Helyot *in Historia Ordinum Monasticorum*, *Religiosorum*, *ac Militarium*. Possunt etiam consuli Philippus Bonanni *de Hierarchia Ecclesiastica*, Coronelli *in Catalog. Ordin. Religios. eorumque indument. iconib. express.*

25 *Franciscus*, quoque *Floren.* Jurisconsultus celeberrimus, brevem, sed pereruditum composuit de statu Regular. tractatum, quo de origine, & variis institutis Eremitarum, Monachorum, Cœnobitarum, Anachoretarum cæterorumque Regularium tam in Oriente, quam in Occidente multa delibat.

26 De originibus Monasticis speciatim tractant Dandinus Altaserra, Aubertus Miræus, Rodulphus Hospinianus, Creccelius, aliique; Chopini Monasticon multa eruditione refertum, sed ut plurimum luce indiget, nec exhaurit ea, quæ ad monasticam disciplinam in universum pertinent.

RELIQUIÆ.

1 Reliquiarum detractio in elevatione Corporum Servorum Dei prohibetur sub pœna suspensionis, Interdicti, & Excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservata. Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 46. incip. *De Congregationis Venerabilium*.

2 Reliquiæ Sanctorum in locis, in quibus coluntur, solent præstare validum præsidium ad arcendas calamitates, & succurrendas necessitates; Bened. XIV. in Appendice ad Tomum 4. sui Bullarii Constitut. incip. *Jamdudum* §. 19. ubi adducit exempla. Reliquiæ Sanctorum, ut decenti loco statuantur, curæ Episcoporum mandatum est a Concilio Tridentino. Idem *ibid.* Constitut. incip. *Soror Imelda*, §. 1.

3 Reliquiis Sanctorum, utcumque exiguis, & licet ignoretur nomen proprium Sancti, cujus sunt hujusmodi exuviæ, cultus est exhibendus. Idem *ibid.* in d. Constitut. *Jamdudum* §. 1. & 2. Major tamen est fidelium devotio erga integrum corpus alicujus Sancti, si præsertim de ejus proprio nomine constet. Idem *ibid.* §. 3.

4 Reliquiæ Puerorum, cum notis Martyrii repertæ, cultum publicum in Ecclesia obtinent. Bened. XIV. Constitut. incip. *Beatus Andreas*, §. 20. ubi ad id varia adducit exempla. Reliquiæ quæcumque ex Assisiensi Basilica, sub pœna excommunicationis Papæ reservatæ, excepto articulo mortis, aliisque gravibus pœnis, extrahi sine Pontificia dispensatione prohibentur. Idem Constitut. incip. *Fidelis Dominus* §. 13. 5

Alia ad rem. Vide verb. *Veneratio Sanctorum*. 6

REMEX.

Christiani captivi in Triremibus Turcarum, vel Hæreticorum ob evitandam mortem sibi alias imminentem licite remigant contra Catholicos, sarcinas, & arma ad bellum necessaria convehunt, propugnacula ædificant, ad rapinas, & Incendia cum Dominis Infidelibus cooperantur; Sic probabiliter cum Lessio, Sanchez, Suarez, Layman, Diana, Castropalao, Meudo, Busembaum, & aliis La Croix *lib.* 2. *t.* 3. *cap.* 2. *art.* 3. *num.* 250. & 278. 1

Remiges coacti confugientes libere ad Ecclesiam gaudent Immunitate, & Archiepiscopus ab illorum extractione abstineat. *Sacr. C. Immunit. in Neapolitana* 27. *Augusti* 1660. *lib. Decr. Rocci p.* 281. *in Aquilana* 10. *Maii* 1639. *lib.* 3. *Decret. Paul. p.* 99. *in Oppiden.* 21. *Mart.* 1643. *lib.* 5. *Decr. pag.* 247. Consequenter nec Episcop. sine facultate Apostolica potest eos consignare facere. *Sacr. Congr. Immunit. in Barchinonen.* 19. *Jul.* 1661. *lib. Decret. Rocci p.* 347. 2 3

Transmissi ad Triremes pro reintegratione violatæ Immunitatis debent ad locum immunem, a quo fuerunt extracti, remitti. *Sacr. C. Immun. in Tropien.* 1. *Sept.* 1643. *lib.* 3. *Dec. Paul. p.* 209. 4

Remiges etiam Triremium Sedis Apostolicæ extracti ab Ecclesia, gaudent Immunitate Ecclesiastica, & sunt restituendi. *Sac. C. Immun. in Viterbien.* 21. *Januar.* 1676. *lib.* 1. *Decret. Altov. p.* 1201. 5

Condemnati ad Triremes, qui confugerunt ad Ecclesiam ligati iisdem catenis, quas ferebant, extracti a militibus, gaudent immunitate, & sunt restituendi; *Sacr. C. Immun. in Neapolitana* 15. *Maii* 1685. *lib.* 2. *Decr. Alt. p.* 446. 6

Licet condemnati ad Triremes, & Milites fer- 7

servientes in Triremibus gaudeant Immunitate, attamen Sanctissimus concedit Episcopo facultatem ad annum eos extrahendi etiam cum coactione, & consignandi prævia obligatione juratoria non puniendi eos, cum comminatione Censurarum in casu contraventionis. *Sacr. Congr. Immunit. in Anconitana 6. Septembr.* 1672. *lib.* 1. *Decr. Altov. p.* 728. *& Januen.* 28. *Junii* 1658. *lib.* 2. *Decret. Vallem. p.* 159.

8 Pariter conceditur facultas, annuente Sanctissimo, ad tempus extrahendi, & consignandi condemnatos ad Triremes cum solitis Clausulis. *Sacra Congregat. Immunitat. in Neapolitana 9. Novembris* 1660. *libr. Decretal. Ricci pag.* 296.

9 Sacerdos ad Triremes Pontificias per decennium condemnatus, aufugiens e carceribus, in quibus adhuc detinebatur, & confugiens in Ecclesiam, gaudet immunitate Ecclesiastica, quamvis a d. sententia non appellaverit. *Sacr. Cong. Immun. in Anglonen.* 22. *Jun.* 1660. *lib. Decr. Rocci p.* 260.

10 Remex coactus confugitus ad Ecclesiam, ex gratia specialissima, facto verbo cum Sanctissimo, conceditur remitti ad Triremes, ita tamen, ut in aliquo non possit puniri ratione fugæ, & declaretur ipsum gaudere debere immunitate Ecclesiastica. *Sac. Cong. Immun. in Neapolitana* 14. *Aug.* 1634. *lib.* 2. *Decr. Paul. pag.* 198.

11 Ex gratia speciali mandatur Episcopo, ut sibi constito de concludenti probatione delicti, & facta per ipsum desuper declaratione, faciat consignare Curiæ Sæculari reum die præcedenti a transmissione ad Triremes condemnatum, præviis promissionibus, & cautelis solitis, & signanter quod finito tempore condemnationis rei ad Triremes, restituatur eidem Ecclesiæ, a qua fuit extractus. *Sacra Cong. Immun. in Savonen.* 21. *Novemb.* 1635. *ibi pag.* 239.

12 Datur facultas, annuente Sanctissimo, extrahendi ad formam *c. Inter alia, de Immun.* mancipatos servitio Triremium, & consignandi eorum Capitaneo cum solitis Clausulis. *S. Cong. Immun. in Milevitana* 5. *Jul.* 1669. *lib.* 1. *Decr. Alt. p.* 238. *in Taurinen.* 9. *Septemb.* 1670. *ibi pag.* 478.

13 Condemnati ad Triremes extracti a Laicis gaudent Immunitate, & ideo sunt restituendi Ecclesiæ, & secuta restitutione, pro hac vice tantum datur facultas eos extrahendi, & consignandi ministris laicis, dato juramento de non puniendo pro fuga. *Sacr. Congr. Immun. in Taurin.* 8. *Novembr.* 1687. *lib. Decr. Mart. p.* 187.

Remex coactus, extractus sine facultate Apostolica, restituatur, & deinde datur facultas eum extrahendi ad formam. *Sacr. Congreg. Immun. in Sutrina* 17. *Jun.* 1673. *lib.* 1. *Decret. Alt. p.* 812. *in Januen.* 28. *Jan.* 1698. *lib.* 2. *Decr. Vallem. p.* 159. 14

Mandante Sanctissimo datur Nuncio facultas etiam cum potestate subdelegandi Episcopos ad effectum extrahendi Remiges Triremis Pontificiæ, qui arripuerunt fugam occasione naufragii, ac confugerunt ad loca immunia. *Sac. Cong. Imm. in Neapolitana 9. Nov.* 1696. *lib.* 2. *Decr. Vallem. p.* 55. 15

Annuente Sanctissimo, conceditur facultas Episcopo extrahendi Remiges spontaneos dictos *di buona voglia* ab Ecclesiis, & locis immunibus ad formam *c. Inter alia, de Imm.* dummodo pro delictis, ob quæ confugerunt, & pro fuga fiat promissio non puniendi. *Sacr. Congr. Imm. in Milevitana* 3. *Dec.* 1674. *lib.* 1. *Decr. Altov. p.* 1035. 16

Renovantur facultates pro extractione Remigum a locis immunibus pro duodecim casibus. *Sac. Congr. Imm. in Neapolitana* 1. *Mart.* 1692. *lib. Dec. Grim. p.* 94. 17

Remex coactus extractus de mandato Sanctissimi restituitur in alia ab Ecclesia extractionis, deinde extrahitur, & consignatur Officialibus Triremium cum solitis clausulis. *S. Cong. Imm. in Viterbien.* 12. *Jan.* 1694. *lib.* 1. *Decret. Vallem. p.* 20. 18

Ad Triremes damnatus, licet non remigaverit, quando delictum propter quod damnatus fuit, infamiam irrogat, expleto tempore, non est rehabilitandus ad exercitia Ordinum. *Sacr. Cong. in Romana, seu Ravellen.* 6. *Jul.* 1726. 19

REPRÆSENTATIONES, AN, ET QUÆ FIERI POSSINT IN ECCLESIIS. Vide verb. *Ecclesia art.* 5. *a n.* 49. *ad* 52.

R E P U D I U M.

Repudium in Veteri Testamento permissum fuit Judæis ob eorum cordis duritiem. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 38. incip. *Apostolici Ministerii*. Sed in nova Lege Gra- 1 2

3 Gratiæ vetitum eſt. Idem *ib.* Repudii libel-
lum non licet Judæis ad Fidem converſis da-
re uxoribus in judaiſmo remanentibus. Idem
4 *ib.* Repudii libellum, ſi quis Neophytus Ra-
binicis ſuperſtitionibus inveniatur dediſſe uxori
recuſanti ſe convertere, in eum tanquam ju-
daizantem animadvertendum eſſe ſtatuitur.
5 Idem *ib.* Si autem id fecerit coram Notario,
& teſtibus Chriſtianis, minori pœna plecten-
dus erit. Idem *ib.*

RESCRIPTUM.

---

1 RESCRIPTUM vi nominis importat omnes reſ-
ponſiones ad quamcumque petitionem ſcri-
pto datas. Unde in hoc ſenſu Reſcriptum
idem ſignificat, ac *Reſponſum ſcriptum*, quo
nimirum reſcribitur abſenti, & ſic etiam ſcri-
ptæ Epiſtolæ reſponſoriæ privatorum Reſcripta
dici poſſunt. Gregor. Tholoſan. *lib.* 1. *de Re-
ſcript. num.* 4. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 3.
§. 1. Reiffenſtuel *ibidem num.* 2. & alii paſ-
2 ſim. In propoſito autem non de privatorum,
ſed ſupremorum Principum Reſcriptis eſt ſer-
mo. Et Reſcriptum ſic ceptum *Reſponſum a
Supremo Principe ad conſultationem, relationem,
vel ſupplicationem alterius in ſcripto datum*, ſic
dictum, non quaſi iterum ſcribatur, ſed qua-
ſi reſponſum ſcriptum. Colligitur *ex l. Appel-
landi uſus* 1. §. 1. *&* 2. *ff. de appellationib.
& relationib. ad Rubr. de Reſcriptis num.* 2.
Hoſtienſ. *ib.* Azorius *part.* 1. *Inſtitut. mo-
ral. lib.* 5. *quæſt.* 1. Pirhing *loc. citat. nu-
mer.* 1. Reiffenſtuel *loc. citat. num.* 2. & alii
communiter.
3 Reſcriptum dividitur in Reſcriptum Juſti-
tiæ, & in Reſcriptum Gratiæ. *Communiſſi-
4 ma*. Reſcriptum *Juſtitiæ* eſt illud, quod da-
tur ad explicandum, ſeu declarandum Jus pro
juſtitia adminiſtranda in deciſione cauſarum
5 inter partes. *Eſt in re communis*. Reſcriptum
Gratiæ eſt illud, quod ex mera gratia, & li-
beralitate Principis detur ad obtinenda Bene-
ficia, & alies conſimiles gratias. *Eſt in re com-
munis*.
6 In Apoſtolicis Reſcriptis *Juſtitiæ* apponi ſo-
let filum *Canabis*, in quo plumbum pendet;
In Reſcriptis vero *Gratiæ* apponi ſolet filum
Sericum. Unde *in cap. Quam gravi 6. de crimine
falſi* dicitur, quod ad deprehenſionem falſi fi-
lum Bullarum ſit diligenter inſpiciendum. En-
gel *lib.* 1. *Decr. tit.* 3. *n.* 17. Rebuff. *in praxi
Beneficiorum in tit. differentiæ inter Reſcripta
Gratiæ, & Juſtitiæ*; & alii paſſim.
Reſcripta tum *Juſtitiæ*, tum *Gratiæ* impetra- 7
re poteſt omnis ille, qui non reperitur expreſ-
ſe a Jure prohibitus. *Communis, arg. cap. Jam
nunc 8. cauſ. 28. q. 1. & cap. Non indiſcrete
1. de Procuratorib. in 6.* Dicta tamen Reſcri-
pta impetrare prohibentur Hæretici; *l. Nullus
2. Cod. de Summa Trinitate*. Item Reſcripta 9
impetrare prohibentur Excommunicati Excom-
municatione majori, *c. Dilectus, de Reſcriptis*.
Unde Reſcripta impetrata ab Excommunica- 10
tis ipſo Jure ſunt nulla, niſi in cauſa ipſius
Excommunicationis, vel appellationis ſint im-
petrata, textu expreſſo *in c. Ipſo Jure 1. de
Reſcriptis in 6.*
Reſcripta Juſtitiæ, ſeu ad lites ſunt præſen- 11
tanda intra annum, poſtquam impetrans ha-
buerit copiam Judicis Delegati; Alioquin va-
let ſecundum Reſcriptum ab Adverſario impe-
tratum, etiam non facta mentione de primo.
Communis, textu expreſſo *in cap. ſi autem 9.
& cap. Plerumque 23. de Reſcriptis*.
Reſcriptis autem Gratiæ, & ad Beneficia 12
non eſt tempus in Jure præfixum, quo præ-
ſentari debeant, *cap. ſi autem 9. de Reſcri-
ptis*, & *ibi* DD. communiter. Dummodo ta- 13
men impetrans per notabilem negligentiam,
aut dolum, ſeu malitiam diutius, ſeu lon-
gius, uti non poſtpoſuerit, quia ſi interim
aliquis impetraverit aliud contrarium Reſcri-
ptum, tunc ſecundus impetrans in aſſecutione
Beneficii præferendus eſſet primo. *Communis*
per text. *in cap. Ubi qui gratiam 12. de Re-
ſcriptis in 6.* ibi: *Cum tamen dolus tibi non
poſſit, vel notabilis negligentia imputari, &
cap. ſi Clericus* 11. *de præbenda in 6.* ibi:
*Cum facta ei gratia, per ipſius negligentiam ſit
extincta*.
Quando autem aliquis debeat dici negligens 14
in præſentandis Reſcriptis Gratiæ, relinquitur
arbitrio Judicis dijudicandum, inſpecta quali-
tate Perſonæ, & loci diſtantia, ac qualita-
te cauſæ; *argum. cap. Cum ſit Romana 5. de
appellat.* Gloſſa *in citat. cap. ſi Clericus* 11. *de
præbend. in 6. in verb. Negligenter*, per tex-
tum notabilem in *l. Continuus* §. *Cum ita*,
ff. de verbor. obligationib. Panormitanus in *cit.
cap. ſi autem 9. de Reſcriptis num.* 4. Alexan-
der *lib.* 1. *conſil.* 19. *num.* 20. Menochius *de
Arbitr. Judic. caſ.* 104. *n.* 4. Engel *lib.* 1. *De-
cretal. tit.* 3. *n.* 23. Reiffenſtuel *ib. num.* 66. &
alii paſſim.
In Reſcriptis Juſtitiæ attenditur, & inſpi- 15
citur tempus *Præſentatæ*, ſeu factæ præſenta-
tio-

tionis. *Communis*, per text. in cap. *Ut debitus* 59. *de appell.* In his enim Rescriptis Justitiæ subintelligitur tacita conditio, si præsententur, *arg. c. Super eo* 12. *de appell.* ibi: *si autem infra certum tempus lis decidenda committitur, ex tunc terminus incipit currere, cum Judices contigerit Litteras recepisse.*

16 In rescriptis autem Gratiæ attenditur, & inspicitur tempus *Datæ*. *Communis*, per text. *in c. Eam te* 7. *de Rescriptis*, ibi: *Quod nullatenus fecisse deberes, si Datam Litterarum diligentius attendisses*, & concordat *cap. Constitutus* 19. *juncta Glossa ibidem verb. Impetrasse*, *de Rescriptis*, & *cap. Eum cui* 7. *de præbend. in* 6. in cujus Summario sic expresse habetur: *In impetratione Beneficiorum inspicitur Data, non præsentatio, vel receptio*, & clare habetur decisum in *cap. si eo tempore* 9. *de Rescriptis in* 6. ubi Pontifex resolvit, quod virtute Rescripti Beneficialis non possit conferri Beneficium Curatum illi, qui tempore *Datæ* ipsius Rescripti nondum habebat ætatem idoneam ad illud, etiamsi postmodum fuerit effectus legitimæ ætatis, reddita hac ratione: *Cum tempore Datæ ipsarum adhuc non esset idoneus*, & in ejus Summario expresse dicitur: *in Litteris ad Beneficia impetratis inspicitur tempus Datæ. Unde per illas Beneficium Curatum obtinere non poterit, qui licet nunc sit major, illo tempore minor erat.*

17 Rescripta omnia tum Justitiæ, tum Gratiæ, sicuti & Privilegia, quando verba sunt clara, intelligenda sunt, & interpretanda secundum propriam significationem, & communem usum loquendi; *l. Licet Imperator*, *ff. de Legatis* 1. & *l. Ille*, *aut Illa*, *ff. de Legatis* III. *cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*, *c. Porro*, *de Privileg.*

18 Rescripta Justitiæ, seu ad lites in dubio, si de contraria voluntate Rescribentis non constet, intelligi, & interpretari debent secundum Jus commune, ita ut ab illo nullimode recedatur, quamvis necessarium foret a verborum proprietate recedere, vel clausulam adjectam transponere, *cap. Cautum* 18. *de Rescriptis*, ubi circa hoc habetur casus, & Decisio singularis, ut notant *ib.* Abbas *num.* 1. Felin. *n.* 9. Fagnan. *num.* 4. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 3. *num.* 15. Reiffenstuel *ibidem num.* 110. & alii communiter. Et ratio est, quia Rescripta Justitiæ, seu ad lites dantur ad Juris observantiam. Unde in dubio non censetur Papa, seu Princeps velle decernere aliquid juri communi contrarium, quia mens Principis censetur esse talis qualis de Jure esse debet, *l. Ex post facto* 33. *ff. de vulg. & pupill. substitut.* Adeoque in tali casu, si Ordo, aut constructio verborum aliam explicationem, aut sensum non admittat, nisi qui sit contrarius Juri communi, potius præsumendum est, per errorem Scriptoris verba esse transposita, vel aliter mutata, cujusmodi error veritati obesse non debet; *l. Errore* 7. & *l. Ambiguitates* 24. *Cod. de Testamentis.*

Præterea Rescripta Justitiæ, seu ad lites sunt stricte interpretanda, nec ad casum, vel Personam in Rescripto non expressam sunt extendenda. Glossa communiter recepta in *cap. Nonnulli* 28. *verb. Lites restringendæ*, *de Rescriptis*, *c. olim* 32. & *c. P. G. de Offic.* & *Potest. Judic. Delegat.* *c. Quod alicui* 74. *de Regul. Juris in* 6. Pithing *loc. c. num.* 17. Reiffenstuel *loc. c. n.* 121. Felinus in *cit. cap. Causam* 28. *de Rescriptis n.* 8. & alii passim. Et ratio est, quia per Rescripta Justitiæ, seu ad lites detrahitur jurisdictioni Judicum Ordinariorum, simulque per ea præbetur ansa, & materia litigandi, adeoque merito censeri debent odiosa, cum omnis recessus a Jure communi censeatur odiosus: *c. Is qui* 1. & *c. si quis* 2. *de Filiis Presbyterorum in* 6. sicque restringenda, & non extendenda; *c. Odia* 15. & *c. Quæ a Jure* 28. *de Regul. Juris in* 6. 19

Rescripta Gratiæ, quæ nemini præjudicant, sunt, generaliter loquendo, late interpretanda. *Communis*, textu expresso *in l. Beneficium*, *ff. de Constitutionibus Princip.* *c. Cum olim* 16. *de verbor. signific.* *c. Quia circa* 22. *de Privileg.* *c. Quamvis* 4. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Favores convenit ampliari.* 20

Rescripta autem impetrata ad Beneficia Ecclesiastica obtinenda sunt stricte interpretanda, & restringenda, quia sunt ambitiosa, seu per ambitionem interpretari solent. *Communis*, textu expresso in *cit. cap. Quamvis* 4. *de præbend. in* 6. ibi: *Quamvis plenissima sit alias in Beneficiis interpretatio facienda, Litteræ tamen super obtinendis Beneficiis debent, cum sint ambitiosæ, restringi.* 21

Unde ad rem habentur exempla valde notanda *cap. Cui de non Sacerdotali* 27. *de Præbend. in* 6. ibi: *Cui de non Sacerdotali Præbenda provideri mandatur, sibi etiam volenti Sacerdotalis, auctoritate mandati hujusmodi conferri nequibit. Similiter, si in Ecclesia, in qua integræ, ac dimidiæ Præbendæ habentur, mandetur integra conferri Præbenda, quamquam ille, pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit provideri. Idem cum injungitur provideri alicui de Præbenda cer-* 22

ti valoris, *etiam illo volente*, *mandatum non possit adimpleri*; *non enim hujusmodi mandata* (*quorum fines diligenter servari oportet*) *debent ad casus alios*, *quam expressos extendi*.

23 Qualis autem interpretatio facienda sit in Rescriptis, quæ habent vim Privilegii? Vide verb. *Privilegium art.* 2. *à n.* 19. *ad* 28.

24 Rescripta Gratiæ, & ad Beneficia per subreptionem, vel obreptionem obtenta sunt ipso Jure nulla. *Communis*, per text. *in c. Constitutus* 19. *& cap. Ad audientiam* 31. *de Rescriptis*, *cap. si is* 2. *de filiis Presbyteror. in* 6. ibi: *Talis dispensatio*... *veluti per subreptionem obtenta nullius penitus est momenti*, *cap. Si metu* 23. *de Præbend. in* 6. ibi: *Ipsam* (gratiam) *veluti subreptitiam vires nolumus obtinere*. Clementin. *Si Dignitatem* 1. *de Præbend.* ibi: *Gratia hujusmodi velut subreptitia nullius penitus est momenti*.

25 Rescripta autem Justitiæ, seu ad lites per subreptionem etiam dolosam non vitiantur ipso Jure, sed dumtaxat ope exceptionis, idest valida sunt, donec Adversarius, contra quem impetrata sunt, de subreptione ipsorum excipiat, & vere subreptitia demonstret. *Communis*, per text. *in c. si autem* 9. *& c. Plerumque* 22. *de Rescriptis*, ubi habetur, quod si posterius Rescriptum ad alios Judices impetretur, non facta mentione prioris Rescripti, per exceptionem rejici potest, nisi is, qui prius Rescriptum impetravit, eo per annum dolo vel negligentia uti intermittat.

26 Ratio autem hujus discriminis inter Rescripta Gratiæ, & Justitiæ est, quia in Rescriptis Gratiæ non est pars, quæ possit excipere de subreptione. Unde, cessante provisione hominis, necesse fuit, ut Lex ipsa providere, ipso Jure hujusmodi Rescripta subreptitie obtenta irritando, & cassando, ut sic falsus Precator consuleret suæ conscientiæ per cessionem Beneficii, ut notat Glossa *in cap. Cum pridem* 10. *de renunciatione verb. Sed dumtaxat*. At vero in Rescriptis Justitiæ, seu ad lites, adest pars, cujus interest, quæ potest de eorum subreptione excipere, & appellare. Unde stante provisione hominis, non fuit necesse, ut Lex provideret per irritationem hujusmodi Rescriptorum. Fagnan. in *cit. cap. Ad audientiam* 31. *de Rescriptis num.* 37. Pirhing *loc. cit. num.* 85. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 173. & alii, qui afferunt alias rationes discriminis apud ipsos videndas.

27 Rescripta sive Justitiæ, sive Gratiæ, generatim loquendo, duas ob causas fiunt subreptitia, seu obreptitia. Primo ob taciturnitatem veritatis ad rem per se, seu intrinsece pertinentis, adeoque necessario exprimendæ. Secundo per expressionem falsitatis itidem per se, & intrinsece ad rem spectantis; *cap. Super litteris* 20. *de Rescriptis*, ibi: *Tacita veritate*, *vel suggesta falsitate*. Et infra: *Falsitatem exprimunt*, *vel supprimunt veritatem*. Et infra: *Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem*, *vel suppressionem etiam veritati*. Et colligitur etiam *ex l. Præscriptione* 2. *Cod. Si contra Jus*, *l. Quidam* 1. *Cod. Si Nuptiæ ex Rescripto*; *l. Si quis obrepserit* 29. *ff. de Lege Cornelia*, *de Falsis*.

Inter *Obreptionem*, & *Subreptionem* nonnulli volunt adesse hanc differentiam, quod nempe *Obreptio* committatur per narrationem, seu expressionem falsi, & *Subreptio* per taciturnitatem veri necessario exprimendi, vel quando per confusam, aut perplexam, seu callidam ejus narrationem occultatur. Sic plures Doctores apud Menoch. *de Arbitrar. Jud. caus.* 201. *num.* 9. Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 21. *numer.* 2. Barbosa in *cit. cap. Super litteris* 20. *de Rescriptis n.* 3. qui proinde addunt, quod majus est vitium *Obreptionis*, quam *Subreptionis*, cum gravius sit falsum exprimere, quam verum tacere; Quam differentiam semper menti tenendam vult Abbas in *cap. Cum Dilecta* 22. *de Rescriptis n.* 7. 28

Alii autem fere communiter volunt, quod *Obreptio*, & *Subreptio* sint termini synonimi, & indifferenter ac promiscue illos usurpant, appellando omnia Rescripta male impetrata Obreptitia, vel Subreptitia, sive falsum in iis narretur, & exprimatur, sive veritas necessario explicanda taceatur. Ita Abbas in *cit. cap. Cum Dilecta* 22. *de Rescriptis num.* 7. Fagnan. in *cit. cap. Super litteris* 20. *de Rescriptis num.* 5. cum pluribus ibi citatis, Jason. in *cit. l. Præscriptione* 2. *Cod. Si contra Jus num.* 1. Decius in *cit. cap. Super litteris num.* 1. Menochius *de Arbitrar. Jud. caf.* 201. *num.* 10. ubi alios plures allegat, Pirhing *loc. cit. num.* 86. *in fine*. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 155. Sanchez *lib.* 8. *de Matrimon. disp.* 21. *num.* 2. & alii. Et hoc colligitur ex pluribus Juribus, tam Canonicis, quam Civilibus, in quibus *Obreptio & Subreptio* pro synonimis & idem importantibus accipiuntur; Et quidem sic accipiuntur in *cap. Quisquis metu* 79. *caus.* 11. *quæst.* 3. ibi: *Uterque reus est*, *& qui veritatem occultat*, *& qui mendacium dicit*, & idem ipsissimis verbis habetur in *cap. Falsidicus* 2. *de crimine falsi*, & clarius habetur in *cit. cap. Super litteris* 20. *de Rescriptis*, ubi per totum patificantur taciturni- 29

nitas veri ceteroquin de Jure exprimendi, & narratio, seu expressio falsi, uti notat Fagnan. *ibid. num.* 25. cum aliis; & patet ex verbis textus adductis *supra num.* 27. Idem habetur *ex l. Quidam* 1. *Cod. Si nuptiæ ex Rescripto*, ubi eadem Rescripta modo *obreptione precum*, modo *subreptione precum* impetrari dicuntur. Item *ex l. Si quis obrepserit* 29. *ff. De Lege Cornelia, de falsis*, ibi: *Si quis obrepserit Præsidi* (veritatem in precibus ab eo datis non adjiciendo) perinde *punitur*, *atque si falsum fecerit*. Item *l. Præscriptione* 2. *Cod. Si contra Jus*, ibi: *Sive in Juris narratione mendacium reperiatur, sive facti, sive in tacendi fraude pro tenore veritatis non deprecantis affirmatione datum Judicem cognoscere debere*.

30 Obreptio, seu Subreptio dolosa vitiat Rescriptum in totum. *Communis* per textum expressum *in cap. Super litteris* 20. *de Rescriptis*, ibi: *Qui priori modo* (idest per fraudem, vel malitiam) *falsitatem exprimunt*, *vel supprimunt veritatem*, *in suæ perversitatis pœnam nullum ex illis Litteris commodum consequantur*; Et ratio est, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent; *cap. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis*, *cap. Ex litteris* 2. *de Dolo*, *& contumacia*; *cap. Tua* 12. *de Clericis non residen. l. In fundo*, *ff. de Rei vindic. l. Cum hi*, *ff. de transactionibus*, *l. Si Legatarius*, *Cod. de Legatis*, cum similibus.

31 Obreptio, seu Subreptio ex ignorantia, vel simplicitate vitiat Rescriptum in totum, si Pontifex, vel Princeps, cognita veritate nullo modo dedisset tale Rescriptum. *Communis*, per textum expressum *in cit. cap. Super Litteris* 20. *de Rescriptis*, ibi: *Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem*, *vel suppressionem etiam veritatis* (ex ignorantia, vel simplicitate) *Litteræ fuerint impetratæ*, *qua tacita*, *vel expressa Nos nullas prorsus Litteras dedissemus*, *a Delegato non est aliquatenus procedendum*. Unde Felinus in Summario *in cit. cap. Super litteris* expresse dicit: *Subreptio*, *si processit ex simplicitate*, *vel ignorantia*, *eatenus vitiat*, *quatenus fuit causa concessionis*, *arg. leg. Adigere* 6. §. 2. *ff. de Jurepatron. cap. Cum cessante* 60. *de appellat.* cum similibus.

32 Obreptio, seu Subreptio ex ignorantia, vel simplicitate non vitiat substantiam Rescripti, si Pontifex, vel Princeps alias expressa veritate, vel tacita falsitate adhuc ipsum Rescriptum concessisset. *Communis*, per textum expressum in *cit. cap. Super litteris* 20. *de Rescriptis*, ibi: *Si talis expressa sit falsitas*, *vel veritas occultata*, *qua*, *quamvis fuisset tacita*, *vel expressa*, *Nos nihilominus* (*saltem forma communi*) *Litteris dedissemus*, *Delegatus non sequens formam in Litteris ipsis appositam*, *secundum Ordinem Juris in causa procedat*.

Et hoc locum habere nedum in Rescriptis Justitiæ, & ad lites, sed etiam in Rescriptis Gratiæ, & ad Beneficia, tenent Abbas *in cit. cap. Super litteris num.* 5. Felinus *ib. num.* 2. citans Butrium, Imolam, & alios, Fagnan. *ib. num.* 54. *& seq.* citans multiplicem Decisionem Rotæ; Reiffenstuel *lib.* 1. *Decret. tit.* 3. *a num.* 161. *ad* 199. ubi solvit contraria; Engel *ib. num.* 12. & alii per text. *in cap. Si eo tempore* 9. *de Rescriptis in* 6. *cap. Si pro Clericis*, *& cap. Dudum* 14. §. *Nos igitur*, *de Præbend. in* 6. 33

Error manifestus & gravis latinitatis vitiat Rescripta Apostolica. *Communis*, per expressum textum *in cap. Ad audientiam* 11. *de Rescriptis*, ibi: *Quibus Litteris*, *quoniam manifestum continent in constructione peccatum*, *fidem te nolumus adhibere*; Cum enim Rescripta Apostolica transeant per multas manus, magnaque maturitate consilii decoquantur, sive concipiantur; *cap. Apostolicæ* 4. *caus.* 35. *qu.* 9. & *ibi* Gloss. verb. *Decoquantur*, non est verisimile, quod ex tam multis doctis, & cautis Officialibus, nullus viderit manifestum, & gravem errorem latinitatis, aut si viderit, ipsum reliquerit incorrectum; adeoque stat fundata præsumptio, quod Rescriptum adeo vitiosum processerit extra voluntatem Papæ, & ab alio fuerit falsificatum. 34

Dicitur autem notanter *Error manifestus*, *& gravis*, quia error levis, verbi gratia defectus unius litteræ, vel syllabæ non vitiat ipsa Rescripta, cum de facili possit etiam plurium oculos subterfugere. *Communis*, textu expresso *in cap. Ex part.* 11. *de Fide Instrumentorum*, ibi: *Quia rescriptum Apostolicum pro eo*, *quod in hac dictione spoliarunt hæc figura O deerat*, *asseritur vitiosum*; *mandamus quatenus hoc non obstante in negotio ipso ratione prævia procedas*, & concordat textus *in leg. Qui habebat* 54. *ff. De manumissis testament.* ubi licet Testator manumissurus unicum suum servum vocaverit eum *Cratistum* cum appellaretur *Cratinus*, respondetur *Nihil obesse*, *quod in syllaba errasset*, in cujus Summario Bartolus expresse dicit: *Error in syllaba non nocet*. 35

Error manifestus, & gravis non vitiat Testamenta, & alia Instrumenta, v. g. contractuum, modo de voluntate Disponentis constet; *l. Errore* 7. *Cod. de Testamentis*, juncto 36

Summario, in quo sic expresse habetur: *Error scribentis veritati non nocet, & ideo si apparet de voluntate Testatoris, licet per errorem scribentis scripta non fuerit, habetur pro scripta*. Et concordant *l. Qui habebat* 54. *ff. de manumiss. Testam. & l. Imperator* 8. *ff. De statu hominum*. Et sic tenent Glossa final. *in cit. c. Ad audientiam* 11. *de Rescriptis*, & ibi Abbas *n.* 3. Felin. *n.* 8. Pithing *lib.* 1. *Decr. tit.* 3. *n.* 120. Reiffenstuel *ibid. n.* 216. & alii passim. Cum enim hæc non transeat per tam multas manus sicut Rescripta Apostolica, sed uni Tabellioni ordinarie scribenda committantur, facilius potest irrepere falsa latinitas, aut alius error incorrectus relinqui; adeoque talis error non vitiat Testamenta, seu Instrumenta, si ceteroquin sufficienter constet de voluntate Testantis, seu Disponentis.

37 Error in nomine, vel pronomine non vitiat Testamentum, aut aliam dispositionem; Dummodo constet de Corpore, sive de quo senserit Testator, aut Disponens. *Communis*, textu expresso *in leg. si in nomine, Cod. de Testament.* ibi: *Si in nomine, vel pronomine, seu cognomine, seu agnomine Testator erraverit, nec tamen de quo senserit, incertum sit, Error hujusmodi nihil officit veritati*.

38 Rescripta Apostolica emanata contra Jus commune, de quo mentionem non faciunt, aut contra communem Stylum, seu praxim Curiæ Romanæ, præsumuntur falsa, & rejici debent; *cap. Rescripta* 15. *causa* 25. *qu.* 2. *l. Rescripta* 7. *Cod. de precibus Imperat. afferend. l. Ultim. Cod. si contra Jus*. Non enim verisimile est, Pontificem, cujus est Jura tueri, voluisse Jura tot vigiliis excogitata, & firmata uno verbo, vel Rescripto evertere, *cap. Ecclesia* 57. *de election.*

39 Rescripta, & alia quæcumque Instrumenta habentia rasuram in loco suspecto, & substantiali, tamquam falsa, & invalida rejici possunt, & nihil probant. *Communis*, per text. *in L. Licet* 5. *de crimine falsi, cap. Inter dilectos* 6. §. *Sed contra, de Fide instrumentor. & cap. Cum olim* 14. *de privileg.* & præsertim *in cap. Cum venerabilis* 7. *de Religiosis Domibus*, ubi quoddam Instrumentum propter rasuram in loco suspecto ad faciendam fidem reputatur invalidum, utpote de Jure suspectum, ibi: *Prædicto Instrumento nullam fidem penitus adhibendam propter superlinearem scripturam, & rasuram loco suspecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recensetur*; & infra; *Qui vero Instrumentum prædictum, per quod Episcopus Ecclesiam intendebat quoad temporalia indicare, ad faciendam super hoc fidem invalidum esse cognovimus, utpote propter prædicta de Jure suspectum, vos ab impetitione ipsius quoad temporalia ejusdem Ecclesiæ duximus absolvendos*.

Rescripta Justitiæ, seu ad lites, re adhuc integra, expirant morte concedentis; secus autem quando res non est amplius integra. *Communis ac certa*, per text. expressum, *in cap. Licet undique* 30. *de Offic. Delegat.* ibi: *Inquisitioni suæ taliter respondemus, quod si Jurisdictione a suo sibi Collega delegata, eo vivente uti non cœperit, quia mandatum hujusmodi re integra morte mandatarii expiravit, non habet solus officium judicandi; Si vero ante mortem illius jurisdictione uti cœperis demandata, vices suas, & illius poteris adimplere*, & concordat *cap. Relatum* 19. *cap. Gratum* 20. *de Offic. Delegat. cap. Quamvis* 6. *eod. in* 6. *& l. Quia, ff. de Jurisdict. omnium Judic.* cum similibus. 40

Ut autem res non sit amplius integra, sicque perpetuetur valor Rescripti Justitiæ, seu ad lites, & Jurisdictio delegata, requiritur, & sufficit citatio partis per Delegatum ante obitum concedentis, seu Delegantis facta: *cap. Gratum* 20. *de Offic. Delegati*, juncto ejus Summario, in quo expresse dicitur: *Si Delegatus citavit ante mortem Delegantis, perpetua est ejus Jurisdictio*; *cap. Nemini* 9. *de Offic. Legati*, ibi: *Nemini dubium esse volumus, quia Legatorum Sedis Apostolicæ statuta edicta in Provincia sibi commissa durent tamquam perpetua, licet eamdem postmodum sint egressi; Secus autem, si causas duxerint delegandas aliquibus, cum jurisdictio istorum expiret, si ante illorum discessum horum citatio non præcessit*. Sic tenent Abbas *in citat. cap. Relatum* 5. Barbos. *in citat. cap. Gratum num.* 3. Bartol. *in l. More majorum num.* 13. *de Jurisdict. omnium Jud.* Maranta *in Speculo aureo part.* 4. *dist.* 5. *num.* 61. ubi dicit hanc esse communem opinionem. 41

Rescripta Gratiæ, seu ad beneficia non expirant morte concedentis, etiamsi adhuc res integra maneat. *Comm.* textu expresso *in c. si super gratia* 9. *de Offic. Deleg. & c. si cui* 36. *de Præbend. in* 6. Vide verb. *Gratia*, *ut est gratiosum Rescriptum n.* 1. 42

Intellige tamen de Rescriptis Gratiæ jam factæ; Secus autem de Rescriptis Gratiæ faciendæ, text. expresso *in cit. cap. si cui* 36. *de Præbend. in* 6. §. *final.* Vide d. verb. *Gratia, num.* 2. 43

Affertur ratio disparitatis. Vide *ib. n.* 3. 44

Re-

45 Rescriptum Gratiæ factæ ad beneplacitum
concedentis durat, donec ille eum revocaverit;
Aut donec ipse concedens moriatur. Vide *ib.*
num. 4. & 5.
46 Rescriptum Gratiæ concessæ ad beneplacitum
Sedis Apostolicæ non expirat morte Papæ concedentis.
Vide *ib. n.* 6.
47 Rescriptum Gratiæ ad beneplacitum Personæ,
& Dignitatis, quæ perpetua est, an expiret
morte concedentis? *ib. n.* 7.
48 Rescriptum Gratiæ concessæ cum clausula;
*Donec revocaverimus, Donec aliud duxerimus
ordinandum*, & hujusmodi durat perpetuo,
nisi a concedente, vel successore ipsius revocetur.
Vide *ib. n.* 8. *usque in finem*, ubi multa
ad rem.
49 Quoad ea, quæ concernunt renunciationem,
& revocationem Rescriptorum. Vide verb. *Privilegium
art.* 3. *per tot.*

Additiones ex aliena manu.

50 Nil frequentius, quam quod rescripta subreptitia,
vel obreptitia sint. At nil incertius
uter probare teneatur, vel subreptionem, vel
51 obreptionem esse commissam; Is qui rescriptum
impetravit, an ille, qui vitium hoc opponit.
Doctores sane hic mirum in modum
variant. Vide diversas opiniones apud
Stryk. *Juridic. differt. volum.* 7. *disput.* 24. *c.* 3.
num. 34. & *plur. seq.*
52 Meo autem judicio distinguendum est subreptionem
inter ac obreptionem. Qui excipit
de subreptione, falsas esse dicit adductas circumstantias,
& ita videtur litem negative
contestari, adeoque veritatem ille qui rescriptum
impetravit debet probare, maxime si agatur
de rescriptis gratiæ, nisi tamen adductæ
circumstantiæ præsumptionem veritatis habeant.
53 At qui obreptitium rescriptum contendit, non
impugnat adductas circumstantias, sed non
omnes, easque essentiales adductas esse, pluresque
adduci debuisse, tenet, & in eo suam
fundat exceptionem, quod tamen dubium est,
adeoque illud docere debet; Bohemer. *in Decret.
lib.* 1. *tit.* 13. §. 1. Bruneman. *ad L.* 11.
num. 35. *ff. de Interrog. in jur. faciend.* Van-Esp.
de Jur. Pontific. consil. 1. §. 2. *de rescript.*
54 At duo præterea distingui debent casus. Aut
enim excipiens, indefinite de obreptione excipit,
non omnes essentiales circumstantias adductas
esse, sine speciali earum mentione, &
55 hoc casu probare ipsi incumbit. Aut vero exprimit
circumstantias reticitas, & ita dubitatur
tantum, utrum expressæ sint, an vero necessario
exprimi debuerint. Prius haud indi- 56
get probatione, quum vel ex precibus rescripto
adjiciendis, vel ipso rescripto, in quo contenta
precum repetuntur, de eo statim constare
possit. Posterius probandum omnino, & 57
quidem ab allegante, qui suam in hoc fundat
exceptionem; Bohemer. *ubi supra.*
Id vero graviori involutum est difficultate, 58
unde constare queat Principem non ita rescripsisse,
ubi hæc, vel illa qualitas fuisset expressa,
vel non expressa; Id enim omnino ad probationem
facit. Si enim Princeps nihilominus 59
ita rescripsisset, tametsi hæc, vel illa qualitas
fuisset expressa, vel non suppressa, frustra ejus
probatio suscipitur.
Tria autem qualitatum genera hinc sunt 60
observanda. Aliæ enim qualitates jam clare,
& expresse in jure sunt determinatæ, pertinentque
ad qualitatem personæ, & hæ exprimi
omnino debent. Eo vel maxime si le- 61
ges harum qualitatum expressionem dedisse videantur
pro forma, quæ servari adamussim debet.
Aliæ qualitates ex stylo curiæ, vel con- 62
suetudine Principis dependent, non expressa lege,
& hæ eodem modo sunt exprimendæ, cessatque
hic arbitrium, quia consuetudine res
jam definita est. Aliæ demum qualitates nul- 63
lo Jure sunt determinatæ, quæ si reticitæ sint,
arbitrio Judicis committendum, quatenus harum
reticentia obreptionem inducat. Is au- 64
tem, pensatis singulis circumstantiis, judicabit
an talis sit qualitas, quæ potuisset retrahere
Principem a concessione, si illam notam
habuisset; Confer Stryk. *Juridic. differt.
volum.* 7. *disput.* 33. *cap.* 3. *numer.* 42. &
plur. seq.
Reliquum esset, ut dissereretur de indiciis, 65
quibus vera a falsis rescriptis distinguuntur.
Sed ne minus sim, consule, qui de iis accuratissime,
& quidem accommodate ad forum
agit, Bohemer. *in decretal. lib.* 1. *tit.* 3. §. 18.
& *plur. seq.* Vide etiam, si cupias, qui de
ipsis magis ex professo, & majori eruditione
tractant, Joan. Mabillon. *de re diplomatic.* Heineccium
de sigill. Hertium *de fide diplomat.* &
Jo. Eisenart *de Jur. diplomat.*

RESERVATIO CASUUM.

1 REservatio Casuum est negatio Jurisdictionis ad aliquod peccatum absolvendum.
2 *Est in re Communis*. Hinc casus reservatus est peccatum, cujus absolutio non permittitur cuivis simplici, & inferiori Confessario, sed ea reservatur, & manet penes Superiorem illius simplicis, & inferioris Confessarii, aut penes alterum Confessarium a Superiore ad id specialiter Delegatum. *Ita in re Communis*.

3 Dicitur autem notanter, *Cujus absolutio non permittitur cuivis simplici, & inferiori Confessario*, ad denotandum, quod per actum Reservationis principaliter, ac directe afficitur solummodo Persona Confessarii, ejus Jurisdictionem arctando, ac limitando, & indirecte solum Persona ipsius Pœnitentis, eo quod a tali Confessario ob defectum Jurisdictionis a Casu reservato absolvi non possit. Sic inter alios recte notat Fagn. *in cap. Omnis utriusque sexus* 12. *de Pœnitentiis, & remissionib. n.* 78. *& seq.*

4 Hinc pœnitentes confluentes ex alia Diœcesi cum peccatis in ea reservatis possunt absolvi a Confessario Regulari in Diœcesi, in qua est approbatus, si in ipsa talia peccata non sint reservata, & tales pœnitentes in fraudem reservationis pro obtinenda absolutione ad eam non confluxerint. Sic expresse Clemens X. Constitut. incip. *Superna*, §. 6. ibi: *Decernimus, & declaramus .... posse Regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis pro absolutione obtinenda migrasse*. Posse enim Regulares intra Diœcesim Episcopi approbantis absolvere etiam pœnitentes alterius Diœcesis, jam expresse declaraverat *Sacr. Congreg. Conc.* apud Fagn. *lib.* 5. *Decret. in cap. Omnis, de pœnitentiis, & remissionib. num.* 79. quia ipsi habent jurisdictionem a Papa *ex Clement. Dudum §. statuimus, de sepulturis*, ut notat Glossa *in c.* 2. *ante figurationem casus, de pœnitent. & remissionib. in* 6. cujus jurisdictio non restringitur ad limites alicujus Territorii, *cap. Cuncta per mundum* 17. *caus.* 9. *qu.* 3. sed universus Orbis est sua Diœcesis, *c. Per principalem* 21. *ead. caus. & qu.* ut cum aliis observat Fagn. *loc. c.*

5 An autem possint similiter dicti pœnitentes confluentes ex alia Diœcesi sic absolvi a Confessario sæculari? Negant cum aliis Fagnanus *loc. cit. numer.* 70. Sotus *in* 4. *Sententiar. dist.* 18. *q.* 2. *art.* 4. Medina *lib.* 1. *cap.* 10. Graffius *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 56. & alii. At vero affirmat jam communis Doctorum sententia cum Cajetano, Henriquez, Suarez, Vasquez, Bonacina, Cabassutio *Juris Canon. Theoria & prax. lib.* 3. *cap.* 12. ubi solidas adducit rationes, ac dicit, quod constans usus, & regula receptissima est in omni causa delicti judicandum esse reum secundum jura ipsius loci, ubi judicatur idem reus; *Authentic. Qua in Provincia, Cod. Ubi de crimine agi oportet; cap. Placuit* 4. *caus.* 6. *quæst.* 3. cum similibus. Et sic Pontas *verb. casus reservati casu* 12. *&* 15. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *c.* 5. *num.* 3307. Matthæuc. *Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 5. *&* 6. & alii passim, ac servat universalis praxis, & consuetudo quæ est optima Legum interpres; *L. Si de consuetudine*, 37. *ff. de Legib. c. Cum dilectus* 8. *de consuetud.* Et ratio est, quia est fere impossibile, quod Confessarius possit cognoscere omnes pœnitentes, an sint Diœcesani, vel non; & scire omnes & singulos casus reservatos in Diœcesibus eorum, qui ad se Confessionis gratia confluunt, ad quod teneretur, si eos non posset absolvere. Quod tamen, ut nimium onerosum, ac fere impossibile, nullus Episcopus ab iis, quos ad Confessiones excipiendas admittit, solet exigere; Tum quia in hoc par videtur ratio de Confessario sæculari ac de Regulari: Si ergo id potest Regularis, poterit etiam Confessarius sæcularis, quia ubi eadem est ratio, eadem est juris dispositio; *L. Ideo* 27. *ff. de Legib. L. Illud* 32. *ff. ad Leg. Aquil. & cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episc.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *L. Cum ratio* 7. *ff. de bonis damnator.* Non possunt tamen tales pœnitentes absolvere a dictis casibus reservatis tam Confessarii Regulares, quam Sæculares, si consulto, & ex industria veniant ad eos pro obtinenda absolutione in fraudem reservationis a proprio Episcopo factæ, ut expresse declarat Clemens X. in d. Const. incip. *Superna*, per verba adducta *sub num.* 4. Fraus enim, & dolus nulli patrocinari debent, *cap. ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia, c. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de Rescript. cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resident. cap. Officii* 14. *de Testam. L. in fundo* 38. *ff. de rei vindicat. L. Cum num.* 8. *ff. de transaction. L. Si legatarius* 24. *Cod. de Legatis*, cum similibus.

Cer-

6 Certum esse dari in Ecclesia Dei potestatem reservandi aliqua peccata a Superioribus, a quibus inferiores Confessarii absque speciali licentia, & facultate extra mortis periculum absolvere non possunt, patet hoc, præter continuam praxim, & sensum universalis Ecclesiæ, ex verbis Christi *Joann. 20. num. 13.* ibi: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*, & ex Conc. Trid. *sess. 14. cap. 7.* ibi: *Magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere Sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam, & graviora crimina, non a quibusvis, sed a Summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur &c.* Et infra: *Extra quem articulum mortis Sacerdotes cum nihil possint in Casibus reservatis, id unum Pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant.*

7 Sola peccata mortalia graviora, & atrociora, externa, certa, ac opere consummata reservari solent, ac debent; Unde reservatio non est facienda, sicut neque Excommunicatio major non est ferenda pro venialibus, aut mortalibus jam confessis. *Communis* cum Sporer *tom. 3. par. 3. c. 6. num. 730.* Layman *lib. 5. tract. 6. cap. 12. num. 3.* Herincx *disp. 6. de Pœnitent. nu. 6. & seq.* Mastrio *in Theol. moral. disp. 31. q. 9. nu. 224.* Et ratio est, quia reservatio ab Ecclesia instituta est ad coercenda delicta atrociora, & graviora, ut constat ex Conc. Trid. *sess. 10. cap. 7.* ibi: *Atrociora quædam, & graviora crimina;* Tum quia venialia, & mortalia jam confessa sunt materia libera; unde cum non sint necessario confitenda, eorum Reservatio esset inutilis.

8 Potestas reservandi peccata, & Casus residet in Summo Pontifice respectu totius Eccle-
9 siæ. *Communis & certa.* Item in Episcopis respectu suarum Diœcesum, pro quibus veniunt omnes Prælati habentes proprium independens Territorium, & Jurisdictionem quasi Episcopalem. *Communis, & certa.* Sicque definitum est in Conc. Trid. *sess. 14. de Sacramento Pœnitentiæ Canon. XI.* ibi: *Si quis dixerit, Episcopos non habere Jus reservandi sibi Casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere quo minus Sacerdos a reservatis vere absolvat, anathema*
10 *sit.* Item in Prælatis Regularibus auctoritatem quasi Episcopalem habentibus, uti sunt Generales, & Provinciales. *Communis, & certa.* Vide verb. *Prælatus Regularis a nu. 53. ad 56.*

11 Nullatenus tamen possunt Casus reservare Superiores locales. *Communis, & certa.* Vide dict. verb. *Prælatus Regularis a n. 56. ad 59.* Item neque casus reservare possunt Parochi in 12
suis Parochiis, quinimmo neque possunt in Confessarium sibi eligere Sacerdotem non approbatum ab Ordinario. Vide d. verb. *Prælatus Regularis n. 59.*

Papa ordinarie nullum peccatum mortale 13
sibi reservat, nisi propter annexam Excommunicationem sibi itidem reservatam. *Communis.* Dicitur autem notanter *ordinarie*, quia 14
aliquoties Papa sibi reservat peccatum aliquod absque ulla Excommunicatione annexa, ut fecisse Sixtum V. in Const. 91. contra male promotos incip. *Sanctum & salutare*, notant Lugo *disp. 20. de Pœnitentia sect. 2. nu. 27.* & Reiffenst. *Theolog. moral. dist. 9. q. 1. num. 5.* & videri potest *in Bullario Romano Const. 91. dicti Pontificis.*

* De hac reservatione vide Ligorium *lib. 6. tract. 4. num. 580.*

Nunc autem ex Constitut. Benedicti XIV. quæ incipit: *Sacramentum*, certo reservatus est Summo Pontifici sine censura casus, Quando quis falso accusat Sacerdotem innoxium de sollicitatione apud Judices Ecclesiasticos, sive per se ipsum, sive procurando, ut per alios calumnia inferatur.

Alium casum addit Ligorius *loc. cit.* desumptum ab Auctore libri, cui titulus; *Instruzione per li Novelli Confessori, par. 2. cap. 15. num. 306.* nempe, si quis accipiat dona a Regularibus utriusque sexus, nisi prius totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutorum Romanorum, vel, si valeant minoris, saltem partem ad arbitrium Pœnitentiarii. Sed immerito. Nam Clemens VIII. cujus Constitutioni, quæ incipit: *Religiosæ*, innixa est hæc doctrina, nihil aliud statuit, nisi qui contra interdictum accipiunt dona a Regularibus ad restitutionem teneantur, *adeo ut restitutione ipsa realiter non facta, neque etiam in foro conscientiæ absolvi possint.* Ubi de reservatione hac, seu recursu ad S. Sedem ne verbum quidem. Sed Summus Pontifex solum declarat incapacem absolutionis eum, qui cum restituere teneatur, nondum restituerit; ut videre est apud Thesaurum *de Pœnis Ecclesiasticis, verb. Munera, cap. 10. vers. Quod vero Clemens.* Quam incapacitatem Benedictus XIV. citatus a Ligorio in suo Opere, cujus titulus: *Instruzione, e Pratica per li Confessori, cap. 13. nu. 8.* confirmat etiam relate ad Card. Pœnitentiarium, §. 26. suæ Constit. quæ incipit, *Pastor bonus*, hanc tantum illi facul-

facultatem concedens, ut qui infra valorem decem scutorum ejusmodi munera acceperint, est injuncta arbitrio ipsius Majoris Pœnitentiarii, seu Confessarii, per eum eligendi eleemosyna, quæ in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de jure facienda esset restitutio, si caute fieri possit, absolvere, seu absolvi mandare possit. *

15 Quinam autem sint casus Papæ reservati? Vide verb. *Excommunicatio art.* 2. ubi referuntur Excommunicationes ipsi reservatæ in Bulla Cœnæ, & *artic.* 3. ubi referuntur Excommunicationes ipsi reservatæ extra Bullam Cœnæ, & *artic.* 4. ubi referuntur Excommunicationes nemini reservatæ; Et verb. *Absolutio art.* 1. ubi referuntur sex Casus dicti Clementini, ex quo de ejusdem mandato fuerint reservati intra Italiam, & extra Urbem.

Qui vero sint Casus ab Episcopis sibi reservati? inspiciendæ sunt tabulæ Casuum reservatorum pro qualibet respective Diœcesi, & hic sufficiat adducere Casus reservatos pro hac Alexandrina Diœcesi in Synodo celebrata *die* 1. & 2. & 3. *Maii* 1723. & sunt sequentes.

Primo, Tentantes Monialium pudicitiam, aut cum eis quoquomodo, sive factis, sive scripturis, sive verbis quomodocumque conceptis per se, vel per interpositas Personas inhonesta perpetrantes.

2. Qui infantes suffocaverint ob non adhibitam diligentiam, & detinentes in lecto infantes, qui nondum annum expleverint, non adhibita debita, & necessaria cautela *parve*, ut dicitur *Cune*.

3. Qui infantes exponunt, vel exponi faciunt, præsertim locis piis, si habent, unde illos alere possunt, nisi eorum locorum damna resarciant.

4. Qui Deum hæreticaliter blasphemaverint, seu maledixerint, aut opprobriosa verba in ipsum, vel Sacratissimam Mariam, Sanctosque omnes proferre ausi fuerint.

5. Homicidium per se, vel per alios perpetrantes, sive quoquomodo auxiliantes, & consulentes, & abortum procurantes, si ad hæc sequatur effectus, venenaque hominum mortifera componentes, vendentes, dantes ad malum finem.

6. Stuprantes Virgines sub promissione Matrimonii.

7. Qui ante contractum Matrimonium in facie Ecclesiæ cum sponsa copulam habuerint.

8. Qui sodomiam active, vel passive commiserint, aut bestialitatis crimen perpetraverint.

9. Qui in primo, vel secundo Consanguinitatis gradu, aut in primo affinitatis, vel Cognationis spiritualis incestum commiserint.

10. Qui Hebræis pecunias ad negotiationem dederint ad effectum participandi de eorum usuris.

11. Deponentes falsum, vel verum tacentes in notabile præjudicium alterius coram Judice post juramentum præstitum.

12. Qui falsa Instrumenta, aut fides falsas in grave damnum Proximi confecerint, vel subscripserint, ex quibus rei, vel famæ damnum sequatur, & nonnisi refectis damnis absolvantur.

13. Differentes absque legitima causa solvere debita cujuscumque generis erga pia loca & propter quamvis piam causam non absolvantur, nisi prævia solutione. Monemus propterea Confessarios omnes, ut antequam Pœnitentes audiant, ab eisdem sciscitentur, an sint Debitores Piorum Locorum, & Monasteriorum Monialium ex aliqua causa ad hoc, ut sciant, an sint in statu, ut illis absolutionem impertiri valeant.

14. Componentes, & in publico affigentes per se, vel per alios carmina satyrica, vel Prosas, Libellos famosos (vulgo Pasquinate, o Sonetti) quibus Proximi famæ, Dignitati, seu existimationi detrahatur.

Tandem monemus Parochos omnes, & Confessarium quemlibet ademptam esse facultatem absolvendi complices in quocumque peccato mortali, & quod unusquisque tenetur habere apud se, & in Confessionario, sive in loco, ubi Confessiones audiri solent, præsentem notam Casuum Reservatorum, sub pœna Suspensionis ab audiendis Confessionibus.

Quinam sint Casus, qui reservari possunt a 17
Prælatis Regularibus, nempe Generalibus, & Provincialibus pro suis respective subditis? Vide verb. *Prælatus Regularis a numer.* 53. *ad* 55.

Ubi observa, quod casus Regulares a Cle- 18
mente VIII. limitati, & ibi recensiti sunt tantum undecim, nec possunt Generales pro totâ Religione sine consensu Capituli Generalis, nec Provinciales pro suis respective Provinciis sine consensu Capituli Provincialis alios ab illis reservare. Nec tenentur dicti Prælati Regulares omnes illos undecim reservare, sed possunt vel omnes, vel aliquos solos reservare, ut *ibi* a Clemente VIII. statuitur. In nostra tamen Seraphica Religione sunt omnes

Reser-

20 Reservati, quibus Capitulum Generale addidit Pollutionem voluntarie procuratam, si forte non contineatur sub lapsu carnis opere consummato, & inobedientiam contumacem, qualis esse declaratur: *Quando quis trina monitione præmissa, factis congruis intervallis per diem naturalem inobediens perseverat*. Ita habetur in statutis Generalibus Leodii impressis, & tradunt Henno *t. 4. tract. de Pœnitentia disp.* 8. *q.* 8. *art.* 2. *concl.* 2. Sporer *t. 3. p. 3. cap. 6.*
21 *sect.* 2. *q.* 1. *num.* 716. & alii. Immo ut habetur *in Compilatione Statutorum Sambucæ c.* 7. §. 2. & 3. Casus Reservati in nostro Seraphico Ordine sunt novendecim, & dicto §. 2. *sub num.* 7. ut nullus ignorantiæ locus sit, statuitur, quod Provinciales Casuum Reservatorum Tabellam conficiendam, & in singulis Conventibus publicandam curent in hunc, qui sequitur modum.

Tabella Casuum, qui Generali, & Provincialibus reservantur.

22 1. Nomen Dei, aut Domini Nostri Jesu Christi, aut Deiparæ Virginis Mariæ blasphemantes.

2. Rebus Sacris abutentes.

3. Quidquam in Religionis detrimentum extra Religionem patefacientes.

4. Discordias Patrum, vel depositiones Prælatorum manifestantes.

5. Calumniam in judicio cuiquam imponentes, vel ad faciendum inducentes.

6. Falso, ac scienter quempiam accusantes, & accusantem revelantes.

7. Falsum testimonium deponentes, vel deponendum procurantes, aut alium quomodolibet infamantes.

8. Jurati veritatem negantes, & falsum affirmantes.

9. Ter debite moniti obedire renuentes.

10. Consummatum carnis peccatum quodcumque admittentes.

11. Denarios contra Regulam accipientes, tenentes, vel asservantes.

12. Rei sacræ, vel notabilis furtum perpetrantes.

13. Religionis bona extra Ordinem dono dantes.

14. Fratribus, vel Sæcularibus vendentes, aut quovis modo alienantes.

15. Generalis, vel Provincialis, aut eorum Secretariorum litteras, tum missas, tum accipiendas impedientes, frangentes, falsificantes, aut quomodolibet intercipientes.

16. Sigillum Ordinis, vel cujusvis alterius Prælati, aut Personæ notabilis falsificantes.

17. Libellum famosum facientes, fieri procurantes, inducentes, consulentes, projicientes, vel publicantes.

18. Graviter quemquam percutientes, aut contra Prælatum machinantes.

19. Carnes comedentes, quando Ecclesiæ, vel Regulæ præcepto vetitum fuerit, nisi scriptam facultatem ob necessitatem a Superiore antea impetraverint.

Advertendum est tamen, quod Provinciales non tenentur omnes dictos Casus sibi solis reservare, sed possunt sibi reservare aut omnes, aut eorum aliquot, prout subditorum utilitati expedire in Domino judicaverint, ut patet ex verbis Clementis VIII. *in cit. Decreto relato sub verb. Prælatus Regularis n.* 53. Unde, si non omnes, sed solum aliquot sibi reservent, & aliorum absolutionem aliis sibi subditis Confessariis duxerint concedendam, expedit, ut in singulis Conventibus eorum Tabellam ad omnium notitiam publicari, & asservari faciant. 23

Regulares non exempti subjacent Casibus ab Episcopo reservatis. Silvester *par.* 1. *verb. Casus Reservatus cas.* 2. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1645. & alii. 24

Episcopus non debet sibi reservare absolutionem illorum, qui non communicant in Paschate, sed eis potest pœnas pecuniarias, & etiam Excommunicationis injungere, ut declaravit *Sacra Congreg. Concil.* nam propositis olim in ea dubiis: 25

I. *An Episcopus adversus eos, qui temporibus ab Ecclesia statutis, ad Confessionis, & Eucharistiæ Sacramenta negligunt accedere, & pœnas Cap. Omnes utriusque sexus, de Pœnitent. & remissionib. contemnunt; possit etiam ad Excommunicationem procedere?*

II. *An pro Satisfactione pœnas pecuniarias pio Loco applicandas injungere?*

III. *An expediat talium absolutionem sibi reservare?*

Die 28. *Jan.* 1587. *Sacr. Congr. Ad primum censuit licere, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ex rationabili causa Communio ad tempus dilata fuerit. Ad secundum, posse injungi eleemosynas alicui pio loco applicandas pro hujusmodi Excommunicatorum emendatione. Ad tertium, non expedire; lib.* 18. *Decret. pag.* 603. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 1. *adnot. ad Decret. Communionis quotidianæ nu.* 17.

Nec debet Episcopus sibi reservare absolutionem eorum, qui non solvunt locis piis id, quod 26

quod ratione Administrationis, vel alia de causa debent, quia hi remediis Juris cogendi sunt. Sic *Sac. Cong. Conc. in Castren.* 3. *Febr.* 1635. *lib.* 15. *Decret. pag.* 164. apud Monacell. *loc. cit. n.* 18.

27 Pœnitentiarii Cathedralium non possunt absolvere Pœnitentes a Casibus Episcopo reservatis; nisi ipsemet Episcopus talem specialem
28 facultatem eis concesserit. Nec possunt facultatem sibi concessam aliis delegare. Neque possunt Pœnitentes a Censuris, & Casibus reservatis sibi concessis absolvere, non audita integra Confessione Sacramentali: *Sic Sacra Cong. Concilii in Dertbonen.* 5. *Julii* 1647. nam propositis in ea sequentibus dubiis:

29 I. *An Canonicus Pœnitentiarius Ecclesiæ Cathedralis possit absolvere a Censuris, & Casibus, tam a Jure Episcopo reservatis, quam ab illis, quos Episcopus sibi reservavit?*

II. *An Pœnitentiarius dispensare possit tempore Quadragesimæ super esu ciborum cum infirmis, & cum aliis habentibus attestationem Medicorum absque speciali delegatione ab Episcopo concedenda?*

III. *An Pœnitentiarius facultatem, quam habet absolvendi Pœnitentes a Casibus sibi concessis possit alteri Confessario delegare qui absolvat, prout idem Pœnitentiarius?*

IV. *An Pœnitentiarius possit absolvere Pœnitentes a Censuris & Casibus reservatis sibi concessis non audita integra Confessione Sacramentali, sed tantummodo ab ipsis Casibus reservatis, & pro aliis pœnitentes remittere ad alium Confessarium?*

Sacra &c. ad supradicta dubia respondit negative in omnibus; lib. 18. *Decret. pag.* 349. apud Monacell. *loc. cit. n.* 19.

30 A casibus reservatis, sive Summo Pontifici, sive Episcopis, sive Prælatis Regularibus quinam, & a quibus absolvere possint, vel non? Vide verb. *Absolvere, Absolutio per tot.*

31 Dictis adde quod urgente necessitate celebrandi, seu communicandi ad vitandum grave scandalum, & notam infamiæ, non solum potest pœnitens ab inferiori Confessario absolvi directe a peccatis non reservatis, & indirecte a reservatis nullam habentibus adnexam Censuram reservatam, juxta dicta sub verb. *Jurisdictio numer.* 35. & verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art.* 2. *num.* 91. sed etiam id poterit in defectu Superioris, & Confessarii habentis ad id facultatem, quamvis peccata reservata adnexam habeant occultam Censuram reservatam, V. G. Censuram reservatam excommunicationis ob occultam Clerici percussionem, & ipse Confessarius inferior neque in tali necessitate possit eum absolvere a tali reservata Censura. Sic Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 12. *n.* 10. cum Henriq. Suarez, Coninch. & aliis ibi citatis. La Croix post Busembaum *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1599. Sporer *tom.* 3. *cap.* 6. *sect.* 2. *nu.* 753. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 14. *dist.* 9. *q.* 2. *num.* 10. Diana *par.* 3. *tract.* 4. *resol.* 104. *part.* 5. *tract.* 13. *resol.* 10. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *nu.* 3123. Card. de Lugo *de Eucharist. disp.* 14. *sect.* 5. *n.* 100. & 102. cum aliis ibi allegatis, Illsung. *tract.* 6. *disp.* 6. *q.* 7. *art.* 8. §. 1. *num.* 137. Joan. de la Crux *de excommunicat. art.* 2. *num.* 6. Matthæuc. *Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 44. *lib.* 2. *cap.* 35. *numer.* 24. & *seq. ac cap.* 36. *num.* 9. & 10. & plurimi alii dicentes, quod sic absolutus in tali necessitate licet adhuc remaneat excommunicatus, possit licite celebrare, aut communicare, cum sit recte dispositus. Et ratio est, quia absolutio a peccatis, & infusio gratiæ potest per accidens haberi remanente Censura, cum gratia non sit incompatibilis cum ipsa Censura, ut si ex inculpabili ignorantia, aut inadvertentia pœnitens censuram non confiteatur; Vel Confessarius inferior Censuræ inscius, aut ignarus, aut ex oblivione, seu aliter, eum solum a peccatis absolvat; ergo etiam si in tali casu urgentis necessitatis celebrandi, aut communicandi pœnitens aliunde dispositus, in defectu Superioris, aut Confessarii potentis, scienter confiteatur Confessario inferiori impotenti absolvere a Censura reservata; quia pro tunc pœnitens facit quantum potest, & Lex Ecclesiastica Censuram imponens, non præsumitur obligare cum tanto detrimento.

Quamvis enim regulariter, & per se loquendo non possit excommunicatus absolvi a peccatis nondum absolutus ab Excommunicatione, per accidens tamen in supradicta, & simili necessitate potest absolvi a peccatis nondum absolutus ab Excommunicatione reservata occulta. Et ratio est, quia sicuti Lex jejunii, & audiendi Missam non obligat, cum jejunari, & Missa audiri non potest sine gravi damno, ita nec Lex quod absolutio excommunicationis occultæ præmittatur absolutioni a peccatis obligat, quando, vel cum gravi scandalo, & nota infamiæ omittenda esset celebratio, seu communio, vel Missa celebranda, & Eucharistia percipienda foret sine absolutione Sacramentali; cum omnes istæ sint Leges Ecclesiasticæ, quæ non obligant cum tanto detrimento. Nec ipse pœnitens in tali necessitate 32

potest

potest prius etiam ab excommunicatione reservata occulta absolvi ab inferiori Confessario, cum iste carens potestate ordinaria, vel delegata, nequeat ex communi Doctorum sententia absolvere nec ab excommunicatione occulta reservata etiam in casu necessitatis, nisi necessitas sit extrema propter periculum mortis, in quo quivis simplex Sacerdos in defectu Confessarii approbati, juxta dicta *sub verb. Absolutio art.* 1. *num.* 48. *& seq.* potest absolvere non solum a peccatis, sed etiam a Censuris quomodocumque reservatis a Concil. Trid. *sess.* 14. *de Pœnitent. cap.* 7. Dictum autem fuit notanter *ab excommunicatione occulta*, quia in nostro casu, si excommunicatio sit publica, absolutio ab ipsa debet præcedere absolutionem a peccatis, & non potest in necessitate celebrandi, seu communicandi absolvi ab inferiori Confessario; quia scandalum non esset, si pœnitens publice excommunicatus non celebraret, aut non communicaret; sed potius si celebraret, aut communicaret.

33 Nec valet objicere, quod si hoc esset, excommunicatio non privaret usu, & perceptione Sacramentorum contra expressam prohibitionem *in c. cum illorum* 22. *& cap. Si quem* 59. *de sententia excommunication.* & similibus. Non valet, inquam, quia citati Sacri Canones, aliique similes privant utique usu, & perceptione Sacramentorum per se loquendo, per accidens autem, ut in supradictis casibus necessitatis urgentis, possunt illis non privare. Unde excommunicatus occultus in Confessione integre, & cum dolore, ac vero proposito se accusans, in illis casibus reciperet Sacramentum, & gratiam, sed non perciperet de Indulgentiis; Extra vero casus urgentis necessitatis, nec celebrare, aut communicare posset, sed remaneret sacris privatus sicut antea. Sic Joannes de la Crux *loc. cit. num.* 6. Matthæuc. *cit. lib.* 2. *c.* 36. *nu.* 10. & alii supracitati.

34 Nec valet etiam objicere, quod si pœnitens in tali urgente necessitate potest ab inferiori Confessario absolvi etiam a reservatis habentibus adnexam censuram reservatam, deberet etiam posse absolvi ab ipsa Censura reservata, sicuti potest absolvi pœnitens in extrema necessitate articuli mortis. Non valet, inquam, quia magna intervenit differentia inter utramque necessitatem; In extrema enim necessitate articuli, seu periculi mortis nulla remanet reservatio, adeo ut quilibet simplex Sacerdos, in defectu alterius jam approbati, possit tunc tamquam cum omnimoda facultate approbatus, absolvere pœnitentem a quibusvis peccatis, & Censuris quomodocumque reservatis, ut expresse statuit Conc. Trid. *sess.* 14. *de Pœnitent. cap.* 7. Nec si convalescat, elapsa tali extrema necessitate, tenetur postea iterum confiteri, aut comparere coram Superiore pro nova absolutione impetranda, quia jam directe, & plene absolutus est ab omnibus peccatis, & censuris quomodocumque reservatis; Et solum tenetur se sistere Superiori in casu quo fuerit irretitus Censura reservata, non ut iterum a Censura absolvatur, cum jam in tali articulo fuerit pro foro interno ab ipsa directe, & plene absolutus, sed dumtaxat ut ipsius Superioris mandatis pareat, pœnitentiam, vel remedium ab ipso accipiat, & in foro externo satisfactionem exhibeat; ex *cap. de cetero* 11. *c. Ea noscitur* 13. *c. Quod de his* 26. *c. Quamvis* 58. *de sent. excommunicat.* & ex Bulla cœnæ §. *Ceterum*; juxta dicta in verb. *Absolutio art.* 1. *num.* 53. 54. *&* 55. At vero in dicta urgente necessitate celebrandi, aut communicandi, remanet adhuc reservatio, ita ut pœnitens in ipsa a Confessario inferiore non absolvatur a peccatis reservatis nisi indirecte, quatenus absolvitur ratione concomitantiæ cum peccatis non reservatis directe absolutis ex vi absolutionis directe cadentis super ipsa peccata non reservata, cum non possit unum peccatum sine alio remitti; nam gratia sanctificans omnia expellit, ut habetur ex Concil. Tridentino *sess.* 14. *c.* 5. *de Pœnitentia*; & nullimode nec directe, nec indirecte remaneat absolutus a Censura reservata; ita ut ad differentiam absoluti in articulo mortis teneatur ipse se sistere Superiori, aut Confessario prædito necessaria facultate, ut ab ipso recipiat absolutionem directe a peccatis reservatis, a quibus fuit tantum indirecte a Confessario inferiori absolutus, & a Censuris reservatis, a quibus nullo modo fuit absolutus. Neque in tali urgente necessitate absolvi potest a simplici Sacerdote nondum ad Confessiones excipiendas approbato, sicuti potest absolvi pœnitens in extrema necessitate articuli, seu periculi mortis, ut docent Gobat *tract.* 7. *nu.* 381. Palaus *tract.* 23. *p.* 15. §. 7. Sporer *loc. cit. num.* 358. & alii recte dicentes, quod id non permittit usus, & consuetudo Ecclesiæ; Non enim in tali casu est par, nec tanta necessitas, ac in articulo mortis, cum in hoc articulo id solum permittat Ecclesia, & Tridentinum Concil. *cit. sess.* 14. *de Pœnitentia cap.* 7. *Nec hac occasio-*

cafione aliquis peccat; quod evenire non potest extra dictum articulum, extra quem Concilium ipsum dicit, quod simplices Sacerdotes nihil possint. Immo neque in ipso mortis articulo potest simplex Sacerdos absolvere, si adsit Confessarius approbatus promptus ad confessionem moribundi excipiendam, ut dictum fuit sub verb. *Absolutio art.* 1. *nu.* 51. *&* 52.

35 Pœnitens in extrema necessitate articuli, seu periculi mortis habens unicum casum reservatum, sine ullis aliis peccatis, sive mortalibus, sive venialibus, potest directe absolvi a simplici Sacerdote, seu Confessario inferiori sine ullo onere comparendi coram Superiore seu Delegato, si convalescat, nisi habeat adnexam Censuram reservatam juxta superius dicta. At vero in urgente necessitate celebrandi, seu communicandi, nec directe, nec indirecte potest absolvi a Confessario inferiori: Non directe, quia ad id facultatem non habet Confessarius inferior; Nec indirecte, quia nullum aliud habet, & confiterur peccatum non reservatum, ex cujus absolutionis vi per concomitantiam absolvatur; Sed tunc debet sibi consulere, sicuti qui non habet copiam Confessarii, ut evadat in gratia per contritionem, sicque non præmissa confessione celebret, aut communicet. Suarez *Disp.* 30. *sect.* 3. Layman *loc. cit. cap.* 12. *n.* 11. Felix Potestas *loc. cit. num.* 3125. Sporer *loc. cit. num.* 757. & ipso teste alii moderni passim.

36 Consultius tamen est in tali casu ob difficultatem eliciendi actum contritionis; immo necessarium est, præsertim si velit pœnitens obtinere absolutionem indirectam ab ipso peccato reservato, putans se non esse sufficienter de ipso contritum, confiteri simul cum ipso aliquod peccatum veniale, vel mortale jam antea confessum, ut sic a d. Confessario inferiori absolvatur directe ab istis, & ratione concomitantiæ ex vi talis absolutionis, indirecte absolvatur ab ipso peccato reservato, alioquin nulla adesset materia idonea absolutioni directæ, nec consequenter indirectæ: & aliunde adimplaret præceptum de præmittenda Confessione Communioni, ad quod saltem per accidens esset adstrictus etiam in tali casu, si putaret se non esse sufficienter contritum de ipso peccato reservato. Sic cum aliis Cardinalis de *Lugo de Eucharistia disp.* 14. *sect.* 5. *num* 98. Gobat *loc. cit. num.* 381. Sporer *loc. cit. num.* 358. Matthæuc. *Cautela Confessarii l.* 1. *cap.* 8. *nu.* 11. & alii, cum semper tamen onere comparendi coram Superiore, seu Confessario ad id facultatem habente, ad obtinendam absolutionem directam, ut supra dictum est.

Qui confitetur alicui potenti directe absolvere a reservatis, & inculpabiliter obliviscitur alicujus reservati, potest postea a quovis Confessario directe absolvi ab illo reservato oblito. Sic Covarruvias, Coninch. Ledesma, Navarrus, Reginald. Arriaga, Lessius, Tamburin. Lugo, Herincx, Gobat, Busemb. & alii 20. graves Auctores cum Aversa *quæst.* 17. *sect.* 8. & Viva *quæst.* 11. *art.* 4. *&* 6. aliique complures apud La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *nu.* 1449. *&* 1695. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *num.* 3309. cum Mastrio, Poncio, Diana, & communiori Doctorum, Matthæuc. *Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 13. testans de communi, sicuti etiam tenet, & de communi testatur Card. de Lugo *de Pœnitentia disp.* 20. *sect.* 7. *nu.* 85. *& seq.* Et ratio est, quia jam ablata est reservatio ob intentionem implicitam virtualem, seu interpretativam tam pœnitentis, quam Confessarii, quia pœnitens dum petit absolvi, virtualiter petit in quantum indiget, & Confessarius intendit absolvere in quantum vi suæ jurisdictionis potest, & pœnitens indiget, juxta clausulam; *In quantum possum, & tu indiges*. Atqui Confessarius potest a peccatis reservatis absolvere, & pœnitens indiget, ac absolvi vult ab omnibus peccatis, etiam reservatis, ergo tollitur omnis reservatio, etiam illius peccati inculpabiliter obliti. Limitant tamen valde probabiliter Gabriel, Angelus, Silvester, Rosella, Bonacina, Dicastillo cum Suarez, Præposito, & aliis in solo casu, quo absolvens intenderit eam reservationem tollere, quia, ut cum aliis dicit Dicastill. *de Pœnitent. dist.* 11. *num.* 14. Non tollitur reservatio, si nulla fiat mentio reservatorum, nec adsit positiva intentio illam tollendi; cum tunc non videatur satisfieri intentioni superioris reservantis, quæ est, ut reservatum directe subjiciatur Clavibus, sicque ratione reservationis explicatæ, medicina conveniens imponatur ab illo, qui in reservata habet potestatem. 37

Pœnitens, qui cum peccatis non reservatis habet casum reservatum a se ignoratum, & bona fide confitetur Confessario non habenti facultatem in reservata, non percipienti illum casum esse reservatum, absolvitur a non reservatis directe, & indirecte a reservato; cum onere tamen, quod cognita reservatione talis casus, accedat ad Confessarium habentem facultatem, ut ab ipso absolvatur directe. Si autem nullum aliud peccatum habeat, & confitea- 38

fiteatur solum ignoratum reservatum, tunc ab eo nec directe, nec indirecte remanet absolutus, ex defectu jurisdictionis Confessarii, & materiæ pœnitentis, super quam cadat absolutio directa; Et bona fides excusat quidem ipsum a Sacrilegio, non vero quin cognita reservatione teneatur illud confiteri Confessario habenti facultatem in reservata, juxta dicta supra *num.* 33. & 34.

39 Pœnitens habens peccatum per se immediate reservatum sine adnexa Censura, quamvis invincibiliter ignoraverit esse reservatum, non potest absolvi a Confessario inferiori non habente facultatem in reservata: Bene vero potest ab ipso absolvi, si peccatum non ratione sui, sed solum sit reservatum ratione adnexæ excommunicationis invincibiliter ignoratæ. Sic communior, & verior Doctorum sententia. Et ratio differentiæ est, quia reservatio non est pœna pœnitentis, sed restrictio jurisdictionis Confessarii ipsum immediate respiciens, ejusque manus totaliter ligans, itaque sive peccator sciat peccatum esse reservatum, sive non semper sit Confessarii jurisdictio restricta. Excommunicatio vero est pœna immediate respiciens pœnitentem, quæ ab ignorante inculpabiliter non incurritur, textu expresso in *cap. Si vero* 4. *de sentent. excommunicat. cap. Ut animarum* 2. *de Constitutionib. in* 6. *L. Si ignorans* 50. *ff. Locati*, cum similibus, adeoque quamvis committens tale peccatum reservatum ratione excommunicationis ei adnexæ, coram Deo graviter peccet, tamen apud Ecclesiam non ligatur ipsa excommunicatione invincibiliter ignorata: cum ad ipsam incurrendam requiratur contumacia, quæ non adest in invincibiliter ignorante esse tali peccaminosæ actioni adnexam a Lege Ecclesiastica excommunicationem.

40 Confessarius non habens facultatem in reservata dubitans post debitum examen, an peccatum a pœnitente confessum sit reservatum, sive dubium sit juris, v. g. an sit Lex reservans tale peccatum; sive dubium sit facti, v. g. cum scitur quidem tale peccatum, puta homicidium, abortum procuratum, adulterium, & hujusmodi, esse a Lege reservatum, sed dubitatur, an fuerit commissum, vel simpliciter, vel secundum circumstantias, seu conditiones, quibus est reservatum, an revera sit homo occisus, an advertenter, & deliberate, an ex pharmaco præbito sit revera sequutus abortus; an femina cognita sit ligata, vel soluta, sit consanguinea, aut affinis, & hujusmodi; in utroque dicto dubio, sive dubium sit positivum, cum scilicet adsunt rationes probabiles pro utraque parte, sive dubium sit negativum, cum videlicet pro neutra parte adsunt rationes probabiles, potest prudenter judicare in favorem pœnitentis, quod tale peccatum non sit reservatum, & ipsum absolvere; Sic communis Doctorum in casu dubii positivi, & satis communis in casu dubii negativi, teste Sporer *loc. cit. numer.* 733. cum Henriquez, Suarez, Sanchez, Bonacina, Card. de Lugo, Diana, Tamb. aliisque ibi citatis. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *cap.* 5. *nu.* 3311. cum Mastrio, Leandro, Arsdekin, & aliis ibi allegatis. La Croix post Busemb. *lib.* 6. *part.* 2. *numer.* 1599. *in fine*, & *numer.* 1604. cum aliis ibi citatis, Gobat *tract.* 7. *num.* 356. cum aliis ibi adductis. Et ratio est, quia res tam odiosa, ut reservatio, non est extendenda ad casus dubios, sed ad solos claros, & perspectos, ac certe reservatos, *arg. c. Odia* 15. *de Regul. jur. in* 6. Tum quia semper in dubiis benigniora præferenda sunt; *L. Semper* 56. *ff. de Regul. juris*, ac in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius, quam tutius est; *L. ea quæ* 192. *ff. eod. de Reg. jur.* & in ambiguis rebus humaniorem sententiam sequi oportet; *L. Si fuerit* 10. *ff. de rebus dubiis*.

Nec valet objicere, quod Clemens VIII. *anno* 1601. *die* 9. *Jan.* prohibuit absolutionem a casibus non solum *clare*, sed etiam *dubie* contentis in Bulla Cœnæ, adeoque &c. Non valet, inquam, quia idem Clemens moderavit illum suum primum Decretum per aliud editum *die* 29. *Nov.* 1602. in quo ea de re omisit illas particulas *clare*, *vel dubie contentis*, quod confirmat nostram sententiam de certitudine requisita ad reservationem, ut cum multis tradit Gobar *loc. cit. nu.* 357. La Croix *loc. cit. num.* 1604. Verricell. *tract.* 8. *q.* 16. & Felix Potestas *loco citat. num.* 3313. testans de communi. 41

An autem si post confessionem ejusdem peccati dubii apud Confessarium carentem potestate in reservata, pœnitens certo cognoscat suum peccatum revera fuisse reservatum, teneatur tunc recurrere ad habentem facultatem? Negant absolute Gobat *loc. cit. num.* 358. & alii apud ipsum, Mastrius, Leander, & Sporer *loc. cit. num.* 714. & alii, quia, dicunt ipsi, absolutio non fuit data sub conditione: *Nisi postea constet peccatum esse vere reservatum*, sed absolute; atque tamquam sub eo dubio revera non reservatum, jam directe absolutum, & remissum fuit; Ex præsumpta enim volun- 42

voluntate superioris quamdiu peccatum est dubium, relinquitur jurisdictio, cum non censeatur velle reservationem in dubio nisi exprimat. Affirmant autem absolute alii citati, & sequuti a Felice Potestate *loc. cit. num.* 3312. & si tale peccatum erat reservatum ratione sui, & non ratione Censuræ adnexæ tenet recte La Croix *loc. cit. num.* 1693. citans etiam Card. de Lugo *disp.* 20. *a num.* 20. Et ratio est, quia sicuti in casu necessitatis, aut si quis bona fide per inadvertentiam fuisset ab inferiore absolutus, reservatio non esset sublata, sed teneretur pœnitens elapsa necessitate, & cognito errore, recurrere ad Superiorem, ita & in hoc casu, sicuti dictum est supra *numer.* 33. 34. & 35. & sub verb. *Pœnitentiæ Sacramentum art.* 2. *num.* 129. de peccato confesso ut dubio, & postea cognito ut certo; Quæ sententia affirmativa est in praxi teneuda, quamvis sit probabilis etiam prima opinio negativa, ut asserit la Croix *loc. cit. num.* 1693. allegatis Sa, Hurtad. Portel. Sporer, Gobar, Dicastill. & aliis: ac satis probabilem dicit etiam cum aliis Card. de Lugo *loc. cit. n.* 22. & *seq.*

43 Qui a Superiore petit, & obtinet licentiam, sive per se, sive per Confessarium, ut possit absolvi a reservatis, si post obtentam talem facultatem iterum committat alia peccata reservata; Si petitio, & concessio facultatis fuit ad certa reservata jam commissa, talis licentia non extenditur ad alia postea commissa; Si vero fuit petita, & obtenta facultas generatim, ut possit absolvi a reservatis, tunc facultas extenditur, etiam ad posteriora reservata post obtentam facultatem commissa. Sic Lugo, Tamburin. Stoz. Dicastill. Gobat, Sporer citati & sequuti a la Croix *loc. cit. num.* 1692. ubi cum Sporer *loco cit. n.* 765. subjungit, quod id verum est, etiamsi pœnitens ex confidentia illius gratiæ sæpius peccasset. Et universaliter docent Sanchez, Reginald. Lugo, Bonacina, Beja, Dicastill. Aversa, Navarr. Suarez, Henriquez, Filliuc., Bossius, Viva, cum ipso *loc. cit. n.* 1451. & 1692. Si quis ideo committat reservatum, quia jam est Jubilæum, quia hoc peccatum specialiter non reservatur; In similibus tamen casibus, præsertim extra Jubilæum, attente consideranda sunt verba petitionis, & concessionis, & judicandum est juxta præsumptam mentem, & verba concedentis, & non aliter.

44 Pueri usum rationis habentes ante annos pubertatis, nempe ante annum 14. incurrunt casus reservatos. Card. de Lugo *de Sacrament. Pœnitent. disp.* 20. *n.* 10. cum Hombono, Lazario, & Florono ibi citatis. Tamburin. *tom.* 2. *pag.* 40. *de casibus reservatis n.* 5. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *num.* 3306. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1691. Aversa, & alii apud ipsum contra Paludanum, Grassium, & alios. Et ratio est, quia reservatio est medicina, qua æque indigent impuberes, ac puberes, ipsisque est valde utilis, ut a gravioribus peccatis deterreantur. Nullas autem dicti pueri impuberes incurrunt reservatas Censuras, ut tenent ultra citatos Doctores Fagundez, Sa, & alii allegati, & sequuti a Felice *tom.* 1. *pag.* 5. *n.* 4391. contra Azorium, Vasquez, & alios volentes, ipsos impuberes incurrere Censuras latas a jure, licet non incurrant latas ab homine. Et ratio nostra est, quia ex *c. Pueris* 1. & *c. Referente* 2. *de delictis puerorum*; pueri infra annum 14. simplicitar eximuntur a pœnis. Unde ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privileg. l. Non distinguemus* 32. *ff. de receptis arbitris*, *l. Præses* 3. *ff. de Officio Præsidis*, *l. De pretio* 8. *ff. de publiciana in rem action.* Tum quia in pœnis benignior est interpretatio facienda; *c. In pœnis* 49. *de Regul. jur. in* 6. *c. Statutum* 22. *de electon. in* 6. *l. Factum* 155. *ff. de Regul. jur. l. cum quidam* 19. *ff. de liberis*, & *postumis*.

* Societates quædam ex vi suorum privilegiorum non possunt ullo modo in quibusdam anni solemnitatibus eligere sibi Confessarium, a quo a casibus Episcopo reservatis, sine Episcopi licentia absolvantur, ut præter decisiones Sacræ Congregationis ferunt litteræ Benedicti XIV. incip. *Pias Christifidelium* relatæ in Tract. de *Synodo Diœc. lib.* 5. §. 9. *nov. edit.* 45

Denique accedentes in fraudem ad aliam Diœcesim, ut absolvantur a reservatis suæ Diœcesis absolvi non possunt, ex Bulla Clementis X. incip. *Superna. Ibid.* 46

Canonicus Pœnitentiarius vi sui muneris nullam habet facultatem absolvendi peccata Episcopo reservata, ut a Sacra Congregatione Concilii decisum refertur *ibid.* §. 8. 47

Ad solum Romanum Pontificem, Episcopos, & Prælatos inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem cum territorio separato pertinet reservatio casuum ex Doctrina Concil. Trident. & Decisionibus Sac. Congregationis. *Ibid.* §. 11. 48

Quamquam reservatio fieri potest extra Synodum, multa tamen suadent, ut potius in Synodo fiat; ideo præsertim, quia non desunt 49

Theo-

Theologi cum P. Roncaglia tenentes, leges ab Episcopo latas extra Synodum eo cessante cessare, cum ea tantummodo, quæ in Synodo fiunt ab Episcopo, legis plenam auctoritatem obtineant. *Ibid.* §. 3.

50 Actus mere internos, nec Summus Pontifex, nec Episcopi reservandos sibi unquam censuerunt. *Ibid. cap.* 5. §. 5.

51 Regulares non solum reservare prohibentur alia crimina, quam quæ in Decreto Clementis VIII. definiuntur, sed nec possunt alia ab iis diversa crimina illigare censura reservata, ut & firmat Bened. XIV. ex Decr. quodam Sac. Cong. Episc. & Regular. *Ibid.* §. 5.

52 Alia, vide verb. *Approbatio*, verb. *Confessarius*, verb. *Jubilæum*, verb. *Moniales art.* 3. *a n.* 9. *&* 23. & *art.* 5. *n.* 81. verb. *Novitius*, verb. *Prælatus Regularis*, *verb. Regulares*.

Additiones ex aliena manu.

53 In hoc articulo Auctor multa ex laxioribus Casuistis excerpsit, quæ ad Christianæ Ethices normam nullo modo sustineri posse, Censores animadvertunt, quare quæ a *num.* præsertim 31. *usque ad* 43. adducuntur, ea non sunt passim admittenda, sed ii consulendi Auctores, qui rem exactius tractarunt, ut Antoine, Franzoja &c. Vide quæ diximus in Additione ad verb. *Confessarius art.* 1.

Responsio Auctoris.

54 Ast tradita *ibi* a me sunt suffulta & ratione, & auctoritate classicorum Auctorum; immo aliquorum, qui sua opera typis tradiderunt Romæ, ut inter alios Matthæuccius noster *in Cautela Confessarii*, *Editionis Romanæ* cum solitis sine ulla censura revisionibus, & approbationibus ut *ibi* videre est *locis a me citatis*, & iste certe non est laxior Casuista. Et Antoine, ad quem Theologus lectores amandat in *tract. de Pœnit. art.* 2. *de casibus reservatis*, *quæst.* 5. An Sacerdos approbatus carens potestate absolvendi a reservatis, potest aliquando directe absolvere a non reservatis, & indirecte a reservatis? &c. circa hoc duplex est sententia. Prima, quæ est communis, docet, id posse in duobus casibus. Primo, si pœnitens inculpate oblitus est aliquod reservatum, vel si bona fide illud confiteatur Sacerdoti non advertenti esse reservatum .... Unde merito censetur Ecclesiam tunc dare potestatem absolvendi directe a non reservatis & indirecte a reservatis cum onere postea reservata confitendi Sacerdoti habenti potestatem in illa. Quam sententiam Sanctus Carolus tenendam proponit in sua Diœcesi, in qua proinde dat hanc potestatem: volunt autem, Episcopos censeri eandem potestatem concedere hoc ipso, quod non contradicunt sententiæ communi id asserenti, quam ignorare nequeunt. Secundo, Si Sacerdos, habens reservata, nequeat omittere celebrationem Sacri sine gravi scandalo, nec adsit Confessarius habens potestatem in reservata; quia cum quilibet sibi peccati mortalis conscius teneatur Confessionem præmittere Communioni, credibile non est Ecclesiam sic instituisse reservationem, ut tunc a peccatis absolvi nequeat, directe quidem a non reservatis, & indirecte a reservatis; malleque eum cum incerta contritione non confessum celebrare, quam Confessionem Communioni præmittere .... Secunda sententia negat, in ullo casu extra mortis periculum posse; quia peccata non reservata remitti nequeunt sine reservato, nam unum mortale sine alio remitti non potest &c. & pergit probare argumentis, quibus utuntur Patroni secundæ sententiæ. Unde cum Clarissimus P. Antoine asserat expresse, quod prima sententia, quæ est illa mea, communis est, & eandem tenendam in sua diœcesi mandat Sanctus Carolus; Hinc habes Erudite lector quid in his sit sentiendum.

RESIDENTIA, RESIDERE.

Residere in Ecclesia, vel Præbenda nihil aliud est, & importat, quam commorari in loco Beneficii, & Ecclesiæ in Divinis Officiis personaliter deservire. *Sic in re Communis*, per text. *in c. Quia nonnulli* 3. *de Clericis non resident.* ibi: *Cum igitur Ecclesia, vel Ecclesiasticorum Ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam ejus per seipsam valeat exercere; cap. relatum* 4. *eod. tit.* ibi: *Cum in Lateranensi Concilio statutum sit, ut personæ tali Ecclesia, vel Beneficium Ecclesiasticum conferatur, quæ residere in loco, & curam ejus per se valeat exercere; c. Conquerente* 6. *eod. tit.* ibi: *Vel quod eidem Ecclesiæ non deserviat.* 1

Ex quibus textibus clare patet, quod non sufficit commorari personaliter, & existere in loco Beneficii, sed insuper requiritur, quod Beneficiarius personaliter deserviat Ecclesiæ in Di- 2

Divinis Officiis. Unde Canonicus quamvis personaliter sit præsens in loco Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, si nunquam accedat ad Chorum, & Capitulum, non censetur residere, text. expresso *in cap. Consuetudinem unic. de Clericis non resident. in 6.* ibi: *Qualitercumque in Civitatibus, seu aliis locis, in quibus ipsæ consistunt Ecclesiæ, sint præsentes*, & ibi Glossa communiter recepta verb. *Præsentes*, ubi sic expresse habet: *Quid enim prodest præsentia in loco, ex quo Divinis non adsunt, propter quæ sunt Beneficia constituta?*

3 Item ex dictis textibus manifeste patet, quod Beneficiarius debet per se ipsum personaliter præstare Ecclesiasticum Ministerium in loco Beneficii, & in Divinis Officiis ipsi Ecclesiæ deservire. In Ecclesiasticis enim Beneficiis requirentibus residentiam locum non habet *Regula 68. Juris in 6. Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum*; quia hæc Regula patitur exceptionem, quoties electa est industria & fides personæ, cui aliquid committitur, ut patet *in cap. Quoniam 43. §. Is autem, de Officio Judicis Delegati, & cap. Is, cui 12. eod. in 6.* Sic autem in Beneficiis Ecclesiasticis censetur electa industria & fides personæ ad per se ipsam personaliter residendum, & Ecclesiæ in Divinis Officiis deserviendum; *cap. Quia nonnulli 3. c. Relatum 4. & c. Conquerente 6. de Clericis non resid. & cap. Unic. eod. in 6.* cum similibus.

4 Residentia est duplex, una *vera*, & altera *ficta*. Residentia vera est illa, qua Beneficiarius vere, ac realiter præsens est in loco Beneficii, hujusque onera, seu Officia per semetipsum personaliter exercet. Residentia *ficta* est illa, qua Beneficiarius ex legitima causa absens habetur ex quadam Juris fictione pro præsenti saltem ad lucrandos fructus grossos, *cap. De cetero 7. & c. Ad audientiam 15. de Clericis non residentibus*, ubi duo Canonici absentes in servitio Episcopi hac Juris fictione habentur præsentes, seu residentes. Vel etiam ad lucrandas distributiones quotidianas, *cap. Consuetudinem Unic. de Clericis non residen. in 6.* ubi Canonici infirmitate, seu justa ac rationabili corporali necessitate, aut evidenti Ecclesiæ utilitate impediti, licet absentes, habentur hac Juris fictione præsentes, seu residentes. Concil. Trid. *sess. 24. de reform. c. 8.* ubi statuit, quod Canonicus Pœnitentiarius pro præsente in Choro censeatur, dum audit Confessiones in Ecclesia, ibi: *Qui dum Confessiones in Ecclesia audiet, inter præsentes in Choro censeatur*. Et sic etiam Juris fictione censentur residere in suis Parochialibus Parochi illi, qui ex legitima causa absentes deserviunt suis Parochiis per idoneos Vicarios, *cap. Extirpanda 30. §. Qui vero, de Præbend.* Barbosa *lib. 3. Decretal. tit. 4. nu. 9.* Pirhing *ibid. n. 2.* Reiffenstuel *ibid. num. 7.* & alii passim.

Spectato Jure communi, omnia Beneficia requirunt residentiam. Abbas in *cit. cap. Extirpanda 30. §. Qui vero, num. 30.* asserens, quod Beneficium quantumcumque minimum de Jure communi requirat residentiam. Fagnan. *in cap. Cum omnes 6. de Constit. numer. 14.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 8.* & alii communiter, per text. *in cap. Ex par. 8. & cap. Inter quatuor 10. de Clericis non resident. c. Ad hæc 13. de Præbend.* ibi: *Cum singula Officia in Ecclesiis assiduitatem exigant personarum*, & concordant *cap. Ex gestis 2. cap. Clericos 17. de Clericis non resid. cap. Super inordinata 35. de Præbend.* cum similibus. Et quo ad Beneficia simplicia, idipsum desumitur *ex cap. Eleutherius 1. cap. Clericus 4. & cap. Clerici vero 5. dist. 91. cap. Si quis in Clerico 29. caus. 7. qu. 1. & cap. Conquerente 6. de Clericis non residentibus*, in cujus summario sic expresse habetur: *Qui non residet in Beneficio etiam modicæ æstimationis, illo privatur*. 5

Dicitur autem notanter *Spectato Jure communi*, quia ex Generali consuetudine totius Ecclesiæ Beneficia simplicia residentiam personalem non requirunt; Unde sic Beneficiati possunt per alios eisdem deservire, nisi Fundatores clare & expresse oppositum statuerint. Abbas *in cap. Cum omnes 6. de Constitutionibus num. 1.* Fagnan. *ibid. num. 4. & seq.* citans Rotam apud Card. Seraphin. *decis. 693. nu. 5.* & alios, Felinus *in cap. Dilectus 29. de Rescriptis numer. 1.* Vallensis *lib. 3. Decretal. tit. 4. num. 3. & 4.* Reiffenstuel *ibid. num. 9.* Garcias *de Beneficiis par. 3. c. 2. numer. 3. & 11. ac seq.* Zerola *part. 1. Praxis Episcopal. vers. Beneficium §. Ad septimum vers. Octava conclusio*, allegans declarationem Sacræ Congregationis in hæc verba: *Obtinens Beneficium, quod sit simplex, & sine cura animarum, & extra Ecclesiam Collegiatam, nec personalem residentiam ob aliam causam requirens, non tenetur in eo residere, sed ad inserviendum illi per alium, qui probatus sit ab Ordinario*, ubi notanda est illa Clausula: *Nec personalem residentiam ob aliam causam requirens*, quæ clare demonstrat, quod licet, spectato Jure communi, seu potius generali consuetudine, Beneficia simplicia Residentiam personalem non requirant; Si tamen 6

men Fundatores expresse obligaverint sic beneficiatos ad residentiam personalem, vel talis obligatio legitime inducta esset ex statuto, vel consuetudine alicujus particularis Ecclesiæ, sine ullo dubio tenerentur tales Beneficiati personaliter residere, & per semetipsos injuncta Ecclesiastica servitia præstare, prout teste Garcia *de Beneficiis par. 3. cap. 2. nu. 11. & 12.* pluries resolvit Rota, & signanter *in una Calaguritana Beneficii de Navarret* 10. *Junii* 1588. *coram D. Pamphilio*, *&* in *una Cæsaraugustana Fructuum* 4. *Junii* 1660. *coram D. Corduba*.

7 Episcopi, & Parochi tenentur ad residentiam personalem, non solum de Jure Ecclesiastico, seu Canonico, sed etiam de jure Divino, & naturali; Colligitur aperte ex Conc. Trid. *sess.* 22. *de reformat. cap.* 1. quod tamen noluit explicite definire tamquam Dogma Fidei. Vide verb. *Episcopus art. 3. nu.* 1. *&* 2. & verb. *Parochus art.* 2. *a num.* 1. *ad* 4. ubi afferuntur ad id Jura, & Doctores. Quoad residentiam vero Episcoporum attendenda nunc est novissima Constitutio Bened. XIV. quæ incip. *Ad universæ Christianæ Reipublicæ statum*, in qua inter alia summe providus Pontifex assignat absentiæ causas, & tempora a Concilio Trid. permissa, Canonica, & Pontificia statuta id confirmat, & innovat. Item pœnas in contravenientes, addita pœna privationis Indultorum competentium Assistentibus solio Pontificio. Congregationem super Residentia, ejusque sessiones in usum reducit. Singulis absentiæ causis opportuna Rescripta comparat. An, & quatenus permittendum Episcopo, ut a diœcesi absit causa litis? Quid ratione infirmitatis extra Diœcesim contractæ? Quid ad convalescendum ex morbo in Diœcesi contracto? Quid ratione aeris insalubris? Quid pro celebrandis Conciliis in Assembleis & Dietis? Quid pro construendis processibus Apostolicis in causis Canonizationum? assignat. Præceptum de præmissorum observantia, & de onere denunciandi non residentes, imponit. Specialem ad id commissionem Nuncio Apostolico Neapoli commoranti injungit. Ac tandem etiam S. R. E. Card. præmissis Legibus comprehensos expresse declarat.

8 Beneficia non curata, ut sunt Canonicatus, & hujusmodi obtinentes tenentur ad residentiam solo Jure Ecclesiastico, seu Canonico, atque ex primæva Fundatorum dispositione per Sacros Canones approbata. Fagnan. *in cap. Extirpandæ* 30. §. *Qui vero*, *de Prabend. num.* 2. Pithing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 4. *n.* 16. Reiffenstuel *ibid. num.* 14. Vallensis *ibid. n.* 2. Zoesius *ibid. n.* 2. & alii communiter; Beneficia enim non curata sunt solummodo ab Ecclesia instituta propter cultum Divinum, & non propter curam animarum; Unde in istis non urget ratio, quæ urget in Beneficiis Curatis.

Quo autem ad ea, quæ concernunt Canonicorum residentiam, & quibus pœnis subjaceant, non residendo? Vide verb. *Canonicus art.* 5. *per tot.* 9

Quo ad ea, quæ concernunt Episcoporum residentiam, & quibus pœnis subjaceant non residendo? Vide verb. *Episcopus art.* 3. *a n.* 1. *ad num.* 39. 10

Quo ad ea, quæ concernunt Parochorum residentiam, & quibus pœnis subjaceant non residendo? Vide verb. *Parochus art.* 2. *a num.* 1. *ad* 56. 11

Obtinentes Beneficia simplicia residentiam personalem requirentia, vel ex expressa Fundatorum dispositione, vel ex dotatione, vel ex statuto, aut legitima consuetudine alicujus particularis Ecclesiæ, tenentur per seipsos injuncta sibi Ecclesiastica servitia, & onera fideliter præstare, & personaliter residere; Et si contumaciter id non præstent, cum de ipsis Concil. Trid. aliquid speciale non constituerit, procedendum est contra ipsos conformiter ad dispositionem Juris; communis *in c. Conquerente 6. c. Ex parte vestra 8. c. Inter quatuor* 10. *& cap. Clericus* 17. *de Clericis non residentibus*. 12

Episcopi residere tenentur in suis Diœcesibus, a quibus non licet ipsis quotannis abesse tribus mensibus sine justa causa. Sic novissime statuit Benedictus XIV. Const. incipiente *Ubi Primum*, & Constit. incip. *Gravissimum*. 13

Residentia in propriis Diœcesibus inculcatur Episcopis Hiberniæ. Idem Constitut. 26. incip. *Grave & permolestum*. Residentia, non mere materialis, sine vigilantia, ac Pastorali solicitudine regendi, & pascendi suas oves commendatur Episcopis, sed residentia vere formalis verbum Dei voce, & exemplo disseminando, a semita justitiæ deflectentes revocando, periclitantibus opem, & auxilium deferendo, adversus lupos rapaces, qui in vestimentis ovium sæpe intrant Ovile, ut rapiant, & mactent, sedulo invigilando, fortiterque se opponendo. Nec sufficit prædicta, aliaque munia Pastoralia per Vicarios, & Subditos præstare, ut tradit zelantissimus Pontifex *ibid.* recte advertens, & serio monens, quod unicuique Episcoporum singulatim ab Oraculo Divino districte denunciatur: *Attendite vobis, & universo Gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit san-* 14 15 16

 guine

guine suo. Ipsis igitur Episcopis, non alteri pascendi oves præceptum datum est. Ipsismet spiritualis animarum salus innititur, & ipsi illam susceperunt, de ipsis strictissimam rationem redditurì, cum aliquando sanguinem illarum de manibus suis requiret districtus Judex. Hæc, & multa alia scitu & observatu dignissima summe vigilans zelantissimus Pontifex *ib.*

18 Super dicta Episcoporum residentia invigilare jubentur Nuncii Apostolici, & singuli Episcopi. Idem tom. 2. Constit. 18. incip. *Ad universe*, in qua iterum præcipit Episcopis dictam residentiam, ac Congregationem peculiarem super residentia Episcoporum jam ab Urbano VIII. in Urbe institutam, restaurat, eique certam agendi methodum ad id præscribit, & ad præcavendos abusus assignat quid præcipiatur Episcopis postulantibus licentiam abesendi a propriis Ecclesiis causa insalubritatis aeris, & quid postulantibus dictam licentiam aliis de causis, & qua forma, ac quibus cautelis concedi eis debeat, mandans, quod Episcopi residentes denunciare teneantur alios Episcopos non residentes.

19 Residere debent Parochi, aliique animarum Pastores inter suas oves; Sed num residentiæ sint obstricti jure naturali, ac Divino, aut Ecclesiastico, adhuc controvertitur. Benedict. XIV. *de*
20 *Synodo Diœcesana lib. 7. cap. 1. num. 2.* Quod neque a Concilio Tridentino definitum est.
21 Idem *ibid. num. 3.* Licet post illud communior sententia sit, eos teneri jure naturali, ac
22 Divino. Idem *ibid. num. 6.* Residentiæ non satisfacit, qui corpore præsens, animo absens,
23 ovium curam negligit. Bene vero censebitur residentiæ præceptum adimplere, qui etsi a suis ovibus corpus aliquando subducat, animo tamen iisdem adest, & finem obtinet illas pascendi, & regendi, ad quem localis Pastoris præsentia dirigitur. Idem *ibid. n. 4.*

Additiones ex aliena manu.

24 Notabilis est divisio residentiæ in præcisam, & causativam. Illa adimpleri nequit per alium, obligatque sub pœna amissionis Beneficii, hæc vero potest per alium adimpleri, solumque sub pœna amissionis fructuum obligat; Rigant. *in comment. ad Regul. Cancellar. Regul. 1. §. 8. num. 12.* Rot. *in Monasterien. Parochialis 16. Februarii 1748. §. 5. cor. Illustriss. Migazzi.*

25 Residentia præcisa non debet necessario esse continua, sed potest esse & discontinua. Dummodo enim non residenti pœna amissionis Beneficii sit imposita, residentia dicenda est præcisa, sive sit continua, sive sit discontinua; Leuren. *in For. Benefic. part. 1. sect. 3. cap. 1. quæst. 363. per tot.* Garc. *de Benefic. part. 11. c. 5. n. 90.* Loter. *de re Benefic. lib. 3. c. 27. n. 3.* optime Rot. *in dict. Monasterien. Parochial. 16. Februar. 1749. §. 5. & sequent. cor. Illustrissimo Migazzi.*

Ex quibus dignosci possit, utrum Beneficio 26 imposita sit residentia præcisa, an residentia causativa, recte tradit Rigant. *in commentar. ad Regul. Cancellar. dict. Reg. 1. §. 8. a num. 16. ad plur. sequent.* ubi illud notabile, quod pœna amissionis fructuum a Fundatore expressa in dubio 27 tantum inducit residentiam causativam, non item si aliunde constet voluisse eum residentiæ præcisæ beneficium subjicere. Confer etiam Rotam *in Vicen. Beneficii 5. Julii 1751. & plur. sequent. cor. Reverendiss. Cortada.*

Impetratio Beneficii, quod sit obnoxium 28 oneri residentiæ causativæ, valida est, vel si nihil dictum sit de residentia, vel si negatum sit habere ipsum onus residentiæ; Rota *in Fanensi Beneficii 29. April. 1735. §. 8. cor. bon. mem. Peralta, in Cæsaraugustana Beneficii 28. Junii 1745. §. 7. cor. Reverendiss. Molino, & in dict. Vic. Beneficii 5. Julii 1751. §. 12. cor. Reverendiss. Cortada.*

Insigne est discrimen, quod intercedit residentiam præcisam a Jure impositam inter & 29 residentiam præcisam præscriptam ab Homine. In illa contra non residentes procedendum est modo ab ipso jure præscripto. In hac servandus haud est modus ille, sed qui per aliquod tempus non resederunt, privari beneficiis possunt; Hericourt. *oper. posthum. tom. 1. consult. 33. fere per tot.* & signanter §. *A l'egard.*

RESIGNATIO, SEU RENUNCIATIO BENEFICIORUM, ET PERMUTATIO EORUM.

Resignatio, seu Renunciatio Beneficii est 1 spontanea Beneficii Ecclesiastici dimissio facta coram legitimo Superiore eam acceptante; *Est in re Communis*. Verba *Resignatio*, 2 *Renunciatio*, & *Cessio* inter se confunduntur, & unum pro alio passim sumitur, ut notant Flaminius Parisius *de Resignatione Benefic. lib. 1. quæst. 1. num. 70.* Pirhing. *lib. 1. Decretal. tit. 9. num. 1.* Barbosa *Juris Ecclesiastic. univers. lib. 3. cap. 13. num. 4.* & alii communiter, per text. *in cap. Super hoc 5. cap. Quod in*

in dubiis 8. *cap. Nisi cum pridem* 10. §. 1. *de Renunciatione*, *cap. Ex litteris* 10. *de excessib. Prælat. c. Susceptum* 6. *de Rescriptis in* 6. & *cap.* 1. *de Renunciatione in* 6.

3 Resignatio Beneficii, alia est tacita, & alia expressa. *Communis*. Resignatio *tacita* est illa, quæ absque ullo verbo, vel scriptura fit facto aliquo Resignationem significante, vel ex dispositione Juris eam importante; Qui enim facit aliquid, quo posito, ex ipsius Juris dispositione Beneficium amittitur, seu retineri nequit, eidem tacite, seu ipso facto renunciare censetur, quamvis nec verbo, nec scriptura id exprimat. Sic Rebuffus *in praxi de Benefic. tit. de tacita Renunciatione num.* 2. Parisius *de Resignatione Benefic. lib.* 1. *quæst.* 1. *num.* 9. & *seq.* Tholosan. *in Institut. rei benefic. cap.* 28. *num.* 4. Azorius *part.* 2. *Institut. moral. lib.* 7. *cap.* 19. *quæst.* 2. Pithing *l.* 1. *Decretal. tit.* 9. *nu.* 2. Reiffenstuel *ibid nu.* 8. & *seq.* & alii passim.

4 Hujus tacitæ Resignationis varia a supracitatis Doctoribus afferuntur exempla, I. Tacite renunciare censetur priori Beneficio, qui aliud recipit cum illo incompatilibi: *cap. De multa* 28. *de Præbend.* & *Extravagant. Execrabilis*, *eod. inter communes*. II. Tacite renunciare censelur Beneficio Clericus in Minoribus constitutus Matrimonium contrahens, cum Beneficium Ecclesiasticum statim ipso Jure vacet; *cap.* 1. & 3. *de Cleric. conjugato*. III. Tacite renunciare censetur Beneficio Clericus Religionem solemniter profitens; *cap. Beneficium* 4. *de Regular. in* 6. IV. Tacite renunciare censetur Beneficio Clericus, qui fit Miles, vel Joculator, quia talis censetur Beneficium suum habere pro derelicto, juxta Glossam *in cap. Ultimo verb. Redierint*, *de Cleric. non resident.*

5 *Tacita* autem Resignatio adhuc magis proprie intervenire censetur, quando Jura non inducunt vacationem Beneficii, sed solum ex facto Beneficiarii apto, & ordinato ad renuntiandum præsumunt hujus voluntatem illud dimittendi. Sic Barbosa *Juris Ecclesiast. univers. lib.* 3. *num.* 40. & *seq.* cum aliis ibi citatis, ubi assignat differentiam inter hanc tacitam Resignationem, & aliam supradictam, quæ potius est privatio, quam tacita Resignatio; Et talis tacitæ Resignationis adducit duo exempla; Primum quod habetur *in cap. Ex transmissa* 2. *de Renunciatione*, ubi Clericus repetens bona, quæ Ecclesiæ suæ contulerat, ex tali repetitione censetur prædictam Ecclesiam voluisse dimittere, quam proinde repetere non potest: Secundum exemplum *in cap. Ex ore* 3. *De his*, *quæ fiunt a majori parte capituli*, ubi litigans super quadam Præpositura, ex eo quod Collitigatori suo reverentiam alias Præposito debitam exhibuerit, Juri suo renunciasse dignoscitur, quia utroque casu ex parte Beneficiarii intervenit factum aptum, & ordinatum ad renunciandum, ex quo Lex, seu Jus talem præsumptionem elicere potuit, & ideo, si non intervenisset, cessabat omnis Resignationis præsumptio. Sic etiam Pirhing *loco cit. n.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 10. & alii.

Resignatio *expressa* Beneficii est illa, quæ fit expressis verbis, aut scriptis voluntatem resignandi aperte declarantibus coram legitimo Superiore eam acceptante. *Communis*. 6

Resignatio expressa est duplex, una pura, seu simplex, & absoluta, & alia conditionalis. *Communis*. Resignatio *pura* est illa, quæ fit sine ulla conditione, modo, aut pacto, ut quando quis pure, absolute, & simpliciter dimittit Beneficium in manibus legitimi Superioris, ita ut is possit illud tamquam vacans conferre, cui voluerit; *cap. Ex transmissa* 4. *de Renunciatione*, *cap. Sollicite* 2. & *cap. Accepta* 3. *de restitutione spoliator.* Resignatio *conditionalis* est illa, quæ fit sub certa conditione, pacto, vel modo. *Communis*. 7 8 9

Resignatio conditionalis fieri solet quinque modis. I. Cum quis resignat Beneficium sub hac conditione, ut conferatur certæ determinatæ personæ, & non aliter. Et hæc dicitur *Resignatio in favorem tertii*. II. Cum quis resignat quidem Beneficium ad alterum transferendum; sed sub conditione, seu reservatione, quod fructus ex toto, vel ex parte sibi quotannis solvantur; Et hæc dicitur *Resignatio sub Pensione*. III. Cum quis resignat Beneficium sub conditione, & reservatione regressus, ut si Resignatarius præmoriatur, possit ipse Resignans ad Beneficium redire. Et hæc dicitur *Resignatio cum regressu*. IV. Cum quis resignat Beneficium sub conditione, & reservatione ingressus, seu accessus, ut si Beneficium conferatur puero, qui ante captam possessionem illud cedat alteri sub pacto, ut post absoluta studia propria auctoritate ipsum recipere possit; Et hæc dicitur *Resignatio cum ingressu*, *vel accessu*. V. Cum quis Beneficium resignat sub conditione, ut alterius Beneficium simile, vel dissimile sibi conferatur; tunc enim unus Beneficium suum cum alterius Beneficio commutat, & uterque suo se abdicat, ut alterius Beneficium acquirat. 10

rat. Et hæc dicitur *Resignatio cum permutatione*.

11 Quilibet Clericus Beneficiarius potest, regulariter loquendo, ex justa causa renunciare Beneficia sibi quæsita in manibus legitimi Superioris. *Communis*, per text. *in cap. Admonet 4. cap. Nisi cum pridem 10. de Renunciatione, cap. Quoniam 1. eod. in 6.* cum similibus.

12 Et hoc procedit non solum in Beneficiariis privatis, & Clericis inferioribus, sed etiam in majoribus, & maximis, ut Episcopis, & Cardinalibus, & Summo Pontifice, cum etiam hic possit libere Papatui renunciare, ut expresse statutum habetur *in cap. Quoniam 1. de renunciatione in 6.* ibi: *Omnium concordi consilio, & assensu auctoritate Apostolica statuit, & decrevit, Romanum Pontificem posse libere resignare;* uti de facto libere resignavit S. Cœlestinus Papa V. cujus Renunciationis, seu Resignationis formulam tradit Carillus *in suis Annalib. Chronolog. lib. 4. anno 1294. fol. 373.*

13 Et ex ipso Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiast. universal. cap. 2. numer. 213.* his verbis: *Ego Cœlestinus Papa V. motus ex legitimis causis, idest, causa humilitatis, & melioris vitæ, & conscientiæ illæsæ, debilitate Corporis, defectu scientiæ, & malignitate populi, & infirmitate personæ, & ut præteritæ consolationis vitæ possim reparare quietem; sponte, ac libere cedo Papatui, & expresse renuncio loco, & Dignitati, Oneri, & honori, dans plenam, & liberam facultatem, ex nunc Sacro Cætui Cardinalium eligendi, & providendi dumtaxat Canonice Universali Ecclesiæ de Pastore.*

14 Non possunt tamen resignare Beneficia Clerici intrusi, & alii similes non habentes canonicum Titulum: Isti enim cum non habeant legitimam possessionem Beneficiorum, nequeunt illa resignare. Nec juvat, quod illa diu pacifice possederint, quia longa possessio illegitima, & injusta non justificat Titulum, alias invalidum; *cap. Dilecto 35. de Præbend. cap. Possessor 2. & cap. Sine possessione 3. de Regul. Juris in 6.* Pirhing *l. 1. Decretal. tit. 9. n. 36.* Reiffenstuel *ibid. n. 49.* & alii passim.

15 Item Beneficia resignare non possunt Clerici, qui valide Matrimonium contraxerunt, quia per contractum Matrimonium Beneficia Ecclesiastica ipso Jure vacant, *cap. 1. & 3. de Cleric. Conjugat.*

16 Item Beneficia resignare non possunt Clerici, qui Religionem aliquam approbatam solemniter professi sunt, quia per Professionem Religiosam Beneficia statim ipso Jure vacant; *c. Beneficium 4. de Regularibus in 6.*

Item Clerici qui ad secundum Beneficium cum priore incompatibile promoti sunt, prius resignare non possunt, quia per adeptionem secundi Beneficii ipso Jure vacat primum, *cap. De multa 28. de Præbend. Extravagant. Execrabilis eod. inter communes;* Concil. Trid. *sess. 7. de reform. cap. 4.* 17

Item Beneficia resignare non possunt Clerici criminosi, qui ob crimen commissum ipso Jure privati existunt Beneficiis præhabitis, ut sunt Simoniaci. *Extravagant. Cum detestabile, de Simonia inter communes.* Falsificatores Litterarum Apostolicarum, *c. Ad falsariorum 7. de Crimine falsi*, & hujusmodi. 18

Item resignare non possunt Clerici Beneficia illa, ad quorum Titulum fuerint ad Sacros Ordines promoti, nisi facta mentione, quod ad illorum Titulum fuerunt Sacris Ordinibus initiati, neque talis Resignatio admitti potest, nisi constito, quod aliunde commode vivere possint, alias facta Resignatio erit nulla. Concil. Trid. *sess. 21. de reform. c. 2.* S. Pius V. Constit. 58. incip. *Quanta Ecclesiæ.* 19

Item resignare non possunt Beneficia Clerici infirmi intra 20. dies ante suam mortem; Sic *Regula 19. Cancellariæ*, quæ inscribitur *Regula de viginti*, quæ ita: *Item voluit, quod si quis in infirmitate constitutus resignaverit, sive in Romana Curia, sive extra illam, aliquod Beneficium simpliciter, sive ex causa permutationis, vel alias dimiserit, aut illius Commendæ cesserit; seu ipsius Beneficii unionis dissolutioni consenserit, etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signata; & postea infra viginti dies a die per ipsum Resignantem præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum Beneficium quavis auctoritate conferatur per Resignationem sic factam, Collatio hujusmodi sit nulla, ipsumque Beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare.* 20

Immo hæc Regula de viginti locum habet etiam in illis, qui dum sani erant, resignaverunt, & postea casu quodam, aut superveniente morbo inopinato intra viginti dies decesserunt. Cochier *ad Regulam 19. Cancellariæ de Viginti n. 16. vers. Itaque frustra*, id probans ex verbis dictæ Regulæ, ibi: *Etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ.* Parisius *lib. 12. de Resignat. Benefic. quæst. 6. n. 7.* testans de communi ita hodie communiter hanc Regulam practicari. Vivianus *de Jurepatronatus l. 13. c. 10. nu. 86.* Rota apud Bichium *decis. 164. n. 14.* & alia Rota *in una Leodiensi Beneficii 25. Maji 1640. coram Cerro decis. 11. nu. 10.* asserens, ita declarasse Clementem VIII. 21

Bene-

22 Beneficia Jurispatronatus, sive Patroni sint Laici, sive Clerici, nequeunt resignari ad favorem tertii, neque permutari sine consensu Patronorum, *arg. cap. Monasterium* 33. *caus.* 16. *q.* 7. Rota *par.* 1. *recent. decis.* 427. *nu.* 1. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancellar. Glossa* 18. *a n.* 2. & *Glossa* 47. *numer.* 20. Gratian. *disceptat. forens. tom.* 5. *cap.* 831. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 15. *num.* 142. cum pluribus ibi citatis; Pirhing *loc. cit. nu.* 13. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 61. Parisius *lib.* 2. *qu.* 4. *num.* 4. & *l.* 7. *q.* 15. *num.* 8. & alii passim; Ipsorum enim Patronorum interest, ne ipsis neglectis, aliqui instituantur in Beneficiis forte ipsis infensi, aut inimici.

23 Item Beneficia electiva resignari non possunt in favorem alterius, neque permutari sine consensu illorum, qui Jus habent eligendi; Cardinal. *in Clementin. Unic. num.* 18. *de renunciat.* Flamin. *l.* 8. *qq.* 10. *num.* 11. Vivian. *in praxi Jurispatronat. lib.* 13. *cap.* 10. *nu.* 28. Garcias *par.* 11. *de Beneficiis cap.* 4. *num.* 72. Barbosa *loc. cit. num.* 145. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 61. Pirhing *loc. cit. nu.* 13. & ipso teste alii communiter.

24 Talis autem Resignatio, vel Permutatio sine consensu Patronorum, vel Jus eligendi habentium facta, non est ipso Jure irrita, sed irritanda solum ad ipsorum contradictionem, & instantiam; & si eorum consensus post Resignationem superveniat, erit valida, *arg. cap. Quod sicut* 28. *de election. cap. Cum nos* 3. *De his, quæ fiunt a Prælatis*, cum similibus, Lessius *lib.* 1. *de Just.* & *Jur. cap.* 34. *numer.* 193. & 198. Azorius *part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 25. *quæst.* 4. Reiffenstuel *loco citat. numer.* 62. Pirhing *loco citat. num.* 13. & Communis aliorum.

25 Item resignari nequeunt, lite pendente, Beneficia litigiosa, quia talis Resignario præsumitur fieri in fraudem Collitigantis; *arg. cap.* 1. *de alienatione Judicii mutandi causa facta*, & *cap.* 2. *Ut lite pendente in* 6. Generaliter enim loquendo alienatio rei litigiosæ, dum lis pendet, fieri prohibetur, & facta non tenet, ut expresse habetur ex *toto tit. ff.* & *Cod. de Litigiosis*; Barbosa *loc. cit. num.* 147. Parisius *cit. lib.* 2. *q.* 3. *n.* 1. Azorius *cit. cap.* 25. *qu.* 3. Pirhing *loc. cit. nu.* 14. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 55. & alii communiter.

26 Item Beneficia unita resignari non possunt, etiam antequam unio sortiatur effectum. Sic si Beneficium a Petro possessum uniatur alicui Ecclesiæ, Monasterio, vel Seminario, ut post illius mortem effectum sortiatur, non potest Petrus illud Beneficium resignare in alicujus favorem. *Communis*, per text. in Concil. Trid. *sess.* 21. *de reform. cap.* 5. *in fine*, ibi: *Quæ uniones etiam non possint revocari, nec quoquo modo infringi vigore cujuscumque provisionis, etiam ex causa Resignationis, aut derogationis, aut suspensionis*, & *sess.* 23. *cap.* 18. *circa medium*, ibi: *Nec per Resignationem ipsorum Beneficiorum uniones, & applicationes suspendi, vel ullo modo impediri possint.*

In Curia Romana non admittuntur Resignationes Parochialium ad favorem tertii, præsertim cum reservatione Pensionis ipsi Resignanti, vel alteri a Resignatario præstandæ, nisi exprimatur per quantum tempus possederit ipse Resignans tale Beneficium, & nisi illud possederit per quinque annos, vel circa, aut saltem tres, quamvis antea requirerentur septem, vel sex: Garcias *de Beneficiis p.* 11. *c.* 3. *n.* 47. Isidorus Mosconius *in tract. de Majest. Militant. Eccles. lib.* 1. *par.* 3. *cap.* 2. *rub. de Benefic. fol.* 451. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 63. Prosper de Augost. *in addit. ad Quaranta in Sum. Bul. tit. Resignat. Benefic. ult. vers.* Pyrr. Corrad. *Prax. Benefic. lib.* 5. *c.* 1. *n.* 14. ubi testatur, hunc usum, seu Stylum Datariæ Apostolicæ exordium habuisse a Gregorio XIV. qui sic servari mandavit, ex eo quod Innocentius IX. id antea statuerat, nempe ut accipiens Beneficium Curatum, vel simile non possit illud renunciare ad favorem tertii ante triennium. 27

Prædicta tamen praxis procedit solum in Resignationibus, quæ fiunt in Curia Romana in manibus Papæ, non autem in illis, quæ pure, seu absque Reservatione Pensionis fiunt in manibus Ordinarii; De his enim Gregorius XIV. nihil de novo statuit. Unde pure, & libere, & absque ullo onere possunt similes Resignationes fieri in manibus Ordinariorum etiam ante annum possessionis; Pyrr. Corrad. *loc. cit. num.* 20. Reiffenstuel *loc. cit. nu.* 65. Parisius *lib.* 3. *q.* 2. *per tot.* & alii. 28

Quamvis justæ, & legitimæ causæ, ob quas potest fieri Beneficiorum Resignatio, generatim ad duas reduci possint, scilicet ad utilitatem Ecclesiæ, & salutem propriam, ut dicitur *in cap. Quidem* 12. *de Resignatione*, & notant Barbosa *loc. cit. num.* 89. Pirhing *loc. cit. num.* 40. & alii; tamen Innocentius III. *in cap. Nisi cum pridem* 10. *de renunciatione* sex assignat, ob quas potest Episcopus resignare Episcopatum, quæ omnes continentur in his duobus versiculis ibidem in Summario allegatis. 29

Debilis, Ignarus, Male conscius, Irregularis.

Quem mala plebs odit, Dans scandala cedere possit.

30 *Prima* igitur causa designata per ly *Debilis* est Debilitas, seu infirmitas Corporis, ob quam redditur quis impotens ad exequendum suum Officium. *Secunda* designata per ly *Ignarus* est Ignorantia, seu defectus scientiæ necessariæ ad sui Officii executionem. *Tertia* designata per ly *Male conscius*, est Conscientia criminis, non quidem cujuslibet, sed illius dumtaxat, quod post peractam pœnitentiam impedit executionem sui Officii, ex quo irroget infamiam, ipso jure, ut Crimen hæresis, Simoniæ, homicidii, & hujusmodi. *Quarta* designata per ly *Irregularis*, est Irregularitas Personæ. *Quinta* designata per ly *Quem mala plebs odit*, est malitia plebis ita moribus, & personæ ipsius Prælati adversariæ, ut in ea quidquam amplius proficere non valeat. *Sexta* designata per ly *Dans scandala*, est grave scandalum, quod aliter sedari non potest. Sic *cit. c. Nisi cum pridem* 10. *de renunciat.* & *ibi* Glossa & Doctores communiter.

31 Causæ autem, propter quas possunt Episcopi, & alii facultatem habentes simplices Beneficiorum Resignationes recipere, & admittere, assignantur a S. Pio V. in sua Constitutione 58. incip. *Quanta Ecclesiæ* §. 3. his verbis: *Posthac Episcopi, & alii facultatem habentes eorum dumtaxat renunciationes recipere, & admittere possint, qui aut senio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxii, censurisque Ecclesiasticis irretiti, aut nequeant, aut non debeant Ecclesiæ, vel Beneficio inservire, seu qui unum aliud, vel plura Beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoveri. Religionem quoque ingressuri, vel Matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur. Denique cum quis ex aliis casibus acciderit, qui in Constitutione felicis recordationis Innocentii Papæ III. de dimittendis Cathedralibus Ecclesiis edita continentur, qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco Beneficii residere securi, sed neque horum ullus Sacro Ordini mancipatus, nisi Religionem ingressurus valeat ullo modo Beneficium vel Officium Ecclesiasticum resignare, nisi aliunde ei sit, quo in vita possit commode sustentari.*

32 Hinc ubi dicta S. Pii V. Constitutio est usu recepta, si Resignatio ab Ordinariis admittatur absque ulla ex assignatis causis, est nulla; quia ibi ponitur decretum irritans; Pirhing *loc. cit. num.* 56. *in fine*, Parisius *lib.* 5. *q.* 6. *num.* 223. & *seq.* Azorius *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 19. *quæst.* 5. Leurenius *in Foro Beneficiali part.* 3. *quæst.* 415. & alii. Sed testatur Zipæus *in Analysi de renunciatione num.* 1. non esse ubique usu receptam; & non esse in usu Hispaniæ asserit Garcias *de Benefic. part.* 11. *cap.* 3. *n.* 270. & utrum in Germania edisserit Card. de Luca *de Benefic. disc.* 65. *per tot.*

Facta Resignatione pura, & a legitimo Superiore admissa, non est amplius locus pœnitentiæ; sed Resignans potest compelli etiam invitus ad dimittendam possessionem Beneficii Resignati. *Communis*, textu expresso *in cap. Quidam* 12. *de renunciatione*. 33

Dicitur autem notanter: *Et a legitimo Superiore admissa*, quia ante ejus admissionem, & ratificationem potest Resignans mutare voluntatem, & revocare Resignationem; Tunc enim res adhuc integra existit, & sic est locus pœnitentiæ, *arg. cap. Lecta* 14. *de renunciatione*, & *cap. In causis* 30. §. *Quia vero, de electione. l. si pecuniam*, §. 1. *ff. de condict. caus. dat.* Unde si Resignans constituisset Procuratorem ad faciendam Resignationem Beneficii coram legitimo Superiore, re adhuc integra, potest pœnitere, & mandatum Procuratorium revocare; *Clement. Unic. de renunciation.* Garcias *part.* 21. *de Benefic. c.* 3. *n.* 227. citans Rotam *dec.* 1. *in fine*, & *dec.* 3. *de renunciation. in antiquis*, Sannig. *de renunciatione cap.* 6. *num.* 3. Reiff. *loc. cit. num.* 49. Rebuff. *in praxi Benefic. tit. de Resignatione Conditionali num.* 31. & alii passim. 34

Qui Beneficium resignavit, non obstante sua resignatione, potest redire ad idem Beneficium ex novo Titulo superveniente, videlicet si iterum ad illud præsentetur, vel eligatur. *Communis*, textu expresso *in cap. Cum inter* 2. *de renunciation.* juncta Glossa fin. *ibid.* & Glossa *in cap. Susceptum verb. Non mortis, de Rescript. in* 6. 35

Resignatio Beneficiorum non potest fieri in manibus Laici, etiamsi esset Patronus, Rex, vel Imperator, nisi habeat Jus conferendi, & recipiendi tales resignationes ex privilegio Apostolico. *Communis*, textu expresso *in cap. Quod in dubiis* 8. *de resignatione*. 36

Neque Resignatio Beneficiorum fieri potest propria auctoritate, sed debet fieri de auctoritate, & assensu, & in manibus legitimi Superioris Ecclesiastici habentis potestatem instituendi, & destituendi respectu talium Beneficiorum. *Communis*, per text. *in cap. Non oportet* 18. *cap. si vero* 23. *cap. si quis Presbyter* 24. *caus.* 7. *qu.* 1. *cap. Admonet* 4. *de renunciat.* & *cap. illo* 1. & *cap. Inter corporalia* 2. *de* 37

2. *de translation. Episcop.* cum similibus, juncta Glossa *in Clementin. Unic. de renunciation. verb. Manibus*.

38 Hinc Resignatio ad favorem tertii, seu cum clausula *Non aliter*, non potest fieri nisi in manibus Papæ; Sic Barbosa *loc. citat. num.* 58. Pirhing *loc. cit. num.* 77. Reiff. *loc. cit. num.* 110. Engel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 9. *n.* 8. citans communem omnium doctrinam, & in praxi observatam, quamvis Covarruvias, Sotus, & alii pauci relati a Garcia *part.* 11. *de Beneficiis cap.* 3. *num.* 153. contrarium senserint. Et ratio est, quia hujusmodi Resignatio, vel continet Simoniam Juris Ecclesiastici, ut docent Glossa *in cap. Dilecto*, *verb. Resignavit*, *de Præbend.* Garcias *loc. citat. num.* 152. allegans Rotam *decis.* 146. *lib.* 2. *& decis.* 921. *libr.* 3. *part.* 3. *diversor. & decis.* 265. *part.* 2. *& decis.* 666. *noviss.* Farinac. Rebuff. *in Praxi Benefic. tit. de renunciat. conditional. num.* 1. Navarr. *cap.* 23. *Manual. n.* 107. §. *Ad Decimum*, Parisius *lib.* 13. *de resignat. q.* 3. *num.* 12. asserens, ita scribere omnes fere Doctores, vel saltem aliunde est in Jure prohibita, uti expresse eam prohibuit Hilarius Papa in Concilio Romano relato *cap. Plerique* 5. *caus.* 8. *q.* 1. & S. Pius V. Const. 58. Incip. *Quanta Ecclesiæ*. Atqui in Simonia Juris Ecclesiastici, & in Jure Canonico solus Papa de plenitudine potestatis dispensare potest, textu expresso *in cap. Proposuit* 4. *de concession. Præbend.* ergo, &c.

39 Unde Resignatio ad favorem tertii, seu sub ea conditione facta, ut soli Personæ a Resignante nominatæ conferatur Beneficium, ita ut non habeat effectum, nisi conditio impleatur, non potest recipi, & admitti ab Episcopo, vel alio Collatore Papa inferiore, Pirhing *loc. cit. num.* 77. ubi testatur de communi, & de Stylo, & usu Curiæ Romanæ, & communi consuetudine.

40 Potest tamen Episcopus, vel alius Collator Papa inferior per se loquendo, & spectato Jure communi admittere Resignationem simpliciter, & sine ulla pactione, aut conditione obligatoria factam, licet tali Resignationi addatur a Resignante deprecatio, seu recommendatio, ut Beneficium resignatum certæ personæ conferatur; Nec Collatio tali certæ personæ facta ad preces Resignantis erit simoniaca; quia nihilominus liberum est Collatori conferre Beneficium cui voluerit, neque injuriam facit nominato, si alteri conferat, cum ex ea nominatione, seu precum interpositione non fit Jus aliquod acquisitum illi nominato. Covarruvias *lib.* 1. *Variar. resolut. cap.* 5. *num.* 5. Zoesius *tit. de Simonia num.* 74. Tholosanus *in Institut. rei Benefic. cap.* 8. *num.* 6. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *num.* 107. Layman *lib.* 4. *Theol. moral. tract.* 2. *cap.* 17. *num.* 6. Engel *lib.* 1. *Decret. tit.* 9. *num.* 1. Pirhing *ibidem num.* 76. Reiffenstuel *ib. numer.* 112. *& seq.* & alii: Et hoc colligitur *ex cap. Cum universorum* 8. *de rerum permutat. & cap. Ex parte* 13. *de Offic. Delegat.* ubi similes Resignationes leguntur, nec tamen ex hoc capite reprobantur, quamvis ex aliis rationibus non tenuerint, ut recte observat Reiffenstuel *loco citat.*

Dicitur autem notanter: *Per se loquendo*, *& spectato Jure communi*, quia S. Pius V. Constit. 58. Incip. *Quanta Ecclesiæ* id omnino prohibuit præcisis his verbis: *Caveant autem Episcopi*, *& alii prædicti*, *itemque omnes Electores*, *Præsentatores*, *& Patroni*, *tam Ecclesiastici*, *quam Laici*, *quicumque sint*, *ne verbo quidem*, *aut nutu*, *vel signo futuri in hujusmodi Beneficiis*, *& Officiis Successores*, *ab ipsis Resignantibus*, *aut aliis eorum significatione*, *vel hortatu signentur*, *aut de his assumendis*, *promissio inter eos*, *vel etiam intentio qualiscumque intercedat*. Unde ubi hæc Constit. S. Pii V. est usu recepta, & viget, non currit data Conclusio, quæ dicit solum *per se loquendo*, *& spectato Jure communi Canonico*, cui nondum inserta est dicta Constitut. quæ neque ubique recepta est, ut testantur Zipæus *in Analysi Jur. Pontific. tit. de Renunciat. num.* 1. Layman *lib.* 4. *Theolog. moral. tract.* 2. *cap.* 17. *num.* 6. Engel *tit. de Filiis Presbyter. num.* 3. Garcias *de Beneficiis part.* 11. *cap.* 3. *num.* 270. & alii, & jam fuit observatum *supra n.* 31. 41

Neque ibi potest Episcopus, aut alius Collator Papa inferior Beneficia in suis manibus resignata conferre consanguineis, vel affinibus, aut familiaribus suis, aut Resignantium, vel Admittentium Resignationem. Sic expresse S. Pius V. cit. Constitut. Incip. *Quanta Ecclesiæ* §. *Ceterum*, ibi: *Ceterum præcipimus*, *atque interdicimus*, *ne ipsi Episcopi*, *aut alii Collatores de Beneficiis*, *& Officiis resignandis prædictis*, *aut suis*, *aut Admittentium consanguineis*, *affinibus*, *vel familiaribus*, *etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos Collationum audeant providere*. Et sic declaravit etiam Gregorius XIII. ex sententia Sacræ Congregationis Concilii, prout refert Pyrrhus Corrad. *Prax. Benefic. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 51. his verbis: *Episcopus non potest admittere in Parochialibus in suis manibus resignatis consanguineos* 42

neos, vel familiares tam suos, quam Resignantium, ex Bulla S. Pii V. an. ejus tertio, Kal. April. S. D. N. Gregor. XIII. ex sententia Sacræ Congregat. declaravit, & ideo admonendum Episcop. ne hujusmodi consanguineos, vel familiares admittat ad concursum. Ventriglia *tom.* 22. *Annot.* 4. §. 2. *n.* 10. ubi ex Fusco, Genuensi, Riccio, Garçia, & aliis notat, quod Ordinarius, non solum non potest conferre Beneficia resignata suis, vel, si admissio Resignationis ad alterum spectet, Admittentis Resignationem consanguineis, affinibus, & familiaribus; sed nec etiam ipsius Resignantis.

43 Prædicta tamen Constitutio S. Pii V. de non conferendis Beneficiis resignatis consanguineis, affinibus, vel familiaribus Episcopi Collatoris, vel Resignantis, aut Admittentis Resignationem, non habent locum in Beneficiis de Jure patronatus, cum ipsa debeant conferri præsentatis a Patronis, prout declarasse Gregor. XIII. refert Pyrr. Corrad. *loc. cit. num.* 54. his verbis: *Nos Hieronymus tituli S. Pancratii S. R. E. Presbyter Cardinalis Matthæjus fidem facimus, & attestamur, in libris Sacr. Congregat. Concilii, qui apud Nos asservantur, adnotatum esse, quod fel. rec. Greg. XIII. declaravit, Beneficia Jurispatronatus non comprehendi in §. Ceterum contento in Constitut. San. mem. Pii V. relaxante prohibitionem de non admittendis Resignationibus; quo §. prohibentur Episcopi Beneficia eorum manibus Resignata, eorum, aut Resignantium affinibus, consanguineis, vel familiaribus conferre.*

Hieronym. Card. Matthæjus.

44 Cum autem prædicta S. Pii V. Constitutio sit admodum notabilis quoad Resignationes faciendas, & admittendas, & teste Pyrrho Corrado *loc. cit. n.* 59. maximopere vigeat, juvat hic eam ad omnium commodum per extensum adducere.

PIUS EPISCOPUS &c.

,, QUanta Ecclesiæ Dei incommoda omni tempore attulerit, & nunc quotidie magis afferat ministrorum in eam ingressio vitiosa, jam late perspiciant, & cum mœrore expendant Præsules omnes, & Pastores, quando hæc pernicies ceterarum omnium maxima tam multas Orbis Ecclesias impie violarit.

,, §. 1. Quia vero hoc malum cum in ceteris frequens, tum maxime in Beneficiorum Ecclesiasticorum dimissione admittitur, nemini molestum esse debet, quod pridem de reprimendis quotidianis fraudibus, quæ hac in re frequentiores internoscuntur, certam aliquam rationem tandem inituri, Officii nostri partes in prohibenda omnibus interim Resignationum hujusmodi receptione paulo severius interposuerimus, omnesque Beneficiorum interim resignandorum dispositiones, quæ fierent, in irritum revocaverimus, ac etiam decreverimus, nullum per ea in illis jus, neque titulum, vel coloratum, tam in petitorio, quam in possessorio ipsis provisis tribuere, quin etiam eos ad illa deinceps obtinenda perpetuo inhabiles fore: Collatores vero, alias in illorum dispositione, etiam tamquam devolutionis jure sese interponere non posse, sed de eis, ut vere vacantibus, sive per Romanos Pontifices, sive alios Collatorum eorumdem superiores, uti præventum esset, libere provideri.

,, §. 2. Nunc autem intendentes institutum hoc nostrum, quo Sanctuarium Domini cupimus illibatum, auctore Domino, persequi, ac simul, quantum in Nobis est cavere, ne Resignationes ipsæ dehinc pro cujusque arbitrio nullisque, vel certe levibus causis passim, & temere admittantur, prohibitionem, & alia prædicta, ac certa omnia nostris super his Litteris contenta catenus relaxamus.

,, §. 3. Ut posthac Episcopi, & alii facultatem habentes eorum dumtaxat Resignationes recipere, & admittere possint, qui aut senio confecti, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxii, Censurisque Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Ecclesiæ, vel Beneficio inservire, seu qui unum aliud, vel quos aliud contigerit promoveri, Religionem quoque ingressuri, vel Matrimonium contracturi si statim postea id re ipsa exequantur, denique cum quis ex aliis casibus acciderit, qui Constitutione fel. rec. Innoc. Papæ III. de dimittendis Cathedralibus Ecclesiis, edita continentur. Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco Beneficii residere securi; Sed nec eorum ullus Sacro Ordini mancipatus, nisi Religionem ingressurus, valeat ullo modo Beneficium, vel Officium Ecclesiasticum resignare, nisi aliunde ei sit, quo in vita possit commode sustentari; Ad hæc Beneficiorum, & Officiorum permuta-

,, tio-

„ tiones admittere, quæ Canonicis Sanctionibus, & Apostolicis Constitutionibus permittuntur.

„ §. 4. Caveant autem Episcopi, & alii prædicti, itemque omnes Electores, Præsentatores, & Patroni, tam Ecclesiastici, quam Laici, quicumque sint, ne verbo quidem, aut nutu, vel signo, futuri hujusmodi Beneficiis, & Officiis Successores ab ipsis Resignantibus, aut aliis eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumendis, promissio inter eos, vel etiam intentio quælisecumque intercedet.

„ §. 5. Ceterum præcipimus, atque interdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alii Collatores de Beneficiis, & Officiis resignandis prædictis, aut suis, aut Admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum audeant providere, quod si secus, ac etiam quicquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit a quocumque temere attentatum, id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere.

„ §. 6. Qui vero contrafecerint, ut in eo, quo deliquerint, puniantur, a Beneficiorum, & Officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, prout cui competierit, tandiu suspensi remaneant, donec remissionem a Romano Pontifice meruerint obtinere, & qui talia Beneficia, seu Officia receperint, eos prædictis pœnis volumus subjacere. Et nihilominus in eos, qui sic suspensi conferre, eligere, præsentare, confirmare, vel instituere, ausi fuerint, excommunicationis quoad personas; quo vero ad Capitula, & Conventus a Divinis suspensionis sententias ipso facto promulgamus, quibus etiam nullus alius quam ipse Romanus Pontifex, sive absolutionis, sive relaxationis gratiam (excepto mortis articulo) valeat impertire. Prohibitione, & Litteris nostris prædictis nihilominus in ceteris omnibus perpetuo valituris.

„ §. 7. Non obstantibus quibuscumque Privilegiis, Indulgentiis, & Litteris Apostolicis generalibus, & specialibus quibuscumque, Episcopis, & aliis Superioribus, ac inferioribus Ecclesiarum Prælatis, nec non Ecclesiis, Monasteriis, & Capitulis, Conventibus, Collegiis, & Universitatibus, eorumque & aliis Personis, etiam Regia, & Imperiali Majestate præditis, sub quacumque verborum forma, & conceptione concessis, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodocumque, vel differri, etiamsi de eis, ipsorumque totis tenoribus ad verbum, ac de propriis nominibus eorum, nec non Ecclesiis, Monasteriis, locis, Ordinibus, & Dignitatibus, de quibus, nec non causis, propter quas illa concessa sunt, specialem, & expressam præsentibus fieri oporteret mentionem.

„ §. 8. Ceterum jubemus, easdem præsentes ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, & in Acie Campi Floræ publicari, & earum exempla affigi; Volumusque eas sic publicatas, omnes, & singulos perinde afficere, & obligare, ac si illis ipsis fuissent singulariter intimatæ.

„ §. 9. Exemplis quoque prædictis, etiam impressis, manuque Notarii publici, & sigillo Prælati Ecclesiastici, vel ejus Curiæ obsignatis, eamdem prorsus fidem adhiberi, quæ ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

„ Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1568. Kal. Apr. Pontificatus nostri Anno tertio.

Resignatio reciproca triangularis, seu quadrangularis, qua scilicet tres, vel quatuor simul resignant sua Beneficia ea conditione, sive pacto, ut primus resignet suum Beneficium secundo, & secundus suum tertio, & tertius suum quarto, & quartus suum primo non potest admitti ab Ordinariis Papa inferioribus, sed solum ab ipso Papa. Conc. Trid. *sess.* 15. *de reformat. cap.* 15. reprobans dictas Resignationes reciprocas. Gonzal. *ad Regul.* 8. *Cancell. Gloss.* 14. *num.* 48. Navarr. *Manual. c.* 24. *num.* 10. & *conf.* 43. *de Simonia*; Antonell. *de Regimine Ecclesiæ lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 8. Barbosa *lib.* 3. *Jur. Eccles. univers. c.* 15. *num.* 120. Pirhing *l.* 1. *Decret. tit.* 9. *num.* 83. Reiffenstuel *ibid. num.* 124. Sanig. *ibid. cap.* 5. *num.* 5. & alii passim. Et ratio est, quia talis Resignatio fit in favorem tertii, seu cum clausula *Non aliter*, & simul involvit pactionem quamdam præviam, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem semper continet Simoniæ Jure Ecclesiastico prohibitam; *cap. Quæsitum* 5. *de rerum permutat.* cum similibus: solus autem Papa de plenitudine suæ potestatis potest dispensare supra Jus Ecclesiasticum, & purgere, seu tollere talem labem Simoniæ; *cap. Proposuit* 4. *de concess. Præbend.* & faciunt dicta *supra num.* 38. 45

Resignatio Beneficii Conditionalis, quæ fit cum 46

cum reservatione perpetua certæ Pensionis in Pecunia, vel parte fructuum, verb. gr. tertia, vel dimidia, non potest admitti ab Ordinario Papa inferiore, sed solum ab ipso Summo Pontifice. Parisius *lib. 6. de Resignat. Benefic. q. 7. n. 3. & q. 2. num. 1. & 2.* Azorius *part. 2. c. 1. lib. 20. quæst. 1. & cap. 21. quæst. 7.* Pirhing *loc. cit. num.* 80. ubi testatur de communi: Et ratio est, quia talis Resignatio est Jure communi Canonico prohibita, cum Beneficia regulariter dividi nequeant; *cap. Majoribus* 8. *de Præbend.* & sine diminutione sint conferenda, *cap. Unic. Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur*. Beneficium autem dividitur, vel saltem cum diminutione confertur, cum uni Pensio, vel fructus ex Beneficio dantur, alteri vero Jus, & Titulus Beneficii confertur, adeoque &c. Tum quia resignare Beneficia sua sub reservatione Pensionis perpetuæ coram Ordinario Papa inferiore est Simonia Juris Ecclesiastici, ut tradunt Abbas, Covarr. Suarez, Valentia, Bonacina, Castropal. Diana, Barbosa, Leurenius citati, & secuti a la Croix *lib. 4. num.* 1056. quia est pactum in materia Beneficiaria, per text. *in cap. Quæsitum* 5. *de rerum permutat. cap. Super hoc* 6. *de renunciation. cap. Matthæus de Simonia, & Extravagant. Detestabile eod. inter communes*, cum similibus; Simoniam autem Juris Ecclesiastici purgare, & tollere potest solus Papa, cum ipse solus possit de plenitudine suæ potestatis supra omne Jus Ecclesiasticum dispensare, *cit. c. Proposuit* 4. *de concess. Præbend.*

47 Quandonam autem, quomodo, & ex quibus causis possit Episcopus Pensionem imponere? Vide verb. *Pensio a n.* 14. *ad* 28.

48 Resignatio Beneficii cum reservatione regressus, ingressus, vel accessus non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris, sed solum in manibus ipsius Summi Pontificis. Conc. Trid. *sess.* 25. *de reform. c.* 7. S. Pius V. Const. incip. *Romani Pontificis providentia*, & tenet Communis Doctorum, teste Pirhing *loc. c. n.* 81. Quid autem sit regressus, & ingressus, vel accessus; Vide *sup. n.* 10.

49 Beneficia reservata, quorum Collatio spectat ad solum Papam, quamvis possint simpliciter dimitti in manibus Ordinarii Papa inferioris; Dummodo hic aliis illa non conferat, tamen nequeunt resignari cuipiam alteri, sive ex causa permutationis, sive in gratiam, & favorem tertii, nisi in manibus Papæ. Sic expresse statuit revocando omnes similes licentias, & facultates Innoc. IV. Const. incip. *sicut bonus Pastor*, & concordat *Regula tertia Cancellariæ*, & tenent Doctores communiter.

Resignatio Beneficii facta cum pacto, ut Resignatarius solvat expensas factas olim a Resignante in assecutione illius Beneficii, est Simoniaca, unde non potest fieri in manibus Ordinarii Papa inferioris. Parisius *lib.* 14. *de Resignation. Beneficiorum quæst.* 5. *num.* 1. & ipso teste Communis aliorum; In Beneficiis enim Ecclesiasticis omnis pactio, omnisque conventio debet omnino cessare, *cap. Super eo* 7. *de transactionibus, cap. ult. de pactis; cap. Quæsitum* 4. *de rerum permut. cap. Super hoc* 5. *de renunciat. cap. Matthæus* 23. *de Simonia* cum similibus, super quibus Juribus Ecclesiasticis solus Papa potest dispensare, *ex cit. c. Proposuit* 4. *de concess. Præbend.* Vide verb. *Transactio num.* 17. 50

Resignatio facta cum pacto, ut Resignatarius solvat omnes expensas factas in admissione Resignationis atque expeditione Bullarum ab utraque parte ceteroquin faciendas, est simoniaca, nec potest admitti ab Ordinario Papa inferiore. Sic Parisius *cit. qu.* 5. *numer.* 6. Suar. *de Relig. tr.* 3. *lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 19. Garcias *part.* 11. *de Benef. c.* 3. *num.* 148. Reiffenstuel *loc. c. num.* 78. Pirhing *loc. c. num.* 19. & ipso teste alii communiter per rationem, & Jura adducta *num. anteced.* Ipsi tamen Doctores hoc limitant, nisi talis conventio, & pactio Summo Pontifici declaretur, & ab ipso approbetur, quia cum talis Simonia sit solum Ecclesiastica, potest eam Papa purgare; & penitus tollere, cum ipse de plenitudine suæ potestatis possit supra omne Jus Ecclesiasticum dispensare, ex *cit. c. Proposuit* 4. *de Præbend.* 51 52

Resignatio Beneficii facta cum certa confidentia, seu pacto inito, ut Resignatarius postea illud suo tempore cedat certo suo consanguineo, vel affini, aut amico, est omnino illicita, nulla, ac Simoniaca, simonia confidentiali expresse damnata a Pio IV. Constit. incip. *Romanum Pontificem*, & a S. Pio V. Const. incip. *Intolerabilis*. 53

Resignatio Beneficii, ut sit licita, & valida, debet esse spontanea, & libera, non vi, aut gravi metu extorta, alias vel ipso Jure erit nulla, & invalida, vel saltem per Judicis Officium ad partis petitionem erit rescindenda. Parisius *de Resignat. Benefic. lib.* 13. *quæst.* 2. *numer.* 8. Garcias *part.* 11. *de Benefic. cap.* 3. *num.* 143. Aloysius Riccius *part.* 2. *Praxis resolut.* 483. *num.* 3. cum Rota ibi citata, & pluribus aliis, Abbas *in c. Ad aures*

rus num. 8. *& c. Ad audientiam num.* 1. *de his, quæ vi, metusve causa fiunt*, Azorius *par.* 2. *lib.* 7. *c.* 27. *q.* 1. *&* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 84. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 3. & alii passim, per text. *in c. Abbas* 1. *c. Ad aures* 3. *& c. Ad audientiam* 4. *de his, quæ vi, metusve causa fiunt*.

55 Resignatio Beneficii ut sit licita, & valida, debet etiam esse pura, & libera ab omni pecunia, & omni pactione, seu conventione dandi aliquod temporale intuitu ipsius, aliter est Simoniaca. *Communis* per tex. *in c. Super hoc* 6. *de renunciat. c. Cum pridem* 4. *& c. ult. de pactis, c. Matthæus* 23. *& c. Tua nos* 34. *de Simonia, & Extravagant. Cum detestabile eod. inter communes* cum similibus.

56 Resignatio pura, seu simplex, & absoluta admitti potest ab Episcopo sub justis, & certis causis assignatis a S. Pio V. Constit. 58. incip. *Quanta Ecclesiæ*, & adductis *supra n.* 31. ex præcisis suis verbis. Vide *ibi*.

57 Permutatio Beneficiorum est reciproca Beneficiorum Resignatio facta adinvicem inter permutantes ex justa causa, & auctoritate legitimi Superioris. *Ita in re Communis*.

58 Justa causa faciendi dictam permutationem coram Ordinario est necessitas, vel utilitas Ecclesiæ. *Communis*, per text. *in cap. Quæsitum* 5. *de rerum permutat.*

59 Necessitas, vel utilitas non requiritur ex parte utriusque Ecclesiæ, sed sufficit ex parte unius. *Sic Communis Doctorum* quo ad necessitatem; & quamvis quo ad utilitatem velint aliqui, quod requiratur ex parte utriusque Ecclesiæ, tamen opinio communior tenet, sufficere ex parte unius, per tex. *in cit. c. Quæsitum in fine*, ibi: *Ut qui uno loco minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere*. Garcias *de Benefic. part.* 11. *c.* 4. *n.* 46. Ventriglia *tom.* 2. *Annot.* 4. §. 3. *n.* 28. Leurenius *par.* 3. *q.* 869. La Croix *lib.* 4. *n.* 1101. & alii plures.

60 Immo non solum utilitas Ecclesiæ, sed etiam utilitas ipsorum Beneficiatorum est sufficiens, & justa causa faciendi permutationem coram Ordinario; *c. Cum universorum* 8. *de rerum permutat.* ubi legitur: Permutatio Beneficiorum facta eo quod utilitati utriusque permutantium imminere crederetur, ibi: *Quam utilitati utriusque imminere credebant*, & *ibi* Glossa verb. *Utilitati*, & Abbas *n.* 7. Garcias *loc. cit. cap.* 4. *num.* 47. Barbosa *loc. cit. num.* 127. Lambertin. *de Jurepatronat. par.* 1. *lib.* 2. *q.* 6. *n.* 39. Genuens. *in Praxi c.* 65. *n.* 10. *vers. circa*, Ventriglia *loc. cit. n.* 19. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 75. & alii plures contra Patisium, Tuschum, Zerolam, & alios.

Permutatio Beneficiorum, ut sit licita & valida, debet fieri auctoritate legitimi Superioris; Unde si fiat privata auctoritate permutantium, est Simoniaca. *Communis*, per text. *in cit. cap. Quæsitum* 5. *de rerum permutat.* Hinc permutantes privata sua auctoritate sine consensu legitimi Superioris perdunt sua Beneficia, *cap. Cum olim* 7. *de rerum permutatione*, juncto ejus Summario, in quo sic expresse habetur: *Beneficia sua perdunt, qui ea propria permutant auctoritate*, & concordat *cap. si quis Episcopus* 7. *q.* 1. *& c. Quanto* 3. *de translat. Episc.* 61 62

An autem sint privati suis Beneficiis ipso Jure, vel privandi sint per sententiam? variant Doctores. Navarrus enim, Lessius, Layman, Castropal. Cochier apud Leuren. *par.* 3. *qu.* 847. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 86. & alii, dicunt, eos, qui Beneficia permutant propria auctoritate, non amittere illa ipso Jure; ideoque posse propria auctoritate ad illa redire saltem pro foro conscientiæ, quandiu per sententiam non privantur, uti videtur innui *in cit. c. Olim* 7. *de rerum permut.* Garcias autem *par.* 11. *de Benefic. c.* 4. *n.* 59. Barb. *loc. cit. num.* 175. Suarez *lib.* 4. *c.* 57. *n.* 41. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 19. *n.* 24. Busembaum *lib.* 3. *par.* 1. *tract.* 1. *dub.* 3. *artic.* 3. cum aliis ibi citatis, & plures alii probabilius volunt, quod hodie tales permutantes sint ipso Jure privati suis Beneficiis, simulque excommunicati ante Judicis sententiam, juxta *Extravagant. Cum detestabile, de Simonia inter communes*. 63

Legitimus Superior, qui potest auctoritatem præstare permutationi Beneficiorum, est solus Papa quoad Beneficia majora, & reservata; Beneficia enim reservata, quorum Collatio spectat ad solum Papam, prohibentur resignari, & consequenter permutari coram Ordinario Papa inferiore. Innocent. IV. Constit. incip. *Sicut Bonus Pastor, Extravagant. Execrabilis* §. *Qua omnia, de Præbend.* & concordat *Regula tertia Cancellariæ*. 64

Item legitimus Superior pro admittenda permutatione Beneficiorum est Episcopus loci, in quo sunt Beneficia, *c. Quæsitum* 5. *de rerum permut. c. Unic. de rerum permutat. in* 6. & Communis Doctorum. 65

Item omnis Ordinarius, seu Prælatus habens Jurisdictionem Episcopalem, vel quasi, etiam si forte Dignitatem Episcopalem non habeat, quia hæc facultas competit Superiori ratione Jurisdictionis, & non ratione Dignitatis. 66

tis. Abbas in *cit. c. Quæsitum num.* 4. Garcias *cit. c.* 4. *num.* 70. cum aliis ibi citatis. Ventriglia *loc. cit. n.* 20. Barbosa *loc. c. num.* 175. cum aliis ibi adductis, Leuren. *loc. c. qu.* 852. & alii passim.

67 Item Vicarius Generalis Episcopi, vel alterius Ordinarii, si ad id facultatem specialem habeat, secus vero, si illam non habeat. Garcias *loc. cit. c.* 4. *num.* 74. Azorius *cit. cap.* 29. *q.* 4. Bellamer. *part.* 1. *qu.* 3. Barb. *loc. c. num.* 177. Leurenius *loc. cit. qu.* 840. Ventriglia *loc. cit. num.* 21. ubi dicit hoc esse indubitatum apud omnes.

68 Item Capitulum, seu Vicarius Capitularis, sede vacante, ubi Beneficiorum collatio spectat communiter ad Episcopum, & Capitulum, & ubi Beneficia spectant ad Collationem tertii. Non autem si spectent ad Collationem Episcopi tantum. Garcias *loc. cit. n.* 75. Ventriglia *loc. cit. n.* 13. Barbosa *loc. cit. num.* 176. Leuren. *loc. c. q.* 849.

69 Item Visitator, seu Administrator Ecclesiæ vacantis a Papa constitutus. Leuren. *loc. cit. q.* 850. La Croix *lib.* 4. *num.* 1094. Cochier, & alii passim.

70 Si permutantes habeant Beneficia in diversis Diœcesibus, requiritur utriusque Episcopi auctoritas, vel utriusque Vicarii Generalis ad id specialem facultatem habentis; Potest tamen unus Episcopus, vel Vicarius totum negotium committere alteri. Garc. *loc. cit. n.* 65. Novar. *Sum. Bull. verb. Beneficior. Resignat. n.*20. Ventr. *l. c. num.* 22. Leuren. *l. c. q.* 829. La Croix *loc. c. n.* 1095. & alii passim.

71 Ordinarii possunt Permutationes admittere etiam in mensibus Apostolicis, seu Papalibus, quia Beneficia, quæ vacant per Resignationem non reservantur per alternativam, ut excipit Regula 8. Cancellariæ, & sic censuit *Sacra Congr. Episcop. sub die* 14. *Maii* 1583. apud Barbosam *loc. c. n.* 174.

72 Inferior Collator, qui nec est Episcopus, nec Jurisdictionem Episcopalem, nec quasi, habet, non potest præstare auctoritatem pro Permutatione Beneficiorum. Garc. *loc. c. n.* 68. *& seq.* Barbosa *loc. cit. num.* 175. cum aliis ibi citatis; Ventrigl. *loc. c. num.* 25. & alii contra Silvestrum, & Angelum.

73 An Ordinarii, cessante pacto partium, in Permutatione Beneficiorum mandare possint quod recipiens Beneficium pinguius solvat aliquam Pensionem alteri suo tempore duraturam ad coæquandos fructus utriusque Beneficii? Vide verb. *Pensio n.* 24.

74 Quamvis Beneficiorum permutatio non possit fieri propria auctoritate, possunt tamen permutare intendentes inter se tractare, & convenire de permutatione facienda, si accessura sit auctoritas Superioris, in cujus manibus ea resignare intendunt. Abbas *in cit. c. Quæsitum* 5. *de rerum permutat. n. ult.* Rebuff. *in Prax. Benefic. tit. de Permutat. num.* 52. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 9. *n.* 102. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 19. *n.* 21. & alii passim. Et ratio est clara, quia talis prævius tractatus est medium moraliter necessarium ad permutationem faciendam, ne alioquin hanc intendens cæco modo suum Beneficium permutare cogatur cum Beneficio alterius, ignorans, an alter ad hoc sit paratus; Concesso enim fine, scilicet Permutatione Beneficiorum, censentur etiam concessa media, sine quibus finis commode obtineri nequit, *l. Cui Jurisdictio* 2. *ff. de Jurisdictione*, ibi: *Cui Jurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus Jurisdictio explicari non potest; cap. Præterea* 5. *de Offic. Judic. Deleg.* ibi: *Quia ex eo quod causa sibi committitur super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem, cap. Suspicioni* 39. *eod.* ibi: *Cui sicut Jurisdictio, sic & cetera, sine quibus explicari non potest, intelliguntur esse commissa.* Vide verb. *Pensio n.* 27.

Beneficia Jurispatronatus nequeunt permutari coram Ordinario sine consensu Patronorum. Barbosa *loc. cit. num.* 182. Moneta *de commutat. ultim. volunt. cap.* 10. *n.* 369. Stephanus Gratian. *discept. Forens. cap.* 835. Castropal. *tract.* 13. *d.* 6. *part.* 3. §. 2. *num.* 4. Garcias *de Benefic. part.* 12. *cap.* 3. *num.* 19. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 14. *num.* 75. *& seq.* Ventrig. *loc. cit. n.* 27. Card. de Luca *de Benefic. disc.* 40. *& disc.* 49. La Croix *l. c. n.* 1071. Lambertin. *de Jurepatron. part.* 1. *lib.* 2. *q.* 6. Rota in *Gerunden. Beneficii de Agulana* 8. *Martii* 1627. *&* 21. *Feb.* 1628. *coram D. Pirovano*, quam citat Barbosa *loc. citat.* & sic tenent Doctores passim, *arg. cap. Monasterium* 23. *caus.* 16. *q.* 7. Ipsorum enim Patronorum interest, ne ipsis neglectis aliqui instituantur in Beneficiis forte ipsis infensi, & inimici. Vide *supra num.* 22. Unde si Permutatio fiat sine consensu Patronorum, & ipsi reclament, vacat Beneficium, poteritque a Patronis præsentari alius post sententiam de nullitate inducente vacationem; Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 14. *num.* 75. *& seq. & num.* 84. Ventriglia *loc. cit. num.* 27. Geminian. Garcias, Selva, Lambertin. Card. de Luca, & alii; quos citat, & sequitur La Croix *loc. cit. num.* 1091. 75 76

Si

77 Si autem sic facta sit Permutatio ob ignoratum Patronum, potest sic permutans redire ad Beneficium, etiam invito Patrono, quia nec contempsit, nec ingratus fuit. Rota *in Gerunden. Permutationis* 5. *Julii* 1595. *coram D. Lista*, quam refert Garcias *de re benefic. p.* 11. *cap.* 3. *sub num.* 19. Lotter. *loc. cit.* Leuren. *loc. c. quaest.* 294. Ventriglia *loc. cit. num.* 27. Bellamer. Gamb. Lambertin. & alii citati, &

78 secuti a La Croix *loc. cit. num.* 1091. Verum si Patroni requisiti pro suo consensu illum denegent sine justa causa, potest Episcopus auctoritatem valide praestare sine eorum consensu, si Permutatio petatur in magnam Ecclesiae utilitatem, cum in tali casu non censeantur contemni Patroni. Fellnus *in cap. Cum accessissent num.* 30. *de Const.* Ventriglia *loc. c. num.* 27. Stephan. Gerosa, Rebuff. Abbas, Covarr. Lambert. Garc. Tondur. Cocchier, qui dicunt sic declarasse Sacram Congregationem, ut refert. & sequitur La Croix *loc. c. n.* 1091.

79 Etiamsi Permutatio fiat coram Summo Pontifice sine consensu Patroni, adhuc dicit Lotter. *loc. cit.* fore irritam reclamante Patrono, nisi Papa derogaret Juripatronatus, quia non aliter censetur consentire. Card. de Luca *de Benefic. discurs.* 40. *num.* 3. & *a num.* 9. & *discurs.* 49. *num.* 5. La Croix *loc. cit.* & 1091. & alii.

80 Permutatio Beneficii debet fieri cum altero vero Beneficio, nec potest fieri coram Ordinario cum pensione. Barbosa *loc. cit. num.* 178. Reiffenstuel *lib.* 1. *tit.* 9. *num.* 100. La Croix *loc. cit. num.* 184. Leuren. *part.* 3. *qu.* 821. & alii passim; In jure enim est solum permissum Episcopis ut admittere possint permutationem Beneficii cum Beneficio: Unde non est extendenda haec facultas ultra proprietatem verborum ad permutationem Beneficii cum Pensione, *arg. c. Cui de non* 27. *de Praebend. in* 6. Cum enim versemur in materia potius odiosa, quam favorabili, utpote contra dispositionem antiquorum Canonum generaliter prohibentium quamlibet pactionem in Beneficiis, nulla est hic facienda extensio, *arg. cap. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6.

81 Ad validitatem Resignationum, & Permutationum Beneficiorum requiritur necessario earum publicatio facta juxta formam indictam a Greg. XIII. Const. 85. incip. *Humano vix Judicio*, quae, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

GREGORIUS EPISCOPUS &c.

„ Humano vix judicio ita bene quicquam, „ & providenter sanciri potest, quin usus saepe aperiat, doceatque, id, quod salubre fore credebatur, minus experiendo prodesse, „ quod in illis Constitutionibus, quas ad prohibendas simulatas, occultasve Beneficiorum „ Ecclesiasticorum Resignationes diversi Romani Pontifices multifariam ediderunt, & „ fel. record. Pius V. Praedecessor noster novissime promulgavit, cognoscimus accidisse.

„ §. 1. Nos hoc malum, prout occasio, necessitasque postulat, coercere volentes, statuimus, ut posthac omnes, & quaecumque „ Resignationes, etiam causa Permutationis, „ ac Commendarum, & etiam Litteris Apostol. non confectis, & possessione non habita, nec non litis, & jurium quorumcumque concessiones, ac retrocessiones, quae deinceps de quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis in nostris, seu Rom. Pontif. pro tempore existentis manibus, ac etiam coram „ Notario publico, & testibus fient, & a nobis, vel illo, seu nostro, vel illius mandato admittentur, & super eis provisiones, „ & quaecumque aliae dispositiones, sive temporales, sive perpetuae, ut ad hoc mandata „ Apostolica sub quacumque forma, & quibuscumque etiam S. R. E. Card. ac piis locis quocumque privilegio suffultis facta publicari debeant cum Litteris Apostol. desuper confectis intra sex menses, si Beneficium „ citra montes fuerit, ultra vero intra novem, a data concessionis gratiae, non autem a die praestiti super ea consensus numerandos, etiamsi postea concessio gratiae hujusmodi ex quavis causa, diversisque subsequentibus datis, ac quotiescumque, & quovis modo reformata, & valida reddita fuerit, pluresque & quotquot in alium, vel alios concessiones, ac etiam in ipsummet primum Resignantem, vel cedentem, retrocessiones, termino praedicto nondum elapso intercesserint, ita ut unicus dumtaxat terminus omnibus his successivis cessionibus, „ ac retrocessionibus decurrat, ut qui postremus gratiam habuerit, publicationem hujusmodi facere, ceteraque omnia hic praescripta, „ intra eumdem terminum praestare teneatur.

„ §. 2. Ipsa autem publicatio in Cathedrali, „ & in Beneficii Ecclesia, vel Ecclesiis, si in „ plu-

" pluribus illud sit, fiat ubique, dum frequens " pupulus ad Missarum solemnia convenerit, " palam omnibus Litteræ Apostolicæ prædictæ, earumque transumptum authenticum " exhibeatur, claraque, & intelligibili voce " Resignatio, seu Cessio hujusmodi, ac Beneficii qualitas, & invocatio, nominaque, " & cognomina Resignantis, seu Cedentis, " ac illius, in cujus favorem gratia hujusmodi facta est, pronuntientur; ita ut hæc " omnia possint ad notitiam omnium ibi existentium verisimiliter pervenire, scriptumque de his omnibus exemplo collato valvis " dictarum Ecclesiarum affixum relinquatur. " Si vero Ecclesia Beneficii ruralis sit, aut " pupulo, conventuque careat, eo casu in " Parochiali, intra cujus Parochiæ limites Beneficium ipsum consistit, & in Cathedrali " Ecclesia, vel si locus bello, seu peste, aliisve manifestis periculis subjaceat, tunc in " proxima Parochiali, ac etiam in Cathedrali, vel si aditus ad illas, aut utramvis minime sit securus, in alia Cathedrali, vel " Parochiali viciniori periculorum immuni publicatio hujusmodi peragatur.

" §. 3. Jus quoque, in quem disponi, vel " mandari de Beneficio etiam litigioso, vel " accedente non possesso, sub quacumque forma contigerit possessionem Beneficii intra " dictum tempus vigore litterarum Apostolicarum desuper confectarum, nec alias apprehendere debeat, & si propter litem, aut " aliud legitimum impedimentum nequiverit, " saltem Litteras Apostolicas cum earum publicatione, si tunc facta erit, Judici, seu " executori illarum, vel aliis, ad quos pertinet, per se, vel Procuratorem suum legitimum intra idem tempus præsentare, & apud " illum, vel illos pro ipsarum Litterarum " executione instare, & possessionem hujusmodi instanter petere teneatur.

" §. 4. Ceterum modus, & forma hic tradita semper, & ubique debeat observari, " nec alia, vel æquipollens ullo modo admitti in omnibus hujusmodi Resignationibus, " Cessionibus, & retrocessionibus, de quibuscumque Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, " tam virorum, quam mulierum, Dignitatibus, Officiis, & Beneficiis Ecclesiasticis, " Sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam " Militarium, Regularibus, etiam electivis, " & manualibus, ac etiam de Jurepatronatus " Laicorum illustrium, & alias quomodocumque existentibus, sive pacificis, sive in petitorio, sive in possessorio litigiosis, etiam " de quibus in Consistorio nostro disponi consuevit, seu debet, quæ posthac ex quacumque causa fient, & per nos, ac prædictos " Successores, extra tamen dictum Consistorium, administrationis, possessionis, fructuum, etiam omnium, ac rerum, & jurium quorumcumque; Ad prædictorum tamen observationem eum, in quem juris sit " cessio Beneficii, quod tempore cessionis hujusmodi, & ante illam vigore Litterarum " Apostolicarum, ut supra, si ad id tenebantur, publicatarum realiter possidebat, nolumus obligari.

" §. 5. Quod si quicquam prædictorum omnium fuerit, dictis terminis, ut cuique præscripti sunt, elapsis, omnes dispositiones, & " gratiæ Resignatorum, & Cessorum Beneficiorum, aut jurium hujusmodi, cum omnibus inde secutis, sive de pacificis, sive de " litigiosis, sint irritæ, & inanes, nullaque " alia gratia super hujusmodi Beneficio, sive " jure cessa, iis, quibus concessa fuerit, suffragetur, sed ipsi tales inhabiles, & incapaces sint ad hujusmodi Beneficia sic resignata, & cessa, quandocumque obtinenda, " illaque, sive jura ab ipsa statim prima resignatione, seu cessione, etiamsi illæ alias " nullæ, & invalidæ essent, vacavisse, & vacare censeantur eo ipso, nec resignantibus, " seu concedentibus, si postea in sua possessione remanent, constitutiones de annali, & " triennali possessore, nec præsumptæ, aut tacitæ retrocessiones, etiam propter diuturnam " continuatæ possessionis hujusmodi tolerantiam, nec omnino aliud jus, vel Beneficium ullo tempore suffragetur, sed ipsa Beneficia, sive jura sic a principio vacantia, a " Sede Apostolica prædicta dumtaxat impetrari valeant, ac concedi. Illorum vero impetrationes, vel etiam Motu proprio concessiones quibuscumque derogationibus suffultæ, " nunquam sub clausulis generalibus, aut vacationum modis conditionalibus, vel implicitis comprehendantur, sed specialiter, & expresse ob non servatam præsentis Constitutionis formam, ac cum declaratione nominum, & cognominum Resignantis, seu Cedentis, & gratiam habentis dispositive, & " non conditionaliter fieri omnino debeant, " & quicumque sic imperrans, aut gratiam, " etiam motu simili habens præfinitum cuique " casui tempus prædictum a data concessionis " gratiæ sibi factæ hujusmodi, ea omnia, quæ " cadens a jure prædicto debebat, præstare teneatur, & si pluribus gratiam hujusmodi fieri

„ ri contigerit, is præ omnibus obtineat, qui „ primus publicationem suæ impetrationis fecerit, & possessionem adeptus fuerit, aut „ petierit, omnia que requisita prædicta adimpleverit, quamvis in data sit postremus, & „ possessio ab alio publicando negligentiore „ prius apprehensa fuerit, vel petita, Reservationibus omnibus nominis, administrationis, fructuum etiam omnium, ac pensionum. „ & aliarum rerum quarumcumque, nec non facultatibus, indultis, & aliis concessionibus, „ tam ipsis Resignantibus, seu cedentibus, qui „ tamen possessionem ab initio re ipsa dimiserint, quam aliis ex hujusmodi resignationibus, „ cessionibus a Sede Apostolica factis nihilominus validis, plerumque effectum sortituris.

„ §. 6. Sed ne in Beneficiis super possessione, vel proprietate litigiosis litis prosecutio „ turbari valeat, vel differri in causis hujusmodi contra cedentem ad ulteriora, etiam ad „ sententiam definitivam, & rem judicatam, „ ac illius executionem quousque ille, qui „ gratiam ex Resignatione, seu cessione, aut ex „ omissa forma publicationis hujusmodi obtinuit, ad causam per se, vel Procuratorem „ legitimum accesserit, litemque hujusmodi „ susceperit, eodem modo, & Ordine procedi possit, quo potuisset legitime, si cessio „ hujusmodi facta non fuisset, ac quidquid „ interim sic procedendo decretum, & expeditum fuerit, sive cum cedente, sive contra eum, etiam postquam ipse, vel quivis „ alius incumbentia sibi secundum prædicta „ præstiterit, non solum circa fructus, sed „ etiam circa possessionem, & ipsum jus, „ quod cessum est, valeat omnino, & vim „ obtineat, illumque ipsum, cui gratia facta est, non minus afficiat, quam si ipso „ legitime citato contra eum decretum, & „ expeditum fuisset, nec ipse adversus hæc „ prætextu non acceptaræ gratiæ, vel etiam „ illius ignoratæ, aut citationis, vel intimationis executioni contra ipsum minime demandatæ, aliave ratione valeat excusari. „ Possit tamen ipse, etiam si in lite, & causa hujusmodi subrogatus non sit quandocumque ad illius prosecutionem, & terminationem venire, & a Judice, coram quo causam ipsam etiam ex delegatione pendere „ contigerit, in illis ipsis statu, & terminis, „ in quibus tunc eam esse repererit, etiam „ absque Rescripto speciali admitti.

„ §. 7. De Beneficiis autem, quæ deinceps „ in manibus Ordinariorum Collatorum, etiam Cardinalium, etiam indulta, & facultates ad hoc ab Apostolica Sede habentium, „ ac Legatorum etiam de Latere, & Delegatorum etiam specialium hujusmodi Sedis extra Romanam Curiam residentium, etiam „ ex causa permutationis contigerit, ipsi intra mensem negotium universum admissionis, vel rejectionis resignationis hujusmodi, „ & si per eos facienda erit, provisionis resignati Beneficii, juxta Apostolicas, & alias „ Canonicas sanctiones omnino absolvant. Et „ qui sic provisus fuerit, intra tres menses, „ a die sibi factæ provisionis illam publicet, „ & possessionem Beneficii capiat, modo & „ forma supradictis, alioquin, illis elapsis, „ nulla sit ejus provisio, & Beneficium vacare censeatur eo ipso.

„ §. 8. Ordinariique, & alii prædicti, qui „ hæc, uti eis præscribuntur, non perfecerint, „ eo casu potestate disponendi de ipsis Beneficiis sint ea vice privati, eorumque dispositio eo ipso ad Sedem Apostolicam devoluta „ existat, ut aliis idoneis ab ipsa Sede dumtaxat modo & forma prædictis concedantur; „ Decernentes sic per quoscumque judicari debere, nec non irritum & inane, quidquid „ secus super his per quoscumque scienter, vel „ ignoranter contigerit attentari.

„ §. 9. Non obstantibus prædicti Pii V. & „ aliis omnibus aliorum prædecessorum nostrorum Constitutionibus de publicandis Resignationibus hujusmodi hactenus editis, & „ reformatis, quas omnes omnino abrogamus. „ Ita tamen quod in publicandis illis Resignationibus, & Cessionibus, quæ in manibus nostris hucusque factæ, & a nobis admissæ sunt, & tempus ad eas publicandas, „ juxta dicti Pii prædecessoris Constitutionem „ nondum effluxit, Constitutio ipsa, quoad „ eas dumtaxat, integre observetur. Nec non „ Resignantium, sive Cedentium voluntatibus, conditionibus, protestationibus, & „ clausulis, in ipsimet Resignationibus, cessionibus, seu Procuratorum Constitutionibus, & mandatis, ac alias etiam ad præservationem suorum jurium, & significationem, quod non aliter, nec alio modo resignant, seu cedunt appositis, & quacumque verborum vi, formula, & multiplicatione expressis, nec non indultis, privilegiis, & gratiis Apostolicis, etiam prædictis Cardinalibus, ac eorum, & nostris familiaribus continuis commensalibus, nec non „ Litterarum Apostolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, ceterisque Romanæ Curiæ Officialibus, & ex quibusvis causis quomodocum-

„ cumque concessis, & confirmatis; quæ omnia etiam tollimus, & annullamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

„ §. 10. Ut autem præsentes amplius innotescant, volumus, ut earum exemplis etiam impressis, Notarii publici manu subscriptis, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique, in Judicio, & extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Mandamusque illis in Librum Quinternum appellatum Cancellariæ Apostolicæ ad perpetuam rei memoriam de more referri.

„ Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1584. Nonis Jan. Pontificatus nostri anno duodecimo.

82 Finis autem hujus Constitutionis est, ut tollantur omnes fraudes, & gravia inconvenientia, quæ ex occultis Beneficiorum Ecclesiasticorum Resignationibus, Cessionibus, &
83 Permutationibus in dies oriebantur. Primo, nempe, ut evitentur fictæ Resignationes. Secundo, ne Resignantes, aut Permutantes, remaneant in Beneficiis, & exerceant actus invalidos Jurisdictionis, præsertim in Sacramentorum administratione cum maximis periculis, & incommodis animarum. Tertio, ne occulte Resignantes, aut Permutantes post Resignationem, & Permutationem fructus, decimas, & alia hujusmodi indebite recipiant ex Beneficiis jam resignatis, & permutatis. Quarto, ne Ordinarii Collatores Beneficiorum defraudentur in suis Juribus, nunquam scientes, quis sit verus, & legitimus possessor, aut cujus morte vacaturum sit Beneficium, & ne alia hujusmodi oriantur non parva incommoda. *Sic Doctores communiter.*

84 Ex dispositione igitur dictæ Constitutionis publicari debent Resignationes, & Permutationes omnium Beneficiorum, sive ipsa Beneficia sint simplicia, sive Curata, sive Electiva, sive Jurispatronatus, sive Sæcularia, sive Regularia, sive reservata, sive non. *Communis*, per expressa verba dictæ Constitutionis §. 4.

85 Item publicari debent Resignationes, & Permutationes Beneficiorum, etiamsi factæ sint cum reservatione fructuum, Administrationis, Pensionis, regressus, vel accessus. Parisius *lib.* 11. *q.* 5. *n.* 1. *& seq.* Garcias *de Benefic. par.* 11. *cap.* 3. *num.* 273. *& seq.* Azorius *par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 24. *qu.* 7. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 9. *q.* 106. La Croix *lib.* 4. *n.* 1070. & alii.

Etiamsi Resignationes essent nullæ, & invalidæ, si alii Beneficia eo colore obtinuerint, faciendæ sunt publicationes; Garcias *loc. cit. nu.* 776. Leuren. *par.* 3. *quæst.* 782. La Croix *loc. cit. num.* 1070. & *Communis aliorum* per præcisa verba dictæ Constitutionis *sub* §. 5. ibi: *Etiamsi illæ alias nullæ, & invalidæ essent.* 86

Item publicari debent Cessiones, & retrocessiones litis Beneficialis, & Jurium quorumcumque; *Communis*, per verba præcisa d. Const. *sub* §. 2. ibi: *Nec non litis, & jurium quorumcumque cessiones, ac retrocessiones.* 87

Publicari tamen non debent Beneficia majora Consistorialia, sive quæ in Consistorio conferuntur, uti sunt Episcopatus, Archiepiscopatus, Primatus, Patriarchatus; In ipsis enim cessat ratio fraudis, cum in præsentia Papæ conferantur. *Communis*. Alia minora Beneficia Consistorialia, quæ extra Consistorium providentur, uti sunt Abbatiæ, Prioratus, & hujusmodi, publicari debent; Paris. *loc. cit. q.* 3. *n.* 25. Azorius *loc. cit. c.* 24. *q.* 5. Pirhing *loc. cit. n.* 102. & alii communiter per expressa verba dictæ Constitutionis §. 4. 88 89

Ad hanc publicationem faciendam tenentur omnes Resignatarii etiam exempti quamvis sint Officiales Curiæ Romanæ, & Cardinales. Item illi, qui impetrant Beneficia vacantia ob non factam a Resignatariis publicationem. Item secundus Resignatarius, quamvis primus publicarit. Paris. *loc. cit. quæst.* 4. Azor. *loc. cit. q.* 6. La Croix *loc. cit. n.* 1060. Pirhing *loc. cit. num.* 105. & alii communiter. Item publicatio facienda est ab utroque Permutante. Leurenius *loc. cit. quæst.* 776. Parisius, Azor. Cocbier, quos citat, & sequitur La Croix *loc. cit. n.* 1109. contra Navar. Barbosa, & Venrrigl. putantes satis esse fieri ab alterutro. Unius tamen negligentia & omissio non nocet alteri. Gonzal. Parisius, Tondut. apud Leuren. *loc. cit. qu.* 871. *n.* 4. & La Croix *loc. cit. n.* 1109. *arg. l. Sancimus.* 22. *Cod. de pœnis*, ibi: *Peccata igitur suos teneant auctores, nec ulterius progrediatur metus, quam reperiatur delictum*, *cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*, ibi: *Cum peccata suos auctores tenere debeant &c. cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*; & *cap. Non debet* 21. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Non debet aliquis alterius odio prægravari.* 90 91

Obtinentes Beneficium non resignatum, sed pure dimissum, v. g. per assecutionem incompa- 92

patibilis, non tenentur ad hanc publicationem. Leuren. *loc. cit. nu.* 790. Garc. Barbos. Ventrigl. citati, & secuti a La Croix *loco*
93 *cit. n.* 1070. & alii passim. Item ad hanc publicationem non tenentur obtinentes Coadjutoriam cum futura successione; Leuren. *loc. cit. qu.* 763. 767. La Croix *loc. cit. num.* 1608. & alii communiter.

94 Resignationes, & Permutationes factæ in Curia Romana de Beneficiis intra montes publicari debent intra sex menses; De Beneficiis vero factæ ultra montes intra novem menses numerandos a data concessionis gratiæ, non autem a die præstiti super ea consensus. *Communis* per expressa verba cit. Constitutionis sub §. 1. Factæ autem apud Ordinarios Collatores, etiam Cardinales, publicari debent intra tres menses numerandos a die factæ sibi provisionis. *Communis* per expressa verba citatæ Constitutionis *sub* §. 7.

95 Tale tempus currit etiam contra Minorem 14. annorum, cum quo Papa dispensavit ad obtinendum Beneficium, etiam dato ignorantia ex parte minoris, quia Decretum irritans, uti habet dicta Constitutio Gregoriana, legat etiam ignorantes; Parisius *lib.* 11. *q.* 4. *n.* 62. Prosper de Augustino *in addit. ad Quarant. in Summa Bullar. verb. Beneficiorum Resignatio*, & *publicatio vers. Tertio amplia*. La Croix *l. c. n.* 1071. Ventrigl. *loc. cit. n.* 73. Barb. *loc. cit. n.* 188. ubi dicit, id esse de communi sententia.

96 Publicatio fieri debet in Ecclesia Cathedrali, & in Beneficii Ecclesia, seu Ecclesiis, si in pluribus illud sit. Et si Ecclesia sit ruralis, aut populo careat, debet fieri in Cathedrali, & in Parochiali, intra cujus limites Beneficium consistit. Et si locus bello, peste, aliisve manifestis periculis subjaceat, debet fieri in Cathedrali, & in proxima Parochiali; Et si aditus ad illas, aut ad utramvis minime sit securus, debet fieri in alia Cathedrali viciniori. *Communis*, per verba expressa dictæ Constitutionis §. 3.

97 Ipsa publicatio debet fieri, dum frequens populus ad Missarum solemnia convenerit, palam omnibus Litteras Apostolicas, earumve Transumptum authenticum exhibendo, clara & intelligibili voce pronunciando Resignationem, seu Cessionem hujusmodi, ac Beneficii qualitatem, & invocationem, nominaque, & cognomina Resignantis, & Resignataris, & exemplar omnium, quæ in publicatione facta sunt, in valvis supradictarum Ecclesiarum affixum relinquendo. *Communis* per expressa verba dictæ Constitutionis §. 2.

Talis publicatio nequit fieri ante expeditionem Litterarum, quia dicta Constitutio mandat, publicationem esse faciendam cum Litteris ipsis Originalibus, vel cum earum Transumpto. Sic Rota *in una Vercellen.*, *Canonicatus* 23. *Jan.* 1598. *coram D. Corduba*, & *in Mediolanen. Beneficii* 14. *Apr.* 1614. *coram Card. Sacrato*, & Doctores communiter. Fieri autem deberet, antequam capiatur possessio, ut notat La Croix *loc. cit. num.* 1072. Ventriglia *loc. cit. nu.* 71. & videtur desiderare ipsa Bulla §. 3. At ipse Ventriglia testatur id non servari in praxi. 98

Publicatio est facienda, etiamsi Resignatio, vel Permutatio esset aliunde notoria, quia cum spectet ad formam, ut patet ex verbis Bullæ §. 2. *Quod si quidquam prædictorum omnium omissum fuerit*, non potest per aliquid publicationi æquipollens, seu æquivalens adimpleri, nec ab ea recedi potest sub prætextu causæ præexistentis; *l. Cum hi* 8. §. 17. *ff. de Transactionibus*, Lotter. *de re Benef. lib.* 3. *quæst.* 21. *n.* 2. & *sequent.* Gratian. *Discept. Forens. cap.* 596. *numer.* 8. & 9. Leuren. *loco cit. qu.* 783. Ventriglia *loc. cit. nu.* 78. & alii passim. 99

Publicatio fieri potest per Procuratorem, dummodo speciali mandato sit constitutus; Leurenius *loc. cit. qu.* 799. La Croix *loc. cit. num.* 1077. Parisius, & alii passim. 100

Item fieri potest etiam per ipsum Resignantem. Leurenius *loco cit. quæst.* 800. cum Rota, Lotter. *ibi citatis*, La Croix *loc. cit. num.* 1077. & alii. 101

Ordinarii omnes, etiam Cardinales, ac Legati etiam de Latere, si non admittant, vel rejiciant intra mensem Resignationes, vel Permutationes in suis manibus factas, sunt privati ea vice potestate disponendi de ipsis Beneficiis; & totalis potestas eo ipso devolvitur ad Sedem Apostolicam, a qua hujusmodi Beneficia concedenda erunt aliis Idoneis, modo & forma prædictis. Sic expresse dicta Constitutio §. 7. & 8. & Doctores communiter. 102

Resignatarii, & Permutantes non facientes intra præscriptum tempus, & juxta indictam formam publicationem Resignationis, vel Permutationis, amittunt eo ipso dicta Beneficia, & omnia jura ad illa, & redduntur inhabiles ad illa Beneficia de novo obtinenda, ita ut eis non suffragetur Regula de annuali, & triennali, & ipsa Beneficia censentur vacare in Curia a die Resignationis, seu Permutationis factæ, suntque reservata Papæ, ac possunt a quovis impetrari, exprimendo modum talis 103

Vv 2 vaca-

vacationis, ac nomen, & cognomen tam Resignantis, quam Resignatarii. Sic expresse dict. Constitutio §. 5. & *Communis Doctorum*.

104 Reservationes tamen Pensionum, ac fructuum, & aliarum rerum quarumcumque factæ super dictis Beneficiis a Resignantibus remanent validæ; Dummodo Resignantes, in quorum favorem reservationes factæ sunt, possessionem eorumdem Beneficiorum ab initio re ipsa dimiserint. Sic expresse d. Constitutio §. 5. *in fine*, & Doctores communiter.

105 Impetrans Beneficium sic vacatum ob neglectam publicationem, debet ipsam publicationem facere, & omnia alia præstare, quæ prior Resignatarius negligens præstare debebat. Et si plures tale Beneficium impetraverint, is præ omnibus debet illud obtinere, qui primus publicationem suæ impetrationis fecerit, & possessionem adeptus fuerit, aut petierit, & omnia alia requisita adimpleverit, quamvis in data sit postremus, & possessio ab alio in publicando negligentiore prius apprehensa fuerit, vel petita; Sic expresse dicta Constitutio §. 5. *circa finem*.

106 Impetrans Beneficium vacans ob non factam publicationem a Resignatario tenetur concludenter probare neglectam esse dictam publicationem. Navar. *Summa Bullar. tit. de Benefic. resignat. public. n.* 29. Barbosa *loc. cit. n.* 199. La Croix *loc. cit. num.* 180. Leuren. *loc. citat. q.* 810. Ventriglia *loc. cit. nu.* 86. ubi testatur

107 de communi. Legitime autem impeditus non dicitur negligens, cum legitime impedito non currat tempus; Impedimentum enim legitimum excusat a tali publicatione facienda, maxime si impeditus adhibuerit diligentias. Rota *dec.* 282. *par.* 2. *in noviss.* Navarr. *Summa Bullar. par.* 1. *tit. de Benefic. Resignat. public.* Verall. *dec.* 2. *verb. Impedimentum*, Ventriglia *loc. cit. n.* 88. La Croix *loc. cit. n.* 179. cum aliis ibi adductis, Leuren. *loc. cit. q.* 803. & 804. & alii passim.

108 Publicatio facta probatur legitime ex Instrumento, ubi Notarius refert se fecisse dictam publicationem in omnibus, & per omnia juxta formam Constitutionis Gregorii XIII. Talis enim relatio sufficit, ut tenuit Rota *in Coloniensi Canonicatus S. Ursulæ* 26. *April.* 1627. *coram D. Ubald.* impressa per Vivian. post *praxim Jurispatronatus dec.* 52. *nu.* 1. Parisius *lib.* 11. *qu.* 6. *nu.* 51. & 63. Barbosa *loc. cit. nu.* 196. & alii.

109 Et sufficit, quod talis publicatio fiat summarie: Non enim necessarium est Litteras provisionis, sive Papæ, sive Ordinarii, legere de verbo ad verbum, & per extensum, sed sufficit publicare summam dictarum Litterarum, & illarum Transumptum authenticum exhibere; Garcias *de Benefic. part.* 11. *cap.* 3. *n.* 290. Parisius *lib.* 11. *q.* 6. *n.* 41. Ventriglia *loc. cit. n.* 66. Barbosa *loc. cit. n.* 196. ubi dat sequentem summariam formulam: *Notum sit* 110
omnibus, quatenus N. resignat in manibus suæ Sanctitatis Beneficium simplex Ecclesiæ N. hujus Civitatis, seu Beneficium Curatum loci de N. hujus Diœcesis, & de eo facta est gratia N. ut constat ex his Bullis, seu litteris Apostolicis, aut Transumpto authentico, quas in manu habeo.

Supra allata Constitutio Gregoriana quoad 111
Resignationes, & Permutationes Beneficiorum coram Ordinariis factas secundum aliquos non videtur esse usu recepta in pluribus locis, in quibus nunquam fit Publicatio earum. Sic restatur Garcias *par.* 11. *de Benefic. c.* 3. *n.* 289. de suis partibus, & signanter de suo Episcopatu Abulensi, & Pirhing *loc. cit. nu.* 109. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 135. id testantur de suis partibus Germaniæ. Flaminius tamen Parisius *lib.* 11. *quæst.* 9. *numer.* 7. asserit ipsam esse ubique receptam. Et Venrriglia *loc. citat. num.* 65. dicit, prædictam Bullam in hac materia publicationis Resignationum hodie practicari. Et de facto sic servat praxis, & de Stylo Curiæ proceditur ad statutas in ea pœnas contra negligentes, ut sæpius diversis locis vidi.

Quoad resignationes Beneficiorum attendenda 112
omnino est novissima dispositio fel. record. Summi Pontificis Benedicti XIV. in Const. incip. *In sublimi*; in qua probibet resignationem Beneficiorum factam cum reservatione pensionis, & secreto pacto hanc extinguendi, seu cassandi anticipata quadam summa conventæ pecuniæ. Immo quamvis non intervenisset contemporanee ad resignationem Beneficii pactum extinctionis, seu cassationis pensionis reservatæ, vult, quod hæc obtineri non possit a Sede Apostolica, nisi post elapsos sex menses computandos a die captæ possessionis Beneficii a Resignatario, & aliter obtenta debeat judicari ut subreptitia, irrita, & nullius roboris; & in ambobus casibus declarat, tam Resignantem, quam Resignatarium totaliter decidisse ab omni jure dicti Beneficii, & inhabiles ad quodcumque aliud obtinendum. Insuper ad præcludendum aditum omni fraudi comprehendit in eadem constitutione cessionem utilitatis fructuum pensionis, & extinctio-

ctionem ejusdem pensionis factam intra dictos menses Resignatario, aut alteri Personæ, & etiam ultra dictum tempus, si præcesserit supradictum detestabile pactum.

113 Resignationes cum reservatione Pensionum, & pacto eas cassandi damnatæ & prohibitæ iterum declarantur ab eodem tom. 2. Const.
114 10. incip. *Ecclesiastica*. Resignationum fraudes ad eludendam Gregorii XIII. Constitutionem aperiuntur, nempe eæ sunt; 1. Litterarum expeditio nimium protracta præsidio prorogationum, & restitutionum ad publicandum. 2.
115 Iteratio *Præsentatæ* super una resignatione iden-
116 tidem captæ. 3. Possessio, & publicatio usque
117 ad obitum Resignantis dilata. Idem *ibid.* qui ad occurrendum dictis fraudibus confirmat in primis memoratam Greg. XIII. Constitutionem incip. *Humano vix judicio*, de publicandis intra certum tempus prædictarum Resignationum gratiis, & de capienda resignatorum Beneficiorum possessione. Deinde inhibet Notario Datariæ, ne recipiat consensum super Resignationibus, quoties Mandata Procuræ habent datam anteriorem 8. mensibus quoad Citramontanos, vel 12. quoad Resignantes ultra montes degentes. Item mandat signari supplicationem infra duos Menses decurrendos a data Rescripti.
118 Item decernit, ne primam quidem prorogationem amplius concedi, nisi docto de Litteris expeditis; Post primam autem, vel secundam ad summum prorogationem hujusmodi, alias ulteriores prorogationes concedi vetat; In casu impedimenti saltem Litteras Executoribus vult esse præsentandas, relicta tamen facultate Datario concedendi alias prorogationes justificato impedimento usque ad illius
119 remotionem. Tandem statuit pœnas per inobservantiam supradictorum incurrendas, & præsertim, quod ipsæ resignationum gratiæ, cum omnibus inde secutis, nullæ, irritæ, cassæ & inanes sint, & censeantur, perinde ac si nunquam admissæ fuissent. Et injungit Datario, & aliis ad quos spectat, ut præsentium observantiam diligenter curent. Idem *ibid.*
120 * Beneficii permutatio, quæ fit coram Ordinariis, interdum potest esse prohibita a Constitut. S. Pii V. incip. *Officium*, in qua admittuntur quidem permutationes istæ, sed quæ sint canonicis sanctionibus consonæ; ex quo fit, ut cum vetitæ sint provisiones beneficii resignati factæ in favorem affinium, & familiarium Episcopi, sicut etiam resignantis, ita etiam censentur vetitæ permutationes beneficiorum, cum aliquis permutet beneficium suum pingue, & est jam effœtæ ætatis cum altero, quod est tenue, & obtinetur, sive a suis, sive ab Episcopi consanguineis, vix enim credi potest ab ista permutatione fraudem abesse, adeoque non est juxta canonicas sanctiones. *De Synod. Diœces. lib.* 13. *cap.* 24. §. 10. *nov. edit.*

Additiones ex aliena manu.

Magna intercedit differentia Conc. Trid. 121
inter & Bullam Pianam quoad resignationem Beneficii, ad cujus titulum fuit quis ordinatus, factam coram Ordinario sine hac mentione. Attento namque Concilio Tridentino ir- 122
rita erat Resignatio, & sic Resignans Beneficia haud amittebat. At spectata Bulla Piana Bene- 123
ficium vacat, nec potest Resignans ad illud redire, sed illud conferre debet non Ordinarius, sed Papa, aut alius Ordinario superior. Bene vero Ordinarius in pœnam tenetur Resignantem alere, incurritque præterea suspensionem a collatione Beneficiorum; Confer *Parisium de Resignat. lib.* 2. *q.* 6. *n.* 41. *& seq. Boss. de Ordin. quoad titul. Sacr.* §. 12. *n.* 56.

Quod si agatur de Resignatione mox dicti 124
Beneficii ita coram Summo Pontifice facta, Resignatio erit nulla, minimeque Resignans amittet Beneficium ad tramites Concilii Tridentini; nam Bulla Piana nihil innovavit de tali resignatione facta coram Summo Pontifice; *Bossius ubi supra.*

Num facta dici queat mentio hæc, si facta 125
fuerit per dictionem: *Forsan*, vel similem dictionem dubitativam? Sacra Congregatio Concilii interpres negativam sententiam tenuit *in Lancianen.* 9. *Febr.* 1726. At Rota innixa stylo Datariæ affirmative respondit in *Corduben. Præstimonii* 27. *Novembris* 1724. §. *Objectum*, *& in confirmatoria* 18. *Martii* 1726. §. *Ita*, *coram clar. mem.* Corio, *& in Nuscana Canonicatus* 2. *Julii* 1745. §. *Frustra*, *& sequenti*, & in confirmatoria 14. *Martii* 1746. §. 6. *coram bon. mem. Vicecomite*, ubi sibi objicit mox dictam Resolutionem S. Congregationis Concilii interpretis.

Bulla Piana prohibens, ne Episcopi confe- 126
rant beneficia cor. ipsis resignata Consanguineis, Affinibus, & Familiaribus, locum sibi non vindicat quoad Beneficia, quæ resignantur ex causa permutationis, quippe quia in hac Resignationis specie totum operatur consensus permutantium, & Ordinarius recognita actus validitate suum dumtaxat consensum, & auctoritatem interponit; *Rot. in Leodien. Scolastica* 3. *Jul.* 1748. §. 14. *cor. bon. mem.*

mem. Matthæio, *& Jul.* 1749. §. 11. *cor. bon. mem. Vic.*

127 Quoad beneficia jurispatronatus multum interest, utrum Resignatio facta sit nullatenus requisito consensu Patronorum, an requisito,
128 & non obtento consensu hoc. Priori enim casu non est irrita ipso jure Resignatio, sed irritanda est, ut firmant Doctores allegati ab
129 Auctore *num.* 24. At posteriori casu irrita ipso jure est Resignatio, ut respondit *Rot. in Aurien. Parochialis* 25. *Jan.* 1753. §. 8. *& in confirmatoria* 26. *Nov. ejusd. anni* 1751. §. 4. *cor. Eminentiss. Bussio*.

RESOLUTIONES SACRARUM CONGREGATIONUM.

1 Resolutiones Sacr. Congregationum furtive obtentæ, & non expressa facti serie, non attenduntur. Rota *par.* 19. *rec. dec.* 102. *a n.* 15. Ursaya *Miscellan. Sac. & profan.* 1. *litt. R. num.* 94.

2 Resolutiones Sacr. Congregationum non attenduntur, quando sunt in terminis diversis. Rota *dec.* 1069. *in fin. cor. Emerix Jun.* Ursaya *loc. cit. n.* 96.

3 Resolutiones Sac. Congregationum, si non publicentur, attendi non debent. Silveira *Opusc.* 2. *de declar. Card. n.* 8. Ursaya *Miscell. Sacr. & profan.* 1. *litt. R. n.* 97.

4 Resolutiones ultimæ Sacr. Congregationum prævalent prioribus. Silveira *loc. cit. n.* 11. Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 107. *n.* 14.

5 Resolutiones Sac. Congr. corruunt corruente fundamento, sub quo emanarunt. Rota *par.* 17. *recent. dec.* 274. *n.* 11. Ursaya *loc. cit. num.* 99.

6 Resolutiones S. Congr. dicuntur constituere rem judicatam. Rota *in Tarentina Canonicatus* 11. *Dec.* 1716. §. *Unde*, *cor. Foscar.* Ursaya *loc. cit. n.* 100.

7 Resolutiones Sac. Congr. faciunt Jus, quando non sunt certis circumstantiis restrictæ. Rota *in Spoletana Paramentorum super Breve* 12. *Jun.* 1722. §. *Quoniam usus*, *coram Crispolto*. Ursaya *Miscellan. Sacr. & profan.* 2. *litt. R. n.* 29.

8 Resolutiones Sacr. Congregationum approbatæ a Papa dicuntur Constitutiones Apostolicæ. Card. de Luca *de Regalibus disc.* 32. *n.* 5. Ursaya *Miscellan. Sac. & profan.* 1. *litt. R. n.* 98.

Resolutionibus etiam particularium Congregationum deferendum est pro causis similibus, rationibus adductis a Rota *par.* 4. *tom.* 2. *rec. dec.* 215. *a n.* 6. *& in Placentina Cathedralit.* 22. *Jun.* 1703. *in fin. cor. Molin.* Ursaya *loc. cit. n.* 101. 9

Hic advertendum superest, quod illa particula, *Et amplius*, quæ sæpe adducitur in fine dictarum Resolutionum, denotat quod omnes Eminentissimi Cardinales in illis fuerunt concordes, & quod cum materia seu causa de se clare pateat, non sit amplius proponenda. Sic Benedict. XIV. volum. 3. notific. 14. 10

Monitum.

Resolutiones, & Decreta tum Sacr. Rituum Congregationis, ab An. 1603. tum Sac. Cong. Conc. Trid. Interpretis, ab an. 1700. habes in Tomo 8. hujus Bibl. Chronologico ordine collecta atque disposita.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

Restituere in integrum generatim loquendo idem est, ac in pristinum statum reponere, text. expresso *in l. Cum salutatus* 1. *Cod. de sententiam passis*, ibi: *Restituo te in integrum Provinciæ tuæ. Ut autem scias, quid sit in integrum restituere? honoribus, & ordini tuo & omnibus ceteris te restituo*. Et concordat *l. Quod si minor* 24. §. 4. *ff. de Minoribus*, ibi: *Restitutio autem ita facienda est, ut unusquisque in integrum Jus suum recipiat*. 1

Restitutio autem in specie accepta est extraordinarium Juris remedium, quo graviter læsus ex naturali æquitate per Officium Judicis reducitur, seu restituitur in pristinum Statum, ac Jus, in quo erat ante læsionem. *Sic in re Communis*, & clare desumitur ex *l. Utilitas* 1. *cum sequentibus*, *& De in integrum restitutionibus*, *& in c. Requisivit* 2. *c. Cum venissent* 2. *c. Auditis* 3. *cum sequentibus*, *de in integrum restitutione*. 2

Ut restitutio in integrum concedatur, varia requiruntur: Primo enim requiritur, quod actus ille, vel contractus, seu quasi contractus ex quo gravis læsio sequitur, de Jure fuerit validus; Si enim nullus fuerit, aut invalidus ipso Jure, non est locus beneficio restitutionis in integrum, quia tunc læsus communi auxilio, ac mero Jure munitus est, ideoque non debet 3

ei

ei tribui extraordinarium auxilium, seu remedium restitutionis in integrum, quod non nisi in subsidium, seu defectum remedii ordinarii conceditur. *Communis*, text. expresso *in l. In causæ cognitione* 16. *ff. de Minoribus*, ibi: *In causæ cognitione etiam hoc versabitur, num forte alia actio possit competere citra in integrum restitutionem? Nam si communi auxilio, & mero Jure munitus sit, non debet ei tribui extraordinarium auxilium*. Et ibid. §. 3. subjungitur: *Et generaliter probandum est, ubi contractus non valet, pro certo Prætorem se non debere interponere*.

4 Secundo requiritur, quod læsio illa sit gravis, seu magna, & notabilis juxta arbitrium boni viri, seu discreti Judicis: Si enim modica sit læsio, non conceditur restitutio in integrum. *Communis*, textu expresso *in l. Scio* 4. *ff. de in integrum restitut.* ibi: *Scio illud a quibusdam observatum, ne propter satis minimam rem, vel summam, si majori rei, vel summæ præjudicetur, audiatur is, qui in integrum restitui postulat*. Et concordant *l. Si ex causa judicati* 9. *ff. de Minoribus*, & *cap. Ad nostram* 11. *de rebus Eccles. non alienand.* & ibi Glossa communiter recepta verb. *Enorme*, ubi expresse dicit, *quia pro levi damno non datur restitutio*, & *in cap. Requisivit* 1. *de in integrum restitutione*, *verb. Detrimentum magnum*, ubi sic præcise habetur, *nam pro modica causa non datur restitutio*.

5 Tertio requiritur, quod læsio illa gravis acciderit dolo adversarii, vel inconsulta facilitate læsi, aut negligentia sui Procuratoris ex actu, vel contractu cum adversario gesto, idque vel manifeste constet, vel saltem in judicio per læsum rite probetur: Si enim casu fortuito grave damnum evenerit, videlicet, si res empta incendio periit, vel animal mortuum fuit, non conceditur restitutio in integrum, per expressum textum *in l. Verum, de dolo* 11. §. *cum sequentibus*, *ff. de Minoribus*, ubi id pluribus exemplificatur, & concordant *cap. Requisivit* 1. *cap. Cum venissent* 2. *c. Ex litteris* 4. & *cap. Constitutus* 8. *de in integrum restitutione*, juncta Glossa communiter recepta *in cit. cap. Verum, de dolo* 11. §. 3. *ff. de Minoribus*.

6 Quarto requiritur, quod restitutio in integrum fiat ex justa causa. *Communis*, per text. *in l. Utilitas* 1. *ff. de in integrum restitutionibus*, ubi enumerantur causæ generales hujus restitutionis, & dicitur, quod per eam *plurifariam Prætor subvenit hominibus*, *vel lapsis* (sui facilitate, ut explicat Glossa ibidem) *vel circumscriptis* adversarii dolo; *sive metu*, *sive calliditate*, *sive absentia inciderunt in captionem*. *Sive*, ut subjungitur *ibid. l. Sive* 2. *ff. eodem*, *sive per Status mutationem*, *aut justum errorem*. Et concordat *l. Hujus Edicti* 1. & *l. Hoc Edictum* 2. *ff. Ex quibus causis Majores viginti quinque annis in integrum restituantur*, & *c. Auditis* 3. *de in integrum restitutione*, ubi Innocentius III. de Ecclesiis læsis loquens ait, *Æquitate pensata utramque restituimus*: Æquitas autem importat justam causam.

Beneficium restitutionis in integrum Jure communi conceditur ætate Minoribus (idest iis, qui viginti quinque annos nondum compleverunt,) si ex contractu, vel alio actu notabiliter læsi, vel decepti sunt. *Communis*, per textum expressum *in l. Hoc Edictum* 1. *l. Denique* 3. *l. Minoribus* 6. *ff. de Minoribus* 25. *Annis*, ibi: *Minoribus viginti quinque annis subvenitur per in integrum restitutionem*, & *cap. Constitutus* 8. *de in integrum restitutione* cum similibus. Restitutio in integrum conceditur Minoribus utriusque sexus, etiamsi contractus, ex quo notabiliter sunt læsi, celebratus sit cum consilio Patris, Tutoris, vel Curatoris. *Communis*, per text. *in l. Filius familias* 1. *Cod. De Filio familias Minore*, *l. Denique* 3. *ff. de Minoribus*, *l. Minoribus* 2. *Cod. Si Tutor, vel Curator intervenerit*, ibi: *Minoribus annis* 25. *etiam in his, quæ præsentibus Tutoribus, vel Curatoribus Judicio, vel extra Judicium gesta fuerint, in integrum restitutionis auxilium superesse, si circumventi sunt, placuit*. 7

8

Item Beneficium restitutionis in integrum conceditur Ecclesiæ. *Communis*, textu expresso *in cap. Requisivit* 1. & *cap. Cum venisset* 2. *de in integrum restitutione*. Cum enim Ecclesia fungatur Jure Minoris, ut expresse dicitur *in cap. Auditis* 3. *de restitut. in integrum*, ideo instar Minoris natu, debet semper illæsa servari, ut expresse habetur *in cit. cap. Requisivit*, juncta Glossa communiter recepta *ibid. verb. Jure Minoris*. 9

Item beneficio restitutionis in integrum gaudent Collegia Clericorum, Monasteria Religiosorum, Hospitalia Episcopi auctoritate fundata, quin & Confraternitates, & Congregationes; Ad hæc enim omnia extenduntur privilegia Ecclesiis concessa, textu expresso *in l. Omnia privilegia* 35. *Cod. de Episcopis*, & *Clericis*, & concordat *cap. Ex litteris* 2. *de consuetudine*, ubi Claustra, Ecclesiæ, & quælibet loca Religiosa quoad favorabilia æquiparantur, & sic tenet Communis Doctorum. 10

Item beneficio restitutionis in integrum gau- 11

dent Respublicæ, quæ Minorum quoque Jure fruuntur. *Communis*, per textum expressum *in l. Respublica* 4. *Cod. Quibus ex causis Minores in integrum restituantur*, ibi: *Respublica Minorum Jure uti solet, ideoque auxilium restitutionis implorare potest*, & concordat *l. Rempub.* 23. *Cod. de Jure Reipublicæ*, ibi: *Rempublicam ut pupillam extra ordinem juvari moris est*.

12 Nomine autem Reipublicæ veniunt non solum supremæ, quæ Superiorem non recognoscunt, sed etiam inferiores Communitates, ut Civitates, Castra, Villæ, Pagi, si bonorum, seu Jurium communium Administratores habeant. Bartolus *in cit. l. Respublica* 4. *Cod. Quibus ex causis Majores*, Maranta *part.* 6. *Speculi aurei* §. *De appellatione n.* 87. Abbas *in cit. cap. Requisivit* 1. *de restitution. in integrum n.* 15. Molina *tract.* 2. *de justit. disp.* 574. *num.* 4. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 41. *nu.* 15. Reiffenstuel *ibid. n.* 37. & alii passim; In istis enim inferioribus militat eadem ratio, quæ in supremis, cum & inferiores regantur per alios, & multos habeant Minores, Pupillos, Viduas, & miserabiles personas, sicuti Supremæ.

13 Item beneficium restitutionis in integrum conceditur Minori læso contra Minorem lædentem. *Communis*, per text. *in l. Verum* 11. §. *Item quæritur*, *ff. de Minoribus*, & concordat text. *in l. Ultim. ff. Ex quibus causis*.

14 Item conceditur Ecclesiæ læsæ contra Ecclesiam lædentem. *Communis*, per text. *in cap. Cum venissent* 2. *de restitut. in integrum*, & concordat text. *in cap. Auditis* 3. *eod.*

15 Nec valet objicere, quod Privilegiatus non utitur privilegio contra alium Privilegiatum, *l. Assiduis* 12. *Cod. Qui priores in pignore*, adeoque unus minor Privilegiatus non possit uti hoc privilegio contra alium Privilegiatum Minorem; Nec ulla privilegiata Ecclesia contra aliam Ecclesiam privilegiatam. Non valet, inquam, quia Regula procedit, si utriusque par sit causa; Secus autem, si unus certet de lucro captando, & alter de damno vitando: tunc enim is, qui cupit indemnis esse, merito prævalere debet illi, qui ex re aliena lucrum quærit, ut *cit. l. Verum* 11. §. *final. ff. de Minoribus*, ubi Summarium sic habet: *Si sint duo privilegiati pari privilegio, præfertur ille, qui certat de damno vitando; sed si uterque certet de hoc, est potior causa rei: sed si sint privilegiati dispari privilegio, privilegium potentioris præponitur*. Tum quia beneficium restitutionis non conceditur Minoribus, vel Ecclesiis lædentibus, sed læsis; Unde Minor, vel Ecclesia lædens non est privilegiata, & consequenter, si res exacte expendatur, non concurrit Privilegiatus cum Privilegiato. Abbas *in cit. cap. Auditis* 3. *de in integrum restitut. n.* 8. Engel *l.* 1. *Decretal. tit.* 41. *n.* 6. Reiffenstuel *loc. c. n.* 43. *& seq.* & alii.

Item beneficium restitutionis in integrum conceditur quandoque etiam Majorennibus, idest Majoribus 25. annis completis, si graviter læsi sint; at vero in istis præter gravem læsionem necesse est aliam justam causam intervenire, v. g. absentiæ Reipublicæ causa, detentionis in vinculis, vel hostium potestate, justi erroris, seu probabilis ignorantiæ, vel aliam similem justam causam, ob quam læsus per Judicis Officium secundum æquitatem restituendus videatur. *Communis*, per textum *in toto titulo ff. Ex quibus caussis Majores* 25. *annis in integrum restituantur*, & text. *in toto titulo Cod. Quibus ex causis Majores in integrum restituantur*, & signanter *in l. Hujus Edicti* 1. *ff. Ex quibus causis &c.* ubi Prætor tradit hanc generalem clausulam pro justis causis concedendi restitutionem in integrum Majoribus 25. annis, ibi: *Item si qua alia mihi justa causa esse videbitur, in integrum restituam*. 16

Item beneficium restitutionis in integrum conceditur, nedum ipsis principaliter læsis, sed etiam eorum heredibus, & Successoribus universalibus, si modo defunctus in ea conditione fuerit, ut si adhuc superstes esset, restitui deberet. *Communis*, per text. *in l. Non solum* 6. *ff. de in integrum restitutionibus*, *l. Minor* 18. §. 5. *ff. de Minoribus*, ibi: *Non solum autem Minoribus, verum Successoribus quoque Minorum datur in integrum restitutio, etsi sint ipsi Majores*. 17

Restitutio in integrum petenda est coram Judice illius, contra quem petitur. Nam generale est, quod Actor forum Rei sequatur, *cap. Si Clericus* 5. *& cap. Cum sit generale* 8. *de Foro competent.* & in specie de petenda restitutione in integrum habetur *ex l. Quoniam* 2. *Cod. Ubi, & apud quem cognitio in integrum restit. agitanda*, juncto ejus Summario, & Communi Doctorum. 18

Restitutio in integrum petenda est intra quadriennium. *Communis*, textu expresso in *l. Supervacuam* 7. *C. De temporibus in integrum restitutionis*, & concordat *cap. Ecclesia* 1. *de in integrum restitut. in* 6. 19

Quadriennium istud in restitutione Minorum (qui non solum toto tempore Minorennitatis possunt petere restitutionem in integrum, sed etiam post completam Minorennitatem per continuum quadriennium) incipit 20

cur-

currere a primo die vigesimi sexti Anni inchoati, & durat usque ad annum 29. completum. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Supervacuam 7. Cod. De temporibus in integrum restitutionis*.

21 In restitutione vero Minorum, qui veniam ætatis impetrarunt, quadriennium incipit currere a die, quo venia ætatis obtenta, & intimata fuit: *Communis* per text. *in l. Eos qui 1. Cod. De his, qui veniam ætatis impetrarunt, l. Ea quæ 5. Cod. De temporib. in integrum restitut.*

22 In restitutione Majorum 25. annis quadriennium incipit currere a tempore, quo læsio contingit, simulque cessat justa causa absentiæ, vel aliud legitimum impedimentum, ut colligitur ex *cit. l. Supervacuam*, & docet Glossa *in Clementin. Unica, verb. A tempore, de in integrum restitution.* & Barbosa *ibid. num. 5.* citans alios, Pirhing *loc. cit. n. 49.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 62.* & alii.

23 In restitutione Ecclesiæ (vel Reipublicæ) quadriennium incipit currere a tempore factæ læsionis, idest a tempore celebrati contractus, vel quasi contractus, aut latæ sententiæ, ex qua Ecclesia læsa est; *cit. Clementin. Unica, & ibi* Glossa *verb. A tempore, de in integrum restitut.* Franc. *in cap. Ecclesia 1. de in integrum restitut. in 6. num. 2. notabil. 3.* Molina *tract. 2. de Justitia disp. 574. in princip.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 62.* & alii.

24 Quadriennium petendæ restitutionis incipit currere non a die factæ læsionis, sed a die habitæ scientiæ de læsione: Alexander *Consil. 84. num. 3. vol. 1.* Cardin. Tuschus *litt. B. conclus. 298. nu. 9. & 16.* Baldus *in l. Falsa, Cod. de Fide instrumentor.* Engel. *loc. cit. num. 11.* Reiffenstuel *loc. citat. num. 63.* Sannig. *de restitut. in integrum cap. 5. numer. 3.* aliique plures. Et ratio est, quia alias non satis prospectum esset indemnitati Ecclesiarum, & Minorum, si contra occultas suas læsiones nullum haberent remedium; nam tempore ignorantiæ factæ læsionis nequit læsus se defendere, aut beneficium restitutionis petere, *quia qui nescit, is videtur experiundi potestatem non habere, & verius est ex eo annum numerari, ex quo cognovit*, ut expresse dicitur *in l. Annus*

25 *6. ff. De Calumniatoribus*. Nec obstat *cit. Clementin. Unica, de in integrum restitutione*, in qua dicitur quadriennium istud a die læsionis esse computandum, quia debet intelligi, quando dies læsionis, & scientiæ ejus coincidunt, ut ita pro favore Ecclesiarum, & minorum jura Juribus concordentur; Arnoldus Rath. *in tract. de Usucapionibus cap. 5. assert. 45.* ubi dicit, hanc sententiam communiter sustineri, & in praxi receptam esse. Engel *loc. cit. nu. 12.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 63.* & alii.

Tempus quadriennii concessum pro petenda restitutione non currit juste impedito: Unde si per dolum, aut vim adversarii, vel ob aliud justum impedimentum, verbi gr. ob absentiam Reipublicæ causa, non potuit peti restitutio in integrum, debet postea suppleri totum illud tempus, quo duravit illud justum impedimentum, addito ad quadriennium quantum temporis ablatum fuerat; colligitur ex *cit. l. Supervacuam 7. Cod. De temporibus in integrum restitutionis*, & tenet *ibidem verb. Supervacuam* Glossa communiter recepta, & Bartolus *ibidem §. Et breviter*, Pirhing *loc. cit. num. 50.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 59.* testans de communi. 26

Ecclesia est restituenda in integrum etiam post lapsum quadriennium a die factæ, & cognitæ gravis læsionis computandum; Dummodo tamen adsit aliqua justa causa, ob quam Superior beneficium restitutionis ei adhuc concedendum arbitretur; Secus non. *Communis* textu expresso *in cap. Ecclesia. 1. De restitutione in integrum in 6.* ibi: *Ecclesia, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum per beneficium restitutionis in integrum postulat se admitti, si quadriennii spatium post sit lapsum, & negligenter omiserit, non est ad beneficium hujusmodi admittenda; Nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum, aut alia rationabilis causa subsit, quæ Superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.* 27

Causæ autem, ob quas potest Superior post lapsum quadriennium concedere restitutionem in integrum Ecclesiis, & aliis locis piis: sunt sequentes. Primo, si prævaricatio, seu collusio, vel fraus intervenerit, quia scilicet collusum fuit cum Prælato, vel Administratore bonorum Ecclesiæ, vel is fraude circumventus fuit, ne restitutionem intra quadriennium peteret, *citat. cap. Ecclesia 1. de restitutione in integrum in 6.* per adducta verba: *Nisi prævaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc intervenisse commentum*. Secundo si læsio fuerit valde enormis; colligitur *ex cap. Ad Ecclesiam 21. de rebus Ecclesiæ non alienand.* ubi legitur ob enorme damnum ex alienatione passum, concessam fuisse talem restitutionem in integrum cuidam Monasterio post quadriennium, immo & decennium ut putat Hostiensis *ibidem*, & sic tenent Glossa final. 28

final. *in cit. cap. Ecclesia ;* Abbas *in cap. Requisivit* 1. *de in integrum restitut. num.* 2. Covarruv. *lib.* 1. *variar. resol. cap.* 3. *n.* 11. cum pluribus aliis ibi citatis, Pirhing *loc. cit. num.* 51. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 67. & alii passim. Tertio, si propter inculpatam ignorantiam, vel ob aliud justum impedimentum restitutio in integrum peti non potuit intra quadriennium; colligitur ex *cit. cap. Ecclesia* 1. *& capit. Si adversus* 2. *de in integrum restitut.* 6. ubi dicitur, quod si Ecclesia intra quadriennium restitutionem in integrum *petere negligenter omittat*, postea amplius admittenda non sit, ergo a contrario sensu, si non ex negligentia, sed propter inculpatam ignorantiam læsionis, vel aliud justum impedimentum restitutionem non petierit, etiam post quadriennium restituenda erit, cum ex rationabili causa generaliter post quadriennium Ecclesia ad beneficium dictæ restitutionis admittenda sit; ut expresse cavetur *in cit. cap. Ecclesia*, ibi: *Aut alia rationabilis causa subsit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.*

29 Restitutione in integrum petita ordinarie suspenditur executio sententiæ, nisi præsumptio malitiæ sit contra petentem. *Communis*, textu expresso *in l. Postulata* 1. *Cod. In integrum restitutione postulata, ne quid novi fiat:* ibi: *Postulata in integrum restitutione omnia in suo statu esse debere, donec res finiatur, perspicui Juris est, itaque curabit is, ad cujus partes ea res pertinet.*

30 Dicitur autem notanter: *Nisi præsumptio malitiæ sit contra petentem*, quia quando ex conjecturis præsumi potest, quod restitutio in integrum malitiose petatur solum ad suspendendam sententiæ executionem, tunc non suspenditur, sed fit ipsius sententiæ executio, cum hoc tamen, quod idonea cautio detur restitutionem petenti, quo si in causa prævaluerit, universa cum fructibus medio tempore perceptis, ipsi restituentur; *Communis*, per textum expressum *in cap. Suscitata* 6. *de restitutione in integrum.*

31 Regularis, qui legitime fuerit impeditus ad reclamandum contra nullitatem suæ Professionis intra quinquennium sibi concessum a Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 19. *de Regularibus*, allegatis causis dicti sui justi impedimenti, potest restitui in integrum ad reclamandum etiam post dictum quinquennium.

32 *Communis*. Hæc tamen restitutio in integrum non conceditur nisi a Summo Pontifice, vel Sacra Congregatione Concilii, aut Episcoporum, & Regularium, ut docet praxis, & Stylus Curiæ, & recte observant Barbosa *in Collectan. ad d. cap.* 19. *Concil. Trid. num.* 9. Fagnan. *in cap. Consuluit num.* 35. *Qui Clerici, vel voventes*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 91. & alii passim.

Hinc restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii conceditur Moniali reclamanti adversus suam Professionem, quando constat de vi, metuque, quibus mediantibus emissa fuit. *Sacr. Congr. in Bisuntina Restitutionis in integrum* 9. *Septembr.* 1713. & *in Januens.* 23. *April.* 1715. & *in Lingonen.* 20. *Septembr. ejusdem anni* apud Ursayam *tom.* 1. *par.* 1. *discept.* 2. *&* 4. *in Miscellan.* 1. *Sac. & profano litt. R. num.* 124. 33

Item restitutio in integrum adversus lapsum quinquennii datur Moniali, quæ ex legitima causa reclamare non potuit intra dictum quinquennium. *Sacr. Congreg. Concil. in Mantuana Restitutionis in integrum* 7. *Decemb.* 1715. *&* 28. *Martii* 1716. apud Ursayam *tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 9. & *in Miscell. loc. cit. num.* 128. 34

Item restitutioni in integrum locus est, quando Monialis Professionem per vim, & metum emisit non obstante longo lapsu temporis. *Sac. Congr. Conc. in Malacitana Nullitatis Professionis* 15. *Maii* 1723. apud eumdem *in Miscellaneo loc. cit. n.* 130. 35

Item restitutio in integrum concedenda est Moniali post quinquennium reclamanti, quando illo durante reclamare non potuit. *Sacr. Cong. Conc. in Pacen.* 19. *Decemb.* 1722. apud eumdem *tom.* 5. *par.* 1. *discept.* 17. *& in Miscellaneo loc. cit. num.* 121. 36

Item restitutio in integrum concedenda est Religioso impedito reclamare intra quinquennium, non attenta renovatione votorum vi propriæ Regulæ quolibet Anno facta. *Sacr. Congr. Conc. in Melevitana Restitutionis in integrum* 29. *Aprilis* 1722. apud eumdem *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 21. *& in Miscellaneo loc. cit. num.* 125. 37

Item restitutio in integrum danda est Religioso, qui Professionem emisit non completo Anno 16. suæ ætatis. *Sac. Cong. Conc. in Neapolitana Restitutionis in integrum* 10. *April.* 1723. apud eumdem *in Miscellaneo loc. citat. num.* 127. 38

Item restitutio in integrum danda est Religioso profitenti cum aliquo defectu habituali in Religione, cujus Constitutiones mandant, ut illi Religiosi, qui tacent aliquem essentialem defectum ante emissionem Professionis, illo detecto, statim possint ab eorum Superioribus dimitti, 39

mitti, *Sacr. Congr. Conc. in Neapolitana Restitutionis in integrum die* 8. *Augusti* 1716. apud eumdem *in Miscellaneo loco cit. num.* 123. Et *in alia Neapolitana* 7. *Septembr.* 1718. apud eumdem *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 6. *n.* 77.

40 Restitutioni in integrum locus non est, quando non probatur prætensus metus, & vis sibi illata ad professionem emittendam. *Sacr. Congr. in Veneta, seu Brixiensi Restitutionis in integrum die* 7. *Febr.* 1721. & 8. *Augusti ejusdem Anni* apud eumdem *tom.* 5. *part.* 1. *discept.* 12. *num.* 166. Et *in Neapolitana Nullitatis Professionis* 9. *Septembr.* 1723. apud eumdem *in Miscellaneo loco c. n.* 129.

41 Restitutione in integrum obtenta a Sacra Congregatione Concilli, Cæremoniales remanent actus faciendi in Curiis Episcopalibus. Rota *in Januensi Restitutionis in integrum* 9. *Maii* 1702. §. *E converso coram Molines*. Et *Sacr. Congr. Concilii in Mantuana* 21. *Februar.* 1717. apud eumdem *tom.* 2. *part.* 1. *disp.* 8. & *in Miscellaneo loco cit. n.* 131.

Additiones ex aliena manu.

42 Tametsi jus prætorium induxerit restitutiones in integrum ad corrigendum jus civile; Sunt tamen & restitutiones in integrum, quas exemplo juris prætorii proposuit deinde ipsum
43 jus civile. Habes exempla restitutionis in integrum propositæ a jure civili *in l.* 3. *C. de Rescind. vendit.* ubi læsus ultra dimidium in tantum restituitur, ut, vel causa penitus in priorem statum deducatur, vel iniquitas per
44 supplementum justi pretii emendetur. Alterum exemplum occurrit in *l.* 33. *ff. de re judicat.* ubi in integrum restitutio conceditur illi, contra quem falsis instrumentis lata est sententia.
45 Reipublicæ demum & Civitatibus auxilium restitutionis in integrum concessum est jure civili in *l.* 4. *C. Ex quib. caus. major.*
46 Interest vero an restitutio detur ex jure prætorio, an ex jure civili. Quæ restitutio datur ex jure prætorio, ea temporaria est: Quæ vero datur ex jure civili, est perpetua, & sic intra annos triginta intentari poterit: Stryk. *in us. modern. Pandect. lib.* 4. *titul.* 1. §. 1. contradicente, licet perperam Bohemer. *in introduct. in jus digest. l.* 4. *tit.* 4. §. 13.
47 Tempus hoc triginta annorum, licet mox adductam eamque veram rationem ignorent, admittere haud ægre solent Doctores in prioribus duobus exemplis, nequaquam vero in
48 tertio exemplo. At si restitutio Reipublicæ, & Civitatibus jure civili concessa est, necessario debet esse perpetua; Stryk. *in usu modern. Pandect. lib.* 4. *tit.* 4. §. 17. ubi quod non obest (sunt ejus verba) *quod Imperatores Rempublicam minoribus comparaverint: Non enim additum, quod præcise tempora minorum observare debeat.*

Jure Pontificio competit etiam restitutio Ecclesiis, cæterisque piis corporibus jure Ecclesiarum fruentibus; *c.* 1. & 3. *de Restit. in integr.* Quin & Academiis Scholisque vulgo tri- 49
buitur; Galef. *ad c.* 1. *n.* 85. *de Restit. in integr. Wiesten. in decret. l.* 1. *tit.* 41. *n.* 25. 50

De tempore vero, quo restitutio proponi 51
debeat ab Ecclesiis, omnes fere conveniunt illud debere esse quadriennium a die cognitæ læsionis, & proinde sentiunt illud non currere durante vita Rectoris male administrantis, sed incipere tempore successoris, ut primum scivit actum Ecclesiæ damnosum; Ziegler. *ad Lancellot. lib.* 3. *tit.* 81. §. 3. Bohemer. *in decretal. dict. l.* 1. *tit.* 41. §. 9. Cæterum si neque re- 52
stitutio competit Ecclesiis jure prætorio, sed jure pontificio consentanee ad superius firmata, dicendum est eam proponi posse non intra breve quatuor annorum tempus, sed intra spatium triginta annorum.

RESTITUTIO.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt restitutionis naturam, radices, necessitatem, & obligatos ad ipsam.

Restitutio est sic dicta quasi *rei* in statu pri- 1
stinum *statutio*. *Sic in re communis Doctorum;* seu quasi alicujus in sua possessione, aut dominio *iterata statutio*. *Sic in re Communis Doctorum*. Unde restitutio quantum ad propo- 2
situm est actus Justitiæ commutativæ, quo fit rei alienæ redditio, vel damni injuste illati reparatio. *Est in re Communis*.

Dicitur autem notanter, quod restitutio sit 3
actus *Justitiæ commutativæ* ad denotandum, quod obligatio restitutionis oritur solum ex violatione *Justitiæ commutativæ*, in qua servari debet æqualitas rei ad rem, ita ut tantum reddatur, aut reparetur, quantum fuit ablatum, aut damnificatum; Non autem obligatio restitutionis oritur ex violatione *Justitiæ distributivæ*, quia tunc alienum nec aufertur;

nec

nec læditur, cum supponatur illos, quibus fit bonorum communium distributio, non habere Jus ad illa, alias violaretur *Justitia Commutativa*.

4 Si enim quis obligatus v. g. Patris Testamento distribuere mille aureos pauperibus suæ Parochiæ juxta cujusque paupertatem, & aliquibus minus dederit, quam requireret eorum paupertas, hic peccaret simul, & contra *Justitiam distributivam*, & contra *commutativam*, & teneretur satisfacere, non quia læsit *Justitiam distributivam*, sed *commutativam*, eo quod quilibet pauper haberet Jus ratione Testamenti ad portionem suæ inopiæ proportionatam, quia cum condens tale Testamentum hanc proportionem in distributione servari voluerit, perinde est ac si singulis certam pecuniæ summam assignasset. *Sic Doctores communiter*.

5 Sic etiam Prælatus conferens extra concursum Beneficium digno, omisso digniori, peccat mortaliter, sed non tenetur ad restitutionem, quia non violat *Justitiam commutativam*, sed solum *distributivam*; Si autem conferat in concursu Beneficium digno, relicto digniori, & peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, quia violat *Justitiam commutativam*; Prælatus enim indicens concursum censetur inire quemdam innominatum contractum, *Do, ut Des* cum Clericis concurrentibus; adeoque Clericus, qui in concursu prævalet suo competitori, acquirit jus strictum ad petendum, ut illi detur, seu conferatur Beneficium, & tale Jus est objectum *Justitiæ commutativæ*, non autem *distributivæ*, sic etiam est dicendum in aliis similibus casibus, ut recte notant passim Doctores.

6 Radices restitutionis quamvis communiter assignentur tantum duæ, scilicet *ex re accepta*, & *ex injusta acceptione*, tamen majoris claritatis gratia quatuor ab aliquibus recte traduntur. Prima, scilicet *Ex re accepta*. Secunda *Ex injusta acceptione, seu retentione*. Tertia *Ex damno injuste illato*. Quarta *Ex contractu*. Prima, videlicet *Ex re accepta*, seu ex delicto materiali, habetur, cum quis rem alterius bona fide accepit, vel possedit, & dicitur Possessor bonæ fidei, qui statim ac cognoscit rem esse alterius, tenetur restituere, alias incipit esse possessor malæ fidei. Secunda *Ex injusta acceptione*, seu ex delicto formali, habetur, cum quis rem alterius scienter invito rationabiliter Domino surripit, & dicitur possessor malæ fidei. Tertia *Ex damno injuste illato* habetur, cum quis per actionem injustam non lucrativam alteri damnum injuste infert, verb. grat. comburendo Domum, devastando segetes, & hujusmodi. Quarta *Ex contractu* habetur, cum quis verb. grat. Petrus vendit Paulo equum, quem putabat esse suum, erat autem Joannis; Si Joannes hunc equum repetat, & evincat, tenetur Petrus de evictione, & debet non solum restituere pretium equi, sed etiam compensare damnum, quod emersit, & luctum, quod cessavit Paulo occasione illius venditionis; Pretium quidem tenetur Petrus restituere *Ex re accepta*, sed quod teneatur compensare damna, & lucra, non oritur *Ex re accepta*, cum nihil acceperit, quod illis correspondeat, nec oritur *Ex injusta acceptione*, neque *Ex damno injuste illato*, nam Petrus bona fide procedit, ergo oritur *Ex contractu*, quia nempe ad hoc se obligat vendens pro securitate ementis. Sic expresse La Croix *lib. 3. part. 2. n. 18*.

7 Qui ibidem insuper quintam radicem restitutionis poni posse subjungit, nempe *Ex Lege positiva*, quæ habetur in certis casibus, in quibus Jus obligat ad restitutionem, quamvis nec sit *Res accepta*, nec *Injusta acceptio*, nec *Damnum injuste illatum*, nec *Contractus*. Jus enim positivum in pluribus statuit, ut quis reparet damnum, quamvis causatum sit absque omni ejus culpa. Sic *Institut. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur; & l. Si quadrupes 1. ff. eodem*, statutum est, quod si alicujus animal pauperiem fecerit, idest intulerit damnum alteri, teneatur illius Dominus dare illud animal, vel totum damnum reparare. Item *Institut. de Noxalibus actionibus; l. Noxales actiones 1. cum aliis sequentibus, ff. eodem; l. Si servi vestri 2. Cod. eodem*, sancitum est, quod si mancipium alicujus ex sua propria, & absque culpa Domini intulerit damnum, teneatur Dominus pro noxa tradere mancipium, vel totum damnum reparare. Item *l. Prætor ait 1. & l. Hoc Edictum 6. ff. de his, qui effuderint, vel dejecerint* cautum est, quod si ex Domo, vel navi alicujus absque culpa Domini aliquid sit effusum, vel projectum, quod nocuit transeunti, vel adstanti, si non fuit clamatum, ut caveret sibi, teneatur Dominus reparare in duplum; & idem est, si aliquid e Domo suspensum fuit supra viam, quod nocuit alicui, ut ibidem *l. Si vero 5. ff. eodem*, & sic de aliis similibus, ut videre est *in Institut. & ff. Ad l. Aquiliam*, & sæpe alii.

8 Restitutio est necessaria ad salutem necessitate præcepti. *Communis*; Et habetur clare

ex

ex variis Sacræ Scripturæ locis, quibus indicitur tale præceptum; primo ex illo *Levitici* 6. *Qui aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, aut aliquid quidpiam commiserit, omnia integra primum restituat*; Secundo ex illo *Tobiæ* 2. *Videte ne furtivus sit, reddite illum dominis suis, quia non licet nobis edere ex furto aliquid, aut contingere*; Tertio ex illo *Matthæi* 22. *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo*; Quarto ex illo *Ad Romanos* 8. *Reddite omnibus debitum, cui tributum &c. nemini quidquam debeatis*; Quinto ex illo *Ezechielis* 33. *Si dixero impio, morte morieris, & egerit pœnitentiam de peccato suo, & fecerit judicium, & justitiam, & pignus restituerit, rapinamque reddiderit, & ambulaverit in mandatis vitæ, nec fecerit quidquam injustum, vita vivet, & non morietur*, ubi, ut vides, ad pœnitentiam, & salutem æque necessario præcipitur restitutio, ac observantia aliorum præceptorum; Et clare patet etiam ex septimo Decalogi præcepto *Non furtum facies*, in quo cum prohibeatur injusta ablatio rei alienæ, consequenter prohibetur etiam injusta detentio, & præcipitur restitutio, quia ejusdem rationis est furari, & detinere rem alienam invito rationabiliter Domino, dum reddi potest; Unde in *cap. Si res aliena* 1. *caus.* 14. *quæst.* 6. ex verbis S. Augustini expresse dicitur: *Si res aliena, propter quam peccatum est, cum reddi possit, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Si autem veraciter agitur, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, sed, ut dixi, cum restitui potest*. Et in *cap. Sæpe contingit* 18. *de restitutione spoliatorum* expresse habetur, *quod non multum intersit quo ad periculum animæ injuste detinere, ac invadere alienum*. Hinc in *cap. Peccatum* 4. *de Regul. Juris in* 6. expresse concluditur: *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum*.

9 Non est tamen restitutio necessaria ad salutem necessitate medii. *Communis*. Et ratio est, quia ignorans invincibiliter se obligari ad restitutionem, aut factus impotens ad illam potest salvari sine restitutione, ut concedunt omnes ex expressa doctrina Sancti Augustini in *cit. cap. Si res aliena* 1. *caus.* 14. *quæst.* 6. ibi: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, sed, ut dixi, cum restitui potest*; ex quo patet, quod restitutionis incapax possit absolvi, & consequenter salvari sine facta restitutione, quod nullimode posset, si restitutio esset necessaria necessitate medii. Sicuti non potest salvari, qui post commissum peccatum mortale impotens est ad pœnitentiam, vel per Sacramentalem Confessionem simul cum attritione, vel per Contritionem perfectam simpliciter, ob supervenientem plenam dementiam, vel phrenesim, aut subitaneam mortem. Res enim necessaria ad sa- 10
lutem necessitate medii talis est, ut sine ipsa non possit obtineri salus, etiamsi inculpabiliter omittatur, ut Baptismus in re parvulis; Pœnitentia lapsis, &c. Res vero necessaria ad salutem necessitate præcepti talis est, ut etiam sine ipsa possit obtineri salus, si sine culpa omittatur, ut sumptio Eucharistiæ, restitutio, &c.

Ad restitutionem tenentur non solum illi, 11
qui per se immediate, & directe per actionem physicam influunt in damnum alterius, sive actione lucrativa, ut fit in furto, & rapina, sive actione non lucrativa, ut fit in combustione, occisione, mutilatione, præcipitatione rerum in flumen, & hujusmodi, sed etiam illi, qui solum moraliter deliberate, & efficaciter influunt alios movendo ad damnum illud inferendum. *Communis*: *argum. cap.* 1. *num.* 32. *Epist. ad Romanos*: ibi: *Qui talia agunt, digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*, *cap. Notum sit* 10. *caus.* 2. *quæst.* 1. ibi: *Quia facientem, & consentientem par pœna constringit*: *cap. Si culpa tua* 9. *de injuriis, & damno*, ubi habetur, quod *qui occasionem damni dat, damnum dedisse videatur*, & *l. Qui occidit* 30. §. 3. *ff. ad legem Aquiliam*, ibi: *Qui occasionem præstat, damnum fecisse videatur*.

Causæ cooperantes, seu influentes moraliter 12
ad injustam damnificationem proximi communiter enumerantur novem in sequentibus versiculis comprehensæ.

Quilibet in solidum reddat prius injuriato.

Jussio, Consilium, Consensus, Palpo, Recursus.

Participans, Mutus, Non obstans, Non manifestans.

Causæ contentæ sub primis sex nominibus 13
positive cooperantur ad damnum injustum proximo inferendum; tres vero contentæ sub ultimis tribus nominibus negative, idest omittendo id, quod ex Officio, atque justitia facere tenebantur; Et qui aliquo ex prædictis novem modis deliberate, & efficaciter cooperantur ad damnum injustum alterius, non solum incurrunt reatum peccati, sed etiam obligantur ad restitutionem in solidum, seu totum

tum

tum in defectum exequentis, juxta allatum primum versiculum : Unde Innoc. XI. die 2. Martii 1679. merito inter alias damnavit sequentem propositionem 39. in ordine : *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.*

14 Per ly *Jussio* venit omnis ille, qui mandatum dat alteri ad damnificandum, vel lædendum ; Unde qui mandat, vel jubet, sive explicite, sive implicite, sive potestatem habeat præcipiendi, sive non, tenetur ad restitutionem totius damni, in quod efficaciter influxit ejus mandatum ; Talis enim est vera, & propria causa damni illati, & quidem principalis, & magis influens in damnificationem, quam ipsemet Executor, seu Mandatarius. *Sic Doctores communiter.*

15 Mandans non solum tenetur ad damnum, quod de facto jussit, sed etiam ad illud, quod prævidere poterat ex circumstantiis secuturum; Hinc si præcepit famulo, ut combureret Domum Titii contiguam aliorum Domibus, & attentis circumstantiis loci, temporis, venti, incendii, & hujusmodi prævidere poterat, & debebat plures Domos inde comburendas, tenetur ad omnium damnorum restitutionem. *Communis.*

16 Mandans, si sit Superior, tenetur etiam ad restitutionem damnorum, quæ patitur Mandatarius ex sua executione, v. g. si propter crimen mulctetur, in exilium mittatur, & hujusmodi. Jussio enim Superioris continet quamdam vim, & coactionem moralem respectu Subditi, ita ut non tam sponte, quam coacte censeatur operari, & talis Mandatarius sub illa conditione suscipit mandatum, ut Mandans subeat onus oriturum ex executione sui mandati ; Secus autem si Mandans non sit Superior, sed mandet alicui ex stipendii, quia tunc Mandatarius omnino voluntarie in se periculum assumit, cum ad id ex contractu sit mercede, seu stipendio conductus. *Sic Doctores passim.*

17 Mandans occidi Petrum, licet Mandatarius per errorem occidat Paulum, adhuc ipse Mandans tenetur ad compensandum totum damnum ex morte Pauli secutum, quia ex ipsius imperio est efficaciter secutum. *Communis.*

18 Si Mandatarius excedat mandatum in damno inferendo, ut si jussus comburere tantum Domum, & ipse volens comburat etiam vineas, segetes, & hujusmodi, tunc excessum illum non Mandans, sed Mandatarius excedens compensare tenetur, quia est secutus ex sola malitia Mandatarii, & non ex Mandantis mandato. *Communis.*

Si Mandans mandatum suum ante executionem verbo, scripto, vel nuncio vere retractet, seu revocet, & revocatio ad notitiam Mandatarii perveniat, tunc liber est ab obligatione restituendi, quamvis Mandatarius non obstante tali revocatione, adhuc damnum inferat, quia tunc tale damnum non sequitur ex Mandantis mandato, cum fuerit vere revocatum, sed totum sequitur ex mera malitia Mandatarii. *Communis.* 19

Si autem revocatio mandati ante executionem ad notitiam Mandatarii non pervenerit, isque exequatur, & damnum inferat, tunc Mandans tenetur ipse ad restitutionem, quia, non obstante sua revocatione, adhuc damnum secutum est ex vi sui iniqui mandati. *Communis.* Item tenetur Mandans ad restitutionem, quamvis revocatio mandati pervenerit ad notitiam Mandatarii, si ipse Mandatarius, vel non credens seriam esse revocationem, vel si credita seria, postea invincibiliter illius immemor damnum executus est, quia tunc, non obstante tali revocatione, adhuc damnum vere secutum est ex vi sui iniqui mandati. *Sic Doctores &c.* passim. 20 21

Mandans non eximitur ab obligatione restitutionis, quamvis, si ipse non mandasset damnum inferendum, alius ab ipso tale damnum mandavisset ; Quia licet, illo non jubente, adhuc damnum fuisset secutum, cum tamen in tale damnum Mandans vere efficaciter influxerit, ipsi tamquam causæ efficaci est imputandum, cum ad causam efficacem sufficiat verus influxus, nec sit necesse, quod sine ipsa damnum non fuisset causatum ; Per hoc enim quod licet alius combussisset domum, si ipsam non combussisset Paulus, non tollitur, quod Paulus ipsam non combusserit, si vere eam combussit. Quamvis enim *Matthæi 18. num. 7.* dicatur, quod *necesse est*, *ut veniant scandala*, tamen non obstante tali necessitate gravis comminatio incurrit contra inducentem scandalum, ibi : *Verumtamen væ homini illi, per quem scandalum venit.* 22

Per ly *Consilium* venit omnis ille, qui ad damnificationem aliquem consulit, persuadet, allicit, instruit, movet, rogat, auxilium præbet, facilitatem, & modum ostendit, & hujusmodi ; Talis enim contrahit obligationem restitutionis pro damno ex ejusmodi consilio, vel suasione reipsa secuto, cum sic efficaciter con- 23

consulens tale damnum sit vere causa illius. *Communis*.

24 Consulens ex stipendio, & ex Officio suo, non solum tenetur de malo consilio ex dolo, vel culpa lata, sed etiam ex levi; Inter consulentem enim, & eum, qui accipit consilium intercedit contractus quidam in utilitatem utriusque, quandoquidem si consultus recipit commodum ex consilio proveniens, consulens recipit utilitatem stipendii: In contractibus autem, qui cedunt in utilitatem utriusque, oritur obligatio etiam ex culpa levi, ut tenet *Communis Doctorum* per textum in *l. Contractus 23. ff. de Regulis Juris*.

25 Consulens non ex stipendio, sed quia Jurista, Theologus, Confessarius, si per culpam, negligentiam, ac ignorantiam crassam, male consulendo causam præbeat damni, ut si obligatum restitutioni deobliget, aut volentem injustum contractum inire male informet, tenetur ad restitutionem damni secuti ratione sui mali consilii ex ignorantia crassa, & culpa lata, non tamen ex levi: Talis enim consulens culpabiliter præstitit malum consilium, quod fuit causa illius damni secuti: Siquidem actiones, quæ ex ignorantia crassa procedunt in iis, quæ pertinent ad proprium statum, & professionem, maximæ si sint damnosæ, imputantur ignoranti, seu consulenti illas ob culpam, cum ex vi proprii status teneretur scire, & in consulendo, seu respondendo errorem, vel negligentiam vitare; adeoque si ex ignorantia crassa, vel culpa lata consuluerit, & ex consilio damnum secutum fuerit, tenebitur ad compensationem, seu restitutionem. *Communis*, per textum in *cap. Si culpa tua 9. De injuriis, & damno dato*, ibi: *Si culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata ..... aut hæc imperitia tua, sive negligentia evenerunt, Jure super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam*.

26 Si autem consulens non sit persona, quæ ratione status, vel muneris sui peritiam rei consulendæ profiteatur, non obligatur ex malo consilio, nisi doloso, idest nisi scienter, & fraudulenter alterum ignorantem circumveniat. *Communis*, textu expresso in *cap. Nullus 62. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur; & l. Consilii 47. ff. de Regul. Juris*, ibi: *Consilii non fraudulenti nulla obligatio est*. Quod omnes intelligunt de consilio libere dato ab amico v. g. non ex Officio debito.

27 Consulens dans consilium falsum, & damnificativum, seu nocivum sine expressione utilitatis inde resultantis, verb. grat. quando consilium dat solum *ad sciendam veritatem*, an aliquis contractus sit illicitus, an talis medicina sit salubris, & hujusmodi? si ante executionem revocet dictum falsum, malum, & nocivum consilium, liberatur ab obligatione restitutionis, quamvis damnum adhuc sequatur; Tunc enim consulens revocans datum falsum consilium fatendo se esse deceptum, aufert totum motivum, totamque causam, quam dederat pro damno inferendo; Unde si non obstante tali revocatione, adhuc alter velit agere contra ipsam revocationem, non erit cur ipse consulens obligatus remaneat ex illa actione, cum tunc non consulentis auctoritate, & motione, sed sua dumtaxat malitia, vel privata sua opinione executor moveatur. *Communis*.

28 Si autem consulens dederit consilium nocivum, seu damnificativum expressa, seu proposita damnificationis facilitate, utilitate, ac securitate, & hujusmodi; tunc licet revocet suum consilium ante executionem, si consultus a tali sibi antea proposita utilitate motus adhuc operetur, & damnum inferat, non liberatur dictus consulens ab obligatione restitutionis; Tunc enim illa utilitas, facilitas, & securitas, quam proposuit, & docuit consulens resultare ex illo opere, prout revera resultat, adhuc pergit movere operantem ad executionem illius operis, non obstante tali revocatione, adeoque cum consilium adhuc maneat causa efficax damni, adhuc consulens manet obligatus ad restitutionem. Sic Communior Doctorum sententia cum Sporer *tom. 2. tract. 4. cap. 3. num. 21.* Lessio *lib. 2. de Just. & Jur. cap. 13. dub. 3. num. 16.* Carden. *in 2. Crisi dis. 23. num. 135.* La Croix *lib. 3. part. 2. num. 28.* Reſigno!. *de restitut. 1. prænot. XII. sect. 2. num. 11.* Henno *tom. 2. tract. 1. disp. 4. q. 2. conclus. 2.* & aliis pluribus contra Petrum Navarrum, Salonium, Filliucium, & alios.

29 Nec valet dicere, quod sicuti revocatio mandati, serio & sufficienter intimata liberat Mandantem ab obligatione restitutionis, ita etiam revocatio consilii debet liberare a tali obligatione Consultorem. Non valet, inquam, propter magnam disparitatem, quia Mandatarius non agit suo, sed Mandantis nomine, & consequenter ubi mandatum revocatum est, non amplius Mandans influit in actionem. At vero qui consilium recipit, non agit Consultoris

toris nomine, sed suo propter motivum utilitatis, commoditatis, vel voluptatis a consulente in opere injusto patrando sibi propositum, verb. grat. propter sibi propositam decoram vindictam in consulto homicidio, propter evitationem infamiæ in consulto abortu, propter utilitatem in consulto facili, & commodo furto, & hujusmodi, & ideo quamvis Consultor millies dixerit alteri, *nolo ut utaris dicto meo consilio*, cum adhuc perseveret propositum motivum dictæ decoræ vindictæ, evitationis infamiæ, utilitatis, & commoditatis furti a consultore alterius menti impressum, ad hoc re ipsa, non obstante tali revocatione, Consultor efficaciter influit in opus injustum patrandum, & damnum tertio inferendum, adeoque obligatur adhuc ad restitutionem, & compensationem.

30 Consulens furi efficaciter parato auferre a Joanne 100. ut ab eodem auferat solum 50. non tenetur ad ullam restitutionem, cum directe non concurrat ad damnum inferendum, sed potius præcise ad gravius damnum impediendum, & commodum Joanni afferendum sic utiliter rem ejus gerendo. *Communis.*

31 Si autem furi efficaciter parato auferre a Joanne 100. consulat, ut auferat 50. a Petro, de quo non cogitaverat, tenetur resarcire damnum Petro illatum per tale suum consilium, quia licet commodum procuraverit Joanni, fecit tamen cum detrimento Petri, cui tale detrimentum non pervenisset, si ipse sic non consuluisset, adeoque tenetur ad ejus compensationem. *Communis.*

Si furi efficaciter parato furari alicui indeterminato consulat quis, ut furetur Titio, tenetur resarcire damnum Titio illatum per tale consilium, cum sit vera causa, cur hic determinatus damnificetur. 32

Si fur determinatus sit furari vel diviti, vel pauperi, licitum est consulere, ut furetur potius diviti, quam pauperi, non determinando ullum divitem in particulari, quia sic non determinatur voluntas furis ad damnum alicujus, sed tantum avertitur a majori peccato, & damno, cum ceteris paribus majus sit peccatum, & damnum furari pauperi, quam diviti. *Sic Communis Doctorum.* 33

Item si fur determinatus sit furari vel alicui particulari diviti, vel particulari pauperi, v. g. Titio diviti, vel Cajo pauperi, & non possit nisi alterutrum impediri, licet consulere, ut furetur Titio diviti, & non Cajo pauperi, evitando sic majus malum, peccatum, & damnum; Tunc enim sic consulens directe non cooperatur ad damnum inferendum Titio, sed solum furi explicat veritatem aliquam certam, & utilem, scilicet minus peccatum & damnum esse furari ditiori, quam egentiori. *Ita etiam Communior Doctorum.* (*) 34

Per ly *Consensus* venit omnia ille, qui consentiendo efficaciter influit in alterius damnum; *Communis.* Hinc consentiens consensu efficaci in damnum alicui inferendum, sine quo consensu alii non possent, vel non vellent tale damnum inferre, tenetur una cum aliis cooperantibus ad restitutionem, & compeu- 35 36

Nota Romani Theologi.

(*) Sed in praxi nullo modo hujusmodi consilia sunt danda; sed absterrendi potius perditi homines a quocumque furto.

Responsio Auctoris.

Vere quidem sunt prius absterrendi perditi homines a quocumque furto. Sed quid, si fur, non obstante quocumque terrore sibi incusso remaneat adhuc obstinate determinatus ad furandum vel diviti, vel pauperi, & nequeat ab alterutro averti, ut clare supponit mea conclusio? Nonne consulens in tali casu, majus malum esse pauperi furari, quam diviti, gerit utiliter rem Dei & furis, ipsum furem avertendo a majori malo, & a majori offensa Dei? Tunc enim proprie non consulit damnum & peccatum, sed potius imminutionem peccati, & evitationem majoris damni ad quod fur erat obstinate determinatus, quamvis enim illicitum sit facere malum ut eveniant bona; non est tamen illicitum obstinate determinato ad majus malum consulere minus, cum non possit alterum, seu utrumque impediri. Et hujusmodi consilia tamquam licita absque onere restitutionis admittit etiam Antoine *tract. de Justitia & Jure cap. 4. quæst. 7. §. 2. resp. 3.* quamvis *ibi* præscindendo a circumstantia divitis & pauperis recte dicat: *At tenetur ad restitutionem, si parato majus damnum inferre Paulo consulat ut minus damnum potius inferat Petro, cui non statuerat inferre.*

pensationem talis injustæ damnificationis. *Communis*.

37 Consentiens sententiæ iniquæ, bello injusto, electioni personæ indignæ, aut minus dignæ, si in ipsis requirantur vota, seu suffragia omnium, seu plenitudo votorum, tunc omnes tenentur ad compensationem damni ex consensu, & voto suo iniquo secuti; In tali enim casu omnes efficaciter causant illud damnum, & consequenter omnes etiam tenen-

38 tur ad compensationem. *Communis*. Si autem non requirantur omnium vota, seu suffragia, sed solum vota, seu suffragia majoris partis, ut passim in similibus currit, tunc postremi consentientes per suum suffragium, postquam sufficiens numerus suffragatus est dictæ iniquæ sententiæ, bello injusto, electioni personæ indignæ, aut minus dignæ, & similibus iniquis, & injustis actionibus, non tenentur ad restitutionem, quamvis peccent sic suffragando. Sic Navarrus *in Manual. cap.* 87. *num.* 21. Lessius *lib.* 2. *de Justit. & Jur. cap.* 13. *dub.* 5. *num.* 23. Cajetanus *in Summa verb. Restitutio cap.* 1. §. *Consensus*; Rosignolus *de restitutione* 1. *prænot.* 12. *sect.* 3. *num.* 2. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 13. Petrus a Navarra *lib.* 3. *de restitut. cap.* 4. *num.* 33. *& seq.* Molina, Vasquez, Layman, & alii passim contra Medinam, Cordubam, & paucos alios: Et ratio est, quia dicti postremi consentientes non fuerunt causa damni, cum jam ante suam suffragationem, & votationem sufficiens, & efficax causa damni fuerit posita.

39 Si vero dicti postremi consentientes cognoscere non possint, sed dubitent, an suo, vel priorum suffragantium voto fuerit causata talis iniqua & injusta læsio, ex quo vota fuerint secreta, tunc probabilius tenentur una cum aliis ad compensationem damni pro rata dubii; Petrus a Navarra *lib.* 3. *de restitut. cap.* 4. *num.* 38. Rosignol. *loco cit. num.* 4. Sporer *loco cit. num.* 36. & cum aliis congestis Molina *tract.* 2. *t.* 2. *disp.* 736. *num.* 6. Lugo *disp.* 19. *sect.* 1. *num.* 22. & alii; Et ratio est, quia ipsi dederunt operam injustæ actioni, ex qua consecuta est illa damnificatio, seu læsio, adeoque, si cognosci non possit, an ab ipsis potius, quam ab aliis suffragantibus completa fuerit illa actio prout damnosa, omnibus ad ratam erit imputanda, & consequenter singuli tenebuntur pro rata parte ad compensationem, cum non sit major ratio de uno quam de alio.

40 Item probabilius tenentur ad compensationem, seu restitutionem postremi consentientes, seu suffragantes post majorem partem, si sperent contradicendo posse sua auctoritate, vel gratia a tali iniqua sententia, vel indigna & injusta electione, seu damnosa actione alios revocare, seu removere. Sporer *loco cit. numer.* 31. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *num.* 21. *vers. Ex his sequitur*, Lessius *citat. lib.* 2. *cap.* 13. *dub.* 2. *num.* 24. Rosignol. *loco cit. num.* 7. Layman 3. *lib. tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. Henno *tom.* 2. *tract.* 1. *disp.* 4. *quæst.* 3. *resol.* 5. & alii plures. Et ratio est, quia in iis, in quibus statur majori parti suffragantium juxta *l. Quod major* 19. *ff. Ad Municipalem*, *& cap. Cum in cunctis* 1. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*, singuli suffragantes tenentur ex Officio proprio, & ex justitia nihil non moliri, ut feratur justa sententia, aut fiat electio dignioris, & damnum omne, quod prævident, impedire si possint, adeoque si id possint, & non præstent, sed potius per suum suffragium concurrant ad illas actiones, ex quibus damnum consurgit, cum sint causæ partiales illius damni, tenentur pro rata parte ad illius compensationem. (*)

Nota Romani Theologi.

(*) Si damnum possint impedire, & non præstent, utique tenentur ad compensationem in solidum, non pro rata solum parte.

Responsio Auctoris.

At mea conclusio, ut ex *n. præced. & seqq.* potest colligi, supponit, quod possint solum impedire pro sua parte, & non in totum; si enim singulorum concursu sublato, adhuc fieret totum damnum, singuli non tenebuntur ad totum, sed tantum ad partem, quia singuli non posuerunt nequidem moraliter vim causativam totius damni: solummodo autem singuli tenerentur in solidum ad totum, si singulis non concurrentibus, damnum non poneretur, quia in tali casu, cum singuli potuissent, & debuissent impedire non dando suum concursum, reipsa singuli essent causa moraliter adæquata totius damni, adeoque tunc singuli tenerentur ad totum in solidum.

41 Immo aliqui volunt, quod postremi consentientes, si prævideant priores non esse suffragium retractaturos, adeoque indignum esse promovendum, & hujusmodi, non possint suffragari pro indigno, pro iniqua sententia, & hujusmodi, quia, dicunt ipsi, tam postremi suffragantes, quam priores concurrunt ad electionem, seu sententiam iniquam, cum res concludatur, & executioni mandetur non tantum nomine priorum, sed omnium, qui pro illa suffragati sunt. Sic Henno *tom.* 2. *tract.* 1. *disp.* 4. *quæst.* 3. *conclus.* 2. Medina Jo. *de restitution. quæst.* 7. *ad quintum*, Corduba *in Summa quæst.* 191. & alii: Plurimi tamen communius defendunt contrarium.

42 Priores ferentes suffragium pro sententia, aut electione iniqua, & hujusmodi peccant graviter, & tenentur ad compensationem, seu restitutionem, quamvis certo sciant alios independenter a suo suffragio talem iniquam sententiam, aut electionem, & hujusmodi esse conclusos. Sic Sporer *loc. cit. num.* 31. Henno *loco cit. conclus.* 1. *resolut.* 4. Cajetanus *in Summa verb. Restitutio cap.* 1. §. *Consensus*; Lessius *de Justit. & Jur. lib.* 2. *cap.* 13. *dub.* 3. *num.* 23. Petrus a Navarra *lib.* 3. *de restitut. cap.* 4. *num.* 36. Molina *tract.* 2. *tom.* 3. *disput.* 723. *num.* 3. Rosignol. *loco cit. num.* 6. Lugo *disput.* 19. *num.* 19. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 35. & 49. cum aliis ibi citatis, & alii plures. Et ratio est, quia ipsi priores de facto influunt ad damnum necdum positum, & quamvis sine suffragio priorum adhuc alii subsequentes conclusissent iniquam sententiam, & electionem, & causassent injustam damnificationem: tamen non tollitur, quin ipsi priores, quantum fuit ex se, causam efficacem contulerint iniquæ sententiæ, & electionis, seu injustæ damnificationis, & concurrerint positive ad eam læsionem, & licet sine ipsis id fieret, tamen sine ipsis non est factum.

43 Nolens suffragari in iis circumstantiis, in quibus prævidet defectu sui voti aliquem esse injuste condemnandum, aut indigne promovendum, peccat graviter, & obligatur ad restitutionem, quia cum possit in iis circumstantiis suo voto impedire dictam injustam condemnationem, aut indignam promotionem, si ipse suum votum non ferat, censetur concurrere, & consentire tali injustæ condemnationi, aut indignæ electioni, per text. *in cap. Qui tacet* 43. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Qui tacet, consentire videtur*, & concordat *l. Soluto Matrimonio* 2. §. 2. *ff. Soluto Matrimonio*, & faciunt dicta *supra num.* 40.

Per ly *Palpo* venit omnis ille, qui laudando, adulando, extollendo, plaudendo, commemorando alicujus nobilitatem, generositatem, excellentiam, vires, & hujusmodi, vel exagerando acceptam injuriam, dedecus, & contemptum, & hujusmodi: aut irridendo, vituperando, exprobrando alterius ignaviam, vecordiam, pusillanimitatem, & hujusmodi, & consimiliter faciendo alterum efficaciter incitat, & movet ad actionem injustam, vindictam, vel quodvis damnum inferendum tertio, quod sine tali palpatione non intulisset. *Communis*. 44

Hinc taliter Palpans, si efficaciter influat in damnificationem alterius tamquam vera causa actionis injustæ, graviter peccat contra Justitiam, & tenetur ad compensationem, seu restitutionem damni causati per suam iniquam palpationem. *Communis*. 45

Per ly *Recursus*, venit omnis ille, qui furem, sicarium, aut alium malefactorem hospitio recipiendo, defendendo, protegendo, instrumenta servando, furta, seu prædas emendo, custodiendo, & hujusmodi, præbet securitatem, aut commoditatem ad perpetrationem operis injusti, sicque efficaciter in causa est, ut damnum injuste inferatur, aut injuste illatum non restituatur. *Communis*. 46

Hinc talem recursum præbentes, si ratione illius Recursus, vel receptionis revera damnum sequatur alias non secuturum, peccant graviter contra Justitiam, & tenentur ad restitutionem. Tales enim sunt veræ causæ actionis injustæ, & positive efficaciter cooperantes ad damnum injuste illatum, & injuste non compensatum. *Communis* per text. *l. Quo naufragium fit* 3. *ff. de incendio* §. 3. ibi: *Non tantum autem qui rapuit, verum is quoque qui recepit, ex causis suprascriptis tenetur; quia receptores non minus delinquunt, quam aggressores*, & concordat *l. Qui vas* 48. §. 1. 2. & 3. *ff. de furtis*: *l. Eos* 14. *Cod. de furtis*, *cap. Si res aliena* 1. *Caus.* 14. *quæst.* 6. ubi ex verbis Sancti Augustini sic expresse habetur: *Illud vero fidentissime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intervenit, ne mala ablata restituat, & qui ad se confugientem, quantum honeste potest, ad restituendum non compellit, socium esse fraudis, & criminis*. 47

Per ly *Participans* venit omnis ille, qui participat in injusta damnificatione proximi, sive ratione rei acceptæ, sive ratione injustæ acceptionis. *Communis*. Participans *ratione rei acceptæ* est, qui partem furti, seu prædæ recipit, aut consumit, & hic si mala fide rece- 48

pe-

perit sciens rem esse furtivam, tenetur illam, si adhuc existat, vel æquivalentem, si non amplius existat, restituere, quamvis non sit inde factus ditior; Si autem bona fide receperit existimans recepisse a vero domino, tenetur rem adhuc existentem restituere, & si res amplius non existat, solum id, in quo fa-
50 ctus est ditior. *Communis*. Participans ratione *injustæ acceptionis*, est qui quocumque auxilio præstito alteri ad damnum inferendum formaliter cooperatur, ut qui ad furtum instrumenta porrigit, sceles defert, claves adulterinas efficit, furem defensionis causa comitatur, excubias agit, portas aperit, aut effringit, prædas, & furta asportat, & hujusmodi; Item Notarius conficiens instrumenta usurerum in gratiam usurarii, vel scribens sententiam aperte iniquam, ex vi cujus facienda sit executio, vel conficiens falsa instrumenta, seu testamenta in gretiam heredum, vel aliorum contre expressam mentem disponentium, seu testantium; Et quilibet istorum, si per actionem injustam, & ab intrinseco malem, concurrerit, tenetur ad restitutionem juxta modum concursus: Sunt enim de facto efficeces cooperatores ad alterius demnificationem. *Communis*.

51 Dicitur autem notanter: *Si per actionem injustam, & ab intrinseco malam concurrerit*, quia in damnificatione duplex actio intervenire potest. Une scilicet injusta per se, & eb intrinseco mela, ut juvare ad ipsam occisionem, vulnerationem, effractionem, eblationem, vel esportationem rei alienæ, & qui sic participat cum injuste damnificante in ectione injusta per se, & ab intrinseco mala, inexcusabiliter peccet, & semper tenetur ad restitu-
52 tionem. *Communis*. Alia per se indifferens, & non ex nature sua intrinseca, sed solum ex iniqua intentione, & applicetione alterius mala, ut scalas ferre, prædam asportare, & hujusmodi, & qui participat in tali actione voluntarie, & libere, peccat, & tenetur ad restitutionem; Si autem participet in tali actione coacte, ut ex gravi metu mortis, mutilationis, atrocis verberationis, aut similis mali, aut ob aliam gravem, & justam causam, liber est a peccato, & ab onere restitutionis, quie ectionem de se indifferentem exercere ad bonum finem per se licitum est; talis autem exercet dictam actionem ad bonum finem, scilicet ed vitam propriam conservandam, & supradicta gravia damna evitande, adeoque &c. *Communis*. (*)

Hinc excusantur a peccato, & a debito restitutionis rustici, qui post injustam deprædationem angariantur a militibus, aut prædonibus, ut currus, equos, immo ut se ipsos accommodent ed asportanda spolia; gravi enim metu, & periculo excuseti non inferunt dominis formalem injuriam, cum non censeantur in tali casu rationabiliter inviti. Item excusantur a peccato, & a debito restitutionis, qui metu mortis, aut alterius gravis mali coacti præbent furibus claves, vel instrumenta ad effringendas fores, vel areas, & hujusmodi; Teles enim actiones de se sunt indifferentes, & ex sola furum malitia alium damnificant. Item excusantur a peccato, & a debito restitutionis Christieni captivi, qui metu mortis remigare, arma, & sarcinas asportare, propugnacula extruere coguntur pro Turcis contra Christianos. Teles enim actiones sunt de se indifferentes, & ex sola Turcarum malitia ad Christianorum damnificationem ordinantur; Non excusarentur tamen dicti Christiani etiam metu mortis, si bellica tormenta contra Christianos exploderent, sagittas emitterent, ipsosque occiderent, quia istæ, & similes actiones sunt per se, & ab intrinseco malæ propter belli injustitiam, unde nullo sine possunt excusari. *Communis*. 53

Quid dicendum de Officialibus bellicis, & militibus, qui injuste concurrunt, & cooperantur sive mandato, consilio, consensu, conniventia, aut etiam non obstando ad injustas Civitetum, & Oppidorum expoliationes, segetum, & vinearum devastationes, injustas exactiones, & hujusmodi? Vide verb. *Bellum art. 3. per totum*. 54

Notæ Romani Theologi.

(*) Licet non peccet, non sequitur semper, non teneri eum ad restituendum; nam si quis auferat rem quem suam esse existimet, non peccat, sed restituere eam debet, cum alterius esse deprehendit.

Responsio Auctoris.

Sed hic nihil contra meum assertum; nedum enim mihi, sed & lippis & tonsoribus notum est, quod si quis auferas rem, quam suam esse existimet, non peccat, sed restituera debet, cum alterius eam esse deprehendit.

55 Per ly *Mutus* venit omnis ille, qui cum posset, & deberet loqui contradicendo, dissuadendo, prohibendo, clamando ante damnum factum ad illud impediendum, tamen non loquitur, non clamat, non contradicit, non scribit, non prohibet. *Communis*.

56 Per ly *Non obstans* venit omnis ille, qui cum possit, & debeat ipso facto damnum impedire, tamen non impedit, non defendit, non repellit, aut alia actione non avertit malum, cum de facto infertur. *Communis*.

57 Per ly *Non manifestans* venit omnis ille, qui post damnum jam illatum, non denunciat, seu non revelat damnificantem, vel locum, in quo reposita est res ablata. *Communis*.

58 Mutus, non obstans, non manifestans, si ex Justitia, scilicet, ex Officio, vel contractu obligati sint impedire damnum alterius, & non impediunt, cum possunt, tenentur ad damni secuti compensationem, seu restitutionem; Secus autem si obligati sint solum ex Caritate. *Communis*. Et ratio est clara, quia obligatio restituendi oritur solum ex violatione Justitiæ, & non ex violatione Caritatis; ergo solum illi tenentur ad restitutionem, qui cum possunt, non impediunt alterius damnum, quod tenentur impedire ex Justitia, & non illi, qui illud impedire tenentur tantum ex Caritate.

59 Obligati ex Justitia ad impediendum alterius damnum excusantur a gravi culpa, & ab obligatione restitutionis, si non impediant propter periculum gravis damni proprii majoris, aut æqualis, uti est jactura gravis rei familiaris, famæ, vel honoris, & præsertim vitæ, Scot. *in 4. dist.* 15. *q.* 4. *verso Illo de quarto*, Covarr. *ad Regul. Peccatum 2. part. n.* 5. §. 3. Adrianus *in 4. de restit. in communi*, §. *Concurrentibus*; Navarr. *in Manual. c.* 17. *n.* 18. *& n.* 135. S. Antoninus *secund. part. tit.* 1. *c.* 12. §. 7. Angelus verb. *Furtum* §. 26. Tambur. *lib.* 8. *tr.* 4. *c.* 2. §. 6. *n.* 6. Molina *loc. cit. disp.* 735. *n.* 1. Sporer *loc. cit. n.* 5. Rosign. *loc. cit. n.* 6. Henno *loc. cit. q.* 5. *conclus.* 1. *circa fin. resol.* 1. & alii passim; Et ratio est, quia ordinarie non assumuntur hæc Officia, nec ineuntur hæc pacta impediendi aliorum damna cum tanto onere, & periculo damni proprii majoris, vel æqualis; Nisi quid amplius speciale pactum exposcat, ut in milite tempore belli, & Parocho tempore pestis, vel subversionis suarum ovium. Unde recte docet Scotus *cit. distinct.* 15. *q.* 2. quod ad restitutionis onus tria requiruntur. I. quod possit quis damnum alterius impedire sine gravi vitæ, & honoris, aut rei familiaris nocumento. II. quod debeat impedire. III. quod ex Justitia.

Obligati ad impediendum alterius damnum solum ex Caritate non tenentur ad restitutionem, etiamsi non impediant ex dolo, vel malitia, odio, seu vindicta; S. Antoninus *2. part. tit.* 1. *cap.* 32. §. 13. Navarrus *c.* 17. *n.* 18. *& n.* 136. Medina Jo. *de restit. quæst.* 9. *vers. Primus modus*, Petrus a Navarra *lib.* 3. *de restit. cap.* 4. *num.* 131. Bartholom. Medina *in sua Instit. lib.* 1. *cap.* 14. §. 21. Sporer *loc. cit. num.* 52. Rosignol. *loc. cit. num.* 6. & alii. Et ratio est clara, quia odium non est causa restitutionis, sed injustitia commissa: In tali autem casu nulla est injustitia commissa, quia nulla fuit obligatio impediendi damnum ex Justitia, sed solum ex Caritate, ut expresse loquitur conclusio, adeoque &c. 60

Nec valet objicere textus Canonicos *in cap. Pasce* 21. *dist.* 86. ibi: *Pasce fame morientem; quisquis enim pascendo hominem servare poteras, si non pavisti, occidisti; cap. Non inferenda* 7. *caus.* 23. *q.* 3. ibi: *Qui enim non repellit a socio, si potest, tam est in vitio, quam ille, qui facit; c. Sicut dignum* 6. §. *Illi etiam, de Homicidio*, ibi: *Qui potuit hominem liberare a morte, & non liberavit, eum occidit*. 61

Non valet, inquam, quia relati, & alii similes textus Canonici intelligendi sunt quantum ad æqualitatem culpæ, non vero quoad obligationem restituendi, nisi respectu personarum, quæ ex Justitia tenebantur, ejusmodi mala avertere, & impedire; Personæ autem, quæ ad id tenentur solum ex Caritate, quamvis id omittentes graviter peccent contra caritatem, non tenentur tamen ad ullam restitutionem, cum non peccent contra Justitiam. 62

Principes, Magistratus, Gubernatores, Prætores, ac Duces belli, si non impediant damna subditorum, tenentur ad restitutionem omnium damnorum sua culpa, & negligentia secutorum. *Communis*; Ipsi enim obligantur lege Justitiæ commutativæ ad impedienda damna subditorum, cum stipendia, & reditus recipiant ad hunc effectum tamquam conducti a Republica; Unde si non impediant damna, quæ possunt, & debent, non solum violant legem Caritatis, sed etiam legem rigorosæ Justitiæ, adeoque tenentur ad restitutionem. Vide verb. *Bellum art.* 2. *&* 3. 63

Item ad restitutionem tenentur Tutores, Curatores, Administratores bonorum non impedientes damna Pupillis, Minorennibus, Ecclesiis &c. provenientia. *Communis*; Ipsi enim ad id tenentur ratione sui Officii, eo quod a po- 64

potestate publica, aut consuetudine sic communiter recepta illud onus eorum Officio sit annexum.

65 Item ad restitutionem tenentur Advocati, & Procuratores non impedientes damna suis Clientibus obvenientia. *Communis;* ipsi enim ex vi proprii muneris tenentur suorum Clientum detrimenta impedire, quantum possunt, cum ad id sint conducti, & mercedem, seu stipendia recipiant. Vide verb. *Advocatus*.

66 Item ad restitutionem tenentur Assessores, Canonici, Electores, Consiliarii, qui vel tacendo, vel se absentando, cum possint, non impediunt iniquam Constitutionem, injustam & indignam electionem, & hujusmodi. *Communis*. Ad id enim tenentur isti ratione proprii muneris. Vide dicta *supra num.* 43.

67 Item ad restitutionem tenentur famuli, domestici, seu ancillæ, quibus cura, seu custodia specialis domus, aut rei familiaris commissa est, si non impediant furta, aliaque damna, quæ Dominis inferuntur, sive ab extraneis, sive a conservis, vel condomesticis. *Communis*. Ipsi enim ex suo Officio, adeoque ex Justitia tenentur, quantum possunt, talia damna impedire, cum ad id sint conducti, adeoque si non impediant, tenentur ad restitutionem. Vide verb. *Famuli*.

68 Alii famuli, seu ancillæ, quibus ejusmodi specialis cura non est demandata, tenentur probabilius ad restitutionem, si non impediant damna, quæ dominis inferuntur ab extraneis. Lugo *disp.* 19. *sect.* 2. *num.* 106. Rosignol. *loc. citat. numer.* 17. La Croix *lib.* 3. *part.* 3. *numer.* 46. cum Navarr. & aliis ibi citatis, Sporer *loc. citat. numer.* 57. cum Petro a Navarra, Lessio, & aliis ibi citatis; Henno *loc. citat. qu.* 5. *conclus.* 2. *resol.* 4. & alii plures contra Molinam, Azorium, Bonacinam, Rebell. & alios; Et ratio nostra est, quia eo ipso, quod in famulatum recipiuntur, censentur obligari ad res Dominorum ab injuriis extraneorum defendendas, & custodiendas, cum sint mercede conducti ad commodum, & utile eorumdem Dominorum, adeoque obligantur ad restitutionem, si cum possint eorum damna impedire, culpabiliter non impediant.

69 Non tenentur tamen dicti famuli, seu ancillæ ad restitutionem, si non impediant damna, quæ Dominis inferuntur a conservis, vel condomesticis. *Communis;* Isti enim cum certa mercede conducuntur a Dominis ad suum famulatum, non censentur se obligare ad custodiendas res Dominorum contra alios conservos, & condomesticos, nisi hæc specialis custodia sit eis demandata, & conventa. Cum enim omnes in eadem Domo cohabitent, nimis difficile est, quod unus servus variis aliis curis distractus possit aliorum conservorum furta præcavere; Unde a prudentibus Dominis solet unus ex famulis sibi benevisus ad hoc munus custodiæ specialiter deputari, qui ex dictis *supra num.* 67. tenetur ad restitutionem damnorum sua negligentia Domino illatorum, sive ab extraneis, sive a conservis, seu condomesticis.

Custodes conducti ad impediendam venationem, piscationem, lignationem, agrorum, & vinearum damnificationem, Gabellarum defraudationem, & hujusmodi, si non impedierint, vel manifestaverint, tenentur ad compensationem damnorum inde directe secutorum. *Communis;* Illi enim sunt ad id conducti, unde si in hoc suo munere, ad quod ex Justitia obligantur, deficiant, tenentur ad compensationem damnorum suo culpabili defectu Dominis illatorum. 70

Non tenentur tamen dicti Custodes ad restituendas pœnas, seu mulctas, quas Domini accepissent a delinquentibus, si ipsi Custodes eos accusassent, seu denunciassent; Talium enim Custodum Officium non est locupletare Dominos ex lucro pœnarum, seu mulctarum, sed solum defendere, custodire, & servare indemnes res suæ custodiæ commissas, cum initus suus contractus non extendatur ad mulctas procurandas, sed solum ad custodiendas, & indemnes servandas res sibi creditas; Lessius *lib.* 2. *de Justit. & Jure cap.* 13. *dub.* 10. *num.* 73. Navarrus *cap.* 25. *num.* 34. Lugo *disp.* 37. *num.* 102. Silvester verb. *Restitutio* 3. *quæst.* 5. *dub.* 7. Tamburin. *lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 2. §. 6. *num.* 12. Rosignol. *loc. citat. num.* 14. Henno *loc. cit. qu.* 4. *conclus.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 48. Sporer *loc. cit. num.* 58. aliisque citatis, Diana *part.* 3. *tract.* 6. *resol.* 64. & alii contra Petrum a Navarra, Joannem Medinam, Barthulomæum Medinam, Salonium, & alios. 71

Si fur donet alicui partem rei furtivæ ad hoc, ut taceat, tenetur illam Domino restituere, quia non erat furis, sed ejus, cui furatus est. *Communis*. Si autem fur 72
donet ipsi aliquid de suo, non tenetur restituere illi, cui furatus est, quia sine injustitia potuit tacere, ut supponitur, nec tenetur restituere furi, quia turpe lucrum post opus impletum potest retineri, ut recte docet 73

S. Thomas 2. 2. *q.* 62. *art.* 5. *ad* 2. & Communis aliorum. (*)

74 Confessarius ex ignorantia crassa, seu ex malitia positive deobligans pœnitentem a restitutione quando tenetur, vel ipsum obligans quando non tenetur, positive suadens, seu docens aliquem contractum esse justum, quando revera est injustus, & usurarius, tenetur omnino ad compensationem damni secuti tertio. *Communis;* In tali enim casu Confessarius positive fuit causa efficax, & injusta dicti damni, adeoque tenetur ipsum compensare, & reparare. Vide dicta *supra n.* 25.

75 Confessarius non positive deobligans pœnitentem a restitutione, sed solum negative in quantum ex negligentia, sive ignorantia crassa, verecundia vel metu taceat, nec injungit pœnitenti restitutionem faciendam, ad nullam obligatur restitutionem; Confessarius enim ex Justitia erga tertium non tenetur admonere, aut positive impedire ejus damnum, sed ad summum ex Caritate; (**) Læsio autem solius Caritatis non obligat ad restitutionem, adeoque &c. Ita Sporer *l. c. n.* 62. cum Valentia, Lessio, Sa, Fabro, Tannero, Layman ibi citatis, La Croix *l.* 6. *part.* 2. *num.* 1781. cum Suarez, Valentia, Azor. Sanchez, Filliuc. Rebell. Coninch. Malder. Bonacina, Arriaga, Aversa, Busemb. Lugo, Diana ibi citatis, & & alii plures apud Moyam *t.* 3. *d.* 7. *q.* 4. contra Navarrum, Angelum, Rosellam, Molinam, Gabr. Silv. Moyam, & alios volentes Confessarium adhuc in tali casu teneri restituere, & consentit Lessius *l.* 2. *c.* 13. *num.* 77. & Rosignol. *l. c. num.* 18. *& seq.* si Confessarius sit Parochus, quia, dicunt ipsi, ex Officio tenetur Parochus suos Parochianos pœnitentes de tali obligatione admonere, & sic tacendo æquivalenter dicit non teneri restituere, quod maxime valet, si ex malitia studiose ideo taceat, ne pœnitens obligationem sciat, & restituat, quia in hoc casu alter habet Jus, ne per talem dolum fraudetur. (***) Qua 76
studiosa malitia, & dolo interveniente nec ego ab hac sententia auderem recedere, quia fraus, & dolus, & malitia nemini debent patrocinium impertiri, *c. Ex litteris* 2. *de dolo*, & *contumac. c. Sedes* 15. *& c. Ex tenore* 16. *de Clericis*

Notæ Romani Theologi.

(*) Dummodo tamen is tacendo non sit causa influens in furtum.

Responsio Auctoris.

At satis ego *ibi* demonstro, quod is tacendo non sit causa influens in furtum, dum dico expresse: *quia sine justitia potuit tacere;* si enim is tacendo esset causa influens in furtum, jam non posset tacere sine injustitia.

(**) Assumpto onere audiendi confessiones, videtur teneri ex officio, ac proinde ex justitia.

Responsio Auctoris.

Ast advertendum, quod onus assumptum audiendi confessiones a simplici Confessario, est solum assumptum ex caritate, & non ex justitia; duplex enim discrimen intercedere onus a Confessario Parocho assumptum inter & onus assumptum a Confessario simplici. Illud Parochi obligat ex justitia, quia a parochianis accipit ad id tamquam ex contractu decimas & stipendia, seu præbendam parochialem, ob quæ ipse Parochus tenetur parochianos instruere ex justitiæ. Simplex autem Confessarius, cum nullum recipiat stipendium, nec ullum inierit ad id contractum cum pœnitentibus, tenetur solum illos instruere ex caritate, propter quam solummodo munus Confessarii libere quando voluerit a se exercendum sine ullo onere assumpsit; adeoque, cum nullimode violet in hoc casu justitiam, ad nullam tenetur restitutionem. Sic etiam ultra *ibi* a me allegatos tenet celeberrimus P. Antoine *de Pœnit. art.* 3. *q.* 3. Videatur etiam ad rem toties laudatus Alphonsus de Liguori *c.* 15. *punct.* 6. *num.* 123.

(***) Si ex officio, tenetur etiam restituere, licet non ex malitia, quia deficeret in officio.

Responsio Auctoris.

Ast recurrit præcedens responsio. Tenetur quidem ad restitutionem, si deficiat in officio, ut Parochus, assumpto ex justitia, sed non si deficiat ut simplex Confessarius in officio assumpto ex mera caritate.

vitis non residentibus ; *l. In fundo* , *ff. De rei vindic. l. Cum hi* , *ff. de transact. l. Si Legatarius* , *Cod. De Legatis* , cum similibus , quamvis Sporer *loc. cit.* cum aliis excuset eum ab onere restitutionis , etiamsi ex malitia non moneat pœnitentem de tali obligatione restituendi .

77 Confessarius , qui bona fide , & absque culpa deobligat pœnitentem a restitutione , cum ad eam tenetur ; vel obligat , quando ad eam non tenetur , per se loquendo non tenetur compensare damna causata , quia ubi culpa non est , neque debet esse pœna , text. expresso *in cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus* , ibi : *Res* , *quæ culpa caret* , *in damnum vocari non convenit* ; Cognito tamen errore , & comperta veritate tenetur ex Justitia admonere pœnitentem , La Croix *l. 3. part. 2. n. 362.* & *lib. 6. part. 2. n. 1780.* Arragonius , Salonius ibi citati , & alii .

78 Testis a Judice vocatus , & interrogatus de damno ab altero illato , si scienter falsum testimonium dicat cum damno innocentis , tenetur ad compensationem damni ipsi causati . *Communissima* ; Talis enim falsum dicendo cum damno tertii peccat contra Justitiam , adeoque onus restitutionis incurrit .

79 Si autem testis a Judice vocatus , & interrogatus , fuga , silentio , vel tergiversatione declinet , dissimulet , veritatem celet , non obligatur ad compensationem damni ex intermissione sui testimonii parti innocenti , vel læsæ , vel nocenti secuti . Sic ex communi docet Molina *loco cit. disp. 739. num. 6.* Lessius *loc. cit. cap. 30. dub. 8. num. 57.* & *seq.* aliisque citatis Layman *libr. 3. de Justitia tract. 2. cap. 5. num. 7. in fine* , Rosignol. *loc. cit. num. 21.* & *seq.* Sporer *loc. cit. num. 61.* & alii passim ; Et ratio est , quia in tali casu testis dissimulans , vel tacens veritatem non peccat contra Justitiam commutativam , cum pars læsa , vel innocens nullum habeat Jus cogendi ipsum ad exprimendam veritatem , sed solum peccat contra Caritatem erga innocentem , contra Obedientiam , contra Superiorem , vel Judicem vocantem , & interrogantem , & ad summum contra Justitiam legalem , contra Communitatem , quod nullam inducit obligationem restituendi , cum talis obligatio oriatur solum ex violatione Justitiæ commutativæ , ut dictum est *supra n. 3.* (*)

An ficti pauperes teneantur restituere eleemosynas acceptas ? Vid. verb. *Eleemosyna* . 80

An , & quomodo adulteri teneantur restituere damna causata ob sua adulteria ? Vide verb. *Adulterium art. 5.* 81

An , & quomodo stupratores teneantur ad restitutionem pro stupro ? Vide verb. *Stuprum* , *Stuprator* . 82

An patentes exponentes filios suos , sive legitimos , sive illegitimos in Hospitali , vel alio loco ad id deputato , vel in locis , ubi aluntur expensis Reipublicæ , seu Communitatis , vel ad ostium alterius , teneantur ad restitutionem expensarum pro ipsis factarum ? Vide verb. *Parentes a n. 23. ad 31.* 83

An inveniens infantem ante ostium suum , & illum ponens ante ostium alterius , teneatur ad restitutionem expensarum inde factarum ? Vide d. verb. *Parentes n. 32.* 84

An , & quomodo Emptores , & Venditores teneantur ad restitutionem ? Vide verb. *Emptio* , *Venditio per tot.* & signanter *artic. 2. 3.* & *5.* 85

An , & quando possessor bonæ , & malæ fidei teneatur ad restitutionem ? Vide verb. *Possessor bonæ* , & *malæ Fidei* . 86

An , & quando defraudantes Gabellas teneantur ad restitutionem ? Vide verb. *Gabella* . 87

Xx 4 An ,

Notæ Romani Theologi .

(*) Quoties est legitime inductus , videtur obligari .

Responsio Auctoris .

Nequaquam , idque propter solidam rationem *ibi* a me adductam , cum talis testis in dicto casu non violet justitiam , ex cujus solius violatione oritur obligatio restitutionis . Ipse enim testis legitime inductus , non comparendo non constituitur injustus , sed solum inobediens vel contumax , nec citatio illa imponit obligationem justitiæ ad comparendum , sed dumtaxat obedientiæ ; ex violatione autem obedientiæ præcise , quando non est aliunde obligatio justitiæ , nemo tenetur ad restitutionem , cujus obligatio oritur solum ex violatione justitiæ . Videatur inter alios ad rem celebertimus Rosignolus *de restit. n. 1. prænot. 12. sect. 7. num. 21.* & sequentibus , ubi id efficaciter probat , & solvit omnes objectiones .

88 An, & quando pascentes animalia in alienis pascuis, vel lignantes in alienis Silvis, seu nemoribus teneantur ad restitutionem? Vide verb. *Pascua*.

89 An, & quando impediens aliquem a consecutione boni teneatur ad restitutionem? Vide verb. *Impediens*.

90 An, & quando fur ob furta minuta, & alia gravia teneatur ad restitutionem? Vide verb. *Fur*.

91 An, res inventæ, vel derelictæ restitui debeant, & quibus? Vide verb. *Dominium artic.* 3.

92 An, & quomodo Beneficiati teneantur ad restitutionem fructuum ob non recitationem Divini Officii? Vide verb. *Officium Divinum*.

93 An, & quando Canonici teneantur ad restitutionem fructuum ob non residentiam? Vide verb. *Canonicus art.* 5.

94 An, & quomodo facienda sit restitutio pro fama ablata? Vide verb. *Detractio*.

95 Alia ad rem. Vide verb. *Bellum art.* 2. & 3. verb. *Bona art.* 4. verb. *Culpa*, verb. *Damnificatio*.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt restitutionem pro homicidio, vel percussione, seu mutilatione.

1 INjustus, & voluntarius homicida, percussor, vel mutilator tenentur restituere omnia damna temporalia inde secuta. *Communis*. Qui enim causam damni dat, damnum dedisse censetur, *cap. Si culpa 9. de injuriis, & damno, l. Qui occidit* 30. §. 3. *ff. Ad legem Aquiliam*.

2 Hinc injustus, & voluntarius homicida, percussor, vel mutilator tenetur restituere omnes expensas rationabiliter factas ab occiso non statim mortuo, percusso vel mutilato pro cibis extraordinariis, pro Medicis, & medicinis, pro linteaminibus, & aliis in curatione necessariis, deductis tamen iis, quæ ipse, si sanus esset, insumpturus fuisset in suo victu ordinario. *Communis* per textum *in* §. 1. *Institut. de obligationibus, quæ quasi ex delicto nascuntur, & in l. Cum liberi 7. ff. De his qui effuderint, vel dejecerint; cap. Si rixati* 1. *De injuriis & damno dato*.

3 Item restituere debet lucrum cessans, & damnum emergens ratione occisionis, vulnerationis, aut mutilationis, ut si interfectus haberet Officium proficuum, Beneficium, censum vitalitium, & hujusmodi, si vulneratus vel mutilatus esset opifex, sutor, sartor, & hujusmodi & pendente curatione, seu stante mutilatione, ver. gr. manus, aut pedis, esset inutilis ad consueta sua opera & lucra pro se, & sua familia sustentanda. *Communis*, per text. *in cit.* §. 1. *Institut. de obligationibus, quæ quasi ex delicto nascuntur, & in cit. leg. Cum liberi 7. ff. de his, qui effuderint, vel dejecerint, cap. Si rixati* 1. *de injuriis, & damno dato*.

4 Item restituere debet damna omnia realia simul per accidens illata in bonis fortunæ, vel honoris, ut si latro hominem, vel ejus domum spoliasset, graviter diffamasset, si ejus domum effregisset, aliave damna intulisset, ad hoc ut eum occidere, vulnerare, seu mutilare posset. *Communis*.

5 Restituendæ tamen non sunt expensæ factæ pro funere occisi, quia tales expensæ aliquando faciendæ essent, cum aliquando deberet ille mori; Excipe tamen, nisi ratione necis illatæ, v. g. extra patriam in loco alieno majores sumptus fieri oportuisset, tunc enim restituendum erit pro excessu. *Communis* contra Navarrum *in Manuali cap.* 15. *numer.* 22. ubi nimis rigide dicit esse restituendas expensas moderatas juxta defuncti qualitatem, quia earum etiam fuit causa occisor.

6 An autem pro vita, membro, cicatrice sit aliqua facienda restitutio? Variant Doctores. Glossa enim *in cap. Si rixati* 1. *de injuriis, & damno dato*, Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 23. Vasquez *de restitutione cap.* 2. §. 3. *dub.* 6. Navar. *in Manual. cap.* 24. *num.* 22. Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 4. *c.* 6. *n.* 2. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *numer.* 2103. Sporer *loco cit. num.* 221. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *numer.* 299. cum 44. aliis Auctoribus ibi relatis, Lugo *tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 1. *nu.* 5. & ipso teste Recentiores communiter tenent de rigore Justitiæ commutativæ nullam faciendam esse restitutionem præcise pro vita, membro, vel cicatrice relicta, cum nunquam sit obligatio restituendi in bono diversi generis. Notum est enim, quatuor esse genera, seu ordines bonorum. In primo genere sunt bona Animæ sive spiritualia. In secundo sunt bona vitæ, & membrorum. In tertio sunt bona famæ, & honoris. Et in quarto sunt bona externa, & temporalia fortunarum.

7 Unde pro hac sententia affertur inter alias hæc ratio a priori, quia Justitia commutativa habet pro objecto formali æqualitatem; respi-

spicit enim essentialiter æqualitatem inter Jus, & Jus, inter datum, & acceptum; quare ubi hæc æqualitas poni non potest, cessat tota obligatio Justitiæ commutativæ, & restitutionis. Hæc autem æqualitas nequit poni inter bona diversi generis, & ordinis, sive superioris, sive inferioris, cum solum bona ejusdem generis, & ordinis, secundum æqualitatem inter se commensurari possint, adeoque præcise pro vita corporali, vel membro abscisso nulla fieri debet de rigore Justitiæ commutativæ restitutio, neque per bona spiritualia, cum hæc sint diversi generis, & altioris ordinis quam vita corporalis; neque per bona temporalia cum hæc sint longe inferioris ordinis, quam ipsa vita, & integritas corporalis, quæ nullo pretio temporali est æstimabilis, textu expresso *in l. Prætor* 1. §. 5. *ff. de his, qui effuderint, vel dejecerint*, ibi: *In homine libero nulla corporis æstimatio fieri potest*, & *l. Cum liberi* 7. *ff. eod.* ibi: *Liberum corpus nullam recipit æstimationem*. Et concordant *l. Ex hac lege* 3. *ff. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur*, *l. Qua actione* 7. & *l. Liber homo* 13. *ff. Ad Legem Aquiliam*, cum similibus, in quibus omnibus aperte supponitur præcise pro vita, aut membro hominis liberi non esse aliquid restituendum. Quod, & clare indicat Sacra Scriptura *Exodi* 21. *num.* 19. ubi dicitur: Percussorem fore innocentem, idest liberum, si percussus non moriatur; dummodo operas solvat, ac expensas in Medicos restituat, ibi: *Si rixati fuerint viri, & percusserit alter proximum suum lapide, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo, si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit, qui percusserit, ita tamen ut operas ejus, & impensas in Medicos restituat.* Sic autem absolute non pronunciaretur liber, si de Jure, & in conscientia, ad quam dirigendam potissimum est Sacra Scriptura, teneretur etiam dare aliquid pro vulnere, vel mutilatione, & concordat text. *in cap. Si rixati* 1. *de injuriis, & damno dato* per eadem fere verba, ibi: *Si rixati fuerint homines, & percusserit alter proximum suum lapide, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, si jacuerit in lecto, qui percusserit, operas ejus, & impensas in Medicos restituat*, ubi cum nulla mentio fiat de restitutione pro vulnere, sed pro solis operis, & expensis, significatur non esse talem obligationem. Et hanc sententiam ad longum inter alios defendunt, solvendo etiam contraria, Lugo *loc. cit. a num.* 5. & La Croix *loco citat. a num.* 299. ibi videndi.

8 Alii autem, & signanter S. Thomas 2. 2. *qu.* 63. *art.* 2. *ad* 1. Scotus *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 3. *num.* 6. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 9. *dist.* 3. *qu.* 4. *num.* 54. Cajetanus, Gabriel, Adrian. Major. Angelus, Sotus, Azorius, Beja, Molina, Aloza, Tannerus apud La Croix *loc. cit. n.* 299. Silvester, Mercado, Armilla, Arragon. Corduba, Ludovicus Lopez, Covarruv. & Victoria apud Card. de Lugo *l. cit. n.* 4. & alii apud ipsos, docent, etiam pro vita, membro, vel cicatrice relicta aliquam esse faciendam restitutionem, quamvis in diverso genere, & ordine bonorum, quam sententiam vere probabilem dicunt etiam Sporer *loco citat. num.* 220. La Croix *loc. citat. num.* 299. & alii plures ex citatis pro contraria opinione.

9 Et ratio hujus sententiæ inter alias est, quia cum non potest reddi æquivalens, debet reddi quod possibile est, ut recte dicit S. Thomas 2. 2. *qu.* 62. *art.* 2. *ad* 1. ibi: *In quibus non potest recompensari æquivalens, sufficit, quod ibi recompensetur quod possibile est .... & ideo quando id, quod est ablatum, non est restituibile per aliquod æquale, debet fieri recompensatio, qualis possibilis est, puta cum aliquis alicui abstulit membrum, debet ei recompensare, vel in pecunia, vel in aliquo honore, considerata conditione utriusque personæ secundum arbitrium boni viri*. Et idem habet *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 1. *art.* 5. *q.* 2. *ad* 2. Juxta enim communem scitum impossibilitas excusat a tanto, non autem a toto, nisi totum sit impossibile; Unde qui debet centum, & non potest dare centum, potest autem dare quinquaginta, certe tenetur ad quinquaginta; adeoque licet interfecto non possit pro vita sua reddi æquivalens in eodem genere, & ordine, cum id possit solus Deus, qui occidit, & vivere facit, debet ei reddi in id quod est possibile, quamvis in diverso genere, & ordine, maxime aliquid, quod ei utile, vel gratum sit, ut Sacrificia, preces, eleemosynæ, aliaque suffragia, & consequenter homicida obligatur eo casu ex Justitia saltem ad talem restitutionem spiritualem, in quantum in iis potest esse compensatio in commodum occisi.

10 Tum quia occidens bovem, equum, aut canem alienum, ultra peccatum commissum, tenetur ex Justitia etiam ad restitutionem, ut fatentur omnes, & tamen bona fortunæ sunt longe inferioris ordinis, quam ipsa vita corporalis; ergo multo magis obligatur ad restitutionem qui occidit, vel mutilavit hominem, cum vita, & integritas corporalis homi-

minis sint bona altioris ordinis; alias melioris esset conditionis occidens. vel mutilans hominem, quam occidens, vel mutilans bovem, vel equum, seu canem, cum hic teneatur ad restitutionem, & non teneretur ille. Unde recte dicit Scotus *in 4. dist. 15. qu. 3. num. 6. Qui nec tantam restitutionem velit facere, non potest omnino esse immunis a restitutione, sicut quidam fatui faciunt, qui absolvunt homicidas non ei ostendentes restitutionem necessario incumbentem, quasi facilius possis transire homicida, quam (ut dicam) Canicida, vel bovicida, quia si quis occidisset bovem proximi sui, vel canem, non absolveretur sine restitutione; tenetur ergo ad restitutionem spiritualem æquivalentem vitæ, quam abstulit, sicut potest esse æquivalentia in talibus*. Et Scotum videntur sequi S. Antoninus *2. part. Summæ Theolog. tit. 2. cap. 2.* ibi: *Quantum ad secundum, scilicet de mutilatione, dicit Scotus, quod pro hujusmodi non est statuta pœna in Ecclesia, nisi pecuniaria*, & S. Bernardinus Senensis *Serm. 36. in feria 3. post Dominicam 4. Quadragesimæ art. 2. cap. 2.* ibi: *Talis mutilans (secundum Scotum) obligatur ... ad satisfactionem afflictionis illius mutilati; quæ sibi perpetua est, cum vivere sine oculis, aut sine manu triste sit, & maxima pœna; Propterea tenetur ei ad alia superimpendenda, ex quibus onera, & tristitias, quas ex tali læsione incurrit, consolabilius, atque levius ferre possit*.

11 Et ad hæc faciunt textus in Sacra Scriptura, *Exodi 21. num. 22.* ibi: *Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subjacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint*, ex quibus verbis patet, quod pro vita prolis occisæ debet fieri compensatio pecuniæ. Item *ibidem num. 26. Si percusserit quispiam oculum servi sui, aut ancillæ, & luscos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo, quem eruit*, ibi enim statuitur, usum oculi eruti esse libertate compensandum. Concordat etiam textus in Jure Civili, *l. Prætor eis, ff. de his, qui effuderint*, §. 5. ibi: *Cum liber homo periit, damni æstimatio non fit in duplum, quia in homine libero nulla corporis æstimatio fieri potest, sed quinquaginta aureorum condemnatio fit*; ubi, ut sonant allata verba, homicida propter homicidium condemnatur ad dictam pecuniæ summam solvendam, *l. Prætor edixit 7. de injuriis* §. 6. ibi: *Posse hodie de omni injuria, sed & de atroci civiliter agi, Imperator rescripsit*, ex quo textu patet dari actionem Civilem ad compensandam pecuniis injuriam acceptam. Item *Inst. de obligationibus, quæ quasi ex delicto nascuntur* §. 1. ibi: *Ob hominem vero liberum occisum quinquaginta aureorum pœna constituitur*, ubi stat clarum, homicidam propter vitam homini injuste ablatam condemnari ad solvendam quinquaginta aureorum pecuniariam summam. Unde plures Doctores ex citatis pro contraria opinione pro damno vitæ, mutilationis, seu cicatricis, ac pro injuria deberi satisfactionem quamdam signis doloris, & petitione veniæ, & interdum adesse obligationem ad aliquam pecuniariam satisfactionem, præsertim si heredes occisi sint pauperes, aut pauperes sint ipsi mutilati, seu percussi.

Ad citatos tamen textus tum Sacræ Scripturæ, tum Juris Civilis respondere solent Patroni contrariæ sententiæ, quod illæ leges sunt pœnales, quibus juste potuit imponi occisori, mutilatori, aut percussori mulcta illa in pœnam homicidii, mutilationis, aut percussionis, & sic pro occisione, mutilatione, aut percussione, etiam præscindendo a damno, potest a Judice per Justitiam vindicativam imponi pœna dandi pecunias, quas dando satisfiet, non Juri, quod ratione damni illati habebat occisus, mutilatus, aut percussus, sed Juri novo per sententiam Judicis acquisito: Certum enim est, quod per Justitiam vindicativam possit a Judice imponi, ut quis pro injuria circa bonum unius generis, seu ordinis, teneatur præstare aliquid in bonis alterius generis, seu ordinis, faciendo ut læsus acquirat Jus ad hoc bonum alterius generis, seu ordinis; Judex enim juste punit delicta per pœnam, quam censet esse convenientem. Unde hæc compensatio non oritur ex Justitia commutativa, sed solum ex Justitia vindicativa. 12

Quidquid autem sit in hac tam celebri controversia variis validis rationibus & auctoritatibus pro utraque opinione suffulta, fatentur tamen, & consulunt omnes utriusque sententiæ Doctores, quod sicut Judex in foro externo juste imponit mulctam pecuniariam occisori, mutilatori, aut percussori offenso, vel ejus heredibus applicandam; Ita Confessarius in foro interno, seu foro conscientiæ debet imponere occisori, mutilatori, aut percussori opera spiritualia, sacrificia, preces, eleemosynas, & hujusmodi Animæ occisi, seu profectui spirituali mutilati, aut percussi applicanda in aliqualem compensationem, sive dein ad id teneantur ex Justitia, sive solum ex Caritate, seu naturali æquitate. 13

Con-

14 Conveniunt pariter omnes, quod si ex mutilatione, percussione, aut cicatrice sit aliquod damnum secutum, ut in puella, quæ ob deformitatem ex mutilatione seu cicatrice contractam non potest nubere pari, debet illi tale damnum juxta prudentis æstimationem compensari. *Communis, arg. §. 1. Institut. de obligationibus, quæ quasi ex delicto nascuntur, l. Cum liberi 7. ff. de his, qui effuderint, vel dejecerint, cap. si rixati 1. & cap. si culpa 9. de injuriis, & damno dato;* Qui enim occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, ut expresse dicitur *in citat. cap. si culpa;* & concordat *l. Qui occidit 40. ff. ad legem Aquiliam.*

15 Item conveniunt omnes, quod si occisus, vel mutilatus fuerit servus, tunc etiam pro vita, & membris facienda sit restitutio, quia servi vita est pretio æstimabilis, ac proinde tantum debet restitui, quanti potuisset vendi, & pro mutilatione, seu cicatrice tantum debet compensari, quanto pluris sine illa mutilatione, seu cicatrice venderetur. *Communis, arg. §. 1. Institut. de obligationibus, quæ quasi ex delicto nascuntur, l. Prætor ait 1. & l. Cum liberi 7. ff. de his, qui effuderint, vel dejecerint.*

16 Occidens injustum invasorem, vel provocantem, seu voluntarie consentientem in pugnam non tenetur ad restitutionem damnorum inde secutorum, quia tales censentur renunciare Juri suo, & alter Jus habet faciendi, quod in se est ad se indemnem, & illæsum servandum. Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 21.* Layman *lib. 3. tract. 3. par. 2. cap. 6. n. 5.* Molina *tract. 3. disp. 82.* Sporer *loc. cit. n. 216.* Stephanus a Sancto Paulo *tit. 4. d. 5. n. 30.* La Croix *loc. citat. num. 305.* & alii passim.

17 Si vero quis contra injustum invasorem graviter excedat moderamen inculpatæ tutelæ, faciendo nempe plus quam necesse sit ad sui defensionem, verb. gr. occidendo; cum solum vulnerando, vel mutilando se defendere potuisset, probabilius tenetur ad integram restitutionem totius damni, quia qui damnum injuste infert culpa mortali, tenetur ad integram restitutionem; talis enim graviter excedendo moderamen inculpatæ tutelæ in sua defensione, occidendo, cum solum vulnerando se defendere potuisset, damnum homicidii injuste intulit culpa mortali, adeoque obligatur ad integram restitutionem totius damni. Ita Navarrus *in Manual. cap. 15. num. 27.* Ludovicus Lopez *1. par. Instructorii novi cap. 72.* Petrus a Navarra *l. 4. de restit. c. 5. num. 99.* Vasquez *de restit. cap. 2. §. 3. dub. 4.* Sanch. *lib. 3. consil. c. 4. dub. 9.* Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 21.* Turrian. *disp. 78. dub. 4.* Illsung *t. 4. disp. 2. n. 83.* Sporer *loc. cit. num. 417.* Lugo *tom. 1. disp. 11. n. 59.* ubi dicit, sic tenere alios Recentiores passim, La Croix *l. 4. par. 2. n. 305.* ubi dicit, sic tenere alios communiter contra Silvestrum, Angelum, Sotum, Ledesmam, Arriagam, Salonium, Cordubam, Rosellam, Molinam, aliosque Antiquiores communiter apud Lugo *loc. cit. n. 51.* docentes non esse obligationem restituendi tunc integre totum damnum, sed solum partem damni compensandi secundum portionem excessus moderaminis inculpatæ tutelæ prudentis judicio dimetiendam. Et hæc sententia est vere 18
probabilis, quia multo minus peccat, & injuriam facit, qui sic invasus occidit, quam qui sponte, & non invasus. Sic etiam Lessius *cit. cap. 9. dub. 21. n. 135.* cum aliis ibi citatis, Bonac. *de Restitut. disp. 2. qu. ult. sect. 2. punct. 1. n. 3.* Sporer *loc. cit. n. 217.* Qui insuper *ibid.* cum Tamb. *lib. 6. Decalog.* 19
c. 4. §. 2. n. 15. probabile judicat, ad nullam omnino teneri restitutionem, quia licet invasus graviter excedendo moderamen inculpatæ tutelæ contra injustum invasorem graviter peccet contra Caritatem, non tamen peccat contra Justitiam; Injustus enim invasor censetur remittere totam obligationem, quia cum jam sciat injuste invasum omnia mala contra ipsum tentaturum, & hoc non obstante eum adhuc invadat, convincitur, omnino malis illis, seu damnis consentire; scienti enim, & volenti, seu consentienti non fit injuria, *cap. Scienti 27. de Regul. juris in 6. & l. Nemo 145. ff. de divers. Regul. Juris*, adeoque ipse sic adhuc injuste invasus, quamvis moderamen inculpatæ tutelæ graviter excedat, non tenetur ad ullam restitutionem, cum nullimode tunc peccet contra Justitiam, sed solum contra Caritatem. Quæ sententia, dicit Spor. *ibid.* servire potest Confessario, ne se, & pœnitentem in difficili determinatione hujus restitutionis multum torqueat.

Injuste invasus, licet possit commode, & 20
absque nota, seu infamia fugere injustum invasorem, seu aggressorem, si fugere nolit, & ipsum injustum invasorem occidat, servando in reliquis moderamen inculpatæ tutelæ, probabilius non tenetur ad ullam restitutionem, quia in tali casu peccat solum graviter contra Caritatem, & nullimode contra Justitiam, cum injustus invasor nullum habeat Jus, quo obliget injuste invasum ad fugam. Sic Lessius

sius *cit. cap.* 9. *dub.* 21. *num.* 126. Julius Clarus *de homicidio n.* 32. Illsung *loc. citat. n.* 86. Layman *loc. cit.* Molina *disp.* 81. *n.* 2. Tamburin. *loc. citat.* Perschacher. *de restitut.*
21 *pag.* 286. Sporer *loc. cit. n.* 217. Ubi ex supracitatis testatur de communi. Et tamen contra Silvestrum, Vasquez, Rodriquez, Bonacinam, La Croix, & Card. de Lugo *tom.* 1. *disp.* 10. *sect.* 8. *n.* 170. *& disp.* 11. *sect.* 2. *num.* 55. qui etiam communem dicit esse hanc suam contrariam sententiam, quæ est revera probabilis, quia tunc solum excusatur occisio invasoris ab injustitia, quando necessaria est ad sui defensionem. In tali autem casu non est necessaria dicta occisio pro sui defensione, cum injuste invasus possit se commode, & facile defendere fugiendo absque nota seu infamia ipsum invasorem, seu aggressorem, adeoque si non fugiat, sed occidat, tenetur ad restitutionem, quia fuga in his circumstantiis est debita Juri invasoris, qui licet passione turbatus se exponat ipsi periculo occisionis; adhuc tamen, si sui occisio non sit necessaria ad invasi defensionem, retinet Jus, ne ab ipso privata auctoritate occidatur.

22 Si provocans occidat provocatum, qui metu infamiæ debuit comparere, provocans tenetur compensare damna inde secuta, quia in tali casu provocatus accessit involuntarie, unde non censetur cessisse Juri suo, ut adhuc servaretur indemnis, & illæsus. Sanchez *in consil. lib.* 1. *cap.* 4. *dub.* 10. cum aliis *ibi* citatis, La Croix *loc. cit. n.* 305. Salonius, & alii passim.

23 Committens occultum homicidium, quod postea per errorem alteri imputatur præter sui intentionem, non tenetur ad compensanda damna ei inde secuta. Molina *tom.* 4. *disp.* 86. Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 16. *n.* 111. Lugo *disp.* 8. *n.* 82. La Croix *loc. cit. n.* 155. & alii communiter; In eo enim casu homicida non est vere causa nec physica, nec moralis damni, quod innocenti sequitur, sed ignorantia, vel malitia aliorum (*).

Excipe tamen nisi homicida aliquid peculiare fecerit moraliter efficaciter influens in imputationem faciendam innocenti, ut si ipso invito, vel inscio ipsius vestibus se induisset, vel usus fuisset ejus gladio, quem adhuc sanguinolentum reposuisset in ejus vaginam, & per hoc ipse innocens fuerit habitus ut verus homicida: tunc enim supradictus committens sic malitiose homicidium teneretur ad integram restitutionem damni causati ipsi innocenti per talem iniquam & malitiosam fraudem, quia malitia, fraus, & dolus nemini debent patrocinium impertiri, *cap. Sedes* 15. *& c. Ex tenore* 16. *de Rescriptis*, *cap. Ex litteris* 2. *de dolo*, *& contumacia*, *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resident. l. In fundo*, *ff. de rei vindicat. l. Cum his*, *ff. de transactionib. l. si legatarius*, *Cod. de Legatis*, cum similibus. 24

Sic per eamdem rationem, & eadem Jura tenetur ad restitutionem, qui Cadaver occisi ponit ante Domum, vel sepelit in horto innocentis, ut ipsi imputetur homicidium, & ideo patiatur damnum. Per fraudem enim videtur inducere innocentem ad tale damnum, unde sicuti ex dictis sub verb. *Impediens*, qui per fraudem aliquem impedit a consecutione boni, tenetur ad restitutionem, & compensationem, ita multo magis qui per fraudem inducit in aliquod damnum; Sanchez *lib.* 1. *Consil. cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 72. Sporer *loc. cit. num.* 201. Molina *tom.* 4. *tract.* 2. *disp.* 86. Rebell. *part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 11. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 2104. & alii passim. 25

Si tamen occisor Cadaver occisi longe a Domo 26

Notæ Romani Theologi.

(*) Tenetur quidem; quomodocumque enim res accipiatur, homicida est causa saltem occasionalis damnorum inde secutorum. Idem dicito de deferente Cadaver ante domum alterius, *n.* 26. Et de ebrio, etiamsi ebrietas non fuerit culpabilis, *n.* 29. Occidens aliquem justa morte mox occidendum, ex justitia teneri videtur ad damna, *n.* 32. Vere autem tenentur rixantes, expositi *n.* 36.

Responsio Auctoris.

Si omnia in allegatis numeris a me tradita attente perpendantur, solida ratione, & auctoritate suffulta reperientur: imo ab aliquibus in laxioribus terminis defenduntur, ut est eruditis compertum. Nec absolute verum est, ut prætendit Theologus, quod ad restitutionem teneantur rixantes expositi sub *n.* 36. ut videre est *n.* 37. *sequent.* in quo patet, quid dicendum ad subjunctam notam Theologi sub eodem *n.* 37.

mo deferat, & reponat juxta Domum innocentis, non ex intentione, ut homicidium imputetur innocenti, sed solum ut amoveat a se omne indicium, & occasionem inquirendi, Lugo *disp.* 8. *num.* 84. Tamburin *lib.* 6. *cap.* 4. §. 1. *num.* 5. Sporer *loc. citat.* & alii dicunt non teneri ad restitutionem, quia non videtur in tali casu moraliter positive influxisse in imputationem, quia illa non est prudens causa, sed occasione levis inquirendi contra talem innocentem, si alia adminicula non occurrant: potuit enim homo alibi vulneratus letaliter, & longius progressus casu ibi mori, ut non semel in dies accidit.

27 Intendens occidere solummodo feram, & adhibita debita cautela, ac diligentia per errorem, ac ignorantiam invincibilem occidit hominem, quem invincibiliter credidit esse feram, non tenetur ad ullam restitutionem, quia tale homicidium est ei simpliciter involuntarium saltem negative; Secus autem esset, si occisor non adhibuisset debitam cautelam, ac diligentiam: *Communis*, textu expresso *in cap. si culpa 9. de injuriis, & damno dato*.

28 Qui certo sciens ibi esse hominem, & credens esse Cajum suum inimicum occidit Titium alioquin non occisurus, tenetur ad restitutionem, quia licet talis sufficienter caverit occisionem Titii, non tamen cavit, sed omnino voluit occisionem hominis ut sic, cum certus fuerit ibi esse hominem; adeoque occisio illa fuit injusta in hominem quemcumque attigerit, & consequenter injuriosa Titio, & obnoxia restitutioni. *Communis* per text. *in l. Eum qui nocentem* 18. §. 3. ibi: *Si injuria mihi fiat ab eo, cui sim ignotus, aut si quis putet me Lucium Titium esse, cum sim Cajus Sejus, praevalet quod principale est injuriam eum mibi facere velle, nam certus ego sum, licet ille putet me alium esse, quam sim, & ideo injuriarum habeo actionem*.

29 Ebrius alium occidens, si ebrietas non fuit culpabilis, & voluntaria, vel si fuit talis, homicidium tamen non praevidit, seu omnem diligentiam debitam adhibuit ad ipsum cavendum, non tenetur ad restitutionem: Tenetur autem, si praevidit, & non cavit. *Communis* per text. *in c. si culpa 9. de injuriis, & damno dato*.

30 Vulnerans injuste alium vulnere non letali, ad restitutionem tenetur, si occasione talis vulneris, quamvis de se non letalis, alius morbus, vel inflammatio suborta mortem inferat vulnerato, quia quod est causa causae, est etiam causa causati, *arg. cap. Presbyterum 7. & c. Ad audientiam 12. de homicid. l. Manumissiones 4. ff. de Justitia, & Jure*. Sic *Communis Doctorum*.

31 Si autem vulneratus vulnere non letali postea perierit, non ratione vulneris per se, sed solum per accidens, ex propria negligentia, & incuria, seu ex imperitia Medici, vel Chirurgi, vulnerans tenebitur solum ad restitutionem damni causati vivo pro vulnere, non autem ad restitutionem damni causati mortuo, seu ejus heredibus pro homicidio, cum ipsum homicidium nec indirecte, & in causa voluntarium ipsi imputari possit. *Communis*, textu expresso *in l. Qui occidit* 30. §. 4. *ff. Ad Legem Aquiliam*, ibi: *Si vulneratus . . . non mortifere, negligentia autem perierit: de vulnerato actio erit, non de occiso*.

32 Occidens hominem, quem certo scit paulo post justa morte occidendum, non tenetur ad restitutionem. In tali enim casu non infert ei grave damnum in bonis fortunae. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *n.* 308. cum Navarr. Vasquez, Bonacina ibi citatis, & alii passim.

33 Occidens autem hominem, quem certo scit paulo post injuste occidendum a latrone, Mandatario, & hujusmodi, tenetur ad restitutionem, quia prior occidens intulit ei injuste grave damnum. Vide dicta *art.* 1. *n.* 22. & 42.

34 Si Paulus initium, & causa fuit rixae cum Petro per sola verba contumeliosa, & ideo ab ipso Petro excandescente occidatur, tenetur Petrus ad restitutionem, quia sola verbalis contumelia non dat Jus ad occidendum; unde cum talis occisio sit contra Justitiam, obligat ad restitutionem. *Communis* cum Molina *disp.* 81. *n.* 3. Lessio *lib.* 2. *c.* 6. *n.* 137. Sporer *loc. cit. nu.* 194.

35 Si autem Petrus verbis contumeliosis affectus a Paulo vellet ipsum Paulum occidere, posset Paulus licite se defendere, & cum moderamine inculpatae tutelae ipsum Petrum tamquam jam injustum aggressorem etiam occidere, quando non ei suppetat alius modus se defendendi. Sporer *loco cit.* Tambur. *lib.* 6. *c.* 4. §. 3. *numer.* 17. La Croix *loc. cit. n.* 300. & alii.

36 Si duobus rixantibus, & strictis gladiis pugnantibus, alii sua sponte accurrant, & horum unus alterum occidat, vel ab altero occidatur: tunc ipsi duo principales rixantes, & pugnantes ad nullam tenentur restitutionem, cum tale homicidium nullo modo intendant, nec in se, nec in sua causa; sola enim eorum pugna non est causa, nisi valde remota, ut alii accurrant, pugnent, vel occidantur, cum ipsi sua sponte occurrerint. *Communis*.

Si

37 Si autem unus ex duobus rixantibus, & pugnantibus alios amicos, seu conjunctos in sui adjutorium vocarit, & excitarit, & unus ex his postea occidatur, Suarez *de Censuris disp.* 44. *sect.* 3. *n.* 26. Avila *de Censuris p.* 7. *disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 5. *conclus.* 4. Navarr. Coninch, Petrus Corucio, Sayrus, Villalobos, & Diana apud Card. de Lugo *disp.* 11. *n.* 57. videntur supponere esse ipsi excitanti imputandum tale homicidium, dicunt enim evadere irregularem illum, qui consilio, vel aliter induxit Titium, ut Cajum occidat, si ea occasione Titius occidatur ab ipso Cajo, quia per ipsum consilium, seu suasionem fuit causa occisionis, & damni. Vasq. tamen *in* 1. 2. *disp.* 100. *num.* 45. Turrian. *de Censuris lib.* 9. *disp.* 63. *dub.* 4. Gaspar. Hurtad. *disp.* 2. *de Irregularit. difficult.* 6. *n.* 2. loquentes de Irregularitate tenent contrariam senteotiam, quando Lugo *loc. cit. n.* 58. loquens in terminis de restitutione ob homicidium, dicit esse sibi satis probabilem, idemque docent Tambur. *loc. cit. nu.* 19. La Croix *loc. cit. nu.* 309. & alii. Et eorum ratio est, quia quamvis sic suadens, & excitans peccet contra Caritatem, tamen non peccat contra Justitiam, cum nec vi, nec fraude aut dolo coegerit ipsum occisum ad subeundum tale periculum mortis, sed sola suasione & precatione, cui ipse occisus omnino consensit; Scienti enim, & volenti, seu consentienti non fit injuria, *cap. Scienti* 27. *de Regul. Juris in* 6. *l. Nemo* 145. *ff. de divers. Regul. Juris*. (*)

38 Si quis a Mandatariis requisitus ostendat Domum Caii, qui inde fuit ab illis occisus, si sine coactione, & sine gravi mortis timore id fecit, tenetur ad restitutionem; Non tenetur autem, si id fecit coactus, & ratione gravis metus mortis sibi alias indictæ. Diana *par.* 5. *tract.* 1. *resol.* 63. Tambur. *lib.* 6. *cap.* 4. §. 4. *nu.* 3. Felix Potestas *loc. cit. nu.* 2108. & alii passim.

39 Homicida in rigore Juris non liberatur ab obligatione restituendi damna temporalia ex homicidio secuta, quamvis a Magistratu capite plectatur, seu extremo supplicio afficiatur. Sic tenent innumeri Doctores, tum ex antiquis, tum ex recentioribus, quos referunt, & sequuntur Sanch. *lib.* 1. *cons. cap.* 4. *dub.* 6. Molina *disp.* 84. *nu.* 8. Lessius *dub.* 22. Vasquez *de restitut. cap.* 2. §. 3. *dub.* 5. Navarr. *cap.* 15. *num.* 25. Sporer *loc. cit. nu.* 236. ubi dicit id tenere Doctores communiter, Tamb. *loc. cit. nu.* 14. Busemb. *lib.* 3. *p.* 2. *de restitutione c.* 2. *dub.* 6. *art.* 3. *n.* 10. Henno *tom.* 2. *tract.* 1. *disp.* 9. *qu.* 7. *concl.* 2. *resol.* 3. Felix Potestas *loc. cit. num.* 2107. & alii passim. Et ratio est, quia Homicida per talem capitalem mortem, seu extremum supplicium satisfacit quidem Justitiæ publicæ, & vindicativæ, non autem commutativæ, quam læsit alterum occidendo; Unde adhuc remanet facienda restitutio heredibus proximis occisi, cum damna privata ob publicam punitionem non resarclantur. Tum quia sicuti fur non excusatur ab obligatione restituendi, quamvis capite plectatur, ita nec excusatur homicida ab obligatione restituendi damna injuste illata, cum non minus teneatur restituere homicida pro homicidio, quam fur pro furtis.

40 Notanter autem dicitur *in rigore Juris*, quia practice loquendo excusantur tales homicidæ ab ejusmodi restitutione, eo quod ii, quibus restituendum erat, vel contenti sint talionis pœna illata, vel non curent de tali restitutione, maxime si sint nobiles, & divites, & ad eorum instantiam Judex ad talem mortem coodemnaverit homicidam; Isti enim videntur eo ipso omnes alias satisfactiones remittere; Tum quia ea damna sunt necessario conjuncta cum morte occisi, suntque magna causa aggravans homicidium. Unde Judex in sententia ferenda præsumitur considerasse utrumque, scilicet mortem occisi, & damna consequentia: Ideoque lata contra homicidam sententia mortis capitalis, tamquam definitiva totius causæ, nulla facta mentione compensationis, vel restitutionis damnorum, censetur una cum morte omnem prorsus obligationem rei absolvisse, & sic non tantum Reipublicæ, sed etiam parti læsæ satisfecisse. Sic tenent Sotus, & alii apud Lessium *cit. dub.* 22. *nu.* 119. qui etiam dicit, hanc sententiam esse vere probabilem, & consentaneam æquitati, & ita fere habere usum, ut heredes occisi pœnæ talionis censeantur acquiescere, & injuria illa videatur sic esse compensata; & sic etiam docent plures alii citati a Lugo *disp.* 11. *n.* 49. Tamb. *loc. cit.* §. 3. *nu.* 15. noster Marchant. *tom.* 2. *tr.* 6. *tit.* 1. *quæst.* 5. *dub.* 2. Sporer *loc. cit. nu.* 236. Felix Potestas *loc. cit.* ubi dicit, heredibus occisi divitibus non esse resarcienda damna,

(*) *Notæ Rom. Theologi* Casus hic est metaphysicus; nec enim Dæmon furari a Deo permittitur, nec si permittitur, id resciri facile poterit.

mna, quia isti solent esse contenti pœna capitali occisori inflicta, & id insuper docet ipsemet Scotus *in* 4. *dist.* 15. *qu.* 3. secutus ab aliis, quia homicida sufficienter satisfecit tolerando pœnam capitalem.

41 Damna secuta ex homicidio sunt compensanda, & restituenda solis heredibus proximis occisi, scilicet filiis, Uxori, & parentibus ita damnificatis. Sic *Communis Doctorum* cum Lessio *cit. cap.* 9. *dub.* 29. *nu.* 155. Sporer *loc. cit. n.* 230. La Croix *loc. cit. n.* 310. Mulina, Layman, Marchant. Salonio, Arragunio, Lugo, Corduba, Ledesma, Soto, Angles, & aliis passim contra paucos alios. Et ratio est, quia obligatio, & finis restitutionis est compensare damna injuste illata alteri in bonis propriis, vel sibi ex Justitia debitis; Solis autem dictis proximis occisi heredibus inferuntur injuste ista damna in bonis propriis, & sibi ex Justitia debitis, cum eos solos ex Justitia in necessitate positos alere teneretur occisus, ex quo adeo stricte sint ipsi conjuncti, ut moraliter una semper persona censeri debeant cum illo; quod non verificatur in aliis heredibus, eo quod censeantur esse velut extranei se remote habentes, & per accidens damna illa patientes, cum occisus, non ex Justitia, sed solum ex Caritate ipsos aleret.

42 Sunt tamen talia damna probabilius compensanda etiam Fratribus, & Sororibus occisi, si ipse occisus eos per sententiam Judicis tenebatur alere, quia jam habebant Jus ad illa alimenta, quæ ab ipso occiso vigore Judicialis sententiæ de Justitia accepissent. Ita Lopez 1. *part. Instructor. novi cap.* 72. Sanchez *dict. cap.* 4. *dub.* 3. & alii plures.

43 Item probabilius talia damna compensanda sunt etiam Creditoribus occisi, quia occisus strictiori obligatione Justitiæ tenebatur suis Creditoribus, quam ipsis heredibus necessariis, cum his alimenta, & hereditas non præstantur, nisi deducto ære alieno; adeoque si homicida tenetur talia damna compensare dictis heredibus necessariis, a fortiori tenebitur de rigore Juris compensare occisi Creditoribus. Sic Molina *tract.* 3. *disp.* 83. *num.* 8. Layman *loc. cit. cap.* 6. *n.* 4. Sporer *loc. cit. num.* 230. & multi alii; Quamvis Layman, & Sporer *loc. citat.* notent, id in praxi non observari. Unde contrarium absolute docent Lessius *loco cit. dub.* 26. *nu.* 151. Diana *par.* 5. *tr.* 3. *resolut.* 57. & plures alii apud ipsos.

44 Item probabilius damna secuta ex homicidio sunt compensanda, & restituenda etiam aliis remotis heredibus, & extraneis, immo & pauperibus compensandæ sunt eleemosynæ, quas occisus illis elargiri solebat, si homicida, animo illis nocendi, ipsum occidit. Ita tenent Sotus, Navarr. Adrian. Panormit. Rosell. Vasquez, Turrian. & alii apud Lugo *dict. disp.* 11. *n.* 74. qui eos sequitur *ib. n.* 77. Busemb. *loc. cit. nu.* 11. cum aliis ibi citatis, Felix Potestas *loc. cit. n.* 2106. Illsung *tom.* 4. *d.* 4. *num.* 74. & alii. Malitia enim, fraus, & dolus nemini patrocinari debent; *cap. Ex litteris* 2. *de dolo & contumacia*, *cap. Sedes* 15. *& cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis*, *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non residentibus*, *leg. In fundo*, *ff. de rei vindicat. leg. Cum hi*, *ff. de transactionibus*, *l. si Legatarius*, *Cod. de Legatis*, cum similibus.

45 Obligatio homicidæ ad restituendum pro damnis illatis ex tali homicidio transit ad ejus heredes juxta vires hereditatis, quando ipsemet non fecerat. *Communis*. Est enim illud debitum, & onus reale, cui heredes succedunt, sicuti & succedunt hereditati, cum res transeat cum suo onere, *l. Alienatio*, *ff. de contrah. emption. l. Pompejus*, §. *Cum quis*, *ff. de acquir. possess. l. Via Constitut.* §. *Quicumque*, *ff. de servit. urb. præd. l.* 1. §. *fin. & l. seq. ff. si serv. vindic. l. Fiscus*, *de Jure Fisci*, *Clement. de Casibus*.

46 Si vulneratus ante mortem remittat percussori seu homicidæ omne damnum reale præteritum, præsens, & futurum, tunc valde probabile est, quod nec ipse homicida, nec in suo defectu ejus heredes teneantur ad ullam restitutionem faciendam heredibus etiam necessariis ipsius occisi. Busemb. *loc. cit. art.* 3. *n.* 3. Lessius *cit. c.* 9. *dub.* 26. *nu.* 158. Molina *disp.* 81. *n.* 4. *&* 5. Sanchez *loc. cit. dub.* 12. *num.* 5. Salonius *qu.* 63. *art.* 2. *controvers.* 9. Henno *loc. citat. qu.* 7. *conclus.* 3. *Petes* 1. Bannes, aliisque citatis Diana *par.* 5. *tr.* 4. *resol.* 58. Tamb. *lib.* 6. *cap.* 4. §. 3. *nu.* 10. Et ratio est, quia sicuti moriturus poterat cedere homicidæ alia Jura, ita & illa, & consequenter onus restituendi extinguere; Tum quia quidquid debetur illis heredibus, totum debetur ei dependenter a voluntate morituri; adeoque non fit eis injuria, nisi quatenus fit contra occisi voluntatem, & consequenter si moriturus totum condonavit, nulla contra ejus voluntatem remanet homicidæ, seu ejus heredibus obligatio Justitiæ de facienda aliqua restitutione.

47 Contrariam tamen sententiam adhuc tamquam probabiliorem docent Lugo *disp.* 11. *sect.* 3. *n.* 63. Sporer *loc. cit. n.* 235. La Croix

loco

loc. cit. num. 310. Illsung *tom.* 4. *d.* 3. *n.* 88. Fel. Pot. *loc. cit. num.* 2112. Tanner. *qu.* 6. *dub.* 4. & alii. Et ratio est, quia remissio a morituro facta habet quidem locum in damnis præteritis usque ad ejus mortem, at minime in damnis sequentibus; Moriturus enim licet possit remittere totum Jus suum quoad compensationem sibi debitam pro damnis sibi illatis ante suam mortem, non potest tamen remittere Jus alienum quoad compensationem suis necessariis heredibus debitam pro damnis ejus subsequutis post ejus mortem; Hoc enim Jus non pertinet ad occisum, sed immediate ad ejus heredes necessarios, quibus occisus de Jure, & Justitia tenebatur necessaria ad vitæ sustentationem providere, & præstare; adeoque cum ex ejus occisione dicti heredes damnum proprium patiantur, Jus proprium acquirunt ad compensationem sibi faciendam ab homicida, & consequenter non obstante remissione totali ei facta a morituro, tenetur homicida, & ejus defectu ipsius heredes ad compensanda damna dictis heredibus necessariis subsecuta, cum hæc, ut patet, sint damna propria ipsorum heredum, & non damna occisi.

48 Item tenetur homicida compensare damna heredibus subsequuta, quamvis a supremo Principe patrati homicidii plenissimam obtinuerit remissionem, quia Princeps præcise intendit condonare injuriam Reipublicæ factam, & non damna heredibus necessariis subsecuta. Henno *loc. cit. Petes* 3. & alii passim.

Articulus III.

Quid, cui, & quando sit restituendum?

1 Ex Justitia Commutativa id & tantum restituendum est, quod & quantum ablatum, vel damnificatum est. *Communis*, nec indiget probatione, cum clare de se pateat. Generaliter, & per se loquendo restituenda est eadem res in individuo, si adhuc extet. *Communis*, per text. *in l. Manifesti Juris* 17.

2 *Cod. de solutionibus;* Extante enim eadem re, cujus dominium verus dominus in alium non transtulit, semper dominus retinet Jus in illa, adeoque si non sit contentus alia re ejusdem speciei, & bonitatis, est ei restituenda ipsamet res, adhuc extans in individuo.

3 Si eadem res in individuo non amplius extet, facienda est restitutio in æquivalenti, adeo ut tantum restituatur, quantum sufficit ad æqualitatem debiti, vel damni illati. *Communis* per text. *In Authen. Hoc nisi*, *Cod. de Solutionibus*.

Quid restituere debeat possessor bonæ vel 4
malæ fidei? Vid. verb. *Possessor bonæ, & malæ fidei per tot.* Ubi etiam de fructibus naturalibus, industrialibus, mixtis, & civilibus. Item de fructibus jam percipiendis. Item de expensis, seu melioramentis necessariis, utilibus, & voluptuosis. Item de incremento, & decremento rerum.

Quid restituere debeat Commodatarius? Vi- 5
de verb. *Commodatum*.

Quid restituere debeat Conductor, & Loca- 6
tor? Vide verb. *Locator*.

Quid restituere debeat Mutuatarius? Vide 7
verb. *Mutuum*.

Quid restituere debeat Emptor, & Vendi- 8
tor? Vide verb. *Emptio*, *Venditio*.

Quid restituere debeat Emphyteuta? Vide 9
verb. *Emphyteusis*.

Quid restituere debeat Lusor? Vide verb. 10
Ludus.

Quid restituendum sit in rerum occupatio- 11
ne, alluvione, specificatione, accessione, confusione, commixtione, & fructuum perceptione? Vide verb. *Dominium art.* 3.

Alia ad rem. Vide verb. *Bellum art.* 2. & 12
3. verb. *Culpa*, verb. *Damnificatio*, verb. *Usura*; & notata *supra art.* 1. *a n.* 80. *ad* 94.

Accepta ob actionem malam, seu peccami- 13
nosam jam positam non sunt de Jure naturæ restituenda; Unde si mulier etiam uxorata pro concesso usu sui corporis, & Mandatarius pro homicidio patrato pretium acceperit, potest retinere: S. Thomas 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 5. *ad* 2. Lessius *lib.* 2. *cap.* 14. *dub.* 8. *a numer.* 52. Lugo *disp.* 18. *a num.* 45. Dicastill. *de restitut. d.* 6. *dub.* 1. Burghes. *Centur.* 3. *cas.* 33. S. Antoninus 2. *part. tit.* 2. *c.* 6. *in princip.* Covarruv. *Ad Regul. Peccatum part.* 2. §. 2. Angelus verb. *Restitut.* §. *Turpe*, Rosignolus *de Restitut.* 11. *Disquisit.* 1. §. *VI. n.* 9. & 10. La Croix *lib.* 30. *part.* 2. *n.* 289. cum Azorio, Molin. Vasquez ibi citatis, & alii passim, per text. *in l. Idem si ob stuprum* 4. §. 3. *ff. de conditione ob turpem, vel injustam causam*, ubi habetur: *Meretricem turpiter facere, quod sit Meretrix, non turpiter accipere, cum sit Meretrix;* Unde S. Thomas 2. 2. *qu.* 31. *art.* 7. *in corpore* ait: *Quod enim Mulier meretricium exerceat, turpiter agit, & contra Legem Dei; sed in eo, quod accipit, non injuste agit, nec contra Legem; Unde quod sic illicite acquisitum est, retineri potest.*

Acce-

14 Accepta ob actionem malam, seu peccaminosam necdum positam restitui debent, quia actio non debet poni, adeoque nec retineri potest pretium pro ea ponenda: Si autem sit quid mere liberaliter donatum ad alliciendum animum, v. gr. Meretricis ad copulam, sive ante, sive post actionem turpem, potest tuta conscientia retineri, paucis solis casibus exceptis; Lugo *loc. cit. num.* 49. La Croix *loc. cit. num.* 291. Henno *tom.* 2. *tract.* 1. *de restitut. quaest.* 7. *conclus.* 1. ubi citat Communem Doctorum per text. *in leg. Affectionis* 5. *ff. de donationibus*, ibi: *Affectionis gratia, neque honesta, neque inhonestae donationes sunt prohibitae; honestae, erga bene merentes amicos, vel necessarios, inhonestae, erga Meretrices*; & concordat *lex Donationes* 31. *ff. eodem*. Ubi, ut vides, lex non distinguit, an ad hoc ut sint validae tales donationes, debeant fieri ante, vel post actionem turpem; Ubi autem *lex* non distinguit, neque nos distinguere debemus, *cap. Quia circa* 22. *de privil. & leg. De pretio*, *ff. de Publiciana in rem action.* Et ratio conclusionis est, quia potest quilibet rei suae dominium in alium transferre, ubi per Leges non impeditur: Nulla autem est assignabilis Lex irritans dictam translationem; Non quidem Lex naturae, quia licet ratio naturalis dictet donationes illas esse illicitas, tam ex parte dantis, quam ex parte accipientis, eo quod incitent ad meretricium, vel inchoandum, vel continuandum; non tamen dictat esse invalidas. Nec etiam id dictant Leges positivae, cum Leges Civiles potius illas confirment, ut patet ex *cit. l. Affectionis* 5. *& cit. l. Donationis in concubinam* 31. *de donationibus*, *& cit. l. Idem si ob stuprum* 4. §. 3. *ff. De condiction. ob turpem, vel injustam causam*, adeoque &c.

15 Dicitur autem notanter, *Paucis solis casibus exceptis*, quia donata a Filiofamilias, Pupillo, Minorenni, & a Milite retineri non possunt, quia ipsi per Leges inhabilitantur ad donandum, ut patet de Filiofamilias in §. *Filius familias* 7. *ff. De donationibus*. De pupillo §. 7. *Institut. de auctoritate Tutorum*. De Minorenni, *l. Si Curatorem* 3. *Cod. de in integrum restitution.* De Milite, *l. Si ancillam* 2. *Cod. de Donation. inter virum & uxorem*. Pro parvis autem munusculis videtur consuetudinem contrarium induxisse.

16 Item retineri non possunt donationes, si quae fierent, (quod Deus avertat) ab aliquo Religioso suae conditionis immemore propter tale infandum commercium; Tales enim donationes essent omnino nedum illicitae, sed & invalidae, adeoque Monasterio essent restituendae, cum Religiosus professus nihil possit expendere sine licentia expressa, aut tacita Superioris, quam in tali casu non haberet, nec posset habere, cum Superior, nec totum Monasterium possit illam concedere in usus turpes, & peccaminosos; Nec etiam ex pecuniis suis personalibus, ac specialibus laboribus acquisitis, cum quidquid acquirit Monachus, acquirat Monasterio; *cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *quaest.* 1. *cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *quaest.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 6. *caus.* 19. *quaest.* 3. *cap. In praesentia* 8. *de probationibus*, *cap. Monachi* 2. *de statu Monachor.* cum similibus.

Promissio, seu conventio de danda alicui certa pecuniae summa, ut aliqua actio turpis, & peccaminosa perpetretur, nullam habet, neque ante, neque post perpetrationem talis actionis turpis, & peccaminosae, vim obligandi; Unde sic promittens nihil tenetur restituere promissario: Colligitur ex pluribus Juribus, tum Canonicis, tum Civilibus; Eodem Jure Canonico habetur *in cap. Pactiones* 8. *de pactis*, ubi sic expresse statuitur: *Pactiones factae a vobis . . . nullius penitus sunt momenti; quod etiam de aliis est dicendum, quae observatae vergunt in Animae detrimentum; Nam etiam juxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis . . . . de Jure, vel de facto nullam obligationem inducit*, *c. In malis promissis* 5. *caus.* 32. *q.* 5. ubi ex verbis S. Isidori sic praecise habetur: *In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum, quod incaute vovisti, ne facias; impia est promissio, quae scelere adimpletur*; *c. Quae contra Jus* 64. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quae contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi*, *cap. In malis* 69. *de Regul. Juris item in* 6. ibi: *In malis promissis fidem non expedit observari*. 17

Et hoc Jure Canonico adeo verum est, quod licet talis promissio fuisset etiam juramento firmata, nullam importaret obligationem, ut expresse statuitur *in c. Non est obligatorium* 58. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Non est obligatorium contra bonos mores praestitum juramentum*; Et concordant plures textus in *quaestione* 4. *caus.* 22. & signanter *in cap. Est etiam* 2. *d. quaest.* 5. *caus.* 22. ubi ex verbis Sancti Ambrosii improbatur Herodes, quod ob servandum Juramentum S. Joannem Baptistam occidi jussisset; Unde in ejus Summario sic expresse habetur: *Aliquando non expedit promissum servare Sacramentum*; *c. Quod David* 3. *ead. caus.* 18

cauf. & quæft. ubi ex verbis S. Auguftini laudatur David, quod ficut juraverat, non occiderit Nabal, ibi: *Quod David juramentum per sanguinis effufionem non implevit, major pietas fuit*, & in ejus Summario fic dicitur: *Pietas fuit, quod David, Nabal, ficut juraverat, non occiderit; c. Juravit David 4. ead. cauf. & q.* ubi de eodem verbis ejusdem S. Auguftini fic repetitur: *Juravit David temere, fed non implevit jurationem majori pietate ductus*. Et e contra idem Sanctus Auguftinus *ferm.* 10. *in novis fermonibus de Decollatione Sancti Joannis Baptiftæ* improbat Herodem, quod impie adimpleat, quod temere juraverat, ibi: *Temere juratur, & impie, quod juratur, impletur; cap. Unufquifque* 8. *ead. cauf. & quæft.* in cujus Summario de mente Sancti Ambrofii fic habetur: *Tolerabilius eft juramentum non implere, quam quod turpe eft, facere; cap. Si aliquid* 16. *ead. cauf. & quæft.* ubi fic fummatur Decretum Soteris Papæ: *Juramentum, quo malum incaute promittitur, non eft fervandum; cap. Actione* 18. *ead. cauf. & quæft.* ubi fic fummatur Decretum Concilii Eliberitani; *Illicitum juramentum non eft fervandum*, & fæpe in eadem caufa, & quæftione in aliis Capitulis, & Summariis confimiliter. Et hoc jure merito, cum Juramentum non fuerit inftitutum, ut effet vinculum iniquitatis, textu expreffo *in cap. Quanto* 18. *de Jurejurando*, ibi: *Cum Juramentum, non ut effet iniquitatis vinculum, fuerit inftitutum, cap. Inter cetera* 21. *cauf.* 22. *quæft.* 4. ibi: *Porro Juramentum non ob hoc fuiffe inftitutum invenitur, ut effet vinculum iniquitatis.*

19 Jure Civili habetur fenfus noftræ conclufionis in pluribus Legibus, & fignanter in *leg. Generaliter* 26. *ff. De verb. obligationibus*, ibi: *Generaliter novimus turpes ftipulationes nullius effe momenti; l. Si flagitii* 123. *ff. eod.* ibi: *Si flagitii faciendi, vel facti caufa concepta fit ftipulatio, ab initio non valet; l. Juris gentium* 7. *ff. de pactis*, ibi: *Si ftipulatio fit interpofita de his, pro quibus pacifci non licet, fervanda non eft, fed omnino refcindenda; l. Pacta* 6. *Cod. de pactis*, ibi: *Pacta, quæ contra Leges, Conftitutionefque, vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati Juris eft; l. Ex eo* 4. *Cod. De inutilibus ftipulationibus*, ibi: *Cum omnia, quæ contra bonos mores, vel in pactum, vel in ftipulationem deducuntur, nullius momenti fint.*

20 Suprapofitam conclufionem tenent Navarrus *in Manual. cap.* 17. Durand. *in* 3. *diftinct.* 39. *quæft.* 4. Medina *Cod. de reftitut. quæft.* 2. Comitolus *lib.* 3. *refponf. moral. quæft.* 5. Joannes Valerus *in differentiis utriufque fori verb. Promiffio, differentia* 8. citati a Diana *tom.* 1. *part.* 2. *tract.* 4. *mifcellaneo refolut.* 40. ubi & ipfe hanc fententiam probabilem, & practice tutam reputat, Adrianus, Neeffen, Le Droux, & alii, quos citat, & fequitur Henno *loc. c. quæft.* 4. *Conclus.* 1. & fic videtur fentire Sanctus Auguftinus relatus *in cap. Qui veneratoribus* 8. *dift.* 86. teftans non poffe Meretricibus pecuniam rependi abfque graviffimo peccato, cum nempe in pretium perpetrati criminis tribuitur. Et fic tenet Gloffa *ibidem verb. Meretricibus*, & mordicus defendit Pontas *in Dictionario Cafuum Confcientiæ verb. Promiffio caf.* 8. & 9. ubi in fine cafus octavi fic expreffe habet: *Repudiandam penitus ergo eorum opinionem cenfemus, qui tuentur, licet hujufmodi promiffiones non obligent ante facinus perpetratum, iifdem tamen obligandi vim annecti, eo ipfo, quod crimen executioni demandatum eft; quinimmo perfuafum prorfus animum habemus abhorrendas penitus, atque habendas effe execrationi ejufmodi promiffiones, & ftipulationes, & tanquam nullas effe confiderandas; quemadmodum irritæ re ipfa fiunt omnibus cum Ecclefiafticis, tum Civilibus Legibus, ut modo obfervatum, ac probatum eft*. Et in fine cafus noni fic concludit: *At ifti laudatorum Auctorum opinioni non poffumus fubfcribere, quando namque quofdam cafus fibi fingere amant, in quibus non effe illicitum fupponunt, nec promittere, nec dare in pretium turpis alicujus actionis perpetrandæ, falfam omnino hypothefim comminifcuntur, quemadmodum patet ex teftimoniis allegatis, quin etiam tamquam certiffimum habemus ex eorum opinione feneftram prorfus patefieri ad plurimam nequitiam, quoniam ad audenda quæque, & ad perficienda, quæ fluunt in luxuriam, inde via redditur expeditior*. Hæc ipfe: Tum quia datio, & acceptio pro re turpi patrata eft novum peccatum, & approbatio peccati commiffi. Qui enim dat, vel accipit propter peccatum commiffum, videtur de novo approbare, atque in eo complacere, quod utique mortale eft; Tum etiam quia promiffio illa de re turpi patranda fuit nulla, nec ullo modo obligans, utpote peccaminofa, ut patet ex fupra adductis Juribus, ergo nec eft ex obligatione fervanda.

Immo fupracitati Doctores volunt infuper, 21 quod acceptum ob turpem caufam ex conventione facta obligante ad operis pravi executionem fit reftituendum. Sic expreffe Henno *loc. cit. quæft.* 5. *conclus.* 1. cum Navarr. Adriano, Me-

Medina, Neessen, Le Dioux, & aliis ibi citatis *argum. supra adductis Juribus*. Et eorum ratio est, quia conventio illa ante operis impletionem est nulla, eo quod non possit esse vinculum iniquitatis, ut concedunt omnes, ergo etiam nulla est impleto opere, & consequenter acceptum ratione talis conventionis debet restitui; Probatur consequentia ex *cap. Non firmatur* 18. *de Regul. Juris in* 6. ubi expresse dicitur: *Non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non subsistit*; Atqui ex supra allegatis Juribus conventio illa nulla est ante operis impletionem, ergo etiam nulla erit post operis impletionem; Tum quia conventio illa, utpote contractus onerosus, debet obligare tam promissarium, quam promittentem; alias si obligaret solum promittentem, esset contractus gratuitus; Atqui non obligat promissarium, cum nemo obligari possit ad peccandum; ergo nec obligat promittentem, & consequenter est nulla ex parte utriusque; adeoque acceptum ex tali conventione est restituendum; Et sic videtur sensisse etiam Sanctus Augustinus *Epist.* 153. *alias* 54. *ad Macedonium*, ubi sic expresse habet: *Verum tamen est, si Justitia sincerius consulatur, justius dicitur Advocato: Redde, quod accepisti, quando contra veritatem stetisti, iniquitati affuisti, Judicem fefellisti, justam causam oppressisti, de falsitate vicisti*: Et paulo post explicatam obligationem Advocati in prædicto casu sic ait: *Quis tamen Advocatus, aut ex Advocato ita vir optimus facile reperitur, qui suscepto suo dicat: Recipe, quod mihi cum tibi male adessem, dedisti, & redde adversario tuo, quod, me agente, inique abstulisti; & tamen quem prioris non recta vita rectissime pœnitet, etiam hoc facere debes, ut si ille, qui inique litigavit, non vult admonitus corrigere iniquitatem, ejus tamen iniquitatis nolit iste habere mercedem*.

22 Communior tamen Doctorum sententia tenet, quod licet promissio facta feminæ pro usu sui corporis sit illicita, promissum, opere completo, sit conferendum. Nec femina teneatur receptum ob talem usum turpem sui corporis postea restituere; Sic Lugo *disp.* 18. *sect.* 3. *num.* 59. quo ad primam partem cum Vasquez, Turrian. Soto, Arragonio, Cajetan. Covarruv. Molina, Sanchez ibi citatis, dicens hanc esse communem, & veram sententiam, & *num.* 46. quo ad secundam partem cum Lessio, Molina, Cajetan. Alens. Richard. Gabriel. Silvestro, Angelo, Salonio, Silvio, Tannero, Rebel. Villalobos, dicens pariter hanc esse communem, & veram sententiam; Sic tenet etiam cum pluribus aliis ibi citatis, La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 289. & 290. Rosignolus cum aliis ibi citatis *de restitutione* 11. *disput.* 1. §. 6. *num.* 2. & 9. Sporer cum multis ibi citatis *tom.* 2. *tract.* 5. *in VII. & X. Præcept. Decalog. cap.* 5. *sect.* 5. *num.* 135. & 139. Molina, Sanchez, Lessius, Diana, Tamburin. & plurimi alii. Et ratio primæ partis est, quia ille usus sui corporis, quem femina impudica fornicario concessit, est pretio æstimabilis ratione utilitatis, vel delectationis, respectu fornicarii, & ratione periculi, & laboris respectu feminæ concedentis talem turpem usum sui corporis; adeoque si fornicarius pretium promisit, & femina impudica rem pretio æstimabilem, & vendibilem, utpote ei commodam, vel delectabilem posuit, non est unde ab obligatione solvendi promissum liber evadat; Tum quia si Fornicarius negare posset pretium pactum pro tali turpi usu sibi concesso, seu vendito, negare etiam posset Juvenis Matrimonium promissum puellæ sub certa promissione Matrimonii defloratæ, quod omnes negant, & insuper dicunt posse ad id etiam in foro externo compelli, adeoque &c. Ratio autem secundæ partis est, quia femina recepit tale pactum pretium concesso, seu vendito usu sui corporis fornicario, qui usus cum sit commodus, & delectabilis fornicario, & periculosus ipsi feminæ, dignus est pretio; adeoque talis femina licite retinere potest dictum conventum, & receptum pretium, nec tenetur illud restituere, cum non sit receptum contra Justitiam, sed potius secundum illam.

Immo Meretrix nedum conventum, & receptum pretium pro concesso turpi usu sui corporis licite recipit, & retinet, sed etiam omni Jure etiam Civili in foro externo illud exigere potest, si non ei a Fornicario solvatur. Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 62. *artic.* 5. & plurimis congestis Lessius *lib.* 2. *cap.* 14. *dub.* 8. Molina *tom.* 1. *tractat.* 2. *disput.* 34. Diana *part.* 2. *tract.* 2. *Miscellan. resolut.* 40. Sporer *loco cit. num.* 136. & ipso teste *Communis aliorum* per text. *in l. Idem* 4. §. 3. *ff. de condict. ob turpem, vel injustam causam*, ibi: *Sed quod Meretrici datur, repeti non potest, ut Labeo, & Marcellus scribunt, sed nova ratione, non ea, quod utriusque turpitudo versatur, sed solius dantis: illam enim turpiter facere quod sit Meretrix; non turpiter accipere, cum sit Meretrix*; Et ratio est, quia Meretrix ita cum Fornicario convenit de pretio sibi solvendo pro usu ei concesso, seu vendito 23

dito sui corporis, ex cap. autem *Contractus* 85. *de Regul. Juris in* 6. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*. Nec pretium illud exigitur, & accipitur pro ipso peccato formali, quod, cum nihil sit, neque licite possibile, non est vendibile; sed exigitur, & accipitur pro actu ipso materiali, quatenus Fornicario utilis & delectabilis est, & meretrici aliquo modo laboriosus & periculosus, qui actus, cum sit quid naturale, & pretio æstimabile, nec alteri gratis debitum, est veluti conductus a Fornicario, adeoque pretio solvendus.

24 Femina recipiens munera sibi ab amasio liberaliter oblata ex cognita ejus libidinosa intentione, quamvis graviter peccet, etsi ipsa nihil mali intendat, cum sic foveat impurum ejus amorem, ac desiderium, & spem copulæ aliquando obtinendæ, tamen si nullum pactum explicitum, aut implicitum intercessit, non tenetur restituere, sed licite retinere potest, quia sunt sibi liberaliter data, & sibi imputare debet nimius credulus amator, quod plus speraverit, quam debuerit; Sporer *loco citat. num.* 141. Lugo *loco citat. num.* 49. Molina *tom.* 3. *disput.* 735. *num.* 3. Rebell. *de Justitia part.* 1. *lib.* 3. *quæst.* 7. *num.* 6. Joannes Valerus *in differentiis utriusque fori verb. Restitutio, differentia* 34. Henno *loco cit. quæst.* 6. *conclus. in fine*, & alii passim. Si autem

25 femina receperit talia munera ex pacto explicito, vel implicito pro usu sui corporis concedendo, quem postea denegat, tenetur restituere, quia peccat contra Justitiam retinendo pretium absque concessione usus sui corporis, pro quo solum ab amasio datum est munus, seu pretium. *Sic citati Doctores, & alii passim*.

26 Accipiens pecuniam a Dæmone, si sciat, quod Dæmon eam furatus sit alicui, ut sibi daret, tenetur restituere; Si autem nesciat, spectato Jure naturæ, potest ipsam retinere, cum Dæmon potuerit eam accipere ex fundo maris, aut aliunde, ubi erat derelicta ad nullius spectans dominium. Sic Diana *part.* 10. *tract.* 15. *resol.* 48. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 292. & alii. De Jure autem positivo Civili per sententiam Judicis debet applicari fisco quidquid per artem Magicam, aut Legibus prohibitam acquiritur. Lugo *tom.* 1. *disp.* 6. *num.* 112. La Croix *loco cit.* & ipso teste *Communis aliorum*, per text. *in l. Unica*, *Cod. de Thesauris*. (*)

Accepta per modum pretii pro actione debita ex Justitia, restitui debent; *Communissima*. Et ratio est, quia tale venditum est invendibile, cum solvens Jus habeat ad actionem illam independenter ab omni pretio; & recipiens aliquid per modum pretii pro illa actione vendat id, quod non est suum, sed alterius; Res enim, quæ ex Justitia debetur alicui, perinde est, ac si esset illius; Unde coactus dare pretium pro ipsa, cogeretur emere rem suam, ut redimeret injustam vexationem; adeoque tale pretium injuste acceptaretur, & consequenter esset restituendum ex debito Justitiæ. 27

Dicitur autem notanter *Accepta per modum pretii*, nam accepta per modum gratuitæ, & omnino liberæ donationis non sunt restituenda, cum liceat unicuique per leges non impedito, rei suæ dominium in alium transferre. *Communis*. 28

Hinc Justitiam violant cum onere restitutionis Ministri Principum, Judices, Thesaurarii, Notarii, Tabelliones, & alii similes Officiales, qui pro obeundis suis Officiis, vel ultra taxatum pretium, vel supra constitutum a Principe, vel Republica stipendium, munera exigunt a particularibus, ne vexent, ut alios præferant, ne solutionem, aut expeditionem retardent, & hujusmodi. *Communis*; Dicit tamen Sporer *l. c. n.* 128. quod supradicti, si a Republica conducti sint ad ea munera absque sufficienti stipendio, possint juste mercedem proportionatam exigere usque ad sufficiens stipendium secundum circumstantias personarum, locorum &c. prudenter judicandum. 29

Item Justitiam violant cum onere restitutio- 30

Notæ Romani Theologi.

(*) Casus hic est metaphysicus; nec enim Dæmon furari a Deo permittitur, nec si permittitur, id resciri facile poterit.

Responsio Auctoris.

Quomodo potest a Theologo dici hic casus metaphysicus, cum de ipso passim tractent Auctores, & de acquisitis per artem magicam disponant leges? Quod certe non fieret, si non supponeretur dæmonem furari quandoque a Deo ob sua justa & inscrutabilia judicia permitti, & hoc permittente, posse resciri.

tionis Uxores pretium exigentes a Maritis, ut Debitum conjugale reddant, ne adulterium committant; Latrones, ne hominem occidant; Depositarii, ut Depositum restituant; Rerum inventores, ut eas suis dominis restituant; Debitores, ut Debitum restituant; Detractores, ut famam, aut honorem ablatum reparent, & alii similes. *Communis.*

31 Quid autem in specie de Judice circa munera recepta? Vide verb. *Judex*.

32 Accepta per modum pretii pro actione debita ex quacumque alia virtute præter Justitiam, non sunt restituenda ex debito Justitiæ, Lugo *disp.* 18. *sect.* 3. *num.* 67. Sotus, Bannes, Diana, Tamburin. Petschacher citati, & secuti a La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 265. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in VII.* & *X. Præcept. Decalogi n.* 132. ubi dicit de hoc nun posse dubitari; Tunc enim non peccatur contra Justitiam, cum nec dando, nec accipiendo alicui fiat injuria, adeoque id, quod tunc accipitur, non est restituendum ex debito Justitiæ.

33 Dicitur autem notanter *ex debito Justitiæ*, quia licet non sit in tali casu restituendum ex debito Justitiæ, potest tamen esse obligatio restituendi ex debito alterius virtutis; Si quis enim, v. g. ex voto debeat Ecclesiæ Crucem centum aureorum, & nolit votum adimplere, nisi ab ipsa Ecclesia, vel ab alio accipiat viginti aureos, tunc tenetur restituere Danti illos viginti aureos, non quidem ex Justitia, quam non violavit, sed ex virtute Religionis, quæ illum obligat ad totum votum adimplendum, & promissum Deo integre reddendum; quod non faceret, nisi restitueret illos viginti aureos; quia illos retinendo non integre donat, sed partim vendit respectu talis pretii accepti, ut dictam Crucem Ecclesiæ offerat. Similiter, quia ex virtute Religionis tenentur Beneficiarii dare superflua in eleemosynam, si aliquid recipiant, ad hoc ut suo debito satisfaciant, tenentur restituere; quia retinendo illud acceptum non satisfaciunt præcepto dandi eleemosynam integre ex omnibus superfluis, & sic de similibus. Econtra tamen, si quis pretium accipiat, ut audiat Missam, communicet, & hujusmodi, ad quæ obligatur ex eadem virtute Religionis, non tenetur illud receptum pretium restituere; sicuti nec tenetur restituere pretium acceptum, ne se inebriet, ad quod tenetur ex virtute Temperantiæ, & ne fornicetur, ad quod tenetur ex virtute Castitatis, & hujusmodi: In his enim, & similibus non tenetur neque ex virtute Religionis, Temperantiæ, aut aliarum virtutum restituere pretium acceptum pro earumdem observantia, quia tale pretium receptum non impedit, quod opus ex ipsis Virtutibus debitum ponatur secundum integram suam substantiam, & secundum omnes qualitates debitas; sicuti impedit in primis aliis allatis exemplis de emittente votum donandi Crucem centum aureorum Ecclesiæ, & de Beneficiariis adstrictis dare superflua in eleemosyna; Sic recte tradunt Lugo *loco cit. num.* 70. Sporer *loco cit. n.* 132. & alii.

Item licet quis non teneatur ad restitutionem talis recepti pretii ex debito Justitiæ, potest tamen obligari ex dispositione Juris positivi inhabilitantis ad acquirendum dominium talis pretii; Jus enim positivum in pluribus obligat ad restitutionem, & signanter ad restitutionem pretii simoniace accepti in materia Beneficiorum Ecclesiasticorum, *cap. De hoc* 11. *de Simonia*. Item ad restitutionem pretii simoniace accepti in materia electionum ad Dignitates, & Officia Ecclesiastica. *Extravagant. Cum detestabile* 2. *de Simonia inter Communes*. Item ad restitutionem pretii simoniace accepti pro ingressu in Religionem. *Extravagant. Sane* 1. *de Simonia inter Communes*. Item ad restitutionem pretii simoniace accepti pro administratione Ordinis, aliorumque Sacramentorum, & Sacramentalium; De Jure enim Divino hæc sunt gratis administranda; *Matthæi* 10. *Gratis accepistis, gratis date*; Unde si pro tali administratione aliquid accipiatur, est restituendum. Item ad restitutionem pretii accepti ab Ecclesiasticis Visitatoribus ratione Visitationis; Ipsi enim graviter peccant, & ad restitutionem tenentur ex speciali dispositione Sacrorum Canonum, & Concilii Tridentini *sess.* 24. *cap.* 3. *de reformat.* & sic de aliis. 34

Ordinarie loquendo Restitutio est facienda ei, a quo aliquid injuste acceptum est, vel cui damnum illatum est, si adhuc vivus sit, vel ejus heredi, si sit mortuus. *Communissima*, nec indiget probatione, cum satis de se clare pateat. 35

Dicitur notanter *Ordinarie loquendo*, quia in pluribus casibus restitutio non est facienda domino, & signanter res accepta a possessore justo, & bonæ fidei, est ipsi restituenda, & non domino. Unde si sit accepta res commodata, depositata, oppignorata, locata, & hujusmodi, restituenda est commodatario, depositario, oppignoratario, locatario, & hujusmodi, quia cum isti juste possideant rem, & eam custodiant, vel ipsa utantur, 36

eisdem proprie infertur injuria per ablationem ejusdem rei; cum injuste priventur sua possessione, & usu ejusdem rei; adeoque est ei restituenda, aliter si restituatur domino, & justus possessor patiatur inde aliquod damnum, est de omni interesse indemnizandus. *Communis*.

37 Item furans a Molitore farinam, a Fullonem pannum, a Sartore vestem, & hujusmodi, tenetur ipsis, & non dominis restituere; quia si restitutio fieret dominis, exponerentur illi periculo amittendi pretium laboris, & insuper periculum esset, ne ob præsumptam incuriam in custodiendis rebus sibi traditis eorum Officina desereretur; Unde si ex tali restitutione facta dominis eveniret illis aliquod nocumentum, essent ipsi indemnizandi. *Communis*.

38 Item res ablata a Tutoribus, vel Curatoribus, est ipsis restituenda, & non Pupillis, aut Minoribus, seu furiosis, & amentibus, quia licet isti sint rei restituendæ domini, secundum Jura tamen non habent administrationem. *Communis* per text. *in §. Furiosus 8. & §. Pupillus 9. Inst. de inutilibus Stipulationibus, l. Obligari 9. ff. de auctoritate, & consensu Tutorum & Curatorum*, cum similibus.

39 Item surripiens a Religioso, Uxore, Filiofamilias, & similibus res in usum ipsis legitime concessas, tenetur ipsismet restituere, non autem Monasterio, Marito, Patri, & hujusmodi, nisi certus sit reddendas esse postea ipsis usuariis, quia Usuarii injuste privantur Jure, quod legitime habebant ad usum rerum illarum; Si autem a Religioso, Uxore, Filiofamilias, & similibus auferatur aliquid, quod non est ipsis legitime concessum in usum, seu administrationem, tunc non ipsis est restituendum, sed Monasterio, Marito, Patri, & hujusmodi: aliter si supradictis restituatur, & inutiliter dissipetur, esset obligatio secundæ restitutionis. *Communis*. (*)

Item non est res ablata restituenda domino, quando prævidetur ipsi, aut alteri in spiritualibus, & temporalibus obfutura; Unde non est ei restituendus gladius, si prævideatur ipse, aut alter occidendus; Non est ei reddenda Clavis adulterina, si prævideatur ea usurus ad furandum, & sic de similibus; Sic non est restituenda pecunia domino volenti cum ea corrumpere mulierem, luxuriose vivere, injuste litigare, simoniam committere, & similia in perniciem spiritualem sui, vel alterius perpetrare, sed est differenda ipsi restitutio, donec sint remota talia pericula. *Communis*. 40

Item non est facienda domino restitutio, quando est multum distans, adeo ut non possit res restituenda ad ipsum transmitti, nisi cum expensis excedentibus, vel adæquantibus valorem ipsius rei: Tunc enim expectanda est commodior restitutionis occasio: quæ si desperetur, est facienda restitutio suis propinquis, si habeat, vel in eorum defectu pauperibus, nomine quorum veniunt Ecclesiæ, Hospitalia, Monasteria indigentia, celebrationes Missarum, & alia similia pia opera. *Communis*. (**) 41

Quan-

Notæ Romani Theologi.

(*) Quare non etiam Monasterio, Marito, Patri &c.? id aliquibus non probatur.

Responsio Auctoris.

At *ibi* a me est assignata clara ratio, quare, & quando debeant dictæ res restitui Religioso, uxori, Filiofamilias, & hujusmodi, & quando non ipsis, sed Monasterio, Marito, Patri &c. Videat ibi eruditus Lector, & pronunciet.

(**) Expectanda quidem commodior occasio; & si hæc desperetur, restitutio facienda est omnimode domino rei ablatæ, aut propinquis.

Responsio Auctoris.

Sed ego jam tradidi, quod si desperetur commodior occasio, restitutio facienda est suis propinquis, si habeat, & solum in eorum defectu pauperibus, vel locis piis, cum hac tamen advertentia, quod adveniente restituendi domino commodiori occasione, seu ipso comparente, & res adhuc extent in individuo, debent a pauperibus, vel loco pio restitui; & si fuerint consumptæ, & pauper, seu locus pius inde factus sit ditior, debet restitui id, in quo factus est ditior, ut in similibus trado ego *ibi* sub *n.* 53. Cum quantis autem impensis teneatur fur restituere rem furatam, cum in hoc variæ sint sententiæ Auctorum, attendendæ sunt pro certa regula omnes circumstantiæ, nempe quantitas, seu valor rei furatæ, paupertas, & necessitas tum furis, tum domini rei, distantia, seu mutatio locorum, magnitudo damni tam creditoris, quam debitoris formaliter & comparative ad subjectum: An creditor hic & nunc sit, vel non sit rationabiliter invitus circa omissionem vel dilationem restitutionis, & hujusmodi.

42 Quando non constat de vero domino, seu legitimo rei possessore, facienda est ad ipsum inveniendum diligens inquisitio juxta bonorum qualitatem, idest major, vel minor pro gravitate, vel levitate rei, quia antequam sit facta talis inquisitio, non debet haberi dominus pro ignoto; Hinc si res inventa sit magni valoris, v. g. bursa cum 100. aureis, debet fieri inquisitio, non solum in loco, ubi reperta est, sed & in Pagis, & Civitatibus vicinis; immo etiam in remotis, in quibus adest probabilitas ipsum reperiendi, faciendo quod aliquoties promulgetur e Cathedra, quod affigatur scheda ad locorum compita id notificans, aut quod imprimatur in novellis publicis: Si autem res inventa sit parvi valoris, ut annulus ordinarius, bursa cum paucis nummis, sufficit, quod promulgetur in Ecclesiis, seu Scholis, aut vicis loci rei inventæ. *Sic Doctores communiter.*

43 Si pro tali inquisitione essent ab inventore rei faciendæ aliquæ expensæ, desumendæ essent ex ipsis domini ignoti bonis, quia Jus tum Civile, tum Canonicum nullum gravamen imponit bonæ fidei possessori; unde possessor bonæ fidei deducere potest expensas factas pro rei conservatione, & pro ignoti domini inquisitione, ut patet ex *l. Possessor, ff. de petitione hereditatis.* Secus autem dicendum est de possessore malæ fidei, ut si quis non ex inventione, sed ex injusta actione haberet aliena bona, tunc enim expensas pro inquisitione domini deberet facere ipsemet injustus possessor, & debitor, quia Justitia postulat, ut nullum incurrat dominus nocumentum propter alterius injustitiam, cum peccata suos debeant tenere auctores; *l. Sancimus 22. ff. de pœnis, cap. Quæsivit 2. de his, quæ fiunt a majori parte Capituli.* Nec debet aliquis alterius odio prægravari, ut expresse statuitur *in cap. Non debet 22. de Regul. Juris in 6.* & rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conveniat, ut præcise habetur *in cap. Cognoscentes 2. de Constitutionibus.*

44 Si dominus reperiatur, tenetur inventor ei restituere. *Communis*, textu expresso *in cap. si quis 6. & c. Multi 8. caus. 14. num. 5.* Vide verb. *Dominium art. 3. n. 17.*

45 Si post factam dictam diligentiam non reperiatur dominus, res, seu pecuniæ inventæ sunt in pauperes, seu ad alium pium usum applicandæ, nisi ipse inventor pauper sit, quia tunc posset sibi reservare in toto, vel in parte; considerata quantitate rei inventæ, ac inopiæ suæ. Vide *dict. verb. Dominium a num. 18. ad num. 20.*

Opposita tamen sententia defenditur a pluri- 46
mis Classicis Doctoribus. Vide *ibid. n. 20.*

Si res inventa derelicta fuerit, fit invento- 47
ris, qui primo occupat. Vide *ibid. n. 22.*

Si res inventa sit de illis, quæ numquam 48
dominum habuerunt, fit primo occupantis. Vide *ibid. n. 23.*

Merces, aut quævis alia bona reperta in 49
littore maris, aut fluminis post naufragium, non sunt primo capientis, aut Fisci, sed domino restitui debent. Vide *ibid. n. 24.*

Piscantes bona naufraga in mari, tenentur 50
restituere domino, sicuti debent domino restitui ea, quæ eripiuntur ex incendio, vastatione, inundatione &c. & etiam oves, aut alia animalia ex lupi faucibus erepta. V. *ib. n. 25.*

Habens ex delicto bona incerta, debet resti- 51
tuere locis sacris, vel pauperibus, uti de pretio usurario definivit Alexander III. *in c. Cum tu 5. de usuris*, ibi: *Qui sive ante, sive post Interdictum nostrum usuras extorserint, cogendi sunt per pœnam, quam statuimus in Concilio, eas his a quibus extorserunt, vel eorum heredibus restituere, vel his non superstitibus, pauperibus erogare.* Si autem iniquus detentor sit ipsemet æque pauper, & egens, ac alii pauperes, quibus restituere deberet, aut similiter pauperes consanguineos habeat, licite sibi applicare, aut consanguineis conferre potest etiam propria auctoritate sine præscripto Episcopi, vel Parochi, in toto, vel in parte, considerata quantitate bonorum detentorum, & sua, vel consanguineorum inopia; Dummodo tamen talis inopia sit evidens & certa. Sic La Croix *lib. 2. part. 2. num. 94.* cum S. Thoma, Scoto, Navarr. Gabriel. Medina, Layman, Molina, Vasquez, Sanchez ibi citatis, aliique multi cum Illsung *tom. 4. d. 2. n. 250.* Sporer *tom. 2. tract. 4. n. 106.* ubi dicit, quod ex communi sic docent Molina *disp. 617.* & Lessius *lib. 2. c. 14. dub. 6.* Et ratio est, quia inopia certa & evidens, est etiam pro ipso iniquo detentore, vel suis consanguineis sufficiens causa retinendi, cum talis, vel tales non sint deterioris conditionis, quam alii pauperes; insuper Lugo *disp. 20. num. 8.* Illsung *loco cit. num. 191.* & alii, addunt, iniquum detentorem posse etiam retinere, & sibi applicare, si debitis ultra vires gravatus esset, quia tunc re ipsa pauper, & inops esset: Cavere tamen debet similis injustus debitor, ut recte monent supracitati Doctores, ne in propria causa cæco judicio decipiatur, & fraus absit; Vix enim sibi retinere poterit, nisi sit adeo evidens ejus necessitas, ac inopia, quæ

etiam eum alias a restitutione excusaret: Alioquin enim aperiretur via ad furanda aliena sub iniqua spe, quod domino postea non comparente, prætextu inopiæ non teneretur fur ad restitutionem.

52 Si facta debita & sufficienti inquisitione, & domino non comperto, habens bona incerta, ipsa distribuerit pauperibus, vel sibi æque pauperi retinuerit, quamvis postea compareat dominus, nec ipse, nec alii pauperes teneri videntur aliquid restituere, si ipsa bona fide jam consumpserint, nec ex ipsis ditiores sint facti. Sporer *loc. cit. num.* 105. & ipso

53 teste *Communis aliorum*. Si autem, comparente domino talia bona necdum sint consumpta, sed adhuc extent in individuo, debent a paupere, vel loco pio, cui fuerunt applicata, restitui; & si fuerint consumpta, & pauper, seu locus pius inde sit factus ditior, debet restitui id, in quo factus est ditior: & ratio est, quia prior distributio videtur facta hac conditione, si dominus non comparuerit; alioquin negotium ejus esset male gestum, adeoque, si dominus compareat, sint ei dicta bona restituenda, cum talis distributio evadat invalida, ex quo actus sub conditione celebratus, conditione non completa, nullum operetur effectum, *arg.* §. *Ex conditionali Stipulatione*, *Institut. de verbor. obligatione; & l. unica* §. *Sin autem*, *Cod. de caducis. tollend.* Tum quia nemo debet ex re alterius ditescere, *cap. Locupletari* 48. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*. Ita Lessius *l.* 2. *cap.* 14. *dub.* 7. Molina *disp.* 746. Diana *part.* 11. *tract.* 8. *Resolut.* 14. Henno *l. c. qu.* 4. *Conclus.* 3. *resolut.* 3. Felix Potestas *l. c. n.* 2718. La Croix *loc. cit. num.* 95. cum Layman, Castropal. Pelschacher ibi citatis, & alii contra Sotum, Henriq. Petrum Navarr. Cajetan. Bonacin. & alios cum Lugo *disp.* 31. *n.* 32. dicentes non esse obligationem restituendi, etiamsi res adhuc extaret, quia pauper, vel locus pius acquisivit dominium, cum ei in eleemosynam erogata fuerit, quando dominus non poterat censeri rationabiliter invitus.

54 Si ante distributionem non præcessit debita diligentia pro inveniendo domino, & talia bona adhuc existant apud pauperem, vel locum pium, hi tenentur illa restituere, & in horum defectu ille, qui sine dicta debita diligentia distribuit, quia tunc transferri non poterat dominium, cum dominus esset rationabiliter invitus, & qui sic distribuit, injuriam fecit vero domino, injuste privando eum spe recuperandi bona sua; Culpa enim sua dominum ignoravit, & ob culpam alterius non debet quis privari suis bonis, *cap. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Non debet aliquis alterius odio prægravari*, *cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit;* Peccata enim suos debent tenere auctores, *l. Sancimus* 22. *de pœnis*, *cap. Quæsivit* 2. *de his quæ fiunt a majori parte Capituli*. *Communis*. Et si dicta 55
bona fuerint in tali casu bona fide consumpta a pauperibus, vel loco pio, nec ex eis factus sit ditior, tunc pauper, seu locus pius ad nihil tenetur, sed solus ille restituere tenetur, qui sine debita diligentia distribuit, cum ipse solus injuriam fecerit domino sic culpabiliter distribuendo. *Communis* per Jura adducta.

In debitis quibuscumque sive ex delicto, sive ex contractu ex re accepta, vel inventa, 56
quando facta inquisitione sufficienti dubitatur, quis ex duobus, vel tribus sit rei dominus, non est talis res danda pauperibus, sed proportionate ad dubium inter ipsos dividenda; Tunc enim non potest dici simpliciter ignotus dominus, cum cognoscatur unum ex illis esse dominum; Unde si post factam debitam inquisitionem non appareat ratio sufficiens, cur sit potius hic, quam alter, æquitas postulat, ut proportionate ad dubium fiat inter ipsos divisio; Ipsis autem non sic consentientibus res committenda est arbitrio & auctoritati Judicis. *Communis*.

Pro damnis illatis immediate alicui Civitati, Oppido, Communitati, Collegio, & hujusmodi, quæ faciunt unum corpus ex multis, 57
restitutio est facienda immediate ipsi Communitati, non autem particularibus Civibus, aut Personis, quia læsio facta fuit immediate ipsi Communitati, & non particularibus Personis; & sic facta restitutione Administratoribus talis Communitatis, per ipsos providebitur particu-cularibus Personis. *Communis*.

Pro damnis illatis immediate particularibus Personis, ut in minutis furtis panis, vini, olei, carnis, & similium mensura minori, vel statera dolosa, restitutio est facienda ipsis particularibus Personis solitis suas frequentare Officinas, vendendo deinceps viliori pretio, aut meliori pondere, vel mensura, ut sic, quantum fieri potest, compensetur damnum paulatim refundendo, quod paulatim est ablatum. Sporer *loc. cit. numer.* 117. Henno *loc. citat. quæst.* 5. *conclus.* 2. *resolut.* 2. Tamburin. *lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 1. §. 3. *num.* 19. Busemb. *lib.* 3. *part.* 2. *c.* 2. *dub.* 5. *n.* 2. Molina, & alii passim; 58

sim; Vasquez, & Escobar cum paucis aliis exceptis dicentibus esse probabile, quod possit dari pauperibus præsertim ejusdem Civita-
59 tis. Si autem damna sint illata extraneis omnino ignotis, nec solitis suas frequentare Officinas, tunc revera restitutio est facienda pauperibus, seu aliis piis locis. Henno *loc. cit.* & alii communiter.

60 An, & quibus restituendi sint Thesauri inventi. Vide verb. *Dominium art.* 3. *a nu.* 27. *ad* 45.

61 Capientes animalia in leporariis, vivariis, stagnis, silvis non amplis, & circumdatis, an, & quibus restituere teneantur? Vide *ib. num.* 8.

62 Animalia domestica, seu naturaliter mansueta, sicut & ferina mansuefacta quandiu redire solent, non sunt primo capientis, etiamsi longe aberraverint, sed sunt domino comparenti restituenda. Vide *ib. n.* 9.

63 Feram, aut avem letaliter vulnerans, & eam insequens moraliter certo capturus acquirit ejus dominium, & si ab alio capiatur, est ei restituenda. Vide *ib. n.* 10.

64 Si vero fera, aut avis sit ita leviter vulnerata, ut adhuc fugere possit, tunc si alius eam fugientem capiat, est ipsius capientis, nec tenetur restituere ei, qui eam sic leviter vulneravit. Vide *ib. n.* 11.

65 Si autem dubium foret, an qui vulneravit, ratione talis vulneris esset capturus, nec desiisset prosequi feram vulneratam, tunc de æquitate esset dividenda inter vulnerantem, & capientem. Vide *ib. n.* 12.

66 Item si quis animal vagum insequatur, & illud in retia alterius incidat, tunc uterque habet Jus illud capiendi; Unde de æquitate esset inter ipsos dividendum. Vide *ib. nu.* 13.

67 Si piscis reperiatur ita inextricabiliter implexus in retibus alicujus piscatoris, ut nullatenus possit evadere, si alter ex ejus retibus ipsum eripiat, tenetur ad restitutionem; Secus si piscis adhuc poterat se eripere illis retibus. Vide *ib., n.* 14.

68 Quando apes ex proprio alveario ita evolant ut illarum reversio, vel apprehensio desperetur, tunc licite possunt a quolibet apprehendi sine obligatione restitutionis, etiamsi forent in fundo prioris domini. Vide *ibidem n.* 15.

69 Si autem apes alterius alveare occupant, fiunt ipsius, maxime si ipsum apertum retineat etiam ad hunc finem; Unde si quis inde eas eriperet, teneretur ipsi restituere. Vide *ib. n.* 16.

70 Qui pecuniam, vel quamlibet rem alienam ab ipso furatam, vel ab alio fure mala fide acceptam ita cum propria commiscuit, ut discerni amplius nequeat, tenetur resarcire totum damnum domino pecuniæ. Vide *ib. n.* 82.

Qui pecuniam furtivam accepit bona fide in 71
solutionem alicujus debiti, & sic bona fide cum sua pecunia commiscuit, postea comparente domino pecuniæ, ad nihil tenetur. Vide *ibid. num.* 83.

Qui autem pecuniam furtivam accepit bona 72
fide gratis, vel lucratione, & ita commiscuit cum sua, licet non teneatur eam restituere in individuo, tenetur tamen restituere domino in æquivalente. Vide *ibid. num.* 84.

Emens bona fide rem furtivam, seu alie- 73
nam, tenetur eam restituere domino statim, ac rescit esse suam. Vide verb. *Emptio art.* 2. *num.* 1.

Nec talis emens bona fide rem furtivam re- 74
stituendo eam domino, potest ab ipso repetere expensum pro ea. Vide d. verb. *Emptio art.* 2. *num.* 2.

Immo non tantum rem ipsam furtivam, sed 75
& omnes ejusdem rei fructus adhuc extantes, & quos collegit, & consumpsit a tempore cognitæ rei furtivæ, & eos, ex quibus jam antea bona fide perceptis factus est ditior, tenetur Emptor in utroque Foro restituere domino. Vide *ibid. num.* 3.

Emens bona fide rem furtivam probabilius 76
non potest eam reddere furi, si prævideat non esse reddendam domino, etiamsi aliter pretium suum recuperare non possit, sed debet eam restituere domino. Vide *ibid. n.* 6.

Revera tamen est etiam probabile, quod ta- 77
lis Emptor possit rem furtivam reddere furi ad pretium recuperandum, seque indemnem servandum. Vide *ibid. num.* 7.

Emens rem pecunia furtiva, licet acquirat 78
ejus rei Dominium, obligatur tamen ad resarciendum omne damnum, ac lucrum cessans illi, a quo pecuniam abstulit, tum etiam venditori casu, quo pecunia ab ipso evincatur. Vide *ibid. num.* 8.

Venditor autem non acquirit Dominium ta- 79
lis pecuniæ furtivæ, sed eam debet comparenti domino restituere, si adhuc in specie extet; non tenetur vero restituere si eam jam consumpsit, vel cum propriis nummis ita commiscuit, ut amplius discerni nequeat. Vide *ib. n.* 9.

Alia ad rem. Vide d. verb. *Emptio art.* 2. 80
3. & 4. & verbo *Possessor bonæ, & malæ fidei*.

Quibus facienda sit restitutio pro rebus in 81
Bello captis, & damnis causatis? Vide verb. *Bellum art.* 2. & 3.

Bona

82 Bona vacantia, idast quæ relicta sunt a defuncto, qui nec heredes habuit, nec quidem intra decimum gradum, nec de bonis illis disposuit, quamvis Jura naturæ sint primo occupantis, ex quo sint bona derelicta; tamen per *l. Scire* 1. *l. Vacantia* 4. *& l. Si vacantia* 5. C. *De bonis vacantibus*, *& de incorporatione*, devulvuntur ad Fiscum, & quidem ad sæcularem, si dafunctus fuit Laicus; & ad Ecclesiasticum, si desunctus fuit Clericus; Layman *tract.* 5. *cap.* 6. *nu.* 6. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.* 104. ubi notat, quod Amicus *de Justitia disp.* 16. *n.* 6. non putat possessorem ante Judicis sententiam teneri hæc bona Fisco tradere, nam in eadem Lege dicitur intra certum tempus posse præscribere contra Fiscum, adeoque supponitur posse retinere bona fida, cum mala fida nunquam præscribatur, ut expressa cavetur *in l. Possessor cap.* 2. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribit*.

83 Restitutio ordinarie facienda est statim ac quis cognoscit se esse rei alianæ debitoram,
84 seu injustum detentorem. *Communissima*. Ly autem *Statim* quoad actum internom, seu propositum restituendi sumendum ast *Mathematice*, idest in eodem puncto, qoo quis advertit se esse tei alienæ debitorem, seu injustum detantorem, debet concipere propositum, & habere verum animum restituendi; *Communis*. Et ratlo est, qoia præceprum restitutionis ex natura sua simul (& quidam in sententia Scoti *in dist.* 15. *qu.* 2. ac aliorum communiori) principaliter est negativum, scilicet non retinendi ram alienam, rationa cujus reducitur ad septimom præceptum Decalogi *Non furaberis*; Præceptum autem negativum ita obligat semper, & pro semper, ut quocumque momento valle oppositom peccatum fit, adeoque quocumque mumento, & consequenter *Statim Mathematice* tenetur quis nolle retinere alienom, seu quod idem est, velle restitoera, vel ha-
85 bere animum restituendi. Ly *Statim* vero quoad actum externum executionis, seu quoad realiter externam axequendam, seo faciendam restitutionem, sumendum est solum *moraliter*, idest quamprimom moraliter, & commode quis restituera poterit absqua aliquo notabili æquali, vel graviori incommodo proprio, quam sit Creditori proveniens ax dilata restitutione sui debiti; *Communis*. Et ratio ast, quia licet præcaptum restitutionis, quatenus negativum ast, obliget semper, & pro semper non detinere rem alienam, & consequenrer quoad actum internum, seu propositum, val voluntatem internam restituendi obliget statim *Mathematice*, quatenus tamen simul affirmativum est præcipiens actum externum raaliter, & effectiva, seo executive restituendi, obligat qoidem semper, sed non pro semper, idest non obligat pro quocumque tampore indivisibili, sed solum pro tempora divisibili, quo attenta opportunitate loci, temporis, & personæ restitutio moraliter commoda fieri potest; Nemo enim sanæ mentis potest dicere, quod si quis da nocte in lecto decumbens, seu de die in mensa accumbens recordetur se taneri ad alicujus rei restitutionam, debeat statim *Mathematice*, idest in illo puncto recordationis a lectu, seu mensa surgere, & ad rem illam Domino restituendam pergere, quin possit ad opportunum tampus, & locum restitutionem illam differre.

Restitutio debitorum ex delicto formali in- 86
justæ acceptionis, vel damnificarionis, facienda est statim moraliter qoamprimum absque notabili incommodo fieri potest; *Communis*. Et ratio est, quia Debitor ex delicto, si non restituat statim muraliter cum primum commode potest, est iniquus Detentor toto tampora dilatæ restitutionis commoda factibilis, ergo ne sit iniquus Detentor, tenetur restituere statim moraliter quam primum absque notabili incommodo restitaere potest.

Hinc si Debitor ex delicto, habita oppor- 87
tunitate restituendi, seclusa omni legitima excusationa, non statim *moraliter* restituat, sed differat; & peccat mortalirer, quia est in continua moraliter injusta acceptiona seu damnificatione, & insuper tenetur in conscientia restituere Domino, seu Creditori omne interesse lucri cessantis, & damni emergantis ipsi ax illa culpabili sua mora restituendi debita ex delicto: *Communis*. Et ratio est, quia Dominus, seu Creditor non sulum privatus est injuste ipsa re sua principali, sed atiam passus est injoste illud interesse lucri cessantis, & damni emergentis ax culpa Debitoris ax delicto; argo Debitor ex delicto, si non restituat statim moraliter quam primum absqua notabili incummodo restituere potest, ultra peccatum murtala incurrit etiam onus restituendi Creditori omna intaresse lucri cessantis, & damni amergentis, cum nisi ei rastituatur utrumque, non fiat æqualitas Justitiæ cum ipso.

Restirotio debitorum ax re accepta tantum 88
a possessore bonæ fidei, facienda est statim *moraliter* quam primum absque notabili incommodo fieri porest, postquam ipse possessor cognovit rem esse alienam; Tunc enim tenetur

dictus

dictus possessor statim *moraliter* cum primum commode potest restituere ipsammet rem, si adhuc extet; vel si non amplius extet, id in quo ex ipsa factus est ditior; *Communis*. Et ratio est, quia si ulterius rem ipsam; seu id, in quo ex ipsa factus est ditior, voluntarie detineat, cum commode restituere possit, jam de possessore bonæ, evadit possessor malæ fidei, culpabiliter damnum inferens Creditori, seu Domino; ergo ne evadat culpabilis possessor malæ fidei, debet statim *moraliter* cum primum commode potest, restituere.

89 Hinc si talis Debitor ex re accepta, seclusa omni legitima excusatione, ad longum tempus voluntarie differat dictam restitutionem cum gravi præjudicio Domini, seu Creditoris rationabiliter inviti de tali dilatione, seu mora restituendi, & graviter peccat, & tenetur restituere ipsi omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis; *Communis*. Et ratio est, quia sic ulterius detinens rem ipsam, seu id, in quo ex ipsa factus est ditior, jam ex tunc fit possessor malæ fidei, & injustus Detentor, ergo ratione injustæ detentionis, & moræ graviter culpabilis graviter peccat, & tenetur restituere, nedum ipsam rem adhuc extantem, sed id, in quo ex ipsa factus est ditior, sed etiam omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis; Ad talem enim restitutionem tenetur injustus Detentor, & possessor malæ fidei, ut tradunt communiter Doctores, & patet ex dictis sub verb. *Possessor bonæ*, & *malæ fidei*.

90 Quanta autem requiratur dilatio in tali Debitore, ad hoc ut peccet mortaliter, & teneatur sub gravi onere ad omnem dictam restitutionem, pendet a prudentis viri judicio; attentis, & bene perpensis variis circumstantiis, videlicet attenta temporis longitudine, restituendi opportunitate, ipsius Domini, seu Creditoris renitentia, & detrimento, & hujusmodi, quæ si prudenter reputentur gravia, gravem inducunt culpam, & obligationem restituendi, & si levia, levem inducunt culpam, & levem restituendi obligationem. *Sic Doctores communiter*.

91 Mora illa, seu dilatio restituendi in tali debitore ex re accepta tantum, ad hoc, ut inducat culpam, & obligationem restituendi Domino etiam interesse lucri cessantis, & damni emergentis, non est computanda a tempore, quo fuit accepta, sed solum a tempore, quo quis cognovit rem esse alienam, & adhuc ulterius eam invito Domino injuste retinuit; Ab isto enim solo tempore incæpit esse culpabilis, & injustus possessor malæ fidei, & non antea, cum supponatur fuisse ab ipso talem rem bona fide, & sine ulla culpa acceptam. Possessor autem bonæ fidei pro tempore durantis suæ bonæ fidei ad nihil tenetur, sed ex re accepta, & detenta tenetur tantum ab illo tempore, quo cognovit esse alienam, restituere ipsammet rem, si adhuc extet, seu id, in quo ex ipsa factus est ditior, si non amplius extet, & si durante sua bona fide eam totaliter consumpsit, nec ex ipsa factus sit ullo modo ditior, ad nihil omnino restituendum tenetur, ut docet *Communis Doctorum*.

Item si possessor bonæ fidei etiam a tempore, quo cognovit rem esse alienam aliquanto tempore ob inopiam v. gr. vel impotentiam, non fuit in ulla culpa, seu culpabili mora restituendi, & alio tempore fuit in culpa, seu culpabili mora restituendi, in tali casu tenebitur solum ad restituendum interesse correspondens illi tempori, quo fuit in culpa; non tamen ad restituendum interesse correspondens illi tempori, quo non fuit in ulla culpa. *Communis*. 92

Restitutio debitorum ex contractu, facienda est statim *moraliter*, postquam impletum est tempus inter contrahentes præfixum, seu conventum. *Communis*; Et ratio est, quia, ut expresse dicitur *in cap. Contractus 85. de Regul. Juris in 6. Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, adeoque, si inter contrahentes sit tempus præfixum, seu conventum, omnino servandum est, quantum sine notabili incommodo fieri potest, idque etiamsi Creditor non admoneat Debitorem, cum dies præfixa interpellet pro homine, ut expresse habetur *in cap. Potuit 4. de Locato*, & *conducto*, ibi: *Non obstante, quod ei, ut Canonem solveret, non extet nunciatum, cum in hoc casu dies statuta pro Domino interpellet*, & concordat *l. Magnam 12. Cod. De contrahenda emptione*. 93

Hinc Debitor ex Contractu, si tempore præfixo elapso sine ulla legitima causa excusante sit in mora mortaliter culpabili restituendi, seu solvendi, & peccat mortaliter, & tenetur restituere etiam omne interesse lucri cessantis, & damni emergentis ipsi Creditori ex tali culpabili mora solvendi. *Communis*. Et ratio est, quia tunc Debitor illa sua culpabili mora injustum damnum causat Creditori; Est enim causa, quod patiatur illud grave interesse lucri cessantis, & damni emergentis, quia, qui causam damni dat, damnum dedisse videtur; *c. Si culpa 9. de injuriis*, & *damno dato*, *l. Qui occidit* 94

citis 30. §. 3. ff. *Ad Legem Aquiliam*, adeoque si sine legitima causa excusante, ex sua mora mortaliter culpabili restituendi, seu solvendi grave damnum lucri cessantis, & damni emergentis inferat Creditori, & graviter peccat, & graviter tenetur ad totius dicti damni restitutionem.

95 Quilibet Debitor, sive ex delicto, sive ex re accepta, sive ex contractu potens commode solvere simul totum debitum, non satisfacit suæ obligationi restituendo successive per partes. *Communis* per textum *in l. Tutor* 41. §. *Lucius*, *ff. De usuris*, *l. Plane* 3. *ff. Familiæ Erciscundæ*. Et ratio est, quia Debitor in tali casu detinet alienum rationabiliter invito domino; adeoque si commode possit totum simul restituere debitum, & sine saltem rationabiliter præsumpto consensu Creditoris restituat solum successive per partes, peccat contra Justitiam graviter, vel leviter, prout gravis, vel levis est materia, & mora solvendi.

96 Debitor habens animum continuatum non restituendi, cum commode potest, manet in continuo peccato mortali, si materia restituenda sit gravis. *Communis* per text. *in c. Si res aliena* 1. *caus.* 14. *quæst.* 6. ubi ex verbis S. Augustini sic præcise habetur: *Si res aliena, propter quam peccatum est, reddi possit, & non redditur, pœnitentia non admittitur, sed simulatur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si ut dixi, restitui potest*. Et concordat *cap. Cum tu* 5. *De usuris*, ibi: *Cum juxta verbum Beati Augustini non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum*, & *cap. Peccatum* 4. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum*.

97 Immo in hoc voluntario animo non restituendi continuato per longum tempus, seu in hac voluntaria injusta detentione rei alienæ tot committuntur peccata numero distincta, quoties animus, seu voluntas, vel propositum non restituendi formaliter, vel virtualiter interrumpitur, aut reassumitur. *Communis*. Vide dicta sub verb. *Peccatum a nu.* 29. *ad* 34. ubi de distinctione numerica peccatorum.

98 Debitor, qui non vult quam primum commode poterit, restitutionem facere, seu vult solum illam facere per partes, cum possit commode restituere totum simul; seclusa justa causa excusante, non potest a Confessario absolvi. *Communis*; Et ratio est, quia ipse non habet firmum, & absolutum propositum evitandi grave peccatum, quale est, ut supra diximus, non restituere statim *moraliter*, cum primum commode potest, aut restituere solum per partes, cum commode potest totum simul, adeoque seclusa justa causa excusante, talis Debitor non potest absolvi.

Ad absolutionem tamen conferendam non prærequiritur restitutio realis, seu externa, & executiva, sed sufficit restitutio mentalis, seu interna, idest firmum propositum restituendi cum primum commode poterit. Aliqua enim justa interveniente causa differendi restitutionem potest Debitor interim absolvi cum solo dicto firmo proposito illam faciendi in proximum. *Communis*. 99

Debitor autem, qui bis, vel ter, aut pluries in aliis Confessionibus jussus restituere, non restituit, cum facile & commode potuisset, regulariter non est absolvendus, nisi prius re ipsa restitutionem fecerit. *Communis*; Et ratio est, quia talis Debitor est in voluntario proximo periculo iterum culpabiliter omittendi debitam restitutionem, sicque noviter peccandi, adeoque sicut concubinarius, qui sæpius jussus concubinam ejicere, semper promisit, & nunquam ejecit, nequit, nisi vere prius ejiciat, absolvi; ita Debitor, qui sæpius jussus restituere, semper promisit, & nunquam restituit, nequit absolvi nisi prius vere, & realiter restituat, si commode possit. Si autem ex nova superveniente causa, seu circumstantia non posset pro tunc restituere sine maximo suo incommodo, posset, accedente vero & firmo proposito restituendi cum primum commode poterit, iterum absolvi, quamvis prius commode potuisset, & non restituisset; In tali enim casu haberet justam causam differendi dictam restitutionem, quamvis prius graviter peccaverit non restituendo, quando commode potuit. *Communis*. 100 101

Debitor, qui commode potest restitutionem facere in vita, & non vult restituere nisi in articulo mortis, vel post mortem per suos heredes; nec debet, nec potest a Confessario absolvi. *Communis*. Et ratio est quia talis Debitor est simpliciter indispositus ad absolutionem, cum semper sit in actuali continuo peccato, & impœnitens, ut patet ex dictis *supra nu.* 96. per Jura ibi allata; Semper enim est in actuali continua injusta detentione rei alienæ, cum ex dictis gravem habeat obligationem restituendi statim moraliter, cum primum commode poterit: Tum quia moribundus, qui potest, salva fama, commode ipse per se restituere, & onus restitutionis vult suis relinquere heredibus, ultra quamquod peccat graviter 102

viter non restituendo statim moraliter, sicut graviter obligatur, exponi cum gravi injuria, & damno Creditorum dictam restitutionem periculo omissionis, cum ordinarie heredes sint ipso Testatore negligentiores; adeoque cum gravis sit culpa non restituere statim moraliter cum primum commode potest, & etiam grave peccatum sit propriam gravem obligationem in alios transferre sine justa causa, maxime accedente gravi damno aliorum, uti in hoc casu, talis moribundus nequit tanquam indispositus absolvi, nisi ipse per se restituat, si commode, salva sua fama, id possit ante suam mortem. Si autem talis moribundus esset Debitor, qui non posset ante suam mortem de per se restituere sine infamia, posset per Testamentum aut Codicillum tantum, quantum debet, suo Creditori legare, aut per Confessarium, vel aliam probæ fidei Personam modo secreto ad suam famam tuendam, debitam facere restitutionem. *Communis*.

Articulus IV.

Ubi, quomodo, & quo ordine facienda sit restitutio?

1 Restitutio ex delicto, seu ratione injustæ acceptionis, detentionis, vel damnificationis facienda est in loco, in quo dominus, seu Creditor rem suam haberet, si ei injuste ablata, detenta, vel destructa non fuisset. *Communis*: Et ratio est, quia obligatus ex delicto rem domino, seu Creditori restituere, tenetur ita restituere, ut dominum, seu Creditorem servet omnino indemnem; cum justum non sit, ut quis innocens ex alterius culpa sentiat damnum, & pœnam, *c. Cognoscens 2. de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*, *cap. Non debet 22. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Non debet aliquis alterius odio prægravari*; Atqui dominus, seu Creditor non servatur omnino indemnis, nisi debitor ex delicto faciat ei restitutionem in loco, in quo rem suam haberet, si injuste ablata, detenta, vel destructa non fuisset, quandoquidem teneretur pati damnum translationis cum expensis, & incommodis ad ipsam necessariis, ergo &c.

2 Hinc ut dominus, seu Creditor servetur omnino indemnis, restitutio in tali loco facienda est expensis ipsius Debitoris, sive ad alium locum migraverit ipse Debitor, sive Creditor, si rem suam secum asportasset. *Communis*. Et ratio est, quia qui obligatur ad finem, obligatur etiam ad media, sicuti concesso fine, etiam media, quibus ad eum pervenitur, concessa intelliguntur, *cap. Præterea 5. & c. Suspicionis 39. de Officio Delegati; & l. Cui jurisdictio 2. ff. De Jurisdictione*; Unde cum Debitor ex delicto teneatur rem restituere in loco, in quo Creditor fuisset eam habiturus, seu translaturus, tenetur etiam ad talem locum rem mittere propriis expensis, cum tales expensæ sint medium per se necessarium ad talem finem.

An autem, si dominus fuisset rem illam alio transportaturus, possit iniquus debitor detrahere expensas, quas dominus debuisset facere in tali rei suæ transportatione; & sic detrahendo tantum v. grat. retinere de bonis domini, quantum ad ea transferenda necesse fuisset? Variant Doctores. Affirmant Sporer *loc. cit. tr. 4. c. 3. sect. 4. n. 156.* Henno *loc. cit. tract. 1. qu. 3. conclus. 2.* Bonacina cum aliis, quos tacito nomine citat *disp. 1. de restit. qu. 5. n. 8.* quibus favere videntur Vasquez *c. 19. de restitut. dub. 1. num. 19.* Dicast. *de restit. d. 11. n. 104.* & alii, quia, dicunt ipsi, Debitor iniquus solummodo tenetur servare dominum indemnem; adeoque in restituendo potest detrahere ex bonis domini expensas, quas ipse dominus facere debuisset in transportatione ipsorum, cum sic adhuc servetur indemnis, ex quo adhuc tantum recipiat, quantum haberet, si injuriam passus non fuisset; Non enim debet dominus ex tali restitutione lucrum reportare; Rebellus autem *de restit. p. 1. lib. 2. q. 13. sect. 2. n. 8.* & alii negant posse iniquum debitorem tales expensas detrahere ex bonis domini, seu Creditoris, quia non debet iniquus debitor ex suo delicto lucrum reportare, per text. *in cap. Intelleximus 7. de Judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*; *l. Non fraudantur 134. ff. De Regul. Juris, §. 1.* ibi: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*. 3

Circa quantas expensas facere debeat Debitor ex delicto pro restituenda re aliena in loco, in quo Creditor, seu dominus illam haberet, si injuste ablata, detenta, vel destructa non fuisset? tres sunt Doctorum sententiæ. Prima rigidior sententia docet, quod Debitor ex delicto tenetur rem alienam restituere cum quantiscumque suis expensis, etiam valde superantibus valorem rei restituendæ, & transmittendæ. Sic tenet Cajetanus, Navarr. Medina, Armilla, & alii apud La Croix *loc. cit. n. 365.* & apud Lugo *disp. 26. sect. 8. n. 184.* 4

184. quia, dicunt ipsi, Dominus, seu Creditor habet Jus ad rem suam, nec justum est, ut propter alterius delictum careat ipse sua re; Debitor autem debet malitiæ suæ imputare, quod sine tantis expensis, & excessivo damno nequeat restituere.

5 Secunda benignior sententia defendit debitorem ex delicto non teneri ad restituendum immediate Domino, seu Creditori, si longe majores sint necessario faciendæ expensæ, quam valeat res restituenda; at in tali casu si res sit alicujus momenti, posse differre restitutionem quousque supersit spes commodioris occasionis ad restituendum; ablata autem omni spe commodæ occasionis restituendi Domino, rem esse restituendam ejus proximis consanguineis, vel heredibus, & in horum defectum pauperibus: Sic S. Thomas 2. 2. *q.* 62. *art.* 5. *ad* 3. Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 2. *art.* 4. Sporer *loc. cit. nu.* 162. cum aliis ibi citatis. & plurimi alii, quos congerunt, & sequuntur Molina *disp.* 752. Layman *libr.* 3. *de Justitia tract.* 2. *cap.* 10. *de restitut. numer.* 4. Lessius *lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 8. Bonacina *disp.* 2. *de restitut. qu.* 5. Vasquez *de restitut. cap.* 10. *dub.* 1. *num.* 27. Tamburin. *lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 2. §. 8. *num.* 4. & alii, quibus & nos subscribimus; Et ratio est, quia Justitia non adversatur Caritati, nec rectæ rationi, cum Caritas sit finis omnium virtutum, & recta ratio omnem virtutem dirigat; Atqui Caritas, & recta ratio dictat, quod Dominus, seu Creditor non debeat, nec possit rationabiliter velle restitutionem sibi fieri cum tanto longe majori, & intolerabili damno Debitoris, scilicet per expensas in triplo, quadruplo, quintuplo, & amplius excedentes ipsum debitum: Quis enim rectæ rationis dicat Justitiam ex se obligare, ut qui unum aureum furatus est, & non potest illud ad Dominum mittere, nisi decem, viginti, & triginta millia aureorum expendat, adhuc debeat hæc omnia expendere, nisi Dominus liberaliter consentiat, quod alio modo restituat, dando proximis ejus consanguineis, vel heredibus, & in horum defectum pauperibus? adeoque &c. Si tamen ex-

6 pensæ necessariæ pro facienda restitutione sint tantum semel majus damnum, quam summa restituenda, tunc Debitor ex delicto tenetur cum talibus expensis restituere: Unde qui furatus est v. g. centum Florenos, tenetur ipsos restituere, quamvis pro ipsis restituendis, & transmittendis ad Dominum deberet expendere alios centum Florenos e suis, quia æquum est, ut ille potius, qui injuriam fecit, quam ut innocens patiatur damnum æquale centum Florenorum. Sic Vasquez, Lugo, Illsung cum La Croix *loc. cit. n.* 368. Sporer *loc. cit. num.* 161. ubi concludit certum esse apud omnes, quod si Debitor ex delicto in expensis faciendis, pro restitutione rei alienæ patiatur solum damnum æquale, vel quasi æquale, aut aliquando majus, quam patiatur Dominus ex carentia rei suæ, sine dubio adhuc obligatur ad restituendum.

Tertia sententia media est, & docet, quod 7
quando, omnibus consideratis, Debitoris damnum in expensis faciendis superat solum in duplo damnum Creditoris, tunc adhuc tenetur Debitor ex delicto restituere Domino, seu Creditori immediate. Sic Lugo *cit. disp.* 20. *sect.* 8. *num.* 190. La Croix *loc. cit. num.* 368. & alii, quæ sententia, ut dicit Sporer *loc. citat. num.* 160. est speculative omnino probabilis, quia, dicunt ipsi, cum Debitor sit nocens, & Creditor innocens, duplo major est ratio, ut patiatur nocens Debitor, quam innocens Creditor; adeoque, ne patiatur Creditor innocens, non solum debet nocens Debitor pati in expensis necessariis pro restitutione facienda damnum æquale, sed etiam duplo majus, si tantum sit necessarium pro restitutione facienda immediate ipsi Creditori innocenti.

Pro definienda tamen quantitate damni tam 8
Creditoris innocentis, quam Debitoris nocentis, seu injusti, non est attendendum damnum utriusque absolute materialiter, & arithmetice, computando scilicet expensas faciendas cum ipso debito, vel si aliter restitutio fieri non possit, tantum Debitor teneatur expendere, quantum est Debitum, v. gr. mille expendere, ut restituat mille debita ex delicto, sed solum formaliter, & comparative, attendendo scilicet ad damnum utrivis secuturum, si restitutio fiat, vel non fiat ex circumstantiis personarum magis, vel minus divitum, aut egenarum: Fieri enim potest, ut damnum mille Florenorum respectu Debitoris pauperis sit longe majus, quam damnum mille Florenorum respectu Creditoris divitis, & vice versa, eo quod unus per damnum, seu jacturam Florenorum mille sit conjiciendus in miseriorem statum, quam alter per damnum, seu jacturam Florenorum decem millium: Unde si Creditor sit dives, Debitor autem sit pauper, non tenetur Debitor pauper restituere immediate ipsi Creditori diviti, quamvis multo minores expensas facere debeat, quam debitum valeat, cum expensæ verbi gr. centum Florenorum sunt majus damnum debitori pauperi, quam Cre-

Creditori diviti damnum, seu jactura totius debiti, verbi gr. mille Florenorum. E contra autem si Creditor sit pauper, Debitor vero sit dives, Debitor dives tenetur restituere immediate ipsi Creditori pauperi, quamvis multo majores expensas facere debeat, quam debitum valeat, cum expensæ v. g. mille Florenorum sint minus damnum Debitori diviti, quam Creditori pauperi jactura sui Crediti solum centum Florenorum. Quod est valde in similibus observandum, ut recte observant Lugo *cit. disp.* 20. *n.* 188. Illsung *tom.* 3. *d.* 4. *n.* 223. La Croix *loc. cit. n.* 373. Sporer *loc. cit. n.* 163. & alii.

9 Restitutio ex re accepta debet fieri in loco, ubi cognoscitur esse aliena; Et si transferenda sit res ad dominum rei absentem, debet transferri expensis ipsius domini. *Communis*, quoad utramque partem; Et ratio primæ partis est, quia nec Jus Civile, nec Canonicum ullam aliam obligationem imponit possessori bonæ fidei, quam restitutionem rei bona fide possessæ, ubi cognoscit esse alienam, adeoque suæ obligationi satisfacit, si eam restituat in loco, ubi cognoscitur esse aliena.

10 Ratio autem secundæ partis est, quia possessor bonæ fidei debet restituere solum tantum, quantum ex re aliena possidet, ne sine culpa cogatur subire pœnam contra expressum textum *in cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit;* cogeretur autem plus restituere, quam bona fide possideat, & sine culpa subire pœnam, si teneretur rem bactenus bona fide possessam suis expensis mittere ad cognitum dominum. Tum quia possessor bonæ fidei deducere potest expensas, quas fecit pro rei conservatione; *l. Si quis* 2. *ff. de negotiis gestis*, *l. si quid possessor* 31. §. 2. *&* 3. *ff. De hereditatis petitione*, cum similibus, ergo & illas, quas fecit pro ejusdem restitutione.

11 Possessor autem bonæ fidei, postquam intellexit rem esse alienam, debet ejusdem inquirere dominum, &, eo cognito, ab ipso per epistolam, vel nuncium exquirere quid de re sua fieri velit. Quod si inquirere dominum negligat, aut, eo cognito, incipiat esse in mora culpabili restituendi, tunc cum eo ipso incipiat esse possessor malæ fidei, adeoque debitor ex delicto, tamquam Debitor ex delicto tenebitur deinceps rem domino restituere propriis expensis. *Communis.*

12 Si facta debita, & sufficienti inquisitione pro inveniendo domino, non inveniatur, vel ita distans inveniatur, ut conveniri non possit, aut res ad ipsum transferri non possit sine æquali, vel majori sumptu, quam ipsa valear, tunc si supersit adhuc aliqua spes ipsum inveniendi, & conveniendi, & res sit notabilis momenti, debet ipsa res eousque servari in se, vel si servari non possit in se, saltem in suo pretio, donec affulgeat spes dominum ipsam rem, seu ejus pretium aliquando obtenturum; Si autem nulla talis supersit spes, aut res sit parvi momenti, debet dari ejus proximis consanguineis, & in horum defectum pauperibus, & probabiliter poterit etiam sibi retinere ipsemet possessor bonæ fidei, seu dare suis consanguineis, si vere pauperes sint, cum in tali casu sit discurrendum de ipsa re, tamquam de re incerta, & ignoti domini juxta dicta *articulo antecedenti a n.* 51. *ad* 55.

Debita ex contractu restitui, aut solvi debent in loco, de quo expresse, vel tacite conventum est inter contrahentes. *Communis*, per text. *in cap. Contractus* 85. *de Regul. Juris in* 6. ibi; *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur;* & concordat *l. Contractus* 23. *ff. de Regul. Juris*, *&* *l. Alio loco* 1. *&* *l. Is qui certo loco* 9. *ff. De eo, quod certo loco dari oportet*, cum similibus. 13

Si de loco restitutionis, vel solutionis nihil sit expressum in Contractu a contrahentibus, tunc solutio, seu restitutio facienda est in loco, ubi secundum praxim, & consuetudinem Regionis solet fieri restitutio, seu solutio pro aliis similibus contractibus, quia talis censetur esse tacita conventio inter partes contrahentes. *Communis*, *arg. cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*, *l. Præses* 1. *l. Consuetudinis* 2. *Cod. Quæ sit longa consuetudo.* 14

Debita ex contractu oneroso, sive transferente rei dominium, ut in emptione, mutuo, censu, & hujusmodi, in quibus non eadem res, sed pro una re accepta, altera reddi debet, sive non transferente rei dominium, ut in deposito, commodato, locato, & hujusmodi, in quibus eadem res accepta reddi debet, generaliter loquendo, nisi aliter inter partes sit conventum, restituenda sunt in loco, ubi res tradita, & accepta est. *Communis*. Et ratio est, quia attenta contractus Justitia, ac contrahentium voluntate, non potest assignari convenientior locus, quam locus, in quo factus est Contractus; Si enim alium locum contrahentes intendissent, procul dubio id in contractu apposuissent; *arg. c. inter corporalia* 2. *de transl. Episcop.* §. *Sed neque istud; c. ad audientiam* 12. *De Decimis; c. Quia circa* 22. *de privilegiis.* 15

De-

16 Debita ex contractu gratuito, v. g. Donationis, Institutionis Testamentariæ, Legati & hujusmodi restituenda, seu solvenda sunt in loco, ubi erant res, quando fuerunt donatæ, vel relictæ ex Testamento, & id sumptibus Donatarii, Legatarii, & hujusmodi, nisi aliud fuerit dispositum per Donatorem, Legantem, vel Testatorem. *Communis;* Et ratio est, quia qui alicui rem gratis donat, vel legat, non præsumitur, nec se, nec suum heredem velle ad quid amplius obligare, quam ad rem donatam, vel legatam, adeoque nec ipsius heres tenetur propriis expensis alio illam transmittere ad Donatarium, vel Legatarium, sed tenetur ipse Donatarius, vel Legatarius propriis expensis illam a loco, in quo fuit donata, vel legata, ad se transferre.

17 Si pro restitutione facienda sit res alio transportanda, id fieri debet expensis illius, in cujus gratiam, vel utilitatem potissimum initus est contractus; Unde in contractu inito in gratiam, & utilitatem solius accipientis, ut in commodato, mutuo gratuito, & hujusmodi, translatio rei ad dominum debet fieri expensis commodatarii, mutuatarii, & hujusmodi; quia æquum non est, quod dominus subeat expensas pro præstando alteri beneficio: Si enim dominus rem non commodasset, vel non mutuasset, illam secum transtulisset sine, vel cum paucis expensis; adeoque sine ulla sui expensa debet sibi restitui sua res in loco, ad quem se transtulit, deductis solum illis paucis expensis, si quas fecisset in ea transferenda. In contractu autem inito in gratiam, vel utilitatem solius dantis, ut in Deposito, translatio rei ad dominum debet fieri expensis ipsius domini, quia Depositarius favorem ei præstando non debet inde gravari, & damnum pati ex suo præstito beneficio. *Communis.*

18 Restitutio facienda est tali modo, quo res sufficienter perveniat ad manus domini, seu Creditoris. *Communis:* Quocumque enim modo res perveniat ad manus domini, adimpletur finis præcepti restitutionis, & Justitiæ commutativæ intendentis æqualitatem, ut scilicet dominus habeat tantum, quantum habere debet; adeoque Debitor satisfacit obligationi restituendi, si restituat tali modo, quo res perveniat ad manus domini, seu Creditoris, nihil referens an per se, vel per alium restituat; *arg. Qui facit 72. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Qui facit per alium, perinde est ac si faciat per se ipsum.*

19 Restitutio ex delicto occulto facienda est occulte, & per tertiam fidelem & secretam Personam, & signanter per Confessariam ad evitandam propriam infamiam. *Communis*, cum S. Thom. 2. 2. *q. 62. art. 6. ad secundum*, ubi expresse dicit, quod *homo etsi non teneatur crimen suum detegere hominibus, tenetur tamen crimen suum detegere Deo in Confessione, & ita per Sacerdotem, cui confitetur, potest restitutionem facere rei alienæ*, & Scoto *in 4. dist. 15. qu. 2. n. 34.* ubi sic habet: *Quando ablatio fuit occulta, tunc non tenetur ablator se prodere, nec per consequens per se ipsum restituere, sed per aliam Personam secretam & fidelem, & expedit, quod per Confessarium, quia sibi est crimen detectum in Confessione, & de ejus fidelitate, quod restituat, fidei suæ commissum satis debet credi.*

Restitutio ex delicto publico, seu manifesto, 20 verb. gr. per rapinam, & violentiam publicam facienda est nedum per redditionem accepti, sed etiam cum petitione veniæ de tali publica injuria, & offensa. Rosign. *de restit. 11. prænot. 5. num. 5.* Petrus a Navarra *lib. 4. cap. 5. num. 53.* ubi citat etiam D. Thomam *2. 2. q. 66. art. 9.* Glossam, & Raymundum *in Summa Confess. lib. 1. tit. 5. q. 24.* & Mercadum *cap. 3.* Et ratio est, quia per rapinam, & violentiam publicam non solum alicui infertur damnum in rebus, sed etiam ignominia quædam in persona læsa, adeoque nedum fieri debet restitutio per redditionem accepti, sed etiam per submissionem, & petitionem veniæ restituendo honorem per illam ignominiam læsum: Immo restitutio ex delicto publico est etiam facienda publice ad emendandum scandalum, & offensam aliorum, ut contingit in publicis Usurariis, qui licet non ex Justitia, tenentur tamen ex Caritate, & a Confessario urgendi sunt ad faciendam restitutionem publice ad tollendum scandalum; Si tamen ab ipsis jam esset facta restitutio secrete, non tenerentur iterum ad illam faciendam publice, sed solum ad reparandum publicum scandalum ostendendo se jam restituisse. Rosignol. *loc. cit. num. 5.* Bartholomæus Medina *lib. 1. Summæ cap. 14. §. 30.* Sporer *loc. cit. cap. 4. sect. 1. num. 3.* & alii.

Quicumque Debitor, sive ex delicto in- 21 justæ acceptionis, sive ex re accepta, sive ex contractu transmittens debitum per personam a Creditore delegatam, seu designatam, liberatur ab onere ulterioris, seu iteratæ restitutionis, quamvis illa tertia persona non restituerit, seu res quomodocumque perierit. *Communis.* Et ratio est, quia in tali casu res perit Creditori, & non Debitori; eo enim ipso quo

quo Debitor tradidit rem debitam personæ missæ, & delegatæ a Creditore, transtulit totum dominium ejusdem rei in Creditorem, cum perinde sit, ac tradiderit ipsimet Creditori, ex quo persona missa, seu delegata eumdem Creditorem repræsentet; adeoque quomodocumque post factam consignationem res illa pereat, Creditori, & non Debitori perit, & consequenter liberatur Debitor ab onere reiteratæ restitutionis.

22 Idem est dicendum in casu, quo Debitor, & Creditor communi consensu statuerint aliquod signum ex pacto, quod per omnem personam exhibentem tale signum res debita sit mittenda; Tunc enim si aliqua persona alio tali signo falso exhibito rem sibi traditam non reddat Domino, seu res quocumque modo sine culpa Debitoris pereat, Domino perit, quia vi pacti Debitor consignando rem debitam personæ tale signum conventum exhibenti, censetur consignare ipsimet Creditori, adeoque liberatur ab onore ulterioris & reiteratæ restitutionis. *Communis*.

23 Quicumque Debitor transmittens inconsulto Domino, seu Creditore rem debitam per Personam non satis fidelem, seu per viam non satis tutam, si res ipsa aut a nuntio detineatur, aut in itinere a latronibus auferatur, tenetur ad iteratam restitutionem. *Communis*. Et ratio est, quia in tali casu res perit Debitori, & non Creditori; cum enim ex culpa, & imprudentia mittentis perierit inconsulto Creditore, non debet inde Creditor damnificari; *arg. cap. Cognoscentes* 1. *de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*.

24 Debitor ex contractu, seu re accepta transmittens inconsulto Creditore rem debitam per Personam fidelem habitam, si Debitum sit determinatum in individuo verb. g. hoc vas argenteum, hic equus locatus, vel commodatus, hæc res deposita, & hujusmodi, & malitia illius Personæ fidelis habitæ, vel quocumque casu ad Dominum non perveniat, aut pereat, tunc perit ipsi Domino, seu Creditori, & non Debitori. Unde Debitor liberatur ab onere ulterioris & reiteratæ restitutionis. *Communis*. Et ratio est, quia talis res ita in individuo debita; ut in Deposito, Commodato, Locato, & hujusmodi spectat ad actuale dominium Domini; omnis autem res, quæ perit, Domino suo perit; adeoque talis Debitor sic transmittens dictam rem debitam liberatur ab onere ulterioris & reiteratæ restitutionis, uti de Commodato habetur expresse *in l. Argentum* 20. *ff. Commodati*, ibi: *Argentum commodatum, si tam idoneo servo meo tradidissem ad te perferendum, ut non debueris quis æstimare futurum, ut a quibusdam malis hominibus deciperetur, tuum, non meum, detrimentum erit, si id mali homines intercepissent*.

25 Secus autem si Debitum ex contractu, vel re accepta non sit determinatum in individuo, sed solum in specie, aut æquivalenti, ut si Debitori fuerit mutuata pecunia, mutuatum triticum, venditum vinum, & hujusmodi; Tunc enim si Debitor inconsulto Creditore transmittat tale debitum per personam etiam fidelissimam habitam, si ejus malitia, quocumque casu ad Creditorem non perveniat, aut pereat, perit Debitori, & tenetur iterum restituere. *Communis*. Et ratio est, quia ubi non idem numero, seu in individuo, sed solum idem in genere, aut specie reddendum est, ut fit in mutuo, emptione, & hujusmodi, rei transmissæ dominium manet sub dominio Debitoris tandiu, quousque perveniat secure ad manus Creditoris; adeoque si antequam perveniat ad manus ipsius Creditoris pereat, perit ipsi Debitori, cum omnis res, quæ perit, suo Domino pereat, & consequenter talis Debitor tenetur iterum restituere.

26 Hinc ad plene percipiendum quare, ubi restituendum est idem numero, seu in individuo, res transmissa pereat Creditori, & ubi restituendum est solum idem in genere, aut specie, res transmissa pereat Debitori, pone quod Debitor per Personam fidelem habitam transmittat Creditori equum commodatum, seu vas argenteum apud se depositum, & simul pecuniam ex mutuo, seu ex emptione debitam, si talis Persona fidelis habita cum omnibus supradictis aufugiat, aut omnia in itinere perdar, tunc Debitor tenetur solum ad iteratam restitutionem pecuniæ, non autem ad iteratam restitutionem equi, seu vasis argentei, quia pecuniæ dominium erat adhuc apud ipsum Debitorem, Dominium autem equi, seu vasis argentei erat adhuc apud Creditorem, cum in Commodato, Deposito, & hujusmodi restituendum sit idem numero, & ideo res commodata, deposita, & hujusmodi remaneat semper sub dominio Creditoris, & consequenter ipsi tamquam Domino pereat, & e contra in Mutuo, Emptione, & hujusmodi restituendum sit solum idem in genere, aut specie, & ideo pecunia ex Mutuo, seu ex Emptione debita remaneat semper, donec secure reddatur sub dominio Debitoris, & consequenter ipsi tamquam Domino pereat.

27 An autem Debitor ex delicto, seu injusta acceptione teneatur iterum restituere, si res transmissa per Personam fidelem habitam, uti per proprium Confessarium, quocumque casu Domino non reddatur, aut pereat? Duæ sunt contrariæ sententiæ. Prima affirmat, talem Debitorem iterum obligari ad reiteratam restitutionem, sive res sit debita in individuo, & eadem numero, sive solum eadem in genere, aut specie, vel æquivalenti. Sic Molina *tom.* 3. *disp.* 754. *n.* 2. §. *Quando per Confessarium*, Lugo *tom.* 1. *de Justitia disp.* 21. *sect.* 5. *a n.* 59. Lessius *lib.* 2. *cap.* 16. *dub.* 6. *nu.* 65. cum aliis ibi citatis, Henno *t.* 2. *tract.* 1. *disp.* 2. *quæst.* 3. *conclus.* 2. Navarr. Tolet. Rebell. Layman, Faber, Silv. citati, & secuti a Sporer *loc. cit. c.* 4. *sect.* 1. *n.* 15. ubi dicit esse communem contra paucos, Illsung *tom.* 4. *d.* 3. *n.* 305. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 364. ubi citat communem, & sic alii plures. Et ratio est, quia in tali Debitore ex delicto adhuc remanet radix obligans ad restitutionem, nempe injusta acceptio, nec Creditor debet damnum pati ob delictum Debitoris, cum non debeat aliquis alterius odio prægravari, ut expresse statuitur *in cap. Non debet* 22. *de Regul. Juris in* 6. & tem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conveniat; ut præcise dicitur *in cap. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*, & peccata suos debeant tenere auctores, *l. Sancimus* 22. *ff. de pœnis*, *cap. Quæsivit* 2. *de his*, *quæ fiunt a majori parte Capituli*. Tum quia, ut Debitor ex delicto, seu ex injusta acceptione debite restituat, debet ponere æqualitatem realem inter injuste acceptum, & redditum; sed quandiu res injuste accepta, seu ablata non pervenit ad manus Domini, non ponitur dicta æqualitas: ergo si antea pereat, talis Debitor tenetur ad iteratam restitutionem, ut sic ponat dictam æqualitatem. Tum etiam quia si res illa injuste accepta periret inter manus Debitoris, periret ipsi Debitori, ut fatentur omnes; atqui ipsa Persona habita fidelis, ut Confessarius, gerit in tali casu Personam Debitoris, ergo &c. Neque potest dici, quod Creditor in tali casu tacite consentiat, quod res sua sibi transmittatur per Personam fidelissimam, uti censendus est Confessarius, quia licet tacite consentiat quantum ad hoc, quod potius per fidelem, quam per infidelem transmittatur, non tamen tacite consentit quantum ad hoc quosi si res transmissa pereat, sibi pereat, cum non censeatur tacite consentire nisi sub conditione, quod cum effectu vere & realiter sibi res transmissa reddatur. Et pro hac opinione adducitur *cap. Significante* 7. *de Pignoribus*, ubi Papa Innocentius III. determinat, quod, qui per certum & fidelem nuncium pecuniam debitam Creditori remisit, si nuncius perfide egerit, non eximatur ab onere iteratæ restitutionis, & Glossa *ibid. verb. Certum nuntium*, cum aliis Juribus ibi adductis.

Secunda sententia negat talem Debitorem in dicto casu amplius ad aliquid obligari. Sic teste Rosignolo *de restitutione* 11. *prænotione* 5. *num.* 9. sentire videntur Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 6. *ad* 2. Scotus *in* 4. *dist.* 15. *art.* 4. *quæst.* 2. §. *De quarto*, Gabriel *in* 4. *dist. ead. q.* 2. *dub.* 2. Immo Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 1. *num.* 179. dicit id Scotum expresse sentire *loc. cit.* per ejus verba supra adducta *num.* 19. quem ipso teste sequuntur Diana *part.* 2. *tr.* 17. *resolut.* 2. & *part.* 10. *tract.* 16. *resolut.* 97. Rodriquez, Filliuc. Cenedo, & alii apud Tambur. *tom.* 1. *lib.* 8. *tract.* 4. §. 5. *num.* 7. & apud Dianam *l. c.* quam sententiam non improbabilem censet etiam Lessius *lib.* 2. *cap.* 16. *dub.* 6. *num.* 67. & Diana *loc. cit.* dicit, hanc sententiam esse tutam in praxi, & eam absolute docent Petrus Navarra (mutata priori sententia) Rodriquez, Reginaldus, Filliuc. & alii apud Sporer *loc. cit. num.* 19. ubi cum Tamburin. *loc. cit. n.* 7. *in fine* non audet hanc sententiam damnare, & pro ea dat efficacem probationem; Et ratio est, quia cum talis Debitor eximatur ab onere restitutionis per se ipsum ob periculum infamiæ sibi securturæ, fideliter, & prudenter gerit negotium Creditoris transmittendo ipsi rem debitam per Confessarium, qui non solum ratione proprii muneris Sacerdotalis, & Judicis spiritualis, quo fungitur, habetur pro fidelissimo, & maxime idoneo, sed etiam communi praxi suadente communius eligitur ad tales faciendas occultas restitutiones. Unde Creditor ipse non potest esse quo ad hoc rationabiliter invitus, & debet saltem implicite consentire, & consequenter sicuti fur, & debitor, ad nihil amplius tenetur, cum ex consensu expresso Creditoris rem restituendam tradit intermediæ Personæ fideli habitæ, quamvis postea quocumque casu ad manus Creditoris ipsa res non perveniat, ita ad nihil amplius tenetur, si id faciat ex consensu tacito Creditoris, quoniam taciti, & expressi consensus eadem est virtus; *l. Cum quid* 3. *ff. de rebus creditis*: *cap. Ex parte* 2. *de Rescriptis*. Tum quia talis Debitor fecit quantum in se potuit, & debuit; Non 28

enim

enim tenebatur restituere cum sui infamia, ut omnes concedunt, cum fama sit bonum superioris ordinis; atqui reiteratam restitutionem non posset facere personaliter sine periculo infamiæ, & si ad evitandam infamiam restitueret per Confessarium, recurreret idem periculum, quod res non perveniret ad manus Domini, ergo dicendum est, quod talis Debitor liberetur ab onere iteratæ restitutionis, cum semel eam fecerit per Confessarium reputatum fidelem, quamvis ipsius malitia, vel quocumque casu ipsa restitutio ad manus Domini non pervenerit. Ad textum autem *c. Significante 7. de Pignoribus* adductum pro prima sententia respondetur, quod ibi non est sermo de pecunia restituenda ex necessitate per interpositam personam ad evitandam infamiam, cum sit ibi conventio de eadem restituenda inter Creditorem, & Debitorem interveniente juramento respectu istius, adeoqoe nihil officit, cum quo ad hoc idem sit dicendum, quod de restitutione palam facienda, & non idem quod de restitutione occulte facienda ad evitandam propriam infamiam. Unde hæc secunda sententia est vere probabilis, & in praxi tuta, quamvis prima sit jam communior, & inter recentiores probabilior.

29 Ordine restitutionis ceteris paribus debita certa præferenda sunt incertis, ita ut habens plura debita prios restituere debeat certa Debitoribus notis in totum, & postea de reliquo residuo debita incerta, quousque se extendunt facultates. *Communis*, cum S. Antonino *2. part. tit. 2. cap. 3. in princip.* Cajetan. verb. *Restitutio cap.* 8. Silvestro verb. *Restitutio 6. quæst.* 5. Lessio *lib. 2. cap.* 15. *dubit.* 1. Layman *libr. 3. de justit. tract. 2. cap.* 11. *nu.* 1. Lugo *disp.* 20. *sect.* 1. *num.* 3. Navarro *in Manual. cap.* 17. *num.* 47. Sporer *loc. cit. sect.* 2. *num.* 24. aliisque plurimis congestis Vasquez *opuscul. de restitut. cap.* 11. *num.* 9. Et ratio est, quia Debita certa sunt magis proprie, & specifice debita, quam sint incerta; incerta enim, cum non habeant certum Dominum, eroganda sunt vel in Ecclesiam, vel in pauperes; Atqui Ecclesia, & pauperes non habent tantam actionem, & Jus ad bona Debitoris, quantam habeat Creditores certi, nam actio pauperum, & Ecclesiæ est generica, adeo ut si pauperibus dentur, & non Ecclesiæ, non inferatur præjudicium pauperibus, si Ecclesiæ dentur, & non ipsis; Actio autem Creditorum certorum specifica est naturalis, & civilis, adeo ut debita certa debeant eis necessario dari, & non aliis, adeoque &c. Dicitur autem notanter *Ceteris paribus*, quia si bona incerta extent in sua specie, & non sic bona certa, debent restitui prius incerta, quam certa; Bona enim incerta adhuc extantia, si vero Domino restitui non possint, potius Ecclesiæ, vel pauperibus tribuenda sunt, quam ut ex ipsis satisfiat aliis certis Creditoribus, quia Creditoribus certis Debitor est solum obligatus ex bonis propriis solvere, non vero ex alienis: Bona autem incerta adhuc extantia in sua specie apud Iniquum possessorem, vere sunt aliena; non enim facta sunt propria ipsios, sed manserunt sui veri Domini, quamvis ignoretur, adeoque &c. *Communis*, cum supracitatis. 30

Debita realia præferenda sunt personalibus in totum; Unde cum res aliena adhuc existit in individuo apud Debitorem, cujus proiode Dominium apud Creditorem, seu Dominum adhuc manet, ut sunt res commodatæ, depositæ, oppignoratæ, locatæ, res inventæ, bona fide acceptæ, acquisitæ per furtum, & hujusmodi, talia debita certis, ac propriis Dominis integra restituenda sunt, priusquam reliquis debitis personalibus satisfiat, quamvis nihil omnino superesset, quo aliis Creditoribus satisfiat. *Communis*, per text. *in l. Deposui 30. ff. de Pecul. l. Procuratoris* 1. *§. Sed si dedi, ff. De Tribun. act. leg. Cum fundus 31. ff. de rebus creditis*; Et ratio clara est, quia Debitor debet solvere de bonis propriis, & non de alienis, com Creditores quantomvis hypothecarii non habeant aliquod Jus, nisi in bona propria Debitoris, & nullatenus in bona, quæ sunt aliorum; Supradicta autem bona quousque perseverant in individuo apud Debitorem, remanent sub Dominio proprii Domini, seo Creditoris, adeoque alii Creditores nullom Jus habent ad illa, & sic integra restituenda sunt certis, ac propriis Dominis, quamvis nihil omnino superesset, quo aliis Creditoribus satisfiat. 31

Venditor rei præferendus est aliis Creditoribus, quando res vendita adhuc extat apud Emptorem, nec transit in ejus Dominium. *Communis*; Cum enim res semper clamet ad Dominum suum, stat clarum, quod ubi non est translatum Dominium, Domino proprio sit reddenda præferenter ad alios Creditores, cum alii Creditores non habeant Jus, nisi in bona quorum Dominium habet ipsorum Debitor. 32

An autem venditor rei præferendus sit aliis Creditoribus, quando res vendita adhuc extat 33

apud emptorum, sed jam transiisse videtur in ejus dominium per Fidei habitionem ipsius venditoris, qui emptoris fidem secutus est, vel pretium pro soluto habuit, quamvis vere, & realiter pretium nondum fuerit persolutum? Duæ sunt contrariæ sententiæ. Prima sententia affirmat, eamque docent Cajetan. Silvester, Fomus, Medina, Navarrus, Archidiaconus, Bald. & alii, quos refert, & sequitur Lessius *lib. 2. cap. 15. dubit. 2. n. 11.* Rebellus *lib. 2. q. 19. n. 2.* Bonacina *disp. 1. de restit. q. 8. punct. 2. n. 8.* Sporer *loco cit. n. 28.* ubi dicit hanc esse communiorem, & sic plures alii. Et ratio est, quia venditor, seu Creditor fidem habens pretio promisso videtur habere tacitam hypothecam in re vendita, donec ei solvatur pretium; *L. Julianus 13. §. 8. ff. de actionibus empti, l. Hereditatis 22. ff. de Hereditate, & actione vendita, l. Quod si 31. §. 8. de Ædilitio edicto*, ideoque in re ipsa restituenda, vel ejus pretio solvendo aliis Creditoribus præferri debet; tum quia repugnat Juri naturæ, seu æquitati naturali, quod res a venditore tradita Emptori, nondum soluto pretio, & in individuo perseverans, aliis assignetur, & Creditor, seu venditor re sua, & pretio ejusdem fraudetur in concursu aliorum Creditorum anteriorum: Tum etiam quia in tali venditione transfertur dominium solum sub tacita conditione pretii solvendi, ergo ubi pretium non solvitur, res ad Dominum redit.

34 Secunda sententia negat, eamque docent Covarruv. *lib. 1. variar. resol. cap. 7. num. 3.* Molina *tom. 2. disp. 536.* Petrus Navarr. *l. 4. de restit. cap. 3. num. 39.* & alii, quos refert, & sequitur Vasquez *cap. 11. de restitut. dub. 1. num. 19.* Turrian. *de restitut. disp. 19. dub. 1. num. 6.* Layman *loc. cit. cap. 11. numer. 2.* Rosignol. *loc. cit. num. 4.* Henno *loc. cit. disp. 2. quæst. 1. conclus. 2.* Lugo *disp. 20. sect. 2. num. 17.* & alii plures. Et ratio est, quia res sic vendita est sub dominio emptoris non aliter atque res aliæ suæ; Neque verum est, ut prætendunt Auctores primæ sententiæ, quod talis venditor habeat tacitam hypothecam in re vendita, donec ei solvatur pretium, nisi expresse sit de hoc conventum; sed res sic vendita transit statim in dominium emptoris sine reali onere rem afficiente: Jura enim pro prima sententia allata non satis clare loquuntur in terminis suæ conclusionis, sicut clare loquitur pro hac secunda sententia textus *in §. Vendita vero res 41. Institut. de rerum divisione*, ubi sic expresse habetur: *Venditæ vero res, & traditæ, non aliter emptori acquiruntur, quam si is venditori pretium solverit, aut alio modo ei satisfecerit, veluti ex promissione, aut pignore dato, quod quamquam cavetur ex lege duodecim tabularum, tamen recte dicitur, & Jure gentium, idest Jure naturali id effici; sed si is, qui vendidit, fidem emptoris secutus fuerit, dicendum est, statim rem Emptoris fieri.* Nec valet dicere, quod ex hoc texto videatur inferri, quod in ea hypothesi, qua emptor, vel vere, vel fictione Juris non satisfecerit, si non ratione hypothecæ, potiori tamen Jure dominii Creditor, seu venditor sit aliis quo ad illam rem præferendus. Non valet, inquam, quia licet id videatur inferri ex primis verbis textus, ex ultimis tamen clare habetur, quod si venditor fidem emptoris sequitur, transfert statim dominium rei venditæ in emptorem, ibi: *Sed si is, qui vendiderit, fidem emptoris secutus est, dicendum est statim rem emptoris fieri.* Tum quia emptor ante solutum pretium potest rem alteri vendere, sicque absolute dominium transferre, quod certe non posset, si ipsemet absolutum dominium non haberet, adeoque &c. Unde hæc secunda sententia negativa est æque probabilis, ac prima sententia affirmativa, ut recte concludit Sporer *loco cit. n. 28.*

Debita ex delicto, v. g. ex furto, rapina, 35 usura, contractu fraudolento, & hujusmodi, non sunt præferenda Debitis ex contractu justo si amplius non extent in sua specie, sed sunt æqualiter solvenda. Ita Lugo *disp. num. 36.* cum Silvestro, Petro Navarra, Molina, Vasquez, Lessio, Bannes, Arragon. Azorio, Turrian. Reginald. Bonacina ibi citatis, Rosignol. *loco cit. pranot. 8. num. 6.* Henno *loco cit. quæst. 1. conclus. 3.* Sporer *loco citat. num. 40.* ubi dicit, hanc sententiam jam esse communem. Herincx *de Justitia d. 6. numer. 101.* Illsung *titul. 4. d. 3. numer. 214.* La Croix *lib. 3. par. 2. num. 379.* ubi plurimis citatis dicit, sic sentire alios communiter contra paucos alios, inter quos affertur S. Thomas *opusc. 73. c. 18.* Sanctus Antoninus, Rebell. & alii dicentes, Debita ex delicto prius esse restituenda, quam debita ex contractu, & inter debita ex delicto, prius quæ ex graviori delicto, quam quæ ex minus gravi, & sic prius quæ ex rapina, quam quæ ex furto, deinde prius quæ ex furto, quam quæ ex usuris, & sic de aliis, quamvis tamen quo ad S. Thomam Silvius, quem refert, & sequitur Henno *loc. cit. conclus. 3.* dicat, opusculum illud non esse ipsius S. Thomæ, cum in editione Romana habeatur litteris distinctis.

Unde

36 Unde ratio nostræ conclusionis est, quia talis prælatio nec ex Jure positivo, nec ex Jure naturæ colligi potest: Non ex Jure positivo, cum Jus positivum nullibi distinguat inter debita ex delicto, & debita ex contractu justo, ubi autem Lex non distinguit, nec nos distinguere debemus: *cap. Quia circa 22. de privileg. & l. De pretio, ff. de Publiciana in rem actione*. Non etiam ex Jure naturæ, nam de Jure naturæ debitum unum non fortius obligat, quam aliud, ex quo utriusque generis debita æqualiter sunt ex Justitia; Tum quia si Debitor requisitus, & a Creditore habente Jus ex delicto, & a Creditore habente Jus ex contractu justo, alteri solverit prius petenti, non solum juste, & licite solvit, sed etiam hoc præstare tenetur per textum *in l. Pupillus, ff. Quæ in fraudem Creditorum*, ubi dicitur, quod diligentia posterioris Creditoris facit eum potiorem, sicuti hypotheca, vel privilegium, & hoc habetur etiam ex *l. Quod autem 6. §. 7. ff. eod.* ibi: *Sciendum Julianum scribere, eoque Jure nos uti, ut qui debitam pecuniam recepit, antequam bona debitoris possideantur* (idest, explicat Lessius *lib. 2. de Justit. & Jure cap. 15. dub. 5. numer. 41.* cum aliis communiter, antequam auctoritate Judicis ab aliis occupentur) *quamvis sciens, prudensque solvendo non esse recipiat, non timere hoc edictum, sibi enim vigilavit;* Atqui hæc non possent verificari, si ex necessitate deberent prius solvi debita ex delicto, quam debita ex contractu justo, ergo &c.

37 Nec obest id, quod afferunt adversarii, nempe quod Creditor habens Jus ex delicto Debitoris sit magis invitus sibi debitum suum, seu rem injuste ablatam non reddi, quam Debitor habens Jus ex justo contractu, cum ipse voluntarie rem suam alienaverit. Non obest, inquam, quia licet Creditor habens Jus ex delicto Debitoris sit forte magis invitus ex parte subjecti, obligatio tamen Justitiæ non oritur ex illa majori, vel minori repugnantia, quam Creditor ex parte subjecti habet, sed ex illa, quæ in objecto fundatur, Justitia enim quantum ad restituendum non respicit alterius, scilicet Creditoris, animum magis ne, an minus invitus sit, sed solum respicit alterius Jus, & quantum ipsi debeatur. Utrique autem Creditori, scilicet & Creditori ex contractu justo, & Creditori ex delicto debetur res sua simpliciter; Unde inter debita ex delicto, & debita ex contractu justo nullus ordo prælationis ex genere suo in restitutione est de necesse servandus.

Debita hypothecata, sive realia præferenda sunt debitis non hypothecatis, seu personalibus, quamvis hæc fuissent anteriora. *Communis*, textu expresso *in l. Eos, qui 9. Cod. Qui potiores in pignore*, ibi: *Eos, qui receperunt pignora cum in rem actionem habeant, privilegiis omnibus, quæ personalibus actionibus competunt, præferri constat;* Per hypothecatum enim debitum non solus debitor, seu persona ipsa, sed etiam res ipsius est obligata, & quasi inchoative facta est Creditoris. Per Debitum autem non hypothecatum solum ipsius Debitoris persona, & non ipsius res est obligata; adeoque Debita hypothecata præferenda sunt Debitis non hypothecatis. 38

Inter Creditores hypothecarios illi sunt præferendi, ordinarie loquendo, qui sunt priores. *Communis*, per textus in *cap. Qui prior 54. de Reg. Juris in 6.* ibi: *Qui prior est tempore, prior est Jure*, & concordat *l. Quotiens 98. ff. de Reg. Juris;* & habetur expresse ex *l. 2. 4. 5. 6. 7. & 8. Cod. Qui potiores in pignore*. 39
Et hoc verum est sive hypotheca sit tacita, sive expressa, sive generalis, sive specialis. Henno *loc. cit. q. 2. conclus. 1.* Vasquez *opusc. de pignoribus, & hypothecis cap. 5. n. 6.* Lugo *cit. disp. 2. a n. 41.* ubi pluribus citatis dicit sic sentire Doctores communiter contra paucos; Ratio enim posterior non potest tollere Jus alteri jam prius acquisitum. Quænam autem sit hypotheca tacita, quæ expressa, quæ generalis, & quæ specialis? Vide verb. *Hypotheca num. 7. & 8.* 40 41

Dicitur autem notanter *Ordinarie loquendo*, quia in Jure excipiuntur certi casus, in quibus ex privilegio hypothecæ quædam posteriores præferuntur, seu anteponuntur prioribus non privilegiaris, quia, ut dicitur *in c. Privilegia 32. ff. de rebus auctoritate Judicis possidendis: Privilegia non ex tempore æstimantur, sed ex causa*. 42

Primo igitur præferendi, & solvendi sunt sumptus funeris ante alia credita habentia anteriorem hypothecam. *Communis*, per text. *in l. Scimus 22. §. 9. C. de Jure deliberandi; l. & Si quis 4. & l. Impensa funeris 44. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*, ibi: *Impensa funeris semper ex hereditate deducitur, quæ etiam omne creditum solet præcedere, cum bona solvendo non sint*. 43

Pro sumptibus autem funeris venit quidquid ratione corporis erogandum est. *Communis*, textu expresso *in l. Funeris sumptus 36. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*. 44

Sumptus funeris præferuntur etiam tacitæ hypothecæ anteriori, quam habet mulier pro Dote. 45

Dote. Joannes Angelus Bossius *de Dote c.* 18. *nu.* 87. *verf. Communis vero sententia*, Negusantius *de pignore* 2. *membr. par.* 5. *n.* 28. Gomez *ad l.* 30. *Tauri verf. Item*, Angelus de Aret. *Inst. de Leg. Falcid.* §. *final. in* 1. *not.* Amator Rodriq. *de Concursu Creditor. part.* 1. *art.* 3. *n.* 2. Rosignol. *Contract. XI. de pignore*, *& hypotheca praenot.* 5. *sect.* 5. *num.* 56. & alii per text. *in cit. l. Scimus* 22. §. 9. *Cod. de Jure deliberand. l. Et si quis* 14. & *l. Impensa funeris* 45. *ff. de Religiosis*, & *sumptibus funerum*, ubi dicitur, quod *impensa funeris omne creditum solet praecedere*. Ly autem *Omne* nihil excludit, *cap. Solitae* 6. §. *Nobis*, *de major.* & *obedient.* ibi: *Nihil excipiens qui dixit quodcumque*, & Glossa *ibid. verb. Quodcumque: Qui dicit omnia nihil excipit*; & concordat *cap. Si Romanorum* 1. *dist.* 19. *l. Praeses* 3. *ff. de Officio Praesidis*, *l. A Procuratore* 13. C. *Mandati*.

46 Immo sumptus consueti, & moderati funeris probabilius praeferendi sunt cuicumque hypothecae anteriori expressae, & etiam ex causa Dotis; Sic sentire videntur Gomez *ad l.* 30. *Tauri*, Jacob. Cancerius *variar. resolut. tom.* 1. *cap.* 9. *n.* 9. Antonius Piccardus *in* §. *Cum autem ratio*, *Instit. de leg. Falcid.* Amator Rodriquez *de concursu Creditorum part.* 1. *art.* 3. *nu.* 4. *verf. Ceterum contrariam sententiam*, & expresse Rosignolus *loc. cit. num.* 4. a quibus non videtur dissentire Joannes Angelus Bossius *de Dote cap.* 18. *n.* 87. & alii contra Negusantium *loco cit. membr.* 2. *par.* 5. *n.* 28. & alios; Et ratio est, quia naturalis pietas pro praestandis spiritualibus obsequiis erga Defunctorum corpora, ipsa natura impellente, praevalere debet omni Juri positivo, adeoque sumptus moderati, & consueti funeris probabilius praeferendi sunt cuicumque hypothecae anteriori etiam expresse, & etiam ex causa Dotis.

47 Secundo, ante alia Credita habentia anteriorem similem hypothecam solvenda sunt debita tempore ultimae infirmitatis apud Pharmacopaeos, Medicos, & Chirurgos contracta. *Communis*, per text. *in l. In restituenda* 4. C. *de Petitione hereditatis*, *l. Legatum* 3. *Cod. de Religiosis*, & *sumptibus funerum*; Et ratio ex aequitate, & pietate consurgit, ne scilicet infirmi variis gravati debitis defectu medicinalium, & Medicorum necessario mori debeant, ex quo Pharmacopaei, Medici, & Chirurgi, si hanc non haberent praelationem, auxilium, & remedia eis denegarent praevidendo se non esse solvendos.

48 Dicitur autem notanter *Tempore ultimae infirmitatis*, quia debita in aliis anterioribus infirmitatibus contracta cum dictis Pharmacopaeis, Medicis, & Chirurgis non gaudeat privilegio ullo praelationis; Ipsi enim sibi imputare debent, quod satisfactionem sibi inde debitam non prius exegerint. *Communis*.

Tertio, ante alia credita habentia anteriorem similem hypothecam solvendae sunt expensae factae pro confectione Inventarii, vel pro aperitione, & insinuatione Testamenti, vel pro aliis necessariis causis hereditatis: *Communis*, per textum *in l. Sancimus* 22. §. 9. *Cod. de Jure deliberandi*; Tales enim expensae sunt ita necessariae, ut sine ipsis nequeat adiri hereditas, neque ab ipsis anterioribus Creditoribus, adeoque cum sint factae etiam ad commodum ipsorum, debent praeferri, *arg. l. Hujus* 6. *ff. Qui potiores in pignore*. 49

Quarto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro re hypothecata conservanda, & reparanda; sic enim mutuans praeferendus est omnibus aliis habentibus in eadem re hypothecam qualemcumque; *l. Interdum* 5. *ff. Qui potiores in pignore*, & *l. Creditor* 25. *ff. de creditis*, & *si certum petatur*; Et ratio efficax assignatur *in l. Hujus* 6. *ff. Qui potiores in pignore*, ibi: *Hujus enim pecunia salvam fecit totius Pignoris causam*. 50

Quinto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro vectura mercium, & conductione aedium in quibus asservarentur; Tunc enim ipsae merces manent hypothecatae mutuanti cum omnimoda praelatione ad alios Creditores hypothecarios; *leg. Hujus* 6. *ff. Qui potiores in pignore*. 51

Sexto, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia mutuata pro constructione, seu emptione domus, seu alterius rei cum pacto expresso, quod talis domus, seu alia res remaneat sibi hypothecata, *l. Quamvis* 17. *Cod. de pignoribus*, *l. Licet* 7. *Codic. Qui potiores in pignore*. 52

Septimo, ante alia credita habentia anteriorem hypothecam solvenda est pecunia data a Tutore nomine Pupilli, seu impuberis ad emptionem praedii, domus, & hujusmodi, etiamsi non pacisceatur in hypothecam, & hoc ex speciali privilegio status pupillaris, *l. Idemque est* 7. *ff. Qui potiores in pignore*, ubi in titulo sic loquitur: *In re empta per Tutorem pecunia pupilli praefertur pupilli anterioribus Creditoribus*, *quatenus ex ejus pecunia sit solutum*. 53

Octavo, ante alia Credita habentia anteriorem 54

rem hypothecam solvenda est pecunia data pro causa militiæ, nempe pro sustentatione in Castris, pro emptione armorum, equorum, & hujusmodi, reservata sibi per instrumentum a testibus subscriptum hypotheca. *Novella 97. cap. 4.*

55 Nono, ante alios Creditores habentes specialem, vel generalem hypothecam anteriorem in bonis eorum, qui cum Fisco contraxerunt, & in bonis ejusdem Officialium, & Administratorum, præferendus est Fiscus quo ad alia bona, quæ fuerunt ab ipsis acquisita post obligationem cum eodem Fisco contractam, textu expresso *in l. Si quis 28. ff. de Jure Fisci*, ibi: *Si quis mihi obligaverat, quæ habet, habiturusve esset, cum Fisco contraxerit; sciendum est in re postea adquisita fiscum potiorem esse debere, Papinianum respondisse, quod & constitutum est, prævenit enim causam pignoris Fiscus.*

56 Decimo, ante alios Creditores habentes anteriorem tacitam hypothecam in bonis Mariti solvenda est Dos uxoris, bona enim Mariti sunt ita obligata suæ uxori, ejusque filiis descendentibus ex eodem Matrimonio, ut dicta Uxor, dictique ejus filii, ac descendentes præferantur Creditoribus habentibus tacitam hypothecam, *l. Assiduis 12. Cod. Qui potiores in pignore*; & concordat *l. Unic. Cod. de rei uxoriæ action.*

57 Quamvis autem Uxor habeat Jus, seu privilegium prælationis ante Creditores habentes anteriorem hypothecam tacitam, non tamen illud habet ante Creditores habentes anteriorem hypothecam expressam; Licet enim stando in severo rigore Juris videretur hoc privilegium prælationis competere Uxoribus etiam quoad habentes anteriorem hypothecam expressam ex *Novella 91. cap. 1. Novella 97. cap. 3. & 4. Novella 109. cap. 1.* Glossa tamen communiter recepta *in cit. l. Assiduis 12. Cod. qui potiores in pignore*, & ibi Bartolus, Alexander *consil. 18. in causa mota n. 6. vel 8.* Negusantius *membr. 4. par. Secundæ n. 98.* Faber *l. 8. Cod. tit. 9. Def. 16.* Fontanella *clausf. 4. gloss. 8. part. 7. numer. 69.* Petrus Barbosa *par. 6. num. 4.* Rosignol. *controv. 11. de Pignor. & Hypothec. prænot. 5. sect. 4. n. 32.* & alii passim, tenent, absolute tale privilegium prælationis non extendi ad anteriorem hypothecam expressam. Hinc Joannes Angelus Bossius *tract. de Dote cap. 18. n. 45.* asserit ita in praxi servari, & ab ea nec in consulendo, nec in judicando esse recedendum; Durius enim esset, quod Creditores anterioritate Matrimonii supervenientis perderent Jus, quod ex conventione, seu hypotheca expressa anteriore habebant in bona Mariti; Ubi vero talis adesset consuetudo, quod Uxores gauderent privilegio prælationis etiam quo ad anteriorem hypothecam expressam, esset servanda, cum videretur inniti citatis Juribus.

Inter Fiscum autem, & Uxorem ratione Dotis quoad prælationem regulariter servatur prioritas, & posterioritas temporis, textu expresso *in l. Quamvis 2. Cod. de privilegio Fisci*, ibi: *Quamvis ex causa Dotis vir quondam tuus tibi sit condemnatus, tamen si priusquam res ejus tibi obligarentur, cum Fisco contraxit, Jus Fisci causam tuam prævenit. Quod si post bonorum ejus obligationem rationibus meis capit esse obligatus, in ejus bona cessat privilegium Fisci.* 58

Undecimo, ante alios Creditores habentes anteriorem hypothecam Locator quoad invecta, & illata bona mobilia a Conductore in Domum conductam est absolute præferendus pro pensione conventa; Locator enim ex speciali privilegio Locationis dicitur pro pensione conventa possidere invecta, & illata in Domum suam a conductore; *l. Possessio 1. §. 21. ff. De acquirenda possession. l. Qui pignoris 46. ff. eodem, l. Pomponius 2. ff. In quibus causis pignus, vel hypotheca tacite contrahatur.* De Jure autem melior est conditio possidentis, *c. Ad aures 6. de præscriptionibus, c. Quod autem 5. de Jurepatronatus, c. In pari 65. de Regul. Juris in 6. l. Nemo 126. §. 2. & l. In pari causa 128. ff. de Regul. Juris*, adeoque &c. 59

Duodecimo, Creditores instrumentarii hypothecarii quamvis posteriores præferuntur aliis Creditoribus hypothecariis anterioribus habentibus solum privatam scripturam sui crediti, nisi a tribus fide dignis, & ab ipsis contrahentibus sit subscripta, text. expresso *in l. Scripturas 11. Cod. Qui potiores in pignore habeantur*, ibi: *Si autem Jus pignoris, vel hypothecæ ex hujusmodi instrumentis vindicare quis sibi contenderit, eum, qui instrumentis publice confectis nititur, præponi decernimus etiamsi posterior is contineatur, nisi forte probatæ, atque integræ opinionis trium, vel amplius virorum subscriptione eisdem idiochiris contineantur, tunc enim quasi publice confecta accipiuntur.* 60

Generaliter loquendo solutio, seu restitutio est facienda prius Creditoribus hypothecariis, quamvis posterioribus, quam Creditoribus solum Chirographariis licet anterioribus; *l. Eos qui 6. C. Qui potiores in pignore, l. Creditor 14. §. 1. eodem*, cum similibus. 61

62 Post Creditores hypothecarios solutio, seu restitutio est facienda prius Creditoribus Chirographariis, seu personalibus privilegiatis, quam Creditoribus non privilegiatis, seu mere personalibus. *Communis*.

63 Inter Creditores autem Chirographarios seu personales privilegiatos numerantur sequentes. 1. Respublica Creditrix: *l. Bonis venditis* 38. *ff. de rebus auctoritate Judicis possidendis*, *seu De Privilegiis Creditorum*, ibi: *Respublica Creditrix omnibus Chirographariis Creditoribus praefertur*. 2. Sponsa de futuro pro repetitione Dotis traditae sponso non secuto Matrimonio; *cap. Quaesitum* 17. *ff. eodem* §. *Si Sponsa*, ibi: *Si Sponsa dedit Dotem*, *& nuptiis renunciatum est*, *tametsi ipsa Dotem condicit*, *tamen aequum est hanc ad Privilegium admitti*, *licet nullum Matrimonium contractum est*. 3. Deponens pecuniam ad numularium publicum, seu Depositarium a Republica constitutum, nullo inde percepto lucro; *l. Si ventri* 24. *ff. eodem* §. 2. ibi: *In bonis Mensularii vendentis post privilegia potiorem eorum causam esse placuit*, *qui pecunias ad mensam fidem publicam secuti deposuerunt*; *Sed enim qui depositis nummis usuras a Mensulariis acceperunt*, *a ceteris Creditoribus non separantur*, *& merito*, *aliud est enim credere*, *& aliud deponere*. 4. Mutuans in solutionem Creditoris personalis privilegiati: *cit. l. Si ventri* §. 3. ibi: *Eorum ratio prior est*, *quorum pecunia ad Creditores privilegiatos pervenit &c.* 5. Pupillus contra Debitorem ex amicitia gerentem ejus negotia; *leg. Si negotium* 23 *ff. eodem*, ibi: *Si negotium impuberis aliquis ex Officio amicitiae gesserit*, *debet*, *bonis ejus venditis*, *privilegium pupillo conservari*.

64 Post creditores Chirographarios, seu personales privilegiatos restitutio, seu solutio facienda est creditoribus Chirographariis, seu mere personalibus nullum privilegium praelationis
65 habentibus. *Communis*. Et quidem sunt prius ipsis restituenda, seu solvenda in totum debita ex contractu oneroso, ut ex emptione, mutuo, locato, censu, & hujusmodi, quam debita ex contractu gratuito tantum, ut ex promissione, donatione, legato, & hujusmodi. *Communis*. Nec indiget probatione.

66 Tota difficultas est, an inter debita mere personalia, paria, & ejusdem generis, scilicet nec hypothecata, nec privilegiata, nec ex contractu oneroso, vel gratuito diversa, solvenda, seu restituenda sint prius debita tempore priora, quam debita tempore posteriora? Plurimi enim, & gravissimi Doctores partem affirmativam tuentur. Sic S. Thomas *Opuscul.* 83. *c.* 8. Gabriel *in* 4. *dist.* 15. *quaest.* 2. *art.* 3. *dub.* 6. Joannes Medina *quaest.* 2. *de restitutione* §. *Quintum dictum*, Major *in* 4. *dist.* 15. *quaest.* 50. Suarez *in opusculo de Justitia sect.* 3. *num.* 7. Valentia *de restitutione quaest.* 6. *punct.* 10. Toletus *lib.* 6. *Summae cap.* 25. Viguerius *in Institut. cap.* 5. §. *Primo*, Salonius *quaest.* 62. *art.* 8. *ad finem*, Emmanuel Sa *verb. Restitutio num.* 61. Rebellus *part.* 1. *de oblig. Justitiae lib.* 2. *quaest.* 19. *num.* 11. Bartholomaeus Medina *in sua Instructione* §. 33. *ad finem*, Lugo *disp.* 20. *sect.* 7. §. 2. *num.* 146. *& seq.* & alii per text. *in cap. Qui prior* 54. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Qui prior est tempore*, *potior est Jure*, per quam Regulam dicunt a Jure Canonico esse in hoc correctum Jus Civile infra citandum aliter sentiens.

Partem autem negativam sustinent Baldus 67
in l. Pro Debito 6. *Cod. de bonis auctoritate Judicis possidendis*, S. Antoninus 2. 2. *part. tit.* 2. *cap.* 7. §. 3. Navarr. *in Manuali cap.* 17. *num.* 51. Angelus *verb. Restitutio* 2. *num.* 16. *versus finem*, Vasquez *de restitutione cap.* 11. *dub.* 2. *num.* 49. Turrian. *disp.* 19. *dub.* 4. *num.* 4. Silvester *verb. Restitutio* 6. *quaest.* 5. Molina *tom.* 2. *disp.* 536. §. *Quando Creditores*, Lessius *l.* 2. *cap.* 15. *dub.* 6. *num.* 44. Layman *l. tertio de Justitia tract.* 2. *cap.* 11. *num.* 6. Azorius, Reginaldus, Bannes, & Arragonius, quos refert, & sequitur Bonacina *disp.* 1. *de restitutione quaest.* 8. *punct.* 2. *num.* 18. *&* 19. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decret. tit.* 23. *num.* 92. Gailus *Observat.* 25. *num.* 13. Pontas *verb. Debitum casu* 12. *&* 17. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *cap.* 4. *sect.* 2. *num.* 43. ubi dicit, hanc sententiam esse communem, & eam tenere Recentiores communiter fatetur Lugo *loc. cit.* vocans ipsam procul dubio probabilissimam, quamvis ipse sequatur sententiam contrariam, & sic plures alii.

Et quidem pars negativa satis communis ex- 68
presse supponitur, & habetur *in l. Privilegia* 32. *ff. de rebus auctoritate Judicis possidend.* ibi: *Privilegia non ex tempore aestimantur*, *sed ex causa*, *& si ejusdem tituli fuerint*, *concurrunt*, *licet diversitates temporis in his fuerint*; *l. Sciendum* 1. §. 2. *ff. de separationibus*, quam legem pro hac sententia adducit S. Antoninus *loco cit. l. Si hominem* 7. §. 3. *ff. depositi*, ibi: *Item quaeritur utrum ordo spectetur eorum*, *qui deposuerant*; *an vero simul omnium Depositariorum ratio habeatur*? *Et constat simul admittendos*; *Hoc enim Rescripto Principali significatur*; *l. Pro debito* 6. *Cod. de bonis auctoritate Judicis possidend.* ibi: *Aequali portione pro rata* de-

debiti quantitate omnibus Creditoribus consuli potest.

69 Nec hæc Jura Civilia videntur esse correcta a Jure Canonico per citatam Regulam 54. *Juris in 6. Qui prior est tempore, potior est Jure*; quia talis Regula locum habet solum inter illos, qui habent Jus ad eamdem rem determinatam sibi ex pacto obligatam, ut in venditione ejusdem rei absque traditione pluribus facta, prior emptor præferri debet posteriori; sic in locatione ejusdem domus, primus Conductor præferri debet posteriori, in debitis hypothecatis prior Creditor præferri debet posteriori habenti parem hypothecam, & sic de aliis similibus, quia prior Creditor verb. gr. prior Emptor, seu prior Conductor, & hujusmodi, Jus habet ad determinatam rem emptam, conductam, & hujusmodi, quæ cum esset ei debita, non potuit alteri vendi, seu locari, quia venditor, seu locator non potuit se obligare ad id, quod sine peccato implere non poterat; adeoque merito Jus prioris præferri debet Juri posterioris: Non sic autem in debitis mere personalibus, quia cum in istis prior creditor ad nullam rem determinatam Jus habeat, sed solum sicuti quilibet alius posterior Creditor indifferenter Jus habet ad petendum suum debitum, ideo Debitor potuit valide se obligare secundo Creditori quia promisit id quod sine peccato servare poterat; supponitur enim, quod tempore contractus poteos fuerit utrique satisfacere; adeoque si Debitor ad inopiam vergat, nec sit amplius potens omnibus Creditoribus personalibus satisfacere in totum, debet omnibus satisfacere pro parte rata secundum proportionem Debitorum, & facultatem ipsius Debitoris, dividendo in partes majores, & minores proportionaliter respondentes Debitis ipsis majoribus, & minoribus, ita ut qualis est proportio debiti ad debitum, quo ad quantitatem, talis sit proportio ejus quod quisque accipit, ad id, quod alii accipiunt, nulla habita ratione utrum tempore priora, vel posteriora sint talia debita, cum Jus prioris Creditoris personalis præjudicare non possit Juri posterioris ad exigendum suum debitum mere personale, quia Creditores debitorum mere personalium habent æquale Jus in personam Debitoris immediate, & in ejus bona mediate, & indeterminate tantum; adeoque Debitor debet Creditoribus mere personalibus æqualiter satisfacere pro rata parte secundum proportionem Debitorum, & facultatem ipsius, ita ut cui plus ab ipso debetur, plus attribuatur, cum æquitas postulet, ut ille majorem partem accipiat, qui majorem partem debet perdere, nulla interim habita ratione ad anterioritatem, vel posterioritatem temporis Creditorum; Et hæc pro secunda sententia negativa, quamvis sit vere probabilis, & æquitati satis consona etiam prima sententia affirmativa; Unde dicerem, quod in similibus casibus recurrendum esset ad Leges, aut consuetudines locales legitime introductas.

Certum est autem apud omnes utriusque sententiæ Doctores, inter creditores mere personales posse aliis præferri illum, qui prius debitum in Judicio petit, sententiamque Judicis ad id obtinuit; Talis enim Creditor vigilando, & juridice exigendo meliorem suam conditionem fecit; Jus enim Civile vigilantibus scriptum est, & ideo vigilantiæ, & diligentiæ prius postulantis præferentia adscribitur, per text. *in l. Quod autem 6. §. 7. ff. Quæ in fraudem Creditorum*, ibi: *Sciendum Julianum scribere, eoque Jure non uti, ut qui debitam pecuniam recepit, antequam bona Creditoris possideantur* (idest, ut explicat Lessius *lib. de Justitia*, & *Jure cap. 15. dubit. 5. num. 41.* cum aliis communiter, antequam auctoritate Judicis ab aliis occupentur) *quamvis sciens, prudensque solvendo non esse recipiat, non timere hoc Edictum, sibi enim vigilavit, l. Pupillus 24. ff. eod.* Ibi: *Vigilavi, meliorem meam conditionem feci, Jus Civile vigilantibus scriptum est, ideo quoque non revocatur id, quod percepi*. 70

Immo per dictos textus probabilius est, quod aliis Debitoribus mere personalibus possit præferri etiam ille, qui prius petit Debitum suum extra Judicium, quamvis sit tempore posterior; sua enim diligentia, & vigilantia facit ipsum inter Creditores Jure potiorem, sicut hypotheca, aut privilegium, quia, ut dicit textus *in cit. l. Pupillus*: *Jus Civile vigilantibus scriptum est*; Ita Navarr. in *Manual. cap. 17. num. 52.* Busemb. *lib. 3. part. 2. tract. 5. cap. 2. dub. 7. art. 2. vers. Quæres num. 2.* cum Silvestro, Bonac. ibi citatis, Illsuog *t. 4. n. 219.* Henno *tom. 2. tr. 1. disp. 2. q. 2. concl. 3.* ubi testatur de praxi communi, Sporer *l. c. n. 45.* Layman, & alii, quibus adhærere videtur La Croix *lib. 3. part. 2. num. 404.* Contra Molin. Vasques, Castrop. Lugo dicentes posse talem Creditorem aliis præferri solum, quando ad id intervenit sententia Judicis. 71

Non potest autem Debitor sciens se non habere unde possit solvere omnibus, præferre aliis Creditoribus aliquem suum amicum, seu familiarem non petentem. *Commun.* Et ratio est, 72

est, quia cum ille suus amicus, seu familiaris non sit aliis potior in Jure, ita nec debet esse aliis potior in solutione, cum sola amicitia, seu familiaritas non sit legitimus hujus prælationis titulus, Jusque exigat, ut si non sufficiant Debitoris bona ad solutionem omnium Creditorum, inter illos eadem bona proportionaliter dividantur, prout fert Lex, vel legitima consuetudo; Unde Debitor contrafaciens teneretur omne damnum, quod per hoc aliis inferret, resarcire, si ad pinguiorem fortunam perveniret.

73 An pauper Creditor hoc solo titulo, quia pauper est, præferri debeat Creditori diviti, si debita personalia sint paria? Variant Doctores. Sententiam affirmativam tenent Sanctus Thomas *Opusc.* 73. *cap.* 18. Silvester, Layman, Joann. Medina, Sa, Rebellus, & alii, quorum sententiam Lessius dicit esse probabilem, & Illsung valde probabilem: Et istorum ratio est, quia pauper, si non ei solvatur, longe gravius patitur damnum, quam Dives, cum multo plus indigeat, adeoque cum prius recedendum sit a graviori damno, prius restituendum est pauperi, quam Diviti. Sententiam autem negativam sustinent Azorius, Vasquez, Lessius, Turrianus, Lugo, Illsung, Castropal. Bonacina, & alii passim cum La Croix *loco cit. num.* 406. Henno *loco cit. quæst.* 2. *conclus.* 5. ubi testatur de communi contra paucos, Suarez *loco cit. num.* 46. & plurimi alii. Et ratio est, quia ceteris paribus Creditor pauper hoc solo titulo, quia pauper est, nullo Jure, neque naturali, neque positivo gaudet hac prælatione, & Creditor dives habet æquale Jus, ac habeat Creditor pauper ad rem suam, adeoque in solutione sunt æquiparandi; Per accidens enim est, quod ex parte Creditoris pauperis sit majus damnum, seu nocumentum: Fateor tamen, quod præferendus esset Creditor pauper, si reperiretur in maxima, seu gravi necessitate, in quantum necessarium esset ad superveniendum dictæ ejus necessitati; At non ex Justitia, sed solum ex Caritate, qua tenemur quibuslibet in simili necessitate succurrere; Et in hoc conciliari possunt Doctores utriusque sententiæ.

ARTICULUS V.

Quoad ea, quæ concernunt causas excusantes, vel non excusantes a restitutione, ut, vel differri, vel omnino omitti possit.

Causæ excusantes a restitutione, ut quandiu durant, licite differri possit, generaliter sunt istæ tres, scilicet ignorantia, damnum creditori ipsi, vel tertio secuturum ex restitutione, & impotentia ipsius debitoris. *Sic in re Communis*. 1

Ignorantia tunc excusat pro restitutione differenda, quando est inculpabilis, & cum bona fide conjuncta, sive sit ignorantia Juris, sive sit ignorantia Facti; Durante enim tali ignorantia Debitor excusatur a restitutione facienda, cum pro tunc sit possessor bonæ fidei, ut expresse dicit S. Augustinus *lib. de Fide, & operibus cap.* 7. ibi: *Bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum*. 2

Quando autem, & quid teneatur restituere possessor bonæ fidei? Vide verb. *Possessor bonæ, & malæ fidei*. 3

Quænam vero sit ignorantia Juris, & ignorantia Facti; Vide verb. *Ignorantia*. 4

Damnum Creditori ipsi, vel tertio secuturum ex restitutione excusat pro restitutione differenda, quando prævidetur ipsi Creditori, vel alteri in spiritualibus, aut temporalibus obfutura; Unde non esset restituenda pecunia Creditori, si prævideretur ipsam fore exponendam ad corrumpendam mulierem, ad luxuriose vivendum, ad simonias committendas, ad se inebriandum, & hujusmodi. Item non esset Creditori restituendus gladius, si prævideretur ipse, aut alter occidendus. Non esset ei reddenda clavis adultera, si prævideretur, ea usurus ad furandum, & hujusmodi; quia tunc cooperaretur ad malum, adeoque esset ipsi differenda restitutio, donec essent remota talia pericula. *Communis*. 5

Impotentia ipsius Debitoris excusat pro restitutione differenda, quando Debitor habet veram impotentiam physicam pro tunc restituendi, nempe quando nihil penitus pro tunc habet, unde solvat, seu restituat quia impossibilium nulla est obligatio, & ad impossibile nemo tenetur, textu expresso *in l. impossibilium* 185. *ff. de Reg. Juris, & cap. Nemo potest* 6. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari*. Unde S. Augustinus relatus *in cap. Si res aliena* 1. *caus.* 14. *quæst.* 6. sic ex- 6

expresse dicit: *Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, sed ut dixi, cum restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit, sive alios patiendo malos, sive ipse male vivendo, nec aliud habet, unde restituat. Huic certe non possumus dicere: Redde quod abstulisti.*

7 Immo non solum Debitor excusatur pro restitutione differenda, quando habet dictam impotentiam physicam, sed etiam quando habet impotentiam moralem, nempe, quando non potest restituere, nisi cum suo notabili, & majori detrimento, quam patiatur Creditor ex restitutionis dilatione, ut cum non potest restituere sine damno, vel periculo salutis animæ, corporis, famæ, libertatis, sine mutatione status honesti, & juste acquisiti, & sine longe majori suo damno in bonis temporalibus, quam sit damnum Creditoris ex restitutionis dilatione. *Sic in re Communis*.

8 Hinc potest Debitor differre restitutionem, si ipsam non possit statim facere sine damno, seu periculo salutis animæ, ut si omnibus suis bonis traditis in restitutionem, cogeretur mediis illicitis propriam, & suorum sustentationem procurare, v. gr. se, & filios latrones efficiendo, uxorem, & filias prostituendo, & hujusmodi, *Communis*. Et ratio est, quia cum restitutio fieri debeat ad ponendam æqualitatem, non est facienda cum jactura boni altioris, seu superioris ordinis, ut est salus animæ respectu aliorum temporalium bonorum, cum sic non poneretur æqualitas.

9 Item potest Debitor differre restitutionem, si ipsam non possit statim facere sine damno vitæ, seu sanitatis corporalis, ut si omnibus suis bonis traditis in restitutionem, fame esset periturus, morbos gravissimos defectu comparandæ medicinæ toleraturus, & hujusmodi. *Communis* propter eamdem rationem; Vita enim, & sanitas corporalis est bonum superioris ordinis, quam sint bona fortunæ Creditori debita.

10 Item potest Debitor differre restitutionem, si ipsam non possit statim facere sine jactura famæ, vel libertatis, ut si pro nunc restitutione facienda veniret in suspicionem gravis occulti criminis, indeque esset inevitabiliter diffamandus, aut ad comparandum pretium pro restituendo deberet se vendere, sicque propriam libertatem perdere. *Communis* propter eamdem rationem; Fama enim, & libertas est bonum superioris ordinis, quam sint bona externa temporalia Creditoribus restituenda.

Item potest debitor differre restitutionem, si ob ipsam statim faciendam deberet notabiliter cadere a statu suo honesto, & juste acquisito. *Communis*; Debitor enim in tali casu reperitur in gravi necessitate, qua proinde durante Creditor non potest rationabiliter velle sibi debitum solvi cum tanta proximi jactura, cum talis notabilis mutatio status sui honesti, & juste acquisiti non posset fieri sine infamia, & gravi dedecore Debitoris, & suæ familiæ; Unde licet Debita contraxerit, & in tali necessitate reperiatur ex propriis delictis, ver. gr. quia luxuriose & sumptuose vixit, lusit, & hujusmodi, tunc ne notabiliter cadat a suo honesto, & juste acquisito statu, potest restitutionem differre, si res aliena in individuo non extet; nam si adhuc in individuo extaret, tenetur statim eam restituere, ut notant communiter Doctores. (*) 11

Quamvis tamen Debitor ob restitutionem faciendam non teneatur notabiliter cadere a suo honesto, & juste acquisito statu, ver. gr. non teneatur nobilis dimittere omnes quadrigas, vendere totam pretiosam supellectilem, omnes pretiosas suæ conditioni competentes vestes, & hujusmodi, nec teneatur artem mechanicam, aut actiones suo statui indecentes exercere, tenetur tamen mensæ abundantiam, vestium superfluitatem, quadrigarum, equorum, & famulorum multitudinem ad honestam mediocritatem reducere. Item tenetur a ludis, & conviviis, a superfluis dispendiosis itineribus, aliisque superfluis expensis abstinere, & statum suum quoad pompam, & splendo- 12

Notæ Romani Theologi.

(*) In praxi tamen expendendæ sunt serio circumstantiæ, quia debitor præsertim luxuriose vivendo non debet ex aliena re commodum recipere cum illius detrimento.

Responsio Auctoris.

Satis a me sunt & serio expensæ circumstantiæ, ut patet *ibi*, & sub *num. sequ.* ubi post multa adducta contra tales debitores advertenda, ita concludo: *Sic communiter Doctores serio quoad hoc monentes & debitores & confessarios, ut sibi caveant.*

doris apparatum moderare; Unde debitores hæc non facientes nequeunt a Confessariis absolvi, cum sic nimis injuste alienum detineant, non curantes modo præfato paulatim restituere; Nimis enim irrationabile, intolerabile, injustumque est, quod Debitis obstricti ex mercatorum, & operariorum sudore, & sanguine luxurientur, pompose vestiantur, delicate nutriantur, & hujusmodi. Sic communiter Doctores serio quoad hæc monentes & Debitores, & Confessarios, ut sibi caveant.

13 Debitor qui notabilem statum sibi comparavit injuste, ver. gr. Mercator, aut alius, qui statum splendidum, vel nobilem sibi acquisivit ex usuris, furtis, rapinis, & hujusmodi, non potest restitutionem differre, ne notabiliter cadat a tali statu, sed tenetur restituere etiam cum totali jactura talis status injuste de alieno acquisiti, cum hoc non sit de suo statu cadere, sed ab eo, qui non erat suus, ad suum descendere, nec minor sit iniquitas ex alienis statum conservare, quam ex alienis illum sibi comparare: hinc nihil habens, nisi injuste acquisita, tenetur totum restituere quantum citra extremam necessitatem carere potest etiam usque ad mendicitatem, nisi periculum infamiæ excuset. *Communis* per text. *in cap. Cum tu* 5. *de usuris:* ubi Pontifex expresse mandat, quod Usurarii etiam sub pœna Excommunicationis compellantur ad restitutionem, & ob id debeant vendi etiam eorum domus, ac possessiones ex usuris acquisitæ.

14 Sicuti Debitor, qui injuste sibi comparavit talem statum, ita etiam ejus heres malæ fidei v. gr. filius Usurarii, vel mercatoris injusti, qui mala fide cœpit possidere bona injuste acquisita a suo Patre, tenetur restituere etiam cum mutatione talis status relicti, & inique acquisiti a suo Patre, cum talis possessio malæ fidei nihil ipsi suffragetur, & mala fides possessoris defuncti noceat etiam immediato heredi vivo, *arg. leg. ult. Cod. Communia, de usucapionibus, l. Cum heres, ff. de diversis & temporalibus præscriptionibus, & §. Diu-*

15 *tina, Institut. De usucapionibus*. Si autem talis heres bona fide possidere cœpit, & exinde cognoscat talem statum fuisse a suo Patre injuste acquisitum ex bonis alienis; tunc non tenetur notabiliter cadere a tali statu bona fide accepto ob restitutionem statim faciendam, sed poterit differre sicuti supra *numer.* 11. & 12. dictum est de Debitore, qui statum suum honeste, & juste acquisivit. Sic cum aliis Tamburin. *lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 1. §. 9. *numer.* 5. Sporer *loc. citat. num.* 68. & alii passim.

Debitor potest etiam differre restitutionem, 16
si ob ipsam statim faciendam deberet pati in propriis bonis temporalibus aliquod notabile, & majus damnum, quam patiatur Creditor ex dilatione restitutionis, v. gr. Si Debitor non possit statim restituere debitum, nisi vendat Domum, Villam, & hujusmodi multo minoris, quam valeant, & aliunde affulgeat spes faciendi postea ipsam restitutionem commodius, & sine tanto detrimento. Tunc enim Creditor non potest esse rationabiliter invitus pro tali sibi dilata restitutione ob dictum justum finem. *Communis*.

Si Debitor, & Creditor reperiantur in æ- 17
quali necessitate gravi, ut si ex dilata restitutione æquale damnum emergat Creditori, tunc Debitor tenetur restituere. *Communis*, teste La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 430. & ratio est, quia in pari causa potior est conditio Creditoris habentis strictum Jus ad exigendum sibi Debitum, quam Debitoris non habentis strictum Jus, sed solum licentiam Caritatis ad debiti restitutionem differendam; Quod verius est, ubi Debitum contractum est ex delicto, cum ratio dictet potius favendum esse innocenti, quam nocenti; Iniquum enim est, quod Debitor ex sua malitia commodum reportet contra innocentem pari necessitate gravatum; *arg. cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare, l. Non fraudantur* 134. *ff. de Regul. Jur.* §. 1. ibi: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*.

Quando Debitor, & Creditor reperiuntur 18
in æquali necessitate extrema, si Debitor prius in dictam extremam necessitatem inciderit, non tenetur restituere Creditori postea similem extremam necessitatem incurrenti, quia Debitor in puncto extremæ necessitatis prius acquisivit dominium rei necessariæ Jure poli; Tum quia si Debitor prius reperiretur in extrema necessitate, Creditor, quamvis non esset talis, teneretur eidem subvenire, ergo a fortiori ipso Debitore existente prius in extrema necessitate, non potest Creditor ab eodem Creditum exigere, *Communis*.

Econtra si Creditor prius incideret in ex- 19
tremam necessitatem, tenetur Debitor statim restituere ipsi Creditori rem suam duplici Jure, nempe & Jure dominii ad illam rem, & Jure poli ob dictam extremam necessitatem; Tum quia si Debitor, quamvis nihil deberet Creditori, teneretur eidem in extrema neces-

sita-

sitate subvenire, quando ipse non esset in illa constitutus, ergo a fortiori tenetur eidem restituere rem suam, si prius ipse Creditor inciderit in extremam necessitatem. *Communis.*

20 Item si Creditor conjectus sit in illam extremam necessitatem per subtractionem illius rei, cujus est Creditor, tenetur Debitor illam statim restituere, quamvis etiam ipse in tali necessitate extrema reperiatur, quia non licet in extrema necessitate rem alienam usurpare quando dominus est in pari extrema necessitate, cum in pari causa necessitatis melior sit conditio possidentis per text. *in cap. Ad aures 6. de præscriptionibus*, *cap. Quod autem 3. de Jurepatronatus*, *cap. In pari 65. de Regul. Juris in 6. l. Nemo 126. §. 2. & l. in pari causa 128. ff. de Regul. Juris*, adeoque &c. Ita Scotus *in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 5.* Lessius *lib. 2. de Justit. & Jure cap. 16. dub. 1. numer. 13.* Silvester verb. *Restitutio 5.* & alii communiter, teste Lugo *disp. 21. n. 4.*

21 Quando Debitor & Creditor simul, & eodem tempore incidunt in parem necessitatem extremam, tunc Debitor tenetur restituere, saltem si Debitor habeat in specie rem Creditoris, neque talis res restituenda maneat adhuc sub dominio ipsius Creditoris. Ita Scotus *in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4.* Richardus, Paludanus, aliique gravissimi Doctores, præsertim antiqui, Vasquez *cap. 1. de eleemosyna dub. 9.* Lugo *disp. 21. num. 4.* Reiffenstuel *Theol. Moral. tract. 9. dist. 5. quæst. 1. num. 11. & dist. 6. num. 105.* Henno *tom. 2. tract. 1. disp. 5. quæst. 1. conclus. 3.* & alii plures contra plures alios præsertim recentiores fere communius tenentes vere probabiliter contrarium: Et ratio nostræ conclusionis est, quia in tali casu Creditor, seu dominus illius rei nunquam cecidit ab ejus dominio; ante necessitatem enim habuit rei dominium, & in puncto necessitatis acquirit novum Jus poli ad illam rem. Unde duplici Jure res illa ei debetur, primo propter rei dominium a quo numquam cecidit, & secundo propter æqualem necessitatem extremam; adeoque Debitor in eo casu rem injuste detinet, & restituere tenetur; Tum quia, quando quis est dominus, & alter extraneus respectu rei hic & nunc extreme sibi necessariæ, dominus præferendus est extraneo; In nostro autem casu Creditor est vere dominus dictæ rei, cum nunquam ab illius dominio ceciderit, & Debitor est extraneus, cum illius rei dominium nunquam habuerit, adeoque &c. Tum etiam quia si teneret sententia adversariorum, reus reportaret commodum ex suo delicto, cum, patrato furto, esset Domino præferendus, & illo secluso postponendus: hoc autem nequit dici, quia iniquum nimis est, quod Debitor nocens ex sua malitia commodum reportet contra Creditorem innocentem pari extrema necessitate gravatum; *arg. cap. Intelleximus 7. de Judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare; l. Non fraudantur 134. ff. de Regul. Juris*, §. 1. ibi: *Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.*

Nec valet objicere, quod in extrema necessitate omnia sunt communia, & ideo Debitor in illa constitutus possit tuta conscientia rem illam alienam sibi extreme necessariam retinere, & consumere, cum ratione talis extremæ necessitatis sit jam facta communis, & non sit plus alterius, quam sui. Non valet, inquam, quia licet in extrema necessitate sint omnia communia, quando cum alterius necessitate non concurrit par extrema necessitas Domini; Secus tamen, quando concurrit; In tali casu Dominus, seu Creditor duplex habet Jus ad illam rem, nempe & Jus extremæ necessitatis æqualis ad illam Debitoris, & Jus Domini illius rei, quod non habet Debitor, adeoque &c. 22

Nec valet instare, quod melior est conditio possidentis, adeoque cum Debitor possideat, præferri debet Creditori non possidenti. Non valet, inquam, quia licet sit melior conditio possidentis ubi Dominus est dubius, & possessor non est malæ fidei; Secus tamen, ubi possessor est malæ fidei, & Dominus est certus, ut in nostro casu, cum Jus Dominii prævaleat Juri possessionis etiam justæ, & a fortiori injustæ. 23

Nec etiam valet urgere, quod quisque tenetur magis servare vitam propriam, quam alienam, adeoque Debitor habens in extrema necessitate rem alienam, media qua una sola vita, vel sua, vel Domini rei potest servari, non tenetur rem illam restituere Domino ad servandam ejus vitam, si inde necessario perdat suam. Non valet, inquam, quia licet quisque teneatur magis servare vitam propriam, quam alienam mediis licitis; Secus tamen mediis illicitis, uti est privare Dominum re sua ipso totaliter invito; Sicut enim v. g. reus juste condemnatus ad mortem non potest ad servandam propriam vitam carnificem occidere, quia carnificis mors est injusta, & rei justa, ita nec injustus Debitor habens rem alienam, media qua una sola vita, 24

vel

vel sua, vel domini rei potest servari, non potest rem illam adhibere ad servandam propriam vitam, si exinde necessario perdatur vita domini ipsius rei, quia conservatio vitæ domini rei, media ipsa sua re est justa, & conservatio vitæ talis Debitoris, media dicta re non sua, est injusta: Concurrente enim pari extrema necessitate domini, seu Creditoris non licet alteri rem ipsius usurpare, aut retinere, quamvis reperiatur in extrema necessitate, quia in concursu paris extremæ necessitatis res domini non fit communis alteri, quamvis extra talem concursum in extrema necessitate omnia sint communia, ut dictum est *supra num.* 22.

25 Notanter autem *supra num.* 21. fuit dictum: *Saltem si Debitor habeat adhuc in specie rem Creditoris, sicque talis res restituenda maneat adhuc sub dominio ipsius Creditoris*, quia si res illa fuisset jam a Debitore consumpta, sicque non amplius maneret sub dominio ipsius Creditoris, videtur, quod præferendus esset in tali casu Debitor, quia tunc non possideret alienum, sed proprium, cum solo onere restitutionis, ubi opportunitas aderit. Et forte pro illo casu intelligendi sunt plurimi Auctores contrariæ sententiæ, ut notat Henno *loc. cit. in fine*, & alii.

26 Causæ omnino excusantes a restitutione, ut etiam omitti possit, generatim sunt quatuor, scilicet Interitus rei in specie debitæ sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei: Remissio Creditoris expressa, vel tacita; Compensatio facta, & Auctoritas superior. *Est in re Communis*.

27 Prima igitur causa omnino excusans a restitutione est Interitus rei in specie debitæ sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei; Quomodocumque enim pereat res in specie, seu potius philosophice loquendo, in individuo debita sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei, Debitor bonæ fidei liberatur ab omni onere restitutionis, si ex ipsa in nihilo factus sit ditior. *Communis*, per text. *in cap. Cognoscentes* 22. *de Constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*. Cum enim sine ulla culpa Debitoris bonæ fidei contra Justitiam, res illa perierit, non est caput, unde oriatur aliqua obligatio restitutionis.

28 Dicitur autem notanter: *Si ex ipsa in nihilo factus sit ditior*, quia si possessor, seu Debitor bonæ fidei adverrat ex ipsa se aliena se in aliquo factum esse ditiorem, debet id restituere domino. *Communis*, per text. *in leg. Item veniunt* 20. §. 6. *ff. de hereditatis petitione*, ubi expresse dicitur: *Eos autem, qui justas causas habuissent, quare bona ad se pertinere existimassent, usque eo dumtaxat, quo locupletiores ex ea re facti essent, condemnandos*, scilicet ad restitutionem. Ubi Glossa ait: *Hanc esse optimam regulam, qua nulla verior in Jure, ut bonæ fidei possessor ad id tantum, quod ad se pervenerit, teneatur*. Et ratio est, quia, sicuti possessor, seu Debitor bonæ fidei deberet reddere, seu restituere ipsam rem, seu partem ejus, si extaret, ita loco ipsius rei absumptæ restituere tenetur id, in quo ex ipsa factus est ditior, quia æquum non est aliquem divitem fieri ex alieno, texto expresso *in cap. Locupletari* 49. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria, vel jactura*.

Secunda causa omnino excusans a restitutione est Remissio Creditoris expressa, vel tacita; Dummodo tamen talis remissio habeat requisitas conditiones. *Communis*. Et ratio est, quia restitutio fieri debet, ne Dominus injuriam patiatur; libere autem remittens, seu condonans non patitur injuriam, *c. Scienti & consentienti* 27. *de Regul. Juris in* 6. *& l. Nemo* 145. *ff. de Regul. Juris*, & unusquisque potest libere Juri suo renunciare, textu expresso *in cap. si de Terra* 6. *de privileg. l. si quis in conscribendo* 29. *Cod. de pactis*, adeoque &c. 29

Tacita remissio fieri censetur a Creditore, si instrumentum Debiti laceret, aut ante solutionem voluntarie, & libere ultro ipsum reddat Debitori; Tunc enim censetur id facere animo totaliter condonandi, nisi ex indiciis, & circumstantiis aliud constet. *Communis*. Item tacita remissio præsumitur in Creditore sufficiens ad liberandum Debitorem ab onere restitutionis, si ipse Debitor putet, quod si per se, vel per alios manifestaret Debitum suum Creditori, seu ipsum rogaret, talis Creditor liberaliter condonaret, vel nollet obligare ad restitutionem. Burghaber *centur.* 3. *cas.* 85. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 462. cum Reginald. Sa, Lessio, & aliis ibi citatis, Dicastill. *d.* 1. *num.* 113. Lugo *disp.* 21. *sect.* 4. *num.* 53. *&* 54. cum S. Antonino, Rosella, Silvestro, Angles, Tabiena, Arragonio, Sayro, & aliis ibi citatis, qui addunt, non teneri restituere, qui accipit rem non petitam, quam si petiisset, dominus dedisset. Et ratio est, quia tunc adest voluntas præsumpta domini sufficiens, ut retentio non fiat illo quoad substantiam invito; Si tamen 30

De-

Debitor dubitet, an Creditor, seu dominus, si sciret, esset remissurus? tenetur petere, ut remittat, vel restituere, quia dominus est in possessione.

32 Fuit dictum supra *num.* 28. *Dummodo tamen talis remissio habeat requisitas conditiones*, quia ut remissio omnino excuset a restitutione, requiruntur tres conditiones. *Communis*.

33 Et quidem prima conditio requisita est, ut remissio debiti fiat libere, & sine vi, vel fraude, seu dolo; Remissio enim est species Donationis, quæ essentialiter debet esse liberalis & gratuita, & liberæ, & nullo modo coactæ voluntatis. Unde invalida est Debiti remissio quacumque vi, aut fraude, seu dolo extorta; Ut si Debitor præpotens extorqueat a Creditore partialem Debiti remissionem ei dicendo, seu minando, quod si non remittat partem, perdet totum; Si Debitor dolose simulet se impotentem restituere, aut fingat se pauperiorem, quam sit, seu alia fraudulenta, vel violenta via partialem Debiti remissionem obtineat, alias non obtenturus, ex quo Creditor, secluso illo metu perdendi totum, non fuisset partem illam remissurus, tunc talis Debitor non liberatur ab onere restitutionis, quia dicta remissio non est Creditori voluntaria, & Juridice libera; Tum quia partem sine onere debitam cogitur acceptare cum onere; scilicet non exigendi totum, quod utique Creditor voluisset exigere, si simili vi, fraude, vel dolo ad ipsam involuntariam partialem debiti remissionem non fuisset inductus. Hinc securi non sunt in conscientia Mercatores illi, seu alii Debitores, qui prætextu impotentiæ solvendi totum concordias exigunt a Creditoribus, qui metu amittendi totum debitum, partem remittunt, & solam partem recipiunt, cum revera Debitores totum, seu plura possent solvere, & id totum, quod superest, sibi retineant ex alienis; adeoque in conscientia remanent semper obligati ad restitutionem, cum remissio illa fraude, vel dolo extorta nulla sit. Lugo *cit. disp.* 21. *sect.* 4. *num.* 46. Sporer *loc. cit. c.* 4. *sect.* 4. *n.* 84. Dicastill. *d.* 10. *n.* 102. La Croix *loc. cit. n.* 457. & alii passim.

34 Conditio secunda requisita est, ut remissio non fiat in Casibus a Jure exceptis: Varii enim casus excipiuntur in Jure, in quibus non potest fieri debiti remissio, & si fiat, est nulla. Ac primo, nulla est remissio facta Judici Ecclesiastico, qui ultra id, quod sibi Jure permissum est, aliud recipit, *cap. Statutum* 11. §. 7. *de Rescriptis in* 6. Secundo, nulla est remissio facta Episcopis ratione illius, quod ultra sumptus ad sustentationem necessarios receperunt in Visitatione Ecclesiarum, *cap. Exigit* 2. *de Censibus in* 6. Tertio, nulla est remissio pecuniæ ratione Officii extortæ ab Inquisitoribus hæreticæ pravitatis. *Clementin. Nolentes* 2. *de hæreticis*. Quarto, nulla est remissio distributionum facta Canonicis absentibus a residentia. Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 12. Supradictæ enim factæ remissiones, & aliæ consimiles nihil suffragantur, unde, ipsis non obstantibus, tenentur supradicti adhuc ad integram respective restitutionem.

Conditio tertia requisita est, ut remissio, seu condonatio fiat a potente condonare, defectu cujus nulla est condonatio debiti facta a Filiofamilias, Impubere, Pupillo, Religioso, & hujusmodi. Item nulla est remissio, seu condonatio facta Debitoribus de creditis domini, ab Uxore de Creditis Mariti, a Fratre de Creditis Sororis, ab Exactore vectigalium de creditis Principis, & hujusmodi; Omnis enim talis, & similis remissio, seu condonatio debiti non liberat Debitorem ab onere adhuc integre restituendi, nisi sit facta ex consensu remittere potentis. 35

Tertia causa omnino excusans a restitutione est compensatio facta; Dummodo tamen interveniant conditiones requisitæ, ad legitimam compensationem. *Communis*. Compensatio enim solutionis instar censetur in Jure; *l. si Debitor* 4. *ff. Qui potiores in pignore, vel hypotheca habeantur*, ibi: *Dicendum est, perinde haberi debere, ac si priori Creditori pecunia soluta esset; Nec enim interesse solverit, an pensaverit*, idest, an compensaverit? *l. Ideo compensatio* 3. *ff. De compensationibus*, ibi: *Interest nostra potius non solvere, quam solutum repetere*. Quænam autem sint conditiones requisitæ ad legitimam & justam compensationem? Vide verb. *Compensatio*. 36 37

Quarta causa omnino excusans a restitutione generaliter est Auctoritas Superior, seu dispositio Superioris potestatis, per quam Debitor ab obligatione restituendi, seu solvendi omnino liberatur. *Communis*. 38

Et quidem primo Debitor liberatur omnino ab onere restituendi, seu solvendi per Legem præscriptionis, quia publica auctoritate dominium rei alienæ ab antiquo domino ad possessorem bonæ fidei, & legitimi temporis ita plene transfertur, ut deinceps Debitor etiam cognito domino ab obligatione restituendi remaneat penitus liber etiam in foro conscien- 39

tamen de possibili talis legitima causa intervenire posset, ut eam compositionem concederet, & consequenter Debitorem liberaret ab onere restitutionis. Lessius *lib. 2. de Justit. & Jure cap. 16. dub. 11. num. 83.* Medina *Cod. de reb. restit. quæst. 3. caus. 11.* Silvester *verb. Restitutio 7. quæst. 2. dist. 5.* Lugo *cit. disp. 21. num. 96.* Rosignol. *loc. cit. num. 3.* Dicastill. *d. 10. num. 175.* & plurimi alii; Et ratio est, quia sicut Leges Civiles propter bonum publicum media præscriptione legitima auferunt dominium a vero Domino, & concedunt illud possessori bonæ fidei post legitimum possessionis tempus, ut patet ex dictis sub verb. *Possessor bonæ fidei*, & verb. *Præscriptio*, ita posset Lex Ecclesiastica propter bonum spirituale commune idem facere contra certum Dominum, vel Creditorem, & hoc præsertim contra Creditores hæreticos, quorum Debitoribus potest Papa dictam compensationem concedere, quia cum hæreticorum bona per Leges applicari debeant Fisco, *cap. Vergentis 10. de hæreticis, cap. Cum secundum 19. de hæreticis in 6. & Authentic. Gazaros, Cod. de hæreticis*, licet nunc ob impotentiam non applicentur, poterit Pontifex optimo Jure eorum Debitoribus condonare debita, imposita eis aliqua compositione ob causam piam. Ita etiam si aliqui Creditores graviter, & enormiter deliquerint, poterit Pontifex in pœnam delicti eosdem privare Juribus suis, & postea cum Debitoribus super illis bonis certis componere.

43 Dictam compositionem concedere non possunt Episcopi, neque pro Debitis incertis. Sic Lugo *citat. disp. 21. num. 107.* Molina *disp. 748. num. 7.* Turrian. *disp. 41. dub. 2. num. 12.* Illsung *tom. 4. d. 3. num. 297.* La Croix *loc. cit. num. 413.* Rodriquez, Silvester, Corduba, & alii plures, sic docente etiam communi praxi; Episcopi enim nec habent Jus altum in res temporales, nec potestatem indirectam disponendi de rebus temporalibus subditorum, quæ soli Romano Pontifici competit; *arg. Clementin. Contingit 2. de Religiosis Domibus*, ibi: *Cum ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva Sedis Apostolicæ auctoritate) converti*. Henriquez tamen, Villalob. Trulleuch. & Diana apud Lugo *loc. cit. n. 106.* tenent contrarium.

44 Debitor solvens Creditori sui Creditoris ex rationabili causa, si debita sint ejusdem rationis, nec sit alius Creditor præferendus, liberatur in conscientia ab alia restitutione facienda. Molina *tom. 3. d. 741.* Henno *tom. 2. tract. 1. disp. 3. quæst. 4. conclus. 2.* Angelus verb. *Solutio num. 13.* Silvester verb. *Solutio num. 4.* Sporer *loc. cit. num. 79.* & alii communiter. Et ratio est, quia tali modo adhuc servatur æqualitas, ut nimirum quilibet habeat quantum habere debet; Nec Debitoris Creditor debet, vel potest esse rationabiliter invitus, quod ex rationabili causa ipsum præveniendo solvat ejus Creditori, quia ratione talis rationabilis causæ censetur Creditor ratam habere dictam solutionem, adeoque Debitorem liberari ab alia restitutione facienda, ac si eidem Creditori solvisset, per text. *in l. Invito 12. Cod. de solutionibus*, ibi: *Quod si hoc, vel mandante, vel ratum habente eo, fecerit, non minus liberationem consequitur, quam si eidem Creditori solvisset*.

Immo Debitor solvens Creditori sui Creditoris ex rationabili causa, non solum liberatur ab alia restitutione facienda in conscientia, seu foro interno, sed etiam in foro externo, quando Debita sunt æque privilegiata, procedunt ex eadem causa, suntque ejusdem rationis, ut si conduxi domum a Joanne, qui eam conduxerat a Francisco, satisfacio in utroque Foro dando solutionem Francisco, *l. Utrum præsente 27. ff. de pecunia constituta*; & concordat *l. Si liber homo 36. ff. de negotiis gestis*. Sic tenent Rosignol. *de restitut. 3. prænot. 4. num. 2.* Lessius *lib. 2. de Justit. & Jur. cap. 16. dubit. 5. num. 60.* Angelus verb. *Restitutio num. 13.* Medina *Cod. de reb. restit. quæst. 3. caus. 5.* Silvester verb. *Solutio num. 4.* Lugo *disp. 21. num. 146.* Molina, Henno, & Sporer *locis citatis*, & alii passim. Quinimmo Rosignolus, Silvester, 45

Angelus, Medina, Lessius *locis citatis*, & alii docent, talem Debitorem liberari ab alia restitutione in foro interno, & externo, etiamsi debita procedant ex diversa causa, quia dicunt, sicut debita proveniunt ex diversa causa, dummodo sint æqualia in quantitate, merito adinvicem compensantur; Bartolus tamen *in l. Solutum, ff. de pignoratitia actione* contrarium sentit pro foro externo, quando debita sunt ex diversa causa. 46

47 Debitor autem solvens Creditori Creditoris absque ulla rationabili causa, & invito rationabiliter suo immediato Creditore, non liberatur in foro externo ab alia restitutione facienda, textu expresso in *l. Invito 12. Cod. de solutionibus*, ibi: *Invito, vel ignorante Creditore, qui solvit alii, se non liberat obligatione*. Et id juremerito statutum est pro so-

foro externo contentioso ad evitandas lites, quæ inde nascerentur. Pro foro tamen interno conscientiæ, quamvis talis restitutio facta Creditori Creditoris absque rationabili causa, & invito rationabiliter immediato Creditore sit illicita, ut de se patet, nihilominus est valida, dummodo inde nullum damnum, aut præjudicium patiatur Creditor immediatus. In tali enim casu Debitor nullum damnum infert Creditori immediato, cum per hoc liberetur a restitutione, quam debuisset ipsemet facere tali suo Creditori. Unde cum Debitor restituendo Creditori Creditoris æquivalenter censeatur restituere ipsi immediato Creditori, liberatur in foro conscientiæ ab alia restitutione facienda. Henno *loc. cit.* & alii passim.

49 Per cessionem bonorum suorum, & Jurium liberatur quidem Debitor in foro externo a pœna carceris; At non liberatur in foro interno conscientiæ ab onere restitutionis, nisi sit vere impotens. *Communis*, per text. *in l. Qui bonis cesserint 1. Cod. Qui bonis cedere possint*, ibi: *Qui bonis cesserint nisi solidum Creditor receperit, non sunt liberati. In eo enim tantummodo hoc beneficium eis prodest, ne judicati detrahantur in carcerem.*

50 Hinc si bonis cedens deveniat postea ad pinguiorem fortunam, tenebitur ad integram restitutionem, tam in foro interno, quam in foro externo. Colligitur expresse ex *c. Odoardus 3. de solutionibus*, *l. Cum & filii familias 7. Cod. Qui bonis cedere possunt*, *l. Is, qui 4. ff. de cessione bonorum*, *& §. Cum eo 40. Institut. de actionibus*, ibi: *Cum eo quoque, qui Creditoribus suis bonis cessit, si postea aliquid acquisierit, quod idoneum emolumentum habeat, ex integro in id, quod facere potest, Creditores experiuntur, inhumanum enim erat spoliatum fortunis suis in solidum damnari.* Et ratio est, quia tota ratio privilegii cessionis bonorum ducta est ab impotentia Debitoris, per illam enim cessionem non intelligitur Debitum extinctum, sed sopitum, adeoque cum deveniendo ad pinguiorem fortunam cesset impotentia Debitoris, tenebitur ipse Debitor tunc ad integram restitutionem, cum cessante causa cesset effectus: *cap. Cum cessante 6. de appellat.* & cessante ratione, & causa Legis, cesset ipsa Lex, *l. Adigere 6. §. 2. ff. de Jur. patron.* Unde *in cit. cap. Odoardus 3. de solutionibus* obligatur sic bonis cedens ad præstandam cautionem de integre solvendo, si devenerit ad pinguiorem fortunam.

Immo sic bonis cedens tenetur in conscientia, & in foro externo compelli potest quantum conditio, seu status personæ permittit ad faciendum totum id, quod facere potest, & ad laborandum, & acquirendum, unde solvat integre. Sic teste Sporer *loc. cit. n. 96.* habet Communis, & solida sententia Sanchez, Molin. aliisque citatis, Layman *cit. c. 12. n. 5.* Lugo *tom. 2. de Justitia disp. 22. sect. 3.* Tambur. *lib. 8. tract. 4. c. 1. §. 9. num. 10.* & idem tenet Henno *loc. cit. tract. 1. disp. 5. q. 3. conclus. 1.* & alii per text. *in cit. l. Is, qui 4. ff. de cessione bonorum*, ibi: *Is qui bonis cessit, si quid postea adquisierit, in quantum facere potest, convenitur*; & *cit. §. Cum eo 40. Institut. de actionibus* per verba adducta *numero antecedenti*, ibi: *Ex integro in id, quod facere potest Creditores experiuntur*; Si enim Debitor laborando juxta conditionem, & statum suum acquirere possit, unde integre solvat; ad id tenetur, cum obligatus ad finem obligetur etiam adhibere media saltem ordinaria ad illum finem necessaria; Nisi enim hoc dicatur, ansa daretur fraudulentis cessionibus bonorum in maximum damnum Creditorum, & præjudicium totius Reipublicæ. 51

Cedens bonis si venerit in pinguiorem fortunam, tenetur, quantum potest, ad integram restitutionem, etiamsi bonis cesserit in loco publico cum quibusdam actibus ignominiosis a Lege statutis; Ignominia enim illa non extinguit obligationem naturalem solvendi debita, cum per ipsam nullum Creditoris damnum resarciatur, sed est pœna propter culpam præsumptam contrahentis debita supra suas vires, & ad deterrendos alios, ne prodigalitate, & negligentia ad similem statum deveniant. Sic Covarruvias *2. variar. resolut. c. 1. n. 6.* Lessius *de Justitia & Jure cap. 16. dub. 3. n. 49.* Molina *disp. 572. §. Quamvis qui bonis*, Filliucius *tom. 3. tract. 32. cap. 5. num. 153.* Turrian. *disp. 17. dub. 2. num. 2.* Rosignol. *loc. cit. prænot. 3. num. 7.* Bonacina *disp. 1. de restitut. qu. ultima punct. 1. n. 38.* Lugo *cit. disp. 22. sect. 2. n. 40.* & ipso teste alii communiter. 52

Qui omnibus bonis cessit, si post cessionem aliquid acquisierit, non potest in foro externo de eo conveniri, nisi prius extractis pro sua, suorumque sustentatione necessariis secundum decentiam sui status, & conditionis. Est enim hoc privilegium ei concessum a Jure, quod si post cessionem omnium bonorum aliqua alia bona acquisierit, non possit spoliari omnibus iis bonis, sed solum conveniri 53

in

in quantum commode facere possit, & relicta ei congrua sui, & suorum sustentatione secundum suum statum, & conditionem. Sic *l. Is qui* 4. §. *Sabinus*, & *l. Qui bonis* 6. *ff. De cessione bonorum*; *l. Ex contractu* 3. *Cod. de bonis auctoritate Judicis possidendis*: & §. *Cum eo* 4. *Institut. de actionibus*. Et hoc locum habet etiam in foro conscientiæ, cum sit privilegium a Jure concessum, & contractus juxta Leges sint celebrati, adeoque justi etiam in foro conscientiæ, *Communis*. (*)

54 Ex bonis autem adquisitis ante cessionem de rigore Juris non relinquitur Debitori congrua sustentatio, sed ad evitandas fraudulentas cessiones cogitur Debitor in foro externo omnibus omnino bonis cedere, nihilo penitus sibi retento, ut patet ex citatis Legibus: Nec attendendus est Lessius, qui *cit. c.* 16. *dub.* 3. *n.* 49. dicit, etiam ex Jure colligi, quod debitor possit etiam ex bonis ante cessionem habitis congruam sustentationem reservare, cum *in l. Qui bonis* 6. *de cessione bonorum*, dicatur expresse: *Nec etiam fraudandus est alimentis quotidianis*. Non, inquam, attendendus est, quia dicta verba immerito ad hoc propositum adducta sunt, cum in dicta Lege, ut clarissime legenti patet, expresse sermo sit, de eo, qui alia bona acquisivit post jam factam cessionem, ut recte ex ipsis clarissimis textus verbis observat Lugo *cit. disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 37. & alii passim. Unde merito tenent Doctores communiter, quod Debitor ex contractu, qui bonis cessit, possit quidem de rigore Juris sibi retinere necessaria ad sui, suorumque sustentationem secundum suum statum, & conditionem ex bonis acquisitis post cessionem factam, non autem ex bonis habitis ante cessionem; sic clarissime citata Jura loquuntur.

Quamvis autem non possit Debitor ex bonis habitis ante cessionem sibi retinere congruam sustentationem in foro externo, & de rigore Juris, potest tamen id facere in foro conscientiæ; Omnes enim Doctores concedunt, quod Debitor ex infortunio cedens bonis possit de bonis etiam antea habitis licite occultare, & retinere quantum satis est, ut parce vivat secundum suum statum juste acquisitum; Quisquis enim Jus habet ad propria alimenta, quibus carens est vere in gravi necessitate constitutus, adeoque in foro conscientiæ potest retinere ex bonis etiam ante cessionem habitis necessaria ad tenuem suam sustentationem juxta suum statum juste acquisitam; cum ad ipsum statum juste acquisitum conservandum possit Debitor differre restitutionem, donec commode ipsam facere possit, absque eo quod notabiliter cadat ab ipso, ut ex communi fuit dictum supra *n.* 11. & 12. (**) 55

Aaa 2 Hinc

Notæ Romani Theologi.

(*) Privilegium est pro foro externo; pro interno autem quandocumque quis potest, restituere debet domino rem alienam.

Responsio Auctoris.

Sed si attendantur & concurrant omnia tradita a me a *cit. num.* 53. *ad* 57. inclusive, facile percipietur, *ibi* adducta locum habere etiam in foro conscientiæ ratione impotentiæ ortæ infortuniis sine sua culpa incursis; Jura enim nedum Civilia, sed & Canonica benigne consulunt infortuniis debitorum, quos calamitates, naufragium, bellum, aliusve malus eventus sine sua culpa depressit; *cap. Cum percussio* 2. *caus.* 7. *q.* 1. *cap. ex parte* 5. *de Cleric. ægrot.* cum similibus. Qua tamen impotentia cessante tenebitur ad restitutionem, cum revera pro foro interno quandocumque quis potest, restituere debeat domino rem alienam.

(**) Potest ne quis furari, ut provideat suæ honestæ in posterum sustentationi? Hæc nonnisi in gravissima necessitate pro quotidiana sustentatione permittitur, tunc enim omnia sunt communia.

Responsio Auctoris.

Theologus noster hic, bona venia, canit extra chorum: Ego enim loquor non de bonis furatis, sed de juste, & licite acquisitis, & quidem de ipsis solummodo tantum occultare, & retinere quantum sat est, ut parce vivat secundum suum statum acquisitum. Et sic expresse declaro infra *num.* 57. dicens: *quæ huc usque dicta sunt de debitore respectu beneficii cessionis bonorum, intelligenda solum sunt de debitore ex contractu, quem licet honeste viventem, aut licite negotiantem, sine sua culpa, adversa fortuna depressit; non autem de debitore ex delicto &c.* Vide ibi.

56 Hinc Debitore defuncto ejusque bonis non sufficientibus ad solvenda omnia Debita, ejus uxor, & filii possunt in foro conscientiæ ob adductam rationem tantum occulte detrahere, & retinere, quantum eis sufficiat ad vitam suam, & statum honeste & parce conservandum. Et si In Judicio requirantur, possunt cum æquivocatione congrua jurare se nihil occultasse, seu subtraxisse intelligendo: *Nihil ipsis non debitum Jure naturali*, & sic ob eamdem rationem non incurrent excommunicationem forte latam contra dicta bona occultantes, (*) ut pluribus citatis docent Diana *p.* 5. *tract.* 14. *resolut.* 57. Tamburin. *lib.* 8. *tract.* 4. *cap.* 1. §. 9. *num.* 9. Sporer *loc. cit. n.* 98. & alii.

57 Quæ hucusque dicta sunt de Debitore respectu beneficii cessionis bonorum, intelligenda solum sunt de debitore ex contractu, quem licet honeste viventem, aut licite negotiantem sine sua culpa adversa fortuna depressit: Non autem de Debitore ex delicto, qui ex aliorum bonis plura congessit, & prodegit sciens non fore solvendo: Immo nec etiam de Debitore ex contractu, qui sua culpa v. g. ex crapula, prodigalitate, studiosa dissipatione, vita luxuriosa, & hujusmodi factus est impotens ad solvendum. Sic contra Lopez, Gutierez, Covarruviam, & paucos alios docet communior Doctorum cum Molina *tom.* 2. *disp.* 572. §. *His ita constitutis;* Lugo *citat. disp.* 21. *sect.* 3. *num.* 43. Layman *cit. cap.* 12. *num.* 5. Sporer *loc. cit. num.* 68. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 439. Henno *loc. citat. tract.* 1. *disp.* 5. *qu.* 4. *conclus.* 3. Medina *Cod. De reb. rest. quæst.* 3. *vers. Tertia causa*, Rosignol. *de rest. III. prænot.* 2. *n.* 2. & alii passim, per text. *in l. Si fraudatur* 25. *in fine*, *ff. Quæ in fraudem Creditorum*, cum similibus: Jura enim benigne consulunt infortuniis Debitorum, quos calamitas, naufragium, aliusque malus eventus sine sua culpa depressit, non autem malitiæ injustorum Debitorum, qui ex aliorum bonis plura congesserunt, & ex crapula, prodigalitate, studiosa dissipatione, vita luxuriosa, & hujusmodi, facti sunt impotentes ad solvendum, cum non sit credibile, quod Jura velint beneficium cessionis concedere illis, qui potius pœnæ severitatem merentur; Hinc caveant tales injusti debitores, seu falliti, & banchæ ruptores, qui ut se eximant ab onere Creditorum, se decoctos simulant cum marsupio, ut vulgo dicitur *Dietro le spalle:* Isti enim merito possunt in carcerem conjici, donec integre persolvant, & si non sic detrudantur in carcerem temporalem, detrudentur sine dubio in carcerem æternalem.

Debitor illius, qui bonis cessit, tenetur suum Debitum manifestare, & solvere Officialibus Justitiæ, ut inde restituatur Creditoribus secundum æquitatem, non enim tutus est in conscientia, nisi debitum solvat. Silvius *in resolut. cas. part.* 2. *verb. Restitutio cas.* 3. & alii communiter. 58

Quamvis Debitor principalis bonis cesserit, adhuc ejus Fidejussor tenetur ad integram solutionem pro ipso; Cessio enim prodest solum Debitori, & non Fidejussori, qui ideo da- 59

Notæ Rom. Theologi.

(*) Duo hic sunt improbanda; & detractio bonorum in fraudem creditorum, & æquivocatio, seu restrictio mentalis in judicio; utraque enim assertio est falsa.

Responsio Auctoris.

Sed quantum ad occultam detractionem bonorum pro tanto solummodo quantum eis sufficiat ad vitam suam, & statum honeste & parce conservandum, intelligendo de debitis ex licito contractu, & non ex delicto contractis, mea assertio non est falsa, sed vera per solida fundamenta, & jura tum civilia, tum canonica mox supra adducta. Quantum autem ad æquivocationem, seu restrictionem mentalem, pro tali casu non esse falsam meam assertionem, sed veram, & licitam, satis & abunde id tradidi ego in verb. *Accusatus a num.* 10. *ad* 43. & in verb. *Juramentum a num.* 13. *ad* 26. ubi *n.* 23. assero, quod id etiam clare constat ex celebri responsione ab omnibus ut licita admissa, prout data a S. Athanasio eludente Satellites Juliani eum ad necem quærentes, & a S. P. N. Francisco, qui cum a Ministris justitiæ requisitus: *An illac transisset quidam homicida?* Positis intra manicas manibus respondit: Isthac non transivit, intelligens, non transisse per suas manicas, & sic plenam, & veram responsionem ex verbis, & illa actione externa componens. Videatur ad rem Scotus *in* 4. *dist.* 15. *quæst.* 4. *artic.* 3. & Mastrius *Theolog. moral. disp.* 6. *quæst.* 2. *artic.* 3. & *disp.* 11. *quæst.* 9. *art.* 2. cum pluribus aliis ibi citatis.

datur, ut solvat ipse, cum non est solvendo Debitor principalis. *Communis*, textu expresso *in* §. *Exceptiones* 4. *Instit. de replicationibus* cum similibus.

60 An ingressus, ac Professio Religionis liberet Debitorem ab obligatione restituendi, seu solvendi Debita antea contracta, sive ex contractu, sive ex delicto? Tres sunt Doctorum sententiæ. Prima absolute affirmat, quia absolute tenet, quod debitis obstrictus, quibus nunc solvendo non est, facta cessione bonorum, quæ habet, possit statim licite Religionem ingredi, licet manendo in sæculo lucrari, & Creditoribus satisfacere posset. Sic S. Thomas 2. 2. *qu.* 189. *art.* 6. *ad* 3. S. Antoninus 2. *part. tit.* 11. *cap.* 2. §. 1. *& part.* 3. *tit.* 15. *cap.* 2. §. 3. Paludan. *in* 4. *dist.* 36. *quæst.* 3. *art.* 2. *conclus.* 7. Cajetanus *in* 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 6. Silvester verb. *Religio* 2. *quæst.* 4. Angelus *ibid. num.* 6. Rosella, Tabiena, Armilla, Viguerius, Aragonius, Pedrazza, & alii apud Sanchez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 7.

61 Secunda sententia, quam uti probabiliorem sequor, absolute negat, quia absolute tenet, quod debitis obstrictus non possit licite Religionem ingredi, si possit maneus in sæculo, licet per longum tempus, Creditoribus satisfacere. Sic Joannes Gerson. 2. *parte tractatus: An liceat gravato debitis intrare Religionem? Alphabeto* 39. *littera X. & V.* ubi refert multos Doctores Parisienses ita sensisse. Gabriel *in* 4. *q.* 1. *art.* 5. *dub.* 2. *Corollar.* 2. Medina *Cod. de restitutione qu.* 2. *caus.* 8. Valentia 2. 2. *qu.* 6. *punct.* 6. Castropal. *tract.* 16. *d.* 1. *punct.* 7. §. 4. Angles, & Carbon. apud Sanchez *l. c. n.* 7. aliisque congestis Molina *tom.* 3. *disp.* 785. Sporer *loc. cit. n.* 200. cum Layman, & aliis ibi citatis, Henno *loc. cit. tract.* 1. *disp.* 5. *qu.* 5. *conclus.* 1. ubi dicit, hanc sententiam fuisse approbatam a Sixto V. & Gregorio XIV. ut videre est apud Emmanuelem Sa.

62 Tertia sententia media est, quia tenet, quod si debitis obstrictus speret brevi tempore manendo in sæculo v. g. uno, vel altero anno posse debita in toto, vel in majori parte solvere, tunc non possit licite statim ingredi Religionem, sed debeat eousque differre ingressum; Secus autem, si deberet ad longum tempus expectare; tunc enim facta cessione bonorum posset statim ingredi. Sic Lessius *lib.* 2. *cap.* 16. *dubit.* 8. Azorius *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 1. *qu.* 5. Ludovicus Lopez *in instructione part.* 1. *cap.* 29. Navarrus *Comment.* 1. *de Regularibus n.* 8. Navarra *lib.* 4. *de restitut. cap.* 4. *difficult. ultima num.* 78. *&* 79. Lugo *disp.* 21. *sect.* 6. *num.* 76. Diana *tom.* 2. *tract.* 2. *de dubiis Regul. resolut.* 41. & aliis citatis Sanchez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 29. *num.* 8. Dicastill. *d.* 10. *a num.* 129. & cum aliis. La Croix *loc. cit. n.* 441.

Probatur igitur primo secunda sententia, quam, ut dixi, probabiliorem censeo, quia, non sunt facienda mala, ut eveniant bona; *argum. cap. Super eo* 4. *de usuris, & cap. Ex tuarum* 2. *de sortilegiis*, & concedunt omnes etiam adversarii; atqui prætermittere debita malum est, cum adversetur legi naturali, ergo Debitor, antequam Debita solvat, nequit licite ingredi Religionem, cum ingressus Religionis sit solum consilii, & obligatio solvendi debita sit præcepti Juris naturalis. 63

Probatur secundo. Servus perpetuus, seu mancipium non potest Religionem ingredi, Domino contradicente, eo quod debeat ipsi operam suam, & Prælati recipientes subjacent excommunicationi, textu expresso *in cap. Qui vere* 12. *caus.* 16. *qu.* 1. ibi: *Neminem servorum suscipi in Monasterium, ut sit cum eis Monachus, nisi cum Domini proprii licentia. Prætereuntem vero hæc decernimus extra communionem esse, ne nomen Domini blasphemetur;* ergo nec Debitor Religionem ingredi potest, contradicentibus Creditoribus, eo quod debeat ipsis pecuniam, aut æquivalens. Item gravati, seu obligati ratiociniis, priusquam se iis expedierint, nequeunt licite ingredi Religionem, nec a Superioribus ad ipsam recipi, textu expresso *in cap. Legem* 1. *dist.* 53. ibi: *Qui militiæ, vel ratiociniis sunt publicis obligati...... Quod si etiam tales quoque Monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius a ratiociniis absoluti fuerint*, & docet late S. Raymund. *in Summa lib.* 3. *tit. de Curial. & obligat. ad ratiocin.* §. 4. *vers. Sequitur ut videamus*, Silvester verb. *Religio* 2. *quæst.* 6. Immo Sixtus V. Constit. incip. *Cum de omnibus* expresse prohibuit, ne debitis gravati, & ratiociniis obligati, antequam debita solverint, & a ratiociniis se expedierint, possint Religionem ingredi, & ad ipsam a Superioribus admitti sub pœna nullitatis admissionis, Professionis, & sub pœna privationis vocis activæ & passivæ, & omnium Officiorum, & Dignitatum, & perpetuæ inhabilitatis ad illa, & alia quæcumque respectu Superiorum illos ad habitum, & Professionem admittentium. Et quamvis Clemens VIII. Constit. incip. *In suprema* talem nul- 64

nullitatem Professionis sustulerit, tamen prohibitionem, & pœnas non sustulit; & sic quamvis tales Debitores valide, illicite tamen ad habitum, & Professionem admittuntur, adeoque &c.

65 Unde relictis brevitatis gratia aliis satis efficacibus rationibus, & probationibus, solum adducuntur, & solvuntur potissimæ adversariorum rationes, & objectiones. Primo igitur objiciunt, quod homo liber propter debita non obligatur quoad personam, sed tantum quoad bona, adeoque inferunt, quod cedendo bonis, persona libera maneat, ut possit amplecti quemcumque statum, & præsertim perfectissimum Religionis. Sed ad id respondetur distinguendo antecedens; Homo liber propter debita non obligatur quoad ipsam personam in se, ita ut propter debita solvenda deberet se ipsum vendere, vel se Creditori in servitutem tradere, conceditur antecedens, quia hoc Jura vetant: Non obligatur quo ad personam in ordine ad bona sua, ita ut si de facto non habeat, unde solvat, non teneatur pro posse pecuniam acquirere, unde solvat, & non se reddere impotentem ad id acquirendum, uti in nostro casu fieret per ingressum, & Professionem in Religione, negatur absolute antecedens, & id, quod sequitur, quia id Juri naturali repugnat, cum solutio debitorum sit Juris, & Justitiæ naturalis, ad quos Jus adimplendum nequit quis se mere voluntarie reddere impotentem ingrediendo, & profitendo Religionem absque necessitate; cum Religionis ingressus, & Professio non sit præcepti, sed meri consilii, & libertatis, & solutio debitorum sit præcepti, & necessitatis.

66 Secundo objiciunt, quod nemo tenetur solvere debitum cum detrimento boni sui majoris, seu altioris ordinis, adeoque cum bonum status Religiosi sit majus, & altioris Ordinis, quam bonum pecuniarum Creditoribus debitarum, sequitur, quod non teneatur abstinere a statu Religioso, ut debita solvat. Sed ad id respondetur distinguendo antecedens, si illud majus bonum sit necessarium ex præcepto, conceditur antecedens, si solum sit utile ex consilio ut in casu nostro est ingressus, & Professio Religionis, negatur antecedens, & id, quod sequitur: Immo voluntaria omissio ingressus, & Professionis Religionis non ita præjudicat saluti æternæ, sicuti præjudicat voluntaria omissio solutionis debitorum; quia ingressus, & Professio Religionis est solum de consilio, & sine statu Religioso etiam voluntarie omisso non desunt sæcularibus viæ ad salutem æternam securæ; At solutio debitorum est de præcepto Legis naturalis, & sine ipsa solutione, voluntarie, cum possit commode fieri, omissa, non patet via ad salutem æternam secura: quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum; *cap. Si res aliena* 1. *cauf.* 14. *qu.* 6. *cap. Cum tu* 5. *de usuris*, *c. Peccatum* 4. *de Regul. Juris in* 6. adeoque &c.

Tertio objiciunt, quod sicuti Sponsus, immo Maritus Matrimonio rato tantum, non obstante obligatione Sponsalium, vel Matrimonii rati, Religionem licite, & sancte ingredi potest, ita a pari etiam Debitor non obstante obligatione solvendi Debita: Sed ad id respondetur negando consequentiam, & paritatem, quia Sponsi, & conjugis Matrimonii tantum rati obligatio ex traditione Ecclesiæ est solum conditionata, idest: *Nisi voluero fieri Religiosus, seu Religiosa*, & talis conditio in neutrius injuriam cedit, cum in ea utraque pars æquali Jure gaudeat, & uterque sponsus, invito altero, Religionem ingredi, & profiteri possit; Obligatio autem Debitoris, sive ex contractu, sive vel delicto, est omnino absoluta, cum nullo Jure possit censeri inesse talem conditionem: *Debita solvam, nisi voluero fieri Religiosus, vel Religiosa*, & dato etiam, & non concesso, quod talis conditio posset censeri inesse, quia cederet in solum præjudicium Creditorum non valeret, adeoque &c. 67

Unde si Debitor Religionem fuerit ingressus, & Professus, cum ejus Professio jam sit valida *ex cit.* Constitut. Clementis VIII. incip. *In suprema*, si alia bona ad Religionem attulerit, tenetur omnino Religio solvere prædicta debita juxta vires allatorum bonorum. *Communis* per text. *in cap. Si qua mulier* 9. *cauf.* 19. *quæst.* 3. & *l. Deo nobis* 56. §. 1. *Cod. de Episcop. & Clericis*: Bonorum enim successor adstringitur debitis ejus, cui successit; *cap. In litteris* 5. *de raptoribus*, quia qui sentit commodum, sentire debet & incommodum; *l. Si merces* 25. §. 6. *ff. Locati*, *cap. Qui sentit* 55. *de Regul. Jur. in* 6. cum similibus. 68

Si autem Debitor nulla bona ad Religionem attulerit, quia nihil habebat, Religio ex hoc capite ad nihil tenetur, quia Religio, seu Monasterium se habet ut heres; heres autem non tenetur ultra vires hereditatis, præsertim si hereditatem adierit cum beneficio Legis, & Inventarii. Julius Clarus *in* §. *fin.* 69

qu. 35.

qu. 35. nu. 45. Donatus *prax. rer. Regularium tom.* 2. *tract.* 3. *q.* 12. Sporer *loc. cit. n.* 106. & alii communiter.

70 Si vero post ingressum, & Professionem occasione ejus Monasterium acquireret aliqua bona v. gr. per successionem hereditariam, per Legatum, Donationem, & hujusmodi, tunc Monasterium teneretur ex illis satisfacere pro debitis prius contractis; *argum. cit. cap. Si qua mulier* 9. *cauf.* 19. *q.* 3. *l. Deo nobis* 56. §. 1. *Cod. de Episcop. & Clericis*, Donat. *loc. cit. num.* 14. Sporer *loc. cit. numer.* 105. Sanchez *lib.* 7. *Decalog. tom.* 2. *c.* 31. *nu.* 4. Lugo *loc. cit. n.* 79. & alii passim; Bona enim Religiosi, vel Jura ad ea, quæ obveniunt, ita transeunt in Monasterium media persona Religiosi, ut transeant cum onere, quo ea habuisset Religiosus: habuissent autem annexum onus restituendi, si mansissent in potestate, & dispositione Religiosi; adeoque Monasterium tenetur ex illis satisfacere pro debitis prius ab ipso Religioso contractis; cum qui sentit commodum sentire debeat & incommodum; *l. Si merces* 2. §. 6. *ff. Locati*,

71 *cap. Qui sentit* 55. *de Regul. Juris in* 6. Item propter eamdem rationem tenetur Monasterium solvere dicta debita prius contracta ex eis, quæ Religiosus Monasterio acquirit docendo, concionando, laborando, & hujusmodi, deductis tamen expensis. Sanchez *loc. cit. num.* 4. Lugo *loc. cit. num.* 79. La Croix *loc. cit. n.* 447.

72 Hinc Religiosus Debitor, si salva Ordinis Regula, possit artificio aliquo, vel manuum labore aliquid lucrari, tenetur sic laborare operibus suo statui, & conditioni præsenti convenientibus, ut pretium laboris impendat ad solutionem suorum debitorum; dummodo per hoc non negligatur Divinum obsequium; *c. Clericus dist.* 91. deductis tamen expensis, ne sit onerosus Monasterio; *c. de lapsis* 5. *cauf.* 16. *q.* 6. S. Raymundus *l.* 3. *Sum. in titul. de Curialibus, & obligatis ad ratiocinia* §. 5. *verf. Pone aliquem*; Sporer *loc. cit. nu.* 106. Lugo *loc. cit. nu.* 81. Henno *loc. cit. disp.* 5. *qu.* 5. *concluf.* 2. cum aliis ibi citatis, La Croix *loc. cit. n.* 448. cum Navarr. Medina, & aliis ibi citatis, Layman *cit. c.* 12. *n.* 5. & alii contra alios.

73 Religiosus Debitor excusatur, si Superior neget ei licentiam ad id laborandi; Nec tunc tenetur egredi e Religione, quamvis sit spes probabilis sic satisfaciendi, v. g. per provisionem Beneficii, Parochiæ, & hujusmodi, ut tenet probabilior, & communior sententia cum la Croix *loc. cit. n.* 449. Lugo *loc. cit. n.* 107. & aliis contra alios.

Superior autem tenetur concedere licentiam honeste laborandi Religioso Debitori, ut sic possit sua debita solvere, si scienter debitis gravatum ad Religionem admisit, quia ex tunc censetur sibi illam obligationem imposuisse; Secus autem si Ignoratis ejus debitis, ex quo ea occultasset, vel negasset, ad Habitum, & Professionem admisit; tunc enim non teneretur talem licentiam concedere ex justitia, quia Superior nihil debet Creditoribus, & potest pro libito de Religioso tamquam totaliter suo disponere abstrahendo, an opera, quibus ipsum applicat, impediant solutionem nec ne. Immo si subditus ex laboritio occulto, sine licentia saltem præsumpta Superioris satisfaceret Creditoribus, fur esset, & latro, cum restitueret ex alieno, quia quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio; *cap. Statutum* 1. *cauf.* 18. *qu.* 1. *cap. Abbates* 16. *cauf.* 18. *quæst.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *cauf.* 19. *qu.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probationibus*; Si autem Superior possit concedere talem licentiam sine ulla indecentia, & incommodo Religionis, videtur ad id teneri ex Caritate, ne Creditor careat suo debito. Henno *loc. c. concluf.* 2. La Croix *loc. cit. n.* 450. cum aliis ibi citatis. 74

Excommunicatio Creditoris, vel Debitoris non excusat a restitutione facienda. *Communis* contra paucos; Et quidem non excusat Excommunicatio Creditoris, quia licet negetur ei actio judicialiter petendi; *cap. Pia* 1. *de exceptionibus in* 6. tamen permittitur privatim petere, nec prohibetur communicare cum aliis, si id exigat necessitas, vel magna utilitas, ut patet ex *c. Quoniam multos* 103. *cauf.* 11. *q.* 3. sicut enim potest ipse libere communicare cum domesticis suis; *cit. c. Quoniam multos*; *c. Inter alia* 31. & *c. Si vere* 34. *de sent. excomm.* ita etiam communicare potest cum suis Debitoribus, & ideo *in cit. cap. Si vere* permittitur ipsi absolvere contractus inchoatos. Nec etiam excusat a restitutione facienda Excommunicatio ipsius Debitoris, textu expresso *in cit. c. Si vere*. Excommunicatus enim cogi potest comparere in Judicio per Procuratorem, ne videatur de sua malitia commodum reportare; *c. Intelleximus* 7. *de Judiciis*, *l. Non fraudantur* 134. *ff. de Regul. Juris* §. 1. adeoque &c. 75

An, si Debitor morte plectatur, excusentur ejus heredes a restitutione damni causati per delictum, ob quod fuit ultimo supplicio punitus? Vide supra *art.* 2. *n.* 39. & 40. 76

Additiones ex aliena manu.

77 Agit *Auctor* licet caute legendus in quinque hisce articulis de *materia restitutionis* accommodate magis ad *forum Poli*, quam ad *forum Fori*, ut ajunt. At si cupias, qui de hac ipsa materia utiliter ad forum fori agar, consule opus *De eo quod interest*, quod nomine *Gasparis Manzii*, *&* *Friderici Martini* Ingolstadii anno 1705. typis Francisci Straus evulgavit *Philippus Jacobus Krazer*. Totam enim materiam hoc in libro adeo solide tractatam invenies, ut nihil fere ad ipsam spectans desiderare possis.

RESTRICTIO MENTALIS.

---

1 REstrictio mentalis est duplex. Una *pure mentalis*, & alia *non pure mentalis*, & quæ sit utraque? Vide verb. *Juramentum art.* 1. *num.* 14.

2 Amphibolia, seu æquivocatio proprie est locutio, quæ sua significatione generat in audiente conceptum diversum ab eo, quem loquens retinet in mente. *Est in re Communis*.

3 Restrictio pure mentalis, & amphibolia, seu æquivocatio facta per restrictionem pure mentalem non excusat a mendacio, seu perjurio. *Communis*, & habetur clare ex tribus sequentibus propositionibus 26. 27. 28. in ordine justissime damnatis ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. Propositio 26. *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.* Propositio 27. *Causa justa utendis his amphiboliis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.* Propositio 28. *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.*

Restrictio non pure mentalis, sed aliquo sufficienti modo externata, & amphibolia, seu æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca excusat a mendacio, & perjurio in omnibus casibus, in quibus ex justa causa habet quis jus, seu debitum ad occultandum secretum. Vide verb. *Juramentum art.* 1. *n.* 13. verb. *Mendacium n.* 21. *&* 22. (*) 4

Hinc Confessarius, quamvis interrogetur a Tyranno, an aliquid sciat ut Confessarius, & scientia Sacramentali de peccato Pœnitentis, poterit etiam cum juramento asserere se nihil scire, etiam spectata tali scientia Sacramentali, retinendo in mente *ad dicendum*. Vide verb. *Juramentum art.* 1. *n.* 15. 5

Sic Secretarius Regni ad occultandam veritatem, & servandum sibi impositum sigillum poterit uti amphibolia, aut æquivocatione, vel restrictione mentali etiam cum juramento. Idem dicendum est de Uxore adultera a Marito interrogata ad necem, an commiserit adulterium, & sic de aliis similibus casibus. Vide *ibid. num.* 16. 6

Ita qui ex præsumptione falsa interrogatur a Judice, non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessa, condemnandus esset in foro externo de crimine, vel debito, ad quod revera in foro conscientiæ non tenetur, nec negando cum juramento pejerat. Vide *ibid. num.* 17. 7

Item

Notæ Romani Theologi.

(*) Nihil unquam excusat a perjurio; quare nec etiam admitterem, posse secretarium Regni juramento uti in casu proposito *n.* 6. idem dicito de casibus *n.* 7. 8. *&* 9. enodatis.

Responsio Auctoris.

Sed hic recurret pro me responsio mox *num.* 56. data, ut videantur scilicet pro dictis meis assertionibus allata solida fundamenta sub verb. *Accusatus a num.* 10. *ad* 43. & sub verb. *Juramentum a num.* 13. *ad* 26. & Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 4. *art.* 3. & cum aliis Mastrius *Theol. Moral. disp.* 10. *in q.* 9. *art.* 1. *n.* 171. *&* 172. *&* *disp.* 6. *q.* 2. *art.* 3.

8 Item qui juramento interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falso existimatur infectus? jurare potest se inde non venire subintelligendo *eo loco*, *qualis existimatur*, *nimirum peste infecto*. Immo secundum multos, etiamsi talis locus esset vere infectus, si tamen celeriter transiens certo crederet, se nihil inde luis contraxisse, adhuc jurare posset, non transisse utendo eadem restrictione. Vide *ibidem n.* 18.

9 Item si Clericus, vel Religiosus sit coram sæculari Judice conventus, non solum ipse pro se, sed etiam alii pro ipso jurare possunt eum nihil deliquisse, utendo hac restrictione, *ut coram tali incompetente Judice deponi debeat*. Item si Clericus vel Religiosus, aut alia persona exempta a Gabellis solvendis interrogetur a Gabellario, an habeat, seu portet aliquid Gabellæ obstrictum? jurare potest se nihil habere seu portare, utendo hac restrictione, *Nihil habeo*, *seu porto*, *ex quo Gabellam solvere debeam*; Vide *ib. n.* 19.

10 Affertur aliud notabile exemplum cum sua licita restrictione. Vide *ib. n.* 20.

11 Quomodo excusentur Mercatores, qui dicunt, vel etiam jurant se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, vel sibi pluris constare, licet in rigore hoc verum non sit? Vide *ib. n.* 21.

12 Reus an, & quando teneatur, vel non, fateri veritatem Judici ipsum Interroganti sub juramento? Vide verb. *Accusatus a num.* 10. *ad* 43.

13 Affertur, & solvitur instantia. Vide d. verb. *Juramentum art.* 1. *n.* 23.

14 Affertur & solvitur alia instantia. Vide *ib. num.* 24. *&* 25.

Monitum Romani Censoris.

Facilem se præbere Auctorem nostrum in æquivocationibus, restrictionibusque mentalibus indulgendis, mediis quibusdam distinctiunculis eo dumtaxat tendentibus ut propositionum hac de re damnatarum censura eludatur, ex variis locis hujusce Bibliothecæ ingenuo Lectori plane constabit. Nos ne muneri nostro deesse videremur, ubicumque hanc doctrinam christianæ simplicitati minime consentaneam tradi perspeximus, illis debitis animadversionibus occurrere studuimus, ut verbo *Accusatus* a n. 18. ad n. 24. ac in notis ad n. 28. & ad calcem Articuli, necnon verbo *Juramentum* in not. ad num. 26. itemque verb. *Mendacium* in not. ad n. 21. Eandem doctrinam adstruere conatur idem Auctor in universo fere hoc articulo, quem si emendare aggrederemur, totum illum reformaremur oporteret, opus sane supervacaneum. Lectores itaque dumtaxat præmonemus, ut caveant a sententiis ibi expositis a num. 4. ad num. 9. nec minori cautela legendum esse sciant sequentem articulum *Reus*.

RETRACTUS GENTILITIUS. Vide verb. *Emptio art.* 4. *n.* 26. *ad* 42.

R E U S.

Reus dicitur a re, quæ petitur, textu expresso *in cap. Forus* 10. *de verbor. significatione*, ibi: *Reus a re, qua petitur, nuncupatur, quia quamvis conscius sceleris non sit, Reus tamen dicitur, quamdiu in judicium pro re aliqua petitur.* 1

Reus non tenetur probare, quod negat, sed Accusator; *cap. Quod autem* 1. *cap. Accusator* 2. *caus.* 6. *quæst.* 5. *cap. Bonæ memoriæ* 22. *de electione*; *l. Et incumbit* 2. *ff. de probationibus*, *l. Actor* 23. *Cod. de probationibus* cum similibus. 2

Reo potius favendum est, quam Actori, si Jura sunt obscura, textu expresso *in cap. Cum sunt* 11. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potius, quam Actori*, *l. Favorabiliores* 125. *ff. de diversis Regulis Juris*, ibi: *Favorabiliores Rei potius, quam Auctores habentur.* 3

Reus non tenetur dare Actori suas scripturas contra se, textu expresso, *in cap.* 1. *de probationibus*, *l. Qui accusare* 4. *C. de edendo*. Non enim Juris, aut æquitatis ratio permittit, ut qui invitus arma, quibus impugnetur, adversario suo tradere, eumque contra se adjuvare cogatur; *l. Nimis grave*, *Cod. de testibus*. Vide verb. *Probatio a n.* 61. 4

Reus non est, qui non ex voluntate, sed ex necessitate peccavit; *cap. Aliquos* 5. *& cap. Illa cavenda* 6. *caus.* 15. *quæst.* 1. cum similibus. 5

Reus in foro audiendus est, & hunc sequi debet Actor, *cap. Si quis* 2. *& cap. Pulsatus* 3. *q.* 6. *cap. Sane* 3. *de foro competenti* cum similibus. 6

Si Reus non potest inveniri, sufficit ponere cita- 7

citationem in Ecclesia rei, *cap. Venerabilis* 10. *de dolo & contumacia*.

8 Reo convicto de delicto non admittitur probatio negativa; seu Reo probante, quod non deliquit, si probatum sit deliquisse, ei non creditur; *cap. Ad nostram* 12. *de probationibus*.

9 Reus non potest alium accusare, nisi prius se purget, *cap. Neganda* 1. *cap. Non est credendum* 3. *q.* 11. cum similibus.

10 Reus accusatus, & non sufficienter convictus damnari non potest, nec pœna ordinaria affici, Lugo *de Justitia disp.* 37. *sect.* 12. La Croix *lib.* 4. *num.* 1496. Lessius, Sanchez, & alii passim; nec indiget probatione, cum de se pateat. Unde Reus accusatus, & non sufficienter convictus absolvitur a nota infamiæ. Concil. Lateranens. III. *in Appendic. part.* 50. *cap.* 65.

11 Reus, si juste damnatus sit, ut fame, vel siti pereat, potest victum, aut potum oblatum rejicere. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *num.* 9. Lessius *de Justitia lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 25. Gobat *in Quin. tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 68. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 779. & alii contra alios. Et ratio nostra est, quia, si sententia sit justa, non tenetur Reus cibum, & potum oblatum sumere, cum Reus possit executionem justæ sententiæ in se admittere, v. g. venenum bibere, venam sibi aperire, in ignem se injicere, scalas ascendere, funem collo circumligare, & hujusmodi, si illa præcipiantur; uti potest non fugere ex carcere, quamvis sciat se morte afficiendum, ut docent Azorius, Sotus, Malderus, Lessius, & alii apud Dianam *part.* 5. *tract.* 4. *resolut.* 41. (*)

Reus licite fugit ante, & post sententiam 12
v. g. mortis, vel triremium, aut carceris perpetui. Quilibet enim habet tam magnum Jus ad suam vitam conservandam, ut nulla humana potestate possit præpediri, cum commode conservari potest; Nisi bonum publicum aliud postulet. Lessius *lib.* 2. *cap.* 31. *dub.* 5. Busemb. *lib.* 4. *cap.* 4. *dub.* 8. *art.* 2. La Croix *ibidem num.* 1525. & alii passim. Immo re- 13
gulariter potest Reus licite fugere, quamvis Custos carceris grave damnum inde passurus sit, nisi juraverit se mansurum: Reus enim utitur Jure suo, & nulli facit injuriam. Lessius *loco cit. num.* 31. Busemb. & La Croix *locis cit.* Filliucius *tract.* 40. *num.* 274. & alii plures.

Reus potest licite saltem in foro conscien- 14
tiæ

Nota Romani Theologi.

(*) Falsum est, posse reum oblatum cibum rejicere, licet morti sit damnatus.

Responsio Auctoris.

Ast mea conclusio non dicit generice, licet morti sit damnatus, sed specifice, *si juste damnatus sit, ut fame, vel siti pereat*, quod certe non est falsum, ut falso asserit *Theologus*. Si enim reus damnatus ad aliam mortem, potest ex amore justitiæ permittere illius in se executionem, uti potest non fugere ex carcere, quamvis sciat se morte afficiendum, ut tradunt passim Auctores, & inter alios etiam clarissimus P. Antoine *tract. de obligationibus*, §. 4. *de reo quæst.* 2. *resp.* 5. expresse dicens: *Reo ad mortem damnato licet non fugere ex amore justitiæ: immo mortem commerito licet se Judici ultro sistere, & occasionem justitiæ exercendæ offerre;* Et celeberrimus Colet *tom.* 3. *tract. de Decalogo*, *cap.* 5. *art.* 1. *concl.* 2. ubi expresse sic asserit: *Quartus casus est, cum quis, ut Deo, & justitiæ faciat satis, non arripit media, quibus incolumem se præstet; sic licet ei, qui juste ad mortem condemnatus est, ea, quæ ad mortem præambula sunt, facere; ut* 1. *se offerre Judici, secundum S. Thomam:* 2. *Non egredi e carcere, etiamsi se offerat opportunitas, & noverit paratam sibi esse mortem. Et reipsa Martyres non crediti sunt sibimetipsis mortem inferre, cum patentibus portis, e carceribus non exierunt.* Eccur igitur non poterit reus juste damnatus, ut fame, vel siti pereat, victum aut potum sibi oblatum rejicere, ut Deo, & justitiæ faciat satis, cum talis ad mortem suam non concurrat active, sed passive tantum se habens, ut justitiæ amore eam fortiter tamquam promeritam perferat? Nonne in tali casu potest reus ex zelo & amore justitiæ, & ad justam punitionem suorum scelerum se velle conformare judicis justæ sententiæ, fame vel siti pereundo, sicut potest velle non conservare vitam ex motivo alterius virtutis v. g. pro caritate amicorum, & hujusmodi. Videatur ad rem inter alios Roncaglia *tom.* 2. *tract.* 15. *quæst.* 9. Alphonsus de Ligorio *lib.* 4. *dub.* 7. *art.* 2. *num.* 283. Sporer *tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 3. *num.* 19. & ultra *ibi citatos*, alii plurimi in sensu meæ conclusionis.

tiæ (præcisa vi , & injuria) Custodes decipere , vincula , & carceres effringere . Cum enim sit licitus finis , licita debent esse etiam media ; quia concesso fine , etiam media , quibus ad eam pervenitur , concessa intelliguntur , *cap. Præterea 5. & cap. Suspicionis 39. de Off. Delegati* , *l. Cui Jurisdictio 2.* Sic Doctores citati , & alii plures .

15 Reus , qui carcerem effregit , probabiliter non tenetur de damno, quamvis etiam per effractum parietem fugiant alii carcerati , quia ipse utitur Jure suo, & solum per accidens est causa talis damni. Sic citati Doctores , & Bannes , Valer. Reginald. & alii contra alios ; Ipse enim non tenetur ex re accepta , neque ex injusta acceptione , cum licite id fecerit utendo Jure suo .

16 Nec valet objicere , quod *l. De his 1. ff. de Effractoribus , & Expilatoribus* expresse statuitur graviter puniendos esse illos , qui effractis carceribus aufugiunt , ibi : *De his , qui effracto carcere evaserunt , sumendum supplicium Divi Fratres Æmilio Tironi rescripserunt . Saturninus etiam probat eos , qui de carcere eruperunt , sive effractis foribus , sive conspiratione cum ceteris , qui in eadem custodia erant , capite puniendos* , Non valet , inquam , quia vel id fit , ex quo ibi Jurisconsultus secutus sit contrariam sententiam , quam defendunt etiam aliqui Theologi , vel ea præsumptione , quod Rei carcerati vim intulerint Custodibus ; Vel ex quo propter bonum publicum ea pœna statuta sit . Filliucius *loc. citat.* Busemb. & La Croix *loco cit.* Tanner. *d. 4. quæst. 4. dub. 5.* ex aliis multis Merbesius *Summ. Christian. tom. 2. quæst. 763. conclus. 6.* Henrio *tom. 2. tract. 2. quæst. 5. Conclus. 5.* Cajetanus , Sotus , Bann. Salon. Azor. citati , & secuti a Silvio *in 2. 2. quæst. 69. art. 5. quæst. 2.* ubi sic habet : *Quia reus carcerem effringens utitur Jure , quod habet ad fugiendum , & nulli facit injuriam , neque enim carceres , neque compedes sunt injuriæ capaces , ipsis autem injuriæ ministris nihil , ut supponitur , facit .*

Qui non sunt ministri Justitiæ possunt lici- 17
te , non solum consilio , sed etiam instrumen-
tis, v. g. funibus, lima, & hujusmodi, Reum
juvare, ut fugiat, quia licet suadere alteri fi-
nem ipsi licitum , & ad eumdem finem media
applicare, *arg. cit. Juribus supra sub n. 13.* Tan-
ner. *loco cit.* Henno *loco cit.* Lessius *loco citat.*
n. 40. Turrian. Vasquez , & alii cum Busemb.
& La Croix *loco cit.* (*) Non possunt tamen 18
licite ipsum juvare ad effringendum carcerem ,
quia executio ipsa effractionis est licita soli
Reo propter Jus vitæ conservandæ . Sic Docto-
res citati , & alii passim . Dicastillus autem *l.* 19
2. tit. 1. d. 6. n. 88. & alii tenent , quod li-
ceat etiam proximis consanguineis , ut Patri ,
Conjugi , Fratri Rei ipsum juvare ad effrin-
gendum carcerem , quia censentur una cum
ipso persona . Et idem licere dicunt illi , qui
certissime timet, ne a Reo prodatur , & simi-
liter incarceretur ; quia sic liberando Reum ,
censetur liberare seipsum .

Reus emissus ad tempus e carcere , si jura- 20
vit ad ipsum redire , tenetur stare juramento , si carcer sit justus , etiamsi esset periculum mortis . Suarez , Vasquez , Sanchez , Castropal. Tambur. Gob. aliique passim cum La Croix *l. 3. part. 2. numer. 334.* Si autem carcer sit injustus , Vasquez , & alii multi apud Dianam *part. 9. tract. 8. resolut. 64.* & alii apud Castrop. *d. 2. punct. 4. nu. 24.* & apud Sanch. *in Decal. lib. 3. c. 11. n. 26.* negant teneri stare juramento : Immo alii dicunt, posse etiam fugere , licet juravit se non fugiturum , quia temerarium est se sine causa morti objicere , eo vel maxime , quod status rerum mutatus sit , cum pro illo tempore quo juravit , non

Notæ Rom. Theologi .

(*) Nullo modo est licitum ; & si quis id faceret , justa pœna mulctaretur .

Responsio Auctoris .

Ast esse licitum ultra Auctores a me allegatos , sustinent doctiss. P. Fulgentius Cuniliat *tract. 10. in 7. decal. præcept. de ordine judiciali , num. 10.* sic expresse dicens : Respondeo , *Cajetanum , Baunez , Salonium , Sylvium docere non esse illicitum consanguineis rei consulere fugam , & ministrare instrumenta ad illa exequenda &c.* & dict. clariss. P. Antoine *loco cit. resp. 3.* Roncaglia *tract. 15. de 8. Decal. præcept. cap. 2. qu. 16. resp. 4.* & alii passim . Neque per hoc , quod si quis id faceret , pœna mulctaretur , infertur , quod mortaliter peccaret , ut de reo infringente carceres tradunt Antoine , & Cuniliat *locis cit.* & alii passim , quia leges id vetantes sunt mere pœnales, obligantes solummodo in foro fori , & non in foro Poli .

non fuerit præsens & commoda occasio sic mortem fugiendi, & evitandi, quæ postea talis est. Suar. vero, Laym., Lessius, Bonac. Gob., & alii dicunt, teneri non fugere, & etiam redire, si sic juravit, quia juramentum est causa gravissima, ne dicatur temere vitam morti exponere, cum exponat in reverentiam juramenti facti: Placet tamen limitatio Sanch. *loc. cit. num.* 34. Castropal. *loc. cit. num.* 16. Tamburin. *lib.* 3. §. 5. *numer.* 53. & plurium aliorum, quod scilicet possit fugere, seu non teneatur redire, si quando juravit, non prævidit mortem, vel alia gravia pericula, quæ postea prævidet, quando est occasio fugiendi, aut non redeundi; Immo Covarruv. & alii absolute tenent peccare tunc Reum, si non fugiat, vel si redeat in talia pericula.

21 Reo non licet occidere Ministros Justitiæ, nec illis vim inferre vulnerando, percutiendo, ut se ab illis liberet, quia non sunt iniqui aggressores. Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *p.* 3. *cap.* 2. & *Communis aliorum*.

22 Reus non tenetur veritatem fateri Judici, etiamsi interrogetur sub juramento, quando non servato Juris ordine interrogat. Vide verb. *Accusatus num.* 10. (*)

23 Assignatur conveniens modus ad evitandum perjurium in occultanda veritate Judici non legitimo, seu non servanti Juris ordinem. Vide *ibid. num.* 11.

24 Reus tenetur fateri crimen Judici legitimo, & servato Juris ordine interroganti, & præcipienti sub juramento de dicenda veritate, maxime loquendo de confessione delictorum non inferentium pœnam capitalem, & alias similes gravissimas pœnas, alias non excusabitur a peccato mortali, & perjurio. Vide *ibid. nu.* 12. 13. & 14.

25 Loquendo vero de confessione, & manifestatione delictorum inferentium pœnam capitalem, vel alias gravissimas pœnas, sunt duæ extremæ sententiæ. Prima sententia absolute sustinet, teneri semper sub mortali Reum legitime interrogatum fateri veritatem, etiamsi propter talem Confessionem esset morte plectendus, & sine tali confessione haberet fundatam spem mortem evadendi. Vide *ibid. nu.* 15. & 16.

Secunda sententia sustinet, non teneri Reom fateri suum delictum, si propter illud plectendus sit pœna capitali, vel triremium, aut alia simili, si nullum grave damnum Reipublicæ timeatur, & dicit excusari a perjurio celando veritatem per restrictionem, aut æquivocationem externam. Vide *ibid. numer.* 17. *ad* 23. 26

Advertendum tamen est, quod tunc Judex non potest a Reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter uti principales examinantur, alias examen, & acta omnia nulla sunt eo ipso, & irrita, omnique carent contra Reos effectu. Sic novissime statuit Benedictus XIII. *in Concilio Romano tit.* 23. *de Jurejurando cap.* 2. præcisis his verbis: *Reprehensibile judicari non debet, si secundum temporum varietates, ubi id necessitas vel utilitas exposcat, consuetudines, & leges quandoque varientur humanæ; Ipse enim Deus, & Dominus, æternus Legifer noster, ex iis, quæ veteri in Testamento statuerat, multa postmodum mutavit in novo. Stylum itaque in quibusdam Curiis Sæcularibus, & Ecclesiasticis, nullo unquam jure præceptum, inolevisse perpendimus, ut Judices, sive eorum Notarii, aut Scribæ, Reos criminali facinore accusatos examinaturi, juramentum ab his præstari jubeant de veritate dicenda. Quia tamen ex hoc, quotidiana sicuti est experientia compertum, nec in Fisci favorem, nec contra Reos ipsos, qui ut plurimum patrata a se negant delicta, utilitatis aliquid elici non ignoratur: adeo ut peculiari in hac facti contingentia, nedum talia deinceps juramenta exigendi necessitas non adesse probetur, immo potius, ne illa penitus exigantur, sacri ipsa juramenti ratio postulet, ac suadeat: hinc est, quod Nos, rationibus utrinque perpensis, & quamplurium inhærentes insignium Tribunalium praxi, juramentum ipsum, per Reos sic Criminaliter inquisitos, præstandum, consulto, dum uti Principales tantummodo constituuntur, tollendum, & submovendum ducimus: prout Sacro etiam approbante Concilio, præsenti hac Constitutione omnino tolli-* 27

Notæ Rom. Theologi.

(*) Si interrogetur juris ordine haud servato, non tenetur verum fateri, haudquaquam dicere falsum.

Responsio Auctoris.

Ast hæc est ipsissima mea conclusio, qui insuper ibidem *num.* 23. *seq.* assigno modum ad evitandum perjurium in occultanda veritate Judici interroganti, juris ordine non servato.

ſtimus, ac ſubmovemus: nec juramentum hujuſmodi ullatenus a Reis eiſdem, niſi tamen ut teſtes quo ad alios examinentur, in futurum per quoſcumque Judices, & Miniſtros, ſub quovis prætextu, cauſa, & quæſito colore volumus, exigatur; alias examen, ſive conſtitutum, & omnia nulla ſint eo ipſo, & irrita, omnique careant contra Reos effectu.

28 Reus, qui crimen ſemel negavit injuſte, & cum juramento, non tenetur illud confiteri poſt latam ſententiam. Vide verb. *Accuſatus n.* 24.

29 Immo probabile eſt, nec ante ſententiam ad id teneri, donec iterum interrogetur, niſi immineat damnum tertio. Vide *ibidem n.* 25.

30 Quinimmo probabilius eſt, nec teneri ad ſe publice retractandum, nec poſſe ad id obligari a Confeſſario in articulo mortis, quando, non obſtante delicti negatione, Reus convictus eſt, & damnatus ducitur ad patibulum, vel jam in ipſo patibulo moriturus exiſtit. Vide *ibid. n.* 26. *ad* 28.

31 Reus, qui metu, vel vi tormentorum mentitus ſibi falſum crimen impoſuit, ob quod ſit morte plectendus, tenetur ſe retractare, ſi tali retractatione impediri poſſit mors ipſius, vel infamia, aut quodlibet aliorum damnum, ob quod negare tenebatur; Secus vero ſi ad hæc nihil prodeſſet ſua retractatio. Vide *ibid. num.* 29.

32 In tali caſu quid eſſet Reo conſulendum. Vide *ib. n.* 30.

33 Præſumptus Reus ex præſumptione falſa a Judice interrogatus non tenetur confiteri propoſitionem veram, ubi iſta confeſſa, condemnandus eſſet in foro externo de crimine, aut debito, ad quod revera in foro conſcientiæ non tenetur. Vide *ib. n.* 31. *ad* 42. ubi adducuntur rationes, & exempla, & ſolvuntur inſtantiæ.

34 Reus interrogatus a Judice, ut ſub juramento dicat quantum mercis v. g. apud ſe retineat, excuſatur a perjurio, etiamſi cum juramento neget partem mercis, ne ſolvat Gabellam evidenter injuſtam, ſuppoſito quod in iis circumſtantiis non interrogetur legitime. Vide *ibid. n.* 43.

35 Non poteſt Reus falſum crimen teſti imponere, ut ejus teſtimonium eludat, quia ultra mendacium injuſte famam alterius deſtruit. Unde Innocentius XI. die 2. Martii 1679. merito damnavit ſequentem propoſitionem 44. in ordine: *Probabile eſt non peccare qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat. Et ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.*

Reus ultimo ſupplicio afficiendus tenetur 36
ſumere Viaticum. Unde dari ei debet tempus, & commoditas ſumendi Communionem pro Viatico. *Communis*, per text. *in c. Quæſitum* 30. & *c. Fures* 31. *cauſ.* 13. *q.* 2. Hinc ab Epi- 37
ſcopis per excommunicationem cogendi ſunt Judices, ut permittant communicari ultimo ſupplicio afficiendos. Sic ſtatuiſſe S. Pium V. teſtatur La Croix *lib. 6. part.* 1. *n.* 607. Et tali 38
Reo debet dari Viaticum, non ſolum ſi una hora poſt ſit occidendus, ſed etiam licet ſtatim poſt ſit occidendus. Sic La Croix *loco cit.* cum Diana, Pace Jordan. Gobat, Lonher, *ibi citatis* per text. *in cap. Is qui* 8. *cauſ.* 26. *qu.* 6. ibi: *Et ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia*. Poteſtque illi dari Viati- 39
cum, quamvis non ſit jejunus, nec Judex tenetur differre executionem, ut Reus jejunus communicet. La Croix *loco cit. n.* 607. & alii communiter. Reus aſſocians Sanctiſſimum Eu- 40
chariſtiæ Sacramentum, ſeu ad illud confugiens gaudet Immunitate Eccleſiæ. *Sacr. Congreg. Immun. in Beneventana* 30. *Sept.* 1638. *lib.* 3. *Decret. Paulue. fol.* 14.

Reo ultimo ſupplicio afficiendo non eſt ad- 41
miniſtranda Unctio, quia non eſt infirmus, ut vult textus *Epiſtola Canonica Divi Jacobi cap.* 5. *n.* 14. ibi: *Infirmatur quis in vobis &c.* Sic *Communis* Doctorum.

Reus an, & quando teneatur, ac poſſit fa- 42
teri, ſeu revelare complicem? Vide verb. *Complex peccati a n.* 10. *ad* 12.

Reus capi dicitur in fragranti crimine, quan- 43
do in ipſo actu delinquendi deprehenditur. Urſaya *Inſtitut. crimin. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 35.

* Reus juridice interrogatus in judicio cri- 44
minali tenetur veritatem manifeſtare, ut innuit Benedictus XIV. tom. 3. Conſtit. 34. incip. *Paterna Caritas*.

De favore Rei in Jure, vid. Jacob. Gotho- 45
fred. *in Commentar. ad l.* 125. *ff. de Regul. Juris*.

RITUS.

Super Ritibus Eccleſiæ eorumque obſervantia, 1
nemini licet diſpenſationem concedere, inconſulta S. Sede. Benedict. XIV. tom. 1. Conſt. 107. incip. *Omnium ſolicitudinum*, §. 14. Ritus 2
paganorum permittere, ſeu convertere in ritus, & conſuetudines Chriſtianæ Religionis, inconſulta S. Sede, nemini licet. Idem *ib.*

Conjuges Catholici diverſi ritus, unuſquiſque 3
pro-

proprium sequi possunt, idem Constitut. 57.
4 incip. *Etsi Pastoralis* §. 8. Conjux Latinus
ritum Conjugis Græci sequi non potest. At
e contra Conjux Græcus sequi potest ritum
5 conjugis Latini. Idem *ibid.* Matrimonia inter
conjuges diversi ritus, quomodo, & coram
quibus contrahi debeant? Vide *in supplem. ad*
verb. Matrimonium.
6 Ritus Latinus semel a quocumque susceptus
deseri amplius non potest; Idem *ibid.* §. 7.
7 & 8. Dispensatur cum Græcis de præterito
Ordinatis ab Episcopis Latinis animo retinen-
di Græcum ritum, ut in hoc permanere va-
leant. Et, ut id fiat, requiritur dispensatio
Apostolica. Idem *ibid.* §. 7.
8 Ritus Latinus suscipi non intelligitur per
Baptismum susceptum a Latinis in casu neces-
sitatis. Idem Const. 88. incip. *Demandatam* §.
9 18. Græco-Melchitis Latino ritu baptizatis de
præterito, permittitur electio ritus. Idem
10 *ibid.* §. 16. Ritus Ecclesiæ Orientalis, qui
Fidei, & bonis moribus non adversantur,
conservandi sunt, & ab omnibus tolerandi.
11 Idem cit. Const. *Etsi Pastoralis*, §. 9. Ritus
Ecclesiæ Orientalis observari debent a Mona-
chis Ruthenis Ordinis S. Basilii. Idem Const.
12 89. incip. *Inter plures* §. 24. Sublata cuilibet
dispensandi facultate. Idem *ibid.*
13 Ritum Græcum sequi tenentur ii ex Græ-
cis, qui in casu necessitatis Latino ritu ba-
ptizati fuerint. Idem citat. Constitutione *De-*
14 *mandatam*, §. 18. Ritus Græcus in Missis, &
Divinis Officiis observari debet a Græcis Ita-
liæ, & Insularum adjacentium. Idem citat.
15 Constit. *Etsi Pastoralis*, §. 9. Functiones so-
lemnes Latino ritu in Ecclesiis Græcorum fie-
ri prohibentur absque licentia Ordinarii, &
viceversa. Idem *ibid.* §. 9.
16 Ritus Græco-Latinus in Ecclesia Sanctæ
Mariæ *del Graseo* vigens perpetuo servari ju-
betur. Idem Constitution. 81. incip. *Romana*
17 *Ecclesia*, §. 1. & 2. Ritus Græcorum Mel-
chitarum conservari jubentur, & invocationes
in illis inductæ reprobantur & annullantur.
18 Idem cit. Constit. *Demandatam* §. 3. A ritu
Græcorum Melchitarum transitus non permit-
titur ad ritum Latinum inconsulta Sede Apo-
19 stolica. Idem *ibid.* §. 15. Item nec ad ritum
Maroniticum. Idem *ibid.* §. 12.
20 Ritus Malabarici in nuptiis, & Matrimo-
niis, in gestatione *Taly*, & funiculorum ex
certo filorum numero, croco delibutorum,
in fractione fructus cocco, in separatione mu-
lierum menstruararum, & plebejorum, vulgo
Parreas, in celebratione primæ puellarum pur-
gationis, in lavacris, & ablutionibus, in
usu cinerum præter modum & tempus ab
Ecclesia receptum, & omnia signa superstitio-
sa damnantur, & prohibentur. Idem citat.
Constitution. *Omnium sollicitudinum*, §. 13.
& 14.
Ritus Sinenses sæpe ad examen fuerunt vo- 21
cati, & præsertim a Sacra Congregatione
de Propaganda Fide, An. 1645. sub Innocen-
tio X. a Congregatione S. Inquisitionis 1656.
sub Alexandro VII. 1669. sub Clemente IX.
ac sub Innocentio XII. quo interim mortuo,
Clemens XI. ejus successor reassumpto exa-
mine omnium dubiorum coram se anno 1704.
confirmavit, & Apostolica auctoritate com-
probavit Congregationis responsiones ad om-
nia, & singula quæsita proposita, quibus
ritus Sinenses, utpote superstitione imbuti,
prohibebantur, mandavitque, præfatas Respon-
siones ad Carolum Thomam de Tournon An-
tiochiæ Patriarcham Commissarium, & in Si-
narum Regno Visitatorem Apostolicum trans-
mitti, ut nimirum exactam earundem obser-
vantiam omnibus, & singulis Missionariis, &
pœnis quoque Canonicis in refractarios indi-
ctis, præciperet.
Clemens XI. anno 1714. iterum omnia 22
confirmat, & mandat servari Decretum edi-
tum a Cardinali de Tournon; Rejicit appel-
lationes ad S. Sedem interpositas. Declarat
eo Decreto nihil additum vel detractum Res-
ponsionibus datis anno 1704. Vetat publicari
scripta super Ritibus Sinensibus absque licen-
tia S. Sedis. Publicata vero prohibet sub pœ-
nis, & Censuris in Regulis Indicis librorum
prohibitorum contentis. Idem Clemens XI. 23
præfatas responsiones edita Constitutione in-
cip. *Ex illa die*, confirmat, & præcepto ar-
ctissimo sub censuris, & pœnis mandat ejus-
dem Decreti executionem, de qua Missionarii
juramentum præstare jubentur, & donec illud
præstiterint, eisdem suspenduntur facultates,
& juramenti præstiti exempla authentica ad
S. Sedem statuit transmitti, demandata Supe-
rioribus Regularibus, cujusvis Ordinis, &
Instituti, eorum omnium plenissima execu-
tione.
Carolus Ambrosius Mediobarbus Patriarcha 24
Alexandrinus, & in Indiis Orientalibus, ac
Sinarum Imperio, finitimisque Regnis, & In-
sulis Commissarius, & Visitator Generalis Apo-
stolicus cum facultate Legati de Latere, vix
Sinarum Regnum ingressus, in iis angustiis se
positum intellexit, ut coactus fuerit in publi-
cum emittere permissiones octo circa Ritus Si-
nen-

nenses, prohibita tamen eorum promulgatione, & versione in linguam Tartaram, aut Sinicam sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quibus permissionibus nihilominus contra expressam adeo Patriarchæ ipsius voluntatem evulgatis per binas suas Pastorales ab Episcopo Pekinensi mandante universis Diœcesis suæ Missionariis, ut observarent, & observari præciperent Constitutionem Clementis XI. incip. *Ex illa die* juxta dictas Permissiones, quas ipse contendebat, ad ea potissimum referri, quæ in præcitata Constitutione fuerant solemniter interdicta, hinc Clemens XII. anno 1735. binas illas Epistolas Apostolico promulgato Brevi damnavit, ac reprobavit, commisso interim examine dictarum Permissionum Congregationi S. Inquisitionis, auditis Missionariis, aliisque.

25 Deinde Benedictus XIV. die 11. Julii 1741. auditis Cardinalibus, & Sacræ Inquisitionis Consultoribus examen hujusmodi coram se, & respective per se ipsum absolvit, & declarat Permissiones illas nunquam a S. Sede approbatas fuisse, immo ejus decisionibus adversari, ac easdem Permissiones reprobat, & annullat, earumque praxim damnat. Quæcumque a Clemente XI. aliter explicari vetat. Præsentium observantiam, & executionem omnibus, & singulis injungit, atque demandat sub gravissimis pœnis. Missionarios inobedientes in Europam revocari jubet, comminatis in Superiores Ordinum pœnis, si huic præcepto minus obtemperaverint, aut in eo desides fuerint. Præscribit novam juramenti formulam ab omnibus Missionariis omnino observandam, ipsamque tradit in tom. 1. Constitut. 19. incip. *Ex quo*, in qua plurima ad rem merito observanda.

26 De ritibus Sinensibus Constitutio, non obstantibus quibuslibet rationibus, aut subterfugiis observari debet, ut expresse mandat, ac præcipit idem Benedictus Constitut. 114. incip. *Redditæ Nobis*.

27 Sacrorum Rituum Congregatio distinguitur in Generalem, & Ordinariam. Generali intervenit Summus Pontifex una cum Cardinalibus quotquot eidem Congregationi adscripti sunt, omnibusque ipsius Congregationis Consultoribus, atque in ea agitur de Servorum Dei virtutibus, Martyrio, aut Miraculis recognoscendis, & approbandis. Ordinariam vero constituunt soli Cardinales cum ipsius Congregationis Secretario, cum Protonotario Apostolico, & Promotore Fidei, atque in hac, præter cætera, agitur etiam de revisione Operum conscriptorum a Servis Dei, quorum Beatificatio promovetur. Benedict. XIV. tom. 2. Constitution. 46. incip. *Postulatum*.

In Congregatione Sacrorum Rituum unus Consultoris locus perpetuo tribuitur Presbyteris Societatis Jesu. Idem tom. 2. Constit. 29. incip. *Constantem*. 28

Item in eadem Congregatione unus Consultoris locus perpetuo tribuitur Ordini Clericorum Regularium Theatinorum. Idem tom. 1. Constitut. 125. incip. *Insignem*. 29

Consultores Congregationis Sacrorum Rituum eliguntur a Summo Pontifice ex cætu Prælatorum Romanæ Curiæ, & ex Clero Sæculari, & Regulari; Bened. XIV. de *Servorum Dei Beatificat. & Beator. Canonization. lib.* 1. *c.* 16. *num.* 13. Consultores Congregat. Sacr. Rituum aliqui dicuntur nati, quia statim ac quoddam determinatum Officium assequuntur, intelliguntur etiam facti Consultores dictæ Congregationis; Et isti sunt Episcopus Apostolici Sacrarii, vulgo Sacrista, Protonotarius Congregationis Sacrorum Rituum, Tres antiquiores Rotæ Auditores, Auditor Summi Pontificis, Assessor Sanctissimæ Inquisitionis, Magister Sacri Palatii, Secretarius Congregationis, & Fidei Promotor. Idem *ibidem*. 30 31

Item licet electio Consultorum Regularium ex una potius, quam ex alia Familia assumendorum a Summi Pontificis arbitrio dependeat, ex quo tamen electio prædicta fieri consuevit, semper aliquis assumptus est ex Familia Patrum Dominicanorum, ex Familia Minorum Observantium, & ex Familia Patrum Societatis Jesu; Præter quos Summus Pontifex Benedictus XIII. *per suas Litteras Apostolicas in forma Brevis expeditas die* 7. *Augusti*, *& die* 1. *Octobris* 1725. *& die* 8. *Augusti* 1726. statuit perpetuis futuris temporibus unum Consultorem Congregationis Sacrorum Rituum esse assumendum ex Familia Minorum S. Francisci Conventualium, alterum ex Congregatione Clericorum Regularium Barnabitarum, & alium ex Ordine Servorum B. M. V. Idem *ibid. num.* 14. 32 33

Consultores Regulares ex Decreto Clementis XII. *edito* 11. *Maii* 1733. exceptis Personis in Dignitate Episcopali constitutis, & Magistro Sacri Palatii, non possunt interesse Congregationibus, quando agitur de Causis Servorum Dei ejusdem Instituti Regularis. Idem *ibid. num.* 14. 34

Consultores Congregationis Sacrorum Rituum non possunt esse Postulatores in quibuscumque causis Beatificationis, & Canonizationis 35

nis ex citato Decreto Clementis XII. 11. Maji 1733. Idem *ibid. num.* 24.

36 Officium Consultorum est. Primo diligenter legere Informationes omnes, Summaria, Scripturas tum facti, tum juris, Animadversiones Fidei Promotoris, Responsiones, & Replica-
37 tiones, quæ in causis exhibentur. Secundo, tenentur verbales audire informationes Procuratorum, Advocatorum, & Postulatorum.
38 Tertio, tenentur accedere statutis diebus ad Congregationes quando coguntur, & in illis
39 ferre suffragium. Quarto, tenentur inviolabile servare secretum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, a qua absolvi nequeunt, nisi a Summo Pontifice, excluso quoque Majori Pœnitentiario, præterquam in mortis articu-
40 lo. Quinto, debent manifestare, an oretenus, vel in scriptis sibi fuerint causæ Beatificationum, & Canonizationum commendatæ. Sic expresse idem *cit. c. 16. num.* 15. ubi *num. 16.* tradit formulam juramenti ad id ab ipsis præstandi.

41 Dicti Consultores uti non possunt adjutorio alicujus Familiaris pro studio causarum, nisi id eis a Summo Pontifice concedatur ex gratia, quæ sæpe sæpius ratione veræ Indulgentiæ concessa est, ita tamen, ut nec iis, nec quotquot aliis, qui uti possunt consimili adjutorio, licitum sit adhibere operam alicujus, qui sit Advocatus, Procurator, aut Postulator Causarum Beatificationis, & Canonizationis, ex cit. Decreto Clementis XII. die 11. Maii 1733. edito. Idem *ibid. num.* 18.

42 Consultores possunt Procuratoribus, & Advocatis in verbali informatione proponere difficultates absque timore violandi Secretum.
43 Idem *ibid. n. 19.* Debent si absunt a Congregatione, suum suffragium in scriptis transmittere in eadem Sacra Congregatione legendum. Idem *ibid. nu.* 21. & rursus *in lib.* 4. *addition. ad caput 16. Libri primi ex Decreto Clementis XII. edito 7. Septemb.* 1735.

44 Consultores sedent cum suffragium præstant in Congregationibus Antepræparatoria, & Præparatoria; stant autem cum suffragium ferunt in Congregatione Generali coram Summo Pontifice, & postquam omnes suffragati sunt, exeunt ex aula Congregationis, remanentibus in ea Summo Pontifice, Cardinalibus Sacræ Congregationis, Secretario ejusdem, Fidei Promotore & Magistris Cæremoniarum. Idem *ib. num.* 22.

45 Rituale Romanum illud tantum habendum, quod jussu Pauli V. editum, & ad Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos directum est. Benedict. XIV. Constit. incip. *Cum ut recte* §. 24.

Ritus Orientales non modo convellere numquam studuerunt Romani Pontifices, sed tueri, ac servare pro viribus adlaborarunt. Benedict. XIV. Const. incip. *Allatæ sunt* §. 6. Unde Missionarii relaxare non possunt præscripta ritu Orientalium. Idem *ibid.* §. 3. Ritus enim tam in Latina, quam in Orientali Ecclesia corrigere, permittere, vel interdicere Apostolicæ Sedis est; Et proinde Ritus in Ecclesia recepti, ab inferioribus, inconsulta Apostolica Sede, non modo tolli penitus, sed nec ex parte quidem immutari possunt. Idem *ibidem* §. 27. 46

Ritus confusio non inducitur, ex quo Græcus in Latina, vel Latinus in Græca Ecclesia, retento proprio ritu, Sacra peragat. Idem *ibid.* §. 33. & 35. Id vero contingeret, si Græcus modo Græco ritu, modo Latino, vel Latinus nunc Latino, nunc Græco ritu, Sacra perageret. Idem *ibid.* §. 34. 47

Purificationis præceptum *Levitici cap.* 12. propositum, brevius, longiusque tempus præfinivit, prout mulier masculum, vel feminam enixa esset; Bened. XIV. Const. incip. *Ex quo primum*, §. 69. Similis lex viguit quoque primis sæculis in Ecclesia, licet jamdiu in latina abrogata fuerit. Idem *ibid.* §. 70. Voluntarius ideo plane est ritus, hactenus a pauperibus in latina Ecclesia servari solitus, & in Rituali Romano descriptus; Hæc enim benedictio mulieris post partum in Ecclesia latina nullo jure præcipitur, eamque prætermittens minime peccat, nisi forte id ageret per spretum atque contemptum. Idem *ibid.* §. 70. 48 49
Ista tamen lex de puerperio vim coactivi præcepti adhuc obtinet apud Græcos, & exacte custoditur. Idem *ibid.* §. 71. & 72. qui subinde §. 73. licitam ipsis ejusmodi observationem demonstrat. 50

RIXA. Vide verb. *Bellum num.* 2. & verb. *Virtus num.* 86.

ROGATIONES.

Rogationes, ut vult Sidonius Apollinaris *lib.* 5. *Epist.* 41. relat. *in Theatro vitæ humanæ tom. 6. verb. Rogation. lit. B.* fuerunt primo inventæ, & institutæ a S. Mamerto, 1

seu

seu Mamerco Episcopo Viennensi in Delphinatu, qui easdem eo fine induxit, ut quæ dictæ Civitati videbantur portendi ex horribili, ac sæpius iterato terræ motu, ex ululatibus, atque nimium horrificis vociferationibus, & ex spectris, quæ omnibus ac singulis Oppidanis terrorem incutiebant, ac trepidationem, precibus iracundia Divina flecteretur.

2 Alii autem, quos tacito nomine refert Pontas *tom. 3. verb. Rogationes*, volunt S. Leonem ductum consilio dicti S. Mamerti jussisse anno 442. ut pius ille usus servaretur, qui jam invaluerat in quibusdam Ecclesiis Gallicanis eadem ratione, qua Romæ servabatur, atque eidem annecteretur parvarum Litaniarum cantus, atque tandem voluisse S. Gregorium Magnum, ut in istis supplicationibus magnæ Litaniæ cantarentur, atque Sacra Effigies S. Lucæ in iisdem deferretur propter gravem pestilentiam, qua tunc temporis Urbs Roma opprimebatur. Et revera S. Alcimus Avitus Viennensis Episcopus in Delphinatu *homilia de Rogationibus*, quæ extat in tomo tertio Bibliothec. SS. Patrum, ut refertur *in Theatro vitæ humanæ loco cit. sub litter. E. S.* Cæsarius Arelatensis *serm. 37.* & S. Gregorius Turonensis *lib. 2. histor. cap. 34.* testantur, jam labente quinto sæculo in omnibus fere Ecclesiis obtinuisse usum prædictarum supplicationum, atque solemnium obsecrationum.

3 Quamvis autem S. Mamertus dicatur Rogationum Auctor, verisimile tamen est, non tam fuisse Auctorem, quam Instauratorem, & reparatorem; hoc enim manifeste patet ex his citati Sidonii Apollinaris verbis: *Erant quidem prius (quod salva fidei pace dictum sit) vagæ, tepentes, frequentesque, utque sic dixerim oscitabundæ supplicationes &c. In his, quas supradictus Summus Sacerdos nobis, & protulit, & contulit, jejunatur, oratur, psallitur, fletur.* Ex iis Sidonii verbis apparet, inquit Cardinalis Baronius in notis Martyrologii ad 25. Aprilis, Sanctum Mamertum Episcopum non tam instituisse, quam restituisse, & in meliorem formam reduxisse Sacras Rogationes. Sane quidem S. Augustinus, qui tempore præcessit S. Mamertum, de iisdem Rogationibus, quæ præcedunt celebritatem Ascensionis Dominicæ, non obscure meminit *serm. 174. de Temp. in Vigilia Ascens. tom. 10. pag. 338. edition. Lovan.* Est ejus exordium hujusmodi: *Scire debemus & intelligere fratres charissimi, quia dies compunctionis & pænitentiæ celebramus &c.* Circa finem autem sic: *Nullus sibi de industria aliquas occupationes inquirat, per quas se de Ecclesiæ conventu subducat, sine dubio peccatorum suorum vulnera diligit, qui in istis tribus diebus jejunando, orando, & psallendo medicamenta sibi spiritualia non inquirit &c.* Quibus quidem eumdem de Sacris Rogationibus verba facere nullum est dubium. Hæc Baronius *loco cit.* & Theatrum vitæ humanæ *loco cit. sub. litt. G.*

Rogationes per triduum ante Ascensionem cum jejunio celebrandas esse olim statuit Concilium Aurelianense 1. trigintatrium Episcoporum anno Christi 551. sub Symmacho Papa tempore Clodovei 1. Francorum Regis Christiani *cap. 29.* præcisis his verbis, quæ referuntur etiam *in cap. Rogationes 2. dist. 3. de consecrat.* ibi: *Rogationes, idest Litanias ante Ascensionem Domini placuit celebrari; ita ut præmissum triduanum jejunium in Dominicæ Ascensionis solemnitate solvatur, per quod triduum servi, & ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs universa conveniat. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.* 4

Nunc vero in tribus diebus Rogationum jejunandum non est, nisi Mediolani, quia Mediolanenses Quadragesimam incipiunt triduo post quam alii, & alii fideles in illo triduo non jejunant pro Rogationibus, quia tempore Paschali non jejunatur. Concil. Mediolanens. 1. 5

In triduo Rogationum post Laudes recitandæ sunt de præcepto etiam extra Chorum Litaniæ Sanctorum, quæ non duplicantur, cum suis precibus. *Communis.* Sunt enim pars Officii. Vide verb. *Litaniæ num. 16.* Et quidem recitandæ sunt proprio respective mane, nec possunt recitari Vesperi pridie statim post Matutinum, & Laudes Officii diei etiam pridie recitatas, ut colligitur a simili de Officio Defunctorum die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, quod recitandum est de præcepto etiam extra Chorum mane illius secundæ diei Novembris, nec potest anticipari in Vesperis ex Decreto *Sac. Congregat. Rituum 1. Septembris* 1607. (* Nota tamen, Decretum hoc revocarum fuisse ab ead. Sac. Congr. Rituum alio Decreto in una Ratisponen. 4. *Septembr.* 1745. Quare nunc licet privatim recitare Officium defunctorum die antecedenti Commemorationem omn. fidel. Defunctorum; atque hinc ruit fundamentum a simili hic allatum.) Et sic docent Tamburin. *in Decalog. lib. 2. capit. 5. §. 5. numer. 7.* Stoz *lib. 1. part. 3. numer.* 417. Merati *tom. 2. sect.* 6 7

sect. 6. *cap.* 16. *numer.* 5. cum pluribus ibi adductis & alii ; Unde caute legendi sunt Doctores contrarium sentientes , ignorantes fortasse prædictum Decretum Sacræ Congregationis ; Tum quia ipsæ Litaniæ sunt loco assistentiæ ad Processionem , quæ assistentia non potest anticipari , sed ipso proprio respective die Rogationum observari debet.

8 Triduanæ Rogationes ab universali Ecclesia quotannis celebrari præcipiuntur , ut propitietur Deus peccatis nostris , & a nobis flagella iræ suæ dignetur avertere , pacem , & aeris salubritatem concedat , ut fructus terræ dare , & conservare dignetur , & omnibus nostris necessitatibus benigne prospiciat , ut constat ex Ordin. Romano *titul. de Rogationibus* , & confirmant Amalarius *lib.* 1. *cap.* 37. Gemma *lib.* 3. *cap.* 139. Cæsarius Arelatensis *homil.* 37. & alii passim.

9 Quid circa commemorationes Rogationum , si in diebus hujusmodi Officium occurrat primæ classis, puta Titularis , Patroni , vel Dedicationis Ecclesiæ. Vide verb. *Vigilia*.

ROMANI PONTIFICES.

* De Romano Pontifice plura quidem extant in hac Bibliotheca, tum ex *Auctore* verb. *Ecclesia* , verb. *Papa* , verb. *Regimen* , tum *ex aliena manu* , ad calcem hujus articuli, sub tit. verb. *Romanus Pontifex* ; sed quoniam desiderari adhuc videbatur Romanorum Pontificum completa Series ; idcirco ea hic adducitur ex celebriorum Chronologorum tabulis deprompta.

Sæculum I.

1 ANno Æræ vulg. 33. *S. Petrus* Primus Christi in terris Vicarius , Jerosolymis primum, deinde Antiochiæ ad An. usque 41. diversatus , inde Romæ sedit annos 25. Martyrii palmam sub Nerone consecutus die 29. Junii An. Chr. 66.

2 66. S. *Linus* Hetruscus , jam Petro Coadjutor ab An. 55. post ipsum Ecclesiam rexit per Annum circ. Martyr occubuit 23. Septembris An. Chr. 67.

3 67. S. *Clemens* I. Rom. Ecclesiam rexit ad An. usque 76. Cessit Pontificatui , & Martyr Obiit 23. Novembr. An. 100.

77. S. *Cletus* Rom. Ob. Martyr 23. Aprilis 4
An. 83.

83. S. *Anacletus* Græcus . Ob. Martyr 13. 5
Julii An. 96.

96. S. *Evaristus* Græcus . Ob. Martyr 26. 6
Octobris An. 108.

Sæculum II.

108. S. *Alexander* I. Roman. Obiit Martyr 7
3. Maii An. 117.

117. S. *Sixtus* I. Roman. Ob. Martyr 3. 8
Aprilis An. 127.

127. S. *Telesphorus* Græcus. Ob. Martyr 5. 9
Januar. An. 138.

138. S. *Hyginus* Græcus. Ob. Martyr 8. Ja- 10
nuar. An. 142.

142. S. *Pius* I. Aquilejensis . Ob. Martyr 11
11. Julii An. 150.

150. S. *Anicetus* Syrus . Ob. Martyr 17. 12
Aprilis An. 161.

162. S. *Soter* Campanus . Ob. 22. Aprilis 13
An. 171.

171. S. *Eleutherus* Græcus. Ob. 26. Maii 14
An. 185.

185. S. *Victor* I. Afer . Obiit 28. Julii 15
197.

197. S. *Zephyrinus* Roman. Ob. Martyr 26. 16
Julii An. 217.

Sæculum III.

217. S. *Calistus* I. Roman. Ob. Martyr 14. 17
Octobr. 222.

222. S. *Urbanus* I. Roman. Ob. Martyr 25. 18
Maii 230.

230. S. *Pontianus* Roman. Ob. Martyr 30. 19
Octobris 235.

235. S. *Anterus* Græcus. Ob. Martyr 3. Ja- 20
nuar. 236.

236. S. *Fabianus* Roman. Ob. Martyr Kal. 21
Martii 250.

250. S. *Cornelius* Roman. Ob. Martyr 14. 22
Septembris 252.

Schisma I. *Novatianus* Antipapa.

252. S. *Lucius* I. Roman. Ob. Martyr 3. 23
Martii 254.

254. S. *Stephanus* I. Roman. Ob. Martyr 2. 24
Augusti 257.

257. S. *Sixtus* II. Græcus . Ob. Martyr 6. 25
Augusti 259.

259. S. *Dionysius*. Ob. Martyr 29. Decem- 26
bris 268.

269. S. *Felix* I. Roman. Ob. Martyr. Kal. 27
Januar. 274.

28 274. S. *Eutychianus* Hetruscus. Ob. Martyr 8. Decemb. 283.

29 283. S. *Cajus* Dalmata. Ob. Martyr 22. Aprilis 295.

30 295. S. *Marcellinus* Roman. Ob. Martyr 26. Aprilis 304.

Sæculum IV.

31 304. S. *Marcellus* Roman. Ob. Martyr 16. Januar. 310.

32 310. S. *Eusebius* Græcus. Ob. Martyr 17. Augusti 310.

33 310. S. *Miltiades* Afer. Ob. Martyr 15. Januar. 314.

34 314. S. *Silvester* I. Roman. Sub ipso pax reddita Ecclesiæ a Constantino M. celebratumque Concilium Nicænum I. Œcumenicum I. contra Arianos An. 325. Rexit Ecclesiam An. 21. m. 11. Ob. die 31. Decemb. 335.

35 336. Sanctus *Marcus* Roman. Ob. 7. Octobris 336.

36 337. S. *Julius* I. Roman. Ob. 12. Aprilis 352.

37 352. S. *Liberius* Roman. Ob. 24. Septemb. 366. Vide Hist. Eccles.

38 358. S. *Felix* II. Roman. a *Constantio* Imperatore Ariano in locum *Liberii* jam in exilium acti subrogatus fuerat, qui tamen Pontifex factus Catholicam Fidem propugnavit, & Martyrium passus est, dum adhuc *Liberius* sedem Romanam obtineret.

39 366. S. *Damasus* Hispanus post obitum *Liberii* Pontifex electus, contra quem Schisma II. in Ecclesia conflavit *Ursicinus*. An. 381. habitum est Concilium Constantinopolitanum I. Œcumenicum II. contra Macedonianos. S. *Damasus* Ob. die 11. Decembris 384.

40 385. S. *Siricius* Roman. (cujus sanctitatem novissime asseruit Benedictus XIV. Vide Epistol. de nova Martyrol. editione ad Regem Portugalliæ, quæ extat in Bullar. *tom.* 2. *num.* 54.) Ob. 19. Septemb. 399.

41 399. S. *Anastasius* I. Roman. Ob. 3. Novembr. 401.

Sæculum V.

42 401. S. *Innocentius* I. Albanus. *Pelagium*, *Cœlestium*, & *Julianum* Hæreticos proscripsit Sanctissimus Pontifex. Ob. 14. Febr. 417.

43 417. S. *Zozymus* Græcus. Ob. 13. Decemb. 418.

44 418. S. *Bonifacius* I. Roman. Ob. 4. Sept. 422.

Schisma III. *Eulalius* Antipapa.

422. S. *Cælestinus* I. Campanus, sub quo 45
An. 431. habitum est Concilium Ephesinum I. Œcumenicum III. contra Nestorium. Obiit SS. Pontifex 2?. Julii 432.

432. S. *Sixtus* III. Roman. Ob. 22. Julii 46
440.

440. S. *Leo* I. Hetruscus cognomento Ma- 47
gnus, sub quo an. 451. celebratum est Concilium Chalcedonense Œcumenicum IV. contra Dioscorum & Eutychem. Ob. doctissimus æque ac Sanctissimus Pontifex 3. Novemb. 461.

461. S. *Hilarius*, Sardus. Ob. 21. Februar. 48
468.

468. S. *Simplicius*, Tiburtin. Ob. 2. Mart. 49
483.

483. S. *Felix* III. Roman. Ob. 25. Febr. 50
492.

492. S. *Gelasius* I. Afer. Ob. 19. Novemb. 51
496.

496. S. *Anastasius* II. Roman. Ob. 17. No- 52
vemb. 498.

498. S. *Symmachus*, Sardus, contra quem 53
Schisma in Ecclesia IV. conflavit *Laurentius* Roman. Antipapa. Ob. 19. Jun. 514.

Sæculum VI.

514. S. *Hormisda*, Campanus. Ob. 9. Au- 54
gust. 523.

523. S. *Joannes* I. Hetruscus. Ravennæ 55
Martyr occubuit die 27. Maii 526.

526. S. *Felix* IV...... Ob. 25. Septembr. 56
530.

530. *Bonifacius* II. Roman. Ob. 8. No- 57
vemb. 532.

Schisma V. *Dioscorus* Antipapa.

533. *Joannes* II. Roman. Ob. 28. Maii 535. 58

536. S. *Agapetus* Roman. Ob. 22. April. 536. 59

536. S. *Silverius*, Campanus, Hormisdæ fi- 60
lius, Martyr occubuit 20. Junii 538.

Schisma VI. *Vigilius* Sedem invadit.

538. *Vigilius* Roman. qui in Sedem *Silverii* 61
legitimi Pontificis favente *Bellisario* irrepserat, mortuo *Silverio* agnitus est & ipse legitimus Pontifex. Ob. 11. Januar. 555. sub ipso habitum est An. 553. Concilium Constantinopolitanum II. Œcumenicum V. contra Origenistas &c.

555. *Pelagius* I. Roman. Ob. 2. Mart. 560. 62

560. *Joannes* III. Roman. Ob. 13. Jul. 573. 63

574. S. *Benedictus* I. Roman. Ob. 25. Jul. 64
578.

578. *Pelagius* II. Roman. Ob. 12. Febr. 590. 65

590. S. *Gregorius* Magnus, Roman. post in- 66
ter-

honorem dicatas ædes, sacrique Corporis reliquias, ac alia monumenta. Accedunt etiam Catalogi omnes Romanorum Pontificum a primis quoque sæculis descripti; omnes enim a Petro initium sumunt. Cum hujusmodi Catalogis consentiunt series Romanorum Pontificum, quas exhibuere Tertullianus *lib. de Præscriptionibus Hæret. cap.* 33. Cyprianus *Epist.* 55. ad Cornelium Romanum Pontificem, & S. Hieronymus *Epist.* 57. quæ est ad Damasum, atque Augustinus *Epist.* 263. Omnes quoque antiqui Ecclesiasticæ historiæ Scriptores idem testantur. Videatur Hegesippus *lib. de Excidio Urbis Hierosolymitanæ cap.* 1. & Eusebius *lib.* 2. *Hist. Eccles. cap.* 24. ubi refert etiam testimonia Dionysii Episcopi Corinthiorum, & Caji, qui circa initium tertii sæculi contra Montanistas scripsit. Quibus si addantur aliorum Patrum testimonia, ac universi orbis Christiani fides, quæ semper Romanam Petri Cathedram venerata est, facile patet, Calvinum ejusque Sectatores nonnisi per summam impudentiam dubitasse de Romana Sancti Petri Cathedra.

II. Itaque Romanus Pontifex sedem tenet a Petro per mortem relictam, ac Petro succedit in Ecclesiæ regimine: idcirco enim electus post Petri mortem successor fuit, ut loco Petri oves Christi pasceret, Ecclesiamque gubernaret. Habet ergo concessam Petro a Christo Domino, pro regenda Ecclesia, potestatem, auctoritatem, & jurisdictionem. Ecclesia enim Christi perpetuo duratura est, secundum factas a Deo promissiones, ac manserunt post Petri mortem, & supersunt adhuc oves Christi. Collata ergo a Christo Petro potestas pascendi oves Christi, tegendique Ecclesiam, in Petri persona etiam ipsius Successoribus concessa fuit: Ergo sicut Petro, ita & ejus Successoribus a Christo Domino tributa potestas, & auctoritas fuit. Id adeo perspicuum est, ut Ecclesiæ naturam considerati facile pateat. Si enim semper futuræ sunt Christi oves, futuri semper sunt in Ecclesia Pastores, in quibus potestas insit, primis a Christo institutis Pastoribus communicata, cum hæc non minus illis, ac istis necessaria sit: Is ergo, qui Petro in regenda Ecclesia successit, collatam a Christo Petro potestatem habuit. Quod quidem ex eo quoque luculenter patet, quia hujusmodi auctoritatem, & potestatem semper Ecclesia universa in Petri Successoribus venerata est, ac semper exercuere Romani Pontifices veluti a Christo ipsis collatam. Etenim Sancti Ecclesiæ Patres Sedem Romanam Petri Cathedram vocarunt. Ita S. Cyprianus *Epist.* 52. & 55. Ita Optatus Milevitanus *lib.* 2. contra Parmenianum; ita Hieron. *Epist.* quæ est ad Damasum; ita denique S. Petrus Chrysologus *Epist.* ad Euthichetem relatam in prima parte Conc. Chalcedon. *n.* 13. ubi hortatur hæreticum hominem, ut Romano Pontifici pareat per hæc verba: *Quia D. Petrus in ejus sede & vivit, & præsidet, & præstat quærentibus fidei veritatem.* Hinc Philippus Diaconus Romani Pontificis in Ephesina Synodo Legatus, actione 3. dixit: *Nulli dubium est, quod S. Petrus a Domino Claves regni acceperit, qui ad hoc usque tempus, semper in suis Successoribus vivit, & judicium exercet;* Et PP. Conc. Chalcedonen. lecta S. Leonis Romani Pontificis Epistola unanimi consensu exclamarunt: *Petrus per Leonem locutus est.* Vide ex his, Lector, quæ fuerit Orientalium fides ann. 431. dum coacta Ephesina Synodus fuit, & an. 451. dum celebrata fuit Synodus Chalcedonensis, de Romano Pontifice sententia? Dubitari ne potest, quin Episcopi illi, qui vivere in Romano Pontifice Petrum, ac Petrum per istum loqui, asseruerunt, jura Petri in Romano Pontifice agnoverint? Qua vero persuasione ducti ea palam prædicarunt, quæ antea diximus, nisi ex fide, quam quilibet Orientalis Episcopus a suis majoribus accepisset, & qua certissime crederent, Romanum Pontificem Petri prærogativas, auctoritatem, jurisdictionemque ex Christi institutione recipere? Vide ergo num stare possit illa Novatorum hypothesis, quæ asserit, collatam utique Petro fuisse a Christo potestatem; sed hanc in Petri Successores nequaquam transmitti? Qua ratione hæc poterit cum antiquorum Patrum fide conciliari? Ecquis credat, voluisse Christum necessariam ad Ecclesiam regendam potestatem soli Petro, non vero ejus successoribus tribuere? Numquid post Petrum sine Rectore esse voluit Fideles suos, sine Pastore oves?

III. Sed finge potestatem finite in Petro debuisse. Quis credat, Christianos, ac Episcopos totius orbis passos fuisse Romanos Episcopos exercere in se auctoritatem, potestatem, & jurisdictionem illam, nemine penitus reluctante? Neque enim verisimile est, Episcopos, Christianos Principes, ac fideles omnes, iis tantum exceptis, qui & communione Ecclesiæ dejecti essent, & quos vel ipsi Novatores pro hæreticis habent, passos fuisse Romanos Pontifices in universam Ecclesiam potestatem, & jurisdictionem exercere, nisi divina ab Apostolis derivata traditione instructi agnovissent Romanum, Pontificem Successorem esse Petri in Primatu ac regimine totius Ecclesiæ? At res explorata est

est a primis sæculis Romanos Antistites exercuisse in universam Ecclesiam jurisdictionem. Calvinus ipse id fassus est *lib.* 4. *Instit. cap.* 7. dum scripsit: *Nullum fuit tempus, quo non Romana Sedes imperium in alias Ecclesias appetierit.* Sed age, paucis indicemus antiquiores hujusmodi jurisdictionis actus. Victor Romanus Pontifex circa finem secundi sæculi, cum accepisset, Polycratem Ephesinorum Episcopum, cum nonnullis aliis Asiæ minoris Episcopis, detrectasse decreto ab se promulgato obtemperare de celebrando Paschate non die Lunæ XIV. sed Dominico die Lunam 14. Martii subsequente, minis excommunicationis in eos usus est; Eusebius *lib.* 5. *Hist. Eccl. c.* 14. Epistolam refert ab Irenæo Victori scriptam, in qua rogabatur Pontifex, ne tot Ecclesias a Christi corpore separaret. Id vero probat de potestate Romani Pontificis dubitatum non fuisse. Tertio sæculo Stephanus Romanus Pontifex minis Excommunicationis studuit Cyprianum, & Firmilianum obligare ad opinionem deserendam Romanæ Ecclesiæ traditionibus contrariam, de iis rebaptizandis, qui baptizati ab Hæreticis essent. Quarto sæculo celebris est historia Julii Romani Pontificis, qui in causa S. Athanasii, Pauli Constantinopolitani, Marcelli Ancyrani, & Asclepæ Gazensis Episcopi, quos Orientales deposuerant, Apostolica sua auctoritate eosdem propriis sedibus restituit. Rem narrat Sozomenus *lib.* 3. *Hist. Eccl. c.* 8. qui Julium Romanum Pontificem id fecisse asserit: *Quoniam propter Sedis dignitatem omnium cura ad ipsum spectabat.* Idem ait Socrates *lib.* 2. *c.* 15. Constat præterea, Liberium causam agnovisse Eustathii Sebasteni in Armenia Episcopi; Cœlestinum Nestorii Episcopi Constantinopolitani; atque Innocentium I. exercuisse jurisdictionem in Ecclesias Africæ, Hispaniæ, Illyrici, & Galliæ, ut liquet ex ipsius Epistolis. Mitto sequentium sæculorum exempla, quæ satis obvia & frequentiora sunt.

IV. Atque hæc indicasse sufficiat, ut tria inde colligamus. I. Certum esse, Romanum Pontificem Successorem esse Sancti Petri, ac divino jure, lege scilicet a Christo stabilita, auctoritatem, ac potestatem habere, Petro collatam. II. Non ab Urbis dignitate, ut Photius, Schismaticique illius sectatores somniarunt, sed a Persona Petri, cui succedit, Romanum Pontificem habere in Ecclesia principatum; Non enim quia in Regia Urbe sedit, sed quia in Petri Cathedra locum tenet Petri, collatam huic potestatem obtinet; ut antiqui Patres supra citati loquuntur. III. Jure meritoque ab Innocentio XI. damnatam fuisse propositionem, quæ Petrum, & Paulum duos Ecclesiæ Principes asserebat, atque hanc ita explicatam, *Ut ponat omnimodam æqualitatem inter SS. Petrum & Paulum sine subordinatione & subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema & regimine universalis Ecclesiæ, hæreticam esse*, ut decreto suo Pontifex ille declaraverat: Nam contraria est perpetuæ, & constanti Ecclesiæ traditioni, quæ unum Petrum Ecclesiæ caput agnovit, atque etiam Sacræ Scripturæ in locis mox afferendis.

V. Ostendimus, Romanos Pontifices Petro succedere, atque ut ipsius successores in Ecclesiam universam potestatem, ac jurisdictionem semper exercuisse: videndum superest, quæ collata Petro fuerit potestas in ipsius successores transmittenda. Visibile caput totius Ecclesiæ constitutum fuisse a Christo contendimus, cui jus esset supremum in fideles, & Episcopos omnes, definiendi fidei controversias, ferendi leges, ac alia disponendi, quæ ad monarchicum Ecclesiæ regimen necessaria forent. Id probamus primum, quia conveniens fuit, ut in Ecclesia fundata a filio Dei homine facto, qui per visibiles notas, & characteres Doctrinæ Divinitatem, missionem suam, ac reliqua demonstravit necessaria ad fundandam Ecclesiam, visibile caput semper esset, quod numine Christi, ac veluti ab ipso missum, revelatam religionem custodiret, præcepta daret, quæ facilia redderent religionis officia, omnes regeret, ac lites circa religionem ortas suprema sua auctoritate finiret; nam sine hujusmodi supremo Principe non eadem Dei providentia haberetur in conservatione Christianæ Ecclesiæ, quæ fuit in ipsius fundatione, nec adesset in Christi Ecclesia medium, quo certo finiri lites religionis possent, quæ mutuam inter homines pacem & caritatem lædunt atque disrumpunt. Deinde ita Christum constituisse Ecclesiam Sacra Scriptura aperte demonstrat. Matthæi 16. Christus Dominus futuram Ecclesiam suam prænunciavit, atque occasione illius factæ per Petrum confessionis, *Tu es Christus Filius Dei vivi*, qua basis, & fundamentum Christianæ Doctrinæ continetur, per hæc verba eam designavit: *Beatus es, Simon Bar Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est.* Beatum ergo Petrum nominat, quod speciali favore, & gratia divinæ istius revelationis præcipuus Præco, & depositarius constitutus esset, & statim subnectit: *Et ego dico tibi, quia tu es Cephas*, hoc est petra, *& super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni Cœlorum. Et quodcumque ligaveris super terram,*

erit

erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis. Quis non videt, Christum de Petro locutum esse, dum dixit, *& ego dico tibi, quia tu es Cephas*, sive lapis seu petra, ut Syriaca usurpata a Christo vox sonat, & *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam &c.* Is etenim obvius legenti sensus apparet, & aliunde Patres omnes Petrum dictum fuisse Petram, in qua fundanda Christi Ecclesia esset, unanimi consensu affirmarunt. Ita Tertull. *lib. de Præscript. cap.* 21. *& lib. de Pudicit.* Ita Origenes *hom.* 5. *in Exodum;* S. Cyprianus *Epist. ad Jubajanum, & lib. de unitate Ecclesiæ*, Firmilianus *Epist. ad Cyprianum*, S. Epiphan. in Ancorato, Gregor. Nazianz. *orat. de moderatione in disputationibus servanda*, Basilius *hom. de pœnit. & l.* 2. adversus Eunomium, Ambrosius *serm.* 47. *de Fide Petri*, Hilarius *c.* 16. *in Matth.* & alibi; & Hieronym. *Epist.* 57. *ad Damasum, & Epist. ad Marcellam.* Qui vero *Petræ* nomine, vel Christum intelligunt, ut Augustinus; vel fideles omnes, ut Origenes *Tract.* 1. *in Matth.* vel factam a Petro confessionem, ut Hilarius, & Cyrillus Alexandrinus, Chrysostomus, aliique, Petri personam non excludunt, ut videre est apud Origenem loco supra a nobis citato, apud Hilarium, apud Chrysost. *hom. in Psal.* 50. & apud Cyrill. Alex. *lib.* 2. *in Joan. c.* 12. atque apud Augustinum *lib.* 1. *Retract. c.* 21. ubi ex professo *Petram* de Christo, & de Sancto Petro interpretatur. Huic autem multiplici interpretationi occasionem dedit multiplex, quod distingui potest, Ecclesiæ fundamentum; aliud est enim primarium, cujusmodi est Christus; aliud secundarium, & ministeriale ut fuit S. Petrus; aliud veluti materiale, ut sunt ipsi Fideles; & tandem aliud quasi formale, atque istud est ipsa fides. Atque hinc factum est, ut Patres, pro controversia, quam tractabant, & re, de qua agebant, modo per Petram, quæ est Ecclesiæ fundamentum, Christum, modo Petrum, modo Fideles, modo Petri fidem intellexerunt. Vix vero invenies unum S. Patrem, qui Petrum Ministeriale, ac Visibile fundamentum sive caput Ecclesiæ fuisse neget. Qui autem Petri fidem per supradictam confessionem explicatam, Ecclesiæ fundamentum vocavere, locuti sunt de formali & meritoria causa primarus Ecclesiæ, ut Theologi exponunt.

VI. Quæ cum ita se habeant, ex obvio, quem præferunt sensu, Matthæi verba, atque ex perpetua, & constanti eorumdem facta per antiquos Ecclesiæ Patres interpretatione, clare conficitur, I. Petro omnium primo revelatum a Deo fuisse, Christum esse æternum Dei filium, qui in mundum pro nostra salute venit. II. Hanc ob causam Beatum fuisse a Christo Domino appellatum, ac simul mutatum illi nomen fuisse, veluti ad innuendum destinari ad nobile ac præstantissimum quoddam munus debuisse; nunquam enim Deus mutare consuevit nomen, quin eum cui nomen mutavit, insigni aliquo beneficio non donaverit. III. Vocatum Petrum fuisse firmam illam Petram, quæ ita sustentatura esset Ecclesiam, supra ipsam fundandam, ut hæc deficere nunquam posset; hoc enim innuunt verba illa, *& portæ inferi non prævalebunt adversum eam.* IV. denique promissas fuisse Petro claves regni Cœlorum, ac ligandi, solvendique potestatem. Nemo vero est, qui ignoret secundum phrasim scripturarum, potestatem clavium summam, & supremam potestatem designare: sequentia vero verba, *quodcumque ligaveris super terram &c.* clarius exponunt hanc eidem promissam fuisse potestatem. Quid enim ligandi solvendique potestas est, nisi summa potestas leges ferendi, quibus ligantur homines, & dispensandi, qua ratione solvi homines, jam per leges obligati, dicuntur. Vides ergo ex hoc capite erui, promisisse Christum Petro se fundaturum Ecclesiam, quam recturus ipse esset, ac daturum ipsi fuisse claves regni Cœlorum, Ecclesiæ scilicet Cœlestis & e Cœlo descendentis, atque ad Cœlum homines dirigentis, & summam potestatem imperandi, ac præcipiendi super universam terram. Qua quidem in promissione, quis non videt delineatum Primatum illum, ac illam jurisdictionem, quam cum Petrus, tum ipsius successores in Fideles exercuere universæ terræ.

VII. Sed expendamus alias Christi de Petro sententias; *Luc.* 22. *v.* 32. Christus Dominus postquam dixit: *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum. Ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos judicantes duodecim tribus Israel;* ad Petrum conversus deinde subdit: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Omnes ibi alloquitur Apostolos, & ad solum Petrum conversus, inquit, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos; hoc est alios Ecclesiæ Pastores. Cur Petro confirmandi etiam fratres in fide cura commissa a Christo fuit, nisi quia universæ Ecclesiæ Pastor ac Rector vice ipsius Christi designatus fuerat? Luculentiora vero sunt Christi verba, quæ apud Joannem cap. ultimo leguntur, In quibus collata Petro in universam Ecclesiam potestas confirmatur, & declaratur. In tertia, qua

qua sese manifestavit Christus omnibus Apostolis, apparitione; *dicit Jesus Simoni Petro: Simon Joannis diligis me plus his? Dicit ei; etiam Domine, tu scis quia amo te: Dicit ei; pasce agnos meos. Dicit ei iterum, Simon Joannis, diligis me? Ait ille: etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: pasce agnos meos. Dicit ei tertio. Amas me? Et dicit ei; Domine tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas.* Liquet ergo, Christum ovium, agnorumque suorum curam Petro commisisse; omnium ergo Pastorem ipsum constituit; Nam agnorum nomine fideles omnes veniunt, quibus nec gignendi filios in Ecclesias jus est, nec munus instruendi, alendi scilicet Christi Doctrina fideles subditos; nomine vero ovium veniunt Episcopi, Prælatique omnes, qui baptizando gignunt Ecclesiæ filios, ordinando inferiores ministros constituunt, ac docendo filios cœlesti Doctrina nutriunt. Id sane allegoria innuit, atque hoc sensu exposita legitur ab antiquis Ecclesiæ Patribus. Si Pastorem Christus constituit Petrum universæ Ecclesiæ, necesse est, ut summam eidem potestatem indiderit. Hæc enim regendæ fidelium societati necessaria est, ac necessaria itidem est assistentia, ne in instruendis fidelibus erret; alioquin missus a Deo esset sine necessaria auctoritate Pastor Ecclesiæ, & fideles audire veluti Dei ministrum deberent illum, a quo induci in errorem possent. Quæ sane res dedeceret omnino Divinam providentiam. Accedit etiam quod in Scripturis pascere idem ac regere significat, ut patet ex *Psal. 79. v. 10. ex Psal. 77. v. 70. Jeremiæ 3. v. 15. & 2. Reg. c. 5. v. 2.* Petro ergo munus gubernandi ac regendi universam Ecclesiam inditum fuit; quotquot enim fideles sunt, Apostoli, Evangelistæ, Doctores, Principes, Reges, Oves, vel Agni Christi sunt, ut est manifestum; collata ergo ipsi suprema in omnes potestas. Ajunt vero pascendi Christi oves curam omnibus Apostolis commissam fuisse; omnibus enim dictum a Christo fuit; *Prædicate Evangelium omni creaturæ &c. & accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Non nego hæc dicta fuisse omnibus Apostolis, ac hos habuisse jure apostolatus amplissimam potestatem; sed Petrum fuisse Ecclesiæ caput, ac Supremum Rectorem, contendo. Cur enim singulariter uni Petro cura Ovium, Agnorumque committitur? Cur sub pastoris allegoria eidem pascendi omnes, regendique universam Ecclesiam munus inditum fuit? Cur uni Petro Christus promisit clavium, ligandi solvendique potestatem, nisi ad indicandum regendam ab ipso ejusque successoribus fuisse universam Ecclesiam? Qua denique ratione se fundaturum dixit supra Petrum Ecclesiam, nisi quod hic caput ipsius visibile, ac visibilis rector futurus erat? Adsunt quoque aliæ Petri prærogativæ in Scripturis indicatæ, quæ ipsius Primatum demonstrant, quas designant, & explicant Theologi fere omnes.

VIII. His addi quoque possunt, cum ea, quæ de Romani Pontificis Petri successoris jurisdictione diximus circa initium articuli ex Patribus, & Conciliis, tum etiam, quod alia afferri non possit causa, cur Petrus Sedem Antiochenam primum per seipsum fundaverit, ac relicto deinceps ibidem alio Episcopo, sedem suam Romam transtulerit, & Alexandrinam fundaverit per Marcum, & cur Alexandrina, & Antiochena Ecclesiæ semper vastissimam jurisdictionem habuerint, nisi quod Petrus fuerit a Christo Supremus Ecclesiæ suæ Pastor constitutus. Non alia enim afferri posse causa videtur, nisi quia ex tribus illis conspicuis Urbibus facile esset per universam Ecclesiam jurisdictionem exercere, nec aliunde repeti antiqua prærogativa potest Antiochenæ, & Alexandrinæ Ecclesiæ, nisi quod ab Apostolorum Principe ac Supremo Ecclesiæ Pastore fundatæ fuerint. Quid ad hæc omnia Calvini, Lutherique Sectatores? Nunquid invisibilem Christi Ecclesiam prædicabunt, ac a solo invisibili capite Christo Jesu regulatam? At si Deus, ut humano generi consuleret, misit Filium suum hominem factum, qui visibilibus characteribus Christianam religionem hominibus ostenderet: Si Christus Dominus, sicut missus ipse a Patre fuit, ita Apostolos misit, qui per visibiles, & omnino conspicuas notas missionem suam, ac religionem quam prædicarent, demonstrarunt; Si Petrus ac Apostoli reliqui per manuum impositionem ac sensibiles alios ritus potestatem a Christo concessam dedere hominibus, qui succedere ipsis in Ecclesiæ regimine debuissent; Si semper ac ubique locorum visibilis illa in Ecclesia forma fuit, per quam Episcopi auctoritate a Christo derivata, concreditum sibi gregem gubernarent, & secundum quam omnes Petri successori uniti, ac subjecti essent veluti Christi Vicario; Quis est, qui non videat, visibilem Ecclesiam Christi esse, ac ea regiminis forma donatam, ut inferiores ministros Episcopis subjectos habeat, ac Episcopos omnes uni Petri successori subditos? Ita enim eam Christus expressit dum illam domui, in qua residet Pater familias, Ovili, in quo unus supremus est Pastor, Navi, in qua unus inest Gubernator, ac aliis rebus comparavit, quæ unum habere Ecclesiam supremum visibilem Rectorem re-

103 828. *Gregorius* IV. Rom. Ob. 11. Jan. 844.
104 844. *Sergius* II. Rom. Ob. 27. Jan. 847.
105 847. *S. Leo* IV. Rom. Ob. 17. Jul. 855.
106 855. *Benedictus* III. Rom. Ob. 10. Mart. 858. Schisma XII. *Anastasius* Antipapa.
107 858. *Nicolaus* I. Rom. Ob. 12. Nov. 867.
108 867. *Adrianus* II. Rom. Ob. 25. Novemb. 872.

Anno 869. habitum est Concilium Œcumenicum VIII. Constantinopol. IV. contra *Photium* Schismaticum Patriarcham C. P.

109 872. *Joannes* VIII. Rom. Ob. 15. Dec. 882.
110 882. *Martinus* II. seu potius *Marinus*, patria Gallesinus. Ob. 23. Februar. 884.
111 884. *Adrianus* III. Rom. Ob. 8. Jul. 885.
112 885. *Stephanus* VI. Rom. Ob. 7. Aug. 891. Schisma XIII. *Anastasius* Antipapa.
113 891. *Formosus*, Episc. Portuen. Ob. 4. Apr. 896. Schisma XIV. *Sergius* Antipapa.
114 896. *Bonifacius* VI. Hetruscus. Sede pulsus quintodecimo ab invasione die. A quibusdam ceu legitimus Pontifex non computatur.
115 896. *Stephanus* VII. Rom. post tres menses Pontificatus in carcere extinctus.
116 897. *Romanus*, Gallesin. Ob. 8. Febr. 898.
117 898. *Theodorus* II. Rom. Ob. vicesimo die P.
118 898. *Joannes* IX. Rom. Ob. 26. Mart. 900.

Sæculum X.

119 900. *Benedictus* IV. Rom. Obiit 20. Octob. 904.
120 904. *Leo* V. Ardeat. Ob. quadragesimo die P. Schisma XV. contra *Leonem* conflavit *Christophorus* Rom. qui post illius obitum Sedem invasit ac retinuit per 7. menses, inde abrenunciare coactus.
121 905. *Sergius* III. Rom. Ob. An. 912.
122 913. *Anastasius* III. Rom. Ob. 914.
123 914. *Lando*, Sabinus. Ob. 915.
124 915. *Joannes* X. Rom. Ob. 928.
125 928. *Leo* VI. Rom. Ob. 929.
126 929. *Stephanus* VIII. Rom. Ob. 931.
127 931. *Joannes* XI. Rom. Ob. 936.
128 936. *Leo* VII. Rom. Ob. 939.
129 939. *Stephanus* IX. Rom. Ob. 943.
130 943. *Martinus* III. Rom. Ob. 946.
131 946. *Agapetus* II. Rom. Ob. 956.
132 965. *Joannes* XII. Rom. Ob. 963. Schisma XVI. *Leo* Antipapa.
133 964. *Benedictus* V. Rom. ejectus paucis diebus ab electione.
134 964. *Leo* VIII. Rom. Ob. April. 965. post cujus obitum revocatus est *Benedictus* V. qui tamen e vivis excessit mense Julio 965.

965. *Joannes* XIII. Roman. Ob. Sept. 972. 135
972. *Benedictus* VI. Rom. Ob. 974. 136
Schisma XVII. *Bonifacius* Antipapa.
974. *Donus* II. Rom. Ob. 975. 137
975. *Benedictus* VII. Rom. Ob. 984. 138
984. *Joannes* XIV. Roman. aut Papien. Ob. 139
985.
Schisma XVIII. *Joannes*, a quibusdam dictus XV.
986. *Joannes* XVI. Rom. Ob. 996. 140
996. *Gregorius* V. Saxo. Ob. 999. 141
Schisma XIX. *Joannes* Episcopus Placentinus Antipapa.
999. *Silvester* II. Gallus. Obiit 12. Maii 142
1004.

Sæculum XI.

1003. *Joannes* XVII. Rom. Ob. 31. Octob. 143
1003.
1004. *Joannes* XVIII. Roman. Ob. 18. Jul. 144
1009.
1009. *Sergius* IV. Rom. Ob. 13. Jul. 1012. 145
1012. *Benedictus* VIII. Tuscul. Ob. 10. Jul. 146
1024.
Schisma XX. *Gregorius* Antipapa.
1024. *Joannes* XIX. Tuscul. Antecessoris ger- 147
manus Frater. Obiit 6. Novemb. 1033.
1033. *Benedictus* IX. Tuscul. puer decennis, 148
e Sede deturbatus a Romanis Ann. 1044.
Schisma XXI. *Silvester* III. & *Joannes* Antipapæ.
1045. *Gregorius* VI. Rom. Pontificatum di- 149
misit 17. Decemb. 1046.
1046. *Clemens* II. Saxo. Ob. 9. Octob. 1047. 150
Benedictus IX. qui supra, revocatus. Obiit 17. Julii 1048.
1048. *Damasus* II. Bavarus. Ob. die 22. P. 151
1049. S. *Leo* IX. German. Ob. 19. Aprilis 152
1054.
1055. *Victor* II. Bavarus. Obiit 28. Julii 153
1057.
1057. *Stephanus* X. Lotharingus. Obiit 29. 154
Mart. 1058.
Schisma XXII. *Benedictus* Antipapa.
1058. *Nicolaus* II. Burgundus. Ob. 24. Jun. 155
1061.
1061. *Alexander* II. Mediolanen. Obiit 20. 156
Apr. 1073.
Schisma XXIII. *Cadalous* dictus *Honorius* II. Antipapa.
1073. S. *Gregorius* VII. Soanen. Obiit 25. 157
Maii 1085.
Schisma XXIV. *Guibertus* Parmen. dictus *Clemens* III. Antipapa.

158 1086. *Victor* III. Benevent. Ob. 15. Sept. 1087.

159 1088. *Urbanus* II. Gallus. Obiit 29. Julii 1099.

Sæculum XII.

160 1099. *Paschalis* II. Hetruscus. Ob. 18. Jan. 1118.

Schismatis continuatio; *Albertus*, & *Theodorus* Antipapæ.

161 1118. *Gelasius* II. Cajetan. Obiit 29. Jan. 1119.

Schisma XXV. *Mauritius* Burdinus Antipapa.

162 1119. *Calistus* II. Burgundus. Ob. 12. Dec. 1124.

Anno 1122. habitum est Concilium Œcumenicum IX. Lateranense I.

163 1124. *Honorius* II. Forocornel. Ob. 26. Febr. 1130.

Schisma XXVI. *Clemens* IV. Antipapa.

164 1130. *Innocentius* II. Roman. Ob. 24. Sept. 1143.

Schisma XXVII. *Petrus* Leonis dictus *Anacletus* II. Antipapa.

Anno 1139. habitum est Concilium Œcumenicum X. Lateranense II.

165 1143. *Cœlestinus* II. Hetruscus. Ob. 9. Mart. 1144.

166 1144. *Lucius* II. Bononien. Obiit 25. Febr. 1145.

167 1145. *Eugenius* III. Pisanus. Obiit 6. Julii 1153.

168 1153. *Anastasius* IV. Rom. Ob. Decembri 1154.

169 1154. *Adrianus* IV. Anglus. Ob. 1. Sept. 1159.

170 1159. *Alexander* III. Senen. Obiit 21. Aug. 1181.

Schisma XXVIII. *Victor*, *Paschalis*, *Calistus*, *Innocentius* successive Antipapæ contra *Alexandrum*.

Anno 1179. habitum est Concilium Œcumenicum XI. Lateranense III. contra Waldense, Albigenses &c.

171 1181. *Lucius* III. Lucen. Ob. 25. Novemb. 1185.

172 1185. *Urbanus* III. Mediol. Ob. 18. Octob. 1187.

173 1187. *Gregorius* VIII. Benev. Ob. 15. Dec. 1187.

174 1187. *Clemens* III. Roman. Ob. 25. Mart. 1191.

175 1191. *Cœlestinus* III. Roman. Ob. 7. Jan. 1198.

1198. *Innocentius* III. ex Comitibus Ananiens. An. 1215. habuit magnum Concilium Lateranense IV. Œcumenicum XII. contra Albigenses &c. Obiit Doctissimus Pontifex 20. Julii 1216. 176

Sæculum XIII.

1216. *Honorius* III. Rom. Obiit 18. Mart. 1227. 177

1227. *Gregorius* IX. Ananien. Ob. 22. Aug. 1241. 178

1241. *Cœlestinus* IV. Mediolan. Ob. die 19. Pont. Sedes vacat annum unum, menses octo, dies quindecim. 179

1243. *Innocentius* IV. Genuen. Ob. 13. Decemb. 1154. Anno 1245. habitum est Concilium Œcumenicum XIII. Lugdunense I. 180

1254. *Alexander* IV. Ananien. Ob. 25. Maii 1261. 181

1261. *Urbanus* IV. Gallus. Ob. 2. Octob. 1264. 182

1265. *Clemens* IV. Gallus. Ob. 29. Novemb. 1268. Sedes vacat ann. 2. menses 9. dies 2. 183

1271. *Gregorius* X. Placentin. Ob. 11. Jan. 1276. 184

Anno 1274. habitum est Concilium Œcumenicum XIV. Lugdunense II. pro reunione Græcorum &c.

1276. *Innocentius* V. Burgund. Ob. mens. 5. Pont. 185

1276. *Adrianus* V. Genuen. Ob. 40. die Pontificatus. 186

1276. *Joannes* XX. dict. XXI. Lusitan. Obiit 16. Maii 1277. 187

Sedes vacat menses 6. dies 8.

1277. *Nicolaus* III. Rom. Ob. 22. Augusti 1280. 188

Sedes vacat menses sex.

1281. *Martinus* IV. Gallus. Ob. 29. Mart. 1285. 189

1285. *Honorius* IV. Roman. Ob. 3. Aprilis 1287. 190

Sedes vacat menses 10. dies 18.

1288. *Nicolaus* IV. Asculan. Ob. 4. Aprilis 1292. 191

Sedes vacat an. 2. mens. 3. dies 2.

1294. S. *Cœlestinus* V. Aprut. Cessit Pontificatui die 12. Decembris ejusd. anni. 192

1294. *Bonifacius* VIII. Ananien. Ob. 11. Octob. 1303. 193

Sæ-

Sæculum XIV.

194 1303. B. *Benedictus* XI. Tarvisinus. Obiit 7. Jul. 1303. Sedes vacat ultra annum.

195 1305. *Clemens* V. Gallus. Sedem transtulit Avenionem; An. 1311. celebravit Concilium Œcumenicum XV. Viennæ, in causa Templariorum &c. Ob. 20. Apr. 1314.

Sedes vacat An. 2. mens. 3. d. 17.

196 1316. *Joannes* XXI. d. XXII. Gallus. Ob. 9. Dec. 1334.

Schisma XXIX. Petrus de Corbaria Antipapa.

197 1334. *Benedictus* XII. Gallus. Ob. 25. Apr. 1342.

198 1342. *Clemens* VI. Gallus. Ob. 1. Decemb. 1352.

199 1352. *Innocentius* VI. Gallus. Ob. 11. Sept. 1362.

200 1362. *Urbanus* V. Gallus. Ob. 19. Decemb. 1370.

201 1370. *Gregorius* XI. Gallus. Sedem Romæ restituit 17. Januar. 1377. Ob. 28. Mart. 1378.

202 1378. *Urbanus* VI. Neapolitanus. Ob. 15. Octob. 1389.

Schisma XXX. omnium teterrimum quod ad annum usque 1429. fœdissime dilaceravit Ecclesiam. Siquidem contra Urbanum VI. quarto ab ejus electione mense recedentes ab ipso Cardinales crearunt Pontificem *Robertum* Gebennensem, qui sedem fixit Avenione, & assumpto *Clementis* VII. nomine vitam protraxit ad An. usque 1394. Ipsi suffectus est die 28. Septemb. ejusdem anni *Petrus* de Luna Hispanus, qui sub nomine *Benedicti* XIII. etsi depositus in Conciliis Pisano, & Constantiensi umbratilem dignitatem ad obitum usque retinuit; Ob. autem die 23. Maii 1423. Post ipsum denique *Clemens* VIII. Pseudo-Pontifex electus, cessione schisma extinxit An. 1429.

203 1389. *Bonifacius* IX. Neapolit. creatus 2. Nov. Ob. 1. Octob. 1404.

Sæculum XV.

204 1404. *Innocentius* VII. Sulmonen. el. 17. Octob. Obiit 6. Nov. 1406.

205 1406. *Gregorius* XII. Venetus, el. 30. Nov. depositus in Concilio Pisano 5. Jun. 1409. Cessit in Concilio Constantiensi 4. Jul. 1417. Ob. 18. Octob. ejusd. Anni.

206 1409. *Alexander* V. Cretensis, deposito *Gregorio* XII. electus est die 29. Jun. Ob. 3. Maii 1410.

1410. *Joannes* XXII. dict. XXIII. Neapolit. 207
Pontificatu abdicatus est, ipso tandem consentiente, in Concilio Constantiensi Ann. 1415. Ob. 22. Dec. 1419.

1417. *Martinus* V. Roman. electus in Con- 208
cilio Constantiensi die 11. Novembr. Ob. 20. Febr. 1431.

1431. *Eugenius* IV. Venetus, el. 3. Mart. 209
An. 1439. celebravit Concilium Œcumenicum XVI. Ferrariæ quidem biennio ante inceptum, sed Florentiæ ipso Præside absolutum, ubi de unione Græcorum, Armenorum &c. actum est. Eodem simul tempore Basileæ acephalum Concilium contra ipsum legitimum Pontificem stetit, & schisma conflavit in creatione *Amadei* Sabaudi, qui nomen assumpsit *Felicis* V. Ob. Eugenius die 23. Febr. 1447.

1447. *Nicolaus* V. Sarzanen. el. 6. Mart. Ga- 210
visus est Ecclesiæ redditam pacem in voluntaria Antipapæ *Felicis* cessione An. 1449. Ob. *Nicolaus* 24. Mart. 1455.

1455. *Calistus* III. Hispan. el. 8. April. Ob. 211
6. Aug. 1458.

1458. *Pius* II. Senensis, el. 19. Aug. Ob. 212
16. Aug. 1464.

1464. *Paulus* II. Venetus, el. 31. Aug. Ob. 213
28. Jul. 1471.

1471. *Sixtus* IV. Savonen. el. 9. Aug. Ob. 214
12. Aug. 1484.

1484. *Innocentius* VIII. Genuen. el. 24. Aug. 215
Ob. 25. Jul. 1492.

1492. *Alexander* VI. Hispanus, el. 11. Aug. 216
Ob. 18. Aug. 1503.

Sæculum XVI.

1503. *Pius* III. Senen. el. 23. Sept. Obiit 18. 217
Octob. ejusd. Anni 26. die Pont.

1503. *Julius* II. Savonen. el. 1. Nov. Ob. 21. 218
Febr. 1513.

An. 1512. incepit Concilium Œcumenicum XVII. Lateranense V. quod Anno tantum 1517. absolvit Successor, nempe

1513. *Leo* X. Florent. el. 15. Mart. Ob. 1. 219
Dec. 1521.

1522. *Adrianus* VI. Belga, el. 9. Jan. Ob. 220
24. Sept. 1523.

1523. *Clemens* VII. Florentin. el. 19. Nov. 221
Ob. 25. Sept. 1534.

1534. *Paulus* III. Roman. el. 3. Octobr. 222
Ob. 10. Nov. 1549.

1550. *Julius* III. Aretin. el. 8. Febr. Ob. 223
23. Mart. 1555.

repræsentarent, cui omnes adhibere fidem, ac parere teneantur. Videantur etiam ea, quæ in Art. de Ecclesia disputavimus.

IX. A Calvinianis, & Lutheranis gradum facimus ad Photianos, & ad Edmundum Richerium facultatis Parisiensis Doctorem & Syndicum, illi enim asserere visi sunt Romanum Pontificem favore Imperatorum, & quod in Regia Urbe sedem habuisset, acquisivisse Primatum; Richerius vero in libello de Ecclesiastica & politica potestate an. 1611. in lucem edito, contendit, claves, seu jurisdictionis potestatem uni & soli Ecclesiæ, cœtui scilicet credentium immediate a Christo datam fuisse, Petro vero, & Apostolis, ac eorum successoribus Episcopis *mediate*, hoc est per Ecclesiam, concessam esse, opinatur: Hinc Romanum Pontificem, ac Episcopos omnes ita Ecclesiæ ministros statuit, ut potestas, & jurisdictio pœnes Ecclesiam sit, ministerium vero, seu Jurisdictionis exercitium pœnes illos, qui sunt veluti instrumenta, per quæ suam Ecclesia potestatem exercet. Damnatum illico fuit Richerianum Systema in Gallia, & ab Apostolica Sede, atque auctor palinodiam cecinit. Quæ supra sunt a nobis exposita, aperte Photianos, & Richerium confutant: Nam Romanus Pontifex Primatum exercuit in Ecclesia etiam ante quam Imperatores Romanos Pontifices favoribus prosequerentur, ab ipso quoque persecutionis tempore, ut de Victore, Stephano, aliisque primorum etiam Sæculorum Pontificibus liquet; atque hujusmodi Primatum tribuere Patres, & Concilia Romano Pontifici, ac vindicavere semper sibi Petri successores, ut supra probavimus; non quia in Urbe regia essent, sed quod Petri Sedem occuparent, & Jus in se Petro a Christo collatum suscepissent. Nec video, qua fronte potuerit Richerius asserere, non Petro immediate, sed Ecclesiæ, ac per Ecclesiam Petro collatam potestatem, & jurisdictionem fuisse. Nam Christus Dominus Petro dixit: *Tibi dabo claves, &c. Quodcumque ligaveris &c. Pasce oves, Pasce agnos meos &c.* Et Ecclesia semper professa est, divino a Christo constituto jure Petri potestatem in ipsius successores descendere, ac Deum esse, qui designato per electionem Petri successore, eidem promissam per Christum potestatem confert. Id sane innuunt Patrum & Conciliorum, quæ quinto Ecclesiæ sæculo fuere celebrata, verba supra a nobis relata. Hinc Concilium Florentinum antiqua Concilia universæ Ecclesiæ secutum, ita rem definivit: *Definimus, Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in Universum Orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum caput & Doctorem existere; & ipsi in B. B. Petro pascendi, regendi, & gubernandi universam Ecclesiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Œcumenicorum Conciliorum, & in Sacris Canonibus continetur.*

V. Hactenus contra Hæreticos, ac damnatas ab Ecclesia sententias disputavimus. Agendum nunc est cum Gallis Theologis, quorum opinio nullo Ecclesiæ judicio damnata est, ac salva fidei unitate defenditur. Clerus Gallicanus in conventu Parisiis habito an. 1681. *Romanus Pontifex*, inquit, *caput est Ecclesiæ, centrum unitatis: obtinet ille in nos primatum auctoritatis, & jurisdictionis sibi a Christo Jesu in persona S. Petri collatum: qui ab hac unitate dissentiret Schismaticus, immo & hæreticus esset.* Et in declaratione facta an. 1682. ita idem Clerus loquitur: *In fidei quæstionibus præcipuæ Romani Pontificis partes sunt, ejusque decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinent.* At in hac Declaratione, quatuor posuere propositiones, quæ certis limitibus Pontificiam auctoritatem circumscribunt; Ajunt enim 1. Non esse Romanum Pontificem supra Generale Concilium: 2. Decreta ipsius ad fidem pertinentia infallibilia non esse, dum nullus accedat Ecclesiæ consensus: 3. Auctoritatem, & Jurisdictionem ipsius obligare omnes omnino, dum Canonicas leges servari jubeat, sed novas leges condendo, non adstringere omnes, nisi Ecclesiæ consensus accedat: 4. Neque directam, neque indirectam potestatem habere in bona temporalia ac temporales Principum Subditos. Hujusmodi propositiones damnatæ ab Ecclesia non sunt, immo veluti fideles Romanæ Ecclesiæ filii illarum Assertores habentur, qui sese paratos exhibent ad obtemperandum Romano Pontifici, atque veluti supremum a Christo Rectorem constitutum eum venerantur. Alphonsus vero Turretinus pyrrhonismi insimulat Catholicam Ecclesiam ob hujusmodi Gallos inter aliosque Theologos dissidium, circa subjectum infallibilitatis Ecclesiæ. At ubinam pyrronismus est? Utrique conveniunt, hanc prærogativam Ecclesiæ concessam esse; Galli fatentur decreta Romani Pontificis ad fidem pertinentia, ad universam Ecclesiam pertinere, maximam venerationem mereri, ac revocari in dubium non posse sine temeritate, tum ob maximam, quam sibi vindicat Apostolica Sedes auctoritatem, tum etiam quia cum nunquam hæc erraverit, veluti peculiari assistentia prædita, nobis

bis

bis exhibetur: constat denique, indubiam fidem facere definitionem Romani Pontificis dum aliquis Ecclesiæ consensus accedat ex Gallorum confessione. Constat ergo de infallibili Ecclesiæ judice. Nec disputatio illa de Concilio Pontifici superiore, hanc dubitationem ingerit, cum Galli quoque consentiant, convocandi Concilia generalia, ac in iis præsidendi jus pœnes esse Romanum Pontificem, qui visibilis Ecclesiæ caput ac supremus Rector, & Doctor est. Sed de his satis.

XI. Venio nunc ad expendendas quatuor supra indicatas propositiones. Principio vero advertendum est, opinionem, quæ Romanum Pontificem Concilio inferiorem asserit, ortam esse tempore diuturni Schismatis, quod circa finem quartidecimi sæculi in Ecclesia Romana fuit; quo quidem tempore, cum plures, iique dubii Romani Pontifices essent, affirmare Theologi cœperunt subjectos illos fuisse generali Concilio; cujus unice judicio Schisma illud auferri posse censebant; ubi vero certo constet de Petri successore, nunquam ab antiquis Theologis, Patribus, atque Conciliis assertum legimus, hunc Concilio subjectum esse; immo constat præfuisse semper saltem per suos legatos Conciliis, atque in Conciliis Ephesino, & Chalcedonensi veluti Christi Vicarium agnitum fuisse, ab universa Ecclesia ibidem congregata jure divino superiorem. Nec diverso modo sentire Patres potuere, dum antiquorum fidem ac traditam a Christo Petro potestatem profiterentur. Petro enim jus in omnes Christi oves, atque in Fideles omnes concessum fuit, ut nos supra ostendimus: ergo in omnes Episcopos. Scriptura vero, atque antiqui Patres nunquam distinguunt inter separatos, & congregatos Pastores, ergo jus illud, quod in omnes extenditur separatim existentes Episcopos, viget etiam dum isti sint in Concilio congregati: ergo ut Episcopi singuli subditi sunt Romano Pontifici, ita eorum concilium. Vide hac de re celebre Eminentissimi Cardinalis Orsi de Romano Pontifice opus, Tomum V. Orig. Ecclesiast. P. Mamachi, & alios Auctores. Deinde jus pascendi, & clavium potestas Petro tradita conjunctam habet auctoritatem condendi leges, quæ fideles obligent, ex hoc enim jure deducimus potestatem in Ecclesia reperiri ferendi leges, ut nos in aliis articulis ostendimus, & nullibi legitur in Scripturis, leges per Romanum Pontificem latas vim obligandi ab aliorum consensu accipere; omnes enim ad Romanum Pontificem comparati, Christi oves dicuntur, ac subditi ipsius revera sunt; quis vero dicat ex subditi confessione pendere vim præcepti a Superiore lati? Vel ab ovium acceptatione vim pendere Pastoris imperii? At inquiunt, etiam aliis Apostolorum Successoribus jus pascendi concessum fuisse. Assentior. At hoc non obstante jure, subditi constituti sunt Christi Vicario, & ad hunc comparati ovium nomine a Christo Domino designantur: ergo sicut Episcopi ferentes leges in sua Diœcesi, non pendent a consensu inferiorum ministrorum, & plebis, ut subditos obligent; ita Romani Pontificis leges expectare non debent Episcoporum consensum, ut obligandi vim in universa Ecclesia habeant. Disputandum quoque esset de indirecta in subditos Principum potestate, de qua plura scripsit ex Ordine meo, Joann. Anton. Bianchi in opere contra *Petrum Giannoni;* sed hanc controversiæ partem omittimus, cum ad rem hanc sufficere videantur, quæ in articulo de Papa ab Auctore exposita sunt. Nec sane video, qua ratione Theologi Christianos Principes ab hac liberare potestate possint. Si enim sunt ipsi Christi oves, ac oves Christi itidem eorumdem subditi; utrique ergo obedire tenentur Romano Pontifici, dum se ut Christi Vicarium gerat; ergo Pontifex ea poterit adhibere *media*, quæ ad contumaciam vincendam, & ad Ecclesiæ perduelles puniendos, Ecclesiæ concessa sunt. Per hæc vero indirectam illam auctoritatem exercere quandoque poterit, de qua disceptatur.

XII. Expendamus modo quæstionem de infallibilitate. In hac sane Galli Theologi majores suos deserunt, nec sibi consentanei videntur. Duas tantum afferam solemnes Gallorum declarationes, quarum prima facta fuit sub Ludovico XI. an. 1461. in qua Senatus Parisiensis ita ore Clarissimi DD. Loselier loquitur: *Protestatur Curia vestræ Majestati, se nullo modo propter quæcumque inferius dicenda, excellentiæ, sanctitati, dignitati, honori, & auctoritati Sancti Patris Papæ, Sanctæque Sedis Apostolicæ derogare; Sed econtra ei honorem, reverentiam, & obedientiam, quam omnes boni fideles Catholici supremo Ecclesiæ Pastori præstare tenentur. Protestans insuper, si quid dictum factumque a se fuerit, quod correctione egeat, istud totum velle se omnino Ecclesiæ sanctæ, Apostolicæ, & Romanæ determinationi submittere, quæ errare non potest*, juxta *Canon. Recta* 24. *quæst.* 1. Præterea Universitas Parisiensis coram Clemente VII. perorante Petro de Alliaco, magno Regiæ Navarræ Moderatore, tum Cardinale Eminentissimo, circa prærogativam Romani Pontificis, & Apostolicæ Sedis,

dis, mentem ac sententiam declaravit his verbis: *Hæc est fides, Beatissime Pater, quam in Catholica Ecclesia didicimus, in qua si minus perite, ac parum caute forte aliquid positum est, emendari petimus a te, qui Petri fidem & Sedem tenes. Non ignoramus enim, sed firmissime tenemus, & nullatenus dubitamus, quod Sancta Sedes Apostolica est illa Cathedra Petri, super quam fundata est Ecclesia..... De qua Sede in persona Petri Apostoli in ea sedentis dictum est: Petre rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Hæc est igitur, *ad quam determinatio fidei, & approbatio veritatis Catholicæ, ac hæreticæ impietatis detestatio maxime pertinet.* Nunc ita: Qui ait, Romanum Pontificem errare non posse, & ad ipsum spectare verba hæc Christi Domini: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*, Romanum Pontificem, secluso aliorum Episcoporum consensu, infallibilem decernit in fidei decretis: id vero asseritur in duabus supra expositis declarationibus, quarum altera Senatus Parisiensis, altera Universitatis est. Ex quo colligere possumus, communem fuisse, etiam apud Theologos, & Canonistas Galliæ, sententiam, quæ inerrantiæ privilegium Romano Pontifici adjudicat, antequam solemni illo decreto anno 1682. ad quatuor defendendas Cleri Gallicani propositiones adstringerentur: Quæ quidem res a pluribus nostris Theologis demonstrata fuit. Neque aliter, dempto partium studio, decerni posse videtur. Nam si Romanus Pontifex constitutus a Christo est Caput totius Ecclesiæ, Romano Pontifici concessa fuit potestas clavium, & ligandi, atque solvendi, eidem Ovium Christi cura demandata: Rursus, si omnes fideles subditi sunt Romano Pontifici, cum omnes sint Oves Christi, omnes audire, & fidem habere debent Romano Pontifici, Christi vices in docendo gerenti. At si Deus voluit, ut certam nos fidem haberemus Supremo Pastoris Christi in terris Vicario, necesse est, ut eidem non errandi privilegium concesserit; alioquin incidere nos in errorem possemus, audiendo, ac fidem præstando illi, quem Deus audire, & cui fidem adhibere nos jubet; errare ergo Deo obtemperando possemus, id vero dedecet quam maxime divinam providentiam: ergo ex ipso Pastoris universalis, atque Christi Vicarii munere privilegium non errandi deducitur; quia sine hoc privilegio finem Deus vellet sine mediis ad finem necessariis; quod cum Dei providentia pugnat. Quid vero si id ex iisdem textibus Scripturæ constet, quibus Adversarii infallibilem Ecclesiam demonstrant? Ex verbis illis Matth. 16. *Portæ inferi non prævalebunt adversus Ecclesiam*, errare, sive a recta fide deficere Ecclesiam non posse, omnes Theologi nostri argumentantur; neque id potest in dubium revocari cum in pluribus Conc. generalibus ex verbis illis infallibile esse judicium Ecclesiæ comprobatum sit. At verba illa concessum a Christo Petro ejusque Successoribus privilegium demonstrant; Petro enim ibi dictum est, ut supra vidimus, *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Quinam vero est obvius horum verborum sensus, nisi iste, Te, Petre, Rectore, portæ inferi non prævalebunt adversus Ecclesiam, hoc est, te servante, ac exponente depositum divinæ revelationis, errare, ac deficere Ecclesia mea non poterit. Ecquis enim dicat de Petro Christum locutum esse, dum dixit: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, & ad Ecclesiam a Petro sustentatam, sive regulatam, atque directam, non pertinere verba, quæ statim sequuntur, *Et portæ inferi &c.* Itaque si consentanei suis velint esse principiis adversarii nostri, fateantur oportet, Petro, ejusque Successoribus inerrantiæ prærogativam fuisse concessam; Episcoporum vero consensum nil aliud efficere posse, nisi testari, in suis quoque Ecclesiis veritatem illam custoditam fuisse, quæ infallibili Romani Pontificis judicio, veluti a Deo revelata proponitur, & credenda inculcatur. Quamobrem cum quæstio movetur de subjecto, in quo privilegium non errandi reperiatur, extra Romanum Pontificem inquirere, ac invenire istud non possumus; cum Scriptura Petro, ejusque Successoribus promissum asserat, eumque Vicario Christi, vel ex ipsa muneris dignitate debeatur. Magni sane fieri debet omnium, vel fere omnium Episcoporum consensus, in veritate aliqua veluti ex Deo revelata asserenda; cum testes ipsi quoque sint sacri divinæ revelationis depositi Ecclesiæ Pastoribus concrediti; sed infallibile judicium, quo fidei dogma constituatur, Romani Pontificis auctoritate ferendum est. At hæc sufficiant de Romano Pontifice. Vide Auctores, qui ex professo scripsere, præsertim viros Cl. P. Orsi nunc Eminentissimum Cardinalem, P. Joannem Antonium Bianchi Minoritam in supracitato opere, atque P. Mamachi *tom. 5. de Orig. Antiq. Eccl.*

RU-

R U B R I C Æ.

1 Rubricæ quoad vim nominis, ideo sic dicuntur, quia rubro colore sæpius scribi solent. *Sic Doctores communiter*; indeque prodiit notabile illud quod circumfertur effatum: 2 *Lege rubrum, si vis intelligere nigrum*. Rubricæ sunt quædam Regulæ communes continentes ritus, tum in celebratione Missæ, tum in recitatione Officii, tum in Sacramentorum administratione servandos. *Sic in re Communis*.

3 Rubricæ aliæ sunt præceptivæ, & aliæ directivæ. *Præceptivæ* sunt, quæ obligant in conscientia, & sub peccato ad servandos ritus in eis præscriptos. *Directivæ* sunt, quæ non imponunt obligationem, sed proponunt, quid sit agendum, & dicendum, vel non, per modum consilii, & instructionis. *Sic in re Doctores communiter*.

4 Sub mortali obligant Rubricæ præceptivæ, quæ continent, seu notant aliquid, quod alias ex Jure, vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, vel ipsæ Rubricæ expresse sub mortali præcipiunt. Unde earum transgressio est mortalis, nisi excuset levitas, seu parvitas materiæ, aut inadvertentia, & indeliberatio, ut contingit communiter in aliis præceptis. *Communis*.

5 Hinc omnis notabilis & gravis voluntaria mutatio, additio, & detractio circa Missam, Divinum Officium, & Sacramentorum administrationem, est peccaminosa letaliter. Colligitur aperte ex duplici Constitutione Sancti Pii V. una incip. *Quo primum*, & in principio Missalis exposita, & alia incip. *Quod a nobis* pro reformatione Breviarii Romani edita, & in ejus principio impressa, in quibus, ut eas legenti patet, omnis notabilis & gravis voluntaria mutatio, additio, & detractio circa Missam, & Divinum Officium graviter respective prohibetur ut ex Concilio Tridentino *sess.* 7. *de Sacramentis in genere Canon.* 13. ubi id graviter prohibetur sub pœna anathematis circa administrationem Sacramentorum, ibi: *Si quis dixerit, receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit*.

6 Transgressio Rubricarum præceptivarum ex suo genere mortalis, potest esse venialis ex duplici capite, scilicet ratione parvitatis materiæ, & ratione indeliberationis, seu inadvertentiæ; *Communis*. Et quod ratione *parvitatis materiæ*, stat clarum, quia, ubi est parvitas materiæ, modica reperitur offensio, seu violatio præcepti, adeoque non excedit culpam venialem: Ratione *indeliberationis, seu inadvertentiæ*, est etiam evidens, quia culpa mortalis non contrahitur, nisi cum plena deliberatione, seu plena advertentia; adeoque sicuti, si nulla sit deliberatio, nullaque advertentia, nulla contrahitur culpa; ita si non sit plena, sed modica deliberatio seu advertentia, solum modica, & levis culpa contrahitur.

7 Transgressio Rubricarum præceptivarum ex suo genere levis, seu venialis potest transire in mortalem quatuor præcipue modis. Primo scilicet ratione pravi finis adjuncti; Secundo ratione contemptus; Tertio ratione scandali; Et quarto ratione periculi: *Sic Doctores Communiter*.

8 Et quidem *ratione pravi finis* transgressio Rubricarum ex suo genere venialis potest transire in mortalem, si finis transgressionis sit mortalis, ut v. g. Si Sacerdos partes leves Missæ omittat, ut placeat Concubinæ, quæ petit Missam brevem. Si faciat aliquid contra Rubricas animo, seu fine introducendi novum ritum, & hujusmodi; Actus enim peccaminosus contrahit malitiam, nedum ex objecto, sed etiam ex aliis circumstantiis, & præsertim ex fine; adeoque si finis transgressionis Rubricarum sit mortaliter malus, etiam ipsa transgressio, quamvis ex suo genere levis, seu venialis, evadet gravis, seu mortalis.

9 *Ratione contemptus* transgressio Rubricarum ex suo genere venialis transit sine dubio in mortalem, si fiat expresse, & absolute contemnendo potestatem Ecclesiæ, vel Papæ, aut alterius superioris sic disponentis, quia talis contemptus, cum de se destruat auctoritatem Superiorum, & subjectionem subditorum erga illos, est grave peccatum. *Qui* enim *resistit Potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt ipsi, sibi damnationem acquirunt*; ut scribit Apostolus *ad Romanos cap.* 13. *num.* 2.

10 *Ratione scandali* transgressio Rubricarum ex suo genere levis, seu venialis evadit gravis,

seu

seu mortalis, quoties scandalum grave, seu mortale est, uti est, si Sacerdos, qui Missam celebrat, frequenter se vertat, & curiose mulieres adstantes aspiciat, unde oriatur in aliis occasio peccandi. Vel si in usu Cæremoniarum ita irreverenter, & incomposite se gerat, ut apud populum notabiliter vilescant Sacra Mysteria, & sic de similibus: Quamvis enim aspectus curiosi secundum se, vel irreverentia, & incompositio in Sacris functionibus sit solum culpa venialis, evadit tamen mortalis ratione gravis damni, quod per tale scandalum causatur in aliis.

11 *Ratione periculi* transgressio Rubricarum ex suo genere venialis evadit mortalis, quoties grave periculum est incidendi inde in peccatum mortale, uti est, si quis velit celebrare sine Missali cum periculo errandi in re gravi, seu celebrare velit in mari, aut in loco ventis exposito cum periculo subversionis Sacramenti, & hujusmodi. Temere enim se exponens proximo periculo peccandi mortaliter, aperte demonstrat se esse paratum tale mortale peccatum committere, & non curare de æterna sua morte, quæ inde sequitur, juxta illud *Ecclesiastici 3. num. 21. Qui amat periculum, in illo peribit*.

12 Transgressio Rubricarum mere directivarum per se loquendo nullum est peccatum. Tambur. *lib. 1. cap. 7. §. 2. num. 5.* Gobat *tom. 1. tract. 3. num. 737.* & alii passim; Hoc enim vertit discrimen inter consilium, & præceptum, quia nempe consilium non obligat ad culpam, præceptum vero obligat ad ipsam; adeoque, cum Rubricæ directivæ non continent præceptum, sed solum consilium, earum transgressio per se loquendo nullum est peccatum.

13 Dicitur autem notanter per se loquendo, quia in transgressione hujusmodi Rubricarum mere directivarum solet intervenire culpa venialis ratione finis, seu motivi, quod inducit ad earum transgressionem, & communiter solet esse vel negligentia, vel torpor animi, vel nimia propensio ad alias occupationes vanas, & contra rectam rationem; Finis enim rectus, & rationi conformis non retrahit ab observantia Rubricarum, seu Regularum Ecclesiasticarum, sed potius ad ipsam conducit; Unde si sine rationabili causa negligantur, seu non observentur, quamvis sint solum directivæ, peccatur saltem venialiter. *Sic Communior Doctorum*.

14 Omittere in Rubricis Missam concernentibus quemcumque ritum, vel partem Missæ essentialem, vel accidentalem valde notabilem, est peccatum mortale. *Communis*. Hinc mortaliter peccaret qui omitteret oblationem panis, aut vini, Consecrationem in utraque specie, Elevationem Hostiæ, & Calicis, mixtionem particulæ cum Sanguine, aquæ cum vino, totam Epistolam, totum Evangelium, totam Præfationem, totum Canonem & totam Orationem *Communicantes*, vel *Hanc igitur*; totam Post-communionem, & hujusmodi. Item peccatum mortale est omittere in eadem Missa, sicuti in eodem Divino Officio, tot modicas partes, seu tot versiculos, ut simul constituant materiam notabilem, quæ materia notabilis erit extra Canonem, si tot verba, aut versiculi omittantur, ut adæquent quantitatem integræ Epistolæ, integri Evangelii, & hujusmodi. Intra Canonem autem secundum aliquos omissio cujuslibet verbi etiam unius solius censetur materia notabilis, & culpa mortalis, ut vult Nugnus *in part. 3. quæst. 83. articul. 1. dub. 2.* & alii, quos tacito nomine citat Suarez *tom. 3. de Sacramentis disputat. 83. section. 3.* Et huic sententiæ dicunt favere quamdam Declarationem Sacræ Rituum Congregationis 12. *Novembris* 1615. qua decretum fuit, Regulares peccare mortaliter, si in Canone Missæ omittant nomen Episcopi, & ejus loco proferant nomen sui Generalis, ut referunt plures Doctores apud Dianam *part. 2. tractat. 14. resolut. 24.*

Ast dicta Sacræ Congregationis Declaratio intelligitur passim a Doctoribus in casu, quo a Regularibus omittatur nomen Episcopi ex contemptu, & ponatur nomen sui Generalis animo inducendi novum ritum; Unde si aliquis Regularis bona fide proferret nomen sui Generalis, & omitteret nomen Episcopi absque contemptu, & sine prædicto animo inducendi novum ritum, non peccaret nisi venialiter. Sic Tamburin. *opuscul. de Sacrific. lib. 2. cap. 5. §. 3. numer. 7.* Garcias *de Sacerdot. tractat. 3. difficult. 8. dub. 6. punct. 2.* Quarti *in Rubricas Quæstion. proæmial. sect. 3. punct. 3. vers. Ad declarationem*, Sporer *tom. 3. part. 2. cap. 6. sect. 4. numer. 428.* & alii plures, qui insuper dubitant, an revera authentice extet talis Sacræ Congregationis declaratio. 15

Unde concludendum est cum probabiliori sententia, quod in Canone, si non destruatur sensus vel non minuatur notabiliter significatio

gnificatio, vel repræsentatio Mysterii, omissio quatuor, vel quinque verborum non excedat culpam venialem; Si autem plura, quam quinque advertenter & deliberate omittantur, erit peccatum mortale. Garcias *loc. citat. dub. 6. punct.* 3. Quarti *loc. citat. vers. Dico*
17 *quarto*, & alii plures. (*) Si autem destruatur sensus, vel notabiliter minuatur significatio, vel repræsentatio Mysterii, quodlibet voluntarie & deliberate sic omissum verbum in Canone, vel quælibet sic omissa actio erit peccatum grave, quia perinde est, ac omittere integram Orationem, & notabilem actionem, *Certa & Communis*.

18 Peccatum autem veniale tantum erit in Canone omittere speciale *Communicantes*, vel *Hanc igitur*, quæ in certis specialibus tantum diebus leguntur, dummodo legantur ordinaria, seu communia. Item veniale tantum erit omittere Præfationem propriam in certis Anni solemnitatibus, dummodo legatur communis, & ordinaria. Item veniale tantum erit omittere partem non notabilem verb. gr. Psalmum *Judica me Deus* in principio Missæ, Collectam, seu Commemorationem aliquam, *Gloria in excelsis*, *Credo*. Sequentias: *Lauda Sion Salvatorem*, *Victimæ Paschali*, *Veni Creator Spiritus*, *Stabat Mater*, *Dies iræ*, & hujusmodi. Item veniale tantum erit omittere aliquam Prophetiam, seu Epistolam in Feriis quatuor Temporum, quando plures legendæ occurrunt, cum sint partes Missæ valde extraordinariæ, & accidentales. Item omittere Evangelium ultimum speciale loco Evangelii Sancti Joannis in fine legendum. Quinimmo Tamburin. *Opuscul. de Sacrificio libr.* 2. *cap.* 5. *numer.* 5. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 424. & alii volunt, quod omittere Evangelium Sancti Joannis, aut aliud speciale, ejus loco legendum, sit tantum peccato veniale, quia, vel non est stricta pars Missæ, cum ipsa denotetur completa per verba: *Ite Missa est*, vel non est pars ordinaria, aut notabilis. At vero Suarez *de Sacramento tom.* 3. *disputat.* 86. *sect.* 2. Quarti *loc. cit. sect. tertia punct. quinto in fine*, & alii probabilius docent, hoc tempore vere pertinere ad integritatem Missæ, quia licet olim non fuerit in usu, facta tamen ea introductione est vere pars Missæ æque ac aliæ, adeoque &c.

Item veniale tantum est omittere Orationes 19
dici solitas inter induendas Sacras vestes. Henno *tom.* 2. *tractat. de Eucharist. Sacrament. disput.* 11. *quæst.* 15. *conclus.* 2. *resolut.* 4. Henriquez, Aversa, Rodriquez, Castropalao, Gobat citati, & secuti a La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 415. ubi dicit hanc esse Communem sententiam contra Navarrum, Azorium, Gavant. Silvestr. & alios dicentes esse mortale. Quinimmo Quarti *in Rubricas Missalis part.* 2. *titul.* 1. *sect.* 4. *dub.* 8. cum aliis ibi citatis, Pasqualig. *quæst.* 819. & alii nullum per se loquendo in hoc agnoscunt peccatum, quia dicunt se nullum invenire præceptum, cum Rubrica quoad hoc sit tantum directiva.

Omittere preces ante Missam legi solitas, 20
quæ in Missali dicuntur *Præparatio*, nullum est peccatum; dummodo Sacerdos sit aliunde sufficienter præparatus, quia de his precibus recitandis nullum est præceptum, & a Rubrica signantur dicendæ arbitrio Sacerdotis, videlicet

Notæ Rom. Theologi.

(*) Unius etiam verbi omissio, si fiat advertenter & deliberate, a culpa gravi non excusat; in hoc enim non consideranda est parvitas materiæ, sed contemptus.

Responsio Auctoris.

Ast ego jam supra *num.* 9. tradidi, quod transgressio Rubricarum ex suo genere venialis transit sine dubio in mortalem, si fiat expresse & absolute ex contemptu, ut *ibi*, & hic sub *cit. num.* 16. nequaquam dico quod dicta omissio fiat advertenter & deliberate, sicque excludit formalem perfectum & absolutum contemptum, qui certe, ubi adesset, etiam omissio unius verbi esset mortalis, ut ego ipse subjungo immediate sub *nu.* 17. Ast ubi adsit solum quidam levis imperfectus & secundum quid contemptus non tendens absolute in destructionem potestatis legislativæ, nec minuens significationem, vel repræsentationem mysterii, omissio v. gr. solum nominis unius, vel alterius Sancti, certe non debet dici gravis, quia hic habetur nedum levitas materiæ, sed etiam levitas contemptus. Ita Cajetanus in *Summa*, verb. *Contemptus*, Armilla eod. *verb. num.* 3. Sotus, Corduba, Valentia, & alii, quos citat & sequitur Sanchez *cap.* 1. *num.* 11. Lessius *lib.* 2. *de Justitia cap.* 46. *circa fin.* Quart. in Rubric. Missalis *quæst. proæmial. sect.* 2. *punct.* 5. verb. *Secunda Sententia*, & alii passim.

cet *Pro temporis opportunitate dicas*. Henno *loc. citat. resolut.* 4. Aversa *d.* 11. *sect.* 12. §. *Septimo*, Gastald. *in praxi lib.* 2. *section.* 7. *cap.* 1. Quarti *loc. cit. par.* 2. *titul.* 1. *section.* 1. *dub.* 4. & ipso teste alii communiter. Idem dicendum est de Hymno *Benedicite*, & Psalm. *Laudate*, & aliis precibus pro gratiarum actione post Missam recitari solitis. Bonarr. *de Missa lib.* 2. *capit.* 34. La Croix *loco citat. numer.* 414. Quarti *loco citat. part.* 2. *titul.* 12. *dub.* 3. & alii passim, qui omnes tamen concludunt, consultum esse ipsas recitare tam ante, quam post celebrationem Missæ, aliasque similes pro devotione Sacerdotum.

21 Manuum lotionem omittere ante celebrationem Missæ peccatum veniale est, si ipsæ manus sint immundæ, cum id faciat singulariter ad reverentiam Sacrificii. Sic docent multi apud Dianam *part.* 1. *tractat.* 12. *resolut.* 19. Gobat *tom.* 1. *tractat.* 3. *num.* 828. & alii. Immo Quarti *loco citat. part.* 2. *sect.* 1. *titul.* 1. *dub.* 5. dicit esse mortale omittere dictam lotionem, si manus sint notabiliter immundæ, & sordidæ, quia id vergeret in magnam Sacramenti irreverentiam. Post Missam autem omittere lotionem manuum nequidem veniale est. Quarti *loc. cit. part.* 2. *titul.* 12. *dub.* 14. La Croix *loc. c. n.* 413. & alii contra alios.

22 An, & quale sit peccatum celebrare Missam nondum recitato Matutino; Vide verb. *Matutinum a n.* 19. *ad n.* 23.

23 Veniale tantum est omittere aliquas benedictiones, Cruces, deosculationes Altaris, genuflexiones, inclinationes, manuum, & oculorum elevationes, & hujusmodi, quia non sunt ritus graves, dummodo tamen non omittantur plures simul quantitatem notabilem constituentes, quia in tali casu ipsa notabilis quantitas omissa esset peccatum grave. Sic pluribus citatis Quarti *loco cit. quæst. proœmial. sect.* 3. *punct.* 6. *vers. Quo ad reliquas Cæremonias*, La Croix *loc. c. n.* 422. & alii.

24 Omittere primam ablutionem Calicis faciendam cum vino, & ipsam facere cum sola aqua, secluso contemptu, & animo inducendi novum ritum, est solum peccatum veniale, quia non videtur materia tam gravis, sicuti si omitteretur simpliciter, & absolute purificatio. Quarti *loco cit. vers. Respondeo*; Tamburin. *de Sacrific. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 4. La Croix *loco citat. n.* 432. & alii. Immo nullum esset peccatum, si celebrans esset abstemius vinum abhorrens, & solum illud modicum consecratum bibens. Sic Doctores citati, & alii. In secunda autem purificatione, & digitorum ablutione uti sola aqua, vel solo vino, probabiliter ne quidem peccatum veniale est, quia Rubrica non videtur præceptiva circa purificationem, & ablutionem cum vino, & aqua, quamvis enim præcipiatur purificatio, & ablutio, non tamen præcipitur illius modus. Sic Doctores citati, & alii contra alios probabiliter tenentes esse peccatum veniale.

Addere in Sacrificio Missæ aliquid valde notabile ultra ea, quæ in Rubricis præscribuntur, ex genere suo est peccatum mortale, & quidem gravius, quam aliquid valde notabile omittere, quia id expressius prohibetur in Bulla Sancti Pii V. incipien. *Quo primum* in principio Missalis impressa, & in Concilio Tridentino *sess.* 22. *in Decret. de observand. & evitand. in celebratione Missæ*; Tum quia culpa commissionis ex genere suo gravior est quam culpa omissionis, quia in commissione plus concipitur de voluntario, quam in omissione, & additio est magis exposita periculo erroris, & superstitionis, quam omissio. 25

Addere aliquid, quo mutetur sensus formæ Consecrationis, est grave Sacrilegium, & tunc non conficitur Sacramentum, ut si dicatur: *Hoc est Corpus meum fantasticum, seu aereum;* Talis enim additio falsum continet, & sensum destruit; *Communis*. Si vero addatur aliquid non destruens significationem formæ, quod tamen sit contra ritum Ecclesiæ, tunc conficitur Sacramentum, sed Sacerdos graviter peccat, ut si dicatur: *Hoc est Corpus meum formatum de virgine;* Licet enim per hanc formam conficiatur adhuc Sacramentum, cum sit solum mutatio accidentalis, & perseveret essentia veræ formæ, tamen Sacerdos peccat mortaliter, quia in re tam gravi, & sacrosancta addere vel verbum, vel ritum præter Ecclesiæ consuetudinem est summa temeritas, & abusus intolerabilis. *Communis*. 26 27

Addere aliquid animo & intentione inducendi novum ritum in Sacrificio Missæ est peccatum mortale, hoc enim sub gravi prohibetur a S. Pio V. in cit. Constitut. incip. *Quo primum*, & a Concilio Tridentino *cit. sess.* 22. *in Decr. de observ. & vitandis in celebratione Missæ*. 28

Addere aliquid etiam sine animo, & intentione mutandi ritum, si additio sit in notabili quantitate, & circa ea, quæ publice recitantur, est peccatum mortale. *Communis*. 29

Si additio sit in notabili quantitate, & solum circa ea, quæ secreto recitantur, adhuc probabilius est gravis culpa; quia sic Sacerdos 30

Sa-

Sacrum Miniſterium ſecretis precibus omnino ab illo diſtinctis interrumperet, & quamvis ſcandalum non ingereret, ſe exponeret periculo errandi, cum notabilis additio multum diſtrahat. *Sic communior Doctorum*.

31 Si vero additio fiat in modica quantitate, & verba, ſeu geſta addita ſint ſecundum ſe pia, honeſta, & ſalutaria, ut ſi in elevatione Hoſtiæ Sacerdos dicat *Adoro te Jeſu Chriſte*, & hujuſmodi in depoſitione Calicis ejus pedem deoſculetur, & hujuſmodi, tunc ſecluſo animo inducendi novum ritum, nullum eſt peccatum, cum ſit parvitas materiæ, & modica privata, pia, & ſalutaris devotio. *Sic Doctores magis communiter*.

32 Addere in Miſſa unam Collectam, ſeu Orationem ultra præſcriptas ſecundum Paſqualig. *q.* 215. La Croix *loc. cit. num.* 419. & alios nullum eſt peccatum; Excuſat enim propria devotio, vel alia quævis rationabilis cauſa contra Gobat *tom.* 1. *tr.* 3. *num.* 748. ubi dicit, id facientem ſine peculiari cauſa damnari peccati venialis.

33 Addere in Miſſa *Gloria in excelſis*, aut *Credo*, cum omittendum ſit, eſt ſolum peccatum veniale; Niſi tamen hoc fiat cum magna deformitate, & ſcandalo, ut ſi addatur in Miſſa de *Requiem*. Averſa *quæſt.* 11. *ſect.* 11. §. *Sexto*. La Croix *loc. cit. n.* 429. & alii.

34 Addere ſub longo cantu ad *Gloria in excelſis*, aut *Credo* aliquam piam Orationem, aut etiam recitare parvas Horas memoria retentas nullum eſt peccatum. Gobat *loc. cit. n.* 763. Cajetanus *in Summa verb. in Feſto prohibita num.* 6. La Croix *loc. cit. num.* 430. Tannerus, & alii contra Tamburin. & alios volentes eſſe peccatum veniale.

35 Mutare ritum Miſſæ in Rubricis deſignatum v. g. in Feſto duplici, ſeu infra Octavas privilegiatas recitare Miſſam Votivam, ſeu de Requiem, ſi hoc fiat ſine ulla rationabili cauſa, & ex mera propria voluntate, ſemper eſt peccatum; mortale quidem, ſi hoc fiat cum contemptu, & ſcandalo; Veniale autem, ſi ſine contemptu & ſcandalo. *Communis*. Nec enim locorum Ordinarii tam Sæculares, quam Regulares poſſunt propria auctoritate, quovis prætextu mutare ritum, qui habetur in Kalendario Romano, ſeu in Rubricis Breviarii in altiorem ritum. Sic expreſſe decrevit Sacra Rituum Congregatio de mandato Urbani VIII. ut patet ex Decreto ad litteram dato ſub verb. *Officium Divinum art.* 3. *num.* 88. 36

37 Mutare propria auctoritate, & voluntate præſcriptas preces in alias, v. g. unam Epiſtolam in aliam, unum Evangelium in aliud, & hujuſmodi, ſi hoc fiat cum magna deformitate, & ſcandalo, uti eſſet in Miſſa Nativitatis, Paſchatis, ſeu Pentecoſtes recitare Epiſtolam, & Evangelium Miſſæ defunctorum, eſt grave peccatum; ſi autem conſimilis mutatio fiat cum parva deformitate, & ſine ſcandalo, eſt ſolum peccatum veniale. *Communis*.

38 Mutare imperfecte aliquas actiones, v. gr. breviores facere Cruces, non perfectas genuflexiones, non rectas inclinationes, & hujuſmodi, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, eſt ad ſummum veniale peccatum. *Communis*.

39 Invertere partes ejuſdem rationis, v. gr. recitare unam Orationem ante aliam, unam Prophetiam ſeu Epiſtolam ante aliam, & hujuſmodi, eſt ſolum peccatum veniale. Invertere autem voluntarie partes diverſæ rationis, ſeu diſſimiles, ut legere Evangelium ante Epiſtolam, & hujuſmodi, eſt peccatum mortale, quia hic intervenit magna deformitas, contemptus, & ſcandalum. Sic Doctores paſſim.

40 Alia ad rem. Vide verb. *Miniſter Sacramentorum*, verb. *Miſſa*, verb. *Officium Divinum*, & Decreta *Sacræ Rit. Congregat.* in Tom. 8.

RUMOR. Vide verb. Fama *num.* 12. 33.

FINIS TOMI SEXTI.